E.10.T.F.

Inv. 16
Vol. 96

a Conferre. Ut monachi habeant fructus illarū: et retineant eccl'ias ad vsus ppr̄ios: et sic lederetur ecclesia. vnde non valet talis ꝯcessio.

b Vacantes. Argu. ℟ium: q̄ sede vacāte nihil est innouandū. s. ne sede vacā. nouit. t. c. ij. et. iij. respondeo cōtraria loquūtur in ep̄atibus et consimilibus. Ber.

c Alteri⁹. Id est istius p̄sentis questionis: ꝛ ideo dicit alterius: quia alia questio p̄cedit que ponebat in antiqua cōpilatione in ti. de instit. sed in hac non ponitur.

d Leonis. xij. q. ij. sine exceptione. t. s. c. p̄ori.

e Vēdere. Nisi forte sit res que seruādo seruari non possit. C. de admi. tu. lex que. in fi.

¶ Glo. seq. q̄rit t soluit.

f Tractatu. Sed qualiter fiet tractat⁹? Conueniunt oēs: et quilibet dicat q̄ sibi videt. + C. de bo. ciuita. alie. l. vlti. lib. xj. t ti. se. l. vlt. t ℔ de immobilibus vel de mobi lib⁹ p̄ciosis: q̄ si sint p̄ciosa necessaria est solēnitas. C. de admi. tut. lex q̄. secus in his q̄ seruando seruari nō p̄nt. vt. l. p̄dicta. t. ff. de peti. here. l. diuus. Vin.

g Dubiū. Cōi opinione canonicoꝝ vel p̄babili iudicio: ꝛ forte secus Contingat. arg. ff. de mino. verū. §. fi locupleti. t intellige/non sit dubiuꝫ q̄tū ad se: q̄ sufficit ab initio bene gestum. ff. de neg. gest. sed an vltro. §. j. Vel dic dubi. in scilicet cōmuni opinione clericoꝝ.

h Per hoc. Id est per capitulū leonis. xv. q. j. possessionis.

i Perpetuas. Perpetue enim intelligunt ex eo quia fiunt ecclesijs et non personis. vt. s. c. p̄ri. t. ff. de annu. lega. annua. t. xij. q. ij. liberti. q̄ ecclesia non moritur: vt ibi dicitur. t. s. de instit. cum venissent. si fiunt personis sine temporis p̄finitione durabunt in eorum vitam. x. q. ij. hec vsus p̄statio. et. xv. q. j. possessiones.

Diuisio. ℣ Astoralis. ¶ Cōis diuisio. Secūda ibi: ad quod. Ab. sic. ¶ Casus. Eps belien. fecit talē q̄stionē dño pa. Parochie auctoritate dionysij fuerunt limitate et distincte: vt prouentus cuiuslibet parochie in vsus cederent ministroꝝ. quesiuit vtruꝫ liceat ep̄o sine auctoritate pape vel sine consensu capituli sui conferre viris religiosis obuentiones alicuius parochialis ecclesie reseruata sustentatione vicarij. Secundo fecit aliam questionem. lateranen. concil'. p̄hibet nouam pensionem imponi ecclesijs: vel veterem augeri. quesiuit eps belien. vtrū eps possit religiosis locis totā ecclesiā vel de nouo conferre aliquam portionem de consensu patroni. Ad hoc respondet pa. q̄ eps nec primū nec secundū facere potest sine licentia pape p̄ter capituli sui voluntatē salua cōstitutione canonica que dicit q̄ eps potest cō ferre p̄ijs locis quinquagesimam portionem. ¶ Nota q̄ eps nec ecclesiā potest dare monachis nec pensionē augere sine consensu capituli sui. Item centesimam vel quinquagesimā portionē potest dare p̄ijs locis sine consensu capituli sui: vt hic p̄batur. Ber.

* Prouincie vor dicese⁹ di uise fuerūt viij. qōe. j. ꝛ xix. di. pro uncie. vin. vtrobiꝫ de hoc. Jo. an.

k Dionysij. xiij. q. j. ecclesias. + xc. di. c. + lxx. olim. c. episcopi.

l Obuentiones. Id est fructus vel reditus retenta sibi ecclesia cuꝫ sustentatione vicarij.

m Sustētatiōe. Sufficienti. s. de p̄bē. de monachis. vbi de hoc. t. s. de supplen. neg. p̄ela. sicut.

n Lateranen. concilij. Ut. j. de censi. p̄hibemus.

¶ Glo. seq. recī. per. q. alleg. p et contra. ponit opi. Hu. et Tan. quam dicit tutiorem: sed contrariam approbat.

si episcopo liceat sine auctoritate summi pōti. vel saltē sine sui capituli voluntate viris religiosis conferre obuentiones alicuius parochialis ecclesie / sustentatione vicarij reseruata. Et cum lateranen. cōcilij statuta p̄hibeant ecclesijs nouam imponi vel augeri veterē pensionem: postulas edoceri an eps valeat religiosis ꝯsentiente patrono totam ecclesiā vel de nouo conferre aliquā portionem. ¶ Ad quod breuiter rn. q̄ salua constitutione canonica de concedenda p̄fis locis quinquagesima portione: neq̄ primum neq̄ secundum potuit facere episcopus (nisi de licentia ro. ponti.) p̄ter capituli sui voluntatem.

Innocentius. iij. archiep̄o senonen. et eius suffraganeis.

Ad concilia prouincialia vocari debent et admitti cathedralium ecclesiarum capitula. Capitulum. x.

Et si membra corporis: et. j. ¶ Prouincie senon. capitula cathedraliū ecclesiaruꝫ ad nos querimoniā transmiserunt: q̄ archiepiscopus senon. t eius suffraganei p̄curatores eorū nuper ad prouinciale q̄ciliū q̄uocatos: ad tractatū eorum admittere noluerūt: t. i. ¶ Visum fuit nobis t fratribus nostris vt capitula ipsa ad huiusmodi ꝯcilia debeāt inuitari: et eorū nuncij ad tractatum admitti: maxime sup illis que ipsa capitula cōtingere dinoscuntur.

Epus an possit dare q̄nquagesimā vel cētesimam sine cōsensu capli.

o Salua cōstitutione canonica. xij. q. ij. bone rei. Ex hac litera videt manifeste q̄ eps posset dare quinquagesimā vel centesimā partē sine ꝯsensu capituli: vt in p̄dicto. c. bone rei. nō obstāte iuramēto de non alienandis rebus ecclesie. j. de ec. edi. tua. t. s. de iureiuran. intellecto. nemo enim potest ep̄m accusare de eo quod templū dei edificat. xij. q. ij. aurum. Item quia sufficit semel a iure fuisse cōcessuꝫ. vnde non est vlterius necesse adire p̄torem. ff. de condi. instit. q̄ sub ꝯditione. §. vl. Argumen. contra. j. de dona. pastoralis. t. s. eo. c. p̄ri. xij. q. ij. si episcop⁹. t. s. e. cum nos. H. t T. cum eo dicunt q̄ etiam in hoc casu requirit consensus capituli. licet ēm permittatur a iure alienare causa necessitatis vel vtilitatis: requiri tamen debet consensus capituli. xij. q̄. ij. sine exceptione. Litera tamē ista contradicit. t Joan. idē dicit super illo capi. bone rei. illud quidem securum est dicere: et exponebanc literam p̄m q̄. T. exponit. i. salua constitutione: quia non derogatur per istud responsum illi canoni/ bone rei. nec dicitur ibi q̄ episcopus posset illam donationeꝫ facere sine consensu canonicoꝝ: sed hec litera contrarium innuit. t j. de dona. apostolice. vbi de hoc.

p Quinq̄gesima. Immo q̄ñq̄ maiorem portionē si multū abundat: de auctoritate tñ supioris quandoq̄ non tantā quandoq̄ nihil si grauatur ecclesia. j. de dona. apostolice. Jo.

Et si membra. ¶ Pria pars ponit querelam. Secunda prouidet ibi: visum fuit. Abbas sicul⁹. ¶ Casus. Statutum fuit in concilio generali: quod habetur. j. de accusationibus. sicut olim. q̄ metropolitani singulis annis debeant prouinciale concil'. celebrare. Archiep̄s Senonen. et suffraganei eius ad concilium illud non recipiebant p̄curatores et nuncios cathedraliū ecclesiarū Senon. prouincie deposuerunt super hoc coram dño pape questionem. Scribit dominus papa archiepiscopo et suffraganeis eius dicens q̄ capitula predicta ad huiusmodi concilia debent inuitari: et eorum nuncij ad tractatum admitti: et p̄cipue super his que contingunt ipsa capitula. et hec est ratio: quia cum archiepiscopus et episcopi sint vnum corpus cum capitulis suis: et ipsi caput sine mēbris suis talia vel alia facere debent. ¶ Nota q̄ omnes tangit ab omnibus debet tractari. Item non debet caput a mēbris recedere/ nec membra a capite. Ber.

q Prouinciale. De quo habes. xviij. distin. per totum. et. j. de accusa. sicut olim. De concilio monachoꝝ habetur. j. de sta. regu. in singulis. et. c. ea que.

r Contingere. Et merito: quia quod omnes tangit ab omnibus debet cōprobari. # lxiij. distinctio. ca. j. t. lxvj. distinctio. capi. j. t. viij. q. j. licet ergo. et. s. de tempo. ordi. si archiepiscopus. vbi de hoc. t. ff. de adoptioni. nam ita. t. ff. de minori. in cause. §. causa. et. l. etiam. §. vlti. t ff. de iure anu. aureorum. diuus. et. ff. de aqua pluui. arcenda. in concedendo. et in autent. vt sponsa. lar. §. ad hoc quoq̄. collatio. viij. Laici vero huiusmodi concilijs interesse non debent nisi specialiter inuitentur. lxiij. distinctio. adrianus. in fine. Vel etiam nisi specialiter tractaretur causa fidei. xcv. j. distin. versi. nam. Vel nisi tractaretur de matrimonio: quia cum tales cause eos tangāt: # possunt interesse. xxxv. q. v. ad sedem.

De bis que

De regu. iur. qō oēs. lib. vj. in fi. Jo. and.

Et tñ ciclerunt vt audiāt si vt iudicēt vel doceāt. lxij. dis. docēd⁹. Sz ad illa necesse est eos vocare: cuꝫ possint eis postea l p̄dicatōib⁹ publicari q̄ fieri p̄nt illr etiā exōicatis. de sen. exōi. rūro. p̄nt ēt laici illuc venire p petēdam defendēda iustitia. s. ō iudi. nouit. i ecclīastic autē negocijs t clericoꝝ correctiōib⁹ sunt excludendi arg. de elec. massana. et exp̄ssi⁹ i extrauag. Boni. de of. oꝛ. debēt. Jo. ā.

habet locū. in foro cām facit in simili tex. & ibi abb. in c. filij. t. adnotam. ... no. di. et di. tex. iuncta gl. in c. placuit. 6. q. 3. di. etiam inol. in prec. & solen. in c. q. in echaze de const. 20. col. ai sequā. ubi late tractat de ism. m. & rol. omnino curset. in Reporto. ad tit. in 6b. lex bene a zenone ubi ponit. g. limitationes ad illam legem & amēdat ibam. g.

ecclesie pmutatio debet fieri de consensu ambarū partiū. Ber.

+ Idē Inno. t host. q̄ dicūt p iura. j. alle. q̄ si iusta de cā edificaret eps nouā eccliā illi eccliē dare pōt iura matricis/puta decias/oblationes mortuaria/t alia. io. ā.

a ¶ Ad aliā. Passim t sine causa. ex causa tñ posset. +argu. xij. q. ij. bone rei. j. de eccle. edi. ad audientiā. t. xvj. q. j. §. sicut duo. t. j. de excess. p la. sicut vnire. Quidā tamen hoc cōcedunt vt Ala. Dic de hoc vt. j. de reli. domi. constitutus.

b ¶ Commutare. x. q. ij. hoc ius. §. sed et permutare.

Qui res. ¶ Hoc capi. nō diuidit. Abb. si. ¶ Casus. Olim qdā petebant a regibus res ecclesie et obtinebāt aliqñ: q̄ istud iniquum erat statuit ꝓcil'. lugdu. q̄ illa q̄ sic tradūtur irrita et vacua habeant: t illi excludātur a cōione ecclesie qui taliter accipiūt bona ipsius. ¶ Nota q̄ hic non excusat auctoritas maiozis. Itē nō valet cōcessio laici facta de re ecclesiastica: q̄ p non dato habeā t c. Itē prētextu laice donatiōis vl cōcessionis vsurpās sibi rem ecclesie excōmunicādus est. Ber.

c ¶ Regibus. xvj. q. j. in canonibus.

d ¶ Egentium. xvj. qō. j. qm̄ quicquid.

e ¶ Irrita. xij. q. ij. qcū q̄ militū. t. c. de reb'. arg. ctra. C. ō quadri. pscrip. bene a zenone. Sol. lex

.b. ista non obtinet sm canones. Ain.

f ¶ Excludāt. Ut sic puniant in quo deliquerūt sic. §. de tēp. ordi. lias. et j. de iure patro. pastoralis. t. xvij. q. iij. frater. et c. seq. j. de immu. eccle. c. vlti. Ber.

Diuisio. Quis res. ¶ Primo ponit dictuz. Secundo adducit vnaz limitationē ibi: ita. Abbas sicu. ¶ Casus. Statuit concil'. toletañ. q̄ sacerdotes qui bona sua relinquunt ecclesijs: aut aliqua prędia ecclesie sue acquirunt: possunt aliquos de seruis ecclesie tradere libertati sm quantitatem bonorū que contulerunt ecclesie sm qō canones dicunt: ita tamen vt cum peculio et posteritate sua maneant in seruitio ecclie: vtilitatē ecclesie sm q̄ potuerint prosequentes. ¶ Nota hic duos casus in quibus sacerdos potest manumittere seruū ecclesie: scilicet cum bona sua relinquit ecclesie: aut aliqua prędia ecclesie acquirit que duplum valeant q̄ seruus. Item posteritas manumissi licet sit ingenua debet esse obnoxia ecclesie et prestare operas impositas tēpore manumissionis. Bernar.

¶ Glo. seq. recitetur per obiectionem. c

+ Non solū proximū dictū gl. §z ēt qō dicē tex. sm Inno. t host. vnde z oliz erat gl. Ala. p se. super ver. manumittēr t sic ponūt p dicti. io. an. # Ubi de b t plenī i. c. de libertis. e. q. io. and.

g ¶ De familia. Non benemeritos. Nā bñmeritos posset manumittere: licet ecclesie nihil cōtulisset. xij. q. ij. si quos de seruis. Ala. t h̄ + de consensu epi. xij. q. ij. placuit.

h ¶ Modū. Id est q̄titatē vel estimationē in duplū vt res quā dedit valeat duplū q̄ mancipiū/vt canones dicunt. xij. q. ij. eps qui mancipiū. de quibus hic fit mentio. Tan.

¶ Glo. seq. recitetur per obiec. et duplicē solutionē. et subdit tertiam quam non approbat.

i ¶ Posteritate. Cū parentibus manumissa: quia post manumissionē proles a liberto suscepta nullius patrocinio est obnoxia. C. de ope. li. l. antepenul. Vel est speciale in ple liberti ecclesiē vt semper sit ecclesie obnoxia: vt hic. t. xij. q. ij. liberti. # t. c. longinquitate. idem est in alijs vt quidam legiste dicunt: dum viuit patronus et pater libertine conditionis. C. de lib. et eorū lib. l. vlti. sed illam legem quidaz intelligūt de filijs manumissis cum patre: vnde videtur melius q̄ speciale sit h̄ in ecclesia.

k ¶ Utilitates. Id est operas tēpore manumissionis impositas ipsi liberto a dño. ff. de ope. li. l. iij. t. iij. t. v. que tamen imponi nō debēt venienti ad clericatū. liij. dist. quicunq̄.

Diuisio. Epi. ¶ Primo ponitur prohibitio. Secūdo ratio. Tertio reuocatio. Secūda ibi: impium. Tertia ibi: tales. Abbas sicu.

ad aliā[a]: q̄uis ambe in eius sint potestate: tamen si cōmutare[b] voluerit terras earū: cū cōsensu ambarum partiū faciat. ex eodem.

¶ Principes seculares res ecclesie donare non possunt: et qui ab eis recipiūt excōicant: et perdunt oia q̄ ab eccl'ia alias legitime obtinebāt. h. d. sm vnū intellectum qui satis placet. Capitulū. ij.

Qui res ecclesie petunt a regib'[c]: t horrēde cupiditatis impulsu egentiuz[d] substantiā rapiunt irrita[e] habeant que obtinent: et a cōione ecclesie (cuius facultatem auferre cupiunt) excludantur[f]. ex concilio tol.

¶ Rector ecclie qui dat ecclie rē duple estimationis: seruos ecclesie manumittere pōt: ipse tamen manumissus et eius posteri erunt sub patrocinio ecclesie. ita cōiter summaf: tñ nō placet Panor. id qō dicit de estimatione. Cap. iij.

Consensus totiꝰ cōcilij diffiniuit vt sacerdotes qui aut aliqd eccl'ie sue relinquūt: aut nihil hñtes aliq̄ prędia vel familias ecclesijs suis acqrunt: liceat illis aliqs de familia[g] eiusdē eccl'ie manumittere iuxta rei collate modū[h] quē ātiq canones decreuerūt. ¶ Ita vt cū peculio t posteritate[i] sua sub prōcinio + ecclie maneant: vtilitates[k] iniunctas sibi iuxta qō

poterūt psequentes. ex eodem.

¶ Si plat̄us mil de suo dans ecclesie seruum ecclesie manumittit non tenet manumissio. Cap. iij.

Epi[l] q nihil ex pprio eccl'ie xpi conferūt[m] liberos ex famulis eccl'ie ad ꝺdēnationez suā facere non p̄sumant. ¶ Impiū est eñ vt q̄ res suas ecclesie nō attulerit dānū inferat[n]. ¶ Tales igitur liberos successoꝝ episcopꝰ absq̄ aliqua oppositione ad ius ecclesie reuocabit.

ex concilio apud siluañ.

¶ Res ecclesie alienari non debent. Capitulum. v.

Nulli liceat alienare[o] rē immobilē ecclesie siue agrū: siue rusticū mancipiū: neq̄ specialis hypothece[r] titulo obligare. ¶ Alienationis[s] aūt verbū continet conditionē: donationē: venditionem: permutationez: t emphiteoticum perpetuum contractuz. ¶ Unde oēs sacerdotes ab hmōi alienatione abstineant: penas timētes quas leonina[t] cōstitutio cōminatur. Simmachus papa.

¶ Alienatio de reb' ecclie facta non tenet: et alienatores nisi rem restituāt excōicāt: t q̄libet clericꝰ pōt ꝺdicere: t rē cū fructib' repetere. h. d. Et est tertius nota. t quo

Stidie allegatur. Cap'l'm. vj.

Jqs pbꝛoꝛ: diaconorum:

l. 6. dum. Abbas, als alan.

q ¶ Immobilē. Mobilia vero q̄ue seruando seruari nō possunt/ pōt prelatus alienare ad instar tutoris. C. de admi. tu. lex que. in fi. t. C. qñ decre. opus non est. l. vlti. Ber.

r ¶ Hypothece. Hypotheca est obligatio rei immobilis. pignꝰ rei mobilis quasi a pugno. insti. de act. §. inter pignus. Tan.

¶ Glo. seq. ponit de alienatione quō large et stricte sumitur.

s ¶ Alienationis. Uerbū alienationis in boc loco largissime accipit. et sic. C. de reb. eccle. alie. vel non ali. sancimus. t in aut. de non alie. re. ec. §. nos igitur. col. ij. alibi strictius accipitur pro eo ꝺctu quo transfertur dominiū. C. de fun. do. l. j. ff. de verb. sig. alienationis. ff. de alie. iu. mutā. causa fac. ex hoc. §. ij. C. de iure emphi. l. j. Ala. t ita neq̄ vendere/neq̄ sub cōditione tradere/neq̄ permutare/vel donare/vel emphiteoticū contractū potest facere prelatus.

t ¶ Leonina. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. economus. t. xij. qō. ij. monemus. Lau.

Jquis. ¶ Sunt tres partes q̄ patent sicut sunt tria dicta. Secūda ibi: q̄ si. Tertia ibi: sed etiam. Abb. sicu. ¶ Casus. Quia plati eccl'iarū frequenter alienabant bona ecclesie et alij subscribebant in dānum ecclesie: statuit simmachus pa. q̄ si aliquis presbyterorum vel aliquis aliorū subscripserit alicui alienanti prędium ecclesie excōmunicetur: nisi forte et alienator et qui acceperit per restitutionez sibi celeriter prospexerint: quod si non fecerint instrumentum inde confectum non valebit preter penam quam propter hoc sustinebunt: et

Diuisio.

¶ Conclusio istig. hic q̄ in alienatis est interuenire sine exceptione

Hypotheca. sunt vij. quarū vsus hodie p̄ inveredum

Pignus. Alienatio large t stricte accipit.

C. de rebg alienan. capiāt alienatio in. c. i. & libellario

c ¶ Cibi nam bene meritos. n. bene istam gl. § abb et dd q causa Remunerationis seruicii pōt prelatꝰ manumittere seruuz eccl'ie addē tñ q̄ debet constare de bene meritis nec sufficit assertio prelati. vi. gl. & ibi late per dd in l. si donatione. C. de collatio. & nota ibi dū dicit de consensu epi q̄ etiam q̄n alienāt res eccl'ie propter remunerationem necessarium est q̄ intercesserint solemnitas requisita. vi. hic p abb & dd & adde gl. & ibi abb in c. tua. §. de his que fiunt a prela. sine consen. c.

d. ¶ in p. posteritate. In quatuz vel est speciale. n. gl. & vi. hic dd et plures specialitates q̄ Reperiunt in libertis ecclesie vi p gl. in c. diaconi. 12. q. 2. aliam in c. de libertis in gl. i. cad. cau. & q. & vi alias gl. in c. liberti t. in verbo geniti cad. cau. & q.

licitū erit qbuslibet ecclīasticis plonis ꝺicere et male alienata repetere cū fructib⁹. ¶ No. q̄ q alicui ꝺctus subscribit vī illi ꝙsētire. Itē fallit ħ regula illa. nemo pōt venire ꝺ factū suū: qr vt ħ ꝺr alienator pōt repetere alienata. Itē vbi nō valet alienatio nec valet īstrm de ea cōfectū. Item res male alienata cum fructibus percipit. Ber.

a ¶ Defensor. i. aduocator vel pcurator. xvj. q. j. de presentium. Ala.

¶ Ōl. seq. ar. alle. iij. iura alleg. i ꝺrīū vnā. l. rsolvit. demum distinguit.

b ¶ Subscripserit. Arg. q̄ q de facto alteri⁹ subscribit ꝙsentire vī. ff. ꝺ in rē verso. l. pe. ff. qꝺ iussu. l. j. §. fī. r si. xij. q. ij. non liceat. r. c. cū redēptor. ar. ꝺ. ff. de pig. ac. catus. sed ibi ignorauit qd cōtinebat: ſz verū est vbi ad auctoritatē ꝺct⁹ subscriptio desiderat: qꝺ intelligas cū hac distinctiōe: qr aut subscribit qs nōie aliēo aut suo: si alieno nō obligat q subscribit: nec itelligit ꝙsentire. ff. de īsti. l. vl. ff. de resci. ven. titi⁹. + Si noīe suo: aut sciēter aut ignorāter: si scienter tūc obligat r ꝙsentire vī vt hic: r in pmis ꝙcor. et ff. de pig. si fideiussor. §. j. si ignorāter/ nō vī ꝙsentire nec ei nocet. C. plus va. qꝺ agitur. l. vlt. C. de do. nec ignorās. et. l. pdicta. caius. Tan.

¶ Glo. seq. soluit ꝺrius.

c ¶ Irat⁹. humano more loqr qm̄ de⁹ nō irascit. + xxij. q. iij. īcōmutabilis.

¶ Glo. seq. signat contrarium et soluit.

d ¶ Alienator. q alienat ī pīudiciū ecclīe etiā si iurasset nō repetere/ revocare ꝺr alienationē nō obstāte iuramēto/ cū sit illicitū. s. de iureiu. intellecto. ar. ꝺ. s. de īsti. cūvenissent. sed ibi alr poterat ꝙsuli eccl'ie p capitulū in decre. itellecto nō erat alius p quē posset ꝙsuli regno. B.

¶ Glo. seq. reci. per questionem.

e ¶ Celeri. sīle. j. de loca. c. pe. r vlt. vbi ꝺr qualr intelligat de celeri. Celeriter intelligo in hoc casu anteq̄ ledat ecclesia ex tali alienatione.

f ¶ Prosperint. p repetitionē. r ita q male alienauit rē eccl'ie pōt repetere: vt ħ pt⁹. r. lxxxv. q. ix. qō qs. r. s. de elec. nosti. qꝺ verū est si ī administratione tolerat: secus si remotus fuerit. xij. q. ij. monem⁹. Ala.

¶ Glo. seq. arg. et remittit.

g ¶ Remediū. et ita est ar. q̄ si dilapidator vult seruare eccl'iam indē nem q̄ non remoueatur. De hoc ꝺixi. s. de elec. qꝺ sicut.

h ¶ Penā. l. depositionis. r. q. ij. diaconi. r. C. de sac. san. ec. iubem⁹. §. economus. + et si satisfacere nō posset excōicabit quouscq̄ satisfecerit.

¶ Glo. seq. alleg. tria iura. signat ꝺctum et remittit.

i ¶ Nullas. ex ħ manifeste pt⁹ q̄ alienatio q̄ fit ꝺ formā iuris nulla est ipo iure. s. de rest. ī iteg. ꝙstitut⁹. r. s. ꝺ his q̄ fi. a ma. par. ca. c. f. r. xij. q. ij. fine exceptiōe. ar. ꝺ. xij. q. ij. si q̄ de reb⁹. ħ soluit. s. ne se. va. c. j. Ain.

k ¶ Personis. i. clericis oībus et ꝙsis et patronis. xvj. q. vij. filijs ac nepotibus r parochianis. qr eor interest: sed psone alteri⁹ ecclesie non admittentur cum sit priuatū iudicium.

¶ Glo. seq. facit quatuor. Primo notat optiones eccl'esie dari rc. Secūdo q̄rit an cedere teneat. Tertio obijcit ad id qꝺ hic ꝺr alienator repetere. vltimo ponit opi. et remittit.

l ¶ Alienata. ꝺ facto: q̄re ipo iure nō tenet: vt dictū ē. Et nota q̄ eccl'ia hz actionē psonalē ꝺ alienatorē si ē soluēdo: vel hz ī rē actionē ꝺ possessorē. xij. q. ij. aplicos. r est expssus. C. si tu. vel cu. l. iij. r. vl. ſz si obtineret ꝺ vnū alter liberaret. ff. de eo p quē fa. erit. l. j. §. si plures. r si cōueniat vnū nō fit ei pīudiciū quo ad alīū. sola em̄ solutio īponit ei silētiū ff. depos. l. vlt. §. si apud. r. C. si tu. vel cu. l. vl. ſz nūqd eccl'ia teneat cedere actiōes suas soluēti ꝺ alīū: Nō. q̄ em̄ ꝙueniat ex delicto suo vl ex maleficio nō pōt petere cessionē actionū. ff. de admi. tu. si pl'es tutelā. Preterea alienator pōt repetere: vt hic ꝺr. ſz ꝺ videt q̄ nō sit audiēdus cū teneat de euictione: et dicit regula quē de euictiōe tenet actio eūdē agentē repellit exceptio. C. de euic. exceptione. et. l. si ob cām. Rñ deo illud gñale est: sed hic si repellat replicabit q̄ rē ecclesie repetat: qr ꝺctus nullus est: et iō nō tenet: sicut excipit ꝺ mulierē de re vendita r tradita: ſz ipa replicat factū esse ꝺ velleianū. ff. ad vell'. si mulier. §. item

m ¶ Tūc. s. tpe ꝺct⁹. si. j. de emp. r vē. cū dilecti. r. s. de elec. dudū. j. r. ff. de euic. ex mille. §. j. + r sic sp ectat initiū ꝺct⁹: et si tūc ledit eccl'ia restituit: alr si postea res fieret melior p solicitudinē coloni: si possessiones ist as reddiderunt meliores nō expellunt ex quo in pncipio eccl'ia decepta non fuit. C. locati. edē quā. r. l. legē quidē. C. de rescin. ven. ad rescindendā. ne negligentia sua sit eis dānosa. C. de allu. l. vlti.

n ¶ Tūc. s. tpe ꝺct⁹. si. j. de emp. r vē. cū dilecti. r. s. de elec. dudū. j. r. ff. de euic. ex mille. §. j. + r sic sp ectat initiū ꝺct⁹: et si tūc ledit eccl'ia restituit: alr si postea res fieret melior p solicitudinē coloni: si possessiones ist as reddiderunt meliores nō expellunt ex quo in pncipio eccl'ia decepta non fuit. C. locati. edē quā. r. l. legē quidē. C. de rescin. ven. ad rescindendā. ne negligentia sua sit eis dānosa. C. de allu. l. vlti.

UT sup. ¶ Qui iurauit nō alienare ea q̄ sunt de mēsa: ea de qb⁹ dubitat an sint de mēsa alienare nō ꝺr. Ab. ¶ Casus. Archiepūs raueñ. recepit quasdā possessiones siue reddit⁹ a rege aut ēt alīūde ex certis locis in recōpensationē decimar subtractarū: et redditus illos siue possessiones retinuit ad vsum suū quouscq̄ diē clausit extremum. Quesiuit successor illius vtrū reddit⁹ illi siue possessiōes ītelligant ad mēsam archiepi ptinere. Itē cū ipe archiepūs teneat iuramēto fidelitatis qꝺ fecit apo. sedi. s. nō alienare de nouo. q̄siuit vtrū de redditib⁹ illis possit fieri ꝺct⁹ cuiuslibet alienatiōis: Rñ. pa. q̄ siue intelligantur de mēsa archiepi siue nō: nō debēt alienari: ꝙcedit tñ pa. archiepo vt ipse de ꝙsilio et assensu fratrū suor vel maioris partis possit alienare possessiones eccl'ie sue minus vtiles: vel ꝙmutare p alijs vtilioribus habendis. ¶ Nota q̄ archiepi et epi iuramento tenent nō alienare de nouo possessiones eccl'ie. Itē plati ecclesiarū possessiones minus vtiles alienare vel ꝙmutare pñt p vtilioribus de ꝙsensu fratrū suor. B.

¶ Glo. seq. recitetur per obiectionem.

o ¶ Possessiones. Solēt em̄ plerūq̄ reges possessiōes et reddit⁹ certos dare ecclesijs loco decimarū: et hoc satis potest fieri p decimis subtractis siue retentis: sed pro futuris nō videt admittenda talis cōmutatio. j. de rerū permu. c. vlti. Ala.

p ¶ Excepit. i. recepit. si. s. vt lit. nō cōtest. qm̄. si. xxiij. q. v. nō est nr̄m.

q ¶ Sacr'o. Nā qlibet epūs q̄ imediate dño pape subest + iurat ei fidelitatē q̄ non alienabit bona ecclesie: nec infeudabit de nouo: et idē iuramentum prestant alij epi suis metropolitanis.

r ¶ Alienationis. Large sumpto vocabulo siue transferat dominium siue non. s. eo. nulli. r. C. de reb. eccle. non ali. sancimus.

¶ Glo. seq. recitetur per questionē vel obiectionem.

s ¶ Intelligant. Ad questionem primā non respondet: forte ideo q̄ non expssit quanto tpe tenuit: et vtrū bona fide an mala fide. j. de spō. de muliere. et. c. de transa. vt responsum. Ala.

t ¶ Siue non. psumitur tñ esse de mensa archiepi: cum sit in possessione earum. C. de rei vendi. l. vlti. Lau.

v ¶ Consultius. i. vtilius: qr certius. j. de spon. iuuenis. Lau.

ſ

SPECVLI
CLARISSIMI VIRI GV-
lielmi Durandi pars Tertia & Quarta, vnà
cum Io. Andreæ, ac Baldi Doctorum in
vtraque iurium facultate longè
præstantissimorum theore-
matibus, faustissimo
impressa sidere
relucet.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

LVGDVNI

1547

Se compró para esta Librería el año de 1591

Rubricarum Tomi huius Nomenclatura.

De Abolitione & purgatione. 19
Accusatione. 2
Criminibus & eorum cognitionibus. 2
Criminibus in modum exceptionis propositis. 6
Denunciatione. 9
Inquisitione. 10
Notoriis criminibus. 15

FINIS.

Rubricæ lib. quarti.

Accusationibus. 180
Adulteriis & stupro. 184
Alienatione iud. mu. cau. fac. 44
Appellationibus. 70
Authoritate & vsu pal. 36
Arbitris. 44
Bigamis. 38
Calumniatoribus. 181
Capellis monachorum. 181
Causa possessionis & proprietatis. 51
Censibus exactoribus & procuratoribus. 161
Clandestina desponsatione. 167
Clerico ægrotante. 37
Clerico excom. ministrante. 189
Clerico non ordi. ministrate. 189
Clericis peregrinis. 38
Clericis coniugatis. 75
Clerico venatore. 189
Clericis non residentibus. 71
Cognatione spirituali. 170
Cognatione legali. 170
Cohabitatione cleric. & mulie. 75
Commodato. 82
Concessione præben. vel eccle. non vac. 78
Conditionibus appositis. 167
Confessis. 66
Confirmatione vtili vel inutili. 75
Coniugio leprosorum. 168
Coniugio seruorum. 168
Corpore vitiatis. 38
Consecratione ecclesiæ, vel altaris. 154
Conuersione infidelium. 154
Constitutionibus. 29
Consanguinitate & affinitate. 171
Consuetudine. 31
Conuersione coniugatorum. 154
Crimine falsi. 188
Damno infecto. 189
Decimis. 152
Deposito. 84
De desponsa. impub. 167
Diuersis cautionibus. 126
Diuortiis. 176
Dolo & contu. 62
Donationibus. 139
Dote post diuor. restituenda. 177
Donatione inter virum & vxo. 176
Ecclesiis ędi. & repa. 154
Electione. 31
Emphyteusi. 102
Eo, qui cog. causan. vxo. suæ. 171
Eo, qui mit. in pos. cau. rei ser. 64
Emptione & vendi. 84
Eo, qui dux. in matri. 67
Ætate & quali. 36
Feudis. 17
Fideiussoribus. 128
Fide instrumen. 66
Filiis presby. 36
Frigidis & malefi. 171
Furtis. 185
Hæreticis. 170
His, quæ fi. à præla. sine consensu capi. 81
His, quæ vi metusue cau. fi. 42
His, quæ fi. à maio. par. cap. 81
Homicidio. 183
In integ. restitu. 42
Iniuriis & damno dato. 190
Institutionibus. 78
Immunitate eccle. 155
Infantibus & lang. expo. 183
Iudæis & sara. 183
Iudiciis. 44
Iure patronatus. 160
Iureiurando. 67
Libellorum concep. 21
Locato. 196
Magistris. 182
Maioritate & obedi. 37
Matrimonio contra interdic. eccle. contra. 171
Natis ex libero ven. 169
Ne cleri. vel monach. 155
Ne sede vacante. 80
Noui operis nuncia. 189
Obligatis ad ratiocinia. 38
Obligationibus & solutionibus. 130
Officio archidiacon. 38
Officio vicarii. 39
Officio archipresby. 36
Officio iudicis. 40
Officio ordinarii. 39
Officio iudicis delegati. 39
Ordine cognitionum. 50
Pactis. 40
Parochiis. 135
Peculio clerico. 140
Pœnis. 182
Pœnitentiis & remissionibus. 182
Peregrinationibus. 7
Pignoribus & aliis cau. 124
Plus petitionibus. 50
Postulatione. 31
Postulando. 41
Præbendis & dignitatibus. 76
Præscriptionibus. 68
Præcario. 82
Priuilegiis & excessibus priuilegiatorum. 189
Probationibus. 66
Procuratoribus. 42
Publiciana & seruitutibus. 56
Qui clerici vel vouentes mat. con. 168
Qui filii sint legi. 172
Qui matri. accu. pos. 175
Raptoribus & incendiariis. 185
Rebus eccle. non alie. 8
Regularibus & transe. ad relig. 153
Religiosis domibus, vt episcopo sint subie. 159
Renunciatione. 36
Rerum permutatione. 115
Rescriptis. 30
Restitutione spolia. 58
Sacra vnctione. 36
Schismaticis. 183
Secundis nuptiis. 180
Sententia excom. 194
Sententia & re iudi. 70
Sepulturis. 150
Sequestratione pos. & fructu. 65
Seruis non ordinan. 37
Simonia. 181
Sortilegiis. 188
Sponsa duorum. 167
Sponsal. & matr. 155
Statu monach. 155
Successionibus ab intesta. 148
Summa trini. & fide catho. 29
Supplendæ negli. præla. 39
Testamentis. 141
Translatione. 36
Treuga & pace. 40
Vita & honesta. cleri. 75
Voto & vo. redem. 155
Vsuris. 187
Vt ecclesiastica benefi. sine diui. confe. 81
Vt lite pendente nihil innouetur. 65

FINIS.

Gulielmi Durandi vtriusque Censurae omniũ calculo haud dubiè Principis, & omniũ Practicorũ oculatissimi excellentissimiq; Ducis, Speculi Pars Tertia & Quarta, summo studio accuratè recognitae, & ĩ nõ paucis cũ in corpore, tum in his, quae ab Ioanne Andrea Baldoq; inuecta adiectaq; fuerant, auctiores & ornatiores redditae.

De criminibus & eorum cognitionibus *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Crimina quinq; modis agitari dicuntur.
2 Crimen, est peccatum accusatione & damnatione dignissimum.
3 Cogitatio non meretur pœnam ciuilem, nisi in actum procedat.
4 Accusatio requirit actum.

1 Vperius in parte præcedẽti plenius explicaui mus, qualiter ĩ ciuilib⁹ negotijs sit ꝓcedẽdũ: sed qm̃ criminalia iudicia sæpe frequẽtanť: & quia Reipublicæ vtile est, ne maleficia remaneãt ĩpunita extra, de sen. excõi. vt famæ. ff. ad l. Aquiliã. l. ita vulnerat⁹. rñ. j. ĩ fi. iuxta illud, [a] Maleficos nõ patieris viuere. iõ vtile fore pręuidim⁹ de ipsius noua doctrina aliqua disputare. † Ad cuius rei notitiam pręnoscẽdũ est, q̃ de criminib⁹ quinq; modis agiť: de quib⁹ per speciales ti. dissere m⁹, scilicet ꝓ accusationẽ: & hoc regulare est: vt C. ad l. Cor. de fal. cũ supposĩti. & C. ad l. Flaui. de pla. l. iñ. ¶ Per denũciationẽ: vt C. de accu. ea qdẽ. ¶ Per inquisitionẽ: vt ff. de of. prę. cõgruit. ¶ Excipiẽdo: vt extra, d̃ or. cog. c. ĩ. cũ suis cõcor. ¶ Et extraordinariæ: vt in notorijs. & hæc leguntť extra, de accu. sup his. & c. qualiter. §. ad corrigendos, & c. euidẽtia. & de simo. licet Heli. ad prin.

2 ¶ † Et no. [b] q̃ crimẽ est peccatũ accusatione & dãnatione dignissimũ: vt
b lxxxj. dist. Apostolus. in fi. vbi no. ꝓpter quæ crimina qs sit deponẽdus. & xxv. di. §. nũc aũt. & ex hoc ꝓcedit accusatio criminalis: & q̃q; ẽt criminis appellatio latè patet, cõplectẽs omne peccatũ ex deliberatiõe ꝓcedẽs: vt ea. dist. §. criminis. † Tunc aũt ex crimine ad accusationẽ pueniť, cũ
3 illud in actũ ꝓcessit alioquin cogitationis pœnã nemo mereť: nec inde accusatio ꝓcedit: vt de pœni. di. j. cogitationis. quæ est ff. de pœ. & sic intelligiť ea. dist. si qs nõ dicã rapere. q̃ est C. de epi. & cle. cũ suis cõcor. licet
c sit arg. cõtra extra, de homi. ꝓ humani. [c] ¶ † Accusatio ergo actũ desiderat, sicut & lex Aquilia dãnũ, [d] ex quo ipsa actio oriať. ff. qd̃ met. cau. sed
4 & partus. Sicut & cõtractus bonæ fidei desiderat morã, quæ est cã, quare
e agitur ex contractu. C. de in integ. resti. in minorum persona. [e]

Capitula autem huius partitionis sunt hæc.

De accusatione. De denunciatione. De inquisitione.
De criminibus in modum exceptionis propositis.
De notarijs criminibus. De abolitione & purgatione.

f *De accusatione* [f]. *Rubrica.*

g Nobis de accusatione tractaturis, in primis videndũ occurrit [g] qualiter ĩ accusatiõe ꝓcedať. ¶ Secundò, sup quibus criminib⁹ fiat accusatio: & de pœnis accusatorũ. ¶ Tertiò q ad accusationẽ criminũ admittãť. ¶ Quartò, corã qb⁹ est accusatio faciẽda. ¶ Quintò q diu ris sit de cõtumacia accusatoris. ¶ Sextò d̃ cõtu. accusati.

In accusatioue qualiter sit procedendum.

SVMMARIVM.

1 ☞Accusans aliquem criminaliter debet suas probationes habere paratas, quæ in talibus requiruntur.
2 Statutum nouam pœnam inducens, an tollat antiquam.
3 Accusator alicuius qualiter se debeat coram iudice gerere.
4 Inuitus & absq; præcepto iudicis, an quis possit accusandus exhiberi.
5 Reus nemo citandus est prius, quàm actor caueat se intra tempus determinatum litem contestaturum.
6 Filiuffa. an possit absq; consensu patris accusare, & qualiter sit talis consensus scribendus.
7 Accusatio qualiter sit in criminibus facienda.
8 Accusatus de crimine capitali, est fideiussoribus committendus.
9 Scelus dicitur graue, per quod quis vltimum meretur supplicium.
10 Primum furtum, quam punitionem exigere dicatur.
Accusatus de graui scelere incarceratur, vt custodiatur, non vt ligetur.

Incipit Liber Tertius.

¶ Scias q̃ ferè totã hãc tertiã ptẽ præter ea, q̃ in ꝓcessu declarabo, author recepit ꝓ Rof. in libellis iuris Canonici, sua parte secũda per totũ. Tanc. sui ope. parte secũda sub rubrica de criminibus, & qualiter cõtra crimino sos agať, ꝓsequiť simul quinq; capitula, quæ subdit hic author.

11 Reus non est causa inaudita, condemnandus.
12 Absens in domo citatus, an habeatur pro citato.
13 Citatio fieri debet in domo, in qua quis degit: non vbi habet beneficium.
a ¶ Superius in pte ꝓcedẽti &c. Iuxta illud Exod. xxiij. vltra mediũ hic, qd̃ in prin. nõ debuit ꝓteriri, qa hr̃ xxiij. q. v. §. scdo. ADDE tu, q̃ punire ac dãnare malos, vt mali sũt ẽ Dei ministeriũ. c. q malos. xxiij. q. v. Item homicidas, sacrilegos, & similes corrigere ac punire, non est sanguinis effusio, sed legũ ministeriũ. capi. homicidas. xxiij. q. qnta.
14 Accusator qualiter agere debeat erga reum, præsidi vel iudici præsentarum.
15 Libellus accusationis, ante quàm quis loquatur, sem per est omni iudicio præsentandus.
16 Accusatore non comparente, qualiter sit contra eũ procedendum.
17 Accusator semper se ad pœnam talionis obligat.
18 Accusator securitatem de lite prosequenda debet sub speciali forma præstare.
19 Securitas & iurm̃ in cã accusa. per iudicẽ exigũtur.
20 Criminis q̃litas ꝓsonalẽ q̃q; requirit detẽtionem.
21 Accusatore absẽte, an ei⁹ loco possit admitti d̃fẽsor.
22 Exceptiões dilatoriæ, an possint ĩ maleficijs oppo.
23 Confessio accusati, qua forma scribi debeat.
24 Confessio metu tormentorum, vel in tortura habita, an & quo pacto fit valida.
25 Hæredes latronis, an possint ipso mortuo pro restitutione facienda conueniri.
26 Confitens firmiter, id est, cum causæ adiectione, ex quasi contractu tenetur.
b ¶ Et no. in prin. scd̃m Rof. vbi supra. & vide quod de hoc notatur de reg. iur. lib. vj.
27 Inchoãdum nõ est à quęstiõib⁹ in ipso causæ initio.
28 Pœnæ semper sunt emolliendæ, nõ exasperandæ.
29 Accusatus nullã exceptionẽ perẽptoriã proponẽs, quod facere potuit, an sit crĩe ꝓbato cõdẽnandus.
30 Accusatio requirit accusatorem & factum.
c ¶ Pro humani. li. vj. ibi soluiť in gl. si mandauit.
31 Libellus an sit in causis criminalibus necessarius.
32 Ordo iudiciarius est in criminibus obseruandus.
33 Absolutio seu condemnatio diuersimodè, & secũdum locorum consuetudines fieri dicitur.
d ¶ Damnũ. Puto vitio scriptoris hic deficere. ff. ad l. Aquil. l. j. & l. si seruũ meũ. sic & actio qd̃ met⁹ cã, requirit dãnum. ff. & c. sic posuerat Rof. versi. supra.

1 Valiter autẽ in accusatione procedẽdum sit, facile est videre. nam ferè eadẽ in ea seruãda sunt, quæ etiã in ciuili actione. Nam libellus in vtroq; dať, quãuis diuersimodè cõcipiať,
1 vt patet infrà, in tracta. libel. in tit. de accusa. ¶ † Volens igitur alium accusare criminaliter, videat vtrũ
e habeat suas probationes paratas. quæ in talibus plenę ac clarissimè reqrunť: vt C. de edẽ. l. is, apud quẽ. ñ. q. vlti. sciãt. C. de edicto diui Adri. tol. l. j. Si autẽ sit crimẽ publicũ, cõsideret ex qua debeat lege deferre: quia hoc facit lex in publicis, vel criminalib⁹, quod actio in ciuilibus. ff. de accusa. libellorum. quæ est ñ. q. viñ. C. q accusa. nõ possunt. l. data. Si verò sit
f priuatũ, & habet certũ nomẽ, accuset de illo crimine. ff. de priua. delic. l. j. & l. fi. Sed si nõ habet ꝓpriũ nomẽ, accuset crimine stelliõatus. ff. de crimine stel. l. ñ. Accuset ẽt, si põt, lege municipali, si tibi sit certa pœna statuta. viñ. dist. quæ cõtra mores. xj. di. in his. xviij. q. ñ. seruitiũ. & ẽt vtraq; latenter si põt, s. ciuili & municipali lege: vt ficiudex p vtrãq;, vel saltẽ p eã, quæ sibi magis videbiť expedire, possit punire.
2 ¶ † Licet enim statutũ nouã pœnã inducat, non ob hoc tollit ãtiquã: nisi hoc expresè dicať. ff. de actio. & oblig. l. quoties lex. C. de sepul. viola. q sepulcrũ.
h Sed & si cogať eligere stet statuto [h]. quo posterius

¶ De quatuor rubricis huius operis in hac materia, quę distinctè sunt scribendę, allegãdę, vide quod dixi super rubrica de accusatore. & super ea plenè dixi, qui tractent

partẽ illã, q accusare nõ possunt. & de Rof. bene vide suprà rubrica ꝓxima. Ex practicis authoribus alĩ nõ ponũt hanc rubricã, nisi Aegid. Rub. lxxxiñ. & duab⁹ sequẽtib⁹, q̃ tñ plus cõpetunt quartæ parti. Et rub. capituli quinti cũ duab⁹ sequẽti. Bonagu. ẽt cõpetit quartæ parti. Alber. Gal. posuit hanc rubricã, scilicet de accusatiõib⁹, cui⁹ cõplura dicta posuit author š. de accusatore. Guid. de Suz. charta secũda, posuit casus, quibus sine accusatione proceditur. Rolandus doct. posuit hanc rubri. in prin.

g ¶ Videndũ occurrit. præmittũt p̃dicti Rof. & Rolã. prim⁹ qd sit accusatio. secũdus qd sit accusare. Azo in Summa eo. ti. in prin. dicit q̃ hæc duo sunt idẽ: & dicũt q̃ est aliquẽ in libello reũ criminis deferre vel facere ad vindictã. Hostien. hoc plenius in Summa eo. ti. in prin. ibi eum vide.
h ¶ Stet statuto. Non põt in hoc dari certa doctrina: sed est videndũ quod plẽs expediant accusanti. hoc tñ dixit author ꝓpter opinionem quæ ha

bet pœnam iur. tolli p statutū. & de hoc in remissio. quam statim subdit. ADDE vt p Bar. ī l. j. C. de sepul. vio. & in l. j. ff. vi bo. rap. Bal. cōsi. ccxx. lib. iij. Adde tu, quid si ius varias pœnas imponat: an detur optio iudici, vide Ho. ī c. ij. extra de coha. cle. & mu. & ibi eū refert & sequit d. Ab. sicu.

a ¶ In fin. Vide qđ ibi dixi. & nunc prosequitur quasi ad literā verba Rof. eo. titu. & titu. ibi seq. & ti. qualiter in accusa. procedatur, vbi præter ver. sed pone. qui a fuerūt Albe. Gal. 3 inuenies quæ sequuntur.

b ¶ Nā iudices parati ad prædam. Verba Rof.

c ¶ Sic scribetur.

✲FORMA. Rof. li. ix. de scripturis iudicij criminalis. in prin. 4

d ¶ Tali crimine. an sufficiat generalis consensus, & an vnicus in vna cā. vide vbi ſ. eo. ver sic. sed quid si pater. & ver. sequen.

ADDE an filiusfamilias sine cōsensu patris accuset in criminali, Pet. de Anch. cōsil. lxxij.

ADDE tu qd, quod dicitur de filiofamilias, vt nō possit accusare sine cōsensu patris pōt ꝓcedere, seu procedi quando pater est sane mētis. Nam si est furiosus vel mente captus, posset forsitan aliud dici, & quod possit. quia filiusfamilias habens patrem furiosum vel mente captum, potest 5 contrahere, & se obligare, et omnia agere inter viuos, non obstante statuto vt non possit se obligare sine consensu patris: vt per Bald. in l. cùm hæres. b per illum text. ff. de acqui. hære. cōsidera.

✲ADDITIO. Et quid de filiofami. minore, an 6 possit accusare criminaliter aliquē de iniuria authoritate patris. dic qđ nō. et idē si filiꝰ accuset. nā prīnō ē legitimꝰ administrator: & ideo debet dari curator liti, si filiussa. est minor. vt dicit Bal. post Iacob. Butr. in l. cùm oportet. ſ. sed cùm tacitas. C. de bo. quæ lib. Hen. Ferran.

est: quia posteriora derogāt prioribus. ff. de iure codi. diuus. iij. q. iij. libellum. extra, de constit. c. fi. xix. dist. in canonicis. de consec. distin. iij. celebritatē. de hoc suprà titu. prox. in fin. 2 ¶† His igit cōsideratis accusator debet se coram iudice prēsentare, & ei dicere: Domine, volo talem de tali crimine accusare: vnde postulo, vt eū citetis: & tunc iudex de iure, licet hoc de cōsuetudine nō seruet, debet ei dicere: ex quo vis eū accusare, obliga te, q accusabis, & qđ inscribes, & accusationē prosequeris, & alia facies, q̄ sunt in accusatiōe necessaria, & sic citabo postea eū: q si velit facere iudex, citet: aliàs nō. Nullus em̄ citādus, vel exhibēdus est, nisi quē iudex præcepit. Hęc probantur C. de exhib. reis. l. nul. & l. neminem. C. q accu. nō pos. q crimē. ¶† Hoc tñ fallit in quibusdā. qui possunt etiā īuiti absq; prēcepto iudicis exiberi. Primò in falsatore monetę: vt C. de fal. mone. l. j. in prin. Itē in desertore militię. Item in latrone publico. Itē in agrorū depopulatore. Itē in virginis raptore. Cùm em̄ illos liceat occidere, multòfortius licet vī ctos adducere, vt C. quādo lice. vni. sine iudi. se vindi. l. j. & ij. & C. de rap. virg. l. vnica. C. de episco. audi. raptores. Et fortè idē in fure vt liceat ipm viuum tm̄ rep̄sentare, nō occidere, nisi in casibus: vt ff. de furtis. interdū. ſ. q furē. & ff. ad l. Aquil. itaq; ſ. fi. et l. sed & si quicunq; ff. ad l. Corne. de sica. qui furē, extra, de homic. si pfodiēs. Idē fortè in debitore ex maleficio fugiente. Nam possum eū vinctū ducere, non occidere. ff. de his q̄ in fraud. credi. ait p̄tor. ſ. si debitē. & in auc. vt iudi. sine quo. suff. ſ. necessitatē. & vt nulli iudi. ſ. si verò quis. & in alio casu qui est ſ. de præsump. ſ. species. versic. violenta. ibi. item si quis denunciat. Idē scdm M. de Fanoin homine meo fugiēte: qa licet sit ī fuga tamē ei⁹ dominiū & possessionem retineo. ff. de vsusca. nō solū. aliàs incipit retinere. ſ. de illo. et C. de his, qui ad eccle. cōfug. si seruꝰ. & de episco. & cleri. si quis curialis. & ff. de acq. pos. rem, q̄ nobis. in fi. & C. vbi qs decur. vel cohor. l. j. & vt nulli li. sine iu. se vindi. l. j. ¶ Sunt & alij casus, in quibus sine iudicis authoritate pōt quis ius sibi dicere. quos dic vt suprà de actore. versicu. Itē q̄ vult. ¶ Nec mirum, si in criminali cā sic se obliget accusator, & inscribat: nam & in ciuili est idē: licet id consuetudo generalis non seruet. ¶† Non enim prius de iure reus citatur, nisi actor prius caueat se intra duos menses lit. contestaturū, &c. quę habent C. de lit. contesta. auc. libellū. q̄ est ij. q. ij. Et est rō in ciuilibus: quia nō sine magno incōmodo à nostris negotijs euocamur: vt ff. quēadmodum testa. api. si quis ex signatoribus. & multòfortius in accusatoribus. et ibi est maius periculū: ergo magis tenaciter procedendum: vt ff. ad Carbo. l. j. xlv. dist. quiescamus. vij. q. ij. c. ij. vsus tamen hoc non tenet. nam iudices parati ad p̄dā b, ad nutū citant, nec clamorē expectant. ¶ Quid si accusator sit filiussa? debet habere prīs cōsensum. vt C. de bo. q̄li. l. cū nō solū. ſ. j. de quo etiā dixi suprà de actore. ver. Itē qđ est filius. ¶ Cōsensus autem huiusmodi sic scribetur.

c ✲FORMA c. †T. patet H. sup iudicio accusationis faciēdæ per ipm H. super tali crīe d cōtra P. & ēt super recōuentiōis iudicio, si idem P. prefa. H. recōuenerit ipsi H. filio suo agēti et defendēti cōsensit. Et is cōsensus prēstari debet in initio litis. et iste H. dicet in libello H. de sui prīs cōsensu accusat &c. eo dem quoq; modo scribetur pro accusato filio famē. 7 ¶† Qualiter aūt in criminibus fiat citatio, satis apparet. Nā sicut & in ciuilibus. de qua, & de hac dixi suprà de citatione. ſ. nūc de tpe, & ſ. sequit. & ſ. iā de citatiōe. Citabitur enim qs in ciuilibus tribus edictis, vel vno perēptorio p oībus: vt in p̄dic. ſ. nunc de tpe. Eodē mō & in crīalibus. xxiij. q. ij, de illicita. ff. de pœnis. absentē. C. qui accu. non pos. qui crimen. xj. q. ij. rursus. & c. sequē. ff. de publi. iud. inter accusatorē. Et q̄ ibi dicit. nec p singulos dies, & c. ītellige q̄ ter est citādus: sed nō p singulos dies, id est, hodie, cras, & post cras: sed ter citabit p tria edicta, i vt iā dicā. Scias igit q̄ iudex dabit in primis triginta dies ei, quē citat, vt ī illis cōponat, & ordinet domū & res suas, & consang. & familiā cōsoletur. dicēs eis: męsti estis de hac accusatione, quæ mihi paratur à tali: sed nolite timere. Deus enim me liberabit. sic cōpono & ordino de rebus meis. non enim fortè redire potero: quia non credar fideiussoribus, vel nō erit talis criminis accusatio, quòd eis debeam committi. Penates autem ædium dij dicti sunt. & hac consuetudine hoc dictum est. Hæc probantur C. de

e exhib. reis. nullus. c ¶† Sed pone, T. accusatus de fur 8 to vult dare fideiussores: nunquid admittetur? Videretur quòd sic. Nam accusatus de crimine capitali est fideiussoribus committendus. C. de app. eos. ſ. penul. ff. de cust. & exhibē. re. l. ij. argumen. contra: quia accusatus est de graui scelere. ff. eodem, diuus.

9 ¶† Graue autem dicitur, ex quo quis vltimum patitur supplicium: vt in crimine læsæ maiestatis: vt C. ad l. Iuliā ma. quisquis. & in crimine proditæ patriæ, vel rupti sacramenti. C. de abo. fallaciter. Vel ex quo membrum amittitur, quod non est secundùm legem Romanam, nisi in casibus: vt C. de ser. fugi. l. ij. in authenti. ibi posita. & liberum corpus non recipit æstimationem: vt ff. de his, qui deie. vel effu. l. fi. Et secundùm Lombardam pro primo fur

f to perdit quis oculum: f vt in Lombarda, de fur. & de seruis fugi. l. de latronib⁹. Sed dic, quòd aut est cōfessus crimen: & tunc incarceratur: vt ff. de custodi. reo. l. si confessus. Aut non est confessus: & tunc aut est accusatus de non graui: & tunc comittitur fideiussoribus. Aut de graui: & tunc non committi-

10 tur: vt in prædi. l. diuus. ¶† Pro primo autem furto nō semper amittit oculum, sed pro qualitate furti: vt in Lombar. de ser. fugi. l. ij. g & l. si quis latro.

g 11 ¶† Et nota quòd accusatus de graui scelere incarce-

h ratur, vt custodiatur, non vt ligetur h: vt C. de exhiben. reis. l. ij. secundùm Alber. Gal. i & iunge hoc

i quod nota. infrà de fideius. ſ. j. versicu. sed pone T.

21 ¶† Et not. q̄ dato fideiu. de p̄sequanda accu. vt dixi ſ. ver. is igit. citabit reꝰ. ff. de pu. iu. iter. Et si fuerit absens, reqret vbi sit. nō em̄ debet cōdēnari seu puniri, causa eius inaudita. extra, de causa possessio. & proprie. capitulo primo. extra, de constitu. eccleſię. ¶ Sed nunquid sufficit, si ad domum citetur, vt in multis casibus contingit: sicut in concor. quæ sunt in præd. ſ. sequitur. ver. illud etiam nota quòd citatio. & versi. sed nunquid sufficit. & seq. vbi de hoc. Et dicunt quidam, quod sic: vt & in ciuilibus cōtin

k git: de quibus no. in princip. ſ. nunc de tempore. k nam eodem modo in his, sicut & in illis proceditur,

1 vt dixi. Roff. l cōtra, imò secundùm eum requirēdus & citandus est in loco, vbi est, & sic quòd scire valeat se citatum. & hoc, nisi per eum fiat, quò minus ad eum citatio valeat peruenire: vt extra, vt lit. non conte. quoniā. ſ. porrò. & ff. quod vi aut clam. l. vim facit. & facit ff. de euictio. si dictū. Ideoq; non sine causa statutum est, quòd licet ille citetur, nihilò minus iudex citans scribat ei: in cuius iurisdictione citatus constitit: vt per illum id citato innotescere possit qualiter bona eius sunt annotata, & qualiter est accusatus: vt ff. de requi. reis. l. prima. ¶ Scribet autem sub forma posita infrà ſ. sequitur. versi-

13 culo, vt autem in hac. ¶† Et aduerte, quòd in domo, in qua quis degit, ibi citari debet, non vbi habet beneficium, vel domicilium, etiam si sit aliena domus. ff. de dā. infec. l. iij. ſ. abesse. Si autem sit va-

e ¶ De exhiben. reis. nullus. vbi Sy. allegans hunc versiculū posuit, quod est supra. quæ tamen fuerunt verba Roff. titu. qualiter in accusatione procedatur. & est etymologia. penates. i. penes nos nati.

f ¶ Perdit quis oculum. Vitam.

g ¶ Vt in l. ij. & in l. si quis latro. l. secunda premittit compositionem lxxx. solidorum.

h ¶ Vt ligetur. Saluo quod dicitur infra versicu. cùm autem.

¶ Albert. Gal. titulo eodem versiculo pone quæstionem de facto pollicita. Itē Gui. de Suza. sub litera G.

✲ADDITIO. Pro primo furto. Adde tu qualiter distinguantur furta, ita vt dicantur plura, & quis dicatur bis condemnatus, stante statuto, quòd pro tribus furtis quis condemnetur ad furcas: vel si bis fuerit condemnatus quis pro furto, tertia condemnatio sit ad furcas. Et qd si quis commiserit furtum tribus vicibus, qualiter intelligatur. Vide quod eleganter consuluit Bal. cōsilio ccxlvij. incipien. ad euidentiam. in quinto volumine. Et vide per Paulum de Castro consilio xviij. incipien. non video in prima parte consilio rum, vbi an furtum dicatur vnicum tantùm vel plura, si proponatur quòd quis furatus fuit tascham cum mille florenis: licet in tascha esset maior quantitas: an per hoc dicatur mutari substantia furti? Et quid si quis plures res furatus fuerit: an dicatur vnum furtum commisisse, an verò possit p plurib⁹ furtis puniri, vide Marianum Soci. consilio xxxiij. incipien. prosequendo ordinem. columna iij. versic. item facit. in primo volu. Henri. Ferran.

k ¶ Nunc de tempore. Suprà versi. qualiter. in prin.

l ¶ Roffre. sub rubrica de contumacia.

gabundus:

gabundus: tũc in loco beneficij vel domicilij, præsertim eius, de quo agit, est citandus. extra, de cle. non resi. ex tuæ. qđ si fortè domũ habet rure, vel in alio loco deserto, vbi citandus est: & si non reperiat ibi, requirẽdi sunt amici. extra, qui ma. accu, pos. c. j. Idem est etiam, vt requirant, si nõ habet
a domicilium, vel beneficium secundùm papam: [a] vt in concor. quæ sunt in
14 p̃di ver. sed nunquid. ¶ †Cùm autem fuerit corã præside sine iudice accusator, sibi libellũ porriget: qui qualiter concipit, vide infrà in tractatu lib. in tit. de accusato. & de homici. & de adulte. & in alijs ti. illius particulæ. Quo facto & libello accusationis porrecto, accusatus dabit fideiussorẽ iudicio sisti, & de condẽnatione soluenda, si fuerit condemnatus, vel de persona accusari repręsentanda. & hoc si sit tale crimen in quo fideiussori sit cõmittendus: puta, in quo pœna pecuniaria infligitur: vt j. §. proximo. versi. circa. & seq. Alioquin si crimen sit maximum, puta capitale, non cõ mittitur fideiussori: sed in carcerem detruditur, & nõnunquam in compe dibus ponitur. Idẽ quoq; dico ĩ accusatore: vt sit in carcere, vbi magnum est crimen: & stent segregati propter calumniæ pœnam. ff. de custo. & ex hib. reo. diuus pius. & l. de custodia. & C. eod. l. prima. His peractis, reus habebit inducias triginta dierũ, vt in ciuilibus obseruatur: intra quos de-
liberet super libello, an velit cedere, vel contendere. iij. quæst. c. inducię. in
15 palea. §. offeratur. ¶ †Quidam tamen iuris ignari [b] dicunt præfatos trigin
b ta dies, de quibus dixi suprà, ver. qualiter ad deliberandum dari. quod nõ est verũ. nam, vt ibi dixi, præalle. l. C. de exhi. & intro. reis. nullus loquit
c ante datum libellum: si prudenter, quod ibi dicitur: attendat. [c] ¶ Tertij au tem dixerunt post præfatos triginta dies non dari inducias deliberato-rias. Nam non est verisimile, quòd accusatus velit cedere in crimine ma-gno: & ideo statim respondebit. argumen. pro eis de pœ. dist. j. §. his au-thoritatibus. ver. non tibi dico, vt te prodas. quod non est verum. Nam quandoq; quis in talibus cedit: vt patet extra, de simo. per tuas. in fi. & ex tra, de elec. dudum. secundo. in fi. Habebit ergo prædictas inducias. Mul-ta enim proueniunt tempore, quæ non possunt consilio prouideri. Nam fortè accusator interim moritur, vel interim generalis abolitio vel purga-tio indicitur. & alia plura possunt contingere, quæ nõ licet scriptis cõmu
d nibus cõmendare [d]. Quod tamen dixi de numero dierum, hodie de facto
16 non seruatur. vnde dic vt in præalleg. §. nunc de tempore. ¶ †Si autẽ accu satus non comparuerit, procedetur ad bannum, & ad alia. qđ dic vt j. §. sequitur. quod si defensioni accusare se aliquis obtulerit. distingue. Nã aut crimen, de quo ille accusatur, exigit pœnam pecuniariam, aut sanguinis: vt j. §. proxi. ver. circa hæc. & seq. In primo casu, defensor legitimus ad-mittitur præstita cautione de condemnatione soluenda, si defensor fuerit condemnatus: & in causa cum eo proceditur. ff. de procu. seruum quoq;. §. j. & l. minor. & seq. In secundo verò casu, defensor non admittitur, nisi ad allegandas causas absentiæ, non causas causæ: vt v. q. iij. c. j. & c. reos. & in prædi. l. seruum. §. j. & eo. ti. absens. ff. de publi. iudi. l. pe. & s̃. de procur.
17 §. j. versi. sed pone quòd. ¶ †Porrò libello oblato ac indultis inducijs, si-ue sit laicus, siue sit clericus is, cui crimen infertur, accusator se ad pœnam talionis obligabit: vt ij. quæstio. viij. quisquis. extra, de accusa. licet. vt vide licet, si non probauerit quòd opponit, pœnam, quàm intulit, patiatur: vt ij. quæstio. iij. qui non probauit. & hoc regulariter obtinet. ¶ Fallit tamen in casibus, in quibus non est inscriptio necessaria, quos, & alia, quæ hic de sunt, dic vt s̃. in ti. de accusatore. prope fin. versi. item quod non est recte.
e ¶ Post hoc accusator securitatem de lite [e] prosequenda præstet, quæ hoc modo scribitur:

☙ FORMA. Anno, mense, die, &c. H. promisit mihi notario infrà scri-pto nomine talis curiæ stipulanti, prosequi talẽ accusationẽ super tali cri-mine contra P. per eum institutam, sub pœna centũ libra. Tur. Et si fide-iussorẽ super hoc dederit, iungas insuper, & ipsius H. precibus & manda to B. de eis extitit sub eadem pœna fideiussor, ad hoc obligatus bona sua. tamen priusquã libellus porrigatur, debent hæc de iure fieri, vt s̃. in prin-cipio dixi. ver. his igitur. ¶ Post hoc accusatus reus, si adsit, ad iudicis pre ceptum securitatem præstabit. quod præceptum in accusatione debet di rigi sub hac forma:

☙ FORMA. ¶ Talis iudex præcepit P. q̃ hinc ad talẽ diem præstet ido-neam securitatem de centũ lib. securitatẽ aũt sub hac forma præstabit.
18 ☙ FORMA. ¶ †P. H. super tali crimine coram tali iudice accusatus promisit mihi tali notario vice & nomine talis curiæ stipulanti & recipiẽ ti, quòd si occasione præmissæ accusationis fuerit condemnatus, condem-nationem ipsam soluet sub pœna & banno centum lib. & pluris arbi-trio iudicantis. insuper B. eiusdem P. precibus promisit mihi notario, no-mine, quo suprà, recipienti, q̃ si dictus P. præfatam non solueret condẽna tionem, ipse de suo soluet: seu eiusdem P. personam iudici repręsentabit sub pœna & banno centum librarũ & pluris arbitrio iudicantis, renun-cians beneficio nouæ cõstitutionis de fideiussoribus, & omni alij iuris au-xilio. ¶ Quãdo autem committatur pœna promissa, si fideiussores illum non repręsentant: vide infrà de dolo & contuma. §. restat. versi. porro. & seq. & infra. §. fina. versi. sed si dedit.

¶ Porrò sæpe iudicis officio præcipiuntur alicui securitates & iuratores. quod sic scribetur.
19 ☙ FORMA. ¶ †P. ante præsentiam talis iudicis constitutus, cùm idẽ iudex sibi præcepisset, vt eius iuraret stare mandatis super eo, quia tali cõ uicia dixit: vel quia tale quid fecit: promisit mihi L. notario nomine & vi ce talis curiæ stipulanti, & corpaliter ad sancta Dei Euangelia iurauit stare parere & obedire de alto & basso oĩb⁹ mãdatis, quæ dictus iudex super tali fa-cto per se vel per suũ nunciũ fecerit in persona, vel reb⁹ sub pœna & banno l. lib. & pluris iudicis arbi trio. Cunq; statim dictus iudex præcepisset eidẽ, vt duos iuratores & fideiussores cõsignaret, eidem ad ipsius P. preces B. & C. promiserunt se vnusquisq; insolidũ obligando mihi notario stipulanti, vt di-ctum est: & corporaliter iurauerunt se facturos & curaturos quod idem P. præcepta iudicis quæcũq; sibi fecerit in persona & rebus acceptabit & obser- a
uabit: alioquin ipsi de suo obseruabunt, & faciẽt sub pœna & banno l. libra. & pluris iudicis arbitrio, re-nunciantes nouarum cõstitutionum & epistolæ di-ui Adriani beneficio, & omni alij auxilio. Post hoc idem iudex statim eidem P. præcepit sub pœna l. li brarum, vt hodie det curiæ pignora de centũ li. vel qđ faciat hæc: & hæc præcepit etiã dictis fideiussori bus sub eadẽ pœna, vt faciant & curent, quòd dict⁹ P. pignora ipsa dabit ĩ dicto termino. alioquin dent ipsi de suo, saluis nihilò minus reliquis præceptis, quæ iudex tam ipsi P. quàm dictis eius fideiussori-bus adhuc duxerit facienda, talem ipsi P. perempto rium terminum præfigens, intra quem suas, si quas habeat, defensiones probet. extra, de iureiurã. Quin tauallis. ¶ Si autem crimen sit tale, quod personalem exigat detentionem, sic dices:
20 ☙ FORMA. † Pet. occasione accusationis de se factæ ab H. tali ex causa personaliter detentus, tra- b
ditus & positus fuit à tali iudice in manibus & cu-stodia talis executoris: qui ibidẽ eum recepit diligẽ ter custodiendum & saluandum, & ipsi iudici, cùm petierit, restituendum seu præstandum quoties fue c
rit requisitus, donec negotium per condẽnationem vel absolutionẽ fuerit diffinitum: & hoc sub pœna iudicis arbitrio imponenda. Et hæc obtinet, cùm ac d
cusatus præsens est: cæterum si absens sit, defensor pro eo admittatur in casu quo admitti debet, vt su-
f pra. [f] Eius satisdatio hoc modo scribatur.
21 ☙ FORMA. † Super accusatione per H. de P. facta B. adipsius P. defensionem veniens, & se of-ferens, promisit mihi tali notario stipulanti & reci pienti vice, & nomine talis curiæ ipsum P. defende re, & nihil doli mali in defensione cõmittere, si idẽ e
P. occasione dictæ accusationis fuerit condemna-tus, ipsam condemnationem soluere, vel ipsius per-sonã repręsentare sub pœna & bãno centũ li. Turo. & pluris arbitrio iudicãtis. Insuper L. ipsius B. pre-cibus & mandato se principalem constituens. pro-misit mihi notario stipulanti, vt suprà, se facturum & curaturum, q̃ dictus B. prædicta omnia & singu la faciet & attendet ac obseruabit: alioquin ipse idẽ L. de suo ea faciet & seruabit sub pœna cẽtũ lib. Tu ro. & pluris, arbitrio iudicantis, renũcians beneficio f
& nouæ cõstitutionis de fideiussoribꝰ, & omni alij iuris beneficio & auxilio. ¶ Si autẽ postmodũ cõpa reat principalis cũ eo, iuxta p̃missa, p̃cedet. ¶ Nec mireris, q̃ in prædictis satisdationib⁹ tabellio stipu-latur. nã ex eius stipulatione actio quæritur. de quo dic vt s̃. de primo & secundo decr. §. iam de effectu.
22 ver. & nota q̃ præmissa. & seq. ¶ †Post hæc aũt ac-cusatus dilatorias exceptiones obij̃ciat, si quas ha-bet ante litis cõtesta. Nã sicut opponi possunt in ci-uilibus, vt C. de proba. exceptione. & C. de excep. l. pe. & extra, de exce. c. pastoralis. sic & ĩ maleficijs: vt ff. ad leg. Iul. de adul. si marit⁹. ij. §. præscriptiões. & etiã peremptorias, scđm quosdã: vt no. s̃. de ex-cep. §. dicto. prope prin. ibi: videt tamen, &c. Quòd si libellus ineptè sit conceptus, accusabit ex integro intra statutum tempus: vt in præalle. l. libellorũ. & ff. de adul. l. accusaturus. ¶ Deinde autẽ in accusatio nis negotio procedatur. & si non habet dilatorias, fiat litis cõtestatio, iuretur de calũnia, & rei cõfessio audiatur: postea, si necesse fuerit, p̃bationes hincin de datis ad hæc legitimis inducijs inducantur, alle-gationes partium audiantur: & post iudex veritate solicitè perquisita sententiam super principali pro-ferat: vt C. quomodo & qñ iudex. aut. qui semel. ita vt si confessus aut conuictus fuerit, condemnetur,

a ¶ Secundũ papã. In decre. ff. de eo qui mit. in pos. vt ibi scripsi super ver. domi.
A D D E tu, vbi debeat fieri citatio, Lãfrã. de oriano plenè in repe titione cap. quo-niam cõtra. §. cita tiones. circa prin cipiũ. extra, de p̃ bationibus. Item adde Abba. Sicu. & alios in c. cãm. extra, de do. & cõ tumacia.
b ¶ Iuris ignari. Di cit Roff. minus in telligẽtes, qui ne-sciunt quid dicãt.
c ¶ Attendatur. Itẽ Azo in Summa de accus. ver. obl.
d ¶ Commendare. Dicit Roff. q̃ nõ sunt specificãda, & hic finitur titu lus eius, qualiter in accusatione p̃ cedatur ante litis contest. vel post.
e ¶ De lite prose-quenda. Hoc mo do scribetur.
☙ FORMA. hęc forma, & oẽs, quę sequuntur, fuerũt Rolã. lib. ix. post rubricam de scri-pturis iudicij̃ cri-minalis.
f ¶ Admitti debet vt s̃. versi. si autẽ.

¶ §.ibidem. Vide quod ſcripſi de reg.iur.cùm in contemplatione. ſuper prima glo.ver.de quinto.

b ¶ Firmiter.i.cũ adiectione cauſæ. Vide quod plenè dixi ſ.de confeſ.§. vlti.ſuper.ver.quæ autem actio.

c ¶ De interroga.ac.de ætate.§.j. Ponitur eadem quæſtio poſt Albe.Ga.ſ. de interrog.i.§.ij. verſicu. quid ſi is. ſaluo qđ hic quærit de latrone famoſo &confeſſo per tormenta,qui tamen perſeuerauit. Credo etiam quòd ibi loquit̃ de confeſſo acto re petente hoc de capto,qui confeſſus eſt forſan ſe multa furta feciſſe,quæ expreſsit. habeo poſt odof. ſuper l.vna.C.ex delic. defunct. in quantum conuẽ. eandem quæſtionem tamen aliter formatam quàm hic,vt ibi.format enim ibi in accuſato, & in alijs concor. hinc ſoluit,q̃ ſi accuſator erat præſens quæſtioni & confeſsioni, quod eſſe debet. ff.de adul.ſi poſtulauerit.§. quæſtioni.tũc vr̃ his cõteſtata cum defuncto,& tenebit̃: vt in l.prędicta. Vel ſi dicas litem non cõteſtatam, tenebitur ex cõfeſsione actione in factum ipſe,& eius hæredes,per l.,pinde.ſuperius allegatam in fine.& tunc cõuentio ex quaſi contractu, non ex maleficio per prædictam l. licet. Quando verò nõ eſt præſens ipſe vel eius aduocatus quæſtiõi & cõfeſsioni, tũc ex illa nõ fit cõteſtatio:nec oritur abſenti aliqua actio, cùm præſenti aduerſario fieri debeat.ff.de confeſſis. certum.§.ſi quis abſente. Subdit etiã, quòd eo caſu, quo confeſsio non habetur pro conteſtatione,& datur actio in factum : cùm illa ſubrogata ſit in locum actionis furti, dabitur ad duplum. ¶ Sed extat alia quæſtio Iacob.de Raue.quæ incipit, Sempronius in querimoniam mutantis terminos & querentis ſcilicet de delato furto eius, qui quia famoſus erat, tortus & plura furta confeſſus & damnatus ad mortẽ:& facta executione quærebat,an contra hæredes poſsint agere hi,de quibus fuit confeſſus conditione furtiua & actiõe furti ad duplum. diſtinguit quærens,an per accuſationem vel denunciationem vel inquiſitionẽ ſit actum. Primo caſu non prodeſt abſentibus,per prædic.§. ſi quis.& per l. vlti.ff.de interro. actio. & per illud generale,res inter alios acta,&c. In ſecundo & tertio caſu, putat omnes agere poſſe licet abſentes. Nam cùm iudex procedit ad officialis denunciationem vel ad clamoſam inſinuationem, videtur vniuerſa turba querelam propoſuiſſe. Verba enim coram magiſtratibus prolata actiones & exceptiones inducunt.ff.de ordine iuris l.ij.§.& cùm placuiſſet.ff. de acquirenda hæreditate l. in plurium. & quod ibi nota in vltima glo.C.quando mu.tuto.offi.fun.pot.auc̃.matri.ibi:inter geſta, &c.nã ſicut in ſeruo recognoſcit̃ dominus : ſic in officialibus populus. Ad primum ff.de opt.le.l.ſi Pamphilo. Ad ſecundùm.ff.de reb.dub.l. ciuilibus. ff.de conditionibus & demonſtrationi.l.municipibus,alleg. de origi.iur. l.ij.§.poſt originem.& ff.de penu lega.qui penum.§.ſed quod diximus. & l.nam quod liquidum. §. primo. Non obeſt ergo abſentia vel cõteſtatiõis omiſſio. Sufficit enim hoc caſu quòd fiat confeſsio vel negatio in iudicio ſtrepitu. Facit de vi & vi arma. l.iij.§. qui armati. Nec obſtat quòd acta vnius iudicij nõ valent in alio: quia illud inter diuerſas perſonas. ff.de inoffic.teſtamẽ.l.Papinianus. §.ſed nec. Secus inter eaſdem. C. de liber. cauſa. l. iubemus. Si autẽ iudex nulla ex his vijs iuridicis ꝓceſsit,puto cõfeſsionẽ eius alijs non prodeſſe.

ADDE, vt per Barto.in l.defuncti.ff.de pub.iud. & in l. ex iudicio rum.ff. de accuſa. Stante tamen ſtatuto, quòd hæredes non teneantur ex condemnationibus defunctorum ſi defunctus ſoluit partẽ condẽnati, an hæredes teneantur ad reliquum, vide Roma cõſi.cxcv.

¶ Intellige. De hoc vide quæſtiõnem,quam diſputaui poſitam ſuper regula, ſemel malus. de regulis iuris,libro vj. Ad cuius declarationem eſt aduertendum, quòd multi actus, ex quib⁹ maleficium eſſe poteſt, caduntin intellectũ teſtiũ,

per quorum tamen depoſitionem maleficium non probatur. Nam licet teſtis deponat,quòd ego occidi,poſſet eſſe quòd id fecit me defendendo, vel caſu ita quòd maleficium non eſt probatum: ſed iudex ex depoſitionibus illis percipere potuit, quòd maleficium commiſi ſic aggrediendo, inſultando,& occidendo. Habet enim diſcernere licitum ab illicito.ff. de iuſtitia & iure.l.j.in principio.& tamen fateri oportet quòd etiam teſtes viderunt aggreſsionem, inſultum & voluntatem in occidendo : & ſic de prædictis deponere poſſunt. His concor. quod no.de offic. deleg.c.j.lib. vj.in gloſſ.ij. De indirecta verò probatione ſatis dixi in præcedenti quæſtione.in fi.& vide quod dixi ſ.de inſtrumento.editio.§.reſtat.ſuper verſicu.ſed quęro ſub quo.& quod ibi dixi ſuper rubri.char.penul.&ſubdit hic quæſtionem.

ADDE, vt per Oldra.conſi.cxcij.

e ¶ Secundùm Roffr. triplicatum habeo eius opus : in vno habeo, niſi de duobus,vbi vtraq; ſecundùm diuerſas opi.procedit.quas vide de accuſa. veniens.ſuper j.glo.

liter autem

23 ¶ † Accuſati autẽ confeſsio eſt hoc modo ſcribẽda:
✠ FORMA. ¶ P.lecto ſibi ſeriatim,& aptè libello accuſationis cõtra eũ à tali porrecto,oĩa q̃ in ipſo libello cõtinent̃,negauit: vel cõfeſſus eſt, vel ſic rñdit. & ſcribat̃ qcqd dixerit. ¶ Et no.q̃ aliqñ ſolet recipi cõfeſsio ab aliquo,nõ ex accuſatione,vel denunciatione:ſed vt ſciat̃ veritas alicuius facti ab eo, vel ab alio perpetrati:& tunc ſcribitur in hac forma:
✠ FORMA. ¶ P.iuratus dicere veritatẽ ſuper tali negotio ſua cõfeſsione dixit,q̃ &c.verũtamen cùm in capitalib⁹ & atrociorib⁹ aliter veritas nequit hr̃i ſeu explorari:tũc per tormẽta eſt eruenda: vt ff. de
24 q.l.j.extra,de depo.c.j.v.q.v.illi,qui. ¶ † Et ſunt humaniter per iudicẽ moderãda,nõ ad accuſatoris petitionẽ ex acerbãda: ſed nec confeſsio habita metu tormentorũ, vel etiã dũ tortura exercet̃, obeſt : niſi poſt depoſitionem de tormentis,q̃ torquet̃,ꝑſeueret in ea.l.j.§.diuus.& C.de cuſto.carce.l.ij.ff.de cuſto.& exhi.re.ſi cõfeſſus.& ff.de q.l.j.§.ibidẽ. a Vbi aũt confeſsio fit ſine metu vel tormentis,non inſpicit̃ vtrũ ꝑſeueret, vel nõ:ſed ſtatim punit̃.C. de epi. & cle.ſi quis in hoc. ¶ † Quid ſi latro famoſus in tor
25 mentis poſit⁹ cõfeſſus eſt mihi furtũ feciſſe,& poſt tormẽta in cõfeſsione ꝑſeuerauit:ſed tñ priuſquàm cõdẽnet̃,mortuus eſt, vel ꝑpter aſperitatẽ tormẽtorum, vel fortè ex alia cã:quærit̃ an hæredes illius teneãtur,& cõueniri poſsint occaſione furti prædicti? Reſpon.ſic,ſicut in accuſatione furti & condictione
26 furtiua. ¶ † Quia ex cõfeſsione dat̃ actio, ac ſi ſentẽtia lata fuiſſet.ff.ad l.Aquil. proinde.§.ſi ꝑcurator. & quia in iudicio quaſi cõtrahitur.ff.de pecu.l.licet. b §.idẽ ſcribit.& qñ qs cõfitet̃ firmiter, b ex quaſi cõ- c tractu tenet̃.ff.de inter.actio.l.de ætate.§.j. c ¶ Cæterum confeſsio per tormẽtorum acerbitatem extorta ſcribitur in hac forma:
✠ FORMA. P.occaſione talis criminis ſibi impoſiti in priſione ſeu in cuſtodia talis executoris poſitus,præſtito de dicenda veritate ab eo iuramẽto,ſua cõfeſsione dixit ſe crimẽ ſibi impoſitũ minimè perpetraſſe,nec ſe ſcire à quo illud extiterit ꝑpetratũ. Deinde faciendæ ſunt interrogationes,ſicut iudici, ſecũdũ naturã negotij, videbit̃ expedire. Et ſi iudex viderit eũ vacillare vel ſuſpectũ eſſe:tunc ſubñciat̃ quæſtionibus & tormentis, & nõ prius:quia ĩ ipſo cauſæ initio non eſt à quæſtionibus inchoandũ : vt extra,de regu.iur.cùm in contemplatione. & conſequenter ſic ſcribetur:
27 ✠ FORMA. † P.poſitus ad tormentum, eo in tormẽto perſiſtente, interrogatus an facinus,quod

ſibi imponitur,perpetraſſet? Rñdit & confeſſus eſt ſe id die & loco tali cõmiſiſſe, & de ipſo tormento depoſitus,poſt interuallũ cõgruũ tpis in eadẽ cõfeſſiõe perſeuerãs,aſſeruit illud idẽ: vel negauit ſe illud ꝑpetraſſe,& perpetrantẽ oĩno ſe neſcire. quare aũt hæc ponant̃,paulò antea prælibaui. ¶ Et dicũt quidam q̃ non debet iudex quærere,an ipſe illud delictũ cõmiſerit.arg.de pœni.diſt.j.§. his authoritatibus.ver.non tibi dico, vt te prodas.ſed debet in genere quærere quis tale delictum commiſit. Sed illud poteſt locum habere,cùm quis ad probandum maleficium,quod dicitur ab alio commiſſum, inducit: ſecũdũ ea, q̃ no.ſ.de teſte.§.iã de ĩterrogatorijs.ver. ſed nunquid quæretur. Quo etiã caſu non quæretur de aliquo alio ſpecialiter,vtrum ille cõmiſerit illud: ſed in genere interrogabitur,vt iam dixi.ff. de quæſtio.l.j.§.cum quæſtione. Vbi aũt accuſatus de facto ſuo interrogatur:ſatis poteſt ĩterrogari an ipſe maleficium,de quo queritur,cõmiſerit: vt ff.de q.l.j. §.diuus.& argu.iij. quæſtio.ij.c. ſi teſtes.ver. ſerui
28 nec̃ pro domino. ¶ † Quid ſi accuſatus nil confeſſus fuerit vel ſuam legitimam defenſionem probauerit,vel accuſator nil probauerit? Abſoluendus eſt: quia pœne emoliendę ſunt,non exaſperandæ: vt de pœni.diſtin.j.§.pœnæ & melius eſt nocentem abſoluere q̃ innocentem condemnare: vt ff.de pœnis. l.abſentem.& argumen.extra,de ſimo.licet Heli.in fi.& de prob. ex literis.in fi. Vbi ergo reus negat. contra eum probetur per apertiſsimas & claras ꝓbationes:quia tales in criminibus requiruntur: vt ñ. q,vlt.ſciant.quæ eſt C.de proba.l.fina.ij.q.j. nos in quẽquàm.extra,de maio.& obedię.inter quatuor. vj.q.vlt.actor.& v.q.vj. Epiphanium. & non per præſumptiones, niſi ſint violentę. quod dic vt ſ.de præſumptio.§.ſpecies.verſi.violenta. Inducent̃ ergo teſtes & aliæ legitimæ probationes: verũtamen crimẽ non videtur poſſe probari per inſtrumẽta: vt no.extra,de maio.& obed.cũ in eccleſijs. Sed illud
d ſanè intellige d, quòd ſi nihil contra accuſatũ probatum fuerit:accuſator eo ipſo calumniari videtur: vt C.de aduoca.diuer.iudi.l.j.& j.§.finali.ad finem.& reus abſoluetur: quia non eo ipſo quòd quis accuſatur,reus eſt:ſed quia conuincit̃: vt xv.quæſtio.vl-
29 tima.c.fina.in fin.C. de accuſatio.l.fina. ¶ † Si verò crimen probetur,nec reus aliquam peremptoriam d exceptionem ꝓpoſuerit, quòd facere potuit: vt C. de adulte.quoniam Alexandrum.tunc condemnabitur accuſatus: & appellare poterit vel ipſe, vel alius pro eo,etiam inuito: vt ſ. de appellatio.§. primo.verſi.& præmiſſa.non tamen poterit per procura.appellare,nec appellationis cauſam proſequi per ꝓcuratorem:niſi crimen pœnam relegationis
e contineret,ſcđm Rof. e vt ff.an per alium cauſæ appel.l.j.verũtamẽ videtur q̃ tunc procura.appellare poſsit,licet non proſequi:vt in concor. quæ ſunt in præ.ver.& præmiſſa.Sed & cõfeſſus & cõuict⁹ nõ auditur appellans:vt ſ.de appel.§.ij.ver.ij. ¶ Qua-

liter autē in his formetur sententia absolutionis seu condemnationis: dic vt ſ. de sententia. §. vt autem. ver. porrò si agatur. ¶ Premissa autem procedunt, cùm crimen tale est, quòd accusans & accusatus fideiussoribus committatur: vt ſ. dixi. Si verò in carcere detinetur: tunc eadem ſerua, præter quàm quia liberi debent coram iudice comparere. nec enim vinculati, sed extra, carcerem ducti causam dicēt. ¶ In ſeruo tamen contra: vt ff. de exhi. re. l. ſi quis ſeruus. ff. de quæſtio. l. j. Hoc autem certum est, quòd si crimen non probetur, accusatus tamen infamia respersus remaneat, sibi est purgatio indicenda, vt dicam j. de aboli. & purga. §. nunc de purgatiōe. ¶ In ſumma not. quid si crimen. Item q̄ accusatio factū desiderat. quæ dic vt ſ. tit. proxi.[a] ¶ †Item requirit & aliud accusatio, scilicet accusatorem, sine quo nemo damnatur: siue crimen sit publicum siue priuatum: vt C. de accuſa. l. fina. ff. de priua. delic. l. fi. ff. de accuſa. sicut. ff. de mu. & ho. reſcrip. ñ. q. j. de manifeſta. C. de paga. & Sar. & ſac. & temp. l. pe. ver. qſ̄q; extra. vt ecc. bene. vt noſtrū. in prin. nisi in quibusdam casibus, qui habentur. C. de epi. & cle. l. ſi quis in hoc. C. de apoſt. l. apoſtatarū. C. de Iudeis. l. ne qs. & in alijs, qui no. in prēal. c. & in p̄al. decr.[b] ¶ †Sed nunquid in criminalibus causis neceſſari⁹ est libellus? Et certè sicut datur in ciuilibus, vt C. de lit. conteſt. auc. offerat. quę est iñ. q. iñ. c. ſi teſtes. §. offerat. & extra, de li. ob. c. j. & ñ. sic & in eis: vt j. de lib. cōcept. §. nūc dicendū. in prin. & ver. xl ñ. siue agat de crimine ciuiliter, siue criminaliter: vt ff. de accu. libellorū. vbi de hoc. q̄ est ñ. q. vlt. ff. de priua. delic. l. fin. C. de fur. l. fi. C. qui accu. nō poſ. l. ñ. & iiñ. & l. ſi crimen. & l. de crimine. & l. negāda. C. de accu. ſi qs fe. iniuriā. & l. in causis. & l. accuſatio. C. de adul. sine metu. & l. iure mariti. ff. ad Turpil. q̄ſitū. ff. de in ius voc. queſitū. & l. libertus. ñ. q. j. legū. extra, de accuſ. super his. Hoc aūt fallit in quibuſdā criminibus, in quibus nō est libellus neceſſarius: vt in crimine abigeatus: vt C. de abigeis. l. j. & in alijs casibus, in quibus sine accusatore proceditur. qui not. extra, vt ec. bene. c. vnico. & in alijs casibus, qui notan. in præalle. §. nunc dicendū. ¶ †In ſumma nota q̄ in criminibus ordo iudiciarius est obſeruandus: vt extra, de ſimo. dilectus. ibi: poſtquā crimen &c. videlicet vt accuſator sit legitimus. extra, de accu. c. j. ñ. q. vñ. clericos. & iudex idoneus. xj. q. j. vbi. & c. experientię. extra, de foro compe. cùm sit. iñ. q. vñ. neminem. accuſatus criminoſus. xv. q. fina. c. fin. accuſatio legitima. ñ. q. vñ. ſi quis epiſcopus. vt fiat in ſcriptis. ea. cauſa. q. j. in primis. q̄ fiat trina citatio, vel vna peremptoria. xxiij. q. iñ. deillicita. qđ dētur inducię. iñ. q. iñ. per totum. q̄ alius sit accuſator, & alius teſtis. iiñ. q. iiñ. c. j. & in prę. c. in primis. & alia, quę dixi ſ. in titu. de accu. ¶ †Hoc aūt scias, q̄ ſępe prę missum ordinē aliquis secūdū diuersas locorū consuetudines absoluit seu condāpatur: nam q̄ñq; nocturni custodes iurati prę ferunt: ſi quos nocturnos fures vel alios vltra horā inhibitam noctis ſilentio euntes inuenerunt: capiant vel denūcient puniendos. Q̄ñq; verò ponunt ad custodiam alicuius paſſus: vt quos repererint cum rebus vetitis trāſeūtes, denuncient vel prę ſentēt. Nonnūq̄ ad prædiorum custodiā: vt depopulatores seu fructuū deprędatores, & etiā quadrupedes in prędijs alienis damnum dantes denunciēt. Hi igitur, & eis ſimiles, cū ex officio ſibi cōmiſſo aliquos denūciēt: nō est opus secūdū locorū cōſuetudines, vt accuſent, vel de calūnia iurent: ſed vt ſolū ſimpliciter ex officiō ſuo denuncient. Eorū enim denunciationi creditur, ex quo iurauerūt ſuū exequi fideliter officiū. arg. C. de accu. l. ea quidē. & iiñ. q. iiñ. §. aliq̄n. adeò vt nisi denūciatus ab eis ſuā legitimā defenſionē probauerit, condēnabitur ex huiuſmodi denūciatione: quæ quo ad hoc fidē facit: nec dabitur libellus: vt j. de libel. concep. §. nūc dicendū. ver. xl. & ſeq. & vide qđ not. ſ. de citatio. §. ſequit. verſ. ſed nunqd. verūtamē de iure ſecus est: qa nullus ſine clara & aperta criminis p̄batiōe debet condēnari: vt ſ. verſ. quid ſi accuſatus nil. ¶ In accuſatione autem matrimoniū qualiter procedatur, not. j. qui matrimo. accuſa. poſ. ¶ Item qualiter aduocatus in accuſationis p̄poſitiōe ſe habebit: vide ſ. de aduo. §. ſequitur. ver. cæterum.[c]

Accuſatio ſuper quibus criminibus procedat, & quæ ſint pœnæ accuſatorum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Crimina diuerſimodè conſiderantur.
2 Crimina priuata quæ dicantur.
3 Clericus diuerſimodè puniri poteſt.
4 Clerici depoſitio fieri poteſt ſolo verbo. Clerici qualiter degradari dicantur.
5 Clerici degradatio, quæ requirat.
6 Degradatio ſolennis qualiter differt à degradatione non ſolenni.
7 Perpetua ſuſpenſio & depoſitio ſine ſolennitate in quo differant.
8 Militi poſſunt inſignia militiæ, etiam cauſa non expreſſa detrahi.
9 Degradatus iniuſtè qualiter ſit reſtituendus.
10 Degradati reſtitutio, an requirat tot epiſcoporum præſentiam, quot ipſamet degradatio.
11 Suſpenſio an fieri poſsit in perpetuum, vel ad longum tempus.
12 Delictū vnū an poſsit per plures ſimul committi.

SEcundo loco videndū est, ſuper quib⁹ crimin⁹ accuſatio p̄cedat. Sup quo ſcias q̄ accuſatio nō p̄cedit, nisi ex crimine publico vel priuato: & q̄ñq; agit criminaliter ad pœnā corpalē: q̄ñq; ad pecuniariā infligendā. ¶ †Circa hoc[d] quoq; notandum est, q̄ crimina alia ſunt publica, alia priuata. Itē publica, alia ſunt publica & ordinaria, alia publica & extraordinaria. ¶ Publica & ordinaria ſunt, vt crimē lęsę maieſtatis, hęreſis, ſimonię, adulterij, homicidij, falſi, & hmōi. ¶ Publica verò & extraordinaria ſunt: vt in l. iulia repetūdarū. & in l. Iul. de plagiarijs, & huiuſmodi, de quib⁹ habet. ff. de pub. in l. j. ff. ad l. Iul. repe. l. lex Iul. §. hodie. ff. ad l. Flaui. de plag. l. fina. ¶ Ideo aūt dicunt publica: qa cuilibet de populo cōpetunt: vt Inſti. de pub. iud. & ff. e. l. j. ¶ Itē dicuntur ordinaria: quia certa pœna in eis ſtatuit: ideo verò extraordinaria, quia non est certa pœna ſtatuta: ſed arbitrio imponitur iudicātis. & hoc ſecundùm delicti & perſonę qualitatē. Hęc probant extra, de accu. c. ſuper his. de offi. dele. de causis. ff. de effra. & expi. l. j. ¶ Ordinariā aūt pœnā nō licet iudici minuere: quia facti quidē q̄o. &c. vt ij. q. iij. §. notādū. p̄pe prin. ff. ad Turpil. l. j. §. ñ. niſi forte cā cognita: qa tūc pōt augere & minuere. Augere q̄ñ multis graſſantib⁹ opus est exēplo: vt pœna vnius sit metus aliorū. Minuere, cū perſona delinquēs honeſta est, & nō deliquit niſi ſemel. Probant hęc. C. ex q̄b⁹ cau. infa. irrog. ſi Poſsidoniū. & l. & ſi ſeuerior. ff. de his, qui notā. infa. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de pœnis. in ſeruorū. §. fi. & l. reſpiciendū. ff. de cuſto. & exhib. reo. l. diuus. ff. depoſi. l. bona fides. C. ad l. Iul. repe. l. j. extra, de cleric. excōi. l. latores. extra, de homici. pro humani. §. nos tanto. xxiiij. quæſtio. j. qui contra pacem. xl. diſtinc. homo.[e] licet sit contra argumen. xxiij. quæſtio. iiij. nō poteſt. in principio. & extra, de ſta. monacho. ea quę in princip.[f] In illis etiam, quæ extraordinariam pœnam imponūt, potest augere & minuere pœnam: vt ff. de pœnis. l. hodie. extra, de offi. dele. de cauſis. ¶ Sed qūo dicit in illis augeri pœna vel minui? Rñ. habito reſpectu ad pœnam, quę pro talibus criminibus conſueuit imponi. ¶ †Priuata autem crimina ſunt, vt furti, & iniuriarum, abigeatus, & huiuſmodi: vt ff. de priua. delic. l. fi. ff. de furtis. l. fi.[g] ¶ †Item, criminum alia ſunt capitalia: vt ea, in quibus pœna ſanguinis infligitur: alia non capitalia: vt quę pœna pecuniaria plectuntur. ff. de pu. iu. l. ñ. De iure autem canonū non imponūtur pœnę capitales ſeu corporales: vt extra, de iu. cùm non ab homine. licet sit argumen. cōtra. extra, de maio. & obe. c. ij. & c. qui filij ſint legi. per venerabilem. & ij. q. vij. c. ſecuti. §. quia ergo nō omnes. & v. q. vj. delatori.[h] Sed degradatio, depo-

a ¶ Vt ſ. tit. proxi. Cui continuauit Roff. qđ ſequit, vt ibi dixi.
b ¶ Et in p̄allegata decre. Adde caſus, quibus per inquiſitionē proceditur, quos vide. j. tit. ñ. §. q̄m. in prin.
c ¶ Verſiculo, cæterū. qui verſicu. fuit Alber. Gal. ſub hoc tit. vt ibi dixi, quæ poſuit Ro. doct. rub. vj.
d ¶ Circa hoc. Aſs quoq; ſecundùm Roſ. vbi ſ. tit. prę fato. & ad libellos criminales.
e ¶ Xl. diſtinctiōe. homo. & j. eo. §. in fine.

ADDE tu, q̄ pœna poſsit augeri vel minui ex cā per iudicē hoc tenet Abb. Sicu. in c. ſi. in vlti. col. extra, de conſti. Et idem dicit esse etiā ī ſtatuto municipali in ca. vt mēſura. extra, de emp. & vend. Itē adde, q̄ pœna diminuitur ratione adiuncti. glo. no. in c. ſi vir. xxvij. diſt. & hoc etiam in pœnitentia, vt ibi.

ADDITIO. Adde tu omnino videndū Ioan. de Turre crema. in c. oīs, qui iudicat. diſt. xlv. vbi pulchrè & pleniſsimè tradit, an iudex poſsit pœnā diminuere, vel augere, vel totaliter relaxare. Et vide Card. Zab in c. j. de conſti. vbi an ī extraordinarijs criminib⁹, & etiā ordinarijs poſsit iudex ex cauſa tē perare. Hēri. Fer.

f ¶ Ea quæ in prin, Ibi ſoluitur in iij. gl. & de tēp. or. ſane etiā in iij. gloſ. ADDE, q̄ etiā ſi iurauit iudex ſeruare ſtatuta, potest ex ea minuere pœnā, vt cōſuluit Ro. conſilio ccccxxix.
g ¶ De fur. l. fi. Videqđ dicam j. de accu. ſuper fine. ¶ q. vj. delatori. Solue vt tibi, & in præal. decre. ñ. in vlti. glo.
h ADDE tu, & dic q̄ illa verba, morte moriatur: de quibus in iuribus in cōtrarium allegatis, intelligunt de morte animę, vt per Archidia. in c. ecce. de pœ. diſt. j. Vñ intelligitur de ex communicatiōe. Ita Abb. in c. per venerabilem. extra, qui fil. ſit legi. Idem in c. j. extra, de homi. Idem in c. j. extra, de furtis. vbi ponit hāc doctrinam.

a ¶Scđm Roff. cuius quasi ad literam fuerunt verba superiora, vbi dixi in princi. §.
b ¶Quaꝛr & quãdo.ij. Vbi scripsi sup.ver. diminutionem capitis.
c ¶Et scđm Vinc. Hoc solũ not.ibi Vin. dꝛiam inter relegationẽ & remotionem ab ordine: qa si vterq; restituet, sine noua electione non recuperat primꝰ locũ suũ, scđs sic: si inuenit locum vacantẽ.ff.de decur.l.ij.& l.generaliter. Est aũt remotus, qui ad tẽpus remouetur: sed pœna non additur. Relegato aũt post remotionẽ addiꝛ ipsa pœna relegationis. est aũt hoc vtriq; cõe: qasi ad nouũ honorẽ aspirant, tãto tẽpore absti nebit vterq; quãto fuit ĩ pœna.ff. ad municip.l. ordine.& qđ ibi in princi.no.
ADDE, de æq parationepœnarum iuris cuilis et canonici, Pet. de Anc. consi. clvij.
d ¶Ad hæc qm̃. xxv. suspẽsionis e
species notaui in cle.de pœnis. cupientes. in glos. no.nouam. & ibi in fin.glo.satis de eo, qđ hic proxime procedit.
¶Iniunctio facta f
fuit. Fẽtã fuit decre.noua. de pœnis.degradatio.li. vj. de tali abrasione locorum iniunctorum nil dicit: sed de abrasione vel tonsione capitis tm̃: vt ibi scripsi in gl.remotis, g
f ¶Sẽtnetię, platione. De Hoc vide quod multũ plenè scripsi in p̃al. decr. d. gradatio, in glo. notandũ, & de duobus q̃ sequuntur ibi, scripsi in gl.nõ dicit.
g ¶Si quis eps. Et hoc patet expresse in p̃dic. decre.

sitio, suspensio, excommunicatio, & huiusmodi, vt ibi.& xxiij.q.ij.corripiãtur.xj.q.iij.nemo.& c. rursus. Et potest dici ꝙ excommunicatio succesꝰit, seu comparatur interdictioni aquæ & ignis: in cuius locũ succesꝰit deportatio: vt ff.de pœnis.l.secũda.ff. ad l.Iul. pecu.l.peculatus pœna.scđm Rof.[a] Suspẽsio tẽporalis, relegatiõi: Depositio, perpetuę deportationi: Degradatio, capitis diminutioni: vt extra, de accusa.qualiter. secundo. Quid autẽ sit relegatio, quid deportatio, vide quę no. Institu.quibus modis ius patrię po.sol.§.relegati. Item qualiter pœnę canonicæ succedãt seu cõparentur legalibus, plene ꝓsequere, scđm Inn.iij.in pręd.c.qualiter & qñ. secũdo.[b] & secũdũ Vincẽ.[c] extra, de renun. ex trãsmissa.
¶†Et nota ꝙ clericus qñq; suspendiꝛ. qñq; deponitur & quãdoq; degradatur. extra, de iudi. at si clerici. extra, de crimi. fal. ad falsariorum. de verb.sig. nouimus. xxx.q.j.si qs. scđo.& no. extra, de off.ord. ad reprimendam. ¶Suspenditur quandoq; ad tempus, qñq; in perpetuũ. Itẽ suspendiꝛ quandoq; ab officio, quandoq; à beneficio quandoq; ab vtroque: vt puta, propter fornicationem, & huiusmodi: vt extra de cohabi.cle.& mu.c.clericos. & c.seq. & xxxij.di. nullus. Suspensus tñ ab officio videtur per consequens suspensus à beneficio. argu. lxxxj.dist.eos. de quo dic vt no. extra, de cleri. excõ. latores. Diuersas autem suspensiones no. papa extra, de appel. ad hæc quoniam. [d] Quandoq; verò neutra prædictarũ pœnarũ quis puniꝛ, vt si semel inebriatur: vt xxxv. distin. episcopus. ¶†Deponitur autem quis solo verbo, qñq; videlicet ob crimẽ aliquod sentẽtia depositionis in eum profertur: sicut dominus Clemẽs papa quartus publicè tulit in palatio suo Viterbij sententiam depositionis in vndecim episcopos tunc ibi præsentes, pro eo qđ adhæserant Manfredo principi Tarẽtino. qui regnũ Cicilię occupauerat & eiꝰ coronationi interfuerant. Formam huius sententiæ vide j.versi, item quæritur. Degradatur verò, qñ post sententiam depositionis, insignia, quę recepit cũ ordinaretur, ei solẽniter detrahuntur. Et hæc vocatur solennis depositio: de qua tangitur xj.q.iij.eps. quæ fiet hoc modo: Nam eps quasi exequendo sentẽtiã depositionis pręsente iudice seculari, cui degradandus debet relinqui, publicè abradit illi cũ vitro vel alio hmõi loca capitis & manuum: in quibus in collatione ordinum iniũctio facta fuit. [e] Consequẽter autem sigillatim detrahit illi omnia insignia, quæ in susceptione ordinũ recepit: & demũ exuit eũ habitu claricali, & induit laicali, dicens iudici, vt illũ depositũ & spoliatũ in suum forũ recipiat: vt extra, de verb.sig. nouimus. & in pręal. c.eps. ¶†Et est notandum, ꝙ in hac sentẽtiæ executione nõ est necessaria episcoporũ pręsentia, quæ est necessaria in sententiæ prolatione. [f] Itẽ non est vis siue hoc fiat in ecclesia, siue extra. Nõ est etiã vis, sit eps indutus pontificalibus, siue non: cũ hmõi degradationem facit. ¶Vel dici potest, ꝙ propriè deponi dicitur quis à dignitatibus & honoribus, degradari verò ab ordinibus: & tunc in degradatione necessaria est episcoporũ pręsentia & aliæ solẽnitates. Et scias, ꝙ ęquè deponitur quis à minoribus, vt à maioribꝰ ordinibus. argumẽ. præal.c.eps.& xxxiij. di.c.fi.xxvij.q.j.si quis eps.[g] licet sit arg.cõtra xxx.di.c.fi. ¶Veruntamẽ interest qa in solenni depositione plures epi sunt necessarij in vno ordine, q̃ in alio: vt patet j.§.iij.ver.illud.& ver.cæterũ.& ver.si porrò. Vbi quis non solẽniter deponitur, põt hoc per solũ epm cum capitulo suo fieri. Põt etiam solus cũ suo capitulo suos clericos à beneficijs suspendere, deponere, & excommunicare q̃ dic vt ibidem. ¶†Sed quæro q̃ sit differentia inter solennẽ depositionẽ, i. degradationem, & non solennem? & dicũt quidã, ꝙ nulla q̃ tũ ad effectũ. Tu dic ꝙ in maioribus criminibus solẽnitas adhibetur quia insignia sibi auferuntur, vt pręmissum est: & etiã vbi incorrigibilis apparet, & in profundum malorũ puenit: vt in præal.c cũ non ab homine.& xvij.di.nec licuit.& in casibus, in quibus quis traditur curiæ secularj, quos vide ś.de cõpet.iu.adi.§.j.versicu.ij.aliàs aũt non sed est incarcerãdus. vel etiam si sit spes de correctiõe: vt extra, de ver.signi. nouimus. Itẽ cũ de posito solenniter & iustè solus papa dispensat: cũ depositio verò non solenniter eps dispensat. de quo no.ś.de legato.§.nunc ostẽdẽdũ.ver.ix.& extra, de cle.excõ.clerici.xv.q.ij.c.j. Vtrũ aũt degradatꝰ fiat de foro seculari, & viuet seculariter, dic vt in pręal.
7 ver.ij. ¶†Itẽ q̃riꝛ q̃ sit differẽtia inter perpetuã suspẽsionẽ, & depositionẽ sine solẽnitate. Vin.no. extra, đ trãsla.inter corporalia. ꝙ nulla. h [h] Tu dic ꝙ depositꝰ ab ecclĩastica militia dimittiꝛ, pdit priuilegiũ & ordinẽ clericalẽ: vñ eps in sua sententia dicit sic:
FORMA. Quia nobis euidẽter & legitimè constat te tale crimẽ seu flagitiũ cõmisisse, qđ nõ solũ graue, verũ etiã dãnabile est & dãnosum: idcirco te sentẽtialiter ab oĩ priuilegio & ordine clericali duci h
mus deponẽdũ: vt in p̃al.c.nouimꝰ. & lxxxj.dist.dctũ.l.di.accedẽs.xj.q.iij.eps. Habes etiã exẽplũ & formã huiꝰ sentẽtię extra, de do.& contu. veritati. de accu.qualiter.ij.& debet in snĩa declarari qualitas cõmissi criminis: vt iij.q.viij.§. porrò. Qñq; tñ i
8 nõ declaraꝛ: † quia militi detrahunꝛ insignia militiæ cã nõ expressa.ff.de his, qui no.infa.l.ij.§.j. suspensus verò nõ pdit. [i] Præterea suspẽsum põt suspendens restituere: depositũ verò nõ põt semp restitue k
re, q deponit: vt p̃dixi. ¶Circa qđ tñ scire oportet, ꝙ suspẽsus sicut verbis. f. sententialiter fuit suspensus: sic etiã verbis restituiꝛ, nisi perpetuò vel simpliciter, videlicet ꝙ tm̃ fuit suspẽsus. l.di.c.j. extra, đ cõ
k sti. ex parte. [k] vel lapsu tpis, vbi ad tps. lxxxj.dist. si q̃ sunt.ff.de postu.l.Imperator. C.de iur.& fac.ign. l.iij. Idẽ etiã est in depositio nõ solẽniter, q̃ sicut verbis videlicet p snĩam depositus est, sic etiã p verbũ restitui põt.ff.de reg.iur.nihil tñ.& extra, eo. ti. c.j.
9 xlvj.di.oẽs.ad fi. ¶†Verũ vbi qs solẽniter depositus. i. degradatꝰ est, vt ś. dictũ est: hoc quidẽ casu, si prius cũ secularis iudex in illũ animaduertat. cõtingat eũ restitui: qa fortè snĩa depositiõis iniusta inuenit, vel nulla, nõ fiet restitutio verbo tm̃: imò sigillatim & solẽniter insignia sibi detracta cotã altari restituent: vt si sit eps recuperabit orariũ, siue stolã, baculũ, annulũ, sandalia, mitrã, & alia ĩsignia põtificalia. Sic ps̃byter, orariũ & planetã siue casulã. Sic diaconꝰ, orariũ & albã siue dalmaticã. Sic subdiaconꝰ, patenã & calicẽ. Sic & reliqui gradꝰ in reparationẽ suã recuperãt ea, q̃ cũ ordinarent, receperãt. & hæc legunꝛ xj.q.iij.eps. ¶Qui aũt istos gradꝰ debeãt recipe, habes xxiij.di.ecclĩastica.& c.seq.& c.subdiacon?.& c.seq.& xxv.di.plectis.& xxj. dist. cleros. verũtñ dñs papa ĩ hoc casu põt restituere solo verbo: vt ix.q.iij.frẽs. Aliꝰ verò nõ sine eiꝰ authoritate:
10 vt ĩ p̃al.c.eps.& §.iij.ĩ fi. ¶†Sed nũq̃d tot epi sunt necessarij ĩ restitutiõe, quot fuerũt in depositione? Vr̃ ꝙ sic: vt ĩ cõcor. q̃ sunt ś. ibi. Idẽ ẽt est ĩ depositiõe: qa par est ius ligãdi & soluẽdi: vt de pœ.dis. j. verbũ.ff.đ ver.ob.ĩter stipulãtẽ.§.sacrã. Dic ꝙ vbi snĩa đ positiõis valet & tenet: tũc est hoc ĩ arbitrio dñi papę, q̃ solus restituit tales, vt ś. dixi. Vbi verò nõ tenet, eps solꝰ, & de hoc cognoscere & restituere põt: vt ꝓbaꝛ & no. ĩ p̃dic.c.eps. Sed & vbi qs nõ l
solẽniter est đ positꝰ, solꝰ eps eũ restituit, siue teneat snĩa, siue nõ: vt ś.ver.sed q̃ro. ¶Qđ aũt p̃.c.dicit, corãaltari: hociõ dicit: qa causę ecclesiasticæ debẽt in ecclesia tractari, secũdũ Ho.ar.ij.q.ij. p̃ceptũ. xxiij. q.viij. cõuenior. extra, de immu.ec. in decre. Greg. x. decet.§.cessent.& duobꝰ §.seq. à cõtrario sensu. Vl ĩtellige, vt corã altari reddanꝛ ĩsignia, qđ est honestũ: qm̃ ibi illa in ordinatione recepit. ¶†Vtrũ eps
11 posit ĩ ꝑpetuũ vel ad lõgũ tps valde suspẽdere clericos: & vtrũ ad modicũ tps posit eos suspendere, vel ecclĩas interdicere sine monitiõe et causę cognitiõe: no. scđm papã extra, đ excess. p̃la.c.j. [l] ¶Qualiter & qñ, & quis cũ accusatis seu condẽnatis valeat dispẽsare, vide ś. de le.§.nũc de ip̃sorũ. ver. sed pone.& seq. ĩ repertorio. in ti. de dispẽsat.& j. đ aboli.
12 ¶†In summa no. ꝙ qñq; plures simul vnũ delictũ cõmittunt, & tñ iudex dissimiliter eos punit: puta, vnũ in v.& aliũ in x. Nec mirũ: nã licet oẽs delinquerint: tñ vnus potuit magis alio delinquere. l.dist. cõtumaces.& xxxij.di.oĩm.& ar.ad hoc. C.đ ĩof.test. l.cũ duobꝰ heredibꝰ.ff.ad l.Aquil. ita vulneratꝰ. ff. ad l.Cor. de sic. l.fi. xl.di. homo Christianꝰ. & xxij. dist.c.

đ gradatiõ. ĩ prin. & in ver. clericus. Ad cõtrariũ, qđ sequiꝛ, rñ. ꝙ non sequitur si clericꝰ in minoribus verberari põt, ergo non est locus degradatiõi. nã etiã cõstituti in sacris pro culpis grauibus. xlv. distin. di cunt beatus.
¶Inter, ꝙ nulla. hoc nõ fateor vt ibi in prin. scripsi super versicu. auferre.
¶Non pdit supple priuilegium clericale. de quo præmisit.
¶Ex parte. allegare voluit. c. ex literis. quod illico pręcedit.

¶c.j. vbi scripsi super iij.glos. & super glo. & ita.

a ¶ c.j.in prin.Hic a deficit author: qa hoc est illud cap. oīm.quod s.allegauerat.

b ¶ Pastoralis: in prin.all. cōcor.vi b de s.eod.§. post c prin.ver. ordinarium.

c ¶ c.vnico.Pleni⁹ remisit s.§.proxi. vlti. colum.versi. 1 item quærit.

d ¶ Hoc no.breuiter.secūdū Tācr. cuius quasi ad literā fuit tot⁹ iste 2 3 4 §.in suo operetitu.de criminibus. ver.seqr videre.

e ¶ In gl. noua lex pe.est qđ dico:qa sic allegaui in de- 1 cre.de cætero. de d testib⁹.vbi posui dictū Host.q dixit suos dici eos, de qb⁹ ff. de acc. l.j.& ñ.j.rñ. Gui. de Suza.in l. iniquū.C.qui accu. nō possit.iūgit alia duo, scilicet ponēs illos, ꝓ quib⁹ agere possumus sine mādato.ff.de procu. sed & hæ. Itē illos, ꝓ qbus e postulare possūt hii, q sunt de tertio ordine nō postulantiū. enumerati.ff. de postul. l.j.in fi.cum legibus seq. Ego verum puto de enumeratis in fin.pe. legis, præter vltimos duos casus. f de quib⁹ & de si- 2 milib⁹ non puto verū. & vide qđ not.C.q accu. nō g possit.l.negāda. in j.glosl.

ADDE, appellatiōe suorū qui veniāt, do.de Ro. h deci.ccccIx.in no 3 uis.de renun. Et an conspiratores ad testificandum, vide Oldr. consi. cclxxviij.

f ¶ De app.propo suit.Nō ponit casum istū, sed facit in arg. secundū le cturā Innoc. quā i ibi scripsi super 4 vlt.glo.

g ¶ Est accusatus. Vide de accusatore.ver.itē quod est laicus, & vers. seq.

h ¶ Ti.de tēp.or.in titu.extraordinariis. plenè poteris reperire. 1

dist.c.j.in prin.[a] xüij.q.vlti.c.fi.& extra,de homi. sicut dignum.Nā & dicit lex ꝙ prætor nūc hāc, nūc aliam eliget snīam: vt ff.de dā.infe.si finita.§. illud. quare secūdū qualitates delinquētiū sunt pœnę moderādę.de pœ.dist.j.aut facta.ver.ꝑsona duplici. de cōse.di.quarta.de pœnitētib⁹.extra,de offi.delega. pastoralis.in prin. [b] ¶ Quę aūt sint crimina,in qbus sine accusatore ꝓcedit,no.extra vt ec.bñ.c.vnico [c].

Accusatio criminum, â quibus fieri permittatur.

SVMMARIVM.

☞ Crimen priuatum imponere non potest,nisi is, cuius interest.

Clericus accusari nō potest,nisi à clerico, vel ab eo, qui eius ordinis esse potest.

Laici quo pacto possint clericos accusare.

Accusatio,ordo,& testimoniū parib⁹ pasib⁹ ambulāt,& qui non admittit ad vnū,nec ad reliquum.

TErtio videndū occurrit,qui ad accusatiōē criminū admittant:sed hoc plenè dixi s.in tit.de accu. ¶ †Ex hoc not.breuiter, [d] ꝙ si crimē sit priuatū,nō admittitur,nisi is,cui⁹ interest: vt ff.de priua.deli.l.j.& ñ. Si verò sit publicū: tunc quilibet de populo,qui tñ sit integrę famæ,admittitur: vt Instit.de pub.iu.Infamis aūt crimino⁹us ab oī accusatiōe secūdùm canones repellit: vt ñ.q.vij. quęrendū.& c.si qui sunt.& vj.q.j.infames. & c. q crimē.ñ.q.j.in primis.versus fi.iij.q. v. canonica. & c.similiter.& c.seq.& q.iij.c.pe.C.de accu. q de crimine.& hoc verū est,nisi suā vel suorū iniuriā ꝓsequat: vt iij.q.vlti.c.oībus.extra, de testi.de cætero. ¶ Suorū aūt iniuriā ꝓsequit,q ꝓsequit iniuriā illorū,q pro eo testimoniū dicere nō possunt, qui sunt secūdū leges vsq; ad vij.gradū: vt est sobrin⁹,& ex eo nat⁹.ff.de testi.l.tertia.& l.le.Iul.scđm Accur. q hoc not.C.ad senatusc. Turp.si fœmina.ī l. noua [e]. & nisi in criminib⁹ exceptis.In illis em̄ laici contra laicos admittunt indistincte:nec repellunt obiectu criminis vel īfamię:nisi sint cōspiratores vel inimici capitales:q in nullo casu audiunt: nec cōtra laicos,nec cōtra clericos:vt extra,de re iud.cū I.& A. extra,đ simo.licet Heli.& c.p tuas.Quę aūt sint excepta crīa: vide s.de accu. ꝓpe fi.ver.in summa. & de hoc e.ti.ver.idē ꝙ est infamis. ¶ Et no.ꝙ accusat⁹ de graui & manifesto crīe nō admittit ad reaccusandū: sec⁹ si sit graue,& nō manifestū, vl ecōuerso extra de app.,ꝓposuit. [f] iij.q.v.qa suspecti.& q. xj. c.j.ff.de pu.iu.is,q. ¶ †In clericorū aūt accusatōe exclusis varijs opinionib⁵,dic ꝙ null⁹ ad hāc admittitur,nisi sit cleric⁹: nisi sit, vel esse possit,illi⁹ ordinis, cui⁹ est accusat⁹. [g] Hinc est ꝙ bigami,criminosi,irregulares,infames & cæteri, q sacerdotes fieri nequeūt,eos accusare nō pūt: vt ñ.q.vij.c.j.ñ.& iij. & c.ipi apl'i.& c.testes.vj.q.j.oēs.& c.q crimē. ¶ Qui aūt ꝓmoueri ꝓhibent ī nrō repertorio sub ti. de tēpo.or. [h] in ti.extraordinariis.plenè poteris reperire. ¶ †Sed nec laici eos accusant,nisi suā vel suorum iniuriā ꝓsequant: vt in prę.c.de cętero . vel nisi in exceptis criminib⁹,ī qb⁹ laic⁹ bonę famę & vitę,& ꝑsonę legitię admittit cōtra eos.Si verò laic⁹ sit criminosus,irregularis,vel īfamis:tūc nō admittit,nisi clerici sint mala fama respsi:tūc sic.extra,de simo.c. tāta.& c.p tuas.extra,de acc.cū P.vbi đ hoc.ñ.q.j.ī primis.Eo tñ saluo,ꝙ cōspiratores & capitales inimici nūq; cōtra eos admittūt,vt dixi. ¶ Quę aūt dixi đ clericis,ītellige & in monachis obtinere,scđm xi đ clericis,ītellige & in monachis obtinere, scđm ti. [i] extra,đ acc.meminim⁹. ¶ †Et no.ꝙ accusatio,ordo,& testīoniū parib⁹ pasib⁹ ābulāt,q nō admittit ad vnū:nec ad reliquū.qđ plenè dic vt no. ñ. q.vij. eōi apl'i.& j.q.j.si qs eps.& extra,đ test.c. fi. Qualit ām regularis cōtra abbatē admittat ad accusationē:et an et qū accusat⁹ sibi dabit expēsas:dicā j.đ īq.§.fi.

Accusatio criminalis coram quibus sit facienda.

SVMMARIVM.

☞ Iudex ordinarius,an possit solus causas criminales clericorum tractare. 1

2 Verbum quicunq;,neminem excludit.

3 Accusatio criminalis diuersimodè consideratur. i

4 Crimina subdiaconorum seu inferiorum à quibus cognosci debeant. k

5 Quod principi placet,legis habet vigorem.

QVarto loco dicēdū est nobis, cōrā quib⁹ sit criminalis accusatio faciēda.Et quidē corā iudicibus ordinarijs.Hmōi em̄ causę nō delegantur,nisi à principe:nisi in casib⁹.qđ dic vt s.de of.dele. §.excipit.ver.itē ꝙ est delegat⁹ in cā. ¶ †Illud aūt nō est omittendū,ꝙ vn⁹ sol⁹ iudex ordinarius seu delegatus causas criminales clericorū tractare k nō valet:sed in cā criminali eōi exigunt xñ.eōi [k] ꝓter ꝓpriū metropolitanū.In cā presbyteri sex,prę ter ꝓpriū.In cā diaconi tres ad min⁹, ꝓter ꝓpriū: vt xv.q.vij.si qs timid⁹.& c.felix.& c.si aūt.& q.v. c.j.l.dist.studeat.ix.q.iij.saluo.extra,de transl. inter. ¶ Sed nūqd debēt oēs ꝑdicti cōcordare in vnā sen tētiā,ad hoc vt teneat snīa? Vī ꝙ sic: vt extra de re l iud.nō pōt.Sed dic sufficere maioris partis cōcordiā.lxv.di.c.j.ñ.& iij.ff.ad muni.qđ maior.extra,de his q fi.à maio.pte cap.c.j.In cā tñ eōi nō valet sentētia,nisi oēs iudices cōcordēt,qb⁹ causa ꝑ Papā est cōmissa. vj.q.iij.c.j.ñ.iij.& iij. ¶ Et est spāle in cā eōi,vt tūc nō teneat snīa pluriū. [l] Est & alī⁹ casus, l in quo nō tenet snīa pluriū in iudicib⁹ delegatis à m principe:vt C.de appel.in offerēdis. [m] & l.iubem⁹. Alī⁹ C.ad Tur.l.fi.in auđ.defuncto. Alius extra de rescrip.pastoralis.in prin.& ibi alij casus no. ¶ Qđ aūt dixi de eō,obtinet in cognoscēdo de ipsi⁹ crimine.Nā eps nō pōt cōdēnari,nisi per solū papā: vt iij.q.vj.cūis.& c.multū.& c.dudū. licet sit contra n ar.eadē q.hoc quippe [n].& extra,de iudic.c.j.Sed in presbytero & diacono dixerūt qdā,qb⁹ Io. Fauē. assensit,ꝙ sol⁹ eps,seu archieps sol⁹ cū suo clero, fiue in sua synodo,pōt de gñali cōsuetudine eos condēnare sine ꝑdicto numero eōrum,vbi de crimine cōfessus seu cōuict⁹ est.ar.,ꝑ eis xv.q.vij.si quid de 2 quocūq; &c. ¶ †Dicēdo em̄ quocūq;, nullū excepit:vt extra,đ coha.cle.& mul.c.ñ.lxxxj.di.si quid vero.extra,de simon.licet Heli.ver.nā iuxta. & arg. ad hoc.lxxxj.di.sacerd.& c.dictū.extra,đ cle.excō. latores.& hoc no.idē Io.xv.q.vij.ī Sum Sed Io. de Deo cōtra,dicēs ꝙ talis snīa nō valet:qa talis nō est à suo iudice cōdēnat⁹.extra,đ iud.at si clerici. Nam eps seu archieps nō est in hoc casu su⁹ iudex,seu cō- m iudex: [o] vt xv.q.vij.c.j.& in ꝑmissis cōcor. & dicit ꝙ ī ꝑ.c.latores.depositio ꝓ susꝑsiōe ponit. Et narrat idē Io.ꝙ eps Vlist oñ.ī casu ꝑ.ca.latores.sol⁹ deposuit tres clericos pipam decr.quā no.Inn.iij.ī cōcilio gñali derisit,dicēs ꝙ nō bñ intellexerat decre. & dicit idē Ioā.ꝙ ipe vidit illū eōm & etiā clericos depositos restitutos.ar.ad hoc xv.q.vij. c.j. ¶ †Tu 3 aūt distingue circa hāc materiā.Nā qñq; agit de crimine ad depositionē ordinis:qñq; ad depositionē n bñficij:qñq; ad excōicationē,puta ꝓpter cōtumaciā:qñq; ad susꝑsionē. ¶ Cæterū cū agit ad depositionē ordinis,qñq; deponit cū solēnitate:qa sibi in signia detrahunt.de quo dixi s.§.ij.& no. quo casu necessarius est ꝑdict⁹ eōrū numer⁹.& hoc casu in telligunt iura īducta s.versi.illud.& opi.Io.đ Deo. Qñq; verò quis absq; hmōi solēnitate ꝑ snīam tātummō verbaliter deponit:& tūc vbi agit cā ꝑsby teri vel diaconi,eps cū suo capitulo pōt cognoscere & deponere absq; aliorū ꝑntia eōrū:vt in ꝑ.c.latores.& extra,de iud.cū nō ab hoīe.& c.at si. lxxxvj. di.si q xj.q.iij.si qs eps dānat. Et hoc casu pōt intelligi dictū Io.Fa.& iura ꝓ eo faciētia. Alij āt dicūt,ꝙ nullo mō pōt sol⁹ eps sine alijs epis deponere. arg. extra,de snīa & re iud.nō pōt.& in prę.c.inter corporalia.& xv.q.vij.c.j.đ cōsuetudine.tñ eōi audiūt ꝑ se vel ꝑ officiales suos cās criminales clericorum suorū.Cū aūt agit ad đ positionē bñficij seu priuationē:tūc sol⁹ eps cū suo clero id pōt: vt extra, de coha.cleri.& mulierū.sicut.& c.si āt.extra,đ iud. at o si.Et sic ītelligit xviij.q̄stio.ñ.si qs abbas.& xvj. q. vij.intētū.ij.q.j.notū.xj.q.iij.si qs eps dānatur. cū multis similib⁹:qa in talibus nil debet sine consensu sui capituli agere.extra,de his quę fiunt à pręla. sine cōsensu cap.c.nouit.xxiij.di.eps.& in præ. ca.

¶ Secundū.Titu. vbi in prin. dixi.

¶ Xij. eōi. Vide ꝙ statim subdā. ver.sed Ioann.de Deo. & qđ statim subdit de diacono, idē dic de subdiacono. De hoc j.in fin. quo tñ adistos tres ordines sacros non est hodie necessarius iste numer⁹, cùm deponūtur propter hęresim. qđ hodie dic vt de hęre.c.j.li.vj.

¶ Sententia pluriū. Ad literā fuit hæc gl.vnica sup decr.præ.nō pōt & adde quod super ea scripsi.

ADDE, q̄ in dicta decr.nō pōt. plenè dicunt per Abb. post do mi. Anto.de But. & nuperrimè p do. Fel. Item adde ꝙ delegatus nō pōt deponere eōm, licet possit ꝓnunciare eū deponēdū fore,vt not.in ca. frater noster. xvj.q.j.& Bal.in l.si qs filio.§.eius. ff.de iniu.& rup. testamē. qa hoc p solū papā hodie faciendū est , vt hic statim sequitur.

¶ In offerendis. In discordantib⁹ pari numero loquit.& l.sequens qñ pari vel impari numero discordantes nō ꝓnunciāt,sed propter discordiā referūt.

¶ Hoc quippe. Solutio tibi patet in §. j.& seq. & in decre. quæ sequitur , si dicis cām fuisse criminalē non pronunciauerunt.

¶ Cōiudex. Aliorū episcoporum, quos tñ aliqui dicunt propriè nō cōiudices, sed assidentes. De hoc,

& an epi continuè in processu sint necessarij ad omnes actus, vide qđ scri
psi de præb.c.graue.in glo.ad qđ epi. De capitulo etiam, cum quo eps au-
dit causas minorum clericorum, an etiam sint coniudices not.xv.q.vij.eps.
& de offi.or.irrefragabili.

a ¶ Et c.seq.bene facit præ.decre..j.de hære.li.vj.

b ¶ xv. q. vij. eps.
Scdò de constitu
tis in sacris loqui
tur, qđ clare patet
ex primo c. ipsius
q̃stionis, in quo
incertum est illud
capi. ad c.seq. re-
sponde, quod fa 4
cit ꝓ: qa diu i sim
de minoribus lo-
qtur. Itẽ ex eius
verbis nõ taxatur
episcoporum nu
merus.

c ¶ Osius. Idem no
ta in pre. glos. ad
quod episcopi . a
iuxta finem. & in
ducitur de dolo b
& contuma. veri- ſ
tatis. de accus. cũ
dilecti.

d ¶ Quisquis . To- c
tum qđ sequitur
ad literam vsque 1
ad fi. ver. verũ. fuit
Roff. rub. quali- 2
ter puniatur accu
satoris contuma- 3
cia. 4

e ¶ Ver. destitisse. ſ
Dic vt ibi not. &
ff. de iudic. desti- 1
tisse.

f ¶ Quidã. vt Rof.
nõ puto bene scri
ptum: quia Rof.
ponẽs hoc dictũ
dixit. vnde Roff.
voluit ita soluere.
Azo verum dixit
in Summa. C. ad
Turpil. in princi-
pio, q. do. suus te
nebat hanc opi-
nionẽ. Item j. pa
tet quod Rof. te-
nuit opinionem
isti contrariam. d

g ¶ C. Ad turpi. in
princip . Vides
quam opinio. au
thor cum Rof. at
tribuit Azo . qđ
parat materiã ad-
mirandi de Cy.
qui hanc mate-
riã plenè tractans
C. ad Turpilia. l.
j. dicit ibi quòd
sunt duę glo. con
trariæ : vna ff. de
adulter . l . miles.
ſ. socer. quæ vult
ante litem conte
statã nõ esse locũ
Turpiliano. Alia
contraria in pre- 2
di. l. j. Sed de hoc
miror quòd opi.
glossa. iij. l. j. dicit

si qđ' verò. ¶ Si verò agitur in modum exceptionis:
& tũc solus cognoscere potest, vt extra, de acc. sup
his. Item etiam solus potest clericum excommuni-
care. extra, de coha. cle. & mu. clericos. & p̃sbyterum
suspẽdere & ad tp̃s, & in perpetuum sine alijs epis:
vt ij. q. v. presbyter si. & in pre. c. latores. vt eo. titu. si
cut. & xv. q. viij. ij qui. & generaliter de causa ciuili i
ter suos clericos cognoscere. x. q. iij. quia. ¶ † Quid
de subdiacono & inferiorib⁹. Rñ. Io. Fauẽ. & H. no.
xv. q. vij. i summa. & xxviij. di presbyter. solũ ep̃m
posse cũ suo clero de eorũ criminib⁹ cognoscere. ar.
optimũ ꝓ eis eadẽ q. si aũt. ibi: reliquorũ verò clerico
rũ causas etiã solus eps loci agnoscat & finiat. & ſ.
seq. & c. eps. sed licet illud verũ sit in his, q sunt infra
subdiaconũ, cãm tñ subdiaconi tractabit sicut & cau
sam diaconi. ar. extra, de seruis nõ or. miramur. de ęta
te & qualit. à multis. xxxij. di. erubescãt. et c. se. [a] ar. tñ
cõtra, & i inferioribus eũ solũ nõ posse cognoscere.
xv. q. vij. eps. [b] xj. q. vij. eps presbyter. in fi. ¶ † Præ-
missa aũt vera sunt, nisi causa sit à principe delega-
ta: qa tunc qđ principi placuit, legis habet vigorem.
Insti. de iur. na. gẽ. & ci. ſ. sed quod principi. nã tunc
solus poterit cognoscere. arg. vj. q. iij. Osius [c].

SVMMARIVM.

☞ Accusator non veniens in termino ab probandum assignato, qua pœna teneatur.
Accusator cõtumax qualiter & quãdo veniat puniẽdus.
Pœna duplex an possit ꝓ vno et eodẽ delicto ĩfligi.
Pœna maior vel minor quæ dicatur.
Recedere à lite, an & quando, & in qua causa liceat.

QVintò tractandum est quid iuris
sit † si accusator absens sit
per contumaciam. & quidem si accusato
veniente in termino accusator non com
paret, secundùm canonem accusator exeõicabitur:
nec post audietur, nisi doceat se fuisse iusto impedi
mento detẽtũ: & reus est absoluẽdus: vt iij. q. v. quis
quis. & xj. q. j. Christianis. & C. de iu. ꝓperãdũ. ſ. fi.
quia magis offendit nõ veniẽdo, cũ reus. qđ dic vt s.
de cõtumacia. ſ. nũc nobis. in prin. vbi de hoc ple-
nè not. In causa ciuili ego credo accusatorem citan
dũ priusquã accusatus absoluatur. arg. v. q. vlti. Epi-
phaniũ. C. q accu. nõ pos. qui crimen. Nec ob. extra,
de accus. licet. quia ibi presentes erant illi, à quorum
accusatione archieps absoluitur: & nisi accusator
absens ꝓponat, & ꝓbet iustã cãm absentię impo-
netur ei perpetuũ silẽtiũ: vt in p̃. c. licet. & iij. q. v.
quisquis. [d] in fin. ¶ Scdm leges verò citandus est p
tria edicta velp vnũ perẽptorium vt veniat ad per-
agendam accusationem: & si non venerit, punietur
extra ordinẽ. & in oẽs sumptus, quos fecerit accusa
tus, cõdemnabit: vt in pre. l. q crimen. nec post illud
peremptoriũ audiet: vt eo. ti si ea. ¶ Sed contra: qa
imò videt puniẽd⁹ in quarta parte bonorũ: vt C. vt
intra cerrum tp̃s cri. q̃o termi. l. j. Item alibi dicit q
iu publicis criminib⁹ punitur pœna Turpil. quę est
ñ. lib. auri: vt ff. de preuar. l. iij. & ñ. q. iij. si quem & ſ.
notandũ. sed qđ Turpil. locum habet, qñ quis desi
stit in publicis criminibus: vt C. ad Turp. l. j. Sed in
priuatis locũ nõ habet Turpil. nec ei⁹ pœna, sed ex
traordinaria: vt ff. ad Turpil. si qs repetere. ſ. si stel-
lionatus. & l. in priuatis. C. eod. l. ñ. Nec enim accu-
sator grauius punitur, quàm per Turpi. ff. ad turpi. l.
absentem. ſ. in accusatore. Item alibi videtur quòd
contumacia accusatoris non punitur . C. de adul-
teriis . quamuis . Ad hoc respon. alijs remotis am-
bagibus. † Et dico quòd hęc iura in varijs loquun-
tur casibus de punienda accusatoris contumacia.
Si enim contumax ante litis contestationẽ locum

fuisse Azonis: primam dicit fuisse Hugo. De Azo. enim non plus scio,
nisi quod prædixi. & quod in Summa perlegi. nec video plus de eo sciuis
se Rof. vel authorẽ vel Hosti. vt j. dicam. Item ipse author ponẽs in hoc

senatusc̃sulto libellũ. j. de calũ. pre. vel. prepositum. in eo lit̃ cõtesta. fore.
& videt q iuste ex benigna interpretatiõe in pœnis faciẽda, vt ibi dixi:
& interpretationẽ faciẽdo: ideo, qa ibi & alibi Cy. sępe no. Accur. q gl. di
uersorũ doctorũ etiã sentiẽdi cõtraria ponebat: vt inueniebat, & ꝓ tãto
gl. apparẽt qñq cõtrarię. Ad excusationẽ Accursij & aliorũ antiquorum
glossantium, hoc
scias: q semp qñ-
cunq ponebant
glossellã in pun-
cto notabilẽ, po-
nebãt signũ illi⁹,
cuius fuerat gl. p
qđ breue signũ
insinuabant opi-
nionẽ vel dictum
fuisse signati sine
ꝓtelatiõe sermo
nis. Sed sic est q
in libris moder-
nis ista signa ante
finẽ glossarũ re-
seruata sunt : sed
in fine quasi abo-
lita, quæ si dura-
sent, sicut ĩ libris
primis antiqs ad
huc habent, cessa
ret reprehẽsio. &
hoc siue alibi ipe
teneret cõtrariũ,
siue alteri⁹ docto
ris glo. cõtrariam
alibi positã cum
ipsius signo de-
scriberet. Ad p̃di
cta facit qđ scri-
psi post Tã. ex-
tra, de ver. signi.
abbate . sup vlti.
glo. in fi. Ad prin
cipale redeũdo sa
tis posset teneri,
qđ ibi dicit Cyn.
post Dyn. & Ias.
ſ. q mens Turpi-
liani locũ habeat
añ litẽ cõtest. ver
ba verò solũ post
lit. cõtest. Scire tñ
debes, q Host. in
Sum. de calum. ſ.
pe. vers. sic patet.
ponit p̃dictã opi.
Azo. cõtrariã. Io.
aũt dicit ibi q de
cre. licet. in fi. ex-
tra, de accu. vl̃, vt
eius verbis vtar.
Inno. iij. in illa vi
detur hoc diffinis
se, dũ dicit q citra
vinculũ ĩscriptio
nis licuit illis desi
stere sine pœna.
nota igit̃ à cõtra-
rio, q post ea nõ
liceret, cũ iuis lis cõ
testa. nõ esset. & ĩ
hoc resident. Sed si
opi. Azo bñ ꝓ-
baret, cessaret il-
lud ar. à cõtrario,
de q s. de disp. &
al̃. ſ. post hęc au-
tẽ. circa medium.
ver. vel non ob.
ADDE, vt per
Bar. in l. quęsitũ. ff. ad Turpil. Ang. in rub. C. de in ius voc. Bal. in l. j. & iij.
l. accusationibus. C. qui accu. nõ pos. per Cano. in c. licet. extra, de accu.

e [e] Si aũt post litẽ cõtestatã contumax sit: tũc
punietur pœna Turpiliani. Et sic intellige C. ad
Turpil. l. j. Alioquin per solã libelli oblationẽ, si añ
litẽ cõtestatã esset cõtumax, nõ puniretur: quia tunc
põt sine pœna ab accusatiõe discedere: vt ff. eo dẽ l.
quęsitũ. ff. de in ius voc. libert⁹. C. de adult. sine me-
tu. ij. q. vj. si quis libellos. Sed hęc iura non videntur
posse ad hanc materiã adaptari. nam in l. quæsitum.
& in l. libertis. non fuit parti, sed principi libellus
porrectus: meritò igitur ibi releuatur, quia non ac-
cusauit, sed accusare voluit. sicut & aliàs in ciuili ei,
qui non petijt, sed petere voluit. ff. rem ra. habe. l.
amplius non peti. Item in l. sine metu. quod cõtin-
git propter fauorẽ matrimonij, quia maritus repe-
rit q fuerat deceptus, vt dicunt sequentia. & proba
tur ñ. q. iij. Paulum. Item præ. l. si quis. loquitur in li
f bello appellatorio. & ideo quidã, vt Rof. [f] soluunt:
q in l. qui crimen. punitur extra ordinem: & nihilò
3 minus pœna Turpiliani locũ habet . ¶ † Sed certè
durũ videtur vt ꝓ eodẽ delicto duplex pœna in-
fligatur cõtra iura. ff. de pœnis. sanctio. lxxx. distin.
presbyter. & extra, de iudi. at si clerici. in fi. quia de
eodẽ delicto vnius hominis nõ est sæpe quęrẽdũ.
ff. nau. cau. fta. licet. Ideoq Azo approbat primam
g rñsionẽ: vt no. in Summa. C. ad Turpil. in princi. [g]
Ioan. verò dixit, q etiã ante litẽ conte. si post libel-
lum porrectũ accusator desistit, incidit in Turpil-
lianũ. Nec obstat. ff. eodẽ. in senat⁹. ſ. qui post inscri
ptionẽ. Nã ibi non incidit propter iustum metũ.
ij. quæstio. iij. Paulum. Aliàs enim incideret: vt ff. de
col. fallaciter. Quomodo ergo ad iura contraria re-
h spondebis? Dici potest, & non insubtiliter [h], q l. q
crimen. loquitur quando accusator fuit contumax
post datum libellum, & post fideiussorem dat̃ ex
parte sua: reus autem nec fideiussorem dederat: nec
in aliquo contra eum processum fuerat, nisi ad cita-
tionẽ. Itẽ l. j. C. ad Turpil. & præ. l. in Senatus. & l.
fallaciter. loquuntur quãdo accusator est cõtumax
etiã ante litẽ contestatã: sed tñ postq̃ reus libellum
recepĕrat, & fideiussorem dederat, vel fortè deten-
tus erat in carcere. Vnde non est mirũ, si locũ habet
Turpilianũ. Et hoc ex dictis legib⁹ colligit̃ secũdũ
Rofr. qui reprobat eos, qui dicũt q vtraq pœna cõ
petit: sed tamẽ altera debet esse contentus accusat⁹.
Hoc em̃ non est verum, si vtraq simul cõpeteret, &
in eodem casu vtraq imponeretur: vt C. de sepulc.
vio. qui sepulcrum. & arg. ff. de act. & obli. quoties.
Si autẽ post litẽ cõtestatã sit cõtumax accusator, ita
q vltima die biennij, quod tempus per legẽ indu-
citur, fuerit absens, punitur in quarta parte bono-
rũ: vt in præal. l. C. vt intra certum tempus. vel ibi
loquitur ante litẽ cõtestatã post datũ libellũ, nõ in-
stante reo, quòd accusator citaretur, nec reus dede-
rat fideiussorem, nec in aliquo fuerat grauatus, nisi
quia citatus accusator tantùm distulit, quòd totum
bienniũ flueret: tunc enim illa pœna quartæ partis
4 bonorum locum habet. ¶ † Et si quæras, quæ sit
maior pœna vel minor? Respond. secundũ qualita-
tẽ personę accusatoris, & eius conditionẽ id cõside
rari. Nã in paupere maior est pœna Turpil. quàm
amissio quartę partis bonorũ: in diuite verò est cõ-
tra. ar. de pœ. di. j. medicina. & c. quãobrẽ. in princ.
¶ Item vilis & ignobilis non curat de extraordi-
naria pœna Turpil. honestus verò & diues sic. Nã

h ¶ Non insubtiliter. Verbum Rof.

maior

maior esset sibi illa extraordinaria corporalis. Modicus enim ictus maior est ei, quã ꝙlibet pecuniaria pœna. ff. de pœ. ĩ seruorũ. §. fi. Et secũdũ hoc intellige extra, de le. venera. §. j. in fin. & facit extra, de off. dele. pastoralis. rñ. j. in fi. Cæterũ si sit cõtumax die sententiæ: tũc in nullo punit. Nã tunc si de causa liquet, ferẽt sententia: & tũc satis punitur eius cõtumacia: qa nõ audiet appellans. Sic intellige C. de adul. quãuis. ff. de re iudi. cõtumacia. ñ. q. vj. c. ei, q. §. sunt etiã quorũ. & xxiij. q. iij. de illicita. & in nullo tunc impedit contumacia processum iudicis: quare aliter non punitur. Vel dic quod in l. quamuis. statuitur vnum pro illo contumace, vt scilicet non puniatur. aliud contra eũ: vt scilicet eo absente procedatur. & hoc propter
a publicũ officiũ, ne ab excubijs reuocetur, vt ibidẽ in fi.[a] ¶ †Vtrum autẽ,
5 & quando, in qua causa liceat à lite recedere per transactionẽ, vel per gratiam seu per pecuniã: no. plenè extra, de collusione. c. j. & ñ. q. iij. §. notandum. ver. in omnibus causis. & infrà, de aboli. ¶ Regulariter aũt nemo sine accusatore damnatur: vt ſ. de accusa. ver. Item nemo.

SVMMARIVM.

1 ☞ Accusati contumacia multipliciter consideratur. & nu. ſ.
2 Accusatus cõtumax intelligendus est iuris interpretatione confessus.
3 Excõicatus propter cõtumaciã celebrãs, an possit iustè deponi.
4 Priuilegio aliquo gaudere non debet, qui suos contubernales malè administrando afflixit.
6 Accusatus & citatus non comparens, qualiter veniat condemnatus?
7 Annotatio bonorũ alicuius qualiter & quare fieri debeat. & nu. 8.
9 Infamis non dicitur per sententiam, nisi de crimine fuerit conuictus.
10 Alienatio bonorum ante cõmissionem maleficij facta, an teneat.
11 Alienans fraudulenter bona sua, si postea maleficium commiserit, an talia bona possint annotari.
12 Pauper maleficus qualiter sit puniendus.
13 Corpus est rebus præferendum.
14 Contra reum post litem contestatã qualiter sit procedendum.
15 Reo dante fideiussorẽ, an contra ipsum fideiussorem procedetur.
16 Fideiussor non potens reum seu accusatum exhibere, an possit in se iudicium suscipere.
17 Fideiussor alicuius accusati, quibus exceptionibus vti possit.
18 Bannum in locis & casibus, in quibus accusator absens ponitur, qualiter sit formandum.
19 Citatus non comparens, an possit excusatorem mittere.
20 Cùm banna cancellantur, debet scribi in causa quare cancellantur, & cuius mandato fiat.
21 Fuga reddit fugientem suspectum.
22 Opem & consilium furti præstans, an actione furti teneatur, si furtũ non sit commissum.
3 Infamatus non potest amplius infamari.
4 Accusator deficiens in probatione, eo ipso calumniari præsumitur.

SEquitur †videre d̃ cõtumacia accusati, et qualiter cõtra eũ ꝓceditur.[b] Et quidẽ si is, qui de crimine accusatur, contumax sit, videtur fictiõe iuris de crimine confiteri: vt iij. q. ix. decernimus. ¶ Sed ad huius rei notitiã pleniorem, distingue: quia aut est cõtumax ante litẽ cõtestatã, aut post. si añ, secundũ leges bona eius annotantur, & describunt: vt infrà ver. vt autẽ. Sed si intra annũ venerit, & iuri paruerit, prẽstita satisdatiõe de respõdẽdo, ea recuperat, & super crimine audit. Post annũ verò oĩa confiscãtur: & si postea iuri pariturus venerit, auditur super crimine: bona aũt non recuperat: vt ff. de requi. reis. l. fi. & l. j. §. præsides. §. fi. C. eo. quicũq;. C. de accu. absentẽ. & l. qui de crimine. & secundum leges nunc̃ super crimine cõtra absentem proceditur litè non cõtestata: vt in præ. concor. ff. de accusa. absentẽ. nisi in casu scilicet cõtra apparitores. C. de pœnis. ne diu. Verũ tamẽ de consuetudine plerunq; locorũ absens cõtumaciter, pro cõfesso habet. ar. C. de assessor. l. ij. C. vbi de cri. agi apor. aut. qua in ꝓuincia. ibi: quia contumacia eius, & c. ff. de iur. fis. senatus. §. diuus. & in præ. c. decernimus. & xj. q. iij. rursus. & c. quicũq;. & C. de exac. tribu. l. ij. C. de iur. cal. l. ij. §. ꝙ si actor. & §. inautẽ reus. C. lib. xj. de oĩ agro defer. l. locorũ. in aut. colla. v.
c de exhi. & intro. reis. §. sancimus. ff. de supe. tut. impuberibus[c]. ff. vbi pu.
d edu. de. l. fi. ff. de iure fis. edicto. §. fi. extra, de præsump. nullus. & in præ. c. decernimus. Laudarẽ tñ in talib⁹,[d] ꝙ prius testes reciperent. ar. C. de accu. l. absentẽ. & in præ. cõcor. ¶ Si verò est lis cõte. & liquet de cã, vel liquere põt: nunquã in maioribus criminib⁹ ꝓcedit cõtra absentẽ: imò audiet qñ cũq; venerit. Sic intelligit ff. de requirẽ. reis. ann⁹. Sed in minorib⁹, q̃ pœnã relegatiõis vel dãnũ estimatiõis cõtinent, bene ꝓcedit cõtra absentẽ. ff. de pœnis. l. absentẽ. & ĩ præ. c. decernimus. & accusator debet eẽ præsens, qñ cõtra reũ ꝓcedit, nisi in casu, vt C. de alte. quãuis. j. & vide infra ver. sed
2 pone, A. ¶ †Pone scd̃m Cano. si nõ est lis cõtesta. vel est cõtesta. sed non liquet de cã, nec liquere põt excõicat: vt iij. q. v. quisq;s. & vij. præsenti. & in præ. c. rursus. & c. quicũq;. & si intra annum venerit, absoluit. & auditur super crimine illo. Post annũ verò super crimine illo nõ audiet. Nã intelligit iuris interpretatione cõfessus: vt in c. rursus. & c. quicũq;. extra, de præsumptio. nullus & post annũ huiusmodi excõmunicationis sententia põt aggrauari, vt ꝓcedat ad suspẽsionẽ, vel perpetuã priuationẽ officij & beneficij. Quid aũt de forma excõicationis & absolutionis? Dic vt suprà de sentẽtia. §. vt autẽ. versi. iuxta. & seq. vel ad religionem: vt j. versi. cęterum quę suspẽsioni cõparatur, vt dixi suprà. §. ñ. versic. itẽ criminũ. ¶ Si aũt lis est cõtestata, possunt testes recipi contra eũ: & si de causa liquet, sentẽtia diffinitiua proferri põt. Sic intelligo prę. c. decernimus. et xxiij. q. iij. de illicita. ¶ Ho. aũt non curabat, an lis sit cõtestata vel non: sed distinguebat solùm, an liqueat de causa vel non. quod non admitto: qa nũq̃ procedit cõtra absentẽ lite nõ cõte. arg. tñ cõtra extra, de dolo & contu. veritatis. vbi testes contra ab- a
sentẽ lite nõ cõte. super crimine recipiuntur, & sentẽtia profertur. Sed põt respõderi, ꝙ ibi absens nõ condẽnat lit. nõ cõte. de crimine, de quo contra eũ b
3 agebat. ſ. homicidij, incestus & dilapidatiõis. † Sed papa illũ deposuit ex eo solo, ꝙ ꝓpter cõtumaciã excõicat⁹ celebrauit: vt ibi dicit in versi. nos igitur. qd̃ potuit iustè fieri: vt xxiij. q. ij. de illis. extra, de
4 cle. ex. latores. & sic nõ est cõtra. ¶ †Vel dic, si placet, spãle esse in dilapidatiõe, de qua ibi loquitur, vt in ea lite nõ cõte. ꝓcedat, & testes recipiant. Et est rõ: qa in ea publica cõmoda periclitant: vt ij. q. ij. qa ea. C. de pœ. ne diu. Nullo enim priuilegio gaudere debet, q̃ in malè administrãdo suos cõtubernales afflixit: vt C. vbi de ratio. agi opor. l. ij. Vel ibi loquit in cã inquisitiõis: vt extra, vt li. nõ cõtest. qm. §. sunt c
& alij. Vel secundũ alios speciale est, vt cõtra quẽlibet prẽlatũ & clericũ cõtumacẽ ꝓcedat li. nõ cõte. ad depositionẽ, vt ibi. & extra, de clericis nõ resi. in ec. vel p̃bẽ. ex tuę. Primũ verius. Vel dic vt not. in
e p̃al. c. veritatis.[e] ¶ In quibusdã quoq; alijs casib⁹ lit. nõ cõte. ꝓcedit, quos dixi ſ. de teste. §. nunc tracte-
5 mus. ¶ †Vt aũt in hac materia doctrinã habeas clariorẽ, adhuc præmissa, alio tñ ordine, & magis ad vn
f guẽ ꝓsequamur. Distingue[f] ergo iterũ. Nã aut accusatus est absens ante lit. cõte. aut post. aut ꝓpe sentẽtiã. Si ante lit. cõte. tũc p̃stita cautiõe ab accusatore citabit: & q̃rẽt ibi, vbi erit. q̃ dic vt ſ. §. j. in princ. d
& ver. qualiter aũt. & sequit etiã si in alterius iurisdegat, vt ibi dixi, in ver. sed nũqd. qd̃ si nõ venerit: bona ei⁹ annotabunt: qa dicet iudex, oĩa bona talis q citat⁹ nõ venit, pono in bãno fisci, nisi venerit intra annũ. ff. de requi. re. l. j. §. j. Tñ ab hac sñia condi- e
tionali appellari põt, C. si pen. appel. p̃terea. & describent ei⁹ bona. ff. de req. reis, l. fi. q̃ qualiter fiãt, in frà subñciã. Tamẽ fisc⁹ de facto ea nõ occupat, nisi post annũ: vt eo. tit. l. ij. & l. fi. post hociterũ p edicta f
reqrẽt, & citãs mittet lr̃as suas iudici seu rectori eius loci, in q̃ d̃get accusat⁹, vt p illũ citatio ĩnotescat se accusatũ & citatũ, bonaq; ei⁹ ob hoc annotata fore vt in præ. §. p̃sides. Harũ aũt lr̃arũ forma talis erit:
6 ✠ FORMA. † Talis iudex seu rector siue p̃ses talis loci tali iudici rectori, seu p̃sidi talis loci salutẽ in
g dño[g]. Cũ in nr̃o auditorio T. de tali crĩe accuset seu accusare intẽdat P. qui in nr̃a iurisdictione seu magistratu morat, ego q; ip̃m edictis & aliter citaue g
rim, vt veniret super accusatiõe hmõi respõsur⁹: bona q; ipsius ob eius cõtumaciã annotauerim, vestrã discretionẽ deprecor quaten⁹ ipi P. innotescere seu significare curetis, ꝙ est annotatus, quod q; cũ requi h
ro & cito, vt tali die corã me cõpareat, eidem T. re-
h sponsurus obiectis[h]. Hęc probant in prædic. §. præsides. Quod prius fiat annotatio quã hmõi literę dirigant, colligitur in præ. §. præsides. versi. secũdum
7 literas. ¶ †Sed qualiter fiet hæc annotatio? Rñdeo sic: Præses enim seu iudex vel officialis veniet cũ tabellione ad domum accusati: & inquiret quot domos, quot prædia rustica, & quot iugera terrę sunt in bonis accusati, & quid sit in vineis, qd in oliuis, qd in p̃dijs, qd in mãcipijs, qd in colonis, quid in reditib⁹, qd in mobilib⁹: & sic cũcta describet ꝓ ordinẽ, sicut discribunt bona alicuius, cũ ꝓscribunt. qd̃ qualiter fiat, vt C. de bo. ꝓscrip. l. si qs intra ꝓuinciã. sicut etiã denotant bona, q̃ dant in cẽsum: vt ff. de cẽsi. l. forma. Sic etiã denotant bona, cũ hæres vl̃ tutor faciũt inuentariũ: vt C. de iu. deli. sancimus. §. licentia. & C. ar. tu. l. fi. & de his fiet publicũ instrumentum. ¶ †Fit aũt annotatio ne vlla fraus possit in rebus illis adhiberi: siue illa bona debeãt confiscari, siue absenti restitui. Nã alterũ de his duob⁹ fiet, vt infrà iam dicet. arg. ad hoc xxvij. q. j. oĩs fœminę. et xx q. j. vidua. Nã licet p̃missa oĩa sic interueniãt: ac-

a ¶ Ibidem. in fine. Hic finita fũt verba Rof.

b ¶ Procedet. Rof hunc tractatũ cõtinuauit suprà ꝓximè ponens rubricam de contuma. rei. accusator aũt ad eius verba pręmittit not. iij. q. ix. in summa. ĩ prima parte glo. & in c. veritatis, vt ibi dicetur.

c ¶ Impuberibus. Vber. dicit hãc l. §. ñ. multũ facere ad hanc partẽ. ad ad idẽ l. iij. eo. tit. §. tutor, qui ad alimenta. & Inst. eo. titu. §. si qs tutor. ad cõtrarium allegat decre de consti. ex literis. cum suis glo.

d ¶ In talib⁹. Verbũ Vber. de Bo. in chart. vij. vbi tractat de pœna contumaciæ.

e ¶ In præ. veritatis. in gl. hic patet vbi est mẽs superiorum.

f ¶ Distingue. Hic quasi ad literã ponit totã rub. Rof. de cõtu. rei. et hoc vsq; ad ver. item quærit. ecce portauit tñ. ſ. §. j. & ver. sed nunquid sufficit.

g ¶ Salutẽ in dñ o Honestius poni Rof. pręmittẽdo eũ, cui scribitur.

h ¶ Respõsur⁹ obiectis. Si reo scriberetur fortè occultaret citationẽ & ideo cõmẽdat Rof. hanc formã. Vidt qd̃ plenè dixi ſ. de fo. cõpet. Romana. §. contrahẽtes. sup ver. citati. lib. vj.

a ¶Secundũ Azonẽ in Sum. de requi. re. ver. & est notandũ sequitur q̃ ita annotatione grauatur opinio annotati, nõ dico eũ infamẽ fieri: quia non est dãnatus de crĩe publico vel priuato famoso. qđ lex requirit ad infamiã. & idẽ Accur. in l. vl. C. de req. re. per hoc patet, q̃ vera litera superior habet nõ: & sic ẽ ĩ Rof. vñ hæc sumpta tuere, vt p̃dixi. & tñ vtraq; saluaẽ

b ¶Col. ix. Et dotes vxoribus reseruantur, vt ibi Rof. qui ĩ hoc cõtinuat ver. tertiũ, duos medios interposuit author.

c ¶De mulcta. Cõtinuauit Ro. j. tu dic media addit author.

d ¶Iuxta illud Iuuena. x. satyra.

e ¶Et ibi, Matthæ. v. in princip. 6 Circa priuilegia paupertatis vide tu Io. de Turre cremata post Archi. in c. pauper. xj. q̃o. iĩj. vbi plenè enumerat priuilegia pauptatis. ab his tamẽ priuilegĩs liberet nos dominus.

ADDITIO.

ADDE tu Alexã. cõ. xlviĩj. inci. circa hanc dubitationẽ, col. pen. versi, præterea. in quarto volu. vbi q̃ pauptate sordescim⁹, & dicimur b de primũ ob pau 10 pertate, vt in c. si qui testium. de testibus. in ver, paupertate. de prescri. & etiam dignitas ecclesiastica ob pauertatẽ vilescit, vt in cle. in plerisq;. de elect. nã dignitas & honestas absq; diuitĩs non seruaẽt. l. ab omnibus. circa princi. ff. de le. j. Hen. Fer.

f ¶Nec credo, secundùm Roff.

g ¶Secundùm Rof. vbi suprà.

h ¶Et tũc. Supple, si cõsuetudo formã certã nõ habet, vt in p̃. l. si quis rerũ.

i ¶In sanc. Regulariter secus. de re. iur. sine culpa li. vj. qa tñ fideiussor punitur, id ꝓcedit ꝓpter ꝓpriã obligationẽ, vt no. de iniu. c. vno li. vj. ĩ vl. gl.

k ¶§. spatium. Hæc fuit præ. rubrica Rof.

l ¶Exceptionẽ Odof. super l. licet & si qs rei c. j. §. formabat hãc q̃onem, author tñ restringit terminos ponẽdo q̃ ꝓpter illud maleficium sit bãnitus. qđ Albe. Gale. vbi s. §. sed pone q̃onẽ. j. & Odofre. in solutione distinguẽdo ponebat. ad primũ alle. l. satisdatio. hic alle. ff. qui satisf. cog. Si verò pro condẽnato ad secũdã ibi sec⁹ alle. ff. q̃ satisf. cog. si decesserit. ff. de eo p quẽ factũ erit l. j. §. si reus. de excep. l. oẽs & de excep. l. defensores. & hoc de iporũ q̃one sufficit. & authori concordant sed superius eadem l. formabat Odof. aliã q̃stionem huic affinẽ de Titio qui promisit aliquem presentare iudici ad suam voluntatem sub certa pœna: ille demum per iudicem illum captus fuit postea manus eius aufugit, quem iudex à Titio repetit, vel pœna si non presentet: queritur an teneatur. Distinguit vt s. an ex causa qua tenebatur Titius illum presentare, peruenerit fortiam iudicis: & tunc liberatus sit: quia non refert qualiter quid fiat, dummodo fiat ff. de verbo. ob. l. cùm seruus, de condi. insti. l. iĩj. & man. l. iĩj. & solutiõe eius qđ debetur. &c. Insti. qui mo. tol. ob. in prin. & ff. de neg. gest. soluẽdo. Si verò ex alia causa, vt qa aliud maleficiũ cõmisit, & ꝓpter id captus & aufugit. nulla subest cã, scđm eũ, quare sit obligatio dissoluta. Subdit, q̃ si titi⁹ hoc casu fuit coram iudice, dum ille captus erat & ꝓtestatus q̃ habebat illum pro presentato. & se ex promissione amplius nolle teneri, videtur tutus, licet ille postea fugiat: quia protestatio prodest. ff. de nego. gest. Nesennius. C. de epi. & cle. auc. si captiui. De hoc satis extra, de consti cum M. Adiuuatur hoc dictum: quia certum est, quæstio eo casu, in quo captus erat non poterat præsentari actualiter. Præsentatur ergo, vt potuit scilicet verbaliter. Dicebat autem Odof istum post duos menses ex obligatione non teneri, nisi fideiussisset in scriptis. Hoc intelligas per l. pe. & antepenulti. C. de fideiuss. & per ibi notata.

ADDE, an promittens repræsentare accusatum ad omnem requisi. iudicis, possit ante requisi. illum repræsentare secundùm Ro. consili. cxxxvĩj. ctũ. ff. de sol. reũ. ff. de req. re. l. fi. in fi. C. ad l. Iul. maie. l. pe. & fi. ff. de accu. l. ex iudiciorũ. C. de bo. dã. si q̃n. ¶Quid si añ maleficiũ cõmissum bõa sua
11 alienauit ĩ fraudẽ đ? hoc j. đ do. ver. itẽ põe. ¶†Quid si accusat⁹ añ litẽ cõte. sit cõtumax, nec h3 bõa, q̃ possũt ãnotari? rñ fortè ĩdicet ei mꝛcta ꝓ illud edictũ, si qs ius di. nõ ob. ar. ex his q̃ no. s. đ cõtumacia. §. fi. ver. ſ3 nũqd facta. ¶S3 qd si paup fit? nihil. n. tũc ad eũ de mulcta: c qa ei⁹, q̃ nihil h3, nihil
c piculo eẽ põt. ff. đ fur. l. ita ꝙ fullo. & ĩanis ẽ actio, quã inopia debitoris ex
d cludit: vt extra, de resti. spo. olim nobis. iuxta illđ, d Cãtabit vacu⁹ corã la-
12 trone viator. ¶†Nã & pauptas ꝓficit: vt C. đ epi. & cle. si qs ad declinandã. & l. id qđ paupib⁹. & ff. q̃ & à q̃b⁹ ma. li. no. fi. l. si qs. & ff. de excu. tu.
e pauptas. & l. post susceptũ. & in p̃. c. olim. & ibi: c btĩ paupes spũ, &c. Tu dic q̃ multũ spectat ad eũ: qa si capiaẽ, in corp⁹ torq̃biẽ. Regulariter em q̃ ꝓpter pauptatẽ pecuniariã pœnã eludũt, ĩ corp⁹ torquẽt: vt ff. đ pœ. l. j. ĩ fi. & xxiĩj. q. iiĩj. ne admisso. C. đ ser. fug. q̃cũq;. & sic pauptas nocet: vt xj. q. iĩj. paup. & ĩj. q. j. ꝓhibeaẽ. ver. nõnulli. et ĩ c. ĩ primis. ver đ ide cãrũ.
f Nec credo e eũ ĩ bãno ponẽdũ. durũ eĩ eẽt hoc, vt fortè à q̃lib3 puniret & offẽdet sic bãnit⁹. cauti⁹ igiẽ faciet accusat⁹, si veniat, & bõa sic ãnotata re
13 cuperet, p̃stita cautiõe de iuri parẽdo. ¶†Quid si nõ põt fideiussorẽ hꝛe, vl̃ ẽ talis accusatio, q̃ fideiussori ñ ẽ cõmittẽd⁹, vt s. §. j. ver. si aũt accusat⁹ sit: qa timet venire, vl̃ fortè cõsciẽtia eũ remorderet đ cõmisso maleficio? certè tũc fatuè faceret, si veniret. imo poti⁹ patiaẽ bõrũ annotationẽ, q̃s se exponat piculo corpali. corp⁹ eĩ p̃ferẽdũ ẽ reb⁹: vt C. đ sac. sã. ec. sãcim⁹. ĩ prĩ. & ar. extra, đ pœ. & re. cũ ĩfirmitas. §. cęterũ. cũ suis cõcor. & đ do. in-
14 ter vi. & vx. p vñas. ¶†Cęterũ si re⁹ sit cõtumax post li. cõt. ñ reqꝛet, nec
g bõa ãnotabũt, sicut s. añ li. cõte. dictũ ẽ: ſ3 alio mõ cõtra eũ ꝓcedet scđm Rof. puta pecuniaꝛ à iudi. mꝛctabit. vl̃ si ĩ cõtumacia pſistat, sępe à iudice monit⁹ relegabit. q̃ pœna l3 sit tpalis, aufert tñ ęstimationẽ. & sic vsq;, ponit iclusiuè: vt ff. đ pœnis. l. abntẽ. §. aduersꝰ. & l. capitaliũ. §. j. & ff. ã p aliũ cãę ap. l. j. & ĩ p̃. l. abntẽ. dr̃ q̃ꝛ qs cõtumax sit. Tu verò dic, vt s. ver. porro. ibi: si ãt lis ẽ cõte. &c. Porrò si sit cõtumax ꝓpe snĩã, & citat⁹ fuit ad snĩa3 audiẽdã, sicut d3 ꝓcedet ad snĩam: vt ff. q̃ sẽt. sine ap. re. l. j. §. itẽ cũ ex eo. & extra, đ te. cũ olĩ. ĩ fi. nec pp ei⁹ abntiã ꝓlatio differet: vt iĩj. q. ix. đcernim⁹. ¶†S3 si dedit fideiussorẽ de stãdo iuri, vt s. §. j. ver. cũ aũt. & se. q̃re
15 ñ ꝓcedet cõtra fideiussorẽ? rñ. bñ ꝓcedet cõtra fideiussorẽ hoc mõ. Nam aũt ꝓmisit sub certa pœna illũ exhibere: & tũc ad pœnã ꝓmissã agit: vt ff. si qs cau. l. iĩj. ff. de cust. & exhi. re. si qs reũ. Aut ñ ꝓmisit sub pœna, sed
h simpl̃r & purè ꝓmisit illũ exhibere, nec exhibet: & tũc h iudex p̃t eũ pœna pecũiaria suo arbitrio ĩspecta q̃litate accusatoris, et cõditiõe psonę pũire, q̃si iudici iubẽti ñ puenerit: vt ff. si qs ì⁹ dĩ. no, ob. l. j, et extra, đ ma. cõtra. iter. ec. cõtract. c. j. cũ suis cõcor. đ clãdest. đ spõ. c. fi. §. pe. Et hęc pœna seu mꝛcta fisco applicabit: vt C. đ mo. mꝛcta. l. mꝛctarũ. Et hęc vera sũt, q̃n fideiussor absq; dolo ñ exhib3, et q̃n certa q̃titas ñ fuit ĩ mãdato iudicis cõphẽsa, vt dixi: sec⁹ si certa pœna fuit cõphẽsa; qa dixit, tu repñtabis eũ sub tãta pœna: tũc eĩ illa ĩponet, vt dixi. Si aũt dolo facit, q̃ ñ exhibet: tũc poterit extraordĩariè puniri, vl̃ ad tps ꝛlegari, vl̃ fustigari, vl̃ fortè acri⁹ cõtra eũ ꝓcedi: vt ĩ p̃. l. si qs reũ, & C. đ fideiuss. si Barsatorã. ff. ad Turpil. l. ĩj. &
16 vid̃ j. đ dolo & cõ. §. restat. ver. porro & se. ¶†S3 qd si fideiussor ñ p̃t accusatũ ĩ iudicio exhibeꝛ, vult tñ eũ đ fẽdꝛ, et ĩ se iudiciũ suspiceꝛ, vl̃ vult ad illũ p̃sẽtãdũ ĩducias hꝛe: qa hęc oĩa cõcedũt fidẽiussori, q̃ ĩ cã ciuili ꝓmissit aliquẽ iudicio sisti: vt C. đ fidẽiuss. sãcim⁹. Rñ ĩ primo casu ñ ẽ audiẽd⁹. Et ẽ rõ, qa ad crimẽ publici vl̃ priuati iudiciñ ꝓsequẽdũ, frustra ꝓcu. ĩteruenit, p̃tercq; ꝓ illustri psona. ff. de pub. iu. l. pe. §. ad crimẽ. & C. đ iniu. l. fi. & v. q. iĩj. ĩ crĩa lib⁹. & c. se. Itẽ qa sic puniret, q̃ ñ đliqt. qđ iura nolũt: vt C. đ pœ. l. sãcim⁹. extra, đ his q̃ fi. à ma. par. ca. q̃sitũ. Nõ eĩ fidẽiussor, q̃ reũ nõ exhibet, occidẽd⁹ ẽ: vt xxxiĩj. q. v. cũ hõ. ſ3 alꝰ punit, vt iã dctm ẽ. Itẽ qa si
i ꝓc. vl̃ fideiussor pœna capitis plecteret, vl̃ ei man⁹ mutilaret, vt fit ĩ eo q̃ chartã falsã scribit, vt ĩ auc. đ mã. prĩ. co. iĩj. et ĩ aliis, vt xxiĩj. q. iĩj. sex sũt. et q. v. circũcelliões. vl̃ relegaret seu đ portaret. ñ posset hoc p actionẽ mã. cõtrariã ꝛhabeꝛ. qđ tñ ĩ ciuilib⁹ cõtigit: ar. tñ cõtra, qa vn⁹ sępe ꝓ alio pũit, vt đ cõse. dist. ñ. ĩ fẽtã. In scđo aũt. s. qđ dẽt ĩducię, eũ admitterẽ, vt hẽat ad hoc sex mẽses: vt ĩ p̃. l. sãcim⁹. vl̃ ad arbitriũ iudicis cõsiderata locorũ distãtia, vbi eẽ asserit accusat⁹. ff. đ fe. l. fi. & extra, de app. cũ romana. rñ. j.
k vl̃ scđm leg. C. đ dila. l. j. q̃ ẽ iĩj. q. iĩj. c. ĩducię. ĩ palea, §. spatiũ. k ¶†Itẽ q̃riẽ,
17 ecce: T. ꝓmisit psonã accusati sub certa pœna repñtare certa die ĩ iudicio, vel soluere cõdẽnationẽ, ſ3 ĩtra illã accusat⁹ bãnit⁹ ẽ ꝓpter illud maleficiũ: qa se nõ repsentabat: die verò elapsa T. cõueniẽ, qa eũ nõ repręsentauit. nũc q̃riẽ an T. ex hoc habeat exceptionẽ? l Et videẽ q̃ sic. Nã si qs
l rei capitalis antè condẽnat⁹ est, quã sistere đberet, & ideò postea sistere nõ põt, meritò ei subueniẽ. & hęc exceptio etiã fideiussori ꝓdest: vt ff. si qs cau. sed & si quis. in prin. Itẽ nõ stat p eũ, sed p iudicẽ, q̃ bãniuit, q̃ min⁹ illũ p̃ntet. ff. de cõdi. & đmõ. iure ciuili. Dic cõtra. nã si creditor accuset debitorẽ de crĩe capitali, fideiussores debitoris nullã habẽt exceptionẽ aduersus creditorẽ ad suũ đbitũ agẽtẽ. ff. đ ver. obl. cõtinu⁹. §. cũ ita. Nec obstat si dicis q̃ illa loq̃t ĩ cõtractib⁹, & sec⁹ sit ĩ iudiciis, nã idẽ est vtrobiq;: qa oĩs obligatio &c. ff. đ iudi, oẽm. Nã ĩ iudiciis q̃si cõtrahit. ff. đ peculio. l. iiĩj. §. ſ3 filĩ⁹. nec ob. ꝓal. l. iure. qa nõ stat p iudicẽ bãniẽtẽ, sed poti⁹ p ipm đlinquẽtẽ. & hoc dicũt qdã. ar. tñ cõtra: qa ex quo dies certa ad repsentãdũ fuerat aſsignata, añ illã ad cãm nõ potuit vocari, & officiũ iudicis cessabat: vt extra, de app. significãte. C. de dila. siue pars. Sed põt dici, q̃ terminus fideiussori dat⁹ ad repręsentandũ illũ, nõ facit cessare iudicis officiũ,

quin in

a ¶ §.j. Hoc dicit, quia Rof. fecerat de hoc tertiam rubricam post prædictas duas, sed plenius author prosequitur, vbi remittit.

b ✠ FORMA. Quæ fuit Rolan. lib. ix. satis vltra medium, vbi de banno accusati.

c ¶ Et not. Secundùm Rolan. vt ſ. in fin.

d ¶ Sed pone. Quæstio fuit Alb. Gal. eo. tit. sed pone quę stionē de facto. iiij. ADDE, an hic talis bānitus in absentia efficiat infamis. dicas q nō: qa bannū latū in absentia nō infamat. Bal. in l. eius qui. ff. de test.

e ¶ Cognitas. Sunt ibi hæc verba circa medium le. & illud cōuicti, quod præcedit, est in fine legis. Guid. de Suza. in quęstione statutorū mihi, vbi fatetur quod dictū est esse de iure, per le. quæ nolūt imponi absenti vltra pœnā relegatiōis. dicit tn de facto seruari cō trariū. De his ſ. e. §. in princ. Et scias q ipse Guid. prolixè tractauit hunc casum sup §. publicè. in l. seruū quoq; ff. de p̄cur. Ponit aūt formā bāni fortiorem, cq; ſ. ſ. q Potestas cōtra illū cōtumacē tulit sentētiā ad capitis trūcatio nē, vel vt deberet furcis suspēdi, ita q c moreretur, habēdo & cōdēnādo ipsum d pro cōfesso de illo crimine, ille postea capiť: aduersarius petit executionē sententiæ & banni, vt verba sonāt. capt⁹ allegās, q vltra relegationē nō debuit puniri propter cōtumaciā: dicit q suā innocētiā vult probare. allegat pro se l. iiij. ff. de re iud. §. cōdēnatū. Itē licet causę p̄secutio vel facti, quę in potestate fit iudicātis, pœnæ tn impositio reseruať authoritate legis. ff. ad municip. l. ordine. ad fi. primo respōso. meli⁹ in l. j. §. j. in fi. ff. ad Turpil. In cōtrariū inducit ea, ad quæ remittit author, ſ. ſ. eo. §. post princ. & facit quod ibi addidi. soluit vt dixi ſ. eū de iure audiēdū p̄ leges hic allega. licet Italica cōsuetudo seruet cōtrariū. Subdit demū q sicut de iure ipe pōt p̄bare innocentiā, sic aduersarius pōt probare ipsum nocentē, licet vltra quinquennium ipse steterit in banno. l. petēdæ. C. de tēpo. restit. in integ. & similes. Non obstat quod intra biēniū debuit criminalis causa terminari. C. vt intra cer. temp. cri. quæstio ter. l. fi. quia illud verū post litis cōtestationē quæ cōtestatio hic nō interuenit, nec sit, cū quo poterat cōtestari: cū p̄ ptes p̄sentes illa fieri debeat. C. de litis cōtest. l. vna. maximè qa p ipsum nō stetit, quò minus fieret cōtestatio, & p̄cederet in cā. ff. de cōdi. & demō. l. iure ciuili. C. de do. q̄ sub mō. l. j. & vlti. hæc etiā in q̄one statutorū sub eadē lr̄a. ADDE, vt per Bar. in l. diuus. ff. de custo. reo. qui de hoc dicto Spe. mentionē facit. & ibi vide plenè per Alex. in addi. p Pau. de Cast. cōsil. xxxiij.

f ¶ Quid si. Iste versi. & seq. fuerunt Alb. Gal. eo. titu. versic. sed pone quęstionem G. & A. vsq; ad versicu. sed quæ dicta.

g ¶ Authen. qui semel. Vide quod sequitur.

h ¶ Abolita sunt. Idem videtur secundùm leges C. de gladia. l. vna. lib. xj. & de acti. & obliga. l. negantes. Rof. in lib. iur. ca. rub. de pur. ca. negat illas leges de duello loqui.

i ¶ Vt intra certū tēpus. l. j. & ij. Quod hic dicit, videmus de facto seruari & p̄cedere posse, cū nesciret vbi esset: sed cū sciret, ita q reqri pōt, insonat hoc iniquū, q ille, q nō est cōtumax, bāniať, vel excōiceť. Pro me facit qđ no. ſ. §. j. ver. sed nunquid sufficit. & ſ. eo. §. sub ver. vt aūt. & ſ. de cōpe. iudi. §. j. ver. qd si aliqs. cū duob⁹ versi. seq. in vlt. col. Plus dico q defensor venire posset p̄ illo, allegaturus iustā causam absentiæ, ſ. bannū, & petere fidantiā: & si qualitas bāni, & mos patriæ nō restiterit, habita fidantia venire differet: sec⁹ si cautio esset fragilis. extra, vt lit. nō cōtest. accedēs. ij. ff. ad Treb. q ita. §. j. Esset exēplū in bānito ex offensa tyrannizātis in loco. Nō obstat q opp. istum ex sua culpa abesse. Nā illa culpa punita ē p vni⁹ bāni dationē & bonorū annotationē, & fortè cōfiscationē. Non debet igiť duplicari. de iudi. at si clerici. in fi. cū cōcor. aliàs æquè posset cētuplari. Non obst. q p̄curatorē dimittere potuit. ff. de minor. Papinianus exuli. qa in criminalib⁹ nō recipitur. extra, de accus. veniēs. ff. de pu. iudi. l. pe. §. j. & l. cum eius, q. §. fi. & gl. ibi posita. Dy. dicebat qđ p̄dixi p̄cedere posse in eo, q nō habebat in loco domicilium originis, sed solū incolatus. Rolan. doctor rubr. de cita. reorū. ver. sed an illi. ponit ad literam dictū Guid. de Suza. & distinguit an exul bānit⁹ habeať p relegato: & tūc de delicto pri⁹ cōmisso ibi poterit cōueniri, ex quo ciuitatē & bona retinet, vel ptē bonorū. ff. de mino. l. Papinian⁹ exuli. C. de fideiuſ. l. j. ad legem Iul. de vi pu. l. tutoris. Si autē tale fuit crimē, q ciuitatem & bona perdiderūt, & ęquaně deportatis: tūc ibi nō cōueniet. ff. de bonis dānato. l. j. de cap. di. l. ij. & l. tutelas. §. fi libertatē. & §. fi. subdit q ad prædictam distinctionē facit ff. si qs cau. l. sed & si qs. §. j. q satisf. cog. si decesserit. in fi. Et ex quo author hic ponit formā bāni & cancellationis, & quæstiones quatuor de bānis, præterq; præmisit. ſ. versi. itē quæriť. Hic p̄sequēdo materiā ampliabo hāc tertiā operis partē cæteris notabiliter breuiorē. Remittam primò ad plures alias quæstiones. Secūdò cæteras p̄sequar, quas vtiles reputabo. Præmitto aūt de bāno, qđ dať pro debito, & eius formā habes ſ. de primo decr. §. ij. ad fi. & de tali bāno, vide quęstionē sup rubrica de ces. act. Et primò de bānitis quæriť, an valeāt statuta, quæ permittūt illos occidi? Et posito q valeāt, si permittūt offendi, an possint occidi. De his dicā j. de cōsti. ante fi. An possit in bannitū cōmitti homicidiū, vide ſ. de arbitris. §. differt. ver. qd de bānitto. An actionē cedat, ita q cessionarius agere possit. ſ. de ces. act. §. j. ver. illud etiā quęriť. & plenè de iure pa. c. vno. lib. vj. sup gl. pe. An Lucanus bānitus, q Florētinū offendit in districtu Lucano p eū possit accusari Pisis, vbi inueniť. Vide de cōpe. iudi. adi. j. ad fi. ver. sed pone qdā. An Florētinus de Bononia bānit⁹, qibi hominē occidit, possit de illo accusari Florētiæ, vel de illo iudex Florētinus possit inquirere: dixi ſ. de cōpe. iudi. adi. §. j. sup ver. qd si cōueniť. Itē an possit testari. ſ. de instr. edi. §. cōpēdiosè. sub ver. xj. Itē an bona banniti ex graui maleficio intelliganť tacitè publicata: ibi dixi. Et an possit hæres instituí, vide quod ibi dixi ver. secūdò oppone. in prin. & super præ. ver. illud etiā quęriť. & p Cy. l. j. C. de hęred. instit. An sentētia p̄ ipso lata sit nulla, scripsi ſ. de sen. p̄la. §. iuxta. sup ver. itē est nulla. ij. Ibi etiā scripsi, cùm p statutū bannitus nō pōt ad sui vtilitatē contrahere, an valeat pactū per eū appositū, cùm vēdit domū de inquilino nō expellēdo intra tēpus cōductionis:

maciā haberi p̄ cōfesso, suprà p̄pe prin. huius tit. ibi: veruntn &c. arg. cōtra. q nō debeat mori. ff. de pœnis. absentē. ff. de requi. reis. l. j. C. eo. absentē. C. de episc. & cleri. raptores. vbi dicit cōuicti. & hoc verū est. Debet ergo iudex facere q de crimine cōstet: vt in prædi. l. raptores. ibi: post legitimas probationes iuri cognitas.

e ¶ † Quid si f accusatus citatus nō venit se defendere, p̄pter quod bannitus
21 f est banno simplo, quod incurrit: postea cōparuit: quæriť an ex tali bāno & præsumptiōe, nullo alio p̄bato, possit cōtra eū induci duellū. Et videtur q sic: qa videť accusator sui factus p̄pter fugā: vt in cōcor. quæ sunt suprà, in prin. hui⁹ tit. ibi, Verūtn. arg. cōtra. ff. de duob. reis. l. ij. qa vox p̄conia paucis innotescit. C. quō & qn̄ iudex. cōsentaneū. & auť.
g q semel. ⁸ ¶ † Sed qd si A. fuit à B. publicè interfe-
22 ctus: accuso P. dicēs eū hoc mādasse, quod volo p duellū p̄bare: quæriť an possum? Et videť q sic: qa & si certū sit qs cōmiserit, tn eius mādato factū est, de quo debet inqri. ff. ad Syl. & si certū. ff. eo. nō iō. ff. de vi & vi ar. l. j. §. quoties. Dic cōtra. Nā ad hoc vt duellū inducať, oportet mortē esse furtiuā, vt in Lōbar. de homicidio liberi ho. l. fi. & is, q opē & cō siliū tulit, cū furtū factū nō sit, actiōe furti nō tenetur: vt ff. de fur. si is, qui rē. §. fi tu Titiū. Sed q̄ dicta
h sunt de duello īducēdo, scđm Cano. abolita sunt. ʰ Nam monomachię, siue tales vulgares purgatiōes, interdictæ sunt: qa in eis videť dn̄s tētari: vt ij. q. iiij. monomachiā. extra, de purga. vulg. c. j. & ij. abolea tur ergo cōsuetudo regni Frāciæ, quæ sustinet huiusmodi duella.
23 ¶ † Quid si bānitus ob aliquod maleficiū inculpať de alio maleficio, & citatus in domo, vbi cōsueuit habitare, nō venit: nunquid iterū poterit in bāno poni? Et videť q nō. Nam infamatus, amplius infamari nō pōt: vt legiť & not. C. vt intra certū tēpus cri. quæstio ter. l. ij. ff. de infami. l. iiij. §. ait prætor. Itē cùm p̄pter bānū peccātis venire nō possit, nec in ciuitate esse, nō pōt cōtumax dici. arg. si qs cau. sed actio. & l. seq. ī prin. & ſ. ver. sed qd si fideiussor. extra, de cōsti. c. ij. Sed dic contra: quia & excōicatus iterū excōicari pōt: vt q in sordibus est, adhuc sordescat amplius. xlvij. distin. quantumlibet. in fi. extra, de Iudæis. ita quorundā. & extra, de sent. excō. cū p̄ causa. & c. officij. Alioquin de pœna reportaret p̄miū, qđ eē nō debet. ff. i de iter. & rele. l. relegatorū. §. fi. ff. de neg. ge. siue hę
24 reditaria. Et facit C. vt intra cer. tem. l. j. & ij. ʲ ¶ † In

bbb

an quia accusauit de cõsensu vulnerati vulnerato bãnito illã ꝓsequi possit, scripsi sup Rubrica de accu. Itẽ an bannitus accusationẽ inchoatã ꝓsequi possit statuto ꝓhibẽte bãnitos accusare ibi dixi. An teneatur minor bannitus petẽs propter defectũ processus bãnũ cancellari restituere expensas, scripsi suprà de primo decre. §. restat. super ver. sed pone q̃ pupilli. & ver. seq. in fi. Quis det curatorẽ minori bannito cõuento, vbi manet: scripsi ś. de cura. post prin. An bãnitus deceptus in vẽditione vltra dimidiam iusti pretij, exemptu à bãno, de hoc agat: scripsi de empt. & vẽdi. §. nũc dicẽdum. ij. super ver. vbi aũt. Quæstionẽ de pacificato cũ Titio, qui postea ipsum bãnitũ occidit, quod lex municipalis permittebat, vide sup regul. frustra. de reg. iur. lib. vj. Quæstionẽ de clerico, q̃ incedebat vt laicus, bannito, & pòst occiso: vide super regula, quod qs. lib. vj. An exceptio, q̃ interfectus erat bãnitus ꝑ ꝓcuratorẽ possit opponi: vide quod scripsi de accus. veniẽs. sup j. gl. Ad huius declarationẽ est sciẽdũ q̃ Iac. de Aret. disputauit quæstionẽ quæ incipit, statuto. & habuit quatuor membra, quorũ vnũ fuit hic. & sibi nõ placuit, talẽ procuratorẽ admitti, nisi diceret factũ sic esse notoriũ, q̃ supuacua esset exceptio. alleg. l. eodẽ tẽpore. ff. de pecu. Aliud mẽbrũ fuit, an exceptio talis cõpetẽs ex statuto impediat cõtestationẽ. Intellige ꝑ prius dictũ de ꝓposita ꝑ principalẽ: & tenet q̃ sic, dictũ suũ fundans super decre. exceptiõis. de lit. cõtest. lib. vj. quod exceptio rei iudicatæ & semel finitæ impedit cõtestationem, cõcor. ff. de iud. l. pe. C. de trãsact. causas. Sed, vt dicit, hęc exceptio ex sentẽtia bãni descẽdit & ex fine rei huic imposito ꝑ statutũ quo impedit ꝓcessus. Nã sentẽtia bãni oĩbus pœnis statutorũ eũ subiecit. Facit ff. ad Tur. l. j. C. de cal. l. fi. & de cap. dimi. l. amissiõe. Cognoscet ergo pri⁹ de illa, & sup ea ꝓnũciabit: & si vera patebit vltra nõ ꝓcedet: aliàs sec⁹. alle. ff. de excep. rei iudi. si in iudicio. Et qũo hoc casu ꝓnũciet, vide in præ. decr. exceptiõis. in gl. sufficiebat. & ś. de excep. §. dicto. in fi. Tertiũ mẽbrũ fuit, an bãnitus, q̃ captus ꝑ familiam ducebat ad iudicẽ, impunè potuerit occidi. Affirmatiuã ꝓbat: qa bannitus erat: & lex seruãda, licet dura. ff. q, & à qb⁹. ꝓspexit. verbis stãdũ est: & statutũ nõ distinguit captũ à nõ capto. Facit ff. de lega. pręstã. cõtra tab. l. j. §. generaliter. Inducit ff. de repu. & diuor. l. fi. Itẽ ꝑ captionẽ nõ est certi tudo de pœna: qa posset fugere, vel violẽter auferri ducẽtib⁹. alle. l. ij. C. de appel. & consul. lib. xij. ff. de acq. re. domi. l. naturalẽ. §. illud. & l. in laqueũ. ipse tenet cõtrariũ. Nã hostes interficere licet. ff. ad leg. Cor. de sica. l. iij. in fi. q̃d nõ licet, si capti sint. ff. de statu homi. libertas. Inſti. de iur. pso. §. j. Itẽ facit ff. ad leg. Aquil. sed & si quęcũq; in prin. Itẽ cessat in capto rõne potestatis priuato collatæ in bãnitũ, ſ. publicè vindictæ defectus. Facit ff. de pact. q̃d dictũ. Itẽ ꝑ solã captionẽ erat in potestate Rei publicę. Facit ff. de dona. quæ saxũ. Itẽ faciũt iura, quæ volũt occupãtis meliorẽ esse cõditionẽ. ff. de ꝓcu. plurib⁹. & eo. tit. si duo. lib. vj. & C. de accus. q̃ de crimine. ff. de re iud. inter eos. Itẽ cõtra occidẽtẽ facit ff. si qs eũ, q̃ in ius voc. ꝑ totũ. & ff. de cust. reo. l. carceris. & l. fi. in fi. Quartũ mẽbrũ fuit, cũ noua lex facta esset sup eximẽdis bãnitis satisfãdo, vel soluẽdo certã q̃titatẽ: & iste satisfecerat legi, ita q̃ cãcellari debebat: & nõdũ cãcellatus, fuerit occisus: an id fieri impunè potuerit? Quod potuerit, inducit decre. q̃d in dubĳs. de sent. excõ. vbi videt satis expressum. Itẽ statutũ vult illũ eximi de banno post satisfactionẽ. Eximi aũt nõ posset, nisi esset. ff. de ædi. edic. bouẽ. §. pen. Si ergo durat bãnũ: ergo & pœna. Itẽ cũ duo sunt necessaria, nõ sufficit alterum. ff. de trãsact. cũ hi. §. si prætor. Itẽ sicut nõ sufficit quẽ esse electũ, nisi sit descript⁹ in numero. ff. de mili. testa. ex eo. sic nec esse habilitatũ ad exẽptionẽ, nisi sit exẽptus: vt cõtrariorũ sit eadẽ disciplina. ff. de reg. iur. nihil tã. Tãcre. tenet cõtrariũ, cũ euanuerit virt⁹ & effect⁹ bãni: & verba cũ effectu, &c. Itẽ habet ille actionẽ indubitatã, vt cãcellet: ergo & exceptionẽ, si careret, vt talis. nã cui damus, &c. ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. & eo. tit. q̃ ad agẽdũ. lib. vj. Nec dicit obligat⁹, quẽ exceptio tuet. ff. de li. cau. vel obligatus. §. j. ff. de reg. iur. nihil interest. Itẽ tũc licitè qs occidit, cũ ex ꝑte resistẽtis bellũ est licitũ. C. de his, q̃ ad ecle. cõfu. l. iij. alias est iniustũ ex ꝑte inferẽtis: cũ nefas sit hominẽ homini insidiari. ff. de iusti. & iur. vt vim. Cũ ergo bãnito liceat resistere, postq̃ satisfecit, vt ś. ergo illicitè occiditur. Ad hãc ꝑtẽ inducit C. de debit. ciui. l. j. lib. xj. & ff. de mune. & hono. rescripto. §. debitores. Ad decre. q̃d in dubĳs. respõdet q̃ loquit in pœna, quæ medicinalis est. de sent. excõ. c. j. lib. vj. & spũalis. & sic difficilius tollit. de trãsact. c. ij. in prin. facit q̃d scripsi de appel. præterea. ij, in gl. hodie nõ debet. ad fi. Vianisius loquẽs de cõdẽnato, nõ de bãnito, q̃ ante solutionẽ impunè offendi poterat, sed soluerat, cõdẽnatio vigebat: tenet nõ puniri offendentẽ pœna ordinaria, sed sic arbitraria. q̃d vide j. sup rubrica, de solutionibus. ¶ Est sciẽdũ q̃ quæstionẽ huic affinẽ disputauit iuuenis doctor magnæ sciẽtiæ do. Bartholomæus de Butrigarĳs, quærẽs super nouũ statutũ de bãnitis, q̃ intra mẽsem soluẽt certã summã cõi, cẽsent à bãno & ei⁹ pœna exẽpti: & bãnit⁹ interim vulneret, & postea intra terminũ soluit: an vulnerans sit puniẽdus? Primò vide diuersitatẽ casus: quia iste ex verbis legis nõ egebat cancellatiõe: vnde si tales terminos habuisset, quæstio ꝓxima nõ fuisset dubia: qa ꝑ satisfactionẽ fuisset exẽptus. Hoc ergo maleficiũ ꝑcesit solutionẽ, aliàs nõ esset dubia, ibi secutũ fuit. Tenuit aũt, q̃ aut beneficiũ traheret ad tẽpus solutiõis, aut cõtra solutio ad tẽpus bñficĳ. Ex primo aũt remanet delictũ impunitũ. Ex secũdo venit puniẽdũ: ergo ꝑiculosũ est secũdũ: cũ publica vtilitas exigat maleficia puniri. extra, de sent. excom. vt famæ. & ibi concor. Inducit inter alia l. sufficit. ff. de cõdi. indebi. æquiparat enim cõditionẽ supueniẽtẽ ad actũ purũ, ac si à principio fuisset annexa. Sed certũ est q̃ si sic bãnit⁹ fuisset, q̃ soluẽdo intra tale tẽpus tantũ, cẽseret exẽptus, interim nõ potuisset impunè offendi. ergo idẽ hoc casu. Bona & partĭ etiã similis est alia ipsius Ia. q̃stio, quæ incipit, statutũ est. ponẽs statuto ciuitatis caueri, q̃ null⁹ bãnit⁹ debet esse cõsul, vel in aliquo officio. Titius bãnit⁹ electus fuit ad officiũ ꝑ eũ, q̃ habuit breue: sed ante tẽpus intrãdi ad officiũ exẽptus fuit de bãno, quęrebat an deberet recipi ad officiũ. subdebat, sed si nõ esset recipiẽdus, an eligẽs posit aliũ eligere: tenebat q̃ non. Et hãc ꝓsequor: qa extra ꝓpositũ. & qa expedita ꝑ decre. de elect. li cõpromissarius. lib. vj. In prima quæstiõe ꝑ Titio inducit verba statuti, q̃ non ꝓhibẽt eligi ad officiũ: sed ne sit in officio. Iste aũt tẽpore, quo assumit officiũ, nõ erat bãnit⁹. ergo &c. Nã esse cõsulẽ vel officialẽ, est cõsulere Reipublicæ ex officĳ debito. ff. de origi. iur. l. ĳ. §. exactis. q̃d sic post ingressum bñficĳ, & nõ prius. ff. de cõdi. & demõst. l. Publi⁹. j. respõ. Valuit igit electio, cũ nõ sit ꝓhibita: nec exaggerãdæ sunt pœnę. ff. de decurio. gñaliter. de reg. iur. in pœnis. lib. vj. Itẽ cõcedũt spõsalia, vbi nõ ꝓhibet matrimoniũ. ff. de rit. nupt. si qs officiũ. & de spõsa. in spõsalib⁹. ĳ. de despõ. impu. c. vno. lib. vj. Pro Titio etiã facit lex, q̃d ita. ff. de ædi. edic. Inducit etiã in multis cõualescere in principio inualidũ, ex quo peruẽtũ est ad casum, à quo incipere potuerũt. In cõtractib⁹ patet. C. si ma. fac. l. fi. & de cõtrac. iudicũ. l. j. In codicillis, ff. de leg. ĳ. l. j. post prin. In heredis institutione, in auth. vt cũ de appel. cogno. §. gñaliter. Et in datiõe libertatis. C. de his, q̃ ad li. per. nõ pos. l. j. ff. de pœnis. l. fratres. & in legato. ff. de leg. ĳ. si deportati. & de reb. dub. si cognatis. Et in tutoris datiõe. ff. de tute. furiosus. Et in datiõe iudicis. ff. de iudicĳs. cũ furiosus. & in electiõe ad honores. ff. de mune. & hono. rescripto. §. debitores. Soluẽdo tenet cõtrariũ dicens hæc tria in officiali ponderanda, electionẽ, cõfirmationẽ, & exercitiũ officĳ. Probat aũt q̃ consul & procõsul habẽt hoc nomẽ, etiã prius q̃ sit egressus vrbẽ, & antequ ad ꝓuinciã sibi decretã ꝓueniat, ꝑ l. ff. de offi. ꝓcõ. Ad idẽ de cõsul. l. pen. lib. xij. adiuuat hoc ꝑ l. j. C. de magis. municip. ff. de mune. & hono. si qs magistrat⁹. vbi nomẽ magistrat⁹, habet electionẽ, dato q̃ resistat. Facit ff. de admi. tut. q̃dã. §. fi. Et ꝑ hoc dicit solui primã obiectionẽ cõtrariã: qa nomẽ habet ex electione. Itẽ cũ ꝓhibit⁹ esset: ergo eũ eligi ꝓhibitũ erat, cũ ꝑ electionẽ veniat ad id. ff. de spõsalib⁹. oratio. & venit illud gñale, vt aliquo ꝓhibito ꝓhibitũ dicat omne, ꝑ q̃d ꝓuenit ad illud. ff. de fideiusso. cũ lex. C. de natu. liber. l. legẽ. & de vsuris rei iudicatæ. l. fi. Ex qb⁹ cõcludit, etiã electionẽ fuisse cõtra statutũ, nec habilitate superueniẽte potuisset cõualescere. Puto q̃ resistes per solutionẽ contrarĳ, quã dedi post Dy. in reg. nõ firmat. lib. vj. circa leges allegatas ꝑ prima ꝑte ad l. oratio ś. ꝓxi. alleg. qua distinguit inter causam impediméti ꝑpetuã & tẽporalẽ: sed optimè iuuat author, & quẽ & cuius sciẽtiã dilexi, ꝑ l. sufficit. ff. de condi. indeb. vt scilicet sufficiat, q̃ poterat esse ꝑpetua. Itẽ circa principale dictũ iuuat peroptimè ꝑ decre. de electio. cũ in cũctis. §. inferiora. cõiũcto fine capituli. ibi: eps aũt. vbi patet, q̃ Laterañ. cõciliũ licet circa epales dignitates ꝓhibitionẽ fecerit electorib⁹ circa inferiores, illã fecit solũ à præsumptis, dicẽdo, inferiora, &c. null⁹ oĩno suscipiat: tñ ꝑ illã intelligunt ꝓhibiti etiã eligẽtes vel cõferẽtes: vt patet in fi. vbi puniunt. licet ibi aliter nõ ꝓhibiti. Quod allegatũ fuit de cõualescẽtia certorũ casuũ, nõ ꝓficit: qa illa sunt spãlia in casibus expressis cõtractuũ codicillorũ, libertatũ, &c. & sunt cõtra regulas vtriusq; iuris. ff. de reg. iur. q̃d ab initio. & l. pen. eo. tit. nõ firmat. lib. vj. ¶ Cùm tractauerimus de electione ꝑ breuia vel sortes in Italia vsitata: sed plus cũ regebant cõia ciuitatũ, pone quæstionẽ Guid. de Suza. quã post eũ habeo sup l. noĩatiões. C. de appel. & est talis: Prohibet statutũ iuratũ bãnitos esse de cõcilio ciuitatis, quo dant breuia vel sortes. Et decernit q̃ si aliud fuerit ꝑ eos actũ, nõ valeat: & certã pœne soluãt. bãnitus interfuit, & habuit breue, & elegit officialẽ, q̃ iurauit, & officiũ iuxta morẽ ad tẽpus exercuit: nũc opponit ei de statuto: q̃rit an sit remouẽdus: & q̃d de gestis ꝑ eũ: tenet q̃ est remouẽd⁹: tñ ꝑ eũ gesta valẽt. Ad secũdũ, q̃d est breui⁹, alleg. l. Barbari⁹. ff. de officio prętoris. & l. j. C. de test. cũ simi. scilicet C. de sent. & interlo. l. ij. ff. ad Maced. l. iij. de suppel. leg. l. iij. in fi. de test. ad testiũ. §. j. Ad primũ principaliter allegat ꝓalleg. l. noĩationes. C. de appel. q̃ habet ij. q. vj. ante. §. diffinitiua. & l. si cõstat. ff. eo. tit. de app. & qa factũ cõtra legẽ. C. de legib⁹. l. nõ dubiũ. maximè iuratũ, & sic seruãdũ, cũ nõ vergat in periculũ animæ. extra, de iureiurã. c. fi verò. & c. cũ cõtingat. nec est via aperienda periurĳs. C. de indi. vidui. l. ij. in fi. extra, de iureiur. c. penul. Nec obst. q̃ gesit officiũ. Nã & tutor post gestionẽ remouet. ff. de suspec. tu. l. hæc enim. §. fi. ¶ Duas nũc q̃ones cõiungã, q̃ respiciũt filios bãnitorũ. & prima Lãber. de rampo. & incipit, statutũ est in ciuitate, qñ ꝑ statutũ filiofa. homicidiũ cõmittẽte & bãnito, qa nõ cõparuit, pater tenet designare ptẽ bonorũ & domorũ suarũ cõi cõputata ꝑsona ipsi⁹ patris in numero filiorũ ꝑ vno capite, quæ pars destruat, & destructa remaneat in cõi, quęrit an filiofa. ꝓpter homicidiũ bãnito, & demũ mortuo, pr̃ ptẽillã designare teneat: cũ in banno fuerit exꝑssum, q̃ bona eius destruent, & destructa & publicata remanẽat in cõi, secũdũ Iac. de Are. & incipit, pone q̃ statutũ tale est: cũ ex forma statuti bona bãniti ꝓ homicidio fuerint diuisa inter cõe & ei⁹ filiũ, & postea bãnit⁹ habuit secũdũ filiũ & vxorẽ: & ipe pr̃ mortu⁹ est: q̃rit an fili⁹ ipse petere possit ptẽ bonorũ diuisorũ ĩter cõe & fratrẽ. In pria disꝑsuãs tenuit obiectũ mortis obstare: nec ex verbis bãni sufficiẽter factã adẽptionẽ bonorũ: motus his rõnib⁹ petitiõis & publicatiõis est cõtra formã iuris, saltẽ ĩ eo q̃d de destructiõe dicit. ff. de cõtra hen. emp. Senat⁹. De publicatiõe patet C. de bonis dãnatorũ aut. bona. Itẽ

apertius

apertius eſt contra ius, ꝙ ex delicto filiꝰ procedaꝫ in res patris. C. ne filius pro patre. ꝑ totū. Itē qđ cogiꝫ pater filio dare ꝑtē. C. de natu. liber. l. fi. Itē apertius eſt cōtra ius, quo filiofamil. delinquēte, caſu quo erāt publicāda bona delinquētis: tñ nō publicaꝫ caſtrenſe peculiū filiꝰ: ſed remanebit illæſum apud patrē. C. de bon. damna. l. ſi filius. Et hic, qđ peius eſt, agiꝫ de publicatiōe rerum paternarum ex delicto filij. Et ex his rationibus dicit rē diſtinguēdā, vt tot legū cōtrarietates vitentꝫ. Si aūt ingreſſus fuerat hāc partē, ſi reus decedit ante accuſationē, perit crimen prius cū pœna: ſi poſt accuſationē pēdēte iudicio pereūt acta, & crimē cū pœna extinguiꝫ. Hæc patent C. ſi reus vel accuſa. mor. fue. l. j. ff. de public. iudic. l. publica accuſatio. & l. defuncti. Si aūt accuſatus moriꝫ lata ſentētia cōdēnatoria appellatiōe pendēte: tūc diſtinguiꝫ, an expreſsè bona fuerint adēpta, an nō: vt C. ſi pendēte appellatiōe mors inter. l. iiij. & ſi reus vel accuſa. mor. fue. l. fi. Si aūt decedit accuſatiōe pendēte, etiā pereūt acta: & daꝫ cæteris licētia repetēdi intra certos dies. ff. de accuſatio. libellorū. in fi. Si moriꝫ poſt latam ſentētiā appellatiōe pendēte, acta etiā pereūt. qđ dic, vt no. in præ. l. publica. & l. fi. C. ſi reus vel accuſator mor. fue. ¶ Videat modò ſtudēs, ſub quo ex p̄dictis articulis includaꝫ defunctus, de quo quæriꝫ. & cōſtat quod nec ſub primo, nec ſub ſecūdo: ſed adaptaꝫ tertiò. Probat demū exp̄ſſam bonorū adēptionē ꝑ verba banni facta nō fore: qa dictū fuit ꝙ bona ſua deſtruentꝫ, &c. debebāt dicere ꝙ pater deſignaret ſibi ꝑtē, &c. vt in ſtatuto. Nā verba illa, bona ſua, nō cadūt in filiūfamil. Cū bonorū appellatio alia ciuilis, alia naturalis. Ciuilis deſignat bona fide poſſeſſa ex empto, vel aliter: licet ſint aliena. naturalis, cū poſsidemus quæ dominiꝫ noſtri ſunt. ff. de verb. ſignifi. bonorū. in princip. & §. in bonis. At in filiūfami. neutra iſtarū cadit. ff. de acqui. poſſeſ. l. poſſeſsio quoq; §. q in aliena. & eo. tit. quicquid filius. Hinc eſt ꝙ in hypothecaria ꝓbāđū eſt rem fuiſſe in bonis: id eſt, in dominio debitoris: nec ſufficit poſſeſsio. & in hoc differt à Saluiano inter dicto. ff. de pigno. l. j. §. cū p̄diū. in fi. & l. quæ nondū. §. qđ dicit. Facit ff. de acquirē. rerū dominio. l. ſtatuas. & l. rē in bonis. Ergo perēpto crimine, cū bona expreſsè pte adēpta nō fuerūt, pater nō teneꝫ deſignare partē. In ſecunda quæſtiōe diſputaꝫ, ꝙ cū pater bānitꝰ fuerit ex cā, qua debuit deportari, cū bānū deportationi ſucceſsiſſet. ff. ſi qs cau. ſi eū. §. q iniuriarū. & ff. de infa. l. qd ergo. §. vltimo. & de publi. iud. l. infamē. & ſic deſijt habere filios in poteſtate. Inſtit. qbꝰ modis ius patr. pote. ſol. §. cū aūt. Iſte filiꝰ cōceptus eſt natus poſt bānū, nec à cōi: nec à fratre aliqd petere poterit. nam cōe eū repellit, ꝑ l. ij. ff. de ſentē. paſ. & de accuſa. l. ex iudiciorū. Putat tñ ꝙ ſi cōe nō apprehēdit bona, licet illa deuaſtauerit, poterit ille ingredi poſſeſsionē illius partis, ac etiā illa vēdicare ab iniuſtē detinēte. Allegat. ad p̄ę dicta ff. famil. erciſ. l. Lucius. ff. de inoffic. teſta. l. mater decedēs. Et ſi frater vellet habere ptē in bonis deuaſtatis, id poſſet, cōferēdo partē, quā habuit de cōcepto: poſt bānū dixit, quia ſi prius cōceptus fuiſſet: licet pòſt natus quo ad ptē fratris, dicēdū videꝫ cōtrariū, per l. q in vtero. ff. de ſtatu hominū. Fateꝫ tñ ꝙ ſi relegatus tātū fuiſſet, vel minori pœna bānitus, cū retineat filios in ptāte, filius qñcūq; natus ſuccedit cū aliis ex teſtamēto, & ab inteſtato. ff. de inter. & relega. l. iij. & iij. & l. relegatorū. §. j. & Inſti. quib. modis ius patr. pote. ſolui. §. relegati. ¶ Et ſcias ꝙ homo bonus ad literam mouit hāc quæſtionē in relegato decedēte ab inteſtato. Et tenet idē ꝙ filius poſt conceptus & genitus admittaꝫ ad partē bonorū cū fratre, dicens expreſſum arg. ad hoc. C. de inoffic. do. l. ſi totas. & de reuo. do. ſi vnq;. Et ſubdit ꝙ partē petet ſecūdū quoſdā cōdictiōe ex illis legibus, vel ſecūdū alios ꝑ vtilē in rē actionē. C. de reuoc. do. l. his ſolis. vel ſecūdū eū petet per officiū iudicis, vel ꝑ actionē in factū: qa hoc æquitas ſuggerit. ff. de p̄ſcriptis verb. l. quoties. vel cōdictiōe ex illa lege municipali. ¶ Elegās Oldradi quæſtio ſe offert, ponēs duo ſtatuta Paduana, quorū vnū p̄miat capiētē & præſentātē bannitū ad mortē. Aliud punit eūtē in alterius territoriū vel diſtrictū ad aliquē capiendū. Titius ſic de Padua bānitus habitabat in finibus diſtrictus Paduani, ad quem capiēdū ibat Senēſis, quo viſo Titius arripuit fugā, quē Senenſis inſecutus eſt in diſtrictu Paduano, & demum Veronæ cōtiguo, ibi illū cœpit, & præſentauit Poteſtati Paduæ: quęrebaꝫ an ſibi pœna vel præmiū deberet? Soluēdo tenet ꝙ debeꝫ pœna. & ipſe eloquētiſsimus ornauit verba Salomonis, qbꝰ mutatis inchoādo ab vltimo dicit eſſe caſum in l. qs ſit fugitiuus. §. itē Cælius ſcribit. ff. de ædil. edic. declarat qđ tota lex vſq; ad §. idē ait. tractat de illo, qui cōſummauit fugā. ibi inchoat tractare de illo, q eſt in actu fugiēdi: & dicit ꝙ ſi nō pōt dominum inſequētē euadere, nō eſt fugiēs. Allegat §. idē Cælius reſpōdit. quæſtioni quomodo pōt ſeruus in ipſo actu fugiēdi dominū inſequētē euadere, reſpōdet ꝓpter facti impoſsibilitatē, vel difficultatē. exponit gl. vt quia fugit ad inimicos domini. ſubdit textus, multò magis fugitiuus eſt, q ſe cōfert, vnde adduci poſsit. Dicit gl. ꝙ ꝓpter eius loci priuilegiū vt Ferrarię forſan, habet vel habuit Ferrariæ priuilegiū ꝓ fugiētibꝰ ad ſuū territoriū. Et iſte caſus noſter, ſecūdū eū, qs ex iure loci nō debebat illud ingredi. Cōfirmat aūt hoc p l. ſi filiꝰ. §. fi. ff. ad Maced. Ante id dabat proſam talē, qñ aliqd inchoaꝫ ſine culpa & pœna, ſi deducaꝫ ad ſtatū ex ſui natura punibilem, puniꝫ inchoās, ſi p̄ſtat, cū ſine facti difficultate, & iuris pœna deſiſte potuit: ſed ſic fuit, hic ergo, &c. Probat hāc p l. q cū maior. j. reſpō. ver. certè ſi abolitiōe. ff. de bon. liber. Tertiū vide apud eū. Primā ſic declaro: Certū eſt ꝙ exiſtens in fuga, conditio pōt in eius damnū variari. Caſus eſt legis, ſi quis in ſeruitute. ff. de fur. vbi ſeruus fugiēs cum furto anteq; perueniret ad locū deſtinatū factus eſt liber: puta, vt dicit gl. quia euenit conditio, ſub qua fuerat manumiſſus. Sic iſti fugiēti per ingreſſum territoriꝰ Veronēſis cōpetere cœpit libertas cōtra inſequētē. Facit demū cōcluſionem, quā ſumit ex no. in l. talis ſcriptura. ff. de leg. j. in vlt. gl. Inducit ad hāc ptē, ꝙ verba ſecūdi ſtatuti clara ſunt. Itē certa eſt limitatio locorū, & certa illorū trāſgreſsio, & ſic nulla iuris quæſtio. C. de fur. ancillæ. Nec prodeſt principiū licitū: qa ꝓpter miſturā recipiꝫ, qđ nocet: vt no. ff. de regula Cato. & ibi cōcordātiæ. Itē cōſtat effectū ſecutū in loco ꝓhibito. Itē finē & cōſummationē actus diſtincta mutatiōe loci à principio: & ſic ex illo loco diſtincto principio, licet licito, legē nō aſſumit Allegat ff. ſi ſeruitꝰ vē. ſicuti. §. Ariſto. ad leg. Aquil. quēadmodū in principio ſic ceſſat perfectio rei, altero prius illā apprehēdēte. ff. de acq. rerū dom. naturalē. §. illud. & l. in laqueū. Item parificanꝫ exceſſus in modo, & exceſſus in loco. Inſtit. de actio. §. huic aūt. ſed exceſſus in modo puniꝫ. C. vnde vi. l. j. ergo & exceſſus loci. Facit ff. de adul. ſi adulteriū. §. Impatores. vbi not. q plus fecit quā debuit. Franc. Nico. de mata. in quæſtio. quæ incipit, qdā inculpatus. inter alia duo tractat, an ſ. bonis damnati ꝓ homicidio expreſsè publicatis, ſint publicata, quæ habebat extra diſtrictū publicātis? Et qd de poſtea acquiſitis: cū ipſi bānito ſuperuenerit hæreditas? Ad primā, ꝙ nō veniāt, alle. ff. de bo. autho. iud. poſſi. cū vnus. §. pe. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. antepen. & ibi cōcor. ff. de offi. præſi. l. iij. de offi. p̄fec. vrbis. l. fi. De vinculo ꝑſonali patet ff. de interdictis & releg. ſicut aūt. De loco, ea. l. §. interdicere. De exe cutiōe patet ff. de re iud. à diuo Pio. §. j. Soluit diſtīguēdo, aut iudex, q publicauit, habet iuriſdictionē à iure cōi, & ſecūdū ipſum ius cōe, & eius ordinē pœnā impoſuit: aut vterq; vel alterū à lege municipali ꝓceſsit. Primo caſu publicatio & oīs nota, quæ pœnā ſequiꝫ, ſecūdū iuris cōis ordinē extēdeꝫ. Incorporatio aūt fiet ꝑ officiales illiꝰ territoriꝰ, in quo ſunt bona, ꝑ d. l. à diuo Pio. §. j. & ꝑ l. cū vnus. §. pen. vt & ibi not. Inducit ff. de admi. tu. tutores. §. hæredes. de bonis vacā. ſi qñ. & l. ſi facta ſiꝫitudine. qđ plures tutores vnū pupillū repræſentāt. ff. de pac. ſi plures. §. j. Et ſi ſunt diuerſarum ꝓuinciarū, vnus facit adminiſtrāda deſignari illi tutori, q res illius ꝓuinciæ adminiſtrat: vt in d. §. hæres. Sic plures officiales in diuerſis ꝓuinciꝭ deputati repræſentāt vnū fiſcū, cui delata ſecūdū diuerſas adminiſtrationes, vel ꝓuincias cuiq; cōpetūt miniſtrāda: vt in d. l. de bonis vac. & de bonis proſcripto. ſi qs poſt. Cōſtat aūt ꝙ ciuitates Italiæ ſibi vēdicāt iura fiſcalia, & iuriſdictionē hodie diuiſam in illis ꝑ ciuitates, ſicut olim ꝑ prouincias. Et ad hāc partē ſolutionis ꝑtinet qđ ſcripſi in decre. cū ſecūdū. de hære. lib. vj. in fi. magnæ glo. Secundo caſu qñ publicatio facta eſſet legis municipalis virtute, q̄ iuriſdictionē dat, vel pœnā ſtatuit, vel facit vtrūq;: tūc dicit publicationē nō extēdi extra illa loca, quæ ſunt de iuriſdictiōe & poteſtate illius legis, ꝑ iura ꝓius alle. & ꝑ l. necq;. C. q dare tu. vel cur. poſ. & hoc quo ad bona. ¶ In pœna afficiente ꝑſonā diſtinguit. Nā aut ſufficit reſpectu loci, puta reſtringēdo ad certū locū: & tūc nō extēdit merā iuriſdictionē iudicātis, niſi cauſaliter: vt in d. l. relegatorū. §. ſicut. & §. interdicere. & ſequē. Aut nō afficit reſpectu loci: & tūc ſi cōtinet iuriſdictionem facti, puta ne exerceat aduocationis officiū: & tūc nō excedit iuriſdictionē iudicātis. ff. de poſtu. ex ea. Aut infligit impedimētum iuris: & tūc aut eſt cōis notæ, quæ ſequiꝫ caſum: & tenendū eſt qđ ſuprà. Aut rōne notæ, quæ ſequiꝫ pœnā: vel rōne expreſsionis in ipſa ſentētia factæ: & his duobꝰ caſibus ſeruaꝫ diſtinctio dicta in publicatiōe bonorū, an iure cōi, an municipali, &c. vt ſ. in ij. q. not. ꝓ bānito, ꝙ bona ſua fuerūt publicata, iſtud tempus ſentētiæ demonſtrat. ff. de auro & arg. lega. l. ſi ita. de verb. oblig. ſi ita ſtipulatꝰ. §. j. Ex ſignificatiōe igiꝫ verbi, cui ſtādū eſt. ff. de leg. iij. nō aliter. nō veniūt futura. Inducit ſimilia. ff. de arbi. de his. & de trāſactio. q cū tutoribus. ad fi. de dā. infec. dāni. §. ſi is. in fi. ff. de cōtrahē. emp. l. in pignore. de pig. fideiuſſor. §. fi. In legato filiarū. ff. de leg. j. l. q filiabꝰ. Hoc ergo idē in pœnalibus ſuadeꝫ. ff. de pœ. interpretatiōe. & in odioſis. l. cū qdā. regula, in pœnis. & regula, & cuius. & regula, odia. lib. vj. Et pōt, ſecūdū eū, dici caſus ff. mādati. ſi mādauero. §. ſi is, cuius. Sed ad cōtrariū qđ ſæpe dictū eſt, tale bānū ſuccedere deportatiōi. Itē qđ paſſus mediā vel maximā capitis diminutionē, ciuitatē, cognationē, & ea, quæ iuris ciuilis ſunt, perdit. Inſti. de capitis diminutio. §. j. & ij. ff. eo. tit. l. fi. Itē ſummè iuri placet, ꝙ pœna correſpōdeat culpæ. ff. de pœnis. reſpiciendū. in principio. & l. hodie. Sed interp̄tatio ꝙ pro homicidio bānitus habeaꝫ ꝓ deportato, talis eſt, vt ſaltē ciuiliter vitā perdat, q alienā vitā extinxerit. & hoc eſt poſſe tenus punire, in quo peccauit. C. cōia de ſucc. oēs peregr. in fi. & leges municipales nō recipiūt iuris intellectū. ff. de mu. & ho. vt gradatim. in principio. Pro dāda ſolutione ordiꝫ ab alto ſpecificās circa nouē ſpecies pœnarū aliter q̄ ſcripſerim in decreta. qualiter. ij. de acc. ſuper verbo, diminutionē capitis. & in hoc reſidet, ꝙ bānitus propter homicidiū ſiue bannū dicaꝫ pœna delicti ſiue cōtumaciæ: & teſtari pōt, & ex teſtamēto capere, & oīa retinere quæ exp̄ſsè nō ſunt adēpta: vt in l. relegati. ff. de interdictis & rele. Inducit ff. de teſt. l. eius, q. §. legati. Nec ob. eo. ti. l. iij. vbi dicit ꝙ teſtamēti factio publici iuris eſt. Nā intelligiꝫ, vt ibi nota. nō ꝙ ſit officiū publicū, vt alias. quod patet in fœminis & in minoribus xxv. annis, q teſtari poſſunt, ſed nō publicis officiꝭs fungi. de reg. iur. l. ij. de mune. & ho. ad rempublicam. In quęſtiōe aūt tenet ꝙ bonorū publicatio nō extēdiꝫ ad poſtea quæſita per præ. l. ſi mādauero. ij. ff. māda. §. is, cuius. & de pœnis. felicis. §. verū cū. lib. vj. Gradū ſeptimū duę tenēt quęſtiones, & p̄ſuppoſito ſtatuto, ꝙ querelæ bannitorū nō audianꝫ, & ꝙ impunè poſsit offendi: pono bannitū prò rapina accuſari de homicidio, q ſecuratus per iudicē, venit: depoſuerūt te-

ſtes cõtra eũ, quos accuſat de falſo, quęrit an ꝑ ſtatutũ repellat accuſatio? Et hæc fuit Franciſci de Matarellis, & incipit, ſtatutũ eſt Paduę. Vel pone, iudex cõtra eũ tulit iniquã ſententiã: quæro an in ſyndicatu iudicis de hoc cõquerens bãno durãte audiat: & hæc fuit pars quęſtionis dñi Nicolai Capocij de vrbe. & incipit: ſtatuto ciuitatis Romæ. In prima ad negatiuã allegantur verba ſtatuti, quib⁹ ſtandũ eſt. ff. de exer. l. j. §. is, qui nauẽ. & maximè in ſtatutis, quæ ſunt ſtricti iuris, nõ numerata inter bonæ fidei. Inſtitu. de actio. §. actionũ. & ſic verbis ſtandũ. ff. de verb. obli. quicquid. & maximè quia iurata, extra, de iureiur. ſi verò. et ſic generaliter ſumẽda. ff. de publicia. de pretio. Itẽ pendẽte accuſatione accuſat⁹ nõ accuſat. C. qui accu. nõ poſſ. neganda. ff. de publi. iudi. is qui. In contrariũ proſequit iſte ſuã iniuriã. & hoc eſt ſe defendere. Nã probata falſitate teſtiũ, etiã lata ſnĩa retractaretur. vel ipſo iure, vel per reſtitutionẽ in integrum de quo plenę dixi extra de except. cũ venerabilis. ſuper glo. penul. Fortius ergo debet impediri ferenda. ff. de ſuperfi. l. j. §. qui ait. & defenſio cõcedit ei, qui nõ põt agere. extra de iudic. intelleximus. de except. cũ inter priorẽ. ff. de iure fiſci. Imperatores. propter quẽ etiã licet occidere. ff. de iuſti. & iur. vt vim. & in cle. de homi. c. vno. Inducit etiã ff. ex qui. cau. in poſſ. eatur. l. ad cognitionẽ. & quod ibi no. Itẽ ꝙ non liceret contra accuſatorẽ, nõ liceret contra extraneũ. ff. de publi. iudi. is qui reus. & ff. de bon. libert. qui cũ maior. §. ſi libertus. ¶ Soluit ꝙ ſi accuſat accuſatorẽ, ꝙ corrupit & produxit falſos teſtes: admittetur quia hoc propriè eſt defendere. ff. de re iudi, diuus. C. ſi ex fal. inſtr. l. j. ĩ. & iĩ. & per totũ. q accu. nõ poſſ. l. j. Sec⁹ dicit, ſi teſtes vel alios teſtiũ corruptores accuſare velit. Leges præal. mihi nõ probant, ad quid inducũtur. nõ em̃ loquuntur in terminis quæſtionis, ſcilicet de illo, qui impunè põt offendi, & cuius quærelæ nõ audiuntur. Canoniſta ergo præallega. decr. cũ inter priorẽ. de excep. ſe expediret de hac quæſtione, dicens ꝙ excipiens de falſo audietur. & eſt hoc propriè defendere. Accuſans non; quia id eſt querelari vel agere. & ſic etiam nõ perĩt inſtantia, cũ intentum ſuum aſſequatur per exceptionẽ, & ſine onere inſcriptionis. de probat. licet. de except. cùm venerabilis. vide quod ſcripſi ſ̃. de legatis. §. reſtat. ſuper ver. quid ſi in ſtatuto, in verb. & quia verſiculus. ¶ In ſecunda quęſtione vt ſ̃. ad negatiuam allegatum eſt ex verbis ſtatuti, vt ſententia conueniat verbis. ff. de fluminibus. l. j. §. non autẽ omne, de adminiſt. tuto. ita autẽ. Cùm ergo iſte offendi poterit, & ratio ei reddi non debuerit, quod legis authoritate fit, iniuria vel damnũ dici non potuit. C. quando liceat vni. ſine iudi. l. j. &. ĩ. C. de adul. l. Gracchus. & qđ licebat in perſonã, fortius in rem: cũ minima offenſa perſonalis excedat omnẽ pecuniariã. ff. de pœnis. in ſeruorũ. Nec data ſecuritas reſpicit hunc caſum: ſed illum ſolum propter quẽ prius erat banitus: & id tacitũ habetur pro expreſſo. ff. ſi certum peta. cũ quid. ff. de ſerui. ſeruitutes. Et generalitas ſecuritatis reſtringitur ad cogitatũ. ff. de tranſactio. cũ Aquiliana. & l. qui cũ tutoribus. facit lex, nõ eſt veriſimile. ff. quod metus cauſa. extra de præſumpti. quia veriſimile. & imputet ſibi qui non appellauit, qui ſententiæ cõſenſiſſe videtur. extra de re iudi. quod ad conſultationẽ. C. de app. hi, qui ad ciuilia. Soluit contrarium. Securitas em̃ ſuſpendit effectũ banni. & ſi hoc eſt quod ad ſententiã iam datam: fortius ad dandam. Conſtat autẽ ꝙ non bannitus iuſtè ageret. ff. de iudic. ſi filius. & l. Iulianus. ergo eſt iſte ſecuratus, vt fauorabile ſecuritatis verbũ non reſtringatur. Facit quod ſit tale. ff. de ſtatu homi. l. j. §. j. Inſtitu. eodem. §. fin. quod extendendũ patet ff. de cõſtitu. in princ. l. ĩ. C. de bonis vacan. l. ĩ. & generalis ſecuritas generaliter eſt intelligenda. ff. de publica. de pretio. extra de priuileg. quia circa. Itẽ ſi contra ipſum ſententia ferri poſſet iniqua, ad quid citatur, & ad quid ſecuratur? Certè ſuperuacuè, contra l. ſi prætor. ff. de iudi. contra l. j. ff. ad municip. & l. j. C. de theſau. lib. x. Item ad quid iſte grauatur ĩ expenſis veniendi, & licitè in aduocatis & alĩs? Expediebat per hoc iſti non vocari, nec ſecurari. ff. de lega. ĩ. qui ſolidũ. §. etiam. & ff. iudica. ſolui. l. iam tamen. §. in hac, & beneficio iuuari debuit, non decipi. extra de cõmoca. vno. ff. eodẽ tit. in cõmodato. §. ſicut. in fine. Nec obſtabit tempus ſecuritatis eſſe finitũ: cũ beneficium debeat eſſe perpetuum, & nulli diminutioni ſubiectũ. in authen. conſtitutio, quæ de dignita. §. illud. Ad quod facit l. neceſſarios. §. j. ff. ad Syllania. & C. de his, qui. vt indig. l. minoribus. copioſius allegat, & contrarĩs reſpondet, ibi vide. Habetur alia & Iaco. de Aret. quadrimẽbris quęſtio. Primò, qua ponitur thema de ſtatuto ciuitatis, quo prohibẽ ratio fieri bannito pro maleficio, niſi pro ipſo homicidio vel mutilatione. Caius bannitus mutuauit Titio, damnum paſſus eſt, vel furtũ & rapinã: quæritur an exemptus de banno agere poſsit de prædictis damnis, quæ paſſus eſt de mutuo. Item eædẽ quæſtiones formantur de hærede illo mortuo in banno, vel poſt exemptionẽ. Proſequitur autem prius, an talia ſtatuta valeant: de quo dicã infrà de cõſtit. ante fin. Cõmendata autẽ ratione ſtatuti ad negatiuam inducit l. j. ff. de aleato. Cùm em̃ ibi in edicto dicatur, iudicium non dabo. infrà quod ſequitur, quod hoc ſonat dicere id impunę fieri, conſtat etiã regulariter prohibita, cauſaliter ex lege licere. patet in furto & damno cauſaliter permiſsis ibi. & C. de cõmer. & mer. l. ĩ. quæ regulariter ſunt ꝓhibita. ff. de furt. l. j. Sic in homicidio caſualiter permiſſo,

a Azo. ª Tu diſtingue. nã ſi qs accuſat ex iuſta cauſa, quã tñ ꝓbare teneť: puta marit⁹ ob dolorẽ aliquẽ accuſat de adulterio: ſi deſiſtat, nõ videť calũniari, niſi eius calũnia appareat euidẽter: vt ff. de adul. l. is, q. & C. eo. l. ſeruus. & in præ. l. q nõ ꝓbaſſe. ille habuit iuſtã cauſam accuſandi: & in c. Paulũ. Idẽ ſi ob

C. de epiſc. & cler. l. raptores. C. de his, q ad eccle. cõfug. l. iĩ. qñ lice. vni. l. & ĩ. ff. ad leg. Corne. de ſica. l. iĩ. in fi. ff. de adul. l. patri. & l. nihil. & l. marito. extra, de homici. c. ĩ. & iĩ. eo. tit. in cle. c. vno. Facit eo. tit. ꝓ humani. in fi. lib. vj. & no. xxiĩ. q. v. in fi. ſummæ. Vbi aũt talia permittunť, nõ eſt locus querelæ. C. de adult. l. Gracchus. C. de metal. l. duorũ. lib. xĩ. Itẽ generalis cõſuetudo habet bannitos talia pati. Pro qua facit in vſib. feu. de mil. vaſal. q cõtu. eſt. c. j. in fi. & qđ ibi not. & tit. hic finiť lex. in prin. & cõſuetudo facit licitũ, qđ aliàs nõ liceret. xxxĩ. q. iĩ. obĵciunť. ff. cõmunia prædi. venditor. §. ſi conſtet. C. de emancip. l. j. Nec obſtat exceptio banni, cùm à principio actio nata nõ fuerit. Inſtit. de noxa. §. ſi ſeruus. ff. de furt. l. ſerui. & factũ, &c. de reg. iur. factũ. lib. vj. Bene facit C. de generali aboli. l. indulgentia. & de ſentẽ. paſ. l. tutor. tũ quinq; legibus ſeq. In cõtrariũ, quia per exceptionẽ ſtatuti videť illud reſtringi ad iniuriã perſonalẽ. ff. de pen. leg. l. nam quod. §. fi. & poſitio verborũ ſtatuti eſt attendenda. ff. de poſtul. l. j. §. itẽ Senatus. de vi & vi arma. l. j. §. ait prætor. Nec eſt exaggerẽda pœna, quæ dat certũ modum. ff. de decur. generaliter. §. Imperator. nec enim res delinquũt, ſed homines. in auť. de mãda. princip. §. oportet. illis ergo læſio inferri nõ debet. Sed ad hoc reſpõdeť, ꝙ bannitus qui nõ obtemperat ius dicenti, videť diffidatus vt hoſtis. ff. de capitis diminutione. l. v. §. j. C. de his, qui ad eccleſiã confu. l. ſi ſeruus. Et ſi diffidatus in perſona: fortius in rebus. ff. de captiuis & poſtli. reuer. l. v. §. in pace. l. hoſtes. ff. de pœnis. l. in ſeruorũ. Et hæ pœnæ perſonales & reales rectè cõtumacibus infligũtur. ff. de re milita. l. omne delictũ. §. j. ff. cõmu. diuid. ſi is, cũ quo. Soluit pro hac parte per l. fi. C. de epiſ. & cler. §. penul. extra, de hære. vergẽtis. C. quibus ad lib. procla. nõ licet. l. j. ff. de pœnis. fratres. ff. de lega. ĩ. l. cùm filius. ff. de manu, teſt. Ariſto. Non obſtat præſens accuſatio in furto, ex quo ſaltẽ videtur tenere. C. de noxa. l. j. ff. de furt. & l. ſerui filĩ. quia ibi illicitũ initiũ, hic licitũ. C. de vſucap. trãſfor. l. vna. §. hoc tantũmodo. & ff. de vſucap. l. ſequiť. §. de illo. in fi. & l. ſi aliena. De ſecũdo articulo tenet ꝙ licet ex commiſsis in bannitũ & eius res, nõ agat exemptus: ex cõtractu tñ rectè agit, ex quo exẽptus. alleg. ff. de pecu. l. quã Tuberonis. §. fin. & l. ſed ſi damnũ. in prin. Item ex vi banni nõ fuit impedita origo actionis, quæ eſt de iure gentiũ. ff. de pac. iur. gen. Eſt igitur fides ſeruanda. C. de pac. l. debitori. etiã hoſti, & rebelli. in auť. de man. prin. §. ſed neq; xxiĩ. q. j. c. noli. Nam nihil magis fidei humanæ cõgruit, quam cõuenta ſeruare. ff. de pac. l. j. in princ. Subdit, quid ſi quis verbũ illud, ratio nõ fiat, velit etiã accuſatus propter ſui generalitatẽ extendi? Reſpondet quo ad cõtractus ſolã perimunt exceptionem. ff. ad Maced. l. j. ad Velleia. l. ĩ. Quæ exceptio cùm cõpetat propter cõtumaciã nõ parentis, eſt tẽporalis, cũ diu durat cõtumacia: & ideo ceſſante: qa factus eſt obediẽs, & exẽptus eſt à banno, & eius pœna agere põt. C. de col. l. poſthumo. & l. filiæ. & ff. de colla. bo. l. j. §. ſi frater. & §. ſi duobus. & l. nonnunq; maximè, quia impoſita erat nomini: & euaneſcẽte noĩe, euaneſcere debet pœna. argu. C. de ferĩs. l. à nullo. & C. de inoffic. teſta. l. fin. Adducit etiã ad prædicta decre. c. ex literis. de conſtit. & de exceptio. c. pia. lib. vj. De tertio ſe expedit dicẽs, hærẽdẽ banniti mortui in banno, agere nõ poſſe ex furto, rapina, vel dãno datis tẽpore bãni: cùm nulla actio bannito competeret tanq; hoſti licitè paſſo prædicta: cùm bonus ſit dolus, quẽ quis machinať in hoſtẽ. ff. de dolo. l. j. §. nõ aũt. & nemo plus cõmodi relinquit hæredi, quã habeat. ff. de reg. iur. l. nemo plus cõmodi. & l. in his. De quarto, quo quæriť de cõtractu, tenet ꝙ etiã ſi mortuus ſit bannitus ĩ bãno, cũ exceptio ſit ꝑſonalis, id eſt, ꝑſonã repellẽs, nõ aũt actionis æquitatẽ reſpuens, non tranſeat in hærẽdẽ. ff. de excep. l. exceptiones, quę perſonæ. & de acquir. hæred. l. Paulus. in fi. & ad muni. l. libertus. §. patris. Itẽ abolito nomine bãniti ꝑ mortẽ & pœnã ex noĩe, cõtracta cẽſenť abolita. C. de fer. l. à nullo. C. de infir. pœnis cœli. l. j. Et ſciẽdũ ꝙ hãc quęſtionẽ ĩ oĩb⁹ mẽbris ſuis reaſſumpſit do. Nic. Capo. addito vno mẽbro, qđ dixi ſ̃. in ꝓxi. q. In ſolutionib⁹ aũt oĩb⁹ cõcordauit, formoſius aũt & copioſi⁹ diſputauit: ita ꝙ habẽti ſecũdam primam nõ expedit: ſed hoc nõ cõuertitur. ADDE primò an procurator admittať in criminali ad allegãdas cauſas abſentiæ, Domi. de Ro. deci. cccxiĩ. in nouiſ. de ꝓcu. & eo. ti. deciſ. ccccxx. Et an ꝓcuratore admiſſo in cauſa criminali vſq; ad cõcluſionem in cauſa poſsit opponi, ꝙ interuenire non poterat. Vide do. de Ro. eod. titu. deciſ. ccccl xxxĩ. & qñ ꝓcurator in criminalibus poſsit interuenire, vide Bal. in cõſi. cvj. lib. j. Et an occidẽs bãnitũ, q ſoluerat cõdẽnationẽ, ſed tñ nõ erat cancellatus de libro bãnitorũ, debeat puniri, vide Pau. de Caſt. cõſi. xxxiĩ. & cxciĩ. Alex. cõſi. lxv. iĩ. lib. Et an q obtinuit gratiã abſolutionis à bãno ꝓ ſubreptionẽ factã principi poſsit impunè offendi, ꝓ eundẽ cõſi. cxiĩ. j. lib. Et an bãnitus poſsit eligi ad officiũ, & ſi patiať ſe eligi, qualiter puniatur: ꝓ Roff. cõſi. lxxiĩ. Et an bãnitus poſsit teſtari, & ſit capax ſucceſsiõis delatę: & an reſumat iura ſuę ciuitatis, vide Pau. de Caſt. cõſ. xxxiĩ. Alex. cõſi. xxvj. Et an occidẽs militẽ bãnitũ debeat puniri, ꝓ eũdẽ cõſil. lxxviĩ. Et an publicatis bonis cẽſeanť publicata bona extẽta extra territoriũ iudicis publicãtis, vide Alex. cõſi. xxxj. ĩ. lib. & Pau. de Caſt. cõſi. alleg. xxxiĩ.

a ¶ Et Azo. In Summa, titu. de calum.

ſuam

¶Iuſta cauſa. Includit hic alios caſus quos ponit Azo in Sum. de calum. & accuſa. in §. j. allegato. quos etiam ſcripſi de calum. c. ñ. ſuper. ñ. glo.

b ¶Præuaricator. Vide quod ſcripſi de calum. c. ñ. in glo. penulti. cum ſua remiſsione.

c ¶Verſicu. fina. Et j. de purg. cano. ver. ſed pone.

Bal. de accuſatione Rubrica.

Quòd perſonę enumeratæ in auᵗ. bona dānatorū. excludāt annotationē bonorū, in tit. de accuſa. §. ſequiᵗ. ver. ſed qualiter fiat eadē rōne bānū gñale bonorū. G. ¶De crīalibᵍ cognoſciᵗ qnq; modis, ſcilicet p accuſationē, denūciationē, inquiſitionē, exceptionē & extraordinariè. In notorīs ſemp debet crimē ī actū p̄ceſsiſſe. no. Gul. Durā. ¶Accuſatᵍ pōt alienare bona, nōdū annotata: nec fiſcus reuocat, niſi lata ſnīa. in §. ſequiᵗ. ver. quod ſi poſt. & ſeq. in prin. G. ¶Pœna ſtatuti eſt potius eligēda, quā iuris cōis: qa ſtatutū eſt poſteriᵍ. in prin. G. & qa Poteſtas ſtatuta ſeruare iurauit. Et adde qđ no. ff. de accuſa. l. Senatᵍ. ſecūdū vnā opi. Bar. ¶Filiᵍ nō accuſat ſine cōſenſu pīris. §. j. ver. qd ſi accuſator. G. ¶Quoſdā licet occidere, & econtra: quoſdā licet viuos capere, nō occidere. ver. hoc tñ fallit. cū ver. ſeq. G. & C. de malefi. & mathe. l. fi. ¶Accuſatᵍ de furto ſi cōfiteᵗ maleficiū, nō debet dimitti fideiuſſoribus, ſi leue ſit. ver. ſed pone Titiᵍ. G. vide j. eo. §. qualiter. An in crīalibᵍ ſufficiat citatio ad domū? Item de vagabūdo vbi citabiᵗ, & an ſint citādi amici. ver. ſed nūquid. & ver. ſeq. G. ¶Qualiter ſcribaᵗ negatio in tormētis facta, & qualiter cōfeſsio, & qualiter pſeueratio. verſi. accuſator aūt. & ſequēti. G. ¶An ex cōfeſsiōe latronis, eo ante ſentētiā mortuo, teneanᵗ eiᵍ hæredes fiſco? ver. qd ſi famoſus. G. ſentit q̄ ſic. qđ verū credo quo ad reſtitutionē rei furtiuæ, nō aūt quo ad pœnā fiſcalē, quæ ante ſentētiā ꝓpriè nō debeᵗ fiſco. ff. de verb. ſigni. l. aliud. & l. ſi qua pœna. C. ſi pē. ap. l. iñ. facit qđ no. ff. de accuſa. l. ex iudiciorū. p̄ glo. & Dy. Illud tñ certū eſt, q̄ ſi p̄ teſtes ꝓbatū eēt maleficiū, q̄ ex dicto teſtiū nūquā oriᵗ accuſatio, ꝓpter qđ pœna ꝓpterea nō trāſit ad hæredes. Facit qđ not. ff. de iureiur. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. pe. & ff. de iure fiſ. l. eiᵍ q delatorē. Bal. ¶Et an emphyteuſis cōfiſceᵗ, vide j. de loca. §. an emphyteuſis. Vide tñ p̄ intellectu prædictorū Bar. in d. l. eius, q delatorē. vbi etiā ponit de cōfeſsiōe ficta. ¶Crimē nō ꝓbaᵗ p̄ inſtrumēta. not. in c. cū in eccleſijs. de maio. & obed. ver. qd ſi accuſatᵍ. G. C. de ꝓba. l. pe. p̄ Cy. ¶Accuſatio factū deſiderat. ver. in ſumma. G. Itē exigit tres citatiōes, vel vnā p̄ oībᵍ. ver. in ſumma no. G. ¶Syndici vel ſaltuariī, q denūciāt maleficia, nō eſt opus q̄ iurēt, vel aliqd petāt: ſed ſolū habēt narrare purū factū, ſicut iacet. ver. hic aūt ſcias. G. Vide plenè de materia ff. de cuſto. reo. l. diuus. p̄ Bart. ¶Clemēs quartus depoſuit ſimul vndecim epiſcopos, eo q̄ adhæſerāt Manfredo principi Tarēti. §. ñ. ver. & no. G. ¶Licet plures principaliter cōmittant vnū delictū, vnū factū reputaᵗ: vt no. in l. j. C. vñ vi. Tamē vnuſq; ſq; puniᵗ ſua lege: puta Nobilis in quadruplū, Popularis in ſimplū, ex ſtatuto Peruſino. §. ñ. verſi. fi. G. Sed cōtra, ff. de parri. l. ſed verus. ſed ibi erat vnus principalis, alter acceſſorius: hic vterq; pariter principalis. vel in lege cōtraria, & eſt ſpāle ꝓpter immanitatē criminis. aliàs ſecᵍ. ff. de fur. l. ſi is, q ope. & extra, de homici. c. ſicut dignū. ¶Qui cōtineanᵗ appellatiōe ſuorū, ponit gl. C. ad Turpil. l. ſi fœmina. §. iñ. in prin. G. ff. de iniu. l. lex Corne. in prin. p̄ Accur. ¶Et iā abſente accuſatore, pōt ferri ſentētia cōtra reū. §. vero tractādū. ad fi. G. & C. de adult. l. quāuis. G. ¶Per ſtatuta locorū accuſati vel inq̄ſiti, q ſunt cōtumaces, habenᵗ ꝓ cōfeſsis. in §. ſequēti. circa prin. G. ¶In cā dilapidationis ꝓcediᵗ cōtra abſentē. Et eſt ratio: qa publica cōmoda periclitanᵗ. verſ. porro. G. ¶Qualiter fiat annotatio bonorū, & q̄ ſit eiᵍ forma. ver. ſed qualiter. G. vide ſ. e. §. de criminibᵍ. & j. §. ꝓxi. ¶Si annotādus nulla habet bona, an debeat poni in bāno diffidatiōis? Certè nō: qa poſſet impunè offendi: qa bānito ius ciuile nō patrocinaᵗ: nec eſt publica vindicta plectēdus, q in hoſtē cōmittit. C. de epiſ. & cler. auᵗ. itē nulla cōitas. Et idē tenet Cy. de accuſa. l. reos. Sed hoc verū in bānitis, q hoſtes iudicati ſunt, lege dictāte, vt ab omnibᵍ poſsint impunè offendi: vt ff. de capi. di. l. amiſsiōe. §. aliter. nō ſunt occidēdi, ſed capiēdi, & ad p̄torē ducēdi. C. de malefi. & math. l. fi. Nā bānū eſt ſtricti iuris, & ad aliā pœnā nō trahiᵗ, quā ad expreſſam in bāno: vt no. Cy. C. de hęred. inſti. l. j. & ibi p̄ me. ¶Itē ſi qs bānitᵍ eſt extra ꝓtectionē cōis iuris poſitus. C. de natura. li. l. j. p̄ Cy. ¶Bānū etiā diciᵗ pluribᵍ modis. Primò diciᵗ bānū, i. vox p̄conis: vt in auᵗ. q ſemel. C. qūo & qñ iudex. Secūdo modo, diciᵗ mulcta: vt l. j. §. ex hoc. ff. de vētre inſpi. in gl. C. cōminat. vel epiſ. l. ꝓgrāma. Tertio modo diciᵗ pœna in albo deſcripta. l. qs id. §. qđ. ff. de iuriſd. om. iudi. in gl. Quarto modo, i. annotatio bonorū: vt nota. in l. j. in pri n. ff. de reqrē. re. Quinto modo, i. expulſo de ciuitate, & de ꝓtectiōe publica, in auᵗ. itē nulla cōitas. ſuperᵍ alleg. C. de epiſ. & cler. & hoc bānū trahit ſecū executionē. Nā licet bāna ſint interlocutoria, vt l. prograāma. & dicta auᵗ. & deᵗ etiā lite nō cōteſtata, tñ talis bānitᵍ ſi offendatur, nō pōt agere. Facit qđ no. in l. ſed & ſi p̄ p̄torē. §. ſed & ſi dū decreto. ff. ex qb. cau. maio. nec etiā cōiuncta pſona aget, quæ nō eſt in bāno: qa principalis pſona offenſa inſpici debet, nō ſecūdaria: vt ff. de iniur. l. nō ſolum. §. c̄ q̄ c̄ q̄. Vide ſ. de actore. §. bānitᵍ. & ſuprà, de appel. §. Titius appellauit à bāno. & j. de libel. cōcept. §. ſed pone ſunt duo. ¶An debitor expulſus libereᵗ ſoluēdo cōi, videᵗ infrà, de ſolutio. §. & an debitor. Item an exbāniti teneanᵗ ad collectas. j. de cēſibus. §. iñ. ¶An patre exbānito filiᵍ teneaᵗ ſubuenire, infrà, q fil. ſiñt legi. §. an patri. Et qd de marito exbānito. j. de donat. īter virū & vxo. Et qūo ex bānitᵍ gaudet iure cōi, nō ſtatutorum, vide Bal. ſup Inno. de ſentē. excom. c.

uerit. De hoc no. ff. de his q no. infa. l. athletas. §. itē

b p̄uaricator. b Vel dic tertiò id cōſiderandū, & p̄ſumendū fore ex qualitate accuſatoris. Nā ſi ſit talis, q nō cōſueuit calūniari: p̄ſumiᵗ nō animo calūniādi accuſaſſe. aliàs ſic. arg. C. ad leg. Iul. de vi pub. l. ſeruos. ff. de accuſ. l. ſi cui. §. iñ. ff. de re mi. non pēs. §. à barbaris. extra, de pig. c. illo. in fi. ſecūdū Vber.

c & vide j. de cal. verſicu. fi. c Quæ aūt circa hunc tit. nouerit. in q̄o. ſed an valeat. ¶An terminᵍ bāni trāſeat ad ſucceſſorē. ſ. de arbi. §. p̄ceptū. ¶An bānitus poſsit agere vel accuſare, aut impunè offendi, no. ſuprà de actore. §. bānitus. ¶An filiuſſamilias poſsit pati bānū ex cōtumacia ſine cōſenſu patris, ibidē. §. filiuſſa. ¶Quæſtionē pro materia ſ. de accuſatio. §. p̄ homicidio. Et vbi bānū fundaᵗ ſup inepta accuſatione, eſt nullū ipſo iure. ibidē. §. ſed qd ſi ſtatutū. ver. not. q̄ vbi libellus. & vide aliā quæſtionē ibidē. & §. ſed qd ſi familiaris. ¶An bānitᵍ poſsit cedere ali qua ſua iura. ſ. de teſti. §. ſi bānitᵍ. Vbi bānitᵍ poſsit & debeat cōueniri, ſ. de cōpe. iudi. adi. §. licet qs. ¶Quod ſecularis pōt bānire clericū, vt impunè offendaᵗ, ſ. de citatiōe. §. nō valet citatio. ¶An valeāt bāna Italię & ſtatuta, q̄ ꝓpter cōtumaciā qs bāniᵗ, ſ. de cōtumacia. §. valēt. ¶Qualiter ꝓbetur quē nō eē bānitū, ſuprà de pœn. §. fi. ver. ſed qualiter. ¶An notariᵍ bānitᵍ perdat officiū tabellionatᵍ, vel an perdat officiū publicū p̄ bānū, ſ. de inſtrumētorū editiōe. §. ſi tabellio nō eſt cōdēnatᵍ. ¶An bānitus poſsit teſtari, eo. tit. §. an exbānitᵍ. ſi bānū nō eſt legitimè cācellatū, nō tenet cancellatio: vide ſuprà de inſtrumētorū editiōe. §. ſi bānū. ¶An ſentētia banni poſsit reuocari, & qūo eſt interlocutoria, & qūo nō infamat, ſ. tit. proxi. de app. §. iñ. ad fi. ver. ſentētia bāni. vbi etiā habes an à bāno poſsit appellari. ¶Et an pēdēte appellatiōe, bānitᵍ poſsit impunè offendi, ibidē. Vide §. ſentētia q̄ nō valet ipſo iure. & ibi an exceptio bāni impediat ꝓceſſum, ibidē. §. exceptio bāni. Bal. ¶Bānū generale vel ſpāle ſine cā factū, nō habet vim legis vel ſentētiæ. ſ. de ſent. excō. §. bānū. ¶Item formā bāni dati cōtra abſentē, vide ſ. de primo decre. §. ſequiᵗ. p̄ Spe. verſi. aūt. & in tit. de ſent. §. nūc aūt. ver. ſaluo. ¶Bānitus huius ciuitatis pōt hic cōueniri. gl. eſt cū tex. in l. is, q ad. ff. ad mu. Et hoc tenet Dy. licet gl. videaᵗ tenere cōtrariū ibi. l. adulteriī. §. ff. de adul. & ff. de in ius voc. l. ſed & ſi lege. & l. ſed & ſi libertis. ¶Et ſcias q̄ bānitus in loco vbi accuſaᵗ, habet domiciliū, ſi eſt ibi bānitus, vel ibi ſtetit p annos decē, vel vbi habet maiorē ptē ſuarū fortunarū. Ita no. in d. l. eiᵍ, q. ff. ad muni. Bal. vide etiā eūdē Bal. in d. l. j. C. de hære. & in auᵗ. itē nulla cōitas. ¶Poſt litē cōteſtatā nō fit annotatio bonorū: nec daᵗ bānū, ſed veniᵗ ad diffidētiā. ver. cæterū. G. ¶Nota qualiter ꝓcedaᵗ cōtra fideiuſſorē, q nō repræſentat reū. ver. ſed ſi dedit. G. Et an iſte fideiuſſor poſsit ſuſcipere iudiciū & defenſionē rei. ver. ſed quid ſi. G. Et ſi principalis eſt interim bānitᵍ, an fideiuſſor libereᵗ. ver. itē queriᵗ. G. ¶Et nota hūc fideiuſſorē lata ſentētia liberari, nec vlteriᵍ teneri ad repræſentādū, vide ſ. eo. §. accuſatᵍ. & j. eo. §. in criminali. & j. de fideiuſſoribus. §. iiñ. & ſ. de reo. §. j. & ñ. ¶Cùm bānū cācellaᵗ, debet ſcribi ex qua cā, & cuius mādato. ver. & nota q̄ cū bāno. G. Ex ſola cōtumacia nō pōt infligi pœna mortis: nec valet de iure cōi cōdēnatio ad mortē: ſed captᵍ adhuc ſe defendere pōt: ver. ſed pone. G. Secus aūt p̄ ſtatuta locorū. ff. de cuſto. reo. l. diuus. p̄ Cy. vide ſ. eo. §. annotādus. in prin. ¶An cōtra cōſuetudinē regni Francorū habeat locū ꝓbatio per duellū cōtra acceſſoriū, vbi principalis eſt certᵍ? Dic q̄ nō: qa pugna, ratiōe dubiī, & cū mors ſit fortuita cōmittenda nō eſt. ver. q̄ ſi accuſatᵍ. G. ¶An in criminali cā pauper, q nō inuenit fideiuſſorē, nō cōmittiᵗ iuratoriæ cautiōi, ſed debebit carcerari. de accuſatio. §. ſequiᵗ. ver. qd ſi nō pōt. G. niſi habeat declinatoriā. ff. de iudi. l. ñ. §. penul. G. ¶Bānitus ſemel, pōt ſæpius bāniri ob diuerſa crīa. Sed vbi citabitur? Dic, vbi cōſueuit habitare. ver. qd ſi aliqs bānitus. G. De iſta citatiōe dic vt l. j. de reqrē. re. p̄ Bar. ¶Qui ſemiplenè ꝓbat, nō p̄ſumiᵗ calūniari. & ſic vnus teſtis excuſat eū à pœna talionis rōne calūniæ imponēdæ. qđ eſt no. dignū. verſi. in ſumma nota qđ. ad fi. tit. G. Sed à pœna inſcriptiōis expreſsè videᵗ nō excuſari p̄ vnū teſtē: qa ꝓmiſit ſe ꝓbaturū, vel aſtrinxit ſe ad pœnā: nam ꝓbatio nō diciᵗ propriè, niſi ſit pœna: nec de ea verificaᵗ aliàs ꝓbatiōis diffinitio: vt p̄ Archidia. & Ioā. And. in c. j. de electio. lib. vj. Nā nullū & imperfectū, æquiparanᵗ: vt ex tex. & ibi no. Bar. extra, de cle. nō reſi. c. tuæ. ſimul diſtinctio fit in expēſis: qa aut veniūt rōne ꝓmiſsiōis, aut ex legali diſpoſitiōe: vt not. ff. de leg. ñ. l. ſi mulier. §. ſi rē. Bal. Vide de officio deleg. c. prudētiā. ibi: & an vnus teſtis. ¶Ad materiā accuſatiōis vide ſ. de loca. §. ſi ꝓ primo anno. Item an plures accuſatiōes poſsint ſimul fieri. ſ. de incidē. quæſtio. §. antepe. & de libello accuſatorio j. de libel. cōce. §. accuſo. vſq; ad fi. ¶Itē nota q̄ ſi accuſatus ingrediᵗ domū iudicis, puniᵗ, & bona ipſiᵍ fiſco danᵗ. Tex. eſt in l. j. in fi. ff. ad leg. Iuliā de ambi. & cùm ſit accuſatio p̄ modū inq̄ſitiōis cōtra aliquē, qualiter interroganᵗ teſtes. §. nūc tractādū. ver. porro in cā in Titio de teſte. Itē accuſatᵍ cū trāſigit, nūquid iudex poſsit in accuſatiōe ꝓcedere? in Spe. de abol. & purga. in prin.

& tenet ſub dubio fortè q̃ ſic in cr̃ie publico, vel in quo nõ licet trãſigere: in alĩs ſecus, vt ibi. Itẽ an poſsit de crimine accuſatus per diſpẽſationẽ remitti: & q̃d accuſatore nõ ꝓbãte, vide in tit. de decre. §. j. ver. ſed ſ̃. ſeq. ¶ Itẽ an infamis poſsit accuſare: dic q̃ infamis infamia facti põt: q̃a nõ reperit ꝓhibitus. Secus infamis infamia iuris. Vide in Spec. de accuſa. ver. ſed q̃d de his. ¶ Et no. q̃ accuſatio publica nõ cõpetit in priuatis delictis, cũ agi̇t cr̃ialiter: vnde non admittunt extranei. ¶ Et an pro damno dato vel cõmiſſa culpa, vel dolo, habeat locũ accuſatio criminalis, vide in gl. fi. ff. de priua. deli. & in l. reſpiciendũ. in §. delinquũt. ff. de pœnis. ¶ Itẽ no. q̃ accuſator denũciãs, nõ põt agere ciuiliter. Ita no. in l. q̃ deſtitit. ff. ad Turpilianum. ¶ Sed q̃d ſi nõ renunciat, ſed cõceſſa eſt gn̄alis abolitio: an poſsit poſtea agere ciuiliter? Dic q̃ ſic: vt l. ſi idoneas. in fi. ff. de fal. Ita dicit Bar. in l. q̃ deſiſtit. Et ſcias q̃ per abolitionẽ publicã non recedi̇t oĩno à prima inſtantia. Ita no. in l. aut priuati. §. xxx. ff. ad Turp. Cy. tenet contrariũ in l. j. C. de abolit. Vide per Barto. in d. §. xxx. Bald.

a *De denunciatione Rubric.*

¶ Practici authores præter Roff. nõ poſuerũt hanc rub. Tancr. vbi ſ̃. dixi tit. ĩ. de hoc tractat in ver. cùm verò. Ægid. clxxxvj. tractat qualiter in denunciatione procedat. Rof. in libel. iuris cano. præmiſit huic rubricæ ſequentẽ. Sed author in eo ordine ſeccutus fuit Hoſtien. Rofredum, Gof. & text. rubricæ. De hac verò ipſe Rof. poſuit duas rubricas, ſcilicet generalem de denunciationibus. Et ſecundam de proceſſu & eius pœna. Rolan. doct. rubricellam breuem de hoc poſuit charta ſecunda.

b ¶ Denunciatores. in §. nũciatores. Totũ fuit Rof. vbi ſ̃. ſaluo q̃ in diffinitione nõ poſsit illud ad præſentiã, & Hoſt. latiꝰ ponẽs dixit q̃ denũciatio eſt criminis alicuius apud iudicẽ ſine inſcriptiõe legitimè facta delatio ad pœnitẽtiã peragẽdã, vel aliã pœnã legitimã imponẽdã, vel etiã ad vtrũq̃. Guid. de Suz. in quæſtione ſtatutorũ quærit, ſi ꝑ ſtatutũ accuſanti ludẽtes ad azardũ debeat dimidia pœnæ an debeat denũciãti. alleg. q̃ nõ. ff. de inoffic. teſta. l. Papi. §. meminiſſe. de bo. lib. l. q̃ cùm maior. §. accuſaſſe & l. in ſeruitutẽ. §. petiſſe. melius C. ſi tut. vel cur. nõ geſſ. l. j. Tene cõtrariũ ꝑ leg. ff. de iure pa. cũ patronũ. §. j. vbi q̃ nomẽ detulit, dicit accuſaſſe. C. de accu. ſi q̃s lega. ff. de in ius vo. l. quãuis. cùm idẽ ſit effectus. ff. quod quiſq̃ iuris. l. j. in fi. ne q̃s eũ, q̃ in ius vo. l. vlti. §. docere. Nam & lex municipalis q̃nq̃ ampliat. ff. de mune. & hono. L. vt gradatim. §. j. Ad §. accuſaſſe. reſpõdet, illud inſpectis verbis edicti, quæ non ſunt ſemper intuenda. ff. qui pet. tut. poſſunt. l. credendum. j. reſponſo. Pro ſolutione facit decre. ĩ. eo. titu.

ADDE, an ſi ſtatutum det præmium denuncianti maleficium, illud habere debeat ſyndicus denuncians. Bald. conſil. ciĩ. v. lib.

c ¶ Quis poteſt denunciare, vt videmus: vt dixit.

d ¶ Ordine retento. Sed nonne monitis extra iudiciũ poſſet ſponte dimittere, vt dixi in decre. inquiſitionis. ſuper glo. ĩ?

e ¶ In prædicta decre. licet ad illã decre. quæ ſatis videt facere, tenẽs opinionem contrariam faciẽ reſponderet: vt ibi ſcripſi ſuper ver. exhibita.

f ¶ Secundùm Io. cuius fuerũt verba præmiſſa in præ. c. accuſatio. ĩ. q. vĩ.

g ¶ Secundum Rof. vbi ſ̃.

h ¶ Veniens. Vbi ſcripſi ſuper glo. nota quòd.

De denunciatione[a] *Rubrica.*

SAepe aliquorũ crimina ſuperioribus denũciant: vt xxxvj. diſt. ſi q̃d verò. ĩ. q. j. c. Deus. & ideo q̃d iuris ſit de hac denũciatione, pauca dicamus, videntes. ¶ Quid ſit denũciatio. ¶ Quis põt denunciare. ¶ Qualiter in denunciatione procedatur.

Quid ſit denunciatio.

DEnunciare, eſt alicuius crimen ad præſentiã deferre: ita q̃ præpoſitio de, augeat nunciationẽ. Nã hęc prępoſitio de, auget poſitũ: vt ff. depo. l. j. licet ſola nunciatio quãtũ ad crimina ſufficiat: vt C. de accuſatio. l. ea, quę. extra, de ſolutio. l. crimina. & aliàs in ciuili: vt in ſpeciali Rub. de no. ope. nũ. & alibi. ff. ad Turpil. ab accuſatiõe. §. nũciatores. [b]

SVMMARIVM.

☞ Denunciatio qualiter, & à quo fieri poſsit.
Monitio faciẽda, q̃n cõmiſſum eſt crimẽ ſimoniæ.
Monitio debet denunciationem præcedere.
Monitio qualiter, quoties & quando ſit facienda.
Moniturus aliquem, quo pacto poſsit per alium denunciare.
Contra denunciantem quæ poſsint opponi.
Infames quo caſu denunciare poſsint.
Denunciatio multipliciter conſideratur.
Denunciatio ſemper, & à quolibet eſt admittẽda, dummodo ſaluetur anima.
Iudicialis quotupliciter diſtinguatur.
Agens ad pœnã debet à ſe omnẽ maculã abĩicere.
Infamis an admittatur ad denunciationem.
Denunciationem canonicã, quæ monitiones præcedere debeant.
Denunciatio canonica multipliciter conſideratur. & nume. 15.
Calumniatorem, quàm accuſatum grauius puniri, & id qualiter.
Denunciatio regularis quæ ſit.
Calumniator grauius punitur, quàm denunciatus.

1 QVis denunciare poſsit. † Et certè qui bonæ famæ, vitæ & cõuerſationis eſt: & qui ad hoc ex charitate procedit: & non criminoſus nec excõicatus, nec ex odĩ̃ fomite denunciãs. extra, de accuſ. repellant. & c. qualiter. ſecũdo. & ĩ. q. j. c. ſi peccauerit. iĩ̃. q. vĩ̃. §. quod teſtatus. xxxv. q. vj. epiſcopus in ſynodo. extra, de teſti. co. c. præterea. De quo dic ſecũdũ papã extra, de accuſ. c. cùm oporteat. & has exceptiones nõ ignorãt ꝓcuratores prælatorũ in curia Romana degentes: quia cùm aliqua ſummo põtifici de eorũ dominis nunciant: ſtatim dicunt, Pater ſancte, iſte nõ eſt audiẽdus: q̃a ex odio mouet: odit enim dominum meũ ex tali cauſa. Itẽ eſt criminoſus: & ſic frequẽter literas impediũt,
c vt videmus.[c] ¶ Itẽ põt q̃s denũciare ꝑ ꝓcuratorẽ, & denũciationẽ ꝓſequi. arg. extra, de p̃ſump. c. cũ in iuuẽtute. ver. licet igit. de teſtibus. ex pte A. Itẽ opponit cõtra denũciantẽ, q̃ nõ charitatiuè ꝓponit: q̃d facere debuit: vt extra, de accuſ. c. ĩ. & ĩ. q. vĩ. c. accuſatio. & extra, de ſimo. c. licet
2 Heli. ꝓpe prin. ff. de adul. c. denũciaſſe. ¶ † Fallit tñ ſecũdũ Ioã. vbi crimẽ ſimoniæ denũciat: tũc enim nõ eſt neceſſaria monitio: quia de illo nõ põt
d quis pœnitere ordine retẽto[d]. j. q. j. c. ſi q̃s neq̃. & c. erga. ĩ. q. vĩ. c. requiritis. extra, de ſimo. c. tãta. & de accuſ. c. inquiſitiõis. arg. tñ cõtra. j. q. vlt. c. pa
e tet. & in prædicta decre. licet.[e] cui hodie ſtat, ſecũdũ Io.[f] & iũge q̃d not.
f j. tit. ꝓxi. §. j. ver. ſed nũquid poterit. ¶ † Quod aũt monitio debeat denũciationẽ præcedere, patet in alia authoritate: Si peccauerit in te, i. cõtra te, vel te ſciẽte, frater tuus. i. q̃libet Chriſtianus: vt xj. q. ĩ̃. c. ad menſam. vade & corripe. i. charitatiuè argue eũ inter te & ipſum ſolũ. i. ſecretè: vt ĩ. q. j. c. ſi peccauerit. Si te audierit, lucratus es fratrẽ tuũ, i. animã, vel ſalutẽ fratris, eũ à peccato retrahẽdo. Si te nõ audierit, adhibe tecũ vnũ vel duos. ſupple de illis, q̃ hoc ſciũt: aliàs eſſet ꝓditor criminis, vt in præ. c. ſi peccauerit. q̃d eſſe nõ debet. de pœ. diſt. vj. c. placuit. vel talib⁹ q̃ poſsint prodeſſe, & nõ obeſſe: vt xxĩ̃. q. v. hoc videt: vt in ore duorũ. ſ. tui & alterius, q̃n vnũ adhibet: vel triũ, ſ. tui & duorũ, quos adhibet: ſtet omne verbũ. i. ꝓbet charitatiua monitio. Quòd ſi nõ audierit, ſ. cũ effectũ, quia ſe nõ corrigit: dic, i. denuncia eccleſiæ. i. prælato, q̃ eſt in eccleſia: vt vĩ̃. q. j. c. ſcire. Si aũt eccleſiam, i. prælatũ, ſeu eius monitionẽ nõ audierit, ſit tibi ſicut ethnic⁹, i. gentilis: vt j. q. j. c. nõnne. vel, i. alienus à participatiõe: & publicanus. i. publicè peccãs. & hoc verũ eſt, ſi tñ ſit ab eccleſia prius expulſus: vt xlv. diſt. ſecũdum illud. Hęc authoritas Euãgelĩ̃ habet extra, de iud. c. nouit. & in præ. c. ſi peccauerit. & extra, de iureiur. c. quẽadmodũ. ꝓpe fi. & xj. q. ĩ̃. c. præcipuè. per quã patet euidẽter, q̃ denũciationẽ debet charitatiua monitio præcedere. ¶ An aũt denuncians debet habere expẽſas à ſuo prælato, quẽ
4 denunciat: dicã j. de inquiſi. §. fi. ad fi. ¶ † Sed qualiter fiet huiuſmodi monitio, & quoties: & an priuatim, an publicè, an cũ teſtibus: & quare dicat
g charitatiua monitio? Reſpon. ſecundũ Roff. nempe, q̃[g] ipſe monẽs ſolus veniet ad epiſcopũ, & ſibi dicet: Domine dicit de vobis q̃ habetis cõcubinam, quod eſſe nõ debet: vt C. de epiſc. & cleri. eum, qui. Et q̃ luditis ad tabulas: vt eo. titu. auct. interdicimus. vel conuerſationẽ nimiã cum tali veſtra neptę habetis. extra, de præſump. c. cùm in iuuentute. xxxiĩ̃. diſtin. c. j. Vnde moneo vos charitatiuè, & pro Deo q̃ ab huiuſmodi ceſſetis, nec ſitis prodigus famæ veſtræ. extra, de accuſ. c. fi. cùm in odore bonæ famæ debeatis delectari. eo. titu. c. licet. x. q. ĩ̃. nõ ſunt audiendi. quia crudelis eſt, qui negligit famam ſuam. xĩ̃. q. j. c. nolo. Et ſi epiſcopus non ſe abſtineat: tũc adhibeat ſecum vnũ, vel duos, & prædicta corã eis ſibi repetat: & hoc debet ter facere, vt per teſtes poſsit de trina monitione cõſtare, ſecũdùm dominum meum, vt not. in Summa in tit. de denunciatione. §. quis põt. ver. vtroq̃. & ſeq. Quod ſi nec ſic abſtinuerit: tũc denunciet hoc ſuperiori: vt hic patet in præ. c. authoritate. & hoc faciat quoties opus erit: vt ff. de eden. veluti. xliĩ̃. diſt. ſit rector. neſcis, quia & dominus dixit Petro, nõ ſolũ ſepties, ſed etiã vſq̃ ſeptuagies ſepties, & c. extra, de iureiur. c. quẽadmodum. in fi. de pœ. diſt. iĩ̃. adhuc inſtant. ¶ † Quid ſi monens non audet
5 ad præſentiã eius, quẽ vult monere, venire? Dic q̃ poterit ei ꝑ alios id denunciare: duntñ denunciãs ſit honeſta ꝑſona. arg. xxĩ̃. q. v. hoc videt. Dicitur aũt ideo charitatiua: q̃a fit propter deũ, non ex odio, nec ad vlciſcendum: ſed perfecto amore, quo ad ꝓximũ duci debemus, quẽ ſic tenemur diligere, ſicut noſipſos. i. ad id, quod noſipſos, ſ. ad vitã æternã. de pœ. diſt. ĩ. charitas eſt. vt habet extra, de ſac. vnc. c. vno. §. ad exhibẽdũ. ver. manus ãgit. Charitas enim eſt dilectio Dei & proximi: vt viĩ̃. q. j. in ſcriptis. verſi, duo. & hoc euidẽter probat Aug. dicẽs: Debet homo diligere proximum ſicut ſeipſum, vt quẽ potuerit hominẽ beneficẽtiæ cõſolatione, vel informatione doctrinæ, vel diſciplinæ coercẽtione, adducat ad colendũ Deum: vt xxiĩ̃. q. iĩ̃. debet homo. ſicut ergo in inquiſitione non audit clamor ab æmulis proueniẽs: vt j. tit. proxi. §. j. ſic & monitio non charitatiua in denunciatione nõ audit. ¶ Item repellit denun cians, ſi fuerit accuſando ca-
h lumniatus. q̃d dic ſecũdũ papã: vt not. extra, de accuſa. c. veniẽs. [h] ¶ † Itẽ
6 opponit cõtra denunciantẽ, q̃ ipſe laborat eodẽ vitio, quo aliũ denũciat: q̃a nil Clodi⁹ mœcho, nil Catilina Cethego. Hæc ꝓbant iĩ̃. q. vĩ̃. §. q̃d teſtat⁹. & xxv. diſt. c. fi. in fi. xxvj. diſt. vna. extra, de accu. c. cũ dilectus. & c. inq̃ſitiõis. extra, de adul. l. pe. & fi. ſed hoc pleni⁹ ꝓſequẽre ĩ Sum. do. m. ĩ ti. de denũciatiõe. ¶ † In cã aũt mrĩmoniali ſup cõſanguinitate p ĩt infames
7 denunciare:

a denũciare: vt no. Vin. extra, de testi. in oĩ.[a] & Hu. xxxv. q. vj. notificam[9].
8 hoc ꝓsequere vt j. ti. ꝓx. §. j. ¶ †Vt aũt in hac materia pleni[9] ĩstruaris, no. secũdũ do. meũ ꝙ denũciatio alia Euãgelica, alia iudicialis, alia canonica. ¶ Euãgelica est, q̃ tãtũ ad pnĩam fit, & locũ habet in pc̃tõ occulto, sed nõ oĩno occulto, sed qđ probari põt: qa oĩno occulta soli Deo reseruant. extra, de simo. c. sicut nobis. & c. seq. ĩ vj. q. j. si oĩa. xxxĩj. q. v. Christiana. Ad hãc teneť prælatus, & qlibet quãtũcũq; infamis, dũ tñ nõ ꝓsequeret in cri-
b mine, admittiť. ĩj. q. j. si peccauerit. [b] extra, de testi. in oĩ. ¶ †Nõ em̃ refert
9 quis denũciet, dũmodo anima saluet. ar. extra, de spõsa. c. p̃terea. & de cog. spiri. c. tua. & de iureiur. c. quẽadmodũ. §. fi. xix. di. ĩj. Caueat tñ denũciãs, ꝙ peccatorẽ possit vincere. Nã ei soli nõ credeť, etiã si fit eps. vj. q. ĩj. c. placuit. & c. si tãtũ. iiĩj. q. iiĩj. ver. itẽ iureiu. extra, de testi. c. licet. Sed si peccator velit subtilizare, vt in peccato remaneat, nõ est à sacerdote ferẽd[9]: vt ff. q-bus mod. pig. vel hyp. sol. sicut in re corporali. §. antepen. qa vbi de bona fide agiť, nõ est de iuris apicibus disputãdũ. ff. mã. l. si fideiussor. §. quædã. ¶ Qualiter in hac procedeť, vtrũ ordo iudiciari[9] sit seruãd[9], vel illi dãdus, & quales testes admittunť, & qñ, & sup qbus fieri habet: no. secũdũ papã
10 in præ. c. nouit. ¶ †Iudicialis verò subdistinguiť. Nã alia est publica, alia priuata. ¶ Publica iudicialis diciť illa, q̃ ex officio cõpetit, in qua nec monitio reqriť: de hac habeť extra, de cẽsi. c. Romana. §. sanè. C. de acc. c. ea qdẽ. xxxv. q. vj. eps in synodo. Et ad hãc denũciationẽ eps inquirere teneť. ar. ĩj. q. v. c. Mennã. & c. oĩbus. & ar. extra, de accu. c. qualiter. ĩj. §. pe. vel eo
11 negligẽte archieps. ix. q. iiĩj. c. cũ simus. & c. seq. ¶ †Circa denũciatorẽ autẽ admittitur exceptio criminis, siue quis prosequať suã iniuriã, siue nõ. Qui enim agit ad pœnã, omnẽ maculã à se abĵcere debet. extra, de iud. c. nouit.
c ad fi. ar. iĩj. q. vĩj. iudicet. & c. q fine. arg. tñ cõtra. iiĩj. q. v. oĩbus. [c] & de hoc
12 secũdũ papã in præ. c. nouit. ¶ †Sed nũquid infamis admittiť ad denũciã dũ? Rñ. nõ, nisi causa sit sua: vt qñ peccat in ipm: vt in præ. c. nouit. §. fi. ibi: de plano. i. nõ admissa exceptione infamiæ: & nisi sua interfit: vt iiĩj. q. v. oĩbus. nisi in crimine dilapidatiõis. ĩj. q. vĩj. quapropter. aliàs aũt cũ nõ co gať qs agere, vel denũciare, oportet ꝙ sit legitim[9]. Alĵ dicũt ꝙ qlibet infa mis potest denũciare. & illud, si peccauerit in te &c. præceptũ est ad oẽs. ¶ Priuata verò iudicialis põt illa dici, quæ rõne interesse cõpetit: vt si quis mihi iniurieť, vel rẽ meã mihi auferat. de qua dixi s. de prepa. iud. & in hac si in foro ciuili fiat, nõ reqriť monitionis ꝓbatio: & habet locũ cũ oppres sus nequit agere: puta qa est seruus, vel alterius ptãti subdit[9]: vt libertus, vel fili[9], vel vxor, & similes: & in his, quæ spectãt ad forũ venale, & rusti-cis oppsis & dñis. ff. de off. p̃fe. vr. l. j. §. qđ autẽ. & §. cũ patron[9]. & §. cura carnis. & seq. Et idẽ põt dici in oĩbus pauperib[9] oppressis, & gñaliter in oĩbus criminib[9]. ar. ff. de offi. p̃si. l. iiĩj. §. vnico. & l. illicitas. rñ. j. & §. ne potẽtiores. & seq. & l. cõgrue. & l. diuus. & l. Senat[9]. & in auť. de mã. prin. §. si
13 tibi. col. iĩj. in auť. de coll. §. iubem[9]. col. ix. ¶ †Quid si hoĩes de dño suo talia denũciẽt, q̃ sunt manifesta & famosa: quare timẽt ꝙ dñs plus solito eos grauet? Dic ꝙ iudex postq̃ de hoc sibi cõstitit p probabiles cõiecturas, ꝓ-uidebit eis p pœnæ impositionẽ, & sufficiẽtẽ cautionẽ, si dari possit. extra, de p̃sum. c. literas. §. fi. ff. si quis ius di. nõ ob. l. vnica. vel eos vsq; ad finẽ denũciationis faciat sequestrari. ar. in præ. cõcor. ff. de adul. l. si postulauerit. §. ratio. ff. de q̃stionibus. l. j. §. pe. ff. de app. impetratores. extra, de spõ. cũ locũ. de rest. spo. c. literas. §. fi. & c. ex trãsmissa. & in præ. c. cũ locũ. Licet aũt hoc casualiter dixerim obseruãdũ, lex tñ hoc cõcederet in qualibet iniuria, cuius probatio difficilis est: vt s. hoc nõ possit denũciari denũ ciatione priuata, quã voco priuatã rõne priuati interesse: sed lex eã vocat publicã, qa iudex in ea publicè ꝓcedit: si tñ hac denũciatione actũ sit, re-cuperabiť res, & cessabit priuatũ iudiciũ. i. auxiliũ ordinariũ. Sic intellige ff. de iniu. l. qđ senat[9]. ff. de fur. interdũ. ĩj. §. q furẽ. Si verò hæc denũciatio fit in foro canonico, requiritur trina monitio. xĩj. q. ĩj. indignè. expediť tñ de plano sine libello: & hic iudicialis efficiť ex Euãgelica premissa probã tur extra de iud. c. nouit. rñ. j. ver. sed cũ dñs. & ver. & rex Angliæ. & §. fi.
d Ad hãc denũciationẽ admittiť qcũq; ad agẽdũ admitteret. [d] ¶ †Canonica
14 quoq; denũciatio alia põt dici spãlis, alia gñalis: spãlis canonica cõpetit illi, cui[9] interest bonũ hr̃e p̃latũ, vel bonũ subditũ ecclesiasticũ: & sic hoc vt qs à bñficio remoueať: vt xvj. q. vlt. filĵs. & ĩ hac reqriť triplex monitio, nec ad eã admittiť, q ab hac accusatiõe repelliť. extra, de acc. cũ oporteat. & c. cũ dilect[9]. extra, de simo. c. licet Heli. & c. p tuas. ĩj. q. vĩj. accusatio. & c. seq. iõ qa hęc & accusatio æq parant. extra, de app. cõstitut[9]. ĩj. §. fi. Canonica verò gñalis & publica põt dici, cũ agiť de matrimonio ĩpediẽdo vel dissoluẽdo, vel cũ agiť de peccato in iudicio ecclesiastico corrigẽdo, ĩ quo aliquod priuatũ nõ includiť ĩterese. Ad hãc admittiť, q ab hac accusatiõe repelliť: nec in ea reqriť trina monitio. extra, de despõ. ĩpu. ad dissoluẽdũ. de spõ. p̃terea. secũdo. de clãde. despõ. c. fi. Quod & si denũciãs nolit ꝓse-qui, iudex ex officio suo ꝓsequať. extra, de spõ. cũ ĩ tua. de iureiu. ad no-
15 strã. ĩj. de app. oblatæ. §. fi. ¶ †Est & regularis denũciatio. i. ꝓclamatio ĩ ca pitulo ad correctionẽ excessus facta, de qua no. secũdũ do. m. extra, de cẽsi. Romana. §. sanè. ¶ In summa aũt illud est sciẽdũ ꝙ & secũdũ legẽ iudex ad solã denũciationẽ nõ ĩstituta accusatiõe ꝓcedit: vt C. de acc. ea qdẽ. & C. de cust. reo. ĩ quacũq; ĩ prin. & C. de mul. q̃ seruis ꝓpr̃js. l. j. & C. de se-
16 pul. vio. l. añpe. ¶ †Vltimò no. ꝙ graui[9] puniť calũniator, q̃ denũciat[9]. Itẽ q calũniať, siue accusando, siue denũciãdo puniť extraordinariè. hoc ꝓbať & no. extra, de calũ. c. ĩj. ¶ Hoc etiã no. ꝙ licet ꝓcessus cœpt[9] sit p modũ denũciatiõis, si tñ ibi difficultas aliqua ingerať, trãsiť ad modũ inqsitiõis:

a ¶ Omni. Ibi scripsi plenius hoc dictũ super j. glo. Vide etiã aliquid per d. Ant. de But. in c. cùm in tua. extra, de sponsa. & ibi per Abbatem Sicu.

✻ ADDITIO.

b ¶ Si peccauerit. Et ibi oĩno videas per Io. de Turre crema. vbi egregiè hãc materiã examinat, & per eundẽ in c. quod verò. ĩj. q. vĩj. & adde ꝙ denũciãs non se inscribit ad pœnã talionis etiã, nec ad extraordina riã, ꝓut tenet Car-di. zab. post Inn. in c. inquisitionis. de accu. Dicit tamẽ ibi ꝙ si succũbit, pu-nietur pœna extra ordinaria arbitrio iudicis. Et quomodo ꝓbeť denũcia-tio Euãgelica, vide pulchrè per Bal. in l. j. iurisiurãdi. de te sti. Et quid si iura-mẽtũ est oppositũ super cõtractu nul lo vel simulato, an habet locũ denun-ciatio Euangelica ad exonerationem conscientiæ aduersarĩ, si denuncians non habet aliud re medium, vide ali-quid per Soci. con-si. xxvĩj. incip. visis instrumẽtis. col. vj. ver. sed hic restant. in quarto vo. Hen. Ferrã. in c. nouit. ibi scripsi super verb. corripe. & super versi. iuxta fit.

nec punietur denũciator, cùm nõ sua volũtate de-sistat: vt extra, de simo. c. licet Heli. §. cùm igitur. ibi: nondum contendere, & c. qui aliàs punietur de calumnia, nisi se purgaret: vt in præ. c. ĩj. de calum.

SVMMARIVM.

1 ¶ In denunciatione qualiter fit procedendum.
2 Forma denunciationis quæ fit: & an denuncians iurare debeat.

1 NVnc dicẽdum restat †qualiter in denũciatione procedatur. Si igiť aliquis de p̃lato suo mala denũciat, debet quæri an velit accusare. & si rñ-deat, ꝙ sic: tũc inscribat libellũ, i. offerat, & alia fa-ciat, quæ sunt s. tit. proxi. §. j. Si verò rñdet dicens, nolo ꝙ inquirať: dicetur ecõtra, frater nõ præcesit frequẽs & clamosa insinuatio: vt j. ti. proxi. ꝙ si di-cat, dñe, & ego vobis denũcio, vt saltẽ ei scribatis ꝙ se corrigat, alioquin scribatis alicui, qui eũ corri-gere debeat. Ad solã enim correctionẽ agiť, cùm ꝓ modũ denũciationis procediť. extra, de acc. super his. & c. qualiter. ĩj. Et tunc sic charitatiua monitio prẽcesit, de qua s. proxi. dixi, ver. sed qualiter lite-ras obtinebit, & nõ aliter: vt extra, e. ti. c. cũ dilectꝰ. Si igiť literæ trãsiuerint: qa & ipsi prelato denũcia-tio scribitur: & alicui eꝑo, vt illũ corrigat, veniet is, cui correctio est cõmissa ad illũ: & dicet ei, Domi-ne eꝑe, talia de vobis sunt summo põtifici nũciata: & si cõfitebiť, bñ est. finaũt, ꝓcedať, sicut in inqsi-tiõe. j. ti. ꝓx. ꝓcedẽdũ esse diceť: & si illa inuenerit esse vera, illũ corrigat: quia denũciatio ad correctio nẽ fit: vt dixi. & hoc nisi tale sit crimẽ, ꝙ ẽt post p-actã pnĩam ĩpediat officĩ executionẽ: vt dicã j. ti.
2 ꝓx. §. fi. ¶ †Formã aũt denũciatiõis habes j. ĩ trac. libel. in ti. de accu. verũtamẽ in denũciatiõe, qa de
c plano expediť, nõ est necessarius libellꝰ: vt extra, de iudi. nouit. ad fi. ¶ Vtrũ autẽ denũcians debeat
d iurare, dixi s. ti. proxi. §. j. ad fi. versi. hoc autẽ scias. Denunciatio verò Euãgelica fiet vt s. §. prox. dixi.

e *De inquisitione.* [e] *Rubrica.*

QVoniam sæpe post denũciationem super criminibus ad inquisitionẽ procediť, & secũdùm leges: vt j. §. quãdo autẽ. in prin. ideo postq̃ de denũciatione diximus, de inq-sitione etiam ad instructionem simplicium aliqua

Bald. De denunciatione. *Rubrica.*

Denunciatio facit cessare accusationẽ: vt l. interdũ. §. q fu-rẽ. ff. de fur. G. ¶ Potest qs per aliũ denũcia-re, si per se nõ audet, vel si de facto impediať. ver. quid si mouẽs. G. & est ar gumẽtũ ꝙ syndic[9] infirm[9], possit denũciare, maleficiũ ꝓ procuratorẽ. C. q pe. tu. l. cũ à matrib[9]. Bal. ¶ Triplex est denũciatio, s. Euãgelica, iudicialis, & canonica. Euãgelica fit ad remẽdationẽ, & ĩ ea de iuris apicib[9] nõ est dis-putãdũ, sed de bono animæ. Iudicialis est duplex, s. publica, q̃ fit in publi-co officio: & ad hãc denũciationẽ tenet iudex inqrere. ĩj. q. v. c. memoriã, & C. de accu. l. ea quidẽ. Ista denũciatio, quæ publica vtilitate fulcitur, nõ requirit monitionẽ præcedere, & põt fieri à quolibet, q tale officiũ gerit: licet sit infamis vel criminosus secũdũ quosdã. De ista loquit ff. ad Turp. l. ab accusatore. §. nũciatiores. Iudicialis priuata est illa, quæ rõne interesse cõpetit, quæ secũdũ leges multis casib[9] permittiť. ff. de offi. p̃si. l. illicitas. de officio procõsulis. l. nec quicq̃. §. de plano. secũdũ cano. etiã in alĵs casi-bus, permittiť monitione prẽcedẽte. Denũciatio canonica est illa, in qua aliquod priuatũ interesse nõ ĩcludiť, sed fit ad pœnitẽtiã peragẽdã, & de-bet prosequi: & si denũciator noluerit prosequi, iudex ex officio produ-cit alia ad effectũ. Itẽ ex processu denũciationis trãsitur ad inquisitionẽ. in §. nunc autẽ. vsq; ad fi. G. crimẽ ecclesiasticum principaliter pertinet ad formam ecclesiæ. de purga. cano. ¶ In denunciatione, quia de plano pro-ceditur, non est necessarius libellus. §. fina. versi. penul. G.

e *De inquisitione.* *Rubrica.*

¶ Vide quod dixi super j. rub. & vltra id scias, quòd Tancre. fecit vnam

notã ſuper materia inquiſitionũ, quã Rof. ponit ad literã añ tit. de purgatione, & poſt tit. de criminibus in modũ exceptionis oppoſitis. Rof. in libel. iur. cano. poſt rub. gñalẽ poſuit ſex rubricellas, quib⁹ tractat hæc ſex mẽbra: qui poſsint inquirere. qñ, & cõtra quos, quib⁹ exceptionib⁹ vtiť inquiſitus: quæ ſint neceſſaria ad proceſſum inquiſitionis, qualiter ꝓceda tur, & qualiter ſic cõuictus puniatur. Et potuiſſet author ſe ſic breuius expedire interſerẽdo, ſi voluiſſet, & qualis in ea probatio requirať. hoc di co, quia ſæpius idẽ repetit bonaguida in tribus vltimis rub. ſuę ſecũdæ partis. Tractat de hac materia Ægid. rub. lxxxij. & quatuor ſequẽ. Rolã. doct. ſui oper. char. iij. Quomodo aũt inq̃ſitio propriè cõpetit iudici loci, vbi eſt cõmiſſum delictũ, & nõ iudici delinquẽtis perſonæ, ſcripſi poſt Odof. ſ. de cõpe. iudi. adi. § j. ſup verſi. qđ cõueniať. in fi. Nõlo aũtomittere, ſaltẽ ꝓpter Legiſtas, ꝙ huic materiæ deſit notitia q̃ſtionis Richardi de Malũ. q̃ incipit, Titius vulneratꝰ. quæ tractat, an Poteſtate ex officio inqrẽte de vulnere, ſi cauſa pẽdẽte vulneratus decedit ex vulnere, poſsit ex illa inſtãtia ſequi ſnĩa de occiſo. Et diſtinguit, an Poteſtas ſic formauerit inqſitionẽ de vulnere, quod ſequereť ſnĩa de occiſo, dato ꝙ mors ſecuta nõ fuiſſet, vt ꝙ vulnerãs id feciſſet cũ telo animo occidẽdi. C. ad l. Cor. de ſica. is qui cũ telo. Inſti. de pub. iud. l. itẽ lex Cornelia. vel gladiũ occidẽdi animo in vulneratũ ſtrinxerit. ff. ad l. Cor. de ſica. l. j. in prin. & §. diuꝰ. Tũc ex illa inſtãtia ſequi poterit ſnĩa de occiſo: quaſi nõ de alio, ſed de eodẽ pronũcietur, ampliato tñ ex facti accidẽtia. Inducit l. nõ põt. ff. de iu. & quod ibi no, quaſi occiſus à principio videať, & nõ poſt iudiciũ cœptũ. Itẽ gratia dirimẽdarũ litiũ acta vnius indicij in diuerſum, & qñq; cõtrariũ trãsferũtur. Inducit ff. de app. l. ñ. §. ſi qs. de col. bo. l. ſi filiꝰ. & de bo. poſ. cõtra tal. iij. §. ſub ea. Facit etiã ad hoc rõ vitãdi circuitꝰ. ff. de cõd. inde. l. dñs teſtamẽto, vbi cõcor. & de reſcr. auditor. in Cle. Itẽ vulnus in corpꝰ ſimpliciter dictũ, omne vulnus etiã maximũ & tale cõprehẽdit. Inſti. de iniu. §. atrox. & ff. eo. l. vulneris magnitudo. & ſecũdùm quod maius vel minus reperiť, habet alterare ſentẽtiã. ff. de trib. illud. §. j. & de ver. ſig. verbũ amplius. De vulnere ergo, cuius exitus nõ peruenit ad mortẽ, iudicabit, nõ vt de morte, ſed vt de vulnere, cuius exitus fuit mors. Facit ſimile de ædi. edic. bouẽ. §. aliquãdo. de excep. rei iud. ſi is, qui hæres. Si autẽ ſentẽtia de occiſo ex inquiſitione ſequi nõ poterat, vt quia nõ exprimitur, vulneratorẽ habuiſſe animũ occidendi. C. de ſica. l. j. & præ. §. diuus. vel quia per ſtatutũ loci alia pœna de vulnere imponitur, cꝫ de occiſo: tũc ex inſtãtia vulneris ſequi nõ poterit ſentẽtia de occiſo: quia nõ feretur iuxta iudicij vel proceſſus formã: & ſic nõ valeret ſentẽtia. ff. communi diui. vt fundus. fami. erc. in hoc iudicio. extra, de accu. qualiter. el ij. in fi. de ſimo. c. licet Heli. ver. eo. ſemper. in dubio dicit idem. Satis enim eſt ꝙ non apparet inſtãtiam fuiſſe talẽ, ex qua talis ſentẽtia ſequi poteſt. Facit ad hoc vltimũ ff. de pœ. ſi præſes. & de ſuſp. tu. l, hoc enim. quod no. & dixi extra, de cõſti. ex literis. ſecũ dũ Inn. & ſup iij. gl. facit quod dicã j. §. nũc tractemꝰ. ſup ver. porro. in fi.

ADDE an ſi contra accuſatum de vulnere ſequatur mors, debeat inchoari noua inſtantia, Bald. conſi. lxxxj. v. lib.

a ¶ Cùm dilectus. Ibi ſcripſi in glo. forſan alterius.

b ¶ Verſi. vlt. quæritur. Poſt quem ver. reperitur remiſsio proxima: & ibi tractabo illud membrum, an præcedens abſolutio inquiſiti obſtet accuſanti, an verò ceſſet proceſſus inquiſitionis per accuſationem: dicam in §. nunc tractemus. ſuper verſi. porrò. ij.

c ¶ Super quo no. ſecũdùm Rof. cuius ingreditur primũ mẽbrũ, de quo ſ.

d ¶ De app. dudum. quam non habemus: ſed ex illa formata fuit decre. c. licet. de offi. iudi. lib. vj. vt ibi not. in j. gloſſa.

e ¶ Copiam reſcripti. Ingreditur tertium membrum. Roſtre.

ſupponamus dicentes, ¶ Qualiter inquiſitio impugnetur. ¶ Et quando. ¶ Et qualiter in inquiſitione ſit procedendum. ¶ Et quæ pœna per inquiſitionem probato crimine imponatur. ¶ Et de expẽſis accuſantibus ſeu denunciantibus concedendis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Inquiſitio qualiter impugnetur.
2 Prælatus non debet eſſe facilis ad credendum ſiniſtra de ſubditis.
3 Verbum ſæpe, qualiter ſit interpretandum.
4 Papa & Imperator per quos faciant inquiſitiones.
5 Officiales epiſcoporum, an poſsint contra abbates, aut alios inquirere ſuper criminibus.
6 Inquiſitio in curia impetrata, an ſit admittenda.
7 Inquiſitor non debet eſſe criminoſus.
8 Inquiſitor certa rõne ſuſpectus nõ eſt admittẽdus.
9 Appellatione remota, an ſit remota & recuſatio.
10 Is, contra quem inquiri præcipitur, quæ debeat cõſiderare.
11 Inquiſitio nõ eſt ante famã læſam faciẽda. & nu. 14.
12 Monitio neceſſaria eſt, vbi denunciatio fit ad pœnitentiam.
13 Reus an poſsit petere à iudice, vt reinquirat contra proſecutorem ſeu impetratorem inquiſitionis.
14 Excommunicatio, an poſsit ſubſtantiam inquiſitionis inficere.
15 Teſtes inducti in cauſa inquiſitionis, an ſemper ſint admittendi.
16 Teſtes diuerſa ſuper infamiam deponentes, an ſint credendi.
17 Merum imperium quid ſit, & qualiter probetur.
18 Inimicitia, ſeu cum inimicis conuerſatio, aut conſanguinitas, reddunt teſtimonium nullum.
19 Teſtes viles quo caſu in inquiſitione recipiantur.
20 Cũ inquiriť ſup ſtatu eccleſiæ, qualeſcũq; teſtes de ipſa eccleſia admittũť.
21 Innocentia an poſsit per familiares, vel concubicularios probari.
22 Inquiſitionis impetratore ob aliquã cauſam remoto, an alter poterit eam proſequi.
23 Inquiſitores an teneantur probationes ſuper exceptionibus admittere prius, quàm in principali procedatur.
24 Inquiſitor an per reſcriptum generale efficiatur.
25 Reſcripta ſemper ſunt ad ius commune reducenda.
26 Inquiſitio an ad petitionem vniuerſitatis poſsit committi.
27 Inquiſitores dati à papa, ſi fuerint negligentes, an legatus generalis poterit eis mandare quod procedant.
28 Inquiſitore ſuper quibuſdam pronũciante, an eius officium expiret, quin poſsit ſuper alĩs pronunciare.
29 Inquiſitio an poſsit contra abſentem cauſa ſtudiorum fieri.
30 Præſens dicitur, quem apprehendit citatio: licet poſtmodum ſe abſentet.
31 Extraneus, an poſsit inquiſitionem implorare.
32 Inquiſitio quare differat ab alĩs iudicĩs.
33

1 IMpugnatur autẽ ſeu †annullatur inquiſitio mutis modis. Si enim prælatꝰ velit ꝓcedere ad inquiſitionẽ cõtra aliquẽ, opponat is, cõtra quẽ vult inquirere: Dñe, nõ poteſtis cõtra me de iure inquirere: quia nõ ſum de his criminibus infamatus. Itẽ quia nõ ſum de iuriſdictione veſtra. extra, de accu. cùm oporteat. & c. qualiter. ñ. in prin. & c. ſuper his. & c. licet. in fi. ñ. q. j. Deus omnipotens. iñ. q. vj. leges. & q. v. accuſatores. ñ. ¶ Itẽ, ꝙ crimina, ſuper quibus inquirere vultis, leuia & diſsimulanda ſunt. non enim inquirendũ eſt, niſi de maioribus: puta de homicidio, ſimonia, adulterio, fornicatione, periurio, inceſtu, & ſimilibus. extra, eo. inquiſitionis. de re iud. cùm I. & A. & extra, de iureiu. ſi verò. extra, de dolo & cõtu. veritatis. ff. de accu. leuia. ¶ †Itẽ quod tantũ ſemel, & non ſæpe, vel frequẽter, id,
2 de quo vultis inquirere, audiuiſtis: vt in præal. c. qualiter. prope prin. & de ſimo. licet. ver. cõtra quos. & ar. C. qui po. in pig. hab. aſsiduis. extra, de collu. dete. in tantũ. quia nõ debet eſſe prælatus facilis ad credẽdũ ſiniſtra de ſubditis: vt lxxxvj. di. ſi quid verô. & in præ. c. licet Heli. prope fi. Ideoq; nec vnica acclamatio ſufficit: ſicut nec vnicus actus ſufficit ad condẽnandum: vt ar. C. de epi. aud. nemo. ſecũdùm Rof. ¶ †Sed qualiter accipitur illud verbũ, ſæpe, in præ. c. qualiter? Rñdeo, fortè intelligitur de duabus vicibus: ar. ff. de leg. iñ. fideicõmiſſa. §. ſi quis decẽ Titio. quia binus actus inducit conſuetudinẽ in criminibus: vt in præ. l. nemo. & xxv. q. ij. ita nos. & pluralis locutio duorũ numero cõtenta eſt: vt iij. q. iij. c. ſi teſtes. §. itẽ vbi numerus. vel quo opus erit, vt ſuperior moueatur, vt ar. ff. de edẽ. l. fi. Sed dico hoc iudicis arbitrio cõmitti. ar. ff. de iure deli. l. j. in fi. & in auť. de teſti. §. ij. arbitratur autẽ ſuperior ex hoc. nã tãta poteſt eſſe nequitia ſeu iniquitas & infamia ſubiecti: & tot ſimul & ſemel denũciant, ꝙ ad vnicũ auditũ fiet ſeu cõcedetur inquiſitio: ar. lxxxvj. di. tãta. lxxxj. di. tãtis. Si verò ſit bonæ famæ: tũc nõ ſufficit ſemel audire: imò requiritur, ꝙ bis vel ter, vel pluries à fidedignis audiatur: vt in præ. c. ſi quid verò. ar. bonũ ad premiſſa lxvj. di. ſunt nõnulli. ad fi. ver. licet ſanctus. Superior enim nõ debet delectari in infamia, imò potius in bona fama ſubiecti: vt extra, de accu. licet. in fi. & ſic ſæpe in curia ſeruari videmus. Itẽ obñciat ꝙ aliàs fuit cõtra eũ inquiſitũ ſuper hæc, & fuit ſentẽtialiter abſolutus. de quo, & an indictio purgationis impediat inquiſitionẽ, vel inquiſitio pręcedẽs accuſationem ſequẽtẽ: & an ſi ciuiliter primò actũ poſsit poſtea inquiri: vel etiã ſi fuit iudicatũ in quæſtione, in qua de illo crimine fuit exceptũ: an iterũ poteſt inquiri de illo: & an denũciatio præcedẽs impediat accuſationem: an poſt accuſationẽ vel inquiſitionẽ denũciatio admittatur: no. ſecũdùm pa-
a pã extra, de purg. c. cùm dilectus.[a] & de hoc §. nũc dicamus. ver. vlt. quæ-
b ritur.[b] ¶ †Itẽ opponitur, ꝙ volẽs inquirere, nõ eſt talis, qui ex ſua iuriſdi-
4 ctione poſsit inquirere. Super quo no.[c] ꝙ papa & imperator inquirũt ꝑ
c ſuos legatos ſeu delegatos. Itẽ epiſcopi in ſuis diœceſib⁹. Itẽ merropolitanus: nõ tñ in clericis ſuffraganeorũ habet ius in caſib⁹, qui no. extra, de of fi. or. c. paſtoralis. Itẽ pręſes prouinciæ. Itẽ quicũq; habet cognitionẽ cauſę criminalis. hoc eſt merũ imperiũ. quod dic vt ſ. de iu. om. iud. Hæc probãtur ff. de quęſt. l. j. §. ſi quis vltro. extra. de off. or. c. j. extra, de acc. c. cũ dilectus. & c. ſicut olim. & c. qualiter. ñ. lxxxvj. di. ſi quid verò. xxxv. q. vj. eꝫs in ſynodo. extra, de cẽſi. Romana. §. ſanè. & breuiter quicũq; põt corrige-
5 re & punire, põt inquirere, vt in præ. cõcor. ¶ †Quid de officialibus eꝫorũ & archieꝫorũ? Dic ꝙ licet rõne officĩ poſsint ordinariè cauſas audire, nõ tñ pñt cõtra abbates aut alios inqrere ſup criminib⁹, aut eos etiã ab adminiſtrationib⁹ amouere: qa ex gñali cõmiſsione ſui officĩ in eos talia minima trãsferũtur; & hęc legũtur in cõſti. Alex. iiij. de app. dudũ.[d] & ſic etiã
6 obtinuit. & ar. extra, de of. or. Roma. §. fi. ¶ †Itẽ ſi in curia fuerit ĩpetrata
e inqſitio, cũ primò citať is, cõtra quẽ inqriť, petat copiã reſcripti,[e] q̃ ſi ſibi nõ fiat, põt appellare. extra, de of. del. cũ in iure. Facta aũt copia diligẽter cõſideret ſtylũ & formã, & alia tã circa bullã, cꝫ circa alia. q̃ dic vt ſ. de impugnationi. reſcripti. ¶ †Itẽ opponat, ꝙ inqſitor eſt criminoſus. iij. q. vĩ.
7 iudicet. xxv. di. c. fi. & xxvj. di. vna. ſecũdùm Io. T. & B. Tu dic, ꝙ quãdiu ordinarius ab eccleſia tolerať, nullus ſubditorũ poteſt eius iudiciũ ratione criminis declinare. extra, de coha. cler. & mulie. c. veſtra. de cleri. excom. c.
8 fi. & not. ſ. de iudi. dele. §. excipi. verſi. itẽ quod eſt criminoſus. ¶ †Item

quòd eſt

ꝙ est sibi certa rõne suspect⁹: vt extra,de accu.ad petitionẽ.& c.qualiter. j.ver.sed cũ super.ibi:nõ ex odij fomite,&c.& cãm suspicionis ꝓponat. & sup hoc arbitri eliganť.extra,de offi.dele.c.suspicionis.extra,de app.legitima.& hoc siue ingrat ex delegatione,siue ex ordinaria potestate:quia vtroq; casu põt esse suspectus:vt ff.de lib.cau.ordinata.C.si rec.prouin.l. vnica.& C.si quacũq; præ.po.l.vnica.iij.q.vij.iudicet.Multoties em̃ dñs papa cõmittit ordinarijs,vt visitẽt & corrigãt,dicẽs,tã tua,q̃ nostra authoritate visites.nec ob hoc iuris remedia auferũtur.extra,de off.or.licet.& c. graue.extra,de cẽsi.cũ nuper.ff.de offi.eius,cui mã.est iurisd.l.& si prętor. Sed nõ videť ꝙ hoc casu delegat⁹ vel ordinari⁹ valeat recusari.Nã in corrigẽdis excessib⁹ appellatio nõ admittiť: vt in p̃al.c.licet.de app.ad nostrã.Nã appellatio nõ est inuẽta ad p̃fidiũ iniquitatis:vt j.eo.ti.cũ speciali. Si igiť est prohibita appellatio, ergo & recusatio:vt eo.ti.sup eo.& C.de epi.aud.si cleric⁹.C.de sen.& interlo.om.iud.l.fi.& dixi š.de recu.§.j.ver.

a sed qd si cã.Sed rñ.[a] attẽdendũ esse,qd apponiť.Nã si dicať ordinario,vel delegato,appello,ne corrigas,vel inquiras.hoc nõ valet.vel si dicit,recuso te,vt suspectũ,vñ nolo ꝙ inqras:nulla cã assignata: vt in p̃al.c.suspiciõis. & ar.extra,de app.vt debit⁹.Cæterũ si inquisitor indebitè grauet,dũ inqrit,etiã in criminib⁹ tenet appellatio.Idẽ est & in cã suspicionis,si cã ꝓbabilis assignata nõ admittiť:vt in p̃al.c.cũ speciali.& C.de iud.apertissimi.& maximè in criminib⁹, vbi maius periculũ vertiť.& lij.dis.quiescamus.& ideo in eis cautius est agẽdũ : vt vij.q.ij.c.ij. ¶ †Itẽ nõ vr̃ verũ,ꝙ

9 vbi appellatio remoueť,& recusatio sit remota:vt e.ti.secũdò reqris.quæ secũdũ quosdã corrigit illã,sup eo tanq; posterior.Vel dicite,ꝙ nõ interdicitur,nisi friuola appellatio,vel recusatio.Ex cã aũt legitima appellatio admittiť, & etiã recusatio.Itẽ si recusatio & appellatio paria sunt,quare probo cãm recusationis,vt in p̃.c.suspicionis.cãm verò appellationis nõ,

b nisi corã superiore:vt eo.ti.vt debit⁹.& c.cũ spãli.& c.interposita.[b] Rñ.p recusationẽ nõ eximor à iurisdictione recusati,p appellationẽ sic incõtinẽ

10 ti,vt in p̃al.cõcor.& eo.ti.directè.& c.pastoralis.¶ †Itẽ is,cõtra quẽ ingri pręcipiť,cõsideret formã rescripti inqsitionis:& si in eo dicit,veniẽtib⁹ ad sedẽ apostolicã A.& B.q nobis multa enormia de suo epõ nũciarũt,q̃ nõ possum⁹ salua cõsciẽtia sub dissimulatione trãsire:quare mãdam⁹,&c.tũc excipiat ꝙ illi A.& B.sunt ei⁹ inimici,& maleuoli,& criminosi.Itẽ ꝙ nõ zelo iustitiæ, sed typo malitiæ summo põtifici talia suggesserũt.Itẽ ꝙ illa sunt falsa.extra,de acc.cũ oporteat.& c.qualiter.ñ.prope prin.ñ.q.vj.biduũ.in fi.ff.eo.si cui.ff.de custo.& exhi.re.diuus.Qui aũt dicãtur tũc inimici vel maleuoli,no.in præ.c.cũ oporteat.& de simo.p tuas.& offerat se statim ꝓbaturũ,quo casu inqsitores supsedebũt;donec probeť: & si probet,indiceť ei purgatio:alioquin in inqsitione probeť, vt in p̃.c.cũ opor-

11 teat.& c.qualiter.& j.§.ñ.ver.qđ si crimẽ.¶ †Itẽ ꝙ nõ sum infamatus sup hoc.nõ em̃ prius debet inqri:nisi eius fama læsa fuerit apud bonos & graues:vt in cõcor.quæ sunt š.in prin.hui⁹ §.qđ dic vt j.§.nũc tractem⁹.ver. quod ille.& seq.& j.de aboli.Q̃nq; tñ fit inqsitio nulla infamia p̃cedẽte:

12 vt j.§.ñ.ver.in summa.& j.§.ꝓxi.ver.licet aũt.¶ †Sed nunqd poterit opponi impetratori seu ꝓsecutori inqsitionis,ꝙ nõ p̃monuit : ideoq; nõ est audiẽdus:vt etiã diximus in denũciatione,š.ti.proxi.§.qs denũciare.Hic magister me⁹ no.in præ.c.qualiter.ñ.in gl.in quadã nouissima additione, ꝙ nõ : quia, vt dicit,tũc demũ necessaria est monitio,cũ denũciatio fit ad pœnitẽtiã.ar.in nostro casu ꝙ nõ fit ad pœnitẽtiã peragẽdã,sed ad pœnã canonicã,puta priuationis bnificij,vel officij infligẽdã.Idẽ est etiã,secũdũ eũ,cùm ex officio inquiriť : quia tũc nõ est necessaria monitio.Ego dico, salua magistri mei reuerẽtia,ꝙ cùm papa ad denũciationẽ alicui⁹,inquisitionẽ cõmittit:tũc inquisitor nõ ꝓcedet p modũ inquisitionis,sed p modũ denũciationis,quãtũ ad hoc:vt nisi impetrator inqsitionis & eã prosequẽs illũ præmonuerit,repellať.Hoc exp̃ssè patet extra, de simo.licet. §.cõtra quos.& etiã ipse hoc idẽ no.extra, de calũ.c.ij.& in hoc cõcord.

c Gost. & Ioãnes.[c] ¶ In accusatione aũt nõ est necesse monitionẽ præcedere.qđ dic vt no.ij.q.ij.accusatio.De hac monitione plenè no.in præ.c.licet

13 Heli.¶ †Itẽ nũquid reus põt petere à iudice,vt requirat cõtra prosecutod rẽ seu impetratorẽ inquisitionis?dicit B.magister meus, & bene[d],in præ. glo.ꝙ nõ:vt eo.ti.qualiter.ñ.Vin.tñ no.eo.ti.qualiter.lo ij.ꝙ B.Cõpost.

e in curia cõtrariũ iudicauit[e].Eadẽ autẽ inquisitio bñ põt iterari,vt fit ex of

14 ficio,sicut & purgatio iteratur:vt ij.q.v.hoc habet.& c.Mennã.¶ †Porrò si tenor rescripti cõtineat:sic ad nos fama referẽte, noueris peruenisse, ꝙ talis frater noster enormia multa cõmisit,&c.tũc põt opponi secũdùm quosdã,ꝙ tãtũ semel sunt hæc enormia dño papæ nũciata:vt š.versi.item

f quod tantũ.secũdũ Roff.[f] Quod mihi nõ placet.[g] Nam papa ꝓfiteť hoc

g ad eũ fama referente peruenisse:vnde præsumẽdũ est ꝙ ad eũ sufficiẽs fama peruenerit:& quod audiuerit à duobus vel pluribus:vt in præ.ver.ꝙ si ille.& qa talis inquisitio,quæ fit ex officio domini papæ, ampla via incedit:nec tot calũnijs est exposita,quot aliæ.Si aũt ibi diceretť:cũ ad nos per frequẽtẽ clamorẽ &c.tũc clarũ esset.Et dic vt j.§.nũc tractemus. ver. qd

15 si in literis.& in eodẽ §.versi.qd si in litera apostolica.¶ †Quid si in litera nõ contineť,tali insinuante:sed cõtineť sic,peruenit ad nos ꝙ talis episcopus est homicida:nũquid poterit obij cõtra inquisitionẽ, ꝙ eã impetrãs erat excõmunicatus? Videtur ꝙ nõ:quia ex officio procedit: & sic nullo impetrãte.Item non est quærendũ,per quẽ preces sunt oblatæ.C.de preci.Imper.offe.vniuersis. Dic ꝙ hoc casu excõmunicatio personæ instãtis, vt officiũ superioris moueatur, vel soluẽtis bullam & scripturã, nõ inficit

a ¶ Sed respondeo.secundùm Roffre.membro iij.

b ¶ C.interposita.respon.secundùm Roff.vbi š.

c ¶ Et Io.Tu distingue in forma rescripti,vt dixi sup dicta gl.Bar.absurdũ esset ꝙ impetrãs arctat⁹ ꝓbare infamiã,teneretť etiã probare monitionẽ. ADDE ꝙ Spe.sequit Panor.in c.qualr.Ex quo infert,ꝙ ꝓcessus inqsitionis ille dicit,quẽ iudex facit,nemine petẽte, sed ex mero & puro officio.

substãtiã inquisitionis : secus si illius nomẽ esset in litera expressum:vt extra,de accu.c.olim.secũdùm

h Vin.[h] & de procu.c.fi.[i] ¶ †Itẽ põt opponi cõtra

i testes inductos,& replicari,& cõtra dicta eorũ.vn d

16 de cùm testes cõtra eum inducũtur, protestetur ꝙ posit opponere in personas eorum,& in dicta:& formet interrogatorijũ,& iudici porrigat : vt secũdùm illud testes interroget,secũdùm Roffr.Quod e qualiter formetur, dixi š.de testi.§.iã de interrogatorijs.Eis autẽ productis,videat vtrũ sint sibi cõtrarij,vel tales qbus credi nõ debeat:vt in præ.c.qualiter.ij.versi.debet.quod dic vt š.de teste.§.j.& §.

17 postq̃.¶ †Quid si vnus testis sup infamia probãda induct⁹,dicit se audiuisse ab archidiacono & sacrista,& die Lunę,alius verò dicit se audiuisse à decano & prępposito,& die iouis:nũquid probãt?Di cũt qdã ꝙ sic:quia eo ꝙ à diuersis psonis & diuersis tẽporibus audiuerũt,magis reus infamat⁹ pro-

18 bať.De hoc j.§.ij.versi.ꝙ si ille.¶ †Et prodest hoc notare.Nã si testes producunť ad probãdũ,ꝙ aliqs

k habet merũ[k] imperiũ in aliquo castro:& vn⁹ dicit se vidisse,ꝙ ille suspẽdi fecit aliquẽ in aliqua parte territorij ipsius castri:& alius dicit se vidisse, ꝙ ille fecit aliquẽ exoculari in aliqua parte ipsi⁹ castri:tertius verò dicit se vidisse,ꝙ ille fecit quẽdã in aliqua parte mutilari:videť ꝙ talia testimonia valeãt,arg. extra,de testi.licet ex quadã.Itẽ si inducunť ad ꝓbãdũ,ꝙ aliqs fund⁹ sit alicui ecclesiæ decimalis: & aliqui dicũt, ꝙ viderũt ecclesiã recipere vno anno decimã de fabis illi⁹ cãpi:alij dicũt de ordeo illi⁹ cã pi alio anno:alij de frumẽto alio anno.bñ em̃ pro- f

l bat.arg.de pœ.dis.j.periculosè.& h.d.papa: vt no. š.de teste.§.iã de interrogatorijs.ver.itẽ de tẽpore[l]. & seq.¶ Nec ob.iij.q.lx.nihilò minus.p quod alij g

19 dicũt cõtra:quia illud habet locũ cũ tps est de substãtia cõtract⁹.¶ †Opponãt etiã cõtra eos, ꝙ sunt inimici,vel cũ inimicis morãtur,vel sunt eorũ cõplices seu cõsanguinei : vt e.ti.cũ oporteat.Dic vt ibi:vel ꝙ sunt cõcubinarij publici:vt e.t.cũ dilect⁹. & homicidæ vel simoniaci,seu alijs crimínib⁹ irretiti.e.ti.inqsitionis.in fi.extra, de simo.licet.& c.p tuas vel ꝙ eodẽ vitio laborãt:vt extra.de test.c.veniẽs.j.vel ꝙ deponũt sup his,de qb⁹ infamia nõ p̃- h

20 cessit:vt in prę.c.inqsitionis.§.j.& sic ia,q̃ ꝓsequere vt š.de teste.§.j.¶ †Et scias ꝙ vbi inqriť de crimine excepto,viles tũc excipiunť,habita tñ distin- i ctiõe,q̃ est extra de simo.p tuas.In alijs aũt honesti reqrunť,vt iã dictũ est,& ꝓbaťr ij.q.j.De⁹ oĩpo

21 tẽs.extra de test.co.p̃terea.xxxv.q.vj.eps. ¶ †Hoc k etiã no.ꝙ cũ inqriť sup statu eccl'ię in capite & in mẽbris,q̃lescũq; testes de ipsa eccl'ia admittunť:qa illi meli⁹ nouerũt veritatẽ.extra,de test.veniẽs.ij.et l qa q domi fuerit,&c.& C.de rep.l.cõsensu.§ finaũt.ẽt criminosi inimici et cõspiratores:tñ nõ creditur eis cõtra eos,cõtra q̃s cõspirauerũt:vt extra,de reiu.cũ I.& A in fi.extra,de iud.exhibita. & ar.extra,de ac.ad petitionẽ.& c.q̃r.j.& c.olim.Et qd iurabũt tũc:vide š.de teste.§.nũc tractãdũ.in fi.Si aũt testes aliũde ꝓducanť,qa forte crimẽ,de quo inqriť,est alibi ptractatũ,criminosi nõ admittunť:vt in præ.c.p tuas.& xxxv.q.v.eps.extra, de testi.cog. prẽterea.Cõtra singularẽ verò psonã criminosi nõ m

m admittunť:vt in primis cõcor.[m] ¶ Et gñaliter reus excusatiões põt ꝓponere, si quas habet: vt extra,

22 de accu.cùm dilectus.¶ †Sed nunqd eas vel innocentiã suã poterit ꝓbare per familiares & cõcubi- n

n culatios suos?Dicit Goffr.[n] quôd sic, arg.xij.q.ij. manifestè.& c.sequem. & ij.q.vij.cùm pastoralis. Itẽ si petit sibi fieri copiam capitulorũ,super quibus debet inquiri:& si nõ fiat, vel deneget, appel- n let:vel si dicit se nõ esse infamatũ:& inquisitor nõ cognito de infamia inqrat sup criminib⁹, põt appellare:vt j.§.nũc tractem⁹.ver.si autẽ.& seq.Quã doq; tñ ex hac causa nõ appellatur: vt j.de proxi.

¶ Magister meus, & bene.Idem Bar. Brix.in venerea.li. xxxj.in fin.

¶ Contrariũ iudicauit.Puto ꝙ non bene percepit Gul. verba Vin.nõ em̃ dixit quòd Ber.Cõpostel. sentẽtiauerit in curia,sed dicit ꝙ sñiauit in causa episcopi Fauentini illã faciẽdam.& intellexit etiã per primas literas:& intelexit Vin.de antiquo Bart.Cõpost. de quo mẽtionẽ fecit in proœmio Nouellæ: quia videre potuit Vinc.nouũ Ber.Cõpo.de quo puto Gul. intellexisse,qui fuit curialis.& ideo addidit in curia.

¶ Secundùm Roff. vbi š.ij.membro versi.si autem.

¶ Non placet. ADDE, quod voluit Ancha.cõsi.ccxciij.vbi dicit, ꝙ statur dicto papæ, cùm mandat cõferre beneficiũ, quod de iure vacat ob certum crimen.

¶ Secundùm Vin. in ipsa decreta.in prin.

¶ C.fi.Vide quod no.de rescri.c.j.lib. vj.in glo.quid si.

¶ Merũ.Nota istã glo.qualiter probatur merũ imperiũ.

¶ Item de tẽpore. & sol.ibi habetur quod no.hic no.in decre.qualiter.ij.de accu. vt ibi scripsi in gl.hic potest colligi.& idem dicitur j.§.nũc tractemus. versic. quid si ille. in fin.

¶ In primis cõcor. De hoc scripsi de accus.qualiter.j.super ver.occultis.& c.qualiter. ij. super prin.j.glo.& in decre.cùm I.& A.super glo.vlti.

¶ Dicit Goffre.in Summa. versic. sed qualiter.

a ¶Secundũ Roffre. vbi ſupra membro vlti.in fin.

b ¶Ibi etiam no.& ibi plenius ſcripſi in gloſſ. collige. & ibi vide.

c ¶Verſi.xxxiij. Vide quo ſcripſi de reſcrip.c.vlti.ſuper glo.vlti.

d ¶Contrarium credo ſecundũ Vinc. cuius fuit iſte ver. & ſequens in decreta.qualiter.j.

e ¶Secundũ Goffr. qui hic no. in decr. qualiter.j.vt ibi ſcripſi ſuper verſi.occultis

f ¶Quando autem. §.magiſtratibus. illud regulare fallit, vt ſequitur.

g ¶In quibuſdã caſibus. Iudices ſeculares fori de conſuetudine, niſi per ſtatuta reſtringatur,faciunt ſibi regulam inquirendi de quolibet maleficio: inducentes principaliter ff. de offi.preſid. l. congruit . in auẽ. de col.§.iubemus aũt.C. de arb. l.ij.C. de cuſtod.& exhib.reo.l.j. circa princ.ſed verè hoc poſſunt ſolùm in permiſsis,vt ſequitur, loquendo de iure cõmuni. ADDE caſus, in quibus inquiri poteſt de iure ciuili, Cal.conſi.j.

h ¶Si autẽ veneno. Non per vim infuſo, vt ibi quod de metu ſequitur,non congruè dictũ eſt. ad quod vide legẽ. nec Roff.poſuit.

i ¶Triũ nauta.Magiſtrorum.

k ¶Veritatem . qui ſcilicet magiſtri.

l ¶In alios . nautas, non magiſtros , ſi b iſti etiam deeſſent, ab illorum liberis, ſi erant in nauj , fit inquiſitio . ſic ſuppleuit: quia Roffr. multum commendathanc legem.

ver.licet aũt.harũ autẽ app.formã vide j. ĩ tract.li. in tit.de app.§.reſtat. ver.cęterũ. ¶Verũ ſi ꝓbata fuerit ĩfamia cõtra reũ, põt ille ꝓbare, ꝙ orta fuit ab inimicis & eis cohabitãtibꝰ, vel à cõſpiratoribꝰ, vel fornicarijs vel ſuſpẽſis:vt in cõcor.q̃ ſuntſ.ver. opponat etiã.qđ dic vt j.§.nũc tractemꝰ.ver.quid ſi reus.¶†Quid ſi ĩpetrator inquiſitionis ob aliquã cãm eſt remotus: nunqd alter poterit eã proſequi, & nunqd iudex poterit ꝓcedere nullo ꝓſequẽte? Rñ.Io.& Bern.dicũt ꝙ alter nõ põt proſequi: nec põt iudex ꝓcedere. Tancr. cõtra, vt in præ.c. cùm oporteat. ꝓpe fi.vbi de hoc.& ff.de inoff.teſt.poſt humus.§.ſi qs.xxiiij.q.iij.extra de collu. deteg.crimina.& arg.extra de accuſa.olim. Tertij dicunt, ꝙ alter nõ amittit: iudex tñ ex officio procedet. Põt emꝫ eſſe ꝙ impetrator eſt inimicus: & iõ repulſus. inquiſitio tñ facienda eſt ex merito infamatę perſonæ.Tu tñ dic,ꝙ ſi in reſcripto inquiſitionis erat inſertũ nomẽ ĩpetrãtis,bñ dicit Io.vt alter nõ admittatur:tñ iudex ex officio ꝓcedet.ar.extra de reſcr. ſup literis. ꝓpe fi.Si verò nõ fuit expreſſum:tũc bñ dicit Tancr. & ſecundũ hoc loquit̃ c.cũ oporteat.

24 ¶†Sed nunqd inquiſitores tenent̃ ꝓbationes ſup exceptionibꝰ admittere prius cꝫ in principali ꝓcedant?Nõ videt̃:vt extra de iudi.exhibita.ver.volentes.quaſi nõ iudices,ſed inquiſitores &c.Dic cõtra. extra de excep.exceptionẽ.& de ſenten. excõic.in preſentia.& in præ.ver.volentes.non ponitur ius: ſed ibi papa ſe refert ad illud,illi iudices putabant.

25 ¶†Quid ſi in litera apoſtolica cõtineť ſup propoſitis corã nobis & alijs negotiũ cõtingentibꝰ, veritatẽ inquiras : nunquid propter talia dicet̃ inquiſitor?Rñ.nõ:imò iudex,vt in prę.c.exhibita.Et quid cũ in litera cõtineť: cũ ad nos ꝑ frequentẽ clamorẽ peruenerit &c.tũc mãdatur inquiſitio fieri: & talis habet ad locum accedere.ar. extra de accu.qualiter.ij. & de ſimo.licet Heli.&.ij.q.j.Deus.extra de reſcri. cũ dilecta.aſs nõ eſt inquiſitio,ſed cauſæ cognitio: vt in prę.c.exhibita.vbi aũt dubiũ eſt,an ſit inquiſitio vel cõmiſsio: in dubio præſumo eũ eſſe iudicẽ. Nã res de facili ad ſuã naturã , ſcilicet ad ius cõe reuertit̃:vt ff.de pac.l.ſi vnꝰ.§.qđ & in ſpecie. ¶†Et ſemper reſcripta ſunt ad ius cõe reducenda:vt ff.de vulg.& pup.ſubſt. ex facto. extra de reſcri.cãm.& de maio.& obe.cũ inferior.in fi.Et vt me breuibus verbis expediã,licet ĩ lra dicat̃,inquiras, tñ procedet iudex nõ in modũ inqſitionis,ſed ſecundũ formam iuris cõis,vt dixi:maximè ſi ibi dicat̃,vocatis, qui fuerint vocãdi:vt in præ.c.exhibita.& de teſti. cogen.ſup his.Si autẽ dicat̃ in reſcripto,ex clamoſa inſinuatiõe puenit.vel perſonaliter accedatis ad locũ:tunc eſt inquiſitio ſecundũ Roff.[a] ¶†Hoc etiã

27 ſcias, ꝙ ad petitionẽ vniuerſitatis qñq; cõmittitur inquiſitio:vt extra de purg.cano. cũ dilectus. prope.princ.ibi:ad petitionẽ plebani &c. Item poteſt quis in cauſa inquiſitionis defendere ſe per ꝓcura. vt extra de re iudic.cũ I. & A.prope princ.& arg. extra de accu.ſuper his.in fi.Itẽ etiam plures ſimul admittunt̃ ad proſequendã inquiſitionẽ. Item etiã procur. cõſtitutus à pluribꝰ ipſam noĩe oĩm proſequetur,nec cogeť eligere cuiꝰ noĩe ꝓſequat̃:vt ꝓbatur & no.ſecundũ papã extra de accu.olim. Ibi etiã nota[b] ꝙ ſi is,cõtra quẽ ſentẽtia lata eſt,in cauſa appellationis, petat ſententiã vel proceſſum cõtra ſe habitũ reuocari,non eſt neceſſe vocari illum,qui proſecutus fuit inquiſitionẽ. arg. extra de procur. in noſtra. ¶An autẽ is,cõtra quẽ inquiritur,teneatur inquiſitionẽ proſequẽti in expenſis prouidere,

28 dicã j.§.fin. ¶†Sed pone ꝙ inquiſitores dati à papa ſunt negligentes in inquirendo,nunquid legatꝰ generalis põt eis mãdare ꝙ procedant: videt̃ ꝙ nõ arg.extra de offic.lega.ſtuduiſti.Dic contra. Poteſt emꝫ eis mãdare ꝙ mandatũ apoſtolicũ exequantur, ſecundũ Gul. Na. quia ex hoc nulli fit præiudiciũ. ar.extra de app.cõſtitutꝰ. Ego dico ꝙ ad id eos cogere nõ põt:& vide ſ.de legato.§.nũc oſtendendũ.

c ver.xxxiij[c]. ¶†Et nota ꝙ licet inquiſitor ſup quibuſdã pronunciauerit: nõ ideo expirat eius officiũ

29 quin poſsit ſuper alijs pronunciare.extra de re iudica.cum I.& A. ¶†Quæritur an cõtra abſentem:

d puta cã ſtudiorũ poſsit inquiri? Et dicũt quidã ꝙ ſic.cõtra credo,[d] extra, eo.qualiter.§.debet aũt.Debet emꝫ habere facultatẽ defendẽdi ſe, ar.extra,

31 eo.ti.c.cũ dilecti. ¶†Præſentẽ aũt reputo illũ,quẽ citatio apprehẽdit,licet poſtmodũ ſe abſentet: & cõtra talẽ poterit inquiſitione procedi.extra, de eo q mit.in poſ.cauſa rei ſer.c.fi.extra,vt lit.nõ cõte.quoniã.§.ſunt & alij.extra,de ꝓcu.dilectꝰ.de teſti.cũ olim.& eſt exꝑſſum in ꝑ.c.debet aũt.

32 ¶†Sed nunqd extraneꝰ põt inqſitionẽ implorare?Rñ.nõ : qa nõ agit̃ criminaliter:ſed vt ab adminiſtratiõe remoueat̃. j.§.nũc videdũ.Cũ emꝫ agit̃ cõtra aliquẽ de ſuſpecto ciuiliter,priuatũ crimẽ eſt:nec admittitur,niſi is,

33 cuius intereſt. ¶†Poſtremò nota ꝙ inqſitio differt ab alijs iudicijs:quia in ea fama habeť loco accuſatoris : vt extra, de accu.qualiter.ij.de ſimo.licet Heli.In alijs aũt regulariter nullus ſine accuſatore dãnat̃:vt extra,vt eccl. bñfi.c.vnico.v.q.ij.relatũ. ¶Itẽ in cã inquiſitionis teſtes recipiunt̃ lite nõ cõteſtata quod nõ eſt in alijs regulariter.extra,vt li.nõ cõte.qm̃.§.ſunt & alij. ¶Itẽ ibi recipiunt̃ minꝰ idonei teſtes : cũ ſit inquiſitio tã in capite cꝫ in mẽbris,vel ſuper ſtatu eccleſiæ:vt ſ.ver.hoc etiã not.quod nõ eſt ĩ alijs cauſis.extra,de teſti.ex parte A.iij.q.ij.ver.in teſtibus.Itẽ inquiſitio fit de manifeſtis per famã:vt extra,de accu.c.qualiter.ſecũdo.nõ de occultis:vt eo.tit.qualiter.j.in fi.Alia verò iudicia inſtituũtur ſuper occultis : dũmodo probari poſsint.ij.q.vij.plerũq;.Item in hac cauſa procedit inquiſitor qñq; ad remotionẽ,dum negotiũ agitur : vt iij.q.ij.quia ea.probata tamẽ prius ſuſpicione : vt extra, de ſimo.c.licet Heli.verſi.quia verò.& ca.pertuas.In alijs iudicijs ſecus.xvj.q.iij.volumus.extra , de iud. c.j.viij.q.iij. nonne. Item in hac eſt pœna,remotio ab adminiſtratione:vt in præalle.c. qualiter.in iudicio verò pœna debita ex crimine eſt depoſitio:vt eo.ti.ſuperhis.xxv.diſt.c.vnum orarium.§.criminis.ſecundùm Goff.[e]

Ad inquiſitionem quando ſit procedendum.

SVMMARIVM.

1 ☞Dño à familia qualitercũq; occiſo põt ad inquiſitionẽ facti procedi
2 Vno de malefactoribus confitente ſe ſocios habuiſſe,an ſit credendum.
3 Epiſcopus poteſt contra ſuſpectum de vſura , & de conſanguinitate inter coniuges inquirere.
4 Superior quando ad inquiſitionem procedere debeat.
5 Inquiſitio,an poſsit propter ſcãdalum alicuius tollendum, vel periculum vitandum fieri.
6 Inquiſitio an poſsit aliter,quàm infamia præcedente,fieri.
7 Contra ſuſpectum de crimine in parochia commiſſo,an poſsit inquiri.
8 Teſtes an ſint admittendi,vbi is,contra quem debet inquiri, contumaciter ſe abſentat.
9 Inquiſitio multipliciter conſideratur.
10 Inquiſitio præparatoria qualiter fieri dicatur.
11 Inquiſitor,an poſsit de clericis à laicis inquiri.
12 Prælatus non debet ſuper infamia ſubditorum delectari.
13 Inquiſitio præparatoria qualiter differat à ſolenni.
14 Inquiſitio ſolennis ſemper cum iuramento fieri debet.
15 Inquiſitio fieri dicitur ad veritatem habendam.

f QVando autẽ[f] fit ad inquiſitionẽ procedẽdũ, facile pertrãſeamus:& quidẽ ſecũdùm leges põt in inquiſitione procedi:ar.ff.de bonis ꝓſcri.ſi qs inter.in prĩ.ibi:eius ĩdago,&c.ff.de cõſtr.tu.l.tutores.& ff. de cõſi.forma.in auẽ.de mã.prin.§.coges.licet ſit arg.cõtra.ff.de mune.& ho.reſcripto.§.ſi qs accuſatorẽ.& ff.de

g magi.cõue.l.j.§.magiſtratibus.quod patet in qbuſdã caſibus.[g] ¶†Primò

1 ſi dicatur dñs à familia occiſus,& cõſtet eũ occiſum quocũq; modo , ſiue per cædẽ ſi interfectus vel iugulatus , aut ſtrãgulatus aut precipitatus,vel ſaxo vel lapide percuſſus,vel quocunq; alio modo necatus.Præſes enim prouinciæ tũc procederet ad inquiſitionẽ:quia ſumet queſtionẽ à familia,

h & alios torquebit,vt ſciat occiſorẽ.Si autẽ veneno,[h] vẽl metu dicat̃ occiſus,licet nõ fiat inquiſitio per ſenatuſcõſultũ Syllanianũ,fit tñ inquiſitio ꝑ legatorẽ Vlpi.vt ff.ad ſenatuſcõ.Syll.l.j.§.occiſorũ.& §.ſi qs metu.¶Secũdò ſi accuſator pecunia corruptus à reo abolitionẽ petijſſe dicat̃:iudex de hoc inqret ꝑ ſe:& ſi ſic inuenerit,puniet cõpetẽter:vt C.de aboli.l.abolitio.¶Tertiò præſes ex officio ſuo inqret malos homines : & eos de ſua prouincia expellet.Itẽ ſacrilegos,latrones,plagiarios,fures , & receptatores eorũ : & in eos animaduertet,prout quiſq; deliquerit.ff.de offi.præſi. cõgruit.& l.iij.extra,de off.ord.c.j.¶Quartò ſi quis in eccleſias irruat , & perſonis eccleſiaſticis in ipſo loco cultuq; aliq d in iure irroget,ſine accuſatore inqret & puniet:vt C.de epi.& cle.l.ſi qs in hoc genus.quæ eſt ij.q.j. in primis.¶Quintò quoties hæres de hæreditate aliquid ſubtraxit : vt C. de iure delib.l.ſcimus.§.licẽtia.¶Sextò ſi nauis ſit obrupta,vel ſubmerſa,

i triũ nautarũ[i] qſtione habita,ſoleſs inqſitor inuenerit veritatẽ: [k] q ſi fatali

k ſorte defuerit,in alios[l] inquiſitio trãſferat̃:vt C.lib.xj.de naufragio.quoties.¶†Septimò fit inqſitio in maleficijs,quãdo etiã vnus de malefactori

l 2 bus cõfiteť ſe ſocios habuiſſe.Illi enim de ſe cõfeſſo nõ credit̃ cõtra alios: vt C.de accu.l.fi.extra,de cõfeſ.c.j.vnde inquiret̃ de ſocijs:vt ff.de quæſti. l.j.§.ſi quis vltro.¶Octauò in crimine lenocinij.ff.de adulte.l.ij.§.ſi publico. ¶Nonò in crimine ſuſpecti tutoris.ff.de ſuſpec.tuto.l.iij.§.præterea.

terea.¶ Decimò,qñ qs ſuſpectis vtiť inſtrumẽtis.C.de proba.iubem⁹.vel falſis teſtib⁹:vt C.de teſti.nullũ.¶ Vndecimò in notorio crimine.C.de ac cũ.eũ.q.¶ Duodecimò in crimine hęreſeos & apoſtaſiæ.C.de apoſta.apoſtatarũ.C.de Iudę.l.nemo.¶ Tertiodecimò in crimine læſæ maieſta.C.ad l.Iul.maie.l.ñ.& iñ.¶ Quartodecimò de calũnia iudex cognoſcit,& calumniãtẽ tpe ſnĩæ punit.C.de cal.l.j.ff.ad Turp.l.j.§.j. ¶ Itẽ fit inqſitio in caſibus,in qbus ſine accuſatore qs cõdẽnať: q.mo.extra,vt eccle.benefi.c.
a vnico.[a] ¶ Quod etiã ĩ cã ciuili fiat inqſitio,eſt ar.C.de ſol.īqſitio.¶ Itẽ ẽt de iurib⁹ Principis inqrẽdo põt cognoſci:vt C.li.x.de bo.vac.l.j.& l.pe. Itẽ in inqſitiõe iuriũ eccleſiaſticorũ papæ,qñq; ꝓcedit inquirẽdo.ſed hoc papaliter facit.De hoc ſ.de reſcripti p̃ſentatiõe.§.rõne formæ.ver.itẽ q̃ in reſcripto apoſtolico.¶ Sup iuribus verò ſingulariũ pſonarũ nõ eſt ꝓce-
3 dẽdũ inquirẽdo,ſed actiõibus intẽtatis.¶ †Itẽ eps bene põt inquirere cõtra ſuſpectũ de vſura,& de cõſanguinitate inter cõiuges:& de alio impedimẽto matrimoñ.q̃ dic ſecũdùm papã ꝓut no.extra,de iureiur.ad no-
b ſtrã.[b] Hoc ſecũdùm leges,q̃ ſemiplenè de inqſitione tractãt:ſed ſecũdùm
c canones clari⁹ patet forma & natura inqſitiõis, & qñ & qualr in ea ꝓce-
4 dať,vt patet extra, de accu.qualiter.ñ.vſq; ad §.debet.& ĩ c.inqſitionis.[c] ¶ †Scias ergo,q̃ tũc ſupior ad inqſitionẽ ꝓcedit,cũ clamor validus ad eũ puenit à pſonis honeſtis & nõ ſuſpectis vel maleuolis,q̃ ſubdit⁹ delinqt: & nõ ſufficit ſemel pueniſſe,ſed ſæpi⁹,ita q̃ ampli⁹ à p̃lato ſine ſcãdalo tolerari nõ poſſit:& ex hoc re⁹ ĩfamat⁹ apud bonos & graues:vt ñ.q.j.De⁹ oĩpotẽs.ibi:deſcẽdã,inquit,& videbo ſi clamorẽ,q venit ad me &c.& ĩ p̃. c.qualr.ñ.prope prin.qđ dic vt ſ.§.j.ver.itẽ qđ tãtũ.& ſeq.Si aũt infamia nõ p̃cedat,nõ inqret.qđ dic vt j.§.ꝓxi.ver.ſi aũt inquirať.& ver.hac igiť.
5 ¶ †Vtrũ aũt ꝓpter ſcãdalũ alicui⁹ tollẽdũ,vel etiã ꝓpter periculũ vitãdũ,puta in hęreſi,poſſit ſine ĩfamia in inqſitiõe ꝓcedi.nota ſecũdùm papã
d extra,de ſimo.licet Heli.[d] ꝓpter ſuſpicionẽ aũt regis vel aliorũ dñorũ,po
6 ti⁹ eſt indicẽda purgatio,cñq; inqſitio faciẽda:vt j.§.ꝓxi.ver.cæterũ.¶ †Licet aũt nõ debeat regulariter ad inqſitionẽ ordinariã ꝓcedi, niſi infamia p̃cedẽte : vt in præ.cõcor.tñ cũ eps vel archieps viſitat,licet nulla infamia præceſſerit,bñ põt gradatim & ſummariè inquirere ſine iudiciali ſtrepitu de vita & morib⁹ clericorũ,vt eos corrigat:vt extra,de cẽſ.Romana.§.ſane.x.q.j.c.placuit.& ar.extra,de acc.ſicut olim.Queret emĩ à populo, qũo ſe clerici habeãt:& ſi fortè inuenerit ſup aliquo infamatũ vel ſuſpectũ rectorẽ,vel aliũ,poterit tũc inqrere,an ex eo veritas infamiã comitet:nec ille poterit appellare ex eo qđ inquiriť cõtra eũ nõ infamato.põt enim qlibet ordinari⁹,ſicut p̃ dixi,de fama inqrere ſubditorũ:& infamia repta,ſu-
7 per criminib⁹ veritatẽ inquirere.¶ †Vñ ſi certũ ſit aliquod crimẽ eſſe ĩ parochia cõmiſſum,puta virginẽ eſſe violẽter oppreſſam,vel aliquẽ eſſe de poſſeſsione eiectũ,ignoraťtñ qs fecerit:ſi ſit cõtra aliquẽ ſuſpicio,bñ poterit cõtra eũ inqrere ordinari⁹:licet infamia nõ p̃cedat,vt extra,de offi.ordi.c.j.extra,de iureiu.ad noſtrã.ñ.in fi.& no.extra,de diuor.porro.nec ille ex hoc poterit appellare.Procedit emĩ iudex ex ſuo officio,quo teneť ꝓuincią ſuã purgare malis hoĩb⁹,& alĩs malis,vt ſ.ver.iiñ.Aliter aũt regulariter ex hac cã appellari nõ põt.De quo dic vt ſ.§.ꝓxi.ver.itẽ q̃ eſt ſibi,& ſup hoc:& de inquiſitione,q̃ fit cõtra incertã pſonã & maleficio flagrãtẽ,dic vt j.de noto.cri.§.j.ad fi.& adde hic,qđ no.j.§.prox.ver.ſed vt premiſſa.¶ Fit quoq; qñq; inqſitio nulla infamia p̃cedẽte,vt j.§.ꝓxi.ver.
8 in ſumma.& ver.hoc aũt.¶ †Quod ſi is,cõtra quẽ debet inqri,cõtumaciter ſe abſentet,nihilò min⁹ teſtes recipi debẽt.extra,vt lit.nõ cõte.quoniã.
9 §.ſunt & alĩ.extra,de accu.qualiter.ñ.§.debet.¶ †Vt aũt cõpẽdioſam in hoc articulo tradã doctrinã,notãdũ eſt q̃ inqſitio alia eſt p̃paratoria, alia ſolẽnis,de qua plenè diceť j.§.ꝓx.p totũ.& maximè verſus fi.& ver.ſed, vt quæ p̃miſſa &c.¶ Præparatoriã,quã alĩ vocãt ordinariã,facit prælat⁹, cũ viſitat loca ſuæ iuriſdictioni ſubiecta:& de hac habeť in præ.c.Romana.§.ſane.& §.ſeq.& x.q.j.placuit.vbi colligiť vtrũq; mẽbrũ hui⁹ diſtinctionis.tũc emĩ ꝓpoſito verbo Dei p̃latus viſitãs debet inquirere de vita
10 & cõuerſatione miniſtrãtiũ,& etiã laicorũ,queręndo de laicis à clericis.† Et etiã ab alĩs laicis,vtrũ bñ veniãt ad eccleſiã & diuina.extra,de homicidio. Ioãnes.& an ſemel cõfiteanť in anno,vel euchariſtiã recipiãt in paſchate: vt extra,de pœn.& remiſ.c.omnis.& de cõſe.diſt.ĩj.& ſi nõ frequẽtius.&
e an ſint aliqui inceſtuoſa cõiunctione matrimonialiter copulati:[e] vt iĩ.q.v.cõſanguineorũ.vel an ſint aliqui occulta cõuenticula celebrãtes : vt extra,de hæreti.cũ ex iniuncto.& C.de epi.& cle.conuẽticulã.vel an ſint ibi aliqui hoĩes ſcelerati vel adulteri:vt extra,de offi.ord.c.j.vel vſuras ſeu baratarias exercẽtes : vt extra,de vſu.quoniã.& xiiĩ.q.iiĩ.de hoc quoq;.&
11 per totũ.& ſic de ſimilib⁹.¶ †Itẽ debet à laicis quærere de clericis, an ſurgãt ad matutinas ante aurorã:vt extra,de cele.miſ.dolẽtes.quẽ ordinẽ & formã in baptizãdo & in celebrãdo & in aliĩs officiĩs eccleſiaſticis ſeruẽt: in præ.c.placuit.& de vita & moribus & alĩs multis,quæ collige in forma inquiſitoriĩ poſita ſ.de teſte.§.nũc tractãdum.prope fi.verſ.porrò in cauſa.Quod ſi omnino bene agãt,& viuãt,gratias agat Deo:vt in præ.c. placuit. Si verò aliquid ſiniſtrũ de aliquo ex clericis audiat,eos inſtruat. nec debet,cũ res eſt incognita,cõtra illos attẽdere:vt lxxxvj.diſ.ſi qd ve-
12 rò.& extra,de ſimo.licet Heli.¶ †Quia facilis eſt, qui de facili credit : vt xj.q.iĩ.in cũctis.nõ enim debet delectari infamia ſubditorũ,vt extra de accu.c.licet.xcvj.di.in ſcripturis.ſicut qdã faciũt,dicẽtes populo publicè dũ viſitãt,ſi qs aliquid ſciat de rectore vel clericis dicat mihi, & ego ſic & ſic faciam & puniã.nam fatis ſunt laici clericis ſemper infeſti.ĩj.q.vĩj.laicos. imò eorũ infamatio, vel accuſatio audiri nõ debet: vt ibi,& ea.q.ſicut.& c.ſeq. Vnde ſecretè cũ aliqbus de parochia fidedignis inqrere debet : nec debet paſſim recipere chartulas,quas frequẽter ruſtici cõtra ſuos rectores clãculo offerũt : vt ꝓbať j.§. proxi.verſ.hac igiť.& xj.q.j.ſacerdotib⁹.Quod ſi fortè id ꝓbabiliter credit,debet ab illo q̃rere q̃ hoc dicit,an ille ſit ſup hoc publicè infamat⁹:& ſi dixerit q̃ ſic,qualr ſcit:ſi dicat q̃ audiuit,q̃rat à qbus,& à quot.Nã ꝓpter dicta paucorũ,nõ debet dici infamat⁹:vt extra,de accu.inqſitionis.ad fi.Queręt etiã à qbus audiuit,vtrũ à maleuolis,vel maledicis , vel ioculatorib⁹, vel alĩs vilibus.quo caſu nõ ꝓcedeť cõtra taliter infamatũ:vt ſ.& j.dicitur.& quoties, quod dic vt ſ.§.j.ver.itẽ quod tãtũ eſt ſemel.ſufficit tñ ſi teſtis dicit, audiui à ꝓuidis & honeſtis eũ tale qđ cõmiſiſſe,& ſuſpicor eũ fortè ſup hoc apud bonos & graues diffamatũ.His autẽ ſic cõcurrẽtibus , põt tũc deſcẽdere ſuperior ad inquiſitionẽ ſolẽnẽ:vt in præ.§.ſane.ibi: ſuper his inquirãt ſolẽniter,&c.in qua ſeruabiť forma tradita in prę.c.qua-
13 liter.ñ.& j.§.proxi.¶ †Differt tñ hæc præparatoria , & illa ſolẽnis.Nã hæc fit ſine exactione qualibet iuramẽti,& in genere:& hanc etiã facit metropolitanus ſuã prouinciã viſitãdo:vt in præ.§.ſane. & etiã viſitatores à prouinciali cõcilio deputati, q̃ b
debẽt ſingulas diœceſes viſitare,& de plano inquirere,quæ correctionis & reformationis officio 'no uerint indigere:extra, de accu.ſicut olim.Ideo emĩ præmiſsi iuramẽta nõ recipiũt:quia inqſitores nullam iuriſdictionẽ habẽt:nec archiepiſcopus aliquã immediatã.Qñq; tñ præparatoria fit cũ iuramẽto: puta cùm eã facit epiſcopus inter ſubditos : vel delegato,cui eſt cõmiſſa inquiſitio , qui primò inquirit de fama eorũ , cõtra quos eſt inquiſitio faciẽda:
14 vt in præ.c.inquiſitionis.§.fin.¶ †Solẽnis verò fit ſemper cum iuramẽto : vt eo.ti.qualiter.j.& c.ſeq. De hac videtur loqui propriè decre.extra , de offi. or.pernicioſam.& lex.ff.de offi.præſi. cõgruit.Itẽ hæc præparatoria poteſt locũ habere , cùm certũ eſt , maleficiũ eſſe cõmiſſum: vt v.q.j.quidã.ſed qs cõmiſerit ignoratur:vt præ.c.pernicioſam:vt ſ.verſi.licet autẽ.Itẽ locũ habet , etiã cùm certũ eſt quic
bus cõmiſerit: & maleficio flagrãte fit inquiſitio:vt j.de noto.cri.§.j.ad fi.Item locũ habet, cùm cõtra aliquẽ cõmiſſa fit inquiſitio iudicialis,& ipſe negat ſe eſſe infamatũ : tũc enim per iuramẽti exactionẽ poterit inquirere delegatus,vt colligiť in præ.cap. inquiſitionis.§.fi.& dixi ſ.Sed obñcies : nam reus infamatus erat apud delegantẽ : aliàs autẽ nõ commiſiſſet inquiſitionẽ.ergo delegatus nõ habet in-
d quirere de fama,ſed de criminis veritate:quẽ debet eadem ratio mouere,quæ etiam delegãtem mouiſſet:vt extra, de reſcrip.c.ſuper literis.prope fi.Sed quod? Dic,licet apud delegantem eſſet infamatus, e
vt ille poſſet ſtatim inquirere : non tamen eſt infamatus apud delegatum : & ideo inquiret de fama: vt extra , de accu.c.cùm oporteat.& not.ñ.q.j.de manifeſta.ſ.§.proxi.ver.item quod nõ ſum.quod intelligevt j.§.proxi.verſi.quod ſi ille.& ſeq.

a ¶ C.vnico.& in §. ſi publico.ſuperius allegato. & ñ.q.j. de manifeſta.

b ¶ Ad noſtram.ñ.& ibi ſcripſi ſuper gl. penul.
ADDE, an ſuper vſuris poſſit inquiri, Bal.conſi.lxvj.iĩ.li.Nota tu ex hoc ver.& verſi.licet. j. eod.§. quòd vbi habetur ſuſpicio , etiam ſine infamia,poteſt fieri inquiſitio etiam contra certam perſonã ad quod vide Rolã.in anti.deciſ.deciſio.ccj.

c ¶ C. inquiſitionis. Roff.cuius fuit ferè tota pars ſuperior eo.ti.in prin.hoc fatetur,ſed reſiſtit dicentibus q̃ inquiſitio iure canonico ſit inuenta.

d ¶ Licet Heli.Sed illud ſcripſi in decr. qualiter . ñ . ſuper verſi.periculo.

e ¶ Matrimonialiter copulati . Hodie ipſo iure ſunt excõmunicati,ſi ſcienter contraxerunt, per cle.eos,qui de conſang.& affi.
ADDE, quòd voluit Roma.cõſi. cccvj.

In inquiſitione qualiter ſit procedendum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Inquiſitor debet ſad locum, vbi fieri debet inquiſitio,perſonaliter accedere.
2 Inquiſitio fieri poteſt aliquo impetrante & proſequente inquiſitionem.
3 Inquiſitio qualiter fieri dicatur tã in capite , quàm in membris.
4 Lis conteſtata an ſit neceſſaria,vbi fit inquiſitio generalis ſuper diſpoſitione eccleſiæ , tam in capite quàm in membris.
5 Inquiſitio ſuper exceſsibus alicuius perſonæ ſingularis,qualiter fieri debeat.
6 Inquiſitionẽ contra ſingularẽ perſonã proſequens an dare debeat libellum,aut litem conteſtari.
7 Priuilegium bonæ famæ præſtantius eſt,q̃ malæ.
8 Probatio infamiæ quod, & quales teſtes requirat.

¶ Accedens. Super hoc vide decre. ſtatuimus. ñ. de off. de le. lib. vj. vbi terminatur, quando ex forma cõmiſsionis terminatus eſt locus, & non poteſt fieri in loco: ſi autẽ per ſtatutũ inquiſitio fieri debet in loco maleficij & maleficium inchoatũ fuit in vno loco & terminatũ in alio, puta captus homo ad prędam & ligatus ſuper equũ: ductus ad alium locũ fuit & ibi ſpoliatus veſtibus & equo, quis dicatur locus maleficij, diſputauit Iaco. But. hanc quæſtionẽ, quæ incipit, ſtatuto ciuitatis: & tenet, per l. vna eſt via. ff. de ſerui. ruſt. prædi. ꝙ ſicut eſt vna via, licet per plures fundos eatur, ſic vnus ſit locus maleficij, licet per plures villas protendatur. Item, vt dicit, ſicut ſi per modicum tractum quouſcꝙ duraſſet, diceretur per locũ vnũ. Idem ergo dicẽ in lõgo tractu. ff. de fun. inſtr. leg. l. ſi. vt pro loco maleficij totus ille locus ſit cõſinandus. ff. de cenſi. l. forma. & ſic quacũcꝙ loci parte fit inquiſitio, ſeruanda ſit forma ſtatuti. Ad hoc. ff. de furt. l. vulgaris. quæ habẽt de pœ. diſt. j. poſt prin. Ad idem de acqui. poſſeſſ. l. iñ. in prin. Inducit etiam, ꝙ tractus extẽſus de tẽpore ad tẽpus vnicus eſt, non diuerſus. ff. de preca. ſed ſi manente. & de arbi. ſi cùm dies. Sic ergo locus extẽſus dicetur vnus, nõ diuerſus, vide l. qui de crimine. C. de accu. & quod ibi no. in ſi. iñ. gl. & quod ibi no. Cy. in iij. q. ADDE, ꝙ ſi per ſtatutum conceſſa eſt iudici poteſtas inquirẽdi, ꝙ ſi duo vel plures habent domicilium in illa ciuitate, & ibi faciant tractatum de aliquo maleficio ꝑpetrãdo in aliquo alio loco, quod deciui. cꝫ mili. l. vnica. in auẽ. de admini. §. inſuper hoc iubemus. col. vij. xxij ñ. diſt. illud. extra, de elec. ſcriptũ. verſus prin. & c. poſt cꝫ. cũ ſuis cõcor. quòd ſi cõmodè nequeat ad locũ accedere, vocet ad ſe infamatũ ad aliquem locum idoneum & ſecurũ: vt
a extra, de app. ex parte. vt lit. nõ conte. accedẽs. ñ.[a]
2 ¶ † Cùm igitur inquiſitor ad locum venerit, diſtingue, vt prædixi. Nam aut procedit aliquo impetrãte & proſequẽte inquiſitionẽ: vt extra, de re iudi. cùm I. & A. & de ſimo. licet. & de accu. cùm oporteat. Aut ex officio, ſ. cùm prẽlatus frequẽtibus excitatus clamoribus deſcẽdit ad inquirendũ de exceſsibus ſubditi: vt j. ver. porrò. ¶ † Si igitur aliquo
3 proſequente: aut inquiritur ſuper ſtatu monaſterij b
b ſeu eccleſiæ, tã in capite, cꝫ in membris:[b] vt in præ. c. cùm I. & A. & de accuſ. qualiter. j. Aut ſuper exceſsibus ſingularis perſonæ: vt in præ. c. licet. ſi ſuper ſtatu eccleſiæ: tunc citabitur tam is, qui proſequitur, cꝫ is, cõtra quos inquiriť: puta abbas vel eps ſiue monaſterij, vel eccleſia, de cuius ſtatu quæriť: & clerici ſeu canonici & monachi ipſius monaſterij vel eccleſiæ infamatæ: & partibus præſentibus proponet is, qui proſequiť, ſeu proſequi impetrauit: qualiter monaſterij eſt infamatũ ſuper talibus criminibus apud bonos & graues: & hæc infamia ad ſuperiorẽ frequẽtibus puenit clamoribus. quare ipſis inquiſitoribus per eũ inquiſitio eſt cõmiſſa: vnde ſupplicet ꝙ in ipſa inqſitione procedãt via regia, ſolũ Deũ habẽtes præoculis: & ſine perſonarũ acceptione, iuxta traditã eis formã: vel ſi eſt ordinarius, dicat iuxta formã iuris. extra, de reſcri. cũ dilecta. extra, de acc. qualiter. j. ſciẽtes ꝙ nõ minus, cꝫ iudicabũt, iudicabũtur: imõ qua mẽſura menſi c
fuerint, remetieť eis, & in quo iudicio iudicauerint, iudicabitur eis, iuxta illud, Nolite iudicare. ſupple d
perperã: & nõ iudicabimini. ſicut hæc legũtur extra, de acc. qualiter. j. extra, de ele. cùm inter vniuerſas. in ſi. ij. q. j. Deus omnipotens. xxiij. q. §. j. circa mediũ. C. de iud. rem nõ nouã. verſ. etenim. & legat literã cõmiſsionis. Vel ſi inquiſitor ſit ordinarius, crimina corã eo verbo proponat: vel det libellũ, in
c quo præmiſſa proponat, ſecũdùm Roff.[c] ar. extra, de offi. dele. cùm in iure. Verùm pars altera cùm ꝓ exceptiones, ſi quas habet cõtra illũ, ſi poteſt proſequẽdo inqſitionẽ repellat: quod dic vt ſ. §. j. ver. e
itẽ is, cõtra quẽ. & ſeq. vel etiã cõtra inquiſitorẽ, vel cõtra reſcriptũ: vt in eo. §. in prin. & ferè per totũ. Quod ſi nõ poſsit: tũc inquiſitor faciat litẽ cõteſtari: & ab vtraꝙ parte iurari poſitiones, & articulos f
fieri, teſtes & inſtrumẽta ꝓduci, ſicut & in iudicijs fieri cõſueuit. Quod ſi pars; cõtra quã inqriť, ſit ante lit. cõte. abſens, poterũt recipi teſtes ſenes, & valetudinarij, & de quorũ morte vel abſentia diuturna veriſimiliter timeť: quos impetrator inquiſitionis voluerit producere ſecũdùm doctrinã traditã extra, vt lite nõ cõte. quoniã frequẽter. rñ. j. & §. j. & ñ. Quo facto inqſitores, ſi fuerint delegati, cãm remittẽt ad ſedẽ apoſto. ꝓſigẽtes terminũ perẽptoriũ partib⁹, quo ſe apoſtolico cõſpectui reꝓſentẽt: iuſtã dãte dño ſnĩam recepturis. quod dic vt ſ. de remiſ. §. videdũ. ver. demũ. ¶ † Sed certè ſalua Rof. re- 4
uerẽtia, d cùm inquiriť gñaliter ſup ſtatu, i. diſpoſi- d
tione ſeu ornatu eccleſiæ, tã in capite, cꝫ in mẽbris, etiã aliquo inquiſitionẽ proſequẽte, nõ eſt neceſſarius libell⁹, nec lit. cõte. extra, de teſti. cũ olim. Imò tũc de plano procediť & ſine ſtrepitu: vt extra, de accu. olim. cꝫuis ibi de inqſitione regulariũ loquať.
e Ex quo etiã patet ſecũdũ Vin.[e] ꝙ nec fiẽt interrogationes, q̃ ſuccedũt loco probationũ, quæ nõ habẽt fieri niſi poſt litẽ cõteſt. niſi in certis caſib⁹. qđ no. ſ. in ti. de interrogationib⁹. §. j. & quia is, cõtra quẽ inquiriť iurat, licet nõ ſemp, vt j. patet. Sed cũ agiť de alieno ſtatu eccleſiæ, ſ. an ſit libera, vel ſer-
f ua: tũc bñ fit litis cõteſtatio:[f] vt in præ. c. cũ olim. de proba. c. fi. Sed nec tũc exponẽtur aliqua capitula, vel crimina exprimẽtur: ſed lectis cõmiſsionis literis iurabunt plenã & merã dicere veritatẽ ſuper his, quæ ſciunt vel credũt, exceptis occultis, in ſua eccleſia reformanda, tam in capite, quàm in membris: & eod. titu. qualiter. j. §. fi. De quo iuramento dic

9 Infamiã probare volenti, an ſufficiat dicere, à duobus audiuiſſe.
10 Teſtis interrogatus ſuper alicuius infamia qualiter reſpondere debeat.
11 Teſtibus hincinde productis famam & infamiam probantibus, cui ſtabitur.
12 Infamia non dicitur propter dicta paucorum.
13 Inquiſitore permiſtim de infamia & criminibus inquirente, an ſeruabitur ordo iuris.
14 Inquiſitio contra prælatum qualiter, & à quibus fieri debeat.
15 Literæ alicuius infamiam continentes, an ſint immediatè credendæ.
16 Prælatus quo caſu poſsit in inquiſitione procedere, etiam nulla inquiſitione ſuper famã præcedẽte.
17 Superiori de aliquorũ ĩfamia, quo caſu ſit credẽdũ.
18 Reo cuilibet ſeipſum defendere permittitur.
19 Inquiſitores Deum habere debent præ oculis, & ſine acceptione perſonæ procedere.
20 Procedẽs in inquiſitione ex officio, nullo eam proſequente, qualiter ſe habere debeat.
21 Purgatio ſequitur inquiſitionem.
22 Prælatus dicens alicui, video te infamatum, &c. volo vt te purges, & ſuperſedebo inquiſitioni, an ſit audiendus.
23 Superior qua via in inquiſitione procedere debeat.
24 Inquiſitionẽ aliquo proſequente, an debeat is, contra quem inquiritur, iuramentum præſtare.
25 Inquiſitionem ſuper monaſterijs facere volens, quam formam tenere debeat.
26 Inquiſitionem in monaſterijs faciens, an interrogare debeat de temporalibus.
27 Inquiſitor debet eum, contra quẽ inquiritur, præſentem habere.
28 Inquiſitor delictorũ quam formam ſeruare debeat in criminibus & nominibus ſpecificandis.
29 Reus probare volens contra articulos, ſuper quibus contra eum inquiritur, an ſit audiendus.
30 Crimen plenè vel ſemiplenè probatum, qualiter ſit puniendum.
31 Inquiſitionẽ aliquo promouẽte, reo aũt defendẽte & negãte, an poſsit iudex in inquiſitiõe ꝓcedere.
32 Inquiſitore non ſpecificante, qualiter velit inquirere, an is, contra quem inquiritur, poſsit petere ſibi ſpecificari.
33 Inquiſitores regulares ex leui cauſa ab inquiſitionis officio remouentur.
34 Iuramentum de non dicendo veritatem, non eſt tenendum.
35 Inquiſitor, cui à ſede Apoſtolica mãdatur, vt procedat de plano, ſummariè, & ſine ſtrepitu iudicij, an teneatur iuris ordinem ſeruare.
36 Inquiſitor apoſtolic⁹, cui mãdať procedere ſine figura iudicij, an teneatur ordinẽ iudiciariũ ſeruare.
37 Inquiſitio diuerſimodè conſideratur. & nu. 39.
38 Inquiſitio diuerſimodè fieri dicitur.
40 Purgatio quo caſu potius ſit indicenda, quàm inquiſitio facienda.
41 In confirmatione epiſcopi ſemper fieri debet per ſuperiorem inquiſitio de meritis electæ perſonæ.

VIſo igitur de præparatoria, in qbus caſibus locũ habeat, nũc tractemus qualiter in inquiſitione ordinaria ſeu ſolẽni ſit procedẽdũ, ex quo de prẽparatoria eſt in prẽcedẽtib⁹ prælibatũ. Sup quo notãdũ eſt, ꝙ inquiſitio ſit qñcꝙ aliquo ꝓſequẽte ſeu ꝓmouẽte ipſam: qñcꝙ verò ſit ex ſuperioris officio, fama quaſi deferẽte, vt iam dicã. ¶ Volẽs igiť inqrere in quocũcꝙ de ꝑmiſsis caſib⁹, debet ꝑſonaliter ad locũ accedere, vbi inqſitio fieri debet, ſiue ſit ordinari⁹, ſiue delegat⁹, & loca & ꝑſonas ſubijcere oculis: vt ff. finiũ regũ. l. ſi irruptione. extra, de accu. cũ dilectus. & c. qualiter. ñ. prope prin. & c. fi. & ñ. q. j. Deus. ibi: deſcendã inquit, &c. de reſcr. c. cũ dilecta. Alibi enim nõ põt de vita & cõuerſatiõe alicuius meli⁹ inquiri, cꝫ in loco vbi infamatus degit. Nã ibi poteſt inſtructio fieri: & non documẽta præſtari. Hoc probatur C. vbi de cri. agi opor. l. ſi. C. vt oẽs iud. tam

inde perpetratur quod iudex domicilij nõ poterit inquirere de tali maleficio, vt cõſuluit quidã cõtemporaneus Bald. doctor egregius do. Phili. de Caſulis de Regio, cuius cõſilium eſt inter conſi. Bal. ccxiij. li. iij. & vide Bal. conſi. c. v. lib.
¶ Tam in capite cꝫ in mẽbris. Adde videndum Old. cõſi. cclxxviij. inci. licet cꝫtum. vbi examinat an quando fit inquiſitio cõtra abbatem, debeat fieri ſicut in alijs regulariter fit, & non ſicut contra monachos, vel ſi ſicut fit generaliter tam in capite, cꝫ in membris. Et de materia vide per Cardi. zabarel. in c. ad petitionem. de accuſa. Henri. Ferran.
¶ Secundùm Roff. vbi ſ. in v. mẽbro.
¶ Reuerẽtia. Qui tamen bene fatetur ꝙ decre. cùm I. & A. obſtabat. Nam ibi erat expreſſa nota impetrãtium, & tamen lite non cõteſtata proceditur hoc proſequiť vbi ſ. in quinto mẽbro.
¶ Secundùm Vin. in decre. qualiter. in princ.
¶ Litis conteſtatio. ſecũdùm Vin. eo. titu. qualiter. j. in princ.

dic vt ſ. de teſt. §. ſequitur, ver. porrò. & poſtmodum interrogabuntur, prout habes eo. ti. §. nunc tractandũ. ver. porrò. vſq; in fi. §. Itẽ tũc qua leſcunq; teſtes admittũtur. quod dic vt ſ. §. j. ver. hoc etiam no. oportet tamen tunc infamiam præcedere, ſ. eccleſiã eſſe in malo ſtatu, vt in præ alle. c. qualiter. Et dicũt quidã q; ſi ſolus ꝑlat⁹ diffamat⁹ ſit, fiet inquiſitio de omnibus ſiue ſuper ſtatu eccleſiç: quia capite langueſcente, facile reli quũa corporis membra inficiũtur. vj. q. j. c. ex merito. ver. capite. & ſi lan guor nõ fuerit curatus in capite totum corpus morbus muadit, vt ñ. q. vij. ſicut inquit. & totus familiæ ſtatus mutabit ſi quod requirit in cor-
a pore, non inueñetur in capite. vt lxj. diſtin. miramur.[a] ¶ †Si autem inquiritur ſuper exceſsibus alicuius perſonæ ſingularis aliquo inquiſitio nem proſequente, cuius nomen eſt reſcripto inſertũ: tũc primò citabit is cõtra quẽ debet inquiri: & contradicens admittetur, vt C. lib. x. de bo nis va. l. ſi tibi data copia reclamãdi &c. & fiat ei copia reſcripti. & iꝑm impugnabit ſi voluerit vt dixi ſ. & quæretur ab eo, an ſit infamatus ſup
b tali crimine: & ſi confitetur bene eſt: & tunc ſcđm Rof.[b] procedet ſine libello & lite non conteſtata. extra vt lite non cõteſt. qm̃. §. ſunt & alij. & de re iudi. cũ I. & A. & de accu. c. fi. ſed exponent illa capitula ſup q̃-bus debet inquiri, & dabit ei facultas defendendi ſe: & dabunt ei noꝛa teſtiũ, & dicta eorũ ſunt ei publicanda & de eis copia facienda, vt ſe de fendere poſsit, & proponet exceptiones & replicationes tam in prin-cipali, q̃ cõtra teſtes, vt ſ. §. j. ver. itẽ põt. ne dicendi falſum teſtimoniũ materia præbeat: alioquin appellet, vt extra de accu. qualiter. ñ. §. debet aũt, & c. olim. §. ſi verò. & c. inquiſitionis. v. q. ñ. ſi primates. ff. de edẽ. l. j. §. edẽda. Proponet etiã excuſationes, ſi quas habet, vt eo. ti. cũ dilectus.
c Gof. verò & alij[c] dicunt, & bene, †q; vbi aliquis proſequit inquiſitionẽ
6 cõtra ſingularẽ perſonã: tunc dabit libellus, & fiet litis cõteſtatio, & ſeruabitur ordo iuris. ar. in præalle. c. qualiter. ñ. & no. extra de purga. c. cũ dilectus. & ideo hic ꝓcedit, vt ſ. ver. ſi igitur. vſq; ibi, ſed certè &c. Sed vbi iudex ex officio ꝓcedit nullo⁹ ꝓſequẽte: tũc edet illi capitula, vt in præ. §. debet. & j. §. proxi. Differt em̃ inquiſitio quæ fit ꝑ ſingularẽ pſo
d nã ab illa quæ fit tã in capite q̃ in mẽbris, ſeu ſuper ſtatu eccleſiæ[d]. Nã in hac quæ fit cõtra ſingularẽ perſonã, & ſingulariter requirit ordo qui habet & no. extra de accu. qualiter. ñ. In illa verò ꝓcedit de plano & ſi ne ſtrepitu, vt extra de acc. c. olim. Item in hac teſtes tantũ legitimi ad-mittunt: in alia verò tales quales in eccleſia inueniunt, vt ſ. §. j. ver. hoc etiã no. Itẽ etiam non procedit eo contra quẽ inquirit abſente: niſi per contumaciam ſe abſentet, vt in præ. §. debet autẽ. & xj. q. iij. eorũ. & j. dicã. Quod ſi ille negauerit ſe infamẽ priꝰ de hoc cognoſcet, vt extra eo. inquiſitionis. in fi. quia per negationem res ſit dubia, vt C. quibus ad liber. procla. non li. l. iij. extra de teſtibus cog. c. iij. nec prius ſuper crimi nis probatione cognoſcet, donec eum conſtiterit eſſe infamem, vt ſ. §. j. verſicu. item quod non ſum. & ſ. §. proxi. in fin. niſi in caſibus qui no. j. verſi. in ſumma. & ver. cęterum. & ver. hoc autem. Dic vt ibi. Alioqn appellet, vt eo. titu. cũ oporteat. & c. qualiter. ñ. & j. de ap. §. ñ. ver. cæte rum. Si enim reciperentur teſtes ſimul ſuper crimine & ſup infamia, ſæ pe ei qui inquiſitionem proſequitur, contingeret infamia, vt ſic ad pro-bationem criminis admitteretur, de quo quis infamatus nõ eſt. quod eſ ſe non debet. extra de purga. cano. accedens. & ſi actor probet illũ infa
7 mem, ipſe poteſt ſe probare bonæ famæ: arg. ñ. q. vj. omnibus. in fi. extra de præſum. cùm in iuuentute. ¶ †Nã prę̃ſtã tius eſt priuilegium bonæ q̃ malę famę. argu. extra de accuſa. licet. in fi ne. Secus puto vbi ex officio proceditur, vt j. verſi. hoc autem ſciaꝭ.
8 ¶ †Super probatione autem infamiæ recipientur duo vel tres teſtes bo næ famæ. iij. q. iij. verſi. Item vbi numerus. extra de teſtib. tam literis. et in præalleg. c. inquiſitionis. in fi. & hi debent dicere illum infamatũ ſup certo & graui crimine apud prouidos & diſcretos ſeu honeſtos viros, vt eo. ti. qualiter. ñ. prope prin. quos etiam nominabunt q̃ uis nõ inter-rogent. Aliter enim ſciri nõ poſſet, an ſint honeſti, an maleuoli. Inno. tñ iij. dicit ſufficere ſi teſtes dicunt illum infamatum. Sed ſi interrogentur tunc debet dicere apud quos. & niſi tunc aſsignent non videntur red-dere bonã rationẽ dicti ſui. Et ſi quæratur à teſte quomodo ſcit quòd apud illos eſſet diffamatus vel potius ſuſpectus, quod ſufficit dicere: ar-gu. ñ. q. v. omnibus. prope fi. debet dicere: quia propter hoc alij vitabãt eius familiaritatem. xxvij. q. j. ſępe. lxxxvij. diſtin. negotiationem. vel quod hoc ab eis audiuit. Alij autem dicunt quòd etiam nullis perſonis expreſsis ſufficit ſi teſtes dicant, q; rumor & infamia eſt in vicina: pars tamen altera poterit probare quòd apud viles vel maleuolos eſt hęc in famia vel ab eis orta eſt: quo facto inquiſitio non ꝓcedet. argu. xj. q. ij.
9 ¶ †Item cũ præ. decre. qualiter. dicat prouidis & maleuolis: ſufficit à duobus audiuiſſe: quia pluralis locutio &c. vt in præal. verſi. itẽ ibi nu-merus qui eſt ff. de teſti. vbi. Veruntñ nõ ſufficit teſti volẽti ꝓbare in-famiã dicere q; apud duos ſit ſuſpectus: imò oportet eũ in ſuo teſtimo nio adñcere, q; hoc ipſum, ſ. eũ cõtra quẽ agit crimẽ cõmiſiſſe pars ali-qua viciniæ acclamat. & hoc dicit præal. decre. qualiter. dũ dicit q; illi ꝓ uidi & honeſti debẽt dicere q; clamor irruit. Et ad idẽ ñ. q. iij. ꝓsbyter ſi. extra de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ. extra de purg. cano. c. ñ. Itẽ nõ ſufficit ſemel adiuiſſe ab illis ꝓuidis: imò etiã ſæpe audire debẽt hãc in famiã, vt ſ. §. j. ver. itẽ quod tantũ. & ſeq. Itẽ nõ eſt neceſſe q; oẽs teſtes ab eiſdẽ ꝓuidis audiuerint, ſed ſufficit q; ambo vel ab eiſdẽ audiuerint, vel à diuerſis. Itẽ ſufficit ſiue eo dem tempore vel loco audiuerint, ſiue diuerſis: q̃a cũ infamia tantũ ꝓbari habeat, ſufficit q; in hoc te ſtes cõcordẽt, videlicet q; ſit infamatus. ar. ff. de pe. hære. ſi quis lib. §. quoties. ff. de ꝓba. ſi arbiter. ff. de ędil. edi. l. j. §. eum. C. de iur. & fac. igno. cũ falſa. De hoc ſ. §. j. ver. quid ſi vnus. Nec eſt neceſſe q; in cau a fis ſcientię concordent cũ eas ꝓbare nõ teneantur. Vñ ſi à teſte quęrit quõ ſcis eũ diffamatũ: & ipſe rñ det: q̃a audiuit eos ſic loqui &c. quare haberet pro bare q; ab eis audiuit, vel quare haberet ſup hoc cũ alijs cõcordare: cũ de hoc nulli ſit q̃ſtio inter eos: b tũc aũt teſtes neceſſe habẽt concordare in tẽpore, & in loco qñ tps & loc⁹ ſunt de ſubſtãtia cõtract⁹. quę ꝓſequere vt ſ. de teſte. §. iã de interrogatorijs. c ver. itẽ de tpe. & ſeq. Alij dicunt: q̃a hi teſtes debẽt concordare, vt dicãt ſic: tali die audiuimus talem ru morem vel infamiam in tali loco, & à talibus vt pa d tet in his quę no. in præ. verſi. item de tẽpore. Vn-
e de Vin. not. extra de præſump. illud.[e] q; ſi vnus te ſtis dicit famã eſſe in vna parte ciuitatis, & alius in e alia parte ciuitatis eiuſdem: non probat fama. Eaſ-dem enim perſonas nominare debent. ñ. q. vlti. c. præſcripta. §. libellorũ. hoc tamen certum eſt q; li-cet debeãt cõcordare, vt dixi: nõ tñ ſemper tenent
10 de prædictis certũ quid rñdere. ¶ †Si em̃ quæritur f ab eo qñ audiuiſti ſi recordetur rñdeat. alioquin di cat non recordor: & nihilò minus valebit eius teſti-monium. Nunc̃q; enim inuenitur quòd diẽ vel ho- g rã dicere habeat. arg. ñ. q. viij. §. libellorũ. niſi dies ſit de ſubſtantia probationis, vt dixi. Itẽ etiam ſi teſtis audiuit pluries & in plurib⁹ locis, & à pluribus per h ſonis, de quibuſdã recordetur. & de quibuſdã non, debet dicere, ego audiui hoc in tali loco. & in q̃buſ-dam alijs. Item tali tempore & alijs temporibus, & tali, & etiam à quibuſdã alijs. Et ſic propter adie ctionem generalem præſumit iudex eũ cũ alijs te-ſtibus cõcordare: ar. de pœ. di. j. periculoſè. extra de
f teſti. cũ tu. Hoc no. Papa in præ. c. qualiter.[f] Et iun
g ge q̃d no. ſcđm eũ in c. inquiſitionis. ad fi.[g] & c. cũ oporteat. vbi plenè no. Si aũt teſtes ſimpliciter di-cãt illum apud aliquos infamatũ, nõ ſufficit: cũ nõ ſint tãtę authoritatis quod ad hoc ſufficit ar. tamen contra in c. inquiſitionis. in fi. Item debet adñcere quòd non tacita, ſed clamoſa eſt infamia. adeo q; cri men quaſi faciat manifeſtum. Sed & ſi deponunt ſuper eo de quo infamia nõ præceſsit: nõ valet, vt
11 in c. inquiſitionis. rñ. j. ¶ † Quid ſi teſtes hinc inde producti probant famam & infamiã? Rñ. iudex at tendat qualitatem teſtiũ: & an vox cõis exterior cõcordet cũ fama vel infamia: & poſtmodũ ſuper
12 hoc arbitret. ¶ †Quid ſi plures teſtes dicunt eũ eſſe bonæ famæ, & pauciores malæ? Dixit Io. q; præua lent pauciores quo ad hoc, vt procedatur ad inqui ſitionẽ ſeu purgationẽ: tamẽ ꝓpter dicta paucorũ non dicitur infamia, vt in præ. c. inquiſitionis. in fi.
h Vin.[h] dixit & melius dicta pluriũ præferenda, dũ modo eã probent bonã, ſicut illi malã. arg. prę. c. li-cet. in fi. & ñ. q. v. omnibus. in fi. lxxxj. dis. clerici. in aut. de mona. §. cogitandũ. Hęc aũt ꝓbatio bonæ famę locũ habet priꝰ q̃ ſup veritate criminũ inq-rat, vt ſ. poſtea verò locũ non habet niſi adminicu
13 lum prę̃ſtãdo. iij. q. iij. ver. item ſępe. ¶ †Quid ſi in quiſitor permiſtim inquirit de infamia & de crimi nibus? Reſpõ. nõ ſeruatur ordo iuris. Nam infamiæ inquiſitio prędere debet veritatis cognitionem, nec debet proceſſus tali ꝓmiſtione confundi, ſeu intricari. extra de reſcri. cùm dilecta. §. pe. extra de iudi. exhibita. §. j. & fi. Ibi etiam nota q; ſecũdò de bet ſimul cognoſci de principali, & de exceptioni bus cõtra inquiſitorẽ vel proſecutorem ꝓpoſitis vel alijs, ſed primò de exceptionibus cognoſcetur.
14 ¶ †Porrò vbi de prelato agit, inquirẽdũ eſt de eius infamia à capitulo & canonicis: & ſi apud eos non reperitur infamatus, nõ videt vlterius eſſe ꝓcedẽ-dum. ar. extra de prę̃ſum. c. quoſdã. & c. quanto. ex tra de elect. poſtq̃. & in p̃. c. qua. r. rñ. j. ver. debet. Hæc ꝓſequere ſcđm Papã, vt no. extra de accuſa.

¶ Miramur. De hoc ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. de accu. cũ dilecti. in prin.

¶ Scđm Roffre. vbi ſ. in quinto mẽbro, poſt prĩ.

¶ Et alij. Vin. eo dẽ titu. qualiter. ñ. in prin.

¶ Statu eccleſiç. De hoc ſcripſi ĩ c. qua. r. ñ. ĩ j. gl.

¶ De p̃ſump. illud. Et huic dicto erat coniun ctũ q̃d habet j. de not. cri. in fi.

¶ In p̃d. c. qualiter. ſup verſ. honeſtis. in princi.

¶ C. inquiſitiõis. in fi. ſolue vt ibi ſcripſi ſup vl. gl.

¶ Vin. dicit Tã. etiã & Hoſt. vt ſcripſi in decre. cũ oporteat. ĩ gl. no. licet. vbi viđ in fine. quo caſu vtraq; opin. ſit vera.

ADDE quòd Bal. cõſi. xxix. j. lib. dicit q; ꝓba ta bona fama & mala, q; bona p̃-põderat: q̃a habet ꝑſumptionẽ naturalẽ ꝓ ſe, vt l. ſi mater. C. ne ex deli. defunc.

✠ADDITIO. Adde tu q̃d eſt cõſ. lxxix. ĩci. ꝓ ponit. in v. vol. & vide lati⁹ per eundẽ Bal. cõſil. cccl. ĩci. q̃rit. in iij. volu. vbi pul chrè tradit q̃n bona fama tol-lat malã, & ecõ-tra. & đ ꝓbatio ne famę, & qua-liter teſtes de-beãt deponere & reddere rõnẽ etiã nõ ĩterroga ti, vide Soc. cõſi. liij. inci. viſa bre ui narratiõe. col. pe. ĩ iij. vol. & p Phili. Cor. cõſil. cxcvij. ĩci. viſa ĩ quiſitiõe. col. v. verſ. attẽdit. ĩ ij. vo. vbi an ꝓba ta bona fama eli dat ꝓbatio ma-læ famæ. Hẽr. F.

a ¶Erant inimici. Si addidiſſet Papæ fide dignorum, quæſtio videretur non dubia. Sed diſtinguas verba aſſertiua à narratiuis, vt dixi in decre. cùm opporteat. poſt prin. in decre. Papæ. de priuile. libr. vj.

b ¶Acceſſorium. Præparatorium.

c ¶Terminum ꝓfigat. Præcedens ratio nõ cõcludit hoc dictum: ſed non dari illũ terminũ ſuadet etiã Ber. in decreta. qualiter . ñ. in fin. j. gloſſ. ſed decre. inter de pur. cano. in j. gloſſ. nõ ſuadet id. Puto aũtquòd author intellexit, quòd quia poterat illud tempus inutiliter labi: ideo erat omittendũ. Quod cõcedo, vbi mora eſſet periculoſa. Sed aliã rationẽ meliorẽ poterat inducere author: quia poſſet ſubmitti accuſator amicꝰ cũ q̃ colluderetur: ſed timor taliõis tollithãc fraudẽ. ſed in locis vbi non ponit, pullulabat fraus illa. bo nonię erat ſtatutum, quòd non probans accuſa. condemnabitur in viginti ſoli. ſe a piſsime inquiſitiões poteſtatũ b impediebantur per tales accuſationes: propter quod ſuperadditum eſt ſtatutũ, quòd per accuſationem non ceſſet inquiſitio, ſed procedatur ſup vtraq;. Iuſtificat hoc Mar. de Fano, q tenuit probationem crimi nis factã per inquiſitionem, nõ impediri per ſuperuenientẽ acc. non probatã. At qđ principaliter inducit l. in ãbiguis. §. j. ff. de reg. iur. per hunc modũ, q̃ licet per præcedentẽ acc. impediret inquiſitio & eius ꝓbatio ſubſecuta: illa tamen, quę ꝓceſsit, nõ. Optimè facit clemẽ. de elect. cõſtit. in fi. tamen cõcor. vltima glo. Ad hanc partẽ inducit omninia iura, quę volũt maleficia puniri. & q̃ iudicibꝰ hoc cõgruit: inducit quod p̃dixi, qñq; accuſationẽ & colluſionem fieri, vt reus abſoluat. ad quã colluſionẽ vitandã prouidẽt iura: vt patet ff. de inofficio. teſtamẽ. ſi ſuſpecta. C. de liti. auct. nunc ſi hæres. de ꝓcurato. c. ñ. in fi. li. vj. & ca. ſi quid. ff. eo. l. Paulus. ff. de iureiuran. eũ, qui. §. in populari bus. plus ad propoſitum: quia etiam abſolutio ab accuſatiõe facta per colluſionem, etiam hoc probato, non impedit ſecundam accuſationẽ. C. de accuſatio. ſi quis homicidiũ. ff. de pręua. l. iñ. & not. ñ. quæſtio. v. habet hoc proprium. & extra, de accuſatio. de his. ſi poſt abſolutionẽ reſiſtet colluſioni. fortius ergo prius: quia multa impediunt fienda, quę nõ dirimunt facta, C. quando li. ab emptio. diſc. l. j. extra, de reg. ad apoſtolicam. Dicit etiam ad caſum benefacere l. ñ. C. de abo. Idẽ lex, ea quidẽ. & l. fin. C. de accuſatio. Nam ſi in inquiſitione, quę fit per officiales, nõ fit inſcriptio: ergo nec accuſatio, ĩ qua neceſſaria eſt inſcriptio. Nec ob. extraordinariũ cũ ordinario nõ cõcurrere, ff. de mino. in cauſę. qa illud qñ extraordinariũ eſt contra ius commune. ſi autem eſt ſecũdũ ius commune, vnum per aliud non tollitur. ff. de public. l j. §. vnde quærit. vbi hoc not. ſed accuſatio & inquiſitio ſunt ſecũdũ ius, & ad eundem finẽ

15 cùm oporteat. ¶††Hoc autem notãdum eſt, quòd vbi in literis inquiſitionis dicitur, tali ſignificante accepimus, q̃ talis ſit grauiter de tali crimine infamatus. ſemper iudex de p̃cũ veritate cognoſcet, ſ. an ſit diffamatus. xxv. q. ñ. & ſi nõ cognitioe. extra, de reſcrip. ſup literis. Si verò nil ibi de infamia dicitur: ſed dicitur talis contra talem propoſuit quòd talibus criminibus ſit irretitus: ideo ſuper his inquiras &c. nec tunc iudex ſubitò ad inquiſitionẽ ꝓcedet. Cũ enim iſte bonæ famæ ſit, dictã inquiſitionẽ impetrans eius famã in aliquo non denigrat: licet ſuperiorẽ ad committendã inquiſitionẽ moueat. & ideo prius de infamia inq̃ret quã ſi inuenerit, procedet: alioquin papã cõſulet: vt in prę. c. cùm oporteat. ſuperior tñ hic nõ caſſabit inquiſitionẽ factã, infamia non inuenta: in præcedenti verò caſu ſic.

16 ¶††Quid ſi in reſcripto nõ fiat mentio de aliq̃ nunciante: ſed dicitur, ad audientiã noſtrã peruenit? rñ. tũc põt procedere nulla inquiſitione ſup fama p̃cedente. Cũ em̃ hoc poſsit ipſe p̃latꝰ: vt in prę. c. qualiter. ñ. & lxxxvj. di. ſi qd. & ñ. q. v. omnibꝰ. pari ratione poterit & delegatus: vt in prę. c. ſuper literis. iuxta fi. & vides ſ. §. j. verſic. porrò. melius tñ faciet q̃uis ad hoc nõ teneatur, q̃ conſulat papã, ſi viderit falſum ſibi fuiſſe ſuggeſtum.

17 ¶††Quid ſi in lr̃is dicitur, multorũ clamor ad nos peruenit. rñ. tũc ſuperiori creditur, nec amplius de fama quæritur ſed ſuper principali inquirit, licet nõ ſit infamis, ſcđm quoſdã. & facit ad hoc qđ no. ĩ p̃. ver. porrò†. Vincen. & Tãcr. cõtra: nec ſcđm eos fiet tũc inquiſitio niſi prius de infamia probetur: quia poteſt eſſe q̃ falſum eſt dño papæ ſuggeſtũ vel quòd denunciãtes erant inimici.

a ¶Sed quomodo in præmiſsis casibus cognoſcet de fama, cùm non ſit ei cõmiſſum. ff. de iudi. de qua re. Rñ. imò eſt tanq̃ acceſſoriũ b. commiſſum: extra, de offi. dele. præterea. ff. de iuriſ

18 di. om. iu. l. ñ. ¶††Probata verò infamia, ſup principali procedatur: & ſi proſecutor ſuam intẽtionẽ probet, reus puniatur: vt dicam j. §. proximo. alioquĩ ipſa puniet: vt extra, de calum. c. ñ. C. de accuſa, l. ſi. & ñ. q̃o. iñ. qui nõ probauerit. ſed reo purgatio competere videt ſecundùm ea, q̃ no. j. verſi. quod ſi crimẽ. ſed & probata infamia reus ſe poterit defendere: vt ſ. §. j. prope finem. item ſi petit. ibi: verum ſi P. & j. verſicu. quid ſi reus. & ſeq.

19 ¶††Inquiſitores quoq; deũ habeãt præ oculis, & ſine acceptiõe procedant: eod. tit. qualiter. j. nec à reo exigant iuramentum: quia non tenetur contra ſe iurare: vt ſ. de poſitio. §. vñ. verſi. xix. Sed promouẽs inquiſitionẽ teſtes & probationes inducat. ſecũdũ Tan. Gof. &

redeũt. ſcilicet ad puniẽda maleficia: ergo cõcurrere poſſunt. ff. de adul. l. ñ. idem Cy. in l. ea quidem. C. de accuſa. in vlt. q. Et ſciendum q̃ Frãc. Mat. in q. quæ incipit iudex habens merum. refert fratrẽ ſuũ dñm Nicolaũ tenuiſſe, vt ſ. q̃ iudex ſuper vtraq; procedit per prę. l. ſi ſuſpec. ff. de inof. teſt. & ꝓ præ. l. ñ. C. de abol. cũ eius interſit omni via qua põt veritatem habere. C. de edẽ. l. is apud quẽ. Ad l. in cauſæ. rñdet vt ſ. Hoc autẽ intelligit, etiã ſi nõ ſit præſumptio de pręuaricatione accuſantis. Fortius ergo qñ præſumptio eſt de hoc. Vbi aũt haberet certitudo iudex illũ repelleret. ff. de libe. ho. exhi. l. iñ. §. hoc ĩterdictũ. ff. de ſuſpec. tut. l. tutor. §. tutor. tamẽ vna fiet cõdẽnatio q̃ fieri poterit ex illa via qua meliꝰ eſt ꝓbatũ. ff. de lib. agnoſc. l. ſiue. §. qđ ſi hoc iꝑm. & quorum leg. l. j. §. qa autem. ff. naut. caupo. l. licet. §. ſi ex vtraq;. tñ conuictũ poterit iudex cõdemnare vel abſoluere. ff. de lib. & poſthu. l. Gallus. §. ille caſus. ſcđm Guid. de Su. ſup l. ſi qs in hoc. C. de epi. & cle. & in quæſtione ſtatutorũ in litera O. tenet ſuperueniẽte accuſatore inquiſitionẽ ceſſare per legem prædictã in cauſę, ſecũdũ princi. ff. ad municip. l. ñ. in fi. ff. de eden. l. quædam. in princip. ff. de car. edi. cũ

Rof. arg. C. de eden. l. qui accuſare. Vbi verò nullo proſequente, ſed ex ſuperioris officio inquirit: tũc iurabit propter infamiam cõtra eum ortã, vt extra de purga. cano. c. j. & c. quoties. & đ accuſa. cùm dilectus. & c. ſi conſtiterit. vbi de hoc. & ñ. q. v. præſbyter ſi. & c. omnibus. ad fi. & j. verſic. hac igitur.

20 de hoc no. ſcđm Papã extra de cõfeſ. c. ñ. ¶††Porrò ſi proceditur in inquiſitione ex officio nullo eam proſequẽte vel promouẽte ſeu impetrãte: puta qa ordinarius frequẽtibꝰ clamoribus excitatus, quos nequit vlterius ſine ſcãdalo diſsimulare, vult deſcẽdere ad inquirendum de exceſsibus ſubditi, vt extra de accuſa. qualiter. ñ. & de ſymo. licet Heli. & de collu. deteg. in tantũ. ñ. q. j. Deus omnipotens: tunc epiſcopus vel ſuperior prefiget terminũ volentibus accuſare, & ſi quis apparuerit legitimus accuſator, illum audiat, & procedat prout dictum eſt ſ. de accuſa. §. j. Hoc probatur extra de accuſa. c. accedens. xv. q. v. c. j. extra de purga. canoni. ex tuarum. ñ. q. v. omnibus. Poteſt etiam tunc ſi velit purgationem indicere, in qua etiam ſi defecerit, punitur, vt in præ. c. accedens. & extra de vita & hone. clerico. tua. quòd ſi nullus appareat accuſator, vel appareat ſed repellitur obiectu exceptionis alicuius, vt ſ. in titulo de accuſatore . & mala fama erubeſcat: tunc epiſcopus vocatis eccleſiæ ſuę canonicis ad inquiſitionem ſub forma infràſcripta procedat, vt extra de accuſa. qualiter. ñ. ꝓpe princ. & in præal. c. licet Heli. lxxxvj. di. ſi quid verò. ¶Quòd ſi contra aliquẽ abbatẽ inquirat: aliꝰ abbates illius diœceſis vocentur, vt xviñ. q. ñ. ſi quis abbas. Verũ qa poſſet eſſe quòd nullus accuſator apparet: qa periculoſa eſt accuſatio, vt ñ. q. iñ. qui non probauerit. & eſt il laudabile genus intentionis, vt ñ. q. vñ. ſi quis eꝑs. tutius eſt quòd inquirat q̃ quòd prędictum termi

c num præfigat. ¶††Sed quid ſi reus dicit nolo q̃ inquiratis, ſed terminum accuſare volentibus præfi-

21 gatis: & accuſatore deficiẽte paratꝰ ſum me purgare? Rñ. nõ debet audiri. nã purgatio ſequit inquiſitionẽ. ar. extra de purga. ca. inter ſolicitudines. ñ. q. v. habet hoc propriũ. & extra de vita & hone. cle. tua. Sed opponitur: nã id quod reus petit, eſt ordinarium: quod verò dicit volens inquirere, ſcilicet inquiſitio eſt extraordinarium: vnde videt ordinarium prędere debere, vt ñ. q. j. multi. ad finẽ. & ff. de mino. in cauſæ. ſecũda. Sed dico: qa ex quo reus infamatus eſt prelatus iure ſuo poteſt inquirere, vt ſæpe dictum eſt, & ſatis eſt ordinaria inquiſitio accuſatore non apparente. extra de accuſatio . ſuperhis. Et in hoc concordant Do. Vincen. d Goffre. &

d

ADDE vt per Io. de Ana, conſ. lix.

d ¶Do. Vincen. qui dicit in decre. ad noſtram. iñ. de iureiur. q̃ inquiſitio requirit veritatem: purgatio probationem. Dicebat etiã hoc dictũ maxime in crimine enormi procedere per prædictã decre. inter. indubitanter teneas q̃ iudicẽ volentem inquirere nõ excludit oblatio purgatiõis per decre. ad noſtram. de proba.

ADDE vt per Ro. conſi. cccl j.

a do.meus.[a] ¶†Quid si prelatus dicit, video te infamatum: & inquisitio
22 multa habet diffugia, volo vt te purges, & superstedebo inquisitioni? Di-
b Vincen.[b] eum audiendũ quacunq; via citius poterit attingere criminis
veritatem seu pœnã.xxiij.q.iij.ecce.ff.si cer.peta.quidam nec valet ap-
pellatio interposita ab eo, ne contra eũ inquiratur. vel ne visitet, vel ne
23 corrigat, vt ſ.de appel.§.ij.ver,xj.¶†Hac igitur via superior in inquisi-
tione procedat, accedat ad locũ vbi is cõtra quẽ inquiritur cõuersatus est,
vt dixi ſ.in prin.huius §.& postq; sibi de infamia cõstiterit.q̃d dic vt ſ.
eo.§.Illũ ad se vocet, dicens ei: Amice Deus omnipotens, vt nos à pre
cipitãdæ sententiæ prolatione compesceret: cùm omnia nuda & aperta
sint oculis eius: mala tñ Sodomę noluit audita iudicare: nisi prius mani
festè cognosceret quę dicebantur, vnde ait: Descendam scilicet mitten-
do angelos meos: & videbo vtrum clamorẽ: q venit ad me opere cõple
uerint, an nõ, vt sciam, scilicet tanquã iudex, vt iij.q.j.Deus. Cùm igitur
omnis Christi actio nostra sit instructio, vt xij.q̃o.ij.exemplum. cum
concor. ipsum concor quantum adest possibilitas immitari. Licet ergo
multa siniſtra de te pluries & à pluribus mihi sint à fide dignis & ido-
neis nunciata, quæ vrgente conscientia vlterius nequeo dissimulare: ea
tamen diuino ductus exemplo non ad plenum credo. nec me mouent
ad te condemnandum, nisi de ipsis prius mihi probatione constiterit lu
culenta. ſ.§.proxi.ver.vt autem.nã & si ille villicus, de quo in Euange-
lio legitur fuisset apud dñm infamatus quasi dissipasset bona eius: au-
diuit tñ à domino, quid hic audio de te? Redde rationem villicationis
tuæ. Iam eñ hoc probato non poteris villicare. Hęc omnia probant in
prælleg.c.Deus omnipotens.extra de accu.qualiter.ij.extra de postu.
prelato.c.j.in prin.lxxxvj.si quid verò.extra de symo.licet Heli.extra
de collu.deteg.in tantùm.& idcirco super his volo inquirere veritatẽ:
& tunc superior illi exhibeat capitula seu articulos super quibus inten-
dit inquirere contra illum. Certus enim debet esse reus super quo inqui
ritur contra eum: alioquin nisi copiam faciat: meritò ab eo poterit ap-
pellari. Quod dic vt j.de ap.§.ij.vers.cæterum. nec inqsitio debet fieri p
chartulę conscriptionẽ. nam & si aliqua sup quibus nõ esset infamatus
c cõtra eũ probaremus nõ esset propterea puniẽdus, [c] scd̃m Tã. Hęc pro
bant in præ.c.qualiter.§.debet autem.& c.inquisitionis.extra de ordin.
cog.c.ij.in fi. Deinde faciat reũ iurare: puta recipiet iuramẽta prælati &
clericorũ, si agitur de statu ecclesiæ infamatæ reformãdo, vel prelati.so-
lùm cùm est ipse solummodo infamatus, vt extra de accus.qualiter.j.et
24 c.cùm dilectus.extra de re iudi.cùm I.& A.¶†Hoc autem iuramentũ
inquisitor recipiet, si ei videbitur expedire, sed cùm aliquis inquisitionẽ
prosequitur: tunc non iurat is contra quem inquirit, vt ſ.ver.inquisito
res quoq;. Cuius iuramenti formam vide ſ.de teste.§.sequitur.versi.por
rò.vsq; in fi.§.& ſ.versi.cùm igitur. Post hoc interrogabitur, prout ha-
bes ſ.de teste.§.nunc tractandum.versi.porrò.& j.versi.proxi. Quod
si confessus fuerit, bene quidem. procedat enim ad pœnam. Si verò ne-
gauerit: tunc inquisitor inducat testes: & eos ad hoc si necesse fuerit co
gat, vt extra de testi.cogen.super his. licet secus sit in iudicijs ordinarijs,
si principaliter, vel incidenter de criminibus quæritur, vt eo.tit.dilecto
rum.reus etiam suos inducat, vt extra de accusat.c.cùm oporteat.xj.q.
iij.præcipuè.& argu.ij.q.v.presbyter. sed & eum qui denunciauit, vel
qui prosequitur seu promouet inquisitionem, faciet inquisitor iurare in
causa inquisitionis, vt in prælle.c.licet Heli.§.cõtra quos. licet secus sit
in accusatore: quia ex quo quis semel apparuit inter acusatores, nõ po
test amplius esse testis, vt extra de accusa.cùm P.¶Licet autem in præ-
alleg.ver.porrò.qui est in prę.§.nunc tractandũ. posuerim formã inqui
sitorij, vbi aliquo inquisitionem prosequente testes examinantur ad in
structionem tamẽ simplicium capitulorum, super quibus generaliter in
quiritur, cùm in monasterio regulariũ tam in capite q̃ in mẽbris ex me
ro officio inquiritur, supponamus. primò ergo circa substãtialia regulę,
sic est quærendum.

c ✻FORMA.¶†Vtrum monachi omnes ipsius monasterij sunt profes
25 si regulã & ordinem sancti benedicti. Item an seruent verã obedientiã
abbati & suis præpositis, sicut religiosi obedire tenent. Itẽ an aliqui mo
nachi proprietarij sunt in monasterio. Itẽ an continenter viuunt. Itẽ an
obseruat debito modo silentiũ in claustro & mẽsa & alijs debitis horis
& locis. Item an omnes semper & simul in refectorio comedunt, & ad
mensam legitur. Item an in refectorio carnes comeduntur. Item an o-
mnes in dormitorio simul dormiunt. Item an diurnum officium pa-
riter & nocturnum ordinatè in ecclesia horis competentibus celebratur
& vtrũ omnes cõtinuè ad horas veniunt. Itẽ an bene & continuè por-
tant habitũ monachalẽ. Itẽ an vtunt vestibus vel linteaminib⁹ lineis. Itẽ
an iacẽt induti vel nudi. Itẽ an iacẽt in fiſconibus vel culcitris. Itẽ an ob-
seruant bene ieiunia per ecclesiam & secundùm suam regulam institu-
ta. Itẽ an est ibi aliquis vagabundus, vel se secularibus immiscens nego
tijs. Itẽ an fiũt ibi aliqua indebitè & cõtra regulã beati bñdicti. Itẽ vtrũ
ibi fiãt capitula frequẽter, & qd in eis agit. Itẽ an scit q̃ abbas bñ pagat
officiũ suũ, & vtrũ aliqua faciat, vel cõcedat symoniacã prauitatẽ. Itẽ an
scit vel credit aliquid corrigendũ vel reformandũ in persona abbatis,
vel circa eius officiũ. Itẽ quot & quę officia sunt in ipso monasterio. Itẽ
an scit vel credit aliqd ad emendandũ, corrigendũ, vel reformandũ cir
ca personã sacristę, vel circa eius administrationẽ. Itẽ an circa pſonã &
officiũ camerarij vel prioris claustralis: & sic de alijs
officijs. Itẽ an officiales monasterij rationem red-
dunt de suis administrationibus: & cui, qñ, & quali
ter. Item res & bona dictorum officiorũ bene cu-
stodiuntur & administrantur. Item quot monachi
sunt in monasterio præter officiales. Item qui sunt
illi. Item an scit vel credit aliquid emendandum,
corrigendum, vel reformandum in A. conuersum.
Item an in B. Item an in capitulo: & sic omnibus
alijs monachis sigillatim. Item quot & qui sunt ibi
conuersi. Item si scit vel credit aliquid corrigendũ,
emendandũ, vel reformandum in A. Item an in B.
Item an in C.& sic de alijs omnibus conuersis. Itẽ
an scit, vel credit aliquid emendãdum, corrigendũ,
vel reformandũ in seipso: & sic quilibet de abbate,
& de oĩbus alijs, & de seipso interrogabit: & etiã
ipse Abbas de seipso & de quolibet alio iuxta pre
26 missa.¶†Postea verò circa temporalia sic interro-
gabitur. Item an monasteriũ est debitis obligatum
& quãtis & quibus. Item an aliqua bona eius sunt
alienata vel distracta. Itẽ an abbas tenet ad manum a
suam omnes possessiones monasterij. Item an ab-
bas bene procurat, & diligẽtes facit excoli eas. Itẽ b
an bona eius mobilia vel immobilia sunt pignori
obligata: & quæ, & quibus, & quare. Item an ab-
bas bene defendit, & diligenter iura monasterij.
Item in quantum ascendunt communiter prouen
tus seu reditus monasterij. Itẽ quot monachi pos-
sent inde viuere, si bene & legaliter administrarẽ
tur. Item quot sunt ibi modò. Item an est ibi soli-
tus numerus monachorum. Item an procurantur, c
vt decet in victu & vestitu. Item an prouentus cõ
uertuntur in vsus & necessitates monachorum, vel
in vtilitatem ipsius monasterij. Item an ibi seruа-
tur hospitalitas, & qualis. Item an est ibi infirma- d
ria: & qualiter infirmi ibi procurantur. Item an mo
nasterium abundat in blado & vino & lignis, &
alijs necessarijs. Itẽ an sunt ibi libri, vestes, cruces, e
calices, & alia vasa, & ornamenta ecclesiastica. Item
an personæ aliquæ suspectæ, vel contra honesta-
tem religionis ingrediũtur infra septa monasterij.
Item an scit vel credit aliqua alia in ipso monaste
rio in spũalibus, vel etiam tẽporalibus reformatiõe
seu correctione indigere. Sup oĩbus p̃missis exim
prouiso nulla p̃cedẽte deliberatione, interrogaui-
mus sigillatim abbatem & monachos sancti Pro-
culi Bonoñ. recepto pri⁹ ab eis simul in capitulo iu
ramẽto: & tandẽ q̃a monasteriũ ipsum in spũalib⁹
& tpalib⁹ quasi irreparabiliter sub ipso abbate col
lapsum erat: abbas ipse spõte cessit regimini abba
tiæ. De alijs etiã queri põt, quę in forma prędicti in
27 quisitorij continent.¶†Debet autẽ esse præsens is
contra quẽ inquiritur, nisi se cõtumaciter absentet.
Etiã exponenda sunt ei illa capitula de quibus fue
rit inquirendũ, vt facultatẽ habeat defendendi se-
ipsum, & nõ solũ dicta, sed etiã nomina ipsa testiũ
sunt ei publicanda, vt appareat quid & à quo sit di
ctũ, necnon exceptiones et replicationes legitimę
admittendæ: ne per suppressionẽ nominũ infamã
di, per exceptionũ verò exclusionẽ deponendi fal
sum audacia præbeat. Hæc legunt extra de accusa.
qualiter.ij.§.debet aũt.& c.olim.& v.q.ij.si prima-
28 tes.¶†Eãdẽ quoq; formã seruare poterit inquisi-
tor delictorũ in criminib⁹ & nominib⁹ specificãdis
& in alijs: nisi fortè in commissione specificent cri-
mina sup quib⁹ inquirere debet: tunc eñ sufficit le
d gi literas cõmissionis in præsentia ipsorũ. [d] ar.prę-
alle.c.si primates.quibus lectis dicet: audiuistis quæ
de vobis in literis apostolicis continentur. vos iu-
rabitis super illis capitulis plenã & merã &c. vt ſ.
ver.si igit. Satis eñ per hoc sunt eis exposita capi-
tula. & est simile quod no.j.de lib.concep.§.nunc
dicendũ.ver.vj.¶Quòd si reus inquisitorẽ suspe-
ctum meritò habeat, põt ipm recusare. Quod dic vt
ſ.§.j.versic.item opponat.& seq.&c. seruent quæ
29 dixi ſ.versicu.si autem inquiratur.¶†Quid si reus
vult probare contra articulos super qubus inqui
e ritur contra eum: verbi gratia, [e] dati sunt articuli su
per fornicatione per eum cõmissa cum Berta: ipse
verò vult probare de honestate & castitate sua vel

a ¶Et do.me⁹ & Rof.vbi ſ.ad fi.
b ¶Dicit Vin.in c.qualr.ñ.ad fi.j. col.exhibeat ca-pitula.j.ver.eandẽ innuit q; suffi cit legi.hoc tene vt ver.j.quid si inquisitor.
c ¶Puniendus. se cundũ Tãc. vbi ſ.verc fi.si verò. in fi.
d ¶Pñtia ipsorũ. scd̃m Ægid.vbi ſ.rub.lxxix.
e ¶Verbi gratia. Verba Bonag. vbi ſ.

q̄illa est soror vel consanguinea;in quibus naturale fœd⁹ nihil permittit seui criminis suspicari,vt C.de episco.& cleri.eum qui.extra de cohab.clc.& mulie.c.penulti.vel datur contra eum articulus de dilapidatione. ipse verò vult probare q̄ bene & vtiliter res ecclesię administrauit,vt extra de symo. c.licet Hæli.& ij̄.q.ij̄.qa ea.vel q̄ debitū vrgebat, nec aliter solui poterat,vt x.quæstio.ij̄.hoc ius porrectum.vel captiuorum redemptio imminebat, vt xij̄.q.ij̄.aurum & similia.Respon.dic eum admittē dum.ar.extra de accusa.c.cùm dilectus. Nam plus debemus dilectari in odore bonę famæ,c̄ malę, vt extra de accusa.c.licet.ad fi.& hoc ante publicationem attestationum, & prius quàm testium productioni renuncietur,vt in præd.c. cùm dilectus.Sed nunquid publicatis attestationibus potest inquisitor super eodem crimine interim alios testes inducere?Dicit Ioan.q̄ sic,vbi proceditur ex officio,vt ij̄.q.j.c.in primis.vbi ter fuerunt testes contra Ianuarium presbyterum inducti,sed quia nil contra eum probatum fuit,restitutus est.& ea.q.notum.et q.j.habet.vbi contra Leonem episcopum fuit bis inquisitio facta.& facit ea.q.Mennam.& extra de testi.cùm clamor.[a]Secus autem si fit inquisitio aliquo impetrāte seu prosequētevel adiuuāte ipsam: qa tunc timeretur subornatio sc̄m Roff. Vincen & Goffred.[b] ¶Item si inquisitor in aliquo minus bene procedit,debet & potest illud reuocare,& rite procedere, vt extra de accusatio.qualiter.j. cum suis cōcor.¶Qualiter autem fiet inquisitio sup notorijs,vide j.de no.cri.in princ.¶†Quid si crimen plenè vl̄ semiplenè probatum fuerit?puniat̄ ,put traditur j.§.proximo.[c]Si autem crimen nullo modo probatū sit absolui debet.Et si in infamia perduret,poterit iudici purgatio infamato secundùm qualitatem personæ & infamiæ quantitatem, vt in præ.c.habet. & extra de accus.c.inquisitionis.ad fi. extra de testi.tam literis.In qua si defecerit: puniatur.extra de symo.de hoc & c.insinuatū.& de purga.ca.cum P.& secundùm B.Goffre.verò dicit [d]q vbi nil aduersus eum probatur,nisi de sola fama, si crimen,de quo fuit quæsitum perseuerantiam facti habeat,vt est fornicatio moneat eū ordinarius primò seorsum,postea coram testibus:& si se nō corrigit,sed infamia perduret,suspendet eum vsq; ad satisfactionem condignam,vt extra de purga.ca.c. ij̄,[e]scilicet vsq; ad purgationē.ij̄.q.iij̄.habet.& c.super causa.& hoc casu intelligit q̄ clericus debet suspendi.non enim debet statim propter infamiam suspendi, nisi enormitas delicti vel schandalum id exposcat,vt extra de purgatio.c.inter solicitudines.ij̄.q.v.presbyter.Sic nec fortè esset contrarius, si tunc statim sibi indiceret purgatio:quæ secundū omnes indicenda est à quibuscunq; infamia processerit.argumen.in præ.q.qualiter.ij̄.& de purg.ca.c. accedens.& c.cùm in iuuentute. Cęterū si omnes dicant eum innocentem,scilicet:qa non credunt illum commisisse crimen,de quo quæritur: tunc absoluitur:& non suspenditur:nec purgatione onerat̄,nisi fortè ex abundāti indicatur ad tollendā infamiā facti,vt ij̄.q.iij̄.habet hoc.& c.Mennā.Vbi autem prælatus inquirit ex officio contra aliquem infamatum,& ille citatus non venit,sed per contumaciam abest,nihilò minus ex officio suo cōtra eū testes lite non contestata recipiant:& si probatum fuerit crimen eum puniat.extra vt lite nō contest. quoniam.§.sunt & alij̄.& in pręalleg.c. qualiter.ij̄, §.debet.extra de testi.c.cùm olim, ¶†Hoc autem scias,q̄ licet vbi aliquis promouet inquisitionē, & reus se negat infamatum:non debeat iudex procedere in inquisitione,nisi promotor infamiam probet,vt dixi ŝ.versic.quòd si ille.tamen secus est eū prælatus ex officio suo procedit,vt j.versic,sed vt quæ.& in alijs casibus,vt j.versi.fi.nam per se primò inquirit de infamia,vt ŝ.§.proxi.ver.fit quoq; sc̄m quæ repta inquirit de veritate.extra de offic, ord.c.j.Si ergo is contra quē inquirit,dicat: Domine non sum infamatus:non debet audiri.nec prælatus fidem tenetur facere infamia.Cui enim faceret, cùm ipsemet sit iudex,Si autem ille appellet: tunc prælatus poterit coram superiore de infamia facere fidem:argumen.extra de ap. ella.cū cessante.§.fina.in gloss.sed qualiter.Et hoc puto verum,ne indistinctè correctio elidatur.quod esse nō debet,vt extra de officio ordina.c.licet.quod tamen fieret.Nam semper quis diceret se non esse infamatum.multi tamen seruant prius dictum indistinctè. imò plus
f dicit [f]Roffr.q̄ licet reus posit inducere testes super bona fama & innocentia sua cùm prosecutor inquisitionis testes producit cōtra eū super infamia,vel delicto,vt ŝ.versicu.quod si ille.& versicul.quid si reus. secus tamen est cùm superior ex officio testes producit:qa non ita præsumitur contra iudicem,sicut contra aduersarium.vnde iudex summatim cognoscet super fama:non tamen de crimine.Sed si contra eum clamet infamia:tunc super crimine inquirat,vt in pręallega.c. cùm oportеat.¶†Quid si inquisitor ad locum veniens,nō specificat:an ex officio
g suo ad alicuius instantiam inquirere velit?Respon.[g]is contra quem inquiritur,petat hoc sibi specificari,dicēs:Domine,dicite mihi vtrum me vobis aliquis denunciat,seu accusat,vel hāc inquisitionem promouet. quod si verum est,peto mihi dari libellū & inducias liberatorias super eo:vel an ex officio vestro procedatis:& tunc peto mihi edi capitula,
h super quibus vultis inquirere:[h]& tempus ad deliberādum,vt me possim defendere.Et hoc si ei denegantur appellet,vt in concordan. positis ŝ.versi.si autem inquiratur.& de his cōfici faciat instrumenta. extra
33 de probatio.c.quoniam contra.¶†Verùm præmissus inquisitionis ordo non est vsquequaq; in regularibus obseruandus:qui de facili & ex leuioribus causis à suis administrationibus remouentur,vt in pręallega.c. qualiter.ij̄.in fi.& extra de symo.per tuas.in fi.sed & si inquisitores aliquos ex eis inuenerit à suo prælato suspensos vel excommunicatos vel suis admininistrationibus spoliatos.debent ante omnia eos absoluere & restituere,ne inqsitio perturbetur,vt eodem titu.c.olim.extra de of-
34 fic.delega.c.prudentiam.§.vj.¶†Quid si ante cœptum negotium fuerant excommunicati?Dic q̄ & tunc absoluentur ad cautelam,vt extra de testi.c.veniens.ij̄.in fine.Sed & si repererint regulares iuramenta de non dicendo veritatem præstitisse:illa denuncient non tenere,vt in pręalle.c.olim.ff.qui satisda.cogan.l.fina.qa non tenentur extra de testi. c. constitutus.q̄ si Abbas vel alius prælatus religiosus ferat sententiā excommunicationis in subditos si manifestauerint statum monasterij̄,vel rerum vel personarum diœcesano,vel alijs per quos ad eius notitiā valeat peruenire:& diœcesanus q̄ potest locum illum visitare potest huiusmodi sententiam reuocare,vt in constitu. Alex.iiij̄.de offi.ordi.ad au
i dientiam.[i]Inquisitionis quoq; tempore faciant eos suo prælato contra quem inquiritur obedire,vt in præalleg.c.olim.& viij̄.q.ij̄.nonne.Et si qui eorum inqsitionem prosequuntur,faciant illis videlicet tribus annis quartam de bonis ipsius monasterij̄ in expensis prouideri:& in inqsitione de plano & sine strepitu procedatur,vt in eodem c.olim.& eo.
35 c.ex parte.¶†Quid igitur si in litera apostolica dicit̄ procedere in causa de plano,summariè & sine strepitu iudicij̄?Dicunt quidam iste in nullo tenetur iuris ordinē seruare,sed solū debet super principali ingrere veritatem.argu.in præalleg.c.olim.& eo.ti.ad petitionē.& c.sicut olim. extra de spon.cùm in tua. Tu dic.q̄ communem iudiciarium ordinem seruare tenetur in citationibus,in libelli oblatione,in exceptionibus,dilationibus,litis contestatione,in iuramēti & testium receptione,in sententię prolatione,in appellatione,& alijs.Operātur autē hæc verba præmissa:qa si aliqd omittatur:nō ideo processus vitiabit̄:& magis poterit partium & testium & aduocatorū strepitum inutilem refrænare: tū ,pter hęc verba non potest omitti litis cōtestatio,nec alius ordo substan
k tialis,vt no.secundùm Papam in præalle.c.sicut olim.[k]¶†Si autem di-
36 ceretur procedas sine figura iudicij̄: tunc nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur.C.de Lati.liber.tollē.l.vnica.§.similiq; modo.Tunc em̄ solummodo sententia locum habet,quamuis solennitate omissa,vt ,batur et no.C.quorum lega.l.vnica.& j.de libel.concep.§.nunc dicendum.ver.j.et ŝ.de offic.om.iudi.§.postremo.versi.ij̄.ibi,item idem di-
37 cunt.¶†Sed vt quæ præmissa sunt ordine congruo perstringamus: & aliqua luculentius annectamus,hac distinctione vtamur.Nam inqsitio alia præparatoria,de qua ŝ.proxi.versicu.vt autem.alia solennis de qua in hoc §.tractamus.Et hæc solennis subdistinguetur.Nam alia dicitur ordinaria,vt quæ fit ab ordinario:de qua ŝ.§.proximo.versicu.licet autem.Alia extraordinaria,quę fit à iudice delegato,sicut dicitur ordinarium iudicium quod fit coram ordinario. extraordinarium verò quod fit coram delegato.Sic ponitur extra de proba.c.quoniā contra in princip.& probatur ij̄.q.ij̄.§.spatium.versi.ei autem.et interest inter ista: qa ordinarius potest ingrere etiam contra non infamatum:dummodo sit aliàs suspectus,vt ij̄.q̄o.v.omnibus.circa fi.et ŝ.ver.hoc autem scias. et j.versi.fi.et sic videtur Innoc.iij̄.sentire.Alij tamen illud capitulum
l intelligunt quando est suspectus infamiæ ratione: [l]delegatus verò nō
38 potest nisi contra infamatum,vt extra de accus.c.cùm oporteat. ¶†Itē inquisitio alia fit ad petitionem alterius: & tunc nō iurat is contra quē fit dicere veritatem. Alia ex officio iudicis:& tunc iurat.Quæ dic vt suprà versiculo,inquisitores verò.& versiculo, hac igitur. Item solennis inquisitio alia fit contra certam personam:& tunc debet esse præsens is contra quem fit:& debent illi exponi capitula,& testium nomina & alia,vt suprà versiculo,debent autem. & tunc non admittunt̄ inimici,

vel conspi-

a ¶Cū clamor. Et ibi de hoc satis scripsi.

b ¶Et Rof. Vinc. & Gof.Sed Rof. vbiŝ.i v. mēbro. & vlt.col. Vinc. in decre.quaſt.ij̄. a vltra pig.Gof.in sum.huius ti. videamus. b

c ¶§. pxi. Vbi vide ad fi.j.co. ver. si aūt semiplenè. quod hic determinat.

d ¶Dixit.j.gl.huiꝰ c ti.ver.sed quid si mul.

e ¶ C.ij̄. Vide qđ ibi dixi super fi. vlti.glo.

f ¶Plus dicit Rof. et Io.vt scripsi in d dec.quaſt.ij̄. sup j.glosſ.vbi plenè materia huiꝰ ver, Roff.aūt hoc dixit vbi ŝ.vj. mēbro.circa mediū,

g ¶Rn.sc̄m Bo- e nag.& Ægi. vbi ŝ.in fine.

h ¶Ingrere. Nā vt dixi post Hos.in §.debet.in glo.si igit̄ in primo inqreret, & postea traderet capitula nil agit̄:qa puertit̄ ordo.alleg.de elect.cū post petitam.

i ¶Ad audiētiā.Latiꝰ hodie ,puisum est ēt quo ad clericos seculares p dec.qa plericq;.de offi.or.li.vj.

k ¶In præ.c.olim. Sed hodie expedita sunt hęc per 31 decr.cle.de verb. signi.sæpe. saluo dubio qđ ibi no. in v.glos.

¶Infamię rōne. Vide qđ not. & dixi de offi ordi. ex parte M. & super vlti, glosſ,

vel cõspiratores,vt eo.ti.cũ oporteat.& de symo.per tuas.alia sup statu eccleſię:& tũc illi admittũtur,nec capitula dabunt.quod dic vt s.§.j. ver.hoc etiã no.¶†Cęterũ membrũ illud,ſ.cũ iudex ad denunciationẽ alicuius ꝓcedit positũ s.prope prin.huius §.ver.cũ igitur.& seq.potes plenius subdistinguere.Nã aut talis denunciat rõne priuati cõmodi:de quo no.extra de vsur.tuas dudũ.& tunc fit inqsitio:etiã nulla fama sup hoc prędẽte:dũmodo charitatiua monitio p̃cesserit,vt cũ duo de aliquo adinuicẽ obseruãdo iurõ interposito pacti sunt : qđ alter negligit obseruare.Hoc enim casu ex quo ille charitatiuè fuerit monit⁹,poterit sup hoc denũciari,& ad talẽ denũciationẽ fiet inqsitio,vt probat extra de iudi.c.nouit.extra de iureiu.c.ad nostrã.ñ.in fi.Aut denũciat rõne publici cõmodi:puta ad pœnitentiã:qa publicè interest ne maleficia remaneant impunita,vt extra de sen.excom.vt famę.ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.rñ.j.ad fi.& tũc iterũ subdistingue.Nã aut interest denũciãtis aliquo mõ,vt qa forsan est subdit⁹ q ad hoc tenet.ñ.q.vñ.quapropter vel patronus,vt xvj.q.vñ.filiꝭs.vel parochian⁹.xxiñ.di.illud.& tũc admittit.extra de accu.illa præpositorũ . vel si fama prędesserit,vt eod.c.cùm oporteat.aut nullo mõ interest:qa nõ est de illis personis:& tũc nõ admittit,vt in præ.c.illa.Nam præsumit hic malitio sè facere.Et hac rõne dicimus ꝙ si qs alterius diœcesis vel parochiæ impetret vel prosequat inqsitionẽ cõtra aliquẽ nõ debet audiri:cũ eius interfit.ar.extra de testi ex parte A.ibi,tacito ꝙ R.miles &c.hic saluo:qa si crimen qđ denũciat habet facti perseuerantiã vt fornicatio:tũc admittit quilibet,vt xiñ.dis. nerui.extra de cog.spi.tua .xciñ.di.diaconi.aliàs non admittit.& in illo casu si crimẽ probet,punit reus alioquin denũciãs,vt s.versi. probata.

40 ¶†Propter suspicionem autem regis,vel aliorum dominorum potius est indicenda purgatio propter eorum honorem & scandalum vitandũ q̃ inqsitio facienda q̃uis & illa fieri possit si eꝓ visum fuerit expedire,vt ñ.q.iiñ.Mennã.& c.habet.& extra de purg.c.cũ ī iuuẽtute.secũ
a dũ Papã,vt no.in præ.c,cũ oporteat.[a] ¶†In summa notandũ est ꝙ vbi
41 agitur de confirmatione episcopi,superior ex officio suo etiam nulla infamia præcedente vel denunciatione inqrere debet de meritis electę pſone de studiꝭ eligentium & forma electioni,vt extra de elect. scriptũ est.& c.postq̃.& c.cũ nobis.& c.nihil.§.cęterũ.xl viñ.di.de Petro.lxj. di.miramur.Idem etiã in ordinatione eꝓi & cuiuslibet clerici.lxxv.dis. ordinationes.j.& ñ.extra de purg.c.constitutus.xxiiñ.dist.qñ. & c. fi-
b na.[b] Idem in consecratione episcopi.xxiiñ.di.qñ episcopus.Idẽ est in electione.extra de elect.c.dudũ.& c.in Genesi.viñ.q.ij.dilectissimi.Idẽ etiã in trãslatione seu postulatione,vt extra de postu.c.j.in prin.ibi: req situs à nobis &c.de trãsla.c.fi.Sed cõtra in præ.c. qualiter.ñ.vbi dicit ꝙ infamia præcedere debet,sed illud qñ de certo crimine inqrit:hic autẽ qñ de persona:qa nec tunc debet de aliquo crimine nominatim quæri: nisi esset infamatus,sed in genere sic:videlicet vtrum sit malę vitę.ff.de quæstio.l.j.§.qui quæstionem.de ætate tamen scientia,irregularitate personæ & hmõi etiã sine infamia semp inqret,vt in primis cõcor.& de his quæ cõtinent in prędc.qñ eꝓs.sicut & in accusatoribus clericorũ,vt ñ. q.viñ.si q sunt.& c.seq.In his tñ sufficit habere literas testimoniales.ex quo cõtradictor nõ apparet:nisi fama cõtraria laboret,vt ea.q. crimina tiões. viñ.q.j.qualiter,lvj.di.c.fi.viñ.q.iñ.talia.extra de præb.c.in Laterane nsi.in fi.de pręsum.cũ in iuuentute.Nec sunt testes q̃rendi in hmõi in quisitionibus q̃ fiunt contra nõ infamatos.Idẽ etiã credo in inqsitione quæ fit generaliter in capite & in mẽbris.de qua s.ver.si aũt.& in ea q̃ fit qñ episcopus visitat de qua s.§.quãdo.versi.licet autem.& seq. vbi de hoc vt probat extra de offi.ord.c.j.x.q.j.episcopũ.& c.placuit.xviñ. q.vlti.visitãdi.& c.nõ semel.extra de sta.mo.in singulis.& c.cũ ad monasterium.& de re iudi.cùm I.& A.& vbi inqritur tã in capite q̃ in mẽbris iurant testes,prout habes s.de teste.§.nunc tractandũ.in fi. Itẽ etiã inquiritur sine infamia qualiter eꝓs se habeat in beneficiꝭ conferendis, prout no. scđm Papã extra de præben.c.grauè.¶ Quid autẽ inquirere & agere debet is cui scribitur ꝙ alicui prouideat,nisi est idoneus , vide secundùm Papam extra de præsump.c.fi.de concess.præbẽ.proposuit, & de transla.c.fina.

SVMMARIVM.

1 ☞Crimine per modum accusationis cõtra aliquem probato quæ pœna sequi debeat.
2 Actio ciuilis,an & quo casu possit haberi pro criminali.
3 Pœnitentia tantùm est vbi agitur per modum denunciationis imponenda.
4 In inquisitione ex officio procedens dupliciter consideratur.
5 Conuictus de dilapidatione fructuũ,an statim debeat remoueri.
6 Testes probantes contra regularem in inquisitione crimen aliquod de quo nõ fuerat infamatus,an illi præiudicent.
7 Pœna in iure pro aliquo crimine statuta semper est infligenda.
8 Denuncians iudici domũ suã combustã vnde iudex inquisiuit,an possit deinceps super hoc aliquos rursus accusare,
9 Sententia lata in causa inquisitionis,vel denũciationis,vel exceptionis an prędudicet aliꝭ volentibus agere de eodem.
10 Inquisitione commissa exprefsis criminibus contra aliquod collegiũ, an ea pendente possit aliquis de illo collegio promoueri
11 Inquisitione iudicibus cõmissa in capite & in mẽbris,si Abbas in episcopũ eligatur,an iudices poterunt in ipsum animaduertere.
12 Impetrator inquisitionis,an ea pendente poterit promoueri.
13 Denunciatione pendente in capite & in mẽbris si aliquis promoueatur in prælatum qualiter in eo fieri debeat inquisitio.
14 Inquisitione impetrata in capite & in membris,an possint canonici mortuo capite eligere.
15 Actio per modum exceptionis cõtra aliquem repellit ab intentione si fiat probatio.

NVnc videndum re stat,qualiter crimẽ per modum inquisitionis probatũ puniat.& inde nota occasione de aliꝭ etiã modis videamus:qm̃ scđm modum petitionis debet sententia & pœna formari, vt extra de accu.qualiter.ñ.& de symo.c.licet.versi. non tanc̃.Aut ergo agitur per modũ accusationis. Aut denũciationis,Aut inquisitiõis,Aut exceptio
1 nis,Aut est notoriũ.† Si per modũ accusatiõis crimen alicui probet deponetur,seu degradabit , seu a ¶In p̃.c.cũ oporteat. vbi scripsi sup ver.nõ subito.ante fin.glos.
decapitabitur,vel aꝭ scđm naturã propositę accusationis punie,vt in præd,c.qualiter.§.verũ ita.& extra de symo.c.dilectus.& c,licet Heli.et c.ꝙ tuas. in fine.& ñ.q.vj.§.quia ergo.in fine.v.q.vj.delator. b ¶C.fi.Et not.in cle. de offi.dele.
2 ¶†Quid si actũ est de furto ciuiliter,& probatum est,nunqd iudex poterit illũ punire ac si criminaliter cõtra talẽ procesſum fuerit? Ar.ꝙ sic,C.de testi. minus.ff.de fur.interdũ.§.j.ff.de adult.l.ñ.extra de c ¶Qui ea mente. vide j.de furtis. versi.sed nunqd.
col.dete.crimina.xxviñ.q.iñ,ecce.Sed dic cõtra: qa nemo sine accusatore damnatur , nisi in casibus.ff. demune.& ho.rescripto.§.si qs accusatorem.iiñ.q. d ¶ In Euãgelio
vñ.qui sine.ff.de in inte.resti.Scio.& vide ff.de fur. Lucæ xvj.capit.
c qui ea mente.[c] ¶†Si verò per modum denũciationis pœnitentia imponetur,si ad hoc fiat.Idẽ etiam
3 si simpliciter,vt ñ.q.j.si peccauerit.& extra de iud. nouit.xj.q.iiñ.prędipuè.& extra de iureiur.quemad modũ.in fi.vbi verò fit ad pœnã imponendã:tunc idem dicendũ est,qđ in inquisitione:arg.extra de
4 dolo & cõtu.veritatis.¶†Si per modũ inqsitionis remouebit ab administratione, vt in præal.c.dilectus.& c.per tuas.in fin.de accusa. ad petitionem. ¶Sed hoc membrũ super quo ad præsens nostra principaliter versatur intentio, plenius prosequamur. ¶Cùm ergo in inquisitione ex officio procedatur,sed nil probatum fuerit,tene quod no.s.§.,pxi.versi.quod si crimen.si verò fuerit probatum si
d prælatus est,remouebitur ab administratione,sicut villicus à villicatione legitur in Euangelio [d] fuisse remotus.Minores verò & nõ habẽtes administrationes priuabunt officio & beneficio , vt in præ.c. qualiter.ñ.& c.dilectus.vel melius punietur iudicis arbitrio secundũ personæ conditionẽ & criminis qualitatem & aliꝭ cõsideratis,vt lxxxvj.dist.si qd. extra de symo.c.licet.verſic.descendam.& c.de regularibus.& c.dilectus.& in prædicto c.inquisitionis.in fin.nisi tale sit crimen quod etiam post peractam pœnitentiam impediat ordinis executionẽ, vt homicidium,symonia,& similia,vt extra de accusatio.inquisitionis.respon.j. de renuncia . nisi cũ pridem.§.j,extra de tempo.ordi.c.fi.quibus casib⁹ deponitur,ac si per modum accusationis fuisset ꝓcessum,vt in præ.c.inqsitionis,qđ intellige prout ibi nota,Vel dic tertiò.nã aut testes inducti plenè probant crimen eius cõtra quem inquiritur,aut semiplenè,aut nullo modo.Si plenè:tunc si sit grauis excessus,vt homicidium,symonia , & huiusmodi: tunc remouetur ab administratione,vt in c.inquisitionis,vel dilapidatio,vt extra de symo.c.licet Heli.& iñ.q.ñ.quia ea,Aliꝭ verò puniuntur iudicis arbitrio,vt supra hoc saluo:† qa conuictus de dilapi-
5 datione fructuũ nõ debet statim remoueri,nisi alia immobilia distraheret.Sed cũ suspectus est debet suspẽdi:& debet ei coadiutor dari,Hæc ꝓbant,& not.in c.licet.ver.qa verò.Possibile enim est quòd

a ¶Erat combusta. Dixit Alb.quòd colonus eius ibi fuerat interfect⁹, author non curauit,& meritò.

b ¶Secundùm Albe.Gal.ti.de accusationi.circa medium.

c ¶Cùm dilectis. Vltra ea, quæ ibi scripsi in glo.for san alterius. scias quòd Bar.Bri.in venereali.li.lxxij. & habe j.de abolitione.§. porro. & Tancre, prius in sua q̃stione xv. putãt inquisitum ãbsolutũ accusari non posse nisi in casibus not.de accu. de his. cùm fama habetur loco accusatoris.de simo.ca.licet. Itẽ Guid.de Suzar.in 6 q̃one statutorum mihi l.& in l.si qs in hoc.C.de epis co.& cle.Itẽ Rolan.doc.in sui operis iij.co.Itẽ Vin. 7 in q̃o. perpetratũ fuit.& hi duo satis de hoc.Sed Dama.tenuit contrarium in q.j.de 8 of.ordi.qa inquirẽdo agitur ciuiliter.de accus.super his. sed ciuilis nõ præiudicat criminali.C.quando ciuilis actio.l.j. ergo &c.Item correctio, q̃ fit apud ecclesiam, qualis fit per inquisitionẽ,vt in præ.c.licet.nõ tollit accusationem crimina lẽ.xxxiij.q̃o.ij.ad mouere.Item inq situs sine purgatione non debuit absolui. de simo. de hoc.absolutio ergo aliter facta cũ nõ iuuat ĩ examinatione criminis iteranda,distĩguẽdum videtur an accuset,qui inquisitionẽ ꝓmouit,an ali⁹:vt scripsi in glos.præd. versi.quidam tñ. Adde,vt per Ro. consil.ccxxiij.

d ¶Scd̃m Vincen. qui hoc notat de b elect.per inquisi- 9 tionem. vt scripsi super vltima glos. 10

bona illa pauperibus erogauit vel pro captiuorum redemptione expẽdit:& hic suspicio tolletur,vt s. §.proxi.versic.quid si reus.Si verò sit aliud crimen ab his tribus, non est remouendus.sic intelligitur extra,de accusa.cùm dilect⁹.ver.cũ & si repertus. ibi:leuis culpa,&c.probatur in præalle.c.inq̃sitiõis. Si aũt semiplenè probãt testes:tũc pœna nõ imponitur.Dicit̃ autem semiplena probatio cùm testes sunt soli,siue singulares:vt extra,de testib.tam lite ris.vel cũ deponũt tantũ de auditu:vt ibi,& in prę alleg.c.inquisitionis.§.quæsiuisti.tunc tamen indicitur purgatio:vt in eiusdẽ cõcor.si verò nullo modo probãtur:tũc dic vt in præalle.versi.quod si crimen. ¶Potest etiam quartò aliter distingui. Nam aut conuincitur quis de crimine per inquisitionẽ, q̃ fit ex officio:vt tunc sit pœna remotio ab administratiõe,sicut patet in villico,vt s.Aut per inquisitionẽ factam aliquo denũciante:& tũc imponatur pœna iuxta petitionẽ denunciantis:vt in p̃alle, c.qualiter.ij.in fi.nisi sit tale crimẽ,qd̃ & post peractam pœnitentiã impediat executionem officij:qa tunc debet deponi,licet à denunciatore fuerit petitum solùm q̃ ab administratione remoueretur:vt s.Considerandum tamen est vtrum denũciatio sit Euangelica,an canonica.vel iudicialis:vt s.tit.proximo.§.j.ver.vt aũt.In simplicib⁹ verò clericis debet pœna impõi iudicis arbitrio:vt s.nisi pœna sit expressa in iure:qa tunc illa imponet̃:vt extra,de offi.dele.de causis.et de ele.per inquisitionẽ.¶†De pœna autem regularium habes extra,de simo.dilectus.& c.quoniam simoniaca.si autem testes super inquisitione inducti probent aliqd̃ crimen,de quo nõ fuerat infamatus,illi non prę̃iudicat:nec ex hoc damnabitur: vt dixi s.proximo.versicul. hac igitur.¶†Illud autem certum est,quòd qualitercunq̃ agatur ad pœnam, si certa pœna super crimine, de quo agitur,in iure statuta est,illa infligenda est: vt ij.q.iij.§.notandũ.versus principiũ.alioquin iudicis arbitrio imponatur:vt extra,de offi.deleg.de causis.ff.de iur.deli.l.j.¶†Vltiò q̃rit̃,ecce quidã de nũciauit iudici,q̃ dom⁹ sua erat cõbusta[a] iudex autẽ de hoc inq̃siuit:iste nũc vult quosdã sup hoc accusare:q̃rit̃ an posit.& vr̃ q̃ sic.Nã ordinariũ auxiliũ est extraordinario p̃ponẽdũ.ff.de mino.ĩ cãe.ij. in fi.respons.j.ff.de carbo.circa.ff.ad municipa.l.j. Ordinarium est accusatio.extraordinarium verò inquisitio:vt probatur & notatur extra,de proba. quoniã cõtra.non denũciando videtur accusationi renũciasse.ff.de inofficio.testa.mater.ff.de pet.hære.legitimã.& ad hoc ff.de testa.mili.l.iij.Nã & variare potest.ff.de noxa.in delictis.§.fi.ff.de iud.nõnũq̃. argu.contra.Nã ex quo viã inquisitionis elegit,amplius nõ poterit variare.ff.de tributo.quod in hęre de.§.eligere.& ff.de lega.j.si pluribus.Item de admisso eiudem hominis,non est sæpius quærẽdũ.ff fur.aduers.nau.caupo.stabu.licet.§.fi.Itẽ super hac inquisitione sentẽtia ferenda est:quia de qua re cognouerit iudex,&c.ff.de iudi.de qua re.extra,de cã pos.& proprie.cũ super.& si absolueret̃,postea accusari nõ posset nisi in casibus.ff.de accu.si cui.§.j. ff.de liber.hom.exhi.l.iij.§.pe.ff. de præua.l.q̃uaricatores.Sol.Aut hi,quos vult accusare,fuerũt iudici nominati ab eo:& nominatim fuit contra eos inquisitum,aut non,Primo casu cũ de iure vel cõsuetudine ad postulationem eius inquisitio facta est, postea nõ accusabit. Elegit enim sibi viã,per quã si absolueretur,obstaret exceptio in alia:vt ĩ prę̃a.l. si cui.§.iij.dẽ.& in p̃al.§.eligere.& no.scd̃m Rof.extra,de collu.c.fi.Si verò nõ nominauit aliquos,& iudex inquisiuit,nihilòminus accusabit.Hoc bñ probatur ff.de cust.reo. diuus circa mediũ.& ad hoc ff.de adul.l.j.§.fi.Nõ em̃ vr̃ renũciare iuri qd̃ sibi cõ petere ignorabat:vt in præ.l.mater.& l.legitimã. scd̃m Albe.Gal.[b] ¶†Vtrũ aũt sũa lata in cã inq̃sitionis vel denunciationis,vel exceptionis prę̃iudicet alij̃s volentibus agere de eodẽ,not.scd̃m Papã extra,de elec.dilecti.in fi.& de pur.ca.cũ dilectis[c]. ¶†Quid si inquisitio committitur exp̃sis criminibus cõtra aliquod collegiũ:quer̃it an ea pendente possit aliquis de illo collegio ꝓmoueri?arg. q̃

nõ lxxxj.dis.tãtis.extra de accu.oĩpotẽs.Rñ.nõ pſonæ nĩatim expreſſę,vt ibi,& C.de ꝓcu.reũ.ff.de
d mu.& ho.reus.aliæ verò sic,scd̃m Vin.[d] vel dic vt
11 in p̃.c.oĩpotẽs.¶†Quid si pẽdẽte inq̃sitiõe cõmissa iudicib⁹ in capite & in mẽbris, Abbas in eꝑm eligit̃,& à metropolitano cõfirmat̃:nũq̃d iudices poterũt in illũ animaduertere tanq̃ iudicio iá preuentũ? Vr̃ q̃ sic.ff.de iur.om.iud.cũ q̃dã.ff.de iud.si qs e ¶Scd̃m Vin.qui
postq̃.extra de fo.cõpe.ꝓposuisti.ar.cõtra:qa iam hoc & ea quæ se
nõ est caput,nec est de mẽbris.Itẽ nõ dolo desinit quunt̃,no.de sy-
habere qui ob hoc cedit vt litẽ effugiat. ff.de ali.iu. mo.ꝓ tuas.ĩ fi.&
mu.cã.l.itẽ si res.in fi.Itẽ iã finita est illorũ cogni- sic obscurè loq̃-
tio.ff.de suspec.tut.l.pe.Sup hoc dici põt,q̃ põt in bat̃,vt hic.Posita
eũ animaduertere quo ad pœnitẽtiã imponẽdã,sed em̃ ꝓxima opi.
nõ vt eũ reuoueãt ab epatu.ar.ff.de trãsac.l.iij. Vel subdit: ego cre-
e dic scd̃m Vin.[e] q̃ nõ poterũt ĩ eũ animaduertere, do q̃ possit &c.
sed si denũciatiõe p̃cedẽte ꝓmouer̃t:posset in eũ ab Azon. recipit
f aĩaduerti,vt ageret pœnitẽtiã.[f] ¶†Sed nunqd im eius dictũ,ꝑ hoc
12 petrator inq̃sitiõis ea pẽdẽte poterit ꝓmoueri?Rñ. q̃ etiã ab epatu re
sic si ipse nõ sit in ipsa inq̃sitione vocatus:qa nec in mouere possent,
accusatore exp̃ssum est q̃ pẽdẽte accusatiõe impe- vt ibi scripsi, nisi
diatur ꝓmoueri,sed solũ de reo.extra de testi.c. fi. eius litera sit cor
g lxxxj.di.tãtis.[g] ¶†Quid de denũciatore?Rñ.q̃ ille f rupta.qd̃ videt.
13 põt denũciatiõe pẽdẽte ꝓmoueri.¶ Quid si pẽdẽ ¶Pnĩam.Si ĩtelte denũciatiõe in capite & in mẽbris aliq̃s de ipsa ligas de euãgelica optimè proce
ecclesia ꝓmouet̃ in prælatũ eiusdẽ ecclesię:nunqd dit hoc dictũ: cũ
debet fieri inq̃sitio in eo,vt in capite,an vt in mem iste sit finis illi⁹.
bro?Rñ.vt in mẽbro,rõne iudicij̃.extra de elec. du ¶Di.tãtis. Vide
dij̃.j.de ꝓba.c.j.sed vt prius dixi,nõ valet ei⁹ ꝓmo g qd̃ scripsi de ac-
14 tio,vt in p̃.c.tãtis.¶†Quid si impetrata est inq̃sitio cusat.oĩpotẽs. sup
in capite & in mẽbris:nunqd canonici mortuo ca- j.gl.& ꝓpter se-
pite possunt eligere?Rñd.sic,q̃ diu sunt canonici.j. quẽtia, vide etiã
q.j.dedit.iij.q.vij̃.§.fi.¶Sed nunqd tũc fiet inquisi- qd̃ ibi dixi ĩ tex.
tio cõtra succesſorẽ? Arg.q̃ sic.extra de offi.deleg. h ¶Vltimò no.hu
qm̃ Abbas.& extra de immu.eccle. aduersus. Sed ius §.materiã ple
nõ est ita:qa crimina morte extinguunt̃.C.si re.vel nè ꝓsequit̃ Rof.
ac.mor.fue.l.j.xxx.di.quorũdã.& ali⁹ est iste prę- sup Rub.de mo-
latus de quo cogitatũ nõ fuit.Secus aũt esset si ali- nachis.ver.sed il-
cui mẽbro aliud succederet:tũc enim fiet inquisitio lud.vsq̃ ad tit.de
in succesſorẽ:qa capitulũ semper idẽ est.ff.de iudi. canonicis regula
15 proponebat̃.vij̃.q.j.denicq̃.¶†Si aũt p modũ ex- ribus.
ceptionis actũ sit cõtra aliquẽ & ꝓbatũ:repellit̃ à i ¶In expẽsis mo-
sua intẽtione:puta à cõsecratiõe vel electiõe,vt ex- deratis.tex.dicit,
tra de accu.sup his.& j.ti.ꝓxi.Si verò sit notoriũ: necessariꝰ. & q̃
de hoc dicã j.de noto.crimi. sint necessarię in
hoc casu exprimit Rof.vbiſ. in
fi.ibi ẽt dicit pri⁹
q̃ licet nõ debet
monach⁹ habere
abbatis licentiã:
iudex tñ illũ nõ
admittet nisi licẽ
tiã, vel veniã ab
Abbate petierit,
sicut de filio & li
berto dr̃ quo ad
patrem & patro
num. ff.de in ius
voc.l.iiij̃.§.j.
ADDE tu qua
liter debeant̃ hic
expensę monacho &c.vide Ro
tã in antiq. decisio.dcxxix.
¶Quid de clerico
seculari. Vide qd̃
scripsi in p̃.decr.
ex parte.j.ꝑ. gl.idẽ
in clerico.

SVMMARIVM.

1 ☞Clericus secularis denũcians vel prosequens inquisitionẽ contra prælatũ, vel aliàs agit vtilitatem ecclesię,an debeat expensas ab ipsa ecclesia percipere.

2 Dispendium habere non debet quis ex eo de quo meretur præmium.

3 Matrimonium si contingat accusari,nec mulier habet expensas,an maritus ad eas cogi possit.

4 Canonico accusante prælatum si contingat ipsum prę̃latũ ab administratione remoueri an possit canonicus expensas petere.

5 Abbate de excessibus monachi inquirente,si ipse monachus egeat expensis,an debeat habere.

6 Defensio nõ est excõicatio,nec etiã diabolo,si in iudicio adesset deneganda.

7 Lis aut iudicium ab propriè dicatur inter Abbatẽ & monachum.

8 Abbatẽ accusans an immediatè sit admittendus.

h Vltimò nota[h] q̃ monacho abbatem accusanti debet
i Abbas in expensis[i] moderatis prouidere cùm proprium non habeat,vt ex- k
tra de accusa.ex parte.xvij̃.q.vlti.§.fina.Idem si in
quisitionẽ prosequat̃,vt extra de accu.c.pe.[l] §.fin.

k ¶†Quid de clerico seculari.[k] Dico q̃ si denunciat vel prosequit̃ inquisitionẽ cõtra prælatũ,vel aliàs agit vtilitatẽ ecclesiæ,debet habere expensas ab ecclesia.vt extra de ꝓcu.cùm ꝓ causa.ff. qd̃ cuiusq̃ vni.no.l.sicut municipij.rñ.j.ff.de ne.gest. q alienã. §.fi.Si verò p̃latũ accusat:tũc nõ.nã illaudabilis intẽtionis genus arripuit.ij̃.q.vij̃.c.si eps.& q.vij̃.§.ex his omnibus.Dominus meus dixit quòd si sit pauper:tunc habebit:aliàs non. Sed nec regularis accusator loculos habens habebit expensas, vt dicit,

ar.extra

a ¶L.pe.In l.fi.prius alleg.no.quasi omnes istæ concor.& lex illa loquitur de illo, qui de possessione libertatis vocatur in seruitutem.Roffre.dat alias concordantias, vbi.s.versi.proxi.sed illud.ij.& expensas.
A D D E vt per Fede.consi.ccccxxxvj.

b ¶Regularia instituta.Ad hanc quæstionem facit quod no.s.de instru. edi. §.nunc verò aliqua
versi. ex his autem quæritur. 2
ar.extra,de of.or.quãto.extra,ne cleri.vel mo.c. ij.
¶†Porrò cùm inquiritur super statu ecclesiæ tã in capite,q̃ in mẽbris,qui eam prosequitur, negotiũ agit eccle æ:& ideo siue sit monachus proprium non habens, siue clericus secularis proprium habens,habebit expensas ab ecclesia:vt extra, de accu.c.pe.in fin.vnde ibi,maximè supple. non enim debet habere dispendiũ,vnde meretur habere prę mium.extra,de fideiuss.peruenit.et de renun.sane. Item seculari egenti,siue sit clericus,siue laicus, de bonis cõmunibus,siue in quibus ius habere præsumit,dico subueniendũ.C.de or.cog.l.fi.ff.de inof. test.si instituta.§.pe.ff.de peti.hær.diuus.§.sed & si propter familię.& l.hæres furiosi.§.sed & si. ff. de lib.ag.si quis ali.§.solent.& l.si neget.de iure delib.
c ¶Porro. Si quis ẽt monachus. ita dixit Inno.cuius fuerunt hæc verba in decret.ex parte. vt ibi scripsi in gl. monachus.in fin.

Bal. De inquisitione Rubric.

Cùm ad cõ- a
dẽnationem alicuius inquiritur, iste nõ est processus inquisitionis,sed denũciationis.in §.j.versic. sed nunqd. ibi ego dico. Vnde si non valet denunciatio, 4
nec inquisitio,quæ est eius accessoria. quod est nota. dignum. Nec enim possunt cumulari duæ species proce 5
dẽdi.de iudicijs. c. exhibita.Bal. Vide j.§.repulso.& §.ni si promotor.Inquisitio,quę fit officio domini Papæ, ampla via procedit, nec cumulari põt. ver.porrò.in fi.An p̃ testes singulares probetur infamia, vel iurisdictio. ver. quid si vnus G. episcopus põt ꝓbare innocentiã suã per familiares & cubicularios suos vers. sed nunquid eius. G.Repulso impetratore inquisitionis non potest iudex ex officio inquirere.ver.quid si impetrator. G.s. e. §.primo.¶Si in litera apostolica cõtinetur, veritatem inquiras: impetrat̃ q̃ ordine iudicij, non per inquisitionem procedat̃.de iudi.c.examinata.versi.quid si in litera apostolica.G. qa ciuiliter debet interpretari rescriptum.G.¶Vbi petitur irritari inquisitionis processus,non est necessariò citãdus impetrator.versicu. item post. & versi.& sequen.G. ¶Legatus non potest cogere inquisitores datos à Papa,q̃ procedant.versi.sed pone.G.¶Quæritur an contra absentem causa studiorũ possit inquiri.versi.quæritur.G.¶Qualiter debet testis deponere,vt probet infamiã.§.nunc tractemus.in ij.co.G.¶Quibus testibus magis credatur,an probantibus infamiã,an probantibus contrariũ.ver. quid si plures.G.Nisi promotus probet infamiã,non debet inquiri. Secus si iudex inquirit ex officio. Non enim probari debet. Nam iudici probandũ est:at ipse idem iudex est.Sed si appelletur,debet probari corã superiore. §.nunc tractemus.ver.hoc autẽ scias.G.¶Testes singulares non probant, nisi semiplene.§.videndũ.ver.secundùm autẽ.G.Quod an sit verum,vide
s.de teste.§.an ille.¶Inquisitio,quæ fit contra incertam personam,est præparatoria:nisi in notorio.j.titu.j.in prin.G. ¶Quid operentur illa verba, de plano,& sine strepitu:& quid si additur,sine figura iudicij. versic. quid igitur si.G.¶Inquisitio alia canonica,alia ciuilis.De ciuili no.ff.de adulte. l.ij.Item alia ad instructionem:vt generalis.ff.de offic. præsid.l. congruit.

dit Abbas hoc omisso secũdùm formã iuris ad inquisitionẽ seu correctionẽ,sicut in casu præsenti fecit:& tũc dabit expẽsas.ar.præiuriũ.Cùm enim in ipso ingressu se & sua Deo dedicauerit,vt C.de sacrosan.eccl.auct.ingressi.& xix.q.ij.si qua.& si prop
6 rium nõ habeat, Abbas nõ priuabit eũ defensione,†quæ excõmunicato & etiã diabolo,si in iudicio adesset,non negaretur:vt extra,de except.cùm inter.& xj.q.iij.eorum.& imputet sibi Abbas, qui non teneretur ad hoc, necessariò hanc viam acceptauit.& hoc grauamen per consequens elegit. C. de iur.deli.scimus.§.sinautem.& arg.extra,de offi. deleg.cùm super abbatia.Hæc distinctio probatur in præ.c.ad nostrã.& in his,quę ibi not.maximè se
7 cundùm Vin.¶†Sed nunquid Abbas,qui hãc viã elegit,poterit àmodo ad correctionẽ faciendã redi
b re secundũ regularia instituta[b]? Videtur q̃ nõ. C. qũo & quando iud.auct.qui semel.cũ suis cõcor. cõtra credo.Non enim propriè põt dici lis seu iudicium inter Abbatem & monachũ.ff.de iud.lis. extra,de syndico.cap.vnico. Nec põt Abbas sibi legem imponere,à qua non liceat resilire: vt j. de le. iij.si quis in prin.Rñ.q̃ qualitercunq̃ Abbas de salute quærat sui monachi:ille debet deuotè ac humiliter obedire:vt extra,de app.reprehensibilis.in fi. Nam siue plectendo,siue ignoscendo,hoc solũ bene agitur,vt vita hominum corrigatur.xxxiij.q.v. prodest.& à denunciatione trãsitur ad inquisitionem:vt not.secundùm Papã extra,de simo.licet.et vna actione suspensa transitur ad aliam. extra, de causa pos.& proprie.c.pastoralis.& de testi.significauerunt.& devna defensione siue exceptiõe trãsitur ad aliam,etiam cõtrariam:vt extra, de reli. do. cùm dilecti.versi.quod si Abbas.&.xiij.q.ij. §.j.ff.
8 de except.nemo.¶†Et nota q̃ regulariter Abbatem accusans,nõ statim admittit̃ ad accusandũ,nec ad expensas,sed præmissa aliqua cognitione summaria secũdùm quosdã,quæ fiet p̃ iudicẽ sine partiũ p̃sentia.arg.extra,de renun.sup hoc.Nã si alij nõ accusant sine inquisitione præmissa:vt ij.q.vij. si qui.& §.quærendũ.& c.criminatiões. multò minus monachus Abbatẽ.Alij dicunt q̃ in accusatione & in inquisitione semp̃ necessaria est causæ cognitio prius quàm admittat̃ monachus ad ea: sed in expensis dicũt differentiã esse. Nã in accusatiõe cùm inscribat se ad talionẽ,eas semp̃ habebit:in inquisitione nõ,nisi sibi cã cognita decernat̃.Papa verò dicit q̃ ex quo admittit̃ qs ad accusandũ, vel inquirendũ vel denunciandũ,semp̃ habebit̃ expẽsas: & Papa vel qlibet ordinarius de hoc per se inquiret:delegatus verò nõ.Nã debet illũ reputare pro admisso,ex quo ad illi⁹ instãtiã est sibi cã cõmissa: nec ampli⁹ habet de aliqua cã inqrere.Nec obst.ex tra,de rescri.super literis. vbi dicitur q̃ eadẽ ratio debet mouere delegatũ,quæ & delegantẽ mouere debuisset.Nam iam constat delegantem motũ ad admittendum eum,ex quo cãm inter eos cõmisit.
c Porrò[c] vbi quis causam suã propriã prosequitur, siue agat petitorio siue possessorio,non habebit expensas.De quo dic vt not.extra,de elec.vt p̃teritæ.

š.de teste.§.an ille.¶Inquisitio,quæ fit contra incertam personam,est præparatoria:nisi in notorio.j.titu.j.in prin.G. ¶Quid operentur illa verba, de plano,& sine strepitu:& quid si additur,sine figura iudicij. versic. quid igitur si.G.¶Inquisitio alia canonica,alia ciuilis.De ciuili no.ff.de adulte. l.ij.Item alia ad instructionem:vt generalis.ff.de offic. præsid.l. congruit.

Alia tendit ad punitionẽ.Et hæc est duplex:quia quædam est simplex et emergens.C.de testib.l.nullum. C.de sportu. l. secunda. Quædã principalis & plenaria. Et adde quod no. Institutio.de pub. iudi.in prin. Et probationib⁹ receptis in inquisitione generali,non põt ferri sententia:sed debet formari specialis inquisitio secundũ Nico.de Mata. hoc iõ:qa ex generali inquisitiõe nõ recipit̃ nomẽ rei inter reos:sec⁹ si sup ea sit lis cõtestata, & respõsum libello generalis inquisitiõis.nam tunc ex probationib⁹ post respõsionẽ rei super ea recepta debet ferri condẽnatoria vel absolutoria.Nã si absolutoria ferr̃,vt quotidie videmus in generalibus inqsitionib⁹, quæ fiunt in syndicatu officialium:ergo et cõdemnatoria ferri põt. Facit qđ no.in ca. dudũ. de elect.p̃ Inn. & arg.ad hoc qđ not. & legitur C.de anna.exceptio.l.fi. & sic ista inqsitio,sup qualis quasi contestatur,erit nõ solùm facti:sed iuris. extra, de electio.c. p̃ inquisitionẽ.bal. vide š.de snia.§.iudex formauit.in fi. c.& j.de reg. iur.§. item not. quod nõ est necessarius.
¶Quidam denunciauit iudici, quòd domus sua erat cõbusta,q̃ ipse fuerat vulneratus à Titio iudex de hoc formauit inquisitionem, qua pendente iste offensus vult accusare: quæritur nunquid possit. Respondeo, si nominauit eum à principio,non põt. aliàs sic.§.nunc videndum.versicu. vltimò quæritur.G.Sed tu dic,aut inquisitio est plenior, quãm accusatio, aut econtra: aut sunt coæquales.Primo casu durat inquisitio.Secundo tollitur per accusationem.Idem videtur in tertio casu,nisi accusatoris collusio sit suspecta vt quia iam inquisitio erat probata, vel continebat meliores testes, qui melius factũ sciebant, secundùm quosdam.In dubio præferendus est accusator,qui proprium dolorẽ prosequitur.ff.de adul.l.ij.§.fin.& l.pe.Dy.nisi ipse inquisitionẽ fieri procurauerit:quia tunc contra factũ ad instantiã suam venire non potest.C. de reb.cred.l.generalis.§.j.in ratione literæ:quia via,quam elegit,hęc sibi tet.ff.quod metus cau.l.si mulier.§.fina.Vide omnino suprà de sentẽ. dex formauit. Baldus. ¶An monachus inquisitus ab abbate debeat ab

eo habere aliquid pro faciendis expensis.ver,item pone Abbas.G.argu. q̃ nō:q̃ nō debet qs facere aduersariū suū fortiorē:neq; sumptꝰ ministra re sibi.argu.ff,de verbo,obliga.l.venditori.Bald.¶Regularis non accusat, nisi obtēta licentia:quæ datur cum summaria causę cognitione,in qua nō exigitur partis citatio:sicut cùm impetratur.in §.fi.versiculo.fin.G.¶In

De crimi.in modū exce.prop.ª Rubri.

NOnnunquam crimen in modū exceptiōis opponit,idcirco qd iuris sit sup hoc,videamus. dicētes quē effectum habet crimē sic obiectū. Et qualiter in eo ꝓcedat. Et qualiter sit puniendus tam is,contra quē ꝓbatur quàm etiā is,qui in probatione deficit.

SVMMARIVM.

☞Crimen in modū exceptionis secundū ius canonicum diuersimodè proponi dicitur.

Vir accusans vxorē de adulterio,quo pacto veniat repellendus.

Sanguinē ꝓpriū redimere quocunq; mō licitū est.

Testes quo casu cogi possint in iudicio testificari.

INprimis †sciēdū est,q̃ secū dū ius canonicū & ciuile crimen in modū exceptiōis ꝓponitur q̃nq; cōtra actorē,q̃nq; cōtra testes,q̃nq; cōtra ꝓmouendos:& in his oībus refert qualiter quis obiiciat crimen.si em̄ opponit vt qs ab accusando vel testificando repellat: tūc excipiens nō inscribit; vt extra,de simoñ.licet .Et si excipiens nō ꝓbat,non punit nec ētis,cui obiicitur,si ꝓbet,nec ob hoc fit infamis:sed tm̄ à testimonio vel accusatione repellit: vt ff.de his q notant infamia.Lucius.extra,de ordi.cognitio.cū dilectꝰ.§.fi. de testi.sup eo.extra,de exce,c.j.¶†Excipit aūt de crimine contra accusatorem sine libello & pœna: vt ij.q.vij.si qui sunt.& c.quærendū.& iij.q.vij.iu dicet.Hinc est quòd si vir accusat vxorem de adulterio repellitur,si vxor excipiat contra eum quòd ipse idē crimē: commiserit,exceptione probata:vt xxxij.q.vj.nihil iniquius.& per totum.ff.de adul. si vxore.§.iudex.quia paria delicta, &c.vt extra, de adult.c.pe.& fin.& ff.solu.matr.viro.Idē si ipsa cōtra eum excipit de lenocinio.Qd intellige scdm legem C.de adult.castitati.& l.quoniam Alexandrum.hodie tamen corrigitur per aut.vt nulli iud. §.adulteram, colla.viij.& extra,de eo qui cogno. cosan.vxo.suæ.discretionem.Hanc materiam plenius prosequere in lib.Roff.ᵇin titu. de criminibus,quæ in modum excep.propo.¶Quid si dico in modum exceptiōis,instrumentū est falsum.De hoc s.de edi,instru.§.postremo.in fin.¶Si autem crimen alicui opponitur in modum exceptiōis:vt quis à promotione officij seu beneficij excludatur, aut excipiat ante cōfirmationē;& tūc excipiēs nō cogitur inscribere;qa crimē sic probatū nō deiicit, cuis impediat.Aut post cōfirmationem;puta cū quis est ordinandus,consecrandus;& tunc licet excipiens non teneatur inscribere:est tm̄ iudicis arbitrio ad aliquā pœnam extraordinariā,si in probatione defecerit,adstringēdus.& est ratio;qa crimine sic probato,repellitur ab obtinēdo,et deiicit ab eo quod per electionem & cōfirmationē obtinuerat:licet prius habita nō admittat:vt extra,de accu. super his,extra,de procura.tuę.& sic hæc exceptio quasi pro accusatione habetur.¶†Sed quare non proceditur ad pœnam,q̃n accusatori crimē in modum exceptiōis obiicitur:& nō ꝓbatur:sicut in ꝓximo precedēti casu proceditur?Rn̄.ideo parcitur accusato excipiēti:qa licitū est quocūq; modo sanguinē propriū redimere:vt ff.de bo.eorū,q mort. sibi cōsci.l.j.sicut et illi ignoscit,qui prouocatus vo

De notorijs criminibus Rubrica.

¶Tancre. Vt s.huius partis titu.primò dixi:tractat de his criminibus.ex practicis authoribus nullus posuit hanc rubricam.Hosti.autem in summa aliquid de hoc tractat,de accu.§.vlt.sed plenius de coha.cle.§.fi.quem tractatum satis commendat,in fine.Ex glosis autē forma tus fuit iste tractatus,de quo satisfcri psi super gloss. ad intelligentiam decre.vestra.de cohabita. clericorum & mul.scias quòd sicut feci de mag. gl. in decret.in literis. de restitut. spol.sic feci de prædicta diuidendo illā totā.i. quicquid scripsi super illa glos.in sex partes ad modum capitulorum Biblicorum. & posuit Bern̄. in apostilla, quæ incipit, ponebat Petrꝰ,& ibi,citatio vero.C. & in versic. vel dicas generaliter D. & in versic.præterea est in eis.E.et ibi:si cōtra factum.F.et ibi: quid si absens. G. & sunt partes satis æquales in contextu,quæ cùm allegabuntur , adhuc diuidētur par principium , medium, & finem , ita quòd facilis erit inuentio: propter quod consulo cuique sic signare, quod precipuè valebit ad vltimum.§. huius titu.Et nota quia author est in materia criminum de notorio & circa contractus vel circa possessoria iudicia se non intromisit hic, de quo super glos. satis scripsi in litera.D.ad F.& E. in principio. vsq; vltra medium.

luit se vlcisci.ff.de bo.li.qui cùm maior.ij.q.iij.§.no tandū.versus princ. & c.si quis iratus.ff.ad l.Iul.de adult.si adulterium.§.Imperator. C.eo. Gracchus. Attamē si cōtra electū confirmatū excipis , pœna extraordinaria rectè imponit.Quid em̄ ad te,si ille ꝓmouet,q tenō accusat,nec vexat:qa & licet prꝰ habita nō amittat,obstat tñ dignitatibꝰ postea acquirēdis:vt extra,de elect.sup eo.& ij.q.j. ꝓhibentur.Et hoc casu dicit Ber.ᶜ testes esse cogēdos.vin. verò & Tanc.cōtra,sicut nec in exceptione famosa seu odiosa.Nec obst.extra,de testi.ca.sup his. qa ibi loquit in cā inqsitiōis,in qua sunt multa specialia:vt extra,de re iudi.cū I.& A.& extra,vt lite nō cōte.qm̄.§.sunt & alij.Item nō est cōtra,secūdùm eos.extra,de electiōe.cùm dilectꝰ. qa ibi testes cogunt nō ad probandū crimē:sed ad probandū formā electoribus traditā. ¶†Quid si testi crimē falsi excipiēdo opponitur,nunquid hoc casu testes cogentur?De hoc dic secundū papam:vt extra,de testi.cog.cùm contra.¶Ad quē autem effectū crimina electo vel cōfirmato vel consecrando excipiendo opponantur,& quid iuris sit,de hoc plenè secūdum Ber.Cōpostellanū extra,de elec.quod sicut.ᵈ

De notorijs criminibus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Accusatio,seu denunciatio,vel inquisitio , vel exceptio non sunt in notorijs necessaria.
2 Citato legitimas causas inficiandi habenti non veniente,qualiter contra eum procedetur.& nu.4.
3 Monitio an possit pro citatione haberi.
4 Monitus iustam habens excusationem, non tenetur parere.
5 Contumax non appellans citādus est ad sententiā.
6 Accusatori scienti accusati absentis excusatiōes, & tacenti,imputandum est.
7 Facta post appellationem qualiter & quo casu nō valeant.
8 Reus semper & in omni casu est citandus : coram quo opponi debet factum,propter quod citatur: qui etiam defensiones suas allegare non impedieť.
9 Crimen negatum qualiter possit à iudice notoriū sciri.
10 Notorio facti negato in partibus remotis , q̃tum tempus dabitur ad probandum.
11 Notoriū non indigere ꝓbatione,an semp sit verū.
12 Maleficio notorio existēte,qualiter sit ꝓcedendū.
13 Defensio legitima nemini de iure est deneganda.

INprecedentibus[e] de modo cognoscendi de criminibus secundū iuris ordinē ediximus,& quoniam est et alius modus,in quo extraordinariè ꝓceditur,scilicet cū crimen est notoriū,in quo iuris ordinē non seruare est secūdùm iuris ordinē procedere: vt extra,de iureiur.c.ad nostrā.ij. Idcirco de hoc aliqua discutiamus. & de hoc modo fit mētio extra,de simo.licet Heli.ad prin.& de accus.qualiter.ij.§.ad corrigendos,¶†Scias ergo q̃ in notorijs non est necessaria accusatio vel denūciatio, vel inquisitio,vel exceptio:nec testes etiam vel aliæ ꝓbationes:vt extra,de accusatio.euidentiā.extra, de coh.cleri.& muli.tua.ij.q.j.manifesta.& c.de manifesta,& c.scelus,C.de accu.ea quidē.extra,de elect. bonæ.j.§.porro.Neq; debet in eis libellꝰ recipi,nec causæ cognio adhiberi:vt extra,de fil.presby.qm̄. verùm in eis quidam ordo iudiciarius seruatur , vt

¶ In præcedentibus . Secundùm Tancre.vbi suprà, plenam remissionem. De hoc vide de iureiurando. ca. ad nostram. tertio. super gloss. secunda. Item vide ibi per omnes scribentes.Item dicas, qd

in notorijs non est adeò ex abrupto procedendum,quin ad minus fiat citatio;vt per dominum Antonium de Butri.in capitu. referente. per illum textum extra , de præbendis. quod tamen prosequere, vt per dominum Abb.in cap.bonæ.el ij.extra,de electio.in tertia colum.Item per eundem in capit.cùm olim. post glossam in vj.vij.& viij.colum.extra,de re iudica.

probatur

---

a *De crimin. in modū exceptiōis proposi. Rubr.*

¶Generalem rubricam habemꝰ de exceptione huiusmodi,suprà pte secunda,hic solū prosequit de exceptione criminum.& de his tam sub generali rubrica de criminibus,de qua dixit in princ.huiꝰ partis.versi.si aūt.Ro. posuit hanc Rubricam post tractatū de denunciationibus.quam hic post prin.alleg. author. Hostiensis addidit in summa hanc rubricam post Rubricam de accusationibus . Roland. Doctor posuit etiam hanc Rubricā post tractatum inquisitionum.vt hic.

b ¶In primis.Prosequere in libro Roffredi Iuris canonici doctoris excellentissimi.

c ¶Dicit Ber.in decre.super his.de accu.in glo.penul.

d ¶Quod sicut. Vide quę ibi scripsi post expeditionem glossarum.

1 Cum ꝓmissa.
2 Vir accusans vxorē de adulterio,quo pacto veniat repellendus.
3 Testes quo casu cogi possint in iudicio testificari.
4 An verò ipse q nō est infamatus interrogari possit vide §.de positio.§.positioni criminosę.
5 Quæritur testes sunt super inquisitione examinandi & de forma inquisitorij vide.§. de teste .§. forma.
6 An de delicto cōmisso per subditū extra territorium, possit per iudicem subditi inquiri.§.de senten.§. sententia lata est ī inquisitione.& ibi etiam habes an procedat in quisitio via statuti.
7 Generalem rubricam habemꝰ de exceptione huiusmodi,suprà pte secunda,hic solū prosequit de exceptione criminum.& de his tam sub generali rubrica de criminibus,de qua dixit in princ.huiꝰ partis.versi.si aūt.Ro. posuit hanc Rubricam post tractatū de denunciationibus.quam hic post prin.alleg. author. Hostiensis addidit in summa hanc rubricam post Rubricam de accusationibus . Roland. Doctor posuit etiam hanc Rubricā post tractatum inquisitionum.vt hic.
8 In primis.Prosequere in libro Roffredi Iuris canonici doctoris excellentissimi.
9 Dicit Ber.in decre.super his.de accu.in glo.penul.
10 Quod sicut. Vide quę ibi scripsi post expeditionem glossarum.

a ¶Secundùm papam. Qui dicit idem, quod ibi in vlt. glo.
b ¶Et not. ſecundùm Inno. cuius verba incipiunt & durant vſq; ad verſic. ſed qualiter. quæ videas vbi ſ. ſub litera f. poſt prin. & litera g. per totum.
c ¶§. poſtmodum. De hoc plenius j. §. fi. ad fi. ſub ver. teſtes.
d ¶Si quando. Inn. alle. hanc in contrarium: quia dicit q; debet ſe per literas excuſare. rñ. quia illud de honeſtate.
c ¶Dicũt quidã Io. in c. quæ Lotharij. ñ. q. j. dicit hic ſub dubio fortè, vide quod no. de iureiu. ad nr̃am. iñ. ſup gl.
f ¶Contumacibus. Etiam contumax non appellans citãdus eſt ad ſnĩam de a
do. & contu. c. ñ. libro vj. 2 b
g ¶In prę. c. tua nos. quod ſcripſi in decre. veſtra. ſup glo. ad intelligentiam. ſub litera f.
h ¶Et Vincen. Qui hoc no. in c. veſtra.
i ¶Notoriũ. Vide quod ibi dicam ſuper ver. Petrus de Sam. & ſup ver. teſtes quoq; ſint. qđ c
notoriũ & fama ꝓbetur p duos teſtes habes gl. in verbo, qñ. in c. deus omnipotens. ñ. q. j. & gl. d
in §. item ſæpe. iñ. q. iñ. Abb. Sicu. in 4
c. cùm in tua. extra, de ſpon.
k ¶Et Gof. idẽ vin. & Philĩ. vt ibi ſcripſi ſup gl. & ibi inuenies qđ ſequit in ver. hic autẽ. vſque ad fi. §. poſt Inn. & 5
Hoſti. in prin. vide e
quod ſ. proxi.
l ¶Hoc autem. in f
prin. Vide quod ſ. 6
proximè.
m ¶Hodie autẽ. verba Hoſti. vbi ſ. 7
n ¶Statim ſuſpendũt. Saluo iure ſuo, dicit Hoſtien.
o ¶Dixit quoq;. Nimis fuit patẽs furtum: quia materia multũ nota, etiã in iudicibus ſeculari-
bus, quã poſuit In g
nocent. & Hoſti. ꝓ 8
eũ vbi ſ. & ibi addidi Clemẽtinã de re iudic. paſtoralis. circa fi. & de verb. ſigni. ſæpe. circa fi. ver. non ſic.
9
p ¶Vt autẽ, poſt litẽ. Hoc nõ eſt hic ſpe h
ciale quia toti⁹ huius opis eſt cõmune, ſ. aliorũ ſcripta ordinatè colligere i
q ¶Veſtra. Eſt etiã eius opi. de qua j. §. ſequit. & ſtatim dicam.

probat in præ. c. ad noſtrã. debet nãq; reus citari & interrogari, & eo ꝓnte, vel cõtumaciter abſente, debet ſnĩa pronũciari. ar. in ꝑ. c. de manifeſta. & ea. q. De⁹. & §. fi. extra, de coha. cle. & mu. ſicut ad extirpandas. & extra, de diuor. porrò q; ſi nõ citetur, ſnĩa nõ valebit, ſecũdùm Tan. vt ĩfrã, ver. dixit quo c. & extra, de cõſt. eccl̃ia. ñ. q. j. nos in quẽq; ff. quę ſnĩæ ſine ap. re. l. j. §. itẽ cũ. extra, de trã. quãto. arg. cõtra q; nec citatio nec mõitio ſit neceſſaria, extra, de ap. cũ ſit Ro. in fi. ſed illud intellige ꝓut ibi no. ſcđm papã. [a] hoc ꝓſequere: vt j. §. fi. ver. Petr⁹ de Sam. ¶††Et nota [b] q; ĩputat citato, q; habet legitimas cãs inficiãdi, ſi nõ veniat. Nã ꝓcedet cõtra eũ ad inquiſitionẽ ẽt ſup circunſtãtĩs nõ notorĩs. & ſi ei, ſi ꝑſens eſſet, cõpeteret ꝓbatio, habebit ꝓ nõ ꝓbato, ex quo abſens eſt: alioquin ſi non abſenti, ſed preſenti accuſatori incũbit ꝓbatio iudex ad inſtructionẽ ſui probationes recipiet. Itẽ ꝓcedet ad pœnã cõtumacis, ſicut ſibi iuſtũ videbit. Si autem poſtea venerit, audient illi⁹ excuſationes. ñ. q. j. de⁹ oĩpotens. & ſi aliqua pœna impoſita ſit, ſi occaſiõe maleficij notorĩ, cùm nõ ſit notoriũ, hoc ꝓbato, & ſic cõtumacia excuſata. illud vel nullũ erit, vel revocabit vt iniuſtũ. extra, de re iudi. cũ Ber. §. poſtmodũ [c]. ¶††Quid ſi iudex eũ monet, vt ſatisfaciat tãq; de notorio vſq; ad certã diẽ: nec aliter citat, qa nõ dicit q; veniat vel cõpareat corã eo: nũquid hęc monitio habebit pro citatione? Nõ vr̃. nã monitus non tenetur parere, ſi habet iuſtam excuſationem. extra, de præſum. c. fi. extra, de reſcri. ſi qñ. [d] xiij. q. j. quiſqs. ſed citat⁹ tm̃ venire et parere ac excuſationẽ ꝓponere. ff. de iud. ſi qs ex aliena. ¶††Quid ſi citat⁹ in notorĩs nõ venit? R ñ. põt ꝓcedi cõtra eũ ſi nõ mittat ſufficiẽter. extra, de cle. non reſi. ex pte. & duob⁹ c. ſeq. ¶Quid ſi ſit ſemel cõtumax nec inuenit factũ notoriũ, ſed eſt purgationi loc⁹, nũq; eſt iterũ citand⁹ ad purgationẽ ſibi indicẽdã? Ar. q; ſic extra, de coha. cler. & mulie. tua. ver. ſed ſi de clericis. extra, de ſen. excõ. ſi verò. & de pur. c. inter ſolicitudines. & c. cùm dilect⁹. ¶††Itẽ nunq; talis eſt ad ſnĩam citand⁹. Dicũt quidã [e] q; ſic, C. qũo & qñ iu. ea, q̃. & iñ. q. ix. p totũ. Aliĩ cõtra, & dicũt q; prędicta iura loquunt ĩ abſentib⁹, nõ in cõtumacib⁹ [f]. ¶††Quid ſi abſens habet excuſationes legitimas, q̃s bñ nouit pręſens accuſans, ſed eas tacet? Dic imputandũ accuſatori, & ꝓuidendũ reo. ff. de iu. ſi ꝑtor. ¶††Quid ſi auditis excuſationibus iudex ſup eis nõ recipit ꝓbationes obligatas, ſed cõdẽnat re⁹ tãq; de notorio, & ob hoc appellat? Dicũt papa, et dome⁹ q; tenet ſnĩa, etiã ſi poſt talẽ appellationẽ lata ſit, dũmodo coram iudice appellatiõis de notorio fiat fides. Sec⁹ aũt eſt in alĩs iudicĩs, q̃ ꝑ oĩa ordinẽ iudiciariũ requirũt, ĩ q̃bus nõ valet qđ fit poſt appel. extra, de appel. interpoſita. Aliĩ cõtra, quod proſequere ſecũdùm papam & do. meũ. vt not. in præ. c. tua nos. [g] ¶††Dixit quoq; idẽ Inno. q; cũ ꝓuis in notorĩs partib⁹ præſentib⁹ poſſit lis cõte. & ordine iuris ſeruato ꝓcedi: nihilò minus tñ eiſdẽ abſentibus põt ꝓcedi illis omiſſis, ſicut & qñ re⁹ cõtumax eſt: in oĩ caſu tñ requirit ꝓpter qđ citet re⁹. & ei veniẽti exponat factũ, ꝓpter qđ citat: & ei⁹ defenſio audiatur. ar. extra, de accu. qualiter. ñ. §. de bet. alioqn nõ tenet ſnĩa ſup notorĩs lata: vt ſ. verſ. verũtũ. & j. in fi. hui⁹ §. ¶††Sed qualiter ſcietiudex crimẽ alicui⁹ notoriũ, fortè ſi id negat? R ñd. ſecundùm T. & Vin. [h] p facti euidentiã, ſi eſt illi⁹ loci habitator. quod verũ eſt, ſi fuit in cõſpectu eius pro tribunali ſedẽtis: & nõ aliàs: vt j. §. iam de notorio. verſi. porrò. & ver. iſtud autẽ notorium [i]. Vel ſi ei iudex fiat, per duos vel plures teſtes notorium fore. Nã & duo ꝓbãt famã. extra, de teſti. tã literis. & de accu. inquiſitiõis. §. fi. & p duos probat q; ſeptẽ interfuerũt. C. de bo. poſſ. l. ñ. & q; tres ſubſcripſerunt. C. de fide inſtr. cõparatiões. & q; duo probẽt

r ¶Coarctemus. Quia de fama præmittit, eſt ſciendum q; in tractatu de fama multi ſcripſerunt. Thomas de Piperata legum doctor materiam illã ſatis miſcendo de iudicio, argumento, & præſumptione. De iudicio dixi. ſ. de proba. §. fi. ſuper ver. xiij. De præſum. ſatis de præſum. arg. tamen præſumptionem & ſuſpicionem dicit eſſe iudicia. De argumentis habetur C. de fal. l. vbi. in prin.

aliquid eſſe notoriũ, probat ff. qui ſatisd. cogã. ſi verò. §. q; pro rei qualitate. & de elect. bonæ. j. Et not. q; ſi aliquid neget eſſe notoriũ, ſemp probãdũ eſt notoriũ eſſe, vt quidã dicũt. arg. præ. l. ſi verò ꝓcu. §. fi. & in præ. ver. porrò. & hoc in abſentia partis fieri põt. arg. extra, de ap. p. interpoſita. §. fi. quo facto admittunt probationes ſuper principali, ſecũdùm do. meũ & papa cõtra, vt no. in præ. c. tua. &
10 dicã j. §. iam de notorio. ¶††Itẽ ſi notoriũ facti negetur in partibus remotis, dicit do. meus q; dantur octo dies ad probandũ: vt extra, de ſen. excom. ſolet. §. in prima. Itẽ fit res notoria, ſi reus confiteat:
11 vt j. §. iam de notorio. ver. ñ. ¶††Verũ ad id, quod dixi ſ. in prin. notoria nõ indigere probatione, eſt cõtra, in aut. de reſti. & ea, q̃ parit. §. fin. & extra, de elec. bonæ. j. §. licet aũt. cũ ſuis cõcor. ſed illud fit ad cautelã: vt ibi dicit, & no. Et ſi illud fecit legatus ad cautelã, ſatis potuit teſtes recipere parte nõ citata,
k ſecũdùm Ioã. & Gof. [k] ¶Vel dic q; licet eſſet ſibi notoriũ, q; ille ad Maguntinã eccleſiã tranſiſſet, vel q; adminiſtraſſet, non tñ fortè notoriũ erat, q; poſt appel. vel nõ erat notoriũ q; canonici Maguntini eum recepiſſent: vel licet eſſet notorium in Alemania vel alĩs, non tñ ipſi legato: ideoq; potuit teſtes recipere iuris ordine nõ ſeruato: vt in prædic. c. manifeſta. & in præd. c. ad noſtram. & xj. q. iĩ. eorum.
12 ¶††Hoc aũt [l] cõiter obſeruat vbiq;, q; cùm maleficium notoriũ cõmittit, ſtatim iudex inquirit in genere, nõ contra certã perſonã: & facta inquiſitione vocat nominatos in inquiſitiõe, quos intellexerit culpabiles vel ſuſpectos, vt dicant veritatẽ, & ſe, ſi poſſint, defendãt. ſic enim diu obtentũ eſt. Ideoq; non eſt mutandũ. ff. de leg. minimè. & l. cùm de interpretatiõe. & l. ſeq. & l. de quib⁹. §. inueterata. extra, de cõſue. cũ dilect⁹. & in hac inquiſitione non ſeruat ſolẽnitas illa, q̃ tradit, extra, de accu. quam̃r. ĩj. & ſ. de ĩq. §. nũc tractem⁹. Itẽ maleficio flagrãti q; ſic notorię cõmiſſum eſt, ꝓcedit hæc inqſitio illius maleficij, ſ. qs cõmiſerit, nullo vocato, ſi nõ certũ ſit qs fecerit, ſiue ſit certũ de aliqbus, & incertũ de aliqbus: ei tñ, cõtra quẽ ꝓcedit legitima defenſio, reſeruat extra, de offic. ordina. c. j. ff. de offi. præſi. l. iĩ. & l. congruit. ff. de cuſto. & exhi. reo. diuus. ñ. & l. ſolẽt. & l. de militib⁹. & in aut. col. ix. de colla. §. iubem⁹. iĩ. Nã & ſi ibi inquirit, de ſtatu eccl̃ię inqrat licet nulla pſona nominata ſit, tñ teſtes recepti de quolibet monacho đponẽt: & tũc is, cõtra quẽ đr, dictũ teſtis poterit ĩpugnare. extra, đ re iudi. cũ I. & A. & ñ. q. v. ſepe. & c. ĩterrogatũ. Dicũt tñ qdã q; hæc inqſitio, q̃ fit cõtra incertã perſonã eſt tm̃ præparatoria ad ſecũdã, ar. extra, đ cõfeſ. c. ñ. Nã cõtra pſonã ĩ prima nominatã, incipiet noua: & poterũt in ſcđa recipi teſtes in ea recepti. arg. extra, de teſti.
13 veniẽs. ñ. §. j. in fi. & §. fi. ¶††Hodie aũt [m] valde offi
m ciũ iudicum in hac inquiſitiõe exuberat. Ipſi nãq; adeò defenſiones arctant, vt verè dici poſſit quòd eorũ ofĩciũ latiſsimè patet: vt ff. de iuriſ. om. iu. l. j. Nõnunq; em̃ hominẽ inauditũ & indefenſum ſta
n tim ſuſpẽdũt. [n] Sed certè qtqd fiat, nulli eſt de iure legitima defenſio denegãda. extra, de exceptio. cũ
o ĩter. §. j. & c. fi. & xj. q. iĩ. eorũ. et ſ. verſ. dixit q̃q;. [o]

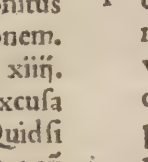

T autẽ ex aliorũ ſparſis velleribus telam nobis ordia
p mur politã: [p] ad huius materię clariorẽ doctrinã no. diligenter q; Aliud eſt fama. Aliud rumor. Aliud manifeſtũ. Aliud oĩno occultũ. Aliud penè occultũ. Aliud notoriũ: vt ꝓbat
q extra, de coha. cleri. & mu. veſtra [q] de quorum ſin-
r gulis ſeriatim pauca regulariter coarctemus. [r]

Fama quid ſit.

SVMMARIVM.

1 ☞Fama quandoq; ſumitur pro infamia.
2 Fama qualiter, & à quibus procedere dicatur.

a ¶ Magnæ.ver.non curantes.Solue vt not.in præ.c.ſicuti.
b ¶ Contentes. Aliam deſcriptionem ſcripſi, vbi ſ.in princ.
c ¶ Reprobatus. Hanc vocam⁹ infamiã.& hæc & prima deſcriptio ſunt de homine.media inter homines.& hæc conuenit materiæ probationum. Dicebat ergo Iac.de Are.q̃ fama erat nomen æquiuocum ratione prædicta, quia eſt de homine & inter homines: 3 & hoc dicit regionis vel maioris partis opinio cum ſermone vel voce. p 6 quod cõis fama & cõis opinio idẽ repreſentat. Thomas vbi ſ.de hoc, fatet dicit tñ q̃ in aliquo differunt ſimpliciter ſumpta fama et opinio: quia fama non põt eſſe, niſi publica: quia eſt de eo, quod ab omnibus vel maiori parte ſentitur: opinio a poteſt etiam eſſe 1 talis, ſed poteſt etiã eſſe paucorum, & non publica.ff.pro hærede.l.j.& l.ñ.in fine. & pro do.l.j. b vide j.§.ſequit.in fi. Et aduerte quia mihi placet deſcriptio Iac. quia breuis. Thomas enim dixit q̃ fama eſt q̃ homines alicuius ci c uitatis, caſtri, villæ, vici vel cõtratę, cõmuniter opinant, æſtimant, vel ſentiunt verbis, vel lo d quela cõiter aſſerẽdo, non tñ pro certo & vero manifeſto, & inſtat quare adiunxit contratæ, quia ex diuerſa qualitate factorum qñ q̃ ſufficit fama contratæ, qñq̃ nõ. Sed 3 Iac. dixit regionis, quæ idẽ qd̃ contra e tæ. ſi em̃ per regiones diuidebatur ciuitas Romana.ff.de offi.præfec.vigilũ.l.iñ.Ipſe tñ intendit oẽm locum includere ab alio diuiſum, puta ciuitates in prouinciã, caſtra & villas & dioeceſes, & ſic de ſingulis. Et per id quod dixi de voce, expedire potes ſecundùm membrũ Thomæ: vt dicat fama à for, faris. ipſe em̃ putat q̃ dicat quaſi fides mẽtis, & recipit pro magno ſono. Subdit aũt Ia. q̃ fama alia ex incerto. alia ex certo authore procedit. Iterum prima aut eſt de his, quæ in vſu publico & aſsiduo habent, aut nõ. Primo caſu ꝓficit fama ad declarãdum intentionẽ vocabuli dubij.ff.de fundo inſtru.cùm de lanionis.§. aſinã.de leg.j. ſi ſeruus pluriũ.§.vlt.de verb.ſign. anniculus. de flu.l.j.§.j. de re iudic.l. ſemper in ſtipulationibus. Itẽ proficit: vt exigere publica vtilitate ſine alteri⁹ læſione, opinionem cõem teneamus pro veritate. C. de teſta.l.j. ff.de offi.præto. Barbarius. ad Mace.l.ſi quis patrem. Secus ſi alteri ex hoc contigerit læſio.ff.de reb.eorum.l.qui neq̃.de iureiu.l.iuſiurandũ, in prin. C. de ſacroſan.ec.l.decernimus. Si verò non ſint de his, quæ ſunt in vſu aſsiduo, vel publico, ſed de his quæ momento tranſeunt: ſic eſt ſermo vel operatio boni vel mali: tũc fama non proficit: eſt autem fragilis fama ex incerto authore proueniẽs. de conſe.di.iij.ſanctum. valet tñ ad inquirendũ, C. de offi.rec.pro.l.iuſtiſsimos. & ad indicendũ purgationem. de accuſa. cùm oporteat. in fin. et ad confirmandã probationẽ. ff. de teſti. l. teſtiũ. §. eiuſdẽ, arg. in auẽ. de fi. inſtru. §. j. & ad facti operis cõmemorationem, & e contra. ff. de proba. l. ſi arbiter. Secundo principali membro qñ procedit à certo authore: ſi ab infamibus, nil valeat, extra, de teſti. licet ex quadã. Ab honeſtis valet, & cum alijs adminiculis inducit condemnationẽ. extra, de teſti. præterea. Et ſic etiam poteſt intelligi prælleg. §. eiuſdẽ. vt per ſe inducat iuramenti delationes. C. de re. cred. l. in bonæ. Inducat etiã matrimoniũ præ

Fama per ſe non probat, ſicut nec ſuſpicio.
Exceptio excommunicationis agenti oppoſita, an poſsit per vnum teſtem & famam probari.
Fama ſuper quo conſentire dicatur.
Teſtis interrogatus ſuper pluribus poſitionibus, ſi dicat ſe nihil ſcire, niſi ſuper paucis, quæ dicit, de mum ſi dicat de his eſſe famam publicam, qualiter hoc dictum de publica fama ſit reſtringendum.

FAma eſt illæſæ dignitatis ſtatus, vita ac morib⁹ cõprobat⁹: vt ff.de va. & extraor.co.cognitionũ.§. æſtimatio.& qui hãc negligit crudelis eſt: vt xñ.q.j.nolo. Vnde Apoſtolus: Expedit mihi magis mori, q̃ vt gloriã meã quis euacuet: vt j.q.j.ſacerdos. prope fi.& xj.q.iij. non ſunt audiendi. licet ſit arg. cõtra ea. q.ſeq.& extra, de voto. magnæ.[a] & hæc deſcriptio locũ habet in bona fama. † Quãdoq̃ tamen ſumitur fama pro infamia: vt in præalleg.c.veſtra.& eo.tit.tua.ñ.q.v. preſbyter ſi.& c.ſi mala fama. ¶ Vnde põt & aliter deſcribi, vt cõprehendat vtrãq̃: fama eſt vehemens vulgi, ſeu maioris partis eius, opinio, rei, de qua quæritur, cõſentiens.[b] arg. in d.c. preſbyter ſi. in prin.& iij.q.iij.ſæpe. Hæc ergo deſcriptio ſe habet ad malã famã et ad bonã. Cũ ad malã: tũc ſumitur pro infamia: vt cùm dicit de aliquo cõiter, q̃ vitam ducit enormiter diſſolutã: vel q̃ nõ timet deũ vel q̃ habet cõcubinam, & ſimilia: vt in præ.c.tua. & põt tũc deſcribi per oppoſitũ ſic: Fama eſt lęſæ dignitatis ſtatus, vita & moribus reprobat⁹.[c] Cùm verò ad bonũ: tũc ſumit pro bono nomine: & tũc habet locum prima deſcriptio, & quæ in ea dicta ſunt: puta cùm dicitur cõiter de aliquo. quod eſt bonus homo, vel honeſtus, & ſimilia. Et pro hac labo rare debet homo,[d] vt aſſumat nomen honeſti viri: vt ff.ad Treb.facta.§.ſi in danda. ¶ † Invtroq̃ autẽ modo fama qñq̃ procedit ex ſcientia, qñq̃ ex ſuſpicione, quãdoq̃ ex certo, quãdoq̃ ex incerto authore: vt de conſe.di.iij.ſanctum eſt. & quandoq̃ ex dicto vnius. extra, de præſum. cùm in iuuentute. propriè tamen fama ex incerto authore procedit, & ſola ſuſpiciõe: vt in præ.c.ſanctum. & xlvj. diſ. ſunt nõnulli. prope fi.& in hoc differt à manifeſto. ¶ † Fama autem per ſe non probat, ſicut nec ſuſpicio. ij.q.j.nomen. ſed ſi concurrat cum vno teſte, bene probat. arg. extra, de proba. ſicut.[e] C. de reb.cred. in bonæ, ſ.de teſt.§.reſtat. verſi. hic tamẽ.

4 ¶ † Quòd ſi agenti opponit exceptio excõicatiõis nũquid põt probari per vnũ teſtẽ & per famã? Et videt q̃ ſic: vt in pręc.cõcor.cùm nõ agat ad pœnã: vt extra, de or.cog.c.ñ.& tũc teſtes cogi pñt ſecundùm ea, q̃ no. ſecũdùm papã extra, de teſti. co.c.j. Sed dic cõtra. ar.ñ.q.viñ. ſciãt. Hæc enim exceptio odioſa eſt: & iõ nõ eſt laxãda facultas. extra, de excę.pia.ĩ prin. qa excõicatio nõ infligit niſi ꝓ mortali: vt xj.q.iij.nemo.& facit ad hoc qd̃ not.& ex-
f tra, de teſti. veniẽs.[f] ar. tñ q̃ fama ꝓbet: vt in pręc. ſi mala. Nã matrimoniũ ꝓbat p famã. extra, de præſum. illud. xxxñ.q.iiij.dicet.& limites: vt extra, de proba. cùm cãm. Sed dic q̃ ꝓbat cũ adiuncto: vt dixi. Et vr̃ q̃ magis valet, q̃ vn⁹ teſtis: vt extra, de cõſan.& affi. ſup eo. Vbi aũt iudex de ea dubitat, q̃rat à vicinis: vt ff.de mag.cõ.l.j.§. ſi p̃ſes.& vbi re⁹ conuerſatus eſt, extra, de ele. poſt q̃.& c. ſcriptũ. et adhuc duo teſtes ſufficiũt: vt dixi ſ.§.j. ver. qualiter. ſed adhuc vr̃ q̃ fama, p ſe ꝓbet. iij.q.iij.ver. itẽ ſæpe. vbi de hoc. ff.de flumi. l.ñ.§. penne. extra, de teſti. p̃terea. xxxv.q.vj. ſi duo. ff.de teſti. l.iij.§. verg ba.[g] ibi: aliàs veluti,[h] & c. ff.de in lit. iur. vulg. ff. de admi.tu. vulgo. ff.de fundo inſtruc.& inſtrumento legato. cùm de lanionis.§. aſinam. ff.de vſufca. non ſolum.§.j. ff.de hæredi.inſtitu. Pacumeuius. ff. quis ordo in bon.poſ.ſer.l.ñ. C. de repu. in auẽ. ibi poſita. ar. cõtra. C. de of. rec. prouin. iuſtiſsimos. ſed ibi fama vera nõ erat. & iõ ibi cõtrariũ ꝓbari poterat. Sed in p̃dictis legi. nõ poterat cõtrariũ ꝓbari: qua re ibi fama ꝓbat. Vñ dicẽdũ eſt ſecũdùm Mar. de fano, famã ꝓbare, & ei ſtari, donec cõtra ꝓbetur. ¶ Sup eo aũt qd̃ đr in p̃.l.ñ. ff.de teſt. & ĩ præ. ver.
5 itẽ ſæpe. veluti fama cõſentiens &c. diſtingue † ſup quo fama cõſentiat. Nã ſi peto à te hęreditatẽ B. tu verò excipis illũ viuere, ſola fama ꝓbata q̃ mortuus ſit, aufert tibi exceptionẽ.[i] ſec⁹ ſi dico te rem
i mihi vẽdidiſſe, vel hoĩem occidiſſe, & hmõi. Non em̃ ſufficit mihi ꝓbare famã. Eſt rõ: nã primũ, ſcilicet mors B. neceſſariò qñq̃ cõtinget: vt in auẽ. collat.j. de hær.& fal.§. in omnibus. in fi.§. de pœ. diſt. vñ.c.fi. Secundũ verô fortè nõ: & ſic cùm alijs probet: vt in p̃.l.iij. Vel dic q̃ in caſib⁹ fama cõſentiẽs cũ aſſertiõe partis probat: ſed nõ ſemp.& hoc innuit illud, aliàs, in præ.l. poſitum.& dic aſs, i. qñq̃. Caſus aũt iſti ſunt in p̃.§. aſinã.& C. de teſ.l.j. Inſt. eo.§. teſtes. ff.ne de ſtatu defun. ſi mat. Et ſecũdùm hoc poteſt intelligi quod not. in d.§. verba. Quod verò ibi not. q̃ fama inducit ſemiplenã ꝓbationẽ,

g ſumptionem. de præſum. illud.& probationẽ interdũ. de conſan.& affi. ſu per eo. Interdũ plenã probationẽ: vt in ant: qua alicuius morte: vt not. C. ſol. mat. l. ſi quidẽ. aliàs de morte non antiqua, nõ inducit plenã probatio-
h nem. alleg. de teſti. tam literis. in prin.& de hoc j. dicam. Dicit autem Iac. prædicta procedere in his, ad quæ adaptatur fama, vt ad mortes, maleficia matrimonia, iuriſdictiones, & ſimilia: non autẽ ad illa, de quib⁹ fama eſſe non conſueuit.

ADDE, vltra ea, quæ habent per Barto.& ibi ſcribẽtes in l. de mino.§. tormenta. ff. de q̃oni. vbi de fama plenè Bal. cõſi. cccxxxiij.j.li. vbi ponit ex quib⁹ fama debeat cõſiſtere. Et qñ fama faciat notoriũ, per eundem conſi. lxxiij.ñ.li. Et qualiter ꝓbetur: & an ſit ſufficiens ad torturã, ꝓ eundẽ cõſi. ccxxv. & ſeq.& cõſil. ccccxx.iij.lib.& qñ fama habeatur ꝓ veritate, p eundẽ cõſi. ciij. Et an faciat quẽ vſurariũ manifeſtum, per eundẽ cõſi. cxxxj.ij.li. De quo etiam p Abb. cõſi. lxxxj.ñ.lib. Et an per famã probetur mala fides, per Ange. conſi. clx.& Alex. cõſi. vj. vñ. et xciij.ñ. lib.& quæ requirant ad probandã famã, p eundem conſil. xiñ.j.li. Et de fama vide aliquid per Old. cõſi. cxñ.& Pau. de caſ. conſil. cxcvij. & p Bar. pulchrè conſi. mihi cxcj. incipiente, d. paci.

d ¶ Debet homo. Iuenis etiam. extra, de præſum. ex ſtudijs.
e ¶ Sicut. Ad hoc inducitur, cùm deficit plena probatio recipitur ſuffragiũ iuramenti, ergo & famæ.

ADDE, quòd fama cum vno idoneo teſte facit plenam probationẽ, glo. in verbo, famam. in c.j, extra, de appel. glo. in verbo, poſſeſsiones. in c. placuit. el j.xxj.q.iij. Bal. in l. Gallus. §. circa fin. ff. de lib. & poſthu. Cardi. conſil. ix. circa fi. Cepolla in conſil. xxvij. poſt medium. item in conſil. xxviij. circa fin. in j. volu.

f ¶ Veniens. Et quod dixi de reſti. præterea. ſuper vlt. glo.
g ¶ §. verba. concor. alleg. §. eiuſdem.
h ¶ Veluti. Et ibi de hoc &c.
i ¶ Exceptionem. cõcor. ſ. de actore. §. j. ver. ſed qd̃ ſi iſte. Facit quod not. ff. quemadmodũ teſt. ape. l.ij. §. ſi dubitet. vbi no. q̃ in hoc ſufficit ſemiplena probatio. Facit etiam quod no. vt lite non conte. qm̃. §. ſi aũt. in gl. ñ. et idẽ no. ſecũdùm Hug. ff. ſol. ma. l. ſi quidẽ. & tene qd̃ ibi no. Cy. diſtinguendo modũ mortis: an in naufragio vel in bello, an aliter, q̃ bene. ſic probabit p teſtes & tunc nõ ſufficit ꝓbatio famæ in facto recẽti: vt dixi ſ. poſt Iac. de Are. Ad id quod ſequit, q̃ naturale eſt mori. rñde per l. vl. C. de ſac. ſan. ec. vbi patet q̃ naturale eſt viuere vſq̃ ad centũ annos. congruũ exemplũ ſui dicti poterat inducere author, de l.ñ. ff. ad Maced. & ibi fama tollit exceptionẽ Macedoniani. & idem ibi l.j. C. eo. tit. & idem in omnibus caſibus, in quibus fama vel cõis opinio veritati cõtraria tuetur contractus, teſtamẽta, iudicia, ſententias, & arbitria. de quibus infrà aliqua ſequentur.

ADDE, quæ requirantur ad probandam mortem alicuius, Bal. conſil. xxxiij.in fi.& conſi. ccccüñ.j.lib. per Alex. conſi. iiij.ij. volu.

a ¶ In præ.c.veniens. Alle.§.ver.quippe si.quod loquitur etiam si de crimine ciuiliter agatur. Scire debes q Thomas abhorret illud dictũ, q fama confirmet assertionem partis, & negat verum esse quod dicit ac. vbi §. q illa fuerunt verba Io. dicẽtis q facta diligenti excusione. Io. Andr. tenet aperte contrarium, q fama non probat, vbi agitur ex contractu vel rei vendicatione, vel simili actiõe ex quacũq; causa, quod tantũ petit ex aliquo cõtractu, necesse est probari per testes de veritate, et de sua scientia deponentes. C. de testi. l. testium. & quod ibi no. in glos. sic ergo. Item si petitur rõne dñij, vel quasi, vel cã simili apertè ꝓbari debet actoris intẽtio. ff. de rei vẽdi. l. in rem. C. de proba. cũ res. & l. actor. ff. e. l. ij. & ad illũ ver. alle. numerus testiũ, &c. sic rñ det, tex. vt dicit, ponit tria numerũ testiũ, dignitatẽ et authoritatẽ ipsorũ, et famã cõsentientẽ, & cõfirmãtem. Primum recipit quòd multitudo testium cõfirmat probationem, qñ nõ sunt omni exceptiõe maiores, ita quòd duo tales non probarẽt sed quia sunt in numero plures, vt valida probatio recipiat. Secũdò dignitas & authoritas validat probationem inualidã, q erant cõsanguinei producẽtis, vel ex causa simili. Tertiò fama confirmat probationem testium vel aliam, cõtra quam erat aliqua suspicio. & fortius si nõ erat: quia facit eam validiorẽ propter famã. Determinat ergo vnus casus alium, sicut vna scriptura aliã. ff. de testi. hæredes palã. §. sed si notã. et de legat. j. si seruus plurium. in fi. Ad §. fi. qui vult, vulgi opinionem spectandã, respondet illud verũ significationibus vocabulorũ, vt dixi ſ. post Iaco. per ea, quæ ibi dicam. Respondẽt etiam ad duas alleg. leges, quas alleg. ibi glo: & allegatæ sunt ſ. proxi. ver. causas. Ad l. fi pater. C. de statu defuncto. respõdet q ibi fama nõ probat principale, de quo agit: sed inducit præsumptionẽ ad tuendũ statum defunctæ & filiorum: & est speciale fauore libertatis, propter quam etiã contra pupillũ & Rempublicam inducit ibi præsumptio. Concludit ergo famã non probare: sed quòd alias probatiões coadiuuet. & licet cæteris casib⁹, vt ſ. dixi, valebit alias inualidum. plus dicit q si de iure cõmuni fama non sufficit ad torturã: de facto tamen seruatur contrariũ. quod id sit de iure, patet ff. de quæstio. l. j. in prin. & l. vnus. §. j. C. de quæstionibus. l. milites. C. de fal. l. sicut. in fin. quæ iura probant vnum indiciũ non sufficere ad torturam. Ponunt enim semper plurale. Oportet ergo aliud indicium concurrere cum fama, puta inimicitiam, vel quòd se iactauit facturum esse, vel fecisse, vel aliud tale. & idem Roland. doctor. & vbi de quæstionibus, vide quod post Dy. & Iac. de Bel. dixi ſ. de proba. super. violenta.

A D D E, vt per Roma. consil. vij.

b ¶ Illud. Ibi satis scripsi in magna glossa.

c ¶ Testificatus est. Supple tamen interrogatus.

d ¶ Alijs castris. Vide quod dixi suprâ de test. §. nunc videndum. ad finem.

e ¶ Fama. Vide qđ dixi ſ. §. fama. post principium.

f ¶ Si dictum. Et de iure pa. cõsultationibus. vbi nõ suffi cit credulitas.

g ¶ Nũc de occulto. De notorio distinguendũ, q antiqui vel moderni nostri non intrauerũt hãc materiam per modum summę quod esset quærere qd sit notoriũ sine distinctione sumptũ, & vnde sic dicat. Et antecq; ad vlteriora mẽbra procedam, præmitto me sępiꝰ cõsiderasse qđ sine magna prolixitate non oporteat hãc materiã sic diuisim tradi, vt summationis formam requirit. Sunt enim multa ex his sic cõnexa q cõiunctim necessario sunt tractãda: ego autẽ vltra expressionẽ locorũ, quibꝰ membra tractantur illa ꝓ alphabetũ signabo in capite virgularũ, sic q etiã ex numero alphabeti facilè locus mẽbrorũ habebitur, cũ his q̃ ibi addã. tamẽ ſ. §. j. cõplura q̃ tãgũt materiã, sunt inserta, quæ inferius declarabo. & vide quod hic dixi super rub. Ad prima duo cõiuncta veniens, de quibus nil infra ꝓ authorẽ, dico notorium esse adiectiuũ qualitatis. Vñ põt dici q notoriũ indistincte sumptũ, est rei, cui adiungit̃ val de plena notitia. habemus aũt in materia positiuũ, cõparatiuũ & superlatiuũ in noĩe notus, notior, notissimus. in aduerbio notè, notius, notissimè. medium non est in vsu. primũ. ij. q. j. notũ. tertium, de renun. nisi cũ pridẽ. §. verũ. & hoc notus, sonat in idẽ, qđ cognitus. Scripsi sine h. posito eꝫ h, inter t, & v, sonat illegitimũ natũ ex adulterio, vt dixit glo. in præ. c. nisi §. pſonæ. in fi. vel vt ſ. eo. scripsi ex patre nobili et matre ignobili. Habemꝰ etiã notiorẽ. ij. q. vlt. sciãt cũcti. quæ est lex vlti. C. de proba. & in decr. pia. de excep. & vide quod ibi no. sup eo. versi. Secũdò videndũ est, quot sint eiꝰ species, vel q̃ diuisio. Vide hic in prin. quã diuisionẽ posuerũt Io. ij. q. j. manifesta. & Ber. de coha. cler. & mu. vestra. Tertiò, q̃ sit subdiuisio, vide in ver. cæterũ. Quartò qualiter diuersę eiꝰ species cognoscant̃, vide ꝓ exẽpla in prin. & ij. q. iij. ver. & spãliter. De tertio ibi: & hoc notoriũ. Quintò, quotus numerꝰ personarũ inducat notoriũ, vide sub eo. ver. ibi: secũdo ex multitudine. Sextò, qs modꝰ procedẽdi sit in illo seruandꝰ: vide sub versi. si verò sint. Septimò, si qua petitio, & qualis sit in aliqua eius specie offerenda, vide in versic. Innoc. Papam iij. Octauò, si qua, & quæ probatio in

1 testari dicitur, qui non in publicum hæredẽ nominat, sed corã testibus, q ad solẽnitatẽ sufficiãt testa mẽti: vt colligit̃ ff. qui test. fa. pos. hæredes palam. in prin. & sic sumit̃ manifestũ. xj. q. iij. eorũ. in fi. vbi dicit̃: licet aperta, i. manifesta sit aduersariorũ repre
2 hẽsio: iudex tñ debet ordinẽ iuris seruare. ¶ † Et ex hoc probat̃, q manifestũ ꝓbari debet. & ij. q. j. deꝰ
g oꝑs. Quãdoq; ẽt manifestũ ponit̃ pro notorio, im propriè tñ: vt patet extra de ver. sig. cũ olim. & c. ex parte. ad fi. & de vsu. cùm in diœcesi. secundùm vnũ intellectũ. & c. cũ tu. & ij. q. j. manifesta. & c. de manifesta. & c. scelus. & de appel. Roma. §. si autẽ post. & pro publico: vt extra, de diuor. porro. §. fi.
3 ¶ † Itẽ etiã aliud est cõmunis opinio, q̃ notorium. Nã cõis opinio est tantũ de lõgè præteritis: et quę ꝓbari nõ possunt ꝑ testes de visu: nisi ꝓut not. ſ. de ꝓba. §. j. versi. vlti. & seq. Notoriũ verò est de pſentibus vel proximè præteritis, & quæ de facili probari pñt ꝑ testes de visu: vt j. §. iam per totum.
4 ¶ † Sed in quo differũt cõis opinio & fama. R ñd.
e cõis opi. facit ius. C. de test. l. j. ff. de offi. præto. Barbarius. iij. q. vij. §. tria. in prin. C. de sen. & inter. omn. iud. si arbi. C. ad Mace. l. si quis. ff. de supel. le. ipsi. §. fi. de acqui. hær. si qs. §. plane. & in præ. ver. vl. Sed fama non facit ius: statur tamen ei, donec contra probetur. quod fieri potest: vt ſ. §. fama. Itẽ et cõis opinio probat: & pro veritate accipitur: vt in prę.
f §. cõcor. ar. cõtra. ff. de euic. si dictũ. Sed dic q cõis opinio vilissimorũ nõ probat̃: vt in præ. l. Barbarius. sed bonorũ sic, C. de epi. audi. aut̃. si præses.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Quid sit rumor.

1 NVnc de rumore dicamus. † Est autem rumor, particularis assertio ex incerto authore & sola suspicione proueniens. extra, de eo, qui cogno. consan. vxo. suæ. super eo. extra, de elec. Ofius. & hoc minus probat, q̃ fama. Nam fama est communis viciniæ acclamatio, vt dixi. Rumor verò est, cũ pauci aliquid, non tamen publicè dicunt: vt dixi. & probatur extra, de regulari. veniens. prope prin.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Manifestum, an probari debeat.
2 Notorium aliud est, q̃ communis opinio.
3 Fama & communis opinio, in quibus differant.
4 Communis opinio probat, & pro veritate habet.

Manifestum quid sit.

1 SEquitur de manifesto videre. ¶ † Est autem manifestum publica seu famosa proclamatio, ex certa scientia & à certis authoribus proueniens, & potest manifestum probari per multos authores: non tamẽ per tot, q fiat notorium. vnde dicit lex q palam id est, manifestè

Quid sit occultum.

1 ☞ Quid sit occultum.

1 NVnc de † occulto dicam⁹. Est aũt
g omnino occultũ, quod nulla ratione probari põt. extra, vt eccles. bene. vt nostrũ. Occulta enim soli Deo reseruantur: vt ij. q. v. consului. vers. spontanea. vj. q. j. si omnia. & tale occultũ vocatur secretũ: vt. xxxij. dist. erubescant. extra, de simo. tua nos. in fi. & ij. q. j. si peccauerit. Quandoq; verò vocatur latens. xxxij. q. v. Christiana. & in tali iudex sententiã ferre non potest: vt ij. q. j. §. quandoverò. & c. seq pro pe finẽ c. Deus omnipotens. Est tamen quandoq; aliquid occultũ iudici, quod potest & debet probari: vt C. de app. eos. §. si quis autẽ. & ſ. §. j. verſic. verũ ad id. Sed de tali occulto hic non loquimur: sed de illo quod non potest probari, nec etiã publicari: vt. ij. q. j. si peccauerit. & in præ. c. vt nostrũ.

Quid sit penè occultum.

PEnè occultum dicitur, quod per paucos probari potest. & ideo dicitur penè, id est, quasi occultũ, quia id pauci sciũt: puta duo vel tres: ita tamẽ q probari possit, vel etiam quinq; nam secretum dicitur, quod fit in prẽsentia. v. vt de pœ. dist. j. §. hæc ergo secreta. ver. non sunt hæc.

latiuũ in noĩe notus, notior, notissimus. in aduerbio notè, notius, notissimè. medium non est in vsu. primũ. ij. q. j. notũ. tertium, de renun. nisi cũ pridẽ. §. verũ. & hoc notus, sonat in idẽ, qđ cognitus. Scripsi sine h. posito eꝫ h, inter t, & v, sonat illegitimũ natũ ex adulterio, vt dixit glo. in præ. c. nisi §. pſonæ. in fi. vel vt ſ. eo. scripsi ex patre nobili et matre ignobili. Habemꝰ etiã notiorẽ. ij. q. vlt. sciãt cũcti. quæ est lex vlti. C. de proba. & in decr. pia. de excep. & vide quod ibi no. sup eo. versi. Secũdò videndũ est, quot sint eiꝰ species, vel q̃ diuisio. Vide hic in prin. quã diuisionẽ posuerũt Io. ij. q. j. manifesta. & Ber. de coha. cler. & mu. vestra. Tertiò, q̃ sit subdiuisio, vide in ver. cæterũ. Quartò qualiter diuersę eiꝰ species cognoscant̃, vide ꝓ exẽpla in prin. & ij. q. iij. ver. & spãliter. De tertio ibi: & hoc notoriũ. Quintò, quotus numerꝰ personarũ inducat notoriũ, vide sub eo. ver. ibi: secũdo ex multitudine. Sextò, qs modꝰ procedẽdi sit in illo seruandꝰ: vide sub versi. si verò sint. Septimò, si qua petitio, & qualis sit in aliqua eius specie offerenda, vide in versic. Innoc. Papam iij. Octauò, si qua, & quæ probatio in

illo requirit, vide in singulis mẽbris in ver.idẽ aũt.Nonò,quotus persona rũ numer⁹ illud probat, videš.§.j.ver.sed qualiter.q̃ etiã ter ĩ.repetitur.& sub ver.& hic notoriũ.& ante ver.testes quoq;.ĩ fi.§.Decimò,an officiali sup illo credatur: vide in ver.si verò sint.xj.quid sup illo deponere habeãt testes, vide in ver.& si testes.& ver.testes quoq;.xñ.an testiũ reprobatiõi sit locus, vide ĩ ver. j.ĩ fi.& ñ.ĩ fi.j.xiij. an per pœnitẽtiã, vel desistẽtiã facti, vel morte scientiũ 1 desinat esse notorium, vide sub ver. 2 ęterum.ver.sed il- 3 lud verũ.&ver.pe. 4 de Samp.ibi tamẽ, 5 si tunc.xiiij.an ad- 6 monitio vel citatio 7 requirat in illo.de 8 eo.š.§.j.ver.j. circa 9 me.et ver.itẽ nũqd. 10 & vide qđ not.de 11 app.cùm sit Roma 12 na. in vlti. glos.& 13 qđ sup ea dixi. & 14 q̃ scripsi in decre. 15 vŕa.super gl.vbi in 16 prin.et ante mediũ. 17 & in fi.& vbi d.in 18 prin.& qđ habet j. 19 vers.Petrus.xv.an 20 ĩ illo purgatio indi catur, vide sub ver. Pet. de Samp. ibi: nec tunc est.xvj.an sit necessariò in illo ferenda sententia: vide in ver.nec tũc est.xvñ.an sup illo recusationi, vel appellationi sit locus, vide in versi- a culo ij. in fin. vbi 1 etiam datur remissio.in & prę.versicu.Petr⁹ de Sa.vbi de vtroq;.& post libellum ante versi. et si testes.xviij.qd si processum sit super notorio, & nõ apparuit notoriũ, vide ad fi.sub ver. testes quoq;.& š. §.j.ver.j.ad fin.

a ¶Aliud facti.Hæc b tria membra ponit Ioan.& Ber.vbi š. ADDE qualiter notorium facti, di- c catur iuris,& ab eo posit appellari p d eṕm Alexan. in c. peruenit. extra, de 2 appel.& per Bald. qualiter dicat iuris & facti, eius consilio xl.j.lib.& an notorium æquiparetur sciẽtiæ probat: e & an famæ, per eũdem cons.cxxvij. f e.j.lib.

b ¶Secũdùm Vinc. g Hic fateor in seda specie š. posita. de prima & ij.nõ est verum vt j.sequitur.& iura quę sequuntur, nõ de probatione, sed de accusatione loquuntur.

c ¶Circa princip.Idem dixit Innocẽ.in administratione, qua filius immediatè succedit patri.in decre.qm̃.de fil.presby.& vide qđ ibi dixi post Innocen.& Hostien.

d ¶Si negetur.Supple tale notorium præsumptum.

e ¶§.quæstioni.Fertur etiam sententia super notorio iure, quando pronunciat contra defensionem, quæ de iure non procedit: vt scripsi post Innoc. & Hostien.de elec.dudum.ij.ver.nos igitur.in prin.

f ¶Sentẽtialis. quid de præcepto, vide quod nota ñ. q. vj. hoc quippe.ĩ prin. de verb. signifi. ex parte.j.in vlti.glos. contra.& facit qđ not. Innocent. ibi scripsi in glossa magna añ fi. versi. nec seruatur hic ordo. Cessat autem contrarium si restringatur ad casum ex pressum.cui cõcor. quod post eũ scripsi de censibus. significauit. in magna gloss. circa medium.versicu.item videtur.

ADDE q̃ notorium inducitur per confessionem iudicialem, & per sententiam, Ange. in cõs.x.& p publi cum instrm̃ quodã mõ,secũdùm eundem consi.cccx. Et an acta iudicij faciãt notoriũ, Abb. in consi.xij.ij. libr.

h præ.cõcor. Vin.autem dixit,[h] nunq̃ p confessionem,vel per snĩam crimen fieri notorium.Nam se cũdùm Ber.cõtingeret sæpe dici notoriũ id, quod nunq̃ factũ fuisset: vt si quis falso confitetur se crimen,de quo agitur cõmisisse: vel si qs sentẽtialiter cõdemnetur de crimine,quod nunq̃ commisit.Requirit ergo ius facti euidentiã,quæ se ingerat hominibus loci vbi cõmittitur:& reiveritas est, vt qd dicatur notorium: non negat tñ quin ecclesia in ea procedat,ac si esset notoriũ. Tu dic q̃ hoc non obstat.Nã licet falso quis cõfiteatur, vel iniquè cõdemnẽt:tñ per illã cõfessionẽ seu snĩam,factum illud habẽt de iure pro notorio,donec cõtrariũ ostẽdatur.Nã semper confessioni stabit, nisi error probetur: vt extra,de tempo.ord.c.fi.& de confes.c.fi. C.eo.l.vnica.& etiam snĩæ statur, donec eius iniquitas detegat: vt extra,de re iud.sicut.extra,de renun.in præsentia.& ita est notoriũ iuris: nõ autem dico facti.In tali autem notorio,cõtra ipsum probatio recipitur,si in dubium reuocetur: vt in prę.c. sicut.& quis appellans auditur: vt extra, de appel. Romana.§.si aũt post.De quo dic vt š.de appel.§. 3 in quibus.ver.x. ¶†Porrò notorium facti est illud crimen,in quo fama publica suũ præbe adminiculum:& ipsa rei euidentia protestatur,ita se exhibẽs omnium hominũ vel maioris partis alicuius loci cõspectui,vt nulla possit tergiuersatione celari: vt extra,de coha.cle.& muli.tua.& c.vestra.& c.fi. vt in exemplo posito j.vers.notorium facti actu ma i nentis. Vel secundùm Vin.[i] notorium facti est, quod cõmissum vel factũ non dubitatur à populo vel à maiori parte populi. Non em̃ exigitur totius 4 populi notitia: vt j.ver.proxi. ¶†Et nota q̃ quan doq̃ manifestũ ponitur pro notorio: vt š.§.sequitur. Vber.de Bo.dixit q̃ illud est notoriũ,quod cõtinuè viget,& in præsenti est publicè videre: vt ecce,accusatur C.q̃ iacet cũ Berta vxore P.& ipse C. eã tenet cõtinuè in domo sua,& palam ea vtitur,& cõuersatur cũ eadem in domo,mẽsa,lecto, & alĩs: vt j.ver.notoriũ facti.& dicit q̃ si quis publicè aliquẽ in platea corã hominib⁹ interfecit,hoc nõ est notoriũ.Potest enim esse,q̃ nõ cõstat iudici: & accusatus coram eo inficiatur.& sic fit res dubia, nec est sibi notoria.C.quibus ad liber. procla.nõ licet. l.ij.extra,de testi.cog.c.ij.argu.ad hoc ij.q.j.§.fin. Tu dic,vt iam infrà dicam,& dixi š.§.j. versic. sed qualiter.nec in notorio facti requiritur, q̃ omnes circunstantiæ notæ sint.quod dic secundùm domi. meum & secundùm papam: vt no.in præ.c.tua.su k per verbo,nulla tergiuersatiõe.[k] ¶†Et hoc noto- 5 rium facti tribus modis deprehenditur. Primò ex qualitate loci,vt quia fit in loco publico.Nam si in occulto fieret,non esset publicum.argu.insti.de in iu.§.atrox.de pœ.di.j.aut facta. Secũdò ex multitudine præsentium.Tot enim debent adesse,q̃ eorum præsentia faciat crimen notorium: nec paucorum præsentia,puta duorum vel trium vel quinq̃ sufficit ad aliquid notorium faciendũ: vt š.§. penè occultũ.& š.ver.proxi.licet duo probent notoriũ: g vt in præ.ver.sed qualiter.imò requiritur totius vicinię notitia:& q̃ omnes cõiter crimen cõmissum fore acclamẽt secũdùm quosdã: vt ij. q.j. scelus. & h xxiij.q.iiij.cũ quisq;.Alĩ, vt Vin.dicunt q̃ sufficit scientia maioris partis eius.extra,de pur.ca. cõstitutus.& ij.q.j.de manifesta. & gl. ibi posita sup verbo,plurimis causa &c.iudici tamen debet esse no- 6 tum: vt in præ.c.cùm quisq;. ¶†Quidam tamen, 1 vt Ioan.[l] dixerunt decẽ hominum scientiam sufficere: vt quid dicatur notorium.Nam tot faciunt

SVMMARIVM.

Notorium quid sit & quot modis diuidatur.
☞Consanguinitas qualiter dicatur notoria.
Notorium facti, quid sit.
Notorium iuris, quid sit.
Manifestum quandoq; ponitur pro notorio.
Notorium facti tribus modis deprehenditur.
Decem homines faciunt parochiam: & eorũ scientia facit quid notorium.
Notorium facti ex temporis qualitate deprehenditur.
Notorij facti species sunt tres.
Notorium facti actu interpolati qualiter dicatur.
Notorium facti actu manentis, qui dicatur.
Probatio plena in notorio facti actu trãseuntis est necessaria.
Notoria diuersimodè considerantur.
Iudex nõ potest sine probatione sententiam ferre.
Notorium quo casu probatione indigeat.
Accusatio seu petitio qualiter fieri debeat, vbi notorium facti actu transeuntis, iudici est occultum.
Testibus ad probandum notoriũ pro dictis potiꝰ quærenda est diffinitio, q̃ diffinitum.
Testes notorium probare volentes, quæ debeant probare.
Argumentum de scientia notoriæ ad simplicẽ sciẽtiam non est bonum.
Ordo iudiciarius in quibus notorijs est obseruandus.
Notorij probatio, quot testes requirat.

IAm de notorio dicendũ restat: circa qđ est distinguendũ. Nã aliud est notorium præsumptionis. Aliud iuris. Aliud facti.[a] ¶†Notorium præsumptũ est iuris euidentia vehementer p̃ sumpta, vt paternitas & filiatio. vnde si vir & vxor aliquem infantem, vt filium nutriãt & filium eum vocent: præsumitur eorũ filius esse. extra, de proba.p tuas.& q̃ fi. sint leg. transmissę, qa filius is est, quem nuptiæ demonstrant. ff. de in ius vocan. quia semper.& ff. de his qui sui vel alie. iuris sunt. filium. extra, qui fi. sint legiti. causam quæ. Potest etiam dici notorium præsumptum crimen infamati in purgatione deficientis. extra, de coha. cle.& mul. tua. §. fi.& de simo. insinuatũ. §. j. Item consanguinitas est notoria prę sumptiuè: vt extra, de diuor. porro. §. j.& hoc nõ exigit ꝓbationẽ, scdm Vin.[b] vt extra, de accu. euidẽtia.& ñ. q. j. manifesta. Itẽ trãslatio alicuius epi de vna ecclesia ad aliam, non põt esse non notoria: vt extra de transla. quanto.& de cleri. excom. illud. circa princi.[c] Põt autem ad cautelam & ex abundanti ꝓbari: vt š. §. j. ver. verũ tamen si negetur[d]. Bene probatur, vt in præ.c. transmissæ. sed ex quo de ipso cõstat, statur ei: nisi cõtra probetur. ¶†Notorium iuris verò est, de quo quis condemnatur vel in iure confessus est: vt in præ.c. vestra & eo. ti. c. fi.& ff. de sta. ho. ingenuũ. ff. de regu. iur. l. res iudicata.& extra, de verbo. signi. cùm olim. de tem. ord. c. fina. dummodo confitẽ sin confessione perseueret: aliter non. ff. de quæstio. l. j. §. quæstioni[e]. D. M. sic describit. Notorium iuris est spontanea confessio, clara probatio iusta & irretractabilis diffinitio, ſ. sententialis[f]. Qđ dicit clara ꝓbatio, probatur v. vj. Fpiphanium. C. de probat. sciant. C. de re iud. gesta[g]. Nam scdm Vinc. per ꝓbationem fit notorium iuris sic vt possit fieri condemnatio, vt in prę. c. vestra. Cętera probantur in

tione. Quod ego scripsi in decretal. vestra. super glossa, & quod sequitur, ibi vide sub litera e. versi.& est sciendum. ibi: tamen solùm de loco & tempore, quasi secundum comprehendatur sub loco, puta populo vici.

l ¶Vt Ioan. qui hoc no. in præalleg. c. de manifesta.

parochiam:

¶ Species. Secundùm Vin. Inn. & Hosti. vide ſ. ver. ſub litera b.

b ¶ Secundùm Vin. Vbi ſ. de app. conſuluit.

c ¶ Vbi de hoc. Vide qđ dixi in decre. cũ in diœceſi. ſup ij. gl. e. tit. vbi teneo notorium actus cõtinui vſurarium, qui menſam, vel altare ſuum tenet paratum omnibus mutuare volẽtibus: in illis autem, qui mutuant ad inſtrumẽta procedit quod hic dicitur. quod autẽ hic ſequit, vide in gloſ. de qua ſ. b. vltra medium. A D D E, vt per Feder. conſi. viij. Bal. conſi. xxv. j. lib. & conſi. cxxv. ij. lib.

d ¶ Tanc. verò dixit. Vbi ſ. verſic. quocunq;. 7

e ¶ Proferẽda. Dixit Inn. in decre. ex pte. j. de ver. ſign. vt ibi ſcripſi in gl. p vnũ, poſt a prin. etiã ſentẽtiã neceſſariò nõ ferẽdã, quod intelligas vt ibi dixi, de ſentẽtia ſolẽniter in ſcriptis ferẽda. facit in auẽ. vt iudi. ſine quoquo ſuf. ſ. neceſſitatẽ. & quod ibi no. de re iud. c. vlti. lib. vj. in v. glo. b

f ¶ Secũdũ Vinc. Dixerat hic author ſ. ver. cæterum. poſt prin.

g ¶ Ver. item ferri debet. Ibi tractat qñ Ptãs de feneſtra vidit maleficium: & ſic nõ ſedens pro tribunali: nec viderãt cũ eo alij: & vt p̃ miſit, eſt ſciendũ qp multis placet hęc diſtinctio, an ſedeat vel nõ iudex pro tribunali. hoc placet Io. ñ. q. j. ſ. vl. in j. gl. Vin. in decre. cõ ſuluit. j. de appel. vbi idẽ alleg. Sed contra hæc facit qp ſæpe per id poſſet iudex malignari. Item cõſtat, qp confeſſio 9 facta corã iudice p tribunali ſedẽte, nõ nocet ſi facta eſt de re non litigioſa: vt no. ñ. q j. ſ. j. & extra đ cõfeſ. c. vlt. ſicut. Ergo ſeſſio iudi c cis pro tribunali 10 ibi nihil operat. ſic videt hic. Inno. nõ ponebat hanc diſtinctionem, cuius verbum in hoc vide in decret. veſtra. ſuper glo. ad in-

parochiã: vt x. q. iij. vnio. & teſtimoniũ vnius parochię facit crimẽ notoriũ eẽ: vt extra de purg. ca. cũ dilectis. Alij etiam dixerũt tres ad hoc ſufficere: quia tot faciunt collegiũ: vt ff. ver. Neratius. quod nil eſt: quia & eadẽ rõne duo ſufficerẽt, qui faciunt cõgregationẽ: vt extra de elect. c. j. nõ ergo põt dici aliqd notoriũ, in vico ſeu villa, vbi duo, vel tres, aut qnq; dũtaxat inhabitãt. Quidã etiã dixerũt, & fortè nõ malè qp arbitrio iudicis relinquit, quot hoies faciãt notoriũ: cũ nõ ſit in iure exp̃ſſum. ar. extra, đ offi. dele. de cauſis. ff. de ver. ob. cõtinuus. ¶ † Tertiò deprehẽditur notoriũ facti ex tpis qualitate, puta ſi fit de die: quia ſi de nocte fiat, nõ p̃nt homines bñ videre, vbi lumẽ deeſt. xvij. q. ij. pniciоſam. extra đ of. dele. cõſuluit. & in præ. l. aut facta. ver. tp̃s. & de pœ. di. v. cõſideret. in prin. & ex alijs circũſtãtijs, qs diſcretus iudex cõſiderabit. ¶ † Cæterũ hmõi notorijs tres ſunt ſpẽs.[a] Nã & aliud eſt notoriũ facti actu trãſeũtis? Aliud actu ĩterpollati: Aliud actu mẽtis. Notoriũ facti trãſeũtis actu dicitur, quod ſemel ita notoriũ factũ fuit, qp nulla potuit tergiuerſatione celari. quod tñ factũ, ex quo ſemel pũblicè actũ fuit, reiterationem nõ habuit: ſed quia ab initio fuit notorium, adhuc per continuã memoriã hominũ & ſcriptarũ notoriũ reputatur. Et hoc mõ dicimus eſſe notoriũ Chriſtũ paſſum fuiſſe: vt j. q. iij. notãdũ. & de cõ. di. ij. ſemel Chriſtus. & c. ſeq. ſed hoc verũ eſt, ſi ij dẽ hoies viuũt: aliàs, ſi mortui ſunt nõ eſt notoriũ: ſed eſt fama de facto p̃terito ſecũdũ Vin.[b] cq̃uis hodie idẽ ſit populus ciuitatis fictione iuris, qui erat iã mille anni ſunt elapſi: vt ff. de iudi. proponebat. & vij. q. j. denicq;. ſed hoc in alijs. Nã paſsio Chriſti cũctis fidelibus eſt notoria, propter cõtinuã hominũ memoriã, & teſtimoniũ Euãgeliſtarũ, & aliorũ cõtinuè euãgelizãtium Xp̃m fuiſſe paſſum. Itẽ licet quodlibet crimẽ deſinat eẽ p p̃ſentiã: vt l. di. ferrũ. & xv. q. ij. ſ. his authoritatibus. nõ tñ deſinit eſſe notoriũ: quia fuit in cõſciẽtia populi. & de tali etiã notorio loquitur extra, de elect. bonę. j. ſ. licet aũt. ibi eñ dicebat notoriũ eẽ, qp Duarmacieñ. receperat eccleſiã Magũtinã quo ad tpalia & ſpũalia ſine licẽtia dñi papę, ad quã fuerat poſtulatus. Et intelligo qp ex pòſt facto adueniẽte legato abſtinuit ab adminiſtratione dictę eccleſię Magũtinæ: & ſic dicebat notoriũ facti actu trãſeũtis: & tale notoriũ probatur per teſtes corã iudice, cui factũ nõ eſt notoriũ: qa non vidit qñ ille adminiſtrauit: vt ibi patet: vt ſ. ſ. j. ver. cæterũ. Itẽ etiã notoriũ facti actu trãſeũtis eſt, ſecũdũ do. meũ & Vinc. & Pãpã, ſi eps de eccleſia ad eccleſiam trãſeat, & bona ſecũdę eccleſiæ adminiſtret. extra, de trãſla. cq̃to. ſ. ne aũt. extra de cle. nõ reſi. c. j. de cle. excõ. illud. vel ſi qs patẽter in platea, & ſub conſpectu populi aliquẽ occidat, vel vulneret. extra de teſti. cog. puenit. j. de pœnit. di. j. aut facta. quo caſu ſi ſit notoriũ iudici, petitio fiet, & procedetur, vt j. ver. ſi verò ſint notoria. ¶ † Notoriũ facti actu interpolati dicitur, quod fit ſic publicè, qp aliqua tergiuerſatione celari nõ põt. quod ſępius iteratur: nõ tñ fit cõtinuè. quale eſt crimẽ vſurarij manifeſti: quia ille publicè tradit cuilibet petẽti pecuniam ſub vſuris: & frequẽter hoc iterat, nõ tñ quotidie vſuras recipit: quia nec ei quotidie pecunia numeratur. & de tali notorio habes extra, de vſuris. cũ tu manifeſtos, id eſt, notorios. vbi de hoc.[c] ¶ † Notorium facti actu manẽtis dicitur, qđ ita publicè fit, qp aliqua tergiuerſatione celari nõ põt: & habet facti continuationẽ: ſicut cũ aliqs manifeſtè in carcere detinetur. De quo habes extra de app. dilectis filijs decano. vel ſi quis tenet publicè & cõtinuè cõcubinã in domo, mẽſa, & lecto, & liberi vagiũt in gremio eius eos baiulãtis. ar. in præ. c. tua nos. & C. đ nup. ſi vicinis. & extra de app. cõſuluit. j. & c. relatũ. & in præ. c. de manifeſta. & ij. q. j. ſ. cognitio aũt. & extra, de diuor. ſi-

telligentiam. ad fi. ij. col. verſi. ſunt & qui dicunt. de his quæ nota ſunt iudici vt iudici, datur exemplum per l. pe. C. qui accu. non poſ. & per l. teſtium. C. de teſt. primò de familiari, qui accuſat dominũ. ſecundò de teſte, qui vacillat. gl. j. C. qui, & ad quos. & ff. de teſti. l. ij. ſ. eiuſdem. gl. quæ incipit, fama. in fi. dicunt aliquid notum iudici, vt notoriũ Gui. de Suza. ſuper l. vna. C. vt q̃ deſunt aduoc. ponit circa hoc quæſtionem nõ dubiam. ſ. cũ ſolus Poteſtas vidit hoiem occidi. an poſsit punire occiſorẽ. ſatis inſtat in allegationib⁹, quas non curo. Soluit, qp non p̃t: quia nõ eſt ei notum vt iudici, ſed vt priuato. & iudex in principali nõ poteſt de facto ſupplere: ſed habet iudicare ſecũdùm allegata & probata. ff. de off. præſid. illicitas. & facit quod no. de in litem iurã. l. ij. in fi. vlt. gl. Subdit etiã qp nõ peccat abſoluendo illũ, cũ id fiat legis permiſsiõe. ff. ſi quis cau. l. fi. Rolã. doctor ſuo opere, char. ij. dicit qp iniuriam facta alicui corã iudice ante prætoriũ, habẽt pro publica & notoria. & ſic ſine accuſatione punitur. Et forſan intellexit notum iudici, vt notorium: vt dixi de accu. alleg. aũt. l ea quidem. C. de accu. & decre. eui dentia. eo. tit.

gnificaſti. & xxviij. di. priusq̃. lxxij. di. propoſuiſti. in prin. vel ſi qs cõtra ſacrm fidelitatis dñm ſuũ cõtinuè proſequitur: vt extra de elect. venerabilẽ. ſ. eos igitur. ver. ſunt eñ notoria. & ver. idẽ etiã dicitur cõtra propriũ. & extra de exceſ. prela. c. rauẽ. & tale notoriũ põt dici notoriũ facti à iure p̃ſumpti. licet eñ ſi qs ſic ſecũ aliquã teneat, non tñ eſt notoriũ, qp eã cognoſcat: quia illud factũ nõ fit ſub conſpectu hominũ, ſed ius ſic eẽ adeò vehemẽter p̃ſumit, qp id forè notoriũ reputat. Nec enim aliter hoc certũ eẽ põt, niſi p hmõi p̃ſumptionẽ: & talis p̃ſumptio pro notorio habetur. extra de coha. cle. & mulię. clericos. & c. tua nos. extra de præſumpt. literis.

11 ¶ † Iſtud aũt notoriũ facti, qdã in tres p̃dictas ſpẽs ideo diſtinxerũt: quia dixerunt qp in notorio facti actu trãſeuntis, neceſſaria eſt plena probatio: vt in præ. c. bonæ. ſ. licet aũt. & tunc ſecũdùm Papã formatur petitio, vt j. ver. ſi verò ſint notoria. Vin. verò no. extra, de appel. cõſuluit. j. qp hæc ſpecies non probatur, niſi qs velit ex abũdãti: vt ſ. dixĩ de notorio præſumpto. In notorio aũt facti actu interpolati, dixerunt ſemiplenã probationẽ ſufficere: vt in præ. c. cũ in diœceſi. vbi de hoc. In notorio verò facti actu exiſtẽtis, nullã probationẽ eſſe neceſſariam dicũt: vt in præ. c. dilectis filijs. & ñ. q. j. de manifeſta. extra de elect. venerabilẽ. ver. ſunt eñ notoria.

d Tan. verò dixit[d] indiſtinctè, qp ſiue ſit notoriũ facti ſiue iuris, quocũq; iſtorũ inodorũ crimẽ alicuius ſit notoriũ, põt iudex talẽ crimino ſum ex officio ſuo punire: cq̃uis corã eo nõ accuſetur, nec teſtibus conuincatur. Si verò non eſt notoriũ, cq̃uis ſit publicũ, ſeruandus eſt ordo iuris: vt xj. q. ij. eorũ qui. in fin. P. de Sãp. B. nõ approbat: ſed dicit in qualibet ſpecie notorij facti diſtinguẽdũ. 12 ¶ † Nã quædam ſunt notoria iudici & alijs: quædam alijs tãtùm, & non iudici: & ſic diſtinguit Gra. ñ. q. j. ſ. ſed ſciẽdũ. & ſ. qñ aũt. In his ergo, quæ ſunt notoria iudici & alijs: vt quia facta ſunt, vel fiunt præſente iudice, & tot alijs, qp ſufficiũt ad notoriũ faciẽdũ: in hoc, inquam, notorio, iudex nõ recuſatur: vt extra, de app. propoſuit. nec requiritur accuſator vel denũciator: nec datur libellus, nec fit litis cõteſtatio, nec iuratur de calũnia, vel de veritate. nec requiritur teſtis vel alia probatio. imò tũc ordinẽ iudiciariũ nõ ſeruare, eſt iuris ordinẽ ſeruare: citabitur tñ ad ſentẽtiã. quę dic vt ſ. in princi. huius titu. nec eſt tunc purgatio indi-

e cenda, ſed ſolùm canonica ſententia proferenda[e]: vt extra de pur. ca. cũ dilectus. nec etiã poterit appellari in tali notorio: vt extra de app. cũ ſit Romana. in fi. & c. peruenit. j. & c. conſuluit. & c. cũ ſpãli. tñ ſi tũc ſucceſsiuè oẽs moriantur, qui viderũt, deſinit eẽ notoriũ, ſecũdùm Vin.[f] V ñ iudex nõ poteſt ſciare, niſi ei probetur: qa neſcit vt iudex. extra de of. ord. ſi ſacerdos. & in præ. ſ. qñ aũt. 13 ¶ † Niſi ipſo pro tribunali ſedẽte factũ fuerit: qa tũc ſufficiẽter intelligitur ſibi eẽ probatũ, ex quo vidit vt iudex. extra, de cor. vi. cũ de tua. & in prę. ſ. qñ aũt. dũtñ viderit cũ tot, qp fiat notoriũ crimẽ illud, vt dixi. & vide ſ. de ſentẽtia. ſ. qualr. ver. itẽ ferri debet.[g] ¶ † Si 14 verò ſint notoria alijs, & nõ iudici: tũc officialis denunciãs ſine inſcriptione auditur: vt C. de accuſa. ea qdẽ. quæ eſt iij. q. iij. ſ. aliqñ. per quã legẽ ferè oẽs dicũt, qp ſimplici officiali creditur: ſed hoc ibi nõ dicitur: ſed hoc tm̃, qp ipſe denũciãs ſine inſcriptione auditur. & in hoc notorio requiritur probatio: vt in præ. c. bonæ. ſ. licet aũt. & de vſur. cum tu. & iudex in eo põt duplici via procedere, ſ. per inquiſitionẽ ex officio ſuo: vt inqrat, an ſit notoriũ: vel etiã alio ſibi denũciãte, & cãm p̃ſequẽte, & probare volẽte notoriũ eẽ. & quocunq; mõ̃ ꝓcedat, nõ eſt ordo iudiciarius obſeruãdus, nec libell⁹ dãd, nec litis cõteſtatio faciẽda. reus tñ p̃t interrogari. an crimẽ cõmiſerit. quod ſi negauerit, poſſunt teſtes ſine alia litis cõteſtatione, & ſine iurõ de calũnia, ſeu de veritate

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

a ¶Inn.Papa.No.vt ſcripſi vbi ſ.ſub litera b.
b ¶Secundùm quoſdam. Sic loquitur gloſſ.innominati ſub litera b.poſt prin.
c ¶Ver.ſed qualiter.& hic in fine.
d ¶Secũdùm papã.Et multũ ampliat author eius verba.quæ vide ſuper gl.p̃dicta ſub litera b. poſt princ. Idẽ dicã j. de dicto Vincen. a
e ¶Cõmitti.Contra hoc vide qđ ſcripſi poſt Hoſ. 15 đ pur.ca.c.pe. ſu p ver.pp̃is.& vide j.ver.vj.et qđ ſtatim ibi dicam.
f ¶Vt noſtrum. Nic. Mat.in queſtione,quã poſui b ſup reg̃la,qđ qs. lib.vj. miſcuit illũ articulũ,quærens an veniret 16 Titius cõdẽnandus de occiſo, cõtra quem duo teſtes depoſuerũt, q̃ notoriũ eſt q̃ occidit Seium.& concor. Inno.ſic diſtinguens. Aut teſtes de notorio deponentes reddunt cauſam ſuæ ſcientiæ dicendo q̃ præſentes fuerũt & viderũt:et tunc ex hac ſufficiẽti rõne probatũ eſt factũ & notoriũ, & ſequit cõdẽnatio.Si aũt pro ratione ſciẽtiæ dicunt ſe ſic publicè audiuiſſe,vel aliud ſimile: tunc factum non eſt probatũ c ſed ipſum notorium:& ſic cõde d mnatio ſequi nõ e põt.Sequens em̃ rationis redditio determinat præcedẽs dictum.ff. de le.ij. cũ pater.

dicẽda'recipi:quia in talibus ordinẽ iudiciariũ non ſeruare,eſt iuris ordinẽ ſeruare:vt ſ.Inno. papa iij. no.[a] quòd ſi notoriũ facti actu traſeũtis,eſt occultũ iudici:accuſatio ſeu petitio poterit ſic formari in exemplis poſitis ſ.verſ.notorium facti tranſeuntis. ✻FORMA. ¶†Cũ talis eps̃ ſe ad talẽ trãſtulerit eccleſiã ſine papæ licentia, peto ip̃m amoueri: vel cũ talis talẽ in multorũ p̃ſentia occiderit, ita q̃ nõ eſt locus inficiationi,peto ipſum puniri. Et ex quo ſic petitur,tãc̃ in notorio proceditur.i.lite nõ cõteſtata : vtin p̃.c.manifeſta.& c.de manifeſta. & c.ſcelus.extra de accu.euidẽtia. extra de iureiur. ad noſtrã.iij.qđ verũ eſt,ſecũdũ q̃ſdã, [b] vbi accuſatus eſt propter cõtumaciã abſens:ſi verò ſit p̃ſens,req̃rit̃ litis cõteſtatio:& ſi neget,requirit̃ duplex ꝓbatio:alioquin nõ tenet ſnĩa,vt iã dicã.& in tali notorio nõ appellatur.extra,de app.propoſuit. ¶†Et ſi teſtes producãtur ad probandũ notoriũ:q̃rẽda eſt potius ab eis diffinitio,c̃ diffinitũ:qa ſicut ſcripſit Lau.& Io.ſæpe de notorio loq̃mur.& qd ſit notoriũ,ignoramus: vt no.in præ.c. manifeſta. Et ſi teſtis ignorãs qd ſit notoriũ,rñdeat dicẽs,q̃ crimẽ ad qđ probãdũ inducitur,eſt notoriũ:nõ valet eius dictũ:imò potius imperitus matheſeos, &c.vt xxxvij.di.qui de mẽſa.& ar.ff.de orig.iu.l.ij.ſ. cũq̃ eũ. Itẽ ſi teſtis diffiniat,qd ſit notoriũ,nec ſit iuris peritus,quærẽdum eſt,à quo id didicit. Et ſi rñdet, q̃ à producẽte eũ,vel eius aduocato præſumitur ſubornatus:maximè ſi didicerit,poſtc̃ cã mota fuerit.argu.extra,de teſti.licet ex quadã. q̃ ſi rñdeat, q̃ per ſeip̃m ſcit,vel añ litẽ motã didicit, q̃ notoriũ eſt id, qđ totus pp̃s, vel maior pars vidit, vel per verba ęq̃pollẽtia,vel quæ diffinitio notorij̃ habeatur:q̃rẽdũ eſt ab eo,quot hominũ ſciẽtia vel pręſentia exigatur ad hoc,q̃ crimẽ notorium reputetur.Et ſi rñdeat de certo numero quærendũ eſt ab eo qualiter ſciãt q̃ tot hominũ p̃ſentia, vel ſciẽtia faciat crimẽ eſſe notoriũ,q̃ paliqđ ius nõ poterit diffinire:licet qdã dixerũt, q̃ decẽ hominũ ſciẽtia faciat qd eẽ notoriũ:qa tot faciũt parochiã . Dic vt ſ.verſi.& hoc notoriũ.tñ duo probãt, vel tres aliqd eẽ notoriũ: vt ſ.ſ.j.ver.ſed qualiter. [c] ¶†Teſtes q̃q̃,q ad probãdũ notoriũ inducũtur,duo debẽt ſecũdũ papã [d] probare, ad hoc vt eorũ dictũ valeat, ſ. q̃ viderunt crimẽ,de quo teſtificãtur,cõmitti: [e] & q̃ tot alij̃ p̃ſentes erãt,qui videre ſimiliter potuerũt, q̃ crimen notoriũ factũ fuit:aliàs aũt non probarent crimen eſſe notoriũ : nec p cõſequẽs ad eorũ dictũ eẽt reus cõdẽnandus:quia ex quo nõ cõſtat crimẽ fore no-

17

ſtram.iij.de iureiu.ipſe dixit qđ ibi dicit ij̃.gl. Quod aũt ſubdit author dẽ vtraq̃ opi.ſaluãda,ſi bene ponderas,parum vrget. Non enim de forma proceſſus,ſed efficacia probationis tractatur.Dico igitur neutrũ dictum ſimpliciter verũ,ſcilicet primũ,q̃ neceſſe ſit deponi de viſu,in quo ſuprà remiſi.nec ſecũdũ,q̃ ſufficit probatio per viſum,vt dicatur notoriũ,qđ toriũ,per cõſequẽs lite nõ conteſtata, & iuris ordine nõ ſeruato teſtificati ſunt, quod fieri nõ debuit: maximè oblata petitione p̃miſſa, cui debet ſentẽtia cõcordare: vt extra de ſimo.licet Heli.& ideo totus h proceſſus irritus eſt.extra,vt lit.nõ cõte.p totũ. C. de ſen.& inter.om.iu. prolatã.& qa cõtra nõ cõfeſſum,nec cõuictũ ꝓceſſum eſt:vt ij̃.q.j.nos ĩ quẽc̃q. f
f & c.De[9] oĩpotẽs.extra, vt eccle.bñ.vt nr̃m. [f] Vin. verò cõtra.ſcripſit em̃ ſufficere, ſi teſtes probẽt alterũ de duobus,ſ.vel crimẽ fore notoriũ,vel ſe vidiſſe
g illud cõmitti. [g] Vtraq̃ tñ opinio põt ſaluari.nã opinio papæ põt habere locum, qñ iudex procedit in probatione notorij̃ ad petitionẽ alicuius : quia tũc exceptio facta lite nõ cõteſtata nõ valet:vt ſ.deinquiſitio.ſ.nunc tractemus.verſi.ſi autẽ inquiratur. ibi Gof.verò & alij̃.Dictum autem Vin.põt intelligi qñ iudex ex officio ſuo inquirit,an crimẽ ſit notorium:tunc enim lite nõ conteſtata poſſunt teſtes k recipi:vt in præ.ſ.nunc tractemus.ver. q̃ ſi crimẽ. ibi:vbi autem prælatus.& in tali notorio poteſt appellari:vt extra de app. Romana . ſ.ſi autẽ.de quo
18 dic,vt ſ.de app.ſ.in quibus.verſi.x. ¶†Et nota [h] q̃
h hęc argumentatio non procedit:ſcio hoc eſſe notorium:ergo ſcio.Non enim ſequitur hoc in notorio
19 facti præſumpti.¶†Item dicit Inn.iij̃. q̃ in notorio facti, quod eſt notum alijs, & non iudici, & in notorio iuris, & in notorio præſumptionis eſt ordo iudiciarius obſeruandus : vt not.plenè extra,de coha.cle.& muli.tua.de hoc dic,vt ſ. ſ.j.verſi.dixit
20 quoq̃.¶†Item nota [i] q̃ ad probationẽ notorij̃ duo
i teſtes ſufficiunt ff.qui ſatiſd.cog.ſi verò.ſ.qui prorei.extra,de elect.bonę memorię. quo probato & pronunciato q̃ ſit notorium,ſi nõ appellatur,procedetur de cætero ſine ſolennitate iuris,tanc̃ ſuper notorio.Articulus tamen ipſe, an ſit notorium vel non,& an ſit fama vel non, ſolenniter tractabitur. Ad probationem etiam, famæ duo ſufficiunt : vt extra de præſumpt.quia veriſimile. de conſang. & k affi.ſuper eo.ar.extra,de accu.inquiſitionis.ad fi. [k]

De abolitione & purgatione. Rubri.

POſtquam de criminibus diximus qualiter & quibus modis de eis agatur. Ad huius operis comſummationem, dicẽdũ eſt qualiter ipſa aboleantur qui ad ciuilia.& l.ciues & incolæ.Bal.videſ.de app.ſ.no.q̃ habẽs.In notorijs fertur ſentẽtia cõtra abſentẽ lite nõ cõteſtata.ver.dicit quoq̃ idem Inn.G.Itẽ probari põt aliqd eſſe notoriũ,etiã parte abſente.ver.& nota quod ſi.G.¶Per famã probatur mors.G.Itẽ fama in ſimili facit ſemiplenã probationẽ,nõ in criminali.in ſ.fama.ver.ſup.Videſ.de ſen.ſ.ſentẽtia cõdẽnatoria.¶Si teſtis dicit ſe nihil ſcire,intelligitur ſup articulo. & ideo nihilò minus põt probari fama.& refertur probatio famæ,etiã ad articulos nõ probatos.in ſ.fama.ver.ſi quod eſt no.dignũ.Videſ.de ſen. ſ.illud plenius.¶Per quot teſtes probetur notoriũ,verſi.iã de.& etiam notoriũ probatũ per teſtes,ſi teſtes dicũt,q̃ ſic viderũt & audierunt per maiorẽ partẽ gentiũ,vel populi dici.Et eſt rõ:quia teſtis debet intelligere per propriam vocẽ. Item teſtes duo probant notorium : tñ duo debent probare veritatẽ & facti authoritatẽ.in ſ.fi.ver.& ſi teſtes.& verſi. ſeq.prope fin.G.¶Qualiter probetur ignorantia,& an iudex poſsit reſcindere partium compoſitionem de abolitione.ſ.j.G. ¶Exceptio iudicum dilatoria,non habet locum in notorijs.de poſi.ſ. exceptio.

De abolitione & purgatione. Rubrica.

¶Nullus ex practicis authoribus poſuit hãc primã partẽ rub. De ea tñ tractat Roff.ſub rub.quibus caſibus aliàs prohibiti, accuſare poſſunt:in libellis iur.ca.& ferè per totum vſq̃ quo alle.eũ,fuit Roff.& quare dixit ferè,dicam in ver.ſi porrò.ſcilicet in libel.iur.ciuilis.pleniſsimè ipſe Rof. tractauit materiam ſub ſena.conſul.Turpil.l.& meritò,quia compoſitores Digeſtorum coniunxerunt has duas materias in vna rubric. ſcilicet, & purgentur:

De quibus criminib[9] fit cõfiſcatio gñalis bonorũ, vide gl. in l.ij̃.C.qui teſt. fac.poſ.¶Præceptũ & pœna, q̃ fundatur tãc̃ ſuper notorio,non valet, ſi nõ ſit notoriũ. poſt prin. G. ¶Citatus teneť allegare priuilegium ſuũ, & comparere. meritò autem ſufficit quòd præceptũ ſit iniuſtum.ver. qđ ſi iudex. G.etiã, qui præſens eſt, priuilegium ſuũ allegare, debet.C. de ap.l.hi

Bal. de notorijs criminibus Rubr.

g ¶Illud committi. Diſcuſsis locis omnibus, quibus memini de hoc notaſſe Vincen.non inueni eum ſic dixiſſe. Verum eſt, q̃ in decre.ad no-

Turpiliani, & abolitionum: sed cõpositores Codicis diuiserunt. De secunda parte ipse Rof. in nostris lib. ponit vlti. rubri.

& purgentur: idcirco primò aliqua de abolitione tangamus: Postea de purgatione dicturi.

SVMMARIVM.

1 Abolitio quid sit, & quotuplex.
Abolitio generalis per solum Principem fieri põt.
2 Abolitio priuata seu specialis, quæ dicatur.
3 Abolitio specialis petita, quid operetur.
4 Abolitio legalis, quæ dicatur.
5 Reo de crimine falsi accusato generali abolitione interueniente, an tale cri men aboletur.
6 Accusati non possunt ab aliquo de eodem crimine accusari, si aliàs fuerint absoluti.
Inquisitio succedit accusationi.
7 Accusatio an per confessionem occultam sacerdoti de crimine factam extinguatur.
8 Sententia lata per modum inquisitionis, an obsit accusare volenti.
9 Accusato componente cum accusatore, an possit iudex in accusatione procedere.
10 Accusatio illaudabile genus intentionis dicitur.
11 Crimen per dispensationem peracta pœnitentia remitti, qualiter intelligatur.
12 Pœnæ persecutio voluntati iudicis non mandatur, sed authoritati legis reseruatur.
13 Abolitio pœnam remittit criminis, sed infamiam non tollit.

1 SCiendum est igitur q̃ abolitio est accusationis perẽptio. ¶ †Est autẽ abolitio triplex, s. generalis, priuata, seu specialis, & legalis. Vnde versus: Vt sacra lex fatur, abolitio terna notatur. ¶ Generalis per solũ Principem fit: & hæc extinguit omnes accusationes quo ad omnes, præterq̃ quo ad accusantẽ, qui potest repetere accusatum intra xxx. dies vtiles, computandos ab illo die, quo generalis abolitionis feriæ sunt finitæ. & fiet hæc repetitio eodem iure, quo prius accusabatur. Et fit hæc generalis abolitio à Principe ob multas causas: qñq̃ ob diem insignẽ natalis sui, vel filij sui: quandoq̃ ob rem prospere gestam puta, quia obtinuit contra inimicos: qñq̃ propter publicam gratulationem, vt quia voluit facere festum, vt quilibet lætaretur, vel ob aliquam lętitiam, vel honorem diuinæ domus. Hæc probantur C. de generali abolitione. l. cum eo tempore. & ff. ad Turpil. si quis repetere. & l. abolitio. & l. vel ob rem. & l. si interueniẽte. adeò q̃ si intra illos triginta dies alia abolitio superueniat, à fine secundæ abolitionis cõputantur alij xxx. dies: vt j. eo. tit. in Senatus. ¶. fi.[a] Operatur quoq̃ & aliud hæc abolitio generalis, s. vt accusator in Turpilianum nõ incidat: vt in præ. l. interueniente. ¶ †Priuata seu specialis est, qñ accusator priuatim illam petit à Principe, aut ab illo iudice, qui habet cognitionem meri vel mixti imperij: & hæc qñq̃ conceditur, qñq̃ nõ: & ideo maxima causæ cognitio interuenit. Primò, quia delegari nõ potest. Secundò cognoscitur vtrũ accusauerit aliquem extraneum vel cognatum: & vtrum accusauerit aliquem verè, vel per errorẽ, vel temeritatem: & an accusauerit aliquem pro sua iniuria vel suorum: vt quando accusauit cognatum, cõcedatur tamen si accusatus passus est eam iniuriam illo consentiente, dabitur: & non aliter. Si autẽ non sit passus, dabitur etiam illo inuito. Et debet peti etiam hæc abolitio intra xxx. dies, numerãdo à die institutæ accusationis, intra quos accusatus habet spatium ad componendum mœstos penates. Post dies verò xxx. non dabitur hæc specialis, nisi accusato volente. Vbi verò per corruptelam & fallaciter accusat præterq̃ cognatos: quia quantò quis citius admittitur ad prosequendam suam vel suorum iniuriam, tantò magis cõceditur. Item vbi testes suppositi sunt tormentis. Item in violata maiestate. Itẽ in patria oppugnata vel prodita. Item in crimine peculatus. Item in castris desertis. Item in crimine falsi, vbi ex vtraq̃ parte acerrima fit indagatio: in his, inquam, criminibus specialis abolitio non conceditur. Hæc probantur C. de aboli. l. j. & ij. in fi. &
3 C. de falsis. ¶ †Vbi hęc autem abolitio specialis petita operatur, quòd repetentem accusatorem non admittimus postea: sicut in generali diximus. alium autem accusatore volente admittimus: nisi ille, qui impetrauit specialem abolitionem, impetrauerit à Principe quòd possit illum iterum accusare: vt C.
4 eod. l. j. ¶ †Legalis autem abolitio est, quæ fit seu conceditur à lege, quando accusator est mortuus, vel aliqua iusta causa impeditus: ita quòd in accusatione procedere non possit. ff. ad Turpil. aut priuatim. quo casu finita est accusatio quo ad accusantem: non tamen ob hoc est reus liberatus, quin possit iterum ab alio accusari: vt ñ. q. j. prohibentur. ver
b si. ab alio. [b] & C. si reus vel acc. mor. fu. l. j. & ij. & l. defunctus. Sic ergo eximitur reus ab accusatione, abolitione interueniente: vt in præ. l. si interuenien te. nec accusator incidit in Turpilianum, vt prædixi. & cùm accusator mortuus, vel iusta causa impeditus est, vel fortè impetrauit specialem abolitionem: tunc reus poterit ab alio accusari intra xxx. dies vtiles, vt prædixi de his duobus in eo, qui vult repetere, & currunt hi dies à tempore mortis accusatoris. Item ab illo tempore, quo fuit specialis abolitio petita & concessa, vel ab illo tempore, quo certum est accusatorem impeditum: sicut & in repentinis currere incipiunt post ferias finitas, vt ſ. dixi.
5 & habetur ñ. q. vlti. libellorum. in fi. ¶ †Item nota quòd si reus de crimine falsi accusatur, generali abolitione interueniente, hoc crimen non aboletur: vt dixit lex. ff. ad Turp. Lucius. Sed ibi tantùm datus erat libellus, nec fuerat nomen rei inter reos receptum: ideoq̃ generalis abolitio nõ pertinet ad hoc genus criminis, in quo tantùm datus est libellus: quia tunc potest accusator, etiam sine beneficio generalis abolitiõis recedere per se: nec incidit in Turpilianum: vt ff. eod. quæsitum. Si autem esset vltra processum in crimine: bene sopiretur illud crimen per generalem abolitionem: vt C. ad le. Corneliam de fal. si docueris. & ñ. q. iij. si quem pœnituerit. De his autem, qui ab accusatione desistunt, quando in Turpilianum incidant, dixi ſ. de accusa. §. v. & j. de
6 lit. contesta. an actor. ¶ †Porrò de accusatis nota q̃ non possunt ab aliquo de eodem crimine accusari, si aliàs fuerint absoluti: vt extra de accusa. de his. ff.
c eodem. si cui. §. ijsdem.[c] xxxv. q. x. veniam. Idem est, si episcopo inquirente contra infamatum, & nil contra eum inueniente, reus fuerit absolutus. argumen. extra, de col. dete. c. fina. in fin. cùm inquisitio accusationi succedat, & infamia in locum accusatoris. extra, de simo. licet Heli. & est quæstio venerealis. De hoc plenè secundùm papã extra, de pur.
d c. cùm dilectus. & ſ. de inquisi. §. fi. versic. fi.[d] & hoc non solùm si per sententiam fuerint absoluti: vt in præ. concord. verùm etiam si per dispensationem fuerit crimen remissum pœnitentia peracta: quia crimina semel dimissa, &c. xiij. q. iij. si illic. de pœn. di. iij. diuina. quod dic secũdùm do. meum. in Summa de accu. §. quid sit effectus. sub §. sed nunquid. versic. pœnitentialis. & seq. vel etiam si fuerit reus absolutus ab obseruatione iudicij: vt ff. nau. cau. sta. licet. §. penul. vel si fuerit crimen à parte remissum: vt xv. dist. studendum. & c. si quis. vel si crimen per abolitionem fuerit remissum: vt ñ. q. iij. c. Euphe-
7 mium. §. notandum. & dixi ſ. † Secus si per confessionem occultam sacerdoti factam crimẽ sublatum sit: quia prpptер hoc non cessat accusatio: vt xxx-iij. q. ñ. admonere. quæ dic secundùm do. meum vt in præ. §. si quis sit effectus. sub §. sed nũquid. ¶ Fallit autem quod dixi de sententia in casibus. Primò si secundus potest docere de prævaricatione primi accusatoris: vt ff. eod. de prevari. l. iij. & C. de accu. si quis homicidij. Secundò si prosequatur suam vel suorum iniuriam, & doceat se ignorasse primã accusationem fuisse institutam: vt in præ. §. ijsdem.
8 ¶ †Sed qualiter docebit de ignorantia, cùm semper illa præsumatur: & ex alia parte debet probari scientia: vt ff. de admini. tut. hic autem. & ff. de proba. verius. & Institu. de legat. §. quod autem. R. hoc

a ¶ Senatus. §. fin. facit ad quæstionem quã tractaui de elect. cùm in cunctis. ad fi. 2

b ¶ Versic. ab alio. Vbi de hac triplici abolitione no. extra, de collu. c. j. qd̃ posuit etiã Inn. eo. tit. c. ñ.

c ¶ §. ijsdẽ. Hic interponit author ad ver. Rof. vsq̃ ad ver. fallit. dempto versi. verum etiam. qui cũ prima allegatione fuit Roff.

d ¶ Ver. fi. Hic est error ab additionibus causatus, q etiã j. repetitur: quia quod est in §. pe. post ver. vlti. quærit cum remissione sequenti, totũ fuit additio vsq̃ ad fi. tit. Corrige ergo §. pe. ver. vl. quęritur. & vide quod ibi plenè dixi super remissiõe p̃dicta, q̃ sequitur

a ¶Scãm Rof.Cuius ferè fuit totũ quod procedit. de quo dic vt dixi ſuper rub.

b ¶Ver.fi. Corrige vt dixi ſ.ver. porrò.

c ¶Per totũ. Lex vnica eſt in titulo nõ plus contines,& rubrica & in illo q nõ ícho auit,loquitur, vt a ibi no. Alijs placet, q cùm delin b quẽs dupl'r obli 9 geť,priuato, quẽ leſit,& Reipublicè, vt eſt expreſſum in d.§.quod illicitè. & maximè cũ p ſtatuta terrarũ pœnę delictorũ Reipublicè ſtatuẽtium applicãtur. & eadẽ rõ ſi fiſco eſt iusiã q̃ſitũ vel Reipublicè ex cõmiſſiõe delicti & àctiõe intẽtata, p 10 cõpoſitionẽ ljtigãtiũ auferri nõ poſsit.Facit ff.ad l.Iul.de vi publi. c q cœtu.§.qui vacãtẽ.& ff.ad Silla 11 ni. diuus Marc⁹. & de admini. rerũ ad ciui.perti.l. ñ.§.ius Reipublicę.& ff.de ſer.ruſti.p̃d.& Attilicinus.& d̃ pac.l.fi. Itẽ eſſet abſurdũ q facta ꝓbatione criminis poſſent pœnã criminis effugere. Facit.ff.vi bo.rapt. 12 l.pe.ff. de iureiu. eũ,qui.de fur.inter oẽs.§.j.& extra,de ſent.excõ. cũ d̃ſideres. in fi. & qd̃ ibi no.ĩ p̃. gl. & vide quod ſcripſi de ſimo.p tuas.in fin.ſuper d vlt.glo.Facit etiã quod ſcripſi ſ.de inquiſitio.§.nũc tractemus,ſuper ver.porrò ſi.in fine.& d̃ pœ.poſt inſcriptionẽ.Scripſi ſ.de accuſ.§. 13 v.ante fi.j.col.& quod ſcripſi ſ.de accuſatore.ſuper e finẽ.verſi.ſed pone.ver. circa exceptionẽ pacis.

d ¶Et Pe.de Sam. in decre.at ſi clerici.de iudi.vbi dixi ſuper ver.poteſt.

e ¶Cum ſuis conprobat indirectè docendo ſe fuiſſe abſentem, cùm accuſatio fuerit inſtituta: & ſic potuit ignorare: vt extra,q ma.ac.poſ.cùm in tua. Probat aũt id, quia ſententia iam lata eſt,pro qua præſumitur:vt extra de renun.in præſentia. Idem quoq; eſt, ſi per iuſiurandum delatum reus fuerit abſolutus:quod eſt,ac ſi etiam per ſententiam: vt ff.de iureiur. eum,qui.§. in popularibus. Secus tamen ſi crimen ſit per pactum remiſſum:tunc enim ab alio accuſari poteſt: vt ff.ad l.Iul.de vi pu.qui cœtu.§.qui accuſantẽ. Et eſt ratio in ſententia & iureiurando:quia illa pro veritate accipiuntur: vt ff.de re.iur.res iudicata.extra, de re iud.cùm inter vos.ff.de iureiur.ſed & ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ſecundùm Rof.[a] ¶Vtrũ ſententia lata per modum inquiſitionis obeſt volẽti accuſare:no.ſ.de inquiſitio.§.fi.ver.fi.[b] ¶†Quid ſi accuſatus de aliquo crimine compoſuit cum accuſatore:nũquid iudex poterit in accuſatione procedere? Et videtur q̃ non:quia prætor nihil aliud agit,niſi vt lites dirimat:vt ff.de noui ope.nun.l.j.§. poteſt autem.ad fin. §. ad idem. extra,de dolo & contu.c.fina.v.q.ñ.ſi primates.vbi de hoc.extra,de tranſact.c.fi.ff.ſi cer.pe.quidam T. Tamen quidam dicunt contra:vt ff.de pub.licitatio.§.quod illicitè. C.de off.rec.pro.iuſtiſsimos.ibi:cenſuræ noſtræ vigore &c.aliàs crimina remanerent impunita:quod eſſe nõ debet: vt ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.& extra,de ſen.exc.vt famæ.quod fortè verum eſt in crimine publico: vel in quo non licet tranſigere.quod dic prout no.ñ.q.iñ. Euphemiũ.§.notãdũ.& extra de col.dete.c.j.& C.de tranſact.trãſigere. In aljs aũt non poterit iudex procedere. ¶†Quia accuſatio illaudabile genus intẽtionis eſt:vt ñ.q.vñ. ſi quis eps. & regulariter nemo inuitus cogitur agere, vel accuſare: vt C.vt nemo inuitus agere vel accuſare co.p totum.[c] Sed nec in denunciatione admittitur cõpoſitio,ad quã aliàs quilibet tenetur:vt e.q. quia propter. ¶†Sed cùm ſuprà dixerim,crimen per diſpẽſationẽ remitti peracta pœnitẽtia:& probatur extra,de iudi.at ſi clerici.quæritur:ecce proceſſum eſt cõtra aliquẽ in iudicio accuſationis vſq; ad ſententiam:& tũc probat accuſatus de illo crimine pœnitentiã ſe egiſſe, nunquid inuito accuſatore poterit eps cum tali diſpenſare? Videtur q̃ non:quia accuſator in probatione deficiens calumniari præſumitur: vt extra de calum.c.j.& eandem pœnam ſuſtinere debet, quam accuſatus conuictus ſuſtinere deberet.ñ.q.iñ. qui non probauerit. vnde iniuriari videtur eps accuſatori,ſi diſpenſaret cum accuſatore. ¶Itẽ vbi certa pœna ſtatuta eſt à iure, ipſam infligere debet iudex.extra,de off.dele.de cauſis. ¶†Nã pœnæ perſecutio non mandatur voluntati iudicis, ſed authoritati legis reſeruatur: vt ñ.q.iñ.c.ſi quem. §.notãdũ.ver.ſi verò in.Sed dic cõtra. nã cùm hoc beneficium ſit ei à iure cõceſſum: vt extra,de iudi. at ſi.non eſt ſibi negandũ.xxviñ.di.de his.extra de ſecun. nup.c.pe.& fi.nec iniuriatur eps accuſatori, dũ vtitur iure ſuo.extra de elect.cũ eccleſia vultera na.ff.de iniur.l.iniuriarũ.§.j.ſecũdùm G.Na.& Pe. de Sam.[d] ¶Sed nunquid poterit diſpenſare cũ accuſatore in probatione deficiente.de hoc ſuprà de legato.§.nunc de eporum.ver.ſed nunquid tñ. Sed nunq̃d poſtq̃ quis eſt condẽnatus, poterit cum eo eps diſpenſare? De hoc eo.ti.§.nunc oſtendendum. verſi.ix. ¶Quid iuris ſit,de his diſpenſationibus:& qui & cũ quibus eas faciant:& de effectu earũ plenè dixi in præ.c.at ſi clerici.in gl.mea. & ſ. de legato.§.præmiſimus.& ſequen. ¶†In ſumma nota q̃ deſiſtens ab accuſatione citra abolitionem,punitur in quinq; lib.auri:vt ff.de præuari.l.iñ.ñ.q.iñ. d.c.ſi quẽ.§.notãdũ.ver.præuaricator.cũ ſuis cõcor.[e] Nã abolitio pœnam remittit.ſed infamiã nõ tollit: vt in eo.c.§.deſtitiſſe.in fi.& ver.indulgentia. Itẽ abolitio priuata à præſidibus ſedentibus pro tribunali,& non de plano,impetrari ſolet:nec præſes hanc cognitionem alteri demandare poteſt.& cùm quis alterum de pluribus criminibus accuſat de ſingulis petere debet abolitionem. alioquin incidet in Turpilianum pro illo,de quo non petierit. Et hæc leguntur in præ.§.notandũ.ver.abolitio. Vtrum autem de crimine liceat tranſigere vel paciſci, notatur ſ.de accuſatore.verſicu. item repellitur.

Purgatio quid ſit,& qualiter fieri dicatur.

SVMMARIVM.

1 ☞Purgandus corporaliter iurare debet ſe immunem à crimine,vnde & dicitur infamatus.
2 Voluntas in actum prodiens,dicitur conſenſus cooperationis.
3 Compurgatores corporaliter qualiter iurare debeant.
4 Accuſator non probans,niſi de ſola fama,an pœna talionis puniri debeat.
5 Infamia ab vno tantùm orta,qualiter ſit purgãda.
6 Infamia ab inimicis orta,an ſit purganda.
7 Purgare ſe poteſt quis non ſolùm à crimine, ſed etiam ab irregularitate.
8 Purgare ſe debet publicè, qui apud populum infamatus eſt.
9 Accuſatio an ſit admittenda poſt receptam purgationem.

NVnc de purgatione dicamus. Et nota quòd qua litercunq; de crimine cõtra aliquẽ actum ſit, ſi non ſit conuictus & confeſſus,& mala fama perdurat, monebit eum iudex,primò ſeorſum:poſtea coram teſtibus,vt ſe corrigat,quod ſi non fecerit,ſuſpendat eum vſq; ad dignam ſatisfactionem:vt extra e. tit.c.ñ.& c.ex tuarum.iñ.q.iñ.quia ea.ñ.q.v.presbyter.Et ſic intellige illa iura,& alia de ſuſpenſione loquentia infamati. Nec obſt.ñ.q.j.nomen.& extra, eo.inter.vbi videtur infamis ſtatim ſuſpendendus: quia illa,& ſimilia,loquuntur vbi enormitas vel ſcãdalum hoc inducit.Digna ergo ſatisfactio eſt,quia ad purgationem canonicam eſt cogendus:vt extra de purg.ca.cum P.& c.pe.& fin.& extra de teſtib. tam literis.nec eſt vis quantum ad hoc,à quibus infamia orta fuerit:vt no.ſ.de inquiſi.§.nunc tractemus.ver.quòd ſi crimen.& ſi eam præſtare noluerit,vel in purgatione facienda defecerit:tanq; conuictus de illo crimine debet puniri:vt in præ.c.cùm P.& extra,de ſimo. de hoc.& ca.inſinuatum, ſed ſi infamatus nõ eſt,in nullo caſu eſt ad purgationem cogendus: vt vj.q.vlti.c.fin. In crimine verò notorio purgatio non eſt indicenda,nec oblata ſuſcipiẽda: quoniam abſq; teſtibus poteſt condemnari:vt extra,de purg.ca.c.pen.§.his igitur. Quæ dic vt ſ. de notorio crimine.§.fi.verſi.Pe.de Sam. ¶Et cùm hæc materia plenè ſit per doctores notata, hic ſolũ de forma ſacramẽti purgandi & compurgatorum dicamus.[f] ¶†Iſigitur,qui purgandus eſt, corpora f liter iurabit[g] ſe immunem eſſe à crimine, ſup quo 1 dicitur infamatus: vt extra,de purg.ca.accepimus. g & c.conſtitutus.vel ſpecificabitur forma ſacramenti:vt ecce,ſi epiſcopus de ſimonia accuſatur, ipſe iurabit quòd pro tali eccleſia vel pro tali re ſpirituali danda,ſeu concedẽda,nec ipſe per ſe,nec per ſubmiſſam perſonam,nec alius pro eo ſciente pretium recepit.eodem titu.quoties.nec mandauit, nec conſilium dedit,nec authoritatem præſtitit.l.diſtinct.ſi quis viduam.ñ.q.v.auditum.extra,eo.quoties.Poteſt etiam addi, quòd nec ratum habuit, ſi quid eius nomine factum fuerat.extra,de reſtitu.ſpol.cùm ad ſedem.ff.de vi & vi armata.l.iñ. §.cùm procu.Qui dam etiam addunt: nec volui.argumentum j.q.iiñ. quia præſulatus. Sed †hoc non admitto,niſi de vo- 2 luntate, quæ in actum prodierit, quæ dicitur conſenſus cooperationis. argumen. xxiiñ. q.vltima.ca. fina.extra de offic.delega.c.j. Et ſecundùm hoc dic nec cooperatus fui.argumen.ñ.q.prima.nomen.in fi.extra,de homi.ſicut dignum.Quidam etiam addunt:nec ſciui: vel ſciui,ſed prohibere non potui. lxxxvj.diſtin.facientis.ñ.q.vij.negligere. extra, de ſenten.

f ¶Nunc de purgatiõe dicamus. Ponit & ampliat verba Roff.rubrica de fama & forma ſacrĩ purgandi & purgatorũ.

g ¶Iurabit. Etiã ſi ipſe infamatus non uiſſet non iurare, vide de accuſatore.§.j.verſi.ſed ſi iurauerit.cũ ſuis remiſsionibus.et qd̃ ſcripſi in q. xlix.Bar. Brix.d̃ offi.ord.quia plerq;.libr.vj.in gl. pen.

ADDITIO. Adde tu an ſit ĩdicẽda purgatio iuratoriæ, Ioã.de Turre crema.in c.cõſuluiſti.ñ.q. iiñ.& in c.omnibus. eadẽ q̃one. vbi an reo petente q̃ vult probare bonam famã: ceſſet neceſsitas purgationis. Vide omnino per eum Henri. Fer.

a ¶De testi.ad literam fuit Rof. vbi ſ.

b ¶Vt ibi.dicit hic Bern. ſecundùm Tãc. p̃. c.qni nõ 3 ꝓbauerit.ñ.q.iĩj. & qa ꝺbebat hr̃e probatiões luce clariores . ĩ . q̃o. viĩj.ſciãt. Nil aliud alĩ.ꝓ hac.Dama.q.ĩ.de purg. a ca. addit ꝙ ex q̃ 4 deficit in probatiõe,qcqd de purgatione veniat, puniendus eſt. b

c ¶Cũ ĩ iuuẽtute. 5 Ibi ad literã poſuit Vin. hãc q̃ſtionẽ & ſequentem illam primò, ſecũdò hãc,& in c vnica gl.vide qꝺ 6 dixi de accu.qualiter.ſecundo.ſuper v.gl. d

d ¶Alĩ.Ber.eo.ti. c.pe.in gl. pe.

e ¶In primis concor.ſcꝺm Vĩ.q ponebat hic verſus,quos author nõ curauit,& meritò,qa corrupti. e

f ¶Cũ oporteat. 7 Vide qꝺ ſcripſi ĩ p̃.decre.ex pte. ſuper vlti.glo.

g ¶C.ſi.vt videas, author hæc iura inducit ad ſimile ꝓpter qꝺ poſſet ſuperior id facere,ſi vellet : ſed nullo iure ad hoc adſtringiẽ:tñ poteſt addi qꝺ ſcripſi ĩ decr. ex tuarum.eo.tit.ſuper vlt.glo. f 8

h ¶C.ex tuarũ.Et vide qꝺ ſuper ea dixi diſtinguendo an abſolutio ſecuta fuerit purgationẽ, vel nõ. g fuit etiã hęc quę 9 ſtio venerealis. lxxj.diſtin.vt ibi videre poteris, vbi recitatur cõmunis opinio.

ſenten.excom.quantæ. Si verò ſuper alĩs criminibus fuerit infamatus,iurabit,vt dixi,ꝙ ſit immunis ab illis:vel ſub expreſſa forma,videlicet quòd ſimoniam,venditionem iuſtitiæ & incontinentiam non commiſit,poſtq̃ ad epiſcopalem dignitatem fuerit aſſumptus vt in præ.c.accipimus. ¶†Cæterùm cõ purgatores corporaliter iurabũt ſuper ſancta Dei Euangelia ꝙ ipſi creduntillum verum iuraſſe:vt in præ.c.quoties. vel iurabunt quòd ſecundùm ſuam conſcientiam ſit immunis ab illo crimine, & ꝙ bonum exhibuit iuramentum: vt in præ.c. cõſtitutus. vel ꝙ credunt illũ dicere veritatem.qui purgatur vt eo.ti.de teſtibus.[a] ¶†Sed pone, T. accuſauit P. qui cùm non potuerit aduerſus eum,niſi de ſola fama probare : indicta fuit accuſato propter infamiã purgatio, in qua quis deficit, depoſitus eſt : quæritur an accuſator puniatur pœna talionis. Reſpõ. quæſtio venerealis eſt,& ſoluitur ꝙ ſic.dic vt ibi.[b] ¶†Quid ſi aliquis infamatus eſt apud bonos et graues, infamia tamen tantùm ortum habuit ab vno? Reſpondeo,dic ꝙ debet ſe purgare.extra, de adulte,ſignificaſti.& arg.extra,de reſcrip. ſi quando.de pœ.di.j.importuna.ſecundùm Vinc.qui hoc not. extra,de præſump.cùm in iuuentute.[c] ¶†Quid ſi liquere poteſt infamiam ortam eſſe ab inimicis? Reſpon.non eſt purgatio indicenda reo. ĩ.q.v.omnibus.extra,de accuſa.qualiter.xj.q.iĩj.in cunctis. Alĩ[d] dicunt ſufficere vndecunq̃ orta ſit : duntamen apud bonos grauata ſit eius opinio.argu. extra de p̃ſumpt.cùm in iuuentute.& c.accedẽs.xxiĩj.q.iĩj. ecce. Tu dic ꝙ ſicut non valet teſtimonium ab inimicis prolatum,nec iudex ſecundùm illud ſententiare debet:vt extra,de ſimo.licet.& c.per tuas.extra,de accu.cùm oporteat.extra,de re iud.cùm I.& A.ita nec propter infamiam ab eis ortam indicenda eſt reo purgatio,vt in primis concor.[e] ¶†Item nota quòd purgat quis ſe non ſolùm à crimine:ſed etiam ab irregularitate:vt extra, de pur.ca.accedẽs. ¶Item purgat ſe non ſolùm clericus,ſed etiam laicus:vt eo.tit.nos inter.Item & mulier.eo.titu.moniales.¶Illud etiam ſcias,ꝙ epiſcopus ſibi ſuſpectos poteſt ad purgationem cogere. ĩ.q.v. omnibus.extra,de offi.or.ex parte.in fi.quod verum eſt, quando ingens eſt præſumptio contra eos: aliàs non.ĩ.q.j.primo.lxxxvj.diſt.ſi quid verò. extra de ſimo.licet.niſi infamati ſint apud bonos & graues: vt extra,de purg.ca.cùm in iuuentute.De hoc not. ſecundùm papam extra de accuſ.cùm oporteat.[f] ¶†Hoc etiam nota ꝙ infamatus apud populũ,debet ſe publicè purgare: ſi apud clerum,coram clero:& in vtroq̃ caſu coram iudice .xxiĩj.diſt. illud. ĩ.q.v.p̃sbyter ſi.& c.omnibus.xv.q.v.de crimine. ĩ.q.j.ſi peccauerit.xlv.diſt.ſed illud.¶Item nota ꝙ priusq̃ recipiatur infamati purgatio,denũciari debet publicè: vt qui voluerit accuſare,procedat intra certum tempus ſuperioris arbitrio moderandum: vt extra,qui fil.ſint legit.lator.extra,qui matri. acc. poſ.c.ſi.[g] ¶†Sed nunquid poſt purgationem recep tam aliquis ad accuſationem admittetur? Reſpõ. vtiq̃ ſi ſua iniuriam proſequat̃,& probet ſe neſciuiſſe purgationem indicendam:aliàs non. ff.de accu.is,qui.§.ĩſdem.extra,de accuſ.de his.ĩ.q. v.habet hoc.ff.nau.cau.ſtab.licet.in fi.vel niſi doceat colluſionem interueniſſe.ff.de iureiu.eum qui.§.in popularibus. De hoc extra,eodem.ex tuarum.[h]

h

LIBER QVARTVS ADDITIONVM

in Speculatorem, Authore Ioan. And. excellentiſsimo I.V. & vnico ornamento, & facilè principe, ſuo ac recto ordine ſequitur.

De libellorum conceptione Rubri.

¶Pyleus de hoc tractat in principio,& Rubri.prima.Bonagui.non fecit de his rubricam:ſed,vt dixi ſ.de actore:ſuper rubrica poſuit xĩj.cauſas ad repellendum actorem in ciuilibus : & ſub x. dixit eum repellendum,ſi actionem non edit,ſed edit incompetentem, vel libellum non offert, agendi cauſam lucidè continentem:vel ſi rei,quam petit, deſignationem certam non facit.¶Tanc.non fecit generalem tracta.de hoc, ſed ſex rubricas poſuit in parte ſecunda de ſex libel.primus in cauſa criminali. tres in tribus poſſeſſorĩs recuperandæ & retinendæ: quintus in p̃ſonali actione : ſextus in reali.¶Roff. plenè proſequitur hanc materiam in libel.iuris ciuilis rubrica xj.vſq̃ ad xxvĩj.incluſiuè.¶Et ſcias ꝙ author, qui multa auxit ab eo in hoc opere, in tractando diſcordat ab ipſo:quia Roffr.prius in materĩs ponit poſitiones actoris & rei,& demum libellos : author primò libellos, & demum poſitiones, quod plus ordini iudiciario congruit. ¶Vbert. de Bobio non fecit rubricam de materia, vbi tangit j. dicam.¶Io.de Deo cauil.lib.ĩj.in fin.fecit rubricas de libellis formandis, porrigendis, recipiendis, & impugnandis : & in libro iudicum primo rubrica v.& ſecundo.ĩj.rubrica.iĩj.cum viĩj. rubricellis ſeq. & lib.iĩj.de impugnatione libel.¶Vber.de bo.ſub ĩj.rubri.de excep.contra agentem ponit multos caſus, quibus ineptitudo libelli vel petitionis vel actionis repellit agentem:& maximè à verſi. generaliter.vſq̃ in fi.¶Bonaguida non ponit tractatum generalem:ſed in parte ſecunda ponit multas formas libellorum vſq̃ ad titu. de appellationibus. & aliquas poſt.ſub forma tamen ſecunda,dat doctrinam circa ipſorum formas, quo ad tria, quæ videbis j.eo.ti.in fi.¶Ioannes de Blanaſco in princ.ſui operis de hoc poſuit ſex rubricas. & fuit prima:an ſit aliquid faciendum ante libelli oblationẽ.¶Ægidius etiam non fecit tractatum generalem:ſed poſuit certas formas libellorum.Rubric.ſ. xxĩj. xxiĩj. cum duabus ſequentibus,& aliĩs multis.¶Bernardus Dorna.in princ.ſui operis pro rubrica ſummã de libellis tradens materiam per x.rubricas immediatè ſequentes.¶Gul.Anglicus materiam libellorum incipit proſequi ſub rubrica de edendo,ponẽs etiam formas vſque ad tractatum de iudiciĩs, poſt quem incipit à Publiciana.¶Albe. Gal.facit ſpecialem rubricam de libel.obla.¶Odof.tres rubricellas præmiſit circa tractatum libellorum, poſt quas incipit à Publiciana.¶Nepos de monte Alb.fecit rubricam contra libel.¶Guido de Suza.tractat in princip.quid debeat contineri in libello:& qualiter excipiatur in actione generali, & qualiter in ſingulari.¶Gallicus char.j. ver.ſi autem reus.generaliter materiam ponit,& certas formas vſq̃ ad rubricam de excep.& ſicut author in fin.huius tit.vult tit. de actio.vel petitio.hic intelligi petitum:ſic & hic dicta de practicis authoribus & aliĩs,precor etiam ibi conſcripta cenſeri. Præmitto etiam quòd titulum de lib.obla.breuitatis cauſa allegabo vt eundẽ cum iſto:cùm & hic de ipſius oblatione tractetur.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

Liber quartus.

De libellorum conceptione Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞Homo rectus factus est, sed seipsum propter suam malitiam infinitis miscuit quæstionibus.
2 Humana iura quare sint adinuenta.
3 Vsus & ars docuit, quod sapit omnis homo.
4 Experientia fecit artem, & omne artificiū per exercitium recipit incrementum.
5 Frequens meditatio, carnis est afflictio.
6 Periculum circa libellorum conceptionem immīnens, cauendum est.

a ¶L. solent. Naturalis hoc dicit l. solent. dicit q cōuētio in se habet aliqđ negotium.

Ormauit deus hominem ad imaginē & sīlitudinē suā: vt xxxtiñ. q. v. hæc imago. & de pœn. di. ñ. principiū. cū q ius naturale ꝓdīxt. Postmodū lex data est ꝑ Moysen, & alios ꝓphetas. Demū succesit Euāgeliū: q̄ dic vt s. in ꝓœ. ꝓpe princi. Sed qa humana natura ꝓna est ad malū, vt xñ. q. j. oīs ętas. & q̄tidie nouas deproperat edere formas. C. de veter. iure enu. l. ñ. §. sed qa diuinæ. & extra, in ꝓœmio decre. in prin.

1 cū suis cōcor. iuxta illud Eccle. c. vñ. in fin. ¶ †Fecit Deus hominē rectū, & ipe se infinitis miscuit q̄onibus, & pp hominū malitiā factum est vt plura sint

a negotia, q̄ vocabula. ff. de p̄scri. ver. l. solēt.[a] ideoq̄ cū lex Euāgelica nō videretur sufficere ad emergētiū decisiōes causarū: †humana iura inuēta sunt, vt

b ¶Errore. Extra de immuni. eccl. aduersus. ver. cæterùm. 2 per ea hominū coerceatur audacia, tutaq̄ sit inter īprobos innocētia. iñ. di. factę. & vt hoīes discāt honeste viuere, alterū nō lędere, ius suum vnicuiq̄ tribuere: vt extra, in ꝓœmio decre. & ff. de iusti. & iu. l. iuris p̄cepta. & vt boni inter malos q̄tè viuāt: vt xxiñ. q. v. nō frustra. & ne qs authoritate ꝓpria sibi p̄sumat sumere vltionē. C. de Iudęis. null⁹. xxiñ. q. j. c. q̄ qdē iura inutilia essent, nisi forēt ꝑ q̄s regerētur: vt Insti. de iur. na. in fi. ad qđ nēpe regimē experiētia summè necessaria est: vt xlv. di. licet. & l. dist.

3 vt cōstitueret. ibi: exptus credo &c. ¶ †Nā vsus & ars docuit quod sapit oīs hō. & scđm Aristotelē in prin. Metaphysicę experiētia fecit artē, & oē artificiū ꝑ exercitiū recipit incremētū. ff. de auro & arg. le. l. seruis legatis. §. ornatricib⁹. Ad iuris ergo & iu

4 stitię regimē & exercitiū ptinet, † vt offerat ei libellus, q vocat in iudiciū: vt C. de lit. cōtest. aut. offerat. q̄ est iñ. q. iñ. §. spatiū. in q̄ qdē mēs, intētio & actio actoris cōtineri debet: vt C. de edē. edita. & inferi⁹

5 apparebit. ¶ †Vñ licet frequēs meditatio sit carnis afflictiō, vt in libro Ecclesiastes. c. xñ. tñ curare & vigilare debet cāę patron⁹: vt eū ritè cōcipiat ne cliētulū exinepta cōceptiōe cadere ab actiōe cōtīgat: vt extra, de iudic. examinata, & ff. si mē. fal. mo. di. l. vnica. rñ. j. C. đ formu. & earū impe. l. j. nā iuxta formā petitionis snīa debet dictari: vt extra de simo. li

6 cet Heli. & de accu. qua ꝓr. ñ. ꝓpe fi. ¶ †Cū igit circa libellorū cōceptionē grāde piculū immineat, & quasi tota vis iudiciorū ī eis ritè cōcipiēdis cōsistat, paucięq̄ repiant in hoc plenè īstructi, imò null⁹ est,

b q̄ plerūq̄ in his vano nō abducat errore:[b] ꝓinde in hac quarta parte doctrinā sup hoc intēdo vtilē tradere, ꝓut Spiritus Sancti gr̄a inspirauerit, iugisq̄ causarū experiētia edocebit. ¶ Hic aūt morē ī hac quarta ꝑte seruare disposui: nā titulos libri Decretaliū, velut cūctis iurisperitis notos, ꝓsequar sup quolibet libello formādo, & ad canonistarū instructionē libellos ciuiles cū positionibus ꝓut possibile fuerit, & a legū ꝓfessorib⁹ est traditū, inferendo: nō q ipas positiōes semp forè sequēdas asserā: cū aliquę earū sint negatiuę, aliquę ētiam ptinētes, aliquę verò videātur positę solū ad instructionē materię, sup qua formātur: sed ex ipis aliq̄ ꝓut negotiis solers causidic⁹ videbit cōgruere, assūmātur: nō nūq̄ formas ētiam instrōrū in diuersis cōtractibus & alias vtiles adnectēdo. ¶ Vbi aūt diuersę libellorū formę legales in hoc tractatu insertę inueniātur: dixi s. de act. seu peti. §. postremò. Hęc aūt quarta ps in qnq̄ subdistinguet ptes: qa totidē liber decretaliū habet ptes. ¶ Pri⁹ aūt q̄ ad hāc pueniatur doctrinā, p̄notādū ē, qd sit libell⁹, & vñ dicat. ¶ Quot sunt spēs libellorū. ¶ Quot modis accipiat libell⁹. ¶ Quid cōtinere debeat. ¶ An sit de substātia iudicij. ¶ An actor possit ab eius prosecutiōe desistere. ¶ An possit mutari vel emēdari. ¶ Quis sit eius effectus. ¶ In qb⁹ causis offerat, vel non. ¶ A quo, & cui. ¶ Qñ, & vbi offeratur. ¶ Qualiter concipiatur. ¶ Qualiter porrigatur, & recipiatur. ¶ Qualiter impugnetur. ¶ De cautelis circa eum adhibendis.

SVMMARIVM.

1 ☞Quid sit libellus, & vnde dicatur.
c Libellus est breuis mēbrana,[c] actoris petitionē, & eius
1 cām & actionē cōplectēs. Vel sic: †Libellus est scriptura agētis quęstionē cōtinēs, & futurā actionē depromēs: vt extra, de lib. obl. c. fin. C. de edē. edita. ¶ Dicitur autē libellus à li-
d bro[d]. est em̄ diminutiuè dictū, propter sui breuita
e tē: sicut & codicillus à codice diminutiuè dict⁹ est.[e]

SVMMARIVM.

1 ☞Quot sunt species libellorum.
1 Species †libellorū duę sunt: ali⁹ em̄ est accusatorius, qui
e inscriptio nuncupatur: vt ñ. q. j. legū. & q. viñ. libellorū. & C. qui accu. nō poss. qui crimē publicum. Alius aūt est cōuētionalis, seu postulationis, qui in ciuilibus porrigitur: vt extra de lib. ob. c. j. & c. fi. & in auc. colla. viñ. de liti. §. si verò. & de exhi. & intro. re. §. illud quoq̄. co. v. Et iste
f libellus[f] qñq̄ vocatur simpliciter libellus: vt iñ. q. iñ. c. inducię. §. offeratur. & auc. libellū. C. de li. cōte. qñq̄ reclamantia: vt Bononię, & in quibusdam locis prouincię: vt extra de lib. ob. c. j. Nonnunq̄ verò petitio: vt Romæ: vt in Romana curia à plerisq̄: vt extra, de lit. contesta. c. vnico. extra de elect. dudum. ñ. §. licet autem. j. §. proximo.

SVMMARIVM.

1 ☞Quot modis accipiatur libellus.
1 Quot †aūt modis libellus accipia
g tur, vidēdū restat.[g] Et qdē libellus nomē plures habet acceptiōes, qñq̄ em̄ đr paru⁹ libell⁹ vel codicill⁹: vt ff. de tab. exhi. l. j. in princ. extra de sum. tri. c. ñ. in prin. & s. §. est aūt. Qñq̄ ponit ꝓ pane azymo seu subcinericio. C. de epi. au. iudices. Qñq̄ ꝓ p̄cib⁹ prīcipi oblatis. C. qñ li. princ. ob. lit. cō. fa. l. j. & ñ. ff. de arb. nō distinguem⁹. §. cū qdā. Qñq̄ ꝓ iudice delegato.[h] ff. de of. ꝓcōsul. nec q̄q̄. §. vbi. ff. de reg. iur. oīa. Qñq̄ ꝓ scriptura demādatoris. C. de p̄dīs & al. re. mi. l. minorū. Qñq̄ pro scriptura recusatiōis: vt C. de iud. aptissimi. Qñq̄ pro scriptura, quā vir mittit vxori, quā repudiat. extra in ꝓœmio Decre, & xxxiiñ. q. ñ. nō sat in fi. & iñ. di. §. offm̄. Qñq̄ ꝓ scriptura appłonis: vt ff. de ap. l. j. §. fi. & ñ. q. vj. §. si qs libellos. Qñq̄ ꝓ scriptura, quā iudex dat appellāti, aliàs vocātur apł. ff. de lib. di. l. j. q̄ ē iñ. q. vj. post appellationē. & extra de ap. cordi. ¶ Qñq̄ pro petitiōe principi oblata. ñ. q. vj. ei q. iō qñq̄ ꝓ scriptura infamatoria. v. q. j. hi, q. & l. si qs. Qñq̄ đr libell⁹
i cōuētionalis: vt Instit. de[i] act. §. triplici. in auc. colł. v. de exhi. & intro. reis. §. illud q̄q̄. in auc. col. viñ. đ liti. §. si verò. & s. §. ꝓxi. extra de lib. ob. c. ñ. siue rñ siōis. in auc. de exhi. & intro. reis. §. sancim⁹. in susceptо. siue reclamatiōis extra, de li. ob. c. j. & sic sumit q̄ad p̄ns ꝓpositū. & hoc in ciuili cā, siue accusationis, siue

¶ Mēbrana. hoc est charta vel pgamenū de mēbris animalis ex corticatū: sed in his plus vtimur bōbaxinis. đbuisset dicere scriptura, & pro breuitate, pulchrè facit lex, ampliorē. de tēp. ap. §. j. ibi, caueāt libellorū dictatores verbosis assertionibus vti: sed ea sola scribere, quæ cōpēdiosa narratione possint cās explanare. De scriptura aūt est exp̄ssum eod. ti. c. j.

¶ Libellus à libro. Paru⁹: vt j. §. ñ. Roffr. dicit à libro, vł scđm eū à libra, in qua pō deratur iustitia.

¶ Dict⁹ est. Rof. ponit etiā alias duas diffinitiōes & alī ponunt etiā alias diffinitiōes, quas omitto. Hosti. ponit vnā prolixam in Summa huius ti tu. in princ.

¶ Est iste libellus. Verba Roff.

¶ Vidēdū restat. De hoc plenè Rof. sed hoc plenius.

¶ Pro iudice delegato. Melius diceretur pro iudicis delegatione.

¶ Et l. ñ quis. & C. de famo. lib.

nis,siue inscriptionis:& hoc in criminali causa: vt lxxxj.dist. Maximianus.& ij.q,viij. libellorum. & C.qui accu.non poss.qui crimen publicum.

SVMMARIVM

1 ☞Libellus quid continere debeat, duobus versiculis comprehenduntur.
2 Libellus debet annum & mensem,quo offertur,& nomen ptincipis, cui subest prouincia,continere.
3 Libellus generaliter debet tria continere.
4 Libellus qualiter sit formandus.

a QVid libellus[a] continere debeat,his versi
1 bus:comprehẽde:†Quis, qd,corã quo, quo iure petaꝛ,& à q̃. Rectè cõpositus qsq; libell⁹ habet.Quis.debet em̃ poni ĩ libello nomẽ actoris,ar.extra,de ele.querelã.& de ver.signi. forus.§.in oĩ.ff.de ꝓcu.si ꝓcuratorẽ.ff.de iudi. in his tribus.¶Quid.quia debet res petitas in libello exprimere super quo distingue: vt s̃.de act.seu pe. §.sequit.in prin.¶Corã quo.nomen em̃ iudicis est inferẽdũ.ij.q.viij.libellorũ:vt sciaꝛ,an sit cõpetens, vel non.s̃.de cõpe.iudi.adi.¶Quo iure.nã actionis nomẽ est exprimendum.qd̃ dicvt s̃.de act.seu pe. §.j.¶Et à quo.nomen em̃ rei est in li.inferendũ.ar. iij.q.iij.nullus.ff.de iud.in his tribus. C.de eden.l. fi.ff.eo.l.j.in prin.extra,de or. cog. c.ij.in prin.extra,de elec q̃relã.Non ergo sufficit dicere, conqueror ego C.de quodã,qui mihi tenetur in decẽ,& C. vel fideiussoribus, qui interceſſerunt apud me ꝑ T.vel de B.& incertum est de quo B.conqueratur nisi fortè digito ostendatur,vel aliter sic exprimaꝛ vt de ꝑsona cõstet. qd̃ sufficere credo.arg.ff.si cer. peta.l.certũ.ff.de condi.& demõ.noĩatim.& noĩatim exprimere ĩterdũ expedit reo:cũ fortè speret hr̃e egressum contra aliũ de euic. vt per hoc euidẽter ostendere possit iudiciũ secũ actũ,& sn̄iam cõ tra se latã fore.extra,de emp.& ven. c. fi. In rescriptis tn̄ apostolicis plerũq; cõtra fit qn̄ videlicet apponiꝛ cl̃a illa,quidã alij: vt extra de rescri.pastoralis.§.j.& c.cũ in multis.sed dic q̃ rescriptũ nõ est li. imò post rescripti p̃ntationẽ porrigeꝛ lib.& ꝑsona sub p̃missa cl̃a specificabiꝛ.Qn̄q; tn̄ rescriptũ hr̃ loco libelli:vt j. §.nũc dicẽdũ. ver. vj.¶Itẽ locũ, vbi actũ vel contractũ est,debet li.continere: vt ff. de cẽsi.forma.ij.q.viij.libellorũ. sed hoc nõ est apud multos in vsu.¶Diẽ quoq; qua offertur,debet cõtinere li.vt sciaꝛ an xx. dies effluxerũt:vt in p̃.auc. offeraꝛ.& in auc. de exhi. & intro. re. §. suspecto. extra,de li.ob.c.j.j.ver. ꝓxi.¶†Debet etiã contine re annũ & mensem,quo offertur:& nomen principis cui illa ꝓuincia subest: vt ĩ prę.l.libel. & C. de iu.ꝓperandũ.in prĩ.& §.j.& ar.C.de apo. ꝓu.l. j. li.x.vt p hæc sciaꝛ an triẽniũ quo perit instãtia iudicij ĩ ciuilib⁹ vel bienniũ in criminalibus effluxerit:vt ĩ præ.l.ꝓperandũ. §.j. & C.vt intra cer.tẽp. crĩalis q̃o ter.l.fi.& an interruptio prẽscriptiõis facta sit:vt C.de prẽs.xxx.an.si quis ẽptiõis, & xvj. q.iij. §. põt. Sed licet multi magnæ[b] authoritatis hoc scripserĩt:vsus tn̄ qd̃ dixi de die,anno,mẽse,& consulenõ tenet[c],nisi in cã[d] criminali:vt dicã j.de accu.in prĩ.nec p̃dicta rõ de die, multũ est efficax. nã dies dati & recepti li.& alia hmõi,scribunt̃ p tabellionẽ vel per duas honestas personas, vbi non est vsus tabellionũ:vt extra, de ꝓb. qm̃ contra & iunge hic qd̃ est j.§.ad hui⁹ ti.ver.itẽ scdm.¶†Generaliter ẽt debet libell⁹ cõtinere tria,s.cãm,obligationẽ,& actionẽ.In qualibet em̃ actiõe hęc tria cõueniũt,s.actũ siue cã: vt emere,&vẽdere,&similia. hæc em̃ facti sunt,vt ff.de cu.fu.cõsi. de hoc j.§.iuxta.ver.sed nũquid.Itẽ obligatio ex illo facto descẽdẽs:qa obligatio est iuris vĩculũ &c.Inst.d̃ ob. ĩ prĩ. Tertiò actio q̃ ex obligatiõe tãq; à matre descẽdit.nã actio est ius prosequẽdi,&c. Inst.de act. in prin.¶†Vt aũt res exemplo subiaceat,sic formabis libellum:

c ✱FORMA LIB.Coram vobis dño Pe. iudice vel potestate vel rectore, vel seneschallo talis loci cõqueror,vel ꝓpono ego H.de Titio vel cõtra Titium q mihi tenetur in x.qa equũ sibi vẽdidi talis pili,sub anno dñi millesimo ducentesimo lxxx.die nono,exeũte Ianua.sedẽte,vel prẽsidente Cle. pa. iij.vel tali imperatore,seu rege; quę decẽ mihi soluere indebitè cõtradicit:quare peto ip̃m mihi condẽnari,& per vos cõpelli ad soluẽda prædicta decẽ & cogendũ fore sentẽtialiter cõdẽnari.Sed qd̃ dixi de tẽpore,& de præside,nõ est hodie necessarium, vt prædixi.¶Quæ autem sint necessaria in libello, e nota.ff.de eden. l.prima. respon. j.[e]

SVMMARIVM.

1 ☞An libellus sit de substantia iudicij.
2 Libello omisso,an in iudicio acta teneant.
3 Libellus in iudicio tacitè omitti potest, expressè non,sicut iuramentum de calumnia.
4 Libellus expressè remitti potest,non tacitè.
5 Libellus nec expressè,nec tacitè remitti potest.

1 VTrum libell⁹†sit d̃ substãtia? Dicunt qdã, vt Azo, q̃ nõ. xj.q.j.si qs cũ clerico.extra,de do.& cõ
2 tu.prout B.& Inn.iij.cõtra,†& q̃ non valeat,quod fit eo omisso.arg.extra, de proba.qm̃ f cõtra.C.de lit.cõte.auc.offeratur. quæ est ij.q.ij.§. f spatiũ.extra,de lib.obl.c.j.Dicit ẽt Azo,[f] & alij, q̃ põt exp̃ssè remitti.C.lib.xij.de priui.scho.quoties. g Vin.& Accur.[g] dicũt,†q̃ tacitè põt omitti,sed ex-
3 pressè nõ:sicut & iurm̃ de calũnia.C.de iur.cal.l.ij. §.sed quia. ar.ff.de procu.filiusfa.§.veterani.extra, de testi.tuis.Vñ si actor omiserit dare libellum, & post litis cõtestationẽ petat illũ offerri,nõ est audiẽ h dus,cũ hęc sit dilatoria.[h] Odof.[i] dicit,†q̃ expressè g i remitti põt,sed nõ tacitè.C.de sen.& inter.prolatã.
4 Nã auc.dicit q̃ offeratur ei libellus,& sic actor debet offerre libellum licet non petatur.argu.ff.de le. ij.fideicomissa.§.si rẽ.ar.cõtra,q̃ põt exp̃ssè remitti: ergo & tacitè.ff.de feri.l.j. C. de tẽp.ap.l.j.in fin.de h
5 hoc j.§.nũc dicẽdũ.ver.ix.Quarti dicũt,†q̃ nec tacitè nec exp̃ssè remitti põt. Tacitè nõ, ne videaꝛ allegare ꝑ pignorãtiã aliqd fuisse omissum, quã nemini p̃tẽdere licet,ordine iuris omisso.ĩ auc.co.viij. in med.litis nõ fieri sacras iuſ.§.fi.ar. ff.fa.er.si filia. in prin.Item expressè, nõ: vt in præ. concor.& hic k dicit Bag.fuisse iudicatũ de cõsilio Azo. & Hug.[k]

SVMMARIVM.

1 ☞Actor an possit à libelli prosecutione desistere.
2 Libellus accusatorius oblatus, an reuocari possit.

1 ANActor† possit à prosecutione libelli desistere, videamus. Et põt dici, q̃ sic re integra indistincte. C. vt nemo inuitus agere, vel acc.cog.per totũ.nisi iam reus per iudicẽ vel executorẽ sit cõuẽt⁹: quia tũc reo postulãte necesse habet litẽ psistere.C. qũo & qn̄ iu.auc.qui semel.qd̃ plenius prosequere vt in Summa do.mei Hosti.in ti.de li.ob.§.vtrum
2 post.¶†Libellus aũt accusatorius oblatus reuocari põt,etiã post cõuctionẽ fine pœna.ij.q.iij.si quẽ i pœnituerit.& c.si qs iratus.ff.ad Turpil.q̃situ.ff.de in ius vo.libertus.tenetur tn̄ iniuriarũ,libellũ porrigẽs:quia infamauit eum,cui porrexit.ff.de iniur.itẽ apud.§.si qs in lib.& hęc añ inscriptionem:nã post k nõ põt pœnitere,nisi ex cã,iij.q.ij.Paulũ.extra, de acc.licet.C.de abo,fallaciter.extra,de ele,statuimus. ad fi.Et dic sup hoc vt j. §.proxi.s̃.de abolitionib.

Libellus,an possit mutari,uel emendari.

SVMMARIVM.

1 ☞Actor an possit reo inuito libellum mutare.
2 Actore volẽte post litẽ contestatã mutare libellũ, reus verò econtra petit pronunciari,quis audietur.
3 Facta añ litis cõtestõnẽ nõ spectãt ad iudicis offm̃.
4 Libellus qualiter mutari dicatur.
5 Libellus appellatorius, an & qualiter mutari dicit.
6 Appellationi an possibile sit renunciari.
7 Appellatio extraiudicialis non semper est citatio.
8 Actore libellũ ante litis contestationem mutante, reus nouam habebit dilationem ad deliberandum.
9 Varians & mutans aliquid in iudicio,tenetur aduersario ad interesse.& nu,10.
11 Libellus bene potest corrigi & emendari.
12 Libellus qualiter formabitur, vbi ignoratur quid sit ꝓtendum.

a ¶Quid libellus. Libellus habet versus fuerunt Hosti. vt scripsi eo.tittu.c.j.super j.glo.

b ¶Multi magne authoritatis hoc scripserũt, s.Ro. in li.iu. cano. tit. de libellis accusatorijs. Tan.& Io.de Deo ĩ primis libellis,quos b in suis ordinib⁹ iudiciarĩjs posue c runt. d

c ¶Non tenet.Idẽ Hosti.in summa tit.de libel.ob.§. iij.in fi. Idẽ Rof. 3 in libellis iuris. eo.ti. quę debeat cõtinere libellus.

d ¶Nisi ĩ cã.Quo ad tp̃s oblati libelli. rõ q̃ sequitur,ita ꝓcedit in criminali,vt inciuili: sed tempus 4 contractus à tpe maleficij differt: quia primum nõ est necesse exprimi in libello. secundum sic.

e ¶ff.de edend.l.j. resp̃o.j.An agẽti depositi,sufficiat formasse libellũ super confessiõe depositarĩj, dicã j.de depositio.

f ¶Vtrũ libellus. Azo,quẽ Rof.se quitur rubr. xvj. in fi. An libellus sit de substantia, videꝛ ĩ repe.c.qm̃ cõtra. §. petitiones.in iij.col.ver. fi.de ꝓba.extra.

g ¶Et Accur.Vbi hoc dicat, & vbi no.cõtrariũ,vide remissionẽ,quã ĩ fi.dabo ad cle.

h ¶Dilatoria. Sed Vincẽ. contra in auc.offeraꝛ. in fi. vbi tenet q̃ si nõ petaꝛ,tenet processus:tn̄ qn̄cũq; postea petaꝛ,offerri debet, saltẽ vsq; ad testiũ ꝓductionẽ. Tenet etiã q̃ ibi põt libellus⁹ exp̃ssè remitti.& sic intelligit authẽ. gn̄aliter ĩ fi.C.d̃ epi. & cle.sed ali⁹ est sensus illius finis vt ibi.& no.in vl ti.gl.& vide j. §. restat. ante finẽ.

i ¶Odoffr.& Iac. Bal.vt refert Albe.Gal.e.ti. post prin.

k ¶Et Hug.Vide plenius no.in cle men. de ver. sig. sępe.in gl. datur. per hoc.& Io.de Bla. plenè tenet quaꝛr fiat in edi. in vlti.col.& per Cy.in auc.offeraꝛ tur.in xj.q. Qũo autẽ,& ad quid expedit iudici,actori,& reo libellum dari:ibi.s.in cle.no.§.verũ. in gloss.ij.an actor.

a ¶Nũc ostẽdamus. Vel emẽdari. Est sciẽdũ q̃ dn̄s meus in legibus disputauit quæstionẽ, quæ incipit, vtrũ actio: vbi quęsiuit de tribus, an libellus possit emẽdari, an mutari, an actio cumulari. De vltima plenè Dy. in regu. nullus p̃ribus. li. vj. cuius effectũ, & regulas breuiter ibi posui in prin. De scd̃o ipe do. me⁹ sic dicit, q̃ mutare actionẽ ꝓpositã in libello, & desistere à prĩa olim licebat qñcunq̃ ante lit. cõtest. ff. rẽ ra. ha. l. amplius. & C. de eden. a l. edita. & C. vt b nemo ĩui. agere. l. vna. hodie non licet d̃sistere, imò habet necesse p̃sistere oblato libello & citato reo: vt in auc. qui c semel. C. qũo & d qñ iud. Nã cõtra actorẽ tergiuersari volentem in uenit illa authen. e remediũ, vt procedaĩ ad sn̄iam: ad hoc, quod d̃r s. ꝓxi. §. & j. sequit. De primo dicebat q̃ emendare libellum minus petẽdo licet vsq̃ ad sentẽtiã. Nã si licet renunciareĩ totũ, ergo & in parte. Nã iura sunt prompta ad lites minuendas. C. de pactis. 2 postq̃ liti. & ff. si cer. pe. qdã æstimauerũt. Augendo aũt licet vsq̃ ad litis contestationẽ. C. de edẽ. l. edita. post litẽ cõtestatã nõ. Nam tũc nouo libello est op⁹. ff. de iud. l. nõ põt. Nõ ob. ff. de pet. hę. l. iiij. & l. si q̃ tpe. vbi tpe litis contestationis reus pauca possidebat, & postea inuenitur multa possidere: quę oĩa veniunt in cõdẽnatione: quia illud nõ est ex emendatione libelli, sed ob primum libellũ nõ emendatũ: qui fuerat vniuersaliter conceptus. Eadẽ omnino esset rn̄sio in libello generaliter cõcepto in actionibus gn̄alibus: vt C. de iudic. l. ij. De hoc j. ver. pe. Circa duo membra nõ fuerunt plena ipsius verba, quæ posui, quia breuia. Scire debes, q̃ Roff. de mutatiõe & emendatione duas rubricas fecit, s. xxiiij. & xxv. in quibus plene habetur, quod sequitur. Item Odof. in additione super Summa de edẽdo, quę incipit, sed nũquid. Licet Host. in Summa huius ti. §. pe. Cy. super l. edita. in vj. & vij. q. plenè tractat hãc materiã. Pro cuius euidẽtia prenoscendum est, quid sit mutare libellũ, & quid emẽdare. De his antiquè Accur. & Cy. Vin. in l. edita. & Cy. in prædictis primis quæstionibus: & scripsi post Inn. eo. ti. c. ij. super prin. secundæ partis gl. & in l. edita. est vtunq̃ verbũ. & vna litera habet quã emẽdari vel mutari. & Al. fatetur, q̃ secũdam habeat dn̄s suus Azo in libro antiquo. Cõiter autem dicunt, q̃ mutari est, cũ veteri actione sublata, noua proponitur, quasi propriè sit mutare, substantia remota in locum eius aliã subrogare. ff. de testa. hæredes. §. si quid. De hac j. §. j. tunc autem propriè, vbi ponitur vnum exẽplum. Ponunt multi exemplum in actionibus vi bono. rap. & furti, in actionibus l. Aquil. & arbo. fur. cæsa. Emendare autem quid sit, dicetur j. versic. emendari. Sed alĩs videtur, q̃ emendare sit defectum in forma supplere.

NVnc ostendamus

†an libellus mutari possit, vel emendari[a]? Et quidẽ P. & Azo[b] & Tan. indistinctè dicũt, q̃ añ litis cõtestationẽ mutari p̃t, siue sit ibi cl̃a illa, saluo iure addẽdi, vel minuendi, siue nõ. C. de edẽ. edita. Insti. de act. §. si minus. ĩ. q. viĩ. libellorũ. ff. de noxa. in delictis. §. si detracta. Post litẽ aũt cõtestatã nõ. ff. de iud. nõ põt. & l. de qua re. Ia. verò cõtra, scilicet q̃ nec añ litis cõtestationẽ. Ac cur. dixit, q̃ põt qñcũq̃ añq̃ sacr̃m calũnię sit p̃sti tũ.[c] Vin. aũt[d] & Colũbus distinguũt: quia in vl̃a actione, in qua res nõ fuit ab initio specificata, põt libellus mutari & emẽdari addẽdo vel detrahẽdo: nõ dico, actionẽ mutãdo: vt ff. de pet. hæ. l. iiij. & l. si q̃ tpe. ¶Idẽ dicũt in gn̄ali: vt C. de iud. licet. & C. de tẽp. ap. l. fi.[e] In singulari verò vsq̃ ad litis contestationẽ & vsq̃ ad iur̄m de calũnia: post nõ, sed alia ĩterpellatione op⁹ est: cũ sit alia res, q̃ nõ fuit petita, nec sup ea iuratũ: & vr̄ aliud in iudiciũ deduci. ff. de iud. nõ põt. C. de tẽp. ap. l. fi. extra, de re iu. abbate. libr. vj. do. Io. dixit, q̃ licet mutare actionẽ, dũ tn̄ cã nõ mutetur. ff. de iureiur. duobus. §. exceptio. & §. colon⁹. Mihi vr̄ q̃ etiã añ litis cõtestationẽ si reus sit iã p̃ libellũ cõuẽtus edita sibi actiõe p̃ iudicẽ vel p̃ executorẽ, nõ põt amplius mutare reo cõtradicẽte, &, vt prosequaĩ, instãte. C. qũo & qñ iud. in auc. q̃ semel. & sic obtinuit. Si verò reus cõsentiat, p̃t ẽt post litẽ cõtestatã mutari. Et sic intelligi põt prę. l. edita. q̃ aliàs p q̃ dictã auc. est correcta. Prior aũt opinio vera est, secũdũ antiqua iura. Hęc aũt sic sanè intellige: †quia si re⁹ nõ vult q̃ libellus mutet: nihilò minus actor & añ litis cõtestationẽ & post, mutabit libellũ: sed re⁹ põt petere, vt eũ iudex absoluat ab actione iam intẽtata. ff. de iudi. cũ quęritur. & in prę alleg. §. si detracta. ff. de vi & vi ar. cũ fundus. §. fi. ff. de fideicõ. si dubiteĩ. Sed vr̄ q̃ etiã post litẽ contestatã mutari possit, vt in p̃al. §. si d̃tracta. vbi agẽs añ litis cõtestationẽ cõtra dn̄m noxaliter, põt post litẽ cõtestatã agere in solidũ, si eũ velit de scia redarguere. Sed dic q̃ ibi nõ mutaĩ actio, sed qualitas cõdẽnatiõis: & hoc ĩõ, qa sciuit, sicut & aliâs nõ mutatur actio, sed qualitas rõne mẽdacij: vt ff. de fideicõ. si dubiteĩ. Hoc ẽt probaĩ in p̃al. leg. l. cũ fund⁹. §. fi. sed ibi nõ mutaĩ actio, sed aliud petitur. qd̃ licet, secũdũ Vin. Vel dic q̃ ibi fuit priori iudicio renũciatũ, vel reus hoc voluit, vt dictũ est. ¶Sed q̃d si post litẽ cõtestatã actor vult mutare libellũ, vidẽs q̃ errore petit sibi silẽtiũ imponi: reus verò ecõtra petit à iudice, vt pronũcietur? Et vr̄ q̃ debet ꝓnũciare: nec libellus mutabiĩ: vt in præ. auc. qui semel. & C. de liberali cau. cũ p̃cũ. Actor em̃ mutare volẽs, suã turpitudinẽ allegat extra, de app. solicitudinẽ. Item actore nõ probãte, &c. vj. q. vlti. actor. extra, de cã Exemplum, in libello accusatorio nõ erat locus: hoc erat vitium, vel defectus libelli: quod nunc emendo. & hæc emenda difficilis est per l. libellorum. Facilis autem cùm expresseram domum Titij, vt credebam & est Sempronij: vel verè est Titij, sed dederam confinia, quorum aliquod nũc emendo. vel posueram diem quartam, nunc emendo quinto. & meritò possum: quia ad diẽ non tenebar: vt ibi. Idem in ciuilibus, petebam rem, in cuius confinĩs errauĩ: nũc emendare volo: petebam equũ, dixi eum balsanum pede dextero. emendare volo sinistro. & hæ emẽdæ fiũt: qn̄q̃ ante sententiam: qa sunt de qualitatibus extrinsecis, vel de quibus non interest rei, & quibus facile erratur. Facit §. si detracta. de q̃ j. & ff. de tribu. qd̃ in herede. §. eligere. Si verò d̃ emẽdatione essentiali libelli vel circa ipsius substantiam, scilicet rem petitã vel ipsius accessoria: vide quod sequitur, et quod distinguitur in prælleg. vj. q. Cyn.

ADDE, vt plenè in locis ordinarĩs. An autem in causa appellationis possit mutari libellus, vide Ro. consilio cccLxxxj.

¶Azo. in fin. vj. respon. de quo suprà.

¶Sit præstitum. Vel si tacitè fit omissum vsq̃ ad tempus, quo iurare d̃buerat. sed si modo, Vincẽ. facit s. de app. §. qualiter. versicu. sed pone q̃. & vers. seq. cum ibi additis.

3 pos. & proprie. cũ ecclesia. ¶†Itẽ quæ facta sunt añ litis cõtestationẽ nõ spectãt ad officium iudicis.

f ff. de ędi. edi. l. ædiles. tn̄ obtinuit in cõtrariũ[f] pi ura quæ habes s. de off. iud. §. deseruit. ver. ante lit. cõte. ibi: itẽ faciet li. &c. & C. de iur. & fact. igno. error. extra eo. c. fi. ff. eo. nõ fatetur. restitutis tn̄ reo expẽ sis, vt iam dicã. Nã & si super tali libello pronũciaretur (quod tn̄ fieri nõ põt) posset actor offerre cõ

4 gruũ, iterato. extra de iudic. c. examinata. ¶†Tunc aũt dicitur mutari propriè libellus, si rẽ prius per aliquã actionẽ petitã, nũc peto per aliã: vel si prius petij Stichũ, nũc peto Seiũ per aliã actionem. Sed de hac mutatione vltima hic nõ tractamus. tũc em̃ nõ mutatur libellus, sed aliud iudicium instituitur: qd̃ bn̄ licet: si tn̄ actiones nõ sint cõtrariæ. C. de codicil. l. fin. C. de furt. l. j. & fin. C. si seruus exte. se emi mã. l. vnica. C. de pact. inter emp. & vẽ. cõmissoriæ. vel diuersæ, licet nõ cõtrariæ. ff. de tribu. quod in hę rede. §. eligere. ff. de leg. ij. itẽ cùm filius. §. varĩs. Habet ergo locũ mutatio, qñ ad idẽ cõpetũt actiões: puta intẽtaui primò actionem ex empto, nũc volo intẽtare certi cõdictionẽ ad illã eãdẽ rẽ petendam.

5 ¶†Porrò libellus appellatorius mutari potest: ne iustè pœnitudinis humanitas amputetur. C. de ap. si quis libellos. quæ est ij. q. vj. & hoc sine aduersarij captione. ff. de cõdi. ob cau. si ideo pecuniam. ff.

6 de interro. actio. de ætate. §. fi. ¶†Quidam tn̄ dicũt q̃ vbi appellatur ab electione vel prouisione, postulatione vel earũ occasione: vt extra, de elect. statuimus. tali appellationi, quæ nihil aliud est, q̃ citatio, renũciari nõ potest: sicut nec citationi renũciare pars altera posset, vbi vtraq̃ esset à domino papa citata: quia causa est cœpta per citationem, & quo ad partes iurisdictio firma. extra, de off. delega. gratum. ff. de reg. iur. nemo. Alij dicunt, q̃ si res est integra: quia nondum fecit appellatus expẽsas, nec iterarripuit: tunc potest renunciare appellans: secus si non sit integra. ff. de condi. caus. da. si pecuniam. & extra, de elect. in causis. & de appel. constitutus. j. & hoc humanius est. Et est hodie expressum, ex quo est præsentata appellatio superiori. in cõstit. Greg.

g x. de elect. c. quis. §. cæterum.[g] Vbi dicemus de hoc. b Posset tn̄ rn̄deri ad l. si pecuniã. & ad decret. in causis. q̃ loquuntur in mandato, vbi mandator plus iuris habet in reuocatione mandati, q̃ mandatarius. c Aliud tn̄ in appellatione seu citatione, per quam alteri contra alterum ius æqualiter quæritur, & quę æqualiter appellatum & appellantem adstringit.

7 ¶†Hoc tamen scias, quòd non semper appellatio extra iudicialis est citatio. Quod dic, secundùm papam, vt extra, de maio. & obed. dilecti. Libellus autem accusationis puniri potest. De quo dic vt s. de

8 accu. §. v. & s. §. proxi. ¶†Sed & si aduersario consentiente, vel secundùm præmissas opinio. libellus

d ¶Vin. autem. de dila. ca. iiij.

e ¶L. fin. Satis miror de his verbis, suppositio quod præmittitur, specificationem ab initio non factam. Dato enim quòd nouerit se iam in hæreditate esse. quod ignorabam, vel non esse, quod credebam, quod ad rem vel ad libellum per hoc venit mutandum. Idem dico in generali. Cyn. autem aliter opponit in q. vj. de qua dixi in princip. §. Si dicis, emendare potest petendo partem, qui petebat totum: sed hoc etiam in singulari: vt j. ver. emendari. In casu conuerso, si petens partem vult petere totum, quia nouiter sibi ius accreuit, non videtur posse, per l. non potest. ff. de iudic. Si verò ab initio competebat sibi agere pro pluri vel pro toto, hoc procederet, quod dixi in j. §.

f ¶In contrarium. Facit quod no. Cyn. C. quomodo & quando iudex. in secunda oppo. & x. q.

g ¶De elect. c. quis. §. cęterum. lib. vj. & licet illa decre. specialiter loquatur de appellationibus interpositis in electionibus episcoporum, vel superiorum vel in negotĩs ipsarum: tamen si licet in illis recedere ante prę sentationem Papæ factam, fortius est in alĩs. Sed in hoc facere videtur contra: quia ibi vtriq̃ partiid conceditur: ergo nõ licet soli appellanti. super quo vide quod ibi no. in glo. per hoc videtur.

ante li.cõte.mutetur.vel aliqd addatur vel detraha tur, reus habebit nouã dilationẽ ad deliberandum: vt in prę.l.edita.in fi.& in cõcor.ſe.& ad exceptiones dilatorias proponendas:qa aliud eſt iudicium mutata actione vel cauſa,C. ad exi.l. iĵ.ff.iudi.ſol. cùm quærebaꝫ. in fi. extra,de deſpõ.impu.ad diſſoluendum.quod verũ eſt,niſi ex priori libello potuerit inſtitui.& ſic curia ſeruat.¶†Item taliter varians & mutuãs teneꝫ aduerſario ad ĩtereſſe & expenſas:vt dixi.& probaꝫ in p̃.l. de ætate.§.fi.ff.de iudi.eũ quẽ.ff.de eden.vbi.§.is autẽ.ſed ſi leuis & modica ſit mutatio vel additio:tũc nõ habebit dilationẽ.extra,de dila.pręterea.Potuit autẽ inſtrui, ſi primò petĩt ſtichũ actiõe depoſiti:nũc verò peto certi cõdictiõe:qa depoſui.ſatis emẽ ex primo libello potuit inſtrui:vnde nõ obtinebit nouas inducias in actiõe mutata.vel ſi primò egi cõtra te vi bo.rapto. nunc autem ex eadem rapina ago cõtra te furti nec manifeſti,his enim caſibus licet muteꝫ actio:nõ tñ cã.ſi verò vtrũqꝫ muteꝫ,tunc habebit: quia nõ plenè potuit inſtrui: vt ſi primò petĩ Pãphilum ex teſtõ:nunc Titiũ peto certi cõdictiõe. ¶†Quid ſi declarat, ſed non mutat rẽ vel actionẽ vel cauſam agendi?Rñ.nõ dabit ob hoc dilatio: cũ ex primo libello potuit inſtrui: vt in prę.c.pręterea.& eo.ti.literæ.Bul.autem dixit qꝫ nunqꝫ reus nouas habebit inducias,poterit tamen agere ad interẽſſe in præd.l.vbi.¶Quid ſi ſuſpenſo petitorio intentat qs poſſeſſorium,nunquid reſtituet expenſas dic vt ſ.de expẽſis.§.j. ver.xxx. ²¶†Emãdari aũt vel corrigi bene põt libel.verbi gratia,petĩ ab initio xx.nunc peto xv.vel ecõuerſo.hoc quidẽ poſſum,& ante lit.cõte. & poſt vſqꝫ ad iuramentũ de calũ. maximè vbi appoſita eſt illa clauſula,ſaluo iure addendi,vel minuẽdi,& mutandi: vt extra, de fi.inſtru. inter dilectos. prope princi. licet illa non ſit multùm neceſſaria,prout ibi not. [b] poſtea verò non, ſi plus velim petere.[c] ſed ſi minus. ſic:quia in maiori qͣtitate minor continẽ.ff.de reg.iur.imò.ff. de ver.ob.l.j.§.antepe.[d] niſi dolo ab initio maiorẽ quantitatẽ expreſſerim.Tunc enim ſi petĩ & cautionẽ exegi:cado à cauſa,vt C.de plus pet.l. vnica, extra eo.c.vnico.extra,de reſcri.ſedes. Si verò cautionem non exegi, punior in ſportu. Inſti. de act. §.tripli.Alĩ verò diſtinguunt[e] inter vniuerſalia & ſingularia iudicia.vt iam dixi qđ dic ſecundũ propoſitũ:vt extra.de lib.ob.c.j.[f] ¶Sed cũ debeat reꝰ interrogari pro qua parte res poſsideat,vel hęredi tatem:vt ff.de interac.qui interrogatur.& l.qui ſeruũ.§.i iure.& hic habeat fieri poſt datũ lib.& poſt editã act.vt ff.e.l.j.in prin.& l.de ætate. §.ĩ. quero qũo formabit actor libel. priuſqꝫ ſciat qd, & an totũ vel partẽ petere debeat?Rñ.petet rẽ in libello:adiecta p̃dicta clauſula ſaluo iure addendi, minuendi & corrigendi.& poſt habita rñſione,ſi ſit libello cõtraria,emẽdabit ſecũdũ Vin.[g] & in hoc põt eſſe vtilis illa clauſula,vt admittaꝫ libel. incertus cũ ea. ff.quorũ lega.l.j.§.qđ autẽ.& etiã in alio, vt j.de cãpoſ.& proprie.§.nunc dicendum.prope prin.vel dic,quòd interrogationes præcedent libelli oblationem.de hoc ſ.de interroga.§.j.ver.ſed nũquid[h].

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus in quibus cauſis,vel caſibus offerẽdus ſit vel non.
2 Libellus in omni cauſa ciuili & criminali inquiſitionis & denunciationis vtilis eſt & neceſſarius.
3 Libellus non eſt in cauſa vili,aut vilium perſonarum, neceſſarius.
4 Epiſcopo de cauſa ciuili inter clericos ſibi ſubditos cognoſcente,an ſit libellus neceſſarius.
5 Epiſcopus audiens accuſationem iudicis fugientis, an egeat libello.
6 Libellus an ſit neceſſarius,vbi agitur de minus canonicè obtentis ſine diœceſani conſcientia.
7 Iudicis officium non eſt actio, nec libello eget.
8 In libelli remiſsione,an periculum immineat.
9 Libellus,an ſit neceſſarius, vbi ex officio in cauſa matrimoniali proceditur.
10 In notoriĵs,in quibus ex officio proceditur,nõ eſt opus libello.
11 Libellus non requiritur in criminibus,de quibus qs ſine accuſatione damnatur.
12 In crimine falſi ẽt incidẽter noto,an ſit opꝰ libello.
13 Cõſuetudo qd operetur quo ad p̃ductionẽ libelli.
14 Actio de poſſeſsione,an ſemper requirat libellum, & nu.18.
15 Miſſus in poſſeſsionem authoritate iudicis,ſi ad eã non admittatur,qualiter prouidebit.& nu.35.
16 Agẽs cõtra adſcriptitiũ fugitiuũ, an libello egeat.
17 Agens actione in factum,quæ ex re iudicata deſcẽdit,non eget libelli productione.
19 Iudex contra ſibi ſubditum,debet ex officio ſententiali cauſam expedire.
20 Petens ſe mitti in poſſeſsionem edicto diui Adriani vel ex conſti.Iuſtiniani, iudicis officium duntaxat implorare debet.
21 Petenti teſtamentum aperiri ſine dilatione,ex officio,& extra ordinem,ſuccurrendum eſt.
22 Petenti Carbonianam bonorum poſſeſsionem an ſit libellus neceſſarius.
23 Libellus an ſit in q̃rela inofficioſi teſtĩ neceſſarius.
24 Petenti caueri de legato vel fideicommiſſo ſoluendo an ſit libellus neceſſarius.
25 Petitio alimentorum,an libellum exigat.
26 Petendo quòd hæres rogatus adeat hæreditatem, an dandus ſit libellus.
27 Actio de eo,quod factum eſt in loco publico,an libellum requirat.
28 Poſtulans cautionem damni infecti,an debeat libellum producere.
29 Libellus an ſit in noui operis nũciatione offerẽdus.
30 Libellus an ſit neceſſarius in caſibus,in quibus ſummaria cognitio requiritur.
31 Actio inter patrem & filium, vel inter patronum & libertum,iudicis officio expeditur.
32 Officium iudicis,quod actioni detrahit, imploranti,an libellus ſit requiſitus.
33 Libelli oblatio in criminibꝰ leuibꝰ nõ eſt neceſſaria.
34 Hæres tenetur vindicare necem defuncti.
36 Libellus nõ offertur in caſibus,in quibus teſtes admittuntur lite non conteſtata.
37 Libellus an ſit in cauſa appellationis offerendus.
38 Cauſa appellationis an ſit eadem cum principali.
39 Libellus non eſt dandus,vbi ſententia eſt nulla.

¶Vel non. De quo Rof.rubrica xvj.plenius Ioã. de Bla. in princ. ſui operis,titulo, qualiter fiat editio.Item Ia.Bal. formauit de hoc opuſculũ,qđ incipit, laudabile aduocatorũ officiũ. vbi enumerat & proſequitur xviĵ. tales caſus quibus non offertur. quos j. ſignabo.

¶ Io. de Deo. cauil.tit.ĵj.ante fin.

IAm nunc dicẽdũ eſt de effectu libelli.[i] Eſt autẽ effectꝰ eius†vt ſcđm iſpiꝰ formã ſnĩa dicteꝫ vt ſ.in prin.huius ti.¶Itẽ facit petuã actionẽ annalẽ,qñ princeps ad illũ reſcribit. C.qñ li.prin.ob.li.conte.faciat.l.j. & ĵ. Secꝰ ſi alĩ iudici offeraꝫ.ff.de actio.& obli.cõſtõnibꝰ.¶†Item facit rẽ litigioſam:ſecuta denũciatiõe.C.de liti. auꝫ. litigioſa.extra,vt lit.pẽ.per totum[k]. xj.q.j. qa res. ¶†Item interrumpit prẽſcriptionem,etiam ſi nullam cauſam,vel ſaltem vnam ex omnibus cõtinet. C. de præſcri.xxx.vel xl.anno. ſicut in rem.C. de annali exceptione,ſi ex multis. xvj.queſtio. iĵ. §. poteſt.Item alius effectus.ſ.§.proxi.ver.mihi videtur.Item alius.iĵ.q.iĵ.§.ſpatium.ver.offeratur.

NVnc dicendũ eſt in quibus caſibus libellus offeraꝫ,vel nõ.[l]†Diſtingue ergo tempora,& concordabuntur ſcripturę.ĵ.q.j.ſi peccauerit.Iure eẽ antiquo nõ erat regulariter libellus in ciuilibus neceſſarius.ar.ff.de eden.l.j.§.edere.& §.eũ quoqꝫ.niſi in conuentione illuſtrium perſonarũ:vt C.li.xĵ. de digni.quoties.& de prin.agen.in rebus.l.fin.lib. xĵ.C.de cõſiſtorianis & miniſterianis.l.fin.lib.xĵ. prope prin. In criminalibus verò ſic:qa erat inſcriptio neceſſaria,ſiue eſſet priuatũ ſiue publicum:ſicut & hoc hodie regulariter obtinet,vt dixi ſ.de accu.§.j.ver.ſed nunquid.Hodie verò regulariter etiã in ciuilibus offertur.ĵ.q.j.ſtatutis.& iĵ.q.iĵ.offeratur.& auꝫ.libellũ.quas habes C.de li.conteſt.Et regulariter ſecũdùm Io.de Deo,[m] vbicũqꝫ interuenit

a ¶Verſic.xxx.Si numerum illum alius numerus ſequeretur, cõgrua fuiſſet allegatio. aliàs allegari debuiſſet quid qua ſi ſuſpenſo. ADDE adver. item taliter varians, qꝫ vbi libello additur aliqd noui, ex hoc dicitur libellꝰ nouus:vtvoluit Guliel. de Cu. in l. edita.C.de eden. refert & ſequitur Barba.in tracta. de prẽſtan.Card. in j.q.in v.colũ. in fine.
b ¶Prout ibi nota.In gloſ.dicunt qdã,et oĩnovide qđ ſuper ea dixi Vber.deBob.dicit idem,ibi charta ſexta.in fi.ſed ibi cõſuetudo fori id habet,& cõ ſuluit illã poni.
c ¶Velim petere. Dixit Vinc. in præ.decret.inter hoc.verũ,niſi dictũ eſſet in libello,ſaluo iure ſuperflui. & ſcđm hoc ꝓcedit ſecũ dũ eũ.§.ſi minꝰ.inſti.de act.& vide qđ ibi not.
d ¶§.antepe. Vide quod ibi dixi in prin.§.
e ¶Diſtinguunt. Vt d.q.j.eo.titu.
f ¶C.j. qđ tamen ſcripſi in decre. ĵ.eo.ti.ſup ſecũda parte gl. quę materiam iſtam tractat.
g ¶Scđm Vin. q hoc no. de li. cõteſta.c. vno.
h ¶Ver. ſed nũqd & viđ qđ ibi ſcripſi, & placet dictũ Guid. qđ ibi poſui.
i ¶Iam nunc dicẽdũ eſt. Libelli. de quo latiꝰ Ro. rub.xxv.
k ¶Per totum.dic autem vt in cle. eo. titu.cùm ſit.
l ¶Vel non. De quo Rof.rubrica xvj.plenius Ioã. de Bla. in princ. ſui operis,titulo, qualiter fiat editio.Item Ia.Bal. formauit de hoc opuſculũ,qđ incipit, laudabile aduocatorũ officiũ. vbi enumerat & proſequitur xviĵ. tales caſus quibus non offertur. quos j. ſignabo.
m ¶ Io. de Deo. cauil.tit.ĵj.ante fin.

iudiciũ est libellus impendendus. & no. extra de simo. licet Heli. Quod sic intelligo: quia aut petitur libellus: & tũc obtinet quod statim dixi. extra, eo. c. j. Aut nõ petitur: & tũc si nõ detur, nõ nocet, & valet processus. ar. extra, de testi. Albericus. & c. sicut nobis. de do. & cõtu. prout. iudex tñ nihilò minus debet petitionẽ in scriptis redigere, & rñsionẽ. extra, de proba. qm̃. & hoc maximè secũdùm eos qui dicũt ꝙ tacitè possit omitti: vt ſ. §. vtrũ. nec est contra. iĵ. q. j. in primis. in fi. quia illud loquitur in crimi
a nali. Verũtñ vtrũq; qñq; fallit.[a] ¶†Primò vbi de plano & sine strepitu & figura iudicij agitur: quia tũc nõ est libell⁹ necessarius: extra de accu. olim. C. de naufra. l. fi. de sta. mo. ea, quæ. §. quod si. ſ. de inq. fi. §. nunc tractemus. ver. quid igitur si. j. versic. viĵ.
¶†Secũdò qñ agitur in modũ inquisitionis aliquo denunciãte. extra, de testi. cùm olim. cuis tũc capitula sint edenda. extra, de accus. qualiter. iĵ. §. debet. quod dic vt in præ. §. nũc tractemus. ver. cũ igitur. ibi: sed certè salua. & seq. qdã tñ cõtra. Si verò aliqs denũciauit aliquẽ, & ille hoc [b]negat: necessarius est libellus: vt j. §. iuxta. ver. item si denunciatio. In ipa verò denunciatione nõ est necessarius libellus: vt ſ. de denun. §. fi. ad fin. Pan. dixit, ꝙ in omni cã ciuili & criminali inquisitionis[c] & denunciationis vtilis & necessarius est libellus, vt sciat reus an cedat, vel cõtendat: vt in præ. auc. offeratur. Et breuiter[d] vbicũq; agitur inter partes, nisi lex dicat dãdũ nõ esse, in auc. de exhi. & introdu. reis. §. fancimus. & extra de lib. obl. c. j. vnde in interdictis est necessarius: qa inter duo dãtur. ¶†Tertiò si cã sit vilis, quia modicæ summæ, vel si sit viliũ personarũ:[e] vt inter pauperes, vel rusticos, vel agricultores, inopes, vel huiusmodi. C. de inceſt. nup. humilẽ. in auc. de mand. Princip. §. sit tibi. col. iĵ. & de quæstore. col. vj. C. de sen. ex breuic. reci. auc. nisi.[f] Vilis autem est minor duobus aureis. ff. de dolo. si quis oleũ. in fi. & l. seq. Inspiciat ergo iudex qualitatẽ personarũ & causę. de transact. cũ hi, §. personarũ. extra, quod me. cau. c. fi. ff. de vſu & ha. plenum. §. j. Eius enim arbitrio hoc relinquo [g], ex quo nõ est determinatum. ff. de iur. delib. l. j. extra, de offi. dele. de cẽſi. vel loci cõsuetudo seruetur, xj. dist. consuetudinis. extra, de consue. c. pe. Hoc etiã casu partes mutuo sibi remittere põt: vt sine scriptis agatur & pronũcietur: vt C. li. xĵ. de priuile. scholarũ. quoties. §. sed si talis. ff. de re iudi. si conuenerit. ff. de ferĵs. l j. ſ. de sententia. §. iuxta. ver. itẽ non valet. j. versic. nono. ¶†Quartò[h] si eps cognoscit de cã ciuili inter clericos sibi subiectos: in auc. vt clerici apud proprios epos con. in prin. col. vj. & xj. q. si qs cũ clerico. l. quicũq; litem. Sed quicquid alĵ notent, ego illud intelligo in minoribus causis: vt ſ. ver. iĵ. arg. extra de probat, qm̃ contra. ¶Sed nunquid in proximis tribus casibus prędictis dabitur libellus corã delegato? Dicũt qdã ꝙ non. & præmissa intelligũt vbi coram ordinario agitur. Cõtrarium credo, cùm eadẽ rõ sit vtrobiq; vnde & idẽ ius esse debet. extra de consti. trãslato.[i]
¶†Quintò, qñ eps audit accusationem iudicis fugientis, ne reddat rationem, qui captus est, in auc. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatem. col. iĵ. j. ver. xxvĵ. ¶Sextò, vbi agitur de beneficio authoritate apostolica obtinendo. Nam tunc litera apostolica potest esse loco libelli, nec iudex habet necesse alium libellum recipere. arg. C. de excep. rei iudic. si vt proponis. extra de præben. cùm secundùm. §. fi. & c. j. & ĵ. de rescri. ad aures. Quod dic secũdùm d. meum, vt not. in Summa de except. §. & qñ. sub §. hmõi de dilatoriis. ver. quid si quis. & vide in reptorio in ti. de libel. obla. versic. an detur. & idem est qñ petitur confirmatio: nec aliquis aduersarius apparet. Idem etiam super exceptionibus contra electum oppositis. Quæ dic secundùm papam, prout not. extra, de elect. dudũ. iĵ.[k] ¶†Septimò, si agatur de minus canonicè obtentis sine diœcesani cõscientia. xvĵ. q. vĵ. nullus. extra, de insti. c. iĵ. & de excessi. præla. ad aures. vel si agatur de diuina vocatione, vel alĵs grauaminibus ecclesiarũ, quæ diœcesanus ex officio suo habet corrigere, qñ & ipse ex officio procedit. extra, vt ec. bene. c. vnico. & de præbẽ. de monachis. & c. graue. & x. q. j. regula. secũdùm do. meum.[l] ¶†Octauò, vbicunq; de plano iudicis officiũ expeditur secundũ Accur. & Rof. & do. meũ. quod exẽplifica secũdùm eũ, vt in Summa de lib. ob. §. vtrũ libellus. ver. Idẽ vbicũq;. quia iudicis officium non est actio: vt ff. de mino. l. quod si. §. fi. Et pro eis facit ff. de excu. tut. excusare. ff. de offi. procõsul. nec quicq;. §. de plano. Ego dico super hoc, ꝙ aut propono aliquid iudici in modũ denũciationis, quod spectat ad eius officiũ, dicens, Dñe iudex talia fiũt in terra vestra: ad officium vestrum ptinet hæc punire. & hæc sine libello expediuntur. C. de accu. iĵ. q. iĵ. accusationis. §. aliqñ. extra, de off. or. c. j. j. ver. xl. & seq. Si verò propono officiũ in modum actionis, vt mihi subueniatur in alterius præiudicium: tunc necessarius est libellus. extra de offi. iu. c. fin. iĵ. q. iĵ. offeratur. Et dic de hoc, vt ſ. de rest. in inte. in prin. & ſ. de offi. iud. §. incidẽter. ver. sed gri-
o tur. Et p̃dicta exẽplifica vt eo. ti. §. j. In quo tractatu hũc articulum inuenies pluries tactũ. Vel dic ꝙ
p aut postulatur aliqd à solo iudice ex mero officio & liberalitate sui officij: & tũc nõ datur libellus. & idẽ in vndecim interrogationibus, quæ fiũt añ litis cõ-
q testationẽ: vt ſ. de inter. quæ fiũt añ lit. cõte. Aut petitur aliqd dari vel fieri, vel factũ rescindi ab aduersario: & sup hoc officiũ iudicis imploratur: & tunc refert, an aliud officiũ intẽtetur in modũ agẽdi, vel in modũ excipiẽdi, vel etiã replicãdi: an verò quod deseruiat actioni principaliter intẽtatæ. Primò casu cũ in modũ agẽdi, dãdus est libellus: qa loco actionis habetur. ff. de act. & ob. actionis verbo. extra, de offi. iud. c. j. In secũdo casu nõ est dãdus. ff. de inoff. test. Papinianus. §. filius. ff. de mino. verũ. §. fi. ff. ex
r quib. cau. ma. necnõ. §. fi. nec etiã in tertio: vt ff. de mi. patri pro filio. ff. de iureiu. nã postea. §. si minor. quia in his duobus casibus non intẽtatur loco actionis. Si aũt intẽtatur, quia deseruiat actioni intẽtatæ,
m dicit Vber. de Bo.[m] ꝙ si sit tale officium, quod deseruiat actioni intentatę: tũc nõ est necessarius libellus: vt de hoc habetur C. depositi. si depositã. ff. de ædil. édicto. l. ædiles. §. sciendũ. ff. de aqua plu. arc. si tertius. §. officij. & ſ. de offi. iud. §. deseruit. versi. sed sed nunqd. Si aũt nõ deseruit actioni: aut agitur, vt cautio interponatur: & tũc non est dãdus libellus. Aut vt in integrum restitutio detur: & tũc põt dari libellus & scriptura ad æternã rei memoriã: & vt facilius p eã probetur: vt C. de testi. iubem⁹. §. fi. ff. de pig. cõtrahit. Et breuiter qñ in integrũ restõ pro actione proponitur, puta cũ principaliter postulatur, desiderat libellus & litis cõtestatio. extra, de off.
8 iud. c. fi. ¶†Nonò, si partes in hoc cõsentiũt, & se arbitrio & omnimodæ volũtati iudicis supponãt: vt C. de priui. scho. quoties. in fi. li. xĵ. C. de tẽp. app. l. fi. in fi. de epi. & cle. auc. gñaliter. in fi. ibi: vbi lis ex
n cõsensu, &c. & ſ. ver. iĵ. & hoc secũdùm Ia. Bal.[n] &
o Accur. & Rof.[o] & alios. Nõ em̃ est periculũ in remissione libelli, sicut iurĩ de calũnia. C. de iur. ca. l. iĵ. §. sed qa. Sed cõtra, cũ libellus sit de substãtia: vt ſ.
p §. vtrũ. vbi de hoc.[p] & his, quæ no. extra, de off. deleg. de causis. Sed cũ possit quis etiã toti liti cedere, satis põt vt de plano procedatur cõcedere, & sine
ſ libello, act. solẽnitate & figura iudicij, siue extraordinariè. ar. iĵ. q. vj. si qs libellos. Et sic intelligitur dictũ illorũ, qui dicũt ꝙ pacto põt remitti, vt sine libello procedatur. Vbi aũt agitur ordinariè secũdũ formã iuris vl iudiciariũ ordinẽ, nõ põt hoc pacto remitti: cũ sit de substãtia. extra, de offi. deleg. cùm super. Et sic intelligitur dictũ eorũ, qui cõtrariã tenent sententiã. Non enim dictari põt sententia, vbi
q petitio nõ apparet.[q] extra, de fi. licet. Hoc prosequitur
r vt in Summa do. mei de libel. ob. §. vtrum libellus.[r]
9 ¶†Decimò, si in cã matrimoniali ex officio proceditur. extra, de test. Albericus. sed aliter possit illud
ſ intelligi[ſ] & ĵ. q. j. legũ. ¶Xj. cũ tutor accusat. C. qui accu. nõ pos. l. iĵ. & cũ se excusat. ff. de excu. tut. scire. §. oportet. ¶Xĵ. cùm miles colonus efficitur C. loca. l. fi. ¶Xiĵ. in accusatione apostasiæ. C. de apostа. l. apostatarum. quod non placet. ¶Xiiĵ. in accusatione falsæ chartæ, & falsi testis, coram iudice producti. Nam & ibi iudex sine accusatore punit.

C. de proba.

¶Vbert⁹ de Bo. In libello suo, vbi tractat de iud. offi. in prin.
¶Secundùm Ia. Bal. qui reqrit ꝙ pactũ sit expressum, vbi ſ. in suo scdo casu. & ꝙ licet ipe p̃cisè hoc teneat, dicit tñ ꝙ auc. gñaliter. ſ. pxi. alle. ad hoc nõ facit. Super q̃ vide qd ibi not. in gl. & hoc intelliges j. §. pxi. ante fi.
¶Et Rof. rubrica xvj. in fin.
¶Vbi d hoc. Et ibi in fi. remisi ad no. in clemen.
¶Non apparet. Fateor ꝙ sine libelli oblatione posset petitio in actis scribi: vt cle. de ver. sig. sæpe. post prin. & ver. verũ. & facit quod no. j. §. pxi. in fi.
¶§. vtrũ libellus. Ad materiã facit qñ de litis cõtestatione. no. ſ. de sen. pla. §. iuxta. ver. qd si de partiũ. & faciunt ad q̃onẽ, quã plenè tractat Ia. Bal. C. de epi. l. creditores. ĩ solutiõe cõtrariorũ, de creditore. q pactus est ꝙ sua authoritate possessionem ingredi possit, si vult iudicis authoritate an sit oferẽd⁹ libell⁹? Et tenẽt ꝙ sic, si possessor vocat⁹ resi stat, dicẽdo creditori solutũ vel aliqd sisse: fatet tñ licẽtiã datã possessore nõ vocato valere. ibi vide.
¶Intelligi. Vt no. de re iudic. c. vlt. li. vj. in v. glo.

1 ¶Qñq; fallit. De his scripsi post Inn. & Host. eo. ti. c. j. per q̃ adiutus fuit hic author p Rof. & p Io. de Bla. & Ia. Bal. vbi ſ. in prin
b cip. §.
b ¶Hoc. Istd hoc, & illud ẽt, qd̃ ponit in versi. statim
c alle. ĩpedit intellectũ. vide quod
d ibi dicam.
c ¶Inquisitionis. Quę fit altero denunciãte: vt ſ. secundùm Hosti.
3 e
d ¶Et breuiter secũdũ eũ in p̃. decre. j. vbi scripsi in prin. mag. glo.
f
e ¶Personarum. Istud personarũ, nõ est ĩ tex. §. sit tibi. Itẽ non est disiunctiua vel, q̃
g ſ. ponit, sed ẽ ibi copla &: ꝓpter qd̃ ponit ibi gl. duas lecturas, ſ. quòd lĩra ponat duos casus: alia ꝙ vnũ tm̃ expo
4 nendo viliũ, s. re
h rum. hoc multũ prolixè prosequtur Ia. Bal. vbi ſ. sub tertio casu, sicut est hic in numero.
f ¶Nisi. Vbi de hoc arbitrio.
g ¶Relinquo. Omnes in hoc con
5 cordant.
h ¶Quartò. Iste fuit primus Iac. Bal. vbi ſ.
i ¶Translato. Idẽ dixi post Inno. in prę. c. j. de casu proximo.
k ¶Dudũ. iĵ. Vbi post prin. scripsi super ver. contra electum.
l ¶Scdm d. meũ. Vt dixi ſ. de off. iud. §. postremò.
k sup ver. qntò dicam⁹. in fi. tractatu Io. Fasoli sumpsit Gul. ĩ parte hunc ver. & ver. §. xxx.
6

a ¶De falso.Omnino vide quod scripsi ſ.de probatio .§. primo super ver.ix.

b ¶Lege ñ.in fin.bro ipſe addidit l.pe.de excu.mu vnicuicꝫ.et de iu. rei publ.li.xñ.de eroga.mili. ãno. l.prima.& de diuer.offi.& appa. eorum.l. penult. lib.xñ.

c ¶Lege j. ſecũdũ Rof.q ſubdit,& ſic non peccant multũ ꝓuincię ī quibus libellus non dar.hęc vbi ſ.rub. xvj.in fin.

d ¶§.j.ī fi.pe.ver. eſt illius §. & incipit,in ſumma. Advtriuſcꝫ intellectũ ſcias, ꝙ ſuper quadã q̃one, quæ fuit Boñ.inter certos nobiles & quãdã vniuerſitatem ſuper quodam nemore, habeatur quędam cõmendabilis diſputatio inter Iac. Bal. pro parte nobiliũ,& Bagarotum pro parte vniuerſitatis: cuius thema fuit, ꝙ dum quęlibet pars pararet amicos & arma ad occupandũ nemus, & ad incidendum ligna: rector ciuitatis hoc ſcito ſub grauib⁹ pœnis vtricꝫ parti ꝓhibuit acceſſum ad nemus. Pars vtraꝫ corã prędicto rectore cõparuit dicens ex p̃cepto illo, qđ reuocari petebãt ſibi factam iniuriam,cùm poſſideret:neuter tamen contra aliũ voluit dare libellũ,ne actor diceretur: vt in præ.verſi.P.dicitur prȩcepit rector ꝙ quælibet pars daret capitula, q̃ probare volebat: q̃libet dedit ſuper dominio & poſſeſsione.recepta fuerũt capitula ſolùm ſuper poſſeſsione,quã ſola pars nobilium probauit.Fuit acerrima diſputatio inter prædictos doctores an ſine libello valerẽt atteſtationes,& poſſet ferri ſententia ſuper poſſeſſorio. Ia.dicebat quòd ſic:dicens dandum libellum ſi petatur, ad inſtar iuramenti calũ.de quo de iur.calũ.c.j.§.j.li.vj.& quod ibi no.inducebat l.ita demũ.C.de procur.cum ſua materia.Item quòd fauore litigãtium inuenta erat libelli datio.de hoc ſ.§.vtrum. Allegabat fortius quòd natura cauſę non requirebat libellũ:cũ nobiles nullũ vocari fecerunt.probans hoc per l.liberis.§.fin.ff.de li.cã.Itẽ qa q̃o vilis & de momentanea poſſeſsione,in qua nõ appellaꝫ.C.ſi de momen.poſ.l.vna.Facit C.vnde vi.l.momẽtanęę.poterat ſine libello procedi. De hoc ſ.verſi. iij.& j.xxvj. Item in interdictis poſſeſſorijs non requiritur ſolennitas. C.de interdict.l.fi.Item ſi cauſa talis fuiſſet,quę requireret libellum.hic nõ fuerat neceſſarius:qa capitula ꝓducta ſatis cõtinebãt intẽtionẽ nobiliũ.qđ ſufficit.ff.de lega.j. Ad cõtrariũ allegabat auꝺ.offeraꝺ.Item ſi minor vult vẽdere prędiũ,cũ libello debet hoc petere.C.de p̃.mi.l.minor. Itẽ in bonorũ poſ.datur lib.de quo ſatis j.de te.§.ſequiꝺ ergo.& hoc ad l.liberis rñdebãt falſum eſſe ꝙ ibi ꝓcederẽt extraordinarię,& ſine libello:imò procedebatur via ordinaria.Ia.ad auꝺ.offeratur.dicebat reſponſum:quia loquitur in eo,qui reum facit ad iudicium vocari:quod hic nõ fuit.Ad l.minorũ.quod de alio libello requiritur,hic intelligas per §.iij. ſ.eo.quod dicebatur de bonorum poſſeſsione, negabat quod ibi eſſet ordinariũ iudiciũ.quod ſi tale eſſet,ſeruus,pupillus, & mulier nõ admitterẽtur: q tñ admittunt.ff. đ bo. poſſ. ſeruus.& l. pe.Ad id,qđ dicebat in l. liberis. procedit iure ordinario, q̃rebat ex eis quo iure. Rñderũt, qđ interdicto vtrobi. qđ Iac. negauit, dicens ꝙ vtrobi, in mobilibus nõ põt eſſe maioris potentiæ, q̃ vti poſsidetis in immobilibus. Sunt em̃ ęquata interdicta vel illorum ptãs. ff. vtrobi.l. j. & Inſtit.de interdict.§.vtrobi. Sed interdictum vti poſsidetis,nõ datur pro iurib⁹: quia iura nõ poſſidentur.ff.de acquir.rer.do.l.ſeruus.§. incorporales. & illud non datur, niſi poſsideti.ff. vti poſ.l. j.§.igitur.& §.retinendæ.& §.interdictũ.ergo cũ lex, liberis. in iuribus loquatur, reſpõſio nõ procedit. Ad hoc reſpõdit Bagarotus ꝙ dabitur actio in factũ vel iudicis officium: dixit ꝙ dabitur quaſi vtrobi. all. ff.de ſerui.l.quoties.ſi ſer.vend.ſi cui.§.Ariſto.Rñdebat Ia.illud verum, ſi poſſeſsionis quæſtio fuiſſet principalis & in modum agendi. Sed hic erat modus excipiendi contra præceptum, quod erat nobilibus iniurioſum, turbans eis poſſeſsionis priuatæ commodum.Per prædicta colligo Iaco.Bal.quem allegat author,intellexiſſe quando præceptum factum eſt in fauorem vnius litis:pars,cui factum erat,peteret reuocari.Sed in ſuis terminis videtur ſenſiſſe contrarium.

10 ¶†Xv.in notorijs, in quibus ex officio procedit. ff.de fur.l.ij.extra de iureiur.ad noſtram. iij.ñ. q.j. manifeſta.extra,de fil.preſby.quoniam. & de acc. euidentia.C.de accu.ea quidem.quæ eſt iij.q.iij.c. nullus.§.aliquãdo.de hoc infra. de no. cri.§.j. &§. iam de notorio.verſi. pe.de ſamp.¶Xvij.in accuſatione falſæ monetæ.C.de fal.mo.l.j.vbi dicitur ꝙ accuſator habet immunitatem:ſed expone,ſ.inſcriptionis. Alij dicũt,ſ.pœnę et męlius.¶Xvij.in crimine ſuſpecti.ff.de ſuſpectis tutori. lege, ſecũda§. 11 non tantùm.¶†Xviij.in omnibus criminib⁹,vbi qs ſine accuſatore dãnatur,vt in crimine lenocinij. ff.de adul.l.ñ.§.ſi qs ī publico.Sed ibi in modũ exceptionis fuit oppoſitũ: vn de libel.nõ fuit neceſsarius,licet pœna fuiſſet impoſita:ſicut aliàs cõtigit in crimine calũnię vbi iudex ſine accuſatore poteſt tẽpore ſentẽtię pœnã infligere:vt C.đ calũ.l.j.Et ad hoc facit extra,de ele.per inquiſitionem In quibus autem criminibus ſine accuſatore procedi po 12 teſt,not.extra, vteccle.benefi.vt noſtrum.¶†Xix. ſecũdùm Pe.in crimine falſi,etiã incidẽter noto.C. de falſis vbi Io.cõtra quia ibi nõ incidẽter,ſed principaliter agebaꝫ de falſo[a]. Alij dicunt ꝙ ſi iudex procedit ex officio:tunc nõ eſt neceſſari⁹.ſed ſi appareat accuſator:tunc ſic.C.de Iudę.l.ne quis.ff.finium regũ.ſi irruptione.¶Xx.vbicũcꝫ mulier admittiꝫ ad accuſandũ.C.quia accu.non poſ.de crimine.quod dic vt ſ.de accuſatore.ver.itẽ quod eſt mu 13 lier. Alij cõtra.¶†Xxj.ſi ſit de cõſuetudine.qđ nõ detur de certa re,non dabitur:vt C.de priui. ſcho. l.fin.ī prin.li.xij.C.li.e.de auro corona.l.j.& de pri micerio. l.ij.in fi.[b] Si enim pacto remitti põt:vt ſ. ver.ix.& arg.Inſti.de iur.natu.gen.&[l] ciui.§.ex nõ ſcripto.ergo & de cõſuetudine,ſecũdũ ea, q̃ no.C. quæ ſit lon.conſue.l.j[c].¶†Xij.qñ duo ſe contendũt eãdem rem poſsidere & quilibet vadit ad poſ 14 ſeſsionem & ex indignatione nõ vult li.offerre, dicens iudici, det pars altera :tunc enim cùm iudex debet occurrere , ne ad arma perueniant: vt ff.de vſufru.æquiſsimum.reſpon.j.ſine libello receptis teſtibus adiudicabit poſſeſsionẽ clarius probanti: et vetabit aliũ ſibi vim facere,quòmin⁹ liberè re illa vtatur.arg.ff.de lib.cauſa.liberis.§.fi.Ibi enim nullus offerebat libel. Aliàs autẽ vbi agitur de poſ.dunus eſt libel.vt j.ver.xxvj.Sed ſi propter p̃miſſam cã iudex ĩterdicat ne partes accedãt ad poſſeſsionẽ ẽt ſi poſt altera ps petit illđ reuocari:nõ audiet ſine lib.ſecũdũ Ia.Bal.& ſic obtinuit.imo ſnĩa ſine li.feratur,nõ tenet.C.de ſen.& inter.om.iudi.ꝓlatã.ñ. q.vj.§.diffinitiua.De hoc ſ.đ poſ.et pe.§.j[d].ī fi.& ſcđm papã extra,đ ꝓbaꝺ.ī p̃ntia.[e] ¶†Xxij.qñ iuſ ſus in po.authoritate iu.nõ admittiꝫ ad eã põt em̃ implorare iudicis auxiliũ extraordinarię: vt militari manu in poſſeſsionẽ inducatur: vt ff.ne vis fiat ei q in poſ.miſ.eſt.l.ij.rñ.j.ff.de rei vẽ. q reſtituere. p̃ter alia remedia, q̃ no.extra,vt lit.nõ cõte. tuæ.& ſ. de primo & ſcđo decre.§. iã đ effectu.ver.& nota. Idẽ vr̃ ſi cõfirmatus vel inueſtitus de aliqua eccleſia ꝓhibeꝫ poſſeſsionẽ nãciſci.extra de app.cõſtitut⁹. & de cõceſ.p̃bẽ.poſt electionẽ. Idẽ etiã vr̃,ſi petiꝫ ſnĩa mãdari executioni manu militari.aliàs em̃ non eẽt litiũ finis:& finis vni⁹ litis eẽt principiũ alteri⁹: vt j.ver.xxv.Idẽ ẽt ſcđm papã in cauſis merè ſpũa f libus:vt extra de do.& cõtu.c.j.[f] ¶†Xxiij.qñ agi 16 tur cõtra aſcriptitiũ fugitiuũ.C.de agri.& cẽſi.ſi co- g loni.li.xj.[g] licet papa dicat cõtra[h]. Et idẽ dicũt qdã h in alijs ſeruis fugitiuis : vt tũc ſine libello cã iudicis officio expediatur: vt C.de fer.fugit. requirẽdi.& l. quicũcꝫ.& l.cùm ſeruũ. quod credo eſſe verũ, vbi cõſtat de fuga:ſed negãt ſe alicuius ſeruos fore,non tñ dicunt ſe fuiſſe in poſſeſsione libertatis. Secus ſi fuga negetur:& ſe dicãt in poſſeſsione libertatis.ff. de lib.cã.ordinata.& facit C.de p̃ſcri.xxx.an. ſi qs emptionis.Inquiſitio aũt vbi fugitiuus ſit,bñ fit,& impetratur fieri in domo vel p̃dio alieno ſine libel 17 lo.ff.de ſer.fug.l.j.& l.diuus.¶†Xxv.[i] qñ agitur a- i ctione in factũ,quæ ex re iudicata deſcẽdit:de qua hr̃ C.de reb.cre.acto. quæ aliàs iudicati dicitur : vt ff.de re iu.l.miles.C.de vſur.rei iudi.l.ſi. ſecundùm P.& hoc probat:quia nõ debẽt lites ex litibus oriri.C.de fruct.& lit.expẽ.terminato.C.de reb.cre.ſi k qs.extra de ver.ſig.cũ olim.Idẽ dixit do.Bñ.[k] quia hęc eſt alterius naturę q̃ cęterę,in quib⁹ ſummaria cognitio requiritur. Hęc em̃ actio nõ eſt in iudicio examinãda vel terminãda,ſed eſt executioni mãdãda:cũ parta ſiue parata dicatur[l].ff.de iniur.l.minor l xxv.an.cui fideicõmiſſum.C.đ execu.rei iu.ſi cãm. ff.eo.l.iiij.§.ſi ex conuẽtione.in qua iudex nil aliud m inſpicere debet,niſi an ſit iudicatũ.ff.đ iud.ſi p̃tor.[m] Sed Ia.cõtra,vt C. de lit.cõteſta.auꝺ.offeratur.& in auꝺ.libellũ.& hoc ſiue petatur cõtra reũ, vel in eius bonis executio actione in factũ,ſiue iudicis officio. his ẽ duobus modis petitur.C.de iud. properandum.§.finaũt reus.ff.de re iud.à diuo. C.de execut. rei iud.l.pe.& ſ.dę ſentẽtiæ executione.§.breuiter. Idẽ etiã dixit Alb. Pap.cùm ſit actio, nec inueniatur is caſus exceptus à iure, ſecũdùm ea, quę not.ſ. de off.iud.§.poſtremò.ver. qntò. Et facit ff.de pet. hære.itẽ veniũt.§.cùm prędiximus.M.de Fa.dixit ꝙ executio fit iudicis officio, cùm in facto cõſiſtat, & ſummaria fit ibi cognitio : nec debet iudicis, ſed executoris partes aſſumere:vnde ſecundùm eum, nec actio in ea debet proponi, nec litis conteſtatio fieri,quia ſic lis fieret ex lite:vt ſ. vnde nec debet libellus offerri.arg.ff.ne vis fiat ei,qui in poſ.miſ.eſt.

e ¶In præſentia. Vbi ſcripſi in gl.no.quod licet.poſt prin.

f ¶C.j.Non probat ad quod inducitur.eſt tamen verum in caſibus decreta.diſpendioſam.de iud.in cle.

g ¶Si coloni.lib.xj.ibi dicit tex. ꝙ bonæ fidei poſſeſſori oportet celeri reformatione ſuccurri.Sed ſi neceſſarius eſſet libellus,non eſſet celeris reformatio,ſecundùm Io.de Bla.intelligit tamen,cùm ille non negat fugã vel cùm eſt notoria.

h ¶Dicat contra.in præ.decre.de libelli ob.vt ibi ſcripſi poſt prin.magnę gl.ver.ſed & ſecundum.

i ¶Xxv. Vide quod dixi ſ.ver.viij.

k ¶Domi. Bene dicebat Io.Faſioli. ꝙ fuerat præceptor ſuus.

l ¶Dicatur.Sed parata nõ erit executio,ſi detur libellus propter ſpatium xx.dierum,ſi fiat conteſtatio,& alia ſolennia ſeruentur.

m ¶Prætor.Pro hoc dicto facit ij.q.j.ſicut.vbi de hoc per Arc.& de pœni. diſt.j.Adam.

a ¶ §.breuiter.Et facit eo.ti.§.sequitur.ver.quod si sententia.in fi.& idem tenet Gui.de Suz. vbi s. ponens de hoc specialem rubricam ante finem operis,inducit,q̃ ab executore non appellatur.C. quorum ap.non reci. l.ab executore.Item præ.l.si prætor.Item pr̃e.l.satis apertè. C.de fal.Itē quod cōtraria opi.docet mētiri cōtra id.ff.de tribu.illud.§.pe.in fi.Dicit tñ q̃ in quaternis not. bene faciet iudex scribi q̃ victor petit a executionē sn̄iæ summatim fieri, Facit qđ no.đ re iudic.à diuo. §.si sup. Facit quod not.s.§.proxi.in b fin.& qđ dixi s. ver.ix.añ fi.p qđ c scripsi de libel. obl.c.j.ad fi.magnę glo. ver.melius tñ.& de rest. spol.cū ad sedē. super n̄.glo. ADDE q̃ opi. Spe.in d.§.breuiter.sequitur Alexan.consil.l.n̄.li. & eādem opi.habet Ro. cōs.clxx iiij. in q̃bus locis tenent, q̃licet in executiōe nō sit necessari⁹ libell⁹: tñ in causis executiuis habeat locū instātia triennalis. Et q̃ñ libel lus possit emendari, vide Bald. cōsil.clxviij. n̄.li.

b ¶Nullā. De hoc j.ver.penul.

c ¶Offerēd⁹. Domeus Azo distinxit,vt actor ī primo mēbro inducens eādē legem addens id procedere siue coram iudice proferente, siue corā alio, cui cōmiserit, petatur executio. inducit de fo.cō pet.postulasti.& eo. tit. Romana. li.vj.ver. sed tūc. & l. à diuo Pio. §.j. de reiud. Offertur ergo sentē 21 tia pro libello illi mero executori.alleg.l.j. de reiu.& q̃ę scripsi de ele. dudū.n̄.super ver. contestationum.in secundo membro etiā cōcordat authori,subdens q̃ vbi non petatur libellus ab opponēte non erit necesse offerri. sed, vt s. dixi,sufficiet simplex petitio scripto vel verbo cū actis inserta.Facit cle.de ver. sig.§.j.& quod ibi not.ad fin.ma.gl.& §.verū.Inducit etiam ad prædicta,quę no. s.de offi.iudi.§.postremò.ver.qd dicamus.Fuit & alia eius q̃o an possit fieri executio sn̄iæ in die feriato.De quo aliquid scripsi de iudi.c.fi.super vlt.glo.post Vin.& Phi.& hic per Archi.n̄.q.j.sicut, Ipse verò distinxit si quis missum.ff.de religio.si quis sepulcrum.ff.de officio proconsulis.nec quicquam.§.de plano.quę prosequere vt in prēd.§.breuiter[a].Ego dico quòd cùm petitur iudicis officio fieri executio sententiæ in bonis:tunc cōtra certam personam nil petitur: quare ab initio non est necessarius libellus.ff.de minor.l.minor xxv.ann.ibi:ad initium &c.Sed si contra condēnatum petitur, & reus se opponat dicēs sentētiam nullam[b], vel executionem non esse faciendam:quod potest:vt ff.de iud.si prætor.§.Marcellus.& petat libellum, credo q̃ sit offerendus.[c]

18 ¶†Xxvj.cùm de possessione litigatur quocunque modo,& hoc propter sui vtilitatem,vt s.ver.iij.C. vnde vi.momentaneæ.quia nec appellatur tunc.C. si de momen. possessio. fuerit appellatum.l.j.& n̄. q.vj.§.sunt quorum.ver.si de possess.extra de causa pos.& proprieta.c.j.& quia solennitas interdictorum,ex quibus petebatur momentanea possessio, est sublata.Insti.de interdi.§.fi.Sed ibi de veteri solennitate,quæ sublata est. C. de formulis.l.n̄. Ego dico contra,quocunq; modo agatur de ea.arg.extra,de testi.significauerunt.nisi vt j.versicul.xxxij.

19 ¶†Xxvij.cùm quis iudex dicit aliquem esse de sua iurisdictione,& debere sibi,sicut alij subditi obedire.Id enim ex officio sentētiali expeditur. ff.ad munici.de iure.in princip.C.de decur.generali.secundùm quosdam. Idem etiam dicunt in his, qui recedunt ab officijs,si agatur vt ad ea redeant.C.de epi sco. & cleri.si qui curiales. Sed in prædictis teneas contra.si tamen prædicti non referrent quæstionē:

20 tunc aliud esset.s.ver. quinto. ¶†Xxviij.cùm quis edicto diui Adriani, vel ex constitutione Iustiniani,quæ est C.de edicto diui Adria. tollen.l.fi.petit se mitti in possessionem.neminem enim vocat in iudicium:sed à iudice petit possessionem bonorum hæreditatis.arg.ff.de fide instru.in re. & ff.de offic. proconsul.nec quicquam.§.vbi decretum. Et hoc no.Azo ff.de iureiuran.l.j. Si verò aliquis se ei opponat,& petat q̃ ille intentionem in scriptis profe rat : iudex potest illum ad hoc cogere : d licet hoc non sit libellus,sed quasi.arg.ff.de interrog.act.qui interrogatur.ff.de iure deliberan. Aristo. respon.j. Vber.de Bo.dixit quòd si petatur libellus, semper dandus est in quocunq; casu.Quod sustineri potest vt detur loco petitionis sine solennitate,vt super ea iudex deliberet:vt not.s.de offi.om.iud.§.incidenter.versi.sed quæritur.& argumen.ff.de re iud.testa. C.ne lite penden.l.n̄. Albertus Papi.verò dixit in præmisso casu dandum libellum ad iudicis instructionem:cùm ipse habeat sententiam ferre.& formabitur sicut no.j.de testamentis.§. sequitur.in fi. In interdicto verò quorum bonorum, necessarius est libellus : quia inter duos datur : & ibi vnus agit contra alterum.

¶†Xxix.quādo petitur testamentum aperiri:hoc enim ex officio extra ordinem & sine dilatione expeditur:vt ff.de appel.reci.l.fin.secundùm quosdam.Iac.dixit[e], quòd si peto aperiri testamentum, quod est penes me:verum est,quod prædixi:vt C. quemadmodum testa.aper.l.j. Si verò quod est penes alium,qui controuersiam non facit:idem,vt pridem.ff.eo.l.n̄.§.fin.Quòd si controuersiam facit,quia negat penes se esse:tunc est libellus necessarius, & recurritur ad interdictum de tabulis exhibi.in quo,sicut & in quolibet interdicto, necessarius est libellus:vt in præd.l.& j.versi.sed si petitur.in fin.Idem si aliam controuersiam facit:vt quia dicit non interesse petentis,vel ex alia cā non esse aperiendum:non tñ negat penes se esse,& tūc inter mandatū,quod facit iudex de exequēdo sentētiā,& ipsam nudā facti executionē,q̃ fit ex tali mādato.primū dixi regulariter fieri nō posse. p̃ iura,q̃ ferias seruari p̃cipiūt.xv.q.iij.placita.v.q.n̄.c.j.extra,đ fer.c vlti.C.eo.l.oēs.&l.fi.& maximè quia executio reqrit causæ cognitionē.C. si cōtra ius vel vti.publ.& si nō cognitio.cano.xxv.q.n̄.de reiu.đ certo. de falsis. sup eo. ff.de iudic.si prætor. C.de execu. rei iu.l. ordo. regul⁹ dixit p̃pter casus exceptos: de quibus vide s.de fer.§.n̄.ver. porrò.& seq.Secūdo casu distinctiōis, subdistinguit inter nūdā actualem executionē facti, quæ in ciuilibus fit p executorē : & illam, quæ fit in ferialibus,primum in ferijs fauore hominum inductis, vel repentinis dicit fieri posse, cùm sit nudus minister. alle. de ap. nouit. Sec⁹ si in ferijs ob honorē Dei,nisi res eēt subitò peritura, vel immineret animarum periculum:vt in decre. fi.de ferijs. In criminalibus verò dicit executionē fieri posse in ferijs repētinis, vel fauore hominū introductis . per ca.sicut.n̄. q.j.de pœn.dist.j.Adā. Secus de diebus solēnibus ad honorē Dei & sanctorum. p c.placita.p decre.j.eo. ti.& p l.fi. C. eo. tit.nisi eēt publicus latro, vel nocturn⁹ depopulator agror.vt scripsi post Ho.eo. tit.de fer.c.j. sup ver.ad mortem. ADDE,an executio sententiæ possit fieri die feriata, Alex. cōsil. cxx.j.lib. Fed.de Sen. cōsil.clxiij. & d.Io. And.vr̄ tenere,q̃ in ferijs repētinis possit fieri executio.qđ do. An.in d.c.fina.alleg. in cōtrariū, gl.ī cle.sępe. de ver.sig. quam ibi vr̄ seq Imol.

d ¶Cogere.De eq tate.secus de rigore,cùm nullus ad iudicium vocetur.& auc.offeratur.fuit sumpta de corpore,de exhi.reis.secundùm Io.de Bla.vbi s.

e ¶Iac.dixit.& Io. de Bla.vbi s.

f ¶Disputandum.Hoc dicit,quia Ia.Bal.& Io.de Bla. quorum sunt verba pendentia adhuc,multùm insta ant in his.

22 thesaurus.¶†Xxx.quando petitur Carboniana bonorum possessio : vel cùm mulier nomine ventris se petit in possessionem mitti:quia tunc nihil petitur ab alio,vel dari vel fieri:nullus etiā in iudicium vocatur.arg.in præced.auc.offeratur. ff.de leg.prestand.bono.pos.contra tab.pe.l.filium.§.si quis.Si verò quis se opponat,necessarius est libellus. ff. de Carbo.edi.l.iij.§.causæ.& §.duæ. ff. de ven.in pos. mitten.l.j.§.si ea.Idem etiā dici pōt in ea,quæ datur gratia litis agnoscēdæ:de qua habes ff.de inoff.test. posthumus.& l.si quis instituta.Idem etiā pōt dici secundùm antiqua iura in omnibus bonorum possessionibus,quæ ius tribuūt:quia ibi nullus est contradictor,c̃uis detur cū causæ cognitione : vt ff.de bo.pos.l.iij.§.si causa.& ff.quis ordo in bo.pos.ser. l.n̄.§.dies. Vnde quia ibi nulli paratur p̃iudicium nec aliquis contradicit,non est libellus necessarius, in præ.l.filium.§. si quis. Secus si paretur præiudicium,& contradictor existat.ff.de bono.poss.contra tab.cùm emancipatus.aliàs in l.sub duobus.§. Iulianus.hodie tamen cùm in bonorum possessionibus ius tribuentibus sola agnitio etiam sine petitione vel decreto,sufficiat:vt C. qui admit.ad bon. pos.l.fi.non videtur libellus necessarius. ¶Fallit tamen hoc in bonorum possessione contra tabulas: vt in præ.l.cùm emancipatus. Hoc vlterius legistis

f relinquimus disputandum. f ¶†Sed nunquid in

23 querela inofficiosi testamenti est necessarius libellus? Videtur q̃ sic,cùm contra hæredem proponatur.ff.de inoffi.testa.nam & si.§.fin.& l.si instituta. §.de officio.C.eo.l.j.& l.si heredem.cum l.cū duobus. Præterea lex vocat eam actionem. C.eod.neptem.& l.cōtra maiores.& l.fratres. & l.liberi. Vñ videtur dandus, sicut & in alijs actionibus : & lex dicit hæredem vincere filium.ergo inter eos fit lis. ff.de leg.n̄.cùm filius.respon.j.C.de inofficio.testa. cum duobus.Iaco.dicit q̃ sic,& offeretur hæredi.& maxlmè secundùm eos,qui dicunt q̃ per eam petitur hæreditas.ff.eod.qui de inofficioso.§.j.quod tamen idem Iaco.negat.Alij dicunt non esse necessarium libellum:quia per eam non petit quis aliquid sibi dari,vel fieri ab alio:sed dicit tantùm contra testamentum: verum si hæres se opponat:tunc iudex potest facere quòd detur in scriptis,& exemplum

24 præbeatur hęredi. ¶†Sed si petitur caueri de legato vel fideicommisso soluendo, nunquid est necessarius libellus. Arg.q̃ sic:vt Instit.de pœna te.litig. §.item aduersus.xvj.q.iij.nec̃ decennij. extra,vt eccle.benefi.c.vnico.argu.contra. C. vt in pos.leg. vel fideicom.l.j. quia hoc officio iudicis expeditur. ff.de act.& obl.actionis.& summariè. ff.ad exhib.l. iij.§.sciendum. Sed dic q̃ non dabitur solennis libellus,sed summaria petitio:vt j.§. proxi.ad fin.vt super ea iudex deliberet:vt ff.vt lega.seu fideicom. no.ca.l.j.§.si ad fiscum. l. seq. & l.hęc stipulatio.ff. vt in pos.lega.vel fideicom.l.j.§.fi.& l.n̄.& per totum.sicut fit in renunciatione eōrum.vij.q.j.qualiter.& c.q̃uis.& §.ecce his.Sed si proponitur officium iudicis pro tabulis testamenti exhibendis,est arg.quòd libellus sit admittendus. ff.de tabu.exhi. l.j.ad fi.ff.quemadmodum testa.aper.l.n̄.Sed dic vt

25 iam dixi s.versi.xxix.¶†Quid si petuntur alimenta? Dicunt quidam quòd si petuntur officio iudicis non offertur libellus. Si verò iure actionis:tunc sic. ff.de his,qui sui vel alieni iuris sunt.l.si iudex.ff. de offic. proconsulis & le.nec quicquam.§.de plano. ff.de agno.liberis.si quis à liberis . § . si vel parens

a ¶Si vel alĩ. Scilicet Alber. Gal. cuius fuit ver. iſte, de lite. conte. verſic. ſed nunquid. Vide qđ ſcripſi ſ. de app. §. in quibus. ver. ſed nunquid quando. ADDE, vt per Bar. in tracta. alimentorum.

b ¶In loco publico. Nemine prohibente.

c ¶Dixit. eo. titu. c. j.

d ¶Eſt notoria. Nimis latè locutus eſt author: quia nẽ veniẽs poſſet eſſe nõ cõtumax. de re iudi. cũ Bertoldus. de reſ. in integ. ex literis. forſam intellexit de notorio preſumptionis.

e ¶Neceſſarius lib. Hoc dictum & iſtud plene proſequitur Ioan. de Bla. vbi ſ. nã, vt dicit, ſi is, cui facta eſt nunciatio, offert ſatiſdationem de demolien do, ſi &c. nihilominus nuncian- c tem, ſi reſiſtit, tenetur ꝑ tres menſes expectare volentẽ probare iuris ſui prẽiudicium. C. de ædi. pri. l. fi. & de noui oper. nũc c. fi. Habebit ergo neceſſe libellum offerre, in q̃ ſui præiudicĩ cauſam exprimat. ex diuerſis enim cauſis fit nunciatio. ff. de oper. noui nuncia. l. j. §. nunciatio. & §. ſe. Et d ſi diceret nũciãs ſe poſsidere locũ, 29 vbi ædificat: poſſet intentare vti poſsidetis, & ecõuerſo paſſus nunciationẽ ſi poſsidet idem poterit intentare. ff. vti e poſside. ſi duo. §. item videamus. & §. ſeq. & §. interdũ. ſi verò nũ- 30 cians nititur proprietati, aget negatoria. ff. ſi ſer. ven. l. ĩ. ſi iure ſeruitutis, puta altiꝰ non tollendi, dicat ſibi eſſe ius de nunciãdi, aget cõfeſſoria. ff. de no. 31 ope. nun. in ꝓuinciali. §. ſi ego. & ſi

Alĩ[a] cõtra: quia regulariter in qualibet cauſa libellus offertur: vt in authen. offeratur. ſed in primo caſu fit ſummaria cognitio: in ſecundo non ſecundùm eos. ¶Quid ſi petitur vt executor teſtatoris voluntatem exequatur? De hoc ſ. de editione inſtru. §. nũc verò. 26 verſi. quare aũt. ¶†Sed nunquid dandus eſt libellus qñ petitur vt hęres rogatus adeat hęreditatẽ qđ fieri poteſt vt dixi, ſ. de offi. iud. §. j. ver. itẽ implorat: vt cogatur. & quidẽ non videtur datus ꝓpter modicum effectum. ff. ad Trebel. qa poterat. C. de ſen. exbreui. re. auđ. niſi. Vber. de Bo. cõtra. ar. iĩ. q. iĩ. auđ. 27 offeratur. ¶†Xxxj. qñ agitur de eo, qđ factum eſt ĩ loco publico, [b] q̃ eſt in ciuitate. Nam de illo non habet locum interdictum, ne quid in loco publico fiat vel vt qđ factum eſt, tollatur: & ſic tunc non recurrit ad ius ordinarium, ſed ab ſęp libello expedietur, vt ff. ne quid in loco publico. l. j. §. ſi quis neminem. Alĩ contra vt proponetur, ſecũdũ eos, illud interdictum vtiliter, nõ directè: qa verba deficiũt. arg. ff. e. l. ĩ. circa prin. &. §. hoc interdictũ. & eadem cã. ff. de iuriſ. om. iudi. ſi quis id, qđ. ff. ſi quadru. pau. fe. di. l. penul. ¶Tertĩ dicunt ꝙ ibi iudicis officium imploratur, & libellus offerẽ, & iure ordinario agitur: licet aliqñ 28 ſecꝰ. primũ verius. ¶†Xxxĩ. cũ poſtulaẽ cautio damni infecti ſecũdũ quoſdã: & hoc qa deſiderat celeritatẽ: vt ff. de dã. infect. l. j. & qa iudicis officio expeditur: vt ff. eo. l. iĩ. §. hoc autẽ iudicium. Alĩ contra, ff. eo. l. iĩ. §. toties. & l. prętor. ait. reſpon. j. & l. q bona. §. qui dãni. & §. antepen. & fi. & l. in cauſæ. C. de lit. conteſta. authẽ. offeratur. per quas leges dicit Iac. ꝙ cũ petitur iudicis officium, eſt neceſſarius libellus vt ff. de excu. tu. ſcire oportet. Ad hoc etiã facit: quia noĩe actionis hæc cautio continetur: vt ff. de actio. & obli. l. actionis. ac in actione dandus eſt, vt in præ. auđ. offeratur. Alĩ dicunt, ꝙ petitur actione in factũ. ff. eod. prętor. in princ. Dicas ad ſaluandas opiniones, quòd dabiẽ quaſi libellus. id eſt, petitio: nec dabitur niſi modica dilatio. ff. de re iudi. l. ĩ. Innocẽ. papa dixit, [c] ꝙ quando imploratur iudicis officiũ: qa petitur confirmatio electionis, vel aliquem mitti in poſſeſsionem ex edicto diui Adriani vel noĩ evẽtris vel ex Carbo. vel ſibi dari bonorũ poſſeſ. vel teſtamentum apperiri vel ex interdicto, ne qd fiat in loco publico, de quibus ꝓmiſſum eſt, & ſimilibus: & cõtra neminẽ agitur: nec etiam in lib. aliquid ſpecialiter tãgitur: nõ eſt li. neceſſarius, ſi nullus eſt cõtradictor: qa nec eſt cui offeratur. argu. in præ. auđ. offeraẽ. Si verò aliquis ſit cõtradictor, dabiẽ ei libel. extra, de elect. dudũ. ĩ. extra, de teſti. cũ olim. ff. de app. reci. l. fi. ff. quẽadmodum teſta. aper. l. ĩ. §. fin. C. eod. l. j. C. de edic. diui Adri. tol. l. fin. & ſuprà de inquiſitione. §. nunc tractemus. verſi. in ſumma. ¶Miſsio autem, quæ fit ex primo decreto, fit ſine li. vt j. verſi. xlv. qa fit officio iudicis deſeruiente actioni, licet nondũ ꝓpoſitæ, ſed poponendæ: vel qa eſt ad defenſionẽ ſuæ iuriſdictionis cõtra cõtumaciã, quę eſt notoria: [d] & in notoriis nõ eſt libellus neceſſari[9]: vt ſuprà verſic. xv. ¶†Sed nunquid in noui operis nũciatione offertur lib. & quidẽ non videtur, cũ fiat verbo vel per iactum lapilli: & in abſentia partis, etiam ſi fiat per prætorem, vel eius denunciationẽ, vel interdictum vt ff. de noui oper. nun. de pupillo. §. nunciare. & §. meminiſſe. In proſecuitione verò denunciationis, qñ ſcilicet petitur remiſsio nunciationis, & in aliis e eritneceſſarius libellus: [e] licet quidã hoc negent, dicẽtes ꝙ põt cauſa quaſi extra ordinem exerceri; qa nõ proponitur actio, vel interdictũ. Nã ſecũdũ eos qdam ſunt, qui nunciare nõ pñt, ſed ad actiones ordinarias recurrunt: vt ff. eod. l. j. §. fi. & l. ĩ. ¶†Xxxiĩ. ſecũdũ quoſdã [f] in illis caſib[9], in quibus ſummaria cognitio requirirur, q plures & ſpãles ſunt: quos ꝓſequere, & dic de hac materia, vt no. ſ. de offi. om. iu. §. poſtremò. verſi. iĩ. & verſi. v. Quid de actione ad exhibendũ? De hoc etiam ibi not. ¶Xxxiiĩ. in impetranda reſtitutione, qua impetrata competit reſciſſoria ſecũdũ quoſdã, qđ dic vt j. de in inte. reſti. §. j. ĩ princ. & ſ. de offi. om iu. §. incidenter. ver. ſed q̃ritur. 31 ¶†Xxxv. ſecũdũ quoſdã, cũ agiẽ ĩter patrẽ & filiũ de patria ptãte ſuper obſequiis præſtandis, vel inter patronũ & libertum: vt ff. de offi. ꝓcõ. nec quicq̃. §

planè. Hęc emẽ iudicis officio expediunt: vt not. ſ. de offi. iu. §. j. ver. ſi verò. & ſeq. Dic ꝙ ſi fili[9] vel libert[9] eſt in poſſeſsiõe libertatis: & ſup hoc ꝓuocatur ad iudiciũ à patre vel patrono, dand[9] eſt libellus. Aliter emẽ nõ poſſet de iuſtitia plenè diſcerni. Ad hoc facit qđ no. ſ. ver. xxiiĩ. ¶Xxxvj. & xxxvĩ. qñ petiẽ dari tutor pupillo, vel curator minori xxv. an. Itẽ qñ petitur alicui interdici, tãq̃ ꝓdigo, ſuorũ bonorũ adminiſtratio. ſ. de offi. ordi. iud. §. j. 32 ver. porrò ſi. ibi: itẽ qñ petiẽ. ¶†Xxxviĩ. qñ officiũ iudicis, qđ actioni detrahit, implorat. quod dic vt ſ. de offi. om. iu. §. detrahit. niſi in illis caſib[9], in qbus in eo nõ eſt neceſſaria litis cõteſtat. quos dic vt ibi. ¶Xxxix. cũ vir intra ſexaginta dies vtiles accuſat iure mariti. C. de adulte. iure mariti. & l. quamuis. ¶Xl. in criminibus, q̃ per officiales denunciant. C. de accuſ. l. ea, quę. iiĩ. q. iiĩ. c. nullus introd. §. aliqñ. & ſ. de accu. §. j. in fi. & ſ. verſ. viĩ. ¶Xlj. in crimine abigeat[9]: vt C. de abige. l. vnica. q̃ eſt in prẽd. §. aliqñ. ¶Quidã tñ dicũt in ꝓximè dictis tribus caſib[9] libellũ dandũ. Primũ probãt per l. ff. de adul. miles. §. ſexaginta. Secundũ per l. ff. ad Turpil. ab accuſatione. §. nũciatores. Licet emẽ prima iura dicãt in illis criminib[9] ꝓcedi ſine ſolẽni accuſatione. ſ. ſine in ſcriptione, & hmõi: nõ tñ negant, quin tũc ſit dan- 33 dus libell[9]. ¶†Xlĩ. in leuib[9] criminib[9]: vt ff. đ accu. leuia. ¶Sed q̃ ſunt leuia? Rñ. crimẽ abigeat[9], de quo iam dixi, furta domeſtica, furta modica, & ſecundũ quoſdã, leues iniurię verbo illatæ. Sed qđ ibi diciẽ de plano, intellige. i. ſummariè. q. d. ſine magna inquiſitione: vel i. iudice nõ ſedẽte pro tribunali. licet emẽ de plano cognoſcat, nihilò min[9] libellum recipiet: vt in prę. §. ſexaginta. De hoc ſ. de offi. om. iud. §. fi. ver. iĩ. Vtrũ in cauſis criminalibus ſit libell[9] ne ceſſarius: dixi ſ. de accu. §. qualiter. ad fi. & ſ. in prin. ¶Xliĩ. ſi Chriſtianus accuſatur cũ Iudæa cõtraxiſſe, vel ecõuerſo. C. de iudicĩs. ne quis. xxviĩ. q. j. ca- 34 ue. ¶†Xliiĩ. quoties aliqs de neceſsitate iuris ꝓſequitur accuſationẽ: vt ff. de his, quib[9] vt indig. l. tutorẽ. ſicut hęres qui teneẽ vindicare necẽ defuncti. Sed certè in præ. l. nõ diciẽ, ꝙ nõ detur libell[9]: ſed ꝙ nõ inſcribiẽ cũ ſubſcriptiõe: vñ libellus admitteẽ. 35 ¶†Xlv. qñ petit qs poſſeſ. rerũ petitarũ, vel etiam pro modo debiti declarati ꝓpter cõtumaciã aduerſariĩ: niſi qs velit illũ offerre, vt ſ. verſ. xxxiĩ. & ſ. de ſecundo decreto. §. nunc dicam[9]. verſ. ſed qualiter. f
g & j. de eo, qui mit. in poſſeſ. cauſa rei ſer. in prin. [g] et idem eſt, ſi is, cui eſt decreta poſſeſsio, nõ admittaẽ: vt ibi. ¶Xlvj. vbi petitur declaratio, ſeu interpretatio alicuius clauſulæ obſcuræ, vel ambiguę ex officio ſuperioris, prout no. ſecũdũ papã extra, de ver. ſig. in his. & c. olim tibi. & hoc allegabaẽ in cã abbatis Montis maioris, & hoſpitalariorũ Sancti Antoñ: vt no. ſ. de iur. cal. §. ſequiẽ. ver. qđ ibi. ¶Xlvĩ. in prẽiudiciali q̃ſtione. quod dic vt j. de ordi. cogn. ¶Xlviĩ. ſecundũ quoſdã qñ agitur de conditione alicuius curiæ adſtricti: vt C. de epiſ. & cle. ſi quis curialis. & l. diſt. deſignata. & c. ſeq. Dic tñ cõtra, vt C. h
h li. xĩ. de decur. generali. [h] ſ. ver. xxiiĩ. ¶Xlix. vbi agitur de naue ſubmerſa, agiẽ de plano & leuato velo. C. lib, xj. de naufr. l. de ſubmerſis. ſed illud corre- i
i ctũ eſt, ſecũdũ quoſdã: [i] alĩ verò illud aliter intelligũt. ¶L. vbi petunt expẽſę. qđ dic vt ſ. de expẽſis. 36 §. fi. verſi. fi. ¶†Generaliter aũt libell[9] nõ offertur in caſib[9], in qb[9] teſtes recipiunt lite nõ cõteſtata: quos habes ſ. de teſti. §. nũc tractem[9]. nec in illis, in quib[9] audientia denegaẽ. quos habes ſ. de appel. §. in qb[9]. ver. xxxñ. & xxxiĩ. diſt. in nomine. De hoc in ſum 37 ma Azo. de eden, §. finautẽ. ¶†Sed nunquid in cauſa appellationis eſt offerendus libellus? Rñd. in appellatione extra iudicium, non eſt dubiũ ſecundũ quoſdam: quia eſt offerendus, cùm ſit tanţũ prouocatio ad cauſam: vt extra, de appel. cũ ſit Romana ſeu citatio: vt extra, de electio. ſtatuimus. In appellatione verò, quæ fit in iudicio, dicunt Vincen. & Innoc. iiĩ. ꝙ nec libellus eſt neceſſarius, nec litis cõteſt. ex quo facta eſt in principali, maximè vbi ꝓceditur ex eiſdẽ actis. in auđ. de his, qui ingre. ad appel. §. nolumus. C. de tempo. app. l. fi. §. illud. extra, 38 de appel. per tuas. ¶†Quia cã appellationis eadem

ſer. vẽ. ſi eo loco. In his ergo dãdꝰ erit libellus: licet in denunciatione nõ detur. Item ſi denũciatiõe ſpreta is, cui denũciatum eſt, ædificat, ordinario iure agetur ad demolitionẽ, & dabitur libellus. ff. de noui oper. nuncia. l. prætor. Opinio aũt, quæ hic ſequitur, in multis locis ſeruaẽ: maximè in illo capite, quo nũciãs probat ſuũ præiudicium, vt excludat ſatisfactionẽ. & quod ſequitur, ſic inducũt. ꝙ ſpãle eſt in quibuſdã, ꝙ nunciare non poſsint, ſed habẽt recurrere ad ordinarias actiões: ergo qui denuncia re poſſunt, nõ habent ad illas recurrere. Sed hoc verũ à principio, ſed poſſunt ſibi ꝓuidere per nũciationem, ꝙ illi non poſsint.

f ¶Scđm quoſdã. Vber. vide de offi. iudi. §. j. ver. ſed quæritur.

g ¶In princip. De hoc etiã ſ. de off. ordi. iu. §. poſtremo. verſic. tertio dicendum.

h ¶Generali. Secũdùm Ioã. de Bla. vbi ſ. in fi.

i ¶Secundũ quoſdam. Vt ibi not.

a ¶Dicunt.Pro quibus multū facit de iur.calū.c.ij.in prin.lib.vj.
b ¶Raynaldus.Ibi in §.dilectus.in j.glo.& ſuper ea,& in canone ſtatim alleg.vide de hoc.
c ¶Concordari.Quæ cōcordarent opiniones cōuertendo.qđ plus placet, vt ſcripſi in præ.decre.Raynaldus.ver.dilectus.ſuper glo.& ita.
d ¶Libellus. De hoc Rof.rub.xv.
e ¶Vidi. Idē Rof. a vbi ſuprà. b
f ¶Rof. Sua rubr. xiij. apud quos offertur libell⁹.& rōnē, quæ ſequit ibi,poſuit in fi.ad ſoluēdā obiectionē,qua videbatur non dandus:cū iā deliberauerit re⁹ cōtēdere cōpromittendo:& libellus datur ad talē deliberationē. ff. de edē.l.j.ī prin. & in auc. offerat. c
g ¶Refert. Vt ſcilicet illa de cōſenſu partiū remitti poſsit:vt ibi not. in vltima glo.
h ¶Sic ſeruo.Et ſic ſeruandum eſt in cauſis, in quibus procedit ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij: vt in clemen.de ver.ſignifi.ſæpe.
i ¶Offerēdus. De hoc tractat Roff. rubr.xiij. 1
2
3
k ¶§. ſexaginta. Idē not. deiud.c. fin. in vlt.gl.& ſ. de fer.ſequit. vltra prin.Sed illud d intellige, vt ſubdit hic author, ſcilicet vt detur iudici. nec ꝓcedit, vt dixit Io.xv.q. iij.placita. vbi dicit citari poſſe partē, vt veniat die feriata ad recipiēdum libellū. Cui gloſſ.contradixit ibi text. & vide quod plenè ſcripſi de fer.c.fin.in glo.non ſolū. & de hoc ſ.de fer.c. fi.ver.item excipit, ꝙ citatio fit ad diem:& vt ibi e dixi in princ. diſtinguēdi ſunt caſus permiſsi à nō permiſsis. ꝓpter 2 quod dicit glo.in §.ſexaginta.illud ſpeciale. & tunc dic ꝙ ſpecialitas illa eſt generalis in actione vel priuilegio perituro lapſu tēporis, vt 3 ibi. loquitur em de tempore, quo f maritus accuſat iure mariti.ſed illo lapſo accuſare poſsit iure cōmuni, vt ibi.Et ex his inſurgit illa quæſtio,ſi ſunt plures iudices, in quibus locum haberet prēuentio:an facta intelligatur per libelli oblationem factam die feriato.& nulla dubitatio de illa,quæ fit iudici,per quam nec prāueniret, etiā ſi fuiſſet facta die iuridico.Citatio em in tali prāuentione eſt neceſſaria.extra, de foro cōpe.c.pe.cū cōcor.in glo. q̄ glo. prēuentionem et perpetuationem æquiparat.& per id,quod ibi dixi ſuper verbo legitimè,ſoluitur, an citatio, quæ non tenet, perpetuet. & de offi.dele.cū plures.in vltima glo.

ADDE an per citationē nō legitimè factam ſit locus præventioni, Rom. cōſ.cccxij. ¶§.dies aūt. Nō obſtat qđ not.de dila.c.ij.in glo. ij. vbi dicit, ꝙ cautū eſt in citatiōe rei ponere libellum actoris:& idē no. in cle.vt lit. pen. c.ij.in vlt.gl.quia vt ſup prēd. glo. ij.ſcripſi,licet miſſio talis valeat ad denegandas deliberatorias, nō tñ ſufficit ad iudiciū ordinariū finiendum,niſi & in iudicio periudicetur: & tunc litis conteſtetur, p l. vnicā. C. de litis cōte.& per auth. offeratur. multū tñ in hoc inſtat Cy.in auc.offeratur ij.q.ij.& Ioā. de bla.de hoc rubri.ij.

m ¶Et ſic vbiq; ſeruatur.Roff. dicit, ꝙ nō eſt in Apulia,niſi in Beneuētano.
n ¶Per totum. Et j.§.ſequitur.poſt princi.

SVMMARIVM.

¶Libellus a quo,& cui ſit offerendus.
2 Actor offerre debet libellum,etiam reo nō petente.
3 Libellus an ſit coram arbitro offerendus.
4 Arbitri & iudices æquiparantur.
5 Agentis petitio,ſemper eſt in ſcriptis offerenda.

REſtat videre à quo, & cui offerat libellus:[d] & quidem offertur libellus ab acto re tam in ciuili cauſa, q̄ in criminali. ff. de eden.l.j.§.j.extra,eo.c.j.& ſ.§.proxi. in princip. †Sed cui offert?Et videt ꝙ reo:vt in præ.auc. offeratur.in prin.& c.tit.auc.libellū.& ſic in pleriſq; locis ſeruatur.Dicendū tñ eſt,ꝙ iudici debet porrigi. extra,de lib.obla.c.j.ibi:in ſynodo poſ.Et hoc parte aduerſa præſente,vidente & intelligente:vt ij. q. j.in primis.ad prin.xj.q.iij.eorum.ff.de verb.ſigni. coram.deinde iudex porriget eam reo.C.de litig.authen.litigioſa.j.proxi.Et ſic intellige præ.auth.offeratur.extra,de lib.ob.c.j.C.de epiſc.& cler.authē. generaliter. Principaliter enim datur iudici, cuius officium tanq̄ mercenariū ſemper imploratur: vt C.depoſi.l.iij.vel etiam quaſi principaliter:vt in reſtitutione in integrum:vt extra,de offi.iu.c.fi.& ff. de mino. l. qđ ſi minor.§.fi. Secūdariò verò parti. quod apparet:dum ibi dicitur,coram vobis dño tali,&c.Si enim parti exhibeatur,poſſet aliquid addere malitioſè,vel detrahere:ſicut q̄nq; fieri vidi.[e] Iudici ergo datur:& ipſe facit parti copiam, originali penes eum remanente:vt nil valeat immutari. extra,de prob.c.fi.Libello enim originali creditur: vt lxxxj.diſt.Maximianus. ¶†Offert aūt actor libellum,etiam reo hoc non petente.iij.q.iij. c. inducīæ. ij.§. offeratur.extra.e.c.j.Quidam tñ contra.arg.ff. de iureiu.iuſiurandū.& ff.de noui ope.nun: pupillus.§.qui opus.Et breuiter ſcias,ꝙ libellus offertur coram quolibet iudice ordinario,ſeu delegato, minore vel ſuperiore.ar.C.de litigi auc.litigioſa. & generaliter coram quocunq; iuriſdictionem habente. arg.in præ.auc.offeratur. ¶†Sed nunquid coram arbitro, debet offerri?Non videtur.arg.C.de epiſc. & cle.auc.generaliter.in fi.ſed Accur.Ia.Roff.[f] & etiā lex dicunt dandā eſſe:vt C.de arbi.l.pen.§. & licet. vt ſciatur an competens actio vel petitio proponatur,vel non.extra,de iudi.examinata.ff.ſi menſ. fal. mo.di.l.j.Mihi videtur diſtinguendū inter arbitros & arbitratores:vt in arbitro habeat locū,qđ iam dictum eſt.Cū enim arbitria ſint ad inſtar iudiciorum redacta:vt ff.de arbit.l.j.ſicut corā iudice.ſic & coram arbitro offeretur.arg.etiā ad hoc C.de iud. rem 4 non nouā. ¶†Vbi arbitri & iudices æquiparātur. arg.etiā ad hoc extra,de proba.qm̄ contra.vbi dicitur,petitionē debere offerri tā ī ordinario,q̄ extraordinario iudicio,quale eſt arbitrium. Nec obſtat præ.aut.generaliter.in fin.ibi:niſi cā, &c. quia illud g ad cautionē tantū,de qua præmiſit, refert.[g] Porrò ſi ſit arbitrator,qui non habet cognoſcere ſecundū iuris ordinē,ſed ſolū componere,vt extra,de iureiurān.Quintauallis.& ij. q. vj. c.à iudicibus. §. qđ de 5 arbitris.coram eo non offertur libellus. ¶†Licet petitio ſit offerenda in ſcriptis:vt in præ.c.qm̄.& ſ.§. 1 ꝓxi.ver.ſed ſi petit.& in alijs verſi.vt ſecundū eam ſententia dictetur:vt extra de ſimo.licet. & ego ſic h ſeruo:[h] vt qñ caſus imminet,in quo nō ſit admittēdus libellus,facio,mihi dari, ad meā inſtructionem, intētionē actoris ſcriptā,nō pro libello,ſed vt appareat,quid fuerit petitū: premiſſa tñ proteſtatione, ꝙ pro libello non offertur.Item coram non iudice, non eſt libellus offerendus,vt j.§.ſequitur.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus quando,& vbi ſit offerendus.
2 Libellus in loco,vbi ius redditur,eſt offerendus.

NVncvideamus qñ, & vbi ſit libellus offerendus.† Et quidem offerendus[i] eſt ante litis cōteſtationē, cū ſit fundamentum cauſæ:vt extra,de ꝓba.qm̄.& de ſimo. licet.& vbi fundamentū nō eſt,ſuperedificari non poteſt:vt extra,de presbytero nō bap.veniens.& j. q.j.cū Paulus.xlviij.diſt.ſicut. ¶ Sed & die feriato pōt offerri,qñ iudiciū non exercetur:vt ff. de adul. k miles.§.ſexaginta.[k]Sed tūc datur iudici,& nō parti,quæ non tenetur tunc adeſſe:reo verò non offertur,niſi in iudicio.argu.in auc.offeratur.& iij. q. ix. chartæ.& xj.q.iij.eorum.& ar.C.de adul.iure mariti.ibi:quibus in publico eius facultas fuerit, &c. & l ff. qs or.in bo.poſ.ſer.vtile.§.dies aūt.[l] ¶†Sed vbi 2 offeratur,iam dictum eſt.Offertur enim in iudicio, id eſt,in loco, vbi ius redditur:vt in auc.offeratur.ff. m deiuſti.& iur.l.pe.extra,de libel.ob.c.j. & ſic vbiq; m ſeruatur.[m] nō ergo iudice prēcedente,ſed ſedēte: vt C.de dila.à procedente.quę eſt iij.q. iij.c. inducīæ. §.ſpatium.Item coram ſuo iudice,non coram alio. n extra,de iud.c.at ſi.C.ſi à non cōpe.iud.per totū.[n] n

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter & ſub quib⁹ verbis cōcipiat.
2 Libellus qualiter,& quibus verbis in curia Romana concipiatur.
3 Forma libelli coram epiſcopo Cardinali,qualis eſſe debeat.
4 Libellus qualiter ſit coram epiſcopo vel archiepō formandus.
5 Libellus qualiter coram auditore generali palatij domini papæ ſit formandus.
6 Auditor generalis palátij domini papę poteſt ſine ſpeciali commiſsione de cauſis appellationis totius Mundi cognoſcere.
7 Cardinales nullam cauſam audire poſſunt.
8 Agens coram auditore alicuius Cardinalis qualiter libellum formabit.
9 Agens corā ordinario,cuius formę libellū faciet.
10 Agens contra pupillum,vel minorem, diuerſimode ſe poteſt habere.
11 Furioſus aut mentę captus,nec pro ſe,nec pro alijs agere poteſt.
12 Filiusfamilias agere volēs,debet prīs cōſenſum hre.

Petens

¶Cõcipiantur. De hoc Rof. rub. xxij. Scire debes q̃ quidam aduocati reorum, ſi gerundia ponantur in libello ciuili vel criminali, opponunt libellum non procedere: cùm gerundium nil ponat, ſed poſita determinet. Inducũt tex. ff. ſi vſuf. pe. l. ij. ibi, ſeruitutes ĩponẽdo, aut vicinorũ prædia liberãdo. quæ determinãt qd̃ p̃cedit, deteriorẽ vſumfructũ feciſſe. & ff. de pign. l. ſi is, q. vbi verbum, fructus p̃cipiat, determinandũ ſubdit locãdo, aut ip̃e p̃cipiendo, vel habitando. Ad idẽ C. d̃ adul. ſi q̃s adulteri. in fi. ibi: fidẽ crimini derogando. & de trãſact. ſi quis maior. ibi interpellando iudicẽ, vel ſupplicando: determinãt verbũ p̃cedẽs. & ff. de vi & vi ar. lege, vim facit. vbi etiã plura gerundia propoſitionẽ determinãt p̃cedẽtẽ. Si ergo libellus in ciuili dicat: peto x. q̃ mihi Titi⁹ teſtando reliq̃t. In criminali. accuſo P. qui me inſultauit veniẽdo cõtra me cũ armis, proñciendo contra me lãceã, vel ſimilia. Volũt dicere, & malè, qd̃ his probatis ſequetur abſolutio. ſed veritas eſt q̃ gerũdia ponunt & reſoluuntur in verbum: vt not. ſuper rubri. ff. & C. de eedendo. & bñ patet C. de dona. l. quiſquis. in prin. eſt ergo idẽ dicere: fecit inſultum proñciendo &c. ac ſi diceret, ĩſultauit & proiecit. Vide in decreta. qm̃ freq̃nter. vt lite non conteſta. quæ de contumace & nõ cõtumace ponit exẽpla, q̃ per gerundium dici poterãt, & ſonarẽt idẽ. De primo in §. porrò. ibi: ſi contumax apparuerit contemnendo venire, vel ſe occultando, vel impediendo, &c. q̃ ponuntur p̃ alia verba idem ſonãtia. Idem dico de exemplis non contumacis, in §. ſi aũt. facit de exce. prẽla. tanta. ibi: ea ſeruis, &c. & cõferẽdo. Item ſi in ſententijs ponunt gerundia, quare nõ in libellis patet primũ, de ſen. & re iu. ad apoſtolicæ. li. vj. ad fi. ibi authoritate apoſtolica firmiter inhibẽdo, &c. & de decernẽdo q̃ſlibet &c. & in narratiõe ibi. idẽ in ver. deierauit. ad idẽ. de elect. venerabilẽ, in fi. facit ad prædicta q̃ in cauſæ principio fauemus actori. ff. de iu. l. ſi q̃s intẽtione. & vide no. de reſtitu. ſpoli. cùm ad ſedẽ. in glo. ij. & de ſpõ. ex literis. j. in vlti. glo.

a 1 Am nunc videdum occurrit qualiter libelli cõcipiant. †Sciendũ eſt igit̃, q̃ diuerſimodè & ſub verbis diuerſis, ſcd̃m varietatem
b regionum concipiuntur. Alibi enim ſic dicitur.

FORMA. Deo & vobis. Alicubi verò ſic: Coram vobis dñe tali iudice: vel nobili virò rectore: vel ptãte talis loci, cõqueror ego talis de tali, à quo peto x. certi cõdictiõe, q̃ orit̃ ex mutuo, vel locato vel ex vẽdito: & ſic in alijs p̃ſonalibus. In realib⁹ verò ſic:

FORMA. Deo & vobis dñe &c. vt ſ. vſq; , de tali: iũge, q̃ iniuſtè poſsidet talem fundum, in tali loco ſitũ: cui⁹ cõfines tales ſunt. quẽ dico ad me pertinere ex cã emptiõis, & me dñm aſſero. vñ fundũ illũ peto rei vẽdicatiõe, vel quaſi: ſed ſcd̃m canones nõ eſt nomẽ actiõis ſpecificãdum. qd̃ dic vt ſ. de actio. ſeu peti. §. j. ¶ †In curia aũt Romana talis mos obſeruatur. ſi enim fueris coram papa, dices ſic.

c FORMA. ¶Sanctitati veſtræ pater clementiſsime ſignifico, & humiliter propono ego talis q̃ talis tantùm ſummam pecunię à me extorſit indebitæ per vſurariã prauitatẽ: vnde &c. vt j. de vſuris. Si verò fueris coram epiſcopo Cardinali, ſic dices.

FORMA. ¶†Corã vobis reuerẽdo in Chriſto patre dño Dei gratia Hoſti. & Belletreñ. epiſcopatibus à dño papa auditore cõceſſo: ego ꝓpono, &c. & ſupprimes tit.[d] & nomen ẽt ꝓpriũ: ſi voluetis. ¶Si fuerit corã p̃bro Cardinali, [e] &c. ſic dices:

FORMA. ¶Coram vobis reuerendo patre in Chriſto dño P. Dei gratia ti. Baſilicę xij. apoſtolorum p̃ſbytero Cardinali, &c. preſbyteri em̃ titulos hñt. ¶Si verò coram diacono Cardinali, ſic dices:

FORMA. ¶Corã vobis reuerendo in Chriſto p̃re dño Vberto, Dei gr̃a ſancti Euſtachij diacono Cardinali. diaconi em̃ per titulũ non ſcribuntur. [f]

¶†Si verò fueris coram alio ep̃o, vel archiep̃o, ſic dices: Coram vobis venerabili patre, &c. vt ſuprà de ep̃o diximus Cardinali. ¶†Quid ſi fueris coram auditore generali palatij domini papæ? ſic dices:

FORMA. ¶Corã vobis venerabili viro magiſtro Gul. Durando canonico Beluacẽ. & Narbo. dñi papæ capellano & ſubdiacono, ac palatij eiuſdem dñi cauſarum generali auditore propono, &c. Et hæc ſi audiat ex generali cõmiſsiõe tãq̃ auditor generalis, †qui põt ſine ſpãli commiſsione de cauſis appellationis toti⁹ mundi cognoſcere: niſi de cauſis epiſcopatuũ, vel abbatiarum, & hmõi magnarũ dignitatũ: & ſic tpibus dñorũ. Clementis papę iij. & Gre. x. obſeruauimus: licet quidã alij Ro. pontifices hoc poſtea duxerint immutandum. ¶†Cardinales aũt nullam cãm audire p̃nt: niſi eis à dño papa ſpecialiter ſit cõmiſſa, vel niſi iure proprio: puta ratione ſui epiſcopatus, vel tituli ad eos ſpectet. Si verò auditori generaliter ſpecialiter fuerit aliqua cauſa commiſſa: tunc dices ſic:

FORMA. ¶Corã &c. vt ſ. vſq; , auditorẽ: poſtea ſubiunge, partibus à domino papa auditore conceſſo, propono &c. ¶†Cęterùm, ſi coram auditore aliquo Cardinali fueris, ita dices:

FORMA. ¶Coram vobis diſcreto viro talis dicti Cardinalis capel. ¶Si autem fueris coram iudice delegato, ſic dices:

FORMA. ¶Corã vobis dño tali à ſanctiſsimo patre dño Clemente papa iij. iudice deputato in tali cã, quæ vertit̃ inter me & T. ꝓpono ego talis q̃ &c. ¶†Verũ ſi fueris corã ordinario, ſic dices:

FORMA. ¶Coram vobis dño tali ꝓpono &c. nec eſt tũc neceſſe aliq̃d de ipſi⁹ iuriſdictiõe exprimi, q̃ ꝓpetua, firma & notoria eſt. ¶†Porrò ſi vis agere cõtra pupillũ vel minorẽ: aut pupill⁹ eſt minor ſeptẽnio: & tũc ages cõtra ſolũ tutorẽ, ſi eũ habet: alioq̃n petas ſibi dari. Aut eſt maior ſeptẽnio, minor tñ xiij. annis: & tũc ages cõtra eũ authoritate ſui tutoris. [g] Aut minor ipſe eſt maior xiij. ann. ſed minor xxv. an. & tũc ſi habet curatorẽ: & ipſe minor præſens eſt, ages cõtra ipſum minorẽ: & ĩ ei⁹ p̃ſonã formabis libellũ, cũ curatoris tñ authoritate. [f] Sed ſi ip̃e abeſt: tũc cõcipe libellũ ĩ p̃ſonã ipſi⁹ curatoris. Si verò nõ habet curatorẽ, pete ſibi dari: & dabit̃ ei ẽt ĩuito curator ad litẽ. qd̃ obtinet, ẽt ſi ip̃e minor agere velit. Hęc oĩa leguñt. C. de iure deli. potuit. & l. ſi infanti. ff. ad Treb. reſtituta. §. j. C. q̃ le. p̃ſonã. l. j. & no. C. q̃ petãt tu. vel cu. l. j. ff. de tutel. l. q̃ habet. §. idẽ Caſsi⁹. ff. de admi. tuto. l. j. & ſ. de cur. §. vt aũt. ver. cæterũ. & ſeq. Ne igit̃ res exẽplis egeat, ea ſubñciam⁹. Si igitur velis agere cõtra pupillũ, q̃ eſt minor ſeptẽnio, vel etiã cõtra minorẽ xxv. ann. abſentẽ: ſic cõtra ſolũ tutorẽ vl̃ curatorẽ lib. cõcip.

FORMA. ¶Corã &c. cõqueror de P. tutore talis pupilli, vel curatore talis minoris: à q̃ peto noĩe ipſi⁹ pupilli, vel minoris &c. Hoc ꝓbabit̃ extra, de teſta. Raynuti⁹. Si aũt vis agere cõtra pupillũ maiorem ſeptennio, vel etiã contra maiorem xxv. ann. p̃ſentẽ & curatorẽ habentẽ, ſic libellũ concipies:

FORMA. ¶Corã &c. cõqueror de P. pupillo, & T. eius tutore: vel de P. minore, & T. ei⁹ curatore: à quibus peto centum, &c. Cæterũ ſi tutor ſolus vel curator vult agere minore abſente, vel pupillo exiſtente minore vñ. ann, ſic concipies:

FORMA. ¶Corã &c. cõqueror ego R. tutorio noĩe talis pupilli mei, vel ego R. curator talis adulti de P. à quo peto noĩe ipſius pupilli, vel adulti cẽtum, q̃ ipſe debet dicto pupillo, vel adulto meo, &c. ¶†Idẽ in furioſo & mẽte capto, qui nec pro ſe nec ꝓ alijs agit: qa nõ ſentit. ff. de adop. ſi tibi. §. veri⁹. ff. de codici. l. ij. nec videt quid agat; vt C. de fal. mo. l. ij. Si aũt pupill⁹ maior ſeptẽnio, vel etiam minor xxv. an. velit agere; ſic libellũ concipiet:

FOR. ¶Corã &c. ego talis pupill⁹ vel minor cũ authoritate talis tutoris vel curatoris cõqueror de P. ad̃q̃ peto x. q̃ ip̃e mihi ex tali cã debet. ¶Verũ †ſi filiuſſa, agere velit, cogit̃ pr̃ cõſentire ſibi: licet nihil q̃rat pr̃i; vt ſ. d̃ actore. ver. itẽ qd̃ eſt fili⁹. & ſeq. cõcipe libel. ꝓut ſ. ĩ p̃ſona minoris, vel pupilli dictũ eſt. ¶Cõtra monachũ aũt cõcipe vt j. de ſtatu mo. ad hoc. †Si petas aliquid à ſeruo, ſic concipe:

FOR. ¶Corã &c. cõqueror de P. dño tali ſerui, à quo peto x. per actionẽ de pecul. vel de in rẽ verſo tiam. de reſti. in integ. cũ ex literis. verſi. idẽ quoq;. de teſta. Raynald⁹. ver. dilectus. & videt̃ q̃ eſſe poſsit ſine titulo: vt noſtris tẽporibus fuit in dño Petro de Colũna, qui diu ſine titulo ſe vocauit ſanctæ Rom̃. eccleſię Cardinalem, doneç per eius vacationem reçuperauit titulum, quem ante depoſitionem habuerat. ſ. ſancti Angeli.

ADDE de gerundio vltra loca alleg. Alex. conſi. xxviij. iij. lib.

b ¶Concipiuntur. Quę cõſuetudo in his ſ. §. nũc dicẽdũ. verſi. ij. verſ. xxj. Hinc eſt q̃ ea lingua ſcribet̃, quã habet illi⁹ fori cõſuetudo. Facit ff. d̃ teſt. l. j. in fi. & qd̃ no. j. §. vlt. in prin. quã ſi reus nõ intelligit, quærat aduocatũ vel interpretem. ff. de inſtũ. ſi pupillus. §. præſcribere. & vide ſ. de aduoca. §. nunc de exor-diũs. in fi.

c ¶Forma. De his varietatib⁹ ĩ prin. libelli⁹ uris cano. poſuit Roffr. ſed hic plenius.

d ¶Titulũ. Id eſt, hanc dictionem, titulũ: vt j, dicã.

e ¶Preſbytero cardinali. &c. Non aduertit decret. cùm olim. de priuil. poſt princ. & quod ibi ſcripſi poſt Hoſt. ſ. ſpeciale in hoc p̃ſbytero Card. qd̃ per baſilicã, non per titulum nominatur. cui concor. de ſent. & re iud. ad apoſtolicę, ĩ prin, lib. vj.

f ¶Non ſcribunt̃, Secundum prædicta intelligendũ eſt, qd̃ dixit Hoſ. de electi. coram, quod ep̃i Cardinales ſine titulo eſſe nõ poſſunt: hic intẽdit quòd ad titulũ epiſcopatus ordinatur. tamen vt ſ. dictũ eſt, non nominatur per titulũ, dicẽdo B. tituli Hoſti. Portuen. &c. preſbyteri verò Cardinales denominantur à titulo: vt ibi. & de ſup. neg. præla. ç, fin. & de cler. nõ reſi. c. ij. de teſt. licet. iij. Et ſic vbi in preſbyteris nõ exprimitur hæc dictio tituli: vt in decre. dilecto. de preb. de appel. conſtitutis. ſupplenda eſt, dicens hoc ſic eẽ d̃ ſtylo curiæ. quod reſcripti tũ contra id cẽ-ſeretur falſum, p̃ decre. quã grauj, de cri. fal. Diaconi verò Cardinal. non denominant̃ per hãc dictionẽ tituli; vt patet de arbitris, ca, P. de p̃ſcrip. ad audien

g ¶Tutoris. Facit de iudi. c. vltimo, poſt princip. lib, vj. de dila. literæ. vide quod ibi ſcripſi in prin.

a ¶Interue. Et de actore vniuersit. ver.sed pone.

b ¶Dicit. Vin. de fide instru. inter dilectos.in princ. ver.sed nunquid. iste ver. fuit Albe.Gal.eo.ti.ver. sed pone quòd.

c ¶Alternatiuo.A lege vel pacto vł ex testō:vt in decre.Raynaldꝰ. de testō. ver. demū. vbi de hoc in gl. sed nūqd:& vidē qđ sup ea dixi,vł pacto, vel ex testō.vtī decr. Raynaldꝰ.de test.ver. demū.vbi đ hoc in gl.sed nunqd, & vide quod super ea dixi.

ADDE,an procedat libellus alternatiuus, Paul. de ca.cōs.cccxcij. Alex.consi. c.iiij. li.Itē adde Bald. in l.Gallꝰ.§. eius. in j.col.in fi. ff.de lib.& posth.& ꝑ Inn.in c.ex parte ſ.de rescript. Bal. in dicto loco q̄rit, an procedat iste libellus,peto talē condēnari secundùm ius, vel statutū. vide ibidē in ij. col. & ad primū adde do. Abb.in c.ex lr̄is. a extra, de pig. Itē plenè ꝑ eundē in c.cōstitutꝰ. de in inte.rest.& in ca. cū dilecti.đ emp. b & vendi.

ADDITIO. Adde tu,qꝑ ał̄s est consilium Alexā. cccxxvij. inci.lectis & pōdera.in ij.vol. vbi latè tradit,qñ libellꝰ incertus seu alternatiuꝰ procedat. Et adde eundem Alex.consil.xcv. inci.visis narratis. in ij.col.vers.preterea.in iiij. volu. & Bald.cōsi.cccc.vij.inci.in q̄one q̄ vertit.col.iij.ver. mō videndū. in j.volu. Et adde qꝑ qñ quis petit sibi iustitiam ministrari,& ex narratione actio certa colligi nō pōt:petitio dicit varia et incerta,vt concludūt Inn. Hostiē. Io.An. Calde. & Io.de Imo. in ca. so:vel qđ iussu:qa cū seruo eius cōtraxi emēdo: vel qa illa x.in rē eiꝰ versa sunt:vel qa iusit.j.de sol.§. ꝓnotandū.versi.de pecu. 14 ¶†Si verò ꝓlatꝰ,vel syndicus,vel actor ecclesiæ, res ecclesiæ petat, formabit libellū noīe eccl̄ię,sicut & syndicus vel actor vniuersitatis:vt C.de episco.& cle.aut̄.sed hodie. & l. oēs.extra,de ord.cog.c.ij.de fide instr.īter dilectos. de dila.literę.extra,de resti.spol.olim.iij.de rescrip. edoceri.Prelatꝰ em̄ est in ecclesia,& ecclesia in prælato:vt vij.q.j.scire.Cū em̄ ipsi nullā habeāt actionē vtilē,vel directā suo noīe,rē ecclesiæ petere non possunt.ff.de rei vē.si in rē actio.§.j.Inst.de re.di.§. nullus.xxiij.q.vij.qđ aūt.xij.q.ij. Vulteran. extra, de dona.c.ij.& xij.q.ij.c.j.& ij.quia qui nō pōt rē alienare,nō pōt rē in iudiciū deducere.ff.de iure delib.ait prętor.sic ergo concipe:

✠FORMA.¶Corā,&c.cōqueror ego syndicꝰ,vel actor vel ꝓlatus talis ecclesię noīe ipsiꝰ eccl̄iæ de P. qui ipsam ecclesiā tali vinea,vel iure indebitè spoliauit:vel qa iniustè talē vineā detinet:vñ eā cū fructibꝰ &c.peto noīe dictæ ecclesię mihi restitui, vel adiudicari.Et sic in cæteris libellis dicendū erit, vt in prę.cōcor.Patet ergo qꝑ ꝓcurator epi agit noīe eccl̄ię,vt ꝓbāt in ꝓal.c.inter.in prin.C.de episc. & cler.oēs q.§.hoc nihilò minus.¶Idē papa dixit, qñ canonicus agēs ꝓ prębēda sua,diceret, Ego nomine meo,vt s̄.de actore.prope fin. versi. monachus.

15 ¶†Contra procuratorē aūt libellum sic concipe:

✠FORMA.¶Corā &c.ago cōtra P.seu cōtra quālibet ꝓsonā legitimā ꝓ eo interueniētē:vel sic specialiter ago cōtra P.procuratorem talis procuratorio nomine &c.vt in prę.c.inter.in princ.¶Contra syndicum vel œconomum vel actorem sic:

✠FORMA.¶Corā &c.ago contra P.syndicū talis ecclesiæ,vel vniuersitatis, noīe ipsiꝰ vniuersitatis:vł ago cōtra P.œconomū talis eccl̄iæ,noīe ipsiꝰ ecclesiæ:vt in prę.c.īter dilectos.& sic de alijs. vsus tñ curiæ habet,vt vtrunq; ponatur hoc modo:

✠FOR.¶Ago cōtra P.syndicū,œconomū,actorē seu ꝓcuratorē talis eccl̄iæ:& hęc cōcordat iuri canonico, scđm qđ oēs administratores ꝓcuratores vocāt̄.j.q.iij.c.saluator.extra, đ ꝓcu.petitio.& c.qa ī causis.licet secūdū leges īter istos differētia habeatur.qđ dic vt no.s̄.de his,q alie.no. in iud. interuenīūt.a posset & agere cōtra ecclesiā. Nec obstat qꝑ est res inaīata:vt C.de epis.& cle.aut̄.sed hodie. Itē & ꝓcurator syndicꝰ vel œconomꝰ formabūt libellū,& agēt noīe dn̄orū suorū:vt in prę.cōcor.& s̄, 16 ver.si verò ꝓlatꝰ.¶†Quid si aliqs cauit de defendēdo ecclesiā ī iudicio,& eā defendit?Rn̄.dicit Vin.b qꝑ in eiꝰ ꝓsonā formabit̄ libellus:qa si nō vult đfendere,nō cogit̄:sed sufficit stipulationē cōmitti.ff.de ꝓcur.si defunctꝰ.& in eū dat̄ actio iudicati.ff.eod. Plautiꝰ.¶Et no.qꝑ talis libellꝰ admittit̄:peto talem rē iure dn̄ij,vel quasi:& sic sub disiūctiōe.qđ dic vt j.de causa pos.& ꝓprieta.§.notandū.ver. alię sunt. 17 ¶†Itē talis:peto hoc,aut illud,sub alternatiōe,extra,de test.Raynaldꝰ.ff.de ac.empti & vē.Iulianꝰ.§. si qs colludēs.extra,de in integ.rest.cōstitutꝰ.de prius.cū olim.ij.arg.tñ cōtra extra,de libel.obl.c.ij.& iij.Debet em̄ reꝰ certꝰ esse,an cedat vel cōtēdat. iij. q.iij.offerat̄.ff.de edē.l.j.Quidā tñ dicūt referre, an incertitudo sit ex parte actoris,an ex parte rei:vt si ex parte actoris,nō valeat libellꝰ,nec recipiat̄.Si verò ex parte rei,sic.C.de fide instr.cōtract̄.Quod verū est,nisi fortè qñ aliqd est sub alternatione ꝓmissum:qa tūc aliter libellꝰ formari nō pōt,nisi sub alternatiōe:vt Insti.de act.§.huic.j.de plus peti,& ni 18 si in casu prę.l.cōtract̄.¶†Itē de pluribꝰ rebꝰ pōt ēt in eodē libello agi,& ꝓ vna petitorio,& ꝓ altera possessorio:vt extra,de elec.q̄relā.in prin. de capel.mo.dilectꝰ.ff.de ac.emp.& vēd.nō est nouū. ff. fa.ercis.hr̄s.§.de pluribꝰ.nec sunt cōtrarię istę petitiōes,cū ambę cōpetāt cōtra possessorē.Sed & pro eadē re pōt agi petitorio simul & possessorio:vt extra,de cau.possess.& ꝓprie.c.ij.& c.cū dilecti.¶Itē talis libellꝰ admittit̄:peto vēditionē nullā ꝓnūciari,vel per in integrū resti.rescindi:vt probat̄ & no. secundū papā extra,de in inte.rest.cōstitutꝰ.& s̄. de 19 snīa.§.iusta.ver.sed nunqd talis.¶†Sed nunquid talis libellꝰ valet:peto à te,vt emēdes dānū, qđ dedisti in arboribꝰ meis:& si fueris inficiatus, peto duplū?Dicūt qdā qꝑ nō.Nā añ inficiationē duplū nō est in obligatiōe:& iudiciū de eo esse nō pōt prius q̄ debeat̄.ff.de iud.nō quēadmodū.ī fi.& l.nō pōt. extra,de re iu.abbate.extra,de ec. ędi.ad audientiā. Accur.cōtra: vt no.C.locati.cōductores. Vbicūq; em̄ admittit̄ alternatio lege vel pacto, c pōt prędicto mō,vel si n̄ libellꝰ cōcipi:vt si dico,peto à te,vt reddas mihi rē, quā vēdidi tibi:vel suppleas qđ deest iusto ptio:valet talis libellꝰ:vt C.de rescin.vē.l.ij. & l.si volūtate.in fi.& extra,de emp.& vē.cū dilecti.et in Summa do.mei in tit.de empt.& vē.& §. ad qd. ver.& no.Idē vbi alternatio admittit̄ ex cōuētiōe: vt Insti.de ac.§.plus.ff.de ac.& ob.l.obligationū.ī fi.& s̄.ver.itē talis.& vide j.de plus pet.verū. Itē talis secūdū q̄sdā,peto rē vel ęstimationē.alij contra. De hoc j.de solu.§.sequitur.ver.ad vberiorē.& sequē.d ¶†Itē talis:iustitiā mihi fieri peto đ dānis da- 20 tis ī p̄dictis ab aīalibꝰ & alijs.Necesse necesse specificari oīa,ī qbꝰ dānū datū est:vt extra,de ord.cogn. e c.ij.rn̄so.j.Papa tñ dicit hoc nō e esse verū:nisi dāna tāq; accessoria petant̄,vt ibi,vbi petebat̄ castrū cū dānis ibi datis.ff.de vi & vi arma.l.j.§.si fundus.& f §.fi.extra,de resti. spo.cū ad sedem.nec talis libellꝰ f ibi fuit admissus,vt dicit. ¶†Sed cū ex his,q̄ in hoc 21 libro ponunt̄,plures possint cōpetere actiones: puta actio l.Aql.si dānū datū est in rebꝰ ablatis: vt ff.ad l.Aql.si seruus seruū.§.iij.Itē actio vi bo. rapt. & furt.& īterdictū vñ vi:vt ff.de vi & vi arma. l.j. §.vtiq;.& ēt actio de vi publica,vel priuata:vt C.đ vi publica,vel priuata.ꝑ totū.& aliter fiat condēnatio ī vna earū,q̄ ī alia:nec ex tali libello possit ppē di qūo agat̄ ꝓpter illa gñalia verba,iustitiā peto:q̄rit quał̄r cōdēnatio fiet? Rn̄. g fiet secūdū illā actionē, q̄ minorē req̄rit cōdēnationē.ar.de reg.iur.semp & l.fauorabiliores.& l.ea.de pœni.dist.j.pœnę.nisi ex aliquibꝰ cōiecturis appareat,qd actor intendat: qa tūc secūdū hoc est snīa ferēda:vt ff.de iud.si quis intētiōe.Fatuꝰ est tñ,q talē libellū recipit:nisi exprimat actio vel cā petēdi,ex qua possit agētis intentio ppēdi:vt s̄.de act.seu pet.§.sequit̄.ver.notandū ēt.& seq.receptꝰ tñ valet:vt C.de anna.excep.l.fin. ¶Itē ego talis ago cōtra P.q in meū ꝑiudiciū hoc facere nitit̄:vt s̄.de actiōe seu pet.§.sequitur.in fin. ¶Quid si minor petit fundū,dicēs illū ad se ptinere iure dn̄ij,vel quasi:& reꝰ dixerit se p̄scripsisse:pe h tit in integrū restit.qua cōcessa petit restitui fundū: nūqd valet talis libellus? Videt qꝑ nō.ff.de iud.non h quēadmodū.Quidā h tñ dicūt cōtra.ff.de iureiu. nā postea.§.si minor.ff.de admi.tu.si fine.§.j & vide j. de in inte.rest.in prin.¶Qualiter libelli cōcipiant̄ in gñalibꝰ & vniuersalibꝰ & spūalibus actionibꝰ,no. s̄.de act.seu pet.§.ij.ver.sed q̄ est.& j.de iudi.§.j. & ij.& iij.¶Itē talis,ago cōtra talē,q me spoliauit, vel ratā habuit spoliationē,vel mandauit.extra, de resti.spo.cū ad sedē.ff.de vi & vi arma.l.j.§.deiecisse. 22 & j.đ rest.spo.cū ad sedē.¶††Illud aūt certū est, qꝑ pater pōt agere ꝑ se,vel per ꝓcuratorē in rebus filio acquisitis:vt C.de bonis mat.l.j. qđ dic vt not. secundū papā extra,de ꝓcur.accedens.¶Sed in cu i ius psonā concipiet talis ꝓcurator libellū? i Et videtur qꝑ in psonā patris ꝓpter verba prędictę legis vbi dicit̄,atq; oīa ita peragere tanq; solidū perfectūq; dn̄iū ei fuerit acquisitū,&c.& ar. C. de episc. & cle.oēs qui.§.hoc nihilò minus.aut̄.sed hodie.ar. cōtra qꝑ noīe filij.ar.eius qđ dicit̄.de tutore.ff. de admi.tu.l.j.§.sufficit.& ar.C.de epi.& cle. aut̄. causa. Vnde pōt dici,qꝑ in persona vtriusq;.arg.ff. de sol. qui homine.§.gener.& ff.sol.matr.l.j.§.j.& l. non solū.sicut aliàs dicit̄ de patre & filia,qꝑ si pater vult i repetere dotem,debet libellum concipere in persona sui & filiæ:vt ff.de procura.non solū.§.de dote.vt ibi colligitur.¶Libellorum autem formas in sequentibus titulis supponemus.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter porrigatur,& accipiatur.
2 Libellus apertè ineptus reij potest.
3 Reus nō debet libellum admittere prius q̄ actor caueri t.

Stultus

ij.de ord.cogn.& dicit Soci.in cōsi. xlvj.incip.cōsidērata.co.ij.in vers. examinatis.ī iij. vol.Hen.fer.

d ¶Et seq.Hæc remissio repetit̄ j. §.fi. añ medium. ver.item nota.

e ¶Dicit. Vt ibi scripsi in gl.dicebatur.

f ¶Vt dicit. Solū enim examinantur ibi declinatoria rerum.

g ¶Rn̄deo.Secundū Inno. & Hos. vt scripsi in præ. decre.ij.in glo.cū de his.

h ¶Quidā , scilicet Alber. Gal. cuius fuit iste versi. de lit.contesta. circa medium.

ADDE,qꝑ ꝓcedit libellus,si minor dicat sententiam nullā, & si qua est, appellat: dūmodo cām exprimat.ał̄s secus, secundùm Oldr. consi.cvij.

¶Libellus. Datꝰ à parte añ litis cōtestā.aliàs nō ꝓcederet q̄stio. de qua tñ vide s̄. de procura.§.ij. ver sicu.& no. & qđ ibi.

a ¶Recipiẽdis. Assumit verba Io. de deo. lib. ñ. vlt. col. q̃ ampliat. ADDE, qñ libellus rõne incertitudinis posit dentibus laniari, Bal. cõ. cvj. ñ. lib. a ADDE tu vlte rius, & vere repetẽs, q̃ vbi libellus est inept⁹, iudex debet eũ dẽtibus laniare, vt est gl. ĩ c. sacerdotibus. xj. q̃o. j. & no. per Abb. in c. iñ. in ñ. col. extra, đ exce. & Cardi. in consi. xxix. ĩ ñ. col. ver. de nullitate. & idẽ dices si notorie cõstat aliũde non cõpetere ius actori. & p̃ his & 2
alijs suprà dictis, vide Inno. in c. j. de of. vica. vt ĩ c. ñon. de lib. obla. Anto. de But. in d. c. j. & hęc oĩa reperies: qa in fonte vidi, & nõ ĩ reptorijs, vti mos ẽ. Item adde, q̃ si li 3
bellus p̃ vna pte est apt⁹ et p̃ altera inept⁹, p̃cedi põt in pte apta, 4
inepta remota. Hostien. in c. ad dissoluẽdũ. & ibi do. Abb. extra, đ despõ. ĩpu. Item Lap. alle. lv. in iñ. 5
colum.

c ✣Additio. Adđ tu Soci. consi. cxlvj. incip. viso p̃cessu. in j. volu. vbi in iij. col. versicu. cõfirmãtur prędicta. vbi q̃ libellus põt esse pro pte apt⁹, & p̃ pte ineptus in eadem cõclusione: & ps inepta aptã non vitiaret. & Bal. in 6
l. si quis homicidij. de acc. vbi dicit, qđ exceptio obstans ad ptem libelli, non impedit qn posit ad aliã partẽ libelli procedi: & quot modis reddat libell⁹ ineptus, tradit Bal. in consi. 7
lxxix. incip. cas⁹ talis est. in j. volu. Hen. Ferran.

b ¶Offeratur. Pro his facit: qa ĩ ius vocare est principiũ iudicij. Insti. de pœn. te. liti. §. oĩm. facit de pro

4 Stultus statim spiritum suum profert, sapiens autem reseruat in corde suo.
5 Libell⁹ ineptè ĩ criminali cã cõcept⁹, an sit reijciẽd⁹.
6 Libellus non est ante citationem offerendus.
7 Actore libellum offerente, rei procurator qualiter prouidebit.

SEquitur videre de libellis porrigendis & recipiendis[a]. †Sit igitur cautus aduocatus actoris vt videat an p̃sona, cui libel. porrigitur, sit legitima: ne videlicet sit minor sine tutore, vel curatore, cui dari nõ debet. Insti. de cura. §. inuiti. & de authoritate tutoris. §. j. ad fi. vel an sit canonicus regularis, vel monachus absq; sui prelati licẽtia. xxj. q. j. monachi. extra, de iu. cãm. Itẽ videat an tutor. vel curator sit sufficiens: vt j. §. ad huius. ver. item caut⁹. ¶Aduocat⁹ quoq; rei sit caut⁹, vt recipiat libellum cũ p̃testatione, s. q̃ ibi saluũ sit ius dicendi tã contra formã libelli, q̃ contra iudicem, & contra actorem, & contra scriptum & alia. extra de dila. c. fi. iij. q. iij. c. inducię. §. offeratur. ñ. q. viij. libellorum. extra, de re iudicata, inter monasterium. s. de libel. ob. ver. quo facto. dic vt ibi. Alioquin ei nocebit. argu. extra, de censi. cũ olim. xxxj. q. ñ. Lotharius. in fi. Item non debet quis lib. coram non suo iudice recipere: vt j. nũc oñdemus. ¶†Iudex autem si viderit libellum apertè ineptum, eum potest reijcere. C. vt nemo priua. ti. prædijs suis, vel alie. impo. l. fina. in fin. ff. de offi. assess. l. j. & eum dentibus dilaniare. xj. q. j. sacerdotibus. C. de sacrifi. pagano. sicut vt finis litibus imponatur, & circuitus euitetur. extra, de do. & contu. finem. Nec est hoc supplere de facto, sicut quidam dicũt, dicentes. q̃ nõ habet reijcere, sed in fine reũ ab inepta actione absoluere: vt extra, de iud. examinata. quod dic vt s. de offi. iudi. §. deseruit. ver. ante lit. & versi. in sententię. ¶†Sit etiam cautus reus, vt lib. non recipiat, nisi actor cauerit, prout habetur s. de sat. §. j. ¶Item recepto libello si videris eũ ineptũ, non sis eo ita præcurrens, vt statim contra eũ excipias: imò recipe ad hoc terminum. ¶†Stultus enim statim spiritum suum profert: sapiens autem reseruat in corde suo, vnde versus: Cùm fueris sapiens, attende tẽpus & horam. Non patitur stultus semper adesse morã. Vnde iniquitas omnia præcipitat. de pœ. di. iij. inter hęc hir. Cassato autẽ libello inepto poterit apt⁹ formari. extra, de iud. exami. ¶†Quid si in criali cã inept⁹ libel. cõcipiat? dic q̃ integrè accusabit intra tps à lege statutũ. ff. ad l. Iul. de adul. accusa. ff. de accusa. libel. quę est ñ. q̃o. viij. ¶Item recepto libel. data iudice licẽtia, ipsum porta tecũ, & diligenter pẽsa singula verba in eo posita: & si videris eũ malè conceptum, & causam ineptam actionem q̃ incompetẽtem editam, puta qa contra mensorem agitur locati, & similia: tunc contesteris litem sine aliqua obiectione quia absolueris ab impetitiõe: vt ff. si mẽ. fal. mo. dixerit. l. j. extra, de iudi. examinata. & sic aduocatus actoris confusus recedet: vt fecit in illa. ff. in quibus cau. pig. ta. contrahi. l. pen. Hęc victoria tamen non multùm est fructuosa, secundùm Vbert. Vel dic vt j. §. fi. ver. cautus etiam sis si res. ¶†Item dicunt quidam quòd libellus non est conferendus, nisi prius quis fuerit citatus: vt in auẽ. offeratur. [b]Ego dico q̃ licet reus casu venerit coram iudice, nulla citatione p̃missa: potest tamen ei offerri libel. quia vbi te inuenero, ibi te iudicabo. ar. ñ. q. j. in primis. & C. vbi de crimine agi oportet. auẽ. qua in prouincia. dum tamẽ concedatur sibi libera potestas proponendi dilatorias, tam contra forum, q̃ aliàs. iij. q. vj. exceptio. qđ etiam facit in contrarium [c]extra, de re iudi. inter monasterium & tempus deliberandi: vt in præ. authen. offeratur. ¶†Hoc etiam nota quòd si actor libellũ obtulerit, aduocatus rei duplicem habet viam. Vnã vt recipiat libellum sub præmissa protestatione: vel si non vult recipere, quòd proponat exceptiones dilatorias tam contra iudicem q̃ contra actorem, vel rescriptum. quæ dic vt s. de lib. ob. quæ iunge hic. ¶Item vide, si is qui venit ad libel. recipiendum est tutor, vel curator. vel defensor simplex. quod si est, exige officij probationem, inuentarij confectionem, & congruam satisdationem: vt j. §. fi. ¶Item reus recepto libello faciat diligentem collationem cum libello originali: vt no. s. de lit. contest. §. nunc dicamus. ver. & nota.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter impugnari possit.
Actore indeterminatè petente, nõ valet libell⁹: nec si agẽs criminaliter, ad talionem se non obligat.
Item si non cõtineat nomina iudicis, actoris & rei.
2 Libellus coram iudice delegato oblatus, quo casu sit nullus.
3 Libellus, vbi ciuiliter de crimine agitur, debet continere iniuriam, locum & membrum.
4 Libellus conditionalis quomodo admittatur.
5 Libellus obscurus non valet.
6 Agens generaliter causa vel actione nõ expressa, an possit libellum formare.
7 In rei vẽdicatiõe an sit necessaria specificatio.
8 Possidens an teneatur dicere causam possessionis.
9 Allegans causam possessionis, à qua succumbit, an aliam possit causam allegare.
10 Causa semper est in actiõe personali exprimenda
11 Libellus in actiõe reali nõ valet, nisi res exprimat
12 Libellus per quem reus nõ potest plenè deliberare, an sit validus.
13 Petens rem simpliciter, intelligitur totã petere: petens verò partem, intelligitur medietatẽ petere.
14 Petens aurũ, argentũ, vel alias species, debet põdus exprimere: aliàs non valet petitio.
15 Petens pannũ vel vestẽ, debet colorẽ exprimere.
16 Petẽs hominẽ vel seruũ, debet nomen exprimere. c
17 Petens domũ, debet locũ situationis exprimere.
18 Petens domũ & res in ea existentes, debet res mobiles exprimere.
19 Petẽti rẽ ignorãti speciẽ, qualiter sit succurrendũ.
20 Canonicam portionem petens de relictis occasiõe sepulturę, qualiter facere debeat libellum.
21 Libellus in actione personali cõceptus continere d
debet causam.
22 Libellus episcopi petentis simpliciter aliquod ius episcopale ab ecclesia, quam cõfitetur exemptam: an sit validus.
23 Libellus ante litis cõtesta. datus, an sit validus.

IVxta propositionis ordinẽ, dicẽdũ restat de libellorũ impu
1 gnatiõe. †Scias igit̃ q̃ rei subtilis aduocatus, põt libellũ multipliciter impugnare, põt cõtra eũ excipere, si vnũ defuerit ex oĩb⁹, q̃ habes s. in §. quid cõtinere. Item nõ valet libellus[d], si actor indeterminatè petit. extra, de lib. ob. c. ñ. & de dila. literę. & de rescrip. c. fi. & j. versi. itẽ non valet, si generaliter. Itẽ nõ valet si agat̃ criminaliter, nec in eo se ad talionẽ obligat accusator: vt ñ. q. viij. quis-
e quis. & iij. q. iij. c. nullus introd. §. aliqñ. [e] ¶Item si non cõtinet nomẽ iudicis, actoris, rei, cõsulẽ, dic mẽsem, locũ, rẽ, personã agentis, & cũ qua: vel dic, qua
2 dr̃ actũ esse: vt ĩ pre. §. qd cõtinere. ¶†Itẽ non valet libell⁹ corãiudice delegato oblat⁹, si cõclusio rescripti apostolici ipsum nõ patitur: licet petitio peteretur. ff. mãda. diligenter. extra, de rescriptis. cùm dilecta. quod dic secundũ papam, vt no. eod. tit. super li f
f teris. [f]Itẽ non valet, si non sit subscriptus. extra, de li. ob. c. j. ibi roboratã. i. subscriptã, vt in auẽ. de exhi. & intro. reis. §. sancimus. ¶Itẽ nõ valet libellus, si continet plura crimina, nisi sint sigillatim singula
3 specificata: vt s. de accusa. versi. itẽ in eodẽ. ¶†Item non valet, si post confirmatã electionẽ agit quis p g
modũ exceptiõis, nisi se obliget ad aliquã pœnam extraordinariã. extra, de accusa. super his. Itẽ si agit̃
g de crimine ciuiliter: [g] debet poni in libello iniuria facta, & in quo loco vel membro sit facta: vt iudex possit melius sn̄iam formare: vt Institu. de iniur. §. atrox. de pœ. di. l. j. aut facta. ¶Item non valet, si cõtrarias continet actiões. qđ dic vt s. de actore, ver. itẽ p̃ponẽs contrarias: & s. de act. seu pe. §. sequit. ver. notandũ etiã est. ¶†Itẽ libellus conditionalis
4 bñ admittitur hoc mõ, peto rẽ: & si cõtradixeris, peto pœnã: vt p̃bat̃ & no. extra. de testamẽ. Ray. & alio etiã mõ: vt no. s. de sena. §. iuxta. versi. sed nunquid. & s. de lit. contesta. §. nunc dicamus. versi. &
5 scias. ¶†Item si denunciatio appareat, sed tu eam

ba. qm̃ cõtra. Itẽ nec satis est aliqd factũ, vel casu factum. ff. de cõdi. & de l. ñ. ad solut. quæ sequitur, facit qđ dixi s. de senten. p̃la. §. vt autẽ. ver. & nota secundum.

c ¶In cõtrarium. Sed ibi initium litis sumitur p̃ cõtestatiõe. facit de ver. signi. ex parte. ñ.

d ¶Libellus. Exceptiõe oppositа: vt j. versi. itẽ not.

e ¶§. si aliquando. Hoc verũ, nisi cõtraria esset cõsuetudo: vt j. §. p̃xi. in prin.

f ¶Sup literis. Vide qđ scripsi de of. dele. cũ olim. j. in glo. vnde iudices.

g ¶Ciuiliter. Supple etiã, & patet hoc extra, de procur. tuę, in merè ciuili cã: secus vt scripsi de re iudi. abba. libr. vj. sup glos. sed licet donatio.

¶ Eã negas. Istud eã, nõ fuit verbũ Io. & impedit intellectũ. Si em̃ appa-
ret denũciatio, qũo põt negari? Sensus ergo Io. fuit, q̃ si ego denũcio cri-
men tuũ, & tu fateris: hic nõ est libellus necessari⁹. Si tu negas crimẽ: tũc
&c. & vide s. §. nũc dicendũ. post prin. vbi adhuc maior contrarietas.
b ¶ Scdm Io. de Deo. In suo ordine iudi. li. iĩ. de impugnatione libelli.
c ¶ Claritas. Text⁹ est in prę. auẽ. a
d ¶ Si nõ excipiaẽ. Probaẽ C. de an. exce. l. fina. & ibi b no. in fi. j. gl. & ĩ l. si mater. statim al le. in §. deniq̃. Ad c idẽ de re iudi. abbate. in fi. libr. vj. & idẽ no. j. ꝑxi. 6 §. ver. penult.
ADDE, qũo d ꝓcedat libell⁹ ge neralissimus, si p iudicem non re- 7 ĩciatur, Ang. con sil. xxv.
e ¶ Sed nunquid. Ab hinc vsq̃ ad fi. sumptũ de rof. respõ. xxj. & dua bus seq.
ADDE, an cã 8 sit exprimẽda in e libello, Alex. con sil. cxxj. j. volu. & bal. cõsi. cccxviĩ. j. li. Ad hoc idem adde lãfrã. ĩ repe. c. qm̃ cõtra. §. pe- titiões. ĩ j. col. ex- tra, de proba, & do. abb. ĩ c. signifi cantibus. & eo. c. fi. extra, de li. obl.
f ¶ Nulla cã adiec- ta. In libello, nec f in prosecutione causæ super quo vide quod post Innoc. scripsi, de 9 ordi. cog. c. fin. in fi. magnæ glo.
g ¶ Et succubuis- g set. Et succũbere debet, etiã si pro- 10 baret illam dona tionẽ factam tñ post li. cõte. de re iu. abbate. li. vj. cu ius cõtrariũ esset cã nõ expressa. et hoc respectu vti- le est reo cãm ex- primi, & actori non exprimi. h
h ¶ §. sequiẽ. versi, illud q̃ q̃. Et vide s. ver. itẽ nota q̃.
i ¶ Portionis. De decimis. c. ĩ. §. ĩ. lib. vj.
k ¶ Quæ de tota. Est sciendũ q̃ per has leges Mar. de Fa. in g̃one sua, q̃ inci pit, notauit aliqñ do. Io. defendit opi. Io. de qua Accur. l. qđ in hærede. §. eligere. ff. de tribu. in prin. glo. & ver. Io. etiã qñq̃ scilicet, qđ ꝓbabiliter ignorãs, q̃ actio sibi cõpetat, põt plures actiões contrarias ꝓponere. pri- mò em̃ allegat rõne incertitudinis licere, qđ aĺs nõ liceret. inducit tres le- ges hic allegatas, & quartã q̃ sequiẽ, & l. si in rẽ. s. & j. alle. & §. si quis argẽ tũ. j. alle. & ff. de act. emp. Iulian⁹. §. si qs colludẽte. de le. j. l. seruo legato. §. si. ff. ad exhibẽ. l. iĩ. §. si quis. qđ met. cã. si cũ excep. §. in hac. de his, qui deiec. vel effu. l. j. cũ l. seq. de cõdi. inde. l. sufficit. de dolo. l. & elegãter. §. nõ solũ. de app. l. scio. in fi. Ad dictũ eius alle. tex. ff. quorũ lega. l. j. §. quod au tem. Dicit q̃ resistentes rñdent illud speciale. Quę rñsio nõ valet, cũ ipsa lex post speciẽ ponat genus, ibi: quemadmodũ, &c. dicunt secundò illud procedere, cũ incertitudo procedit ex culpa rei. Mar. dicit hoc falsum: qa hoc ipso, q̃ reus non rñdet, fictiõe legis habetur pro possessore, & conue

negas⁹, libellus est necessarius: & si tũc in eo ponit, q̃ te monuerint, inept⁹ est. extra, de simo. licet heli. ĩ. q. j. si peccauerit. extra, de iudi. nouit. extra, de test. in oĩ. secundũ Io. de Deo. b ¶ Itẽ nõ valet, si sit ob- scur⁹. in auẽ. de test. impfe. col. j. & ff. de cõfes. cer- tũ. ff. de inter. act. de ætate. §. qđ aũt. versi. nihil ĩter- est. Nil em̃ magis placet iudici, vel legi, q̃ claritas. c extra, de testi. cũ clamor. & de dila. literę. ff. de re. iu. in ambiguis. ff. de rei vẽ. si in rẽ. ff. de fur. in act. rñ. j. & §. ĩ. & §. planè. ¶ †Itẽ nota q̃ si qs agit gñaliter cã vl̃ actiõe nõ expressã, dicẽs, peto rẽ mihi restitui: bñ valet libell⁹, si nõ excipiaẽ, d & videtur actor oẽ ius circa rẽ petitã sibi cõpetẽs in iudiciũ deduxisse, ff. de excep. rei iud. si mr̃. §. eãdẽ. extra, de cã pos. & ꝓprie. cũ eccl̃ia. ¶ †Quid si in libello dr̃, peto talẽ fundũ, quẽ dico ad me ptinere ex cã dotalitĩ: nec di cit, cui⁹ dotalitĩ: vtrũ sui, vel alteri⁹: nũq̃d iste libell⁹ est declarãdus? Nõ vr̃. nã ĩ rei vẽdica. nõ est necesse aliq̃d specificari, sed sufficit dicere: q̃a est dñs. ff. de rei vẽ. ĩ rẽ. qđ dic vt in Sũma do. mei, de li. ob. §. q̃d debeat. sub §. patet. & ver. in hoc casu. Verũtn in ꝑnti casu cõtrariũ obtinuit: q̃a verbũ pertinere, latè patet. ff. de ver. sig. verbũ illud, ꝓtinere. ¶ †Sed nũq̃d c debet cãm exprimere, ꝓpter quã dicit suũ fun- dũ: puta q̃a emi, q̃a donat⁹ mihi, vel in dotẽ assigna tus? Quidã tn̄ dicũt q̃ sic. ff. de excep. rei iud. si mr̃. §. si aũt. & not. s. §. q̃d aũt libell⁹ cõtinere. cõtra cre- do: vt e. l. §. eãdẽ cãm. in fi. & l. & an eadẽ. §. actiões. Sufficit ergo libellũ çõcipi, vt dicã j. de cã pos. & ꝓprie. §. notãdũ igiẽ. ver. alię sunt reales. Eo em̃ so- lo, q̃ res vẽdicaẽ, cõstat de cã. Nã rei vẽdicationis cã nõ est alia, nisi dñiũ, qđ ei soli cõpetit, q̃ est dñs. ff. de rei vẽd. l. si in rẽ. rñ. j. nec dñiũ hẽberi põt, nisi ex vna cã. ff. de acq̃rẽ. pos. posideri. §. ex plurimis. ex- tra, de fi. instr. inter. ꝓpe fi. Fatu⁹ em̃ esset re⁹ petẽs ab actore cãm edi: q̃a si simpliciter rei vẽdicatio. ꝓ- ponat, nulla cã adiecta f, & re⁹ absoluiẽ, postea non poterit actionẽ aliquã intẽtare, ꝓ quã posit rẽ à reo aduocare: q̃a qualecũq̃ & vndecũq̃ dñiũ habuit, ĩ iudiciũ deduxit. ff. de exce. rei iu. si mater. §. eãdẽ. in fi. ff. de iu. solem⁹. extra, de cã pos. cũ eccl̃ia. ¶ †Sed si cãm expresisset, ex qua esset dñs, dicẽs, peto ta- lẽ rẽ rei vẽdi. q̃a dico me dñm ex cã donationis: & succubuisset, g adhuc posset ex alia cã vẽdicare: vt in prę. l. si mater. §. si qs aũt. & C. de pet. hæ. l. hr̃ditas materterę. ¶ †In ꝑsonali verò actiõe cã est exprimẽ da: qñq̃ tn̄ nõ est necesse cãm petẽdi poni: sed suf- ficit gñaliter peti: vt in actiõe tutelæ, nego. gesto. & similib⁹, vel etiã vniuersaliter: cũ petiẽ hr̃ditas resti- tui vel diuidi, & similib⁹ actiõib⁹, q̃ ꝓ vniuersitate cõpetũt. ¶ Quid si cã apta, sed actio inepta ꝓponi- tur? De hoc s. đ ac. seu pe. §. sequiẽ. ꝓpe prin. & ĩ fi. ¶ Itẽ nõ valet libell⁹, si gñaliter loquaẽ: q̃a gñalitas obscuritatẽ parit. ff. de iu. hſ. ita fidei. ff. de ver. sign. verbũ. §. ptinere. ff. de rei vẽ. domũ. ff. de cẽsib⁹. forma. & s. de ac. seu pet. §. sequitur. ver. illud quoq̃. h ¶ Itẽ nõ valet libell⁹, si ꝑ eũ re⁹ certificari nequit, q̃ iure actor agere velit. ff. de eden. l. j. viĩ. di. quo iure.

nitur petitiõe hæreditatis. ff. de pet. hęre. qui interrogatus. cũ l. seq. Et si di catur, licet actor posset petitionẽ hęreditatis proponere: tn̄ propter con- tumaciam rei, qui non respondebat, nec actor elegit actionẽ: respondet, q̃ lex illa hoc non innuit: sed contrarium, scilicet quia nõ rñdet, ideo conue niẽ: vt s. Itẽ tacẽs habeẽ ꝑ cõfesso. ff. de procu. non solũ. j. rñ. de interrog. acti. de ætate. §. ni hil. Sufficit igitur illa pœna: nec est alia imponenda. ff. nau. cau. sta. l. li cet. §. fi. Cõcludit ergo cũ Io. & cũ fi. illi⁹ §. q̃d autẽ. quòd ꝑbabiliter ignorans q̃ actio sibi cõpetat, pote rit plures cũ pro testatione propo nere. Non obstat secundũ Mar. l. fi. C. de codicillis. q̃ibi nõ erat ꝑ- babilis ignoran- tia: cũ ex eadem scriptura vel scri pta schedula ve- lit diuersimodè a- gere: et sic nõ fuit audiendus. ff. de transact. nõ est fe rendus. Non ob- stat. C. de furt. l. j. q̃a illa in contra rĩs loquitur, quæ simul nõ propo- nũtur. C. de mu. patri. l. ꝓfessio. lib. x. Nõ obstat §. eligere. in prin. allegatus, q̃a tri- butoria & actio de peculio aliq̃d contrarietatis ha bent, vt patet. ff. đ tribu. l. j. ĩ prin. Nec obstat. ff. de leg. ĩ. cùm filius. §. varĩs. quia ibi certissima est a- ctio, quæ legata- rio competit, si quã habet. s. ex te stamẽto cõtra hæ redẽ, cõtra extra- neum in rẽ. Partẽ aũt ex vna, & par tẽ ex altera nõ pe tit. Ratio ibi nota l. nemo ex his. §. j. ff. de regu. iur. q̃ loquitur qñ cer- tum est plures a- ctiones compete re: tunc actor de- bet vnam expe-

Itẽ non valet, si agiẽ noĩe eccl̃iæ per prẽlatũ, vel syndicũ, vel actorẽ: nisi noĩe eccl̃iæ formeẽ: vt s. §. iã nũc videndũ. ver. si verò prẽlat⁹. ¶ †Itẽ nõ va- 11 let in actiõe reali, nisi res exprimaẽ: vt extra, de lib. ob. c. ĩ. ¶ Nõ valet, etiã si fund⁹ propriũ nomẽ non habet: nisi oculo ad oculũ ostẽdaẽ, & etiã locus, vbi est, designeẽ: vel si nomen habeat, sed illud non ex- primiẽ, puta fundũ Sempronianũ, vel aliud, qđ fit vice ꝓpr̃ĩ noĩs, & duo fundi ꝓximi. ff. de cen. for ma. ff. de rei vẽ. si in rẽ. extra, de li. ob. c. ĩ. & s. de a- ctore. versi. itẽ petẽti. Et scias q̃ si fundus Sempro- nian⁹ est eccl̃iæ Romanę, q̃ ꝓ multa miliaria disten ditur, posit⁹ in Tuscia inter ciuitatẽ Toscanellã & Cornetũ & Mõtaltũ & Camerinũ & ciuitatẽ Ca- strẽ. q̃ loca, & alia, q̃ illũ excolunt, habent terras fer- 12 tilissimas, sed aerẽ pestilẽtẽ. ¶ †Idẽ debet designare, an totã rẽ vel partẽ, & quotã petat, & ei⁹ fines: vt in prę. l. si in rẽ. in prin. xxx. q. v. c. si qs. §. ĩcerta. ex- tra, de spõsa. de muliere. ff. de ac. emp. Titi⁹. §. fi. ff. de cõtrahẽ. emp. qđ sæpe. §. fi. & l. cũ seruo. §. fi. ff. đ iu. do. cui. §. gener. Debet etiã dici an sit vinea, cãpus, vel pratũ. C. de bo. ꝓscri. si qs. vt patet ꝑ exẽplũ. j. de cã pos. & ꝓprie. §. dicẽdũ. in j. lib. alioqui nõ pos set re⁹ plenè deliberare. ff. de rei vẽ. s. q̃ se. nec plenè instrui, an velit cedere, vel contendere. iĩ. q. iĩ. offe- ratur. ff. de eden. l. j. ¶ †Petẽdo tn̄ rẽ simpliciter, in- 13 telligitur totã petere: petẽdo verò partẽ, intelligiẽ de dimidia. ff. de inter. act. si defensor. §. qui interro- i gatus. ff. de verb. sig. nomẽ filiarũ. §. portiõis. i Q̃d dixi, tn̄ fallit in eo casu, qñ. s. admittiẽ vẽdicatio in- certæ partis: puta si nescit dicere ꝓ qua parte petit ex aliqua iusta causa, licet ignorãs. ff. si pars hęre. l. j. k §. fi. ff. cõi di. & si non. §. j. ff. de rei vẽ. quę de tota. k Et idẽ dicẽdũ est de aliis, si iurat se ea nescire. ff. de fur. in act. Et hęc obtinẽt tã in reali, q̃ ĩ psonali actio ne: vt in prę. l. si rẽ. Semp tn̄ oportet hic exprimi, q̃ aduersari⁹ aliquo modo, & non plenè sciat, quid pe taẽ. Si em̃ penit⁹ nesciret, nõ cogereẽ rñdere: vt s. no. q̃d aliqua expressio est in libello necessaria, q̃ ĩ snĩa nõ est necessaria. qđ dic secũdũ papã, vt extra, de li. ob. c. ĩ. & s. de snĩa. §. qualiter. ver. itẽ debet eẽ. 14 ¶ †Itẽ nõ valet, si aurũ, vel argẽtum, vel alia species petatur, & pondus, vel materia nõ exprimatur: ver bi gratia, materię infectæ põdus debet dicere, puta decẽ marchas vel vnã planetã argẽti decẽ marcha- rũ; quas apud T. deposui, peto rei vẽdicaẽ. Si verò fuerit materia signata, debet dicere numeratã puta xx. soli. tur. peto rei vẽdicatione vel Publiciana: sed si nõ sit signata, vedicari non potest, nisi certum sit q̃ illi denarĩ extẽt: q̃a ex quo patet depositũ ad nu- merũ, videẽ vsus pecuniæ cõcessus. ff. de pos iti. l. diẽ sponsaliorũ. §. fi. Si aũt fuerit facta seu fabricata, de bet dicere speciẽ: puta scyphũ, vel scutellã tãti põ- deris, qui scyphus celatus, vel simplex, pur⁹, vel pla nus, vel eleuatus est, peto rei vẽdicat. vel Public. Et q̃ in libello debeãt spẽs & cœlatura & hmõi poni, ꝓbaẽ ĩ prę. l. si in rẽ. q̃ põd⁹ poni debeat, dicit lex ff. depo. l. j. §. si quis argentum. Ad hoc. ff. de furt. in

dire. Itẽ qñ incertus plures cũ protestatione proponit, vna sola in effectu videtur posita. Si dicatur, q̃ debet actor reum facere certũ: est verũ quantũ potest, vt est dictũ. Vltimò pro opi. Io. alleg. ff. qñ act. de pecu. est anna. l. j. §. fi. subdẽs q̃ naturalis ratio suadet melius in vno iudicio totum dedu ci & causam expediri, q̃ de vna re facere lites plures, quod leges abhor- rẽt. C. de fru. & lit. expẽs. terminato. & de iudi. l. nulli. Facit quod dixi s. de interro. ac. §. j. sup ver. sed nũq̃d pri⁹. & vide qđ ibi sequiẽ. Idẽ dicẽdum de aliis, si iurat &c. Hoc facit ꝓ forma libelli, qua dicit actor, peto fundũ situ in tali loco, cui⁹ cõfines nõ ex primo, q̃a ignoro, vel nũc scire nõ pos sum: sed offero me declaraturũ in ꝓcessu iudicĩ. & ferẽ Mar. p̃dictũ te- nuisse ex iusta cã talẽ libellũ admittẽdũ: ex q̃ tũc certificari nõ põt. Facit lex, Lucius hæres. ff. de actio. empt. Satis est ergo cõstare de re aliqua ex modis, de qb⁹ in l. certũ. ff. si cer. pe. licet cõfines tũc nõ habeã, ex quo of- ferũtur dari in causę processu. Facit prędi. l. si in rem. ibi, licet si nomẽ. Ad idem. l. iĩ, eod. titu. in fin. ff. de lega. iĩ. l. patronus. §. j. C. de fideicom. lib. l.

actio.

15 actio. ¶ †Sed & siveſtis, vel pān⁹ petitur, debet color exprimi ſic, petovnā tunicam vel pānum coloris de ſcarlato, vel de viridi, rei vendicatione, vel Publiciana. l dē etiā eſt, ſi bos vel equ⁹ petit: qa debet color pili exprimi.
16 ¶ †Quid ſi hoīem ſeu ſeruū petere volo? Debeo exprimere nomen eius, & ætatem: & hoc ſi ſciuero: alioquin dicā ſic, peto talē puerū, qui ex tali an cilla natus fuit: vel qui eſt in tali hęreditate relictus mihi, q puer vel adole ſcens, vel ſenex eſt. & hoc peto rei vend. vel Publi. Hæc probantur in prę. l. ſi in rem. §. fin. talis enim demonſtratio loco proprij nominis eſt. ff. de cō di. & demon. nominatim. Nec nocet ſi erretur in nomine: dū tn de corpo re conſtet. ff. de rei vendic. idem Pōpo. §. cùm in rē. C. de teſta. ſi quis in no
17 mine. ¶ †Si aūt volo petere domum: petam domū in tali loco ſitam, & di cam confines: vt patet j. de cauſa poſ. & proprie. §. notandum igitur. verſi. aliæ ſunt reales. ¶ Cæterùm ſi volo petere quantitatē, ipſam debeo in li bello deſignare: vt in auť. col. viij. de litig. §. ad excludendas. C. de epiſ. & cle. auť. generaliter. conci. lib. vt j. de ob. & ſol. §. ſequitur. verſicu. eſt & ter
18 tia. ¶ †Quid ſi peto domum & res exiſtentes in domo: nūquid debeo enu merare res mobiles? Videtur quòd ſic. ff. de rei vendi. ſi in rem. Alij dicunt
a mihi iuranti ſuccurri. ff. depoſiti. l. j. ff. de furt. in acti. ſed primum verius[a]. ¶ Item non valet lib. ſi res menſurabilis petitur: niſi qualitas' & numerus menſurarum exprimatur. Hæc probantur in præ. l. ſi in rem. & ſi. de peti. hære. l. j. ¶ Quòd ſi actor non ſpecificet, ſed incertum petat, abſoluatur re⁹
19 ſi. de acti. & obliga. Arrianus. extra, de proba. ex literis. ¶ †Quid ſi in præ miſsis dubitatur? Reſpon. ſuccurritur & in hoc, vt libellus recipiatur, ſi iu ret ſe neſcire colorem, vel pondus: vt in præ. l. in act. §. j. & in præ. §. ſi quis argentum. & not. ſecundùm Papam extra, de ſepult. certificari. Sed in quo proderit hoc iuramentum, cùm iudex debeat certam ferre ſententiam: vt xj. q. iij. graue. & Inſtitu. de actio §. curare? Rn in hoc vt reus litem conteſte tur, ad quod aliàs non teneretur: quia ſine libello non cogitur reſpondere. extra, de appel. ſignificantibus. iij. q. iij. inducię. §. offeratur. extra, de lib. ob. c. j. & in proceſſu poterit declarare ſeu exprimere & probare certum pō dus, vel colorem. Quid enim valeret ſententia, ſi diceret, reſtitue illi vnum ſcyphum argēteum: niſi diceret de pondere? vel ſi diceret, reſtitue vnam tu nicam: niſi dicat de colore? Quidam tamen dicunt non admitti libellum, etiam ſi velit iurare ſe neſcire colorem vel pondus, niſi illud exprimatur. Nec obſtat præ. §. ſi quis argentum. quia dicunt, ibi non dubitatur de pon
20 dere, ſed ponderis æſtimatione[b]. ¶ †Quid ſi petitur canonica portio de
b relictis occaſione ſepulturæ, nūquid debet in lib. exprimi an petitur por tio canonica an conſuetudinaria: & an debent exprimi nomina ſepulto rum? & an hæc petitio eſt generalis an ſpecialis, dico mihi ius eſſe habere canonicam portionem de relictis à parochianis meis, vel habere decimas vel iuriſdictionem in tali loco? De hoc ſecundùm Papam extra, de ſepultu.
c certificari.[c] ¶ †Ite m in perſonali exprimi debet cā in lib. vt ff. de excep.
21 rei iudic. & in eadē. §. actiones. Aliàs non cogitur reus rndere vel recipere lib. ſi tamen ſponte reſpondeat, valet. C. de anna. except. l. fi. & debet cauſa eſſe iuſta: vt puta peto. x. quia mutuaui. & ſi reus dicit, exprime, quòd ſint conuerſa in vtilitatem eccleſiæ: vel q cōtractus fuerit legitimè factus: vel q non eſt facta ſolutio & huiuſmodi: non cogitur exprimere: quia hæc non ſunt de natura actionis, ſed poſt litem conteſta. veniunt in proba
22 tionibus. C. de proba. exceptiones. ¶ †Si autem epiſcopus petit ſimpliciter aliquod ius epiſcopale ab eccleſia, quam confitetur exemptam, non valet libel. niſi adiecta cā aliqua: puta præſcriptione vel alia. Sed ſi dicit, pe to ius epiſcopale qa eccleſia eſt in diœceſi mea ſita: bene valet. Hęc no. pa
d pa extra, de lib. ob. c. fi.[d] ¶ †Itē nō valet lib. ſi non detur ante li. conteſta.
23 quia ſine eo non fit li. cōteſta. iij. q. iij. inducię. §. feratur. extra de lib. ob. c. j. niſi fortè in cā recōuētionis: vt ſ. de reconuē. §. ſequitur. ſed tunc in ipſa in ſtantia reconuētiōis, debet ante lit. cōteſt. porrigi. q ſi fortè in aliquo præ miſſorum & ſimilium peccatū ſit, nō rndebit libello, donec corrigatur. C. de eden. edita. ij. q. viij. p ſcrip. §. libellorū. extra, de iudi. examinata.

17 Probare & ad onera probandi venire, graue eſt.

ADhuius tituli conſummationē dicendū reſtat de cautelis circa libellorū cōfectionē adhiben
1 dis. ¶ †Actoris ergo aduocat⁹ cautus debet eſſe: & ſcdm regionis morem, in qua degit, libellos cōponat: vt præ. §. iā nūc dicendū. Seq em debet illorū mores, inter quos viuit, iuxta illud, Cù fueris Romæ, Romano viuito more. Cū fueris alibi, viuito ſicut ibi: vt ij. di. quę cō tra. xij. diſt. illa. xlj. di. quiſquis. Vn ſi nō eſt de conſuetudine patriæ: vt in Italia inter laicos, non inſcribat in libello q accuſator ſe obliget ſubire pœnam. C. de fide inſtru. l. ij. & de accuſa. l. fi. de qua cōſuetudine dixi ſ. de accuſatore. ver. item quòd nō rectè.
2 ¶ †Item niſi valde ſit ſufficiens, ſemper in cōcipiendo libellū, in quo eſt quaſi tota vis cauſæ, deliberet cū peritis, ne ex forma libelli circūueniať. ff. d rei vē. idē Pōpo. §. pe. in fi. Nā qn q petij t moriť, & alter ē, q nūc petit: vt C. de re. cre. l. pe. nec erubeſcat, nec de ſcientia cōfidat. C. de poſtu. prouidendū. C. lib. xij. de re mili. ſemel. extra, de cōſti. ne innitaris. xxij. di. de Conſtantinopolitanæ. xxiiij. q. ij. ſi habes. xx. diſt. c. fi. lxxxiiij. diſtin. c. j. & vide ſ. de aduocatis. §. nunc tractemus. ver. habito. & §. vtriuſq. ver. ſit ēt
e cautus.[e] ¶ †Itē ſecundū quoſdā poni pōt tps obla
3 tionis in libello actoris ad interrūpēdā præſcriptionē. C. de prę ſcri. xxx. vel xl. an. ſi qs. & ar. in prę. auť. offerať. & C. de litig. auť. litigioſa. Sed dic vt ſ. §. qd
4 cōti. lib. P. † Itē cautus debet eſſe: quia nō debet alteri cedere actionē, niſi ei q cōueniť: vn videat ſi is, q porrigat, ſiue ſit tutor, vel curator, vel ſyndicus, vel hmōi ſit pſona legitima & ſufficiēs. & primò illa pſona ꝓbet officiū ſeu poteſtatem petēdi, vel defen a
dendi. C. in quib⁹ cauſis nō eſt neceſſaria in inte. re. ſi tutor. C. de ſatiſd. l. vnica. C. de admi. tut. l. fi. §. aliena. C. de excuſ. tu. ſi tutor. extra, de procur. c. j. extra, de offi. deleg. corā. in prin. & ſ. §. ſequiť. ¶ Itē etiam b
ſit cauť⁹ actor: vt poti⁹ ſine libello, cꝫ cū eo ꝓcedat.
5 Dic vt ſ. de aduo. §. ſequiť. ver. ſtudeat. ¶ †Itē ſit cautus: vt ſi cōfidit, q libellus ſit bn cōpoſit⁹, eū faciat redigi iter acta. extra, de ꝓba. qm. ne deinceps reus poſſit eum dicere immutatū: ſicut quādoq vidi: & vt hoc perpetuā habeāt firmitatē. C. de re iud. geſta. c
Sed ſi dubitas tu actor de libello tuo, nō cures q ſcribať in actis: quia fortè ſi ꝓdereť, & cōſtaret eū datū fuiſſe, ſup eius formā ſtabiť dicto tuo, fortè vel poterit cū eo iterū cōponere eius ꝓbatione viſa, ſecū- d
dùm quoſdā: licet in hoc timēda ſit l. ff. de rei vē. idē Pompo. in fi. ſed ibi mortuus erat q petierat. Et ad
hæc ff. de rebus creditis. l. pe. in prin. imò certè non e
6 tibi ex hoc applaudas. ¶ †Nā ſi tua vel tui aduocati malitia, vel facto perdiť libellus, non ſtabiť dicto tuo, vel interpretationi. C. de reb. cre. l. fi. C. depoſiti. l. fi. in fi. imò potius rei, arg. C. de ꝓba. ſi de poſ. & de teſtibus. teſtiū. Ergo ad officium iudicis ſpectat
7 diligēter inquirere cuius culpa ſit perdit⁹. ¶ †Item cautus ſit actor, vt ſe nominet in libello dn̄m rei, de qua agiť: puta canonicū, vel rectorē talis eccleſiæ, de qua agiť. Sæpe nāq prodeſſe pōt noīatio talis. xciij. diſt. dn̄s. in prin. xj. q. iij. ſacerdotibus. ver. qd igitur. xxxiij. q. ij. admonere. in prin. C. de Latina liber. tol. l. j. §. ſimiliq. xxxij. q. iij. dicat cū ſuis concor. lxviij. f
diſt. cor epiſcopi. xxxvij. diſtin. quæ ipſis. Ideoq in Romana curia aduerſario contradicente, actores faciunt libellos corrigi: vt dicať, qui ſe dicit, vel aſſerit canonicum, vel rectorem: ſed & impetrantes in au- g
dientia præſtant cautionē: vt per nominationē huiuſmodi non fiat præiudicium ei, qui ſe huiuſmodi impetrationi opponit. arg. cōtra, quòd ſola nomination non obſit, vel proſit. ij. q. j. multi. prope fi. & c. fi. C. de proba. nō epiſtolis. & l. fi. xcv. di. ecce ego. xl.
f di. multo. & ī prooemio Digeſtorū. §. diſcipuli. ī fi.[f]
8 ¶ †Hoc autē notandum eſt, quòd in nulla actione reali, debet qs dicere, peto mihi rē reſtitui: ſed tantū
g debet dicere, peto rē ipſam, vel ipſam hæreditatē[g]. Si em dicit, peto rē mihi reſtitui: iā agiť ad factū: cū tn nulla realis cōtineat factū, imò agiť cōtra eū, q nul

liberi. ibi, ꝓceden te tpe. ego nō admitterem libellū ex illa ſola cauſa, q tunc actor cer tificari nō poſſit, niſi etiam pericu lum tardando im mineret actoris: his duobus adiun ctis admitterē: ſi ſine cōfinibus de fundo conſtaret. Facit extra, d pœ nis. c. penul. & qd ibi not. de elec. c. vlti. lib. vj. qui ergo certificaturum ſe offert, pri⁹ id fa ciat, cꝫ libellū det: & præmittēdum non poſtponat textū, de reſcrip, cùm dilecta. c. ij, vbi ſcripſi ſuper j. glo.

¶ Verius. ſecūdū Alber. Gal. q hoc no. ſ. de lit. conte, vltra medium.

¶ Aeſtimatione. Hoc multum plenè ꝓſequiť Roſ. ti. xxij. f. de actione ſpāli. ver. ſed licet dixerim.

¶ Certificari. Vbi ſatis ſcripſi in vj. viij. viij. & ix. quæſtionibus.

¶ c. fi. Vt ibi ſcripſi poſt eum. & Hoſti. ſuper gl. ij,

¶ Cautus. Et vide quod ibi dixi.

¶ In fi. §. Et eſt expreſſum in cle. de ſent. excom. ſi ſumus. ij. reſpon.

¶ Hæreditatem. Vltra rōnem, quę ſequiť, dixi aliam improbatā ſ. de ac. vel petit. §. ij. vltra princ. ſuper verſi. ſed quā vocas. ad fi.

De cautelis circa libellum adhibendis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus debet ſecundū regionem, intra quam actor degit, componi.
2 Cauſę vis quaſi tota dicitur eſſe in libello.
3 Actor libellum conficiens, qualiter debeat eſſe cautus.
4 Actor non debet alteri cedere actionem, niſi ei, qui conuenitur.
5 Actor cōfidens libellū eſſe bene cōpoſitū, debet eū facere redigi ĩter acta.
6 Libello, actoris, vel eius aduocati facto, perdito, an eorū dicto ſtādum erit.
7 Actor petens aliquam rē, debet in libello ſe dominum illius rei nominare.
8 Ad factum agi quando dicatur.
9 Communis vſus loquendi in libel. quis ſit.
10 Cauſa vel re, de qua petitur, non expreſſa, non eſt libello reſpondendum.
11 Plures an poſſint in vno libello accuſari.
12 Plures habens debitores in vno chirographo obligatos, dari debet cuilibet eorum vnus libellus.
13 Pluribus reis debendi exiſtentibus, dandus eſt cuilibet eorum libellus
14 Agens officio iudicis, non debet contra partem proponere.
15 In libello bonum eſt proteſtationes fieri generales.
16 Aduocatus tria debet circa libellos concipiendos obſeruare.

a ¶ Tangit. Rof.rubri.directa hære.pe.posuit hunc ver.dicēs Azo.hæc verba posuisse super prædi.l.j.Si vis de materia sciari, vide in præ.l. vnica de ali.mu.&c.Cy.in v.q.vbi plenè prosequitur materiam.in glo.an reivend. supponat aduersarium obligatum.

b ¶ Habui. Vide quod dixi de regulari. Ioannes.in vlti.glo.

c ¶ c.fin. Vbi hoc not.Pet. & Abb. vt ibi scripsi.

d ¶ Nō placet. Nec prædictis Pet. & Abb.vbi s.

e ¶ Cū suis cōcor. Allegat Dy. C. si plures vna snīa. in rub.& si re⁹ vel accusa mor.fu.l.j. a ff.de re iudi. Pau. de app. si q̄ separatim.§. quoť. de adul.qui pupillā. b §.fi.& l. vim passam.§.incesti.

f ¶ Et veri⁹, Scdm Alber. Gal.cuius fuit iste versic. de duobus reis debē di. dicit etiam ibi præcedentē opi. c fuisse Rof.

ADDE, q̄ vno libello plures possint cōueniri, Ange. consi.ccxxix. & Ro.pulchrè cō sil.ccxl.& ibi etiā q̄d plures creditores p̄nt vno libello vnum debitorem conuenire.

g ¶ Defensionib⁹. Et ibi scilicet ī p̄. §.tenet idē Iac.de Bel,in vj.q.textuali.& eadem verba d hñr ī authē, inde sumpta.C. đ duobus reis. hoc ita. vbi idē Cy. in ix. q.turbat⁹. de hoc q̄onem hic fuisse disputatā.&est verū,q̄d Lāb. đ Rā po. disputauit ēt, & incipit qo,qdā nūciauit.& idē tenuit siue p̄es rei debēdi sunt ī solidū obligati, siue non, & siue ex iure veteri, siue ex bñficio diui adriani,vel aliàs gaudeāt beneficio diuidendarū actionū: vt ff.de tute.& rō.distra.l.j.§. nūc tractemus.hoc dixit ad ītīar causæ crīalis,p præ.auť.hocita. & ne inutilis dicať ei⁹ q̄o,scias eū ibi tenuisse ī pluribus reis stipulādi, q̄ reus dz eē cōtētus vno libello noīe oīm.& idē dicit de plurib⁹ reis,q̄ vno libello noīe pluriū creditorū debeāt esse cōtenti:subdens q̄ forte ex parte pluriū creditorū nō diuidiť petitio. Hoc em̄ nec in rubro dicitur,nec in tex.nec hoc in reo p̄cedere. Nā etiā si vni solueret, est ab oīb⁹ liberat⁹. ff. de duo.reis.l.ñ.Insti.eo.ti.§.pe. Ad p̄dicta faciat q̄o Nicolai de quatuor libellis duorum offensorum per duos, quam posui de pœnis.

h ¶ Solicitudinem. Et plenè s.de lit.contest.§.ñ.ver.patet præ oculis.

i ¶ Debet, secundùm Bonagui. vt dixi super rubrica.

lo iure sibi obligatus est. Insti.de actio.§.j.& ñ.§.appellamus.tunc aūt ad factū agiť,q̄ aliq̄d fieri est in obligatione.ff.de re iud.si qs ab alio. Restitutio aūt fit in realib⁹, non iure actionis, sed officio iudicis.ff. de rei vend.officiū.& l.qui restituere.q̄d officiū seruit actioni.C.depositi.si depositā.verūtn̄ vsus quotidianus se habet in cōtrariū: quia in realibus petiť restitutio:quia possessio subñcit aduersariū actioni in rē.C.de alie.iu.mu.cā.fac.l.vnica.C.vbi in rē act.l. j.vbi de hoc tāgiť[a]. Et no.q̄ q̄n̄q̄ mihi restituiť, q̄d nunc̄ habui:sicut & aliàs dicit qs mihi reddere,q̄d nunc̄ habui:sed de nouo datur:vt ff.de ver. sig.ver bū reddēdi.& ff.de le.ñ.cū q̄dā. p̄riè tn̄ dicit quis mihi restituere,q̄d aliq̄n̄ habui.[b] ¶ †Itē no.q̄ de cō suetudine dicit in libello,peto rem, vel eius estimationē,quā facio cētū marchas.& p̄bať de sacrosan. eccle.sancimus.ver.sinautē.ī.de so.§.sequit. ver.ad hmōi,& seq. ¶ †Caut⁹ etiā sis:vt si res,vel cā,vt p̄ę dictū est,nō declareť in libello,excipias: nō teneor rñdere:quia res vel cā,ex qua petiť,nō exprimiť. Et si iudex hāc exceptionē nō admittat,poteris appellare:vt extra,de lib.ob.c.fi.[c] Si verò admittat,vt teneť,pronunciabit te nō debere respondere:& te absoluet.ar.C.de edē.edita.extra,de iud.examinata.& dixi s.§.sequitur videre.ver.itē recepto.& expedit sic fieri:quia nouas obtinebis inducias ad deliberandū & sumpt⁹:vt s.§.nūc vidēdū.ver.sed & si aduer. Non aūt petas libellū declarari:quia iam instrueres aduersariū;nec præmissa obtineres.Nec ad hoc p̄ot te iudex cōpellere:vt in præ.c.de lib.ob. nec multi iudices hoc a duertūt,qui nō prędicto mò p̄nūciāt, sed statim libellū declarari p̄cipiūt. Quidā verò ad uocati nō sic petūt:sed vidētes libellū ineptū cōfestim litē cōtestanť,ne pòst valeat mutari vel emēdari:vt ff.de iudi.nō p̄ot.in p̄ę.§.vt sic.post absoluat p̄pter libellū ineptū:vt in p̄.ver.itē recepto.vel obscurū:vt s.§. p̄xi.ver.itē nō valet si sit.Sed hoc mihi nō placet[d]:vt C.de anna.exc.l,fi. qa poterit res vel cā in p̄cessu iudicis declarari:vt ar.extra,de re iu.ab bate sanè.& de appel.cōstitutis in p̄ntia nr̄a đcano.

11 ¶ †Sed pōe,T.agit rei vē.cōtra q̄tuor,dicēs eos possidere hereditatē sibi debitā:& cōtra eos offert vnū libellū petēs eos cōdēnari ad restonē ipsi⁹ hr̄ditatis. Nā & plures ī vno libello p̄nt accusari.C.de accus. reos.& l eos.extra,de or.co.c.ñ.& de libel.ob.c.ij.ff. fa.ercis.hr̄des.§.de plurib⁹.q̄libet verò eorū excipit & dicit,volo hr̄e libel.p me,nolo eē ī hac cōione.ff. de cōd.ī de.si nō fortē.§.si cētū.ff. p̄ socio.verū.§.so cietatis.habeo em̄ aduocatū vel p̄curatorē fol⁹ p̄ nihilo,quē nō haberē simul cū alīs.xij.q.ñ.q manumitť.& q̄ naturale vitiū ē negligere,q̄d cōiter fit, & possideť:vt C.qū & q̄b⁹ q̄rta ps deb.ex bon.decu. l.ñ.li.x. Et ad hoc facit iij.q.iij.ī ducię.§.offerať.& p̄ terea ego vnā solā rē ex his possideo,alter q̄n̄q̄ vel

¶ Item libellus alius supplicatorius,& illud q̄d impetrās in eo asserit contra se,habeť pro veritate.C.de libera.causa.l.cū precum. Alius petitorius seu cōuentionalis,& quod in eo ponit assertiuè,habetur pro veritate contra ponētem:nisi error probetur.C.de erro.aduo.l.ñ. secus si narratiuè.ff. fami.erci.l.qui si familiæ. Tertius est libellus citatorius.C.de anna.excep. l.fina. C. de præscrip.xxx.anno. l.sicut.§.j. vide s. de accusatio. §. q excipiendo.

¶ Rescriptū non habeť loco libelli,qui debet parti offerri. in §. quid si libellus . post princ. Adde j.eo. §.litera.& j.oīno de reg. iur.§.forma rescripti.

¶ Ille, qui dicit contractum nullum, ex vna causa, non potest p̄ sequi aliam nullitatis causam. de emptio.& vend. c.cùm dilecti.Sed ille, qui dicit sentētiam nullam ex vna causa, potest omnem causam nullitatis prosequ: ne sententia confirmetur.ff. de appellatioñ.l. scio. Bal.vide s.de appella. §.quomodo procedit.

¶ An per simplicem quærelam sine libello possit peti restitu. Videtur quòd sic: vt infrà,quæstione iij. quia prælatus . C. vnde vi. l. momentaneæ.G.quod no. quia in possessoriis iudiciis debēt seruari substantialia iudiciorum: sed cætera de plano expediuntur: & dilationes abbreuiantur. Facit ff.de in integrum restitutione. l. omnes. in §. fina. versic.xxvj. per. G. ¶ Testes non recipiuntur ad informationem actorum, sed iudicis.C. de furtis.l. inciuile. in glo.B. ¶ Peto Titium cogi & condemnari, procedit libellus: nec videtur præpostere peti:quia verba sunt ciuiliter intelligenda, & secundùm ordinem intellectus & rationis, non secundùm crustam & corticem verborum.§.quid si libellus.ad finem.G. Idem Barto.in l. moribus.§. prius. ff.de vulga.& pupil. ¶ Libellus in causis ordinarijs remitti non potest.in §.vtrum.G.argumen.contra.ff.de arbi.l.diem.§.coram.& infrà eodem.§. nunc dicundum. versicu.ix.ibi vide.G. Sed petitio non potest remitti: quia sine petitione non est, super quo petatur sententia.G. ¶ Actor non potest renunciare instantiæ inuito reo:sed petitioni, vel liti & causæ sic.l. postquam liti.C.de pact.ff.de iudic.l.destituisse.ff.devi & vi arma.l.cū fundus.§.fina.nisi rei interfit: vt no.de rei vendicatio.l.vtiq̄. & not.in §.quā do actor. G. Emendare autem & mutare potest addendo emendatis & mutatis ante litis contestationem. Sed post litem contestatam licet possit cedere liti motæ, & formare de nouo aliam petitionem : tamen non potest emendare vel mutare circa libellum primum. Item & si rationabilis sit emendatio vel mutatio:tamen condemnatur in expensis factis propter suam temeritatem: vt no.in l.edita.nisi iusta ratio eum excusset:vt no. ff.de iud.l.destitisse. De hoc in §. nunc ostendamus.versicu.non autem si

sex.Credo q̄ si p̄ indiuiso possidēt dicta bona, nō cogiť dare plures libellos.ar.ff.iu.fol.iā tn̄.ff.đ exer. actio.ne in plures.ff.de ędil.edic.q̄d si nolit.§.sed si plures.ff.fa.er.l.si fa.er.ff.de p̄ca.licet.in fi.Si verô p̄ diuiso vnūquēq̄ p se cōueniet,ēt dabit cuilibet libellus.ar.ff.si ps hę.pe.l.j. ī prī.& sic visus ē sentire dīs Cle.papa iiij.lucerna iuris.& ar.ad hāc q̄onē j. ver.

12 proxi. ¶ †Eadē quoq̄ q̄o fit de illo,q hēbat tres vel plures debitores in eodē chirographo obligatos,& vī cuilibet eorū vnū esse dandū libellū.ar.ff. de no. ope.nū.de pupillo.§.si in plurib⁹.& ff.de p̄cu.si qs cū p̄curatorio.§.vnius litis. & tot sunt petitiones, quot articuli.vt s.de expē.§.nūc vidēdū.ver.fi. arg. cōtra,q̄ sufficiat oīb⁹ vnū offerre.ff.de trāsac. cū hi. §.in cā.ff.de exer.act.l.j.in prin.& l.seq.& in p̄.§. si plures.Dic vt s.§. p̄xi.& j.ver. p̄xi.& de p̄lib⁹ reb⁹ agi pōt in vno libel.vt s.de recōuē.nūc dicamus. in

13 fi. ¶ †Eadē etiā q̄o fit ī plurib⁹ reis debēdi:& vī cuilibet eorū dādus libell⁹. C.cōi di.ad offm̄.ibi: aduersus singulos,&c.ff.đ so.si duo.ar.ver.q̄d oīb⁹ simul.

e in præ.l.iā tn̄.§.præ.cū suis cōcor.[c] Dñt q̄dā cuilif libet dādū,p p̄.l.alīj cōtra: &, veri⁹,[f] ar.in auť.col.viij. de duo.reis.§.sinautē ñ sdē.vbi dicit cōiter examina

g ri.&c.q̄libet tn̄ pōt vti suis defensionibus.[g] ¶ †Sis

14 etiā caut⁹ scdm quosdā,q̄ vbicūq̄ iudicis offm̄ p̄ponēs loco principalis actionis,nō dicas,ago cōtra te:sed dicas, p̄pono vobis dñe iudex,&c.Cū enim officiū iudicis nō sit actio:vt ff. de minor. q̄d si minor.§.fi.nō debes cōtra ptē p̄ponere : sed solū ipsi iudici,q nō habet facere,nisi q̄d īterponat offm̄ suū. Cū verò intētas actiōes:tūc dicas,ago cōtra talē:vel conqueror de tali:qa tūc agis iure tuo.Nā actio est ius p̄sequēdi ī iudicio,q̄d nobis đbeť. Sed ego ñ curo,siue dicat,ago cōtra te,siue dicat,corā vobis, &c. Sufficit em̄ factū p̄ponere,& officiū iudicis implorare:quia nomen actionis generalissimum etiā iudicis officiū continet.ff.de actio.& obli.actionis ver-

15 bo, † Itē consueuerunt fieri quædam protestationes generales in libello ad cautelam, vt illa:saluo iure addendi, vel minuendi,& declarandi ab alio quolibet iuris beneficio:vt s.§.nunc ostendimus.in princ.& in fi.& illa;protestor quòd me non astringo ad oīa & singula in libello cōtenta probanda:sed ad ea solùm, quæ sufficiant ad victoriam causæ meæ. s. de exce.§.viso.ver.porro.& illa; protestor de expensis faciendis:vt patet in his,quæ no.extra, de dolo & cōtu.finē.& illa:ita respondeo, non tamē animo cōtestandi litem.de qua no.extra,de appel. solicitu

h dinem.[h] & illa:saluo in omnibus iure meo.ix. q.iij. saluo.extra,de sup.neg.prælato.licet,& illa:saluis oī bus excep.&c.de qua s.de lib.ob.versi. quo facto.

16 ¶ †Et in sum.circa libellos cōcipiēdos tria aduocatus semp p̄ oculis hr̄e debet[i].primū,q̄ pauca,& nō superflua ponat:q̄a multiloquio subditus ex eo se inquinat:

Bal.de libellorum conceptione. Rubrica.

LIBELLVS accusatorius vocať inscriptio. Libellus conuentionalis vocatur reclamatio, vel petitio.in §.species.G.Inscriptio,dicitur expressa adscriptio seu obligatio ad pœnā talionis,quæ etiam tacitè ineſt: vt notatur C.qui accusa. non pos.l. iij.Sed contra.videtur no. j.eo.§.iuxta.post prin.

ſanè intelliges.& verſi.item aliter varians.Qui declarat ſe,nõ dicitur emẽdare,nec mutare.& ideo etiam poſt litis conteſta.quandocũq; poteſt declarare.ff.de rei vendi.l.idem Pomponius.§.fi.G. Item qui addit qualitatem,quæ non auget obligationem,ſed modũ ſolutionis moderat, non dicitur emendare,vel mutare:quia non eſt qualitas petitionis,ſed eſt qualitas ſolutionis.ff.de noxa.l.in delictis.§.ſi detracta.& de re iudi.l. miles.§. ſexaginta.G.vide s̃.de appella.§.an inuito appellato.& j. eo.§.eo. in criminalibus.& j.eo.§.dila.& s̃.de incid.quæſtio.§.dicitur etiam.& s̃.de interroga.§.ij̃.& ne cleri.vel mona.in fi.libri.¶ Non ſemper appellatio extra iudicialis eſt citatio.quod dic ſecundùm Inno.de maio.& obedi.cùm dilecti.verſi.quidam tamen.G.¶ Quomodo formatur libellus priuſquã reus reſpondeat,an poſſideat:dic vt §.nunc oſtendamus.verſi.fin.G. Itẽ quomodo formatur,ſi neget ſe poſſidere.Dic vt no.in auẽ.de trien.& ſemiſ.§.pe.in glo.ordi.ſecundùm intellectum no.Bal. & de intellectu l. idẽ Pomponius.§.fi.vide s̃.eo.§.libellus offertur.¶ Litera apoſtolica eſt loco libelli in beneficijs obtinendis.§.nunc dicendum.verſi.vj.vbi G.¶ Officium iudicis poteſt abſq; libello implorari ad præparationem cauſæ : vt no.ff.de interro.act.in rubricá.Item ſuper incidenti & emergenti.ff.de peti.hæredi.l.planè.& l.fi.¶ Item ad deciſionem cauſæ extraordinariæ.l.nequaquam.§.de plano.Item ad decreti interpoſitionem.C. de ſer.l. actus. & ff.de bono.poſſeſ.l.iij̃.Item ad cauſæ executionem.ff.de iudi.l. ſi prætor.in fi.Item ad iuriſdictionis tuitionem.ff. ne vis fiat ei. ſi quis miſſum. §.nunc videndum.verſi.viij̃.&xxiij̃.& xxv.G.Quando partes armis,nõ legibus certant,iudex ex officio prohibet,ne ad poſſeſsionem accedatur. ver.xxij̃.G.Summatim tamen inquirit quis poſsideat ſine aliquo libello. ff.de lib.cauſa.l.liberis.§.fi.Quod ſi iudici liquet,prohibet alteri parti, ne accedat ad poſſeſsionem:ſed agat,ſi vult.ff.de offi.procura.l.fin. & argumen.ff.de noui ope.nuncia.l.ſi prius.G.¶ An in contra tabulas ſit neceſſarius libellus:verſi.xxx.in fi.G.Dic quod non: vt nota.in l.fi.C.de cura. furi.in gloſ.ordi.¶ Ille,qui renunciauit libello,non poteſt ex eodem niti. C.de iure dotiũ.l.ij̃.¶ Si petitur caueri nomine legatorum,an procedatur ſummariè.ver.ſi petitur.G. ¶ In cauſa appellationis à diffinitiua offertur libellus ſolennis:ſed ab interlocutoria appellatio eſt pro libello.verſicu. ante.G.Hoc tamen nota quòd defenſio nunquam eſt alicui auferenda:vt l.iij̃.§.ſi ad rem.ff.de re mili.C. de tempo. in integrum reſtitutio.l. penul. ¶ Libellus offertur iudici & ſi libellus oblatus iudici diſcordet à libello, quem reus ſibi dixit oblatum,ſtatur libello oblato iudici tanq; originali. §.reſtat.circa princi.quod eſt no.G. ¶ De libello alternatiuo in hypotheca.C.ſi vnus ex pluribus.l.fi.per Bar.¶ Arbitratori non offertur libellus. verſi.ſed nunquid coram.G.Item generalis petitio non debet offerri ad ordinariam petitionem,ſed ad ſimplicem inſtructionem iudicis : & bonum eſt proteſtari.ver.fin.G. ¶ Libellus eſt fundamentum cauſæ, & debet in iudicio offerri:& poteſt offerri iudici,etiam die feriata.§.nuncvidea mus.G.Et in criminali ſola productio accuſatoris interrumpit præſcriptionem abſque aliqua citatione.l. miles.§. ſexaginta. ſecundùm Barto. ¶ Presbyteri Cardinales titulos habent:diaconi non.§.iam nũc.poſt prin cip.G.¶ An libellus ſit formandus contra pupillum,an contra tutorem. verſicu.porrò.G.Vide ff.de euic.l.ſi ideo.P. Nota quòd ante porrectum libellum nulla exceptio poteſt opponi,vt dicit Innocen. in capitu.conſtitutus.¶ In criminali non poteſt libellus mutari : vt nota. Gulielm.de Cu.in l.edita.ſed emendari poteſt,ſi eſt ineptus.ff.de adulter.l. ſi accuſatum.Quia quando libellus eſt ineptus, non valet inſcriptio accuſatoris: nec incidit in Turpilianum,ſecundùm Barto.in l.edita.Procedit libellus. in quo ſub diſiunctione intentatur rei vendicatio & publiciana:nullitas & reſtitutio.Item procedit libellus de iuſtitia generalis. verſicu. & nota. & verſi.item talis.& verſicu.quid ſi minor.G.Item libellus de pœna conditionali. verſicu.ſed nunquid talis.G.& de teſta.c.Raynaldus.in gloſ.ordi. C.vnde vi.non ab re.C.loca.& conduc.l.ij̃.in gloſ.ordi. Simile de reſcin. vendi.l.ij̃.G.¶ Si pater conſtituit procuratorem,vt legitimus adminiſtrator:cuius nomine aget iſte procurator. verſicu. illud autem.ad fin.tex.G. ¶ Cùm fueris ſapiens,attende tempus & horam.Non patitur ſtultus ſemper adeſſe moram.§.ſequitur. ¶ Exceptio inepti libelli poteſt opponi ante litis conteſtationem.verſi.item receptis.G.Facit ff.de interroga.acti. l.ſi filius.ij̃.& quod no.de iuramen.calum.l.ij̃.§.ſi autem reus. & de empt. & vendi.c.cùm dilecti.Iſta exceptio ineptitudinis non eſt propriè exceptio:quia licet non excipiatur,tamen procedi non poteſt:vt no.in l.edita.per Barto.¶ Reo non citato, præſente tamen in iudicio poteſt offerri libellus,ac ſi eſſet citatus.ver.item dicuntur.G.¶ Concluſio reſcripti potius debet attendi,quàm petitio partis.§.iuſta.verſicu. item non valet.G. ¶ Verbum pertinere abſq; certa limitatione prolatum facit libellum eſſe obſcurum.ver.quid ſi in libello dicitur.G. ¶ Peto domum cum rebus in ea exiſtentibus:non procedit libellus,niſi res declarentur.verſi.quid ſi peto domum.G.¶ Peto ab eccleſia decem,quæ mutuaui: procedit libellus, licet non dixerim fuiſſe conuerſam in vtilitatem eccleſiæ : quia hæc non ſunt de natura actionis: ſed poſt litem conteſtatam veniunt in probationibus.verſicu.aute.G.¶ Licet per ſtatutum remittatur omnis ſolennitas: non tamen videtur remiſſa probatio duorum teſtium.C.de re milit.l. miles.in glo.¶ De conſuetudine non fit inſcriptio ad pœnam talionis.§.fin. poſt princip.G.& vide in l.momentanee. C. vnde vi.B A L D. ¶ Quid iuris,ſi libellus eſt productus,cuius dicto ſtabitur.verſi.item etiam.G. Sic & de intellectu.l.idem Pomponius.in fi.idem per Spe. ¶ In reali non debet peti inſtitutio poſſeſsionis:quia non debet agi ad factum, ſed ad iuris declarationẽ,& ipſam rem.ver.hoc autem no.G.Tu dic q̃ libellus in reali habet duas concluſiones:vna concludit iudici ad declarationem: alia cõcludit parti ad reſtitutionem:vt no.ff.de ꝓcu.l.Pompo.§.ſed & his. Nã reſtitutio eſt in quadam impropriè dicta obligatione,& venit in actione: aliàs ſi veniret iudicis officio,non iurareẽ in litẽ:vt no.in l.harum.ff. ſi ſerven.& ideo dico ſufficere etiã alterũ peti.Nã ſi petiẽ declaratio : tacitè vẽ peti reſtitutio.de excep.rei iudi.l.ſi à te.§.j.argu.C.de fideiuſ.l. quamuis. Item ſi petitur reſtitutio,etiam declaratio tacitè videtur petita , & tacitè includiẽ reſtitutio.de actio.§.j.& ij̃.ff.de acqui.hære.l.illud.Bal. vide j. de proprie.§.j.& de reſti.ſpo.§.ſi peto.De cõſuetudine admittitur iſte libellus:peto rem,ſi extat:aliàs peto æſtimationẽ: verſi.item no.quod.G.ff. de condi.fur.l.ij̃.re furtiua.¶ Poſſunt plures poſſeſſores pro indiuiſo conueniri vno libello:ſecus ſi pro diuiſo.Itẽ plures cohæredes,& plures correi: ver.ſed pone.& ſequenti.G.& in tex.C.ſi plu.vna ſententia.l.j.ff. de appel.l.ſi quis ſeparatim.C.ſi vnus ex pluribus.l.j.ff.de re iudic.l.Paulus.G. de illa proteſtatione ſaluo iure addendi,&c. de quibuſdam bonis cautelis libellantium. vide ad finem tituli per Gulielmum.¶ Accuſo Titium,quòd cùm eſſet ſyndicus talis villæ ad denuncianda maleficia conſtitutus omiſit & neglexit denunciare tale maleficium,nec aliter ſpecifico omiſsionis locum:quæritur an accuſatio procedat? Et videtur quod non : quia libellus accuſatorius debet continere locum commiſsi delicti.ff. de accuſa. libellorum.In contrarium videtur:quia illud maleficium non committitur corpore,ſed animo:ſed animus non continetur loco:non ergo debeo locum vacuum apponere.Nam tunc locũ dicimus,cùm aliquod corpus demonſtramus.& idem dico de ſimilibus , vt in eo qui accuſatur : quia non ſoluit collectam: vel quia non dixit diuinas horas.Nam lex,libellorum.loquitur in delicto,quod committitur per actum corporalem, qui actus habebat certos fines.Nam corpus loco circunſcribitur : & hominis voluntas,quo vult,ſe tranſfert.ff.de pac.l.nihil.ff.de act.& obli.l.contraxiſſe.Solu.Ibi negligentia committi videtur,vbi obedientia fieri debuit. & ideo illum locum conſignabo.ff.ad ſylla.§.occiſorum.argu.ff.de fideiuſ.l. ſi vt proponis.& d.l.contraxiſſe.ſecundùm Barto.¶ Sed pone dictum ſic:accuſo de tali maleficio Seium,qui dicitur Malacaza,qui fuit inſignis latro: nec dico nomen patris,vel patriæ : an procedat libellus. & videtur quòd non.argu.ff.de rei vend.l.idem Pomponius.§.fi.de iud.l.eum,quem teme re.Sed dico contra:quia certum eſt corpus tali appellatione: vt dicitur de gallo preſſo in l.hac cõſultiſsima.C.qui teſta.fac.poſ.& de papa faua,in l. Lucius.ff.de fideicõ.liber.ſecundũ Iac.& facit Inſti.de iu.natu.§.ij̃. ſicut ſi dicẽ,ago contra poetam:intelligitur de dño Franciſco Petrarcha,qui nũc pœetizat.B A L D.¶ Sed pone:accuſas Seium,qui te vulnerauit:nec dicis in qua parte corporis:an procedat accuſatio? Et videẽ quòd nõ,vt no. eo.§.iuxta.ver.item ſi agatur de crimine ciuiliter.Et ſi deducas quòd percuſsit in brachio:& probatur,q̃ in ſpatulis,non valet probatio.ff. de dolo.l.item exigat.per G.¶ Ego nõ credo,q̃ ſit de ſubſtantia accuſationis: nam qui auriculam tangit,totum corpus tangere videẽ.& ideo ſemper tota perſona offendiẽ:vt no.in l.vulgaris.in prin.ff.de fur.Et ſi maior ſit pœna in vna parte corporis,q̃ in alia,minor venit imponẽda: quia nõ eſt intentata qualitas,quæ maiorẽ pœnam inducit:vt l.ſi præſes.ff. de pœn.& ibi Bar.facit qđ no.C.de ſer.fugi.auẽ. nouo iure. ſuper quo oĩno vide in l.ij̃.C.de ſerui.& aqua.in prin.per Cy.¶ Sed pone duo ſunt Petri nomine eiuſdẽ loci:vnus eorum poſitus eſt in banno:neſcitur qs : quæritur an valeat bannũ? Et videtur quòd non:quia incertitudo vitiat:vt plenè no. de vitio incertitudinis.ff.de in diem addic.l.cùm duo.Nam declaratio debuit fieri ante ſententiã.ff.de rei vẽdi.l.idẽ Pomponius.§.fi.In contrariũ facit: quia videtur ſenſum de eo,qui meruit referri in bãnum,i.de eo,qui delinquit.arg.ff.de leg.ij̃.l.ſi quis ſeruũ.§.inter duos.ergo per probationes vel per confeſsionem patefacio,de eo ſenſum videẽ,de quo debuit ſentiri:& ita fuit iudicatum Florentiæ,arg.contra quod no.ff.de iudic.l.eum quẽ temere.in glo.ordi.& ita fuit ſemel iudicatum Peruſij̃,vt audiui. B A L D. ¶ An plures accuſationes poſsint contra plures fieri,s̃. de inciden. quæſtio.§.antepe.Item an procedat accuſatio ſine tempore & loco.s̃. de ſen. §.ſententia lata ſuper accuſatione.¶ Libellus q̃ñq; eſt ineptus,& iuri contrarius:& tunc nõ tenet pro agente ſententia lata.de emp.& vendi.c.cum dilecti.vt cùm peto contractũ nullũ declarari:quia fui deceptus vltra dimidiã iuſti pretij̃.Nã inepta & iuri cõtraria eſt iſta petitio. Interdũ libellus eſt ineptus,nõ tñ iuri cõtrarius:vt ſi in accuſatione nõ apponaẽ locus: & tunc valet ſententia.Et facit,quia confeſsio valet,quæ non eſt minoris authoritatis,q̃ ſententia:vt no.s̃ de offi.c.iudi.§.ſi iudex.per Bald.vide s̃. de ac.ſeu peti.§. ſi ago contra te.& s̃.eod.§.exceptio inepti libelli.¶ An in primo decreto requiratur libellus.de eo qui mit.in poſſeſ.cauſ. rei ſeruan.§.ſecundo. ¶ An requiratur contra ſequeſtrum, infra de ſequeſtra. poſſeſ.§.item contra.quæ ciuiliter poſsidet , quomodo ſine libello recuperat naturalem.j.de loc.§.ſi dominus nõ vult.licet in poſſeſſorijs regulariter requiratur libellus : vt in §. per ſimplicem. ¶ Et de materia libellorum,& eorum emendatione,infrà.in fine ſecundi lib.de libelli oblatio, vſque in finem. ¶ Et an in inquiſitione ſit neceſſarius libellus, vide infrà, de regulis iuris . §.item nota, quôd non eſt neceſſarius. ¶ Et de eo,qui non vult recipere libellum , ſed ſoluere , an videatur litem con-

teſtari;vide ſ.de reo.§.ille,qui.¶Et qũo cõſuluit Speculator, quod in libello & articulis pauca ponantur neceſſaria.ſ.de teſte.§.dicit ſpeculator. ¶Et an die feriata poſsit offerri libellus.ſ.de citati.§.die feriata. ¶Vbi in libello vnum falſum continetur,an totum libellũ poſſum negare.ſ.de lit. conteſt.§.ñ.¶Libello debet reſponderi preciſe ſic,vel nõ procedit ille libellus; peto per te mihi tradi vacuã poſſeſsionẽ, amoto inde pẽſionario.ſ.de lit. cõteſta.§. procedit. ¶An in vno eodẽq; libello poſſit agi cõtra plures.ſ. de ſen.§.in vno & eo. ¶An ꝓcedat ille libellus,peto debitorẽ meũ cogi ad ſoluẽdũ mihi; ſi mihi peat de condemnatiõe,ſ.de ſen, §.nõ debet incip. ¶Iudex,qui non vult recipe libellum vel accuſationem facit litẽ ſuã. j.de ſent.excõ.§. pe. vide de renũ. §.fi.& ti.ſeq.

De ſum. trin. & fi. ca. Ru.

¶Summiſtæ, qui ſup rubricis Decretalium ſcripſerunt, ſunt noti. Has ergo rubricas ī materijs ſummarum ꝓſequi non expedit propter remiſsiones, aut q̃ones materijs congruentes, vel practicis cãmdantibus in illis īterdum inſtabo. ¶Patet autem rubricam eſſe bimẽbrem: & quæ iura faciunt, extra Rubricã ad partẽ vtrãq;,dixi ſuper rub.eo.ti.in fi. ¶Patet etiã quod cõpoſitores triũ compilationum, quas habemus,cõſtitutiones fidei alienas vel proprias premiſerũt: vnde Greg.ix.præmiſit duas, Inno. tres, Bonifacius vnam,Gre.x.concil,Lug.Clemens quintꝰ vnam propriã,cõci. viij. Et ſi aduertas omnes prout materiã docuit in generalibus concilijs emanaruut, quorum mos eſt prætermittere quod in fine imminet declarandum. quod quia ſi non occurrit Inno.iij.omiſit in ſuo conci.Lug.vbi multas conſtitutiones valde neceſſarias edidit:vt in vj.patet de reſcrip.c.ñ.de ele.c.j.de iudi.c.j. de reſti.ſpo.c.j.de dolo & contu.c.j.de eo,qui mit.in poſ.c.j.de except.c. ñ.de re iudi.c.j.& ñ.de app.c.j.& ñ.de homi.c.j.de ſenten.excõ.c.j.ñ.iij.& inquinat;vt xliij.diſtin.ſit rector. & melius eſt pauca vtiliter effundere,cꝫ multis inutilibꝰ aures hoĩm prægrauari.C.de væteri iure enu.tãta.§. cõtrariũ.ex tra,de æta.& quali.cũ ſit ars.¶†Graue em̃ eſt probare,& ad onera probãdi venire.ff.de rei vẽ.is,q̃ de ſtinauit,& ꝓbari debent,quæ in libello inſeruñt.C. de proba.l.actor.q̃ eſt vj.q.& vlti.extra,de cau.poſ. & ꝓprie.cũ eccleſia. ꝓpe fi.& de iureiuran.c. vlti. C.de edẽ.l.q accuſare.ñ.q.viij.ſciãt. Et iũge hoc qđ no.ſ.de aduoca.§.conſequẽter. verſi.ad eius plures tñ cauſæ poſſunt in libello exprimi: & qñq; etiam expedit hoc fieri:vt j.qui ma.ac.poſ.verſ.debet igitur.¶Secundũ eſt,q̃ ponat neceſſaria vtilia:quæ videlicet ꝓbata ſuã iuuẽt intẽtionẽ.extra,de iudic.examinata.alioquin laniabit,vt dixi ſ.§.ſequit.Nec em̃ debet admitti aliqs ad probandũ, quod ꝓbatũ nõ ꝓdeſſet:vt ī præ.decre.& C.de ꝓba.ad ꝓbationẽ. extra,de excep.dilecti.de app.vt debitꝰ. Vñ ponat ſub cõpẽdio factũ,& cauſam ipſi facto cõgruentẽ: vt in præ.c.examinata.& eo.ti. dilecti, de libel.obl. c.vlti.C.de edic.diui Adria.tol.l.fi. Tertiò aũt ponat gñalia:vt in ꝓceſſu habeat plures vias,& diuerticula plura ad ſuã intentionẽ fulciẽdã:vt in præ.§. cõſequenter. ver.itẽ cautus.vt quia dicat, peto talẽ electionẽ tanꝫ minus canonicè factam caſſari.Sub hac em̃ gñalitate multa impedimẽta veniũt;& poteris ꝓſeq,qđ voluerit:vt extra,de ſupplẽ,negli.prela.c.fi.vt quia electio facta eſt à ſuſpẽſis vel excõicatis,vel de eis.extra,de cõſuetudi.cũ dilecti.de ele.cũ inter R.& c.illa.de cleri.excõ.c.fi.vel electus eſt illegitimus.de ele.cũ in cunctis,& c.cùm in veteri.& ſimilibus.¶Quartũ,vt ꝓponat plura iura & cõtinẽtia plures cãs:quia fortè aduerſariꝰ non exiget electionẽ,nec cauſæ ſpecificationẽ: nec ipſe dicere teneť,niſi exigať.ff.de iureiurã.iuſiurandũ,de ope.no. nũ.de pupillo.§.q opus nouũ.¶Cætera quæ hic de ſunt,vide ſ.de act.ſeu peti.quem textũ hic intellige repetitum,& in aureo repertorio.in ti.de li.obl.

De ſum.trini.& fide catholica. Rub.

SVMMARIVM.

☞Trinitas eſt vnum vniuerſorum principium.
Fundamento deficiente nullũ ſupeſſe põt ędificiũ.
Salus prima eſt rectæ fidei regulam cuſtodire.
De trinitate nõ ẽ humano,ſed diuino ore loquẽdũ.
Exorbitans à fide puniendus eſt.
Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat,&ignorans illud ignorabitur.
Ignorãtiã p̃tẽdere nõ põt,qui à ꝓtis potuit erudiri.

SAtis vtiliter ſup libellorũ gña li doctrina eu agati ſumus,vñ cõſequẽs eſt vt ad eorũ formationẽ celeriter ꝓperemꝰ.†Cũ igiť trinitas ſit vnũ vniuerſorũ prĩcipiũ:vt extra,eo.c.j.in prin.& c.ñ.meritò eſt ab ea incipiẽdũ. xxvj.q.vlt.nõ obſeruetis.C.de offi.p̃fec.p̃to.Afri. in noĩe.Nã vbi Xp̃s nõ eſt fundamẽtũ, nullũ boni operis ſupeſt ædificiũ:vt j.q.j. cũ Pau. & vbi fides nõ eſt,iuſtitia(de qua tractamꝰ)locũ hr̃e nõ poteſt: vt xxiij.q.j.vbi ſanè.¶Nã prima ſalꝰ eſt rectæ fidei regulã cuſtodire:vt xxv.q.j.c.j. ¶†Verùm cùm de fide nõ ſit publicè,vel in foro publiço diſputandũ, vt C.eo.tit.nemo.in prin.& xxiij.q.iij. cum q̃bus. in fi.ne videať ſanctũ dari canibꝰ: & ne margaritæ iij.ſi has cõſiderabis,cognoſces illarum editionẽ ſummè neceſſariã fuiſſe. Exẽplũ de prĩa,qđ erat p clauſulã:qđ alij,cõuenire xl.extra cõciliũ autẽ multas ipſiꝰ cõſtitutiões habemꝰ ibidẽ:nec diſpliceat,iuſtiſsimè in excuſationẽ & cõmẽdationẽ ipſiꝰ ꝓpter id,qđ dicã j.ne ſede vacan. ſuper rub.

a ¶Ita dñs.De ele.fundamẽta.in prin.lib.vj.& hoc hr̃ Pſal.xviij.vt ibi no.

videanť ꝓſtici ante porcos: vt xliij.di. in mãdatis.&
3 xj.q.iij.nolite.ideo in ea libellos nõ formo. ¶†Quia de trinitate nõ eſt humano,ſed diuino ore loquẽdũ de cõſec.di.ij.in Xp̃o,vbi de fide dubitať,ſedes apl̃ica cõſuliť:nõ aũt iudex adiť:vt xij.di.præceptis.xxiij.q.j.quoties.extra,de hær.cũ Xp̃s.etiã ſi ſit articulus indubitatus,ex quo in dubiũ vertiť.C.e.l.fi.Si verò qs tanꝫ in fide oberrãs,accuſať:cõcipe libellũ
4 vt j.de hę.¶†Et no.q exorbitãs à fide,puniri debet vt C.de ſum.tri.l.ij.§.q verò ñſdẽ. ¶Quid ſi hoc facit p imperitiã? Vr̃ q tunc nõ puniet.ar. à contrario ſenſu.C.de iur.om.iud.in crĩali.ff.mã. ſi ꝓcuratorẽ. §.ſi ignorãte.Dic tñ cõtra.arg.C.de in ius vo.veniã. Nõ em̃ debet ignorare,qđ oẽs ſciũt.C.de hæret.l.ñ.
5 ¶†Et ignorãtia iuris naturalis neminẽ excuſat:imò ignorãs illud,ignorabiť.xxxvij. di.c.q ea. etiã ſi ſit paganꝰ,vel hõ ſylueſter,ſemper in mõtanis nutritꝰ, ita q̃ nunꝫ ad eũ prædicatio puenerit: nã in omnẽ
a terrã exiuit ſonus apl̃orũ:vt xix.di.ita dñs.[a] ¶†Nõ
6 em̃ põt ignorantiã prætẽdere, q à peritis potuit erudiri:vt ff. de iur.& fac.igno.regula.& xxxvij. di.c. fi.& ff.qs or.in bo.poſ.ſer.vtile.§.fi.¶Et no. quod ſpũs ſanctus æternaliter à patre & filio,non tanꝫ à duobꝰ principijs.ſed tãꝫ ex vno principio:nõ duabus ſpirationibus,ſed vnica ſpiratiõe ꝓcedit: vt in cõſtit.Greg.x.eo.ti.fideli vbi de hoc dicemus.

b De conſtitutionibus.[b] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter ſit contra conſtitutionum violatorem concipiendus.
2 Actor qualiter habeat ſuas poſitiones formare.
3 Reus qualiter formabit ſuam poſitionem.
4 Conſtitutiones generales ſunt ab omnibus ſciendę.
5 Cõſtitutio ſolũ ſubiectos cõſtituẽtis ligare diciť: & Impator tm̃ ſubiectos Impio vult ſuis legibꝰ adſtrĩ.
6 Doctores,ſcholares,aduenæ & peregrini non ligãtur ſtatutis ciuitatis,in qua ſunt.
7 Contrahens non debet cõditionem illius, cum quo contrahit,ignorare.
8 Statutũ in ciuitate factũ,an cõprehendat forenſem.
9 Extraneus delinquens in aliqua ciuitate, an ſecundùm ſtatuta illius ciuitatis punietur.
10 Iudici non licet puniendi modum alium à ſtatuto ciuitatis inuenire.
11 Extraneus in aliqua ciuitate portans gladium extra formam banni,an ſit puniendus.

COnſtitutiones q̃dã ſunt municipales ſeu ſpãles:quę ſi violenť ab aliquo,cõtra eũ ſic libel
1 lus cõcipieť:†LIBEL.Corãvobis dño tali iudice,propono ego talis cõtra P.q cũ cõe talis ciuitatis, vel tale capl̃m, vnà cũ ep̃o pulſata cãpana,ꝓut moris eſt fieri,cõiter nullo cõtradicẽte ſtatuiſſent,vt nullus iret de nocte p ciuitatẽ poſt pulſationẽ talis cãpanæ:vel nullus diebꝰ feſtiuis abſit ab eccleſia ſua,vel ad hmõi,& hæc ſub pœna centũ ſolidorũ:dictꝰ P.poſt præfatã cõſtitutionẽ publicè,& eo ſciente editã:in tali nocte poſt pulſationẽ præfatæ cãpanæ,de nocte p ciuitatẽ iuit vel ab eccleſia tali die feſto abfuit:vnde peto ipſum in centũ ſolidos cõdemnari.Hæc libelli forma ꝓbatur xj.di.in his rebus.extra,eo.cũ acceſsiſſent.¶Verũtñ cuſtodes ciuitatis ad hoc deputati talia poſsũt ſine libello denunciare:vt ſ.§.nunc dicendũ. ver.xl.
c Actor ergo poterit[c] poſitiones ſuas ſic formare:

mora.de qua ſuper rubri.de elec.diceť.& ibi ponã quæſtionẽ an ſtatutum epi,vel capituli, de iure annullandum poſsit facere nullum. De ſtatuto, quod excludit filiam dotatam,vel dotandam,ne ſuccedat cum fratre: an valeat,dicam j.de ſuc.ab inteſt.ſuper rubri.in fi.

c ¶Verſi.xl.Plenius ſ.de accuſa.§.j.in fi.

A D D E ad ver. fin.quid ſi aliquis laicus putaret ratiõe naturali motus, qđ pater ſit maior,& prior filio. Item q̃ trinitas ſint tres perſonæ & tres res inuicem diſtinctæ: credẽs quòd hoc teneat ſancta mater eccleſia:nec tamen defendit ſuũ errorem: an iſte ſit hæreticus? Inno.ī c.j.extra,eo. in fi.quòd non.

b De conſtitutio. Rubri.

¶Septẽ quæſtiones per me poſitæ ſuper regulis conueniunt huic rub.ſcilicet an valeat cõſtitutio nõ ſcripta: vide ſuper regula,nemo poteſt. & de hoc ſ.de legato.§.finitur.verſi. ſed pone legatus.Super regula, cui licet. eſt quæſtio:an incidat in ſuum ſtatutum epiſcopus vel eius metropolitanus, vel ipſorum in actu prohibito ſocius Sup regula,ea, quæ fiunt. de muliere quæ cõtra ſtatuta ep̃i portat certa ornamẽta. Super regula, non eſt obligatorium. de ſtatuto iurato ſuper certa prouiſiõe monachorũ. Super regula,pro poſſeſſore. an ſtatuta recipiant interpretationẽ,vel extenſionem.Super regula, qui tacet.de ſtatuto ep̃i cõtra non alienãtes,licet vendẽtes ep̃o.ſuper regula, quod oẽs.de ſtatuto preſentium, q̃ abſentes nil percipiãt,quę percipere conſueuerunt. Attinet q̃o, quæ eſt ſuper regula,

a ¶Sua,Modica vtilitas habetur ex his:qa hodie producit cõstitutio scripta,& aut. Dici tñ potest q̃ author per hoc accedit opinioni,quòd valeat constitutio non scripta,de qua hic super rubrica,remissiuè.
b ¶l.j.in princi.V bi per Cy.remit.in fi.
c ¶Quæ contra mores. Vbi de hoc per glo.& Archidia.in prin.
d ¶c.ñ.Et apti⁹ co. ti.de cõstitu.c.ñ.j. 2 rñ.lib.vj.

¶Positio actoris.†¶Pono q̃ commune talis ciuitatis vel tale capitulum die tali fuit conuocatum ad talem locum ciuitatis.j.q.vij.conuenientibus.Item quòd fuit ad hęc cãpana pulsata.extra,de ele.in causis.Item quòd talis ad hoc deputatus dictam vniuersitatem vocauit.Itẽ q̃ ibi fuit statutum, vt nullus iret de nocte post pulsationẽ talis cãpanæ.xvij. q̃o.ñ.pnicioſam.extra,de offi.dele ga.consuluit. de homi.si perfodiens.Itẽ q̃ nullus abesset ab ecclesia sua die festo.de cõsi.distin.j.si quis extra. Itẽ quòd fuit apposita pœna cẽtũ in cõtraueniẽtes. Item q̃ fuit publicè statutum.xvj.distin.q̃d dicitis.extra de postula.c.j.Itẽ q̃ omnibus cõcordãtibus.iiij.distin. erit.Itẽ quòd duo menses & vltra fluxerunt à tempore publicationis ipsius statuti.in aut.vt factę no. cõstit,rñ.j.co.v.Item q̃ fuit moribus vtentiũ approbata.iiij.distin.in istis et.§.seq.extra,de consue.cùm dilectus.Item quòd ipse præsens fuit,& ita hoc sciuit.extra,de cõstitut.c.ñ. Item quòd ipse tali nocte iuit post pulsationem dictæ campanæ: vel tali festo abfuit ab ecclesia sua[a]. Reus verò econtra ponat sic: a
¶Positio rei.†Pono quòd tota ille die, qua dicis fuisse factum statutum commune illius terrę fuit in obsidione talis castri: vel capitulum erat Romæ.C. de contrahen.stipu.l.optimam.extra,de testibus ex tenore. Item quòd tunc campana illa fracta erat: vel ille qui consueuit conuocare capitulum, mortuus erat.Item quòd ego iui de nocte vel absens fui ab ecclesia ex tali causa legitima,puta quia pater meus moriebatur: vt ff.de in ius vocan.l.ñ.&.iij.vel vocatus eram à domino papa vel à rege, & huiusmodi.extra,de officio delega.pastoralis.de appel.cùm parati.xviij.distin. si episcopus. Item quòd absens eram:nec potuit ad meam notitiam peruenire.extra,eodem c.ñ. Item quòd tales, & tales illi statuto cõtradixerunt.extra, de proba. tertio.Item quòd post illud tempus indifferenter homines impunè ibant de nocte,& clerici ab ecclesijs aberãt:nec statutũ huiusmodi fuit moribus vtentium approbatum,vt iij.dist.c.in illis.§.leges.Itẽ q̃d statutum illud fuit reuocatũ.xij.q.j.certè.Itẽ q̃ ea die interfui diuinis in ipsa ecclesia.Item quòd illi sunt tales,qui non possunt statuta condere. & similes positiones fiant.¶†Aliæ verò constitutiones sunt generales, 4
quæ ab omnibus sunt sciendæ: vt j.distin.constitutiones:extra.de eo.c.j.& c.fina.C.de summa trinitate cunctos.& contra illarũ violatores scdm facto rum varietates diuersimodè libelli & positiones formantur:vt xxv.quæstio.j.violatores. prout infrà p diuersos titu.apparebit.& dicam j.titu. proximo.
¶†Et nota, quòd constitutio solùm ligat subiectos cõstituẽtis. Vnde & Imperator subiectos Imperio tantùm vult suis legibus adstringi:vt C.de 5

si lata est snia laudi cõtra duos fres,q̃rũ vn⁹ erat &c.qs faciet executionẽ
f ¶§.oportet.Gul.de Suza.sup l.oẽs populi.ff.de iusti.& iur.tenet q̃ statuta nõ ligãt forẽses.alleg.l.fi.ff.de iurisd.om.iudic.quæ parũ facit.& ff.de tuto.& cura.da.ab his.l.ius dandi.& C.q̃ dare tu.l.nec q̃.& dicit hoc casu,q̃ quia ciues pñt modũ imponere in rebus suis,si forensis inde extrahit bladum,bene perdit illud:nec per hoc statutũ ligat personã,sed ligat rẽ, quam põt. C. de ædif. priua.anin totũ.& q̃ sit lõga cõsue.l.j. Formabat tñ q̃onem de statuto ꝓhibente districtuales, &c. non tñ puto, q̃ ponderauit p id qd̃ ꝓmiserat, vt dixi. & bñ dictũ est de rebus suis: qa de iure bladũ extra districtum statuentiũ portatum bñ posset p illum districtũ ad tertiũ locũ ferri: p l.si qs post. C. de ędif.priua. Vide etiã q̃d scripsi de ẽp.& vẽ.§.fi.ĩ prin.in parteñ.
ADDE,an statuta ligent forenses,Bart.in l.cunctos populos. C. de sum.trin. & in l.j.ff.de iusti.& iure. & q̃ vtrobiq̃ posui post Alex.
¶Medietatẽ.Sed ĩcidit hic alia q̃o satis trita, de deferente quem includebat statutũ, reperto in via:an locus sit pœnę.gui. de Suza. super l. si fugitiui. C. de ser.fug. dicit per illam legem eum teneri.& si confiteatur: id est certũ.Si verò negat, dicens se portare ad domũ suã, vel ad molẽdinum:si verũ esset eũ habitare vltra locũ, quo repertus fuit

b sum.tri.l.j.in prin.[b] & C. de nouo Cod.cõfirmã.§. fina.& C.li.xj.de colo.Palęsti.l.vnica,in prin.& C. de iudi.rem nõ nouã.respon.j.viij. distin. quo iure.
6 & ff.ad Trebel.oĩbus.¶†Et sunt hæc in argu.quòd doctores & scholares peregrini & aduenæ non ligantur statutis ciuitatis,in qua sunt:nec doctor iudicabit inter scholares,secundùm illa,sed secundũ ius: vel si Bitereñ.litigat Narbonę cum Narboñ.nõ nocebit illud statutũ,seu cõsuetudo Narbo. Et hoc tenent Ia.Io.Theu.& Albe.Pap.Sed euidẽter est con
c tra.xviij.dist.quæ cõtra mores.[c] in prin.ibi: nulla ciuis aut peregrini libi ne violetur. Vnde dicunt alij, quòd licet constitutio non liget directè non subiectos:ligat tamẽ indirectè.Nam si Bitereñ.conuenit Narbonę,Narboñ. sequitur statuta & consuetudinem Narbonẽsem:nam actor forum rei & iura fori sequi debet:vt extra,de foro cõpe.cùm sit generale cum suis concor.etiam si reconueniatur:vt iij.quæstio.viij.cuius in agendo.ff.de eui.si fundus.& si Bitereñ. allegat ignorantiã, quã decretum non ligat,
d vt extra,de consti.c.ñ.[d] & ff.de decre.ab ordi.fa.l.fi. & quæ præsumitur,nisi contra probetur.ff.de pro-
7 ba. verius,C.de epi.au.si legibus. ¶†Respondebitur ei,quòd nõ debet esse ignarus conditionis eius, cum quo contrahit.ff.de regu.iur.qui cum alio.Sed certè iste poterit replicare per l. ff.de exer. ac.l.j.in prin.Item pro hac parte facit C. de emanci.l.j. sed ibi loquitur de voluntaria iurisdictione, in qua alia iura statuuntur,q̃ in contentiosa:vt de offi. præsi.l. ñ.vnde prius dictum verius est de iuris rigore:vt extra,de sen.excom.à nobis. Præses enim nihil statuere potest in non subditos:vt ff. de iurisd.om.iud.l.fi. & soli perpetuò habitantes obligantur lege ciuitatis.ar.ff.de pig.debitor.ff. de pecu.idem vestimen-
e tum.ff.de hære.instit.ex facto.§.testes[e]. ¶†Pone er- g
8 go q̃ statutum sit in ciuitate, ne quis inde extrahat bladum,vel aliud:alioquin extrahens perdat bladũ & animal.ecce aliquis forensis extrahit:nunqd perdet rem & animal? Et videtur quòd non: vt in primis concor. Item ignorans fecit:vnde nõ incidit in edictũ.ff.de act.& obli.ex maleficijs.ff. ad leg. Cor. de sic.l.j.extra,eo.cognoscentes.Item licet deliquit, non ideo debet ei res auferri, quæ non deliquit. in
f aut.de mã.prin.§.oportet[f].Ia.Bal.cõtra per iura sũ prà inducta: nam in delictis non potest ignorantia prætendi.ff.ad l.Cor.de sic.lex cor. Crassa enim est talis ignorantia: cùm esset per ciuitatẽ publicè promulgatum.ff.de iur.& fac.igno.regula. & l.nec supina.xvj.dist.quod dictis.extra,de postu.præla.c.j. ff.de publi.& vect.l.fi.§.ñ.dicit tamen quòd debet pœna mitigari:vt si pœna sit dupli, simplum amit
g tat:si simplici:tunc medietatem.[g] ¶†Quid si extra-
9 neus in ciuitate delinquit:nunqd punietur scdm statu-

tra regulãvtriusq̃ iur.ff.de re.iu.nõ debet.& eo.tit.nõ licet.lib.vj.¶Sextò, rõne cõnexorũ.extra,e.ti.trãslato.cũ concor.¶Septimò,cõsequẽtia accessorij.de re.iur.accessoriũ.li.vj.& ibi cõcor.¶Octauò,constat statutũ non eẽ factum exp̃sse cõtra clericum,sed generaliter super contractibus,vel litibus ordinandis vel decidendis licet,quod non licet in specie.de iure patrona.ex literis.de contrahen.empt.in modicis.¶Nonò,canon quod ciuitas statuit, dicit esse ius ciuile.j.dis.ius ciuile.¶Decimò, quòd etiam secundùm canones actor sequitur forum rei: & in eius rei foro est statutum:illud ergo sequatur.xj.q.j.experientiæ.de foro competenti cùm sit.
ADDE vltra ea,q̃ habent p nouj.in c.q̃d clericis.de fo.compe.Bald.cõ si.clxxj.incipiente,nũqd clericꝰ.ñ.lib.vbi ponit an clericus cõueniens laicũ teneat cõpromittere,stãte statuto q̃ causæ cõpromittant.& concludit q̃ aut statutũ dicit,q̃ cõpromittat de iure ita quòd est cõpromissum iustitiæ:& cõpellit causatiuè & fit translatio instãtiæ, quasi in quẽdã iudicẽ delegatũ:sicut si ipe ordinari⁹ delegaret,q̃d posset etiã iuito clerico.Aut cõpromitti iubet de facto,et ad trãsigẽdũ tẽdit,& nõ põt cõpelli:cũ in'generali statuto nõ ĩcludat aliqd vel ĩdirectè cõtra iustitiã ecclesiarũ.alle.Bar. in l.si qs sub cõditiõe.de cõdi.inst.imò'dicit,si dubitat an sit cõtra libertatẽ ecclesiæ,nõ includunt clerici ꝓpter anceps piculũ,ad q̃d statuentes nõ vidẽtur se adstrinxisse.Ad hoc vide ẽt Abb.cõsil.xxxiij.ĩ.lib.& ibi quid

vel molendinum habile ad suum vsum esset vltra illos terminos,excusaretur:aliàs non,si in loco erat,quo negare non poterat, quod cõmisit. C.de pœn.qui sentẽtiã.in fi. Iudex ergo debet esse circũspectus, & ponderare prædicta,& similia:vt ibi.& ff.eo.ti.respiciendũ.Sed ipse idẽ refert Vbertum de Bobio,per eandẽ legẽ dixisse istũ deferentẽ comprehensum eum aĩalib⁹ oneratis leuius puniendũ, q̃ si effectiuè maleficiũ perfecisset. Bñ ꝓbat hoc lex illa:nã certũ est quòd si is,de quo loquit lex,si fugitiui. maleficium perfecisset,igne vel furca mortem pateretur.ff.de pœn. si qui aliquid.§.j.tñ ex quo nõ perfecit,nõ patit pœnã perficientium:vt ibi.& putat,q̃ si statutum perficientem punit in blado & aĩalibus, vel in blado & pœna pecuniaria:iste punietur in altero tantùm,quod minorem sapiat lęsionem.ff.de pœ.si de interpretatione.& regula,in pœnis.libro vj.
¶Subdit Guido q̃ si iste inuentus confitetur,quòd aĩo deferendi iter inchoauit,sed postea pœnituit:nihilò minus punitur.alleg.ff.ad l. Pompe. de parri.l.j.in fi.C.ad l.Cor.de sica.is qui cum telo.& ff.de extraordi. cri. l.j.in prin.Pro ipso allegat ff.de fal.qui falsam.C.eo.si falsos.ff. de bo.lib. qui cùm maior.§.accusasse.Hic tria mihi veniũt consideranda, quæ sunt diuersa. Aut enim iste inuentus fuit cõtinuando iter suũ, vt exiret districtũ:& allegatio pœnitẽtiæ patet falsa. Aut reuertebat spõte:& tũc iuuari deberet p pœnitẽtiã,p scda iura. Aut reptus est qescere in hospitio, vel

tugurio ꝑ quiete ſui & aĩaliũ; & hic ꝓcedit etiã dictũ Guidonis, ex quo de pœnitẽtia, quã aſſerit, nulla ſunt indicia: verba etiã ſtatuti in hoc veniũt ponderãda: vt extra, de fer. c. ñ. cũ j. glo, A D D E per hoc qđ volũt doc. & maximè Imo. in cle. ne in agro. de ſtatu reg. de monacho, qui intrat curiam animo dãnificandi monaſteriũ, quod tñ incurrat pœnã dictæ cle. licet pœniteat: ſed nõ puniẽ de dãno non illato.

a ¶ Dicunt quidã, Quod placet Hoſtien. per id quod dixi extra, de ſen. excõ. à nobis. id eſt ſuper gl. ñ. vltra medium.

b ¶ Rubrica, De cõſuetudine tractauit ibi, non de ſtatuto. & ibi ſcripſi ver. quærebat autem. Vide etiã qđ no. ſ. de inſtr. edi.

c §. compendioſè. ver. qd ſi de conſuetudine. & ipſe Gul. remittit ad Rof. ſ. de ſen. pro la. §. ñ. ad fi. verſi, qđ ſi p̃conizatũ. & de hoc ꝑ Legi 1 ſtas, & ꝑ Cyn. C. 2 de ſum. trĩ. l. j. vbi vide opiniões diuerſorum. Facit quod ſcripſi de foro cõpe. qđ clericis. Ego puto per l. fi. ꝓximè allegatã, & per decre. ñ. eo. ti. lib. vj. in caſibus hic poſitis, non dico à pœna ſtatuti, excuſari ꝓbabiliter ignorantẽ, non ſolũ in caſib⁹, q nõ cadũt in delictũ: ſed etiã in caſib⁹, q cadũt in illud: vt ſcripſi in præ. decre. ñ. in Nouella, ſuper verbo, furtũ. Iuſtifico hoc dictũ ſic; Duæ villæ ſunt vicinæ: altera in diœceſi Boñ. altera in Mutiñ. Titi⁹ vnus ex illis villis vadit cũ aſino ſuo ad aliã, & emit corbẽ frumẽti, & portat: qd deliquit iſte, qui nunquã audiuit prohibitionẽ; & hoc maximè in locis montaneis vel alpeſtribus facilè eueniret. Qualis etiam rigor eſt dicere, quòd etiam ciuis Imolæ vel Mutinæ, quæ loca nõ diſtant à Bononia, vltra dietam legalẽ: & in illis licitè portaẽ cultellus: intrans Bono. vbi prohibita eſt delatio illum portat, q per hoc puniaẽ: & eo fortius in pluſ diſtante. Sed econuerſo fateor q apud Italicos multos, ita eſt notiſsima ꝓhibitio victualium deferendorum & armorũ ſaltem offensibiliũ, q ſatis in illis ꝓcedunt ſolutiones prædictæ. Secus in qb⁹ deficeret ignorantia probabilis, ꝓpter qđ ſic ſeruari videmus. Sed ex quo author verſatus eſt in q̃onib⁹ ſtatutorũ memor, q in regula, qđ qs. li. vj. & in q̃one, quã ibi poſui, dubiũ indeciſum dimiſi, an valeãt ſtatuta ciuitatũ, quæ permittũt bãnitos vel rebelles, vel alterius cõditionis hoĩes occidi, mutilari, deprædari, vel aliquid tale: ſufficiat primũ ꝓſequi, quaſi fortius. Primũ patet. Ad negatiuũ q omnis lex diuina, naturalis & poſitiua cædes hominũ, quæ homicidia vocamus, ꝓhibet. Diuina, intelligo veteris & noui teſtamẽti. primô Exo. xx. Deutero. v. circa medi. Non occides. de nouo. Matth. v. cap. Qui occiderit, reus erit iudicio. Itẽ ſi tolliẽ naturale per diuinũ, qđ in lege & Euãgelio cõtineẽ: vt in prin. Decretorũ, & Inſti. de obli. quæ ex deli. naſ. in prin. & ff. de fur. l. j. in fine. & proprio iure gentiũ, qđ naturali inſtinctu nefas reputat hominẽ homini inſidiari. ff. de iuſti. & iur. vt vim. in fine. per ius ciuile vel municipale id tolli nõ põt. viñ. di. c. ñ. & c. ſeq. Inſti. de iure nat. gen. & ciui. §. pe. Deiure poſitiuo canonico & ciuili, patet extra, de homi. de cætero. vide ſup rubrica. ff. & C, ad l. Cor. de ſic. Abſurdũ ergo videẽ, q ſtatuto licere nõ poſsit id, qđ per omne ius cõſtat illicitũ, facit cle. de elec. ne Romani. in prin. Ad cõtrariũ inducit Iac. de Are. q hoc fit in pœnã cõtumaciũ. præcipuè aũt eſt oĩs legis intẽtio magiſtratibus & iudicibus obediri. ff. de iuſti. & iur. l. j. in fi. & l. ñ. xj. q. iñ. qui reſiſtit, Rõni igiẽ cõgruit tale ſtatutũ in pœnã cõtumaciæ, & terrorẽ delinquentium. in auẽ. vt oĩs obe. per totũ. iiñ. diſt. factæ ſunt. Hac de cã excuſaẽ faciens iuſſu iudicis id, qđ ſine uſſu eſſet illicitum & pœnale. ff. de iuriſdi. om. iudi. ſi qs id. §. doli. de infa. l. furti. §. qui iuſſu. & in præ. regula. qđ qs. li. vj. & contemptus obeſſe debet cõtumacib⁹. extra, de poſtu. c. j. ff. de pœ. l. relegati. Quod aũt pœna ſit iuri cõi cõſona, ꝓbat ſcđm vnũ intellectũ lex, cõtumacia. ff. de reg. iur. ff. ex q. cau. ma. l. necnõ. & l. ſed & ſi dũ. Itẽ cõmittens in legẽ, nõ debet lege iuuari. ff. de mino. auxiliũ. C. de epi. au. l. iñ. extra, de vſur. quia fruſtra, Itẽ quælibet ciuitas legẽ ſtatuere poteſt inter ſuos: & dicit ius ciuile, viñ, diſt. quæ cõtra. ff. de iuſti. & iu. l. oĩs populi. & cũ hoc habeãt à principe, ipſius principis lex eſſe vr̃. C. vbi & apud quos. l. fi. C. de ve. iu. enu. l. ñ. circa me diũ. & ſi propter cõtumaciã id licet, fortius licere debet, vbi de delicto cõſtat, iuxta illud maleficos non patiaris viuere. Exo. xxñ. & xxiñ. q. v. c. ñ.

De reſcriptis *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞ Reſcriptum quot modis dicatur.
Libellus contra impetratores malitioſè aliquos fatigantes, qualiter formetur.

Ad quæſtionẽ videre potes Tho. ñ. ñ. q. lxxiiñ. arti. ñ. & iñ. qui ſoluit cum Gratiano. in §. proxi. allegato, vt dicamus q occiſio banniti vel malefactoris licitè fit, inquantũ ordinaẽ ad ſalutem communitatis: illi igitur, cui ſalus cõitatis eſt cõmiſſa, habens merũ imperiũ licitè occidit. Concludamus igitur, quòd per alium id poſsit, quod per ſe poteſt: & valet ad bonum commune. Facit C. quando liceat vnicuiq. l. ñ. in fi. ibi: ꝑ quiete cõi quia ſæpe per priuatos pœna talibus infertur permittente ſtatuto, quæ per iudices negligeretur: vt de facto videmus cõſtat etiã q iura cæteris caſib⁹ permittunt hominẽ occidi, de quibus dixi, vbi bannitis ſub litera c. Pro ſolutione facit xxiñ. q. v. non eſt crudelis. cum tribus capit. ſeq. quæ omnia fuerunt Hieronymi. Non obſtat ea. q. quę miniſter. Peccat enim, qui id non agit zelo iuſtitiæ. & idẽ eſſet in iudice: & ad hoc illa dictio ſpõte. Ad idẽ lxxxvj. di. odio. & xj. q. ñ. §. ſi ergo. ¶ Extat alia queſtio de ſtatuto, qđ permittit impunè bãnitũ offendi: an impunè poſsit occidi. Ferẽ Mar. de Fa. hanc q. diſputaſſe: & dupl̃r ſoluiſſe ſcđm ęquitatẽ: vt ſi dãnat⁹ eſt ex delicto, q inferat pœnã mortis, occidi poſsit: aliàs nõ. alle. ff. de bo. dã. l. j. & ñ. & v. diſt. c. j. & ñ. de rigore autẽ: quia cõis ĩterpretatio habet cõtrariũ, & gñaliter ſic ſeruaẽ, à tali cõſuetudine & interpretatiõe nõ ſit recedendũ. extra, de cõſan. & affini. qđ dilecto. de cõſue. cũ dilect⁹. ff. de legi. ſi de interpretatiõe. & l. minime. & de fundo inſtru. cũ de laniõis. §. aſinã. dicit ſine diſtinctione tenẽdũ, q verbũ offenſionis, etiã occiſionẽ includat. & ſic ꝓpter cõrumaciã nõ capitale ſit capitale: & veniet plus in executione, q̃ in ſentẽtia principali. ff. de pœ. capitalium. §. in exulibus. Facit extra, de exceſ. prælato. ex literis. in fi. A D D E q valeat ſtatutũ q bãnitus poſsit impunè occidi, Pau. de Caſt. conſi. xxxiñ. Alex. conſi. cxiiñ. j. lib. Bar. cõſi. clxxxviñ. incipiẽte, ſtatuto caſtri plebis. vbi etiã tenet, q ſi permittit offendere, permittit & occidere. de quo etiã per Ang. cõſi. cclxxxviñ. Pau. de Caſt. cõſi. cxciñ. vbi ponit an puniendus ſit, qui occidit bannitum habentem ſaluum cõductum. ¶ Extra, eo. canonum. [c] Vbi ſcripſi ſuper vltima glo.

1 Ad quæſtionẽ videre potes Tho. ñ. ñ. q. lxxiiñ. arti. ñ. & iñ. qui ſoluit cum Gratiano. in §. proxi. allegato, vt dicamus q occiſio banniti vel malefactoris licitè fit, inquantũ ordinaẽ ad ſalutem communitatis: illi igitur, cui ſalus cõitatis eſt cõmiſſa, habens merũ imperiũ licitè occidit. Concludamus igitur, quòd per alium id poſsit, quod per ſe poteſt: & valet ad bonum commune. Facit C. quando liceat vnicuiq. l. ñ. in fi. ibi: ꝑ quiete cõi quia ſæpe per priuatos pœna talibus infertur permittente ſtatuto, quæ per iudices negligeretur: vt de facto videmus cõſtat etiã q iura cæteris caſib⁹ permittunt hominẽ occidi, de quibus dixi, vbi bannitis ſub litera c. Pro ſolutione facit xxiñ. q. v. non eſt crudelis. cum tribus capit. ſeq. quæ omnia fuerunt Hieronymi. Non obſtat ea. q. quę miniſter. Peccat enim, qui id non agit zelo iuſtitiæ. & idẽ eſſet in iudice: & ad hoc illa dictio ſpõte. Ad idẽ lxxxvj. di. odio. & xj. q. ñ. §. ſi ergo. ¶ Extat alia queſtio de ſtatuto, qđ permittit impunè bãnitũ offendi: an impunè poſsit occidi. Ferẽ Mar. de Fa. hanc q. diſputaſſe: & dupl̃r ſoluiſſe ſcđm ęquitatẽ: vt ſi dãnat⁹ eſt ex delicto, q inferat pœnã mortis, occidi poſsit: aliàs nõ. alle. ff. de bo. dã. l. j. & ñ. & v. diſt. c. j. & ñ. de rigore autẽ: quia cõis ĩterpretatio habet cõtrariũ, & gñaliter ſic ſeruaẽ, à tali cõſuetudine & interpretatiõe nõ ſit recedendũ. extra, de cõſan. & affini. qđ dilecto. de cõſue. cũ dilect⁹. ff. de legi. ſi de interpretatiõe. & l. minime. & de fundo inſtru. cũ de laniõis. §. aſinã. dicit ſine diſtinctione tenẽdũ, q verbũ offenſionis, etiã occiſionẽ includat. & ſic ꝓpter cõrumaciã nõ capitale ſit capitale: & veniet plus in executione, q̃ in ſentẽtia principali. ff. de pœ. capitalium. §. in exulibus. Facit extra, de exceſ. prælato. ex literis. in fi. A D D E q valeat ſtatutũ q bãnitus poſsit impunè occidi, Pau. de Caſt. conſi. xxxiñ. Alex. conſi. cxiiñ. j. lib. Bar. cõſi. clxxxviñ. incipiẽte, ſtatuto caſtri plebis. vbi etiã tenet, q ſi permittit offendere, permittit & occidere. de quo etiã per Ang. cõſi. cclxxxviñ. Pau. de Caſt. cõſi. cxciñ. vbi ponit. an puniendus ſit, qui occidit bannitum habentem ſaluum cõductum. ¶ Extra, eo. canonum. [c] Vbi ſcripſi ſuper vltima glo.

3 Reo contra actorem proteſtante, qualiter actor ponere debeat.

4 Libellus qualiter ſit iudice in literis apoſtolicis abutente formandus.

1 SCiendum eſt q† reſcriptũ eſt aliud, & aliud priuilegiũ: vt extra, e. cùm ordinẽ. xxv. q. ñ. ſi qua. & c. ſi eccleſiæ. de quo j. de priui. & de præbẽ dis. Deo dãte dicemus. aliud eſt ius cõe, ſicut ſunt cõmiſsiones & delegatiões cãrũ: quę cõiter fiũt tota die à ſede apoſtolica, q̃ ꝓcedũt ſecũdũ formã iuris cõis. ¶ Styl⁹ eñ cãcellarię dñi papæ ſup iure fundaẽ: vt extra, de offi. delegati. P. & G. cũ multis ſimilibus, Vnde hic non eſſet neceſſe libellũ formari: cũ ſecundũ iurium negotiorũq; varietatẽ neceſſe ſit eos variari: vt dixi §. titulo proxi. verſic. aliæ verò. Sed quia quãdoq; doloſi ĩpetratores malitioſè aliquos fatigant: ideo contra eos ſic cõcipiaẽ

2 libellus. L I B E L L V S. ¶ † Corã vobis domino tali iudice conqueror ego talis de P. filio talis, vel canonico, vel monacho talis eccleſiæ, qui per reſcriptum ſurreptitium, vel falſum me coram tali iudice malitioſè & indebitè tanto tempore fatigauit: propter quod multos ſumptus coactus ſum facere

c

Bal. De conſtitutionibus *Rubrica.*

QVALITER formeẽ libellus cõtra illum, qui fuit de nocte poſt ſonũ campanæ contra formam ſtatuti, & qua defenſione poſsit vti. in prin. G. ¶ An ſtatutum locorum liget aduenas & forenſes. ver. & nota quòd ſi ſtatutum habet fundamentũ iuris naturalis, vel cõis, nocet, cuilibet, aliàs nõ nocet ignorantibus. ¶ BAL. An forẽſis extrahens victualia extra diſtrictum, puniaẽ per ſtatutũ illius loci. verſi. pone ergo. ¶ An forenſis delinquens, puniatur ſecundùm ſtatuta loci, an ſecundùm ius cõmune. verſi. quid ſi extraneus. G. ¶ An aduena portans arma poſsit excuſari prætextu ignorãtiæ ſtatuti. verſicu. antepe. G. ff. de rei vẽ. l. in ſpãlibus. G. ¶ Nota q cl̃a gñalis excluſiua non referẽ ad priuilegiatos: vt l. decurionibus. C. de ſilẽ. lib. xñ. & incluſiua & gñalis & formalis nõ referẽ ad odioſos. ff. de lega. j. l. Lucius. per Iac. ¶ Nota q illi, qui non poſſunt diſponere, non poſſunt pœnã adĵcere diſpoſitioni. ff. ad legẽ falci. l. Seius & Augerius. & l. qđ de bonis. §. j. & ideo ſicut priores nõ p̃nt auferre ſalariũ doctorib⁹: ſic nõ p̃nt imponere legẽ pœnalẽ cõſeruatoribus, ne ſoluãt. Secus ſi nõ tenet diſpoſitio: quia eſt præter legem: vt nota. in §. alteri, vide Innocentium de conſtitutio. cùm acceſsiſſent.

De reſcriptis *Rubrica.*

¶ Vide qđ dixi ſuper parte ſcđa, de reſcripti preſenta. ſup rubrica. Rubricæ cõuenit quæſtio, quã poſui ſuper regula, is qui in ius. an reſcriptũ extẽ daẽ ad hęredẽ, vel ſucceſſorẽ. Et quã ſcripſi ſup regula, vtile an reſcriptum de cõſecutiuis litis impetrantiũ à partibus valeat vna partium excõicata. A D D E, an valeat reſcriptum, quando duo impetrant illud, ſi alter ſit excommunicatus, Ro. conſi. ccccvj.

grauiaq;

a ¶Libellus.Si dicas coram eius ordinario, facit ad id quod scripsi eo.tit. c.vlti.super vlti.glos.

De consuetudine. *Rubrica.*

¶Hanc materiam per modum Summæ plenè tradidi super decr. vlt. eo. titulo. & ad practicam ptincipaliter pertinet, quod ibi scripsi quarto & quinto mẽbro. Ad materiã autem pertinet q̃o quam posui super regula nemo põt plus q̃ tractat an valeat cõsuetudo, q̃ permittit canonicũ testari de fructib⁹ vni⁹ anni post mortem & quintũ mẽbrũ q. sup regula, sine culpa.ſ. an cõsuetudo p̃ferẽs primogenitũ, p̃iudicet clerico: attinet etiã, qđ dixi s. de constitutionibus. de regula,quod omnes.

b ¶Abbate.Quia ꝓ priè secundũ iura a ex cõsuetudine iudicatur etiam inter eos, inter quos nõ assueuit magis tra 1 di libellus.& decr. 2 ad præscriptionẽ. vt dixi e.ti.c. vlti. 3 super vlt.gl.An autẽ agẽs,necesse habeat in libello consuetudinẽ exprimere, opiniones vide 1 in quarto mẽbro Summæ, de qua s. in fi.Scire debes qꝺ Io. de Bla. prosequens tit. de actionibus, & libellos sup his post prin. vbi assumit text. ibi, actio nihil aliud est, q̃ ius:dicit ipse scriptũ.subdẽs qꝺ etiã ex non scripto põt esse actio, ſ.cõdictio descẽdẽs ex cõsuetudine. & b sic sumpta occasione tractat optimã practicã de cõsuetudine.& tenet in 2 libello consuetudinem exprimendã. Et facit quod no. in præ.decr. abbate.in j.glo. dicit tamen ibi in princi. vlti.col. quod non est necesse dicere consuetudinem approbatam:& legi timè prescriptã.Sufficit enim dicere cõsuetudinem,in qua vt sit necesse etiã alia interuenire,de qbus in positionibus vel articulis postea fiet declaratio.Multũ aũt practicat cõsuetudinẽ de lapidicinis,de qua in l. vẽditor.§.si cõstat.ff.communia prædiorum.& de articulis, q̃ super cõsuetudine fundantur & de ipsorum impugnatione & defensione, vide quod scripsi s.de teste.§.nunc videndum.in princi.

ADDE vltra ea,quæ scribuntur in l.de qbus.ff.de leg.Et in locis ordinarijs an valeat cõsuetudo,quòd in certo ordine monachorũ, qꝺ trãslatus ad aliũ prioratũ habeat secũ omnia bona & actiones rõne primi sibi competẽtis:vide Oldra.cõsi.cclxxxiiij.Et an valeat cõsuetudo,qꝺ vacãte præbenda in ecclesia collegiata,abbas cõferat eam canonico antiquiori volẽti dimittere suam prębẽdam,etiam si existant expectantes apostolici:& quomodo ꝓbetur talis cõsuetudo,per eundem Oldra.cõsi.cclxxxv. Et an valeat cõsuetudo qꝺ electus administret ante cõfirmationẽ, Vide Pet. de Anch.cõsi.l.& an in cõgregatione capituli attendat cõsuetudo. Abb. cõsi.xxxviij.ij.lib.& per eundẽ qualiter ꝓbetur cõsuetudo,cõsi.xlij.j.li. Et an ex cõsuetudine dandi cãdelas benedictas in die purificationis possint cõueniri parochiani, vide Fede. cõsi.clv. Et an parochiani soliti aliquid dare rectori ecclesiæ ꝓ assignãda sepultura, & ꝓ exequijs possint cogi per ordinariũ,vide Ro.consi. cccxliij.Et an consuetudo municipij possit tollere ius singulariũ personarũ,vide Ang.consi.lxij.Et an valeat cõsuetudo qꝺ pupilli habeant vocẽ in electione p̃latorũ & publicorũ officiorũ,per eundem Ang. consi.lxvij. Multa in materia cõsuetudinis, vide per Alex.in suis cõsilijs sub hac Rubrica,& inter consilia Bal.in litera C.

Bal.De cõsuetudine Rubri.

Nota quòd seruat dictũ:&si nihil est dictũ,seruatur consuetudo, vel statũ.ff. si furi. vẽdi. l.si furio.§.modus. vbi de hoc.Et hoc facit ad multa.Pro materia vide doctores in l.de qbus ff.de legi.& in rubro & nigro .C. q̃ sit longa consuetudo. per summistas & docto.

De consuetudine *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter in cõsuetudine concipiatur.
Libellus qualiter superiuribus ratione consuetudinis petendis concipiatur.
Extraneus faciens contra consuetudinem loci ad quam declinat,an teneatur.

IN consuetudine sic concipitur libellus.

¶†LIBEL.Coram &c. propono ego talis monachus monasterij Carofeñ.seu syndicꝰ & ꝓcurator cõuentus eiusdẽ monasterij cõtra T.Andreñ.monachũ,qui se gerit ꝓ electo Andreñ. monasterij: quia cùm electio abbatis in Andreñ. monasterio debeat fieri de gremio monasterij Carofeñ. de antiqua & approbata consuetudine, de cuiꝰ cõtrario memoria nõ existit, ipse de iure eligi non potuit, nec debuit contra prefatã cõsuetudinẽ antiquitus obseruatã:vnde peto p̃fatã electionẽ de facto attẽtatã.si electio dici possit,cassari,& cassã,nullã & irritã ꝓnũciari,nec nõ elec.ipsam de gremio Carofeñ.monasterij faciẽdã cẽ p vŕam sñiam declarari Hęc forma ꝓbat extra,eo.cũ dilectꝰ.de ver.sign. abbate[b].¶Et sic in alijs cõsuetudinibꝰ peti põt,vt aliquis cogatur ad earũ obseruationẽ,vel ad cassandũ,qđ cõtra eas fit:vt extra,eo.c.fi. & ij. ¶Sup iuribus autẽ ratione cõsuetudinis petẽdis concipit libellus vt j.de offi.archi.†Ac. ergo sic ponet.

POSITIO AC.Pono qꝺ tu es monachꝰ Andreñ monasterij.extra,de ele.cõstitutis. Itẽ vacante monasterio de facto fuisti electꝰ in abbatẽ ipsiꝰ monasterij. ¶Itẽ de antiqua consuetudine vacante monasterio Andreñ.monachi Andreñ.consuerunt ibi abbatẽ eligere de monasterio Carofeñ. vt in præce.decre. & c.abbate.Itẽ qꝺ hoc tanto tpe obseruatũ est,qđ de eiꝰ cõtrario memoria nõ existit.ff.de aqua plu.ar.l.j.in fin.ff.de aqua quoti.& ęsti.l.hoc iure.§.ductus aquę. Itẽ, qꝺ tales & tales sic fuerũt electi.Itẽ qꝺ hęc cõsuetudo est p̃scripta. extra,eo.c.fi.Itẽ qꝺ fuit obtẽta in cõtradictorio iudicio.extra,de ver.sig.abbate.extra,de re iudi. cũ cã,quę inter.ff.de legi.cũ de cõsuetudine. ¶Reus ponat ecõtra,& aliâs faciat fecũdũ ea,q̃ no.vij. distin.frustra.& extra,eo.c.fi.Sup seruitijs aũt consuetis p̃stari,cõcipe libellũ vt j.de cẽsi.Si sit diuersa cõsuetudo rei,iudicis,actoris,& loci cõtractus: q̃ ex illis seruabit,not.s.de fer.§.j.ver.sed pone.& secũdũ papã extra,de cõsue.sup rubri.Ibi etiã no. 3 †vtrũ extraneus teneat,si facit cõtra cõsuetudinẽ loci,ad quẽ declinat.& de hoc s.ti. ꝓxi.¶Quãto tẽpore cõsuetudo prescribatur:& an talis præscriptio interrumpatur:& quę sit differentia inter cõsuetudinem & præscriptionem:not.j.de præscriptio.ver.de consuetudine.& sequen.

c *De postulatione* *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Postulatio quid sit, & an differat à petitione.
2 Postulatio quibus sit publicanda.
3 Postulatio per modum scrutinij facienda,qualiter sit formanda.
4 Electores dubitantes an aliquis sit eligendus, vel postulandus,qualiter loqui debeant.

1 POstulatio † est gratiæ petitio.Nã ad eam admittẽdam superior ex gratia mouetur:cũ ex ea nulli ius tribuatur. extra, eo.bonę.ij.Cũ ergo actio sit ius prosequẽdi in iudicio,qđ nobis debetur,vt Insti.de actio.in prin. ad eam qdẽ petẽdã nullã competit actio.ff.de adimẽ.leg.rẽ legatam.ff.de euic.ad res donatas.quare libellus non est in ea necessarius:petitio tamen superiori potest porrigi in hac forma:

☞FORMALI.¶Corã vobis sanctissimo patre dño Clemẽ.&c. ꝓpono ego talis syndicus seu ꝓcurator capituli talis ecclesiæ,quòd ipsa ecclesia pastoris solatio destituta,canonici ipsius ecclesiæ de electione tractãtes futuri põtificis:vocatis omnibus,q voluerũt,potuerũt,& debuerũt cõmodè interesse:demũ post varios & diuersos tractatus,in tres ex seipsis, videlicet in tales ptãtem ꝓuidẽdi de pastore ipsius ecclesię vnanimiter trãstulerũt:q talẽ hominẽ vtiq; honestę cõuersatiõis: c sufficiẽtis literaturæ &c.in epm & pastorẽ ipsius ecclesiæ postulauerũt:quã postulationẽ alter eorũ suo & aliorũ nomine in cõmuni publicauit: quare supplico nomine dicti capituli postulationem ipsam de benignitate & gratia sedis apostolicę admitti & approbari:dictũq; postulatũ eidẽ ecclesiæ per vos cõcedi in epm & pastorẽ:vt extra,eo. d c.ij.iij.& iiij.[d]¶† Et not.qꝺ postulatio publicãda 2 est capitulo,& nõ populo:vt ꝓbat & not.secũdũ e papã extra,de elect.in causis.versi.post modum[e].

De postulatione. Rubrica.

¶Roffre. De hac tractat in libello iuris canonici.in fine primæ diuisionis, quę fuit de electionibus & postulationibus. Et vide quod dicam super rubr. sequen. Guido.Mandago.tractat de hac parte in cap.liij. & duobus sequenti. & in tribus Rubricis illas sequentibus mistim tractat de his,quæ electis & postulatis incidunt.

d ¶Et iij.Hanc formam posuit Roffredus in libellis iuris canonici.vbi ponit libellum in postulatione. Mihi non placet ille libellus , in quo nulla causa postulationis exprimitur.Si fuisset episcopus ille postulatus illud sufficeret , vt probant illa iura puto tamen actorem excusari : quia simul cum hac petitione porrigebatur postulatio,in qua expressa erat postulationis causa:puta defectus natalium,ętatis, vel ordinis. de electio. innotuit.& c.cum nobis.& c.dudum.j.

e ¶Versicu.postmodum.Ibi scripsi,super verbo. publicarunt,secundùm eum,quod consuetudo seruat contrarium.

a ¶Prout meli⁹ valere poterit. Et de iure ista vltia p verbū singlare ꝓbata, est hodie pp dubiū approbata: p̄cedēs verò reprobata. quod dic vt eo. ti. c. vno. li. vj. quòd in dubio iure, ꝓpter opiniões. ibi dixi sup gl. in hoc.

b *De electione.* *Rubrica.*

¶Est sciēdū quòd Guido Magado 3 postea archiepisco pus Ebreduñ. & denum Cardinalis, composuit libel lum de electionibus faciēdis, quem per modū textus & glossarum ordi nauit: & trāsmisit domino Berengario etiā postea Car dinali sed prius epi scopo Biterēñ. quę dominus Berēgarius versa vice o 4 pus, quod p alpha betū super summa a Hosti. cōposuit, & vocauit oculū copiosè dicto domino Gui. direxit. Ipse aūt dñs Guido in libello prędicto plano stylo loquēdo ignaros faciendarū electionū in iure & facto plenissimè informauit, quē libellū per certos legū doctores obnixè rogat⁹ inq̄tū iura noua illum secuta, scilicet sexti, cuius prædicti ambo cōpositores fuerūt, & Cle- 1 mentinarū, exigūt 2 breuissimè refor- 3 mauit, & quia ad practicā illā hodie 4 cōiter recursus habetur: hic breuius pertrāsibo, cū etiā 5 ibi glo. de theorica & materia satis tra 6 dāt. ¶Est secundò 7 sciendū, quòd be- 8 ne Cōpostel. antiquus fecit Summā de materia electio 9 nū satis breuem & vtilem, quam per 10 Rubricas diuisit: in qua fecit prœmium incipiens, quanquam plerique. Fecit etiam conclusionē per versus tales: Hoc Bernardus opus fecit, non sine labore. Sed labor est facilis, quādo superat amore. ¶Tertiò sciēdū est, q̄ Roff. finito opere libellorū in iure ciuili, formare voluit libellos in iure canonico, & in ipsius operis principio, opus diuisit in xñ. partes, quarū prima fuit de electionibus, & postulationib⁹. & hæc habet circa v. chartas. Secūda fuit de iuribus episcopalib⁹, metropoliticis, & archidiaconalibus. reliquas partes videas. Sed hoc scias, quòd quinq̄ vltimas nō habem⁹. finit em̄ opus in vñ. Si morte vel alr id euenerit, hoc ignoro. Hoc etiā scias quòd Roff. in tractatu electiōis vltra libellos in fi. posuit formas de req̄rēda licentia Imperatoris vel Regis super electiōe fiēda, & de petēdo cōsensu electionis iam factæ. hic author & Gul. non curarunt de his. eo. ti. cū terra. in fi. & c. quod sicut. & vide quod ibi scripsi in prin. Libellos etiam formauit Bonaguida sui operis parte ñ. in prin. ¶Quartò quæstiones regularū ad materiā facientes, hæ sunt, super regula, factū legitimè. de electore excommunicato post votū depositū, & publicatum, vel econuerso. Super regula, in toto. de duobus eligētibus, quorū vnus eligit alterū. Super regula, mora. de canonicis priuatis per statutū episcopi, qui pacificè possidētes, eligūt prælatū. Super regula, odia restringi. de eligente in episcopū bigamum, mutilatū, vel excōicatum: an incurrat pœnas concilij. Super regula, quod alicui suo. de non habēte vocem in electione ex defectu ordinis vel aliàs, an illā habere poterit noīe alieno. Super regula, ratum. quartum eius membrum de electione vnius ex duobus compromissarijs ratificata per sociū. Attinet quæstio regulæ, nō firmat. de qua j. de renū. sup Rubrica. Ad materiā addit q̄o, quæ fuit de facto: respicit q; hic quæ in prin. sequitur: eps & capitulū fecerūt statutū tale, quod super omnib⁹ arduis, quæ imminerēt faciēda, citarentur, vel vocarent absentes, etiā extra prouinciā, dum modo nō distarent vltra septē diętas legales à finibus ciuitatis: & citarētur vel vocarētur per literas exprimētes citationis causam, & per certū nūciū portarentur: alr̄s citatio vel vocatio non teneret: & quod fieret, nō valeret, declarātes certas causas arduas, electiones episcoporum, vel habentium dignitates, vel personatus in ecclesia, collationes canonicatuum ipsius ecclesiæ, alienationes iurisdictionum vel bonorum spectantium ad ecclesiam: mutua quæ cōtraherentur vltra certam summam, & quædam alia: post tempus vacauit ecclesia: quidam ex canonicis non fuerunt sic citati: quidam se opponunt electioni factæ per præsentes: & dicūt propter id electionem nullam: quæritur quid iuris: cùm electus dicat illam valere & ratificari posse per contemptum, vel non sic vocatum. Pro electione facit quòd episcopus cum capitulo cit quòd episcopus cum capitulo substantialia formæ electionis, quam tradit concilium. quia propter. de elec. vel quæ circa personam statuit concilium eo. titu. cùm in cunctis. alterare non posset minuendo vel addendo: puta de secundo, quòd non eligeretur in episcopum minor xl. annis. vel quòd eligi posset maior xxviij. De primo quòd vota publicè dicerentur, vel quòd sine scrutatoribus quilibet scriberet votum suum, ad hoc vltra iura vetera. xxj. distin. inferior. de maioritate & obedien. cùm inferior. & similia. sufficiat decre. ne Romani. cle. de elec. quæ dicit constitutiones conciliorum saltem per inferiores à Papa, non posse modificari, corrigi, vel mutari, vel aliquid eis detrahi, vel dispensari in aliqua earum parte, vel eis renunciari: septem verba posuit, vt omnem casum, qui contingi posset, includeret, vt ibi not. Vocatio autem absentium non est de substantialibus formæ, quorum transgressio faciat electionem nullam. de elect. ecclesia. ñ. & c. quod sicut. facit eodem titu. venerabilem. statutum igitur episcopi & capituli annullandum vel ratificandum non potuit facere nullum: sicut nec econuerso nullum, non posset facere annullandum, vel ratificandum. & hoc teneas.

¶ADDE ad quæstionem formatam vltimo loco latius Oldr. consi. clix. incipiente, impugnatur electio. vbi ponit quòd tale statutum erat iuratum. & latè examinat per tres columnas.

De electione.[b] *Rubrica.*

QVoniam hæc materia vtilis est & quotidiana, & multū in ea circa ea, quæ facti sunt, errari cōsuevit: idcirco suphac aliqua subñciam⁹. ¶Et primò de via scrutinij tā c̄ ordinaria. ¶Secundò de via cōpromissi. ¶Tertiò de via quasi inspirationis disputantes.

De via scrutinij tanquam ordinaria.

SVMMARIVM.

☞Ad electionē celebrādā, qua via procedatur.
In electione celebranda, qui sint vocandi.
Citatio etiam personalis qualiter in celebrāda electione fieri dicatur.
Cōqueri non debet se contemptum, qui tempore citationis in electione celebranda non fuit in loco, vnde citari debuerit.
In celebranda electione, si vagabundus non fuerit citatus, an capitulo oberit.
Pueri an ad electionem sint vocandi.
Vocatio eligentium qualiter fieri dicatur.
Literæ electionis præsentatæ debent esse apertæ: de qua præsentatione fiet publicum instrumentū ne malitiosè negetur.
Citatio electorū publicè in domo, vbi habitāt fieri debet: ne fortè quis latitans dicat se contemptū.
Absens & si obitū prelati sciat, & diē electiōi statutam, vel nihilò minus citari debet.
Electores vbi debeant conuenire.
Electoribus viam ordinariam in eligendo, eligentibus faciendū est de huiusmodi electione publicum instrumentum.
Electione cōsummata qualiter electus veniat declarandus.
Electionem debere fieri in scriptis, nō est iure cautum, sed consuetudine obtentum.
Electio, collatio & solennizatio, à quibus & quali ter fieri debeant?
Electio an possit fieri per illum, qui primam vocē habet in capitulo. & nu. 20.
Odium, amor, & fauor, humanos solent peruertere sensus.
Electionis completo scrutinio, qualiter vota singulorum in communi publicabuntur.
Appellatio, ne vota eligentium publicentur, an sit valida.
Collatio prælaturę vel beneficij, qualiter, & à quibus fieri dicatur. & nu. 23.
Prælatus nō in qete, sed in solicitudine debet esse.
Collatio facta aliquo absente, an possit postea ratificari. & nu. 27.
Electio per vnum nomine vniuersitatis, vel maioris partis fieri insolita est.
Pronunciatio electi, sub quaverborum forma fieri debeat. & nu. 28.
Potestas habens electionem pronūciandi ex officio, quibus verbis vtetur.
Electio an possit alicui extra gremiū demandari.
Eligendus in prælatum nō est alius, nisi is, in quē omnes consenserint.
Electio qualiter dicatur singularis.
Canonicis in pronunciaciōe nō concordantibus, prævalere debet maior pars.
Electiōis publicatio sub qua verborum forma cōcipiatur. & nu. 35.
Electionis solennis publicatio non est de forma, seu substantia electionis.
Electione celebrata & publicata, decretū electiōis sub speciali verborum forma conficietur.
Electus in prælatū qualiter possit commendari.
Instrumentum dicitur de præteritis, non præsentibus, testificari.
Decretum electionis quandoq̄ in modū instrumenti publici conficitur.
Litera super electionis cōfirmatione lecta, semper decretum petendum est exhiberi.
Decretum electionis sub qua verborum forma cōcipiatur. & nu. 43.
Electores debēt ad maiorem cautelam decretum speciale conficere.

45 In solẽnitate electionis,quot sint decreta faciẽda.
46 Decretum electionis an probet ipsam electionem esse canonicam.
47 Electio abbatis,quam solennitatem requirat.
48 Libellus qualiter cõcipiatur,vbi de electione in iudicio contenditur.
49 Libellus qualiter sit concipiendus,vbi duæ electiones fuerunt in discordia celebratæ.
50 Libellus de minus indonea electione,an debeat causam continere.
51 Electio cassanda est,probato aliquo,propter quod debeat cassari.
52 Canonicus quilibet põt petere cassari electionẽ in ecclesia sua minus canonicè factam.
53 Libelli circa confirmationẽ electionis non admittendi,qui sint.
54 Actiones veteres extinctę,vtiliter cõpetere pñt.
55 Libelli quidam sunt, de quibus vltima pars potius cognoscenda est,quàm prima.
56 Libellus non recipitur cum adiectione,quæ aduersario obsit:nisi dicat quid ei accrescat.
57 Sententia secundũ formã petitionis est dictanda.
58 Libellus qualiter concipiatur,cũ aliquis eligitur vel præsentat ad regimẽ alicuius ecclesiæ in discordia.
59 Libellus coram papa, seu eius auditore concipiendus, vbi metropolitanus nollet electionẽ sibi præsentatam confirmare.
60 Libellus possessorius qualiter concipiatur,vbi electio fit aliquibus exclusis,seu contemptis,qui sunt in quasi possessione eligendi.
61 Canonico ecclesię in prẽlati electione contempto, qualiter fieri debeat libellus.
62 Agens contra canonicum super iniuria in iure eligendi qualiter libellum concipiet.
63 Libellus contra indebitè intrusum in possessionem alicuius ecclesiæ,qualiter sit concipiendus.
64 Libellus cõtra illũ, qui electioni de se ꝑ abusum secularis potestatis factæ cõsensit, qualiter cõcipiet.
65 Electus in rectorẽ alicuius ecclię collegiatæ,quibꝰ verbis in confirmationis petitione vti debeat.

AD electionẽ celebrandam hac via proceditur. Ecclesia enim pastoris regimine destituta,capitulũ siue canonici præsentes statuent certum terminum ad electionem celebrandam.† De quo fiet publicum instrumẽtum[a]: in quo narrabit qualiter tali die cedente,vel translato, vel defuncto tali prælato talis ecclesiæ,eiusq; corpore ecclesiasticæ tradito sepulturæ,capitulum seu tales,qui tunc in ecclesia præsentes erant,cõuenientes in vnũ,talẽ terminũ cũ cõtinuatione sequẽtium dierũ ad electionẽ celebrandã vnanimiter statuerũt:vt extra eo.eccleſia.ñ.in prin. &.c.Cumana. in prin. & c.cũ in veteri.in prin. & c.bonæ[b].ñ.qui terminus erit competens,scilicet talis,ꝙ intra illum absentes,qui vocandi sunt, citati venire commodè possint:consideratis locorum distantijs, & personarũ,& tẽporis qualitate.arg.extra de dila c.j.non tñ nimis longus: quia in electionibus est mora periculosa:vt in præ.decre. cũ inter vniuersas.& eo. ti.ne pro defectu.Licet aũt aliquis ex canonicis in termini assignatione noluerit interesse,nihilò minus erit ad electionem vocandus:nisi se absentauerit fraudulẽter[c].q verò interfuerũt,nõ sunt ad electionẽ vocãdi:quia qui certus est,nõ debet amplius certiorari.ff.de ac.emp.& vẽ.l.j.licet secus sit in eo qui scit ecclesiã vacare: q nihilò minus est vocandus,vt iam infrà dicã.¶†Deinde super termini assignatione certificãdi & vocãdi sunt oẽs,qui de iure vel de cõsuetudine debẽt,volũt, & possunt cõmodè interesse,& qui sunt in possessiõe vel quasi eligẽdi.extra,de cã pos. & ꝓprie. cũ eccl'ia. & de ele.querelam.& c.Cumana.vt statuto ad hoc termino,ad electionẽ cõueniãt celebrãdã:vt extra,e. quia propter.¶†Et no. ꝙ si scitur vbi aliquis est, & est in loco vñ vocari debet,citãdus est personaliter:sed si nescit:tũc citari debet ĩ loco vbi cõiter morari cõsueuit,ꝓ publicũ edictũ:vt extra, de eo, e qui mit. in pos.cã rei ser.c.fi.extra,de cler.nõ resi. ex tuę.& c.ex pte.de fo.cõpe.ex pte. & vide s. de cita.§.sequit.ver.illud etiã.& seq.¶†Quòd si tpe citatiõis erat in loco vñ citãdus erat,sed tpe electionis nõ:obest capitulo,si nõ citauerit:qa interest ci tati.ar.ff.si quis in ius voc.non ie.l.ñ.§.fi.extra,de ele.cũ inter R. Sed & si tpe electionis fuit in loco vnde citari debuit[d],sed tẽpore quo alij citabãt,nõ erat:nõ obest electioni sine ipso factę. nõ em põt cõqueri se cõtẽptũ esse,ex quo tpe citationis non fuit in loco,vñ citari debuerit.¶†Vagabundus aũt,qui qñq; est inter fines electoribꝰ deputatos, aliqñ extra,si nõ citet,nõ obest capẽo:licet aliqua die intra tẽpus,quo citatiões fiũt,fuerit inter fines arg.ff.de instito.sed &.§.cõditio. tutius tñ est hũc citari ad domũ.¶†An pueri vocandi sint ad electionẽ:no.secundũ papã extra, de æta. & quali.c. ij[e].Itẽ qs debet vocare[f]:de maio.& obe.c.j. Qui aũt vocãdi sint,& per quos,& qualiter:reqre ĩ reptorio,e.ti.ver.qñ &qualr.&ver.an vocat[g].&ver. qs debet vocari[g].Fiet autẽ vocatio in hac forma,

✠FORMA.¶†B.prępositꝰ & capẽm Masilien.ecclię tali canonico Masilien.Auinione commorãti,salutẽ in dño Iesu Christo. Discretioni vestræ significamus, ꝙ bonę memorię R.quondam epũs noster die tali viã fuit vniuersę carnis ingressus:& corpus eius reuerentia debita ecclesiasticæ traditũ sepulturæ. Ne ergo ecclesia nostra ꝓpter diuturnam vacationẽ grauem patiat in tpalibus & spũalibꝰ lęsionẽ, diem[h] talẽ cũ cõtinuatione sequentiũ dierũ ad tractãdũ de futuri electiõe põtificis,& ad electionẽ celebrãdã, duximus statuendũ.Quocirca vos requirimꝰ & citamus,quatenus die ipsa nobiscum ad tractandũ & coeligẽdũ vnà nobiscũ cõuenire curetis:alioq; nos extunc ad ea ꝓcedere curabimus,vestri absentia non obstãte[i]. Qđ si fortè iusto impedimẽto detẽti venire nequeritis,& velitis alicui de canonicis cõmittere vices vras,ad nos sufficiẽter vestrũ specialẽ nunciũ & idoneũ transmittatis,qui iuxta statutũ generalis cõcilij,sup ipso impedimẽto faciat plenã fidẽ. i Hęc forma ꝓbat extra,eo. cũ inter vniuersas. & c.quia propter.& c.bonę.ñ.¶†De prẽsentatione autẽ illarũ literarũ,q̃ apertę debẽt esse,fiat publicũ instrm[k],ne possit malitiosè negari : vt qñq; fieri vidimus.¶†Itẽ si aliquis latitat,ne citatio ad eum perueniat:vt sic possit dicere se contemptũ prout scimus quosdam malitiosè fecisse : fiat puri debere etiam illos,quos constat commodè vel sine periculo non posse venire, dummodo commodè vocari possint:quia poterunt committere. An autem committere teneamur,dic vt no.eo.titu.bonæ.j. in glosſ. si citati.

ADDE quando & qualiter absentes sint vocandi,Fede.cons.cclxviij.

✠ADDITIO.Adde tu omnino videndum Oldr.consil.cclix.incip. impugnatur electio.& Pau.de Cast.consi.iiij.incip.circa primum dubiũ in prima parte consil. & ponit remissiuè Pet. de Anchara. in c. cùm omnes.circa finem.de consti.Hen.Ferran.

a ¶Instrumentũ.Formã huius,& eorũ quæ sequuntur in hoc §. ponit plenius Gui.de Ma.in suo libello, parte ij. in primis formis vsq; ad formam cõpromissi.& materiã prosequit parte j.c. xxñ.vsq; ad xxxv.de agendis antequam veniatur ad formas,tractant xx.prima capitula.

b ¶Et c.bonæ ij.Ista iura factũ narant.nõ em̃ est hoc de substantia,vt scripsi eo.tit. quia propter.in fine.formæ scriptũ. vbi numero substãtialia: sed fuit de facto q̃o. die sic concorditer statuta cõueniẽtes electores, qui pari numero discordarũt, aliquibus volẽ tibꝰ eligere,& alijs volentibꝰ terminũ prorogare, & prorogarũt, cõtradicẽ tibus reliquis numero pari, qui ad electionẽ processerunt: reliqui termino per ipsos ꝓrogato,citatis primis aliũ elegerunt:quę ritur quæ electio valeat? Et certũ est ꝙ pars maior terminũ concorditer statutũ prorogare non potuit. Super quo oĩno vide qđ scripsi eo.ti.eccl'ię. ñ.gl.plus dixit Inno.ad finẽ glos. & sic electionẽ in termino fiendã impedire nõ potuit.suffi ciat regula, non prẽstat.cũ suis exemplis.lib.vj.ꝙ nõ tenuerit prorogatio, patet: quia qđ requirit in termini prælixione, etiã requirit in prorogatione.de Iudęis. cõsuluit.ff. loc.qui ad certum. de iure do. stipulationẽ.& de iudi.l.ij.§.fin.& l l.si iudex. quæ bene facit extra de offi. deleg. de causis & not.eo.tit.P. & G.in princ.vlti. glos. Sicut ergo in prima præfixione termini requiritur b saltẽ maior pars capituli,quod est regulare in corporibus.ff.quod cuiusquevniuer.l.nullũ. C.de decu.nominationũ.Ergo & ĩ ꝓrogatiõe, & fortiꝰ: qa ĩ illa tollitur ordinatũ à capitulo, quod per partẽ nõ maiorẽ fieri nõ põt.extra,de his,quę fi.à præ.c.j. Vnde ꝓfixio primi termini facta ꝑ capitulũ,est loco cuiusdã decreti decurionũ, quod rescindi nõ põt nisi ob publicã vtilitatẽ? q̃ tñ hic aduersat: cũ illa requirat vacantes ecclesias expediri,& vacationũ dãna vitari.Iura sunt not. Item in pari causa prior est conditio prohibẽtis.sufficiat regula,in pari. cũ concor.lib.vj. ꝓhibentium ergo diffinita mutari,melior debuit esse conditio.& sic valuit ipsorum electio.Secũdò etiam stare non põt:quia etiã si prima fuisset cassanda,debuit contra illam expectari sententia, & ob hoc solùm non valuisset secunda.eodem titulo. consideravimus. & c.bonæ.ñ. ADDE latius videndam hanc additionem per Oldra.cius consi. cxxij.

c ¶Fraudulẽter.s.in fraudẽ citationis.secus si ob aliã fraudẽ,secundũ Inn. & Host.Sup quo vide quod ibi satis scripsi,e.titu.ecclesia.ij.super glo.ñ. ADDE.Quid si generalis alicuius ordinis citat ad certam diem in aliquo loco pro faciendo capitulo generali,& ipse interim moriatur: an sit opus noua citatione ad electionẽ alterius generalis? vi de Pet.de Ancha. consil.ccccvij.

d ¶Debuit. Vide no.in prece.decre. eccleſia. in glossa, iste dixit. & quod ibi scripsi propefinem.& eo.tit.quia propter §.illud. in glo.ñ.in cuius fine inuenies quod sequitur.

e ¶c.ñ.Et est terminatum ꝙ non , si sunt minores xiij. ann.eodem tit. ex eo,quod.lib.vj.

f ¶Vocare.Sup.no. per eum.

g ¶Et ver. quis debet vocari . In his facit remissiones, tantùm ad formas remisi. in princip. huius §.j.

h ¶Diem. Cautum est ꝙ exprimatur hora,s. de mane,hora missæ, & capituli celebrãdi:vt etiã ponit Gul. in libello c.iiij. & parte ij, in princi. tamẽ ex quo intimatur diẽ illam statutam, intelligendum est de hora solita diei ad celebrandam electionem , vt satis scripsi eodem titulo. cũ nobis olim. super glosſ. nunquid.ver.sed nunquid die. vbi omnino videas.
ADDE ꝙ citatus ad certũ actũ, debet adesse hora, qua ille actus solet expediri.Panor.in d.c. cùm à nobis. & in ca. consuluit. de officio deleg.

i ¶Non obstante. Solet addi, & vobis vlterius nõ vocatis,etiam ad aliũ terminum fuerit electio prorogata. Et notate,quia per clausulam sequentem appareat vocari debere etiam illos,quos constat commodè vel sine periculo non posse venire, dummodo commodè vocari possint:quia poterunt committere. An autem committere teneamur,dic vt no.eo.titu.bonæ.j. in glosſ. si citati.

k ¶Instrumentum.Præcipuè si nuncius nõ fuit iuratus: & tamen licet sit

iuratus: quia non videtur esse publicus. & de publico etiam est dubium vt plenè scripsi s. de cita. §. sequitur. ver. nunquid credetur. Consulo q̄ fiat instrumentū, maximè si esset suspicio citatum nō venturum,

blicè citatio in domo & loco, vbi habitat: vt s. & sic nō poterit impedire electionē. ¶ †Itē licet abīs sciat p̄lati obitū & diē statutū, nihilò minus cōsulo q̄ citet. ar. in p̄. decr. cū inter. qa cōstō dicit vocatis, q volūt, &c. licet vbi scit terminū, venire teneat. ar. ff. de act. emp. & vē. l. j. in fi. ¶ †Debēt aūt cōuenire in eccl'ia vel ī capl'o, si p̄nt: vt extra, e. qđ sicut. vel ī alio loco idoneo, si ibi cōuenire nō p̄nt: vt xxiij. di. in noīe. Vbi aūt ex cā solit⁹ locus mutat: & loc⁹ & cā in citatiōe inserāt. ar. extra, e. bonę. ij̄. & de dila. c. j. & de rescri. c. fi. ¶ Oīb⁹ aūt in loco statuto simul cōueniētib⁹, diligēter deliberēt an p̄ viā ordinariā, s. scrutinij̄, an verò p̄ viā cōpromissi p̄cedere malint. ¶ †Si ergo viā eligāt ordinariā: de elec. hmōi fiat publicū instr̄m, in quo contineatur, qualiter diligēti deliberatione præhabita placuit oīb⁹ & singulis, & oēs cōcorditer cōsensērūt, per viā scrutinij̄ procedere: quo facto sic procedēt. Eligāt em̄ ex ipso collegio, & nō aliūde nisi fortè aliq extra collegiū vocē habeāt in electione de cōsuetudine, vt prædixi, tres fide dignos, vel etiá plures, vel pauciores. arg. ff. de offi. p̄si. l. iij̄. extra, de testa. relatū. ij̄. rnſo. j. extra, de ele. in causis. & c. cū dilect⁹. & c. cū in iure. licet bonū sit q̄ tres tm̄ sint, si cōmodè fieri pōt: vt satisfiat verbis cōcilij̄ generalis[a]. ¶ †Vnde dixit Vin. non sufficere dare vnū: de qua electione etiā fiat publicum instr̄m, quib⁹ det potestas per idē publicū instr̄m, vel per scripturā à duab⁹ personis factā: vt extra, de proba. qm̄ cōtra. secretò ac sigillatim vota cunctorū, nullo omisso, & sua examinādi: vel sua primo scrutent alīj à capl'o electi[b], & in scriptis ea redigēdi, & redacta mox in cōi publicādi. Et hoc vt sciat, & q, & in quē cōsenserint: & meriti ad meritū, zeli ad zelū, numeri ad numerū collationem faciēdi: & collatione per eos habita diligēti, eū eligēt, in quē inuenerūt oēs vel maiorē partē & sanioré capituli cōsensisse: vt extra, e. quia p̄pter. ita q̄ vn⁹ ipsorū de cōsensu & volūtate aliorū duorum scrutatorū vice sua & collegarū & aliorū oīm, qui in his cōsenserint, electionē pronūciet in scriptis, & solēniter celebret, & alia faciat, prout cōpromittentibus placuerit. ff. de arbi. nō distinguemus. §. de officio. ¶ †Quòd tamen electio fiat in scriptis, non est iure cautum, sed consuetudine obtētum: ergo obseruandū. extra, de cōsue. cū dilectus. ff. de legi. minime. xj. distin. eccleſiasticarū. Verūtamen ita ampla potestas non dat à concilio scrutatoribus: sed suppletur per aliā decret. eo. tit. cū dilecti filij̄. & p̄ alias. & vtile est sic seruari: vt multis malitijs & appellationib⁹ occurratur. Et huic instrumento super potestate tradita confecto, oēs subscribāt, dicentes: & ego talis prædictis interfui & consensi, & prædictam potestatē eis contuli. quo facto sigilla omnium, & etiam capituli, apponantur[c]. ¶ †Si verò capitulum nō cōcordaret in talem & tantam potestatem dandam, sequātur formam cōcilij̄ generalis, secundū quam scrutatores non habent potestatē, nisi scrutandi vota aliorū, ac scribendi, & in cōmuni publicandi: collatio autem & electio & solennizatio fient per alios, vt iā dicam. Et vide super hoc secundū papā extra, eo. in Genesi. & secundū do. meū in summa eod. titu. qualiter. ver. eligatur. & seq. ¶ †Quidā tū dicūt q̄ absq̄ alio mādato potest electio fieri per illū, qui primā vocem habet in capitulo: quod tamen iure cautum nō est expressè. est tamē arg. ad hoc extra eodem. Osius. in fi. & de obliga. ad ratioci. c. vnico. §. fi[d]. ¶ †Hoc facto, isti tres trahēt se ad angulum, vel partem capituli, vel ecclesiæ. extra, e. quod sicut. in princ. & de app. qua fronte. & seriatim ac singulariter vocabuntur quēlibet de capitulo solū per se. C. de testi. nullū. Danielis exemplo: & primò illū, qui primā habet in electione vocē de cōsuetudine: vt extra, eo. auditis. ff. de albo scri. l. j. & dicent ei secretè: frater, sicut boni operis sibi cōparat fructū, qui rectū tenet in eligēdo pontifice iudicem: ita graui semetipsum afficit dāno, q ad suę dignitatis collegiū sublimat indignū: vt lxj. dist. miramur. & ideo Deū p̄oculis habēs, cuius nūc causa tractatur, non facias tibi Deū & Apostolos eius aduersarios, cuius vicarium eligere debes: vt xxxv. dis. ab exordio. extra, de sacra vnct. c. vnico. §. per frontis. Non te abducant odiū, amor, vel fauor: quę humanos peruertere solent sensus. ij̄. q. v. accusatores vel testes. xj. q. iij̄. quatuor. non timor, nō pecunia: vt in p̄ę. cōcor. & lxxix. dist. si quis pecunia. extra, de re iudi. cū ęterni. extra, de testi. quoties. nō lucro tuo prospicias, sed vtilitati cōi. nō enim libero iudicio p̄ferendam sibi examinat personam mens, quā cupiditas ligat. viij̄. q. ij̄. dilectissimi. viij̄. q. j. scias. extra, de postu. præla. bonę. j. p̄feras tuę m̄ris eccleſię salutē tuę terrenæ voluntati. Ideo adiuramus te per Deum viuū, & in virtute Spiritus sancti, & sub periculo animę tuę q̄ cōsentias in eū, & eū nomines, in quē ex voto consentis, & qui in tpalib⁹ & spiritualibus tibi videri debeat melior & vtilior eccleſiæ & sanctior, & p̄ quē melius iura possint eccleſiæ defensari. viij̄. q. j. licet ergo. extra, de offi. cust. c. ij̄. extra, de ap. cōstitutis. Et tūc ille dicat. Ego credo P. me liorē & vtiliorē, & in eū cōsentio, & eū nomino et eligo in ep̄m & pastorē: vel si vis, vbi dixi, & eligo, dicatur eligendū. & tam interrogatio, q̄ p̄ respō sio & adiuratio rediganť in publicā formā: vt extra, eo. cū inter canonicos. & hoc per tabellionem clericum, si nesciūt scribere. q̄ dic vt s. de edi. instr. §. restat. ver. qd ergo[e]. Vel si non possit haberi tabellio, duo ex eis hoc scribant[f]: vt s. & sic omnes scrutentur. ¶ †Completo aūt scrutinio, ipsi scrutatores, seu vnus de mandato aliorū, mox, id est, nullo contrario actu inter medio[g], hoc modo vota singulorum in cōi publicabunt, hoc enim facere possunt, vt dixi, dicent enim præsente capitulo, Nos examinauimus vota singulorum, & nostra sigillatim: placet vobis q̄ ea publicemus? Et illi dicent: placet. & sic publicāt. i. publicè legūt, vt quod secretè actū est, ab omnibus sciatur. extra, de hęre. cùm ex iniuncto. ¶ † Quidam tm̄ fatui quandoq̄ appellant, ne vota publicētur: sed talis appellatio nulla est: vnde dicitur in cōcilio, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto. Actus enim iste dilationē non capit: vnde appellatio non admittitur. Et est simile extra, de ap. qua fronte. ff. de app. reci. si res. ¶ †Publicatione autē facta, collatio numeri ad numerū, meriti ad meritū, & zeli ad zelū fiat per capitulū. extra, eo. quia propter. & c. in Genesi. nisi actum sit, q̄ eā faciant scrutatores, secundū do. meū, licet quidā hoc dicant, & pronunciationē & publicationē expediri debere per eū, qui primā habet in capitulo vocē. Super qua vide in repertorio, eo. tit. ver. de publicatione. Si aūt collatio & electio fiant per aliquos, quib⁹ cōmissum nō est à capitulo, alīs de capitulo tacētib⁹, & nō contradicētib⁹: taciturnitas habebit̄ pro consensu[h]: & tenebit qđ factū erit. Et sic obtinuit[i]: qa ratihabitio mandato cōparatur: & qui tacet, consentire intelligit. ff. manda. qui fidei. arg. ex his, quæ not. extra, de p̄sum. nonne. Vel dic q̄ scrutatores faciēt collationē: ne & in alīs eligēdis discordia fiat. arg. ff. de vac. mu. p̄tor. §. fin. ff. de arbi. item si vnus. §. si duos, quia totum capitulum nō posset in collatione facienda bene cōcordare. ff. de orig. iur. l. ij̄. §. deinde. quia quot capita, tot sīnę. de consec. dist. iij̄. sicut in sacramentis. & extra, de cōcess. p̄reb. qa diuersitatē. ¶ †Fiet aūt collatio sic: si em̄ vota diuisa fuerint in plures scrutatores, seu aliquibus hoc onus incumbet, erunt in medio capituli: & publicatis votis in cōmuni inspicient à capite scripturæ. ff. de eden. argentarius. & legent sic: & A. & B. & C. cōsenserūt in P. Item ex altera parte legent C. D. E. &c. cōsenserūt in M. & sic computabūt dicētes: Domini, nos inuenimus maiorē numerū cōsensisse in P. Nam cū sint in vniuerso xl. canonici: xxv. consenserunt in ep̄m P. & xv. in M. Item inuenimus, q̄ tot personę seu personat⁹ seu dignitates habentes cōsenserunt in P. & plures q̄ p̄ in M. Item inuenimus meliorem zelum ex parte eligentium P. quàm ex parte eligentiū M. Nam illi elegerunt bonum & vtilem virū. In istis autē caro & sanguis

a ¶ Concilij̄ genera lis. Vbi de hoc gl. dicit: vt j. & vide quod supra dixi.

b ¶ Electi. Hoc omnino vide quod dicam j. super forma olim bonæ. in fin. & de sic. j. Gul. quia statim hoc inver. hic affecto. de scrutatione vot orum illorum triū & eius forma nullam facit mētionē.

c ¶ Apponantur. Hoc non seruatur sed sufficit instrumentum. & in magno collegio nimis esset longa mora.

d ¶ §. fi. Vide j. ver. publicatione.

e ¶ Versi. Quid ergo. ibi de hoc remissiones dedi.

f ¶ Scribant. Inepta locutio respectu proximi dicti, ibi si nesciāt scribere.

g ¶ Intermedio. Vide quod dixi eod. titu. quia propter super glos. j.

h ¶ Pro consensu. In hac re meritoria, & concupiscibili, s. q̄ expediat ecclesiæ prouisio: vt scripsi post Inno. e. ti. in Genesi. & in glos. no. secūdum. ante finem.

i ¶ Obtinuit. In curia percepi papam Io. diffinisse in causa monasterij̄ sancti Dionysij̄ p̄pe Paris. valere collationem & communem electionem factam, tacente capitulo, per extraneū.

ro & ſanguis reuelauit,ſuum conſanguineum eligendo. Hinc eſt,q̃ licet Ioſeph,qui cognominatus eſt Iuſtus,conſanguineus eſſet,& vir ex apo-
22 ſtolicis,non tamen fuit electus ab illis.¶†Quia erat vir quietus ſic enim interpretatur Ioſeph:imò elegerunt Mathiam, qui vir ſolicitudinis interpretatur:& ſic bono zelo ducti fuerunt.xxj.diſt.cleros.in princip.& xxvj.q.j.§.j.& c.ñ.Nam prelatus nõ in quiete ſed ſolicitudine debet eſſe vt in præ.c.cleros.& xxiij.q.viij.cõuenior.xxj.q.j.in canonibus.Itẽ inuenimus.P.maioris eſſe meriti:quia literatior,prouidentior,honeſtior,ſanctior,melior q̃ M.& potentior ad iura eccleſiæ conſeruanda. viij.q.j.licet.extra,de offi.cuſto.c.ñ.extra,de app.conſtitutis.& in præ.c. in canonibus.prope fin.& præterea vbi maior eſt numerus, melior præſumitur eſſe zelus:vt extra,eo.dudum.j.& c.eccleſia.ñ. ¶†Quid autem de collatione facienda,dictum eſt.Probatur etiam iure ciuili, & de alijs collatio-
23 nibus.Nam ſi debet fieri collatio bonorum hincinde ex vna parte:quęritur quid & quantum alter habuerit:& ſic illa bona conferent,& ſuccedent:vt C.de colla.& ff.de coll.bonorum.& ff.de col.dotis. & in auẽ.eo. titu.per totum.& facitff.de condi.& demon.cùm ſeruus.Vbi autẽ vnus ſolus concorditer in ſcrutinio nominatus eſt, non habet locum collatio numeri ad numerum,meriti ad meritum,zeli ad zelum.Fiet tamen tunc collatio talis per eum,qui maior eſt:vtrum ſcilicet nominatus ſit de legitimo matrimonio natus & ſufficientis ætatis & ſcientiæ, & in ſacris ordinibus:quod ſi hæc concurrerint,procedatur ad electionem.extra,eod. cùm in cunctis.arg. tamen quòd etiam,quando vnus ſolus concorditer
a nominatus eſt,collatio ſit faciẽda:vt in prę.c.quia propter.& c.cũ poſt[a].
24 ¶†Item non eſt de ſubſtantia q̃ ſinguli faciant collationem:ſed ſufficit tacitus conſenſus.Item ſi collatio fiat aliquo abſente, poteſt illam ratifica-
25 re.quę dic ſecũdũ papã,vt extra,eo.in Geneſi.¶†His igitur peractis duo tribuant poteſtatem, tertio electionem pronunciandi,& publicandi nomine ſuo,& omnium conſentientium,vt patet in his quæ not. ſuprà, de ſentẽtia.§.ſequitur.ver.ſed & ſi.quia vnus debet eligere nomine omniũ, vel maioris partis.extra,eo.in Geneſi.ff.de arbi.ſi in tres. vel etiam iuxta præmiſſa capitulum hoc alij committat:de quo fiat publicum inſtrumẽtum,vel ſcriptura à duobus,in qua certa perſona eligenda exprimatur,ne fraus poſsit,vel malitia adhiberi per eum,qui electionem pronunciabit, eligendo eum fortè,de quo actum non fuit, ſicut in electione Lugduñ. proponitur eſſe factum:& incontinenti electio &pronunciatio fiant:vt extra,de elect.cùm poſt.& c.Cùmana.& c.eccleſia. id eſt, quæ electio & pronunciatio primò capitulo fiet: vt extra, de electio. in cauſis. prope prin.& c.cùm inter cañ.& fiet in hac forma.
26 ☙✻†FORMA PRONVNCIATIONIS. In nomine patris & filij & Spiritus ſancti amen: Anno,menſe & die tali, ego talis vn⁹ de tribus ſcrutatoribus à tali noſtro capitulo nominatis & electis ad faciendum ſcrutinium & electionem futuri pontificis noſtri ſecundũ formam ſuperius prætaxatam ipſa diligenter ſeruata in omnibus,de voluntate & cõſenſu & mandato collegarũ meorũ,vice mea & ſua & aliorum oĩm in his cõſentiẽtiũ,& ex poteſtate mihi & ipſis tradita,inuocata Spiritus ſancti gratia: vt extra,de elect.cũ terra. ad honorẽ Dei & glorioſæ virginis matris eius,& talis ſancti noſtri patroni, cuius negotiũ agit̃, & omniũ ſanctorũ:talẽ ſpecifica:vt j.§.proxi.ver.electione.in quem collatione facta reperimus omnes vel maiorẽ vel ſaniorẽ partẽ capituli noſtri ſeu collegij in ſcrutinio cõſenſiſſe in noſtrũ & noſtrę eccleſię eẽm eligo & paſtorem,eandemq̃ electionẽ in his ſcriptis pronuncio.extra,de elec.cũ inter canonicos.Poſt hęc cãpanę pulſentur.Et eſt vtile q̃ canonici ſubſcribant in inſtrumẽto electionis: vt in præ.c. cùm inter canoni-
27 cos.¶†Quidã tñ in hac ꝓnunciatione recitant qualiter prẽſentibus omnib⁹ placuit eis per formã ꝓcedere ſcrutinij:& qualiter fuerunt citati & oĩa premiſſa.qd̃ nõ eſt improbandũ. Si aũt aliquis abſens ſit, cũ electio publicat̃:bene poterit poſtmodũ ratificare qd̃ dicſecũdũ papã: vt extra,e.in Geneſi.Si aũt nõ ſit tanta poteſtas ſcrutatorib⁹ à capitulo data,capitulum det alicui poteſtatẽ pronunciandi & publicandi.q dicet ſic.
28 ☙✻†FORMA.Tali eccleſia paſtoris ſolatio deſtituta, vocatis omnibus,qui debuerunt,voluerunt & potuerunt commodè intereſſe: aſſumpti fuerunt tres de collegio fide digni,ſ.talis & talis, qui ſecretè & ſigillatim vota cunctorũ diligẽter inquirerẽt, & in ſcriptis redigerent,& redacta mox in cõi publicarent.qui quidem in commiſſo ſibi procedẽtes negotio,ſecretè & ſigillatim vota cunctorũ diligenter examinare curarunt, & in ſcriptis fideliter redegerũt, & redacta mox in communi publicauerunt.Habita igitur in capitulo collatione diligenti numeri ad numerum, zeli ad zelum,meriti ad meritum, inuentum extitit quòd omnes vel maior,vel ſanior pars in P.conſenſerunt. Vnde mihi poteſtatem eligẽdi & electionẽ pronunciandi & publicandi vnanimiter contulerunt: idcirco ego Chriſti nomine inuocato,vel Spiritus ſancti gratia inuocata, ex poteſtate mihi ab omnibus ſpecialiter conceſſa,nomine oĩm & meo pronũcio electionẽ de ipſo faciendã,& eũ eligo in eẽm & paſtorẽ eccleſię me-
b moratę.Prẽmiſſa ꝓbant̃ extra,eo. quia propter.& c. in Geneſi[b]. ¶†Et
29 no.q̃ ſi aliquis habet poteſtatẽ electionẽ ꝓnũciãdi ex officio,vel à capitulo,vel â parte ſua ſibi datã:tũc põt in ſingulari vel in plurali dicere.Eligo talẽ:vel eligimus talem. Nec eſt neceſſe,q̃ dicat,nomine capituli, vel aliorũ,qui in eũ cõſenſerũt:quia tunc ſemper communis intelligitur electio: & tunc eligitur, qui eligendus erat,licet ſit ſecurius, quòd dicat nomine capituli,vel etiã illorũ,qui in eũ conſenſerũt. a Si autem eligens nõ habeat mandatum vel officium eligendi,ſic dicat: Eligo talem nomine capituli,vel illorum,qui in eum conſenſerunt.tũc ſi ꝓpter cõſenſum & ratihabitionem ſequẽtẽ, quę mãdato cõparatur,videt̃ cõis electio:vt ſ.ver.publicatione.prope prin.aliàs ſi ſimpliciter diceret:eligo: intelligeret̃ electio ſingularis:vt extra,eo. in Geneſi.nec ſequẽs capituli ratihabitio excuſaret: cũ noĩe capituli electio facta nõ ſit.¶De ratihabitione capituli ideo dixi:quia ſi cõſentiẽtes,vel maior pars nollet pronũciationẽ eius ratã habere,nõ va- b leret:cũ de mãdato vel officio nõ haberet. Vinc. aũt no.in prę.c.in Geneſi.q̃ capitulum vel maior pars poteſt vni mãdare,vt pronũciet. & ille dicet: eligo talẽ pro me & pro iſtis.& ipſi dicant: placet nobis.Nã toti⁹ ſynodi eſt vnũ anathema. xvj.q̃o. vj.cõſuetudo.Ad idẽ xxiij.diſt.illud.in fi.viij.q.j. Oſius.extra,de ob.ad ratio.c.vnico. ¶Nam & ſi c plures ſunt argẽtarij,vel oẽs edãt, vel vnus ſubſcribat.ff.de ędil.edic.ſi qs ex argẽtarijs.§.j.Item poſt vnius ſubſcriptionem plures ſubſcribũt.xvij.diſt. §.hinc etiã.in fi.Vel põt dicere, illi mandãt mihi, vt ego pronũciẽ ꝓ eis,vel ꝓ me: vnde ego & ipſi eligimus talẽ.ff.de ver.ob.ſi ꝓcutator.Non aũt dicet,ego eligo ꝓ me talẽ,& ꝓ alijs eũdẽ:qa ſic eſſet ſingularis elector.qd̃ prohibet̃:vt in prę.c.in Geneſi.Coniunctim em̃ creant̃ duo rei ſtipulãdi, vel promittendi.Inſti.de duobus reis pro.in prin. Si
c aũt dicit.Nos eligimus[c] talem:tũc valet:quia cõis
d eſt electio[d].¶†Quid ſi ille eligit eũ,in quẽ oẽs vel
30 maior pars conſenſerunt: canonici verò dicũt, nõ ſic mandauimus.Rñ.ſufficit probare,q̃ ei mandauerint eligere.nec poſtea canonici audientur. eod. tit.quia propter.& c.cũ dilecti.Itẽ nõ eſt vis, ſi is, cui mãdatur,ſit extra gremiũ:quia etiã totam electionẽ poſſent cõmittere tali.extra,e.titu.cauſam.
31 ¶†Quid ſi maior pars capituli,puta xij.qui debẽt eligere,cõſentiũt in P.& quatuor ex illis mihi mãdãt,vt pronunciẽ de P.& octo mãdãt q̃ nõ eligã, niſi A.nũquid ſi eligo P.valet electio? Et videt̃ q̃ ſic.Ali⁹ em̃ non eſt eligẽdus,niſi is,in quẽ oẽs cõſenſerint: vt in c.quia propter.& ex quo illi octo nõ eligũt,alijs accreſcit.ff.ad l.Aquil.ſi dñs.§.ſi cõ iunctim,& poſt collationẽ ſtatim ſequi debet electio:vt eo.ti.cùm poſt.Vin.dixit,q̃ nõ debeo ꝓnũciare:quia non habeo mãdatum à xij.vel à maiori parte ipſorũ:ſecus autem eſſet, ſi illi compulſi per ſuperiorem vel admoniti nollent eligere: & quatuor mandarẽt vni,vt pronũciaret:vt eo.titu.
32 publicato. ¶†Sed quid ſi oẽs cõpulſi nolint pronunciare,& vnus ſolus eorũ pronũciat:nũquid talis electio eſt ſingularis.Et videt̃ q̃ nõ:qa iuſſus facit.ff.ad l.Aql.liber homo.& qa eligere tenebatur ff.de bo.lib.qui cùm maior.§.fi.& qa omniũ vicẽ d & defectũ ſupplet.xij.q.ij.non liceat. Dicit Vin. q̃ nõ valet talis electio:ipſe tamen, ex quo per eũ
33 nõ ſtat,non eſt dignus pœna.¶†Quid ſi canonici non cõcordãt in pronunciatione? Rñ. prævalet maior pars.Porrò ſi is, qui communẽ electionem pronũciat excõmunicatus eſt,alijs hoc ignorantibus,nõ vitiat̃ propter hoc electio aliàs canonica: e quæ nõ à proferẽte ipſam,ſed à votis ſingularib⁹ ſuũ ſortitur effectũ.& quia hoc nõ eſt publicũ officiũ:licet ſecus ſit in voto cuiuſlibet iure ſuo eligẽtis:& in dicto teſtis,& in ſententia iudicis excõmunicati:quia hęc ab ipſis proferentibus ſuũ ſortiuntur effectum. ¶†Conſequenter autem conue f
34 e niẽte populo ad pulſationẽ cãpanarũ[e] .j.diſt.ius militare.extra,de homi.Ioan.per alterũ ex electorib⁹ ad hoc deputatũ,publicet̃ electio in cõmuni,i.corã clero & populo:vt in prę.c.cũ inter canonicos. & c.in cauſis.viij.q.j.licet.& cãtetur,Te deũ laudamus,ſolenniter:& electus deportetur ante alta-
f re & intronizetur[f]:vt ff.de elec.c.eccleſia veſtra.j.
35 ¶†Publicationis autem forma hæc erit.
☙✻FORMA PVBLI. Recitabitur enim proceſſus totus prout iã in forma pronũciationis dictũ eſt,& finaliter ſic adijciet.quã electionẽ vobis denũcio: & in ꝑſentia oĩm dico ſolenniter publi-

¶C.cùm poſt. Et hęc teneas: vt dixi in c.quia propter. ſuper ver. omnes. in c.eccleſia j. ĩ gl. no.ſecundũ Inn.ſ. q̃ non fieret collatio numeri ad numerũ, &c.ſed fiet collatio de numero,zelo,& merito.
¶In geneſi.Hic incipit additio ex dictis.Vin.in decre. in Geneſi.& durat vſq̃ ibi:cõſequenter.finis tamen ibi porro.nõ fuit vin.
¶Eligimus. Nullo caſu ſiue ꝓ ſcrutiniũ ſiue per compromiſſum fiat electio, licet vti plurali.e.titu.ſicut eũ. lib.vj.
ADDE, electio facta ꝓ verba pluralis numeri valet dũmodo incontinenti ſe corrigat. & ſi nõ corrigeret ſuperior deberet cõpellere capitulũ vt eligeret illũ electũ primò cõcorditer nominatum: & caſu, quo eſſet deuoluta poteſtas ad ſupiorẽ ꝓ uidẽ di,ſuperior ipſe ſine iuris offenſa nõ poſſet de alio prouidere,cũ de illo,in quem omnes cõſenſerunt: vt not. Inno.Cõpo.Hoſt. in c. publicato. de elect.vt habetur in q.Old.clxxxiij.incip.factum tale eſt ſed ipſe Oldr.contrarium tenet ſequenti q. incip.pater ſancte.
¶Electio. Dic vt prædixi.

¶Campanarũ. De qua ſuprà ĩter duas vltimas formas, & tantùm interuallum induxit addition.
¶Et intronizetur ſ.in ſede eẽpali.& vt dixi in decr. qualiter.e.ti.ſuper verſi. immiſcuit. omnes concordant:ſed electus hic permittens, non incurrit in generalem conſuetudinem, quæ hoc habet. Scripſi etiam in decre.auaritiæ.eod.titu.lib.

vj. ſuper ver. immi
ſcere, q̄ non pom-
pizat, vel ſplendi-
dus viuit: non eſt
locus pœnæ. Ha-
bui in curia fuiſſe
obiectum electo,
q̄ ſic intronizatus
cū crucis ſigno ite
ratò à dextris & ſi
niſtris, vt eſt mo-
ris populo per cā-
panam cōuocato:
vbi hoc dicit, bene
dixerat tamen ſim
pliciter, & finis cāę
habuit q̄ pronun
ciatum fuit electū
per id nō incidiſſe
in pœnam admini
ſtrantis: & meritò
ſic debuit fieri. In
quo ſciendū q̄ eſt
quædā benedictio
quę eſt propria e-
piſcoporū: & fit cū
ſolennitate premit
tendo ſit nomē do
mini benedictum,
&c. de hac intelli-
git ca. miniſtrare.
xxvj. q. vj. & ibi
no. & de conſe. di.
j. c. cū ad celebran-
das. & di. v. conue
nit, in fin. de priui.
abbates. lib. vj. vbi
plenè patet, q̄ ta-
lis benedictio non
pertinet ad abba-
tes, niſi ex priuile-
gio papali: & tunc
cū imitatione iſti⁹
c. id poteſt, & non
aliter. Eſt alia bene
dictio ſ. ſolennis,
quā faciunt cū ſi-
gno crucis, & ſine
etiā ſacerdote. &
de hac conſe. diſt. j.
miſſas. & c. ſequē.
xxv. diſt. ecce. Has
etiam faciunt in le
ctionibus, quæ in
matutinis legūtur
vt in præ. c. conue
nit. & xxj. di. deni
que. Benedicūt &
prima coniugia. de
ſecun. nup. c. j. ij. &
iij. xxxij. diſt. ſeria
tim. Concluditur
ergo q̄ benedictio
non ſolennis, cōis
eſt epis & ſacerdo
ti. In materia ergo
pœnali, in qua fie-
ri debet interpreta
tio benigna, ſuffi-
ciat regula, in pœ-
nis. lib. vj. cū con-
cor. Interpretabi-
mur, vt à ſacerdo-
te, non ab epo, vel
electo factū fore,
q̄ pœnalis olim in
telligenda ſit ho-
die inflicta ipſo iu
re. patet eo. tit. no-
ſtri. & c. qualiter.

36 candam: vt in prę. cōcor. ¶ †Et no. q̄ nō eſt via, per
quam fiat hęc ſolennis publicatio: cùm non ſit de
forma ſeu ſubſtantia electionis. Vnde poteſt fieri
vel per ſcrutatores, vel per capitulum deputatos:
vt in prę. c. quia propter. vel per ipſum capitulum.
nec etiā caſſatur electio, ſi ſolennis publicatio o-
mittatur: dum modo electio non ſit clandeſtina.
¶ Celebrata igitur & publicata electione decretū
electionis in hac forma ſecundùm do. m. cōficiet.
37 ✠ †FORMA DECRETI. ¶ Almo ac
beatiſsimo patri. vel ſic: Sanctiſsimo patri & dño
ſuo Clementi, diuina prouidentia ſacroſanctę Ro
manę ac vniuerſalis eccleſię ſummę Pon. decanus
vel p̄poſit⁹, vel prior & capitulū talis eccleſię cathe
dralis ſeu collegiatę, vel regularis. humiles, fideles,
ac deuoti filij pedū oſcula beatorū. & hoc q̄ñ oēs
ſunt cōcordes. alioquin dicat, decanus talis & tales
canonici eiuſdē eccleſię. Si verò ſcribat metropoli-
tano, ſufficit dicere, reuerendo in Chriſto patri, ac
domino Dei gratia tali archiepo, vel primati: ta-
les ei⁹ deuoti filij reuerētiā tā debitā, cū deuotā. ſa
cris canonib⁹ nouimus eſſe cautū, vt vltra tres mē
ſes pōtifice proprio nō vacet eccleſia cathedralis:
ne pro defectu paſtoris dñicū gregem lupus ra-
pax inuadat aut viduata eccleſia in ſuis facilita-
tibus graue diſpendium patiatur. ea ꝓpter bonæ
memorię R. epo nr̄o tali anno & die ſicut Deo
placuit, viā vniuerſę carnis ingreſſo, corporeq̄ue
ipſi⁹, ꝓut moris eſt, eccleſiaſticę tradito ſepulturæ:
vel trāſlato, vel cedente, vel depoſito: nos tales cō-
ueniētes in vnū ad electionē futuri pontificis no-
ſtri canonicè celebrādā, talē terminū duximus ſta
tuendū. Citatis igitur interim, & tūc præſentibus
omnibus, qui electioni celebrādę debuerūt volue
runt & potuerūt cōmodè intereſſe in capitulo vel
eccleſia, vel tali loco ad hoc apto & honeſto ſeu cō
ſueto: nos incœpimus de electione futuri pontifi-
cis tractare. Sanè poſt diuerſos tractat⁹ inter nos
habitos, & noīationes diuerſarū perſonarū ſimpli
ces, ac diſcuſsiones, & inquiſitiones multiplices: tā
dem placuit nobis vniuerſis & ſingulis p̄ viā ſcru
tinij procedere, & noſtrę viduitati eccleſię ꝓuide
re: ideoq̄ elegimus tres, ſ. tales de noſtro collegio
fide dignos. Dātes eiſdē vnanimiter plenariā po-
teſtatē, vt ſecretò & ſigillatim vota cunctorū, i. ſua
& noſtra diligenter inquirerent, & ea in ſcriptis
redigerent, & in ſcriptis redacta mox in cōmuni
publicarēt: & tā numeri ad numerū q̄ zeli ad ze-
lū, & meriti ad meritū collatione p̄ eos habita dili
genti illum eligerent, in quem inuenirent oēs, vel
maiorē partē, & ſaniorē noſtri capituli ſiue colle-
gij conſenſiſſe: ita q̄ vnus ipſorū de cōſenſu & vo
luntate aliorū duorū ſcrutatorū vice ſua & colle-
garum aliorū oīm electionē eandē pronūciaret in
ſcriptis, & ſolenniter celebraret: qui ſedētes in par
tem, primò vota ſua, ita q̄ duo ſcrutabātur tertiū:
ſecundò tres ſimul vota omnium aliorū: ſicut no-
bis poſtea retulerunt, ſecretò & ſigillatim diligē-
ter inquiſierunt, & in ſcriptis redacta mox in cōi
publicauerūt, & in noſtra præſentia p̄ eoſdē ſecun
dū formā eis datā tā numeri ad numerū, q̄ zeli ad
zelum, ac meriti ad meritum collatione habita dili
genti: talis vnus ex ſcrutatoribus de voluntate &
conſenſu & mandato illorum, talem in quē reper-
tū fuit oēs, vel maiorē partē & ſaniorē noſtri colle
gij ſeu capituli, quorū ſubſcriptiones inferius cō-
tinentur, in ipſo ſcrutinio conſenſiſſe vice ſua &
collegarū & omniū aliorū in his conſentientium
inuocata ſpiritus ſancti gratia in noſtrū: & noſtrę
eccleſiæ eligit epm & paſtorē, virū vtiq̄ plenę &
maturę ætatis, vt pote qui iam xxx. annum ætatis
ſuæ exceſsit: virum vtiq̄ ſufficientem, & idoneū
de matrimonio legitimo ſuſceptū, & in ſacris or-
dinibus conſtitutum, moribus, vita & literarū ſciē
tia merito cōmendandū. extra, de elec. cùm in cū-
ctis. in prin. ac in temporalibus circūſpectum. ex-
tra, de renū. niſi cùm pridē. §. p̄ defectu. xxxviij.
diſt. per totū. lxxxvj. diſt. fratrem. & potentē iu-
ra eccleſię defenſare: vt extra, de app. cōſtitutis. ij.
38 ¶ †Potes eum etiam aliter cōmendare, ſecūdū ca-

nones: illos. xxxiij. diſt. qui eps. lj. diſt. c. ſi. viij. q. j.
oportet. & c. ſeq. ſic ſ. natura prudētē, docibilē, mo
rib⁹ tēperatū, vita caſtū, ſobriū, ſuis negotijs ſem
per cauentem, humilē, affabilem, miſericordem, li-
teratum, & in lege Dñi inſtructū, & in ſcriptura-
rū ſenſib⁹ acutū, in dogmatib⁹ eccleſiaſticis exer-
citatum, doctum, pauidū, irreprehenſibilem, & ma
turum. ¶ Vel ſic, prout in libro pōtificali reperi-
tur. & xxv. di. §. nūc aūt. virū vtiq̄ prudentē, ho-
ſpitalem, moribus ornatū, caſtū, ſobriū, manſuetū,
deo & hoībus per oīa placantē. tū cōtra conſcien-
tiā nō loquaris. xxij. q. ij. primū. extra, de præſcri.
c. ſi. & de ſimo. p tuas. ij. vnde ſufficit prima cōmē
datio, poſtea iunge: & electionē pronunciauit in
ſcriptis, & extra publicauit hoc modo. In nomine
patris &c. vt ſ. ver. his igit. vſq̄ ibi, poſt hoc cāpa-
nę &c. hoc ſaluo, qđ ibi poſt illud verbū nr̄i ſeu
collegij: debet ſic addi, quorū ſubſcriptiones infe-
ri⁹ cōtinēt. Dictāverò electionē ſic canonicè & ſo
lenniter celebratā & publicatā in cōi oēs vnanimi
ter recipim⁹ & approbam⁹. te deū laudamus, mo-
re ſolito cū cordis iubilo decantando. ſ. ver. conſe
quēter. ¶ Idem verò elect⁹ electionem hmōi ſibi
die tali p̄ſentatā, licet ex humanitate ſe inſufficien
tē & indignū aſſerēs multipliciter excuſaret: no-
bis tū vehemēter inſtātib⁹ timēs diuinis diſpoſi-
tionibus cōtraire, iugo diuinę vocatiōis ceruicem
cordis humiliās, inuocato diuinę pietatis auxilio,
die tali humiliter votis fratrū aſſentiendū duxit:
nō tā timidè q̄ deuotè electionē ipſam, officiū, o-
nuſq̄ impoſitū, vt ꝓdeſſe valeat ſuſcipiēs & acce
ptās. ij. q. vij. ſicut is. C. de epi. & cle. l. ſi quē q̄. viij.
q. j. in ſcriptis. xj. q. iij. q reſiſtit. extra, de renū. niſi
cū pridē. ꝓpe prin. Ideo aūt poſui de die p̄ntatio
nis: nā & acceptatiōis hodie electores, q̄ citò cō-
modè pñt, debēt electionē p̄ntare electo, ac p̄tere
eius aſſenſum. quem elect⁹ intra mēſem præſtare
tenet à tpe p̄ntationis: alioquin extūc priuat⁹ eſt
ipſo facto iure ſibi ex electione hmōi acqſito: niſi
talis eſſet pſona q̄ nō poſſet abſq̄ ſupioris lnīa cō
ſentire, quo caſu debet ſupior inqri. q ſi intra con
gruū tps cōcedere lnīam noluit, poterūt extūc ele
ctores ad aliā electionē ꝓcedere: vt in dec. Greg. a
a x. c. ti. q̄ ſit. li. vj. vbi de hoc dicem⁹ª, poſtea ſubiū
ge: Beatitudini igit: vr̄ę: & hoc cū papę ſcribit, &
ſunt hęc verba in decreto libri pōtificalis. Si verò
archiepo, vel p̄riarchę, dices? Reuerēdę igit paterni
tati vr̄ę duxim⁹ vnanimiter ſupplicādū, vt electio
nē ſuprà dictā dignemini cōfirmare: & electo nr̄o
p̄dicto mun⁹ cōſecratiōis p ſacrās vr̄arū manuū im
poſitionē impartiri: quaten⁹ authore Deo, nobis
velut paſtor idone⁹, & toti epatui. vel ſi eſt archi-
eps, vel primas, toti ꝓuincię in his, q̄ ad epm vel ar
chiepm ſpectāt, præeſſe valeat, & ꝓdeſſe: noſq̄ &
alij ſibi cōmiſsi, ſub eius ſacro regimine poſsimus
corā Dño ſalubriter militare. Et pōt hic poni clau
ſula illa, q̄ eſt j. §. ꝓx. ver. itē no. Vt aūt oīm nr̄m
vota in p̄dictis & ſingulis oībus cōcordaſſe, & in
hāc electionē & petitionē conuenire noſcatis ma-
ieſtati apoſtolatus veſtri. Vel ſi ſcribit metropoli-
tano vel patriarchę dicit, benignitati reuerēdę pa-
ternitatis vr̄æ, hoc canonicū decretū mittim⁹ ro-
boratū propr̄ijs manib⁹ & ſubſcriptū: vt extra, de
ele. innotuit. extra, de poſtu. prę. la. bonę. ij. ver. nec
nocebat. lxij. di. cū to. & ad maiorē cautelā ſigillis
39 capituli nr̄i, & etiā ꝓpr̄ijs ſigillatū. ¶ †Poſtea is,
q primā vocē habet rōne dignitatis vel ordinis vl̄
tpis: vt extra, de maio. & obe. c. j. & c. p tuas. & c.
ſtatuimus. & xvij. diſt. §. huic. & §. ſeq. vel q maior
eſt inter oēs, manu ꝓpria ſubſcribat in hunc mo-
dū. Ego talis ſuprà dictis oīb⁹ & ſingulis cōſenſi
& conſentio, & manu ꝓpria ſigno & ſubſcribo.
Nec pōt dicere, interfui: qa nō interfuit ī oīb⁹: &
ꝓpter hāc ēt rōnē ponūt ſupra illa verba, ſicut no
bis poſt ea retulerūt ī ver. dātes. qa illa in qb⁹ nō
interfuerūt, ſcire nō pūt, niſi p relatū: vt xxij. q. v.
hoc videt. Itē ideo reperit hoc verbū cōſentio: vt
ſatisfiat his, q dicūt q̄ inſtrumentū teſtificari de-
bet, non de prēterito: ſed de præſenti. arg. extra, de
iur. pa. qđ aūt. in fin. & eodē modo cęteri, ꝓut per
ordinem

& in c. auaritiæ. li. vj. Iuſtificat etiā ex alio capite. Punit ergo adminiſtrans ſed iſte actus non eſt propriè admini ſtratiuus, qui conſtare videtur in ali qua geſtione vñ l. ij. ff. de admi. tuto. dicit incipit gere re atq̄ adminiſtra re. & decre. auaritiæ. dicit adminiſtrationi ſe ingere re. & ſubdit gere re, recipere, vel im miſcere. hoc deno tat actum, non ſignum tantū. Et fa cit etiam in authē. vt hi, qui ob. §. pe. coll. vij. bene facit ff. de fur. ſi quis vxori. §. neq̄ verbo ADDE de hac additione latius p Old. conſi. ccxlvj. incip. quæſt. talis. vbi dicit ita per pa pam Io. xxij. pro-nunciatum cū con ſenſu plurimorum Cardinalium.

¶ Dicemus. Et ele ctus eſt omni iure ſibi ex electione quæſito priuatus: vt in extrauagan. benedicti, ſi religioſus.

ordinẽ veniant in manibus proprijs subscribentem: vt extra, de ele. cùm inter canonicos. & aliquod signum apponat, puta crucem: vel aliud quod voluerint ante & retro. De his subscriptionibus no. quidã extra, de re iudi. cùm inter vos. Et si aliquis sit inter eos, q̃ scribere nesciat, ponat signũ & dicat: & qa nesciebã scribere, per manũ talis subscribo. vel sic scribens dicat: & ego talis vice talis scribere nesciẽtis, vel non valentis, & de mãdato suo &c. vt in prę. c. cùm inter vos. ¶ †Tabellio autẽ subiũgat sic: Acta sunt hęc tali anno, mense & die, &c. Et sic tam ex hoc & ex die pronũciationis supra posita, quàm ex die vocationis. s̃. in prin. posita colligi poterit intra quod tẽpus electio fuerit celebrata. ¶ In quibusdã autẽ prouincijs decretum in modũ publici cõficitur instrumẽti: dicẽdo, tali episcopo, tali anno, &c. vt s̃. ver. ea propter. & semper loquitur in instrumẽto tabellio, qui in omnibus interfuit. ¶ Hãc decreti formã do. meus Hosti. fons iuris, tradidit paucis mutatis. Sed certè potius est hæc forma literæ super confirmatione electionis petenda directæ, quàm decreti. ¶ †Et in consistorio domini papę vtrũque requiritur. Lecta etenim huiusmodi litera semp decretũ petitur exhiberi. xlvij. dist. de Petro. extra, eo. innotuit. & lxiij. distin. in quãto. ij. q. j. legũ. †decretũ igitur sub hac forma cõcipitur:

❧FORMA DECRETI. ¶ Anno, mẽse, & die talibus bonę memorię R. episcopo nostro viã vniuersę carnis ingresso, corporeq̃ &c. vt supra in prę. decr. ver. sacris. totum cõtinua vsque ibi: solẽniter publicandam, &c. quod verbũ est in fine pronũciationis. s̃. versic. his igitur. quę forma debet inseri in p̃missa forma: vt s̃. ver. vel sic. ꝓput postea subscribatur vt s̃. versi. postea is, qui. vsq̃ in fi. decreto sic formato, literę cõcipiantur iuxta prędictam formã à dño meo traditã. ¶ †Posset quoq̃ tertiò & alia forma seruari, quę multùm est cõsentanea iuribus de decreto loquẽtibus: vt lxj. dis. §. sed aliud. & c. seq. vt videlicet redactis votis in scripturã, & facta collatione, ac pronũciata electione in scriptis, sicut dictũ est suprà, in prin. versi. his igitur. vsq̃ solẽniter publicãdam. quod est in fi. ipsius pronũciationis, immediatè subscribãt oẽs illi scripturę, vt prędictum est, & etiã is, qui pronũciauit. Factis autẽ huiusmodi subscriptionibus, is, q̃ de mãdato capituli elegit, se iterũ sic subscribat: Ego talis prędictis omnibus & singulis interfui & cõsensi, & de mãdato omniũ eum elegi, & iterũ ad cautelam eligo in episcopũ & pastorem. Prętereà iũgatur sic: vt huic nostro decreto fides plenior adhibeatur, ipsum sigilli capituli nostrę munimine fecimus roborari. Is etiã, qui elegit, suum sigillum apponat. & hæc forma breuis & vtilis est. ¶ †Porrò ad maiorẽ cautelam electores faciant suum aliud decretũ, in quo dicãt, qualiter fuit eis, potestas eligẽdi à toto capitulo data: & qualiter ipsi processerũt, & elegerũt prout continetur s̃. in primo decreto. ver. dantes eisdem. vsque, in scriptis, & publicauit, &c. verbis decenter mutatis: & sigilletur eorum sigillis. ¶ †Liquet igitur ex præmissis, quod quinq̃ fient decreta. Primũ de potestate scrutãdi & eligẽdi data: vt s̃. in prin. ver. si ergo. ibi: & huic instrumẽto, &c. Secũdum de potestate pronunciandi & publicãdi electionem, quam scrutatores seu electores, vel etiam capitulum dant vni. de qua s̃. ver. his igitur. Tertiũ, quod fit à toto capitulo. de quo s̃. ver. hanc decreti. Quartum, quod fit ad cautelam ab electoribus. de quo iam dixi in ver. porrò. Quintum, quod mittitur primò papæ, vel metropolitano seu primati. de quo s̃. ver. celebrata. Hic etiã quinq̃ faciẽda sunt, cùm per viam proceditur compromissi verbis decenter mutatis. Instrumenta quoque publica sunt super singulis articulis faciẽda. quod necesse est & vtile. ¶ †Nã secũdùm vsum curię Romanę decretũ nõ probat electionem canonicam esse: nisi aliter de ea legitimè cõstiterit prout no. secũdùm papã extra, de electione. innotuit. &c. nihil. ¶ †Sed licet prędicta solẽnitas sit de iure & in episcopatibus & maioribus dignitatibus obseruetur, tamen in nonnullis prouincijs, in abbatijs, & in alijs inferioribus electionibus, his omissis solo instrumẽto electionis sunt contenti, quod conficiunt sub hac forma:

❧FORMA. ¶ Olim bonę memorię G. abbate sancti Pauli Narbon. viã vniuersę carnis ingresso, ipsiusq̃ corpore ecclesiasticæ tradito sepulturę: canonici eiusdẽ ecclesię, hi videlicet, ad quos abbatis spectat electio, ad tractandum de futuri electione pastoris in capitulo conuenerunt: & vna nimi consensu tres ex se, videlicet B.C.D. pro inquirendis diligenti scrutinio votis fratrũ: reliqui omnes ibidem continuò elegerunt, q̃ tres scrutatores secedẽtes in partẽ, ex cõmisso sibi officio, & ex præmissa authoritate cõcessa: primò ad se vocauerũt T. ipsum per Deum viuum adiurantes, vt illũ nominet, in quẽ ex voto cõsentit, & quem credit pro bono statu eiusdẽ ecclesiæ sancti Pauli in tẽporalibus & spiritualibus meliorẽ. Ipso itaque T. statim nominante H. & in eum cõsentiẽte, eiusdem consensu & nominatione redactis in scriptis, subsequẽter ad se vocauerũt V. quo simili modo adiurato, idẽ V. nominauit L. & in eum cõsensit: q̃bus cõsensu & nominatione in scriptis redactis, deinde vocauerũt N. ipsum in modo similia adiurãtes. qui nominãs P. in eum cõsensit: quibus cõsensu &c. & sic de singulis. Postquã autẽ ipsi tres cęterorũ fuerũt vota scrutati, examinauerũt eadem adiuratione præmissa hoc modo adinuicẽ semetipsos. duo enim ex eis tertiũ adinuicẽ sunt scrutati: & sic diligẽti, vt dictũ est, inquisitione de seipsis facta, dictus B. nominauit talem, & in eum cõsensit. & capitulo nominauit talem, & in eum cõsensit. & dictus D. nominauit talem, & in eum consensit. Igitur singulorũ fratrum votis sigillatim & secretò scrutatis, & diligẽtius inquisitis, eisq̃ in scriptis redactis, dicti tres sua & aliorũ prædictorũ omniũ vota fratrũ mox in præsentia totius capituli publicauerũt, ipsa legi per ordinẽ faciẽtes: & cùm facta fuissent diligẽs collatio zeli ad zelum, numeri ad numerũ, meriti ad meritũ: quia ratione zeli, numeri, & meriti, vota fratrũ nominãtium H. in eum cõsentiẽtium plura & potiora reperta sunt: surgẽs statim vnus ex ecclesiæ senioribus, videlicet P. de volũtate omniũ de capitulo vice & nomine ipsorum, & totius capituli, inuocata sancti Spiritus gratia, ad honorẽ Dei & beatę Mariæ virginis & sancti Pauli cõfessoris eorũ patroni, & omniũ sanctorũ, p̃dictũ H. elegit in abbatẽ & pastorẽ dictæ ecclesiæ sancti Pauli, electionem ipsam corã omnibus fratribus & toto capitulo publicans subsequẽter. dicta verò electione dicto H. die tali prę̃sentata, idẽ electus, licet ex humilitate &c. vt s̃. in prima forma decreti. ver. idẽ verò electus. vsq̃, susc̃ipiẽs & acceptãs. postea iunge: itaq̃ fratribus exultatione magna gaudentibus & psallentibus, cantãtibus altis vocibus, te Deum laudamus, campanis pulsatis, ipsum H. sumẽtes & ducẽtes in ecclesiã suprà dictã inuocato nomine patris & filij & Spiritus sancti eũdẽ in sede pastorem & abbatẽ cum cordis iubilo posuerũt, mãdantes mihi notario infrà scripto publicũ inde conficere instrumẽtũ. Hæc forma prohatur ex his quę p̃missa sunt. ¶ Cõsiliũ est tamẽ vt tres p̃dicti scrutatores prius scrutẽtur vota sua, quàm aliorũ: vt s̃. ver. si ergo. [a] ¶ Qualiter autẽ decretũ seu instrumẽtũ formabit sup electiõe à patronis in rectorẽ alicui⁹ ecclesię celebratę: vide j. de iure pa. ver. verũ. & j. ver. si aũt elect⁹. Cęterùm si de electiõe in iudicio cõtẽdatur, sic libell⁹ cõcipit: LIBELLVS. ¶ †Corã vobis reuerẽdo patre dño H. dei gratia Hostiẽsi & Vellectren. epo, partib⁹ à dño papa auditore cõcesso, ꝓponо ego P. ꝓcurator seu syndic⁹ tali electi. vel si capitulũ ꝓsequat, qđ magis idoneũ est, ne elect⁹ de ambitiõe notetur: vt C. de epi. & cle. si quẽq̃. j. q. vj. sicut. is dicat. ꝓcurator talis capituli, seu maioris & sanioris partis ei⁹, q̃ talis ecclesia solatio pastoris destituta, canonici eiusdẽ ecclesię volẽtes de pastore viduatę ecclesiæ ꝓuidere, vocatis omnib⁹ q̃ voluerũt, debuerũt & potuerũt cõmodè interesse, & eis cõuenientibus in ecclesia cathedrali, assumpti fuerunt tres de collegio fide digni, videlicet talis & talis, q̃ secretò & sigillatim examinauerũt vota canonicorũ habita, & in scriptis fideliter redegerũt, & redacta mox in cõmuni publicauerũt: demũ collatiõe habita diligẽti, inuẽtũ est, maiorẽ partẽ & saniorẽ toti⁹ capituli in magistrũ T. cõsensisse: quẽ talis de mãdato omniũ seu maioris partis & sanioris & vice eorũ in archiepiscopũ electit ipsius ecclesię, & pastorẽ. & in cõmuni electionẽ huiusmodi publicauit. cui electiõi M. licet indebitè, se opponit: quare peto no㆓ p̃fati capituli dictã electionẽ, p vos reuerẽde pater canonicã ꝓnũciari & cõfirmari, & aduersario ppetuũ silẽtiũ imponi. [b] ¶ †Si verò duę electiões fuerint in discordia celebratę: tũc cõcipit sic libellus: LIB. ¶ Corã &c. vt s̃. vsq̃, & pastorẽ iũge. verũ minor pars ipsi⁹ capituli, quẽdã R. virũ insufficiẽtẽ & indignũ post appellationẽ ad sedẽ apostolicã ab alijs interpositã, dicit elegisse: quare peto electionẽ factã de T. per vos, reuerẽde pater, authoritate ap̃lica vel metropolitica (si es corã archiepo, cõfirmari) & electionẽ de p̃fato R. factã min⁹ canonicè, si electio dici põt, vt potè à lõgè minori parte capti, & post appellationẽ, & de psona min⁹ idonea temeritate nimia attẽtatẽ, cassari, seu irritari, seu infirmari, & cassam seu irritã nũciari. ¶ †Vel nõ ponas cãm, si vis: qa in ꝓcessu ꝓbabis, quã volueris: vt s̃. de lib. cõcep. §. fi. ĩ fi. Hę formę ꝓbãtur extra, e. post c̃q̃. & c. dudũ. j. in fi. & c. cùm ĩter canonicos. & cũ nobis olim. & c. corã. & c. Cumana. & c. cõgregato. & c. cõsideraui⁹. & c. cùm ĩ cũctis. ¶ †Sed nõ videt q̃ bñ petãt isti, q̃ petũt electionẽ suã cõfirmari, & electionem aduersarij cassari. Nã sup hac petitiõe lis cõtestat, ex quo petit prĩcipaliter cassatio, licet actor nihil ꝓbet de suę electiõis iustitia: tñ cassanda erit electio aduersarij, ꝓbato aliq̃, ꝓpter qđ dbeat cassari: licet fortè nõ fuisset actor aliàs admiss⁹ ad hãc petitionẽ

¶ Ver. si ergo. Ne sit in ipsorũ potestate alterã electionem facere meliorem: vt dixi eo. tit. quia propter. super ver. exquirent. per quæ & ea, quæ no. s̃. ij. col. ver. si ergo. & s̃. in forma, quæ incipit, almo. ver. q̃ succedentes. patet tres opiniones de hoc. Vnaq̃ ad scrutandum scrutatores, dentur alij scrutatores. Secunda quod quartus addatur tribus, ita q̃ sint tres numero scrutatores scrutatorũ. Item q̃ duo scrutentur tertiũ. & hoc seruatur, & sit prius propter rationem prædictã.

¶ Imponi. Colũna, quę sequitur, sumpta fuit ad literam de verbis Inno. & Host. in decr. cùm Bertholdus. j. fæpius allegata.

nisi ratione iuris sui: qa multi iniquè repelluntur, prout no. secundùm papā extra, de accu. super his. Quidā tamē dicūt, q̄ est admittēda. ar. extra, de re iudi. cùm Bertholdus. Sed tūc iudex nō pronūcia bit super cassatiōe electionis aduersarij, nisi actor probet de iure suo. ¶ Inn. iiij. no. in prę. c. cùm Ber tholdus. q̄ qcqd dixerit ipse ibi, vel extra, de iuré pa. cùm dilectus. quādo talis libellus porrigitur, sta tim cōtradictor pōt dicere, exprimè quo iure petis electionē tuā cōfirmari. & si dicit, qa canonica est. respondeatur, frater, multis modis pōt esse electio canonica, s. p̄ scrutiniū, vel p̄ cōpromissum. extra, e. qa p̄pter. Quādo q̄ etiā qs elegit iure suo, & quā- doq̄ iure deuoluto. e. ti. bonę. j. & c. ne p̄ defectu. & c. cùm Vin. Certifica ergo me, vt possim deli berare. ff. de edē. l. j. & extra, de li. ob. c. ij. tamen in hoc modica vis est, s. vtrū exprimat modū canoni- cę electionis. Sufficit enim, q̄ simpliciter petať elec- tio, tanquā canonica cōfirmari: sed in secūda par- te libelli est vis, scilicet vbi petiť altera electio in- firmari: tūc enim valde vtile est, vt petať causa in- firmationis. Si enim exprimat talē, quæ vergat in p̄iudiciū actoris, puta qa facta est de illiterato, vel irregulari, vel crimino so: & q̄ ideo eius electio nō tenet: nec p cōsequēs electionē suā, quę secuta est, potuit impedire: audiendus est. Si verò dicat cau- sam, de qua sua nihil interest, vt si dicit eū ineligi- bilē, vel iam electū cassandū p̄pter irregularitatē, vel crimē aliq̄d, sed nō sufficit in quo sibi p̄sit, vel obsit cassatio, nō recipietur hęc pars libelli: & si re cipiatur, restringēda erit sentētia tātum ad p̄iudiciū vel ad vtilitatē actoris, vt p̄dictū est: si tamē id fie- ri pōt. Alioquin si ad illa retorqueri nō pōt, & in- ueniatur electio iam cōfirmata cassanda, cassabitur: & imputet sibi reus, q talē libellū recepit, & actorē ante litis cōtestationē nō repulit, quod facere po-
52 tuit. C. de anna. excep. l. fi. Instit. eo. §. fin. ¶ †D. ta- men meus dicit q̄ quilibet canonicus pōt petere cassari electionē in ecclesia sua minus canonicè fa ctā: vel quod remoueatur prelatus minus canoni- cè institutus: licet petēs nō sit electus, vel sua non interfit, quo ad priuatā vtilitatē. argu. in his, q̄ no. extra, de elect. statuimus. imò etiam patronus, vel etiā parochianus cuiuslibet ecclesię admitteretur, saltē p̄pter periculū animarū. arg. xvj. q. vij. filijs. & si nō agēdo, saltē denūciādo superiori. arg. ff. de offi. præfe. vr. l. j. §. quod aūt. Insti. de his, q̄ sunt sui
53 vel alie. iur. §. fi. ¶ †Verūtamen dicūt quidā, q̄ ta- les libelli nō sunt admittēdi, s. peto cōfirmari elec- tionē meā, vel p̄cessum meū, nō obstāte electiōe alterius, vel processu. vel peto electionē meā cōfir mari, & electionē aduersarij cassari. Et ponūt ex- emplū in similib⁹: qa nec talis libellus esset admit- tēdus: peto talē fundū nō obstāte aliqua vēditiōe & traditione facta aduersario. Vel peto cētum ex causa mutui, nō obstāte pacto de nō petēdo, vel nō obstāte sentētia super hoc cōtra me lata. Sed certè isti minus bene dicūt. Nā oēs isti libelli recipiendi sunt, vt ꝟ. de act. seu pe. §. sup. ver. sed quæritur. & probatur ff. de priui. cre. Imperatores. ff. quod me. causa. metum. §. volēti. & l. si mulier. iij. fi. & l. seq.
54 ¶ †Nā & veteres actiones extinctę vtiliter cōpe- tunt. ff. si ex noxali causa agatur. l. ij. §. fi. ff. de capi. di. tut elas. §. libertates. C. si aduer. transac. l. ij. C. de acceptil. l. fin. Et hoc idē dicēdū est in restitutione in integrū, vt not. secūdùm papā extra, de in integ. rest. ex literis. In omnibus tamē libellis p̄missis, vi detur causa subiūciēda, videlicet quare nulla sit ele- ctio, vel p̄cessus, vel vēditio, vel pactū, vel senten- tia: cùm quantum ad hoc imploretur iudicis offi- ciū, quod ipse in premissis impēdere nō debet, nisi iusta causa expressa: de qua cognoscēdū est, vt p̄- batur ff. de minori. l. j. §. p̄tor edixit. & l. in causę. j.
55 & ij. ¶ †Dicunt tamen aliqui, q̄ in talibus libellis primò cognoscendum est de vltima parte libelli, quàm de prima. Inn. dicit q̄ simul de vtraque co- gnoscetur, sicut & in restitutione no. in prę. ca. ex literis. arg. C. loc. l. si cōductionis. & l. ne cui. & l. cō
56 ductores. ¶ †Itē p̄dicta locū habēt, nisi aliq̄d accre scat actori ex p̄dicta adiectione. Et hoc etiā debet in libello exprimere. aliàs nō recipietur libellus cum adiectione q̄uę ad- uersario obsit: nisi dicat quid ei accrescat. arg. ff. de rei vēd. l. in fundo. Et hoc idē dicēdum est de positionibus & probationibus super eisdē faciē-
57 dis: & de his nihil in libello cōtineatur, secūdùm papā. ¶ †Illud autē tibi cōsulo, vt petas tam electionē cōfirmari, & alterā cassari. extra, eo. dudū. j. in fi. & c. cōgregato. & de causa possess. & p̄prie. cum ecclesia. in fi. quia secūdùm formam petitionis sentētia debet dictari: vt extra, de simo. licet Heli. Si enim petas tātùm tuā cōfirmari, & cōfirmetur: per cōsequēs bene altera infirmatur. ff. de p̄cur. l. Pōponius. ff. de excep. rei iudi. si inter me.
a quia si pronūciatur, me esse[a] patronū: per cōsequens pronūciatur te non esse. ff. de iureiur. si duo patroni. Si pronūcietur, tuā nō valere, vel nō esse cōfirmādam: alia in suo statu remanebit, si nihil de ea actū fuerit. & ideo expedit petere vnā cōfirmari, q̄ alterā cassari. ¶ Quę autē hic desunt cir-
58 ca libellos, vide j. de causa possess. & propriè. §. in cōfessoria. ¶ †Si verò ali quis sit electus vel prēsentatus ad regimen alicuius ecclesię in discordia, concipe libellū eodē modo verbis cōpetenter mutatis: hoc saluo q̄ petas etiam te instituī & installari, & installatū defendi. xvj. q. vlt. decernimus.
59 & infrà ver. si autē electus. ¶ †Si autē metropolitanus nollet electionem sibi prēsentatam cōfirmare: tūc recurreret electus ad papam, & coram eo seu eius auditore cōcipiet sic libellū: LIBEL. ¶ Corā &c. propo. & c. q̄ cùm tali ecclesia vacante talis canonicè per viam cōpromissi vel scrutiniī electus extiterit ad eandē, electio ipsa fuit tali metropolita prāsentata ri- tè ac solēniter, & munus cōfirmationis ab eo petitū: ipse verò electionem ipsam renuit, vel distulit cōfirmare: quare peto per vos sanctissimè pater ipsam cōfirmari. & hoc si es coram papa: vel per vos, si es corā auditore.
60 viij. quæstione iij. Artaldus. extra, de appel. significauerunt. ¶ †Ad hoc si electio fit aliquibus exclusis seu cōtemptis, qui sunt in quasi possessione eligēdi: sic in possessorio libellū cōcipe: ¶ LIB. Corā &c. propono ego syndicus clericorū cōuentualium ecclesiarum ciuitatis Sutrinæ, nomine eorum cōtra capitulum seu syndicum vel œconomum maioris ecclesię, q̄ cùm ipsi eorū q̄ue prædecessores. sed non est vis de hoc: cōsueuerunt in- teresse electionibus episcoporū Sutrinorum: canonici ipsius ecclesię ipsis renitentibus & exclusis, vel contemptis, ad electionem episcopi proce- dere præsumpserunt, talem in suū episcopū eligēdo: quare peto electionē ipsam, quatenus de facto processit, de facto infirmari, & irritari: & domi nos meos in quasi possessionem iuris eligēdi, in qua ante motam cōtro- uersiam fuisse noscūtur, per vos reduci, & eos ad coeligēdū vnà cum ca- nonicis ipsis admitti, & admittendos fore decerni. extra, de causa pos. & proprie. cum ecclesia. ideo petit electionem irritari: quia aliter nō possent in quasi possessionē reduci. Hūc etiā libellū vide j. de causa poss. & p̄prie.
61 §. in cōfessoria. in prin. dic vt ibi. ¶ †Cæterùm si aliqs ex canonicis ipsius ecclesię sit cōtemptus, sic cōcipiet libellū: LIB. Corā &c. propo. cōtra ta- les, q̄ licet sim canonicus ordinarius & prębēdarius talis ecclesię, vocem- q̄ue habeā, vt canonicus, eligēdi, & in possessione vel quasi iuris canoni- catus existā: nuper vacāte ipsa ecclesia, prefati canonici dictę ecclesię me, qui in tali loco absens erā, vnde vocari debuerā, & interesse poterā & de- bebam, nō citato, sed cōtempto: vel citato, sed nō, vt decuit, expectato, ad electionē talis de facto p̄cedere p̄sumpserūt: quare peto prefatam ele- ctionē in cōtemptū meū meiq̄ue iuris prejudiciū attētatā, per vestrā sen tētiam cassari & irritari: cùm in talibus plus cōtemptus vnius obesse de- beat, quàm multorū cōtradictio in præsenti. peto etiā mihi ius eligēdi, & hac vice nostrę ecclesię prouidēdi per vos mihi concedi, & sentialiter ad-
b iudicari: vt extra eo. bonę memoriæ. ij.[b] & c. venerabilē. & ca. cùm inter vniuersas. & c. corā. & c. in Genesi. & c. j. extra, de causa pos. & propri. cū
62 ecclesia. xvj. q. vlti. cōgregato. ¶ †Quòd si qs agit contra canonicos su- per iniuria in iure eligēdi, sic concipiet libellū: LIB. Corā &c. propo. con tra tales canonicos, q mihi iniuriātur super iure vel quasi coeligēdi cum eis in ecclesia sua prælatum mihi ex tali causa competēti. quare peto eos p̄hiberi, & compelli cassari ab iniuria & molestia huiusmodi. Itē peto q̄ me patiātur in posterū vti libere illo iure cum eisdē: & ad hoc vestrū of-
63 ficiū imploro. extra, e. cùm ecclesia Vulterana. & c. Cumana. ¶ †Cōtra in- trusum autē sic cōcipe libellū: LIB. Corā &c. p̄pono cōtra P. q̄ ipse lai cali fultus potētia corporalem possessionē talis ecclesię est ingressus, & in ea quotidie debacchatur, & eam in meū p̄iudiciū & grauamen & animæ suæ periculū detinet occupatam in scandalū proximorū: quare peto eum à possessione talis ecclesiæ remoueri, & eum penitus repelli, & sibi super ea perpetuum silentium imponi. xvj. q. vij. si quis deinceps. & c. sequen.
64 ¶ †Quòd si consensit electioni de se factę per abusum secularis potestā- tis, sic libellū cōcipe contra eum: LIB. Corā &c. propo. contra P. q̄ ipse per abusum vel impressionem secularis potestatis electus, tali electioni de se factę cōsensit cōtra cōsti. cōcilij generalis: & his nō cōtentus in ea se procurauit institui seu intrudi, de præda solicitus potius, quàm de cura: quare peto electionē illā nullā per vos pronūciari, & eum ineligibilē fo- re sentētialiter declarari, & à possessione dictę ecclesię amoueri, & amouē dum fore decerni. extra, eo. quisquis. & c. bonę. j. ¶ Qualiter concipietur libellus cōtra eum, qui propter pluralitatē beneficiorū dicitur ineligibi-
65 lis, vide j. de concess. præben. in fin. ¶ †Si autem electus in rectorem alicu ius ecclesiæ collegiatæ petat electionem confirmari, sic dicet:
c ✻FOR. LI. Corā vobis venerabili patre tali archiepo cōstitutus ego talis p̄pono q̄ vacāte tali ecclesia, clerici eiusdē ecclesię ad electionē p̄cedētes me in suum

a ¶ Me esse. sup. so- lum.

ADDE, ad ver. ꝟ. do. meus. dixit ibi, imò etiam paro chianus. quæ dicū- tur per gl. & doct. in c. ex parte Adę. extra, de testib. & glo. mag. in c. qua- liter & quando. el ij. extra, de accu.

b ¶ Bonæ memorię ij. super antiqua o- pinione, quam po- suit ibi prima glo. fundatur hæc pars libelli, quę nō pro- cedit: vt patet in additiōe, quam ibi ponit finis glos. & vt super ea dixi. & quomodo ad hanc decr. respōdeatur, ibi no. iura, quę se- quuntur, non pro- bant hoc dictum.

me in ſuum rectorem & dictæ eccleſiæ vnanimiter elegerunt. quare peto electionem de me canonicè factam per vos confirmari & me in eadem eccleſia per vos inſtitui, & inſtitutum defendi. extra, eo. congregato. verſic. reliquis. & c. innotuit. verſi. cuius. extra, de cauſa poſſeſ. & proprie. cùm eccleſia. in princi. & vide decretum huiuſmodi electionis, j. de iure patrona. verſi. verum. & ſequen.

De via compromiſsi.

SVMMARIVM.

1 ☞Canonici vacantis eccleſiæ per viam compromiſsi volentes in electione procedere, qualiter procedent.
2 In electione per viam compromiſsi, ſemper ſtandum eſt maiori parti.
3 In electione per viam compromiſsi, vnus pro ſe & pro alijs poteſt pronunciare.
4 Tranſlatio poteſtatis alicuius capituli ad vnum pro electione proferenda, qualiter cautè ſit fienda.
5 Electio ſemp eſt vniuerſalis: trãſlatio aũt ptãtis, vniuerſalis & ſingularis.
6 Vno vel pluribus de capitulo de electione compromittentibus, an omnes compromittere cenſeantur.
7 Electio non eſt per omnes ſimul de capitulo pronuncianda, ſed per vnum ad hoc deputatum.
8 Electio per viam compromiſsi, & eius publicatio qualiter ſit facienda.
9 Electione per viam compromiſsi formata & celebrata, decretum electionis eſt formandum.
10 In compromiſſo honeſtum eſt ſingulorum conſilia perquirere.
11 Decreti forma ſecundùm diuerſos caſus & diuerſas procedendi formas, ſolet immutari.
12 Decretum ſolum ad electionis confirmationem petendam, an ſufficiat.
13 Duobus electis quid ſit in mandato ponendum.
14 Procurator an ſit ad confirmationem electionis petendam ſufficiens.
15 Electionis confirmatio, quibus medijs eſt obtinenda.
16 Electionis confirmatio qñq; ſolo publico inſtrumento dicitur obtineri.
17 Libellus qualiter fit, vbi electionis confirmatio in forma iudicij petitur.

a 1 SVperius de via ſcrutinij ꝓlibauimus: nũc de via compromiſsi[a] aliqua diſputemus. †Si igitur canonici vacantis eccleſiæ per viã eligãt ꝓcedere cõpromiſsi, de quo fiat publicũ inſtrumẽtũ, ſic ꝓcedent. Vocato enim capitulo ꝓut ſ. in prin. ꝓmiſſum eſt, cõmittãt vices ſuas, & trãsferãt & dẽt ius & ptãtem liberã eligendi aliquibus viris idoneis: puta vni, duobus, tribus vel pluribus. nõ eñ eſt in hoc vis: vt ꝓbatur extra, eo. in cauſis. & c. cũ dilecti. & c. cùm in iure. & c. cãm q̃. & c. qa ꝓpter. de renũ. poſt tranſlationẽ. poſſunt etiã eſſe extra collegiũ: vt in præ. c. cauſam, quæ. & põt eſſe ſolus vnus: vt ibidẽ, ita vt ipſi vel maior pars eorũ nomine, & vice ſua & totius capituli per electionẽ canonicã, vel per noïationẽ ſolẽnẽ, vel poſtulationẽ concordem, quibus modis prouidetur eccleſijs viduatis: vt extra, eo. c. ſtatuimus. & de poſtu. præla. bonæ. j. in fi. viduatæ eccleſiæ prout inter ſe cõuenerint, Deũ ac bonum ſtatum eccleſiæ habentes præ oculis, de perſona idonea prouideant de paſtore: ita quòd vnus eorum de conſenſu aliorum cõpromiſſariorũ, vel maioris partis eorũ, vice ſua & collegarũ, & capituli, illum, in quem conuenerint, eligat vel poſtulet: vel electionem ſeu poſtulationem in omnium præſentia publice: vtile eſt enim iſta concedi, vt malitijs occurratur. ſ. §. proxi. in prin. extra, eo. quia propter. & c. cauſam, quę. & c. cùm dilecti. promittentes ſe illũ habere paſtorẽ, quem ipſi vel maior pars eorum duxerint eligendũ, aut etiã poſtulãdũ. extra, eo. dilectus. & c. in cauſis. in prin. & c. cũ in iure. de qua poteſtatis tranſlatione iuxta præmiſſa fiat publicũ inſtrumẽtum[b]. ¶ Et bene dixi, maior pars eorum. nam compromittentes poſſunt apponere modum & formam, quam volunt. ff. de arbit. non diſtinguemus. §. de officio dum tamen licitam & honeſtam: vt in præ. c. in cauſis. in prin. extra, de ſortile. c. fi. extra, de electio. per inquiſitionem. ¶ †Et niſi aliud dictum ſit, ſemper ſtabitur maiori parti. ff. de arbi. item ſi vnus. §. principaliter. & extra, eo. c. j. & c. cùm in iure. & c. coram.

3 ¶ †Item illud, quòd vnus eorum de conſenſu aliorum eligat: ponitur ad omne dubium excludendum. Nam, vt dicunt quidam, vnus poterit pro ſe & pro alijs pronunciare: licet hic non fuerit expreſsè actum. & hoc curia

c ſeruat[c] ſecũdũ do. meũ. Alij cõtra, quibus iura fauent: vt in præd. l. non diſtinguemus. §. cũ in plures. & l. ſicuti. ¶ †Et nota quòd tranſlatio huius poteſtatis in compromiſſarios cautè fieri poteſt, hoc modo: puta, aliquis, cui hoc fortè competit ex officio vel ex mandato capituli, vel etiam, qui hoc ſibi aſſumit, non cõtradicente capitulo, quærat à ſingulis, ſi placet eis per viam procedere compromiſsi: ſingulorum autem conſenſu requiſito & habito, tractabitur de perſona, cui committatur. deinde ſingulorum autem conſenſibus ſuper hoc etiam requiſitis, & in vnam perſonam, cui cõmittatur conuenientibus: vnus, cui hoc ex officio vel mandato capituli competat, dicet: ego vice capituli & mandato, ſi ad hoc habet mandatum: committo ſeu do poteſtatem tali prouidendi noſtræ eccleſiæ de paſtore. nec etiam fortè malum eſt, ſi dicat, nos capitulum damus poteſtatem tali. Idem ſi & de forma & perſona ſibi commiſsio fiat: non malum ſingulari

5 ter requiri conſenſus. ¶ †Sed nunquid ſufficit ad tranſlationem poteſtatis, ſi ſinguli requiſiti, dicant: do tali poteſtatem: vel transfero in talem, nulla alia trãſlatione ſubſecuta? R ñ. obtinuit ꝙ ſic: qa licet electio ſit vniuerſalis: trãſlatio tamẽ poteſtatis nõ eſt ſolùm vniuerſitatis, ſed & ſingulorũ: qa iura, quæ ſinguli habẽt, trãsferuntur. licet V in. cõtradicat dicẽs, ꝙ nõ debẽt eſſe ſingulares trãſlationes poteſtatis: ſicut nec ſingulares electiones:

d 6 vt no. extra, eod. in Geneſi.[d] ¶ †Itẽ nũquid ſufficit, ſi vnus vel plures dicant: demus vel damus tali poteſtatẽ prouidẽdi. vel ſi dicãt: placet vobis, ꝙ cõ promittamus in talẽ. Et videtur ꝙ ſic, ſi alij nõ cõtradicant: & multò fortius ſi aliqui reſpõdeãt. xvj. q. j. cõſuetudo. quia in his, quæ me inuito fieri nõ poſſunt, ſicut eſt cõpromiſſum, taciturnitas pro cõſenſu habetur. ff. de pig. act. grauis. ff. de reg. iur. ſępe. Quidã tamẽ ſunt cõtradicẽtes, ꝙ propter magnitudinẽ negotij ſinguli ſigillatim debẽt requiri, & expreſsè cõſentire in tranſlationem poteſtatis, vel diſſentire: ne ſi liceret cuilibet prorumpere ad nominationẽ, aliqui nominarẽt etiã malũ, vt ſibi nominati fauorẽ acquirerẽt: & ſic locus deliberationi auferretur. tales enim nominationes, quæ ſine tractatu debito fiũt, nõ valent. C. de appel. no

e minationes. quę eſt ij. quęſtio. vj.[e] ¶ †Cõpromiſſarij ergo recepta huiuſmodi poteſtate trahãt ſe in

7 partẽ: vt in prę. c. in cauſis. & adinuicem deliberẽt, & cõferant de bona perſona. & ſi cõcordauerint, redeant ad capitulũ, pręmiſsis per ordinẽ obſeruatis, vnus eorũ electionẽ pronũciet & publicet. Nõ enim debẽt ſimul omnes pronũciare, etiã cùm ꝓceditur per viã cõpromiſsi: vt extra, eod. in Geneſi. imò electio cuiuſdã mei amici propter hoc fuit caſſata: quia omnes cõpromiſſarij eum elegerant. Cùm enim canonici ius ſibi competens in eligẽdo e in iſtos trãſtulerint, nõ poſſunt plus eis cõcedere, quàm eos cõſtet habere. j. q. vij. Daybertũ. extra, de dote poſt diuor. reſtitu. nuper. ac ipſi ibidẽ non poſſunt omnes eligere ſimul: ſed nec vnus ex pluribus cõpromiſſarijs. qui vice ſua & ſociorũ prouidet, formet verba in plurali dicẽs: Nos vice noſtra & capituli prouidemus de tali. vel eligimus talem. quia propter hoc fuit quædã electio caſſata. Non tamen dicitur de iure, ꝙ propter hoc debuerit caſ-

f ſari. argu. ff. de duo. re. l. duo.[f] ¶ †Fiet ergo electio f

8 & publicatio in capitulo in hac forma:

☞FORMA PRONVN. In nomine patris & filij & ſpiritu ſancti amen. Anno, mẽſe & die talibus, ego talis de volũtate & cõſenſu taliũ collegarum meorũ, in quos vnanimiter compromiſſum fuit à capitulo noſtro, & in quos poteſtatem prouidẽdi eccleſię de paſtore trãſtulerunt (ſicut eſt ſuperius prolatũ) vice mea & ipſorũ & omniũ aliorũ in electione ius habẽtiũ, & hic præſentiũ, & ex poteſtate & authoritate ſuprà dicta mihi & collegis meis cõceſſa, inuocata Spiritus ſancti gratia, talẽ, in quẽ ſimul nos tales cõuenim⁹, in noſtrũ & noſtrę eccleſię eꝑm eligo & paſtorẽ, & de ipſo ꝓuideo di ctę eccleſię in paſtorẽ, ipſam electionẽ in ſcriptis & ſolẽniter publico in cõi. extra, e. quia ꝓpter. Licet enim dicat lex in plurib⁹ arbitris, ꝙ oẽs aut nullus ſentẽtiã dicãt: vt ff. de arb, §. itẽ ſi plures. omnes dicere videtur, ſi vnus præſentibus ſocijs & mãdãtibus, dicat: vt no. eo. ti. l. ſicuti. Et hoc quãdo cõpromiſſarij ſunt de collegio, prout dicit cõſiliũ. Si verò eſſent extranei, qđ põt fieri: vt eo. ti. cauſam quę. nõ oportet ꝙ dicat, vice ſua, vel vice noſtra: ſed ſufficit dicere, totius capituli. & hoc cùm totum concordat. Nã vno cõtradicente, nõ poteſt per viã cõpromiſsi ſic procedit: vt ff. de arbit. l. iij. §. tametſi.

9 ¶ †Poſtmodũ verò electionem corã clero & populo publicẽt: vt ſ. §. proxi. ver. his igit. in fi. Et nota ꝙ cõpromiſſarius magis propriè dicit, prouideo, quàm eligo: vt in præ. c. quia propter. ibi: prouideant, &c. Si tamẽ dicit, eligo: nõ obeſt. Electione verò celebrata decretũ electiõis taliter formetur.

☞FORMA DECRET I. Almo ac beatiſsimo &c. vt ſ. §. ꝓxi. in alio decreto vſq; tãdẽ placuit vniuerſis & ſingulis per viã, &c. Iũge, cõpromiſsi noſtrę viduatę eccleſię prouidere, cõſiderãtes difficulter multitudinẽ in vnũ cõuenire, & ſępe in paucos potius ſpiritum conſilij ſanioris venire: dedi-

a ¶ Compromiſsi. Gui. Man. de hoc tra. parte ij. c. xxxix. vſque ad li. inclusiuè de formis. parte ij. c. viij. & ix.

b ¶ Inſtrumentum. Formam vide in li. Guid. Mã. parte ij. forma viij. & ix.

c ¶ Seruat. Et ſic eſt hodie approbatũ, de ele. ſicut cùm. li. vj. Ad cõtraria reſpõde vt ibi not. in gloſſ. ſed nonne. & glo. pe.

d ¶ In Geneſi. ſtatim remittam.

e ¶ q. vj. De his quę continet hęc additio, ad ver. & no. hucuſq;. vide quod breuiter ſcripſi eo. titu. in cauſis. poſt prin.

f ¶ L. duo. In duobus reis promittẽdi nõ refert, an interrogatio & reſpõſio fiat per verba ſingularis numeri vel pluralis: ſed ſolue per no. eo. tit. ſicut cùm. lib. vj. in gl. ſed nonne expeditum eſt etiam de re iud. c. pen. lib. vj. quòd per verbum ſingulare facienda eſt pronunciatio. & ꝙ ſi vnus ſolus cõpromiſſarius ratione dignitatis loquitur in plurali: & an hic rigor in prouiſionibus locum habeat, ibi no. in vlt. glo.

mus plenã & liberã vnanimiter poteſtatẽ tali, vel talib⁹ viris fideliſsimis: vt idẽ vel maior pars ipſorũ vice ſua & noſtra ꝑ electionẽ canonicã, vel nominationẽ ſolẽnẽ, ſeu poſtulationẽ cõcordẽ eccleſię noſtrę ſuprà dictę vacãti, ꝓput cõueniret inter ſe, Deũ bonũq; ſtatũ ipſius eccleſię habẽtes p̃ oculis, de ꝑſona idonea ꝓuiderẽt, oẽm poteſtatẽ noſtrã, & vicẽ eis ſup hoc cõmittẽtes: ita q; vn⁹ ipſorũ de cõſenſu aliorũ cõpromiſſariorũ, vel maioris partis eorũ, vice ſua, & collegarũ, & noſtra illũ, in quem oẽs ipſi vel maior pars eorũ cõuenirẽt, eligerẽt, & electionẽ ſolenniter in noſtra p̃ſentia publicarent.

10 Qui †ſecedẽtes in partẽ & Spiritũ ſanctũ inuocãtes deuotè, ꝓput nobis poſtmodũ retulerũt, requiſierũt ſuper hoc canonicorũ cõſilia ſingulorũ. hoc tamẽ non eſt neceſsitatis, niſi actũ eſſet in cõpromiſſo: honeſtũ tamẽ eſt.[a] extra, eo. ne ꝓ defectu. & de cõceſ. p̃ben. nulla. & de his, quę ſi. à pręla. ſine cõ. c. nouit. q̃bus auditis, & deliberatiõe ac examinatione inter ſe habita diligẽti: tãdẽ in talẽ ſpecificã eius nomẽ, dignitatẽ vel ordinẽ, vtrũ ſit de gremio ipſi⁹ eccleſię, vel nõ. arg. extra, eo. cùm inter canonicos. & c. dudũ. j. & c. ſcriptũ. lxj. diſ. null⁹. & c. p̃cedere. Idẽ, ſi maior pars ipſorũ vnanimiter cõuenerũt vtrũ vtiq; plenè &c. vt ſ. ꝑxi. ī primo decreto. ver. virũ. vſq;. vnde ſufficit prima cõmendatio. poſt iũge, quẽ talis ſecũdùm formã in cõpromiſſo appoſitã, in hũc modũ elegit: in nomine p. &c. vt ſ. ꝓxi. verſi. his igit᷑. vſq; ibi: publico in cõmuni &c. hoc ſaluo, q; poſt illud verbũ: & hoc preſentis. debet ſic addi, quorũ ſubſcriptiões inferius cõtinẽtur. poſtea iũge: dictã verò electionẽ ſic canonicè, &c. vt ſ. in primo decreto. vſq; in fi. ſ. vſq; ad ver. tabellio. vel forma aliter, vt ſ. ſ. j. ver. hanc decreti, verbis cõpetẽter mutatis. Poſſet autem ex hoc publicũ cõfici inſtrumẽtũ: vt in prę. ver. tabellio. & ſeq. ¶ †Hoc aũt ſciẽdũ eſt, q; ſecũdùm formas diuerſas & caſus varios, & alia q̃ quotidie occurrũt, oportet decreti formas immutari. extra, de cõſan. & affi. nõ debet. & ſ. ī procœ. ver. huic ergo.

11 ¶ †Itẽ nota q; ſolum decretũ ad cõfirmationẽ petẽ dã nõ ſufficit: imò q decretũ mittũt, ſufficiẽtes ꝓcuratores mittere debẽt. Quã formã vide ſ. de ꝓcura. ſ. vt aũt. ver. cęterũ monachi. Quidã tamẽ in decreto ſeu litera, q̃ mittit᷑ papę, vt dixi ſ. ſ. proxi. ver. hãc decreti. ante illũ ver. vt aũt omniũ, &c. ponunt hãc clauſulã,[b] & ad huiuſmodi etiã cõfirmationẽ nomine noſtro à veſtra ſanctitate petendã, talẽ & talẽ noſtros ꝓcuratores ordinamus & cõſtituimus: & ꝓpter hoc eos ad pedes veſtræ ſanctitatis duximus deſtinãdos. extra, de poſtu. præ. c. pe. dãtes eis plenã & liberã poteſtatẽ petẽdi cõfirmationẽ, &, ſi neceſſe fuerit, ꝓuiſionẽ, & iurãdi in animas noſtras, ſi viſum fuerit expedire: ꝓmittẽtes nos ratũ, gratũ, & firmũ ꝑpetuò habituros, quicqd ꝑ eos in dictis, ſeu aliquo p̃miſſorũ, extiterit ꝓcuratũ. & tũc nõ eſt aliud mãdatũ neceſſariũ.

12 ¶ †Si autẽ duo eſſent electi: iungãtur alia in mandato, videlicet q; cõſtituitur ad petẽdã cõfirmationem electiõis à maiori parte factę, & ad agẽdũ & defendẽdũ, & ad omnia faciẽdũ q̃ in ꝑſonis ꝓpriis facere poſſent: & huiuſmodi alia cõſueta: vt in prę. verſi. cęterũ.

13 ¶ †Licet aũt᷑ ꝓcurator ſit ſufficiẽs ad cõfirmationẽ petendã: ſi tamẽ diſpẽſatio in aliquo fuerit neceſſaria, vacuus remittetur: in qua petẽda ſpeciale mãdatũ req̃ritur. arg. extra, eo. innotuit. &

14 no. extra, de reſtit. in integ. corã. ¶ †Eſt etiã neceſſe pręter hoc mitti aliquos prudẽtes de ipſo collegio, ꝑ quos ſuperior tam de forma electiõis, q̃ de zelo & ſtudijs eligẽtiũ & meritis electi, poſsit inſtrui: vt in cõcor. q̃ ſunt ſ. deinquiſi. ſ. nũc tractamus. ver. in ſumma. in prin. Alioquin nõ obtinebitur confirmatio: nec eſt alia citatio neceſſaria: vt

15 no. ſecũdùm papam extra, eo. innotuit, & c. nihil.[c] Licet autẽ forma pręmiſſa in epiſcopatibus & ſu-

16 perioribus dignitatibus frequẽtetur: †in quibuſdã tamen prouincijs his omiſsis ſolo inſtrumẽto publico ſunt contẽti: quod cõficiunt ſub hac forma:

✠FORMA. Olim bonæ memoriæ, &c. vt ſ. ꝓxi. ver. ſanè. licet. vſq; cõuenerũt. iũge, cõſiderantibus igitur eis, quod potius in paucos ſanioris conſilij ſpiritus ſæpe venit, tres ex ſeipſis, ſ. B. C. & D. viros vtique fideliſsimos pro futuri faciẽda electione paſtoris, reliqui omnes ibidem cõtinuè vnanimiter elegerũt: ipſam eis electionẽ & omnem ſuper hoc ipſorũ vicẽ totaliter cõmittentes, & plenã eius authoritatẽ, poteſtatem & licẽtiam dãtes, illũ in abbatem & paſtorẽ ipſius eccleſię ſancti Pauli eligẽdi, quem pro bono ſtatu ipſius eccleſię, in tẽporalibus & ſpiritualibus viderẽt & decernerent meliorem. idẽ verò B. C. & D. ſecedẽtes in partem, Spiritu ſancti gratiã inuocãtes, poſt ſolicitã & longam examinationẽ, cõſiderata prohibitate & honeſtate B. prudentia quoq; eius, & morib⁹ & authoritate & poteſtate ſibi tradita, in ipſum B. vnanimiter conſenſerunt, & inuocato nomine patris & filij & ſpiritu ſancti, vice & nomine omniũ fratrũ, & totius capituli prædictorũ, ipſum nominauerũt eligẽdo, & elegerũt nominãdo in paſtorẽ & abbatem eccleſiæ antè dictę: electionem ipſam mox corã dicto capitulo publicãtes, &

17 de his omnibus mihi notario infrà ſcripto, publicũ mãdantes cõficere inſtrumẽtum. Hęc forma ex ſuperioribus iuribus cõprobatur. ¶ †Cęterùm ſi in forma iudicij cõfirmatio petatur, ſic cõcipitur libellus: LIBEL. Coram &c. vt ſ. ſ. proxi. in primo lib. vſque, talis & talis. iũge, q̃bus ab omnibus & ſingulis de capitulo fuit collata poteſtas, vt vice omniũ deberẽt de paſtore viduatę eccleſię prouidere, qui tãdem de magiſtro T. viro vtique prouido & diſcreto literato & honeſto, atque de matrimonio legitimo nato, vice omniũ ipſi eccleſię prouiderũt. & eum elegerũt: & vnus eorum vice ſua, & aliorũ collegarũ & totius capituli vel maioris & ſanioris partis, prout in mãdatis habebat, eam elegit in paſtorem & abbatem eccleſiæ memoratę: & in cõmuni electionẽ huiuſmodi publicauit. quare peto, &c. vt ſ. ſ. j. in primo libel. ¶ Si autem duo fuerint per cõpromiſſarios electi: vel ſi electionem per cõpromiſſum factã metropolitanus cõfirmare recuſat: cõcipias vt ſ. ſ. j. verſi. ſi verò duos. verbis cõpetenter mutatis. & in huiuſmodi libello, ſi volueris, poteris plura narrare: ſicut ſ. in decretis eſt plenius prælibatum. ¶ Item in hac forma quinque poſſunt decreta formari: ſicut diximus in forma ſcrutinij, ſ. ſ. proxi. verſi. liquet. verbis competenter mutatis, ſecundùm quod proximè poſitum eſt.

a ¶ Eſt. Vbi circunſtantiæ non reſiſtant, vt ſcripſi in decre. qua propter. ſuper verbo, de paſtore. in fi.

b ¶ Clauſulã. Quod placet Roſ. in tracta. electionis, antẽ fi.

c ¶ Nihil. In cathedralibus & regularibus eccleſijs, quarum confirmationes ex immediata ſubiectione vel appellatione ſpectant ad papam, ſeruãda eſt. in dec. cupientes. eo. ti. lib. vj.

d ¶ De forma inſpirationis. De hac Guid. Ma. parte j. c. lij. & parte ij. c. x.

✠ ADDITIO.

e ¶ Miracula per malos. Adde omnino & vide Ioã. de Turre cre. in c. nec mirũ. xxvj. quæſtio. v. & Panor. in c. j. de reli. & vene. ſan. Et quid ſit miraculum, & an eccleſia poſsit errare in canonizatione ſanctorum, vide Feli. in c. venerabili. de teſti. Et adde, q; in miraculis non creditur teſti. ſine redditione cauſæ: per Bal. in l. ſolam. col. fin. ver. modò hic quęritur. C. de teſti. & vide Panor. in c. cum Marthæ. de cele. miſ. Hen. Ferran.

f ¶ Eligat Hoſt. cõtra. & vide quod ibi ſcripſi, eo. titu. quia propter. verſicu. niſi forſan.

De uia inſpirationis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Electio quando dicatur per inſpirationem facta: & an talis ſit valida. Electio per inſpirationem facta, non eget confirmatione: quia qui ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege.
2 Virtus apparens, non ſemper apud Deum virtus eſt.
3 Verbum eligo, ſeu eligimus, in actu electionis idem important.
4 Decretum electionis per inſpirationem factæ qualiter ſit conficiẽdum.
5 Electio inſpirata non dicitur, vbi vnus contradicit, & cauſam aſsignat.
6 Electio quando per quaſi inſpirationem fieri dicatur.
7 Electio nõ dicitur inſpirata, vbi altera pars tãtùm vna voce aliquẽ elegat.
8 Poteſtas prouidendi de ſuperiore, quo caſu ad extraneum deuoluatur.
9 In electionibus canonicorum ad præbendas, an ſit neceſſaria forma.

d NVnc nobis dicẽdum reſtat de forma inſpirationis.[d] ¶ †In electione ergo

1 per quaſi inſpirationẽ factã, ſic nota q; ſi dũ canonici primò intrãt capitulũ, nullo ſpeciali tractatu p̃cedẽte, quaſi diuina reuelatione oẽs in aliquẽ repẽtè cõſentiunt, & ſimul eũ nominãt, & eligãt, dicẽtes vna voce, eligo T. talis electio dicitur ꝑ inſpirationẽ facta: vt valet, & tenet: licet ex vocib⁹ ſingularibus facta: qa q; ſpiritu Dei agũtur, nõ ſunt ſub lege: extra, de renũ. niſi cùm pridẽ. ſ. verũ. & xix. q. ij. duę. ¶ Quinimò ſi de hac diuina inſpiratione cõſtaret, nõ eſſet neceſſaria cõfirmatio: quia non eſt ſub lege talis electio, vt p̃dixi: qa maior eſt vis benedictionis, q̃ naturę. de cõſe. diſtin. ij. re vera. prope fi. j. col. x. di. ſuſcipitis. & maiori tribunali reſeruatur. xxxiij. diſtin. quorũdã. ff. de re iud. cõtra pupillũ. ſ. is, q. ſed qa hoc noſtrę fra-

2 gilitati imperſcrutabile eſt. †Nã virtus apparẽs, quando q; apud Deũ virtus nõ eſt. de pœ. diſtin. ij. citius. & vitia ſe ſæpe virtutes eſſe mẽtiuntur, vt. xlj. diſtin. ſæpe. & extra, de hære. excõmunicamus. j. ſ. quia verò non. Ideo dico, q; debet cõfirmari, & examinari, an hęc miſsio ſit ſpiritualis: vt extra, de hęre. cùm ex iniuncto. Si enim martyres aliqua mãdant, quæ in lege ſcripta nõ ſunt, antè eſt vt ſciamus illos à Deo impetraſſe quę poſtulant: & tũc facere quod mandant. l. di. ſi quis præpoſtera. nam ſæpe fiunt

e miracula per malos. [e] j. q. j. teneamus. extra, de reliquijs & veneran. c. vnico. & habens indulgẽtiam examinatur: extra, de tranſla. licet. Et ex quo

3 ſimul omnes canonici vno ſpiritu & vna voce eligunt, † non eſt vis, ſiue dicant eligo, ſiue eligimus. nec erunt plures electiones & ſingulares: imò debet vna & communis cenſeri propter vnanimes voluntates & voces. Vnde non eſt neceſſe q; poſtea detur poteſtas alicui, qui vice omnium

f ipſum eligat. [f] ¶ †Tunc ergo ſic decretum conficietur.

4 ✠FORMA. Almo vel beatiſsimo &c. vt ſ. ſ. j. ī primo decreto. vſq; põtificis tractaturi &c. iũge, nobis igit᷑ omnibus in vnũ locũ & ꝓpoſitũ cõgregatis, vnuſquiſq; diuina inſpiratione repẽtè nulla nominatiõe, nulloq; tractatu alio p̃cedẽte, vt in T. virũ vtiq; plenè &c. vt ſ. ſ. j. in primo decreto. vſque, vnde ſufficit prima commendatio, &c. poſtea iunge, conſenſit. &

a ¶ Aſsignante. Hoc verbū nō poſuerūt aliqui antiqui, vel moderni: vt patet per ea, quæ ſcripſi in c. quia ꝓpter. ver. niſi puto. ergo vnius cōtradictio, etiā ſine expreſsione cauſæ, impediret inſpirationē, ſicut impedit cōpromiſſum. Patet vtrūque in c. quia ꝓpter. ver. illis ſaltē. & ver. ſeq. in fi.

b ¶ Inhabilis es. Supple, & vis ſubleuari.

c ¶ Bonę. in fi. Hāc hodie nō habem⁹, ſed ex ea ſumpta fuit decr. c̄ꝑ c̄ꝑ. e. ti. lib. vj. vt ibi no. in fi. primę gl. per quā patet hoc dictum ꝓcedere ſolùm in cathedralibus. 5

Bal. De electione. Rub.

Peto decem, nō obſtante pacto de nō petēdo: qa nō ſecutum fuit pactū de petēdo, iſte libellus ꝓcedit, in quo nō ſolùm petitio, ſed replicatio inculcatur. Itē poſitio actoris nō ꝓcedit, niſi per eam actori accreſcat ius. vnde q 6 petit alteri⁹ electionē caſſari, petat ſuā cōfirmari: aliàs nō poſsit cōfirmari. in §. ad electionē. in iiij. col. G. Itē nota q ſolùm in caſu negligentiæ deuoluitur poteſtas ad ſuperiorem. §. fi. G. 7

De tranſlatione. Rub. 8

b ¶ Duas q̄ſtiōes ad 9 materiā vide ſuper regula, qđ ob gratiam. Et eſt prima, c cùm vacat eccleſia, 10 cùm papa trāsfert eius epiſcopū. Secūda eſt, ſi epiſcop⁹ à metropolitanis poſtulat⁹, trāsferr̄ per papam, ignorās & poſsidēs, an valeat electio facta per capitulum ad epiſcopatū. & vide quod dicam in fi.

d ¶ Nec obtēta. Quę 1 dari poterat illi abbati exempto, per legatū de latere. de elec. ſi abbatē. li. vj.

e ¶ Illud. An ecōtra epiſcopū tranſlatū per papā ad aliā eccleſiā, q nō vult cōſentire, poſsit prima eccleſia agere, vt illā dimittat, col lige ex q̄ſtiōe, quā poſui ſup regula, quod ob gratiam. de reg. iu. libr. vj. no. etiā Inn. ī decr. audita. de reſti. ſpo. vt ſcripſi ibi ad fi. n̄. gl. q clerici eccleſię poſſunt impetrare & agere cōtra ꝑlatū, q recipit aliā eccleſiā, vt dimittat primā. Si verò nō recipiť in ſecūda, vide quod no. xxij. diſt. ſi qui. A D D E. An eccleſia trāſlata p papā dicať vacare ante trāſlati ratificatiō nē, ita q papa poſsit de illa eccleſia alteri ꝓuidere, Ro. conſi. cccxlv. & an ſenſit. & cū vna voce ſimul ac vnanimiter omnes & ſinguli in epiſcopum elegerunt: beatitudini igitur veſtræ duximus vnanimiter ſupplicandum, vt electionem ipſam tam miraculosè & tam mirabiliter celebratam dignemini confirmare, &c. vt s̄. §. j. in primo decre. vſque ad ver. ſi autem. vt præ. ca. quia propter. Vel dic vt s̄. §. j. ver. hanc decreti.

¶ †Et nota q vno contradicente & cauſam aſsignante,[a] non dicitur electio inſpirata. Vnde non eſt hic neceſſarius libellus. & quia hic non eſt forma, ſed exceptio à formis. Quidam tamen dicunt q hæc eſt tertia forma. Vnde ſi aliquis extra collegium ſe opponat, ſic poterit libellus formari: L I B. Coram &c. vt s̄. §. j. in primo libel. vſque, commodè intereſſe. iunge, omnibus in eccleſia cōgregatis, ømnes & ſinguli quaſi ſpiritu ſancto ducti, repentè nullo tractatu præeunte in T. virum vtique prouidum, honeſtum, literarum, & de legitimo matrimonio natum vnanimiter conſenſerunt, & confeſtim vna voce ſimul in epiſcopum talis eccleſiæ elegerunt: quare peto, &c. vt s̄. in primo lib. hoc ſaluo, q vbi dicis, canonicè facta: ponas diuino ſpiramine celebrata. extra, e. quia propter.

¶ †Si autem non ſimul conſentiūnt & nominant, ſed ſeparatim aliquibus tractatibus ſeu nominationibus præcedentibus: tunc non per inſpirationem, ſed per quaſi inſpirationem dicitur ꝓlectio fieri. Vnde neceſſe eſt tunc in aliquos compromitti, qui vice omnium illum eligāt. aliàs talis ſingularis electio non valeret: vt extra, eo. in Geneſi. & tunc decretum concipietur, prout s̄. in forma diximus compromiſi.

¶ Ex præmiſsis ergo† colligi poteſt, q licet altera pars vna voce aliquem eligat, non dicitur talis electio inſpirata: quāuis altera pars quæ primò fortè alium elegerat, ſit ipſo iure eligendi poteſtate priuata.

¶ †Si verò eligeris ad officium, ad quod inhabilis es,[b] concipietur libellus, vt j. de cenſi. §. ñ. ver. ſi verò.

¶ †Item nota q ſolum in caſu negligentiæ deuoluitur poteſtas prouidendi ad proximum ſuperiorem: vt in conſti. Alex. iiij. eo. ti. dilecti. in fi. & no. eo. ti. bonæ. j. in fi.[c].

¶ †Vltimò nota q in electionibus canonicorum ad præbendas, non eſt neceſſaria forma: ſed ſufficit ſolus conſenſus. extra, de conceſ. præben. ex parte. prope fi. ver. quia vero.

¶ Huius autem tractatus materias, noſtrum aureum repertorium, eo. tit. te repentè docebit.

De tranſlatione. Rubrica.

SVMMARIVM.

☞ Libellus qualiter in materia tranſlationis concipiatur. 1

INhac materia ſic cōcipietur libellus: †L I B. Corā &c. propono q talis epiſcopus, vel abbas exemptus talis eccleſiæ vel monaſterij, authoritate propria, non petita licentia, nec obtenta,[d] ad talem veſtram eccleſiam ſe tranſtulit, ipſamque recepit, ibi tam in ſpiritualibus quàm temporalibus adminiſtrans: quare peto eum ab adminiſtratione dictæ eccleſiæ remoueri: & in pœnam tantæ temeritatis ipſum etiam primo priuari. extra, de elec. bonæ. j. vij. q. j. ſi quis epiſcopus. & c. ſeq. extra, de tranſla. quāto. & de cler. excō. illud.[e]

De authoritate & vſu pallij. Rub.

poſsit agi furti contra epiſcopum trāſlatum de extorſionibus & rapinis factis eccleſiæ, à qua fuit tranſlatus, vide Pe. de Anch. conſi. clvij.

De authoritate & vſu pallij. Rubrica.

Vide qđ dixi ſup rub. eo. ti. ī nouel. An aūt vn⁹ archiep̄s p̄ſcribere poſsit portationē crucis, vel vſus pallij ī dioc̄eſi ſuffraganei alteri⁹ archiep̄i ipſo archiep̄o ignorāte, ſcripſi poſt Inn. de off. ord. cōquerēte. in gl. per hoc. in fi.

¶ Artaldus. Illud ca. nō dicit Arelaten. archiep̄m. & licet credēdū ſit authori: miror tñ de his trib⁹, q ſic ſubſint ī ꝓuinciali eccleſię Romanę, nihil ī uēro. Itē fateor q in ipſo libro ꝓuinciali Terracon. ſtatim ſeq̄ť Narbo. ſed Aquen. & Arelaten. lōgè p̄cedūt Narbon. quātū eſt in ordine ſcripturę: quia ſunt ibi ix. ꝓuīcię archiep̄ales ītermedię: qa ergo capitulū, Artaldus. dicit illū c̄p̄m, poſſibile eſt, q poſtea ſedes illa facta fuit metropolitana ſicut nouiſsimè per dñm noſtrū Clemētē vj. eccleſia epiſcopalis Pragen. ſuffraganea magnitudine facta eſt archiepiſcopalis, regēte illā olim fratre & ſocio, nūc p̄re & dño Arneſto de Boemia iā diu licētiato in iure canonico.

SVMMARIVM.

☞ Libellus in materia vſus palatij qualiter ſit concipiendus. 1

Archiepiſcopus & prouincia Terracon. de iure ſubeſt eccleſiæ, & archiepiſcopo Narbonenſi. 2

De renunciatione.[g] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞ Aſſerente aliquo alium ſuo beneficio renunciare, quare illud beneficium vult impetrare: qualiter libellum conficiet. 1

Renunciatio vt plurimum in modum exceptionis proponitur. 2

QVomodo & quando, & quibus iurib⁹ in inſtrumentis publicis debeat, & poſsit renunciari, no. s̄. de renun. & conclu.[h]

¶ †Porrò quādoque quis aſſerit alium ſuo beneficio renūciaſſe: quare illud beneficium impetrat: vnde ſic libellus coram exe- g cutore concipiętur: L I B. Coram &c. propono, q cùm nuper talis ſuo beneficio in manibus ſui epiſcopi reſignaſſet: ſanctiſsimus pater dñs Clemens papa iiij. vobis dedit ſuis literis in mandatis, vt ſi ita eſſet, de ipſo mihi deberetis beneficio prouidere. Cùm igitur conſtet dictum de iure vacare beneficium: peto mandatum ipſum apoſtolicum per vos executioni debitæ demandari: præfatumque beneficium iuxta ipſius mandati apoſtolici tenorē mihi conferri, & me in poſſeſsionem corporalem mitti: amoto inde quolibet illicito detentatore. extra, de reſcript. ex parte. j. extra, eod. cùm inter.

¶ †In hac autem materia plures libellos non formo: cùm renunciatio in modum exceptionis, vt plurimum opponatur: vt extra, eo. titu. per totum. extra, quod me. cauſa. per totum. 2

De ſupplenda negligentia prælato.[i] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞ Libellus in ſupplēda negligentia prælatorum, qualiter ſit concipiendus. 1

¶ De renuncia. & conclu. incipit in ver. & quia hic. & durat vſque in fi. ibi autem in prin. remiſsionem dedi ad octo quæſtiones. h

De ſupplēda negligētia prælatorū. Rub.

Huic adaptatur quæſtio regulæ contra eum. an eligens iure deuoluto arctetur ad id, quod arcta- i

bat eligẽtes. & ad rub.seq.de tẽp.or.ptinet q̃stio regulę,imputari.de diaco no,q se arctauit ad vltima quatuor tẽpora anni:& tũc nõ potuit ordinari.

De ætate,& qualitate. Rubrica.

Quomodo ista rubrica est tripertita, & qũo penes aliquos corrupta:scripsi in Nouella, sup eadẽ rub.duas autẽ q̃stiões Io.de Deo, et tertiã Bar.Brixi. scripsi,eo.ti.c.fi. de quibus fiet mẽtio. j.super rubrica,deprebendis.

¶Potest sic &c. ADDE. An ad prioratum ruralem sine cura,possit minor xiiij. an.assumi, Fed.cõsi.xlix.

a ¶Licet canõ.li.vj. q̃ tñ nõ probat ad qd̃ inducit.illa eñ licet arctet ꝓmotũ ad parochialẽ eccle siã. qd̃ intra annũ fiat sacerdos, nõ tamẽ reqrit ꝓmouẽdum esse in sacris. de quo vide hic, eod.tit.prætera.

b ¶A Iudæo. sup. 1 vel Christiano : vt j.remittam. 2

c ¶Translato. Vide quod ibi scripsi in glos.ij.& in remis- 3 sione ibi data.

d ¶Necessarij. Ex 4 hoc perpẽdere potes,qd̃ rub.seq.fuit additio,quã author ponere nõ intẽdebat: sed ꝓpter decre. Alex. quã allegat posuit ipsam rubricam,qua posita debuit hũc vers.cãcellare ꝓpter id qd̃ posuit in fine.

e ¶Ver.Non est etiã & habetur eo.titu. de priui.abbate. ij. lib.vj.

De sacra unctione. Rub.

¶Ad Summistas recurre, & potis- a sime Hosti. 2

f ¶Sex mẽsiũ.Hoc b tẽpus conueniebat iuri antiquo.c. di. qm̃.& de transla.c. ij.vers.sed neq; illud,sed totũ quod sequtur, discrepabat ab illo:& quia multùm cõuenientia videtur,quæ sequũtur,scire debes q̃ propter schisma,quod fuit tẽpore Alex.iij. per eum,& post eum vsq; ad tẽpora Inno.iij.qui demũ depositus Federicũ:vt de re.iur. ad apostolicæ. lib.vj.multi iuuenes propter eorũ potentiam fuerũt promoti ad episcopatus:sicut de vno scripsi,de elec.cùm in cunctis. super verbo, quibusdam. Item prædicto Inn.succesit Alex.iiij.natione Campanus. cui displicuit, q̃ illi iuuenes sic promoti,vel procuratores,vel administratores rebus dati,non promouebantur etiam ad sacros tantùm. vnde per suam constitutionẽ prouidit, vt sequitur, maximè quia vnus ex illis dicebatur laicasse, videsne causam huius rigoris: qa verò per Dei donũ cessante schismate cessauerũt tales promotiones:& Bonifacio & cõpositoribus sexti, non fuit visum cõgruere illas cõstitutiones poni in sexto,& sic fuerũt reuocatę,vt j.dicã:& tamẽ nuperrimè propter schisma Baueri, videmus dominũ nostrũ papã Clemẽtem vj.promouisse do.Guil.de Nassau,filiũ do.N.comitis de Nassau ad ecclesiã Maguntinã satis iuuenẽ ætate:verè tamẽ sciẽtiæ & moribꝰ maturũ valde. & in hoc studio gratiosum,quẽ ꝓpter id summè dilexi:& qa ipse dñs Comes pater eius fuit hic scholaris & compater.

g ¶Quia olim. Quas hodie non habemus . & sic sunt reuocatæ per prœmium sexti libri.in fi.

De ætate & qualitate & ordine præficiendorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Libellus in ordine præficiendorum qualiter sit conficiendus.

Iudæus an possit à Iudæo ordinari.

Iudæus non habet ianuam sacramẽtorum,quæ est baptismus.

Moyses & Aaron fuerunt maximi sacerdotes:sed ab eis nunc est sacerdotium ablatum.

Abbas quibus possit tonsuram conferre.

POtest sic cõcipi libellus. LIBEL.Corã &c.propono cõtra P.cui collata est talis ecclesia,vel dignitas,vel electus est,quòd ipse nõ potest ascẽdere ad ordinem, quem illius beneficij cura requirit:vel infans, qui seipsum nescit gubernare:vel nõ erat in sacris, vel fuit medicus,vel chirurgicus: propter cuius incuriam multi obierũt:vel erat tẽpore receptionis excõmunicatus,vel nõ erat in sacris,cùm fuit electꝰ: vel nõ nouit Donatũ:vnde peto ipsum ab ecclesia vel dignitate seu prælatura remoueri.extra,de ęta. & qualitate.c.ij.& c.prętera.& c.ad aures.& duobus c.seq.& c.pe.& c.vlti.lxxxvj.dist.cum multa. extra, de homic.tua. Vel si sit beneficiũ cum cura collatũ ei,qui nõ est in sacris:cõclude sic:quare peto per vos declarari sententialiter dictã ecclesiã de iure vacare: ipsumq; P. nullũ ius ex dicta collatione in ea habere:vt in decr.Greg.x.de electio.licet canon. a ¶†Quæro vtrũ Iudæus possit hodie ordinari à Iudæo. b Et dicũt quidã q̃ sic:arg.xlv. distin.qui syncera.Egò dico cõtra:quia non habẽt ianuam sacramẽtorum,s.baptismum.xxxij.dist. c. præter hoc.§. verum,ver.porrò. extra, de presbytero non bapti.veniẽs.nec fundamẽtum.j.q.j.cùm Paulus.xxxiij.q.j.vbi sana. Ablatum est enim & translatum ab eis sacerdotiũ Leuiticũ:vt extra, de

c constitu.translato.c & ij.q.vij.c.plerunque.§. hos etiam.prope fi.vers.hinc est,quod Hiero.Sed qui contrarium tenẽt exponunt ibi sacerdotio,id est, principatu:quia non habent regem.sed tu tene, vt

3 præmisi.¶†Vnde Moyses & Aaron,qui fuerunt maximi sacerdotes:vt xxij.dist.sacro.in fi.nõ possent hodie conferre ordinem in prima forma:quia verba illa iam non habent vim vel efficaciam:cùm sacerdotium sit ab eis ablatum,vt dixi. & oportet ordinem conferri ab his, qui sunt rectè ordinati secũdùm claues ecclesiæ à Christo beato Petro cõcessas:vt extra,de summa trinita.c.j. §. vna. ¶In

d duobus autem tit.sequentibus non sunt libelli ne-

4 cessarij.d ¶†Quibus possit abbas conferre tonsuram, vide j.de priuileg.vers.non est etiam.e

De sacra unctione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Electis ad ecclesias cathedrales statutus est terminus, intra quod nisi consecrationis munus obtinuerint,suspenduntur.

1 SCiendum est †q̃ omnibus electis ad ecclesias cathedrales statutus

f est terminus sex mensium f ad consecrationis munus obtinendum,intra quod nisi illud susceperint, iusto impedimento cessante, suspensi sunt ab administratione temporalium & spiritualium. Et si sic steterint per alios sex menses,capitula, ad quæ spectat electio,alios eligere possunt,nulla indulgentia petita vel cõcessa obstante:illi autem,qui intra annum xx.existentes, constituti sunt procuratores ecclesiarum suarum postquam xx.annum compleuerint,se facient ad sacros ordines promoueri. Alioquin ab administratione spiritualium & temporaliũ sunt suspensi: & si cõpleto xxv.an. non fuerint consecrati,priuati sunt illis ecclesijs ipso iure.Hæc legũtur in const. Alexan.iij. de sacra vnc.cùm ad Romanam.& c.quia olim.g ¶In hoc titu.& sequen. non est libellus necessarius.

De filijs presbyterorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter sit cõtra filios presbyterorũ concipiendus.

1 IN hoc †titulo etiam sic potest concipi libellus: LIBEL.Coram &c.propono cõtra P. qui se gerit pro rectore, vel canonico,vel vicario talis ecclesiæ,q̃ ipse est filius talis sacerdotis, & in sacerdotio genitus:vel quod pater eius ante eum in ipsa ecclesia immediatè ministrauit:vel in ea personam habuit: vnde peto ipsum per vos ab eadem ecclesia, ecclesia sanctæ Marię Rotũdę Gallutiorũ vacaret, r^ecceptis certis ordinibus ad illã obtinuit præsentari. Filios enim cõplurium illorũ nobiliũ docuerat:propter quod & quia prudẽs erat,amicabantur eidẽ. ecclesia etiã corruerat: quia turris Narbonensiũ ex opposito ibi sita partialitate destructa corruit super illã,quã ex pecunia prius cõgregata reparari fecit in forma rotũda,vt prius fuerat.Extabãt enim nobilia fundamẽta. Interpono q̃ ecclesia erat parua nimis.ad quod præter paruitatẽ territorij rotũditas cõferebat.Inter ecclesiã enim & turrim erat habitatio rectoris in qua studui & profeci.& adhuc erat ibi vacuũ,bene, vt æstimo quinque pedum. quod totũ hodie in forma quadra tenet ecclesia, quã ædificari fecit nobilis. de domo sua dominus Bonifacius legũ doctor & miles. & aliquid ego cõtribui.& vt retineret rotunditatis nomen,formam illi foris rotũdam, in qua virginis est imago, fieri & pingi fecit, & demum parietem medium ecclesię per quẽ sexus diuiditur,& nuper ecclesiæ pauimentum, vel præbenda

De filijs presbyterorũ. Rub.

¶Precor ignoscite, ad verba iuris misceo,q̃ sunt facti. mihi cõstat multos sacerdotes de suis filijs in sacerdotio genitis habere spẽ vbertatis diuinæ gratię, & bonorũ: huius spei conclusionẽ ex mea psona sumẽtes diuinã potẽtiam fateor,& taliũ meritis detrahere nõ intẽdo:nec ignoro q̃ leguntur lvj.di.per totũ.nec oblitꝰ sum me vidisse aliquos sic genitos notabiliter virtuosos:respectu tñ numeri valde raros.Coitũ talẽ detestor,& solum ad argumenti destructionem ex tali spe parẽtũ intẽdo.Cõstat hic legentibus me vidisse patrem meũ purũ laicũ, & prima tõsura carẽtem,ferẽtẽ antiquę formę mãtellũ pel le foderatũ agnina modicũ eius foris habens pro limbo, vt illiꝰ tẽporis mos habebat.Vnũ autẽ in colore & forma illi similẽ nouiter mihi feci Deo duce in eleemosynam cõuertẽdũ. Magister fuit in grãmatica,sed nõ doctor, scholas tenẽs rectè ex opposito ecclesiæ sancti Benedicti de porta noua: cuiꝰ hodie sum pluribus alijs cõpatronus: ibiq̃ sub eo didici primas literas, & grammaticę rudimẽta,dũ essem octennis, vt puto, cœpit esse clericus. & breuiter cùm ec

Redeo ad prius dicta poſtq̃ ſub viro multæ reuerentiæ magiſtro Bonifacio de pergamo.qui etiã poſtea fuit ſacerdos & canonicus pergamẽſis ſtudium perfeci grammaticæ,à quo pronoſticũ habui me futurũ docto rem.cuius narratio,quia longa,non ſcribit̃ ſed petant à ſcientibus perſcire volẽtes.ſuſpicor,q̃ hæc poſſent eſſe vltima mea ſcripta, ꝓpterqđ & qa pluribus ſunt communia,hoc ab olim cõcepta,nolui plus tradere.

a ¶Inter cæteras. Di a uerſos caſus dubios in diſpenſationibus factis etiam per papam cũ illegitimis, ſcripſi eo. 1 titu.lib.vj.c.j. & ñ. ad quæ tollenda vi 2 di & habeoſub bulla diſpenſationem quãdam factam ad 3 mei petitionem ꝑ papam Ioannem, 4 cum genito tamen ex ſoluto & ſoluta 5 huius formæ: Tecum, vt prædicto 6 non obſtante defe 7 ctu,etiam in eccle- 8 ſijs cathedralibus quibuſcunq̃ ad beneficia queq̃ eccle 9 ſiaſtica,etiam ſi dignitates vel perſo- 10 natus exiſtant, & curam habeant animarum, vnum ſeu vnam & plures ſi- 1 mul & plures & quecunq̃, vicibus ſucceſsiuè,ita videlicet quòd pluralitatem huiuſmodi beneficiorũ perinde cõſequi valeas, acſi de legitimo matrimonio natus eſſes,liberè ac licitè eligi & promoueri poſsis authoritate apoſtolica de ſpeciali gratia diſpenſamus.Nulli ergo,&c.& incipiendo ab vltimis illud,eligi & promoueri,tollit dubium quod ſcripſi in decre.ñ.ſuper ver.reſtringi ſecundùm quod dixi in decre.ñ.ſuper ver.viriſimile.illud vnum ſeu vnam &c.vſq̃ ibi:ſucceſsiue.tollit dubium,de quo in decre.j.ſcripſi in decre.pe. & ſuper vlti.gloſſ.& in decre.non poteſt.de præben.eod.lib.ſuper verbo, primus.vt curam habeant animarum , tollit dubium,de quo ibi ſcripſi ſuper glo.hoc intelligo.& quod probatur per Clemen.de præbend.c.j.etiam ſi dignitas vel perſonatus exiſtant .tollit dubium quod ſcripſi in decret.ñ. in ñ.gloſſ.& quod no.Guliel.ſ.titu .ñ.§.fina. ver.quid ſi diſpenſatum.iiñ. in eccleſijs cathedralibus quibuſcunq̃,tollit dubium duplex, quod ſcripſi eod.titu.c.j.ſuper'gloſſ.intelligo.clauſula illa,ita videlicet.latius fuit petita q̃ conceſſa,quia reſtricta fuit ad pluralitatem,vt patet. fuit etiam de epiſcopatibus expreſsè petitum,ſed non conceſſum.His præmiſsis adiuuando quod ſcripſi in præ.decre.ñ.ſuper verbo,veroſimile.quod aliqui fateri nolunt,quòd illegitimus diſpenſatus ad beneficium,poſsit hoc tacito beneficium impetrare dicentes,quòd in diſpenſato remanet quædam nebula,cuius taciturnitas facit impetrationem ſurreptitiam per ipſam decre.cui reſponde,vt ibi dixi,quod ibi additur diſpenſatio diſpẽſationi.Vnde mutatis verbis aliud eſt an tractamus de exercitio actus,circa quem diſpenſatio emanauit,an alterius diſpenſationem propriam requirentis.& hoc ſecũdo caſu loquitur illud c.ſcilicet de pluralitate,quæ eſt noua diſpenſatio.Impetratio verò beneficij eſt executio primæ,vt ibi dixi.& ex cõtrario ſequeretur quòd neceſſaria eſſet duplex diſpenſatio, vna expreſſa,reliqua tacita, ſcilicet dicendo non obſtante defectu natalium,quem patris,ſuper quo tecum aliàs extitit diſpenſatum.Si verò diceres,non obſtante quòd ſuper defectu natalium tecum extitit diſpenſatum:hæc eſſet inepta locutio ponere pro obſtanti id,quod non obeſt,ſed proficit.Cùm igitur per primã diſpẽſationem iam ius quaſi regenerationis habuerit.ff.de na.reſt.l.ñ.in fin.& l. iiñ.& l.fi.& de in ius voc.ſed ſi hac.§.patronum.ibi:aliud ſi natalibus &c. & C.de nupt.imperialis.ibi:nã omni macula,&c.facit ñ.quæſtio.iiñ.in fin. de ſimo.ex diligenti.in fin.Nam vt legitimus poterit impetrare,intellige ad beneficium,quod ſua diſpẽſatio comprehẽdat.Sed nunquid in eccleſia cathedrali ſ.remiſi ad ſcripta in decre.j.ſuper gloſ.intelligo.Illud etiam declarando,ſciendũ eſt q̃ diſpẽſatio nataliũ quãdoq̃ eſt arcta & arida, vt cũ diſpẽſatur in ordinibus.& qđ habere poſsit beneficiũ eccleſiaſticũ.& hic tenere poſſet dcm̃ Io.Mo. qđ per id in cathedrali non poſſet inſtitui. Sed eſt alia diſpenſatio ampla q̃ poſsit promoueri ad ordines & beneficia, etiam ſi curã habeant animarũ.Cùm igitur illarũ regimen ſit ars ſuprema.

De ſeruis non ordinandis,& eorum manumiſsione Rubrica.

SVMMARIVM

☞Libellus qualiter in materia ſeruorum non ordinandorum ſit concipiendus.

Vtilis actio locum in filio,vel filia,vel ſeruo corruptis habere dicitur,& qualiter actor libellum formare debeat in hac materia.

Reus contra quem proponitur ſerui corruptio,qualiter ponere poterit.

Libellus de manumiſ.ſecũdùm quoſdam qualiter ſit concipiendus.

Inſtrumentum manumiſsionis alicuius ordinandi, qualiter ſit conficiendum.

Prælatus eccleſiæ aliquẽ de ſeruis manumitere volens,qualiter inſtrumentum formabit.

Manumiſsio quãdoq̃ ſub certo tenore fieri dicit̃.

Inſtrumentum generaliter ſuper manumiſsionib⁹ qualiter ſit conficiendum.

Manumiſſor pro manumiſsione pretium recipiẽs quibus verbis vti debeat.

Hominẽ ſuum liberare volens,qualiter inſtrumẽtum concipere debeat.

SIc in hac materia †concipitur libellus. L I B. Corã, &c. Conqueror de P. ſeruo meo quòd à mea fugiens poteſtate me ignorante,aut contradicente, ſe fecit in acolytum vel lectorem vel ſubdiaconum ſeu diaconum ordinari: vnde peto ipſum mihi reſtitui, & in ſeruitutem meam redigi. Si verò eſſet preſbyter factus petes eum in peculio condemnari. Itẽ diaconus poteſt pro ſe vicarium dare.Idem in ſubdiacono extra,eo.ti.c.ñ.& c.nullus.liiñ.diſtin. ſi ſeruus abſente.& c.ſeq. ex antiquis. & c.ſe. & ſcđm huiuſmodi materię varietatẽ variare poteſt libellos qđ dic vt not.extra,e.c.iiñ. ¶Item ſup libertatibus, & earũ reuocationibus & manumiſsionibus cõcipe diuerſos libellos & inſtrumenta: b vt inſtà,de natis ex libero vẽtre.Sed & ſerui domino cõtra corrũpentẽ ipſius ſerui animũ faciẽdo,fortè eũ de bono malũ vel de malo deteriorẽ datur actio ſerui corrupti.ff.de ſeruo corrup.l.j.in princi.& §.fin.ſic ergo cõci.libel..L I B E L. Corã &c.cõqueror de P. q̃ ſeruũ meũ corrupit,ſuadẽdo ſibi dolo & fraude vt me contẽneret:vel mihi res meas ſubtraheret,puta tales:propter q̃ deterioratus eſt ſeruus in.x.ideo illa.x.& etiam res quas mihi ſubtraxit,peto:& ad huc ꝓpono ac.ſerui corrupti.Hoc ꝓbat̃ ff.e.l.j.& 2 l.ſi qs ſeru⁹.§.fi.& hęc vera ſunt in ſeruis. ¶†Siverò filius vel filia corrumpatur,locũ habet vtilis actio ſerui corrupti.ff.e.vt tantum.§.de filio.& conci.libellus vt dictum eſt. Actor ergo ſic pone.l.P O S.I. A C.Pono q̃ ſeru⁹ ille me⁹ eſt:vel ĩ eo habeo vumfru.vl̃ eũ bona fide poſsideo vel ſum creditor. ff.e.ſi qs ſeruũ.§.ĩ ſeruo.& l.j.ĩ prin.ff.de vſur.qd ſit.Itẽ q̃ ꝑſuaſ.ſi illi ſeruo,q̃ me contẽneret vel fugeret vel furtũ faceret vel meretricator vel luſor fieret.& hmõi vt ff.e.l.j.ĩ fi.& l. vel luxurioſum.Itẽ qđ ꝑ talẽ ſuaſionẽ factus eſt malus cùm fuerit bonus: vel ſi fuerit malus, factus eſt deterior.Item quòd tot & tales res aſportauit ſeruus ille.Reus verò ſic: ¶P O.R E I.Pono quòd ſeruus ille eſt.T. & quo ad dominiũ & quo ad poſſeſsionẽ pleno iure.ergo per conſequens non eſt actoris.ff.de procur.Pompo.§.j.extra,de præſum.nonne.Item q̃ illam ſuaſionem feci iocosè.ff.eo.dolo malo.licet ſit ar.contra extra,de præſum.c.j.Item q̃ bona fide ſuaſi prędicta.hoc cõceſſo,dol⁹ ceſſat:vt in p̃alle.l.dolo.Eſt aũt in duplum hæc actio.C.de fur.l.ſi quis ſeruo.ff. eo.l.j.Et qa in hoc titu.de manumiſsione fit mẽtio de cõſtitutiõe diuorum fratrum Seueri & Antoni de æta.& qua.c.pe. abſurdum eſſet dicere, q̃ canonicam cathedralis eccleſiæ non poſſet habere.Et hic procedit dictũ Archidia. de quo ſ.& ibi vide qđ ſcripſi poſt Hoſti.de reſcri.poſtulaſti.In his non procederet argu.à pari vel minori, licet procedat in diuerſis ſpeciebus & in connexis.Et vide quod dixi ſ.de leg.§.fin.ſuper iiñ. ver.Et no.q̃ in⁹ prima, quam dixi arctam,poſui beneficium in ſingulari. In ſecunda,quã dixi amplam, poſui beneficia in plurali.Amplior autem eſſet, ſi dignitates & perſonatus exprimeret. Ampliſsima verò eſt, quam ſupra poſui:& adhuc amplior,ſi ceſſa fuiſſet, vt fuit petita.Antiqui autem & Summiſtæ vtebantur his verbis,minima magna maior,maxima.qđ plenè per Hoſtien. in Summa huius titu.§.vlt.poſt prin.

Hoc ſcias,q̃ opinio quæ excludit eccleſiam cathedralem, fundatur hodie ſuper decreta.quamuis.j.§.primo.de præben.lib.vj.cuius tamen finem ad hanc partẽ audiui ſic reuolui,ſi ſcribitur de beneficio prouideri,& prouincia cathedralis & metropolitana includitur.& ibi diſpenſatio ad beneficia per totum orbem vagatur.& ſic pluſq̃ per prouinciam,fortius ergo cathedralem includet.

ADDE de hac additione vt per Oldra. conſilio ccvj. incipien. puncta breuia.

De ſeruis non ordinandis,& eorum manumiſsione Rubri.

¶Non mirum ſi ordinari non poſſunt:quia nec teſtes nec publici nunciĩ eſſe poſſunt.Super quo vide ſuprà de teſtibus.§.j.ver.itẽ quod eſt ſeruus De manumiſsione ſeruorum eccleſiæ,vide per Hoſti.eo.tit.§.penulti.

¶Eſt ſciendum quòd pileus ſua queſtione cxvĩj.ponit quæſtionem de minori xx.annis,qui non ſeruata ſolennitate legis Æliæ Sentiæ ſeruos recepto magno pretio manumiſit,& iurauit contra manumiſsionem non venire.& ſoluit quòd contrauenire non poteſt.per authenticam,ſacramenta. C.ſi aduerſus venditio.quæ vult valere alienationem rerum ſuarum, inter quas eſt manumiſsio ſeruorum, vallatas iuramento. Vnum ſcias, quòd multi dicunt ſimpliciter minorem,ex quo poteſt teſtari,poſſe ſeruos manumittere.& ſic dixit Hoſtien.vbi ſuprà. Cautius locutus eſt Goffred.in Summa huius titu.parte ñ.verſiculo,manumittere. & Vincent. vt ſcripſi eodem titulo.capi.ſecundo,in ſecunda gloſſ.qui cum Azone & Accur.dicunt illud verum in vltima voluntate:inter viuos autem requiritur quòd non ſit minor viginti.Et quare dicam,non & minor xx.vide Azo.C.de vindic.liber.verſic.ſi poteſt quis.vbi exprimit hoc dictum propter eum, qui ingreſſus eſt diem vltimum xx.annorum,qui non eſt maior xx.annorum & tamen manumittit.Dixiſſet ergo cautius Hoſtien.quòd poſſet ſibertates relinquere.Dictum Azon.vide in Summa de teſtamen.manumiſ. verſic.quis autem poſsit.Accur.ſuper authen.ſed hodie.C.qui manumit. non poſ.& Inſti.eodem titu.ad fi.in gloſ.hodie.& in corpore,vt ſpon.lar. §.j.vbi eſt expreſſum.

b ¶Et inſtrumenta.ſup.emancipationum.

a ¶Do.Ab hinc fuit Rolan.parte vij.iiij.& v.capi.

b ¶L.j.Inducit hanc l.in argumentum,q̄ sic procedit,vt proximè dixi in seruo inter viuos manumisso concessum intelligitur peculium,si non admittitur.fortius ergo hic in ascriptitio,vt autē dicit lex illa,secus est in manumisso in testamento,cui intelligitur concessum peculium:nisi expresse dicatur, vt ibi diuersitatis ratio ibi not.in vlti.gl.

¶Est sciendum q̄ Rofred.bene circa hanc materiā duas quæstiones posuit in suo opere quæstionum,quarū prima.xlvj. in ordine fuit talis, si habens ascriptitios manentes,vel habens colonos in charta finis & liberationis apposuit,quòd eis liceret quādocūq̄ vellēt exire de fundo:nec eis noceret aliqua præscriptio, quæ à domino vel eius hęrede posset opponi:postquàm ipsi rustici in possessiōe domini mā serūt annis xl.nūc volunt exire:dominus vel hæres contradicit: quærebat an exire possint.& quia in voluminibus habetur nō in sto. Tenet autē q̄ possunt: quia absolutio per pactū & instrumentum pacti reuocari nō potuit.C.de ac. & ob. l.sicut.& quia cùm facta remissione à domino facti sint liberi,amplius præscribi non possunt ff.de vsusca.l.vsucapionem.Item quia præscriptio nō potuit currere,cū non possent possideri. ff.de acquiren.poss. cùm hæredes.ff.de 6 vsusca.sine possessione.Item præscriptio currit actioni: & vbi actio nō cōpetit, nō currit.C. de anna.except.l.j. in fine.vt hic actio non fuit nata, nisi cùm recedere voluerūt.lex enim si- 7 ne præscriptione tēporis dat ius agendi quandocūq̄ ex tali pacto.C.de pactis inter empt. & vend.si fundum sic in hæredibus volētibus à communio 8 ne discedere.ff. fa. erciscun.l.j.sic in societate.ff.pro socio tandiu.vbi de hoc.

ni ad maximum vrbium missa,sic libellus concipiē.

4 ¶†LIBEL.Coram &c.conqueror de P.domino meo,qui me emit ab Hugo. quondam domino meo,pro decem quæ ego sibi subministraui:& sic fuit imaginarius emptor:nec me manumittere curat:quare peto eū per vos cogi,& cogendū esse decerni,vt me manumittat.& ad hoc propono cōsti.diuorū fratrū seueri & Antonini missam ad maximum vrbium:vt ff.de manumis.is, qui de suis.l. sequē.& l.si quis ab alio.& ff.deiudic.l.vix certis.

5 ¶†Instrumentum autē manumissionis eius,qui ad ecclesiā traditur ordinandus,hoc modo conficitur.

✠ INSTRVMENTVM MANVMISSIONIS ALICVIVS ORDINANDI. ¶In Dei nomine feliciter amen. Qui sibi cōpetens relaxat seruitium,sibi quærit prēmiū apud Deum.vel sic: Bonæ rei dare consiliū:& præsentis habetur vitæ subsidiū,& æternæ remunerationis expectare cernitur præmium: vt xij.q.ij.bonæ rei.quapropter ego P.pro remedio animę meę & æterna retributione in præsentia reuerendi patris P.Dei gratia episcopi ac canonicorū & sacerdotum & clericorū Bitereñ.ecclesiæ ac etiā laicorum absoluo H.seruū meū per hanc chartam absolutionis & ingenuitatis ab omni vinculo seruitutis:ita vt ab hoc die & deinceps liber & ingenuus sit,& permaneat,& quo voluerit pergat, tanq̄ si foret ab ingenuis parentibus procreatus: & sicut alij ingenui ingenuam vitam ducat.Nulli autē hæredum meorū pro hęredū ve,nec cuiquam alij personæ quicq̄ debeat seruitutis vel obsequij,nisi soli Deo,cui omnia subsunt.ad eius ipsum deuotè affero famulatū.Peculiū verò eius,si quod dominus sibi dederit,vel deinceps acquirere poterit, sibi in perpetuū cōcedo,iuxta ipsi⁹ beneplacitū dispēsandū.Si verò,quod futurū nō existimo,ego ipse aut q̄s ex meis hæredib⁹,vel quelibet appōsita p̄sona contra hāc ingenuitatis paginā,quā in perpetuum valere volo,venire tentauerit,aut eam quomodoli bet infringere voluerit,maledictionē Dei omnipotentis incurrat.Acta sunt hæc in ecclesia maiori Bitereñ.ante altare beati Nazarij in præsentia mei infrascripti notarij & testiū suprascriptorū:anno mēse,die & indictione t..libus,sedēte tali papa, vel imperante tali Imperatore,vel regnante tali rege. Et ego talis notarius &c.Hęc forma probat extra,eo. c.j.ij.iij.& iiij.extra,de rerū p̄mu.c.iij.& iiij. & xij. q.ij.cū redemptor.vbi breuior forma ponit.& C. cōia de manu.l.j.in fi.& l.ij.de oper.lib.l.pe. ¶†Si verò prælatus ecclesiæ aliquē de seruis ecclesię manumittit,sic in fi.instrumenti subiūgat: Hanc autē manumissionem ,vel manumissionis paginam tali notario inscribendam dictaui,& propria manu cùm tribus præsbyteris prioribus & tribus diaconibus pro plenissima firmitate subscripsi: vt ī prę. c.cū redēptor.&.e.q.ecclesiasticis huiusmodi autē libertatis charta super ambonē publicè legat.& si nullus contradixerit,talis postmodū ordinetur:vt liij.distin.c.ij.iij.& iiij.¶†Et nota q̄ qñq̄ aliqui sub certo tenore manumittuntur,vt videlicet fiāt monachi in aliquo monasterio:vt extra,de cōdi.app. c.ij.vel,vt in clericos alicuius ecclesiæ ordinentur, ibiq̄ missarū celebrent solēnia:vt extra,de ser.non or.eo.libētius.& hoc debet ipsum instrumētū cōtinere,vt ibi.¶Generaliter aūt sup manumissionib⁹ sic pōt cōfici instrumētū.Generale instrumētū manumissionis.¶†Cū redēptor noster totius cōditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem assumere,vt diuinitati suæ gratia dirupto, quo tenebamur captiui , vinculo seruitutis : & pristinæ nos restitueret libertati.Salubriter igitur fit,si hoīes,quos ab initio natura liberos protulit,et ius gentiū seruitutis iugo subegit,in qua nati fuerant,manumittentis beneficio libertati reddantur.Atq̄ ideo ego P.huius

a rei cōsideratione permotus,pietatis intuitu do [a] & trado Titio & A.& B. filijs eius,eorumq̄ omnibus liberis & filijs masculis & fœminis p̄sentib⁹ & futuris libertatē puram,secundū vsum & consuetudinē ciuitatis Romanæ,eos ex hac hora liberos,cluesq̄ Rom.efficiens,liberans etiā & eximens penitus & dimittens nunc & in perpetuū eos oēs & quemlibet ipsorum à mea potestate manumitto,& ab omni conditione & grauamine ac etiā operis & operarū impositione,tam obsequialium,quæ cōsistunt in faciendo,vt in assurgendo,salutando & huiusmodi:q̄ earū quæ consistunt in nō faciendo:vt puta,de non vocando in ius manumissorem venia non petita: & aliarū omnium tam artificialium q̄ fabrilium:& ad reuocationē in seruitutem ob quancunq̄ ingratitudinem:& breuiter ab omni iure patronatus, illud quodcunq̄ sit, sibi liberè remittens ita q̄ omni pœna sublata,liceat his manumissis famosam actionem & quamlibet criminalem accusationem si competierit in futurum cōtra me meosq̄ liberos intentare:restituo etiam eos natalibus antiquis,& primæuo iuri ingenuitatis,secundùm qđ oēs liberi nascebātur:nec erat tunc manumissio introducta,cū seruitus esset incognita. Trado insuper & do eis & cuilibet eorum specialiter tales & tales possessiones,& res:& generaliter omne eis seruitutis peculium relaxo,à rationibus domini separatū:ita q̄ non tenentur rationem reddere de his quæ in seruitute gesserunt, etiam si illa sint connexa his,quæ gerūt in libertatē.dans etiam & tribuens ipsis manumissis & cuilibet eorū ipsorumq̄ liberis purā & meram libertatem & generalē administrationē rerū eorum:itaq̄ sine aliquo obstaculo seruitutis & mei meorumq̄ successorum & cuiuslibet alterius contradictione & requisitione,possint emere,vendere,donare,contrahere, transigere & paciscī in iudicio stare, testamentum, & omnia,& singula facere,ac liberaliter exercere, quæ quilibet ingenuus Romanus ciuis & homo liber paterfa.& sui iuris facere potest:ac si ab ingenuis parentibus nati essent:promittens firmiter pro me meisq̄ hæredibus & successoribus dictis Titio,& A.& B.pro se & eorum hæredibus& filijs & omnibus ex eis descendentibus,stipulantibus,& recipientibus p̄ dictam manumissionē & absolutionē:& omnia & singula suprà scripta perpetuò firma & rata habere.tenere,obseruare & adimplere,& non contra facere,vel venire per me vel per alium aliqua causa,vel ingenio de iure vel de facto sub pœna cētum librarū tur.per solēnem stipulationem.& in singulis capitulis huius contractus insolidum stipulata & promissa,qua soluta,vel non,omnia prædicta & singula firma perdurent,reficere etiam &restituere eis omnia & singula dāna & expensas ac interesse in lite & extra, pro quibus omnibus & singulis firmiter,obseruādis obligauit eis oīa bo-

9 na sua p̄sentia & futura. ¶†Quòd si fortè manumissor pro manumissione pretiū recepit:tūc s.post illud verbū parētibus nati essent,&c.iunge, pro pretio centū librarū Turoñ.quod pretiū cōfiteor & cōfessus sum me à Titio dante & soluēte pro te & vice & noīe dictorū filiorū tuorū,habuisse & recepisse exceptiōi nō dati & nō soluti mihi pretij omnino p̄ eis renūcians absolutè.& tūc p̄missa p̄fatio nō cōgruit instrō.actū &c.vt s. in præcedēti.vel ipse tabellio in instrō loquat verbis primę personæ interiā decēter mutatis.Præmissa forma probat xij.q.ij.cùm redēptor.in auc. col.vj.quibus modis na.effi.legi.§.liceat ergo.& l.di.ius gen.iiij.di.c.j.ij.iij. et iiij.C.de bo.li.l.fi.C.de in ius vo.l.ij.ff.de condi.inde.si non sortē.§.libertus.Insti.qui.ex cau.ma.non pos.vt C.de ope.li.l.j.iij.& iiij.& per totum. ff.eo.fabriles.ff.de manumiss.qui suis.Vel sic breuiter.

✠FORMA. Ego.A.purè,liberè & absolutè libero& absoluo atq̄ manumitto te Pet.seruum meum,vt abinde sis liber,ciuis Romanus, nulli meæ ptāti suppositus,licentiam habeas testandi,cōtrahendi,iudicio sistendi, & omnia faciendi,quæ liber homo facere potest.quę omnia &c.vt in præ.cōcor.& Insti.de libertinis.§.multis. Et bene est,si in hoc contractu adsint quinq̄ testes, & si fiat coram iudice.C.de Lati.lib.tol.l.j.§.scimus.valet tamen sine hac solēnitate.& facit in auc.collat.vj.vt liber.de cætero.in princ. Pœnalis aūt p̄missio scđm do.Martinū de Fano hic parū videt esse vtilis imò dicit non esse necessariam.¶Si verò manumissus ingratus efficitur,

10 concipiē libellus contra eum vt infra de natis ex libero ventre. ¶†Porrò si quis velit hominem suum liberare,sic instrumentum concipiet.

✠FORMA. Ego A.purè,liberè & absolutè affranco,libero & absoluo te Pet.& tuos liberos seu liberos præsentes & futuros in perpetuum ab omni iugo manensiæ,colonariæ,censitæ,adscriptitię,& cuiuslibet alterius cōditionis:& ab omni seruitiorum,vsuum,vel abusuum,angariarū & perangariarum præstatione,& ab omni personalium munerum vel dationum præstatione,vt deinceps tu & tui liberi sitis liberi & absoluti,cū omnibus bonis vestris præsentibus & futuris,habentes licentiam standi,eundi,contrahendi,iudicio sistendi,& alienādi,& omnia faciēdi,quæ aliquis liber homo nulli obligationi vel cōditioni suppositus,facere potest.quod ideo feci,quia tantū de bonis tuis mihi dedisti.vñ renūcio exceptioni nō datę rei & exceptioni doli,& exceptioni,quæ competit vltra dimidiam,vel minus dimidia,re ipsa vel dolo deceptis : promittens dolum malum abesse abfuturumq̄ esse.Quæ omnia suprà scripta promitto attendere &c.ff.& C.de pact.per totum.ff.de transac.l.fi.C.de manumis.per totum.Item licet superius dicatur,cum omnibus bonis vestris , &c.idem esset si non diceretur.

b argu.C.de pecu.eius qui lib.pro.l.j.[b]

si ergo locus esset præscriptioni,nūc inciperet:sed non est locus,vt p̄dixi: quia per instrumētū p̄dictū,si qua ibi erat nebula seruitutis,sublata fuit. Insti.de liber.in prin.Inducit etiā C.de præscri.q̄ pro lib.op.l.vlti. Secūda

quæstio Io.in ordine fuit,de illo,qui vnũ ex filijs ascriptitijs,constitutũ tamen in patris potestate liberauit ab omni conditione adscriptitia:& ei donauit,quæ pater ab eo tenebat:quærebat an liberatio tenuerit:& an bona, illius ascriptitij sint libera quantum ad dñm,viuente patre adscriptitio, vel post mortẽ soluit.primũ non dubiũ,quia certũ est libertatẽ tenere. Nã cũ dominus inter viuos & in testamento posit manumittere seruum.Inst.de libertinis.in fin. & tit.seq.in prin.fortius ergo colonum vel adscriptitiũ.facit quod j.subdam. nec obstat factum nõ valere inter dominũ & seruũ: qa adscriptitius liber est.Circa hoc vide qđ not.s.de instru. edi.§.cõpendiosè. in prin.& de teste. §.j.ver.quid de adscriptitijs. & quod ibi dixi.Et si dicere eũ seruum,satis est qđ semel prẽsti ta est libertas. quæ causa semel approbata nõ reuocatur. Insti. q manu. pos. vel nõ.§.semel.Ad secundũ dicit sibi videri bona illa liberata esse, ex quo dominꝰ voluit.nil enim tã debeẽt hominibus,q̃ voluntatem domini volẽtis rem suã in alium transferri.Instit. de re.di.§. per traditionem.

a 1 1 b 1

ADDE,an nepotes ex filijs adscriptitijs sint adscriptitij:& an venditio fundo & ipsi venditi intelligantur, Ro.consi.cccl v.

a ¶De obligatis ad ratiocinia præstanda ordinandis, vel non.

1 ¶Libellum, quem ponit hic author, non bene capio: qa non apparet ex eo coram quo iudice porrigatur.si dicas coram seculari, ex quo iam ibi litem mouerat:quare dat nouum libellũ: qd habent, nisi continuare cãm suã : & si ille cõpareat per se vel aliũ allegans se clericũ:ipse replicabit de præuentione.de foro compe. penulti.cũ concor. & obtinebit in illa:vt no.eo.tit.c.vno.in glo.iij.ante fi.& ibi plenè scripsi. Si dicis coram ecclesiastico:ad quid petit eum in priorẽ conditionẽ redigi: quæ verba sumpta sunt ex legibus hic alleg.Hoc dico submittendo verba sequentia:quia si staret in his terminis,peto eum in pristinã conditionẽ redigi,& per vos cogi,vbi eum conueneram.respondeꝛ, & contentaret hæc forma vt sua iurisdictione:cũ ecclesiasticos cogerent.Ad id facit de fo.cõpe.ex transmissa.ibi:iubeas terminari. vel illa parte remota procederet,qđ sequitur,s.peto eum ad reddendam rationem &c.

De obligatis ad ratiocinia præstanda ordinandis uel non.[a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

¶Libellus contra obligatos ad ratiocinia prẽstanda qualiter sit concipiendus.

POtest hic sic libellus concipi. †LIB.¶Coram &c. conqueror de P.qui cũ mihi obligatus esset ad ratiocinia reddẽda ratione curiæ, vel procuratoris, vel administrationis,quam dolore administrauit: sibiq; super hoc litem mouisset:ipse vt ratiocinia euitaret meq; per consequẽs deciperet,se fecit ad sacros ordines promoueri quare peto eũ in pristinã cõditionẽ redigi,& ad reddẽda mihi ratiocinia coarctari & ad hoc eũ sententialiter cõdẽnari.extra,eo.ca. vno.lj. di.præterea.C.de epis.& cle.officiales.& authẽ.sed neq;.& l.si quis curialis.extra,ne cle.vel mo.c.ij.

¶Verum sæpe tutores & negotiorũ gestores & mandatarij,& alij obligantur ad ratiocinia.de quibus vide j.in tit.de iudi.§.generalia. & §.specialia. ¶Instrumentum redditæ administrationis vide s. de edi.instru.§.dicto ver.porrò.

De corpore uitiatis. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞Libellus qualiter contra corpore vitiatos, vel pro,sit concipiendus.

IN hac materia[b] poteris †sic libellũ concipere.LIB.¶Coram &c.propono contra P.q̃ licet ipse sine iusta causa se castrauerit, vel digitum, vel manum,vel palmã , vel oculũ in duello perdiderit:ex quo magna deformitas appareret:vel impotẽs ad frangendũ hostiam reddit : nec sine scandalo posset sacramenta ecclesiastica ministrare:se tamẽ fecit in abbatẽ,vel episcopũ,vel presbyterum ordinari.quare per vos peto, eidẽ ne in susceptis ministret ordinibus,sententialiter interdici: vel ab abbatis officio amoueri.extra,eo. c.j.ij. & iij.&.lv.dis.qui partem.& c.si quis à medicis.& ca.si euangelica.extra,de cle.egro.vel debili.c.ij.de cle.pug.in duello.c.j.

De bigamis.[c] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞Libellus contra bigamum promotum qualiter concipiatur.

COntra bigamum promotum†sic libellus cõcipitur.LIB.¶Corã &c.propono contra P.q̃ cũ ipse notam bigamiæ incurrerit cõtrahendo cũ vidua vel corrupta,seu cũ duabus virginibus,siue diuersis tẽporibus siue eodẽ tẽpore vel scienter vxorem adulteram cognoscendo,se fecit de facto ad sacros ordines promoueri,tonsuram nihilominus deferens & habitũ clericalẽ.Cũ igitur cõtra apostolũ non sit in talibus dispensandum:nec possit talis priuilegio clericali gaudere, peto ipsum ab huiusmodi ordinibus remoueri:& ne deinceps tonsurã vel habitum clericalẽ ferat,per excõmunicationis sententiã cohiberi.extra,eo.c.j.

1 1

De corpore uitiatis. *Rubrica.*

¶Quæritur an iste libellus procederet coram archiepiscopo solo inquantum de episcopo loquitur.& secundùm literam,quæ habet ab altaris officio,ad materiã facit quod scripsi de offi.ordi. vt litigantes. lib.vj.in princi. magnæ glos.& de prẽben.graue.post Innocen.in magna glo.quod non procedit.facit de excess fi.præla. ex literis. in fin.

¶In hac materia. Sic potest concipi libellus.

De bigamis *Rubrica.*

¶Casus libelli recipit author de glos. ij.decre.ij.eo.tit. & addendum est libello de copula,vel cõ summatione matrimonij:quia contra ctus nõ sufficit. eo. tit.debitum. Item circa id,quod dicit de eo, qui scienter cognouit vxorem adulteram:vide qđ dixi super glos.præ dicta.

ADDE, de eo qui cognouit vxorem adulteram : an possit papa de eo dispensare: vt ad sacros ordines ꝓmoueatur,vide Pet.de Ancha. consilio.cxxxij.

ADDITIO. Adde tu & vide Ioã.de Turre cremata in c.lector si viduã.dist.xxxiij. vbi plenissimè examinat,an papa possit dispensare cùm omni bigamo verò & interpretatiuo, vt promoueatur ad omnes ordines,non solùm minores,sed etiã quoscunq; maiores, & beneficia & dignitates:& ibi quid de episcopo. Et adde an contrahens matrimonium cũ illa, quã defloruit, & alius non cognouit, censeatur esse bigamus,vide præposi . Mediolañ . post Pe.de Anch. in.c.tãta. colum. v. vers.quæro tertiò.q fil. sint leg. Henri. Ferran.

De clericis peregrinis[d] *Rubrica.*

SVMMARIVM. b

1 ☞Libellus qualiter cõtra clericos peregrinos cõcipi dicatur.
2 Præsbyter ad alienam diœcesim se transferens,literas sui episcopi secum portare debet. c
3 Literæ dimissoriæ quę dicantur.
4 Forma literarum,per quas alicui conceditur quòd possit,à quo voluerit,ordinari & nu.seq.
6 Literæ an de quolibet ordine susceptо sint necessariò exhibendæ.
7 Exempti an possint clericos alterius diœcesis sine literis commendatitijs recipere.
8 Episcopus Italiæ an possit sine licentia domini Papæ clericum Vltramontanum ordinare.

SIc concipe libellũ

1 LIBEL.†¶Coram &c.propono contra talẽ,qui cũ sit homo barbarię & ignotæ nationis , & persona ignota,se presbyterũ asserens,præsumit publicè diuina officia celebrare:cũ tamen de ordinatione sua legitima,& sufficientia nõ axhibeat documẽta:qua re peto ipsum à celebratione huiusmodi prohiberi:& ne de cætero talia attẽtare præsumat ibi sentẽtialiter inhiberi.extra,e.c.j.ij.& iij.xcix.di.aphros. & c.transmarinos.& per totum C.de epis.& cle.si qua per calumniã.lxxj.dist.primates.¶Si autẽ talis institutus esset in aliqua ecclesia per archidiaconũ, vel alium,sic cõcipe libellũ:LIB.¶Coram vobis venerabili patre episcopo tali propono contra P. qui cũ sit alienæ diœcesis se fecit per talẽ archidiaconum in tali ecclesia vestræ diœcesis absq; vestra: licentia institui cõtra canonica instituta : quare peto ipsum per vos inde amoueri,& amouendũ fore decerni.extra,e.c.vl.lxiij.di.literas.in auẽ.de sanctis.

2 episco.§.nullum.vij.q.j.nõ oportet.¶†Presbyter igitur ad alienã diœcesim se transferẽs , literam sui episcopi secum habeat continentiæ talis,

✠FORMA.Talis eps talis diœcesis p̃sbytero salutem in dño sempiternam.Cũ tibi à nobis vel tali prædecessore nostro,in presbyterũ ordinato sufficientia,sicut asseris,non habeas stipendia,e & ad aliã desideras diœcesim te cõferre:leuius tibi reputans inter extraneos pauperẽ vitã ducere,q̃ inter notos cũ opprobrio mendicare:paupertati tuę ac rubori cõpatientes id tibi duximus indulgendum:vt cũ præsentiũ testimonio literarũ ab hinc vsq; ad biennium ad aliã possis transire diœcesim & tuum ibi exercere officiũ:ac curam etiã recipere animarum de illius licentia, tum episcopi,ad cuius episcopatum te duxeris tranferendũ.In cuius rei testimonium præsentẽ paginã &c. Hoc probatur in præ.concor.& talis litera vocatur cõmendatitia siue pacifica:quia testificatur prælatus de illius ordinibus,vt possit pacificè suo officio vti:& quandoq; de vita & moribus:vt lxviij.distin.c.ecclesijs. §.inter episcopos.lxx.dist.ca.pri.& vl.& extra,eo.

3 tuæ.&.c.j.§.j. ¶†Dimissoriæ verò sunt per quas quis dimittit à iurisdictione sui prælati:vt lxxij.di.

De clericis peregrinis *Rubrica.*

¶Scias q̃ contra secundũ libellum,vel ipsius materiã multũ hodie valuit consuetudo,qua videmus sic libere peregrinos,sicut ingideas in ecclesia institui,etiã per collaterales minoris episcopi,vt dixi post Hostiẽ.de renun. admonet.super glo.ij in secunda suppletione in fin.

e ¶Sufficientia stipendia.Nõ fuit hic author bonus rhetoricus.dic sufficientia,sicut asseris,stipendia desint ad victũ,& ad aliã diœcesim desideres &c.

c.j.& c.ij.lxxiij.dis.sanctissimo.palea est.& istæ literæ olim formatæ dicebantur:quia cũ magna solennitate literarũ Græcarũ & latinarũ fiebant:vt in præ.concor.& seq.& in præ.§.inter episcopos. veruntamen iura his vocabulis indifferenter vtuntur:vt in eo.ca.& e.dist.in nomine & §.qualiter verò.¶Quis verò huiusmodi literas cõcedere possit no.secundũ Inno.iiij.extra,de cle.pereg.super rubrica.[a] ¶Qualiter autẽ formẽtur literæ cõmendatitiæ seu dimissoriæ habetur lxxiij.dist.per totũ.Sed illæ hodie non sunt in vsu:vnde sufficit forma præcedens. ¶†Formam verò illam, quæ conceditur alicui,q̃ possit à quo voluerit,ordinari:quia frequẽtatur,imponamus.

a ¶Super rubri.aliàs super c. primo. & ibi etiam posuit & ĩcipit,tractauit hic Innocen.

b ¶Exẽptis.vel non exemptis. de tẽp. ordi.cũ nullus. §.j. lib.vj.

c ¶C.j. vbi scripsi ad fi.

d ¶C.fin.vbi scripsi post eum & Host. in gl.ij.

e ¶C.fin.vbi scripsi in glo.penul.& super glos.ij.

f De officio archiadiaconi Rubrica.

¶Vt not.in decre. quoniã Abbas. de offic.deleg.in iij.gl. sunt ecclesiæ q̃ habent plures archidiaconos,& ibi scripsi post Hostiẽ.nõ tamen habet nisi vnus nomen ecclesiæ alij̃ habent singularia nomina: & talis est is, de quo formatur prim⁹ & secũdus libellus.& vide quod no. vij. q.j.in apibus.in vlti.glo.

b

FORMA.¶Prohibitatis tuæ meritorum plenam habentes notitiam,tibi promoueri ad talẽ ordinem cupienti:vt illum, à quo malueris,episcopo catholico duntaxat,& ab vnitate ecclesiæ nõ præciso,licitè recipere valeas liberam authoritate præsentiũ tribuimus facultatẽ:cũ hic in præsentia per nos propter talẽ causam,facere non valeamus. In cuius rei &c.lxj.di.c.j.ij̃.iij̃.& iiij̃.¶††Vel dic melius esse,q̃ episcopus sub præscripta forma scribat alicui prælato,vel etiã vniuersis episcopis & archiepiscopis,vt per hoc eis videatur dedisse licentiã suũ clericum ordinandi:vel etiam reget illũ seu illos: velsaltem det eis per easdem literas licentiã ordinãdi eundẽ licet enim clerico concedat licentiã à quo voluerit recipiendi,non ob id fortè cõcedit alij̃ episcopo licentiam illum ordinandi : quia potius est episcopus alienus quo ad hoc interdictus, q̃ ipse clericus:vt in præ.cõcor.sicut aliàs dicimus in exẽptis [b] habẽtibus priuilegium,q̃ possint à quo maluerint episcopo ordines recipere:licet enim ad locum ipsum aliquis episcopus accesit,non tamẽ ibi poterit absq̃ diœcesani episcopi licentia ordines celebrare:quia si ex duabus seruitutibus vna remittatur,altera remanet: vt extra,de vsu pallij̃.ex tuarum.& ff.de ser.vrb.præ.si domus tua.extra,de priui.pastoralis.Si tamen taliter priuilegiati venirent ad aliam diœcesim dici potest quòd diœcesanus illius diœcesis eos ibi poterit ordinare: vt sic priuilegium eis aliquid afferat in hoc casu. Vel dic quòd ex quo datur mihi licentia recipiendi ordinẽ à quo voluerim:per consequens videtur esse data licẽtia me ordinandi illi,quẽ elegerim.argu.extra, de priui.in his.& de concess.præbend.quia cunctis.§.ex parte.& extra, de tẽporib.ordi.in cõsti.Grego.x. eos,qui.vbi dicã de hoc libr.vj.¶††Illud autẽ scias q̃ non est necesse exhiberi literas de quolibet ordine susceptο.quod dic secundũ papã vt not.extra, de cle.peregri.ca.j.[c] ¶Vtrũ,si quis bene diu ministrauit in aliquo ordine præsumatur ritè illũ ordinem habuisse.no.plenè secundũ papã extra,de eo, qui fur.or.re.c.fi.[d] ¶††Item an exẽpti possint clericos alterius diœcesis recipere sine cõmendatitijs literis:& an episcopi possint dispẽsare vt aliqui sine huiusmodi literis admittantur,no.secundũ papam extra,de cleri.pereg.c.fi.[e] ¶††Non est etiã prætermittendũ, q̃ nullus episcopus Italię ordinare põt aliquem clericũ vltramontanũ sine speciali licẽtia domini papæ,vel illius episcopi de cuius diœcesis ipse ordinandus oriundus est, vel in qua beneficiũ habet concessa per literas patẽtes, cõtinentes causam rationabilẽ quare ipsum nolit aut nequeat ordinare aliquin ordinatus sit absq̃ omni spe dispensationis à sede apostolica obtinendæ:nec pœnitentiarij̃ dominij̃ papæ super hoc dispẽsare possunt sine eius licentia speciali,ordinatores etiã puniri iubentur:vt in cõsti. cle.papæ iiij̃.eo.ti.sæpe.li.vj.Hodie verò generaliter eps ordinans clericos alterius parochiæ,suspensus est per annũ à collatione ordinum;vt in cõsti.Greg.x.de tẽp.ordi.eos.lib.vj.

c

d

e

f De officio archidiaconi[f] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter sit super iuribus archidiaconorum concipiendus.
2 Archidiaconi iura quæ sint.
3 Agere volens cõtra achidiaconi iura, nõ petitorio, sed possessorio,qualiter libellum concipere debeat.
4 Episcopus agere volens cõtra archidiaconum,qualiter libellum concipiet.

ARchidiaconorũ iura secundũ varias diuersorũ locorum cõsuetudines in diuersis cõsistunt:ergo in cõsuetudine iudicantur.extra de offic.archi.cũ satis.& c.vlt.Sic ergo super eis li.cõci.† LIBEL.[g] ¶Corã &c.propono ego P.archidiaconus Corbariæ in ecclesia Narboñ.contra P.rectorẽ ecclesię de Seiano, q̃ cũ ecclesia ipsa sita sit intra fines dicti archidiaconatus, dictus rector mihi obedire ac respondere recusat in his,quę ad ius archidiconale de cõsuetudine præscripta spectare noscuntur,† videlicet visitatione,correctione,procuratione,ratiõe visitationis debita,synodotico interdicto,inq̃sitione,suspẽsione,excõicatione,absolutione: & vt citatus corã arch.cõpareat,& corã eo de se querelentib⁹ rñdeat & eius honesta mãdata suscipiat,& obseruet:quare peto noĩe dicti archidiaconatus, vt præfat⁹ rector in prædictis oĩbus & singulis mihi rñdeat: & ad hoc peto eũ p̃ vestrũ officiũ cõpelli,& cõpellendũ fore sentẽtialiter declarari. extra eo.c.vlti.extra de elec.dudũ.ij̃.xxv.di. perlectis. Multa tñ de prædictis nõ pertinẽt ad dictũ arch. Corbariæ sed exẽpli gratia posita sunt. ¶††Si verò nõ vult agere petitorio,sed possessorio,sic cõci.li. LIB. ¶Co.&c.vt s. vsq̃ ibi,de Seiano.iunge,q̃ cũ sim in possessiõe vel quasi iuriũ archidiaconaliũ,videlicet dictũ rectorẽ, seu eius ecclesiã visitãdi,corrigẽdi,procurationẽ ratione visitationis recipiẽdi,interdicẽdi,suspẽdendi, excõicandi,absoluẽdi,citãdi,de ipso cõquerentibus iustitiã faciendi, mãdata mea honesta suscipiẽdi & seruãdi:nũc ipse in talib⁹ mihi obedire recusет,me possessione vel quasi dictorũ iurium indebitè spoliando : quare peto me dictã possessionẽ vel quasi dictorũ iuriũ per vos reduci,& reducendũ fore sentialiter declarari.extra de elec.querelã. & de excess. præ.ad hoc qm̃.¶††Si autẽ eps vult cõtra archi.agere,sic cõci.lib.LIB.¶Corã &c.cõ.de P.qui se asserit archi.talis eccl'ię.ipse nanq̃ cõtendit sibi ius esse ratione dicti archidiaconatus visitãdi in ipso archidiaconatu, tam ecclesias q̃ collegia, & prelatos & rectores regulares,& seculares,& inquirẽdi contra eos reformãdi quoq̃,corrigẽdi,puniẽdi instituẽdi, & etiã rectores in ecclesijs & eos destituẽdi, causas matrimoniales audiendi & fi'ia : & in prædictis se ius habere cõtendit in aĩę suæ periculũ,& mei præiudicium & grauamẽ,q̃uis nullũ ius sibi sit talia faciẽdi.quare peto sibi p̃ vos inhiberi: & ad hoc ip̃m sn̄ialiter condẽnari,ne deinceps talia per se, vel aliũ facere præsumat. & sibi super his perpetuum silentium imponi. peto etiam damna, expensas & interesse &c.extra eodem.c.fin.extra de exce.præla. accedentibus.de præben.referente.

1
2
3
4
g ¶Libellus secũdũ Roffr.in libellis iuris canonici parte ij̃.ad finem.

h De officio archipresbyteri[h] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus cõtra archipresbyterum qualiter sit concipiendus.

COntra archipresbyterum in officio suo remissum,†sic conci.libel.LIB.¶Corã &c. propo. ego A. archid.talis ecclesię contra P. archipresbyterum eiusdẽ ecclesiæ,q̃ ipse mihi obedire recusat,nec collectam dicere vult, vel fontes benedicere,vel curam sacerdotum habere:quodq̃ inchoare in diuinis,vel benedictionẽ in ecclesia dare, vel pœnitẽtias eis,qui de diœcesi veniũt,iniungere contemnit.quare peto per vos ipsum ad prædicta oĩa & singula seruãda & exercenda compelli.extra de offi.archipresbyte.per totum. ¶Eodem modo ĩ eiam libellus concipitur [i] in sequentibus titulis verbis competenter mutatis,& eis,quæ ad eorum spectant,offi.cia in eisdem insertis.

1
i

De officio archipresbyteri Rubrica.

¶Nigrũ de duplici archipresbytero loquitur.libellum ponit solum de ciuitate,in cuius fine alle. ad id totũ titulum: allegare debebat c. j.ij̃. & iij̃. vt honestior fiat correctio. adde ibi quasi per totum,et vbi sequitur eodem modo concipe. vel sup.in archipresbyteroru rali:& in titulis &c. ponit autem author de tali plebano vnum libellum infrà titu. iij. versi. porro.

¶Libel.conci. sup. in archipresbytero rurali.

De officio

a ¶De officio vicarij.
¶Totum nigrũ,excepta decre.penul.loquitur de vicario in diuinis,& de illo format author libellũ,penulti.decre.loquitur de vicario iurisdictionali. Ad hãc adaptatur quæstio,quã vide super regula:priuilegiũ.li.vj.post prin.de qua ś.de instru.edi.§.nunc autẽ.ver.quid si papa.duas etiã quęstiones ad materiã scilicet an vicarius plebani cũ plena potestate possit contra priuilegium ecclesiæ numerum augere. & de vicario q per xl.annos soluit alteri ecclesiæ censum,scripsi e.tit.c.iij.in gloss.ij.lib.vj. Est sciendũ in multis partibus vicarios episcoporũ iurisdictionales officiales vocari.& reprehendũt illi nos Italicos,q illos vocamus vicarios.sed b cesset reprehensio per tres decre.libr. c vj.sub hoc titulo collatas.quæ de officialibus loquuntur. Vltima tamen decre.ibi exprimit vtranq. Dimittamus igitur vocabula diuersitatibus locorũ.& primò colligamus iura, quæ de officialibus loquunt.& sunt tria, ś.eo.titu.de officio delega. insinuante. de appel.dilecti.iij. de insti.ex frequentibus.de cog.spi.c.fi.de no.oper.nun.significantibus de consue.c.ij.lib.vj.eo.lib.de tẽpo.ordi.c.cũ nullus.§.j.de offi.deleg.si cõtra. de offic.ordi.c.j.de iudi.c.vlti.ij.respon.de appella.Romana.j.respond.De vicario habetur eo.tit.c.pe.quæ loquũtur de vicario papæ in vrbe.de quo satis ibi scripsi,in gloss.de offi.generali.in præ.decre.cũ nullus.§.ij.de præben.statutum.De vicario simpliciter.de hæret.vt officium.ad fi.& c.seq.& c.fi.¶Dubitari videtur,si episcopus officiali suo cõcedit potestatem inquirendi & puniendi & corrigendi subditorũ excessus:qualis sit ipsius iurisdictio circa ista an sit ordinaria,an delegata & per hoc scietur ad quem ab eis sit appellandũ si grauauit in his.& an illorum iurisdictio possit ad similia prorogari.De quo vide quod scripsi ś.de cõpet.iudi.ad.§.j.super ver.nunquid in iudicem.Et vt quæstio sit dubia,ponitur non fuisse verbũ delegationis expressum in ista cõcessione.Et videtur aliquibus per decre.hi qui. de præben.lib.vj.ij.respon.q sit delegata.& facit quod ibi no.in vlti.glo. dãtes pro regula,quòd in omni eo,quod legatus vel officialis potest vltra officium legationis vel officialatus ex commissione papę, vel episcopi,ex quo cedit naturam officij:in illo censebitur delegatus.Multũ est prejudiciale hoc dictũ iurisdictioni metropoliticæ,de quo vide ś.de appel.§.nũc tractemus.ver.sed secundũ præmissa.cũ sua remissione.& cõmunis observantia habet contrarium.nõ attentari posset,q quãdo simul ex vnica cõmissione cõstituitur vicarius vel officialis cũ adiunctione prædicta:tũc tota iurisdictio sit ordinaria.Si verò diuisim cõmittatur:tũc pars,de qua quęritur,sit delegata.bene facit decre.vnica.de cõse.eccle.vel alta.lib.vj.eo.tit. de sen.ex.si ciuitas.in fi.facit etiam decre.translato.de cõsti.ibi:quia simul ab eodem & sub eadẽ sponsione &c.facit materia cõnexorũ: & quia magis dignũ &c.de cõse.ec.vel alta.quod in dubijs.& quod vniformis debet esse vnius authoritatis intellect9.de cõse.di.iij.c.finis,ver.vt ergo.de bap. maiores.ver.similiter.Posset etiã in secundo mẽbro superiori subdistingui, an non fuerit,vel fuerit expressa in illa commissione officialatus vel vicariatus.Primo casu indistincte sit iurisdictio illius partis delegata.Secundo casu siue fiat in salutatione:puta tali officiali,vel vicario nostro.siue in progressu,dicendo tibi officiali nostro cõmittimus,q possis &c.siue dicat,potestatem tibi aliàs per nos commissam extendimus, prorogamus,ampliamus.semper erit ordinaria prorogata.Non enim occurrit ratio quare per non subditos possit eius iurisdictio prorogari.De quo satis de offic.dele. P.& G.in vltima gloss.& super illa.& per cõmittentem,qui eum facit iudicem non possit:cũ tamen potestatẽ habeat minuẽdi iam datam & totam etiam reuocandi,vt scripsi e.tit.c.pe.in ij.glo.& in gl.potest ergo.quã potestatem prędicti prorogantes nõ habẽt.concedatur ergo sibi,quòd possit in eadem specie illam ampliare: vt sic contrariorum sit eadem permissio. ff.de regulis iuris eius est nolle.ij.est in titu.ad idem ff.de re iudica.l.iij.extra,de maio.& obe.c.penulti.vbi de hoc.in princip.Item certum est illa,de quibus quæritur, non transire in officialem ex voluntate committentis præsumpta:quia non expresit illa.eo.titu.c.fina.lib.vj.Non ergo procedit iudex aliqua in habilitate committentis,vel recipientis. Sublata igitur illa præsumptione per expresionem satis patet,quòd eodem iure exercet singula.Item videmus, quòd certos actus officiales exercent in absentia episcopi quos nõ exercẽt in eius præsentia.de hære.c.fi. ad finem. vbi vide concor.libro sexto si illos committat episcopus etiam in sua præsentia faciẽdos,erit ne iurisdictio delegata, quã ante commissionẽ poterant exercere illo absente. Et loquor de his quæ cõmittere possent. quod dico propter decretalem primã, de officio ordinarij in fi.& decretalem tertiam,de præbẽ. libro sexto vbi no. gloss. antepenultima respondere ad decre.hi qui.& dico,quòd non poterat ibi dici prorogatio iurisdictionis per concessionem actus,qui iurisdictionalis non est beneficiorum collatio pertinere potest ad simplicem præbendarum.Patet de præbendis.c.vlti.in fine libro sexto & quòd in illa decre.& materia non ponderetur delegatio:patet dum dicit textus,legati,vel alterius.Constat etiam de facto, quòd legati domini Papæ habent literas legationis:demum tot literas habent, quot sunt articuli quibus sunt priuilegiati:quorum multi sunt non iurisdictionales, puta quòd possint celebrare,& sibi facere celebrari in locis interdictis. Item multas literas super diuersis casibus dispensationum de clericis suis, quòd fructus percipiant in absentia,& similia. Item illud dubium obstat quòd formabatur quæstio scilicet vt sciretur ad quẽ posset appellari.non conuenit huic casui:quia siue legatus,siue delegatus dicatur idem iudex ad quẽ scilicet papa.

ADDE,quæ differentia sit inter officium & vicarium,Fede.cõsi.cccij.Et an vicarius possit inquirere:per eundem cõsi.ccxx.

b ¶Et iij.Est sciendum,q hodie per cle.eo.titu. vnicam omnis libellus,qui contra rectorem parochialis ecclesiæ formari potest,poterit etiam dari rõtra ipsius ecclesiæ perpetuum vicarium:vt de ætate:vel de secundo beneficio curato vel de sacerdotio intra annũ non recepto:an verò cũ ipso dispẽsari possit in septennio.de quo in decre.cũ ex eo.de elec.ibi no.in gloss.In hoc autẽ an coram vicario præcedat libellus petens declarari possessorem beneficij in illo ius non habere:vide eo.tit.c.ij.lib.vj.in glos.hæc litera.

c *De officio iudicis delegati.* *Rubrica.*

¶Formas recusationum,quas ponit hic author,posuerat Roffre.sui operis vj.rubri.Hostien.in Summa hoc eo.tit.§.pe.Bonagui.parte iij.in tertia colum.qui hanc materiam tractauerunt. Vide ś.parte prima sub rubrica de recusatione.& quia non faciunt ad nigrum sed solùm ad rubrum, quæstiones non exprimo positas libro sexto super regula:eum qui certus.& regula,mutare,& regula,rationi.de quibus in tit.huius operis facta fuit mẽtio, sparsim tamen.

d ¶Cùm vos habeam. Verba fuerunt Rof.vbi ś.

e ¶Supra.sup.de recusa.parte j.

f ¶In fi.Tres tales casus habes eo.tit.si contra vnum.libr.vj.& videat recusans,ne instet electioni arbitri in his, vel similibus casibus: nec propter id appelletur.Super quo vide Hostien.in Summa,e.ti.§.quod si eius officiũ. ver.sed coram quo.

g *De officio ordinarij,& de maio.& obed.* *Rubrica.*

¶Satis decenter iunxerat author duas. pabulum autem huius rubricæ

De officio uicarij a *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter contra vicariatus officiũ concipi debeat.

IN hac materia† sic concipitur libellus. LIB. Corã &c.propo.contra P.qui se asserit vicarium talis ecclesiæ quã sum canonicè assecutus: & quòd ipse absq; authoritate episcopi diœcesani de facto fuit in dicta ecclesia à prędecessore meo vicarius institutus: vel alibi habet beneficium cũ cura, vel aliã vicariã.Cũ igitur tales institutiones canonica prohibeãt instituta, peto p vos dictã institutionẽ cassari & irritari,& cassam & nullam pnunciari & ipsum à dicta ecclesia remoueri & remouẽdũ fore decerni.extra,e.c.j.ij.iij.& iiij.b

De officio iudicis delegati. c *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Recusatio iudicis,sub qua verborũ forma scribi debeant.

2 Suspectorum iudicum insidias declinare & inimicorum iudicium refugere,naturale est.

3 Recusatio quandoq; non fit coram eo,qui recusatur,sed coram alio.

RECusatio iudicis est in scriptis proponenda: vt extra, de proba.quoniam cõtra.C.de iudi.apertissimi. & l.cũ speciali. ergo scriptura sic conficietur.

1 ✠FORMA.¶†Quoniã res est periculosa, & tristissimos sortiri solet euentus,sub iudice litigare suspecto:ideo,dñe iudex,cũ vos habeã suspectũ pro eo q estis meus inimicus,vel cõsanguineus aduersarij mei & huiusmodi audiẽtiã vestrã in tali causa, quæ vertitur vel verti speratur inter me & Titium ex prẽmissis causis,recuso.Has autẽ causas sub alter natione &c.vt ś.de excep.§.viso.ver.porrò si reus cæteris iuribus & exceptionibus meis in omnibus & per omnia nihilominus mihi saluis.Præmissa probantur ij.q.v.quia suspecti:& extra,de excep. cũ inter.extra,de re iudi.cũ æterni.Et si plures sint causæ,omnes specifica.Si verò tenes quòd causa recusationis non sit inferenda:remoue illa verba, cũ d vos habeam &c.d Sed hoc verum non est vt dixi e suprà.e de recusatio.§.qualiter.vel sic.

2 ✠FORMA.¶†Quoniam naturale est velle suspectorum iudicũ insidias declinare, & inimicorũ iudicium refugere:ideo,domine iudex, cũ sis mihi tali ratione suspectus:pone aliquam de causis,quæ no.ś.de iudi.deleg.§.recusari.vos tanq; mihi suspectum ex hac causa recuso, & præfatã causam corã arbitris me offero probaturum,ad quos statim cõmuniter eligẽdos me paratũ offero: & si cõuenire non possumus,talẽ pro parte mea eligo:vt in præ. c.quia suspecti.& extra,de offi.dele.suspicionis.& f de app.legitima.lib.vj.& c.secundò requiris.in fi.f extra,eod.in antiquis.¶†Si verò recusatio non fit 3 coram eo,qui recusatur sed corã alio quod fit quãdoq; vt ś.de recusa.§.recusari.in fi.tunc verbis cõpetenter mutatis dices,illius audientiã recuso.¶In seq.titu.non est libellus necessarius.

De officio ordinarij,& de maioritate g *& obedientia.* g *Rubrica.*

dedit principaliter Roffre.in vtriuſq; libellis:vt ĵ.dicam.& vide quod dixi ſuper rubrica de electione.& quo ad ſecũdam partem rubricæ, vide quod ſuper ea ſcripſi extra,eodem.

¶ Sępe quæritur an ordinarius eccleſiaſticus pro eccleſiaſtico crimine poſſit purum laicum capere,carcerare & punire vltra cenſuram, vel ſpirituales pœnas. Ad negatiuam inducitur iuriſdictionũ diſtinctio.x.di.quoniam xcvj.di.cùm ad verum. de iud.nouit. in princip. Habet ergo etiam in his epiſcopus vti eccleſiaſtica cenſura: vt patet de foro competen. cũ laicus.li. vj. quæ tamen de periurio loquitur, quod eſt eccleſiaſticum crimen. quod intellige vt ibi ſcripſi in fin. Bene facit de hære.cũ epiſcopus.e.tit. & eo. lib. Vbi dico de libero iuriſdictionis exercitio in qualibet parte diœceſis cùm deſcendit ad captiones perſonarũ reſtringit ſe ad perſonas eccleſiaſticas. Ad idem decr. quãuis.de pœ.eod. lib.concor.de ſent. excom.vt famę.de verbo. ſigni. nouimus. Legiſtę per §. neq; occaſiõe. ver. ſi verò canonicum. in authen. de man. prin.colla.iĵ.vbi innuitur cum prę- a
ſide debere cognoſci. & C.de ſacro. b
ſanc.ec.l.placet,vbi ſacrilegium,qđ eſt etiam eccleſiaſticũ, & per eccleſiaſticũ 2
& per ſecularem iudicem punitur. In contrarium : quia qualitas delicti fecit illum de foro eccleſiæ.C.de epiſcopis & clericis.au- c
then.item nulla.& ibi nota.ad idem quod not.in decre. d
cùm ſit.de foro cõpeten. & eo.tit.ex tenore. Idem decret.in eo.titu.non 3
diſtinguit inter ſubditos clericos vel laicos. & ſi vult,ſeculare brachiũ poteſt inuocare epiſcopus contra illos,& præcipuè in his eccleſiaſticis: vt ibi no. ad idem authen. cauſa quæ fit cum monacho. C. 4
de epiſco. & cleri. facit ad hanc partem de pœnis.felicis. in fin. libro vj. vbi iudicib⁹ ſecularibus in illo tam graui ſacrilegio reſeruatur pœnarum ciuiliũ impoſitio,nõ detracta illi ſuperiori & ſuprema poteſtate,quam papa habet ſupra imperium.de qua no.prę.dicre.nouit.in prin.& in d.decre.cauſam.iĵ.qui fil.ſint legi. cõmuniter tenet inferiores prælatos poteſtatẽ, de qua quæritur,non habere in laicos,præter crimen hæreſis:de quo nõ dubitatur.patet de hęre. vt cõmiſi . & c. vt inquiſitionis, & apertius ĩ decr.j.eo. tit.in clem.

¶ An autẽ iudex ſecularis teneatur dare brachium ſuum eccl̃o contra clericũ, qui primò ex probabilibus cauſis appellauerat ad papã ſcripſi plenè eo.ti. ĵ.de offi.ord.ſuper glo.pen.c.j.

ADDE, de hac addi. videndũ originaliter Ol. conſi. lxxxvĵ. incipiente quęritur an eccl̃ia: & an vicari⁹ poſsit cogere aliquem, vt intra certũ tp̃s de titulo ſui beneficĵ oſtendat,vide Ancha.conſi.lix.

¶ Primas.dicit Roffre. in libellis iuris cano.pte.ĵ.ĩ princ. q̃ ſuo tẽpore fuit de hoc quæſtio corã papa Gregorio: & ipſe fuit aduocatus pro Bituricẽſibus.etiã dicit hãc libelli formã approbatã fuiſſe per papam, & fratres author in iſto libr. & ſeq. addit quod ſequitur, & bene.

¶ Obedientia . Et iura:nec eſt neceſſe ſecundũ Roff. dicere oĩa iura:cùm indefinita æquipolleat vniuerſali.

¶ Conquerente. ſecundũ Papam.vbi vide ſuper prima glo.& de relig. do: conſtitutis. in glo. pen.ad fin.

¶ Procedant . Dicit Roff. vt fiat clarum clarius.

¶ Vltimò no.ſecũdũ Roff.cuius ſunt hæc verba in libellis iuris ciui.rub.de præiudiciali in rem actio.q̃ datur contra filiumfamil.

¶ Li. L I B. ſecũdũ Roff. qui vbi ŝ.ponit vtrunq; libellũ dicit etiã in his ſeptem neceſſaria, q̃ colligas ex poſitionibus,quę infra ponuntur.

SVMMARIVM.

¶ Libellus qualiter cõcipiat̃,vbi agitur de officio ordinarĵ,& de maioritate & obedientia.
Iura epiſcopalia petens non tenetur ea ſpecificare.
Archiepiſcopus contra ſuffraganeum agens,qualiter libellum concipere debeat.
Epiſcopus qualiter ſuper iuribus epiſcopalibus cõtendens,qualiter libellum concipere debeat.
Epiſcopus volens ipſam eccleſiam cùm ſuis dotibus decimis & poſſeſsionibus ab aliquo vendicare,qualiter libellum concipiet.
Abbas volens contra epiſcopum agere pro ſubiectione eccleſiæ,qualiter libellum concipiet.
Plebanus agere volens contra capellas pro ſubiectione,qualiter libellum concipiet.
Gerere ſe volente aliquo pro rectore in aliqua capella,in præiudicium plebani, qualiter contra talẽ concipiatur libellus.
Actiones præiudiciales & in rem ſunt quatuor.
Poteſtas vendicãs ciuẽ,qualiter cõcipiet libellum.
Abbas vel prior agere volens contra monachum, vel priorem, qualiter libellum concipiet,
Dominus contra vaſallum procedere volens,qualiter libellum concipiet.
Actio prę̃iudicialis,qualiter locum habere dicatur, dum eſt proceſſus inter patrem & filium.
Libellus qualiter ſit cõtra filium alterius inuitè detinentem concipiendus.
Is,contra quem agitur de violenta filĵ alieni detẽtione,qualiter debeat reſpondere.

IN his materiis ſuperioribus incipiamus,† & ſic libellus cõcipiatur:L I B. ¶ Corã &c.peto ego archiepiſcopus Bituricen̄.totiꝰ aquitaniæ primas,præſtari mihi à Burdegalen̄.archiepiſcopo obediẽtiã & reuerẽtiã:cũ ſim eius primas: a
& eum ad hoc ſentẽtialiter cõdẽnari.extra,de ma. & obe.b c.vlti.& c.inter quatuor.extra de offi.ordi.duo.extra,de in integ.reſti.coram.vel vbi poſui obedientiã & reuerentiã pone iura primatiæ quæ ſancti canones primati concedunt,cũ ſim eius primas. ¶ † Nec tenetur ſpecificare illa iura:cùm ſint à iure ſpecificata:ſicut aliquãdo,cũ petuntur iura epiſcopalia,non teneť quis ſpecificare ea: cũ ſint à iure ſpecificata:& in probationibus,quod voluerit, ſpecificabit.extra,de offi.ordi.cõquerente.de reiudi.cũ inter vos.de præſcrip.veniens. Veruntamen quædã ſunt,quæ nõ cõprehẽduntur,niſi ſpecificentur:vt no.in præ.c.cõquerente. c ſecundũ Papam. Vnde melius eſt,q̃ primas & epiſcopus illa ſpecificẽt:ne reus remaneat incertus, vt omnia clarè procedant. d in auť.de teſtamẽ.imperfec.col.vj.ff.de iure fiſc.ita fidei.extra,de lib.ob.c.iĵ.& in dicto c.cõquerente.Si autẽ peteret iura primatiæ ex conſuetudine debita:vt in præ.decre.duo.& c.conqueſtus. tunc debet ſpecificare. ¶ † Archiepiſcopus autẽ cõtra ſuffraganeos ſic libellum cõcipiet.L I B. ¶ Coram vobis pater ſancte propono ego M.archiepiſcopus Narboñ,eccleſiæ nomine ipſius eccleſiæ q̃ licet talis epiſcopus Tholoſanus mihi ſit metropolitico iure ſubiectus : mihi tamen de facto obedire recuſat:quare pęto nomine, quo ſupra, eum compelli ad obedientiam & reuerentiã mihi tanquàm ſuo metropolitano præſtandam, & cogendũ fore ſententialiter declarari, vt in præ.iuribus.viĵ.q.iĵ. Artaldus.& ix.q.iĵ.c.iĵ.& iĵ.& ſeq.& bonũ eſt iura archiepiſcopalia ſpecificari, vt prædixi. ¶ † Epiſcopus autem ſuper iuribus epiſcopalibus,ſic concipiet libellũ.L I B. ¶ Corã &c. propono ego T. procurator venerabilis patris domini P.Dei gratia epiſcopi Biterenſis, nomine eiuſdẽ domini epiſcopi,& eiuſdem eccleſie Biterenſis, cõtra Petrum rectorem eccleſiæ ſancti Martini de Podiomiſsione eiuſdẽ diœceſis,à quo peto nomine quo ſuprà iura epiſcopalia in eccleſia prælibata. Vnde peto eum ad hæc mihi præſtanda ſententialiter condemnari. xvj.q.vĵ. omnes baſilicæ.& q.v.c.j.&. ĵ.extra de præſcrip.cum olim.extra de relig.do.conſtitutus.et c.ſeq.& ſub hoc verbo, iura epiſcopalia venint ea, 5
quæ ſunt in iure ſpecificata:vt ſupra dixi. ¶ † Si verò vult ipſam eccleſiam cum ſuis dotibus, decimis & poſſeſsionibus ab aliquo vendicare,ſic cõcipiat lib. L I B. ¶ Coram &c.vt ſuprà in proxi.lib. vſq; eccleſię Bitureñ.iunge. contra P.abbatẽ mõaſterĵ Vicelleñ. eiuſdẽ diœc.à quo peto nomine eccleſię ſanctæ Suſannæ de Podiomiſsione præfatę diœceſis quam dico ad dictũ dn̄m meum epiſcopũ lege diœceſana tam in tẽporalibus q̃ ſpiritualibus pertinere. Vnde peto nominę quo ſupra, ipſum condemnari mihi ad reſtitutionem præfatæ eccleſiæ cum omnibus dotibus,decimis, poſſeſsionibus & iuribus ſuis x.q.j. decretum.& c.ſeq.extra de præſcript.auditis.& c.cum olim.& c.veniens.& de reſtitu.ſpolia.cùm ad ſedem. Vel ſic:L I B. ¶ Coram &c.peto talem eccleſiã in diœceſi mea ſitam: vt eã ordinare valeam,ſicut exigit officium paſtorale.x. q.j.per totum. ¶ Eodem etiam modo poteſt epiſcopus petere monaſteria in ſua diœceſi ſita:niſi priuilegio vel præſcriptione probentur exempta.extrà de relig.do.per totum. ¶ † Si autem Abbas velit contra epiſcopum agere pro ſubiectione eccleſiæ,ſic conc.lib. L I B. ¶ Coram &c.propono ego H.Abbas monaſterĵ Vinceleñ.ad Romanã eccleſiam nullo medio pertinẽtis, cõtra venerabilem patrem epiſcopum biterem̃. ſeu eius procuratorem legitimum, quòd eccleſia ſanctę Suſannę de Podiomiſsione diœceſis Biterem̃.eſt mihi pleno iure ſubiecta: videlicet inſtitutione, diſtinctione,inueſtitura rectoris in ea,& eius fidelitate & c.quę proſequaris vt extra de re iud.cùm inter vos.vnde peto dictam eccleſiam cum omnib⁹ prædictis iuribus mihi adiudicari : & per veſtram ſententiam declarari eam b
mihi in prædictis de iure debere ſubeſſe:vt in prædict.decre.de præſcri.veniens. Vel cõcipiat vt ĵ.de 7
capel.mona.verſic.vel ſic. ¶ † Porrò ſi aliquis plebanus agit cõtra capellas pro ſubiectione, ſic libellũ concipiat:L I B. ¶ Corã &c. propono ego H.plebanus vel rector talis eccleſiæ, q̃ cùm tales capel- c
læ ſint infra meam parochiam cõſtitutæ,vel cũ ſint mihi & plebi meæ ſubiectæ,capellani earũ mihi ſeu plebano dictæ plebis,qui eſt pro tẽpore,tenentur annalem obedientiam facere, reuerentiam & obedientiã exhibere,& ad eam pro ſcrutinio,baptiſmo & cęteris celebrandis conuenire,correctionem etiã d
plebani ſuſcipere,ſentẽtias excommunicationis & interdicti ab eo latas inuiolabiliter obſeruare. Ipſi verò mihi & eccleſiæ meę prædicta facere & ſeruare e
re indebite cõtradicũt. Vñ peto dictos capellanos ad prædicta oĩa compelli:& eos ad id debere teneri,per veſtrã ſnĩam declarari.extra de maio.& obedię.his,quæ.de capel.mon.c.iĵ.& dic vt ĵ.de capel. 8
mo. ¶ † Si verò aliquis in aliqua capella gerit ſe pro rectore in præiudiciũ dicti plebani, concipiat lib. vt extra de elec.querelam.& pone hic vt not.ŝ.de f
teſtib.§.nunc videndum.verſicu.in primo. ¶ Vltimò nota, e q̃ quatuor ſunt actiones præiudiciales & in rem, quarũ duæ ſunt prætoriæ, de prima dicam infrà de natis ex libero ven.ver.porro. De ſecũda ĵ. qui fil.ſint legit.ver.porrò. † Sunt & aliæ duæ 9
ciuiles. Prima per quã ſeruus ſe pro libero gerẽs,& obedire domino nolens,vendicatur in poteſtatem, vel dominium.de quo infra de natis ex li. ven.ver. cæterum.Secunda, per quam quæritur,an aliquis filius ſit in ptãte nr̃a,vel non.ff. de rei ven. l.j. in qua
ſic conc.lib. f L I B. ¶ Coram &c conqueror de P. qui cũ ſit filius meus &, in poteſtate mea, mihi de-

a ¶§.si quis ita petit,contra has duas formas libellorum vide opiniones & responsiones Roffre.quas ponit post libellos immediatè,quę obiectiones & responsiones consistunt in hoc,q̃ istæ dicuntur præiudiciales aptitudine,non q̃ actio sit ex aduerso proposita,cui præiudicent: sicut Imperator dicitur Augustus,& matrimonium indiuiduũ. vel dicũtur præiudiciales,i. fauorabiles.de quo remittit in titu. de partu agnoscendo. xxxviij. in ordine. Itẽ dicitur in rem: quia ius vẽdicat,s. patriæ potestatis in filio. quod ius res appellatur.insti.de rebus incor. & de hoc satis vide per Accur:Insti.de act. §. præiudiciales.in prima gl.vltra medium Itẽ licet in rebus corporalibus nõ sit causa exprimenda:prodest tamen exprimi etiã potest:quia succũbens agere põt ex alia causa.sed in secũdo libello exprimitur causa: qa hic realis est pro re incorporali, secundũ eũ. Ad tres sequentes libellos etiam opponit,q̃ illi tres nõ sunt ĩ potestate agẽtiũ, qui omnes possent esse in patris potestate. Distinguit tres potestates,dominicam, patriam, & iudicialem. Et vide quod no.ff. de test.l.idonei. Ad intellectũ autẽ quarti & vltimi libelli, ponit distinctionem Azonis in Summa de rei ven. ver.vt autẽ.& quæ no.ff.eo. ti.l.j.§.j.& quę tanguntur extra de cõuer. infide.c.ij.ĩ prima glo.& quã ipse etiã prosecutus est b in titu.de lib. exhi.

b ¶Ponet.Secundũ Roffre.vt prædixi.

c ¶Et l.filiũ. omnia hæc Roffre. ponit c pro primis duob9.

d ¶Vel de Imperio. Addit hic Roffr.ne intelligatur de Romanis tantũ.nã & Lombardi habent d patriam potestatẽ, vt in Lombar.de succes.l.si habuerit quis filios. Itẽ Gallici Hispani Anglici,prouinciales,& singuli subsunt Imperio.C.de offi.prefe.præto.Afric. l.j.& ij.ff.de ver.signi.si notionẽ.§.j.facit l.Iudęi.C.de Iudæis.ff.ad l.Rho. de iactu.deprecatio.xj.quæstio.j.§.hoc si quis antiqua.

e ¶In potestate mea.Dicit Roffre.semper.

f *De officio iudicis.* *Rubrica.*

¶Author j.remittit ad rubricam ij. partej.de offi.omnium iudicum.& vide quod ibi dixi super rubrica,latissimè patet &c.

g *De treuga & pace.* *Rubrica.*

¶De treuga author nihil dixit:circa quam quæro cũ Vinc.eo.titu.c.j.in fi. an ille,cui frangitur treuga,teneatur illam seruare frangenti.arguit quòd negat exhibere reuerentiã filialẽ: vnde ipsum in potestatẽ meã vendico per actionẽ in rẽ præiudicialẽ: & sibi sentẽtialiter peto præcipi vt me tanq̃ filius patrem reuereatur & tractet.ff.de rei vẽ.l.j.§.j. Vel sic.L I B.¶Corã &c.cõqueror de P.qui cũ sit filiꝰ meus & in potestate mea, mihi obedire recusat: vnde ipsum in potestatẽ meã vendico,adiecta causa de iure quiritũ.vt e.l.§.si quis ita petit.[a]Per hãc etiam actionẽ quęritur,an quis sit subditus vel nõ. Vnde potestas vendicãs ciuẽ sic libellum cõcipiet L I B.¶Coram &c.cõqueror de P.qui cũ sit ciuis talis terræ cuius sum potestas,vel cõsul denegat mihi vt suo potestati vel cõsuli obedire: vnde ipsum in potestatẽ meã vendico vtili præiudiciali in rem, adiecta causa omniũ incolarũ vel de iure ciuitatis. ff.ad munici.l.deiure.¶†Eodẽ etiã modo Abbas vel prior contra monachũ vel canonicũ sic concipiet libellũ. L I B.¶Corã &c.conqueror de P.qui cùm sit monachus,vel canonicus talis monasterĩ, vel ecclesię,cuius sum Abbas vel prior:mihi vt suo prælato obedire recusat:vnde ipsum in meã potestatẽ vendico vtili præiudiciali in rẽ : adiecta causa de iure canonico:vt in præ.l.& extra, de maio.& obed.cũ in ecclesĩs.vel concipiat vt j.de reg. ver. professionẽ.¶†Eodẽ modo dñs contra vassallum concipiet libellũ.L I B.¶Coram &c.cõqueror de P.qui cũ sit homo vel vassallus meus, mihi tanq̃ dñõ obedire recusat & respõdere in his,in quibus vasallus domino suo rñdere tenet,videlicet vt sub ueniat mihi in exercitu pro emẽda terra,pro corredo dñi Imperatoris pro liberatione personæ meæ pro militia & pro maritanda filia mea. Vnde ago contra eũ vt mihi in prędictis intendat & obediat tanq̃ domino,peto etiã ipsum & vendico in vassallum meũ petens ipsum ad hoc sentẽtialiter condemnari:& ad hoc propono vtilẽ in rẽ prędiudicialem,adiecta causa de iure vasallorũ,vel feudorũ: vt infra,de feudis.§.quoniã.ver.& nota q̃ & §.fi.ver. cærerũ.& seq.¶†Non solũ autẽ hæc præiudicialis locum habet,cũ ipse filius facit controuersiã sui vt dictũ est:verũ etiã locũ habet,si quis filium tuum inuitum,vel nolentẽ detinet tũc sic cõcipe libellũ. L I B.¶Corã &c.conqueror de P.qui filiũ meum in potestate mea existẽtẽ detinet.vnde ipsum filiũ meum ab ipso vendico:& ad hoc propono præiudicialẽ in rẽ vendicatione adiecta causa de iure quiritum.ff.de rei ven.l.j. Vel dic vt infra de cõuer.in fi.ver.porro.& seq.Actor ergo sic in primis libellum ponet.[b]P O.A C.¶†Pono q̃ contraxi matrimonium cũ tali.Itẽ q̃ tali tẽpore illud contraxi. Item q̃ cũ illa tanq̃ cùm vxore postea cohabitaui continuè per multa tẽpora,eã tanq̃ vxorẽ tractando.Item q̃ intra illa tẽpora fuisti natus ex ea.ff.de his,qui sui vel ali.iuris sunt.l.item.& l.filiũ.[c]Itẽ q̃ sum sanus & iuuenis,& possum cognoscere mulieres:vt in præ.l.& extra, de frigi.quod sedẽ.xxvĩj. q.j.nuptiarum.in prin.Itẽ q̃ præcedo te plena pubertate.Insti.de adop.§.maiorẽ.Itẽ q̃ te semper vt filium tractaui.extra,qui fi.sint legi.c.iij.Itẽ q̃ sum Romanus, vel de Imperio.[d]Insti.de pa.po.Item

11 12 13 14

e. q̃ fuisti in potestate mea.[e]Reus verò sic:†P O. 15 R E I.Pono q̃ talis domina est vxor T.ergo non actoris.ff.de his,qui no.infa.l.j.& Insti.de nup.extra,de biga.nuper.Item q̃ ex alia fui natus.Item q̃ imposuisti mihi necessitatẽ peccandi,vel fame me affligebas,vel verberabas.C. de emancip.l.fin.ff.si quis a pa.fu.ma.l.j.Item q̃ legatum recepisti vt me emancipares,& me emancipasti. Item quòd me sponte emancipasti.ff.de condi.& demon.sicut.Itẽ q̃ tot annos habeo,quot & tu.¶Si autẽ vxor inuita detineat:dic vt j.de conuersi.coniuga.¶De formis diuersorũ iuramentorũ,quæ prestãt inferiores superioribus vel imperator, vel rex, vel miles & alĩ:vide infrà,de iureiur.ad fin.in pluribus versic.

f *De officio iudicis.*[f] *Rubrica.*

S V M M A R I V M.

1 ☞Officium iudicis datur vbicunq̃ actio non datur,& quem libellum exigat.

2 Libellus nõ est,vbi iudicis officium deseruit actioni,necessarius.

OFficium iudicis latissimè patet ff.de iurisd.om.iu. l.j.Datur enim vbicũq̃ alia actio nõ datur.ff.de minori.in causæ.in prin.sic ergo in eo concipitur li- 1 bellus.L I B.¶†Corã propono q̃ in tali causa,quę coram vobis inter me & T.vertitur propter partis alterius fauorẽ vel propter paupertatẽ meã habere nõ possum aduocatũ.vnde imploro vestrũ officiũ q̃ mihi dignemini super hoc prouidere.extra, de offi.iudi.c.j.ff.de offi.procon.nec quicq̃.§. aduocatos.ff.de postu.l.j.§.ait prætor.vel imploro officiũ vestrum,vt faciatis talẽ cõpositionẽ seruari.extra, de pac.cũ pridẽ.vel q̃ mihi prouideatis de tali præbenda,in qua sum deceptus.extra,de rerũ permut. c.cũ vniuersorum.& sic de alĩs casibus, in quibus officium iudicis imploratur.qđ dic copiosè vt s.de 2 offi.ordi.iudi.¶†Sed certè in primo exemplo non videtur necessarius libellus,nec etiã vbicunq̃ iudicis officium deseruit actioni.quod dic vt suprà,de libelli concep.§.nunc dicendũ.cũ suis remissionibus.¶Cõpetit autẽ in pluribus alĩs casibus sicut in diuersis titulis huius opusculi poteris inuenire libellos conceptos:& repete hoc qđ no.s.de li.concep.§.fi.ver.sis etiam cautus.¶De seq.tit.s.de maiori.& obedi.dictum est s.tit.proximo.

g *De treuga & pace.*[g] *Rubrica.*

S V M M A R I V M.

1 ☞Instrumentum publicum qualiter super pace & concordia fit conficiendum.

2 Actionẽ iniuriarum nemo cogẽdus est remittere.

3 Pax & concordia differunt.

4 Pace & concordia per procuratores factis, debet ad hoc speciale mandatum haberi.

5 Fideiussio,an & quo casu pacẽ rumpere dicatur.

6 Pacé inter duos inita,si contingat vnum illorũ alterius consanguineum interficere an possit accusari de pace rupta.

cit ad quæstionem domini Iacob. de Butri.quæ incipit, orta guerra : qua quærit,si ex duab9 ciuitatibus guerrã habentibus, altera conuenit cũ quodã nobili dare sibi stipendia pro cẽtum equitibus ad faciendam guerram vsq̃ quo ipsa guerra duraret:facta est treuga inter ciuitates illas ad annum & amplius, donec fuerit reuocata:quærebat an stipendium interim illi nobili debeatur. text. enim canonis illius sic dicit, pax illa, quam treugam Dei dicimus sic obseruetur &c.optimè facit de iudi.nouit.versicu. postremo.vbi dicitur quòd fœdera pacis non fuerunt seruata vsque ad præfixum terminum : ergo patet quòd de treuga loquitur. & sic per hos text.probatur treugam esse pacẽ. per quod posset attentari quod etiam si conuentum fuisset de stipendijs dandis vsq̃ ad pacem : non deberentur treuga facta: cũ illa sit pax ad tempus.nisi dictũ fuisset vsq̃ ad pacem perpetuam, vel solidam : vt sequitur in prę. decret. noluit. ver. ne igitur. Cõcluditur ex his, quòd minus dubij habet quæstio prædicta in qua subtiliter disputata tenui stipendia non deberi.Inter motiua est,quòd ponderatis verbis treugæ ipsa potest esse perpetua : & hoc sufficit.ff.de conditio.indebi.l.sufficit. & l.qui promisit. Inducit etiam l.penulti.ff.de curat. fur. vt sicut cessante furore etiam ad tempus, cessat administratio curatoris:sic cessante guerra etiam ad tempus, cessant stipendia,quæ dabantur ad guerram faciendam,vt ponit.ad quod inducit generale, quòd causa cessante. & inducit etiã hic nullum interesse ad quod hoc casu veniret agendum. ff. de præscript. verb.l.naturalis. in principio.§.j. quia si cessat stipendium,cessat labor & periculum. & hæc compensatur. ff.loca.l.iiij.& l.si quis domum.Induxit quasi pro casu. ff. loc. si insulam. §.quidam. Quo ad secundam partem rubricæ, de pace, vide quæstiones super regula,frustra.libro sexto. Itẽ fuit quęstio Guliel.in quęstione statutorum mihi centesima de ciuitatibus facientibus pacem vallatam pœna pro se & suis subditis:an hæc pax extendatur ad villam, quæ illarum alteri postea se submisit:& dixit iudicatũ fuisse,quòd sic.per l.si seruitus ff.

de ser.vr.præ.& detesta.tu.si quis filiabus. Ad materiã facit extra,de priuile.c.quia circa.& c.cũ capella.& quod in illis no.qui etiam tenet ibi sub litera l.& in.l.cũ proponas.j.allegata.& in l.fi.§.sed & si.ff.de eo,per quẽ fa.est.quod si A.& B.fecerunt pacem sub certa pœna,& A.vulnerauit B. postea vulnerauit A.quòd B.non tenetur ad pœnã:quia ex quo pax fuerat rupta,pax non potest rũpi per B. C.de pact.cũ proponas.& de transa act. si quis maior. 1 &.l.siue apud acta. ff.de inoffic. test.si instituta. in princi. nec pœna amplius committi.arg.ff.de arbi.si duo.§.j. nisi dictũ fuisset, quòd pœna toties &c.fatetur tamen quòd de vulnere bene tenetur:quia non debuit sibi vindictam assumere.C.de Iudæ.l.nullas.ff.quod met. causa.l. extat. ADDE,an treuga dicatur rupta p raptum filiæ illius, cum quo facta est treuga.Alex.consi. cxij.j.libr.& ibi de materia huius titu. Et quid si in pace dictum sit , toties quoties contra factum sit, per eundẽ consil.cxix.lib.iiij. Quid si ciuitas fecit confœderationẽ b cùm duobus regi- 2 bus vel ducib⁹, vel du ibus ciuitatib⁹, & pariter requiratur ab ipsis,cui primò debeat obedi- c re.Ro.consil. xlvij. d dicit qnòd habenti 3 ius potentius.

a ¶Formari. secũdũ Ro.parte vj.c.iij. se 4 cundùm ordinẽ rubricæ præmitti debuisset instrumẽtũ treugę:sed si Rolã. reformasset author posuisset.Igit supplеamus omissum, 5

SVper pace & cõcordia fic potest publicũ instrumentũ formari.[a]

¶FORMA.¶† Cũ inter P.ex parte vna & H.ex altera, accusationes essent corã tali iudice super qbusdã vulneribꝰ sibi adinuicẽ,vt dicebant,illatis intentatæ: tandem volentes ad pacẽ & concordiã puenire,fecerũt pacis osculo vicissim & mutuo interueniẽte, firmam & perpetuã pacẽ,finẽ,remissionẽ atq; cõcordiam specialiter de dictis vulneribꝰ,& gñaliter de oĩbꝰ iniurijs,maleficijs,ac offensionibus seu cõtumelijs verbo vel facto qualitercunq; adinuicẽ illatis:promittentes adinuicẽ solẽni stipulatione p se,eorunq; hæredes,s.vnꝰ alteri,q; sup accusationibꝰ p̃missorum vulnerũ occasione factis p se vel alios vlteriꝰ corã quocũq; iudice nõ procedãt nec eas de nouo instituant nec institui cõsentiãt:nec etiã aliqs eorũ operã dabit,q; aduersus alterũ per inquisitionẽ aut alio modo p aliquẽ iudicẽ,vel curiã procedat : sed in totũ à prosecutione qualibet desistẽt,& dictam pacẽ siue remissionẽ atq; cõcordiã & oĩa & singula suprà scripta perpetuò grata,rata,& firma habebunt & tenebũt:nec cõtraueniẽt p se vel alios aliqua rõne,vel cã de iure vel facto,sub pœna cẽtũ li. Tur.stipulatione adinuicẽ inter eos in singulis capitulis huius cõtractꝰ ĩ solidũ promissa:& refectione dãnorũ & expẽsarũ litis & extra,& obligatione bonorũ vtriusq; partis:& pœna soluta,vel non prædicta oĩa & singula firma p durent.Hęc forma probat xc.di.per totũ.extra,de sen.excõ.cõtingit. j.& C.de trãsact.trãsigere.ar.cõtra.ij.q.iij.c.si quẽ. §.notãdũ.ver.in oĩbus.[b] ¶†Et nota q; actionẽ in iuriarũ,idest satisfactionẽ, nemo cogit remittere: vt xxiij.q.iij.si illic.imò bene facit qs agẽdo actione iniuriarũ,ne crimina remaneãt impunita:vt extra,de sen.excõ.vt famæ.xlv.di.& q emẽdat.xxiij. q.v.de occidẽdis. rãcorẽ verò dimittere tenetur:vt xc.di.si quis cõtristatꝰ.& §.seq.[c] ¶†Itẽ nota[d] q; si nõ fiat pax,sed sola cõcordia:tũc nõ fiet in instrumento de oscul mẽtio,nec de pace. ¶Itẽ si ex altera parte tm̃ iniuria sit illata:tũc nõ fiet mutua pax, promissio seu cõcordia:sed solum fiet simplex remissio inferẽti à passo. ¶†Hoc quoq; not.q; si hęc fiant per procuratores,debẽt ad hoc spãle mãdatũ habere:de quo etiã in pacis instrumẽto fiat mentio specialis,ff.de procura.mandato.extra,de arbi.per tuas.& de trãsac.cõtingit.ff.de pac,nã & nocere.Et vide qđ notat sup pace infrà,de homici.versi.illud & seq. ¶†Sed pone A.& B.fecerũt pacẽ adinuicẽ post hoc A.accusat P.de aliquo publico crimine: puta de homicidio petens eũ in carcere custodiri: sed B.fideiussit pro P.& sic nõ incarceratur : vt ff. de custodi.& exhi.reo.diuus.nunc quærit vtrũ B. videatur pacẽ fregisse fideiubendo.Et videt q; sic. C.de inoffi.test.liberi.in fi.ff.de offi.præ.vrb.l.j.cũ patronus.C.de Iudæis.l.cælicolarũ.ibi:qui nõ est mecum.ff.de re.iur.qui non facit.ff.de fideiuss.eum qui.§.pœ.ff.ad trebel.si cui pure.§.j.extra, de accu.meminimus. Videtur em̃ cũ eo amicitiã copulasse:& per consequẽs pacẽ fregisse,cũ sit graue fideiussorẽ inuenire.in auc.de deposi.circa fi.& videtur pro illo cõtra me fideiubere.arg.extra,de accu. repellatur.Quidã cõtradicunt:licet em̃ pacẽ cũ illo fecerit,nõ ideo tenetur facere guerrã suis inimicis, vel eos si sint amici non iuuare.alioquin pax potiꝰ esset ei mala, q; bona.p̃terea huiusmodi fideiussio prodest ipsi P.nec nocet A.quia nihilominus accusare põt.vnde interdicẽda nõ est.ar.ff.dea qua plu. ar.l.j.§.sed & si fossa.& §.idem ait aquã.& l.in summa.§.itẽ Varus.in fi.Præterea libertas est naturalis facultas eius,q; vnicuiq; facere licet.Insti.de iure perso.in prin.Nõ ergo prohiberi debet facultas fideiubendi:vt extra,de secundis nupt.c.pe.& fin. 6 xxviij.dist.de his. ¶†Quid si quilibet eorum fecit pacem pro tota parte sua,postmodum A.interfecit quendam consanguineũ ipsius B.ex ipsis qui B.in guerra seruierunt.nunqd B.poterit accusare A.de pace rupta? Videtur quòd sic.Ille enim cũ eo fuit in guerra.vnde de eius parte esse videtur.arg.C.de inoffic.te.liberi.ff.de offi.prę.vrb.l.j.§.cũ patronꝰ. ff.de iur.fisc.si accepto vsu togæ.C.de Iudæis & cę li.l.cælicolarum.Item affectionis ratio habenda est ff. man.cùm seruus extero.ff.de leg.j.si domus.§. qui confitetur.ff.de seruis expor.si seruus.xiij.q.ij. non ęstimemus.Itẽ facit ff.de iniur.l.lex Corne.ff. de testib.l.iij.§.leg.Iulia.ff.de accu.l.ij.ff.vnde cog. l.octaui.Ar.cõtra:quia pactũ & stipulatio nõ pertinent,nisi ad personas in eis cõtẽtas.ff.de vsufru.l. j.§.si operas.Itẽ generaliter dictum fuit pro parte sua.Vnde istud videt esse neglectũ.ar.ff.de iniur. itẽ apud.§.hoc edicto.ff.de publi.l.j.respon.j.Iste enim videtur esse extraneus:vt.C.de rei vxo.actio. l.vnica.§.extraneum.& C.de iure do.l.fi.§.similiq; modo,& pro extraneo non potuit stipulari : vt ff. de ver.obli.stipulatio.§.alteri.Sol.Dicunt quidam pacem esse ruptam,præsertim quia cum illo arma e portauerat.[e]

b ¶Ver.in omnibus.Dic vt ibi no.extra,de collu.c.j.

c ¶Et §.sequen.Vide quod plenè scripsi de homi.c.ij.libr.vj.super secunda gloss.

d ¶Item no.secundũ Rolã.qui vbi s.ponit hoc dictũ & duo sequentia. ADDE,q; procurator habens mandatũ ad faciendam pacem,nõ potest obligare mandantẽ,q; non ibi in loco vel comitatu vbi morantur illi, cùm quibus est facta pax,secundũ Pe.de Ancha.consil.& ver.sed pone.Adde quæ consuluit Pau.de ca.consi.ccxcviij.

e ¶Portauerat.Conuertit casus:pone,A.habens pacẽ cũ B.aggreditur & vulnerat ipsum B.in hoc habẽs duos socios , pone C.& D.quærit an socij accusari possint de pace rupta;Inuenio extra volumina Vbertũ de Bo.super l.vna.C.de his,qui par.vel lib.occi.& Alber.Gal.allegare ad partem, q; teneantur.l.vtrum.ff.ad le.Põ.de parrici.quæ bene facit.Nam ibi opem vel consilium dans parricidio,tenetur eadem pœna,qua agẽs. Ad contrariũ alle. Vber.ff.de furtis.qui opẽ.Albe.Gal.ff.de cõdi.fur.l.proinde.& l.vlti. aliter puniri,qui dedit opem furto q; furem.Secunda vult dantem opẽ nõ teneri condictione furtiua:licet teneatur furti.non habeo qui eligant.tenẽs secundam.respondet ad primam l.illud propter immanitatem criminis speciale.Sed certè inter enormia bene computatur pacis fractio.de iud.nouit. versi.licet autem.facit lex federici,hac edictali.de pace iuramento firmãda &c. Inuenio Hug. de fun . disputasse hãc q.& incipit plures aggressi sunt,& inducit pr ęl. vtrũ. &tenet illos socios non solum scientes pacem frãgere, sed etiam ignorãtes teneri de pace fracta. Mouet eũ, qa fuerũt in culpa, & voluerũt delinquere. alle.ff.de fur.in furti actione. §. opę. vbi si plures socij vadunt ad iniuriam inferendã & alter furtum facit, & alij etiã tenentur.Item qui solũ animũ habuit corrumpendi seruũ, tenetur etiã de rebus per eũ ablatis.eodẽ ti.de fur. qui seruo.§.idẽ põponius & ff.de seruo corrup .si quis seruũ.in fi.cũ l.seq. in princip. Cætera perquirat indigens de istis,qui dãt operam rei illicitæ,quomodo eis imputat euentus,vide extra de homic.sicut dignum.in gl.penul. versi.si verò.

ADDE,ad dictũ Spec.quod scripsit Alex.j.in l.Chryso gonus.de ver.obl. & eius consil.cxx. lib.iiij.

Bald.de ætate & qual. Rub.

f *De pactis & transactionibns[f] Rubrica.* *De cleri.peregri. Rubrica.*

De officio ordinarij *Rubrica.*
De offic.delegati *Rubrica.*
De treuga & pace *Rubrica.*

Aliud est cõcordia:aliud remissio iniuriæ:aliud pax.Itẽ ꝓcurator nõ põt facere concordiã sine spãli mãdato,omittere põt:remittere nõ.C.de pac.l.pactũ curatoris.ff.de ver.obli.qui Romæ.§. flauius.& de publi.l.fi.§.si quis professus. Vide s̃.de accu.§.per formã.Itẽ an videatur rumpere pacẽ cũ B.qui fideiubet pro eius inimicis.ibidem. G. ¶Item qui dicantur esse de parte ecclesię,& qui de parte domini Bona bouis vicæ comitis,vide j.G.Ad materiã vide j.de homi.§.tutor.& §.seq. ¶Quomodo potest fieri pax de morte ante mortẽ,s̃.de accusa.§.pax.vide alias duas,questiones in §.an de iure.& §.seq.

f *De pactis & transactionibus* *Rubrica.*

¶Cõgruè miscuit author has duas rubricas,& ad quãlibet ipsarũ facit q̃o scripta super regula,cõtractꝰ.li.vj.Qõnẽ Pilei lxiij.de pacto destruẽdę domus ruinosæ pro certo p̃tio,q̃ casu corruit: vide de pacto molendini, furni vel nemoris,postea crescẽte familia pacisecẽtis: vbi scripsi extra,de cẽsibus. quãto.in gl.argumentũ scđm Pe.& fuit dñicalis.l.de facto ciue eo pacto, q; nõ teneat ad collectas & munera,scripsi de immu.eccle.c.ij.in fi. An per pactũ generale veniãt casus fortuiti,plenè scripsi de cõmo.c.vno.super ij.

Transactio

gl.Et ſciendũ q̃ Fran.Accur.diſputauit q̃onem q̃ incipit, Titius vendidit quærens de illo,qui vẽdidit adulto nõ habẽti curatorẽ fundũ,ſi pro centũ & tradidit hoc pacto,q̃ reſtitutis ſibi centũ intra trienniũ teneret emptor reſtituere vẽditori fundũ,& vẽditio haberet pro nõ facta.tenuit q̃ hęc vẽditio fuit pura,& ſub cõditione reſolui poterat.Facit extra, de pigno.illo vos dicẽs,q̃ ſi contract⁹ fuiſſet fact⁹ cũ maiore, valuiſſet:& locus eſſet legi ſecundę.C.de pactis inter empt.& vẽ.qa verò iſte minor erat : dicit pactũ nõ valuiſſe,per l.ſi ad reſoluẽdã.C. de prædijs minorũ nõ ali.Circa materiã trãſactionis diſputauit dñs meus & q̃o incipit,cõtro uerſia.ſiiter hęredẽ ſcriptum & legitimum lis orta eſt,& tranſactione finita, à quo debitores hęreditarij debeãt cõueniri.Et hanc queſtionẽ facit lex. ff. de tranſact.l. cõtro uerſia.dicit ipſe, ſi legitimus dicebat teſtamentũ rũpendum , & tranſegit: ex quo res non eſt reducta ad cãm inteſtati , indubitatũ eſt,q̃ ſcriptus hæres,& cõuenietur à creditorib⁹,& aget cõtra debitores,vt not.in l.p̃dicta. Itẽ contra, ſi legitimus remanet hęres vniuerſalis, & ſcriptus habuit aliquã rẽ ſingularem.Ipſe enim cõuenit & cõuenietur: vt ſ. Cõmoda enim perſonalium actionũ ſemper ſequunturvniuerſalẽ ſucceſſorẽ , & non certæ rei poſſeſſorem.ff.ad Treb.l.j. §.ſi hęres.C.de ſen. paſ.l.ſi debitor.Inſti.de fideicõ.hære. §.ſi quis vna. Sed vbiquiſq;,ſ.& ſcriptus & legitimus habuit certã quotã ex tranſactionis cã hoc caſu de creditoribus ſcriptũ eſt in præ.l.controuerſia.q̃ vnũquẽq; p̃ rata conueniat.ſed circa debitores hæreditarios à quo cõueniãtur,dicit fuiſſe de facto dubitatum.Dicit autẽ de æquitate videri, q̃ hoc caſu cũ dubitatur an locum habeat

SVMMARIVM.

☞Tranſactio quid ſit,& in quibus fieri dicatur.
Pactum eſt duorum, vel plurium in idem dandũ, vel faciendum,vel non faciendum conſenſus.
Pactum dicitur quaſi ex pace factum.
Pactum ex poſtfacto vel de non petendo qualiter intelligatur,& in quibus interuenire poſsit.
Amicabilis compoſitio poteſt in ſpiritualibus iudicis officio interuenire.
Finis, remiſsio,refutatio,& huiuſmodi,an ad idem ſemper referantur, aut an æquipolleant.
Renũciatio eſt ꝓprię rei,vl iuris ſpõtanea refutatio.

CIendum eſt q̃ aliud eſt tranſactio,aliud pactum aliud amicabilis cõpoſitio,aliud finis,refutatio, ſeu remiſsio, & aliud renũciatio.¶†Trãſactio eſt de re dubia & lite incerta non gratuita pactio aliquo dato vel retẽto de retinẽdo[a] ꝓmiſsio. extra,e.ſuper eo.C.e.trãſactio.Ex quo patet,q̃ nõ põt fieri titulo donationis.& hoc in ſpiritualibus nõ interuenit:vt extra,e.cõſtitutus.& c.ſuper eo. nec in eis annexis.vt.e.ti.præterea.ij.Et ſi q̃nq; inueneris cõtrariũ,expone ibi tranſactio i.amicabilis cõpoſitio:vt e.ti.ex literis.cum ſuis cõcor.de offic. & pot.iud.delega.ſi q̃n.¶†Pactũ eſt duorum vel pluriũ in idẽ dandũ, vel faciẽdũ,ſeu nõ faciẽdum cõſenſus.ff.de pac.l.j.xxij.q.j.omne,qđ & dicit pactum,quaſi ex pace factũ.extra,de ver.ſig.pactũ. & hoc in ſpiritualib⁹ ab initio nõ interuenit:vt extra,de pact.pactiones.j.q.ij.c̃ pio. ¶†Ex poſtfacto ſic.viij.q.ij.Artaldus.ſi ſit talis cõditio ad quã aliàs tenetur.extra,de ele.ſignificaſti.ff.de condi.& de.cõditiones.xxiij.di.c̃ c̃.extra,de præbẽ.ſignificatum.& de p̃ſum.c.fi.Secus ſi aliàs nõ teneret: vt extra,de ſimo.per tuas.iij.pactũ autẽ de nõ petẽdo vlterius fit ſuper re certa,& fieri poteſt gratuito. ¶†Amicabilis cõpoſitio põt ĩ ſpiritualib⁹ iudicis officio interuenire:vt extra,de pac.cũ pridẽ.extra de prębẽ.niſi eſſet.& in prę.c.ſi q̃n.nulla tñ pactione p̃cedente:vt in præ.cõcor.¶†Finis autẽ, remiſsio:& refutatio & huiuſmodi,quodãmodo referũtur ad idẽ:licet non adeò æquipolleant,quin diuerſum habeãt ſignificãdi modum:vt ar.extra,& hęc non valeant,niſi iuſtã cauſam vel titulũ cõtineant: ſicut nec ceſsiones.extra,de fi.inſt.ſi cautio.¶†Renunciatio verò eſt propriæ rei vel iuris ſpontanea refutatio.Primò igitur in hoc tit.inſtrumenta formemus,& ſecundò libellos.

SVMMARIVM.

☞Inſtrumẽtũ finis,refutationis, trãſactionis,& pacti de vlteri⁹ nõ petẽdo,qualiter fit cõficiendũ.
Renunciatio mulieris,aut pactũ de nõ petẽdo vlterius aliquid de bonis patris &c.an teneat.
Frater ſi poſtulet à ſorore nupta ſecuritatẽ de bonis matris mortuæ,qua rõne cõcipiet inſtrumẽtũ.
Inſtrumentum generale finis,tranſactionis, & refutationis,qualiter ſit conficiendum.
Trãſactio quo caſu etiã ſentẽtia lata non teneat.
Ex pacto trãſactionis,an poſsit oriri actio.

INſtrumentum ergo finis,refutationis,trãſactiõis,& pacti de vlterius nõ petẽdo,†hoc modo conficiet.[b]
✠FOR.¶H.quondã filia B,& ſoror Titij fecit per ſe ſuoſq; hæredes d.T . eius fratri filio & hæredi quondã dicti B.pro ſe ſuiſq; hæredibus recipienti ſi opponatur nõ poſſe quẽ decedere pro parte teſtatũ,fatetur id: ſed dicit, bene poſſe dubitari,an teſtatus an inteſtatus deceſſerit.& potuit eſſe quę ſtio inter ſcriptũ legitimum,& trãſactione ſopita.& adhuc poſſet dubiũ remanere:& ſic de ęquitate quilibet pro parte admittat bñficio hui⁹ legis.

a ¶Retinendo.vel ſupple dando vel retinendo.

b ¶Conficietur.Secundũ Rolã. parte iiij.cap.viij.

¶Dic vt ibi.& ſtatim remittã de vi.

¶Matris . quæ ſi mortua tunc eſſet, vide quod dicã j. de teſta. §.j. ſuper verſ.pone filius.& facit qđ ſequitur.

¶Quamuis.Tenet tamẽ ſi fuit per illã iuratũ.eo.ti.c.c̃uis li.vj.ſed nõ obſtat filio nunc inopi iuramentũ de nõ petendis alimentis:vt no.j.q filij ſint leg. §.j.verſi.ſed pone. ADDE de materia c.c̃uis . pulchrè p P.de Anch. cõſi.

¶Valere.Hoc cõſiliũ attribuit ſibiPe. de Bel.vt ponitCy. C.de colla.l.pactũ.

¶Ver. ſorore. Ad ampliationem huius materiæ eſt ſciẽdum,q̃ Accur.in l. fi.C.de pac.in glo. ſed ipſe in fi.tenet q̃ etiã per ſtipulationẽ poſſet hæreditas deberi, quaſi bona mea promitto poſt mortẽ meã. C.vt ab hære.& cõtra hære.l.j.& dicit q̃ erit donatio cauſa mortis, vel inter viuos.Idem ſi promittis dare poſt mortem tuã bona quæ fuerunt patris tui.& hoc dicit ſecũdũ Azo.Prohis facit Inſti.de inuti. ſtipula.§.poſt mortem.Aliquibus videtur, q̃ hæc eſſet bona via, q̃ omnia bõa donarẽtur vſu fructu retento , alleg.leg.ſi quis in fi. C.de reſcin.vẽd.vt iſtius materiæ Canoniſtæ notitiã habeãt, eſt ſciendum quòd Albe.gal.extra opus ſuper l.vlti.C.de pact.diſtinxit pactum ſucceſſionis eſſe duplex, ſcilicet de ſuccedẽdo,vel nõ ſuccedẽdo.de ſecũdo ſe expedit,q̃ non valet. C.deinof.teſta.ſi q̃n.§.j.& de acqr.hære.qui ſuperſtitis.de ſuis & legi.l.fi. C.de colla.l.pactũ.rñdeo ad l.j.ff.ſi à parẽte.§.ſi parẽs.vide ibi.& eo. tit.de pac.ca.ij.li.vj.in v.gl.Primo caſu cũ de ſuccedẽdo,ſi ſit cũ illo,de cui⁹ hęreditate agit,nõ valet.C.de pac.pactũ,qđ dotali.& de pac.cõuẽtis.l.hæreditas.& de inutili.ſtipulatio.l.ex eo.ff.de ver.ob.ſtipulatio hoc modo.Fallit ĩter milites ĩ caſu legis.licet.C.e.ti.qđ dic,vt ibi.Si fit ĩter alios & de hęredi

1 2 3 4 5 6 1 2 1 2 3 4 5 6 1 b 1 2 3

c pactũ,qđ dotali.dic vt ibi.[c] & C.de inofficio. teſta.ſi q̃n.§.illud.Quod autẽ dixi deiuramẽto, ꝓbat extra,de reſti.ſpo.ex parte.& .C.ſi aduerſus ven.auct. ſacramẽta.& xxij.q.v.paruuli & c.ſeq.¶†Et nota qđ nõ tenet renunciatio mulieris,vel pactũ de non petẽdo vlterius aliqd de bonis patris vel matris,[d] quæ fiunt cũ dotantur parẽtibus viuis:de quorum hæreditate quærit.qđ dic vt in præ.l.pactum.& e. tit.c̃uis.[e] põt tamen ſi fiat hoc modo,valere[f].
✠FOR.¶Ego H.cõfiteor me habere ĩ dotẽ de bonis dñi G.pr̃is mei ꝓpte & Falcidia bonorũ ſuorũ cẽtũ libr.traditas vl ꝓmiſſas B.viro meo.vñ ex cã donatiõis ꝓmitto tibi P. fr̃i meo recipiẽti & ſtipulãti noĩe tuo,& taliũ fratrũ tuorũ,q̃ ſi qđ ad me de bõis pr̃nis,vl mr̃nis aliq̃ tpe puenerit,id totũ reſtituã,atq; dabo tibi noĩe tuo & fratrũ tuorũ recipiẽti,& tradã:excepto eo qđ mihi dederũt ĩ dotẽ, vel donauerũt,vel in futurũ dabũt, & ſpãliter q̃ in teſtõ vl codicillis vl donatiõe cõceſſerũt.Quæ oĩa ꝓmitto cõſentiẽtib⁹ pr̃e & mr̃e meis ſub pœna cẽtũ lib.& qa mĩor ſum,iuro oĩa p̃dicta corpali ſacro ſeruare.Hęc forma ꝓbat C.de pac.l.fi.ff.de act.em. & vẽ.ſi q̃s ſeruũ.& valet hic cõtract⁹,niſi pr̃ mutauerit volũtatẽ.Debet ẽt tabellio ſcribere,q̃ hęc oĩa fcta ſunt pr̃e eorũ p̃ſente,cõſentiẽte & mãdãte.Eſt ergo neceſſari⁹ cõſenſus parẽtũ, vt dixi,& iurm ẽt ſufficit ſecũdũ cano.vt ſ.& vide j.de emp.& vẽ.§. iij.ver.ſorore.[g] ¶†Si aũt frater poſtulet à ſorore, q̃ 3 nupſit,ſecuritatẽ de bonis mr̃is mortuæ,ita dicet:
✠FOR.Ego ſoluo & q̃cto tibi P.fratri meo cõſentiẽte patre meo,oĩa bona quõdã B.matris meæ:cedens & cõcedẽs tibi ptẽ, q̃ mihi cõtingere poſſet, cũ actiõib⁹ vtilib⁹ & directis,realib⁹,& pſonalib⁹, & oĩ iure mihi cõpetẽti,te ĩ rẽ tuã cõſtituẽs ꝓcur. ad habẽdũ,tenẽdũ,& q̃cq̃d tibi placuerit, faciẽdũ: cõfitẽs me de p̃dictis bonis tantã c̃titatẽ in dotẽ à vobis hr̃e datã D.viro meo.vñ renũcio exceptioni nõ datæ pecunię,& actiõi ſeu petitiõi, q̃ cõpete-

C.deinof.teſta.ſi q̃n.§.j.& de acqr.hære.qui ſuperſtitis.de ſuis & legi.l.fi. C.de colla.l.pactũ.rñdeo ad l.j.ff.ſi à parẽte.§.ſi parẽs.vide ibi.& eo. tit.de pac.ca.ij.li.vj.in v.gl.Primo caſu cũ de ſuccedẽdo,ſi ſit cũ illo,de cui⁹ hęreditate agit,nõ valet.C.de pac.pactũ,qđ dotali.& de pac.cõuẽtis.l.hæreditas.& de inutili.ſtipulatio.l.ex eo.ff.de ver.ob.ſtipulatio hoc modo.Fallit ĩter milites ĩ caſu legis.licet.C.e.ti.qđ dic,vt ibi.Si fit ĩter alios & de hęredi

tate hominis incerti, valet.ff.pro ſocio.l.iij.§.de illo. Si de hæreditate certi hominis fiat, eo cõſentiente, valet, ſi perſeuerat vſq; ad mortẽ: vt in prę.l.ſi. C.eo.tit.ſi fiat eo ignorãte, nõ valet, niſi fiat ex neceſsitate præcedẽtis con tractus. & ſic loquit ff.de act.emp.ſi quis ſeruũ facit.ff.ſol.ma.ſi cõſtãte.§.ſi vir. Nõ obſtat.ff.de hære.vel act.ven.l.ij.§.illud.qa licet hæreditas viuẽtis non poſsit principaliter venire in cõ tractũ, poteſt tñ acceſſoriè venire, vt ibi. Facit C.p quas a perſonas no.acqui. l.ij.

ADDE quo ad primum dicta Ro. conſi.xxvj. & quo ad vltimum, Pe de Anch.cõſi. ccciij.

a ¶ Cõficietur. ſecundùm Rolan. vbi ſ. c.ix.

b ¶ §.j. & C.de trãſactio.cũ ea, quæ & ſuper hoc fundat lxv.q̃ſtio Pylei.qñ appellatũerat à ſententia: ſed cõſtabat appellationẽ nõ tenuiſſe, qa princeps prohibuerat: tamẽ fuit trãſactũ: poſtea Princeps appellationem ratificauit, an valeat trãſ actio. Et tenet q̃ nõ ſi princeps ignorauit tranſactum. aliàs ſecus. alleg. C. q admit. ad bono. poſſeſ l.bonorũ.ff. de offi.præto.l.Barbarius.

c ¶ Quod T. ꝓ quo facit decre. quãuis, de reſcriptis.lib.vj. quæ quo ad terminos directius faceret, qñ poſt pactũ de nõ petẽdo ante 5 pactũ contrarium fuiſſet facta obligatio ſecundo credi- b tori. & vide qđ ibi dicã ſuper glo.idẽ.

d ¶ In prin. in illis legibus tẽpore quo primꝰ creditor nouauit, non erat extinctũ ius ſuũ: ſed 6 hic per primum pactum extinctũ erat ius crediti tẽpore ſecundi pacti cõtra rñ.ibi ergo, vt dicũt leges illæ, creditor ſuccedit in locũ ſuũ nouando: & tamẽ licet in prioribus pignoribꝰ præferatur ſecũdo, qui tamẽ nouationẽ p̃ceſſerat: non tamẽ in ſuper additis tẽpore nouationis. 1

e ¶ Potero. Hęc quę 2 ſtio non procedit ſecundùm nos.

f ¶ Poſt venditionẽ. Non facit ad caſum.

g ¶ Cum ſuis concor. filius contra Macedo. mutuatus, ſi ſoluit poſtea hæres patris non repetit. Ad hanc quæſtionẽ attinet remiſsio ij.quam feci ſuper rubrica, in qua etiam allegatur eadem lex. Item nemo poteſt contra factum ſuum venire.ff.de adopt.poſt mortem.extra, de cle. coniuga. diuerſis. Ipſe enim remiſit. & partus pars matris eſt de pœni. diſtin.ij.charitas eſt.

Bal. de pactis.

biennium fit pactum de petendo, an per vltimum pactum reſtituatur ad omnia præcedentia.

4 Pactum extinctum, an reſuſcitari poſsit.

5 Filiuſſa. faciẽs pactũ de nõ petẽdo debitori patris, an mortuo patre oberit ipſi filio tale pactum.

6 Venire contra factum proprium nemo poteſt.

Rubrica.

Natura

lis obligatio informis eſt: obligatio ad antidora formis eſt ex pacto nudo. C. de pactis. l. pactum. interdum ve ſtitur morte: vt C. de tranſac. l.cũ mota. inſtrumentũ pacti, quod facit ſoror fratribus dotata. ibidem. G. vide omnino infrà de regulis iuris. §.j. ver. item ſi foror. Itẽ ſi inter pactũ de nõ petendo & pactũ de petendo interſit media obligatio tertij, cuius hypotheca ſit potior. Itẽ an pactum de petẽdo includat acceſſiones medij tẽporis. Item an poſt xxx. annos valeat pactum de petendo? Item an filius, qui fecit liberationem debitoribus patris patre viuente, teneatur hoc habere ratum, etiã patre mortuo. §.j. G. C.de pact.l. fina. in prima gl. Bal. vide ſ.de ele. & de plus peti. §.j.

¶ An valeat pactũ contra naturam cõtractus, infrà de loca, an valeat pactũ, q̃ niſi per vnã ſpeciem probationis fiat probatio, vel quòd credatur ſimplici verbo alicuius, ſ.de proba. §.licet. & §. ſequenti. Differẽtia inter pactum & renunciationem. de renũ. & conclu. §. primo.

De poſtulando Rubrica.

¶ Suprà in prima parte habuimus rubricam de aduocato, & ti. materiam ſatis plenè & eius tractationes ſcripſi ſuper rubrica. ſunt autem quæſtiones ad propoſitũ ſup regula, contractus. & ſuper regula, in argumẽtum. lib.vj.

De procuratoribus Rubrica.

¶ Repete quod dixi ſuper rubrica de procuratore Pyleus.vij. quæſtio. &

TAMEN ſi fiat, eo cõſentiente, valet, ſi perſeuerat vſq; ad mortẽ: vt in prę.l.ſi. C.eo.tit.ſi fiat eo ignorãte, nõ valet, niſi fiat ex neceſsitate præcedẽtis contractus. & ſic loquit ff.de act.emp.ſi quis ſeruũ facit. ff.ſol.ma.ſi cõſtãte. §.ſi vir. Nõ obſtat. ff.de hære. vel act.ven.l.ij.§.illud.qa licet hæreditas viuẽtis non poſsit principaliter venire in cõtractũ, poteſt tñ acceſſoriè venire, vt 4 ibi. Facit C.p quas a perſonas no.acqui. l.ij.

ADDE quo ad primum dicta Ro. conſi.xxvj. & quo ad vltimum, Pe de Anch.cõſi. ccciij.

a ¶ Cõficietur. ſecundùm Rolan. vbi ſ. c.ix.

b ¶ §.j. & C.de trãſactio.cũ ea, quæ & ſuper hoc fundat lxv.q̃ſtio Pylei.qñ appellatũerat à ſententia: ſed cõſtabat appellationẽ nõ tenuiſſe, qa princeps prohibuerat: tamẽ fuit trãſactũ: poſtea Princeps appellationem ratificauit, an valeat trãſ actio. Et tenet q̃ nõ ſi princeps ignorauit tranſactum. aliàs ſecus. alleg. C. q admit. ad bono. poſſeſ l.bonorũ. ff. de offi.præto.l.Barbarius.

c ¶ Quod T. ꝓ quo facit decre. quãuis, de reſcriptis.lib.vj. quæ quo ad terminos directius faceret, qñ poſt pactũ de nõ petẽdo ante 5 pactũ contrarium fuiſſet facta obligatio ſecundo creditori. & vide qđ ibi dicã ſuper glo.idẽ. b

d ¶ In prin. in illis legibus tẽpore quo primꝰ creditor nouauit, non erat extinctũ ius ſuũ: ſed 6 hic per primum pactum extinctũ erat ius crediti tẽpore ſecundi pacti cõtra rñ. ibi ergo, vt dicũt leges illæ, creditor ſuccedit in locũ ſuũ nouando: & tamẽ licet in prioribus pignoribꝰ præferatur ſecũdo, qui tamẽ nouationẽ p̃ceſſerat: non tamẽ in ſuper additis tẽpore nouationis. 1

e ¶ Potero. Hęc quę 2 ſtio non procedit ſecundùm nos.

f ¶ Poſt venditionẽ. Non facit ad caſum.

g ¶ Cum ſuis concor. filius contra Macedo. mutuatus, ſi ſoluit poſtea hæres patris non repetit. Ad hanc quæſtionẽ attinet remiſsio ij.quam feci ſuper rubrica, in qua etiam allegatur eadem lex. Item nemo poteſt contra factum ſuum venire. ff.de adopt.poſt mortem. extra, de cle. coniuga. diuerſis. Ipſe enim remiſit. & partus pars matris eſt de pœni. diſtin. ij.charitas eſt.

Bal. de pactis.

biennium fit pactum de petendo, an per vltimum pactum reſtituatur ad omnia præcedentia.

4 Pactum extinctum, an reſuſcitari poſsit.

5 Filiuſſa. faciẽs pactũ de nõ petẽdo debitori patris, an mortuo patre oberit ipſi filio tale pactum.

6 Venire contra factum proprium nemo poteſt.

Rubrica.

Natura

lis obligatio informis eſt: obligatio ad antidora formis eſt ex pacto nudo. C. de pactis. l. pactum. interdum veſtitur morte: vt C. de tranſac. l.cũ mota. inſtrumentũ pacti, quod facit ſoror fratribus dotata. ibidem. G. vide omnino infrà de regulis iuris. §.j. ver. item ſi foror. Itẽ ſi inter pactũ de nõ petendo & pactũ de petendo interſit media obligatio tertij, cuius hypotheca ſit potior. Itẽ an pactum de petẽdo includat acceſſiones medij tẽporis. Item an poſt xxx. annos valeat pactum de petendo? Item an filius, qui fecit liberationem debitoribus patris patre viuente, teneatur hoc habere ratum, etiã patre mortuo. §.j. G. C.de pact.l. fina. in prima gl. Bal. vide ſ.de ele. & de plus peti. §.j.

¶ An valeat pactũ contra naturam cõtractus, infrà de loca, an valeat pactũ, q̃ niſi per vnã ſpeciem probationis fiat probatio, vel quòd credatur ſimplici verbo alicuius, ſ.de proba. §.licet. & §. ſequenti. Differẽtia inter pactum & renunciationem. de renũ. & conclu. §. primo.

De poſtulando Rubrica.

¶ Suprà in prima parte habuimus rubricam de aduocato, & ti. materiam ſatis plenè & eius tractationes ſcripſi ſuper rubrica. ſunt autem quæſtiones ad propoſitũ ſup regula, contractus. & ſuper regula, in argumẽtum. lib.vj.

De procuratoribus Rubrica.

¶ Repete quod dixi ſuper rubrica de procuratore Pyleus.vij. quæſtio. &

FORMA. Ego T. trãſactionis cã & finio & quieto, atq; per pactũ remitto tibi P. q̃cq̃d aduerſus te dicere poſſum occaſione ſentẽtiæ inter me & te latæ p talẽ iudicẽ: qa trãſactionis noĩe mihi tale qđ feciſti, vel dediſti: vnde renũcio illi auxilio, qđ cõpetit re ipſa deceptis & omni legũ adiutorio: q oĩa &c. C. & ff.de trãſact.per totũ. ¶ †Et no. q̃ ſi ſnĩa firma eẽt adeò, q̃ nulla reſtaret dubitatio trãſactio nõ teneret. ff.de trãſa.l.j.&.l.poſſunt. ff.de cõdi.inde elegãter. §.j. b ¶ Si autẽ ſup teſtõ vel codicillo ſit facta trãſactio, exp̃ſsè debet fieri mẽtio, q̃ verba teſtamẽti vel codicilli ſint viſa & cognita. ff.quẽadmodũ te.aperi.l.ij.ff.de trãſac.de his. Ex pacto aũt trãſactionis nõ oriť actio. C.de pac.cũ ꝓponas. C.de trãſact. ſiue ſed ex quo ſtipulatio ĩterceſsit: ſi cõtra fiet, pœna peteť. hoc mõ tũc conci, libellus: LIB. ¶ †Corã &c. cõ. de P. à quo peto. x. noĩe pœnę: qa venit cõtra talẽ trãſactionẽ, quã ſub dicta pena ſeruare ꝓmiſit. ad qđ ꝓpono certi cõdi. C.de trãſa. ꝓmiſſum. Remiſsio aũt q̃ fit de bõis p̃rnis, ſic ſcribeť, c FORMA. Ego H. per pactũ remitto tibi P. fratri meo illud ius, qđ mihi cõpetit, vel exiſtẽte conditione cõpetere poſſet in parte bonorũ, q̃ tibi obuenerũt de bonis patris noſtri ex teſtõ eiuſdẽ, remittens incertũ cõdictiõis fideicõmiſſi, in quo te pater noſter grauauit: & illud fideicõmiſſum nullas vires habeat in futurũ, q̃ oĩa ſupraſcripta, &c. & ſi cõtra fieret, ageť ad pœnã: vt prędixi tale pactũ bene valet: vt C.de pac.l.j. ſi eſſet ſimpliciter repudiatio, non valeret. ff.de lega.ij.ſi ita ſit ſcriptũ. §.j.

SVMMARIVM.

☞ Pacta nouiſsima, an ſemper ſint ſeruanda.

2 Pactũ de petendo & pactum de non petẽdo, qualiter conſiderantur.

3 Pactum faciens de non petẽdo vſuras, poſtea poſt

FORMA. Ego T. trãſactionis cã & finio & quieto, atq; per pactũ remitto tibi P. q̃cq̃d aduerſus te dicere poſſum occaſione ſentẽtiæ inter me & te latæ p talẽ iudicẽ: qa trãſactionis noĩe mihi tale qđ feciſti, vel dediſti: vnde renũcio illi auxilio, qđ cõpetit re ipſa deceptis & omni legũ adiutorio: q oĩa &c. C. & ff.de trãſact.per totũ. ¶ †Et no. q̃ ſi ſnĩa firma eẽt adeò, q̃ nulla reſtaret dubitatio trãſactio nõ teneret. ff.de trãſa.l.j.&.l.poſſunt. ff.de cõdi.inde elegãter. §.j. b ¶ Si autẽ ſup teſtõ vel codicillo ſit facta trãſactio, exp̃ſsè debet fieri mẽtio, q̃ verba teſtamẽti vel codicilli ſint viſa & cognita. ff.quẽadmodũ te.aperi.l.ij.ff.de trãſac.de his. Ex pacto aũt trãſactionis nõ oriť actio. C.de pac.cũ ꝓponas. C.de trãſact. ſiue ſed ex quo ſtipulatio ĩterceſsit: ſi cõtra fiet, pœna peteť. hoc mõ tũc conci, libellus: LIB. ¶ †Corã &c. cõ. de P. à quo peto. x. noĩe pœnę: qa venit cõtra talẽ trãſactionẽ, quã ſub dicta pena ſeruare ꝓmiſit. ad qđ ꝓpono certi cõdi. C.de trãſa. ꝓmiſſum. Remiſsio aũt q̃ fit de bõis p̃rnis, ſic ſcribeť, c FORMA. Ego H. per pactũ remitto tibi P. fratri meo illud ius, qđ mihi cõpetit, vel exiſtẽte conditione cõpetere poſſet in parte bonorũ, q̃ tibi obuenerũt de bonis patris noſtri ex teſtõ eiuſdẽ, remittens incertũ cõdictiõis fideicõmiſſi, in quo te pater noſter grauauit: & illud fideicõmiſſum nullas vires habeat in futurũ, q̃ oĩa ſupraſcripta, &c. & ſi cõtra fieret, ageť ad pœnã: vt prędixi tale pactũ bene valet: vt C.de pac.l.j. ſi eſſet ſimpliciter repudiatio, non valeret. ff.de lega.ij.ſi ita ſit ſcriptũ. §.j.

SVMMARIVM.

☞ Pacta nouiſsima, an ſemper ſint ſeruanda.

2 Pactũ de petendo & pactum de non petẽdo, qualiter conſiderantur.

3 Pactum faciens de non petẽdo vſuras, poſtea poſt

PRIMO notanda q̃ nouiſsima pacta ſeruãda ſunt: vt C.de pact.l.pacta. & ar. extra, de cele.miſ.cũ Marthæ. §.cęterũ.

1 ¶ †Fallit tñ hic: qa ſi pactus ſum cũ aliquo ne me recipiat in fideiuſſorẽ, ſi poſtea me recepit nõ obligo me ei, niſi expreſsè dicať q̃ teneať nõ obſtãte tali priori pacto, vt no.j.de fideiuſſo. §.j.ver.qd ſi fi-

2 deiuſſor. ¶ †Sed ecce obligaſti mihi oĩa bona tua ꝓ lx.q̃ tibi mutaui. Deinde obligaſti ea T. ꝓ alio debito, Poſtea feci tibi pactũ de nõ petẽdo, deinde factũ eſt pactũ de petẽdo. q̃riť qs ſit potior in pignore an ego, qui fui prior, vel T. q̃ fuit ſecũdus creditor. Et videť q̃ T. c qa ius, qđ habebã in pignore, remiſi tibi p pactũ, ex quo q̃ſitũ eſt T. bñficiũ, q̃ ei auferẽdũ nõ eſt, niſi cõſentiat. ff.de pac.l.ſi.ff.loca. & cõduc.ſi cũ hoĩs. xxviij.diſ.de his.ar.cõtra. ff.

d q̃ po.in pi.ha.ſi prior. & l.creditor.ĩ prin. d ¶ †Sed

3 pone, debes mihi decẽ cũ vſuris. facio tibi pactũ de non petẽdo. Deinde poſt biẽniũ facias mihi pactũ q̃ poſsim petere, q̃ritur an ꝓ vſuris dicti biẽnij agere potero. e vr̃ q̃ &c: qa p vltimũ pactũ videor ad oĩa reſtitutꝰ. ij.q.iij.ſi quẽ. in fi.de re.diui.in tm̃. in prin. C.de epiſ. & cle.l.ſeruũ. & auť. ſi ſeruꝰ. qđ eſt liij.di. Ar. cõtra qa vſuræ non currũt, niſi ex mora. Cũ ergo hoc nõ fuerit in mora, nõ currũt ſibi vſuræ. Et facit ad hoc ff.de iure do. ſtipulatio. ff.de li.le.

4 nõ ſolũ. §.j. ¶ †Sed quid ſi feci pactũ debitori meo de non petẽdo decẽ poſt xxx. verò annos fecimꝰ pactũ de petẽdo? Et videtur q̃ nõ valet ſcđm pactum. Cũ eĩ primũ pactũ extinctũ fuerit, reſuſcitari nõ põt. ff.de ſolu.q̃ res. §.areã. de cõſe.di.iij.quę ris. oĩs eĩ actio tolliť ſpatio xxx.an. C.de p̃ſcript. xxx.vel xl.an.cũ notiſsimi. §.illud. & l.ſicut. Arg. contra, q̃ ſcđm pactum debeat aliq̃d operari & q̃ petere poſsim. ar.ff.de leg.j.ſi qñ. ff.ad muni.ĩ l.j.in fi.ff.ſi q̃s cau.l.pe.xix.di.ſi Romanorũ. & in l.pactũ. Itẽ nõ videť poſſe agere, q̃ exceptiõe repelliť. ff.ſi cer.pet.lecta. in fi.ff.de ver.ob.ſi pupillus. ff.de iud.l.ij. §.ĩ oĩbꝰ. Nec obſtat p̃ſcriptio. xxx.an. p̃ſcriptio eĩ tũc demũ currit, cũ agi põt. C.de an.ex.l.j. in fi. Et ꝓ hac ſolutiõe facit. ff.de donatio.cã mor.

5 q̃đ debitor. ¶ †Quid ſi filiuſſa. facit pactum de nõ petẽdo debitori patris: cui patri defuncto filiꝰ ipſe ſuccedit: nunq̃d ipſi filio volẽti debitũ ipſum petere obſtabit exceptio dicti pacti? Et videť q̃ nõ: ar.

f C.de pac.l.poſt venditionẽ. f Præterea ipſe nõ petit tanq̃ filius ſed tãq̃ hæres ex p̃ſona defuncti, cũ quo eadẽ p̃ſona cẽſeť. in auť. iuſiur. qđ à mori. præſ. ĩ prin. extra, q.fi. ſint leg.p venerabilẽ. §. verũ. xxij. q.iiij. ſi eccleſia. in fi. ar. cõtra. ff.de cõdi.inde. ſi non

g ſortẽ. §. ſi filius cũ ſuis cõcor. g ¶ †Itẽ nemo põt cõ

6 tra factum ſuũ venire. ff.de adopt.poſt mortẽ. extra, de cleri. cõiu. diuerſis. Ipſe enim remiſit. & corpus noſtrũ pars noſtri eſt. de pœ. diſ. ij. charitas eſt.

NVNC dicendũ reſtat qualiter in hoc libellus cõcipiatur. Ft qdẽ ſic potes cõcipere: LIB. Corã &c. cõqueror de P. quia cũ inter me & eũ olim ſup quadã vinea orta foret q̃, tandẽ quę ſtio ipſa fuit per tranſactionẽ ſopita: nũc autẽ quę ſtionẽ eãdẽ nitiť refricare: quare peto per vos ſibi ſuper hoc ꝓpetuũ ſilẽtium imponi. extra, e.c.j. & ij.

h De poſtulando h *Rubrica.*

De procuratoribus Rubrica.

¶ Repete quod dixi ſuper rubrica de procuratore Pyleus. vij. quæſtio. &

Sic conci

Roffred.xvj.tractant de procuratore, qui per nuncium prohibitum miſit domino pecuniam,quæ perdita eſt: an teneatur actione mandati.Et tenet quòd ſic:niſi liquidò conſtet illam fuiſſe perituram,etiam ſi alius detuliſſet. allega.ff.ad l.Rho.de iac.ſi vehenda.Roffred.allega.ff.de ædil.edic.ædiles.§. Pedius.Quæſtionem Pilei de reuerſo de peregrinatione,qui non reuocauit procuratorem, & vbi de illa tractat Accurſius: vide in not.eo.tit.ſi quem. lib.vj.Aliam ipſius quæſtionem de falſo procuratore,qui fuit hæres domini: vide ſuprà de ſen.prola.§. fina.& ſuper verſicu. quid ſi procurator.Quæſtionem etiã ipſius Goffred.de procuratore venditoris, qui fugit cum pignore emptoris ipſe ſoluendo.vj.di ſtinctio.ponit. placet ſibi vltima, quæ fuit Butri.vt non teneatur venditor, ſi ille fuit mediator.Si autem ipſius vendentis procurator: & tunc teneatur,per l.ff.de præſcrip. verbis. apud Labeonem .in fin. ibi etiam remittit, ad ſuam quæſtionem xxxviij. quæ de mediatore loquitur . Quæſtionem domini mei in legibus de procuratore reuocato & certificato, qui poſt ea cõtrahit,an obliget dominum : vide de reſcript. ex parte.ſecundo, ſuper gloſſ.ſic infrà. Quęſtionem de ſententia lata præſentibus domino & procuratore , non facta procuratoris mentione, vide ſupra de ſenten. prola. § . qualiter . ſuper verſicul. porrò.

1 2 3 1 2

a ¶Mandati. Inducere debuit decre. cùm pro cauſa.eo. titu.

b ¶§. ſpecialia. Vbi ponit libellos & 3 poſitiones Roffredus.

SIc concipe libellũ LIB.¶Corã &c.propono cõtra P. qui cùm ſit in eccleſia Narboñ.vel ab ea beneficiatus,contra eam in tali cauſa,quam dicta eccleſia aduerſus Titium habebat,ad uocare præſumpſit:quare peto eũ tanq̃ ingratũ,beneficio huiuſmodi ſentẽtialiter priuari.extra , eo.c. vlti.j.q.vij.c.j.xcv.diſt.ſi Imperator extra,de dona. c.vlti.Super ſalario verò cõcipitur libellus vt infrà, de magiſtris.ver.cæterum.& ſeq.in prin.

De procuratoribus. Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Libellus qualiter ſit contra procuratorem concipiendus. 1
Libellus contra procuratorem ſua negligentia dominum damnificantem, qualiter ſit concipiendus. 2
Procurator qualiter libellum pro ſe contra illum, pro quo fuit procurator concipere debeat. 3

IN hoc titulo ſic potes libellũ cõcipe.LIB.¶†Coram &c.Propono cõtra P.q̃ cùm ipſe aſſerit mihi quæſtionẽ mouiſſet,quidã T.vt dicitur meæ defenſioni ſe obtulit abſq̃ aliquo mandato vel cum mandato:quod tñ antea eo ſciente extiterat reuocatum: ſicq̃ cũ illo fuit,vt dicitur,contra me diffinitiua ſententia promulgata:quare peto dictã ſententiã caſſari:imò nullã & irritã ſentẽtialiter pronũciari. extra, de procura.in noſtra.& c.auditis.& capi.mandato. extra,de reſcri.ex parte decani.¶†Si autẽ procurator in officio ſibi cõmiſſo negligenter ſe habuit,propter qđ dãnificatus eſt dñs,contra eũ ſic libellus cõcipit.LIB.¶Corã &c.conqueror de P.quẽ cũ in tali cauſa procuratorẽ meũ conſtituiſſem ad agendũ, defendendũ,appellandũ appellationẽ proſequẽdũ: & ipſe mandatũ illud volẽs ſuſcepit,& eodẽ vti cœpit,verum idẽ P.in hoc dolosè negligenter & perperã ſe habuit:quia nec egit,nec defendit,nec appellauit,nec appellationẽ proſequi curauit, nec officium ſuſceptũ circa præmiſſa exercuit vt debebat:ex quo damnificatus ſum,& mea intereſt in centũ marchis: quare peto eũ in illis mihi per vos cõdemnari . peto etiã expenſas &c.de procu.ſi procuratorẽ.& l.inuitus.extra,e.nõ iniuſtè.¶Poteſt etiã ſic cõcipi libellus.LIB.¶Corã vobis &c.cõqueror de P.qui mãdato meo tale meũ negotiũ geſsit:ex quo ad eũ decem peruenerũt,quę mihi reſtituipeto.ff.mãdati.ex mandato.& l.ſi mandauero tibi aut Titio.Vel ſic. LIB.¶Corã &c.conqueror de P.qui cũ meus procurator eſſet in tali cauſa,eius culpa ſum condẽnatus ſiue dãnificatus in decẽ quare peto eũ mihi in dicta quantitate condẽnari,propoſita actione mãdati.ff. mãda.ſi procuratorẽ.§.pe.C.eo.à procuratore. ¶Ille autẽ,qui fuit procurator,ſic concipietlibellũ.LIB. ¶†Corã &c.cõqueror de P.cuius mãdato ſuus extiti procurator in tali cauſa,vel negotio : in quo detrimentium habuit,& res poſtea perijt.Nam in ſubſidium re perẽpta,agam cõtra R.per hãc actionem,quod metus cauſa,vt mihi det lucrũ,quod ex re mea ſenſit. hoc patet ff.eo.tit.ſi ipſa res.Formabitur autẽ libell⁹ pone, de equo, & fiet prædicta narratio,quomodo per metũ,qui &c.& dedit.B.equum, quomodo equus ex cauſa lucratiua peruenit ad talẽ,& quomodo ille equũ proprio expẽdi decẽ:quare repeto illa decem mihi reſtitui,ad quod propono contrariã actionẽ mandati.[a] ¶Quibus autẽ verbis vtetur procurator in concipiendo libellũ contra aliquem,vel aliquis cõtra eum.dixi ſ.de li.cõcep.§.iam nunc videndum. ver.contra.procura.& ſeq.¶Itẽ ſuper ſtipulationibus rẽ ratam haberi,& iudicatũ ſolui,formantur libelli j.de pignore.§.ſequitur.ver.ſed & ſi quis.& ſeq.¶Qualiter autẽ formantur inſtrumenta procurationum ſ.de procu.§.vt autem.¶Itẽ ſuper actione mandati.j.de iudi.§.ſpecialia.[b]

a

b

c *De his, quæ ui, metuſue cauſa fiũt.*[c] *Rub.*

SVMMARIVM.

☞Libellus in his,quæ vi metuſue cauſa fiũt, qualiter ſit concipiendus. 1
Actio quod metus cauſa,dicitur prætoria. 2
Libell⁹ quaſi cõtra reſtituere nolẽtẽ cõcipi poſsit. 3
Actio ad exhibendũ,& Caluiſiana & Pauliana,licet ſint perſonales,imitantur tamẽ naturã realium. 4
Obligationem metu factam reuocare volens,qualiter libellum concipere debeat. 5
Metu coactus rem alienans,qualiter,& quo libello poſsit eam repetere. 6
Agens contra illũ qui metũ nõ intulit,rẽ alienatam metu repetere volẽs,qualiter libellũ concipiet, 7
Metus dicitur in ſe habere ignorantiam. 8

SIc potes[d] †concipere libellũ.LIB.Coram &c.cõqueror de P.qui me vi de eccleſia vel poſſeſsione mea ſpoliauit,vel metu qui cadere poterat in conſtantẽ virũ,me renunciare coegit,vel eam abſtulit,vel vendere,vel donare, vel tradere,vel promittere coegit. Vnde cũ ea, quæ vi metuſue cauſa fiunt,debeãt in irritũ reuocari:peto dictã rẽ cũ fructibus perceptis,& qui percipi potuerunt,mihi integraliter reſtitui:& eum ad id per veſtram ſentẽtiã condẽnari.extra,e.c.ñ.& c. ad audientiã.& de reſti.ſpo.grauis.ff.eo.tit.metum §.volenti.& §.hæc actio.& § ex hoc edicto.& l.ſi cũ exceptione.§.ſi quis nõ reſtituat.Inſti.de actio. §.ſequẽs.¶†Iunge ſecundũ Legiſtas:[e] peto & qđ mihi de dolo repromittat,ne res illa facta ſit deterior:& ſi reſtituere contradicat peto mihi ipſum in quadruplum condẽnari.& ad hoc propono actione quod metus cauſa quæ prætoria eſt.hoc probãt in præ.cõcor.Sic etiã dicit in actione ad exhibẽdũ: peto mihi rem exhiberi & exhibitam vendico : vt j.de iudi.§.vlti.& hoc dixit P.cauſa litiũ dirimendarũ.ff.ſi cer.pe.quidã.extra,de reſt.ſpo. frequens. Io.dixit,q̃ ſit vtraq̃ ſentẽtia diffinitiua[f].& ſecũdũ eũ duo libelli cõcipiunt ſub hac forma.LIB.¶Coram &c.conqueror de P.qui talẽ rẽ per metũ mihi abſtulit:vnde rem illã mihi peto reſtitui.& ad hoc propono actionẽ,qđ metus cauſa,facta ſcilicet cõdemnatione q̃ reſtituat.¶†Si verò poſtea reſtituere contradicat. Formabitur ſic ſecundus libellus. LIBELLVS.¶Corã,&c.cõqueror de P.qui poſſum contra eũ agere,vt meliberet,vel vt ſe reponat in priſtinã obligationem,& veniet quadruplandũ quicquid venit ſimplandũ. ff.quod met. cauſa.metũ.§.ſed quod prætor.& l.ſi cũ exceptione.§.ſed & ſi quis prouin.&.§.fi.qui libelli congruãt de infraſcriptis,j.dicã.ñ.q.Pylei ſ.xxxij.& lxxxiij.q.bus quærit de creditore,qui cũ non haberet copiam magiſtratus abſtulit boues debitoria:an perdit actionẽ,& ſic perdit.an ĩ totũ vel ĩ partem, vide.An autẽ vim feciſſe dicatur is,qui diu abfuit, & rediens fundum quẽ poſsidebat,ingredit expulſo occupatore,dixi ſ.de pe.& poſ.§.j.in fi.

1 2 3 4 5 6 7 8

d

1

2

3

SIc potes concipe. Reſpectu perſonæ rei primi tres libelli cõueniunt.ñ.c.de quo ſ.

e ¶Secundùm Legiſtas.Hic plenius Roſ.in rub.alle.ſecunda.

f ¶Diffinitiua quaſi prima opinio habeat alteram interlocutoriam. Et dicit Roſſre.quòd opinionem hanc Ioã.tenet Azo.& verum eſt, vt patet in Summa eo.tit.circa mediũ.ver.illud inter hac quæritur.vbi quærit an pri-

c *De his quæ ui, metuſue cauſa fiunt. Rubrica.*

¶Huius rubricæ pabulũ habuit author à Roffre. Rubrica de prætoria vtili rei vendicatione,quę datur metũ paſſo.& rubrica de act.qđ metus cauſa.Ioannes de bla. poſuit hãc rub.de actione.quod metus cauſa.quã pulchrè proſequitur diſtinguẽdo quatuor capitula ipſius actionis:ſuper qualibet formãdo & exponendo libellum.Addidit demũ quintũ capitulum ſine libello.& eſt primum capitulũ huius actionis ſecundũ eũ,q̃ cõpetit cõtra quẽcunq̃, ad quem res peruenit:& quia facultatem habet reſtituendæ rei,cũ hæc actio ſit in rẽ ſcripta.Secundũ cõpetit cõtra metum inferentẽ & tunc deſignatur certa perſona,quæ metum intulit.nec diſtinguitur habeat,vel non habeat facultatem reſtituendæ rei.Tertium cõpetit cõtra illum,qui nõ intulit metũ, nec habet facultatẽ reſtituendæ rei,lucrũ tamen ſentit ex re:vt quia res , quã compulſus fuit dare,peruenit ad te ex cauſa lucratiua,quã vendidit & pre-

d

e

f

ma ſentẽtia ſit diffinitiua,an interlocutoria,an admonitio:ſicut in authẽ.de hære.& falci.§.ſi quis autem non implens.Ipſe autẽ Rof.cũ Azo.tenet primam diffinitiuã.Dicit autẽ ſecundã eſſe executiuam primæ quo ad pœnã vt ſcilicet illud ſimplũ eo computato quadrupletur.nec putat libellũ dandum:ſed iudex ex officio condẽnat non parentẽ ad illud quadruplũ, etiã nullo libello porrecto: ſicut iuramento in litẽ,quod præſtatur loco pœnæ in cõtumaciã non reſtituẽtis. q tamẽ a nec fuit in primo libello petitũ:nec datur ſuper hoc nouꝰ libellus.ff.de rei vẽ. qui reſtituere.& de pigno.ſi fundus.§. 5 in vendicatione. ſecundũ eũ, q ſatis in b hoc ĩſtat.& ibivide.

a ¶Sic opponitur.ſecundùm Roffre.rubri.ĩj.ad fi.

b ¶Lib. reſpiciens j. ca.de quo.s.quoad vnum membrum. 6

c ¶Promittẽ. Litera promitterem, plus conuenit cõcluſioni.& ſic poſuit Rof.& Odof. qui etiam plus poſuit, ſcilicet vel q cũ à tali obligatione liberarem:& ibi liberet. ſubdit, vel vt ſe in priſtinam obligationẽ reponat. & dixi ſuper rubri.

d ¶Porro.Hic aſſumit verba Rof.de rub.prius allega.& hoc vſq; ad fin.

e ¶Concipi. reſpiciens.j.capitulũ de quo.s.

f ¶Rei vendi.Dixit Roffre.vbi s.in fin. h quocunq; agit contra vim inferentẽ, ſecurè ꝓponit hãc actionem quia queſtio dominĩj ſibi referri non põt per illũ. Sed ſi agit contra poſſeſſorẽ, qui vim nõ intulit, forte habebit probare quicquid probatur in rei vẽdicatione, & prius metũ.propter quod dicebaꝫ ponderãdũ, quod ſequitur.

g ¶Non intulit. Certe & de tali loquiꝫ proximus libellus. 8

h ¶Actionem.ſ. per vtilem rei vendicationẽ,quæ daꝫ metum paſſo.

¶L.non eſt veriſimile.hæc lex oſtendit quòd ſi vult iſta poſitio notare abſentiã à loco,de qua prædixerat:licet illud.Item q quando &c.videatur id ſonare:ſed non fuit Roffre.Illud ſolùm ergo intendit ex qualitate loci præſumptiuè metum excludere.

talem rem mihi per metũ abſtulit: & ad eã rẽ reſtituendã condẽnatus reſtituere cõtradicit: vnde peto ipſum in quadruplũ condẽnari: & ad prædicta propono actionẽ quod metus cauſa.¶†Sed prædictis libellis ſic opponiꝫ: [a] Hæc actio in perſonã: eſt,vt ff.eo.metũ.§.volẽti.quomodo ergo rem proſequitur?Rñd.imitatur naturã realiũ:ſicut & actio ad exhibendũ,& Caluiſiana & Pauliana: quæ licet perſonales ſint,tamẽ proſequuntur poſſeſſores,& naturam realiũ imitantur.Hæc vera ſunt,ſi vis rem aduocare,quæ per metũ tradita fuit.¶†Si autẽ velis obligationẽ per metũ factam reuocare,ſic concipe libellũ: [b] LIB.¶Corã,&c.conqueror de P. q per metũ me compulit,vt ſibi venderẽ vel promitterem [c] rem talẽ:vnde peto,q me à tali obligatione liberet.& ad hoc propono actionẽ quod metus cauſa.Habet enim hęc actio locũ,ſiue perfectũ ſiue imperfectum ſit negotiũ:& etiã in obligationibus reſcindẽdis.ff.e.metũ.§.ſed quod prætor.& §.ex hoc edicto.¶†Porrò metu [d] coacto rẽ aliquã vendere,vel donare,vel tradere, prætor ſuccurrit: & vtilẽ rei vendicationẽ prætor ad rẽ repetendam ſibi contulit:licet iure ciuili dominiũ ſit translatũ. libellus ergo ſic cõcipiẽ. [e] ¶LIB.Corãvobis &c. conqueror de P.qui talẽ rem in tali loco poſitã,cuius confines &c.iniuſtè detinet,vel rẽ mobilẽ talẽ, cuius ſigna ſunt talia,quã tradidi T.propter metũ mortis,vel quã per metum à me extorſit ex cauſa emptionis,vel alia:vel rem quã T.per metũ vendidi & tradidi:vnde rẽ illã peto mihi reſtitui.peto etiam q mihi de dolo repromittat,ne fortè res deterior facta ſit,propoſita vtili rei vendicatione, [f] & ad hoc ipſum ſententialiter condẽnari.Hæc forma probatur Inſti.de act.§.ſequẽs.& in præ.§. volẽti. & §.ex hoc edicto.¶†Si autẽ agit contra aliũ, qui metum non intulit, [g] dicet ſic:LIB.¶Corã &c.vt s.in proxi.li.vſq;,talia.poſtea iunge,à me metu extortam.vnde peto eam mihi reſtitui:& hoc ſi erat dominus,vel quaſi,metu tradens.Si verò ſolã poſſeſſionem habebat,dicet ſic.LIB.¶Coram &c. vt.s.in proxi.vnde peto poſſeſſionẽ illius rei mihi reſtitui.Vel dic,ſi placet,eſſe petendũ nõ per hanc actionem [h] quæ tantũ reſpectu dominĩj ſolet cõpetere: ſed per actionẽ qđ metꝰ cauſa,de qua videtur loqui ff.quod metus cauſa.ſi mulier.§. qui poſſeſſionem. ¶Actor ergo ſic ponet:PO.AC.Pono q mihi intuliſti metũ,& talẽ,qui caditin conſtantiſsimũ hominẽ.ff.quod metus cauſa,metũ autẽ. extra,deſpon.veniens.ĩj. & c.cõſultationi.in fi.& c.cũ locũ.quia habebas cultellũ ad gulã meam:vel quia me poſuiſti in carcere:vt ff.quod metus cauſa.qui in carcerẽ.vel quia ligatum me tenebas: vel me Theutonicè verberabas,& malè me cruciabas. C.de tranſactio.interpoſita.Item q in ipſo metu, & propter eũ rẽ illã tradidi.Itẽ q res illa ad te peruenit,vel ad alium pro te.q tu in ciuitate Boñ.es potentior me.Item q ibi intuliſti mihi metum.

¶Has poſitiones facit,ſi agit contra illũ,qui metũ intulit.¶Si verò contra eũ,qui rẽ meticuloſi poſſidet,eaſdem faciat:ſed in tertia perſona ſic: Pono q mihi metus fuit illatus,&c.nec habet deſignare perſonam.¶†Quia metus habet in ſe ignorãtiam ff.quod metus cauſa.ſi cùm exceptione. Reus autẽ ſic ponat: POSITIONES REI. Pono q vſq; ad iſtam horam ſemper fui amicus tuus:& feci quæ tibi placuerunt;. Item quòd eo tempore quo dicis tibi metũ fuiſſe illatum, ego fui abſens, vel etiã tu.C.de contrahen.& cõ.ſti.optimã.extra, de teſti.ex tenore.Itẽ non minatus fui malè facere tibi,nec alium metũ intuli.ff.ſi cui plus.cq; per l.fal. hæc autem ſatis.in prin.ff.de re iud.Si quis vbi vaſ. neq.Item q licet tibi mortis metũ intulerim:ſpon te tamen tradidiſti.C.quod metus cauſa.l.ĩj.extra, de ſpon.ad id quod.& de deſpon.impu.de illis.ĩj. extra qui clerici vel vo.inſinuante.de bap.maiores §.ſed opponitur.Itẽ q tu es potentior me in perſona,in amicis,in ędificijs,& parẽtibus.ff.quod metus cauſa.nõ eſt veriſimile.Itẽ q tu tibi hunc metũ intuliſti.ff.quod metus cauſa.ſi mulier.Itẽ q rem mihi non tradidiſti.Item,q quando dixiſti tibi metum fuiſſe illatũ,eras in curia Papæ, vel Pariſius.ff. quod metus cauſa.nõ eſt veriſimile. [i]

i

k *De in integrum reſtitutione.* [k] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ¶Actio prætoria,quæ reſciſſoria,& quando cõpetere dicatur.
2 Libellus an ſit,cùm petitur reſciſſoria,neceſſarius.
3 Reſtitutionem petens officio iudicis,nullã prodit actionem.
4 Libellus qualiter ſit in impetranda reſtitutione cõcipiendus.
5 Actio propria quo caſu dari non poſsit.
6 Reſtitutione conceſſa ex officio,cõpetit reſciſſoria.
7 Reſtitutionem petens actione hypothecaria & perſonali,qualiter proponere debeat.
8 Duo in ſolidũ eiuſdẽ rei dominĩ eſſe non poſſunt.
9 Reſtitutio & reſciſſoria,an in eodem libello peti poſsint.
10 Actio ad exhibendum & rei vendicatio an poſsit in eodem libello peti.
11 Reſtitutio an poſsit cõtra ſententiã arbitri ĩpetrari.
12 Poſitiones qualiter pluribus vĳs formari poſsint.
13 Reus,qui petit in reſtitutione qualiter poſitionem formare debeat.
14 Actor petere volens reſciſſoriam ratione iudicĳ, quid ponere debeat.
15 Actor dicens ſe abfuiſſe ex cauſa neceſſaria tantũ, quas poſitiones formare poſsit.
16 Actor abſens ex cauſa ꝓbabili tm̃,qualiter ponet.
17 Actore ex cauſa probabili ſe abſentem ponente, quid econtra ponere reus debeat.
18 Actor volens agere reſciſſoria,quia fortè fuit indefenſus condemnatus,qualiter ponet.
19 Abſenti ex cauſa voluntaria,an & quo pacto danda ſit reſciſſoria.
20 Actor abſens ex cauſa mercantiæ,vel peregrinationis,qualiter ponere debeat.
21 Actor abſens,qui cõtra alios vſucapit,qualiter poſitionem formare debeat.
22 Vbi competit ordinarium auxilium,non eſt ad extraordinarium recurrendum.

SVper in integrũ reſtitutione hoc ordine diſputabimus. [1] ¶Primò emẽ ſuper reſtitutionibus maiorũ libellos formabimus.¶Secũdò de minoribus,& eccleſia tractabimus.¶†Sciendũ eſt igitur,q eſt quędam actio prætoria,quæ dicitur reſciſſoria,quę tũc demum competit,cũ res abſentis reipublicæ cauſa vel ſtudiorum, vel neceſsitate, vel captiuitate, vel ſimili, ab aliquo poſsidente vſucapitur: quæ per hanc actionem poterit recuperare ac

1

de actione in rẽ reſciſſoria.& eius fuit totũ præter ver.hoc etiã ſcias. Secundam partẽ,vbi tractat de offi.iudicũ.& eſt rub.ĩj.de offic.iu.quo reſtitutio datur minori.Eſt etiã ſciendum,q materiã primæ partis,ſcilicet reſciſſoriæ Io.de Blana.plenè tract.vbi de reſciſſoria.Dy.trac.Inſti.de actio.§.rurſus. & Cy.plenè per.xiĳ.q.in fi.l.C.ex quibus cau.ma.Secundò videtur actor reprehendẽdus,q s. parte.ĩj.eo.tit.§. fi. ver.quid de reſciſſoria.promiſerat hic tractare,an reſciſſoria perpetueturper cõteſtationẽ.obiectio eſſet vera,ſi litera id diceret de hoc.ſed vera litera ibi eſt de hoc. Eſt autem ſciendũ,prout dixit Rof.vbi s. vltra medium.ver. Item quæritur quãto tẽpore.Ioan. & Azo tenuerant reſciſſoriam durare quadriennio,& nõ vltra:dato quòd vlterioris tẽporis fuerit leſio.Si verò fuerit minus quadriẽnio,illo ſolo minori tempore reſtituitur.ſed in hoc mẽbro,non iuſto.Sed diſtinguendum eſt tẽpus, intra quod, & tẽpus ad quod reſtitutiones dantur.quod dic vt in cle.e.tit.ab eccleſia. Dicunt autẽ q litis cõteſtatio ſuper reſciſſoria perpetuat illã:ſicut alias tẽporales.ff. de fideiuſ. tut.l. vltima. C. de preſcriptio.xxx.anno.l.fi. ad l.vltimã. C.de tẽpo.in inte. reſti.dicunt verum eſſe,illã cauſam debere intra quadriẽnium incipere & finiri.per quã quæritur an in integrum reſtitutio ſit danda vel non.& ſi cõcedatur poſtea reſciſſoria, finitur intra id tẽpus, quod reſtat de quadriẽnio. & ſi lis conteſtetur ſup illa veteri actione,perpetuatur, vt prædixi:quia reſtitutio operatur pro deſſe,vel obeſſe nõ debet,quod euenit ff. ex quibus cau. maio.l.j. in princi. Et facit quod dicam infrà ſup ver. ilium autem.in fin. Scias quòd Marti. de ſano, qui ſuper l.ĩj. C. ex quibus cauſus maio.poſuit de reſciſſoria vnum tractatum per modum Summæ. In fine ipſius dicit, illos non malè dicere, qui poſt reſtitutionem præſtitam, & non prius, voluerunt reſciſſoriam tantùm competere intra annum: niſi fuerit interrupta:ne reus ſtet .xxx.annis in ſuſpenſo,ita quòd rem alienare non poterit, nec de euictione conqueri. Et ſatis hoc videtur expreſſum ff.de actio.& obliga.l.in honorarĳs. §. pen. & bene.

dicit nõ prius, quia ei tẽpus non debet currere, nisi ex quo potuit intentari. ff. de ædil. edicto. cũ 2 lex. ff. de calumn. l. annus. C. de anna. excep. l. j. in fi. nec putat illum annũ in quadrienniũ ex 3 tendi. nec. l. vlti. C. de tẽpo. in integ. resti. de hoc tpe loquit. & hoc est certum, licet Azo aliter loquat in Summa huius tit. in fine. Et ad id quod dictum fuit rescissoriũ finiri post restitutionẽ intra tẽpus qđ restat de quadriẽnio: dicebat Mar. q̃ sic 4 si vltima die quadriennij detur resti a tutio. Absurdũ ergo illud videt. ęquitatẽ habẽt hæc verba Marti. de Fano.

a ¶ Lib. scđm Roffr. vide j. col. penul.

b ¶ Lib. Verba Rof. cõtinuata vbi š.

c ¶ Dilectus. Quam nõ habem⁹ et puto 5 q̃ loquat de illa, de qua in decre. q̃uis. de elect. lib. vj. quã Gul. intitulabat de rescri. vt ibi ĩ gl. ñ.

d ¶ De iustitia et iur. l. ius. Concor. l. ius autẽ ciuile. 6

e ¶ §. de plurib⁹. Nõ obst. l. quemadmodũ. ff. de iudic. quia verum est, iudiciũ b non esse de futuro præsentia p̃r & pure: sed sic sub cõditione in iudicio purificãda. De hoc vide š. de lib. cõce. §. iam nunc videndũ. versi. sed nunquid talis. & fuit hic vlti ma q̃o Cyni vbi š. 7 vide etiam ĩ. de iureiur. ver. vt autem plenius.

si vsucapta non esset. Insti. de act. §. rursus. Secus si volũtaria. ff. ex qui. cau. ma. in integ. rest. l. j. & l. nec nõ. in prin. p eã etiã præsenti succurrit, cuius res per absentẽ vsucapta est: vt in eo. l. j. & eo. tit. l. item ait prætor. ¶ †Et scias q̃ cũ petit rescissoria. i. vt iudex det restitutẽ, in hac petitione nõ dat libel. secundũ quosdã. Nã in his, quæ ex officio expediuntur, nõ dat libel. vt š. de libel. cõc. §. nũc dicẽdũ. ver. viñ. see tũc solũ cũ aliquẽ dico mihi iure actiõis obnoxiũ. ¶ †At cũ petitur restitutio, vel rescissoria iudicis officio, nulla ꝓdita est actio: vt ff. de mino. quòd si minor. §. fi. Alĩ cõtra, etiã si imploret officiũ: quia licet officium nõ sit actio, vt š. de offi. iudi. §. fin. tñ idẽ operatur, qđ actio. ex quo per eũ sibi qs petit cõtra aliũ prouideri, vnde debet dari, vt re⁹ posset deliberare: vt iñ. q. iñ. c. induciæ. §. offeratur. extra de offi. iudi. c. fi. Nam & econuerso, video q̃ si restitutio petitur, facit iudex partes interuenire. C. si vt se ab hære. absti. l. inter oẽs. & no. in præd. decre. de offi. iud. ff. de mino. verũ. §. ex post facto. Tu distingue, vt in præ. ver. viñ. Vel dic, vt š. de offic. iudi. §. incidenter. ver. sed quærit. & vide š. de libel. cõcep. §. iam nũc. ver. qd si minor. ¶ †In impetrãda ergo restitutione, qua impetrata postea cõpetit rescissoria, sic cõci. libel.[a] LIB. Corã vobis &c. ꝓpono ego talis, q̃ cũ causa Reipub. vel studiorũ, vel ineꝛcãtiæ absens extiterim, ex tali absentia lesus fui, vel cõditio mea læsa est: quia talis rem meã talẽ vsucepit, vel per vsucapionẽ ab actione cõtra eum mihi olim cõpetente liberatus est: quare supplicando peto me restitui, & mediũ tẽpus meę absentiæ subtrahi: & ad hoc vestrũ officium propono. nulla enim actio propria tunc dari põt. ff. de mino. quod si minor. §. fi. Prædicta autẽ locũ habent cũ læsio cõtingit in absentia: quia tũc vsucap. cõpleta fuit. ¶ †Si verò posquã redĳt intra modicũ tempus completa fuerit, tũc cõcip. libel. LIB. ¶ Corã &c. cõqueror de P. qui fundũ talẽ &c. ꝑscripsit cõputato tpe quo possedit, dũ abessem cã Reip. vnde petó prædictũ tẽpus quinquennĳ per beneficiũ restitutionis subduci de prædicta præscriptione, & amoueri: vt sic res habeatur, quasi non esset præscripta, vel vsucapta, super hoc vestrũ officiũ implorando. ¶ †Cessa autẽ tali restitutione ex officio cõpetit rescissoria, id est, actio prima, quæ restituta est, rescissa de medio vsucapione: in hac autẽ rescissoria sic, secundũ P. formatur libel.[b] LIB. Corã &c. propono q̃ talis talem rem meam sitam in tali loco, cuius confines sunt tales, iniustè possidet, & iniquè quam siquidẽ rem, nec vsucepit, nec alio modo acquisiuit. vnde rem ipsam mihi peto restitui per rei vendic. rescissoriã. & hoc si dñs fui. alioquin per actionem publiciauã rescissoriam. & hoc obtinet in realibus actio. quę cõpetunt iure dominĳ vel quasi. Si verò esset obnoxia ratione pignoris: tunc dices sic: vnde peto ipsam rem mihi restitui per rationẽ hypothecariam. ¶ †Si autem esset actio personalis, sic dices: LIB. ¶ Peto decẽ à Titio, quæ sibi mutuaui certi condictione rescissoria: quia dico eum huic actioni non prescripsisse. Talẽ libel. admittebat P. dicens licitũ esse mentiri. quod nõ est verum, vt dixi infrà, de causa poss. & proprie. §. nũc dicendũ restat. ver. princ. vnde lib. concipitur sub hac forma:

✠ FORMA. ¶ Corã vobis &c. vt š. vnde mihi rẽ ipsam peto restitui rei vẽd. rescissoria. & hoc si sum dñs: quia dico rẽ ipsam ad me iure dñĳ pertinere, vel peto eam mihi restitui per Publicianã rescissoriã: quia dico me à nõ domino emisse: vel dicas sic etiã quia talẽ rẽ in mea absentia vsucepit: cũ prętor rescindit vsuc. hiusmodi: ideo per rei vend. vel per Publicianam rescissoriam peto rem ipsam mihi restitui: vel sic, rem quandã nostrã possides. vñ quia prętor me restituit: ideo rẽ ipsam mihi peto restitui vtili rei vendica. vel Publi. vel si rem meã possides, hanc peto mihi restitui rei vendi. rescissoria. vel Publi. rescissoria perinde, ac si nõ vsucepisses. Hi modi formandi probãtur Instit. de act. §. rursus. Vel sic: LIB. ¶ Coram vobis &c. conque. de T. qui talem fundum meũ possidet, quem ei vendiderã, & sup quo sum in iure restitutus. vñ cũ dictũ fundũ mihi restituere cõtradicat, peto eũ mihi restitui cũ fructib⁹ ꝑceptis, &c. ꝓponẽs rescissoriã, s. vtilẽ in rẽ. Quòd aũt in ea fructus veniãt, probat ff. de mino. quòd si minor. §. restitutio. & l. pr̃. §. j. & ñ. ¶ †Sed 8 nõ videnť isti lib. rectè cõpositi: nec vr̃ q̃ rescissoria possit habere locũ. Nã possessor factus est dñs rei p vsuca. de iure ciuili. ergo prim⁹ dñs definit esse dñs: vt xxxiñ. q. ñ. cùm per bellicã. quia duo in solidũ eiusdẽ rei dñi esse nõ possunt. ff. cõmo. si vt certo. §. si duob⁹. ff. de acq. pos. possideri. §. ex plurimis. extra, de proba. licet. Qũo ergo põt intẽtare primitiuã actionẽ? Aut em intẽtat primã, aut aliã. Si primã, hoc nõ põt: qa sublata est, vt dixi. Vñ nõ põt resuscitari. ff. de sol. q̃ res §. areã. de cõsec. di. iiñ. f quæris. versus prin. ver. nõ põt aũt. Si aliã: in illa nõ sum obligat⁹, nec ex cõtractu, vel quasi: nec ex maleficio, vel quasi: & sic nõ teneor. Inst. de act. ĩ prin ci. Si dicis q̃ sit datiua ex æquitate prætoris: vel q̃ restituatur ex eadẽ æquitate. hoc mirũ est minus, s. q̃ ius prætoriũ tollat maius, vel etiã æquale, s. ius ciuile: cum par in parẽ non habeat imperiũ: vt ff. ad Treb. ille, à quo. §. tempestiuũ. extra, de elec. innotuit. multò, min⁹ minor in maiorẽ. ff. de mino. l. minor magistrat⁹. xxj. di. ĩferior. extra, de ma. & obe. cũ inferior. Sed rñdeo, primitiua actio cõpetit restituta de iure prętorio: & eadẽ est cũ prima, & eodẽ iure: licet ista sit vtilis, quæ primò fuit directa. arg. ñ. q. iñ. c. si quẽ. §. notãdũ. in fi. & in decr. Alex. iiñ. de rescr. dilect⁹. c Prætor em põt tollere ius ciui c le: vt ff. de iu. & iur. l. ius[d] prętoriũ. Vñ p̃dicti libel- h li rectè sunt cõpositi de iure prętorio, nõ aũt de iure ciuili: quia licet de iure ciuili res sit amissa, tñ de iure prętorio fuit, & remãsit in bonis meis. ff. quod i met. cau. metũ. §. licet. ff. de capti. & postli. reuer. in 9 bello. §. si qs seruũ. ¶ †Sed nũquid in eodẽ lib. põt peti restitutio & rescissoria? Nõ vr̃: qa separata debẽt esse ista iudicia. ff. de ꝓcu. q̃ ꝓprio. maximè cũ primũ p officiũ, secũdũ iure actiõis intẽtet: vt š. Io. dicit, q̃ sit causa dirimẽdarũ litiũ. ar. ff. fa. er. heredes. e §. de plurib⁹. c ff. pro socio. societatẽ. ñ. §. fi. Itẽ, secũdũ eũ, actio ad exhibẽdũ, & de rei vẽd. in eodẽ lib. põt poni, dicẽdo, peto rẽ exhiberi, & exhibitã vẽdico rei vẽdica. j. de iud. §. vlti. Vnde secũdũ eũ sic 10 cõci. lib. LIB. ¶ †Corã vobis &c. vt š. in j. libello hui⁹ ti. vsq̃, vsucepit. post iũge: ideo supplicãdo p vos in integ. restitui peto, vt vsucapio de medio remoueat. & ad hoc vestrũ officiũ imploro, & vsuca f pione rescissa, propono cõtra M. q talẽ meã[f] rẽ possidet, rei vẽdica. rescissoriã & Publicianã, & per illã g peto rẽ illã mihi restitui[g]. Vel sic secũdùm eũ: LIB. ¶ Corã vobis &c. cõqueror de tali, qui cùm minor esset, mecũ cõtraxit vendẽdo mihi fundũ: suum talẽ, &c. pro maiori pretio, q̃ valeret, s. pro cẽtũ: vñ cùm læsus sim, peto in integ. restitui, & pretiũ mihi reddi, vestrũ super hoc officiũ implorãdo: & ꝓpono rescissoriã, s. vtilẽ in rem, si extat. alioquin cõ dictionẽ incerti, & sine causa. Insti. de act. §. rursus. 11 ¶ †Hoc etiã scias, q̃ cõtra sentẽtiã arbitri potest rẽstitutio impetrari: licet nomẽ sentẽtiæ nõ mereatur habere: quia per hãc restitutionẽ in integ. cõtra sẽtẽtiã arbitri intelligit quis restitutus, etiã cõtra obligationẽ cõtractã ex sentẽtia ad pœnã. Idẽ si sentẽtiæ nõ pareatur. ar. ff. de cõd. insti. l. si sub cõditione. §. si quis. ff. de acqui. hære. si pupillus. tñ melius cõcipietur libellus, si dicat: peto in integ. restit. cõtra obligationẽ pœnæ cõtractã ex sentẽtia. ff. de min. si minor. §. minores. secũdũ papã: vt no. extra, de in inte. rest. causa.[h] ¶ Illud autẽ sciẽdũ est. q̃ qñq̃ qs h est absens, & ex causa probabili, & necessaria tãtũ. Qñq̃ ex probabili tãtũ. quod dic vt š. de in integ. 12 res. §. j. ver. dixi. & seq. ¶ †Qualiter aũt ĩ vtraq̃ via debeãt positiones formari, vidẽdũ est primò qualiter ponet actor, qui absens fuit ex causa ꝓbabili & necessaria, ad hoc vt in rescissoria obtineat: & q- i dẽ ponet sic[i] c. dilectio. ¶ PO. AC. Pono q̃ in mea absentia rem meã possedisti. xvj. q. iñ. §. põt. ñ. Itẽ q̃ possedisti anno, biennio, vel triẽnio. Insti. de vsuc. Itẽ q̃ rẽ ipsam postea vsucepisti, cõputato tẽpore absentiæ vel vsucapione. Itẽ q̃ fui absens causa Reipublicæ huius talis ciuitatis. Item q̃ inuitus

¶ Meam. Aliquibus nõ placet istud, meã. volunt q̃ dicatur res, quæ mea est, fuerat tempore completæ vsucapionis. Vide Cyn. vbi š. q. xiiñ.

¶ Restitui. Hic omittit author obiectionem cõtra prædictũ libellum, & responsionẽ ipsius Io. quã ponit Rof. vbi š. in fin. curiosus ibi videat.

¶ Causa. Vbi scripsi in glo. siue cum pœna.

¶ Ponet sic. Secundùm Ro. vbi š. quę dicit ibi vltra medium. ver. fiunt autem. positiones hic descriptas procedere, quãdo impetratur rescissoria per absentem vel præsentẽ, qui petit certum tẽpus tolli de medio ex iusta causa. Post q̃ autem restitutio talis data est per iudicem, & primitiua actio resuscitata est, positiones istæ non fiunt, sed fiunt positiones, quæ illi actioni cõueniunt, quæcunq̃ sit illa.

fui missus. Itẽ q̃ ꝓpter talẽ absentiã sum dãnificatus in tãtũ, vel in hoc. Itẽ q̃ tali die mihi fuit iniũcta ambasiata: & eodẽ die iui, vl̃ seq. Itẽ q̃ fuit pessimũ tp̃s. Itẽ q̃ pons fuit fractus. Itẽ q̃ fuit guerra postq̃ iui ambasiator: & sic citò redire nõ potui. ff. ex quib. cau. ma. si cui. Itẽ postq̃ redñ, nequiui hr̃e aduocatũ: nec potui cõducere hospitiũ: nec sarcinulas cõponere meas: vt ff. e. ab hostib⁹. §. sed qd̃ simpliciter p̃tor. Itẽ q̃ ius interea nõ reddebaṫ. ff. e. sed
13 & si p p̃torẽ. ¶ †Ecõtra ponat re⁹ sic: P O. R E I. Pono q̃ tu dedisti operã, & affectasti, q̃ fieres ambasiator pro Republica. Itẽ q̃ cã tuæ vtilitatis iuisti. Itẽ q̃ fuisti absens, vt aliũ læderes. Itẽ q̃ cã vitãdæ litis, quã talis tibi inferebat. Itẽ q̃ maturi⁹ fuisti absens, q̃ debueras. Itẽ q̃ tm̃ tp̃s finitũ est de mẽse, qd̃ potuisti redire, & nõ es reuersus. Itẽ q̃ tali die iter arripuisti. Itẽ q̃ postq̃ redisti, tãtũ tp̃s cucurrit, quãto tpe fuisti absens: & sic nõ dabiṫ rescissoria. ff. ex qb. cau. ma. ab hostibus. §. sed qd̃ simpliciter. Et probanṫ p̃dictæ positiones ff. eo. itẽ hi. & l. q data. & l. Reipublicę. & l. abesse. & l. miles cõmeatu. & si in j. ñ. iñ. & iij. ñ. sequatur actoris cõfessio, denegaṫ ei rescissoria: ĩ aliꝭ verò denegaṫ ꝓ illo tpe, quo maturius iuit, vel quo redire potuit, vel debuit. nã illa
14 tpa nõ restituẽtur. ¶ †Hæ sunt positiones gñales.
15 ¶ †Verũ si vellet petere rescissoriã rõne iudicij: sic ponet actor: P O. A C. Pono q̃ nõ fui legitimè defensus: sed hæc est iuris, & negatiua. Itẽ q̃ nullo modo fuit defensus. hoc em̃ cõfessato, vel p reũ nõ ꝓbato, restitueṫ ad totã cãm. C. de ꝓcu. qa absente. ff. ex qb. cau. ma. ab hostib⁹. C. e. l. j. Reus verò ponet sic: P O. R E I. Pono q̃ fuisti legitimè defensus. hoc em̃ cõfessato nõ restitueṫ, nisi ad appellã-
16 dũ. ff. de in inte. re. l. fi. extra, e. c. fi. ¶ †Sequiṫ videre de positionib⁹, qñ qs dicit se abfuisse ex cã necessaria tm̃: puta captiuitatis, vel relegationis: tũc em̃ sic ponet actor: P O. A C. Pono q̃ ego capt⁹ fui à talib⁹ latronib⁹, vel hostib⁹. Itẽ q̃ fui relegatus. Itẽ q̃ eo tpe fui capt⁹, vel relegat⁹. Itẽ q̃ in illo tpe rẽ meã possedisti, & vsucepisti. Itẽ q̃ illud tp̃s tu cõputabas in læsionẽ meã. ¶ Re⁹ verò sic poterit ponere: P O. R E I. Pono q̃ fuisti capt⁹ à latrũculis, & nõ ab hostib⁹: hoc cõfessato nõ dabiṫ capto à latrũculis rescissoria. ff. q testi. fa. pos. q à latronib⁹. Itẽ q̃ aufugisti ad hostes. Itẽ q̃ potuisti relinquere ꝓcuratorẽ, nec reliqsti. extra, de do. & cõtu. cãm q̃. Itẽ q̃ vbi fuisti relegat⁹, potuisti adire p̃torẽ p tuũ ꝓcuratorẽ, vel p te ipm̃ vbi eras. hoc em̃ cõfessato nõ dabiṫ rescissoria. ff. ex qb. cau. ma. itẽ ei. & l. ab hostib⁹. ff. de mino. exuli referuo. Itẽ q̃ potuisti redire à captiuitate illa, vel relegatione iã est mẽsis, nec redñsti. vñ illi⁹ tẽporis denegaṫ rescissoria. ff. ex qb. cau. maio. itẽ hi. Itẽ q̃ eo aĩo redñsti, vt ad hostes vel latrũculos redires. & si hoc cõfiteṫ, nõ dabiṫ rescissoria. ff. de cap. & postli. re. nihil. & ff. de ædil. edic. qs sit fugitiu⁹. ¶ Si verò actor sit absens ex cã ꝓbabili tm̃, puta studiorũ, ponet sic: P O. A C. Pono q̃ fui Bono. cã studñ. Itẽ q̃ nõ potui relinq̃re ꝓcuratorẽ. sed hæc est negatiua. Itẽ q̃ reliqui ꝓcuratorẽ, s. Titiũ. extra, de procu. dilectus. extra, de eo, q mit. ĩ pos. cã rei ser. c. fi. de of. dele. cõsultatiõib⁹. Itẽ q̃ ille T. mortu⁹ est. Itẽ q̃ rẽ meã possedisti. Itẽ q̃ vsucepisti. Itẽ q̃ illud tp̃s cõputas ad p̃scr. vel vsu-
17 ca. ¶ †Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̃ in scholis tõta die eras cũ ganeis: ludebas ad taxillos: libros semp pignori habuisti penes creditores, hoc enim cõfessato, nõ põt petere restitutionẽ quasi ex causa probabili. Licet em̃ ex causæ ꝓbabilis occasiõe fuisset absens: nõ tñ cã fuit ꝓbabilis, vñ ea cessante, cessabit restitutio. ar. C. de epi. & cle. decernim⁹, & l. gñaliter. & l. quicũq̃ sub præ. extra, de vo. magnæ. extra, de iureiu. & si Christ⁹. prope fi. de app, cũ cessante. Itẽ pono q̃ qñ tu iuisti Bono. potuisti ꝓcuratorẽ dimittere, nec reliquisti: vt in p̃. decr. dilec. hoc em̃ cõfessato nõ habebit rescissoriã. ff. ex qbus cau. ma. necnõ. & si qs. extra, de dolo & cõtu,
18 cãm, quę. ¶ †Si verò actor velit agere rescissoria, qa forte fuit ĩdefensus cõdẽnat⁹: ponat sic: P O. A C. Pono q̃ nullo modo fui defensus. sed hæc est negatiua. Itẽ q̃ fui minus legitimè defensus. hoc enim confessato restituitur ad appellandum, nõ restitutionis beneficio, sed suo iure: vt C. quomodo & quãdo iu. ab eo. ff. de in inte. rest. l. fi. extra, e. c. fi. tamẽ hæc positio est iuris. ¶ Reus verò sic ponet: P O. R E I. Pono q̃ tu fuisti legitimè defensus. hoc cõfessato nõ habebit actor rescissoriã. ff. quã-
19 do appellandũ sit. l. j. §. fi. hoc tñ iuris est. ¶ †Hoc autẽ sciẽdũ est, q̃ absenti ex causa volũtaria, nõ datur rescissoria, nisi venerit iudice pro tribunali sedẽte, siue sit verè cõtumax, siue pręsumptiuè. ar. ff. de in inte. re. diuus. & ñ. q. vj. biduũ. Sed quid de mercatore? Dic q̃ si principaliter causa mercaturæ abest, videtur abesse causa probabili, vt est causa studiorũ. ff. ex q. cau. ma. necnõ. in¹ prin. extra, de procu. dilectus. Ideo credo in his, qui peregrinãtur multò fortius. extra, de offi. dele. cõsultationib⁹. & de pereg. c. vnic. xxiiñ. q. iñ. si qs Romipetas. & c. seq. cũ etiã anima pretiosior sit corpore. C. de sac. san. ecc. sancimus. xxxviñ. di. sedulo. Idẽ etiam est in aliꝭ ex pro-
20 babili causa absentibus. ¶ †Actor ergo habens causam mercantiæ vel peregrinationis, ita ponet: P O. A C. Pono q̃ tali mercatura vtor: quia vado in Franciam, emo pannos, & reuendo: vel alia mercatione. Item q̃ hoc anno, vel mense fui pro tali mercato, vel mercatione in festo sanctorũ Iusti & Pastoris Narboñ. vel Boñ. in forũ redñ. Item q̃ iui & mercatũ feci. Item q̃ tot mẽsibus fui absens. Itẽ illos mẽses cõputas in vsucap. talis rei meæ. Item q̃ tu vsucepisti. Itẽ q̃ res, quã vsucepisti, est mea. Itẽ q̃ fui causa orationis seu peregrinationis vltra mare per annũ, vel ad sanctũ Iacobũ xxiiñ. q. iñ. si quis Romipetas. & c. illi qui. Itẽ q̃ illũ annũ cõputas ad prę-
script. rei meæ. Itẽ q̃ vsucepisti rẽ ipsam. ¶ Reus autẽ econtra ponat sic: P O. R E I. Pono te aleatorem esse: vt per hoc excludatur prima positio actoris. Item q̃ nõ iuisti Narboñ. vel Bononiã ad ecclesiã, vel forum: vel nõ iuisti pro mercato: sed in foro eras cũ ganeis & luxuriosis, & viuẽdo luxuriosè: & totam pecuniã amisisti. Item q̃ verecundia motus retardasti venire. Item q̃ tot mẽses sunt q̃ potuisti redire. Itẽ q̃ nõ iuisti vltra mare, sed ad quẽdam amicũ tuum visitandũ. Item q̃ licet fuerit fama illo tẽpore, q̃ esses vltra mare, inclusus fuisti cũ tua domicella, quã latẽter cognoscere intẽdebas: & sic tanq̃ Deum & Mundũ decipiens indignus es rescissoria. Item q̃ talia sunt signa in sepulcro Domini. Itẽ q̃ sic formata est ecclesia illa. si enim ignoret huiusmodi signa, manifestè patet q̃ ibi non fuerit.
21 ¶ †Dicto de positionibus absentium, contra quos vsucaptũ est: subsequẽter dicẽdum est de positionibus absentium, qui contra alios vsuceperunt. ponent ergo sic: P O. A C. Pono q̃ procuratorẽ reliqui, s. talem, quem cõuenire potuisti. sed cùm non feceris, nõ habes rescissoriam. ff. ex quib. cau. ma. is qui recip. extra, de procu. dilectus. Item q̃ habui defensorẽ. Itẽ q̃ habui multos amicos & cõsanguineos, qui me defendissent: quos quia nõ requisisti, nõ cõpetit tibi rescissoria. ff. eo. ait prætor. & l. seq. Itẽ q̃ potuisti dare libellũ iudici cõpetẽti, & interrũpere tẽpus, quod cõtra te curre bat, quod est ius ordinariũ: vt C. de an. exce. vt perfectius. extra, de off. or.
22 pastoralis. in fi. ergo nõ habet locũ rescissoria. ¶ †Quia vbi cõpetit ordinariũ auxiliũ, nõ est recurrẽdum ad extraordinariũ. ff. de minori. l. in causæ. ff. de edẽdo. l. argẽtarius. §. ñ. Et sic titulus ille. ff. ex quib. cau. ma. corrigiṫ p prædictã l. vt perfectius, in eo, quod dicit de restituto. præsentiũ cõtra ab-
a sentes, secũdùm quosdã. Aliꝭ cõtra, vt notant quidã in præ. l. ait prætor.[a]

a ¶ L. ait prætor. Dicebat Rostre. q̃ ibi no. Azo. vide per Accur. in l. is, qui. e. ti. scilicet ex qui. cau. maio. ff.

b ¶ Vel sic. Ægi. fuit xxiñ.

c ¶ In contractu libel. secũdùm Roff. cuius est totum, quod sequiṫ vbi §.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ecclesia vel minore restitutionẽ petente fieri debet generalis libellus.
2 Minore per contractum vendente, specialis fieri debet pro restitutione facienda libellus.
3 Minor deceptus in pretio rei venditæ, vel vendens, quod non expedit, an & qualiter sit restituendus.

DIcto de officio iudicis, quo datur maiori restitutio: nũc dicamus de eo, per quod lõco principalis actionis minor vel ecclesia restituitur. ff. de mino. quod si minor. Sic
1 ergo generaliter cõcipitur libellus: L I B. ¶ †Corã vobis &c. propono ego talis syndicus seu procurator talis monasterij, seu ecclesiæ, vel minoris xxv. an, habẽs ad hoc speciale mandatũ, q̃ in tali causa, in qua corã tali iudice succubuit præfatũ monasterium, ecclesia, vel minor, omissa fuit exceptio præscriptionis, vel transactionis, & huiusmodi, vel talis probatio necessaria: vel in hoc læsum fuit, quia nõ extitit à dicta sentẽtia appellatũ: vel in tali cõtractu, puta in tali vẽditione, vel huiusmodi. quare peto nomine dicti monasterij me, siue ipsum, ex officio vestro ad præfatã exceptionẽ siue probationẽ omissam proponẽdã, seu ad appellãdũ & appellationẽ prosequẽdã, cõtra præfatũ cõtractũ vẽditionis in integ. resti. & restituẽdũ forẽ sentẽtialiter declarari. extra, e. suscitata. auditis. cõstitut⁹. &
b c. fi. ¶ Vel sic[b]: L I. Cõqueror, &c. vt §. vsq̃, mãdatũ. iũge, q̃ cũ in causa, quæ vertitur & verti speratur inter P. ex parte vna: & me nomine. talis ecclesiæ, vel minoris ex altera: receperim à vobis terminũ ad ponẽdum oẽs exceptiões dilatorias, & ipsas legitimas & rõnabiles mihi cõpetẽtes omisserim proponere in termino ipso, ex hoc læsus, vel læsa est enormiter: quod me offero ꝓbaturũ: quare cũ sit minor, vel cũ ecclesia iure minoris fungaṫ, peto me restitui ad probãdũ læsionẽ hmõi: & ea probata p bñficiũ resti. in inte. ad huiusmodi exceptiones omissas ꝓbãdas admitti: q̃ tales sunt. §. de rest. in inte. §. ñ. ver. illud quoq̃. nec fiet in hoc libello lit. cõtest. extra
2 de offi. iudi. c. vnico. ¶ †Specialiter in minore læso in cõtractu vẽditionis sic cõcipiṫ lib.[c] L I B. Corã &c. cõqueror de P. cui cùm sim minor xxv.

anno

a ¶ Et iñ. Oppono huic libello ſecũdũ Roſ.de l.qđ ſi minor.§. reſtõ. ff. de mino.vbi patet, q̃ a reſtõ eſt prioris ſtatꝰ redintegratio.Debet ergo ſecũdũ id 3 minor petere rẽ ſibi reſtitui,& offerre p̃tĩ habiti reſtõ- b nẽ.C.de repu.q̃ ſi. &c.l. vnica. Rñdet libellũ bñ cõceptũ, cũ minori ſubueniatur in eo,qđ eſt læſus. Si ergo nõ eſt læſus in eo,qa vẽdidit, imò forſan ſic expediebat illi:ſed eſt læſus:qa minꝰ iuſto p̃tio vẽdidit,reſtituiť in minoritate p̃tĩ.& hæc ſuppletio bñ dr̃ reſtõ: cũ p̃tiũ ſit ſubſtãtia c cõtractꝰ vẽditiõis. ff.de cõtrahẽ.emp. l.pacta conuenta. 1

b ¶ Peto. Cõiter ſic habeť in Roſ.iſte libellꝰ.ſed ĩ vno correcto hr̃:vẽdidi Co 3 dicẽ meũ, quẽ non expediebat mihi vẽ 4 dere, cũ habuerim illũ ĩ ſcholis.vñ cũ 5 in hoc læſus ſim,pe 6 to &c.& ego dicerẽ,quẽ expediebat mihi nõ vẽdere:vñ cũ &c. vẽdere ĩem qđ vẽdere nõ expe 1 dit, poſſet eſſe ſine læſiõe.Ad id qđ p̃dixi de ſtudio libri, facit.ſ.đ fru.& iter eſſe §.viſo.in prin.

Bald. de in integ.reſt. Rub.

Qualiter

formeť libellus,qñ d petiť in integrũ reſtitutio,et reſtõ poſ 2 ſeſſiõis,eodẽ libello.§.fi.ad fi.vide ſ. de libel.concep.§. an per ſimplicem.

c *De alienatione iudicij mutandi cauſa facta. Rubrica.* 3

¶ Totũ nigrũ incipiẽdo ĩ prĩ.ibi,porrò.vſq̃ ad ver.vel ſecũdũ alios.ad literã fuit Roſ.eo.ti.& eſt ĩ opere Rich.inter edicta xĩj. Author hic ĩ prin.quo ad ĩſtrumẽta remit 4 tit ad titulũ de ceſ. actio.ad fi.& tu de materia recurre ibi ad primum §.

annorũ vel eſſem tẽpore cõtractꝰ,vẽdidi equũ pro xv.qui valebat xx.vñ quia mea facilitate fui deceptus in p̃tio,peto pretiũ mihi reſtitui ex officio veſtro.ff.de min.tutor.& l.pe.C.ſi aduerſus vẽ.l.j.& iñ.[a] Eodẽ modo cõcipiť,vbicũq̃ minor læditur in cõtractu,vel quaſi:eũ tñ ſpecificãdo.ff.eo.ait p̃tor.§. ſi in iudi.& §.nõ ſolũ.& l.ſi ſine.§.reſtitutus.& §. itẽ ſi nõ.¶ †Et hic cũ eſt deceptus in p̃tio.Si verò quia vẽdidit,quod nõ expediebat,ſic cõcipiť libel. LIB. Corã &c.cõd.de.P.cui cùm eſſem minor xxv.an.vẽdidi codicẽ meũ p̃ decẽ: vnde peto[b] cõtractũ illũ reſcindi & codicẽ illũ mihi ex officio veſtro reſtitui.& ad hoc p̃pono officiũ veſtrũ.ff.de minor.in cauſæ.& l.ſeq.¶ Actor ergo ſic ponet. PO. AC. Pono q̃ ſum minor xxv.anno.ff.eo.l.j. & l.deniq̃.§.minorẽ.Itẽ quòd tecũ cõtraxi. Item q̃ in eo cõtractu læſus ſum in hoc.ff.eo.nõ omnia. ¶ Reus verò ſic: PO. REI. PONO. q̃ tẽpore contractus eras maior xxv.annis.Item quòd iuraſti te maiorem:& hoc licet eſſes minor.C.ſi minor ſe ma.dixerit.l.iĩj.in fi.Item quòd iuraſti non contrauenire.C.ſi aduerſus ven.auť.ſacramenta.

De alienatione iudicij mutandi cauſa facta.[c] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞ Inſtrumenta qualiter ſuper ceſſionibus ſint conficienda.

Libellus qualiter in cauſa mutandi iudicij ſit conficiendus.

Alienatione iudicij ratione cauſæ facta, qualiter contra ſit libellus formandus.

Actor in cauſa alienationis mutandi iudicij cauſa facta,qualiter libellum concipiet.

Reus actori pro aliena re agenti qualiter rñdebit.

Titulus de litigioſis,locum habet in lite mota.

SI velis ſcire qualiter inſtrumẽta ſuper ceſſionibꝰ cõficiantur:vide ſ.de actio.ceſ.ad fi.¶ †Porrò ſi cõtra te volebã inſtituere rei vẽdicationẽ vel aliam actionẽ realẽ vel perſonalẽ in rẽ ſcriptã,vt eſt actio quod metus cauſa:vt ff.quod metus cau.l.metũ.§. cùm autẽ.& omnia interdicta: vt ff.de interdi.l.j.§. interdicta.& tu poſſeſſor cauſa iſtius futuri iudicij mutãdi alienas in aliũ:cùm tũ velis rẽ habere, licet litẽ trãſferas,vt moleſtũ aduerſariũ p̃ te ſubĩcias, habeo cõtra te actionẽ in factũ à prætore deſcẽdẽtẽ ex edicto de alie.iu.mu.cauſa facta.per quã meũ cõſequar,reſeruatã mihi rei vendicationẽ, vel alia reali.ff.de alie.iu.mu.cauſa facta.l.j.§.j.& l.inter.in fi.C.e.l.vnica.Sic ergo lib.cõcipiť:[d] LIB. ¶ †Corã &c.cõqueror de P.qui cauſa à ſe mutãdi iudicij rẽ talẽ,cuius nomine volebã agere cõtra ipſum,alie nauit,& dedit Titio:cùm illa ſit ad eũ reuerſura:qa ipſe T. eſt potẽtior q̃ ipſe P.vel alterius prouinciæ, vel homo malitioſus. Vnde propter talẽ alienationẽ intereſt mea in xx.ideo illud meũ intereſſe peto,& ad hoc propono actionẽ in factũ deſcẽdẽtẽ ex edicto prętoris de alie.iu.mut.cauſa facta: vt in præ.l.¶ Prædicta vera ſunt, qñ intereſt mea ratione perſonæ,in quã alienatio facta eſt,vel loci. ¶ †Si verò ratione cauſæ: tunc concipitur libellus: LIB. Corã vobis &c.cõqueror de P.qui ſeruum, quẽ poſſidebã,cuius nomine cõtra eũ agere volebã rei vẽdi.vel alia reali actiõe ipſe manumiſit:vel locũ,in quo ędificauerat vi aut clam, vel quo nũciauerã nouum opus: vel cõpetebat mihi actio aquæ pluuiæ arcẽdæ,alienauit:quæ res ſunt ad eũ reuerſuræ:vnde quia propter talem alienationẽ intereſt mea in xx.ideo illud intereſſe peto:& ad hoc propono actionẽ in factũ ex edicto de alie.iu.mu.cauſa fa.ff.eo.l.quia.§.j.iñ.& iĩj.& l.itẽ.§.fi.¶ †Actor ergo ſic ponet: PO. AC. Pono q̃ volebã cõtra te intẽtare rei vẽdicationẽ,vel ãliã realẽ actionẽ.Itẽ q̃ cauſa futuri iudicij euitãdi rẽ, quã poſſidebas,alienaſti T.ff.eo.l.j.& l.ex hoc.§.ait.& l.nõ ſolùm.§.j. & §.ad iura.Itẽ q̃ alienaſti propter hoc vt ipſum d T.mihi ſupponeres aduerſariũ,cùm res ſit ad te reuerſura.ff.e.Itẽ in fine.Itẽ q̃ alienaſti:nec adhuc reuocaſti.ff.eo.ex hoc.§.ſi quis alie.Itẽ q̃ mea intereſt in xx.te nõ alienaſſe.ff.eo.nõ ſolùm.§.hęc actio.

5 ¶ †Reus verò ſic: PO. REI. Pono q̃ tu nomine e talis rei cõtra M.tantũ volebas inſtituere iudiciũ: f ſed hoc implicat negatiuã.extra, de cauſa poſſeſ.& proprie.cùm eccleſia.Itẽ q̃ rem,cuius nomine volebas actionẽ inſtituere,nunquã poſſedi:nec dolo feci quo minus poſſiderẽ.ſed hæc eſt negatiua.extra,de cõfeſſis.ſtatuimus[e]. Item verè alienaui rem illam,vel quaſi cõceſſi ex toto,vel quaſi vẽdidi.Itẽ q̃ alienaui de neceſſitate redhibẽdo vel ſoluẽdo, cui tenebar Bar.Itẽ q̃ ſi alienaui,illã rem recupaui. g Item,q̃ ſum paratus ſuſcipere iudiciũ, ac ſi poſſiderẽ.ff.eo.quia.§.fi. Vel ſecũdùm alios[f] põt ſic cõcipi libellus: LIB. ¶ Corã &c.cõqueror de P.cui cùm litẽ ſuper tali vinea, vel ſuper decẽ, quæ mihi debet, mouere deliberaſſem, ipſe hoc præcognoſcẽs,dolo & fraude Titĩ potẽtioris patrociniũ aduocans ſibi,rẽ vel debitũ ipſum vẽdidit,ſiue ceſſit, ſeu eius patrociniũ cõduxit:quare peto ipſum per veſtram ſentẽtiã in iactura cauſę dãnari.extra,eo.ex 6 parte.C.ne li.po.l.j.& iĩj.¶ †Ideo dixi,mouere deliberaſſem: quia ſi eſſet iam mota,locũ haberet titu. de litigioſis.C.de litig.l.vlt.et auť.litigioſa.Itẽ ideo, dolo & fraude:quia aliàs nõ haberet locũ hæc pœna.ff.de alie.iud.mu.cauſa facta.l.nõ ſolùm.Sed prima poſitio melior eſt.Nam dicta pœna non habet locũ,quãdo quis alienat cauſa mutãdi iudiciĩ.quod dic vt ſ.de ceſſione actionis.prope finẽ.¶ Quãdo autẽ aliquis agit ex iure ceſſo, qualiter concipitur libellus,dixi ſ.de proçu.§.ſequitur.ver.ſed quæriť. h

g *De arbitris*[g]. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter ſit contra arbitrum,ſeu compromiſſum contennentes concipiendus. i

2 Arbitratore iniquam ſentẽtiam ferente,an authoritate iudicis poſſit ab ea diſcedi.

3 Libellus qualiter ſit pro aliqua arbitrorum ſententia reuocanda concipiendus.

INhoc titulo ſic poteris 1 cõcipere libellꝰ: LIB. ¶ †Corã &c.propono cõtra P.q̃ cùm nuper inter me & eũ ſuper fundo, vel ſuper quadã ſumma pecunię, vel ſuper tali eccleſia quęſtio ſuborta fuiſſet, demũ in tales ſub certa pœna extitit cõpromiſſum vtrinque,qui de ipſo negotio cognoſcẽtes,taliter qualiter arbitrati fuerũt.quod quidẽ arbitriũ pars altera obſeruare cõtenit:quare peto dictũ P.ad dicti arbitrĩ ſeu ſentẽtiæ obſeruationẽ cõpelli per pœnã in cõpromiſſo appoſitã,& à partibus ſtipulatã. Vel dicat:vnde peto pœnã ipſam mihi dari & ſolui.peto & expẽſas hac occaſione factas,quas æſtimo cẽtũ.& ad hoc veſtrũ officiũ imploro. Vel hoc peto h ex vigore cõpromiſſi. Vel ſic[h] cõcludat: Vnde peto ab eodẽ centũ libras, quas mihi debet ex cauſa arbitrĩ,ſiue laudi inter nos per talẽ arbitrũ promulgati.& quia nõ ſoluit prædictã pecuniæ quãtitatẽ in termino in dicto laudo cõprehẽſo, peto ipſum cõdẽnari ad pœnã centũ lib.& pro dãnis & intereſſe & expẽſis in decẽ libras.extra,e.dilecti.& c.iĩ. in fi.& c.expoſita.ff.eo.diẽ.§.ſtari.arg.ergo ex ſtipulatione ad pœnã:nõ ex arbitrio.C.eo.l.ĩ.ff.eo.l. ĩj.extra,eo.per tuas.¶ Si autẽ arbitrator vel amicabilis cõpoſitor,vel etiã arbiter,vt puta[i] iniquam tu i lerit ſentẽriam:authoritate ſuperioris poterit ab ea 2 diſcedi.& cõcipiť ſic libellus: LIB. ¶ †Corã &c. propono q̃ cùm nuper inter P.& me ſuper hoc quæſtio ſuborta fuiſſet:demũ in tales tanq̃ in arbitros,vel arbitratores ſeu amicabiles cõpoſitores ſub certa pœna extitit cõpromiſſum, qui in dicto negotio procedẽtes iniquã protulerũt ſnĩam, ſeu arbitriũ,ſiue laudũ in meũ prędiudiciũ & grauamẽ:

¶ Libellꝰ cõcipiť. LIB. q̃ bene cõtinet illa tria de q̃bus ſ.de ceſ.act.§.j.ver. illud quoq̃.

¶ Statuimus.lib.vj.

¶ Alios. Libellarios cognitos perquiſiui,vt viderẽ ſi quis error excuſare poſſet,qui ſequiť,ſ. debitorem vendidiſſe,vel ceſſiſſe.

De arbitris. Rubrica.

¶ Qui tractauerũt ex practicis materiã rubricæ.vide ſ. ti.de arb.ſuper rubrica. de materia hac in fi.author illuc remittit. q̃ſtio ſup regula, de dolo.lib.vj.tractat an valeat cõpromiſſum factũ in arbitratorẽ publicè excõmunicatũ: & an arbiter poſſit exigere ſalariũ, ſcripſi ſ.de ſala.§.j.in fi.

¶ Vel ſic.Secundũ Bonagui.parte iĩj.in formis libellorum. & Ægi.c.cxxj.

¶ Vt puta. Quare hoc dicit,intelliges per no.ver.parte j. eo.ti.§.j.poſt prin. verſi. arbitrator.ad fin. vj. & quæ ibi addi.

Bald.De arbitris. Rubrica.

Arbitramento poteſt renũciari,& de nouo cõpromitti.C.de tranſact.l.ſi diuerſa.

¶ Concordia tollit votum captandæ mortis.C.de tranſact.l.de fide icõ.no. qualiter formetur ſi bellus cùm agitur ex laudo.Itẽ quomodo formetur libellus,cùm petitur reductio ad arbitrium boni viri.G. Prælatus ante poteſt compromittere ſuper liquido. C.de tranſac.l.ſi diuerſa.vide ſ.de arbitro.§. rector. vide ſ. eod.ti.in prima parte.

¶ Secunda particula huius quarti libri.

De iudicijs. Rubrica.

¶Practici authores vel alij non curarũt hanc rubricã saluo quod Rof.in prin.sui operis posuit rubricam,quid sit iudicium. Cùm enim practici de ordine iudiciorũ tractent per integra ipsorum opera specialem hanc rubricam ponere non curauit.

¶De quęstione vnereali.lxv.an¹ consentientes in iudicẽ ante litẽ contestatã pœniteat,vide multas quęstiones ſ.de compe.iud.adi.§.j. super versi.x.& de hoc not.e.ti.c.j.De iudicio habito cũ filiosa,vide diffusè ſ. de actore. B. super ver.item quòd est filius.

Hæc rubrica generalis.

¶Specialia. Roffr. post prin.sui operis rub.xxj.& duabus seq.de actionibus vniuersali,speciali,& generali tractauit.

¶Et ciuilis est. Et dicit directa. & de hac plenè Rof.vbi de ciuilibus.rubrica de directa hære.pe.& est ibi viij.in ordine. ponit etiã xiij.quæ requirũntur in ista, quæ ex positionibus colligę, vbi de prætorijs tractat, j.dicam.

¶Restituat.Hic posuit Roff.quod auctor transtulit ſ.de lib.con.§.fi.ver.hic autem notandum.

¶Libello.Apertius dixisset.tamẽ dixit Roffr.q breuitatis causa cõprehenderet vtrunq: & tũc bene sequitur,illud enim.

¶Emi. Hic nimis succinctè transiuit author, in quo tamẽ satis instat Rof fre.quærens quare petitio hæreditatis non detur cõtra titulo possidentem, cõtra quem tamen datur rei vendicatio.Et de hoc not. C.de pe.hæ.l.hereditatis.& C.in qb. quare sup hoc vestrũ imploro officiũ,& peto p vestra snĩam declarari,ad eius obseruationẽ me nõ teneri:& pœnæ stipulationẽ,nõ valere pronunciari. extra,eod.ca.ñ.& c.exposita.ff.pro soc.societatẽ.ij. §.arbitrorum.Quæ hic desunt,vide ſ.de arbitris.

De iudicijs. Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Iudiciorum species,quot & quæ sint.

HAEc rubrica gñalis est,multas in se cõplectẽs species,

¶†Iudiciorũ nãq; alia sunt vniuersalia,alia gñalia,alia specialia, alia cõia: vt no.ſ.de ac.seu pe.§.sequit.ĩ prĩ.& ver.& no.q iudiciũ.& licet hic ti.ĩ li, decr.se ad hoc nõ extẽdat: vtile tñ est,vt hoc seriatim de singulis psequamur: vltimo aũt de actiõe ad exhibẽdũ dicem⁹.De actiõib⁹ realib⁹ & psonalibus, vide j.de cau.pos.& proprie.§.notadũ igit,

SVMMARIVM.

☞Iudicium vniuersale quid sit.& nu.ii.

Libellus qualiter sit in petitione hæreditatis concipiendus.

Libellus qualiter in petitione rei hæreditariæ sit formandus.

Hæredem pro parte se volens dicere,qualem libellum formare debeat.

Positio actoris pro hæreditaria possessione agentis,quæ esse debeat.

Positio rei contra agentem pro hæreditaria possessione quæ debeat esse.

Possessoria hæreditatis petitio prætoria quæ sit,& quando locum habeat.

Petens hæreditariam possessionem ex testamento qualiter formabit libelli verba.

Possessoriam hæreditatis petitionem proponens, qualem positionem formabit.

Prætoria hæreditatis petitio quæ sit,& quando locum habere dicatur.

Prætoria hæreditatis petitione agens, qualiter debeat ponere.

Iudicia vniuersalia sunt quatuor.

NIuersalia sunt,vt petitio hæreditatis . ff de rei vẽ.l.j.ff.de pe.hę.sed & si.§.fi.ff.si pars hęre.pe.l.j.in fi.quę dat à iure ciuili ei,q succedit tanq̃ pximior ex testamẽto,vel ab intestato:& ciuilis est .ff.eo.itẽ veniũt.§.pridie.ff. de rei vẽ.l j.¶†In qua fic cõci.lib.L I B. Corã &c. cõque.de P.q possidet seu tenet hęreditatẽ T.cui ex testõ,vel ab intestato tãq̃ pximior succesſi.vñ ago cõtra eũ,q ipsam hęreditatẽ seu bona T.mihi restituat: & eũ peto ad id snĩaliter cõdẽnari.peto etiã fructus pceptos, & q percipi potuerũt.& ad hoc propono peti.hęre.ff.de pe.hę.l.ñ.& iñ.In eodẽ enim libello nõ põt petere ex testamẽto & ab intestato.C.de codic.l.fi.¶†Si verò vna res petit, sic libel.cõci. L I B. Corã vobis &c.cõque.de P.q possidet bona,q̃ fuerũt quondã T.cui ab intestato succesſi,vel ex testamẽto: vnde ago cõtra eũ,q mihi talẽ rẽ cũ fructib⁹ restituat.& ad hoc ppono peti.hęre.Cũ enim gñaliter petã,in rebus à te postea possessis debeş cõdẽnari.ff.e.fi hęreditatẽ petã.&l. si quo.¶Sed cũ agã ad vnã rẽ tãtũ,nõ videt q possim dicere,ago cõtra talẽ,q possidet talẽ hęreditatẽ: vel res,quæ fuerũt T.Nã reus posset negare se possidere: vñ qdã sic lib.cõcip. L I B. ¶Corã &c. cõque.de P.q possidet,seu tenet talẽ rẽ,q̃ est in hęreditate T.cui ab intestato succesſi,vel ex testamẽto.vnde ago cõtra eum,q mihi restituat.& ad hoc propono pe.hęred.¶†Si verò dicas te hęredẽ pro parte,sic dices: L I B. ¶Corã &c.peto bona,quæ olim prĩs mei fuerũt pdimidia: qa dico illa ad me ptinere pro dimidia ex testõ,vel ab ĩtestato.& hoc qñ sum cert⁹ de certa parte.Si verò incert⁹: tũc incertę partis dat petitio.Quod intelligas rõne exit⁹: quia põt pars petita minui,vel augeri.ff.de rei vẽ.si pater.ff.si pars hę.pe.antiquæ.& nõ rõne petitionis: quia certã partẽ debet petere; puta quartã,vel quintã.ff.eo.l.j.Itẽ cõcip.libel.vt j.de succ,ab inte.

¶†A C.ergo sic ponit. P O. A C.Pono q T.mortu⁹ est.ff.de vul.& pu.sub.l.ñ.hoc emẽ debet scire. C.de cap.& postli.reuer.necnõ.C.q admit.ad bo. pos.q̃ diu.Itẽ q fecit testm̃.Itẽ q in eo me hęredẽ instituit; vel q decesſit ab ĩtestato.Debeo aũt eligere,an petã ex testõ,vel ab intestato.ff.eo.l.j.ñ.& iñ. C.de cod.l.fi.Itẽ q sum sibi gradu pximior.Insti. de hę.q̃ ab ĩtes.dete.& de leg.ag.succes.C.de iu.& fac.ign.l.j.Si hoc neget : pone spãliter de parẽtela. extra,de test.licet ex quadã.& de cõsan.& affi.tua. Itẽ q illud testm̃ fuit legitimũ.Itẽ q sum talis, qui possum instituì.C.de hę.insti.l.j.ff.q te.fa.pos.ſi ab intestato.Itẽ q T. potuit cõdere testm̃.C.q tes.fac. pos.ſi frater.& l.furiosum.ñ.q.vj.§.diffinitiua. Itẽ q illã hęreditatẽ adiui.ff.de acq.hę.add.Itẽ q possides illã hęreditatẽ,vel totã,vel partẽ,vel aliquã rẽ, vel ius:& te hęredẽ cõtẽdis.ff.eo.regulariter.& l.licet.ff.ſi pars hęr.pe.l.j.§.j.¶†Reus verò sic ponet. P O. R E I. Pono q ille T.viuit.Itẽ ſi mortu⁹ est, dicat:Pono q fecit testm̃,& instituit me hęredẽ.Itẽ q T.fuit minor xiiij.annis tpe mortis: vt in p̃.§.diffinitiua.Itẽ q interfuerũt tm̃ qnq; testes in codicillis vbi hęreditas,neq; dari,neq; adimi põt.C.de codi.hęreditatẽ.Insti.eo.§.fi.Itẽ q fuit homo intestabilis.ſ.de edi.instru.§.cõpẽdiose.Sed hoc est iuris. Itẽ q tu institut⁹ nõ es capax.ff.q tes.fa.pos.is,cui. §.cũ lege.Itẽ q G.fuit T. pximior q̃ tu.extra, de pœ.c.ij.Itẽ q G.adĳt hęreditatẽ.Itẽ q nihil de illis bonis possideo.sed hęc est negatiua.Itẽ q id,quod possideo,emi.Itẽ q alio ti.potes petere.ff.eo.etiã. §.ſi quis.& §.idẽ erit,Item q tenuisti & possedisti fundũ,quẽ à me petis.& ſi actor hũc cõfiteat̃, ſe à prosecutione peti.hęre.excludit.arg.ff.de pe.hęr.ſi quis hęreditatẽ.& l.nõ tãtũ.§.quod pro emptore. & l.ſi à dño.§.ſi possessor hr̃ditatis.circa fi.¶†Est & alia hęreditatis petitio possessoria, quæ est p̃toria : & locũ habet cũ de iure p̃torio ad succesſionẽ qs vocat̃: vt emãcipatus , quẽ ius ciuile nõ cognouit: vt Insti.de hæ.quæ ab intes.defe.§.emãcipatus. & de exhæ.lib.§.emãcipati.qui ſi admissus fuerit, quia sibi data est bo.poss.poterit petere bona,quę fuerũt defuncti,nõ per directã hęreditatis petitionẽ,sed per prętoriã,ſ.per possessoriã hęreditatis petitionẽ,quæ tãtũdẽ operat̃.ff.de pos.hæ.pe.l.j.& ñ. Sic ergo in ea libel.cõci. L I B.Corã vobis &c.cõque.de P.q iniustè detinet hæreditatẽ quondã T. cui⁹ hęreditatis possessio,vnde liberi,mihi data est à prętore,cũ ſim eius filiꝰ,licet emãcipat⁹: vel vnde agnati,vel vñ cognati:& hoc qñ ab intestato.¶†Si verò ex testõ dicas,cui⁹ bonorũ poss.cõtra tab.vel ñ rela inof.te,data est mihi.quã hęreditatẽ mihi peto restituì.& ad hoc ppono possessoriã hæreditatis petitionẽ:& super hoc peto mihi iustitiã exhiberi.Sed ſi in testõ qs est instituꝰ, vocat̃ de iure ciuili, ſicut qs extraneꝰ. Vnde ſecũdùm quoſdã debet in libello dici,ab ĩtestato mihi delata. Verũ hodie nõ est neceſſe,quòd qs petat bon.poss.niſi in casib⁹,q no.j.de testa.§.ſequit̃.ver.in ſumma.ſed tm̃ agnoſcat: qa hodie æqualiter succedũt emãcipati & ſui vt C.de leg.hæ.defuncto.& aut̃.ceſſante. ¶Vnde ſic formabis & melius: L I B. Corã &c.cõqueror de P.qui iniustè detinet hæreditatẽ T.cuius bono. poss.vnde liberi,vel cognati,vel vnde agnati agnoni.& hoc qñ ab intestato.Si aũt ex testamẽto: dic vt ſ.vñ illã hęreditatẽ mihi peto restituì.& ad hoc propono possessoriã hęreditatis petitio.¶†Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono, q ego fui filiꝰ talis testatoris,vel agnatus. Itẽ q fui emãcipatus ab illo.Insti.de bo.pos.in prin.Itẽ q ipſe in testamẽto prætereat̃ me,vel exhęredauit: & illud testamẽtũ ego P.cõtra tab.vel p inofficiosi querelã expugnaui.ff.de inof.te.qui de inof.Itẽ q bono,possess. vnde liberi,vel vnde cognati fuit mihi cõcessa.ff.de legi.tu.tutor.C.de leg.hęre.l.de emãcipatis.j.de testa.§.ſequit̃.¶Reus verò sic; P O.R E I. Pono q nõ es filius,vel agnatus.sed hæc est negatiua.Itẽ q fuisti iustè exhęredatus,sed hoc est iuris.Itẽ q illud testamẽtũ nõdũ est ruptũ. Itẽ q adhuc es in ptãte, ſicut

cau.ceſ.lon.tempo. præſ. l. hæreditatẽ. plenius per Cy.de pet. hære.l.cogi.in iiij.quæstione.

ADDE, vt plenè per Pau.de Caſ. cõſi.vj.& xcvj.per Ang.ĩ cõſi.ccxxix.

ADDITIO.

ADDE tu Phili. Cor.cõſ. cclxxviij. incip.in causa.col. iiij.versi.& ideo.in iiij.volu.Et an hęredi,qui ſemel poſſedit bona post mortẽ defuncti, & postea desĳt possidere,competat petitio hæreditatis cõtra possessorẽ, vid Bal. consi.xij. inci. quidam do.Mat.in j.vol.& Phi.Corn. cõſ.cliij.inci.principalis difficultas. col.fi.versi.& petitio hæreditatis. in iiij.vol.Hen.Ferrã.

¶Possessoria. De hac & seq.Rof.plenè vbi de prætorijs rubrica de peti.hæ. possessoria.& rub. seq.vbi de fideicõmissaria.& Ioã.de Blana.de his trib⁹ ſui operis.chart.pe.

¶Versi.in summa. Vltimus ver.est.

¶Et ſui.Dic vt alĳ & placet Azo.q licet ſublata ſit inæqualitas in succesſione,non tamẽ in modo . & de hoc Rof.vbi ſ.in prin. Quatuor autẽ,quæ in ista sunt necesſaria , exprimit Roff. colliges ex positionibus.

¶Agnoui. Ioã. de Bla.vbi ſ.format libellum in possessione, vnde vir & vxor. ff. vnde vir & vxor.l.vnica.

R ¶ Sempronñ. Hũc patentem errorem vide etiam in Roffre. Inueni tamen in vno correctum, peto partem talem hæreditatis, &c. Et facit quartus libellus ſ̃ eod. Quinque autem, quæ hic requiruntur, ex poſitionibus colligas. Roffre. autem vbi ſuprà in fin. contra trà libellum oppo nit duo. Primũ in eo quod dicit hæreditatem reſtitutam per Trebellianum: cum fortè reſtituta & adita fuerit ſponte. Vnde nõ fuit neceſſe per Trebellianum cõpelli adire vel reſtituere. Inſtitu. de fidei. hære. §. ſi vero. ſed in eo, quod dicit hæreditatem reſtitutam, & petit illam ab alio poſſeſſam: ergo non fuit reſtituta: cùm per traditionem acquirãtur dominia. C. de pactis. traditionibus. Ad primum reſpondet, quatuor eſſe remedia Trebelliani. quòd cogatur hæres adire, quòd reſtituat ſponte, vel coactus, quòd directę actiones ſint hæredis, tranſeant vtiles in fideicommiſſarium. Quartum quòd ſponte audiens & reſtituẽs detrahit quartam: patet ergo ſine compulſione Trebelliano locũ eſſe. Ad ſecundum reſpondet, quòd in adeunda hæreditate ſufficit voluntas: nec eſt neceſſaria poſſeſsio, vel traditio. ff. de acquir. hæredita. toties. Quod autem eſt in inſtituto, idẽ & in ſubſtituto: vt reſtitutione verbali recepta, ſtatim fit dominus. & ſic procedit petitio. Huic conuenit qđ dixit Ioan. de Bla. vbi de actione ex teſtamento, qui in prædicto libello ibi, mihi peto reſtituui: addebat re vel verbo. & Vbi de fructibus perceptis loquitur, addebat à tempore morę. Addebat etiam qꝺ cũ ipſe hęres talem rem hæreditariam, quam eſtimat decẽ lib. Tur. perire permiſerit per ſuam culpã latam, vel dolum petebat illas decẽ ſibi ſolui. & hoc proſequendo dicebat quod dicitur de teſtamẽto factum. nõ vis ponere cum de reſtitutione poſsit quis grauari & in codicillis. ff. ad Treb. l. reculare. §. meminiſſe. Additũ de lata culpa, procedit etiam in negligendo, quo caſu non teneꝛ de leui: de qua tamẽ teneretur faciẽdo. ff. ad Trebel. mulieri. §. ſed & emi. & de lega. j. ſi ſeruus legatus. §. cũ quo. quod dixit re vel verbo: intellige ſi poſsideat. verbo, ſi non poſsideat. ff. ad Treb. l. reſtituit. Id quod de fructibus dicitur, à tẽpore moræ procedit, quia reſtitui debẽt, vel in quartã computari: perceptos verò negligẽtia nõ petẽtis, lucratur hæres: vt in prę. l. mulier. §. ſi hęres. Item in eo, quod dicitur in libello, qꝺ hæres detinebat: ſonat, qꝺ adiuerat. tamen Io. hoc exprimebat in libello: quia ſi non adiuiſſet nõ ageretur cõtra ipm actione ex teſtamẽto, ſed per ſenatuſcõ. Trebel. ageꝛ officio iudicis cõtra eum vt adiret, & reſtitueret. ff. ad Treb. l. ille, à quo. §. tẽpeſtiuum. Aliqui dicũt coactionem fieri iudicis officio, reſtitutionẽ ex teſtamẽto. ADDE, vt per nouiſ. in l. j. ff. ad Trebel. & Paul. de Caſt. conſi. ix.

¶ Verſi. ſed & ſi quis act. B. ad fi. de quatuor vniuerſalibus actionibꝰ ibi in verſi. & nota.

¶ Conficietur.

✠ FORMA. Rolã. parte vj. verſi. iiij.

a 9 10 11 12

ſicut fuiſti vñ nõ proponet poſſeſſoriã, ſed directã. ¶ †Eſt etiã & alia hęredit. peti. prætoria, q̃ fideicõmiſſaria nũcupaꝛ: q̃ tunc locũ habet, ſi qs Titiũ in teſtõ hæredẽ inſtituit: rogãs eũ per fideicõmiſſum vt tibi hæreditatẽ reſtituat, qđ ipſe facit: ſed hęred. illa ab aliquo poſsideꝛ. Cõtra quẽlibet em̃ poſſeſſorẽ tibi daꝛ hæc actio, prętereq̃ cõtra hęredẽ, q̃ iã tibi reſtituit. ff. de fideicõ. hęre. pe. l. j. & fi. & ſic cõci. lib. LIB. Corã &c. cõ. de P. q iniuſtè detinet hæreditatẽ talẽ, q̃ fuit Sempronñ, q̃ hæreditas ad me ptinet: & mihi reſtituta authoritate ſenatuſcõ. Treb. ab hærede in teſtõ Sempronñ inſtituto, vñ illã hęreditatẽ mihi peto reſtitui, & ad hoc propono fideicõmiſ. hęreditatis peti. Hæc forma probaꝛ ff. ad Trebel. l. j. Si autẽ vis petere fructꝰ, dices: & peto fructꝰ perceptos & ꝓcipiendos: & hoc cũ tota hæreditas petitur. Si verò ps, dicet: peto hæreditatẽ quõdã Sempronñ.[a] alĩs ſeruatis, q̃ in libel. dicũtur. ¶ †Actor ergo ſic ponet. PO. AC. Pono qꝺ talis in teſtõ ſuo vel codicillo talẽ hęredẽ inſtituit. Itẽ qꝺ eũ rogauit qꝺ mihi hęreditatẽ ſuã reſtitueret. Item qꝺ in illo teſtõ ſeptẽ teſtes interfuerunt. Inſtitu. de teſta. circa prin. Si neget: proſequere, & dic: pono qꝺ interfuit P. & R. & Seius, & M. & ſic vnam poſitionẽ pro quolibet. Item, qꝺ talis fuit qui potuit facere teſtm̃. ſ̃. de edit. inſtro. §. cõpendioſè. in princ. ſed hæc eſt iuris. Item qꝺ fuit maior xiiij. ann. ĩj. q. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. Itẽ qꝺ ſum talis perſona, quę poſſum ex teſtõ capere: vt in præ. §. cõpendioſè. ſed hæc eſt iuris. Itẽ qꝺ vnus hæres inſtitutus & rogatus reſtituere mihi hęreditatem, eam mihi reſtituit. Reus verò ſic: PO. REI. Pono qꝺ is, qui fecit teſtm̃, fuit minor xiiij. an. C. quãdo prouo. non eſt nec. l. ĩj. & iĩj. & præd. §. diffinitiua. Item qꝺ quatuor teſtes tantũ interfuerunt: vt C. de teſta. hac conſultiſsima. Item qꝺ ſeptẽ teſtes qui interfuerunt, non fuerũt rogati. C. de teſta. auct. rogati. Item qꝺ non intefuerunt vno contextu tẽporis. C. de teſta. hac conſultiſsima. Itẽ qꝺ pater tuus cõmiſit crimen læſę maieſtatis. C. ad Iul. ma. quiſquis. quæ eſt vj. q. j. Itẽ qꝺ es hæreticus. C. de hęret. oẽs. & l. ĩj. extra eo. excõmunicamus. §. credentes. Item qꝺ es filius ſacerdotis, & in ſacerdotio genitus: vnde nõ potuit tibi relinqui. C. de natu. libe. l. j. Potes etiam ponere de caſibus, quibus aliqs ſit indignus, qui notanꝺ in Summa Azo. C. de his qui. vt indi. & ſ̃. de edit. inſtru. §. cõpendioſè. ver. ĩj. Itẽ qꝺ inſtitutꝰ nõ adiuit hæreditatẽ ſponte vel coactus: & ſi adiuit, nõ reſtituit tibi re vl̃ verbis. ¶ †Itẽ vniuerſale iudiciũ eſt, ſi dico: peto talẽ eccleſiã, vel talẽ locũ, cũ oĩbus ſuis iuribus & pertinentĩjs mihi adiudicari: & talis libellꝰ admittatur. extra de reſti. ſpol. cũ ad ſedẽ. & de fi. inſtru. inter dilectos. de excep. cũ venerabilis. in prin. & de re iudi. abbate. lib. vj. & vide j. de religi. do. ver. illud. Et breuiter ſunt quatuor vniuerſalia iudicia: vt ſuprà de acti. ſeu peti. §. ſequitur. verſi. ſed & ſi quis act.[b]

Iudicium generale quid ſit.

SVMMARIVM.

1 ¶ Inſtrumentum obligationis ſeu ſocietatis, qualiter ſit conficiendum.
2 Duobus pariter murum ædificantibus, qualiter ſit inſtrumentum conficiendum.
3 Libellus in actione pro ſocio, qualꝛ ſit cõcipiẽdus.
4 Libellus qualis eſſe debeat, vbi ſocietate omnium bonorum cõtracta, diſperſa vel expenſa ſunt aliqua illorum bonorum.
5 Cõtracta ſocietate oĩm bo. ſi propter ſociũ ſocietati dãnũ euenerit, qualiter libellandũ erit. & nu. 6.
6 Societatẽ cõtrahẽs, certam perſonã eligere dicitur.
7 Socius burſam habẽs ſocietatis, ſi emat aliquid, etiã ſocietati neceſſariũ: an de pretio cõtra ſocios aget: vel ſi plus expendit, q̃ habuit, an à ſocĩjs repetet.
8 Socius recedens, an poſsit partem rerum communium repetere, vel alteri ſociorum dare.
9 Actio pro ſocio directa, qualiter cõpetere dicatur.
10 Vtilis actio pro ſoc. inter quos locũ habere dicaꝛ.
11 Vtilis actio ꝓ ſoc. dicaꝛ eẽ bonę fidei: & ĩ ea veniũt illa, de quibus nec actum, nec cogitatum eſt.
12 Quaſi ſocietas inter quos eſſe dicatur.
13 Actio pro ſocio, nõ põt durãte ſocietate cõpetere.
14 Actio negotiorũ geſtorum directa qualiter oriatur: & qualiter in ea ſit libellus concipiendus.
15 In actione negotiorum geſtorum qualiter ſit libellus concipiendus.
16 In omni actione negotiorum geſtorum qualiter ſit procedendum.
17 Negotium alienum qualiter fiat non alienum.
18 Ratihabitione negotium alienũ deſinit eſſe alienũ.
19 Ratum habere non poteſt quis, quod ſuo nomine geſtum non eſt.
20 Actio negotiorum geſtorũ locum habet, vbi quis negotia, quæ alĩj gerere debeant, ipſemet gerit.
21 Libellus qualiter in actione negotiorum geſtorum ſit concipiendus.
22 Vtilis actio negotiorum geſtorum, quo caſu contra geſtorem adulto competat.
23 Tutelæ actio non datur pupillo.
24 Actio negotiorum geſtorum ſicut competit domino negotiorum: ſic gerenti competit contraria.
25 Expẽſas faciens negotiorũ geſtione, quam actionẽ habere dicatur, & qualiter ponere debeat. & nu. 27.
26 Libellus qualiter ſit concipiendus pro impenſis in actione negotiorum geſtorum factis, ſi cauſa pietatis facta præſumantur.
27 Actio tutelæ ciuilis dicitur, & qualiter in ea ſit libellus concipiendus.
28 Libellus qualiter ſit contra fingentem ſe tutorem concipiendus.
29 Libellus contra petentem rationem adminiſtrationis per actionem tutelæ, quæ ciuilis eſt, & quæ cõtra tutores malè adminiſtrantes prodita eſt.
30 Tutore malè tutelam adminiſtrante, qualiter ſit cõtra eum pronunciandum.
31 Actio tutelæ multipliciter conſideratur.
32 Tutor quomodo poſsit contra pupillum durante tutela agere.
33 Putãs ſe tutorẽ, cùm nõ ſit, ſi expẽdit aliquid in adminiſtratiõe, an & qualiter poſsit repetere. & n. 36.
34 Actione negotiorum geſtorum petitum, an poſsit alia actione peti.
35 Actio de rationibus diſtrahendis, contra quos prodi dicatur.
36 De ſtipulatione rem pupilli ſaluam fore præſtãda, qualiter ſit libellus concipiendus.
37 Curator ad inſtantiam creditorũ per officium iudicis dandus eſt bonis illius, qui cedit bonis. &c.
38 Hæres qua de cauſa debeat cogi adire hæreditatem defuncti.
39 Pupillo non habenti tutores teſtamentarios, qualiter ſit ſuccurrendum.
40 Dolo aſſerens ſe tutorem, cùm ſciat contrarium: vt contrahens cum pupillo, hoc comperto, venit reſcindendus contractus.

GEneralia iudicia ſunt, vt actio pro ſocio, negotiorũ geſtorũ, & tutelæ in quibus ſingulis hic libellos formabimꝰ. Itẽ petitio ſubiectionis generalis eſt: vt ſ̃. de ſententia. §. qualiter. verſi. item debet eſſe. ¶ †Primò igitur inſtrumentum obligationis ſeu ſocietatis, ſic conficietur.[c]

✠ FORMA. Titius ex parte vna, & P. ex altera in mercationibus & negotiatio. qbuſcũq; tã pannorũ, q̃ aliarũ quarũlibet rerũ, in quibus & de quibus negotiãdũ mercãdũ cõcorditer decreuerũt, ſocietatẽ hinc ad trienniũ adinuicẽ cõtraxerũt: in qua quidẽ ſocietate dictus T. pro ſuo capitali cõtulit & poſuit centũ marchas argẽti: prout dictꝰ P. cõtẽtꝰ & cõfeſſus extitit. Ideo renũciãs exceptioni nõ poſitæ, collatæ, & cõſignatæ p̃miſſæ q̃titatis ab ipſo T. in ſocietate præfata. dictus verò P. pro ſuo capitali poſuit & cõtulit cẽtũ libras Tureñ. in eadẽ ſocietate: prout dictꝰ T. cõfeſſus extitit: & cõtẽtꝰ, renũciãs p oĩa, vt de P. ſuperius eſt pręmiſſum: quapropter ipſi T. & P. promiſerũt adinuicẽ p ſe eorũq; hęredes, ſ. vnus alteri viciſsim ſolẽnibꝰ ſtipulatiõibꝰ hinc inde interueniẽtibꝰ, fideliter & ſtudioſè negotiari atq; mercari, & promouere ſocietatẽ: & in ea lucrũ & ꝓfectũ ſolicitè ꝓcurare, res & bona

a ¶ Cùm ſocietas. Eſt ſciendũ, Pyleũ ſua q.cĩj.diſputaſſe et tenuiſſe, q̃ ſi duo ſunt ſocĩj argẽtarĩj, quorũ vnus partẽ ſuã cõmuni debito ri remiſit, ſed alter totũ exegit: remittẽs, diſſoluta ſocietate, nõ poterit par tẽ illius exacti à ſocio exigere, ſi ſoci⁹ ſuo proprio noĩe illã petĩt & exegit, per l.ſi vnus.ff.pro ſocio.quia in volumine habet nõ pl⁹ inſto. Et not.q̃ de ſocĩs argẽtariæ, loquit.In ſocio oĩm a bonorũ nõ proce deret ſolutio.ff.pro ſocio.l.j.& iĩj.

b ¶ Fuerit. Quid ſi 2 certa pactio pœna lis fuit inter hos ſo cios appoſita ſuper forma muri leuãdi: & alter ipſorũ vẽdi dit murũ: quæritur an emptor teneat̃ pacta ſeruare? Et vi deť q̃ ſic, cùm ſucceſſor ad talia tenea tur.ff. cõmu.præd. l.vẽditor.& ne ſit melioris cõditionis emptor, cũ vẽditor: cùm res trãſeat cũ ſuo onere.ff.de⁹ acquir.poſ.Põponi⁹. §.cũ qs.& no.ff.de cõtrah.emp.l.in vẽ 3 dẽdo.& C.de diſtr. pig.l.ſi debitor. Ad cõtrariũ cõſtat ex pacto natã actionẽ præſcriptis verbis, quæ pſonalis eſt,& ſic nõ trãſit ad hęre dẽ.C.de dona.l.ęris alieni.ff.ad Treb.l. 4 j.§.ſi hęres. Et bene facit ff.de cõtrahẽ. emp.l.ſi.in fin. Fertur Vber.de Bo.te nuiſſe emptorẽ pa ctũ ſeruare debere, per l.ff.de preca.q̃ſitũ.§.quod à Titio. Bene facit ff.cõ muni diui.l.in hoc iudicio.§.pe. Vide quod no.j.de emp. & vend.§.j.char.ĩj. ver.ſed pone. P. Eſt c alia quæſtio de illo 5 q̃ vicino ſuo de ſua terra conceſsit tres pedes in latitudine: vt in illa murũ cõmunẽ faceret: quæritur, an videat̃ etiã 6 ſolũ cõmunicaſſe, vt vtriuſq̃ ſit cõis q̃ indiuiſo. arguit q̃ ſic, per l.ĩter eos. ff.de acqui.rer.do.

ipſius ſocietatis diligenter cuſtodire & ſeruare, & quicquid exipſa ſocietate, vel eius occaſione quocũq̃ modo ad alterũ eorũ peruenerit, in eadẽ ſocietate integrè cõſignare & ſeruare, debita nõ contrahere, vel credẽtias facere, abſq̃ amborũ vnanimi cõcordia & cõſenſu. Item rationes ſocietatis oſtẽdere, & videre facere, & q̃ncunq̃ & quotieſcunq̃ vnus eorũ alterum duxerit, ſuper hoc requirendũ. Inſuper cõmoda & profectus & lucra, ſi ſuperfuerint: & etiam, quod abſit, damna, ſi cõtigerint, cõmunicare adinuicẽ, & participare, & fideliter adinuicẽ diuidere in fine termini præſtituti: vel ante, ſi concordes fuerint, deducto & detracto ab vnoquoq̃ ipſorum capitali ſuo: ita q̃ ex eis ad vnumquẽq̃ eorũ tãtum ſpectet & perueniat, quãtũ pro rata capitalis ſui vnũquenq̃ cõtinget. Quæ omnia ſingula ſuprà ſcripta promiſerũt viciſsim &c. ꝓut in inſtrumẽtis mutuæ & viciſsitudinariæ promiſſionis habetur. Hæc forma probat̃ Inſti.de ſocietate.ff.& C.pro ſocio.per totũ.extra, de ſpon.c.ĩj.de dona.inter virũ & vxo.c.pe.xxvĩj.q.ĩj.cùm ſocietas. [a] Inſtrumẽtum autẽ diuiſionis, vide j.§.ſequitur.ver.porrò. ¶ Si autẽ aliquis dat alicui pecuniã, vt cum ea negotietur, & certam partem lucri ſibi det: conficiat inſtrumẽtum, vt j.de fideiuſ.§.j.verſi.ſi autem. ¶† Quòd ſi duo communiter murum ædificent: ſic inſtrumentum conficietur:

✠ FORMA. Nos A.& B. adinuicẽ cõfitemur, & verũ eſt, murũ, qui ædificatus eſt in tali loco, eſſe cõmunẽ, & in cõi terreno de communibus cæmentis & cõmuni diſpendio eſſe cõſtructum: confitẽs adinuicem vnus pro altero poſsidere: atque viciſsim vnus alteri cõcedens ex parte ſui ad vtilitatẽ ſuam, vel neceſsitatẽ abſq̃ deformi & calumnioſa muri deſtructione ædificare. quæ omnia ſuprà ſcripta promittimus pro nobis noſtrisq̃ hęredibus adinuicem attẽdere, obſeruare, & non cõtrauenire ſub ſtipulata pœna centũ librarũ: qua ſoluta ratus maneat cõtractus: & agetur ad pœnã, ſi promiſſa fuerit. b [b] Et nota q̃ ſocius nequit ſocium prohibere, ne faciat id, ad quod murus factus eſt: vt ff.de ſer.vrb. præ.quidam Iberus.& l.fiſtulã.§.fi.C.de ædif.priua.ſi vt proponis. ff.de dam.infec.ſi ædibus.& l.ſi reædificando.ff.cõmuni diui.ſi quis putãs.§.ſi cõmune. Inſti.de rerũ diui.§.religioſum. ¶† Cõcepta igitur obligatione, decens eſt ſuper ea libellos formari: vnde in actione pro ſocio, quæ ciuilis eſt, ſic libellus cõcipitur: L I B. Corã &c. conqueror de P.quõdam ſocio meo, cum quo habui vel cõtraxi ſocietatẽ omnium bonorum, ex qua ſocietate tales res ad eum peruenerũt: vnde ago cõtra eum, vt illas mihi debeat pro parte communicare.& ad hoc propono actionẽ pro ſocio.ff.communi diui.l.j.ff. pro ſoc.ſi quis ſocietatẽ. ¶† Si verò ſit cõtracta ſocietas omnium bonorũ, vel rei ſingularis: & aliqua percepit ſocius, vel aliqua expendiſti: tũc nõ ages, vt res non communis cõmunicetur: ſed vt debeat præſtare partẽ perceptorum, vel refundere partẽ expenſarum, quas ſolus feciſti: & ſic libellus cõcipitur: L I B. Corã &c. cõqueror de P. ſocio omniũ bonorum vel rei talis, ex qua ſocietate tot fructus percepit, vel tãtam pecuniam, vel tot expẽſas feci. vnde ago contra eum, vt partem illorum vel illius pecuniæ mihi præſtet.& ad hoc &c.ff.cõmuni di. l.j.ff.e.l.fi.& l.ſi actũ.& l.cùm duobus.§.ſi quis ex ſocĩs. Vel dic, peto dimidiã, ſi ſunt duo ſocĩj. eodẽ modo cõcipietur durãte ſocietate, ſi agis vt cõferat, quod non cõtulit. [c] ¶† Porrò ſi damnũ ſocietati cõtigerit propter ſocium, ſic libellus cõcipietur: L I B. Corã &c. cõque. de P. quondã ſocio meo, cum quo ſocietatẽ cõtraxi, in qua tale damnũ per eũ illatũ eſt: vel etiam mihi: vnde ago cõtra eum, vt dãnũ datũ emẽdet.& ad hoc &c.ff.eo.l.cùm duobus.§.dãna.& §.ſi quis ex ſocĩs. Actor ergo ſic ponet: † P O. A C. Pono q̃ cõtraxi tecũ ſocietatem. xxvĩj.q.ĩj.cùm ſocietas. Item q̃ cõſenſiſti. Inſti.de ob.ex quaſi cõtractu.ff.de act.& ob.cõſenſu. Item q̃ potes obligari: vt dicam in actione ex empto.j. de emp.& vẽ.§.prius. Itẽ q̃ gratia cõmodioris vſus & vberioris quæſtus cõtraximus.j.ver.hic etiã no.

Itẽ q̃ ſuper re honeſta.ff.eo.nec prætermittẽdum. extra, de pact.c.fi.xiiĩj.q.vj.ſi res. Itẽ q̃ illa ſocietas nunc eſt diſſoluta, vel renũciatione, vel aliàs.extra, de ſpõ.c.ĩj. Ea enim durante non agitur pro ſocio. j.ver.item ſcias. Reus verò ſic: P O. R Ẽ I. Pono q̃ cõtraxiſti ſocietatẽ cũ T.& me reprobaſti. Itẽ q̃ req̃ſitus nolui tecũ cõtrahere. Itẽ q̃ nõ debebas tã 7 tũ habere lucrũ. Inſti.eo.ti.ff.de le.iĩj.l.fi. ¶† Circa hoc quæritur an ſcholaris, qui recedit ad patriam, poſsit alium ſcholarẽ in domo, ſeu camera ponere loco ſui? arg.q̃ nõ: quia qui ſocietatẽ cõtrahit, certam perſonã eligit: vt Inſti.de ſocietate.§.ſoluitur. & ad idem.ff.de verb.ob.ſi quis arbitratu.extra, de offi.dele.c.fi. Itẽ hæres ſocĩj nõ ſuccedit in ſocietate: vt ff.pro ſoc.actione.§.morte.& ff.de his, q̃ no. infa.furti accipe.§.pe. Nõ enim fit quis ſocius alicui inuito: vt ea.l.§ ſocietas.arg.cõtra Inſti.loca.in fi.vbi in locũ vnius cõductoris, alter eius hæres ſuccedit.& C.eo.ti.nemo.vbi poteſt quis rem conducta alĩj æquè idoneo locare ad eundẽ vſum.& arg. ff.de vſufru.æquiſsimũ.§.fi. Sed prius dictũ verius d eſt [d], vt alĩjs inuitis, vel etiam vno, nõ poſsit ponere.ff.eo.pro ſoc.qui admittitur.& l.nam ſocĩj.& l. & quicquid.& l.ex cõtrario.& l.de illo.ff.cõmuni diui. Sabinus. niſi aliud fuerit in cõtrahendo actũ. 8 ar.viĩj.q.ĩj.illud.& c.ſeq. ¶† Quid ſi ſocius tenens burſam emit rem ſocietati neceſsariam? Dic q̃ contra illum, & non contra ſocios agetur ad pretium. ¶ Quid ſi expẽdit vltra burſam? Dic q̃ non poteſt illud à ſocĩjs repetere: vt in præ.l.ab actione.§.ſi 9 communis pecunia. ¶† Sed nũquid ſocius recedẽs poteſt partẽ cõmunium rerũ repetere, vel ſaltẽ alteri ſociorũ dare? R ñ. dare poteſt, vel petere finito vſu, ad quẽ emptæ fuerunt: vt in præ.§.ſi communis. Prius verò non poteſt: imò ſocĩj agere poſſent contra eum ad intereſſe, pro eo quod intempeſtiuè renunciat ſocietati: vt ff.eo.ſed & ſi ſocius.in fi.& l.ſi cõuenerit.in fi.j.rñ. Finita verò ſocietate, agere poterit communi diui.ff.communi diui.in ſumma. Sed antea locum habet actio pro ſocio vtilis, vel directa.ff.eo.nã cum cõtractu. ſecundùm Vber.de 10 Bobio. ¶† Hoc etiã no. [e] q̃ ad hoc vt actio pro ſo e cio directa competat, requiritur vt ſocietas cõtrahatur ad vſum commodiorẽ & q̃eſtum vberiorẽ. nam in ea induſtria vnius ſocĩj multũ cõfert: quia propter eum fit commodior vſus alterius, & quæſtus vberior.& ſæpe habetur ratio lucri & damni. Hæc probãtur.ff.eo.ſi verò fuerit.§.ita.& §.fi.in fi. 11 & l.Mutius. ¶† Vtilis etiam actio pro ſocio, quãdoq̃ locũ habet inter ſcholares, & inter aliquos in eodem cænaculo ſimul inhabitantes: qui non cõtrahunt ſocietatem ad commodiorẽ vſum & vberiorẽ quæſtum: eſt tamẽ ſocietas inter eos: & ideo vtilis locũ habet.ff.de his, qui deie.vel effu.l.perceptione. ¶† Per quam legẽ Azo determinauit q̃eſtionẽ, quæ quãdoq̃ inter ſcholares cõtingit, quãdo ſ.vnus fortè cõmunicare nõ vult, quod debet, vel facere duodenã: imô etiam plus dicit, q̃ ſi vnus ſcholaris in eadẽ domo vel camera turbat alium, vt ſtudere nõ poſsit, quia fortè repetit alĩj, vel etiã ſi- c bi, & ſic alta voce, prout quidam faciũt, q̃ alius ſtudere non poteſt: cõpelli poteſt per vtilem actionẽ deſiſtere. Cùm enim hæc actio bonæ fidei ſit: in ea d veniunt illa, de quibus nec actum nec cogitatũ eſt. extra, de cau.poſ.& proprie.cùm eccleſia.ff.de iud. ſolemus. Alĩj tamen dicunt, q̃ hoc caſu locũ habet actio ex conducto contra dominũ: vt ipſe ex lo- e cato agat cõtrà illum impedientẽ, quod ab illo impedimento ceſſet.argu.ff.loc.cùm in plures.§.meſſem.ff.ad l.Rho.de iac.l.ĩj. Præmiſſa autem locum habent in ſocietate contractiua. quandoq̃ tamen eſt ſocietas incidens, vt in re communi: vt ff.fami. 13 ercis.hæredes.§.non tamen. ¶† Dicit enim, aliquãdo contrahitur quaſi ſocietas inter cohabitantes, & inter ſcholares, vt dixi: & inter virum & vxorem: vt C.de crimi.expila.hæred. aduerſus.xxvĩj. quæſtio.ĩj.cum ſocietas.extra, de ſponſa.c.ĩj.inter dominum & colonum. ff. loca. ſi merces. §. vis.& inter vicinos.xxiĩj.quæſtio.iĩj.fortitudo.& 14 c.ſequen.& q.iiĩj.ita planè. ¶† Item ſcias quòd actio

Et dici poteſt ſuũ totũ vſq̃ ad dimidiam partẽ ex ſuo latere.eo.ti.l. peregrè.& ff.cõmu.diui.l.arbor.et ad hoc adaptatur ſignificatio verbi.ff.de ver. ſig.Titius.§.j. In cõtrariũ, tũc quid dicitur cõmune, cùm volũtas interuenit. Inſti.de rerũ diuiſ. §.ſi duorũ.& ff.de rei vend.frumẽtũ. vel ratione vicinitatis prædiorũ: vt in præal.l.arbor.refert Vber. Azo. pronũciaſſe ſolũ pro indiuiſo communẽ. De duobus habẽtibus prædia cõtigua, qui inuicẽ pactũ pœna le fecerunt de non plãtãdo arbores in confinibus: quorũ alrer ſuũ prædiũ vẽdidit: an teneat̃ pactũ ſeruare: q̃ emit? Ad negatiuã inducitur illud, quod in prima q̃eſtione dictũ eſt.& l.via.§.ſi fundus.& §.ſeq.ff. de ſerui.ruſt.præd. Fertur Guid.de Su. tenuiſſe et cõtrariũ iudicaſſe per præal le.l.in hoc iudicio. & ff.de dam.infec. fluminum.§. adĩjcitur.& ff.pro ſocio. idemq̃ è.

ADDE aliã q̃eſtionem Ang.in d. §.adĩjcitur.de duobus fratribus domum communẽ diuidẽtibus, communi clauſtro remanẽte, & paciſcẽtibus, q̃ non liceat obturare nemini ipſorũ lumen ipſius clauſtri. quod ſi alter vẽ dat, emptor teneatur ad ſeruandum pactum.

¶ Contulit. In fine huius partis hæc declarabuntur.

¶ Verius eſt. Secũdùm Roffr.in rub. pro ſocio.ver.item quid ſi plures.

¶ Nota ſecundùm Roſ. cuius verba ſequũtur vſq̃ ad ver. ſequitur.in tit.pro ſocio.in prin.

a ¶ §.nonnunquã.§. a iſte allegatur in cõ trarium: et rñdetur q ſpeciale eſt in ſocietate vectigaliũ. ratio ibi no. quia tenetur pro ſequenti anno cõducere eis, q præcedenti habuit fructus maximos. ff. de publi. & vec. l. cotem. §. fin. ſed hodie nõ retinẽtur inuiti. ff. de iur. fiſ. nõ intelligiť. §. pe. Roſ. ergo concor. dicẽtibus ibi de vectigalib⁹ poni gratia exempli. Dicit ergo q ſocius contra ſocium, qui nõ contulit in ſocitate quod debet, ſi ſit pecunia, factũ, vel opera, agit pro ſocio, vt conferat, videlicet in oĩbus. §. præal. per Gul. qđ etiam ipſe fatetur ſ. in fine ſecundi libelli. Aľs verũ eſt, quod per actionẽ c pro ſocio diſtrahiť ſocietas, & per cõi diui. venitur demũ ad bona cõia diuidenda: vt in præal. l. actione. in princ.

b ¶ Sequitur. Commẽdabiliter abbreuiabit hic author quod ponit Roff. prolixe rub. lvj. cũ quatuor ſequẽtib⁹. ponit quinq; rubricas de act. neg. ge. directa, vtili & contraria. poſt quas ponit de contraria actione protutelę. Inſerit etiam qũo petatur curator bonis dari, & qũo cõtra magiſtratũ agatur, qui non dedit tutorem vel curatorẽ, vel dedit non idoneũ, &c. quod d plenè Roff. tractat rubrica de actione in factũ contra magiſtratus, qui non dederunt &c. Ioã. de Bla. ſup §. actionum. Inſtit. de act. trib⁹ primis rubricis plenè proſquiť oẽm actionẽ neg. geſt. formans etiã libellos ſecundùm varietatem geſtorum.

actio pro ſocio nõ cõpetit ſocietate durante. C. eo. tandiu. ff. eo. cũ duobus §. Pap. & §. itẽ ex facto. & §itẽ Papi. & in alĩs §. & l. actionem. §. nonunq̃ [a]. ¶ † Sequitur [b] videre de actione nego. geſt. directa. quę oriť, ſi te abſente aliquis tua gerat ſponte negotia ſine tuo mãdato. quę prætoria eſt, in qua ſic cõci. libel. L I B. Co. & c. cõ. de P. q mea geſsit negotia, & malę: quia dolũ vel culpã adhibuit. vñ quia p ei⁹ geſtionẽ negotia mea deteriorata ſunt in cẽtũ: iõ illa centũ ab ipſo peto, in quib⁹ eũ peto ſnĩaliter cõdẽnari. & ad hoc ꝓpono act. directã neg. geſt. ſic cõcipies, ſi adminiſtrauit malè. ¶ Si verò bñ, ſed habet fortè centũ de bonis tuis, conci. L I B. Co. & c. cõ. de P. q me abſente, vel p̃nte & ignorãte, gerẽdo mea negotia ꝓcepit ex bonis meis cẽtũ: vñ ago cõtra eũ, vt illa centũ mihi reſtituat. & ad hoc propono directã actionẽ neg. geſt. Prędicta ꝓbanť. ff. eo. l. j. & ĩ. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contractu naſ.

¶ † Actor ergo ſic po. P O. A C. Po. q ego fui abſens tali tpe. Itẽ q abfui tũc tali rõne. extra de teſti. ex tenore. Itẽ q eo tpe, tu negotia mea adminiſtraſti. Item q fui præſens in ciuitate tali tẽpore, & tu me ignorante, mea negotia adminiſtraſti. Inſtitu. de ob. quę ex quaſi cõtract. Itẽ q mea negotia, quæ in mea præſentia, vel abſentia adminiſtraſti, vt dictũ eſt, ſponte adminiſtraſti. Reus vero ſic: P O. R E I. Po. q tali tẽpore, quo me dicis tua negotia adminiſtraſſe, ego fui abſens. C. de contr. empt. optimam. extra de teſti. ex tenore. Itẽ q quędã negotia, quæ geſsi, ego te mandante geſsi, & te præſente & conſentiente. Hoc cõceſſo ſuccũbet actor: quia habet locũ mandati. ff. mand. ſi remunerãdi. §. ſcientes. & l. paſſus. & l. qui patitur & l. ex mandato. §. fi. & ff. ſi men. fal. mo. di. l. j. extra de cõfir. vtili. c. fi. [c] in fin. Item q negotia quæ adminiſtraui, geſsi ſuſpicione neceſsitatis: quia credidi me tuum curatorem. Hoc cõceſſo, ſuccumbit: quia tũc locũ habet vtilis neg. geſt. ff. eod. ait prætor. §. hanc act.

17 ¶ † Ex prædictis ergo libellis & poſitionib⁹ notare potes, quaľr debes facere in omni actione neg. geſt. ſiue negotiũ ſit tuũ re ipſa, ſiue ipſo geſtu, ſiue ratihabitione, ſiue cura & ſolicitudine: quibus iiĵ. modis dicit tuũ, ne

18 gotium alienum. ¶ † Re ipſa dicitur negotiũ tuũ: vt ſi iuro negotiũ tuũ, vel cũ ipſo geſtu tibi quæriť, puta refeci inſulam tuã. ff. eo. ſi pupilli. §. qui ergo. quaľr in hac fiant poſitiones, ſ. patet. ¶ Ipſo geſtu id eſt, qũ facio, qđ facere neceſſe habebas: vt quia ſoluo tuo creditori. vñ ex hoc mihi dať actio cõtra

19 te, vt in præ. l. ſi pupilli. & l. ſoluẽdo. ¶ † Ratihabitione, puta exegiſti aliqua nomine meo, quod ratũ habeo: vñ mihi dať actio neg. geſt. in præ. l. ſi pupilli. §. item quæriť. in qua ſic cõci. li. L I B. Co. & c. cõ. de P. qui à Io. noĩe meo exegit x. quã exactionẽ ratã habui: iõ cõtra eũ ago, qđ illa x. mihi ſoluat, et ad

20 hoc ꝓpono act. neg. geſt. Hęc forma probať. ff. eo. ſi pupilli. §. item quæritur. ¶ Actor ergo ſic ponat: ¶ † P O. A C. Po. q Io. mihi ex tali cauſa tenebať in x. Itẽ q tu à Io. exegiſti illa x. Itẽ q illa nomine meo exegiſti. aľs enim nõ poſſem ratũ habere. ff. de procu. ſi ſeruus [d]. Item illã exactionẽ ratam habui: vt in præ. l. ſi pupilli. §. Itẽ quæritur. ¶ Reus vero ſic po. P O. R E I. Po. q eo tpe, quo dicis me exegiſſe, ego fui abſens. Itẽ, q erã in tali loco. Itẽ q illa decẽ quæ exegi, noĩe meo exegi. Itẽ q illa x. quæ

21 tu dicis me exegiſſe exegit Titius. ¶ † Cura verò & ſolicitudine: puta cũ aliquis eſt tutor vel curator alicui⁹, & ego negotia, q̃ debebã ipſi ex ſuo officio gerere, gero. vnde locũ habet hæc actio. ff. eo. ſi pupilli. in prin. ſic ergo li. con. L I B. Co. & c. cõ. de P. qui mei cõtemplatione geſsit negotia pupilli, vel adulti mei: vnde ex illa adminiſtratiõe vel geſtione percepit xx. vel fortè omiſit quædã, q̃ facere debuit, dolo vel culpa. Ideo cõtra eum ago: petens ab eo illa xx. mihi ſolui, & ad hoc ipm ſnĩaliter cõdẽnari. ad qđ ꝓpono act. neg. geſt. Hęc ꝓbanť in præ. l. ſi pupilli. Idẽ etiã eſſet, ſi nõ adĵceret, mei cõtẽplatiõe. ff. eo. ait ꝓtor. §. furioſi.

22 ¶ † Actor ergo ſic po. P O. A C. Po. q talis eſt pupillus me⁹ vel adultus, cuius curam gero: vt in præ. l. ſi pupilli. Item q tu geſsiſti negotia ipſius pupilli, vel minoris: vt in præ. l. ſi pupilli. Item, q ideo illa geſsiſti, ne ego poſſem tutelæ vel curæ conueniri: vt in ea. l. ¶ Reus verò ſic. P O. R E I. Pono q is, quẽ dicis pupillũ, habet xiiĵ. an. hoc cõceſſo deſijt eſſe pupillus. Inſti. quib. mo. tu. fi. in fi. & extra, de deſpõ. impu. puberes. Itẽ q iam eſt annus, q cõpleuit xiiĵ. an. lxxvĵ. diſt. in ſingulis. & c. ſeq. xxĵ. q. v. pueri. & c. ſeq. Item hoc anno geſsi eius negotiũ. & idem dicat in minore.

23 ¶ † Verũ ſi qs ſuſpiciõe neceſsitatis, vt qa credit, vel ſuſpicať ſe curatorẽ, cũ nõ ſit, vel etiã ſi is, q curatorẽ minoris negotia geſſerit, cõpetit adulto contra geſtorẽ vtilis actio neg. geſt. ff. eo. ait p̃tor. §. & furioſi. & §. curatori. ſic ergo libel. cõcip. L I B. Coram &c. cõqueror de P. q fuit curator meus datus in teſtamẽto & cõfirmat⁹, vel legitimus, vel datiu⁹, vel credens ſe meũ curatorẽ adminiſtrauit negotia mea, & malè: vñ ago cõtra eũ, q mihi reddat rationem adminiſtratiõis: qa dolo vel culpa ſua lata vel leui cõmiſſa ab eo in adminiſtratiõe ſum dãnificatus in decẽ vel qa ex ipſa adminiſtratiõe habet decẽ ideo illa decẽ peto: & ad hoc vtilẽ act. neg. geſt. ꝓpono. Hæc forma ꝓbať C. de nego. geſt. curatoris. Et põt ſic agi, ſiue ſit adminiſtratio finita, ſiue du-

e ret. ff. rẽ pu. ſal. fo. nõ quaſi. ſec⁹ in tutela [e]. ff. de tut.

24 & ra. diſtr. l. j. in fi. & l. ſed nõ datur. ¶ † Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pono q fuiſti meus curator. Itẽ q hoc credidiſti. C. arbi. tu. quicqd. & in l. præ. Itẽ q tu meus curator adminiſtraſti, vel credens te meũ curatorẽ geſsiſti. Itẽ q regendo, talia cõmiſiſti dolo, lata, vel leui culpa: vt in præ. l. quicqd. Itẽ q c ex illa geſtiõe, eſt penes te aliqd valẽs viginti: vt in præ. l. quicqd. ¶ Reus verò ſic ponet: P O. R E I. Pono q T. tantũ fuit curator tuus. hoc cõceſſo, ſequiť q nõ iſte. ff. de iud. cũ prætor. extra, de p̃ſum. nõne. Itẽ q plures fuim⁹ curatores, & oẽs ſumus ſoluẽdo, & fuimus tẽpore depoſiti officiĵ. hoc cõ- d ceſſo, nõ põt iſte, niſi ꝓ parte ſua cõueniri. C. ſi tutor nõ geſ. l. j. & ĵ. ff. de tute. & ra. diſt. l. j. §. tractemus. C. de admi. tu. l. ĵ. Item q bene adminiſtraui. e

25 ¶ † Porrò ſicut in præmiſsis caſibus cõpetit actio neg. geſt. domino negotiorũ: ſic & gerẽti cõpetit cõtraria neg. geſt. ꝓpter impẽſas factas. Inſtitu. de ob. quæ ex quaſi cõtrac. §. ex qua cã. & ff. eo. l. ĵ. Sic ergo in ea li. cõci. L I B. Corã & c. cõque. de P. cui⁹ negotia eo abſente, vel p̃ſente: & ignorãte, administrauí & ſpõte: in qua adminiſtratiõe viginti de bonis meis erogaui: vñ peto vt illa viginti mihi ſoluat. peto etiã vſuras, quę currerũt à tẽpore moræ. & ad hoc ipſum mihi ſentẽtialiter cõdẽnari: ad qđ ꝓpono cõtrariã actio. neg. geſt. Hæc forma ꝓbať ff. de neg. geſt. l. ĵ. Inſtit. de ob. quæ ex quaſi contrac. in

26 prin. ¶ † Si verò nihil expẽdiſti, ſed es alĵ obligatus ꝓ illa adminiſtratiõe, ſic cõcipies libel. L I B. Coram &c. vt ſ. vſq; ignorãte. & poſt iunge, geſsi. ꝓ qua geſtiõe ſum T. obligat⁹ in viginti: vñ peto, q me ab illa liberet obligatiõe: & ipſum ad hoc teneri ſentẽtialiter decerni. & ad hoc ꝓpono &c. Hæc forma ꝓbatur ff. mand. ſi mãdato meo. §. quoties.

27 ¶ † Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pono q geſsiſti mea negotia. & ſpõte te abſente, vel te præſente & ignorãte. Itẽ q ꝓ illa geſtiõe ſeu adminiſtratiõe expendi in reb⁹ illis, & de bonis meis. Itẽ q ſum obligatus T. creditori in viginti ꝓ illa adminiſtratiõe. vnde videnť ei abeſſe. ff. eo. ſi qs mandatori. §. fi. Itẽ expẽdi illa viginti, & à te petĵ illa: nec mihi ſoluere voluiſti. Hæc poſitio fit, vt reus deprehendať in mora: & ſic veniãt vſuræ: vt ff. de vſur. & in cõtraria. & l. j. ff. mãd. idẽq;

28 ¶ † Si aũt ſit talis ꝑſona, quæ cauſa pietatis præſumereť feciſſe, dices ſic: Pono q has impẽſas redegi in codice rationũ mearũ, vel in quaternis meis: vel ꝓteſtatus fui, q eas faciebã animo repetẽdi. ff. eo. l. Neſennius. C. eo. alimẽta. & l. j. ff. de relig. at ſi quis. Itẽ q tibi maiori erat vtile q talẽ domũ tibi reficerẽ. Si verò ſit minor, dicat: Pono q pro neceſſario domũ talem tibi fulſi. Item q emi equum pro viginti, & erat tibi vtilis: & adhuc habes eũ. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono q geſsiſti mea negotia paterna affectione. C. eo. ſi patrono. Itẽ q cauſa pietatis illud negotiũ geſsiſti. xlvĵ. diſt. ficu: hi. Item q amicitia intima. ff. eod. is q. Itẽ

¶ c. fi. in fi. Intẽdit allegare de iudic. examinata. quæ tertia cõpil. & prima Innoc. erat vltima in illo titulo.

¶ Si ſeruus. De regu. iur. ratũ. lib. vj.

¶ In tutela. Quia tutelæ actio non datur pupillo, niſi illa finita ꝓ illas leges.

a ¶ Et l.cùm à Lusitanis.Communiter incipit nam & Seruius.
b ¶ Si ex duobus.Communiter est §.sub l.si autem.& incipit,Iulianus.
c ¶ Libellum concipiet,j.versi.de stipulatio.datur remissio de libello contra tutorem,qui satisdedit.
d ¶ Secundùm Rof.Vbi de ciuilibus,Rubrica de act.tut.de qua j.
e ¶ De act.tut. versi. sed opponitur.
f ¶ Per totũ.In præ. l.quicquid.no.Accur. quæstionẽ Pylei,de qua ibi Cyn. plenius recitãs opinio,domini mei, dicens, ꝙ si tutor sibi ꝓcurauit relinqui per testatorẽ,ꝙ totum vel partẽ pupillo relinquere intendebat, teneꝫ illi ad interesse.in auꝫ. vt nulli iu.§.hoc puenit.col.ix,Adidẽ quod not.in auꝫ.vt cùm de appel.cog. §.si cõiunctus. col. viij,& de leg.ij. Lucius.§.Sempronia. Alex.ibi cõtra,per leges seq. & pl.videamus.post prin. ff.de in litem iuran. ipsi tñ Cy. nõ placet distinctio , an blãdo sermone tutor illũ induxerit: & tunc nõ teneaꝫ. C.si qs ali.test.prohi.l.fi. & ff,eo.tit.l. fi.an fraude & dolo ; & tunc procedat dictum domini mei.Hoc posui: quia gl.ibi non soluit;licet etiã de hoc tangat in l.pupillorum.C. de admini. tut. Pyl,tenuit per præ.l,quicquid. & per præ.§.Sempronia.ꝙ tutor teneaꝫ, si manifestè appareat per suasionem tutoris pupillo nõ relictũ quod testator relinquere volebat. Facit ad hoc quæstio dominicalis lxxxiij. de qua dicam super rubrica de dolo. Et ne quæstiones Pylei diuidam , fuit eius quæstio lxxxij, de pupilla , quam tutor maritauit Titio, recepta marcha argenti ab ipsoran facta adulta marchã petere posset agẽs actione tutelæ. Solui distinguẽdo,an maritus illi obtulerit , an ille extorserit : & tũc an fuerit modicum,an maximum quod extorsit,Primo casu non distincta quãtitate dati , dicit tutorem nõ teneri:& eo for

ꝙ domus , quã mihi refeciſti, mihi erat onerosa ad reficiẽdũ.hoc cõcesso, patet ꝙ nõ fuit vtiliter cœptum.ff.eo.sed an vltro.§.j.& ij.Item ꝙ licet vtiliter cœperis,tñ tua culpa domus illa periit.ff.eod.si negotio.& l.cùm à Lusitanis.[a] §.fi.ff.sol.mat.si ab hostib⁹. Si verò sit pupillus dicat:pono ꝙ res, quã emisti,fuit inutilis,& mortua est.Si verò fuit vtilis, dicat:pono ꝙ vtiliter cõparasti:sed periit ante litis contesta. & tic tũc nõ fuit locupletior.qđ requiꝫ.ff. eo.litis.Fiet aũt ei cõpẽsatio.ff.eo.ait prætor.§.pupillus.Item ꝙ me prohibente gessisti.ff.eo.si duobus.[b] C.eo.l.fi. ¶ †Sequitur nũc videre de actiõe tutelæ , quæ ciuilis est. ¶ Qualiter aũt conficientur instrumenta tutelæ & curæ,vide s.de tutore.& in titu.de cura. ¶ Cæterùm si aliquis credẽs se tutorẽ, cùm non sit,vel sciens se esse,sed se non esse fingit, gerat alicuius negotiũ, ab eo conueniri põt actione protutelæ prætoria: vt ff,de eo,qui pro tut.neg. gest.l.j.§.j.& ij,sic ergo cõcipieꝫ libell⁹:LIB. &c. Conqueror de P.qui tanꝯ tutor mea gesit negotia,cũ nõ esset:ex qua gestiõe sunt centũ apud eũ: vel ex illa gestione me damnificauit in centũ: vnde peto illa centũ.& ad hoc propono actionẽ protutelæ.ff.e.l.j,¶ †Actor ergo sic ponat:PO.AC.Pono ꝙ tu credidisti qñꝯ te meũ tutorẽ fuisse.ff.eo. l.j.§.proinde.& §.si seru⁹. Itẽ ꝙ sciebas te meũ tutorem nõ esse,sed tñ te esse fingebas. ¶ Item ꝙ gessisti mea negotia: vt ff.de eo,qui pro tut.neg.gest. in rubr.& l.j.§.cum eo.Item ꝙ ex illa gestione est apud te valẽs centũ lib.Item ꝙ talia potuisti gerere,& omisisti: vnde damnificatus sum in centũ. Itẽ ꝙ postꝯ sciuisti te nõ esse tutorem:tu omisisti,nec certioraſti necessarios meos.ff.eo.l.ij.§.fin. ¶ Reus verò sic:PO.REI.Pono ꝙ eo tempore,quo gessi,eras maior xiiij. annis.ff.eo.l.j.§.si curator. Item ꝙ gessit vt curator à prætore datus. hoc concesso, non hæc,sed vtilis neg.gest.locũ habet.ff.eo.l.j.Itẽ ꝙ ea,quæ gessi,tanꝯ amicus gessi.hoc cõcesso,locum habet actio neg.gest.vt s.versic.porro.Si verò non gessit,sed se vult defendere, dicat sic:ponens: Pono ꝙ T.tantũ gessit tua negotia,credẽs se tutorem:quem dicis tuum esse:hoc cõcesso,sequitur ꝙ reus nõ gessit. ¶ †Quid si quis petit rationem administrationis per actionẽ tutelæ,quæ ciuilis est,& quæ cõtra tutores malè administrãtes ꝓdita est: sic libel. cõcipieꝫ:LIB.Corã &c. ago cõtra P.olim tutorẽ meũ testamẽtariũ legitimũ seu datiuũ,petẽs vt mihi reddat rõnẽ administratæ tutelæ ꝓ eũ, & reliqua,q̃ sunt apud eũ,restituat;& ad hoc propono actionẽ tutelę.ff.de tutelis& ra.dis.l.j.§.j.C.arb. tu.l.tutorẽ.ff.de cõdi,& demõ.cũ seru⁹. & l.q sub conditione.& hoc secundũ Rof.[d] & Vber. ¶ Vel sic cõcipiꝫ scđm Odof.LIB.Corã &c, propono cõtra P.asserẽs,ꝙ ipse fuit tutor me⁹, & mihi dat⁹ fuit:quare peto ab eo,vt mihi reddat rõnem tutelę gestæ & omissæ & reliqua præstet,& vt oĩa bona sua mihi tacitè obligata ꝓ administratione tutelæ mihi restituat,Hæc forma probaꝫ C.de admi.tut, pro officio,& in.l.præ.tutorẽ.& subtiliterin eo.ti. l.veteris.& ĩ hoc libello veniet qcqd dolo,lata culpa,vel leui gesit,vel gerere omisit;& bona pupilli,si qua penes se retinuit;& inuẽtariũ,& instrumẽta:vt innuit præ l.veteris.Tñ actor in processu teneꝫ cautè explanare libellũ ꝓ positiones:vt C.de iud.l.licet.& no.C.de eden.edita.dicẽs , tu gesisti hoc;tu omisisti gerere,vel acqrere hoc;tu retinuisti hos penes te,qđ si cõfiteaꝫ:cõdẽnãdus est vt restituat res,vel rõnem reddat,qd de ipsis fecit.Si verò negat:tũc actor teneꝫ ꝓbare,vel per inuẽtariũ,vel aliꝭ modis,qb⁹ põt,& licet aduocat⁹ partis alteri⁹ sapiẽs sit,vix intelliget hũc libellũ. ¶ Alĩ leuius sic cõci.LIB.Corã &c.vt s.proxi.vsqꝯ,omissæ. post iũge,& vt ĩuẽtariũ cõtra se exhibeat, & ĩstrumẽta publica reddat;& res, quæ in dicto inuentario con

tius,si post contractũ dedisset.alleg.ff.de his, quæ in fraudẽ creditorem.l. qui autem.& C.de petitio.bono.sub.l.j.in fi.lib.x.si extorsit,& est maximum:tenetur,quasi videatur deliquisse administrando,i.eam matrimonio collocando:quia quamuis fecit quod debuit,nõ tamen eo modo,quo debuit:vnde tenetur.argu.ff.de cõdi.ob tur.causam.l.ij.C.de neg.gest.l.ij. Si verò fuerit modicum : nõ tenebitur actiõe famosa,i.tutelæ:nec pro modico iudicium indulgebitur mulieri. ff. de in integ. restitu. l.iiij.de impẽ.in rebus do.fact.l.omnino. Facit extra , de simo.& si quis quę stionis.in fin.de rescript. statutum.§. insuper.lib. vj. Est etiam eius quæstio lxxxvij. de patruo nepotis tutore, qui communẽ turrim, quam cũ fratre suo inchoauerat, altius eleuauit de bonis suis & pupilli: motus quia vicinus in uidus suã turrim illi oppositã altius le uauerat. quærit an pupill⁹ factus adultus,vel ipsi⁹ hæres, illas expẽsas, repetere possit. Soluit, tutorẽ,qui bona fide opus inchoatũ à patre pupilli perfecit,non teneri:cũ honorẽ pupilli tueri debuerit.argu.ff. de administratione tutorum.cùm plures.§.ij.

ADDE, quęstionem de tutore, qui accepit marchã argẽti. aliã quam potuit Pet.de Ancha.cõsil.clxxiij. incipiẽ. præmittẽte.de consanguineo, qui pecuniam accepit ꝓ maritanda consanguinea,quam condigno nupsit:an cũ bona cõscĩa illã pecuniã retinere possit? Et concludit ꝙ non : quia ad illud tenebaꝫ: nec iudex pecuniam accipere potest , vt bonam sententiã ferat. Dicit etiam ꝙ potius pauperib⁹ erat erogãda, quàm puellę reddẽda:quia nõ apparet, quòd mala intentione acceperit.Quo verò ad primã quæstionẽ, adde vt ꝓ Alex. in l.dedi.§.fi.ff.de cõdictione causa data, causa nõ secuta.

tinentur:& ea,quæ remanserunt penes se:& si qua corpora sunt,restituat.Hæc forma probaꝫ in præ. l.veteris.Cęterùm in primo libello posui verba illa,& reliqua,quæ sunt apud eum, restituat: ad euitandas multas obiectiones.fine illis tamẽ stare posset libellus.¶ †Et tunc iudex sic pronunciabit:

32 ❋FORMA.Quia mihi euidẽter constat te tutorẽ malè administrasse tutelã, & damnificasse pupillũ quondã in decẽ:ideo te illi cõdẽno in decẽ.Vel sic:

❋FORMA. Quia constat te bene administrasse tutelã:ideo te à proposita actiõe absoluo.Malè ergo faciũt quidã iudices,qui cõcepto libello secũdũ primum modũ absꝯ prædictis verbis,& discussis causæ meritis,cõdẽnant tutorẽ quondã ad reddendam rationẽ administrationis : quod dic vt in lib.
e Roff.in tit.de actione tutelæ.[e] ¶ Põt etiã sic libellus concip.& bene.LIB.Corã &c.ego H.authoritate mei curatoris ago contra P.quondã tutorem meũ, petens vt mihi reddat rõnẽ tutelæ & administrationis,quã gessit,& gerere debuit: & de gestis, & nõ gestis,de dolo,& omni culpa mihi satisfaciat. & eum cõdẽnari peto:& ad hoc propono actionem tutelæ.Institu.de Attil.tuto.§.fi.C.de admini. tuto.l.ij.C.arbi.tu. quicquid.C.si tutor non gessit.
f l.j.ff.de tutel.& ra.dist. per totũ.[f] ¶ †Actor ergo
33 sic ponat: PO.AC. Pono ꝙ tu fuisti tutor meus testamẽtarius,vel legitimus,vel datiuus.ff.de tutel. & ra.dist.si tutor Reip.§.si duobus.& l.posthu.C. arbi.tut.l.j.s.de tutore. Item ꝙ in administratione cõmisisti dolũ,vel latã,vel leuem culpã.C.eo.quicquid.ff.eo.l.j.in prin.Item ꝙ tutela finita est.ff.eo. si tutor Reipub.§.ij.& iij. & fin. ¶ Reus verò sic: PO.REI. Pono ꝙ solus T. fuit relictus tutor in testamẽto.Item ꝙ bona fide administrauit,sine omni culpa.Item ꝙ adhuc durat tutela.¶ Et nota ꝙ actio tutelę alia est directa,alia vtilis;vt no.s.de act. seu peti.§.sequiꝫ.ver.& nota ꝙ iudiciũ.¶ Item formam instrumenti redditæ administrationis,videś.
34 de instru.edi.§.d.ver.porrò. ¶ †Durante etiã tutela agit tutor contra pupillũ,hoc modo:LIB. Coram,&c.conqueror de P.in cuius tutela & administratione multa expendi : quare peto vt de omnibus expensis,quas in eum,& bona , & negotia sua feci,satisfaciat,& me conseruet indemnẽ:ad quorũ omniũ restitutionẽ ipsum pollulo condemnari:& ad hoc propono cõtrariã actionẽ tutelæ.C.de cõtrario iud,tut.l.fi.ff.eo.l.j.ij.& iij. Et ecõuerso pupillus cõtra tutorẽ,qñ videlicet tutor vt suspectus accusaꝫ,vt remoueaꝫ à tutela,ad quã accusationem quilibet admittiꝫ;& tũc sic cõcip.libel. LIB. Coram.&c.cõqueror de P.tutore B.fratris mei, quia dico eũ in tutela dicti fratris mei malè versari, talia faciẽdo, propter quæ vt suspectũ à tutela postulo
35 remoueri.¶ †Verũ is,qui putat se tutorẽ,cũ nõ sit, si quid expendit in administratione bonorũ pupilli,põt illud per contrariã actionẽ protutelæ prętoriam repetere.& cõcip.sic libel,LIB.Corã &c.cõqueror de P.cuius bona administraui,credens eius esse tutor in qua administratione centũ expendi: vnde illa centũ peto per contrariã actionẽ tutelæ:
36 vt ff.de contra.iud,tu.l.j.¶ †Actor ergo sic ponet; PO.AC.Pono ꝙ tanꝯ tutor administraui tua negotia.Item ꝙ in illa administratione expendi cẽtũ. ff.eo.l.j.§.hæc actio.ff.de eo,qui pro tu.l.fin.Itẽ ꝙ illam administrationẽ vtiliter cœpi & consummaui,vel saltẽ vtiliter cœpi.ff.eod.qui ergo.§.sufficit. Item ꝙ propter eam sum obligatus in centũ ff.eo. l.fi.¶ Reus vero sic.PO.REI.Pono ꝙ eo tempore,quo gerebas negotia,erã minor xx.an.hoc concesso,nõ habet locum protutelæ,neꝯ cõtraria: vt s. versi.sequiꝫ nunc.Item ꝙ voluntatis causa cœpisti gerere.Item ꝙ sponte gessisti.hoc cõcesso,locũ habet negotiorũ gest.vt dixi s.in actione nego. gest. ver.sequitur videre.Item qñ egi contra te actione

protutelæ

protutelæ voluiſti mihi cõpenſare: ſed hoc iudex reprobauit.ff.eo.l.j.§.præterea.Hic etiã ſunt ea ne-
37 ceſſaria,quæ in præcedẽti actione no.¶†Itẽ requiritur q̃ id,quod petiẽ,nequeat per aliã actio. peti.
38 ff.eo.l.j.§.an in iudiciũ. ¶†Porrò ſæpe tutores res pupilli mobiles,vel pecuniã in proprios vſus conferunt,non tñ animo furandi: quia tũc tenerentur furti: ideo prodita eſt cõtra eos actio de rationib⁹ diſtrahendis [a],quæ eſt in duplũ. [b] ff.de tute.& ratio.diſtra.l.ñ.§.rationibus. & in alĳs §.& l.actionẽ. §.fi.ff.de cõtra.iudic.tut.l.ñ.in qua ſic libellus cõcipitur:L I B. Corã &c. cõqueror de P.tutore meo, qui dum tutelã meam gereret : ea durante res tales meas, vel de bonis meis abſtulit, vel de pecunia mea intercepit, vel ſumpſit : vnde peto res illas in duplũ mihi reſtitui, vel pro rebus illis eũ in duplũ condẽnari.& ad hoc propono actionẽ de ra.diſ.ff. eo.l.j.§.rationibus.& §.cõſiderandæ. & §.in tutela.& §.fi.& l.ñ.& l.ſi tutor.§.fi. ¶Actor ergo ſic: P O.A C. Pono q̃ fuiſti tutor meus & teſtamẽtarius,vel legitimus vel datiuus.ff.de tute.& ra.diſ.l. j.§.actionibus.& in auẽ.vt hi,qui obli.perhi.ſe habere res mi.col.vj.Item q̃ res tales habui.Itẽ q̃ eas habuiſti. Item q̃ tutelã meam adminiſtraſti. Itẽ q̃ ea durante eas abſtuliſti:vt in præ.§.rationibus. & eo.tit.l.ñ.Item q̃ finita eſt.ff.eo.l.j.§.fi. & l.ſi tutor reip.§.fi.& l.ſed nõ.Item q̃ illę res fuerũt mobiles, ſcilicet tales.ff.eo.l.ñ.& ff.de fur.qui vas.§.j.Inſtit. vi bono.rap.¶Reus verò ſic: P O.R E I. Pono q̃ T.ſolus fuit tutor tuus : & dicat qualiter.Sed hoc implicat negatiuã ſimplicẽ.extra, de cauſa poſſ. & proprie.cũ eccleſia.Item q̃ T.ſolus adminiſtrauit. Item q̃ res illas palã accepit. Item q̃ paratus ſum eas reſtituere.Item q̃ eas vendidi,& te volẽte pretium in tuam vtilitatẽ conuerti.Item q̃ finita tutela clamaſti te quietũ , ſpecialiter de illis rebus.ff.de lib.le.nõ ſolũ.& l.Aurelius.ff.de pact. tres fratres. Hæc aũt materia & ſequens cõpetentius poneretur
39 ſub tit.de oblig.ad ratio.præſt.¶†De ſtipulatione aũt,rem pupil.ſal.fore à rutore præſtanda, & qualiter cõtra eum,vel cõtra fideiuſſorẽ ab eo præſtitũ, tunc libellus cõcipiatur,dicetur ĳ.de pigno.ſequit.
40 in princip.¶†Item q̃ bonis eius,qui cedit bonis, vel decedit ſine hærede,vel cũ hærede,qui nõ vult adire,datur curator per officiũ iudicis ad inſtãtiam creditorũ.C.de cura.bo.dan.l.j.& fi.ff.qui bo.ced. poſ.l.fi.& ſ.de primo &ſecũdo decre.§.nunc dicamus.verſi.quod ſi nullus.[c] ¶In quo ſic libellus cõcipitur:L I B.Corã &c.proponimus nos tales creditores q̃ P.debitor noſter ſine hærede deceſſit:& ſic non eſt qui nobis debita noſtra perſoluat.vnde petimus per vos curatorẽ bonis quondã eiuſdẽ P. conſtitui. & ad hoc proponimus officium iudicis.
41 ¶†Si aũt hæres ſit,ſed nõ vult adire,vel nõ adiuit: ſic cõcipietur libellus:L I B.Coram &c.proponimus q̃ P.debitor noſter deceſſit, & T.eſt eius hæres,qui nondũ hæreditatẽ adĳt. vnde petimus, vt eum cõpellatis adire. Et hoc cùm eſt purè inſtitutus:ſi verò ſub cõditione, & dixit ſe nõ aditurum; tunc iungat,vel cõditioni pareat. quod ſi nolit: petimus curatorẽ bonis conſtitui. & ad hoc &c. vt ſ.
42 ¶†Item pupillo nõ habenti tutores teſtamẽtarios, quia fortè pater deceſſit inteſtatus:neq; legitimos: ſæpe magiſtratus dant tutores.Inſtit.de Attil. tut. ff.de tut.& cu.da.ab his,qui dandi ius ha.l.j.& l.ius dandi.Quandoq; etiã hos dare negligũt, vel differunt,vel minus idoneos dant, vel cautionẽ nõ exigunt,propter quod res minorũ damnificantur.de quo damno magiſtratus teneẽ actione in factũ. [d] ff.de mag.cõ.l.j.§.ſi curatores.& §.ſciendum. & l. quod ad hæredẽ. ¶Sic ergo actor cõcipiet libellũ: L I B.Corã &c.conqueror de P.qui cùm eſſet magiſtratus, ſeu gereret magiſtratũ ciuitatis meæ, ſæpius requiſitus à T.amico meo,vt mihi daret tutorem vel curatorẽ,ipſe dare neglexit, & diſtulit, vel dedit minus idoneũ,vel nõ exegit ſatiſdationẽ,vel exegit minus idoneã:ex quo ſum in centũ damnificatus:quare peto illa cẽtũ ab eo mihi præſtari & ſolui.& ad hoc propono actionẽ in factũ competentem,& inductam cõtra magiſtratũ.ff.eo.l.j.§.ſi curatoris.& §.ſciẽdũ. ¶Actor ergo ſic ponet:P O. A C.Pono q̃ ſum minor vel pupillus.Itẽ q̃ nõ habeo tutorẽ teſtamẽtariũ: quia ille nõ teneẽ ſatiſdare.C.de epiſ.au.de creationibus.ſed hęc eſt negatiua.extra,de elect.bonæ.j.Item q̃ es magiſtratus talis loci. Item q̃ es talis magiſtratus, qui potes hac
e actione cõueniri.ſpecifica eam.[e] Item q̃ requiſitus nõ dediſti tutorẽ vel curatorẽ. Itẽ q̃ dediſti minus ideoneũ.ſed hoc eſt iuris.Item q̃ nõ exegiſti ab eo ſatiſdationẽ:ſed hæc eſt pura negatiua.Item q̃ exegiſti minus idoneã.Item q̃ ex hoc ſum in tantum damnificatus:vt in præ. concor.Reus verò ponat
43 econtra.¶†Verũ ſi quis ſciens ſe nõ eſſe tutorẽ,ſe eſſe dolo malo aſſerat:fitq̃ cũ pupillo eius authoritate cũ his cõtractus:hoc cõperto,reſcindeẽ:& habes cõtra eũ actionẽ in factũ de eo, quod cũ falſo tuto.authore geſtũ eſſe diceẽ,ad totũ tuũ intereſſe: in quo veniẽt ſumptus,quos in iudicio reſtitutorio es facturus.ff.quod cũ fal. tu.l.j.§.j.& l.nouiſsimè. Sic ergo libel.cõcip. L I B.Corã &c.conqueror de Pe.qui ſciẽs ſe nõ eſſe tutorẽ T. pupillo falſo aſſeruit dolo malo ſe eius tutorẽ eſſe. Vnde cũ ipſo,& cũ dicto pupillo ea authoritate cõtraxi:quare cùm cõtractus falſo tutore authore habitus nõ teneat,& me contraxiſſe cũ vero tutore intereſſet in viginti ideo illa viginti peto,& etiã ſumptus, quos facturus ero in iudicio reſtitutiõis, quã minor petet cõtra me,quos æſtimo cẽtũ.& ad hoc ꝓpono act.in factũ de eo quod cũ fal.tuto.autho.geſt. eſſe di.vt in præ.cõcor.¶Actor ergo ſic:P O.A C.Pono q̃ T.eſt pupillus. Item q̃ dicebas te eſſe tutorẽ eius. Item q̃ ſciebas te non eſſe tutorẽ: & ſic dolo malo hoc aſſerebas.Item q̃ contraxi cũ eo te authorãte. Item q̃ cõtractus ille fuit reſciſſus,vel reſcindi põt. Item q̃ per illum contractũ damnificatus ſum,vel damnificari poſſum in viginti.Præmiſſa ꝓbanẽ ff. eo.l.j.§.j.& fi. & l.ñ.§.fi.l.nouiſsimè. ¶Reus vero ſic ponet.P O.R E I.Pono q̃ aliàs pręter meã authoritatẽ eras contracturus cũ illo pupillo.Item q̃ licet prĕſtiterim authoritatem:tñ alius verus tutor interfuit.ff.eo.l.j.§.interdũ. Item q̃ ſciuiſti me falſum tutorem.Item q̃ tibi fuit denunciatũ,me eſſe falſum tutorẽ,& fidem nõ adhibuiſti. Itẽ quia impubes nõnunq̃ per falſum tutorẽ datũ damnificatur.Ideo prætor dat & cõtra eum vtilẽ actionẽ in factũ ex edicto,quod cum fal.tut.autho.geſt. eſſe di.ff.quod cũ fal.tuto.autho.l.fi.ſic ergo cõcipieẽ libellus:L I B.Corã &c.conqueror de P.qui dicens ſe meum eſſe tutorẽ, cùm nõ eſſet,in iudicio,quod cum T.habebã,cõfeſſus eſt talia,propter quę dãnificatus ſum in cẽtũ:vnde peto illa centũ. & ad hoc ꝓpono act.in factũ vtilẽ, ad exẽplũ edicti, quod cũ fal.tut.auth.vt in prędalleg.l.¶Si verò deceptus ſit in cõtractu,ſic cõcip.libel.L I B.Corã &c. conqueror de P.cuius authoritate in cõtractu deceptꝰ ſum in cẽtũ.vñ peto illa cẽtũ.& ponat,vt in ꝑ.act.

a ¶Diſtrahẽdis.Sex, quæ requirũtur in ea ponit R of. eod. tit.quæ colligas ex poſitionibus, quæ vnà cum libello ibi eius fuerunt ad litera. ibi etiam duas oppoſitiones , & duas quæſtiões inuenies.

b ¶ In duplum. Ita quòd ſolum vnum ſimplũ ſit pœna , & reliquum perſecutio rei continens rei æſtimationem, non intereſſe.ff.eo. l.j.§.de rationibus. & duobus ſequen. & l.ñ.in fine.

c ¶§.nunc dicamus. verſic. quod ſi nullus. & ſ.de curatore.col.pe.vbi ponitur dationis forma.

d ¶Actione in factũ. In hoc nomine actionis inſtat Roſ. Rubrica de actio. in factũ contra magiſtratum.in fi. declarans quomodo in hoc iura varient.

e ¶Eam. Vide Roſ. vbi ſ.in verſic. ſed quidem.& ſeq.Ioan.Andr.

De iudicijs ſpecialibus ſeu ſingularibus.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter ſit in act. mãdati cõcipiẽdus. Verba,mando,volo,rogo,vel ſimilia, ad hoc idonea,inducũt actionem mandati:admonere autem, cõmendare,hortari,perſuadere,& ſimilia,non.
2 Sicut indirecta actio mandati, ita & contraria datur mandatario.
3 Fideiuſſor,qui modum ſoluit, ſed pro liberatione agit,qualiter libellum conficiet.
4 Fideiuſſor vadens ad ſtudium, an agere poſsit vt liberetur.
5 Nuncius miſſus,ſi capiatur,an poſsit cõtra mittentem agere vt redimatur.
6 Miſſus pro aliquo ad exercitũ ſi capiatur,& ſumptus faciat,an illi ſumptus ſint illi reſtituendi ab illo,pro quo iuit.

SPecialia verò ſeu ſingularia iudicia ſunt,vt rei vendica. de qua dicã infra de cau. poſ.& ꝓprie.§.ſequit. Et actio depoſiti,& commodati. Et aliæ, de quibus j.in ſpecialibus tit.diſſeremus: vt ff.ꝓ ſoc.l.ꝓ ſo-

a ¶ Lib. concip. Rof. fuit rubrica de actione mandati. & ibi ſatis de hoc po nit & in tit. ſeq. tractat de contraria, de qua ſequitur in ver. porrò.

b ¶ l. j Et in prin. C. hæc verba mãdo, volo, rogo, vel ſimilia ad hoc idonea, inducunt actionẽ mandati. Idonea dixi: qa vt ibi no. admonere, cõmenda re, hortari, perſuadere, nõ inducũt mandatũ. & ibi etiã nota quid in dubio. Quę omnia tractat Rof. vbi ſ. in prin. 1 exprimẽs nouem, a quæ requirunt, vt locum habeat hæc actio: quæ collige ex poſitionibus ex his, quę ibi addam.

c ¶ Honeſtũ. Et gra tuitum à prin. ſaltẽ. ff. e. l. j. & l. ſi remunerandi. in princ. b

d ¶ Culpa tua. Etiã leuiſsima. C. e. à ꝓcuratore. Eſt tñ de c hoc opinio: vt ibi nota. quod dixi, tenet Rof. d

e ¶ Quoties. Contra, ff. eo. ſi remunerandi. ſ. ſi tibi. ibi du- e plex litera. Dic vt ibi not. & hoc plenius ꝑ Roff. ſecũdũ quẽ etiã requiritur nouũ, ſcilicet ꝙ finitum nõ ſit mãdatum. Fateturtñ, ꝙ qñcꝫ durat actio mandato finito. ff. 2 eo. tit. inter cauſas.

f ¶ In decem. Dicit Ioan. de Bla. vbi de cõtraria mãdati, qđ huic libello debet addi, & cõdẽnatus appellaui: qa aliàs non ageret, niſi denunciaſſet illi, vt appellaret, ſi iuſtũ putaret. allegat. l. ſi ꝑ ea. inferius allega- 3 tã. Illud fateor qñ per iniurią iudicis iniuſtè condẽnatus eſſet: vt expreſsè dicit lex illa: vnde ex f bona fide appellare debuit, vel nunciare ſę iuſtè condemnatũ: qua cõſciẽtia appellabit. Item g mirandũ eſt, ꝙ ſol- 4 uens nõ cõdemnatus agit: vt ſ. libello ꝓximo, repetẽdo ſolutum & hoc qđ minus eſt, nõ cõcedit, ſ. obligatiõis liberationem. Abſit ergo ꝙ iuſtè condemnatus teneaꝫ appellare. ſi quidẽ tñ dubiũ eſſet, cõſulo ꝙ denũciet, vel appellet. Itẽ ꝑ id qđ hic ſequit, de illo, q 5 diu ſtetit in obligatione. dicũt quidã, ꝙ qui fideiuſsit de euictione rei venditæ, & ꝑ multos annos ſtetit in obligatione, petere poterit vt venditor ipm liberet. Sed Iaco. de Aret. cõtra, ex quo res non euincitur, quotcunq; anni labantur quia hæc mora poteſt imputari venditori: quia nec venit dies. ff. de verb. ſignific. cedere diem. ſecundùm l. Lucius. ff. manda. ceſſabat debitor, & erat in mora ſoluendi. Eſt ergo quid ſibi imputari poſſet. Quæ ratio ceſſat in hoc caſu. Et de hoc Cyn. in l. ſi pro ea. in fine.

g ¶ Si pro ea. Hoc not. ꝙ cùm lex illa, & dec. præ. fi. de fideiuſſorib9. ponãt ſolũ quatuor cauſas, inter quas non eſt ſuperueniẽs inimicitia, videt ꝙ ꝓpter illã nõ põt petere liberari. extra, de tranſla. c. ij. ver. vnde ſi. ff. de pact. iuris gentiũ. ſ. dolo. Nec bñficio debet debitor decipi. de cõmo. c. vno. Itẽ ex cõtrario iam eẽt in ptãte fideiuſſoris ſe liberare. quod eſſe nõ debet. de diuor. cꝫto. in fi. ff. de arbi. ne in ptãte. & l. ſi qs rẽ. In cõtrariũ inducit, qđ de ꝓcuratore, tutore, legato, donatiõe, & legitima iure naturæ debita, dicit per ordinem iuris. ff. de ꝓcur. filiꝰ. in fi. Inſti. de excu. tuto. ſ. inimicitię. ff. de adi. leg. l. iij. in fin. C. de reuo. do. l. fi. in aut. vt cũ de ap. cog. ſ. cauſas. Dñs meus dicebat Odo. diſtinxiſſe leuẽ inimicitiã à graui. ſed in capitali ſubdiſtinxit, cuius culpa euenerit: ſi debitoris, agere poterit. alleg. p. l. fi. in fi. & fl. mã. ſi mã dauero. in falſi culpa fideiuſſoris, nõ aget, ꝓ rõnẽ ſupius dictã. ff. loc. l. merces. & extra, eo. tit. propter ſterilitatẽ. ADDERo. cõſi. ccclix. vbi ponit ꝙ priuilegiũ cõceſſum ꝑ Senẽſes Piſanis, cenſet ſublatũ per guerrã ſuperuenientẽ: & multa ſimilia allegat, & inter alia Io. and. hic.

h ¶ ff. de arbit. licet. Ad literam fuerũt verba Vin. in decr. ſi. de fideiuſ. & ibi ſcripſi. & propter ver. ĩ hac. q ſequit, nõ fuerũt congruè locata. vñ dic ĩ hac, de qua loqt libell9.

¶ Sumptus factos. Ad hanc queſtionẽ & præcedentem facit quod diffuſe ſcripſi poſt Innoc. & Hoſtien. de iureiu. ſicut. iij.

¶ Lib. concip. Rof. fuit rubrica de actione mandati. & ibi ſatis de hoc ponit & in tit. ſeq. tractat de contraria, de qua ſequitur in ver. porrò.

¶ l. j Et in prin. C. hæc verba mãdo, volo, rogo, vel ſimilia ad hoc idonea, inducunt actionẽ mandati. Idonea dixi: qa vt ibi no. admonere, cõmendare, hortari, perſuadere, nõ inducũt mandatũ. & ibi etiã nota quid in dubio. Quę omnia tractat Rof. vbi ſ. in prin. 1 exprimẽs nouem, a quæ requirunt, vt locum habeat hæc actio: quæ collige ex poſitionibus ex his, quę ibi addam.

¶ Honeſtũ. Et gratuitum à prin. ſaltẽ. ff. e. l. j. & l. ſi remunerandi. in princ. b

¶ Culpa tua. Etiã leuiſsima. C. e. à ꝓcuratore. Eſt tñ de c hoc opinio: vt ibi nota. quod dixi, tenet Rof. d

¶ Quoties. Contra, ff. eo. ſi remunerandi. ſ. ſi tibi. ibi du- e plex litera. Dic vt ibi not. & hoc plenius ꝑ Roff. ſecũdũ quẽ etiã requiritur nouũ, ſcilicet ꝙ finitum nõ ſit mãdatum. Fateturtñ, ꝙ qñcꝫ durat actio mandato finito. ff. 2 eo. tit. inter cauſas.

¶ In decem. Dicit Ioan. de Bla. vbi de cõtraria mãdati, qđ huic libello debet addi, & cõdẽnatus appellaui: qa aliàs non ageret, niſi denunciaſſet illi, vt appellaret, ſi iuſtũ putaret. allegat. l. ſi ꝑ ea. inferius allega- 3 tã. Illud fateor qñ per iniurią iudicis iniuſtè condẽnatus eſſet: vt expreſsè dicit lex illa: vnde ex f bona fide appellare debuit, vel nunciare ſę iuſtè condemnatũ: qua cõſciẽtia appellabit. Item g mirandũ eſt, ꝙ ſoluens nõ cõdemnatus agit: vt ſ. libello ꝓximo, repetẽdo ſolutum & hoc qđ minus eſt, nõ cõcedit, ſ. obligatiõis liberationem. Abſit ergo ꝙ iuſtè condemnatus teneaꝫ appellare. ſi quidẽ tñ dubiũ eſſet, cõſulo ꝙ denũciet, vel appellet. Itẽ ꝑ id qđ hic ſequit, de illo, q 5 diu ſtetit in obligatione. dicũt quidã, ꝙ qui fideiuſsit de euictione rei venditæ, & ꝑ multos annos ſtetit in obligatione, petere poterit vt venditor ipm

cio. arbi. ¶ †Et actio mãdati directa, quę ciuilis eſt, in qua ſic libellus concipit. a L I B. Coram &c. conqueror de P. cui mandaui vt mea negotia gereret, vel equum, vel librũ mihi emeret, & ipſe mandatũ ſuſcipiens, negotia nõ geſsit, vel geſsit & malè, vel equũ & librũ mihi nõ emit: vel emit, ſed malũ. vnde quia mea intereſt in decẽ ideo illud intereſſe peto. & ad hoc propono actionẽ mandati. ff. mand. ſi procuratorẽ. ſ. mandati act. & l. ſi remunerãdi. ſ. j. ¶ Actor ergo ſic. P O. A C. Pono ꝙ tibi mandaui, vt tale quid faceres. ff. eo. l. j. b Item ꝙ illud ſuſcepiſti. ff. cõmod. in cõmodato. ſ. fi. Item ꝙ es talis, qui potes obligari. Inſti. eo. tit. & Inſti. de obli. quæ ex cõſenſu. Item ꝙ mandatũ fuit honeſtũ. c ff. eo. ſi remunerandi. ſ. rei turpis. & l. ſi mandauero. extra, de pact. c. fin. xj. q. iij. ſi dominus. & c. Iulianus. xiij. q. vj. ſi res. Item ꝙ culpa tua d, vel dolo res illa eſt deteriorata. ff. eo. à procuratore. & l. ſi ꝓcurator. ſ. fi. Item ꝙ in tantum mea intereſt. ff. ſi procuratorẽ. ſ. mandati actio. & argu. ff. de ſer. quoties. e ¶ Reus vero ſic: P O. R EI. Pono ꝙ rem gerendã mãdaſti T. implicatur ergo ꝙ non mihi. ff. de iudi. cùm prętor. extra, de præſump. nonne. Item ꝙ quãdo mihi mandaſti, illud renũciaui. Item ꝙ non poſſum obligari: qa minor ſum, vel in alterius poteſtate, & huiuſmodi. Inſti. quod cũ eo, qui in alie. pot. eſt, neg. geſt. eſt. Item ꝙ mandatũ diligenter ſum executus. Item ꝙ id, quod mandaſti, fuit turpe. & iunge hoc quod no. circa libellos, ſ. de procur. ¶ †Porrò ſicut directa actio mandati: ita & cõtraria datur mandatario contra eum. ff. eo. ſi verò non remunerandi. ſ. cõtrario. ver. ſi mihi mandaueris. ¶ In quo ſic libellus cõcipietur: L I B. Coram &c. conqueror de P. qui cùm mihi mandaſſet, vt domũ ſibi pro viginti emerem, vel pro eo penes talẽ creditorẽ in decem fideiuberem: fideiuſsi & ſolui: ipſe vero illa viginti vel decem mihi indebitè reddere cõtradicit. vnde ago cõtra eum: vt viginti vel decẽ. quæ ſolui, mihi præſtet, petẽs eum ad hoc per vos ſentẽtialiter condemnari. & ad hoc propono actionẽ mandati contrariã: vt in præ. ſ. ¶ †Si verò fideiuſſor nondũ ſoluerit, ſed agit in caſibus, qui ſunt extra, de fideiuſ. c. fi. ſic cõcipiet libellũ; L I B. Coram &c. cõqueror de Pe. qui cùm mihi mãdaſſet vt pro eo fideiuberẽ penes talem creditorẽ, in decem fideiuſsi. vnde cùm ipſi creditori ſim cõdẽnatus in decẽ f, vel cùm diu ſteterim in obligatione: vel cùm ipſe incipiat bona ſua dilapidare: vel quia hoc actũ eſt inter nos: ideo ago cõtra eum, vt me ab illa obligatione liberet. & ad hoc, &c. vt ſ. ff. eo. ſi mãdato meo. ſ. quot. C. eo. ſi pro ea. g ¶ †Quid ſi fideiuſſor vult ad ſtudiũ profiſci: an agere poſsit: vt liberet. ff. de procura. aut lõga. ff. de arbi. licet. h ¶ Et in hac ſic actor ponet: P O. A C. Pono ꝙ mandaſti mihi vt tibi emerẽ domum, vel ꝙ pro te fideiuberẽ. ff. manda. ſi mandato. Item ꝙ emi, vel fideiuſsi. ff. de iure delibe. l. j. extra, de fideiuſ. c. ij. Item ꝙ in his fines mandati cuſtodiui. ff. eo. l. j. ſ. præterea. & l. ſi Proculus. & l. diligenter. extra, de reſcript. cùm delicta. Reus verò ſic: P O. R EI. Pono ꝙ hoc mandaſti T. Item ꝙ ipſe emit. Item ꝙ prohibui ne emeres, vel fideiuberes. extra, de procura. c. iij. de reſcript. ex parte. iij. Item ꝙ exceſsiſti in hoc fines mandati. Item ꝙ fuiſti in culpa: quia omiſiſti exceptionẽ peremptoriã competẽtem ex perſona mea. ff. eo. ſi fideiuſſor. ſ. fi. ¶ †Illud aũt quæritur: ecce mittebam quendam nunciũ propter aliqua mea negotia: ille captus eſt in via à latronibus: quæritur vtrũ ille poſsit cõtra me agere, vt illũ redimam, vel ſaltem ꝙ in redemptione contribuam? Et videtur ꝙ non poſsit: quia potius videt imputari caſui, quàm mandato: vt ff. mandati. inter cauſas. ſ. nõ omnia, quæ. Item quæ fortuitis caſibus, &c. C. de pig. actio. quę fortuitis. Item imputet ſibi, quia per periculoſum iter locauit operas ſuas ad eundum. ff. cõmo. ſi vt certo. ſ. ſed interdum. & l. fi. Fuit enim quaſi locator operarum: vnde caſus fortuitus in eius perſona contingens ſibi imputetur: imò quod plus eſt, merces data repeti poſſet, vt videt, ſi per eum ſtetit, quò minus impleret, quod promiſit. ff. loca. & con. ſi vno. ſ. cùm quidã. Item facit ff. de condic. cauſa da. ſi pecuniam. & extra, de pigno. ſignificante. ff. commo. argentũ. & ff. de admi. tut. l. à tutoribus. in fi. argu. tamen cõtra. ff. pro ſoc. l. cum duobus. ſ. cùm quidam. ff. de fur. l. ſi ſeruus cõmunis. ibi: nam & alieni &c. Nec obſtat præ. ſ. ſed interdũ. & l. fi. quia neceſsitas officiꝫ eum excuſat. ff. de his, quib. vt indig. l. poſt legatũ. ſ. aduocatũ. Super hoc dici poteſt ꝙ aut nuncius iſte ſe obtulit, & cauſa lucri ſui principaliter opera data iuit: & tũc ſibi imputet: qa nihil conſequetur. arg. ff. ex quibus cauſis maio. l. & qui data. & l. rei. ff. depo. l. j. ſ. ſæpe. extra, eo. bona. Aut ſe non obtulit: ſed iuſſus vel etiã inſtanter ſolicitatus iuit: nõ tamen voluntarius, allegans itineris periculum: & nihil eſt, quod ſibi debeat imputari. ff. de reg. iur. non poteſt dolo carere. & l. nõ videtur. ſ. cꝫuis ſit. ff. de his, qui notã. infa. furti. ſ. qui iuſſu. ff. de aqua plu. arc. quanquàm. Cùm aũt commodum mittentis & miſsi, puta merces, & etiã aliorũ in itinere vertebatur, ęquũ eſt, vt omnes cõtribuãt. ff. ad leg. Rho. de iac. l. ij. ſ. ſi nauis. ff. ne qd in loco 6 pub. prætor. ſ. viarũ. ¶ †Similis eſt queſtio de illo, qui cum equo & armis Titij iuit pro illo ad exercitũ, & captus eſt: & in captiuitate fecit ſumptus, vtrũ videlicet Titius teneaꝫ ei reſtituere ſumptus factos? i Et videtur ꝙ ſic. nam mãdato finito, man i dator tenetur cõtraria mandati ad impenſas factas. ff. man. ſi verò nõ re. ſ. contrario. ver. ſi mihi mandaueris. & ſic imputabit mãdatori intereſſe iſtius: quia in actione mandati veniunt reputationes: vt eo. tit. ſi verò reum. ſ. idẽ Labeo. Ad idẽ. ff. de negot. geſt. ſi pupilli. ſ. videamus. ff. de peti. hære. ſi poſſeſſor. & ff. de admi. tut. l. quoties. & l. cùm quæritur. Sufficit enim negotiũ vtiliter cœptũ eſſe. ff. de negot. geſt. ſiue hæreditaria. & l. ſed an vltro. Nam & aliàs qui occaſionẽ damni dat, &c. extra, de iniur. ſi culpa. ſ. fur. & ff. ad l. Aquil. qui occidit. ſ. pe. Arg. cõtra, quia hæc actio locũ nõ habet, qñ quis egreditur fines mandati. ff. mand. diligẽter. extra, de reſcri. cum dilecta. Prętera aut iſte captus fuit culpa ſua: & tunc nõ recuperat. Aut fortuito caſu: nec tũc ſimiliter: quia talis caſus, &c. C. de pig. act. quæ fortuitis. ff. de neg. geſt. negotium. niſi hoc ſpecialiter promiſſum eſſet. ff. depo. l. j. ſ. ſæpe. Dicunt quidã, iſtum non poſſe agere ad ſumptus: vt in præ. l. inter cauſas. ſ. nõ omnia. Nec obſtat. ff. pro ſoc. cum duobus. ſ. cùm quidã. quia ibi loquit in ſocietate, quæ habet ius fraternitatis. Alij cõtra de æquitate: qa ille forte, ſi iuiſſet, captus fuiſſet, & maiores ſumptus feciſſet. arg. ff. de peti. hære. ſed & ſi lege. ſ. qđ aũt. ¶ Formam aũt mandati ad mutuũ contrahendum, vide ſ. de procur. ſ. vt autem. verſi. mandatũ. h

De iudicijs communibus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Communio diſcordiam parit, & vicina prędia habentes, ſolent inter ſe diſcordiam habere.
2 Petens prædia vicina finibus diſtingui, quibus verbis vti debeat.
3 Creditor vel fructuarius cõquerẽs de finibus prædiorum vicinorum, quem libellum facere debeat.
4 Vrbana non dicuntur confinia, vel vicinia, & plerunq; communibus partibus terminantur. i
5 Diuiſio & limitatio parochiarũ, qualiter fieri dicat.
6 Nemo cogitur in communione perſiſtere.
7 Aes alienum cõtractum multipliciter cõſideratur.
8 Communione manente, ſi dos ab vno recipiatur, qualiter ſit procedendum.

Vno

¶ Et cõmuni diuidundo. Roff. de ciuilibus eodem ordine digestorũ ponit has tres rubricas diuisim, & omnes libelli, qui sequunt definibus ac etiam positiones ad literam fuerunt ipsius. Et ex positionibus colligas quinque quæ in hoc iudicio requirũtur. De ordine digestorũ, dixi: quia in lib. x. hoc ordine, qui seruatur hic, & j. §. proxi. habẽtur hæ quatuor rubricæ. & ipse solet ita q̃ hic habemus totã materiã ipsi⁹ libri. Do.me⁹ in legibus, dicebat ibi cõpositores istarum trium actionũ fuisse Theutonicos, qui sępe ponũt v. pro e. Nos enim diceremus finium regendorũ, familię erciscendæ, cõmunii diuidendo.

9 Vno cohæredũ condemnato ob maleficiũ à se cõmissum, an omnium vel solius detrimento cedat.
10 Vno cohæredũ faciente sumptus ob honorẽ suũ, an de bonis cõmunibus debeat compensari.
11 Vno cohæredum filiam habente, an ipsa de bonis communibus dotari debeat.
12 Pluribus fratrib⁹ patre defuncto remanẽtibus, quorum quidã bona lucrati sunt, quidam nihil: an æqua portio omnium bonorum fieri debeat.
13 Vxor præsumitur habere omnia, quæ habet de bonis mariti.
14 Alter filiorũ ex paterna pecunia lucrãs, an teneatur lucrum alijs fratribus communicare.
15 Donatum vni filiorum, an causa cohæredationis teneatur alijs communicare.
16 Vno cohæredũ acquirẽte, si dubitatur an ex profectitia vel aduentitia pecunia, quid iuris.
17 Bona paterna an semp sint inter fratres cõicanda.
18 Vno fratrũ ad aliquod officiũ electo, sed qa insufficiẽs erat, alius frater substitutus est, an bonum ex hoc proueniens debeat fratri communicari.
19 Res communes quo pacto veniant diuidendæ.
20 Bonorũ communiũ & paternorũ diuisione facta, qualiter finis inter cohæredes formetur.
21 Bonorum paternorum diuisio multis modis fieri potest.
22 Bonorum hæreditariorum diuisio, dicitur diuisio familiæ erciscundæ.
23 Vno consortum diuisioni bonorũ non consentiente, qualem cum socijs actionẽ habere dicatur.
24 Petens vt res, fructus hæreditarij & communes, diuidantur, qualiter concipiet libellum.
25 Damno in rebus communibus dato, qualiter sit restitutio petenda.
26 Res cõmunis dolo, vel lata culpa desinens esse cõmunis, an dicatur possideri.
Lata culpa æquiparatur dolo.
27 Res communes, si perdantur, vel expendãtur, qualiter, & à quo sint repetendæ.

b ¶ Secundùm Lucanum. lib. ij. co.

c ¶ Emphyteuta. de clerico quo ad fines prædiorũ, quæ habet in præbẽda, vide extra de proba. ex literis. in fin. & super j. glo.

d ¶ Rusticum. Reus autẽ j. ponit illud esse vrbanũ. & vrbana non dicuntur cõfinia, sed vicina. & plerunq; cõibus partibus terminantur: vt ī §. fi. statim allegato. Si tñ aliquod ędificiũ esset mediũ inter vtrũq; prædium rusticum bene daret hoc iudicium. ff. eo. l. hæc actio. in princ. saltẽ vtile. ff. eo. l. ij. Vel dic q̃ aut vtrunq; prædiũ est rusticũ: & habet hoc locũ. etiam si interueniat ædificiũ. Aut vnũ rusticum, & aliud vrbanum: & tunc a si interueniat rusticum, non habet locum. Inducit Roff. 1 quod not. Azo in Summa huius tit. Itẽ si fine ædificio b medio vnus habet rusticũ, & alius vrbanum, non habet locũ directum, sed vtile. ff. eo. l. ij. j. rñ. & l. iiij. §. hoc iudicium. vel secundũ Roff. dic vtrunque cessare. in prin. l. ij. locum habet, cùm vtrũq; erat rusticũ: sed ædificiũ mediũ inducit: vt ŝ. Azo in summa.

Sequitur videre de cõmunibus iudicijs, quæ sunt tria videlicet Finium regundorum, Familiæ erciscẽ. & cõmuni diuidundo.[a] extra de proba. ex literis. & xxvj. di. deinde. xxviij. q. j. nunquid. In quibus libellos formemus. Et primò in iudicio fini. regund. ¶ †Sias ergo quod vicina prædia habentes, sæpe inter se faciunt quæstiones. nam Nulla fides regni socijs, omnisq; potestas Impatiẽs consortis erit. secundùm Lucanum [b] & communio discordiam parit: vt C. lib. x. quando & quibus quarta pars deb. ex bo. decu. l. ij. vel quia vnus occupat fines alterius, vel non patitur vicinum fines ponerere: vel exarat, vel remouet in partẽ vel ī totũ alterius fines. lxxxvj. di. tanta. Ideoq; alij succurrit per actionẽ fini. regun. ciuilẽ: vt ff. fin. regũ. l. j. & l. sed loca. §. sed & si quis. Instit. de offic. iudi. §. finiũ regund. Sic ergo libellus concipietur. L I B. Coram &c. conqueror de P. qui me volente ponere fines inter meum prædium & suum, quæ sunt confinia, me prohibuit: vnde ago contra eum, quòd cõmodis finibus distinguatur: petẽs eidem sententialiter interdici, ne me volentem fines distinguere prohibeat. & ad hoc propono actionẽ finium regundorũ: vt in præ. cõcor. Vel sic. L I B. Corã &c. conqueror de Pe. qui fines prædij mei occupauit, quod est prædio suo cõfine: vnde ago cõtra eum, q̃ dictos fines mihi restituat. & ad hoc, &c. ff. eo. l. j. Vel sic: L I B. Corã &c. conqueror de P. qui fines inter meum prædiũ & suum cõfinale positos, puta arborẽ, vel lapidem remouet, vel succidit: vnde ago contra eũ q̃ dictos cõfines in loco suo & statu debito & solito debeat reponere: & ad hoc &c. vt

2 in primis cõcor. ¶ †Si verò prædia nõ sunt finibus distincta: vel sunt fines, sed vix discernunt, & possunt melius poni, concipitur sic. L I B. Coram &c. propono cõtra P. qui cùm habeat prædiũ confine prædio meo, quæ prędia nõ sunt finibus distincta: vel fuerũt fines appositi, sed vix discernuntur: ago cõtra eum, q̃ fines apponãtur, vel positi in melius reformẽtur. & ad hoc &c. Instit. de offi. iud. §. finiũ regũ. ¶ †Si aũt sit creditor vel fructuarius, vel em-

3 c phyteuta [c], sic cõcipitur libellus. L I B. Coram &c. cõqueror de P. qui cùm habeat confine prędiũ tali prædio, cuius habeo vsumfructũ: vel quod est mihi obligatũ, vel quod habeo in emphyteusim &c. vt supra habetur, etiã hęc ratio expensarũ & fructuũ, vt in actione cõmuni diui. & vide & forma, vt tibi,

4 vt patet infra ver. porrò. ¶ †Actor ergo sic ponat: P O. A C. Pono q̃ tale prædium meum est, vel ius habeo in eo, quia sum vsufructuarius, vel creditor, vel habeo in emphyteusim. ff. eo. l. j. & l. sed & loci.

d §. finium regun. Item q̃ est rusticũ, [d] ff. eo. actio. in prin. & d. l. sed & loci. §. fi. Item q̃ illud est confine prędio tuo. Item q̃ immediatè illi adhęret. ff. eo. sed & loci. §. fi. in fi. & quia magis. & l. sed si riuus. Itẽ q̃ fines eius protẽduntur vsq; ad talem locũ. Item q̃ occupasti fines illos. Item q̃ volebã ponere seu distinguere fines prędij mei. Item q̃ sic protendebatur, sed me prohibuisti. ff. eo. l. j. & l. sed & loci. §. sed & si quis. Item q̃ terminos, puta talem arborẽ, vel lapidẽ remouisti. ff. de termi. mo. l. j. & xvj. q. iij. inter memoratos. ¶ Reus verò sic ponat: P O. R E I. Pono q̃ prædiũ, cuius nomine me impetis, est vrbanum. Item q̃ est pleno iure meum: sed hoc est iuris. Item q̃ inter illud & meum est via

e publica, vel flumen. [e] Item q̃ fines mei protendun tur vsq; ad talem locum: ita quòd includat locum, de quo ille vult agere. Item quòd propria authoritate occupasti fines, quos tuos dicis. C. eo. si constiterit. xvj. q. vj. placuit. & q. iij. inter memoratos. [f]

f 5 ¶ †De diuisione autem & limitatione parochiarũ & possessionum, & quid iuris sit, si mensor falso renunciauerit fines, vel quantitatem, vel quid si actor pendente lite de finibus eos vsurpat: dicetur

g infrà, de parochia. [g] ¶ †Item hæredes ex testamen

6 to seu ab intestato volunt sæpe hæreditatem diuidere, vel omnes, vel vnus solus: quia nemo cogitur esse in communione. ff. communi diuidun. l. finali. Vnde quia esset absurdum, non posse diuidi, quod peti potest, vt ff. de peti. hæredita. sed & si lege. §. penulti. ideo ad hoc datur actio familię erciscund. quę ciuilis est. ff. famil. erciscun. l. j. Sic ergo in ea libellus concipietur. L I B. Coram &c. ago contra P. cohęredem meum: vt hereditatẽ T. quę inter nos est cõis, diuidamus: cui T. ex testamẽto, vel ab inte

ex contractu, vel quasi: nec ex maleficio, vel quasi. quod vt personalis sit est necessarium. ff. de actio. & obligatio. l. prima. & Instl. de actio. in principio. in rem non quia non vendicatur res ratione dominij. Instat in verbis Azonis, qui propter hoc dixit actionem hanc non natiuam, sed datiuam: ipse tenet illam datiuam, & in hoc mistam: quia oritur ex quasi contractu, sicut & duę, de quibus sequitur. & hæreditatis petitio. Instit. de obliga. quæ ex quasi contractu. §. item. nec sibi ratio competit, quare petitio hæreditatis plus fit ex quasi cõtractu, quàm ista. Item est in rem, quia oritur ex dominio. ff. finium regũdorum. l. prima. Cohæret enim hęc actio quæstioni proprietatis, sicut species generi. C. eodẽ. l. si quis dominium. & oritur ex obligatione, quæ sequit̃ ex contractu.

¶ Et secũdùm hoc opponit circa primum libellum, q̃ cùm rei vẽdicatio non detur contra prohibentem, sed circa tenentem & possidentem. ff. de rei vẽdicatione. officium. C. de alienatio. iudic. mutand. cau. facta. l. vna. ergo &c. Fatetur tamen quòd contra occupãtem, vel asserentem bene datur: vt in secundo, & tertio libello. Respondit autẽ quòd licet actio sit in rẽ, vt suprà, de iure. intentatur cõtra prohibentem, sicut & cõfessoria. De hoc extrà, de verborũ significatione abbate. in glos. secunda. Item contra tertium libellum opponitur, quòd potius agendum esset contra auellentem terminos lege agraria. ff. de termino amoto. l. secũda & iij. in quibus exprimitur pœna id agẽtis. Dicit Roffred. ferè de omni crimine ciuiliter & criminaliter agi posset: & vtraq; pœna eo

e ¶ Flumen publicum. Riuus enim priuatus non impedit hoc iudicium. ff. eodem titu. sed & si riuus. Sed quæritur, si volo distingui fines prædij mei, cui cohæret via publica, vel publicum flumen, circa quem agam: dicit Rof. prætorem vel præsidem adeundum, vt faciat fines illos distingui: sicut aliàs fit in causa damni infecti: vbi contra nullum datur mihi actio, secundùm prædictos adeò vt super eo debeant prouidere. ff. de damno infecto. si finita. §. si publicus locum. & l. flumi inum. §. j.

f ¶ Memoratos. Oppositiones ad prædictos libellos, vide vbi supra versi. sed omnibus. vsque ad finem. vbi cum §. quædam. Instlitu. de actio. dicunt hanc actionẽ esse mistam. ostendit contrariũ, cùm sit in personã: quia non

casu posset imponi, per præallega, legẽ tertiã. sed neutra contingeret agentem: quia criminalis imponitur ratione publicæ disciplinæ. ff. de public. licitatio. §. quando illicite. Alia ciuilis pœna quinquaginta aureorum, datur fisco. De hoc vide quod notatur in præalleg. l. iij. & sic in his multa vtilitas actionis. Per actionem autem finium regundorum prouidetur agenti. Simile in vi publica legis Iulię, per quam pœna criminalis imponitur, vt ibi per interdictum spoliato prouidetur.

g ¶ De parochia. Secunda pars, & sunt verba Roffred. vsque ibi: quid si duo. & ibi ponit decem in hac actione necessaria, quæ ex positionibus colligas.

¶ §.famil.erciſc. Sequitur quòd hoc iudicio amplius cẽ ſemel agi non poteſt, niſi cauſa cognita. Et ſubdit q̃ ſi qua res indiuiſa remanſit, cogitur cõmuni diuidundo. Quod dixit cauſa cognita, intelligunt quidam beneficio ætatis, per l.fi.eo.tit. Vide quod vtrobiq; nota. Dubitatur, ſi extra iudiciũ diuiſa eſt hæreditas inter fratres, cõmunio inter ſocios: & alter deceptus eſt vltra dimidiam iuſti pretij: an per dictas actiones famil.erciſ. vel communi di. poſsit agere, vt redimatur, ne decidaẽ. Io.de Bla. ſup §.quędã actiones. tenet q̃ ſic, & dat formã libelli talem: Corã &c. dico ego Ioannes q̃ hęreditas talis ex teſtamento, vel ab inteſtato, ad me & R. pro æqualibus portionibus deuoluta a eſt: & illã hæreditatem adiuimus, & extra iudiciũ diuiſimus. Vnde cùm in dicta diuiſiõe vl b tra dimidiam iuſtæ æſtimationis deceptus ſim: quia pars ad me pertinens ꝑ indiuiſo valebat xvj. & pars, quam ex diuiſione conſecutus ſum, non valet niſi vij. vel peto vt nouem, vel quæ c mihi deſunt vt iuſtam ęſtimationem habeam meæ partis, mihi reddat. qđ d si facere noluerit, ſupplico vt dictam hæreditatem inter me & ipſum ꝑ ſententiam diuidentes vtriq; noſtrum dimidiã partem aſsignetis hæreditatis ipſius, Et eodem modo formabitur in communi diuidundo. Probatur autem iſte libellus, C.communia vtriuſque iud.l.maioribus. Dictum eſt autem in libello, extra iudicium: quia ſi in iudicio actum fuiſſet, poſtea agi non poſſet, vt dixi: obſtaret autem exceptio rei iudicatæ ff.familiæ erciſcũ. cùm putarem. Alternatiua verò libelli procedit: quia rei debet eſſe electio. argu.ff.ſi quid in fraudem. C.de reſcindenda venditione.l.ij.extra, de emptio.& venditio. §.penult. Facit ad hoc quod not.j. de emptio.& venditio. §.nunc dicendum.ij.verſi. ſed nunquid prædia. & verſicu.ſeq. Dubitatur etiam de datione in ſolutum, in qua deceptus eſt quis vltra dimidiam, an petere poſſet dationem reſcindi, vel iuſtum pretiũ ſuppleri. Et videtur quòd ſic, cùm talis datio in ſolutum vim venditionis habeat: vt dicit l.j. C.de euict.ſi prædium. in fin. Facit eo.titu.ſi ob cauſam. & ff.eo.titu. de euict. l.antepenul. §. ſed ſi iuſſu. ff.famil. erciſcun. l.qui erat. & de diſtrac. pigno. l.reſcriptum. §.j. Habet ergo locum beneficium legis ij. C.de reſcind.vendi.

ADDE, quòd in datione in ſolutum habeat locum lex ij. C.de rei vend. tenuit Oldra. conſil. xxxvij.

b ¶ Iam. Rof. poſuit ſine iam.

c ¶ l.j. Ibi in §.ad hoc. not. de hoc in gl. in his. & ibi. & in l.fin. C.communi diuidun. Accur. tenet opin. But. Ioan. & Azo. ſcilicet quòd ſi duo fratres in communionem manſerint per triginta annos: vnus alterum inuitum ad diuiſionem procurare non poteſt. & clarè in §.ad hoc ſonat hic text. habeo per Odof. qui tenet idem multùm plenè hoc tractatum in præ. l. fin. C.communi diuidun. & tenet Roffre. ſatis de hoc tractans tit. familiæ erciſcun. verſicu. nouum. Cyn. poſuit quandam gloſſ. Rogerij in præd. §.ad hoc in materia. Goſianus tenet contrarium, & dicit Odoffre. quòd laicis videtur eius opinio iuſta. Dicit enim quòd ſi centum annis fratres vel ſocij ſtetiſſent in communione, prouocare poſſunt ad diuiſionem. Et prima ipſius ratio reſidet in hoc, quòd actio famil.erciſcund. vel communi diuidundo, naſcitur die, qua volunt fratres ſocij à communione diſcedere: non à die, in quo incipit communio. Inducit l.j. ff.famil.erciſc. Cùm ergo præſcriptio non currat actioni naſcituræ, ſed natæ. C.de iure dot. l.penulti. in fi. de præſcript. xxx. anno. cùm notiſsimi. §. illud. & præ. l.j. §.fin. Reſtat q̃ prouocanti non poteſt opponi præſcriptio, quæ nunc inchoat. Secundò inducit æquitatẽ lege fulcitam, quod nullus debet inuitus communione teneri: vt præ. l.fi. C. communi diuidun. Tertiò quia ſtantes in cõmunione communiter poſsident. Contra poſsidentẽ autem non præſcribitur: ergo alter cõtra alterum non præſcribit. C. de præſcripti. xxx. anno. l. malè. & l. cùm notiſsimi. in fi. Primi pro ſe inducunt textũ præ. §. ad hoc. & rationem, qua inductæ ſunt vſucapiones, & præſcriptiones, eſt vt ſit finis litiũ, & dominia ſint certa. ff. de vſucap. l.j. ff. pro ſocio. l.fi. Primam rationẽ dicũt falſam. Nam ſtatim cùm incidit cõmunio, naſcitur iudicium diuiſoriũ ex quaſi cõtractu, nõ ex voluntate, contra l. Pomponius ſcribit. ff. de nego. geſt. Nam quaſi cõtrahere videt: Inſti. de obligat. quæ ex quaſi contractu. §. item ſunt. Certum autem eſt, quòd hę actiones diuiſoriæ ſtatim cùm incidit communio, poterunt intentari. Statim ergo currit præſcriptio. Nõ obſtat l.j. ff. famil. erciſcũ. Verum eſt enim, quòd cõpetit cùm volunt diuidere quo ad exercitiũ: non quo ad natiuitatem, ne ex voluntate pendeat, vt dixi. Non obſtat l.fina. C.communi diuidundo. quia fatemur illam eſſe regulã: ſed fallit in caſibus, ſcilicet cùm pactũ interuenit ad tempus: quia perpetuũ non valet. Patet vtrunq; ff.commu.diui.l.in hoc iudicio. §.ſi cõueniat. & cùm præſcriptũ eſt, vt ſ. Tertia ratio non obſtat: quia hic nõ præſcribitur, poſsidenti res, vel rei dominiũ: ſed præſcribitur actioni diuiſoriæ: & ſic nõ præſcribit actioni reali, vel petitorio, ſed ſolùm perſonali. Et his ſatis inſtat Odof. qui dc mũ dat conſiliũ, vt tali iuri nõ præſcribat: quia cõmunionẽ habentes ſimul paciſcantur de nõ prouocando ad diuiſionẽ vſq; ad decẽ, vel viginti annos, vel plures, ſecundũ eũ: & interim cùm ad id prouocare nõ poſsint, nõ curret illis præſcriptio in diuiſorio. C.de bo.mat. l.ſi. & in præ. l.j. de anna. excep. in fi. Iſtud conſiliũ eſt illorũ fratrũ vel ſociorũ, qui cupiunt in cõmunione manere: ſed nolũt ſibi præcludi viam, quin poſsit alter inuito altero diuiſionem petere poſt tempus conuentũ. Et ſecundũ hoc nõ placet, quod dixi de tempore maiori: imò ego cõſulerem de ſolo quinquẽnio in quinquenniũ renouando. Vidi dubitari, ſi pater in morte duos filios iurare facit de hæreditate non diuidenda intra decenniũ: & ipſo mortuo moriẽ vnus ex filijs, relictis nepotibus: qui prouocant ad diuiſionẽ cum patruo: quòd poſsint ſine metu periurij, nõ eſt dubiũ: quia iuramentũ patris non ligat filiũ, etiam hæredẽ: vt ſcripſi de iureiu. veritatis. ſuper vlti. gl. in fi. de ſepul. c.vlt. in vlti. gl. Itẽ & ſi iuramentũ præſtitum in fauorem & cõmodum iurantium obſtaret, illud ſibi remittere poſſent ad inuicẽ iurantes: vt dixi deſponſa. præterea. Et vide ſ. tit. ij. §. nunc oſtendendũ. ſub ver. xxiij. ad fi. cũ ſua remiſsione.

ADDE, quòd non valeat pactum de non diuidendo, ſed ſemper ſtando in communione, Alexan. conſi. xvij. ij. volu. Et ſi pater iubet filio, vt moretur & communiter viuat vſq; ad xxv. annum cum altero fratre: quòd ſi alter frater habet maiorem familiam, ille minor non poteſt aliquid petere ea de cauſa: vt conſuluit Bartol. conſil. lvij. incip. quidam habens bona. Scias etiam quòd vltima q. Ioan. And. hic fuit Oldra, eius conſil. ccxl. incip. factum tale eſt, paterfamilias.

d ¶ Indiuidua. Vide quod j. dicam ante finem huius.

e ¶ Sequẽ. Quid ſi pater ſe obligauit pro filio, qui deliquerat, ne puniretur communibus.

7 ¶†Quid ſi duo fratres, vel alij habent bona communia ex aliqua hæreditate: manente autem communione contractum eſt æs alienum, poſtmodum veniunt ad diuiſionem: nunquid æs alienum per alterum eorum contractum ſoluetur de communibus bonis? Et videtur quòd ſic: argu. ff.pro ſocio. l. omne æs alienũ. Sed ibi loquitur in ſocietate conuentionali: & nos quærimus de incidenti. Vnde dic, quòd æs alienum, aut fuit ab omnibus contractum: & tunc ab omnibus ſolui debet indubitanter. Aut ab vno tantùm: & tunc aut eſt contractum occaſione communium bonorum, & in communem vtilitatem eſt proſpectum. quod probari debet à contrahente debitum: & tunc etiam de bonis communibus eſt ſoluendũ. arg. in prin. l. ff. de neg. geſt. Pomponius. j. & l. ſeq. §.j. Aut nõ probat hoc: & tunc per eum tantùm ſolui debet abſq; grauami ne alterius. ff. de reg. iur. nõ debet alteri. Non enim ſufficit contractum eſſe manente cõmunione: imò eſt neceſſe probari, quòd occaſione communis vti 8 litatis: vt ff. pro ſocio. iure ſocietatis. ¶†Quid ſi communione manente dos eſt ab altero eorum recepta? Reſpon. Aut pater recipit dotem pro filio: & tunc diuiſionis tempore debebit dos de bonis communibus detrahi, ſecundùm formam ff.famil. erciſcun. ſi filia. in princ. & §.j. & §.ij. Aut vnus ex fratribus eam recepit: & tunc aut profecta eſt in communem vtilitatem: quo caſu diuiſionis tempore de bonis cõmunibus detrahetur. Aut non: & tunc non detrahetur de bonis communibus: licet contractum ſit æs alienum communione manẽte: vt ſ. Facit ff.pro ſõcio. l.actione. §.fin. & l.ſeq. ff.de iu.do. ſi is, qui. §.j. C.famil. erciſcũ. l.ij. ff. de decu. & 9 qui originem. §.fi. ¶†Quid ſi alter ex coheredibus condemnatus eſt ob maleficium à ſe commiſſum? Dic quòd licet ipſe aliàs bene tractauerit hæreditatem, tamen de parte ſua tantùm ſoluenda erit condemnatio: nec fiet compenſatio eius, quod bene egit: vt ff.pro ſocio. cùm duobus. in fi. & l. & ideo. & l.adeo §.fin. ff. communi di. ſi is, cum quo. ff. de e nox. act. ſi communis familia. & l.ſeq.ᶜ ¶†Quid ſi 10 vnus ex cohæredibus facit ſumptus ob honorem ſuum: puta in militia ſua, vel nuptijs ſuis, vel dignitate aliqua, vel honorem aſſumendo? Reſpoñ. Si communis pater id fecit, habet ipſe hoc præcipuum. ff. de collatio. l. prima. §. ſed an id quod dign. Si verò ipſe poſt mortem patris ſui hoc fecit: de ſorte ſua tantùm hoc erit, non de bonis

& demum ſoluit. Alb. Pap. plenè tractauit hoc ff. fami. erciſcun. l. vt puto. Et q̃ filio imputetur totũ, inducit q̃ pater imputat filio, & deducit de peculio, quod pro ipſo ſoluit. ff. de pecu. l. ſed & ſi damnũ. ergo & hæredib⁹ idem ius competit. ff. de reg. iur. hæredem. Item pater vtiliter geſsit negotium filĩ, qui forſitan in perſona punitus fuiſſet: ergo cogitur habere ratũ. ff. de neg. geſt. Põponius. & filĩs cõ petit actione negotiorũ geſto. vt recuperẽt qđ pater q̃ ipſo ſoluit, cùm iudiciũ fami. erciſ. nõ videatur locũ habere, cũ geſtũ fuerit antec̃q̃ eſſent cohæredes. ff. eo. et puto. §. ſed & ſi dolo. Nec em̃ dici potuit negotiũ hæreditatis viuẽte patre. ff. de hę re. vel actio. ven. l. j. Nec obſt. ſi dicat q̃ actio neg. geſt. vel alia inter patrẽ et filiũ oriri nõ potuerit. Inſti. de obliga. quæ ex delicto naſcũ. §. hi qui. Nã licet de rigore non naſcatur directa ciuilis, naſcit tñ naturalis de æqtate. ſic ff. de cõd. inde. frater à fratre. & facit q̃ pater obligat filio. eo. tit. hęredes. §. ſi filius. Et facit ff. de contrahenda emptione. l. ĩ. ſicut & de ſeruo dicitur ff. de inſtitu. ſi pupillus. ad finẽ. Nec in fratribus procedit, quod dicitur de ſocĩs omnium bonorum: vt patet ff. de peculio, quę ſitũ. §. ĩ. Fertur Vbert. dixiſſe, quòd ſi pater vidẽs filiũ obligatum, ſoluit: videtur donaſſe. eo. tit. quę pater filio. quę bene facit, & maximè ſi fuerit modicum quod ſoluit. ff. de donatio. inter virum & vxo. l. vtrum. Si verò pater pro filio fideiuſsit, quod eſſe poteſt. ff. quod iuſſu. l. j. §. ĩ. filius fuit tunc naturaliter obligatus patri ſuperueniente caſu, quo illa naturalis poterat eſſe ciuilis: forte ſecundùm ipſum efficaciter obligatur. Facit quod not. C. de nego. geſtis. ſi filius. vel tranſmittitur naturalis ad fratres, quod fieri poteſt. ff. de condi. indebi. frater. & tunc illud naturaliter ei debitum veniet in compenſationem. ff. de compenſa. l. etiam. Sed ipſe Alber. Papi. tenet filium prædictum fratribus non teneri: quia ex quo pater in obligationem ſuſcepit, potius dicitur pater ipſe ſoluiſſe propter ſuam obligationem, quàm alterius. Communiter enim illa ſequeretur hæredes, ex quo perſonalis fuit. ff. de actio. emp. l. fina. Nam ſi nõ ſoluiſſet, hæredes tenerentur pro hæreditaria portione, non pro emolumẽto quod vnus ſolus haberet. C. ſi certum petatur. l. j. Nam quí diceret, quòd poſſent hæredes agere, dicat quo iure: & nullum inueniet: cùm pater non habuerit animum ſibi aliquem obligandi. Facit ff. communi diui. ſi quis cũ æſtimaret, verſicu, diuerſa eſt. & l. in hoc iudicio. Proprio enim timori prouidit pater. ff. quod metus cauſa. iſti quidem. §. vltimo. ſecundum eum, vbi quantitas eſt notabilis, & ex notabili culpa filĩ prouenit: parentes noſtri temporis prouident reliquis filĩs prælegando. & ſic tollitur iſta diſputatio per teſtantes.

communibus. ff. fami. erciſcun. §. ſi filia. §. idem ſcribit. & §. Neratĩ⁹. & l. ex parte. §. filĩ⁹. l. Lucĩ⁹. C. de ſtat. & ima. l. fin. & in præ. l. omnes. niſi ſpecialiter inter cohæredes pactum fuerit, vt huiuſmodi ſumptus communes eſſent. ff. pro ſoc. ſi ſocietatem vniuerſorum. in fine. ¶† Quid ſi vnus ex fratribus cohæredibus habet filiam: nunquid dotanda eſt de communibus bonis? Reſpon. ſi auus puellæ pater cohæredum viueret, ipſe haberet neptem dotare: vt ff. de iure do. profectitia. §. ſi filius. ff. ad Maced. ſed Iulianus. §. ſi filius. & l. ſi filius. ff. de in rem verſo. & ideo. in fin. & l. ſequen. Si autẽ non viuit auus, de bonis patris ſui tantùm dotanda eſt, niſi cohæredes inter ſe aliter ſpecialiter inter ſe pacti fuerint vt prædixi: quia tunc eſt pactum ſeruãdum. ff. pro ſoc. l. ſi ſocius pro filia. ¶† Vt autem circa hoc tu ſimplex Canoniſta plenius inſtruaris, nota[a] quòd cùm defuncto patre plures filĩ remanẽt in domo paterna, quorum aliqui ſunt minores, alĩ maiores, & alĩ lucrantur, alĩ non: & eis ad diuiſionem peruenire volentibus minores petunt communicari lucra maiorum: aut inter iſtos fratres ſunt bona diuiſa, aut indiuiſa. Primo caſu, quilibet ſibi acquirit quod lucratur: nec peti poteſt communicatio ab alĩs fratribus, niſi hoc fuerit in diuiſione ſpecialiter actum. Si autem ſunt indiuiſa, & aliqui fratres lucrantur: aut eſt certum vnde acquirunt, aut nõ: aut eſt dubium. Si certum eſt: tunc ſtatuendum eſt ſecundùm quod acquiſiuit. Si autem non eſt certum, nec eſſe poteſt: aut dubitatur in facto, aut in iure. ſi in facto, puta acquirit ex operis ſuis: quia forte eſt ſcriptor, vel artifex: tunc ſibi acquirit: ne quod ei ſuis laboribus & proſpera fortuna acceſsit, hoc ad fratres perueniens lucroſum eis accedat: vt Inſtit. per quas perſo. nobis acquir. §. igitur liberi. Sed ſi ſit malæ conuerſationis homo, nullius artificij: præſumitur omnia habere de cõmuni, aut de patrimonio patris. †Sicut aliàs vxor omnia præſumitur habere de bonis mariti. ff. de dona. inter vir. & vxor. Quintus. C. de do. inter vir. & vxo. etiam xĩ. q. ĩ. placuit. extra, de peculio cle. c. j. Sed & ſi qs fratrũ patre viuente aliquid lucratur eſt, licet acquiſierit patri, prout traditur C. de bo. quę lib. cùm oportet. ſed tamen pater non apprehendit: videtur q̃ filius tunc poſsit ſibi illud retinere: nec habet neceſſe fratribus communicare. Si autem poſt mortem patris acquiſierit: præſumitur de cõmuni habere, & ideo communicandum. arg. in auc̃. de eccle. ti. §. j. interdicimus. In dubio enim præſumitur de communi habere: niſi contra probetur. Si autem ſit bonæ conuerſationis: quia artifex eſt, & bene lucratur: non eſt præſumendum habuiſſe de communi, niſi expreſsè probetur: imò præſumitur ex ſuis operis habuiſſe. C. arbitr. tu. ſi defunctus. ff. de hære. vel act. 14 vend. l. venditio. ff. ad l. fal. l. ĩ. ¶† Quid ſi alter filiorum ex paterna pecunia lucratus eſt: nũquid tenetur lucrum alĩs communicare? Et videtur q̃ nõ. ar. ff. ſol. ma. ſed ſi. §. item quicquid. ff. de pe. hære. ſi poſſeſſor. §. bonæfidei. ff. de tranſac. l. ĩ. §. fi. ff. de ſepul. vio. quæſitum. Sed dic contra, arg. ff. de procu. qui proprio. §. vt in cæteris. Nam cùm occaſione rei communis acquirirur aliquid, illud communicari debet illis, de quorum bonis acquiſiuit, vel eis reſtitui, arg. ff. de pig. act. ſi pignore. ff. ſi cer. pet. ſi eũ. ff. de act. emp. & vend. ſi quis procurator. ff. de ędi. edic. bouem. §. ſi quis ſeruum. de neg. geſt. ſi pupil. §. item quæritur. ff. manda. ſi ex mandato. & l. idẽc̃q̃. §. porro. Quod autem communicandum ſit, quòd aliquis ex fratribus lucratus eſt cum communi pecunia, vel quam à patre habuit, vt in ea negotiaret, non tamen ei prælegauit: expreſsè probatur ff. de vſu & ha. ſi ita. §. fi. ff. de acquiren. re. do. per ſeruũ.
b §. fin.[b] ¶† Quid ſi iſti filio fuerit aliquid donatũ: 15 nunquid teneturillud fratribus cõmunicare? Rñd. qualitercunq̃ acquiſiuit, dummodo rei meæ occaſione, mihi reſtituendum eſt, vel mecum communicandum eſt. Et accedit ff. de pecul. hic quæritur. §. j. ff. de iur. dot. legata. ff. de dona. ſi mihi donatũ. Nã a &ſi mihi legatum relictum eſt, vel alicui eorum, eis ſub paterna poteſtate exiſtentibus: patri relictum eſſe videtur. & ſic in fratrib⁹ dici debet: vt ff. de cõdi. & demon. filię fami. Inſti. per quas perſo. no. acqui. Et hoc quando iſti filio occaſione negotiationis donatum eſt: puta, quia erat ſellarius: & donabat militib⁹ ſellas, & huiuſmodi: propter quod ab illis magna dona recipiebat. Si autem ſibi donatũ fuit, quia ſeruiuit alicui, & ob hoc ſuum meritum donationem meruit: tunc non eſt communicandũ nequod ei proſpera fortuna acceſsit, &c. vt Inſtit. per quas perſo. no. acqui. §. ĩ. & §. præterea lex. et 16 §. fin. ¶† Porrò ſi de iure dubitetur, i. vtrũ id, quòd acquiſiuit, ſit ex profectitia vel aduentitia pecunia quæſitum: dic vt ſ. de actore. verſicu. ſed quid ſi du- 17 bitatur. ¶† Regulariter ergo omnia paterna bona ſunt inter fratres communicanda, niſi ſint caſtrenſia, vel quaſi: vel niſi probentur ei fore à patre prælegata: puta, quia ipſe emit ei libros, & effectus eſt doctor legum, & multa lucratur. quibus caſibus filius non tenetur communicare: vt C. de col. filiæ. & l. fina. C. fami. erciſcun. filiæ. ſ. de actore, verſicu. ſed net Bald. conſil. cv. iĩ. lib. & conſi. clviĩ. ſo. lib. & Romã. conſi. clxxĩ. & *ibi*, quid ſi non apparet, q̃ pecunia fuerit conuerſa in vtilitatem communem: delinquens dum eſt in cõmunione fraterna, an debeat de ſuo proprio ſoluere condemnationem, vide Bal. conſi. ccxxxiĩ. & ccclx. ĩ. lib. Sumpt⁹ autem ſtudĩ militis & vxoris an debeant cõmuniter ſolui, vide pulchrè Roma. conſil. cxlv. & Bal. oĩno conſi. ccxxiiĩ. j. lib. Filia fratris, an ſit dotanda de cõibus bonis, vide Roma. cõſi. ccccl xxviĩ. Bald. conſi. ccccliĩ. ĩ. li. An inter fratres, quorũ aliq̃ ſunt minores, præſumat cõtracta ſocietas: vltra loca vulgaria, vide Roma. conſi. ccccxiĩ. Anch. ciĩ. Et qũo veniat conferendũ id, qđ lucrat fili⁹ ex pecunia paterna, et q̃d de pecunia lucrata ex officijs q̃ſitis cõtẽplatiõe patris, vide Romã. conſil. ccccxlix. Et an lucrata per vnũ ex fratribus ex morte vxoris ſint cõicanda, vide Romã. cõſi. ccccvj. & ccccl xxj. ¶ No. ſecũdùm Ia
co. Bal. qui hoc ſcripſit C. de bonis, q̃ lib. l. cùm oportet. §. ſinaũt. in fi. ibi in princ. legis. de hoc p Accur. in gl. q̃ incipit, ex ſubſtãtia. Præmitti poſſet diſtinctio Azo. in Sũma, p quas p̃ſo. nobis acq̃r. C. vbi dicit nobis acq̃ri per nos ipſos. p filios in ptãte cõſtitutos, p ſeruos noſtros. Item p alios, quos bona fide poſsidemus, vel in quibus habemus vſumfructum, vel vſum. Et ſingula proſequit, addens de tutore, curatore & procutore. Modò addi poſſet, cùm frater non ſit de ſuperius nominatis: quæritur an per fratrem acquiratur fratri, ſaltem communicandum.

b ¶ §. fi. Vidiſti quòd author, ſicut & Iacob. Bal. de lucro loquitur, non ſtrictè de fructu. Quod facit ad queſtionem, an ſi filius pecuniam talem fœnerauit, fœnus fratribus communicare teneatur. & Accurſus in glo. ſuperius alleg. tenet quòd ſic. Alexã. ibi exprimit, q̃ non poterit illud dicere ſuum, pro eo quòd animam dedit diabolo. propter illud Cy. ibi hic tractat ſub q. ĩ. an lucrum vel vſura ex pecunia paterna, ſit profectitium vel aduentitium. Et ſi dicatur quòd profectitium: obĵcit cum glo. de l. vſura. ff. de verbo. ſignifi. vbi dicitur, quòd vſura pecuniæ non eſt in fructu: quia non venit ex corpore, ſed ex obligatione. gl. non ſoluit. Sed Cynus dicit illud ſpeciale in certis caſibus: ſed regulariter contra. ff. de vſur. l. vſura. nam vſuræ vicem fructuum obtinent. & facit quod ibi not. Vides q̃ author non ponderat fructum tantùm, dummodo ſit lucrum. Cy. ibi recitat Petr. tenere q̃ ſit aduentitium, per præ. l. vſura. de verb. ſigni. cùm ex obligatione extrinſecus veniat: vt ibi alle. ff. de ſta. ho. l. quæritur. ff. ad leg. fal. l. ĩ. Et hoc placet Cyn. qui ſubdit, quòd cùm vſuræ ſint prohibitæ lege diuina, & quod ex eis quęritur, reſtituendum ſit: non autem acquiretur patri, etiam quo ad vſumfructum: vt de domino dicitur ff. de acquiren. poſ. quod ſeruus. & de ſocio. ff. pro ſocio. l. quod autem.

A D D E, quòd idem tenet Barto. in d. l. cùm oportet. & Angel. conſil. lx. et ccvĩ. in fi. licet aliqui contra in dicta l. cùm oportet. vt ibi in addi. poſui poſt Alexandrum.

a ¶ Censualis. Finita est illa glo. Iac. Bald.

b ¶ Porro. Tertia pars §. & hanc prosequitur Rof. rubrica de act. communi diuidun. Et xiij. quæ secundùm eum requiruntur in ipsa, ex positionibus colligas. Et propter id quod statim subdit de societate, non putes hãc esse eandem actionem cùm illa pro socio. Imò in totum differunt. Nam pro socio, nõ pertinet ad diuisiones: sed ad personales præstationes. ff. cõi diui. l. a j. & illud magis, qđ 18 ibi habetur, electiuè ponitur, nõ comparatiuè, vt ibi notat. Dat Rof. simile: eligo magis esse dives, cꝫ pauper: intẽtetur ergo pro socio, & cumuletur ista, vt diuidatur. ff. eo. per hoc iudiciũ. & pro socio l. si qs societatem. Item illa quando per tra-19 ctatum est inita societas ista: etiam si incidit. ff. eod. l. j. & ij. & pro soc. l. vt sit pro socio. & l. seq. c Item illa non indu d cit adiudicationẽ, ista sic. ff. pro soc. l. fi actum. & ff. eo. ti. l. communi diui. §. si debitor. & C. eo. l. j. ij. & iij.

e ¶ Instrumentum. Quid si fine instrumento dicitur facta diuisio inter fratres secretè, itaꝫ nec testes habentur: quisꝫ tamen eorũ per decẽ annos possedit diuisim certam partẽ. vnus ex fratribus agit fami. erciscũ. ad diuisionẽ: alter dicit diuisionem factã, allegans prescriptionem decennij, per possessionẽ cuiusꝫ ipsorum diuisim de certis rebus factã. quę riẽ an eo ꝓbato diuisio præsumatur facta. Arguitur ꝙ non, per l. diuisiõis placitũ. ff. de pact. & C. communi diui. l. ij. et iij. Nec prę sumitur ius habere cui probatio deficit. ff. de test. tu. duo sunt titij. Guido de e Su. super prę. l. diui sionis. tenet ex possessione longi tẽporis sic diuisim habita, diuisionẽ præsumi p l. si serui. vẽ. si quis diuturno. Et de vsur. cùm de in rem verso. Præsu- 20 mitur ergo, ex quo fratre sciente lõgo tempore sic diuisim possedit, possessio sibi tradita. C. de acqui. possess. & filiusfami. & facit ad hanc materiã, eo. tit. l. j. & l. bona. ff. eo. hęredes. & l. quę pater. ff. de cap. et post lib. re. ff. de proba. Procula. & C. de do. censualis[a].

¶† Quid si alter ex duobus fratribus electus est ad aliquod officiũ: sed quia simplex & insufficiẽs inuentus est, alius frater ei substitutus est: nunquid lucrum ex officio illo proueniẽs debet substitutꝰ cõmunicare cũ fratre? Dic ꝙ nõ: sed illud habebit prę cipuum. C. de assess. l. velut castrense. C. de aduoca. diuer. iud. l. fori. nisi pactũ aliud inducat. ff. pro soc. cum duobus. §. Papi. quoꝫ. & §. idẽ Papin. Nam imperitia fratris huic obesse non debet. ff. si qs aliquem testa. prohib. l. ij. §. fratris. ff. de oper. no. nun. de pupillo. §. plurium. nec debet alteri per alterũ, &c. ff. de aliena. iudi. mutan. causa fa. l. j. Quod autẽ ipse debeat totũ habere: probatur ff. ad munici. Titio. extra, de supplen. negligẽ. præla. grãdi. ¶† Porrò, [b] si habes rem communẽ cum P. ex soc: etate cõtracta vel incidenti, vel quia vtrique legata est, vel alio modo: vult à communione discedere: & alter consocius assentiat: pñt res ipsas diuidere. de qua diuisione sic põt confici publicum instrumentũ: [c]

✠ FORMA. [d] Titiꝰ & P. fratres & filij quõ dã H. ad diuisionẽ omniũ infrà scriptorũ bonorũ inter eos communiũ peruenire volentes, de cõmuni cõcordia de bonis ipsis duas partes cõstituerũt, ponentes in vna parte talem domũ in tali loco intra tales confines sitam. Item talẽ petiam terræ vineatæ. Item duas vegetes & tres tales, quę quidem pars de vtriusꝫ cõmuni concordia & cõsensu ipsi T. peruenit in partẽ: & eam ipse T. de ipsius P. voluntate in suã portionem elegit & acceptauit, et de ea asseruit se contentũ: saluo tamen ꝙ de infrà scripta aditiõe inferius exprimetur. in altera verò parte designauerunt & posuerũt talẽ petiam terrę aratoriæ. Item talem petiam terræ vineatæ. Itẽ talem & tales res: quæ pars de vtriusꝫ cõi concordia & consensu ipsi P. peruenit, & cessit in partẽ: & ipse eã de ipsius T. voluntate in suã portionẽ elegit & accepit, & ea asseruit & voluerit se esse contentũ: hoc tñ inter eos specialiter acto, ꝙ quia dicta pars ipsius P. melior est parte T. prædicta: debeat ipse P. eidem T. dare & soluere pro ęquiualentia & cõæquatione suæ partis ad partẽ T. decẽ libras. Turonen. hinc ad diem talẽ: & de ipsis soluendis, & solẽnem promissionẽ & obligationẽ facere per publicum instrumentũ: hoc etiã actum extitit inter eos expresse, ꝙ si quo tpe contigerit alicui eorũ litem, vel quęstionẽ moueri super aliqua dictarũ rerum, quæ in partẽ obuenerit: res, de qualis mota fuerit, expensis cõibus procuret & defendat in lite. qđ si eam euinci cõtigerit, damnum inter eos pariter sit commune. Quam siquidem diuisionem & omnia & singula suprà scripti promiserunt adinuicẽ per se suosꝫ hæredes, scilicet vnus alteri vicissim solẽnibus stipulationibꝰ hinc inde interuenientibꝰ perpetuò firma, grata, & rata habere & tenere, & non cõtrauenire: vt in instrumento arrharũ cõtinet. de quo habet j. de emptio. & vendi. §. j. versi. sequit. [c] Hæc forma probatur ff. & C. fam. ercis. & cõi diui. per totũ: & extra, de parochi. c. j. Potest etiã apponi, ꝙ qui habuerit talem partẽ, teneatur tale debitũ soluere, & fratrem de illo debito seruare indemnẽ. Verũtamen hoc nõ præiudicat creditoribus, quin possint contra quemlibet hæredem agere pro hæreditaria parte. C. de pactis. debitor. & l. pacta. Facta aũt diuisiõe possent inter se finẽ facere hoc mõ:

✠† FORMA. Ego T. cõfiteor in pte tui P. ex diuisiõe inter nos facta de paternis bonis hic, & hoc euenisse. quã quidẽ partẽ cum omnibꝰ, quæ in ea continent, tibi finio & assecuro: cõcedens tibi omnia iura & actiones & exceptiones, quæ in dictis rebus corporalibus & incorporalibus mihi cõpetunt: constituens donec possessionem, vel quasi, illarum rerum tua authoritate apprehenderis, me tuo nomine possidere: & promittens ꝙ ea, quę inter nos diuidendo acta sunt, obseruabo: transferẽs in te vtile dominium ac directum promittens etiã, ꝙ si à te de parte tua aliquid euincetur, te & tuos hæredes pro eo, quod mihi continget, conseruabo indemnem quod ideo feci: quia tu mihi similiter fecisti de parte mea in omnibus & per omnia: quæ d omnia suprascripta saluis conditionibus testamenti patris nostri, facio & promitto pro me meisꝫ liberis & hæredibus attendere, &c. Qua stipulatiõe completa ponantur subscriptiões, & etiam forma diuisionis. Ideo dixi, saluis conditionibus testamẽti, &c. ne quæstio de hoc possit oriri. per l. ff. de verf bo. oblig. qui Romæ. §. fin. ff. de transactio. qui cũ. Item ideo dixi, donec possessione vel quasi, &c. qa pactum diuisionis, nisi stipulatione vel traditione g sumat effectum, non aliter sumit vires: vt ff. de pac. diuisione. Item in hoc contractu si non seruetur, quod actum est, agetur ad pœnam promissam: vt s. de pactis. prope fin. ¶ Formã instrumenti super muro cõmuniter ædificato, vide s. §. generalia. ver. h 21 ꝙ si duo. ¶† Et scias ꝙ hmõi[f] diuisiones quãdoꝫ f fiunt per sortes, quandoꝫ per compromissum: puta cùm consortes de partibus nequeunt concordare. Quandoꝫ verò ordine iudiciario, videlicet libel 22 lo porrecto: vt j. dicetur. ¶† Item nota ꝙ cùm fit diuisio de bonis hæreditarijs, dicitur diuisio familię erciscundæ, de qua ff. & C. famil. erciscun. & xxvj. dist. deinde. & xxviij. q. j. nunquid. Si verò de alijs rebus communibus, dicitur cõmuni diuidundo, de qua ff. & C. cõmu. diui. in quibus contractibus diuersa solent inter partes fieri pacta. ¶ Qualiter aũt conficiatur instrumentum contrahendæ societatis, 23 vide s. eod. §. generalia. versi. j. ¶† Si verò alter consocius seu consors non assentiat diuisioni, nolens à cõione discedere: habet volens cõtra nolentẽ actionem cõi diuidun. quæ ciuilis est. Sic ergo libel. cõci.

L I B. Coram &c. ago contra P. cum quo habeo talem rem cõem, quam secum diuidere volo. vnde eam diuidi peto. & ad hoc propono actio. cõi diui. Insti. de offi. iud. §. eo quoꝫ more. ff. cõmuni diui. 24 l. j. ij. & iij. ¶† Si autẽ vis petere, vt & res & fructus g diuidantur, sic concipe: L I B.[g] Coram &c. vt s. vsq; discedere. iunge, Itẽ peto fructus ab eo perceptos mihi dari pro dimidia, qui fructus fuerunt tot modij frumẽti, tot ordei. Si verò feci sti sumptus, dicas sic, Peto etiã expensas mihi ab eo dari pro dimidia, quas expẽsas feci in re cõi: cùm pro pte nõ possem eas cõmodè facere: quę expẽsę fuerũt centũ soli. ¶† Quòd si dãũ datũ sit, iunge sic: Itẽ peto dãũ mihi ab eo in rebus cõibus datũ: pro dimidia mihi resarciri: quod damnũ æstimo c. & ad hoc &c. vt s. ff. eo. l. in cõi diuid. & l. per hoc. §. sicut. & 26 l. & si non oẽs. §. venit. ¶† Si aũt dolo vel lata culpa, quę dolo cõparatur: vt ff. de posiiti. quod Nerua. res desijt esse cõis, habetur pro possessore. ff. de rei vendi. finautẽ. ff. de noxa. electio. extra, de excep. c. penult. vnde sic libel. concipit. L I B. Corã &c. conqueror de P. cũ quo habui tales res cões, qs dolo vel lata culpa desijt possidere, vel cuius dolo vel lata culpa perierunt: vnde res ipsas peto pro dimidia: & fructus & expensas, quas fecit, puta tantum pro dimia: & dãni etiã rationẽ peto, quod fuit tm, h et ad hoc propono vtilem actionẽ cõi diuidũdo. [h]

27 ¶† Si verò sine dolo & lata culpa sunt perditæ: & fructus tantùm percepti, vel expẽsas fecisti: vel damnũ datum est: petes tãtùm expẽsas, fructus, & damna. ff. eod. si quis putans. in princ. & l. in summa.

¶ Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono ꝙ talis i i res est mihi & tibi cõis. ff. eo. l. j. [i] §. cõia. Itẽ mobilis, seu immobilis: & sic corporalis. ff. eod. l. per hoc iudiciũ. in prin. j. versi. itẽ qđ hoc est. Itẽ ꝙ est singulare: vt in ea. l. Itẽ qđ est mea pro parte quo ad dominium:

a ¶ L. j. Hoc dicit, quia si negaret, debet primò ꝓbare rem illam pro parte suam esse: et hoc

in alio iudicio:scilicet rei vendicatione per leges istas:& hoc nisi possideat:vt in hac l.j.

a ¶Cõmunibus.Supple tantũvnde non possunt miscerinon communes.

b ¶De rebus incorpo.Non allegat §.propter breuitatem nigri.Hoc autem dicitur,quia incorporalia vt nomina & iura sunt ipso iure diuisa:& sit adiudicãda veniunt, nõ diuidẽda.C.fam.ercis.l.ea,quæ. pręter iura liberorum & sepulcrorum, quæ ipso iure remanẽt idiuisa.ff.fami.erci. a quędã.C.de relig.si quis sepulcrum. Iura igitur cùm indiuisibilia sint, veniunt adiudicãdaquo ad vsum, mensura, vel temporibus. ff. eo.l.arbor. §. si per eũdẽ.& §.aquarũ.

c ¶Vsum. Vide qđ not.eo.tit. si ædes.

d ¶Feci sti. An minor maiorem cohęredem, vel socium ad diuisionem pro uocare possit, plenè dixi sup rubri. de curatore.

e ¶Si enim.Incipiũt verba Rof.eod.titu.cuius ad literam fuit totum qđ sequitur sed nõ eodẽ ordine. Enumerat autem xv. quæ in hac actione reqrũtur,quæ expositionibus colligas. Et scias quòd Rof.posuit inter præcedẽtes rubricas,& istã & x.rubricas de diuersis cõditiõibus. Azo autẽ tenens ordinẽ Codicis plenè prosequit materiã, tractans.x. mẽbra: scilicet quid sit exhibere,pro quibus rebus ad hoc agat, ex quibus actionibus,cui detur hæc actio, & quando, & contra quem, et vbi fiat exhibitio, & qualiter: & in quantum fiat condẽnatio in hac actione,qualis sit actio ibi videas.Mihi placet qđ pulchrè & breuiter scripsit Ioann.de Blaua.in rubrica antepenultima.

f ¶Vt Io.& Azo.vbi s. post prin.

g ¶Et not.q̃ est dare,quòd quandoq̃ in hac actione venit personalis protestatio,vt hæreditatis æstimatio,in casu.ff.eo.sed si hæreditas.quando scilicet seruus meus est institutus hæres,si intra certos dies adeat iussu meo. hic in petitione narrata subdam, quòd cùm R. dictum seruum meum detineat ago contra eum,vt mihi seruum illum exhibeat:cùm sim illum vendicaturus. cùm etiam ei iubere velim, quòd intra tempus à testatore taxatum hereditatem adeat, supplicando iudici dictum R.vt mihi ad id exhibeat.Item ad æstimationem hereditatis illius:si intra tempus à testatore taxatum, mihi dictum seruum non exhibuerit cùm id commodè facere possit,per diffinitiuam sententiam condemnet.Ponitur autem in libello.cùm id facere possit,propter regulam impossibilium.ff.de reg. iur.interserit aũt commodè:qa si seruus esset in fuga satis sibi esset cauere de seruo exhibendo,si in potestatẽ suã redeat.ff.eod.titu.Celsus.aliàs incipit,si quis merces.§.item si qui.secundùm Io.de Bla.qui subdit per hanc actionem condemnari reum ad restitutionem & si huic sententiæ non pareret,contra eum in litem iurabitur,ad instar vendicationis rei.Institu. de act.§.præterea quasdam.ff.de rei vendi.qui restituere.in fine.& de in litẽ iur.lege in act.& quomodo pluribus actionibus quis exhibitionem consequi possit:remittit ad not.per Azo.eo.ti.§.pro exhibitione.quod etiam ponit clarè Roff.eo.tit.in fin.vbi etiam præmittit opiniones de prædictis sententijs,an sint diffinitiuæ.

h ¶§.sed vbi.Ibi dicitur quòd res immobiles facilè latere non possunt: nec cuiquam,si diuulgentur, officiunt.

i ¶Et iij. Tenet Azo in Summa huius tit.§.in hac.quẽ sequunt Rof.& Pet. quod ad actum exhibitionis hoc interesse pbari p̃ iuramẽti,scilicet q̃ calumnię sed nõ petit.ff.eo.titu.Iohannes ibi not.

¶Pecuniariũ. Nõ affectionis, vel cognationis.

¶Causa. Interest eũ tua tibi exhiberi librum meũ: sed hæc nõ est iusta cã.

¶Necessarij. Tituli omissi sunt octo. Theorica primi habẽt s.de cõpe.iudi. aditio.quod sonat in forũ cõpetẽs. Secunda & tertia longum tractatũ habent in prin.huius quartæ partis. iij. v.& vj.s. parte. ij. ver.litis contest.& seq.vij.& viij.vers. dilatio.& seq.

Bal. De iudicijs Rubrica.

IOrma libelli ī qualibet petitione hæreditatis. §.j.G.Itẽ vniuersale iudiciũ est,si peto ecclesiã cũ ptinẽtijs.§.fi.G.Vniuersitates rerũ noĩa iuris habẽt: vt no. C. de impu.l.quod dicitur. ¶Forma instrumẽti societatis & forma libelli in actione pro socio, neg.gest.& tute. §. generalia.G. ¶An scholaris, qui recedit,possit aliũ scholarẽ loco sui in causa ponere?tenet q̃ sic.versi.circa hoc.G.& no.ff.depo.l.si qs.Bal. ¶An socius distrahens societatẽ,possit petere partẽ suã,versic.sed nũqd socij.G. ¶Libellus gñalis debet postea explanari p̃ positiones speciales.versic.qd si quis petit.G.Vide s.de libel.cõcep.§.procedit libell⁹. ¶Qualiter formetur libellus in qualibet accusatione mandati.Itẽ an nuncius captus à latronibus debeat redimi per dominũ.§.specialia.versi,illud autẽ quærit. G.Et quid de stipẽdiario vel simili.versi.seq.p G.Vide per doct.de pigno.c.significante. ¶Forma libelli in iudicio famil.erciscũ.cõi diui.& fin.regũ.in §.sequit.G.C.fa.ercis.l.certũ.Et si duo sunt fratres,& vnus facit debitũ,an debeat solui de cõi.Rñ.q̃ nõ,nisi rõne cõis vtilitatis sit contractũ. qđ non præsumit,nisi probet.ver.qd si duo.G. Vide j.de feudis.§.si sunt plures. ¶An lucrũ aduocationis debeat cõicari.C.de aduo.diuer.iud.fori.de mu. & hono.l.& qui ori.§.fin.in glo.ordi. ¶An si vnus fratrũ recipit dotẽ, debeat refici de cõi?Rñdeo,nõ,nisi probet versa in rem cõem. ver. quid si cõmunione.G. ¶An condẽnatio vnius fratrũ debeat solui de cõi.Rñd.q̃ nõ. ver.qd si vnus.G.Si vnus fratrũ militauit,an sumptus debeant fieri de cõi. Rñ,nõ.ver.qd si vn⁹.G. ¶Quid de sumptib⁹ nuptiarũ? Dic vt.ff.de mu. & ho.l.qui ori.§.fi.in glo.ord. ¶Si vnus fratrũ habet filiã,an sit maritanda de cõi.Rñd.nõ:qa vnus liberorũ sequit patrẽ.ff.fa.ercis.l.si maritus.ver.qd si vnus ex fratribus.G. ¶Suprà dictũ est quid de debitis:qd ecõtra de lucris?Rñdeo,si diuiserũt fratres, vnusquisq̃ sibi tantummodo negotiat. Si

SVMMARIVM.

☞Agens actione ad exhibẽdum, qualiter forma re debeat libellum.

Positio actoris volentis rem suam ab altero possessam repetere,quæ esse debeat.

Reus quid habeat respõdere,vbi contra ipsum agitur actione ad exhibendum.

VLtimo videndum est de actione ad exhibendum. Si enim c rem mobilem tuam, vel in qua ius habes,vel aliàs tua interest,vis vendicare, vel alio modo pro ea agere, potes primò agere actionem ad exhibendum †ciuili,per quam actionẽ exhibebit tibi reus rem:vt habeas copiã rei videndæ,palpandæ,tangendæ & cognoscẽdę, quę exhibitio fiet coram iudice.ff.ad exhibẽ.l.j.& ij.sic ergo libellũ concipies.¶LIB.Corã &c.cõ. de P.q rẽ talẽ meã possidet,seu tenet: quam dico meã esse,vel mihi p̃.x.à tali obligatã:vel qa vsum fru.in ea habeo:vñ rẽ illã ab eo mihi exhiberi petito:& ad hoc propono actionẽ ad exhibẽdũ.ff.eo. in hac actione.§.ij.Quidã tñ,vt Io.f admittũt hũc libellũ. LIB. Peto rem,quã dico meã esse,mihi exhiberi,& exhibitã vendico rei vendi.ff.eod.l.ij. arg.ff. cõmo.l.ij. Vel sic: LIB. Corã &c.vnde peto vt rẽ talẽ mihi exhibeat,cuius rei nomine rei vendi.propono:vel exhibeat mihi rẽ talem, quam vendico:quia dico illã ad me pertinere iure dominij.& sic actio.ad exhibendũ,& rei vendi. propono.arg.ff.commo.l.ij.& ff.de pecu.deposui.§.j. & hoc causa dirimendarũ litium.Alij dicũt, q̃ primò agetur ad exhibendũ:quo iudicio finito intentabit rei vendi.ff.eo.l.ij.§.est autem.De hoc s.de act. seu peti.§.sequitur.ver.& nota q̃.g ¶†Actor ergo sic ponat: PO.AC.Pono q̃ res, pro qua ago ad exhibendũ,est mobilis.C.lib.x.quãdo & qui.quarta pars debe.ex bonis decur.l.j.§.sed vbi.h Item q̃ interest mea:vel quia sum dñs:vel quia ius habeo in re,ff.eo.l.iij.§.j.ij.iij.i & iij. Item q̃ illud interesse est pecuniarium k.ff.eod.liber homo. Item q̃ interest mea ex iusta causa l.ff. eo.l.pe. Item q̃ mea interest tempore litis contestationis,& tẽpore sententiæ.ff.eo.tigni.§.idem scribit.& §.pe. extra, de re iudi.abbate.libr.vj. Item q̃ res illa talia signa habet.ff.eod.tit.in hac actio.in prin.Itẽ q̃ eam possides seu tenes.ff.eo.l.iij.§.fi.& l.nã cum eo.l. si quis merces.Item q̃ habes facultatem eam restituendi. ff.eo.l.si quis merces. §. fina. Item quòd eam dolo tuo desijsti possidere.ff.eo.Iulian⁹ scribit.in prin. ff.de noxa.electio.§.j.Item q̃ eam in alia forma exhibuisti mihi.C.eod.l.exhibitionis.& in præ.l.Iul. scribit.ver.sed & si quis.Item q̃ in alio statu,s. vsu captam: vt in ea l.c̃tum.Item q̃ sum dominus illius instrumenti. Item q̃ dedi chartam tabellioni, in qua scripsit instrumentum.ff.eo.l.iij. §. interdũ. §.si quis extra.ff. quemadmodum test. aperi.l.j.§. fina.Institu.de rerum di.§.literæ. ¶†Reus verò sic. PO.RE I. Pono,q̃ res,quam petis,est immobilis.Item,q̃ tua desijt interesse.Itẽ q̃ est diuersa à tuis signis.Itẽ q̃ T.eam possidet,siue tenet. Itẽ q̃ deest mihi facultas restituendi. Item q̃ eam in eadẽ forma exhibui.Item q̃ in eadem causa. Item q̃ fecisti mihi pactum de non petendo.ff.eo.l.iij.§.ibidem.¶De personis autẽ exhibendis,dixi s.de mario.& obe.& dicam j.de conuer.infideliũ.¶De exhibitione verò rei se mouentis,dicam infrà,de causa poss.& proprie.§.notandum igitur. ver, item si petis.¶Plura ad pręsentem ti.& ad ti.de for. com pe.necessaria,vide infrà,de do.& con.¶In sequentibus ti,non sunt libelli necessarij.m

3

autē ſtant ſimul: tūc ſi quidē cōſtat vnde lucrū pueni t, vt C. de pig. l. ſi. tūc quilibet tantū ſibi acquirit. ſi nō conſtat, prēſumit̄ q̄ de cōmunibus bonis & debet cōicari. in §. ſequit̄. ver. vt aūt. circa prin. G. Et prædicta ſunt vera de fratrib⁹, inter quos nulla ſocietas cōtracta p̄bat̄. ff. pro ſoc. l. cū duob⁹. §. ſi fratres. C. cōia vtri. iu. l. ſi patron⁹. ff. de admi. tu. l. Titiū & Męuiū. §. altero. & ibi p̄ Bart.

a Lucrū tñ ex cōi pecunia factū cōferri debet. Itē in dubio præſumit̄ de bonis cōibus acquiſitū, et venit cōicandū. ibi dē. verſi. q̄d ſi alter. G. Si autē p̄bat̄ ſocietas, oīa debent cōicari. C. qui teſt. fa. poſ. l. j. Cū infantibus tñ et pupillis iſta ſocietas nō pōt cōtrahi, ſecundùm Bart. ff. loca. l. q̄ ad certū. ¶ Sed q̄d de fratrib⁹ ſocijs, quorū vnus clàm emit quaſdā poſſeſsiōes p̄ ſe & ſuis hæredibus? Rñ. debet cōicare: qa ſocietati renunciare nō potuit ſed defuit hoc facere altero ſciente. ff. p̄ ſoc. l. ita q̄. Bald. A D D E vt per Rom̄. conſil. ccxcj. ¶ Filius lucrat̄ libros, quos ſibi pater emit, ſi talis fili⁹ ad ſtatū aduocationis vel magiſterij puenit. G. ff. fa. erc. l. filius, cuius. verſi. q̄d ſi iſti filio. G. vide ff. de colla. bon. l. j §. nec caſtrenſe. p̄ Dy. & Bal. & no. p̄ d. Io. Iuli. ¶ An lucrū dotis debeat cōicari, d̄ caſtrē. pe culio. l. dote. in glo. C. fa. ercīſ. l. ij. p̄ Cy. & de col. l. fin. vide j. de teſt. §. an reli-

1 ctū. ¶ Forma inſtri diuiſiōis rerū cōiū

2 §. porro. ¶ Nota q̄ iudex, cui nil p̄batur, nil mandare pōt: vt in c. ſolet. in

3 fi. de ſenten. excō. p Inno. ¶ Iudiciū di

5 citur vſq̄ ad ſentē

6 tiā: vt not. ī c. q̄uis, de elec. per Innoc.

7

a *De ordine cognitionū Rub.*

¶ Pileus parte ſecū da rubricā vtilē ponit de incidēti quæſtione, qñ præiudicet, vel nō. Legiſtæ habēt q̄ones p̄iudiciales: vt Inſti. de act. §. p̄iudiciales. de quibus ibi Accur. in prima gloſſ. quæ etiā inſtat in libellis formādis. ſed plenius Roff. & lō

1

De ordine cognitionum [a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞ In cognitione quæſtionis præiudicialis nō eſt opus libello, nec litis conteſt. nec ordine iudiciario. Libellus qualiter ſit in cognitione quæſtionis præiudicialis concipiendus.

QVandoque cōtingit aliquam quæſtionem præiudicialē incidēter moueri: vt verbi gratia, ecce quæſtionē de hæreditate corā ſeculari iudice mota: opponitur de illegitimitate: quæ quæſtio habet corā iudice eccleſiaſtico ante omnia, tanq̄ p̄iudicialis tractari. extra, de or. cog. tuā. & qui fil. ſint legi. lator. ¶ †Et dicunt quidā, q̄ in cognitiōe huiuſmodi p̄iudicialī, [b] nō eſt libellus neceſſarius, nec etiā litis cōteſtatio, nec ordo iudiciar⁹, ſicut nec in crimine falſi incidēter oppoſito: vt ſ̄. de li. cōce. §. nunc dicendū. ver. xviij. Et eſt ratio, quia in modo exceptiōis fuit propoſita corā iudice primo: ſed qa ipſe nequit cognoſcere, trāſlata eſt hæc cognitio ad eccleſiaſticū iudicē. Sicut ergo iudex ſecularis de exceptiōe cognouiſſet lite nō cōteſtata [c] & ſine ordine iudiciario: vt ſ̄. de exce. §. viſo. ver. ſed nūquid iudex. ita et eccleſiaſtic⁹, qui in eius locū ſuccedit quantū ad cognitionē exceptiōis. ff. de iudic. mortuo. Alij dicūt neceſſariū eſſe libellū & litis cōteſta. in hac præiudiciali: & tūc ſic libel. concipit̄. ¶ † L I B. Corā &c. propono ego H. cōtra R. q̄ P. pater meus nō fuit marit⁹ Bertę ex qua genuit ipſum R. quare peto per vos decerni & declarari iīpm nō fore ipſius filiū legitimū. Hæc forma probat̄ extra, qui ſi. ſint le. cauſam. ij. & c. lator. C. ne de ſtatu defun. l. pe. & in præ. decre. tuā. Inn. papa [d] dicit tuti⁹ eſſe libellū offerri, & litis cōteſta. fieri. credit tñ p̄ceſſum nihilò min⁹ tenere: & ſi hoc omittat̄: vt in præ. ver. ſed nunqd. Alij dicūt aliter: qualiter pronunciabit̄ in hoc caſu, vide ſ̄. de ſnīa. §. aūt. verſi. ſi autē agatur. [e]

De plus petitionibus Rubrica.

SVMMARIVM.

☞ Petens plus quàm ſibi debeatur, ſciēter & perſeueranter vſq̄ ad litis conteſ. totū debet perdere. Libellus qualiter ſit contra petentem plus tempore concipiendus.

Libellus contra petentem plus re, vel cauſa, qualiter ſit formandus.

Libellus qualiter in condictione ex ſtipulatu ſit cōcipiendus.

Libellus in alternatiua locorū qualiter ſit formād⁹.

Libellus qualiter ſit in alternatiua locorum & rerū ſimul formandus.

Intereſſe petēs habet in libello multa ſpecificare.

IN hac materia ad euidentiā eorū, quæ ſequunt̄, prænotandū eſt, q̄ plus petit cauſa, tempore & loco. Cauſa, vt cū aliquid in genere, vel ſubalternatione dicit̄: & res aliqua in ſpecie, vel vnū p̄ciſe. Tempore. vt cùm ante diem, vel conditionē exiſtentē petitur, quod debet̄. Re, vt ſi decē tantū debent̄, & viginti petunt̄. Loco, vt cùm q̄s conuenit̄ alibi, q̄ vbi conuenit. qui aūt plus petit cauſa, vel re, condemnat̄ reo in expēſis: qui tpe, facit vt induciæ reo duplicent̄: nec rñdebit niſi prius refuſis expenſis. qui verò loco, tenet̄ ad intereſſe: quia non ſoluit, vbi promiſit. Hæc legunt̄ extra, de plus pe. c. vnico. & ſ̄. de actore. ver. item excipit̄ cōtra actorem. & verſi. itē quod plus. ¶ †Hoc quoq̄ ſciendū gè pleni⁹ Io. de Bla. vbi de præiudicialib⁹ in rem, cū rubricis ſeq. Habet autem duas prætorias, de quib⁹ Roff. tractat. vbi de prætorijs rubrica de p̄iudiciali in rē pro libertinitate: qua quærit̄ an ſit quis libertus vel ingenu⁹. & de p̄iudiciali de partu agnoſcēdo. Aliæ duæ ſunt ciuiles, quib⁹ q̄rit̄ an filius ſit in ptāte: & an q̄s ſit liber vel ſeruus. Hoc ſcias q̄ illæ dicunt̄ p̄iudiciales aptitudine. Cùm em̄ ſemp extant aliæ q̄ones, quibus p̄iudicēt. Itē dicunt̄ in rē rōne iuris, quod petit̄ in filiū, ſeruū, vel libertū. & iura ſunt incorporalia. Inſti. de rebus incorporalibus. aliàs videtur potius in perſonā. De p̄dictis autem ſe author nō intromiſit, ſatis vexatus legalibus materijs. ſ̄. rubric. proxi. nos autem illum ſequemur. & vide q̄d dicam in fin.

¶ Præiudicialis. ſic remitte vt p̄. ſ̄. & j. ¶ Non conſtat. Super illa.

¶ Innocē. papa in præ. decre. lator. vt ibi ſcripſi in gl. per remiſsionem.

¶ Agatur. Summè miror, q̄ author nō remiſit ad eandē rubricā, quā poſuit ſuprà, parte ſecunda, ſcilicet de incidentibus q̄onibus, & de or. cogn. vbi recurras p̄ materia.

¶ De plus petitionibus. Rubri. ¶ Recurre ad Sūmiſtas, an plus petat, q̄ petijt rē & pœnā. vide ſuper regula, bona fides: & plenè p̄ Roffr. de actio. ex ſtipulatu ad incertū. verſi. queritur, ſi promitto. cum ſequentibus.

¶ Ex ſtipulatu. hāc proſequit̄ Roff. inter ciuiles, vbi de actione ex ſtipulatu arbitraria, vbi ſunt libelli ſeq. & congruè ſermonē dirigit ad Summiſtas: quia ipſorū eſt iſta materia. de qua vide ſ̄. de intereſſe. §. fina. maximè in vlt. col. & quod ibi ſcripſi poſt Rof.

¶ In fin. vt ſ̄. dixi. iſti libelli oēs fuerunt Roff. vbi ſ̄. ad ſingulos ipſe opponit. Primò ad primū, q̄ petitio debet eſſe certa. ff. de rei vē. ſi ī rē. vt poſſit ferri certa ſnīa. Inſtit. de act. §. curare. Itē obſtat l. ſi q̄d certū ff. cer. pe.

eſt, q̄ vbi quis facit ſuper maiori quātitate ſcienter ſibi caueri, q̄ debetur: & illud plus petit perſeuerādo vſq̄ ad litis cōteſtationē totum debitū perdit: vt C. de plus peti. l. vnica. Item ſcias, q̄ pœna duplicationis temporis locū habet, non ſolū quando petitur ante tempus pacto cōprehenſum: verum etiam quādo petitur añ tempus à lege præfixū: vt Inſtit. de excep. §. ſed hodie. vt patet in dote ſoluē da. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cùm autē. & in conſtituta pecunia: vt ff. de conſtit. pec. promiſſor. §. ſi ſententia. & in ſolutione condēnationis. ff. de iudi. ſi debitori. extra, de offi. dele. querēti. & de re iudic. q̄ ad conſultationem: & in alijs multis exemplis.

2 ¶ †In hac igitur materia, ſi plus petitur tempore, pōt libellus cōcipi. L I B. Coram &c. cōqueror de P. qui cùm mihi mutuaſſet centū, vel ex alio cōtractu ſibi deberem, conuenit inter nos vt dictā pecuniam in proximo feſto paſchæ ſibi ſoluere tenerer: ipſe verò tempus ſolutionis anticipans in carniſpriuio ipſa centum à me coram tali iudice petijt b coram quo lis exiſtit conteſtata, propter quod damna paſſus ſum plurima & expenſas. Cùm igitur c importunitas plus petentiū punienda ſit, peto ſibi ſuper dicta petitione imponi ſilentium, & mihi in d ducias duplicari: eūq̄ in expenſis factis nihilò minus cōdemnari: vt extra, eo. c. vnico. Inſtit. de exce.

3 §. hodie autē. ¶ †Si autē re plus petatur, vel cauſa, formabis libellum eodē modo, verbis cōpetenter e mutatis, & ſubtractis illis, & mihi inducias duplicari. ¶ Si verò loco plus petitur, concipe: vt j. ver. cæterum. vt in eo. c. & Inſti. de act. §. tripli. ¶ Si verò publicanus petat vltra q̄ ſibi debetur: dic vt j. de

4 cenſi. §. nunc dicendum eſt. in princi. ¶ †Si autem es Legiſta, nota q̄ eſt quædam certi cōdictio ex ſti

f pulatu, [f] q̄ competit, cùm quis ſe aliquid daturū vel facturum promiſit, in qua ſic concipit̄. L I B. Coram &c. conqueror de P. qui mihi Stichum aut Pamphilum dare vel ſoluere promiſit. quod tamē facere contradicit: quare peto, vt mihi Stichum aut Pamphilū det, & ſoluat: & eum ad hoc ſententialiter condemnari. & ad hoc propono certi condictionē ex ſtipulatu. ff. de verb. obli. vbi autē. §. qui illud. extra, eo. c. vno. & dicam j. de fideiuſſo. §. fin.

5 ¶ †In alternatiua verò locorum ſic conci. L I B. Coram &c. conqueror de P. qui mihi equum Narbonę vel Biteri dare promiſit, &c. vt in proxi. Sed ſi res certa foret promiſſa, tunc dico: & ad hoc propono certi condictionem ex ſtipulatu arbitrariam.

6 ff. eo. l. ij. & l. ait vtiq̄. ¶ †Si verò ſit ſimul alternatif ua locorum & rerum, ſic cōcipitur libell⁹. L I B. Coram &c. conqueror de P. qui mihi dare promiſit decem Narbonę, aut hominem Biteri: qui tamē neutrum facere curat: quare peto eum per vos cogi q̄ mihi decem Narbonę aut hominem Biteri ſoluat: & ad hoc eum ſententialiter condemnari. ad quod propono actionem ex ſtipulatu arbitrariā: vt in præ. l. ait vtiq̄. §. proinde. Poteſt etiam concipi ſub alternatione rerum tantùm: vt peto decē vel hominem: vt j. de fideiuſſo. §. iuxta. & iunge quod eſt ſ̄. de lib. conce. §. iam nunc. ver. vel talis. ¶ Quādo autem peti poſsit res vel æſtimatio, dicam j. de

7 ob. & ſolu. §. ſequitur. ad finem. ¶ †Cæterum pro intereſſe poteſt magis ſpecificare actor libellum di g cens ſic: L I B. Coram &c. conqueror de P. qui mihi promiſsit dare & ſoluere decem Narbonę, aut hominem Capuæ, quem hominem promiſit Titio ſub pœna viginti librarum: vel ſi hominem illum mihi ſoluiſſet vendiſſem eum pro centum. vnde peto illud meum intereſſe: & ad id eum ſententialiter condemnari. & ad hoc propono actionem ex ſtipulatu arbitrariam. & ad hoc propono officium iudi. ff. eod. l. ij. & iij. §. nunc de officio.

¶ De iſtis condictionibus dicam plenè in præ. §. ſequitur. & in §. ibi præceden. in fin. [g]

g

De cauſa

Nam licet duo ſint in obligatione,ex quo tamen vtrunq; certum eſt, debet agi certi condictione ex ſtipulatione.Reſpondet,hæc vera, vbi obligatio eſt de re certa:ſed in alternatiuis punitur,& ſuccumbit petens certũ vt eo.titu.c.vno.Oportet ergo petitionẽm & ſententiam formari ſecundùm naturam obligationis,vt ibi:& Inſti.de act.§.huic autem.Quod intel

ligo vbi electio eſt promiſſoris, nõ ſtipulatoris: vt ibi.ad ſecundũ opponit petitio,ſi deſ incerto loco,abſurdũ videtur peti,q̃ in altera locorum obligationis fiat ſolutio.Itemidem ſi in altero locorum deſ petitio:nam omni caſu videtur ſatis eſſe rẽ petere. Hic aduertas,q̃ hæc obiectio nõ ſic obſtat libello authoris de loco certo, ſicut libello Roffre.q̃ petebat ſolutionẽ remitti fieri in altero locorum expreſſorum.Reſpõdet aũt expreſsionẽ fieri, vt habeatur ratio ad intereſſe.Ego fateor expreſsionem debere fieri de obligatione:quod talis erat.ſed petere in altero illorum ſolutionem fieri per ſequentem intereſſe, puto non bene dictum, & ſto obiectioni.& quod dicitur in l.ĩ. aliàs iĩ. ff.de eo quod certo loco,peti poſſet ſine loci adiectiõe: & intelligo ſolutionis faciendæ. Narratio ergo exprimet loca alternatiua expreſſa in obligatione. Cõcluſio aũt,qua petetur fieri ſolutio, erit ſimplex!& ſine adiectione loci.& ſic faciſe de notatis ibi ĩ glo.quod dicit. ex peditis.& ſic intelligo de ſeq.libello, ſemper habita rõne illius intereſſe, quod venit in altero locorũ alterum promiſſorum ſolutum nõ eſt.& ſemper intelligo poſt moram.¶Quart⁹ autem declarat rationem damni, extrarem,& lucri:propter quæ venit intereſſe.opponit ad ſingulos:quare hæc actio dicitur arbitraria ſpecialiter,cùm multæ ſint arbitrariæ.Inſtitu.de act. §.præterea quaſdam.vide quod ibi not.in prin.

Bal.de plus petitionibus. *Rubrica.*

Quando primum pactum reſpicitur à ſecundo,per modũ quaſi contrarietatis,loquitur ff,de præto.ſtipula.l.pe. Quando per modum duplicatum,loquitur l.vlti.ff.de noua.Quando per modũ interpretationis,loquitur glo.in l.petens.Quando per modũ ſortis & pœnæ,loquitur l.ſi pacto quo pœnam.Dilatio non ſolùm conuentionalis,ſed legalis duplicatur,ſi ante diem agitur.D.

De cã poſſeſ.& proprietatis. Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Interdictum prætorium multipliciter eſt conſiderandum. 1

In interdicto adipiſcendæ poſſeſsionis, qualiter concipiendus ſit libellus. 2

Poſſeſsio hæreditatis vel alterius rei adipiſcendæ qualiter concipiatur. 3

Rem ad ſe pertinere non probans,non eſt reſtituẽdus,licet ab alio iniuſtè poſsideatur. 4

Interdictum quorum bonorum,& quorum legatorum,ſunt adipiſcendæ poſſeſsionis, 5

Libellus in retinendæ ſeu defendendæ poſſeſsiõis interdicto,qualiter ſit formandus. 6

Interdictum vti poſsidetis, eſt retinendæ poſſeſsionis,& quando competere dicatur. 7

Libellus qualiter concipiendus ſit, vbi coloni vel adſcriptitĩj impediantur poſsidere. 8

Dñs,an poſsit pro colonis & ruſticis ſuis agere. 9

Agens pro ruſticis,qualiter concipiet libellum. 10

Contra ruſticum poſſeſsionem turbantem qualis libellus concipietur,& nu.13. 11

Interdictum quaſi vti poſsidetis,quo caſu contra ruſticum agenti competat. 12

Interdictum vti poſsidetis,an locum habeat in ſeruitĩjs & iuribus debitis aliquo tempore præſtitis, ſi turbentur. 14

Agens contra ſeruitia & iura debita turbantem, qualiter libellum concipiet. 15

Libellus qualiter ſuper iuriſdictione aliqua poſsit formari. 16

Deiectus à poſſeſsione,qualiter prouidere ſibi de libello debeat. 17

Interdictũ vtrobi,cui & qualiter poſsit cõpetere. 18

HAec Rubrica habet duas partes.Primò igit̃ de prima parte videam⁹,videlicet de cauſa poſſeſsiõis.Et q̃ ordinariũ eſt vt pri⁹ tract̃ cã poſſeſsiõis, q̃ proprietatis:vt C.de rei vẽ.ordinarĩ.& cõmodius eſt poſsidere,q̃ petere.ff.eo.is,q̃ deſtinauit. poſtea de ſcd̃a p̃te dicturi.¶†Nota ergo,q̃ interdicta p̃toria ſunt.Eorũ aũt,aliud eſt recuperãdę poſſeſsiõis, aliud adipiſcẽdę,aliud retinẽdę.Eſt etiã & alia diuiſio,vt dicet̃ j.§.q̃a verò.¶Interdictũ recuperandæ poſſeſsionis eſt vñ vi,& q̃d vi,aut clã.de q̃bus j.ti. p̃xi.dicet̃. ¶†In interdicto verò adipiſcẽdæ poſſeſsiõis,ſic libel.cõci.[a]. L I B. Corã &c. cõqueror de P.q̃a cùm ſim electꝰ in archipreſbyterũ, vel decanũ,aut plebanũ talis eccleſię,idẽ P.iniuſtè detinet dictã eccleſiã,vel dignitatẽ,vel p̃lationẽ,& eius poſſeſsiões.vñ peto eũinde p̃ vos amoueri: & amouendũ fore decerni, & me in poſſeſsionẽ eius, vel quaſi induci,& inductũ defendi.vel ſic. L I B. Corã &c. p̃pono q̃ electꝰ extiti canonicè p̃ tales, ad quos ius p̃tinet eligẽdi,in canonicũ talis eccleſię ſeu talẽ p̃bẽdã vacantẽ:vñ peto p̃ vos me induci in poſſeſsionẽ, vel quaſi canonicatus eiuſdẽ eccleſiæ,vel p̃bendæ ipſius, & inductũ defendi:peto etiã per vos mihi aſsignari in dicta eccleſia locum in capitulo,ſtallũ in choro,&c.q̃ alĩ canonici eiuſdem eccleſiæ ſolẽt p̃cipere,vel habere, & q̃ debeã a tractari & haberi vt canonicꝰ â canonicis eiuſdem eccleſiæ ſentẽtialiter declarari.extra,de præbẽ. dilecto.Vel dic vt j.de præbẽ.in multis libellis ibi poſitis. ¶†Eodẽ modo etiã cõcipe poſſeſsionẽ hereditatis,vel alterius rei tuę adipiſcendę:& ad hoc p̃tinet oĩa interdicta adipiſcẽdę,vel acquirẽdæ poſſeſsionis,de quibꝰ no.extra,eo.paſtoralis. & de teſti.ſignificauerũt.& iam dicã. ¶†Et nota q̃ ſi non probas rem ad te p̃tinere,non dabit̃ tibi,c̃uis aduerſarius iniuſtè poſsideat.C. de rei vẽ.l.pe.& ĩj. q. v.§.j.q̃a actore nõ ꝓbante &c.extra, eo. cũ eccleſia prope fi.& de iniur.c.fin.vj.q.vl.actor.C.de peti.hære.cogi.C.de edẽ. q̃ accuſare. ¶†Sciendũ aũt eſt q̃ interdicta quorũ bonorũ, & quorũ legatorum,de q̃bus dicã j.de teſta.§.nũc dicẽdũ.ſunt adipiſcendæ poſſeſsiõis.Itẽ & Saluianũ. de quo j. de loc.& cõduc.§.poſtq̃.ver.ad hoc.[b] ¶†In retinendæ verò ſeu defendẽdæ poſſeſsiõis interdicto,ſic libell⁹ cõcipit̃.[c] L I B. Corã &c.cõqueror de P.q̃ me inquietat,vel turbat mihi poſſeſsionẽ talis vineæ vel equi,vel eccleſię,vel villę: vel q̃d nõ ſinit vel nõ p̃mittit in q̃te vel pacificè poſsidere rẽ talẽ quã iuſtè,canonicè & quietè tãto tpe poſſedi: quare peto ipſum à dictis inquietatiõe & moleſtatiõe, & turbatiõe ꝓhiberi ſeu cõpeſci, & cõpeſcẽdum fore decerni:& q̃d me faciatis pacifica poſſeſsione gaudere. Inſti.de interdictis.§.ſed interdicto. & §. retinẽdæ.extra,de reſtit.ſpol.audita.extra,de deci. dudũ.in fi.extra,de offi.archi.dilecto.extra,de proba.licet.in fin.et põt peti in futurũ caueri ar.in his, quæ no.j.de cenſi.prope prin.& §.ſequit̃. In cauſa verò appellationis cõcipit̃ libell⁹ vt j.de app.§.fi. in prin.vel cõcipit̃ vt j.de paroch.in prin.& de de ci.verſi.q̃d ſi vnus.¶†Et ſcias,q̃ interdictũ vti poſſidetis,eſt retinendæ poſſeſsionis,quod competit, cùm vis turbatiua infertur in rebus immobilib⁹:vt quia vicinus te non permittit pacificè poſsidere, arare,ſeminare,& hmõi:vt ff.de vi & vi ar.vim facit.Per hoc enim interdictũ poſſeſsionẽ habitã rei immobilis retines, quæ dicit̃ retinẽdæ poſſeſsiõis. Inſti.de interdictis.§.retinendæ.in quo etiã poteſt ſic libellus cõcipi:[d] L I B. Corã &c. conqueror de P.qui me vel colonos,vel inqlinos meos in poſſeſsione talis domus vel fundi:cuius fines, &c. inquietat & turbat,nõ ſinẽdo me domũ illã,vel fundum quã,vel quẽ poſsideo,pacificè poſsidere. vñ ago cõtra eũ,ne me turbet,vel inquietet.& ad hoc ꝓpono interdictũ vti poſsidetis vel actionẽ in factum ſubrogatã in locũ eius.ff.vti poſſ.l.j. in prin. Inſtit.de interdictis.§.retinẽdæ.extra, de ꝓbatio. licet.Vel ſic: L I B. Corã &c.vt §.vſq̃,vñ. poſt iunge,ne vim turbatiuã, vel inquietatiuam mihi inferat, ne aliquo modo inquietet poſſeſsionẽ meã, eum ꝓhiberi peto.& ad hoc propono, &c. vt[e].ſ. Multi tamen ſic addunt præmiſsis retentis,& quãtum mea intereſt nõ inquietari, mihi peto reſtitui. ff.eo.l.j.in fi.j.reſpon.[f] ¶†Si autem coloni vel adſcriptitĩj impediant̃, ſic concipit̃ libellus. L I B. Corã &c.cõqueror de P.qui tales meos adſcriptitios ſeu colonos vel originarios ſeu cenſitos, quos

De cauſa poſſeſsionis & proprietatis. *Rubrica.*

¶Ad rubricam hanc & ſeq.facit rub.ſuprà,parteĩj.de petitorio & poſſeſſorio & ſpoliatione.De interdictis dicam ſuper libellis.& primò,de poſſeſſorio datur remiſsio in fin.j.§.Roffr.vbi de interdictis ſcilicet,tractat de hĩs omnibus,vt diſtinctim j.dicetur.

¶Sic lib.conci. Totus iſte §. vſque ad verſic.ſciendũ. fuit Tanc.pte ſecunda. & rubric.patet, & minus cautè locutꝰ eſt vterq̃ in libello, dicẽdo illos ſimpliciter electos.debebãt addere,illos cõfirmatos.extra, de electio.qualiter. & c.auaritiæ.lib.vj.& ſi eſſent in caſu decre.nihil eſt.eo. tit. in fin.id exprimere debere in libello. Itẽ ſi percollationẽ vel prouiſionẽ eſſent aſſumpti,non iuuat,q̃ confirmati in epiſcopos vocentur electi. Illud enim procedit: q̃a quod in dignitate eſt, dignius reſtat agendum.

¶Ver.ad hoc. Et in his remiſsionib⁹ de illis tractabitur.

¶Sic libel. concip. Primus fuit⁹ Tanc. de reliquis dicã j.

¶Sic lib.conci. Iſte libellus & oẽs, qui in hoc verſi. ſequũtur vſq̃ ad ver.porrò.cũ poſitionibus fuerũt ſub interdicto vti poſsidetis, formati per Roffr. Vltimũ autẽ quæritur ſub interdicto vtrobi.

¶Vt §. Ber. Dorna.& Roffr. vbi tñ j.dicit̃ reſtitui, ipſi dicunt præſtari.q̃d mihi placet.

¶Primo rñſo.Verborum p̃toris dixit Roff. & hoc ex cã quærit̃.primũ reſponſum finiri vĩ de cloacis.Allegat̃ ergo q̃d ibi dicit̃, quãti ea res erit intra annũ, quo primũ experiẽdi ptãs fuerit, agere p̃mittã.Hoc poſui,q̃a p̃ hæc verba Roſ.rñdet obiectiõi,q̃ę fit,id ſolũ peti poſſe,q̃d eſt in obligatiõe.Inſt.de act.in prin.ſed in natura interdicti, venit ſolũ violẽtię, vel turbatiõis prohibitio: ergo &c.Rñdet per verba prædicta p̃toris poſita poſt illud verbũ,vim fieri veto.Et ſi ſtatim eum inquietas,es mihi obligatꝰ ad intereſſe p̃ verba prædicta.ſicut aĩs ſtatim,cùm cõtrahis,obligatꝰ es ex cõtractu.ff.de iudic. oẽm.Opponit̃ etiã p̃dictis libellis,& ſeq.cùm vnꝰ ſit agẽs,interdictũ propter plurale vti poſsidetis,illi nõ cõpetere:cùm duos ſaltẽ req̃rat.ff.de teſt. vbi numerꝰ.de re.iur.pluralis.li.vj.Rñdet,q̃ loquit̃ ad modũ Lõbardorũ & Tuſcorũ,q̃ vni ſoli loquunt̃ in plurali.rñdere poterit p̃ l.j.§.ĩj.ff.q̃d fal. tut.l.p̃tor ait.§.hoĩes.ff.vi bo.rap.p q̃s legespatet ĩ talibꝰ æquoca fore plurale & ſingulare:licet q̃ñq; multũ differant.de re iud.cùm ab vno.li.vj.

a ¶ In tali solo. quandiu adhærent, inter immobilia computantur: seperatim, inter mobilia per l. j. allega. & ff. pro soc. l. pe.

b ¶ Dilectis. vbi scribi psi in glos. not. appellationem. & vide de priuil. authoritate. lib. vj. in vlt. gloss.

c ¶ Eius. De vtili dictum est quia dure non habet locum in nõ adhęrẽtib⁹ loco, qui nõ iudicant inter immobilia, vt prædixi.

d ¶ Interdictorum. Et in his est dare identitatẽ in reo et re petita. Libellos autem colonorum & vasallorum contra dominos, vide j. de censibus. §. ĩ. versic. sæpe quoq;. A D D E, in eo quod Spe. videtur sentire in versi. sequẽti. q; rustic⁹ nõ posit cogi per prę stationem decẽ annorum, quòd illud potest procedere in rustico non sagaci: aliàs secus, per ea, quæ cõiter tenẽt doc. i l. si certis annis. C. de pact. & in l. cùm de in rem verso. ff. de vsur.

☞ Additio. Adde tu omnino videndum Pet. de Anch. in c. peruenit. colũ. iĳ. versic. iuxta prædicta quæro. de cẽsi. Et adde, q; licet rustico erranti in iure regulariter parcat, in l. cùm de indebito. ff. de proba. fallit tamen in rustico sagaci, vt est gl. no. licet vulgata, in l. athletæ. §. de rusticis. ff. de excusa. tuto. Et addẽ q; rustĭcis non succurritur vltra alios, nisi in casibus à iure expressis, vt no. per gloss. prima, q. iĳ. in c. fi, et ibi Ioan. de Tur. cre. plenissimè tradit, an et quãdo excuset ignorantia. Henri. Ferran.

a possideo in tali solo[a], cuius fines, &c. inquietat & turbat, non permittẽdo eos esse pacificè & quietè: nec permittendo eos mihi pacificè & quietè præstare seruitia consueta. vnde ago contra eum, ne me in possessione dictorũ adscriptitiorũ inquietet: & ad hoc propono. &c. vt. ŝ. ff. de diuer. & tem. præs. lõgæ. ff. de fur. si certè. ff. cõmu. di. arbor. ¶ † Vtrum dominus possit agere pro colonis vel rusticis suis, no. secũdum papã extra, de app. dilectis. [b] ¶ † Pro rusticis autẽ, q; hodie in multis partib⁹ habent, põt sic concipi: L I B. Corã, &c. cõqueror de P. quitales meos rusticos, seu manentes, seu colonos seu originarios, quos possideo, non permittit esse pacificè & quietè: nec desinit eos pacificè & quietè mihi præstare seruitia consueta ab eis debita. vnde ago contra eũ, ne me in possessione prædictorum turbet, seu ipsos inquietet: & ad hoc propono vtile interdictũ vti possidetis vel actionẽ in factũ vtilẽ, subrogatã in locũ ei⁹. [c] ¶ † Si verò rustici te turbent in possessionẽ suũ ipsius, sic cõcipe libellũ: L I B. Corã, &c. cõqueror de P. q; cùm sit meus colonus, seu manẽs, & ipm possideã, turbat me in possessione suũ ipsius, non permittẽdo me vti pacificè & quietè possidere ipsum, & vti seruitĭs mihi ab eo debitis. vnde ago cõtra eũ, ne me turbet: & ad hoc propono vtile interdictũ vti possidetis, vel vtrobi, vel actionẽ in factũ subrogatã i locũ ipsorũ interdictorum. [d] ¶ † Cæterùm, si ipsi rustici te turbẽt in quasi possessione seruitiorũ, & iuriũ debitorũ seu prędi torũ, cõpetit tibi interdictũ quasi vti possidetis: vt ff. de seruit. quoties. ff. si ser. vẽ. sicuti. §. Aristo. & cõcipit sic libell⁹: L I B. Corã &c. cõqueror de P. colono, vel manẽte meo, q; in possessione, vel quasi taliũ redituũ & seruitiorũ, quæ mihi ab eo præstãtur & debent, inquietat seu turbat nõ soluẽdo illa, nec præstando mihi pacificè. vnde ago cõtra eũ, ne me turbet àmodo, seu inqetet, & vt soluat in futurũ. & ad hoc ,ppono vtile interdictũ vti possidetis, vel actionẽ in factũ subrogatã in locũ eius. ff. si serui. ven. egi. Sed illa clausula, q; in futuro soluat nõ in possessorio, sed in petitorio locũ habet. Hęc forma obtinet, si seruitia & reditus ideo debent, q; cõstituta sunt. ¶ † Si verò sunt pstita decẽ annis à quolibet, p̃ terq; à rustico, in quo xxx. anni spectant, sic cõcipe: L I B. Corã &c. cõqueror de P. q; me in possessione, vel quasi taliũ seruitiorũ ab ipso P. debitorũ & solutorũ per decẽ annos vel xxx. ad quã solutionẽ tpis allego ad probãda dicta seruitia, turbat & inquietat, nõ permittẽdo me pacificè & quietè possidere: vñ ago cõtra eũ, ne me turbet: & ad hoc ,ppono vtile interdictũ vti possidetis, vel q̃si, vel actionẽ in factũ vtilẽ subrogatã in locũ eius. ff. de vsuf. cùm de in rẽ. & vide j. de resti. spo. §. nũc dicemus. versi. sed & si. ¶ † Si quærit, an locũ habeat interdictũ vti possidetis, p̃ seruitĭs & iuribus debitis, aliquo tpe pręstitis, si turbent (bene em̃ turbãtur iura, seruitia, et reditus. q̃d dic plene in li. Rof. in titu. de interdicto vnde vi) rñd. sic, & tũc quasi vti possidetis, vt in prę. ver. sed & si. & tũc si extraneꝰ turbat illa iura, vel seruitia, vel reditus, sic cõcipit libellus: L I B. Corã & c. cõqueror de P. qui nõ pmittit me pacificè et quietè possidere, vel quasi seruitia talia, & tales reditus, quæ & q̃ præstant, et prę stari debent mihi à talib⁹ rusticis. vñ ago cõtra ipm q; me nõ turbet in illa possessione, vel quasi, & ad hoc ,ppono interdictũ vtile vti possidetis vel act. in factũ subrogatã in locũ eius, vt in cõcor. q̃ sunt ŝ. ver. cæterũ. ¶ † Actor ergo sic ponat: P O. A C. Pono, q; ego possideo talẽ domum, cuius confines sunt tales. Item q; res, quã possideo, est immobilis. Item q; est talis, q; põt esse in cõmercio ff. eo. l. j. in prin. §. interdũ. ff. cõmunia de serui. caueri. extra, de sen. & re iud. abbate. li. vj. prope prin. Item q; possum illius rei habere cõmerciũ, ff. de verb. obl. multùm. Item q; non permittis me illã pacificè possidere. Item q; in ea re, quã possideo, turbas me, non permittẽdo me arare, vel seminare, ff. de vi & vi. ar. vim facit. Itẽ q; illam domũ possideo nõ vi, vel sine vi, nõ clãm, vel precario à te. ff. eo. l. j. §. fi. x. q. iĳ. quia cognouimus. Itẽ q; possideo eo modo prędicto tpe litis contestatæ Instit. de interdictis. §. hodie. C. eo. l. vnica. ff. eo. l. j. §. fina. Item q; vsumfr. habeo ĩ tali fundo. ff. e. l. fi. Itẽ q; turbas me volẽtẽ vti & frui. Itẽ q; seruit⁹ cõpetit mihi. Itẽ q; me volentẽ vti illa seruitute turbas. ¶ Reꝰ verò sic: P O. R E I. Pono q; domũ, quã petis, T. in solidũ possidet: ergo implicat q; nõ actor. extra, de ,pbatio. licet. versus fin. ff. cõmo. si vt certo. §. si duobus. Item q; domus illa est religiosa extra, de constitu. ecclesiæ. Itẽ q; est hæreticus. C. de hæreti. l. ĩj. viĳ. dist. quo iure. Itẽ q; violẽtia, quẽ me dicis tibi inferre, T. tantũ infert. extrà, de resti. spol. cùm ad sedem. Item q; domum illã à me possides vi: qa me expulisti, vel clã, vel precariò. Itẽ q; omni pleno iure pertinet ad T. & quo ad possessionẽ, et quo ad ,pprietatẽ. ¶ † Porrò super iurisdictiõe, quãdo videlicet quis est in eiꝰ possessione, sic põt libellus concipi: L I B. Coram &c. cõqueror de P. syndico talis vniuersitatis nomine ipsius, q; cùm ego sim in possessione, vel quasi ipsius castri, & iurisdictiõis ipsius, ipsi me in hoc turbãt & molestãt, quòminus vtar plenè et pacificè iurisdictione ipsa: quare peto p̃ vos snĩaliter eis interdici ne me deinceps turbent: sed pacificè vti sinãt possessione, vel quasi iurisdictionis prędictæ: & me in hoc potiorẽ esse snĩaliter declarari: ad quod ,ppono vtile interdictũ vti possidetis. Sicut enim directũ locũ habet, qñ me turbas ĩ possessione ædiũ mearũ, vel fundi mei, vt ff. vti possid. l. j. sic & vtile cõpetit pro seruitute. ff. de serui. quoties. & ff. si ser. vẽ. sicuti. §. Aristo. ¶ † Si verò est in possessione: sed deiectus est, sic concipit libellus. L I B. Corã &c. cõqueror de P. & c. vt ŝ. vsq;, cùm ego. iũge, essem in possessione, vel quasi exercendæ iurisdictiõis in dicto castro: homines eiusdẽ loci me venientem non admiserũt: quare peto per vos me restitui, & restituendũ fore decerni ad propriã possessionẽ, vel quasi: ad quod propono vtile interdictũ vnde vi, vel actionẽ in factũ, quę dat̃ loco ipsi⁹ interdicti. Insti. de interdict. in fi. Sicut enim possidenti rem corporalẽ, si nõ admittit, vel deĳcit, proditũ est directũ interdictũ vñ vi, vt ff. de vi & vi ar. l. j. §. deĳcit, ita vtile ,p incorporalib⁹: vt ff. eo. l. iĳ. §. vñ vi. secũdũ Odofr. [e] Si aũt velit agere petitorio tũc cõcipit vt j. §. notãdũ. ver. cęterũ. ¶ Per quales actus acqrat iurisdictio, not. ŝ. de iurisd. om. iud. versi. illud. ¶ Sed qualiter procedet cõtra illũ, q; mi bi vim turbatiuã infert: & citatus nõ vult cõparere? [f] De hoc ŝ. de cõtumacia. §. sequit. versic. sed pone[f]. ¶ † Est & aliud interdictũ retinẽdæ possessiõis, vt si tibi possessio rei mobilis turbat. cõpetit enim tibi interdictũ vtrobi. ff. de interdict. vtrobi. l. vnica. Instit. de interdic. §. retinendæ. extra, de cau. pos. & ,pprie. pastoralis. in quo sic libell⁹ cõcipit: L I B. Corã &c. conqueror de P. qui me talẽ rem mobilẽ, cuius signa sunt hæc, nõ permittit pacificè possidere, illi⁹ rei mihi possessionẽ multipliciter perturbãdo. vnde ago cõtra eum, ne me turbet, & vt permittat me pacificè possidere: petẽs ipsum ad hoc snĩaliter condẽnari: & ad hæc ,ppono interdictũ vtrobi: vel actionẽ in factũ subrogatã in locũ eius: vt in prędictis concord. Itẽ & interdictũ de aqua quoti. est retinendæ possessionis; vt j. §. iĳ. ver. aliud.

e ¶ Secundũ Odof. Huic continuatur quod habetur j. de cau. proprieta. §. j. ver. cęrerum.

f ¶ Versicu. sed pone. eod. titu. ibi: sequere. §. rettat. ver. sed pone, ago.

De interdictis publicis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Interdictorũ quædã sunt publica, q̃dã priuata.
2 Interdicta publica sunt nouem.
3 Interdictum, ne quid in loco publico, quem libellum exigat.
4 Agens interdicto, ne quid fiat in loco publico, quia eiꝰ lumina tollunt, qualiter habeat libellũ formare.
5 Lumẽ, q̃d habet à loco priuato, ã possit obscurari. Locus priuatus seruitutem non debet.
6 Reus, contra quem agitur interdicto, ne quid fiat in loco publico, qualiter debeat respondere.
7 Viam publicã reficere volens, impediri nõ debet.
8 Agere volens contra viam publicam reficientem, quæ ponere habeat.
9 Actoris & rei positionis in cã poss. & ,pprietatis.

Vicino

10 Vicino in agrum alienum viam publicā reficiente ſeu immittente,qualiter ſit agendum.
11 Agere volens actione vię reiectæ, qualiter debeat poſitionem formare.
12 Via publica debet eſſe cōmunis,nec aliquis per eā ire debet impediri.
13 Agens actione viæ ad intereſſe,qualiter ponere debeat.
14 Pedagia colligentes ab ijs qui viā publicā tranſeūt debent puniri.
15 Officium iudicis locū habet in caſu quo via publica in ciuitate clauditur.
16 Interdictum ne quid fiat in flumine publico quo caſu locū habere dicatur.
17 Damnificatus in flumine ripave,an & qualiter agere debeat.
18 Ædificans in flumine publico,an & quo pacto ſit prohibendus.
19 Actoris & rei poſitiones in cauſa interdicti, ne qd fiat in flumine ripave &c.
20 Ripā fluminis publici,an liceat augere vel minuere.
21 Actoris & rei poſitiones dū agitur de refectione rui fluminis publici.
22 Libellus qualiter cōtra prohibentem nauigare,vel piſcari in flumine publico concipi debeat.
23 Actoris & rei poſitiones vbi agitur de nauigando, vel piſcando in flumine publico.

QVia verò hic facta eſt mentio de quibuſdam interdictis: conſequens eſt vt et hic ſup alijs ītērdictis libellos formem⁹.[a] ¶ †Sciēdū eſt igit̄ q̄ ītērdictorū q̄dā ſunt publica, q̄dā priuata. Sup publicis ergo q̄ ſunt nouē primò libellos cōcipiem⁹.

¶ †Eſtigit̄ primū publicū interdictū de lib.ho.exhi.de quo j.de cōuer.infid.. ¶ Scd̄m eſt interdictū, ne qd fiat in loco ſacro.de quo j.de rel.do.ver.porrò. ¶ Tertiū eſt,ne qd fiat in loco publico,[b] & ſi factū ſit tollat̄. qd̄ cōpetit ſiue in area ſiue in inſula, vel via publica,vel in agro,vel itinere publico aliquis ædificet:in quo ſic libell⁹ cōcipit̄:†L I B.Corā &c.cōqueror de P.qui vult ponere vel poſuit in loco publico cuius fines ſunt tales,tale quid quo loc⁹ publicus deteriorat̄ & deformat̄:puta faciēdo pōtem:vnde iīpm prohiberi peto,ne ponat,vel ſr̄poſuit:dicas vñ,vt poſitū tollat:ago cōtra iīpm:& ad hoc ꝓpono actionē in factū ſubrogatā in locū interdicti.ne qd fiat in loco pub.& ſi factū fuerit q̄ tollat̄,vel iīpm interdictū:qa tūc eſt ꝓhibitoriū,ne fiat.Si verò agis vt poſitū tollat̄,dices:ad hoc ꝓpono actionē in factū ſubrogatā in locū interdicti,vt ſi quid fiat in loco publico qd̄ reſtituat̄,vel iīpm interdictū qd̄ eſt reſtitutoriū.Hęc forma ꝓbat̄.ff.ne quid in lo.pu.l.ij.§.j.& §.hoc interdictū.& §.ait p̄tor. ¶ †Si aūt per id qd̄ fit in loco publico propria ledat̄ vtilitas,vt puta:qa eius lumina obſcurant̄:ſic libell⁹ concipit̄:L I B.Corā &c.cōqueror de P.qui tale qd puta pontē vult ponere, vel poſuit in loco publico:cui⁹ fines &c.p qd̄ mea lumīa obſcurant̄. vñ ago cōtra eū q̄ nō faciat. vel ſi fecerit:dicas q̄ removeat.ad hoc ꝓpono interdictū vtile, ne qd fiat in loco publico:& ſi factū fuerit q̄ tollat̄, vel actionē in factū ſubrogatā in locū ītērdictorū.[c] ¶ †Actor ergo ſic ponat:P O.A C.Pono q̄ loc⁹ ille cui⁹ fines ſunt tales eſt publicus.ff.eo.p̄tor ait.§.publico.& §.viarū.& §.vicinales. Itē q̄ aliqd immiſiſti, vel vis immittere in eo tale qd,vt in p̄.l. Itē q̄ illud immiſiſti vel vis ītmittere tua authoritate ſine principis licētia. Itē q̄ licet princeps tibi cōceſſerit ita ædificare vel immittere in loco publico,ex hoc incōmodat̄ vſus meus.ff.e.p̄tor ait.& §.merito.& §.ſi qs à principe.ff.de ꝓcu.licet.extra de deci.ſuggeſtū.extra de ma.& ob.cū inferior.ad fi. Itē q̄ careo oī ædificio poſito in loco publico,vt in præ.l.prætor.§.idē ait. Itē q̄ illud qd̄ poſuiſti vel vis ponere nocet loco publico, vel nocere pōt, vt in præ.l.prætor.§.deinde. Itē q̄ illud eſt aliud q̄ domus. Item q̄ domus illa quā ędificaſti in publico, multū nocet loco publico,vt in præd.l.prætor.§.ſi quis.& §.eſt quidā.& §.merito.in fi. Item ſupra locū publicum pontem poſuiſti. Item q̄ opus factum in loco publico tu poſsides. Item q̄ per tuum opus quod feciſti in loco publico lumen quod habebam à publico tu mihi abſtuliſti.ff.de dam.infect. Proculus.

6 ¶ †Re⁹ verò ſic ponat:P O.R E I.Pono q̄ via illa vel locus ille eſt vicinalis vel priuat⁹,vt in cōcor.q̄ ſunt ſupra in prima poſitione. Item q̄ illud poſui vel poni feci cum principis authoritate:& ecce priuilegiū. Item q̄ illud quod poſui vel ponere volo cū priuilegio principis eſt ſine incōmodo alicuius. extra de off.ordi.graue. Itē q̄ tu q̄ ꝓponis interdi
d dictū iſtud,[d] habes ædificatum in publico. Itē q̄ illud qd̄ volo imponere vel impoſui eſt ſine incōmodo loci publici. Itē q̄ illud qd̄ ædificaui eſt domus, & ſine incōmodo alicuius loci publici. Itē q̄ opus prædictum deſij poſsidere ſiue culpa vel dolo.ſ.de d interroga.§.fi.ver.verum. Itē q̄ lumē tuum: quod obſcuraui p ædificiū à loco meo priuato habebas.

7 ¶ †Quartū eſt.nam aliquo volēte viam publicā reficere ſępe ab alio impedit̄:ideoq̄ proditū eſt interdictum de via publica, & de itinere publico reficiendo:in quo ſic libell⁹ cōcipit̄. ¶ L I B.Corā &c. cōqueror de P.q me volētē reficere vel purgare rē vel viā publicā ꝓhibet:vñ ago cōtra eū,vt ceſſet à tali iniuria & violētia.ad hoc ꝓpono actionē in factū ſubrogatā in locū interdicti de via publica, & itinere publico reficiēdo,vel iīpm interdictū. Hæc forma probat̄ ff.de via publica & itinere pub.refi.

8 l.j. ¶ †Si verò actoris vertat̄ ꝓpria vtilitas addat ſic: e & quia intereſt mea,ſpecialiter ꝓpter domicilium meū me prohibitū nō eſſe:ideo illud intereſſe meū peto.& ad hoc ꝓpono prædictū interdictum, vel p̄dictā actionē in factū.ff.eo.l.j.§.fi. ¶ Actor ergo
9 ſic ponat:†P O.A C.Pono q̄ via illa eſt locus publicus. Item quòd locus ille vel via indiget refectione. Item quòd eam volebam reficere vel purgare. Item q̄ tu me prohibuiſti & prohibes. Item q̄ reficiendo antiquum ſtatum retinebā. Præmiſſa probantur ff.eo.d.l.j.extra de Iudæ.Iudæi. ¶ Reus verò ſic:P O.R E I.Pono q̄ locus ille eſt Titij. hoc f cōceſſo,patet q̄ nō eſt publicus. Item q̄ reficiendo volebas & vis viam illā publicam facere latiorem, lōgiorem,altiorem vel humiliorē q̄ ante fuerit.ff. eo.l.j.§.j. Item q̄ T.tantùm intulit tibi violentiam. hoc conceſſo,patet q̄ nullus alius intulit.ff.de iud. cùm prętor.xxv.di.qualis.Sed hæc implicat merā & ſimplicē negatiuam.extra de cau.poſ.cùm eccle
10 ſia. ¶ †Item vicino tuo in tuum agrum viam publicam reficiente ſeu immittente, poteris contra eum agere actione vię reiectæ ad tuum intereſſe,i.quāti tua intereſt,q̄ via illa facta non fuiſſet, vt ff.de via pu.l.ſi in agrum.ſic ergo cōcipit̄ libellus. ¶ L I B. Corā &c.cōqueror de P.q in agrū meū viā publicā reiecit ſeu immiſit:ꝓpter qd̄ intereſt mea in cētū q̄ via illa reiecta nō fuiſſet.vñ illud meū ītereſſe peto & ad hoc propono actionē viæ reiectæ. ff.de via pu.l.ſi.& hoc ſi tenes q̄ ſit nomē ꝓpriū actionis,vt in p̄.l.ſi in agrū.alioquin iūge vel in factum,
11 vel vtilē Aql. ſubſidiariā. ¶ †Actor ergo ſic ponet: P O.A C.Pono q̄ via publica ſolet ire,& debet p tales partes. Item quòd tu vicin⁹ viam illā reieciſti vel immiſiſti per fundū meū,vt in prę.l.ſi in agrū. Item q̄ per talē immiſsionem damnū mihi datum ſeu illatū eſt in centū,vt in præ.l.ſi in agrū. ¶ Reus verò ſic:P O.R E I.Pono q̄ via publica vadit, & ire debet per tales partes. Itē q̄ intra partes illas vel fines,eſt fundus tuus. Item q̄ per talem viam publicam ſic immiſſam conditio tua facta eſt melior: tunc enim per ſtratam & viam publicā potes vendere mercimonia tua Romipetis & alijs tranſeūtibus. ¶ †Cęterùm quintum eſt. nam ſęptis qui per
12 viam publicam vult ire, vel aliquid ducere vel agere impeditur:ideo ſibi proditum eſt interdictum, vt liceat agere per viā publicam,& nulla violentia e ſibi ītferat̄.[e] ſic ergo libell⁹ cōcipit̄. ¶ L I B.Coram &c.cōqueror de P.q me volētē ire vel agere vel ducere tale qd per viā publicā ꝓhibuit & ꝓhibet:vñ de ago cōtra eū,ne me ꝓhibeat.& ad hoc ꝓpono interdictum,vt liceat ire agere vel ducere per viam publicā,vel actionē in factū ſubrogatā loco ipſius f interdicti.ff.ne quid fiat in loco publico.l.ij.[f] §.fi.

ſer.vr.p̄.de ſeruā da ant quorū ędificiorū forma. lumina verò q̄ hñr à loco publico, nō pñt obſcurari.ff.de dā.infe.l. fluminū.§.fi. & l.Procul⁹.de ſtatuis autē in loco publico ponendis,dic vt ff.de acq.re.do.l.ſtatuas.

¶ Iſtud. Non eſt interdictū,ſed actio p̄toria & inter illos ponit̄ p Rof.& ideo author nō pōit hic numerū: & ſunt hęc verba ei⁹ ī ti. de act. vię reiec. vſq̄ ad ver.cętērū.& tria q̄ ī hac reqrunt̄,ex poſitionibus collige.

¶ Inferat̄. Et ibi ad literā ſunt hęc verba Rof.continuata ad ver.vſq̄ ad hoc. & tria q̄ requirunt̄ ex poſitionib⁹ collige. Tangit ēt de hoc ver.de ītērdictis vñ vi.ſub ver.itē quærit̄ circa.

¶ L.ij. Et dicit Rof.q̄ de hoc interdicto alibi q̄ ibi nō reperitur.

a ¶ Formemus. Eſt etiā ſciēdū q̄ Hoſtiē.in ſumma diuiſim ꝓſequitur has rubricas, vt 3 actor.hāc tñ materiā ītērdictorū ipſe ꝓſequit̄ illa exprimēdo, ſed pauca ꝓſequēdo ſub ſcd̄a parte rubricę:author hic ſub prima:& fortè aptius:qa ſunt vt plurimū poſſeſſoria. Inſtit.de interdi.in princ. Poſuit autē ipſe Hoſt.ibi.ver.no. 4 Azo.ad literā in ſumma de ītērd. & ipſe fatet̄ circa med.§.fi. ver.his igit̄ pręmiſsis.

b ¶ Publico. Et ſub illa rubri. poſuit Rof.totū qd̄ req c tur vſq̄ ad verſi. 5 quartū.et nouē q̄ requirunt̄ in illo, ex poſitionibus collige.

c ¶ Interdictorū. Opponit Roffr. huic libello de l. altius.C.de ſerui. & l.ſi binarū. ff. de ſer.vrb.p̄. So. Lumē qd̄ hr̄ à loco priuato q ſeruitutē nō debet obſcurari pōt,vt legib⁹ p̄dictis,ſaluo qd̄ hr̄ in l.qui luminibus.ff. de

a ¶ Leuent. Roff. in quæſtione xxxñ. formabat hãc queſtionem, quando colligens qui per xl. annos collegerat à domino caſtri prohibetur. In allegationibus ſatis inſtat, quas omittam, ex quo in volumine habentur. Soluendo dicit colligentem ſi ſe defendit ſola ratione temporis nõ iuuari. ff. de act. & obli. obligationum. §. placet. Cùm enim tẽpus nõ ſit modus inducendę obligationis, vt ibi: ergo nec ſeruitutis q̃ extra obligationẽ cõſtituitur. Inſti. de ſerui. in fine. Dominus autẽ caſtri nõ põt illũ p negatiuã ꝓhibere cũ illa detur ꝓhibere volẽti ne qs vtatur ſeruitute in prædio ꝓprio. ff. ſi ſer. vend. l. ñ. vel in via publica, ſi ſua prædia propter illud dãnũ vel ſeruitutẽ aliquam patiãtur. ff. eo. tit. fiſtulas. Per q̃ patet negatoriã cõpetere propter intereſſe agentis. Sed b via publica qua 15 pedagium colligitur, non eſt in c alicui⁹ dominio. ff. ne quid in lo. pub. l. ñ. §. ait p̃tor. nec aliquod intereſſe domino caſtri ſubeſſe videtur ratio ne prædiorũ vel hominum: ergo negatoria nõ datur. ff. de ſeruitu. l. quoties. debet enim pecuniariter intereſſe ratione damni, nõ lucri tantũ. ff. ad exhib. l. liber homo. in fi. Nil enim intereſt domini pedagium à tranſeuntibus non exigi, propter quæ dicit locum eſſe vtili actioni in factum ſubrogatæ in locum interdicti: ne quid fiat in loco publico. ff. ne quid in loco publico. l. ñ. §. j. & ñ. De vtili dixi: quia directa locum habet cùm aliquid fit in loco publico ædificando, vel per opus manu factum, qđ tranſeuntibus nocet: & iſtud nõ eſt tale: qa tamen nocet, licet non illo modo vtilis dabitur. Subdit ꝙ ſi dicatur colligere pedagium eſſe de mero iure Imperij, locus eſſet §. hoc interdictum ad ea loca, in l. ñ. ff. ne quid in lo. pub. hoc dicit procedere cùm colligens ſolum tẽpus allegat. Si autem allegaret promiſsionem factam ſibi à domino caſtri prædicto: & ſtipulationem per eum factã probat per tẽpus: dicit ratione tẽporis illã præſumi. ff. de vſu. cùm de in rem verſo. & tunc licet colligendi ius ſibi per id non cõpetat, vt patet per inferiora: ille tamen prohibere nõ poteſt. ar. ff. de ſer. ruſti. per tundum. Nec intentabit hanc actionem popularem: cũ per ſtipulationem ex tenore præſumptã remiſſa ſit, & remitti potuit. ff. de iur. eum qui. §. in popularibus. De hoc fortè ſcripſi de cenſibus. peruenit. ſuper glo. ñ. Inſtrumentum aũt de locatione pedagij, vide j. de loc. in princip.

ADDE ꝙ colligens pedagium, licet de titulo nõ poſsit oſtendere niſi ꝙ maiores ſui ſic ſoliti ſunt exigere nõ eſt puniendus: qa fama antiqua eũ excuſat à reatu, ſcđm Bal. cõſi. lxxxvj. iiij. ñ. lib. Et pedagia p quẽ poſſint imponi, & quomodo debeat quis probare de poſſeſsione pedagiorum exigendorũ ſi priuilegia nõ habet: & an poſsit pedagia augere, vide Bal. conſi. clxxvij. ñ. lib. & cõſi. cccxxvj. eod. ñ. lib. & conſi. ccxxv. j. lib. & cx. eo. lib. Et an ius colligendi pedagiũ ſit ſeruitus, & an cõtra illud præſcribatur, & an cohæreat territorio per eundẽ Bal. conſi. lxv. eo. primo volu.

b ¶ Super quibuſdã. Vide quod no. j. titu. j. §. ñ. ſub ver. ſed ſi aliquis. Hic quæro an conceſsio facta per principem de nouo pedagio in loco gra

13 ¶†Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pono ꝙ via talis eſt publ. & qualiter hoc ſit, vide ff. ne qd in loco publico. l. ñ. §. viarum. Itẽ ꝙ ibam per viam illam. Item ꝙ tu me prohibuiſti, & prohibes euntem & volẽtem agere, vel ducere per viam illã. ff. eo. l. ñ. §. fi. Reus verò ſic: P O. R E I. Pono ꝙ via illa eſt priuata. Item ꝙ locus ille eſt meus. Item ꝙ T. tantùm tibi intulit violentiam, ſed implicat negatiuam.

14 ¶†Quid de colligentibus pedagia ab his qui per viam publicam trãſeũt: nunqd iure prohiberi poſſunt per hoc interdictum, ne pedagiũ leuẽt? a Rñd. ſic. cùm impediant euntes, agentes per viã publicã cõtra iura, vt extra de treu. & pac. c. fi. niſi habeant priuilegium à principe. C. noua vect. inſti. nõ poſ. l. j. ñ. & ij. C. de vecti. omnium. Vnde ciuitates vel nobiles non poſſunt in ſuis territorijs pedagia noua imponere niſi ex priuilegio regis vel principis, vt C. noua vecti. inſti. non poſſe. l. vectigalia. extra de cẽſibus. innouamus. Et quãdo patria tenuis eſt de facili hoc priuilegiũ cõcedit, vt C. e. l. j. Antiqua aũt pedagia vel paſſagia, vel ſalinaria Lateranenſis concilij, vel regum vel principũ authoritate ſtatuta vel ex antiqua conſuetudine cuius non extat memoria introducta leuari poſſunt, vt extra de verb. ſignifi. ſuper quibuſdam. b ¶†Ad hoc ſi via publica, quę eſt in ciuitate, propter ædificiũ alicui⁹ facta eſt clauſa, vel altior, & ſimilia, vt j. in libel. ꝓxi locum habet officiũ iudicis c loco principalis ãctionis ne quid in loco publico fi. l. ñ. §. hoc interdictũ. ¶ In quo ſic libell⁹ cõcipit. L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui in via publica ciuitatis in tali loco ędificauit, ꝓpter qđ aliqs nõ põt via vti, vel nõ põt vehiculũ duci, vel q viã clauſit, ꝓpter qđ public⁹ cõmeat⁹ eſt exẽptus, vel ꝓñcit morticinia, vel immũda, ꝓpter quę aliquis vix trãſire poteſt, vel ſubruit vel effodit viã publicã, ꝓpter quod vix iri poterit. vnde ago contra eum, quòd dictum ędificiũ remoueat, vel ꝙ p̃dicta bona emẽdet. & amodo nõ ꝓñciat. & ad hoc ꝓpono officiũ veſtrũ, vt in p̃. l. ff. de iti. & lo. pu. l. ñ. & iij. ¶ Vt aũt aliqd fiat, ſic libellus cõcipit. L I B. Corã & c. cõqueror de P. q cũ coram domo ſua ſit via ita plana ꝙ aqua nõ põt decurrere vel ſint multa immũda: ꝓptet q̃ nõ põt fluere, nec vix poteſt aliquis inde tranſire, vel eſt ita procliuis ꝙ aqua defluẽs nocet vicinis: ideoq; ago contra eũ vt ſic faciat ꝙ aqua diſcurrat, vel vt immũda rema neat, vt aqua defluere poſsit, vel locũ ſic cõplanet, vt aqua nõ poſsit ſic fluere. & ad hoc & c. vt ĩ p̃. l. d

d ¶†Sextum eſt interdictum ne quid fiat in flumine 16 publico vel in mari quo peius nauigetur. e Vnde ſi e in flumine publico ripave eius quis aliquid vult immittere, vel immiſit, locum habent duo interdicta. Primũ, ne qd in flumine publico ripave ei⁹ po. qđ eſt ꝓhibitoriũ. Aliud ſi factũ fuerit ꝙ reſtituaẽ qđ eſt reſtitutorium. ff. ne quid in flumi. publico. l. j. in prin. & §. deinde. ff. de flu. l. j. in prin. & §. deinde. in qbus ſic cõcipit libellus. L I B. Corã &c. cõqueror de P. q tale quid impoſuit in flumine tali ꝓpter qđ non eſt nauigabile, vel propter quod illud flumen nauigari non poteſt: vnde ago contra eũ ꝙ illud remoueat. Si verò nondum poſuit, ſed ponere vult, dicas ſic: qđ vult ponere, vnde peto ipſum prohiberi. & ad hoc ꝓpono interdictũ de flu. & ne quid in flu. publi. fiat ripave eius, quo peius nauigetur. vel actionẽ in factũ ſubrogatã in locũ ipſius interdicti. Hæc forma ꝓbaẽ ff. de flu. l. j. ĩ prin. & §. deinde ait. ¶ Vel ſic: L I B. Corã &c. conqueror de P. q in flumĩe publico tale qd impoſuit, quo flumẽ ipm aliter fluit cꝫ fluxit ĩ priori ęſtate: vñ vt illud remoueat, ago cõtra eum. Vel ſi vult imponere, dic: ago contra eum ne ponat: & ad hoc propono interdictum ne qd in flu. publ. fiat quo aliter fluat cꝫ priori ęſtate fluxerit, vel actionẽ in factũ in locũ ipſius interdicti ſubrogatã. Hæc forma probaẽ. ff. ne qd ĩ 17 flu. pu. l. j. in prin. & §. deinde. Vel ſic: † L I B. Corã &c. cõqueror de P. q iniuſtè tale opus vult facere vel immittere, vel fecit, vel immiſit in flumine tali: propter qđ mihi damnũ infertur: qa aqua molendini mei nõ ita currit, nec ita fluit ſicut cõſueuit. vñ ago contra eum non ponat vel immittat. vel ſi poſuit dic ꝙ remoueat. & ad hoc propono vtile inter f dictũ f ne quid fiat in flu. pub. ripave ei⁹ quo aliter fluat cꝫ priori æſtate: & ſi factum fuerit ꝙ reſtituatur. vel actionẽ &c. vt ſ. Hęc forma ꝓbaẽ in p̃di. §. 18 deinde. ¶†Quid ergo ſi aliquis ædificat in flumine publico: ita quòd non ſit deterius ad nauigandum vel non fluat aliter cꝫ priori æſtate: per illud tamen g ædificiũ molendinũ meũ impeditur. g Dic ꝙ ageceps, vt reuocaret grauamẽ, quod ignorabat. Facit ff. de re. iur. Neratius. in fi. ff. de vulg. & pup. ſub. l. ex facto. in prin. in auẽ. de nup. vltra prin. col. ñ. Sic & papa reuocat vel reſtringit ſuum priuilegium & reſcriptũ cũ alĩs nocet. Patet primũ extra de deci. dilecti. & c. ſuggeſtũ. & c. pe. Secundũ qui fil. ſint legi. cauſam quę. ñ. vt lit. pen. c. j. ver. de hoc. in glo. ñ. Poſſet etiam adiri ſucceſſor, per quem id reuocari poterit. ſ. de ſeq. poſſ. & fruct. c. j.

c ¶ Officiũ iudicis. Ne quid fiat in loco publico. & hoc inter officia tractat Rof. & qa ſolũ ad vias publicas ptinet, Rof. nõ format poſitiones.

d ¶ Præ. l. Et no. ꝓput dictũ fuit in prin. & in primo libello ꝙ in vĩs publicis ciuitatũ, habet locũ hoc officiũ, & nõ ruſticis: & ſic ſoluiẽ obiectio q̃ habet hoc officiũ extraordinariũ ſuperfluũ: cũ ordinariũ cõpetat in prin. allegatũ, ne qd in loc. pub. & ſic cõtra ff. de min. in cauſę. Nã iura illa locũ nõ habent in vĩs publicis ciuitatũ, ſed in ruſticis. Iſtud verõ officium econtra. Et eſt ratio: qa in ciuitatibus ſunt magiſtratus officiales & ædiles curules qui facilè videre poſſunt, quid ſit in vĩs vrbiũ emẽdandũ. Vnde nõ curarũt prætores interdicta facere circa illas: Et dicit Rof. hoc ti. in fi. ꝙ in hoc officio eſt quoddã no. ꝙ inquilinus teneẽ coram domo ſibi locata viam aptare: id tamen quod expẽdit domino domus imputabit in penſionem. ff. de via publ. l. ædiles. circa fi. aliàs eſt hæc lex in ti. præced.

e ¶ Nauigetur. Et ibi Rof. ponit ad literam quod ſequitur vſq; ad verſic. ſed prohibito. ponens nouem quæ requiruntẽ in hoc interdicto quę ex poſitionibus percipies.

f ¶ Interdictum. Hoc dixit: qa directum non habet locum, niſi cùm lędit publicum. Agens ergo de priuato damno, verba non habet, ſed mẽtem poteſt habere. Facit ff. de procu. licet. §. j. Facit ff. ſi quad. pau. fe. dica. l. penul.

g ¶ Impedit. Melius formaẽ hæc quæſtio ante libellũ proximũ. vt fece-

re potero

rat Rofr.& bene iam em̃ p libellũ erat q̃o ſoluta.

a ¶Py.de xj.loquitur.

b ¶Munere. & ibi Rof.ponit ad litera[a],quod hic ſequitur vſq; ad octauum. ver.&.vj. quæ dicit in hoc neceſſaria,ex poſitiõibus elicies.

c ¶Pohibuit Contra hoc interdictũ opponit Rof. del.riparum.ff.de rerum diuiſio.vbi dicitur, quòd riparum proprietas eſt vicinorum dominorũ. Si ergo ille voluit reficere, planum eſt quòd alĩ dñi riparũ prohibere poſſunt,ne in ſuo ędificetur .ff. ad l. Aquil. quemadmodum.§.ſi porrectũ.ergo nõ cõpetit interdictũ. Reſpondet quòd licet proprietas b ſit illorum, vſus tamen eſt publicus. Vnde quilibet ibi poteſt retia ſicare, naues applicare:vt in l. riparum.& Inſti. eo.tit.§.riparum. ꝓpter quẽ vſum publicum competit cuiq; reficere.Subdit q licet de ripa fluminis loquatur:interdictum tñ vtile de ripa ſtagni et lac⁹ publici dicẽdum eſt ex mente cõpetere.Facit quod dixi j§.] proximo interdicto. & qđ ſequit̃ j.ver.proximo.

A D D E cuius c ſint ripæ fluminũ Bald. conſil.cxcvj. & an ad dñm d vel cõductorem ſpectet earũ reparatio, per eũdem cõſ.cclxxxvij.primo libro.

✻Additio.Addẽ tu, q aliàs eſt conſilũ Bal.lxxix.qđ inci.aliquibus rationib⁹.in iĩ.vol. & quid ſit ripa, & cui⁹ ſit,& an in ripa liceat fundare molendinum: vide eundẽ Bald. cõſi.cccxlviĩ.ĩci.e quatuor ſunt . in iiĩ.vo.& an ripę

re potero cõtra illum.Nam ſi quis impetret à principe priuilegium vt in loco publico ædificet:videt̃ ſic cõceſſum,vt ædificet ſine incommodo alicui⁹. ff.ne quid ī loc.publi.l.ĩ.§.ſi quis à Principe.& ad hoc ff.de aqua plu.ar.l.j.§.de eo opere.extra,de of. or.graue.de maio.& obe.c.fi.eo.ti. Eſt quæſtio ſabbatina inter queſtiones Py.[a] Actor ergo ſic ponet 19 ¶†P O.A C. Pono q flumẽ tale, cuius nomen eſt tale,eſt publicum.ff.eo.l.j.in prin.Item q tu vis ponere vel poſuiſti in illo flumine, vel in ripa ipſi⁹ tale quid:vt præ.l.Item q propter illud, quod impoſuiſti,flumen non eſt nauigabile: vt ff.de flu.l.j. in prin.Itẽ quòd propter hoc aliter fluit aqua quã fluxerit ī priori æſtate.ff.ne qd in flu.pu.l.j.in prĩ. & in rub.Item q illud flumen naues tranſeunt:vt de flu.l.j.& in rubrica.Item q illud flumen eſt perẽne,i.continuè currit hyeme & ęſtate,ff.e.l.j.§.interdictum.& §.perenne.Itẽ q illud,quod poſuiſti,in ipſo flumine poſuiſti.Sec⁹ em̃ ſi in alueo vel in inſula in flumine.nata ff.eo.l.j.§.inſula.Itẽ,q locũ in flumine natum vel factum,tu poſſides.ff.eo.l.j.§. fi.¶Reus verò ſic.P O.R E I. Pono q id,qđ dicis flumen,eſt riuulus.lxxvj.di.ieiuniũ.ĩ.ad prin.tũc em̃ non habet locũ directũ interdictũ ſed vtile.ff. eo.l.j.§.in flumine.Itẽ q id,qđ poſui,eſt extra flumen & eius ripã.Itẽ q flumen illud,in quo poſui, eſt ſine nauigio.Itẽ quòd nõ obſtante eo,qđ poſui vſus nauigĩ eſt ita bonus ſicut prius. Itẽ q ſic mõ currit vt ī priori æſtate.Itẽ q flumẽ habet modicã aquã.Itẽ q id,qđ poſitum eſt,nõ poſſideo,nec dolo deſĩ poſſidere.ſed hęc eſt negatiua:& poti⁹ eſt 20 cõfeſsio,cũ poſitio.¶†Sed & ꝓhibito ripam fluminis publici reficere, ꝓditũ eſt ſeptimũ interdictũ, vt liceat ripã publici flumĩs reficere vel munire.[b] ſic ergo con.li.L I B. Coram &c.cõ.de P.qui me volẽtem reficere vel munire ripã talis fluminis ſine aliquo impedimento nauigĩ:cũ eſſem parat⁹ ſatiſ dare,vel cauere noĩe dãni infec.vſq; ad.x.ſcđm mãdatũ prætoris, ꝓhibuit & prohibet.vnde ago cõtra ipſum ne me ꝓhibeat,et ad hoc propono interdictum,vt liceat ripam flumĩs reficere vel munire. vel act.in fact.ſubrogatã in locũ ei⁹ interdicti.ff.de ripa mu.l.j.Idem intelligas de ripa ſtagni & lacus. 21 ¶Ac.ergo ſic po:†P O.A C.Pono q flumen illud eſt publicum.Itẽ,q ripa eius eget refectione. Item,quòd illa refectio ſit ſine aliquo impedimento nauigĩ.Item,q ego volo cauere vel ſatiſdare vicinis habẽtibus p̃dia trãs flumẽ vſq; ad.x.an.ſcđm qđ mandant p̃tor.Item quòd ꝓhibes me volẽtem dictã ripam reficere vel munire. p̃miſſa ꝓbãtur.ff. de ripa mu.l. vnica.¶Reus verò ſic:P O.R E I. Pono q flumẽ illud eſt priuatũ.Item q ripa p̃dicti flumĩs ẽ ī cõſueto ſtatu,& ſuſtẽtari põt ſine aliqua refectiõe.Itẽ q p illã refectionẽ impedit̃ vſus nauigĩ.Item q illud flumen eſt nauigabile..Item,qñ petĩ cautionẽ vel ſatiſdationem à te,vt ſatiſdares mihi nomine damni infecti,recuſaſti cauere vel ſatiſdare. Item q T.tãtum te prohibuit[c].¶†Octauum, vt liceat in flu.pub.nauigare vel piſcari vel in 22 ſtagno/pu.vel lacu pu.vel foſſa pu.qđ ei cõpetit,q hoc facere ꝓhibet[d]:in quo ſic cõcipit̃ lib.¶L I B. Corã &c.cõ.de P.qui me prohibuit & ꝓhibet nauigare,vel piſcari ī flum̃.tali,vel ſtagno,vel fouea vel lacu:vnde ago cõtra ipſum,ne me ꝓhibeat.& ad hoc ꝓpono ĩterdictũ vt in flumine publico vel ſtagno,vel foſſa,vel lacu liceat nauigare,vel act.in fac.ſubro. in locũ ipſius interdicti. ff.vt ī flu.pub. 23 li.nauig.l.j.¶†Actor ergo ſic po.P O.A C.Pono q ſtagnum,vel flumẽ,vel foſſa publica ſunt.ff.vt ī flu.pub.li.na.l.j §.j.in princi.& §.ſi priuata. Item q in illis,vel in illo me ꝓhibuiſti,& prohibes nauigare vel piſcari.Itẽ q ann⁹ eſt tm̃ q incœpiſti ibi piſcari.¶Re⁹ verò ſic:P O.R E I.Pono quod flumẽ illud,vel loca illa ſunt mei iuris..Itẽ q ſunt mihi per iudicẽ conceſſa.Item quòd ibi piſcatus ſum iam ſunt xxx.an.ff.de diuer.& tempo.preſ.l.ſi qſquam in fluminis[e]. ¶Super his etiam competit officium iud.vt dixi ſ.de offi.iud.§.j.ver.item implorat̃.& ſeq.Nonũ etiam eſt,vt liceat reficere cloacas publicas,qđ & priuatũ eſt: & ideo de eo dicã inter priuata interdicta j.§. ꝓximo.verſi.porrò.

Interdicta priuata quot & quæ ſint.

SVMMARIVM.

1 ☞Interdictum de loco publico fruendo quo caſu locum habeat.
2 Actoris & rei poſitiones dum agit̃ de loco publico fruendo.
3 Interdictum de ſuperficiebus quo caſu locũ habere dicatur.
4 Actoris & rei poſitiones,vbi agit̃ de ſuperficieb⁹. d
5 Agens interdicto de itinere actuq; priuato, qualiter debeat libellũ concipere.
6 Actoris et rei poſitiões,vbi agit̃ de iti.actuq; priua. Locatio nulla eſt ſine pretio.
7 Ius viæ,itineris,vel actus habenti incũbit onus reficiendi ſi deſtruantur.
8 Actoris & rei poſitiões ī actu de iurevię et itineris.
9 Ius aquę quotidianę hñs ſi ĩpediat̃ habet cõtra impediẽtẽ interdictũ ꝓhibitiuũ de aqua quotidiana.
10 Actoris & rei poſitiones,vbi agitur interdicto de aqua quotidiana.
11 Ius ducẽdi aquã æſtiuã in loco ſuo habenti ſi ꝓhibeat̃,põt agere interdicto de aqua ęſtiua.
12 Actoris & rei poſitiones in actu de aqua æſtiua.
13 Actio de aqua pluuia arcẽda,cui & cõtra quem cõ petere poſsit. e
14 Actoris & rei poſitiões,vbi agit̃ de aqua plu.arcẽ.
15 Interdictũ de aqua ex caſtello ducenda,cui & contra quem cõpetere dicatur.
16 Actoris & rei poſitiões in actu deinterdicto aquæ ex caſtello ducendæ.
17 Interdictum de riuis proditum,cui & cõtra quem competat.
18 Actoris et rei poſitiones, vbi agitur interdicto de riuis.
19 Vſum aquarum habenti,ſi eo vti non permittatur, qualiter ſit agendum.
20 Officio iudicis agendũ eſt,vbi quis conqueritur de riuo in prędio ſuo immiſſo.
21 Officium iudicis interpellandũ eſt, dum animalia in fundum alienum immittuntur.
22 Officiũ iudicis debet interpellari,dũ ęqua diſtributio per diuerſa prędia petitur.
23 Iterdictũ de fonte cui & quo caſu proditũ cenſeat̃.
24 Actoris & rei poſitiones vbi agitur interdicto de fonte.
25 Omnis puteus dici poteſt fons,ſed nõ omnis fons puteus.
26 Interdictum prohibitorium de cloacis,cui & quo caſu competere poſsit.
27 Cloacam facere inter ædem propriam & vicini,an liceat altero inuito & contradicente.
28 Actoris & rei poſitiones,vbi cloaca inter duas domos fieri prohibetur.
29 Interdictum de arboribus cædendis,cui & quo caſu competere poſsit.
30 Radicibus vel arbore alicuius domũ damnificantibus,qualiter ſit libellandum,
31 Actoris & rei poſitiones vbi agitur de interdicto arborum cædendarum.
32 Interdicto de glande legenda prodito contra quẽ liceat.
33 Actoris & rei poſitiones dum agitur interdicto de glande legenda.

Interdictum multiplex eſt,& multipliciter conſideratur.

PRiuata aũt̃ interdicta ſunt vigĩ tio ęto.Primũ eſt ĩterdictũ de mortuo inferẽdo,de quo dicã j. de ſepul.¶Scđm eſt interdictũ quorũ bonorũ.¶Tertiũ eſt ĩterdictũ quorũ lega.¶Quartũ eſt de tabulis exhibẽdis.de qb⁹ j.de teſta.¶Quĩtũ vñ vi.¶Sextũ qđ vi aut clã. ¶Septimũ ſaluianum.de quibus ſ.eo.ti.in princ.& §.j.j.titu.proxi. ¶Octauũ de liberis educãdis.de quo j.de cõuerſi. infidelideliũ.¶Nonũ de precario.de quo j de p̃ca.

fluminis publici veniãt mẽſurãde qñ eſt vẽditũ p̃diũ,vide Fel.ĩ c. qa indicãte.de p̃ſcri.col.iĩj. verſi. no.ẽt.& ibi qd ſi iuxta flumẽ eſt tãta terra quę arari poſsit, an dicat̃ ſimpliciter ripa. Henric. Ferran. d ¶Prohibetur.Et de hoc Roff. ſup ipſa rubri. & ibi ponit quatuor q̃ ſunt neceſſaria ī hoc interdicto q̃ patẽt ex poſitionibus.Hoc ſcias qđ in mari piſcãti nõ cõpetit hoc interdictũ,ſed actio iniuriarũ.ff. ne qd in lo.pub. l.ĩj.§.aduerſus.et §.ſeq.& vide qđ ibi not.

¶L.ſi quiſquã in fluminis.Et vide qđ ibi no. ꝓpter l.ſi.ff.de vſuc. de quo etiã hic Rof.

a ¶ Secundũ Azo. Vera litera est scdm Azo. vt posuit Accur. in l. j. eo. ti tu. in gl. ñ. Sed ipse accur. tenet ibi cõtrariũ. Rof. etiã in hoc tit. attribuit hoc dictũ Azo. dño suo. & est hæc rõ quã vterq; prædictorũ recitat: quia si conduxisset ad tempus nõ modicũ: & à priuato nõ egeret hoc interdicto: haberet enim interdictũ vti possidetis. Itẽ ne vis fiat ei q in poss. mit. Itẽ vti lẽ rei vẽdicatione pleges statim 1 allegat. Ergo vt sit spãle in loco publico, vt deb conductori hoc interdictũ cõduxisse debet ad modicũ tps. Dicebat Roffre. q hoc dictũ domini sui erat ꝓbabile, sed nõ necessariũ: dicens q cõducẽs à republica ad non 2 modicũ tempus habebit hoc interdictũ de loco publico fruẽdo, sed nõ cõducens ad modicũ tps cũ nullã habeat possessionẽ: qa rei p nos a locatæ possessionẽ & dñiũ retinemus. ff. de vsuris. l. non solũ. §. qđ vulgo. sicut in cõmodato & deposito. ff. cõmod. l. rei cõmodatę. & deposi. licet. §. rei. Hæc spãlitas scdm eũ b restringeb ad cõ c ductorẽ publicę 3 scilicet ciuitatis Romanæ, nõ aliarũ ciuitatũ q̃ priuatorũ loco habenb. ff. de verbo. signifi. l. eum q vectigal. Rof. aũt distinguit interdictũ directũ ab vtili, vt s. dixit author.

b ¶ §. si qs seruũ. Ibi not. de hoc & insti. locati. in princi.

c ¶ Interdictũ. secundũ Roff. 4

d ¶ De supficieb9. Ponit et ꝓsequitur verba Roffr. super illo tit.

e ¶ Sed nõ credo. scdm Roffr. vbi suprà.

f ¶ Cõduxisti. De hoc s. in fi. libelli. sed quæro cũ Roff. quare hoc interdictũ de supciebus fuerit introductũ, cũ superficiario sufficeret interdictũ vti possidetis, qđ superficiario dab. ff. vti pos. si duo. §. Labeo. maximè cũ ea requirant in isto quę in illo. ff. eod. ti. l. j. §. ꝓponit. ergo hoc superuacuũ. Sol. Verũ est q supficiarius habet auxilia, de quibus s. & sunt possessoria. Habet & tertium petitorium vtilis vendicationis. ff. eo. l. j. §. proponit. & §. quod ait prætor. & interest nostra plures actiones & plura auxilia habere. ff. de lib. leg. l. iiñ. in fi. & funiculus triplex difficilius rumpit. de treu. & pa. l. j. Nã & inutilia licet

¶ Decimũne vis fiat ei q in possessionẽ missus, est. de quo j. de eo qui mit. in poss. ¶ †Vndecimũ de loco publico fruendo. qđ locum habet cùm is qui ad publica vectigalia alicuius ciuitatis conducenda accedit in his conductis inquietatur. Proditum em̃ est sibi hoc interdictum quo prohibetur ne cõductores prohibeant. rebus cõductis vti & frui: in quo sic cõcipit libell9. ¶ LIBEL. Corã &c. conqueror de P. q nõ permittit me vti frui tali loco publico cui9 cõfines &c. quẽ locũ cõduxi à tali publicano ciuitatis Romanę, vel alterius pro pretio decẽ lib. Turonensiũ singulis annis soluendarũ: vñ ago contra eũ ne me prohibeat. & ad hoc ꝓpono interdictũ de loco publico fruẽdo, vel actionẽ in factum subrogatã in locũ illi9 interdicti. Hæc forma probat. ff. de loco public. fru. l. j. ¶ †Actor ergo sic ponit? P O. A C. Pono q locus ille est reipublicæ ciuitatis Romanæ, vel talis ciuitatis. ff. si ager vect. vel emphy. pe. l. j. & iñ. & iiñ. sed in Roma locũ habet directum: in alijs vtile. Itẽ q locum illum conduxi à republica pro decẽ singulis annis. Itẽ q talis publicanus ꝓ tali pretio mihi locauit. Locatio em̃ nulla est sine prætio. ff. locati. l. ñ. Item quòd conduxi à republica ciuitatis Romanæ vsq; ad biennium, vel triennium. & hoc scdm Azo.[a] qui dicit q hæc locatio fit ad modicũ tps. ff. si ag. vect. l. j. ñ. & iñ. ff. de superfi. l. j. in prin. §. qđ ait. Alñ cõtra. vñ ponũt vt sequitur. Itẽ q vsq; ad decẽ annos cõduxi: vñ vltra nõ põt vti. ff. eo. l. j. in fi. Item q prohibens me vti frui loco illo. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q locus de quo dicis est T. ergo nõ est public9. Itẽ quòd fuit locatus T. in solidũ ergo non actori. ff. de duob. reis. eandẽ. Itẽ q pro illo debes soluere oĩ anno frumẽtũ: hoc cõfessato nõ est locatio q̃ nõ est sine prætio. ff. loca. l. ñ. ff. depos. l. j. §. si quis seruum. b Possetn locũ tũc habere vtile interdictũ. c Itẽ q T. tantùm tibi intulit violentiã. hoc cõcesso, patet q is qui cõuenit nõ intulit. ¶ †Est & interdictũ xij. de superficiebus: d qđ locũ habet cùm quis superficiẽ in alieno solo positã habet, & possidet: cuius superficiei possessorio supficiario turbat: vñ sibi dat hoc interdictũ cõtra turbãtẽ. ff. de supficiebus. l. j. in prin. Sic ergo libell9 cõcipit. ¶ LIBEL. Corã &c. cõqueror de P. q meã superficiẽ positã in tali loco cuius cõfines &c. qđ solũ ad supficiẽ ipo nendã à Sẽpronio dño ipsius soli cõduxi possidere pacifice nõ permittit: imò me in possessionẽ illius supficiei turbat & inquietat. vñ ago cõtra eũ, ne me turbet. & ad hoc ꝓpono vtile interdictũ de supfi. vel act. in fac. subro. in locũ ei9. ff. e. l. j. in prin. et §. ꝓponit. ff. vti pos. si duo. §. labeo. Quidã verò ponũt in libello q solũ ad nõ modicũ tps cõduxi, sed nõ credo[e] esse necesse: qa illud habet locũ in vti li rei vẽdic. q̃ dat superficiario: de qua dicã j. §. px. ver. est & vtilis. ¶ †Actor ergo sic: P O. A C. Pono q illud solũ est T. Item q illud ab eo cõduxi ad superficiem imponendam. Itẽ q superficiẽ imposui. Itẽ q superficiẽ illã possideo nõ vi, nõ clã, nõ p̃cariò. Itẽ q me turbãdo nõ permittis me illã pacifice possidere. extra de proba. licet. prope fi. Itẽ quòd illud solũ conduxi vsq; ad decẽ annos, vel qnq; ad min9. Dicã in p̃. ver. est & vtilis. Prędicta oĩa ꝓbantur ff. e. l. j. in prin. & §. ñ. & §. ꝓponeb. & §. ait prætor. & l. fi. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono quòd habere. ff. de serui. l. ei fundo. Qñq; & ius parat auxilia supuacua. Insti. t. de bo. pos. circa prin. Itẽ plus timeri solẽt &c. extra de hęre. si aduersus. Facit ff. de iniur. l. item apud. §. ait prætor.

g ¶ De itin. actuq; priua. De hoc tractat Ros. immediatè post ꝓximũ, & sunt ipsius verba quæ sequunt vsq; ad ver. porrò.

h ¶ Sufficit. Roff. apti9 dicit se nõ credere vtrunq; peti posse in libello. circa qđ ĩstat. ibi vide.

¶ §. hoc interdicto. Per quã legẽ dicit Ros. ĩ vrbanis hoc interdictũ locum nõ habere. gl. ibi dicit q fortè dabitur vtile.

illud solũ est M. hoc concesso, patet q non habet ius in superficie, cũ ipse à T. conduxerit. Item q illud à me conduxisti, & à me superficiem illam habes precario, possumq; q̃cunq; voluero reuocare. ff. de preca. l. ñ. §. hoc interdictũ. & l. cũ precario. extra eo. c. fi. Item q illam superficiem possidet. T. i Itẽ q illa impositum in solo illo, & ꝓ se tantũ. Item q in illa tua superficie H. tantũ te inquietat. Item f q illud solùm vsq; ad annum tantùm conduxisti. f

§ g ¶ † Est & aliud xiñ. s. de iti. actuq; pri. g & vi de j. de emp. & vẽ. §. j. ver. sed & si actus. Nã si hoc anno ꝑ fundum alicuius priuati non iure seruitutis ꝑ xxx. dies iuisti: & tunc impediris ab illo vti, vel agere illo itinere vel turberis, proditum est tibi cõtra eum hoc interdictum: quod est retinendæ possessionis. k ff. de itine. actuq; priua. l. j. in princ. in quo sic libellus cõcipit. ¶ LIB. Corã &c. cõqueror de P. q me volentem vti & vtentem via itinere, vel actu, cuius confines &c. prohibet: qa via itinere vel actu vsus sum hoc anno non vi non clam, nõ precario. vnde ago contra eum ne me prohibeat. & ad hoc ꝓpono interdictũ de itin. actuq; priua. vel act. in factũ subrogatã in locum eius. ff. eo. l. j. Multi tamen addunt: & inquantum mea interest nõ prohiberi, vel impediri, condemnari eum mihi peto. ff. eod. vnde. h §. hoc interdicto. sed primũ sufficit. h ¶ † Actor ergo sic: P O. A C. Pono quòd tale prædiũ est meũ. 6 Item quòd tale prędium qđ est iuxta illud est tuũ. ff. communia de seruitu. l. prima. Institu. de seruitu. & ff. eo. l. j. ff. de seruit. rustic. prædio. qui sella. §. fin. Item quòd per illud tuum iui hoc anno ad meum ad minus per xxx. dies. ff. eo. l. j. in prin. & §. hoc interdictum. Item q iui sine vi, non clam, non precario. ff. eod. l. j. in princi. & §. ñ. Item quòd eo animo vt mihi acquirerem seruitutem. ff. eod. l. j. §. fi. & l. fi.

Item quòd & illud tuum & meum prędium sunt i rustica. ff. eod. l. j. §. hoc interdicto. i quę discernunt ab vrbanis non solo, sed qualitate. C. de præd. min. si prædium rust. ¶ Reus verò sic. P O. R E I. Pono quòd inter prædium tuum & meum est aliud prę dium quod est T. Hoc ideo dicõ: quia mediũ fundum impedit seruitutem, vt in concor. quę sunt s. in secunda positione. Itẽ q illa via, itinere, vel actu vsus es clam vi, vel precariò. Item q hoc anno semel vel decies tantũ iuisti. Item q iuisti per meum prędium propter impetum riui: vel qa via publica per quã primò ibas, fuit k interrupta. Item quòd in prædio qđ dicis rusticũ est domus: & prædium qđ est ibi gratia illius domus fuit. ¶ Si via quam tibi per prædium meum concessi destructa sit, vtrũ debeo aliam concedere? De hoc not. j. de locato. §. 7 nũc aliqua. ver. cxxx. ¶ †Porrò habenti ius viæ itineris, vel actus, vtile est ipsam reficere, vt is possit ire agere. vnde si impediatur vel prohibeatur, proditum est sibi xiiñ. interdictũ de itinere actuq; reficiendo. ff. de iti. actuq; pri. l. vñ. §. ait ꝑtor. l in quo 1 sic libell9 cõcipit. LIB EL. Corã &c. cõqueror de P. q me volentẽ reficere viã iter, seu actum quã qđ l vel quẽ habeo ꝑ talẽ fundũ, cui9 fines &c. mihi debitã & cõstitutã impedit & ꝓhibet reficere. vnde ego cõtra eũ ne me impediat: & ad hoc ꝓpono interdictũ de iti. actuq; pri. refici. vel act. in fact. &c. Quidã tñ addũt, & q̃ ti mea ĩterest nõ ꝓhiberi vel impediri, eũ mihi cõdẽnari peto. Sed hoc nõ est ne-

¶ §. ait prætor. Ros. etiã hũc cõtinuat s. ꝓxi. Et decẽ q̃ dicit in eo necessaria, ex positiõibus colige. Et nota q ĩ hoc differt istd

interdictũ à suprà ꝓximo: qa in isto est necesse sibi seruitutẽ cõpetere, sed nõ in illo. vñ in libello isto & in positiõibus de hoc fit mẽtio de illo nõ. Sic etiã distinguit §. hoc aũt. j. alleg. exprimẽs q in hoc distat istud interdictũ à superiori: per qđ quidã inferunt q sunt duo interdicta. qđ apparet etiã: qa ꝓximũ solũ inest possessiõi: hoc ꝓprietati. Alijs placet q sit vnũ tãtũ habẽs duo capita: sicut de l. Aql. & fiſib9 dici solet. ꝑ his facit: qa nõ solũ sub vno rubro tractant, sed et sub vna lege, s. prędicta l. vnde etiã illud tolle qđ vis. Quęrit Roffr. in quo differt hoc interesse.

dictum à confeſſoria in qua etiã probandum eſt, ſeruitutẽ cõſtitutã de qua ĵ. ꝓxi. parte rubricæ. §. fi. ver. in cõfeſſoria. Itẽ q̃ ꝓdeſt hoc intẽtare per qđ habet duo ꝓbare quorũ alterũ ſufficeret in cõfeſſoria. Ad primũ dicim⁹ q̃ interdictũ intẽtanti q̃ vult reficere in cõfeſſoria nõ eſt illud velle neceſſariũ. Ita cõfeſſoria cõpetit etiã poſsidẽti. ff. ſi vſusfr. pet. l. vſufructuario.

§. fin. interdictũ nõ dat̃ ei qui in anno vſus non fuerit. Ad ſcđm dici põt, vt not. in p̃alleg. §. hoc autẽ. q̃ in interdicto duo ꝓbãda ſunt incipiendo à primo, ſed incipiẽdo illud per ſe ſufficiet, ſicut in amittendo poſſeſsionẽ requirit̃ corpus & anim⁹ incipiẽdo à primò, ſed inchoãdo à ſecũdo illud ſolũ ſufficit. Patet primũ ff. de acquir. poſſ. quẽadmodũ. ſcđm eo. tit. poſsideri. §. in amittenda. & ſic ſoluit̃ §. hoc autem. vbi dicitur q̃ ſi deſit alterutrũ, deficit interdictũ vt dicatur alterutrũ, i. alterũ ſcđm ſcilicet. alleg. glo. l. ſi ex toto. §. j. ff. de lega. j. vel vt ibi no. & tenet Rof fre. q̃ agens hoc interdicto habebit hic duo ꝓbare: et ideo nõ putat expediẽs agere hoc interdicto. Inſtat etiam multũ Rof. quare nõ ſufficit in interdicto poſſeſsio itineris: vel actus in rebus corporalibus. C. de rei vẽ. l. vlti. Reſpõdet b res propria nõ ſeruit. ff. de ſeruitu. vrba. præd. ſi domus ſi vſusfru. pe. l. vlti. qui ergo ſeruitutem c ſibi dicit deberi in alieno molitur. Probet ergo qualiter debeat̃: cùm quolibet prędium p̃ſumatur liberũ. Probet ergo allegans contrarium, & eſt caſus quo poſſidens actoris vices ſuſtinet. Inſtitu. de actio. ad fi. in col. v. ſanè. extra de proba. ex literis. in fi. In rebus corporalibus ceſſat ratio prædicta defigendis iaculis in alienum: & ideo poſsidens regulariter nõ probat. caſualiter ſecus. De quo ſatis ſupra de probatio. §. primo. verſicu. nunc ad propoſitum.

8 ceſſe. ¶ † Actor ergo ſic ponat: P O. A C. Pono q̃ per talem tuum fundũ iui ad meum. Item q̃ nõ vi, non clãm, non præcariò. Item q̃ eſt mihi ius eundi & agendi per eum ad meum. Item quòd volui tibi cauere nomine damni infecti propter opus qđ vole am facere in dicta via cauſa refectionis. Prædicta probanꝫ in præ. §. ait prætor. & §. hoc aũt. Itẽ q̃ fui vſus iure ſeruitutis. ff. eo. l. fina. Item q̃ volebam reficere ſcđm modũ ſeruitutis dictæ viæ, ſeu itineris, vt in prædic. §. hoc autem. Item q̃ impedis me volẽtem reficere. Item quòd impedis & prohibes me vel meos ferentes neceſſaria ad refectionẽ illius viæ vel itineris, vt ff. eo. veteres. Item q̃ vtor via vel itinere, ſicut & prius ad refectionem illius viæ vel itineris, vt in prę. l. v. eteres. §. fi. Item quòd ea quę ſunt neceſſaria ad refectionẽ vię vel itineris portabam per fundum tuum ſicut minori damno illius fieri poterat. ff. e. apparet. Item q̃ illa via ego & anteceſſores mei vſi ſumus per fundum tuũ tẽpore longiſsimo: cuius memoria non exiſtit, vt in præ. l. apparet. §. fi. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono q̃ iuiſti ad tuum fundum per meum tantũ vno anno. hoc cõceſſo patet quòd non tãto tepore cuius memoria non exiſtit. Itẽ quòd fundus meus liber eſt ab omni ſeruitute. Item q̃ petĩ à te, vt mihi caueres nomine damni infecti: & cauere recuſaſti. Item quòd fuiſti vſus illa via vel actu, vel itinere. vi, vel clam, vel precariò à me. Itẽ quòd non animo quærendi ſeruitutem. Itẽ quòd vis reficere vltra modum debitæ ſeruitutis. Item quòd T. tantũ te impedit. Itẽ quòd ferebas quæ neceſſaria erant ad refectionem per eã partẽ fundi: qua deterior fiebat. Itẽ quòd ferendo ea vtebaris longiore via, vel itinere, vel per talem fundum meum. ¶ † Aliud [a] quoq; eſt priuatũ interdictum, ſcilicet xv. Nã ſi te habente ius aquæ quotidianæ ducendæ ad prædia tua, aliquis ducere prohibet: habes contra ipſum interdictũ de aqua quotidiana qđ eſt prohibitoriũ: & retinẽdæ poſſeſsiõis ſemper. Sed q̃nq; reſtituto riũ. ff. de aqua quoti. & ęſti. l. j. in princ. & §. Labeo. ¶ In quo ſic libell⁹ cõcipit̃: L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui me prohibet aquã ducere per talẽ fundum: cuius fines &c. quã aquã duxi hoc anno, non vi, nõ clã, non præcariò: vnde ago contra eũ, ne me prohibeat vel impediat, & ad hoc propono interdictũ de aqua quotidiana vel actionẽ ĩ factũ ſubrogatã &c. vt in præ. cõcor. Quidã tñ addunt: & quia in vigintĩ intereſt mea nõ eſſe prohibitum: ideo eũ in illo intereſſe cõdẽnari peto: & ad hoc ꝓpono p̃dicta iura. ar. ff. eo. l. j. §. præterea. ſed hoc nõ põt peti per hoc interdictũ. [b] ¶ † Actor ergo ſic ponat: 10 P O. A C. Pono q̃ aqua q̃ exit de tali fonte vel flumine eſt quotidiana: quia quotidie poſſet fluere. ff. eod. l. j. §. hoc interdictũ. Item q̃ vſus ſum illa hoc anno non vi, nõ clã, nõ prẽcariò. Itẽ q̃ ſaltẽ vna die vel vna nocte. ff. eo. l. j. in prin. & §. quod aũt ſcrip. & §. queſitũ. [c] Itẽ q̃ ſemper eſt perennis, id eſt nullo tẽpore deſiccatur, vt eadẽ l. §. loquitur. Itẽ quòd aqua illa oritur à tali flumine vel fonte, eadem lege. §. hæc interdicta. Item quòd ab illo flumine vel fonte aquam duco, vt in prædicto §. Item quòd eã duco, credens iure ſeruitutis & meo vti. eadem l. §. ſed ſi iure. & §. Ariſto. Item q̃ eã duco, ſicut & primò ducebam. Itẽ quòd per eundẽ locũ, vt eadem e lege. §. illud. Item quòd illam ſolam ſine alia duco, quam ducere conſueui. eadem lege. §. idem Labeo. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono q̃ aqua illa curritt tantùm in hyeme: & in æſtate ſiccatur. Item q̃ T. tantùm vſus eſt aqua illa. Item quòd fuiſti illa vſus vi, vel clam, vel præcariò. Item q̃ aquam quã ducis à tali loco ducis. Item quòd locus ille eſt remotus à fonte, vel à flumine vnde aqua illa habet f initium. lxxvj. diſtinct. ieiunium. ĩ. ad princip. Itẽ quòd ſcis vel credis te iniuſtè, vel contra ius ducere. Item quòd per aliam regionem ducis, quàm hoc anno duxiſti. Item quòd aliam aquam admiſces.

11 d ¶ † Eſt & aliud [d] xvj. interdictum. nam tibi habẽti g ius ducendi aquam ad locum tuum, quæ in æſtate tantùm ducitur: proditum eſt interdictum de aqua æſtiua contra impedientẽ te ducere, ſicut de priori æſtate duxiſti. ff. de aqua quoti. & æſti. l. j. §. deinde ait. Sic ergo cõcipit̃. L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui me prohibet, vel impedit ducere aquã æſtiuã ad fundũ meũ ad rigandos teneros caules vel bletas, vel huiuſmodi, ſicut aquã illã priori ęſtate duxi. Vñ ago cõtra eũ ne me impediat vel ꝓhibeat. & ad hoc ꝓpono interdictũ de aqua æſtiua: vel actione in factũ &c. vt in p̃d. §. Si verò in priori æſtate nõ duxiſti, ſed in hac tãtũ & ĩpediris, cõcipe eodẽ modo hoc excepto q̃ vbi dixiſti priore æſtate: dicas hac æſtate. & ĩ fine dicas: & ad hoc ꝓpono vti e le interdictũ [e] de aqua æſtiua, vel vtilẽ actionẽ in factũ ſubrogatã in locũ eius. ff. eo. l. j. §. q̃ hac æſtate.

12 ¶ † Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pone q̃ aqua q̃ eſt in tali fonte vel flumine, eſt quotidiana: q̃a quo f tidie fluit vel fluere poſſet. ff. e. l. §. quotidiana. [f] Itẽ q̃ illa fuit vſus in priori ęſtate. ea. l. §. qđ aũt diximus. & §. q̃ hac. Itẽ q̃ illã duxi ſaltẽ vna nocte. Vel dic vt in p̃. ver. & q̃ ibi dixi intelligas hic repetita. Itẽ q̃ duxi nõ vi nõ clã nõ p̃cariò. e. l. §. deinde ait. Item q̃ duxi ab illo loco vnde oritur. Itẽ q̃ duxi credẽs me ius habere. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. ¶ Pono q̃ hæc aqua in æſtate ſiccatur. Item quòd ſunt iam duo anni q̃ aquam illam duxiſti. Item q̃

13 duxiſti vi vel clam, vel precariò à me. ¶ † Verum [g]

g ſi facias aliquod opus in fundo tuo, propter quod aqua pluuialis nocere poteſt in fundo vicini, datur h contra te actio aquę pluuię arcẽdę per quã tuis expenſis opus teneris deſtruere, & dãnum cõtingens emendare. Si verò poſsides opus ab alio factum, i teneris patientiam præſtare. ff. de aqua plu arcend. l. j & l. ĩ. §. in ſumma. & l. ſi tutus. §. pe. & fi. ¶ Sic ergo cõcipit̃: L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui tale opus fecit in prædio ſuo ꝓpter qđ aqua pluuialis agro meo dãnũ dare ſeu nocere põt, vñ peto opus illud in priſtinum ſtatum reduci vel reſtitui, vel peto illud opus amoueri: & damnũ qđ poſt litẽ cõteſtatã cõtigerit reſarciri. peto etiã caueri ꝓ opere de ſtruẽdo: & ad hoc ꝓpono actionẽ [h] aquæ plu. arcẽ. h Pro dãno verò poſtea cõtingẽte ꝓpono officiũ iudicis. ff. e. l. j. §. j. & ĩ. et de eo ope. & §. ĩ ſum. & l. tertius. §. officiũ. Alĩ verò non ponunt id qđ dixi de i officio iudicis. [i] & dicũt q̃ ſi damnũ cõtingit poſt litem cõteſtatam, dicet pars poſtea iudici: Dñe, tale

¶ Interdictum. Quia verba edicti ſunt de priori æſtate, deficit directa: ſed' propter mẽtem vel ſiñam dat̃ vtilis.

¶ §. quotidiana. Sequit̃ ab ęſtiua differt vſu, non de iure.

¶ Verũ. Egreditur materiam interdictorũ propter ſimilitudinẽ aquarũ inſerẽdo hunc tractatũ: & ponit verba Rof. ſup hãc rubricã, q̃ ponit octo ĩ hac actione neceſſaria, in quib⁹ p poſitiones inſtrueris. p̃mittebat diuerſas intitulatiões illi⁹ rubricę quas omitto. De quo etiã ibi in gl. ſup rubr. Itẽ ſcias q̃ actiõe aquę pluuiæ arcẽdę agit̃ ẽt vt nõ arceat̃, q̃ñ arcendo nocet ſupiori vicino. no. ĩ l. j. §. Offilius. ff. eod. vbi dant̃ quędã ſimilia. & hoc per Roffred.

¶ Actionẽ. Nõ dicit interdictũ.

¶ Iudicis. et mouent̃ p l. nõ põt. ff. de iud. & l. nõ quẽadmodũ. eo dẽ tit. Sol. vt notat̃ de teſta. Ravnaldus. in gloſſ. ſed nunqd & ſuper illa. Item in hac actiõe de ſui natura prouidetur futuris, ſcilicet damno, qđ timet̃ ex opere iam facto. non obſtante etiam

ſi dicas hoc eſſe ſuperfluũ, cùm talia poſt litem conteſtatã euenientia veniant iudicis officio: etiam in libello non petita. ff. de ædili. edicto. ædiles. §. item ſciendum. Sufficit ergo ſolùm actionem proponi, cui iudicis officium deſeruit. C. depoſiti. lege quarta. ff. quod metus cauſa. metum. §. ex hoc edicto. Roſtred. qui tenet id quod author, ſcilicet libellũ bene procedere dicit quod in omnibus, quibus aliquid venit officio iudicis, non iure actionis: illud ritè proponit in libello. Ponit exemplum in rei vendicatione, in qua veniunt fructus iudicis officio, non iure actionis: quia ſi venirent eſſet actio miſta, & bonæfidei: ſicut hæreditatis pẽtitio. Eſt ergo ſtricti iuris: & ſic iudicis officio veniunt

a ¶ Aliud. In Roff. etiam continuatur iſtud ad proximũ. & ſunt hæc eius verba quæ ſequunt̃ & octo enumerat in hoc interdicto neceſſaria, quę per poſitiones patefient.

b ¶ Interdictum. Idem Roffre. qui ad §. prẽterea. reſpondet quòd ibi ꝓ-

fructus percipiendi per possessorē malæfidei,& sine titulo.C.de rei vē di.l.certū.& ff.e.q restituere.Dicebat igit in rei vēdicatione sic peti pos se p rei vendicationē,propono ꝓ fructibus officiū iudicis.& hoc pla cet. Absit em̄ vitiū notarī exprimēdo subintellecta. extra de rescri. cū adeo.Facit ff.de reg.iur.quæ dubitationis.

a ¶ Ad memoriā. Mēli⁹ad notitiā vel sup. habēdā a tpe sententię.

damnum cōtigit post litē cōtestatā.Reduco vobis hoc ad memoriā,[a] vt debeatis eū in æstimatione illius damni condemnare.Sed primum verius.

14 ¶† Actor ergo sic ponat:P O.A C.Pono q manu feciſti tale opus in prædio tuo.ff.eod.l.j.§.hęc autē actio.in fi.& l.apud Trebatium.§. aqua plu.Itē q ꝓpter illud opus aqua pluuialis potest nocere fun do meo.ff.eo.l.j.§.j.& ī.& l.si tertiꝰ.§.officiū.Itēq prædium cui nocere potest est rusticū.ff. eod.l.j.§. item sciendum.& §.Cassius.& §.apud Labeonē.[b] Item quòd illud feciſti animo nocendi.ff.eo.de eo opere.Item quòd meignorāte.ff.eo.Labeo.& l.sed hoc ita.& l.in concedēdo.Item quòd propter illud aqua pluuialis damnum mihi inferre potest.ff.e.l.j. § hæc autem actio.& §.de eo. & §.idē ait.& §.denicq.¶ Reus verò sic:P O.R E I.Pono q illud opꝰ ita se naturaliter habet.Itē q feciſti mihi pactū:ita illud ædificium habere.ff.e.l.j.§.hæc aūt actio.& §. illud huic.& §.fi.& l.in summa.§.j.& in alijs.§.& l. fi.Itē q vetustas tpis hoc habet,vt in præced. concordan.Item q illud feci te sciente.¶† Est etiam & aliud interdictum xvij.Nam[c] sępe ducis aquam ad prædium vel domum tuam ex receptaculo quod aquam pluuialem suscepit:quod vocatur castellū. Vnde contra te in hoc impedientē habeo interdictū de aqua ex castello ducēda,vt ff.de aqua ex castel.ducēda.l.j.§.ait ꝓtor.vnde sic cōcipit libellus. ¶ L I B.Corā &c.cōqueror de P.q me iniustē īpe dit seu ꝓhibet aquā ducere ex castello,i.ex illo tali receptaculo qđ continet aquā pluuialē:ex quo ius est mihi,seu cōpetit aquā ducere.[d] vnde ago cōtra iꝑm ne me ꝓhibeat:& ad hoc propono interdictū de aqua ex castello du.vel actionē in factū subroga tā in locū eiꝰ,vt ī p̄.§.ait.¶† Actor ergo sic ponet: P O.A C.Pono q in tali loco est tale receptaculū, in quo colligit aqua plu.ff.eo.l.j.§. hoc interdictū ne.Itē q locus ille vocat castellum.Item q Imperator vel Senatus concesit mihi aquā ducere ex eo loco.ff.eo.l.j.§.hoc interdictū.no.ff.de flumi.l.quò minus.Item q me prohibuisti ducere,vt in prædi. §.ait.Itē q volui tibi cauere nomine dāni infecti,vt in præ.§.ait.in fi.Itē q duco & volo ducere sine da mno alicuius vicini.ff.eod. hoc iure.§.ex flumine. ¶ Reus verò sic:P O.R E I.Pono q locus ille vbi aqua recipit est priuatus.Itē q ducis vel ducere vis aquam sine omni priuilegio.Item q requisitus recusasti cauere.Item q volebas ducere cum meo & vicinorū incōmodo.Item q T. tantam tibi infert violentiam.[e] ¶† Sed etiam si per tuū riuū per quā aquam ducis prohiberis ab aliquo ducere vel eum reficere,vel purgare,tibi proditum est contra eum xviij.interdictum,s.de riuis.ff.de riuis.l.j.in princ. Idem est si habes specus,quod est locus coopertꝰ per quem aqua ducitur.ff.eo.seruus.in prin.vel septa,s.causa deriuandi,vel compellendi flumen, vel etiā insulę,id est locus prope flumē vel puteum,vel etiam cuniculos ad balneū.ff.eo.l.j.in prin.& §.riuus.& §.specus.& §.septa,& §.insulæ.& fl.eo.l.ser uus.Vnde sic libellus cōcipit.L I B E L.Corā &c, cōqueror de P.q me prohibet & etiā impedit ducere aquam per riuum,vel per specum,vel p septa vel de puteo sicut priori ętate,vel hoc anno duxi, vel reficere,vnde ago contra eum,ne me impediat vel prohibeat:& ad hoc propono interdictum de riuis,vel actionē in factū subrogatam in locum eiꝰ, vt in prædicta l. ¶ A C.ergo si ponat: P O.A C. 18 Pono † quòd talis riuus cuius, fines &c. est fons & æquitatē habet.Et pōdero verbū ducenda,vt sic portari liceat scđm vsum ad quē colligit duci nō.facile em̄ esset tūc euacuari castellū. Roff. aūt conatus est hoc dictū in fine iustificare,hoc est loquēdo de illo,q iu xta flumē via publica media habet prædiū vel domū q supraviā publi cā vult ducere aquā & facere castellū,vel receptaculū.inducit fl.de aqua plu.arcē.l.si ī publico.§.fi.Alia ipsi⁹ lectura est de habēte duas domos, via media.& vult facere pontē inter vtrāq domū sup viam cū castello ad recipiēdū aquā,forte ꝓ cisterna supra viā sine principis licētia id nō licet.ff.ne qd in loco pub.l.j.§.tractatū.& de aqua quot.& æsti.l.j.§.p-mittit.Extorta sunt ista quo ad hāc materiā:q tn̄ author in parte ponit

causa aquæ ducendę.ff.eod.l.j.§.aquę.lxxvj.di.ieiu nium.ī.ad prin.Item q per illum riuū duxi aquā hoc anno,vel hac priori æstate.ff.eo.l.j.in princ. & §.hoc interdictum.Item quòd illā duxi nō vi non clam nō precariò.x.q.ī.qa cognouimus.ff.eo.l.j.§. hoc interdictū &c.Itē q prohibens me volentē re ficere seu vti aqua illa.ff.eo.l.j.in princi.Item q eo modo & loco volo ducere,quo cōsueui.ff.eo.l.j.§.
f si qs terrenū.& §.si eūdem.[f] ¶ Reus verò sic: P O. R E I.Pono q riuus ille est minus idoneus ad susci piendam aquam. Item q desīsti ducere iam sunt duo anni.Hoc concesso patet q nō duxisti hoc an no vel priori ętate,Itē q duxisti vi aut clā,vel pre cariò à me.Item q T.tantū te ꝓhibuit ducere vel reficere,sed hoc implicat negatiuā.extra de cā pos. cū ecclesia.Itē q alio mō & loco volebas ducere,cq̄
19 cōsuetꝰ es.¶† Sed & si me[g] habentē vsum percipiē
g di vel hauriendi vel ducendi aquā.nō dico iure ser uitutis:quia tunc locum haberet confessoria,vt in fra §.fi.versic.si autem.& seq.impedis : qa nō permittis me vti,vel fortè amouisti illum vsum aquę, vel aquā ita q nō possum vti:locū habet officiū iu dicis loco principalis actionis,in quo sic libellꝰ cōcipit.¶ L I B.Corā &c.conqueror de P.q vsum aquæ meę diuertit,vel impedit:ita q nō possum vti. vel ita q me vti tali vsu aquæ impedit q vti nō pos sum,vel cū tali aqua vtar,ipse vsum meū impedit auertēdo aquā vel alio mō.vel sic q aquā talē cuius vsum habebā vel qua vtebar:auertit ita q aqua illa vti nō possum.vñ peto iꝑm officio vestro prohi- f
h beri,ne me impediat.vel ne aquam illā sic auertat, & ad hoc ꝓpono officiū vestrum.ff.de var.& extraor.cog.qđ de vsu aquæ.[h] ¶† Sed ò locū habet, [i]
20 si per meum prędiū riuū instituit:& sic tūc cōcipit
i libellꝰ.L I B.Corā &c.cōqueror de P.q riuū aquę ꝓ prædiū meū instituit,vñ peto q riuū remoueat: & eū prohiberi,ne amotū instituat.& ad hoc &c. ¶ Tertiò locum habet contra tenentē aquā meā,q̄ penes eū peperit:& tūc sic libellus cōcipit. L I B. Corā &c.cōqueror de P.qui sciēs aquā meā possi-det,q̄ penes eū peperit.vnde ago cōtra eū,vt aquā
k & fœtum mihi restituat.& ad hoc propono &c.[k] g
21 ¶† Quartò si in fundū meū vel vineā immittas aīalia tua q̄ mihi damnū inferant:& tūc sic concipit. L I B.Corā &c.conqueror de P.qui talia aīalia sua vel aliena in prædium meū immisit:& mihi dānū dedit in messe,vel vinea mea, qđ ętimo decē. Vñ ago contra eum officio vestro,vt illud damnū mihi emēdet.& ad hoc ꝓpono &c.hoc etiā casu locū habent alię actiōes,s.Aqu l.& de pastu pecoris de
22 quibꝰ j.de iniur.§.sequit.¶† Quintò vt ęqua distri butio hominū fiat per diuersa prædia:& tunc sic li bellꝰ cōcipit.L I B.Corā &c.peto æquā fieri distri butionē hominū talium qui cū debuerint per alia prædia distribui & collocari,in prędio meo fuerint collocati & distributi.& ad hoc &c.Prędicta ꝓbā tur in p̄.l.de vsu.De his qnq̄ casibus vide s.de off.
l om.iudi.§.j.ver,itē implorat. [l] ¶† Porrò plerunq̄
23 quis habet ius hauriendi aquam de fonte, vel pu- h teo, vel piscina,vel lacu:vnde si ab alio impeditur, proditum est sibi xix.interdictū,scilicet de fonte. Si verò vult fontem,vel puteum,vel piscinam,vel lacum quorum aqua vtitur reficere vel purgare,& ab aliquo præpeditur,habet xx.interdictum, scilicet de fonte reficiendo.ff.de fonte,l.j.in prin.§.deinde ait.Et licet ꝓ his duobus interdictis duo ponant in arbore actionū circuli:qa tamē eædem po-

aduersarij,& formā cōpetentem illi dare.

i ¶ Habet,si iudicis officium.

k ¶ Propono &c.Et hic de aqua dictum est propter fœtum,licet lex dicat de equis.

l ¶ Implorat.Et ibi in prin.scripsi vbi tractat hoc Rof.

sitiones

a ¶ Ad memoriā. Mēli⁹ad notitiā vel sup. habēdā a tpe sententię.

b ¶ Et §.apud Labeonē.specialissima est hæc actio in his:qa ꝓ futuro dāno, & cōtra eū q ī suo b ædificauit, statu tū in rusticis nō extēditur ad vrbana.

c ¶ Nā.Qđ ꝓsequit Rof. immediatè post xvj. & ponit qnq̄ ī illo necessaria,q̄ patēt ex positio 15 nibus. c

d ¶ Ducere. Patet p hoc scđm Rof fre.q hoc ītердictū innitit̄ proprietati. Vides em̄ q iste libellꝰ de vsu vel possessione nil asserit,sed dicit ius d sibi esse &c.hoc etiā no.in præ.l. j.aliàs ī.§.fi. & 16 sic in hoc differt ab ītердictis de aqua ꝙuoti. & ęsti.de quibus s.

e ¶ Violētiā. Cō tra istud interdictū opponit̄ de l.quò minus.superiꝰ alle.vbi patet de publico flumine aquam duci posse; nisi princeps vel senator id prohibeat.So.illud ve e rū vt ibi dicit̄,ni 17 si aqua ipsa fluminis publici sit publico vsui deputata. Et talis pōt dici ista quę ad publicū vsū in receptaculo est collecta,ac si dicam cū situlis vel vasis alijs defertur ad vsum. Sed riuulos facere.p quos de castello ducat̄ ad aliū vsum q̄ ad illum q̄ collecta est non licet. & hoc mihi placet.

¶ Aquæ. Dicit Rof.q in hoc casu mirabili,et val de notabili p iudicis officium, vsum aquæ reti neo in eodē statu in quo fuit: qa iudex debet coercere factum

¶ Et §.si eūdē. Nouū tn̄ canale vel fistulas in ri uo ponere pote rit,licet non habuerit dūmodo non incōmodet ager illius p quē aqua ducit̄.ff.eo l.seruus.§.si quis nouum.

¶ Sed & si me. Extra ꝓpositū interdictorū ingredit̄ tractatū de offi.iudi. sub quo posuit Rof fre.rubricā,q̄ cō prehēdit sequētia vsq; ad vers. porro. sed lōgè pleni⁹ q̄ hic po nit̄ materia in re missiōe quā dat finis hui⁹ vers. ibi etiā thæorica,hęc practica.

a ¶Iungo. Ad literã verba Rof.eo.tit.& ponit ſex neceſſaria in his interdictis,quæ per poſitiones patẽt.Dicit enim §.Titiũ.l.j.ff.eo.quo dicit interdictũ nõ cõpetere pro ciſterna,intelligi directo:vtile em̃ cõpetit ſcd̃m eũ ex mẽte,nõ ex verbis.Itẽ dicit notabiliter de anno fieri mentionem in poſitiõibus & libellis:qa ſi nõ eo anno,licet pręcedẽti fuiſſet vſus,ſibi nõ competeret interdictũ: maximè,qa interdicta ſunt anna alia:ex eo,q̃ nõ peruenit ad violẽtum, vel molitẽ,vel ꝑhibẽtẽ: licet de eo, qd̃ ꝑuenit,ſint perpetua. ff. de interdict.l.pe.

b ¶Et l.fi.Verba hęc & ſequẽtia fuerunt Roff.qui tria dixit neceſſaria,quæ per poſitiones elicies.

c ¶Propono &c.Vi de qd̃ in his libellis nec de poſſeſsione nec de proprietate fit mẽtio,ſicut in ſuperioribus factũ eſt,ſaltẽ diuiſim, id eſt de altero.Opponit ergo Roff.libellos nõ ꝓcedere & interdictũ ſupuacuũ. Aut em̃ agenti cõpetit ius ĩ cloaca:aut non. Prĩo caſu cõtra prohibẽtẽ habeo ego agẽs negatoriã,vel cõfeſſoriã & vẽdicare poſſem ſeruitutẽ:vt in ſua materia patebit. Scd̃o caſu ꝓhibẽs per negatoriã obtinebit:cũ etiam in cõi ſolo inuito illo nil facere liceat. ff.cõi di.l.Sabinus. Ad primũ rñdet,q̃ licet agẽs habeat cõfeſſoriã,quæ reſpicit petitoriũ,nihilò minus habet interdictũ, qd̃ reſpicit regulariter poſſeſſoriũ: patet in vſufructuario, cui cõpetit cõfeſſoria . & b nihilò minꝰ interdictũ vnde vi.ff.de vi &vi ar.l.idẽq̃.§. vnde vi.Scd̃o caſu, licet ius nõ habeat, vti põt hoc interdicto,qd̃ datur etiam vi, vel precario tenenti, qd̃ nõ eſt in alĳs interdictis : vt c in ſuperioribꝰ patuit . Habetur hoc ff.eo.l.j.§.hoc interdictũ. Eſt ergo vtile interdictũ hoc, in quo ſufficit aliqualis poſſeſsio . d Nec obſtat q̃ prætor in hoc interdicto poſuit verbum pertinet: quia illud verbũ non reſpicit dñiũ,vel quaſi,ſed quandam cohæren

fitiones fiũt in vno,quæ & in alio : ideo ſimul ea iungo[a].Sic ergo li.cõci. LIB. Corã &c.cõ.de P. qui me ꝑhibet,vel impedit vti aqua de fonte, vel lacu,vel puteo,vel piſcina:cuius cõfines &c.qua aqua vſus ſum hoc anno nõ vi,non clã,nõ precario: vnde ago cõtra eũ,ne me impediat , vel prohibeat vti aqua illa,ſicut hoc anno vſus fui,& ad hoc propono interdictũ de fonte vel actione in factũ ſubrogatã &c.ff.eo.l.j.in prin. ¶Pro reficiẽdo autẽ ſic conci.libel. LIB.Corã &c.cõ.de P. qui me prohibet,vel impedit purgare,vel reficere fontẽ , vel piſcinam,lacum,vel puteũ:cuius fines &c.vnde ago contra eũ,ne me impediat purgare prædicta: ſicut mihi ius eſt purgãdi,& vſus ſum hoc anno, nõ vi, nõ clam,nõ precario.& ad hoc propo. interdictũ de fonte refi.vel act.in fact.&c.ff.e.l.j.in princi.& 24 §.deinde.¶Actor ergo ſic ponet.†PO.AC.Pono q̃ in tali loco,cuiꝰ fines &c.eſt factus fons,ꝑvel puteus,ſeu lacus,vel piſcina.Item q̃ in eis eſt aqua viua.ff.eo.l.j.in prin.& §.hoc interdictũ.de aqua eſtiua.Itẽ q̃ prohibes me vti aqua illa,vel reficere fontem,vel appellare oues ad hauſtũ aquæ, vt in prẽd. §.hoc interdictũ. Itẽ q̃ hoc anno fui vſus aqua illa non vi,non clã,non precario.ff.e.l.j.in princi. & §.deinde.Item q̃ volebam vti,ſicut fui vſus : vt ff. eo.l.j.§.interdictũ eſt.¶Reꝰ verò ſic: PO.REI. Pono, q̃ in tali loco fuit fons,ſed deſĳt eſſe.Itẽ q̃ ibi eſt aqua ex imbribus collecta, T. tantũ te prohibuit vti illa. Item q̃ fuiſti vſus vi, vel clam , vel precario à me.x.q.ĳ.quia cognouimꝰ. Item q̃ vis vti,vel purgare in alio ſtatu & forma,vel modo,q̃ fueris vſus.extra,de Iudæis.Iudęi.Item q̃ vis quę rere venas,vel aperire.ff.e.l.j.§.fi.& no.ſcd̃m Angel.ſuper Euangelio Ioannis,quod legitur fer. vj. 25 tertiæ hebdomadæ quadrageſimæ . ¶† Omnis puteus eſt fons :ſed non omnis fons eſt puteus. Vbi enim aqua de terra manat , & vſui ꝓbetur haurientibus,fons dicitur: ſed ſi in promptu & in ſuperficie ſit,fons tãtùm dicitur. Si autẽ in alto & in profundo ſit,ita puteus vocatur , vt fontis no- 26 men nõ amittat. ¶†Porrò ſi volens quis ſuã cloacam,vel etiã publicam,vel fiſtulas ſeu meatus reficere,vel purgare, vel de nouo facere ab alio prohibetur:proditũ eſt ſibi xxj. interdictũ,ſ. de cloacis, quod eſt prohibitoriũ.Eſt & aliud reſtitutorium, quod ſ.datur cõtra mittentẽ in cloacã meã,vel publicam,id,quod nõ debet,vel quod immiſſum eſt, cloacã impedit,quo iubetur auferre quod immiſſum eſt.ff.de cloacis.l.j.& §.j.& §.deinde.&§.cloacæ.& l.fi.[b]Sic ergo libel.cõ.LIB.Corã &c.cõ.de P.q me prohibet purgare, vel reficere cloacã meã, vel etiam publicã , quæ eſt in tali loco inter me & ipſum:vnde ago cõtra ipſum,ne me prohibeat,vel impediat, & ad hoc ꝓpono interdictũ de cloacis, vel act.in factũ &c. Si verò aliquid immiſit, propter quod vſus cloacæ impedit , ſic cõcipit libelꝰ. ¶LIB.Corã &c.con. de P.qui in cloacã,quæ eſt inter me & eũ in tali loco,tale quid immittit,propter qd̃ vſus meꝰ in ea impeditur:vnde ago cõtra eũ,q̃ remoueat.& ad hoc propo. &c.[c] vt ff.e.l.j.in prin. ¶†Sed nũquid licet mihi cloacã facere inter 27 ædes meas & tuas,te inuito & cõtradicente,ſeu nouum opus nũciante?Rñ.ſic.ff.e.l.j.§.ſi quis purgãti.& l.fi.dũ tñ, ſi in via publica velis cloacã facere, facias illo permittẽte, cui viarũ publicarũ cura cõmittit:vt ff.e.l.j.§.fi.[d]¶Actor ergo ſic po.†PO. 28 AC. Pono q̃ inter me & te in tali loco eſt cloaca. ff.e.l.j.§.cloaca.Itẽ q̃ eã volo reficere, vel purgare. Item q̃ me prohibuiſti.ff.e.l.j.in princ.ita q̃ volebã,& volo tibi cauere noĳe dãni infecti. ff. e.l.j.§. ſi quis pur.Item q̃ immittis tale quid propter qd̃ vſus cloacæ meæ impeditur.¶Reus verò ſic:PO. REI.Pono,q̃ in loco,de quo dicis,cõſtituiſti mihi ſeruitutem:vt nihil poſſes ibi proĳcere. Item q̃ tiam ædium:vt exponit text.l.j.§.quod ait prætor.ff.eo.Bene ergo libellis ſubñcietur id,de quo prius dixi.

d ¶§.fi.Ad literam fuit Rof.eo.tit.in fi.

e ¶Negatiua.Huic Rof.interpoſuit de precario.in cõpil.etiã Digeſtorum hunc tit.de arboribus cædendis immediatè præcedit tit.de precario.

quando volebas reficere, vel pulgare cloacam,petĳ vt caueres de dãno infecto, nec cauiſti. Item q̃ e T. tantùm te prohibuit . ſed hæc eſt negatiua[e].

29 ¶†Eſt inſuper xxñ.priuatũ interdictũ:quia ſi vicini arbor ſupra domũ tuã, vel agrũ impendens, vel ſuper excreſcens domui,vel agro,vel fundamẽtis,domui damnũ inferat:habes contra eũ interdictum de arboribus cædendis, vt arborẽ ſuccidat: alioquin ſi domui impendat, propria authoritate poteris ſuccidere,& propria authoritate ligna tollere. ¶Si verò in agro , poteris eã deglabrare ſiue ſuccidere per xv.pedes connumeratos à terra, vbi impendet.ff.de arbo.cæden.l.j.§.j.ñ.& iĳ. & §.differentia. & ſic hoc interdictum habet duo capita.

f ¶Primũ pro ædibus:[f]in quo ſic cõci.libel. LIB. Corã &c.cõ.de P. qui arborẽ poſitã in domo ſua, vel area,&impendentẽ ſupra domũ meã, nõ vult ſuccidere,nec patitur me ſuccidere:vnde ago contra eũ,q̃ me ſuccidere vel incidere patiatur . & ad hoc propono interdictũ de arb.cæd. vel act. in fa g ctũ ſubrogatã in locũ eius.ff.e.l.j.in princ.¶Scd̃m caput eſt,qñ impendet in agro, in quo ſic cõci. li. LIB. Coram &c. conqueror de P. cuius arbor poſita in prædio ſuo impẽdet ſupra prędiũ meum: quã arborẽ ipſa à terra vſq̃ ad xv. pedes non vult deglabrare:vnde ago contra eum,ne me volentem h deglabrare vſq̃ ad prædictũ legitimũ modum impediat.& ad hoc propono interdictũ de arbo.cędẽ.ex ſecũdo capite:vel act.in fact. &c. vt in p̃d. 30 §.deinde ait. ¶†Porrò ſi radices fundamentis domus damnum afferunt, ſic cõci.lib. LIB. Coram &c.cõque.de P. cuius arbores ſitæ in area ſua , vel domo , fundamẽtis domus meæ damnũ afferunt: quam arborem & radices non remouet:vnde ago contra eũ,q̃ me patiatur radices illius arboris ſuccidere. & ad hoc propono vtile interdictũ de arbo.cæ.vel act.in fact.ſubrogatam in locũ eius ,vel cõdict.ex lege.C.de interdi.l.j. ¶Si verò ſit arbor vento inclinata ſuper domũ vel prædiũ,ſic concip. LIBEL.Corã &c.cõque.de P.cuius arbor poſita in ſolo ſuo tali vento inclinata impendet in do- 31 mum, vel prædiũ meum:vnde nego illi ius eſſe ita arborẽ habere, & ad hoc propono negatoriã , vel cõdict.ex lege.ff.eo.l.fi.arg.ff.de condic.ex leg.l.j. ¶†Actor ergo ſic ponet:PO.AC.Pono domus mea,vel fundus eſt iuxta domũ tuam,vel fundum. ff.eo.l.j.§.non ſolũ.Item q̃ in domo tua , vel fundo eſt arbor.Item q̃ arbor illa impendet ſuper domum meã,vel agrũ.ff.eo.l.j.in prin.C.de interdic. l.j.Item q̃ mihi ex hoc damnũ infertur.ff.eo.l.j.§. ſi arbor.Item q̃ denũciaui tibi,vt eã remoueres.ff. de vſur.mora. & hoc fit corã teſtibus & tabellioneꝰ. Item q̃ hoc facere recuſaſti. Item q̃ volui eã g ſuccidere,ꝑvel deglabrare. Itẽ q̃ me prohibuiſti.ff. e.l.j.§.ait.¶Reus verò ſic:PO.REI.Pono q̃ domus mea,vel fundus eſt remotus à tua domo , vel fundo:hoc cõceſſo, non põt ſic arbor impendere. Item q̃ illa arbor rectè ſtat ſine aliqua impẽditiõe. Item q̃ licet impendat,impendet ſine damno tuo. Item q̃ nunc primò mihi denũcians , q̃ damnum tibi inferat,ideo quia impendet . Item q̃ permiſi te ſuccidere,vel deglabrare:ſed hoc recuſaſti,ita q̃ impendet ſupra agrum vltra xv.pedes, ſi computentur à terra rectè ſurſum.[h] De actione arborum h 32 furtim cæſarũ,dicam j.de iniur.§.ñ.ad fi. ¶†Item ſi tuæ arboris fructus in fundo vicini cadunt, qui te volentem ibi colligere,prohibet ingredi, habes contra eum xxiĳ.interdictum , ſcilicet de glande i legenda.ff.de glã.legẽ.l.j.[i]Sic ergo libel. concipit. LIB.Corã &c.cõque.de P.qui fructꝰ , qui cecidерunt ex arbore mea in agrũ ſuum, non patitur me colligere:vnde ago contra eum,ne me prohibeat. & ad hoc propono interdictũ de glan.legen. vel actionem in factũ,&c.vt in præd.l. ¶Actor ergo

f ¶Pro ædibꝰ. Hæc verba cũ ſequẽtibꝰ fuerũt Rof.ponentis quinq̃ in hoc interdicto neceſſaria, quæ ꝓpoſitiões patent. Quod etiã p̃mittit de ſucciden te authoritate propria,iuſtificat:quia facit id authoritate legis.xxiĳ. q.iiĳ. q peccat.C. de adult. Gracchus.C.de admini.tu.l.ſancimꝰ. & l.nemo damnũ. de reg.iur. dat ſimile de l.quẽadmodũ. §.ſi quid tamen.ff. ad l.Aquil.

g ¶Et tabelliõc.Cõſilium eſt Roffr.ſic copulatiuè datum: quia facilior eſt ꝓbatio per inſtrumẽtum.

h ¶Surſum. Quærit Rof.quale eſt præiudiciũ, ſi arbor ſupra domũ impẽdet. Reſpõdet q̃ forſan obſcurat lumina.ff. de ſerui. vrb.præd. ſi arborẽ . vel fortè ſic ſtãdo x. vel xx. annis acqreret ſeruitutẽ altius nõ tollendi:cùm cõtinuã cauſam habeat . ff. de ſer.vrb.præd.foramen. in agro poſſet eſſe damnum in fructibus,qui propter arboris vmbrã non creſcerent, radices fundamentis domus nocere poſſent,vt ſ.

i ¶L.j.Hoc etiã continuat Rof.ad proximũ,ꝑponens ſex quæ regrit hoc interdictũ quæ patẽt ex poſitionibus:et quia hęc lex prima eſt etiã vnica & breuis : vt intelligatur qd̃ infra dicã , ponam ipſius verba, quæ ſunt hæc, Ait prætor,glandẽ,que ex illiꝰ agro in tuũ cadat:quo minus illi tertio quoq̃ die legere auferreq̃ liceat,fieri veto. Glã dis noĳe oẽs fructꝰ continentur. poſui hunc textũ , vt videas q̃ ſolutio dicẽtium tres dies ſolos dari in glande: quia cõmuniter intra triduum expeditur collectio glã

dis, quæ præcedit electionẽ aliorũ fructuũ: nõ procedit. Vidisti enim q̃ glandis appellatio omnẽ fructũ continet. Quare dicũt alĩ, q̃ generaliter oĩs fructus, si per triduum iacet in terra, corrũpitur. & ideo huius termini præfinitio fuit rationabilis. Sed si fructus essent tales, qui isto termino nõ corrũperẽtur: vltra terminũ vsq̃ ad tp̃s corruptionis duraret interdictũ. quod placet Roffr.

& ibi Accursi. Rñ- 33 det etiã Roffr. ad l. iniuriarũ. §. fi. ff. de iniur. cõtra dicit, q̃ iniuriã tibi facio, si te inuito domũ vel prædiũ tuũ intro, quòd causa rei meę quærẽde, quę in domo, vel prædio tuo esse dicaĩ, bene possum illã intrare. ff. ad exhib. l. thesaurus. & de seruis fu. l. diuus. fic & hoc de fructibus.

ADDE secundũ Bart. ibi, q̃ si essent fructus, q̃ putrescerent in vna die, posset agere, q̃ ex qualibet die sibi liceret ire ad fructꝰ colligendos. Dicit etiã 1 ibi Bar. q̃ ex natura rei statuiĩ breuis 2 terminꝰ. Et est notabile ad hoc, q̃ si statuũtur duo menses ad expediendũ 4 causam de officio cõsulatꝰ vel priora 5 tus alicuius ciuita- 6 tis, q̃ causa debeat 7 expediri ita citò, q̃ tẽpus non incipiat 8 trã sire: quia dilatio 9 esset causa faciendi 10 perire rẽ. Et p̃ hoc dicit Bald. in l. j. de 11 tẽp. app. q̃ poterit 12 hoc casu p̃cedi die 13 feriato. & sequitur Roma. in l. si verò. ff. solu. matri. 14

a ¶ Aliæ sunt personales. Tãcr. sui operis partem. ponit 15 rubricas de libel. in personali & rea- 17 li. 18

b ¶ Et reddi. Roffr. quo ad mutuũ dixit solui. Et videĩ q̃ melius. Certũ emim est q̃ decẽ, quas mihi mutuasti, factæ sunt meæ. ff. si cert. pet. l. ĩ. Itẽ illas cõsumpsi, vel miscui. Et ita vidẽtur extinctæ. ff. de solu. si pecuniam. Illas ergo petens impossibile petit. Dixit Roffr. vbi de certi condictione ex mutuo. ante finem, quod veritate inspecta, non peto illas, quas verè mutuau in specie, sed iuris fictione propter omnimodam similitudinem: & quia i eodem genere recipiunt fictiones, videor illas eadem petere: vt probat l. illa. ĩ. ff. si cer. peta. vbi etiam no. in prin. mutuum esse: dato q̃ recipiẽs forte, quia non indiguit, illam eandem pecuniam restituat mutuanti. & hoc propter propositum vtriusq̃. ibi vide.

c ¶ Exemplaris. Ex parte conductoris.

d ¶ Veteris. Vide quod ibi no. in ĩ. & iĩ. glo. & plenius ibi per Cy. qui ponit distinctionem Pet. de Bel. quam ibi videas.

e ¶ Expressum. s. quod committitur. leges tamen loquuntur, cùm principà lis obligatio erat in danda pœna promissa.

f ¶ Conci. Hunc libellum & positiones, quæ circa illum sequuntur, posuit Rof. vbi de ciuilibus. Rubrica j. s. rei vendi. vltra mediũ. demum obiectiones multas facit cõtra libellum. & primò, quia vbi nõ est obligatio, deficit actio. Instit. de oblig. in prin. sed cõuentus rei vendicatione nõ est obligatus actori: vt Insti. de act. post princi. Ergo non procedit libellus. An illud verũ est in personalibus: in vendicando verum est, q̃ agimus contra eũ, qui nullo iure nobis obligatus est: sed agimus, quia rẽ tenet, & facultatẽ habet restituendi: vt ibi obĩcit, etiam q̃ declarãda sit causa. ff. de trãsac. cùm hi. §. in hac. C. de apo. l. j. lib. x. fit expeditũ, per ea, quæ libellum hic sequũtur. Obĩcit circa petitionẽ fructuũ de bonę fidi possessore, qui lucraĩ fructus ante litis contestationem perceptos, stat obiectioni: vt s. debeaĩ fructus scdm distinctionẽ iuris cõmunis. de qua satis & de fructibus & interesse. §. j. vbi etiã habetur quo iure petaĩ. de quo ipse hic quærit, etiã de iudice, qui in sñia nil dixit de fructibus: an postea dicere possit, de quo vide s. de dispu. & alleg. ante finem. vbi etiã dixi, an de illis nõ p̃nũcians illos refundere teneaĩ. Quęrit etiã si aliud est forũ domicilĩ à foro rei litigiosi, vbi puniendus sit reus. ¶ Itẽ in fine, an rei vẽdicatio cõtra cõmodatarium intentari possit. ¶ Itẽ quid hic de verbo restitui, posito in libello à rẽ vendicante, vide §. de act. & pe. §. ĩ. su per ver. sed quã vocas. & vide de libel. concep. §. fi. versic. hoc autẽ notandũ. Tractat etiam de illo, contra quẽ agebatur rei vendicatione directa, si post litem contestatam dolo desĩt possidere, an iudicetur super directa, an super vtili. quod videas ad literam s. de interroga. ad fin. versi. quid ergo si egi.

ADDE finem huius additionis, Roma. consi. ccxlvj.

g ¶ Detinet. Rof. vbi s. ante fi. reprehendit iudicẽ, qui in fine litis reum rei vendicatione conuentũ absoluit, si in libello dicatur, peto talem rẽ actione &c. nisi dicatur. quã tenet. quod licet dicat actor cõfines, & illam ad se pertinere iure dominĩ, vel quasi. dicit enim q̃ aut reus illam possidet, aut non. si possidet, ergo bene: si non possidet, quia se liti obtulit, condemnandus est ac si possideret. ff. de rei ven. is qui se liti.

h ¶ Admitto. Et Rof. vbi s. & omnes libellarĩ.

De realibus & personalibus actionibus.

SVMMARIVM.

¶ Actiones diuersæ sunt, & diuersimodè considerantur. 1
Promittẽte aliquo sub certa pœnà facere aliquid, & intra tempus determinatum: an si ante terminũ moriatur, teneantur hæredes ad perficiendum. & nume. 3. 2
Actionum quædam sunt personales, & quædam reales. 4
Libellus qualiter sit in rei vẽdicatione cõcipiẽdus. 5
Verbum pertinere, latissimum habet significatũ. 6
Seruum vel ancillam petens, in libello agere debet rei vendicatione directa. 7
Res an possit vendicari simul & peti exhiberi. 8
Libellus qualiter sit in petitiõe rerũ cõcipiendus. 9
Vtilis rei vẽdicatio prętoria quo casu, & à quo possit intentari. 10
Positio actoris & rei, vbi agitur rei vend. directa. 11
In actione reali necesse est reum possidere. 12
In vtili vendicatione quæ emphyteutæ, vel ei qui conduxit ad nõ modicum tempus datur, qualiter libellus sit concipiendus. 13
Positio emphyteutæ agentis vtilis rei vẽdicatiõe. 14
Intentantes rei vendicationem pro iurisdictione, qualiter libellum concipere debeant. 15
Iurisdictio est genus, vnde vendicari non potest. Res incorporalis non dicitur possideri. 16
Exactiones illicitæ sunt per prætorẽ prohibendæ. 17
Actiones præiudiciales & in rem, sunt quatuor. 18
Libellus qualiter contra malę fidei possessorem aut titulum non habentem, sit concipiendus. 19
Malæ fidei possessor an de fructibus perceptis, de quibꝰ factꝰ est locupletior, restitu. facere teneatur. 20
Libellus qualiter cõtra omnẽ possessorẽ pro omnibus fructibus post litẽ cõtestatã sit cõcipiendus. 21
Iura quando q̃ actionem dari suadent. 22

SEquitur videre de secunda parte Rub. scilicet de proprietate: in qua dicemus, De actionibus realibus & personalibus, & de Publiciana & cõfessoria & negatoria actionibus. Et de seruitutibus.

1 ¶ †Notandũ igitur est q̃ actiones aliæ sunt perso-
a nales[a], in quibus libel. sic cõcipiĩ. L I B. Corã &c. cõqueror de T. qui mihi tenet in decẽ lib. talis monetę, quas sibi mutuaui, vel apud eũ deposui: vnde
b peto istas mihi dari & reddi[b], & eum ad id per vestrã sñiam condẽnari. Iunge si vis, peto etiã expensas in lite, & protestor faciẽdas, necnõ & interesse & dãna: quia nõ soluit tpe debito & loco statuto. extra, de plꝰ peti. c. vnico. Vides ergo quo casu hic exprimiĩ. quod dic vt s. de act. seu peti. §. sequitur. in prin. Vel dic: L I B. Corã &c. cõque. de P. qui mihi promisit facere tale opus: puta librũ scribere vsq̃ ad diẽ talẽ sub pœna x. li. Ture. solenniter stipulata, & nõ fecit: vnde peto ipsum mihi condẽnari in prædictis x. lib. vel peto ipsum mihi condẽnari ad interesse meũ. quod æstimo quinq̃ li. Debet aũt fieri specificatio in istis, vt dixi s. de lib. cõcep. §. iuxta. versic. itẽ nõ valet in actiõe personali. ¶ Si aũt velles agere, vt opus compleat, cõcipies vt j. de obli. & solu. §. cõsequẽter. ver. item cõtra. ¶ Sed si scriptor cessauit scribere propter defectũ exẽplaris[c], concip. libel. vt j. de loc. §. postq̃. vers. & scias.

2 ¶ †Quid si promisit scribere librũ vsq̃ ad annum sub certa pœna, intra qd̃ tp̃s mortuus est libro nõ perfecto: nũquid cõmittitur pœna hæredibus volentibus facere scribi æquè bonũ librũ? arg. q̃ non. C. de cad. tol. §. si verò talis. & ff. de duob. reis. nemo. C. de epis. & cler. ad similitudinẽ. arg. cõtra. ff. de solu. inter artifices. ff. de cõdi. inde. si nõ sortem.
d & videtur casus l. j. C. de contrahen. emp. veteris[d].

3 ¶ †Quid si ante cõsummationẽ mortuus est nõ satisfaciẽdo per aliũ, an pœna cõmittatur? & hoc est
e expressum[e] ff. de ver. obli. ad diẽ. & ff. de nau. fœ. l.
4 fi. ¶ †Aliæ sunt reales. Hæc distinctio probaĩ extra, vt lite nõ cõtesta. qm̃. §. in alĩs. Instit. de act. in prin. & de act. seu peti. §. sequitur. in prin. & versi.
5 sed q̃q̃. & in alĩs ver. in istis, puta in rei † vẽdica.
f sic lib. cõci.[f] ¶ L I B. Corã &c. cõque. de P. q̃ detinet[g] fundũ meũ positũ in tali loco, cuius confines
g &c. vt j. §. proxi. in j. lib. quẽ dico ad me pertinere iure dñĩ, vel quasi: vnde peto fundũ ipsum & fructus ex eo à x. annis citra perceptos, quos facio vel æstimo centũ modios. vel breuius: vnde tã de fundo, q̃q̃ de fructibus mihi fieri iustitiã peto. ff. de rei vẽ. si in rẽ. & l. officiũ. C. de alie. iu. mu. cau. fa. l. vnica. extra, de testã. Raynutiꝰ. & c. Raynaldꝰ. Si verò es Legista, iũge. & ad hoc p̃po. rei vẽ. ff. de rei vẽ. l. j. Insti. de act. §. j. extra, de iudi. examinata. & q̃ illa verba iure dñĩ vel quasi, poni debeãt in libello, probaĩ extra de re iu. abbate. li. vj. vbi de hoc. & j. §. proxi. & sic etiã vsus iudiciorũ interpretaĩ extra de cõsue. cùm dilectus. ff. de legib. de quibꝰ. Sed cùm difficilis sit dominĩ probatio, tutius est dicere: † Peto talẽ fundum ad me pertinentẽ. Sed nec
6 hũc libel. quidã admittũt, propter latissimã significationẽ huius verbi pertinere. ff. de ver. sig. verbũ
h illud, pertinere. sed ego admitto[h]: vt extra, de fide instru. inter dilectos. & de excep. cùm venerabilis. & in præ. c. abbate sanè. Quæ autẽ debeãt in libel. rei vendicatio. specificari, dixi s. de libel. concep. §.

iuxta.

7 iuxta.versi.item non valet in actione reali. ¶ †Item si petis seruũ,vel ancillam in libello,ages rei vendicatione directa: vt in præd.l.si in rem.super quo vide quod no.in præalleg.§.iuxta.versic.item si petit. ¶ Potes etiam rem vendicare simul,& petere exhiberi.quod dic vt ſ.de act.seu pe.§. se-
8 quitur.versi.& no.quod.& de iud.§.vlti. ¶ †Actor ergo sic ponat: PO. A C. Pono ꝙ talis vendidit mihi talẽ rẽ.Item ꝙ eam mihi tradidit. Item
a ꝙ pro ea pretiũ numeraui.Item ꝙ venditor fuit dominus[a].Hæc probant C.de proba.cùm res.& de acqui.rerum do.nunc̃.ff.eo.non est nouum.ff. de pig.si superatus. & l.& quæ nondũ.§.quod dicitur.Item ꝙ hæc res est singularis.ff.de pet.hære.regulariter.& l.licet minimam. Item,ꝙ est vniuersitas facti.ff.de rei vendi.l.j.§.per hanc.& l.vendicatio. Item ꝙ eam tenes,vel possides,vel dolo fecisti,quò minus possideres.ff.eo.officium .& l.sinautem.ff.de noxa.electio.ſ.de interroga.§.ĩ.versi.verũ.Item ꝙ hanc rem emi à T.& eam tenui per triennium: quando est mobilis. vel per decem annos, quando est immobilis. Reus verò sic: PO. Ꝛ E I. Pono ꝙ T.vendidit mihi hãc rem. Item,ꝙ fuit dñs.Item ꝙ adhuc debes pretium domus,quam dicis te emisse. Item,ꝙ res illa mihi fuit tradita. Item ꝙ T. eam in solidũ possidet. Item ꝙ res ista vniuersitas est iuris. hoc concesso, succumbet actor. Nam incorporalia seu iura nõ vendicantur,cùm nõ possideantur: nam possessio subĩcit aduersarium actioni in rem: vt ff.de acq. rer.do.seru⁹.§.incorporales.extra,de iud.examinata.C.de alie.iu.mu.cau. fa.l.vnica.ff.de rei ven.l.j.§.per hanc.arg.tamen cõtra.ff.de rei vend. quæ de tota.§.incertæ.ff.cõmuni diui.& si nõ omnes.§.j.ff.de rei ven. Marcel
b lus.in fi.& ff.si pars hære.pe.l.j.in fi.[b] ¶ Sed nũquid petens ecclesiam, vel dignitatẽ ecclesiasticam,vel secularem,vel castrũ, vel villam,vel iuspatro-
9 natus,intentabit rei vendicationẽ: dic vt j.de reli.do. ¶ †Cæterũ si peto argentum,vel aliã speciem in rudi forma: vel etiam si ex eo facta sit pecunia signata,vel non signata,vel etiã scyphus: vel si peto mancipium, vel equũ, vel vestẽ,vel quantitatẽ.vel rem mensurabilẽ: qualiter libellus cõcipiatur,
10 no.ſ.de libel.cõcept.§.iuxta.versi.item non valet,si aurum.& seq. ¶ †Est & vtilis rei vendicatio prætoria,quæ datur superficiario : vel si cõductor areæ,vel soli in area,vel solo superficiem,siue domum imposuit, sicut sæpe fit: quia hoc poterat ex lege conductionis: demum cadit ab illius rei possessione: certè talis poterit contra possessorẽ ad rem ipsam agere: & vtilem rei vendicationem prætoriam intentare: vt ff.de superfi.l.j.ff.si ager vect.
c vel emphy.pe.l.j.& ĩ.[c] & libellus sic cõcipiet. ¶ L I B. Coram vobis &c. conqueror de P.qui iniustè detinet rem talẽ tali loco sitam, cuius confines &c.quam rẽ ego cõduxi, vel ex causa donationis habui: vel emi à Titio ad superficiem imponendã,& imposui superficiẽ, quæ nũc in solo est: vnde rem illam mihi peto restitui: & ad hoc vtilem rei vẽdicationẽ propono.peto insuper pensiones perceptas & percipiẽdas , quæ sunt decẽ libræ Tur.perceptas & cõsumptas peto per condictionẽ sine causa.perceptas verò & extantes,vtili rei vendicatione : percipiendas autẽ ex vestro officio. Et hoc si fuerit malæ fidei possessor , qui tenetur de percipiendis: aliàs non: vt extra,de restit.spo.grauis. Vel sic: Peto rem talem mihi restitui propter superficiẽ,quam imposui in solo prædicto mihi à Titio concesso ex causa locationis factæ ad nõ modicũ tẽpus,vel ex causa donationis,vel emptionis,vel alterius contractus,ad quod propono vtilẽ rei vendicationem. Hæ formæ probãtur ff.de superfi.l.j.ĩ.& iĩ. ¶ Actor ergo sic
11 ponet.† P O. AC. Pono quòd quę in libello cõtinẽtur,iure petere possum. ſ.de pos.§.ĩ.versi.xj.ad fi.Item ꝙ T.mihi donauit,vel locauit,vel vẽdidit solum ad hoc,vt ibi superficiẽ imponerem. Necesse est enim contractum aliquẽ de his præcedere ad hoc vt hæc actio locum habeat.ff. de superfi.l. j.§.j.Item ꝙ cõduxi solum ad superficiẽ imponẽdam vsq; ad decẽnium. arg.ff.de long.temp.præscrip.x.vel xx.ann.l.fi.si reus neget de decem an. ipse ponat de nouẽ si neget de nouẽ,ponat de octo: & sic vsq; ad quinquẽ nium: quia illud accipio non modicum tẽpus.ff.de superfi.l.j.quod ait prę
d tor.& ff.de separa.l.j.§.quod dictum est[d]. Item ꝙ superficiẽ, quæ nunc est in solo ego imposui,vel imponi feci.Item ꝙ T.fuit dominus vel quasi huius soli.¶ Reus verò sic ponat: & primò neget, si põt saluo sacramento. P O.R E I.Pono ꝙ T.est minor xxv.ann.extra,de probat. in præsentia. hoc cõcesso,non valet eius donatio,vel venditio vel locatio sine prætore. de rebus eorũ,qui sub tu.vel cur.sunt l.j. Item ꝙ T. solũ,in quo dicis esse superficiẽ,vẽdidit & tradidit M.priusq; superficies ibi esset imposita. Hoc concesso,T.nihil potuit transferre.ff.de acqui.re.do.traditio.ff.de reg.iu. nemo plus.extra,de dona.inter vi.& vxo.nuper.j.q.vĩ. Daybertum. Itẽ ꝙ vsq; ad annum tãtum cõduxit domũ,vel solum.Itẽ ꝙ T.non fuit dñs, vel quasi.Item ꝙ rẽ hanc non possideo: nec dolo desiĩ possidere. Hoc cõ-
12 cesso,absoluitur : † quia in qualibet reali requiritur ꝙ reus possideat. C. de alie.iu.mu.cau.fac.l.vnica.extra,de excep.aduersario.& in præ.versi.verũ. Sed si actor probauerit ꝙ possidet,trãsfertur possessio in actorẽ.ff. de rei ven.l.pe.& hæ positiones locum habẽt tam contra dñm soli,q̃ cõtra quẽlibet possessorem.nam & hæc actio datur contra dñm.ff.de superfi.l.j. In interdicto verò de superficiebus forma libellũ,vt ſ.§.proxi.versi.est & in-
13 terdictum. ¶ †Est & alia vtilis rei vendicatio,quæ datur emphyteutæ,vel
e ei,qui conduxit ad non modicum tempus,[e] licet in arbore actionum dñi Io.nihil de ea dicatur: tamen sic in ea cõci.lib. L I B. Coram &c.cõque.de P.qui talem rem detinet : puta prædium vel domum mihi datam à Titio in emphyteusim,cuius cõfines &c.vnde peto rem illam mihi restitui vtili rei vendicatione,quæ datur emphyteutæ. ¶ Actor ergo sic ponat : P O. A C. Pono ꝙ teneris mihi reddere ea,quæ in libel lo continẽtur.quod dic,vt in præd.ver.xj. Item ꝙ a
a concessisti mihi rem talem,& in emphyteusim dedisti: & hoc si agit contra dantem. Si verò contra T.dicat sic : Pono ꝙ T.est dominus talis prædĩ: vel habet Publicianam pro illo prædio.Item ꝙ ille b
b T.rem illam mihi dedit in emphyteusim. Item ꝙ talis est res,quę potest in emphyteusim dari.Item ꝙ de hoc cõtractu scriptura facta est per manũ publicam B.notarĩ.C.de iure emphy.l.j.Item,ꝙ sin
c gulis annis à die celebrati contractus solui, quod solуere debui.extra,de loca,potuit.Itẽ.ꝙ talis persona est,quę potuit alienare. ¶ Reus verò sic: PO.
14 R E I. Pono † ꝙ res, quã dicis tibi in emphyteusim datam,fuit minoris. Hoc enim cõcesso, actor nõ habet ius in re : nec valet contractus.ff.de reb. eo.qui sub tut.vel cur.sunt.l.j.C.de reb.alie.nõ ali. l.fin.Item ꝙ testator,qui dedit hanc rem T.à quo te dicis causam habere,prohibuit alienari : & causam prohibitionis apposui in testamẽto. ff. de leg. j.filius.§.diui. Itẽ ꝙ contrahentes prohibuerunt rẽ d
d alienari: vt C.de reb.alie.non alie.l.fin. Item ꝙ T. author tuus furiosus fuit. vel fuit sibi bonis interdictum.ff.de verb.obli.is,cui.Item ꝙ iam est triẽnium,ꝙ pensionẽ non soluisti.C. de iure emphyt. l.fi.Item ꝙ res illa data in emphyteusim est mobilis.quod esse nõ potest: vt in authenti.de non alie. aut per re.ecc.& C.de iure emphy.l.j,ĩ.& fin. ¶ Si verò dñs à vasallo , vel colono plus debito exigit:
15 dic vt j.de censi. ¶ †Cæterùm pro iurisdictiõe intentant quidam rei vendicationem : & sic concipiunt libellum. L I B. Coram &c.conqueror de P. syndico talis vniuersitatis nomine ipsius : & dico ꝙ in dicto castro habeo plenam iurisdictionẽ cognoscendi de quibuslibet causis: & quãlibet aliam speciem iurisdictionis, quare peto iurisdictionem ipsam mihi restitui, ad quod propono rei vendica
16 tionem.sed libellus iste stare nõ potest. †Primò,qa iurisdictio est genus: vnde vẽdicari non potest .ff. de rei vendi.si in rem. Secundò quia rei vẽdicatio datur contra possidentem. Possessio enim subĩcit aliquẽ actioni in rem: vt C.de alie.iud.mu.l.vnica. extra,de iudic.examinata.& contra eum , qui habet facultatẽ restituẽdæ rei.ff.de rei ven.officium. sed iurisdictio est res incorporalis: quia tangi, vel videri non põt: vt ff.de re.diui.l.j.ergo non vendi
f catur.ff.de rei ven.l.vendicatio.[f] Tertiò,quia cùm sit incorporalis non possidetur.ff.de acqui.possess. l.possideri.in princ.ergo non vendicatur, vt dictũ est.Dicendum est ergo scdm Odof.ꝙ pro iurisdictione competit possessorium iudicium, vel quasi: & tunc concipitur libellus: vt ſ.§.in retinendæ.
17 versi.porrò. ¶ †Item & petitorium quando videlicet miles nõ possidet, nec vnquã possedit: sed pater eius sic: tunc ei cõpetit iudicis officium secundum quosdam,cùm non habeat locũ ordinarium.ff. de minori.in causę.§.j.Prætor enim prohibet vetitas exactiones fieri.arg.ff.de offic.præsi.l.illicitas.& l. congruit.extra,de censi.cùm Apostolus.§. prohibemus. Alĩ verò dant condictionẽ ex lege illa.ff. de emanc.l.j.& si. Tu dic,ꝙ aut agitur de iurisdictione restituẽda,aut de iam constituta. Si de constituenda : vt quia dicit miles iurisdictionẽ sui.se e
e patri suo vẽditam,sed non traditã: tunc aget actione ex contractu.& sic libel.conci. L I B. Corã &c. vt ſ.vsq;,nomine ipsius.iunge,quia talem iurisdictionẽ dicta vniuersitas vẽdiderunt patri meo , & non tradiderunt: quare peto ipsam mihi quasi tradi patiendo me iurisdictionẽ ipsam liberè exercere.ad quod propono actionem ex empto : si fuit emptio.arg.ff.de vsufru.corruptionẽ. Si de iã constituta: vt quia vẽdiderunt patri eius, & eũ vti illa f
f passi sunt: tunc locum habet vtilis cõfessoria: quia sicut directa pro vera seruitute locum habet : vt ff. de serui.quoties . & de ser.rusti.prædi.l.ĩ.sic & ꝑ iurisdictione , quæ est species seruitutis , dabitur: vt ff.de fun.instru.& instru.leg.l.prætoris.& tunc sic concipitur libellus. L I B. Coram vobis &c. vt ſ.vsq;,nomine ipsius.iunge: quia licet habeam iurisdictionẽ plenam in dicto castro,nõ permittunt

¶ Dñs. Has quatuor posui ſ. de positio.§.v.ver.super primo.

¶ In fi. Solue vt no. de libel. obla. ca.ĩ. post princi. primæ glo.& super ea scripsi.

¶ Et ĩ. Hanc prosequitur Roffr. inter prætorias.& est qn ta in ordine.& ponit quinq;,quę requirũtur in ea,quę per positiones patent . Eius autẽ ad literam sunt omnia hæc scripta de ipsa.

¶ §. quod dictum est. Vide qđ no.in cle.de reb.ecc. non alie.c.vno.invlt.gl.

❧ ADDITIO. Adde Bar.in l.insulam.ff.de ver. obli. vbi in ĩ.opp.oppo nit qualiter iudex debeat arbitrari tẽ pus esse modicum vel nõ,scilicet inspecta qualitate facti: vt ibi Maria.Soci. consi.xxxij. incip. ex his.in prin.in j. vo. dicit quòd cõis opi.gl.& doct. est, ꝙ tps modicũ intelligiẽ intra decẽnium. per l.fi.de p̃scrip.lon.tẽp.& l.fi deicõmisso.§. Aristo. ff. q & à quib. Et q̃uis aliq dicãt hoc arbitrariũ esse: tñ cõis opi. & cõis obseruantia est, ꝙ intelligatur de tpe minori decẽnio, iuribus & authoritatibus per eum ibi alleg . Et qđ dicat breue tps,vide Cardi. zaba.in c. pterea.de prę. & quali. Et quod dicat magnum tẽa longum tps,vide Alex.cõsi. xvj.incip. . viso instrumẽto.in princ. in iij.vol. Hẽ.Fer. ¶ Tempus. Et Rof. continuauit eam ſ. proxi. inter prætorias. & totũ, quod sequit,fuit ei⁹. Materia verò huius cõtractus copiosè tractatur j. de loca.§. penul.

¶ L.vẽdicatio. Alia iura vide ad hoc ſ. versi. & alia sunt in primis positiõibus rei.

a ¶ Concipe. Omnes libellos sequentes posuit Rof. titu. de offic. iudi. quo fructus pe. in pe, & vlt. col. Cõtra illos aũt sic opponit; cũ rei vẽdic. iudex quasi mercenarius prouideat circa fructus, maximè qui percipiunt post litẽ contestatã, ff. de ædil. edic. ædiles. §. item a sciẽdũ. & facit l. ex diuerso. §. vbi autẽ, fl. eo. tit. Ad qd necessariũ est hoc officiũ, vel hæc libellorũ forma? Rñdet, qꝫ acqescit obiecto ri suo casu, cùm iudex est mercenarius. Sed qa multi sunt casus, quibus fructꝰ peti nõ possunt iure actionis, necessariũ fuit peti fructꝰ iudicis officio loco principalis actiõis. De his aũt casibꝰ ibi plenè pmisit. Itẽ cõtra vltimum libellũ, quo petũtur percipiendi, opponit iudicia solũ instituti de prẽterito vel præsenti. de futuro nõ: quia de his rebꝰ, q̃ postea in obligationem vẽturę sunt, iudiciũ esse nõ põt. ff. de iudi. nõ quẽadmodũ. Quomodo ergo peti possunt fructus nõ percepti tẽpore motę litis? respõdet quosdam dicere qꝫ fructꝰ oẽs post litẽ b cõtesta. veniũt officio iudicis: & eo officio, quo veniunt, petũtur nõ officio iudicis loco principalis actionis, quo officio necesse est peti perceptos & ante litẽ contestatã percipiendos: vt in c præ. §. itẽ sciẽdũ. & ff. de vsur. l. pertinet. & l. neqꝫ.

b ¶ Conci. Qui libelli, & verba præcedentia fuerũt Roff. vbi de ista tractat satis copiosè. Et añ oĩa sciendũ: vt ipe not. de act. in fact. 1 præscrip. verbis. in prin. tantũ est dicere actio in factũ, id 2 est actio ex ipso facto, vt scilicet deficiente noĩe actiõis 3 ex facto det actio, quę in multis & varijs iuris articulis 4 est admissa. C. de sa 5 crosan. eccle. sancimus. Hęc aũt actio competit, quando deficit actio: & iura suadẽt actionem dari. hoc dico, quia pro re tua mihi deficit actio. nõ tñ da biť ista in factũ: qa iura hoc nõ suadẽt. Dat autẽ Roff. xij. exẽpla huius subsidiarij in agendo, & xv. in excipiendo, quæ p te videas. Itẽ põdera libellos inferiores, & videbis qꝫ nõ agiť ad rẽ, sed ad æstimationẽ, vel pretiũ. p qđ soluuntur, q̃ opponunť de locis religiosis, quę nõ sunt ĩ bonis nostris. ff. de rei vẽ. in rẽ. §. loca. & qꝫ seminata & plantata sunt dñorũ soli. ff. de acq. re. do. l. adeo. Nã libelli ad illa nõ agũt, sed ad pretiũ. Vltra hoc sciẽdũ, qꝫ ista subsidiaria est generalissima. Habemus eñ alias subsidiarias speciales, sicut actio de dolo. C. de dolo. l. ij. Cõdictio ex lege. ff. de cõdi. ex lege. l. ij. Itẽ restitutio. ff. de mino. in causæ. Itẽ officiũ iudicis. ff. de mino. quod si minor. §. fi. item & querela inofficiosi testamẽti, quæ tũc dať, cũ alio mõ ad bona defuncti qs peruenire nõ põt. Insti. de inoff. test. tam aũt naturales. Istæ aũt sunt subsidiarię in suis specialibus casibꝰ, nec se cõtingũt, nec concurrũt: sed vt dicit Rof. hoc ti. in fi. q̃libet harum manet in suo domicilio. quod est dicere, qꝫ nec istæ dant in illis casibꝰ, nec illę extra suos casus, ad quos solos sunt subsidiarię. De hac etiã no. ff. de p̃scri. ver. super rubrica.

¶ Vineã. Roff. dixit plantã meam.

¶ Et iunge hic. ſ. in materia realiũ, non in subsidiaria.

¶ Prætoria est. Et prima in ordine & in arbore.

¶ Exhiberi. Sic etiã ponit Guli. author vbi §. de acto. vel petit.

¶ Confines. Dicit iurisdictionẽ ipsam liberè exercere: quare peto eos per vos cogi, qꝫ me permittant illã liberè exercere, & mihi caueri, ne me impediant in futurum: & ad hoc ipsos sententialiter condemnari. ff. si seruit. vendi. actum. & l. egi. & vide j. de relig. do. ver. qđ si petatur. ¶ Quid iuris sit, quando res vel æstimatio petitur, vide j. de obl. & fol. §. sequitur. ad finẽ. ¶† Est & alia rei vendicatio, quæ datur metũ passo, de qua §. quod met. cau. versi. porrò. ¶ Quatuor quoqꝫ sunt præiudiciales actiones & in rem. quod dic vt §. in tit. de offic. ordi. versic. vlti. Porrò sæpe in rei vendicatione & in petitione hæreditatis, & in alijs actionibus petuntur fructus à possessore officio iudicis in quo sic libel. cõci.[a] LIB. Coram &c. cõque. de P. à quo peto talẽ rẽ &c. quã dico ad me pertinere iure dominñ vel quasi: quam rẽ peto cũ fructibus extantibus, ſ. tot corbibus frumenti, vel vni, pro re ipsa propono rei vendicationẽ: pro fructibus verò officiũ iudicis: & hoc contra bonę fidei possessorẽ pro extantibus & nõ consumptis. C. de rei vend. certum. §. bonæ fidei. extra, de rest. spol. grauis. ¶† Contra malæ fidei possessorem aut non habentem titulum sic concipitur libel. LIB. Corã &c. cõqueror de P. à quo peto talem rem cũ fructibus percipiendis, si mihi posidere licuisset, scilicet tot sextarijs frumenti pro re ipsa &c. vt §. de rei ven. si nauis. §. fi. contra possessorẽ bonæ fidei in petitione hæreditatis. ¶† Pro fructibus consumptis, de quibus factus est locupletior, sic concipitur. LIB. Corã &c. conqueror de P. qui posidet hæreditatem, quæ fuit quondam T. cui T. ab intestato successit. vnde ago contra eum, vt ipsam hæreditatẽ cum fructibus perceptis & cõsumptis restituat: de quibus fructibus factus est locupletior, in tot sextarijs frumenti. Pro hæreditate petitionem hæreditatis propono: pro fructibus verò officium iudicis. ff. de peti. hære. illud. §. prædio. & §. ad officium. ¶† Contra omnẽ possessorem pro omnibus fructibus post litẽ contestatã sic concipitur libellus: LIB. Corã &c. cõque. de P. à quo peto talem rem cum fructibus perceptis post litẽ contestatam vsqꝫ ad tempus restitutionis rei. Ad hoc propono officium iudicis. ff. de pet. hære. l. sed & si lege. §. si ante lit. C. de rei ven. certum. ¶† Itẽ iura sæpe actionẽ suadent dari: nõ tamen dant aliquam specialẽ. quo casu competit actio in factum subsidiaria, sicut in exceptione: qua deficiente vel etiam actione: tũc vtilis actio vel exceptio datur. ff. de præscrip. verb. quoties. in qua sic bellũ concipe:[b] LIB. Coram &c. conqueror de P. qui cæmẽta mea posuit in sepulcro suo, quod dissolutũ est: vnde peto illa cæmẽta mihi restitui. & ad hoc propono actionẽ in fact. ff. de rei vẽ. quæ religiosis. in princi. Si verò sint domini voluntate iniunxit, in ferruminatis & plãtatis & satis, competit actio ad pretium: vt in e. l. in fi. & tunc sic cõcipitur: LIB. Coram &c. conqueror de P. qui brachium meum argenteum, vel ferrumination ẽ adiũxit statuæ suę argenteæ: vel frumentum meum seminauit, ſ. vnũ corbem, vel plantauit vineam, c quam æstimo decẽ. vnde ago contra eum: vt prædicta decẽ mihi soluat. & ad hoc &c. vt in præal. l. & iunge hic d quod no. §. de accu. seu pet. §. sequitur. versi. si autem, vel actio. in rem. & in seq. in prin. & ver. sed quàm.

De publiciana, & de seruitu. Rubri.

SVMMARIVM.

☞ Actio Publiciana cui competere dicatur, & ob quam causam.
Dominum se dicit, qui se dicit vsucepisse.
Libellus qualiter sit in actione Publiciana concipiendus.
Per Publicianã petitur omnis restitutio, & ea quæ veniunt in rei vendicatione.
Res, quæ non potest vsucapi, non potest per Publicianam peti.
Ad rei instructionem vnica tantùm actio edi requritur.
Actor ignorans quæ sibi actio competat, qualiter habeat proponere? & nu. 8.
Publiciana nunq̃ est contra dominum danda.
Actor quo casu confitens à Publiciana excludatur.
Bona fides præsumitur, vbi mala non probatur.
Publiciana & rei vendicatio an sint contrariæ.
Libellus qualiter sit in actione confessoria conficiendus.
Electionis secundùm vel vel præter consuetudinẽ factæ, qualiter sit confirmatio vel infirmatio petenda.
Oblationes ex consensu tacito, vel expresso nasci dicuntur.
Dissimilitudo inter confessoriam. & interdictum quæ sit.
Possessorium prosequi quando quis dicatur.
Petitorium intentari, qualiter intelligitur.
Consuetudo non potest sine præscriptione prodere.
Sententia, quo casu non solùm super petitione, sed etiam super causa sit proferenda.
Causa proprietatis, an sit sufficiens ad cassandã vel confirmandam electionem.
Impeditus vti seruitute debita, quam actionem habere possit.
Libellus qualiter sit contra impedientem aquæductum concipiendus.
Libellus qualiter contra non permittentem tigna in muro immittere sit concipiendus.
Agens super personali seruitute qualiter concipiet libellum.
Actoris & rei positiones, vbi agitur super seruitute personali.
Actio negatoria cui, & quo casu competere dicatur. & nu. 31.
Negatoria quanto tempore tollatur.
Agens negatoria qualiter probabit de iure suo.
Actiones pro seruitute tam reali, quàm personali dabiles, quæ sint.
Positiones actoris & rei, vbi agitur de seruitutibꝰ.
Ædificare volens iuxta palatiũ alicuius, an & quo casu possit prohiberi.
Domum habens ab vtraq̃ parte viæ, an possit põtem de vna ad aliam facere.
Condemnatio vel absolutio, an debeat fieri in confessoria & negatoria, sicut & in realibus & personalibus.
Cautio & nuda promissio, an semper æquiparent

NVnc dicendum restat de Publiciana, quæ prætoria est, e & cõpetit ei, qui rem ex causa donatiõis, aut legati cuiusli bet alterius iusti tituli bona fide ab aliquo accipit, credens illum verum dominum 1 fuisse: cùm tamẽ in veritate non esset. ¶† Si enim iste priusq̃ vsuceperit ipsam rem, vel aliàs eius dominum nactus fuerit, cadat à possessione eius, cõpetit ei Publiciana actio contra possessorem. ff. de public. l. j. ñ. iñ. & iiñ. & l. eum, qui. §. prætor. vnde contra eũ sic libellus cõcipitur. ¶ LIB. Corã &c. conqueror ego Bagarotus de Suarello, qui talẽ domum meam in Castro Podñ missionis positã prope portam sancti Martini iniustè detinet, & reddere contradicit in meũ præiudiciũ & grauamen, quã siquidem domũ asserо meam esse: quia eam à c T. vel à non domino bonæ fide emi, & eam vsucepi. vnde peto eum mihi restitui per actionẽ Pu- d blicianam: & mihi super hoc iustitiã exhiberi: f & eum ad id per vestram sententiam condẽnari. Cõfines autem præfatæ domus sunt hi: ex parte e vna est domus Durandi: ex alia est domus Cornelianiex alia via publica: ex parte verò posteriori muro prædicti castri cohæret. Si verò ignores f omnes confrontationes, positis duabus, sic iunge: g & si qui alij sunt confines[g]. & etiam ad cautelam positis omnibus finibus potest hæc clausula poni: saluo mihi iure & potestate addendi, vel minuẽdi, g

vel

Gui. de Suza.in l.edita.C.de eden. ꝙ si reus petit duos confines declarari in libello,ꝙ actori petenti dabitur ad hoc dilatio:quia talia indigẽt quã doc̃ oculorũ inspectione.ff.fi.reg.l.si irruptione.in fi.& de damno infecto.l.iiĵ.in principio.

a ¶§.aliæ. Vt tangitur ibi in glo.& sic videtur illud quasi,quod in prin.ibi ponitur, intelligit in inferioribus repetitum:vt sic recipiatur vsucapio ꝓ quasi vsucapione. vt sicut in vera dàretur directa vendicatio,sic in ista: cũ ex iusto titulo & bona fide deĕ vtilis. Dicit Roff.ꝙ dicit Rog. præceptor suus,ꝙ Publicianã proponens dicit se vsucepisse rem.i.ex ea causa cepisse,qua procedit vsucapio: cùm iure publico fit necesse rẽ posse vsucapi.ff.eod.cum qui.in fi.& l.seq.& l.cùm sponsus.§. si res.

b ¶L.j.non mẽtitur. Ibi si exponas proprĩ iuris, quo ad administrationem. C.de bo. quæ lib.l. a cùm oportet. b

c ¶Tutius. Idẽ Accur.ff.eo.ti. & Ber. Dorna.

d ¶Fuerit. De hoc est opi.vt no.ff.de fundo dota. si fundũ. & C. de probatio. cùm res. Aduerte: c quia si concedatur in rei vendicatione non est necesse tradi possessionem vacuam,cùm fit traditio per dominum in Publiciana:tamen videtur necessaria.Facit ff.pro suo. l.fi.Item traditio non dñi cum causa habili ad dominiũ transferendum, parit Publicianam,demũ cùm causam habuerit vsucapiendi,quàm nõ habet non habens vacuam.ergo &c.Id patet ff.de public.l.siue.§.hæc actio. & dixi ŝ.& de hoc per Cy.in præ.l.cùm res. Dicebat ergo Ioã. de Bla.de publi.in fi.ꝙ si vendidi tibi rem alienam,& à dño possessam:licet te in possessionem induxerim.quia tunc nõ possedisti,cùm possideretur à dño.ff. de acqui.pos.l.iĵ.§.ex contrario.tibi Publiciana nõ competit. Aliàs filius, colonus,vel extraneus rem,quã possiderem:& in qua Publicianam haberem,possessionem alteri concedendo,meam conditionem facere deteriorem.quod esse non debet.C.de acqui.pos.l.ex libris.Non obstat quòd illud sufficit in rei vendicatione:vt in præ.l.si fundũ. Et quòd idem debet esse in Publiciana.ff.e.eum,qui.§.ĩ Publiciana. quia prima lex loquitur in domino,qui habere debet latiores habenas. §. loquitur quo ad fructus, damna,impensas,& alia ibi no.sed non quo ad hoc: quia dominium sine possessione quæritur, Publiciana non.

ADDE quomodo Publiciana intentetur contra possessorem malæ fidei,& ex quo capite potest in ea obtineri,Roma.consi.ccccxxiiij.

e ¶Fortè. Istud fortè,non posuit Ber. Dorna.& cautius cõiungunt isti,cẽ Odof.qui dixit,quia fortè illã emit à Io.non à dño Rof. qui ponit quatuor formas.e.ti.& ista fuit eius secunda,quã & tribuit Io.& Mar.in qua habetur distinctio fructuum,de qua hic posuit etiam,& sic aptius.

f ¶Eum qui.Scire debes ꝙ Ioã.de Bla.subtilizans in hac materia,& opponens ad singula quæc̃,quæ no.glo.in Publiciana requiri in §.aliæ. Instit. de act.& no.vt dixi ŝ.de act.& pe.§.sequitur.ver.& no.dicit quatuor esse radices Publicianæ:quarũ vna habet iustã causam tenendi, quem titulum appellamus,quæ proficere potest ad vsucapionẽ & præscribendum.Et in hac dicit locũ habere prædicta.vers.in qua sic format libellũ:dico dñe iudex quòd R.iniustè possidet talem domũ,cuius fines &c.quã domum dico ad me iure quasi dñĩ pertinere eo, ꝙ mihi bona fide recipienti tradita fuit à Titio bona fide tradente, quẽ Titiũ tẽpore contractus & vẽditionis credebã esse dñm,cùm nõ esset.quare petitionẽ meam cõtra ipsum R. dirigo,vobisc̃ supplico,vt meum quasi dñium,qđ habeo in dicta domo. vel sic,vt me habere iustã causam petendi dictã domũ ratione quasi dñĩ vestra diffinitiua sentẽtia declaretis,dictũ R.ad restitutionẽ dictæ domus condemnando. Item cùm mala fide possideat ipse R.dictã domũ, nec habeat titulum,per quod apparet,ꝙ obuentiones perceptas ex dicta domo sine causa cõsumpsit:peto,vt dictũ R.ad obuentiones dictæ domus perceptas cõsumptas & extantes, quas æstimo x. libris: ac ad percipiẽdas etiam condẽnetis.Vt em̃ dicit,in rei vendicatiõe accumulari potest triplex auxiliũ pro fructibus,s. cõdictio sine causa,ꝓ consumptis à malę fidei possẽssore, noua rei vẽdicatio ꝓ extantibus,& officium iudicis pro percipiendis:sic, & in Publiciana dabitur noua: vt patet ff.eo.cum qui.§. in Publiciana. Itẽ improbat lib. Roff.in eo quod directè petitur in eo rei restitutio ab aduersario:& actio est realis.Sed de hoc vide ŝ.de lib.conce.§.vl. ver. hoc autem notandum. subdit ꝙ expressit R.iniustè possidere & titulũ nõ habere, propter id quod habetur ff. e.siue autẽ.§.fin.cũ l.seq. Dicit demũ, ꝙ secũda radix Publicianæ est, si ex causa iudicati res fuerit tradita,ĩ qua sic libellus formaĕ Dico do.iudex talem fundũ ad me iure quasi dñĩ pertinere eo,ꝙ dictũ fundũ iure dominĩ petĩ à Titio coram tali iudice,ꝙ pronunciauit fundum meũ esse:& ad restitutionem dicti fundi mihi faciendã Titium condemnandũ:qui Titius ex causa iudicati mihi tradidit dictum fundum. Vnde cùm R.possideat ipsum fundũ iniustè,petitionẽ meam dirigo cõtra ipsum:vobisc̃ supplico,vt me habere iustam causam petendi dictũ fundum diffinitiua sententia declaretis,dictum R.& c.vt ŝ.subdẽdo de fructibus.Et in ista secũda radice nõ oportet ꝙ tradens sit dominus,vel causam fore habilẽ ad dominium transferendum,vel ꝙ tẽpore traditionis se credebat factũ dominum. De his tamen vide quod satis no.ff.e.l.iiĵ.in vlt.glo. Tertia radix est, si ex causa iurisiurandi res fuerit tradita.in hac sic forma libellũ:dico,& c.vsc̃,pertinere, ꝙ ipsum fundum petĩ à Titio coram tali suo iudice:qui Titius mihi detulit iusiurandũ,vt per Deum iurarẽ fundũ meum esse,& ego sic iurauì,vt detulit,cuius iuramenti authoritate fundus fuit mihi traditus. Vnde cùm R.possideat ipsum fundum &c. vt ŝ. proba.ff.eodem titu.eum,qui.§.qui petenti.Nec hic est necesse dicere,ꝙ hodie credat se nõ dñm,vel ꝙ recepit rem ab eo, quẽ tunc crederet dominũ propter inconuenientiam, quæ sequeretur ratione iuramenti.Satis est ergo, sibi traditã rem fuisse iurisiurandi virtute.Quarta radix Publicianæ descendit ex vltima voluntate,cũ Titius possidens rẽ bona fide sine titulo testamẽto Seium hęredem instituit,rogans vt mihi hæreditatẽ restitueret,quã mihi verbo restituit.quod fieri potest.ff.ad Trebel.facta.& l.restituta.Rem igitur illam per Publicianam petere potero quãuis possessionem nõ apprehenderim.ff.eo.cùm sponsus.§.j.Libellus autẽ sic formatur:Dico,dñe iudex,vsc̃,pertinere,eo ꝙ Titius possedit dictum fundũ,& tempore mortis suę repertus fuit ipse fundus in eius hæreditate,qui T.testamento H. sibi hæredẽ instituit, rogans vt mihi hæreditatẽ restitueret,quã verbo restituit.Vnde cùm R.fundum iniustè possideat,petitionẽ,& c. Probatur hic in præ.l. cùm sponsus. §.j.& adde de fructibus,vt in primo.Hic nõ est necesse dicere me possessionẽ adeptũ:quia restitutio verbo facta habetur pro traditiõe:vt prę alle. l.facta.Item cùm credã rem de hæreditate Titĩ,& habeam bonam fidem habeo titulum pro hærede.ff.pro hærede.l.penul. Ex quibus tribus patet ꝙ habeo iustam causam petendi:& sic Publicianam.ff.eo. Quæcunc̃ ta-

rauit.ff.de trib.procuratoris.§. si dedi.ff. de cõtrahen.empt.quod vendidi. & quartum ꝙ venditor fuerit dñs.At in Publiciana minus:quia de pretio nil ꝓbabat.ff.e.de pretio.Probabit ergo cõtractũ præcessisse, & rem traditam fuisse. De bona fide autem nihil probabit:quam probat eo ipso,ꝙ contrarium nõ probatur.lib.xĵ.qui mili. nõ possunt. super seruis. Vel dic scđm Vber.vt ŝ.de actio.seu pe.§.sequitur.versi.item nota.ꝙ si actor. & seq.& ver.si velis.sed P.magis placet in dubio rei vendi

3 cationem debere proponi. ¶†In Publiciana ergo sic concipitur libel.scđm Rof. LIB. Coram &c. vt ŝ.vsc̃,quã siquidem domũ.& postiunge,à Ba-

c garoto fortè à nõ dño bona fide emi: vnde peto ipsam domum mihi restitui.& ad hoc vtilẽ rei vẽdicationẽ,s.Publicianam intentans: & mihi super hoc iustitiam exhiberi. Vel sic, ad restitutionem præfatæ domus Publicianam intento:peto etiam fructus perceptos.ad quod propono condictionẽ sine causa,& extantes,pro quibus similiter Publicianã intento:& percipiendos,quos ex officio vestro peto,&c.vt in præcedenti libello. De fructibus ideo dixi,quia in ea veniunt, sicut in rei vendicatione:vt ff.de rei vend.l.ex diuerso.§.petitor. & ff.eod.eum qui.Item quæ post litem contestatã accidunt,valde spectant ad officium iudicis: vt ŝ. §.nunc de expensis.versi.hoc quoc̃.¶Quod autẽ iste libellus sit rectè cõceptus,sic propono:Publiciana enim est in rem. & quicunc̃ ex iusta causa habet rem à non dño & bona fide, potest per eam in iudicio rem prosequi:vt Instit.de act.§.aliæ.ff.

4 de public.l.j.& l.eum,qui.§. Publiciana. ¶†Cùm ergo sit in rem,rectè per eã petitur restitutio,& omnia,quæ veniunt in rei vendicatione, veniunt in publiciana nisi aliud specialiter in lege dicatur: vt

f in prædi.l.eum,qui. ¶Sed opponitur.nã iste Bagarotus dicit se emisse à domino: ergo mala fide. & tamen ipse dicit.ꝙ bona fide,sic est sibi contrarius.Item qui habet rei conscientiam alienæ, malã habet fidem. vnde nõ potest vsucapere longa,vel

men, vt dicit propter illos, qui dicũt fideicõmissariũ nõ habere Publicianam facta sibi restitutiõe solo verbo, nisi pro illis reb⁹, pro quibus defunctus habebat, q̃d satis est probabile. Dic in libello dicẽdũ, eò q̃ Titi⁹, qui dictũ fundũ titulo donatiõis bona fide à tali recepit, q̃ T. testamento &c.

a ¶ Inprinc. Nõ obst. ff. e. si ego. §. interdictũ. quæ ponderat tps quo experitur. Solue vt ibi no. & co. tit. traditionem. & ff. pro suo. l. pẽ.

b ¶ Approbat. Eod. § titu. in quarta forma, quæ est vlti.

c ¶ In sex casib⁹. Hos no. Accur. Insti. de act. §. aliæ. versi. sed quia. in gloss. & sic videt in fine. & per Rof. vbi de publici. ij. col. a

d ¶ Quid si reus. Iste ver. fuit Rof. ij. col. ver. sed quid si re⁹.

e ¶ Reus. Istud reus nõ posuit Roff. Et puto, q̃ intellexit de actore. Põt ergo actor confiteri: põt etiã dicere positiones impertinentes.

f ¶ Item quæritur. Rof. fuit penul. col. ver. sed illud quæritur.

g ¶ Sed dic. secũdùm Rof. de pub. in fin. & ibi ꝓcedit quæstio, an hæc actio sit datiua. Et tenet q̃ est datiua, ortũ habẽs ex vtili dominio, sicut rei vẽdicatio à directo. Vide q̃d nota. in §. aliæ. Instit. de act. in gl. sed nunquid. 7

h ¶ Huius §. Vnam quæstionem extraordinaria volumina submittẽdo quæro. cũ Albe. Odof. & incipit quæstio, quidã noĩe A. cui cõpetebat Publiciana, qui cecidit à possessiõe, quæ sine titulo peruenit ad B. cõtra quem ille A. intẽtauit actionem 8 Publicianã: & probauit quicquid ad victoriam expediebat: ille emit demũ rem illam à C. qui nunc̃ dñs fuerat, vel possessor. Hoc titulo producto, q̃ritur quis debebat obtinere. Pro reo inducit ff. de publi. siue. §. si à duobus, cùm l. sequẽ. vbi in Publiciana, si duo habent causam à diuersis nõ dominis, melior est conditio possidẽtis. Item fauorabilior est causa rei c̃ actoris & possessoris, quã pe- b

breui vsucapione. C. cõmunia de vsusca. si mala fide. & de præscri. long. temp. l. fi. & auc. malæ fidei. Insti. de vsucap. extra, de præscrip. vigilãti. & c. si. ¶ †Et res, quæ nõ põt vsucapi, non põt per Publicianam peti: vt ff. eo. sed si res. §. eum, qui à furioso. Sed ad hoc facilis est responsio. non enim est sibi contrarius: quia bona fides requiritur in initio cõtractus & tempore traditionis. vndelicet postea tempore dati libelli habeat rei conscientiã alienæ, nõ impeditur propter hoc vsuscapio: nec ob. st hoc minus Publiciana datur. C. de vsucapi. transfor. l. vnica. circa fi. ff. pro soluto. l. pen. ff. pro emptor. l. ij. in prin. [a] Sed ad præmissam obiectionẽ vitandam, alĩ viã mediam eligentes, per quã rei vẽdicatio & Publiciana intentatur, sic formãt libellum. L I B. Coram &c. vt s. in primo libello, vsq̃, quã si quidẽ domum. & postea iungas, ad me asserο pertinere iure dominĩ vel quasi. vnde peto eam mihi restitui rei vẽdicatione vel quasi. Hanc formã vsus approbat. & etiam decre. extra, de re iudi. abbate sanè. vbi de hoc lib. vj. & Insti. de actio. §. alienæ. vbi dicit, quasi. & ibi de hoc. & iudices quandoq̃ faciunt actorem eligere actionem, vtrũ videlicet velit prosequi rei vendicatione vel Publicianã. Per hoc enim q̃d dicit iure dñĩ, rei vẽdicatio directa videt proponi: vt s. §. proximo. Per hoc autẽ q̃d dicit, quasi Publi. sed non videtur hoc posse stare de iure: nam aut istæ actiones sunt cõtrariæ: & sic proponi non possunt: vt s. aut diuersæ: & sic debet alteram eligere. ff. de tributo. quod in hæred. §. eligere. ff. de lega. ij. cùm filius. §. varijs. & s. de actio. seu peti. §. sequitur. versi. notandum. & sequẽ. ¶ †Item vnica solum actio debet edi, vt reus possit instrui: vt ff. de eden. l. j. ibi: qua actione, &c. nõ dicit actionibus. Item dicendo quasi, nõ dicit magis de Publiciana, quæ est vtilis rei vendicatio, c̃ de illa, quæ datur superficiario, quæ & vtilis est. ff. si ager vecti. vel emphy. pe. l. ij. vnde ad prædictas obiectiões euadẽdas. ¶ †P. dixit etiam sic posse formari libellum. L I B. Coram &c. vt in j. lib. vj. vsq̃: quam siquidem domũ. & postea iunge, ad me iure dominĩ vel quasi asserο pertinere: & ideo domum illam rei vendicatione peto mihi restitui. & si forte dominiũ probare nõ possem, propono Publicianam: vel sic, hanc domũ peto directa rei vendicatione & Publiciana: sed rei vendicationẽ propono: publi. autem protestor. Hęc forma probatur ff. quorum lega. l. j. §. ij. extra, de concess. præbend. post electionem. ff. pro suo. l. fina. in fi. Et hãc etiã formam Roffre. approbat [b]. Si enim actor incertus est, quæ actio sibi competat, potest duas proponere. Quod dic vt in prædi. versi. notandum. & videas s. de in integ. resti. versi. sed nunqd. ¶ †Actor ergo sic ponae. P O, A C. Ponat ego Bagarot⁹ q̃ hanc domũ emi à Corneliano: vel quòd mihi fuit in dotem data: vel ex alio titulo tali habui. ff. eod. quæcunq̃. in princi. Item q̃ eam mihi tradidit. ff. eo l. j. Item quòd bona fide tradidit. C. de præscri. x. vel xx. ann. authen. malẽ. Item quòd bona fide accepi. ff. eod. cum qui. §. ait prætor. & §. Publiciana. & §. Iulianus scribit. ff. pro solu. l. iĩ. extra, eod. vigilanti. Item quòd semper bonam fidem habui. extra, eod. c. fina. Item quòd res est talis, quæ potest vsucapi. ff. eo. cum, qui à furioso. §. fina. & l. fiue. §. hæc actio. extra, de præscrip. causam quæ. Itẽ quòd Cornelianus non fuit dominus. sed hæc est negatiua. vnde pone quòd talis alter fuit domin⁹. ¶ Reus verò sic ponat, ad hoc vt excludat actorẽ à Publiciana: P O. R E I. Pono q̃ tu sciuisti rem ipsam non fuisse tradentis. Item quòd hoc sciuisti tempore contractus, vel traditionis: vt in prædict. authen. malẽ. Item quòd res ista est furtiua, vel vi possessa, vel fuit minoris, vel pupilli, vel fisci, vel ecclesiæ, vel in fundũ, vel in precarium, vel in pignus titoris. Sed agens ex iure sibi quæsito per cõtestationẽ cõsequitur victoriam. quod dic vt de re iudi. abbate. lib. vj. Fortius ergo reus & possessor, qui est fauorabilior: vt est dictũ. Itẽ pro ipso facit ff. de vi & vi arma. l. ij. §. qui vi à me. Item ff. qui. mod. pig. vel hypo. solu. l. Paulus. §. j. Item q̃ non fuit dolus in reo volẽte sibi cõsulere. ff. de nego. gest. at qui natura. §. cùm

concessa. ff. eo. cùm sponsus. §. si res. ¶ Item quòd emisti, sed non fuit tibi tradita. & si aliquam confiteatur actor, cadet à Publiciana. Item quòd ego sum dominus huius rei. Et si actor confiteatur, nõ dabitur Publiciana contra reum, quæ nunquam datur contra dominum. ff. de publi. l. penul. nisi in c sex casibus [c]. ¶ †Primus est, de rei vendi. l. si à Titio. Secundus. ff. de except. rei iudica. si quis rem. 9 Tertiꝰ, ff. de noxa. si quis rẽ. & l. generaliter. Quartus, ff. de excep. rei iudi. ex textante. Quintus, ff. de dam. infect. damni. §. non solùm. Sextus, ff. de rei vendica. si culpa. ¶ Quando ecclesiæ competat Publiciana not. j. de loca. & condu. §. nunc aliqua. ver. 10 lviij. ¶ †Quid si reus [d] facit talem positionem: pod no q̃ pretium non numerasti. nunquid actor cõfitens à Publiciana excludit. R ñ. nõ. Licet em̃ actor non habeat necesse probare pretium solutum: vt e ff. de publi. de pretio. tamẽ si hoc reus [e] probet, vel confiteatur, non mutatur propterea natura actionis: quia quod pretium non probet, dictum est in f fauorem actoris. ¶ Item quæritur [f], an actor dicẽs se bona fide emisse, teneatur probare bonam fidẽ, 11 vel reus malam. Respon. † Præsumitur bona fides, nisi mala probetur. arg. ff. de fideicom. lib. si cũ seruum. §. alie. j. q. vĩj. scimus. & ff. de re mili. non oẽs. §. à Barbaris. Vnde reus probet malam fidem. ff. de admi. tut. hoc autem. ff. de proba. ei qui. & l. verius. 12 & l. quoties. §. qui dolum. ¶ †Sed nunquid Publiciana & rei vendicatio sunt cõtrariæ? Et videtur q̃ sic. Nam proponẽs Publicianam dicit se à nõ dño emisse. Qui verò agit rei vẽdicatiõe dicit se à dño emisse. ¶ Si ergo sunt contrarię, nõ possunt simul proponi. C. si seruus extero si emi mã. l. vnica. nec vna intentata poterit rediri ad aliam. C. de fruc. l. j. g Sed dic [g] q̃ non sunt contrariæ: licet sint diuersæ. non enim habent contrarios euentus, vel effectus. C. de fur. l. j. nec sunt contrariæ originis ratione. ff. quemad. testa. ape. l. j. ff. de verb. signi. Paulus rñd. C. de inoffi. testa. eum, qui. Effectus enim Publiciana & rei vẽdicationis idem est: quia vtraq̃ datur pro re vendicanda. Diuersę tamen sunt: quia diuersos habent authores. Nam rei vendicatio est ciuilis, & Publiciana prętoria. & vide s. prope prin. hu h ius [h] §. ¶ †In confessoria autem actione sic libel. 13 concipi. L I B. Coram &c. conqueritur clerus conuentualium ecclesiarũ ciuitatis Sutrinæ de canonicis maioris ecclesiæ Sutrinæ: quia cùm dictus clerus & eũ prædecessores cõsueuerunt interesse in electionibus Sutrinorum episcoporũ: dicti canonici eis renitentibus & exclusis ad electionẽ talis procedere præsumpserunt. vel eos prohibent vti vnà cum eis iure coeligendi, vel quasi. Vnde petit dictam electionẽ eis exclusis factam infirmari. vel q̃ confiteantur eos ius habere vnà cum eis episcopum coeligendi, & q̃ non prohibeant eũ in posterum vti liberè, & pacificè iure illo. ¶ Canonicis autem contra clerum põt negatoria cõpetere: vt j. dicam. Hoc probatur ff. cõmu. præd. l. j. extra, de causa pos. & proprie. cũ ecclesia. Instit. de seruitu. §. j. Eundem libellum vide s. de elec. §. j. versic. ad hoc. 14 ¶ †Sic patet ergo ex præmissis, q̃ valet talis libellus: peto talem electionem cõfirmari, vel infirmari: quia secundùm vel contra cõsuetudinem facta est: vt in præ. c. cùm ecclesia. & de verb. sig. abbate. prope prin. & de consue. cùm dilectus. xviĩ. q. vlt. c. fi. ff. cõmu. prædi. venditori. ff. de aqua plu. arcẽ. l. j. §. fi. ix. q. iĩ. cõquestus. lxiij. dist. quia sancta. Cõtra, quia tẽpus nõ est modus inducendæ obligationis. ff. de act. & obliga. l. obligationũ ferè. §. placet. ¶ Sed dic q̃ aliud est in consuetudine, c̃ in tẽpo- 15 re, † in qua non solùm requiritur tempus: imò etiã necessarius est consensus expressus vel tacitus eiꝰ, qui ex consuetudine tangitur: vt notat papa extra, i de consuetudine. super rubri. [i] & dominꝰ meus in

Summa

ij. lib.

¶ Rubrica. Et scripsi hic post eum de verb. signi. in gloss. in princip.

Summa extra de præscript.in titu.de præscript.rerum immobi.§.quæ res sub.§.de quibusdam.versi.sed quęritur.& seq.Alia etiam plura in consuetudine requiruntur,quæ no.viñ.di.frustra.& extra de consue.c.fi.Ex consensu em̃ tacito, vel expresso nascuntur obligationes: vt ff.de pac.l.j.ñ.iñ. & iiñ.C.lib.x de agri.& censi.litibus.Insti.de oblig.Non enim verè cõpetunt pro iuribus cõfessoria vel negatoria:sed tantùm pro seruitutibus vel pro vsu, vel vsufructuario,vt patet infra versi.porro.Debet ego agens dicere,quia ad me pertinet de iure: vt in præ.c. cum ecclesia.vel ex constitutione:vt in præ.c.abbate.vel ex consuetudine: vt in præ.c. cũ dilectus. vel ex priuilegio:vt lxiij.dist.Adrianus.& c.seq.extra eo.considerauimus.Et
16 hæc potest dici quasi confessoria & negatoria. ¶†Cui autẽ, & contra quẽ & pro quibus rebus vel causis competant: & quomodo pronunciabitur pro actore in quæstione seruitutis petitæ:& quę sit dissimilitudo inter cõfessoriã & interdictũ vti pos.& quid habet probare agens confessoria vel
a nega.not.plenè secundũ Papã in præ.c.abbate [a].¶†Hoc etiam notandũ
17 est,q̃ per talem libellũ cùm consueuerimus interesse electionibus episcoporum,petimus talem electionem nobis absentibus, & contemptis factã cassari.Intentatur etiam possessorium & petitorium.vel quod melius dicitur,omne ius,videlicet possessionis & proprietatis deducitur in iudiciũ vt tam iure possessionis,quàm proprietatis se iuuent: quia non solùm dicitur quis prosequi possessorium,quando petit restitut.possessionis:imò etiam quando se iuuat possessione:v in præ.c.cùm ecclesia. Et hoc potest esse propter verba illa posita in libel.scilicet consueuerimus interesse: vbi possessio propter factum interessendi,& ius propter consuetudinẽ denotantur.Idem quoq; videtur dicendum,si petatur tantùm electio infirmari propter regulam illam id venire in iudicium &c.vt eo.c.ver.verum.Idem etiã si dicatur,quia ad me pertinet.quia verbum pertinere,latè patet.ff.de
18 verb.sign.verbũ illud perti. ¶†Secus autem esset,si diceretur:petimus talem electionem cassari,quia ad nos pertinet de iure cõmuni electio.Tunc enim intentatur tantùm petitorium, vel potius ratione iuris proprietatis possessionis petitur cassari electio.Idem etiam videtur,si dicatur:Peto electionem cassari:quia de consuetudine ad me spectat eligere. Nam consuetudo est ius:vt j.dist.consuetudo.Insti.de iure natu.gen.& ciui.§.ex non scripto.& §.non cõstat.secundũ Papam. Sed do.meus contra,vt hoc casu
19 videatur & petitoriũ & possessorium deduxisse.¶†Nam cũ consuetudo sine præscriptione non procedat:vt extra de consuet.c.fi.nec præscriptio sine possessione: vt extra de præscri.causam quæ.& cõsuetudo sit ius:vt s. siue facit, siue dat:patet quòd dicendo quòd electio ad me pertinet de cõsuetudine, videor dicere de iure acquisito per possessionem continuam vsus iuris eligendi præscripti.vnde & possessorium & petitorium videor
20 in hoc iudicio deduxisse.¶†Vtrum autem iudex ferat sententiam non solùm super eo,quod petitur,scilicet electionẽ confirmari,sed etiã super causis,scilicet quia consueuerimus interesse.no.secundùm papam in prędalleg.
b c.cùm ecclesia [b].¶†Ipse quoque notabidem, quòd talis libellus non va-
21 let:peto talem electionem cassari:quia apud me est ius eligendi:quia causa proprietatis non est sufficiens ad cassandam vel confirmandam electi. sed talis causa est adiũcienda:peto cassari electionem.quia apud me est possessio eligendi: vt probatur in eodem c.& in eodem titulo.c.cùm olim.
c extra de iure patronatus.ex literis.& c.consultationibus [c].¶†Porrò si vti
22 seruitute debita impediris,habes actionẽ in rem confessoriam ciuilem:per quam seruitutem siue sit rustica, siue vrbana,poteris vendicare.ff.si serui. vendi.l.j.&.ñ.§.j.est enim confessoria in rem.Insti.de actio.in.j.colũ.ff.si ser.ven.l.ñ.§.j.hoc autẽ.Sic ergo libel.concipit.L I B.Corã &c. cõqueror de P.qui me prohibet ire agere per talem fundum,cuius fines &c.per quẽ fundum dico mihi ius esse eundi agendi:& prædecessores mei iuerunt,& ego per tantum tempus, cuius memoria non existit,& mihi seruitus est acquisita.ff.eo.loci.§.si fundus.& §.si quis.Sed præmissa verba,& præde
d cessores &c. vsque hic non sunt necessaria [d]:quia tempns non est modus inducendæ obligationis:vt dixi,& dicam j.de censibus. vnde ago contra eũ ne me prohibeat.& ad hoc propo.cõfessoriã: & hoc quando debet seruitus viæ seu itineris. ¶†Si autẽ aquæ ductus,sic concipitur: L I B. Corã
23 &c.conqueror de P.qui me prohibet aquam ducere per fundum suũ positum in tali loco,cuius fines &c.per quem fundum mihi est ius aquam deducere.vnde ago contra eum ne me prohibeat,&c.Eodem modo & in
24 alijs seruitutibus. ¶†Quid si non permittit tigna in murum immittere, sic cõcipitur libel.L I B.Coram &c.conqu.de P.qui non finit me in murum suum tigna & trabes immittere:cùm tamen dictus murus hanc debeat seruitutem domui meę positæ iuxta dictum murum ex parte aquilonis.de quo iustitiam postulo per confess.act.ff.si serui.vendi.l.ñ.& in præ. l.loci.§.ñ.¶Qualiter autem hæc seruitus constituatur,vide formam infrà
25 de emptio.& venditio.§.j.versi.ad hoc si.¶†Si vero agis super personali seruitute,vt vsu,vel vsufructu,sic libel conci.L I B. Coram &c.conq.de P. qui me prohibet vti frui fundo tali,in quo fundo ius est mihi vtendi fruendi:vnde &c.Super vsufr. em̃ concipietur libel.affirmãdo & negãdo per confessoriam & nega.act.ff.si vsusfr.peta.l.vti frui.& l.pe.& §.pe.ff.si serui.ven.l.ñ.respon.j.sed cùm vsusfr.cõcessus & traditus est à non domino,cõpetit pro eo petẽdo Publiciana: vel dic vtilis confessoria ad exemplum Publicianæ.ff.de Publiciana.si ego.§.j.scd̃m M.de Fan.¶Sed cùm confessoria sit iuris.ff.si vsusfr.pe.Fructuario ergo dabitur contra possidentem.ff.de iudi.non aꝑs.C.de alie.iud mu.cau.facta.l.vnica.non contra prohibentem,contra quẽ dantur interdicta. vnde secundũ quosdã sic cõcipit libel. L I B: Corã &c. ago contra P. vt patiatur me ire agere, vel ducere aquam per fundum talem,cuius fines &c.per quẽ fundum ius est mihi eundi agendi,vel aquam ducendi,& ad hoc,&c. Sed confessoria locum habet pro seruitutibus,quæ non propriè possidentur.ff. de acquir.rerum do.seruus.§.incorporales . extra, vt lit.pen.c.j.de vsusca.sequitur.§.si viã. Prædicta verò obiectio locũ habet in his,quæ possideri possunt.vnde pręmissi libelli cõgrui sunt.Vel põt sic concipi:L I B. Coram &c.cõque.de P.qui vendidit vel donauit vel promisit mihi seruitutẽ eundi per talẽ campũ suũ ad talem meũ: vnde vt hoc me a facere patiat̃,peto per actionẽ ex vendito . & hoc quando fuit vendita:vt ff.si ser.ven.si à te. vel per b cõdictionẽ ex lege institutã. & hoc quãdo fuit donata:vt C.de don.si quis argentũ. vel per actionẽ
26 ex stipulatu. ¶Actor ergo sic ponat: † PO. AC. Pono q̃ talis mihi seruitutẽ constituit vel inter vi c uos,vel in testamento,prout cõtigerit.ff. commu. de serui.l.j.Item q̃ hæc seruitus habet continuam causam.Item q̃ cõtinuè vsus fuit decem annis inter præsentes,vel viginti inter absentes. Item q̃ tale prędium meum est,ad quod aquam duco.Item q̃ in solidum vsus fuit seruitute tali.ff. de seruit.l. pro parte.Item q̃ in solidum mihi fuit constituta. Item q̃ omnes domini illius fundi mihi constituerunt ff.de serui.rustic.prædio.l.per fundum. Item q̃ prædium meum est vicinum tuo immediatè.ff. eo.qui sella.§.fi.Item q̃ habeo ius in eo prædio,in quo aquam duco.ff. si serui.vendi.l.ñ.§. hæc actio. sed hæc est generalis.¶Reus verò sic:P O.R E I. Pono q̃ T. quem dicis tibi cõcessisse seruitutem, concessit illam Męuio.de seruitu. rustico. prædio. l.ñ.& l.per quã.ff.commu.de seruitu. qui per certum.ff.de aqua quoti.l.Lucio.Item quod intra decem annos moui tibi quæstionem de hac seruitute:vel naturaliter interrupi:quia aquam aliò duxi. C.de præscrip.longi tempo.x. vel xx.anno. no.l.j. ff.de vsusca pioni. naturaliter. Item q̃ illa seruitute fuisti vsus vi,vel clam,vel precariò.ff.si serui.vend. si quis diuturno.Item q̃ prædium,à quo aqua ducitur,est T.in solidum. Item q̃ omni iure cares in illo prædio.sed hæc iuris est.Itẽ q̃ plures sunt domini eius.ff.de pecul.l.hæreditas.§.pater.ff. cõmo. si vt certo.§.fina.Item q̃ T.non consumpsit.ff.de aqua pluuia arcen.l.in concedendo.sed hæc est negatiua.Item q̃ inter illud prædium tuum est fun- d dus T.medius,qui est liber. ¶Vtilis quoq; cõfes- soria competit pro iurisdictione. quod dic̃, vt s.§.
27 notandum ergo.versi.cæterùm.¶†Negatoria autem competit canonicis negantibus clericos habere ius in electione.vnde in ea sic potest concipi li- e bellus: L I B. Coram &c. conqueritur capitulum Sutrinæ ecclesiæ de clericis conuentualium ecclesiarum ciuitatis Sutrinæ,quibus negat competere ius coeligendi episcopum in ecclesia Sutrina vnà cum ipsis canonicis . vnde petit eos prohiberi, ne vtantur & fruantur in posterũ iure illo,& eis sup eo perpetuũ silentium imponi: vt probatur in cõcor,quæ sunt s.ver.in confessoria.& vide quod nota.super hoc in præ.c.cũ ecclesia.& de iudi. examinata.& scd̃m papam,de verb.sign.abbate.¶†Sed
28 c quæritur quanto tempore negatoria tollatur [e]. Et videtur q̃ per xxx.annos.C. de anna.exceptio.l.j. Sed si hoc dicis,vt post xxx.annos non possim te prohibere vti:ergo acquisiuisti seruitutem spatio xxx.annorum.quod falsum est. Sed potest quæri tanto tempore,cuius non extet memoria. Sed & si aliquis vtitur ea longo tempore,præsumitur cõstituta ex ea causa, quæ prætenditur præcessisse: vt ff.de aqua plu.arcen.l.ñ.§.fi. & l.iij.Rñderi põt vt dicatur nõ esse quæsita in fundo tuo:sed si nũc velles prohibere, non potes:quia fuisti multo tempore negligens.arg.ff.de serui.rusti.prę.l.per fundum. Vel dic q̃ elapsis triginta annis, negatoria posit intẽtari,nõ ex præterita itione, si qua facta est spatio xxx. ann. sed ex sequẽtib⁹ vel p̃sentib⁹. Nec em̃ est hæc in ista,vel ista in illa:vt ff. de ver.

¶Abbate. Vbi scripsi super prima gl.

¶Cùm ecclesia. Vt scripsi in prædicta glo. quia consuetudo.

¶Consultatiõibus. Vt scripsi in prędicta gl. quia consuetudo.in fi.Non placet hæc subtilitas, cùm etiã ex cõmodo possessionis sit penes aliquem ius eligendi : vnde dico libellũ recipiendum, & siue appareat de possessiõe, siue de proprietate, nec appareat illius possessor, procedet petitio confirmationis vel cassationis.ibi videas. Itẽ scias q̃ hic incipiunt verba Rof.in hoc princ. qui diffusè tractauit hanc materiã confessoriæ & negatorię in duab⁹ rubricis. Ei⁹ autẽ fuerunt libelli & positiões sequẽtes,præter vnũ,qui de materia electionis loquitur.

¶Necessaria. Nec posuit in primo libello. & post illum hoc improbat.

¶Tollat̃. Ista fuit additio vsq; ibi:& no.& tamẽ de verbis Roffre.sumpta, in titulo de negatoria.in pe.col. vbi plenius quàm hic.

a ¶§.cõpetit.Contra hanc opponitur,q̃ sit superflua & inutilis:quia si quis vult seruitute vti meæ rei,sufficeret mihi negare ipsam rẽ meã sibi seruitutem debere. Si igitur hæc verba sapiũt negationẽ,qũo possunt sapere actionem?Rñ.Rof.charta vlt.de cõfessoria.ver.itẽ quærit.cùm à te conuẽtus nego tibi esse ius eundi,vel agẽdi:nil peto,sed solùm me defendo.Sed cùm cõtra te ago,licet illa verba eadẽ priora dicam,quæ nec significationẽ mutant,tamen libertatem vendico, quã etiã cõsequor, vt prohibearis ab vtendo,& quod satisdes,ne illa vtaris: & cõsequor interesse,quantũ s. mea interest,te nõ iuisse.ff.si serui.vẽ. egi. & l.harũ. si vsusfr. pet.l. vsufructuario.§.vlt.ff.de aqua quoti. & æsti.l.pe. Videmus etiam q̃ præiudiciales quæstiones in modum exceptionis opponuntur,& principaliter intentantur, Instit.de act.§. præiudiciales. Hoc patet in rei vẽdicatione,& quæ etiam in modũ exceptionũ opponuntur. ff. de Publi.l.penul.&de inoffi.testa.l. Papinianus.§.si quis filius exhæredatus. Et dicit Roffre. sic præceptorẽ suũ respondisse.Sed subdit, Azonẽ dixisse q̃ etiam si nõ principaliter,sed in modum exceptionis a opponatur, nihilò min9 negatoria intentatur.argu.ff. si fer.vend.sicuti. §.j. in fine. Facit quod no.ſ.de pet.& pos. §.j.ver.sic.illud autẽ certum. cũ sua remiſ. Sed Azo addit,q̃ hoc opus operatur proposita in modum actiõis q̃ sibi cauetur, vt dictum est.Excipiẽti autem satis est,q̃ absoluatur. Ad prędicta optimè facit extra de ord.cogn. cùm dilectus. vers. nos autem.vsq̃ ad finem.

b ¶Sed pone.Quæstio fuit Roffr.ſ.de confessoria.in princip.char.vlti.versicu.sed illud quæritur.

c ¶Respon.secũdùm Roff.Et vide quod dixi §.ñ.ſ.sup interdicto xvñ. Hoc non est de cõfesso. post prin.vlt. char. ver.sed quæritur.

ob'i.si nõ stipulat9.Nec est vni9 initionis cõtinuatio adaliã:vt ff.de serui.seruitutes. Aliud est ĩ reb9 corporalibus,quarũ possessio semp continua dici 29 potest.¶†Sed qualiter probabit de iure suo agens negatoria,cùm factum negãtis nulla sit probatio: vt extra,de elec.bonæ.j.& C.de proba.actor.Rñd. probabit,prout dicitur ff.de iti.actuq̃ priua.l.j.§. ñ. Nam & negatiua quãdo volo altius tollere intẽditur verbis affirmatiuis.Instit.de actio.§.ñ. Sed iste negans ad quid se onerat probatione: cùm is, qui seruitutẽ ad se asserit pertinere, debeat probare.C.de eden.qui accusare.vj.q.vlt.actor.extra, de causa pos.& proprie.cùm ecclesia.Rñ.quia ille,qui sibi asserit seruitutẽ,est in possessione ipsius,sic & aliàs sit:quia distinguitur an sit seruus in possessione libertatis,vel seruitutis ad hoc,vt sciatur cui on9 probandi incũbat:vt ff.de libe.cau.l.igitur.§.põt. & tunc pro possessore præsumitur, vt argu.C.de proba.siue possidetis. & dicitur in præ.l.de itine. actuq̃ pri.l.j.§.ñ.aliàs si agens negatoria sit in possessione libertatis,eo ipso obtinet: cùm præsumat pro ipso,quod res sit libera: nisi aduersarius probet seruitutẽ institutã:vt ff.si ser.vẽdi.sicuti.§. distant.vbi vide,quid vterq̃ habet probare. & facit 30 C.de serui.l.altius.¶†Et nota q̃ hæ actiones dant pro seruitute tã reali q̃ personali.ff.de seruit.l.j. ff. si vsusfru.pe.l.vtifrui.¶Item agens negatoria debet dicere se dominũ,vel quasi. Nam alĩ non competit,nisi domino.ff.si serui.vẽ.l.loci corpus.§.cõpetit.& l.ñ.& in præd.l.vtifrui.¶Itẽ vt hæc actio cõpetat,debet dicere agens, q̃ aduersarius contendit vti iuribus seu seruitute illa,in qua petĩt prohiberi.Insti.de acti.§.j.¶†Item negatoria datur domino prædĩj seu domus contra eum, qui seruitute vult vti pro seruitute depellenda: sicut & cõfessoria pro ea quærẽda:sic ergo libel.conci. L I B. Coram &c.conque.de P. cui cùm nõ sit ius eundi per talem fundũ meũ,peto prohiberi eum, ne amodo tali via vtatur.& ad hoc propono negatoriã. ff.si serui.ven.l.ñ.& l.loci.§.cõpetit[a]. ¶Vel sic.L I B. Coram &c. conqueror,de P. qui iniustè vult vti seruitute viæ per fundũ meũ.vnde ago contra eũ, ne amodo via illa vtatur. & ad hoc &c. ¶Vel sic: L I B. Corã &c.cõque. de P.qui vult vti seruitute viæ per fundũ meũ me inuito, quã seruitutem nõ habet:vnde ipsum vti prohibeo, & prohiberi peto:& ad hoc &c.Vel sic:¶L I B. Coram &c.conqueror de P.dicens eũ non habere ius vtendi fruẽdi vel eundi per fundũ meum,vel habitandi in domo mea:vnde prohibeo ipsum, ne vtatur fruatur, vel eat p fundũ meũ,vel habitet in domo mea: & prohiberi peto,& ad hoc &c. vt præ.l.vtifrui. rñ. j.Vel sic libellus concipitur:L I B. Corã &c.conqueror de P.negans eũ habere seruitutẽ viæ in tali fundo meo:vnde ago cõtra eũ negatoria. Vel sic: L I B.Corã &c.conqueror de P.dicens nõ esse sibi ius immittere tigna, vel immissa habere in parietẽ meũ,vel immittere fumũ in domũ meã. Vel nõ est sibi ius stillicidia sua in area vel in domum meã cadere. Vnde peto ne prædicta faciat. & ad hoc,&c.ff.si ser.ven.sicuti.§.Aristo.& l.egi.§.fistulas. Addunt quidã,& de nõ immittendo,vel faciẽdo in futurũ caueri peto per officiũ iudicis. Actor ergo sic ponet: ¶† PO.A C. Pono q̃ vteris tali 32 seruitute:puta viæ itineris in tali prædio meo. Instit.de act.§.ñ.versi.econtra quoq̃.Itẽ q̃ prędium, in quo vis vti seruitute,est meũ propriũ.ff. si serui. vend.loci.§.competit.ff.si vsusfru.peta.vti frui.§. j. Item q̃ nunc solummodo vis vti tali seruitute. ¶Reus verò sic: PO.RE I. Pono q̃ prædium,in quo volo vti seruitute, est T. Item q̃ seruitutem institui sti pactionibus & stipulationibus.ff. si ser. vendi.loci.§.competit. Item q̃ decennio cõtinuè habui meũ stillicidium,vel lumen,foramen. Item

d ¶Respond.secundùm Roffre.vbi de negatoria.in vlti.colum.versic. vlti. quæritur.

e ¶Respon.secundùm Rof.de negatoria.in fine.

Bal. De causa possessionis & proprietatis. *Rubrica.*

q̃ ego cum antecessoribus hac via sumus vsi tanto
33 tempore,q̃ non extat memoria. ¶†Sed pone[b],ha
b buisti fortè aream per xxx. annos iuxta palatium meũ:nunc vis ibi ædificare:sed ego prohibeo ne altius ædifices:quæritˢ quid iuris. Et videtur q̃ possum.Primò,quia videtur mihi acquisita seruitus altius non tollendi.ff.de serui.vrb.prædio.l.j.Secundò, quia volens ædificare debet seruare formã & statum antiquorũ ædificiorũ.ff.eo.qui luminibus. Rñ.Author exponit formã ac statũ,id est, formalem statum,qui seruitus est: sed si per mille annos haberes areã sic depressam,posses postea alti9 ædificare,nec te possum ꝓhibere.C.de serui.& aqua. l.altius.nisi acquisierim seruitutẽ in area: puta faciendo protectũ super eam,vel aliud simile,per qđ manifestè appareat me velle acquirere seruitutem: & sic per longũ & continuum tempus habuerim:
34 vt eo.ti.l.j.ff.de vsufcapio.sequitur.§.fin. ¶†Item quæritur:habeo domum ex vna parte viæ publicæ:& tu ex altera cõcedis mihi vt possim pontem facere. Vel etiã ego ipse habeo domum ex vtraq̃
c parte,nunquid potero pontẽ facere?Respõ.c in primo casu non.ff.de serui.l.fin.nec etiam in secundo sine licentia Principis: quia solũ publicum debet esse liberum vsq̃ ad cœlum.arg. ad hoc ff.ne quid in loco publico.l.ñ.§.si qs à principe. & §. tractatum est.& ff.de flumi.l.fi. ¶†Sed nunquid iudex
35 condemnabit vel absoluet in confessoria & negatoria,sicut & in alĩs realibus & personalibus? Respon.[d] in confessoria sic dices:
d ✠FORMA. Condemno P. vt permittat T. vtifrui,vel ire agere per fundum suum: vel quod reficiat parietem,vt possit onera ferre: & q̃ caueat q̃ eum in futurum non impediat, neq̃ per se,neque per hæredes suos, quò minus ipse T. vti possit & frui vel ire:& quòd ipse P.parietem reficiat in futurũ[e],& quòd sibi præstet decẽ pro interesse suo: quia tanti interest ipsius T.illa non fuisse prohibitum vti seruitute. In negatoria verò sic:Condemno P.vt non vtatur fruatur fundo T. vel ne vadat per fundum eius, vel ne onus in parietẽ ipsius imponat:& q̃ caueat, q̃ eum non impediat in futurum vtendo fruendo,vel eundo, vel onus in parietem eius imponendo:& quòd sibi præstet decẽ nomine interesse:quia tanti interfuit ipsius T.dictum P.nõ fuisse vsum vel fruitũ,vel non iuisse p fundum suum. Quòd aliquis condẽnandus sit in tribus tam in cõfessoria,quàm in negatoria, habet si ser.ven.harũ.& l.egi.& l.loci corpus.§.confessoria.& ff.si vsusfr.pet.l.fructuario.§.fi. & hoc in cõdemnando. Cæterùm si velit absoluere,dicet sicut
36 in alĩs,talem à petitione talis absoluo. ¶†Quòd autem dictum est de cautione, intellige de nuda promissione:vt C.de verbo.signi.scimus.Et dicit Azo q̃ omnes hæ cautiones simul præstabuntur. argu.ff.de vsufru.quemadmodum caueat.l.j. ff. de iudi.in omnibus.Quid si condẽnatus modo prædicto nõ vult aliquid facere:vel vult facere primũ,
e sed non secũdm?Rñd.[e] si nil facere vult,nec appellauit,iudex condẽnabit eũ quanti actor in litem iurauerit:vt in præ.l.harum.in fi.In secũdo verò casu compelleretur captis pignoribus ad cautionem iudicis officio interponendam. Insti.de satisd.tut. §.sciendum. ¶Qualiter autem cõcipiatur libellus in vniuersalibus,vel generalibus,vel specialib9,vel communibus iudicĩs:dixi ſ.in tit.de iudic.

f De restitutione spoliatorum.[f] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Spoliatus rebus corporalibus, qualiter debeat libellum concipere.

2 Mulier petens sibi virum restitui, & contra,qualiter

Libellus

in quolibet possessorio, & in quolibet interdicto secũdùm naturam interdicti, formatur in hoc titulo q̃ G. & siue agatur pro rebus corporalib9 siue incorporalib9, vt iurisdictione,homagio, & similib9. G. ¶Forma libelli pro mutuo. forma libelli in rei vendicatione Publiciana in hoc tit. & seq.p G. vide ſ. de libel. concep. §. in reali. Forma libelli ꝓ iurisdictione ibidem simul cum istis docet formam ponendi hinc inde.G.Forma libelli in cõfessoria & negatoria pro seruitute vel quasi, titu.de cõfessoria & negatoria. ¶Qui agit ex consuetudine, videtur intentare petitoriũ & possessorium simul.Nam cõsuetudo includit præscriptionẽ secũdm Holt. titu.de confes.G. ¶An possum prohibere alicui,quod nunc̃ ędificauit in suo,nec ædificet.ti. de negat.versic.sed pone habuisti.G. ¶An liceat facere põtem super viam publicam ex permissione vicini:vel quia hinc inde domus ædificãtis sit? Rñd. non:quia solum publicum debet esse liberũ vsq̃ ad cœlũ.co.tit.ver. item quia habeo.

f De restitutione spoliatorum. Rubrica.

¶Ad materiam vide Summistas Canonistas hic, & legistas super interdicto,vnde vi. Tã. parte ñ. vbi de interdicto,recuperandę.Ad rubricã facit venerealis xxxix. de monacho spoliato cappa, quam vide ſ.de actore.§.j

ver. sed quid si spoliatus. De spoliato beneficio suo, qui restitutionem petit, an habeat necesse iustificare possessionem per titulum: vide quod scripsi in cle. de causa poss. c. vno. in vlti. glo. Et pro nunc breuiter dico, q̃ aut constat petentem restitutionem beneficij ius non habere: & tunc procedat quod scripsi de filijs presby. constitutus. super glo. ij. Et hoc intelligo quando id constat ex vno iure, vel capite ad id sufficienti, vbi aliud non appareat. Declaro. cõ stat illũ cõfessione vel aliter illegitimũ: sed posset dispensationem habere. probet illam: aliꝰ nõ restituetur. Ad idem decre. ad decimas. eo. titu. lib. vj. vbi per cõfessionẽ petentis restitutionem decimarũ, cõstabat decimas illas esse in parochia reorum. & sic ius commune contra agentes. Non restituetur etiam nisi probet ius priuatũ per præscriptionẽ, priuilegiũ rem iudicatã, vel his similia. Et omnino vide quod ibi scripsi in fi. sic in decr. significasti. de diuor. notoria fornicatio vxoris priuat eã beneficio restitutionis: & tñ ex cõpensatione delicti ipsius mariti obtinebit quod petit. Et licet p̃dicta fortius procedant, qñ apparet prima facie petẽtẽ ius nõ habere, & reum in re ius habere: vt in p̃dicta decre. ad decimas. tñ & satis est ius facere cõtra agẽtem: licet nõ iustificet ius possidentis a vt in præ. decre. cõstitutus. Bene ergo dixit l. j. ff de inter. §. quædã. q̃ quædã sunt interdicta, quę ꝓprietatis causam continent: vt in sacris & religiosis verificet: Igitur hoc in matrimonio carnali & spirituali.

1 liter libellum concipiet.
3 Libellus qualiter sit contra nõ admittentẽ venientem ad possessionem propriam concipiendus.
4 Emptor non admissus ad possessionem emptam, qualiter agere debeat.
5 Colono ex hæreditare expulso, qualiter debeat dominus libellum formare.
6 Familia alicuius dominum ab hæreditate expellente, qualiter fit agendum.
7 Iurisdictionem recuperare volens, quo interdicto vti debeat.
8 Pretium rei & possessionis differunt.
9 Restitutionẽ poss. petẽs, quibus verbis vti debeat.
10 Positiones actoris & rei vbi agitur de restituenda possessione.
11 Remedia spoliatis à iure concessa sunt octo.
12 Iudicis officium est remedium spoliatis à iure concessum.
13 Condictio ex canone, redintegrãda est remedium spoliatis à iure concessum.
14 Auxilium constitutionis. C. vnde vi. si quis in tantam. & canonis, placuit. xvj. q. vj. quo casu locum habere dicatur. & nu. 15.
16 E dictum diui Marci est remedium spoliatis à iure concessum.
17 Agens edicto diui Marci in causa spoliatiõis qualiter debeat libellum formare.
18 Constitutio, inuasor, quo casu, & contra quem locum habeat.
19 Constitutio C. vnde vi. potest esse remedium spoliatis à iure concessum.
20 Auxilia spoliatis à iure concessa prætermittens, an possit ad alia recursum habere.
21 Interdictum, quod vi aut clam, cui, & quo casu competere dicatur: & qualis in eo possit libellus formari. & nu. 22.
23 Interdictum an habere possit locum pro eo, quod fit in re mobili.
24 Verba illa, possideo à te vi: qualiter sint ītelligẽda.

NOta quòd spoliatur quis, Quandoque rebus corporalibus. Quandoque incorporalibus. Et quandoque simul vtrag̃. De quorũ singulis per ordinem prosequamur. ¶ †Spoliatus[a] reb⁹ corporalibus sic libel. concipiat. L I B. Corã &c. conqueror de P. qui me possessione talis ecclesiæ, vel vineæ in tali loco sitæ, cuius confines &c. quam tenebam & possidebam violenter & temere spoliauit, vel me de possessione eius deiecit, vel me spoliari mandauit, vel spoliationem seu deiectionẽ suo nomine factam ratam habuit, seu eiusdem possessio ad eum temere & iniustè peruenit: quã ecclesiam vel vineã dictus P. occupatam detinet in meũ præiudiciũ & grauamẽ, propter quod grauia dãna pertuli: & expẽsas vsq̃ ad centũ lib. feci. quare peto possessionẽ dictæ ecclesiæ vel vineæ & iurium & pertinentiarum ipsius vel quasi, fructus quoq̃ & prouẽtus & obuẽtiones à tali tẽpore perceptos, & qui percipi potuerunt, quos æstimo quinquaginta, & percipiendos, vel eorũ æstimationem mihi restitui, vel mihi eam reddi: & eum ad prædicta omnia, & ad quantitatẽ præfatam nomine damnorum & expẽsarum mihi sentẽtialiter condẽnari, & insuper legaliter seu canonicè ipsum pro iniuria puniri. peto etiam expẽsas factas, & protestor de faciẽdis, quas tempore debito declarabo: saluo mihilò minus iure addendi, &c. extra, eo. cõquerẽte. & c. grauis. & c. cùm ad sedẽ. & c. sæpe. ¶ Si aũt agatur cõtra prælatum, dicetur in libello: L I B. Ago cõtra P. prælatum meũ, qui me sine iudicio tali ecclesia spoliauit. vnde &c. extra, eod. cõquerente. ij. q. j. notum. ¶ Mulier verò petens virum sibi restitui, & econtra, sic libellum concipiet: vt j. desponsa. §. porrò.

2 ¶ †Porrò[b], si te possidẽte domum vel fundum vel
b aliam rem immobilẽ, aliquis te de possessione expulit: ad eam recuperandam datur tibi interdictũ vnde vi, per quod fit restitutio possessionis & oĩs damni. ff. de vi & vi arma. l. j. in princi. & §. j. extra, de restit. spol. cùm ad sedẽ. & de proba. licet. ¶ Sic ergo cõcipiet lib. L I B. Corã vobis &c. cõque. de P. qui me expulit de possessione fundi talis, cuius fines, &c. quẽ fundum possidebam: vnde ago contra eum, vt mihi restituat possessionẽ fundi prædicti: & omnem causam damni dati. & ad hoc propono interdictum vnde vi, vel actionẽ in factum subrogatam in locũ eius. ff. e. l. j. §. hoc interdictũ.
3 & §. siue autẽ corpore. extra, eod. itẽ cùm qs. ¶ †Si verò veniens non admitttitur sic cõcipiet libellus: L I B. Corã &c. cõque. de P. qui possessionẽ talis fundi, quẽ ego possidebam, intrauit, & ad dictum fundũ me venientẽ non admisit. vnde ago contra eũ, q̃ restituat, &c. vt ff. de acquir. pos. clam possidere. §. qui ad nũdinas. ¶ Si verò suspicat se posse repelli, cõcipiet sic: L I B. Coram &c. cõque. de P. qui possessionẽ talis fundi, quem possidebam, intrauit: ego verò propter eius potẽtiam suspicatus sum vel fui ab eo me posse repelli: vnde ago cõtra eum, vt mihi restituat, &c. vt ś. vt in pre. l. clàm possidere. in fi. & l. seq. & l. si id, quod. §. fi. & l. colon⁹.
4 & l. cùm fundus. ¶ †Si autẽ tu nõ fuisti eiect⁹, sed emptor, vel colonus nõ admittit eum, cui vendideras vel locaueras, sic cõcip. libel. L I B. Corã &c. cõque. de P. colono meo, qui T. cui fundum meũ talẽ vendideram vel locaueram, & iusseram ipsum emptorẽ seu locatorẽ apprehendere possessionem illius fundi, ipsum T. volentẽ intrare non permisit: vnde quia me possessione priuauit, ago contra eũ, vt mihi restituat, &c. vt ś. ff. e. colonus. &. l. cùm
5 fundus. ¶ †Quòd si nõ fuisti expulsus, sed colonus tuus, sic cõcipie. libel. L I B. Coram &c. cõqueror de P. qui colonos meos tales, qui erãt in possess. talis fundi mei expulit violenter de fundo illo: vnde

aliquid fecit vt canonicus, intendẽs, sibi quærere canonicatus possessionẽ. Et dicit sibi hoc plus placere, q̃ qđ notauit in decre. in literis. qđ ś. exp̃si ver. aliꝰ videt. Media opinio, vt prædixi, mihi placet in quantũ ad affirmatiuã ponit quo ad oẽ bñficiũ quo ad canonicat⁹ & act⁹ collegiales satis videt iustificare possessionẽ patiẽtia canonicorũ admittẽtium istum ad tales actus: & sic quale suffragiũ, quod habeat possessor sibi sufficiat in modũ violẽti. & sic procedat vltimũ dictum Inn. An autẽ suffragetur possessioni probare illum sic habitum & reputatum, scripsi ś. de teste. §. nũc videndũ. in materia articulorũ. de quo ibi scripsi in vers. multum etiã habẽt quod facit ad propositũ cũ iurib⁹ ibi alleg. qđ aliàs tacui nũc ꝓpalo: quia dũ scribe rem in decret. in literis. eo. ti. gl. illam prolixã & insolutã Inn. & Host. cõcepi cõiũgere articulos: quicquid ibidẽ circa vnũ articulũ dicit, ĩ prin. medio & in fi. vniẽdo: & sic de secũdo & de tertio & vlterioribus. Sed cũ inchoasem, mutaui propositum propter tria. Primũ, qa lõga glosa mihi fiebat longior clarificando. Secũdò, quia verba ipsorũ & Inn. præcipuè nõ poterã retinere mutãdo. Tertiò, qa timui causidicos offendere: qa multũ practicãt illã gl. Feci aũt nũc illi⁹ diuisionẽ per literas scđm capitula bibliothecæ, ſ. in partes septẽ ꝑ literas totidẽ, & sic allegabo deinceps vt ś. feci. Scđa aũt pars ibi: electio aũt à violẽto. ibi litera B. & ibi gñaliter & scđm Inno. litera E. vbi aũt est ver. si tamẽ talis litera. S. & in versi. nec obst. ff. de vsufr. litera G. vtilis erit hæc diuisio, & satis æquè sunt partes.

ADDE, q̃ spoliat⁹ de bñficio petẽs resti. debeat iustificare pos. pti. tenet Ol. cõs. j. & habẽs possessionẽ clãdestinã põt excipe de dñio, ẽt scđm ipm.

ADDE vlterius, q̃ sufficit aliqualis præsumptio pro restitutione beneficij obtinẽda. Io. an. in c. ex parte. extra, eo. ti. & Lap. alleg. xxx. in iij. col. ver. vlti. & vide Rot. in anti. dec. lxv. vbi dicit petentẽ restitutionẽ huiusmodi debere probare se obtinuisse ab eo, qui conferre poterat.

a ¶ Spoliatus. lib. conci. Qui plenior est, cũ̃ posuerit Tan. vbi ś.

b ¶ Porrò. Hic incipit tractatus Ros. interdicti vnde vi. in quo ponit octo necessaria, quæ patebunt ex positionibus ś. & eius fuit quasi ad literam totum, quod hic sequitur, vsq̃ ad ver. prædicti libelli.

Vbi autẽ non sic apparet iniustitia petentis restitutionẽ beneficij, non dico q̃ habeat probare proprietatẽ vel titulum, sed dico q̃ habet iustificare possessionẽ. In hoc autẽ versatur dubium, in quo consistat ista iustificatio. Optima ẽm esset iustificatio, probatio tituli primo aspectu legitimi: nec in possessorio veniat omne, quod requirit petitorium. Vnde in carnali matrimonio satis est q̃ petens restitutionẽ probet matrimoniũ legitimũ ex cõsensu. eo. tit. ex parte. Quod dic vt eo. tit. literas. Alijs videt, & mihi placet q̃ satis sit ei ꝓbare se authoritate ordinarij in possessionẽ inductũ: vt tali possessione priuat⁹ priuilegio restitutorio potiat. Et hoc dicit Inn. necessariũ, ita q̃ aliter nõ restituet. Ad quod vide in c. in literis. ĩ gl. mag. ĩ prin. cũ suis remiss. Plus dico, vt scripsi post ipsum Inn. eo. ti. ex pte. in gl. quasi dicat in vlti. col. ver. sec⁹ autẽ. & ver. vel dic, & forte meli⁹ &c. ibi vide. In primo ẽm ver. dixit q̃ satis erat isti agẽti restitutorio probare ad iustificandam possessionẽ et restitutionẽ habendã, q̃ fuit in possessione canonicat⁹ & beneficij, exercendo, ſ. illos actus, qui solũ canonicis & talibus beneficiatis cõpetunt. De canonicalib⁹ exẽplificat, sicut est eligere, cõmunibus

a ¶Secundùm Roff.hoc tit.v.col.ver.vnum tamen.vbi continuatur, quod hic sequitur,& consilium,de quo hic fuit remissio.
b ¶Cùm quidam.Vide j.versi.v.
c ¶Vi possidebat.Hoc verbum exponitur in fi.huius §.
d ¶Decret.Vide quod not.j.§.vlti.in fi.
e ¶Si quis in tantã. Hoc reperit Rof. dicẽs q quidã imperitus aduocatus 6 sic proponebat.
f ¶Condẽnari.Rof. vbi de hac lege dicit,nõ male addi,& illud domiciliũ per vos mihi, domine iudex , adiudicari 7 peto.
g ¶Et immobilis. Idẽ ibi dicit Accur. in iñ.gl.& in j.q.ñ. partis, fatet tñ illã maximè ꝓpter immobilia inuẽtã fuisse.Insti.vi bo. rap. §.vlt.vñ dicit Rof. l.illã inductã in supplemẽtum interdicti vñ vi, qđ nõ datur pro mobilib⁹.ff. de vi & vi ar. l.ñ. §. si quis de naue. Est sciẽdũ, qđ Accur. per hanc legẽ formatxxxiij.q.principales,ex quib⁹ & aliæ decidunt. Vbi aũt multitudinem scriptorũ circa illas alleg.Vinc.& aliorũ. Quando autem 8 ageres,quẽstionem ibi tertio formatã de pupillo & adulto an incidant, & an casu quo ĩcidũt restituantur: plenè a tractat Rof.ferè ad 9 duas colum.& ibi etiã Cy.demũ Rof. tractat de quæstio. ibi. Prĩa,an fœmina incidat.& tenet b cũ glossa ꝙ sic. & satis instat.prolixè 10 etiã prosequit vj. q. de furioso super eo,qđ deseruit tractatui.ñ.q.partis ñ. vide Cyn.plene.de pen.q. qua ibi tractatur de eo q occupat eũ,quẽ dicit seruũ suũ,q est in possessione libertatis. Guid. de Suza.tenet locũ esse legi, & eius pœnæ,dicẽs illum occupatũ sic formare suã petitionẽ,ago contra talẽ, q me spoliauit possessione libertatis, vt hic in dicta possessiõe restituat: & si in mei dominio aliquod ius habet, illud amittat. Item circa iñ.q. ñ. partis Roffre. satis instat, quærẽs de colono, inquilino,vel scholari,qui cõduxit hospitiũ cõmodatario , depositario,de tenente precario,de sequestro, de misso in possessionẽ causa rei seruandæ: cùm isti nõ possideãt,an illius legis beneficiũ habeat, probãt ordinatè ꝙ nõ possidẽt.ff.de vsucap.nõ solùm.§.quod vulgo.ff.loca. cùm in plures.§. messem.ff.cõmo.l.rei.& depositi.licet.§.rei.de precario tenente & sequestro, idẽ: nisi id sit actum. ff.de preca. & habet §. eũ, qui. & de acquir. pos.l. interesse. & eo. tit. possideri.§.fin.Patet idẽ de misso, ꝙ quod eis nõ cõpeteret beneficiũ.Quærit igit quõ eis ꝓuidebit. De vltimo rñdet, quod ex edicto ne vis fiat ei , q in poss. Alĩs verò officiũ iudicis.C.li. xj.in quib.cau.coloni censi.l.j. vel p actionẽ in factũ.ff. de præscrip.verb.l. quoties . Colonos autẽ & inquilinos dicit habere remedium agendi cõtra dñm actiõe ex cõducto . & dñs ꝙ id aget cõtra violẽtos & recuperata possessiõe ipsi postea detinebũt vt prius: vtĩ præ.§.messem, ff.ad leg. Rhod. de iac.l.ñ.§.j. Hoc remedium non valet commodatario & depositario, quib⁹ dñs nõ tenerẽt reddere rẽ:nisi ad certum vsum factum fuisset cõmodatũ, vel depositũ gratia depositarij . extra, de commo. c. vno. Hæc autem procedunt, cùm violẽtia facta est ab extraneo:licet quidã dicant illos habere vtilem. C.li.vj. de agrico.& cẽsi.l.si coloni. Si aũt locator vim intulit,agũt ex cõducto, per quod vel interesse consequunt, vel interesse recuperãt.ff. loca.l. ex conducto.

ADDE ꝙ nec pœnã dictæ legis euitat , qui præcepto iniusto Iudicis possessionẽ alteri⁹ ingredit,scd̃m Bar. quẽ cõiter sequunt doct.in l.iustè possidet.ff.de acq. pos. & Pet.de Anchar. consi.cxxxvj.in fi.

¶Sextũ.Quicquid est in isto ver. ad literam fuit Rof.vbi de hoc edicto tractat.

¶Secundùm Roff.hoc tit.v.col.ver.vnum tamen.vbi continuatur, quod hic sequitur,& consilium,de quo hic fuit remissio.

¶Cùm quidam.Vide j.versi.v.

¶Vi possidebat.Hoc verbum exponitur in fi.huius §.

¶Decret.Vide quod not.j.§.vlti.in fi.

¶Si quis in tantã. Hoc reperit Rof. dicẽs q quidã imperitus aduocatus sic proponebat.

¶Condẽnari.Rof. vbi de hac lege dicit,nõ male addi,& illud domiciliũ per vos mihi, domine iudex , adiudicari peto.

¶Et immobilis. Idẽ ibi dicit Accur. in iñ.gl.& in j.q.ñ. partis, fatet tñ illã maximè ꝓpter immobilia inuẽtã fuisse.Insti.vi bo. rap. §.vlt.vñ dicit Rof. l.illã inductã in supplemẽtum interdicti vñ vi, qđ nõ datur pro mobilib⁹.ff. de vi & vi ar. l.ñ. §. si quis de naue. Est sciẽdũ, qđ Accur. per hanc legẽ formatxxxiij.q.principales,ex quib⁹ & aliæ decidunt. Vbi aũt multitudinem scriptorũ circa illas alleg.Vinc.& aliorũ. Quando autem ageres,quẽstionem ibi tertio formatã de pupillo & adulto an incidant, & an casu quo ĩcidũt restituantur: plenè tractat Rof.ferè ad duas colum.& ibi etiã Cy.demũ Rof. tractat de quæstio. ibi. Prĩa,an fœmina incidat.& tenet cũ glossa ꝙ sic. & satis instat.prolixè etiã prosequit vj. q. de furioso super eo,qđ deseruit tractatui.ñ.q.partis ñ. vide Cyn.plene.de pen.q. qua ibi tractatur de eo q occupat eũ,quẽ dicit seruũ suũ,q est in possessione libertatis. Guid. de Suza.tenet locũ esse legi, & eius pœnæ,dicẽs illum occupatũ sic formare suã petitionẽ,ago contra talẽ, q me spoliauit possessione libertatis, vt hic in dicta possessiõe restituat: & si in mei dominio aliquod ius habet, illud amittat. Item circa iñ.q. ñ. partis Roffre. satis instat, quærẽs de colono, ago contra eum,ꝙ mihi restituat: vt ſ.in lib.præ. & ff.e.l.j.§.j.& §.quoties.& §.siue aũt.& §.rectissimè.& §.pen.& l.cùm fundus.& l.colonus.¶†Si verò tu me nõ expulisti,sed tua familia,vel aliquis tuo nomine,vel te ratum habente,cõci.fic. LIB. Corã &c.cõque.de P.cuius familia vel T. suo nomine me expulit de possessione talis fundi, quem possidebam:quam expulsionem ratam habuit,vel fundus ille ad eum peruenit.vnde peto ꝙ mihi restituat,vt ſ.extra,de resti.spo.cùm ad sedem.¶†Si verò sit vsufructuarius,vel superficiarius,vel similis:puta feudatarius,emphyteuta & huiusmodi:cõcipietur sic libel.LIB. Coram &c. conqueror de P.qui me de possessione talis fundi expulit, quem fundum vsufructuarius seu superficiarius,seu emphyteuta,seu vasallus possidebat:vnde peto quòd mihi restituat,&c.ff.eod.idemꝙ.§.vnde vi.¶Pro iurisdictione verò recuperanda competit vtile interdictum vnde vi:in quo concipit libel.vt ſ.titu. proxi.§.in retinendæ.versi.porrò.¶Et no.ꝙ quidam iudices errant in sententijs,dicentes sic:

✠FORMA. Ego talis iudex cognitor litis & controuersiæ,quæ est inter T.& talem, ipsum T. ad restitutionem fundi condemno.Malè enim dicunt,& stulti sunt:sicut ille iudex,de quo habetur C.de fideicom.liber.l.fi.Verũtamen talis sententia sustineri posset,si in libello fuerit dictũ:ago ad restitutionẽ possessionis fundi.& iudex dixit, restituas fundum.Videtur enim condẽnasse secundùm petitionem:vt C.de sen.quæ sine certa quan. profer.l.pe.& fi.extra,de simo.licet Heli.Sic ergo dicat, si tamen ad restitutionem possessionis agatur,condẽno T.ad restitutionem possessiõis talis fundi.cuius fines, &c.† Aliud est enim pretiũ rei, & aliud possessionis.ff.vti pos.si duo. Si autẽ voluerit condemnare ad pœnam,ita dicat: ego condemno T.ad restitutionẽ talis fundi: & quod soluat æstimationẽ ipsius fundi:puta viginti, vel dominium,quod ibi habet, vel ius amittat, secũdùm Rof.[a] ¶†Item quidã dicunt sic in libello,peto restitutionẽ possessionis talis fundi:& propono cõstitutionẽ, si quis in tantã. Nũquid ergo reus tũc erit in pœnam constitutionis cõdemnandus? Rñ. non, cùm pœnæ sint potius molliendæ.ff. de pœ. l.pe.de pœ distin.j.pœnæ.ff.de lib.& posthu.cùm quidam[b].Itẽ circa interdictũ & ipsam cõstitutionem, vide consilium sapientum,ſ.de pe. & pos.in fi.¶Actor ergo sic ponet:† PO.AC.Pono ꝙ talem terram,vel domũ possidebam.ff.e.l.j.§.hoc interdictum.& §.si quis de naue.Instit.de interdic. Item ꝙ me de illa possessione expulisti. extra, eo. itẽ cùm quis. Quod si negauerit, procede vlterius sic: Itẽ quod die tali possidebã. Item illa die mihi violentiã intulisti,& me possessione priuasti: vt in præ.§.hoc interdictũ. & in præ.decr.itẽ cùm quis. Item ꝙ de illa domo colonũ meum vel inquilinũ eiecisti.ff.eo.l.j.§.dejcitur.Item ꝙ T.tuo nomine me spoliauit. Item ꝙ habuisti ratam illã spoliationem.ff.eo.l.j.§.quoties.extra,e.cùm ad sedẽ. Item ꝙ talis & talis de tua familia me spoliauerunt, vel de possessione expulerunt. Itẽ ꝙ res illa ad te peruenit.Item ꝙ illum detines.ff.e.l.j.§.ait prætor. & in præ.decre.cùm ad sedem.¶Reus verò sic.PO. REI.Pono ꝙ fundum vel domũ,qua te dicis expoliatum,possidebat H.in solidum.Hoc confessato,reus absoluetur:quia duo nõ possunt eãdẽ rem simul in solidũ possidere.ff.de acquir.posses. possideri.§.econtrario.extra,de proba.licet.ver.ex premissis.Item ꝙ iam est annus,ꝙ illum tali tradidisti.Si hoc cõfiteatur,reus absoluetur, quia amodo non possidetur . Item ꝙ adhuc in illo fundo sunt tui coloni & pro te. Item ꝙ P. tantùm tibi violentiam intulit:ergo nõ ego. Sed hæc est implicita negatiua.extra,de causa posses.cùm ecclesia. Item ꝙ tu primò de pos.illius fundi, me expuleras. Itẽ ꝙ incontinenti ab illa possessione te deieci . hoc cõcesso,non tenetur reus:quia nõ intelligit violentiã inferre:sed possessionẽ suã recuperare.iñ. q.j.c. Deus.§.patet.quia vim vi repellere licet . ff.e.l.j.§. vim vi.extra de sentẽ.excom.dilecto. lib. vj.& de homi. significi.Secus autẽ esset,si ex interuallo repulerit expulsorẽ. Nam tunc repulso cõpetit interdictum.ff.eo.l.j.§.quia à me vi possidebat.[c] Item ꝙ die, qua tibi dicis illatã fuisse violentiã, H. erat in possessione ipsius fundi, & fuit per totã diẽ. Hoc cõcesso,reus absoluet:quia ad hoc, vt cõpetat hoc interdictũ,debet actor probare se possedisse tẽpore deiectionis.extra,eo.c.item cùm quis.ff.e.l.j.§. hoc interdictum . ¶Prædicti libelli locũ habent, cùm agit interdicto vnde vi.¶†Sed vt in hac materia clarum tradamus doctrinã,nota ꝙ octo sunt remedia spoliatis à iure cõcessa. Primũ est interdictum vnde vi:de quo præmissum est. in cuius locum succedit actio in factum.Insti.de interdict.§. fi.Et tunc sic libel.cõcip.LIB.Corã &c.conque. de P. qui me spoliauit seu deiecit, vel destituit tali re: vel mandauit seu ratum habuit,&c. vt ſ. In his enim casibus locum habet prædictũ interdictum: vt extra,de resti.spol.cùm ad sedẽ.¶†Scd̃m est iudicis officiũ in quo sic libel.cõci. LIB.Corã &c. propono contra P.cui legata est talis res violenta, quàm testator per violentiã possedit, & vitiosè habuit : quare peto per vos,dñe iudex,rẽ ipsam mihi restitui:& ad hoc vestrũ officium propono.extra, de iudi.quia V.& de app.bonæ memoriæ. ¶Tertiũ est cõdictio ex decre.extra,de rest.spo.sæpe. in quo sic lib.cõcip. LIB.Corã &c.cõ.de P.qui talẽ rem detinet,quã sciẽter à tali violẽto recepit,& me ipsi⁹ rei possessione destituit.quare peto,&c. vt in præ.decre.[d] ¶†Quartũ est cõdictio ex canone illo.iñ.q.j.redintegrãda.in quo lib.sic. cõcip. LIB. Corã &c.cõque. de P. q me tali tpe tali beneficio spoliauit,seu destituit : qđ bñficiũ ipse talis contra iustitiã detinet:quare peto bñficiũ ipsum mihi restitui,&c.Et hic oportet me ꝓbare possessionẽ & deiectionẽ.extra,de offi.dele.cõsultatiõib⁹.& not. qđ prædic.canõ gñalis est ,& dat cõtra oẽs possessores: vt ibi dicit.& no.in præ.c.cũ ad sedẽ. & c.sæpe. ¶†Quintũ est auxilium cõstitutionis.C.vnde vi.si quis in tantã.& illius canonis. xvj.q. vj. placuit.quod locũ habet,cùm quis violẽter possessionẽ rei mobilis vel immobilis occupat, vel inuadit. In qua sic cõcip.libel.LIB.Corã &c.cõque.de P. qui me de possessione talis fundi,vel rei violenter expulit,cui⁹ fines &c. vnde ago cõtra eũ , ꝙ restituat mihi possess.fundi prędicti,vel rei cũ omni causa dãni dati.& ad hoc ꝓpono cõstit. si quis in tãtam[e].vel cõdic.ex l.si quis in tantã. ¶Si autẽ velis agere vt puniat,iunge post verbũ,dãni dati &c.et eũ pœna dictæ cõstitutionis puniri. Alĩ verò magis exprimunt,& bene,ſ.sic : vnde ago contra eũ, vt mihi restituat possessionem prædicti fundi , & æstimationẽ ip si⁹ fundi,vel rei mihi soluat.& hoc si nõ est dñs:vel si non habet ius in re.† Si verò est dñs, vel habet ius in re,dicat : vnde ago cõtra eũ ꝙ cadat à dñio vel iure,quod habet:& ad hoc eũ peto sentẽtialiter condẽnari[f]. iñ.q.iñ. c.fi. in fi.xvj.q. vj.placuit.& Insti.vi bono.rap.expone hoc vt j.§. proxi. ¶Sed scd̃m P. fructus peti nõ possunt per hanc cõstitutionẽ,sed per interdictũ sic. Itẽ scd̃m eũ nõ cõpetit propossessiõe rei immobilis recuperanda. & scd̃m hoc præcedẽs libellus stare nõ põt. Sed dic cõtra.cũ em cõstitutio cõtineat restitutionẽ,totũ damnũ & fructus,& ipsa possessio subverbo restitutionis cõprehẽdatur,& per eũ peti possit. ff.de vsur.videamus.§.iñ.& ff.de ver.sig.restituere. & l.fi. Item etiam cõpetit pro restitutiõe rei mobilis & immobilis[g].¶†Sextũ[h] est edictũ diui Marci.quod

a ¶ff.ad l.Iul.de vi pri.creditores.Huiꝰ edicti ratio legibꝰ illis exprimit & C.de Iudeis.nullꝰ.& æquitas suasit illũ puniri,ĩ quo peccauit,secũdũ Rof.

b ¶Puniri.Libellꝰ iste,in quo oẽs cõcordãt,ostẽdit,ꝙ finis legis extat quę dicit,ius crediti nõ habebit:nõ ĩponit pœnã ipso iure, sed statuit ĩponẽdã.

c ¶Vers.itẽ vẽditor.Tu dic§.j.super ver.hoc etiã scias.& sic allegat author s.de pig.§.j. ver.illud etiã nota.& ibi plenius de hoc edicto not.

ci,quod prꝛcepit,vt creditor in iudicio,vt debitorẽ sibi cõdẽnari faciat.Alioquin,si pecuniã, vel rẽ obligatã propria authoritate perceperit, acceptam restituat,& actionem amittat.ff.quod met.caus.ex tat.ff.ad l.Iul.de vi pri.creditores[a].¶In quo sic libellus concipit. L I B. Corã &c.conqueror de P. creditore meo,qui cũ mutuasset mihi xx. propria authoritate rẽ meã talem inuasit,seu etiã occupauit:vnde peto eũ per edictũ diui Marci in amissione crediti puniri[b]:& rem prædictã, quã occupauit,siue inuasit,mihi ab eo restitui: vt in prædi.l.

d ¶Vñ vi.DicitRof. a cuius fuit iste libellus in fine operis, vbi tractat de hac l.& sequẽ.ꝙ hic fit restõ possessionis, b nõ quia agẽs posse derit,sed fit ex parte possidentis : dat simile de interdictis,quorũbonorũ & quorũ legatorũ, vt statim dicã sup ver.cęterum.

17 ¶†Actor ergo sic ponat Po.actoris.Pono ꝙ es creditor meus.Itẽ ꝙ mihi mutuasti xx.Itẽ ꝙ propria authoritate rẽ talẽ occupasti,seu inuasisti. Secus si pacto,vel iudicis authoritate.C.de pig.l.iĩj.C ad l. Iul.de vi pu.l.iĩj.& in præ.l.cõcor.¶Reus verò sic. P O.R E I. Pono ꝙ qñ tibi mutuaui, promisisti mihi vsq; ad mensem reddere.Item ꝙ conuenimus vt si nõ redderes,liceret mihi propria authoritate rem tuã accipere,seu eius possessionem ingredi.C. de pig.l.iĩj.Item ꝙ authoritate iudicis eam apprehendi:& vide j.de emp.& ven.versi.itẽ venditor.[c] sub ver.quam accipiendi.¶Qualiter autẽ liballus concipiat cũ colonus dño petenti possessionẽ non restituit:vel si ipse,vel procurator, vel inquilinus possessionẽ perdit:dicã j.de loca.§.post q̃.versicu. cæterũ.& se.¶†Item septimũ est constitutio, inuasor,quæ locum habet contra occupatorẽ rei immobilis vacantis:vt Insti.vi bo.rapt.& ff. de vi & vi. ar.l.j.§.si de naue . In qua sic libellus concipitur ¶L I B. Corã &c.cõquero. de P.qui possessionẽ talis fundi vacãtẽ,quẽ fundũ dico ad me iure dñĩ pertinere,propria authoritate vsurpauit:vnde possessionẽ illius fundi mihi peto restitui.&ad hoc ꝙ pono cõdictionẽ ex l.inuasor.quæ est C.vnde vi.[d]

18 ¶†Octauũ est cõstitutio C.vñ vi.cũ q̃rebat.q̃ punit & cogit detentorẽ,qui possessionẽ vacãtẽ alicui ac cipit sine authoritate iudicis,& sine violẽtia rẽ restituere. in qua sic con.li. L I B. Corã.&c.cõ.de P.qui pos.meã vacuã sua authoritate inuasit,vel occupauit,seu intrauit,& detinet occupatam.vnde peto possessionẽ illã mihi restitui cũ pœna:vt si dñs est,vel habet ius in re:ꝙ illud admittat. V el si non est dñs,ꝙ mihi soluat æstimationem ipsius rei,quã facio decẽ.& ad hoc propono cõdictionẽ ex l.cùm

e quærebat[e].Et nota ꝙ hoc casu sufficit probare me possedisse:licet nullã probẽ deiectionẽ.Nã quilibet præsumitur occupare,nisi probet iustũ initium sue possessionis:quia quod meũ nõ est,scire debeo ad aliũ ptinere:vt in præ.l.cũ quęrebatur.extra,de fide instru.inter.prope fi.Si autẽ probauerit se iustã cãm possidẽdi habere,nõ præsumitur occupasse,vt

19 in prealleg.l.& extra de elec.querelã.¶†Quid si is cui premissa competunt auxilia, aliquod intẽtauit, & succubuit?Rñd.dicunt quidã, ꝙ nihilominꝰ poterit ad alia recursum habere:alĩ aliter dicũt.¶†Cęterum si contra,vel post tuã denunciationẽ,vel te celante,quẽ suspicatur sibi controuersiam moturũ, aliquis te inquietando aliquid in tuo fecerit:cõpetit tibi contra eum interdictũ,qđ vi aut clã[f]. quod est similiter recuperandæ possessionis[g].¶In quo sic libellus cõcipit. L I B. Corã &c. cõqueror de P.qui vi vel clã me inuito,vel ignorante,& eo celãte,seu suspicante me sibi cõtrouersiã moturũ,in tali loco meo,cuius fines &c.quẽ locũ dico ad me ptinere ratiõe dñĩ,vel quasi,vel rõne,vsuff. vel alteriꝰ interesse opꝰ post meã denũciationẽ & ꝓhibitionẽ fecit,vel fieri fecit.vñ ago cõtra ipsum,vt illud opꝰ

f ¶Clã.An sint duo e interdicta vel vnũ tantũ,not.ff.eo. tit. super rubri.glo.ibi Io.& Azo. Rom. & Roff.tenent, ꝙ vnum.Pro eis expresse facit ff. de

20 mor.inferen.si prius.Itẽ pro eis facit quòd prætor& 21 Imperatorcõiunxerũt hæc verba : & disiũctiua ponitur pro coniuncta .C. f de verb.sig. cùm q g dam.Pla . contra p l.j.ff.de offi. præfe. vrb.§. ex interdictis.qui bene faceret propter plurale,si non admiscuisset aliud ĩterdictũ. Induxit etiam ꝙ diuersi sunt actus,per quos videntur dari debere diuersa interdicta : sed quia:ibi siue vi fiat,siue clam,datur hoc integrum interdictum.ff.eo.l.j.§. ĩj.propter identitatem interdicti ex altero facto,vtrunq; proponitur Inducit Roffr.præ.l.si proprius.vbi pro edificio clam facto,dicit text.dari actionem,quod vi aut clam.

g ¶Possessionis.V nde l.j.ff.eo.in prin.dicit hoc interdictũ restitutoriũ.& ideo satis cõgrue author illud simul tractat cũ interdicto vnde vi.Roma. tamẽ licet cõtineat hæc duo:illa tamen per duas rubricas diuisim tractat, sicut & rubricæ Legistarũ.Ponit autẽ vndecim, quæ in interdicto requiruntur,quæ per positiones tamẽ patent.Quicquid etiã in hoc §.sequitur,

quasi ad literã fuit eiꝰ.Quod dixi hoc interdictum restitutorium: dic cum Roffre.respectu cõdemnati, qui in pristinum statum restituit,quod vi, vel clam factum erat: non respectu actoris,cùm detur possidenti.Nam agens hoc interdicto habet probare quod possidet, & quod inquietatur : sicut in vnde vi probat ꝙ possedit,et quòd expulsus fuit . Dat autem simile de interdicto , quorum bonorum, & legatorum,quæ sunt restitutoria respectu condemnati: respectu agẽtis sunt adipiscendæ. ff.quorũ bonor.l.j.& quorũ lega.l.j. Fatetur tamen quòd propter suum interesse datur etiam possidenti : puta conductori, vel colono propter fructus . ff.eo. q̃ q̃.& l.cõpetit,et subdit quòd hoc interdictum respicit causam proprietatis . ad quod dat multa similia interdicta.

¶Præualent . Honestius loquitur q̃ Roff.qui dicit formam istã stare non posse: cùm id solũ peti possit , quod est in obligatione. Institu.de actio.in prin.Interesse autẽ non est in obligatiõe,sed in cõdẽnatione.prætor enim dicit.ff.e.l.j.in princip.quod vi aut clã factũ est, restitue . id est,destrue,& in pristinum statum reducas:vt exponit ibi glos. venit ergo id solum restituendum, quod factum erat : non ergo interesse . Item lex, competit.ff.eod.§. pe.dicit prout etiã patet ex proximis libellis,ad quid aliquis teneat ex hoc

22 in pristinum statũ suis expẽsis restitui patiatur.& ad hoc propono interdictũ,quod vi aut clã, vel actionẽ in factũ subrogatam in locũ eius.ff.quodvi aut clã.l.j.in prin.& §.hoc interdictũ.& l.semper. §.hoc interdictum.& l.cõpetit.§.& hoc si fecit vi & clam.¶†Si verò vi tantùm,s.post tuã denũciationem & prohibitionẽ:quia bene põt partim clã & partim vi:vt ff.eo.is qui in puteũ.§. hoc interdictum.tũc sic cõcip. libel. L I B. Corã &c. cõque. de P.qui vi me inuito & cõtra meã prohibitionẽ & denunciationẽ in loco tali, cuius fines &c. quẽ locũ dico ad me pertinere iure dñĩ vel quasi, vel ratione vsusfructus vel alterius interesse, opus fecit,vel fieri fecit post meã denunciationẽ & prohibitionẽ.vnde ago contra eum,vt illud opus reuocet,& in pristinũ statũ patiatur suis expensis restitui.& ad hoc propono,&c.vt s.proxi.Sic ergo pones,ꝙ suis expẽsis,& ꝙ patiatur, qñ ipse possidet, & fecit,seu fieri fecit opꝰ. Si verò fecit,sed nõ possidet,hoc solũ mutabis:vnde ago contra eũ,vt impensas,quibus prædictum opus destruat, & in pristinum statum reducatur,præstet.& ad hoc propono,&c.¶Si verò ipse possidet,sed alius fecit opus, cõci.sic libel.L I B. Corã &c.cõque.de P.qui opꝰ factũ à T.in tali loco,cuius fines &c. quẽ locũ dico ad me iure dominĩ,vel quasi pertinere , vel ratione vsusfructus vel alterius iuris, post meã prohibitionẽ & denunciationẽ possidet: vnde ago cõtra eũ,vt prædictũ opus patiatur destrui,& in pristinum statũ restitui.& ad hoc propono,&c.vt in præ.cõcor.& ff.eo.cõpetit.§.fi.¶Si autẽ te ignorãte & celante fecit opus,cõci.sic: L I B. Corã &c. cõque.de P.qui me ignorãte,& eo celãte, & suspicante seu suspicari debente, me sibi cõtrouersiam moturum, opus fecit in loco tali : cuius fines &c. quẽ locum dico ad me pertinere iure dominĩ, vel quasi,vel ratione vsusfructus vel alterius iuris:vnde ago cõtra ipsum,ꝙ prædictũ opus patiatur destrui suis expẽsis,& in pristinum statum restitui: vel si nõ possidet,dicas,vt prædixi : & ad hoc propono,&c.vt s.ff.eo.l.j.in prin.& l.prohibere.§.clã. & l.seruus.¶Alĩ verò sic cõcludũt. V nde peto illud opus in pristinũ statum reduci , & quantũ interest mea id opus factũ non esse,resarciri,& pręstari peto. & ad hoc propono,&c.s.ff.e.semp.§.in

h hoc interdicto.sed primæ. formæ ꝓualẽt[h]. ¶A C.

23 ergo sic ponet. P O. A C. †Pono : ꝙ fecisti tale opus in tali solo vel ædificio.ff.e.l.j.§.hoc interdictũ.& l.si alius.§.fi.& l.nã origo. Item ꝙ tibi nunciaui,ne faceres.ff.eod.l.j. §.quod fit vi.Itẽ ꝙ talis mercenariꝰ meus,vel filius,vel amicus tibi denunciauit.ff. e.prohibere. Itẽ ꝙ illa prohibitio semper durauit sine remissiõe,vel cõcessione.ff.e. prohibere.§.sed & si permiserit.& l.vim facit.§.tã diu.Itẽ ꝙ cùm tibi dixi ꝙ te defenderes,te defendere cõtempsisti.ff.e.prohibere.§.si quis paratus.Itẽ ꝙ illud solũ est meũ.ff.e.is,q in puteũ.§.fi. & l. denicq. §.si ex socijs.Item ꝙ mea interest id opus in dicto solo nõ fuisse factũ : vt in proximis præcedẽtibus cõcor.Itẽ ꝙ ædificiũ, in quo post meã prohibitionẽ,ædificasti,reędificaui sine omni violẽtia,seu clãdestinitate.Itẽ ꝙ propter opus , qđ fecisti in agro, ager ille factus est deterior.ff.eo. si alius.§. si quis aceruũ.Itẽ ꝙ iam sunt sex mẽses ꝙ illud fecisti.Secus si annꝰ vtilis.ff.eo.semper.§.hoc interdictũ.& §.si quis rei. V el pone affirmatiuè sic : Itẽ ꝙ à sex mẽsibꝰ citra illud fecisti.Itẽ ꝙ ignoraui illud factũ esse.ff.eo.si alius.§.bellissimè. Itẽ ꝙ me celante,&

interdicto.Nam aliquando ad patientiã & impensas tantùm.Ex quo concludit,ꝙ malè petitur interesse: veniet tamen in condemnatione, si iudici parere noluerit.ff.de interdi.§.fi.s.allega.in actione de dolo. ff. de dolo.l. arbitrio.& in rei vendicatione.ff.de rei vend.l.qui restituere.vbi patet in fin.hoc generale ad omnia interdicta.

te ſuſpicante tibi controuerſiam moturũ ædificaſti: vt in ſeq. cõcor. Itẽ quòd ſuſpicari debuiſti me tibi cõtrouerſiã moturũ. ff. eo. prohibere. in fi. & l. Seruius. ¶ Reus verò ſic: PO. R E I. Pono quòd opus illud feciſti in naue, vel circa fructus arborũ, vel circa aliã rem mobilẽ. Hoc cõceſſo, ſuccumbet actor: quia interdictũ locũ nõ habet pro eo, quod fit in re mobili. ff. eo. vim facit. §. quod in naui. Itẽ quòd denũciaui tibi, quòd volebã opus facere in loco tali, & die tali. & nullus mihi interdixit. Item ꝙ hoc tibi, vel tuis aut domui tuæ denũciaui. ff. e. aut qui aliter. §. ſi quis demũ. ff. de dãno infe. dies. §. abeſſe. Itẽ quòd poſtꝙ mihi nũciaſti, ne hoc opꝰ facerẽ, id permiſiſti: vel procurator, vel tutor, vel curator tuus. ff. eo. prohibere. §. ſed ſi permiſit. & l. vim facit. §. tãdiu. Itẽ quòd propter id opus fundus tuus ſit melior. Itẽ quòd iã annus trãſiuit, ex quo feci. Itẽ quòd ſciebas opus factum eſſe. Item quòd feci illud cauſa incendĳ arcendi. ff. e. ſi alius. §. eſt autẽ. Item quòd ſolum illud, vel ædificium, in quo opus feci, eſt T. tantùm[a]. ¶ †Et nota quòd ſic intelliguntur verba illa, poſſideo à te vi, id eſt, violenter tibi abſtuli. & ſic de ſimilibus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Spoliatus incorporalibus, puta iuribus, reditibus, & ſeruitĳs, qualiter formare libellum debeat?
Interdictum & cõſtitutio locum habent, vbi quis à poſſeſsione rei expellitur.
Iura non dicuntur poſsideri, ſed quaſi.
Reſtitutio dicitur prioris ſtatꝰ redintegratio, nec reſpicit tempus futurum, ſed præteritum.
Futuri iuris reſtitutio, an peti poſsit.
Interdictum quaſi vti poſsidetis vel quaſi interdictum vnde vi, cui quo caſu competere poſsit.
Interdictum quaſi vnde vi, & quaſi vti poſsidetis cui, & quo caſu competere poſsit.
Incorporalia non dicuntur poſsideri.
Ruſticus ſoluens vni ſeruitia, quæ alteri debet, an liberetur.
Tempus an ſit modus inducendæ obligationis.
Libellus quo caſu ſit in quaſi vnde vi, & quaſi vti poſsidetis dandus.
Diutina ſolutio annuæ præſtitionis, an inducere poſsit obligationem. & nu. 13.
In præſtationibus perſonalibus non eſt reperire iudicium poſſeſſorium.
Interdictum vnde vi, non habet locum, niſi in rebus immobilibus.
Iuribus, de quibus non loquuntur ipſe decretales, denegatis, qualiter erit procedendum.
Debitum non præſumitur, niſi probetur.
Debitum non conſtituitur temporis curſu.

NVnc dicamus quãdo qs ſpoliat incorporalibꝰ, puta iuribꝰ reditibꝰ & ſeruitĳs, quibꝰ põt quis ſpoliari, & per cõſequens reſtitui. ĳ. q. j. nullus. iĳ. q. j. ſi epiſcopus. extra, de elec. querelã. de cauſa poſ. & proprie. cũ eccleſia. extra, vt lit. pen. memoria. extra, de capel. mon. cùm dilectus. ff. de iniur. ſanè. ff. de ſerui. quoties. ff. ſi ſer. vẽ. ſicuti. §. Ariſto. & tũc ſic libel. cõcip. ¶ †L I B. Corã &c. propono cõtra P. rectorẽ talis eccleſiæ, ꝙ cùm nomine talis eccleſiæ meæ eſſem in poſſeſsio. vel quaſi recipiẽdi annuam penſionẽ xvj. dena. Papã. à præfata eccleſia, ipſe penſionẽ ipſam mihi ſubtraxit iniuſtè, & eam ſoluere indebitè cõtradicit in meũ & dictæ eccleſiæ meæ præiudiciũ & grauamen: quare peto per vos me reduci in ſtatũ illum, ſeu poſſeſsionem vel quaſi percipiẽdi ab eo penſionẽ præfatã, & ſubtractam à tali tempone mihi reſtitui: & ad hoc ipſum ſententialiter condemnari. Iunge ſi vis, & ad hoc propono condictionẽ ex canone. extra, de elect. querelam. ĳ. q. j. nullus. iĳ. q. j. ſi epiſcopus. Inſtit. de interdict. extra, de cenſi. olim. ff. de vi & vi ar. l. j. §. ſi quis de naui. ¶ Vel ſic: L I B. Coram &c. Propono ego œconomus eccleſiæ ſanctæ Cæcilię contra œconomum eccleſiæ ſancti Laurẽtĳ nomine eiuſdẽ eccleſiæ, ꝙ cùm dicta eccleſia ſanctę Cęciliæ eſſet in poſſeſsiõe, vel quaſi huiꝰ iuris ſeu ſubiectionis, videlicet ꝙ clerici eccleſiæ ſancti Laurẽtĳ vocati veniãt ſingulis annis ad capitulũ ſanctę Cęciliæ, & inſtituẽdi vel deſtituẽdi clericos ipſos, & baptizandi, & huiuſmodi: præfati clerici vocati ad capitulũ ire recuſant, ac in præmiſsis etiã reſpondere. quare peto noĳe dictæ eccleſiæ ſanctæ Cæciliæ me, ſeu dictã eccleſiã ad p̃fatũ ſtatũ ſeu poſſeſsionẽ, vel quaſi reduci, & reducendũ forè ſnĭaliter declarari. extra, de capel. mo. c. ĳ. Vel cõci. vt j. de cenſi. in prin. ¶ In cauſa autẽ electionis concip. libel. vt s̃. de elec. §. j. prope finẽ. verſi. ad hoc, ſi electio. & s̃. de cauſa poſſeſ. §. fi. in prin. Item in cauſa iuris patronatus concip. libel. vt j. de iure patro. in j. lib. ¶ Itẽ in iuribꝰ archidiaconalibus: vt s̃. de offi. archi. verſi. ſi verò. ¶ Itẽ ſi ſponſalibus ſeu matrimonio: vt j. de ſponſali. §. porrò. ¶ Item in multis alĭs materĭs potes concipere per decre. extra, vt lite pen. c. j.[b] ¶ †Sed & ſi aliquis certis reditibꝰ, vel ſeruitĳs, vel iuribus, puta colligendi pedagium, vel iure patronatus, vel huiuſmodi ſpoliatur: hodie cõmuniter tenent aduocati, vt proponatur vtile interdictũ vnde vi, vel vtilis actio ſubrogata in locũ eius, vel vtilis conſtitutio, ſi quis in tantã. Ideo autem vtiliter iſta proponũt: nãinterdictũ & conſtitutio locũ habent, cùm quis à poſſeſsiõe rei expellitur. Itẽ iſta cùm ſint iura vera, nõ poſsidẽtur, ſed quaſi: vt ff. de acquir. poſ. ſeruus. §. incorporales. & ideo dicũt iſta vtiliter locũ habere: quia ſententia locũ habet, licet verba deficiãt. arg. ff. ſi quadru. pau. fe. di. l. pe. extra, de verb. ſigni. intelligentia. & c. præterea. ¶ Vnde ſic libel. concip.[c] L I B. Corã &c. cõque. de P. à quo peto reſtitutionẽ poſſeſsionis, vel quaſi reſtitutionẽ taliũ iuriũ, ſcilicet vt ſingulis annis præſtet mihi vnũ caponẽ, & reditus ſoluat, videlicet vnã ſpallã porcinã, & alia ſeruitia. Item reſtitutionẽ poſſeſsionis, vel quaſi reſtitutionẽ iuris patronatꝰ, vel etiã colligẽdi pedagium: quibus iuribus & reditibus patrẽ meũ, vel me indebitè ſpoliauit, vel quaſi. vnde reſtitutionẽ poſſeſsionis vel quaſi omniũ prædictorũ & ſingulorum peto: & ad hoc propono interdictũ vnde vi vtile, directũ, vel actio. in factũ, vtilẽ, vel directam ſubrogatã in locũ eius: vel conſti. ſi quis in tantã. vtilem vel directã. Hæc forma probatur extra, de cenſib. c. cùm venerabilis. de elec. querelã. de cau. poſſ. & proprie. cùm eccleſia. ff. de mor. infe. l. item ſi. ff. vnde vi. l. iĳ. vnde vi. in fi. & §. ptinet. & §. qvſum fruc. nã interdictum quaſi vti poſsidetis, competit pro iuribus turbatis: vt ff. de ſerui. quoties. ff. ſi ſerv. ſicuti. §. Ariſto. Pari ergo ratione & interdictũ quaſi vnde vi, cõpetit pro iuribus ſpoliatis ſeu ablatis, præſertim in quantũ ad aduerſariũ peruenit. ff. de vi & vi arma. l. j. §. ſi filius. Itẽ bene petit reſtitutio quaſi poſſeſsiõis: quia iura nõ verè poſsidentur: nec verè põt quis ab illa poſſeſsiõe detrudi: vt ff. de vſuca. ſequi. §. ſi viã. Sed nõ videtur talis libel. ſtare poſſe. Si enim petit reſtitutio illiꝰ iuris, quod eſt præſtitũ & præteritũ, hoc eſſe nõ põt: cũ illud habuerim. Item futuri iuris reſtitutio peti nõ põt, quod nunc habui: † Cùm reſtitutio nõ reſpiciat futurũ tẽpus, ſed præteritum: quia eſt prioris ſtatus redintegratio: vt ff. de mino. quod ſi minor. §. reſtitutio. ĳ. q. iĳ. c. ſiquẽ pœnituerit. in fi. Sed & ſi petit quaſi reſtitutio illius quaſi iuris, qđ eſt detentũ: certè hoc eſſe nõ põt, cùm illud nunc habuerim, vel quaſi poſſederim, vt iam dixi. ¶ Et his ratiõibꝰ motus Azo dixit interdictũ reſtituẽdæ, vel etiã retinendæ poſſeſsionis, nunc competere pro his iuribus ſpoliatis ſeu turbatis. Et ſemel cõſultus in alia quæſtiõe de eo, q ſpoliatꝰ erat iure colligẽdi pedagiũ[d]: dixit interdictũ vnde vi vtile vel directũ locũ non habere, nec etiã interdictũ quaſi vti poſsidetis. Dixit tamen locũ habere vel actio. in factũ, vel officiũ iudicis, ex quo alia iura deficiũt: quia tũc illa locũ habẽt. ff. de mino. in cauſæ. ff. de præſ. verb. quoties. ¶ † Sed ſi mihi cõpetat ius in veritate: vt quia fortè mihi cõſtitutũ eſt inter viuos, vel in teſtamẽto alicuius, vel acquiſitũ eſt mihi tpe: quia ſeruitꝰ illa habet continuã cauſam: vt ff. ſi ſerui. vendi. ſi quis diuturno. tunc pro his

a ¶ Tãtùm. Ad hoc interdictũ dupliciter opponitur: primò ꝙ nõ procedit. ſecundò ꝙ eſt ſupfluum. Ad primũ, aut ego dñs poſſideo locũ, in quo fit opus: & tũc etiam operis ſum dñs: qa opus cedit ſolo. ff. de acquirẽ. re. do. l. adeo. Aut ille vel tertius poſsidet: & tunc debeo priꝰ vẽdicare: & tũc mihi obſtabit doli exceptio, niſi prius expenſas reſtituã. ff. de rei vend. in fundo. de cõdi. inde. ſi in alieno. Secundò ſi poſsideo, locꝰ eſt interdicto. Volo enim ꝙ opus illud, quod fundo nocet, tollat ſuis expẽſis: vt s̃. dictũ eſt. Si ipe vel alius poſsidet: adhuc dat interdictum, nec opponet exceptionẽ doli: qa quod de illa dictũ eſt, procedit in bonæ fidei poſſeſſore. At iſte, qui contra denũciationem ædificauit, dicit malæ fidei poſſeſſor, quia denũciatio facit quẽ malæ fidei poſſeſſorẽ. C. de rei ven. ſi fundũ. ff. de pet. hære. l. item veniunt. §. petitũ. & §. à quo. Scđm, ſ. ꝙ ſit ſuperfluũ, inquãtum dicit quod vi: ſic probatur: certũ eſt ꝙ ædificãs poſt denunciationẽ noui operis, etiã ſi ius eſſet illi ædificãdi, deſtruere cogit. ff. de no. oper. nũ. l. p̃tor ait. extra, eo. ti. c. j. & ĳ. Sed ſi videas in quo differunt, nõ erit ſuperfluum. Nã interdictum de noui ope. nun. eſt perpetuũ, vt in præ. l. prætor ait. §. hoc interdictum. ſed quod vi, aut clã eſt annale. ff. eo. l. ſemper. §. hoc interdictum. Item interdictũ de noui ope. nun. dat ſi opꝰ fiat. ff. de ope. noui nun. l. ait prętor. in prin. Iſtud aũt ſiue fiat, ſiue deſtruat. ff. eo. tit. l. j. in fi. Itẽ illud nõ habet locũ in re cõi. ff. de ope. no. nunci. l. j. §. vſufructuarius. Iſtud aũt fic. ff. e. denicꝰ. §. ſi ex ſocĳs. Item vſufructuarius nõ habet ſuo noĳe illud interdictũ: vt illo tit. l. j. §. vſufructu. Iſtud autẽ ſic, vt patuit ex ſuperioribꝰ libellis. Itẽ illud nõ datur habenti ruſticam ſeruitutẽ, vt illo titu. l. qui viã. iſtud ſic vt in præ. l. denicꝰ. §. ſi ex ſocĳs. & ſemper. §. hoc interdicto.

¶ C. j. Quæſequũtur vſqꝰ ad vltimũ verſi. exceptis certis, de mino. intromiſsis. fuerũt verba Roff. vbi de vĩ vi. ver. item quæritur circa interdictũ vſqꝰ ad finem.

¶ Concipe. Ad literam Roffre. vbi s̃. in prin.

¶ Pedagium. Facit ad hoc s̃. tit. proxi. §. ĳ. verſic. quid de colligentibus.

his iuribus secundū eum bene mihi cōpetit interdictum quasi vti possidetis,si turbent: vel quasi interdictū vnde vi,si illis quasi spolier:quia est ius, quod turbatur,& à cuius quasi possessiōe expellor.Et sic loquuntur prædicta iura dicentia pro iure,id est,ꝑ seruitute turbata competere quasi interdictum vti possidetis:quia de iure mihi seruitus illa cōpetebat. Et hoc casu bene formatur prædictus libellus.Item etiam certū est,ꝙ si aliqua seruitus mihi de iure cōpetit:quia forte constituta est,& mihi illius turbet quasi possessio,vel expellar:habeo illa interdicta vti liter.Et est ratio:quia seruitutes ꝑ se haberi,vel possideri non possunt:quia nō sunt in bonis,nec extra bona:vt ff.de vsufru.l.j.intellige extra bona,scilicet corporalia.Sed bene sunt in bonis & extra bona,scilicet incorporalia.vel aliter nō sunt in bonis:vt per se possideri possint.sunt tamen in bonis:quia ille dicitur seruitutes possidere,qui ędes possidet.ff.de seruit.vrb.præd.si ædes.in fin.Et dico,alibi dicitur:nemo potest seruitutem constituere,nisi habeat prædium:vt ff.commu.de serui.l.j.& Instit.de serui.circa princ.¶ †Si ergo is,qui ædes possidet,seruitutem habet,habet aliquid quod turbetur,& aliquid à quo expellatur.vnde si in iure sibi competenti circa seruita:vt quia sunt cōstituta,vel promissa vel circa annuos reditus,quis turbetur,vel quasi expellatur,habet secundùm Azo.interdictum quasi vnde vi, & quasi vti possidetis.¶ †Sed quomodo in his iuribus dicitur quasi possessio alicuius quasi turbari, vel ea quasi spoliari,cùm sint incorporalia,nec valeāt possideri,vt dixi? Respon.licet hæc materia plenè tradatur secundū Papā in præ.decre.querelam.[a]hic tamē aliqua illis iungamus.Et quidem sic: ecce debet colonus mihi dare singulis annis caponem,vel libram ceræ,vel piperis,vel spallam,vel denarios,nomine pensionis:vel habeo ab Imperatore vel Rege ius leuandi pedagium:vt C.de vect.& commiss.l.fi.& C. noua vecti.institui non posse.l.j.& ij.extra,de cen. c.innouamus.de verbo.signi.super quibusdam.Tu non permittis illum apprehendere caponē,vel emere piper,vel ceram,vel spallam,vt mihi det:vel cùm vult hoc mihi dare,non finis eum mutare,vel venire ad me,vel domum meam:vel quando vult mihi denarios mittere pro pensione,vel pro pedagio,tu non permittis eum numerare:vel auertis muliones transire volentes per locum,vbi pedagium leuo.Itē in iure patronatus sic turbatur:quia cùm ego patronus eligere volo,tu non finis me consiliari,vel elegere:& ita si vis turbatiua fit in iuribus, sicut & in rebus corporalibus,fit quando non finis me arare, vel seminare fundum,vel vineā putare,vel in libro studere.ff.de vi & vi arma.l.vim facit.Et sic turbat possessio iurium ab extraneo,qui non dicit se ius habere in illis.Si verò dicit se ius habere,& se mihi aduersarium opponat,& se illa quasi possidere dicat: tūc dicuntur quasi turbari,quando contradicit colono, vel inquino,vel homini meo,ne mihi soluat,vel præstet annua seruitia.¶ †Porrò expellit quis seu spoliatur illis:vt si peto illa à rustico,qui ea mihi debet: ipse verò reddere & soluere cōtradicit. certè videor quasi spoliatus incontinenti. ¶ Et est simile.Nam si habeo ciuilem possessionem, quam animo retineo, & veniens non admittor:statim per contradictionē coloni amitto illam possessionem ciuilē rei corporalis.ff.eo.l.j.§.siue autem corpore.ff.de acqui.poss. l.clam possidere.§.fin.& l.seq.& l.si id quod.§.fin. & l.colonus.& l.cùm fundus.Tertius etiam siue extraneus me expellit,si seruitia,quæ ego recipiebam à colonis,aufert mihi, & sibi solui facit: rusticus tamen per talem solutionem non liberatur.ff.de condi.& demon.si vrbana.extra,de iureiur.ea re.Et hęc vera sunt,quando seruitia sunt constituta,& in veritate mihi debentur,vt suprà. ¶ †Si autem non sunt mihi cōstituta,nec certa promissa:sed sunt certis annis forte soluta:puta decem vel viginti:tūc nullum ius mihi acquiritur:vt C.de pac.si certis.extra,de cē sib.c.peruenit.quia tempus non est modus inducendæ obligationis.ff.de actio.& oblig.l.obligationū. §.placet.Nisi velis dicere,quòd per longum tempus soluta præsumantur promissa.ff.de vsur.cùm de in rem verso.Quod verum est in personis aliorum, cꝫ rusticorum.Nam in illis non præsumuntur debita, nisi soluantur per xxx.ann.vt C.lib.xj.de agric.& censi.litibus.Et hoc casu secūdùm Azo.si turbetur quasi possessio,vel expellaris ab illa quasi possessione,nullo iuuaris interdicto,vel actiōe in factum, vel officio iudicis,vt dictum est[b].¶ Et sic allegabat in causa,quam canonici Bonoñ.mouebant super quibusdam annuis procurationibus contra abbatē sancti Stephani,coram Hugo.peritissimo doctore decretorum:vt extra,de diuor.quanto te nouimus in canonico iure peritum.& de celeb.miss.in quadam. Vtraq; enim decre.scribitur ei facto episcopo Ferrarieñ.qui iudex erat in causa.ipse verò pronunciauit canonicos spoliatos esse restituendos ad illas annuas procurationes,licet non probarent debitæ vel constitutæ.Et sic suam sententiam defendebat,dicēs nonne differt petitorium à possessorio:certè sic:sed in petitorio oportet probare quæ dicit Azo.vnde in possessorio sufficit,si probo me possedisse,& mihi vim illatam esse,vt dixi:vnde ex quo probata est quasi possessio illius iuris,licet non probē mihi constitutam,nihilò minus tamen est restitutio facienda. Et multi sapientes sequuntur in hoc Hug.Sed Azo respondebat:verum est circa possessionem,quæ facti est:vt ff.ex quib.cau.maio.in integ.restit.denicꝫ. extra de concess.præben.cum nostris.sufficere probare me possedisse.Sed in huiusmodi reditibus & iuribus,cùm nullum ius mihi competat:quia nullum ius est mihi quæsitum,vel constitutum:nullius iuris peto quasi restitutionem.Itē restitutionē illius possessionis non peto:nisi illa possessio sit gratia rei alterius.ad hoc nō possum dicere peto restitutionem quasi possessionis talis iuris cùm illud ius mihi non competat:nec vnquam cōpetijt.Præterea pro ipsa possessione non possum petere quasi restitutionem quia nec pro præterita & præstita,nec pro pręterita & non præstita,nec ꝑ futura,vt dictū est.¶ †Verùm si huiusmodi seruitia decē ann.sint ab aliis præstita,à rusticis verò per xxx.ann.pōt sic formari libellus vt de quasi vnde vi, & quasi vti possidetis. LIBEL. Corā &c.conqueror de P.qui me à talibus seruitijs, puta capone,vel libra piperis mihi & prędecessoribus meis debitis,ab ipso & antecessoribus suis & solutis per ann.xxx.quā solutionem allego ad probādū prædicta seruitia debita me his quasi spoliauit,& ea reddere seu soluere mihi indebitè cōtradicēdo. Vnde ago cōtra eum,vt restituat mihi quasi possessionē illorum seruitiorū.& ad hoc propono vtile interdictū vnde vi,vel actionē in factū vtilē subrogatam in locū interdicti,vel vtilem cōdictionem ex lege.l.si quis in tantā.Et vide hūc libellum.§.de cau.pos.& proprie.§.in retinēdę.versi.hęc forma.& j.de cēsi.in prin.¶ Et si sic formet libellus secundū Azo.bene possum petere:† quia est ius debitū saltē præsumptione tēporis cuius iuris peti pōt quasi restitutio[c].Nec obstat ꝙ tempus nō induxit obligationē:quia verum est ꝙ nō solū tempus:tamē obligatio inducta pręsumit ratione tēporis:vt dixi. ¶ Consiliū ergo est ꝙ pro huiusmodi reditibus agatur possessorio,& nō petitorio:quia difficilis est ꝓbatio in petitorio,nisi temporis præsumptiōe:& in huiusmodi seruitijs vel officijs vel reditibus,si fortè constituta sunt:iam sunt centū anni.dicit Rofr.ꝙ in petitorio recipient testes de fama publica: ex quo super cōtractu rerū non superstant:vt ff.de proba.si arbit.nā & talis fama probat:vt §.de noto.crimi.§. fama.ver.fama.Sed adhuc cōtra prædictos libellos opponit.nā interdictū vnde vi locū non habet:nisi pro re immobili:vt ff.eo.l.j.§.si quis de naue.ff.vnde vi.l.j.§.inter.& §.seq.¶ †At huiusmodi reditus seruitia vel quasi:& iura nō sunt immobilia:quia cō parantur nominibus quæ nec mobilia,nec immobilia sunt:vt ff.de reiud.à diuo.Respon.Imò ista seruitia & reditus inter immobilia computātur.C.de sacrosan.eccle.iubemus.[d]Vel si times hanc obiectionem,propone consti.si quis in tantā.quæ competit pro mobilibus[e] sicut & actio vi bonorū raptorū. Instit.vi bo.rap.Posset quoq; dici secūdū Inn.iij.[f] ꝙ pro huiusmodi iurib⁹ subtractis cōpetit cōdictio

¶ Querelam.Scripsi super ver.sub tractam.& quod subdit, iūgamus. dixi post Rofre. ad literam vbi §. ver.sed illud quæritur.

¶ Est.Imò cōtrarium dictū est §. de actione in factum, & de offi. iudi.in ver.& his rationibus.Si dicis ꝙ ibi loquitur de constit. vel ꝙ debebatur, aduersatiua ibi sequēs innuit contrariū.

¶ Quasi restitutio.Qūo hæc cōmunis opinio q̄ distinguit in verbo dispice.Host. vide quod scripsi de censi.c.peruenit.super gl.ij.ibi etiā plene dixi rationes Legistarū dicentiū ꝙ diutina solutio annuæ præstationis non īducat obligationem.& qđ in psonalibus ꝑstationibus nō est reperire iudicium possessoriū:& ibi omnino videas.

¶ Iubemus.ij.rū. Facit de reb.eccl. nō alie.c.ij.lib.vj. vbi de hoc in gl. not.iura.ad idē in auth.de nō alie.§. vult enim. col.ij. Vide qđ scripsi §.de fruc.& inter esse.§.j.super versi.sed qđ si debeo

ADDITIO. Vide Bal.ī l.hac edictali. §. his illud. C. de secun. nup.vbi dicit reditus annuos īter immobilia annumerari qñ sunt petui vel ad lōgū tēpus:alias secus. Et an nomina debitorum dicātur mobilia,vel īmobilia:vide Bar.in l.potest.ff.de autho.tut.Et an appellatione bonorū contineant nomīa iura & actiones vide Guid.pap.æ in q̄stionibus iuris in.q.ccxcj.incip. appellatione bonorū.& Bart. in l.Quintus.§.argēto.ff.de aur.& argē.leg.& in l.j. C.si aduer. trāsa. Henri.Ferran.

¶ Pro mobilib⁹. Et immobilibus: & hic est finis verborū Rof.ciusdē tit.& hoc vult §. §.proxi.versi.quātum.

¶ iij. Vt post eū scripsi in decre.q̄relam.post prin. sup versi.restitui.

a ¶ Posit. Hæc quæstio & solutio fuit Pilei. & est xxj.
b ¶ Sæpe. Libellos vide s. in §. j. ver. tertium. & ver. quartum.

Bal. de restitutione spoliatorum. *Rubrica.*

Qualiter

violentia puniat, 12 habes in l. si quis in tantã. C. vñ vi. ¶ Qualiter procedat in l. meminerit. & qualiter ꝓbet ī l. si qñ. eo. 13 ti. ꝓ Bar. vide j. e. §. ago cõtra te. & pro materia s. tit. d petitorio. ī multis §. ¶ Qualiter agat spoliat⁹ ꝓ se a qualiter cũm per colonũ, qualiter formet libellus ī 14 l. si quis in tantã. qualiter in l. cũ q̃ rebat. C. vnde vi. qualiter in condictiõe canonis, reintegrãda. qualiter in decre. de iudi. quia V. qualiter ī l. extat. ff. qd met. cau. qualiter in cõstitutione, in nasor. qualiter in interdicto qd vi aut clam. G. qualiter ex officio iudicis ex l. Aquil. ff. de dona. ibi colligе qualiter condictione ex l. meminerint. not. ī l. si quis in tantam. Nã aut quis inuadit priuata autho 1 ritate iudicis non 2 ritè apposita, aut ritè. Bal.

¶ Si peto restitutionem possessionis, & iudex condẽnat ad restitutionem rei, valet

ex decretalibus prædictis, quærelã. & cum ecclesia. ¶ †Sed secundũ hoc, quid erit de alijs iuribus denegatis, de quibus nõ loquuntur ipsæ decre. & sic cõpetit in illis cõdictio ex ipsis decretalibus: nunquid vtilis condictio ex ipsis decretalibus extendet ad illa? Dici potest ꝙ sic, secundũ eum. ff. de legi. nõ possunt. extra, de capel. mo. c. ij. Vel dici etiã potest cõpetere iudicis officiũ. ¶ †Sed pone, rusticus quidã præter debitã pensionẽ quædã seruitia per xxx. an. dño præstitit: nunc autẽ inspiciens instrumentũ suũ & videns se ad huiusmodi seruitia non teneri, offert debitã pensionẽ, sed seruitia illa præstare cessat: dñs verò illa petit, proponẽs actionẽ præscrip. verb. vel ex conducto: quærit vtrũ agere possit. [a] Et videt ꝙ sic propter diuturnã prestationẽ. arg. ff. de iti. actuq; pri. l. j. §. iñ. ff. si ser. vẽdi. si quis diuturno. C. de serui. si manifeste. C. de fund. patri. l. fi. arg. cõtra. †Nã propter priuilegiũ rusticitatis, licet quod aliàs non liceret. Et propterea quis excusatur à pœna. ff. de iurisom. iud. si quis. §. dolo. ff. si quis in ius voc. non ier. l. ñ. Item ex tempore non cõstituitur debitum. C. de pac. si certis. ff. de oper. lib. libertis. extra, de censi. c. peruenit. ¶ Item non præsumitur debitum, nisi probetur. C. de act. & obliga. l. negantes. C. de eden. qui accusare. ff. cõmu. prædi. inter. Solu. Aut agit possessorio, vt illa qualis possessio sibi restituat, quod sine personarũ distinctiõe fieri debet. arg. ff. de iti. actuq; pri. l. j. §. ñ. Aut agit personaliter ad seruitia: & tũc, aut allegat simpliciter temporis diuturnitatem, quo casu rusticum absoluo: quia transcursu tẽporis non cõstituitur debitum, quod non est: vt s. Aut allegat & temporis diuturnitatem, & etiam seruitiorũ promissionem sibi, vel suis antecessoribus factam: quo casu rusticus est condemnãdus: quia præsumitur ex tempore debitum fuisse: vt ff. de vsu. cùm de in rem verso,

SVMMARIVM.

☞ Agere volẽs simul petitorio & possessorio, qualiter libellum formabit.
Spoliatore rem qualitercũq; transferente semper tenetur possessor ad restitutionem.

VErùm cõmuniter pro corporalibus & ꝓ iuribus põt sic libell⁹ cõcipi. LIB. Corã &c. cõqueror de P. q me ecclesia tali vel vinea mea in tali loco posita

sentẽtia: quia intelligitur secundũ libelli naturã, ver. & nota ꝙ quidã. G. facit quod not. in l. & puto. §. j. ff. fami. ercis. in gl. ordi. vide s. de libel. cõcep. §. in reali. Bal. ago contra te, qui me spoliasti, vt mihi restituas possessionẽ: & ad hoc propono l. si quis in tantã. Quæro an per hoc, quod retuli me ad illã legem, videar egisse ad pœnã illius legis? Rñdeo, non: quia nõ intẽtaui caput pœnale illius l. ver. item quidã dicũt. G. vide s. eod. §. ¶ Spoliat quis quasi possessiõe iuriũ vel præstationũ: si enim denegant: quia inter immobilia cõputantur: & habet locũ vtile interdictũ, vnde vi. l. sicuti. §. Aristo. ff. si ser. vendi. Pone ergo ꝙ rusticus per decẽ annos quolibet anno soluit cuidã nobili, vel cuidã ecclesiæ vnã corbem grani: nõ vult amplius soluere: quærit vtrũ poterit cõueniri quasi possessorio recuperandæ. Azo dicit ꝙ non, per l. fi. ff. quorũ bon. Hug. iudicauit contrariũ. & probat extra, de elec. querelã. & hæc verba in §. nũc dicamus. ver. sed qũo. & seq. G. & hęc vera, si talis prestatio sit realis, vel fiat ratione rei, puta feudi, vel emphyteusis, vel ratione personalis quasi seruitutis: vt quia est vasallus originarius. arg. no. ff. de vsufru. l. si cuius. in prin. & l. fi. ff. vti possi. Sed si fiat informiter, vel prætextu personalis obligationis: tũc nullũ datur possessoriũ, & maximè pro re mobili. ff. de acqui. pos. l. rem, q̃ nobis. in glo. vide s. eo. §. qdã. & §. seq. ¶ An rusticus, qui soluit per xxx. annos indebitũ, cogat vlterius soluere. versi. sed pone ꝙ rusticus. G. ¶ An patientia inducat præsumptionem obligatiõis sicut præstatio? Et dic ꝙ nõ: vt not. Cy. in l. si certis annis. de pac. licet Cor. no. in l. cùm de in rem verso. ff. de vsur. & C. de rei vend. l. solemus. & C. cõmu. diui. l. pe. Sed bene inducit patientia præsumptionẽ consensus ritè præstiti. C. de peti. hæredit. l. si filius. & l. qui aliena. §. j. ff. de acquir. hæredi. Vide omnino j. eo. §. qui longo. & j. de loca. §. an quis soluendo. & de fruct. §. vtrũ tẽpore. De intellectu l. cùm à te. ff. de vi & vi ar.

vide in §. fi. ver. fi. G. ¶ No. ꝙ nomine spoliati põt vnusquisq; agere sine mãdato. l. j. C. si ꝑ vim, vel alio modo. ¶ An ille, qui clã ingreditur, & dominus suspicat se posse repelli, teneatur ad pœnã violenti ex forma statuti. Videt ꝙ nõ: qa nõ fecit vim verè, sed fictè & interprætatiuè. Solu. col ligitur ex not. C. vnde vi, l. fin. & vide quod not. C. de except. l. licet. G.

cuius confines &c. spoliauit vel me de possessiõe vel quasi taliũ rerũ vel iurium vi deiecit vel deiici mandauit, vel spoliationem seu deiectionem ratam habuit, quare possessionem rerum ipsarũ, vel quasi cũ fructibus medio tempore perceptis & qui percipi potuerunt, quos facio cẽtũ, mihi restitui peto: & eũ ad restitutionem cogendum sententialiter condemnari. Vel sic: quare tam de possessione vel quasi, cũ de fructibus à tali tẽpore inde perceptis, & qui ꝓcipi potuerũt, mihi iustitiã peto fieri. peto etiã eũ pœna legali & canonica puniri. peto ẽt expensas dãna facta & faciẽda, & interesse meũ. q̃ estimo xx. G. vñ vi. si quis in tantam. ff. de vi & vi ar. cùm à te. & no. extra de ordi. cog. c. ij. in princi. extra, de rest. spo. c. grauis. & c. cùm ad sedem. Ideo autẽ dixi, vel quasi, ꝓpter iura & alia incorporalia, quæ non propriè, sed quasi possidentur. ff. de ser. vrba. prædi. si ædes. §. libertas. extra de causa possess. & propriè. cum ecclesia. versi. nos igitur. extra, vt lit. pend. à memoria.
1 de reiudic. abbate sane. extra, de iudi. c. vlti. ¶ †Sed & si simul petitorio & possessorio agere velis, sic cõci. lib. LIBEL. Corã &c. ꝓpono cõtra P. qui me dolo & violẽter possessiõe talis domus, quę ad me pertinet iure dñi, vel quasi: & quãdiu pacificè posse di temere spoliauit. quare peto eum per vos cogi & cogendũ fore decerni mihi restituere dictam domum cum fructibus &c. vt s. §. spoliatus. in prima forma. postea iunge. peto etiã per vos sententialiter declarari dictam domum ad me pertinere de iure: & prædicto P. super ea perpetuum silentium imponi: cùm nullum ius habeat in eadem. extra, de restit.
2 spo. cùm ad sedem. ¶ †Vltimò no. ꝙ in quemcũq; spoliatorem transferat, tenetur possessor rem restituere cõdi. ex decre. extra, eo. sępe[b]. Quod verũ est
b si scienter rem recepit: vt ibi dicitur. secꝰ si ignoranter. ff. vnde vi cùm à te. Nec ob. iñ. q. j. redintegranda. quia loquitur qñ possessor rei, de qua agitur, dolum vel violentiã fecit. Vel potest dici secũdũ papã quòd si detur libellus, sub quo potest comprehendi actio, quod metus causa, per quam res auocatur etiam ab eo, qui metum non intulit: vt ff. qd metus cã. si cũ exceptione. §. ñ. puta peto restitutionẽ possessionis talis rei: bene poterit ferri sententia contra possidentem quàmuis ipse non spoliauerit, nec rem scienter à spoliatore receperit. Et sic potest intelligi prælle. c. arg. C. de annali excep. l. fin. C. vnde vi. l. inuasor.

¶ No. ꝙ colonus expulsus nõ põt agere interdicto vñ vi nomine suo sed nomine dñi. l. j. C. si ꝑ vim vel alio modo.
¶ Not. ꝙ contra quẽlibet occupãtem ꝑsumit dolꝰ etiã si possessio est vacãs: nisi illico ꝓbet se dñm, vt not. in l. fin. C. vnde vi. Bal.
Quidã, qui colligit pedagiũ, fuit expulsus de loco publico, vbi stabat ad colligẽdũ pedagiũ: vult agere vtili ĩterdicto, vndevi: an possit? Azo. dicit ꝙ non qa ius colligendi pedagiũ, vel passagiũ, nõ possidetur, cũ sit ius nõ ĩ corpore alicuius rei cõstitutũ: sed sit potiꝰ q̃dã exactio psonalis: sed bene habet locũ actio in factum, vel officiũ iudicis ar. ff. de var. cog. l. de vsu aquæ. de donatio. l. Aquilius. Et ad hoc facit ff. de serui. l. vt pomũ. ff. de serui tutibus rustico. ꝑdio. l. pecoris. Sed veritas est quòd ius colligendi pedagiũ quasi possidetur & prescribitur. argumen ff. d vsu. l fi. & est

ius reale solo cohęrẽs sicut iurisdictio: nam colligere passagium, quædam est iurisdictio, & quædam prærogatiua est. §. nunc dicamus. G.
¶ Reditus & seruitia immobilia computantur: & ideo quasi possidentur & habent locum quasi interdicta. verficulo, consilium ergo. G. hic notat ꝙ ista iura non habent propriè naturam seruitutũ, quæ patiendo, non in dando consistant. ff. de seruit. l. quoꝺ. Nam omnis seruitus, aut debetur à re rei, aut à re personæ: vt vsusfructus: aut à persona non omnino libera, sed quasi subiecta alterius personæ: vt vassallus domino, vel à colono glebæ annexo, C. de agrico. & censi. l. litibus. Et facit quod nota. Institu. de iure persona. Quod autem à libero homine debetur, non est seruitus, vel quasi: sed personalis obligatio. ff. de vsuf. le. l. fundi Treba. ff. de annu. le. l. Caius. ff. de vsufru. l. si quis ita. Si quis ergo personalẽ obligationẽ dixerit quasi possideri: male loquitur: quia nec per patientiam cadit quasi traditio huic. Et adde quod nota. ff. de petitio. hæredita. l. generaliter. Item esset dicere quòd idem est seruitus & personalis obligatio. quod falsum est. Quomodo ergo ius reditum quasi possidetur? Respond. quædam sunt obligationes simplices absolutę. quædam respectiuæ, seu connotatiuę: in simplici obligatione non cadit quasi possessio, sed in obligatione relatiua ad quasi seruitutem, vel subiectionem, vel dominium sic. Facit ff. ex quibus causis maio. l. ait prętor. §. item ei. & C. de pact. l. si certis annis. per Cy. vide j. eodem. §. iuxta flumen. & s. eodem. §. an si libellus.
¶ Qui longo tempore præstitit vsuras dotis, non absolutè presumitur eas promisisse. ff. de vsur. cùm in rem verso. dumtamen allegetur promissio. Nam si non allegatur. cùm sit facti, non præsumitur: vt nota. ff. de excep. do. l. ñ. §. circa. Simile in excusatione q̃ ex errore nã scitur. n non præsumitur error: nisi allegetur. ff. de adulte. l. si adulterium cum. Nam præ-

De dolo

ſumptio per modũ probationis: vt not. C. de peric. tut. l. pe. & ideo nõ cadit ſuper nõ intẽtato, ſiue præſumat facti promiſsionẽ, ſiue circa factum, vt errorẽ. quod eſt not. Item præſtatio debet eſſe vniformis. nã ad ea quæ certã formã non habẽt, nõ põt adaptari certa præſumptio. ff. de ann. leg. l. Seio. §. j. Bal. vide ſ. §. an patiẽtia. pro Oldr. ¶ Iuxta flumẽ quod nec põte, nec vado tranſiſ, ſed nauicula: quidam nobiles fecerũ ſtare ſemper quendã eorũ familiarẽ cũ nauicula ad tranſeundũ hoſtes, mercãtias & iumẽta: & ĩde ſoliti fuerunt recipere magnã vtilitatẽ & mercedẽ à trãſeũtibus. Tandẽ iſtis nobilibꝰ ſit p̃ceptũ p commune, q̃ ibi amplius nõ ſtẽt. Iſti quaſi ſpoliati volũt agere quaſi interdicto: q̃riť nũquid poſsint? Et videť q̃ nõ: quia talia facere, videť potius factum et locatio operarũ, c̃ ius. ff. de via publi. l. via publica. ff. cõmu. p̃d. l. vendito. Nã flumen, qđ nauigio trãſitur, non recipit ſeruitutẽ. ff. de ſeruitu. ruſti. præd. l. fi. Cõtrariũ dico p l. quanc̃. de diuer. & tẽp. p̃ſcri. & dico q̃ illa eſt quędã quaſi iuriſdictio. Vel dic q̃ eſt ius quoddam, qđ nõ habet nomen: quia plura ſunt negotia quã vocabula. nam et ſeruitutũ quædã ſunt innoĩatæ, q̃dam nominatæ. Itẽ cõtractuũ. Itẽ delictorũ. Itẽ vltimarum voluntatum: vt not. C. de pac. l. licet. Bal. vide ſ. eo. §. qdã. ¶ Nota q̃ ille, qui perdit poſſeſsionẽ facto ſuo in violẽtia, nõ habet interdictũ vñ vi, ſed habet cõtra ĩuadẽtẽ cõdictionem ex l. fi. C. vnde vi. vbi ſufficit, p̃bare antiquiorẽ poſſeſsionẽ tãtũ. Bal. ¶ Quis faciat ſumptus, an emptor, an venditor. C. de emp. l. j. Bald.

a *De dolo & contumacia.* *Rubrica.*

¶ De prima parte. Vide Summiſtas, & præcipuè Azo. qui pleniſsimè tradit materiã Rofr. ſtatim dicam. Io. de Bla. quere in ſui operis rubr. pe. Item de hoc omnes libellarĩ. De ſecunda parte rubricæ vide quod dixi plenè ſ. huius operis parte ĩ. ſuper rubrica de contumacia.

b ¶ Summatur hic. id eſt in p̃ſecutione huius partis rubricę. Quicquid autẽ hic ſequiť vſq; ad ver. eſt & actio. ad literã fuit Rofre. hoc titu. de dolo. vbi ponit ſex, quæ in hac actione requiruntur, quæ ex poſitionibus colligas.

c ¶ Eſt. In eo quod petitur reſcindi, quod nullũ eſt, vt prẽmiſit. vide nõ obſtare hoc ei quod poſt Hoſti. ſcripſit de emp. & ven. cùm dilecti. ſuper gl. vlti. in prin. ſcilicet an deceptus velit dicere cõtractum nullũ, an cõtra decipiẽtem agere de dolo eſſet in ipſius arbitrio, per l. elegãter. ff. eo. in princ. Hic autẽ ſcias, q̃ contra cõmunẽ glo. vtriuſq; iuris Pet. de Bel. dicit cõtractum etiã bonæ fidei, cui dolus alterius contrahentium dedit cauſam tenere. & eius rationes ſcripſi ſuper glo. pen. quas omnino videas.

d ¶ De dolo. Dicunt libellarĩ, & maximè Ioã. de Bla. vbi ſuprà, ad hos libellos addi poſſe. vobiſq; dñe iudex ſupplico, q̃ ipſum P. ad p̃dicta veſtra ſentẽtia condẽnetis: qđ ſi dictæ rei reſtitutionẽ facere dolo noluerit ad primã ſnĩam, vobis dñe iudex ſupplico, vt dictũ P. quãtũ in litẽ iurauero, per veſtrã ſnĩam cõdẽnetis. Dicit autẽ hic de dolo; quia ex eo, nõ ex culpa iurať in litẽ. ff. de in lit. iur. l. in actiõibus. §. j. vĩ ergo aliq̃bus q̃ ſicut in arbitrarĩs duę fuerũt ſentẽtiæ reo nõ parẽte: ſic ſit duplicãda petitio in libello: ſed iõ ipſe dicit illã clauſulã omitti poſſe. tũc em̃ cùm reus nõ parebit, actor ſine libello id petat à iudice. Nã cũ ſecũda ſententia ſit executoria prĩæ, & hinc actio ĩ factũ, q̃ dať, deſcendat ex re iudicata nõ offerẽ libellus. De hoc vlti. vide ſ. de ſent. excõ. §. pen. in fin. ſubdit ipſe Ioã. q̃ ſi deceptus vult habere rem, quã vẽdidit, oportet q̃ pretiũ quod à doloſo recipit, reſtituat. C. qđ met. cã. ſi per vim. vide qđ no. in l. ibi p̃ce. ſi vi. ¶ Elegãter. ĩ prĩ. huic opponit Rofred. q̃ hoc caſu nõ actione de dolo, ſed ex vẽdito agi debet. ff. de actio. emp. l. Iul. §. p̃ contrariũ. & ſic nõ habet locũ de dolo: vt j. in poſitionibus rei. & vide quod ibi dicã. Rñdet q̃ lex illa cõtraria habet locũ, q̃n dolus incidit in cõtractũ: vt procedat ex empto, & ceſſet de dolo: ſed q̃n dedit cãm cõtractui tũc cõtractꝰ q̃ eſt nullꝰ, nullã actionẽ parit. Si opponas ex contractu nullo dari actionẽ: vt §. is q̃ vna. ĩ l. ex empto actione. ff. de act. emp. Rñdet Rof. q̃ ibi cõtractꝰ à principio fuit aliquis, licet poſtea reſciſſus. vnde nõ videtur nullꝰ, qui vtitur primordio veritatis. ff. de leg, ĩ. cùm filius. §. hæres. Item opponit actio de dolo eſt perſonalis: quomodo dať ad rem perſequendã? Reſpõdet per inſtantiam, q̃ idẽ inuenitur in multis: vt in actione cõmodati & depoſiti, quæ rem perſequunť: licet ſint perſonales. Ad formam reſponſionis facit j. q. j. ſicut vrgeri.

f ¶ De dolo. Et vide quod ibi not. & plenius p Cy, ad ſolutionẽ cõtrariorũ quibus dať actio de dolo, vbi alia cõpetit. Dicebat ergo Ioan. de Bla. vbi ſ. poſt princi. quod in caſu, de quo ſ. q̃n dolus dedit cauſam contractui, & res demũ fuit tradita: videtur cõpetere cõdictio indebiti. Nã ex contractu ipſo iure nullo traditio facta fuit indebita ergo: vt ſ. de cõdic. inde. l. his oĩbus. & tamen vt dicit, licet cõpetat condictio indebiti nihilò minus & de dolo: quia bene concurrit hæc actio cũ ſua generali, vt eſt cõdictio indebiti vel incerti condictio. ff. de cõdic. ob cau. l. ĩ. §. ſi ſciens. Item cum ſua ſpeciali: vt eſt quod met. cauſa. ſi cùm exceptione. §. ei qui. nam quod dicitur, eam cum alia non cõcurrere, intelligendum eſt de illa, quæ ſibi ſit coæqualis. metus autẽ non eſt talis: quia generalior; non eſt enim metus ſine dolo. ſed hoc non conuertitur: quia dolus poteſt eſſe ſine metu. Hoc ſcias ſecundùm Pet. & Cy. vbi ſ. q̃ licet dolus apertus non cõpatiať aliam actionem: velatus tñ ſic: ſicut interdictũ quod vi, aut clam. ff. quod me. cã. l. metũ. §. j. ¶ Contra, quia metus iuſtam habet ignorantiæ cauſam. ff. quod met. cau. ſi cum exceptio. §. ſufficit.

g ¶ Non competat. etiam prius inchoata, ac etiam ſi dolum paſſus abſens fuerit: vt ibi.

h ¶ Itaq;. Propter ibi not. in vlti. gl. hoc ſcias, q̃ Ioã. de Bla. tenet vbi ſ. circa

De dolo & contumacia. *Rubrica.*

Summarium.

☞ Libellus in actiõe de dolo, qualiter ſit cõcipiẽdꝰ.
Contractus bonæ fidei, cui dolus cauſam præſtat, ipſo iure eſt nullus.
Dolo cauſam dante contractui, qualiter ſit concipiẽdus libellus.
Dolo in contractu ſtricti iuris incidente, qualiter ſit agendum.
Actoris & rei poſitiones in caſu, quo agitur de dolo in contractu facto.
Actio de dolo non poteſt vltra biennium cõpetere.
Actio in factum ſubrogata in locum actiõis de dolo, quibus competere poſsit.
Poſitiones actoris & rei, vbi agitur actione in factũ à liberis & libertis deceptis à patre & patrono.

Hæc rubrica duas habet particulas. Primò igitur videndũ eſt de prima, ſcilicet de dolo: licet alio modo ſumať hic[b] dolus, q̃ in libro Decretaliũ. Si igiť te aliquis ex p̃poſito, vel ex incidẽti dolo decipiat in cõtractibus bonę fidei, vel ſtricti iuris, habes actionẽ de dolo cõtra eũ. ſic ergo concipies libellũ: LIB. † Coram &c. conqueror de P. qui me dolo induxit ad hoc vt ſibi venderẽ codicẽ meũ, vel hæreditatẽ: vnde q̃ ſibi vẽdidi, peto cõtractũ ipſo iure reſcindi: & ad hoc propono actionẽ de dolo: ſed opponiť. Nã cõtractꝰ bonæ fidei, cuiꝰ dolus cãm p̃ſtat, ipſo iure nullꝰ eſt. ff. de dol. elegãter. in prin. ergo qđ ſemel nullũ, vel ruptũ eſt, amplius nõ põt rũpi. ff. de iniuſt. rup. teſt. nã & ſi ſub cõditiõe. Rñ. fateor, q̃ libellꝰ malè cõceptꝰ eſt[c]. Vñ dic q̃ dolo cãm cõtractui bonæ fidei dante: aut ſtatũ eſt in ſuis finibꝰ, aut vltra, p̃ceſſum eſt, ſ. ad traditionẽ. ĩ primo caſu libellꝰ nõ eſt neceſſariꝰ: qa ipo iure actor nullã habet actionẽ. Si verò iam ſit res tradita: recuperat p actionẽ de dolo: & concipieť ſic libellꝰ †. LIB. Corã &c. cõqueror de P. q̃ me dolo induxit, vt vẽderẽ ſibi Codicẽ meũ, aliàs nõ vẽditurꝰ: & illũ Codicẽ ſibi tradidi: vnde ago cõtra eũ & peto q̃ mihi Codicẽ illũ reſtituat: & ad hoc p̃ponо actionẽ de dolo[d]. hæc forma p̃bať ff. eo. eleganter. in prin.[e] hũc etiã libellũ vide j. de emp. & vẽ. §. nũc dicẽdũ. ver. ſi aũt dolus. ¶ † Sic cõcipiť libellus cũ dolꝰ dat cãm cõtractui: ſi verò in eo incidit libellus cõcipiť ſic: LIB. Corã &c. cõqueror de P. q̃ cũ p̃ponerem vẽdere Codicẽ meũ, p̃ xx. ipſe dolo ſuo incidẽte in contractu me decepit in duobus denarĩs. vñ ago cõtra eum, vt illos denarios mihi det & ſoluat. & ad hoc propono actionẽ de dolo ex vẽdito. nã & pro minimo dať. ff. de act. emp. Iulianus. §. per cõtrariũ.

4 ¶ † Si verò incidat in cõtractu ſtricti iuris: tũc ſi quãtitas eſt vltra duos aureos: vt ff. eo. ſi oleũ. in fin. & l. idẽ. ſic cõcipiť libellꝰ: LIB EL. Corã &c. cõqueror de P. q̃ me in p̃miſsionẽ, quã ſibi feci, decepit in tribus aureis: vñ ago cõtra eũ actiõe de dolo q̃ p̃dictã mihi quãtitatẽ reſtituat. Hæc forma p̃bať C. de ĩuti. ſtip. dolo. Si verò det cãm cõtractui ſtricti iuris: tũc tenet cõtractꝰ, ſed obſtat exceptio. & ſi p̃ceſſum ſit ad traditionẽ, locũ habet hæc actio: vt ĩ p̃. l. elegãter. C. de inuti. ſtip. dolo. & cõcipiť libellꝰ vt ſ. ¶ Actor ſic ponet: † P O. A C. Pono q̃ multũ ſuaſiſti mihi, q̃ vẽderẽ tibi codicẽ meũ, vel hæreditatẽ, dicẽdo q̃ codex erat inutilis, vel hæreditas minima. Itẽ q̃ propter tales ſuaſiões tibi vẽdidi, aliàs nõ vẽditurus. extra, de emp. & vẽ. cũ dilecti. & hoc cũ dolꝰ dat cãm cõtractui. Si verò incidat, dicas ſic: pono q̃ cũ ego p̃ponerẽ vẽdere Codicẽ, ſeu hæreditatẽ, tu mihi in tm ſuaſiſti, q̃ valeret modicũ, q̃ vẽdidi tibi p̃ decẽ nũmis. Itẽ q̃ codex ille ſeu hęreditas valet lx. & ego vẽdidi p̃ xxx. tuis ſuaſionibꝰ. Itẽ q̃ credebã vera eſſe, q̃ mihi dicebas: & de hęreditate q̃ eſſet modica, & ẽt de p̃tio. Itẽ q̃ ego ſum homo & honeſtæ vitæ & nobilis. extra, de purg. cano. c. j. Item q̃ iam eſt annꝰ, q̃ hæc vẽditio facta fuit. ¶ Reus verò ſic: P O. R EI. Pono q̃ tu eras venditurus Codicẽ, ſeu hæreditatẽ aliàs. Item q̃ res, quã mihi vendidiſti, venderet communiter pro xx. apud omnẽ hominẽ. ff. ad leg. Falc. pretia. ff. de dona. cauſa mor. l. mortis cauſa. Item q̃ ſciebas ea, quæ tibi ſuadebã: quia ſciẽti & volenti dolus non inferť. C. eo. de trãſac. cùm donationis. ff. de aqua plu. arc. in diem. Itẽ q̃ actionẽ ex vẽdito habes ad recuperandũ tuũ intereſſe. Hæc enim non dať, ſi

f alia ſupereſt. ff. eo. l. ij. & C. de dolo.[f] ſed hæc eſt iuris. Item q̃ tota deceptio nõ excedit xx. ſolidos. Itẽ q̃ ego ſum nobilis & legalis homo. Itẽ quod tu es meretricator, & aleator. ff. eo. non debet. & l. ſeq. Itẽ q̃ iam eſt trienniũ elapſum, q̃ hęc vẽditio facta fuit. hoc cõceſſo, ceſſat hæc actio: quia tempora ſunt elapſa. C. eo. l. fi. Itẽ debet deſignari certa perſona, quæ duplũ cõmiſit: licet in actione, quod metus cã ſit cõtra. ff. eo. ſed & ſi dolo. §. fi. ¶ † Et cùm hæc actio de

6 g dolo vltra bienniũ non cõpetat[g]: vt C. eo. l. fin. poſt biennium contra doloſum in locum eius inducta eſt actio in factum in eo, in quo locupletior factus

h eſt: quæ actio perpetuò competit. ff. eod. itaque.[h] cet poſtea reſciſſus. vnde nõ videtur nullꝰ, qui vtitur primordio veritatis. ff. de leg, ĩ. cùm filius. §. hæres. Item opponit actio de dolo eſt perſonalis: quomodo dať ad rem perſequendã? Reſpõdet per inſtantiam, q̃ idẽ inuenitur in multis: vt in actione cõmodati & depoſiti, quæ rem perſequunť: licet ſint perſonales. Ad formam reſponſionis facit j. q. j. ſicut vrgeri.

medium,in perpetuum teneri,in eo quod peruenit, actiõe de dolo.ceſſat enim hic periculum infamiæ, cùm quæratur de calculo.vt ibi nota.& de alieno dolo,non de proprio.cuius contrarium eſt in doloſo.

a ¶ Eſt & actio.Subintrat materiã edicti xiĩ.in ordine.Rofr.eius nominis, qui hic in princ.exprimit.& tria in illo neceſſaria collige ex poſitionibus.

b ¶ In fin.Et vt ibi no.in vlt.gl.id fie 7 ri dicitur,cũ ma- a la fides ſubticet. Hoc dico:quia ĩ libello de bona fi de nil dicitur. Illud dictũ G. fuit Azo. in Summa huius titu.ante finem allegãtis qđ ibi alleg.G.&Rofre.vbi ſuprà.

c ¶ Si ſeruus. Vidi musquòd author hucuſq; locutus b eſt de dolo commiſſo ab altero cõtrahentiũ. Eſt 8 ſciẽdum q̃ Azo in Sum.huius tit. in fi.quod recitat Hoſti.hoc titu.§. qualis,in fin.quærit ſi per dolũ tertij vendidiſti mihi aliàs non venditurus,an teneat c cõtractus:&dicit vterq; quoſdã di 1 cere,q̃ non tenet contractus,per l. 2 elegãter.§.j.ff.eo. Sed Azo retor- 3 quet legem cõtra 4 illos.quod etiam ponit Hoſtiẽ. vt 5 ſicut ex incidenti 6 dolo ſerui non tenetur emptor:ſic 7 nec ex illo,q̃ dat cauſam cõtractui 8 actio enim de dolo perſonalis eſt 9 ex parte vtriuſq; ſcilicet conuẽniẽ- 10 tis & conuenti.& idẽ not.in decre. 11 cũ dilecti.đ emp. & vẽ.ad fi.vlt.gl. 12

d ¶ In princi.Author non videns 13 quõ melius ſeptẽ 14 edictorum materiam tractare poſ 15 ſet,q̃ ſub rubrica 16 de cõtumacia prĩ 17 cipalem materiã ſecundũ ius vtrũq; tractauerat ſ. 18 de contumacia, quã quo ad practicam tranſtulit 19 ad rubricã infrà 20 proximã. & hoc de ſeptem edictis tractat eo ordine 21 quo Rofr.in tractatu edictorum in vĩ. primis rubr[i]cis poſt rubricam generalem.& totũ quod in iſto titulo ponitur,fuit eius,vt infrà diſtinguam.Nã eius fuit id,quod in hoc principio ponitur vſq; ad ver.ſanè.vt de edictis tit.de albo corrupto.qui inferius allegatur.Quinq; etiam ibi ponit, quæ ſunt neceſſaria,vt huic edicto ſit locus,quæ per poſitiones oſtendit.

e ¶ Ver.& nota. Vide quod de triplici albo ibi dixi.& de iſto in Clementi.

¶† Eſt & actio[a] in factum ſubrogata in locũ actionis de dolo,quæ dat liberis & libertis deceptis à patre & à patrono cõtra eos:datur etiã cõtra eũ,qui dignitate præcellit plebeo contra cõſularem,luxurioſo prodigo & aliàs vili contra hominẽ vitæ emẽdatioris.ff.de dolo.nõ debet.ſic ergo libellus cõcipit: LIB. Coram &c. cõqueror de P.patre meo,cũ ſim emãcipatus:vel de P.patrono,q̃ ſuis ſuaſionibus tota die mihi ſuadẽdo,induxit me vt venderẽ ſibi Codicẽ meũ, aliàs nõ venditurus:vel dũ propoſuiſſem vẽdere dicto ſuo vendidi ſibi pro decẽ minus,q̃ valeat:vnde ago cõtra eũ vt mihi Codicẽ meũ reſtituat vel illa decẽ mihi ſoluat. & ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ,quæ cõtra tales perſonas verbis temperat. ff.eo.nõ debet.in fi.[b] Ideo autẽ dixi,verbis tẽperat: qua hæc actio cũ temperamẽto verborũ proponit vt bonæ fidei mẽtio habeat:vt in præl.nõ debet.in fi. ¶ Actor ergo ſic ponat: †P O.A C.Pono q̃ ſum filius tuus.Itẽ q̃ ſum emãcipatus.Itẽ q̃ tecũ cõtraxi. Itẽ q̃ tuis ſuaſionibus cõtraxi,aliàs nõ cõtracturus. ff.eo.nõ debet,ff.de dol.excep.apud.§.aduerſus.Itẽ q̃ in illo cõtractu,quẽ aliàs eram facturus me decepiſti in decẽ:& hoc cùm dolus fuit incidẽs. ¶ Reus verò ſic:P O.R EI.Pono,q̃ rem iſtã volebas vẽdere. Itẽ q̃ volebas dare ꝓ decẽ.Itẽ q̃ decẽ tibi ſolui.hoc cõceſſo,ſuccũbet actor:qa tantũ valet res,quãtũ vẽdi poteſt.ff.ad l.fal.pretia.ff.ad l.Aquil.ſi ſeruus.[c]

SVMMARIVM.

☞ Ædictum de albo corrupto,qualiter competere dicatur.
Libellus qualiter ſi formandus,vbi agitur de albo corrupto.
Cõtra corrũpẽtes acta iudicij,qualiter ſit ꝓcedẽdũ.
Poſitiones actoris & rei,vbi agitur de corruptione actuum iudicij.
Obtẽperare nolẽs iudicijs,quo ſit edicto mulctãd[g].
Ædictum,ſi quis ius dic.nõ obtempe.in quibus iudicijs locum habere dicatur.
Libellus qualiter ſit concipiendus, vbi petitur interueniri de mandato iudicis non ſeruato.
Mulcta de mandatum iudicis non ſeruante,qualiter ſit petenda.
Poſitio actoris & rei,vbi agitur de mulctando mandatum iudicis nolentem ſeruare.
Vocans temere in ius per edictum,quem vocare nõ licet,qua pœna ſit puniendus.
Poſitiones actoris & rei,vbi proponitur actio in factum ex edicto de in ius vocando.
Pœna quinquaginta aureorum pro punitione vocãtis in ius eam,quẽ vocare non debet,de quibus perſonis intelligatur.
Venia quo caſu ſit à prætore petenda.
Soluere non potens in ære,luere debet in corpore.
Vocatus à iudice non veniẽs, qualiter ſit puniẽdus.
Vocans aliquem coram non ſuo iudice,tenetur vocato in expenſis.
Poſitiones actoris & rei caſu,quo quis vocatus corã non ſuo iudice,reſtitutionem petit.
Immobilia nõ poſsidens,ſi in ius vocetur, cauere debet iudicio ſiſti.
Poſitiones actoris & rei,vbi proponitur actio in factum ex edicto de in ius vocando.
Actio ex ſtipulatu cui,& contra quẽ cõpetere dicat.
Verbũ facere,omnem omnino faciendi cauſam cõſequitur.
Libellus qualiter ſit concipiendus,vbi proponitur actio ex ſtipulatu.
Poſitiones actoris & rei,vbi agitur ex ſtipulatu.
Stipulatione commiſſa contra reum,poteſt fideiuſſor conueniri.
Promiſsio de iudicio ſiſtendo, an teneat ſine cauſa.
Edictum ne quis eum,qui in ius voc.fu.vi eximat, contra quem,& quo caſu dari poſsit.
Agens actione in factum ex edicto,ne quis eum qui in ius voca.eſt,vi eximat,qualiter debeat poſitionẽ formare.
Vocatus ad iudicium multipliciter impediri poteſt quare & diuerſa prodi poſſunt edicta.
Impediens vocatum in ius, qui vocari non debebat nec venire tenebatur,an teneatur.

REſtat videre de ſecũda parte rub.ſcilicet de cõtumacia.Qualiter autẽ & quid petet cõtra cõtumacẽ:di d cam in tit.j.ꝓxi.in princ.[d] ¶†Ante igit oĩa nota q̃ 1 antiquitus moris fuit:vt prætores haberẽt in curĩs locũ quendã dealbatum:puta tabulã,vel parietẽ,vel aliud in quo ſcribebãt citatiões & ſtatuta,ſic ſcilicet prætor citat talẽ,vt veniat tali die.Itẽ prætor p̃cipit, e ne tale quid fiat:vt ſ.de cita.§.ſequit.ver.& not.[e] Si quis ergo hoc albũ p̃toris,cui[9] loco ſunt hodie quaterni corrũpebat,vel delebat vel interlinebat,vel radebat:puniebat in qnquaginta aureis p edictũ de al f bo corrupto[f] :in quo ſic libellus cõcipit.†L I B.Co 2 rã &c.cõqueror de P.qui quaternos curiæ ſiue libellos,ſiue cõfeſsiões vel dicta teſtiũ poſita in quaternis corrupit aliqd abradendo,vel mutãdo vel interlĩciẽdo vel interlineãdo:vnde peto eũ puniri in qnquaginta aureis:& ad hoc ꝓponovtilẽ actionẽ in factũ ſubrogatã in locũ edicti de albo ſcrib.vtilẽ.ff.de iur.om.iud.ſi qs id qđ.Inſti.de act.§.pœnales.extra de reſcrip.olim.de offi.deleg.cũ olim.ĩj.Ideo aũt di g xi vtilẽ:quia licet verba edicti[g] deficiãt:tñ ſnĩa locũ habet.arg.ff.ſi quadru.pau.fec.dic.l.fi.Directum aũt locũ nõ habet hodie:cũ hodie nõ ſint p̃tores vel tales,qui iura cõdere poſsint:vel huiuſmodi ſcripta in albo facere:niſi fortè Imperator hoc faceret:q̃ ſolũ cõdere poteſt iura.C.de legib.l.humanũ.& l.fin. vel etiã poſſet,vt dicunt quidã hodie locũ habere,ſi qs corrũpat aliquod edictũ p̃toris poſitũ in aliquo 3 tit.ff. ¶ †Quid iuris ſit de corrũpẽtibus acta iudicij? h Dic vt in lib.Rofr.in titu.de edicto de albo corru.[h] ¶ Actor ergo ſcilicet qlibet de populo vtin p̃.l.ſi qs 4 id quod.ſic ponet: P O.A C.† Pono q̃ T.eſt ſenator vel p̃tor vel poteſtas loci talis.ff.de offi.prę.nor mam.Item q̃ ipſe fecit ſcribi in taliloco,vel in talibus quaternis cõis ſeu curiæ,ſcilicet aliquod ſtatutũ vel hmõi.Itẽ q̃ liniſti & corrupiſti hoc albũ vel illos quaternos:vt in præl.ſi qs id.Corrũpere dicit q̃ interlinit vel facit vt legi nõ poſsit.ff.ad l.Aquil.qui tabulas vel qui radit vel incidit vel mutat.ff.de falſ. quid ſit. ¶ Reus verò ſic: P O.R EI. Pono q̃ prætor,vel ſenator vel poteſtas ſcripſit ſine conſilio ciuitatis,vel ſolus ſenator ſine alĩs ſenatoribus.ff.ad municip.quod maior.ff.quod cuiuſq; vni.no.itẽ eorũ. xvj.diſt.canon.Itẽ q̃ adhuc illi quaterni curiæ ſunt in prima figura.C.de edic.diui Adria,tol.l.fi.Item q̃ T.tantum corrupit illos quaternos.ſed hæc eſt negatiua.extra de cauſa poſ.cum eccleſia. ¶ †Sanè[i] nolẽ 5 i tem obtemperare in principio vel in medio,vel in fi k ne[k],iudex poteſt mulctare ex illo edicto,ſi quis ius dic,nõ obtẽ,quæ mulcta tantũ continet,quãti ea res 6 eſt:vt ff,ſi quis ius dic.non obtempe.l.vnica. ¶ †De mulcta verò,& in quibus iudicibus locũ habet hoc plicitas non excuſatur.Si tamen abraderet emendando excuſaretur:conſuluit tamen id ſine iudicis authoritate non fieri.de his ibi vide in fine.

i ¶ Sanè.proſequitur ſecundùm edictum ordine,quo ſ.in quo quatuor dicit neceſſaria,quæ per poſitiones patebunt.

k ¶ Vel in fin.Hic dixi propter verbum legis ĵ.alleg.quæ dicit illum non obtemperaſſe qui nõ fecit quod extremum eſt in iuriſdictione.in quo in-

ſtat Rofre.eo.tit.verſi.iiij.

a ¶ §.ij.ver.eſt & quarta.

b ¶ C.j. Vides q ex illo edicto duplex via agendi conceditur, ſcilicet ad intereſſe partis læſæ, quia reus non comparuit: quod intelligēdum eſt de vero intereſſe, quod paſſus eſt in ſumptibus litis & damno, quod pars ſuſtinuit, quia ille nō paruit: non in vera æſtimatione litis: quia, vt dicit ibi gloſ. in §. vlti. vbi dicitur, quanti ea res eſt: abſurdum eſſet id fieri ꝙ vna leui inobedientia. Et idem hic Rofr. Secunda via patet in vltimo libello quo agitur ad pœnā, quæ applicatur fiſco: & ſic meram pœnam cōtinet: vt dicit ibi text. Et ne caſus ille cōtinuetur ꝓximo qui difficultatem ingerit: expone cùm pro quādo: & ceſſabit prolixitas. ſic exponitur de commo.c. vno. in prin. Cōcluditur ergo ꝙ cū duplex ſit offenſa, ſcilicet partis & iudicis, meritò duplex libellus competit. Et verum eſt, quòd cùm primus, quo petitur intereſſe, nō eſt pœna mera: qa licet ſit pœna ſoluenti, quod ſibi nō adfuit: nō tamen recipienti ſed vltimus libellus puram pœnā continet: quia recipit fiſcus, quod ſibi nō abfuit: & ſoluit inobediēs quod nō recepit. Facit quod de expenſis ſcripſi, de reſcrip.c.vlt.in fi. text. cum ſuis remiſsionib⁹. Quomodo autem diuerſæ fuerunt lecturę d. §. fin. in l. vnica. ff.eo. ibi vide per Accur. & per Rofr. hoc eo. titu. vbi in fine inuenies, in quo inuicē differūt iſtud edi. & ſeq.

c ¶ Sed & vocans. Hic actor proſequitur tertiū edictum continuatū proximo per Rofre. qui ponit quatuor in eo neceſſaria, quæ patent ex poſitionibus. & cui applicetur huius edicti pœna, dixi ſ. ſuper primo edicto rubrica j.

d ¶ Reſpon. j. No. ſecūdū Rof. & Accur. idem not. ff. de in ius voc. l. pen.

e ¶ Quod nō. Ita habetur cōmuniter. ſed debet dicere, ꝙ ſic: vt patet per ſe-

1 ſ. ediſtum, vide ſ. de ſenten. §. iij.[a] ſic ergo libellus concipitur. L I B. Coram &c. conqueror de P. qui vocatus à tali iudice talis loci, quòd coram eo veniret ad petitionem meā, vt mihi reſponderet, venire cōtempſit. vnde quia non venit, intereſt mea in decē quare peto illud intereſſe: & ad hoc propono edictum, ſi quis ius dic. non obtemp. vel actionem in factum &c. ff. eo. l. vnica. ¶ †Si verò petit intereſſe, quia mādatum iudicis non ſeruauit, dicet ſic: LIB. Corā &c. conqueror de P. qui mandatum de re mihi exhibenda, vel reſtituenda, vel de pecunia ſoluenda, non ſeruauit, vel impleuit. vnde quia tanti mea intereſt, &c.

7 ¶ †Si autem velit quòd iudex illū mulctet, id eſt puniat pecuniariter, ſic dicet: L I B. Coram &c. cōqueror de P. qui mandatum à vobis ſibi factum nō adimpleuit: & ſic vobis non obtemperauit. vnde ago contra eum, vt ipſum puniatis. & ad hoc propono actionem in factum ex edicto, ſi quis ius dic. nō obtempe. Hoc probatur extra, de matr. cōtra inter. eccle. contra. c. j.[b] ¶ Actor ergo ſic ponet: P O. A C. †Pono quòd H. eſt poteſtas Boñ. Item ꝙ T. eſt iudex communis Boñ. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. fin. ff. de bo. autho. iudi. poſ. cùm vnus. §. his qui. Item quòd ipſe tibi præcepit, ꝙ tali die coram eo cōpareres, vel quòd rem exhiberes, vel reſtitueres, vel aliquid tale. extra, de verbo. ſign. c. ex parte. Item quòd contempſiſti tale pręceptum. ff. ſi quis ius dic. non obtem. l. vnica. Item ꝙ es de ciuitate Boñ. vel diſtrictu eius, vt in concor. primæ poſitionis. Item quòd mea intereſt in decem ꝙ illud præceptum ſeruaſſes. & hoc cùm agitur ad intereſſe. Si verò ageretur ad pœnam non eſſet hęc neceſſaria. ¶ Reus vero ſic: PO. REI. Pono ꝙ hic fuit poteſtas à calen. Ianuarñ vſq; ad annum. Item ꝙ ipſe mihi præcepit eo tempore, quando ſucceſſor venit, vel poſt calēdas Ianuarñ. ff. de iuriſdi. om. iudi. ff. de offi. procon. meminiſſe. extra, de offi. lega. c. fin. Item quòd illud impleui. Item ꝙ ego ſum Piſanus. ff. de iuriſd. om. iudi. l. fi. iij. q. vj. peregrina. & c. ſeq. Item quòd mādauit illud T. tantùm. Itē quòd licet poſt diem, qua fieri mandauit, fecit tamē & acceptauit. ff. ſi quis cau. l. ñ. §. ij. ff. de eo quod certo loco. l. fin. ¶ †Sed[c] & vocans temere ius per edictum, quem vocare non licet ſine venia: vt patronū vel parentem: punitur in quinquaginta aureis. C. de in ius voc. l. ij. ff. eo. l. penul. & fin. Sic ergo cōcipitur: L I B. Coram &c. conqueror de P. qui me patrē ſuū vel patronum vocauit in ius ſine venia, ſibi à prætore vel poteſtate conceſſa: in qua vocatione litem eſt conteſtatus. vnde peto eum puniri ſeu condemnari in quinquaginta aureis. & ad hoc propono actionē in factum ex edicto de in ius vocando: vt in præal. concor. & Inſti. de act. §. pœnales. ¶ Actor ergo ſic ponet: Po. A C. †Pono, quòd ſum pater tu⁹, vel patronus vel huiuſmodi. ff. eo. quicq;. & l. adoptiuū. & ſ. de reo. Item ꝙ es meus filius, vel libertus. Item ꝙ te emancipaui: aliàs non poſſet etiam cum venia. C. eo. qui in poteſtate. ff. de iudi. l. lis nulla. Item quòd conqueſtus es iudici de me. Item ꝙ miſi pro me. Itē quòd dediſti cōtra me libellum reclamationis: extra de libel. obla. c. j. Item ꝙ hoc feciſti venia nō petita. ff. eo. l. pen. & fin. Item quòd in prædicta cauſa fuiſti litem cōteſtatus. ff. eo. libertus. ¶ Reus verò ſic: Po. R EI. Pono, quòd feci te coram iudice vocari: & petiſſ ab eo licentiam, vt poſſem me de te reclamare. Itē quòd dedit mihi hanc licentiam. Item quòd tantùm dedi libellum. Item quòd dedi ante litis conteſtationem, & ſic pena nō fuit cum effectu cōmiſſa. ¶ †Sed quæritur an habeat locum hodie hæc pœna, ſi vocētur in ius ſine venia illæ perſonæ, quæ ſunt, ff. eo. l. ij.

f ¶ L. vlti. Eſt & canon xij. q. ij.

g ¶ Tenendum eſt. Inſtit. de pœna teme. litig. in fin.

h ¶ Soluere. Debens ex maleficio.

i ¶ Et ſeq. Et vide quod ibi poſt domi. meū ſcripſi ſuper ver. ſed nunquid

d reſpon. j. [d] Reſpon. non: quia tūc demum locum habet, quando illæ perſonæ vocantur, quæ iure prætorio vocari prohibentur: & nō quę iure ciuili: vt quæ

13 in præ. l. continentur. ¶ †Item ſi hodie petatur à poteſtate venia, quæritur an incidet in pœnā ſi poſtea

e patrem vocauerit vel patronū? Et videtur ꝙ non[e]: quia à prætore venia eſt petēda. Nam dicit ſine permiſſu meo, &c. contra credo. Nomen enim prætoris eſt ibi generale pro quolibet iudice: ſicut & aliàs no

14 men præſidis. ff. de offi. præſid. l. j. ¶ †Et nota ꝙ qui non habet vnde quinquaginta aureos ſoluat, debet

f in corpus torqueri. ff. eo. l. vlti.[f] Quod etiā in filio te

g nendum eſt[g]: quia generale eſt ꝙ qui nō poteſt ſol

h uere[h], luat in corpore. ff. de pœn. l. j. xxxv. diſt. ante, xxiij. q. v. c. j. ad fin. v. q. v. illi qui. & iunge hic quod

i not. ſ. de actore. ver. quod filiuſſa. & ſeq.[i] ¶ †Verū

15 ſi vocatus à iudice non vadit, poteſt ab eo puniri ſe cūdùm ſuam iuriſdictionem ex edicto, ſi quis in ius voc. non ier. ff. ſi quis in ius voc. nō ier. l. j. & ñ. in quo ſic libellus cōcipitur: L I B E L. Corā &c. cōqueror de P. q vocatus à tali iudice nō iuit corā eo, cū eſſet ſuæ iuriſdictionis. vnde peto eū cōdēnari ſecūdūm ſuam voluntatē: & ad hoc ꝓpono actionē in factū ex edicto, ſi qs in ius voc. non ie. vt in præ. l. Et q̄ dixi ſ. verſi. ſane volētē. hic intellige repetita. prædicta

16 locum habent in eo, qui vocatur. ¶ †Is autem qui te vocat coram non tuo iudice, cōdemnatur tibi in omnibus expenſis, quas feciſti. extra, de reſcrip. cæterū. & ſic libellus concipit: L I B. Coram &c. cōqueror de P. qui me temere vocauit ad iudicē non meū: ꝓpter qđ feci expēſas, puta decē. vnde illas peto mihi reſtitui ſeu ſolui: & ad hoc ꝓpono cōdictionē ex l

lege. ff. de iudi. eū quē temere. vel ex lege. C. de fruc.

k & lit. expē. nō ignorat.[k] ¶ †Actor ergo ſic ponet:[l]

17 P O. A C. Pono ꝙ iui ad talē iudicē, & conqueſtus

l ſum ſibi de te pro tali pecunia. Item quòd ipſe te ad inſtantiam meam fecit citari. Item ꝙ de eius manda to fuiſti citatus. Item ꝙ es de Boñ. ſeu eius diſtrictu. Item ꝙ vocatus non veniſti. Item ꝙ es nobilis. ſ. de reo. verſi. item nobilis. Item ꝙ es callidus & aſtutus. Item ꝙ mea intererat, quòd coram iudice non veni- m

res. Omnia hæc probanť ff. eo. l. j. & ñ. ¶ Reus verò ſic: P O. R EI. Pono ꝙ me corā tali iudice ſuper cē tum tantū reclamaſti. Item ꝙ à reclamatione deſtiti ſti. Item ꝙ iudex voluit mittere nūcium pro me. Itē quòd nuncius ſine mandato iudicis me citauit. Item

18 quòd pecuniā tibi ſolui, pro qua reclamaſti. ¶ †No n

m tandum quoq; eſt[m], quòd is, qui non poſsidet immobilia, in ius vocatus debet cauere iudicio ſiſti. ff. qui ſatiſd. cog. ſciendum. Si ergo ſuper hoc det fideiuſſorem, ſi actor eum non admittit, & alium petit: competit reo interdictum de in ius vocando, vt ve o

niat, aut ſatiſdet: per quod actor in qnquaginta au-

n reis[n] puniet. ff. in ius voc. vt eant. l. ij. Sic ergo concipit libellus: L I B. Corā &c. conqueror de P. q me parato dare fideiuſſorē iudicio ſiſtēdi cauſa locupletem, fide dignū, & habilē ad cōueniendū, ſine cauſa illū recipere recuſauit: quē de iure nō debuit recuſare. vñ ipſum cōdēnari peto in qnquaginta aureis. & ad hoc ꝓpono actionē in factū ex edicto de in ius

19 vocā. vt ff. e. l. ij. ¶ Actor ergo ſic ponet: †PO. AC. Pono, ꝙ de me cōqueſtus es corā tali iudice ſup cētū, q̄ dicebas me tibi debere. Itē ꝙ ab eo vocatus veni. Itē ꝙ petiſti à me cautionē iudicio ſiſti. Itē quòd rep̄ſentaui talē fideiuſſorē. Itē quòd ille habet centū in bonis. Itē quòd eū ſine cā legitima recipere recuſaſti. Itē quòd eſt habilis ad cōueniēdū. Itē quòd eſt

o homo fidelis[o]. prēmiſſa ꝓbanť ff. eo. l. j. & ñ. ¶ Re⁹ verò ſic: PO. REI. Pono quòd de te reclamaui. Itē

k ediſtū. & ſeruato ordine, de quo ſ. ſequitur quartū ediſtum. & vide, quæ in eo requirūtur, poſitiones docent.

¶ Non ignorat. Quòd ritè proponatur condictio: ex quo exp̄ſ ſum eſt quòd agere poteſt: nec dictū eſt qua actione. ꝓbatur. ff. de condic. ex lege. l. vna. ſecundū Rofre. qui quęrit hic in fin. quare in libellis poſitū fuit temere ad iudicē non ſuum vocari non debuerit, nō condemnatus. reſpōdet, vt not. in præalleg. l. eum, quē. in j. gloſſ. De alijs hic per eum not. vide ſ. de citatio. §. j. verſi. item generaliter. & ſuper illo.

¶ Sic ponet. Sup ꝓxi. libel. ſed ſuper pręcedenti, q conuenit edicto. & hoc euenit, qa etiam Rofr. ſ. proxi. qui etiam eius fuit, nō formauit poſitiones.

¶ Notādū quoq; eſt. Continuatur quintū ediſtum, vt ſ. quod breui⁹ expedit Rofred. quàm reliqui.

¶ Aureis. De hac pœna, cui applicetur, remittit Rofre. ad dicta ſ. ſup primo edicto.

¶ Fidelis. Addūt quidam. Item ꝙ habet facti notitiā. facit C. vt oēs tam ciui. cq; mil. l. vna. circa fin. ibi: ꝓcuratore inſtructo: ſed id Roffr. nō placet: qa lex loquit de ꝓcuratore dato ad cauſam vel litem ꝓſequendā. cui cōcord. de elec. c. cupientes. §. j. verſi. iſuper. lib. vj. Iſte autem fideiuſſor non proſequitur cauſam quo ſibi prouideat ponderando, pro quo promittit. Hoc etiam ſcias, quòd qualiſcunque fideiuſſor recipi debet, quando parens, patronus, vel ſimilis conuenitur. ff. eod. titu. l. ij. §. ij. & tertio. & nota. ſ. de ſatiſdatio. §. ij. verſicu. illud autem.

a ¶Porrò contra. Hoc quo ad edicta continuatur ſextũ. j. verſicu. item ſæpe. Interponit autem hic de cautione iudicio ſiſti, quę eſt xj. inter cautiones, quas proſequitur Roffr. ſuo loco. quam author hic immiſcuit, vt ad finẽ tractaui in prędcẽti. & octo, q̃ requiruntur in iſta ꝓſequiẽ, quę patẽt ex poſitionibus. Conſuluit etiam hic in prin. ꝙ promittens pro ſe vel alio promittat iudicio ſiſti: nõ ꝓmittat facere fieri. ratio. Prima eñ ſtipulatio finitur lata ſententia. ff. iudi. ſol. l. ij. ſi quis cau. l. ij. §. ſtipulatio. Secũda non ſed oportet ſnĩæ ſatiſſieri. ff. dever, ſig. l. verbum facere omnẽ omnino faciendi cauſam complectitur ſoluendi, numerandi, vendicãdi, ambulandi. b

b ¶Intereſt. de hoc intereſſe, de quo etiam dictum eſt ſuprà libello proximo, ſi hoc intereſſe ſit quia ius actoris ſit factum deterius: dicit Ro. quòd iura variare videtur. nam l. qui autem. ff. ſi qs cau. dicit quòd non videtur in eadam cauſa ſiſtere qui nouo priuilegio vtitur. Et huic videtur accedere ff. iudi. ſol. ſi reus, in primo dicto: ſed l. ſi quis ff. de iudi. & l. cũ quidam. ff. de iur. om. iudi. Dicunt ꝙ prẽuentus ius reuocandi forum nõ habet. & præ. l. ſi reus. Huic ſecundo dicto videtur accedere in parte ſcda, cui tamen reſiſtere videtur l. vir bonus. ff. eod. tit. Dicit autẽ ad ſoluenda talia contraria Azonem diſtinguere: an ſuperueniẽs priuilegiũ fori ſit cõceſſum alicui ad ſui petitionem: & tunc eum non iuuat: ſecus ſi non ad ſui petitionem. & ſic ratio: quia improbus ſępe extorquet negata. C. de petitio bono. ſub l. j. lib. xj. Sed quia huic ſolutioni obſtat C. de fruct. & liti. expen. l. ſi. ſoluit aliter: vt ſi propter publicam vtilitatem indultum ſit priuilegium, profit: aliàs non. & idem in milite ſi ex neceſsitate factus eſt. aliàs ſecus. vel aliter: qui nouo priuilegio vtitur, non videtur in eadem cauſa ſiſtere, ſupple, interim, cùm ſcilicet priuilegiũ prodeſt ad tempus ſicut in legato, cui prodeſt cùm eſt in legatione: ſed non illa finita. ff. de arbitris non diſtinguemus. §. item ſi quis Romæ. vel aliter, vt diſtinguatur, an priuilegium incœpta reſpiciat, an futura. & in dubio præſumit priuilegium ſolum ad futura prodeſſe. C. de legi. l. leges. Ad ſolutionem autem illarum legũ ff. iud. ſol. ſi reus. & l. vir bonus. vide quod in eis notatur.

c ¶Quid ſi ſententia. Ibi de illo, qui cauerat iudicatum ſolui.

d ¶Oræſentari. Dicit hic Rofr. ꝙ qñ talia promittuntur non expreſſo die, ponderãda eſt loci diſtantia, datis xx. milliaribus ꝓ die. ff. de verb. ſigni. l. iij. & ſi quis cau. l. j. In contractibus dicit conſiderandum quod habetur ff. de verbo. obliga. continuus. §. ij. vbi habetur conſideratio temporis, ſexus & ætatis, & quo illius cõditionis homines peruenire poſſunt. dicit etiam in iudicijs duos dies deduci, ſcilicet quo cautũ eſt, & quo ſiſtere debet: vt ĩ præ. l. j. tamẽ in caſu, quẽ ponit author cùm promiſſio fit per me de alio, dicit tenẽdũ, quod habetur in l. ſancimus. C. de fideiuſ.

¶Et ſeq. Quomodo iuſtificetur hic ſtipulatio iudicio ſiſti, qua promittitur factum alienum: vide ſ. de ſatiſd. §. viſo. ſuper forma ibi poſita ſub verſi. ſi igitur dubium. Tractat autẽ hic Rofr. de l. ſed & ſi quis. §. illud. ff. ſi qs caut. quę videtur velle eum, qui non ſtetit, vt cauerat: qa erat accuſatus de crimine capitali non habere exceptionẽ. cui cõtra dicit ff. de cuſto. reo. l. ij. §. vlt. quã etiã ibi gl. ſignat pro cõtrario: tractat etiã hic in fi. de illo, q in cauſa criminali ꝓ alio fideiuſſit. et tenet quod conueniẽ fideiuſſor: non vt puniaẽ criminaliter, ſed pecuniaiter: ſed habebit ĩducias. l. ſcimus. C. de fideiuſſo. vt eo. tit. l. ſi Barſatoram. & l. ſi qs reũ. ff. de cuſto. reo.

e ¶†Item ſæpe[f] in ius vocatus vi ab alio eximi
25 tur, ne in iudicium veniat: ideo contra eximentẽ da-
f tur edictum, ne quis eũ, qui in ius voc. fu. vi eximat. per quod eximenti pœna imponitur, quanti actor in litem iurauerit. ff. ne quis in ius voca. vi exi. l. j. & l. ſed per alium. reſpõ. j. ¶Sic ergo libellus concipiẽ: L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui T. à me vocatũ e ad iudiciũ vi ſeu dolo malo exemit: vnde quanti in litem iurauero, in tantũ eum condemnari peto. Vel ſic: vnde meũ ſingulare intereſſe peto, quod eſtimo cẽtũ. & ad hoc propono actionẽ in factũ ex illo edicto, ne quis eũ, qui in ius voc. eſt, vi exi. ff. eo. l. ij. &
26 ij. ¶†Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pono ꝙ conqueſtus fui de T. corã tali iudice. ff. eo. l. ij. §. fi. Itẽ ꝙ T. vocatus veniebat ad iudiciũ. ff. eo. l. ij. §. fi. Item ꝙ T. eſt talis perſona, quæ poteſt in ius vocari. ff. eo. l. j. §. j. & fi. & l. ij. in prin. & §. j. Item ꝙ tu illũ vocatum vi exemiſti, ne veniret: vel aliter prohibuiſti. ff. eo. l. ij. §. fi. Item ꝙ propterea actio mea eſt amiſſa. Item ꝙ iudex, qui eũ vocauit, eſt ordinarius, & qui poteſt ex officio citare. ff. eo. quod ſi qs. §. ſi quis. ¶Reꝑ verò ſic: Po. REI. Pono ꝙ in tantũ de T. fuiſti conqueſtus. Item quòd T. vocatus venit. Item ꝙ fuit tãtum à Seio detentus. Sed hæc & prima implicant negatiuam. extra, de cau. poſ. cum eccleſia. Item quòd erat tuus parens, vel patronus. Item quòd iudex, qui vo-
27 cauit T. eſt pedaneus. ¶†Item plerunq;[g] vocatus
g ad iudicium impeditur non vi, ſed dolo. Ideo proditum eſt edictum de eo, per quem factum eſt, quò minus quis in iudicio ſiſtat. ꝑ quod tã vocato exempto, quã etiã vocãti cõſulitur contra eximentẽ. ¶Sic ergo cõcipiẽ libellus: L I B E L. Corã &c. cõqueror de P. qui dolo malo impediuit T. quò minus in iudiciũ veniret, vt mihi in iure meo rñderet. vnde quia
h mea intereſt in viginti[h] id factũ nõ eſſe: ideo ipſum P. in prędictis viginti mihi cõdẽnari peto. & ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ ex edicto de eo, per quem factũ eſt, &c. ff. de eo ꝙ quẽ fac. l. j. ¶Actor ergo ſic
28 ponet: P O. A C. †Pono ꝙ cõqueſtus fui tali iudici de T. Item ꝙ ille vocatus veniebat ad curiã. Item ꝙ dolo tuo fuit impeditus, ne veniret. Præmiſſa probantur ff. eo. l. j. extra, de in integ. reſti. ex literis. Item quòd denunciaſti aliquid triſte, propter quod non ſteterit, agi poterit ad intereſſe, vel ad pœnã ſi promiſſa ſit: vt in præ. l. ſi deceſſerit. & in præ. l. ſi eũ. §. j. nec eſt alia requiſitio neceſſaria: cùm dies pro homine interpellet: vt C. de contrahen. ſtipul. l. magnam. extra, de loca. c. fin. Vel poteſt dici præalleg. l. ſancimus. locum habere. De pœna autem ideo dixi: quia ea appoſita ſine die, agitur demũ ad pœnam, cùm certum eſt, reum ſiſti non poſſe. ff. de verb. oblig. ita
24 ſtipulatus. ff. qui ſatiſd. cog. de die. & l. ij. §. fi. ¶†Sed
d cùm principaliter promiſi aliquem in iudicio ſiſti: vel aliàs coram aliquo, vel in aliquo loco præſentari[d]: nunquid tenet talis promiſsio ſine cauſa? Dic ꝙ ſic: quia præ. l. ff. qui ſatiſ. cog. l. ij. §. j. & ff. ſi quis cau. in princi. de cautione non faciunt mẽtionem. & argu. C. de fideiuſ. ſi Barſatoram. C. lib. x. de agri. & cẽ ſi. litibus. §. ſinautem. ¶Quidam tamen contra. nam hoc eſt generale in obligatione: vt extra, de fide inſtru. ſi cautio. & poteſt eſſe cauſa, ſecundũ eos: quia fortè propter hoc mercedẽ recepi: vel quia videbã eum bannũ, vel aliam pœnã incurrere vel in carcere vel cuſtodia detentum: & propter hoc pro eo promiſi. & vide ſ. de accuſa. §. fin. ver. ſed ſi dedit. & ſeq. Item quære, vt j. de fideiuſ. §. j. verſi. ſed pone egi. &
e ſeq.[e] ¶†Item ſæpe[f] in ius vocatus vi ab alio eximi
25 tur, ne in iudicium veniat: ideo contra eximentẽ da-
f tur edictum, ne quis eũ, qui in ius voc. fu. vi eximat. per quod eximenti pœna imponitur, quanti actor in litem iurauerit. ff. ne quis in ius voca. vi exi. l. j. & l. ſed per alium. reſpõ. j. ¶Sic ergo libellus concipiẽ: L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui T. à me vocatũ e ad iudiciũ vi ſeu dolo malo exemit: vnde quanti in litem iurauero, in tantũ eum condemnari peto. Vel ſic: vnde meũ ſingulare intereſſe peto, quod eſtimo cẽtũ. & ad hoc propono actionẽ in factũ ex edicto, ne quis eũ, qui in ius voc. eſt, vi exi. ff. eo. l. ij. &
26 ij. ¶†Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pono ꝙ conqueſtus fui de T. corã tali iudice. ff. eo. l. ij. §. fi. Itẽ ꝙ T. vocatus veniebat ad iudiciũ. ff. eo. l. ij. §. fi. Item ꝙ T. eſt talis perſona, quæ poteſt in ius vocari. ff. eo. l. j. §. j. & fi. & l. ij. in prin. & §. j. Item ꝙ tu illũ vocatum vi exemiſti, ne veniret: vel aliter prohibuiſti. ff. eo. l. ij. §. fi. Item ꝙ propterea actio mea eſt amiſſa. Item ꝙ iudex, qui eũ vocauit, eſt ordinarius, & qui poteſt ex officio citare. ff. eo. quod ſi qs. §. ſi quis. ¶Reꝑ verò ſic: Po. REI. Pono ꝙ in tantũ de T. fuiſti conqueſtus. Item quòd T. vocatus venit. Item ꝙ fuit tãtum à Seio detentus. Sed hæc & prima implicant negatiuam. extra, de cau. poſ. cum eccleſia. Item quòd erat tuus parens, vel patronus. Item quòd iudex, qui vo-
27 cauit T. eſt pedaneus. ¶†Item plerunq;[g] vocatus
g ad iudicium impeditur non vi, ſed dolo. Ideo proditum eſt edictum de eo, per quem factum eſt, quò minus quis in iudicio ſiſtat. ꝑ quod tã vocato exempto, quã etiã vocãti cõſulitur contra eximentẽ. ¶Sic ergo cõcipiẽ libellus: L I B E L. Corã &c. cõqueror de P. qui dolo malo impediuit T. quò minus in iudiciũ veniret, vt mihi in iure meo rñderet. vnde quia
h mea intereſt in viginti[h] id factũ nõ eſſe: ideo ipſum P. in prędictis viginti mihi cõdẽnari peto. & ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ ex edicto de eo, per quem factũ eſt, &c. ff. de eo ꝙ quẽ fac. l. j. ¶Actor ergo ſic
28 ponet: P O. A C. †Pono ꝙ cõqueſtus fui tali iudici de T. Item ꝙ ille vocatus veniebat ad curiã. Item ꝙ dolo tuo fuit impeditus, ne veniret. Præmiſſa probantur ff. eo. l. j. extra, de in integ. reſti. ex literis. Item quòd denunciaſti aliquid triſte, propter quod non

f ¶Item ſæpe. Seruato ordine, de quo ſ. ad literam cum Rofre. aggreditur ſextum edictum, in quo ſecundum eum, vt locum habeat, quinq; ſunt neceſſaria, quæ patent per poſitiones.

g ¶Item plerunq;. Hic ſeptimum edictum proſequitur ſecũdùm Rofr. pleuius. quatuor autem in eo neceſſaria poſitiones docent.

h ¶In viginti. Dicit Rofr. quòd bonũ eſt ſic declarare. tamen poſſet in proceſſu declarari, non expreſſum in libello.

venit

a ¶Recusauit.Dicit Rofre.omnino ac si dicat suo proprio facto & motu. Vnde Pil.exponens q̄ per illud omnino,est sciendum quòd Rofr.opponit hoc edictum inutile.nam aut saluū est ius actori contra reum,aut non. Primo casu quid interest actoris reū vna die non venisse,nil vel modicū:si non erat saluū,vt quia actio perēpta,frustra vocabat:& sic nullū interesse. Si igitur vocatus venire nō tenebatur: ergo nec tenebitur, qui illū eximit:vt s̄.,pxi. a edicto.dictū est. Rn̄det, licet ius actoris sit saluū, pōt eius interesse b qa operas ꝓdidit illius diei,quo ad iudicem venit.& 1 fortè aduocatum diurnū conduxit 2 &in his duobus expendit xx. vel op.nō dari extra 3 ordinariū,dū cōpetit ordinarium 4 quia illud contra eandē personā.ff. 5 demino.in causę cōtra diuersas se- 6 cus.C.si tut.vl̄ cura.l.etiam. Itē nō 8 obstat si dicas ,ꝓpter modicū iu- 9 dicem cōtra eximentē non debe 10 re actorem adire. ff.de in integ.re- 11 stit.l.scio. qa etiā minutæ causę sūt 12 audiendæ.in auc̄. de mād.prin.§.si 13 tibi.col.iñ. extra, de appel.c.de ap 14 pellatiōibus . sed restitutio non da 15 tur ,ꝓpter modicū,ne lic rescinda 16 tur,qđ est maius. ff.de iud.l.per mi 17 norē.In secundo membro poterat 18 esse saluum ius actoris tempore exemptionis:& postea periisse præscriptione completa, & sic multū interest actoris contra eximentem.Nec valet, si dicas illā interruptam per citationē de reo factam per executorē.C.de prescrip.xxx. ann.sicut in rem.& l.fi.Nā tempore istorū edictorū nō fiebat interruptio per executores.hodie etiam restringitur ad prætorias,pœnales & annales C.quādo libel.prin.datus.l.iñ.vel quamuis fieret interruptio, ageretur nihilò minus cōtra eximētem,ne maneret maleficiū impunitū.ff.ad l.Aqui. ita vulneratus.Quærit demū Rofr.quomodo prouidebit vocato & exempto,si mulctatus fuit,vel damnatus ad pœnā,sub qua promiserat sistere certa die,aget cōtra eximentē.facit ff.eo.titu.l.ex hoc edicto.§.& si stipulor.Est etiam notandū secundū eum,q̄ de summa æquitate, si actor perdit actionē suam propter exemptionem rei,& eximens non est soluēdo: restituetur actori actio cōtra reum ex ea causa liberatū.ff.de leg.j.l.planè. ad quid l.extraneum.alleg.cùm sit tex.in l.fin.ff.eo.tit.iñ.respon. venit.ff.eo.l.j.§.j.& iñ.Item q̄ procurasti eū per regem vel aliū vocari.extra,de offi.ordi.pastoralis.§. fi.Reus verò sic:P O.R E I.Pono q̄ vocasti M.tantùm.Item quòd is,quem vocasti,venire recusauit.[a]

De eo, qui mittitur in possessionē causa rei seruandæ. [b] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞Is,cui decreta est possessio,verus possessor ipso iure efficitur,licet non admittatur.
Libellus qualiter sit concipiendus,vbi is,qui passus est missionem in possessionem non venerit,nec satisfecerit.
Secundum decretum,an sit in realibus possessionibus necessarium.
Missus in possessionē causa rei seruādæ multipliciter īpediri pōt,& ideo multipliciter libellū cōficere.
Officium iudicis implorādum est,vbi manu militari fit missio in possessionem.
Missus in possessionē si expellatur,quo debeat vti libello.& nu.7.
Missus in possessionē ex primo decreto in reali,an possidere dicatur.
Missus in possessionem quādoq̄ damnum dare dicitur,quare & illud petitur emendari.
Positiones actoris & rei,vbi agitur de emēdatione damni per missum in possessionem dati.
Missus in possessionem per quam actionem expēsas ab ipso factas possit recuperare.
Positiones actoris & rei casu,quo missus in possessionem rerum expensas repetit.
Creditor petens possessionem bonorum debitoris non soluentis,vti debet iudicis officio.
Libellus qualiter sit concipiendus,vbi bona debitoris petuntur per creditorem separari.
Positiones actoris & rei,vbi bona debitoris petunt̄ per creditorem separari.
Vxore defuncti noīevētris petēte se in possessionē mitti,cū nō debeat, qualiter sit hęredi succurrendū.
Positiones actoris & rei,vbi nomine vētris petitur missio in possessionem indebita.
Concubitus cum vxore,an possit dici castitas.

Bald. De dolo & contumacia. *Rubrica.*

Quid sit album,& qualiter formet̄ libellus in albo corrupto,& qualiter formetur libellus de præcepto spreto.§.restat.G.Quæritur,an ille qui ,ꝑmittit aliquē de iudicio sisti,teneatur ad pœnā vel ad interesse,si nō est factū sibi præceptū de repręsentādo reū,sed ipsi reo?Rn̄deo,si fuit fideiussor,præceptū factū reo porrigitur in iudicijs ad fideiussorē:secus si sic est promissor,id est qui promisit solus.ff.de dolo.l.elegāter.§.seruus pactionis.quia tūc præceptū debet fieri sibi G.In contrariū q̄ nō teneat̄,nisi fiat sibi præceptum, facit quia nō est ,ꝑpriè fideiussor ille,qui,ꝑmittit se facturū & curaturū,vt no. ff.de verb.oblig.l.cùm filius.§.j.Sed respōdeo,q̄ imò est propriè fideiussor.ff.de fideiuss.l.sicut reus.non tamen videtur habere beneficium.auc̄.de fideiuss.quia non proceditur,contra eum ordinariè,sed officio iudicis executiuè & de plano.ff.de in ius voc.l.eum,pro quo.& hoc est verum,maximè tenendo quòd non sit propriè fideiussor:vt not.ff.de in ius vocan.l.vt eam.iñ.respon.ff.qui satisd.cog.l.iñ.§.j.in fideiussore,vel quasi fideiussore iudicij,vel contractus non requiritur causa, qua fideiubeat.versi.sed cùm principaliter.G.& probatur ff.de pecu.l.iñ.§.si filius.nam si ibi est speciale,ergo in cōtrarium est ius commune. Bal. Nota q̄ l.iñ.C.de rescin. vendit.habet locum in cōtractu locationis, per l. rem si pretio.§.fina.ff.loca.

19 Contra mulierē missam in possessionē nomine ven tris,& eandem alienantem,qualiter sit agendum.

¶De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.Rubri.

¶Scias q̄ missio in possessionem propter cōtumaciam nō habet locum in beneficialibus.eo.tit.eum, qui.in princi.lib. vj.quære Summistas,& vide quo ad tractatores, q̄ dixi s̄. de primo & secundo decreto.super rubrica, & quæstiōe. quā scripsi eo.titu.§. restat.iñ.colū. super ver.quid si nō reperiātur.Et vide quod scripsi post Archi.& Ioā.de Deo.super rubr. eo tit. lib.vj. Est etiā q̄stio an præsens,qui nō vult se defendere actore volente procedere, patiat̄ missionem. De simpliciter inuito,vide quod not.s̄.de defensore.versic. sed nūquid.& super hoc sunt opiniones,quas quidam habent in l.seruum quoq̄.§.publicè.ff.de procur.In causa liberali & pro defensione damni,constat quem admitti, non solùm pro præsente,sed etiam pro inuito.ff.de liber.cau.l.j.& iñ.& iñ.& ff.de appel.non tantùm.& not.extra,de procur.c.j.in j.glo.Ex hoc allegatur,q̄ si in illis casibus est speciale cōtrariū est regulare.Facit regula,quę à iure.lib. vj.cum concor.& facit ille §.publicè.à contrario,vt si publicè est vtile absentes defendi,ergo secus in præsentibus.Aliqui distinguunt personalem à reali.Primo casu non admittitur alius,& patietur iste missionē congruā in personali:vt lit.non contest.quoniam.in fi.& facit ff.de pecul.l.summa cum ratione.§.fin.Et isto casu actore volente procedere, quod dicitur in præ.versi.sed nunquid.s̄.de defen.In reali idem,nisi forsan tertius veniens dicat se rem possidere, & sic paratus prædictæ rei defensionem recipere admittetur.& isto casu non defendit rem,nisi per consequentiam:quia dimittitur.vnde non satisdat,cùm sit principalis reus:& sic euitatur missio tædij.Alias fertur Marti.de Fano tenuisse præsentem & contumacē posse defendi. Constat enim, quòd omnis latitans habetur pro absente.ff. de verbo.signifi.l.absentem.& latitare quis potest etiam in ciuitate existens. ff.de priuileg.credit.eum qui circa.Item l.exigendi.in fine.C.de procura. etiam in defensione contumacis loquitur.Item l.ff.de in ius vocand.satis. quæ etiam loquitur de latitante.Inducit ad principale dictum l.eod.titu. neq̄ impuberes.§.j.& de iureiur.l.fin.§.penulti.Bene facit ff.de solutio.l. solutionem.sequitur vel iudicium pro nobis accipiendo,& inuiti & ignorantes liberari possumus.& ff.iudic.solui.l.iij.§.penul. Vltra hoc textum habemus hoc eod.titu.c.fin.vbi etiam post citationem se absentans, si defendatur,euitat missionem.vbi vide in vlti.glos. De iuramento autem calumniæ tunc præstādo,dic vt C.de iura.calum.l.iñ.§.si autem abfuerit.ver fic.similiq́ue modo.

[a] ¶Intendo.Melius dixit in proximo libello,scilicet iam datum libellum.
[b] ¶Necessarium.Et sic seruatur.

a ¶Et ſeq. Anteq̃ ad ius ciuile tranſeamus de iure nouo: de quo dixi ſuper rubri. formari poterit ſic libellus, vel ſine libello poſtea. LIBEL. Cùm vos, domine iudex, pronunciaueritis dicendo me contumacem, propter ipſam contumaciam actorem petitorem beneficij mei talis mittendũ fore in poſſeſſionem ipſius: peto pronunciationem ipſam reuocari, & ipſius pronunciationis executionem nõ fieri. Vel ſi facta ẽ, dicat: peto executionem & miſſionẽ per vos factam non valere dcerni: & miſſum 3 à detẽtatione beneficij remoueri: cùm contra cõſtitutionem talẽ In noc. iiij. pronũciatio & miſsio ipſa manauerit, a

b ¶Porro. Hic incipiũt verba Rofr. vbi de interdictis ſub rubr. quæ ſequtur, & quinq; in hoc iterdicto neceſſaria ex poſitionibus collige, 4 b

c ¶Iudex miſerat. Dicit Rofr, quòd multi aduocati inſerũt hic cauſam miſsionis. quod ipſe nou improbat: dicit tamẽ ſine illa libellũ ꝓcedere. Quod autem ſubdit de iudicibus malè formantibus ſententias miſsionũ; vide ad literã ſ. de primo decreto. §. ij. ſuper ij. forma. 5

d ¶Reſtituat. Nota pro his quæ nota ui & ſcripſi ſ. de primo ꝺcreto. §. jã de effectu. verſi. eſt alius. 6 c

e ¶Et §. hęc actio. Opponit Rofre. hoc titulo in fin. ꝙ hæc actio in factũ eſt pœnalis. ergo non competit pro recuperanda, vel habẽda te nuta, Reſponde, ꝙ intereſſe licet ſit pœna ſoluẽti, non tamẽ recipiẽti: vt dixi ſ. tit. ꝓxi. §. ij. ſuper iij. libello, 7 e f

f ¶§. j. Et ibi. in j. reſpõ. Vlpianus dat hoc cõſilium quòd imploretur officium. & inde putat Rofre. id dictum propter cõmiſsionem libelli, & faciliorẽ exitum cauſæ, & obiectionis, quę ſibi fieri poſſet quare formauit libellũ. Reſpondet ꝙ ꝓpter iudices, ꝙ in ſententialiter decreuiſtis: quam miſsionem ipſe animo ſuſtinens indurato intra annum, nec comparere, nec ſatisdare de iuri parendo curauit: quare peto per vos me rerũ ipſarũ verũ conſtitui poſſeſſorem: & hoc per veſtrã ſentẽtiã declarari: vt in prædic. cõ cor. vel conci. vt ſ. de primo & ſecundo decre. §. nũc dicamus, ver. actor. ¶†In realibus non eſt neceſſarium ſecundũ decretũ; quia ſolus trãſcurſus tempo ris eum facit verum poſſeſſorem. Poſſet tamen peti ad cautelam declarari, eum eſſe verum poſſeſſorem, ſicut in eodẽ caſu. tamen propter aduerſarij potentiam nõ poteſt poſſeſsionẽ ſibi decretã nanciſci: ſed hoc proſequere vt ſ. de primo & ſecũdo decre. §. videndũ. verſi. hæc quoq;. & ſeq. [a] ¶†Porrò [b] miſſus in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ, ſæpe impeditur eſſe in poſſeſsione, vnde quia non habebat interdictum vnde vi, nec condictionẽ ex l. ſi quis in tantã. quia non poſsidebat: vt ff. de acquir. poſ. poſsideri. §. fi. ff. quorũ leg. l. j. §. queſitũ. ff. vti poſ. ſi duo. §. creditores. extra, de do. & contu. cõtingit. Ideo in ſubſidium proditũ eſt ſibi interdictũ, ne vis fiat ei, qui in poſſeſsionem miſſus eſt. ff. ne vis fiat ei, qui in poſſ. miſ. eſt. l. j. Sic ergo libellus cõcipiet: LIB. Corã &c. conqueror de P. qui me ꝓhibuit ire in poſſeſsionẽ rerũ Seij, in quarũ rerũ poſſeſsionẽ iudex me mittẽdum decreuerat: vnde ago cõtra eũ, ne me ꝓhibeat. & ad hoc propono interdictũ ne vis fiat ei, qui in poſſ. miſ. eſt vel actionẽ in factũ ſubrogatã in locũ illius interdicti. Vel ſi vis petere tuũ intereſſe, adde ſic: vnde quia intereſt mea in centũ nõ fuiſſe ꝓhibitũ, ideo illud intereſſe peto, & ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ deſcẽdentẽ ex edicto, ne vis fiat ei, &c. ff. eo. l. j. in prin. & §. j. ij. & iij., & §. hæc verba. ¶†Si verò nõ vis ꝑdictas actiones ꝓponere: ſic cõcipe libellum: LIB. Corã, &c. vſq;, decreuerat. & adde: vnde ꝙ in poſſeſsionẽ nõ rerũ illarũ mittar manu militari, officiũ iudicis propono, & veſtrũ officium, dñe iudex, imploro. ff. eod. ſi quis miſſum. §. j. Credo tamẽ ꝙ ex officio, & ſine libello hoc ꝓcedat & de plano: vt in eadẽ lege. ¶†Si verò aliqs miſſus in poſſeſsionẽ expellit: ſic concipit libellus: LIB. Corã &c. cõqueror de P. q me ꝓhibuit eſſe, vl expulit de poſſeſsione taliũ rerũ Titij, in quã me iudex miſerat. [c] Vnde ago cõtra eũ, vt illam poſſeſsionẽ mihi reſtituat. [d] & ad hoc ꝓpono interdictũ, ne vis fiat ei, qui in poſſ. miſ. eſt: vel actionẽ in factũ in locũ ei⁹ ſubrogatã. ¶†Si autẽ vis tuũ petere intereſſe, ſeruatis omnibus. vſq;, vnde. iũge, vnde quia mea intereſt nõ eſſe prohibitũ vel expulſum, in centũ libris: ideo illud intereſſe peto. & ad hoc ꝓpono actionẽ ī factũ deſcendentẽ ex illo edicto, ne vis fiat ei, &c. ff. eo. l. j. §. j. ij. & iij. & §. hæc actio. [e] ¶Vel dic vt ſ. ſic, ſcilicet LIB. Corã &c. cõqueror de P. q me ꝓhibuit, vel nõ ꝓmiſit, vel expulit de poſſeſsione, &c. vt ſ. vnde qđ in illã poſſeſsionẽ reducat manu militari, officiũ iudicis propono: & ſuper hoc veſtrum officiũ implo ro. ff. eo. ſi quis miſſum. §. j. [f] Sed nos dicimus, ꝙ miſſus in poſſeſsionẽ ex primo decreto in reali nõ poſſidet. vnde põt agere interdicto, vnde vi. Alij cõtra. quod dic vt in præ. §. iam de effectu. verſi. ſed quid ſi. ¶Actor ergo ſecundum hos libellos ſic ponet: †P O.A C. Pono ꝙ talis iudex p̃cepit, ꝙ ego mitterer in poſſeſsionẽ taliũ rerum. ff. eo. l. j. in prin. Itẽ ꝙ ideo præcepit, quia citatus legitimè noluiſti cõparere, vel cauere noĩe ventris, vel ſatisdare nomine legatorum, vel alia cauſa. ff. eo. l. j. §. eſt autẽ generale. & §. hæc verba. Item ꝙ prohibuiſti me ire in poſſeſsionem. Item quòd poſtq̃ habui tenutã ſeu poſſeſsionem, me eieciſti de illa. Item quòd hoc dolo feciſti. ff. eo. l. j. in prin. Secus ſi non dolo fecit, credens fortè ſibi licere, vel ſuam eſſe, vel ſibi eſſe obligatam, vel ꝙ non fuerit debitoris: tunc enim non tenetur hoc interdicto: vt ead. l. §. ſi quis ideo. Item ꝙ illam poſſeſsionem iudex mihi dedit. Sed hæc eſt iuris. Item nullo caſu ſine libello voluit aliquem audire. g ¶§. hæc verba, Ibi tex. iniuſtam cauſam vocat nullam. h ¶§. ſi dominum. Iſte §. dicit ꝙ in patrem vel in dominũ dabitur actio. i ¶Cæterum. Hic incipit tractatus Rofre. de actio. in factum per edictum de bon. autho. iudi. poſsid. per quam miſsionem paſſus agit ad fructus & damna illata per creditorẽ. in qua vt cõpetat, quinque ſunt neceſſarię, quę patẽt per poſitiones.

quòd es ſanæ mentis. Itẽ quòd es maior xiij. annis. ff. eo. l. j. §. hoc edicto. & §. ſi domini. ¶Reꝰ verò ſic: P O.R EI. Pono, ꝙ ſolui tibi debitũ, propter quod petiſti miſsionem in bonis meis vel legatum, quod pater meus tibi in teſtamento reliquit ipſe in alio teſtamento ademit: vel ſatisdedit tibi nomine damni k infecti. hoc conceſſo, miſsio non eſt iuſta. ff. eod. l. j. g §. hæc verba. [g] Item quòd T. tantùm te prohibuit. Item ꝙ hoc es tu potentior me. ff. quod met. cau. nõ eſt. Item quòd dixi tibi malum: vel oculos tantùm torſi: quare tu aufugiſti. ff. de re iudic. ſi quis ab alio. Item quòd tempore, quo dicis me tibi violentiam intuliſſe, eram furioſus. iij. q. ix. iudicas. Item ꝙ eram l minor xiij. annis, nec doli eram capax. ff. de reg. iur. pupillus, extra, de delic. pue. c. ij. Item ꝙ dominus, vel pater meus mihi præcepit ꝙ illam violentiam tibi inferrem. ff. eo. l. j. §. ſi dominum. [h] Item quòd credebam mihi hoc licere. Item ꝙ credebam illam rem i eſſe meam, vel mihi obligatam. ¶Cæterum [i] ſæpe quis in poſſeſsionem bonorum alicuius mittitur varijs ex cauſis. quod dic vt ſ. de primo & ſecũdo decreto. §. reſtẽt. in prin. ¶†Et quia quandoq; miſſus 9 damnum dat, & fructus percipit: prætor dat miſsionem paſſo actione in factum, per quam fructus perceptos creditor tenetur ſibi reſtituere, & damnum emendare. ff. de bon. autho. iudi. poſsi. prætor ait. reſpon. j. & in prædic. §. reſtat. verſic. hoc autem. ¶Sic ergo libellus concipitur. LIBEL. Coram, &c. con m queror de P. qui cùm miſſus eſſet in poſſeſsionem talis prædij mei, vel domus, vel rerum mearum: ipſe fructus tot ex illis rebus percipit, vel res deteriores fecit. vnde ago contra illum, vt fructus illos mihi reſtituat, vel damnum datum mihi reſarciat: & ad hoc propono actionem in factum ex edicto prætoris, de bonis authori. iudi. poſsid. ff. de bon. autho. iudi. poſsid. prętor ait. reſpon. j. extra, de ſequeſtr. poſſeſ. k c. penul. [k] ¶Actor ergo ſic ponet: †P O.A C. Po- 10 no quòd petebas à me decem. Item ꝙ vocatus à iudice non veni. ſed hæc eſt negatiua. Item ꝙ miſit te iudex in poſſeſsionem talis prædij mei. Item ꝙ hoc potuit facere ex ſua iuriſdictione. Hæc probãtur ff. ne vis fiat ei, qui in poſſeſ. miſ. eſt. l. j. §. hæc verba. ff. de iuriſdic. omni. iudi. iubere. ff. ad municip. l. magiſtratus. extra, eod. c. j. & ij. Item quòd ex illo fundo tot fructus percepiſti, vel damnum tale in eo dediſti: vt in prædi. l. prætor. ¶Reus verò ſic: P O. REI. Pono quòd hoc anno fuit communiter ſterilitas. extra, de loca. propter. Item ꝙ in fundo, in quo fui miſſus in poſſeſsionem, fuit ſterilitas. Nam venerũt locuſtæ & bruchus. xvj. q. j. c. reuertimini. verſi. verbũ. 11 ff. loca. ex conducto. §. ſi quis vi. C. eo. licet. ¶†Si au- l tem [l] miſſus fecit expẽſas in rebus illis ſine dolo, eas per eandem actionem recuperat: vt in prædi. l. prætor. reſpõ. j. de qua in arbore actionum circulus ponitur ſpecialis. ſic ergo libellus concipitur: LIBEL LVS. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm fuiſſem miſſus in poſſeſsionem bonorum eius, vel rei talis propter contumaciam eius, vel ex alia cauſa: expendi centum in rebus illis. quas expenſas peto mihi reſtitui: & ad hoc propono actionem in factum, &c. vt ſ. in prædi. l. prætor. reſpon. primo. & §. quod ait. 12 ¶Actor ergo ſic ponet: PO.A C T O R.† Pono quòd cõqueſtus fui de te coram tali iudice. Item ꝙ citatus noluiſti venire. Itẽ ꝙ iudex miſit me in poſſeſsionem talium rerum tuarum. Itẽ ꝙ illæ res ſunt de diſtrictu illi⁹ ciuitatis, vbi eſt iudex. Item ꝙ in rebus illis feci tales expenſas. ¶Reus vero ſic: P O SI. R EI. Pono ꝙ conqueſtus fuiſti de me. Item ꝙ citatus veni paratus reſpondere. Item ꝙ iudex ille ſine citatione iuſsit mitti in poſſeſsionem. Item, ꝙ res illæ, in quas iuſsit mitti, ſunt de iuriſdictiõe alterius iudicis; vt extra, de fo. compe. Romana. §. contrahẽtes. lib. vj. Item quod expenſæ, quas feciſti, fuerunt m voluntariæ. ff. de rei vendicatio. in fundo. & l. niſi. [m]

¶Et l. niſi. vbi eſt ſciendũ, quòd expenſæ, de quibus loquimur, debẽt eſſe factæ ſine dolo: vt hic in prin. & has repetit, etiã ſi vtiles non fuerunt. ff. de bo. autho. iudi. poſsi. l. prætor. §. quod ait prætor. quod intelligit Rofre. ex euentu & ex pòſtfacto. Nam, vt dicit debuerũt à principio eſſe ſaltem vtiles. ff. de nego. geſt. ſed an vltro. Nam cùm dãtur contra creditorem, omne id venit, quod in actione neg. geſt. ff. de bon. autho. iudi. poſsid. creditore. §. fi. ergo vt contrariorum ſit eadem ratio, idẽ erit cũ datur creditori. Itẽ in manifeſto dolo eſſet creditor, qui faceret expẽſas à prĩcipio non vtiles. Itẽ opponit has expenſas peti nõ poſſe: cùm creditor miſſ⁹ habeat pignus prætoriũ ff. de pigno. act. non eſt. C. vt in poſſ. leg. ſi poſtquã. & qui pot. in pign. habe. l. ij. & tertia. Sed talis cùm teneatur ſo-

Item

lũ dolo & lata culpa:licet cõuẽtionalis teneatur etiam de leui:vt prędicta l.prætor.§.est præterea.Si verò nõ tenetur,& sciens impẽdit:donasse videtur.Institu. de rerum diui.§.ex diuerso.ff.de acquiren.re.do.adeo. Respondet non ꝓcedere:non teneor facere expensas:ergo factas non repeto. Patet enim contrariũ in negotiorũ gestore:vt in præceden.l.sed an vltro.et C.de negogestis. tutori. In a hęrede impendẽte in rem, cuius vsusfructus alteri est legatus: vt ff.de vsufru.l.sed cum vsufructuari⁹.§.j.& lege sed si absente.j.respõ. Item opponitur huic ver.& prędẽti actiões,de q- b bus loquunt,sunt 14 subsidiariæ.C. de sacrosan.eccles.§s. sancim⁹.ff.de prę scri.verbis.quot. nonhabẽt ergo locum,vbi alię competunt.sed in ver. ꝓximo ꝓ fructibus competit furti.ff.de fur.inficiãdo.§.fi.æquiparãdo missum colono post tempus locationis:vel verius condictio furtiua,quæ non datur ad pœnam, sed ad rem:et pro damno dato legis Aquiliæ,saltẽ vtilis, vel in factum iuxta distinctionem.§.vlti. Institu.ad.l. aquiliam. c In hoc etiam casu competit contraria pignoratitia.ff. de pignorati. actio. si seruos. Respondet ad primum & secundum condictio furtiua & actio l. Aqui.sunt iuris ciuilis:illa de iureꝯtorio. Actio ergo ī factũ ciuilis,cũ alia ciuili nõ concurrit sed prætoria bene cõcurrit cũ ciuili. Ad casum huius versi. respõdetur,ꝙ hic pignoratitia deficit:qa oriť ex quasi cõtractu. Insti. quibus modis re cõtrahi.ob.§.creditor.& de oblig.quæ ex quasi contractu.§.item si inter aliquos. Datur ergo creditori conuentionali & de iure ciuili .Illa igitur non potest competere habenti pignus prætorium:nisi quis diceret dari vtilem deficientem. Igitur illa ciuili meritò prætor hanc dedit.

a ¶ Item creditor. Istum versic. prolixè prosequitur Roffre.vbi de officijs iudicum.Rub.de bo.authẽ.iud.posiden.&c.& ibi contumax, & de separatione bonorum,de quo statim sequitur. Prosequitur autem materiam de primo & secundo decreto.de quo author suprà parte ij.fecit specialem rubricam,ibi locans hæc dicta per eum. Ipse autem Roffre.hic in princip. satis instat quis dicatur creditor. quod scripsi super rubrica, de cessione b actionis. ¶ In principali propter id etiã dixit Rof. positiones nõ fiendas: qa ista fiunt absente parte,quod hic sequitur vt prædixi,coniunxit Rofr. proximæ materiæ sub vna rubrica:aliàs est Rubric.per se. Et nota quòd hic de vna separationis causa tractatur: vide alias vij.not.ff.eod.titul.de separ.l.j.in prin. In hac autem decẽ sunt necessaria secundũ Rof.quę per positiones patent. Ponit tamen casum ꝓ dubio,scilicet hoc requiri,quod nõ habeant,vnde sibi possint aliunde consulere.arg.l.j.ff.eo.§.si filij.in fine.

c ¶ §.si quis pignus. Exempla huius sunt,si nouationem voluntariam recepit creditor ab hærede. quod intelliges per l.fina.ff.eodem.vel vsuras ab eo recipit vel satisdationem,vel fideiussorem,etiam minus idoneum vel pignora vel aliquid simile. Quærit autem Roffr. quæ sit vtilitas huius

¶ Itẽ creditor[a] sæpe petit possessionẽ bonorũ debitoris non soluentis,quod petere debet officio iudicis in quo sic concipit libellũ L I B. Coram &c. peto ex officio vestro me mitti in possessionem bonorũ P. debitoris mei pro decẽ,quæ mihi debet. qui P. per nuncios citatus contumax est inuentus: & ad hoc ꝓpono officiũ vestrũ.ff.ex quib.cau.maio.itẽ ait.& l.ergo.ff.ex qui.cau.ma.in pos.ea hoc autem.C. de bo.auc.iudic,pos.si bona.extra,vt lite non contesta. quoniam.§.in alijs. ¶ Quidam tamen dicunt, & bene quòd hic non est necessarius libellus quia sufficit oblatus in principali[b]. ¶ †Porrò bona etiã quando que petũtur per creditorem separati officio iudicis. in quo sic libell⁹ cõcipitur. L I B. Corã &c. peto ego talis separari ex offi. vestro bona P. hęredis T. à bonis ipi⁹ T. q erat debitor meus in decẽ:& ad hoc ꝓ pono offi. vestrũ:vt ff.e.l.j. ¶ Alij sic lib. conci. L I B. Corã &c. propono ego talis quòd cùm T. qui decessit,fuerit debitor me⁹ in decẽ & P. ei successerit,qui soluẽdo non est:ne coniunctis bonis cum creditoribus eius concurrant ideo bona T. debitoris mei per officiũ vestrũ separari peto. ¶ Actor ergo sic ponet 15 P O. A C. †Pono quòd sum creditor T. Itẽ quòd T. est debitor meus in.x.ff.de separat.l.creditoribus. ff.ex qui.cau.in pos.ea. Item quòd ille T. decessit.ff. eo.l.j.§.j.& §.ea. Itẽ quòd successisti ei ex testamẽto vel ab intestato.ff.de separa.l.j.§.j. Item quòd bona T. non sunt soluendo. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono ꝙ T. illa.x. quę tibi debuit,soluit. Item quòd ea tali die soluit. Item quòd adiuit bona sua ita admissa,quòd separari non possunt.ff.eod.l.j.§. præterea. Item quòd quiquennium transactum est postꝙ hæreditatẽ adiuit:vt ff.e.l.j.§.quod dictũ est. Itẽ ꝙ vendidit bona illa.ff.eo.ab hærede. Itẽ ꝙ est executus fidẽ hæredis.ff.e.l.fi.§.illud sciendũ.& §.si qs pignus.[c] ¶ †Porrò sæpe aliquo defuncto,ei⁹ vxor 16 dicit se ex eo prægnantẽ,cùm non sit:vel est,sed ex alio:& sic per calumniã petit se nomine ventris mitti in possessionem bonorũ quondã mariti:vt rebus alienis pinguior fiat. Prætor ergo succurrit hęredi per actionẽ in fact.ex illo edicto,si mulier noĩe ventris: quę dať contra illã ad interesse.ff.si mulier vent.nomine in possessio.calumniæ causa esse di.l.j. ¶ Sic ergo libellus cõcipiť. L I B E L L V S. Corã &c. con. de Berta,quæ se fingens grauidã cùm non esset: vel erat,sed nõ ex viro suo,per calum.petiť missionẽ in bonis T. quondã viri sui,& missa fuit. de quibus percepit tm̃,ꝙ valet.c.libris,& multa de bonis illa diminuta sunt ꝙ valẽt xxv. vnde cũ sim hæres T. ex testamento vel ab intestato ago contra dictã dominã

edicti,& q̃ inuentionis causa? Respondet ad secũdum,vt creditoribus cõsuleretur:vt infrà dicetur. Ad primum dicit,quòd potest esse vtilitas,scilicet quando testatoris bona sunt soluendo:& non hæredis. Damnũ enim esset in casu conuerso.ff.eo.l.j.§.quæsitum.& l.si creditores. Item vtilitas: quia quicquid de bonis illis habebit hæres: totum dabit creditoribus illis, vt ibi. Item impetrata separatione potior erit creditor etiã chirographarius illo, cui ipse hęres rem pignorauit. ff.eo.l.j. Notandum est quòd obtenta separatione, creditor pœnitere nõ potest,nisi ex iustissima causa: & tunc ad id solùm & quod supereśt à creditoribus hęredis,ad illud admittatur, non vt quod factum est reuocet.hoc dic: vt ff.eo.l.j.§.pen. in fi.& l.debitor. §.j. Item nota ꝙ separatio,de qua loquimur,ius respicit, & non factum. Nam liquida & talia arida, vt frumentum & similia, ex quo mista sunt,de facto separari non possunt: prædia verò,animalia,& similia separata sunt,& in eis nõ est necessaria separatio facti. sed fit quo ad ius vt creditor testatoris non cõcurrat cum creditoribus hæredis, qui fortè non est soluendo:vt dicit Rofr. propter hæc amplectendus videtur secũdus libellus. Item scias, ꝙ licet eadem cõsequatur persona testatoris, & hæredis

& prædicta peto:& ad hoc propono actionem in factum ex illo edicto,si mulier ven.nomi.in possess. missa calum.causa esse dica.ff.eo.l.j.§.j.& §.compe- d tit.& §.fin.[d] ¶ Actor ergo sic P O. A C. † Pono ꝙ 17 fuisti vxor T. Item quòd T. multa reliquit tempore mortis. Item quòd post mortem habebas menstrua. quare hoc fiat:vide j.qui fil.sint legi.versic.in illa.& alia etiam vide ibi. Item ꝙ ex tali cõcepisti. Item ꝙ dicebas te prægnantem,cùm esses sine omni conceptu. Item ꝙ annus vtilis adhuc durat. Item quòd tãtum percepisti ex bonis illis. Item quòd petiť missionem in bonis illis. Item quòd fuit tibi concessa. Præmissa probantur ff.eo.l.j.§.j.ij.& iij. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono quòd credidi me prægnantem,& iustè. Item quòd castam vitam semper duxi 18 præterquam cum viro meo. ¶ †Sed & concubitus cum vxore castitas est:vt xxxj.dist. Nicæna. Item ꝙ obstetrices dicebant me prægnantem. extra,de proe ba.proposuisti.argu.contra xxvij.q.j. nec aliquæ.[e] Item quòd illæ erant peritæ in arte illa.ff.de ven.inspi.l.j.extra,de frigi.& malefi.fraternitatis.in princ. Item quòd fui in vtero prægnans. Itẽ quòd feci abortum.extra,de homici.sicut ex literarum.ij.q.v.cõ 19 suluisti.in fi.vel natus est filius vel filia. ¶ †Verùm[f] f si mulier missa in possessionem nomine vẽtris,possessionem in alium trãsfet:hæres autem habet actionem in factum descendẽtem ex illo edicto,si mulier ven.no.in possess.mit.& eadẽ possessio ad aliũ dolo malo dicatur esse translata contra eam ad interesse suũ. ¶ Sic ergo concipiť libellus: L I B. Corã,&c. cõqueror de Berta quæ missa in possessionẽ bonorũ quondã T. cuius hęres sum ex testamẽto,vel ab intestato,illã pòst dolo malo in aliũ transtulit, vnde interest mea in centũ:quod interesse ab ea peto,& ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ descẽdentẽ ex illo edicto,si mulier vẽ.no.in pos.mit.& eadẽ possessio ad alium dolo malo dicať esse trãslata.ff.si vẽt.no.mul. in poss.mit.& eadem post dolo malo ad aliũ trans. g esse di.l.j.respon.j.[g] ¶ ACTOR ergo sic ponet: 20 P O. A C T O R I S. † Pono quòd sum hæres T. ex testamẽto,vel ab intestato. Item quòd tu fuisti missa in possessionem bonorum ipsius T. nomine ventris per calumniam:vel fecisti abortum.ff.eo.l.j.& ij. Item quòd illa possessio ad alium trãstulisti. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono quod M. tantùm est hæres T. ergo non tu per cõsequẽs.ff.de iudi.cùm prætor.extra,de præsump.nonne. Sed hoc implicat negatiuam.extra,de causa pos.cum ecclesia. Itẽ quòd ego missa in possessionem nomine vẽtris peperi filium:& filius ille viuit.

iuris fictione.in auc.iusiurã.quod præsta.ab his.colla.v.& statim adita hæreditate bona videantur vnita per dominium hæredi quæsitũ.ff.de acquir. poss.cùm hæredes. Beneficium tamen istud per hoc nõ admittitur:nec cõtrarium. Ex prædictis sequitur versi.porro.ad literam ponens verba Rofre.vbi de dictis in rubrica hic expressa,in quo edicto dicit sex necessaria, quæ patent ex positionibus.

d ¶ Et §.fin. Opponit Rofr. libellum nõ procedere:quia si hoc fuit obiectũ tempore,quo mulier petiť,& iudex non admisit,obstat res iudicata,si nõ fuit obiectum,imputet sibi,qui nũc opponit:cùm sit peremptoria. C. sententia.resci.nõ pos.l.peremptorias. Dic quòd procedit adiectio in his,quæ fiunt causa cognita. Item ꝙ potuit tunc videri iusta causa petendi:& tunc apparet præterita calumnia,per quam decepti fuerunt & prętor & actor. Facit ff.de infa.l.debuit. Et not. Rofre.casum,quo missus in possessionem qui non possidet.ff.de acquir. poss.possideri.in fi. fructus percipit. Ad idẽ ff.vt in poss.leg.l.qui legatorũ.quod alibi non est,præter q̃ in possessione hæreditatis.ff.ex quib.cau.in poss.ea.l.Fulcinius.§.fin.

e ¶ Nec aliquæ. Dic vt ibi in prima & secunda glos.

f ¶ Verum. Continuat author,vt Rofre.hoc edictum ad proximũ:& quæ ad istud sint necessaria,positiones ostendent.

g ¶ Respon.j. Vides libellũ contra mulierẽ formatũ ad interesse.sed hic insurgũt duo dubia:an scilicet hæres cõtra possessorem habeat actionem,& quam. Item an mulieri competat aliqua actio.& de his vide quod not.in prædi.l.j.in glo.pro eodem.& glo.seq.& hic pro Rofre.

a *Vt lite pendente nihil innouetur.* *Rubrica.*

¶ Hæc rubrica habet quatuor noua iura. duo in vj. & totidem in clemẽtinis. & per vltimum declaratur quando lis pendere dicitur. & infrà dicam. Vide Summistas, & præcipuè Hosti. & quæstionem Ioan. de Deo, quam scripsi super decret. eum qui, de præben. lib. vj. in vlti. gloss. scilicet de clerico partiario, qui cõtra volũtatem rectoris lite pendente occupauit obligationes ecclesiæ,

a *Vt lite pendente nihil innouetur.*[a] *Rubri.*

IN hoc tit. sic potest libellus concipi; LIBEL. Coram &c. cõqueror de P. qui cũ inter me & cum super vinea, vel ecclesia, coram tali ordinario iudice, quæstio verteretur [b], corã alio me traxit iudice; ibique me inuitum litigare coegit: vel possessiõe dictæ vineę me lite pendente spoliauit, vel cum causa matrimonialis inter nos tractaretur, debitum mihi negauit: vel me deiecit vel lite pendente indulgentiam de hoc mentione non habita impetrauit, vel post inhibitione sibi à iudice factam: vel post appellationem tale quid fecit. quare peto præmissa vtpote lite pendente vel post inhibitionem iudicis, vel post appellationem attẽtata per vos reuocari: & cassa & nulla per vestram sententiam declarari. extra, eo. per totum. xj. q. j. quia res. extra, de constitu. cùm M. extra, de iureiur. veniens. ff. nihil innoua, appel. pendẽ. per totum. ñ. q. vj. appellatione. ¶ Qualiter formabitur petitio super reuocatione attentorum appellationis mortuo, in eius locum alius eligatur: consilium superstiti est quòd prosequatur causam suam. & si ille veniat, & se opponat, vel cõfirmari petat: replicet vel excipiat de electionis nullitate. Si verò partes fuissent coram legato vel delegato: & ille adire vellet ordinarium, si non dubitat in sui absentia aliquid fieri, permittat illum inchoare: vt sic ipse defendẽtis potius, quàm agentis personam gerat. si dubitat aliquid clam fieri, prouocet sic dicens; ¶ LIBELLVS. Coram vobis domino T. dico ego Io. quòd vacante tali beneficio, ecclesia vel prælatura, ad illud, vel illam duo discorditer fuerũt electi, scilicet talis & ego; super quibus electionibus ipse & ego coram tali legato vel delegato cœpimus litigare. qua lite pẽdente, ipse coelectus mortuus est, vel renunciauit, vel fuit exclusus. in cuius locũ hi, qui eum elegerant, Titium elegerunt. quare cùm electio illa ipso iure sit nulla per constitutionem Bonifacij Papæ octo peto illam nullam pronunciari & decerni, iuxta constitutionis ipsius verba nullas vires habere. Item consilium cadit circa decre. secundam illius tituli, quo ad suos terminos, vt si possessori mouebatur quæstio coram confirmatore, vel alio, & possessor moritur lite pendente, & beneficiũ alteri confertur; potior videat si sustinere potest personam rei contra illum: aliàs agat dicens: ¶ LIBELLVS. Coram vobis domino tali dico ego Ioan. quòd à Titio possessore talis beneficij ipsum beneficium coram vobis, vel coram tali iudice vendicabam; qui lite pendente decessit, vel cessit: in cuius locum talis per talem, vel tales electus fuit, vel præsentatus, vel prouisus: quare &c. vt supra.

b In hoc ti

tu. sic potest. Verteretur. Dici etiã posset in suis terminis, q cùm per talem competentem iudicem eũ sup tali vinea vel ecclesia citari fecisset expresso in citatione, p quod plenè instrui potuit, sup quo conueniebatur: & citatio peruenisset ad eum; vel nõ peruenisset per ipsius dolum: ipse &c. hoc patet in præ. cle. fin. eod. tit.

c ¶ Aliꝰ. Si contra formam noui iuris, de quo dixi super rubrica vno ex electis mortuo, in eius locum alius eligatur: consilium superstiti est quòd prosequatur causam suam. & si ille veniat, & se opponat, vel cõfirmari petat: replicet vel excipiat de electionis nullitate. Si verò partes fuissent coram legato vel delegato: & ille adire vellet ordinarium, si non dubitat in sui absentia aliquid fieri, permittat illum inchoare: vt sic ipse defendẽtis potius, quàm agentis personam gerat. si dubitat aliquid clam fieri, prouocet sic dicens; ¶ LIBELLVS. Coram vobis domino T. dico ego Io. quòd vacante tali beneficio, ecclesia vel prælatura, ad illud, vel illam duo discorditer fuerũt electi, scilicet talis & ego; super quibus electionibus ipse & ego coram tali legato vel delegato cœpimus litigare. qua lite pẽdente, ipse coelectus mortuus est, vel renunciauit, vel fuit exclusus. in cuius locũ hi, qui eum elegerant, Titium elegerunt. quare cùm electio illa ipso iure sit nulla per constitutionem Bonifacij Papæ octo peto illam nullam pronunciari & decerni, iuxta constitutionis ipsius verba nullas vires habere. Item consilium cadit circa decre. secundam illius tituli, quo ad suos terminos, vt si possessori mouebatur quæstio coram confirmatore, vel alio, & possessor moritur lite pendente, & beneficiũ alteri confertur; potior videat si sustinere potest personam rei contra illum: aliàs agat dicens: ¶ LIBELLVS. Coram vobis domino tali dico ego Ioan. quòd à Titio possessore talis beneficij ipsum beneficium coram vobis, vel coram tali iudice vendicabam; qui lite pendente decessit, vel cessit: in cuius locum talis per talem, vel tales electus fuit, vel præsentatus, vel prouisus: quare &c. vt supra.

d *De sequestratione possessionum & fructuum.* *Rubrica.*

¶ Quid sit sequester habetur ff. de verb. signi. sequester. Alber. Gal. posuit hanc rubricã. & eius fuerunt tres primæ quæstiones, forma etiam quartã, quæ nõ facit ad titulum. recurre ad Summistas. Rubrica legum intitulatur de prohibita sequestratione pecunię. vbi Azo: sed nostri plenius. Breuiter ergo dicemus sequestrationem prohibitã: quam autẽ si papa suo arbitrio facit, successor habet molestè, & reuocat. eo. tit. c. j. vt dicit Hosti. in Summa. eo. titu. §. pen. in fi. episcopos nostri temporis deberet hoc terrere, qui cùm contra possessionem beneficij quæstio mouetur, & maxime per se, vel suos, statim fructus sequestrant. Ibi vide. sunt enim certi casus, quibus sequestratio permittitur, qui not. eo. titu. c. ñ. vbi ponuntur xj. & ibi super glo. addidit quatuor. habemus hodie alium casum super cle. eo. tit. ad compescendas. qui multam habet æquitatem: & est pœnalis, & concedamus actori libellos vel formandos suo tempore, sed per constitutionem prædictam expedit formari libellum: quia ex facto curiæ petitur ab ordinario sequestratio etiam beneficij, propter quod sic dicet actor:

¶ FORMA. Coram vobis domino B. Bonoñ. episcopo, propono ego Io. q̃ egi in curia Romana cõtra A. super tali beneficio vendicãdo, vel petendo illud beneficiũ ad me spectans, vel super ipso possessoriũ intentando, & per T. auditorem cũ potestate diffiniẽdi per sedẽ apostolicã deputatum super petitorio vel possessorio prædicto, diffinitiua pro me sententia lata fuit: quare cùm prædictus A. beneficiũ illud ante litẽ per me motã: vel dic, pacificè triennio non possederit: sed solùm inchoauerit possidere citra annum, vel bienniũ, vt occurrit: peto illud per vos apud personã idoneam sequestrari secundũ formã clemen. &c. Posset addi: peto etiã omnẽ impedientẽ, vel fructus eius interim occupantem, excõmunicatũ pronunciari, & ipsum possidẽtem & litigantem, si sequestrationem impediat, vel fructus occupet, denũciari priuatũ omni iure, quod in beneficio vel ad beneficium illud haberet. In hoc vide quod ibi no. ĩ gl. antepe. & vide ẽt j. de iureiurã. ver. vt autẽ. cum seq. Et nota q̃ licet regulariter sequestratio nõ procedat, eo qui possidet, sufficiẽter satisdare volẽte. ff. de offi. p̃si. Senatus. in fi. qui satisd. cog. si fideiussor. & scripsi de iudi. examinata. super gl. ñ. Hæc tamen satisdatio possidentis non impediret seq̃strationem hãc nõ simpliciter p̃missam: quo casu loquuntur iura prędicta.

tione pendente, not. s. de actio. §. nouissime. ver. nota quod. & quod hic deest, vide in eo. §. prope princip. & ver. verum. & in alijs.

c

d *De sequestratione possessionum & fructuum.*[d] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Controuersia inter duos possessores fundi orta, quorum quilibet vult fructus colligere, an sit talis possessio sequestranda.
2 Bona debitoris quo casu sequestranda.
3 Vsus possessionis, an possit per iudicem sequestrari, vbi agitur interdicto vti possidetis.
4 Causa super iudicis officio commissa, censetur lite contestata.
5 Bonorum sequestratio, quo casu veniat redintegranda.
6 Dilapidatio fructuum presbyterij, quo casu possit per iudicem prohiberi.
7 Mulier, de cuius matrimonio agitur, quandoq; dicitur sequestrari.

Sed præcepta cum adiectione pœnarũ ex causis, ne vitiosè incumbat possessioni beneficij, de eo qui mit. in pos. eũ, qui. lib. vj. & ne in petitoris grauamen habentis pro se sententiã, litem protelet, sumptus litis faciẽs ex fructibus beneficij: vt ibi dixi super j. glo. & quia materiã sequestrationis plenè scripsi post Ioan. Mo. super regula, locupletari. de reg. iur. lib. vj. hic nõ instabo. ¶ Sed propter clemẽ. prædictã, quæro de duobus. Primũ quid si in curia prima sentẽtia lata fuit pro possessore: secunda contra eum pro petitore: an locus sit sequestrationi, de qua ibi dicitur? Videtur q̃ sic: quia illa decre. non distinguens, vult sequestrum fieri: cùm petitor contra possessorem habeat vnã sententiam diffinitiuam: & iste habet vnam: ergo fieri debet. Et licet durum videatur, sufficiat sic scriptum esse. extra, de fer. c. ij. & vide concor. primæ gloss. cum suffragio. deinde puto contrarium. Habet enim vterq; præsumptionem vnius sentẽtiæ pro se. & in hac paritate debet ẽsse melior conditio possidentis: vt in regula, in pari. lib. vj. cum concordan. & potissimè in materia regulariter prohibita, vt hic. Item deficit ratio: cum hic concordant duæ præsumptiones contrariæ. facit quod not. de elect. cùm inter R. in glos. hic concurrunt. Item si sic staretur literæ, sequeretur absurdum quod dato, quòd possessor habuisset duas sententias, & petitor tertiam, fieret sequestratio: quod sonaret in valde iniquũ. & secundum hoc tex. ibi loquens de vna, intelligitur de prima. Ad suffragium in contrarium inductum, facilis est respõsio: quia etiam per seruos, qui nõ fuerãt in vxoris ministerio, posset haberi informatio aliqualis, vel pœna. Secundò quæro, an ordinarius possit vnum beneficium sequestrare duobus simul, vel successiuè. Ad primam facilis est respõsio. Tex. Clemen. dicit in singulari beneficium apud aliquam personam idoneam per ordinarium sequestrari. Apud vnũ ergo fieri debet, non apud plures. Cùm enim de regimine vnius quæramus, non existat causa quare plures ponãtur in locum vnius: stetur ergo singularitati: cùm si papa de pluribus voluisset, id expressisset: sicut facit de duobus coadiutoribus episcopi in decre. vnica de cleri. ægrot. lib. vj. Subest etiam ratio grauaminis expensarum, in quibus minus grauat vnus quàm duo. facit de concess. præbẽ. c. vlti. lib. vj. ibi: quantocq; inter, &c. Ad secũdum quo quæritur an id possit successiuè? Respon. quòd id potest ex causa: puta mortuo primo, vel malè se gerẽte, vel ministrare nolente, sine causa non videtur posse eũ à primo, nisi fuerit per constitutionem ipsam arctatus ad personam idoneã assumendam, cui cõmittendo videtur illam, vt idoneam approbasse. & hoc eo amplius procederet, si diceretur ordinarius id fecisse authoritate apostolica. quod aliquibus videri posset, per id quod ibi not. in glos. non distingunt. Sed contrarium credo: quia istud nõ exprimitur, sicut in multis casibus fit iure veteri, & in ipsis clemen. quæ iura vide in Clemen. de supplen. neglig. super verbo, apostolica. Est igitur ordinaria prorogata, non dico simpliciter excitata: vt in decret. licet. de offi. ordi. Et fateri oportet quòd aliqualem habet titulum, ex quo administrationem habet spiritualiũ. & facit quod nota. de elect. nemo deinceps. lib. vj. in glos. magna. verfic. sed quæro. & vide quod super eo dixi. Ad prædicta facit quod nota. de elect. cùm ex eo. lib. vj. super verbo, septennium. & ibi allegatur regula, mutare. lib. vj. & de fil. presbyte. ex tua. faciunt leges ff. de lega. iij. statuliberum. §. fina. de lega. iij. fideicommissa. §. sic fidei. de aqua plu. arcen. l. in diem. quorum lega. l. j. §. prodesse.

ADDE, vt per Oldra. consil. clvj. incipiente, thema ordinarius.

In hoc

IN hoc titul.non est libellus necessarius.[a] Sed ad eui dentiam huius quæritur: peto à te fundũ,in quo sunt fructꝰ:& postulo à iudice, vt tibi præcipiat ꝙ eos saluos facias:quæritur an id facere debeat? Respon. sic.ff.de peti.hære.l.diuus.ff.de doli excep.l.pen.§. ex quadrãte.ff.de rei vendi.non solũ.ff.de appel.imperatores.§.fi.¶†Quid si inter duos est controuersia de possessione fundi,& vterꝙ vult colligere fructus:nunquid debẽt sequestrari? Et videt ꝙ nõ,cùm omnis sequestratio sit odiosa,& regulariter prohibita à iure: vt C.de prohi.sequestr.per totũ.nisi in casibus specialibus. Sed dic iudicis officio id fieri posse: vt ff.de vsufru.æquissimum.in prin.ff.cõmu.diui.l. cõmuni diuidundo.§.cùm de vsufr.ff.de bo.autho. iud.pos.in venditione.§.j.ff.de tab.exhi.l.fi.& vide
b s̃.de peti.& pos.§.j.ver.in summa.[b] ¶Illud autẽ notandũ est,ꝙ si is,qui appellauit à sentẽtia cõtra se lata,dissipat fructus:possunt ab eo lite pendente fru-
2 ctus sequestrari: vt extra,eo.c.pen.in fi.¶†Sed pone,T.debet mihi decem,nec possidet immobilia & est suspectus: peto res eius sequestrari:quæritur an possim? Dicunt quidã illud cõmittendum iuratoriæ cautioni.Instit.de satisda.§.hodie.C.de asser.tol.l.j. Io.dicit ꝙ si condẽnatus est,in carcere detrudat.C.ꝙ bo.ced.pos.l.j.alioquin res eius sequestrent.arg.ff.ꝙ satisd.cog.l.si fideiussor.§.fi.& melius C.lib.x.de debi.ciui.l.ñ.ad fi.Quæ autẽ faciant personã suspectã, not.in præ.l.si fideiussor.§.fin.[c] ¶†Sed nũquid vbi
c 3 agitur interdicto vti possidetis,poterit iudex sequestrare vsum possessionis,& illũ partibus interdicere. Et videtur ꝙ sic.C.de suspec.tut.eum.C.vt lit.pen. per totũ.ff.de ritu nup.ad optiuus.Nec ex hoc videt aliquis lædi.arg.ff.de excu.tuto.l.tutor.§.j.nec mirũ si hoc fit lite pendẽte:quia & hoc fit alibi.ff.de priui
4 le.cred.si magistratus.in fi.& C.de agri.& censi.litibus.¶†Cùm enim lite cõtestata causa ad iudiciũ pertineat,poterit omnibus suo officio prouidere.ff.de procur.si reus.ff.de ædil.edic.ædiles.§.item sciendũ. & l.quod si nolit.§.culpã.in fi.Nam & ei,quẽ certũ est possidere,præcipit cauere,ne hæreditatem peioret.ff.qui satisd.cog.inter.Multa enim fiunt causa sedandi tumultus partiũ.ff.de libe.cau.ordinata.& C. eo.lite.& ne partes perueniant ad rixas & ad arma. ff.de vsufr.æquissimũ.resp̃.j.& facit[d] ff.cõmu.diui. arbor.in fi.& l.cõi diuidundo.§.cũ de vsufr.C.quib. ad lib.ꝓcla.nõ licet.l.fi.arg.cõtra.C.de sequest.pos. nõ est impediẽdus vsus,vel possessio alicuius lite pẽdente,arg.pro & cõtra.ff.de aqua quot.& æsti.l.pe. ff.de vsufr.cuiuscũqꝫ.§.j.ff.de colla.dot.l.pe.in fi.& argu.C.si ser.expor. vene.Moueor,sed dic ꝙ iudex hoc facere põt,si sibi expedire viderit: vt in primis concor.& ff.de libe.exhi.l.iij.§.si verò. & §.pen.ff. vbi pup.edu.de.l.pe.extra,de sequestr.c.j.Consulo autẽ,ꝙ vbi res tua sequestratur,protesteris vt saluũ sit tibi ius tuũ,tam in possessione,ꝙ in proprietate: licet res apud sequestrũ ponatur.ff.de acqui.pos.interesse.[d] ¶†Sed pone,lata est sententia sup proprietate:& male:[e] & ideo in causa appellatiõis retractat & pronunciatur,vt partes redeant ad statum pristinum,nulla facta mẽtione de sequestratione facta,q̃ritur an redĩtegrãda sit sequestratio:an verò redibũt partes ad statũ,in quo erant ante factam sequestrationem? Et videtur ꝙ ad statum sequestrationis redibũt,donec quæstio proprietatis iuste fuerit determinata:quia post illũ statum erratũ est. Ergo videtur quòd ad illum redeundũ est:& iterũ de proprietate cognoscendũ. Item status ante sequestrationẽ fuit sublatus:vnde à sequestratione incipiet ꝓcessus.ff. de iniust.rup.& irri.testa.si miles.Ad idem.ff.de re. diui.in tantũ.extra,de statu mo.recolentes.arg.contra.Nam status sequestratiõis,nõ est status: ergo ad
f statũ anteriorẽ est redeundũ.Super hoc dixit Vinc.[f] sequestrationem redintegrãdã,tanꝙ male dissolutã per sententiam super proprietate latã,& eius execu
6 tionem.¶†Item pone,abbas quidam agit corã iudice delegato contra rectorem cuiusdã capellæ,quam dicit ad se pleno iure pertinere lite pẽdẽte:quia presbyter fructus dilapidat & consumit: petit abbas eos sequestrari,vel saltem per presbyterũ sibi caueri,si cõtingat eum vincere,cùm presbyter nõ sit soluendo:quæritur an iudex cùm sit delegatus, possit prouidere,ne fructus dilapidentur? Respon.sic,si de dilapidatiõe cõstet:vt extra,eo.c.pe.& lib.vj.baptizari. Si verò non cõstet,sed presbyter est suspectus: h tunc saltem proprio caueat iuramento,secundũ Io. de Deo,qui hoc no.in quæstiõibus suis.[g] ¶†Et no i
g 7 ta ꝙ quandoꝙ mulier,de cuius matrimonio agitur,
h quasi sequestratur: vt extra,de ꝓba.causam.[h] Item si venditor non vult rem vẽditam tradere,nisi prius habito pretio,nec emptor vult pretium tradere,nisi re prius habita:quia non confidunt de se,res sequek stranda est donec pretiũ numeretur.arg.ff.de solu.si soluturus.imò prius debet pretium numerari:vt ff.
i de actio.emp.qui pendentem.[i]

k *De confessis.*[k] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Confessus habetur pro iudicato, quare in illum nullæ sunt partes iudicis.
Forma confessionis,quæ sit.
2 Contra confitentem se debitorem,qualiter sit agendum,& qualiter debeat libellus formari.
3 Positiones actoris & rei,vbi agitur vtili certi condictione ex mutuo.
4 Vtilis &c.an sit propter solam confessionẽ danda.
5 Actio in factum ciuilis,quo casu contra debitorem oriri dicatur.
6 Confitens obligari censetur,sicut & contrahens. Libellus qualiter sit contra confitentem debitũ conficiendus.
7 Positiones actoris & rei vbi agitur actione in factũ ex confessione.

QVamuis in confessum nullæ sint partes iudicis,cũ haberi debeat ꝓ iudicato.ff.de confes.l.j.& l.certũ. & C.eo.l.vnica.extra,eo.c.vlti.tamen quia ex hoc quædã actiones oriuntur,de eis hic subñciamus.& primò formã cõ
1 fessionis ponamus.[1] ¶†FORMA.Ego A.confi
1 teor,& verũ est,me accepisse,& apud me habere ex causa mutui à te B.centũ lib.quas mihi numerasti,et tradidisti:vnde renũcio exceptioni nõ numeratæ pecuniæ vel nõ traditæ rei,exceptioni doli,& in factũ & ꝓmitto dictã pecuniã hinc ad diem talẽ tibi reddere sine aliqua diminutione in tali loco,ff.& C.si cer.pet.& C.de non nume.pecu.per totũ.quæ oĩa suprà dicta singulariter singula,& vniuersaliter vniuersa facio & promitto per me meosꝙ hęredes,& tibi tuisꝙ hæredibus attendere & obseruare:& in nullo cõtrauenire sub pœna stipulata dictę pecunię duplę.qua soluta,vel non,omnia dicta firma pmaneãt. & pro pœna & sorte tibi obligo omnia bona mea. Quod hic dicitur,probatur j.de solu.§.j.sup expositionibus primæ formæ.¶†Nunc igitur libellos for
2 memus.Si igitur cùm Titius à te peteret certi condictione centũ,quæ tibi mutuauerat: cõfessus es in iudicio te debere ei:datur vtilis actio contra te,scilicet vtilis certi cõdictio prætoria.ff.ad le.Aquil.proinde.§.j.& ñ.In qua sic libellus concipitur:[m] ¶LIB.
m Corã &c.cõqueror de P.qui fuit confessus corã tali iudice se mihi debere centũ,cùm illa centũ ab eo peterem ex causa mutui.vnde ago cõtra ipsum, ꝙ illa centũ mihi soluat:& proponovtilẽ certi cõdictionẽ ex mutuo.Hæc forma probat in præ.l.ꝓinde.AC. ergo sic ponet:† PO.A C. Pono quod C.fuit hoc
3 anno iudex in ciuitate Viterbiñ.Item ꝙ corã eo cõquestus fui de te:& petiñ à te centũ certi cõdictione ex mutuo.Item ꝙ super illa petitione fuit lis contestata:vt in prę.l.proinde.C.de confes.l.vnica.ff.eo.l. j.& l.Iulia.& l.certum. Item quòd illa cõfessio fuit facta in palatio communis corã prędicto iudice,vbi ipse pro tribunali sedebat.C.de confes.l.vnica.ff.qs ord.in bo.possess.ser.l.ñ.§.dies.C.de dila.à procedẽte. Item quòd ille erat iudex noster,& habebat iurisdictionem in prædicta causa.extra,de iudic.at si

---

a ¶Necessarius.Libellum contra se 1 questrũ ponã j. de deposit.super §.iij.

b ¶Ver.ĩ Summa. versi.est & omni no.vide quod dixi s̃.de lib.cõce.

c ¶§.nunc dicẽdũ. sup versic.xxñ.§. fi.hucusꝙ Alber. Gal.& sunt hæc: c quia nõ possidet 3 ĩmobilia,vel pauca,mali mores,vt ꝙa prius male ad ministrauerit.

d ¶Interesse.Materiam an sequester possideat, scripsi de iud.examinata.super glos.ñ. 4

✠ADDITIO. ADDE tu Bal. in l.vna.C.de ꝓhi.sequestr.pe.& an & qñ seqstratio sit prohibita, vide Soci.in suo tracta.fallẽ.in regula cccl xxj.Hẽri.Ferran.

e ¶Et male.Sup.tamen cùm per illã reuocata fuit sequestratio prius facta.hoc sonant sequentia.

f ¶Vinc.eo.ti.c.j.

g ¶In quęstionibꝰ suis.lib.j.q.xxx. d iiij. allegabat ad hoc vltimũ xxx- 5 iiij.dist.de Syracu e sanæ.in fi.x.q.iij. illud.ñ.& qđ no. de accu.qualiter. ñ.in iij.glo.

1 ¶Formam ponamus. Rolã. parte iij.in princ.ibi[2] tñ in iiij.psona & ꝓmissio de stando ipsius verbo sup dãnis expẽsis & interesse.scias etiã ꝙ hæc forma hic fuit additio:& totũ,quod post eã habet fuit Rofr. differẽtia autẽ cõfessionis, de qua extat instrumẽtũ ad illã,de qua testes ꝺponũt quo ad præsumptionem ĩterrogationis,nota Accurs. Insti.de inuti.stipu.§.si scriptũ.

m ¶Li.conci.Hunc cum suis positionibus posuit Rofre.parte j.vbi de vtili certi condictione.

a ¶Libellus. Melius dixisset libellus tantùm.

b ¶De confessis. scilicet §. secundo & tertio. quo ad casus, quibus non præiudicat.

c ¶In iure. Et Rofr. dixit Vber. hunc cum suis positionibus posuit, vbi de actione in factum vtili ex confessione.

Bald. De confessis. Rubr.

Forma

Libelli cũ agit ex cõfessione mutui facti ĩ iudicio hic G. vide ad materiã ĩ. de fru. §. fin. ¶Quid de cõfessione facta in lite a ris cãbñ. ĩ. de sol. §. si mercator. vide etiã ꝓ materia de offi. iud. §. si iu b dex. & de reo. §. il 4 le q vult. & de ꝓcura. §. ꝓcurator causæ appellatio nis. & an possit 5 appellari à cõfessiõe, vide ſ. de appel. §. & q possit & quo confessio ꝓcuratoris est facta, & nõ vera, vide ĩ dicto titu. de ꝓcur. §. in crĩalibus. Et qd si ꝓcurator rñdet se nihil scire de ĩterrogatis, in quo noceat dño: vide ibi dẽ in §. si ꝓcurator rñdet. Et an curator cogat au 7 thorari cõfessionẽ vide ſ. de cura. §. ñ, quo q ꝓbat cõfessionẽ, & nõ numerationem ĩ mutuo nõ plene ꝓbat ſ. de test. §. si ago. & an cõfessio cedẽtis noceat cessionario, ſ. de cess. act. §. an cõfessio. ꝓ materia vide Cyn. & Bar. in l. gñaliter. C. d. nõnu. pec. & ĩ l. vnica. C. de cõfes. & per Canonistas ĩ d c. si cautio. de fid. instru. Bal.

d ¶De ꝓbatiõib⁹. Hãc cũ duab⁹ sequẽtibus nõ ꝓsequitur. De prima em̃ plenè tractat ſ. parte ñ. vbi de ꝓbatione. de secunda, ſ. parte j. vbi de teste. de tertia, eo. tit. de teste. §. pen.

clerici. xj. q. j. in clericorum. iñ. q. vj. non liceat. Item q in processu causæ tu fuisti cõfessus te mihi debere illa centũ: vt ñ. q. j. nos in quenc̃t. ¶Reus verò sic: PO. RE I. Pone q T. fuit electus à cõmuni Viterbiñ ad hoc, vt cognosceret de terris & terminis. hoc cõfessato, restat q fuit iudex in cã illa. & si fuisset, non posset cognoscere. & si cognouisset, non valeret. C. ne de ſta. defun. si pat. nec cõsensus, imò verius error litigantiũ dedit ei iurisdictionẽ: vt ff. de iur. om. iud. si ꝑtor. & ff. de iudi. l. ñ. Itẽ q tu conquestus fuisti de me ꝓ illis centũ corã M. Itẽ q super illis centũ tãtũ lib.[a] fuit datus. hoc cõfessato, sequit̃ q lis nõ fuit cõtestata: ergo nec cõfessio facta fuit. in aut̃. de litig. §. omnẽ. C. de lit. cõtest. l. j. Item q illa centũ fuit cõfessus, qñ iudex ibat per viã. & aliàs fac. secũdùm ea q̃ not. ſ. de cõfes.[b] & patet in seq. versi. ¶†Sed nõ videtur q propter solam cõfessionẽ detur vtilis: imò videt̃ actionem in factũ dari debere. ff. de ꝑscri. ver. quoties. Resp̃. imò de iure dar̃ vtilis. Si em̃ probasſem, cõtra illũ daretur directa: vnde non est mirũ, si propter confessionẽ detur vtilis. ¶†Sed & si nõ cõfiteris te debere decem, ex hac cõfessiõe informiter, id est, causa non adiecta facta, orit̃ actio in factũ ciuilis. extra, de fid. instru. si cautio. Si verò formiter, id est, causa adiecta, puta ex mutuo: tũc dabitur T. vtilis certi condictio, sicut daretur directa ex vero contractu. Qui enim confitetur: obligatur, sicut ex contractu. ff. de interro. act. de ætate. §. qui interrogatus. sic ergo concipitur libellus: L I B. †Corã &c. cõqueror de P. à quo peto decẽ mihi dari & solui, quæ decem fuit cõfessus in iure[c], & extra ius corã qnq; testibus rogatus, me ꝑsente, se mihi debere. & ad hoc ꝓponо actionẽ in factũ ex cõfessione. In reali verò cõcipit̃ retẽtis ꝑmissis verbis, vsq; mihi debere. post iunge, ex cõtractu vẽditiõis: vel ex mutuo. & ad hoc ꝓpono vtilẽ actionẽ ex vẽdito. ¶Actor ergo sic ponet: †P O. A C. Pono q fuisti cõfessus te mihi debere decẽ. ff. de inter. act. de ætate. rñ. j. Itẽ q fuisti confessus ĩ iure. C. de cõfes. l. vnica. Itẽ q es maior xxv. an. ff. de mi. l. nõ oĩa. ff. de cõfes. certũ. §. ĩ pupillo. Itẽ q illa cã erat ciuilis. Itẽ q illa quãtitas fuit certa. Itẽ q seruus meus occisus est, quem fuisti cõfessus occidisse. ff. ad l. Aquil. inde Neratius. §. fi. Itẽ q fuisti cõfessus ex certa scientia non errore. extra, de cõfes. c. fi. ff. eo. nõ fatet̃. Item, q me ꝓsente. ff. de inter. act. l. fi. Item q ex tali causa. Itẽ q ſponte. xv. q. vj. c. j. ff. de q̃stio. l. j. rñ. j. & §. diu⁹. ¶Re⁹ verò sic: P O. RE I. Pono q extra ius fui cõfessatus. extra, de excep. præla. quàm sit. Item, q coram duobus. Item q sum minor. Item, q seruus tuus viuit. Item quòd erraui in facto. extra, de cõfes. c. fi. Item quòd te absente. Hęc omnia probantur ſ. in tit. de confes.

d De probationibus.[a] Rubrica.

HVius titu. doctrina & sequentium vsq; ad tit. de fid. instru. in iure consistit: quare in eis non curo formare libellos, qui super facto formantur.

e De fide instrumentorum. Rubrica.

¶Ad Summistas recurre de materia: & vide, quod de practicis supra parte ñ. dixi super rubri. de instrumẽtorum edi. & principium huius nigri ad literam fuit Rofr. rubri. prima, ibi & hic in prin. allegata.

f ¶Li. cõci. Septẽ ꝓsequit̃ Rof. q̃ sunt necessaria, de quibus in positionib⁹.

g ¶Interesse. Hoc estimat̃, quãtũ ĩtererat tpe quo iudex edi decernit, nõ habita rõne diminutiõis vel augmẽti secuti: vt dicit lex statim alleg. vbi satis hoc ĩstat gl. & Azo ĩ Sum. ipsi⁹ tit. §. est aũt faciẽda. & Rof. & hic ĩ vlt. col.

h ¶Libros. Rof. dixit, habebas similes.

i ¶§. fi. Opponit Rofr. petitionẽ nõ ꝓcedere, cùm rõnes petunt̃ edi contra tertiũ: nõ tũc qñ põt interesse actoris argẽtariũ nõ edidisse rõnes: cùm res inter alios acta &c. C. res inter ali. act. ꝓ totũ. extra, de re iud. c. pen. & verba rõnũ nõ adiuuãt recitãtẽ. C. de ꝓba. ad probationẽ. j. ꝓ quod patet etiã instrm̃ publicũ nõ iuuare edictũ de rõnibus inter petentẽ & argẽtariũ. licet fatear, q alia publica instrã inter cæteros cõsecta bene possunt suffragari agẽti vt si à Titio vẽdico rẽ quã emi à Seio licet etiã argentario, ꝓpter cuius carentiã succũbere possem. ff. de pign. act. l. fin. Et idẽ si defenderẽ à vendicante. Solu. restringi oportet hoc ad casum, q̃ ĩterfit. exẽplũ, debebã Titio decẽ per instrumẽtũ q̃ sibi solui feci ꝓ argentariũ id in libro scribẽtẽ: cùm rõnes argẽtariñ ꝓbẽt, sicut publicũ instrumẽtũ. ff. de edẽ. argẽtarius. in prin. si rõnes edãtur absoluar: si nõ edant̃ succũbam: & sic intererit. qa dixi, q rationum scriptura ꝓbat, q̃rit Rofr. an in nũmularñs, cãpsoribus vel argẽtarñs nostri tẽporis locũ habeat, quod ipsorũ libris creditur. Resp̃odet, q nõ: quia, vt dixit Azo in Summa ipsi⁹ tit. §. nũc de editiõe. illi olĩ habebãt publicũ officium, & elige bant̃, & erãt iurati. alleg. l. quædã. §. vlti. & l. argentari⁹. §. j. ff. eo. Sed dixit Rofr. q hodie campsores & nummularñ sunt modicę fidei, nec eligunt̃, nec iurãt imò habẽs pecuniam, volẽs exercere fœnus, fit cã psor. fidẽ ergo cõtra alios nõ faciũt ipsorũ scripturę. C. de ꝓba. instrumenta. l. rationes. & l. exẽplo. Item

e De fide instrumentorum.[c] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Petens instrumenta propria, vel rationes cõmunes exhiberi an possit officium iudicis interpellare.
2 Positio actoris, vbi proponitur actio in factum ex edicto de edendo.
3 Interdictum de tabu. exhib. cui, & quo casu competere dicatur.
4 Positiones actoris & rei, vbi agitur interdicto de tabu. exhiben.
5 Senatusconsultum Libonianum, vbi, & quando locum habere dicatur.

SI quis habet tua instrumenta ꝓpria vel cõmunia, vel rationes communes, & petis tibi exhiberi vel edi: potes hoc petere per officiũ iudicis. ff. de edẽ. vbi. rñ. j. vel p actionem in factũ. ff. de præscri. verb. quoties. eo verò nõ edẽte, succedit actio in factũ ex edicto de edẽdo, quę

f cõpetit ad interesse. si ergo libell⁹ cõcipiẽ[f]: † LIB.

1 Corã &c. cõqueror de P. qui rationes mihi, vel instrumẽta mea propria vel cõmunia, cùm ab eo petiñ non exhibuit vel edidit, vel malitiosè edidit: quia minus plene. Vnde quia ꝓpter ratiões illas, vel instrumẽta nõ edita, vel malitiosè edita, sum in viginti dãnificatus: ideo peto illa viginti. Vel si nõ vis facere cer

g tum, dicas: vnde peto meũ interesse.[g] & ad hoc propono actionẽ in factũ edicto de edẽ. ff. eo. l. vbi. §. fi. & l. argentariñ, §. fin. ¶A C T O R ergo sic ponet:

2 ¶†P O. A C. Pono q eras vel es argẽtarius, vel nũmularius vel exercebas per te argentariã, vel p ꝓcuratorẽ vel filiũ vel seruũ tuũ: vel es successor vniuersalis illius argẽtariñ vel nummularñ. ff. eo. argẽtarius. in prin. & l. quidã. §. nihil. & l. ꝑtor. §. sed & si filius. & l. si quis ex argẽtarñs. §. hoc. & §. procuratori. Itẽ q propter data & recepta inter nos adinuicẽ rationes cõfeci⁹ti. ff. eo. si quis ex argentarñs. §. rationem. Item q tantùm data & accepta inter nos facta sunt sine cõmuni alio cõtractu. ff. eo. l. quædam. §. j. Item q tantùm habes has rationes. ff. eo. si quis ex argentarñs. §. fin. Item q à te petiñ vt exhiberes mihi rationes: & hoc noluisti. Item quòd exhibuisti, sed malitiosè. ff. eo. l. j. §. edere. & l. argentarius. §. edi. Item q si habuissem instrumenta & rationes obtinuissem in tali causa, vnde in centum interest mea. ¶Reus verò sic: P O. R E I. Pono q ego fui tantùm iuris professor: ergo nõ argentarius. sed hoc implicat negatiuã. Item q deposuisti apud me pecuniã. sic em̃ non petet sibi edi. Itẽ quòd qñ petiñsti à me ratiões tibi edi,

h habebas libros.[h] Itẽ q sum mulier, vel mulieri successi. ff. eo. fœminę. Itẽ q qñ petiñsti edi, fui paratus edere. Itẽ q calũniosè petis editionẽ. ff. eo. si qs ex ar

i gẽtarñs. §. exigit̃. & l. nisi. §. fi. & l. argẽtarius. §. fin.[i] ¶Res verò petita, qualiter petat̃ exhiberi, dixi ſ. de

3 iudi. §. vlt. ¶†Porrò si tua interest tibi exhiberi testamẽtũ ab aliquo cõditũ, quod ab aliquo teneẽ, potes

k id petere per interdictũ de tabu. exhib.[k] sic cõcipiẽdo libellũ. L I B. Corã &c. conqueror de P. q testm̃

sciendũ q hæc actio est annalis & prætoria, & dat̃ hæredib⁹, sed nõ in hæredes, nisi in quantũ ad eos puenit. ff. eo. l. vlti. & p hoc videt̃ esse ex maleficio: aliàs esset ꝑpetua. ff. de act. & obli. l. ex cõtractibus. In cõtrariũ, q dat̃ de peculio: sic est ex cõtractu. ff. eo. ꝑtor. §. si seruus. Azo in p̃dicto §. est autem. & Accur. in p̃. l. fi. & Rof. hoc tit. in fi. dicũt eã anomalã, vel ex contractu habẽtẽ aliqua specialia: quæ qñq; habent aliæ, quas allegat ibi glos.

k ¶Exhibendis. De hoc Rofr. vbi de interdictis. eo. tit. & in eo septem sunt necessaria, quæ colligas ex positionibus actoris. Et scias hoc interdictum ꝓcedere valeant tabulæ, vel nõ: sint ruptæ vel non: sint falsæ, vel verę: sint primę vel vltimæ. ff. de tabu. exhi. l. j. hoc interdictum. & in his satis instat Rofr. Conuenit autẽ huic ff. de no. oper. nũ. l. prætor. §. interdictum. in fin. extra eo. c. j. & ff. ne quis eum qui in ius voc. elt. l. iñ. §. j. & l. sequitur. §. ñ.

vel codicillos

a ¶ §.condēnatio. Huic ſcdo libello obſtant duo, q̄ certa quātitas exprimit̄ ante dictionē, eſt, q̄ à prin. petitur intereſſe: cū de natura interdicti ſit hoc ſolum, q̄ fiat exhibitio: & vltra petita non fit iudicandū. Inſti. de act. §. curare. Ad primū facilis eſt rñſio: quia per teſtes, qui interfuerunt, certificari potuit de quātitate. Ad ſcdm dicit Rof. ſuſtineri poſſe q̄ petat̄ intereſſe: cū generaliter in iſto interdicto & alīs intereſſe includatur. & ideo nō videtur reprehenſibile, ſi petat̄ pri⁹, cùm iudex cōdemnabit, vt exhibeat: ſi non exhibeat, condēnabit ad intereſſe. & ſic intelligit §. cōdemnatio. l. iīj. ff. eo. titu. & l. j. ff. de rei vendica. qui reſtituere. & vide qd̄ dixi ſuprà, de dolo. pòſt prin.

b ¶ In prin. Hoc tenet Rof. e. ti. §. q̄ſitum. per hanc l. nā & ibi. §. iīj. apparet, q̄ etiam in codicillis locū habet. & opinio cōtraria vult, q̄ ſolùm in ſolenni teſtamento locum habeat. Ille ergo §. hoc interdictum. hoc intendit, q̄ ſi ſignatæ ſunt, ſignatores vocentur ad recognoſcenda ſigilla: per hoc nulla neceſsitas imponitur ſic ſignando.

c ¶ l. j. ff. ad legē iuliā de vi priuata. l. ex ſenatus. & de concuſ. l. iīj. & forte de hoc loquitur ff. de contra. emp. quod ſæpe. §. ſi quis amico.

d ¶ §. vtriuſq̄. Vltimus eſt.

e ¶ In teſtamento. ſup. etiam.

f ¶ In dictante. non ſcribente, vel ſcribente in teſtamento nuncupatiuo. & hoc vult ſequens remiſsio. tamen aliqui contra, vt j. remittam.

g ¶ Et ſeq. vide quod dixi ibi. & Gul. ibi remittit ad Rof. de ſent. excō. cùm olim. vbi plenè de his. & ibi ponitur libellus, qui ſequitur: poſt quē quæritur, an hæc actio ſit publica, vel priuata. & ſi ſit priuata, quare fit īſcriptio. Item quare ponitur tractatus ille inter publica iudicia. Et breuiter de primo tenet cum Azone, q̄ actio legis Cor. de fal. in ſolis duobus caſibus eſt publica, ſcilicet in falſa moneta. C. de fal. mo. l. j. & cùm teſtamentū accuſat̄ de falſo: vt Inſti. de publi. iudi. Ad ſecundū rñdet, q̄ inſcriptio vel ſubſcriptio fit etiā in priuatis, cū criminaliter agitur. ff. de priua. del. l. fi. Publicum enim non eſt ſubſcriptionis cauſa. ff. de fur. l. fi. Ad tertiū rñdet id ſæpe inueniri, & econuerſo. patet in actione de ſepul. vio. quæ publica eſt. ff. de ſepul. vio. l. ſepulcrū. & ponit̄ in tractatu priuatorū ſub rubrica de priuatis delictis. Itē ſub ti. de vi & vi ar. ponitur lex, vim facit. quæ loquit̄ de vi turbatiua. & C. ſi per vim, vel alio mō. ab ſen. turb. ſit poſ. ponit̄ lex prima, q̄ loquit̄ de vi expulſiua, reſtat in fi. quidam adſcriptionē ſibi factam in teſtamēto trahunt ad publicā accuſationē: quidā ſolùm ad cauſam teſtamenti.

Bal. de fide inſtrumentorum. *Rubrica.*

Libellus pro editione inſtrumenti. Item libellus contra eum qui ſibi aſſcripſit hic. G.

De iureiurando. *Rubrica.*

Ad Summiſtas recurre. Nā practici authores prēter Rof. qui duas fecit, de quibus etiā j. dicā, non fecerunt rubricā de hoc vt dixi ſ. de iuramēti delatione. Super rubrica verò iſta collige decretales pertinētes ad titulum. per hæc quatuor membra, creditur vel nō: cogitur vel nō; obſtat vel nō: punit̄ vel non. ibi vide. Ad rubricam facit prima quæſtio quā ſcripſi ſup regula, fruſtra. li. vj. de duobus, qui ſibi inuicē iurauerūt de dādo, ſi alter dabit. & in regula in malis. de ſcholari, qui iurauerat nō exire ſine licētia creditoris: & exiuit patris vel eī mandato. & in regula, inſpicimus. de recepto iurante ſeruare cōſuetudines & ſtatuta amrenūciet per id gratiæ cōtrariæ. & in regula, qd̄ ſemel. d̄ teſtō iurato, an mutari poſsit. cui cōuenit q̄ o Pilei c. xiīj. de Burgēſi, qui filiā maritās nobili, iurauit illam inſtituere ī dimidia. in qua tene qd̄ in proxi. ſcripſi. Quinq̄ etiā q̄ones dñicales, ſ. xxxv. cū quatuor ſequētibus faciūt, quarū primā ſtatim aſſumā. Scda de illo, qui iurauit ſtare mandato eī, qui præcepit, q̄ renūciet beneficio: nec appellet. quæ tangitur eo. tit. veniens. ſuper glo. ñ. Tertia de carcerato, qui iurauit redire ad carcerem, qd̄ non facit manens in eccleſia. j. dicam. Quarta de iuramento parentum, an liget filios. de qua dixi eo. titu. veritatis. ſuper fi. vltimæ glo. Quinta de illo, qui vouit non iurare: & per id non vult ſe purgare. de qua dixi de officio or. quia plerīq̄. in fi. lib. vj. De minori, qui iurauit non venire contra contractum de iure vel facto: vide quod dixi poſt Dy. de emp. & vē. c. penul. ſup fi. vlt. gl. Queſtio multorū de iurante ſeruare ſtatuta, q̄ non teneatur ad illicita: expedita eſt eod. titu. c. j. li. vj. Itē quid ea caſu ſi inter ſtatuta ſunt duo contraria, ibi ſcripſi. circa finem. ibi. de illo autem qui ſucceſsiue iurauit duo contraria. de quo odof. in authen. quod eis. C, de nup. dic vt eodem tit. veniens. in fine. & c. intellecto. an ſtatuentes tollere poſſint ſtatutum fim pliciter, vel precisè iuratum, dicam. j. circa finē. Prima quæſtio ex dominicalib⁹ quam ſuperius, reſeruaui, eſt de illo, qui iurauit non fideiubere, de qua ſcripſi de foro cōpe. cùm C. lib. vj. Et eſt quæſtio de illo ſic iurante, qui redemit pignora illius, pro quo prius fideiuſſerat, & ibi additur prædicta quæſtio, ſcilicet an talę iuramentum de non fideiubendo ſit licitum. Et vltra ea quæ ibi ſcripſi ſciē dum, quòd quidam diſtinguunt clericum à laico, dicentes in clerico licitū per c. te quidē. xj. q. prima. & per decre. primā, de fideiuſſoribus. In laico dicunt illicitum, cùm nulla neceſsitas ad id cogat: vt ibi dixi, & facit xl. q. j. c. ſicut. Sed quod nec in laico ſit illicitum, videt̄ eo q̄ non tendit ad diſpē dium ſalutis ſpiritualis, vel tpalis, quorū vtrunq̄ vel alterū requirit̄: vt dicatur illicitū. xxīj. q. iīj. c. vlti. & ſatis eſt quòd pōt aliter ſubueniri: vt in fi. per quod fateamur illud licitum, cū hoc tēperamento, q̄ ſi talis neceſsitas ſubeſt, qd̄ ipſo non fideiubente periclitetur ſalus altera de prædictis, fideiubere poterit & tenetur etiā ſi clericus ſit. facit lxxxvj. diſt. nō ſatis. & hoc ꝓcedit ſiue intellexit includere talē neceſsitatē in iurāmēto: ſiue non intellexit id: quia tūc iuramentū quo adillā ptēillicitū, bene facit hoc eo. ti. qn to. Iterū quæro de dñicali q. xxxvīj. de qua ſ. formatur aūt de illo qui die ſolēni per cuſtodē fuit dimiſſus audire miſſam cū ſacramēto de redeūdo: q poſtmodū de eccleſia exire nolebat. Ad affirmatiuā inducunt̄ iura de fide ſeruanda. etiā Hoſtien. & de periurio vitando. & via illi non aperienda: cū nōvergat in diſpendiū ęternæ ſalutis. de primo xxiīj. q. j. noli. De ſecundo & tertio hoc eo. titu. verum. & c. ſi verò. Item ſi iſte ſua culpa detinet, ſeruet iuramentum & carcerem, & ſua culpa cautum patienter ferat. de reg. iur. damnum. lib. vj. ſi ſine culpa, ſeruet iuramentum & agat ad liberationē. eodem tit. debitores. de ſponſa. commiſſum. & fugiens carcerem punitur. ff. de cuſto. reorum. in eos. & de re mil. milites. iīj. ante fi. Facit quod no. ibi de iur. mili. in gloſ. ñ. Item cuſtodi reſtituenda eſt ſua poſſeſsio, quæ etiam prædoni reſtitui debet. de reſti. ſpoliatorum. in literis. In contrarium iuſtiſſimus eſt timor vinculorum & carceris. ff. quod met. cauſa. l. nec timorem. & l. qui in carcerem. Item facit xv. q. vj. c. j. & ñ. extra, quod metus cauſa. c. j. & c. penul. C. de tranſac. l. interpolitas. Item cùm iſte non ſit de excluſis ab immunitate eccleſiæ: ergo illam debet habere, de immu. eccle. inter alia. cum concordantibus in glo. & licet cuiq̄ ſanguinem ſuum redimere. ff. de bo. eor. qui ſibi mor. conſci. l. j. & de præuari. l. vlti. Soluendo diſtinguit cū Tanc. vt referat an iuſtè detineretur & à poteſtatem non habente: & tūc redire tenetur. Si verò iniuſtè & habente poteſtatē: tūc ſecus. & facit quod no. in clemē. de re iudi. paſtoralis. ver. nunquid etiam. in glo. per hanc. Putat temen Ber. q̄ caſu quo redire teneat̄, eccleſia nō debet illum reddere: nec debet violenter trahi, niſi primo ſecuratus de vita & membris, propter de cre. inter alia. cum concordantīs. Item quæro de illo, qui iurauit ſuper vſuris ſoluendis, vel ſolutis non repetendis, petit abſolui à iuramento per epiſcopum, an neceſſariò ſit vocandus creditor, qui vſurarius dicitur ſine dubio ſicut diuerſa eſt forma iuramenti de qua quæritur. ſic cadit diuerſa reſponſio: in primo enim, ſcilicet de ſoluendis pōt arctari terminus ſolutionis faciendæ. quæ arctatio non cadit in ſecundo, ſcilicet de nō repetendis. Pro tanto ſcripſi poſt Tanc. & Vin. in decre. debitores. eod. tit. ſuper fine ſecundę gloſſ. quæ ibi dicit in fine, quòd niſi petant abſolutionem à iura-

mento tenentur ſoluere. Prædicti dant inſtantiam qñ inſtat terminus ſolutionis,& creditor abeſt:& concluditeum de neceſsitate vocandum. Eſt ergo de iure iſte ordo ſeruandus: vt vocetur creditor,à quo petatur,quòd iuramentum remittat: vt eo.titu.c.j.ſi contumaciter reſiſtit.relaxabit illud iudex: vt ſatis ſcripſi in decre.debitores.eo.tit.ſuper gl.ij. Vide etiam quod ſcripſi eo. titu.ad noſtram.ij.in tex. & ſup pe.gl.& facit de teſtibus. cõſtitutis . i. ſed ibi denunciantur iurantes non teneri propter temeritatem iuramenti.Cõcor. Ber.eo. ti.cũ quidam. Remanet ergo dubium vbi creditor non eſt contumax. Quo caſu dicunt quidã idẽ. pro quibus bene facit ff. de fideicom.liber.ſi cùm ſeruum.§. ſi quis ſeruum. & l. non tantùm. §. ſenatus.ff.ꝺ iure pa.l. adigere. & quod ibi not. Sic enim lex mortua factũ & preſentiam hominis repræſentat. Iura igitur ſingunt illum præſentem.pro præſente fiendũ erat, quod agitur. vel fauore libertatis, vt in iuribus prædictis.& C.ſi mã. ita fue. aliena. vt ma.l.fin. vel teſtamentorum.in authen.de hæred.& fal.§.his igitur.in fine. vel criminis a odio: vt ĩ caſu no 1 ſtro. propter qꝺ b etiam ex officio inquirit eccleſiaſticus iudex: vt in c præ.c. ad noſtrã. facit C. de priuil. ſiſ.l.ſi. Concluditur ergo,quòd ſiue ad diſſoluendam obligationẽ contractus, q vſurarius dicitur: ſiue d ad relaxãdum iuramentum de ſoluendo intra diem ſiue ad obtinendam relaxationẽ

1 2 3 4 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

De iureiurando Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Libellus qliter ſit ĩ iureiurãdo cõcipiẽdus.& n.§.
Poſitiones actoris & rei,vbi agit de præſtito iurõ.
Iuramentum qualiter ſit deferendum, vel exigẽdũ.
Petitor qui iuramentũ detulit de poſſeſsione,à qua cecidit poſſeſſor,qualiter libellum cõcipere debeat.
Iudex an poſsit bis ſuper eadem cauſa pronũciare.
Iudex fungi non dicitur officio ſuo,ex quo illud nõ conſumauit.
Condemnatio qualiter fieri debeat, vbi agitur petitione hæreditatis.
Iuramentorum formæ diuerſæ quibus in locis reperiantur.
Impator cui,& qñ,& quale iurm præſtare debeat.
Forma iurandi triplex in ſacra ſcriptura reperitur.
Iuramentum Deo reddendum eſt.
Iuramentum poteſt,aut per certa,aut incerta deferri;nec intereſt qualiter iuretur.
Iuramentum & ſimplex fides,an differant.
Subdito aliqua maiori ſuo iurante, ſi poſtmodum fiat inter eos conuentio,vt iuramentum ad alia extendatur,an poterit extendi.

IN hac materia ſic põt libel.cõci. L I B. Corã &c. cõqueror de P.qui cùm corporali præſtito iuramẽto promiſiſſet in tali cã, quæ inter me & eũ vertitur non appellare, vel tale qꝺ facere, vel cum tali contrahere, vel cõtra id non venire: ipſe iuriſiurandi religione neglecta appellauit, vel id,quod promiſit,nõ fecit, vel cõtra id venit. vnde peto ipſum per vos cõpelli ad obſeruationem præſtiti iuramenti: vel pro violatiõe ſacramẽti peto ipſum canonica pœna puniri. extra,eo. breui.& c,quãto.C. de tem.ap.l. fi.§. fin.Quòd periurus debeat puniri, ꝓbatur extra,de ſpõ.ad audientiã,in fi.ar.cõtra.C.de rebus cre.l.iij.[a]

¶†Porrò[b] ſi rem à te poſſeſſam dico ad me pertinere ex aliqua cauſa, quã adñcio, & te deferente iuro meã eſſe: datur mihi vtilis actio ex illa cauſa,ex quo iurauit,quæ prętoria eſt: vt ſi dico,me à te rẽ emiſſe, vel te mihi[c] donaſſe: vel legatam mihi eſſe à teſtatore tuo, vel alio, vel te mihi xx.mutuaſſe. Si em̃ te deferente iuro,q mihi vendidiſti: competit mihi vtilis ex empto.ff.eo.l.ſi duo.§.ſi quis vendidiſſe. Si verò dico,q fuit mihi legata: cõpetit vtilis ex teſtamẽto. Si verò,q mutuaſti xx.competit vtilis certi condictio ex mutuo prętoria. Idẽ eſt ſi alia cã ꝓponat, puta depoſiti, vel alia. dabit em̃ mihi vtilis ex illo cõtractu,ex quo agebã.ff.de iureiu.ſi poſt.§. ſi eum.[d]

¶ Sic ergo libel.cõci. L I B. Corã,&c. Cõqueror de P.à quo peto decẽ vtili actiõe ex empto: qa cũ illa decẽ ab eo peterẽ actiõe ex ẽpto: ipſe mihi detulit ſacrm,qꝺ iurarẽ me ſibi vẽdidiſſe equũ ꝓ illis decẽ. dis vſuris,vel ſolutis non repetendis.adde Old.conſi.cxx.& clxxxvj.Pe. de Ancha.conſi.cxxix. Et an iurans non creare monachos ſine licẽtia prælati non ſui,poſsit abſq; metu periurij & mandato epiſcopi illos creare, vide Oldra.conſi.xcvij.

a ¶l.iij.ibi ſoluitur.

b ¶ Porrò. Incipiunt verba Ro. in prima rub.prętoria,ſ.vtili actione ex ea cã. exq̃ iurãt: & quatuor, quę in ea requirũtur, patent ex poſitionibus.& vide quod dicã in fine huius partis.

¶ Te mihi.Clariꝰ diceretur, me tibi: ſed ꝓpter id, quod ſequit,dicamus reo fuiſſe delatum. & facit ad j.dicenda.

¶ §.ſi eum.Sciendum eſt,q in hoc caſu qñ expreſſa cã iurãt,nõ ſolùm iurãti,ſed etiã aduerſario dabitur actio: vt ſi iurauime à te Stichum emiſſe ꝓ decem ago eĩ ex empto ad Stichũ,& tu ex vẽdito ad decẽ. Itẽ ſi iuraui me tibi illũ pignoraſſe ꝓ decẽ à te mutuatis: ago pignoratitia ꝓ Sticho.& teneor certi condictiõe ad decẽ. Itẽ proſequi poſſum fundũ,quem iuraui mihi datum in dotẽ:& matrimonio diſſoluto teneor ex ſtipulatu ff.eod.ſi duo.§.is, q iurauit, & duobus §.ſeq.ibi exprimunt hæc exẽpla: & interponit aliud de illo, qui iurauit ſe ſocium: quia tenetur pro ſocio.

¶ Quenquã.aliàs denicq.

¶ Is,cui.Hucuſq; fuerũt verba,Rof fre. in præ. rubri. qui dicit in fine quòd iuſta ratio ſuadet hoc caſu

c ¶ Actor ergo ſic põet.P O.A C.Po. q petebã à te decẽ ex cã vẽditionis vniꝰ eq.ff.eo. ſed & ſi poſt.Itẽ q volũtariè mihi detuliſti iuramẽtũ,q iurarẽ me tibi vẽdidiſſe equũ ꝓ decẽ prædictis: vtš.de iu.delat. extra,de iureiu.c.fi.Item q ego te deferente iurauiſſ.eo.ait prætor.in fi.& hoc cũ hac cauſa,ſ.qa tibi vẽdidi equum tuũ.ff.eo qui iuraſſe. Itẽ q es homo ſanæ mentis.ff.ſolu.matri.l.ij.ff.de iure codi.l.ij.ff. de op.leg.ſi tibi.§.furioſus.& maior xxv.an.ff.eo.qui iuraſſe.xxv.q.v.paruuli.& c.ſeq.& hoc ideo ne poſſit petere reſtitutionẽ. ¶ Reus verò ſic ponet: P O. R E I. Pono q illa decẽ q̃ te dicis à me petijſsè, petebas à T.ergo nõ à reo.ff.de iudi.cũ prætor.ff. de cõdit.& demon.cũ ita.C.de ꝓcu.marit9.extra,de præſump.nonne. Item quòd tu iuraſti,q vẽdideras mihi tua voluntate, me contradicente, vel inuito. ff. eodem.ait prætor.in fine. Item quòd tibi detuli iuſiurandum,vt iurares per genium: & tu iuraſti per animam tuam, vel per ſanctum quemq; .ſic enim debet iurari vt defertur.ff.eo.ait prætor. in fin.cum legibus ſeq.xxij.q.v.quacunq;. Item quòd eo tempore,quo detuli,eram minor xxv. an hoc conceſſo, petat reſtitutionẽ. Si neget:dicas,pono quòd eo tpe detuli iuramentum,quo ſedes apoſtolica vacabat ꝓ mortem.Clementis pape iij. Item quòd ab illo tempore ſunt tot annì elapſi, ita vt numero annorum inuenias te minorem. Item quòd mihi fuit interdictum bonis vti tempore illo,quando tibi detuli iuramentum.ff.de ver.obl.is,cui.

e

d

f ¶††Adhuc quãdoq; petit quis rem informiter,id eſt,ſine cauſæ adiectione,quam dicit ſuam . poſſeſſor verò dicit eam ad ſe pertinere: & ſic inter eos eſt contentio: vel eſt contẽtio de vſufructu vel de hæreditate, vel de rebꝰ alijs. Et ſic quandoq; poſſeſſor defert iuramentum actori,quòd res ſit eius,vel econuerſo. vnde prætor inducit actionem in factũ,quæ oritur informiter ex hoc iureiurãdo delato,per quem cõſuluit iuranti,q poſsit rẽ auocare.ſic ergo libellus cõcipiẽt: L I B.Coram &c.cõqueror de P.quia cũ ab eo talẽ rem petere rẽ,quã meã eſſe dicebã: eo deferẽte iuraui rem illam eſſe meam: quã rem mihi tradere recuſat: vnde ago contra eum,vt eã mihi tradat & aſsignet. & ad hoc propono actionem in factũ ex iureiuran. informiter delato deſcendentem.ff.de iureiurã.nam poſtea.

3

4 §.fi.& l.ſeq.& l.ſed & ſi poſſeſſori. ¶††Si verò poſſeſſor à poſſeſsione ceciderit,& res deuenerit ad petitorẽ,q detulit: ſic libellus cõcipiet: L I B.Corã &c. conqueror de P.qui cũ à me rem peteret,quam dicebat ſuam eſſe,eo deferẽte iuraui meam eſſe. vnde cùm à poſſeſsione illius rei ceciderim,& ad eũ peruenerit,rem illam mihi præſtari peto:& ad hoc propono actionẽ in factũ ex iureiuran. informiter delato:vt in præ.l.ſed & ſi poſſeſſori.in prin. pones autem hoc vt š.in prę.actione.[g]

e

f

g ¶ Vt autem plenius informeris qualiter in iuramento in litem ſit ſen-

tentia

vtilem actionem dari: quia licet verba deficiãt, ſentẽtia cõcordat: et ſic vtilis locum habet.ff.e.ti.ſi quis id.ff.ſi quadru.pau.fe.di.l.penul. Ex quo em̃ cauſa venditionis fuit adiecta,& iuratum perinde eſt,ac ſi fuiſſet probatũ, cùm ſacramentum habeatur pro probatione.ff.eo.ti.ſed & ſi poſſeſſori.§. penul. Hoc dicit reſpondens ad id,quod dicitur actionẽ ex iuramento nõ dari, niſi cũ operę promittũtur à liberto.ff.de libe.cauſa.l.ſi.de ope.lib.l.vt iuriſiurandi. Sequitur ver.ad hoc.& nunc incipit, proſequi ſecũdam rubricam de actione in factum ex iureiurãdo.& dicit q in hac,vt competat,tot ſunt neceſſaria,quot in ſuperiori: differunt tamen, quia ibi in ſacramento delato exprimitur cauſa,hic iuratur vniformiter.

g ¶ Act. Vidiſti libellum ꝓ actore & reo.ſed hoc ſcias q delato ſacro actori:& ꝓpter id re ſibi tradita,ipſe actor habet Publicianã cõtra oẽs prætẽdñm,ſcꝺm Azo.in Summa de rebus cre.& iureiur.§.effectꝰ.ſicut ſi emiſſet à nõ dño,vel pro ipſo iudicatũ fuiſſet.ff.de pub.l.j.ij.& iij. Nec obſtat lex,e.ti.e ũ,qui.§.ſi petẽti. Nã,vt dicit ibi G.& Azo vbi š.& Rof.hic illud.

aduersus deferentē dūtaxat.habetur etiā in l.nā & postea.§.fi.ff.de iureiu. excludit proprietas dñm,nō cæteros possessores.& ibi no.quædā similia. hoc verū de Publiciana. Actio enim in factū,de qua hic loquimur,nō datᵉ nisi contra deferentē.& no.in l.sed & si possessori.in princ.ff.de iureiuran. Plus,vt dixit Azo vbi š.quidā dixerūt actionē in factū non dari ex iuramento delato: qa statim illa habitu a rus est ex sententia: sed, vt dicit Azo,nil impedit eiusdem rei plures cōpeterᵉ actiones. ff. de actio. emp.non est nouū. Conuenit qđ de confessione di b ctum est suprà de cōfes.si queratᵉ rō quare reus, q dilato sibi iuramento ab actore, iurauit rē suam esse: non habet actionē,nisi cōtra deferētē: & actor cui sic delatū est,habet Publicianam contra oēs,nisi cōtra dominū: vt š. rñdēt 6 prædicti q actor id nō habet ex sola delatiōe,sed ex illa traditione sequutâ.ff.de publ. traditionē.quę rō deficit in reo, cui nulla fit traditio, 7 sed remanet quasi ex quadā transactione apud eū, qđ pri⁹ habebat.

tētia formāda & libel.cōcipiēdus:no.q dicūt qdā[a] libellū taliter eē formādū:L I B.Corā &c.cōqueror de P.cōtra quē ago rei vē.& si nolit mihi rē restituere,peto eū mihi cōdēnari quāti in litē iurauero.dicē tes q statim ꝓbata intētione actoris, iudex debet reū admonere,vt rē restituat:qđ si ñ fecerit,cōdēnet eū quāti actor in litē iurauerit.C.de rei vē. à possidē tib⁹.Et est simile hic,qđ de monitiōe dixi C.de fidei cō.auᵗ.hoc amplius.Sed cōtra:nā talis libel.ē cōditionalis:& iō nō valet.ff.de iudi.nō quēadmodū [b] .& de quare iudex cognoscit &c.ff.đ iudi.de qua re.extra,de cā pos.& ꝓprie.cū sup. Alī dicūt præmissa forma libel.retētā, q iudex sup vtroq ꝓnūciabit. primò de restituēda:q̄ est interlocutoria. Scđ ò, q̄ti fuerit in litē iuratū:q̄ est diffinitiua. Sed hoc nō placet:nā ridiculū est dicere sn̄iam sup prīcipali latā interlocuroriā esse:vñ pōt sic cōci.lib.LIB.Corā &c. cōqueror de P.& ago cōtra eū rei vē.,ꝓ re tali, quā possidet:quā assero eē meā:& iudex,q de cā cognoscit,cōdēnabit reū,si fuerit cōdēnādus.Lata aūt sn̄ia si reus noluerit rē restituere,postulabit actor à iudice,vt in litē iuret,& vt reus cōdēnet quāti ipse ī litē iurauerit.ff.de rei vēd.qui restituere.¶†Sed nūquid tunc erit aliud iudiciū?Dicūt qdā q sic: & nouo libello opus est.qđ nō placet.Nā actor nō intētat ad hoc act.sed debet adire iudicē,q ꝓnūciauit, & petere vt re⁹ cōdēnet quāti in litē iuratū fuerit.¶Sed opponit,q iudex iā officio suo funct⁹ est:vñ nihil amplī⁹ facere pōt.ff.de re iu.iudex.Prætera si nou⁹ nō debet sup hoc formari libellus,qūo iudex, q iā functus est officio suo,poterit ꝓnūciare?†Sed nō dicit functus:quia nō finaliter illud cōsummauit.vñ q de sunt,supplere pōt ff.de re iudi. Paulus.Et qđ in istis actionib⁹ præsertim,in qbus iurat in litē, offm iudi-

actione post sententiam, cùm non restituitur quod restitui potest, vel si tunc dolosè quid fit,ne restitui posit:inducit ff.de his,quæ in frau.cred.l. tenetur.§.j.& rerum amota.l.si cùm dos.§.fina.& de fur.l.ei, qui.in fin.& finium regun. l.iiij.§.si quis.vbi dolus,quo restitui non potest, interuenit ante sententiam:tunc non est tantus contemptus iudicis,propter quod di

cis cōsistat,patet:nā ꝓpter hoc dicunt arbitrarię:qa iudicis arbitrio fit in eis restō:vt Inst. de offic.iudi. §.prēterea quasdā.C.cōmo.l.iij.§.j.&ista nō erit per se snīa,sed supplementū prioris snīę,siue executio. Sed scđm Io.hic q̄stitas q̄sti ī litē iurauerit,venit ex natura actio.ff.de iudi.solemus.extra,đ cā pos.& ꝓ prie.cū ecclesia.Nā ex natura actiōis qñq̄ crescit in duplū.ff.ad l.Aql.cōtra negātē.ff. loc. cōductores. & cū agit ad rē actione ex empto,fit cōdēnatio etiā ad ītereſſe,scđm quosdā:vt no.ff.de act.emp.l.j. Et qñq̄ ad rē agit: & ad cautionē solūmō fit cōdēnatio: vt ff.de rei vē.in bōę fidei.ff.de le.j.seruo legato 8 in fi.&l.cū seruus. † Itē,qñ petitiōe hr̄ditatis agit, etiā ad ea,q̄ postea possessa sunt, condēnatio fit : vt C.de pe.hære.l.iiij.Ad idē extra, de re iudi. abbate. li.vj.Itē qa hic dolus,q post litē cōte.admissus ē, val de spectat ad offm iudicis, vt ff.de ędil.edi. ędiles.§. itē sciēdū.¶Sic ergo dicat iudex:qa video reū dolo sum in restituēdo equū depositū, cōdēno eū,vt det c tali cētū,qa tm̄ iurauit[c].ff.de app.l.pe.§.iussus.ar.tñ cōtra prēmissa:qa cū res petit,nō dz fieri cōdēnatio ad q̄titatē,nisi illa petita fuerit.C.de fideic.li.l.fi.& d ff.cō.di.vt fundus[d].¶†Illud aūt omittendū nō est, 9 q diuersæ iuramētorū formæ ī iuris corpore cōtinētur,quas breuitatis cā ad pñs omittim⁹:sed te ad loca vbi inuenire poteris,remittim⁹. ¶Iurm accusatoris vel testis in cā matrimoniali, vel testium synodaliū,vel ēt aliorū,habes xxxv.q.vj.c.si duo viri.§. ecce.& c.seq.extra,de testibus.fraternitatis.š. de testibus.§.sequit.¶De sacramēto calū.š.de iur.cal.§. nūc dicam⁹.& §.restat.ver.sed pōe.¶De sacr̄o,qđ prestat,q vxorē recōciliat.j.de spōsalib⁹.§.fi.¶De iur̄o sepatiōis viri & vxoris.j.de diuor. ver.ī fūma. ¶De sacr̄o redeūtis ab hęresi, vel à q̄libet horrido

Titio.putat distinguēdam solutionem fiendam in pecunia:& tunc fit locus spatio quatuor mensium,& vsuræ centesimæ, si intra id non fiat solutio,quæ pœna in alīs rebus non conuenit.ff.de verbo.significa. vsura pecuniæ.& C.de vsur.rei iudi.l.ij.& iij.Et in alio casu dicit tempus lege non exprimi:sed dicitur tempus quòd condemnatis præstatur,vel tempus iudicationis.ff.de vsur.si fideicomissi.& ff.quod me.causa.si cum exceptione.§.quatenus.Primum dicit non posse diminui : sed si ex causa augeri.ff. de rei iudi.l.ij.& l.iiij.§.si quis.In alīs realibus vel personalibus scriptis in rem,tempus datum à iudice est pars sentētiæ.& ideo in præiudiciū vnius partis non cōsentiētis,à iudice minui vel augeri nō potest:sicut nec aliqua pars sententiæ.C.sentētiam rescin.non pos.l.j.& ff.de re iudi.l.intra. & l. quod iussit.in fi.Si aūt in sn̄ia nō fuit appositum,in executiōe ponet,ꝓput iudici videbit.& ff.de re iud.l.debitoribus.cū sua glos. Cōcludit q cū cōdēnatio non fuerit in pecunia,valuit ordinatio tpis,post quod ꝓpter contumaciam condēnati,potuit à iudice mulctari.alle.etiā ff.de arbi. quid tñ. §.solutioni.de edē.l.j.§.diē.¶Circa quartū,quo quærit de concursu, dicit q si succesiue petant,nihil obstat.l.j.C.qñ ciuilis actio præiudicet criminali.& quod ibi no.si simul,dicit qđ gl.tenet vnā viā alteri præiudicare,ita quòd interim quiescat altera,vna via electa.ff.de publi.iudici.l.interdum. vi bo.rap.l.ij.§.j.sed ipse tenet istud verum in publicis iudicij̄s. de quibus leges illæ loquūtur.In priuatis,vt est istud,s.stellionatus,putat illas cōcurrere,& simul intentari posse:cùm non inueniat prohibitum. & præ.l.j.C. quando ciuilis,generaliter loquitur,& permittit cōcursum.Ad qđ facit ff. de cōcus.l.j.de furtis.l.fi.C.de condi.ob turpem causam.l.quod euitandi. & si aduer.lib.l.pe.Et hoc qñ pro vno facto duo sunt punitoria: vnum ciuile,aliud criminale priuatum,vt dixi. Si autem ambo essent criminalia & punitoria:tunc secus.ff.de accusationibus.l.Senatus. Et si ambo ciuilia & punitoria,præiudicat vnum alteri,nisi quātum plus est in altero.ff.vi bon. rapto.l.j.Vbi autē sunt duæ viæ compulsoriæ:tunc ab vna incipitur. quæ si non sufficit,ad aliam proceditur.extra,vt lite non contesta.quoniam frequenter.in fine.excusetur prolixitas,cùm adhuc decurtationem timeam reprehendi.

bñ facit ad hoc C.de trāsact.l.si ꝓ fundo.Qđ š.dixi reū,q iurauit rem suā esse,hr̄e actionē cōtra deferētē,nō ꝓcedit in eo q iurauit rē actoris nō esse: quia tūc licet cōtra deferētē deᵗ sibi exceptio:si cadat à possessiōe,nō datᵉ actio:vt præ.l.sed & si possessori.in prin.Sequit ver.vt auᵗ. plenius. q fuit additio,vsq; ad ver.illud autē.quē habeo post Mar.de Fano.&quia super rubrica de iuramento in litem Azo solùm tractauerat hæc mēbra, quid sit iurare in litem, vnde dicatur,quis deferat,& qualiter,& cui,& ꝓpter quę, & in quibus actionibus,& quis sit effectus : pñt ibi addi huc remittendo, hæc duo membra,s.de forma libelli,& de forma sententiæ. & sic ego feci. Et est sciēdum q Nico.Matha.disputauit q̄onem de illo,qui per stipulationem ad id tenebatur condemnato per potestatem ad equum restituendum Titio intra xxx.dies sub pœna decē librarum solucēdarum cōi: termino trāsacto Potestas pro cōmuni vult pœnam:actor petit illum condēnari quantum in litem iurauerit:quæritur an procedāt prædicta duo, an neutrum,an alterum solùm,& quod? & incipit quæstio,quædā per Potestatē Paduæ.Primi articuli est prolixa rñsio:cuius est cōclusio, quod quia mandatum Potestatis fuit contēptum:si nulla excusatio allegatur,debet illum condemnare in id quod est comminatus.& post condemnationem, & nō prius potest exigere dictam mulctam.quod sic ostendit:Mulctæ impositio non habet fieri ciuili actione:quia fisco,vel communi(quod hodie tenent iura fiscalia)non datur actio pro mulcta, nisi condemnatione facta. Quod patet : quia cùm mulcta debeatur fisco,C. de mōdo mulctarum.l. mulctarum.& per priuatam inobediētiam.ff.si quis ius dicē. non obtemperā.l.j.in prin.& si quis in ius voca.nō ie.l.ij.§.j.Et inter fiscum & priuatum sit iudex procurator Cæsaris.C.vbi causę fisca.l.ad fiscum.& ff.de offic.procon.l.nec quiquā.§.j.& ille non potest mulctare.C.de modo mulcta.l.ij.& iij.sequitur ex his fisco pro mulcta non dari ciuilem actionem, antequam per competentem iudicem fuerit super illa condemnatio facta. Et sic intelligatur l.j.§.fina.si quis ius dicen.non obtempe.scilicet quòd detur actio in factum fisco ad pœnam inobedientiæ,scilicet post condemnationem.alleg.C.vbi causæ fiscales.l.j.vltra prius dicta inducēs C.de modo mul.l.eos.de testibus.l.nullum.de calumnia.l.j.Ad secundùm dicit, vide j. quòd cùm ista non sit actio arbitraria,sed personalis ex stipulatu, non sit locus iuramento in litem,secundùm nota.in l.qui restituere.ff.de iudic.sed remedijs communibus,de quibus ibi,fiat restitutio.Sibi tamē videt quòd cùm appareat dolus condemnati non restituentis.ff.mandati. si procuratorem.§.dolo.& l.dolus.& sic patet contemptus iudicis,locus fit iuramento in litem. & sit hoc in omnibus interdictis & actionibus in rem,vel in personam,quibus arbitratu iudicis quid venit restituendum : & in omni

a ¶Quidam Io.Cremo.refert Mar.de Fano.sed vide quod not.& dixi š.ij. parte.de resti.in integ.§.j.ver.sed nunquid in eodem.

b ¶Non quemadmodum.Quo ad,ad hāc materiam vide quod dixi š.eadē parte,de resti.in integ.§.j.ver.sed nunquid in eodem.

c ¶Iurauit.Dixi de materia in litem,& finiūt eius verba & ali.seq.

d ¶Vt fundus.Illud regulare fallit ex natura actionis : vel fit noua petitio, vt est dictum.

a ¶Papæ.de his vide in cle.de iureiur.Romani.

b ¶Intellecto.Qualiter iuret rector ecclesiæ, vel curatus:scripsi post Hostien.s.eod.titu.tua.De iuramento regentium hospitalia,in clemen.de reli.do.quia contingit.versicul.illi etiam.& de iuramento tutorum & curatorũ ibi not.Qualiter iurẽt custodes carcerũ hæreticaliũ,& ipsorũ ministri habeã ĩ cle.de hæreti.c.j.§. porro, vide quod ibi no.in glo.ĩ.Qualiter doctorandi 10 iurẽt, habetur de mag.c.ĩ.in cle. a

c ¶Properandum. Hanc hodie non habemus.

d ¶Versic. porro. Complura similia colligas ex cõ cor. quas posui eod.titu.super rubrica.& maximè in primo & scdo mẽbro, per quas videbis multos ca b sus per authorem omissos.

e ¶Præterea.Ibi scripsi super vltima c glos.

f ¶Ver.hoc quoq. De statuto corporum collegiorum vel vniuersitatum iurato præcaue ita q̃ absolutio fieri non possit, vide quod dixi extra, de his, quæ fiunt à ma.parte ca.c. j.ad fi.in glo.per hanc, Vltra ibi d scripta sciendum quòd aliqui dixerunt, vt s.an statutum habeat respectum ad Deũ an ad iurantium 11 commodum. Et est sciendum quòd Mar.de fa.ad q̃onem, an valeat clausula,quæ ponitur in statutis iuratis per ciues ad officiales,sic quòd absolutio à concilio vel regno haberi non possit. Ad negatiuam alleg.ff.de pact.l.pen.si ser.ven. sicut.§.apud Pomponium.ff.de leg.iĩ.si quis in princ.depos.l.j.ff.cõi di ui.in hoc iudicio.§.si cõueniat.de of.præs.l.pen.de acqui.hęrę.l.is potest. de re iur.l.nemo põt gladij.& l.eius est.& l.nihil tam.& ff.de pact.ius publicum.pro socio.si conuenerit.de don.inter vi.& vxo.l.qđ aũt.§.vxori. Nec põt quis sibĩpsi obligari.ff.de pact.si plures.Instit.de interdi.§.retinendę.ff.de fideiuss.l.hæres.§.seruo.& est expressum ff.de euic.l.si ei.Magis specificè ad partem contrariam allegando,certum est cuiq; licere ius sibi competẽs respuere.Cde tẽp.ap.l.fi.in fin.ff.de quibus ap.non licet.l.j. §.ĩ.ff.de pact.l.pactum.C.de pact.l.si quis in conscribendo.Item qui sibi per iuramentum necessitatem imposuit,illud seruet,ff.qui satis.cogan, l.si fideiussor.§.j.de dist.pi.si creditor.§.fin.Itẽ si licet paciscì & iurare, via debet piurĩs aperiri.ff.ad l.Iul.rep.l.fin.C.de indi.vidui.l.ĩ.& aliàs inuali dũ valet rõne iuramenti.C.si aduer.vẽ.auẽ.sacramenta.ff.de leg.ĩ.cũ pater, §.filius matrẽ.Itẽ cũ absolutioni fuerit renunciatũ,absurdum est ad illam ad quod nõ tenebatur,necesse habet seruare.C.de act.& obli.sicut.ff.com. l.in commodato.§.sicut.Item non est sibi obligatus, sed mero iure pontificis seruare coegit, qđ honestũ est.ff.de pet. hęre.l.hęreditas.in fin.Itẽ ex cã gerit quis q̃nq; vicẽ duarũ personarũ.ff.de offic.præsi.l.ĩ.de adop.l.si consul.Itẽ obligatio nõ debet tolli arbitrio debitoris.ff.de eo,qđ certo loco.l.iĩ.§.Itẽ licet iura publica cuiq; in suũ præiudiciũ refutare.ff.de pact. l.paciscì.Item vinculum indissolubile constitui licet,quòd perpetuo obseruetur.C.si ma.ita fuerit ali.vt ma.l.penul.& C.de rebus ali.non ali.l.vlti.non soluit.vide vbi in princ.remi si.A D D E de muliere,quæ iurauit in alienatione rei dotalis non petere absolui à iuramento,nec impetrata absolutione vti:an valeat rescriptũ absolu.impetratũ.Ro.consili.cccxxxvj.

g ¶Vt not.in præ. c.& si xps.vt ibi scripsi in glo.dicit hic Inn. & adde qđ no.in clemen.de hęre.c.j.§.porro.in glo.vt not.

h ¶Et c.rursus.Supple,& tamen ibi dicitur quòd apud Deum simplex votum sic obligat,vt solenne:sed vt scripsi in decre.debitores. & eo.tit.c.pe. super ĩ.glo.comparatio in vtroq; istorum casuum sit in genere, non interminata quãtitate reatus.

i ¶§.sed & facio.Ibi dicit quòd mãdatum ex pacto põt suam naturã excedere: sed illud est regulare in cõtractibus,qui informãtur per pacta, etiam post sequuta.de reg. iur.con tractus. lib.vj.fecus in iuramento. Hinc est,quòd licet p pactũ obligem successorem per iuramentum non, vt scripsi e. tit.veritatis.super glo.fi.

¶Delat. Quia exceptiones nõ req runt libellos admitti in hac rubrica : tñ requirunt formas. & de his s.de excep.§. dicto.in fi.& seq.

Bal. de iureiurando Ru.

Libellus, qñ agit ex iuro formi,vel ĩformi.G.

¶In actionib⁹ arbitrariis, secunda sententia est potius supplementum, & executio primæ sn̄ię, q̃ prima. versi. sed op. G.An q obtinet dilationẽ, videat absolutus à iuramẽto.ver.qđ si is. G. ¶ Maiorem

De præscriptionibus Rubrica.

¶Recurrit ad Summistas : quia practici authores de hac rubrica non tractauerunt,saluo quòd de rescissorio dixit Roff.de qua tractauit author.s. ead.parte,de resti.in integ. Pabulum autem recipit author ab Albe. Gal. sui operis rubrica vltima de hoc etiã Nepos de montealba. tractauit sua rubrica vltima.scias q Hostiẽ.in summa huius tit.vbi de præscriptione rerum immobilium.§.ĩ.colligit diuersa tempora præscriptionũ:sed copiosius posuerat Azo in brocardis.vbi de præscrip. Nepos de mõ.al.enumerauit aliquas,vbi s.Guid.de Suza.post authẽ.& c.cõsequenter.C.de sen.& interlo.& videas q vnã numeratã dedit nobis author de practica.qđ fuit, quia nõ habuit cõductores suos practicos:vt dixi in princ.Cũ tñ materia sit valde canonica.qđ patet eo.tit.per totũ & libellos episcoporũ vẽdicãtiũ iura episcopalia in ecclesn̄s diœcesis suæ,siue petãt ab illis,siue ab ipsorum possessoribus,collige eo.ti.auditis.& c.seq.& c.cùm olim.de archiepiscopo,quo ad ius metropoliticum eodem titulò. cùm ex officij. de censi. sopitæ.in cap.autem,cùm non liceat,eodem titulo.archiepiscopus agebat vt episcopus:vt ibi patet. Contra istos autem solet allegari præscriptio, vt in ipsis iuribus apparet:per quã dicũt ipsi subditi se exẽptos & liberos à potestate illorũ,& quomodo veniat ꝓbanda ipsa exceptio,vel libertas corã ipso,patet hodie in c,cũ psonę.de priuileg.lib.vj.Si verò iudex datus esset ad causam ad petitionem episcopi,vel subditi:sit in diœcesi ipse subditus reus,vel actor habet probare. Forma igitur articulum super præ-

Directum

scriptione exceptionis & libertatis & iurisdictione illius: sed episcopi solent articulum improbare dicentes libertatem non posse præscribi, nec obedientiam: nec quē posse possidere seipsum: & sic nec præscribere. per ca. cùm non liceat. Item addunt, illud posse præscribi contra episcopum, quod per eum posset remitti: sed episcopus non posset remittere. de donatio. apostolicę. C. de bonis liber. l. fin. præscriptio, quæ est per taciturnitatem remissio. Sed clerici respondent, & fatē tur, ꝙ suo ꝓprio nomine libertatem præscribere non possunt: vt no. in c. auditis. in iiij. glos. Sed præscribuntur à papa, vel alio, cuius nomine illam allegant. Et si opponatur de ignorantia papæ: vide qđ dixi ſ. de teste. §. nunc videndum. in princi. versicu. adhuc opponūt. Negāt etiā quod dicitur, libertatē præscribi nō posse inducentes ff. de acquir. possess. possideri. §. si seruus. & de libe. causa. liberis. §. fina. & l. igitur. §. j. & apertius C. de lōgi temporis præscrip. quæ pro liber. in rubro & nigro. Ad id quòd de obedientia dicitur: respondetur, verum esse, contra obedientiam non præscribi: vt per illam quis nemini sit subiectus: & sic acephalis, contra id xciij. dist. nulla. de censi. omnis. & locusta: vt in lib. Prouer. xxx. Regem locustæ non habent. Sed obedientia certæ personæ, vel certę dignitatis bene præscribitur. sufficit de priuileg. cùm personæ. Quod dicitur, neminem se possidere: & sic nec præscribere. respondetur quòd præscriptio quandoq; inducitur ad quærendum rem, vel ius in re: & verum est, neminē ius acquirere in seipso, quia se non possidet: bene tamen pōt quis acquirere sibi defensionem contra ius alterius, & extinctionem illius iuris, & acceptionem in quantum habet effectum negatiuum, præscribit. Obedietiam autem in quantum duas personas respicit, præcipientem & parentem, nullus in se præscribit. nullus enim sibiipsi imperare potest. ff. de arbi. l. penul. & correlatiua non cadunt in vnum. de institu. c. vltimo cum concord. Facit ad prædicta ff. de stipu. seruorum. l. iij. Negant etiam clerici possessionem superiorem dicentes præscribi posse, quod pacto remitti nō potest. Nam rei communi paciscendo quis seruitutem non quærit, quam tamen quærit præscribendo. Primum patet ff. de seruitu. rusti. prædio. l. si vnus. Secundùm, de serui. vrba. prædi. l. si inter me. & ibi no. & communia præ. l. proprium. & l. seq. Et est ratio: quia consensus qui in præscriptione inest, habet perseuerantiam temporis, quæ super addit ad simplicem cōsensum. Facit C. ad Velle. si mulier. ij. sicut & addit ad priuilegium: vt in præ. c. cū personæ. & C. de fun. pa. l. fi. li. xj. Quidam etiam non fatentur secundū, scilicet ꝙ episcopus non possit remittere ecclesiæ ius episcopale. De hoc vide qđ plenè scripsi de censi. cùm venerabilis. super glos. ij. ¶ Ad rubricam autē pertinent sex quæstiones, quas scripsi super regula, possessor. de regulis iur. lib. vj. Et quæstio, quam scripsi super regula, plus semper. de qua j. dicam, & quam scripsi super regula, qui ad agendum. scilicet quòd ecclesia cōtra laicū præscribit decennio. Item quæstio, an parochiani præscribant præsentationem rectoris: de qua plenè super regula, quod alicui gratiosè. Pertinet etiam quæstio Goffre. xviij. an decennalis præscriptio currat laico in iure indiuiduo, quod habet cum ecclesia, quam scripsi de iure patro na. c. vno. in fi. lib. vj. Item quæstio dominicalis xxij. quam scripsi, eo. c. in vlti. glo. de præscriptione contra laicum inchoata, cui succedit ecclesia: & ibi etiam lxij. quæstio. Pilei. Item venerea. lix. an præscribat emptor rem ecclesiæ sibi venditam sine solennitate: de qua scripsi de re. eccle. non alie. cap. secundo. super glo. lib. vj. Item quæstionem xxj. Pilei vide suprà de restitutio. spoliato. §. ij. in fine. Item quæstionem Goff. de priuilegiatis de eligendo episcopum cum capitulo, quòd eis nō currat, si per xl. annos eccle sia non vacauit, scripsi de consue. c. vltimo in princi. lib. vj. Item de quæstione meri imperij, an præscribatur, scripsi de foro competen. cùm contingat. in glo. non dixit. Roff. sua quæstione nona tractat an constituta seruitute eo pacto, quòd tempore non tollatur: impediatur præscriptio decem vel xx. ann. per tale pactum. & quia quæstio in volumine habetur, sufficiat nunc solutio,

SVMMARIVM.

- ☞ Directum dominium dicitur per præscriptionem acquiri. 1
- Libellus qualiter fit in materia præscriptionis concipiendus. 2
- Debitor tutus præscriptione xxx. anno. nihilò minus soluit, an possit repetere. 3
- Præsens vel absens qualiter quis dicatur. 4
- Fundum habens cum alio communem, si illum in solidum vendiderit, an currat longi temporis præscriptio. 5
- Titulus an desideratur in præscriptione longi temporis, quæ opponitur contra creditorem. 6
- Possessor rei mobilis, an eam possit præscribere. 7
- Res possessa per decem ann. bona fide & iusto titulo, si demum vertatur ad debitorem an xxx. annis præscripta dicatur. 8
- Præscriptio an currat contra ecclesiam vacantem. 9
- Laicus nō potest decimam præscribere: quia est res sacra. 10
- Præscriptionem longi temporis opponenti incumbit bonæ fidei probatio. 11
- Præscriptio an currat illi, qui non potest agere. 12
- Colono xxx. annis stante, an acquirat possessionem. 13
- Colono vel emphyteuta per xxx. ann. pensionem non soluente, an posteà possit peti pensio. 14
- Præscriptio xxx. an. tuetur quemlibet possessorem. 15
- Iuri proprio renunciare an liceat. 16
- Promissio de pensione soluenda post completam præscriptionem, an sit tenenda. 17
- Soluens quinq; cùm annuatim teneatur ad decem an cursu xxx. an. præscribat alia quinq;. 18
- Papa an possit contra alias ecclesias præscribere. 19
- Præscriptio de consuetudine quantum tempus requirat. 20
- Attentatio post completam consuetudinis præscriptionem in contrarium facta, an prescriptionem interrumpat. 21
- Præscriptio & consuetudo qualiter differant. 22
- Iurisdictio est quid incorporale, nec diuisionem recipit. 23
- Incorporalia dicuntur omnia illa, quæ in iure consistunt. 24
- Præscriptio an per exceptionem interrumpatur. 25
- Clericus, an possit præscribere ius communicandi.
- Allegans præscriptionem in rebus ecclesiasticis, debet etiam titulum allegare & probare.

Sic libellus cōci.

SLIB. Coram &c. cōqueror de P. à quo talem rem, puta fundū, vel censum, quem dico me legitimè præscripsisse xvj. q. iij. c. j. ij. & iij. & per totum. extra, eo. sanctorum. & c. sequen. Et nota quòd libellus iste procedit secundùm Bulgarū & M. & eos qui dicunt, ꝙ per prescriptionem directum dominium acquiri. Pro quibus facit C. de bonis mater. auc. vbi & xvj. q. iij. inter memoratos. ibi: sit æternum dominiū. & capitu. clerici. in fin. ibi: in ius suæ proprietatis posse transcribere. Res enim prescriptione temporis mutant dominiū. ff. devsu. l. eum, qui. §. accedit. ver. & vniuersitas. Ioan. verò & alij dicunt per eā acquiri tantū exceptionē, & non dñium, nisi vtile: vt ea. q. quicūq;. ibi: scđm ius legis eius, non videtur esse diœcesis admittenda: tñ contra eum non est actio reposcēdi. & e. q. §. potest. ij. 1

l. fi. & de religio. & sumpti. fune. l. Neratius. Subdit autem, ꝙ licet Azo dicat confessoriam intentatam, melius sibi videtur hæc agi ex stipulatu, vel præscrip. ver. quæ datur & competit post pactū appositū: licet seruitus sit oblata. ff. qui. mod. vsuffru. amit. l. sicut in annos. Habeatur etiam quæstio Vber. de Bo. extra volumē ipsius, qui quærit an xxx. ann. præscriptio currat contra prodigum, cui bonis est interdictum. Ad affirmatiuam allegat de præscriptio. xxx. ann. sicut in rē. vbi enumeratur pupillus, & certæ personæ, contra quas non currit. & prodigus de illis non est: nō ergo sibi currit. Facit C. de caduc. tol. l. vna. §. sinautem. in fi. Ad hoc facit C. de in integ. restitu. l. sicut curatorem habens. vbi talis ęquiparatur adulto: cui talis prescriptio currit. & vide quod ibi not. propter quod de quęstione ista taceo. Soluit, quòd sicut pupillo non currit: sic nec tali prodigo. Lex enim prohibens alienare pupillo, porrigitur ad prodigum. ff. de reb. eorum, qui sub tu. l. qui neq;. C. de cur. furio. l. ij. & plus similis est prodigus pupillo, quàm adulto. ſ. remisi. & vide ff. quib. cau. in posses. ea. l. Fulcinius. §. adeo, aliàs, Labeo. ad finem. vbi dicitur quòd horum status ab his non multum abhorret. Non obstat ff. de tutel. qui habet. quia verum est, quòd concurrentibus ętate & dementia, naturalis causæ habebitur consideratio in dando curatore, vt ibi: sed non propterea innuit ęquè vtricq; succurri. Subdit Vber. quòd ad omne dubium tollendum, quod concedatur quòd currit, sed datur restitutio: sed in prodigalitate finita præscriptione, sicut in minore dicitur C. in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria. l. finali. ¶ Fuit alia quæstio Vberti super l. si quis alia. in fine. ff. quemadmodum serui. amit. an vasallus libertatem & directum dominium feudi præscribat xxx. ann. non seruiendo. Et præmitto quòd Iacobus Veronensis posuit de hoc rubricam de acquiren. feud. per prescriptionem. mihi char. xj. vbi ipse dicit, quòd affirmatiua probari videtur per l. omnes. C. de prescriptioni. triginta vel quadraginta annorum. Ipse tamen dicit, quòd litera ipsius legis, si quis facit ad contrarium, nisi interpellasset ius domini dicendo eum non suum dominum, Subdit autem posse distingui, an deberet vasallus dare certas prestationes domino: puta tenere equum pro fundo: & tunc sit imputandum domino, quòd illas nō exegit. Si autem erat feudum honorificum, non est quod imputari possit ei, qui nihil potuit exigere. Statim hic resumam: & hoc satis sibi placet. Vel distinguitur secundū eū, an intra tempus illud xxx. ann. dominus habuerit negotia, ad quę vasalli essent vocandi: & verò simile est quòd dominus vocasset si vasallus fuisset: vt in militia, vxore ducenda, vel similibus. Ad talia enim si alīs euntibus, iste non fuit, interpellasse videtur ius domini. & sic posset libertatem

præscripsisse: libertas autem serui, si mala fides non obstet, longo tempore præscribitur. C. de prescriptio. long. tempo. quæ pro lib. opponi. lege prima & secunda. & not. in prece. l. omnes. in vltima gloss. de præscriptio. & tene quod ibi not. & in l. cùm satis. C. de agrico. & censi. libro vndecimo. quæ lex in princip. videtur velle, quòd nullo tempore præscribat: sed dic quòd lx. ann. prę

scribit: vt in lege a omnes. ad finem. Ad contrarium respondę, vt vtro b bię. Quęrebat Ia 2 cob. Veronensis c vbi suprà in fine, an qui xxx. annis præscripsit feudum, si cadat à possessione, illud recuperare pos- 3 sit? Distinguit an d à principio habuerit bonam fidem, vel non. Primo casu habet exceptionem con- 4 tra omnem agentem, & actionem contra possessorem extraneum, sed non contra dominum. Secundo casu habet exceptionę, sed non actionem, contra 5 dominum, vel extraneum: nisi contra illũ, qui vi deiecit, vł cõtra missum in pos. qa nõ venerat ad iudicium. alleg. legẽ si 6 quis emptionis. in princip. & §. j. & §. sed hoc. & 7 §. sed si quis. Vidisti dictũ Vber. quòd à vasallo, q habet feudum honorificum, nil dominus potest exigere. Dictum tamen istud non probauit aliquo iure. His diebus habui examinare quandam feudalem causam, in qua dicebatur: vasallum illum inuestitum de feudo gentili & franco: alibi, de feudo nobili, libero & franco, & hæc satis sonant in honorificum. Est autẽ dubium, quid sonent hæc verba, Iacob. de Bel. qui in principio vsuum feudorum ponit decem distinctiones feudorum, in quo numero alios excedit, vt dicam infrà de feudis, in principio. Pro sexto membro ponit feudum nobile, minus nobile, aliqualiter vel mediocriter nobile, & ignobile. Et hæc omnia sumit ex persona concedentis: vt concessum ab Imperatore, Regi, Duci, marchioni &c. dicatur nobile: minus nobile concessum à prædictis, aliqualiter, vel mediocriter nobile, concessum à vasallis proximorum. ignobile concessum à minimis valuasoribus, à quibus nullam nobilitatem vel dignitatem consequi posse dicuntur. Iuducit Rubricam primam in vsibus feudorum, & Rubricam de feudo Marchiæ &c. cum duabus Rubricis, vel §. sequentibus. Sed hoc nihil ad propositum. Ista enim sapiunt nobilitatem ex parte concedentis, & nos quærimus nobilitatem, libertatem, & frãchisiam ex vi verborum: quæ verba possunt non esse etiam in infeudatione, quam faceret Imperator. Et possunt esse in infeudatione, quam faceret quis minor. Aliqui dicunt tunc demum feudum esse tale, quando propter hæresim, vel culpã damni, vasalli sunt absoluti ab omni eius fidelitate decima quinta quæstione sexta. nos sanctorum cum duobus capit. proximis. de hæreti. capitulo fina. sicut de patria potestate dicitur eodem titulo, capitulo secundo, in fine, libro sexto. Sed hoc non placet: quia per hoc non satisfit quęstioni quid hæc verba in concessione feudi operẽtur. Item tales absolutiones quandoq; non sunt perpetuæ: vt in prælega. decreta. vlti. scripsi super prima glo. Alijs videtur quòd vulgaris & communis dictorum verborum interpretatio sit tenenda, vt sic sit francum, liberum: & sic nobile, vt apud vulgum verba sonant. extra, de sponsa. ex literis. j. ff. de verborum significatione. anniculus. j. & vide alia iura circa hoc, quę scripsi infrà de fructibus & interesse. §. primo. versicul. sed quid si debeo. in fine. & sic hæc indefinita locutio faciet illum omni libertate liberũ, & ab omni seruitio absolutum. Facit extra, de testamen. significauit. ff. cõmunia prędi.

prope princi. ibi: vtiliter rem vindicare poterit.[a] vt extra, de prescri. cũ olim. & c. seq. de quibus in modũ exceptionis opponit: de hoc scđm papã extra, eo. si diligenti.[b] ¶†Quid si mihi debebas decẽ & licet tutus esses prescriptione xxx. an. tñ mihi soluisti nũqd poteris repetere? arg. quòd sic ff. rẽ ra. ha. l. fi.[c] ff. qđ me. causa. quasdam. qui emẽ tutus est præscrip. similis est soluẽti vt ff. de admi. tu. pupillus. Quidã tñ cõtra: quia eras naturaliter obligatus. vñ solutũ non repetes. ff. de condi. inde. qui excep. Ad idẽ ff. de lega. j. si creditori. & hoc probat præmissa opi. Io. ¶†Quando[d] aliquis dicatur prẽsens, vel absens no. C. de præscrip. lon. temp. l. fi. ¶ Quòd si possessor nullum habet domiciliũ: pro absente habetur. Si verò habet in pluribus locis, quod esse potest: vt extra, de foro compe. ex parte. & ff. ad munic. l. assum ptio. §. fi. & l. eius, qui. quo ad omnes pro præsente habetur: vt ibidem not. ¶†Quid si is, cum quo habeo fundum communem, illum in solidum vendidit: nunquid præscribit longo tempore? Videtur quòd non: quia cùm sim actor, habeo actionẽ cõmuni diuidundo: vt C. cõi diui. l. ñ. & iñ. ff. eo. communi diui. §. fi. ff. de act. emp. Iul. §. idem Celsus. arg. contra C. de communi. re. ali. l. j. Sed dic, quòd non agã, cùm non probẽme dñm except. obstante: vt ff. fa. ercis. l. de hoc. C. in quibus cauſ. cef. lon. temp. prẽsc. ſ. vnus. ¶†Sed nunquid in prẽscript. longi temporis, quæ opponitur contra creditorem, desideratur titulus? Dic quòd sic, prout no. C. de prẽscrip. xxx. an. cùm notissimi. in prin. ¶ Vtrũ autẽ tũc sufficiat allegari titulũ probata longi temporis possessione de hoc extra, de censi. peruenit. ff. de vsur. cùm de in rem verso. s̃. de restitutio. spoliat. §. nunc dicamus. ¶†Sed an possessor rei mobilis eam præscribit? Respon. sic & non debet ei nocere, quia breuiori tpe dñs fact⁹ est: vt no. s̃. de cap. & postli. re. in bello. §. seruum. & C. si aduer. creditorẽ. l. j. §. fin. ¶†Quid si possedi per decem ann. bona fide, & iusto titulo, & res versa est ad debitorẽ: nũquid est prẽscripta xxx. ann? Et videtur q̃ sic. ff. de diuer. & tẽpo. prẽscri. an in vitiũ. §. fi. Sed dic cõtra: vt ff. qui. mod. pigno. vel si quis duas. in princi. & l. in tradendis. & quod ibi not. hoc dicere sonat in absurdum propter manifestam cõtrarietatem & repugnantiam: propter quod dici posset talem infeudationem non valere. de appella. solicitudinem. cum concor. vltima gloss. ff. de regulis iuris. vbi repugnantia. ff. de hę reditibus instituen. si Titius. Esset ergo quædam libera donatio. Sicut enim nequit quis esse liber & seruus: ita nec in totum liber, vel non obnoxius & vasallus: ꝓpter quòd dicendum est, q̃ si qua seruitia fuerunt expressa in concessione, ad illa tenetur. Facit ff. de oper. liber. l. vt iurisiurandi. & de liber. causa. l. final. & ad illa non extendentur verba prædicta, liberum & francum, si nil fuit expressum, sed iuramentum fidelitatis prẽstitit, ad illa capitula iuramenti non extenditur libertas. Si verò non iurauit, quod esse potest per pactũ in prima feudi datione appositum: vt in libro feudo. per quos fiat inue. capitu. secundo. & de capitulis Corra. in princi. tunc puto quòd remissio iuramenti nõ eximat à fidelitate, quo ad capitula, quæ continentur in fidelitatis forma. in vsi. feu. titu. de forma fidelitatis. & titu. seq. & xxñ. quęstione quinta. De forma hoc patet apertè extra, de iureiurando. veritatis. & tunc intelligam Vbertum fuisse locutũ, exactionẽ fieri non posse, scilicet vltra illa, quę continent fidelitatis formam. Hic autem intelligantur dicta salua interpretatione, si qua alia certa illorum verborum in illa patria: per ea quę dixi, & ad quę remissi in versic. alijs videtur.

8 hypo. sol. sicut. §. superuacuũ est. ¶†Item nota q̃ licet cõtra ecclesiã vacantem nõ currat prẽscriptio: vt extra, eo. de quarta. & c. j. iacẽte tñ hęreditate bene currit: vt ff. de in diẽ addictio. si p̃dio. ff. de vsur. l. fi. ff. de diuer. & tempo. prẽscrip. si seruus. ff. de verbo.
9 obli. ad diẽ. ¶†Itẽ licet laicus, qui nequit decimam possidere, cũ sit res sacra, nequeat ipsam prẽscribere: vt ff. de acquirẽ. pos. qui vniuersas. §. j. & C. de sacrosan. eccle. sancimus. & extra, de præscri. causam quę tñ ecclesia bñ prẽscribit cõtra ecclesiã, si habeat titulũ & bonã fidẽ: vt extra, eo. de quarta. & c. ad au
10 res. ¶†Itẽ prẽscri. lõgi tpis opponẽs. debet p̃bare bonã fidẽ. qđ facit eo ipso, q̃ cõtrariũ non p̃bat. ff. de ver. sig. bonę fidei. ff. de proba. verius. C. lib. xij.
11 qui mil. nõ pos. super seruis. ¶†Sed an ei, q̃ non põt agere, currit prẽscriptio? videt q̃ nõ: vt in prẽal. l. cũ notissimi. §. illud. & C. de anna. exc. l. j. §. fi. Ar. cõtra q̃ currat, sed restituit. ff. de seru. ru. prę. Attilicinus. sed dic, vt ibi no. ¶ Quid si impetro priuilegium, q̃ ab ẽpto canone, vel decima, possideã? dic q̃ p̃scribã: vt C. lib. xj. de fundo pa. l. fi. De hoc C. de prẽscrip.
12 xxx. anno. l. cõpetit. ¶†Quid si colonus stetit xxx. annis, nunquid dñs amittit possessionẽ? Quidam distinguunt: aut soluit pensionẽ, aut non: & sic intelli
e gũt C. de prẽscrip. xxx. an. malè agit. Azo cõtra[e]. & no. C. de fide instru. plures. & in prę. l. malè. & fa
13 cit extra, de excess. prẽla. illud. ¶†Quid ergo si colonus vel emphyteuta cessauit in solutione pensionis per xxx. an. nunquid postea petetur pensio? Rñ. nõ
f illius anni,[f] sed sequentiũ sic: vt tot sint prẽscriptiones, quot etiam petitiones. Alĩ contra. de hoc j. de
14 loc. §. nunc aliqua. versic. xlj. ¶†Pone. colonus vel emphyteuta dño ignorante vendidit & tradidit fundum cõductum: tñ dño à quo cõduxit, pensionem soluit: emptor iste xxx. annos possedit: tũc ipse colonus in prẽstatione cessauit debitę pensionis: dominus verò agit rei vẽdic. contra emptorẽ: quęrit an posit? Et videt q̃ nõ: quia colonus tradẽdo fundũ dominũ possessione priuauit. ff. de acqui. pos. possideri. §. qđ si seruus. & l. peregre. §. quibus. & si emptor ciuilẽ & naturalẽ habuit possessionẽ: & meri-

delitatis. & titu. seq. & xxñ. quęstione quinta. De forma hoc patet apertè extra, de iureiurando. veritatis. & tunc intelligam Vbertum fuisse locutũ, exactionẽ fieri non posse, scilicet vltra illa, quę continent fidelitatis formam. Hic autem intelligantur dicta salua interpretatione, si qua alia certa illorum verborum in illa patria: per ea quę dixi, & ad quę remissi in versic. alijs videtur.

a ¶ Poterit. De hoc ibi, & in c. prẽalle. quicunq;. & ea. q. in summa.
ADDE quomodo quis possit prẽscribere obedientiam, quòd non sit subiectus vni, sed alteri. Oldra consilio clxxñ. & ccliiñ. Et an ecclesia prẽscribat ius patronatus contra patronos, vide Abbat. consilio. cvj. secundo libro. Et an laici ex antiqua consuetudine prẽscribant ius prẽsentandi, per eundem consil. lxxvj. eodem libro. Et an conducens ad longum tempus, scilicet in emphyteusim ab ecclesia sine solennitate prẽscribat, vide Petr. de Ancha. consi. vlti. & feuda an possint prẽscribi, vide Bald. consi. lxxxñ. j. lib. Et an emphyteuta prẽscribat, si rem emphyteuticam ecclesię tanq̃ propriam xj. annis possedit. Idem Bal. consi. cccxl. ñ. lib. & an emphyteusis prẽscripta habeat eandem naturam, quam illa, quę pacto datur, vide Bald. consilio xxj. eodẽ. ñ. libro. Et an merum imperium prẽscribatur, & quomodo, per Angelum consilio cclxxxix. Pet. de Anchara. cõsilio cxlj. & ibi. Et quid si quis exemit ex tribus partibus duas alicuius castri. & vsus est in totum iurisdictione, an prẽscribat etiam illam tertiam partem.

c ¶ Additio. Et an merum imperium prẽscribat, vide omnino Bald. consi. ccccxxxix. incip. amplius castrum. in iñ. volu. Et an acquiratur per consuetudinem & quomodo prẽscribi possit, vide Cardi. zaba. in c. cùm contingat. de foro compe. Hen. Ferran.

b ¶ Si diligenti. Non fateor materiam ibi tractatam per Inno. & vide quod scripsi, de regu. iur. possessor. lib. vj. in prin. quęstionis.

c ¶ l. fi. Et sic ibi no. in vlti. glo.

d ¶ Quando Incipiunt verba Albe. Gal.

e ¶ Contra. ſ. quod soluerit, non prẽscribi. & idem ibi Accur.

f ¶ Anni. Primi, ſ. postq̃ est finita prẽscriptio: vt patet ex remissione.

to prẽscribit

a ¶Scd̄m Pil.ad finē quęstionū suarū,q̄.quę incipit,quare si colonus.
b ¶Dicit Pil.ad finē q̄stionū suarum,q.quę incipit, emphyteuta fundum.
c ¶Qd̄ ad cōsultationē. Alia iura ad idē scripsi j.de no.ope.nū. §.j. in fin.
d ¶Ver.xliij. Vide hāc q̄stionē super regula,plus semper.de reg.iu.li.vj.
e ¶Volumus. Vbi de hoc.

ADDE an papa p̄scribat, Abbat. consilio lvij. ij.lib.

f ¶Secūdū Vinc. Qui hoc nota in præ.decre cū nobis. Et vide quod scripsi de postul. a bonæ.ij.super iij. glos.versic.cōtra papæ verò.

g ¶Et l.ij. quę concordant huic dicto,scripsi de consue.c.furt.sup penul.gl. post prin. ver.quęrit cōpe.

h ¶Disponit. Vide qd̄ not. extra, de cōsue.c.vlti.in vlt.glos.ver. sed quam differētiā. & quod ibi plene scripsi.

i ¶Quorūdā. Solēnitas sacramen b torū bn̄ est diuisibilis:sed sacramēta non.& de hoc vij. q̄stio.j.nihil.

k ¶Dicit tit. fina. ante finem.

l ¶Contra. In decre.ij.de cap.mo. c vbi scripsi in glo. intelligas vt not. §.de iurisdic. omiudi.ad fi.versicu. illud etiā. & nota q̄ per exceptionē nō interrūpitur præscriptio q̄ d introducta est in odium non petētiū: vt extra, eod. vigilanti. xvj. q. iij.c.dilectis.§.potest.at q̄ excipit, non petit, nec p exceptionem debet aliquid adiudicari: vt extra, d̄ ordi.cog.c.ij. e

m ¶§.fina.ibi concordantiæ.

n ¶Olim inter.Ibi f scripsi in magna 19 glo.& vide quod etiam scripsi de religio. do. cùm dilectus. in glos.hic satis.

o ¶Venerabilium.Quam hodie nō habemus:sed fuit ex ea sumpta decre. j.eo.tit.lib.vj.vt ibi not.in j.glo.

p ¶Versi.quid ergo.q̄stio Pil. viij.& dñi Cy.xiij.& distingue vt in prēal. decre.in eo.tit.lib.vj.s.an ius cōe vel præsumptio sit contra p̄scribentē: & an alleget præscriptionem,cuius initij non sit memoria.

q ¶Alienari.Trāsportatio impedit intellectū.Deberet em̄ dicere,loquitur nō in debitore,sed in possessore alienāte,si dñs &c.hoc intēdit.Si autē loquit̄ in alienatiōe facta ignorāte dño:ergo nō ꝓcedit in alienatione facta per dñm,sed p debitorē,q etiā quo ad ꝓprietatē non possunt dici malę fidei:vt in l.si qs fundū.alle.§.ver.prox.& facit j.duob⁹ versic. ꝓximis. Et hoc etiā placet Iac.de Are.vt sic.l.j.& ij.C.si aduer.cre.alle.j.ver. ꝓxi.de p̄scriptione contra hypothecariā non corrigantur per aut̄. Inducit ad idē.l.sequit̄.§.si rem.ff.de vsu.vbi si debitor subtrahit creditori rem mobilem,& vendit,res vsucapitur:qa res nō est furtiua:licet ipse teneat furti.De hoc etiam per Cy.in præ.aut̄.malę fidei.Patet idē ff.de fur.cū es.§. j.& §.si rem. Vnde ad intellectū huius,& eorū,quæ sequuntur sciēdū est, q̄ dupliciter dicitur mala fides:vna vera & propria,scd̄m quā quis bene scit rem esse alienā.alia est ficta,cū scilicet ex alterius persona,authoris scilicet,si qs malæ fidei cēseret. Hic etiā distinguitur inter hęredē & singularem successorem. fingitur enim hæres vna persona cum defuncto.in aut̄. de iureiuran. qd̄ à mo.in prin. cum concor. non sic singularis successor.ff.de diuer. & temp.p̄scr.l.an vitium.in prin.et l.cū hęres. & qd̄ ibi no,in vlt.glo. de prima. f. vera & ꝓpria loquit̄ s.eo.§.vers. ꝓxi, & l.si qs fundū. ibi alleg. & vers. vltimus. j.e.Scd̄ò verò ficta.s.ex p̄sona authoris nō impedit præscriptionē cōtra hypothecariā etiam emptore vel donatario ignorante.& sic sālū⁹ maneat titul⁹ ꝓpalle. si aduersus creditorē:nec de eo casu loquatur aut̄. malæ fidei. quod patet dum dicit, si verus dominus ignorat &c.et idē versic.in authen. vt spon.lar.§. rursus.vnde sumpta fuit authent. ibi. Si autem ignorat ver⁹ domin⁹ &c. De p̄scriptione igitur dominij loquitur. Declarandum igitur offertur quod ponit Cyn. vbi suprà post Iacob. d̄ Are.vbi suprà, constat quòd de iure antiquo per alienationem rei mobilis committebatur furtū, & fiebat res inusucapibilis.Insti.de vsucap.§.furtiuę.

to p̄scribit:nam p̄scriptio xxx. annorū tuetur quēlibet possessorē.C.de p̄scrip. xxx.ann. sicut.ar. cōtra qd̄ p̄scriptio nō currat: qa dñs nō fuit negligens.& cōtra desides &c.vt C.de anna.excep.l. fi.in fi.xvj.q.iij.§.pōt.& aliter.extra,de p̄scrip.vigilanti.Quòd autem dñs non amiserit possessionē, videt:vt ff.de acqui.pos.quamuis.§.j. ¶Sed dic q̄ amiserit secundū Pileū:[a] vt ff.qui.mo.vsusfru.amit. Pōponius.de ęquitate tñ cōtra p̄scriptionē restituit ex gñali clausula,si qua &c.ff.ex quib.caus.maio.l. j.in fi.¶†Quid si colon⁹ fundū vēdidit & tradidit, & emptor xxx.annos possedit:dñs cōtra emptorē agere cœpit,emptor verò pensionem p̄sentis tēporis obtulit:dñs eā recipere recusauit,nisi & præteriti tēporis pēsionē offerret.emptor autē id facere recusauit:nunc quęrit̄,an dñs agere possit?Et videt q̄ sic:qa emptor offerēdo,iuri suo renūciasse videt:vt ff.d̄ lege cōmisso.l.de lege.§.fi.& l.post dic̄. C.de pac.inter emp.& ven.cōmissorię.licitū enim est renūciare iuri suo:vt ff.de pac.pactū.C.de epis. & cler.si qs in cōscribēdo.extra,de reg.ad apostolicā.arg.cōtra,qa p̄scriptio legitima tuet̄ possessorē.C.de p̄scrip.xxx.anno.oēs.& emptor iuri,qd̄ ignorauit sibi cōpetere,nō videtur renūciasse: vt ff. de inoffi.testa.matri.ff.de pet.hęred.l.legitimam.dicit Pil.[b] quòd aut sciuit:& tunc videtur renūciasse. Aut ignorauit:& tunc nō:vt ff.de noua.& delegat. si quis delegauerit.ff.de operis liber. cerdonem. & l.sicut patronum. ¶†Quid si quis post completā præscriptionē se soluturū ꝓmittit,nūquid tenetur? Rn̄.sic,si sciens promisit:secus si ignorās. ff. si quis cau.sed & si.§.fi.ff.ad Mac.l.fina.ff.de operis lib. ficut.& l.cerdonē.extra,de re iudic.qd̄ ad cōsultationem.[c] ¶†Quid si cùm deberē annuatim soluere de cē noīe pēliōis,solui tantū quinq; per xxx. annos. nūquid p̄scribo in reliquis quinq;?arg.quòd sic. ff.qui.mod.vsusfru.amit.placet.& ff.si serui. vendi. si eo.§.j.ff.quēadmodum seruitu.amitta.l. ij. argu. contra.C.de vsufru.aduersus.ff.eo.cùm quidam. C. de non nume.pecu.cùm fidem.de hoc in prę.l.cùm notissimi.§.pe.& j.d̄ loca.§.nūc aliqua.versic.xliij.[d] ¶†Illud etiam quęritur vtrum papa possit contra alias ecclesias p̄scribere. Et videtur q̄ non: nam omnes ecclesię suæ sunt: quia habet plenitudinem potestatis in qualibet earū.ij.q.vj.qui se scit.ix. q̄o. iij.nunc verò.extra,de cōcess.prēben.proposuit. C. de quadri.p̄scri.bene.xxiij.q.vij. cōuenior ergo per præscriptionem nihil acquireret.quod verum est,licet aliter negligendo ius suū perdat.sic ecōuerso contra ipsum nō p̄scribitur: cū ipse nihil perdat:licet aliter sibi acquirat:vnde aliqua ecclesia bn̄ p̄scribit res ecclesię papę subiectę.xvj.q.iij.volumus.[e] extra,eodem cum nobis. quia per hoc nihil deperit Romanę ecclesię,cōtra quā non p̄scribit̄, cuius ius semper est saluū.extra,de re iud.cū sup.& c.suborta.extra,de cap.mo.dilectus.secūdū Vinc.[f] ¶†De cōsuetudine aūt quęrit̄ quāto tpe præscribatur.Rn̄d.quadraginta annis in reb⁹ ecclesiasticis. xvj.q.iij.quas actiones.extra,de p̄scri.de quarta.

de hoc secundū papā extra,de cōsue.cū dilect⁹. &
20 c.fin. ¶†Quid si post completam p̄scriptionem consuetudinis semel vel bis sit in contrarium attentatū,an interrupta sit p̄scriptio?Rn̄.nō.arg. ff. de pac.si vn⁹.§.sed si pactū ff.de iti.actuq; priua.l.j.§.
g fi.& l.ij.[g] ¶†Sed q̄ est differentia inter cōsuetudinē
21 & p̄scriptionē?Rn̄.cōsuetudo est eiusdem actus repetitio: vt C.de episco.aud.l.iij.xxv.q.ij.ita nos.p̄scriptio aūt est continuatio possessiōis temporis à lege diffiniti.ff.de vsucap.l.ij. Vnde si bene attendas,p̄scriptio se habet ad consuetudinē,sicut dispo nēs ad dispositū.Actū em̄ repetitū,quē cōsuetudinē dicimus, continuatio tēporis lege diffiniti, quā
h p̄scriptionem vocamus,disponit.[h] ¶†Sed pone,
22 miles quidam habebat castrum,& habebat iurisdictionem dicti castri:sed in certis capitulis tm̄ vsus est dicta iurisdictiōe,in q̄busdā verò nō per decem annos & amplius,q̄ritur an ei obstet p̄scriptio illis capitulis,in quib⁹ vsus nō est. Et videtur q̄ nō: qa iurisdictio est res incorporalis. Ea em̄,q̄ in iure cōsistunt,incorporalia sunt.ff.de rerū diui.l.j.§.fina. & res incorporales diuisionē non capiunt.ff.de acqui ren.rerum do.l.seruus.§.incorporales. licet sit arg.
i contra xxiij. dist.quorūdam.[i] ¶Quòd autem retineat iurisdictionē in alijs capitulis,quib⁹ nō est vsus,facit ff.si serui.vēdi.si eo.§.fi.ff.quēadmo.serui. amit.si stillicidiū.§.fi.& l.seq.& arg.C.de duo.reis. l.fi.arg.cōtra,qd̄ p̄scribat̄.ff.de serui.l. vt pomū. §.j.ff.q.mo.vsusfr.amit.is,q.& l.placet. Alber. Gal.
k dicit[k] q̄ obstat p̄scriptio.arg.ad hoc extra, de p̄
l scrip.auditis.papa videtur dicere contra,[l] vt not. s.
23 de iurisdi.omiud ad fi.ver.illud etiā.¶†Et not. q̄ per exceptionē non interrūpitur p̄scriptio.qa p̄scriptio introducta est in odium non petentium: vt extra,eo.vigilanti.xvj.q.iij.c.dilectio.§.potest. At qui excipit,nō petit,nec p exceptionē debet aliqd adiudicari: vt extra,de or.cog.c.ij. ¶Vtrū p litis cōtestationē corā nō suo iudice,vel coram arbitro
m habitā,fiat interruptio:no.s.de lit.cōtest.§.fina. [m]
24 †Item vtrum clericus possit p̄scribere ius excōmunicandi:not.secundū papā extra,de rest. spoli.
n olim inter.[n] ¶†Hoc etiam not.q̄ allegans p̄scri-
25 ptionē in rebus ecclesiasticis,debet allegare titulum & ꝓbare:vt in decre.Greg.ix.extrauagāti.eo.ti.ve
o nerabiliū.[o] ¶†Sed & vbi poti⁹ ex timore q̄ ex de
26 bito p̄sumit̄ aliquid fieri vel p̄stari, nō sufficit ꝓbari tps,nisi & titulus ꝓbet̄.ar.j.q.j. nullus. x. q. iij.qa cognouim⁹.Idē est si credat̄ cā hospitalitatis seu curialitatis p̄stitum.argu.ff.de acqui. pos. qui ire.q̄ dic secundū papā:vt extra,eod.si diligenti. &
p s.de edi.instrumen.§.nunc aūt.versicu.quid ergo.[p]
27 ¶†Sed nūquid possessor pignoris sciens rē obligatam p̄scribit? Rn̄d.non habetur enim malæ fidei possessor quo ad creditorē:vt no.ff.de acqui.pos.si
28 quis fundū.§.fi. ¶† Quid si debitor sciens fundum obligatum illū alienauit:nūquid ei⁹ mala fides noceat bonę fidei emptori? Videt̄ q̄ nō:nam aut illud
q malę fidei &c.loquitur in possessore alienāte,& nō
29 in debitore,si dñs ignorauit alienari. [q] ¶† Sed de Iustinianus in re immobili,in qua non committitur furtum ex rei qualitate:quia contrectari vel baiulari non potest.Insti.de vsucap.§. quod autem.sustulit p̄scriptionem lon.tempo.per prędictam authen.sed, vt s. dixi debitore rem mobilem surripiente creditori,quia res furtiua nō est, procedit vsucapio emptoris,licet euidens fur fuerit:& sic scientia vendi toris non nocet emptori.sic in re immobili scientia videntis vel donātis, scienter rem obligatā,non nocebit emptori, vel donatario cōtra hypothecariā p̄scribenti,& sic remanet titulus ille,si aduer.cre.& non nocet mala fides ficta ex persona authoris isto casu sicut nec illo.& vera locutione ille dicitur bonę fidei.ff.de verb.signo.bonę fidei.Item non noceret dominio acquirēdo,licet sciret rem alij obligatā,vel vsumfructū alteri.ff.de contrahen.empt.quia à quolibet.& ibi no.est em̄ tale ius extrinsecum & extraneum à domino & possessione.arg.ff.de leg.iij.l.Męuius.§. penul.vbi vide in vlti.glo.

a ¶ Quãto tpe tollatur. q̃o fuit Abb. Galb. de pig. post prĩ. sed hic plenius. qũo aũt aliàs tollatur, plene no. ff. de pact. si tibi x. milia. §. de pignore.
b ¶ Hypothecarię. Hoc not. C. de præscrip. xxx. vel. xl. ann. sicut in rem in glo. malefidei.
c ¶ §. nunc dicendum.

Bal. de præscriptionibus & exceptionibus.

Rubrica.

An solutio census facta perfecta per colonum vel emphyteutã, q̃ de facto vendi derũt alĩ cõseruet dño possessionẽ rei. Casus est in l. Pompo. ff. q. mo. vsufru. amit. vers. pone colon⁹. G. ¶ An papa sit sub præscriptione actiua vel passiua cũ nõ sit sub lege versicu. illud. G. ¶ Cõsuetudo. est actuũ repetitio. p̃scriptio est possessionis cõtinuatio. versicu. sed q̃ b est differentia G. ¶ An vsus iurisdictione in certis capitulis retineat possessionem in alĩs capitulis. vers ic. sed pone miles. G. 1 ¶ Quãto tẽpore tollatur hypotheca. ver. d̃ hypothecaria G. ¶ An per citationem non præcedente aliqua petitiõe interrũpat̃ p̃scriptio. s̃. de excep. §. tertio. & q̃n interrũpat̃ ĩ criminali, s̃. de citatio. §. nota. quòd ĩ criminali. ¶ An sententia det titulũ præscribendi. s̃. d̃ primo & secũdo decre. §. q̃ l. si mala fiedi possessor. e ¶ Qd̃ & quale impedimẽtũ impediat p̃scriptionẽ. s̃. depos. §. q̃dam

a hypothecaria q̃rit̃ quãto tpe tollat̃[a]. Rñ. q̃nq̃ quadriẽnio: vt q̃n fiscus vẽdidit rẽ allterius hypothecatã, vt suã: vt C. de quad. prescrip. l. ĩj. & l. fi. Quãdoq̃ sopit̃ spatio x. vel xx. an. vt q̃n quis vendit rẽ pigno ratã bonefidei emptori: nã tũc emptori ĩter p̃sentes decẽnio inter absentes vicẽnio se tuet̃: vt C. quibus nõ ob. lõ. tẽp. p̃scri. l. fi. Quãdoq̃ xxx. an. tãtũ tollit̃: vt cũ qs extrane⁹ rẽ pignoratã possidet bona fide et sine ti. vel cum ti. sed mala fide: vel sine ti. & mala fide. vt C. de p̃scri. xxx. an. sicut. & l. oẽs. C. de ãna. excep. l. j. Quãdoq̃ sopitur spatio xl. an. tãtũ, vt quando cõtra debitorẽ, vel eius hęredẽ intendit̃: vt C. q̃b⁹ nõ obst. lõ. tem. p̃scri. l. fi. & in prę. l. cũ notissimi. Interdũ spatio. vj. mẽsiũ: vt C. li. x. de agri. & censi. l. fi. 30 De hoc no. C. si aduersus credi. l. j. & ĩj. ¶ †Sed nun q̃d bodie huiusmodi p̃scri. x. vl̃ xx. an. locũ habẽt. & videtur q̃ non: nam malæ fidei possessore alienante cessat lon. tem. p̃scri. & in p̃. auct. malæ fidei. nã semp hic venditor idemq̃ debitor, q̃ vendidit, quãtum ad hoc malã fidẽ habet, quando vendidit rẽ obligatã. Respõ. q̃d in prę. l. continetur, verum est, cũ non dñs vẽdidit: sed in præsenti materia aliud est. Et vide q̃d no. extra, de re iu. abbate sane. li. vj. in prin. ¶ †Quid si bene scit emptor rem alienam esse. ignorat tñ obligatã fore: nunquid prescribit hypothecariæ actioni? Rñ. nõ, cùm nõ possit prescribere rei vendica. ¶ Sed quid si nesciuit emptor rẽ esse alienã, sciuit tñ obligatam fore? Respon. p̃scribit rei ven. sed nõ hypothecariæ. b Qualiter concipiat̃ lib. in Publiciana, dixi s̃. de cau. pos. & proprie. §. nunc dicendum. c

De sententia & re iudicata[d] *Rubrica*

SVMMARIVM.

☞ Actio iudicati, quę sit & qualiter exponatur.
Positiones actori & rei, vbi proceditur in actione iudicati.
Condẽnatus an, & qualiter possit petere sententiã reuocari.

IN hoc titulo sic potest lib. cõci. L I B. Corã &c. ꝓpono cõtra P. qa cũ inter me & eũ sup fundo lis fuisset corã vobis exorta demũ in cã ipsa diffinitiuã sentẽtiã ꝓtulistis. vnde nunc peto sententiã ipsam per vos executioni debitæ demandari. & ad hoc vestrũ officiũ imploro. cũ em̃ executio in facto consistat officium implorari debet. ff. de rei vendi. qui restituere in prin. & ff. de re iudi. à diuo. p totam l. & tũc summariè cognoscetur: nec est lib. necessari⁹. Si aũt petatur executio p act. in fac. vt j. ver. porro. tũc fiet litis conte. & solẽnitas seruabit̃. q̃d plenè dic vt s̃. de sen. execu. §. breuiter. c ¶ Qualiter autẽ in causis appellationum petetur sententia confirmari, vel infirmari, dicam j. ti. proxi. §. nũc dicendum. §. seq. ¶ Itẽ si mulier intendit ꝓbare ecclesiam in sentẽtiam super cã

vult. & q̃ requirant̃ vt probetur p̃scriptio, s̃. de proba. §. pone me possedisse. pro materia vide etiã s̃. de resti. spo. §. pone. & §. seq. vsq̃ ad fi. Nota q̃ exceptio nõ nume. pecu. põt opponi confessioni, vel liberationi. vt ff. de accep. l. si acceptolatum. §. interacceptilationem & apocham. Bal.

d *De sententia & re iudicata.*[d] *Rubrica.*

¶ Vide q̃d dixi s̃. parte ĩj. super rubrica de sententia. & ru. sequẽti. principalius autẽ nigrũ hoc fuit Rof. rubri. de actio. in factũ ex re iudicata.
e ¶ §. breuiter. Et vide quæ ibi scripsi post Roffre.
f ¶ Porro. Incipiũt verba Rof. s̃. qui dicit in petitione, quę sequitur decem requiri, quæ per positiones patent.
g ¶ §. breuiter, dixit Ro. q̃d ideo dixit dari: qa sic debent solui, q̃ fiant accipientis: vt d. l. si sic. §. pe. & ff. de leg. j. l. non quocũq̃ modo. in princ.
h ¶ De calumnia. Hodie hoc non vitiaret sententiam, nisi aliàs vbi fuisset expresse remissum de iura. cal. c. ĩj. ĩj. rñ. lib. vj.

Bal. de re iudicata. *Rubrica.*

Si iudex pronũciat aliquẽ nõ audiẽdũ, ista ĩterlocutoria non põt reuocari, nisi de partiũ consensu. l. j. in fi. ff. de præ. sti. p Bart. ¶ Forma libelli in actiõe in factũ, quæ nascit ex sentẽtia. G. in hac veniunt vsuræ centesimæ & fructus medĩj tẽporis: secus in officio iudicis: quia officium non deseruit officio. de peti. hæredi. l. hæres furiosi. §. vlti. G.

matrimoniali lata fuisse deceptã, cõcipit̃ libellus vt j. de diuor. ver. qd si. ¶ Itẽ qualiter formet̃ libellus cõtra iudicẽ, qui recepit pecuniã ob iudicandũ, vel nõ iudicandũ: not. j. de accusatiõe. §. nec formę. ver. ĩj. sup. ¶ †Porrò[f] est & quædã actio in factũ, quæ 1
f oritur ex re iudicata, & ciuilis est: de qua habes C. de reb. cred. actori. q̃ q̃nq̃ dicitur actio iudicati, sed exponit̃ tũc. i. q̃ oritur ex re iudicata. ff. de re iu. si se nõ. in prin. & l. miles. §. decẽ. & §. fi. C. e. l. j. in qua sic cõcipit̃ libell⁹. ¶ L I B. Corã &c. cõqueror de P. à q̃ peto decẽ mihi solui & dari, in qb⁹ fuit mihi p sẽtiã T. iudicis cõdẽnat⁹. & ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ, q̃ orit̃ ex re iudicata: vt ĩ p̃. cõcor. & in p̃. §.
g breuiter. [g] ¶ †Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono q̃ cõueni te corã tali iudice sup decẽ, q̃ tibi mu- 2 *i*
tuaui. Itẽ q̃ sup hac petitiõe fuit lis cõtestata, & iuratũ de calũnia. C. de iud. auct. iubem⁹. extra, vt lite nõ cõte. c. j. Itẽ q̃ de intẽtiõe mea ꝓbaui per testes vel instrumẽta. Itẽ qd̃ allegationib⁹ & ꝓbationib⁹ cõclusimus & renũciauimus, vt s̃. de cõclu. & renũcia. Itẽ q̃ iudex condẽnauit te in illis decẽ teneri. ff. de re iudic. in summa. C. de sentẽ. & interlo. pręsens. Itẽ q̃ ille T. fuit iudex noster. ff. ad Tertul. l. j. §. fi. C. si à nõ cõpe. iudi. l. fi. extra, de iudi. at si. Itẽ q̃ in illa sentẽtia fuit seruat⁹ solit⁹ ordo iudiciorũ, & oĩs solennitas. C. de sen. ex breuicu. reci. l ĩj. & fi. & de sent. & ĩterlo. ꝓlatã. ff. d̃ arb. si feriatis. ĩj. q. vj. c. ei q. §. diffinitiua. Itẽ q̃ ab ea nõ fuit appellatum. ff. nil no. app. pen. C. de app. l. iĩj. ff. ad Turpil. l. j. §. fi. ĩj. q. vj. appellatiõe. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̃ illa decẽ petĩsti à T. extra, de pręsum. nõne. Item q̃ si à me petĩsti, rẽnũciasti. & sic nõ fuit lis cõtesta. vĩj. q. j. quã periculosum. Itẽ q̃ nõ fuit iuratũ de
h calũnia[h] s̃. de iura. calũ. Itẽ q̃ in ꝓbatiõe defeciſti. vj. q. vlti. actor. Itẽ q̃ ille iudex erat Narbon. & nos eram⁹ Biterrẽn. iĩj. q. vj. peregrina. Itẽ q̃ ab illa sententia fuit appellatum. extra, de iureiur. venientes. ĩj. q. vj. appellatione interposita. Itẽ q̃ post latã sententiam nouatio interceſsit. C. de excep. rei iudic. si causam. Item in sententia fuit omissus solitus ordo iudiciorum. Item q̃ contra iura fuit lata sententia & specifica, in quo quæ dic vt s̃. de sentẽtia. §. iuxta. ver. item est nulla ratione processus. Item q̃ omissa fuit iuris solennitas: quia sine scriptis lata fuit, vel die feriato: quæ dic vt in præceden. §. ver. item non valet si iudex. Item quòd iudex corruptus per pecuniam tulit sententiam. extra, de re iudica. cũ æterni. ĩj. q. vj. d. c. ei qui. §. diffinitiua. ¶ Qualiter autem petatur reuocari executio sententiæ facta post appellationẽ, vide j. tit. ꝓxi. §. nũc dicendũ. versi. si ve
3 rò in tertia forma. & s̃. vt lite pẽdente. ¶ †An condemnatus põt sic cõcipere libellũ, peto sñiam contra me de facto latã nullã ꝓnunciari: & an talis libellus admittat̃: peto sententiã nullã ꝓnunciari: & si aliqua esset, eã peto cassari, vel contra eã restitui: vide in prę. §. iuxta. versi. nunquid ergo. & seq.

i *De appellationibus.*[i] *Rubrica.*

¶ Vide q̃d scripsi super rubrica de appella. s̃. parte ĩj. & quæstiões regularũ: de quibus ibi sparsim dixi, vide super regula, cùm sunt super regula, in alternatiuis. & sup regula, pluralis. complures autẽ formas hic positas habuit author ab Hostien. hoc eod. titu. in summa: vt j. distinctũ dicet̃. & vide q̃d dicam j. §. sequit̃. in prin. Memor sum, dum fui in curia, mihi talem casum fuisse narratum: appellatũ fuit ad Papam à grauamine Calẽ. Iulĩj. demum procurator appellantis in fine Septẽbris ĩpetrauit rescriptum, nullo tũc cõparente ꝓ appellato, superueniẽs ꝓcurator appellati in fine Octobris, reprobari obtinuit illud rescriptũ iam bullatũ, & facta fuit conuentio p procuratores partiũ de alĩs iudicibus in audientia cõtradictarum. & hoc in fine Neuẽbris. procurator tñ appellatus ad bullationẽ vel prosecutionem conuentionis, nil egit vsq̃ quò finitus est continuus annus, & lapsi aliqui dies. vltra procurator appellantis reuertitur ad audientiã, & impetrare vult nouũ rescriptũ: procurator appellati resistit: finaliter procedit rescriptũ, de quo fuerat conuentũ. Quærebatur an appellans per prædicta sit tutus contra exceptionem de lapsu primi anni, ita quòd negligentia, quam habuit post conuentionẽ iudicum & loci, non absorbeat diligẽtiam, quam prius habuerat. Dicebam quòd quęstio nauigabat alto mari, & turbido, id est, non clarè diffiñito: & quia audieram quòd compositores Clementinarum, qui circa huius materiæ dubia cõmendabiliter terminarũt hoc aggressi, nunc occurrit eius diffinitio, quę nõ esset parũ eis grata. Et verè dico idem. Sed specificatio huius prolixitatem haberet, propter quod omitto. Respondebam autem quærenti, vbi loci vicinitas non

Appellatio

resisteret hęc, appellanti negligentiã attribui non posse, qui tempestiuè miserat & impetrauerat tam citò, quòd ex illo rescripto poterat intra annũ causa diffiniri. Ex facto autem aduersarij tempus illud diligentiæ factum est inutile: nec dici poterat nimiũ pręueniss̃e, qui in fine tertij mensis impetrauerat: per quę satis videbatur secundùm not. per Inno. in decre. ex ratione. eo. tit. ei competere secundũ annũ, dico integrum, & finito primo. Habebã aũt mecũ nouellam, nondũ tñ publicatam & correctam, quã exhibui quęrẽti vidẽdũ sup prædicto ca. ex rõne. & maximè in ij. colum. ver. sufficit in pe. & vlti. colũ. quæ cùm studueris, inuenies te perplexum. Vidẽs aũt q retentis terminis suprà dictis neglexit ꝓcurator appellãtis, vltra sex menses post conuentionem iudicũ & loci: suspicor q sibi videret tanta negligentia absorbuisse primã diligentiã. Sed qd diceres si septẽ mẽsium negligentia præueniss̃et, & in vltimis qnq; fuisset diligẽtia? Fortè cõtrariũ iudicares, et maximè cũ potuiss̃et illis qnque mẽsib⁹ terminari. De his vide supra quid certũ et determinatum teneret in his & similib⁹ curia, audire nõ potui. Si diceretur in quæstione q statim q illud tempus diligentiæ fuit factũ inutile, cõpetere cœpiss̃et, nõ dico secũdus annus, sed beneficiũ secũdi anni habẽdi finitò primo non tolleret sequẽs negligentia, qd̃ tñ cõpetere cœperat. Facit ff. de succes. edi. l. j §. sed videndũ. de resti. in integ. c. ij. lib. vj. de appel. cõcertatiõi. ij. rñ. eo. lib. & cle. de elec. cõstitutionẽ. ver. tñ. Nec obstat qd̃ modicum illud tẽpus factũ inutile facit. de elec. lib. vj. ff. de verbo. sig. l. iij. ad Turp. in senatus. in fine. & in hoc te extẽdas per ea, q̃ dixi vbi š. in pe. col. versi. ad contrariũ. Ex prędictis quęrit̃, an sit appellanti necessaria declaratio iudicis in his tẽporibus, quibus ipso iure seruat̃ illæsus: forsan opponens q quæstio seipsam soluit p verbum ipso iure: sed hoc nego. Verba em̃ illa ponuntur, vt habeat̃ distinctio ad tps, quo quis eget restitutione, in quo necessaria ad tpis illi⁹ cõcessio, nõ simpliciter declaratio: sed vbi seruatur ipso iure illęsus, nõ est necessaria tpis cõcessio. Sed hic quærit̃ an sit necessaria declaratio? Et nulli dubiũ, q declaratio esse posset vtilis quo ad quid: sed consultius est, q non implicet se in illo iudicio. Facit extra, de magistris. c. fi. & quod ibi no. in glo. pe. & bene fecit lex ibi alle. ff. de condi. insti. quæ sub conditione. §. fin. vbi pro remittendo iuramento non habet hæres necesse prætorem adire, cùm iam sit iuramentum à prætore remissum. Aggrediatur ergo ꝓsecutionem appellatiõis suę: & si obiiciatur cursus fataliũ, rñdebitur de causa ipsum cursum impediente per decre. ex ratione. eo. ti. & ibi not. in glo. & extra gl. bene facit. ff. de bo. pos. cõtra tab. si pręteritus. cum concor. quas vide ibi in vlti. gl. Nõ obstat de hęretic. cũ secundũ. li. vj. in fi. qa hic litẽ inchoatã saltẽ per appellationẽ ꝓsequit̃ ibi in noua aggredienda requirit̃ declaratio. & facit qd̃ scripsi de homi. pro humani. in fi. Per eũdẽmodũ rñdet̃ ad l. j. in fi. C. ex quibus cau. ser. pro præ. liber. acci. & ad decre. Romana. §. postq̃. de censi. lib. vj.

ADDE ad id quod Io. An. dicit sibi in curia fuisse narratum: quod Oldra. consuluit ei⁹ cõs. clvij. in ti. casus talis est, appellatũ extitit ad sedem apostolicã. vbi verba formalia hic scripta inuenies.

a ¶ Dilecto. Vbi xij. scripsi post Host. in glo. enumerat.

ADDE quòd etiam si nõ esset nisi vnus iudex, qui cognosceret de appellatiõe illius: nomen tñ debet exprimi, secũdum Old. consi. cccxiij. Et an impeditus per mensem, debeat habere scd̃m annũ integrũ ad ꝓsequẽdã appellationẽ, Vide Pau. d̃ Ca. cõsi. xxj. Et an appellãs viua voce saluo iure appellãdi in scriptis, debeat ꝓsequi primã, vel secũdã, vide eũdem consil. xxv. & Ro. cõsil. xlj. Et an decem dies currãt minori morosõ nõ appellãti & habẽti tutorẽ, vide Abba. cõsi. lxx. ij. lib. Et ibi etiã an legat⁹ papæ possit quẽ ad appellandum restituere: & an si iudex à quo ꝓfigat terminum appellanti, vt se presentet coram iudice ad quẽ, & intra alium terminum fidem faciat de prædicta præsentatione: an secundus terminus valeat. & si valet, & non fecerit fidẽ, an dicatur renũciasse appellatiõi, vide Fede. cõsi. xxvij. Et an appellat⁹ appellatiõe deserta possit petere à iudice, q ꝓnunciet appellationẽ desertã, per eundẽ Fede. cõsi. cxxxiij. Et an appellatus possit cogere appellantẽ ad appellationẽ ꝓsequendã, p eũdẽ consi. clxxiij. Et qualiter intelligatur nil nouari appellatione pendente, p eundẽ consi. ccxxij. Et q appellari possit à sententia Pape ad cõcilium, tenet Rom. cõsi. ccccxxj. Et an valeat appellatio dicẽdo, appello ad iudicem cõpetentẽ, p Bal. cõsi. ccxcvij. j. lib. Et ibi an appellatio dicat̃ deserta, si nõ est satisdatũ secundũ formã statuti. Et an possit appellari à reuocatiõe allegatiõis, per eundẽ cõsil. ccccv. ij. libro. Et qũo intelligatur statutũ, quòd à sententia lata in criminalibus non possit appellari, per eundẽ consil. cclxxxv. ij. lib. Quid iuris autem cùm appellatio defertur, si & inquantum, per eundẽ Bal. consi. ccclx. iij. libro. Et an sententia lata super cõiunctis causis, quarũ ab vna poterat appellari, ab alia non possit appellari, p eundem consi. cxxvj. eo. iij. libro. Et an appellatio possit interponi à mero possessorio, an misto, per eundẽ consi. cclxxxj. eo. iij. lib. Et an appellari possit à nuncio citante, per eundem consi. cccxxxvij. Et an appellatio dicatur deserta nullitas, vide Ange. consi. cclxvj.

b ¶ Appellatio. secundũ Hostien. qui hanc formam ponit in summa sub §. qualiter. ver, ego Ioannes.

SVMMARIVM.

☞ Appellatio in iudicio ante sentẽtiam facta quot modis sit valida.

Libellus appellationis quæ debeat continere.

1 Vm variis causis appellatiões emitti contingat: Quia vbicunq; quis se grauari cognoscit, locus est appellatiõi: vt extra, eo. vt debitus. quæ appellationũ formę libelli nuncupantur: vt ij. q. vj. si quis libellos ingesserit. ideo ad rudiũ instructionẽ in hoc tractatu libellorũ varias formas appellandi supponemus. ¶ †Prænotandũ est aũt q ad hoc vt appellatio in iudicio ante sentẽtiã facta valeat, requirunt̃ in ea decẽ. Primũ est causa grauaminis illati vel cõminati. extra, eo. cũ cessante. Secundum, q sit legitima. Tertiũ, q sit vera. Quartũ, q fuerit expressa. extra, eo. ti. cũ causam. §. fi. Qnintũ, q nõ fuerit admissa exceptio seu petitio. eo. ti. dilecto. & c. interposita. Sextũ, q ideo fuit appellatũ, quia nõ admittebat̃. eodem tit. c. dilecto. [a] §. fi. Septimũ, q fiat in scriptis. Octauum, q petantur apostoli. Nonũ q si appellatus hoc petierit, appellans veniat instructus. eo. tit. cordi. Decimum, q fiat intra decẽ dies. quæ dic vt š. de appel. §. restat. & §. qualiter. ¶ †Item nota q libellus appellationis debet continere nomen appellatoris & iudicis, à quo appellat̃, & eius, ad quẽ appellat̃, & eius, cõtra quem appellat̃: vt š. de app. §. qualiter. ver. etiã. & §. de officio quoq;. ver. sed pone quare. vt ibi not. & diẽ latę sniæ & interpositæ appellatiõis, & cãm quare appellat̃, & apłorũ petitionẽ, & an ꝓprio vel alieno noĩe appellat: vt j. in formis patebit. ¶ Hũc aũt morẽ in hoc titulo seruabim⁹. Nã pri⁹ dicem⁹ de appellatiõib⁹, q̃ in iudicio interponũt̃. Scd̃ò, de extraiudicialib⁹. Tertiò, super ipsis appellationũ formis apostolorũ formas supponemus. Quartò etiã sup ipsis appellationum formis libellos cõcipiem⁹. s. primo sup appellationib⁹ iudicialibus. Secundò super extraiudicialibus.

De appellationibus iudicialibus. Rubri.

SVMMARIVM.

☞ Appellatio à grauamine in iudicio facta, qualiter sit formanda.

Verba, in his scriptis: in forma appellationis apposita, quid operentur.

1 Instrõ publico stãdũ est, donec cõtrariũ appareat,

Appellatio ab eo, qui cognoscit appellatione remota, qualiter sit formanda.

Appellatio pro eo quod offerens se paratum probare exceptionem legitimam, non fuit admissus,

qualiter sit formanda.

6 Appellatio ab interlocutoria qualiter sit formãda.

7 Appellatio à snĩa apd̃ acta, nõ eget verborũ forma.

8 Appellatio an debeat cõtinere diem, qua interponitur, aut ea quę interponuntur.

9 Vno aut duobus ex pluribus appellantibus, qualiter sit formanda talis appellatio.

10 Appellans alieno noĩe, quib⁹ verbis vti debeat. a

11 Sententia quot vĩs possit impugnari.

12 Pluribus vna sententia cõdemnatis, si vnus appellans obtineat, an cæteris prodesse debeat.

13 Appellatio corã q̃ fieri d̃beat, vt d̃ ipa fides habeat̃

14 Iudicis vel partis grauantis copiam habere nõ valens, coram quibus possit appellare.

15 Appellare timens, si intra tps, intra quod appellari põt, corã bonis viris ꝓtestetur, & causas appellationis exprimat, an habeatur ꝓ appellante.

16 Appellans certis causis, qualiter possit suam appellationem innouare.

1 ✠ FOR. †Cõstituto in vestra prẽsentia magistro Gui. Durã. dñi Papę capellano, ac eiusdẽ dñi palatij cãrũ gñali auditore: ego talis ꝓpono, & dico q cũ vos die tali mihi fueritis cõminati, q nisi darem & soluerẽ decẽ Titio vsq; ad talẽ diẽ, quæ tñ de iure sibi dare nõ teneor: vel nisi rñderẽ tali positiõi, cui tñ, cũ imptinẽs, vel duplex, vel implicita, vel obscura sit, rñdere nõ teneor añ declarationẽ: qa in ea capi possem. vel nisi satisfacerẽ sup tali excessu, quem nego me cõmisiss̃e: nec notoriũ est, nec inde sum cõuictus. vel nisi cõtra me instrumẽtũ ꝓducerẽ, me excõicaretis. vel decẽ libras à me extorq̃retis. vel qa dixistis, q libẽter mihi noceretis, si possetis: vt extra, de offi. dele. cũ sup abbatia. in parte decisa: quã cõminationẽ, si executiõi mãdaretis, manifeste grauarer: iõ ꝑsentiẽs gráuamẽ p vos mihi inferẽdũ, nisi ꝓuidè illud vitẽ: qa meli⁹ est añ tps occurrere, quã post cãm vulneratã remediũ q̃rere: vt C. ī qb⁹ cau. in ĩteg. rest. nõ est necess. scim⁹. à tali cõminatiõe ad sedẽ apostolicã vel ad dñm Papã, in his scriptis appello, & apostolos ĩstãter peto, & iterũ ac iterũ peto, vel ẽt ĩstãter, instãti⁹, & instãtissimè peto. extra, eo. cordi. li. vj. & c. cũ cessante. extra, d̃ ꝓba. c. j. Pũt aũt hic dari apostoli refutatorij, si causa falsa est: dimissorij verò nõ sine rubore. Et intellige, q à cõminatiõe potest appellari, si iniuriosè & sine causa, vel

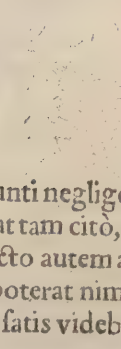

Nte omnia dicẽdũ est de appellationibus iudicialibus. Not. ergo q qñ appellat̃ in iudicio: aut appellat̃ ante sentẽtiam, aut post. Si añ sentẽtiã: aut à grauamine, aut ab interlocutoria. Si à grauamĩe appellat̃: qa à cõminatiõe iudicis: sic formabit̃ appellatio. [b]

b

1 ✠ FOR. †Cõstituto in vestra prẽsentia magistro Gui. Durã. dñi Papę capellano, ac eiusdẽ dñi palatij cãrũ gñali auditore: ego talis ꝓpono, & dico q cũ vos die tali mihi fueritis cõminati, q nisi darem & soluerẽ decẽ Titio vsq; ad talẽ diẽ, quæ tñ de iure sibi dare nõ teneor: vel nisi rñderẽ tali positiõi, cui tñ, cũ imptinẽs, vel duplex, vel implicita, vel obscura sit, rñdere nõ teneor añ declarationẽ: qa in ea capi possem. vel nisi satisfacerẽ sup tali excessu, quem nego me cõmisiss̃e: nec notoriũ est, nec inde sum cõuictus. vel nisi cõtra me instrumẽtũ ꝓducerẽ, me excõicaretis. vel decẽ libras à me extorq̃retis. vel qa dixistis, q libẽter mihi noceretis, si possetis: vt extra, de offi. dele. cũ sup abbatia. in parte decisa: quã cõminationẽ, si executiõi mãdaretis, manifeste grauarer: iõ ꝑsentiẽs gráuamẽ p vos mihi inferẽdũ, nisi ꝓuidè illud vitẽ: qa meli⁹ est añ tps occurrere, quã post cãm vulneratã remediũ q̃rere: vt C. ī qb⁹ cau. in ĩteg. rest. nõ est necess. scim⁹. à tali cõminatiõe ad sedẽ apostolicã vel ad dñm Papã, in his scriptis appello, & apostolos ĩstãter peto, & iterũ ac iterũ peto, vel ẽt ĩstãter, instãti⁹, & instãtissimè peto. extra, eo. cordi. li. vj. & c. cũ cessante. extra, d̃ ꝓba. c. j. Pũt aũt hic dari apostoli refutatorij, si causa falsa est: dimissorij verò nõ sine rubore. Et intellige, q à cõminatiõe potest appellari, si iniuriosè & sine causa, vel

cum causa iniusta vel falsa fiat. C.eo.si quis aliàs no. C.cõmi.epistola.& progrã.l.j.& iiij.cũ ex officio iudex comminari habeat: vt ff.de iud.in peremptorio ff.de offi.presi.obseruandum extra,de in integ.resti. cùm ex literis.in fi.¶†Et notabiliter dicitur in prędicta forma in his scriptis: nam non videtur aliter valere appellatio.C.eo.litigatoribus. & ff.e.à sentẽtia.argu.tamen contra.C.de testamen.cùm antiquitas.[a]Ex quo autem tabellio testificatur illum in his scriptis appellasse,sufficit:sed si diceretur in scriptis appellauit:& non adijceretur.in his: non sufficeret fortè,nisi apparent illa scripta.extra,de fide instrumen.c.j.C. de eden.authen.si qs in aliquo.Sed contra.†Nam instrumento publico statur, donec contra probetur.C.de proba.cùm precibus.extra de ꝑscrip.ad audientiam. At in instrumento dicitur appellauit in scriptis:sed hoc verum est, quòd creditur instrumento in his,super quibus conficitur principaliter:secus autem esset, si fecit mentionem de alia scriptura: vt dixi.Si verò non dixerit, in his scriptis: procuret quòd saltem in fine instrumẽti dicat sic notarius,Lecta & porrecta fuit in scriptis appellatio ꝑ dicta sub prędicta forma,die tali,prędentid us talib⁹ &c.& hoc sufficit.& vide ſ.de sententia.§.iuxta.ver. non valet etiam. De hoc in summa Azo.in titu.de app §.j. [b]¶†Si autem appellatur ab eo, qui cognoscit appellatione remota,sic formabitur.[c]

✠FORMA. Constitutus coram vobis talis dele.à sede apostolica in causa quã talis mouet contra me propono,& dico ꝙ libello non oblato: vel si sit oblat⁹dicat,ꝙ in libello oblato sup decẽ libras,quas à me petit,non exprimitur causa debiti. vel si petat̃ res, dicat quòd in libello oblato super fundo quem à me petit,non ponit aliquas cohęrentias:quare nõ teneor respondere:vos autem id non admittitis:sed his spretis,vel non obstantibus mihi tali die præcepistis,ꝙ responderem libello,vel in causa procedetis.quod perinde est,acsi interloqueretur. extra, de app.dilecto.& c.ex parte.& c.suborta.Vnde exhoc sentiens me per vos contra iustitiam aggrauari, in his scriptis ad sedem apostolicam appello: & apostolos &c.extra,de libel.obl.c.ij.& iij.ſ. de li. cõcep. §.iuxta.vel qa locũ non tutum mihi assignatis: nolẽtes alium assignare à me humiliter requisiti. extra, de libel.ob.c.pe.& fi.de app.ex parte.vt lit. nõ cõt. accedens.& sic de alijs grauaminibus in iure expressis:de quibus habes multas ſ.de iudi.dele.§.fi.& post sunt hic apostoli reuerendi dari:dimissorij autem vł refutatorij non possunt sine rubore dari. vnde melius facit, si reuocet grauamen. ¶†Si verò quis appellat pro eo,quòd offerens se paratum probare exceptionẽ legitimam non fuit admissus: sic forma:[d]

✠FORMA.Constitutus &c. vt ſ.vsque, & dico, iunge,quod cùm P.agenti contra me ad x.opposuerim exceptionẽ pacti de non petendo corãvobis,& me ipsam obtulerim probaturũ:vos dictã exceptionem & me ad ipsius ꝓbationẽ admittere cõtra iustitiã noluistis:vnde ex hoc sentiens indebitè me grauari &c.extra,eod interposita.[e] extra, de test. ex pte A.extra,de lit.cõtest.exceptionis.li.vj.De hoc vide ſ.de appella.§.nouissime.versic.illud etiã.¶†Si verò appelletur ab interlocutoria sic formabitur:[f]

✠FORMA. Cõstitutus &c.vt ſ.vsq̃,& dico.iunge,ꝙ cùm P. me coram vobis traxisset in causam, dicens ꝙ me iniustè opponebam electioni de eo facta in tali ecclesia:ad eum repellendum duxi excõmunicationis sententiã proponendã:verũ eo ī modũ replicationis me excõmunicatũ fore in cõtrariũ asserente,vos testes prius super sua replicatiõe, quã super mea exceptione recipiendos fore per vestram sentẽtiam temere decreuistis die tali.ex quo me sentiens cõtra iustitiã grauari, sedẽ apost. vel talẽ &c.vt ſ.extra đ exce.delicti.& c.significauerũt.¶Vel sic:[g]

✠FORMA. Constitutus &c.vt ſ.vsq̃,& dico. iunge,ꝙ cũ coram vobis excipiendo proposuerim quòd T.qui corã vobis à me petebat, cẽtũ ex cã mutui:vel super tali vinea,vel ecclesia me conueniebat, non habet personam standi in iudicio:quia iniecit in M.clericum manus temere violentas:vel quia excõmunicatus fuit à tali iudice propter contumaciam in causa,quę inter ipsum & talẽ super tali re coram tali iudice vertebat̃:vel quia rei iudicatæ parere nolebat,vos per vestrã interlocutoriã dictã exceptionẽ contra iustitiã expulistis:vel nõ admittendã esse pronũciastis tali die:vt ea nõ obstãte eidẽ T.rñdere deberem.vnde in hoc sentiens indebitè me grauari à dicta vestra interlocutoria ad sedem &c. vt ſ.ij. q.vj.§.forma verò ap.& §.si verò post datam.extra,de excep.pia.& c.excep.¶Vel sic:

✠FORMA.Constitutus &c.vt ſ.vsq̃,& dico: iunge,quod cũ talis corã vobis super hoc me in causa traxisset,excipiendo proposui ꝙ non tenebar corã vestro examine respondere,recusans vos,vt suspectum,ex eo ꝙ estis meus inimicus capitalis, seu ꝙ estis aduersarij mei,vel talis inimici mei specialis amicus.& super hoc eligere arbitros obtuli me paratum,& adhuc offero,qui de dicta causa recusationis cognoscere deberent:vel peto ꝙ iurisdictionis vestrę mihi copiã faceretis,vt super ea possem deliberare:vel inducias ꝓ querendo aduocatos cõcedere tis:vel terminũ ad exceptiones dilatorias ꝓponẽdas,& huiusmodi:vos verò dictã recusationem admittere recusantes,vel iurisdictionis copiã facere, vel dilationẽ concedere denegãtes,vultis me inuitũ cogere corã vestro examine litigare.ex quo reputans indebitè me grauari apostolicã sedẽ &c.extra, eod.legitima.de offic.dele.suspicionis.& c. infinuãte.iij.q.v.qa suspecti.extra,de accu.repellantur.extra,de offic.dele.cũ in iure.de rescri.dilect⁹ filius P. & c.Rodulph⁹.& c.significãte.C.de man.prin.l. vnica.extra,vt lit.nõ contest.c.j.C.de postu.l.j. extra, de excep.pastoralis.& forma hic apostolos:vt j.§. sequitur.ver.alij dimissorij.& sequenti.¶Formam recusationis vide ſ.de offi.iu.dele.Vel sic:

✠FORMA. Constitutus &c.vt ſ.in versi.forma. vsq̃,parere nolebat:iunge,& hanc exceptionẽ me ꝓbaturũ obtulerim corã vobis,& adhuc sim paratus probare:vos die tali per vestram interlocutoriã ꝓbationẽ recipere recusastis,&c.vt ibi sequitur.

¶†Si aũt à sententia apud acta appellat̃,non est necesse formã dari:quia sufficit dicere verbo, siue scriptis,appello ab iniqua sentẽtia.ij.q.vj.in fi.ver.litigatorib⁹.ff.de app.l.ij.& extra,eo.cordi.& intelligitur tũc appellare à sentẽtia,q̃ immediatè lata est,ꝑ quã põt satis cõstare,quis,cõtra quẽ,à qua sentẽtia, à quo,& ad quẽ appellat̃:licet hoc in appellatiõe nõ dicat.Si verò appellat̃ à sniã diffinitiua,nõ apud acta,sed ex interuallo intra decendiũ:tũc est in scriptis appellandũ:vt in prę.concor.& ſ. de appellãtio.§.qualiter.& tunc sic firmabitur appellatio:[h]

✠FOR. Constitutus &c.vt ſ.vsq̃, & dicto iunge. quod cũ vos anno,mense & die talibus sententiam iniquã,si sententia dici potest,cõtra me tuleritis: vt dicitur in cã,q̃ vertit̃ inter me & P.sup re vel causa tali.& specifica si vis.s.vt decẽ,q̃ à me petierat : vel vt rem petitã sibi restituerẽ:vel vt cũ Berta contraherem,vel cohabitarem:ideo hac sententia sentiens me & causam meam contra iustitiam grauari,ad sedẽ,&c.ij.q.vj.§.forma.ij.Et ibi habetur quòd dies latæ sentẽtię est in appellatione inferenda:vt ex inspectione appellationis appareat,vtrũ intra decendium fuerit appellatum.Vel sic cõtra sententiã vestram in me iniustè latam ad sedem,&c.ij.q.vj.§. si verò post.ff.de lib.di.l.vnica.ff.eodem.l. prima. §. fi.Nec enim est necesse personam aduersarij in appellatione cõprehendere:vt ibi[i].Et si plures habeo aduersarios,non nocet si vnũ exprimo,& aliũ reticeo:vel vnã causam expresi,& aliã reticui:vel nullam expresi.ff.eodẽ.l.ij.¶†Hoc autẽ scias, ꝙ quidam ponunt in appellatione diem, qua eam interponunt:vt iam dixi,argumen.ij.q.viij.c.præscript. §.libellorum.Sed non curo de hoc:quia illi scripturæ non creditur quo ad hoc.Sufficit ergo scriptura tabellionis,qui de appellatione conficit instrumentum.Item apponunt in appellationibus,quæ interponuntur in scriptis,sic:vnde viua voce in scriptis appello.& hoc fit ad cautelam:sed is,qui de appellatione cõficit instrumentũ,hoc declarare debet.& vide ſ.ver.& nota.¶†Quòd si vnus vel duo ex pluribus appellant,sic dicent:

FORMA.

a ¶Cũ antiquitas. a Ex cã bene licet antiquitati addere vel detrahere: vt ibi in prin.

b ¶§.j. Vide quod 3 not. in prę. capi. cordi.in gl. istud. & qđ sup ea dixi.

c ¶Formabitur.In summa incipit, ego Petrus.

d ¶Forma. q̃ incipit ī summa, ego Martinus.

e ¶Interposita.Puta quòd sufficiat verbalis oblatio super quo vide qđ ibi plenè scripsi sup ver.offerre.secundũ quod habet dicere & probationes tales obtulerim, quas recipere noluistis.

f ¶Formabit̃.Hoc incipit in summa nos G.&P.

g ¶Vel sic. Vide qđ plenè dixi eo. tit. à nobis. in vj. membro.

h ¶Appellatio.secundùm Hostiẽ. vbi ſ.& incipit ego Robertus. & est vlti.

i ¶Vt ibi. Et ibi sic dixit Hostien. in vlti. forma. & si addas, notatur: verum dicit:nam tex.videtur dicere cõtrarium: sed ibi hoc hic habet in l.iij.in prin.ad cuius solutionem glo.in fin.primæ legis quod exprimendũ est:nõ tñ nocet si non exprimatur.Hoc ẽt dixit author ſ.de app. §. qualiter. versi.hoc etiam.

℣FORMA. Constitutus ego P. syndicus talium, &c. vt ſ. vſq;, & dico. iũge noĩe dictorũ dn̄orũ meorũ, qđ cũ vos anno, &c. vt ſ. in ꝓxima forma. & in fi. ſubiungas, nomine dictorum dominorũ meorũ ad ſedẽ, &c. vt in præ. §. ſi verò poſt. Idem quoq; eſt in quolibet pro alio appellãte, vt eius nomine debeat appellare: quidam tamen vtuntur his verbis:

10 ℣FORMA. †Talem ſentẽtiã cõtra me latã dico nullã: & ſi qua eſſet, ab ea ad ſedem &c. quod fieri poteſt. arg. C. de exceptio. ſi quidẽ. ff. eo. nemo. ff. de dam. infec. qui vias. & l. prætor. §. ſi controuerſia. & l. ꝓprietas. §. Plautius. & ſub alternatione: vt ff. quorum legatorum. l. j. §. quod autẽ.

11 ¶†Et hoc ideo dicunt, quia duas habet quis vias ad impugnandam ſententiam, ſcilicet vnam nullitatis, per quam petet ſententiam nullã pronũciari: quia quod nullũ eſt, amplius annullari vel rumpi non poteſt. ff. de inuſt. rup. & irrit. teſta. nam niſi ſolũ de facto: & ſic intelligitur extra, de reb. eccleſ. alienan. vel non alie. ſi quis presbyterorum. ibi: quãuis ab initio, &c. & xvij. diſtin. concilia. cũ ſuis concordan. & xxvij. q. ij. §. ex his omnibus. Aliã iniquitatis, per quã petet ſententiã veluti iniquam, aliquã tamen infirmari. extra, vt lite nõ cõteſta. accedens. j. prope fi. Sed ego nõ curo hoc apponere, licet cautela ſit. nam licet non apponatur, vel etiam licet à nulla ſententia non appelletur, poterit tamen ſemper ſententiã dicere nullam: vt extra, de re iudic. c. j. & c. cùm inter. in fin. ff. quæ ſenten. ſine app. reſci. l. j §. j. ij. q. vj. c. ei, qui. §. diffinitiua. verſicu. item ſi ſententia contra. arg. tamen contra quòd non admittatur taliter appellans: quia ſibi videtur contrarius. extra, de appella. ſolicitudinem. in fi. Nam eligere debet quis &c. ff. de tribu. quod in heredẽ. §. eligere. nec iudiciũ fieri poteſt ſub

a conditione. ff. de iudi. non quẽadmodũ. [a] ¶ Item dicit quidã q; ſi quis appellat à ſententia, quæ nulla eſt, non videtur quòd poſsit poſtea eam dicere nullam: cùm per appellationem aliqua facta fuerit, ſed hoc non eſt verum: quia ſententia per appellationem non efficitur aliqua: quod autem viam nullitatis & iniquitatis poſsit quis in nullo libello ſimul proſequi: & an coram iudice appellationis poterit dicere ſententiam nullam, no. ſ.

b in tit. de ſententia. §. iuxta. verſi. vtrum. & verſic. ſed nunquid. [b] ¶†Quid

12 ſi plures vna ſententia condẽnentur, & vnus ſolus appellet & obtineat: hoc prodeſt alĩs, ſi res ſiue cauſa ſit cõis, & cõmuni iure inuenitur, & idẽ negotium eademq; cauſa ſit defenſionis. extra, eo. vna. ff. eo. ſocio. §. j. C. ſi

13 vnus ex pluribus app. l. j. & ij. ¶†Cæterũ ſciendũ eſt, q; appellatio fieri debet coram notarĩs: vt de ipſa fieri fides poſsit, ſi fortè negetur appellatum eſſe: vt extra, eo. Romana. § ſi verò. libr. vj. & notarius ſic inde conficiet publicum inſtrumentum.

℣FORMA. In noĩe dn̄i amen. Anno, die, menſe, & indictione talibus talis coram tali iudice vel auditore conſtitutus in p̄ſentia mei infraſcripti notarij & teſtium ſubſcriptorum quandam appellationẽ legit, & in ſcriptis ab ipſo interpoſuit in hæc verba: Cõſtitutus in p̄ſentia veſtra, &c. ponatur totus tenor appellationis. & conſequenter ſic adĩciatur: facta & interpoſita fuit dicta appellatio per talẽ à dicto dn̄o tali, in loco tali, anno, menſe, die, & indictiõe quib⁹ ſuprà p̄ſentibus talib⁹ ad hoc teſtib⁹ vocatis & rogatis, & ego talis authoritate tali notarius vocatus interfui, & rogatus hoc ſcripſi: & in publicã formã redegi, & meo ſigillo ſignaui.

14 ¶†Illud quoq; prætermittendum non eſt, q; ſi iudicis, vel partis, grauantis, vel interloquentis haberi copia non poſsit: poteſt coram alĩs publi-

c cis & authenticis perſonis appellari infrà §. ſequitur. verſicu. hoc etiam. [c] Quod fieri poterit ſub hac forma.

℣FORMA. Conſtitutus &c. in prima forma vſq;, & dico: poſtea iunge, quòd talis iudex ſeu auditor, vel aduerſarius meus mihi ex animo cõminatus eſt, vel in hoc me grauauit, vnde cũ eius copiã habere nequeo, vt corã eo appellẽ, quia latitat, vel abſens, vel infirmus eſt: idcirco corã vobis ex his grauaminib⁹ in his ſcriptis ad apoſtolicã ſedẽ appello, & apoſtolos &c. ſ. de dilatio. §. nũc videam⁹. ad fin. Poſſunt aũt hic dari apoſtoli teſtimoniales: vt in p̄ceden. verſicu. hoc etiã. hoc ꝓbat in concordã. in eo. verſi. in princ. poſitis. Appellator aũt debet quã citius poterit, iudici & aduerſario denũciare ſeu notificare qualiter appellauit, & ſe intẽdere proſequi appellationẽ: cautè tñ denunciet: vt ſ. de citatione. §. ſequit. verſicu. & hoc. in argumen. & ſuper hac appellatione fiet etiam publicũ inſtrumentum ſub forma præſcripta: quod ſi velis, vt is, coram quo appellas, ſuum ſigillum apponat in teſtimonium rei geſtæ. ſic in Romana curia frequẽtatur ante verba illa, & ego talis &c. ſic dicat, in cuius rei teſtimonium & memoriam &c. vt ſ. de appella. §. officio. verſicu. porrò. vbi vide

15 hanc formã. ¶†Porrò ſi propter iuſtũ metũ non audes à iudice appellare, debes intra tempus, intra quod appellari põt, corã eo aut coram bonis viris, ſi eius copia haberi nõ põt, ꝓteſtari & cauſas appellationis exprimere: & perinde erit, ac ſi appellaſſes: vt extra, eo. c. fi. Debet enim coram eo, aut coram illis ſic dicere:

℣FORMA. Dn̄e iudex, vos me grauatis in hoc, vel talis me iudex grauat in hoc. & in hoc exprimẽdo grauamina ſufficiẽtia. propter qđ ego libenter appellarẽ: & hoc corã vobis proteſtor: ſed iuſto metu veſtro vel ſuo p̄teritus appellare formido. In iſto eñ caſu expreſsio grauaminũ habetur pro appellatione: licet verbũ appellatiõis nõ duxerit exprimendũ: vt in p̄ce. c. & C. e. l. ij. Et licet poſtmodũ corã eo litiget, non ideo videt renũciare tali appellatiõi durãte metu. ar. extra, de his, q̃ vi met. ve cã fiũt. c. j. C. e. l. ij. Et intellige q; met⁹ debet eſſe iuſtus, & nõ vanus. ff. de reg. iu. vani. Nec eſt prima facie credẽdũ ei, q̃ dicit ſe timuiſſe appellare ab aliquo eꝓo vel iudice, niſi vis interuenerit: vt C. e. l. j. et ij. & C. de his, qui propter me. iudi. nõ ap. per totũ.

16 ¶†Hoc quoq; notandum eſt, q; ſi quis certis cauſis appellauit, vel alius pro eo: & ꝓceſſu tẽporis vult appellationẽ ſuã innouare, facta narratione de ſua appellatione olim facta, ſic dicat:

℣FORMA. Appellationẽ ipſam cõfirmo, approbo & innouo, & eiſdẽ cauſis in his ſcriptis iterũ ad talẽ appello, & me in ea velle perſeuerare, & ipſam velle ꝓſequi ꝓfiteor. Niſi eñ ponat verba illa, & iterũ ex eiſdẽ cauſis appello: ſed ſolũ dicit, talẽ appellationem inuoco, confirmo & approbo. ex tali ſiquidẽ innouatione ſe iuuare non poterit, ſi cõſtiterit primã ex aliqua cã viribus caruiſſe: quia innouatio nihil iuris tribuit. extra, đ priui. ex parte cũ ſuis cõcor. & extra, de re iud. cũ iter vos. & ſic obtinuit.

De appellationibus extraiudicial. Rubr.

SVMMARIVM.

1 ☞Appellatio, ne fiat quod de iure fieri nõ debet, qualiter ſit formanda.
2 Electiõi, poſtulationi, vel prouiſioni ſe opponens, & appellãs, quæ debeat, & corã quibus obñcere.
3 Appellatio à ſuperiore, qui electionẽ, quã cõfirmare debuit, noluit, qualiter ſit formanda.
4 Timẽs ne aliquis ſibi dicat ius, vel iniuriet ſuper re vl̃ poſſeſsiõe qualiter poſsit appellationẽ formare.
5 Iudice volente cognoſcere de eo de quo cognoſcere non poteſt, qualiter ſit appellandum.
6 Archiepiſcopus quo caſu poſsit ſuã iuriſdictionẽ in abbatem exercere.
7 Appellatio à monitione & cõminatione extra ius qualiter ſit facienda.
8 Appellatio à ꝓcedere volẽte cõtra aliquẽ rõne exceſſus, quẽ notoriũ dicit, qualiter ſit formanda.
9 Prouocationis forma extra iudicium faciẽda, an ſit neceſſaria.
10 Inquiſitore copiam articulorum facere recuſante, qualiter ſit appellandum.
11 Appellatio extra iudiciũ propriè de futuro, vel in ſtanti grauamine, eſt facienda.

REſtat videre de appellationibus extraiudicialibus. d Et nota q; qñq; appellat: qñq; ꝓuocat. Appellat aũt diuerſimodè.

1 ¶†Si eñ appellat quis, ne fiat qđ

d de iure fieri non debet, ſic formabit: [d]

℣FORMA. Ego H. canonicus Tholoſanus attendens & conſiderans quòd P. quem intenditis eligere in epiſcopum Tholoſa. eſt perjurĩ, vel falſi teſtimonĩ, vel adulterij crimine irretitus, quodq; eſt publicè de tali crimine infamatus vel excommunicatus: quæ vobis denuncio, appello ad ſedem apoſtolicã ne vos alĩ concanonici mei ad electionẽ ipſius ꝓcedere attẽtetis: & apoſtolos peto & inſtãter, inſtãti⁹, ac inſtãtiſsimè peto. extra, de app. cõſtitutis. j. de ele. ſtatuim⁹. & c. cũ in cũctis. & hoc caſu, q̃ extra iudiciũ appellat, danť apłi cõuẽtionales, ſiue te

e ſtimoniales: vt j. §. ſequitur. in prin. [e] ¶Vel ſic:

℣FORMA. Appello ne ad electionẽ niſi canonicã ꝓcedatis extra, de elect. cũ vobis olim. vel ne ſine cõſenſu toti⁹, vel maioris & ſanioris partis capituli eligatis. extra eodẽ. auditis. vel cõtra priuilegia eccl̃ię veſtrę. eo. tit. cõſideraum⁹. vel cõtra diu obtentã & approbatã cõſuetudinẽ. extra, de cõſue. cũ dilectus. de ver. ſign. abbate. poteſt etiã appellari ab electione iã facta, ſi ſit facta de indigno, puta illegitimè nato, crimino ſo, illiterato, ſeruo, de noĩe ĩſufficiẽtis ętatis vel ordinis, excõicato, ſuſpẽſo, ĩterdicti violatorię, infami, laborãte epileptico morbo, habẽte plura bñficia ſine diſpẽſatiõe. ſicut hęc ꝓbanť ꝑ ordinẽ e. ti. cũ ĩ cũctis. & c. ĩnotuit. xxij. diſt. q eꝑs. xxv. diſt. §. criminis. extra. e. cũ ĩ cũctis. & de renũ, niſi. §. ꝑ defectu. & de æta. & quali. c. pe. & fi. de ſeruis nõ ordi. c. j. & liij. diſt. per totũ. extra, eo. ti. cũ dilecti. de æta. & quali. à multis. de cle. excõ. mi. c. fi. de cõſue. cùm dilectus. verſicu. quia verò. & de poſtul.

a ¶Non quem admodũ. Probabilia ſunt hæc contraria, tñ in ver. j. allega. dicit q; curia tenet primũ, & q; ſic pluries pronunciauit de mandato papæ. ¶Sed nunqd. Et ibi etiam remittit ad no. per Innoc. in decre. dilecto eo. titu.

c ¶Ver. Hoc etiã q; ſi plures fuerũt iudices, qa eorũ fortè copia ſimul haberi nõ põt cõmodè: ab eis, vel ipſorum maiori parte ſingulariter poterit appellari. qđ dic vt ĩ cle. eo. tit. c. j.

¶Formabit. Et fuit hæc prima forma Hoſtiẽ. in ſum. ſub. §. qualiter ſic, & incipit ego Bertoldus.

¶In prin. Nõ valeret hodie talis appellatio: qa appellans cõtra certam perſonã, ne eligatur, habet neceſſe ſeruare formam decre. vt circa. quæ ſtatim allegatur vt patet de elec. qui cõtra certam. lib. vj.

c.j.ad fi.& c.ñ,xxxiiij.dist.laici.de excess.præla.inter dilectos,extra,eod.cùm inter canonicos.& c. dudũ. ñ.& de præben.de multa.vel si fit contra con. Lateran̄,eod.titu.cùm in cunctis.vel contra illas formas, quæ sunt eo,titu.qa propter.¶†Hoc tamẽ scias qa si quis se electioni, vel postulationi, vel prouisioni opponit & propter hoc appellet: debet quæcunq; intẽdit contra personas,vel contra formam obñcere corã personis authenticis,vel personas in instrumẽto publico exprimere: prestito iuramento qđ credit q̃ sic exprimit,vera esse.& sic posse illa probare: nec admittetur ad opponẽdũ alia quàm quæ sic fuerint expressa: nisi forsan aliquid nouiter emerserit aut probandi facultas superuenerit; vel de nouo ad opponentium notitiam peruenerit:super qua facultate & notitia fidem faciat iuramento, vt in decre, Grego,x.de electione,vt circa.li. vj. vbi de hoc plenè dicemus: sed & appellãs, & omnes quorũ interest debẽt venire ad curiã scđm formã,quã habes eo, titu,statuimus.¶Quod mandatũ requiratur ad opponendum criminia.vel defectus:videş. de ꝓcu.§. j,versicu. sed nunquid media. [a] ¶†Si verò superior electionẽ vel p̃sentationẽ factam renuit admittere, vel conformare, sic forma: [b] F O R. Constitutus ego talis corã vobis dñe tali episcopo vel archiepiscopo,propono & dico quòd licet decretũ electiõs de me per tales,ad quos de iure spectat electio, vel p̃sentatio in plebanũ,vel archipresbyterum,vel episcopũ talis ecclesiæ canonicè celebratæ vobis solenniter p̃sentassem,à vobis petens humiliter & deuotè;quòd electionem ipsam dignemini admittere, approbare,& confirmare:offerens insup me paratũ fore docere electionẽ & præsentationẽ ipsam canonicè celebratam fuisse:vos tñ sæpius requisiti absq; causa legitima pro solo voluntatis arbitrio confirmatiõis mun⁹ tribuere denegastis;vnde ex hoc sentiens me per vos cõtra iustitiã grauari,ad sedẽ apost. in his scriptis appello:& apostolos &c.extra,de iure patro.pastoralis.§.j.de elect.cũ inter R. & c. q̃relã.ñ.q.vj,nõ solent,xvj.q.vlti.decreuimus,extra, de iure patro. consultationibus. & extra, de exceptio. significauerunt.Qualiter aũt in hoc articulo concip. lib,dixi ş.de elec.§.j.ver.si aũt. † Si aũt times quòd aliquis sibi dicat ius,vel quòd tibi sup re vel possessione aliqua iniurietur, sic formabis: [c] F O R. Ego P.prior sanctæ M.de Cassiano ordinis sancti augustini dio,Bitereñ.considerans q̃ grangiam de cabrilis canonicè quietè & pacificè possideo;quodq; nullus pacificè possidens eñciendus siue expellẽdus sit de sua possessione,vel quasi,ordine iudiciario prætermisso:timens tamẽ ex talibus probationibus & verisimilibus causis,quę ad aures meas nouiter peruenerunt,mihi violentiam inferri,& me iniustè eñci vel possionem dictæ grangię mihi turbari per vos reuerende pater episcope Bitereñ, offero me paratum stare coram domino papa, & ibi respondere vobis, & cuilibet super dicta grangia conquerenti ad sedẽ appellãs apostolicã,ne vos vel alius præsumatis per vos vel per interpositam personam super possessionẽ vel iuribus dictæ grangię me molestare vel in meũ præiudiciũ aliquid innouare. & apostolos &c.extra,eo.bone.& c.dilect⁹.& c. significante. & c.cũ teneamur. Vel sic: F O R. Ego talis clericus rector & possessor talis ecclesiæ siue domin⁹ & possessor talis reitimẽs sup ipsam indebite & cõtra iustitiã,& iuris ordine postpositio, extra iudiciũ pregrauari,siue de facto vexari, p̃cipuè à vobis tali(si ille p̃sens sit)offero me esse paratũ super dicta possessiõe stare & parere iuri & cognitioni cuiuscũq; iudicis,q de hoc cognoscere possit:ponẽs me & p̃dictã ecclesiam,vel possionẽ,& oĩa bona mea & iura sub ꝓtectione Romani põtificis:ad cuius audiẽtiã viua voce ac in his scriptis appello: ne vos talis quisue alius præsumatis me super dicta possione indebitè molestare,& apostolos &c. vt ş.in p̃.concor. ¶†Si aũt iudex velit cognoscere de eo, de quo cognoscere non põt fortè ꝓpter priuilegiũ:licet aliàs de iure cõi cognitio ad eũ ptineat,sic forma: [d] ¶F O R. R. abbas Electreñ. ꝓpono corã vobis venerabili prẽ dño M.archiepo Narbo.q ꝓcurationẽ ratione visitationis, quam à me noĩe dicti monasterñ petitis, vobis,vt dicitis debitã,soluere vel dare nõ teneor, nec debeo vestrũ iudiciũ super hoc subire,cõtra priuilegia exẽptiõis monasterio Electreñ,à sede apostolica expresse indulta,nec etiã vobis dicta priuilegia exhibere:vñ offero me paratũ super hoc iudicio stare summi põtificis,vel delegato suo:cùm nec alius de hoc cognoscere possit:verũ cũ timeã per vos,quẽ in parte meritò suspectũ habeo, me & dictũ monasteriũ indebitè prægrauari:super his vos ad apostolicã sedẽ appello,vt tali die,quã ad repręsentandũ & ad hãc appellationẽ ꝓsequẽdã, vobis seu appellatiõi p̃figo,fitis corã eo paratus ꝑ vos vel aliũ sup p̃missis facere & recipere quicqd poposcerit ordo iuris:& apostolos,& c.C.ne quis in sua cã, [e] in l.vnica.extra,de p̃scri,cũ olim. &c. accedẽtes. de iud.cũ venissent.iñ.q.v.qa suspecti.extra,eo,c. pso nas.§.fi.& c.sæpe.& c.oblatæ.de renũ, veniens. & possunt hic dari apostoli dimissorñ,& etiã refutatorñ,de quibus dicã.j.§.,pxi. ¶†Hoc tñ scias q̃ nisi abbas ostẽderit priuilegiũ exẽptionis corã archi- [f] episcopo in loco cõgruo & securo;vel corã aliquibus viris ab ipso archiepo deputatis : põt archieps suã iurisdictionẽ in eũ exercere,vt in cõsti. Alexan, iiij.de priuil.qa personæ.[f] Super forma verò prædicta vide quod not.secundũ papã.extra,de censi. venerabilis,de verb,sign.ex parte. ¶†A monitiõe verò & cõminatiõe extra ius facta sic põt appellari:[f] F O R.Quia vos,dñe episcope Agatheñ. me monuistis,vt talẽ vineam vel campum, quẽ dicitis esse vestrũ,vobis reddã sine causæ cognitione: cùm tñ non credã eũ ad vos sed ad me pertinere : & paratus sum,& vobis obtulerim,& adhuc offero me paratũ subire iudiciũ corã arbitris per vos & me communiter electis;sicut ius præcipit in hoc casu . vos verò hoc nullatenus admittitis:sed potius comminationes multiplices ingeritis.& hoc si cõminatur: alioquin dicat,sed responsionẽ dissimulatis:ex hoc à vobis timẽs meritò me grauari;ne hac oblatione spreta in aliquo contra me ꝓcedatis,ad venerabilẽ patrẽ dominum .M. Narboñ.archiepm appello,& protectioni suæ,me & bona mea suppono. & apostolos &c.xj.q.j.si clericus aduersus.extra, de resti. spol.cõquerẽte.extra,vt lite nõ cõtest,accedẽs,j.extra,de appel.dilect⁹.§.j.Et ad hoc p̃t dari apostoli reuerẽdi;dimissorñ verò nõ sine rubore:vñ bene facit si reuocet grauamen.¶†Si autẽ velit contra te ꝓcedere ratiõe excessus,quẽ notoriũ dicit , sic forma:[g] F O R.Quia vos,dñe eꝑe,me monuistis q̃ super tali excessu,quẽ me dicitis cõmisisse,& quẽ notoriũ fore asseritis,satisfacerẽ:quẽ tñ nunquã ꝑpetraui:imò paratus sum vestrũ,vel illi⁹,quẽ sine suspicione iudicẽ dare volueritis iudiciũ subire secundũ formã iuris;vos aũt id renuistis: reputãtes ꝓut vobis placet notoriũ,qđ non est:vel me infamem, cũ nõ sim:vel petñ copiã articulorũ,quã facere recusastis;ex hoc à vobis sentiens me grauari, ad talẽ in his scriptis appello,& apostolos,&c.Et dabunt dimissorñ vel refutatorñ vel reuerendi , scđm dñm meũ extra,eo.consuluit nos. & c.cũ speciali. & de accusa,qualiter.ñ.in prin.& §.debet.de rescrip. cũ cõtingat.§.pe.¶†Prouocationis aũt forma quę sit extra iudiciũ,nõ est multũ necessaria,quæ q̃nq; fit ipso facto[h] sic:F O R. Nã T.& G.de aliqua re contendentibus dicit T.frater tu iniuriaris mihi super tali re;vñ nisi eam mihi reddas eã occupabo : vel te pignorabo.G.verò sic rñdet,Ego tibi non iniurior,& nihil tibi debeo:sed si de me cõquereris,paratus sum subire iudiciũ sedis apostolicę,& iter arripio,vel mitto,sequere me.Nec hęc necessariò faciẽda in scriptis.vtile tñ est de ipsa instrm̃ publicũ cõficì,p qđ de ea cõstare possit. Premissa ꝓbant extra,eo.cũ sit Romana.Põt etiã fieri in scriptis: vt ş. e.§.j.forma illa,ego P.prior &c.& sigillabit qđ erit hic loco apꝝrũ:vt j.§.,pxi.versi.apꝝrũ.& sequẽti.¶†Cæterũ si inquisitor nolit facere copiã articulorũ,sic appellet: F O R. Quia vos,dñe talis sæpe à me tali requisitus, vt mihi copiam capitulorum seu articulorũ,super quib⁹ cõtra me vultis inquirere,dare,seu in scriptis facere recusatis,& tps etiam ad deliberandũ

a ¶Media. De procu. q eo casu appellare vult,dic vt extra, de electio, procu.lib.vj

b ¶Forma,fuit Acgi,ccxxij,sed hoc plenius.

c ¶Formabis. Incipit, ego Abbas sancti Augustini,

d ¶Forma.In summa incipit, ego frater Vbertus.

e ¶Quia personæ. quam non habemus, sed vide de priui. cùm personæ.lib.vj.

f ¶Appellari. In summa incipit,ego Falco.

g ¶Forma.Quę incipit in summa, ego Gulielmus.

h ¶Ipso facto. Hic vide in summa, vel qualiter autẽ.

ad deliberādū super ipsis,concedere denegatis:auferēdo mihi defendēdi per cōsequens facultatē,vel me infamē dicitis,cùm nō sim:vel vultis prius inquirere de crimine,quàm de infamia: vel mihi copiā capitulorū, super quibus inquirere intēditis,vel nomina testiū facere denegatis,vel meum interrogatoriū nō vultis recipere cōtra testes,ex hoc me sentiens à vobis
11 indebitè ꝓgrauari,in scriptis ad talē appello,& apostolos &c.¶†Itē si inquisitor dicit illū infamatū:& sic vult inqrere: ille verò hoc negat petēs prius super infamia inqri: sed ille his omissis inqrit: sic poterit appellari:
✠FOR.Et qa nulla infamia super his,quę mihi imponitis,meam famam in aliquo denigrat:vos verò priusquam vobis de infamia cōstet, vultis de criminibus prępostерè cōtra iustitiā inqrere,&c. Hęc ꝓbātur ſ.de inquisitionibus.§. nunc tractandum.ver.si autē inquiratur.ver.hac via.& §.hoc autē.&seq.& ver.fi. ¶Ex præcedētibus ergo collige,ꝙ appellatio extra iudiciū propriè fit à futuro,vel instāti grauamine,& nō præterito: vt extra,de app.cōsuluit.& c.cùm dilectus.& c.cōstitutus.& c.bonę memorię.In iudicijs verò non,nisi à præterito seu illato appellaꝛ:vt eo.ti. vt debit⁹.& c.dilecto.& c.inter cętera.vel cōminato:vt ſ.§.j.ī prima forma.

De apostolis seu libellis dimissorijs. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Apostolorum alij sunt conuentionales,alij testimoniales,alij dimissorij,alij refutatorij,alij reuerendi.
2 Libellorum dimissoriorum forma,quæ sit.
3 Appellatio à delegato Papæ,qualiter sit formanda.
4 Appellatio à grauamine,vel ab interlocutoria, si approbetur,ꝙualiter sit agendum.
5 Libellus dimissorius qualiter sit formandus, vbi appellatur ratione excessus,qui dicitur notorius.
6 Apostoli refutatorij,qui dicantur.
Iudex appellationem refutans,debet causam refutationis allegare.
7 Appellatione facta à grauamine iudiciali, vel ab interlocutoria, qualiter sit concipiendus libellus dimissorius.
8 Apostoli reuerendi,seu reuerentiales,qui dicantur.
9 Modus nonnullorum,se de apostolis expediendi.
10 Apostolus,siue libellus appellatorius,siue litera dimissoria,quę regulariter debeat continere.
11 Apostoli testimoniales,quo casu. & à quibus peti possint.
12 Appellator debet instanter sæpius & reuerenter apostolos petere.
13 Apostolus intra quod tempus dari debeat.
14 Apostoli debent per legitima interualla,& præsente notario peti.
15 Apostolos petere,an sit necesse in libello appellationis.

SEquitur videre de Apostolis seu libellis dimissorijs, qui post appellationem dari debēt. extra,eo.cordi.lib.vj.ij.q.vj.post appellationē.ff. de libellis
1 dimis.per totū.& infrà dicam.¶†Apostolorū[a] igitur alij
a sunt cōuētionales,quādo ſ.pars admittit appellationē, siue in iudicio iudice refutāte,vel tacēte,siue extra iudiciū.extra,eo.sępe.& c.oblatæ. vt ſ. §.ꝓxi.ver.ꝓuocationis.& j.vers.hoc etiā scias.qbus debet appellat⁹ suū apponere sigillū,secūdùm do.meū,vt ꝓ hoc appareat vtrū appellationem aduersarij admiserit,vel nō:& ex qua causa nō admiserit.licet hoc non sit in iure expressum, ꝓbatur tamē secūdùm eū extra,de elec.statuim⁹.& de testi.ad hoc.de excep.pia.& de app.cordi.li.vj.sed de hoc nō multū curādū. Alij sunt testimoniales,qa testificātur de appellatiōe facta corā iudice, vel corā publicis,vel honestis personis: vt j.vers.hoc etiā scias.quasi idem sunt cum cōuētionalibus. Alij dimissorij: vt ij.q.vj.ab eo.& c.post appellationē.ꝓ quos appareat,ꝙ iudex appellatiōi detulit: & sic partē à sua manu, i.ptāte & iurisdictiōe dimittit,& eā ei,ad quē appellatū est,mittit.ff.de li. dimis.l.vnica.& ij.q.vj.post appellationē.extra,e.cordi.sicut & aliàs dicūtur literę dimissorię:vt ſ.de cle.peg.vers.ꝑsbyter.horū aūt forma hęc est:
2 ✠FOR.¶†Nouerint vniuersi &c.ꝙ talis in nostra ꝑsentia cōstitutus in hūc modū appellauit:Et ego abbas Electren.&c.vt ſ.§.ꝓxi.vers.si aūt iudex.& posito toto appellatiōis tenore,de verbo ad verbū,ī fi.iūge,ego verò attēdēs,ꝙ in dubio sit via tutior & ęquior eligēda,dictū talē quo ad hāc qstionē ptinet,ab obseruatiōe mei iudicij his apostolis dimitto,& ad tale examē his lr̄is dirigo.ij.q.vj.c.post appellationē.§.forma apostolorū. ¶Vel breuius potest se expedire,dicēs:qa à me appellasti, te ab obseruatione mei iudicij his apostolis dimitto:vt in præ.§. forma. Multi tamen scribunt ei,ad quem appellatur sub præmissa forma.extra,de appel. dilectus filius.§.præterea.& in fine iungunt,& eum ad vos mitto.Vel sic:
✠FOR.Sāctissimo in Christo patri,ac dño suo Clemē.diuina ꝓuidētia sacrosanctę ac vniuersalis ecclesię summo pōtifici,talis eius deuotus fidelis ac obediēs humilis archiepiscopus Narbon.pedū oscula beatorū.Nouerit sanctitas vestra,ꝙ cùm P.rector talis ecclesię cōdēnatus esset ꝑ me T.capellanū,in cētū lib.Tur.quas ab eo petierat,idē P.à mea sententia ad sedē apostolicā appellauit.idcirco dictū P.à meo iudicio dimitto,& ad vestrū examē cum his literis dirigo:vt ff.de lib.dimis.l.vnica. vel ab obseruatiōe mei iudicij.d.§.forma apostolorū.quo ad causam ptinet.& extra,eo.Romana.§.cùm vero.li.vj.& c.ꝓposuit.& eū ad vestrę sanctitatis examen dirigo: in quorum testimonium hos sibi apostolos,siue literas tradi iussi.ij.q.vj.post appellationē. a
& hanc formā ego obseruo.Eodē etiā modo,cùm appellatur ad metropolitanum ab episcopo, vel ad legatum,verbis competenter mutatis.extra,de ap-
3 pel.Romana.extra, de officio lega.c.primo.† Vel sic quando à delegato papæ appellatur.
✠FOR. Sanctissimo &c.à sanctitate vestra recepi literas in hac forma:Clemēs episcopus &c.Huius igitur authoritate mādati in causa ipsa ꝓcedēs lite corā me legitimè cōtestata.tādem iuris ordine per omnia obseruato cōtra dictū T. diffinitiuā sn̄iam promulgaui, à qua ipse ad vestrā appellās audictiā instanter petijt apostolos sibi dari, ꝓpter quod eū à meo iudicio dimittēs ad vestrę sanctitatis pedes remitto cùm ꝑsentiū testimonio literarū.in cuius rei testimonium,&c.ff. dē lib.dimis.l.vnica.& hoc
4 cùm appellaꝛ à diffinitiua.¶†Si verò à grauamine vel ab interlocutoria,& appellatio approbatur,sic:
✠FOR.Reuerendo in Christo patri &c.vt j.ver.si verò.vsqꝫ,cui appellationi.iunge,ob vestrā reuerētiam detuli reuerenter. & in his literis sigillo meo signatis partes ad vos remitto : statuēs eis terminū peremptoriū talem diem, qua corā vobis cum actis & munimētis suis per se,aut per procuratorē idoneos cōpareant,sic parati, qđ expedito appellationis articulo,vel de partiū voluntate omisso, suo marte procedi valeat in negotio principali.extra, de appellatio.cordi. Sed hoc, quod dixi de partiū voluntate,omisso,locum habet coram papa tātùm, non corā alijs in causis clericorum:vt extra,de foro compe.Romana.in prin.lib.vj.Vel sic:
✠FOR.Reuerēdo &c.vt j.in forma reuerēdo,&c. vsqꝫ,huic appellatiōi.post iunge,Ideoque cùm ob reuerētiā sedis apostolicę ꝑfatę appellationi detulerim reuerēter ipsum à meo iudicio dimittēs,&c.vt ſ.in forma sanctissimo &c.prefigēs eis terminum, &c.vt ſ.in ꝓxi.forma.ff.ad l.Aql.ita vulneratus.
b Et nota secūdùm Tācred.[b] ꝙ cùm ante sn̄iam appellaꝛ,is à quo appellatū est,depositiones testiū,& instrumēta, & alias ratiōes vtriusqꝫ partis sub sigillo suo inclusas,debet mittere iudici,ad quē ꝓ appellationē est causa delata:vt extra, de fideiuſ.cōstitutus.Quod verū puto,cum appellatio est approbata à parte,vel recepta à iudice,secundùm ea q̄ no.ſ. de
5 app.§.qualiter.versi.ij.& seq.¶†Vbi autē appellatur ratiōe excessus,qui dicitur notorius,sic forma:
✠FOF.Nouerint &c.ꝙ talis sic in nostra presentia appellauit:qa vos,domine episcope memorate &c. vt ſ.§.proxi.ver.si autē velit.vsqꝫ in finē.post iunge:ego verò attendens,ꝙ in dubio sit via tutior & æquior eligenda:quāuis ꝑdictus excessus mihi & pluribus alijs notorius videreꝛ: cùm tamē quo ad
6 hoc ptinet &c.vt supra . ¶†Alij dicūtur refutatorij,ꝓ quos apparet,ꝙ iudex nō defert appellationi: sicut aliàs scriptura dicit refutatoria.C.de rela.l.j. C.de appel.quoniā nōnulli.& l.seq.& l.fi.§.in refutatorijs.Iudex etiā, q appellationē refutat, debet dicere causam refutationis.ff.de app.non reci.l.pe.& vlti.extra,eo.cordi.Horum forma hæc est: b
✠FOR.Nouerint vniuersi,&c.ꝙ talis in nostra ꝑsentia cōstitutus à nobis appellauit sub hac forma: ego abbas Electren.&c.vt ſ.§.ꝓxi.versi.si autem iudex.vsqꝫ in fin.postea subiūge: Ego verò attendens,ꝙ ego & ꝑdecessores mei,vel ꝑdecessores vestri fuimus,vel fuerunt in plena & pacifica quasi possessione huiusmodi procurationes percipiēdi, quodque dictus abbas de nouo ꝓpria temeritate eam mihi subtraxit,volēs in hoc iure ecclesię meæ præiudicare,suprà dictā appellationē tanqꝫ iniustā iure illo nolēs hoc ꝑ textu spoliari,refutaui & refuto,& ei nō detuli,nec defero:quinimò ꝑfatū abbatē tanqꝫ temerariū subtractorē excōicatiōis vinculo innodaui : & hos apostolos refutatorios sibi tradi feci:qa frustra legis ī plorat auxiliū,&c.extra, de elec.q̄relā.& c.bonę.j.extra,de vsur.qa.Si aūt ratiōe excessus appellaꝛ,ꝙ dicitur notori⁹, sic forma:
✠FOR.Nouerint &c.ꝙ T.sic in nostra cōstitutus presentia appellauit: qa vos domine episcope memo.&c.vt ſ.§.proxi.ver.si autē velit.vsqꝫ in fi.po-

nnn

¶Apostolorum. Hanc diuisionem & certas formas appellationū,de quibus suprà & de q̄bus,sequitur, coniūctim posuit Hostien.in Summa,e. tit.§.qualiter sit appellatio.Pyleus eo. tit.posuit vnā formam appellatiōis, &vnam apostolorū. & ineptè : quia præposuit iudicē à quo , qui scribit iudici ad quem, cui causam remittit. vide quod infra dicā. Tum etiā vnam formam appellatiōis ponit eo. ti.versi.forma libelli.&vnicam formā apostolorū. in ver. ad officium iudicis. de quo vide Guid.de Suz. prima.ī ver.sed quid. secūda. in ver.forma autē.vbi de appellationibus tractat Ægid. per opus suū secundùm diuersitates casuū multas appellationes formauit. De app. autem tractat in genere . clxxxj. & lxxxij. & ponit tres ipsorum formas . Item Bonaguid. qui ante fin. secūdæ suæ partis, ponit generalē rubricam de apostolis & ibi sequitur rubrica de ipsorū formis:vbi tres ponit.& Ægid.in tertia deficit,vt Pileꝰ: sed excusari posset vterque Bononiæ & in illis locis, vbi de appellationibus cognoscūt subditi primorū iudicum.

¶Secundùm T.in suo ordine iudiciario.eo.titu.ver. ad officium.in fine.

a ¶ Reuerendi. Hos vocamus reuerentiales.

b ¶ Testib⁹. Et addi. faciunt, quòd acta causæ sibi dari præcipiũt apostolorũ.

c ¶ Patet. Vel qua qs dimittitur à ptãte iudicis: & hoc respectu magis propriè dimissorię dicũtur appel. vt dixit Ho.⁷ vbi ſ. ante finem.

d ¶ Vt probatio. rñ. j. quem non habemus, sed patet in decre. vt super. eo. tit. lib. vj.

e ¶ Renunciasse. etiã si vadat vel mittat ad appellationem prosequẽdã: vt eo. tit. ab eo. lib. vj.

f ¶ Determinata. Ni si ꝙ non valet processus postea ꝑ eum factus: vt in prę. decre. vt super. & j. sequitur.

g ¶ Appellãdi. Hodie tene ꝙ habes in cle. eo. tit. quãuis & notabiliter de hoc eodem titu. ab eo. lib. vj.

h ¶ Vt probatio dic vt ſ.

ADDITIO.

i ¶ Non nocet. Insolita tamen cautela inducit fraudẽ præsumptã: quia propter calliditatem hodiernã, vt palliẽt homines suas fraudes apponũt, & inserunt cautelas insolitas & inusitatas vt est glo. in l. cùm allegas C. de vsuris & in l. ſi quis sub cõditione. ff. de cõdi. institu. & dicit And. Sicu. cõſi. vj. a inci. illud in mediũ col. x. versi. primò, iste dolus. in iiij. vol. & Bar. in l. hæreditariũ. ff. de bo. aut. iu. poſ. vbi dicit cautelã Dy. ibi nutrire pctm̃ mortale ideo hmõi cautelæ doloſæ sunt reijciẽdæ. Hen. Ferran.

k ¶ Formãdis. de his Bonagui. & Ægid. ſparſim tractauerunt. quod omitto quia hic plenius.

stea iunge: ego verò attẽdẽs, ꝙ ipse se hic malitiosè & frustratoriè proponit ad correctionem ecclesiasticã eum tãdã: cùm excessus eius per confeſsionẽ in iudicio ſpõte factã, vel euidẽtiã rei, quę nulla potest tergiuersatione celari, ſupradictã appellationẽ tanq̃ frustratoriam, siue nullã refuto: nec ei defero. extra, eo. cũ ſpeciali. & ea consuluit. j. de reſcrip. cum contingat. ¶ †Si verò appelletur à grauamine iudiciali vel ab interlocutoria, ſic forma.

✠ FORM. Reuerendo in Christo patri tali episcopo, talis reuerentiã tã debitam q̃ deuotã: nouerit vestra reuerenda paternitas, ꝙ cùm ex vestra delegatione de causa matrimoniali, quę vertitur inter bertam ex parte vna, & M. ex alia, cognoſcerẽ: ipſe M. in ius vocatus ſub hac forma à me appellauit, cõstitutus &c. vt ſ. ſ. j. in ſexta forma, vſq; in finẽ. postea iũge, cui appellatiõi nõ detuli ꝓ eo, ꝙ in ea continetur, ꝙ eius exceptionẽ admittere nolui, vel iuriſdictiõis ſibi facere copiã denegaui. quod qdẽ falsum est: cũ exceptionẽ ad ꝓbãdũ admiserim: vel iuriſdictiõis meę ſibi copiã facere obtulerim: & terminũ ad deliberandũ ei cõcedere voluerim. Hanc igit̃ literã ſibi duxi cõcedẽdã, vel vobis destinandã meo ſigillo ſigillatam, quę vobis notifico causam ſuæ appellationis & meę refutationis. extra, de dila. prętera. ff. de edẽ. ſi qs ex argẽtarijs. ſ. fi. & l. ſeq. ¶ Vel ſic, & breuius. ✠ FOR. Reuerendo vel sanctiſsimo patri. &c. reuerentiã tam debitã, q̃ deuotam, vel pedum oſcula beatorũ, à paternitate vel sanctitate vestra olim recepi literas ſub hac forma: P. Dei gratia eps talis loci, vel Clemẽs eps seruꝰ ſeruorũ &c. Cũ igit̃ ad executionẽ vestri mandati ꝓcedẽs humiliter partes ad meã prętentiam legitimè euocaſſem, idẽ talis in causæ ipſius ꝓceſſu à me ad vestrã appellauit audientiã ſub hac forma: coram vobis, &c. poſito toto appellationis tenore, ſubiungat: vñ reuerẽde &c. ¶ Vel ſic, idẽ talis talẽ exceptionẽ ꝓpoſuit. ego verò de cõſilio peritorũ, iterlocutoriã quẽdo ꝓnunciaui nõ esse exceptionẽ hmõi admittendã, idẽ verò talis asserẽs ſe grauarí ad vestrã duxit audiẽtiã appellãdũ. Verũ reuerende vel sanctiſsime pater peritorũ cõicato cõſilio huic appellationi non duxi ex tali causa aliquatenus deferẽdum: nec eum ab examiné mei iudicij dimiſi: obvestram tamẽ reuerẽtiã eidem pręcepti, vt à receptione præſentiũ vſq; ad menſem cũ his literis vestro ſe cõſpectui repræſentet. In cuius rei teſtimoniũ &c. extra de app. ꝓſonas. In dubio tñ tutiꝰ est appellatiõi deferre, ſaluo iure ſuo circa poſſeſsionẽ. extra, de app. dilectis. ſ. fi. Quidã aũt iudices pręcipiũt ei ſub pœna excõicationis, vt p̃dictas literas ſupiori, cui diriguntꝰ, repręſentet fideliter in termino ſupradicto ex cõicãdo eũ ex tũc, niſi fecerit. tamẽ tutiꝰ est, vt de traditiõe harũ literarũ & die publicũ fiat inſtrumẽtũ. ¶ †Alij sunt reuerẽdi: [a] vt C. de app. eos. ſ. ſup his. qñ ſ. ꝓpter ſuperioris reuerẽtiã appellationi deferť: vt iã dixi, extra eo. cordi. quorũ forma hęc est: ¶ FOR. Nouerint vniuerſi &c. ꝙ P. in noſtra p̃ſentia cõſtitutus ſub hac forma appellauit: quia vos dñe epiſcope Agatheñ. &c. vt ſ. ſ. ꝓxi, ver. à monitione. poſito toto tenore appellationis de verbo ad verbũ. in fine, ſubiunge: ego verò licet de iure meo certꝰ ſim, & veriſimiliter pręſumã, ꝙ ad differẽdum ius meũ hãc appellationẽ emiſerit: maximè cũ nec cauſas ibidẽ cõtentas confitear veras esse: tñ ob reuerẽtiam talis mei ſuperioris, ad quem noſcitur appellaſſe, prædictum P. quo ad hanc q̃onẽ pertinet ad obſeruationem mei iudicij his apoſtolis dimitto. Vel dic vt ſ. versi. alij dimiſſorij. ibi: ſiverò à grauamine. & ſeq. ¶ †Sunt quoque nonnulli, qui ſe de his apoſtolis faciſe expediunt. Nam ſtatim appellatione interpoſita coram eis reſpondent, dicentes: Et ego ob reuerentiam ſuperioris huiç appellationi defero: & talem tibi teminum præfigo. vel dicũt ſic: Cùm in hoc & in hoc falſum in appellatiõe narretur: vel cùm causæ ex quibus interponitur, friuolæ ſeu fruſtratorię ſint, appellationi non defero. Et hoc faciunt ſcribi loco apoſtolorum per notarium qui ſcripſit appellationem in fin. ipſius appellationis, & ſub eiſdem teſtibus. [b] vt ſic inſtrumentum

9

b

huiuſmodi appellationẽ cõtineat, & apoſtolos ipſos. & nos hac forma in Romana curiæ ſæpe vtimur. vbi parum curatur de his apoſtolis concedẽdis: quia tam is, à quo appellatur, quàm is, ad quẽ appellatur, præſentes
10 ſunt in eodẽ loco. ¶ †Notãdum est igitur ꝙ apoſtolus ſiue libellus appellatorius, ſiue litera dimiſſoria, continere debet regulariter, quis, à quo, cõtra quem, & ad quem, & ſuper quo, & quare appellat, & an is, à quo appellatur, deferat, vel non. & quare ſic, vel non. vel an appellantem dimittat, vel non. Hoc probatur ff. de libellis dimiſ. l. vnica, quę est ñ. q. vj. poſt appellationem. extra, eo. cordi. lib. vj. & ff. de app. recti. vel non. ſciẽdum. & ff. de ap. l. j. ſ. fin. ff. de verbo. ſig. dimiſſoriæ. vt videas ſ. verſicu. alij dimiſſorij in illo libello, ſanctiſsimo in Christo &c. Dicitur aũt apoſtolus ab epi, quod est ſupra, & ſtolon, quod est miſsio. est enim litera ad ſuperiorem
c miſſa, vt hic patet. [c] ¶ †Hoc etiam ſcias, ꝙ ſi appellatur corã perſonis ho-
11 neſtis, vel etiam publicis: quia iudicis perſona haberi non poteſt: vt ñ. q. vj. biduum. & extra, de offi. or. paſtoralis. ad fin. & de app. c. vlt. peti poſſunt etiã ab eis apoſtoli teſtimoniales, de quibus prædictum est: vt ſ. ſ. j. verſi. illud quoq;. & ſic obſeruãt in Romana curia appellãtes. quãuis enim dicãt quidã ꝙ cùm extra iudiciũ appellatur, non est neceſſe peti apoſtolos: cautela tamen est etiã, quod ab aduerſario petãtur ꝓpter decre. cordi. quæ dicit indiſtincte debere peti, ſiue in iudicio, ſiue extra appelletur: vt ſ. in prin. huius ſ. & ver. j. credo etiã ꝙ ſi extra iudiciũ appellatur ab aduerſario tanq̃ à iudice, puta à prælato, ne quid fiat iuris ordine nõ ſeruato, vt ſ. ſ. proxi. in forma, ego P. prior, &c. ꝙ tũc debẽt ab eo apoſtoli pe-
12 ti. ¶ †In ſumma nota ꝙ appellator debet inſtãter & ſæpius & reuerẽter, nõ arrogãter apoſtolos petere: vel ſi eos habere nõ poteſt, corã eo, à quo appellatur, publicè proteſtari: vel ſi eius copiam habere non poſsit, in eo loco, in quo pro tribunali ſolitꝰ est ſedere. & poſt ſibi nõ oberit: licet hęc ꝓteſtatio nõ ſit in vſu: vt in p̃. cap. cordi. & ñ. q. vj. poſt appellationẽ. & c. biduũ. ver. ſi fortè. ff. de libel. di. l. vnica. & niſi petat, & inſtãter petat, ſibi imputet: quia nõ tenet eius appellatio: quia de forma appellationis est, vt petãtur: vt in prę. c. cordi. ñ. q. vj. biduũ. & c. poſt appellationẽ. licet iudex malè fecerit, q eos nõ cõceſsit: cùm etiã eos nõ petẽti offerre debeat, vbi recepit appellationẽ. aliàs nõ debet offerre, ſed petẽti dare: vt C. de appel. eos. ſ. fi. & l. iudicibus. quę est ñ. q. vj. ad fi. q. & in conſti. Alex. iiij. de
d app. vt probatio. reſpon. j. [d] ¶ †Debet autem peti & etiã dari infra xxx.
13 dies: vt ñ. q. vj. c. fi. ver. iudicibus. C. de app. pręſens. alioquin negligẽs in-
e tra hoc tempus petere, videtur appellationi renunciaſſe: [e] vt ñ. q. v. ab eo. C. de app. qm̃. j. Iudex aũt, q de p̃cepto dare habet apoſtolos: vt in p̃. c. cordi. punit̃ niſi det arg. ī p̃. c. poſt appellationẽ. in fi. & xiiij. q. ñ. qđ recipit̃. extra, de ver. ſigni. in his. ad arbitriũ ſuperioris: cùm nõ ſit pœna determi
f nata [f] de offi. deleg. de cauſis. ff. de iur. deli. l. j. de qua req̃ſitiõe & de die ac inſtantia petitionis apoſtolorũ, conſulo ꝙ fiat publicum inſtrumentum: vt extra, de ſentẽtia excom. cùm medicinalis. li. vj. & debent peti per legitima interualla intra prędictũ tẽpus, ſecũ dùm quoſdã. arg. in decre. Greg.
14 x. de ſentẽtia excõ. conſtitutionem. ſ. fin. lib. vj. ¶ †Si enim dicit, peto, & inſtanter ac inſtãtiſsimè peto: vt ſ. ſ. proxi. in prin. pro vna vice reputatur. ff. de iudi. nonnunq̃. nec ſufficit, ar. xxxj, q. ñ. Lotharius. debet ergo petere pręſente notario per legitima interualla, ſaltem vnius diei. ff. de pu. iu. l. inter. aliàs non valet appellatio: vt in præ. c. ab eo. & in præ. l. quoniã. ſecundùm Pe. de Samp. Sed certè hic non vidi opponi: nec hoc multum approbo. Satis enim ſatisfacit iuri, qui inſtanter petit die, qua appellat, &
g in ipſo actu appellandi. [g] ¶ †Sed nunquid in libello appellationis eſt ne-
15 ceſſe apoſtolos petere? Videtur ꝙ ſic: vt in decre. cordi. & in præ. l. de libellis di. ſ. fi. dic cõtra, cùm ſufficiat fieri vſque ad xxx. dies, vt ſuprà. De hoc no. ff. de app. l. j. in fi. ¶ Item nota ꝙ ſi iudex, qui non vult apoſtolos concedere poſt appellationem in cauſa procedat, nullus est proceſſus, niſi
h appellationi fuerit renunciatum: vt in prę. decr. vt probatio. [h] Item ſicut appellatio fit in ſcriptis, ſic & apoſtoli debent in ſcriptis dari, ſecundùm do. meum. ar. C. de app. ſi quis. & l. litigatoribus. quæ est. ñ. q. vj. ad fi. q. & ñ. q. j. in primis. nõ diço peti: licet cautela ſit, vt & de petitione fiat publi-
i cum inſtrumentum, & cautela non nocet. [i] C. de teſtamentis. teſtamentum. extra, de elect. licet.

SVMMARIVM.

1 ☞ Libelli qualiter ſint in cauſis appellationum formandi.
2 Appellans iuſtam habens cauſam defendendi ſententiam pro ſe latam, nõ debet in expenſis condemnari.
3 Appellatus proſequens appellationem appellante proſequi nolente, qualiter formare debeat libellum.
4 Libellus qualiter ſit formandus, vbi à ſententia appellatur.
5 Libellus vbi ſententia petitur caſſari, & caſſatam nunciari, qualiter ſit formandus.
6 Libellus qualiter ſit formãdus vbi poſt appellationẽ à grauamine vel interlocutoria interpoſitam fertur ſententia diffinitiua, à qua appellatur.

k NVnc dicendum reſtat de libellis in cauſis appellationum formãdis. [k] †Et
1 quidem formabimus ſuper formis appellationũ. ſ. in ſ. j. poſitis. ¶ Scias ergo ꝙ ſicut in eodem ſ. in princi. declaratum eſt. Quandoque appellatur in iudicio. Quandoque extra. Si in iudicio: aut ante ſententiam, aut poſt. ¶ Si ante, ſic concipitur libellus:
✠ FORMA. Coram vobis domino tali, propono ego talis, ꝙ cùm olim

talis

a ¶Hoc & hoc. Videtur velle author, q̃ petens reuocari attentata, illa exprimere debeat in libello. Contrarium scripsi in decr. consuluit. statim allegata in fin. vt scripsi post Inn. de resti. spolia. cùm ad sedem. in prin. in gl. nó. libellum. accessoria bene admittũtur in libellis sine specificatione, secus si non essent accessoria secundùm eum: vt dixi de ord. cogni. ca. ñ. post prin. in gl. di a cebatur. quod etiã vide š. de lib. con. §. iam nunc videndum. versi. item talis. Et vide quod not. de libel. obla. c. ñ. in prima gl. ver. in vniuersalibus. procedat ergo hoc dictum, cùm principaliter petitur attentatorum reuocatio. de his statim remittã. Et ad materiam faciunt quę scripsi de sepul. certificari. in q. vj. & sequen.

ADDE Oldra. 3 consil. ccvj. in fine.

b ¶Consuluit. ñ. Et vide quod posteũ & Host. ibi scripsi super finem ĵ. glos. eo. tit. dilecti. vlti. in prin. mag. gl. & in eius fine.

c ¶Præsenti. Quod hodie non habemus: sed dic vt eo. ti. statutum. lib. vj.

d ¶Cùm super. Cõtra tales libellos loquentes de exceptione non admissa Ægid. c. lxxviĩ. docet sic litem nõ contestari: ego autem li. contest. respon. q̃ exceptio, de qua habetur mẽtio in libello, & cuius occasione fuisse dicitur appellatum, non fuit proposita coram iudi- c
ce, etiã si fuit pro- d
posita, appellãs nõ obtulit se probaturum: & si obtulit, 4
iudex non recusauit admittere. qđ si fecit, non fuit ob illam causam appel

talis q̃stio sup hoc inter me & talẽ corã tali iudice verteretur: idẽ iudex mihi indebitè & irrationabiliter minas intulit, q̃ nisi soluerẽ aduersario decẽ, q̃ dare de iure nõ tenebar: vel nisi respõderẽ positioni, q̃ impertinẽs erat, me excõmunicaret, vel decẽ lib. à me extorqueret, & huiusmodi, vel excommunicationis exceptionẽ cõtra aduersariũ ꝓpositã, vel pacti de nõ petẽdo, vel suspiciõis, vel fori, & huiusmodi (prosequere causas š. in p̃missis appellationũ formis positas) admittere denegauit: vel nõ esse admittẽdã interloquẽdo perperã & iniquè decreuit. vnde ex his sentiẽs me indebitè prægrauari, ad sedẽ duxi apostolicã appellãdũ. cuius q̃dẽ appellationis causam sanctissimus pater Clemẽs dñs papa iiĩ. vobis cõmisit audiẽdã, & fine debito terminãdã. quare peto q̃ vos pronũciari dictũ iudicẽ malè & iniquè ꝓcessisse: vel perperã & iniquè interlocutũ fuisse: & me ab eo legitimè appellasse, dictasq̃ exceptiões admittẽdas esse. Peto etiã cassari & irritari interlocutoriã ipsam, & processum, & q̃cquid post prefatã appellationẽ in meũ p̃iudiciũ esse nosciť attẽtatũ, videlicet, hoc & hoc: [2] & quod postea in principali negotio procedatis. extra, de rescri. dilectꝰ filiꝰ. extra, c. dilecto. & c. vt debitꝰ. & c. cũ speciali. & c. cùm cã. in fi. C. de rebꝰ cre. generaliter. §. si aũt. Papa no. extra, eo. ti. cõsuluit. [b] q̃ ap
pellãs nũq̃ debet petere reuocari, qđ post appellationẽ factũ est: sed q̃q̃d cõtra appellatio. factũ est, &ei annexa: vt extra, eo. solicitudinẽ. & de ꝓcu. auditis. de hoc š. de app. §. nouissime. vers. & nota q̃. & seq. Hoc aũt qđ in fi. dixi, & postea ĩ prĩcipali &c. in Romana curia nõ seruať: q̃ eo ipso q̃ ꝓnũciať bene appellatũ, per cõsequẽs patet q̃ ipse habet in principali q̃stiõe cognoscere: vt patet in præmissis concor. & ñ. q. vj. ad fi. q: not. in præ. c. vt debitus.

¶†Itẽ de expẽsis nõ pono in libello: q̃ appellatꝰ, 2
q̃ habet iustã causam defendẽdi sentẽtiã ꝓ se latã, nõ debet in eis cõdẽnari. In curia verò vide indistinctè peti, tã ex parte appellãtis, quàm appellati. Sed de hoc dic vt š. de expẽsis. §. nũc videndũ. ver. q̃d de appellato. ¶†Si aũt appellatꝰ ꝓsequať appellationẽ, q̃ appellãs nõ vult ꝓseq: sic cõcip. libellꝰ: L I B. Corã, &c. vt š. vsq̃, vertereť. iunge: q̃ a idẽ iudex eidẽ p̃cepit, sicut debuit, vt tali positiõi, q̃ ptinẽs erat, respõderet. vel q̃ sibi cõminatꝰ fuit, sicut decet iudicẽ facere. vel q̃ talẽ exceptionẽ friuolã, quã posuit, denegauit admittere, frustratoriè in vocẽ appellatiõis ꝓrupit. cuiꝰ quidẽ &c. vt š. in ꝓxi. lib. vsq̃, iudicẽ. Adde bene & iustè ꝓcessisse, & dictũ talẽ malè & frustratoriè appellasse. peto etiam eũ mihi in expẽsis legitimis cõdẽnari, quas in ꝓcessu iudicij declarabo. ff. de offi. preſi. obseruandũ. extra, de app. pastoralis. & c. cùm cessante. & c. reprehẽsibilis. C. q̃o & q̃do iud. auť. qui semel. de rescri. ex parte. ñ. q. vj. omnimodo. & l. appellatore. ¶Vel sic: L I B. Corã, &c. ꝓpono cõtra P. q̃ cùm idẽ P. me p talẽ authoritatẽ, vt dicitur apostolicã cõtra iura feciſſet vocari ad talẽ locũ, vbi nequit haberi copia iurisperitorũ, excipiẽdo ꝓposui contra eum corã eo, q̃ ibi respõdere nõ tenebar, petẽs mihi locũ idoneũ assignari. quam exceptionẽ corã illo me obtuli ꝓbaturũ: ipse verò exceptionẽ huiusmodi nedũ nõ admisit, sed in eodẽ loco cõtra iura ꝓcesit: & dictũ P. in rei petitę possessionẽ induxit: ꝓpter qđ indebitè sentiẽs me grauari, ad vos vel ad sedẽ duxi apostolicã appellandũ: quare peto per vos ꝓnũciari me bene appellasse, & eum perperam pronunciasse, cassari etiã & irritari, cassum, nullũ & irritũ nunciari processum post dictã causam appellatiõis p delegatũ ipsum habitũ. peto etiã expẽsas factas, & ꝓtestor de faciẽdis. extra, de rescript. p̃senti. [c] extra, de eo, qui mit. in pos. causa rei
ser. cùm veniſſent. de re iud. cùm super. [d] ¶Vtrum debet dari libellus super appellatiõibus in iudicio à grauaminibus interpositis, no. š. de lib. cõcep. §. nũc dicẽdum. ad fi. versi. sed nũquid. ¶†Si verò à sentẽtia appelletur: sic libellꝰ cõcipiť: L I B. Corã, &c. ꝓpono cõtra P. q̃ talis iudex in tali causa. specifica vt š. §. j. versi. si autẽ. q̃ corã eo inter dictũ P. & me vertitur, procedens cõtra me pro eodẽ facto

diffinitiuã sentẽtiam, si sentẽtia dici valeat, me non citato nec cõuicto, vel iuris ordine postposito ꝓmulgauit. ego verò ex hoc me causam meã sentiẽs indebitè prẽgrauari, ab ea, tanq̃ iniqua, viua voce vel in scriptis ad sedem apostolicã appellaui: cuius appellationis prosecutioni talẽ duxi terminũ statuendum quare peto per vos pronũciari me bene & legitimè appellasse, dictãq̃ sentẽtiã, si sentẽtia dici põt, nullã, cassam & irritã pronũciari, & nulliꝰ fore momẽti declarari. Vel si aliqua esset peto eam tanq̃ iniquã remedio appellationis cassari, ac iniustam pronũciari. Hęc forma probatur extra, de in inte. resti. ex literis. in fi. extra, de fide instru. cùm Ioãnes. lex tamẽ C. de app. eos. in fi. dicit q̃ qui de appellatiõe cognoscit, debet tãtùm pronũciare appellationẽ iniustã esse, vel iustã. & ñ. q. vj. ĩ fi. Quare dicũt quidã, q̃ eo q̃ appellationẽ legitimã pro- e
nũciat, priorẽ sentẽtiã infirmat, & ecõuerso: vt no. C. de sen. & inter. prẽsens. j. proxi. versi. in summa. tamẽ de facto petiť quotidie vtrũq̃, s. pronũciari appellationẽ legitimã, & sentẽtiam infirmari, & ecõtra: qa abũdãs cautela nõ nocet. C. de testamẽtis. testamẽtũ. ff. de re. iur. nõ solẽt. Super hoc vide quod no. plenè secũdùm papã extra, eo. dilecti filij
prior. [e] & š. de sentia. §. vt aũt. ver. in iudice autem. e
5 ¶††Itẽ vtrũq̃ præmissorũ simul peti põt, s. cassam pronunciari, & cassari. qđ dic vt š. de snĩa. §. iuxta. ver. sed nunquid. ¶Vel sic: L I B. Coram &c. vt š. ꝓxi. vsq̃, ꝓcedẽs. iũge, partim, seu super q̃busdam articulis pro me, & partim seu super q̃busdã cõtra diffinitiuã sentẽtiã promulgauit, prout in ipsa sentẽtia plenius noscitur cõtineri. ¶Vel specifica si vis, in quo cõtra te lata est: ego vero à dicta sententia quatenus contra me lata extitit, duxi ad sedẽ apostolicã appellãdũ. Vel dic, à qua vtraq̃ pars appellare curauit: quare peto p vos pronũciari me bene appellasse, & dictũ iudicẽ perperã ꝓcessisse ad dictã sentẽtiã, si sentẽtia, & c. vt š. proxi. vsq̃ in fi. Si vis, iũge, & quatenus ꝓ me lata est, eam peto executioni mãdari, & dicto P. super sua appellatione frustratoria perpetuũ silẽtiũ imponi. extra, de testamẽ. c. Raynutius. & c. Raynaldꝰ. & no. in prę. c. dilecti. secũdùm papã. ¶Vel sic: L I B. Corã, &c. ꝓpono cõtra P. q̃ cùm idẽ P. me corã tali iudice super re, vel causa tali traxisset in causam, iudex ipse perperã & iniquè in causa ipsa iuris ordine postposito, vel nõ seruato ꝓcedẽs, sup re ipsa, vel causa, & super dãnis & sumptibꝰ cõtra me diffinitiuã sentẽtiam promulgauit: à qua sentẽtia sentiẽs me grauari, ad vos vel ad sedẽ apostolicã appellaui. verùm appellatiõe pendẽte, & facta iam p vos citatiõe in causa appellatiõis: idẽ iudex superaddẽs grauamẽ grauamini, sentẽtiã ipsam duxit executioni mandandã: quare peto dictã executionẽ, & q̃cq̃d post prefatã appellationẽ actũ est, ante omnia reuocari, & in statũ debitũ reduci. quo facto peto per vos appellationẽ meã iniustã ꝓnũciari, & c. vt š. extra, de iureiur. venientes. extra, de app. dilectis. & c. Romana. de cõsti. cùm M. Ferrarien. ĩ fi. š. de app. §. nouissimè. ver. & nota q̃. & seq. Ibi etiã nota qualiter formabitur petitio super reuocatione attẽtatorum post appellationẽ. ¶Vel sic: L I B. Corã &c. propono cõtra P. q̃ cùm inter eum & me super hoc corã R. iudice, q̃stio verteretur, idemq̃ iudex ritè ꝓcedẽs pro me cõtra P. diffinitiuã sentẽtiã ꝓtulisset. prefatus P. vt dicit, appellãs, cùidam H. causam appellatiõis obtulit: q H. in causa perperam & iniquè procedẽs, vel iuris ordine nõ seruato, vel lite non contestata, vel me non citato, de facto pronũciauit dictũ P. bene appellasse, & dictum R. malè pronũciasse. à qua pronunciatione duxi ad sedẽ apostolicã appellandũ: quare peto per
6 vos pronũciari per me bene, &c. ¶†Si autẽ post appellationẽ à grauamine, vel interlocutoria interpositam, feratur sentẽtia diffinitiua, à qua etiam appellatur: sic cõcipietur libellus: ¶L I B. Coram &c. ꝓpono contra P. q̃ cùm inter me ex vna parte, & eum ex altera, super tali re, vel coram R. iudice q̃stio verteretur: talem coram eo exceptionẽ vel suspiciõis causam cõtra eũ ꝓposui, quã admit

latum. & si ob id fuit appellatũ, non tamen intra decem dies. Et si appellauit intra dictũ tempus, non tamẽ fuit intra tempus legitimũ prosecutus. quare dico narrata prout narrãtur, nõ esse vera: & petita fieri nõ debere. & dicit talem responsionem scribẽdam in actis.

¶Dilecti filij prior. Vbi scripsi in glo. dicit Inno.

tere per ſuã interlocutoriã: vel procedẽdo in cauſa admittere denegauit: vel in hoc me grauauit: quare ex ꝓmiſſa cauſa duxi ad ſedẽ apoſtolicã appellãdũ. verũ idẽ R. iudex poſt appellationẽ huiuſmodi, & eius cognitione pẽdẽte grauamẽ grauamini ſuperaddẽs, ea ſpreta de facto in me ſnĩam excõicationis tuliſſe dicit, diffinitiuãque cõtra me ſnĩam ꝓmulgaſſe. à qua etiã ad cautelã ad ſedẽ duxi apoſtolicã appellãdũ. quare peto me bene appellaſſe, & dictũ iudicẽ perperã ꝓceſsiſſe, ꝓ veſtrã ſnĩam declarari: dictũque ꝓceſſum & ſnĩam, & qcqd poſt dictas appellatiões ſecutũ eſt, ꝓ vos caſsũ, nullũ, & irritũ ꝓnũciari. vel ſi aliqs eſſet, peto illũ caſſari & irritari, & iniuſtũ ꝓnũciari: & me ad ꝓſecutionẽ & ꝓbationẽ corã vobis admitti in eo ſtatu, in quo cauſa fuiſſe cognoſcit corã dicto R. tẽpore primę appellatiõis ab eo emiſſę. Itẽ peto dãna & expẽſas &c. verùm aduocati talẽ libellũ corã me in palatio ſępe impugnãt, dicẽtes q̃ ſi cõſtat primã appellationẽ legitimã eſſe, nec ſnĩa, nec appellatio ſecuta valet. Itẽ appellãdo poſt à ſnĩa diffinitiua videt receſſiſſe à prima appellatione. Sed tu dic vt extra, de re iudi. a. j. & ſ. de ſnĩa. §. iuxta. ver. q ergo ſi appello.

De libellis in cauſa appellationis extra iudicium factæ formandis.

SVMMARIVM.

☞ In appellationibus beneficialibus, qui modi ſint ſeruandi, & qualiter libelli formandi.

Petitiones libellis in diuerſimodè conſiderantur.

Sententia debet iuxta modum petitionis dictari.

SVpereſt videre quid iuris ſit, cum extra iudicium appellatur: puta ne poſſeſsio cuiquam turbetur: [a] vt §. ĩ. in forma, ego prę. prior: & tũc ſic libellus concipitur: LIB. Corã &c. ꝓpono cõtra P. à quo cùm timere ex veriſimilibus cauſis turbari ſeu inquietari in poſſeſsiõe talis rei, quã quietè & pacificè poſsidebam, & poſsideo, ſeu qđ me ipſo iudiciario ordine poſt poſito ſpoliaret: duxi ad ſedẽ apoſtolicã appellãdũ, ne me in poſſeſsiõe ipſa inquietare ꝑſumeret, ſeu etiã moleſtaret, cùm nõ ſit ſibi ius talia faciẽdi. quare peto appellationẽ meã iuſtã & me legitimè ꝓnũciari, & ſibi imponi ꝑpetuũ ſilẽtiũ ſuper inquietatiõe ſeu ꝓturbatione dictę meę poſſeſsionis extra, eod. cùm teneamur. vel forma vt ſ. de cauſa poſ. §. in retinẽdę. ¶† In appellationibus aũt beneficialib⁹, ꝓut varij occurrũt articuli, varij poſſunt libelli formari: de qbus licet dictũ ſit ſ. de act. ſeu peti. §. ſup actionibus. tamẽ hic alios exẽpli gratia formemus. & primò ſic. ¶ LIB. Corã &c. ꝓpono cõtra B. q̃ cùm felicis recordatiõis dñs Alex. papa iij. ꝓ me ſub ea forma, qua pauperib⁹ clericis ſcribere cõſueuit, decano & capitulo talis eccleſię primò monitorias, ſecũdò in virtute obediẽtię, ſuas literas direxiſſet: demũ mihi ad talẽ archidiaconum literã cõceſsit executoriã. q̃ dictos decanũ & capitulũ monuit, vt mihi de beneficio eccleſiaſtico cũ cura, vel ſine cura ad eorũ collationem ſpectãte, ſi tũc vacaret, vel quàm citò ad id ſe facultas offerret, iuxta mãdatũ apoſtolicũ ꝓuideret: in cõtradictores & rebelles excõicatiõis ſnĩam ꝓferẽdo. Ipſi verò ſpiritu inobediẽtię, ſeu rebelliõis ducti monitionẽ & excõmunicationẽ ꝑfatas vilipẽdẽtes, quãq̃ idfacere potuiſſent, tamẽ facere neglexerũt, ad ſedẽ apoſtolicã friuolè ac fruſtratoriè, vt dicit, appellãtes. Quare peto ꝓ vos, dñe auditor, mihi ꝓuideri in dicta eccleſia, cùm offerat ſe facultas iuxta mãdatũ apoſtolicũ ſuprà dictũ: peto etiã eos in expẽſis legitimis, quas tãtùm facio ꝓ eo q̃ appellauerũt fruſtratoriè, cõdẽnari. extra, de ꝑben. cũ ſecũdùm. & de ęta. & qualita. cùm cõtingat. extra, de reſcri. cõſtitut⁹. ¶ Vel ſic: LIB. Corã &c. ꝓpono cõtra P. q̃ olim talis tali ſuis dedit literis ĩ mãdatis, vt cũ tale beneficiũ tãto tẽpore in tali eccleſia vacaſſet, q̃ eius collatio erat ad ſedẽ apoſtolicam deuoluta ipſum mihi cõferre deberet, amoto ab eo quolibet illicito detẽtore. Verùm cùm dictũ beneficiũ ꝓ eum iuxta tenorẽ mãdati apoſtolici mihi cõferri peterẽ, ac etiã aſsignari, ꝑ dictus P. temere ſe opponẽs, duxit ad ſedẽ apoſtolicã appellãdũ: quare peto per vos ꝓnũciari eũ friuolè appellaſſe, & in expẽſis legitimis cõdẽnari. peto etiã per veſtram ſentẽtiam declarari, domine auditor, beneficiũ illud mihi debere cõferri, & ipſum mihi peto per vos de facto cõferri: [b] & proteſtor de expẽſis faciẽdis. extra, de cõceſ. præben. cum noſtris. & c. literas. & in præ. §. ſuper act. ver. ſed ſi ad ipſam. ¶ Vel ſic: LIELLVS. Corã &c. ꝓpono cõtra P. q̃ cùm olim me recepto in canonicũ & in fratrẽ talis eccleſię, talis prębẽda ibi per obitũ talis vacauiſſet, ipſaque tanquam debita mihi collata fuiſſet, & in ipſius poſſeſsionẽ, vel quaſi inductus forẽ, eamque tenuiſſem, & poſſediſſem pacificè & quietè: demũ ipſe P. falſo aſſerẽs eam vacare, tacito de iure meo, de ea ſibi ꝓuideri, & ſe inueſtiri ꝓcurauit in meũ præiudiciũ & grauamen: & ſuper ea mihi indebitè ſe opponit q̃ quàm citò ad meã puenit notitiã, duxi ad ſedẽ apoſtolicã appellandũ. quare peto appellationem meã, per vos ꝓnũciari legitimã, & tam literas per dictũ P. obtẽtas, q̃ ꝓceſſus oẽs per eas quocũq̃ modo habitos caſſari, & irritari, & caſſos ſeu irritos ꝓnũciari. & ſuper dicta præbẽda ſibi perpetuũ ſilẽtium imponi: cùm nullũ ius habeat in eadẽ: & eam ad me de iure pertinere per veſtrã ſentẽtiam declarari & decerni. peto etiã expẽſas factas, quas tãtum æſtimo. & de faciẽdis proteſtor. extra, de præben. relatũ. & c. dilectus. ¶ Vel ſic: LIBELLVS. Corã &c. ꝓpono ego procurator talis epiſcopi cõtra P. qui cùm literas apoſtolicas ſuper receptione ac ꝓuiſione ſua in tali eccleſia ad talem Archidiaconũ impetraſſet: idẽque archidiaconus cùm ad executionẽ earũ procedere vellet, ex parte dicti epiſcopi quædam fuerũt propoſita, quare Archidiaconus ꝓcedere nõ debeat. ſed eo hoc non admittẽte, fuit ex parte dicti epiſcopi ad ſedem apoſtolicam appellatũ. Et licet ad dictum epiſcopũ receptio canonicorũ in dicta eccleſia non pertineat: prætextu tamen exceptionis, & aliàs poſt appellationem cõtra epiſcopum ꝓcedere præſumpſerũt. Quare peto pro parte epiſcopi bene fore appellatum, & per ipſum Archidiaconũ malè fore ꝓceſſum per veſtrã ſentẽtiam declarari: & appellationẽ ipſam iuſtam decerni, caſſari etiã & irritari, & caſſum & irritũ pronũciari quicquid per præfatum Archidiaconũ cõtra dictum epiſcopũ fortè fuerit attẽtatũ, & omnia reduci ad eum ſtatum, in quo tempore appellationis emiſſæ fuiſſe noſcũtur. peto etiã expenſas, &c. ¶ Vel ſic: LIBELLVS. Corã, &c. ꝓpono cõtra epiſcopum & capitulũ Agathen. eccleſiæ, q̃ cùm ad R. literas apoſtolicas impetraſſem, vt in præfata eccleſia me recipi faceret in canonicũ & in fratrẽ, mihique de præbenda, ſi qua tũc vacabat, vel quàm primùm ad id ſe facultas offerret, prouidere curaret. Idem R. volens mãdatum apoſtolicum exequi, vt debebat, præfatis epiſcopo & capitulo dedit in mãdatis, vt me in canonicũ reciperẽt & in fratrem: prouidẽtes mihi, &c. iuxta ipſarum domini Papæ continentiam literarum. alioquin certa die ipſis præfixa corã eo proponerent, quare id facere non deberẽt. Verùm licet ex parte ipſorũ multa forent corã eodẽ obiecta: nihil tamen rationabile oſtenſum extitit, aut probatũ, quod prædicti mãdati executionẽ impedire deberet, vel etiã retardare: propter quod idẽ executor eoſdẽ peremptoriè monuit, vt me reciperent &c. vt ſ. & quia ipſi ſpiritu inobediẽtiæ ducti præfatam monitionem vilipenderũt: ideo eos nominatim excommunicauit in ſcriptis, exceptis tali & tali, qui ipſam officiarẽt. à qua monitione & excõmunicatione ex parte ipſorũ fuit ad ſedẽ apoſtolicã appellatum: quare peto dictã appellationẽ caſſari, caſſam & friuolã denũciari, & nullius fore momẽti decerni, dictũque ꝓceſſum ꝓ ipſum R. habitũ legitimũ & iuſtũ fuiſſe ꝓnũciari & cõfirmari decerni: & ſentẽtialiter me recipiẽdũ fore in dicta eccleſia in canonicũ & in fratrẽ, ꝓuidẽdũque mihi fore de ꝑbẽda, &c. iuxta apoſtolicarũ cõtinentiã literarũ, eoſdẽque debere ad id ꝓ cẽſuras eccleſiaſticas coarctari. dictã etiã excõicationis ſentẽtiam vſq̃ ad ſatisfactionẽ cõdignã facere obſeruari: & etiã eã ꝓ vos modo canonico aggrauari. ¶ Qualiter aũt in cauſa appellatiõis extra iudiciũ emiſſę formabit petitio ſup reuocatiõe attẽtatorũ: vide ſ. de app. §. nouiſsimè. ver. & nota q̃. & ſeq. ¶† In ſumma nota q̃ qñq̃ petit in libello ſentẽtiã poſt appellationẽ latã ꝓnũciari nullã: vt extra, de app. dilecti. ĩ. [c] Quãdoq̃ infirmari. extra, de teſtamẽtis. Raynaldus. Quãdoq̃ reuocari executionẽ ſentẽtię, à qua extitit appellatũ: vt extra, de iureiur. veniẽtes. Quandoque ſimpliciter ſentẽtiã nõ tenere: vt extra, de app. dilecti. ĩ. [d] Quãdoq̃ proceſſum poſt appellationẽ habitũ eſſe nullũ. eo. tit. dilecto. Quãdoq̃ quicquid fit poſt appellationẽ ꝓnũciari irritũ & inane: vt eo. ti. cùm cauſam. & c. j. Quãdoq̃ qcquid fit cõtra appellationẽ. extra, de electio. cũ nobis. Quãdoq̃ deberet reduci in ſtatũ priſtinũ. extra, de app. bonę. Quãdoq̃ in ſtatũ debitũ: vt extra, de lib. ob. c. pe. Quãdoque reuocari in ſtatũ priſtinũ, & quicquid poſt appellationẽ attẽtatũ eſt: vt extra, de reſcri. ex parte. j. Quãdoque reuocari inirritũ. eo. ti. ſignificãte. & ſic diuerſimode petitur, prout apparet ex præmiſsis, & alĳs multis iuribus. hoc enim ibi pronũciabit. quare intelligẽdũ eſt tales fuiſſe petitiões [e] qa iuxta modũ petitiõis ſentẽtia eſt dictãda: vt extra, de accu. qualiter. ñ. ꝓpe fi. Quicqd tamẽ ſit, † vtilius eſt pronunciari, ſcilicet appellationẽ iuſtã, ſiue bene appellatũ eſſe. q̃ ſi ſic pronuncietur, acceſſorium huiuſmodi ſententiæ erit non ſolùm, q̃ acta ſunt poſt appellationẽ reuocare: verùm etiã ipſam ſententiã, niſi fuerit à ſentẽtia appellatum: vt C. de appel. eos. in prin. & ſ. §. j. & §. proximo. verſi. ſi verò è ſententia. & extra, de teſta. Raynutius.

De peregrin.

ADDITIO.

a ¶ Cuiquam turbetur. Adde omnino videndũ Guid. Pa. in q̃ſtionibus ſuis, in quæſtio. ccccxxxvj. incip. cùm materia appellationum. columna xij. in lxv. q. vbi ſi poſſidens rem aliquã, dubitãs tamen turbari in poſſeſsione ſua appellet extra iudicium, an talis appellatio ſit alicuius effectus. Hẽri. Ferran. 1 2 3 a

b ¶ Conferri. Vt in cle. de reſcrip. audi tor. & vide quod ibi not. in j. glo. an ſit hoc neceſſe, vt in libello petatur conferri. 1

c ¶ Dilecti. ſecũdo. Corrige, iij. Non põderauit author, q̃ prima decre. tit. incip. dilecti. vnde tertiam allegat pro ſecunda hic & j. alleg. ſecundam pro prima.

d ¶ Dilecti. ĩ. correxi ĩ.

e ¶ Petitiones. Inn. fuit hoc verbũ & conſilium, quod ſtatim ſequitur, vt ſcripſi in prę. decr. dilecti. vl. in princip. magnę glo. vbi etiã vide quid ad conſiliũ addit Hoſtien. in forma libelli. & eſt hoc, & quicquid poſt & cõtra ipſam in mei præiudicium attẽtatum eſt, in irritum reuocari.

Bald. De appellationibus. *Rubrica.*

Forma Appellationis à cõmination à grauamine ab interlocutoria & diffinitiua. §. an omnia. G. Item de his, quæ requiruntur, cùm appellatur a b interlocutoria vel grauamine. §. j. G.

¶ An p̃sumatur appellatio in scriptura redacta, vel in scriptis interpositа: sentit q̃ non. §. ante omnia. versic. & notabiliter. G. Nec sentẽtia præsumitur in scriptis la b ta. l. fideicom. §. j. de lega. ij. per Iaco. C. de sentẽ. ex breuic. reci. l. ij̃. c

¶ Dies insertus in scriptura appellationis priuatæ, nõ probat diem: sed debet scribi per no d tarium. versic. hoc autem scias. e

¶ Potest simul agi de nullitate & iniustitia: & tacitè venit nullitas. vers. quidam autem. G. Vide s̃. de app. §. procedit. f

¶ Qualiter formetur appellatio corã honestis viris. Itẽ g de forma p̃testa- h tionis metus. ver. illud. & ver. seq. G.

¶ Aliud est cõfirmare appellationẽ, aliud geminare. & qui geminat põt se iuuare ex appel- i latione secũda versicu. fi. G.

¶ De appellationibus extraiudicialibus, nota eas ante grauamen interponi. secus in iudicialibus. in §. restat. in fin. G. si timeo ne k episcopus de facto expellat me de possione, vel faciat cõtra meã exceptionem, possum appellare. G. De speciebus apostolorũ & eorum formis, §. sequitur. per G. dicitur sæpius petere apostolos, qui semel dicit, peto sępe & sæpius. versi. pen. argu. ff. de pigno. actio. l. iij̃. in glo. ordi.

¶ Forma libelli super appellatione, vel grauamine, vel interlocutoria, vel diffinitiua. §. nunc dicendum. G.

¶ De diuersis clausulis libellorum appellationis. §. fi. ver. fi. & an oblatio libelli oblationis sit de processu causę appellationis? Dicit Bart. q̃ non in rubro C. de in ius voc. & ideo die feriato offerri potest. Bald. nec etiã admissio iudicis admittentis libellũ operatur. C. de tẽpo. ap. l. fi. §. illud. Bar.

De peregrinantibus. *Rubrica.*

IN hoc tit. sic cõcipitur libellus. LIBELLVS. Corã &c. cõqueror de P. quia cùm causa peregrinationis vel prosequẽdę appellationis esset in Romano itinere cõstitutus: post arreptum iter[b] idẽ P. me seu procuratores meos reb9 ꝓpriis vel ecclesiæ meæ spoliare præsumpsit: quare peto prædicta bona & possessiones eorũ integraliter mihi restitui: & eum ad id per vos cogi. extra, eo. c. vnico. [c] xxiij̃. q. iij̃. si quis Romipetas. & c. paternorum. hoc idem etiam potest seruus absentis petere. C. si per vim, vel alio modo poss. tur. fu. l. j. Et hoc potest facere ordinarius: quãuis à delegato fuerit appellatum. quod dic vt extra, de appellatio. cùm teneamur.[d]

De confirmatione utili uel inutili.[e] *Rub.*

SCiendum est, q̃ res ad aliquẽ dicitur pertinere, non ex vi confirmationis, sed ex vi donationis vel alterius tituli præcedẽtis. Aliud enim est donare, & aliud cõfirmare. extra, de fide instru. inter dilectos.[f] vnde super ea nõ est libellus cõcipiẽdus, tanquã ex ea aliqd petatur, quę ex alio titulo prędcedẽti originẽ suã ducit: vt extra, de re iudi. cùm inter vos.[g] hanc materiam prosequere vt s̃. de instru. edi. §. nunc[h] autem.

Incipit tertia particula.

De uita & honestate clericorũ. *Rub.*

CLericorum honesta tẽ,[i] prędlatorum curæ relinquimus, non iudiciali strepitu reseruamus: vt extra, eodem. vt clericorũ. §. j. & §. penul. extra, de offi. ordi. licet.

De cohabitatione clericorum & mulierum.[k] *Rubrica.*

IN hoc ti. sic cõcipitur libellus: LIB. Coram &c. propono contra P. sacerdotem, vel diaconum, q̃ ipse sępe monitus & prohibitus à familiaritate, vel confabulatione, vel cohabitatione talis suspectæ mulieris, sibi cohabitare vel in locis & horis suspectis confabulari non cessat: vel tenet suam propter fornicationem committendam: vnde magnum f scandalum in populo oritur, atque error. quare peto ipsum ex officio vestro puniri secundùm canonicas sanctiones. extra, eo. c. ij̃. & c. sequẽ. & c. tua. xxxiiij̃. distin. fraternitatis. extra, de præsumpt. literis &c.

De clericis coniugatis. *Rub.*[l]

SVMMARIVM.

1 ☞ Clerici quo casu, & qua ratione teneantur ad contributionem.
2 Clerici, an sicut in personalibus sunt priuilegiati, sic & temporalibus.
3 Clerici exempti sunt ab omnibus vrbium vel castrorum oneribus extra casum necessitatis. h
4 Rustici clericos ad onera indebita cogentes possunt excommunicari.
5 Priuilegi a clericorum, an extendantur ad eorum familiam.
6 Negotiatio honesta, vel inhonesta, quæ dicatur.
7 Clerici sordida tractare non debent.
8 Clerici vineas proprias putare, vel fodere non prohibentur.
9 Clerici mercantiam honestam exercere permittuntur.
10 Clerici succedentes in rebus laicorum, de quibus dabantur collectæ, an ad eas etiam teneantur.
11 Priuilegiatus succedens priuato, vtitur iure priuati.
Rebus mutatis, an mutentur priuilegia.
12 Æstimatio seu descriptio facta pro paruo pretio, non dicitur esse perpetua, aut certa.
13 Clericus habens bona cum alijs indiuisa, an prætextu priuilegij̃ clericalis possit illas collectas defendere.
14 Actionibus duabus simul vnitis, actio vnita retinet, quod melius est in vtraque.
15 Publica vtilitas vacillare non debet obtentu priuilegij̃ clericalis.
16 Fratribus, vel nepotibus clerico bona sua dãtibus, vt ab eo defendantur, an poterit defendere.
17 Rata non possunt haberi, quæ in fraudem gesta noscuntur.
18 Bigami omni priuilegio dicuntur exuti.
19 Clerici beneficiati in minoribus ordinibus constituti matrimonium contrahentes, cogendi sunt beneficia admittere, & vxoribus adhærere.
20 Clericus matrimonium contrahens, beneficijs renunciare censetur.

De confirmatione utili uel inutili.[e] *Rub.*

¶ Recurre ad Summistas, & vltra remissionem, quam hic author dat in fi. vbi remittam ad quęstiones, videas de formis confirmationũ: & casus, quibus secũdùm stylum curiæ non dantur. s̃. de rescrip. præsentia. §. ratione formæ. ver. sequitur videre.

¶ Inter dilectos. Et ibi in glos. not. Inno. dixi de cõfirmatione simplici. & illa, quæ habet clausulã, ad instar. g

¶ Cùm inter vos. Hoc nõ procederet si cõfirmatio papæ cõfirmaret inualidum. facit de transac. capi. j. in fi. tunc enim libellus esset super cõfirmatione formandus.

¶ §. nũc aũt. Et ibi post prin. inuenies quæstionem venereal ẽ xlix. cui etiã cõuenit liij̃. itẽ vide lvj. s̃. de sententia. §. vt autẽ. versi. quid si papa.

Incipit liber tertius. De uita & honestate clericorum. Rub.

¶ Ad Sũmistas recurre. Habemus autẽ iura noua pœnalia, q̃ non vidit author cõtra clericos histriones eodem titulo, cap. vno. lib. sexto. & nouissimè cõtra clericos carnifices, vel tabernarios, vel vitẽtes habitu clerici inhonesto, in Clemẽti. hoc titulo. c. j. & ij̃. Quęstionẽ autẽ, q̃ propter decreta. cũ ab omni. cõuenit huic titulo, s. an ordinarius possit in causa matrimoniali cogere partes, vt salarium pro assessore deponant: ibi vide in fi.

i ¶ Clericorum honestatem. Sed miror q̃ non remisit ad repertoriũ suũ, eodem titulo. vbi collegit iura, per quæ probat honestatem clericis indictam per singula membra à vertice capitis vsque ad plantam pedis.

k *De cohabitatione clericorum & mulierum.* *Rubrica.*

¶ Ad Sũmistas recurre. Cõmunicare volo quãdã defensionẽ clerici cõcubinarij̃, quã in curia euenisse didici: in causa beneficiali illuc reuoluta factę fuerũt positiões p vnũ electorũ cõtra reliquũ, q̃ Rosetã tenuerat ī cõcubinã. ille hãc negare voluit ponẽs p decr. vlt. de iureiur. lib. vj. eũ cõuincere de manifesto periurio formãs capitula, q̃ publicè illã in cõcubinã tenuerat. ille formauit capitula cõtraria, q̃ illa Roseta tenuerat eũ sibi in sua propria domo alimenta præstando. De facto acceptata fuit hæc defensio cõtra periurium, quod opponebatur. & habuit curia de hoc solatium.

De clericis coniugatis. *Rubrica.*

¶ Vide Summistas. Habemus autem ius nouum, quod non vidit author, eo. tit. c. vno. lib. vj. de quo j. dicetur. quatuor quæstiones dominicales habuimus de materia, scilicet ix. x. xv. & xxx. de primis tribus vide eo. titu. c. vno, lib. vj. in glo. huic ergo. & super ipsa de xxx. vide de temp.

or.cùm ſecundùm. quaſdã alias quæſtiones ſcripſi ſuper decr.Io.eo. tit.

a ¶Rebus ſuis. Hoc eſt reprobatum p decr. vnicã.eodem titu. libro vj. quæ ſolùm in duobus reſeruat eis priuilegia.

b ¶Dicitur . Salua pace,illa decre.non loquitur de coniugatis,in quibus nõ eſt neceſſaria monitio:imò hoc ipſo quòd non deferũt habitum & tonſu- 1
ram, perdunt priuilegium:vt in prẽd. c.vno. eodem titu. libro vj.vt ibi ſcripſi in vlti.gloſſ. an verò illud recuperent reſumendo habitum, ſatis ſcripſi in decre. Ioan. in iiij.quæſtione.

c ¶Ea.q. ideo proxima . ſed ſuperius alleg.xxiiij.quæſt. j.in fin.

d ¶Cap.nouerit.ver ſi.vt expreſsius.de immu.ecc.eos qui. in fin.lib.vj. a

e ¶Vxores.Nõ procedit hoc hodie. In his enim quibus clerici nõ gaudent,ergo nec ipſe. Duorum autẽ priuilegiorum, quib⁹ b
clerici tales gaudent,non videntur vxores eſſe poſſe 2
participes . Super hoc vide quod ſcripſi eodem tit.cap. vno. libro ſexto in gloſſ.vlti.
ADDE, quòd Bald. conſil. ccxx. primo libro, conſuluit clericos vxo c
res ducentes non gaudere priuilegijs 3
eorum , qui vxores non ducunt:& quibus collectis clerici poſsint reſtringi tam pro rebus ſuis, quàm eccleſiaſticis : vide 4
per eundem conſi. cxlviij. eodem volumi . Et an clerici & eccleſiæ teneantur ad contributionem talliæ factæ per commune , & d
qua ratione poſsit 5
obuiari rapinæ & e
extorſionib⁹ ipſi⁹ cõmunis , vide per f
Pe.Anc. cõſi.xcv. Et an teſtator poſſit legare fundum 6
eccleſiæ , cum hoc

SIc lib. cõ.LIBBEL.Corã &c. propono cõtra P.qui cùm olim tõſuratus eſſet,matrimoniũ cũ tali cõtraxit.extra eo.c.j.verũ idẽ P.nũc tõ ſurã reaſſumit abiectã, ne ſtatutis patriæ ſubiaceat, & vt debitis obſequijs & iuſtitijs me defraudet: quare cũ reddẽda ſint q̃ ſunt Cæſaris, Cæſari: peto eũ cogi ad faciẽda mihi conſueta ſeruitia,& debita reddẽda.extra eo.ex ꝑte.de vi.& hon.cle.c.vlt.de priui:ex ꝑte.& xxiij.q.viij.tributũ. Vel ſic: LIB. Co.&c.prop.ego ſyndicus talis vniuerſitatis noĩe ipſi⁹ cõtra P.clericũ de tali loco,ꝙ licet ipſæ poti⁹ negotiationib⁹ & quæſtionib⁹ ſecularib⁹ q̃ diuinis vacet officijs:non vult tñ ſtatutis eiuſdẽ loci & cõſuetudinib⁹, & tallijs & alijs ſubiacere. quare peto ipm ꝑ vos cogi & cogendũ fore decerni,in tallijs:& alijs cõibus eiuſdẽ vniuerſitatis negotijs cõtribuere:ſicut alij eiuſdẽ vniuerſitatis hoĩes,quoties expedit,cõtribuũt.extra de vi.& ho.cle.c.fi. ¶†Et intellige ꝙ rõne poſſeſsionũ ſuarũ clerici tenentur cõtribuere, vt ibi dicit.Sed cõtra xij.q.ij.eccl̃iarũ. xvj.q.j.ſiʒiter. vbi dicit ꝙ eodẽ priuilegio gaudẽt res clericorũ,quo & res eccleſiarũ.extra de immu. eccle.nõ minus.ibi:ſacerdotes & bona eorũ &c.& ibi:de bonis eccl̃iarũ & cleric. &c.& xxiij.q.vl.c. tributũ.§.q̃uis.& c.cõuenior. At eccleſiarũ poſſeſſiones à talib⁹ ſunt immunes:vt xvj.q.j.c.gñaliter. §.nouarũ.& ĩ ꝑ.c.nõ min⁹.& eſt expreſſum.C.de epiſ.& cle.auť.itẽ nulla. vbi eximunť eccl̃iæ & pia loca,& ꝑſonæ eccl̃iaſticæ à collectis & ab angarijs & perãgarijs.& eo.ti.l.ij.& bñ ĩ cõſti. Alex.de immu.ec.quia nõnulli.Sed illud verũ eſt de clericiscle ricaľ viuẽtib⁹,ꝙ videlicet licet cõiugati ſint,tñ clericatũ ĩ tõſura & habitu ꝓtendũt,eccleſiã ſaltẽ in feſtis officiãt,& à negotiationib⁹ ſecularib⁹,ꝑſertim inhoneſtis,abſtinẽt. Hi eñ gaudẽt priuilegio in ſe & reb⁹ ſuis,[a] vt probať ꝑ decre.in fi.à cõtrario ſenſu.ibi:dũ his ſe ĩplicãt &c.Sed ſi hmõi vilib⁹ ſe immiſceãt,& nihil de clerico prętendãt,niſi fortè ſolũ habitũ, vl̃ tõſurã:tũc priuiligiũ pdũt:vt ibi etextra de priui.ex ꝑte.ij.et de ſen.ex.ĩ audiẽtia.et de elec. trãſmiſſam.Prius tñ q̃ tales talia exercẽdo priuilegiũ perdãt,ſolẽniter tertiò ſunt monẽdi,vt ibi dicitur[b],& xij.q.ij.indignè.& ſunt ĩ ſua quaſi poſſeſsione clericatus, ſiue priuilegij clericalis tuẽdi.ar.prę.decre. ex parte.Nõ ſunt ergo ferẽdi ruſtici clericis oppidò ſemper infeſti:vt ij.q.vij.laicos. ¶†Qui cũ ſingulis annis tenenť dño certã facere talliã,vel certã ex aliqua cã ſoluere pecuniæ q̃titatẽ,illã ſup oẽs & ſingulas poſſeſsiones caſtri,vel villę ĩponũt,vt ſic clerici ſe excuſare nõ valeãt,ſed rõne poſſeſsionũ,ſoluere teneanť:quia nõ ſolũ priuilegiati ſunt in ꝑſonalib⁹,vt in cõcor.s.proxi.cõtrarijs inductis: imò etiã &in poſſeſsionib⁹,de qb⁹ clericaliter viuũt,vt dixi.nõ tñ dico quin pẽſiones & tributa,ad q̃ ipſorũ q̃dia ſunt obnoxia,ſoluere teneanť: vt ea.q.[c] §. huic datur.& c.tributi.& d.c.cõuenior.& j.ver.ad huius. ¶†Et gñaliter clerici exẽpti ſunt ab oĩbus onerib⁹ vrbiũ vel caſtrorũ , niſi vrgens neceſsitas immineat,& etiã mãcipia eorũ:vt ĩ ꝑ.c.eccleſiarũ. & xvj.q.j.§.nouarũ.& in ꝑ.c.nõ minus.C. de epiſ. & cler.l.ij. & vbi neceſsitas talis imminet, ſunt per prælatos ſuos,& nõ ꝑalios,ad hoc cogẽdi:vt extra de immu.eccle.peruenit. quia de ipſius foro ſunt. extra de fo.cõpe.ſi diligẽti. ¶†Excõicenť ergo ruſtici,ꝙ indirectè ad hæc eos cogere volunt, ſtatuentes ne qs eis loquať,vel eos iuuet ĩ aliquo:nec ignẽ nec aquã donet,nec aliquod ſeruitiũ faciat,nec damnificãs eos in reb⁹ vel poſſeſsionib⁹ puniať : nec aliqd eis vendať,nec bladũ molať, & ſiʒia,vt extra de priui.quãto.imò ipſo iure excõicati ſunt: vt extra de ſen.exc.grauẽ.& c.nouerit[d]. ¶†Et no.ꝙ nõ ſolũ clerici priuilegiati ſunt,imò ẽt et eorũ vxores[e] & ſerui & hoĩes:vt C. de epiſ.& cle.l.ij. In qb⁹ aũt clerici & eccl̃ię priuilegiati ſunt,no.ſcd̃m papã in ꝑ.c.nõ min⁹[f].In qbuſdã aũt locis cõſuetudo interpretať p̃dicta iura,vt ſolũmõ bona clericorũ ĩ aliqbus eccl̃ijs,vel locis eccleſiaſticis intitulatorũ gaudeant priuilegio in prẽmiſsis. ¶†Sed quam dices honeſtã,vel inhoneſtã negotiationẽ? Rñ.Inhoneſtũ & interdictũ eis eſt publicè tabernas tenere:vt xliij.di.nulli.licet ſit cõtra.C.de epiſ.& cle.l.ij.Sed illud põt intelligi & cõcedi ꝓpter neceſſariã & honeſtã negotiationẽ,ꝓut no.lxxxvij.di. negotiationẽ.ex qua etiã poſſunt ꝑeſſe ergaſterijs ſeu ſtationib⁹ operarũ,vt in eiſdẽ iurib⁹.Itẽ eſt eis interdictũ vſuras exercere: vt xlvj. diſt. ſeditionarios. & c.ſeq.extra,de vſuris.ꝑterea.Itẽ inhoneſtã reputo ſi ſit lanio,ſeu carnifex,vel publicus faber,vel ſi pelles vel coria parat, & huiuſmodi vilia & immũda exercet. ¶†Clerici enim ſordida tractare nõ de- 7
bẽt,q̃ dedecẽt etiã in prophanis:vt extra, de cuſto. eucha.c.ij.ĩ fi.vel ſi publicè locat operas ſuas ad arãdũ,vel fodiẽdũ,& ſimilia ſordida:vt in ꝑ.§.nouarũ. ¶Quę aũt munera ſordida dicãtur,habes multa ff.de mu.& ho.l.munerũ.vſq̃ ad §.patrimonio
rũ. ¶†Verũtamẽ nõ ꝓhibeo ipſos vineas ꝓprias 8
putare,vel fodere,vel domos ſuas reficere,& quod libet iuſtũ negotiũ decẽs eos exercere, ꝓpter diuerſas eorũ neceſsitates.Nã legim⁹ Apoſtolos negotiatos fuiſſe,& manib⁹ ꝓprijs victui neceſſaria quęſiuiſſe:vt extra,ne cle.vel mo.ca.j.ad fi.xj.q.ij. cauẽdũ.& xcj.di.c.j.de cõſec.diſt.v. nũq̃. Põt emẽ caniſtros facere,ſeminare,plantare,rigare, arbores inſerere,apũ aluea fabricare,retia texere,libros ſcribere,& ſimilia:vt in prẽd.c.nunq̃.licet ibi monachi, non clerici, inſtruantur : vt ibi patet in fine.
9 ¶†Poſſunt etiã honeſtã mercaturã exercere.[g] C. f
g de epi.& cle.l.ij.rñ.j.& emere honeſtè, & vẽdere, dũtamẽ eccleſias omnino nõ negligãt:vt xcj. diſt. clericⁱ.ij.& ex artificio honeſto victũ q̃rere:vt ea. di.c.ij.& iij. Inhoneſtũ ergo negotiũ & turpe lu- g
crũ eis inhibeť:vt lxxxviij.diſt.c.ij.& xcj. di. §.j. & xxiij.di.hi ſi gitť.honeſtũ verò cõceditur: vt pa-
10 tet ex ꝑmiſsis. ¶†Ad huius autẽ articuli euidẽtiã clariorẽ,queritur ſi ad clericũ ex patris vel alterius laici ſucceſsione,vel aliter ꝓuenit aliqua res.ex qua pater vel alius laicus dabat collectã:an clericⁱ mo- h
dò dabit eandẽ collectã pro illa poſſeſsione? Et videť,ꝙ nõ.arg.C.lib.x.de imponẽda lucra. de ſcrip. l.vnica.à cõtrario ſenſu,vbi dicit ꝙ ſi ꝑſonę cõditio nõ mutatur:nec rei ſtatũ cõuenit mutari: ergo à cõtrario,&c. Itẽ omnis iniquę exactiõis acerbitas à clericis repellatur:vt C. de epiſcopis & clericis.l.ij.in prin.& auť.itẽ nulla.& in prę.§. nouarũ. i
& §.quãuis.& ar.ad hoc in cõſti. Alex. de qua fit
h mentio infrà,de immu.ec.ver. & ſcias. [g] argumẽ. cõtra.ff.de ſenato.fœminæ.§.j.C.lib.x.de exac.tributorũ.l.fi.ff.de verb.obli.l.ij.§.ij.ibi,nõ ex ꝑſona k
hęredũ,cõditio obligationis immutatur.ff.de reg. iur.non debeo. & l. hæredem.& l.qui in ius.ff. de verbo.obligationi.l.ij. & l.ea.§.Cato.ff.ad Syllan. Polla.ff.de iure fiſci.l.fiſcus.& l.nõ intelligitur. §. ſi poſteriori.ff.de vſur.ſi debitores.C.de nõ numera. pecu. ſi inter. ¶†Item cùm priuilegiatus ſuc- 11
cedit priuato,vtitur iure priuati.ff.de inſtito.actio. ſed etſi.& l.ſi eius mãda.§.ſi pu.ff. de Iudæ.hæres. & l.ſed is.& videtur expeditum C. de epiſcopis & clericis.l.ij.& C.ſine cenſu vel reli. omnes. Dicũt
i quidam [i] ꝙ ſi quid reſtat pro præteritis annis,ſi- i
ue in penſionibus ſoluendis,illud ſoluent:quia res ad eos tranſit cum illo onere:pro futuris verò nihil:ſed vtentur priuilegio.ff.de iure fiſc.filius.ff.de vſur.cùm quidam.§.debitores.Alij dicũt,ꝙ ſi poſſeſsio illa erat ſcripta dare pro ſolido & libra ad collectas: quia quãdoque patrimoniorum munera poſſeſsionibus indicuntur:vt ff.de mu.& hono. reſcripto.§.fin.& l.munerum. §. patrimoniorum. tunc res ipſa onerata eſt: & cum onere ſuo tranſit. vnde clericus,ad quẽ peruenit,pro ea ſoluere tene
k tur.[k] ff.de actio.empti & vendi.alienatio.ff. de acquir.rerum domi.traditio.extra,de deci.cùm non ſit.& probatur hoc in præ.§.hinc datur. & cap.tributum.& c.conuenior.& not.in præ.l.munerum. §.ab huiuſmodi. Aliàs non tenetur clericus : quia mutata perſona,mutatur & ſtatus rei:vt colligitur ex prę.l.vnica, de impo.lu.deſ.de nouo tamẽ non
12 poteſt ad hoc adſcribi,vt ſuprà dixi. ¶†Sed certè cùm deſcriptio ſeu ęſtimatio,quę fit pro ſolido vel libra,nõ ſit ꝑpetua & certa,imò mutať,& variatur pro varietate

ꝙ teneatur ad onera,per eundem conſilio ccxviij. & ad quas collectas teneatur clericus, & an vẽdendo vinũ, oleum, frumẽtum, dicatur mercari, vide Abb.conſil.vij. ij.lib.

ADDITIO. Adde tu, an collectę poſsint imponi clericis:vide Alex. cõſi.ccx.inci. & viſo.col.v. ver. præterea. in ij.volu. & Guid Papæ in quę ſtionibus ſuis . q. lxxix.incip. an clerici.& quæ. lxxiij. vbi an eccleſia teneatur contribuere cum laicis pro reparationib⁹ mœnium ciuitatis.Hẽ. Ferran.

¶Non minus.Vbi ſcripſi in gl. vt dicitur Innocen. vbi vide.

¶Exercere. Et cõtra hos & macellarios,de quibus j.dicitur, ꝓuiſum eſt p clemen . de vita & honeſta.cleri.c.j.

¶Ver.& ſcias.Cuius pars habetur de cenſib. quãquã. & reliqua de immu.eccle.c.j.lib.vj. & vide quod ibi ſcripſi in j.gloſ.

¶Quidam. Albe. Gal.in titu.de mune.& hono. verſi. antepenul.

¶Tenetur . Facit de hæreti. accuſatus.§.ſi verò. in fi. lib.vj.

e ¶Personã. Facit x.q.j.nouerint. & de iure pat.c. vno.lib.vj.cum concor. & Archi.in decre.j.de immu.ecc.lib.vj.vbi ad literam posuit versicu.alĩ dicunt vsq; huc:dicit hoc tenendum,maximè cùm talia secundũ ius imponi debeant.C.quemad.ciui.mu.l.vlti.lib.x.
ADDE vt per Pet.de Ancha.consil.ccciiij.

b ¶Et l.seq. Et vide qđ scripsi de immu.ec.non minus. super gloss.pe.

c ¶Vin. In decre.j. eo.tit. vbi hoc scripsi.
ADDE qđ Abb. consil. lxv. in fin. quarti dubĩ tenet q̃ per spõsalia de futuro clericus in minoribus constitutus non perdit beneficium.

Baldus de clericis coniugatis. Rubrica.

Non ꝑdest clerico coniugato, qui dimisit habitum, reassumere habitum cui semel renunciauit. G. Clericus cõiugatus tenetur soluere datia, collectas, & gabellas ꝑ bonis propriis. Alĩ dicunt quòd nõ tenetur, si portat habitum & tonsuram. Si autem possessiones sunt tributariæ, bene debetur tributum ordinarium. Si autẽ non sunt tributariæ, sed vt æstimo cõmunis allibratę: tunc dicũt quidã, q̃ debeẽ collecta. Alĩ contra faciunt quæ not. ff. ad muni. l. incola. Si aũt clericus est tabernarius, vel cerdo: nõ habet immunitatẽ, sed ratiõe artis tenẽt secundũ legẽ ciuitatis. C. de iurisdi. om. iu. l. fi. C. de epi. & cle. l. ij. ¶Quid de clerico habẽte bona cõia cũ fratribus. Itẽ quid si frater laicus donat bona fratri clerico in fraudẽ collectarũ. titu. de clericis cõiuga. & gaudet priuilegio personæ non rerum.

a pro varietate imminentium negotiorũ: non videtur hmõi onus durare, postquam res peruenerit ad priuilegiatam personam[a]. ¶Si autem possessio illa certum & perpetuũ cẽsum vel tributũ debet: illud cum possessione transit, & solui debet, vt s. 13 ¶†Quid si clericus habens bona communia cum fratribus, vel nepotibus indiuisa, vult illa omnia defendere à collectis & alĩs muneribus, prætextu priuilegĩ clericalis: nunquid poterit? Et videtur q̃ sic, arg. extra, de consc. eccle. vel alta. quod in dubĩs. in fi. Quod enim cõe est, suum esse videt. arg. ff. de ver. sig. pupillus. §. fi. ff. de auro & arg. lega. Quintus & ff. de ritu nup. illud. in prin. nec videt ad diuisionẽ cogendus: cũ sit coheredib⁹ petentibus 14 faciẽda. ff. fa. erc. l. j. in prin. ¶†Itẽ duab⁹ actionib⁹ simul vnitis, actio retinet quod meli⁹ fuerit in vtraq;. sic & hic oĩa bona iuncta & indiuisa priuilegio immunitatis gaudebũt. C. de rei vxo. act. l. j. rñ. j. §. sed si ignoram⁹. Idẽ etiã est ĩ legatis & fideicõmissis vnitis. C. cõia de leg. l. ĩ. prope fin. Sed dic cõtra, licet indiuisa sint. arg. ff. de mune. & ho. l. iĩ. §. fi. & iudex ex officio suo diuidet seu diuidere illos coget: vt C. lib. x. qñ & quibus quarta pars debetur ex bonis decu. l. j. & ĩ. Et imponere collectas, seu aliud munus, cuilibet ex fratrib⁹ vel nepotib⁹ iuxta ratã de bonis ipsis eos cõtingentẽ: 15 vt C. lib. x. de mu. pa. l. j. ¶†Quia obtẽtu priuilegĩ clericalis nõ debet publica vtilitas vacillare. argu. C. lib. xĩ. de priui. schola. l. ĩ. in fi. Pro parte autẽ clerici, q̃ priuilegiata est, nõ cõgruebãt: vt C. quẽ- 16 admodũ ciui. mune. indi. l. fin. ¶†Sed qd si fratres vel nepotes dãt ipsi clerico partẽ suã, vel bona sua vt ab illo defendant? & vr̃ q̃ ea defendere poterit nisi probet in fraudẽ factũ esse. ff. de ꝑba. l. quoties. §. qui dolo. C. de dolo. l. dolũ. quod non de facili presumitur: vt ff. mand. procu. §. dolũ. & C. de dolo. si fideiussor. j. q. vĩ. sancimus. præsertim in clerico. extra, de no. operis nun. c. iĩ. §. super hoc dici põt. ¶†Quod ad hoc, vt fraus presumatur sine 17 causa, propter quã fit donatio, & personarum donantiũ & donatarĩ cõditio cõsiderãda sunt extra, quinq; .nõ sic in decr. cũ ex eo. de elec. lib. vj. quia ibi dicit vsq; ad septẽnium. In secũda quæstione ponẽdo, q̃ impetratio valeat, videt secundum quinquenniũ incipere primo finito, vt priuilegiũ aliquid cõferat nõ pri⁹ collatũ. de priuile. in his. ver. cùm aũt. ff. ad Turpil. l. in senatus. in fin. & ad muni. l. j. in fi. & latissimè interpretemur principis beneficiũ. de verb. sig. olim. & ibi cõcor. In cõtrarium q̃ penderetur tempus datæ, repetita sunt allegata suprà q. proxi. & sic idẽ tempus vtriq; gratię satisfaciet, sicut vna solutio qñq; duabus obligationib⁹ satisfacit. Nec enim est nouum pluribus causis idẽ deberi eidem personę. ff. de ac. emp. non est nouum. de regu. iuris, non, vt ex pluribus. & cũ plures causæ lucrationis concurrunt in eadem persona vna solutio omnibus satisfacit. ff. de act. & ob. l. omnes. & sic hic, quia vtra que causa lucrativa fit, & vnũ tempus satisfacit duplici. plenè de electio. prouida. lib. vj. in glos. penulti. & de hoc satis scripsi de electio. cùm in cunctis. ad fin. mag. glo. super verbo, triennio. facit etiam quod no. de consue. c. vlti. li. vj. in glo. penul. ad id quod dicitur beneficium latissimè interpretandum respondet per ea, quæ

de empt. & vẽditio. ad nostram. extra, de pig. illo. in fi. xlvj. dist. sunt nõnulli. in fi. & si eis inspectis fraus præsumetur, donatores iudicis officio ꝑ bonis illis munerainiuncta subire cogentur. arg. C. plus valere, qđ agit. ꝑ totũ. extra, qui filĩ sint legitimi. per tuas. nam quę in fraudem gesta sunt rata haberi nõ debẽt. ff. q̃ in fraudẽ credito. l. j. in prin. Ad idẽ C. de debito. ciuita. l. j. extra, de rescript. ex tenore. Ipsi enim possidere intelligunt: quoniam dolus pro possessione habet. ff. de reg. iur. qui dolo præsumitur autẽ fraus si totã partẽ suã seu oĩa bona sua donauerit. ar. ff. de his quę in fraudẽ credito. omnes. §. j. Nã nõ est verisimile q̃ se spolient omnib⁹ bonis suis: vt ff. de prob. cũ de indebito. Quidã aũt dicũt q̃ iudex propter huiusmodi præsumptionẽ coget illos iurare de veritate dicẽda. & si fraudẽ confessi fuerint, contribuere cogentur: alioquin non, probatione deficiẽte. ff. de testa. tu. duo sunt. arg. tamẽ quòd clericus & pro suis & ꝑ illis bonis contribuere cogetur. C. de epis. & cleri. de his. & C. de sacrosan. eccle. sacrosan. ad finem. &
b l. seq[b]. ¶†Bigami autẽ omni priuilegio sunt exu- 18 ti, nec tuendi sunt in aliquo: sed sunt de foro seculari, nulla contraria consuetudine obstante: vt in constitut. Grego. x. de big. altercationis. libro vj. 19 ¶†Vltimò not. q̃ clerici beneficiati in minorib⁹ ordinibus existentes, matrimonium contrahentes, cogendi sunt beneficia dimittere, & vxo- 20 ribus adhærere. extra, eodem, capit. j. ¶†Sed quid si sponsæ eorum de præsenti ante carnis copulam ingrediantur monasterium: nunquid clerici ipsi
c à beneficijs expellentur? Dixit Vincen[c]. quòd sic: quia contrahendo renunciauerunt. argumẽ. extra, de renuncia. ex transmissa. argu. contra extra, de conuer. coniug. ex publico. extra, de big. c. fina.

De clericis nõ residentibus in ecclesia, d uel præbenda[d]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter sit formandus, vbi agitur.

scripsi in præ. decre. olim. Aduerte, quia suprà dixi hęc verba procedere, supposito q̃ indulgẽtia valeat: sed in terminis propositis, quib⁹ dicit̃ tacita fuisse prima gratia quinquẽnĩ, etiã adhuc pendentis: dico surreptitiã non valuisse, per decre. ĩ. de filijs presbyte. lib. vj. & quę ibi scripsi in vlti. gl. & quæ scripsi post Innoc. de prescrip. veniens. ver. nõ obstante & per decre. ĩ. de deci. §. j. lib. vj. & aliquid dixi. de filijs presbyterorum. in fin. Si igitur tacet pœnam pendentem, vel finitam: dico dispensationem nõ valere. si illam exprimit, & finitam: valebit, si conceditur. si exprimit, verisimile est, q̃ declarabitur quando incipiet secunda. vbi declaratio non fiat tacita, vel expressa, procedit solutio suprà dicta. ad hæc remittam. j. de testa. in j. quęstione. Sed fuit de facto tertia quæstio: talis canonicus longo tẽpore fuerat absens ab ecclesia: & quia nesciebatur vbi esset, fuit semel publicè citatus, & demum expectatus secũdũ formã decre. ex tuę. eodem titulo. & de facto multò plus finaliter facta iterum publica proclamatione in ecclesia de ipso, vel alio, qui vellet illũ excusare, nullo comparente episcopus priuauit eum: & collata fuit canonica cum prębenda alteri. post tempus venit ille priuatus, & litigat cũ possessore præbendæ dicens duplici de causa priuationem de se factam non valuisse. Prima, quia episcopus sine capitulo, saltem requisito, illũ priuauit. Secunda, quia per illam vnicam citationem in principio factam, licet peremptoriam, illum priuare non potuerit: quærit̃ quid iuris? Et vt quæstio sit dubia, supponitur quòd non erat locus decreta. iĩ. de consuetudi. libro sexto. Inducit priuatus pro se quo ad primum iura allegata in vltima gloss. prædictæ tertiæ decretalis. Possessor allegat ad officium episcopi solius hoc de iure communi spectare, per decreta. eodem titulo conquerente. & c. inter quatuor. & capitu. finali. de appellatio. peruenit. ĩ. Item l. distinctio. contumaces. xxj. distinctio. c. fina. vĩ. quæstio. j. si quis presbyter. Coadiuuat prædicta decre. vlti. de rescript. libro sexto. de electio. licet canon. in fin. de capellis mona. c. vno. eodem libro. & clemen. de ætate & qualita. c. j. de officio ordina. c. j. de vita & honesta. clerico. c. j. de statu regu. ne in agro. ante finem. versi. nec prioratus. Inducitur l. officium. in princip. ff. de re mi. vbi qui prębet exercitui, habet dare commeatum, & debet im-

parcissimè facere. Et iura ad contrarium inducta nõ obstant, quæ loquuntur in processu, qui fit in forma iudicij: in quo iudiciario ordine procedẽdum est. sed in casu isto non sic proceditur. Requiritur enim vel vocatur absens, si scitur, vbi est: si non venit, videtur etiam quòd sine sentẽtia possit alius eligi: vt eodem titulo. ex parte prima, quasi in facto, quod non potest esse non notorium, liceat sic procedere. Benefa 2 cit de filijs presbyterorum. quoniam & vide quod scri- a psi in prædi. c. ex 1 parte. super verbo vocatus. & decre. eodem tit. ex tuæ. dicit illos spoliari: quasi innuat nõ eẽ necessariã sentẽtiã & videqđ ibi scripsi sup ipso verbo & sup verbo citatio. & in glossa ibi sequen. Cùm ergo solennis opinio per textum adducta habeat, quòd sine priuatione sufficeret episcopum dicere electoribus, quòd eligerent, fortius licebit ei soli sententiam talem ferre. Circa secundum posset inducere textum decreta. ex tuæ. ibi: trinę citationis edictum. hic fuerat vnica, licet peremptoria. Nec ponderatur illa secunda, quæ facta fuit, si præsens fuisset ipse vel alius, qui vellet illum excusare. Citationem enim, quæ arctat, eo casu debet sequi spatium sex mensium: vt ibi respondebat possessor numerum citationum de iure non ponderandum. Vna enim peremptoria tenet vicem trium. Inducit capitulum, de illicita. xxiij. quæstione tertia. quod tribus citationibus æquiparat vnam peremptoriam. Ad idem lex, nonnunquam. ff. de iudic. maximè: quia istud vnicum sequebatur idem spatium, quod sequi debebat tria, scilicet sex mensium: vt ibi decreta. ex tuæ. & sic satis factum erat illi decretali. & in facto dicebatur longè plus expectatus: vt dixi in princip. Mihi non satisfacit hæc responsio. in terminis enim nostris constat quòd per tres citationes successiuè publicè factas, facilius quàm per vnam solam, licet peremptoriam, poterit id ad citati notitiam peruenire: & ad hunc finem id fieri iubetur. extra de dolo & contuma. c. fina. Posset ergo contingere quòd amicus, qui intimabit, audiet tertiam, qui primam & secundam non audiuit. Item vt dicit lex secunda in fin. C. de custo. reo. imponenda est freni temperies iudicibus, qui sæuire volunt. Ad hunc finem puto de hac trina citatione statutum: ne sæuire volens episcopus possit edictum paucis intimare, voluit fieri trinam & publicam. Optimè facit in clemen. de fo. competen. c. j. §. si verò. vt verisimilius citatio perueniat, requiritur pluralitas dierum & locorum. Ad idem de electio. causam. §. j. & ij. & decre. ij. de iudic. allegata in contrarium procedunt, cùm non subest talis causa: quia citatio fit personaliter, vel ad domum: de prima constat quòd peruenit ad eum. de secunda est verisimile quòd perueniet.

ADDE versi. huius additio. incipiente in secunda. Oldra. consi. incipiente, gratia concessa. Et Bald. ibi. sed fuit de facto eiusdem Oldra. consi. cxv. incipiente, articuli domini Arnaldi. & quibus casibus clerici non residentes capiant fructus, vide Fede. consi. ccxlvj. Et si episcopus faciat cõstitutionem quòd omnes beneficiati faciãt residentiam sub pœna priuationis beneficiorum: an non residens in parochiali ecclesia, sit priuatus vel priuandus: vide Fede. consi. cix.

a ¶ In hoc titu. libel. conci. quia libellus loquitur de beneficijs, quæ residentiam exigunt personalem. quæ sint talia, vide per Hosti. eodem titulo. §. j. in Summa. sed quia hæc remissio vel doctina aliquibus videtur non sufficere: sciendum est quæstionẽ connexam, quæ beneficia simul possint de iure teneri. de hac not. de rescriptis. gratia. lib. vj. in gloss. sed quæ sunt & super illa remitto ad Roffre. in libello iuris cano. rubrica, an possint plures præbendæ vel beneficia vni conferri. vbi ponit etiam quandam glossam tenere dist. Sed quid dicemus de forma pauperum, quę haberet clausulam solutam olim: ita tamen, quòd idem clericus prout requiret onus beneficij, de quo sibi prouisum fuerit, se faciet statutis temporibus ad ordines promoueri: & personaliter resideat, in eodem loquebatur. alioquin ipsa gratia & eius effectus nullius penitus sint momenti. Pone quòd & habẽs virtute huius gratiæ, parochialem ecclesiam, recipit simpliciter beneficiũ requirens tamen residentiam de priuilegio, consuetudine, vel statuto. quęritur an habita istius possessione pacifica, vacet primum ipso iure? Quod videtur saltem per tacitam renunciationem primi, quod se non compatitur cum secundo. Facit de rescrip. gratiæ. facit l. vlti. ff. de diuor. de op. le. l. sicut patronus. ff. de acquiren. hæredi. si quis extraneus. in princip. omissum enim voluntatem declarat: vt ibi. & facit quod post Innocen. scripsi eodẽ titulo. ex tuæ. super verbo, peruenire. Sed contrarium videtur verius & Innocẽ. eod. titu. c. vlti. not. contrarium, dicens quòd eo casu necessaria

de clericis non residentibus.

Seruitio domini papæ vacantes, an à residentia in præbendis suis excusentur.

INhoc titulo fic poteritis libellũ cõcipere[a]. LIB. †Coram &c. propono contra P. canonicũ, vel rectorem talis ecclesiæ, quòd licet dicta ecclesia, vel præbenda residentiã exigat personalem: ipse tamen absque causa rationabili sine licẽtia se absentat: vel in alia diœcesi moram trahit. propter quod ecclesia ipsa debito officio defraudatur. quare peto eum per vos, per pœnam cogi canonicam ad personalem in dicta ecclesia residentiam faciendam. extra eodem. c. vlti. & penulti. de appella. peruenit. ij. Vel sic: LIB. Cùm talis per sex menses suam deseruerit ecclesiam, nec monitus redire velit, peto ipsum ecclesia siue beneficio spoliari. extra eod. ex tuæ. & c. qualiter. & c. ex parte.

est monitio & hominis priuatio. ibi dixi in prin. Intellige igitur primã eius glossam de curatis dignitatibus & personatibus, in quibus idem speciale. de pręben. de multa. Stabitur ergo iuri antiquo, per quod dabatur optio. de præben. ad hæc. & c. præterea. Non obstat illa clausula, alioquin &c. quæ solùm habet vim admonitionis & comminationis. Nota simile de pręben. non potest. lib. vj. in glos. quæro. cum sua remis. quia dixi ſ. solitam olim, dixi: quia de forma illa quę attribuebatur Clemen. iiij. & quã habeo in meo stylo: cùm illa clausula hodie remota est, pars illa, alioqn &c. & non apponit in forma pauperum propter difficultates, quas ingerebant impetrãtibus. quod ergo quo ad ordines & residentiam statutum est in alijs, seruetur in istis.

2 vij. q. j. præsentium. ¶ †Et no. q. qui in seruitio domini papæ sunt, & præcipuè qui in consilijs sibi assistunt, excusantur à residentia in prębẽdis suis. argu. ff. de excu. tut. iurisperitos. extra, de clericis b non residenti. cùm dilectus[b].

c *De præbendis & dignitatibus*[c] *Rubri.*

HAec materia frequẽs est & multos varios q̃ue continet articulos: ideoq; aliquas formas ad rudium instructionem in ea introducamus: aliquas autem posuimus suprà de appell. §. vlti. & ſ. de actioni. seu petitionibus. §. super actionibus. vbi de hoc. & suprà de cau. possessio. & proprie. §. j. ¶ Hunc ergo morã hic seruabimus. Nam primò ponemus libellos, qui coram executoribus literarum possunt concipi. ¶ Secũdò, eos, qui postq̃ dicti executores officium est in alijs, seruetur in istis.

ADDE Oldra. cuius prædicta sunt verba, consi. clxv.

b ¶ Cùm dilectus. Et ibi scripsi super vlti. glos. quid de residente cum legato, vel cùm Cardinali, vel cùm archiepiscopo. Patet autem per id quod præmisit author, de assistentibus in consilijs indubitatum esse Cardinales, qui assistunt Papæ, in suis beneficijs haberi pro residentibus. intelligo de titulis vel alijs beneficijs, quæ habent. & in decre. ij. eod. ti. ille Cardinalis, de quo ibi, non assistebat Papæ, nec residebat in titulo. & vide quod ibi dixi super prima glos. Cùm autem assistentes Papę, qui omniũ ecclesiarum gerit solicitudinem: vt in procemio sexti. & de censi. cũ instantia singulis ecclesijs seruire intelliguntur, de postulatio. prælato. bonæ j. patet priuatam illarum vtilitatem in hoc includi, vnde & Alexand. voluit philosophantes Romæ priuilegijs gauderein patria, ac si in propijs ciuitatibus docerent. ff. de excu. tuto. sed & reprobari. §. in Roma. qui est in l. seq. & de vaca. mu. l. eos. ad hoc prę. decreta. cùm dilectus. cũ decre. seq. Constat ipsos etiam Cardinales vocatos esse in parte m solicitudinis. de quorum consilio summus pontifex agenda ordinat & disponit de electio. fundamẽta. libro sexto. §. docet. & sunt ibi collaterales. de offi. lega. c. penul. & c. officij. lib. vj. & pars corporis eius esse videntur. C. ad l. Iul. maie. l. si quis cau. vj. q. j. c. quęro sub. §. verum. & de pœnis. felicis. lib. vj. Ad quod etiam facit l. iurisperitos. quam alleg. author. meritò concluditur eos conferri vel fingi in suis titulis, vel beneficijs residentes. & hoc inter priuilegia Cardinalium posui ſ. de legato. §. sequitur in fine.

ADDE Oldra. consil. xlvij. cuius prædicta sunt verba.

Baldus de clericis non residentibus. *Rubrica.*

Qui stat in seruitio domini Papę, habetur pro residente apud propriũ beneficium. ff. de excu. tut. iurisperitos. G.

c *De præbendis & dignitatibus.* *Rubrica.*

¶ Vide quod dixi in Rubrica ſ. proxima. & scias q̃ verba quæ hic in §. j. ponuntur, & libelli hic in eo formati ad literam fuerunt Rof. in libellis iuris canonici in tractatu de præb. in charta pe. Multos autem casus tempore actoris dubios determinant iura noua. Author autem ad superiorem theoricam huius practicæ remissionem hic dat in princip. & in fin. Quæstionem de impetrante, an teneatur facere mentionem de expectatione sua, vide super regula, ignorantia. Quæstio autem Tanc. xxj. dominicalis xij. expedita est eodem titulo si pluribus. lib. vj. Item in ca. si pauper. e. ti. in j. gl. expeditur quęstio. xxij. Io. de Deo lib. j. & per decre. si tibi concef. e. tit. Expedita est ipsius q. vij. lib. iij. Itẽ ipsius quęstiones quartam & quintã li. iiij. scripsi de deci. c. ij. in prin. lib. vj. Duas alias quæstiones ipsius scripsi, de ęta. & quali. c. fi. ibi etiã in fi. pe. gl. scripsi de quęstione domini. xx. de episcopo, qui dedit prębendã imperito redeunti de studio, quem credebat peritum. Et est sciẽdum q̃ Rof. Bene. sua q. ij. tractat hanc quæstionem, addens q̃ eadẽ quæstio formari posset de vasallo, cui dominus dedit feudũ, credens illũ virũ probum, q repertus est vilis vel inutilis. in allegationibus, ex quò in volumine est quæstio, non insisto. Soluit autem episcopũ à clerico, vel in dominum à vasallo, præbendã vel feudum reuocare non posse: ex quo causa quæ nouit, vel fuit mente concepta, non fuit expressa in collatione præbendæ vel feudi. allega. C. de cõdi. ob causam. si repetendi. & C. de transactio. l. si maiores. Inducit etiam quòd non licet alicui venire contra factum suum, dato q̃ non teneat. ff. de adoptio. post mortem. vbi de hoc. & extra, de cleric. coniuga. diuersis. & ff. de serui. rusti. prædio. l. fundum. Item à principio id examicio suo

nare debuit.extra, de elec.nihil eſt.de cri.fal.ad falſariorũ.in princ. Dicit tñ Ro.q extraordinario iudicio,ſ.reſtitutionis in integrũ eccleſia iuuari poſſet,qua vtiť iure Reip.C.de ſacroſan.ec.l.vlt. & reſpublica vtiť iure minoris.C.ex qb.cau.ma.l.res publica.& extra, de reſtit.in integ. c.j. Proponiť q̃o facti talis:papa epali mẽſe ꝓpter ipſi⁹ tenuitatẽ,vniuit tres parochiales eccleſias ſpectantes ad collationem epiſcopi, quas eligeret epiſcopus: ita q cũ vacarent,earũ fructus cederent mẽſæ prædictæ, appo ſita clauſula, de ſeruitio eccleſiæ, & animarum cura non negligendis.Epiſcopus autem nominauit & præelegit eccleſias. Titius impetrauit à ſucceſſore ad collationẽ illius epiſcopi cum clauſula,q anteferretur omnibus etiam authoritate prædeceſſorum expectantibus. vacauit vna de eccleſijs per epiſcopum electis,quam ipſe eps apprehendit:& Titius per ſuum executorem ſibi illam conferri fecit.Quæritur cui debeatur . dubium quæſtionis facit clauſula anteferri: potiſsimè,quia vnio videtur collata in tempore vacationis. Omne autẽ, quod confertur in tempus mortis alterius,quàm illius,qui conſecuturus eſt commodum,videtur conditionale.ff.de conditio.& demonſtra.l.à teſtatore.& ibi no.Ante conditionis autem exiſtentiam epiſcopus ius nõ habet, ſaltem in re:dici ergo poterit epiſcopus expectans. Cùm igitur cõditione pendente ſuperuenerit habens clauſulam anteferri, per quã fuit fortior illo.Facit C.qui po.in pig.habe.l.licet.Debet igitur illi anteferri, vt verbum ſonat.Facit lib.vj.de reſcrip.ſi pro te.& quod ibi no.in quarta gloſ.& hoc eo.titu.c.penul.& de conceſsione prębẽ.authoritate.& clemen.eo.tit.de conceſ.præben.c.vno.primo reſpon.Sed cõtrarium eſt verum ex his rationibus.facta gratia epiſcopo,nec perſonalis fuit nec beneficialis:quarum quælibet morte epiſcopi finiretur. hæc autem eſt perpetua data non perſonæ,ſed dignitati,& menſæ,quæ nõ moritur.de reſcri. ſi gratio sẽ.lib.vj.nec definit,niſi per caſum aduerſę fortunę, cuius ratio habenda non eſt.ff.qui & à qui.ma.l.Iulianus.Clauſula autem anteferri, beneficiales gratias afficit,& ſibi ſimiles.Facit ff.de vi. triti.& oleo lega. l.vlt.§.fi.Sed conceſſa menſæ in multis eſt diſsimilis & maior . Pro quo facit extra,de reſcrip.ſedes.de procura. qui ad agendũ.lib. vj. & clemen. eo.titu.non poteſt.Maioritas autem & diſsimilitudo patet in his:quia illa perpetua,iſta temporalis:illa fauorabilis prouidens indigentiæ:hæc ambitioſa & odioſa.Item illa per modum proprietatis applicat eccleſias,iſta per modum beneficij.Facit ad hoc vltimum de eo, qui mit. in poſſeſ. eũ qui.lib.vj.Abſit ergo,q hunc caſum reſpiciat clauſula anteferri.& negatur quod primò dicebatur vnionem fuiſſe cõditionalem : quia quod ibi de vacatione eccleſiarum dicitur:non ſuſpendit vnionem per Papam factam,quo ad ſuum eſſe:ſed ſolùm ad effectum perceptionis fructuũ,propter quẽ fiebat:quo ad quos etiã nõ fuit conditio,ſed dies:vel fuit conditio habens ſe ſolùm ad eſſe,quæ propriè naturã conditionis non habet. ff.de condi.& demon.l.nã & ſi cũ maior.& de noua. ſi pupillus.§.q ſub cõditione.Fuit igiť demonſtratio tẽporis quo ad effectũ,quantũ ad fructus erat habitura de facto.ſic ff.de colla.bo.l.prætor.in princ. ius nouũ non cõferẽs,ſed iã collatum exprimẽs.Facit ff.de dote præle.cũ quis vxori.§.vlt.& de dona.inter vi.& vxo.cũ hic ſtatus.§.ſinautẽ.Et ſi omnino velis,q ſit conditio,erat tñ talis,quę neceſſariò & tacitè inerat: & hęc expreſſa non reddunt actum conditionalem.ff.de condi.& demonſtr.l.cõditiones extrinſecus.de leg.j.l.iij.Saltem enim morte oportebat illas vacare,& fiebant ſine præiudicio tunc rectorum.extra, de dona. conſultationibus.Per quod terminatum eſt rectores neceſſariò ad illas non vocandos,in clemen.de rebus eccle.non alie.ſi vna.Ex his cõcluditur quòd neceſſariò & tacitè inerant,vt prędixi.Item oportet fateri quòd vacante illa eccleſia vnita,ſi vis dare concurſum menſæ & impetranti,ſunt tamen diuerſi:quia quo ad menſam operatur vacatio tranſlationem proprietatis in ipſam,quo ad Titium,operari poſsit illud ſibi debitum priuſq̃ cõferatur.de conceſ.prębẽ.c fi.lib.vj.Cũ autem concurrunt ſuum,& debitum:ſuum præfertur.ff.de pec.l.depoſiti.j.& ij.rñ.& l.ex facto.§. planè. ibi no.in j.gl.Vltra hęc impetrauit Titius ad collationem epiſcopi,iſtam eccleſiam per vnionẽ factam per Papã,qui vniuit,nõ mãdauit vniri ceſſauit eſſe in collatione epiſcopi,ac etiã in diſpoſitione : cùm Papa iã diſpoſuerit.Et ſi de mente ſucceſſoris,qui gratiã fecit Titio perquiramus:nullus ſanæ mẽtis diceret,q fuerit ipſi⁹ intentio clauſulã anteferri, & ſic per prædeceſſorẽ vnitam referre.Facit de reſcrip.ſi propter.lib.vj.& c.q̃uis. Ex his cõcludiť pro menſa epi contra impetrantẽ : & eſt ad prius dicta reſponſum. Per prædicta ſit expeditum,quod quęritur de permutatione,quã feciſſet rector viuens.quod etiã ſonabãt verba,quæ ſcripſerã eo. titu.de rerum permu.c.vno.lib.vj.ſuper gl.Quid ſi loquendo de dignitate extincta poſt primã vocationẽ.quod intelligo, etiã ſi ab ignorantib⁹ fieret talis vnio tacita,qua expreſſa &c.de reſcrip.ſuper literis.& de priuileg.dudũ.fortius ſi à ſcientibus altero vel vtroq̃.Ex cõtrario ſequeretur abſurdũ,q vnio per ſucceſsiuas permutationes fieret de minoribus.

SVMMARIVM.

☞ Actio eſt ius perſequẽdi in iudicio, qđ debeť.
Implorans executoris officium,qualiter debeat libellum concipere.
Agens ſuper canonicatu & præbẽda qualiter formare libellum debeat.
Beneficio,de quo mandatum erat alicui prouideri,alteri collato,qualiter ſit deliberandum.

SI quis igiť obtinuit monitorias, perẽptorias,& vltimò executorias:p executorias nõ habet actionẽ:qa actio ť eſt ius proſequẽdi in iudicio,qđ nobis debeť. Inſti.de actionibus.in princ. poſt decre.Ioannis execrabilis.an incideret in illam?facit dubium : quia decre.illa in ſui fine declarat illa officia curata,quibus competit,ſuſpendere.ſed iſtud eſt tale:quia ſuſpendit à perceptione præbendæ, vel portionis,quæ debebatur.ergo inciderat. Cauilloſa eſt hæc aſſertio: nec eſt inſtandum in iſta.Abſit enim quòd tale non ſoluere cadat in nomen ſuſpẽſionis de officio non dabitur:ſed nec cadit in ſuſpenſionem à beneficio. Item nec à fructibus beneficij.Taliter enim ſuſpenſi inhabilitatẽ habent ad illos:nec facerent illos ſuos,ſi illos caperent.ſed iſte non eſt ſuſpenſus, nec inhabilis.ſed ſibi nõ datur illud modicum,quod pro die,vel hora reciperet ſic aliud eſt arma alienare , q̃ vnum ex armis.ff. de re milita.qui commeatus.§.j.Talis ergo ſubtractio in nomen ſuſpenſionis cadere nõ poteſt:quia alias eadem die eſſe poſſet pluries ſuſpenſus,& nõ ſuſpenſus: vt ſi fuiſſet in matutino,non in prima,vel miſſa,ſed fuiſſet in hora tertię & ſextæ,non nonę:in veſperis,non completorio . Item ſuſpenſus egeret abſolutione,qua iſte non indiget.Plus dico dato quòd per ſententiam epiſcopi vel ſtatuti iſte nõ ſolueret reditus verè ſic ſuſpẽſo à beneficio,vel eius fructibus:iſtud non ſoluere non caderet in ſuſpenſionem :ſed eſſet miniſterium,vel executio ſuſpenſionis illius.Ad prædicta facit ff.ſi quis omiſ.cauſa teſtamenti.l.q̃uis.non propriè pars hæreditatis in vna re intelligatur.Item nec propriè ſinguli lapides domus,ſunt pars domus. ff. de vſufca.eum,qui ædes.in prin.& ibi redditur ratio.Videmus quòd camerarij prælatorum & principum ſubtrahunt familiaribus prãdium, ferculum, vel vium.hoc tamen non attribuitur curæ, vel ſuſpenſioni:ſed eſt quędam ſubtractio.

¶ Super maioritate dignitatum in eccleſia Taurini, dedi conſilium præpoſituram eſſe poſt epiſcopatum maiorem archidiaconatu:non obſtante quòd archidiaconatus ſede vacante gerit vices epiſcopi. hoc ſcripſi ſuper decre.pe.de offi.lega.lib.vj.ſuper glo.aduerte. ¶ Secundum etiam cõſilium vbi ſcripſi quòd dedi de præpoſitura Terraconenſi, quòd hæc intelligeretur curata quo ad prædictam decre.execrabilis. pro eo quod ſede vacante gerat vices archiepiſcop.ibi vide. & quia ibi ſcripſi me vltra rationes ibi ſcriptas etiam alia habuiſſe motiua,illa nunc exprimam. Vnum id,quod ſcripſi poſt Innocen.& Hoſtien.eo.titu.cùm non ignores in gloſſ.vnus ergo.circa finem.& in decre.de multa.eo.titu.in gloſſ. ſciendum.ad finem.vbi poſt eos dixi,q ad eſſe dignitatis,vel curæ,requiritur quòd ſit perpetua:vt ſit locus ipſi decre.de multa.Idem dixi, vbi ſuprà,decre.licet canon.per clemen.vnicam.de offi.vica.Idem dico in caſu decreta.is,cui.de electione.& de ſupplenda negligentia prælatorum. eccleſiæ.libro ſexto. Ad principale dictum bene facit finis prædictæ conſtitutionis,execrabilis.dicens conſtitutionem locum habere in eccleſijs curatis,quarum cura non exercetur per vicarios perpetuos.quod ſatis oſtendit,quod temporale exercitium curæ non abdicat curam ab eo,cuius vice exercetur:nec illam attribuit illi, quo ad tempus quo illam exercet, & hoc regulare in quolibet alterius vices gerẽte.ff. de officio eius cui mãdata eſt iuriſdictio.l.j.§.qui mandatam.& l.ſi prætor. & vide quod not. de officio deleg. ſuper quæſtionum.§. porrò.in princ.Cõcluditur quòd incorporalia,& iura ſunt apud vnum,& illorum exercitium apud alium ff.pro ſocio.l.iij.vbi de hoc in prima glo.Bene facit de præben.mandatũ j.reſpon.lib.ſexto.Sic eſt videre quòd vnus quandoq̃ habet ius vtendi & fruendi:alter habet facultatem percipiendorum fructuum. Patet hoc ff.de iure dot. ſi vſusfructus. & ſoluto matrimonio.l.vſufructu.Differt enim vſusfructus à fructu.ff.de euictio.l.vaccæ.Simile contingit in filio familias hærede inſtituto ab extraneo,qui adeũdo hæres eſt: & commodum immediate tranſit ad patrem.Patet primum.ff.de lega.j. cum filio. Secundum patet ff. de acquirenda hæreditate.l. placet. Multum facit ad prædicta quod habetur in declarationibus ſuper illa decreta. factis per ipſum Papam Ioã.vbi inter cætera quærebatur de archipreſbyteris diœceſis Bituricen.qui viſitant vice archiepiſcopi:& mortuo archiepiſcopo extinctum eſt ipſorum officium:& capitulum committit, quibus placet.& creato archiepiſcopo ceſſat officium deputatorum per capitulum: & committit quibus placet.& committit nouus archiepiſcopus. & declaratũ eſt quòd ipſa conſtitutio quæ de viſitandi iure loquitur, hos nõ tangit:declarationes illas habuit tẽpore Papæ Io.non tamẽ illas vidi ſub bulla,tñ iuridicæ ſunt. ¶ Tertiò ſuper eadẽ gl.queſtionẽ tractaui de dua-

bus dignitatibus a ecclesiæ cathedralis, in solidum vel cõiunctim sic maioribus post episcopatum: qđ neutra apparet maior altera: an vtraque vel neutra cadat in potestatem legati? & tenui ꝙ neutra. ADDE Versi. proponitur. quod primam quæstionem reprobat Roma. cõsil. ccccxvij. & adde q. Oldra. consilio ccxxvij. vbi latius inuenies relata per Io. An. consil. clvij. & similiter versi. Secũdum etiam consilium. adde Old. cõsil. cij. incip. Statutum est in ecclesia Terracon. & ḡo. de clerico imperito, vide latius per Alex. post Barto. in l. cùm quid. si cer. peta.

a ¶ In beneficio. De hoc in §. prælle. s. de ac. vel pe. qui pe. ĩ prin. vbi dixi iura noua ad hoc.

b ¶ Li. concip. Libellos, qui sequuntur non ex scriptis libellariorum, sed practica curię s. coram se vel alĩs exhibitos recepit actor: quia non prę misit vt communiter consueuit. super quo libelli formentur in singulis. ideo supplebo. & est primus contra eum, qui ingetat receptũ authoritate apostolica, cui per suum executorẽ collata fuerit præbenda vacans. Et fit duplex conclusio, prima pro actore, secunda contra eum & hęc est duplex. prima in vlti. posi. secunda in fructib⁹, damnis & expensis. vel sic cõtra eũ, qui impedit in apprehendendo possessionem canonicatus & præbendę prouisę per ordinarium, ad quem spectat. & est quadruplex conclusio secunda ibi: peto etiam. tertia ibi: ipsam quoq;. quarta ibi patet.

ac per eas ius non acquiritur in beneficio[a], sed solum ad officium executoris implorãdũ: vt ff. de religi. & sump. fu. si qs sepulcrũ. in prin. vnde implorãdo executoris officium, sic concipitur libellus. ¶ LIBELLVS. Corãvobis dño H. executore mihi à dño papa deputato, ꝓponо ego T. pauper clericus cõtra P. procuratorẽ talis epi noĩe ei⁹: qđ cũ talis Papa sibi scripsisset, vt de beneficio cõpetẽti in aliqua eccliarũ sub suę diœcesis mihi ꝓuideret: eo id facere non curãte ad talẽ abbatẽ lĩras obtinui vt eũ super his monere deberet. verũ eo monitioni hmõi obaudiẽte, ad vos lĩras obtinui executorias: vt mãdatũ apostolicũ exequi deberetis: quare petò per vos eum mihi cogi iuxta formam mandati apostolici prouidere extra, de rescrip. ex insinuatione. & c. cõstitut⁹. de prębẽ. cũ teneamur. ¶† Quod si agit sup canonicatu & prębendis. cõcipitur libell⁹. LIB. Corã, &c. Vt suprà: vsq; talis epi iunge, & capituli noĩe ipsorũ, ꝙ cũ talis Papa eis suis dederit literis in mãdatis, vt me reciperent in canonicũ & in fratrẽ, & prębẽdã si qua tũc vacabat, vel ꝯ primũ vacare cõtingeret, mihi conferrẽt & assignarẽt: eis hoc facere nõ curãtibus, alias monitorias ad eos duxi sup hoc impetrãdas. verũ eis hmõi literis minimè parentib⁹, ad vos duxi executorias obtinẽdas: quare peto secundũ mandati tenorẽ apostolici ad vos directi, dictos epm & capm per vos cõpelli, vt me recipiãt in canonicũ & in fratrẽ: & prębẽdã, si qua vacat, alioquin quã primũ vacare contigerit, mihi cõferant & assignẽt. hoc ꝓbat in prędicto §. sup actionib⁹. versi. sed qualiter. dic vt ibi. Vel nõ petat capitulum ad hoc condemnari: sed se recipiendũ, & sibi prouidendũ esse pronũciari. Idẽ tñ est effect⁹: qđ dic vt in prę. versi. sed qualiter. In his aũt sufficeret lĩra apostolica pro libello, vt diceret, peto mihi prouideri secũdũ tenorẽ apostolici mandati. qđ dic vt suprà, de libel. conceptio. §. nũc dicẽdũ. ver. vj. vtile tñ est libellũ offerri. ¶† Qđ si beneficiũ, de quo mandatũ erat tibi prouideri, alĩ sit collatũ, sic concipies: ¶ LIBELLVS. Corã, &c. suprà proxi. vsque & assignarẽt. iunge, decernẽtes irritũ & inane qcquid de prębẽda vacãte seu vacatura, quã suę collationi reseruabat, ducerent faciendũ: ipsi talẽ ꝓbẽdam post huiusmodi mandatũ receptũ vacantẽ, alĩ de facto elusionem mandati apostolici contulerunt. quare peto eos per vos cogi, ꝙ me recipiãt in canonicum & in fratrem: & dictam præbendã cum iuribus & pertinentĩs suis & fructibus inde perceptis mihi conferri & assignari. extra, de præben. dilect⁹ filius. extra, de iure pat. cùm dilectus.

SVMMARIVM.

1 ¶ Libellus qualiter sit cõtra inquietantem receptũ in prębendã authoritate apostolica, formãd⁹.
2 Libellus qualiter sit formandus contra eum, qui per literas surreptitias dicit sibi prębendam deberi: & sic inquietat ecclesiam.
3 Conclusio duplex contra prælatum, vel ecclesiam nolentem recipere illũ, pro quo Papa scribit, vbi deficit numerus canonicorum.
4 Cõclusio triplex contra eum, qui prębendã nõ sibi, sed alteri debitam cõtra decretum occupat.
5 Libellus qualiter formetur cõtra prælatum, vel capitulum, nolentem ad mandatum Papæ vel legati recipere in canonicum impetrantem.
6 Conclusio contra illum, qui contra statutum legati, est pluralis in ipsius diœcesi.
7 Imperator priuilegium habere dicitur in qualibet ecclesia Alemaniæ, facere vnum recipi.
8 Libellus qualiter fit contra ordinantem ad sacros ordines sine titulo.

REstat videre de libello, qui corã superiore formantur: puta coram auditoribus palatĩ domini Papæ: vel coram iudicibus de legatis postquam causæ per appellationem, vel alio modo ad superiorem deuolutæ sunt: quamuis de hoc dictum sit suprà de appella. §. fi. sic ergo potest libellus concipi[b]: ¶† LIBELLVS. Coram, &c. dico & propono contra P. cùm à priore & capitulo talis ecclesiæ authoritate apostolica receptus fuerim in canonicũ eiusdẽ ecclesię & in fratrẽ, & post receptionẽ hmõi talis prębẽda ꝑ mortẽ vel ꝑ resignationẽ talis, ibi vacauerit, eadẽ mihi extitit per talem meũ executorẽ collata, & in ei⁹ iuriũ ꝙ suorũ fui corporalẽ possessionẽ induct⁹: verũ idẽ P. collationi mihi factæ indebitè & cõtra iustitiã se opponẽs, super prębẽdę & pertinẽtiarũ ei⁹ possessiõe me de facto, cũ de iure nõ possit, molestat: nec ꝑmittit me illius pacifica possessiõe gaudere. quare peto per vos declarari & decerni dictã prębendã ad me ꝑtinere de iure, & dictũ P. cõpesci à mea turbatione, & inquietatiõe, sibi sup ꝑbenda & molestatione perpetuũ silentiũ imponendo cũ nullum ius habeat in eadẽ: eũ q̃ mihi condemnari ad restitutionẽ fructuũ de ipsa prębẽda ꝑcepto rũ: & ꝙ percipi potuerũt. peto ẽt dãna & expensas. extra, de cõst. cũ M. extra, de rest. spoli. grauis. extra, de iure pa. cũ dilect⁹. de pręb. relatũ. Vel sic: ¶ LIBELLVS. Corã vobis &c. propono cõtra P. ꝙ cũ talis, ad quẽ de antiqua & approbata cõsuetudine spectat collatio præbendarum in tali ecclesia, prębẽdã nup ꝑ mortẽ talis vacãtem mihi pietatis intuitu liberaliter contulisset, & etiã assignasset: idẽ ꝙ mihi vellet stallũ in choro & locum in capło, ac alia ad canonicatũ spectãtia assignare, & inuestiturã conferre: dict⁹ P. ꝑfatũ locũ ĩ choro & stallũ in capitulo de facto solũ occupãs & in uadẽs, & mihi indebitè se opponẽs, me nõ permisit corpalẽ possessionẽ nãcisci, vel eã obtinere: quare peto eum à prędictis loco & ꝑbẽda, ac alĩs in prędiudiciũ mei occupatis, fr̃ialiter amoueri, & amouẽdũ fore decerni & sup ꝑdictis prębẽda oppositione & alĩs & eorũ quolibet sibi ꝑpetuũ silẽtiũ ĩponi, & sibi inhiberi, ne se mihi opponat, nec ꝙ impediat quò minus valeãt ꝑdictę ꝑbẽdę & pertinẽtiarũ ei⁹ possessionẽ nancisci & tenere, pacificè & quietè: cũ nullũ ius habeat in eisdẽ. peto etiã in possessionẽ dictę prębendę & aliorũ ad canonicã ꝑtinentiũ me induci, & inductũ defendi: ipsamq; prębendã, & q̃ circa eã ꝓ me legitimè acta sunt, ꝑ vos authoritate apostolica confirmari: & eã de iure ad me pertinere, sententialiter decerni, & declarari. peto etiam fruct⁹, &c. ¶† Vel sic[c]: LIB. Corã &c. proponit capitulũ talis ecclesię contra P. qui se dicit ad nos literas apostolicas impetrasse super sua receptiõe in canonicũ nostrę ecclesię, & in fratrem, quod cùm de fide ipsarum literarũ propter styli & formę qualitatem verisimiliter dubitetur ac tempore datę ipsarum super receptione pluriũ vltra numerum prębendas ibidẽ expectantiũ nostra ecclesia foret grauata: de quibus in dictis literis mentio non fiebat: ideo nec facto nec verbo receptus à nobis extitit. Idẽ tamen ambitionem rationi & iustitiæ præferens pro canonico dictæ ꝙ gerit ecclesię, in canonicatu ipso indebitè se ius habere prętendẽs in animę suę periculum & scandalum plurimorũ, ac in nostrã & nostrę ecclesię prę iudiciũ & grauamẽ: quare petimus eundẽ per vos compesci & compescendũ fore decerni: ne deinceps pro canonico dictę ecclesię se gerat, sup iure canonicatus dictę ecclesię sibi perpetuum silentiũ imponendo cùm nullum sibi ius competat in eadem petat etiã expẽsas, &c. Vel sic[d], vbi nõ est in ecclesia certus numerus canonicorum ꝯ†. LIB. Coram &c. ꝓponо cõtra talẽ epm & capitulum talis ecclesiæ, & contra singulos de capitulo, qui se opponũt, vel sua crediderint interesse, vel cõtra legitimã personam pro eis interuenientem, quòd talis Papa mihi canonicatum dictę ecclesię contulit, & de eo me per suum annulum inuestituit: mandãs me recipi in canonicũ & in fratrẽ de cõibus prouẽtib⁹ ipsius ecclesię portionẽ mihi, sicut vni ex alĩs canonicis dictę ecclesię: & stallũ in choro & locũ in capitulo assignari, certis sup hoc executorib⁹ deputatis. verũ dictis executoribus stallum & locum mihi assignantib⁹ & monẽtibus dictos episcopũ & capitulũ, & tales canonicos, vt me in canonicũ reciperẽt, & in fratrẽ: portionẽq; congruã mihi, sicut vni ex alĩs canonicis de communibus

¶ Vel sic. Contra eum, qui per literas surreptitias dicens sibi canonicatum & præbendã deberi, inquietat ecclesiam conclusio plana.

¶ Vel sic. Contra prælatum & capitulum ecclesiæ nõ habentis numerũ, qui non recipiunt eum pro quo papa scripsit: nec timent vel seruant processus executorum, & fit duplex conclusio, & quælibet bimembris.

a ¶Vel sic. Contra eum, qui prębendam mihi debitam contra executorũ meorum inhibitionem & reseruationẽ & decretum occupat: fit triplex cõclusio. Prima in petitorio ꝑ me, & contra eum. Secũda in possessorio contra eum, & pro me. Tertia in fructibus & expensis.

b ¶Vel sic. Contra prælatum & capitulum, qui ad mandatum executorũ papę vel legati, nõ recipiunt in canonicum impetrantẽ & fit prima cõclusio super canonica tu. Secunda super præbenda. Tertia super processu. Vltima patet.

c ¶Et in fratrem. Hoc non videtur bene dictum. Nã per superius narrata, videtur quòd executor istius fuerit datus ad compellendum quo ad canonicatum: sed hic quo ad præbẽdam fuerit prouisor. hoc posito nõ procederet libell⁹, petens receptionẽ, quę propriè est collatio, fieri per excõmunicatos. Super quo vide qđ scripsi eod. titu. pro illorum. super finẽ penul. glo. Hoc ergo casu executor solùm haberet aggrauare processus, donec illi absoluerẽtur, præstita prius cautione de parẽdo: & postea cõferent. Talis etiam fuit forma in decre. tibi q. in prin. de rescrip. lib. vj. vt ibi scripsi in prin. Si autem mãdatum ad executorem intelligeretur de receptione facti: quia papa cõtulerat: tunc procedit libellus, vt dixi super gloss. prædicta, vbi omnino videas.

d ¶Vel sic. Contra eum, qui cõtra statutũ legati est pluralis in ipsius diœcesi: & vnica est conclusio.

e ¶Fuit. Sic per receptum, qui petit præbendam vacãtem pro se, concludens in petitorio & possessorio adipiscendę. Et aduerte quòd istud priuilegium, de quo etiam scripsi in decre. is, cui. eo. ti. lib. vj. Imperatori nõ dat collationem, sed potestatem faciẽdi recipi. vnde solent dici tales recepti ad primarias preces Imperatoris. Super his vide s. de legato. §. nunc tractemus. versic. sed nunquid legatus. & quod ibi dixi. vbi etiam de regibus Franciæ & Angliæ, qui vendicant sibi in quibusdam ecclesijs vacantibus collationẽ beneficiorum ad illas spectantium. Et illo tempore etiam temporalia illarum ecclesiarum recipiunt ad manus suas. Et circa hoc prouidit Grego. x. in concilio generali cõtra hoc de nouo vsurpantes & contra abutentes, quibus hoc competit ab antiquo. de elect. generali. lib. vj. De hoc autem iure conferendi, nil ibi prouidit: quod autem ipsi reges in hoc antiquo iure sint defendendi, scripsi post Ioan. Mo. vltra scripta per eũ hoc eodem titulo c. j. lib. vj. super glo. nil dixit. vbi tractatur an ipsa decreta. secunda, locum habeat in talibus beneficijs, si vacant in curia.

a ¶Et si dicat. Quia ad præbendam non habet ius, nisi ex electione, vel ex collatione, vel ex præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Inno. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Hosti. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo.

b ¶Et si dicat. Quia ad præbendam non habet ius, nisi ex electione, vel ex collatione, vel ex præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Inno. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Hosti. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo.

c ¶Et si dicat. Quia ad præbendam non habet ius, nisi ex electione, vel ex collatione, vel ex præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Inno. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Hosti. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo.

d ¶Et si dicat. Quia ad præbendam non habet ius, nisi ex electione, vel ex collatione, vel ex præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Inno. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Hosti. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo.

e ¶Et si dicat. Quia ad præbendam non habet ius, nisi ex electione, vel ex collatione, vel ex præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Inno. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Hosti. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo.

f ¶Et si dicat. Quia ad præbendam non habet ius, nisi ex electione, vel ex collatione, vel ex præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Inno. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Hosti. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo.

g ¶Et si dicat. Quia ad præbendam non habet ius, nisi ex electione, vel ex collatione, vel ex præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Inno. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Hosti. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo.

h ¶Et si dicat. Quia ad præbendam non habet ius, nisi ex electione, vel ex collatione, vel ex præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Inno. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo. Dicit Hosti. quòd ius habet ad rem, & ideo ad ipsam præbendam. Sed hoc non placet Hosti. quia ius ad rem non habet, nisi ex electione, vel collatione, vel præsentatione. Sed hic non est electio, nec collatio, nec præsentatio. Ergo.

munibus prouẽtibus assignarent. Ipsi id indebitè facere recusarunt: quare executores eos nominatim excõmunicatiõis vinculo innodarũt. Quam sententiam damnabiliter contemnentes, sic ligati diuina celebrare, vel verius prophanare vsu sacrilego præsumpserunt, & adhuc pręsumũt in animarum suarum periculum, & scandalũ populi ac mei præiudicium & grauamen. Quare peto processum dictorũ executorũ per vestrã sententiã cõfirmari: & ꝑdictos canonica pœna puniri. peto etiã dictũ canonicatũ cum plenitudine iuris canonici ad me spectare per vestram sententiam declarari: & portionem, quę de omnibus prouentib⁹ debetur, mihi sicut vni ex alijs canonicis, adiudicari: eisque sententialiter iniungi, vt me recipiant in canonicũ, & in fratrẽ: & sicut vnũ ex alijs canonicis fraterna & spirituali charitate pertractẽt. peto etiam expensas &c. extra, eo. dilectus filius. & de his, q̃ fiunt à maiori parte capituli. ex ore. Vel sic[a]:

4 ¶†LIBELLVS. Corã &c. ꝓpono contra P. qꝺ cũ sanctissim⁹ pater papa talis R. suis dedisset literis in mandatis, vt me in tali ecclesia per se vel per alium in canonicum faceret recipi, & in fratrẽ: mihiq; de prębenda, si qua tunc ibi vacat, vel quã primò vacare contingeret, prouideret. ¶Idem R. eos monuit, vt me reciperent in canonicum, & in fratrem: insuper inhibens eisdem ne prębendam, si qua tunc in dicta ecclesia vacaret, vel quã primò ibi vacare cõtingeret, quam collationi suæ authoritate apostolica reseruabat, alicui cõferrẽt: cũ de ipsa mihi iuxta mandatũ apostolicũ intenderet prouidere: & decernẽs irritũ, &c. Verũ me in canonicum & in fratrem prędicta authoritate recepto, talis præbenda in ipsa vacauit ecclesia, quæ mihi de iure debetur: sed idem P. super ea mihi indebitè se opponit, & me contra iustitiam impedit & molestat, quò minus dictam prębendã eiusq; possessionem pacificam assequi valeam liberè, & habere: quãuis nullũ ius habeat in eadem ipsam illicitè occupando, & occupatã in animę suæ periculum & meũ prejudicium detinẽdo. quare peto dictã prębendã cũ iuribus & pertinentijs suis, & omni cã mihi adiudicari, & eã ad me de iure pertinere per vestrã sententiã declarari & decerni, dictũq; P. à dicta oppositione impedimẽto, & molestatione cõpesci, & ei super præbẽda & iurib⁹ suis perpetuum silentiũ imponi: cũ nullũ ius habeat in eadem. peto etiam eũ à possessione dictæ præbendæ per vos sentẽtialiter amoueri, & me in ei⁹ possessionem induci, & inductum defendi. Itẽ peto fructus & expensas &c. Vel sic[b]: ¶†LIB. Corã &c. propono contra eꝑm & capitulum talis ecclesię, qꝺ cũ talis Papa, vel legatus, tali dedisset suis literis in mandatis, vt me in canonicum & in fratrem dictæ ecclesiæ recipi faceret, & de præbenda quàm citò ad id se facultas offerret, mihi prouideret: idem executor eos iuxta formam mandati sibi traditi monuit, vt me, &c. vt suprà proximè. vsq; irritũ, &c. iunge, verũ eis contumaciter eius monitis parere recusantibus, tanquã filijs inobedientiæ, & in hoc rebellibus & cõtradictoribus existentib⁹ idẽ in eorũ singulos excõmunicatiõis ac in capitulũ interdicti sniam exigẽte iustitia promulgauit. Quare peto per vos eisdem sentẽtialiter pręcipi & iniungi, vt me recipiant in canonicũ &

c in fratrẽ[c]: & per sentẽtiam vestrã declarari & decerni mihi prouideri debere de prębẽda, si qua vacat, vel quàmprimũ ad id obtulerit se facultas, & eos ad id sentẽtialiter condemnari. peto etiam decerni præfatas excõicationis & interdicti sententias vsq; ad satisfactionem condignam debere inuiolabiliter obseruari: & super cõditione sua perpetuum silentiũ imponi. peto etiam expensas, &c.

d Vel sic[d]: LIB. †Corã &c. ago cõtra P. & dico qꝺ
6 olim talis legatus publicè statuit, quòd nullus in tali diœcesi simul duo beneficia obtineret: quod si faceret, excõmunicationis vinculo sit adstrictus. verùm idẽ P. post dictum statutũ illud non ignorans, existens canonicus & prępositus ecclesię sancti Petri eiusdem diœcesis canonicatum & prębẽdam ac archidiaconatum talis ecclesię sibi cõferri procurauerit, & vnà cum prioribus beneficijs de facto retinere præsumpserit. quare peto eũ à canonicatu & prębenda & archid. sententialiter amoueri, & eidem super ipsis perpetuũ silentiũ imponi: cùm nullum ius habeat in eisdem. extra, de cõcess. g præben. literas. & c. nulla. extra, de ęta. & qualita. cũ bonæ. extra, de cleric. excõmunica. postulasti. Sed videtur esse in eius optione, qđ malit retinere: vt extra, de pręben. referente. tñ si vtrunq; retinere contendit, & litem cõtestet, vtroq; carebit. e.
7 tit. de multa. ¶†Item no. qꝺ Impator habet priui legiũ, qđ ego vidi bullatũ, qꝺ in qualibet ecclesia Alemaniæ possit facere vnũ recipi. vñ in hoc arti
e culo corã me sic libellus cõcept⁹ fuit[e]: LIB. Corã &c. ꝓpono cõtra P. qꝺ cũ ad primitias precũ se reniss imi principis dñi R. regis Romanorũ receptus fuerim in canonicũ & in fratrẽ in tali ecclesia: post hãc meã receptionẽ in eadẽ ecclia talis præbẽda taliter vacauit, q̃ mihi de iure debet. verũ dictus P. mihi super ea de facto quęstionẽ mouet, falsò asserens eã ad se spectare. vnde peto per vos, domine auditor, dictã præbendã mihi assignari, & eam ad me de iure spectare sententialiter declarari, & me in possessionẽ ip⁹ mitti, & mittendũ fore decerni, ac missum defendi, & super ea eidem P. perpetuũ silẽtiũ imponi: cũ nullum ius habeat in eadem ecclesia. extra, de test. dilecto. de pręb. di
f lect⁹ fili⁹ G. ñ. de concess. pręben. c. fina. Vel sic[f].
8 ¶LIBELLVS.† Coram vobis &c. propono cõtra talem eꝑm, qui sine titulo ad sacros ordines me promouit, quòd ipsę sępe à me requisitus mihi ꝓuidere recusat in cõpetẽtũ beneficio, de quo congruè valeã sustentari, ne cogar in vituperiũ ec
g clesiastici ministerij mẽdicare[g], quare peto eum ad hoc per vos cogi, & cogendũ per vestrã snĩam declarari. extra, de ætate & qualita. cùm contingat. extra, de pręb. eps. & cap. cũ secũdùm. & cap. tuis. Alios etiam libellos in hac materia formare poteris, prout iura sub hoc titulo posita te docebunt, & iunge hoc, qđ not. suprà de electione. §. j. ver. si autem electus. ¶Circa prędictam materiam vide quod not. suprà de acti. seu petitione. §. super ac.

h *De clerico ægrotante uel debilitato ministrante*[h]. *Rubrica.*

h SIC forma libellum: LIB. Corã &c. propono contra P. rectorẽ talis ecclesiæ quòd ipse diuino iudicio est leprę morbo respersus: vnde tantus

f ¶Vel sic. Contra ordinantem ad sacros sine titulo, decretales, quas hic finis allegat, probant qꝺ libellus facit ad titulum istũ. An autem iste libellus procedat cõtra proprium episcopum, qui ordinationem commisit, distingue, vt eodem titu. si episcopus. lib. vj. Et an hoc petere possit ordinatus, qui renunciauit huic iuri, fuit q̃o venerea. lxxiij. quã ibi vide in vlti. gloss.

¶Mendicare. Putauit actor per hoc includi, quod dicit finis decr. eps. j. allegatæ. sed ego id exprimerem in libello.

Baldus. De præbendis. Rubrica.

Litera apostolica sufficit pro libello, vt verbi gratia, si dico: peto mihi prouideri secundùm tenorem rescripti apostolici: cautius tamen est formare libellum explicitè in §. si quis ergo. Vide s. de lib. conce. §. litera. & s. de act. seu pet. §. fi. G.

¶Imperator habet priuilegium qꝺ in qualibet ecclesia Alemanię potest facere recipi vnum canonicum versi. item not. qꝺ Imperator G.

De clerico ægrotante & debilitato. Rubrica.

¶Vide Summistas, & vide quemodo rubr. habet duas partes de clerico ægrotan. & debilitato. vnicus libellus hic positus respicit primã partẽ. De secunda ponit aliũ libellũ supra de corpere viti. vt j. dicitur. In quo autem hęc rubrica differat ab illa, ibi scripsi in decreta. j. super vlt. gl. cõquerunt autẽ clerici, qꝺ hi duo libelli sunt cõtra eos, & nullus ꝓ eis, ꝓ quib⁹ vt satisfiat primæ & vltimę decretali, libellos formemus. & est prim⁹, Corã vobis. LIB. &c. ꝓponit A. ꝓcurator B. canonici talis pleb. qꝺ ipse B. à calendis Maij & abinde citrà fuit tali infirmitate grauatus, propter quam seruire non potuit:

nec adhuc potest in diuinis officijs & horis canonicis suæ ecclesiæ præliba
tę:quia de causa C.plebanus vel prelatus ipsius subtraxit eidem prouētus
& reditus,quos de præbēda vel portione sibi debita,ac de victualibus vel
quotidianis distributionibus debebat recipere:nec soluebat,nec soluerevo
luit hucusq; requisitus.quare peto per vos pronunciari & declarari debe-
re singula prędicta
eidem B.deberi tā
pro tempore præte
rito,quāj futuro in-
firmitate durante a
ipsum C.compelli
ad retenta & sub-
tracta soluenda: &
ad ea,quæ in futu-
rum obuenerint,ca
su durante sibi in-
tegraliter persolue-
da. Licet autem in 1
personam procura
toris libellum for- 2
mauerim: si tamen
infirmitas,quæ ser- 3
uitium ecclesiæim
pedit,non impedi- 4
ret ipsum iudici p̄
sentari:in sui pos- b
set persona forma-
re.Hæc omnia pa-
tent in decret. pri- 1
ma,& decre.fin. Fa
cilis est libellus. is
enim,cuiusinteresț
dicet sic:

LIBELLVS.
Coram &c.propo
no B. archidiaco-
nū Bononien.mor
bum paraliticū in-
curriss̄e,& eum per
didiss̄e loquelam.
Quare cùm in præ
ceptis,dispositioni
bus,correctionib⁹,
sententijs & simili-
bus illi officio ne-
cessaria sit loquela,peto,sibi per vos coadiutorem dari,per quem quod in
ipso deficit,suppleatur Summā autem de coadiutoribus & ipsorū officio
ibi vide.¶Hic quæro propter ius nouū tractans de coadiutore epi impe
diri perpetuo:an qñ eps coadiutorem assumit de cōcilio & assensu capitu
li,de necessitate debeat esse episcopus & capitulū simul,& de hoc tractatū
habere.audiui casum de facto dubitatū fuisse, cùm epo cæcato deberet co
adiūtor sibi p ipsum assumi de prędicto consilio & assensu:&cùm textus
requirat hæc duo,videtur necessariò requiri ipsorum simul præsentiam:
aliàs mutua & congrua deliberatio non occurrit inter absentes, vt patet
extra,de arbitr.cùm olim.& ff.eodē titulo.de arbit.si in res.in fin.Hone-
stum esset q̄ in tali casu capitulū adesset epo.Sed si sit epi specialis procura
toris,& ad id cum capitulo videretur sufficere.plus,quia & si neuter ades
set,satis esset q̄ appareret de consilio & cōsensu capituli.Vtile etiam esset
sic instrumentū dictari.s.q̄ cōsuluit & assentiūt talē, vel tales assumi.facit
clemēti.de cōcess.præben.c.vno.§.penul.& quod ibi no.gl.summè vtilis.
& ff.de fideiusso.nomina.& hæ.tu.l.ij.vbi postulare,& nominare tutorē
dicitur,qui per alium nominat.&.ff.quando appel.sit.l.j.§.solēt.ibi: magis
enim consilium præses dedisse videtur,&c.& facit l.diues.ff.de tut.& cu-
ra.datis ab his.Item in secundo casu quando episcopus est demens,nō ex-
primitur quòd aliquem tractatum teneatur facere capitulum ad quod so
lùm spectat datio,multominus cùm ad vtrunq; suo modo requiritur tra-
ctatus:ergo cùm necessarius nō sit in electione episcopi,dummodo seruē
tur formæ concilij:quapropter multominus requiritur in coadiutore dan
do,cuius etiam officium est temporale.honestum tamen esset in his & si-
milibus solennem tractatum præmittere.necessarius tamen non est,nisi in
casibus expressis,de rebus eccle.non alie.lib.vj.dudum.& eod.lib.de offi.
ordi.q̄uis.Sed quid si primo casu capitulum non vult episcopo consen-
tire:nunquid episcopus coadiutorem post debitam requisitionem sibi as
sumere poterit?Dic quòd nō.Datio em̄ ista est de maioribus reseruatis pa
pæ,vt ibi in princip.quam papa permittit episcopo & capitulo certo mo-
do:qui si seruari non potest,requiratur à papa:sicut in casu conuerso,quā
do episcopus contradicit capitulo.Quid ergo tunc fiet? episcopus senex,
vel cæcus vel similis,per se & suum vicarium regat ecclesiam.sicetiam re-
git quando est demens,donec papa prouideat.Vtilitas ergo cōstitutionis
fuit grandis valde,maximè quo ad ecclesias remotas:vt in textu, quod ea

error in populo ipsius ecclesiæ orit,quod non pōt
vlterius sine graui scandalo tolerari. Quare peto
eum ab administrationis officio remoueri. extra,
eo.c.tua nos.[a] & c.seq.Alios forma,vt supra de cor
pore vitiato.Prelatus autem non remouetur pro-
pter leprā:sed ei datur coadiutor.& sic intelligunt
quidam,eo.ti.de rectoribus.ad quod facit.vij.q̄o.
j.pontifices.& cap.j.

SVMMARIVM.

☞Libellus super iure instituēdi ab alio interuer
so ac occupato,qualiter concipiendus.
Fructum suæ militiæ,in qua ætatem contriuerit,
quisq; habere debet.
Et hæreditas nostra versa est ad alienos,qui canere
possunt.nu.seq.
Libellus aduersum intrusum qualiter sit concipi-
endus,Remissiue.

De institutionibus.[b] *Rubrica.*

ITa potest hic libel. cō
cipi.†LIB.
Corā &c.propono ego.T.Archi
di.Ferioleti in ecclesia Narbonē.
noīe dicti Archidiaconatus,con-
tra venerabilē patrē dominū M.
Dei gratia Archiep̄m Narbon.q̄ cùm institutio p
sonarum in ecclesijs dicti archidiaconat⁹ va. ad me
de antiqua consuetudine & approbata,de cuius cō
trario memoria non existit,ratione dicti archidia-
conatus pertineat,dictus dominus Archieps mihi
super illo iure instituēdi controuersiam facit, licet
indebite:asserēs ad se talia pertinere,cuius nullum
ius habeat in eisdem.vnde peto ius instituendi ad
me spectare per vestram sententiam decerni& de
clarari,& illud mihi adiudicari,& sibi super hoc p
petuum silentium imponi.extra,eo.c.penul. extra

seruata posset sine Papæ requisitione,cum ipsius autoritate, haberi coad-
iutor:si se & ecclesiam impediunt,male agunt.
ADDE de episcopo senio vel morbo impedito,qui assumit coadiuto-
rem,Old.consil.xliij.

a ¶Tua nos.Vide quod ibi no.in glo.ij.& quod super ea dixi ibi, & c.j.

b ¶De institutioni
bus. Rubrica.
¶Ad Summistas
recurre Roffre. lo-
co, de quo s̄. dixi
s̄. Rubri.iij. ibi in
principio. aliquid
de hoc tractat. Ha
bemus duo noua
iura in sexto,quæ
nō vidit actor. No
uiter dubium est
si inductio in pos-
sessionem benefi-
cij vacantis facta
per ordinariū vel
delegatum, ad quē
spectat collatio, ha
beat vim institu-
tionis vel collatio
nis.Et facit ad q̄o
nem, quam scripsi
s̄.de act. & peti.§.
super actionibus.
superversi.penult.
Ad affirmatiuā fa-
cit, quod facto ap
pellatur. de appel-
lationi dilecti.ij.et
vt ibi nota. & fa-
cto renunciat col-
lationi. de his quæ
fiunt à maiori par-
te capit. ex ore. sic
& facto fieri po-
tuit: vt sic in faciē
do & dissoluendo
sit paritas. extra,
de reg.iuris.c.j.Itē
ponderanda est in
his voluntas dantis & recipientis.de verb.sig.in his. ver. considerantes.
Item possessionis apprehēsio est finis,ad quē fit collatio,cū sine illa nō cō-
petat ius administrandi,secundū Inno. vbi scripsi de concessio. præben.
proposuit.in prin.Item bene facit clemen.de cōcessio.prēben.c.vno.ver.
quod etiam.Ad negatiuam collationi fiendę, nō possessioni tradēdę prę
fixum est tempus à iure.de concessione præbendarum. capitu. secundo.
Item fortiter obstant decreta.ecclesia.j.de elec.Item decreta. ab eo.de ap
pellatio.lib.vj.Item hęc,vt diuersæ ad diuersos spectare possunt: vt nota
eo.titu.authoritate.Ex quo infertur q̄ vnum,non est reliquum. Itē Cō-
po.in decreta.transmissum.de electio.vbi scripsi in gloss.post q̄.versicu.
no.ex prædictis.Compo.dicit q̄ vno modo sumitur inuestitura, quan-
do nulla electione,confirmatione, vel collatione præcedente fit inuesti-
tura,quæ habet vim collationis : dummodo inuestiens conferēdi habeat
potestatem.& sic,secundùm eum,nostra quæstio est soluta.nil tamē alle-
gat:iuuari tamē potest hoc dictum:quia ista sunt eiusdem generis : & fic
facilè functionem recipiunt , & facile fungitur vnum pro reliquo.ff.si
cer.pet.l.ij.in prin.ibi:sed ibidem genus.nam si aliud genus,&c.Bene fa-
cit de offi.leg.c.j.in fin.lib.vj.Ad materiam facit,quod not.de elec. cùm
nobis olim.in glo.penul.& quod super ea dixi.
ADDE Oldra.consi.cxliij.latius Ro.consil.cccxvij.

c ¶Si in plebibus.De hoc capitulo vide quod ibi no.& quod dixi in præ.
decre.pe.super vlt.gloss.

d ¶Ad alienos.Hierem.in Treñ.vt in prin.

e *De cōcessione præbēdæ,uel ecclesiæ non uacantis. Rub.*

¶Vide quod dixi super rubrica de clerico non residen. & iura Sexti &
Clementinarum huius tituli summè expedientia fuerunt ad multorum
dubiorum decisionem . Et sciendum est,q̄ libellus tertius & sequentes
non videntur conuenire rubricæ sed locandi erant sub titulo de præben
dis.defendendo tamen actorem propter decre.ij.ij.rñ.eo.titu . Item pri-
ma quæstio in regula,is qui tacet.conuenit huic titulo.Itē conuenit quæ-
stio Ioan.de Deo.xxiiij.lib.j.de clausula,amoto illicito possessore.quam
vide hic,eo.titu.cum nostris.super gloss.pe.Et sciendum,q̄ olim Roma-
ni pontifices rarò faciebāt gratias beneficiales: vnde in volumine decre-
torū nō fatigamur in his:incœperūt demū illas dare.tñ curialiter,primò
rogando

rogando,demũ præcipiendo , & executores dando. Nec facile grauabat vnus Papa vnã eccleſiã,niſi de vno. vnde ponebat clauſulã,ſi pro alio nõ ſcripſimus.vel æquipollentẽ.Patent iſta de reſcriptis,conſtitutus.& c.capitulum.& c.ex inſinuatione.cum tribus ſequẽtibus.Procedente tẽpore à principio factæ ſunt gratiæ,datis executoribus.patet de prębẽ.pro illorũ. & c.dilectus.ńj.& iiij.& hoc eo.tit.propoſuit. demũ tempore Inno.iiij.dabatur impetranti beneficiũ acceptãdi.eo.tit. quia cunctis.lib.vj. Ad quod fortificandũ addita eſt & poſtea clauſula menſis, cum inhibitione & decreto,vt ibi no.in prima gl.& terminatũ eſt clemen.eo.tit.c.vno.de ipſius clauſulæ effectu.& qñ incipiat menſis ille currere.Et ibi extra gl.quãdoq; recitaui ſuccinctè quæſtionẽ de pluribus expectantibus in eccleſia cũ beneficio acceptandi intra menſem : an omnes ſimul, an diuiſim quiſq; habeat illum menſem,quem nunc?quia huic titulo ipſius clauſulæ inuentori optimè congruit,plenius proſequendo,ad partẽ quòd omnes habeant vnum ſolum menſem inducitur damnoſa & periculoſa diuina beneficiorum vacatio.extra,eo.tit.c.ńj.§.j.de appel.oblatę.ad fi. & cõcurrunt multa ſimilia.Secundò videtur caſus decre.vlt.in fi. de cõſue.lib.vj.cum ibi notatis in glo.pe.vbi quantuncunq; ſit , canonici optare valentes gradatim, omnes habẽt ſolos xx.dies,quos haberet etiã vnus ſolus,ſi ſolus acceptare poſſet.Tertiò etiã videtur caſus prædictæ cle.Vincen.eo.tit.in fi.Cùm enim ibi dicatur,menſem currere à tẽpore , quo vacatio publicè eſt nota. Tu,qui dicis q̃ quilibet habeat menſem,erit dare quo ſecũdo in gradu curret menſis,nec à tempore notitiæ vacationis, ſed primo menſe finito, vel prius ſcito de repudiatione primi ſic in tertio impetranti currere incipit poſt duos mẽſes,vel vt ſupra.& ſic de reliquis.Et hoc eſſet manifeſtè contra verba & mentẽ clemen.prædictæ. Quartò inducitur ff.de adulterińs.l. ńj.§.fi.cum l.iiij.eo.tit.in princ. Nam licet maritus in accuſatione adulterij præferatur patri : quia propenſiori iure & maiori dolori executurus creditur:tñ tempus ſimul currit ſibi & patri. Ad idẽ inducitur C.de legitimis hære.l.ſciant.vbi omnibus,qui vocantur ad ſucceſsionẽ pupilli,ſimul currere videtur annus , quo perdunt ius ſucceſsionis pupilli,ſi mortuo patre intra illum nõ petiuerunt ſibi dari tutorẽ:& ille in pupillari ætate moriatur.In contrariũ inducuntur verba literarũ papalium , quibus ſcribit pro beneficio alteri nõ debito.Secundo aũt impetranti non eſt debitũ,niſi labatur menſis datus primo,vel aliàs appareat primũ repudiaſſe.quod ſuffi cit,licet tempus nõ ſit lapſum.C.qui admit.ad bonorũ poſſeſ.l.fi.Inſtitu. de bon.poſ.§.penul.extra,de locato.potuit.de appel. ab eo.lib.vj.vel illorum mortuũ eſſe.ff.de ſuc. edic.l.j.§.intra. quo iure ergo puniretur ex lapſu menſis,qui nõ fecit quod facere nõ poteſt,contra regulã, imputari. de regu.iur.lib.vj.cum concord. Huic conuenit quod dicitur de clauſula, quod ſi non omnes.q̃ duo procedere non poſſunt,niſi prius appareat de impotentia collegæ.de offic. lega. prudentiã. in princip. Non currat ergo tempus pro actu non facto ei,qui facere nõ poteſt.ff.de iudi.l.ń.in omnibus.C.de an.excep.l.j.§.vlt.Bene facit ff.de bo.lib.cùm filius.§.cùm filius. Item videmus q̃ æquitas iudicialis dat terminos ſucceſsiuè. Patet in decre.licet.de proba.verſi.quia tñ.& verſi.indulto.ex tũc altero menſe, &c. vbi vnus menſis datus fuit vni parti,& alius menſis alteri.Cui etiam conuenit de teſtibus.præſentiũ.lib.vj.verſi.teſtes.& verſi. ſeq. In eligentibus & conferentibus beneficia videmus,q̃ idem terminus ſecundi gradus nõ confunditur in primo.eo.tit.c.ń.de electio.ne pro defectu. Item in præeligentibus,qui & acceptantes dici poſſunt : patet hoc in decre. ſi pluribus.de prębẽ.lib.vj.& in extrauag.Ioãnis.ſuſcepti.circa medium. ¶ Ex prædictis poteſt formari hæc regula, q̃ quoties aliqui non eiuſdem ordinis & gradus vocantur ad aliquid cum temporis limitatione, intelligũtur ſucceſsiuè vocati,ita q̃ tempora non currunt, ſed quiſq; gradus ſuum habet terminum , vt hic:ſiue à lege , ſiue ab homine præfixus ſit terminus. Primum patet ex ſuperioribus.ff.de bono. poſſeſsio. ſi plures gradus. & C.qui admit.ad bono.poſſeſ.l.quandiu.& Inſtitu.de bono.poſſeſsio.§.fi. Secundum patet ff.de iure delibe.l.penulti.melius.ff.de acquiren. hæredi. quandiu.inſtitutus.& facit ad prædicta eo.titu.quia diuerſitatem.Nec iuuat ſi dicas, quòd poterit ius ſuũ ſaluare ſecundus acceptando primo menſe:quia aut acceptabit purè,aut ſub conditione.Primo caſu non valet. dictum eſt: quia non eſt ſibi debitum nec liberum. de præbendis. ſi tibi abſenti.lib.vj.Inſpiciendus eſt enim in his primus gradus. Bene facit ff. de ven.inſpicien.l.j.§.& facit de lega.ń.ſi quis ſeruum.§.certum.& C.de edicto diui Adria.l.j.Secundo caſu etiam non valet acceptatio , quæ non recipit conditionem quæ id ſuſpendat,ſicut nec optio : ſed certus legitimus actus.de quibus ff.de regu. iur.actus.& in regula,actus.lib.vj.& eo.lib.de elect.c.ńj.& facit quod poſt Innoc.ſcripſi de reſcrip.in noſtra.poſt princip.Nec valet dicere,quòd in caſu,quo primus primo menſe nõ acceptat, conualeſcet acceptatio facta in menſe primo,quod eſt falſum : cùm acceptatio propter ineptitudinem ſuæ formæ nulla & in totum vitiata:vt dicit præ.l.actus.conualeſcere non poſſet: vt in regula,non firmantur.lib.vj. Item dato quod id verum eſſet, non concludit hic , quòd menſis primus propterea currat ſecundo ad faciendum acceptationem , quæ ex alieno penderet arbitrio.Bene facit ff.quis or.in bono. poſſeſsio.ſerue.l.fi. Concluditur ergo menſem ſecundi impetrantis, nõ currere cum menſe primi: ne ſequatur abſurdum , quòd prius ſit ſibi præſcriptum quàm debitum. Bene facit.ff.de vſucapi.l.iuſto errore.§.ſi cùm ãpud hoſtes. Et apertè patet C.de præſcript. xxx. vel xl. anno. cùm notiſsimi.§.illud. & §.in his etiam.Item conſtat,quòd contra debitum in diem, vel ſub conditione,nõ præſcribitur antequàm per aduentum diei, vel conditionis peti poſsit. Vnde non præſcribitur coniugi durante matrimonio,niſi interim eueniret caſus,quo peti poſſet,vt viri inopia: vt ibi, & C.de iure dot.in rebus. §.fin.Item licet annus,qui datur filio per vnde liberi, lapſus ſit, habet ſecundum per vnde agnati : qui ſibi non currit , niſi quo ad agnatos fuerit delata poſſeſsio.ff.de ſucceſſo.edi.l.j.§.ſed videndum. & dicit lex , abſurdum fore diem præcurrere, antequàm exiſtat is , qui debet accipere.ff.de condi.& demonſtra.ſi in diem.Ad idem ff.quib.mod.vſuffru. amit. & l.j. §.j.& quemadmod.ſer.amit.l.ſi partem.de ſtipu.ſeruo.l.ſi ſeruus hæreditarius.Recitaui vbi ſuprà, quòd dominus Stephanus dicens pronunciatum in curia per coadiutores ſuos,pro & contra,relinquebat hoc diſputationi, ſi ſecunda pars, quæ minus habet dubitationis ſiue iniquitatis præeligatur:quam & ego,licet vt dubiam,præeligo,addito quod j.dicam.Mihi reſtat reſpondere ad contraria.Et ad primum reſpondeo,quòd eam inchoauit hæc clauſula,non erat periculum diutinæ vocationis:quia abſtinebant Romani pontifices à grauandis eccleſijs:vt dixi in princip. Et dato quòd hodie ſcribant pro pluribus, non tamen veriſimiliter pro tot , quòd plus tranſeat de tempore,quàm ſit tempus quo tradere poſſunt collatores ordinarij.eod.titu.c.ńj. Quod ergo licet ordinario,liceat & papæ.Item & ſi excederet,paratum eſt remedium,quòd beneficio ſeruiatur de ipſius fructibus.de appel.peruenit.ńj.de electio.nemo.lib.vj.Ad decre.vlti.de conſuetu.reſpondetur,quòd ibi vnicus terminus ſtatuitur vni,ſcilicet capitulo vel collegio.& licet plures ſint in illo,vnicum eſt corpus:ſicut etiam in pluribus hæredibus vnius ex pluribus ſocijs , vel municipibus.ff.de fideiuſ.l.mortuo.hic autem perſonæ omnino diuerſæ,& impetrationes diuerſæ & diuerſarum tempora omnino diuerſa: non mirum igitur,ſi ius in his diuerſum:iuxta not.de condi.cùm omnes.Ad clemen.eod.titu.reſpondetur,quòd bene determinat quando menſis incipiat curſũm ſuum vni impetranti : de vlterioribus nõ exprimit. vnde ſi bene ponderas verſiculum, ſecus aũt.in decre.prędicta,totus loquitur in ſingulari:& ſic de vnico impetrante.quare non concludit quod allegatur. Facit de diuor. gaudemus. ibi:nec dixit vxoribus,ſed vxori.& extrauagan. Bonifa. vnam ſanctam. in fine.Ad l.ńj.& iiij.de adulter. reſpondetur , quòd pater & maritus non veniunt ad accuſationem per gradus, ſed ſimul. & ideo ſimul currit tempus:licet fateamur quòd ambobus concurrentibus præfertur maritus ex præſumptione ibi dicta.& ſic licet ſit ibi ordo prælationis,non tamen vocationis.vnde ſtatim pater accuſare poteſt , & proſequi , non expectato marito:vt ibi.Per eundem modum reſpõdetur ad l.ſciant. vlti.allegatam. ſuper quo vide etiam quod not.ff.ad Tertullia.l.j.in vl.gloſſ.ſi tamen aſſi ſterem Romano pontifici,ſuaderem conſtitutionem fieri ex pluribus ſic expectantibus primum ſolùm habere integrum menſem , vlterioribus quotcunque eſſent dare ſingulis ſucceſsiuè. ſex dierum numerum , quem conſtat eſſe perfectum.Poterit enim ſecundus intra menſem deliberaſſe: & eo amplius poſteriores,ſi primus repudiaret intra primum menſem, darem ſecundo completionem menſis,& ſex dies:& ſi ſecundus repudiaret prima die, & poſt menſem ſtatim inciperent ſex dies tertij : & ſic de ſingulis. Vel aliter quòd omnes acceptare deberent intra menſem : & id poſſent, non obſtante aliqua iuris ſubtilitate ſub conditione vel proteſtatione,ſi præcedens vnus , vel plures non acceptarent: & hæc eſſet expedientior via. ¶ Sed quid ſi ſunt duo primi habentes eandem datam , nec appareret quis prior inter eos? tunc declarandus etiam eſſet iſte caſus. Ante declarationem tamen videretur ſeruanda diſtinctio decre. ſi pluribus.de præbend.lib. vj. an alteri tantùm Papa proprio motu prouiderit, an vtrique,vel neutri:& primo caſu ſufficeret acceptare illum , qui habet proprium motum Papæ.In ſecundo & tertio caſu cõſulerem,quòd vterque acceptet intra menſem ſub proteſtatione , & demum caſum dubium diffiniat electio collatoris grauati.argumen. decret. duobus.in fine.de reſcript.lib.vj.& ſi ſint plures,& pariter diſcordant , vel negligunt , dic vt ibi not. ¶ Sæpe occurrit alia talis quæſtio: In forma pauperum ad collationem abbatis habet Titius clauſulam iuxta morem, dummodo niſi pro tot,pone tribus alijs,in conſimili forma ſcripſerimus,vacauit beneficium. abbas contulit amico.pauper illud acceptauit:& per executorem ſibi conferri fecit.opponit abbas vel prouiſus per eum literas pauperis non valere:quia Papa:prius , ſcilicet ante datam literarum pauperis ſcripſerat pro quatuor ad collationem.Illis reſpondet pauper , quòd vnus ſolus ex illis grauauit abbatem,alij tres conſecuti fuerãt alia beneficia per collationem illorum,non tamen exprimit id fuiſſe ante datam literarum ſuarum.quod ſi faceret, minor eſſet dubitatio:quæritur quid iuris. pro patre pauperis, quod allegatur quòd effectus illius clauſulæ, dummodo, &c. fuit onerare abbatem. ſed ipſe de vno ſolo ſecundum thema fuit oneratus : ergo & c. ceſſante enim onere,ceſſare debet diſpoſitio ratione oneris inducta. ff. de adimen.lega.l.alumnæ.§.ab hæredibus.aliàs incipit,Seia liberta. & de alimen.& cibaria.legatis.l.Caio.in princip. Hoc patet in Falcidia , quæ datur hæredi grauato,quæ ceſſat quomodocunq; ceſſet grauamen hæredis etiã poſt additionem.ff.ad leg.Falcid.non eſt dubium. cum duabus legibus ſequenti.& l.id autem quod.in fine.Inducitur etiam decret. mandatum.de reſcriptis,à contrario.nam ſi excuſat grauatum alterius proſecutio , etiam qui iam adeptus eſt:ergo ſi deſtitit alius , non excuſatur grauatus. Et hoc ibi ſcripſi poſt Innocen.ſuper verſicu.ſi pro alio.nec eſt hoc ſuperfluum:

quia in reſcript.thematis,non erat illa clauſula, dummodo. &c.qui huiuſmodi gratis perſequantur. Nec hodie ponitur in forma pauperum, propter lites ex eo obuenientes:licet etiam Inno.ibi dixerit idem,ſi non ſit:vt ſic verba cùm effectu intelligantur. Iura ſunt notata in decre. relatum. de cleri.non reſiden.in iij.glo.nec eſt contra,quod ibi poſt eum ſcripſi:quod per te videas.Item videmus q̄ onus vltra trium tutelarum, quis in Roma ſuſcipere non cogitur.finita tamē tutela,& quod plus eſt,illa quæ eſt prope finem,non excuſat: cùm ceſſauerit, vel ſit in ceſſando illarum onus.ff. de excuſa.tut.l.non tantum.Item non excuſat honoraria tutela:quia non ſubeſt illi onus adminiſtrationis.eo.tit.l.ſpadonē.§.ſi ciuitatis.in fi. Concluditur ergo ceſſante onere,cui prouidebat clauſula,ceſſare clauſulam.& per prædicta ſit ſolutum illud verbum præteriti temporis, ſcripſerimus: quia effectiuè oneroſa ſcriptura eſt intelligenda : vt ſ.& eius ſignificatio recipitur pro tempore futuro , quo beneficium conſequi poſsit. Facit ff. de teſta.tute.l.penult.de ma.teſta.l.Mæuia.ff.arbo.furtim cæſa.l.cædere.§. j.Sic & præſens trahitur ad præteritum.& in prædicta decreta,mandatū. vt ibi dixi ſuper j.gloſſa.& de his tractionibus præſentis ad præteritū & futurum,& de ſingulis econuerſo,videtur xxij.q.v.ſi Paulus.in glo. verba ſunt.de conſe.diſtinc.ij.in Chriſto patri.in princip.& diſtinct.ij.peruenit. cum concor.& ff.de verb.ſignific.verbum erit.Ex quo de forma pauperum tractamus,aliquid proſequamur ad intellectum clementi. eo. titu.& eorum quæ ibi nota.in glo.ſi enim.Et præmitto q̄ qui illam clemen.allegant pro cōcilio Vien.non bene dicunt.Eſt igitur ſciendum,q̄ hi, quibus placet opinio, q̄ habens formam gratiæ poſt datam formam pauperum, tamen ante purificatam conditionē, ibi pauperi præferatur in præbenda. vel beneficio poſt purificationem vacante.de quo ibi fatentur, q̄ pluries contrarium eſt pronunciatum in populi audiētia.¶Sed venit in dubium, ſi executor pauperis fecit inhibitionem collatori grauato,etiam cum decreto, ne aliquam collationem &c. an per id ante purificationē ligatæ ſint manus collatoris in tantum,q̄ collatio per eum facta non teneat, ponderatis verbis clementinæ & forma pauperum?nō puto,q̄ inhibitio executoris',quæ præceſsit purificationem impediat collatorem. Et in hoc vide quod ſcripſi in decre.ſi pauper.de præben.lib.vj.in gl. penul. Abſurdum enim eſſet,q̄ inhibitio & decretum executoris in illa forma plus operaretur,cū decretum Papæ.quod non impedit ante purificationem:vt in præ. clemen.Ad quod facit de ſpon.c.vno. in fi.lib.vj.& leges, quas inducam j.ſub verſic.ij.& iij.ibi:item conditio habet multum facti : quia per prouiſionem,quam facit ordinarius conditione pendente, id eſt non purificata, gratia pauperis non extinguitur : ſed ſolùm abilla beneficium certum eximitur,illa gratia durante.Facit ff.de duobus reis.l.fin. & de adimen.lega.l.qui hominem. & ideo malè fecit executor, ſic præueniendo. hoc dico,quaſi extingueretur gratia,executorem excuſarem,ſicut propter ſpem in debitum iri, etiam conditionalis creditor admitteretur conditione pendente,ne creditum pereat.hoc non dico,vt gratia ſtatim ſortiretur effectū. ff.quibus ex cauſis in poſſeſ.ea.l.Fulcinius.§.ſed in diem.& l.penult.§.fi. vbi de hoc.ſed vt nihil fieret ad peremptionem gratiæ: vt eo.tit.l.in poſſeſsionem.& ibi etiam de hoc in gloſſ.j.Ad idem.ff.de ſepara. bo.l.creditoribus.eo fortius valeret collatio ordinarij, quādo impetrans negligens fuiſſet in purificanda conditione.Facit de præſcrip.ſi autem.& c.tibi.in fi. lib.vj.& eo.lib.de præben.ſi clericus.ff.de adult.ſi maritus.Ille vir ſanctus Clemens quartus dictauit ſuo tempore formā pauperum , & vocabatur forma Clementis:cui demum aliqua ſunt ſubtracta.& dixi ſ.de cleri. non reſi.in princip.& aliqua addita. & forſan adhuc addentur ponderatis hic ſcriptis & remiſsis,maximè ad pri.decre.ſi pauper.Neſcio enim aliter ſaluare finem formæ pauperum.ibi:noſtræ tamen intentionis,&c.niſi,vt ibi dixi.& vt intelligatur,adhuc declaro,q̄ forma pauperum non habet certam ſummam præcisè taxatam ſed ſic ſcribitur,q̄ non excedat talem ſummam,ſ.xxx.florenorum,in non curato, vel in curato.& hoc in Italia communiter exprimitur.certum eſt q̄ de maiori illi prouideri non poteſt : de minori poteſt.& malè eſſet pauperi, ſi nō poſſet ſibi prouideri de minori:quia forſan ſua ætate non occurrit beneficiū punctuatim illius ſummæ. Forma verò illa primò vult clerico pauperi prouideri de beneficio ſecundum ſuæ probitatis merita.& ſi hoc venit in arbitratu executorū, cui congruit illa clauſula,Cæterùm diſtrictius inhibemus ne præfato clerico prouideatur,&c.& ſic prohibet executoribus,qui prouiſores ſunt.Finis autē prædictus videtur id ponere in arbitrio pauperis,vt beneficium non curatum,etiam xxix.flore.vel curatum etiam xlix. quæ ſunt minoris valoris, cùm prouideri ſibi poſsit in maiori ſibi conferri debeat, ſi illud intra menſem poſt notitiam vacationis voluerit acceptare. & iacent ſic verba, Noſtræ tamen intentionis exiſtit,q̄ de huiuſmodi beneficio , etiam ſi minoris,quàm prædicitur , valoris extiterit , poſsit &c.'iſtud minoris,quàm prædicitur, optimè poneretur , q̄n de præbenda certi valoris mandatum fuiſſet prouideri;vt in decre.cui de non.§.finis.de præben.lib.vj.quia tūc ſine hac clauſula non potuiſſet prouideri de minori : vt ibi. Sed cùm hæc forma apertè permittat minorem,& prohibeat maiorem: quid vult illud verbum minoris,quàm prædicitur?neſcio ſaluare,niſi per modum,quē ibi ſcripſi.Cancellaria deliberet,ſi circa id eſſet aliquid alterandum.¶Tractetur alia queſtio facti,de qua nuper conſuluī curiales.Scribit Papa pro Titio de beneficio ad collationem alicuius ſpectante, quod non excedat annuam ſummam centum flore.ad taxationem decimæ.hic quæritur,quid ſi in loco non eſt taxatio decimarum.Secundò quid ſi eo loco, quo non eſt taxatio decimæ in ſuo valore ſtante floreno,diminuti,vel aucti ſunt reditus tempore vacationis, vel quid ſi inſtātibus reditibus diminutus vel auctus eſt valor floreni?Item an diſtributiones & mortuaria veniant in hac æſtimatione,cùm nō eſt decimæ taxatio.Item cuius loci & temporis conſideratio,& cuius bonitatis extrinſecæ vel intrinſecæ.In prima queſtione argui poteſt,q̄ beneficium non debeatur,ex quo qualitas in gratia taxata non habetur in loco:facit de præben.quamuis.j.in princ. & c.cum illis.& c.cui de non.§.j.& ij.lib.vj.quæ iura probant,q̄ ſi certa qualitas beneficij exprimitur in gratia,illa deficiente,non eſt locus gratiæ,ex quo conditio, vel qualitas eſt de præterito.ff.de hæredi.inſti.l.ij.Debebat ergo impetrās in tali loco laborare.vt haberet alternatiuam , prout in forma pauperum ponitur , in qua fit prohibitio:ne per illam prouideatur in eccleſia cathedrali,nec de beneficio ſine cura,quod excedat valorem annuum xxx.flo. vel curato, quod excedat ſummam quinquaginta. & ſubditur : valorem autem annuum haberi volumus æſtimatum,prout de illis ſecundùm taxationem:vel aliàs eſt amplius pro decima perſolutum.Et aduerte,q̄ in forma pauperum,quæ hodie habet hanc clauſulā,quam non habuit olim forma dicta Clementis,quæſtio hac parte non eſt dubia. Remanet ergo dubium in forma gratiæ,in qua etiam interpretatio curiæ non habet per hoc gratiam impedire.Facit ff.de vſufru.le.l.legatum.& de infa.l.libellorū.§.j. Videtur autem aliquibus , quòd verè æſtimationis habebitur ratio. Facit ff.de ædil.edicto.l.ſi plura.in fi.ff.de condi.& demonſtr.l.in teſtamento.j. quia cùm non extat monumentū, cuius ſimile teſtator ſibi fieri præcepit, fiet ſecundum ſubſtantiam & dignitatē defuncti.Facit de vi.& hone.cle. quoniā.de cenſi.cùm Apoſtolus.Aliįs videt per extraua.Ioā.ſuſcepti.ij. & hoc in eccleſijs , q̄æ æquiparat taxationem decimæ & dimidiam fructuum,quod habeatur ratio dimidiæ.quod multis placet. Tertij ſequuntur,quod de forma pauperum præmiſi,vt habeatur ratio eius, quod plus eſt ſolutum pro decima. Sed iſtud eſſet æquare gratias literis iuſtitiæ , vel quaſi:quæ iuſtitia ſua ſit pauperibus prouideri, ſed vt pauperibus. Vnde aduertendum,q̄ forma pauperū non habet, nec vnq̄ habuit bullam cum filis ſericis:vt notetur q̄ plus iuſtitiæ habet,quàm gratiæ. de præben. cùm ſecundùm Apoſtolum.de reſcript.poſtulaſti. Sed quartus videtur,q̄ vbi ad ſummam taxatam,pauperibus dantur literæ gratioſę:in illa ſumma iam diffinitum non immutetur.Si verò de maiori ſumma taxetur gratia,inſpiciatur vera ęſtimatio,vt prius dixi.¶Et notandū quòd de decima Papali loquimur:non de illa,quę debetur Deo,quam clerici clericis non ſoluunt. de deci.c.ij.Vnde clementina vocat iſtam beneficiorum decimam. in cle. de deci.ſi beneficiorum decima.& de hac fiunt multæ deductiones , quæ non fiunt in communibus:vt ibi not.in j.gloſſa,in talibus.& plenè habetur in declarationibus. Super hac deductione fundari poſſet æquitas extraua gan.ſuſceptę.& opinio ſecunda, de qua ſuprà dixi,licet fateatur per ipſam decret. probari magnam inęqualitatem eſſe poſſe inter decimam & remiſsionem.quod oſtendit optio, quæ ibi datur. Nec videtur reprehenſibile ſequi in non taxatis illam diuiſionem dimidiæ prælectam ſuo caſu, quaſi equiorem. De rigore autem puto illam quantitatē venire æſtimandam,vbi non eſt taxatio,quę factis detractionibus, de quibus ſ.dixi, veniret in decima ſoluenda:& ſecūdùm id debebitur beneficiū,vel non debebitur. Ita q̄ prima opinio placet,cum hoc adiuncto,ita q̄ factis illis detractionibus,ſi valet vltra centū,non debeatur. ¶In ſecūda & tertia queſtione quod tempus ſit ſpectandum datę vacationis,vel preſentationis:abundantiura,quę vide.de prębē.dilectus.ij.ſuper ij.gl.poſt prin.& in fi.& extra,de reſcript.preſentata.in fi. vbi etiā remiſsiones dedi.Item vide broca. de initio & fine ſpectando.de electione.dudum.j.in vj.glo.ſed potiſsimè pro tempore datę.hoc caſu conſiderando facit clemen.de reſcript.literas. vt ſicut inſpicimus,an ſit beneficiū tempore datæ:ſi inſpiciamus quale fuerit eo tempore in falcultatibus,ex quo in illis facta fuerit taxatio:ſic inſpicimus tempus datę in qualitate impetrantis.eo.tit.de reſcrip.ſi in eo tempore.lib.vj.Ad contrarium facit eo.lib.de prębē.ei cui.ibi ſoluitur.& cle. ſi de beneficio.de pręben. vbi licet tempore datę non pertinuerit collatio ad grauatum:ſatis eſt q̄ aliquo vacationis tempore pertineat, impetranti debetur.Item bene facit ff.de re iudi.ſi calendis.de verb. oblig. quoties in diem.Item conditionē habet hęc gratia.ff.qui,& à qui.ma.lib. non fi.l.ij. de opt.leg.cùm ita.de leg.ij.l.vnum ex familia.circa prin. In conditionalibus autem cōditionis debet attendi.ff.de cōdi.& demonſtr.eum qui poſt apertum.de leg,preſtan.contra tab.bo.poſſeſ.peti.l.interuenit.de lega.iij. deportati.in prin.de leg.ij.non oportet.Item ſi dicas, q̄ excedens tempore datę:ſed cùm vacat,exinanitū nō cadat in gratia:qa ponderata ſit data. Eadem ratione dices,q̄ incluſum & tenue poſtea valde ditatum tempore vacationis,debebitur.quod contra verba & mentē ſcribentis eſſe videtur. propter quod videretur tenēdū in forma pauperum, q̄ hoc ditatum excedens ſummam illa forma taxatam: licet tempore datę fuiſſet tenue,nullo modo debetur.Ratio,quia taxatio non adiungitur beneficio,ſed mandatur prouideri de beneficio ſecundū ſuę probationis merita competenti,ſi inuentus fuerit vitę laudabilis & conuerſationis honeſtę: vt in clemē. eo.titu.c.vno.& de offi.deleg.c.j.poſtea per longum interuallum ponitur prohibitio , de qua dixi ſ.quę apertè reſpicit tempus prouiſionis,ibi:ne prouideatur , &c, vt ſ. Sic dico econuerſo, q̄ beneficium locuples valde exinanitum eſt,& infra ſummā taxatam reductum , licitè ſibi de illo prouidebitur

uidebitur eadem ratione, ſcilicet, quia inhibitio & taxatio tempore prouiſionis faciendæ adiunganť, vt prædixi. Sed verba iſta licet bene ſonent, vbi poneretur ſumma ſine taxatione: tñ in forma pauperum non procedunt: quia forma pauperum reſpicit duplicem taxationem, ſcilicet ordinariam, ſi extat: aliàs quantũ plus fuit ſolutum. Sicut ergo ſtatur taxationi, valeat plus vel minus in prima pte: ſic & in ſecunda ſtabitur illi maiori ſolutioni, quę deficiente ordinaria taxatione eſt ſecũda taxatio. Et ſi dicas, hoc poſſet eſſe iniquum: fateor, ſed idem fateri oportet in prima. Sufficit enim ſic ſcriptum eſſe de fer. c. ij. cum cõcordan. primæ gloſſ. Remanet ergo dubium in literis gratiæ, in quibus quis impetrat beneficiũ primò vacãs ſpectãs ad collationẽ talis, cuius annui reditus nõ excedunt certam ſummam florenorũ, vel ſimpliciter, vel ſecundùm taxationem decimæ. & ibi nõ eſt talis taxatio. Quibus caſibus ſi per Iuriſtam diceretur, vel per papam declararetur, q̃ omnis taxatio ſummæ in literis beneficialibus non determinata reſpiceret tempus vacationis, videretur bene actum: & tunc æſtimatio valoris fieret, vt prædixi in prima quæſtione. In ea verò parte, qua de augmento vel diminutione valoris flore. quęritur: ſciendum eſt, quid ſeruet curia. ad quod laboro: tamen non audio q̃ curia non ponderat aſcenſum vel deſcenſum flore. Et ſi dicas q̃ curia habet pro taxato floren. xij. Turoneñ. cum dimidio. Sed remanet quæſtio, quid in aſcenſu vel deſcenſu Turoneñ. quod ſæpe noſtris temporibus vidimus. Demum quęrebatur de diſtributionibus & mortuarijs, an veniant in æſtimatione: & quia diuerſa ſunt, hæc diuerſimodè tractabũtur. De primis formatur caſus de eccleſia, quæ habet canonicos præbẽdatos, & vltra id menſam communem, ex qua ſingulis præbendatis in ſingulis horis certum quid datur. & præbendati ſoluunt ibi decimam de præbenda, & capitulum de menſa. ſi tamen hæc coniungantur, quod percipit, excedit ſummam: ſi diuidatur, vt ſoluitur, non excedit. ¶ Et primò pro hac negatiua inducitur q̃ Papa prouidere voluerit de beneficio, cuius reditus &c. ſed conſtat q̃ diſtributiones non augent præbendam. Sed propter operam perſonæ præſtantur, nec aliter debentur. de clericis non reſidentibus. c. vno. lib. vj. & ſic non eſt eius cum re cõmunio facienda. Ad hoc ff. ſi menſor falſum modum dix. l. j. ij. reſpon. & pro ſoci. l. cum duobus. §. ij. ibi: pretium ei operæ eſt &c. & de ſeruitu. ruſtico. prædiorum. l. pecoris. & quod ibi not. Item aptitudo acquiſitionis non auget pretium rerum. ff. ad leg. Falcid. pretia. Multis enim ex cauſis accidere poteſt, quod aptitudinẽ non ſequitur actus: vt ibi. & ff. de acquirẽdo rerũ domini. naturalem. §. j. ſicut & de pſequẽte ferã, quã iã vulnerauit, dicit ff. d̃ acq. re. l. natu. §. j. Cũ ergo actũ & corpus hominis requirat diſtributio, quòd non requirit præbenda: meritò non eſt inter hæc dicenda communio: cùm pendeant diſtributiones ex euentu fortunæ, & dentur per dies & horas. ergo vt s̃. facit C. de dona. ſancimus. §. penul. Item iſta ſunt diuerſi generis & diuerſę naturæ, & vt diuerſa ponuntur in iure. Dictum ergo de vno, alterum nõ includit. de cleri. nõ reſiden. de cætero. de præben. licet. Item bene facit ff. de rei vendica. in rem actio. §. itẽ quæcunq̃. Per quæ patet q̃ ad hoc, vt in diuerſis conſtituatur vnum corpus, neceſſe eſt id fieri eadem materia mediante. ſed in fructibus præbendæ & diſtributionibus, eſt diſtinctio materialis: quia altera ſola requirit operam: vt s̃. ergo non eſt cõiunctio. quod ergo recipit vniuerſitas, non eſt ſingulorum ſicut quod ipſa debet: non debent ſinguli: nec quod ſibi debetur, ſingulis debetur. ff. quod cuiuſq̃ vniuerſi. ſicut. §. ij. Litera autem mãdat dari beneficium, cuius reditus & prouentus &c. ſed ſi iſti non ſunt ſimpliciter reditus & prouentus beneficij, ſed operæ. ſic ergo ad excluſionem nil operatur. Hæc allegando dicta ad defenſionem impetrãtis fortius in mortuarijs habent locum, quæ adhuc fortius ſunt incerta & fortunę ſubmiſſa: ſed hoc maximè ſi dicamus mortuaria, quę cũ mortuis offeruntur. Si autem recepimus mortuaria anniuerſaria, videtur diſtinguendũ, an ſit voluntaria: & tũc vt s̃. de offic. procon. l. ſolent. in fine. de annu. lega. l. Seio. §. j. Aut ab inuitis exigi poſſunt: quia ſunt teſtamento relicta vel per viuentes ordinata. & hoc plus dubij. Ad hæc ff. de acquirẽdo rerum domi. l. ſtatuas. & l. rem in bonis. & tamen licet ſint in bonis eccleſiæ, cùm tamen perſonarum opus, & certum vſum requirant, nec ad alium tranſferri poſſint, non dicantur eſſe in bonis ſingulorum vt ſupra dixi. ſicut relictum ciuitati ad certum eius vſum, ciuitatis eſt. ff. de leg. j. ſi hæres. §. j. & l. ciuitatibus. tamen ſi ad illum vſum ſeruari poſſunt, ad alium tranſferri non debent. ff. de vſufruct. lega. l. legatum & l. quædam prædia. Facit extra, de teſtamen. nos quidem. Quia verò pro anniuerſario recipitur plus, vel minus pro numero præſentium, non videtur computandum in taxatione impetrantis. Sic etiam cùm menſurantur facultates eccleſiæ propter numerum ſtatuendum: vt extra, de vita & honeſtate clericorum. quoniam. cùm concordan. non deberet haberi conſideratio ad aliquod incertum de futuro, ſicut & Falcidia de talibus non detrahitur: tamen aliter prouidetur, ſcilicet per cautionem. ff. ad l. falci. in lege Falci. non habetur. & l. cùm Titio. vbi de hoc. Item in bonis noſtris non eſt, quod acquiri poſſet. ff. de his, quę in frau. credi. l. qui autem. in princip. & aliudius in re quamuis ad rem hoc eo. tit. c. vlt. lib. vj.

SVMMARIVM.

☞ Libellus qualiter ſit in materia cõceſsionis præbendarum concipiendus.
Libellus qualiter ſit formandus, vbi ratione perſonæ conceſsio præbendæ alicui facta impugnatur.
2 Libellus qualiter ſit concipiendus contra eum, qui plura habet beneficia.
3 Dicere volens aliquem ad beneficia ineligibilem, qualiter formabit libellum.

Ad aliam quęſtionem multis videtur ponderandum æſtimationem Romanæ curiæ, vbi manauit taxatio. nec eſt veriſimile, q̃ de alio loco Papa intellexerit. & ſic dupliciter ſatiſſit. l. nummis. ff. de legatis. ij. quæ vult cõſuetudinem patriſſa. & regionis attendi æquius & communius attenditur locus beneficij hac ratione: quia actus expediendus certo loco, fictione iuris ibi expediri debere videtur, vbi fuit celebratꝰ. ff. de rebꝰ auth. iudi. poſ. l. ij. de iudic. hæres abſens. §. fi. de acti. & oblig. cõtraxiſſe. Non obſtat quod dictum eſt: primò quia ipſe princeps ſic intellexiſſe præſumitur exprimẽdo locum. ff. de re. cre. l. vinum. de triti. l. fi. ff. de fideiuſ. ſi vt proponitur. De tempore reſpõdetur idem, ſcilicet ponderandum tempus vacationis, per iurá alleg. ſuper ij. & ij. q. verſicu. ad contrarium. De bonitate monetæ videtur ponderandum valorem intrinſecum. C. lib. xij. de veteris numiſmatis poteſtate. l. j. facit ff. ſi certũ petatur. cum quid. Verius eſt attendi communem vſualem & extrinſecum & cõcurrentem valorem monetæ expreſſæ in taxatione, qui eſt in loco beneficij, vel circunuicinis. quæ loca in his veniũt attendenda. de cõſuetudine. cùm olim. de cenſi. ſuper eo. ff. de alimen. & ciba. lega. l. penulti. ff. de legi. l. de quibus. Ad primum inducitur ff. ad leg. Falcid. l. pretia. & l. in lege falcid. ff. de eo quod certo loco. l. iij. Communis enim vſus & curſus habet res, quæ per pecuniam æſtimantur, nõ eo nuerſo. ff. de fideiuſſori. l. ſi ita fideiuſſorem. conſiderari ſecundùm extrinſecum & vſualem valorẽ monetæ loco currentis. Bene facit ff. de contrahen. emptio. l. j. circa principium. ibi: nõ tam ex ſubſtantia &c. & q̃ vſus in hoc præponatur omni conſtitutioni, patet ff. de legat. ij. l. liberorum. §. quid ergo. & quod ibi nota. & extra, deſpon. ex literis. & ff. de regu. iur. l. ſemper in ſtipulationibus. Si verò moneta in literis expreſſa, puta flo. Turo. vel ſimilis, non habet ibi, vel in vicinis locis curſum: dixi in principio harum quęſtionum, gratiam nõ extingui in ſimili caſu, quando ſcilicet taxatio decimę nõ eſt in partibus. & illa iura hic ſufficiant. Ad taxationem autem veniri poterit hoc modo, q̃ ſciatur quacunque diligentia ſciri poterit, quo modo moneta hic currens poſsit coæquari monetæ taxatæ. quod facilè ſciri veriſimiliter poterit, ponderata bonitate intrinſeca, & pondere vtriuſque æquato. finge libræ pondus de vtraq̃, quæ in maſſa valet decem: & facta demum collatione ad aſcenſum formæ vel bonitatis extrinſecæ propriæ monetæ: puta, quia pondus libræ monetarum valet xv. facilè iudicabitur exceſſus ad illam ponendo idem pretium metalli, ſcilicet auri, & argenti in vtraque: & per vnum vel duos floren. vel Turoñ. habeatur ratio omnis magni põderis. ¶ Additur quòd de perpetuo vicario in eccleſia monaſterij, in cuius vicariæ creatione fuit ordinatum, quòd vicarius omnes reditus & obuentiones haberet, & daret annis ſingulis monaſterijs lx. li. præter annos, quibus ſolueretur decima papalis: tunc ſolueret ſola quinquaginta, & taxatio decimę in vicaria ſoluit pro cx. lib. quæritur, an habens literam apoſtolicam de centum ad taxationem decimæ, poſsit illam acceptare: quia ſi illas decem imputaremus mona. caderet in gratia. Sed cùm ſuperius dictum ſit, quòd vicarius omnes prouentus recipit: ita quòd in fructibus nullum ius habet abbas: & pecuniam taxatam recipit de manu vicarij. patet ergo mona. vel abbatem non eſſe vſufructuarium. ff. de vſufructu lega. l. patrimoni. & l. fundi. & ff. de vſufruct. l. defuncta. §. j. Non obſtat lex, ſi quis ita. eodem titu. vt ibi nota. Beneficium ergo plenè eſt penes vicarium cum onere ſoluendi nunc lx. nunc quinquaginta: quæ decem non mutant obligationem paſsiuam ſine reſpectu vicarij, qui ſemper tantum ſoluit, & vnum minus tempore decimæ. & ſic in diuerſam cauſam. Facit ff. de vſufructu lega. l. quidam prædia. nec dicitur monaſterium illa decem ſoluere, ſed potius non capere. quæ multùm differunt. ff. de his quæ in fraudem cre. l. qui autem. & ſcripſi de his quæ ſi. à præla. cum apoſtolica. ſuper gloſſa, ideo. totum ergo imputatur vicario, & ſuum dicitur. ff. ad leg. Falcidiam. cùm non eſt nouũ. cum duabus legibus ſequentibus. & C. de caducis tollendis. l. vna. ad fin. verſiculo, ſin vero non omne.

ADDE, & comprehendes quàm inſignis fur aliorum laborum Ioannes Andre. fuerit: & primò quo ad primam quæſtionem in verſic. ibi extra gloſſam. Oldra. conſil. cxxxvij. incipiẽte, plures ſunt. & conſil. cxxxvj. incipien. quod ex productis. verſicu. verò, ſi ſunt duo.

ADDE eundem Oldra. cxiij. incipiente, litera apoſtolica. & verſic. ſæpè occurrit Oldra. conſil. ccj. incipiente, caſus talis. & verſicu. ſed venit in dubium. Oldra. conſil. clxxv. incip. thema tale eſt. & verſicu. & vt intelligatur. Oldra. conſil. cxvij. incipiente, ex virtute gratiæ. & verſicu. tractetur. Oldra. ccxxv. incipiente, factum tale eſt. & verſi. in ſecunda. ſcilicet, quòd tempus ſit inſpiciendum, an impetrationis, vel vacationis. Adde eundem Oldra. conſil. lvij. incipiente, quidã impetrauit. & an diſtributiones quotidianæ veniant in æſtimatione, vide allegato conſil. cxvij. & verſi. ad aliã quęſtionem. Oldra. etiam conſil. clxvij. incipiente, ad primam quęſtionẽ. Et ad valorem monetę quo tempore inſpici debeat in reſcriptis & in teſtamentis, vide latè Roma. conſil. cxxiij. & quę poſui in l. quo te. ff. ſi certum petatur. Et an currat tempus menſis ad prouidendum, ſi acceptatio fuit nulla, vide Petrum de Ancha. quòd non, conſil. ccccxiij.

a ¶In hac materia. Cuius. supple initij.
b ¶§. videndum. pe. §. est.

Bal. de conces. præbendæ. *Rubrica.*

Possunt obiici plura crimina cũ protestatiõe, qđ opponẽs non adstringit se, ver. quid si. cũ seq. G.

¶An mortuo prælato capitulũ possit absoluere in fin.

c *Ne sede uacante aliquid innouetur.*

Rubrica.

¶Roffre. in libellis iuris canonici posuit hanc rubricam. & est vltima primę partis. & ibi describit tẽpꝰ mortis Gregorij ix. & successoris sui Celestini, qui xv. diebus vixit post vacationẽ ferè biennalem electus fuit Innoc. iij. & cõputo qꝑ de mense Junij, qui cũ lxvj. incipit, hodie est dies quinta, erũt cẽtũ et tres anni. priꝰ autẽ vocabatur Sinibaldus: & fuit præsbyter cardinalis sancti Laurentij in Lucina. & fuit Genuensis de nobilibus de Flisco, & comitibus Genuensibus. et decuit sic instare circa ipsum, qui solus dupliciter nos ditauit: scilicet apparatu solenni, vt magister. & constitutionibus, quas vt pontifex edidit in generali concilio Lugduñ. & post quas nunc in sexto habemus insertas. primas ex presi §. de summa trini. sup Rubrica. Ad rubricam etiã facit q̃o Pyl. cvj. de re monasti. va. vel abbate in remotis agente alienata ex iusta causa per conuentum, & de consensu episcopi, an valeat: an verò abbas substitutus vel reuersus illam reuocet. Soluit quòd si abbas esset in loco, quo requiri posset, requirendus esset; aliàs alienatio non valeret. allegat xvj. quæstione vltima. decernimus. si nesciebatur, vbi esset vel erat valde remotus: si necessitas vel vtilitas monasterij suberat, putat alienationem per conuentum authoritate episcopi, & aliàs iuridicè factã, valere nil dicit de vacante. & vide quod not. hic tit. c. j. in gl. vacante. Tu dic in casu necessitatis ad vitandum graue damnum ecclesiæ, detur per episcopum defensor monasterio vacanti, cum quo supplentem vicem prælati seruata forma iuris fiat contractus. Facit decretalis vltima eodem titu. quæ de defensore loquitur. Et si dicas, vt ibi exponitur: dic qꝑ ibi erat quæstio cũ episcopo. Item dilatio causæ nõ est sic periculosa, vt prętermissio cõtractus eẽ possit. Itẽ quod de defensore dixi, patet de rebus eccl. nõ alienã. dudum. lib. vj. & facit clemen. eo. titu. si vna. Quibus aũt fiant solutiones debitæ ecclesiæ vacanti, scripsi eo. titu. c. fin. super verbo, legitimo.

¶ Restitui. Dixit Rof. cuius fuit iste libellus vbi §. cũ fructibus inde perceptis & percipiendis. & demum contra hoc opponebat istum à fructibus excusandum, cùm titulũ habuit. C. de rei vẽdi. l. certum. Instit. de rerũ diuisi. §. si qs à non domino. ff. finium regun. l. iij. §. post litem. Instit. de offi. iudi. §. ij. respondet titulũ talem haberi pro nõ titulo. & sic malæ fidei possessor dicitur mercando cõtra interdicta legum, vel canonũ. C. de agri. & censi. quemadmodũ. lib. xj. dans regulã, qꝑ vbicũqꝫ titulus habetur pro non titulo, nõ excusat à fructibꝰ. quod metus causa. l. sed & partus. de petitiõe hæredi. l. etiam.

¶ Vacauerũt. Esset addẽdum quorum collatio ad solũ episcopum irrequisito capitulo noscit̃ pertinere, vel licet requisito capitulo noscit̃ pertinere. Hoc dico propter determinata hodie, eod. titu. c. vno, lib. vj.

¶In hac materia. Cuius. supple initij. Coram &c. propono ego T. procurator abbatis & conuentus talis loci contra P. quòd licet monasterium dictum talem prioratum per suos monachos teneret & possideret, ac tenuisset & possedisset, vel quasi inconcusse per tantum tẽpus, cuius [a] memoria non existit: tamen archidiaconus talis loci falso asserẽs prioratum eundem fore parochialem ecclesiam, & ad ipsius collationem spectare, ipsum eidẽ P. non monitis nec citatis abbate & conuentu de facto contulisse dicitur, in iuriam & graue præiudicium monasterij memorati. & præfatus P. prætextu collationis huiusmodi memoratos abbatem & cõuentum turbat indebitè ac molestat, quò minus prioratum ipsum possideant, vel quasi pacificè & quietè. Quare peto præfatam collationem, & quicquid ex ea vel ob eam secutum est, irritari, seu cassam & irritam nunciari: & dictum P. per vos compesci: & vt à dictis turbatione & molestatione desistat: sibiq̃ inhiberi, quòd decætero similia non attentet: cùm nullum ius sit ei talia faciendi. & ei super prioratu ipso & iuribus & pertinẽtijs eius perpetuum silentium imponi. extra de re. eccle. alien. vel non. possessiones. de supplen. neglig. præla. c. j. extra de capellis monach. c. j. ¶†Quòd si concessio præbendæ facta alicui impugnet̃ ratione personę sic li. cõci. L I B. Corã &c. propo. cõtra P. qꝑ eo tpe, quo talis præbẽda à tali sibi fuit de facto collata, nõ erat capax bñficij ecclesiastici: vt pote, q erat maiori excõicatione ligatus. Itẽ infamatus de furto apud bonos & graues sacrilegus, infamis, virginũ deflorator, cõcubinarius manifestus, & vsurarius: quare peto dictam collationẽ annullari & irritari, et nullã seu irritã nunciari: & sibi sup dicta præbẽda perpetuũ silentiũ imponi: cũ nullũ ius habeat, vel habere valeat in eandẽ. Protestor tñ qꝑ nõ adstringo me ad oĩa & singula probãda &c. extra de cle. excõi. postulasti. & c. vlt. de æta. & qualit. cũ bonę. de excess. pręla. inter dilectos. C. lib. x. de infa. l. vnica. xxxiij. di. marit⁹. extra de vsur. ꝑterea. xlvij. dist. qm̃. Alias formas §. in ti. de ꝑb. inuenies expeditas. ¶†Quòd si plura habet bñficia cõtra eũ, sic cõci. li. L I B. Coram &c. propono cõtra P. qꝑ ipse talẽ ecclesiã, vel dignitatẽ habẽs, postmodũ ea retenta talem recepit, & vtranq̃ de facto retinere contendit: quare peto ipsum prima per vos sentẽtialiter priuari. extra eo. de multa. de electione. dudũ. ij. xxj. q. ij. si quis iam. ¶†Si verò velis dicere eum ineligibilem, dices sic: L I B E L L V S, Coram &c. propono contra P. quòd ipse plures ecclesias, vel dignitates, vel præbendas habet, & tenet sine dispensatione sedis apostolicæ speciali. quare peto electionem de eo factam cassari & irritari, & cassam & irritam nunciari, vt in præ. concord. ¶Quid iuris sit de dispensatione super pluralitate beneficiorum, vide suprà de legato. §. videndum [b].

c *Ne sede uacãte aliquid innouetur. Rub.*

SVMMARIVM.

1 ☞Capitulum sede vacante, an in concessionibus præbendarum fungatur vice episcopi.
2 Institutio episcopi seu admissio ad præbendam, nulla dicitur, vbi præsentatio nulla probatur.
3 Episcopali sede vacante non tenet, quicquid sit de bonis vel causis episcopatus.
Ecclesia vice minoris fungi dicitur.
4 Episcopali sede vacante potest in necessitate, & in vtilitatem constitui procurator, qui causas & negotia episcopatus promoueat.
5 Archiepiscopus in rebus episcopalibus, & episcopus in rebus capellarum suarum de iure communi est visitator.
6 Episcopali sede vacante, an possint principes administrationem, vel custodiam bonorum episcopatus accipere. d
7 Reges an sede vacãte possint fructus episcopatus colligere.
8 Sede vacante, an possit capitulum absoluere illos, quos episcopus viuens excommunicauit.

Hoc titulo multis modis possunt cõcipi libelli seu paucis sum cõtentus. L I B. Coram &c. propono ego syndicus vel procurator, seu rector talis ecclesiæ contra P. qꝑ ipse vacante dicta ecclesia, emit vel in emphyteusim accepit prędiũ tale, cuius fines &c. vel qꝑ eius electio vacante maiori ecclesia nõ à capitulo eiusdẽ ecclesiæ, sed ab alijs extitit cõfirmata. vel qꝑ sentẽtia pro eo lata fuit contra talem ecclesiã vacantẽ. vnde peto præfatum prædiũ dictæ ecclesiæ restitui [d], & alienationem ipsam, vel confirmationẽ vel sentẽtiã, vel processum nulla pronũciari & quatenus de facto processerunt irritari. extra, eo. c. vlti. extra, de maio. & obed. cùm olim. xij. q. ij. si qua. extra, de reb. ec. non alie. dudũ. ¶Vel sic: L I B. Coram &c. propono ego episcopus talis ecclesiæ cõtra capitulũ eiusdem ecclesiæ, qꝑ nuper ipsa ecclesia pastoris regimine destituta, idem capitulũ episcopalem iurisdictionẽ temere vsurpauit, manus extendens ad ea, quæ ad ipsum de iure non poterant pertinere, conferendo videlicet beneficia & præbendas, quæ tempore vacationis dictæ ecclesiæ in eadem die vacauerunt. [e]

1 † Cùm tñ nullo iure caueatur, qꝑ capitulum vacante sede fungat̃ vice episcopi in collationibus præbendarum: quare peto dictas collationes & cõcessiones nullas pronunciari, & eis ne de cętero talia attentare pręsumãt, inhiberi. & super eis perpetuũ silentiũ imponi. Peto insuper institutos ab eis in dictis ecclesijs amoueri, & amouendos fore sentẽtialiter decerni & declarari: cùm nullũ ius habeant in eisdem. extra, eo. c. ij. ¶Vel sic: L I B. Corã &c. propono ego H. abbas talis monasterij contra P. qui pro rectore talis ecclesię ad meã pręsentationẽ spectantis se gerit, qꝑ nuper vacãte memorato monasterio, ipse ad eam vacantẽ per tales procuratores eiusdem monasterij de facto tali episcopo extitit pręsentatus: qui siquidẽ episcopus huiusmodi pręsentatione admissa, eum de facto instituit in eadem. quare peto quicquid de ipso tam circa pręsentationem, quàm circa institutionem, quàm etiã circa alia attẽtatum est, cassari & irritari, cassum & irritum pronunciari: & eidem P. super dicta ecclesia & eius iuribus perpetuũ silentium imponi: cùm nullum ius habeat in eadem: & eum inde sententialiter amoueri. Peto insuper expẽsas & fructus &c. Sicut enim non possunt conferre beneficia, vt dictum est: sic nec ad ea pręsentare: † Quia vt p præsentationem ius acquiritur præsentato: sic per electionem

a ¶In prin. Vbi ſcri pſi ſuper verbo, ſede vacante.
ADDE, an ſtatutũ factũ p capitulũ eccleſię cathedralis a
ſede vacãte, duret ĩ 3
tps ſucceſſoris, vide Fede.conſi.xvj.
Et an capitulũ eccleſię cathedralis vacantis poſsit viſitare monaſteria monialiũ exẽpta, peũdẽ cõſi.ccxc. Et an poteſtas diſpẽſandi trãſeat in capitulũ, peũ.cõſ.xxx.et xj.
Additio. Adde tu, 4
an ſede vacãte capitulũ poſsit diſpẽſare, vide Card.zab.ĩ c.illa.in fin.ne ſede vacan. Et an poſsit ſtatuta facere, q̃ duret ĩ tps futuri epi, vide eũdẽ zab.in c. cũ oẽs.col.fi. in xj. q.de cõſti. & Pe.de 5
Anchar.in c.nouit. col.fin.ne ſede vac. Henri.Fer.
b ¶Hoc conſultiſsimo. 6
Allegare debebat decretalẽ, gñali.de elect.lib.vj.
c ¶Irrefragabili. Inducebãt ibi c.ſi epi 7
ſcopus.xj.q.iij. Ad qđ rñde vt not. de mai. & obe.c.vno. b
lib.vj.in gl.hoc tenebãt, p qđ capitulũ terminatũ eſt q̃ 8
põt, ſiue ſit ſnĩa hominis, ſiue iuris. ibi aũt in prima gl. ſcripſi tres ſpẽs caſuũ in hac materia: ſilicet quib⁹ certũ eſt capitulum ſuccedere: & quibus incertum eſt, & quibus caſibus dubitatur. c

d De his, quæ fiunt â prælato ſine conſenſu capituli. Rubric.

¶Hanc rubricã cũ 3
duabus ſeq. poſuit Roſ.ĩ libel. iuris canonici. ad fi. primæ 4
p̃ximam. & primi duo libelli fuerunt 6
ei⁹: ordine tñ cõuerſo. Et dicit q̃ formã hic primã aliq recuſant, ne videantur aliqd p̃ reo fateri. Dicit tamen q̃ vtraq; ipſarum eſt bona forma. Et vide qđ dicã ſup rubrica iĩj.j. & ad rubricam facit q̃.iĩj ſcripta ſup regula. is qui tacet. de eẽpo alienãte p̃ſente & tacẽte capitu. & fuit dñicalis lxxviĩj.
¶Edoceri. Ante fi. j.glo.ibi dum dicit, vel econuerſo.
¶Sibĩpſi. Vt patet hodie de reb⁹ eccl. nõ alie. ſi vna.ĩj.rñ. in cle. licet fatear, q̃ cõplures opiniões corrigit illa decret. vt ibi not. in diuerſis gloſ. Negotñ vt ibi no. ad fi. glo. cũ appella. q̃ reuocet decret. expoſuiſti. de p̃b. Itẽ in decre. c. cũ noſtris. de conſ. p̃ben. tractat de cõceſsiõe in beneficiũ, nõ de extĩctione dignitatis. in decre. cũ acceſsiſſent. de cõſtitutiõib⁹. in teruenit authoritas papæ. & ſine dubio erat neceſſaria: qa eps nõ cõſenſerat. Sed dico q̃ in eẽpo nõ cõſentiente neceſſaria fuiſſet: qa fructus cõuertebat in ſuos vſus. aĩs verò ex cã ſupprimeret dignitas nõ vtilis eccleſię, & nõ ordinata p Papã. & de fructib⁹ augerẽtur duę canonię vĩ mãſionarię p eũm, & capitulũ id fieri poſſet: qa nõ læderet hæc decre. Illud aũt dicit in fi. gl. q̃ incipit, vt dicebat in clemẽti. prędicta determinata ſecundũ hãc formã licere vel nõ licere. ſed illud qđ dicit vt ecclę. bñfic. ca. vnico. ĩ fi. qđ ibi no. ĩ vlt. gl. puto hodie non licere, vt tetigi de reſcriptis. ſi p̃pter. lib.vj. ſup gl. an legat⁹. in fi. tñ adhuc hodie videt aliq̃b⁹, q̃ vniones ante illã decre. ex vera & iuſta cã factæ valeãt hodie: licet vlterius fieri non debeant. Pro & contra facit qđ ibi no. in pe. gl. p̃bant, qa Epiſcopus erat principalis faciẽs, & capitulum erat nõ faciẽs, ſed cõſentiẽs. facit ff.đ reg.iur.l.aliud. & facit ne ſe. vac. ca.vno.lib. vj. Talia igit̃ non authorizant in facto, qđ nõ ĩpedit, vel cui⁹

ctionem vel collationẽ electo. extra, de iure patro. cùm dilectus. Nec aliquid prodeſt admiſsio & inſtitutio etiã epiſcopi diœceſani, ex quo præſentatio nulla eſt. extra, eo. c.ĩj. & de reiudi. cũ inter vos. prope fi. ¶ Quæ aũt poſsit capitulũ ſede vacante: dic ſecundũ Papã, vt no. extra, de hæret. c. ad abolendam. in prin. [a] ¶†Et nota generaliter, q̃ epiſcopali ſede vacãte, nõ tenet quicquid fit de bonis, vel cauſis epiſcopatus: quia eccleſia fungit̃ vice minoris: vt extra, de in integ. reſti. c.j.xĩj.q.ĩj. ſi qua de rebus. extra, de iureiu. ſicut noſtris. ſicut nec tenet ſententia cõtra minorẽ minus legitimè defenſum lata. ff. de reg.iur. acta. extra, ne ſede vacante. c. fi. Reuocari ergo debet quicquid per cõmune ciuitatis Florentiæ epiſcopali ſede vacante factum eſt. nam fere in xxv. caſtris & villis epiſcopatus vacãtis de facto poſuerunt Poteſtates & rectores in prędiudicium epiſcopatus: ſuper quo inter eos, & procuratores epiſcopatus pendet quæſtio coram nobis. ¶†Vbi aũt neceſsitas vel vtilitas expoſcit, poteſt conſtitui viſitator vel procurator, qui cauſas & negotia epiſcopatus promoueat: vt lxj. diſt. obitũ. & c. ſequen. & vĩj.q.j. conſtitutũ. Et generali conſuetudine hodie capitula vacãtibus eccleſijs cõſtituũt procuratorẽ ad gubernandũ & adminiſtrandũ bona epiſcopatus. extra, de ma. & obed. his qui. Poſſunt etiã conſtituere ſyndicũ vel actorẽ eccleſia vacante: vt ff. quod cuiuſ. vni. no. l.j. Alĩj cõtra, quod proſequere ſecũdũ Papã, prout no. extra, ne ſede va. c.j. ſed &. ¶†Archiepiſcopus in rebus epiſcopalibus, & epiſcopus in rebus capellarũ ſuarum eſt viſitator de iure cõmuni. arg. prędictorũ capitulorum. & arg. in his quæ no. extra, de offic. ordi. cùm vos. ¶†Qũc̃q; tñ epiſcopali ſede vacãte aliqui principes dicũt ſe de cõſuetudine habere guardiam ſeu cuſtodiã & adminiſtrationẽ bonorũ epiſcopatus: & agunt & conueniunt̃ nomine epiſcopatus: ſicut videmus in dicta ciuitate Florẽtiæ per quoſdã nobiles obſeruari. ¶†Item etiã reges aliqui dicunt ſe habere regalia in quibuſdã eccleſijs, volẽtes percipere omnes fructus vacãtis eccleſię: vt in cõſti. Gregor. x. de re. ec. nõ alie. hoc conſultiſsimo. [b] vbi de hoc dicemus. in aliquibus etiã cõferẽdo præbẽdas: ſicut illuſtris Rex Franciæ in eccleſia Carnoten. in qua nos decanatũ habemus. ¶†Quæriť an vacãte eccleſia, capitulũ poſsit abſoluere, quos epiſcopus viuens excommunicauit? Dicit Vin. q̃ ſic propter periculũ animarũ. arg. extra, de maio. & obed. cùm olim. extra, de hære. ad abolendam. reſpon. j. Alĩj contra: quia non tranſeunt ad capitulum niſi quæ ſibi ſpecialiter ſunt conceſſa. argu. extra, eo. illa. & de offic. ordi. irrefragabili. [c]

De ijs, quæ fiunt â prælato ſine conſenſu capituli. [d] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter ſit contra bonorum eccleſiæ detentorem formandus.
2 Epiſcopo ſine conſenſu capituli contrahente, ſi ex hoc actio oriatur, & ante ſententiam cõtractũ eſſe nullum opponatur, poſtmodum autem epiſcopus conſenſum capituli obtinet, an valeant̃ præacta.
3 Vno contextu deſideratum fieri, diuerſis non valet factum.
4 Prælato in iudicio exiſtente abſq; capituli conſenſu, an poſtmodum poſsit adhiberi conſenſus.
5 Epiſcopatus an poſsit ſine conſenſu capituli dare aliqua ad ſuam menſam pertinentia.
6 Epiſcopi donatio cum conſenſu capituli ſemper valet.
7 Donatio capituli quo caſu ſit valida, & perpetua.

CONcipitur ſic libell⁹: LIB. Coram &c. p̃pono ego T. ſyndicus talis eccleſiæ cõtra P. q̃ venerabilis pater epiſcopus eiuſdem eccleſiæ domum talem, cuius fines &c. ſine cõſenſu capituli, ſeu maioris & ſanioris partis ipſius, vendidit eidem. & ſic ipſo iure vẽditio ipſa nulla eſt: & perinde habenda, ac ſi non eſſet facta: quare peto nomine dictæ eccleſiæ domum ipſam mihi reſtitui cũ penſionibus, & fructibus inde perceptis, & percipiẽdis. extra, de rebus eccle. nõ alie. c.j.ĩj. & iĩj. cùm apoſtolica. extra, de his, quæ fiunt à ma. par. ca. c.j.xĩj.q.ĩj. ſine exceptione. extra, de maio. & obedi. dilecti. ¶Sed cũ talis alienatio ſit ipſo e
iure nulla, vt patet in præmiſsis iuribus. extra, de rebus eccle. nõ alienan. ſi quis preſbyterorum. per eam dominiũ non tranſfertur, maximè cùm ſpre- f
tus non ſit dominus, ſed procurator. xĩj.q.j.c.vlti. extra, de donatio. c.ĩj. & ideo talis, ſecũdũ quoſdã, poterit directã rei vendicationẽ proponere. arg. ff. quod met. cau. metum. §. volenti. & tunc fic concipitur libellus: † LIB. Coram &c. propono contra 1
P. qui talẽ domum detinet, cuius cõfines tales ſunt, quæ ad talẽ eccleſiam iure dominĩ vel quaſi pertinet. vnde dictã domũ nomine ipſius eccleſiæ mihi peto reſtitui cum penſionibus &c. vt ſ. & dic vt j. de cauſa poſ. §. ſequitur. vbi formaui libellos in rei
2 vendicatione. ¶†Sed pone epiſcopus ſine conſenſu capituli cõtraxit: ex quo cõtractu agitur, ſed ante ſententiã opponitur huiuſmodi contractũ non valere, nec ex eo agi poſſe. poſtmodũ epiſcopus obtinet conſenſum capituli: nunc quæritur, an tali ratihabitione, quæ acta ſunt confirmentur. Reſpõ. Dicunt quidam q̃ non. argu. ff. de pact. ſi tibi. §. ſi pactus. Requiritur enim, q̃ ab initio prętletur cõſenſus: vt x.q.ĩj. hoc ius porrectũ. vnde poſtea nõ valet. ff. de autho. tut. obligari. §. tutor. & facit C. de
3 teſt. hac conſultiſsima. & l. ſi vnus. ¶† Nam quod vno contextu deſideratur fieri, nõ valet diuerſis factum. extra, de electione. auditis. xxiij. diſt. quorũdam. Alĩj cõtra. C. de rei vend. mater. & argu. C. ad Maced. ſi filius. ff. de iudi. licet. ff. de verb. oblig. l.j. §. ſi verò. ff. quod iuſſu. l.j. §. quod tãtũ ratum. ff. de vſur. ſed & ſi quidem. §. interdũ. Et hoc tenet Bar. vt no. extra, de his, quæ fi. à pręla. ſine cõſenſu capi. cùm vos. & de rebus eccl. alie. vel nõ. dudum. Ipſe etiã dicit, ſi prælatus fuit ſine conſenſu capituli in iudicio: poſtmodum poteſt accedere conſenſus: vt
e no. extra, de reſcrip. edoceri. [e] Ex quo videt̃ q̃ ex litis conteſtatione habita ante ratificationẽ capituli, epiſcopus obtinebit. Ad quod facit: † quia tempus rei iudicatę ſpectandũ eſt. ff. commo. ſed mihi.
4 §. in hac. Item ſufficit actorem ante ſententiam ius habere. ff. de pigno. ſi rem. verſi. fi. ff. man. ſi mandauero tibi. ff. de inoffic. teſta. ſi non mortis. ff. de communi ſeruo ma. l. doli. §. fi. ff. de fur. inter omnes. ff. ſi quis cau. qui aũt. §. fi. ff. de peti. hære. ſi quo tempore. ff. de rei vendi. ſinaũt. §. j. ff. de pecul. quæſitũ. ff. depoſi. l.j. §. non tantùm. extra, de re iudi. abbate ſanè. lib. vj. ad idem ff. de iudi. non poteſt. Argu. tñ contra: quia tempore litis conteſtationis ius nõ habuit: vnde ſuccumbere debet: quia illud tempus attenditur. ff. de nego. geſt. litis. ff. de mino. denic̃q. & in præ. decre. abbate. Item ſuper nullo videtur facta litis cõteſtatio. vnde ſuper nullo videtur ſententia ferenda. arg. ff. cõmuni diui. vt fundus. ff. de iud. de qua re. quia vbi fundamentũ non eſt, ſuperędificari non poteſt. extra, de preſbytero nõ bapti. ve
5 niens. ¶† Hoc etiã nota q̃ ſi ſolus epiſcopus ſine capitulo dat aliqua ad ſuã menſam pertinentia, nõ valet, niſi vbi dat loco religioſo quinquageſimam portionem. extra, de his quæ fiunt à maiori part. capi. paſtoralis. & niſi vbi tenetur alicui ad beneficiũ, quem ſine titulo ordinauit. extra, de præben. cùm
6 ſecundùm Apoſtolũ. ¶†Si verò epiſcopus dat cũ conſenſu capituli, valet donatio: vt extra, de his, quæ fiunt à præla. ſine conſenſu capituli. cùm vos. Argu. contra extra, de dona. paſtoralis. Sed illud intelligo ſecundùm iura, vt ſcilicet interueniat conſenſus capituli. Et hæc obtinent, vbi epiſcopus dat beneficiũ alicui alĩs. ſed ſi det capitulo aliquid de menſa ſua, talis donatio non præiudicat ſucceſſori: quia authoritatem, quam capitulum alĩ poterat
f impendere, non poteſt impendere ſibĩpſi: [f] ſicut nec œconomus. x.q.ĩj. hoc ius porrectum. in fi. ſic etiam nec tutor pupillo. ff. de auct. præſt. pupillus.
7 ¶†Si autem capitulum det aliquod beneficiũ de

consentit,ſicut & filia cõſentit patri repetẽti dotẽ:licet id cedat ad eius cõmodum:quia nõ põt illã ſibi minuere,niſi ex ſuperueniẽti clade.in auẽ.de æqua.do.§.quia vero iam.Primũ patet ff.ſol.mat.l.ij.§.volũtate. Facit ad hoc decre.cũ in iure.de elec.cũ cõcor.ij.gl. p quod dicũt aliq, ꝙ hodie eps de mẽſa ſua bene põt donare capitulo egẽti:qa ſi id põt religioſo loco.de dona. cõſultationibus.& c.paſtoralis. ſed hoc nõ ꝓbant. dicũt ipſi, fortiꝰ capitulo ſuo,cui plus a alligatus eſt. de teſta. requiſiſti. propter qđ nõ videtur ad alienationẽ tendere.C.de fideiuſ.l. voluntas . & ff. de leg.iij.l.pater.§. qn decim. Facit quod de tutore dicit ff.de adminiſt. tut.quot. §.nõ tantũ. & l.nõ exiſtimo. & l.tutorem reum. & ff.de cõtrahẽ.emp.fiſtulas.§. j. Nec obſtat quod dicit hic author, ſed facit ꝓut dicũt: quia nõ dicit conceſsionẽ nullã, ſed reuocabilẽ per ſucceſſorem.

ADDE videndũ originaliter Oldra. conſil.clxxxij.licet de victoria.

mensa ſua,& habet liberam adminiſtrationem: valet donatio, & perpetua eſt, dummodo non ſit in damnũ eccleſiæ : quia ea ſemper idẽ eſt.vij.q.j. denicꝙ.vj.diſtin.habeo.ff.de iudi.proponebatur.[a]

De ijs, quæ fiunt á maiori parte capituli.[b] *Rubrica.*

BReuiter ſicpõt in hoc titulo libellus cõcipi:L I B. Coram, &c. propono ego ſyndicus ſeu procurator maioris,& ſanioris partis capituli talis eccleſiæ,videlicet talis & talis. Vel dicas,procurator talis capituli,ex quo eſt procurator longè maioris partis : vt extra, de electio. cùm inter cano. in princip. ꝙ cùm ipſi Deum habentes præ oculis,vellẽt tale quid in vtilitatẽ ipſius eccleſiæ facere, vel ſtatuere,vel etiam ordinare, vel diſponere,talis & talis ipſius eccleſię canonici irreuerenter cõtradixerunt,nullã cauſam ſuæ contradictionis rationabilem proponẽtes : & adhuc in ſua obſtinata contradictione perſiſtunt. quare peto à talibus ipſos coerceri:& ſuper hac contradictione ſua eis perpetuum ſilentium imponi: dictumꝙ capitulum ſeu maiorem partem & dictam ordinationem &c.debere procedere eorum contradictione nequaquam obſtante, per veſtram ſententiam de-

a ¶Proponebatur. Ac ſi dicat, epiſcopus habet ſucceſſorẽ : vt ſ.capitulum non.Sed iſta ratio concluderet, quòd etiam damnoſam reuocare nõ poſſent.ſed author intellexit quòd damnoſam ipſam idem poſſent.

Baldus. De ijs, quæ fiunt á prælato ſine conſenſu capituli. *Rubrica.*

Anratihabitio capituli firmet alienationẽ prẹlati:& quid etiã in rebus mẽſæ prælati, vel capituli.G.

b *De ijs, quæ fiunt á maiori parte capituli.*[b] *Rubrica.*

¶Vide quod dixi ſup rub. ꝓxi.& libellus hic formatus nõ eſt in vſu,nec illũ per alios formatũ inueni.Capitulũ enim,cuius maior & ſanior pars in aliquid vtile agendũ cõcordat,illud ordinat,& ſtatuit:& valet, per decre. primã eo.tit.Si quis aũt illud impugnare velit, aſſumat vicem authoris & quæſtionẽ Dama.an ſit præſcriptibile, nõ valere ordinationem capituli,in qua nõ ſit omniũ cõcordia.ibi ſcripſi ſup verbo, cõſuetudinẽ. Ad rubricã facit quẹſtio olim diſputata & demũ repetita de minori ꝑte capituli Boñ. in qua ex culpa maioris partis ꝑ c.cùm in cunctis.de elec.reſidebat poteſtas eligẽdi epiſcopũ, quam poteſtatẽ cõicauerũt tribus abbatibus ciuitatis Boñ.ſanctorũ Proculi,Stephani,& Felicis: & euenit hoc ſine interpretatione bis vel amplius:& lapſi ſunt xl.anni. imminet nũc electio per totum capitulũ facienda,abbates illi petũt admitti:quærit an capitulũ tenea tur ad id.Pro abbatibus facit cõſenſus capituli,& materia præſcriptibilis, & negligẽtia prælatorũ.Primũ patet: quia admiſsi fuerũt per capitulũ,i. eos,qui tenebãt quo ad actũ electiõis vices totius capituli.ſed ſi per totũ capitulũ fuiſſent admiſsi,quæſtio nõ eſſet dubia:qa nõ ſolũ ꝑ actus duplicatos,ſed etiã per vnicũ cõcurrẽte ſpatio xl. ann. præſcripſiſſent ius illud. de præb.cũ de bñficio.lib.vj.& no.de cauſa poſ.cũ eccleſia. in gl.ex hoc. & gl.antep.Nõ eſt aũt à iure ſtatutꝰ numerus ꝑſonarũ debẽtiũ tenere capitulũ.hinc eſt ꝙ tres,vel duo faciũt capitulũ,& vt capitulũ eligũt.de ele. c.j.Itẽ ius capituli reſidere poſſet in vno.nota materiã de poſtu. gratũ. cũ ſuis remiſsionibꝰ.ergo quotcũqꝫ nũc teneãt capitulũ,ꝑ illos debẽt admitti.Secundũ de materia præſcriptibili nõ eſt dubiũ, vt patet in dicta decre. cũ eccleſia.de poſtu.bonæ.ij.de elec.quod ſicut.& c. Cumana. & facit de conſue.cũ dilectꝰ. de reſti.in integ.c.ij.ꝑ quæ iura ſi ipſi abbates ꝑſcribere ſungaẽ eiꝰ vice. Tertiũ,ſ.negligẽtia ꝓlatorũ facit ꝓ tãto:qa poterãt illi plures ꝓteſtari,ꝙ nullũ ius acqrereẽ illis in poſterũ:& ĩtererat ipſorũ ꝓpter futuras electiões ꝑ eos fiẽdas,& etiã eccleſiæ,an ſeruitꝰ talis ꝑ paucos imponeretur eidẽ:vt in præ.decre.Cumana.cũ ibi no.in ij.gl.His nõ obſtãtibus fuit contrariũ terminatũ:& bene,cùm ad illos paucos eſſet deoluditum ſuiſſet,erat proteſtatio volũtaria:de qua ſcripſi ſup regula, in generali.lib. vj.in prin.huius materiæ.abbates etiã ſcientes ſe vocatos à paucis, hoc idẽ ſcire debebãt.& ſi volebãt ſibi in poſterũ ius nõ acquirere,malã fidẽ habebant.& ſic dicebat præſcriptio quo ad ipſos.de præſcrip.c.fi. Nec eſt verum,ꝙ illi pauci eſſent capitulũ:licet in eos eſſet ꝓ ea vice ius capituli deuolutum ꝓpter ſociorũ delictũ quo ad illã vicẽ tantũ:ſicut & in caſu negligentiæ ius capituli deuolueret ĩ archiepiſcopũ. de elect. ne ꝓ defectu. qtñ nõ eẽt,nec dici poſſet capitulũ, nec vt capitulũ ꝑiudicare poſſet eccleſię. Volens tenere contrariũ dicet ꝙ abbates præſcripſerint : cũ tñ preſcriptio ſit reſtringibilis in tãtũ, ꝙ per illã ſeparanẽ de ſe cõnexa:vt pater de deci. ex parte.ij.& c.cũ cõtingat. vbi deſcriptio decimarũ nõ comprehendit naualia aliàs vnita. diuidit etiã procurationẽ à viſitatione:cui aliàs eſt vnita.de ꝑſcrip. cũ ex officij.vt nota. in regula , odia. lib.vj.& facit regula,quæ iure.eo.tit.Item ius prouidendi & eligendi bene reſtringiẽ ad certã ſpeciẽ per reſcriptũ.de reſcrip.ſuſpectũ.lib.vj.& præſcriptionẽ:vt no.eo.lib.de præbẽ.cũ in eccleſia. ad id quod ſcripſi de conceſ.præbẽ.propoſuit.poſt prin.& illa nõ excedũt ſuos caſus,vt ibi.Fateãturigiẽ abbates ſolũ in ſuis terminis preſcripſiſſe,ſcilicet cùm minor pars elegit ex iure ſic deuoluto.& ſit iuſta cauſa illos admittẽdi: quia plus egẽt cõſilio pauci,cꝫ plures.xx.diſt.de quibus.de offi.deleg.prudentiã. Mutatis aũt terminis, quibus abbates nõ poſſederũt:& ſic nec preſcripſerunt, nec poſſeſsionis,nec proprietatis commodo debent admitti.his conuenit quod ſcripſi de proba.in præſentia.ſuper finem vltimæ gl. prima placet.

c *Vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione cõferantur.*[c] *Rub.*

¶Vide quod ſcripſi ſuper rubric.ij. & libellus hic deſcriptus fuit R o.hoc ti.in fi.quia formauerat libellum in eccleſia Beneuentana:poſtea correxit: quia eccleſia ipſa non habebat præbendas diſtinctas , in quibus diſtinctis dixi propriè libellum procedere.

d *De rebus eccleſiæ non alienandis.*[d] *Rubrica.*

¶In ſexto & Cle.reſumitur hæc rub. R of.proſequitur hanc materiã immediate ante quatuor ſ. ꝓximas.& pleniẽ illã tractat ꝓ modũ ſummæ,fuit etiã eius libellus hic deſcriptus,quẽ ibi vide in fi.pe.col.vbi de hoc proſequitur.etiã poſuit aliũ libellũ breuiorẽ:hunc aũt ꝓponit,vt res euidentius aperiatur.ſaltat demũ author cõtinuando R of.ad aliud ipſius opus ,vt ſtatim patebit.¶ Ad rubricã facit quæſtio venerealis lix.de qua ſuper rubrica de preſcri.dñicalis:de qua ſ.rubrica iij.q.xviij.Io.de Deo lib.vj.de eo, qui iurauit non alienare vel pignorare : an ex cauſa poſsit fructus locare vel vendere ad tempus.De qua dic vt in cle.eo.tit.c.j.in fi.Id enim talibus permittiẽ ibi ad modicũ tempus.Sed cꝫ tũ tẽpus hæc verba cõprehendãt, dubitaẽ: vt ibi no.in vlti.gl.Cõſanguinei vel potẽtes,qui ꝓmouerũt prẹlatos,exquirũt cõtractus gratuitos ab eis ad ipſorũ vitã, vel cõtractus locationũ vel venditionũ fructuũ ad longiſsimũ tempus confeſſato pretio. Sciui epiſcopũ, à quo ꝓmotores ſui extorſerũt gratuitũ cõtractũ ad vitã ipſorũ de tãto,quod trãſcẽdebat duas partes redituũ epiſcopaliũ,expreſſa cã ſeruitiorũ,quæ impenderãt eccleſiæ,& ꝓmittebãt impẽdere quãdiu viuerẽt:& in hoc fuit inſtrumẽtũ multũ ſoleniter formatũ, & de cõſenſu capituli:demũ extorto illud idẽ & male ſucceſsit dictatori. fuit enim per illos,quibus ſic ſeruierat,ſpoliatꝰ in totũ & expulſus à lare ꝓprio.& merito ſic accidere debet his,ꝙ ſanctã domũ Dei trahũt ad talia:ſuperueniẽte legato de latere,& his delatis ad eũ per epiſcopũ ſucceſſorẽ illius,& illis nobilibus ſuper hoc citatis exhibitis inſtrumẽtis prædictis, ipſorũ aduocati defendere conabanẽ cõtractũ, dicẽtes ꝙ pro vtilitate eccleſiæ in bene meritos factus fuerat:& ſic ligabat ſucceſſorẽ.Inducebant xvj.q.vj.illud. propter verbũ munificentias,quod eſt ibi.xlj.q.v.quia Io.extra,de ſol.c. j.de depo.c.j.Item dicebãt donationẽ factã ob cauſam ꝓpter merita ſeruitiorum præſtita & præſtanda:& ſic reuocationi vel pœnitentiæ nõ erat locus.C.de dona.quæ ſub mo.l.pe.& de reuocã.dona.l.ij.& iij.& l.gene-

Debitor

raliter.in prin.nec debet auferri donatũ.xxij.q.ij.nõ enim.in fi.imò si nõ posiderẽt donatarij,totũ supplẽdũ esset.de dona.per tuas.maximè qa illa nõ erat perpetua donatio,quæ facta fuerat ad vitã:sed tẽporalis:qa nil certius morte.extra de pœ.& remis.cũ ex eo.ff.de cõdi.& demõ.l.j.& in illis nõ requirit illa solẽnitas,quæ in ppetuis.facit hoc eo.ti.dudũ.lib.vj. extra,de his quæ fiũt à præla.cõtinebat.

& quod ibi no.in j. glo.& eo.ti.tuanuper.cũ cõcor. vlti. gl.& facit.xvj.q.j. 1

possessiones & qd ibi not.Sed contra ipsos fuit iudicatũ: 2 3

quod hodie coadiuuat clemẽtina p̃dicta:licet eã p̃lati bñ meritis munificentias facere possint ĩ vita & ĩ morte:illætñ debẽt esse moderatę, & iuxta seruitij meritũ: vt patet de test.Ioannes.& c.relatũ.ij.§. 4 5 6 7

licet.sicut et de alijs administrationib⁹ alienare prohibitis dicũt leges.ff.de admi.tu.cũ plures.§. pe.de tut.& ra.distra.l.j.§.j.Aliter p̃latis donare nõ licet. Procuratores eã sunt,nõ dñi.extra,de do.c.ij.vbi vide ĩ cõcor.ĩ j.gl. & licet habeãt liberã ptãtẽ administrãdi, & de elec.cũ nobis olim.in fi.regulariter tñ nõ donat habẽs liberã.de of.vica.c.fi.lib.vj. & cũ ex causa id permittitur,nõ est occasio pro causa sumenda.extra,de maio. & obe.solitæ.ff.ad leg.Iul.maiest.l.famosi.§.j.sed veram & sufficientem ad id causam præcedere oportet.Bene facit C.de sac.san.ec.l.iubemus.ij. vltra prin.ibi:sciẽtes nulla sibi occasione, vel tẽpore ad vicissitudinẽ beneficij.Adde q ibi iustius legeretur collocatis , licet ita illic leg.colorati.&c. Absit enim q in prohibitis certo casu permissis stetur verbo dicentis casum permissum subesse.ff.de proba.qui testamẽtum.de lega.iij.cùm quis decedẽs.§.Titia.& vide quod no.extra,de prẽsum.c.literis.in gl.imo.in vl. Põderãda igitur est veritas,& nõ fictio.ff.de castrẽ.pecu.l.si fortè.viij.dis. veritate.de hoc extra,de pig.nuper.Itẽ dato q fuissent causa donationis fiendæ commẽsurãda tamẽ fuisset causa in quantitate & tẽpore:vt in prẽdi.§.licet.propter id dicit lex quòd propter modicũ æs alienum pupilli magna possessio distrahi non debet.ff.de reb.eo.qui sub tu.l.magis puto. §.non passim.alleg.Itẽ præter tẽpus etiã seruitij,& quantum durauit eius causa,ponderãdum est.Facit de resc.statutũ.ad fi.lib.vj.eo.lib.de elec.cùm non deceat.ff.de excu.tuto.geometræ.de op.li.l.planè.Item ponderãdum est quod tex.prædictæ decre.ad hoc.& præ.§.licet.dicũt aliqua posse dari:quod verbũ secũdùm Hos.vt scripsi in præ.§.notat moderationẽ,& reprehendit prodigalitatẽ qui etiã remittit ad not.per se,de dona.cæterùm. Bene facit pro illo dicto ff.de contrahẽ.emp.l.hanc legem.cum duabus legibus seq.& de bo.dam.l.diuus.Facit etiam illud quod habetur de stat. mo.cùm ad monasterium.versi.c̃ c̃.Sic & aliquando raritatem designat. de sen.excõ.si aliquando.de iureiu.si verò.versi.verum.videtur etiam aliquibus & satis æquè,quòd licet temporalis sit donatio:si tamẽ de re magna, necessaria sit solennitas & superioris authoritas.Bene facit C.de do. sancimus.in fi.ff.de impen.in re.data.factis.l.iij.§.j.& forsan sic intellexit Innoc.& post eum Hosti.id quod post eos scripsi in præ.decre.ij.de his quæ fiunt à præla.sine consensu.ca.super j.glo.

ADDE, Oldra.consi.ccxvj.inci.quidam episcopus.& an episcopus qui iurauit non alienare sine consensu sui superioris,possit coniuncto suo concedere rem in emphyteusim,cuius reditus non excedunt decem solidos?Federi.consil.ccx.tenet quòd non possit.Et an alienatio facta de re immobili ex causa vera & licita si adhibita sit causæ cognitio,quam possessionem melius expedisset, alienare valeat : per eundem consi.cxliij.& ccxlviij.Et an valeat concessio vsusfructus facta ad vitam per prælatum suo consanguineo sine papæ vel legati authoritate per eundem consil.lij. & lxxxvij.& rei ecclesiasticæ alienatio , quibus casibus sit permissa vltra loca ordinaria, vide Bald.consil.xxxvij.v.volumi.Et ibi an abbas exemptus,qui iurauit non alienare Romano Pontifice inconsulto , possit consentire alienationi Prioris sibi subditi:& an successor teneatur stare locationi factæ per prædecessorem , qui recepit totius locationi factæ ad nouennium pensionẽ: per eundem Bald. eo.volu. consi.clxv.& Per.de Anch. consi.cxv.

SVMMARIVM.

☞ Debitore bona sua corporalia, & incorporalia in fraudem alienante, qua actione possit creditor talis donationis reuocationem petere.

Debitore incorporalia bona in fraudem alienante, qualiter sit reuocatio per creditorem facienda.

Positiones actoris & rei,vbi donatio debitoris per creditorẽ venit reuocanda,qualiter sint formandæ.

Liberto bona in fraudem patroni alienante, qualiter & qua actione sit patrono succurrendum.

Positiones actoris & rei,vbi agit pro donatione liberti in fraudẽ patroni facta,qualiter sint formãdę.

Arrogante aliquem in filium,postea autẽ alienante aliquid de bonis suis in fraudem arrogati, an & qua actione poterit talis alienatio reuocari.

Positiones actoris & rei,vbi agitur vtili in factum Caluisiana pro rebus arrogatoris in fraudem alienatis,qualiter sint formandæ.

Actio reuocatoria in factũ Pauliana prætoria , cui, & quando competere dicatur.

Actiones in factum dicuntur tantùm ad incorporalia iura competere.

Interdictum fraudatorium,cui competere dicatur.

LIcet hoc titu.de rerũ ecclesiasticarũ tractetur alienatione:tamẽ ratione priuatarũ rerum de alienatione aliqua ciuiliter subnectemus.Et primò de materia ipsius tit.differamus : in qua sic cõcipitur libellus: L I B. Corã &c.propono cõtra P.qui talem domũ vel vineam ad talem ecclesiam pertinẽtem,cuius fines &c.tenet & possidet,asserẽs dictam rem sibi à tali prælato venditã: quem contractũ vẽditionis,c̃ sibi factã fore asserit:dico celebratum fuisse cõtra formam iuris & in casu à iure,vetito & nõ pmisso.vnde nomine præfatæ ecclesiæ peto cassari & irritari,& cassam & irritam nunciari venditionẽ ipsam: & rẽ ipsam mihi

1 a dixi s̃.de his,quæ fi.à præ.sine cõsensu ca.¶ †Porrò[a] debitore alienante bona sua corporalia & incorporalia in fraudem creditorũ creditor omnia alienata per actionẽ Paulianã prætoriam tam ab alienatore, b c̃ ab eo,in quẽ alienatio facta est, poterit b c reuocare[c].quæ sic dicta est à Paulo eius inuentore. b ff.de vsur.videamus.ff.de his quæ in frau.cred.hac in factũ.sic libellus cõcipitur: L I B.Coram &c.cõqueror de P.qui possidet prædium,vel domũ talẽ: cuius cõfines &c.quod prædium meũ alienauit T. debitor meus per fraudẽ,vel fraudis cõsilio : vt me fraudaret debito meo,& fraudatus sum : quia eius bona,quæ iam discussi,non sufficiũt ad meum de- d bitum exoluendum ipso P.[d] possessore sciente & fraudem participante : & ideo prædictam rem re- e uoco,vel restitui mihi peto cum fructibus,[e] & omni causa:quasi nulla alienatione vel traditione secuta.& ad hoc propono Paulianã actionem vnde peto mihi iustitiã exhiberi.Et hoc si dicis Paulianã esse nomen actionis.Si verò dicas,q non,sed q sit adiectio : vt not.Azo in Summa.C.de his quæ in frau.cre.dices sic:& ad hoc propono actionẽ in factum Paulianã:vt ff.quæ in frau.cre.hac in factum. prædicta forma probatur ff.eo.l.j.§.j.& l.qui ac.§. hoc edictum.& l.ait prætor.§.per hanc.Quod autem dixi, locum habet circa incorporalia in fraudẽ 2 alienata.¶ †Si verò aliquid incorporale sit alienatum : puta quia suum debitorem liberauit per acceptilationem:distingue, an ille fuerit debitor purè,an in diem , vel sub conditione.si purè, forma f sic[f]: L I B. Coram &c. conqueror de P. debitore meo, qui in fraudem liberauit T.debitorem restitui cum fructibus perceptis & percipiendis. extra,de reb.ecc.nõ alie.si quis præsbyterorum.& c.dudum.lib.vj.xij.q.ij.sine exceptione.& c.nõ liceat.x.q.ij.hoc ius porrectum.Vel si vis , potes rẽ vendicare,& breuius absq; narratione cõcipere vt a

¶ Porrò. Assumit verba Ros.vbi de Pauliana,qui dicit in illa quatuor necessaria : quæ patẽt ex positionibus.

¶ Alienatore. Dicit Roffred.contra alienãtem tunc agi quando ita dispersa sunt bona,quòd sciri non potest vbi sunt.ff. de his quæ in frau.cred.l. vlti.§.fi.& Ioan.de Bla. format libellum de hoc in parte j.proxi.ante fin. sic dicens: L I B. Dico quòd R. debitor meus in centum ita latenter dissipauit in alios bona sua in fraudem meam,quòd iussus à tali iudice mitti in possessionẽ bonorum eius causa debiti, quod mihi debebat , conseruandi: nil inuenio in eius bonis, præseruare possim,nec bona per eum alienata inuenire possum:vnde ago contra ipsum R.vt in carcerem detrudatur quousq; reuelauerit eos,in quos bona ipsa alienauit : vobisq; domine iudex supplico,vt ipsum ad hoc per diffinitiuam sententiam condemnetis.Extollit autem se Io.de Blana.his actionibus,dicẽs illa se plenius Ros. tractasse.& aliqua in ipsius libellis merito reprehensa.

c ¶ Reuocare.Supple nullo pretio per eum restituto.si tamen apud alienãtem essent numi:ad iudicis officium pertineret, vt faceret illos reddi.ff.de his quæ in frau.cred.l.si debitor.& l.se q.

d ¶ Ipso P.emptore secundùm Io.de Bla.quare j.dicam, j.videbis.

e ¶ Cum fructibus.Hic oppone, & solue vt dixi s̃.ne sede vacan.super j. libello.

f ¶ Sic.Non fuerunt isti libelli Roffre.sed Ioan.de Blana.vbi de Pauliana: qui etiam libellus qui præcedit,ponit,& exponit dicens etiam Paulianæ tres esse radices: quarum prima est in titu.non gratuito.& de hac s̃.secundùm eum.Secunda,cùm gratis fit alienatio inter viuos: vt si debitor donat in fraudem creditoris:& procedit libellus:vt s̃.hoc saluo quòd non habet actor necesse dicere quòd donatarius participauerit fraudi. sed satis est hoc casu quòd debitor alienauit in fraudem.ff.de his quæ in frau. credi.l.quid autem.§.simili quoque modo.Tertia radix, quando fit alienatio in vltima voluntate:& tunc non oportet in libello mentionem fieri de alicuius illorum fraude. Solus enim euentus hic inspicitur, scilicet creditorem fraudatum.ff.eod.titu.omnes.§.j.Ad secundum autem suum libellum , qui sequitur, ipse opponit illum non procedere , cùm agatur præcisè ad factum.quod fieri non debet.ff.de re iudica.l.si quis ab alio.in fine.Respondet duplex esse factum.vnum quod de leui non fit, sed cum corporis labore: vt facere domum vel promittere stipulatorem super certa re nullum damnum passurum:& in his,quæ de leui non fiunt , procedunt,quem præcisè ad factum non condemnandum.Aliud est, quod de leui fieri potest:istud scilicet reponere se in pristinam obligationem:& ad tale factum potest condemnari præcisè.ff.quod met.cau.l.si cũ exceptione.§.quis per vim.in fi.¶ Oppo.secundò.q petitio est impossibilis, scilicet de reponendo se in obligationem pristinam extinctam,quæ reuiuiscere non potest.ff.de solutio.qui res.§.ream.Et maximè procedit obiectio in obligato ex causa legati.Respondet quòd licet actio extincta non reuiuiscat eadem specie vel numero,reuiuiscit tamen eadem genere de voluntate partium : & de hoc procedit libellus. Sed obstat quod dixi de

legato:vbi nõ est eadẽ genere,si quod debebatur testamẽto,nũc debetur stipulatione.Respondet duplicem esse causam, remotam & proximam. Prima ex legato, secunda ex stipulatione.Nam cùm obligatus ex legato non esset obligatus verbis,non potuit verbis liberari, nisi illa obligatio deducta esset in Aquilianam stipulationem:& sic proxima erat verbalis. Insti.quib.mo.tol. ob.§.est autẽ.Reponet ergo se in pristinã,i.in æquipollentẽ,secũdùm eũ.nec refert quid ex æquipollẽtibus fiat.ff.de instit.sub cõdi.fac.l.iñ. & dicit q optimè facit ff.de leg.ij.cùm filius.§.hæres.

¶ Item scias hanc actionẽ locum habere cùm fraudatur creditor iã existens.vnde nõ habet locum in alternationibus,quas faciunt volentes maleficia committere. de,quo hic per Rof fre.& Ioan.vide j. de dona.ver.in tẽpore aliquis. vbi actor in huius titu. fine remittit.

a ¶ L.j. Vide quod ibi no.super versi. excessus.

b ¶ Cæterùm. Tenet author ordinẽ Rof fre.& Ioã.quod libellarij omnes tenẽt:sed longè plenius Ioã.de Bla.de hac loquitur,cẽ alij in suo libello, quẽ inchoauit:dico domine iudex q R. nuper defunctus me patrono suo præterito,& extraneo hærede instituto,habens in bonis amplius quàm centum aureos,talem fundum,cuius fines &c.Et not.q Rof.vel author de liberto mortuo nil dixerunt.& contrarium innuere videbatur vterq; in secũda positiõe actoris|dicendo:item q solus sum patron9. Vt autem dicit Io. summè inconueniens esset,q patronus alienata per libertum viuẽtem re euocare posset, cũ posset casus euenire q nil sibi deberetur:puta si filios haberet. Insti.de suc. lib.§.sed nostra.& §.seq.Et hic inserit quæstionem,quid si viuente liberto is,in quem fuit res per ipsum alienata, illam per xxx.annos possederit:demum libertus moritur: quæritur an possit reuocatio fieri. Dubium facit:quia xxx.annis est possessa, per quod omne ius sublatum videtur. Sed ipse dicit illud verum contra illum,qui agere posset & negligeret:sed iste qui agere non potest,non potest dici negligens.ergo sibi præscriptio non currit.C.de anna.except.l.j.in fin.Restringo hoc ad impedimentum expressum,quo non competebat actio de alio non impedito. Vide quod

3 dicit q optimè facit ff.de leg.ij.cùm filius.§.hæres.

¶ Item scias hanc actionẽ locum habere cùm fraudatur creditor iã existens.vnde nõ habet locum in alternationibus,quas faciunt volentes maleficia committere. de,quo hic per Rof fre.& Ioan.vide j. de dona.ver.in tẽpore aliquis. vbi actor in huius titu. fine remittit.

4 ¶ Cæterũ b liberto alienãte bona in fraudẽ patroni succurrit patrono p actionẽ Fauianã ptoriã, per quã alienata reposcere põt.sic ergo libell9 cõcipiet. L I B. Corã &c.cõqueror de P.qui possidet domũ talẽ,cuius cõfines tales sunt,&c.quã rẽ T.libertus meus alienauit in fraudẽ meã ad hoc, vt me suum patronũ fraudaret tertia parte,quã de iure habeo in bonis suis. Vnde rẽ illã pro tertia parte pro indiuiso peto mihi restitui,& assignari cũ fructib9 & omni causa.& ad hoc propono Fauianã actionẽ vnde super his mihi peto iustitiã exhiberi.Et hoc si dicis q sit nomẽ actiõis.Si dicas quòd nõ,vt alij dicunt,dices: Actionẽ in factũ Fauianã propono. prædicta forma probat ff.si quis in fraudẽ patro.l. j.§.hæc actio. ¶† Actor ergo sic ponet: Positio actoris.Pono q petita in libello de iure petere possum.sed hæc positio iuris est.Itẽ q solus sum patronus illius T.ff.de suis & legi.hæredibus.l.in testamẽto.Si hoc neget,prosequet illas causas,quib9 quis fit patronus:vt in l.in testamẽto.Itẽ q libert9 ipse,qui alienauit,erat maior centenario.i.habebat vltra centũ aureos in bonis.Insti.de suc.lib.§.sed nostra.Itẽ q rẽ alienatã habes,tenes,& possides.Itẽ q dolo,& fraude alienauit,vt minueret meam partẽ,scilicet tertiam mihi de iure debitã.Ex tũc enim cõpetit Fauiana.ff.si qd in fraudẽ patro.l.j.in prin. Sed si fecerat in fraudẽ, vel vt minor esset cẽtenario: tũc ipso iure nõ tenet.ff.de iure patro.si libertus.¶ Reus verò sic:P O.R E I.Pono q T.qui mihi vaccã donauit, vel vẽdidit, natus fuit ex libera matre.hoc cõcesso ingenuus natus est: & sic actor succumberet.Insti.de ingenuis.Si verò neget,dicat sic:Pono q T.factus fuit miles te sciẽte.C.lib.xij. qui mil.nõ pos.super seruis.Itẽ q T.alienauit propter necessitatẽ rei familiaris:hoc concesso, sequitur q non dolo.Itẽ q T.erat cẽtenarius.¶† Cæterùm c si quis arrogat sibi aliquẽ in filium, & postea alienat aliquid de rebus suis in fraudẽ arrogati: vt diminuat quartã,quę debet arrogato in bonis ipsi9 arrogatoris ex cõsti.diui Pij: vt ff.de adop.si arrogator.§.sed an impuberi.poterit arrogatus illa reuocare per vtilem actionẽ Caluisianã,vel Fauianã,vel vtilẽ in factũ prętoriã.de qua in arbore Io.nõ tractatur.ff.si quid in fraudẽ patro.l.fi.vnde sic concipitur libellus.¶ L I B. Corã &c.conqueror de P. qui possidet tales res,quas T.pater meus arrogator in fraudẽ meam alienauit:vt quarta mihi debita ex constitutione diui Pij diminueretur:vnde res ipsas mihi peto assignari cum fructibus & omni causa.& ad hoc propono vtilẽ in factũ Caluisianã:

7 & super his peto mihi iustitiã exhiberi. ¶† Actor ergo sic ponit: P O. A C. Pono q T.me arrogauit.Item q arrogatio fuit legitimè facta.sed hęc est iuris.vnde si neget,dic ea quæ in arrogatione desiderantur,vt sit legitima.quæ habes ff.de adop.si pater.§.in arrogato.& legib9 sequẽtibus.& sunt vij. vel viij.Itẽ q rem alienatam tu habes,tenes & possides.¶ Reus verò contra sic: P O.R E I. Pono q tua arrogatio fuit legitima.sed hęc positio iuris est: vnde ponat causam quare sit illegitima, quæ continẽtur Instit.& ff.de adop.tamẽ negatiua qualitatis bene probatur:vt ff.de proba.l.ab ea.Ad hoc si libertus, vel debitor alienat in fraudẽ patroni vel creditoris,possunt alienata per actionẽ in factũ reuocatoriam Caluisianã prætoriam reuocari:vt C. c si quis in fraudẽ patroni.l.fi.& hæc forma libelli,vt

8 s.dixi in Pauliana.¶† Est & quarta actio reuocatoria,scilicet in factũ Pauliana prætoria, quæ tunc locũ habet, cùm prædicta alienatio fit à prædictis personis in fraudẽ prædictorũ,quæ poterit per hãc

9 actionẽ reuocari.¶† Differẽtia autẽ consueuit assignari inter prædictas & actiones in factũ:quia prę dictæ cõpetunt ad reuocãda corporalia: sed actio in factum ad incorporaliã iura, vt actiones : vt ff.

d quæ in frau.patro.l.hac in factũ. d Qualiter autẽ cõcipitur in hac libellus,& fiant positiones,per supe

10 riora liquet.¶† Est & interdictum fraudatorium, quod competit creditori, in cuius fraudẽ debitor alienat : vt ff.de sol.pupilli debitor.§.j.quod parũ differt à præcedẽtibus tribus actionibus.vnde cõcipitur libellus, vt in illis.& quæ ibi dicta sunt hic pro magna parte intellige repetita.Quidã tamẽ dicunt,q nõ est proprium nomẽ interdicti.¶ Quid iuris,si intẽdẽs cõmittere aliquod maleficium,alienat in fraudẽ bona sua?no.j.de dona.ver.itẽ pone. ¶ Quid iuris sit de submittentibus bona ecclesiarum regibus,vel baronibus,& de recognoscẽtibus se ab illis ea tenere,habetur in cõstitutione Gregorij decimi.eod.ti.hoc consultissimo.lib.vj.

e *De precarijs.* *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter in precaria sit cõcipiendus.
2 Interdictum de precariò habere potest ille, qui rẽ d suam precariò concedit,nec sibi restituitur.
3 Positiones actoris & rei, vbi agitur interdicto de precariò super re concessa, nec restituta, qualiter sint formandæ.

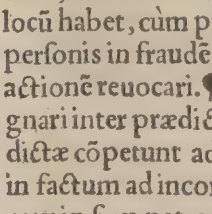

In hoc titulo potes instrumentum formare,vt j.de obligationibus & solutionibus.§.j.versicu.porro.Sed & in precaria sic

1 forma libellum. L I B E L. Corã &c.† propono ego H.rector,seu prælatus talis

Baldus De rebus ecclesiæ nõ alienandis.

Rubrica.

Qualiter formetur libellus in Fauiana & Pauliana hic G.de subhastatione & forma relationis eius,ſ. de citatio.§.forma.

e *De precarijs.* *Rubrica.*

¶ Primam partem vnde receperit author,dicam.secundam habuit à Rof fred.vbi de interdictis rubrica de precariò.glossas autem decre.vlti.extra,eod.titu.per modum summæ,vide collectas in epilogo primæ gloss.

ecclesiæ

a ¶ Viueret. Sup. ille T. & sic fiebat contractus secundùm formam c. precariæ. quod j. allegatur.

b ¶ Intelligitur. Et sic illud legebant Pet. & Abb. vt ibi scripsi: quod satis videtur durum: & adhuc durius, quod addit hic author in fine ad illorum dictum, ibi: peto etiam. Item conclusio, quæ præcedit ibi: quare peto: non videtur congrua: cùm deberet ex deceptione peti restitutio. de resti. in integ. c. j. possint sustineri hic verba a prædictorum quãdo non fuisset factus contractus solẽniter per scripturam, sed amicabiliter: & ex cõfidentia sic processissent prælatus & laicus. vel quando non fuisset principaliter actum de re: sed de pretio singulis b annis inuicẽ dãdo. licet fortè post talẽ conuentionẽ pretij 2 res, ex quibus quãtitas habebatur, fuerint designatę: aliàs c dici oportet q̃ si precaria fuit facta rationabiliter & se cũdũ formã c. precario. dando proprietatẽ rei vsufructu retento, & habendo ex re data d per ecclesiam du- 3 plum illius vsus fructus: vel dãdo proprietatẽ & vsumfructũ habendo de rebus ecclesiæ in triplum, facta de hoc scriptura, prout vult l. iubemus. ñ. in fin. C. de sacros. ecc. Sed licet diminuatur pensio domus, vel pretij dati per laicum: nihilò minus perdurabat contractus, qui à principio tenuit: aliàs ecclesia v teretur fraude contra decre. per tuas. de dona. Et ad hoc bene facit quæstio dominicalis iij. in fi. de eccleſia, quæ recepit prædium vt daret alimenta: quod casmate perijt. de e qua dixi de condi- f tio. appos. verum. super glo. ñ. Item dominicalis xlix. de vinea data ecclesiæ ad tempus loco decimarum: quæ vinea casmate perijt. de qua dixi de rerum permu. c. fina. super vlti. glo. & satis facit, vt ibi dicitur, quod loquimur de contractu non perpetuo in laicum, sed sic in ecclesiam. Item absurdum, quòd domus eius proprietatem habet ecclesia deterioretur ei, qui non est dominus. hoc dico: quia siue vsumfructum habeat laicus, siue non: ad minus proprietas est ecclesiæ, secundùm veritatem: sed saltem eo casu, quo etiam vsusfructus datur: quem casum practicat author. Item si conuerteretur casus, quòd reditus laici crescerent, vel saltem durarent, & reditus dati per ecclesiam minuerentur, ecclesia non quæreret dissolutionem contractus. quod ergo de suo nollet, non quærat in alieno. de homici. cum iuramen. satis sufficit ad casum regula, factum legitimè. de regu. iur. lib. vj. cum suis exemplis & concor. & facit quod not. Cyn. C. de iure emphy. l. j. in fin. Non obstat. l. ij. de preca. quæ apertè loquitur de factis irrationabiliter.

ADDE, an capitulum ecclesiæ cathedralis possit de bonis suis sine episcopo celebrare contractum precariorum, Fede. consi. ccxcv.

c ¶ Conci. At Roff. ad literam est totum quod sequitur, vbi s. Dicebat autem quinque in hoc titu. necessaria, quæ ex positionibus colligas: quia vterque actor & reus ponunt rem suam esse. primus vt valeat precarium, secundus vt nõ valeat. Scito q̃ est casus. quo bene valet precarium de irrogatis datum à creditore. quod videas. eod. titulo. c. vlti. in j. glos. circa medium.

✠ FORMA. A. cõfessus & cõtẽtus fuit cẽtum ex causa cõmodati habuisse ac recepisse à B. vnũ Decretũ in chartis hœdinis scriptum in textu de litera antiqua, & glossatum ex apparatu Io. ad vsum legendi: promittens solenniter sine aliqua exceptione iuris vel facti se obligando dicto B. pro se suisq̃ hæredibus stipulanti prædictũ librum omni dolo & culpa remotis, solicitè, diligẽter, prudenter, & fideliter custodire, & in eo seruando & custodiẽdo d summam & exactissimã diligẽtiam adhibere, eũq̃ eiusdẽ bonitatis, cuius nũc est, restituere & cõsignare sibi, aut soluere & dare eidem nomine æstimationis, & pro æstimatione eiusdẽ libri concorditer ab eis facta xx. libras Turo. hinc ad vnũ proximũ annum: suscipiẽs in se & super se omnẽ casum fortuitum, & euẽtũ incẽdij, naufragij, ruinæ, rapinæ, furti, violẽtiæ, superueniẽtis periculi, & quẽcunq̃ alium tam diuino iudicio, q̃ ex quolibet genere culpæ vel aliàs proueniẽte: promittẽs etiam solẽni stipulatione eidem B. nullam contrariam exceptionẽ, vel defensionẽ iuris vel facti specialẽ vel generalẽ occasione vel prætextu præmissorum fortuitorũ casuũm, euẽtuum, aut alicuius eorũ, siue etiam quorũcunq̃ aliorũ, vel alia quacunq̃ causa in aliquo facere vel opponere, quò minus ad ipsius libri restitutionẽ aut prædictæ æstimationis solutionẽ, vt dictum est, faciẽdam efficaciter teneatur: Sed omnia & singula in hoc contractu contẽta grata, firma, & rata habere & tenere: nec contrafacere vel venire per se, vel per aliũ aliqua ratione, vel causa de iure vel facto. Quod si præstituto termino librũ ipsum nõ restituerit, aut dictã æstimationẽ, vt præmissum est, non soluerit, omnia quæq̃ singula s. & j. scripta nõ obseruauerit, aut in aliquo cõtrauenerit, promisit eidẽ B. dare & soluere duplum ipsius æstimationis nomine pœnę stipulatione in singulis huiusmodi cõtractus capitulis in solidum promissæ. qua soluta, vel non, omnia & singula s. & infrà scripta, rata & firma perdurẽt: & nihilò minus antè dictum librum reddere, siue præmissam æstimationem soluere, & sibi super hæc respondere sine vlla exceptione, vbicunq̃ & quocunq̃ loco & foro, cùm dictus B. petierit ab eodem reficere & restituere omnia & singula damna & expensas ac interesse litis, & extra, & de his credere suo simplici verbo sine sacramento, vel alia qualibet probatione. Pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem omnia bona sua renuncians fori priuilegio, exceptioni non habiti, non recepti, & commodati libri prædicti, exceptioniq̃ doli, condictioni sine causa, in factum actioni, & omni auxilio iuris & facti. Hæc forma probatur quantum ad pœnam, vel quantum ad expresionem casuum. ff. si quis cau. sed & si quis. §. quæsitum. cum suis concord. [5] & ff. de transac. cùm Aquiliana. & l. Aquiliana. & ff. pro soc. actione. §. renunciare. & ff. de admi. tuto. si duo. C. commo. l. j. extra, eo. c. vnico. C. de neg. gest. gerentes. Quantum ad

d ¶ Necessarium. Vt dicit Roffre. illa ratione, quia in interdictis dantur duæ sententiæ: scilicet si non paretur primæ. & sic venit in condemnationem, quod non venit in petitionem: quia non erat in obligatione. Inducit l. qui restituere. ff. de rei vendicatione. quærit demum ad quid intentetur interdictum de precario: an respectu possessionis an proprietatis. Respondet quod respectu possessionis, quæ est penes rogantem vnde interdictum dicitur restitutorium. ff. eodem. l. secunda. §. hoc interdictum. Restituitur enim sibi illa naturalis possessio, quæ est penes rogantem. ff. eodem. & habet. §. penultimo. & cùm solam detentationem haberet, illa etiam veniret restituenda secundùm eum. de hac restitutoria, & à quo tempore veniant fructus, & quomodo, quandoque præscriptis verbis, quandoque precario, quandoque ex stipulatu ad hoc agit, scripsi eodem titulo. c. fina. super j. glos. ad finem.

e *De commodato.* *Rubrica.*

¶ Roffredus & Ioannes de Blana. prosequitur hunc titulum in actione directa & contraria. Bonagui. in secunda parte, char. secunda, ponit vnum libellum in directa, & duos in contraria satis breues. Commentaui decre. vnicam. eo. titu. & materiam ibi vide: quæstionem lxxxviij. Pilei de commodante equum de pascuis, vide j. de loca. §. postquam. super versi. quid si locaui. aliam ipsius xcvj. de equo per te mihi commodato ad villam, ad quam vadens inueni amicos cum alijs rixantes: immiscui me amicos iuuãdo. tu casu superueniens iuuisti aduersarios: & sub me equum tuum occidisti: an tenear commodati? & tenet per legem, si ex plagis. §. j. me teneri: quia culpa penes me residet, qui prius deliqui. hoc verum, nisi tu data opera equum occidisses: vt ibi.

f ¶ Conficitur. Secundùm Rolan. parte. iij. in vlti. charta.

g ¶ Concor. Quibus adde de procur. qui ad agendum. lib. vj.

e *De commodato.* *Rubrica.*

IN hoc titulo prius instrumenta obligationis, secundò libellum formemus. Instrumentum ergo sic conficietur[f]:

a ¶ §.item his. Hic adde quod not.infra de loca.§.iam dicendum. verſicu.ad euidentiam. & ver.ſeq.

b ¶ Cõcipere. Secũdũ Rof.ſuo loco inter ciuiles actiões, vt ibi dicit, ſeptẽ in hac actione neceſſaria, q̃ patent ex poſitionib⁹. & per id qđ dixi inter ciuiles, patet qđ ipſe accedit Io. & Azo. q dicũt eã ciuilẽ, vt patet. ff. eo. ĩ cõmodato. §. ſicut. Non ob. qđ p̃tor de illa tractat ff. eo. l. j. qa illud p approbatio anẽ. & vide qđ ibi no. in prin. de quo hic per Rof. in fin.

c ¶ Meũ. Ioã. de Bla. nõ ponit hic meũ: cũ cõmodanti etiã alienum cõpetat actio. ff. e. cõmodare & l. ſeq. Itẽ addit ĩ libello, q cõmodatari⁹ vſu cõpleto locauit equũ ad merces portandas: vel certũ hominẽ pro decem: vnde, petit etiã illa decẽ. alleg. ff. eo. ſi vt certo. §. vſqueadeo.

d ¶ c. vnico. Quia pl⁹ habet cõmodi: iõ plus habet periculi vt ſcripſi, de preca. c. vlt. ſup gl. pen. & quia facta eſt mentio de re deteriorata, Io. de Bla. libellũ format in illa, hoc mõ abbreuiato: tũ dico q talẽ equum ad talẽ vſum commodauit tũc vtroque oculo videntẽ, quẽ mihi reſtituit vno oc̃lo excęcatũ per culpam ſuã. vñ cũ mea inter ſit in decẽ eũ ſic excæcatũ fuiſſe: ago cõtra ipm T. vt decẽ mihi ſoluat. & addo qđ ſupplico ad id diffinitiue cõdẽnari. Opponit autem libellũ obſcurũ ex illo verbo propter culpã: cũ triplex ſit culpa. de quib⁹ extra eod. c. vno. aliàs ff. de iure fiſc. ita fidei. in fin. Reſpon.

hoc qđ dixi de culpa & dolo & alĩs, probat extra eo. c. vnico. ff. e. ſi vt certo. §. interdũ. & l. in reb⁹ ff. de dolo. l. j. Inſti. qui. mo. re cõtrahit obli. §. itẽ his. [a]

SVMMARIVM.

☞ Poſitiones actoris & rei, vbi agitur de commodato, qualiter ſint formandæ.

1 Commodatum rei ſimpliciter nec ad certum vſum factum, an ſtatim poſsit reuocari.

2 Simpliciter dicens, commodo: an & qualiter intelgatur commodare.

3 Poſitiones actoris & rei, qualiter ſint formandæ, vbi agitur actione contraria mandati.

4 Actio furti, an & quo caſu poſsit commodatario contra commodantem competere.

5

NVnc dicendum reſtat qualiter libelli formentur. Et quidem ſic poteſt libellum concipere [b] LIB. Coram &c. cõqueror de P. cui equum meũ [c] cõmodaui, vt iret ad villam vel forum: vel librum ad vſum legendi: vel tale quid ad talẽ vſum, quẽ equum, vel rem mihi reſtituere ſiue reddere cõtradicit. Vnde cùm de villa, vel de foro redierit, vel vſum ipſum, ad quem cõmodaui, expleuerit: peto equũ ipſum, vel rem ipſam mihi reddi, ſeu reſtitui, & eum ad id per veſtrã ſententiã condẽnari, & cogendũ fore decerni. Peto etiam expenſas factas, & proteſtor de faciendis. extra de commo. c. vnico. ff. eo. in cõmodato. §. ſicut. in fi. & l. j. & iĩ. & l. ſed nihil. Inſti. qui. mo. re cõtra. ob. §. is cui. iunge, ſi es Legiſta, & ad hoc propono actionẽ cõmodati. ff. eo. l. j. & l. cõmodatũ. & l. ita. ¶ †Actor ergo ſic ponet: P O. Actoris. Pono q talẽ rem tibi pro tali vſu cõmodaui. Item q ille vſus finitus eſt. ff. eod. l. j. & l. in cõmodato. C. eo. eum qui. extra eo. c. vnico. Item q tui gratia tantũ cõmodaui, vt ibi. & in concor. quæ ſunt. in poſitione illa. Item q culpa &c. Item gratis. ff. eo. l. ſi vt certo. §. nunc videndum. extra eo. c. vnico. Inſtit. manda. §. penul. Item q illius rei proprietatem & poſſeſsionem retineo. ff. eo. l. rei. Item quòd rem illam mihi non reddidiſti: vel reddidiſti deteriorem. ff. eo. l. iĩ. §. iĩ. Item q culpa tua, ſaltem leuiſsima interuenit. ff. eod. ſi vt certo. §. commodatum. & §. quod vero cuſtodiam. & in alĩs. §. extra eo. c. vnico. Reus verò ſic: P O. R E I. Pono q talem rem Titio commodaſti in ſolidum. ff. eo. ſi vt certo. §. ſi duobus. Item q commodaſti mihi ad certum vſum, qui adhuc durat. ff. eo. in commodato. §. ſicut autem. extra eo. c. vnico. Item q tibi dedi decem, vt rem illam mihi accõmodares. Item q illius rei dominium & poſſeſsionem à me tranſtuliſti. Item q gratia tui tantùm commodaſti. Item quòd res illa periĩt ſine dolo meo & culpa lata, leui & leuiſsima. extra, eo. c. vnico. [d] ¶ †Quid ſi res ſimpliciter nõ ad certũ vſum commodatur: nunquid ſtatim poterit reuocari? ar. q non. in præce. §. ſicut autem. ibi: atq; intempeſtiue. & ibi: voluntatis enim eſt &c. & C. de accu. ſicut. ff. de conſti. pec. promiſſor. §. j. Non enim debet ſtatim cum facco venire paratus. ff. de ſolu. quod dicimus. Et hoc tenet Pil. dicens eſſe commodatum, ſi dicitur ſimpliciter, cõmodo, ſecũdùm Azo. & Hoſ. [e] dicunt eſſe cõmodatũ, niſi detur ad certũ vſum: vnde ſtatim poteſt reuocari. ff. de preca. l. j. & l. cùm precario. & extra, eo. ti. c. fi. & arg. ff. de verb. obl. eum qui calendis. in fi. ¶ †Sed & cõmodatario cõtra cõmodantem datur contraria mãdati: in qua ſic concipitur: [f] LIB. Coram &c. cõqueror de P. à quo peto mihi ſolui xx. nomine expẽſarũ, quas feci in ſeruo, vel alia re, quã mihi cõmodauit. & ad hoc propono actionẽ cõtrariam mãdati. ff. eo. in rebus. §. poſſunt. & l. in cõmodato. §. in contraria. [g] ¶ Pro alĩs etiã caſibus ſic cõcipit libellus: L I B. Co. &c. cõqueror de P. qui ſciens mihi cõmodauit vaſa vitioſa, vel ſeruũ furẽ: vnde vinũ fuit effuſum, quod valuit decẽ: qua re illa decẽ peto. vel ſeruus mihi tales res ſubtraxit: quare res illas peto &c. & ad hoc &c. vt in præ. l. & §. itẽ qui ſciẽs. & l. pe. & de pœni. di. iĩ. inter hæc hircum. j. ¶ Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pono †q mihi rem talem cõmodaſti. Itẽ q erat vitioſa. hoc non venit in actione cõtraria mãdati. ff. eo. cõmodato. & l. in rebus. §. fi. ¶ Item q hoc ſciuiſti. ff. eo. ſed addes. [h] Item q in ea feci expẽſas pręter cibaria. nam expenſas in cibariĩs factas non reſtituet cõmodator. ff. eo. ſi vt certo. §. ſumptus. & in præ. §. poſſunt. & §. contraria. & facit ff. de dona. inter vi. & vxo. l. ſi quis operas. Item, q cõmodatũ mihi ignorãti ſurripuiſti. Item q pro eo pretiũ ſibi dedi: quo caſu re comperta cõmodatarius habet cõtrariam actionẽ mãdati ad intereſſe contra ipſum cõmodantẽ, qui ſurripuit. ff. eo. rem commodatam. ¶ †Actionẽ autem furti non habet, niſi interſit ſua propter expenſas, propter quas poterat rem illam retinere. ff. de furt. is, cui commo. Item q talis furripuit mihi rem cõmodatam. Itẽ q poſtea rem habuiſti: vt in præ. l. in commodato. §. fi. [i] Item quòd ad certum vſum mihi cõmodaſti. Item quòd vſus non eſt finitus. Venit enim in contraria commodati, ne intempeſtiuè reuocetur: vt in præ. l. in cõmodato. §. j. & extra, eod. c. vnico. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono quòd talem rem tantùm T. cõmodaſti. hoc conceſſo, patet quòd non reo. ff. de iudic. cùm prætor. extra, de præſumptio. nonne. Sed hęc eſt implicita negatiua: vtŝ. depo. §. vĩ. ver ſicu. viĩ. Item quôd expenſæ, quas feciſti in ſeruo, obſtat glo. in l. ſi argẽtarius. in fi. ff. de edẽ. nam ibi põderato tex. petit argẽtarius ſibi edi rationẽ ꝓpter cauſam quã allegat ad actionẽ cõſequẽdã. hic verò allegaẽ caſus adſe defendẽdum. Nõ obſt. etiã ad prædicta l. vlt. ff. de rei ven. quia illud verũ cùm res vẽdicatur, vbi ſatis eſt reo, quod neget ſe poſsidere: vbi ſufficit actori probare cõtrarium, dato q de ſuo iure nil probet. hic loquit in cõuento perſonali, in qua obligata ſit perſona, deſinere poſsidere nõ iuuat. Sed diſtingui tur quod in obligatione, aut eſt quãtitas, aut ſpecies, aut quantitas pro ſpecie. In primo caſu nõ liberatur debitor: vt in l. incẽdiũ. C. ſi cer. peta. Et eſt ratio: quia genⁿ nõ perit, nec perire poteſt. ff. ad leg. fal. in ratione. §. incertæ. Secũdo caſu libera tur debitor, ſi non fuit in mora, nec in culpa. ff. de lega. j. l. cùm res. §. vlt. ff. de verb. ob. ſi ex legati cauſa. In tertio caſu idẽ, vt ſcilicet liberet à quãtitate perẽpta ſpecie, cuiⁿ reſpectu q̃titas debebat. ff. de noxa. l. pe. §. j. & ſi cui plus q̃ per leg. fal. l. j. §. fi. cũ l. ſeq. Ponunt caſum in conuẽto noxali pro ſeruo, q ignorabat mortuⁿ: & in hærede, q promiſit legatario quã ti res legata erat, res periĩt ſine culpa ſua.

¶ Azo & H. Azo in ſumma huius titu. poſt principiũ. & Accur. in præ. §. ſicut. & Roffr. hoc tit. in princi.

¶ Cõcipitur lib. Et ſic etiam continuat Roff. vbi ŝ. Et ſcias q in hoc libello Io. de Bla. exprimit in firmitatẽ, quã etiã dicit eueniſſe ſine ſuo dolo vel culpa. & ſubdit q ſupplicat eum diffinitiuè condẽnari ad illa xxx. tractat hic opiniones de caſu fortuito, ad quas remiſi ŝ. parte j. in fi. §.

g ¶ In contra. Ad hunc libellũ Rof. opponit q ſciẽter impẽdens in rem alienam, donare videtur. ff. de acqui. re. do. l. adeo. & Inſti. de re. diui. §. ex diuerſo. ergo non repetitur. ff. de reg. iu. cuius per errorẽ. Rñdet, q cum cõmodatarius teneatur etiã de leuiſsima, & in hac imputetur q à ſapiente poterat prouideri. ff. eo. ſi vt certo. reſtat q de peremptione teneri potuiſſet, ſi non impẽdiſſet puta in curã ſerui, vel caſum ſimilem. meritò ergo repetit: cùm nec ibi ſit liberalis, ſed cũ depoſitarius non teneatur niſi de dolo & culpa lata, ſecundùm id non repetit. Et contrariũ not. j. ti. proxi. & dixit ibi Rof. contraria loqui, quando nulla cauſa vel titulus ineſt ad illas faciendas. vel quando non habeo rem de domini voluntate, vel quando de nouo ſciens in alieno impẽdo: ſecus ſi in rem iam factã impẽdo ſciens: vt no. C. de rei vẽdi. domũ. in fi. ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. ſed & ſi quis. vbi repetit, qui acceſsit animo deprædandi. Item facit ff. de vſur. l. penul.

h ¶ Sed addes. §. j. Eſt huius ratio: quia locatio fit gratia vtriuſq;: ſed commodatum regulariter gratia recipientis tantum, ſecundùm Rof. In deponente & vendente idem quod in locante: vt no. in præ. §. fi.

i ¶ §. fi. Et hoc caſu ſi propter illam pretium dederam, tenetur reſtituere rẽ, vel pretium, vt ibi: & quod tradat, eſt in arbitrio recipiẽtis æſtimationem, vt ibi not. Accur. & de hoc Azo in fi. ſummæ huius tituli.

tantùm

a *De depoſito.* *Rubrica.*

¶Rof. De hac actione in quantũ eſt ciuilis, tractat ponẽs duas rubricas, ſ. de ipſa cõtraria & directa, de qua ſecũda author cõtra ver. porrò. In quãtũ verò eſt prętoria, ipſe Rof. de ipſa tractat inter prætorias. & author de illa j. ver. ſi autẽ. Io. de Bla. continuat hunc tractatũ ad ſ. proximũ. & inter directã & cõtrariã proſequit prętoriã, & diuerſos libellos ponit, vt j. dicã. Bonagui. etiam cõtinuat ad proximã ponens tres breues libellos, quos probet, cùm res depoſita dicitur deteriorata, vel perempta. dixi ſ. proxi. §. ſuper poſitionibus actoris. De antiqua quæſtione Pil. lx. & dominicali liij. de ſeruo depoſito, qui fugerat, & poſtea captus fuit: ſcripſi de iniur. & de dã. da. c. fi. ſuper gloſ. ſi ergo. Quæſtionem de libello formato ſuper cõfeſſione depoſiti, vide ſ. de teſte. §. j. ſuper ver. item pone. Ægi. fuit etiã quæſtio Bertolucij de pratis, an intelligatur depoſitũ, cùm in libello numulariũ ſcriptum eſt: debeo Titio centum nec exprimitur cauſa. Et tenuit q̃ nõ: ita q̃ fideiuſſor depoſitorũ nõ tenebitur ad illud. ff. de prob. cùm de indebito. §. fi. ff. de dona. l. nuda. Hoc verũ, niſi ex prędictis prędictis præſumi poſſit cauſa depoſiti. ff. de edẽ. ſi quis exargentariis. §. ſi initium. Inſti. ad legẽ Aqui. §. cæterũ. & ff. de verb. obl. Titia. §. idẽ. De ſcholari, qui præſente alio amico ſcholari poſuit librum ſuũ in ipſius camera, nil dicens: diſputauit. Lamber. de Rampo. in quæſtione: quidam ſcholaris. eum depoſiti agere non poſſe, præcipuè per l. ſi ergo. §. fi. de iur. do. per quam patet q̃ aliud eſt deponere: aliud cuſtodiam committere. Primo caſu agitur depoſiti: ſecundo non. Item conſuluerunt Albe. Odof. & Dy. ſuo conſil. xxiij. quod ſi ego creditor A. ex cauſa depoſiti in centum: & debitor B. in ducentis inſcio B. iubeo illum A. illa centum ſoluere illi B. & A. acceptauit, & in libro ſuo ſcripſit ſe illa centum debere illi B. qui B. poſtea certificatus ſcripſit quòd A. illa gratum habebat: non potero mutare propoſitum. & illa centum ab eo A. petere: per l. ſi ego. ff. de nego. geſt. facit l. qui concubinam. §. ij. ff. de lega. iij. Æquiparant etiam hanc obligationem illius A. ad B. ratificationi ſolutionis: quæ ſi facta fuiſſet, conſtat quòd mea reuocatio reſuſcitare non poſsit obligationem extinctam per ſolutionem. ff. de ſolu. quam ſeruus. & l. ſi quis ſeruo. & l. cùm quis. §. ſi debitorem. ergo nec obligationem prædictam extinguere poterit adæquatio prædicta. Inducit ff. de donatio. hoc iure. §. ſi qua dederit. coniuncto primo & vltimo

Rubrica.

De depoſito.[a]

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter ſit in materia depoſiti conciendus.
2 Inſtrumentum de depoſito, cum ſolenni promiſſione de reſtituendo, qualiter ſit faciendum.
3 Inſtrumentum de depoſito continens vtilitatẽ depoſitarij, qui tamen non recipit in ſe caſus fortuitos, qualiter ſit conficiendum.

SIcut & in prę. titulo fecimꝰ, prius in hoc titulo inſtrumẽti obligationem concipiamus: ſecũdo verò libellos formemus. ¶ Ante omnia igitur notandum eſt q̃ quandoq; fit inſtrumẽtum ſimpliciter & breuiter ſub depoſito: nulla de eo reſtituẽdo promiſsione adiecta. ¶†Et hoc quãdo fit gratia deponẽtis tantùm: & fiet hoc modo:

☙FORMA. A. ciuis & mercator Biteræ, precibus & gratia B. recepit in depoſitũ cauſa ſeruandi & cuſtodiẽdi ab ipſo B. ibidẽ & in præſenti centũ li. Tur. prout ipſe A. cõfeſſus fuit tãtam eſſe quãtitatẽ reſtituẽdã eidẽ B. vel eius hęredibus, ſiue certo nũcio faciẽdi ſibi fidẽ inter eos ordinatã, vel ſignũ q̃cũq; B. vel eius hęres, aut dictus eius certus nũcius petierit ab eod. & hoc fieri põt, cũ depoſitũ fit ſolũ gratia deponẽtis. Q̃nq; verò fit cũ ſolẽni ꝓmiſsiõe de depoſito reſtituẽdo: & hoc fieri põt, q̃n fit gratia deponẽtis, vel etiã depoſitarij, hoc modo:

☙FORMA. [b]†A. cõfeſſus & contẽtus fuit ſe in depoſitũ habuiſſe & recepiſſe à B. xx. li. Turoñ. in vſum & vtilitatẽ ſuam de ipſius B. licẽtia conuertẽdas: & recipiẽs extra pecuniam ipſam ab eo ibidẽ & in præſenti: quã cõfeſſus fuit tantã eſſe quãtitatem: & promittẽs ſolẽniter ſine aliqua exceptione iuris vel facti, ſe obligãdo dicto B. pro ſe ſuisq; hęredibus ſtipulãti reſtituere & cõſignare eidem aut eius hæredibus, vel ipſius certo nuncio ſibi hoc inſtrumẽtum aſſerenti, vel ſignũ ſeu fidem inter eos conuẽtam facienti ipſam pecuniæ quantitatẽ: quãdocunq; idem B. vel ipſius hæredes, aut dictus eius certus nuncius petierit ab eodẽ: necnon ſuſcipiens in ſe & ſuper ſe &c. vt ſ. tit. proxi. in inſtrumẽto cõmodati: vſq;, opponere quò minus &c. Poſt iunge: ad ipſum depoſitũ reſtituẽdum: vt dictũ eſt efficaciter. &c. & ibi vſq;, vel de facto: quod ſi poſtea, iunge: non reſtituerit, vel conſignauerit, vt prælibatũ eſt, promiſit eidem dare & ſoluere duplum ipſius quantitatis pecuniæ nomine pœnæ, &c. vt in eodem inſtrumẽto vſq;, priuilegio exceptionis. hoc ſaluo q̃ vbi dicitur ibi nihilò minus antè dictũ librum reſtituere, ſiue præmiſſam æſtimationẽ ſoluere dicatur dictas xx. libras reſtituere. poſt iunge, caſu. §. & l. ſi patronus. §. de illo.

b ¶FORMA. Rolan. parte iij. char. vlti. & huic formæ ibi continuantur duæ ſequentes.

c ¶Lib. concip. Secundùm Roffre. vbi ſ. qui dicit in ea nouem requiri: quæ per poſitiones patent.

d ¶Diuerſa. Eſt ſciẽdum q̃ in hac actione veniũt vſuræ ex mora: & tũc forma libellum ſecũdùm Ioã. de Bla. LIB. Dico q̃ depoſui apud A. cẽtum florenos in vno ſacculo: quẽ à die tali interpellaui, vt mihi depoſitum redderet. quod nondũ fecit. ago cõtra ipm, vt dictũ depoſitũ mihi reddat. & ſupplico vobis, domine iudex, vt dictũ A. ad reſtituẽdam dictã pecuniam mihi & vſuras à tẽpore interpellationis prædictæ mihi dãdas perſonæ meæ & conſuetudini regionis cõueniẽtes per diffinitiuã ſentẽtiam condemnetis. Probat hoc C. depoſ. l. ij. imò etiã fructus & acceſsiones veniunt. ff. eo. l. j. §. hãc actionẽ. Interpellatus autẽ fecit morã. ff. de vſur. mora. j. rñ. & §. in bonæ. ad finẽ. libel. Inducit C. de vſur. l. eos. §. j. Item cùm vna poſitio actoris dicat q̃ reddidit deteriorẽ: ponit libellũ illius formæ, quã ſcripſi in commo. ſ. ti. proxi. declarãdo culpã per modũ, de quo ibi dixi. Itẽ ſciendũ q̃ cõtra ſequeſtrũ agitur actione depoſiti ſeq̃ſtraria: quod verbum eſt cognomen actionis. ff. eo. ſi in Aſia. §. cùm ſequeſtro. & contra ſequeſtrum, qui recepit rem, vt vincenti tradat, ſic formatur victor libellum. LIB. Dico quòd cùm ſuper tali Codice inter Titium illum petentem, & me poſſidentem eſſet controuerſia: communi conſenſu illum depoſuimus apud A. ea lẽge, vt illum vincenti per competentis iudicis ſententiam reſtitueret: vnde cùm fim à competenti iudice abſolutus à petitione Titij, & ſic vici: ago contra dictum A. vt mihi Codicem reſtituat, & ſupplico vobis domine iudex &c. Probatur hoc ff. eodem. licet. & l. ei, apud quem. §. j. ff. de verborum ſignifica. ſequeſter. ff. de dolo. l. ſi oleum. De competenti verò iudice fuit dictum: quia aliàs victor non eſſet. C. ſi à non competen. iudi. per totum. Mutandum eſſet, vt vinceret actor id, quod facto congrueret. Item ſi victoria non eſſet iudicialis: puta ſequeſter, habet duos florenos, vnum pro parte, ſic quod vterque detur plus ſaltanti vel currenti coaptantur verba libelli. Item opponit Roſfred. ad illas poſitiones, quibus actor dicit rem ſuam, & quod proprietatem habet & poſſeſsionem. Si igitur eſt ſua: ergo non ſibi debita. ff. de actio. & obli. obligationum. in princi. Item hæc actio datur prædoni

SVMMARIVM.

1 ☞Actio directa depoſiti ciuilis eſt, & illi competit, qui rem depoſitam repetit.
2 Poſitiones actoris & rei, vbi agitur de repetenda re depoſita.
3 Actio contraria depoſiti, cui, & contra quem competere dicatur.
4 Libellus qualiter ſit formandus, vbi agitur depoſiti actione prætoria contra depoſitarium.
5 Timens negationem depoſiti, qualiter prouidere debeat.
6 Poſitiones actoris & rei dum agitur actione depoſiti de reſtituendo, vel reparãdo depoſitum.

NVnc libellos in hoc titulo formemus. Si igitur rẽ depoſitam repetis, ages actione directa depoſiti & ciuili. ff. depoſiti. l. j. §. j. Inſti. quib. modis re contrahitur ob. §. actione in qua ſic libellus cõcipitur: [c]LIB. †Coram &c. cõqueror de P. penes quẽ rem talem depoſui: cuius ſigna talia ſunt. vnde ago cõtra eũ, vt illã mihi reſtituat. & ad hoc propono actionẽ depoſiti. ff. e. l. j. §. j. & §. ſi rem. & §. ſi aurũ. ¶†Actor ergo ſic ponit: PO. AC. Pono q̃ talem rẽ depoſui penes te: vt in præ. l. Item q̃ eam recepiſti in cuſtodia tua. ff. e. l. j. §. j. extra, eo. c. bona fides. Item q̃ eam recepiſti gratis. ff. eo. l. j. §. ſi quis ſeruum. & l. Lucius. & præ. c. bona fides. Item quòd illius rei proprietatem & poſſeſsionem retineo. ff. eo. licet. §. rei. & l. Lucius. Item quòd eam mihi reddere non vis. Item q̃ eam reddidiſti deteriorẽ. ff. eo. l. j. §. ſi res depoſita. & §. ſi rem. Itẽ quòd erat mobilis. ff. eod. l. j. in princ. & §. diem. ff. commo. l. j. Item quòd eſt mea. ff. eo. qui rem. ff. de reg. iur. neq; pignus. Item quòd illius rei talia ſunt ſigna: vt in præ. §. ſi quis aurum. & §. ſequen. ¶Reus verò ſic: PO. REI. Pono quòd eam depoſuiſti penes T. Item q̃ eam recipere recuſaui. Item q̃ in me eius dominiũ trãſtuliſti. Itẽ q̃ pro cuſtodia mihi pretiũ dediſti. Item q̃ eſt mea. Item q̃ talia ſunt eius ſigna à primis diuerſa[d]. ¶†Porrò actio cõtraria depoſiti competit depoſitario contra deponẽ-

qui depoſuit.ff.eo.l.j.§.ſi prædo.ergo non eſt neceſſe q̃ ſit ſua.Ad primã reſpõdet,q̃ nõ petet agẽs depoſiti,q̃ reus rẽ faciat ſuã, vel quod ſibi poſſeſſionẽ tradat:quia illã habet,ſed petit detentionẽ, quam ille habet.quod ſi facere nolit,non condẽnabitur in intereſſe illius detẽtationis tantùm,ſed quãti tota res æſtimabitur;& jurabit in litẽ.ff.eo.l.j.§.in depoſi.Ad ſecũdũ reſpõdet, q̃ verũ eſt, prædonẽ nõ eſſe dñm.tamẽ volũt iura,q̃ is, apud a quẽ depoſuit,referat ſibi quæſtionẽ dominĩ:quia ſonat in perfidiã.& quo ad hanc quæſtionẽ 4 habet eũ pro dño in tantũ,q̃ depoſitario nõ reſtituẽte, cõtra eum in litẽ iu b rabit ipſe fur, vel prædo.quod iurãc dum eſt:& fiet eſtimatio totius rei.& reddit lex rationẽ in præ.§.ſi prædo. quia ipſi tenentur domino reſtituere. Hic autẽ non cõſequitur ex delicto, ſed ex cõtractu depoſiti, q̃ habet hic ſpecialia, q̃ non recepit compẽſationẽ.extra,e.c.ĩ.in fi. Item q̃ nullus prę- 5 ter dñm poteſt eius reſtitutionẽ interdicere. C. depoſiti. auẽ.ſed iam cautũ.

a ¶Vel ſeruo.Etiam paſcẽdo : quia licet d hic non veniant in cõmodato,vt dictũ 6 eſt ſ.ti.proxi.venit tamẽ in depoſito: vt in l.actione.ſatim allegata.Ratio patet, quia hoc fit gratia dãtis, nõ recipientis,illud ecõtra regulariter.

b ¶Aquarum. Includit hanc ſub proximo propter quod infrà non repetit.vnde communiter dicitur ſolùm quatuor eſſe hos caſus.

c ¶Eſt.Et in ea quatuor requiruntur,quæ patent ex poſitionibus.

d ¶Inficiatus.Doloſè,aliàs nõ daretur in duplum.ff.eo.ſi quis inficiatus.

tem,in qua ſic cõcipitur libellus: L I B. Corã &c. cõqueror de P.qui cùm depoſuiſſet penes me talẽ, puta equum vel ſeruũ:in illo equo vel ſeruo [a] expẽdi decẽ,vnde ago contra eum,vt illa decẽ mihi reſtituat, vel præſtet.& ad hoc propono actionẽ cõtrariam depoſiti.ff.eo.ei apud quẽ.& l.actione. ff.de nego.geſt.ſed an vltra.& l.at qui natura.§.fi. ff.mandati ſi verò.§.vſuras.¶†Si autẽ depoſuiſti penes Titium tutiorẽ locũ habentẽ res tuas cauſa timoris incendĩ,vel ruinę alicuius domus,vel naufragĩ,cùm quis eſt nauigaturus,vel propter ſubitã inundationem aquarum [b], ſeu cauſa tumultus popularis, nec ipſe tibi vult reſtituere: habes contra eum depoſiti actionẽ,quæ prætoria eſt [c] in his caſibus,in qua ſic cõcipies libellũ; ¶ L I B. Corã &c. cõqueror de P.apud quẽ Digeſtum meum vel calicem argẽteum cum talibus interſignĩs,vel centũ lib.talis mo.vel talem rem,vel talis coloris,vel põderis depoſui tẽpore incẽdĩ,vel ruinæ,vel naufragĩ,vel tumultus popularis:quas res negat ſe à me habuiſſe ex cauſa depoſiti:& indebitè reddere cõtradicit:quare res illas peto in duplum mihi reſtitui:& ad hoc ipſum cogi,& ſentẽtialiter cõdemnari.peto etiam expenſas factas,& proteſtor de faciẽ dis.& ad prædicta propono actionem depoſiti.ff. depoſiti.l.j.§.j.& §.eſt autem.§.pe.& §.ſi rem.& l. quod tumultus.Inſti.de actio.§.ſeq.extra, eodẽ.c. j.& ĩ.§.ſanè.¶†Si verò non negauit à principio, ſed times quòd neget in proceſſu, ſic concipies libellum: L I B. Coram &c.cõqueror de P.apud quem res tales depoſui propter incendium,ruinã, naufragium,vel tumultum : vnde res illas mihi peto reſtitui per actionẽ depoſiti : & ſi ipſe fuerit res illas inficiatus [d], peto illas res mihi in duplum reſtitui,& ad hoc propono actionẽ depoſiti. Actor ergo ſic ponit:¶†P O. A C T O. Pono quòd tali die vel nocte fuit incendium in domo mea : vel paſſus ſum naufragium, vel mihi imminebat : vel domus mea minabatur ruinam : vel talis populus mouit ſeditionem contra me.xxiiĩ.q.iiĩ.ipſa pietas.verſi.ſi duo.Item quòd tali die fui paſſus incendium in domo mea.Itẽ quòd tali die nauis, in qua eram,fuit naufragium paſſa.Item quòd illa die depoſui apud te tales res.ff.depoſiti.quod tumultus.

e *De emptione & uenditione. Rubrica.*

¶De hac rubrica bimembri in quolibet ſui membro diuiſim ſcilicet primò de actione ex empto.ſecundò de actione ex vendito tractauerunt Roffre.& Io.de Blana.à quibus hauſit author:quod eſt in nigro poſt §.in authoritatibus,vt ibi dicam.Præmittit autem formas contractuum & inſtrumentorum vſq̃ ad illum §.& has hauſit à Rolan.vt ſuper eis dicetur. Martinus autem de Fan.coniunxit hæc duo,primò ponendo duo inſtrumẽta contractuum,poſt quorũ quodlibet iungebat libellum.& hoc breuiſsimè,vt dixi in proœmio.Bonagui.parte ſecunda vnicum libellum formauit;& non de directa,ſed de exceptio.vltra dimidium.Circa quam eſt quæſtio venerealis lxĩ.qua quæritur, an re perempta venditor deceptus vltra dimidiam agat ad ſupplemẽtum,de qua ſcripſi eo.ti.dilecti.in princi.Eſt & ſecunda xxj.an vendito caſtro , tranſeat eccleſia ibi ſita.ſcripſi de iure patronа.ex literis in gloſſa magna ante medium.An ex inutili contractu venditionis ; maximè re tradita habita fide de pretio, tranſferatur dominium : & de modo agendi, & quid ſi emptor alienauit: vide per Iacobum de Bel.ſuper l.ſi ipſa.ff.quod metus cauſa.An autem ſi in venditione fuit pactum de re intra certam diem reuendenda , & pretio reſtituendo:teneatur primus vendens petens ſibi reuẽdi prius deponere pretium? Tenet quòd in auẽ.vt exactione dotis inſtante.ante finem.§.& in anterioribus.vt in principio dixi in libel.inſtiterunt Roffr.& Ioan.& Roff.ad literam poſuit tres libellos in princi.hic deſcriptos,dicens in vtraq̃ actione decem neceſſaria,quæ expoſitionibus colliguntur.Dicit tamen q̃ actio ex empto requirit & alia,ſcilicet q̃ res non ſit tradita:vel ſi tradita, q̃ emptor ſit poſſeſsione potior.& ſi eſt,quòd vacua ſit tradita,ſic quòd nullus ſit in ea miſſus legatorum vel alia cauſa:& quod emptor ſolidum pretium offerat venditori.Hæc patent ff.de acti.empt.l.j.& l.ex empto.& l.Iulianus. §.offerri.& hic etiam in fine poſitionum actoris.lxiiĩ.Hæc Ioan.de Bla. latius proſequendo primò dicit, actionis ex empto decem eſſe capitula,& ſecũdùm cuiuſq̃ naturã formauit libellos.Primũ dicit trimẽbre. primò quãdo ago ex empto, vt tradatur res vẽdita: & ſi nõ tradatur,ad ſingulare intereſſe.& iſtud exprimã:quia primũ tamẽ abbreuiatũ vobis &c.dico q̃ R.mihi vẽdidit talẽ ſeruũ pro ſex lib.talis monetæ.vnde cùm dictũ pretiũ paratus ſim ſoluere ſibi.vel ſic: cùm dictũ pretium ſibi ſoluerim, ago cõtra eũ,vt mihi dictum ſeruũ tradat, & me in poſſeſsione faciat potiorẽ. quod ſi facere noluerit, ſupplico vt ipſum ad meũ ſingulare intereſſe,q̃d eſtimo lib.decẽ talis monetæ per difinitiuã ſententiam cõdemnetis. Hunc probat ff.de ac.empti.l.j.C.eo.ti.ſi traditio.etiã dicit huic libello addi poſſe de his, quæ accedunt, vt fructus poſt præfatam actionem.Item putealia & imagines, per quas aquæ ſaliant vel trahuntur,exprimenda eſſent in libello, quo domus petitur: de quibus etiam libellum formauit,allegans ff.de act.emp.l.Iulianus.§.finacum tribus legibus ſeq.& C.eod.titu.l.fructus.& l.pen.Accedent etiam, quæ obueniſſent emptori iudicio communi diuidundo : vel quæ acquiſiuiſſet ſeruus ex proſpera fortuna: vel quæ ſibi contemplatione emptoris donata fuiſſent: vt d.l.Iulianus.§.idem Celſus.& §.ſi quis ſeruo.Inſtat autem an pro iſtis obuenientibus, quæ accedunt , agi poſsit ad ſingulare intereſſe,an ad commune tantùm.& plus accedit opinioni,quòd etiam intereſſe ſingulare debeatur , per l.emptorem.aliàs incipit , ex empto.§.ſi quis rem.Secundò agitur ad intereſſe,quod eſt extra rem,quando res traditur,ſed malitioſè.Et de hoc ff.de acti.empt.Iulianus.in princ.& §.j.& ĩ.& remittit ad ibi not.Tertiò agitur ad intereſſe ex empto, licet contractus non teneat.de quo.ff. de actio.empti.ſi ſterilis.§.quoties.Secundum principale capitulum actionis ex empto, quod datur ad cauendum de vitio & morbo & de euictione , patet ff.de actio.empt.ex empto.§. etiam.& §.ſequentibus.& quãdoq̃ petitur cautio duplex.ff.de ædi.edic. quod ſi nolit.§.quia aſsidua,& l.quæro.§.item quæro.Ponit autem Roffr. malitiam illius, qui emit equum morboſum ſcienter: & quia non poteſt agere redhibitoria,agit hac actione ex empto,vt caueat : & ſiue caueat,ſiue non,habebit intentionem.Primum patet ff.de euic.ita quis.Nec obſtabit ſibi ſcientia.ff.de doli except.apud Celſum.§. idem Labeo. Secundo caſu quando non cauet, petet illum condemnari ad intereſſe, vt in prędicta,l.ex empto.§.etiam.& §.ſeq.Sed prouiſio eſt,quod venditor,nõ cauebit de morbo,quem ſciebat emptor:de omni alio morbo cauebit.ff.de ædil.edict.l.j.§.ſi intelligatur.aliàs lex illa eſſet impoſita verbis contra iura:& conſequeretur vna via , vel fraude , quòd alia non poſſet contra regulam , cùm quid vna.libro vj.Tertium cùm agitur ex empto ad exhibenda inſtrumenta venditoris, per quæ declarantur confinia fundi venditi.ff.de act.emp.ſi hæres.Quartò datur actio ad damnum reſarcien-

e *De emptione & uenditione. Rubrica.*

¶Bene eſt,vt in hoc titulo,qui quotidianus eſt, vtilem doctrinam, primo ſuper obligationum inſtrumentis , ſecundo ſuper libellis tradamus.In prima ergo huius tituli parte, hoc ordine procedemus. nam primò ſuper venditionibus à maioribus factis inſtrumenta formabimus.¶Secundò ſuper ſecuritatibus , quæ ſuper ipſis venditionibus interponuntur,dicemus.¶Tertiò de cẽſibus diuerſarũ perſonarum interuenientibus in huiuſmodi cõtractibus,& de promiſsionib⁹ pro abſentibus & earũ ratificationibus & renũciationib⁹.¶Quartò de vẽ vẽditionibus à minoribus & ab eccleſia celebratis

dũ & ad auxiliũ cessionis puta, si æquo empto adhuc penes vẽditorẽ manente ex facto eiꝰ vel alteriꝰ ꝓdidit oculũ dolo vel culpa ẽt leui, daꝫ ei cõtra eũ vt emẽdet vel act. Aquil. cõtra aliũ vt cedat. ff. ꝺ ac. ẽpt. si ea res. et l. vẽditor domꝰ. de periculo et cõmodo rei vẽdi. l. custodiã. Quintò daꝫ ad reuocãdũ vt si dedit ẽptor arrhã venditori, postea cõi cõsensu recessum est à cõtractu. et patet ff. de ac. emp. l. ex ẽpto. §. is q̃ vna. Sextò ad redhibẽdũ. de hoc satis ĵ. §. nũc dicẽdũ secũdo. in prin. Septimò daꝫ ad pretiũ diminuendũ. vel p̃tĩ ꝓtẽ petẽdũ ꝓ actionẽ ex empto ciuilẽ quãto minoris. et de hac in eo. §. ĩ ver. dicto. Octauò datur ad rescindendũ duobꝰ modis, cũ dolꝰ ĩcidit vel eũ decipiꝫ alter vltra dimidiã iustũ p̃tĩ. & de his ibi, ver. est et alia. & vers. vbi autẽ. Nonò est de euictiõe, & de hoc ĵ. §. fi. Decimũ capitulum actionis ex empto est, vt adimpleaꝫ cõuẽtũ ꝓ pactũ incõtinẽti cõuẽtũ ex ꝓpte vẽditoris. & de hac cõtrouersia ĵ. §. pe. Vbi dicã de hac ꝓpriè. Diciꝫ demum actiõis ex vẽdito quoq; forè capitula. Primũ daꝫ ad p̃tiũ. & de hac ĵ. ver. verũ fuit. Secundũ daꝫ ad id qꝺ cõuẽtũ est pacto incõtinẽti apposito, vt dicã ĵ. §. pe. Tertiũ daꝫ ad ea q̃ emptor ĩustè occupauit, puta fructꝰ iacentes & sectos à solo, & rupta & cæsa. C. de act. emp. l. ĵ. in fi. & ff. eo. l. fundi. §. si rupta. Quartũ actionis ex vẽdito, vt faciat ẽptor qꝺ facere debet, vt si ti

SVMMARIVM.

☞ Arrhæ qualiter promitti debeant vel possint.
Nomina, pronomina, & agnomina contrahentiũ & testium, & vnde sint debent in instrumentis determinari.
Obligationes semper transeunt in hæredes, licet expressim de eis nihil dicatur.
Dare in instrumentis sumi potest propriè & impropriè.
In cõtractu vẽditionis quę debeãt interuenire,
Verbum tradere, quot modis accipi possit.
Rem iure proprio vendi, qualiter intelligatur.
Emptor an teneatur soluere, vbi re empta tradita, sed non soluta de ea mouetur quæstio.
Verba ista, facies me securũ ad voluntatem sapientis mei in instrumento apposita quid operentur.
Fideiussor an debeat dari vbi actũ est, vt plenè de rebus emptis caueatur.
Res immobiles alienatæ vel venditæ debent in instrumento determinari.
Plagæ mundi sunt quatuor à quibus quidam confines denominari dicuntur.
Res emptę seu venditæ qualiter sint in instrumẽtis specificandę.
Verba ista, faciet & curabit: in instrumẽtis apposita, quid operentur.
In actione ex empto solũ veniunt ea quę sunt de natura contractus.
Contractus claudicare non debet.
Verba ista sub pœna in instrumento cõtractus apposita quid operentur.
Forma instrumẽti venditionis in genere quę sit, & quæ sint pacta inter partes agi solita.
Res emphyteutica siue emphyteuticæ conditioni subiecta quæ sit.
Habere non dicitur, qui de iure habere non debet, & à quo quod habet de iure aduocari potest.
Re empta speciales & priuatos habente accessus et egressus siue per prædiũ vicini siue per priuatũ cal lem seu semitã, an cedent talia actori.
Plantata sata & ædificata solo cedunt, & pertinent ad emptorem.
Rustico prædio vendito nil est eius nisi qꝺ intra se continet.
Cauẽte aliquo vicino suo sub pœna nõ facere nec habere per se vel per aliũ fenestrã in muro domus suæ: an alius illam domum emens ad hoc teneatur.
Re vẽdita cum speciali iure debet illud in instrumẽto venditionis aut emptionis exprimi.
Ius siue conditio rei venditæ, quinq; modis in instrumentis poni potest.
Solutio rei emptæ multipliciter consideratur.
Vrbana prædia dum vendunt debet in summa prętium in instrumento poni.
Possidere dicitur cuius nomine possidetur.
Vendens aliquã rem quæ præsentialiter traditur, qualiter faciet instrumentum.
Instrumento continente vendo, & do tibi licentiã intrandi tua authoritate dum tibi placuerit in possessionem, an possit emptor intrare vẽditore ignorante.
Instrumento continẽte vendo & trado tibi: an præsumendum sit traditionem factam esse.
Possessio acquiri diciꝫ per traditionẽ instrumẽtorũ emptionis alicuius rei.
Instrumentum emptionale ferè semper dicitur res promissiones continere.
Promittens sub pœna de certa re nõ facere cõtrouersiam ſtè occupauit, si facit pœnam incurrit.
Lite inter emptorem & venditorẽ orta de pretio soluendo si sit iniusta non tenetur emptor ad expensas.
Ius suum remittentibus non est regressus ad illud.
Verbum singula, in instrumento venditionis inserendi. §. si rupta.
Dictũ istud sub pœna dupli simpliciter in instrumẽto venditionis vel emptionis appositũ ad quid sit referendũ. & nu. 40.
Pœna conuẽtionalis an possit quantũcunq; peti. & nume. 42.
Instrumentum venditionis equi vel similis rei qualiter sit faciendum.
Instrumentum venditionis boũ, asinorum, & similium qualiter sit formandum.
Instrumentum emptionis libri, qualiter sit reformandum.
Actio redhibitoria vtilis quo casu possit emptori competere.
Instrumentũ venditionis fœni vel cuiusdã fructus in futurum percipiendi qualiter sit conficiendum.
Vendente aliquos fructus futuros, & certo termino dare promittẽte, qualiter sit instrumentum faciendum.
Instrumentum venditionis vsusfructus ad plurẽs annos, qualiter sit formandum.
Vsusfructus donatio quibus verbis sit facienda.
Instrumentum vẽditionis actus & itineris, qualiter sit formandum.
Instrumentum qualiter confici debeat vbi conditio seu ius tignorum in parietę immittẽdorum venditur.
Traditio vera in quibus locum habere non possit, sed quasi.
Instrumentum venditionis solius proprietatis alicuius rei, qualiter sit conficiendum.
Instrumentum vẽditionis partis alicuius rei pro indiuiso, qualiter sit formandum.
Instrumentũ venditionis partis alicuius rei ꝓ diuiso, qualiter sit faciendum.
Instrumentum qualiter sit conficiendum vbi plures res diuerso iure pluribus & à pluribus venduntur.
Tradere est proprietatem rei in alterũ transferre.
Venditio rerum diuersis modis est cõsideranda, & secundũ diuersitatem iuriũ, est diuersitas instrumẽtorum concipienda.
Instrumẽtum qualiter sit conficiendũ vbi res emiꝫ ex cuius fructibus decimæ debentur.
Instrumentum venditionis rerũ cum suis pertinentijs, qualiter sit formandum.
Instrumentum vẽditionis alicuius rei, cui conditio vel seruitus debetur, & ius ad eã spectans ceditur, qualiter sit faciendum.
Instrumentum venditionis rei cuius pars est propria, & pars conductitia &c. qualiter sit formãdũ.
Procuratorem vendere posse, qualiter sit intelligendum.
Instrumentũ venditionis alicuius rei à cõmissarijs de licentia testatoris, qualiter sit formandum.
Vendens suo & aliorum absentiũ nomine domũ, vel ædificium procuratoris alicuius quale faciet instrumentum.
Vendere rem alienã licitum est: non autẽ alienare.
Dominium rei vẽditæ procuratori alicuius, an trãseat in dominum illius procuratoris.
Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi venditor se obligat in casibus ad defensionem rei venditæ &c.
Emptore venditori pactũ faciente de revendenda illi re empta, qualiter fiat instrumentum.
Instrumentum reuenditionis rei venditæ, qualiter sit formandum.
Instrumentum qualiter sit conficiendum vbi plus vel minus inuenitur in re empta, cẽ sit in contractu expressum.
Venditio semper fit ad mensuram.
Possessione generaliter pro eodem pretio vendita si minus inueniatur cẽ sit contractũ habetur ratio bonitatis.
Vendens aliquã rem, an teneatur eam ad domum ementis deferre.

Sciendum igiꝫ est qñq; ꝙ ꝓmittit qs ꝓpetiam terrę vẽdere cũ interpositiõe arrharum. Qñq; verò res ipsa vẽdiꝫ. Qñq; etiã vẽdiꝫ equus vel aliud animal. Qñq; liber. Qñq; fœnũ seu alius fructus futurus. Qñq; verò fructus ipse certo termino dari promittiꝫ. Qñq; vsusfructus ad plures annos vendiꝫ. Quãdoq; etiam actus & iter

bi, vẽdidi mille lapides excisos in fundo meo quos non exportas, vt debes. Hoc patet ff. de ac. ẽp. ĩ is q̃ lapides. Quintũ ad cõtractũ resoluẽdũ, vt qa fuit actũ illud resolui si certa die p̃tiũ mihi solutũ non esset, & mihi rescindi cẽpto minꝰ illud alteri vẽderet, & illud procedit hic vi pacti: aliꝰ actio ex vẽdito de facili nõ datur ad rescindendũ. C. de act. ẽp. l. vẽditi actio. subdit post scripta Ioan. q̃ licet hæc sint diuersa capitula, & sup singulis formati libelli: pñt tñ ex eis plura in vno poni libello, dũmõ non sint cõtraria, vt si peteret emptor rẽ tradi, & cõtra actũ rescindi. C. de fur. l. ĵ. Bene ergo agẽs ex ẽpto petet rẽ vẽditam tradi, vel singulare interesse, & vt caueatur de euictione.

a ✠FORMA prima in ſumma Rolan. & breuiter oēs inſtrumẽtorum formæ, q̃ ponunt in hoc titu. & durãt vſq; ad §. in anterioribus. fuerũt Rolã. in j. lib. vlti. pte ſuę ſummę: ordinatius tñ ponunt hic, quã ibi per xx̃ij. membra, quæ ſuprà diſtinxit. vtriuſq; autem numerũ hic ſignabo.

b ¶ Totnaturas. Alia quatuor noīa vide de eccle. ędifi. ad audientiã. iij. & ſuper gloſſ. ante.

c ¶ Rei. Hoc caſu alter eorũ etiã p ꝓditionẽ arrharũ nõ poterit diſcedere à cõtractu. vt no. Inſt. e. ti. vltra princ. in glo. ſed qua actione, in fi. & C. q̃ li. ab emp. re. l. ij̃.

d ¶ Hoc Sumpſit author īfrà ſcripta ſup hac forma, & ſup ſequẽti ex glo. Rolan. q̃ dicũt aureol ę. vbi p̃mittit, q̃ in cõtractu, quo fit mutua vtriuſq; p tis oblatio, tabellio illud debet diuidere ītres ptes prīò ponẽdo cõuẽtiões & pacta vnī⁹ partis ordinatè. Secũdò alteri⁹ cauẽdo, ne in m ſceat. Tertiò ponat cõia, ſicut a de ratihabitione & mutua pœnali obligatione, & ſimilia, date xẽplũ in hoc inſtr̃o, cuius partes infrà diuidit author.

e ¶ Sit idem. Vide & p eas cõcor. ī fra, de obliga. §. j. ver. ad primũ. b

f ¶ c. fin. Speciale in cõpromiſſo, qd̃ non ligat hęredes, niſi cõpromittẽs exp̃ſſerit: ſic & ſocietas nõ extẽdit̃ ad hęredes, & tamẽ hic differunt, vt ibi ſcripſi ſup gloſ.

g ¶ §. j. Sequit̃ c. filio quõdã B. ſi dicat vẽditor vẽdo tibi aut illi. videq̃ no. C. de verb. ſig. cũ qdã. in vltīa gl. Audiui do. meum ibi dicẽtẽ: ſed in ei⁹ ſcriptis non habeo, q̃ ī vẽditione vel p̃miſsiõe ſit facta alternatiua p̃priè ponitur. & in vtriuſq; pſona valet venditio, vel p̃miſſio: & ī electiõe vẽditoris vel p̃miſſoris eſt, cui tradere vl̃ ſolvere velit. ff. de cõſti. pe. ſed ſi filio. 2 §. j. C. de cõdic. d vendunt̃. Quãdoque verò cõditio, ſeu ius tignorũ immittendorũ in pariete, vel in muro. Quandoque ſolum dñium & proprietas. Quandoque pars alicuius rei pro indiuiſo. Quandoque pro diuiſo. Item quandoq; plures res diuerſo iure à pluribus venduntur & emuntur. Quandoque etiam quis emit rem nomine ſuo, & fratrũ ſuorum, de qua de cimæ debentur. Item quandoque venditur res cũ pertinentijs ſuis. Quandoque etiam venditur res, cui debetur conditio, vel ſeruitus, & ius ad ipſam ſpectans ceditur. Item q̃ncq; à procuratore venditur res, cuius pars eſt propria, & pars conductitia. Quandoque verò res à commiſſarijs de teſtatoris licentia diuiditur. Quandoque etiam vendit quis domum nomine ſuo & aliorum abſentium procuratori alicuius. Item quandoque res partim permutatur, & partim venditur. quod dic vt j. de re. permu. §. j. verſicu. ſi verò. Item quandoque ſe venditor obligat ad defenſionem rei venditæ & etiã ceditur ius contra actorem. Quandoque verò fit pactum de re vendita reuendenda, & quandoque res vendita reuenditur. Quãdoque etiam plus, vel minus inuenitur in ſolo vendito poſt menſurationẽ: ſuper quibus omnibus per ordinem inſtrumenta formabimus. ¶† Primò igitur videamus qualiter arrhæ promittantur. Si igitur quis promittit alicui petiam aliquam terræ vendere, & ſoluerit arras, ſic inſtrumentum conficietur:

✠FORMA.[a] A. filius quondam B. promiſit p ſe ſuoſque hęredes ſine aliqua exceptione iuris vel facti ſe obligando C. filio quondam B. pro ſe ſuiſque hæredibus ſtipulanti, dare, vendere & tradere ſibi iure proprio in perpetuum, & chartam venditionis ac traditionis vſq; ad xv. dies proximos. eidem facere: cum boni & idonei fideiuſſoris pręſtatione, qui ad ſapientis ſui beneplacitum, vel cognitionem ſe principaliter & inſolidum obligabit. p̃mittet & renunciabit quandã petiã terrę aratorię ſitam in tali territorio, quam aſſeruit & conuenit eſſe x. iugera, ſeu verſarias, ſeu tornaturas: [b] & eius confines ſeu confrontationes tales eſſe. Nam ab vno latere eſt vinea: ab alio verò fundus, ſcilicet à tertio & quarto ſunt vię publicę. & hoc p̃ pretio x. librarum Turo. pro qualibet tornatura. Quodq; ita faciet & curabit & quod intra mẽſem à tempore dictę venditionis domina G. eius vxor, & H. pater ipſius vxoris, & quęlibet alia perſona habens vel ſe habere dicens ius in dicta re vendita, conſentient dictę venditioni: & renunciabunt omni iuri ſuo, quod haberent in dicta re vendita. & remiſſionem, promiſſionem & obligationẽ, & in omnib⁹ chartam rationabilem ei faciet iuxta ipſius beneplacitum ſapientis. infra §. ij̃. verſicu. ſed ſi promittit. dictus verò B. pręſentialiter coram me notario & teſtib⁹ infrà ſcriptis dedit & ſoluit ipſi A. nomine arrharum pro ipſa vẽditione, & pro parte ſolutionis pretij eiuſdem rei[c] xx. lib. Tur. p̃ ut ipſe A. confeſſus fuit tantam eſſe quantitatem promiſit etiam & conuenit dicto A. pro ſe ſuiſq; hęredibus ſtipulanti ſoluere eidem, prout in ipſa venditione facta dictum eſt: reſiduũ dicti pretij prout in ſumma aſcendet ad rationem x. librarum pro qualibet tornatura. Quæ omnia & ſingula ſuprà ſcripta p̃miſerut viciſsim, ſcilicet vnus alteri ad iudicẽ ſolẽnibus ſtipulationibus hinc inde interuenientibus, firma grata, & rata &c. vt in ſequenti forma vſque, ſub pœna. poſtea iunge c. lib. Tur. adinuicem inter eos ſolẽni ſtip. promiſſa, qua ſoluta vel non &c. vt ibidem vſq; ad intereſſe. poſt iunge, quod vel quas vnus occaſione alterius ſine culpa contra p̃miſſa facientis fecerit, vel ſuſtinuerit in iudicio ſiue extra. pro quibus omnibus &c. vt ibi vſq; in fine.

¶† Primò autem no. hoc,[d] qd̃ dicit A. filius. nam in inſtrumentis nomina prenomina, & agnomina inde. l. ſi quis ſeruũ. ff. de ver. oblig. eum qui. §. qui ſibi. quod verum dicebat ſi vterq; præſens erat, cui venditur vel promittit̃. Si autẽ vnus tantũ ſibi ſoli obligatio acquiritur, licet & alteri ſolutio fieri poſſet, vt in prędic. §. qui ſibi.

h ¶ Aliàs. Et in alijs verbis & decre. bonę. in prin, ſcđm opi. Hoſt. non fecit. Allegare debebat đ teſt. Raynald⁹. poſt prin. in verb. legauit. & qđ ibi no.

contrahentium & teſtium, & vnde ſint debent determinari. ff. ſi cer. pe. certũ. extra de reſcrip. c. fina.

3 ¶† Per ſe ſuoſq; hęredes ad cautelam ponitur hoc in inſtrumẽtis: quia plus ſolet timeri &c. xxiij̃. diſtin. quęcq;. ff. man. qui mutuam. in prin. Nam regulariter obligationes tranſeunt in hęredes, licet expreſsim nihil de eis dicat̃. ff. de pact. iuris gentiũ. §. pactum. Præſumitur enim quis velle ſuis hæredib⁹

e prouidere ſicut & ſibi niſi in contrariũ actum ſit.[e] ff. de pac. ſi pactum. Arg. tamen contra extra de arbit. c. fi.[f] Sine aliqua exceptione iuris vel facti, i. defenſionem aliquam non opponet. ff. de except. l. ij̃. in prin. propriè tamen aliud eſt defenſio q̃ exceptio, vt ſ. de excep. §. j.[g] Stipulanti, i. interrogando promiſsionem recipienti. Nam ſtipulatio pro interrogatione ſumitur. Inſti. qui. mo. tol. ob. §. adeo. Eſt enim ſtipulatio verborum conceptio quibus is qui interrogatur daturum facturum ve quod interrogatus eſt, ſpondet. ff. de verbo. oblig. l. v. §. ſtipulatio.

4 ¶† Dare in inſtrumentis q̃ncq; propriè & impropriè ſumitur. Propriè cùm res data fit accipientis. vt hic, & in alijs inſtrumẽtis, in quibus agit̃ de rerum alienatione, i. dominij̃ tranſlatione, ſi tradens dñs erat. aliàs non. ff. de acqui. rerum domin. traditio. Impropriè verò ponitur in illis inſtrumẽtis in quibus cõceditur ſolus vſus vel ſola poſſeſsio rei, vt in inſtrumẽtis emphyteuſis feudi & locationis. Ibi enim qui cõcedit vel locat, nõ transfert dominium, vt dicam in conſequẽti forma ſuper verbo, iure emphyt. vendere. ¶† Nota q̃ in contractu

5 venditionis ex parte venditoris, debet interuenire rei venditæ datio: ex parte verò actoris prætij̃ ſolutio. ff. de act. emp. & ven. l. ex empto. circa princ. Duo ergo neceſſario debẽt interuenire, ſ. res & pretium. ff. de contrahen. emp. nec emptio. & l. ij̃. Inſti. eo. ti. §. prætiũ aũt. Verbũ aũt rei cõplectitur corporalia & incorporalia: & perficitur venditio ſolo conſenſu prætij̃ & rei. Inſti. de oblig. ex conſenſu. in prin. Item quędam fit in ſcriptis, quædã ſine ſcri-

6 ptis. Inſt. de emp. & ven. in prin. & §. j. ¶† Tradere, hoc verbum propriè & impropriè ſumitur, vt & aliàs [h] extra de poſtu. pręla. bonæ. j. & ff. de offi. p̃con. l. ij̃. propriè ponitur tradere, i. rem ſuam in alterum trãsferre. Corporalis em̃ res tradit̃, & dñoſtra

i dita alienatur, vt inſti. de re. di. §. p traditionẽ,[i] extra de fi. inſtr. cũ Ioãnes. p̃pe princ. & in p̃ſenti inſtrumẽto & ſimilib⁹. Alio mõ traderet̃ propriè ponit̃ p̃ inductiõe in poſſeſsionem ſiue p̃ ipſa corporali p̃ſtatiõe rei: vt cũ dr̃ poſſeſsionẽ tradidit, vel ip̃m equũ p frenũ, aut librũ ei in manibus tradidit, patet j. ver. ſi verò. & ver. porrò. Itẽ in ſeruitutibus nõ habet locũ traditio vera, ſed quaſi. Sufficit em̃ ſola patientia: qa nec poſsidetur. verſi. ſed quaſi. ff. de vſufru. ſequit̃. §. itẽ noſtra. ff. de acqr. rer. do. ſeruus. §. incorporales. ff. de ſer. vr. prę, ſi ędes. §. libertas. de hoc extra de cau, poſ. & p̃prie. cũ eccleſia. & ideo debet dici tũc in inſtr̃o dans ei licentiã &c. vt j. ver.

7 ad hoc ſi conditio. ¶† Iure p̃prio, nã iure proprio res vẽdi dicit̃ cuius p̃prietas in accipientem tranſfertur. qd̃ fieri poteſt ſolùm à verò domino. & hoc dicit̃ ad differentiã rei emphyteuticę, quæ ab ipſo emphyteuta tradi ſeu iure proprio vendi non poteſt: qa ad eum proprietas non pertinet, vt patet j. de loca. §. ij̃. ver. porrò. & j. verſi. quod ſi res. & vendens rem alienam iure proprio, de euictione tenetur ſi pretium recepit, vel ſibi eo nomine ſatisfactum eſt, vt in præ. l. ex empto. in prin. fideiuſſoris præſtatione. no. quòd hęc ita demum in inſtrumento ponẽda eſt ſi id expreſsè inter partes agatur. aliter enim venditor de eo præſtando nõ tenet̃. ff. de euic. emptori duplam. in princ. & l. illud quæritur.

8 ¶† Veruntamen ſi in limine contractus, id eſt re iam tradita, ſed pretio nondum recepto: mouetur

k quæſtio ſuper re ipſa,[k] emptor non tenetur ſoluere pretium.

i ¶ §. per traditionẽ. Vide qd̃ ibi no. & cõtra hoc eſt text⁹ legis. ff. de verb. obli. l. ſi rem tradi ſtipulamur. nõ intelligitur p̃prietatẽ ei⁹ dari ſtipulatori, ſed tantùm tradi obligationẽ. eo. ti. in cõuentionibus. Sol. vt ibi in fi. Itẽ prędict̃e legi cõcor. ff. de acqui. re. do. l. nunq; nuda traditio trãsfert dñiũ, ſed ſi vẽditio aut aliqua iuſta cã p̃ceſſerit p̃pter quã traditio ſequeretur: tenet tñ ibi glo. q̃ etiã cã putatiua ſufficeret, aſs titulus de cõdi. inde. repugnaret.

k ¶ Ipſa. Facile ergo erit cuicq; emptori hoc caſu cõfideiuſſorẽ hr̃e ſubmittẽdo tertiũ q̃ moueat ſibi litẽ, vt de facto vidi. Ob hanc cãm bonũ eſt cõſiliũ vẽditori, rẽ nõ tradere, niſi p̃tio ſoluto cũ nec ad id teneat̃. vel ſi tradere vult faciat pactũ cõtra leges infra ſcriptas de ſoluẽdo p̃tio ſilis moueat̃ vel tradat pacto p̃tij̃, ſ. q̃ p̃cario rem teneat à venditore donec p̃tiũ integraliter ſit ſolutũ. vel ſi dies p̃tij̃ ſoluendi erat ſtatuta vſq; ad illã diẽ vel ſimpliciter. poterit enim tũc in fraudẽ cõmitti. vñ licet reuocare p̃cariũ, ẽt ante diẽ. ff. de prę ca. l. cũ precario. extra eod. titu. c.

fi. Bene facit ff. de peri. & com. rei vendi. ſerui emptor. ſi per hos modos vel alios venditor ſibi nõ prouidit; & fideiuſſores dare eſt ſibi graue, re-currat ad iudicem qui petitorem & emptorem examinabit, & ſua ſubti-litate conditione m perſonarum & qualitatem cõmunem quæ proponi-tur, æſtimabit, an petitor ſit ſubmiſſus necne: & ſecũdũ id iudicialiter ꝓ-uidebit. Et tenet Alber. Ga. quòd iuſtè peti venditor, vt emptor iu-ret ſe dolosè nõ procuraſſe quæ-ſtionem moueri ad fideiuſſores habendos. per l. penul. in fine. C. depo. Scias etiã quòd ibi non eſt ſubmiſsio. ſatis eſt controuerſiã motam eſſe, licet lis non ſit conteſtata. quod probat textus illius legis ſi poſt perfectã. in fi. Sed an poſſet ſibi prouidere hoc pacto de dñio retinẽdo donec totũ pretium ſit ſolutum prima vice videtur emptionẽ nõ valere, per l. pe. in fi. ff. de contrahen. emp. et ff. de vſu & ha. per ſeruum. §. fi. & l. ſequẽ. Ad cõtrariũ ꝙ valeat venditio, ſed vitietꝫ pactio. ff. ſi ſetui. vẽdi. l. iiij. §. j. Hc-mobon. placuit vtruncꝫ valere: cũ non ſit prohibitum. argu. ff. de pact. l. iuris gentiũ. §. prætor ait. & depoſiti. l. j. §. ſi cõueniat. & de reg. iur. cõtract⁹. & C. de pac. ſi qs in cõſcribendo. & lex penult. nõ obſtat, q̃ loquit cũ id agit, ne vn quã dñiũ trãſeat ad emptorem.

a ADDE vt per Ro. conſi. viij. ¶ §. fi. Quia iſte §. dicit ꝙ venditor tenetur eius euictionis nomine idoneos fideiuſſores offerre. Quidam dicunt quòd ſatis eſt quòd fideiuſſor obligetur de euictione illius litis motæ. Inducunt etiam l. ij. C. de pact. pig. & de leg. commiſ. Albe. Gal. tenet contrariũ, & Cy. in l. ſi poſt perfectã. Inducunt l. fi. ff. de reſcin. ven. & quidã habent de hoc glo. in prę. §. fi. in prę. verſi. eius. Exponit gl. ſcilicet rei non eius ſcilicet queſtionis. lex ſecunda prẽallegata narrat factum. Item ſcias ꝙ Gui. de Suz. in præal. §. fi. tenet ꝙ ſi emptor à quo reseuincitur beneficio retentionis vti nõ poteſt: quia iam totũ ſoluit agere poterit ad fideiuſſores ſibi dandos, quaſi id videat actũ, & ad id ſe obligaſſe. allegat ff. de actio. emp. l. ex empto. Iuuari põt hoc dictum vt nõ minus lite mota teneatur habens totum pretiũ cꝫ habẽs partẽ tantũ, vel nihil. Dicit etiam Gui. leges hic allegatas de pretio nõ ſoluẽdo locũ habere: etiam ſi nõ de dñio agat, ſed de pignore cũ ad ea etiam actionem ex empto habeat, vt liberent. C. de euict. l. ex prædijs. Ad hoc dictum inducitur lex quãuis. ff. de pigno. actio. vt etiam ſi non agatur cõtra emptorem poſsit prætiũ retinere donec liberetur. Facit ff. de ſuſpect. tuto. l. ſuſpectus. facit l. iij. ff. de cõpenſa. C. quando lic. ab empt. diſced. l. j. cũ concor. et procedit hoc etiam ſi pro parte tamen ſit obligata. ff. de rei vendi. quę de tota. videret tamen eo caſu ſolum in parte prætium retinendum. ff. de leg. ij. quã ſolidum. §. j.

b ¶ Si poſt perfectam. Tertius caſus cùm id habet cõſuetudo loci in quo contrahitur. ff. de euic. ſi fundus.

hoc iudicium. Confinia enim dicuntur q̃ adeò ſibi ſunt proxima, vt nullus medius paries interponatur. vrbana verò parietibus diſtingui ſolent. ff. communia prædio. ſi quis duas. §. plane. Sed ruſtica ſolã patris fam. deſtinatione. ff. de lega. j. l. quod in rerum natura. §. ſi quis poſt. Veruntamen tabelliones indiſtinctè prædio ruſtico attribuunt, & vrba-
12 no. ¶ †Item nota ꝙ quidam confines denominan
f tur à quatuor plagis f Mundi, ſ. à plaga orientali, occidentali, meridionali, & ſeptentrionali. A prima ſic: ab oriente ſiue ab ortu ſolis, vel à mane poſsidet talis. à ſecunda ſic ab occidẽte, ſiue à ſolis occaſu, ſiue de ſero poſsidet talis. à tertia ſic: à meridie talis. à quarta ſic: à ſeptemtrione talis. vel eſt via d vel fluit riuus. ¶ Alibi autem denominant à ventis dicentes: confrontat ab Aquilone tali poſſeſsioni talis: à contrario tali poſſeſsioni talis: & ſic de alijs. Sed cùm non omnium poſſeſsionũ latera directè
g reſpiciant. iiij. mundi partes, g vel ventos: ideo alij dicunt ſic: ab vno latere poſsidet talis: ab alio talis: à tertio et quarto talis. Primi tamen modi prolixio-
13 rem memoriam faciunt. ¶ † Accedit autem ad rei determinationem, vt dicatur ſic: prędium ruſticum vel vrbanũ, aratorium vel vineatum, vel pratiuum, domus vel turris, vt hic. Itẽ ꝙ exprimatur quanti- e tas, vel mẽſura. Pro pretio hic nõ ponit hęc quãtitas, vt iam ſit prętium ſed qđ futurum eſt prętium rei nõdũ venditæ, ſed vendendæ. arg. extra de eccle. ędi. c. pe. in fi. ff. de iure codi. quidam. §. j. extra de re-
14 iudi. abbate ſanè. §. j. ¶ †Faciet & curabit: per hæc verba obligatur facere qđ alius ius habens in re cõſentiat. ff. ſi. cer. pe. l. fi. in fi. Inſti. de inuti. ſtipu. §. ſi quis alium. ſecus ſi factum promitteret alienum directè videlicet, qđ alicuj conſentiet. ff. de ver. obli-
15 gat. ſtipulatio iſta. in prin. & l. inter ſtipulantẽ. ¶ †Quælibet alia ꝑſona qđ hic dicit de renunciatione vxoris, ſoceri, & aliorum in re ius habentium: ideo apponitur: qa ille futurus vẽditor ad ea vel ſimilia nõ teneret, niſi ex hoc pacto. In actione em̃ ex empto veniunt ſolũ ea quæ ſunt de natura ipſius contractus, vt eſt ꝙ tradat rei poſſeſsionem vacuam. ff. de actio. emp. l. ij. §. vacua. De euictione ſiue fideiuſſore caueat: niſi res in alia vendita ſit: qa tunc cauere non tenetur. ff. quarum rerum act. nõ da. l. ij. §. ſi in alea. fideiuſſorem autem dare non tenetur, vt ſ.
16 ¶ †Dictus verò B. hic incipit ſecunda pars inſtrumenti, Quę omnia & ſingula. tertia pars inſtrumẽ-
ti continens mutuam contrahentium obligationẽ f ſuper ratihabitione quæ obligatio firmatur inter eos cõi & ęquali vinculo, vt hic patet: non enim debet contractus claudicare. ff. de arbit. litigatores. extra de emp. cũ inter. ff. de act. emp. Iulianus. §. ſi
17 qs colludente. ¶ †Sub pœna, hoc videt ſuperfluere
h cùm ſatis ſit ꝙ contraueniens perdat arrhas, h ſed dic vtrinꝙ exigi poſſe arrhã ꝓpter naturã contra- g ctus arrharũ, vt extra de ſpon. gẽma. Pœnam verò

¶ Scđm Accur. cui hoc no. ff. mãda. ſi mãdato Titij. §. fi. Ad materiã facit qđ no. ſ. de inſtu. edi. §. poſtremo. ver. quid ſi a contrahẽtib⁹. & qđ ibi dixi oĩno videas.

¶ C. fi. Vel ſi promiſit ſatiſdare. C. de verb. ſign. ſancimus.

ADD Ead materiã hanc gl. Anto. de Bu. & Ab. in c. ad noſtram. el j. extra de iure-iurand. vbi an & qñ dicatur ſufficiens vel idonea cautio, & ibi plenè per Feli. Item adde ꝙ aliquo caſu eſt validior cautio iuratoria, cꝫ pignoratitia, vel fideiuſſoria. gl. in c. de benedicto. xxxij. q. j.

¶ Plagis. Fundũ regiõibus datur verſus: Vulnera ſunt plagæ regio plaga ſunt plaga rete.

¶ Partes. In prędio quadrato ſi angulus directè reſpicit vnam partem, nõ eſt dare dextram plus eſſe ab illa parte, quàm ſiniſtram.

h ¶ Arrhas. De emptore loquitur qui illas dedit, vt ſ. venditor autẽ q̃ illas recipit debet illas reſtituere duplicatas. C. de fide inſtru. l. cõtractus. in fi. Inſti. eo. ti. de emp. & vend. vltra prin. & vtrobiꝙ. no. an vltra perditionem arrharum debetur intereſſe? Marti. & Azo tenent quòd non'. But. & Ioan. cõtra. & vide Cyn. in prædic. l. cõtract⁹. in vij. q. quia in volũtate habet omiſsio. Scire debes ꝙ Mar. de Fano quærit extra volumina de illo q nõvult recipere arrhas, ſed agit ex empto ad rẽ vel ad ĩtereſſe, p l. j. ff. an hoc poſsit. Allegat ꝙ ſic: qa lex ꝑdicta gñaliter loquit: ergo ſic intelligẽda. ff. de publi. de pretio. & ibi cõcordantiæ. & xix. di. c. j. fortifi cat id per l. ſi traditio. C. de act. emp. & vẽd. & per prę. l. cõtractus. Item quod in fauorẽ emptoris conceditur vt ſibi arrhę duplicatę debeant in ei⁹ læſionẽ cõuerti nõ debet. C. de leg. qđ fauore. & ff. e. ti. l. nulla. et de re. iu. qđ ob gratiã. li. vj. Itẽ bñficiũ nõ debet inuito cõferri. ff. de re. iur. inuito. de le. cõmiſ. l. ij. & iij. Itẽ cũ ẽptor emit, & arrhas dedit, duplici vĩculo

sibi venditorẽ adstrinxit.ergo fortius ad alterũ duorũ agere poterit,in aut.de consang.& vterinis fra.circa ii.Item sicut inutilis contractus inutili robur præbet:longè fortius,vtilis vtili.ar.C.de rei vxo.act.l.vna.in prin,& si seruus ex.se emi mand.l vna.Itẽ dãdo arrhas nõ recedit à beneficio qđ prius habebat.de pig.C.l.ij.& C.etiam ob chiro.pec.l.j. Itẽ à cõtractu emptionis non recedit̃ per cõtractum arrharum. sed illi addit̃.ff. de re iudic.l.iiij. §.si ex cõuentione.Itẽ si pr⁹ pactus stipulatur pœnã nõ per id perdit exceptionẽ sibi quęsitã p a pactũ.ff.de pac. b rescrip.in fin.sic c nec per arrhas à primo bñficio, ff.de publi.l.j.§. vn de querit̃. & C.de re.cre.l.pe. in fi. Item arrhæ non sunt de substãtia contract⁹ emptionis,ff.de cõtrahen.empt, qđ sępe.in prin. In cõtrariũ inducit q̃ leges quas in prin.allegaui, dicunt arrhã duplicandam, nec vltra procedũt: ergo aliud petinõ poterit.ff.solu.mat.siverò.§. de viro. Et lex hãc pœnam statuendo videtur aliam remisisse. ff.de iudi.cũ prętor.cũ similib⁹. Itẽ vltimus contractus fuit de arrhis:id ergo prosequẽdum.C.de pact.l.pacta nouissima.Item eligendo vnũ bñficium à cõi recedit quasi vires cõtract⁹ & pœnã pœnitẽtis voluerit ĩ arrhis cõsistere.C.de iure do.l.iij.& vnum de duobus eligendo renũciauit alteri.C.de codicil.l.fina. Sic in compromisso pœna vallato quo casu dat̃ sola pœnę petitio:aliàs ex sñia daret̃ actio & exceptio.C.de arbi.l.j.& pe.ff.eo.in cõpromisso.Item cũ possit arrhas petere,alia via non debet agere,ff.de damno infect.si arbitrator.de nouo.nun.in prouinciali.de suspe.tut.tutor quoq;.§.queri.dicit demũ q̃ ad hoc optimè facit l.fi.C.de pact.cõuen.aliter nõ soluit in hac l. vltra allegata in gl.qñ scilicet multa iura inducunt̃ qbus ei qui sibi cauit, lex nõ cauit.Pro prima parte facit opi. Bu.& Io.de quas. qa si põt vtrũq; petere fortius alterũ tantũ.Nec obstat opi. Mar.& Azo,quæ loquit̃ in illo q̃ exigit arrhas.Et modo vides vtilitatẽ & quare hic institi. Itẽ qđ hic sequit̃ videt̃ facere,sed illud ex speciali prouisione.

a ☞FORMA.Rolan.iiij.charta.

b ¶Mcccl xxij.Nota ad id qđ habetur s̃.de instr.edi.§.ij.ver.cæterũ.addi tum vnum annum.

c ¶Tradidit.Quærit Odof.sup l.seruũ.C.de rei ven.an p hæc verba probetur facta traditio.allegat q̃ sic.Inst.de fideiuss.§ fi.& de inuti. stipul. §.si scriptũ,& ff.de verb.ob.sciendũ.Ipse distinguit an fuerit res in præsentia:& tunc dicatur tradita.alle.no.ff.de acq.pos.qđ meo.§.si vẽditorẽ.& eo.ti.l.j.§.fi,& ar.ff.de cõtrahẽ.emp.claus⁹.Et q̃ nõ dicat̃ per illa verba tradita specialiter inducit l.p̃dia. ff.de cõtrahen.empt.Sed quid fi re non tradita decedat venditor sine hærede:& sic nõ est cõtra quẽ agat̃ vt fiat traditio vel cessio actionũ quo iure aget emptor? Iac.Bal. rñdet q̃ vtili rei vẽdicatiõe,per l.j.C.de act.& ob.Primæ quæstioni similis est q̃o de inuestitura,s.cũ instr̃o qđ talis talẽ collatiõis,vel donatiõis titulo inuestiuit, non expresso vt fieri solet mõ inuestituræ an prouisus vel donatarius intelligãtur fuisse prętentes. Ad negatiuã inducitur q̃ ꝓbatio præsentię debet esse liquida, quoties p̃ntia est de substãtia rei. ff.de publi. quæcunq;.§.fi.Bñ facit l.ij.C.de statu.& ima.& no. C.de fi.instr. & iure ha.fis.l.j.lib. x.Contrariũ videtur:quia inuestitura designat actum à prętente in prętentem factum qđ fieri solet baculo,bireto,annulo,vel his sim̃ib⁹ de quo in vsibus feudorum.tit.quid sit inuestitura.in prĩcip.et vt scripsi post Dyn.sup j. gl.primæ regulæ.lib.vj.Ipse docebat inuestiturã esse cõfirmationẽ vel declarationẽ p̃cedẽtis collationis:ergo aliquid addit ad collationẽ:& sic p̃sentiã.Quicqd sit omnes cõcordãt q̃ p illã non fit qs possessor. de hoc xvj.q.ij. et qs deiceps.de cõsuc.c.ij.de p̃b. ꝓ illorũ.de inst. authoritate. de his q̃ fi.à maiori pte capi.ex ore. de dona.p tuas. Et vide qđ scripsi de cõcess.p̃b. ꝓposuit.in prin.& fi.mag.gl.Tñ istud medium qđ est inter collationẽ & possessionẽ potius trahi vr̃ ad scđm,vt aliqd addat primo,de quo nõ est dubiũ q̃ põt fieri in absentẽ.Nec igit̃ illud fit suppuacuũ dicet̃ factum in p̃sentẽ.Facit ff.de le.j.si qñ.de vsuris.si stipulat⁹. vt sic res in dubio poti⁹ valeat &c.extra de ver.sig.abbatẽ.ver.hic autẽ sensus.ff.de ver.ob.quoties.de reb.du.quoties.Itẽ in hoc p̃eligendũ qđ sic geri cõsueuit.de re.iur.inspicim⁹.li.vj.sic & stipulatio supponit p̃sentiã stipulãtis & ꝓmittẽtis.ff.de ver.ob.l.j.& hoc p̃sumit̃.C.de cõtrahẽ. & cõmit.stip.l.optimã.& no.e.ti.l.ibi.

¶ADDE an si in instrumento dicatur inuestiui:probetur prętentia: Old.cõsi.ccxvj.Ro.consi.ccccl x.

¶ADDITIO.Adde tu q̃ est cõsiliũ Ro.ccccclx.qđ incipit circa ꝓ posità cõsultationẽ.col.fi.ver.hoc tñ.& adde Panor.in c.tenor.col.pe. ver.quid aũt si in instrumẽto.de re iud.Henric.Ferran.

d ¶Valebit,Huic obstat C.mãd l.vlti.vbi ex tali mista forma cõtractus præsumit̃ simulatus.habet so.illud in cessionibus:istud in cõtractibus rerum corporalium.

¶ADDE quid operent̃ illa verba quę ponunt̃ in instrumẽtis:qđ si plus valet,donat.Bal.cõsi.iij.in iij.vol.& consi.xl.v.lib.

sibi omnia fendere,aut authorizare & expedire,vacuãq; possessione sibi tradere:& ipm B.in possessiõe facere potiorẽ.Quod si quo tempore lis vel q̃o,aut controuersia p libelli oblationẽ, vel alio quocũq; modo eidẽ emptori:aut eius hæredibus de dictis rebus:aut aliqua earum vel parte seu ipsarum occasione mouereturipsam litem,quæstionem vel controuersiã,vel libellũ,& omnem causam,& quando cunq; & quotiescunq; ei denũciatum fuerit in se recipere:& in eadem causa ipsius rei:& dicti emptoris vel suorum hæredũ legitimæ defensioni se offerre:& in causa vel in caulis tam principalibus q̃ appellationum sistere vsq; in finem omnibus suis expensis. Quod si non fecerit, promisit eidẽ soluere atq; dare duplum dicti pretij pœnæ noĩe:& ea soluta prædicta seruare:& nihilo minus si ꝓpterea: aut ꝓ ipsare, vel pro rebus defendendis:idẽ B. vel eius hęredes dãnum aliquod patiantur, vel expẽsas aliquas fecerint in iudicio siue extra promisit ipm damnũ & expensas in integrũ eis reficere:siue res fuerit euicta,siue nõ:qa sic actum inter eos extitit, et conuentum:remissa ex nunc & per pactũ dicto B.appellandi necessitate si super euictione ꝓnunciare cõtigerit cõtra eũ. Acto etiã inter eos exp̃sè, vt non possit dicere dictus A.q̃ eidẽ B.facta fuerit iniuria,vel iniustit a: si res ipsæ, aut aliqua earum euinceretur ab eo, aut quòd eius culpa, vel negligentia sit euicta,aut quòd ei denunciatum nõ fuerit quòd defenderet intra legitimum tempus quod si contra eum super euictione fuerit lata sentẽtia intra tertiũ diẽ postq; eidẽ A.denũciatũ prædictum pretiũ cum pœna dupli:& omne interesse ipsi B. in integrũ restituet et psoluet.& p̃terea si aliquo tẽpore apparuerit ex ipsa re conductiua,id est q̃ habeat̃ sub cõditione pẽtionis & renouationis cõtractus,vt j.de loc.§.j.ver cæterũ.per ipm venditorẽ, eius actoris debitam densionẽ & renouationẽ datã & factã debitis tẽporibus nõ fuisse: & propterea contingere ipsum B.vel eius hæredes damnum aliquod sustinere eum penitus seruabit indẽnẽ.Quã siq̃dẽ vẽditionẽ:& omnia & singula supra scripta promisit dictus A.ipsi B.pro se suisq; hæredibus stipulanti perpetua firmà rata & grata habere,tenere,obseruare et adimplere:nec cõtrafacere, velvenire per se vel alium aliqua ratione,vel causa, vel ingenio de iure vel de facto sub pœna dupli æstimationis dictæ rei, vel rerum,habita ratione melioratio nis q̃ pro tẽpore fuerit stipulatiõe in singulis & pro singulis capitulis huiusmodi contractus in solidum promissa:quę toties committatur, & exigi possit in singulis capitulis:quoties contra factum fuerit.qua etiam soluta vel non rata remaneant oĩa & singula supràscripta. Item reficere & restituere

ſibi omnia & ſingula damna & expenſas ac intereſſe litis, & extra. Pro quibus omnibus & ſingulis firmiter obſeruandis: obligauit eidem oĩa bona ſua tam preſentia q̃ futura. Actũ Narboñ. in domo prędicti A. præſentibus. H. L. F. & I. teſtibus ad hoc vocatis & rogatis: ego talis tabelli authoritate notarius p̃ miſsis interfui, & rogatus hoc ſcripſi, & in publicam formã redegi: & ſigno meo ſignaui. ¶ Ad euidẽtiam huius formæ aliqua ſuprà ꝓxima forma tacta ſunt, q̃ hic nõ repetiuimus, ſed alia ad intellectũ huius & formarũ ſequentiũ hic tangamus. Confines: de hoc dixi ſuprà ꝓxima forma ſup verbo iſto. ſitã in tali loco &c. Iure
19 emphyteuticæ cõditionis. ¶ †Nota q̃ res emphyteutica ſiue emphyteuticæ conditioni ſubiecta eſt illa quã quis dñs dominio & ꝓprietate ſibi retenta cõcedit emphyteutæ, quantum ad ſolam poſſeſsionẽ & vtile dominium, vt ff. ſi ag. vec. vel emphy. peta. l. j. vnde ſi hæc emphyteuta in aliam perſonã velit trãſponere nõ põt transferre dominiũ, quod nota. vt dixi ſuper præcedẽti inſtrumẽto: ſup verbo dare, quia nõ põt plus da re q̃ habet: de cõſe. diſt. iiij. quomodo. in princip. extra de dona. inter virum & vxo. nuper ad habẽdam. ſupple de iure: quia is nõ habet, cui de iure habere non licet: & à quo res de iure auocari poteſt. ff. de acquiren. poſ. l. non videt. extra de ver. ſig. ius dictũ eſt. xiiij. q. j. qđ debetur. viij.
20 di. quo iure. ¶ †Vnde hic dicitur in prędiudicium vẽditoris: quia poſtq̃ dedit actor vt habeat: ſic dare debuit quod ei habere liceat tenendum & poſsidendum. Dic tenendum ſcilicet naturaliter, & de facto: poſsidẽ dũ verò, ſ. ciuiliter & de iure: quia ciuilis poſſeſsio cauſa eſt dñij acqrendi. licet q̃q̃ poſſeſsio ſit tantũ naturalis & nõ ciuilis, vt illa quã habet emphyteuta fructuari⁹, vel vaſallus, vt ff. de acquir. poſ. naturaliter. Perpetuò faciendum. hoc videt locum habere in rebus immobilibus quarũ dñium tranſit in accipientẽ, vt ꝑpetuò & ſine p̃finitione tẽporis emptori & eius ſucceſſoribus, ſicut vero domino liceat facere de re empta quicquid velit. Inſti. de inoffi. teſt. & de exhære. lib. vt ſ. ꝓxima forma ſup verbo iure ꝓprio. Quæ infra p̃dictos cõfines. hoc intellige de his quæ rei venditæ accedunt: multa enim infra cõfines cõtinent quæ non trãſeũt in emptorẽ. j. q. vij. Daibertum. extra de deci. dudũ. ¶ Vel alios: hoc ideo dicit, ne fortè in cõfinibus ſit erratũ. Põt enim eſſe q̃ heri in cõ
21 finio poſsidebat vnus, hodie alter. ¶ †Acceſsib⁹ & egreſsibus ſuis. hoc ideo dicit: quia ſi res habet ſpeciales & priuatos acceſſus & egreſſus ſiue per prædium vicini, ſiue per priuatũ callẽ ſeu ſemitam illi cedent emptori, ſed prædiales ſeruitutes, vt puta: iter actus, & vt ſequunt ipſo iure prædia quæ illas debent, & quibus debent. res enim tranſit cum one re ſuo. ff. de contrahen. emp. alienatio. extra de decimis. cũ non ſit. Item niſi diceretur de acceſsibus ſine egreſsibus, nõ teneretur venditor dare viam emptori, vt ff. de lega. j. ſi fundũ. ſuper ſe vel j. ſeu intra ſe integra.
22 ¶ †No. Plantata ſata & ædificata ſolo cedunt, & pertinent ad emptorem. ff. de acqui. re. do. adeo. §. tum in ſuo. & §. ex diuerſo. & §. ſi alienũ. Inſtitu. de re. diui. §. ſi Titius. & §. adeo. & §. qua ratione. Diſtingue tñ domũ à ruſtico prædio. Nam ædibus venditis ea quaſi pars ædiũ ſunt, & cum ipſis tranſeunt: quę intra ædificium vel extra habent perpetui & non temporalis vſus cauſa, vt puteus, & putealia, et ſimilia. Secus autem in his quæ aliũde deducta parata ſunt. & ſecus in piſcibus qui ſunt in piſcina & in pullis: & huiuſmodi. quæ dic vt ff. de act. emp. Iulian⁹. §. Iulianus. et l. j. & l. limes. & l. nõ magis. & l. fundi. et l. granaria. & l. ſi vẽ
23 ditor. ¶ †Ruſtico autẽ prædio vẽdito nihil eſt eius niſi quod intra ſe cõtinet. q̃ dic vt ff. eo. fundi. §. fundo vẽdito. et §. ſi rura. & §. fi. in fin. Oĩq̃ iure & act. clauſulam generalem apponit, vt non tantùm ipſa res cum his quæ dicta ſunt, ſed etiam cũ omni iure ad ipſam, ſiue ad ipſum emptorem pro ipſa re ſpectante perueniat in emptorem. Poteſt enim eſſe quòd per hęc verba actiones quæ ipſius rei nomine cœperant ante vẽditionem competere, vt l. Aquil. de dam. infec. & aquę pluuię arcendę: & ſimiles acquirantur emptori: quia has omnes tenetur vẽditor cedere
24 & dare emptori. ff. de act. emp. Iulian⁹. §. ſed & ſi qd. ¶ †Sd pone P. cauit vicino ſuo ſub certa pœna non habere vel facere per ſe vel ꝑ aliũ feneſtram in muro domus ſuæ, poſt hoc P. vendidit domũ illam: nunc
a quęritur vtrum emptor poterit ibi facere vel habere feneſtram. [a] Et videtur quòd non: quia res ad eum tranſit cũ onere ſuo, vt extra de decimis. cũ non ſit. Sed Albe. Pap. notat ſe in cõtrariũ obtinuiſſe. nam illud non fuit ſeruitus, ſed obligatio perſonalis: quare emptor non tenetur, ſed agatur contra P. qui pactũ fecit qui remanet obligatus. Aliud em̃ eſt ſeruitus, aliud perſonalis obligatio. Seruitus quæ eſt rei annexa, ſic affixa eſt, q̃ ab ea nõ ſeparat: etiã ſi ꝑ plures manus ambulauerit, ſed perſonalis actio ſiue obligatio perſonã nõ excedit, vt C. de ſer. & aqua. l. & in prouinciali. Quod autẽ nõ ſit ſeruitus, ſed pſonalis obligatio apparet
25 ex forma obligationis in qua nõ continet cã quare P. cauerit. ¶ †Si autem cauſa aliqua exprimeret: puta ne aliqd vſus domus vicini impediret, & hmõi: tunc ſeruitus pręſumeret. Item nota q̃ qñ aliqua res vendi tur cũ aliquo ſpeciali iure ipſi rei cõpetenti, debet illud ius exprimi in inſtrumẽto, vt patet j. ver. hoc quoq̃ notandũ eſt. ibi: cum omni iure et act. ſeruitutis &c. & ceſsio illius iuris fieri, vt ibi patet. Vẽditor em̃ p̃ſtare debet omnia quę in venditioue dixit adeſſe. vnde ſi illud ius nõ debebitur rei venditę, tenetur venditor emptori ad intereſſe, ſi ſcienter decepit. Si verò ignoranter tenet ei quãto minoris empturus eſſet. ff. de act. emp. l. j. §. j. l. Iulia. in prin. et §. j. & l. quicquid. C. eo. ſi minor. ff. de cõtrahen. emp. qui fundũ. §. iij. & ff. de ędil. edic. l. j. §. cauſa. & l. ſciendũ. §. ea. & l. ſi qd. & l. quot. & hoc ſi emptor ignorabat. ff. de actio.
26 emp. l. j. in fi. ¶ †Hoc etiam ſcias ad intelligentiam multarũ formarũ q̃ quinq̃ modis ius ſiue cõditio rei venditę ponit in inſtrumentis. Primò cũ venditor rem ſuam aſſerit eſſe: tunc dicitur iure proprio in perpetuũ, vt hic in prin. et ſi res ſit alicui ſeruituti ſubiecta exprimat vt dixi. ¶ Secũdò qñ pro certo ſcit & aſſerit rem eſſe emphyteuticã vel alteri cõditioni ſubiectam: & tunc dicitur iure conditionis emphyteuticæ debendę tali eccleſię, vt hic prope princ. nec eſſet malum illam cõditionẽ exprimere. ¶ Tertiò cũ dubitatur an res ſit propria, an alteri⁹ dñio ſiue alicui conditioni ſubiecta: & tunc ſe liberat ſic alternatiuè dicẽdo: ſi ꝓprium in perpetuũ. ſi condititium, vnde pertinuerit, id eſt ſi res ꝓpria eſt, habeat vt propria in perpetuum. ſi condititia, habeas cum illa conditione, ad quam pertinet infra ver. ſed et ſi. et ver. hoc quoq̃ notandũ. Sed qa verbũ illud ſi condititium: vnde pertinuerit: valde latum eſt: referens ſe ad omnẽ conditionem: quidam tabelliones illud reſtringunt ad ſolam conditionẽ penſionis & renouationis. ¶ Quartò, quando certum eſt quæ & quanta pars rei venditæ ſit ꝓpria: & q̃ & quanta cõdititia: & tunc dicitur qđ ꝓpriũ in perpetuum quod cõdititiũ vnde pertinuerit, vt j. verſic. quod ſi res cuius. in fin. ¶ Quintò, quando certum eſt quæ & quãta ſit pars propria: et quę et quanta conditicia. & hæc volunt contrahentes exprimi in contractu: vt in prę. verſi. q̃ ſi res. Item nota q̃ iuxta quamlibet rem ius illud debet poni. qđ dic vt ĩ præal. verſi. ſed & ſi plures. Item quare dicatur iure proprio, no. ſupra in prima forma ſuper verbo iure proprio. Pro pretio decem lib. hoc ideo dicit: quia nulla emptio ſine pretio eſſe poteſt. vnde ibi numerata pecunia eſſe debet. Inſtitu. de con-
27 trahen. empt. §. iij. ¶ †Et nota q̃ pretiũ quandoq̃ ſoluitur in pręſenti, & quandoq̃ non. ſi ſoluitur in pręſenti, aut numeratur pecunia coram tabellione & teſtibus: & tunc dicitur in inſtrumẽto, ꝑ prætio centũ librarũ. Quòd dictus emptor corã me notario & teſtibus infraſcriptis dedit, ſoluit, et numerauit ibidẽ & in p̃ſenti venditori p̃fato. Nec eſt hic opus renunciatione exceptionis nõ numeratę pecuniæ. Aut dat ſibi in ſacculo, ſiue in aceruo nõ numerata: & tunc diceret pro p̃tio centũ librarũ, qđ dictus emptor dedit et ſoluit dicto venditori corã me notario et teſtibus infraſcriptis, prout ipſe venditor confeſſus fuit tãtam eſſe quãtitatẽ exceptioni ſibi nõ datæ, nõ ſolutæ, & nõ numeratę pecuniæ ſiue p̃tij oĩno renũcians. Si verò prætiũ non ſoluit, nec aliqua pecunia apparet, nec oſtenditur venditor tñ cõfitetur pretiũ recepiſſe, ſiue cõfeſsio fiat: qa iam recepit, ſiue fiat ſub ſpe futuræ numerationis ſemp ſeq debet nõ numeratę pecunię renũciatio, vt patet in hoc inſtrumẽto. de hoc j. de obli. et ſolu. §. j. in prima forma ſuper verbo, et numerata. ¶ Et nota q̃ expreſsè exprimit venditionis ſpeciẽ quę prius recepit p̃tium q̃ rem offerat pretioſam, a ¶ Feneſtrã. Vide qđ dixi ſ. de iud. §. generalia. ſuper ver. ſed ſi duo cõmuniter.
vt extra de ſymo. c. in tantũ. Pro quolibet iugere nota q̃ qñ prędia vrbana venduntur: tunc pretiũ in ſumma ponit in inſtrõ, vt ꝑ pretio centũ librarũ. Idemq̃ eſt in ruſticis quorũ menſura particulariter non exprimit. In his verò quę ſcđm numerũ iugerum vel tornaturarum venduntur, vt vendo tibi vnum p̃diũ qđ eſſe cõuenio decẽ iugera: tunc p̃tiũ ſolet deſcribi ꝑ quolibet iugere. et poſtea collige hoc modo ꝑ p̃tio decẽ libr. ꝑ quolibet iugere qđ capit in ſumma centũ libras dimidiũ iuſti p̃tij: qa ſi non renunciatum eſſet poſſet venditio reſcindi. extra de emp. & ven. cùm dilecti. C. de reſcin. vẽ. l. ij. & l. ſi volũtate. Habere licere, optima eſt hęc ꝓmiſſio. ff. de ver. obl. ſtipulatio iſta. ff. de euic. habere licere. Dolũ malũ: etiã ſine ꝓmiſsione hoc facere tenetur. ff. de contrahen. emp. in vendendo. ff. de act. emp. ex empto. §. fi. ¶ Quid iuris ſit ſi volẽs committere aliqđ maleficiũ ſimulatè vendit bona ſua

a ¶ Cùm veniſſent. Hic dubitatur, ſi iſte primo vendat, & conſtituat ſe poſſidere nomine emptoris, & ſecundo tradat: quis ſit potior. Guid. de Suza. format quæſtionem ſuper l. quoſ. C. derei vendi. arguit q; primus ſit potior, per l. quod meo. ff. de acqui. poſ. In contrariũ: qa veritas plus debet operari cꝫ fictio. ff. de libe. & poſthu. l. fi. Facit extra, de big. nuper. Itẽ quia venditor potuit primo emptori poſſeſſionẽ inter uertere .ff. de vi & vi ar. l. cũ fundus. tenuit priorem emptorẽ ẽt a potiorẽ, ꝓ præ. l. qđ meo. qa prius fuit acquiſitũ ei vtile dn̄ium: et ſic b vtilis rei vendicatio pr̄eferenda eſt directæ, poſito quòd dicamus in ſcđm emptorem directũ dn̄iũ fuiſſe trãſlatum. ff. de procur. l. in cauſę. ĩ fine. ſcđm eum. Plus dicunt quidam, q; prius poterit petere illius rei reſtõnem per cõdictionem l. ex liberis. C. de acq. poſ. ꝓ quam l. ſcđo vendendo, primo præiudicare nõ potuit. cùm per talem traditionem dominiũ tranſferatur, non ſolũ cũ eſt vera. C. de pac. traditionibus. & p̃. l. quoties. & l. ſi ager. ff. de rei vẽ. ſed etiã cùm eſt interpretatiua. ff. pro ſoci. l. ñ. ff. de cõtrahẽ. emp. clauibus. in quibus patet per talẽ traditionem poſſeſſionem. & c dn̄iũ trãſferri. & q; verba illa, conſtituo me &c. ſint ad id apta, inducitur lex. ff. de rei ven. l. q̃dam mulier. Ad idẽ C. de ꝓba. cũ res procedũt tn̄ p̃dicta cũ prim⁹ pretiũ ſoluerat, vel de illo fidẽ fecerat: aliàs etiam ex vera traditione non trãſiret dn̄ium in emptorem. Inſtit. de rerũ diui. §. venditæ.

33 A D D E Bald. cõ. cccexcxiiij. incipiẽte, venditor conſtituit. iiij. lib. vbi dicit q; etiã ſi venditor poſſederit per xxv. annos ſciente & patiẽte emptore, q; ſi alteri & ſcđo vẽdat & tradat q; primus præferẽt, & vide Bal. cõſi. lxxiiij.

b ¶ Forma. iij. & fuit Rolã. no. in ſumma, ſ. in in aurora ſup ſua ñ, forma.

c ¶ Quidã. Ia. Bal. in l. ſeruũ. C. de rei vẽ. nõ tn̄ exponit præſentiã & abſentiam ſicut author.

d ¶ Aget. et ſic fit dubia q̃o. de vẽditore q; emptorẽ abſentẽ defendere vult ſuſcipiẽdo ĩ ſe litem, ſed de p̃nte an illo ĩuito iudiciũ in ſe recipere poſſit. eſt opin. Accur. placet q; nõ. Odof. & Ia. Bal. dr̄ placuiſſe cõtrariũ gl. Accur. vide C. vbi ĩ rẽ ac. l. j. in prin. & vide diſt. quã ibi no. Cyn. Pro ſcđa opi. facit ff. de ali. iud. mu. cãfa. l. iij. §. fi. et ff. ex q; cau. ĩ poſſ. ea. l. hoc aũt. §. fi.

¶ A D D E vt p Bar. cõſ. ccxviij.

e ¶ Vẽditores. circa has expenſas eſt ſciẽdũ ex ſtipulatiõe de euictione nõ deberi expẽſas quas faceret ẽptor in lite qua vẽditor vel ei⁹ hæres cũtra ip̃m ageret ad ptetium, licet ſuccũberet agẽs qa ꝓbata fuit ſolutio. Iſta em̃ lis nõ fuit ſup euictiõe, ſed ſup p̃tio, ſed de iure cõi, quo vict⁹ victori condẽuar̄, poſſent deberi. Itẽ ſi debitor cõfeſſus fuerit pretiũ, et ꝓmiſiſſet etiã ſup illo q̃onem non mouere, ex illo capite poſſent ſumpt⁹ ex ſtipulatiõne deberi, ſed ex eo qđ de dn̄io rei vel ipſi⁹ obligatiõe nõ agit̄ ceſſat euictio.

✣ A D D I T I O

f ¶ Verbũ ſingula, operar̄. Adde tu Bal. cõſ. lxxxviij. incip. q̃ritur vtrũ. ĩ ñ. vol. vbi dicit q; dictio ſinguli eſt nota nedũ ſpeciei, ſed ẽt ĩdiuidui, ac ſi ſinguli q;que noĩatim exprimerẽtur, & an denotet ſepationẽ, vide aliqd per do. Ias. ĩ l. ſi duob⁹. §. ſi Titio. ff. de leg. j. Henri. Fer.

29 dere. ¶ †Not. q; ſi res vendita nõ eſt in p̃ntia: tunc ponunt̄ in inſtr̃o verba hic poſita. Per illã em̃ actor acqrit poſſeſſionẽ: qa ille poſſidet, cui⁹ noĩe poſſidet̄. ff. de acq. poſ. qđ meo. ff. de rei ven. quædã mulier. extra, de reſti. ſpo. cùm veniſſent. [a] Sed & ipſe emptor nihilòminus ex abundãti velit corporalem apprehenſionẽ habere, & de hoc fieri publicum inſtrumentum, ſic in eo dicetur.

✣ F O R M A. [b] Cũ A. vẽdiderit B. petiã vnam terr̃ poſitã in tali loco infra tales cõfines, & ipſam rẽ cõſtituerit ſe eius noĩe poſſidere, donec ipſi⁹ rei corporalẽ acceperit poſſeſſionẽ: dãs ei licẽtiã, vt ex tũc ſua authorita. eã accipe poſſet, vt patet ĩ inſtr̃o ſcri. manu mea, vel talis not. idẽ B. tam authoritate ꝓpria, cꝫ ex licẽtia & ptãte ſibi à vẽditore tradita. & ſi vẽditor fuerit p̃ns addes ex volũtate venditoris ibidẽ p̃ntis ingreſſus eſt corporalem poſſeſſionem eiuſdẽ rei, in ipſam terrã corporaliter intrando: & de terra & de frõdibus accipiẽdo & aſſerẽdo & ꝓteſtãdo ſe non tantũ corpore, ſed ẽt aĩo poſſidere. ¶ †Si verò res vendita eſt in̄ p̃ſentia: tunc in inſtr̃o vẽditionis ſic dicet̄: Cuius rei poſſeſſionem idem venditor corã me no. & teſtibus infrà ſcriptis tradidit ipſi emptori ibidẽ etiam præſenti oſtium ipſius domus in manibus eius ponẽdo. & ipſum in dictã domũ corporaliter introducendo: & emptor ipſam poſſeſſionẽ corporaliter apprehendẽs, aſſeruit & ꝓteſtat⁹ fuit ſe ex nũc nõ tm̃ corpore, ſed ẽt aĩo poſſidere. ff. de cõtrahẽ. emp. clauibus. Quã accipiendi. ¶ †Quid ergo ſi in inſtr̃o cõtinet̄, vendo & do tibi licentiam intrandi tua authoritate quando tibi placuerit in poſſeſſionẽ: nunquid poterit emptor intrare venditore ignorante? Videt̄ q; nõ. ff. ſi ſeruitus vẽ. ſi à te. vñ intrando amitteret ius ſuum. ff. qđ met. cau. extat. arg. contra. C. de pig. creditores. niſi expreſsè appareat contraria voluntas venditoris. ff. de depo. q; ſeru⁹. & vide j. de pig. §. j. ver. illud. & ſ. de reſt. ſpo. §. j. ver. cęterum. ¶ †Sed quid ſi in inſtrumẽto continet̄, vendo & trado tibi: nunqđ p̃ſumetur traditionẽ factã eſſe? Videtur q; ſic: qa ſtãdũ eſt inſtr̃o, niſi cõtra ꝓbet̄. C. de proba. cũ precibus. ff. de vſuf. ſi qs vuas. ar. cõtra. ff. de acqui. poſ. p̃dia. cũ ſuis cõcor. Quidã [c] diſtinguunt, an res, q̃ venditur, ſit in præſentia, ideſt, in eadẽ ciuitate vel territorio: vel in abſentia, ideſt, in alia ciuitate: vt primo caſu videat̄ poſſeſſio tradita & acqſita, ĩ alio nõ: vt in p̃. l. quod meo. §. plus. ff. de cõdi. fur. pui. ff. de ſolu. qui. x. §. ij. vel dic: aut res, quæ venditur, eſt mobilis: & tũc tradita p̃ſumat̄. Aut immobilis: & tũc non, niſi appareat de venditoris volũtate. vt in præ. l. p̃dia. Dic vt ibi ſcripſi. Fatuę igit̄ dicit̄ ĩ inſtr̃o. vẽdidit & tradidit: ſed ſaluari põt, ſi res ſit ĩ p̃ntia. q; eſt mod⁹ q̃rendi poſ. vel etiã ſi poſtea ſequitur in inſtr̃o, q; vẽditor cõſtituit ſe poſſidere noĩe emptoris vt ſ. dixi. Cõſulẽdũ eſt ergo emptori, vt vel venditor dicat, conſtituo me tuo noĩe poſſidere: vel q; ipſe venditor roget p̃carioꝝ ab emptore: vel etiam retineat vſumfr. qa tũc videt̄ trãſlatũ dn̄ium in emptorẽ, & poſſeſ. vt C. de dona. quiſquis. ff. de acqui. poſ. qđ meo. ff. de act. emp. & vẽdi. Iul. §. ſi vẽditor.

33 ¶ †Itẽ etiã acqrit̄ poſſeſsio p traditionẽ inſtrumẽtorum emptiõis ipſius rei: vt C. de dona. l. j. vel⁊ clauium: vt ff. de cõtrahen. emp. clauibus. promittens per ſe ſuoſq;. ecce primũ pactũ. ¶ †Et not. quòd in quolibet fere inſtrumẽto emptionali tres ꝓmiſsiones continentur. Prima, de lite ſuper re vendita vlteriꝰ nõ mouẽda. Secũda, de legitima defenſione, ſeu euictiõe rei vẽditæ. Tertia, de ratihabitione. ſed ſecũda magnã emptori ſecuritatẽ inducit: ſed non videtur hic vẽditor expreſsè de euic. ꝓmittere: ſed ſolũ rẽ legitimè defendere, authorizare, & diſbligare, ſeu expedire. Dic q; hæc verba ſonãt. q; ſi de re ipſa lis mota ſit emptori tenet̄ vẽditor rẽ in ipſa lite legitimè, i. ſcđm leges et iura defendere et authorizare ſeu authorizari, i. actor litis fieri: qđ videlicet [d] ꝑſe litẽ aget: [d] et disbrigare, i. ab oĩ lite expeditã reddere: & ſic ſonãt, vt de euictione teneat̄. Quòd ſi lite mota et denũciatione vẽditori facta, vt defendat & authorizet̄ id facere nolit, hæbet emptor in iudicio ſtare et defender: ealioqn de euictiõe nõ aget. C. de peri. et cõ. rei vẽ. l. j. in fi. et C. de euict. l. j. ex quo em̃ nõ defendit, vr̄ magis ꝓpter abſentiã cꝫ ꝓpter malã cãm cõdẽnari. ff. de euic. ſi ideo. extra de ẽp. et vẽ. c. fi. Et ſi obtinet in nullo ei vẽditor teneat̄: qa nõ teneat̄ eũ defendere, niſi cõtra mouẽtẽ ſibi litẽ iuſtè & veriſimiliter, vt iã dicã. Si verò defendit et ſuccũbit, ita q; res ſit ab eo euicta: tũc vẽditor de euictiõe tenet̄, vt in p̃. decre. & de hoc j. §. vlt. Litẽ vel cõtro
35 trouerſiã. †No. q; ꝓmittẽs ſub pœna de certa re nõ facere cõtrouerſiã ſi facit ẽt extra ius pœnã incurrit. ff. de pe. hę. diuus. in prin. & ar. extra de ſymo. c. pe. Siverò fecit pactũ ne peteret: hoc ad iudiciũ referet̄. ff. rẽ ra. ha. hoc ampli⁹. ¶ In ſe recipere: niſi hoc pactũ apponeret̄ ẽptor teneret̄ litẽ ſuſcipere, & ſuis expẽſis proſequi, vt iam dixi. qđ ſi nõ fecerit. ſcđm pactũ qđ trahit cãm ex p̃cedẽti: & prodeſt hoc pactũ emptori: qa niſi fieret nõ teneret̄ vẽditor de iure ei reficere expẽſas litis, niſi ſuccubuerit. ff. de lib. leg. l. petitor. C. de euic. ſi ſtatus. in fine: qa emptor ſuã rẽ videt̄ egiſſe ex quo obtinuit. ff. ad Treb. de-
36 ducta. §. q; poſt tẽpus. Et eſt ratio: †qa cũ lis iniuſta fuerit qđ patet eo q; emptor obtinuit nõ tenet̄ ei venditor ad aliquid ꝓ iniuſta lite cꝫ tũcunq; promiſerit ei eum defendere ab omni perſona & vniuerſitate: qa intelligit̄ cõtra mouentẽ tibi litẽ legimè et iuſtè. At poſtq; pactus eſt expenſas reficere, tenebitur ex pacto quicquid de lite cõtingat. ff. de verb.
e obl. vẽditores. [e] Vndevtile eſt pœnã addicere, ꝓut ſequitur in hac forma remiſſa ex nunc. Tertium pactum ex primo depẽdens, vbi venditor ꝓmiſit cauſam tam principalẽ cꝫ prouocatoriã ſuis ſumptibus agere: hic verò paciſcitur qđ ſi nõ fecerit, emptor nõ teneatur appellare poſtq; primã cauſam egerit qđ quid habebat neceſſe emptor facere, vt ff. de euic. Herennius. §. Caio. ff. man. ſi ꝓcuratorẽ. §. ſi ignorantes. extra de proc. non iniuſtè. et etiam cauſam appellationis exercere, vt ſ. de appellat̄. in prin. ver. ſed nunquid niſi pacto remiſſa fuerit neceſsitas appellandi qđ fieri poteſt. C. de temp. ap-
37 pella. l. fi. in fi. ¶ †Remittentibus em̃ ius ſuum non eſt regreſſus ad illud, ff. de ędil. edi. quæritur. §. ſi vẽditor. vij. q. j. quàm periculoſum. Actum eſt inter eos. hic quartò paciſcitur, ne vẽditor poſsit ei opponere ſententiam emptoris culpa vel negligentia, vel iudicis iniuria, aut partis alterius iniuria vel potentia latam fore: aut quod ſibi denũciatum nõ fuit quòd defenderet intra tempus iuris: quod aſs opponi poſſet. ff. de euictio. ſi per imprudentiam. in prin. extra de emptio. & vendi. c. fi. quod ſi contra eum. Quintum pactum. Et p̃terea ſi aliquo. Sextum pactum, quod locum habet quando venditur res emphyteuticæ conditioni ſubiecta. Quam ſiquidem venditionẽ hic ſubñcitur clauſula generalis: qa non eſt nouum &c. ff. ad leg. Aquil. ſi ſer-
38 uus ſeruũ. §. inquit lex. ¶ †Et ſingula. hoc verbum
f ſingula, operatur [f] vt pœna ad vnũquodq; ipſorũ pactorũ & capitulorum quo contrauentum fuerit in ſolidum committat̄, licet poſtea nihilò minus in ſtipulationem deducatur in ſolidum in quolibet capitulo, cùm dicitur in ſingulis & pro ſingulis capitulis &c. Sub pœna dupli. nota q; hæc pœna non cõmittitur: nec damnorum, & expenſarum locum habet refectio, niſi euictio ſubſequatur. Nã nec bonorũ obligatio, vel hypothecaria actio habet effectum: niſi dies vel conditio eius debiti: pro quo

facta

facta est venerit,vel cesserit:vt ff.de pigno. grege. §.j.sub cõditione.& extra,de plus pet.c.vnico. Satis ergo cõgrue hæc oĩa in vltima parte instrĩ ordi
39 nantur. ¶†Nota igitur, q si in instro dicitur simpliciter,sub pœna dupli:non adiecto cuius dupli: referẽ de iure illud duplũ ad pretiũ conuentũ,non ad rei bonitatem, quæ pluris est q pretium: vt ff. de euic.si fundo tradito.& l.cùm fundus. sed quia hic dicit,sub pœna dupli estimatiõis dictæ rei, vel rei habita rõne melioratiõis quæ pro tpe fuit, etiã refertur ex virtute cõuentionis ad id, quod actum est.Idẽ ad bonitatẽ rei,vt si res fuerit euicta, & pœna cõmissa,soluat vẽditor,& restituat emptori pretium,quod dedit,noĩe pœnæ duplũ æstimationis rei quãti pro tpe plus valuit,à tempore venditiõis citra:id est,tantũ,quantũ est ipsa æstimatio,vel bonitas rei.nam duplũ tantum valet,quantum tantũdem:vt C.de spon.l. mulier. licet enim hic duplex stipulatio sit prætoria,tamen lex hic addi & detrahi permittit vtraq parte volente.& vnde & devoluntate partiũ posset dici,sub pœna tripli, vel quadrupli.ff.de euic.si dictum.& l.si plus.xvij. distin.
40 quoniam quidẽ.in fi.¶†Illud enim moderamẽ est cõpetens,q inter partes cõuenit,& in quacunq re vel vbicunq contractus tenere potest,& stipulatio pœnæ interposita valebit.Insti.de diuisione stipu.§.cõuentionales.nõ autẽ vltra põt procedi,per hæc omnia dicẽdo,sub pœna quintupli,vel sextu-
41 pli.¶†Licet enim pœna cõuentionalis peti possit quantacunq,vt Insti.deinuti.stip.§.alter.ff.dever. ob.stipulatio ista.§.alteri.tamẽ hoc verũ est, si pœna apponitur in certa summa. Secus tamen per nomina respectiua,vt duplum,triplum &c. quia tunc quadruplum non excedit Instit.de actio.§. oẽs.& sic loquitur præ.l.si dictum.ar.tñ cõtra xvij.q. iij.
a qui domũ.aliàs in c.si quis inuentus.in fin.fol.ibi.[a]
42 ¶†Sed quid, ecce promisisti mihi dare decem sub pœna dupli certa die:adueniente die nõ soluis : & pœna cõmittitur:nunquid illud simplum cõputabitur in duplũ? Videtur q sic:vt de publi.& vecti. hoc edictũ.respon.j.ff.de iure fisci.facultas.& in p. l.mulier.ar.cõtra.ff.de cõ.fur.si pro iure.§.j. Potes distinguere,vtrum pœna succedat loco rei,vel nõ: vt ff.de arbi.si quis rem.ff.pro soc.si qs à socio. toties cõmittitur.& exigi possit quasi dicat nõ tantũ in quolibet capitulo pœna committat,sed etiã pro qualibet vice : quæ etiã si in vno & eodẽ capitulo cõtra fieret,in solidum committatur.& ff.de arb.si duo.in fi.Pœna em cõuẽtionalis,quãtacũq sit,exi-
b gi põt,vt prędixi.ar.cõtra extra, de pœnis c.suã.[b] Omnia bona sua:dic super hoc vt j.de obli. & sol. §.j.ver.j.super verbo,omnia eorum bona : ibi etiã
43 vide alia ad intellectũ huius formæ.¶†Si verò vẽdatur equus,vel similis res,sic instrm conficietur:
c ✠FORMA.[c] A. dedit & vendidit B.vnum equũ baiũ balzanũ in fronte,& in crure anteriori sinistro & in posteriori dextro:ipm sibi ibidẽ p frẽ nũ tradẽs,noĩatim cũ his vitiis & magagnis specificatis,& dictis ab eo ipsi B.ibidẽ præsenti, videli cet cũ vno supposito in tali crure. Itẽ q est lunaticus. Itẽ q in plenilunio amittit visum.Itẽ quia est retro
d gradus.[d] Itẽ q mordet,nec se ferrari pmittit:& generaliter p tali,qualis est cũ oĩbus vitiis & magagnis latẽtibus & apparentibus, & q habet intrinse cus siue extra:asserẽs & ptestãs prędicta vitia specificata in ipso equo esse:ipsorũq vitiorũ vel morborũ siue quorũcũq aliorũ latentiũ, vel apparẽtiũ rõne vel occasiõe ipsi B. in aliquo de cætero nolle teneri:& hoc p pretio xv.lib.Tur.Quod pretiũ dictus A.cõfessus & cõtẽt[9] fuit se ab ipo B.habuisse & recepisse,exceptiõi sibi nõ dati,& nõ soluti ptij oĩno renũcians:& pmittẽs ipsi B. p se suisq hęredibus stipulãti dictũ equũ sibi ab omnihoĩe & vniuersitate legitime defendere,authorizare,& expedire sub pœna dupli dicti ptij stipulatiõe pmissa, & refectiõe dãnorũ & expẽsarũ litis & extra, sub obligatione oĩum bonorũ suorũ:qua pœna soluta vel nõ prędicta oĩa et singula firma pdurẽt.Qui B.dictũ equũ recepit ibidẽ cũ dictis specificatis vitiis & magagnis,& ĩ dicto equo se bene cognosce
re,& ea sibi expressa & ostẽsa esse dixit, & cõfess[9]
e est[e] & gñaliter pro tali qualis est:vt ŝ.in eodẽ instr. e vsq,& pteſtans.iunge,nolle ipsum B. venditorẽ teneri occasione dictorũ vitiorũ,vel morborũ ipsi[9] equi expressorũ,aut quorũcũq aliorũ apparentiũ & latentiũ,q habet intus & extra.& faciens eidẽ finẽ,refutationẽ & pactũ de vlterius nõ petendo de omni iure & actione,quod vel quã habebat,vel in futurũ habere poterat & sperabat cõtra ipsum occasione dictorum vitiorum vel morborum aut quorũcũq aliorũ ipsius equi:nec nõ pmittẽs ipsi A.solẽni stipula.interueniẽte nõ opponere legem redhibitoriã,volẽs rẽ reddere & ptiũ sibi reddi:nec quãto minoris,petẽs aliquã partẽ pretij sibi reddi, quã nõ dedisset,si sciuisset rẽ esse vitiosam:nec ĩ factũ actionẽ:qbus legib[9] & alij auxilio oĩno renunciauit,& nullã aliã cõtrariã exceptionẽ vel defensionẽ iuris,vel facti spãlẽ vel gñalẽ in aliquo facere vel opponere,& litẽ vel cõtrouersiã ei occasiõe prędictorũ vllo tpe de iure,vel de facto nõ mouere:sed p dicta oĩa & singula firma,grata & rata hrẽ & retinere,nec cõtra facere,vel venire de iure vel de fctõ sub pœna xxx.lib.Tur.stipulatiõe in singulis capitulis &c.vt ŝ.ĩ prima forma, vsq in fi. Hæc forma probat in his q not.j.§.nunc dicendũ. per totum.
44 ¶†Et nota q in vẽditionibus boum,asinorũ,ouiũ & similiũ,nõ est tãta solẽnitas in instro necessaria: cùm nõ sint ita vt eq vitiosa,licet tũc bẽ sic dicere:
f ✠FOR.[f] A.dedit & vẽdidit B.vnũ bouẽ talis pili,& cũ tali cornatura,ipm sibi tradẽs ibidẽ cũ oĩbus vitiis vel magagnis occultis vel apparẽtib[9] in eo p tãto pretio.et pmittat legitimã defensionem bouis:vt ŝ.pxi.in instro eq.Idẽ etiã de ouibus dicas exprimẽs earũ numerũ:sed nõ vniuscuiusq signa pptер euitandã cõfusionẽ,nisi qa gñaliter po-
g nes,quot ex eis sint albæ,quot nigræ,quot varię.[g]
45 ¶†Porrò si liber emit : sic instrumentũ conficiet:
h ✠FOR.[h] A.dedit & vẽdidit D.digestũ nouũ scriptũ in chartis hœdinis,cõtẽtũ ĩ tot qternis.cuius scdus qtern[9] ĩcipit:qa vitiũ. Tertius incipit, id hoc,p totũ.de glosis dñi Accursij apparatũ p ptio xx.li.Tur.ipmlibrũ in manib[9] sibi tradẽs.qđ põtiũ dict[9] A.&c.vt ŝ.ver.si vero.vsq,stipulãti. post iũge,de vitio et de euic.ipsi[9] libri secũdùm iuris ordinẽ & cõsuetudinẽ ciuitatis Parisien. & prędictã vẽditionẽ & oĩa & singula suprà scripta,firma,grata &c.vt ŝ.versi.nũc formã.vsq,q futura.hoc saluo qđ ibi dicit,ibi æstimatiõis dictę rei habita rõne melioratiõis:q p tpe fuerit.dicas dicti ptij alĳs omissis:post iũge,& insup C.ipsi[9] A.precib[9] se constituẽs principalẽ, pmisit principaliter & insolidũ se obligãdo dicto B. p se suisq hæredibus stip.dictum librũ ei ab omni hoĩe & vniuersitate legitime defendere,authorizare ac expedire,& se factu
rum & curaturũ,q prędictus A.dictam venditionem,& oĩa & singula suprà scripta,firma, grata & rata habebit,& tenebit,nec cõtra faciet, vel veniet h
aliqua rõne vel causa de iure, vel de facto sub pœna xxx.lib.Tur.stipulatiõe pmissa,&c.vt ŝ.ĩ præ. i
ver.nũc formã.vt iã præmissum est, renũcians beneficio nouæ cõstitutiõis de fideiussorib[9],& omni
46 alij auxilio.¶†Et not. q si liber adeò mẽdosus est, vt eũ poti[9] nõ habere,q habere expediat:agi põt redhibitoria vtili.arg.ff.de ædil.edic.ob quæ.§. idẽ
47 Pomponius recte.& l.j.§. sed sciendũ. ¶†Cæterũ si fœnum, vel alius fructus in futurum percipiendus,venditur,instrumentum hoc modo cõficietur:
i ✠FOR.[i] A. dedit & vẽdidit B. totã herbã seu futurum fœnum quãtuncũq & qualecũq fuerit, & qđ erit & percipi & haberi poterit anno in prę senti,de prato sito ĩ tali loco,cuius cõfines sunt hi, &c. percipiendũ & colligendũ & habendũ autho ritate sua omnib[9] ipsius B.sumptibus & expensis, & ad omnem suã ex nũc custodiam,& omne periculum atque casum rapinæ,incendij,inundationis, aquarũ,& cuiuscunq alteri[9] fortuiti euentus,semel videlicet tantũmodo secãdi & colligendi tpe competenti,illo videlicet,quo prata secant p pretio l. lib.Turon.quod pretium dictus venditor confessus,& cõtent[9] fuit se ab ipso emptore habuisse, &

¶Confessus est. Licet Rolan.posuerit hic patens mendacium, decebat autorẽ id omittere.

f ¶FOR. quinta Rolan.sub præcedenti.

g ¶Variæ.De illo,q simpliciter vendidit bouem, qui intra triduum decessit,& repert[9] est habere iecur marcidũ Gall.extra volumẽ tenet,q loc[9] sit redhibitoriæ per l. ff. de ædi.edi. quod si nolit.§.si mãcipiũ. & l.si hominẽ. vbi competit redhibitoria post mortem mancipij venditi. Et ex breuitate termini satis apparet eum sic habuisse tẽpore contract[9]. Facit l.dist si qua fœmina.facit ff.ad municipa.l.vlt.đ aqua quoti.& æsti.l.j.

h ¶FOR.vj.Rolan.j.

i ¶FOR.vij.Rolan.ij.

a ¶Ibi.In glos. quid est ergo.

b ¶Suam. Solue vt ibi.& de arbi.dilecti.in vlt.glo.

c ¶FORMA.iij. Rolan.xlix.

d ¶Retrograd[9]. vbi emptor talem emisset, non certificat[9] à venditore,& bellum cum illo intrãs quia fugere nõ potuit,captum se redemit.tenet Pileus q.lij.q venditor id fciens tenetur p.l. Iulianus.ff. de acti. emp.in prin.§.j.

recepisse,exceptioni sibi non dati,& nõ soluti pretij,doli & in factũ actioni,& omni alij auxilio oĩno renũcians: & promittẽs ipsi B.pro se suisq; hæredibus stipulanti dictũ fœnũ sibi ab oĩ persona & vniuersitate legitimę defendere & expedire: & prędictã venditionẽ & oĩa & singula &c. vt in ꝑce.forma vsq;,stipu. promissa.ad hoc faciũt iura j.
48 ꝑxi.ver.ĩducta. ¶†Quòd & fructꝰ futuri vẽdunt, & certo termino dari ꝓmittunt,sic instrm cõficiet.

a ¶FOR.vij.Rolan.lij. ✠FORMA.[a] A.dedit & vẽdidit B.oĩa vellera futura siue futurã lanam,quantacunq; & qualiscũq; fuerit,& quam tõderi,percipi & haberi cõtigerit in anno p̃senti ex trecẽtis ouibus suis, quas habet in Corbaria apud Porcellũ,& ipsam lanã intra xxv.dies dictis ouibus tonsis eidem B. dare & cõsignare Narbonę in domo tali,oĩbus suis expẽsis solẽni stipu. ꝓmittẽs ꝓ pretio duorum solidorũ Tur.ꝓ quolibet vellere,siue tot libras ꝓ quolibet cẽtenario põderis dictę lanę.de quo pretio dictus A.cõtentꝰ & cõfessus fuit se ab ipso B.habuisse & recepisse decẽlib.Tur.exceptioni sibi nõ datæ & nõ solutæ quãtitatis oĩno renunciãs, residuũ verò dicti pretij prout in summa fuerit,& ascẽdet, idẽ B.dare & soluere ipsi A.solenni stipulatiõe ꝓ misit,postquã dicta lana põderata et cõsignata erit eidẽq; omnia & singula,&c.eo.§.ver.sequit.¶Verũtn si aliæ obligatiões & ꝓmissiones interuenerint,vt puta de donationibꝰ & solu.p̃dictis faciendis vbicũq; locorũ,& fori:de præceptis recipiẽdis vide j.ver ꝓxi.Facit ad hoc ff.de contrahẽ. emp.l. nec emptio.ff.de peri.& cõmo.rei vẽ.qđ si pẽdẽte. ff.de acti.empt.si sterilis.Insti.de vsu & ha.§. sed si pecoris.¶†Si aũt vsuffructus ad plures annos vẽditur,sic instrumentum conficietur:
49 ✠FORMA.[b] A.dedit & vẽdidit B.vsuffructus,reditus & obuẽtus talis vineæ sitæ in tali loco cuius cõfines sunt hi,&c.hinc ad qnq; annos ꝓxi mos dãs & cõcedẽs eidẽ vsq; tunc dictã vineã, & arbores & oĩa,q̃ in ea sunt,& q̃ intra p̃dictos cõtinent cõfines:habẽda,vtẽda & fruẽda liberè p se et aliũ,quẽ voluerit ꝓ ptio xx.lib.Tur.qđ ptiũ cõtẽtus & cõfessus fuit se ab ipso B.habuisse & recepisse,exceptioni sibi nõ dati,& nõ soluti pretij oĩno renunciãs,& ꝓmittẽs eidẽ ꝓ se suisq; hæredibꝰ stipu.vineã ipam,& oĩa,q̃ ĩ ea sunt,liberè vtẽda, fruẽda,vt dictũ est,ei & suis hæredibus ab oĩ p̃sona & vniuersitate legitimè defendere hinc ad terminũ supradictũ,& dictos vsuffructꝰ,quos in dictis qn q; annis ꝑcipit tã intra terminũ,q; postea, ꝑpetuò legitimè defendere,authorizare & expedire ac p̃dictã vẽditionẽ & oĩa & singula supràscripta &c. vt s.ver.nũc formã,vsq;,act.Narbonæ. hoc saluo, q; vbi dicit ibi,dupli æstimatiõis &c.dic lx.li. Tur. ecõtra quoq; dictus B. ꝓmisit ipsi A. pro se suisq; hæredibꝰ stipu.p̃dictã vineã & oĩa,q̃ in ea sunt, sine fraude vti & frui:& ipsa fossata & sepes eiꝰ manutenere & cõseruare,& eã quolibet anno debitis tpibus bñ putare & releuare &ligonizare, binare & remanere:& in omnibus bene & sine fraude colere,arbores siccas & virides nõ incidere, sine dñi mãdato,& finito termino ipo p̃dictã vineã ĩta bono statu,vt nũc est ipsi A.liberè relaxare & consignare sub pœna xl.lib.Tur.&c.vt s.in eodẽ instrõ
50 ¶†Sed & si vsuffructus donetur,ita dicetur:
✠FORMA.Ego A.do & dono irreuocabiliter inter viuos tibi H.vsumfructũ talis vineę meę positæ in tali loco ad habẽdũ,tenẽdũ & fruẽdũ arbitrio boni viri:dãs tibi licẽtiã tua authoritate dicti vsuffructꝰ quasi possessionẽ ĩgredi sine oĩ actiõe, iure & violẽtia : & interim in ea quasi possessione me tuo noĩe,esse cõfiteor, ꝓmittẽs dolũ malũ abesse ab futurũq; esse:& dictũ vsumfructũ habere licere.q̃ oĩa suprà dicta ꝓmitto attẽdere & obseruare ꝓ me meisq; hæredibꝰ,&c.C.ff.& Insti.de vsuf. p totũ.De vsufr.vide j.de pig.§.sequit.ver.porrò.
51 ¶†Sed & si actus & itervẽdat,instrm sic cõcipiet:
c ✠FORMA.[c] A.dedit & vendidit B.iter & actũ in ꝑpetuũ in cãpo et p campũ suũ situ in tali loco à mane,cuiꝰ cõfines possidet talis &c.à latere dicti cãpi,q̃tũ ꝓtendit ipse cãpus ad vineã,vel ad fundũ ipsiꝰ B.situ iuxta p̃dictũ cãpũ:ita q; ipse & eiꝰ hæredes,& qsqs alter eiꝰ noĩe deinceps in ꝑpetuũ p cãpũ prędictũ possit liberè dicta via qñcũq; & quotiescũq; ad vineã p̃dictã ire,trãsire cũ personis,plaustris,hastis,& eqs:dãs,cedẽs,& cõcedẽs ei dẽ plenũ ius dicti itineris,actꝰ & viæ:& hmõi cõditioni & seruituti ꝑpetuò subjũciẽs rẽ eãdẽ, et hoc p pretio v.lib.Tur.ipsi B.qđ pretiũ dictꝰ A.confessus & cõtẽtus fuit se ab ipso B.habuisse & recepisse,exceptioĩ sibi nõ dati & nõ soluti p̃tij oĩno renunciãs:& dãs ei licentiã & liberã ptãtẽ ipsiꝰ itineris,actꝰ,vię,iuris,cõditiõis, & seruitutis q̃si possessionẽ ex nũc sua authoritate intrãdi,& de cętero retinẽdi:& cõstituẽs se interim quasi possidere nomine suo: necnõ ꝓmittẽs dicto B. ꝓ se suisq; hęredibus stipu.litẽ vel cõtrouersiã ei,vel eiꝰ hęredibus de prædictis,vel prędictorũ occasiõe,nũq; inferre nec ĩferẽti cõsentire:sed ei ipm iter,actũ,viã,ius, cõditionẽ & seruitutẽ ꝑpetuò ab oĩ p̃sona & vniuersitate &c.vt s.ver.cęterũ. Hæc forma ꝓbat in cor.q̃ sunt s.de cã pos.& ꝓprie.§.priuata. ver. est
52 & aliud.¶†Ad hoc si cõditio seu ius tignorũ ĩ pariete immittendorũ vendit:sic instrumẽtũ cõficiet.
d ✠FOR.[d] A.dedit & vẽdidit & cõcessit B. ius trabiũ & quorũcũq; lignorũ immittẽdorũ in parietẽ siue murum talis domꝰ ipsius A.cõtiguũ domui ipsiꝰ B.& qñcunq; & quotiescũq; opus habuerit et voluerit, possit sua authoritate ĩmittere seu inpingere trabes,& q̃cũq; alia media ligna vsq; ad mediũ siue ad interiorẽ tunicã dicti muri:dũmodo murꝰ ipse ruinæ vel p̃cipitij siue grauis deteriorationis ꝑiculũ nõ ĩcurrat:murũ ipm huic perpetuo subjũciẽs seruituti:& hoc ꝓ ptio x.li.Tur. qđ ptiũ dictꝰ A.cõfessus & cõtentꝰ fuit se ab ipso habuisse & recepisse:exceptioni sibi nõ dati & nõ soluti p̃tij,& doli oĩno renũciãs,& ꝓmittẽs dictã seruitutẽ habere licere dolũ malũ abesse abfuturũq; esse: & dãs ei licẽtiã & liberã ptãtẽ ipsiꝰ iuris & seruitutis quasi possessionẽ ex nũc sua authoritate intran g di,& de cętero retinẽdi:cõstituẽs se interim q̃si possidere noĩe suo:necnõ ꝓmittẽs dicto B. &c. vt in ꝓxi.prę̃sta.vsq;,cõsentire.postiũge,Sed dictũ ius & seruitutẽ perpetuo ab oĩ p̃sona &c.vt ibidẽ. Ad
53 hoc faciũt iura iũcta j.de ec.ædi.¶†Et no.hic q; in hmõi seruitutibus locũ nõ habet vera traditio, sed q̃si: vt no.s.sup prima forma,sup verbo,tradere.&
54 iõ dicit hic.& dãs ei licentiã,&c.¶†Siverò sola rei ꝓprietas seu dñiũ vendat, sic instrm conficietur:
e ✠FOR.[e] A.dedit,vendidit & tradidit B.pro se suisq; hęredibus recipiẽti dominiũ & proprietatẽ talis domus sitæ in tali loco intra tales cõfines &c, quam domum dictus B.habebat à dicto A. in feudum ad habendum,tenendum,&c.per omnia vt s. ver.nunc formã.mutato solummodo capitulo de possessione,in quo ita dices:cuius rei possessionẽ, quam idem B.habebat,ipse A.ei cõfirmauit,vt deinceps suo nomine possideat,sicut verus proprie-
f tarius,dñs & possessor.[f] ¶†Quòd si pars alicuius
55 rei pro indiuiso vendatur,sic instrm conficietur:
g ✠FOR.[g] A.dedit,vẽdidit & tradidit iure proprio & in ꝑpetuũ B.ꝓ se suisq; hæredibꝰ recipiẽti & emẽti medietatem pro indiuiso talis petiæ terrę pratiuæ,sitæ ĩ tali loco:cuiꝰ integræ petię tales sunt cõfines &c.quã petiã possidebat ꝓ indiuiso cũ C. ad habendũ,tenendũ &c.vt s.versi.nunc formam. vsq; viã publicã.iũge, q̃tũ ad ipsam medietatẽ ꝓ indiuiso spectat.& cũ omnibꝰ & singulis,q̃ ꝓ ipsa medietate ꝓ indiuiso habet supra vel infra,seu intra se in integrũ,oĩq; iure & actiõe,vsu, seu requisitione,sibi ex ea,vel ꝓ ea vẽdita mõ aliquo ptinente, ꝓ pretio xx.lib.Tur.qđ pretiũ dictꝰ &c. ibidẽ vsq; in fi.hoc saluo,qđ ibi dicit ibi:quã siqdẽ rẽ.iũge hic, ꝓ prędicta parte sibi vẽdita.Item vbi sequitur ibi:donec ipsius rei.iunge,pro eadem parte.Itẽ vbi dicitur ibi : de dictis rebus , vel aliqua earum parte.dic, de dicta re vendita. & sic de aljs verbis competenter mutatis. Hæc forma probatur C.de cõium rerum alie.l.falso.& de iure dot.l.ante diui-
56 sionem.¶†Sed si pars alicuius rei pro diuiso ven ditur:

circa directũ : ergo circa illud nil operatur plus:quia nec circa vtile , vt locũ habeat, quod potuit noluit : quod voluit non potuit. ff.de rebus dub. in ambiguo. de supe.le.l.Labeo.C. si quis alteri vel sibi. l.multũ.Constat ẽt rerũ species esse diuersas. vnde aliud vtile aliud directũ. ff.si ager vectiga.l. j.de superficiebus. l.ij.& vlt.sicut aliꝺ corporale,aliud, in corporale. Item aliud bos q; capra. ff.de re.diui.l.j. Insti.de reb.incor. in princ.Sed si contrahentes errãt in corpore vel specie rei, de qua contrahit, non tenet ipso iure contractus.ff. de contrahen.empt.l. in venditionibꝰ.ff. de lega.j.si quis in fundi.& de sup.lega.l.Labeo.§.verũ ergo si errant ĩ specie dominij: dicendum est ipso iure non valere contractum.

¶FOR. xiij.Rolan.xvij. ista enim & sequẽs ibi iij. ij.

b ¶FOR.ix.Rolan.liij.

c ¶FORMA.x. Rolan.liij.

d ¶FOR.xij.Rolv.& lvj.

e ¶FORM.xiij. Rolan.xvij.

f ¶Possessor.Si conuertatur casus,qvẽ daturvtile ei quem venditor credebat habere directũ , cũ ipse venditor haberet vtrũq;,extat cõsilium Dyn.in ordine xxv.et iste error facilè posset euenire in terminis instri qñ patrimeo habẽti vtile venditum fuisset directũ , qđ ego ignorabã;et tenuit ipse Dy.vẽditionẽ nõ valere. nã substantia venditionis consistit in consensu.quo deficiente non tenet venditio.ff.de contrahẽ. empt.l.j.in fi.de rescin.ven.l.emp.Deficit autem consensus,vbi est error. ff. de iudi.l.ij.de iurisd. om.iudicum.si per errorẽ.C. de iur. & fac.igno.l. cùm testamentũ. & l.seq. ergo &c.Item si erraus vendo rẽ propriam vt alienam, non tenet venditio. ff.de cõtrahen. emptio.& si cõsensu. §.fi.& de acquirẽ. re. do. si procurator.Sed hic æstimabatur propriũ alienum: & intẽtio cõtrahentium erat solùm circa vtile dominiũ. Nihil ergo operatur circa directum:& eorũ propositum non erat

a ¶FORMA.xv.Rolan.xix.
b ¶FORMA.xvj.quæ eſt iĩ.in ſumma Rolan.& quæ ſequitur,eſt iiĩ.
c ¶Hoc tamen no.ſecundùm Rolan.contiguum in inſtrumento.
d ¶Dare.Et ſuper verbo tradere.ſed vide quod ibi dixi.
e ¶Conficietur. Si procurator meus ad hoc meo nomine emit dimidium prædiĩ.& ſuo noĩe aliã dimidiam, per xxx. annos poſsidet totũ. Roffr. ſua q.xxxv.tractat an p̃ſcriptione ſe contra me agentẽ mandati defendere poſsit.Itẽ cùm procurator,ſi preſcriptio ſibi nõ ꝓſit, petat, pretium,qđ ſoluit, an procedat defenſio mea, qua dico ſibi ſatiſſactũ ex ꝓceptiõe fructuũ p illos annos xxx. Tenuit ſoluẽdo ꝙ actioni mãdati preſcriptũ ſit, cùm ſit actio perſonalis:& ſic tollitur longiſsimi tpis ſpatio.C. đ conſti. pec.l.ĩj. erat enim nata. ff. mã.l. j.& illa agere poterã:quia non impediebat prĩa poteſtas,vel aliud ſimile.C.de annali exceptio. lege prima in fine.& C.de preſcrip. xxx. annos. cùm notiſsimi. ſ. illud. & lege ſicut. Si verò intentarem rei vendicationem, vel Publicianã: dicit me obtinere debere. Fuit emm̃ mihi res illa quęſita per emptionem procuratoris, præcipuè malignãtis.ff.dedona.qui mihi donatum.in fi. Fui ergo dominus, & mihi nõ currebat p̃ſcriptio:quia per procuratorẽ poſsidebã,cùm dn̄ium & poſſeſsio mihi per ip̃m q̃ſita fuiſſent. C.de acq.poſ.l.j. & l.ꝓ procuratorẽ. & tã cõfeſtim, ꝙa nec vnico momẽto pene procuratorem prædicta mãſerũt. ff.de acq.hær.l. placet.Itẽ cõſtat,ꝙ mihi ꝓficit detẽtatio, quam ipſe habet, etiam quo ad præſcriptionem. C. de præſcrip.xxx.ann. l.malè agitur. & l. cùm notiſsimi.ꝓper quod patet procuratorem dicere nõ poſſe ſe p̃ſcripſiſſe Itẽ nec potuit cãm poſſeſsiõis ſibi mutare.C.deacquiren. poſſeſ.cùm nemo.

ditur,ſic inſtrumentum conficietur:
c✠FORMA.A.dedit & vẽdidit,vt in pręce. forma,vſq; ad cõfines.hoc ſaluo, qđ vbi dicit ibi: medietatẽ ꝓ indiuiſo.dic tertiã ptẽ. iunge, à mane poſsidet C.à meridie D.à ſero E.à ſeptẽtrione eſt via publica ſecũdùm dictã tertiã ptẽ ipſius dom⁹: à latere mane iuxta p̃dictũ C.,put termini in anteriori & poſteriori muro poſitu diffiniũt et ſignãt,q̃ tertia eſt ĩ anteriori facie latitudinis qnq; pedũ, & in poſteriori totidẽ ſiue triũ pedũ,& quatuor vnciarũ ad habendũ,tenẽdũ &c.vt ſ.ver.nũc formahoc ſaluo,ꝙ poſt verbũ,cõtinent cõfines: iũge terminos dictæ ptis vẽditæ.Itẽ poſtverbũ,& ſingulis q̃ iũge,ipſa ps vẽdita h3.ad hoc facit ff.de leg.j.qđ ĩ rerũ.ſ.ſi qs.ff.de ver.ſig.recte.ſ.fi.ff. cõia p̃dio.ſi qs duos. ¶†Sed & ſi plures res diuerſo iure pluribus & à pluribus venduntf,ſic inſtr̃m conficietur:
c✠FORMA. ᵇA.& B.fratres filĩ quõdã C. dederũt,vẽdiderũt & tradiderũt D.& C. fratribus filĩs quõdẽ F.,ꝓ ſe eorũq; hæredib⁹ recipiẽtibus, & emẽtibus domũ talẽ,poſitã in loco tali, iure proprio in ꝑpetuũ:cuius dom⁹ tales dixerunt eſſe cõfines &c.Itẽ petiã vnã terræ talis poſitã in tali loco ſi propriũ,in ꝑpetuũ.ſi cõdititiũ,id eſt,ſi ſub cõditione habetur:vnde ptinuerit,ſaluo iure dn̄ĩ in penſione & renouatione cõtractus: vt j. deloca.ſ. j.ver.cæterũ.& hæc verba expone vt ſ.in ſecunda forma,ſup verbo,oĩq; iure.Quã petiã eſſe dixerũt, & cõuenerũt xx.iugerũ,& eiuſdẽ tales eſſe confines,&c.Itẽ & dederũt,& vẽdiderũt prædictis emptoribus recipientib⁹,vt dictũ eſt,aliã petitã terrę vineatæ poſitã in tali loco iure emphyteuticæ cõditionis penſionis & renouationis debẽdæ ſuis temporibus eccleſiæ tali,quã petiã eſſe dixerũt & conuenerũt quatuor iugerũ,& eiuſdẽ tales eſſe confines,&c.ad habẽdũ,tenendũ,et poſsidẽdũ:& ꝙcqđ eis eorũq; hæredib⁹ deinceps placuerit faciẽdũ cũ oĩbus & ſingulis,quæ intra prędictos & cuiuſlibet prædictarũ rerũ venditarũ cõfines continent, vel alios ſi q forẽt,acceſsibus quoq; & cuiuſlibet eorũ vſq; in vias publicas:& cũ oĩbus & ſingulis,q̃ quę libet ipãrũ rerũ habet ſupra vel infra ſeu intra ſe,in integrũ,omniq; iure & actiõe,vſu ſeu requiſitiõe eis noĩe dictarũ rerũ,aut dictis rebus modo aliquo ptinẽte pro ptio cẽtũ lib.Tur.ꝓ ipſa domo & ꝓ pretio ꝙnq; li.Tur.ꝓ quolibet iugere dictæ petię terræ & ꝓ ptiò xx.li.Tur.ꝓ quolibet iugere dictę petiæ terræ vineatæ:q̃ pretia ſunt ĩ ſumma cclxxx.librę: quã pecunię ſummã dicti vẽditores cõfeſsi & contẽti fuerũt ſe ab ipſis emptorib⁹ habuiſſe ac recepiſſe ſibi integrè datam ſolutã & numeratã eſſe:exceptioni ſibi nõ datæ nõ ſolutæ & nõ numeratæ pecuniæ ſiue ptĩ in ſumma,oĩno renũciãtes:quas p̃dictas res vẽditas dicti vẽditores ſeip̃orũ emptorũ noĩe poſsidere cõſtituerũt vſq; quo ipſi emptores dictarũ rerũ poſſeſsionẽ acceperint corporalẽ, quã ſiqdẽ accipiẽdi ſua aut horitate et retinẽdi deinceps eis licẽtiã oĩmodã cõcederet,ꝓmittẽs p ſtipulatione vnuſq;q; eorũ principaliter & in ſolidũ, & ſine aliqua exceptiõe iuris vel facti,ſe obl.dictis emptoribus ꝓ ſe & eorũ hæredib⁹ ſtipulãtib⁹ litẽ, vel cõtrouerſiã eis,vel eorũ hæredibus de dictis reb⁹, aut aliqua parte ip̃arũ vllo tpe non inferre,nec inferẽti conſentire:ſed ipſas res & quãlibet earũ tã in ꝓprietate,q̃ in poſſeſsione eis & eorũ hæredib⁹ ab oĩ pſona & vniuerſitate legitimè defendere, authorizare & expedire:& p̃dictã vẽditionẽ, & oĩa ſingula ſuprà dicta ꝑpetuò firma,grata & rata habere,tenere,nec cõtra facere,vel venire per ſe vel aliũ aliqua cã,vel ingenio de iure,vel de facto ſub pœna dupli dictæ ęſtimatiõis dictarũ rerũ, qua ꝓ tpe plus valuerint ſtipulatiõe ꝓmiſſa.q̃ ſoluta,vel nõ, rata maneãt oĩa & ſingula ſupra & ĩfrã ſcripta.Itẽ reficere & reſtituere eis oĩa ſingula damna expen-

ff.devſuſca.l.non ſolùm.ff.ſi pars hęred.pet. l. fin.licite igitur vendiec me dietatem illius fundi.Ad ſecundum dicit pretium non reddi: cùm procurator ſibi in illo fructus debeat imputare ad inſtar creditoris.Erat emm̃ quo ad pretium creditor.C.de pig.act.l.j.& ĩj.& patet ff.dever.ſig.creditores. & l.ſeq.Venit ergo fienda compenſatio fructuum.C.de compen.ſi propter fructus.Item & mihi alia defenſio competit,ſ.præſcriptio cõtra ſuã perſonalem actionem.ſ. cõtraria mãdati:ſicut ſ. dictũ ẽ de directa.C.de p̃ſcri.xxx.an.l.ſicut. & qui p̃ſcripſit. ſimilis eſt ſoluenti.ff. de admi.tut. l.ſi pupillus.

ſas ac intereſſe litis & extra:ꝓ quib⁹ oĩbus & ſingulis firmiter obſeruãdis obligauerũt eis oĩa bona ſua renũciãtes nouarũ cõſtitutionũ & epiſtolę diui Adri.bñficio,exceptiõi doli,cõdictioni ſine cã,
58 ĩ factũ actiõi & oĩ alĩ auxilio.¶†Hoc tñ no^c.ꝙ ĩ
c tertia re vẽdita iure emphyteuticę cõditiõis omitti debet iſtud verbũ,trado:ꝙa cũ tradere ſit ꝓprietatẽ rei ĩ alterũ tranſferre:hmõi rei proprietas in alterũ tranſferri nõ põt niſi à vero dn̄o:vt dixi ſ.in
d ſecunda forma ſup verbo dare.ᵈItẽ no.ꝙ hęc formã facit p̃dictos duos vẽditores inſolidũ vendere. Nã dn̄s rei per vẽditionẽ & traditionem tranſfert dominiũ,vt ff.de acqui.re.do.traditio.certũ eſt dominiũ apud duos inſolidũ eſſe non poſſe: vt ff.de pe.hæreditat.ſ.pater.& ff.commo.ſi vt certo.ſ.fi. vnde in ſolidũ duo vendere nõ poſsũt.Hæc aũt dicti ĩſoolidũ, ꝓpriè ponit in ꝓmiſsionib⁹ ſtipulatiõe vallatis: q̃ ſtipulatio cõcipit ꝑ verba de futuro:vt ꝓmiſerũt ĩ ſolidũ ſe daturos, vel facturos,ſi-
59 cut ſ.in e.for.verſus fi.¶†Itẽ no.ꝙ cũ diuerſę res diuerſis iuribus vẽdunt,ſ. vna iure proprio altera iure cõdititio alia ſub iure ĩcerto:conueniẽs eſt vt iuxta quãlibet rem illudius ponat: vt ſ. patet. vbi aũt vno iure res vẽdũtur põt hoc poni in prĩcipio inſtrumenti dicendo: A.dedit & vendiditiure proprio &c.Sed ſi nullũ ius qđ vẽdat,apponatur ĩtelligit res iure proprio vẽdita.Itẽ pluribus rebus & vno iure expreſsis oẽs illo iure vẽditę ĩtelliguntur. Itẽ verbũ illud ſi cõditititiũ intellige prout not.ſ.ſu
60 per ſcđa forma ſup verbo, oĩq; iure. ¶†Nõnũq; & ꝙs vẽdit alicui ſuo & aliorũ noĩe emẽti rẽ: ex cuius fructib⁹ decimę debent.ſup quo ĩſtr̃m ſic cõ-
e ficiet:ᵉ✠FORMA.ᶠA.dedit vẽdidit,& tradi-
f dit iure ꝓprio.B.emẽti & recipienti ꝓ ſe ſuiſq; hęredib⁹ ac vice & noĩe c.vel d.fratrũ eius eorũq; hęredũ,talẽ petiã terrę aratorię et vineatę poſitã ĩ tali loco quã eẽ đt & cõuenit x.iugerũ & dimi.et xx.tabularũ:euiuſdẽq; tales eſſe cõfines &c.ad habẽdũ, tenẽdũ &c.vt ſ.ver.nũc forma.vſq; pertinẽte.poſt iũge:ſalua tñ conditione cui ſubiecta eſt dicta res, ſcilicet ꝙ ex fructib⁹ eius ſingulis annis debent decimę tali eccleſię pro ptio, tali qđ tñ capit ĩ ſumma.qđ pretium dictus A.cõfeſſus & cõtẽtus fuit ſe ab ipſo B.dãte & ſoluẽte ꝓ ſe & vice & nomĩe dictorũ fratrũ eius habuiſſe & recepiſſe &c.vt ibi dem hoc ſaluo ꝙ vbi dicit ibi B. emptoris iunge, vice & nomĩe dictorũ fratrũ ei⁹ & ſuorũ hæredũ. Itẽ vbi dicitur ibi,quemlibet eorum:dic dicto emptori & dictis eius fratribus eorũq; hęredibus: verbis etiam alĩs decenter mutatis. Hęc forma ꝓbatur ff.de procura.licet.ſ.ea.ff.de neg.geſt.l. ĩj. Item hæc forma ꝓcedit ſecm̃ conſuetudinẽ locorũ ĩ ꝙbus decimę non ſoluuntur cõmuniter: vt extra,de deci.in aliquibus. & de parochia.c. fi. Nam in alĩs & de iure communi non eſt neceſſaria clauſula illa, ſalua tamẽ &c. ꝙa ipſo iure intelligitur.Nã res tũc temporis tranſit cũ onere ſuo:vt extra,de deci. cũ f ✠FORM.xvĩ. Rolan.iiĩj.
61 non ſic.ff.de cõtrahen.emp.alienatio.¶†Cęterum g ✠FORM.xviĩj. Rolan.v.
ſi res aliqua vel aliquę vendũtur cum ſuis pertinẽtĩjs ſic inſtrumentum conficietur:
g ✠FORMA ᵍ.A.dedit,vẽdidit & tradidit iure ꝓprio B.emẽti & recipienti domũ talẽ poſitã in tali loco:cuius tales cõfines dicunt eſſe. Ab vno latere poſsidet B.ab alio,d.ab alĩs duobus lateribus ſunt viæ publicę cum medietate andronę ſiue muri poſitę vel poſiti inter ipſam domũ venditã & domũ d.C.&ipſam medietatẽ eiuſdẽ andronę ſiue muri.Itẽ vnã aliã domũ poſitã in tali loco cum orto & viridario & quadã domũcula:quorũ omniũ tales eſſe dixerunt confines,&c.ponendo cõfines qui circũſtant nõ ſolũ ipſi domui,ſed etiam omnibus quę poſtea poſita ſunt:quib⁹ cõfinib⁹ poſitis ſubſequenter dices:ad habendum, tenendum, &c.
62 vt in formis pręmiſsis apparet. ¶†Hoc quoque

notandū est, ꝙ quandoq; venditur res, cui cōdūo vel seruitus debetur, & ius ad eam spectans cedit. in quo sic instrumentum conficietur:

a ☞FORMA[a]. A. dedit, vendidit & tradidit &c. si propriū, in perpetuū, si conditiciū siue cōditionale, vnde ptinuerit, saluo iure dñi in pensione & renouatione B. pro se suisq; hæredibus recipienti & ementi domū talē positā in tali loco, cuius tales sunt confines ab vno latere possidet C. ab alio D. Tertio & quarto est via publica: cùm omni iure & actione & seruitute, qui ipsi domui debentur in domo & aduersus domū dicti C. posita iuxta hanc domum venditā: quā seruitutē & ius tale dixit, & cōuenit esse: videlicet ꝙ ipsa domus dicti C. extolli vel eleuari non potest, nec dictæ domus venditæ luminibus officiat ad habendū, tenendū &c. vt s. ver. nunc formā. vsq;, modo aliquo pertinēte. post iunge, insuper idem A. dedit, vendidit, cessit & cōcessit eidem B. dictā seruitutē & ius omneq; aliud ius: & actionem realem & personalē vtilem & directam, qđ, & quam habebat, vel habere poterat in dicta & aduersus dictā domū ipsius C. siue ipsum C. & quēlibet possessorē eiusdē domus: ac aduersus quālibet aliā personā nomine. & occasione dictæ seruitutis & conditionis: constituens eū tanq; procuratorē in rem suam, & ponens ipsum in locū suum; ita ꝙ àmodo suo nomine actionibus vtilib⁹ & directis possit prædictorū occasione aduersus quoscunq; agere: experiri, excipere, & replicare cōsequi & se tueri, & oīa & singula facere, quēadmodū ipse facere pōt: & hoc pro pretio quinquaginta libr. Turo. quod pretiū dictus B. præsentialiter dedit, & soluit ipsi A. prout idē A. cōfessus fuit tā tam esse quātitatē, exceptioni sibi nō datæ &c. vt s. eo. ꝧ. ver. nūc formā. vsq;, & expedire: hoc saluo, ꝙ vbi dicitur ibi: sed ipsas res & quālibet ipsarum. dic: sed ipsam rē seruitutē & ius. nec etiā ponas verba illa, tam in proprietate q̄ in possessione. post iunge: & prædictā venditionē, cessionē, & oīa singula supra scripta ꝑpetuò rata, grata, & firma habere, &c. vt ibidē verbis decenter mutatis. & vide j. ꝧ. nunc dicendū in prima forma. Itē nota ꝙ sicut in translatione dñi rei corporalis necessaria est traditio: vt C. de pactis. traditionibus. & C. de rei vēdi. seruum. Sic quandoq; in corporalibus necessaria est cessio loco traditionis: vt s. de cessio.[3] actio. hoc tamen ex superabundanti cautela fit: quia seruitutes prediales ipso iure & tacitè transeunt cùm ipsa re. ff. de ser. l. j. extra, de decimis. cùm non sit. in fine. Item illa verba, si conditicium, vnde pertinuerit. intellige prout not. s. super secunda forma, super verbo, omniq; iure. ¶†Quòd si res, cuius pars est propria, & pars conditicia, quod partes volunt in contractu exprimi, à procuratore venditur; instrumentum sic conficietur[b]:

☞FORMA. A. ꝓcurator B. cōstitut⁹ ab episcopo specialiter ad infrà scriptæ rei venditionem, & ad omnia & singula infrascripta facienda: vt patet in instrumento scripto manu talis notarij ꝓcuratorio nomine ipsius B. dedit, vendidit, & tradidit C. pro se suisq; hæredibus recipienti & ementi, talem petiam terræ vineatæ, positam in tali loco, quam esse dixit. & conuenit decem iugerum: saluatione pluris minorisue, & eiusdem tales esse confines: à mane possidet D. à meridie E. à sero & à septentrione sunt viæ publicæ, s. tria iugera ex dicta vinea versus mane iuxta dictum D. iure emphyteutice conditionis, pensionis, & renouationis debendæ tali ecclesiæ: residuum verò dictæ vineæ iure proprio in perpetuum ad habendum, tenēdum &c. vt s. versi. nunc formam. vsq;, quod pretium. iūge, confessus & cōtentus fuit dictus procurator ꝓcuratorio nomine dicti B. ab ipso C. habuisse & recepisse: exceptioni sibi nō dati, & soluti pretij oīno renūcians. Quam siquidem rem idem A. procuratorio nomine dicti B. se pro ipso C. & eius nomine constituit possidere, donec ipse C. ipsius rei possessionē acceperit &c. vt ibi vsq;, promittens. post iunge, ꝓcuratorio nōie dicti B. dicto C. pro se suisq; hæredibus stipulanti litem, vel cōtrouersiā, &c. vt ibidem. vsq;, firmiter obseruandis. verbis decenter mutatis & subtractis. post iunge: idem procurator procuratorio nomine ipsius B. obligauit dicto C. omnia bona ipsius B. ¶Et nota quòd si partes nō dixerint expresse in cōtractu, quæ pars sit propria & quę cōditicia: tūc causa breuitatis dices: dedit, vendidit, & tradidit: quod propriū, in perpetuū; & quod conditicium, vnde pertinuerit: saluo
64 iure dñi in pensione & renouatiōe, vt s. ¶†Nota ergo procuratorem vendere posse: quod verū est de generali liberam administrationem habente. Institu. de rerum diuisio. ꝧ. nihil autem. secus si nō haberet liberā. ff. de procurato. l. procurator cui. & l. procurator totorum. Et ex eius contractu domini actione tenetur. ff. de institu. l. j. & ñ. ff. de act. emp. & vendi. in ꝧ. procurator. & ipse ꝓcurator de euictione tenetur. ff. de procurato. procurator. C. de euictio. non dubitatur. Item procurator emere potest; vt j. versi. proximo. Item verba illa: quod conditicium, vnde pertinuerit. expone vt s. in forma secunda. super verbo, omniq; iure. ¶†Interdum etiā
65 res à commissarijs venditur de licentia testatoris. super quo sic instrumentum conficietur:

c ☞FOR.[c] A. in suo testamento C. libr. Turoñ. pro anima sua reliquit distribuēdas, ꝓut disposuit, & legauit ꝑ B. & C. quos ad hoc exequendū suos statuit commissarios, & reliquit: dans eis plenam et liberam licentiā, potestatē & authoritatē vendēdi, alienandi & obligandi de bonis ipsius testatoris, & de quibus voluerint: sine conditione hæredis alterius ue personæ pro ipsis legatis soluēdis. Et hæc patent per idem eius testamentum manu talis notarij confectum: ñdem verò B. & C. commissarij eiusdem testatoris voluntatem fideliter adimplere ipsiusq; animam, & seipsos de huiusmodi fideicōmisso citò exonerare volentes: cùm per aliam cōmodiorē vel expeditiorē viam de bonis ipsius testatoris pecuniā pro ipsis legatis soluendis perci- c
pere nequeant, vel habere ex potestate, licentia & authoritate eis ab eodem A. tradita, vt superius cō d
tinetur commissario nomine, & vt cōmissarij olim dicti A. vendiderunt & tradiderunt C. domū vnā ex bonis seu hæreditate dicti A. positam in tali loco intra tales confines, &c. vt s. versic. nunc formā. vsq;, modo aliquo pertinente: iunge, pro pretio cētum libra. Turoñ. quod pretium dicti commissarij confessi & contenti fuerunt se ab ipso emptore habuisse & recepisse dandum & soluendū in satisfactionem & solutionem legatorum A. prędicti. &c. vt in præcedenti forma. solo noīe procuratoris in nomen commissarij mutato. Hæc forma probatin his quę no. s. de instru. edi. ꝧ. nūc vero. versi. & nota
66 ꝙ. & seq. ¶†Plerunq; etiam aliquis suo & aliorum absentium nomine vendit domum vel ædificium; procurator alicuius nomine illius emit: & tunc sic instrumentum conficietur:

d ☞FOR.[d] A. pro se & vice ac nomine B. et C. eius fratrū dedit, vēdidit & tradidit E. procuratori D. ad hanc emptionē, & pretij solutionē, & oīa & singula infrà scripta faciēda & recipienda speciali ter cōstituto: vt patet in instrō scripto manu talis notarij ꝓcuratorio noīe pro ipso ementi & recipienti ædificiū vnius domus, positū sup solo talis ecclesiæ in tali loco ei⁹ ędificij & soli, sup quo situ est idē ædificiū, cuius tales dicunt esse cōfines, &c. ad habendū, tenendū, possidendū: & quicquid dicto suisq; hæredibus deinceps placuerit faciēdum, cum oībus & singulis ad ipsum ædificiū spectantibus, & cum omni iure & actiōe sibi pro ipso ędificio ptinente: saluo tñ iure dictæ ecclesiæ in ipso ædificio & solo & pensione ex ipso solo debēda: quæ est & eē debet singulis annis q̄nq; sol. Tur. ꝑ pretio decē lib. Tur. qđ pretiū dictus A. vēditor cōfessus & contentus fuit se ab ipso E. procuratorio nomine dicti D. soluēte habuisse & recepisse: exceptioni sibi non dati, et non soluti pretij omnino renuncians. qđ ędificiū idem A. se noīe ipsius E. procurator dicti D. cōstituit possidere, vel quasi possidere: donec ipsius rei idem E. pro ipso D, aut idem D. possessionē acceperit corporalē: quam accipiendi sua

dicium hæredis, ita ꝙ illo agente emptor habebit exceptionem rei venditæ & traditæ: tñ hę res exceptionē repellet per replicationem doli: ne ex suo dolo lucret: et hæres rei hæreditariæ fraudaretur. fortius autē sibi agenti ex empto, vt res traderetur, obstaret prædicta exceptio, cùm fauorabiliores sint rei, q̄ actores. Si verò emptor ignorat, eo fortius valet emptio: cùm non sit quid imputet emptori. ff. de solu. vero procuratori. ꝧ. ñ. Vide quod not. C. de act. & oblig. si quidem. in cle. de renun. c. vno. in gl. Vide quod scripsi de rescri. ex parte. iij. super gl. sic etiā pleni⁹. Iac. de Bel. super l. eius qui. ff. de reb. credit. in solutione contrariorum, vbi multa mē bra distinguit.

¶FOR. xx. Rolandi x.

¶FOR. xxj. Rolan. xiiij.

a ¶FOR. xix. Rolan. vij.

b ¶Conficiet. Quid si dominus mortu⁹ erat tempore contractus procuratore hoc ignorāte: inuenio Vber. de bo. 63 allegasse, sed nō diffinisse in procuratore generaliter dato à peregrināte cū tali ptāte, ꝙ vendere poterat: quod vēditio teneat: alleg. ff. de solu. si quis seruo. & l. qui hominem. ꝧ. si Titio. ff. de lega, ij. cùm pater. ꝧ. Mæuio. Ad contrarium ff. de do. l. j. ꝧ. sed si quis. ff. de ma. vindi. l. si pater. et ff. si cer. pe. l. peñ. Distinguunt aliqui inter emptore & tūc ignorantē: et eo casu procedit dubium. Est sciendum tamen ꝙ præsumitur ignorans, nisi probetur sciēs. de regu. iur. li. vj. in quo sciente videt de rigore valere cōtractum in præiu-

a ✠ADDITIO. ¶Rem alienã. Etiam domino ignorante: & hoc in præiudicium ſui, non autẽ in præiudiciũ domini, ſecũdùm Bal. in l. mater tua. C. de rei ven. Et ibi in ñ. col. ver. ſed cõtra. An res aliena poſsit pignori obligari: & quis poſsit vendere rem alienã mobilem, & tradere ſciẽter ſine vitio furti: vide eundẽ Bal. in l. alienũ. C. de fur. & Alex. cõſi. lxvj. incip. ſuper eo. in princi. in iiij. volu. vbi an contractus rei alienæ celebratus inter ſcientes valeat. & ibi quid de venditore rei alienæ, qui non habet facultatem rei tradendæ, an debeat cogi ad rem tradendã. Henricus Ferran.

✠ADDITIO. a b ¶Pro parte aliena ri poteſt. Et quid ſi quis vendat rem communem ſimpliciter, an videat ſolum vendere ius partis, quod habet in ea, vide Lud. Roma. conſil. cccxcvj. inci. in caſu. & Bal. in l. j. ver. quæro nũ quid. C. qui teſ. fac. poſſ. Henri. Ferrã.

c ¶FOR. xxñ. Rolan. xj.

d ¶Forma. Hæc remiſsio non ſuffragatur ad duo, quæ deficere hic videntur, ſ. q̃ iſte nõ promittit ſe facturum q̃ fratres habebũt ratum. Item nõ fit mentio de requiſitione, & expectatione domini, ſecũdum dicta in c. potuit. de locato. Prima eſt vera, fortè vẽdens ſe noluit ad id obligare, & erat ſolutus vẽdo: propter quæ contentus fuit emptor, cui tñ tutum eſſet q̃ fieret ratificatio, cui⁹ formam vide vltimã in ſ. tertio loco. Ad ſecundum dic q̃ honeſtũ fuiſſet exprimere: tamen ſatis eſt q̃ de illis poſſet conſtare. Nullo enim iure imponitur neceſsitas id exprimendi in venditione. Circa primum Roffr. quæſtio. xliiij. format nouum caſum ſcilicet de illo, qui pro ſe & fratre vendidit domũ promittens emptori ſub pœna centũ librarum fratrem ratificaturum. fecit tamen emptor pactum venditori de concedenda ſibi, & fratri domo contra omnem hominem: redñt frater, petiit ſibi domum concedi, vt promiſerat fratri: quod ille facere noluit. propter quod frater vendicat dimidiam domus emptor à venditore petit pœ

67 di ſua authoritate, & retinẽdi deinceps, oĩmodam licentiam dedit: promittens per ſe. ſuoſq̃ hæredes dicto C. procuratorio nomine ipſius D. ſtipulanti litẽ, vel cõtrouerſiam dicto D. aut eius hæredibus de dicta re vllo tempore non inferre, nec inferenti cõſentire: ſed ipſam rem dicto. D. eiuſq̃ hęredibus ab omni homine & vniuerſitate legitimè defendere, authorizare & expedire: & prædictã vẽditionẽ & omnia & ſingula ſupradicta, &c. vt ſ. verſ. nunc formã. ¶†Nota ergo q̃ quis põt vẽdere rem alienam, nõ tamẽ alienare. ff. de verb. ſign. alienatum. ff. de contrahẽ. emptio. rem alienã[a]. extra, de teſta. filius. Res verò cõmunis pro parte[b] alienari põt. ſuper quo vide ff. pro ſocio. nemo. ff. ſi cert. pet. l. ſi ſocius. C. de cõmuniũ rerũ aliena. l. ñ. C. cõmuni di. l.

68 ñ. de hoc j. de pĩgno. ſ. j. verſi. cæterũ. ¶†Item nota q̃ dominium rei venditæ & traditæ procuratori meo, mihi quæritur, ſi tradens dominus erat. ff. de dona. qui mihi. C. de acqui. poſ. per procura. & etiã poſſeſsio. ff. de acqui. poſ. l. j. ſ. per procuratorẽ. & ſ. fi. C. eo. l. j. quod dic vt ſ. de procu. ſ. vbi aũt. ver. & nota q̃. Itẽ procurator vẽdere põt: vt ſ. verſicu. proxi. Item nota q̃ iſte emptor vocatur ſuperficiarius: ſuper quo dic vt ſ. de cauſa poſſeſ. & proprieta. ſ. priuata. verſi. eſt & interdictum.

69 ¶†Aliquando etiam vẽditor ſe obligat in caſibus ad defenſionem rei vẽditæ, & in caſibus non. Item quandoq̃ cedit ius cõtra actorẽ: & tunc inſtrm ſic cõficitur:

c ✠FORMA.[c] A. dedit, vẽdidit & tradidit iure proprio in perpetuum B. pro ſe ſuiſq̃ hæredib⁹ recipiẽti domum talem ſitam in tali cõtrata, cui⁹ hi dicuntur cõfines &c. quam dictus A. emit à C. vt patet in inſtrumẽto ſcripto manu talis notarĩ, ad habendũ, tenendũ &c. per oĩa. ſ. ver. nunc formã. vſq̃, perſonã etiã & vniuerſitatẽ. poſtea iunge, cui vel quibus ipſas res obligari foret ex aliquo cõtractu, vel obligatione inita & facta ab ipſo A. aut ali quo alio eius noĩe. ſiue cui vel quibus eſſet vel diceretur eſſe ius aliquod acquiſitum in ea ex perſona ipſius A. vel eius occaſione: & quia actum eſt inter ipſos A. & B. ne teneaẽ ipſe A. de euictiõe ipſi⁹ rei, nec etiam ad pretĩ reſtitutionem in alĩs caſibus, q̃q̃ in prædictis: ideo dictus A. dedit, ceſsit & cõceſsit, tranſtulit & mandauit ipſi B. pro ſe ſuiſq̃ hæredibus recipienti omnia iura & actiones reales & perſonales, vtiles & directas, quæ vel quas habebat, vel habere poterat contra dictũ C. authorem ſuũ, eiuſdẽ hæredes, & in ipſius noĩe, & occaſione vẽditionis & ꝓmiſsionis, de legitima defenſione ipſius rei, & oĩm ſingularũ ꝓmiſsionũ & obligationũ ſibi ab ipſo C. factarũ in prædicto inſtrumento ſcripto manu prędicti notarĩ. Itẽ aduerſus oẽm aliam perſonã, quæ ei aliquã renunciationẽ, ꝓmiſsionẽ, vel obligationẽ feciſſent in dicto inſtrumẽto, cõſtituẽs eum procuratorẽ tanq̃ in rem ſuam, & ponẽs ipſum in locũ ſuũ: ita q̃ âmodo nomine ſuo, actionibus vtilibus & directis poſsit aduerſus dictũ C. eiuſq̃ hæredes, & in ipſius bonis, & contra quamlibet aliam perſonã prædictorũ occaſione, agere, experiri, excipere, & replicare, & cõſequi, & ſe tueri, & oĩa & ſingula facere, quẽadmodũ ipſe poterat: & ꝓmittẽs ipſi B. pro ſe ſuiſq̃ hæredibus ſtipulanti prædictã venditionẽ, ceſsionẽ, & cõceſsionẽ, & oĩa & ſingula ſupràſcripta ꝓpetuò firma, grata, &c. vt ſ. ver. nunc formã. vſq̃ in fi. ¶Si verò fiat ſolum modo promiſsio de defenſione rei in caſibus prædictis: nõ ſit neceſſariũ ceſsionẽ prædictã fieri, ſicut eſt venditor, qñ reuendit ex pacto emptori rem, quã ab eo emerat: tũc ceſsionẽ prædictã nõ faciet. ſed oĩa alia ſcribes, ſicut ſuprà vſq̃, & qa actũ nam centum librarum. Satis intricata eſt quæſtio & obſcura quo ad conceſsionis cauſam: propter quod in illa non inſto: quia videri poteſt. Soluit, fratrem venditorem abſoluendum: quia ratificat frater petendo ſecundùm pacta venditionis ſibi concedi vel commodari domum. ff. de euict. quidam ex parte. & de rebus eorum, qui ſub tuto. vel cura ſunt. l. illicite. &

d eſt &c. in quo loco ſic dices: hic expreſſum ĩter eos actũ, & ipſi A. ab eodẽ B. ꝓ pactũ remiſsio, q̃ idẽ A. vel ei⁹ hæredes nõ teneanẽ de euictiõe ſibi ipſi⁹ rei vel pretĩ reſtitutione in alĩs caſibus prædictis. Quam venditionẽ, & omnia & ſingula ſuprà ſcripta ꝓmiſit &c. C. de pac. inter emp. & vẽ. l. ñ. ff. ad

70 Velle. tutor. in prin. ¶†Sępe quoq̃ cõtingit, vt emptor faciat pactũ venditori de reuẽdẽda illi re empta. ff. de cõtrahen. emp. & vẽ. qui fundũ. ff. de act. emp. & vẽ. ſi ſterilis. ſ. ſed & ſi ita. extra, de emp. & vẽdi. ad noſtrã. In quo ſic inſtrumẽtum cõficitur:

d ✠FORMA.[d] Cùm A. vendiderit B. talem domũ ſitam in tali loco, cuius hi ſunt confines, &c. ꝓ pretio centũ lib. Tur. vt patet in inſtrũ ſcripto manu talis notarĩ inde cõfecto hoc tñ inter ipſos extitit actum & conuentum, q̃ videlicet prædict⁹ B. pacto promiſit & conuenit A. pro ſe ſuiſq̃ hæredibus ſtipulãti, q̃ ſi dictus A. hinc ad vnum menſem dicto B. pretium reſtituerit ſuprà dictum eandem domum, idem B. ſibi ꝓ ipſo pretio reſtituet atq̃ vẽdet, & chartã vẽditionis faciet de re ipſa: ac in ipſius rei poſſeſsionem corporalẽ eum reſtituet & reponet: ita tamen, q̃ in dicta vẽditione tũc temporis facienda ꝓmittet eidẽ B. & legitima ipſius defenſione rei ſolummodo ab illis perſonis, quib⁹ ex cõtractibus, vel obligationibus ab eodẽ B. initis eſſet res eadem obligata: vel quibus ex perſona eiuſdem B. foret in eaius aliquod acquiſitũ. Quod ſi hinc ad vnum menſem idem A. dicto B. pretiũ nõ reſtituerit antedictũ: ex tunc dictus A. ad eandem rem reſtituendam & vendendam eidẽ A. nullatenus teneatur. ſed antedicta vẽditio ab ipſo A. dicto B. facta firma & incõmutabilis et perſeueret e cõditione prædicta, & pacto nullatenus nõ obſtante, qđ ex tunc inefficax ſit. & idẽ B. ab eo penitus abſolutus: qa ſic actũ extitit inter eos. Quæ oĩa & ſingula ſuprà ſcripta promiſerũt viciſsim, ſ. vn⁹ al-

71 teri, &c, vt ſ. in primo inſtrumẽto huius ti. ¶†Si verò res vẽdita reuendaẽ, ſic inſtrumentũ conficietur:

e ✠FORMA.[e] Cùm A. vẽdiderit B. talẽ domũ ſitã in tali loco infra tales cõfines &c. pro tali pretio: vt patet ĩ inſtrũ ſcripto manu talis notarĩ: ac poſtmodũ ex pacto inter eos facto dict⁹ B. ꝓmiſerit & cõuenerit ipſi A. dictã domũ ei reſtituere & vẽdere, ſi debinc ad vnũ menſem proximũ ipſe A. pretiũ reſtituerit antè dictũ: vt hoc patet in alio inſtrumẽto ſcripto manu eiuſdẽ notarĩ: dictus A. oblato dicto pretio denũciauerit ipſi B. intra dictũ terminũ, q̃ ei ex forma dicti pacti: dictam domũ reſtituat atq̃ vẽdat: volẽs ipſe B. ꝓmiſsionẽ à ſe factã fideliter adimplere, dedit, vendidit, & tradidit iure proprio in perpetuũ dicto A. pro ſe ſuiſq̃ hæredibus recipienti dictam domũ ad habendum, tenendũ, &c. vt ſ. ver. nunc formã. mutato ſolo capitulo de legitima defenſione. quod capitulũ ita po-

72 nes, ſicut dixi ſ. verſi. proxi. ¶†Plerunq̃ cõtingit, vt plus vel minus inueniatur in terra vẽdita, quàm conuentum, vel expreſſum fuerit inter contrahentes. ſi plus, ſic inſtrumentum conficietur:

f ✠FORMA.[f] Cùm A. vendiderit B. quandam petiam terræ aratoriæ ſitã in tali loco, cuius tales dicunt confines &c. pro pretio x. lib. Tur. ꝓ quolibet iugere & eandem eſſe cõuenerit & dixerit xx. iugerũ, ſalua ratione plus minoriſue: vel ſic, & eandem eſſe conuenerit & dixerit xx. ita tamen q̃ ſi plus fuerit, cederet in ipſam vẽditionẽ, emptore pretium addente pro rata. Si minus, pretium diminuetur pro rata: vt hæc patent in inſtrumento ſcripto manu talis notarĩ inde confecto. Si in ipſa re de communi concordia menſurata, repertum ſit

debuit in ea parte abſolui à petitione fratris, qui ſic ratificauerat. Pro tacita ratificatione alleg. ff. de inoffic. teſtamen. l. fina. & l. Papinianus. ſ. ſi conditione. parere in his non inſto: quare concordan. de re iudic. quod ad conſultationem. in iij. gloſſ. & de his, quæ fiunt à ma. par. capi. ex ore. in gloſſ. penul.

ADDE, quid ſi iſte frater, qui vẽdidit rem communem cum fratre, & non poteſt tradere niſi partem: an emptor aget de euictione, vel aliter: vide Roma. conſil. cccxcvj.

¶FOR. xxiiij. Rolandi. xxiij. Et ſup. quando fiunt duo inſtrumẽta, ſed quandoq̃ pactum apponitur in inſtrumento venditionis. & diſputauit Albe. Gal. quæſtionem de venditore fundi, qui promiſit emptori de euictione dupli, & erat pactum de recuperando rem reſtituto pretio intra annũ, intra quẽ fund⁹ emptori euictus eſt & reſtitutus petitori facta prius denunciatione venditori: agit emptor ex ſtipulatione ad pœnam dupli. venditor offert pretium vt euitet dupli pœnam. quæritur an poſsit & tenet quòd ſic ſoluendo pretium vt conuenit: cùm extet caſus, quo pactum potuit vires habere: imò & ſi ſoluiſſet, repetere poſſet, per l. quoties. ff. de iure dot. & l. cùm autem. ff. de ædi. edic. ſ. p.

nultimo.

f ✠FORMA. xxv. Rolan. xxiiij.
✠FORMA. xxvj. Rolandi xxv. & ſequentes.

a ¶Nota secũdũ Rolã. in aurora super primo instrumẽto.

b ¶De iure cõi. Hic q̃ritur si venditor, donator, vel testator sic dixit, vẽdo, dono, vel lego tale p̃diũ intra tales cõfines qd̃ est l. iugerũ: reperiuntur lv. quęrit̃ qd de illis v. Et aduerte q̃ facili⁹ in donatione & legato ꝓcedit quæstio, q̃ in emptiõe quia in illis non eximitur ꝓpretium: in emptione sic. & si taxatur vel non taxatur per iugera, expeditum est ſ. in his enim habeť ratio pretij. Occurrit ergo plus dubij in alijs casibus, vbi nõ est pretiũ. & videť q̃ sola iugera numerata veniant ad emptorem, donatarium, vel legatariũ per l. pe. §. vlti. ff. de ac. empti & vendi. & de cõtrahẽ. emp. & l. comprehẽsum Audiui d. meum tenere contrarium p̃ l. ff. de leg. j. si fundũ sub cõditione. §. si libertus. in fi. & de leg. ij. cũ pater. §. pater. qui filio. Dicebat ergo multum differre, an prędicti conceptũ suũ b exprimentes incipiãt à numero, vel mensura: & tũc nil pl⁹ veniet. Facit ff. dle. j. si q̃s testamẽto. in prin. an explicet per nomina de signãtia certam speciem, vel corpus d̃ terminatũ: licet id postea mensuret. tũc eñ mensura est loco demonstratio c nis quę falsa est, nec vitiat, nec minuit cui adijcit. ff. de le. j. si seruus legatus, qui quinq̃. de lega. ij. his verbis. §. pater. de condi. & demonstra. l. demonstratio. C. d̃ fal. cau. adiect. l. prima & per totum. Ad prędicta bene facit l. si venditor. ff. de actio. emp. & vendi. & qd̃ not. eo. tit. l. penul. §. fi.

ADDE. si legať vel donatur fund⁹ x. iugerum: & plus vel minus reperiatur quid sit, Oldra. vnũ iugerũ plus quantitate conuenta, & expressa in instrumento venditionis eiusdẽ, prout vtraq̃ pars asserit, & confessa est. Idem B. coram me not. & testibus infrà scriptis dedit & soluit ipsi A. x. li. Turo. prout ipse. A. confessus fuit tantam esse quã titatem pro pretio dicti iugeri reperti vltra quantitatem conuentã in instr̃o venditionis, vt dictum est, quã solutionẽ, & oĩa & singula, suprà scripta ꝓ misit idẽ A. dicto B. pro se suisq̃ hæredibus stipulãti ꝓpetuò firma & rata habere & tenere, nec contra facere, vel venire p̃ se, vel p̃ aliũ aliqua cã, vel ingenio, de iure, vel de facto sub pœna xxx. li. turoñ. &c. Si verò minus repertũ fuerit quatitate conuẽta, debebit venditor restituere pretiũ emptori ꝓ rata: & de ipsa restitutiõe fiet ĩstr̃m, & hoc modo: Incipies enim vt precedenti instr̃o, & continuabis totum vsq̃, infrà scriptis dedit. hoc saluo, q̃ vbi dicitur ibi: plus. dic minus. & vbi idẽ B. dic idẽ A. post iũge, & restituit ipsi B. x. lib. Tur. scd̃m q̃ capiebať, & erat pro rata dicti iugeri reperti minus quãtitate cõuenta in instr̃o venditionis vt dictum est. quã restitutionẽ & solutionẽ, oĩa & singula su prà scripta, promisit dictus B. ipsis A. &c. vt ſ. hæc forma probatur extra de dona. p̃ tuas. ff. de contra hen. emptio. si fund⁹. j. de paroch. versicu. & quia.

73 ¶†Super quo not.² q̃ cùm venditio fiat ad mensuram, puta expressa quãtitate & mensura rei venditæ, minuitur pretium pro numero iugerum, quę desunt. ff. de act. emp. & vẽdi. seruum. §. j. qd̃ verũ a est, vbi pretium pro singulis iugeribus est statutum: vt ſ. versi. primò igitur.

74 ¶†Si verò tota possessio vendita sit generaliter pro eodẽ pretio: puta vendo tibi hũc fundũ, q̃ est x. iugerũ, ꝓ centũ lib. tunc si nõ inueniantur tot iugera, habeť rõ bonitatis. Idem est si minus in qualitate inuenitur: vt si dixi, vendo tibi hanc petiã terrę. x. iugerũ, inter q̃ sunt quatuor iugera vineata. si enim nõ sunt quatuor vineata habeť ratio bonitatis. ff. eo. si in qualitate. & l. si fundo vẽdito. & l. si duorũ. & ff. de euict. si fundo vẽdito. & l. si duorũ. & l. si fundo tradito. & sic minuit p̃tiũ vt ſ. dictũ est: & ecõtra, si plura reperiantur, q̃ sit dictũ, addetur pretiũ pro rata: qa eadẽ debet esse ratio cõtrariorũ. arg. ff. de le. ij. l. si. in fi. & ar. ad hoc extra, de dona. p̃ tuas. Cautela tñ est, q̃ hic in instr̃o exprimatur, vt patet ſ. in forma, licet ita sit de iure cõi[b]. ¶Hoc tñ nota q̃ si fundo vendito cohærent litora aut vię publicæ, aut nemus publicũ, nõ cedũt in mẽsuram: licet ad cõmodum pertineant emptoris. ff. de cõtrahen. emptio. l. litora. nisi cùm specialiter actũ sit. ff. de peri. & cõmo. rei ven. id qd̃. §. j. De pretio autem venditarũ rerum dic vt j. de obli. ver. si verò debitum. & seq.

75 ¶†Vltimò nota q̃ si emi à te x. corbes tritici, nec fuit actum, vbi illos pręstare debes non teneris portare ad domum meam. nec pręstare nisi vbi tua interest. ff. depos. si in asia. §. j. Ad idẽ ff. de rei ven. si res mobilis. ff. de eo qd̃ cer. loc. l. ij. §. non itaq̃. C. vbi in rem ac. l. fi. ij. q. j. si peccauerit in fi. ar. contra xvj. q. j. reuertimini[c].

De securitatibus, quæ super uenditionibus interponuntur Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Dubitãs an res quę vẽditur, alteri data, vel obligata sit, qualiter instrumentum faciet.

2 Re alicuius hæreditatis, in qua falcidia spectat ad venditorem, vendita: quam rem venditor pro falcidia eligit, qualiter formabitur instrumentum.

PRæmisimus quibus modis & titulis res transferãtur: nũc videndũ restat de securitatibus, q̃ præter formas p̃missas in ipsis traditionibus & vẽditionib⁹ apponunť. ¶Scias igiť q̃ qñq̃ venditor fideiussores p̃stat. Qñq̃ etiã dubitatur, an res, q̃ vẽdiť sit alteri data, vel obli. Qñq̃ etiã dubitať an res, quæ venditur, est legi Fal. obligata. ¶Si igitur venditor maior xxv. an. fideiussorẽ p̃stet: scribes in fi. instr̃i hoc, qd̃ habes j. de fideiuss. §. j. versi. qd̃ si venditor.

1 Vbi† verò dubitať, an res, q̃ vendiť, sit alteri data vel obligata: tũc ante clausulã illã, quã venditionẽ & oĩa & singula &c. sic in instrumento dicetur:

d ☞FORMA[d]. Insup dictus A. ꝓmisit dicto B. ꝓ se suisq̃ hęredib⁹ stipulãti q̃ de ipsa re vel p- c te ipsius, aut aliquo eius iure, alij hacten⁹ dationẽ & obligationẽ, vel cõtractũ aliquẽ ĩ fraudẽ alienationis p̃ se, vel p̃ aliũ nõ fecit: cui⁹ p̃textu, vel occasiõe ipsi B. vel p̃dict̃ traditiõi ei factę p̃iudiciũ aliq̃d generet, vel generari possit. qd̃ si eũ cõtra hęc feciſſe apparuerit, cõseruabit ip̃m B. & eius hæredes indemnes: & nihilò min⁹ dabit et p̃soluet eidẽ xxv. lib. Tur. pœnę noĩe stipulatiõe ꝓmissę, qua pœna soluta, vel nõ, p̃dicta oĩa & singula firma p̃durẽt. sup hoc vide ſ. de reb. eccl. nõ alie. vel porrò. & j. de pigno. §. j. vers. sed quęrit̃. ¶†Si verò aliqua res alicu 2 ius hęreditatis, in qua falcidia spectat ad vẽditorẽ, vendiť, quã rẽ vẽditor pro falcidia eligit: sic in instr̃o ante clausulã illã, quã venditionem & oĩa, &c.

e ☞FORMA[e]. Præterea dictus vẽditor cùm domum prædictam dixerit esse de bonis hęreditatis patris sui, in quibus falcidia & debitũ bonorũ subsidiũ sibi iure naturæ debeť: eandẽ rem ꝓ parte & in parte ex falcidia sibi in bonis paternis debita elegit & accepit: nihilò min⁹ sibi in reliqs bonis residuo falcidię, si qd̃ ad eũ vltra p̃tinet, reserua to: qd̃ residuũ, si qd̃ est, ꝓ prędictis oĩbus & singulis à se in hoc instr̃o ꝓmissis firmiter obseruandis ipsi empori spãli iure pignoris obligauit: dans & cedens ei ex causa vẽditionis prædĩ suprà dicti oĩa iura & actiones, quę vel quas habebat, vel habere poterat in bonis paternis ex cã Falcidiæ suprà dictæ vsq̃ in summã æstimationis & pretij dictę rei quãti ꝓ tpe plus valuerit: necnõ cõstituens eũ ꝓcuratorẽ in rẽ suã, & ponẽs eũ in locũ suum, ita q̃ nulla alicui⁹ restitutiõis, substitutiõis seu grauaminis, vel alterius rõnis conditiõe obstãte, possit suo noĩe actionib⁹ vtilibus & directis iure falcidiæ suprà dictæ tenere, possidere, ac defendere rẽ eandẽ, & sup ipso residuo falcidiæ sibi iure pignoris, obligando se de prædictis oĩbus & singulis indẽnem ad integrũ cõseruare, renũcians legibus C. cõia de leg. si duobus. §. emptor. & de euic. si fundũ. & omni alij auxilio. ad hæc C. de transact. de fideicom missa. & de pac. l. j. & quod no. extra, de test. c. Raynutius. ¶Et nota q̃ ideo hæc pœna non apponiť: quia hæc securitas est inserẽda in instr̃o venditionis ante illã generalẽ clausulam: quãvẽditionẽ, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Personarum, quæ venditionibus seu traditioni d bus consentire habent, diuersitas est attendenda.

Vxore venditori præsente & consentiente, quomodo sit formandum instrumentum & nu. 5.

2 Vxor consentiens venditioni an patri noceat.

3 Vxore venditoris patrem habente, qui dotẽ stipu- e latus fuerit: si ambo præsentes venditioni consentiant, qualiter sit scribendum.

4 Vxore venditoris ætate minore existente, an teneat rei dotalis venditio.

6 Consensus vxoris de rei dotalis alienatiõe, aut donatione propter nuptias, cõstante matrimonio, an eam liget.

7 Vxore, viro cõsentiẽte, dotale p̃diũ alienãte, an nõ obstãte cõsensu, seu iurõ possit vir illud vẽdicare.

8 Alienatio rei dotalis, an possit confirmari.

9 Vir alienãs prędium dotale, & pro eo aliud vxori dedit in cambium, an possit postea pœnitere, & illud vendicare.

10 Vir & vxor, an possint adinuicem permutare.

11 Vir an rei dotalis dominus sit.

12 Fundus dotalis certis casibus potest alienari.

13 Circa rei dotalis alienationem, qualiter sit mulieribus parentibusq̃ generaliter consulendum.

14 Emẽs aliquid aliena pecunia, an res empta p̃tinere debeat ad emptorẽ, an ad illum, cui⁹ erat pecunia.

15 Vir nomine proprio ex pecunia dotali emens, an sibi, vel mulieri acquirit.

16 Emptio ex communi pecunia facta, ad omnes cõmuniter spectare dicitur.

Res, de qua

consi. cxcv. in j. vo. Quid autem cũ sit vẽditio, vide Paul. de ca. consi. cccj. & vij.

¶Reuertimini. & v. q. ij. c. j. de decima loquuntur: quã debitor portare debet ad horreum sacerdotis & vtrobiq̃. de hoc vide j. de deci. in fine.

¶FOR. Rolan. in vj. charta. & est xxvij. & continuãtur omnes formę positę in §. seq.

¶FOR. Rolan. xxvij.

17 Res de qua neſcitur vnde proceſſerit, cuius eſſe prę ſumatur.
18 Clerico de pecunia eccleſiæ in patrimoniali ſolo ædificante, an ædificium ſolo cedet.
19 Inſtrī forma, vbi filius & hęres quōdā vxoris vēditoris conſenſerit & renunciauerit iuri hypothecæ.
20 Inſtrumentum qualiter ſit formandum, vbi mater venditoris ex dote vel legato vel vſufructu ius in re habens conſentit venditioni.
21 Inſtrumentum vēditionis factæ à filio de re aduentitia conſenſu patris, qualiter ſit formandum.
22 Sorore venditoris ius ex hæreditate vel teſtamento patris in re habente, & venditioni conſentiente, qualiter ſit inſtrumentum formandum.
23 Inſtrm quale eſſe debeat, vbi habēs ius in re ex ſubſtitutione vel fideicommiſ. conſentit venditioni.
24 Perſona abſens qualiter conſentire dicatur.
25 Venditore promittente pro abſente qualiter, formabitur inſtrumentum.
26 Tenor inſtrumēti alienationis iam factę, debet perſonæ conſentienti legi & narrari.
27 Fratre vel conſorte venditionem à fratre vel conſorte factam ratificante & approbante, qualiter ſit dicendum, aut ſcribendum.

TErtio loco notādū eſt q̄ pſonarū quę hmōi vēditionibus & traditionibus cōſentire hñt, q̄dā ſunt, q̄ hñt ius in re ex obligatione vel hypotheca: vt puta vxores & creditores, & hmōi. Quædā, quę hñt ex ſpāli cā ſpāle & priuatū ius: ſicut legatarij & fideicōmiſſarij. & vſufructuarij. Quędā, q̄ habēt ius dñij & proprietatis: ſiue idē ius, quod habēt vēditores, ſicut fratres & cōſortes. Itē q̄ñq̄ venditor promittit pro aliquo abñte, qui habet cōſentire. Q̄ñq̄ etiā pro eo, qui habet ratificare. Itē q̄ñq̄ qui abſens fuit, cōſentit & renūciat. Q̄ñq̄ etiā ratificat & approbat. Itē permiſſæ perſonæ aliq̄ñ ſunt p̄ſentes contractui traditionis, aliquando abſentes. & ideo de omnibus per ordinē videamus. ¶† Primò igitur dicamus de præſentibus tempore cōtractus traditionis rei. Si ergo vxor venditori conſentiat, ſic in fine ſcribatur:

a ☙ FORMA.[a] Ad hęc dña M. vxor dicti A. vēditoris, & filia quōdā dicti B. p̄dictis omnibus p̄ns dictę vēditioni cōſenſit, & certificata per me notariū infrà ſcriptū dictā rē vēditā pro ſuis fore ſibi dotibus obligatā, renūciauit omni ſuo iuri hypothecarū, & cuilibet alij, q̄d habebat, vel hīre poterat in
b dicta re vēdita[b], occaſione dotiū ſuarū, vl alia quacūq̄, idē ius totum ipſi emptori pacto remittēs, & promittēs eidē pro ſe & ſuis hæredibus ſtipulanti omnia & ſingula ꝑpetuò firma, grata, & rata hīre & tenere, nec cōtra facere, vel venire ꝑ ſe, vel aliū aliqua ratione, cā, vel ingenio, de iure vel de facto ſub pœna cētū lib. Tur. ſtipl'one ꝓmiſſa, & refectione dānorū, & expēſarū litis & extra, & obligatiōe omniū ſuorū bonorū. Qua pœna ſoluta vel nō, p̄dicta oīa & ſingl'a firma ꝑdurēt. extra, de emp. & vē. puenit. C. ad Velle. aut. ſiue à me. & in cōcor. quæ
2 ſunt j. ver. ſed & ſi. ¶† Sed nunq̄d cōſenſus vxoris nocet p̄ri eius? Dic ꝓut no. j. de do. inter vir. & vx.
3 §. formatis. ver. q̄d ſi filia. ¶† Si igitur vxor vēditoris patrē habeat, qui dotē filiæ ſtipulatus fuerit, & ambo præſentes ſint, & conſentiant, ita ſcribes:

☙ FORMA. Ad hęc dñs B. ſocer dicti A. venditoris, & eius cōſenſu atq̄ licentia dña M. eius filia, & ipſius A. vxor p̄dictis oībus p̄ntes, dictę vēditioni cōſenſerūt, & certificati ꝑ me talē notariū infrà ſcriptū dictā rē ab ipō A. vēditā ſibi pro dotibus eiuſdē dñæ M. obligatā fore, renūciauerūt omni eorū iuri hypothecarū, & cuilibet alij quod habebāt, vel hīre poterant in dicta re occaſione dictarū dotium ſuarum, vel alia quacūq̄, idem ius ipſi emptori pacto remittēs & promittēs eidē pro ſe ſuiſq̄ hæredibus ſtipulāti prædicta omnia & ſingula perpetuò
4 &c. vt ſ. proxi. ¶† Sed & ſi alia perſona, cuiuſmodi pater: puta, frater, vel aliquis alius mulieris dotē fuerit ſtipulatus, ſic vnà cum ipſa conſentit:

☙ FORMA. Ad hæc dña M. ipſius venditoris vxor, & C. eius frater, qui pro ipſa dña M. dotē dedit, & eādē in oēm euētū reſtituēdę dotis extitit ſtipulat⁹: vt patet in inſtrō ipī⁹ dotis ſcripto manu talis notarij ꝑdictis oībus p̄ntes dictę vēditioni conſenſerūt: & certificati &c. vt in proxi. prece. forma.

¶ Q̄d ſi vxor vēditionis tpe ſit minor, ſic iurabit:

☙ FORMA. Inſuper dicta dña M. qa minor erat xxv. annis, maior tñ xij. iurauit corporaliter ad ſancta Dei Euāgelia, ꝑdicta oīa & ſingula firma, grata, & rata hīre ac tenere, & nō contrafacere, vel venire, nec reſtōnē aliquā impetrare contra ꝑdicta, vel aliquod prædictorū prętextu minoris ætatis vel occaſione alterius cuiuſcūq̄. extra de iureiur. cū cōtingat. C. ſi aduerſus vē. auct. facra. xxij. q. paruuli. & c.
5 ſeq. ¶† Sed & ſi venditoris vxor præſens vēditioni rei cōſentiat & obligationi bonorū, renunciet⁊ iuri quod habet in re vendita, & in bonis obligatis
c & cedit emptori ius hypothecæ: ſic dices:[c]

☙ FORMA. Præterea dña M. vxor dicti A. vēditoris prędictis omnibus p̄ſens dictæ vēditioni ipſi⁹ domus. de qua habes ſ. §. j. ver. nūc formam. & obligationi bonorū à dicto viro ſuo ipſi B. factis conſenſit: & certificata ꝑ me talē notariū infrà ſcriptū dictā rē vēditā: & ipſa bona obligata ſibi pro dotibus ſuis & hypothecata fore, renūciauit omni ſuo iuri hypothecarū, & cuilibet alij, quod habebat, vel hīre poterat in dicta re vēdita: & ꝑdictis bonis obligatis occaſione dotiū ſuarū vel alia quacūq̄ & inſuper pro pretio & nomine pretij xxv. lib. Turoñ. quas cōfeſſa fuit ſe ab ipſo B. habuiſſe & recepiſſe dedit & cōceſſit eidē omnia iura & actiones, q̄ vel quas habebat, vel habere poterat in dicta re vendita, & dictis bonis obligatis nomine & occaſiōe hypothecæ ad ſe ſpectātis in eis ex iure dotiū ſuarū: conſtituens eum procuratorē in rē ſuā, & ponens eum in locū ſuum: ita quodā mō ſuo nomine actionibus vtilibus & directis loco ipſius dñæ M. Et ſicut ipſa poterat ex cā hypothecæ in dicta re vēdita & ipſius bonis obligatis ipſius A. omnibus creditoribus præferatur, & poſsit ſicut ipſa poterat rē ipſam defendere, & in ipſius bonis obligatis agere & quoſcūq̄ alios creditores excludere & nomine ipſius hypothecæ contra quancunq̄ perſonā agere, experiri, excipere, & replicari, cōſequi, & ſe tueri, & omnia & ſingula facere quēadmodū ipſa poterat: ipſi tñ dominæ M. poſt dictū B. in dictis bonis obligatis omni iure ſuo hypothecarum in integrū reſeruato. verūtñ nō obſtāte q̄ ipſa ſit prior tē pore vel potior iure, idē B. & ꝑdicta obligatiōe ſibi facta ipſi dñæ M. & hypothecę ſuæ per omnia pręferatur. quę omnia & ſingula ſuprà ſcripta ꝓmi ſit ipſa M. B. dicto pro ſe ſuiſq̄ hæredibus ſtipulāti ꝑpetuò firma, grata &c. vt §. verſic. primo igitur. vſq̄ in fi. iūge renuncians exceptioni ſibi non dati & non ſoluti pretij, doli, condictioni ſine cauſa, & in factū actioni, & omni alij auxilio iuris, vel facti. Hæc probantur C. ad Velle. etiam conſtante. & l. iubemus. ff. de his quę in frau. credi. ſi pignus. ff. de tranſa. cum Aquiliana. ff. qui po. in pig. habe. l. ij. in fi. & l. ſi fundū. & C. eo. cùm tibi. & C. de his, qui in lo. pri. cre. ſuc. l. j. extra, de emp. & ven. peruenit. C. ad Velle. aut. ſiue à me. & j. de obli. & ſolu. §. j. in j. forma, verſus finē. Vtrū autē vxor poſsit vnà cum viro, vel pro eo obligari no. j. de obli. & ſolu. in for
6 ma ſuper verbo, renūciantes. ¶† Verùm ſi res dotalis, vel etiam donatio propter nuptias conſtante matrimonio alienetur, & vxor conſentiat: talis cōſenſus ſecundùm leges eam non obligat: nec etiam d iurm ab ea præſtitum ſuper hoc, quin poſsit contrauenire: vt ff. de fundo do. l. Iul. & C. de legib. non dubium. x. di. vides. Secus ſecundū canones: vt extra de iureiur. cū cōtingat. & iudices ſeculares cogendi ſunt per cenſuram eccleſiaſticam in hoc ius canonicū obſeruare: vt in cōſti. Alex. iij. eo. ti. quia
d nonnulli.[d] ¶† Sed pone, vxor, viro cōſentiēte, alie-
7 nauit prædiū dotale, & ſe de euictione obligauit: & vir ſub pœna promiſit nō contrauenire: nunc vir ipſe vendicat illud. Primò quæritur, an hoc facere poſsit non obſtāte conſenſu. Secundò an in pœnā incidat vēdicādo. Tertiò ſi euincatur, an poſsit mulier ipſa de euictione cōueniri. ¶ In prima q̄one vī

a ☙ FORMA. Roland. à xix. & cōtinuātur xij. ſequentes eo ordine, q̄ hic ſunt.
b ¶ Re vendita. Et vide quod ſtatim dicam ſuper ver. ſed & ſi.

c ¶ Sic dices. Hō Cremoñ. ſuper l. Sempronīū. aliās Paulus rñdit. & alleg. §. ſub l. Lucius. ff. qui. mod. pign. vel hypo. ſol. refert ſuper j. forma huius §. ſe vidiſſe data contraria cōſilia Iuriſtarū, aliquibus dicentibus illam extēdi etiam ad obligationem pignoris, quam facit venditor pro euictione: quaſi id fuerit de mente, q̄ p̄ponit C. quæ res pig. l. fi. ad fin. & ſic conſenſus & renunciatio totum contractum reſpicit, & ad acceſſoria extenditur. ar. ff. de pact. dota. inter ſocerū. §. cùm inter. & de le. ij. l. nomē. quaſi ſequela prioris. ff. de īſtito. cuicūq̄. §. itē ſi triſtior. & §. ſeq. Alij dixerunt contrariū, ſ. id ad ſolam rem venditā ꝑtinere, & non ad obligationē euictionis, p̄ l. iubemus. C. ad Velle. cōſulebat ergo breuiter ſic: Dicitur in inſtrumento, q̄ vxor venditioni pignoris vel hypothecæ obligationi cōſenſit: & ſuo iuri renūciauit. ſed amplior ponitur hęc forma: ſed verſ. & in ſuper. ponendus nō eſt: niſi ſic rei veritas ſe haberet, nec eſt in vſu.

d ¶ Quia nōnulli. Quā hodienō habemus. ſed ex illa formata fuit decre. licet. de iureiu. lib. vj. & q̄d hic ſequitur, fuit additio vſq̄ ad verſi. hoc autem ſcias.

a ¶ §. Fundo leg. in fi. aliâs, Mæuio fundi.
b ¶ Suæ rei. De permutatione etiã patet ff. de re. permu. l. j. in prin. & in fi.
c ¶ Denicꝙ. Dixit Mar. de Fan. de quo dicã in ver. hic alle. in fi. qꝑ licet maritus dñiũ & possessionẽ hẽat rei dotalis. C. de rei vẽ. doce. & solu. mat. l. dotis. tñ vxor, spe saltẽ, est dña mobiliũ & immobiliũ. ar. C. de iure do. l. in reb⁹. & rõne ꝙ nõ possit. ar. C. đ iur. do. si p̃diũ. à cõtrario sensu: sed dic cõtra, ꝙ nõ obstat ei cõsensus. Nã etiã si ipe idẽ alienasset, posset cõtrauenire. C. de rei vxor. act. l. vnica. §. & cũ lex. j. ver. itẽ pone. ¶ Itẽ in secunda q̃one vr̃ ꝙ nõ incidit in pœnã vẽdicãdo. Nã cũ sit alienatio prohibita, nec facta teneat, vt in præ. §. & cũ lex. ergo nec pœnã, nec qcqd ex eo, vel ob id sequat. C. de legi. nõ dubiũ. x. di. vides. Nec obstat C. de p̃dijs mi. & si is, ꝑ ibi no. Et idẽ iuris ẽ, si vxor vẽditrix ꝑmiserit pœnã. & vide in p̃. §. & cũ lex. & ff. de fideiuſ. cũ lex. Vel distingue an emptor sciuit fundũ dotalẽ eẽ: vt tũc vir agẽs nõ ĩcidat in pœnã. An ignorauit: & tũc incidat. ar. in prę. l. si p̃diũ. & ff. de cõtrahẽ. emp. si in emptione. §. ij. Et hoc ẽt mõ rñde tertię q̃oni distinguẽdo inter sciẽtiam & ignorãtiã. j. ver. sed in casu. ¶ †Sed nunqd põt confirmari alienatio talis rei? Rñ. sic: vt C. de dona. con stãte. & ff. de vsuca. cũ vir. & iurm cõfirmat hmõi alienationes, vt s. ¶ Itẽ pone, vir alienauit p̃diũ do tale, ꝑ quo dedit aliud in cãbiũ vxori: nũc vir pœnitẽs vult p̃diũ vẽdicare: q̃rit an possit. Et vr̃ ꝙ sic, ar. Insti. qb⁹ al. nõ licet. in princ. & in prę. §. & cùm lex. C. de fun. do. l. j. & ij. ff. e. l. iij. & qđ ẽt dñiũ nõ trãsfeat. C. de legi. nõ dubiũ. x. di. vides. C. de suffra. l. vnica. & sic vir vẽdicare põt. ff. de iur. dot. cuis. ff. ad muni. Luci⁹. §. idẽ rñ. ff. de col. do. l. fi. Ar. tñ contra: qa nõ põt cõtra factũ suum venire. ff. de adop. post mortẽ. extra, de cle. cõiu. diuersis. in fi. & facit ff. de ser. ru. prę. p fundũ. ff. cõia prędi. receptũ. ff. de pig. ac. rẽ alienã. C. de lib. cã. si ab eo. Ipe em̃ de euictione teneť. & quẽ de euictiõe tenet actio, &c. ff. đ euict. vẽdicãtẽ. & fundus dotalis bñ alienať in hoc casu: vt ff. de fun. do. l. j. & cũ sit ꝑmutatus, vr̃ ꝑmissa alienatio. ff. de iure do. si ei nuptura. & l. ita cꝙ. & l. fi. ff. de pact. do. si mulier dotis. & l. cũ marit⁹. ¶ So. Si ꝑmutatio tenuit: puta qa cõditio dotis melior facta est: emptor est absoluẽdus. Si aũt nõ tenuit, vel si nulla facta fuit: cõdẽnãdus est possessor ad rei restitutionẽ. ff. de leg. ij. l. Mæuius §. fundo leg. in fi.[a] ff. de iure pa. adigere. §. cuis. ff. de p̃ca. certè. §. fi. C. de cõtrahẽ. emp. cũ res. in fi. ff. de pact. do. cũ maritus. rñ. j. Et hoc vltimo casu põt vir cõtra factũ suũ venire. C. de agri. & cẽsi. l. quẽadmodũ. C. de lib. cã. l. j. xij. q. j. certè. Nec obstat ꝙ vir vr̃ dñs vtriusꝙ, & ꝙ sic ꝑmutare nõ potuit, sicut est in vẽditione: vt ff. de cõtrahẽ. emp. l. suę rei.[b] quia valuit rõne iuris, qđ mulier in fundo habebat. ff. eo. qui tabernas. ff. de leg. j. si domus. §. si fundus. Ipsa em̃ dicit naturaliter possidere. ff. qui satisd. cog. sciẽdũ. & eius est patrimoniũ. ft. de mino. l. deniꝙ.[c] Et fundus ꝑmutatus succedit in locũ dotalis. ff. de le. ij. Imperator. §. fi. & l. seq. & sic efficit dotalis. ff. de iur. do. quod si fuerit. bñ p̃t em̃ vir & vxor adinuicẽ permutare: vt no. j. de don. inter vir. & vxo. §. formatis. ver. sed an cũ viro. ¶ †Sed in casu prędicto, in quo ꝑmutatio nõ tenet, & cõdẽnatur possessor ad rei restitutionem: nunqd vir de euictione tenetur? & vr̃ ꝙ non: cũ emptor cõtra legũ interdicta mercatus sit. & sic est pretio afficiendus. C. li. x. de agri. & cẽsi. quẽadmodũ. C. de præscrip. xxx. ann. l. j. C. de fundis patri. l. nemo. C. de litig. censemus. Si enim principale nõ tenet, nec accessoriũ. ff. de reg. iu. cũ principalis. C. de legi. nõ dubiũ. C. de inuti. stipu. l. ij. & l. ex eo. Ar. cõtra: nã licet vẽditio nõ teneat in prędiudicium dotis: debet tñ tenere in prędiudiciũ viri se obligantis. C. de prę. mi. & si is. ff. de pig. ac. tutor. §. contraria. ff. de cõtrahẽ. emp. liberi. & hoc tenẽt Azo, & Iac. in auť. de non alie. §. si quis igitur vidẽs. Vel dic ꝙ aut emptor sciuit fundũ esse dotalẽ, aut ignorauit: si sciuit, aut fuit stipulatus de euictione, aut nõ. si fuit stipulatus, agit ad p̃tiũ, nõ ad interesse, id est ad meliorationẽ, vel ad duplũ. C. cõia de leg. l. fin. §. emptor. Aliqñ ad nihilũ agit: & sic intelligũtur p̃fata iura dicẽtia emptorẽ p̃tio mulctãdũ. Si aũt ignorauit: tunc aget emptor ad duplã, si ꝑmissa fuerat: vel ad interesse, si ꝑmissa nõ sit: qa emptor in nullo
11 deliqt. C. ad leg. Fal. l. fi. §. bonæ fidei. ¶ †Quid ergo si vir de cõsensu vxoris fundũ dotalẽ dedit in dotẽ profilia: nunquid vxor viro ad inopiam vergẽte, poterit petere fundũ, secũdũ ea, quæ no. j. de don. inter vir. & vxor. §. formatis. ver. sed cũ mulier. Vr̃ etiã ipse vir dicendo ꝙ cõtra iura factũ est: vt s. Et vr̃ ꝙ sic: quia vir dñs est rei dotalis. C. de rei vẽ. doce. & aget, nõ vt ipse, sed vt alter. C. de sac. sanc. ecc. iubemus. §. sanè. Vxor etiã hoc poterit viro ad inopiam vergente, de ipsius voluntate. ff. de re iu. sæpe. §. j. Cùm enim prohibita sit alienatio, per cõsequens & in dotẽ datio. C. de re. ali. nõ ali. l. fi. quia sic vir & vxor indotati remanerẽt. qđ esse nõ debet. ar. ff. de condi. cau. da. l. si donaturus. §. fi. ar. cõtra, qa cõi voluntate ad piã causam datus est. C. de nego. gest. l. j. ff. de cõdi. inde. cũ his. §. mulier. & facit ff. si in fraud. pa. l. j. §. libertus. Itẽ cã dotis est ꝑpetua. ff. sol. matr. l. j. Ad idem. ff. de iure dot. profectitia. §. si quis. ff. de admi. tut. lex. Potest dici, ꝙ fundus pote
12 rit vendicari. ¶ †Certi em̃ sunt casus, in quibus fundus dotalis alienari põt: puta si permutať, & nõ aliter: vt s. ver. item pone. ff. de his, qui sui vel alie. iur. sunt. patre. Vir tñ & vxor de euictione tenentur, si promiserunt: alioquin de dolo, si dolo versati sunt, vel actione in factum. C. de iure do. l. j. ff. de adop. post mortẽ. Cõsueuit aũt no. Instit. quibus ali. licet. in prin. quod vir vendicat constante matrimonio: vxor verò eo soluto. Quæ aũt hic desunt, vide j. de
13 dona. inter vir. & vxo. §. formatis. ¶ † Et nota[d] generale cõsiliũ mulierũ & parentũ suorũ, vt qñ mulier tradetur nuptui, pater faciat eã iurare, ꝙ nunc cꝙ consentiat alienationi rei dotalis, nisi corã iudice cã cognita, & probata, scilicet necessitatis instantis, nõ ficte, sed verè. sic enim, si aliter cõsentiat & iuret, nõ valebit: cùm tale iurm sit cõtrarium priori licito & honesto: vt extra, de iureiur. eam te. & iungat, ꝙ si vncꝙ contrauenerit, nõ valeat: vt extra, de præben.
e dilecto. §. j. ver. cꝙ cꝙ[e]. ¶ †Hoc aũt scias, ꝙ si ex alie
14 na pecunia emo aliqd nomine meo, res empta regulariter efficitur mea: nõ eius, cuius fuit pecunia. C. de rei vendica. si ex ea. C. cõia vtriusꝙ iud. si patruus. C. de do. inter vi. & vxo. & si de tua. Hoc tamen fallit in ecclesia, ex cui⁹ pecunia res nomine alieno em
f pta est. xij. q. iij. c. j. extra de pecu. cle. c. ij. & fin.[f] & in milite. C. de rei vend. si vt proponis. & in pupillo. C. arbi. tut. l. iij. & in re empta de pecunia data liberto facto postea ingrato. C. de reuoc. dona. l. j. & in re ex fœnebri pecunia empta. extra, de vsur. cùm
g tu. §. fi.[g] Et in re empta à viro de pecunia nõ dotali sibi ab vxore data: licet em̃ donatio non teneret, & dominiũ pecuniæ penes eam permanserit: tñ ipsi vxori competit vtilis actio pro re empta, viro non exiſtente soluendo. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. k
15 vxor marito. ¶ †Sed & si ex pecunia dotali vir nomine proprio emit, nõ vxori, sed sibi acquirit. C. de iur. dot. ex pecunia. & econuerso: vt C. si quis alteri
16 vel sibi. l. j. ¶ †Si aũt à viro & vxore vel ecclesia & prælato de cõi vtriusꝙ pecunia res emitur, communiter spectat ad eos. extra de in integ. rest. constitutus. extra de dona. inter vir. & vxo. c. ij. & pro rata
17 pretij est inter eos diuidenda. xij. q. iiij. c. j. ¶ †Sed si non constat vnde res processerit: præsumitur esse ecclesiæ. xij. q. j. sicut manifeste. & q. iij. c. j. extra, de
h pecu. cle. c. j. & ij.[h] vel viri. C. de donatio. inter vir.
i & vxo. etiam si vxoris. ff. eo. Quintus.[i] ¶ †Quid si
18 clericus de pecunia ecclesiæ ędificat in patrimoniali solo? Et videtur quòd ędificium solo cedat: vt ff. de rerum diuisio. in tantùm. Sed dic contra fauore ecclesiæ solùm ædificio cedere. ar. xij. q. ij. apostolicos[k]. & in p̃. decre. de pecul. cle. ¶ †Si verò filio⁹ &
19 hæres quondam vxoris venditoris consenserit, & renunciauerit iuri hypothecæ, sic dicet:

FORMA.

h ¶ C. j. & ij. Vide qđ scripsi eo. ti. c. iij. & post Inn. de test. cùm in officijs.
i ¶ Quint⁹. An marito mortuo ab hęrede vẽdicare possit fundũ emptum ꝑ maritũ de pecunia vxoris, q̃ dixit & ei⁹ vxoris noĩe. Ad negatiuã indu cit, ꝙ cõfessio facta fuit extra iudiciũ. Scđò, absente cõiuge. Tertiò, ĩ fraudẽ legis prohibẽtis donationẽ inter cõiuges. Ad primũ & scđm sufficiat l. fi. ff. de ĩter. act. Ad tertiũ ꝓhibitio ẽ not. ff. & C. de do. ĩter vir. & vx. ꝑ totũ cõtra quã pręsumit facta hęc machinatio, q̃ facilè inter eos cõfringit, in authẽ. de ęquali. do. circa prin. & versi. qđ em̃. quo casu veritas p̃ferẽda est fictioni. ff. de li. & posth. l. filio. de leg. ij. si ita qs. §. si ꝑ vxore. Facit l. filię. C. fa. ercisc. Itẽ dato ꝙ fuisset expressa donatio, ex q̃ reuocata nõ fuit, cõfirmata est per mortẽ. extra, de don. inter vir. & vxo. c. vlt. & e. ti. donationes. Vr̃ q̃busdã ꝙ si viuente viro vxor vsa est fundo p̃dicto, et maximè sibi traditũ fuerat à vẽditore, tuta est vxor, & fũ dũ vendicat. C. si qs alteri vel sibi l. multũ. de ꝓba. l. siue. & de ineff. dona. l. ij. Tutissima aũt hoc casu eẽt vxor, si appareret sibi de hęreditate legata, vr̃ aliàs obuenisse, qđ ĩpensum fuit ĩ fundo, p qđ illa donatiõis & fraudis suspicio tolleretur. ff. de dona. inter vir. & vxo. Quintus Mutiꝰ. A D D E ad materiam. d. l. Quintus. plenè Ange. consi. cxlj.
¶ Aplicos. Hoc ibi no. Io. tamen hoc dictũ nõ bñ ꝓbať hic, vel ibi & potiꝰ videť ꝙ pro rata esset res cõis: vt s. proxi. dictũ est: ne locupletẽť eccl'ia cũ alterius iactura. de re iu. locupletari. cũ cõcor. & ne fauor ecclesiæ iniustitiã pariat. de dona. inter virum & vxo. in fi. facit liij, distinct. generalis. xij. q. ij. fraternitatis. Sufficiat ergo ec

cleſię, ꝙ ob eius fauorē ædificiū ſolo nō cedit. & ſic vitat dānum, qđ priuat⁹ incurreret: vt ſ. procedāt hic maximè, qa nec apertè ius ꝓbat res acquiſitas vel factas de pecunia eccleſiæ ſuas eſſe: vt ſcripſi de pec. cle. inquirendū. ſuper ij. gl. licet ſtemus interpretatiōi, vt ibi dixi.

ADDE, quòd Abb. cōſil. xciij. ij. libr. tenet ſimpliciter ſolū ædificio cedere, per d. c. apoſtolicos.

a ¶ Poſita. Si ſubſtitutus per fidei cōmiſſum ꝓp cōditiōis dubiū euē tū emeret à rogato, cōſulo ex p̄dictis id exprimi ī cōtractu, per qđ extāte cōditione agere non poſſit ad pretiū. Ponit exēplū in rogato, ſi đcederet ſine liberis. hoc dixi, qa multi tenēt per l. Imperator. ff. de leg. ij. in fin. cū duabus ll. ſequē. pretiū in cōditionis euēctum deberi, ſicut đberetur ſi vēditum fuiſſet extraneo: vt ibi. Sed contra eū inducitur ꝙ hereditatē petere nō pōt: qa illā habet pretiū: qa nō de illo fuit hęres rogat⁹. Pro hoc facit C. de fideicō. l. q̄ties. & ff. de leg. ij. codicil. ſ. j. Item tpe contractus incertū erat, an exiſteret cōditio. Illud ergo incertū vendidiſſe videt, & ſic tenet vēditio. C. de contrahen. emp. cū res. ff. de legat. j. ſi domus. ſ. fin. ff. de cōtrahen. emp. qui tabernas. Sed rñdetur ad primum, ꝙ hereditatē habet ex cā onerosa. & ſic illā habere nō videt. ff. de verb. ſig. Labeo. Inſtit. de legatis. ſ. ſi res aliena. ff. de leg. j. planè. ſ. a ꝙ ſi rē emiſſem. Poterit ergo illā

✠FORMA. Præterea P. filius d. A. filius & hæres quondam dominæ M. vxoris ipſius A. prædictis omnibus præſens, dictæ venditioni cōſenſit: & renūciauit omni ſuo iuri hypothecarum, quod habebat, vel habere poterat in dicta re vendita occaſione dotium hæreditatis quondā matris ſuæ, vel alia quacunq; idem ius &c. vt ſ. verſi. primò igitur. Ad hoc accedit C. qui po. in pig. hab. l. fi. ſ. exceptis. in auē. col. vij. C. vt exact. inſtan. dotis. in j. colū. C. de bo. quæ libe. l. antepe. ſ. nō aūt hypotheca. & ſ. ſed

20 cùm tacitas. ¶ †Si autem mater venditoris ex dote vel legato, vel vſufructu ius in re habens conſentiat, ſic dices:

✠FORMA. Ad hæc dña E. ipſius venditoris mater & vxor quondam domini F. patris eiuſdem venditoris, prædictis omnibus præſens, dictæ venditioni conſenſit: & certificata per me talem notarium infrà ſcriptum ipſam rem venditam ſibi pro dotibus ſuis & pro legato & vſufructu ei à dicto F. viro ſuo in eius teſtō relictis, obligatam eſſe: renunciauit omni ſuo iuri hypothecarum, & cuilibet alij, qđ habebat, vel habere poterat in eadem re vendita ex iure dotium ſuarum legati vel vſufructu prædictorum, vel ipſius teſtamenti, ſiue alia quacunq; ratione, vel cauſa: idē ius &c. vt in præ. ver. primò igitur. Hęc forma probatur C. de hæ. inſtit. quoties. C. de inof. teſt. quoniam. & vide ſ. de pactis. ſ. inſtrumentum.

23 ¶ †Si autem habens ius in re ex ſubſtitutione vel fideicommiſſo conſentit, ſic dices:

✠FORMA. Inſuper P. frater dicti vēditoris prædictis omnibus præſens, dictæ vēditioni conſenſit, omni ſuo iuri, quod habebat, vel hrē poterat, ſeu in futurū habere ſperabat in dicta re vendita, rōne vel occaſione ſubſtitutionis vel fideicōmiſſi ſeu inſertę cōditionis contentorum in teſtō quōdam F. patris eius ſcripto manu talis notarij omnino renūciauit, illud per ſe, ſuoſq; hæredes dictis venditori & emptori ac cuilibet eorū & ipſorum hæredibus pacto remittens, necnō promittēs eiſdem ſolenni ſtipulatione interueniente, nihil in re ipſa de cætero petere, & de ipſa eis, vel eorū hæredibus litē vel cōtrouerſiā vlterius nō inferre, ſeu inferēti opē ferre aut cōſentire, rōne fideicōmiſſi, ſubſtōnis, cōdōnis, aut teſtamēti prædictorū, ſiue aliįs quibuſcūq; occaſionibus ſeu exceptionibus de iure, vel de facto: Sed prædicta omnia & ſingula perpetuò firma &c. vt in prę. ver. primò igitur. extra de teſta. Raynutius. vbi de hoc. C. de pact. l. j. & l. cū proponas. C. cōia de leg. ſi duobus. ſ. ſed quia noſtra. & ſ. finaūt ſub cōditione. & in auē. ibi poſita[a]. ¶ Dicto de perſonis præſentibus tempore contractus venditionis, quæ conſentiunt & renūciant iuri ſuo: reſtat vide-

24 re de his, quæ tunc abſunt. ¶ †Et nota ꝙ quandoq; aliqua perſona abſens eſt: quam ſi velit emptor cōſentire & renunciare, ſiue ratificare, & approbare, debet procurare ꝙ venditor promittat de faciēdo & curādo, ꝙ dicta perſona ad certum tempus hoc faciat: quæ venditoris promiſsio ita ſcribetur, vt in ſequentibus apparebit. Quod ſi venditor promittat pro aliquo abſente, qui habet conſentire, & renunciare, in fine inſtrumenti ſic ſcribes:

✠FORMA. Inſuper promiſit dictus vēditor ipſi emptori pro ſe ſuiſq; hæredibus ſtipulāti ſe facturum & curaturū omni exceptiōe remota, ꝙ B. frater eius, & dña eius vxor & filia eiuſdē H. hinc ad xv. dies dictæ vēditionis cōſentiēt & renūciabūt omni eorū iuri hypothecarū, & cuilibet alij, quod habēt, vel hrē poſſent in dicta re vēdita occaſione dotiū ipſius dñe M. vel alia quacūq; cā: & de his ſolēnem promiſsionē & obligationē ei facient ad ſenſum, ſeu cognitionē ſui ſapiētis, & ſub pœna lx. li. Turoñ. & refectionē damnorū &c. vt ſ. ver. primò

25 igitur. & ſ. ſ. j. ver. primò igitur. ¶ †Sed ſi promittit vēditor pro abñte, q habet ratificare & approbare vēditionē: puta pro fratre vel cōſorte: ſic ſcribes:

✠FORMA. Iuſuper promiſit dictus venditor ipi emptori pro ſe ſuiſq; hæredibus ſtipulāti ſe facturum & curaturū omni exceptione remota, ꝙ B. frater ei⁹, cū fuerit legitimę ętatis intra xv. dies poſtq; denūciatū ſibi fuerit, dictæ vēditioni conſentiet, ac eandē venditionē, pretij ſolutionē, poſſeſsionis traditionē, & omnia & ſingula ſuprà ſcripta ratificabit & approbabit: & ꝙ ad legitimā ipſius rei defenſionē in omnibus & per omnia, vt fecit idē vēditor ſe obligabit, & de his omnibus ſolēnē promiſsionē obligationē & cōtractū cum pœnę adiectione, & corpali iurō pręſtādo more minorū ei faciet ad ſenſum ſapientis eiuſdē emptoris, ſub pœna lx. libra. Tur. &c. vt ſ. in præ. ſ. j. ver. primò igitur. ¶ Si verò abſens poſtea cōſentiat & renunciet: ita ſcribes. Dña M. vxor A. lecto ſibi, & in eius præſentia dicto inſtrō vēditionis factæ B. ab ipſo A. eius viro, eidē vēditioni cōſenſit: & certificata p me talē notariū infrà ſcriptū, dictā rē vēditam ſibi pro dotibus ſuis obligatā eſſe, renūciauit &c. vt ſ. ver. primò igitur. Et nota idē eſſe ſeruādū in omnibus prædictis pſonis, quę pręſentes cōſenſerunt, ſi tpe cōtractus

26 abſentes poſtea cōſenſerint. ¶ †Itē nota ꝙ pſonæ cōſentienti iam factæ alienationi, legi, vel ſaltē narrari debet tenor inſtrumenti alienationis. Et de hoc

b plenè certificari. ff. de trāſact. cū Aqliana[b]. ¶ †Porrò ſi frater vel cōſors vēditionē à fratre vel conſorte factam ratificauerit, & approbauerit, ita dices:

27 ✠FORMA. Filius quōdā F. & frater A. lecto ſibi & in eius p̄ſentia ſeriatim inſtrō venditionis factæ B. filię quōdā C. ab ipſo A. eius fratre de quadā domo ſita in tali loco, infrà tales cōfines &c. pro p̄tio centū lib. Turo. quod inſtrm ſcriptū eſt manu mei notarij ſubſcripti ipſi venditioni cōſenſit, & eādem vēditionem, pretij ſolutionē, poſſeſsionis traditionem, & omnia & ſingula in ipſo inſtrō cōtēta ratificauit & approbauit, iſpm B. in data & habita poſſeſsione confirmans, & confitens etiā, & aſſeuerans prędictū pretiū totū cū dicto fratre ſuo participaſſe, & illud in cōem ipſorū vtilitatē & cōmodū verſum eſſe, & renūcians exceptioni non habiti & nō participati cū fratre ſuo pretij ſuprà dicti, & in cōmunē eorū vtilitatē nō verſi, exceptioni doli, & cōditioni ſine cā, in factum actioni, omni alij auxilio: necnō promittens dicto B. pro ſe ſuiſq; hęredibus ſtipulāti litē vel cōtrouerſiā &c. vt ſ. ſ. j. verſi. nunc formā, vſq; quā quidē venditionē. iunge, ab ipſo fratre ſuo factā. & omnia & ſingula in p̄dicto inſtrō ipſius venditionis contenta, necnō omnia & ſingula ſuprà ſcripta perpetuò firma, grata, & rata habere & tenere, & non contrafacere, vel venire per ſe, vel per aliū aliqua cā vel ingenio de iure, vel de facto, ſub pœna centū libr. Turonen. ſtipulatione in ſingulis capitulis huius cōtractus in ſolidū promiſſa, & refectione dānorū & expenſarū litis & extra, & obligatione omniū ſuorū bonorū: qua pœna ſoluta vel nō, rata maneāt omnia & ſingła ſuprà ſcri-

petere ex cā lucratiua: licet duæ lucratiuę nō concurrāt: vt in p̄dictis legib⁹. & ff. đact. et ob. l. oēs. & duab⁹ ll. ꝓximis. Nec obſtat ſcđm, ſcilicet eū đ ptio nō rogatū qa ptiū ſuccedit loco rei. ff. de peti. hęre. ſi rē, & p̄tiū. ff. quod met. cauſa. ſi ipſa. de tribu. l. ꝓcuratoris. ff. de pac. dot. l. pen. & vlti. Sed primi defendūt ſe cōtra l. ff. de le. ij. & codicilli. ſ. fires. q loquit q̄n quis emit rē ſibi legatā ab extraneo: ſecus ſi ab hęrede. Quo caſu diſtinguit ſciētia ab ignorātia: vt ſi ignorabat, agat ad p̄tiū ex teſtamento. ff. de leg. j. l. hmōi. ſ. q ſeruū. argu. ff. de cōtrahen. emp. l. ſuę rei. & de cōd. inde. l. ſeruū. Nec videt errans donaſſe. ff. de regu. iu. cuius per errorē. Ex his pateat vtile fore cōſiliū quod prius dedi. ADDE, an ſi fideicōmiſſum alienat p̄nte eo, cui debetur, an fiat ei prędiudiciū. Bald. cōſi. lxvj. ij. lib.

¶ Cū Aquil. Facit de elect. cauſam. in princ.

pta.Insup dictus M.quia minor erat xxv.an. maior tñ xiiij.iurauit corporaliter ad sancta Dei Euãgelia,prędicta omnia & singula perpetuò firma,rata,grata hr̃e & tenere,nec cõtra facere vel venire occasione minoris ętatis vel minoris pretij,siue pretij nõ participati,aut in vtilitatem suã nõ conuersi,vel non durantis,siue alia quacũq; ratione vel cã: vt in prę.l.sacramenta.& facit ff.de neg.ge.Pomponius. C.si ma.fa.ra.hab.l.fi.in princi.& §.est auc. C.de in integ.rest.mi.si curatorẽ.C.ad Mace.l.fi.& de don. inter vir.& vxo.donationes.in fi. ¶ Quibus autem iuribus sit in instrumentis renunciandum dixi ś.de renun. & cõclu. ver.& quoniam.& seq.

De uenditionibus á minoribus & ab eccleſia celebratis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Instrumentum qualiter formandum sit, vbi minor vendit rem seruitutem debentem, & fideiusſorem præstet cum iuramento.

2 Sacramento corporali à minore super venditione præstito,qualiter sit protestandum.

3 Adulto contrahenti curatore ignorante, quare, & quo casu non sit subueniendum.

4 Venditio rei pupillaris fieri non debet sine licentia tutoris vel curatoris.

5 Venditioni rerũ pupillariũ, quo casu standum sit.

6 Instrumentum tutoris vendentis rem pupilli,qualiter sit faciendum.

7 Res surdorũ,mutorum,mentecaptorum, & huiusmodi personarum,an & qualiter vendi possunt.

8 Instrumentum venditionis rerum ecclesiæ ad proprium, qualiter sit firmandum.

9 Episcopo fundum alicui vendente,qui meliorauit an contra illum ecclesia sit restituenda.

a ¶Nũc videndũ. 1 ☞FORMA. v.vt est ī summa Rolan.

b ¶Poni.Roland. notat in Summa sua aureola sup præ.ver.

c ¶l. & si præses. Et vt ibi dicitur, si hoc ostenderit, dabitur minori actio in rem vel in personã. Hoc patet ff.de rebus eo. qui sub tute. vel cur.l. magis. §.pen.Hoc scias, q; si in p̃sonã egerit cõtra tutorem vel curatorẽ, & cõsecutus est interesse, cõtra emptorẽ agere non poterit.ff.de reb. eo.qui.l.illicitè.

d ¶FOR. xij.in char.iij.

Nunc †dicẽdũ restat de vẽditionibus rerũ & iuramẽto minorũ & ecclesiarũ. Si igitur minor vendit rem seruitutem debentem, & fideiusſorem præstet,& iuret instrumentum,sic conficietur:

☞FORMA.[a] A.dedit,vẽdidit & tradidit iure proprio in p̃petuũ B.pro se suisq; heredibus recipiẽti & emẽti domũ talẽ posità in tali loco,cuius tales dicũtur esse cõfines &c. Itẽ petiã vnã terrę aratorię posità in tali loco,quam esse dixit & cõuenit quinq; iugerũ,& eiusdẽ tales esse cõfines &c. ad habendũ & tenendũ &c.vt ś.§.j. ver.sed & si plures. vsq;,mõ aliquo ptinẽte.postea iũge, saluis tñ cõditionibus & seruitutibus,quibus subiectę sunt dictę res,quę tales sunt: videlicet q; dicta domus altius,q̃ mõ sit,extolli nõ põt:ne dom⁹ talis, iuxta quã posita est,luminib⁹ officiatur.ś.§.j.ver.hoc quoq;.cuius p̃dictę domus vẽditę altitudo est & põt esse xxx. pedũ & nõ vltra.dictę verò petię terrę cõdõ & seruitus est,q; per ipam petiã terrę debet esse liber aditus.Itẽ & reditus cũ p̃sonis,plaustris,astris & equis ad talẽ terrã, iuxta quã hęc petia terrę posita est,p̃ ptio cẽtũ li.Tur.in summa qd̃ ptiũ dictus &c.vt ś. §.j.ver.nũc formã.vsq; & expedire.& iũge, & nullam restõnẽ impetrare cõtra p̃dicta vel aliqd̃ prędictorũ vl̃ infrà scriptorũ occasiõe minoris ętatis,vel minoris p̃tij aut p̃tij nõ soluti sibi, vel in vtilitatem suã nõ cõuersi,vel nõ durãtis,aut alia quacũq; rõne vel cã.& p̃dictã vẽditionẽ, & omnia singula suprà scripta perpetuò grata &c.vt ibidẽ.Insuper dictus A.quia minor erat xxv. ann. maior tñ xiiij.iurauit corpaliter ad sancta Dei Euãgelia,p̃dicta omnia & singula firma & rata hr̃e & tenere & nõ cõtra facere vel venire aliqua rõne vel cã.Preterea B. dicti A. p̃cibus & mãdato se principalẽ cõstituẽs, principaliter & in solidũ sine aliqua exceptione iuris vel facti se obligãdo promisit,dicto B.pro se suisq; hęredibus stipulãti p̃dictas res ab ipo A.vẽditas ipsi B. suisq; heredibus ab omni p̃sona & vniuersitate legitimè defendere,authorizare, & expedire, ac se factarũ & curaturũ omni exceptione remota, q; dictus A.prędictã vẽditionẽ p̃tij solutionẽ,& omnia & singula suprà scripta ppetuò firma, grata, ratacq; habebit,tenebit & obseruabit, & adimplebit, nec cõtraueniet aliqua rõne, vel cã de iure vel de facto.

Itẽ q; ipse P.nõ dicet vel opponet,q; pro minori fuerit obligatus, certificatus,& sciens ipsum A.minorẽ esse:& q; nullã cõtrariam exceptionem vel defensionẽ seu negationẽ iuris & facti specialem vel generalẽ contra prędicta,vel aliqd̃ p̃dictorũ in aliquo faciet,vel opponet sub pœna centũ lib.Tur.stipulatione promissa,& refectione dãnorũ & expẽsarũ litis, & extra & obligatione omniũ bonorũ suorũ.qua pœna soluta,vel non, p̃dicta omnia & singula firma p̃durẽt:renũciãs bñficio nouæ cõstitutionis de fideiussoribus,exceptioni doli,cõditioni sine causa,in factũ actioni,& omni alij iuris auxilio atq; facti. ¶ †Illud aũt nota q; in sacramento corporali à minore sup venditione præstito, verba talia debent poni[b]: ☞FORMA.Tu iuras formaliter & corpaliter ad sancta Dei Euangelia nullã restõnẽ impetrare cõtra prędicta vel aliquod prædictorũ occasiõe minoris ętatis,aut minoris p̃tij vel pretij tibi nõ soluti, vel in tuã vtilitatem nõ cõuersi, vel nõ durãtis,siue alia quacũq;.Sed licet hęc verba in sacramẽtis soleant apponi,tñ in textu instr̃. in stipulationẽ deducũtur & ponuntur añ pœnã,vt ś.patet: vt nõ tãtùm per virtutẽ sacr̃i,sed etiã conuentionis & stipulationis seruẽtur.& ad ea etiam pœna,sicut & ad cætera referatur,& cõmittatur.Puberẽ ergo,s.maiorẽ xiiij.annis sic iurantem sacr̃m repræsentat maiorẽ xxv.an.vñ nõ restituitur. C.si aduersus vẽdi-
3 to.l.j.& l.sacra.& C.si mi.se ma.dixerit.si alterius. ¶ †Hoc etiã scias, q; si adultus contrahit mecum sine curatore.& iurat non venire contra ratione minoris ætatis: & ignorabam ipsum curatorem habere,ipse verò sciebat sed me non certificauit vel fuit interrogatus vtrum haberet curatorem : & cùm haberet,dixit se non habere,non subuenitur ei propter dolum commissum.argu.ff.de mino.si ex causa.§.si in commissum.& C. si mi.se ma.dixe.l.j.per totum.& ideo cautum est sic adij̃ci in contractu.

c ☞FORMA.Talis minor xxv.ann.asserẽs se nullũ curatorẽ hr̃e promisit tali decẽ,vel vẽdidit tale prędiũ & iurauit nõ venire cõtra rõne minoris ętatis,vel quacũq; alia rõne.& est aliâs sic̃e:qa si filiusfa.asserit se sui iuris esse:postea nõ põt dũ cõuenitur vti bñficio Macedoniani.ff.ad Mace.l.iij̃.Sed sciui eũ curatorẽ hr̃e nõ valet cõtractus,licet ipse iuret nõ cõtrauenire:& mihi debet imputari,qa cũ tali cõtraxi.ff.de regu.iur.qd̃ qs.
4 & videś.de actore.ver.sed nunqd iudex. ¶ †Hoc quoq; circa vẽditionẽ rei pupillaris notãdũ est,q; vẽdi debet de licẽtia tutoris vel curatoris. Itẽ q; ob æs alienũ,aut ob euidentẽ vtilitatẽ pupilli iam cognitã q; ita sit, & q; non sint res mobiles in hæreditate cõmodè vendẽdæ, & q; subhastentur legitimè res,id est publicè pręconizẽtur in loco publico, aut in contrata,vbi sitę sunt res,siue vbi habitat pupillus:vt plus offerẽti detur.& q; pręsens sit creditor,qui recepturus est pecuniã p̃tij vbi venditur ob ęs alienũ. Aut q; cã,quare venditur assignetur:& q; ipsa venditio fiat corã prętore vel iudice decretũ & authoritatẽ interponẽte.Hoc probatur C. de aut.prę.l.j.ij̃.iij̃.& iiij.C.de præ.vel alijs rebus minorũ.l.ob æs.& l.j.
5 & ij̃.& de admi.tut.lex quæ tutores. ¶ †Et breuiter scias, q; vbi decretũ iudicis interpositũ inuenitur,præsumitur oẽs solennitates fuisse adhibitę in tantum q; statur venditioni:nisi pupillus ostendat iudicem falsis allegationibus circunuentũ fuisse: vt C.de prędñs vel ali.re.mi.l.& si prę-
c ses.[c] & l.si quidem.§.j.ne decreta prætorũ illusoria sint.ff.de iudi.si prætor.Debet enim decretum aliquid operari.ff.ad muni.l.j.ff.de lega.j.si qñ ff.de vsur.si ita stipulatus.xix.di.si Romanorum.lxxvj.dist.huius. Vnde præsumitur ex iusta causa interpositum, & omnia solenniter acta fore. Insti.de fideius.in fi.ff.de verb.obli.sciendum.extra de renun.in præsentia.Multum ergo operatur in talibus iudicis decretum.ff.de mino.ait prętor.& facit ff.de reb.eo.l.j.in fi.primi respon.& l.magis.§.manet.arg.tamen contra.C.eod.ob æs.Sed dic q; satis probat emptor iustam causam subfuisse eo ipso,quod decretum ostendit.Item contra.eo.ti. verè.& l.si prædium.Sed in illis non fuit interpositum decretum. ¶ Sed quid si iudex interposuit decretum sine causæ cognitione.de hoc ś.de procura.§. fi.ver.sed quid si solùm. ¶ †Si igitur tutor vendit rem pupilli,super hoc
6 sic instrumentum conficietur:

d ☞FORMA.[d] Cùm A.pupillus filius,& hæres quondã B.teneretur hæreditario debito in centũ lib.Tur.dñæ C.mr̃i suæ pro dotibus suis,ex instr̃o scripto manu talis notarij̃.Item xl.libr. Turoneñ.ipsi matri suæ à dicto eius patre iure legati eius testõ relictis,scripto manu talis notarij̃ & vrgente ipsa creditrice,creditum sibi solui oporteret pro ipso debito soluendo aliquam ex dicti pupilli possessionibus vendi eo, quod in ipsius hæreditate aliquæ res mobiles commodè vendendæ ad ipsius debiti satisfactionem non essent, & infrà scriptam rem vendere potius, q̃ alteram ex possessionibus dicti pupilli tam rõne p̃tij, q̃ rõne vsusfructus vtilius sit idẽ atq; infrà scripta re legitimè sub hasta nõ apparuerit quisq̃ alius, præter infrà scriptum emptorem,qui plus infrà scripto p̃tio offerret vel dare vellet:prout de ipsa subhastatione patet per publicam scripturã scriptam manu talis notarij̃ de his omnibus & singulis ea ita vera esse tali iudici,tam per inuentarij̃ ostensionẽ, q̃ aliàs plenissimè fide facta. Idcirco d.tutor dicti pupilli,vt patet eum tutorem esse tam ex dicto testõ, q̃ ex instrumento super decreto eiusdem tutelæ scripto manu talis notarij̃ añ ipsius iudicis præsentiam constitutus tutorio nomine ipsius pupilli dedit, vendidit & tradidit iure proprio & in perpetuũ,E.pro se suisq; hæredibus recipienti & ementi talem petiam terræ vineatæ, positam in tali loco,quam idem tutor esse dicit & conuenit decẽ iugerũ, ita tamen q; si plus fuerit,cedat in hanc venditionẽ,emptore pretium addẽte pro rata.

Si verò

Si verò minus, pro rata ꝑtiũ adimatur, vel reſtituatur, ſi fuerit ſolutũ. & eiuſdẽ tales eẽ cõfines &c. ad habẽdũ & tenẽdũ &c. vtſ. §. j. ver. nũc formã. vſq; reqſitione. poſt iunge, iſpi pupillo, ex ea, vel pro ea re, aut ipſi rei mõ aliquo ꝓtinẽte pro ꝑtio decẽ lib. Tur. pro quolibet iugere, qđ in ſumma capit centũ lib. Tur. De quo ꝑtio dictus emptor mãdato prędicti tutoris ibidẽ in ꝑnti dedit & ſoluit dictę dñæ C. decẽ li. Tur. in ſatisfactionẽ eius, qđ ex dote & legato ꝑdictis à dicto pupillo hr̃e debebat, prout ipſa dña C. cõfeſſa & cõtẽta fuit tãtã eſſe quãtitatem, dicto inſtr̃o dotiũ ab ea dicto tutori reſtituto ibidẽ. qđ ex nũc eſſe voluit inefficax & cãcellatum: reſiduũ verò dicti ꝑtĩ idẽ emptor dicto tutori ꝓſoluit in vtilitatẽ dicti pupilli ſpecialiter cõuertendũ, ꝓut idẽ tutor cõfeſſus fuit tãtã eſſe quãtitatẽ: quã rẽ idẽ 9
tutor tutorio nomine ipſius pupilli ſe pro ipſo emptore & noĩe eius cõſtituit poſsidere, donec ipſius
rei, &c. vt ibidẽ vſq; promittẽs. iũge tutorio nomine ipſius pupilli, dicto emptori pro ſe ſuisq; hęredibus ſtipulãti &c. vt ibidẽ. vſq;, & ſingłis firmiter obſeruãdis. iũge, idẽ tutor obligauit dicto emptori
omnia bona dicti pupilli. Cæterùm ad robur oĩm ꝑdictorũ dictus iudex ꝑdictæ vẽditioni, ſolutioni,
& omnibus & ſingulis ſuprà dictis ſuã & talis curiæ authoritatẽ interpoſuit, & decretum ad hãc formã accedit. C. de admi. tut. l. lex quę. & l. fi. ff. de fur.
interdũ. §. qui tutelã. C. de ꝑd. mino. ſi qdẽ. & l. obęs. & l. prędia. & ff. de admi. tut. qui reptoriũ. §. ſi tutor. C. ſi ꝓpter publ. pẽſi. l. fi. §. ſi aũt minoris. ff. de
7 authoritate preſ. etiã. ¶ †Et nota[a] q; ſi cõtigerit cu-
a ratorẽ ſurdi, muti, furioſi, vel mẽtecapti rem hmõi perſonarũ vẽdere: cũ talis curator habeat facere inuentariũ, & rationẽ adminiſtrationis ſuæ reddere, ad boni prætoris ſolertiã & cautelam ſpectabit, q; eædem ſolẽnitates in ipſa vẽditione ſeruẽtur, vt in
prędicti vẽditione rei pupillaris diximus. Et hoc etiam emptor habet pro maiori ſui ſecuritate fieri procurare. Sed quia hmõi vẽditiones rarò contingunt huius inſtr̃i per ordinem ſeries omittitur: quia ſi contigerit, poteris illud elicere, mutatis perſonis
8 ſatis leuiter ex præmiſſo. ¶ †Cæterùm ſi res eccle-
ſiæ ad propriũ venditur, ſic inſtrumentũ cõficietur.
b ✠FOR. Rol. xlvĩj. chart. pen. parte prima. b ✠FORMA.[b] Qm̃ talis eccleſia tales domos habebat iuxta ſe poſitas, quæ rũinã & prędpitium minabantur, quas domos propter hoc, & quia eis melius cõſtructis & ędificatis ꝓcipientur ex ipſis vberiores reditus pẽſionũ, & fiet locupletior eccleſia ſuprà dicta: oportebat ex neceſsitate & magna vtilitate cõſtrui & adaptari: & qm̃ nõ exiſtẽtibus in ipſa eccleſia aliquibus rebus mobilibus ad habẽdã pro ipſa cã pecuniã cõmodã de diſtrahendis, alienatio & vẽditio infrà ſcriptæ rei minus erat ipſius eccleſiæ dãnoſa, imò magis vtilis & neceſſaria cꝫ alterius poſſeſsionis eiuſdẽ, vt hæc omnia vera eſſe A. capellanus rector eccleſiæ ipſius in verbo veritatis & fidei affirmauit quinq; patronorũ ipſius eccleſię & vicinorum ibidem præſentiũ teſtimonio, etiam hoc habetur: idcirco licentia & authoritate obtẽta à patre venerabili eꝑo tali, de infrà ſcripta vẽditione & alienatione faciẽda P. emptori: vt patet in pu
f blica ſcriptura inde facta manu talis notarĩj atq; in-
g frà ſcriptis patronis ipſius eccleſiæ, ſ. B. & C. & etiã infraſcriptis vicinis, videlicet D. & C. & S. propter
c ¶Spãliter. Hone c hoc cõgregatis ibidẽ ſpecialiter, [c] B. capellanus & rector ipſi[9] eccleſię pro ſeipſo ſuisq; ſucceſſoribus vice & nomine eiuſdẽ eccleſiæ præſentibus & cõſentientibus patronis & vicinis prędictis, dedit vẽdidit, & tradidit iure proprio in ꝑpetuũ G. pro ſe ſuisq; hæredibus recipiẽti, vnã petiã terræ vineatæ poſitã in tali loco, quã eſſe dixit & cõuenit decẽ iugerũ, & eiuſdẽ tales eſſe cõfines &c. ad habendum, tenendũ &c. vt in prędcedẽti forma vſq; centũ libr. Tur. poſtea iunge, quã pecuniæ cꝫtitatẽ dictus emptor de mandato dicti dñi capellani & prędictorum patronorum & vicinorũ dedit & ſoluit ibidẽ
h in præſentia tali magiſtro, cui dictus capellus antè dictum opus ipſarum domorũ reficiendarũ & ędificãdarũ locauit ad ſummã, pro cẽtũ li. Tur. ſoluendis eidem ab eccleſia ſuprà dicta: vt patet in inſtr̃o
ſcripto manu talis notarĩj: quã rẽ venditã idẽ capellanus ſe dicti emptoris vice & nomine conſtituit poſsidere, donec ipſius rei poſſeſsionem acceperit corporalẽ. Quã accipiendi ſua authoritate & retinẽdi deinceps ei licentiã omnimodã dedit, promittẽs pro ſe ſuisq; ſucceſſoribus & nomine dictæ eccleſię ipſi emptori pro ſe ſuisq; hæredibus ſtipulãti, litẽ & cõtrouerſiã ei, vel eius hæredibus &c. vt in eodẽ inſtr̃o: excepto q; facias ipſum capellanũ obligare omnia bona ipſius eccleſiæ. bene dixi de conſenſu eꝑi. aliter enim non valet vẽditio facta per rectorẽ eccleſiæ, vel etiã ꝑ abbatẽ: vt xĩj. q. pĩj. lacuit. & c. abbatibus, xvĩj. q. iiĩj. in venditionibus. ¶ Accedit ad hanc formam. C. de ſacr. ſan. ec. iubemus nulli. & x. q. ĩj. hoc ius porrectum. & iura inducta j. de locat. §. ſequitur. §. porrò. ¶ †Pone q; eꝑs vendidit fundum Titio: ille meliorauit fundum: quæritur an eccleſia poſsit reſtitui contra ipſum: cùm eꝑs habeat
d bona patrimonialia. Dixit Vin. [d] q; non, niſi eccle- d ¶Vin. de re. ecc. non alie. c. ĩj.
ſia velit emptori omnes impenſas reficere. Habet enim auxilium contra epiſcopum vel tutorem, qui ſoluendo eſt. ff. de mino. intra vtile. §. vẽdentibus.

IN anterioribus inſtrumentorũ formas tradidimus: conſequens eſt igitur vt in hac materia libellos concipiamus. ¶ Primò igitur formabimus libellos ſuper actionibus empti & venditi. Secundò ſuper reſciſsionibus emptionum & venditionũ. Tertiò de actione ꝑſcriptis verbis ſubĩjciemus. Quartò verò de euictionibus dicemus.

De actionibus empti & uenditi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actio ex empto ciuilis eſt, & emptori contra venditorem cõpetit, ſi illã rem emptori tradat, vel e intereſſe, & libellus in ea qualiter ſit formandus.
2 Poſitiones actoris, & rei, vbi agitur actione ex empto, qualiter ſint formandæ.
3 Emptori per præcedentem actionem ex empto ſicut ſuccurrendum eſt, ita & vẽditori per actionem f ex vendito.
4 Libellus qualiter ſit formandus, vbi etiam tenetur ad fructus ſeu vſuras.
5 Libellus qualis eſſe debeat, vbi venditori fuit fundus adiudicatus.

PRius igitur videndum occurrit de actiõe ex empto, quæ ciuilis eſt & cõpetit emptori contra venditorẽ, vt rẽ emptã tradat, vel intereſſe præſtet. ff. de actio. empti & g
vẽdi. l. j. [e] & l. ex emptõ. in prin. in qua ſic libellus cõ
1 cipitur. L I B. †Corã &c. cõqueror de P. à quo peto, vt tradat mihi Digeſtũ, vel talẽ rẽ, quã ab eo emi pro decem, faciatq; me in poſſeſsiõe potiorẽ. & ad hoc propono actionẽ ex empto. & hoc ſcđm M. & illos, qui dicũt emptorẽ teneri ad rei traditionẽ. ff. de cur. fur. l. ſi filio. Inſti. de dona. §. vẽditæ. extra, f de fid. inſtru. cũ Io. prope prin. [f] ff. de rei vẽ. qui reſtituere. ¶ Alĩj, vt Azo, [g] dicũt ad intereſſe tm̃ agi, g
ſcđm quos ſic libellus cõcipit: L I B. Corã &c. conqueror de P. à quo emi Digeſtũ, vel talẽ rẽ ꝓ decẽ. vñ ago cõtra eũ, q; rẽ illã mihi tradat, quam ſi mihi nolit tradere, peto intereſſe meũ ab eo qđ eſtimo viginti, & ad hoc &c. ff. e. l. j. & l. ſi traditio. Alĩj q; ad vtrũq;: & ſcđm eos ſic cõcipit libell[9]. L I B. Corã &c. cõqueror de B. q talẽ rẽ mihi vẽdidit pro x. vñ ago cõtra eũ, vt rẽ mihi tradat, & potiorẽ me in poſ
2 ſeſsiõe faciat, & ĩtereſſe meũ, qđ eſt xx. ꝑſtet. & ad hoc &c. Actor ergo ſic ponet: P. O. A C. Pono q; talẽ rẽ mihi vẽdidiſti. Itẽ q; pro certo ꝑtio, puta pro h
decẽ lib. Probãtur ff. de rerũ pmu. l. ĩj. ff. de cõtrahẽ. i
h emp. l. j. [h] & l. pacta cõuenta. §. pe. C. eod. tit. empti. Itẽ q; hoc pretiũ, vt pretiũ ſeu cꝫtitas interuenit. ff. de cõdi. cã da. l. fi. ff. de leg. j. ſi certos. Itẽ q; res vẽdita fuit certa. ff. eod. [i] nec emptio. & l. ſi debitor. §. fi.
i Itẽ q; de ea ꝑt haberi cõmerciũ. ff. de cõtrahẽ. emp. ſed Celſus. §. j. & l. ſi emptorẽ. §. omniũ rerũ. & §.

¶ L. j. Vbi plenè de hoc no. & etiã formã libelli. & quare intereſſe veniat in hoc caſu. ¶ Prope prin. Et vide qđ ibi ſcripſi ſuper gl. ĩj. & Pyleus ſua q. c. ix. cõcor. Mar. de Hoſt. ibi dixi. Itẽ Ia. de Ra. & Pet. vt no. Cyn. in l. ſi traditio. C. đ act. emp vbi plenè ꝑ Odofre. in vlt. q. ¶ Vt Azo. But. Io. & Hug. Iac. Bal. Gui. de Suz. q; ẽt tenet Acur. vbi s. ſed Inſti. de cõtrahẽ. empt. in gl. caute. dicit accedit opinioni Mar. qñ facultatẽ habet tradẽdæ rei. & ſicĩpe Marti. intellexit, ſi nõ habet, ex dolo, vl culpa, vel in fraudẽ emptoris. Accedat opinio cõtraria. his ceſſantib[9] nec ad intereſſe tenetur: vt c. ti. §. cùm autem. ¶ l. j. ſup C. e. tit. ¶ ff. e. ſup. C. e. t.

a ¶ Talis. Sub. ipſe venditor, vel de emptore intelligit. vnde nō debuiſſet mutare verba Rof. qui dixit: Item ꝙ perſonæ cōtrahentes ſunt tales &c. ſed fortè id fecit propter quartam poſitionem rei.

b ¶ Commercium. Dat Rof. exemplum decre. vlt. de Iudæis. in princ.

c ¶ Verùm. Aggreditur ſecundam vtriuſq; rubricam de actio. & vēdito. & Roff. fuerunt omnes libelli.

d ¶ Vt in prędicto a §. ſi emptor. iſte condēnatus poſt rem iudicatā opponat ad impediendā executionē, rē non traditā, vide ſ. de ſen. excom. in vl. col. ver. item pone.

e ¶ Celſus. Et ff. cōi diui. l. cōmuni diui. §. ſi debitor. dixit Roffre. qđ eſt mirabile, ꝙ hoc caſu per actionem ex vēdito compellaris totum emere cōtra regulam C. b de iur. delibe. nec emere. & de contrahen. emp. l. inuitū. Sed dic hoc 3 in multis caſibus c ex cauſa cōtingere, qui no. in prę. §. Celſus. in glo. Huius aūt ratio eſt: quia vendens d geſſit negotium 4 emptoris, qui habuiſſet id facere neceſſe, ſi res tradita fuiſſet de cōmuni diuidūdo iudicium prouocato.

f ¶ Prætoria. In q̄ ecūdū Rof. ſex ſunt neceſſaria, 5 quæ colligas ex poſitionibus.

g ¶ Cùm ſex. Lex iſta & p̄alē in fin. nō dant niſi ſex mēſes vtiles redhibitorię: ſed ex̄tō minoris dat annum. Roff. tñ e poſuit, vt dicit author. Eſt ſciendum ꝙ meo tpe Frā. accur. diſputauit q̄onē, an petuer redhibitoria, ſi cōtra vendi 3 torem agentem 4 ex vēdito ad pretiū, emptor exce 5 pit de vitio rei, 6 ꝓpter qđ redhi- 7 bitoria reuocaret pretiū, ſi ſoluiſſet. & quia breuiſſimè dedit illam, hic eā quaſi 10 ad literā inferā. Ad affirmatiuam 11 allegat l. fi. C. de annal. exceptio. 12 & l. j. ff. de exce. & de probati. l. 13

liberorū. Itē ꝙ fuit tua. ff. de cōtrahē. emp. ſuæ. & l. ſi in emptione. §. rei ſuæ. Itē ꝙ es talis, [a] qui potes cōtrahere. ff. de cōtrahē. emp. l. ñ. in prin. & l. non licet. & l. qui officiū. Itē ꝙ vēdidiſti purè. extra de fid. inſtr. cū Io. Itē ꝙ ſine ſcriptis. Inſti. de empt. & vē. & in prin. Itē ꝙ ſine cōdōne. ff. de fid. inſtr. l. cōtractus. ff. de peri. & cōmo. rei vē. quod ſi pēdēte. Item ꝙ ſæpe requiſitus rē vēditā tradere recuſaſti. Itē ꝙ T. fuit miſſus in poſſeſſionē rei, quā mihi vēdidiſti cā legatorū. de act. emp. l. ñ. & l. ex empto. §. j. ff. de rer. pmu. l. ñ. Itē ꝙ p̄tiū tibi ſolui, vel ſoluere ſum paratus. ff. eōd. Iulianus. §. offerri. & ar. in præ. l. & qui pēdente. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono ꝙ rē illā vēdidi M. & tradidi. ergo vr̄ ꝙ non actori. extra de p̄ſum. nōne. ff. de iud. cū p̄tor. C. de procura. maritus. Itē ꝙ tu & ego in hac vēditiōe diſſentimus. ego aūt ſentiebā de Codice: tu de Digeſto. Inſti. de obl. quę ex cōſen. na. ff. ſi cer. pe. ſi ego. xxix. q. j. c. j. Itē ꝙ ſpeciē debebas mihi pro illa re dare: & ſic nō erat emptio. ff. depo. l. j. §. ſi qs ſeruū. in prin. Itē ꝙ illius rei tibi denegatur cōmerciū. [b] Itē ꝙ ſum pupillus. Itē ꝙ vēdidi ſub cōdōne, quę nōdū extitit. Itē ꝙ cōtractus fuit in ſcriptis celebratus, & ſcriptura non eſt facta. Itē ꝙ ſępe req̄ſiui p̄tiū, ſed ſoluere negaſti. ¶†Verū [c] ſicut emptori per præcedētē actionē ex empto ſuccurritur: ſic & vēditori per actionem ex vēdito ciuilē. ff. de act. emp. & vē. Iulianus. §. ex vēdito. in qua ſic cōcipitur libell⁹. L I B. Corā &c. cōqueror de P. cui vēdidi equū, vel domū, vel librum ꝙ decē: vñ ago cōtra eū, vt ſoluat mihi illa decē. & ad hoc ꝙ ꝓpono actionē ex vēdito: vt in p̄. §. [d] ¶†Si verò teneť ad fructⁿ, vł vſuras, cōcipitur ſic libell⁹. L I B. Corā &c. cōqueror de P. cui vēdidi ſeruū Titiū pro x. vñ ago contra eū, vt illa x. mihi ſoluat, & vſuras, ſ. tres libras, q̄ cucurrerunt ex mora poſt diē vēditionis. Itē quatuor libras, quas expēdi pro refectiōe domus, vel in infirmitate ſerui. & ad hoc &c. vt ī p̄. §. & e. l. poſſeſſionē &. §. p̄terea. & ff. đ vſur. liberalitatis. Sed cū vſurę ſint hodie indebitè: vt extra de vſuc. c. j. ñ. & iñ. ideo qđā petūt loco earū intereſſe: vt extra de fo. cōpet. dilecti. De hoc ſ. & de fructi. & intereſſe. §. ſequiť. ¶†Si verò vēditori fuit fundus adiudicatⁿ, ſic cōcipitur libell⁹. L I B. Corā &c. cōqueror de P. cui vēdidi partē fundi pro x. li. Turo. quā cū T. cōem habebā pro indiuiſo, & T. ille me ꝓuocauit ad iudiciū cōi diuidūdo, in quo ps illiⁿ fundi mihi fuit adiudicata ꝙ x. li. vñ ago cōtra eū, vt ſoluat mihi xx. lib. vc3 x. pro pte mea, quā vēdidi, & alias decē libras pro pte T. mihi adiudicata. & ad hoc ꝓpono &c. vt in p̄. l. Julianⁿ. §. fundi. alś in §. Celſus. [e] Hoc aūt pones, vt in præ. actiōe dixi.

De reſcindendis uenditionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

☞ Actio redhibitoria prætoria eſt, & cōpetit emptori fraudato &c.
Pēſiones quaťr ſint in actiōe redhibitoria formādę.
Venditor quo caſu teneať emptori p̄tiū reſtituere.
Actio q̄ tò minoris prætoria eſt: & quo caſu locū habere dicatur.
Venditor quibus caſibus de vitio animi teneatur.
Ementi rē vitioſam, qualis actio cōpetere dicatur.
Venditore vitia rei venditæ exprimente, an emptori competat aliqua actio.
Dolus cum dolo compenſatur.
Venditor inſidioſè vitia rei venditę emptori exprimens, an teneatur redhibitoria.
Deceptus in venditione vltra dimidiam iuſti pretij qualiter agere debeat.
Emptori rem plus q̄ valeat emēti, qua actione ſuccurrendum ſit.
Ementi ſcienter rem vltra dimidiam iuſti pretij, an ſit ſuccurrendum.
Lex ñ. C. de reſcin. ven. an locum habeat in contractu locationis, aut permutationis.
Lex ñ. C. de reſcin. ven. an in trāſactionibus locum habeat, aut in feudi conceſsione, aut in conceſsione in emphyteuſim.
Venditore iurante non venire cōtra venditionem, an vti poſsit beneficio l. ñ. C. de reſcin. ven.
Lex ñ. C. de reſcin. vē. an locum habeat, vbi emptor rem alij iam vendiderat.
Dolò in contractu venditionis intercedente, qualiter ſit agendum.
Actio in factum ædilitia prætoria, quibus caſibus competere dicatur.
Actio in factum ædilitia cui, & quo caſu cōpetere dicatur in cauſa venditionis? & nu. 22.
Datio in ſolutum comparatur emptioni.
Emptio pretij interuentionem requirit.
Actio in factum ædilitia competit pro ornamentis ab emptore reſtituendis.
Venditionem pronunciari nullam, an per beneficiū reſtitutionis in integ. poſſet in libello peti.
Denuncians alicui, ne talem fundum emat ab alio, quia ſuus non eſt: an ſi vendatur, poſsit recuperare.
Prædictiones in cauſa venditionis, quid operētur.
Ius alicuius vacillare dicitur eo ipſo, ꝙ aliquid ſibi nunciatur, ſeu prohibetur.
Denūciatio quo caſu vēditionē nō dicatur ī pedire.
Iudex an poſsit alicui inhibere, ne rem ſuā vendat.
Res litigioſa an poſsit alienari.
Prohibente aliquo aliquid emere, quia non eſt vendentis, an emēs poſsit accuſari de vi, vel inuaſione.

1 NVnc dicēdū eſt de reſcindē dis vēditiōib⁹. ¶†Sciēdū eſt igitur, ꝙ emptor equi vitioſi vel retrogradi, vel qui eſt in cā redhibitionis, pōt agere redhibitoria actionis prætoria [f], & ſic cōcipitur libellus. L I B. Corā &c. cōqueror de P. qui mihi vēdidit equū talis coloris puta nigri, vel albi. qui quidē equus eſt retrogradus, vel alio mō morboſus, vel ſeruū morboſum. vnde, quia prædictus equus vel ſeruus eſt in cā redhibitionis: ideo ago ad ipſum redhibendū, ꝙ oĩa retro aganť eum acceſsionibus ſuis: vel ꝙ decem quæ nomine pretij ſibi dedi, mihi cū omni acceſsione, & cauſa & dāno & intereſſe reſtituanť. & ad hoc actionē redhibitoriā ꝓpono: & ſup his mihi peto iuſtitiā exhiberi. hęc forma ꝓbať ff. de ędil. edic. redhibere. & l. cū aūt. §. Iul. h et l. bouē. & ī alīs legib⁹ illi⁹ ti. Actor ergo ſi ponet: 2 ¶†P O. A C. Pono ꝙ poſita in libello iure petere poſſum. ſed hęc poſitio iuris ē. Itē, ꝙ vēdidiſti mihi ęquū talē, vel permutaſti. ff. eo. l. j. in prin. & l. ſciendum. §. deinde. Itē quòd equus ille eſt retrogradus, vel habet ſuperoſſa, vel gallas, vel aliū morbū. ff. e. ob quæ §. idē pompo. Itē ꝙ morbus ille erat latens, nec apparebat tpe vēditionis. ff. eo. l. j. §. ſed ſi intelligitur. ff. de cōtrahē. emp. ea quæ cōmendandi. Itē ꝙ morbus ille fuerat ante vēditionē. ff. e. quęro. §. fi. ¶ Reus vero ſic. P O. R E I. Pono ꝙ hunc equum non vendidi tibi, ſed dedi. ff. eo. ad res donatas. Item ꝙ hoc vitiū patens erat tpe venditionis. Item quòd agnoſcebas ꝙ habebat aliquod vitium vel magagnam. ff. e. l. j. §. eā. ſi hoc confiteať actor, vel cognouit, vel quia dicit ſe magiſtrum in cognitiōe tali: nō aget redhibitoria. Itē ꝙ tranſiuit iam annus vtilis à tpe venditiōnis & cogniti morbi. ff. eo. ſciendū. & l. cū ſex [g]. Itē quòd morbus ille accidit poſt vēditionem. Et no. [h] ꝙ ſi vēditor nō reſtituit pretiū emptori, & oĩa q̄ nota. in Sum. Azo. C. de ędil. act. tenetur 3 ad duplū. ff. eo redhibitoria. ¶†Sed nūqd in hoc dabiť alius libel. & alia ſnĩa. R ñ. ſic: & iterū iurabiť, & libel. ſic cōci. L I B. Corā &c. cōq. de P. q̄ equū mihi vēdidit vitioſum ſeu retrogradū, vel alio mō vitioſum: pp qđ fait mihi cōdēnatⁿ ī redhibitoria, vt reſtitueret p̄tiū & acceſsiōes: & reſtituer noluit: iō duplū pretiū

in exceptionibus. vbi agit qui excipit. Item reus facit controuerſiā. ff. de procu. nō ſolū. §. ſi ſtatus. C. de teſti. l. j. Itē excipiēdo vr̄ cōteſtari. de excep. ſi quidem. & ff. ſi pars hæ. pe. l. permittendū. & not. C. de lit. conte. l. vna. Itē vbi ponis excipientē, ponis actorē, qui reo cōtradicente probat. ergo eſt lis cōte. in auť. de his, qui ingre. §. fi. In cōtrariū iſte nō eſt modus enumeratus ad perpetuandū: vt l. ſicut. & l. cū notiſsimi. C. de præſcri. xxx. vel xl. ann. Itē aliud eſt actio, & aliud exceptio. ff. de ver. ſig. verbū, oportebit. §. actionis verbo. Itē diuerſi tituli diuerſis perſonis conueniūt. Inſti. de excep. & ff. e. l. j. & ñ. Ergo ſunt diuerſę naturę. arg. C. de codi. ſi idē. Præterea fruſtra fuiſſent termini actiōis ſtatuti ad agēdū, ſi per viā exceptionis poſſet iuuari. & ſic lex ſtatuta eſſet verbis, nō reb⁹. C. communia de leg. ñ. Item actus iudicialis requiritur in perpetuādo, vt not. in p̄. l. ſicut. & l. cū notiſsimi. qui in p̄dicto caſu nō ē. ſoluit per tres leges eā perpetuatā, per regulam omnes actiones. ff. de reg. iu. & de compenſa. quod in diem. §. j. dum dicit, ſalua manet petitio: ergo ꝓpetuata. & de ne. ge. ſi aūt. §. ſi quocūq; modo.

¶ Et no. ſecūdū Roff. ad literam, e. ti. ver. illud.

a ¶ In prin.& plus accedit q̄ non sit proprium nomen actionis.
b ¶ Qui restituere. Rofr. vbi de redhibitoria, in fin. dicit se hoc ibi notasse post Azonem.
c ¶ Est & alia prętoria. aliàs peremptoria in qua requirunt, q̄ in ꝑxi. scdm Rofr. cuius fuerunt libelli sequentes.
d ¶ §. j. Dicit Rofr. vbi d̄ actiõe quã to minoris. in fi. q̄ hęc verba, quãto minoris est notent prętoriã, & quanto minoris empturus est, notẽt ciuilẽ. sunt verba doctorum & non legũ. ac si dicat, quòd harũ distinctio est de aliàs empturo, vel nõ empturo. sed ipse vbi tractat de quãto minoris ciuili, in principio. dat differentias q̄ vna ꝑtoria, alia ciuilis secunda, vt §. distinctũ est. Interest em̃ quanto minoris est, & quanto minoris emptur⁹ est. Itẽ prætoria est annalis, ciuilis perpetua, sicut aliæ ciuiles. ĩstit. de ꝑpe. & temp. act. ĩ princip.
e ¶ Sincera. Dixit Rof. hoc tit. post princ. q̄ ĩ his rebus, ĩ quas propriè non cadit vitium, vel morb⁹, quibus verbis vsi fuerunt ęditles, nõ datur directa redhibitoria, sed vtilis tantùm, & dicit Azo. hic notasse. ff. e. l. j. ĩ prĩ.
f ¶ De ciuili. In qua multùm insistat, Rof. ad finẽ ciuilium, & eius est libellus, qui sequitur.
g ¶ §. j. Opponit libellum non ꝓcedere: qa licet sit res minoris pretĩ, non tamẽ propter id subueniretur ementi, nisi illud excedat dimidiam. C. de rescin. vẽ. l. ĩj. Dicit Rof. super vtraq; prętoria & ciuili, q̄ prędictæ legis auxilium locũ habet cũ qs re ipsa decipit in pretio sed si d̄ceptio causetur à vitio, vel morbo, per edictum ædiliũ subuenitur in lesione minori. non distincto, sciat vel ignoret venditor. ff. eo. l. j. §. causa. Sic etiam respondetur ad l. in causæ. §. pe. ff. de mino. vbi dicitur q̄ naturaliter licet contrahentibus se circunuenire in pretio.
h ¶ L. quæro. per hanc l. & per l. quęrit & l. hoc aũt. ff. de hære. vel ac. ven. Alb. Gal. extra volumẽ. qd̄ ĩ generali clausula simpliciter, vl̃ post certos casus appositа, non veniat morbus, quem sciebat venditor. hoc etiã scripsi post Dy. in regula, eum qui certus. de reg. iur. lib. vj. super glossa.
i ¶ Equum meum. Si dicas latenter, melius procedit quæstio.
k ¶ Mei. Vt solutio conueniat, melius diceretur ego mei, & tu tui. hoc dico propter regulam, scienti. de reg. iur. lib. vj.
l ¶ Li. Libell⁹ iste cum duobus sequentibus fuerunt Rof. vbi de actione q̄to minoris ciuili, ibi in versi. quid si sine dolo. & trib⁹ columnis sequentibus prosequitur materiam l. ij. C. de rescin. vẽ. vbi circa xviĩ. quæstiones ponit de materia, inter q̄s ponit libellos p̄dictos Cy. etiam super l. præ. format xvĩ. q. non per omnia easdẽ. & an talis petitio causę cõpetat bãnito, sic eo tpe decepto, post q̄ de banno exemptus est, fuit hoc disputatum per Lamber. de Rãp. qui in quæstionis themate tria ponebat caueri statuto. Primum quòd petitiones bannitorum pro debito non audiantur. Secundùm quòd damna vel iniuriæ in rebus eis illata nõ emẽdẽtur. Tertiũ q̄ banniti pro debito vel maleficio ad ipo rum vtilitatẽ cõtrahere non possint, & incipit q̄stio cõtinetur in statuto. Dicit aũt ex primo capite ipm nõ impediri quo iubetur petitiones bannitorum non audiri: quia iste tẽpore, quo petit bannitus non est.
¶ Itẽ non obstat scdm de damnis & iniurijs non emendandis. licet enim appellatione damni intelligatur omnis diminutio patrimonij. ff. de damno infecto. l. ĩj. tamen appellatione damni dati vel illati, cõtinet

1 pretiũ & duplũ accessionũ peto. & ad ista ꝓpono redhibito. & hoc, si tenes, q̄ sit ꝓpriũ nomẽ actionis: alioquin dic: propono in factũ redhibitoriam. j. ver. est & actio. & hęc diuersitas no. in sum. Azo. C. de ædi. ac. ĩ prin. [a] Hęc forma probat in p̄. l. redhibitoria. Alij dicunt hic nõ esse necessariũ libellũ sicut nec in alijs, vbi duę dãtur snĩæ, sed sufficit primus processus ꝓ vtraq; snĩa: vt not. quidam. ff. de rei ven. qui restituere. [b] ¶ † Est & alia actio, & est 4 prætoria [c], s. quanto minoris res est, quę tunc locũ habet, cùm quis emit animal, vel seruũ morbosum vel vitiosum: propter quẽ morbum vel vitium res minus valet: puta si nõ est morbosa, vel vitiosa valet xx. nũc verò non valet nisi xv. & aliqñ istud minus potest esse totum, si fortè propter morbũ vel vitiũ res omnino sit inutilis. ff. de ædil. edi. bouem. §. aliqñ. Est & etiã alia quanto minoris, s. emptus esset: quę ciuilis est vt infrà dicã. ff. de ędil. edic. qd̄ si nolit. §. si quis egit. ff. de act. empt. & vẽ. iul. §. j. [d] ¶ Super prætoria igitur sic conci. lib. L I B. Coram &c. cõ. de P. qui mihi seruũ vedidit vitiosum, sed qa est erro, vel fugitiuus, vel seruũ morbosum puta hydropicũ, vel equũ morbosum: qa habet gallas, vel superossa, vel est retrogradus: vel librũ, qui est corruptus in tex. vel codicillatus: vel fundum qui producit herbã pestiferã: vel carnẽ, q̄ non fuit sincera [e]. vnde qa ꝓpter p̄dictum morbũ, vel vitiũ res p̄dicta x. minus valet c̄ valeret alĩs, si illo morbo vel vitio careret: ideo illa x. peto qa illa res tanto minoris est. Et ad p̄dicta propono ac. quãto minoris est res: & hoc si dicis q̄ sit nomen proprium actionis. alioqn dic, ꝓpono actionẽ in factũ quanto minoris res est. & sup his peto mihi iustitiã exhiberi. Hęc forma ꝓbat in prę. §. si quis egerit. & xxix. q. j. §. ñ. ad fi. Quod morbus debet exprimi, dicũt leges, e. ti. ob quę vitia. §. cũ. & l. item offidi⁹. ¶ † Hoc autem scias q̄ de vitio animi, nunc̄ tenetur vẽditor, nisi in tribus casib⁹. ¶ Primus quãdo noĩatim ꝓmisit: & tũc ageret ex stipulatu. ff. e. ob q̄ §. animi. & tũc cõci. li. sic: L I B. Corã &c. cõ. de P. qui mihi vendidit seruũ. & promisit q̄ nõ haberet animi vitiũ. vnde cũ habebat tale vitium, s. ꝓpter qd̄ est deterior in x. c̄ valeret, si hoc vitiũ nõ haberet. Ideo illa x. peto certi condictione ex stipulatu. noli dicere act. ex stipulatu: qa illud licet interesse fuerit incertum, modo hoc est certũ factũ. ff. si certe. certi cõdictio. §. j. ¶ Secundus casus, in quo teneat vẽditor de vitio animi, est, s. qñ sciebat seruũ habere vitium, & emptorem nõ admonuit: & tũc teneat ex empto, vel q̄ redhibeat, vel quòd ad interesse teneatur: vt ff. eo. l. j. §. exempli. & tunc con. lic: L I B. Co. &c. cõ. de P. qui mihi sciens seruum vẽdidit vitiosum: vnde qa me nõ certiorauit, peto seruũ redhiberi act. ex empto redhibitoria: vel ago act. ex empto ad meũ interesse. Redhibitio em̃ cõtinetur empti iudicio. ar. ff. de act. emp. ex empto, §. j. ¶ Tertius est si vitium animi sit admistum corporis vitio. ff. eo. ob quę. §. in summa. ¶ Dicto de actione quantò minoris prætoria, dicẽdum restat de ciuili [f]. ¶ † Si igitur librum, vel equum vel aliam 6 rem emas vitiosam vel morbosam, propter quod res min⁹ valet agit quãto minoris empturus essem vt dictũ est §. ver. est & alia, q̄ ciuilis est. de qua ĩ arbore actionũ nihil dicit: sed prętoria sic, de qua s. diximus. In hac ergo ciuili sic cõ. lib. L I B. Corã &c. con. de P. q̄ mihi vẽdidit equũ talis coloris, quẽ equum inueni retrogradũ: ꝓpter qd̄ vitiũ si ego

7 sciuissem, dedissem duo minus. vñ ago cõtra eũ, vt illa duo mihi pręstet. & ad hoc propono actionem c̄to minoris empturus essem. ff. de act. emp. Iulianus. §. j. [g] ¶ † Quid si vẽditor eq dicit emptori, sicut mihi cõtingit de facto: vẽdo tibi equũ cũ omni vitio & magagna: nec de aliquo vitio, vel morbo tibi teneri volo. est em̃ retrograd⁹, calcitrosus: & sic nominat vitia infinita: vt patet s. §. j. & ver. si verò vẽdatur. nunqd valet hoc pactũ, vt emptor videatur his actionibus renũciasse? Dicũt qdã q̄ sic. arg. ff. de ędil. edi. quæritur. §. si venditor. vñ. q. j. c̄ periculo sum palam enim pronunciauit: vt eo. ti. l. j. §. j. & l. 8 quæro [h]. vẽ in se casus ipsos suscepisse. ar. ff. man. & Aristoni. de neg. gest. negotium. ff. si quis cau. sed & si quis. §. quæsitũ. Si dicatur, qñ habebit ergo locũ edictũ, de ædil. edict. in locis, vbi semp ita pronunciant? Rñdent, q̄ tunc qñ ita pactũ nõ fuit. Alĩ dicunt, q̄ aut vẽditor dixit prædicta ante cõtractam venditionẽ: & tunc valet pactũ, & prodest ei. & sic intelligũt prin. illius §. si vẽditor. Aut in contractu venditionis, sed tñ antea multũ cõmendauerat, & sanũ asseruerat: & tunc si emptor potest probare illũ sciuisse morbũ aliquẽ, vel vitium in equo, non proderit ei pacti exceptio aduersus emptorẽ cõtra illũ redhibitoria, vel c̄to minoris agentẽ: quia replicabit de dolo. & sic loquitur finis præ. §. secũdùm Odof. Et est rõ, quia cũ ante vẽditionẽ dixit, nõ est verisimile q̄ ille emisset, nisi crederet q̄ curari posset: vel quia apparebat q̄ illa vitia in eo non erant: cùm verò postea, siue in ipso cõtractu dixit, nõ videtur dicere ideò q̄ illa vitia in equo sint, quẽ prius sanũ asseruerat: sed fortè timore litigij, cũ sciret emptorẽ potẽtẽ, & cũ quo litigare nollet. ¶ Si verò cõductor equi recipit in se oẽ periculũ: dic vt j. de loca. §. iam 8 dicendum. ver. ad euidentiam. ¶ † Quid si vendo tibi, vel promitto equũ meum [i] cęcum de vno oculo: & tu mihi tuũ, qui ex quo posuit se ad iacẽdũ, nũc̄ surgit: ego verò sciebam vitiũ tui, & tu mei [k]? Dicunt quidam, q̄ non potero agere contra te, nec tu contra me. Compensatur enim dolus cum dolo. ff. de dolo. si duo. & ff. de tutelis & ratio. distra. l. j. §. 9 nunc tractemus. ¶ † Quid si vendens equũ in spatula patientẽ: non tñ vitium apparebat, nisi post fatigationẽ: interrogatus ab emptore, an esset morbosus, vel vitiosus: rñdit, equus iste effusa habet lumina, est lunaticus & recalcitrosus: & sic inter multa expresserit vitiũ spatulæ. emptor verò credens, q̄ sicut de luminibus effossis & alĩs, quæ vera nõ erat, sic eẽt & de vitio spatulę, & de omnibus alijs. equũ emit. post hoc cõperto, agit redhibitoria cõtra venditorẽ. venditor verò dicit se nõ teneri, cùm omnia expresserit. Dic q̄ tenetur, quia talia insidiosè exp̄s 10 sit: vt ff. de cõtrahen. emp. ea quæ. §. fi. ¶ † Vbi autẽ quisin venditione vltra dimidã iusti pretĩ decipit, 1 sic concipit libel. [l] L I B. Corã &c. cõqueror de P. cui vẽdidi Digestum meum pro quatuor, quod valebat decẽ tpe vẽditionis: vnde quia in illa venditione fui deceptus vltra dimidiam iusti pretĩ, peto cõtractum rescindi, & Digestum illud mihi restitui. & ad hoc propono actionem ex vendito. C. de cõsti. pecu. l. ij. C. quibus non ob. lon. tempo. præscri. vel secũdùm alios propono officium iudicis. C. ex qui. cau. ma. in contractibus. vel secundùm alios cõdictionẽ ex illa l. rem maioris. quæ est C. de rescin. ven. Alĩ sic cõcipitur libellus: L I B. Corã &c. conquero de P. cui vendidi Digestũ meum pro quatuor, quod valebat decem: vnde ago contra eum vt

dãnũ, & interueniẽte culpa & fct̃o hominis delinquẽtis in his. Patet hoc in damno. l. Aquil. quod non cõpetit in damno procedente ex contractu. Damnum enim dicitur in rebus datum, cùm rumpitur ius alterius, vel fit deterius: vt tit. præ. l. si seruus seruũ. §. inquit. & §. rupisse. Tertium verò capitulum ab ipso principio, non obstat; quia ad damnum hic contraxit, non ad vtilitatem. ibi vide.

a ¶In obligatione. De his opinionibus vide quod scripsi eo.tit.cùm dilecti.in gl.in dexiste.

b ¶Li.cõci.Rof.fuit istel libell⁹ & sequẽs, vbi de actiõe ex ẽpto q̃ti pluris.

c ¶Propono. Iste libellus & p̃cedẽs voluit seq opi.reprobatã.e.ti.c.pe.in fi.j.gl.& vide qđ super ea dixi.sequens versi.fuit Rof.vbi s. ponebat tñ ī vẽditore, & melius, vt patet in ver.seq.

d ¶Vt ibi. Nõ videtur p hęc verba sufficere ad solutionem. vnde Rof.pleni⁹ prosequens dicit, q̃ lex illa non dicit quẽ debere scire æstimationẽ rei suæ in qua sæpe quis errat. Instit. q̃ ma. nõ pos. §. pualuisse. Sed q̃ debet scire vires, merita & emolumenta vires p̃dĩ sui: puta si põt ibi seminari linũ cannalis, an frumentum an spelta solùm vel similia. merita etiam & emolumẽta in q̃titate & qualitate fructuũ consistunt & an sint pestiferi maxîe C.de ędil.edicto. si prædium. Item licet reprehensibile dicatur eum hoc ignorare: nõ ob id dãnari debet in beneficio illius legis. hoc intẽdit author. Facit ff. solu.matri.l.etiã.§, licet. & quod hic dicit ignorantia, pone exemplum in eo, q̃ nouiter fuerat hæres extranei, & incũbebat ei necessitas soluendi legata, æs alienum vel similia. vide etiam de hoc Cy.in præl. quisquis.

e ¶L.fi. Hæc duo scripsi post Vin. eod.titu.cùm dilecti.& idẽ Roff. & vide quod de diuisione hæredum, vel sociorũ dixi s.de iudic.§. i sequitur videre.

f ¶In princ.Hoc intellige vt no.eo.ti.c.pe.in gl.ĩ.dicit Simon super l.ĩ.in fin.q̃ si arbiter talem iniquitatẽ dixerit, emendabitur per arbitrium boni viri.ff.pro soc. quasi dicat, non per illam l.ĩ.

g ¶Et ver.iĩ.Contrarium dixit ibi.ver.xc.

h ¶Notidem Pyleus xx.omnino vide quod scripsi eo.ti.c.fi.super gl.ĩ. ad fin.

i ¶Locum habere. Idem Accur.in l.ĩ.in iĩ.q.& Rof, qui plenè de hoc tractat, vbi s.in xĩ.q.quo ad legem.

contractus rescindatur, & Digestũ mihi restituatur vel iustũ pretium, scilicet sex mihi suppleat. & ad hoc &c.extra de emp.& ven.cùm dilecti.& c.cùm causa.C.de rescin.ven.l.ij. Et hoc secũdùm eos, qui dicũt vtrũq; esse in obligatione: secũdùm verò eos qui dicunt pretij supplementum esse in obligatione[a], sic concipitur libellus. ¶LIB. Corã &c.vt in præceden.vsq;, valet decẽ.iunge, vñ ago cõtra eum vt iustum pretium, quod est quinq; mihi suppleat. & ad hoc &c. ¶†Eodem etiam modo, si quis emit rem pluris, q̃ valeat, succurritur emptori per actionem ex empto q̃to pluris.ff.de act.emp.& ven.Iulianus.§.si vẽditor.& §.per cõtrarium.de qua in arbore non tractatur, in qua sic libellus concipitur.[b] ¶LIB.Corã &c.cõqueror de P. qui domũ talem mihi vẽdidit pro xxj. cùm domus illa valeat decẽ: & iõ peto mihi reddi pretiõ, cùm rẽ illã parat⁹ sim restituere.& ad hoc propono [c] actionẽ ex empto q̃to pluris.ff.si qd in frau.pa.l.j.§.si quis in fraudẽ. & hoc secũdùm eos, qui dicũt q̃ solũ p̃tiũ est in obligatione: scđm eos, qui dicũt vtrũq; esse in obligatione, sic cõcipitur libellus. ¶Lib.Corã &c.vsq;, valeat decẽ.iũge, vñ peto vt p̃tiũ superfluũ scilicet xj.mihi reddat, vel rẽ accipiat, vel totã pecuniã, hoc est xj.mihi restituat.& ad hoc &c. ¶†Quid si aliqs scienter emerit rẽ vltra dimidiã iusti p̃tij: nunqd ei succurritur per præl.C.de rescin. vẽ.l.ĩ.& per p̃d. decreta.cùm dilecti.& cũ cã? Vñ q̃ non.non emꝫ vñ decipi, qui sciuit: nec dolus ei infertur.C.de trãsact. cùm donationis. Itẽ emptor nõ põt cõqueri de eo, quod tpe cõtractus sciuit.C.de rescin.ven.vẽditor. Ad idẽ ff.de contrahen.emp.ea, quæ. Nec vñ celatus qui sciuit: vt ibi.& hoc puto, arg.ff.si quis à pa. ma.fue.nõ vsq;.ff.loca.l.itẽ si pretio.§.quemadmodum.licet quidam dixerint cõtra, per præmissa iura quæ non distinguunt, sciuerit vel ignorauerit. Sed nonne venditor semper scire præsumitur valorem rei suæ: vt C.de rescin.vend.quisquis.& sic videtur q̃ nullo tempore aget, nisi ostẽdat iustam ignorantiæ causam: sed certè licet scire præsumatur, nõ ideo agendi facultas tollitur, vt ibi.[d] ¶†Vel nunqd prę.l.C.de rescin.ven.l.ĩ. locum habet in contractu locationis? Respon.sic.ff. si quid in frau.pa. aliâs sic.l. j.§.si quis. Et nunquid in cõtractu permutationis? Rñ.sic.ff.de redhibitoria.l.sciendũ.§.pe. & generaliter locũ habet in omnibus, qui sunt loco emptorum.ff.qui.ex cau.in poss.ea.l.fi.[e] ¶†Quid de transactione? Rñ.in ea locũ nõ habet: quia in ea receptũ est, vt pro modico magnũ amittamus.ff. de transa. cùm hi.in prin.[f] ¶Sed nũquid locum habet in feudi cõcessiõe? Dixit Vber.de Bo. quòd nõ. ¶Quid de concessione in emphyteusim? Respond.nec ibi locum habere: quia contractus iste, nec locatio, nec venditio est dicendus: vt j.de loc.§.nũc aliqua.ver. ĩ.& ver.iĩ.[g] ¶†Quid si venditor iurauit nõ venire contra venditionẽ: nũquid ad hoc vti possit bñficio præalleg.l? dixit Pe.q̃ sic: sed Accurs.contra: licet aliud sit in minore iurante, prout ibi no.[h] ¶†Itẽ quid si emptor rem iam alĩ vendiderat? Dicit adhuc præ.l.locum habere.[i] secus tamen si res penes eum casu perierit, prout ibi no.[k] ¶†Si autem dolus interceserit, sic concipitur libellus. LIB. Corã &c.conqueror de P. qui me dolo induxit ad emendum rem, vel hæreditatem pro decem, quæ res valet octo, vel decem, quia de artificio fuit mentitus.

k ¶No.de hoc in fi.dedi remis.super rubrica.

l ¶Actio in factum. Aggreditur verba Roff.rub.de ædilit.acti.inter prætorias: & quasi ad literam ponit eius verba vsq; ad versi.si autẽ.locus.de præto.ver.sed pone. Positiones autem Roff. non posuit dicens illas non necessarias.& idem dicit author in fin.huius partis. Et puto q̃ hoc dixit propter id, quod no.s.eod.§.post prin.ver.sed nũquid in hoc.in fi. & propter id qđ statim sequitur.

vel multa subtraxit quæ propter fidem adhibitam non credebam subtracta: & sic emi rem illam pluris, quia pro decem. vnde illa duo superflua peto: & ad hoc propono actionem ex empto: vt in præcedo §.si venditor.& §.per contrariũ. Vel dic plenius vt s.in tit.de dolo & contu.in prin. Positiones autem fiant hic, vt s.in actione redhibitoria, quãto
18 minoris. ¶†Est & actio in factum [l] ædilitia prætoria: & cõpetit in multis casibus & diuersis. ¶Et primò si res vendita sit redhibita propter vitium siue morbum: nec à venditore restituitur pretiũ empto
m ri cum actionibus & alijs, quæ ædiles iubent. vel si venditori non restituuntur ab emptore, quæ sunt quæsita per seruum, & alia quæ iubent ædiles. Nec hic quæritur, an vtraq; res sit in causa redhibitionis vel non: vel an fuerit intra legitima tpa redhibita, vel non: sed solùm an redhibitio facta sit.ff.e. quod si nolit.§.in factũ.& hoc casu est perpetua: cùm sit rei persecutoria.ff.de act.& obl.in honorarijs.sic ergo concipitur libellus. LIB. Coram &c. cõqueror de P. qui mihi vẽdidit equũ morbosum, vel seruũ: cuius equi cùm facta sit redhibitio, & pretiũ mihi non sit restitutũ: nec accessiones, puta, decem: ideo pretium ipsum peto.& ad hoc propono actionem
n in factum ædilitiã.s.ver.sed nunquid. & sic formatur in persona emptoris. In persona verò venditoris sic libellus cõcipitur. LIB. Corã &c. cõqueror de Pe. cui vendidi equũ morbosum, nomine cuius equi egit cõtra me redhibitoria, & redhibitio facta est: sed quia mihi non restituit quæsita per seruũ, & accessiones, puta talia: ideo cõtra eũ ago, vt p̃dicta mihi restituat.& ad hoc propono actionẽ in factũ ædilitiã. Prædictæ formæ probantur in præl.§.in
19 factum. ¶†Secundò competit quando vẽditio sic o fit: vt si res vendita non placet, vel si displicet, q̃ reddatur: & tunc est temporalis vsq; ad sexaginta dies non perpetua: vt ff.de ædil.edict. quod si nolit.§. sed quid.in fi.& tunc libellus concipitur. LIB. Coram &c. conqueror de P. qui vendidit mihi talẽ rẽ taliter, vt nisi mihi placeret, redhiberetur. vñ quia mihi non placet. peto fieri redhibitionẽ. & ad hoc propono actionem in factum ædilitiam. Hoc formam probatur in præl.[m] ¶† Sed pone statutum est
20 in aliquo loco, vt si quis domũ extraneo à parẽtela vendiderit, liceat eius agnatis intra certum tps eodem pretio, vel æquali eam recuperare. Quid ergo si non fuit vẽdita, sed in solutum data? Et vñ q̃ idẽ: quia datio in solutũ similis est emptioni. ff.pro emptore.l.litis.ff.ex quib.cau.in poss.eatur. l.fin. Item is, cui datur in solutum, fit vtiliter dominus. ff.de pigno.eleganter.in princip. & vtilis præfertur directę.ff.si ager vect.vel emphy.petatur.l.j.ff.de procu.in causæ.ff.de iure do.l.j. Item ita fit contra mentem statuti per hoc, sicut per venditionẽ. C.de leg. p
n & consti.non dubium.extra de ver.sig.præterea.[n] Fuit tamen in contrarium iudicatum propter vocabulorum diuersitatem. C.eo.si idem. extra de deci. ad audientiam. Item pretium debet interuenire, vt
o sit[o] emptio.arg.de condict.ob causam.l. final.ff.de præscrip.ver.naturalis. Item res in emphyteusim data donari potest, sed non vendi. C. libr.x. de fundis pa. l.j. Item necessitate ductus, videtur in solutum dedisse.ff.de adimen.lega.l.rem legatam.& vi-
p de C.de agri.& cen.quẽadmodũ.[p] ¶† Tertiò com
21 petit pro ornamentis ab emptore restituendis: vel

m ¶Præterea. Pro hac parte bene facit ff. de lega.j. l.Senatus.coniũcta cũ l.senatus. ff. de contrahen. emptio.

ADDE vt per Ro. consi.cvij.

¶Emptio. In hoc instabat Alber. Gal.in quæstione, de qua infrà dicam: nam lex, statuliberi.ff. de statu lib. in fi. dicit emptionis verbo omnẽ alienationẽ comprehẽdi.& sic ibi sumitur largissimè quod hic esse nõ potest, quia forma statuti vel cõsuetudis loquẽs de pretio, docet verbum emptionis hic recipi stricte.

¶Quemadmodum. Circa medium magnæ gl. in cuius princip. de permutatione & de emphyteusi tractatur.& vide j.proxime, §.vltimo, versic. cxxj. & sequen. Est sciendum q̃ quæstionẽ, quam hic format author de statuto, disputauit Alber. Odof. de cõsuetudine.& incipit, in aliqua prouincia.& tenuit quod s.per l.in quorũ.ff.de pign. hac etiã rõne, quia tẽdit ad rescindendũ contractũ.& hæc est res odiosa, quæ sine voluntate contrahentium etiam ex imperiali rescripto non permittitur. C.de transact.si diuersa. Odia verò sunt restringenda. de reg.iur.odia.lib. vj.cũ concor. licet contrahere sit voluntatis, persistere est necessitatis. C.de act. & ob.sicut. Item cùm lex dicat permutationem similem emptioni.ff. de rer.permu.l.ĩ. ergo non est emptio: quia nihil est sui simile. ff.de act.& etiam pro

obli.l. actionis verbo .dicebat etiam quod prẽmisi & hoc scripsi de re situ.in integr. constitutus. Eisdem rationibus dixit Guido de Suza in quæstione statuti,sub litera c.quòd statutũ de soluendo solido pro libra rerum venditarum,non hab ebat locum in permutatis,per leg.p̃allegatas & C.de p̃di.curi.l.vl.li.x. C.de liti.l.fi.C.de fideicom.l. voluntas.C. man.p̃ diuersas.

Hoc autẽ intelligit cessante fraude. Coniũgã de statuto aliã quæstionem Roffre. xliiij.et Lamber. de Rampo. in v. quã sic p̃pono: Per statutum cauetur q̃ hũs p̃dium triu tornaturarũ vl̃ minꝰ nõ tributariũ vl̃ cẽsuale,vẽdere tenetur habẽti p̃diũ cõtiguũ triũ tor. quæritur an habens contiguum triũ torna.ex q̃rum vno census soluitur, vel tributum, teneatur vendere. Lamber formauit de hũte duas terras liberas, & emit terrã continguã tributariam, ex quibus vnũ fecit prędiũ. Itẽ ipse Rofr. in solutione videtur idem ĩtellexisse,in thmate tamen non expressit. Itẽ q̃rebat etiam statuto cauetur quòd retentis terminis arctabat habẽtẽ xxx. ad emẽdũ. tenuerũt ambo, ex quo à principio fuerunt duo fundi,reꝰ vl̃ possessor teneat illũ fundũ vendere, ex quo non prẽstabatur pensio, licet censualem adiunxerit, aliàs vterq̃. ff. famili. erciscun.fundus. in fine. Item facit q̃ commissio fundorũ cũ sua causa & onere facta cẽsetur.ff. de acquiren. rerum domi.l. traditio. ff.de acquir.poss ess.Pomponius. §.fina.Item licet fiat vnio bonorum testatoris & hr̃dis:fit tñ cum sua causa. C. de bon. authori. iudic. possiden.l. j. Item prẽiudicare vicino non potuit prædium tributarium adiungendo.C.de statu.& ima.l.finali.ff.de transactioni.l. iij. Pars ergo tributaria,cùm sit diuisibilis,ex vi statuti fit exempta,reliqua pars inclusa:sic in damno infecto.ff.de damno infecto. si finita §.ex hoc edicto.Bene facit ff.de seruitu.ad certam.§.de seruitu. lege non modus. Sed quid dicemus? Est quæstio de pretio: ille,cui ex statuto vendi debet,vult dare decem: alius vnus vel duo volunt dare quindecim.Martinus de Fano videtur cõtrarius Accur.qui no.C.de re-

etiam pro mancipijs redhibẽdis p̃pter ornamenta.& hoc si tempore venditionis erant ornata, nõ aliàs.Quòd si venditor tradere non vult seruũ, vel mancipiũ ornatum prout ostenderat,fiet redhibitio etiã ornamẽtorum. & sic fiet redhibitio principalis propter accessoria. & his casibus competit vsq̃ ad xl.dies.ff.eo.ẽdiles aiunt.in prin.& tunc sic concipitur libel. L I B.Corã &c.con.de P. q̃ mihi vẽdidit[a] seruũ,vel equũ ornatum talibus ornamẽtis:& facta redhibitione serui,vel equi, ornamenta mihi reddere vel restituere recusat. vnde ipsa mihi peto restitui per ac.in factũ ẽdili. hoc probatur in præ.l.ædiles.in princi.Si verò emptor propter ornamenta vult agere ad equum redhibendum cõci. libell⁹ sic.L I B.Corã &c.cõqueror de P.q̃ mihi vẽ didit equum ornatũ tẽpore venditionis cũ sella & freno deauratis,quę ornamenta quia mihi nõ prẽstat ideo equũ sibi restituere volo,& peto vt mihi restituat pretiũ.& ad hoc p̃pono act.in factũ. Hęc
22 probantur in præal.l. ¶ †Quartò competit & hęc actio,quãdo eo loco,quo iter vulgo fit, habeat quis canem, verrem,aprumvrsum,pantheram,leonẽ,vel aliud animal,quod possit nocere,siue ligatum,siue solutũ.ff.eo.hi enim.& l.seq.& tunc conci. sic lib. ❧ L I B.Corã &c.conque.de P.qui in loco prohibito,quo scilicet iter est publicũ,habeat canẽ,vel verrem,aliud ve animal,quod nocere potest,& nocuit iam:q̃a homo talis occisus est:& q̃a contra vtilitatem totius Reipublicæ vel totius populi est: peto eũ in cc.sol.cõdemnari. & ad hoc propono act. in factũ:& sic agit̃,nõ tanc̃ is sit,q̃ agit,priuatus,sed tanc̃ quilibet de populo.est em̃ hęc actio popularis.Positiones aũt hic necessariæ nõ sunt. ¶ Si autẽ locus sacer vel religiosus pro puro venditus sit:dic vt j.de reli.domi.ver.item sępe. ¶ Cęterũ si ſtibi ancillam vendam,vel tradam eo pacto,ne prostituas dic vt j.in titu. de adulte. versicu. porro. & sequẽ. Item si quis emit seruũ de peculio ipsius serui nec eum manumittit:dic vt ſ.de seruis non ordi. versi. & quia. ¶ Si autem petitur rescindi venditio ideo, quia contractus venditionis simulatus est propter
23 vsuras:dic vt j.de vsuris.versicu.si autem. ¶ †Vtrũ in libello possim petere venditionem pronunciari nullam.vel retractari per beneficium restitutionis in integrũ no.Papa extra,de in integ. rest. cõstitutus. ¶ Quid si quis propter metum rem suã vendidit?dic vt ſ.de his quæ vi me.ve causa fiunt,versic.sed prędictis.& seq. Item si mensor falso renũciauerit fines rei venditæ,vel plus, vel minus,quã sciuerit ibi esse vel actor fines occupat,conci.libel.
24 vt j.de paro.ver.& quia.& seq. ¶ †Vltimò no.q̃ si tibi denunciaui,ne talẽ fundũ à tali emeres: quia suus non est p̃banteme, q̃ meus sit: eũ cũ fructibus recuperabo:vt C. de rei ven. si fundus. Ad idẽ
25 ff.de eden.quædam.§.nihil. ¶ †Quid autẽ operentur huiusmodi prędictiones,vide ff.qui satisda. cogan.si fideiussor.ff.ex quib.cau.maio.l. antepenul. ff.de rei ven.l.aut.& vide ff.si cer pe. nam & si fur.
26 Respon.iij. ¶ †Sed nunquid idem erit, si denuncia uerit alicui,ne vendat rem aliquam: puta equum, vel bouẽ, vt postea vẽdens dicat̃ dolo defijsse possidere?Dicunt quidam q̃ non. Alij contra: vt ff. de pe.here.Item veniũt.§.petitam. & in prę.l.quędã. §.j.Nã & al's punitur denunciationem spernens.ff. de adul.nuptã.& l.qui vxori.Eo enim ipso, q̃ sibi

scindenda venditione.l.ij.ad finem magnæ gloss.oblationem illorũ duorum non curandum.ibi vide. nam dicit quòd lex illa nominauit iustum pretium,quod in fine determinat.Dat simile C.de iure domi. impe.l.vltima.§.penultimo.& ca.si propter pu.pen.l.ij.& iij.vbi iustum pretium ex subhastatione colligitur.Ad idem C.de sacrosan.eccl.authentic. hoc ius porrectum.

nũciaui,videtur ius suũ vacillare: vt C.de acqr.poss. l.nemo.& per cõsequẽs dolo malo desijsse possidere. ¶ †Qualiter ergo sibi consuletur. Rñd.iudex statuat mihi tps,intra quod rem vẽdicem,intra q̃d veniens audiar:postea non.ar.ff.de adop.mãcipiorũ. & l.si emptio.§.fi.Et est aliàs simile extra,de restit. spol.frequẽs.§.solet.li.vj.C.de remiss.pig.si eo tpe.
b ff.qui.ex cau.ma.sed & si per p̃torẽ.§.sed si dũ[b].C. de inge.ma.diffamari.Põt & aliter consuli ei.nam si post nũciationẽ vẽdiderit, & statim dicit mihi:paratus sum defendere cãm, vt cognoscatur si sit res mea,vel tua.denũciatio nõ impedit vẽditionẽ,si nolim agere cãm.ar.ff.vt in poss.le.l.ij.rñ.j.Itẽ si propter denũciationẽ meã dãnificatus est,quia nullus vult emere:d̃ dolo teneor ei:vel saltẽ aget cõtra me actione in factũ:vel si propter rẽ, vel psonã meam nõ possit cõtra me agi de dolo.ff.de do.l.rẽ quã ve
28 nalẽ. ¶ †Sed nunq̃d iudex põt alicui inhibere,nerẽ suã vendat?Et videtur q̃ sic.C.de Iudęis.nemo.C. de pact.l.fi.Quidã tñ cõtra,vbi per hoc nõ fit deterius ius & cõdõ dñi circa possessionẽ vel proprietatẽ.ff.de pollici.l.de pollicitationibus.vñ se habet intromittere de tenutę datione. C.de priui.fi.l.j.& ff.de app.Imperatores.§.fi.& ff.de rei vẽ. nõ solũ.
29 ¶ †Sed nunq̃d ei cũ quo lis est contestata,põt inhiberi,ne alienet? Rñ. sic,siue ius aduersarij̃ sit futurũ deterius,siue non:cũ sit res litigiosa:vt C.de litig.l.
30 fi.& facit ff.de of.p̃si.illicitas.§.neq̃. ¶ †Quid si me prohibẽte vineã meã emisti,quã venditoris eẽ credebas,& meã ingrederis:nunq̃d potero te accusare de vi vel de possessione inuasa? Videtur q̃ sic: quia rem alienã inuasisti. C.vñ vi.non ab re.& potiꝰ est veritas attẽdenda,c̃ tua simplex opinio:vt eo.ti.si quis in tantã.ff.de manu.vin.l.iij.§.quoties. extra de biga.nuper.Debuisti enim credere denunciationi.ff.de eo,per quẽ fact.est.l.j. C.de rei ven.l. si fundũ.& videris ignorãtiã affectasse,dũ credere noluisti.C.de incest.nup.qui cõtra.& in dubio debuisti potius abstinere.ff.de rit.nup.adoptiuus. §.j. & extra de app.dilectus.in fin.nec debuisti ingredi possessionẽ nisi rẽ & possessionẽ sciuisses fuisse vẽditoris.C.lib.x.de agri.& cẽ.seruos.C.de bo.mat.l. j.ar.cõtra,q̃ nõ sis culpabilis:quia nõcredidisti alienã:quia plus est opinio,c̃ veritas.ff.de fur.inter omnes.§.recte.nec tenebaris credere denunciationi meę: vt ff.de admi.tu.qdã.in fi.& ſ.de cita.§.sequitur.prope princ.Nam si cuilibet,ne emeret,vetaretur.C.ven.pig.impe.non poss.l.ij.Nec põt dici prędo,qui pretium numerauit.ff.de reg.iur.nemo.nec tibi imputatur,si plus venditori credidisti,c̃ mihi: nam alteri credere debuisti.ff.loca.in naue.Sup hoc dixit Mart.de Fa.absoluendũ,si aliqua indicia non appareant contra malam fidem tuam. Si enim ita eras vicinus meus,q̃ non sit verisimile te facta mea ignorasse,condemnandus es.arg.vnde cog.l. octaui.ff.de in integr.rest.de tutela.ff.de libe.causa.si filium.extra de præsump.quosdam.& c.quanto.

De actione præscriptis uerbis. Rubri.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actio præscriptis verbis,quando locũ habeat, & qualiter in ea formetur libellus.

ADDE, Angelum & Imol. huic vltimæ parti in l.qui Rome. §. cohæredes. ff. de verborum obligationibus.& melius Paulum de Castro, cum quo transit Alexander ibi dicentes quòd si opinio Ioannis Andre.esset vera,esset apta via fraudibus: quia faciliter posset submitti persona, quæ multò plus offerret, quàm res valeret. Vnde dicunt ipsi, quòd aut statutũ loquitur simpliciter,quòd cõsors teneatur vẽdere consorti:& tunc ipso offerente iusto pretio,si possit venditor petere, quòd ab alijs plus offertur. aut statutum dicit,quòd consors præferatur cuicunq̃ volenti emere: & tunc ipso non offerente quod ab alijs reperitur, ei vendere non tenetur. Et ita etiam dicunt tenere Bald. in dicta l. secunda . de rescindenda venditio.

a ¶ Vendidit.Debet enim dicere,vendidi.quod etiam patet ſ.ver.proxi. in princ.

b ¶ §.sed & si dum.Facit quod ibi no.in j.gl.

a ¶ Tertiò videndum est. Author hic breuiter transglutiuit duos longos tractatus, quos copiosè ponit Rof. inter ciuiles, vbi de actione in factũ præscriptis verbis, quã etiã diuidit per rubricas. sed hic prosequitur solũ primã rubricã, & secũdã æstimatoriã, & de qualibet parũ: libelli autẽ & positiones fuerunt eius. Præmittit etiã q̃ est vtile scire de his nominibus

Actio in factum.

Itẽ p̃scriptis ver 2 bis. Et dicit actio in factũ, i. ex tali 3 facto. Cũ em̃ plura sint negotia c̃ vocabula: vbi deficiunt vulgaa res actiones, & nomẽ proprium inuenire nõ possumus, recurrim⁹ ad actionẽ in factum. ff. eo. tit. de b p̃scrip. ver. p̃ totũ. & est nomen actionis sumptũ ex facto. Alĩ dicũt in factũ, i. infectũ, quasi in defectũ. quod sibi nõ placet. De se- 2 cunda, s. præscriptis verbis, not. q̃ oĩs actio p̃scriptis verbis est in factũ: sed nõ cõuertitur. Itẽ habet locum hęc actio, qñ verba p̃cesserũt scilicet i aliquo cõtractu. Est em̃ hoc ne- 3 cessariũ in hac a- c ctione, s. q̃ p̃cesserit cõtract⁹ noĩatus, vl̃ innominatus: licet hęc differãt. qd̃ satis ꝓsequitur? Est aũt necessarium q̃ in ipo cõtractu, vel parũ ante, vel parum post fiat pactum. Patet exemplum in libello hic posito. Et q̃ in contractibus innominatis non interueniat stipulatio, & q̃ ex parte actoris cõtractus sit vestitus interuentu rei: hoc patet ex positionibus. Ad libellum autem opponit de l. neq; pignus, neq; depositum, neq; precarium, neq; emptio, neq; locatio rei suæ consistere potest. ergo ex pacto, quod rem meam mihi commodes, agere nõ possum. Sol. cessat obiectio, si ante traditionẽ id fiat. & dato q̃ sit tunc tradita, non tamen fit pactum de re mea mihi cõmodanda, sed re, quæ definit esse mea, ad quod tẽpus referri posset etiã stipulatio. & sic intelligitur ff. de ver. ob. l. nemo.

Positiones in actione præscriptis verbis, qualiter sint formandæ.

In actione præscriptis verbis æstimatoria, quę sint necessaria.

TErtiò vidẽdum est[a] de actiõe præscriptis verbis, quæ tũc locũ habet, cũ in contractu talia verba prẽcesserũt, qd̃ ex illis bn̄ oriret actio inter me & te, si spãle nomen haberemus actionis. Vn̄ quia non habeo, proponã actionẽ in factum prẽscriptis verbis, in qua sic libell⁹ cõcipitur. LIBELLVS. b ¶ †Corã & c. cõqueror de P. cui cũ vẽdidissem Codicẽ meũ pro decẽ in ipo cõtractu incõtinẽti cõuenit mihi, q̃ cõmodaret ipm̄ ꝓ exẽplo: quẽ Codicẽ sibi tradidi. vn̄ peto vt illũ Codicẽ meum mihi pro exẽplo tradere dẽat, & ad hoc propono actionẽ in factũ p̃scriptis verbis. ff. de p̃scrip. l. naturalis. C. de re. pmu. reb⁹. & l. ex placito. Actor ergo sic ponet. ¶ †P O. A C. Pono q̃ vẽdidi tibi Codicẽ meũ. Itẽ q̃ incõtinẽti cõueniſti mihi pacto nudo, qd̃ illũ mihi cõmodares pro exẽplo. C. de rer. permu. ex placito. & l. rebus. Itẽ q̃ illũ Codicẽ tibi tradidi. Itẽ in contractibus stricti iuris vtetur eisdẽ positionibus. ¶ Reus verò sic. P O. R E I. Pono q̃ vendidisti mihi Codicẽ purè sine aliquo pacto. extra, de fi. instr. cùm Ioan. Item q̃ pactum fuit appositũ ex interuallo. extra de elect. cùm post. Item q̃ mihi vendidisti tali die. Item q̃ post tres dies fecimus pactum. Itẽ q̃ Codicẽ quẽ vendidisti mihi, est adhuc penes te. ¶ †Sed & si datis Titio[c] rẽ pro decẽ vendendã: sed neq; res, neq; pretium tibi redditur, datur tibi actio in factũ præscriptis verbis æstimatoria: vt res aut decẽ reddãtur. ff. de exercito. act. l. vnica. in qua sic libellus cõcipitur. ¶ L I B. Corã &c. conqueror de P. cui dedi Codicem meum pro decem vendendum. vnde ago contra eum, vt illa decem mihi præstet, vel ipm̄ Codicẽ incorruptum. & ad hoc propono actionẽ in factũ p̃script. verb. æstimatoriã: vt in præ. l. Actor ergo sic ponet. P O. A C. Pono q̃ tibi rẽ dedi vendendã. Itẽ q̃ pro decẽ eã æstimaui: vt vel decem, vel eam mihi dares. Item q̃ hoc recusas facere. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̃ rem illam dediſti vendendam T. Item q̃ eam habes. Itẽ q̃ pretium tibi dedi. ¶ De petitione æstimationis dic vt j. de obli. & solu. §. sequitur. ad fi.

b ¶ L I B. in quo quatuor requiruntur, quæ per positiones colligas.

c ¶ Tito. Hic iagreditur secundam rubricam de actio. præscriptis verbis æstimatoria: & quatuor, quę requiruntur, ex positionibus collige. Cõtra libellum opponendo quærit Roff. quid sit in obligatione in hac actione, an res, an pretium, an vtrunq;. Si dicis alterum tantùm: ergo male petis, vel rẽ vel p̃tiũ. Si dicis q̃ vtrũq; instat, si æstimatio fuit vera: accipiens fit dominus. C. de iure dot. l. quoties. ff. pro emptore. l. litis. Aut fuit facta vt sciretur, si tantùm posset haberi: & tunc non transit. ff. de iure dot. si inter. & ff. eo. ti. plerunq;. §. pe. & commod. si vt certo. §. commodatum. & sic primo casu solùm pretium, secundo res ipsa peti potest. Respõdet non esse simpliciter vtrunq; in obligatione, sed successiuè. Nam si res nõ est vendita, ipsa res est in obligatione. Si est vendita: tunc pretium. Procedet autem libellus, quando incertus est petens an res sit vendita: quod procedit reo ipsum certificare nolente. Et est simile, quando reus nõ respondet, an pro hærede, an pro possessore possideat. ff. quorum lega. l. j. §. quod autem. Iudex ergo vbicunq; mouet æquitas, interrogare potest ff. de interrog. act. vbicunq;. petet à reo, an rem vendiderit. & secundùm ipsius rn̄sionem actor libellũ formabit vel restringet. Ad obiectionem autem, qua distinguitur, aut gratis reus ad id agebat: & sic mandati. aut pretio: & sic de conducto agi deberet. Respondet tex. legis vnicæ, quam alle. hic author. Item quando res sic æstimata traditur vendẽda, cuius sit periculum, & quale: tractat hic Rof. de quo no. in præalle. l. vnica. de æstima. in vlti. glo.

d ¶ Vltimò dicendum de euictione, de qua Roffre. vbi de duodecim cautionibus tractat, cautione duodecima, scilicet de cautione ex stipulatu pro euictione. & libelli hic positi fuerunt ipsius: & loquuntur de obligato de euictione. Sed q̃ro, an valeat pactũ q̃ de euictiõe vẽditor nõ teneatur ad pretiũ interesse, vel expensas, vel aliud aliquid, quod ex cogitare, vel euenire posset &c. ita quòd si postea res euincatur, cõueniri nõ possit. gloss. in l. non dubitatur. C. de euictio. videtur velle quòd pactum, vel remissio non teneat: dicendo quòd petitur pretium. licet dictum fuerit ne agatur. allegat ff. de act. emp. emptorem. §. qui autem. Cyn. post Petr. placet illud quod de pretio dicitur, procedere, cùm emptor remisit euictionem: vt sit remissum ĩteresse, sed non pretium: vt s̃. Si verò conuentum est, q̃ nulla actione agatur: tũc nullo modo aget. ff. de ędilicio edicto. vẽditor. §. quæritur. Guid. de Suza. in ead. l. Ad partem quod pactũ nõ valeat, allegat, iniqtatẽ pacti, p quod quis locupletatur cum alterius iactura: contra regulam, iure naturæ. ff. de regulis iuris. & eodem titulo. locupletari. libro vj. tenet tamen contrarium dicens id lege non prohibitum. & quia remittentibus &c. ff. de ædilitio edicto. cùm quæritur. §. si venditor Iacob. de Aret. fatebatur in terminis, de quibus quæritur, venditorem de euictione non teneri, nisi sciens vendidisset rem alienam alteri obligatam: quia tunc nihilò minus teneretur: quia tunc fuit in dolo. ff. de actio. empt. l. j. bene facit eodem titu. tenetur. §. fina. & l. Iulianus, §. idem Iulianus. & l. quæro. & l. idem c̃q;. §. in omnibus. Facit ad materiam. j. de donatio. versic. quid si actum. Viso de vi pacti, videamus de vi statuti, vel consuetudinis circa hoc quod disputauerunt Mart. de Fa. quæstione xvj. & incipit, conuenit Aretinis. 50. Lamb. de Rampo. mihi quarta. & incipit, lex municipalis. pendet in hoc quæstio, si statutum, vel consuetudo Mutinæ habet, quòd rem mobilem vel immobilẽ euictam non teneatur restituere possessor bonæ fidei, nisi sibi restituatur pretium per eum in re solutum: habeat locum in Boñ. agente vel defendente Mutinæ contra Mutinenses. Quæstio an statuta ligent forenses: satis est trita: & remissiones videš. de constitu. versicu. & nota quòd. & super ipso secundus prædictorum doct. sequutus fuit verba primi, ampliãs tamen in hoc, sed licet cum Boñ. est reus, & in re immobili, quã habet in diœcesi Mutineñ. quam Mutinen. ab eo euicit. verba solutionis vtriusque ad literam sunt hæc: quòd statutum alienis ciuibus non potuit legem imponere: cùm sit ius proprium illius tantummodo ciuitatis. ff. de iustitia & iure. l. omnes. nec fit ad alios porrigendum. C. de leg. l. ij. æqualitas enim litigantibus non adesset, si vnus suo iure proprio, s. statuti, vel consuetudinis alium læderet. quod lex abhorret. C. de fructi. & lit. expen. l. finali. & quòd ratione loci, in quo iudicium agitur, iustitia varietur, non videtur honestum. C. de tempor. ib. & repara. appella. l. finali. Item ad hanc materiam vide quæstionem not. j. tit. proximo. §. vltimo. in fin. & quod ibi dicam.

AD D E quo ad primam quæstionem, vt per Bar. in l. emptorem. §. fi. ff. de act. emp. & Alex. in apostilla.

De euictionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Si emptori alicuius rei lis moueatur, vel moueri speratur, debet hoc venditori denunciari: & spe ciale instrumentum confici.

2 Præsentatione simul cum denunciatione facta, qualiter sit procedendum.

3 Libell⁹ qualiter sit in actiõe ex stipulatu formãd⁹.

4 Libellus qualiter fit pro seruo, vel fundo vendito concipiendus.

5 Positiones qualiter sint, vbi proponitur certi contractio ex stipulatu, formandæ.

6 Venditori in iudicio præsenti, an sit denunciandũ, cùm sciat litem moueri.

d VLtimò dicendũ est a de euictionibus. [d] Si igitur emptori libri, vel equi, vel alteri⁹ rei, lis moueatur, vel moueri spere tur: debet hoc venditori denunciari: vt extra, eo. c. fin. & C. de euict. emptor fundi. & l. actore. ff. eod. si fundus. §. si cum. super qua denunciatione sic instrumentum conficitur:

1 †☞FORMA. T. denunciauit & dixit P. quòd prædiũ quoddã sitũ in tali loco, intrà tales cõfines, quod dictus P. ei vẽdidit, debeat sibi defendere, authorizare, & expedire: & specialiter ab H. qui litẽ sibi mouet, vel mouere intẽdit, seu q̃onẽ de ipso coram tali iudice: & gñaliter ab omni persona & vniuersitate: & q̃ oĩa & singl̃a sibi faciat, adimpleat, & obseruet, ꝓut de iure debet, & sicut tenet & ꝓmisit, ac conuenit in instr̃o vẽditionis ipsius rei. Hæc forma probatur in præ. cõcor. ¶ Forma igitur denũciationis est: nam emptor dicet actori, quomõ quęstio sibi mouetur: vt C. de euict. si cũ q̃stio. & requiret eum, vt ipsum defendat: vt eodem. tit. si parẽtes

a ¶Sed nunquid.Iſte verſi.fuit Rof.vbi ſ.
b ¶L.j.Alias leges ad idē vide per Accur.C.de euict.emptor fundi.in j. gloſſa qui ad partem contrariā allegat ff.de adulter.l.denunciaſſe. per quam dicit tutius etiā ſcienti denunciare.Tu dic cum authore,non ſimpliciter hoc tutius.imò neceſſarium hoc eſſe. Circa quod videndū eſt quid tenetur emptor denunciare. De plano enim ſtari poſſet opinioni cōtrariæ:ſi ad nil aliud teneret emptori,niſi ad notificādum. quod quæſtio ſibi mouetur. ex quo em̄ ſcit &c. vt in regula, eū qui certus.lib.vj. & procedāt tūc ibi nota.per Dy in mēbro ſcđo. & aſſumpta per Cy.in præ.l.emptor fundi. ſed miror hucuſq; in caſu ꝓpoſito p ſcribētes non pō deratum, q talis notificatio non ſufficit emptori. imò debet reqre re vēditorē,q rē ſibi vēditam defendat. Iſte eſt text.in l.ſi parentes.ĩ fi.C.de euictio.ibi:nec vobis vt defendatis,negotiū denūciatū ꝓbet.hoc dicit etiā decre.vlt.hoc eo.tit.quę clarè dicit nunciationē fieri debere de re defendēda.Hoc etiā not.Azo.in Sum.ipſius ti.ad finē.Idē Accur.in l.actore. C.eo.ti.in j.gl.& Rof.cuius fuit iſte ver.vbi ſ.cū igitur hic ſit neceſſe requirere:abſit quòd ſcientia venditoris pro inquiſitione,ad quā tenetur emptor,poſsit haberi.Bene facit de iureiurā.breui.de ſenten.excōmu.c. j.lib.vj.ver.exemplū.e.lib.de appel.vt ſ.& c.ab eo.ff.quorū le.l.ñ.§.j.de oper.liber.cū patronus.primo.rñſo.de dā.infe.l.iiñ.§.hic autē.Facit qđ no.C.q̄ res pign.obli.poſ.l.nomē.in fi.vltimę gl.& bene facit quod ſcripſi de conceſ.prēben.c.ñ.ſuper iiñ.gl.& ſ.de proc.in fi.& qđ no.extra, de procur.non iniuſtè in vlti.gl.Ex his concluditur q ſumus in primo mēbro diſtinctiōis Dy.ſcilicet q denunciatio eſt de ſubſtantia .Fateor etiam Iac.de Bel.in hac materia bene diſtinxiſſe in l.præ.emptor fundi. ſed nego illum bene cōcluſiſſe.Diſtīxit enim quinq; caſus,in quorum tribus primis dixit non ſufficere ſciētiam,& quod in duobus vltimis ſufficit.Primus autem eius caſus eſt,quando denunciatio requiritur,vt denunciāti acquiratur efficaciter ius agendi:& hic non ſufficit ſcientia.Iſte eſt caſus notter,ſalua pace eius.Quod ergo pro quarto caſu ponit,quòd quando denūciatio exigitur ad commodum eius,cui fit, ſufficit ſcientia. & per hoc concludit in terminis noſtris ſcientiam ſufficere:cùm denunciatio fiat in fauorem vendentis vt poſsit defenſiones parare.hoc nego.& recedit per hoc à primo ſuo dicto.ſi enim omiſsio denunciationis hoc caſu releuat venditorem,& nocet emptori: & econuerſo denūciatio releuat emptorem: & grauat venditorem:quomodo dicere potuit,q fieret in fauorem venditoris.ſtare igitur debuit ſuo primo dicto:vt cū hoc caſu requiratur denunciatio,vt emptor efficaciter de euictione agere poſsit,non ſufficit ſcientia.Faterer tamen quòd in quæſtione quando & in quo tēpore facienda ſit denunciatio,vel requiſitio,de quo nota.& dixi in prę.decret.vlti.de emptio.& venditio.quòd citò fiat.vnde reſpicit commodū venditoris.hic tamen p priꝰ dicta de requiſitione neceſſaria,videntur eſſe ſuperflua:ſed dicta ſunt ad concluſionem illā tollēdā.

1 & ff.eo.ſi rem.§.fi.& vt adſit cauſæ:vt C.eo.empti actio.& l.cùm ſucceſſores.& C.de peric.& cōmo. rei venditæ.l.j.& vt cauſam inſtruat:vt in prędalle.l. empti.puta dando ſibi teſtes,vel inſtrumenta , vel
2 alia ad cām facientia , & vtilia ſi quæ habet.¶†Et no.qđ quando fit præſentatio & oblatio pecunię, vel alterius rei ſimul cum denūciatione:& præſentans denūciat ei, vt pecuniā recipiat.qđ ſi recipiat, ſigillatur ipſa pecunia in ſacculo:& ſigillata deponitur corā eiſdem teſtibus apud ſacriſtam,vel preſybterū alicuius eccleſię pro eo,qui recipere debet, vt C.de vſuris.acceptam.Et generaliter tabellio in
3 his inſtrumentis debet vti verbis denunciātis ſeu denunciatiuis:& debet ſcribere actū & proceſſum negotij & verba prolata.¶†Si verò venditor promittit de vitio & euictione,cōtra eum agetur actione ex ſtipulatu.ff.de euict.ſi fundus.& l.euicta.§.duplæ.& l.ſi ſeruus.& l.ſi ſeruū.& l.ſi rem.§.ſi duplę. ¶In qua ſic lib.cōci.L I B.Corā &c.conque.de P.qui cū mihi vendidiſſet talem equū,& promiſiſſet mihi de vitio,vt morbo & euictione:equus ille habet tal evitium,vel morbum:qa recalcitroſus,vel gibboſus vel qa eſt mihi vel à me euictus vnde ago cōtra eum ad meum intereſſe,quod ęſtimo xx.& ad hoc propo.certi condictionem ex ſtipulatu.ff.
4 de ædil.edict. ædiles aiunt.& l.bouem.¶†Si aūt ſeruus,vel liber,vel fundus fuerit venditus,ſic conci.lib.L I B.Coram &c.conqueror de P.qui vendidit mihi ſtichum,vel Digeſtum,vel talem vineam

aliqua exceptione,omnem exceptionem & defenſionem excludunt. ff.de fideicom.l.Thais.§.ſciens ſeruus.¶Verbum dare,in inſtrumentis quandoq; propriè,quandoq; impropriè ponitur.l.fi.ff.de cōdi. ob cau, ff.de vſur.ſi ſtipulatu.G.¶Verbum tradere,in inſtrumentis propriè & impropriè ponitur.G.& facit quod no.ff.de dam.infect.l.damni.per Iacobum.¶Qualiter intelligatur promiſsio ſecuritatum.ver.qd ſi in inſtrumentis. G. Quid ſi promittitur ſecuritas ad ſenſum ſapiētis? Reſpond.ſapiens habet conſulere circa iuris cautelam, nō de facto. G.

& promiſit mihi de vitio & morbo, & euictione. qui ſeruus eſt fugitiuus,vel erroneus : vel Digeſtū mendax pro maiori parte:vel fundus iſte producit herbas peſtiferas:vel illa ſunt euicta. vñ cū mea interſit in viginti : ideo peto illa viginti. & ad hoc propono certi cōdictionē ex ſtipulatu.xxix.q.j.ad
5 fi.q.¶Actor ergo ſic ponit: P O. A C. †Pono q̄ vendidiſti mihi equum,vel ſeruum,vel librum.Itē q̄ promiſiſti mihi de vitio & morbo & euictione. Item quòd res vendita inuenta eſt vitioſa, vel morboſa,vel euicta:& alia faciat,vt diximus in redhibitoria.ſ.§.nunc dicendum.in prin. Reus verò econtra ponat. Et nota quòd emptor debet venditori denunciare,vt eum defendat:vt dixi.Quod intelligę,niſi per vēditorem ſteterit,quò minus ei denuncietur vel ignoretur:vt ff.de euict.ſi ideo.§. præſenti.& l.ſi dictum.§.præſentem.ff.quod vi aut clam.
6 l.j.§.ſed Ariſto.& l.vim facit.¶†Sed nūquid[a] ven
a ditori in iudicio præſenti denunciandum eſt, ſi ſcit quæſtionem moueri ? Videtur quòd non.ff.de act.
b emp.l.j.[b] Contra credo.licet enim ſciat:tamen emptor denūciare ſibi debet.Et eſt ſimile,quia ſeruus iuſſus reddere rationes:licet reliqua reddat, non tamen liberatur,niſi rationes reddat hæredi : vt ff.de libera. lega.non ſolùm.§.is, qui reddere rationes. Et iunge hic,quod nota.ſ.eodem.§.j.verſicul.nunc formam.ſuper verbo,promittens per ſe.& ſeq. & ſ.de iuramento calumniæ.§.final.verſiculo,quid ſi emptor.

ADDE quòd ſi in vltima volūtate hoc dicatur,qd iuris.ff.de heredi. inſti.l.illa inſtitutio . & ibi plenè ꝑ Bart. Itē nota q̄ licet hoc nō dicatur,tñ tacitè intelligiť, vt fiat ſapienter:ita quòd de iure bene valeat:vt not. l. huiuſmodi . in prin.de leg.ñ.Itē adde qđ not. Inno.in c.ſi pro debilitate. de offic. dele.Itē adde quod not.ff.de verb.obl.l.ex ea parte.Bald. ¶Quæ omnia & ſingula iſta verba ad ſingula pacta & capitula referūtur.G. Quid eſt dicere ſub pœna? Dic vt no.ff.de pact.l.reſcriptū.§.ſi pacto.in fi.magnę gl.& ff.de leg.iiñ.l.vxo.§.Agrippa.per Iac.tantùm eſt dicere ſub pœna, quantum dicere ſub ſtipulatione pœnæ.vnde duæ ſtipulationes eſſe videntur.quod nota.¶Ad habendum,tenendū & poſsidēdū.quæ eſt virtus horum verborum.Dic ad habendum,ſ.de iure.ff.de ver.ob.l.ſtipulatio.tenendum,ſ.naturaliter:poſsidendum,ſ.ciuiliter.G. Facit quod not. ff.de verb.ob.iſta.§.hi quoq;.G.¶An pactum quòd nō poſſum facere feneſtram in pariete,liget emptorem?Reſpondet Pet.quòd non:niſi appareat pactum appoſitum contemplatione tui prædñ vel tuæ domus. ver.ſed pone.P.& per Dy.in l.fi.ff.de operis noui nuncia. & facit. ff.de alie.iudi.l.iiñ.§.opus.ff.de ſerui.ruſt.prædi.l.antepe.& facit ff.ad Velle.l. ſi mulier.la ñ.§.j.in fi.Bal.& iſta quęſtio eſt de facto Fabriani,& diutius ventilata ibi,Bald.vide j.titu.ſequen.§.pactum factum.Bald.¶Vbi dicitur,quòd ſi fit venditio annuo pretio,cenſetur locatio:& fit remiſsio: quia actus & ius & ſpecies,non res emittuntur,ſecundùm Bart.Sed certè,& emptio eſt annua quando q̄.& facit ff.de præſcrip.verb.l.apud Labeonem.§.pe.& de act.emp.l.ea res.in princ.& ff.loca.l.item quæritur. §.exercitium.Bal.¶Hæc verba,vendidit,& tradidit:non probant traditionem naturalem,quæ tēpore inſtrumenti non potuit interuenire. Nec ciuilem:quia non declarat qualem, cùm plures ſint ciuiles modi tradendi:ſed habentur iſta verba loco inueſtiturę,vel licentiæ intrandi & poſſidendi.ff.de acquirenda poſſeſsione.l. prædia.per Iacobum & Bartol. Nam hæc verba, vendo & trado, non probant traditionem veram, ſed licentiam poſsidendi.verſi.quid ergo ſi in inſtrumento. G. Verba enim operantur quicquid poſſunt operari de iure & de facto.Idem tenet Cy. C.de pigno.actio.l.ij.& C.de acquiren.poſſeſsio.quod prædia.& Iaco. & Barto.vbi ſ.eo.in dicto verſicul. quid ergo.habes an emptor poſsit propria authoritate ingredi rem emptā abſq; venditoris licentia.¶Con trouerſia debet fieri etiam extra iudicium.ff.ad Trebell.l. Lucius Titius, §.tres.ver.nota quod promittentes.¶Nota q̄ vbi pœna non committitur,non habet locum reſtitutio damnorum, niſi ſequuta euictione. vide ſ.eo.§.illud quid eſt dicere ſub pœna,& j.§.fi.Itē nota q̄ promiſsio dupli,in dubio refertur ad pretium conuentum. Itē nota in duplo ſimplū ineſſe.C.de ſpō.l.fi.quia videtur pœna appoſita loco rei.ver.nota q̄ hęc pœna.G.Itē quia in pœnis debemus eſſe mitiores.Hæc ratio no.ff. ad l. Iul.pecu,l.is qui prædam.in glo.ordina.Item nota,quòd nomine expenſarum non continetur pretium.ff.de condi.& demon,l.quibus diebus. §.j.per Dy.& quod no.ff.de ver.ob.l.venditiones.B.¶Item inſtrumentum venditionis fœni & fructus futuri eſt diuerſum ab inſtrumento vēditionis vſusfructus.ver.cæterum.& verſi.ſeq.G.¶Cùm venditur vſusfructus,vēditur res præſens,q̄ vſusfructus formalis ſine vlla fructuum

Bald. De uenditione & emptione. Rubrica.

Venditor tenetur cedere emptori iura ſua:& qui non habet actionem,eā nō pōt cedere .ff. de cōtrahē, empt. l.qđ ſæpe.§.ſi rē.Bal. ¶Formā inſtrumēti arrharū in §.ſciēdum.per G. ¶Verba illa,ꝑſe & ſuos hęredes, tacitè intelliguntē. G. hęc verba ĩter dū proferuntē in diſpoſitionē,ĩterdū in cōditionē,interdū ĩ ꝓmiſsionē. C.de pact.inter empt.& vendi.l.ñ.ff.de cōdi,& demon.l.cui fundus.Interdū à teſtatore.ff.de pig.act,l.neceſſarias.§.de vendēdo.& C.qb.mo. pigno.vel hypo.ſol.l.ſicut.§.antepenult.ff.de verbo.obliga.l.qui Romæ.§.Augerius.& C.de contrahenda & committen.ſtipula.lege veteris . per Pet. & Cyn. vide j.de loca.§. eccleſia poteſt . ¶Verba , ſine

perceptione,iuris intellectũ habet. Sed cùm vẽdũtur fructus futuri, ſpecies emitur. Et an ob ſterilitatẽ fiat tũc remiſsio, ſicut in locatione, dic vt no. in l. cotẽ. §. qui maximos. ff. de pub. per Bar. & j. ti. proxi. §. j. ver. ſed pro prima ꝑte, &c. ¶ Qñ plures vẽdũt in ſolidũ. Iſtud in ſolidũ refertur ad promiſsiones, non dationem, quæ non poteſt fieri per plures in ſolidũ. ver. ſed ſi plures. ad fi. G. C. ſi cert. pe. l. cùm te. Bald. ¶ Quando cõmiſſarij vẽdũt, ponit Spec. formã, q̃ cõſiteã tur ꝑtiũ habuiſſe. verſ. interdũ etiã red. G. Sed tunc dic, q̃ non ſufficit ſola cõfeſsio. C. de noua. l. non abſtulit. ff. de iure fiſc. l. ſi ꝓcurator. & de re iu. l. à diuo Pio. Bald. ¶ Nota q̃ q̃ frumẽtũ vel vinum vendit, nõ teneẽ ipm portare ad domũ emptoris, niſi hoc ꝓmiſerit. §. ſciẽdũ. verſ. ſi. C. de cõſti. pe. l. itẽ illa. per Gul. de Cu. ¶ Quado alienatur dos, vel a donatio propter nuptias, valet, ſi iureẽ. in §. tertio loco. ver. verũ. g. Tñ ſi mulier iurauit, nõ vendere, nec conſentire: prius iurm tollit ſcd̃m. ver. & nõ. gñale cõciliũ. G.

1 2 3 4 5 6

¶ Qñ minor cõtrahit, bonũ conſiliũ emptoris eſt ab eo, q̃ ipſe aſſerat ſe non habere curatorem. §. nũc. ¶ Nota q̃ vbi eſt interpoſitũ decretum, præſumũtur omnia ſolenniter acta. §. dicendum. ver. hoc etiã. & ver. & breuiter ſcias. G. & eſt gl. ordi. in l. j. C. de fi. inſtru. & iure aſtę fiſ. li. x. quã no. Bal. ¶ An lex ſecunda C. de reſcin. ven. patrocinetur ſcienti? q̃ non. §. nunc dicendum. ver. quid ſi aliquis. G. Et adde quod no. gl. ff. de verb. obli. ſi quis cùm aliter. & ff. ad Treb. l. Lucius. §. fi. ver. q̃d de tranſactione. G. Vide ſ. de dolo & cõtu. §. vlt. ¶ Emptor poſſeſsionis excuſatur à pœna poſſeſsionis turbatæ vel inuaſæ, & hoc per titulum ſuum. §. nunc dicendum. verſi. fi. etiam ſi fecerit contra proteſtationem accuſatoris, niſi probetur ſciẽtia, ſcilicet q̃ ſciuerit proteſtantem poſsidere, ſecũdũ Mar. de Fa. Facit de lib. cau. l. igitur. Itẽ facit ff. de rei vẽ. l. in rẽ. §. tignũ. vbi habes an laboratores excuſentur à pœna turbatę poſſeſsionis. & fuit de facto in quæſtionem magiſtri Ricci. Ratione verò ſolius ignorantiæ dñi quis non excuſatur. ff. de fur. l. falſus. §. qui pactum. per Bar. vide j. ti. ſeq. §. emphyteuta acquirit. & ſ. eo. §. no. q̃ pœna. vide Bar. in l. j. ff. ſi quis te. li. eſſe iuſ. ¶ Venditori etiam ſcienti, & in iudicio prẽſenti tantùm denunciandum eſt. §. finali. vide ſ. de ſen. §. j. G.

De locato. *Rubrica.*

¶ Ex practicis authoribus ſoli Roff. & Io. de Blana. proſecuti ſunt hũc tractatum: inſtra verò, quæ infrà ponuntur, communiter ſunt Roland. Mar. de Fano in mẽbro iij. tria de hac materia inſtrumẽta poſuit duos q̃ libellos. Variarunt autem ad hoc Rof. & Io. quia Rof. prius tractauit de conducto; ſecundò de locato. Io. econtra, quia ad hoc plus adhæſit textui, dicens q̃ actionis locati ſunt quatuor capitula: de quorum quolibet ponit libellos. Primum datur pro mercede petenda. Secundũ ad æſtimationem deteriorationis vel damni dati. & in his caſibus, quis probet, dixi extra, de commo. §. j. ſuper fi. poſitionum actoris. Tertium eſt ad aliquid implendum, quod lex vel natura cõductionis deſiderat. Quartũ ad rẽ reſtituendã, quod in multis cauſis põt accidere. Ad primũ alle. ff. loca. dñs. §. fi. & in l. ſi in lege. §. ſi domus. Ad ſecũdũ ff. in qui. cau. pi. ta. cõtrahitur. l. nõ ſolùm. Ad tertiũ ff. loc. ſi merces. §. cõductor. Ad quartũ. ff. eo. videamus. §. qui vinum. Actio verò ex conducto habet decem capitula. Primum datur inquilino: vt re conducta liceat ſibi frui. Secundũ datur ad exonerationẽ mercedis. Tertiũ ad refectionẽ. Quartũ, vt detur vſus inſtrumentorum. Quintum ad reſarciendum damnũ, quod dedit res cõ-

De locato. *Rubrica.*

☞ Inſtrumentum pro penſione certa alicuius domus locatæ, qualiter ſit formandum.

Inſtrm locationis pedagij, qualiter ſit cõficiendũ.

Inſtrumentum locationis alicuius terræ ad ſuperficiem in ea faciendam: qualiter ſit formandum.

Inſtrumentum conceſsionis vineæ vel prædij ad laborandum, qualiter ſit conficiendum.

Fructꝰ nõ dicunt coloni prius q̃ ꝓcipiant à fundo.

Locatiõe fundi ad mediũ facta, nulla facta de arboribꝰ mẽtiõe, an arbores cõprehẽdant in locatione.

IN hoc titulo ſic procedemus. Nã primò inſtrumẽta ſup diuerſis cõtractibus. Secũdò verò libellos cõcipiemus. Tertiò aliqua de iure emphyteuti cõ ſupponemus. Primò igitur inſtrumenta ſuper locatione rerũ immobiliũ formabimus. Secũdò, ſuper conceſsione ad fictum vel emphyteuſim. Tertiò ſuper locatione rerũ ſe mouentium. † Quartò, ſuper locatione operarum. ¶ Si igitur domus pro certa penſione locatur, ſic indeinſtrumentum conficietur:[a]

☞ FORMA. A. cõceſsit & locauit B. ad pẽſionem domũ talẽ ĩ tali cõtracta ſitã: cuiꝰ cõfines ſunt hi, &c. vſq̃ ad annos proxi. promittens ſolenniter ſine aliqua exceptione iuris vel facti ſe obligãdo dicto B. pro ſe ſuisq̃ hæredibus ſtipulãti prædictam locationem gratam, ratam, & firmam habere ac tenere, nec cõtra facere vel venire: ſed præfatam domũ ipi B. ſuisq̃ hæredibus vſq̃ ad terminum ipſum ab omni ꝑſona & vniuerſitate legitima defendere au-

ducta. & eſt duplex, rei animatæ, & nõ. Sextũ capitulũ eſt ad exhibẽdũ. Septimũ capitulũ eſt horreorũ. Octauũ, ad recuperandũ expẽſas, quas fecit cõductor in re conducta. Nonũ, vt liceat tollere adiecta: vt inſtrm & ſimilia. Decimũ, vt locator agat, vel actionẽ cedat. & ſuper omnibus his ipſe formabit libellos. Ad primũ inducit ff. eo. ſi in lege. §. itẽ vtiliter. & l. ſi fundus. §. fi. cũ duabus legibus ſe. Ad ſcd̃m prę. l. ſi fundꝰ. cũ duabꝰ ll. ſeq. & l. ex cõducto. §. ſi vis tempeſtatis. vſq̃ ad finẽ legis & l. ſeq. vſq̃ ad §. itẽ cũ q̃dã. & ĩ §. vbicunq̃. Ad tertiũ præ. l. ex conducto. Ad quartum. ff. eo. ſi ędes. §. illud. Ad q̃ntũ. ff. eo. ſi tibi domũ. §. fin. & l. cùm plures. §. ſi ſeruũ. & l. ſed ad des. §. ſi qs dolia. Ad ſextũ. C. e. ex diui. & ff. e. l. dñs. & quę vtro biq̃ no. Ad ſeptimum. ff. eo. q̃d ſi mercedem. Ad octauum. ff. eo. l. dñs horreorũ. §. vl. & l. penul. Ad nonũ. ff. e. ſed ad des §. ſi inqlinꝰ. Ad decimum. ff. eo. cũ in plures. §. meſſem. Fit q̃ſtio de milite, q̃ tempore guerræ comitis, recepit ab illo caſtrum

2 ☞ FORMA. A. conceſsit & locauit B. pro ſe ſuisq̃ hæredibus recipienti tale pedagium ſuum cum ſuis iuribus, prouentibus, & vſibus ſuis, prout in tali & tali loco colligi, leuari & percipi conſueuit, vſq̃ ad annum vnum integrum & completum die tali inchoandum: dans eidem B. plenam licentiam & liberam poteſtatem colligendi, leuandi, & recipiendi per ſe, vel per alios dictum pedagium in locis & territorijs ſuprà dictis. Promiſit etiam idem

thorizare & expedire, & ea vel eius occaſione aliquã nõ facere dationẽ, obligationẽ, vel cõtractũ, cuius ꝑtextu huic locationi, vel ipſi cõductori preiudiciũ vel dãnũ aliquod valeat generari, vel quò minus ipſe cõductor eã hinc ad dictũ terminũ perſe, vel per aliũ, quẽ voluerit, vti valeat, & tenere. dictꝰ verò B. promiſit ſolẽni ſtipulatione, ipſi A. ſoluere & dare eidẽ nomine penſionis eiuſdem domus pro quolibet anno decẽ lib. Tur. ſcilicet dimidiã in principio anni: relinquã verò dimidiã in tali termino. Quæ omnia & ſingula promiſerũt viciſsim, ſcilicet vnus alteri ad inuicẽ ſolẽnibꝰ ſtipulationibꝰ hincinde interueniẽtibus firma, grata, & rata hr̃e, & tenere, nec contra facere, vel venire per ſe, vel aliũ quacũq̃ rõne, vel cã de iure vel facto, ſub pœna xx. li. Tur. adinuicẽ inter eos interpoſita ſtipꝓne ſolẽni in ſingulis capitulis huius cõtractus promiſſa. Qua ſoluta vel non, rata maneãt omnia & ſingula ſuprà ſcripta. Itẽ reficere ac reſtituere vnus alteri ad inuicẽ oĩa & ſingula dãna & expẽſas ac intereſſe, quas vel qd̃ vnus occaſiõe alterius ſine culpa cõtra ꝑmiſſa veniẽtis, fecerit vel ſuſtinuerit in iudicio, ſiue extra: pro qbꝰ omnibꝰ & ſingulis firmiter obſeruandis, obligauit vna pars alteri adinuicẽ omnia bona ſua. Hęc forma probatur extra de loca. propter. C. eo. ędẽ, quã. & l. certi. & l. ſi qs cõductionis. ¶ † Porrò ſi quis locat pedagium, ſic inſtrm conficietur:

☞ FORMA. A. conceſsit & locauit B. pro ſe ſuisq̃ hæredibus recipienti tale pedagium ſuum cum ſuis iuribus, prouentibus, & vſibus ſuis, prout in tali & tali loco colligi, leuari & percipi conſueuit, vſq̃ ad annum vnum integrum & completum die tali inchoandum: dans eidem B. plenam licentiam & liberam poteſtatem colligendi, leuandi, & recipiendi per ſe, vel per alios dictum pedagium in locis & territorijs ſuprà dictis. Promiſit etiam idem

vnum cuſtodiendũ pro certa mercede: poſtea illud ab hoſtibus captum eſt: an miles tentatur? Si in dolo fuiſſet, non eſſet dubium. de lata culpa, vel magna negligentia etiam tenetur. de qua vide no. extra, de depo. c. ij. in glo. ij. & quod ſuper ea dixi. & in l. magna. ff. de ver. ſig. Itẽ, quia mercedem recepit, tenetur de leui. ff. e. ſi qs ſeruũ. in præ. decre. ij. Itẽ de leuiſſima, ſi circa cuſtodiã interuenit. ff. loca. qui mercedẽ. Mitius tñ videtur puniendus. ff. de cuſto. reo. l. milites. & l. fi. De violentia verò, quæ propoſitum reſpicit, videtur non teneri: quia illa inter caſus fortuitos ponitur. ff. commo. in rebus. in prin. & nulla, cui poteſt prouideri, ne damnũ, violentia, vel iniuria detur. ff. loca. ſed de damno. & commo. l. ad eos. Hoc verum, ſi culpa non præceſsit violentiam: nam ſi præceſsit, tenetur: vt quia cuſtodes in numero conuento non habebat in caſtro, vel non habebat arma, vel victualia neceſſaria. Facit eo. ti. ſi merces. §. culpæ. commo. ſi vt certo. §. j. & maximè ſi culpa fuit ꝓordinata ad caſum. arg. ff. ad le. Rhod. de iact. l. fi. Præſumetur tamen culpa, niſi conducens probet contrarium. ff. de cuſt. reo. l. fi. vbi no. iſta. quia eius officium erat cuſtodire. & plenius ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. §. fi. Multùm autem facit contra eum q̃ tempore guerræ receperat cuſtodiam. quaſi videatur actum, q̃ tãta eſſet diligentia, q̃ violentia perdi non poſſet. & tacitè actum habetur pro expreſſo, ff. ſi cer. pet. l. cùm quid. Bene facit ff. nau. cau. ſta. l. nauta. in fi. per quod quibuſdam videtur etiam eum culpa deficiente teneri. Quid ſit verius, ſecũdùm facti terminos iudicare oportet: eodem modo diſtinguendum eſt an tempore guerræ commiſerit comes cuſtodiam illi militi, quã ipſe miles commiſit alteri, ſub cuius cura perditum eſt. Si tamen opinio illius ſubrogati ad illud officium erat commendabilis: licet ex illius culpa mutatis moribus perditum eſt caſtrum, videtur miles excuſatus: ſicut de magiſtratibus, qui dant tutores: tunc idoneus dicitur. ff. de magiſtra. cõ. l. j. §. ſi magiſtratus. Et de debitore idoneo caſu fortuito facto nõ ſoluendo, quo ad procuratorem Reipublicæ, qui illum dedit. ff. de admi. re. ad ciui. perti. l. ij. §. ſi eo tempore. & quo ad negotij geſtionem. ff. de neg. geſt. l. litis. §. j. in eo, qui per nuncium æſtimatum fidum remiſit argẽtum. ff. commo. l. argentum. de quo ſcripſi de pig. ſignificante. ſuper gl. antepe. Nouiſsimè audiui, q̃ in curia eſt determinatum, q̃ ſi fuiſſet nobilis is, cui miles commiſit cuſtodiam, miles eſſet liberatus. ſi ignobilis, tenetur, ſicut cuſtos carceris de culpa eius, quem ſubmiſit. C. de cuſto. reo. l. pen. & l. fi. ff. e. l. fi. in prin.

a ¶ Conficietur. Forma Rolan. in parte quinta.

A proſe

a ☞FORMA. Rolã. ij. parte v.
b ☞FORMA. Rolã. vij. v. ꝑte.
c ¶Locationem in contractu venditionis.
d ¶Dubitatio. scilicet, quia fructus sunt ipsius, sed colonus agit contra venditorem. h. d. lex alle. & author hoc & quod sequitur de clarare debuisset.
e ¶Fisci. Qđ ne fiscus teneat̃ colono, colonus habeat fructus sed a pensio soluatur emptori: vt in p̃. l. fin. ff. de iure fis. Fuit hic in disputatione terminatũ per bonę memoriæ do. P. de Ceruotis q̃ vigore statuti iubentis bona banniti penitus destrui, si colonus coluit & seminauit prędium: & sunt fructus pendentes tempore banni: destruentur non obstante iure coloni, cùm adhuc sint banniti dñi fundi & fructus sint pars fundi. ff. de rei vendi. l. fructus. ff. loca. l. cùm in plures. §. messem. & alleg. qđ not. ff. de leg. ij. Męuius. §. pen. in vlti. glo. sed tenebitur dñs colono, cuius culpa 4 damnum illud sustinet ff. locati. si b fundus. in principio. secus si tempore banni erant separati à solo: qa tunc erant facti coloni siue pensionarij. ff. de furtis. si apes. in fin. siue partionarij, cùm statim sint communes. & sic fiet diuisio, & sic sola pars domini destruetur. Facit ff. de adult. si postulauerit. §. iubet lex. Vbi verò dominus remaneret non soluendo, vel publicarentur bona, deduci deberet ꝑs coloni, vt ęs alienum: vel fiscus sibi teneť. ff. solu. mat. si marito. C. ad l. Iul. de vi pu.

A. pro se suisq; hæredibus, &c. dictum pedagium & eius prouentus prędicto B. defendere & authorizare contra quãlibet personam, & vniuersitatem: & facere & curare, quòd dictus B. & eius nũcij illud leuare, colligere, & ꝑcipere libere & expeditè poterũt vsq; ad terminum suprà dictũ: & ei nõ tollere. nec aliqd ei superimponere nec etiam imbrigare. Idem verò B. promisit ipsi A. dictum pedagium, prout solitũ est fideliter colligere, & ab insolitis & indebitis exactionibus abstinere. & pro ipso pedagio & eius prouentibus, & vsibus locatis, dare & soluere sibi tantum. quę omnia & singula inter se pro se suisq; hęredibus promiserunt adinuicem solennibus stipula. attendere, obseruare, & non contrafacere, vel venire, sub pœna dupli quantitatis prędictæ hincinde solẽniter stipulata: & insuper reficere & restituere, &c. vt in p̃. for. De hac materia vide j. de censi. §. secundo. †Si verò quis locat terram ad superficiem in ea faciendam sic instrumentum conficietur:

☞FORMA. [a] A. concesit & locauit ad pensionem B. ꝑ se suisque hęredibus recipiẽti quoddã accasamentũ positũ in parochia tali, quod esse dixit & cõuenit x. cãnarũ: & eius tales esse cõfines, &c. hinc ad xxv. an. ꝑ. x. ꝑ domo & superficię ędificãda & cõstruenda super ipso loco: promittens solenni stipul. dicto B. locũ ipsum ei, suisq; hęredibus, hinc ad terminũ ipsum, &c. vt in p̃. for. vsq;, valeat & tenere. hoc saluo q̃ vbi est ibi, ex ea die. dic, ex eo. & vbi casa, dic dictum accasamentũ. post iunge, occasiõe prędicta. quapropter dictus B. promisit dicto A. pro se suisq; hæredibus stipu. domum seu superficiẽ ædificare ibi, & dare ac soluere eidem nomine pẽsionis loci prędicti quolibet anno. x. solid. Tur. die tali: hoc expresse acto inter se, q̃ si locator dictum terrenum seu solum, & conductor superficiem suam intra prę factum tempus venderevoluerit: teneatur vnusq;sq; ipsorum rẽ suam vendere volens alteri denunciare, & eidẽ nolenti emere pro qnq; solidis minus quã alteri personæ vendere, atq; dare. quod si is, cui denunciatum fuerit. infrà octo dies post ipsam denunciationem ad emptionem recipiendam, & pretium soluendum se non obtulerit: ex tunc liceat violenti vendere cuicunque voluerit dare conditione hac vllatenus non obstante, dummodo nullus fiat contractus, cuius prętextu dicta locatio hinc ad dictum terminum infringatur. quę omnia & singula &c. vt in præ. for. vsq; in fi. Hoc probatur ff. de superfici. l. prima. Superficiaria em̃ domus dicit̃, q̃ in solo cõducto posita est, cuius proprietas & ciuili & naturali iure eius est, cuius est solum: vt eo. titu. l. fi. & l. j. §. j.

¶†Ceterum si prędium, vel vinea concedatur ad laborandum, sic inde conficietur instrumentum:

☞FORMA. [b] A. dedit & cõcesit ad laborandũ B. pro se suisq; hæredibus recipienti talem petiam terrę, aratorię, & talem vineatæ sitam in tali loco, cuius confines sunt tales, &c. hinc ad v. ann. proxi. promittens ipsi B. hanc concesionem vsq; tunc firmã, gratam & ratã habere, tenere & obseruare: econtra quoq; dictus B. promisit & conuenit stipul. solenni dicto A. dictam terrã, scilicet q̃ aratoria est, diligẽter congruis tpibus colere, & bene arumpere & terere, & sulcis conuenientibus arrare, & quarta ratione suis seminibus propriis & sumptibus seminare, siue cum dimidia suorum seminum, reliqua dimidia sibi à domino concedenda. Eam verò, quę vineata est, quolibet anno suis temporibus bene putare, releuare, ligonizare, binare, purgare, & cum ipsius B. palis perticis atque iunctis, ac propriis sumptibus sepes & fossata prędicti loci bene manutenere, ipsamque vineam propagare, vbicũq; fuerit opportunũ: arbores quoque non incidere citra domini voluntatem. & quolibet anno c. salmas sui proprij lætaminis ibi inferre ac iactare, segetes metere, triturare, vuas vindemiare, cęteros q̃ fructus colligere: dimidiam quoque fructuum omnium percipiendorum ex possessione p̃dicta, s. bladi, vuarum, cęterorumq; tam arborum q̃ aliorũ dare & cõsignare & deferre suis tẽpobus eidem Narbo. ad domum suam bona fide, & hęc omnia facere omnibus suis laboribus & expensis. quæ omnia & singula suprà scripta promiserũt vicisim. &c. vt. ŝ. in prima forma, vsq; ĩ fi. xvj. quęstio. j. reuertimini. ꝑpe prĩ. & quæstio. vij. decimas. 5 extra, de deci. tua. ¶†Sed pone: locaui tibi fundum ad mediũ, vt dictũ est: seminasti fundũ, postea vẽdidisti fundũ P. sciẽti fundũ sic esse locatũ: q̃ P. vult te de domo expellere, & oẽs fructus colligere: tu verò vis retinere, donec collegeris medietatẽ: q̃rit̃ qd iuris? Et vr̃ q̃ P. habebit oẽs. arg. ff. de act. empt. & vẽ. Iulian⁹. §. si fructib⁹. ff. de vsufr. arbores. §. j. ff. loca. & cõ. si merces. §. j. & l. q̃ fundũ. & melius C. e. emptorẽ. & ff. de his q̃ in frau. cre. l. fi. §. pe. Arg. contra ꝑ colono. ff. de act. emp. l. j. in fi. Cũ em̃ P. sciret fundũ sic locatum esse, non debuit certiorari: vt ibi. Itẽ ꝑ eo facit. ff. de ædil. edi. l. j. §. causa. C. de euic. si fundũ. & melius. ff. de acq. pos. l. si qs rẽ, quam. ff. de do. pręle. l. j. §. fi. ff. de iure fis. l. fi. §. fi. Præterea, quòd posit retinere semina, vel expensas, ꝑbat̃ ff. famiercisc. un. l. fundus. Itẽ cõtra colonũ est: qa ipse nullã habet possessionẽ: vt ff. de vsufca. nõ solũ. §. j. ĩ fi. ff. de cõdi. inde. si in area. Sed ꝑ eo facit ff. de leg. ij. prędiũ. §. j. ff. de fundo instru. & instrumẽto. l. si fundũ. Sed respõderi põt, q̃ fruct⁹ nõ sunt coloni pri⁹ quã percipiant̃ à fundo: sed dñi sunt: vt ff. loca. & cõduc. cũ in plures. §. messem. Vel dic q̃ fructus efficiũ c tur P. ꝑpter iustũ initiũ, & tacitã locationẽ: [c] vt ff. de leg. ij. cũ fili⁹. §. dñs. ff. de precario. q̃situ. §. qđ à Titio. ¶Si verò P. te expulit, & ꝑ se fructus percepit, nulla est dubitatio: d [d] vt ff. de leg. j. l. nihil. in fi. sed f e in colono fisci spãle est, priuilegio fisci. [c] †Illud autẽ 6 queri̊t̃, si dñs locauit fundũ ad medium, nulla facta mẽtione de arboribus: vtrũ ipse habebit arbores? Et videt̃ q̃ oẽs habebit: quia fructus naturales sunt, de quibus nullã debet colonus partẽ habere. ff. de vsur. fructus. Hinc est q̃ si colon⁹ destruat arbores, tenetur. ff. loca. si merces. §. culpæ. de iureiu. duob⁹. g §. colonus. ff. arborũ fur. cæ. si colonus. ff. de iure fis. in fraudẽ. §. si cõductor. qa nec maritus debet arbores habere in fructũ, nisi cæduę sint: vt ff. so. mat. diuortio. §. si fundus. licet dicatur dñs rei dotalis: vt Insti. quibus al. nõ licet. nec etiã fructuari⁹: nisi ꝑ tradit̃. ff. de vsufr. ex sylua. & l. seq. & l. arbores. qui plus iuris habet in re: qa naturaliter possidet, vt ff. de acqui. pos. naturaliter. c̃ colonus, qui nullo mõ possidet. ff. de preca. certè. §. ij. ar. cõtra, q̃ colonus habebit medietatẽ de arboribus, qa dñs ei locauit, vt habeat medietatẽ redituũ siue frugũ. At appellatione frugũ, arbores cæduæ cõtinent̃. ff. de ver. sig. l. frugẽ. Item generalior est appellatio reditus, quã f fructus: [f] vt extra, de electio. in constitutio. Grego. x. generali. §. fi. lib. vj. qa in fructu nõ cõtinetur partus ancillę: vt ff. de vsuris. in pecudũ. ff. de vsufruct. vetus. sed in reditu sic. ff. de vsur. Paulus respondit. §. hæres. Itẽ quòd debeat habere partem de fructibus, videt̃: quia quasi societas ad omnia, quæ sunt in fundo, contracta videtur: vt in præalleg. l. si merces. §. vis maior. Itẽ colono datur actio furti ꝑ fructibus. ff. de furtis. si apes. §. fi. & l. fullo. §. frugibus. Item vmbra arborũ nocet frugibus: vt C. de seruit. & aqua. l. fi. §. fi. vnde in hoc releuari debet, vt partẽ fructuũ habeat. ff. de reg. iur. secũdùm naturam. Item actio & contractus locationis & conductionis bonę fidei sunt: vt Insti. de actionibus. §. actionum. & in his plura veniunt, de quibus actum non est. ff. de dolo. l. eleganter. §. non solũ. Ad idem etiã ff. de lega. iij. prædij̃s. ff. de fundo instructo. Seię. Super hoc dicunt quidã, q̃ prima parte pro dño iudicandum est per præalleg. l. fructus. ¶Quid si colonus plantauit arbores? De hoc not. ff. de seruit. rusti. prædio. l. certo. in princi[g].

De forma instrumentorum super cessione ad fictum, uel ad firmam.

SVMMARIVM.

1 ☞Instrumentum cõcesionis alicuius rei ad fictũ, vel ad firmam, qualiter sit formandum.
2 Instrumentum concesionis alicuius rei ab ecclesia, vel monasterio in emphyteusim, quale esse debeat.

l. ij. Gãdinus sub rubri. đ bonis malefactorum, aliter soluit post Vber. de Bob. vbi vide ad literam verba ipsius Vber. circa medium vbi tenet quòd si consuetudo aliud nõ habeat, pars coloni nõ vastabitur. De quæstione verosimili, an propter illud statutũ dom⁹ vel possessio obligata debeat destrui, vide per Iaco. de Are. & Cy. C. de pig. actio. l. pign⁹. De domo verò vendita, sed non tradita, Gãdinus rubrica vlti. ver. insuper pone.

f ¶Quàm fructus. Adde Soci. consi. xxxvj. inci. in cã. colum. iij. verſi. decimò conseruatur. in iij. volu. Hen. Fer.
g ¶In princip. Ibi not. quęstio Pylei lxxix. de rustico plantante vineam hoc pacto, q̃ quartã partem fruct⁹ daret domino: plantauit etiã arbores, de quibus vult domino dare partẽ. glo. vide. Ipse Pyleus tenuit domino quartam debere. alleg. Instit. vi bo. rapt. §. sed nedum. & quod de alijs fructib⁹ tũc non æstimabitur. ff. de pact. l. tale. §. fina. ff. de verb. obliga. eum qui. Est & alia q̃stio Pylei ix. in ordine, qua quęrit de colono, q̃ debet quartam ꝑtem omnium redituũ lapidicinis exceptis, an teneat̃ ad quartam calcis facte ex lapidibus. Pro locãte facit: quia calx est fructus prædij̃, nec est lapis: cũ nulla materia fit suum materiatum. et de omni fructu deberetur quarta: ergo & de calce. argu. ff. de pign. ac. si conuenerit. Et si calces ante locationem non fiebãt de lapide:

ſed alius erat lapidum vſus:exceptio lapidum non debet extendi ad id,. quod non fuit cogitatum.ff.de oper.lib.l.eius.de tranſac.cum Aquiliana Soluit contrariũ:quia de proprio lapide calcem fecit. Item illa potius ex ſua induſtria,& labore habere debet,q̃ ex prædio.Item lapide excepto, omne,quod fit ex lapide,videtur exceptũ.Probãtur prędicta C.de vſur. l.eos.& de tute. l. iiij.§.vlti. ff. de fideiuſ.ſi qs ꝓ eo. §.ſi nũmos.ff. ad legem fal.l. iij. & quod plus eſt, ſi lapides eſſent domini:calx tñ bona fide ſpecificata non eſſet eius, ſed deberet æſtimationẽ lapidũ. a ff.de lega.iij. l. lana.Probat hoc ad ſenſum. pone ꝙ receperat vuas,vł oluas:nunqd tenebitur dare vinũ vel oleũ.Hoc patet abſurdũ.Concludit ergo ꝙ qcqd agit de lapidicinis,dño nõ debetur,ſiue vẽdat, vel donet, vt parietem faciat, ſiue calcem.

a ¶Res aliqua. Credo ꝙ hic deficiat, ab aliquo, vel eccleſia . hoc dico, quia de locatiõe c facta de eccleſia nõ ſequit forma.

b ☙FOR.Rolã. vij.quartę partis.

c ¶Eius , Hoc intelligebat per l. qd niſi.ff.de ope. lib.ſecus in venditore: vt not. ſ. ti.ꝓxi.§.in fi.Si autem iſte mutat 2 domicilium, non tenebit ibi ſoluere.C.de ſol. l. vſu d ras.niſi locꝰ ęqualiter diſtaret , ita ꝙ non intereſſet debitoris : vt ibi notatur.

d ☙FOR.Rolã. xliij.parte j.

e ¶ Talis & talis, &c. quod ſequit vſq; ibi:p ſe, &c. Addit author formę, de quo tñ in Aureola ſuppleuit Rolã.vt j. dicam.

f ¶Contractus. Et certũ eſt ꝙ ſic.Itẽ ſcias ꝙ ſic nõ ſeruiat his,q̃ ſubſtãtialia ſunt, fieret e ꝓ pręlatũ datio ĩ emphyteuſim,puta ſine conſenſu & tractatu capituli recipiens nõ tenetur ad pẽſionẽ,dato ꝙ pręlatus ſe offerat, qd facit capitulũ cõ

3 Emphyteuſis genus dicitur alienationis.

Tractus in alienatione rerũ eſt neceſſarius, de quo & debet publicum inſtrumentũ confici.

Inſtrumentum renouationis emphyteuticariæ conceſsionis,qualiter ſit formandum.

4 Inſtrumentũ,vbi penſio rei emphyteuticæ ꝓ ipluribus annis ſoluitur,qualiter ſit faciendum.

SEquitur videre de conceſsione ad fictum vel ad firmã. Si igitur res aliqua[a] vel eccleſia cõcedatur ad fictum, ſic inſtrumentũ conficietur:

☙†FORMA.A.[b] cõceſsit pro ſe ſuisq; hæredibus recipiẽti ad vtendũ & fruendũ ꝓ certo affictu & reditu,talẽ petiã terrę vineatę in tali loco ſitã,cuiꝰ cõfines,&c.hinc ad quinq; annos ꝓximos, ꝓmittẽs ſolẽni ſtipulatiõe ipſi B. p̃dictã cõceſsionẽ gratã,firmã & ratã habere & tenere,nec cõtra facere vel venire:ſed ipſam rẽ ſibi hinc ad dictũ terminũ ab omni hoĩe,aut vniuerſitate legitimè defendere,authorizare & expedire:nullãq; dationẽ,obligationẽ,vel contractũ in ea re vel eius occaſione facere vel feciſſe,cuiꝰ p̃textu dicta cõfeſsio infringaꝫ, vel quò minꝰ ipſe B. dicta re vti & frui valeat hinc ad terminũ p̃ſtitutũ.Idẽ verò C. ꝓmiſit & cõuenit ſtipulatiõe ſolẽni dicto A. ꝓ ſe,ſuisq; hęredibꝰ ſtipulãti dictã vineã colere,cõſeruare,iura ſua manutenere,& ea vti & frui fideliter arbitrio boni viri ac noĩe affictus & reditus quodlibet anno dare & deferre ſibi Narbonę ad domũ eiꝰ[c] ſuis expẽſis q;q; modia vini puri,eiꝰ videlicet,qd ex dicta vinea pcipieꝫ,vel etiã æquè boni,in fine quoq; termini ipam bñ cultã,ac in eodẽ ſtatu,vt nũc eſt,ſibi dimittere et reſignare.q̃ oĩa & ſingula ſupra ſcripta,&c.vt ſ.in prima forma vſq; in fi.¶Eadẽ forma ſeruet in conceſsiõe molẽdini,vel alterius rei : ponẽdo pacta & cõuentiões habitas inter partes:vtendo etiã verbis ad contractus naturã aptis.Hæc probantur extra, eo.c.ij.& de ſimo.c.querelã.& ne prelati vices ſuas vel iure ven.c.fi.& de reli.do.cùm venerabilis . de reſti.ſpo.Piſanis.¶†Porrò ſi eccleſia vel monaſterium aliquã rem concedat in emphyteuſim, ſic inſtrumentum conficietur:

☙FORMA.[d] Nouerint vniuerſi preſentes pariter & futuri,ꝙ cũ eccleſia beati Affrodiſij Bitereñ. B.Aurioli ciuiliter in centũ marcharũ debito tenea tur,contracto ſpecialiter pro ſoluẽdis collectis,ſibi à tali legato impoſitis,vel ꝓ refectione talis molendini, ꝙ ꝓpter aquarũ inundationẽ collapſum fuerat:vt de dicto debito & cã eiꝰ patet inſtrumento publico manu talis notarij cõfecto : eadẽq; eccleſia vrgẽte creditore p̃fato debitũ ipſum ſoluere neceſſariò teneaꝫ,nec ſint alia,de qbꝰ ipſum ſolui valeat, niſi infrà ſcripta fiat cõceſsio,quã magis expedientẽ & minꝰ dãnoſã,q̃ alicuiꝰ alteriꝰ rei vel poſſeſsionis eiuſdẽ eccleſię,eſt cõpertũ : idcirco venerabilis pater dñs P.Dei gratia abbas eccleſiæ eiuſdẽ licẽtia & authoritate à venerabili patre dño P. Dei gratia Bitereñ.epo ſuper hoc obtẽta:vt patet per inſtrumẽtũ publicũ manu talis notarij inde cõfectũ, vel p patentẽ literã ipſiꝰ ſigillo ſigillatã de cõſenſu & volũtate exp̃ſſa fratrũ & canonicorũ ſuorũ, & eccleſię ſuę p̃fatæ ad hoc ſpecialiter, vt moris eſt, vocatorũ & preſentiũ,ſcilicet talis & talis &c. [e] habito pluries ſolẽni tractatu ſup ipſa cõceſsiõe vel alienatiõe per capitulũ antę dictũ,& ab eis plena deliberatiõe ꝓuiſo,dictã alienationẽ vel cõceſsionẽ eidẽ monaſterio,vel eccleſiæ expedire:vt de ipſo tractatu & ꝓuiſiõe cõſtat pluribꝰ inſtrumẽtis ſcriptis manu talis notarij ꝓ ſe ſuisq; ſucceſſoribꝰ,vice & noĩe ipſiꝰ eccleſiæ dedit atq; cõceſsit P.pro ſe ſuisq; hæredibꝰ recipiẽti in emphyteuſim,vſq; in ipſius tertiam perſonã,domũ talem in burgo ipſius eccleſię ſentire:licet conſilio vnius Legiſtę fuerit ſemel contrariũ iudicatum,ſi ſuperaddebatur canonicorum conſenſus,per l.j.ff.de actio,emp.Iulianus.§. ſi quis colludente.Sed illud in contractu,qui tenuit , & poterat ratificari. ſed hic ſecus:quia contractus ille à principio nullus ratificari nõ poterat, cũ eſſet de perpetua alienatione:licet de tẽporali ſecus.qd̃ dic vt de his q̃ fiunt à præ.c.ij.& ij.& in prę. decr. dudũ. Hic igitur de nouo oporteret inchoari contractũ , & haberi ſuperioris licẽtiã, & approbari cauſam,& demũ fieri contractũ, vt ſ. Quod dixi penſionẽ nõ deberi: ceſſaret, ſi diceret hodie locũ habere,quod nota j.§. fi.ante ver . octauò queritur.

in via tali ſitam,cuius cõfines ſunt hi,&c.ad habendũ,tenẽdũ &c.vt j.tit.proxi.ver.cæterũ.vſq; , modo aliquo pertinẽte.Iũge,pro centum marchis ſterlinguorum.quã quidem pecuniæ quãtitatem idem emphyteuticariꝰ corã mẽ notario & teſtibꝰ infrà ſcriptis de mãdato dicti dñi abbatis ipſorũq; fratrũ dedit,& ſoluit ipſi B. Aurioli in ſolutionẽ & ſatisfactionẽ debitiſuprà ſcripti. Quã ſiquidẽ rẽ idẽ dñs abbas ſe ipſius H.emphyteuticario noĩe cõſtituit poſsidere &c.vt j.de donati.inter virũ & vxo. §.nũc de dote.In illa forma A.dedit.vſq; in fi . hoc ſaluo,quòd vbi dicitur ibi:ſuosq; hæredes.& pone, eiusq; ſucceſſores vice & nomine ipſiꝰ monaſterij. Item non ponas verba illa,tã in proprietate, quàm in poſſeſsione.Item vbi dicitur ibi, traditionẽ . dic donationem & conceſsionem.Item vbi dicitur ibi centũ marcharum.pone,dupli dictę quantitatis. & vbi bonorũ ſuorũ:dic,bonorũ dicti monaſterij ſeu eccleſię.poſt iunge,hanc autẽ conceſsionem & oĩa & ſingula ſuprà ſcripta,fecit idem dominus abbas expreſsè acto inter eum & dictũ H.ꝙ ab ipſo H.et quocunq; alio, ad quem res deuenerit memorata, vſq; in ipſius tertiam perſonam,annis ſingulis in feſto tali vnus denarius Turoñ.nomine penſionis eiuſdem rei ipſi eccleſię perſoluetur. Poſtquã autẽ ad quartam perſonam peruentum fuerit,noua emphyteutica conceſsio fit hoc ordine ſeruato renouationis tamen cauſa l.marchis argenti tunc eidẽ eccleſiæ perſoluendis . hoc quoque expreſsim inter eos acto,vt ex hoc cõtractu duo vnius eiuſdem tenoris inſtrumenta fiant,vnum pro ipſo H. aliud ꝓ g eccleſia memorata. ¶†Et nota quòd cùm emphy- 3 teuſis genus ſit alienationis:vt extra,de rebus eccle. non alie.nulli.neceſſarius eſt epiſcopi conſenſus:vt dixi xij.q.ij.abbatibus.& c.placuerit.xviij.q.iij.in h venditionibus .& probantur pręmiſſa x.q̃o.ij.hoc ius porrectum.& authen.ſi œconomus. & auc. his vſus.& extra,de reli.domibus.conſtitutus.Item qd ſupra dicit de conſenſu capituli,vel maioris partis, probaꝫ extra,de his,quę fiunt à ma.parte capi. ca.j. & c.ea noſcitur.extra,de dona.paſtoralis.in fi.Item quod dixi de tractatu,qui ſemper debet interuenire in tali alienatione,ꝓbaꝫ xij.q.ij.ſancti.extra , de his quę fi.à p̃la.ſine cõſenſuca. cũ apoſtolica. & ca. tua.& de rebꝰ ecc.ali.vel non.dudũ.& ibi no . vtrũ f tractatus huiuſmodi ſit de ſubſtantia contractus.[f] Itẽ quod dixi de tertia perſona, ꝓbaꝫ in auc. de nõ 4 alie.§.emphyteu.colla.ij. ¶†Et ſcias ꝙ de ipſo tractatu,ſic confici poterit publicũ inſtrumentum:

g ☙FORMA.[g] Dñs P.abbas ſancti Affrodiſij congregatis infrà ſcriptis eiuſdem eccleſię canonicis ad capitulũ more ſolito.ſ.tali & tali, ꝓpoſuit coram eis ꝙ cũ occaſione talis debiti ſeu neceſsitatis, vtilitatis,vel cauſæ monaſterio vel eccleſiæ expediat,vt habeatur pecunia vſq; ad quantitatem centum marcharũ: ꝓuideant ipſi & deliberent, vñ dicta pecunię quãtitatis poſsit haberi.Igitur fratribꝰ ſeu canonicis ipſis ſuper hoc ſolẽniter tractantibus & deliberãtibus diligenter:tandem communi conſenſu cõfirmarũt,ꝙ talis poſſeſsio eccleſię ipſius cõcedaꝫ in emphyteuſim,vel alienetur:& pecunia ſeu pretiũ dictę rei in dictã cauſam,vel negotium conuertatur,credentes hoc pro dicta cã ipſi monaſterio vtilius expedire.¶Et nota qiſte tractatꝰ debet pluries fieri,ſaltem ter,vt dicunt quidã.& de qualibet vice debet fieri publicũ inſtrumentũ.quod durum videtur.[h] ¶† Cęterũ ſi emphyteuticaria con- h 5 ceſsio renouetur, prout in prędcedenti forma tactũ eſt,ſic inſtrumentum conficietur:

☙FORMA.Quoniã dñs talis in burgo ſancti Affrodiſij Bitereñ.in tali via ĩtra tales cõfines ſita &c. olim data &[i] cõceſſa H.à venerabili pr̃e dño P. dei gr̃a abbate ſancti Affrodiſij ĩ emphyteuſim ſub cõditiõe annuę pẽſiõis & renouatiõis poſt tertiã perſonam

☙FORMA. ¶Rolãd . In Sũma,ſcilicet in Aureola ſup prędmiſſa forma.

¶Videtur.Vide quod no. de reb. eccl.non alie. dudum.in gloſſ. ſecũdùm quod. & qd̃ ſuper ea dixi: vbi per ſingulare probaꝫ vnicũ tractatũ ſufficere, dummodo ſit ſolẽnis & diligens. In monachis nigris ſeruentur cõſtitutiones Bene dicti,q̃ volũt tractatum duorum dierum interpellatorum,& certo caſu papę licẽtiã, vt in rubrica . vbi de mutuis & venditionibus,& vbi de forma iuramẽti.

☙FORMA. Rolan.xlv.cui cõtinuaꝫ ſequens.

ſonam faciendę,q̃ nũc peruenit add.quondã filium C.& ab eo poſsideť:& iã,vt dicit,caſus & tẽp⁹ reno uatiõis aduenit:idcirco ipſo D.id inſtanter petente, idẽ dñs abbas ꝓ ſe ſuiſq; ſucceſſoribus vocatis ſpecialiter preſentib⁹,& cõſentiẽtib⁹ eccl'ię canonicis, ſcilicet tali,& tali de licentia talis epiſcopi Bitereñ. dedit & cõceſsit vice & noĩe p̃fatę eccl'ię in re & cã renouationis ipſius conceſsionis emphyteuticæ dicto D.ꝓ ſe ſuiſq; hęredibus recipiẽti,vſq; in fui tertiã perſonã domũ preſatã ad habendũ, tenẽdũ,&c. vt ſ.ver.porro.vſq; modo aliquo ptinẽte.iũge,ꝓ l. marchis,quas ipſe dñs abbas ab ipſo d.recepit ibidẽ & in p̃nti,in ſpãlẽ eiuſdẽ eccl'iæ vtilitatẽ cõuertẽdas pẽſiones eiuſdẽ dom⁹,quas dict⁹ d.habet eidẽ B.& eũdẽ ĩ ipſa pleniſsima authoritate cõfirmãs.nec nõ ꝓmittẽs p ſe ſuoſq; ſucceſſores vice et noĩe ipſi⁹ monaſterĩ dicto D.ꝓ ſe ſuiſq; hr̃dibus ſtipulanti &c. vt in p̃.ver.porro.vſq; in fi.hoc ſaluo,q; vbi dicitur ibi dationẽ et cõceſsionẽ.dic renouatiõis cõceſsionẽ. Itẽ vbi dicit ibi, dupli dictę quãtitatis. dic l.marcharũ.Itẽ vbi dicit.hãc aũt cõceſsionẽ. põe,renouatiõis cõceſsionẽ.Hęc forma ꝓbatur in præ.cõcor.de p̃cario.c.ĩ.& extra,de re ec.alie.vel non.ad nr̃am.Inſti. loca.§.adeo.in auť.colť.ĩ.de nõ alie.aut p.§.alienationis.Et hic dicũt qdã non eſſe neceſſariũ conſenſum
a eꝓi ex q̃ in principali cõceſsione interuenit.[a]Inſtr̃m aũt ꝓmutatiõis factę de re eccl'iaſtica,emphyteutica, pro alia re emphyteutica.vide j.ti.ꝓxi.§.j.ver.cętera.
6 rũ. ¶†Si aũt pẽſio rei emphyteuticæ pro pluribus annis ſoluatur,ſic inſtrumentum conficietur.

c ✻FOR.Cum d vnũ denarium Tur.eccleſię ſeu dño abbati ſancti Affrodiſĩ Bitereñ. noĩe penſiõis talis dom⁹ emphyteuticę ſitę ĩ burgo eiuſdẽ eccl'ię ĩ via tali intra tales cõfines annis ſingulis ſoluere teneať: actũq; ſit inter eũ,& dictũ dñm abbatẽ de cõſenſu infrà dictorũ canonicorũ eiuſdẽ eccl'ię & ad hoc ſpecialiter vacatorũ & ibidẽ p̃ntiũ:vt pẽſio ꝓ infrà ſcripťis annis debẽda,licet debereť ad tp̃s, nunc ſimul et ſemel ipſi eccl'ię ꝓſoluať.Idcirco dict⁹ D.corã me no.& teſtibus infrà ſcriptis dedit ac ſoluit ipſi dño abbati iiĩ.ſoli.& duos denarios tur. in ſolutionẽ & ſatiſſactionẽ pẽſionis ꝓ l.annis ex dicta domo debendę.Idẽ verò dñs abbas cõfitẽs & aſſerẽs ſibi de penſione dictæ domus fore p̃dicto tpe plenè ac integrè ſatiſſactũ,ꝓmiſit ꝓ ſe ſuiſq; ſucceſſorib⁹ vice & noĩe dictę eccleſię eidẽ d.ſe ſuiſq; hęredibus ſtipulãti,ſ.ſcriptã ſolutionẽ,& oĩa ſingula &c. vt ſ. verſi. porro.vſq;,firma ꝑdurẽt.hocſaluo,q; vbi dicit ibi,dupli dictę quãtitatis.pone xx̃.ſol.tur.poſtea iũge canonicianñ dictę eccl'ię his omnibus p̃ſentes & cõſen
b tientes &c.extra,de loca.potuit.cum ſuis concor.[b]

b ¶Concor.cõtractus iſte bene expediens eſt emphyteuſim tenentibus:ſed non expedit eccleſĩs dã 1
tibus:qa ſic facilè perire poſſet rei 2
notitia.xx̃.q.ĩ.lõ 3
ginqtate. &c.ſępe. Vide j.§.nũc 4
aliqua. ver. xxxĩ.& ver.ſeq. 5
c ✻FORMA. 6
Rolan.& eſt tertia quintę partis.
d ¶Flauũ.Roſ.po 7
ſuit ferentem.pu 8
to q; dicit flauum qđ ſonat in albũ 9
vel rubeum, vel verius ex his miſtum, qui dicitur blundus.
e ¶Naturalis. Licet idem poſue- 1
rit Roſ. dicebat c
authorẽ omittere. d

De inſtrumentorun forma ſuper locatione rerum ſe mouentium.

SVMMARIVM.

☞Locans alteri equum ad equitandum,quale facere debeat inſtrumentum.
Contractus ex conuentione legem accipiunt.
Conductor alicuiusrei, debet omnia facere ſecundùm legem conuentionis.
Obligat⁹ ad ſpeciẽ,an per oblationẽ liberet à caſu.
Periculum omne recipiens rei conductæ, an de caſu fortuito teneatur.
Locans equm pro certo pretio quęlibet menſæ ſoluẽdo cũ pacto,q; ſi moriatur equ⁹,ſoluetur æſtimatio:an equo mortuo ſoluetur p̃tium & ęſtimatio.
Locans boues ad laborandum, quale faciet inſtr̃m.
Oues ſuas alteri cõmittens, qui certam partem debeat habere,qualiter faciet inſtrumentum.
Societate de beſtĩs alteri cõmiſis ad ſaluum capitale facta, qualiter ſit inſtrumentum conficiendum.

IAm dicendum reſtat de locatione rerum ſe mouentium. Si quis gitur locat alteri equum ad equitandum, ſic inſtrumentum conficietur:
¶†FORMA. [c] A.ciuis Bitereñ. locauit & conceſsit vſq; ad x. dies vnũ equũ flauũ[d] cũ talibus ſel
la & frẽno æſtimatũ & appretiatũ cõi cõcordia & aſſenſu vtriuſq; decẽ libris Tur.ducẽdũ & eqtãdũ vſq; ad Tholoſam, cõfitẽs & aſſeuerãs ſibi ab ipſo cõductore de mercede locatiõis fore in pecunia numerata integrè ſatisfactũ: oĩno renũciãs exceptiõi ſibi nõ datæ,& nõ ſolutę mercedis.dict⁹ verò B.ꝓmiſit ſolẽniter abſq; vlla exceptiõe iuris vel facti ſe obligando dicto A.ꝓ ſe ſuiſq; hr̃dib⁹ ſtipulãti dictũ equũ bñ,ſolicitè ac diligẽter cuſtodire,ſoluare, paſcere ac tenere,& in ipſo cuſtodiẽdo ac ſoluãdo ſummã,& exactiſsimã curã,atq; ſolicitudinẽ adhibere,necnõ eũdẽ equũ cũ dictis freno & ſella ĩ nullo magnatum,vitiatũ ſeu deterioratũ,ſed eiuſdẽ bonitatis,ſoliditatis & ſanitatis,vt tpe locatiõis erat,ei hinc ad dictũ terminũ reſtituere,& ſuę domui cõſignare,ſiue ſoluere:& dare eidẽ hinc ad terminum iꝑm p̃dictã ęſtimationẽ,videlicet decẽ lib. Turonẽ. ſuſcipiẽs inſup abinde in antea in ſe & ſup ſe omnẽ caſum fortuitũ & euẽtũ incẽdĩ,naufragĩ,ruinę,rapine,furti,violẽtię,hoſtilis aggreſſus,rep̃ſalię,vulnerum,ſuppoſituręinclauaturę,infunditurę doloris,
e mortis naturalis,[e] & act⁹ talis, & cuiuſcũq; morbi, & oĩm aliũ tã diuino vel humano iudicio,q̃ ex q̃libet gñe culpę vel morę, vel aľs qualitercũq; ꝓueniẽtẽ,vel q; circa iꝑm equũ poſſet aliquaten⁹ eueni re:q; ſi eũ cũ dictis freno & ſella,equè ſanũ & ſolidũ,vt dictũ eſt,eidẽ nõ reſtituerit & conſignauerit, aut dictã æſtimationẽ nõ ſoluerit termino ſuprà dicto:vel ſi oĩa & ſingula in hoc cõtractu cõtẽta non obſeruauerit,aut in aliq̃ de iure vel facto cõtrauenerit,ꝓmiſit eidẽ dare ac ſoluere duplũ ipſi⁹ æſtimatiõis noĩe pœnę ſtip.ĩ ſingulis capitulis hui⁹ cõtractus ĩ ſolidũ ꝓmiſſę,qua ſoluta vel nõ,rata maneãt oĩa & ſingula ſuprà & infrà ſcripta .Qđ ſi fortè vltra dictũ terminũ equũ iꝑm ita ſanũ & ſolidũ,vt p̃miſſum eſt,reſtituere,aut ei⁹ ęſtimationẽ ſoluere diſtulerit,pacto ꝓmiſit & cõuenit eidẽ dare & ſoluere ꝓ qualibet die,q̃ vltra terminũ iꝑm dictã reſtitutionẽ vel ſolutionẽ differet.xx̃.dena.Tur.noĩe recõpẽſatiõis dãnorũ & ĩtereſſe ſub eadẽ pœna. qua ẽt ſoluta,vel nõ,p̃dicta oĩa & ſingula firma ꝑdurẽt.& nihilò min⁹ etiã ſe ſoluturũ æſtimationẽ & recõpẽſationẽ p̃dictã vbicũq; locorũ & fori creditor petierit ab eodẽ.Itẽ reficere & reſtituere ſibi oĩa et ſingula dãna & expẽſas,ac ĩtereſſe litis & extra,ꝓ q̃bus oĩb⁹ & ſingulis firmiter obſeruãdis obligauit eidẽ oĩa bona ſua renũciãs fori priuilegio,doli mali exceptiõi,cõdictiõi ſine cã,in factũ actiõi,& exceptioni ſibi nõ locati,& nõ habiti equi,& oĩ alĩ ſibi
2 auxilio cõpetẽti. ¶†Ad euidẽtiã aũt hui⁹ formę q̃
f rit[f] ecce poſtq; B.cõductor recepit iꝑm equũ, ſine ei⁹ culpa,vel dolo ex aliquo vitio,vel morbo in p̃miſſo pacto ſeu locatiõe ſpãliter non exp̃ſſo, puta ex vinculis,vel alio hmõi morit,vel deteriorať:q̃rit qd iuris.Et qdẽ vr̃ B.cõductor eſſe in cã cõdẽnationis in oĩ caſu.nã agit ad decẽ ꝓmiſſa,ſup qb⁹ pactũ interuenit,qđ ſeruãdũ eſt:vt C.de pac.pactũ.ff.e.l. j.& l.iuris gẽtiũ.§.ait p̃tor.& §.itẽ ſi qs pact⁹ . extra,eo.c.j.xxĩ.q.j.omne qđ.C.de trãſac. nõ minorẽ.Graue em̃ eſt fidẽ fallere.ff.de cõſti.pe.l.j.xxĩ.q.v.iuramẽti.Itẽ cõtract⁹ ex cõuẽtiõe legẽ accipiunt.
g ff.depoſiti.l.j.§.ſi cõuenerit.Nec oportet[g] equũ redi talẽ,qualis dat⁹ eſt.nã ĩpoſsibilitas ſtipulationis nõ vitiat iꝑam, nec etiã difficultas.ff.de ver.obl.con
tinuus act⁹.§.illud inſpiciẽdũ.& l.ſtipulationũ. §. j.& extra,de cõdi.app.j.de ſpõ.c.fi.& de pac.c.fin. ff.de reg.iur.impoſsibiliũ.Nec debet qs ſe ad ĩpoſſibile obligare.ff.q̃ ſent.ſine app.reſcin.l.fi.C. de tẽpo.ap.l.fi.Quodcũq; em̃ pactũ in rei traditiõe apponit,illud ſeruãdũ eſt.ff.de pac.l.in traditionibus. Qđ etiã cõductor ad ęſtimationẽ teneať, probať ff. loca.q̃ro.§.pe.& l.cũ fundus.C.ſol.mat.ſi circũſcripta.in fi.ff.de ęſtima.acti.l.j.æſtimatio em̃ verã facit venditionẽ,cũ vterq; cõſenſit:vt C.de iureiu. quoties.& ff.eo,plerũq;.Nec obſtat l.C.eod. inter vnũ. qa illud locũ habet,qñ res fuit ſimpliciter ęſtimata nullo p̃tio appoſito in cõtractu ꝓ re tali reſtituẽda, qualis fuit data.aľs ſecus:vt in dictis legib⁹.Nec eſt neceſſe ꝓbare de culpa:qa illud locũ habet,qñ lo-
3 catio ſtat in finibus locationis. ¶†Si verò tranſit in

f ¶Quæritur. Hæc q̃o & ſequẽs fuerunt Iac.Bal. qui de hoc fecit notulam, quę incipit, vt plena notitia. quantum duret, j.dicam.

g ¶Nec oportet. Ia.dixit, nec poteſt dici q; ſit opus,&c.

a ¶Si res.in fi.Itē ꝑ cōductore sic habeo in Iaco.cui cōueniūt verba sequē tia,saluo q̄ mutauit author habēs hāc literā corruptā,& statim dicam.

b ¶Nō teneret.Vera litera.qui em̄ omne periculū susceperit, de casu forfuito nō teneť.Et huic literę nō cōueniūt subsequētia,& lex allegata.

c ¶§.rectè.Hic finiť not.Ia.quo ad materiā,Subdebat aūt, q̄ quia de casu fortuito¦, an recipiať generaliter, erat q̄o sabbatina,q̄ incipit, vtrū ex pacto. & per multos,& in multis locis erat de hoc notatū: ideo illā prosequi nō curabat.

d ¶Dixit. Quod placet Ros.rub.ď actio. oneris ad. vbi dicit ēt hoc placuisse Rodul. suo præceptori.

e ¶Prima. De hoc satis scripsi decō mo.c.vno, super gl.ij. Nolo quòd ignoretur dictū Nic.Mat. qui in quęstione per eū Paduæ disputata, quæ incipit quidam scholaris.& fuit de scholari,q duxit equum de partibus, quem mercatori illuc ituro dedit ad sui cōmodū,presentādum in domo scholaris, omni ſ periculo mercato b ris. & equus sine mercatoris culpa vel mora mortuus est. tenuit ex vi pacti mercatorem ad æstimationem teneri, dans c pro regula,quòd d vbicunq; tale pactū, vel simile apponitur in cōtractu super idētitate ei⁹ rei, quā ali⁹ extra naturā contractus custodire & reddere vel tradere teneť,locum habeat cōdemnatio æstimationis ex vi talis pacti. Inducit principaliter legem C.de pig.act. q̄ fortuitis.in fi.qui finis, secundū eū, dirimit casum istum. Et huic conuenit decr.vnica,de cōmo.& secūda de deposito. quæ loquunť in cōtractib⁹, ex quib⁹ debebať custodia & restitutio: saluo q̄ si respectu certi casus talia verba ponerenť in pacto,restringēť ad illū casum: vt C.cōmo.l.j.ad Velle.l.iubemus.de transac.l.fi certa.& secūdū eū principaliter factū,ex quo verba exprimūt perēptionē rei vltra naturā cōtract⁹. Hic tn̄ esset quęrendū,q̄n̄ tale pactū faceret cōtractū fœneratitiū: vt si loco equū, vel bouē ꝑ certo p̄tio,faciēs pactū, q̄ pereat cōductori. nā tūc exprimanť, vel nō exprimanť casus perēptiōis,peccatū habebiť ꝑ nō facto,& cōtract⁹ tenebit.C.de pact.pi.l.j.ff.de vsur.l.pecunię.& l.placuit.& de act.emp.l.Iulian⁹.§.idē Papinian⁹.Est em̄ de natura fœnoris, alium cōtractū susc̄ipiendo nouā formā ex pacto, aliud;qa tūc nō requiriť culpa.Oīa em̄ teneť cōductor facere secūdū legē cōuentionis: vt ff.loc.& cōduc.si merces.§.conductor.Sed quid? ecce B. vult equū restituere A.locatori:ipse verò A. nō vult recipe,dicēs fortè eū magnatum, vel deterioratū. nā videť periculosum equum retinere. ¶††Si enim tibi ad speciem teneor,& tibi offero:liberor à casu: vt ff. de sol.q decē. Vn̄ dicas,q̄ si A.noluit equū recipere,debet B.testib⁹ presentib⁹ equū sibi repręsentare,& vt eū recipiat,inuitare.Quod si noluit recipere,debet ei dimittere:nec deinceps ad B.ipsum periculū pertinebit.arg.ff.de peri.& cō rei vē.l.j. §.licet autē.sicut & al's vēditor pōt effundere vinū: vt C.de peri.& cōmo.rei vē.l.ij.& ff.de cōtrah . emp. qđ sæpe.§.in his.Arg.tn̄ ꝑ locatore qa nō redit cō modatū,q nō reddit eo mō,quo debet, puta deterioratū.ff.cōmo.l.iij.§.j.Idē in eo,q exhibet: vt ff. de exhi.si qs hominē.§.iij.Idē in eo, q obscurè rn̄det:vt ff.de interro.ac de ętate.§.nihil interest. & ar. ad hoc ff.de act.emp.& ven.Iulianus.Sed res commodata deterior reddita,non videť reddita. verum est quòd minus cōmodator petere possit id, in quo res cōmodata deterior est facta.Aliud aūt est in re cōducta,c̄ circa vinū,qđ licet effundere.sed ad hoc vt id liceat,debeo deponere & cōsignare in ęde sacra, vel publicę psonę: vt C.de vsur. acceptā . & de solu.l.obsignatiōe.Nā iura variè ex psonis cōstituūtur: vt ff.de rei vē.in fundo.in prin.& xix.di.c.j.vij. q.j. petisti. Et diuersitas psonarū diuersam accipit medicinā.xiij.q.vj.si res.in fi.[a] Itē ꝑ locatore facit ff.cōmo.si vt certo.§.iij.& iij.& ff.loca.op⁹ qđ aduersione. ¶††Qn̄ em̄ periculū esset cū casu fortuito, nō teneret:[b] vt ff.de neg.gest.lites.§.iij. Nā licet qs promiserit se indēnē aliquē seruaturū, vel rē recepe rit æstimatā:nō tn̄ ꝑbat fortuitū casum: vt ff. ꝑ socio.l.cū duobus.§. dāni. Non em̄ ad hoc fuit æstimatio facta, vt conductor equū haberet emptū: sed vt magis scireť, vtrū dolo,vel culpa eius equus periisset, vel deterior factus esset.ar.ff.vsu.quemad.ca. l.j.§.rectè.[c] & C.vn̄ vi.l.si qn̄.Azo aūt dixit,[d] q̄ ad hoc, vt s.casus fortuiti imputarenť, necesse est oēs ī pacto exprimi,sic s.vt teneatur de morte & ruina, &c.s.in ꝑxi.forma.Ita q̄ singuli sigillatim nominētur.alioquin de nō expressis nō tenereť: quāuis in gn̄ali clausula excipianť.ar.C.cōmo.l.j. & de nego. gest.l.negotiū gerentes.ff.de procur.nō solū.in fi. & l.Pōponius.in prin.ff.de mino.illud.§.si talis. C. ad Velle.iubem⁹.ff.de acq.hęre.si qs mihi bona. §. iussum.ff.si qs cautiōi.sed & si qs.§.q̄situ. ¶ Alij dicūt impossibile esse oēs enumerari posse, ad quod nemo obligať: vt s. Vn̄ secūdū eos sufficit dicere in gn̄e,teneatur de oī casu:quia qđ facit spāle quo ad speciē,id facit gn̄ale quo ad gen⁹. ff.pro so. actiōe. §.renūciare.ff.de admi.tu.si duo.Tu dic q̄ aut stat p conductorē quo min⁹ oēs casus specificenť:vt quia dū A.locaret equū suū, dicebat B.conductori: frater,si vis equū meum ducere,volo vt mihi tenearis de tali & tali casu.cū vellet oēs casus enumerare B. dixit,frater longū esset oēs enumerare,sed ego tibi volo de omnibus teneri:& tunc de omnibus teneť. Presumitur em̄ plus dictū,& minus scriptum.ff. de hære.instit.l.j.§.j.Et quia quod tacitè inter contra- q̄ lucrū sit creditoris,& periculū debitoris.C.si cer.pe.l.incendiū.& j. de vsur.p totū.Si verò tale pactū interpositū est ꝑpter aliud,nō ad indēnita tē eius,cui prædictę res debenť, vt s.dictū est,putat opinionē illā verā, q̄ de necessitate sint specificāda pericula,& casus,ad quos teneri debet ꝑmittens: vt ff.si quis cau.sed & si quis.§.quęsitū.vbi de hoc.& l.si post.Si non specificētur, teneātur solū de leui & leuissima, & nō de casu fortuito, rōne s . dicta:quā attribuit Odof.& qa cū tale pactū nō fundeť sup indēnitate cōseruāda sup re,de qua cōtrahitur, restringendū est verbū periculi:ne sub inuolucro verborū decipiať cōtrahēs, obligādo se ad id qđ nō faceret, si specificatū esset.ff. q̄ res pig.ob.poss.l. j. Diuersitatis ratio redditur: quia absurdum esset, q̄ quis indemnitati rerum suarū ꝑuidere nō posset per pactū circa res suas vel sibi dēbitas:& maximè cū contractum aliàs facturus non esset in alio casu, quæ tanta ratio non suadet , inuenta est æquitas.§. quæsitum. Facit C. de codicil.l.fi. §.pe. et qui pot.in pig. ha.l.fin.in fi. Adhuc scire debes q̄ Alber.Odof.disputauerunt q̄stionem,quæ incipit, Titi⁹ locauit.qua sequiť, si locator fundi pro certo pretio ad q̄nquēnium in contractu expresit certos casus fortuitos,ad quos voluit teneri, puta vim fluminis, incursum hostium, vel prædonū. de alijs nil fuit dictum quis teneatur de nō expressis. & tenuit de his locatorem nō teneri,per l.ff. cōmo.si vē certo.§. si me rogaueris.et §.si de me.ꝑ quos §.patet, vt dicit,quòd si argentum meum alicui commodo,& in commodando mihi specialiter prouideo,apponendo custodem argento:periculum peremptionis argenti pertinet ad me commodantem.aliàs si nō prouidi:pertinet ad commodatarium.Hoc dixit secundùm ibi notata in alle.Induxit l.ij.C.de pigno.vbi creditor habens generalem obligationē, se recipit specialem,sibi in alijs præiudicat:nisi in subsidium.Ad idem in vxore,quæ super parafernalibus recipit specialē hypothecam.C.de pac. conuen.tam super dote.l.fin.Ad idem.ff.si cert.petat.l.certi condictio. §. quoniam.& §.si nūmos.de verb.oblig.si ita.§.stipulator.& de nouatio.l. cùm enim.& l.sequenti.

hētes agitur,pro expresso habeť.ff.si cer.pe.cū qd. Si verò A.dixit,volo q̄ tenearis de tali & tali: enumerans quosdā,nō oēs.& subiunxit,de oīb⁹ tenearis.tūc B.de enumeratis tantū tenebiť.Illa em̄ clausula generalis trahiť tantū ad specificata.ff.de transac.cū Aquiliana.& l.Aquiliana.& qui cū tutorib⁹. in prin.& in fi.& ff.de admi.tu.quidā decedens. & sic intelligitur opinio secunda.Aut stat per locatorem: vt quia ipse dixit B.cōductori:Frater,longum esset oēs casus enumerare,sed de oībus mihi tenearis.& tūc conductor de nullo teneť. & sic intelligiť
e opinio prima.[e] ¶††Sed ecce,locaui tibi equū,& ꝑ-
6 misisti mihi quolibet mēse dare xx.solidos ꝑ vectura:& q̄ncūq; morereť xij.libras ꝑ illi⁹ æstimatiōe.demū moriť equus.& qa intra annū nō restituisti mihi illū,peto xx.sol.ꝑ quolibet mēse. Et vr̄ q̄ nō teneris,ex quo mortuus fuit.ff.loca.habitatores.§.j.Et si fuerit factū pactū.q̄ etiā equo perdito, nihilò min⁹ tenearis ad pēsionē:illud tāq; iniquum debet rescindi.ar.ff.de verb.obl.si qs cū⁹aliter. Contract⁹ em̄ iste bonę fidei est, sicut cōtract⁹ emptionis,in quo decept⁹ vltra dimidiā iusti p̄tij, restituiť. C.de rescin.ven.rem.extra,de emp.& ven c.pe.vn̄ multò forti⁹ restitui debet ī tāto decept⁹. ¶Si autē vendis mihi equū dicēs:nolo tibi de aliquo vitio teneri.Dic vt s.de emp.& ven.§.nūc dicendū est.ver.
7 quid si venditor. ¶††Si autē aliquis boues suos locat ad laborandum,sic instrumentum conficietur:

☞ FORMA. A.confessus fuit & contentus se habuisse & recepisse ad laborādū ad quartā partē lucri à B.duos boues,vnū s.albū cū cornibus demissis:& aliū rubeū,cum cornibus elatis,pretij & ęstimationis quinq; libra.Tur.hinc ad vnū ꝑximum annū,ꝑmittēs solēni stipulatiōe B.dictos boues fideliter & diligēter custodire, saluare,pascere,& tenere oīb⁹ suis expēsis:ipsosq; nō vēdere, vel aliena re sine exp̄sa dn̄i licētia & mādato , in se dictorum boū semp dn̄iū reseruātis:ita q̄ à quocunq; altero possidēte ipsos pleno iure valeat vēdicare : & pro summa dictę suæ quartę partis laborerij dare , & defendere eidē Narbonę ad domū suā decem sextaria frumēti boni,pulchri,& mūdi in festo sanctorum Iusti & Pastoris.In fine verò termini dictos boues, aut prædictā æstimationē cū quarta parte lucri,siue tantū minus ipsa æstimatiōe,quantū fuerit totum damnū,ipsi domino dare & consignare. Verūtamē si dicti boues,aut alter eorum ipsius laboratoris,aut ei⁹ nūcij,siue familiaris culpa,dolo,fraude,vel mala custodia perierit,aut destructus vel perditus fuerit, ab ipsum laboratorem spectet singulariter totum dānum.Et si diuino iudicio vel casu fortuito perierint,totum dānum ad dn̄m pertineat antè dictum. Quod si cōtigerit eū ipsos boues per octo dies vltra terminū supra dictū retinere,quin eos, vel dictā æstimationē cōsignet,vt dictum est,extunc vsq; ad vnum annum, & sic de singulis annis ipsos à dicto domino retinere,eisdem pactis & conditionib⁹ teneatur,si de ipsius domini processerit volūtate: qa sic actum extitit inter ipsos. Quæ omnia & singula supra scripta promisit idē A.ipsi B. ꝑ se suisq; hæredibus stipulatiōe solenni,firma,rata habere,& tenere,& seruare,nec contrafacere, vel venire per se, vel per aliū aliqua rōne,vel cā,de iure , vel de facto

§.patet, vt dicit,quòd si argentum meum alicui commodo,& in commodando mihi specialiter prouideo,apponendo custodem argento:periculum peremptionis argenti pertinet ad me commodantem.aliàs si nō prouidi:pertinet ad commodatarium.Hoc dixit secundùm ibi notata in alle.Induxit l.ij.C.de pigno.vbi creditor habens generalem obligationē, se recipit specialem,sibi in alijs præiudicat:nisi in subsidium.Ad idem in vxore,quæ super parafernalibus recipit specialē hypothecam.C.de pac. conuen.tam super dote.l.fin.Ad idem.ff.si cert.petat.l.certi condictio. §. quoniam.& §.si nūmos.de verb.oblig.si ita.§.stipulator.& de nouatio.l. cùm enim.& l.sequenti.

sub pena

ſub pœna dupli eſtimationis pretĩ antedicti,ſtipulatione ĩ ſingulis capitulis huius contractus in ſolidum ꝓmiſſa:qua ſoluta vel non,rata maneant oĩa & ſingula ſuprà & infra ſcripta:& nihilominus vnunquodq; p̃dictorũ prout promiſit & conuenit ſe reſtituturũ,ſoluturum,& daturũ vbicũq; locorũ & fori,ipſe B.petierit ab eodẽ.I tẽ reſtituere,reficere ſibi omnia & ſingula damna & expẽſas ac intereſſe litis & extra,& de his credere ſuo ſimplici verbo,ſiue ſacramẽto,vel alia qualibet ꝓbatione.Inſuper ꝓmiſit p̃ceptum talis iudicis recipere de prædictis omnib⁹ & ſingulis adimplẽdis hinc ad v.dies,ſub pœna x.li.tur.ſtipu.promiſſa.qua ſoluta omnia & ſingula firma ꝓdurẽt,ꝓ quib⁹ omnibus & ſingulis firmiter obſeruãdis obligauit eidẽ omnia bona ſua,renuncians fori priuilegio,exceptioni ſibi non traditorum, & non habitorum boum ex dicta cauſa, & omni auxilio.

8 ¶†Illud quoque non eſt ignorandum,quòd ſi tibi committo oues meas, ita quòd certam partem fructus debeas habere,quem contractum Italici vocant ſocidam,i.ſocietatem pecudum,ſic inſtrumentum conficietur.

a ☞FORMA[a]. A.confeſſus fuit & cõtentus ſe habuiſſe & recepiſſe in ſocidã ſeu ſocietatẽ à B cẽtũ oues p̃tĩ xxv.lib.tur.hinc ad tres ꝓximos annos ꝓmittens ſolẽni ſtipulatione dicto B. eas oẽſq; ipſarũ fructus futuros & fœtus omnes ſuis expenſis fideliter & diligenter cuſtodire,ſaluare, paſcere ac tenere.ipſaq; aut earum fœtus vel fructus aliquos non vẽdere, vel alienare &c.vt in p̃dicta forma vſq; vẽdicare.poſtea iũge,fruct⁹ verò & fœtus earũ,ſcilicet agnorũ,lanę,caſei & ſtercorũ dimidiã bona fide dicto B.ad ipſius volũtatem cõſignare,& dare: & in fine dicti termini ipſas oues p̃fatę ſocidę vel illas,q̃ ex eis tũc tpis extabunt,ipſi B. reſtituere & cõſignare.Si verò ipſe vel aliqua earũ ſeu ipſarũ aliquis fœtus & fructus ipſi⁹ a.vl̃ ei⁹ nũcĩ ſiue familiaris culpa,aut dolo,vl̃ mala cuſtodia perierũt aut deſtructæ vl̃ pditæ fuerint,totũ dãnũ ſpectet ad eũ.Si aũt diuino iudicio vl̃ caſu fortuito id euenerit,ad dictũ B.ſpectet,dũmodo ipſe A.ꝓ reꝑſentationem corĩ ouis mortuæ vel aliter faciat plenã fidẽ. quæ omnia &

9 ſingula ſuprà ſcripta &c.vt in prædicta forma.¶†Quòd ſi prætata ſocida fiat ad ſaluum capitale,ſic inſtrumentum conficietur.

b ☞FORMA.[b] A. cõfeſſus fuit & cõtẽtus ſe habuiſſe ac recepiſſe à B. ĩ ſocidã ad ſaluũ capitale,vnã vacã talis p̃tĩ,& eſtimationis l.ſol. tur. promittens ſolẽni ſtipulatiõe dicto.B.vacã:ipſam oẽmq; futurũ eius fœtũ & fructũ &c.vt pręcedẽti forma vſq;,vẽdicare.verbis decẽter mutatis. poſt iunge,ex fructibus verò & fœtibus vaccæ p̃dictę prioribus videlicet, qui ex ipſa ſumẽtur tm̃ ipſi B.cõſignare & dare quouſq; ſibi de dicto capitali & pretio integrè ſatiffiat,quo capitali aſsignato & dato.toti⁹ eius qd̃ inde ſupererit,dimidiam ſibi dare.ſi tamẽ vaca ipſa aut eius aliquis fœtus &c. vt s̃.vt in prędce.vſq; perdita.poſt iunge,dicto B.in integrũ reſtituere pretiũ prędictũ cũ omni damno & intereſſe ſuo. ¶Si aũt diuinũ iudiciũ,vel

c caſus fortuitus cõtingerit,ſpectet ad dictũ dñm totũ dãnũ.[c] quę oĩa & ſingula ſuprà ſcripta promiſit eidem A.&c.vt s̃.ver. ſi autem aliquis. vſque, pœna dupli.iunge dicti pretĩ ſtip.promiſſa & refectiõe dãnorũ & expẽſarũ litis & extra,& etiam obligatione omniũ bonorũ.qua pœna ſoluta, vel nõ,p̃dicta omnia & ſingula firma perdurent:renũcians exceptiõi ſibi nõ traditæ,& nõ habitę vacę,ex cauſa et pacto p̃dicto,& omni alĩ auxilio.

De inſtrumentorum forma ſuper locatione operarum.

SVMMARIVM.

1 ☞Locans ſuas operas ad ſcribendum,quale faciet inſtrumentum.
2 Conuentione ſeu locatione facta de opere,puta de immutando,ædificando &c.quale ſit inſtrumentum faciendum.
3 Promittens alteri ſeruire,quale faciet inſtrumentum.
4 Inſtrumẽtũ cõuẽtiõis de aliquo ĩ aliqua arte ĩſtruẽdo,qualiter ſit faciẽdũ.

1 REſtat ſuper operarum locationibus aliqua inſtrumenta formare.†Si igitur quis locat ſuas operas ad ſcribendum ſic inſtrumentũ conficiet:

d ☞FORMA.[d] A.promiſit & cõuenit ſolenniter ſine aliqua exceptione iuris vel facti,ſe obligando ad id B.,ꝓ ſe ſuisq; hr̃dibus ſtipulanti,ſcribere ſibi vnũ Decretũ in textu de tali litera & forma,vel ęque bona vt & ſcripſit in primo folio primi q̃terni eiuſdẽ decre.quã q̃dẽ literã oſtẽdit & ad eius ſimilitudinẽ & formã obtulit,& cõuenit ſe illud decretũ ſcribere integrè:& etiã de meliori,ſi potuerit & ſciuerit bona fide:& cõtinuãdo bñ & diligenter & fideliter dictũ op⁹ ſine ſui vl̃ alteri⁹ operis vel ſcripturæ alicui⁹ ĩter poſitiõe,donec totũ decretũ ſcriptũ fuerit & cõpletũ.& hoc pro xv.lib.tur.de quibus idem A.confeſſus & cõtẽtus fuit ſe iã habuiſſe,& recepiſſe à dicto B.v.li.tur.exceptiõi ſibi nõ datę ac nõ ſolutę ipſius omnino renuncians quãtitatis. Reſiduũ autẽ dictę ſummæ dictus B.ſolenni ſtipulatione promiſit A.dare ac ſoluere eidem hoc modo,ſ.v.li.tur.duabus partibus ipſius operis perfectis: reliquas verò quinq; lib.finito toto opere & completo.Quę omnia & ſingula ſcripta promiſerunt viciſsim,ſ.vnus alteri adinuicem ſolennibus ſtipulationibus hincinde interuenientibus firma,grata & rata habere,& tenere,obſeruare & adimplere,nec cõtra facere,&c.vt s̃.in prima forma hui⁹ ti.vſq; in fi.hoc ſaluo,quòd vbi dicitur ibi xx.li.pone dupli dictæ q̃titatis.& cõ-

2 cipitur hic libellus vt j.§.,ꝓximo verſiculo & ſcias. ¶†Si verò locatio & conuentio fiat de alio opere faciendo, puta de immutando ,vel ædificando,& huiuſmodi:attende q̃d hincinde ꝓmittit̃. & ꝓmiſsionẽ vni⁹ partis cõtinuè. primò pone, & poſtmodũ alteri⁹.deinde pone illã clauſulam,q̃ oĩa

3 & ſingula &c.vt in prę. ¶†Si verò quis promittit alteri ſeruire,ſic inſtrumentum conficiatur:

☞FORMA. A.locauit & cõuenit B.de operis & ſeruitio ſuo ſibi ac familiæ ſuę p̃ſtãdo,hinc ad vnũ ꝓximũ annũ,ꝓmittens ſolẽniter ſine aliqua exceptiõe iuris vel facti,ſe obligãdo dicto B.,ꝓ ſe ſuisq; hęredibus ſtipulãti,fideliter & ſolicitè facere quæcunq; ſibi,& familię ſuæ atq; negotĩs ſuis vtilia crediderit,& etiã q̃cũq; ſibi ab eo,vel familia ſua bona fide p̃cepta fuerint:& res ei⁹,& familię ſuę,& cuiuſcunq; alteri⁹,q̃ penes eũ fuerint,fideliter, omni dolo & fraude remota,cuſtodire & ſoluere,& de ipſis furtũ nõ facere,nec volẽti facere cõſentire:imò pro poſſe ſe opponere,& quẽlibet facientẽ, vel facere volentẽ aliquod furtũ,vel dãnũ,vel iniuriã ipi dño, q̃ citò ſciuerit,vel ſenſerit,eidem manifeſtare,ſecretaq; ipſi ab ipſo dño cõmiſſã fideliter retinere. dictus verò B.promiſit & conuenit ſtipulatiõe ſolenni dicto A.ſibi dare decenter & debitè victum & veſtitum,calciamẽta hinc ad terminũ ſuprà dictũ, & ſuper ſuo merito xl.ſol.Tur.videlicet dimidiã in tali termino,& reliquã dimidiam in fine anni. Quæ oĩa & ſingula &c.vt in prę.forma vſq; in fine. hoc ſaluo,q; vbi dr̃ ibi,dupli dictę q̃titatis:dicas centũ ſol.Turoñ.poſtea iũge: Inſup idẽ A. corporaliter ad ſancta Dei Euãgelia iurauit p̃dicta oĩa & ſingula à ſe ꝓmiſſa grata,firma,& rata hr̃e,tenere,obſeruare,& adimplere,nec cõtra facere,vel venire,de iure vel de facto,per ſe,vel per aliũ vllo mõ.Præterea dicti A.precib⁹ & mãdato B.ſe principalẽ conſtituens ꝓmiſit principaliter & in ſolidũ ſine aliqua exceptiõe iuris vel facti ſe obligando dicto B. pro ſe ſuisq; hęredibus ſtipulanti ſe facturũ & curaturũ omni exceptione remota;q; dictus A.omnia prędicta ſingula à ſe ꝓmiſſa firma,grata & rata habebit, tenebit,obſeruabit,& implebit,nec contrafaciet,vel b ☞FOR. vt s̃. veniet aliqua rõne,vel cã,de iure vel facto.qd̃ ſi nõ fecerit & curauerit,vt dictũ eſt,& ꝓpter ea dictus B.damnũ aliquod ſuſtinuerit,vt quia dictus A.furtũ vel dãnum ei faceret,ſup quo ſimplici verbo eidẽ B.credat̃ abſq; alia ꝓbatiõe: cõſeruabit ipſe A. dictũ B.indẽnẽ ſub pœna cẽtũ ſol.Tur. ſtipulatiõe ꝓmiſſa,& refectiõe dãnorũ & expẽſarũ litis & extra,& de obligatiõe oĩm bonorũ ſuorũ. qua pœna ſoluta vel nõ,p̃dicta oĩa & ſingula firma ꝓdurẽt.renũciãs bñficio noue cõſtitutiõis de fideiuſſo. & oĩ

4 alĩ auxilio.¶†Quòd ſi fiat cõuentio de aliquo in aliqua arte inſtruendo,ſic inſtrumentũ conficietur:

☞FORMA. A.poſuit & pacto dedit B. filiũ ſuũ magiſtro C.ſutori,ad addiſcendam & operandã arc ¶Damnũ. Ante capitale detractũ procedit hoc pactum:ſed poſt id totum, quod ſupereſt,ſit commune: ergo & diuinum iudicium eſt commune.

tẽ ſuẽdi,hinc ad q̃nq; ꝓximos annos ꝓmittẽs ſolẽniter ſine aliqua exceptione iuris vel facti ſe obligando dicto C. pro ſe ſuisq; hæredibus ſtipulanti ſe facturum & curaturum,q; dictus B. hinc ad terminum ipſum perſeuerabit & continuè morabitur cũ dicto C.magiſtro:& fideliter ac ſtudioſè faciet, & operabitur quęcũq; dictus magiſter ſibi circa doctrinã & exercitiũ ipſius artis pręceperit.res quoq; eius,& cuiuſcunq; alterius,quæ penes eũ erunt,bona fide cuſtodiet,& ſaluabit,furtũq; non faciet, nec volenti facere cõſentiet:ſed & neq; fugiet,neq; diſce d det ab eo hinc ad terminũ ſuprà dictũ. qd̃ ſi aliqd̃ eorum fecerit,& ſatisfaciet de hoc ipſe A. dicto C. eumq; ſeruabit indemnẽ:& ſpecialiter faciet & curabit q; ipſe B.quot dieb⁹ ante dictũ terminũ p̃ter ipſius C.voluntatẽ diſcedet,vel ſe ſubtrahet à continuo exercitio dictę artis,tot ei reficiet & reſtaurabit in eodem opere & exercitio ad ſuam voluntatem poſt terminũ ſuprà dictum. & quod dabit & deferet eidem magiſtro ad domum ſuam vnum caponẽ & duas fogatias quolibet anno in feſto Epiphaniæ.Dictus verò magiſter C. promiſit ipſi A. pro ſe ſuisq; hr̃dibus & noĩe & vice dicti B.ſtipulãti,q; docebit & inſtruet dictũ B.bona fide & fideliter in arte prędicta : dabitq; eidem quolibet anno duos ſotulares. Quæ oĩa & ſingula &c. vt s̃.in prima forma huius tituli.

☞FORMA. ¶Rolã. ix. parte v. poſt iſtam ſequentes.

☞FORMA. ¶Rolan.iiij.in v. parte, cui duæ cõtinuantur.

De libellorum conceptione ſuper locationibus.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter ſit contra emphyteutam, vel libellariũ nolẽtẽ dño ſoluere pẽſionem, cõficiendus.
2 Confidens probare dominium, vel quaſi, qualiter libellum concipiet.
3 Petere volens poſſeſsionem ſubtractam, qualiter libellum faciet.
4 Emphyteuta, cui tradita fuit res emphyteutica, volens contra alium poſſeſſorem agere: qualiter libellum concipiet.
5 Libellus qualiter ſit in actione ex conducto concipiendus.
Libellus contra locatorẽ rẽ locatã ad certũ tẽpus auferentẽ intra tempus, qualiter ſit cõcipiendus.
7 Poſitiões ĩ actiõe ex cõducto, qualiter ſint formãdę
8 Libellus qualiter ſit in actiõe ex locato cõcipiẽdus.
9 Locator volens eum, cui locauit, expellere, qualiter formabit libellum.
10 Expulſus à domo locata, quibus caſibus teneaꝛ ad ſolutionem penſionis, & quibus non.
11 Cõductor domus, an teneatur domum, ſi corruerit, reficere.
12 Paſtor animalium, an ſemper teneatur de perditis, vel vitiatis?
13 Conducens fundum tertiam partẽ fructuũ redditurus, an ſi minus, ꝙ poſuit, recepit, poſsit detrahere ex illis ſumptus, quos fecit.
14 Penſio rei conductę, qñ ſit ſoluenda.
15 Finito tempore locationis, an poſsit locator cõductorem authoritate propria expellere.
16 Scriptor locãs operas ſuas, ſi per tẽpus ſtet, ꝙ non ſcribat, nec per eũ ſtatim poſsit petere intereſſe.
17 Poſitiones qualiter fiant, vbi locator vult cõducto rem expellere.
18 Locãs duob⁹ opas ſuas, cui illorũ ſatisfacere d̃beat.
19 Locans operas ſuas ſi caſu fortuito impediatur, an petere poſsit totam mercedem, vel pro rata partis diei, qua laborauit.
20 Mercenarius infirmus, an habere debeat mercedẽ pro tempore, quo infirmatus eſt.
21 Contra cõductorẽ alicuius vineę, quam deterioraꝛit, qualiter concipiendus ſit libellus.
22 Conductor in ſe ſuſcipiens rei conductę periculũ ſpeciali pacto, ſemper tenetur.
23 Poſitiones qualiter ſint in actiõe oneris aduerſi formandæ.
24 Actio Seruiana prętoria cui, & qñ competere dicatur in cauſa locationis.
25 Contractũ locationis prędere neceſſe eſt ad hoc, vt actio Seruiana competat.
26 Inquilino volente à domo cõducta recedere, ꝓdit interdictum de migrando.
27 Poſitiones qualiter ſint in actu, vbi proponitur interdictum de migrando.
28 Obligare põt qs ea, q̃ de bonis ſuis facit obnoxia.
29 Vtilis rei vendicatio prętoria cui dari dicatur.
30 Poſſeſsio rerum pro pretio obligataruꝫ, quo caſu poſsit per interdictum Saluianũ auocari.
31 Agere volẽs cõtra colonũ, qualiter libellũ faciet.
32 Cõſtitutio, nõ abre. C. vnde vi. locũ habere dicitur, vbi colonus rem dño petenti nõ reſtituit.
33 Colono nolente dño rem petitã reſtituere, an poſsit æſtimationis pœna peti.
34 Dño, cuius poſſeſsio negligentia coloni, vel inquilini vel ꝓcuratoris perditur, qualiter ſit ꝓuidendũ.

¶ Libellus. Pondero ꝙ in nullo iſtorũ libellorum author vtitur verbo locationis, & hoc ꝓpter obiectionẽ dicentium cõtra libellũ dicẽtem, ꝙ locauit in emphyteuſim. ꝙ libellus ille continet aduerſa: cum locatio et emphyteuſis multũ differãt: vt dicet j. §. fi. & inſuper iĩj. q. Volũt ergo ꝙ dicaꝛ conceſsit in ẽphyteuſim, &c. Tu canoniſta cõtra has obiectiones defenſionem habes: qa materia emphyteuſis ponitur ſub titu. de locato.

b ¶ Quam de iure. Hoc dicit ꝓpter no. ſ. de cã poſ. & proprie. §. pe. in ĩ. colum.

c ¶ LI. Hunc formãt Roſ. in emphyteuta laici hic expreſſo in libello, vbi de prætoriis. rub. de vti. ac. in rem. quam vide ſ. de cã poſ. §. ſequitur. ver. eſt & alia.

d ¶ L. fi. Ingrediẽ verba Roſ. in authẽ. ex cõducto. in qua dicit ſeptẽ neceſſaria, q̃ ex poſitionibus colligas.

e ¶ Et ſeq. Libellos ſuper interdicto de ſuperficiebus, vide eo. titu. §. ĩj. xĩj. interdicto.

In quorum denariorum, vel cuius canonis ſolutione iam per biennium, & amplius, ceſſauit. quare peto dictũ fundum, qui cecidit in cõmiſſum, mihi reſtitui & aſsignari: & ad hoc ipſum P. ſententialiter cõdemnari: vt extra, eo. c. pe. & vlti. & x. q. ĩj. qui rem huius. quę eſt C. de ſac. ſan. eccle. extra, de dila. literę. extra, de relig. do. conſtitutus. ¶ Vel ſic:

✠FORMA. Ego A. ſyndicus talis eccleſiæ nõĩe eiuſdẽ eccleſię, ago cõtra P. petens ab eo talẽ poſſeſsionẽ, quã ipſe vel prędeceſſores ſui in emphyteuſim à dicta eccleſia habuit vel habuerũt, & ius emphyteuticum amiſerũt, vel amiſit: & dictę eccleſię reſtituere cõtradicit: vñ iuſtitiã poſtulo, ꝓpoſita cõdictione lege Zenonis, quę eſt C. de iure emphy. l. j. quæ lex loquitur etiã in emphyteuta eccleſiæ, nõ ſolũ laici. Si autẽ ꝓpter canonem nõ ſolutũ biennio eccleſia repetet: vt ſ. in prę. l. tũc ꝓponat cõdictionem
2 ex lege Iuſtiniani, q̃ eſt C. de ſac. ſanc. eccle. auẽ. qui rem. ¶ †Si aũt eccleſia cõfidat ꝓbare dñiũ, vel quilibet, qui cõfidit de dñio, vel quaſi ꝓbare, ſic cõcipiet libell⁹: L I B. Corã &c. ego talis ſyndicus talis eccleſię cõqueror de P. à quo peto talẽ petiã terrę, quã poſsidet in tali loco, quã aſſero ad me
b pertinere iure⁽ᵇ⁾ dominĩ vel quaſi. & hic libellus ſecundũ quoſdã potius
3 de cõſuetudine admittitur, quã de iure. ¶ †Si aũt velit petere tm̃ poſſeſsionẽ ſubtractã, ſic cõcipiet libellum. L I B. Corã &c. cõqueror de P. vt ſ. vſq; quare peto. iũge, dictã pẽſionẽ ſubtractã mihi noĩe p̃fatę eccleſię dari, reſtitui, & eundẽ cõpelli, vt in futurũ eandẽ integrè mihi ſoluat, & ad hoc ſententialiter cõdemnari: vt in prędi. cõcor. Emphyteuta aũt contra eccleſiã ſic cõcipiet libellũ. ¶ L I B. Corã &c. cõqueror de Pe. ſyndico talis eccleſię, & peto vt mihi tradat corporalẽ poſſeſsionẽ talis vineę, quam mihi talis p̃poſitus cũ cõſenſu clericorũ eiuſdẽ eccleſię in emphyteuſi cõ-
4 ceſsit, nec tradidit ꝓpoſita cõdictiõe ex l. zenonis. de iure emph. l. j. ¶ †Si aũt emphyteuta, cui tradita fuit res emphyteutica, velit cõtra aliũ poſſeſ-
c forẽ agere, ſic libellũ cõcipiet: L I B. ᶜCorã vobis &c. cõqueror de P. à q̃ peto talẽ vineã, quã poſsidet, ꝓpoſita vtili actiõe in rẽ, q̃ daꝛ emphyteuticario. ff. ſi ag. vec. vel emphy. pet. l. j. & ĩj. Si verò nõ fuit tradita, nõ põt agere, niſi actiõe ſibi ab eccleſia ceſſa: & tũc ſic cõcipiet libellum. ¶ L I B. Corã &c. peto à P. talẽ vineã iure dñĩ vel quaſi, actiõe mihi ceſſa à tali p̃poſito & capitulo. nã & ius dñĩ. i. rei vẽdicatio & oĩs ferè actio ceditur.
d C. de hę. vel act. vẽdi. l. fi. ᵈ ¶ †Verũ ſi locator domũ vel fundũ conductũ
5 nõ vult inquilino, vel colono tradere: vel tradidit, ſed cætera non pręſtat, ad quę teneꝛ cõductori, ꝓdita eſt actio ex cõducto, q̃ ciuilis eſt. Inſti. loc. & ff. eo. ex cõducto. in qua ſic libellus cõcipieꝛ: ¶ L I B. Corã &c. cõqueror de P. à quo cõduxi talẽ domũ vſq; ad annũ ꝓxx. quã domũ ad inhabitandũ mihi aſsignare cõtradicit. vnde ago contra eũ, ꝙ ipſam domũ ad inhabitandũ vſq; ad annũ mihi aſsignet. & ad hoc ꝓpono actionem ex cõducto: vt in prę. l. ex cõducto. ¶ Alĩ verò dicũt ꝙ nõ teneꝛ iſte ad traditionẽ, ſic nec vẽditor: cũ hęc actio ſit ſimilis actiõi ex vẽdito. vt ff. eo. l. j. ſic cõcipietur libellus: L I B. Corã &c. cõqueror de P. à quo cõduxi talẽ domũ, vel fundũ ꝓ decẽ, quẽ, ſeu quã mihi p̃ſtare ſeu aſsignare contradicit ad inhabitandũ ſeu colendũ: vñ ago cõtra eũ & meũ intereſſe peto, qđ eſtimo xx. & ad hoc &c. ff. eo. ſi fundus. ¶ Tertĩ dicũt, ꝙ cũ intereſſe nõ ſit in obligatiõe, nõ põt peti: licet veniat in condẽnatione. ff. de re. iu. ſi qs ab alio. §. fi. vnde ſi cõcipietur libellus: L I B. Corã &c. ago contra P. vt domũ talẽ, quã ab eo cõduxi ꝓ decẽ mihi tradat, ſeu aſsignet ad inhabitãdũ: qđ ſi tradere nõ vult, peto meũ intereſſe, qđ eſtimo xx. & ad hoc,
6 &c. ff. de ac. emp. & ven. l. j. ¶ †Quod ſi rẽ tibi locatã ad certũ tp̃s, locator aufert intra illud, cõcipitur libell⁹ vt extra, ne prelati vices ſuas, vel iura vẽ. c. fi. & de locato. potuit. ¶ Per hanc etiã actionem recuperabo, qđ pro dãno dato per ſeruientẽ meũ ſolui: vt j. de iniur. §. ĩj. in fi. Itẽ ſup rei vẽdicatiõe vtili, q̃ datur emphyteutę, vel ei q cõduxit ad nõ modicũ tp̃s, vel ſuperficiario libell⁹ cõcipiet vt ſ. de cã poſ. & ꝓprie. §. notandũ igiꝛ. ver.
e eſt alia vtilis. & ſeq. ᵉ ¶ Actor ergo ſic ponit: P O. A C. Pono ꝙ mihi lo-
7 caſti talẽ domũ, vel fundũ. † Itẽ ꝙ cõſenſiſti in tali locatiõe. ff. loca. l. j. & ĩj. Itẽ ꝙ locaſti mihi ꝓ decẽ. ff. eo. l. ĩj. ff. depoſi. l. j. §. ſi qs ſeruus. ff. cõi diui. ſi cõuenerit. ſecus ſi in vno nummo. ff. eo, ſi quis cõduxerit. §. fi. Item quòd es talis, qui potes obligari. ff. loc. qui ad certum. ff. de op. leg. ſi tibi. Item ꝙ res illa fuit tua. ff. de reg. iur. nec⁊ pignus. C. loca. ad probationem. Item ꝙ eſt talis, quæ põt locari. ff. eod. locare. ff. de ver. obl. multũ. extra, ne præla. vi. ſuas vel iura ven. in rubro & in nigro. Item ꝙ rem illam mihi non tradidiſti. Sed hęc eſt negatiua. Itẽ ꝙ ꝓhibes me rẽ illa vti. Item ꝙ ſum prohibitus per talẽ rẽ illa frui. Itẽ ꝙ illũ ꝓhibere põt. Item ꝙ hoc anno fuit ſterilitas. extra, eo. propter. Item ꝙ cõtradicis mihi volenti rem exercere. Item quòd ante tempus locationis mihi rem abſtuliſti. extra, ne prela. vices ſuas, vel iura ſub an. cen. con. c. fina. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono quòd illum fundum, vel domum locaui T. & ille nunc inhabitat: ergo non tibi. ff. de iud. cùm prætor. extra, de præſum. nonne. Item quòd de pretio domus pro penſione diſſentimus. ff. loca. ſi decem. Itẽ qđ mihi volebas dare pro penſione ſpeciem, vel libram, vel aliquid annuatim. debet enim pretium conductionis conſiſtere in aliqua quãtitate: quia ſi vno nũmo, nulla eſt conductio, vt ſ. Item quòd hoc anno mihi fuit bonis interdictum. Item quòd permiſi te inhabitare toto tempore conductionis tuæ. Item quòd qui te prohibet inhabitare, eſt maior magiſtratus, quem prohibere non poſſum. Item quòd ſequenti anno fuit vbertas. Item quòd colonus meus partiarius eſt. Item quòd expleto tempore conductionis permiſi te tuas res omnes extrahere. Item quòd locaſti mihi

fundum

POſtquã tam plenè inſtrumentorũ formas poſuimus, reſtat vt in hoc tit. libellos cõcipiamus. ¶ Si igiꝛ emphyteuta vel libellar⁹ nõ vult dño ſoluere pẽſionẽ: ſic cõtra eũ libel. cõcipieꝛ:
¶ † LIBELLVS. ᵃCorã &c. cõqueror de P. qui
a ad libellũ vel emphyteuſim tenet fundũ talẽ, cuius fines &c. ab eccleſia mea: ratione cuius eidẽ eccleſię, ſeu eius rectori, vel mihi ſingulis annis ſex denarios talis monetę dare & ſoluere tenetur annuatim.

a ¶ Locatori. Secundũ Rof. in actione de locato, qui dicit illa esse in ista necessaria, quæ in superiori. Sed vidi dubitari de hoc casu Titius, cuius domus perijt incendio, vel ruina, domũ cõsanguinei, vel amici sui intrauit tunc vacuam multa pensione cõuenta: quam aliquibus annis habitauit, donec sua domus fuit refecta: petit consanguineus dominus domus pensionem. Alber. Gal. extra volumen, distinguit an vterq; prędiorum vel alter a consueuerit locare, vel conducere domos, an nõ. Primo casu tenetur inquilinus ad pẽsionem, per l. si tibi polienda. ff. de præscrip. ver. Secundo casu, quando neuter locare, vel conducere solebat, nõ teneatur inquilinus. ff. de donatio. inter virum & vxorem. l. vtrum. ff. de proba. procul. C. de vsu. l. creditor. p 9 quam probatur b quòd mutuans, q nõ cõuenit in mutuo de vsuris sibi soluendis, illas nõ petit. C. de reuo. do. l. fin. in fin. C. ne de statu defun. l. ij. & l. si pater. C. fami. ercis. filiæ. ff. e. quę pater. C. de nego. gestis. l. ij. ff. eo. Nesennius. ff. de lega. iij. vxor. §. fin. ff. de cõdic. indeb. cum his. §. pe. ff. man. si verò non remunerandi. §. contrario.

fundũ, & ego ītelligebã d̃ molẽdino. ff. loca. si decẽ. ¶ † Porrò sicut ex conducto datur conductori, ita actio ex locato datur locatori. [a] in qua sic libel. cõci. LIBEL. Coram, &c. cõqueror de P. cui locaui domum meã, p decẽ. vñ ago cõtra eũ, vt illa decẽ mihi soluat. & ad hoc, ppono actionẽ ex locato. ff. eo. si in leg. §. si domus. & l. dñs. §. fi. Si verò finito tpe locatiõis, nõ vult rem restituere, cõcipitur libel. sic. LIB. Coram &c. cõque. de P. cui cũ domũ, p decẽ locauerim vsq; ad annũ, & finitũ sit tps cõductiõis, eam restituere cõtradicit: vnde ago cõtra eũ, quòd illam domum mihi restituat: & peto eũ ad hoc sententialiter cõdemnari. & ad hoc, ppono actionẽ ex locato. ff. eodẽ. videamus. §. qui vinum. C. eodem si quis conductionis. Vel in hoc casu potest, ponere cõdictionem ex illa l. cõductores. & tunc cęteris retentis post verbum, mihi restituat: iungat, & mihi æstimationẽ prędictam, scilicet decẽ. & ad hoc, ppono cõd. ex illa l. cõductores. C. loca. vel ex illa l. C. vnde vi, nõ ab re. super qua cõstitutiõe cõcipit libel. vt j. cæterũ. ¶ † Si aũt sit necessaria vsibus dñi, [b] vel quia inquilinus malè versatur ibi, vel indiget refectione, vel pensionẽ nõ soluit, sic cõcipitur. libel. LIB. Coram &c. cõqueror de P. cui cũ locassem talẽ domũ, p decẽ vsq; ad terminũ: domus illa est mihi necessaria, quia aliam nõ habeo, quã inhabitẽ: vel quia malè versatus est in ea: vel eget refectione: vel iam est lapsum biẽnum, q pensionẽ nõ soluit. vnde peto domum illam mihi restitui. & ad hoc &c. C. eo. tit. ędẽ. ff. eo. quæro. extra, eo. ppter. & c. seq. sic ergo in his casibus expellit inquilinus ante tẽpus cõductionis. 10 ¶ † Sed nunqd remittetur tunc pensio, p rata temporis? Dicũt quidã q sic, qñ eget refectiõe, & qñ est necessaria vsib⁹ dñi. Secus aũt qñ malè versatus est, & qñ pensionẽ nõ soluit: cũ ob delictũ suũ expellatur: vt C. de sac. sanc. eccle. aut. qui res. quæ est x. q. ij. Et hoc videt expressum in præcedenti decre. ppter. actum, q donec durat locatio, sit ibi domus ad dñm recipiendũ. ff. de ser. vr. præ. l. eũ debere. q̃ bñ facit. Nõ obstat q res in infinitũ posset abire: quia iura adaptant ad ea, q̃ cõiter accidũt. ff. de legi. Nã ad ea. Rof. ad prę. l. eum. cõiungit ff. si ser. vẽ. & si forte. §. etiã. & l. sicut. §. distãt. Inducit hoc in obligationib⁹ ,pcedere, in quibus vno mortuo oportet alium surrogari. ff. de cõsti. pec. l. q aiũt. §. si quis. Inducit generale, nõ dicit factũ, qd̃ non durat. ff. qd̃ cuiusq; vni. itẽ eorũ. §. qd̃ si. extra, de verb. sig. Nã & ego induco etiã. l. sicut ī annos. qb⁹ mod. vsufr. amitt. subdens, q etiã si ius deficeret, ęquitas hoc suadet. ff. de aqua plur. arc. in summa. §. item varus. aliàs quamq;. ppter quoddam verbũ Bar. Brix. qd̃ dicit in sua q. xxj. in fine q̃onis. Illã hic coniungã & est talis. Ecclesia cõcessit Titio, q in flumine suo ędificaret molẽdinum, p certa annua pensione vel cẽsu ipsi ecclesię soluẽdis: molẽdinũ quoq; destructũ est. cõductor molendini nõ reficit, nec vult soluere pensionem, vel censum: quærebat an ad illa posset cogi. Allegat ad affirmatiuam l. sicut. C. de act. & obli. & C. de transa. quamuis. alle. quòd hodie dicit regula, quod semel. & regula, mutare. li. vj. potissimè cùm sibi potest attribui culpa: vt quia sponte destruxit. xij. q. ij. qui rem. & ecclesia nullã culpam cõmisit: vt in regula, sine culpa. eo. lib. & de consti. c. ij. In cõtrarium inducit, q cessauit causa solutionis: ergo &c. Item id quod dicit regula, locupletari. lib. vj. Item qd̃ dicit regula, quod ob gratiã, cùm sibi, & q ob sui gratiam cõcessa fuerit factio molendini. Item q nõ sentit cõmodum: ergo non sentiat onus: vt in regula, qui sentit. Item constat illum nõ teneri, si terræ motu, vel casmate id perijsset. ff. loca. ex cõducto. & l. si fundus. Soluit, illũ ad pensionẽ teneri: cùm iste cõtractus factus fuerit gratia vtriusq;. Inducit Pyleum in sua quæstione, simile tenere. alle. principiũ quæstionis, s. quidam Parisiensis. mihi est vicesima in ordine. vbi tenet, quòd qui impetrauit vt in domo sua facere posset furnum dando regi censum annuum: licet non fecerit, vel habere desierit, debet censum: quia datio etiam regis fauorem respexit. alle. l. vlti. ff. mand. Subdit Ber. quod plus est, Hugo sibi respondisse, q si interest ecclesiæ ibi esse molendinum, etiam vltra pensionem tenebit ad illud reficiendum. alle. s. proxi. quæstionem. Exemplificare posses in interesse, si tenebatur vltra mercedem certas mensuras molere gratis ecclesiæ: vel erat interesse vicinitatis. ADDE, vt per Ro. cõs. cccc. xvij. vbi de hoc addi. loquitur.

b ¶ Domini. Vide qd̃ dixi eo. ti. ppter. super verbo, necessitas. vbi dictum est de necessitate, quæ potuit præuideri. Sed qd si ex culpa locatoris immineat hæc necessitas: vt quia ppter eius maleficiũ dirupta est domus, quã habitat. cõtra eum facit ff. qd̃ me. cau. l. si mulier. in prin. Pro eo facit: quia nõ deliquit in liquidum. ar. ff. sol. ma. etiam. §. j. ff. re. amo. l. iij. Si enim cõtra eũ illud delictum fecisset, vt eum expellere posset: planũ esset, eum nõ audiri. ff. ex qui. cau. ma. l. & qui data. Vber. de Bo. placet, quòd ex quo ppter suum delictum primæ domus habitationem perdidit, inquilinũ expellere nõ possit, vel ex sua improbitate habeat actionẽ cõtra illum, qui nil deliquit. ff. de fur. itaq; fullo. & quia damnum, quòd quis sua culpa, &c. de reg. iur. qd̃ quis. & eo. ti. dãnum. lib. vj. & facit C. de re. cre. l. vlti. in fi.

c ¶ Propter. Ibi de hoc in gl. isto casu. & vide quòd super ea dixi.

d ¶ Amittat. Sed nònne interest locatoris, qui forsan pro residuo locare nõ poterit. & ideo nõ incõgruè distingueretur, an locauerit, vel nõ pro tempore residuo, per leges allegatas j. ver. & scias.

e ¶ Ar. cõtra. Huic statur per l. statim alle. & in eis no. §. quoniã. nõ obstat, sed facit pro Ibi enim dicitur, quòd ædes reficitis, ad quem ipsarum fructus pertinet. sed cõstat, q nõ ad cõductorem, sed ad locatorem, cùm sit, prietarius vel vsufructuarius, pertinet fructus vel pensio: ergo &c.

f ¶ Iti. pub. Debet dicere de loco publico fruendo.

g ¶ Habita &c. Sequitur si nõ cõstruant dñi, ipsi cõstruentes cõputent pretium in mercede. per quam literam patet, quòd nõ tenetur inquilinus ad expensas, quæ fiunt in via, vel puteo reparãdis vel purgãdis. & si exigat vel soluat, cõputat in pensionem: vt no. j. de censi. §. ij. ver. item pone. Facit etiam. ff. de hær. vel ac. vendi. l. ij. §. sicut. & C. de pign. l. in summa. Fructuarius verò, & emphyteuta ad tales expensas tenent: quia cõmodum ad eos pertinet. ff. de vsuf. hactenus. & l. si pendentes. sic tenentur ad tributa quæ fiscus à possessoribus exigit. C. sine cen. vel reli. l. fi. & ti. ibi præce. per totum. Redeundo ad principalẽ quæstionẽ, est sciendũ q Py. in sua q. iij. quę rit de illo colono, qui cõduxit areã ad ædificandã domum, p recipiendo dño. colonus ædificauit: & secũdũ pactũ sæpe dñm in ea recipi: nũc terræ motu vel incẽdio dirupta est dom⁹: cõuenit vt reędificet: & ,pponit actio ex locato, vel prescriptis verbis. Rof. sua q. xiij. reassumpsit hãc q̃onẽ, quã disputauit plenius Py. Sed p solutiõe ad Pyleũ remittit, q dicit q Bulgaro videbat, cui ipse cõsensit, q colon⁹ teneat ad reędificandũ: cũ taciturè videat

c pter [c] Io. tñ dicit in omnibus fieri remissionẽ pro rata temporis. Satis em̃ est, q in hoc puniat, quòd ante tps expellit: quia nec videtur iure cautum esse,

d quod amittat. [d] ¶ † Sed quæritur vtrum conductor

11 domus teneatur domum, si corruerit, reficere. vel ad sartatecta & huiusmodi expensas, ad quas fructuarius tenet: vt ff. de vsufru. l. vsufructu legato. §. quo-

e niam igitur. & est ibi. arg. q sic. Ar. contra [c]. ff. e. sed cùm vsufructuarius. §. j. ff. de vsu & ha. si domus. ff.

f loca. ex conducto. in prin. ff. de via pub. & iti. pu. [f]

g re. l. fi. ibi: quacũq; autẽ mercede habita, [g] & cętera.

12 ¶ † Quid si locaui tibi boues meos custodiendos certa mercede tibi data: & tu dimisisti eos ī pascuis, in quibus animalia cõmuniter dimitti solebãt: fur, vel lupus eos abstulit, vel occidit: nunquid teneris?

h Et [h] videt q sic. nam pastor de custodia tenet: vt s. de actione seu pe. §. j. versi. item nota q si. Cũ enim mercedem habueris, de periculo teneris. ff. loca. qui mercedẽ. Item non debuisti eos sine custode dimittere. ff. de ven. in pos. mit. l. j. §. ad custodiendum. ff. cõmo. si vt certo. §. si de me. & hoc ipso in culpa es: quia in tutiorem locũ transferre potuisti. ff. de dãn. infect. vtic̃q;. vnde teneris. extra, de iureiur. cap. fi. in prin. Nec obstat, quia homines ibi consueuerint dimittere boues sine custode: quia quod alij in suis faciunt, culpandũ est. qd̃ tu in alienis neglexisti, puniẽdum est. ar. ff. sol. ma. si cõstante. §. si maritus. Arg. cõtra, q excusat, si dimisit ibi: & sicut alij dimittere solent: vt C. de pig. pignus. ff. de ędi. edic. si quis sit. §. apud. communia prędio. venditor. §. fi. Ad idẽ ff. de contrahen. emp. quòd sæpe. §. si res. ff. ad Mace. si qs patrem. C. de sen. & inter. si arbi. & facit C. de epis.

i aud. nemo. in prin. vbi de hoc. [i] maximè si tuos boues ibi sic dimittere consueuisti. arg. ff. de pign. act. l. vel vniuersorum. ff. ad Maced. item si. §. qd̃ dicitur.

k extra, de depos. bona fides. & hoc quidam tenent. [k]

13 ¶ † Quid si tibi locaui fundum, vt tertiam partem

uam l. sicut. C. de act. & obli. & C. de transa. quamuis. alle. quòd hodie dicit regula, quod semel. & regula, mutare. li. vj. potissimè cùm sibi potest attribui culpa: vt quia sponte destruxit. xij. q. ij. qui rem. & ecclesia nullã culpam cõmisit: vt in regula, sine culpa. eo. lib. & de consti. c. ij. In cõtrarium inducit, q cessauit causa solutionis: ergo &c. Item id quod dicit regula, locupletari. lib. vj. Item qd̃ dicit regula, quod ob gratiã, cùm sibi, & q ob sui gratiam cõcessa fuerit factio molendini. Item q nõ sentit cõmodum: ergo non sentiat onus: vt in regula, qui sentit. Item constat illum nõ teneri, si terræ motu, vel casmate id perijsset. ff. loca. ex cõducto. & l. si fundus. Soluit, illũ ad pensionẽ teneri: cùm iste cõtractus factus fuerit gratia vtriusq;. Inducit Pyleum in sua quæstione, simile tenere. alle. principiũ quæstionis, s. quidam Parisiensis. mihi est vicesima in ordine. vbi tenet, quòd qui impetrauit vt in domo sua facere posset furnum dando regi censum annuum: licet non fecerit, vel habere desierit, debet censum: quia datio etiam regis fauorem respexit. alle. l. vlti. ff. mand. Subdit Ber. quod plus est, Hugo sibi respondisse, q si interest ecclesiæ ibi esse molendinum, etiam vltra pensionem tenebit ad illud reficiendum. alle. s. proxi. quæstionem. Exemplificare posses in interesse, si tenebatur vltra mercedem certas mensuras molere gratis ecclesiæ: vel erat interesse vicinitatis. ADDE, vt per Ro. cõs. cccc. xvij. vbi de hoc addi. loquitur.

h ¶ Teneris. Hæc quæstio fuit Marti. de Fa. quam etiam plenius prosequit. sed nil elegit super l. pignus. C. de pign. act. j. alle. ADDE tu quôd idem Mart. de Fano in suis quæstionibus quæstione nume. xxij. notabiliter tractat hanc quæstionem, & ibi terminat notanter quid iuris. & concludit ex pluribus rationibus, quòd iste conductor eo modo, quo in casu proposito non teneatur.

i ¶ Vbi de hoc. Habuit forsan Gul. illam gl. ibi quã viderat Iac. de Raue. vt ibi ponit Cy. & est talis. arg. est lex ista ad quæstionẽ de illo, qui equum dimisit in pascuis. & Pet. de Bel. simpliciter putat cõmodatarium teneri, cùm sui gratia id recipiens teneatur de leuissima: quæ est non facere, quod diligentiores facerent. Insti. qui. mo. re contrahi. ob. §. at is, qui. Non excusat ergo faciendo, quod faciebant alij, vel ipse dominus imprudenter. per §. si maritus. facit ad quòd scripsi de commo. c. vno. in prin. & post tex.

k ¶ Quidam tenent. Pileus in sua quæstio. lxxxviij. quæ erat de equo commodato de pascuis, & ibi postea per commodatarium dimisso. dicebat quòd si dominus habebat ibi alios equos: & commodatarius ibi illos

inuenit, excusaꝫ. si verò ibi illos nō inuenit, quos forsan dñs reuocaret tūc fuit in culpa, & teneꝫ. alle. ff. de leg. prestan. l. j. in princ. C. de do. l. data. arg.

a ¶ Celsus. Puto ꝙ inducat, vt leges allegatæ locū habeant in fructib⁹ qui ex lege debētur hic debenꝫ ex pacto, vel aliter cū lege, aliter cū homine: vt ibi in prin. Tu dic, ꝙ cū in his terminis cōductor ꝓ labore & sumptibus recipiat duas ptes: meritò illorū sumptuū ratio habēda non est.

b ¶ Pastoralis. Aptius facit eo. titu. tua. ij. ver. cū em.

c ¶ Propter. Ibi scripsi in glo. in nullo. ver. scire autē & no. Accur. in l. ædē. C. loc. & cōduc. & Odof. ibid.

d ¶ Huj⁹ tit. iij. col. ver. item locator.

e ¶ Creditores. Vide quod post Innoc. scripsi in gl. in nullo. in prin.

f ¶ Eū. s. scriptorē.

g ¶ Dicit. In l. si hi ꝓximè allegata. q̄ in hoc contraria allegatur: quia approbat locationem operarū certi temporis. & cōcor. Azo. in Summa huius ti. versi. eōsueuit q̄ri vtrāque rōnē, reddēs Idē Rof. Accur. nō potuit primā rōnē, q̄ sequitur: sed illam, quia festiuis diebus voluntatē suam faciēt. & sic differūt à seruis: ī opibus fabrilibus bñ ꝓcedit, in opis seruiētiū non de more.

h ¶ L. ad similitudinē. Impugnaꝫ hęc rō: qa hoc est spāle in clericis: ergo &c. Sed coadiuuatur vtraq; rō: quia certis fauorabilibus casibus contra regulam legis ij. §. j. ff. si cer. pe. lex permittit aliud pro alio solui. ff. de le. j. si domus. §. qui fructuum mihi præstes, nec habuisti multos fructus nunquid poteris detrahere de istis sumptus, quos in eis colligendis feciſti? Argu. quòd sic. C. de petitio. hæredita. cùm hæreditas. prope princi. versi. quod si non. & ff. solu. matri. fructus. sed nobis contra. argu. ff. de arbi. celsus.[a] & vide extra de deci. pastoralis.[b]

¶ † Sed quæritur quando pensio sit soluenda. Et videtur quòd in principio. alioquin poterit expelli. C. eod. l. ij. imò videtur quòd in medio. C. de aduo. diuer. iudi. per hanc. §. cæterum. Sed videtur quòd in fine, sicut & cùm aliquid debetur in diem. ff. de verb. oblig. qui hoc anno. ff. de migrā. l. j. §. si pensio. Dic seruandum, quod actum est. quod si id non appareat, mos regionis seruetur. quod si nec is appareat, quia varius est: ad id, quod minimum est, erit causa reducenda, scilicet vt exigatur in fine anni tantum. ff. de regu. iur. semper in stipulationibus. sed licet dominus non possit antè exigere: inquilinus tamen si nō offerat & satiffaciat, poterit expelli: vt not. Azo in Summa huius titu. in princip. & secundùm papā in præ. c. propter[c]. ¶ † Sed nunquid finito tempore locationis, vel etiā in prædictis quatuor casibus, poterit locator conductorem propria authoritate expellere? Accurs. dicit quòd sic: quia non possidet: vt not. in Summa huius titul.[d] Ro. dicit tutius esse, si fiat prætoris authoritate. argumen. C. de pigno. creditores.[e] ¶ † Et scias quòd si scriptor locat operas suas, & pòst stat fortè per mensem, quòd non scribat: nec per eum stat, sed quia non datur ei ad scribēdum, nec alij operas suas locat: potest petere interesse suum ratione mensis illius. ff. eod. qui operas. & l. sed addes. §. fina. ff. de annuis leg. l. Mæuia. dummodo tunc alij non locauerit operas suas: quia tunc nō petet: vt in prædic. l. sed addes, & ff. de offic. assesso. diem functo. sic ergo libellus concipitur: L I B E L L V S. Coram &c. cōqueror de P. cui locaui operas meas pro decem ad scribēdum Codicē, nec per me stat quò minus scribam; vnde peto decē mihi solui ab eo: & quia iam est mēsis, quo à scribendo vacaui: cùm per eū staret, quò minus scriberem: & propter hoc mea interfit ī qnq; peto illa v. & ad hoc &c. vt

f in prę. l. Si aūt per eum[f] staret, concipietur libell⁹, vt

17 vt §. de causa pos. & proprie. §. notandū. ¶ † Actor ergo sic: P O. A C. Pono quòd talem domum, vel fundum tibi locaui vsq; ad vnū, vel duos annos pro decem. Item ꝙ illa decē mihi soluisti. C. e. l. j. ff. eo. l. quæro. & l. cùm domini. sed hæc est pura negatiua. Item quòd illi anni finiti sunt. Item quòd res locata mihi est necessaria. Item quòd indiget refectione. Item quòd in ea malè versatus es. Itē quòd iam biēnio non soluisti pensionem. Hæc probantur C. eodem. ædem. extra, eod. propter & cap. sequē. Item quòd rem locatam reddere recusas. ff. eod. videamus. Item quòd dolum, vel latam, vel leuem culpam in re conducta commisisti. C. eo. in iudicio. ff. eo. si merces. §. conductor. & §. culpæ. & l. ex conducto. ff. cōmodati. l. si vt certo. §. j. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. P. quòd rem illam soli T. locasti: ergo non alij: vt C. de procura. maritus. xxv. distinct. qualis. Item ꝙ si mihi pro decem locasti, ille decem tibi solui, vel alij pro te, vel tuo creditori, tuo mandato. ff. de pig. act. solutum. §. solutam. Item quòd adhuc durat tempus conductionis. Item quòd quando domum locasti, ita erat tibi necessaria, vt nunc. Itē quòd honestè & commodè in ea habito.

18 Item quòd eam conduxi vsq; ad. x. annos. ¶ † Quid si quis locauit operas suas duobus. Respon. satiffaciat ei, cui primò locauit. ff. eodem. lege in operis. ¶ Quid si quis locauit operas suas in perpetuū? Videt quòd nō valet talis locatio: quia esset in præiudicium libertatis: quia non haberet liberam facultatem faciendi, quod velit. Institu. de iure personarum. Nec multū distaret à seruo: ex quo non daretur sibi libera facultas recedendi, quòd vellet. ff. de condict. & demonstra. Titio. §. ij. ff. quarum rerum acti. non datur. l. j. & argu. ad hoc ff. de vsuf. l. iij. §. ne in vniuersum. ff. communi diui. in hoc iudicio. §. si conueniat. & C. loca. & conduc. si hi. Ac. dicit[g] quòd valet locatio in perpetuum. & de operis liberi hominis: quia potest se liberare præstando in

g tereſſe. ff. de re iudic. si quis ab alio. §. fi. vel seruiēdo per substitutum. C. de epis. & cle. quisquis. & l. ad

h similitudinem.[h] & in auꝫ. col. ix. de sanctiſ. episcopis. §. j. homines enim liberi operæ legari, & in stipulationem deduci possunt. ff. de vsufru. leg. l. iij. &

19 arg. C. libr. xj. de mendican. vali. l. vnica. ¶ † Quid si faber vel fossor vel bubulcus mihi locat opas suas sed pluuia, vel alio casu fortuito impeditus est: quę ritur an petet totam mercedem, vel saltem pro rata partis diei, quā laborauit. Dic de hoc vt in lib. Rof.

i eo. tit.[i] ¶ † Quid si mercenarius infirmatur: nunqd

20 habebit salarium pro tempore, quo infirmatus est? Videtur quòd sic: cùm seruire intelligatur. ff. de vsuf. arboribus. §. de illo. & ff. de statuli. cùm hæres. §. Stichus. nam per eum nō stat quò minus seruiat. ff. loca. qui operas. & hęc sunt in arg. quòd miles captus debet habere stipendia pro tempore quo ca-

21 ptus est. ¶ † Si autem is, cui vineam locaui, nō bene coluit eam propter quod deteriorata est, sic concipietur libellus. L I B. Corā &c. cōque. de P. qui cōduxit à me vineā, quā bene laborare & colere promisit ad arbitrium duorum colonorū, quod tamen nō fecit ꝓpter qđ vinea deteriorata est in decē lib. quare peto ab eo decē li. actiōe locati. vel sic quare peto ab eo x. lib. nomine intereſſe: quia tātùm mea interest. ff. loc. si merces. §. conductor. & l. fi. & l. videamus. §. itē prospicere. Institu. loca. & con. §. conductor. Si autem velit agere ad pœnā ex stipulatione qđ planius est, sic cōcipietur libellus. L I B. Coram &c. con. de P. à quo peto decē lib. noīe pœnæ. quas mihi promisit si talem vineam meā, quam sibi locaui, non bene coleret. quod non fecit, ad qđ propono certi condi. & eadē forma seruabitur, si cō ductor agit cōtra locatorē ad interesse: qa tūc propo-

22 net certi cōd. ff. loca. l. j. in prin. ¶ † Cōductor quoq; in se sæpe suscipit rei conductę periculū speciali pacto: aliàs enim non teneꝫ, nisi de dolo & lata & leui culpa: vt dixi ſ. §. iam dicendū. ver. j. & ij. vnde inuēta est contra eum actio oneris aduersi: sic dicta, quia onus aduersitatis. i. casus seu periculi in se suscipit. ff. loc. opus quod. & l. in naue. quæ hodie locū non

k habet.[k] sed quia est in arbore Io. sic in ea concipiē libellus. L I B. Coram, &c. conq. de P. qui cùm à me tale opus, puta domum, vel turrim ędificandā conduxerit suo periculo: & generaliter omnes casꝰ & pericula specificata fuerint: puta ruinæ, casmatis, terræmotus, & incēdij &c. & tunc illud opus casmate, terræmotu, vel ruina perierit: ago cōtra eū, & peto interesse meum, qđ estimo xx. quia tantùm mea interest, id opus nō esse peremptum. & ad hoc propono actio. aduersi: vt in præ. l. in naue. & eo. titu. l.

23 opus. ¶ † Actor ergo sic ponat: P O. A C. Pono ꝙ cōduxisti à me tale opus tuo periculo. ff. e. opus. Item ꝙ specificasti omnes casus fortuitos, & pericula omnia. ff. si quis cau. sed & si quis. §. quęsitum. C. de nego. gest. negotium gerētes. Itē ꝙ ista pericula contigerunt: & sic opus illud peremptum est, vt in præ. l. in naue. & l. opus, & in p̄. §. iam dicēdū.

24 ver. ij. ¶ Reus verò ponet econtra. ¶ † Porrò est &

1 quædam actio prætoria, quæ Seruiana vocaꝫ,[l] quæ tunc demum cōpetit si colonus vel inquilinus tuꝰ à te fundum vel domum conduxerit tuam. Omnia enim euicta & illata pro pensione domus & pro damno dato sunt tibi obligata. C. loca. certi. C. in q- l

bus causis pign. ta. contrahi. si non inducta. ff. eod. l. j. ij. & iij. vnde si aliquo casu ad alium possessorem illa peruenerint per ac. Seuerinam prætoriam ab eo poteris vendicare. Institu. de act. §. item Seruiana. quia est rei persecutoria. Institut. de act. §. sequēs. C. de pign. l. pignori. vnde sic concipitur libellus. ¶ L I B. Coram &c. conqueror de P. qui iniustè rē talem &c. detinet: quæ mihi est restituenda, vel restituī debet: cùm mihi sit obligata pro pēsione fundi, vel domus meæ mihi debita à colono, vel inquilino meo tali. quæ quidem pēsio est x. vel xx. sol. pro damno dato in domo locata. ꝙ damnū est decē sol. ad quā rē recuperandā & mihi restituēdā, Seuerinam ac. intento. Sed cōtra: quia hęc actio nudā possessionē auocat. ff. de euic. si cū vendito. Vñ nō videt ꝙ possit peti illius restitutio: imò rei possessio debet

confitetur. ergo et hoc fauore qua si libertatis.

¶ Eo. tit. f. de locato, in vj. col. vbi ponit distinctionē, q̄ locat qs rē vel operā, vel rem simul & operam. quam vide p Accur. ff. e. si vno. §. itē cū quidā.

k ¶ Non habet. Secundū Azo. quē sequit Rof. cuius fuit totus istever. vsq; ibi: porro. & hic in Rub. de ac. oneris aduersi. fateꝫ ꝙ Odo. tenet cōtrariū. & idē fatetur Accur. etiā præ. l. in naue. §. quod si. in gl. hac rōne. Et aduerte, quia non intēdit opi. Azo. & sequaciū, ꝙ non valeat pactū de aduersitate casus, & periculi suscipiendi per cōductorem: sed vult ꝙ superuacua ē actio oneris aduersi Ageꝫ em ex locato tali pacto īformato. Absurdum em videt, ꝙ pacta contractibus adiecta nouam actionē, vel actiōis nomē inducant: vbi sufficit actio ex illo cōtractu. Hoc ꝓpter puros Canonistas expressi.

¶ Seruiana vocatur. No. Canonistę, ꝙ Seruiana ē actio & prętoria & p Rof. iij. ī nume. sed Saluianū est interdictū antepe. interdictorū nume. p Rof. differētiā ipsorū ex hoc & ibi scriptis collige. & hac in actiōe dicit Rof. decē necessaria, quæ per positiones patebunt.

l ¶ Seruiana. Ibi scripsi in glo. in nullo. ver. scire autē & no. Accur. in l. ædē. C. loc. & cōduc. & Odof. ibid.

a ¶ Eo iure. Quæ sit huius diuersitatis ratio, not. in §. item Seruiana. Institu. de actio.

b ¶ In ipsa. Hoc fortè debuit locari quod habetur j. versicu. proximo. vt ibi dicam.

c ¶ Pro officio. Hoc dictum: quia cùm bona minorum expresse obligari non possint. ff. de rebus eorum, qui sub tu. l. j. in fi. C. de admi. tut. lex. ergo nec tacitè, ne plus possit tacita quàm expressa ff. de ver. obli. l. quicquid. de arbi. l. Celsus. Quid de scholaribus huius studij, qui vt plurimũ sunt minores? quòd sint obligati, videtur: quia Macedonianum cessat, si in scholis filiosa. pecunia mutuetur. ff. ad Maced. sed & Iulianus. §. si filio. Rof. contra vt potior sit ratio eq tatis q̃ Macedoniani. ff. de mino. verũ. §. vltra. Bona igitur secũdùm eum obligata non erunt: sed ipse tenebitur ex conducto. nec restituetur: quia Socrates & Plato idẽ fecissent. Patet per hoc Rof. intellexisse quando discretè agit. & sic concordare videtur. sed contradicit ei, quod no. Cy. C. eod. ti. l. certi. in iij. quæstione. vbi dicit q̃ si fatuè egit conducẽdo domum caram vltra conuenientiam sui status, quod Plato non fecisset, tunc nõ sint bona obligata. C. de leg. tuto. l. fina. Si verò vsus est iure communi, & fecit qd̃ Plato fecisset: tũc inuecta sunt obligata. Bene facit lex de rebus eorũ qui sub tut. vel cura. l. ij. loquens de minore. qui cõtrahit cũ fisco. Rof. omni casu negabat obligationẽ bonorum, restitutionem autẽ certo casu dicebat, & certo casu negabat. De facto seruatur bona effectiuè obligata, nisi restitutionis beneficium sibi competat.

ADDE Bar. in l. si constante. & quæ ibi posui. ff. sol. matri.

d ¶ Versi. cæterum. Hic assumit verba Rof. in interdicto de migrando: qui dicit quinq̃ in hoc necessaria, quæ per positiones patebunt. Et scias quòd lex prima ff. eod. dicit q̃ hoc interdictum infrequens est. quod dupliciter exponitur, i. valde frequens. vel i. minus frequens: vt ibi nota. in §. j.

e ¶ Concessit. Respectu huius partis debet concludi de vtili interdicto: vt l. j. ff. e. versicu. si tamen gratuitam.

f ¶ Duntamen earũ nomine. Istud dũtamen earum, vsq̃ ad versi. item quod volebã. improvidè fuit hic insertum, & suspicor quòd fuerat additum in margine signandum super ver. s̃. proxi. vbi dixi, huic excusationi resistit quarta positio rei, quæ sequitur: quare videt̃ fuisse error, per verbũ Seruiana, his additum emẽdatur quo ad sui veritatem, sed non quo ad impertinentiã.

¶ Alia. Sic etiam Rof. hoc interdictum cõtinuauit s̃. proxi. dicens & in isto eadem fore necessaria, quæ in Seruiana. & facit quod de positionibus hic sequitur.

¶ In Seruiana. s̃. ver. porro est. & fortè de positionibus intellexit, vel ponenda, i. repetenda. Hoc dico propter obiectionem, quã soluit ibi, quam hic repetit Rof.

sessio debet peti: cùm aliud sit pretiũ rei, aliud pretium possessionis. ff. vti pos. si duo. §. fi. prẽterea per præ. libellum videtur agi petitorio, cùm dicit, peto rem. cùm tamẽ hæc actio sit possessoria, vt prędixi. Sed expone ilud nudam possessionẽ auocat. i. rem ratione possessionis. Tamen quidam timentes præ dictã obiectionẽ libellũ cõci. in hac forma: ¶ LIB. Corã &c. cõqueror de P. q̃ talem rem possidet, quę mihi pro pensione fundi, vel domus, vel pro dãno domus est obligata à tali colono, vel inquilino: quæ pensio vel damnũ est x. vel xx. vnde peto possessionem illius rei mihi restitui. Vel melius. vnde peto rem rõne pensionis mihi restitui. & hoc per act. Seruianam. Si enim apponeres illã clausulam, peto pensionem: te ipsum excluderes à possessione. vtraq̃ tamen forma bona est: & hoc si possidet extraneus. Si verò ipse colonus vel inquilinus: tunc sic secundùm Io. libellus cõcipit. ¶ LIB. Corã &c. cõqu. de P. q̃ equum quẽdam talẽ &c. vel librum, vel culcitrã, vel seruum, vel quid simile induxit in domũ meã, quã ei certa mercede locaui: causa vsus sui quandiu ibi inhabitaret. vnde cũ illa sint mihi pro prædicta mercede obligata pignori, peto mihi præstari, siue restitui proposita actione Seruiana. Ideo autem dixi in libello, causa sui vsus, q̃ diu inhabitaret: quia nõ videt̃, quòd aliter cederet pignori. ff. de pig. act. debitor. ff. de relig. & sump. fu. l. si quis eam. Actor ergo sic ponet. ¶ †P O. AC. Pono q̃ petita in libel. reus mihi restituere debet. sed hæc positio iuris est. Itẽ q̃ talẽ domũ, vel fundũ locaui Titio. necesse enim est cotractũ locationis præcedere ad hoc, vt hæc actio cõpetat. ff. in quib. cau. pig. ta. cõtra. si horreum. & ff. de pac. itẽ quia. Item locaui pro decẽ li. quia locatio sine pretio nõ ꝓcedit: vt j. ver. ꝓxi. Itẽ q̃ res, quam peto, fuit introducta, vel illata A. T. colono, vel inq lino in fundũ, vel domũ meã. hoc em̃ est necesse ad hoc, vt hæc actio locũ habeat, vt in proximis cõcordantiꝫ s. Item q̃ de mea scientia l. & hoc habeat locũ in rusticis. In vrbanis aũt non est necessaria scientia vel ignorantia. C. de loca. certi. ff. in quibus cau. pig. ta. cõtraha. eo iure. [a] Itẽ q̃ fuit inducta vel illata ī domũ vel fundũ ad hoc, vt esset ibi, donec T. colonus vel inqlinus esset in fundo, vel in domo. ff. de pig. l. debitor. Itẽ q̃ res talis est, quæ obligari põt. ff. quæ res pig. obl. pos. l. j. §. eam rem. Itẽ q̃ fuit T. quia T. fuit dñs eius, vel habebat ius in ipsa. [b] Item qd̃ rem ipsam possides. nã cùm sit in rem hæc actio, vt iam dixi, necesse est q̃ reus possideat. C. de ali. mu. iud. causa fac. l. j. Item q̃ dictus T. hãc rem esset speciali ter obligaturus. ff. de pigno. obligatione generali. ar. ff. de pecul. qui liberam. Item q̃ T. fuit maior xxv. ann. tempore locatiõis. C. de admi. tu. pro officio. [c] ¶ Reus autẽt sic ponet: P O. R EI. P O NO qd̃ fundum vel domum locasti Męuio hod anno. ergo patet q̃ non T. duo enim non possunt simul possidere. extra, de proba. licet. ff. commo. si vt certo. §. si duobus. Item q̃ debes recipere frumentum pro ista domo: quia eam sibi tradidisti fruendam. Hoc concesso, nõ erit locatio, quæ sine pretio non procedit: vt ff. loca. l. ij. & ff. depo. l. j. §. si quis seruũ cust. Item quòd res istę toto anno eo, quo à te habui domum cõductam, fuerunt apud Sempronium. hoc concesso, non potes dicere q̃ fuerit illata vel inducta. C. de cõtrahen. & cõmit. stipu. optimam. extra, de testi. ex tenore. Item q̃ sciuisti tales res tantùm fore inductas. hoc em̃ cõcesso, pro alijs non illatis non datur Seruia. Itẽ q̃ res illata erat merces, quã T. volebat: vẽdere. & quotidie ex illa merce vẽdebat. Itẽ q̃ T. rem ipsam habuit ex causa commodati, vel depositi. Hoc cõcesso: quia ius non habuit, nõ potuit obligare. C. quæ res pig. oblig. pos. qui filios. in fin. ff. de pig. si ab eo. & l. & quæ nõdum. C. de acqui. re. do. rẽ in bonis. Itẽ q̃ rem ipsam non possideo. Item q̃ talis est, quæ nõ potest obligari. Item q̃ T. fuit minor xxv. annis. Itẽ q̃ T. rem istam mihi viuẽti obligasset. Item de quasi Seruiana, vide j. de pig. §. j. ver.

d cæterum. [d] ¶ †Cæterum inquilino volente à domo
28 conducta recedere, & res suas remouere, sæpe à locatore prohibetur. vnde inquilino proditum est interdictum de migrãdo. ff. de mig. l. j. in quo sic libel. cõcipiť: ¶ LIB. Corã &c. conqueror de P. qui domũ talẽ mihi locauit, cuius confines &c. ꝓ decẽ, vel

e etiã gratuito cõcessit, [e] in quã domũ tales res intuli, quas me extrahere, & me liberè exigere cũ meis rebus nõ permittit. vñ ago cõtra eũ, ne me impediat. & ad hoc ꝓpono interdictũ de migrãdo, vel act. in factũ subrogatã in locũ eius. ff. e. l. j. & §. hoc ĩterdictũ. & §. si pẽsio. ¶ Actor ergo sic ponet: P O. AC. Pono q̃ à te talem domũ cõduxi. ff. de pac. itẽ quia. In prædio aũt habet locũ vtile interdictũ. ff. de migrã. l. j. §. j. & ij. Itẽ q̃ pro decẽ, qã locatio nõ ꝓcedit sine pretio. ff. loca. l. ij. & ff. depo. l. j. §. si qs seruũ custo. Itẽ q̃ pensionẽ solui, vel soluere sum paratus. ff. eo. l. j. §. j. Item q̃ in ipsam domũ tales res induxi. & hoc siue sint suæ, siue alienæ. ff. e. l. j. in fi. & l. fi. dũ ta

f men earũ noĩe [f] inquilinus habeat Publicianã: alioquin ꝓ alienis non cõpeteret Seruiana. ¶ Nam ea quis obligare põt, q̃ de bonis suis facit obnoxia: vt C. quæ res pig. ob. pos. l. qui filios. in fi. & C. de pig. si ab eo. Requiriť ergo q̃ res fuerit in bonis conductoris. ff. de pig. & q̃ nõdum. i. q̃ illius noĩe habuerit act. vel retẽtionem. ff. de acquir. re. do. rem, in bonis. Item q̃ volebã migrare vel exire de illa domo, g & res aliò, portare. Item q̃ tu intulisti, & infers mihi violentiam: quia nõ permittis illas res extrahi. ff. eo. l. j. in princ. & §. hoc interdicto. ¶ Reus verò sic: P O. R EI. Pono q̃ T. tantũ illã domum à me conduxit. Item q̃ locaui tibi domũ nõ facta aliqua inductione rerum. Item q̃ nõ fuerunt inductæ eo animo, vel ibi essent perpetuò, sed donec colonus vel inquilinus ibi nõ moraret̃. ff. de pign. debitor. Item q̃ erant res tales, quæ nõ poterãt obligari. quo concesso, nõ habet locũ Seruiana. ff. quæ res pigno. ob. h pos. l. j. §. eã rem. vel q̃ nõ erant à te specialiter obligandæ. ff. de pig. obligatione generali. & ar. ff. de pecu. qui liberã. Item requiriť q̃ inquilinus potuerit obligari. ff. de lon. temp. præscri. l. j. C. de admi. tu. l. lex. Item q̃ pro illa cõductione mihi debes dare frumentum. Hoc cõcesso nõ habet locum directũ, sed vtile ĩterdictũ: quia nõ est locatio, sed alius cõtract⁹ innominatus. ff. depo. l. j. §. si qs seruum. Item q̃ vis ante tempus recedere, sine totĩ⁹ mercedis solutione. Item q̃ fecisti mihi pactũ nõ recedere ante tp̃s. ff. e. l. j. Item q̃ T. tantũ infert, tibi violentiam, ne res ex
29 trahere possis. ¶ †Et nota q̃ vtilis rei vẽdicatio prętoria datur emphyteutæ, vel ei, qui cõduxit solùm ad superficiem imponendã, si cadit à possessione: vel ei, qui cõduxit ad nõ modicum tp̃s, de quibus s̃. de cau. pos. & ꝓprie. §. notandũ. igiť. versi. est & vti

g lis. & ver. est & alia. [g] ¶ †Ad hoc si colonus tuus, qui
30 cõduxit fundũ sub pẽsione annua, intulit res in fundũ: vel inquilinus in domũ, quę ab eis vel alijs possidenť potes possessionẽ illarũ rerũ ꝓ pretio obligatarum per interdictũ Saluianum auocare. ff. C. de Saluiano interdicto. l. j. sic ergo cõcipieť libel. LIB. Corã, &c. cõqueror de P. q̃ res tales mihi obligatas à tali colono ꝓ pensione talis fundi, quẽ sibi locaui pro decẽ tenet seu possidet, vnde ago cõtra eum q̃ mihi tradat possessionem prædictarũ rerum. & ad hoc ꝓpono interdictũ Saluianũ vtile, vel actio. in
31 factum &c. vt in præalleg. l. ¶ †Si verò vis agere cõtra ipsum colonum, vel eius hæredem, sic concipies libel. LIB. Coram &c. cõqueror de P. cui locaui tale prædiũ ꝓ decem nomine pensionis mihi soluendis, ꝓ qua pensione tales res fuerunt mihi obligatę vnde ago cõtra eũ, vt res illas mihi tradat. & ad hoc ꝓpono interdictum Saluianũ directũ, vel act. in fa

h ctũ &c. & sunt hic ponẽda, q̃ iã diximꝰ ī Seruiana [h],

32 ¶†Cæterũ si colonus rem dño petenti nõ restituit
a ¶C.vnde vi.Hãc a l.Rof. textualiter prosequitur ante fin.sui operis.demũ ponit omnes libellos, qui hic sequuntur.
locum habet constitutio, non ab re.C. vnde vi.[a] in qua diuersimode põt cõci.libel.Si em̃ velit dñs contra eũ agere ex locato, vel ex interdicto de precario sic cõcipi.libel.¶L I B.Corã &c.cõqueror de P.colono meo, seu inquilino quõdã: cui cùm locauerim fundũ meum, seu domũ, seu precario concesserim vsq; ad annũ, & tps finitũ sit, peto vt mihi fundum prædictũ seu domũ restituat: & ad hoc ꝓpono act. ex locato, seu interdictũ de precario.ff.loca. videamus.§.qui vnũ.C.de precario.l.ij. Vel intẽtabis cõdictionẽ ex.l.C.loca.si quis cõductionis.& facta cõdẽnatione, pro executione potes intẽtare cõdictio. ex l.illa, nõ ab re.& sic cõci.libellũ: L I B.Corã &c. cõqueror de P. quondã colono vel inquilino meo: cui cũ locassem domũ seu precario cõcessissem: & ab eo repetijssem, cũ nollet restituere, fuit mihi per sententiã T.iudicis ad rẽ ipsam restituẽdã condẽnatus.vnde quia nondũ restituit, peto rem ipsam ab ipso mihi restitui: & eius ęstimationẽ, scilicet xx.mi hi præstari: & ad hoc ꝓpono cõdictio.ex illa l.non ab re C.vnde vi.& C.loca.cõductores. Hoc ẽt dixi
b s̃.ver.porro[b] sicut.¶Vel sic põt cõcipi libel. L I B. Corã &c.vt s̃.in eo.ver.in primo libello, vsq; domũ restituat.iũge, peto etiã ęstimationẽ ipsius rei mihi ab eo præstari, quã rẽ ęstimo decẽ.& ad hoc propono cõdictionẽ ex illa l.non ab re.C.vnde vi. & l.cõductores.C.loca.¶†Sed non videtur quòd possit
33 peti pœna æstimationis: cũ vsq; ad sententiã possit morã purgare.Sed dic q̃ pœna cõmissa est, ex quo nõ vult restituere: sed tñ potest purgari restituẽdo ante sententiã.Quidã tamen dicũt, quòd nõ potest peti: sed nisi restituat, iudex ex ofñcio suo condẽnabit ad æstimationem. Sed durum est quòd pronunciet super eo, qđ non petitur.extra, de simo. licet.ff. de iudi.de qua re.vnde Bononię sic cõcipit libellus. L I B.Corã &c.peto talẽ rẽ, quã tali locaui vel precario concessi, mihi ab eo restitui. & si passus fuerit contra se litẽ cõtestari, & sententiam ferri: peto rei ęstimationẽ, quã rem æstimo xx.& ad hoc &c.vt s̃, proximè.¶†Sanè per constitutionẽ, ex libris.
34 c uidetur domino, cuius colonus vel inquilinus vel ꝓcurator, & huiusmodi negligenter possessionẽ perdunt, & alius possessionẽ ingredit, in qua libell⁹ sic cõcipi. L I B.Corã &c.cõqueror de P.qui pos.talis fundi, quã per ꝓcuratorẽ vel per colonũ vel inquilinum habebã, seu possidebã, nũc detinet. vnde ago contra eũ vt mihi restituat.& ad hoc propono cõdictionẽ ex illa l.ex libris.C.de acqui.possess.¶Vel sic.L I B. Coram &c.ago cõtra P. vt mihi restituat possess.talis fundi, quã per colonũ, ꝓcur. seu inquilinum habebã, & ipse dolo seu desidia ipsorũ accepit & ad hoc &c.¶Item super constit.ob æs alienũ. concipitur: vt j.de pig.§.j.versi.item cùm ob æs.

b ¶Versic. porro. Hic & ibi & statim infrà videbis coniunctas has duas leges. Opp. Rof. vbi pl⁹.l.nõ ab re.de le.j.C.de ve.iu.enu.ad finẽ. j.col. vbi dicit similia resecanda: maximè cũ diuus zeno fuerit author vtriusq;. rñdet q̃ l.conducto res. loquit in tribus casibus tantũ scilicet in inquilino, colono, & tenente precario. l. nõ ab re. generalius loquitur. vel similitudine excusetur diuersitas rubricarum. & vide quod scripsi extra, de lib.obl.c.ij, in prin. In quo autem differat lex, non ab re.à l.e. ti. si quis in tantam. ibi no.in vlti.gl.
c ¶Ex libris. Post constitutionẽ ꝓximã aliquibus intermedijs prosequit istam Rof. textualiter in fin. ponens hos duos libellos. & plus sibi placet secũdus subdens q̃ verbũ restitutionis, sæpe respicit restitutionem tantũ. ff. quorũ bon.l.j. & vt ibi no. ponitur restituere: pro dare. & vide s̃.versi. porro.ij.

De Emphyteusi. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Cõtractus emphy, quo iure dicat introductus.
2 Contractus emphyteusis vnde dicatur.
3 Contractus emphyteusis cuius naturæ sit.
4 Cõtractus emphyteusis, in quo differat à locatiõe.
5 Contractus emphyteusis, qualiter fieri debeat.
6 Ecclesia in emphyteusim dante, qualis forma sit seruanda.
7 Contractus ex pacto propriam immutare dicitur naturam: ita & consuetudo, quæ plurimorum consensu firmata est, est tenaciter obseruanda.
8 Contractus emphyteusis, an in perpetuum fieri possit.
9 Res ecclesiastica in emphyteusim data, multipliciter consideratur.
10 Pensio constituta quibus casibus diminui possit, vel non, vt res, vel domus deterioretur.
11 Possessionem propter cladem deteriorari, qualiter sit intelligendum.
12 Diminutio pensionis in tertiam partẽ propter ruinam facienda, qualiter intelligatur.
13 Emphyteuta præstare debens pensionem domus, si ruinam patiatur an absolutus sit à debito.
14 Res ecclesiæ in emphyteusim data, si inutilis sit, an debeat æstimari, aut ꝓ ea pensio assignari.
15 Pensio iusta quæ dicatur.
16 Res ab ecclesia in emphyteusim recipiens, quæ debeat attendere.
17 Instrumentum concessionis in emphyteusim, quo casu possit renouari.
18 Emphyteuta res emphyteuticas vendente, quis ad pensionem teneatur, an emptor, an venditor.
19 Re emphyteutica in commissum incidente, qualiter sit pensio exigenda.
20 Re emphyteutica subtracta, an debeatur pensio subtracta.
21 Re emphyteutica alteri concessa, quis ad pensionem teneatur.
22 Pensionem rei ecclesiæ nõ soluens, an possit ecclesia aut expellere, aut sem per pensionem exigere.
23 Is, in cuius fauorem aliquid dicitur non valere, an possit facere, vt valeat.
24 Minor, aut ecclesia, si cessant à solutione pensionis emphyteuticæ, an possint ex hoc damnificari.
25 Ecclesia tenens rem priuati in emphyteusim, an si vltra biennium cessauerit à canonis solutione, ei præiudicet? & nu.33.
26 Inuitus facere non est adstringendus, qui quod volens, non potest.
27 Ecclesia censetur esse minor, & iudicis officio venit restituenda perpetuo, quæ potest restitutionem petere.
28 Tenenti ciuitatem in emphyteusim, qualiter sit prouidendum.
29 Mortuo emphyteuta, si hæres ignorans non soluat, an poterit expelli.
30 Nemine, qui pensionem recipiat apparente, nec per possessorem teneat, quin soluat, an possit expelli emphyteuta, terminum solutionis præteriens.& nu.32.
31 Negligentia seu ignorantia, quo casu possint emphyteutæ obesse.
34 Ius semel amissum, an possit redintegrari.
35 Iure suo non vtens, illi renunciare videtur.
36 Pensionem rei emphyteuticæ prætermissam cum præstatione recipiẽs, an sibi præiudicet, quòd minus possit emphyteutam expellere.
37 Diuersa potens eligere, si vnum eligat, alteri renunciare videtur.
38 Ex præsentibus præterita metiuntur.
39 Cessans in solutione pensionis emphyteuticæ per sex annos, demum pro tribus soluit: de quibus intelligatur.
40 Factum non dicitur, quando supereſt aliquid ad agendum. & numero 41.
42 Emphyteuta dicente se soluisse, domino autem negante, cui incumbat ꝓbatio.
43 Emphyteuta an possit pro futuris annis pensionem soluere.
44 Dominus rei emphyteuticæ an possit cogi ad pensionis receptionem ante tempus ordinatum.
45 Domino emphyteusis pensionem anni præteriti recipere nolente, qualiter sit emphyteutæ consulendum.
46 Domino emphyteuseos cum emphyteuta stipulante de pœna, si non soluat: an propter non solutionem poterit emphyteuta expelli. & numero sequenti.
48 Contractus emphyteutici natura quæ sit.
49 Clausula illa, rato nihilò minus manente pacto: in contractu emphyteutico appositа, quid importet.
50 Emphyteuta promittẽte pœnam, si cesset à solutione pensionis: an si vno anno cesset, ex pacto puniatur: debeat eodem pacto puniri ꝓ alio anno, si etiam cesset.
51 Dominus emphyteusis an possit cum emphyteuta stipulari pœnam quãtuncunq; magnam.
52 Emphyteuta rei ecclesiasticæ cessante in solutione canonis per xl. annos, & semper rem tenente, an peti possit ab ecclesia ad præteriti tẽporis pensiones.
53 Soluens partem debiti, videtur integrum agnoscere.
54 Laicus tenens fundum ab ecclesia, si alienet, nihilò minus soluat pensionem per xl.annos, an emens efficiatur tutus à solutione.
55 Emphyteuta ecclesiasticus non soluens pensionem per xl.ann. an prescribat contra ecclesiam.
56 Causam possessionis nemo sibi mutare potest.
57 Emphyteuta, an possit actionem in rem habere.
58 Ius ciuile dicitur bonus artifex suo artificio cuncta rectè componens.
59 Emphyteuta & ecclesia diuersimodè dicuntur possidere.
60 Emphyteuta, quo casu possit ab emphyteusi cadere.
61 Factum hominis sæpe necesse est, etiam in eo, quòd ipso iure fit.
62 Emphyteuta naturaliter possidens, quo casu possit expelli.
63 Emphyteutæ expulsio quo iure à domino, vel ecclesia peti debeat.
64 Ius emphyteutæ dicitur per non solutionem pensionis in dominum trãsferri.
65 Dominus emphyteuticarius, an inuitus possit nouum emphyteutam habere.

65 Directum dominium quo casu sit vtili præferendum.
66 Pensione seu canone non soluta, quo iure possit ecclesia contra emphyteutam agere.
67 Dominium præscriptum vel vsucaptum, an possit redire ad illum, à quo præscribens causam habuit.
68 Directum dominium non quæritur præscriptione longissimi temporis, sed bene vtile.
69 Episcopus petendo in genere ius episcopale, an intelligatur censum petere.
70 Ecclesia qualiter debeat contra extraneum rem ecclesiæ possidentem agere.
71 Modi probandi dominium sunt multi.
72 Chartula antiqua dicens ecclesiam dedisse in emphyteusim vnirē, quam alius tenet, an sufficienter probet.
73 Charta continens, quòd talis dedit tali ecclesiæ, an sufficienter probet.
74 Promissione super re incerta facta tam ex parte spondentis, quam ex parte stipulantis, nulla contrahitur obligatio.
75 Incertitudo quod gestum est vitiare dicitur.
76 Emphyteuta an teneatur domino ignoranti causam, pro qua soluit, pensionem ostendere.
77 Feudatarius an possit cogi dicere pro qua re sit vasallus. & numero sequenti.
79 Seruos habens plures, si vni libertatem legauerit neminem nominando: an alicui eorum competere dicatur.
80 Domino emphyteusim non probante, an veniat emphyteuta absoluendus.
81 Rustico per xxx. an. soluente alicui pensionem, de qua non apparet se debere: an per talem solutionem sufficienter appareat se debere.
82 Emphyteuta sibi contrarius semper est repellendus.
83 Contractum emphyteuticarium non seruans, auxilium actionis habere non debet.
84 Recipiente aliquo fundum in emphyteusim pro se & filijs, si decedat filijs tantùm naturalibus superstitibus, an illi sint repellendi.
85 Indefinita locutio æquipollet vniuersali.
86 Legans alicui vineam sub cōditione, quòd si decesserit sine liberis, restituet an in hac conditione comprehendantur filij naturales.
87 Rogatus sub conditione filijs restituere: an sub tali conditione comprehendantur filij naturales.
88 Contractus emphyteuticus simpliciter in filijs & nepotibus factus, an extendatur ad filios adoptiuos.
89 Pluralis locutio minori numero non quiescit.
90 Testator dicens, se duos filios instituere sub conditione. quod si vterq; sine liberis decesserit, Titio restituatur: an vno tantùm superstite habente, fuit pro parte restitutio.
91 Ecclesia concedente duobus in emphyteusim sic, vt pars præmorientis in alterum deueniret, an vno præmoriente & hærede relicto, possit alius partem petere.
92 Emphyteuta decedente duobus hæredibus relictis, quorum vnus soluit, alter non: an possint expelli.
93 Res emphyteutica an possit inter hæredes diuidi.
94 Vno ex filijs emphyteutæ canonem non soluente, an pœna communiter promissa insolidum committatur.
95 Stipulari vel pacisci alteri, an quis possit.
96 Pactum dominij directi, an possit inutili nocere.
97 Inuitus in concessionis causa, quis dicatur.
98 Concessio ecclesiæ in emphyteusim si negetur, qualiter sit probanda.
99 Tenens rem in emphyteusim, si committat crimen læsæ maiestatis: an in bonis emphyteuticis veniat puniendus.
100 Forma pacti inter emphyteutam & ecclesiam an voluntate emphyteutæ solius mutari possit.
101 Empyteuta cessans in solutione pensionis vltra biennium, quo casu se tueri possit, ne expellatur.
102 Concessione alicuius rei facta, vt inde reddatur quarta pars fructus an per non solutionē per biēnium cadat res in commissum. & nume. 128.
103 Emphyteuta volens soluere nuncio domini, ipso autem consentiente retinet, ne soluit: an cadat à iure suo.
104 Res emphyteutica an cadat in commissum, vbi emphyteuta cecidit à possessione propter quod non soluit, sed is, ad quem pos. peruenit.
105 Emphyteusis an rescidantur eo ipso, quòd emphyteuta non soluit intra tempus statutum.
106 Celeriter sibi prouidere non dicitur, qui exactus debitum non soluit.
107 Emphyteuta qualiter dicatur sibi celeriter prouidere.
108 Feudatarius non soluens annuatim per triennium, an cadat à iure feudi.
109 Rem incidere in commissum propter cessationem solutionis pensionis an generaliter sit verum.
110 Dans in emphyteusim sub pacto si sibi fiat quolibet mense solutio pensionis, an in tali conductione spectantur tres menses.
111 Solutio pensionis in re emphyteutica quo tempore sit facienda.
112 Pactum cum emphyteuta factum quòd non possit aliquo casu expell an sit validum.
113 Contractus emphyteutici rescisio, quo casu possit peti.
114 Emphyteuta rem emphyteuticam vendere volens, semper debet iure domini saluo vendere.
115 Emphyteuta mentiens in denunciatione, perinde est, ac si non denunciet.
116 Dominus emphyteuseos volens ius suum vendere, i. proprietatem: an teneatur emphyteutam requirere.
117 Emphyteuta vendens rem emphyteuticam domino inconsulto, an cadat à iure suo.
118 Verbum vendere, est pro effectu traditionis accipiendum.
119 Emphyteuta vendens, & tradens rem emphyteuticam, an euitet pœnam recuperando eam.
120 Emphyteuta rem tali pacto recipiente, vt non liceat ei vendere, nisi minori, vel equali personæ: an minor, vel æqualis ementes, & vendere volentes debeant idem pactum seruare.
121 Domino emphyteusis in venditione rei emphyteuticæ semel consentiente, an si emphyteuta anno elapso post domini consensum vendit, cadat à iure suo.
122 Fundus emphyteuticus an vendi possit à minori sine decreto.
123 In certis non est locus coniecturis.
124 Verbum nolo, est extensiuum.
125 Denunciatione prælato facta, si respondeat se nolle emere: vnde fiat venditio, an si vendens promittat facere renouari, nec faciat, teneatur ad pœnam.
126 Mora vltima semper nocet.
127 Emphyteusis natura est, quòd fieri debeat ad meliorandum.
128 Emphyteuta domino præstante duodecim denarios censuales, & ibi fructuum certam partem, & velit ius suum alteri vendere, quis illorum habebit laudemium.
130 Recipiens plura prædia in emphyteusim sub diuersis pensionibus, si pro quibusdam soluit domino credēte pro omnibus sibi solui: & sic per xxx. ann. possedit interuertendo quorundam possessionem, an poterit xxx. annorum præscriptione se tueri.
131 Emphyteuta, an possit rem emphyteuticam sine domini consensu donare, & numero 151.
132 Dominus emphyteuseos qualiter possit petere pensionem à secundo emphyteuta, vbi primus rem emphyteuticam donauit.
133 Emphyteuta an possit rem emphyteuticā dare in dotem, vel in donationem propter nuptias. & nu. seq.
135 Aestimatio quo casu loco debiti habeatur.
136 Viro, cui datur res emphyteutica, cessante à solutione pensionis vltra tempus à iure statutum, an res cadat in commissum.
137 Fundus dotalis potest propter culpam, vel dolum mariti alienari.
138 Emphyteuta, an possit legare emphyteuticam rem alicui extraneo, domino irrequisito.
139 Emphyteuta, an possit hæredem extraneum instituere.
140 Emphyteuta donante, vel hæredem instituente extraneum, an possit dominus à donatario vel hæreditario laudemium exigere.
141 Quæstiones de donatione, legatione, hæredis extranei institutione, an locum habeant in emphyteuta ecclesiæ.
142 Emphyteuta donante, vel legante alicui ecclesiæ, an possit ecclesia retinere. & numero seq.
144 Legante aliquo ecclesiæ aliquid soluendum singulis annis super aliquo prædio, an possit eius hæres vendere sine consensu ecclesiæ.
145 In venditione meliorationum, debet forma debita seruari.
146 Ingrediente emphyteuta monasterium, an bona emphyteutica dedicentur monasterio.
147 Permutatio vicina est emptioni, nec potest emphyteuta sine domini licētia rem emphyteuticam permutare.
148 Res emphyteutica an possit sine domini consensu pignori obligari.
150 Res emphyteutica an possit simpliciter alteri locari. & nu. 170.
151 Re emphyteutica locata, si casu redeat ad dominum, an stare debeat domini locationis.
152 Emphyteuta domini consensu dante alij in emphyteusim, si secundus vel itius suum vendere, quis recipere debeat pecuniam, & c.
153 Emphyteuta dante alteri in emphyteusim, contra quem, & qua actione aget dominus.
154 Contractus communi consensu celebratus, non potest sine communi dissensu dissolui.
155 Emphyteuta volens rem emphyteuticam dare in feudum, an teneatur domini consensum requirere.
156 Traditum non videtur traditum, si non durat.
157 Augmētum, siue accessiones, aut meliorationes rerum emphyteuticarum cuius esse debeant.
158 Thesaurus in fundo emphyteuticario inuentus, cuius esse debeat.
159 Tenente aliquo fundum in emphyteusim ab aliquo sub annua pensione xij. denariorum, si alter percipiat, an & qua actione possint repeti.
160 Re emphyteutica totaliter pereunte, an ipso iure liberetur.
161 Fundo emphyteutico partum pereunte, an minui debeat pensio.
162 Re emphyteutica aucta, an augebitur & pensio.

a ¶Nũc aliqua. Hic prosequit de iure emphyteutico, & in hoc sequit cursum nostrum, qui huius contractus materiã habemus sub tit. de locato. & author ipse nostras rubricas sequit. Cõpilatores autẽ Codicis has rubricas diuiserunt: vt patet ĩ fi. libri iiij. & ibi de hoc per Azo. in Summa. & facit hoc ad id qđ dixi ſ.proxi.in princ. Practici autẽ authores de hoc nõ tractauerũt, præter Ro.vbi de pr̃etor.ru. v. de vtili rei vendi. quæ datur emphy.& Io. de Bla.ea.rubrica ſaluo ꝙ Bonagui. parte iij. vbi libellos format, duos posuit: vnũ sup aduocatione rei ꝓpter cẽsum nõ solutũ: aliũ propter petitionẽ pẽsionis. Peroptimè autẽ fecit author oẽs quæstiones, quas vbicunq; in glosis vel alibi scriptas inuenit, hic vniẽdo. potiſ hasimè aũt fuit adiutus ꝑ Mar. de Fa. qui de hoc cõposuit tractatũ, quẽ ꝓsequit ꝓxxix. quæstiones principales: quarũ aliquæ sunt valde ꝓlixæ, & quædam sub se alias continẽt: vt j.patebit. & oẽs q̃ones quę præcedũt vers.vt autẽ. fuerunt eius ibidem, excepta quarta, vt ibi dicã. Adiutus etiam multũ fuit per distinctiones Pe.de Samp. quẽ alleg. j.ante ver. viij.& abbatis, qui post distinctionẽ, quæ ponit sub vij. q. xlij. q̃ones posuerũt. đ materia quarum aliqui post Odof. qui multa ponit sup leg.e.ti. C.de Accursio dico.idem Bernar. formauit xj.in decre.potuit.

¶Quærẽtibus ali quã de quæstionibus infrascriptis non reminiscentibus de ipsius nu-

163 Pensio rei emphyteuticæ an propter sterilitatem sit minuenda.
164 Pactum cõtra naturam contractus factum, nunq̃ est tenendum.
165 Pactum in vno specialiter factum, nõ debet ad alia extendi.
166 Amisso instrumento emphyteutici contractus, an teneat contractus.
167 Amisso emphyteusis instrumẽto, an possit emphyteuta petere à domino instrumẽti renouationem.
168 Domino emphyteuseos petẽte sibi edi instrumẽtũ emphyteuticum, an debebit emphyteuta edere.
169 Longa præstatio coniecturam facit, vt omnia solẽniter acta esse videantur.
171 Pater accipiẽs rem in emphyteusim pro se, & filij̃s, demum si cessat in solutione pensionis, vel aliàs sua culpa possessionem perdit: an ex hoc filius innocẽs perdere debeat ius suum.
172 Re aliqua in emphyteusim pro se, filij̃sq; suis concessa in an.lx. si emphyteuta intra hoc tempus sine filij̃s decedat, an possessio reuertet ad dominum.
173 Accipiente aliquo rem in emphyteusim pro se, & filij̃s masculis, an comprehendantur filij ex filia.
174 Pater accipiens rem emphy. pro se & filij̃s & nepotibus, ipso moriente, quibus sint res diuidendæ.
175 Ratihabitio retro trahit, & mandato comparatur.
176 Viro accipiente rem emphy. pro se, & vxore & filij̃s, an comprehendantur filij vxoris ex alio viro.
177 Accipiens rem in emphyteusim pro se & vxore sua, ad voluntatem suam: an ipso moriente non expressa voluntate, res pertineat ad vxorem.
178 Beneficium cõcessum à papa vsq; ad suæ voluntatis bene placitũ, quantũ durare dicat illa permissio.
179 Modus concedendi rem in emphyteusim multipliciter consideratur. & nu.seq.
181 Ecclesia quo casu in materia emphyteusis loco filij̃ vel hæredis habeatur.
182 Ecclesia perpetuò durat, nec vnq̃ morit: vnde res ad illam perueniens perpetuò possidetur.
183 Ius accrescendi an habeat locum in contractibus inter viuos.
184 Filius ab hæreditate patris abstinens, an possit habere quæ pater iure emphyteutico acquisiuit.
185 Dominus emphyteuticarius ædificãs in solo, quod concesit in emphyteusim, an possit inuito emphyteuta, illud opus demoliri.
186 Emphyteuta in solo, quod habet in emphyteusim turrim ædificante: an ipso decedente, quod ædificatum est, solo cedet.
187 Dominus emphyteusis agente contra extraneum possessorem fundi emphyteuticarij̃, an ei condẽnabitur ad fructus.
188 Emphyteuta an possit seruis in re emphyteutica cõstitutis libertatem dare.
189 Emphyteuta cessans à canonis solutione an possit rem suo arbitrio relinquere.
190 Emphyteuta per triennium absente, an possit dominus ignorans de eo rem sibi vendicare.
191 Iure dominij̃ mutato in alium, renouatio videt postulanda.
192 Emphyteuta concedente alteri rem emphyteu. an ille, cui concesio facta est, teneatur ad solutionem.
193 Vtilis vendicatio emphy. data, an sine traditione cõpetere possit.
194 Dominus emphyteuseos volens emphyteutã deij̃cere, an debeat probare se dominum.
195 Res emphy. quo casu alteri quæratur per alterum.
196 Tertius quo pacto ius possessionis rei emphyteuticæ dicatur acquirere.
197 Merces rei emphyteuticæ qũo iure sit petenda.
198 Filius naturalis an aliquo casu possit fratrem defuncti in hæreditate rei emphyteuticæ excludere.
199 Domino emphyteuticam rem alteri vendente, an debeat hoc emphyteuta pati.

a NVnc aliqua[a] de iure emphyteutico ad simplicium Canonistarum instructionem supponamus. super quo per modum quæstionum duximus procedẽdũ. ¶†Primò igit quærendũ est, quo iure con-

1 tractus iste introductus est. Et dic quòd iure ciuili,
b & ei natura sua ĩtroducta est à lege zenõis[b]: vt Insti. loc. & con. §.adeò autẽ. & C.de iure emphy.l.j. Ius em̃ zenõis ciuile est, sicut & cæterę leges Impiales. b & q̃ sunt in corpe iuris inclusæ. ff.de iusti. & iu.l. ius aũt. & C.de veteri iur.enu.l.j.§.iubem⁹. & hoc est illud ius ciuile, de quo sępe fit mẽtio. ff.đ var. & extra c or.cog.l.j.ff.de cõd. & de mõ.l.ius ciuile.ff.ad l.Aql. ita vulnerat⁹. Ar.tñ cõtra ꝙ sit introduct⁹ à iure gẽtiũ. nã dicit lex, ꝙ ex iure gẽtiũ introducti sunt oẽs d penè cõtract⁹: vt ff.de iusti. & iure.l. ex hoc iure. & Insti.đ iure na.§.ius aũt gẽtiũ. Sed dic ꝙ iõ dixi plenè ꝓpter hũc cõtractũ emphyteuseos, & quosdam
c alios[c]. ¶†Scđò q̃rit, vñ dicat cõtract⁹ iste emphy-
2 teusis Rñ. emphyteusis deriuat ab ẽponemate. ẽponema em̃ Grẽcè melioratio Latinè: vt C.de iure emphy.l.ij̃. Idẽ dicit cõtract⁹ ẽphyteusis, i. melioratiõis vt extra, de loca. & cõ. potuit. Est aũt melioratio tã ex pte dãtis in ẽphyteusim: quia ꝓcipit annuã pẽsionẽ: & qa qcqd ĩ re sua plantat, serit, vel ędificat, finito cõtractu emphyteutico ꝓtinebit ad eũ, cui⁹ ẽ solũ: vt C.de iure emphyteu.l.ij̃.& j.ver.cxxxj.& ff. si ag.vect. vel ẽphy.pe.l.j & ij̃.C.de rei vẽ. si qsquã, ẽt ex pte accipiẽtis: qa ipse vtit & fruit, & suas melioratiões possidet: & pl⁹ ꝓcipit de fructib⁹, quã soluat noĩe pẽsionis: vt ff.de loco pub.fru.l.j.§.j. & fi. & C.de iure empy.l.fi.C.đ sacrosa.ecc.aut.ppetua. & aut.si quas ruinas. q̃ habes.x.q.ij̃. Itẽ melioratiões
d vẽdere põt: vt in p̃.c.potuit.[d] Vel dic ꝙ emphyteusis dicit ab ẽpistis, qđ est in, & fiscos qđ est fides: qa ĩ fide suscipiẽtis rẽ, tradit ipsa res, vt eã deteriorẽ fieri nõ ꝑmittat: vt C.de sac.san.ec.aut.hoc ius porrectũ. & aut.q rẽ hmõi, quã habes x.q.ij̃. aſs cadit à iure suo: vt ibi. & ĩ aut.col.ij̃.de nõ alie.aut pmu.reb⁹ eccle.§.qa vero Leonis.ij̃.versi.si verò etiã ꝑpetuã. sed eã meliorẽ faciat: vt in aut.e.ti.§.si verò qdã. &
3 in ꝓximis cõcor. & C.de iure emph.l.fi. ¶†Tertiò q̃rit, cui⁹ naturę iste cõtract⁹ sit? Rñ. stricti iuris ẽ, cũ à stricto iure fuerit ĩtroduct⁹: qđ ẽt patet. Nã cũ ĩ l. q̃ est Inst.de act.§.actionũ.numerant & specificant cõtract⁹ bonę fidei. iste nõ ponit ĩter illos: quare vr̃ ꝙ iste, sicut & cęteri, q ibi nõ specificant, stricti iuris sit. sic̃ Insti.de tute.§.j. & Insti.de his, q sui vel alie.
e iu.sunt §.videam⁹.[e] ¶†Quartò q̃rit, in quo differt
4 cõtract⁹ iste à cõtractu locationis Rñ. emphyteusis non est locatio: vt Insti.de loc.§. adeò. Differt ergo f rõne dñij̃: qa ẽphyteuta habet vtile dñiũ. j.ver. xlv. sed cõductor nõ acqrit vtile dñium, vel directũ: vt C.de loc. & con.si qs cõductionis. & l.ad ꝓba. & ff. eo.nõ solũ. & extra, de fide ĩstr. inter dilectos. ꝓpe fi. ibi: cũ ad ꝓbationẽ rei ꝓprię &c. Itẽ differt ratiõe possessiõis: qa cõductor nõ dicit possidere: vt ĩ ꝑal. decre. ĩter. ꝓpe fi. ibi: nec ad plenũ possessio, &c. & ar. extra, de p̃scrip. si diligẽti. & C.de vsu.l.j. & ff. de acq.pos. si aliquã. & no. C.cõia de vsu.l.j. sed emphyteuta possidet naturaliter: vt ff.de acq.pos. naturaliter. Itẽ differt rõne ptãtis in alterũ transferẽdæ: quia cõductor põt ius suũ in alterũ trãsferre alij̃ rẽ locando: vt C.loc.nemo. emphyteuta verò nõ, nisi dñovolẽte: vt extra, eo.potuit. & C.de iure emphy.l.fi. Itẽ differt rõne prescriptiõis. nam emphyteuta, q tenet à priuato, nõ cadit à iure suo, nisi triennio cesset: vt C.de iure emphy.l.ij̃. & ff.loc. q̃ro. licet qñ tenet ab eccleſia, sufficiat biẽniũ. vt ĩ prę.c.potuit. & ĩ p̃.aut. hoc ius. & aut.q rẽ. & scđm hoc ĩtellige diuersas q̃ones ĩfrà positas. nã qñq; loq̃mur ĩ illis đ biẽnio: qñq; de triẽnio. In re aũt fisci statĩ cadit emphyteuta: vt ff.de publica. & vec.l. vectigalia. §. nõ solutis. nisi fortè sit in perpetuũ locata. tũc em̃ non reuocabit sine principis authoritate: vt in eo.ti.l.cotẽ. §. igit. Alij̃ tñ dicunt idem iuris in fisco, qđ in eccleſia, esse. Itẽ differt, ꝙ locatio fieri põt tam de reb⁹ mobilibus, quã de immobilibus, & se mouẽtibus: emphyteusis verò de ĩmobilibus tm̃. Quærite quos agitat labor, &
f pluries numeratę[f]. Magis aũt videt cõtract⁹ iste accedere ad naturã locationis, quã vẽditiõis: ꝓput no. extra, eo.potuit. & iõ cõpetẽter sub hoc tit. hanc materiã disputamus: differt tñ à cõtractu vẽditiõis: qa ille nõ fit nisi numerata pecunia ĩterueniẽte: vt C.đ cõtrahẽ.emp.fides. Iste ãt cõtract⁹ bñ fit sine pecũia vt in

mero prouidere cõcepi ꝑ tabulam infrà scriptam.

¶ zenonis. Vide quod dicã j. versi. clxxj.

Alios. Qui no. in vlti. gloſſ. legis & pe. §.

¶ Potuit. Quod prędcedit, habuit à Mar. & qđ sequit à distinctione, de qua ſ.

¶§.videamus. Ex hoc sequit ꝙ ex hoc cõtractu veniunt vsuræ ex mora, quæ tñ veniunt in locatione. C.loca.l.ij̃. Est sciendum, ꝙ quæstionẽ sequentem Mar. non posuit in tractatu, đ quo ſ. sed plenius, quã hic posuit illã super l.fi.C.eo.titu. vt j.patebit.

¶Numeratæ. Numerauerat author qnq; sicut fecerat suprà dicta distinctiõe. sed ĩ §.adeò Insti.loca. Accurnumerat septem, sed illas iã expres serat author ĩ prędcedentibus. versi. sed diuersitatẽ originis. Itẽ qualitates actionũ, ſ. alterа bonæ fidei, alterа stricti iuris. ſ. ver. proxi. Et adde qđ ibi dixi. Itẽ hęc cõdictio ex lege, ibi actio ex cõducto. Mar. đ Fa. super l.fi.C.eo.vltra id, qđ statim subdã de p̃tio & pẽsiõe, dat alias diuersitates, ſ. ꝙ istę conficiãtur in scriptis. C.eo.l.j.ij̃. & ij̃.qđ nõ est in locatiõe. C. locati. l. cõtractus. In contractu aũt, đ quo in prĩ. dixit, accesit in quæstione quarta illi dicto quòd valeat sine

scriptis per rationes, quæ sunt infrà proxi. q. Item in locatione propter sterilitatem remittitur pensio. C. loca. l. excepto. extra, eo. tit. propter. in emphyteusi non. C. eo. titu. lib. vj. Item in hoc modica pensio soluitur, vt habet etiam consuetudo, quòd in locatione induceret rescissoriã. de quo ſ. titu. j. §. nũc dicendum. §. ij. circa mediũ. versic. sed nunquid prædicta. Ex hoc ĩfert Rof.

vbi ſ. q licet locatio vno nummo facta non teneat tenet tamen emphyteusis. Primum patet ff. loca. si quis conduxerit. Secũdum probat consuetudo. & posuit ſ. §. sequitur in secũda forma. Item b secundũ eum alia differentia est, qa locatio non fit sine pretio. ff. locati. l. j. & ij. Ista verò fit cũ specie: puta cera, vel pipere. Itẽ rem locatam dominus auocat ꝓpter sui necessitatem. quod in emphyteusi non reperitur statutũ de hoc. Item rem conductam per me loco, non requisito domino. C. loc. l. nemo. In emphyteusim danda, secus. c extra, de loc. potuit. Item emphyteuta rem pignor. quod conductor non facit. C. si res ali. pig. da. fu. l. fin. Item iste domum reficit. C. de sacr. d san. eccle. authen. e quas. Aliud in cõductore. ff. locati. ex conducto. in principio. Item cõductor suas melio f rationes accipit. ff. loca. sed addes. §. si inquilinus. secus in emphyteuta. C. 6 eod. l. ij. secundùm Mart. de Fa. super l. fin. C. eod. qui addit, ea, quæ dicuntur in emphyteusi, in locatione ad non modicum tẽpus locum non habere: nisi in quantum iure inuenitur expressum. Al legat ff. solu. mat. si verò. §. de viro. h

ADDE in quo differat contractus locationis à contractu emphyteutico. Alexan. consil. cxij. ij. lib. & an valeat emphyteusis facta vno nummo per Pet. de Ancha. consil. vltimo.

a ¶ Et emphy. circa prin. col. ix. glo. j. tenet contrariũ in decreta. potuit & hoc pręcisè tenet Mart. de fa. dicens hęc duo necessaria: scilicet pretium & pensionẽ. Ad primum inducit. l. finalem. §. sed ne auaritia. C. eod. titu. Nec videt quòd cum emptione familiaritatem habeat. nisi dicatur pretium à principio interuenire. & dicit id expressum. C. de sac. san. ecc. auth. quæ res. ibi, nec quod dedit repetit. & l. iubemus nulli. §. pe. ibi, quod accepit œconomus de pensione, dicit patere. C. e. l. ij. de sac. san. eccle. auth. præterea. ff. si ag. vect. l. j. & ij. facit j. versicu. proxi. ver. Item fit.

ADDE in quo differat contractus emphyteuticus à venditio. Alexand. consil. cvij. iij. lib.

b ¶ Non tenebit. Et hoc tenet Pyleus sua q. ciij. dicit tñ q si cõuenerat, vt sic fieret, agi potest vt fiat, per l. contractus. statim alleg. Qui tenent hoc, habent pro se rationem: quia iste cõtractus est habilis ad perpetuitatẽ iuris continuandi inter diuersos per actus interpollatos. Iustè igitur lex voluit interuenire scripturam propter labilem hominum memoriam xiij. distinct. præterea. ff. de probatio. si arbiter. C. qui testa. face. possunt. l. hac consultissima. §. at cum. Et hoc placet, non recipiẽdo pro illa solenni tate, de qua sæpe quæritur, sed pro publico instrumẽto. De tali instrumẽto recipies tres leges. C. eodem titu. Faciunt casus not. ſ. de instrum. editi. §. restat. in ij. colum. & de cẽſi. romana. lib. sexto. Not. casum. & vtrobiq q iste casus no. & saltem non minor ratio in isto, quàm plurib⁹ ex illis.

vt j. ver. proxi. ad fi. De cõsuetudine tñ tenere dicunt. Nã si cõtractus ex pacto propriam immutat naturã: vt ff. de prescri. ver. naturalis. §. fi. multò fortius consuetudo immutare potest. 7 ¶ † Quæ plurimorum consensu firmata est. Est enim consuetudo tenaciter obseruanda: vt ff. cõmunia prædio. venditor. §. fi. ff. de admini. tut. fine. §. Lucius. Præterea vtile est ecclesię minorẽ solennitatẽ seruare, vt facilius contrahere possit: vnde potest à tali solennitate recedi: vt C. de dona. sancimus. & l. pe. C. de testa. mili. cq cq. & l. milites. & C. de don. filius. Item ecclesia Romana talem consuetudinẽ dissimulat, & patitur. & hoc videt sufficere ad hoc vt teneat cõtractus. ar. ff. mãda. l. qui patitur. & ff. de off. prẽto. Barbarius. & ij. q. vij. infamis. §. verũ tamẽ. Quãuis ad hoc respõderi possit, q multa per patientiam tolerantur, &c. vt extra, de præben. cũ iãdudum. in fin. & facit xxxj. q. j. hac ratione. in fi.

8 ¶ † Septimò quęritur, vtrũ cõtractus iste possit in perpetuũ fieri per ecclesiã. Nã in priuato indubitatum est, q põt in perpetuũ cõcedere, & quęlibet pacta appónere: vt C. de iure emphy. l. j. Itẽ & ciuitas hoc bene potest: vt ff. si ag. vec. vel emphy. pe. l. j. Et certè videtur, quòd ecclesia hoc non possit. ar. xij. q. ij. apostolicos. vbi hoc prohibet expressè. Item dicit lex q res ecclesiastica dari nõ potest in emphyteusim, nisi ad vitã suscipiẽtis & duorũ suorũ hæredũ, vel filij filiæ, & neptis, seu nepotis. Et in viro & vxore etiã fieri põt: & sic ius certas personas statuit: vt in auth. colla. ij. de non alie. aut permu. rebus ecc. §. emphyteusim autẽ. & §. dudũ.

i Sed dic[i], quòd ecclesia in perpetuum cõcedere potest. & præ. auț. corrigit per illud, quod est in auț. col. ix. de alie. & emphy. §. in alijs. & §. licẽtia. x. q. ij. hoc ius porrectum. & authẽ. perpetua. & extra, de loca. potuit. ¶ Et si dicas, ergo res fiet ecclesiæ inutilis. Respon. non est verum: quia percipiet annuam pensionẽ. Item quia propter canonem non solutum, poterit res ad ipsam redire. Inspiciendũ est enim quod accidere potest. arg. ff. de aqua pluuia arcen. in diem. in fine. 9 ¶ † Vt autem circa præsentem materiam clariorem tradamus doctrinã: notandum est[k], q cũ ecclesiastica res in emphyteusim datur: aut est ruinosa, aut non. Si est ruinosa, perpetuò dari potest in emphyteusim: vt x. q. ij. si quas verò ruinas. & in auț. de alie. & emphy. §. si verò quædam. Si non est ruinosa, ab ecclesia constantinop. & etiã ab alijs ecclesijs, & monasterijs cõstãtinop. nõ põt dari, nisi vsq ad vitã suscipientis, & duorũ successorũ. vt ſ. Nec etiã valet pactũ c de renouatione cõtractus factũ: & sic loquit pręs. §. dudũ. & §. emphyteusim autem. Alię verò ecclesiæ perpetuò dare possunt, & pactũ de renouatione contractus facere: vt in præ. auț. perpetua. & in pręs. §. licẽtia. Et hæc vera sunt, cũ ecclesię expedit rẽ in emphyteusim dari: secus si non expediat. tũc enim locum habet pręs. c. apostolicos. & ex rei qualitate colligitur vtrũ expediat, vel non: vt si res p diligentiã alicuius redacta sit ad culturã extra, de d rebus ec. nõ ali. ad aures. vel quia res deterior facta est propter cladem: vt in pręs. auț. perpetua. vel qa

ADDE An cõtractus emphyteuticus requirat scripturam, Alexand. consil. cxxxvij. ij. lib. & consil. xvij. iij. lib. Et opi. Specu. simpliciter tenet Roffre. consil. ciij.

ADDITIO. ADDE tu omnino videndum And. Sicul. consil. xiiij. incip. clementissimi Dei. & mihi videtur. colum. penul. versic. item probo subtilius. in ij. volumi. Henric. Ferrand.

¶ Sine scriptis. ij. lectu. quod contra ctũ non est necesse fieri in scriptis: sed pacta sunt scribenda. & has tres breuissimè ponit Accursius in l. prima. in glo. vij.

¶ De quibus. Vide quę Mar. de Fa. in sua iij. quęstio. & idem Ioannes de Bla. vbi j. in princip. & Roffre. vbi ſ. in fi.

e ¶ Et seq. ibi duæ quæstiones de instrumento perdito.

f ADDITIO. Tertiam vel quartam. Vide Paul. de Castro consilio cccxxxviij. incipien. ad primum quæsitum. in secunda parte consiliorũ: vbi consuluit, an emphyteusis ecclesiastica transeat vltra nepotes, vel tertiam generationem. Hen. Ferran.

g ¶ §. sequitur. In ij. iij. & iij. formis, non tamen in illis dicitur de iuramento, nec de facto seruatur. & adde quod ibi dixi.

h ¶ Mar. de Fano. sua v. q. vsq ibi: Barbarius.

i ¶ Sed dic. Secundùm Mar. de Fano. q. vij.

k ¶ Notandum est. Hic ingreditur distinctionem Petri & Abb. de qua dixi in prin. §.

ruinosa est: vt in prę all. auť. si quas ruinas. vel quia adeò est inutilis, q̃ nullos prorsus reddit reditus: vt in auť. de alie. & emphy. circa princ. ver. si verò non habent. vel quia licet pretiosa sit, nullos tamẽ vel paucos reditus reddit: vt in auť. de nõ alie. aut permu. rebus eccle. §. quia verò Leonis. ver. si verò alicuius ecclesiastici. Aut q̃ pretiosa sit, & magnos reditus reddat, tñ pensio pro ea constituiť secũ dũ determinationẽ prę. §. quia verò Leonis. & prę alle. auť. perpetua. quã determinationẽ infe rius declarabo. Itẽ etiam vtrũ nõ expediat eccle siæ rẽ in emphyteusim cõcessisse ex qualitate per penditur pensionis. Nã si res in emphyteusim da ta, bona & pretiosa sit, & magnos reddit reditus annuatim. Itẽ si eiusdẽ bonitatis existit, cuius erat qñ priº eã ecclesia acquisiuit, nõ debet dari in em phyteusim, nisi tãta summa cõstituať ecclesię pro annua pensione, q̃tam faciũt reditus, quos perci piebat ecclesia tempore cõtractus emphyteutici: facta tñ diminutione ipsorũ redituum solũmodo in sextam partẽ, i. quòd si reditus valebant annua tim xĵ. libras, cõstituať x. lib. ad minus pro annua pensione: vt in prę. auť. perpetua. & in prę. §. quia verò leonis. j. Et eadẽ pẽsio debet statui, si res sit facta melior, postq̃ ipsa ecclesia acquisiuit: ne sua diligentia sit ei damnosa. C. de alluuionibus. l. fin. Idẽ est etiã, si parũ deteriorata sit. Nã propter mo dicũ damnum à iure non receditur. ff. de in integ. resti. scio. & extra, eo. tit. c. j. extra, de reb. ecclesiæ alie. vel nõ. c. pe. ¶ Quid ergo si nõ constat cuius bonitatis esset, cũ res ad ecclesiã peruenit? Respon. attenditur quòd res bona sit, & quod bonus re ditus reddiť tẽpore, quo in emphyteusim dať, vt non expediat eam dari cum maiori diminutione
10 redituum sextę partis. ¶†Sed quare fit diminu tio sextę partis? Respond. propter compensationẽ futuri periculi si res forsan deterioreť: quia pro pter deteriorationem non diminuetur de cætero pensio constituta: vt in prę. §. dudum. & §. qa verò leonis. j. quod verum est, nisi res pereat in totũ: vt C. de iure emphy. l. j. & j. ver. cxxxv. Item si res diminuta, vel deteriorata sit ꝓpter cladẽ vsq̃ ad dimidiam redituũ, vel circa: nõ expedit ecclesię in emphyteusim eã dare: nisi pro ea tãta annua pen sio assignetur, quantum faciũt reditus eo tẽpore, quo cõtractus emphy. celebratur. Sic possunt in telligi prę. §. quia verò Leonis. j. & prę. auth. ꝓpetua. secundũ Accur. sed Azo intelligit, facta dimi nutione redituũ vsq̃ ad tertiã partẽ: secũdũ quod fit, qñ dať res in emphy. ruinosa: ꝓut infra diceť. Iac. B. intelligit simpliciter sine diminutione ali qua redituum: motus forsan, vt in re ruinosa fiat diminutio propter sumptus, qui necessariò fiunt ad refectionẽ, qui in re facta deteriore propter cla
11 dẽ non sunt necessarĳ. ¶†Intellexit enim esse cla dẽ cùm domus est pestilẽs: vt scilicet homines sa ni in ea morari, vel diu viuere nõ possint: & ideo eã inhabitare nolunt. Alĳ dicunt esse cladẽ, si res pro parte casmate perierit, vt inundatiõe, seu alio cõsimili casu: vt ff. de mino. verum. §. pe. Quare er go hoc casu non fit diminutio secundũ opi. Iaco. cùm fiat in casu prędenti: in quo minus videtur cũ nõ sit res deterior facta? R ñ. in prędenti casu fit propter rationẽ ibi assignatã: in hoc autẽ casu non: quia satis grauata est ecclesia propter deterio rationẽ cladis: ne affligto addatur afflictio. ff. de offi. presi. diuus. extra, de cle. egro. ex parte. C. de epi. au. tam demẽtis. vĳ. q. j. cũ percutio. Item si res propter tuinam deterior facta sit, non expedit ec clesiæ illam in emphy. dare, nisi facta diminutiõe vsq̃ ad tertiã partẽ solũmodo redituũ, quos ex ea anteq̃ esset res ruinosa, ecclesia percipere consue uit. x. q. ĳ. si quas ruinas quod intellexit R. vsque ad tertiam partem præstandam, i. vt si primò per cipiebanť xĳ. libræ assignetur iiĳ, pro annua pen-
12 sione. ¶ Azo† verò intellexit, vt fiat diminutio vsq̃ ad tertiam non ꝑstandã: vt sic sit sensus, q̃ si primo prędabanť xĳ. libręnũc prędentur viĳ. & sic minuetur pars tertia, scilicet quatuor. Quod ęquius videtur: & ideo prędẽdum. C. de iud. pla cuit. extra, de transac. c. fi. de offi. deleg. consuluit. & habet hoc locũ scili cet quòd fiat diminutio vsq̃ in tertiam partem, quando statim priusq̃ rem reficiat, vult soluere annuam pensionẽ. Si verò non vult soluere, nisi tunc demum cum res refecta fuerit, non fiet aliqua diminutio: imò me dietatem eius pẽsionis, quæ adĳcietur post refectionem debet emphy teuta ecclesiæ præs are. Verbi gratia, quando res fuit data in emphyteu sim, dabantur xĳ. libræ: nunc propter reędificationem aucta est pensio in vj. lib. & ita possunt haberi xviĳ. libręprędabunť ergo ecclesiæ xĳ. quæ præstabantur primò: & medietas sex librarum, in quibus argumentatur scilicet tres libręand & sic facta computatione cum primis xĳ. habebit ec clesia xv. pro pensione: vt prędeg. auť. si quas verò ruinas. & in prę. §. si
13 verò quidam. ¶†Sed oppones si debet emphyteuta prędare pensionem tantùm post reędificationem, studioseˢ stabit per xxx. annos antequàm ædificium compleat. Respond. elapso tempore, intra quod potuit consti tuere, prędabit pensionem. ff. de ver. obliga. continuus. §. cùm ita. Vel di cas, quòd prouidere debet ecclesia, vt certum tempus sibi statuat, intra quod possit, & debeat opus compleri. extra, de restit. spo. frequens. §. so-
14 let. lib. vj. ¶†Si autẽ res ecclesiæ, quæ datur in emphyteusim, inutilis sit, & nullos reddit reditus: tunc dabit in emphyteusim, qualitercunq̃ po test: vt in auť. de al. & emphy. in j. col. ver. si verò non habent. & hoc ca su potest intelligi extra, de reb. eccle. alienan. vel nõ. ad aures. Si verò res ecclesię pretiosa sit, nullos tamen, aut modicos reditus reddit, vt puta tur ris, & datur in emphyteusim: tunc debet res subtiliter æstimari, & pro ea
15 iusta pensio assignari: vt in prędal. authen. perpetua. ¶†Dicitur autem iu sta pensio, quæ lapso spatio xx. annorum facit veram rei æstimationem vt in prędal. §. quia verò Leonis. in versicu. si verò alicuius ecclesiastici. & hoc est verum in alĳs à Constantinopolitana ecclesia. nam in ea spe ctatur quinquaginta annorũ spatiũ: vt in auť. de alie. & emphyteu. §. san-
16 ctissimas. ¶†Caueat ergo quicunq̃ recipit rem ab ecclesia in emphyteu sim, vt eam recipiat iuxta prędscriptam formam. Nã aliàs rem restituere cogetur, & pensionem pro eo soluere constitutam, ac si iure cõtraxisset: vt x. q. ĳ. hocius. & in auth. qui verò res iam dictas. & in authen. de non alie. aut per. rebus eccle. §. quia verò Leonis. ĳ. versi. si verò etiam perpe tuam. & authen. de alie. & emphyteu. in vlti. colum. versicu. si verò em phyteusis. & hoc etiam casu intelligitur prę. cap. apostolicos. secundùm
17 Pet. de Samp. vel dic vt s. ver. vj. [a] ¶†Octauò quæritur: ecce ecclesia con
a cessit alicui in emphyteusim aliquã rẽ hoc pacto, q̃ quoties emphyteuta propter canonem non solutum à re ceciderit: teneatur ipsa ecclesia pro certa pensione renouare instrumentum concessionis sibi & filĳs, & ne potibus eius: vel etiam pro se & pro duabus personis post eum, quibus ipse concedere voluerit: prout fit in quibusdam locis: vt s. sequitur versi. porrò. & versi. cæterum. Modò quæritur, an pactum cũ tali emphyteuta factum adeò prosit primò vel secundò emptori, si contingat illum rem vendere: vt ex tali pacto valeat contra ecclesiam se tueri. Et dicit Mart.
b de fa[b]. quòd sic: vt ff. de pactis. si tibi decem. §. pactum. ff. communi diui. in hoc iudicio. §. j. & ff. de contrahen. emptio. dolia. §. j. infrà versic. clxix.
18 ¶†Nonò quęritur, quis istorum cogetur soluere pẽsionem, an videlicet emphyteuta, qui vendidit, an verò emptor. Et videtur q̃ emptor. argu. C. sine cen. vel reli. l. pe. & fin. Sed certè illud speciale est in fisco. At si ec clesia velit petere pensionem ab emphyteuta, cum quo contraxit: ab eiº hæredibus petere debet, & non ab emptoribus, secundùm Mart. de Fa. Quia personalis actio non sequitur possessionem, sed contrahentem: vt ff. de contrahend. emptio. l. fina. §. fina. C. si aduersus cred. l. ĳ. ff. ad Treb. l. j. §. si hęres. C. de hære. vel act. vendi. l. ĳ. Si verò ecclesia non petat pen sionem, quicunq̃ ipsorum soluerit, siue emptor, siue emphyteuta, satis est: vt ff. de neg. gest. soluendo. Si autem nullus soluerit, res incidit in com missum, & ad ecclesiam redit biẽnio finito: vt x. q. ĳ. qui rẽ hujusmodi. et in prę. c. potuit. Nec poterit emptor allegare se soluere nõ debuisse. Non enim plus durabit res apud eum, quàm duratura esset apud emphyteu tam venditorem, siue morte, siue cessatione in solutione canonis, siue de terioratione. arg. C. de peri. & commo. rei vendi. necessariò. §. fi. C. si pig.
c pig. da. fu. l. j. & ĳ. C. si mancip. ita ve. ne prosti. l. prędectº. in fi[c]. ¶†Deci-
19 mò quæritur: pone emphyteuta cessauit biennio in re ecclesiastica, vel triennio in re priuati: & tanto plus, quòd nequit moram purgare: & sic res incidit in commissum, tamẽ ipse semper possidet: nunquid teneť resti tuere fructus perceptos ab eo tẽpore, quo res inciderit in commissum? Respond. dic quòd sic: & vsufructuarius tenetur restituere fructº perce
20 ptos à tẽpore vsusfructº finiti: vt C. de vsufr. si pater. ¶†Vndecimò quę ritur, si res auferantur emphyteutę, quia in solutione cessauit: an tene bitur etiam ad restitutionem pensionis subtractę. R ñ. quòd sic in emphy teuta ecclesię: vt in prędal. auť. hoc ius porrectum. & authen. qui rem hu iusmodi. & in authen. de alie. & emphy. §. si verò quis locator. nec ipse poterit etiam repetere fructus pro re meliorãda factos, vt ibi dicitur. In priuata aũt pson nõ videť q̃ ipsa possit repetere rẽ & censum siue pœ nam propter canonem non solutũ, nisi expresè fuerit dictũ: vt ff. de do. exce. apud Labeonẽ. & ff. de trãsac. q fidẽ. extra, de pœ. suã. sicut de vsufr. diciť: vt ff. de vsufr. cũ fructuariº. ff. de trib. illud. ff. de pec. in summa. §. fi. Alĳ tñ dicũt quòd licet emphyteuta paratus sit rẽ dimittere: nõ tamen poterit se à pẽsionis solutiõe liberare: & quòd dominus re habita nihil-
ominus aget ad pensionem temporis prætériti, & ad damnum in re da-

a ¶ Versicu. vj. Est sciendum quòd di stinctione finita Pet. & Abb. pro sequendo literam decre. potuit. for marunt xlĳ. q. de quibus j. dicetur.

b ¶ Mart. de Fano, sub sua vj. q. fuit ista. & seq.

c ¶ L. præfectus. in fi. secundũ Mart. q signat contrarium de l. si vsusfructus. ff. de noua. Solue vt ibi not.

tum posq̃

a ¶ §.j. Hoc placet Ioan.de Bla.sua q. v. in qua dicit hic duo esse, quorum quodlibet habet onus suum. Vnum, quòd emphyteuta percepit fructus, vel per eum stetit, quò minus perciperet, propter quod ad pensionem tenetur. Aliud fuit in mora & in retentione pensionis soluendæ per triennium: & ob hoc meretur expulsionem, si domino placet. Res ergo & pœnæ propter diuersas causas exiguntur: nec pœna succedit hic loco rei: 21 vt ff. de arbitris. si quis rem. vtrunq; igitur & cum pœna expulsionis, sit pœna legalis, exigi potuit res & pœna: sicut euenit in 22 re furtiua, & pœna furti. ff. de condi. fur. si pro fure. secundo responso. In pœna conuentionali. non sic. ff. de act.emp.l. prædia. Item nõ obstat C. de iure do. impe.l. ij. quia ibi eẽt b aperta contrarietas: sed post receptas vsuras. quod nõ sonat debitum subsistere velle, vti c in impetratione do 24 minij.quæ contrarietas deficit ĩ hoc d casu, & sic dictum glo. in l.ij.C.eo.nõ placet. Cyn. etiam ponit hoc in præalleg.l. ij. in iij.q. subdẽs dictum Ia- e co. de Are. qui dicit quòd si primò deiecit, potest post ea pensionem petere. ff. loca. l. colonus. & in authẽ. de non alien. §. scire. Si verò prius pensionem recepit, si temporis posterioris: & non est du- 25 bium, de quo infrà f xxiij.q.& xxvj. si præteriti. aut simpliciter, & non expellet: quasi purgata sit mora. ff. si qs cautio. l. ij. Facit ff. de pu. & vec. §. fin. & eo quod cer. 26 loco. l. fin. Aut cum protestatione sui iuris: & tunc deij-cere potest. ff. qui. mod pig. l. si debitor. Colorem habet hęc opinio: sed cũ nulla sit contra- g rietas, nescio qua h necessitate fiẽda sit protestatio: nisi dicas q̃ in verbis posset esse consideratio, an recipiat ab illo emphyteuta, & vt tali, an recipiat à Titio, quod debeat ex præterito tẽpore, quasi velit Ia. q̃ cùm ex voluntate domini dependeat: an solutione nõ facta res inciderit in commissum recipiendo ante expulsionem, vt tali etiam pro tempore præterito videatur voluntatem declarasse.

ADDE an per receptionem canonis videatur remissa caducitas, & facta noua recognitio. Ro. consi. ciij.

✻ADDITIO. ADDE Philip. Cor. consi. xl. inci. viso processu. col. pen. ver. & propterea. in iij. vol. Hen. Ferran.

b ¶ Euangelio. Ioan. xx.

tum postq̃ fuerit illa concessa: vt ff. de aqua plu. ar. quanq̃. §. j. [a] & vide j. ver. xlj. & versi. cxxxviij.

¶ †Xij. quæritur, quid si cessatum est in solutione pẽsionis, vel tributi, & res est alteri cõcessa: nũquid primus, an verò secundus possessor soluet id quod de prædio debetur? Respon. dic q̃ pro eo tempore quo cessatum fuit per primum, soluit tantùm primus, & non secundus: vt ff. de lega. j. apud Iulianũ. §. fi. ff. de contrahen. emp. l. fi. ff. de pub. & vec. impe ratores. respon. j. ¶ †Xiij. quæritur, quid si ecclesia nolit ei, qui in solutione cessauit, rem auferre, nec eum expellere: sed vult solùm exigere pensionem? Respon. electio est ecclesię in hoc casu, vtrum velit emphyteutã expellere, an verò pensionem recipere: vt in præ. §. si verò quis locator. & in auth. de non alie. aut permu. reb. eccle. §. si verò etiã. Potest ergo ipsum retinere, si velit: licet res inciderit in cõmissum. Regulare em̃ est q̃ qui potest expellere, potest & retinere: vt ff. de regu. iuris. qui potest. et in Euangelio [b]: Nonne habeo potestatẽ crucifige re te, & dimittere te? ¶ †Itẽ is, in cuius fauorẽ aliq d dicitur non valere, potest facere vt valeat: vt ff. de iniusto, rup. & irri. testa. filia. & argu. ff. de iure do. §. si res. C. de trãsa. l. trãsactione finita. & iũge j. ver. clxiij [c]. ¶ †Xiij. quæritur, quid si ecclesia vel minor cessauerit in solutione pensionis: nunquid curit eis hoc tempus, vt res incidat in cõmissum? Di cit Vber. q̃ sic. ar. pro eo. C. de adm. tu. si tutores. [d] Dicit tamen q̃ restituantur: præsertim vbi administrator seu tutor non sunt soluendo: vt ff. de mino. si ex causa. §. pen. extra de in integ. resti. constitutus. C. de admini. tut. l. tutores. Et hoc verũ est, si sine dolo cessauerit. Nam si dolo vel fraude restitutio cessat: vt in ea. l. probatur. Mart. de Fan. [c] dixit q̃ tale tempus nõ currit minori: & sic non perdet rem propter canonem non solutũ: vt C. lib. xj. de fundis patri. l. j. & C. in qui. cau. in integ. resti. non est ne. l. fin. Nec obstat, secundũ eũ, l. C. de admi. tu. si damnũ. quia illud loquitur secũdũ antiqua iura. Vel ibi minor non damnificat in re emphyteutica perdenda: sed tm̃ in pensione soluenda. Vel ibi loquitur de fiscali canone, quẽ intra triceſimũ diem offerendo pupillus morã purgat: vt ff. de public. l. Imperatores. ĩ fi. & adde qđ sequit̃ j. ver. proxi. & seq. ¶ †Xv. quærit̃, quid si ecclesia tenens rem priuati [f] in emphyteusim, cessat in canonis solutione vltra biennĩũ: nunquid ei præiudicatur? Et videtur quod sic. nam minores præscriptiones currunt cõtra ecclesiam: vt C. de sa. san. eccle. auth. quas actiones. quę posita est xv. j. q. iij. §. potest. prope fin. Sed cõtra: quia ecclesia etiã volens rem emphyteuticam alienare, nõ potest: vt C. de sac. sanc. eccle. iubemus nulli. & aut̃. qui res. q̃ est x. q. ij. multò ergo minus inuita hoc poterit. ¶ †Quod enim quis volens nõ potest: nec inuitus facere adstringitur: vt C. li. xij. qui mili. non poss. l. iij. C. de aduoc. diuer. iudi. l. ne quis. Non enim ecclesia, quæ vellet rem emphyteuticam alienare, cessaret in solutione, vt sic à iure suo caderet. quod permittendum non est. arg. ff. de his quæ in frau. cre. l. ij. iij. & iij. ff. de transac. cũ hi. §. si tamen lis. Sed certè quando q̃ qui alienare non potest, admittere potest: vt ff. de mino. etiã ei. ff. de fundo do. si fundus [g]. Dixit Mar. de Fan. [h] q̃

c ¶ Ver. clxiij. Et vide quod ibi dicam de priuato. ver. xiij. quæritur.

d ¶ Si tutores. Ad hanc quæstionem & sequentem vide quod scripsi de reli. do. constitutus. super glo. hoc ideo.

ADDE, an ecclesia habens emphyteusim ab alia ecclesia, per non solutionem census incidat in commissum, Bal. consil. ccxxv. j. lib.

✻ADDITIO.

¶ Adde tu q̃ aliâs est consi. Bald. xxvij. q. quod inci. reuo rendissimè. in iij. vol. Henri. Ferran.

¶ Mar. de fa. in sua viij. q. parte j. & Ioã. de Bla. in fin. tertij membri.

¶ Priuati cor. ecclesiæ. & sic posuit Mart. parte ij. q. viij. patebit etiam ex inferioribus.

¶ Si fundus. Dicebat Mar. quòd dici potest q̃ nõ sit alienatio, sed redĩtegratio iure in ecclesiã concedentem qđ permittendum est arg. ff. de pact. si vnus. §. pactus ne.

¶ Mar. de fa. & Io. de Deo, li. ij. q. viij.

ADDE q̃ etiam hæres emphyteutę ignorans restituitur, si non soluat: vt tenet Ro. consi. clxvj.

¶ Maiore. Patet hoc de rest. in integ. c. j. lib. vj.

ADDE quod Ro. consi. ccclxix. tenet q̃ ob enormissimã læsionem etiã post quadriennium possit petere restitutionem in integrum.

¶ Si in cõmissum. secundũ Mart. de Fa. Cuius fuerunt ŝ. proxi. iij. quæstiones sub prima. viij. de secunda dicetur j. q. autẽ. hic sequens fuit eius viij. & tenet primum dictum.

¶ Qui cũ alio. & l. qui alterius. & eo. titu. cũ quis lib. vj.

¶ Iusta causa. &c. Hoc tenet Acc. su per l. ij. in vlti. glo. & Odo. vbi ŝ. & est q. pe. tenẽs hãc equitatẽ rigori p- ferri. C. de iud. placuit itẽ di. sup rĩa, cũ qs. lib. vj. & vt

ecclesia non soluẽs, ipso iure cadit à re: poterit tamen restitutionem implorare, vt soluat, & sibi rẽ retineat quod sic probatur: nam parificãtur ecclesia & minor: vt extra, de integ. restitu. c. j. & C. de sac. san. eccle. vt inter diuinum. vnde pari iure cẽseri debent: vt ff. ad l. Aquil. illud. & C. de constitu. e pecu. l. fi. Itẽ etiam quę sacra sunt, publicorum appellatione cõtinentur: vt j. di. ius publicum. ff. de iusti. & iur. l. j. §. publicum. & C. de vsur. acceptam sed ciuitas & Respublica restituitur, cũ est lęsa: vt f C. li. x. de iure rei fiscalis. l. Rempublicã. &. C. de of fic. eius, qui vicem alterius iu. ob. l. j. & C. in quib. cau. ma. xxv. an. resti. l. respublica. & videŝ. versic. 27 proxi. ¶ †Xvj. quęritur. sed secundũ hoc intra qđ tempus poterit ecclesia petere restit. Dicunt qdã, g quòd perpetuò, sicut & minor: vt extra, de in integ. resti. c. j. Dic quòd intra quatuor ann. à tẽpore lapsi biẽnĩ poterit restitui. Licet em̃ ecclesia minor censeat̃, vt ŝ. restituet̃ tn̄ iudicis officio, quod vltra quadrienniũ non durabit: vt C. de tempo. in integ. resti. l. fi. habetur enim pro minore facto iã i maiore [i]. ¶ †Xvij. quæritur, quid de ciuitate, quã 28 aliquis tenet in emphyteusim. Rñ. dic in omnib⁹ & per omnia, vt in ecclesia iam suprà dictum est. h & facit ad omnia præmissa ff. de mino. l. si ex causa. §. si in cõmissum [k]. ¶ †Xviij. quęrit̃, quid si mor- k 29 tuus sit emphyteuta: & hęres ignorãs rẽ emphyteuticariã fore, nec fortè inueniẽs inter alias chartas suas instrumentum emphyteusis, nõ soluit canonem intra tempus determinatum à iure: nũq d perdit ius suum, & expelli poterit? Respon. dicũt quidam quòd non: quia iustam habet ignorantiæ i causam: vt ff. de reg. iur. non videtur improbus. & l l. qui cum alio [l]. ff. si inge. ma. esse di. l. ij. Scientiam enim, non ignorantiam volumus obligari: vt C. li. xij. qui mili. non pos. sup seruis. & C. lib. x. de tab. l. generali. ff. de euict. si dictum. §. pe. ff. de vsur. pecuniæ. §. j. ff. quod vi aut clam. semper. §. hoc interdicto. ff. depo. l. j. §. fi. Tu dic contra de stricto iure: vt ff. de ver. ob: ad diẽ. & l. cũ filius. §. in hac. ff. de nauti. fœno. l. fi. Cùm enim hęres eadẽ persona censeatur cum defuncto, in cuius locum succedit: vt in aut̃. iusiur. quod à mori. p̃. & C. de impu. k & alĩs substi. l. fi. præsumit̃ hęres scire quòd defunctus sciebat: vt ff. de diuer. & temp. præ. cũ hæres. & ff. de pub. eum, qui. §. nihil. & l. si ego. §. si hęres. nec eius ignorãtia domino debet esse nociua: sed quia iustam habet ignorãtiæ causam, vt dixi, restituetur ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, m &c [m]. vt ff. quod vi aut clam. semper. §. hoc interdictum. maximè vbi ignorabat, cui soluere deberet: vt ff. depos. si quis inficiatus. ff. de pe. hęre. si debitor. argumen. tamen contra, quòd ipso iure non l currit ei tempus. ff. de ędil. edic. cùm sex. ff. de calũ. l. annus. C. quõ & quan. iu. ab eo. Sed hęciura loquũt̃ de anno vtili, quod currit ignorãti. & vide m 30 infrà ver. proxi. ¶ †Xix. q̃rit̃, sed qd fiet si nõ sit, q recipiat pẽsionẽ: puta qa fortè hęreditas iacet toto n tẽpore biẽnĩ vel triennĩ? Respõ. Dicũt quidã [n] q̃ tut⁹ est, nec expelli põt ex quo nõ fuit, cui solueret. ar. ff. de publi. vectig. & commis. statim. §. fina. ff. de vsur. pecu. §. fina. Tu dic quòd res incidit in commissum. Nam & si pecunia sit ad diẽ sub

ibi p̃scrip si sup tex. quã etiã Cy. recitat in l. ij. C. e. ti. in xij. q. subdẽs ibi dictũ Ia. de Ra. distinguẽtis, an possit defuncto imputari culpa, vel nõ. Exẽplũ de primo, vt si morosè & deliberatè mortu⁹: nec dixit heredi suo, q̃ tali debeẽ talis pẽsio, vel tale debitũ pœnale: tũc pœna cõmittit̃ cũ effectu vt ff. de nau. fœ. l. j. & de ver. ob. l. ad diẽ. Secũdo casu si culpa posset ĩputari hr̃di, puta additionẽ tradẽdo: & tũc idẽ. Si verò neutri põt imputari culpa: tũc pœna nõ cõmittit̃ cũ effectu data restitutiõe de equitate: vtŝ.

ADDE Ro. consil. clxvj. & quid si non sit hęres, cui fienda veniat solutio, vide Alex. consil. clxvj. ij. lib.

n ¶ Quidam. Host. in Sum. huius tit. §. pe. ver. quid si hęreditate.

a ¶ Censeatur. Male soluit, & male alleg. Priuatus enim haberet trienniũ sed fortè, ꝙ intellexit ꝙ censetur iure priuati tenentis rem ab ecclesia, qui non habet nisi biennium: vt sic sit econuerso, idem. Sed contra hoc est quod alleg. nota. in decre. illud. in glos. iĩ. & fortius quod super ea scripsi ad ver. xv. ibi respondi.

b ¶ Cõtra. Secundũ Odoffre. in l. iĩ. & Ber. in decre. potuit in glos. pe. & Mart. de Fa. cuius fuit ista quęstio & seq. & sub sua q̃o. viĩ. & idem Io. de Bla. sub sua v. q. ADDE an per receptionem canonis videatur dominus emphyteutam redintegrare Ale. consil. xiĩj. ĩ. libr. & consi. cv. iĩ. lib.

c ¶ Xxiĩj. quęritur. Est hæc quæstio venerealis xvĩ.

d ¶ Quidam. Ber. in c. potuit. in glos. pe. adde Alexand. consil. ĩ. li.

e ¶ Dicit Ber. in dicta decret. potuit. in glos. pe.

f ¶ Sed Mar. de Fa. sub sua viĩ. q. sub qua etiam est sequens q.

g ¶ Pro trib⁹ annis. Supple in vltimis proximis. & idem Ioan. de Bla. in fi. & scias per l. istam quicunq;. & per l. ĩ. de iure emphyt. ibi: per totũ triennĩũ: probatur triẽnium vel bienniũ, quod datur ad canonem soluendũ, intelligitur continuum, non interpolatum. Facit de ele. cupientes. §. cæterum. lib. vj. Scias quòd Hostien. in Sum. de locato paulò ante finem, dicit quod hoc, qđ dicit hic lex, de tribus annis, locũ habet in secularibus: b in ecclesiasticis sufficient duo. Nouũ ius inuenit in hoc Hostiẽ. & detrahit ecclesijs plusquam forte perpenderit. cõcludit enim hoc dictum, ꝙ facilior probatio requiratur contra ecclesiã ꝙ̃ contra priuatũ. Põderauit forsan Hostien. quod sufficiat soluisse illo tempore, quo non soluens cadit à iure suo. sed illo casu breuiatio temporis respicit fauorẽ ecclesiæ: ista: econtra. Sed forsan in-

pœna promissa: ante diem mortuo promissore cõ mittitur pœna, licet nõ sit hęreditas eius adita vt ff. de verb. ob. ad diem. dabitur tamen ei restitutio ex clausula generali. ff. ex qui. cau. ma. l. j. & l. sed si per prętorẽ. Alĩ tamen dicũt ꝙ non dabitur restitutio per præ. l. ad diem. quòd nõ placet infrà ver. proxi. ¶ †Xx. quæritur. sed quare secũdũ istos nõ datur restitutio, vbi iacet hęreditas, quæ omnino nihil nouit: vt ŝ. versicu. prox. in alio verò casu posito ŝ. versic. xviĩ. datur. restitutio hęredi propter ignorantiam. Respon. vbi est adita hęreditas, vt in casu illo: tũc est cui negligentia seu ignorantia possit obesse: & ideo iustum est ei subueniri. in prox. autẽ prędcedenti casu, quia vbi non est hæreditas adita, non est persona aliqua, quæ ignorasse dicatur. & ideo personæ, quæ non est, subueniri nõ potest, vt extra, de re iu. abbate. §. j. ver. præsertim. li. vj. extra, de cc. ędi. ad audientiam. ĩ. ff. de iure codicil. quidam referunt. Vel dic, ꝙ ideo hæreditas durioris est conditionis, quã sit hęres: quia hęreditas non adita gerit vicẽ defuncti: vt ff. de acqui. re. do. l. hæreditas. ij. & ff. si quis testa. liber esse iussus sit l. j. Sicut ergo defunctus non posset ignorantiam allegare in facto suo: vt ff. ad Velle. quãq̃. & ff. ꝓ suo. l. fi. sic nec hęreditas, q̃ ipsius vicẽ gerit. ar. extra, de sol. c. j. ¶ †Xxj. quęritur: quid ergo si nõ apparet dñs, cui solui posset: nũquid sufficiet depositio & cõsignatio. Super hoc dic per omnia, vt infra ver. xxxiiĩj. imò etiã dicũt quidã, ꝙ nõ potest expelli hoc casu, licet nõ depositorem & cõsignauerit: ex quo nescit cui soluere teneaẽ. ff. de vsu. pecuniæ. ff. de arbi. Celsus. extra, de vsu. cũ tu. ¶ †Xxĩj. quæritur, quid si ecclesia tenet rem priuatæ pson̄ę in emphyteusim, & cessauit in solutione canonis: nunquid in hac cessatione considerabit biennium aut triennium? Rñ. dic biẽniũ expectari, vt in hoc a iure cuiuslibet priuati censeatur[a]. ar. extra, de statu mo. & ca. regula. recolentes. & in his quę not. extra, de prescri. illud. & vide ŝ. ver. xj. ¶ †Xxiĩj. q̃rit: pone, res emphyteutica cecidit in commissum puta propter canonem non solutũ, ita ꝙ non potest à modo mora purgari: vel propter rem forte deterioratã: sed hoc non obstante, dominꝰ postea recepit pensionem posterioris tẽporis: nũquid ꝓpter anteriorẽ cessationẽ poterit emphyteuta expelli? Et videtur ꝙ sic: quia ius semel amissum nõ videtur posse integrari. de consec. dist. iiĩj. quæris. versi. non potest autẽ. vĩj. q. j. c̃ę periculosum. ff. ad Trebel. deducta. rñ. j. ff. de le. ĩ. Męuius. §. j. C. de remis. pigno. cùm ex causa. Nec enim solutione pensionis postea facta acquirit ius deperditũ: nec prę iudicat in futurũ: vt C. de pact. si certis annis. Tu dic contra[b]: quòd recipiens solutionem post cessationẽ sibi prędiudicat: nec à modo illo prætextu poterit emphyteuta expelli. arg. C. de iure do. impe. l. ĩj. ff. de inoffi. testa, l. fi. §. fi. ff. de mino. l. Æmilius. & l. si filius. ff. depositi. si hominẽ. C. de pact. cõuen. l. commissorię. ff. de pact. cũ in futurum. ff. si quis cau. l. ĩj. §. ĩj. de doli exceptio. l. ĩj. §. Labeo. & videt expressum extra, de relig. do. cõstitutus. prope fi. Cũ enim non vtitur iure suo, ei renũciare videtur maximè cũ ius illud odiosum sit. ar. ff. de iniusto, rup. & irrito te. filius. ff. de leg. prędtan. pe. bo. pos. contra tab. l. nonnunquam. ff. de castren. pecu. hereditatem. §. filius. imò recipiendo pensionem iuris suo, quo ad hoc, renũciare intelligit: vt ff. de lege commis. l. post diem. & l. prędceden. §. fin. extra, de his quę fi. à ma. par. ca. ex ore. & hoc vbi dominus scienter recipit. ¶ †Xxiiĩj. quęrit[c], sed quid si dominus recipiens solutionẽ in casu prędcedẽti, ignorabat rem fore commissam? Respõ. dico quòd talis receptio solutionis non prædiudicat. ff. de inof. testamen. mater. & C. eo. ti. si qñ. §. fi. C. de fur. l. fi. ff. de pe. hæredi. legitima. iiĩj. q. ix. indicas. & suprà

tellexit Host. ecclesiastica, quæ dicunt solui per ecclesiam: non quæ sol uẽ da sint ecclesiæ: & tunc cessaret obiectio. sed neutrum placet. Scias etiam ꝙ lex, quicunq;. quæ pe. est, non loquitur expressè de censu emphyteutico, sed de tributo. ibi: probatio tributariæ exactionis exposcitur: tamen trahit ad hunc casum: vt dicit hic author & Accur. in l. ĩj. C. eod. in iiĩj mẽbro magnæ glos. & ferè omnes scribentes. And. etiam de Barulo sub ipsa lege exaltat vocẽ suam dicens quòd per illam legẽ obtinuit in censu emphyteutico, sufficere probationem solutionis trium vltimorum annorum. glos. etiam iĩj. in decre. cùm ecclesia de causa pos. generaliter inducit illã ꝙ vltima sint spectãda. Adde Alexan. consil. cv. iĩj. lib.

36 ver. xviĩj. ¶ †Xxv. quæritur: quid si dominus pensionis solutionem sub protestatione receperit, videlicet saluo iure suo: ꝙ nõ fiat sibi per hoc præiudicium, quòd minus expellere possit? Respõ. dicũt
d quidam[d] protestationem sibi prodesse. argu. ix. q. iĩj. saluo. extra, de elec. Cumana. ff. de eo quod certo loco, l. fi. ff. si quis cau. l. ĩj. respon. j. Nam & si eũ expellere vellet, nihilò minus posset petere pẽsio-
37 nẽ: vt ŝ. ver. xj. ¶ †Xxvj. quęritur: sed qd dices de ecclesia, nunquid sibi præiudicat recipiendo solutionem pensionis, prout iam dictum est in priua-
e to, ŝ. versic. xxiĩj? Rñ. dicit Ber[e]. quòd sic, si de capituli consensu receperit pensionẽ. liberum enim erat ecclesiæ, vel expellere, vel pensionem recipere: vnde vnum eligendo, alteri renunciasse videtur: vt ŝ. ver. xxiĩj? Quod intellige, si scienter factũ est. secus si ignoranter, vel sub protestatione: vt ŝ. versi. xxiiĩj. & seq. Si autẽ solus prælatus receperit: nõ prędiudicat ecclesię, quin adhuc expellere eã possit: nisi post modum consensus capituli accesserit. vt extra, de his quę fiunt à pręla. fine con. c. pastoralis. Si autem solus rector alicuius ecclesiæ, vbi non est capitulum, id faciat: dicit B. quòd à modo non poterit expellere emphyteutam. Sed Mar. de
f fan[f]. indistinctè dicit, quod prędlatus solutionẽ huiusmodi recipiendo prædiudicat quo ad hoc ecclesiæ: nam & hoc præiudicium facit ciuitati defensor ipsius: vt C. de vsur. aduersus. quare idem videtur in defensore ecclesiæ: vt C. de sacrosan. eccles. fi.
38 iubemus nullam. ¶ †Xxvĩj. quæritur, quid si istis annis ecclesia pensionem recepit: sed prędlatꝰ dicit in anterioribus annis fuisse in solutione cessatum: & ideo vel canonem repetit, vel etiam ipsam rem tanquam commissam? Dic quòd si emphyteuta
g probat se pro trib⁹ annis[g] soluisse: prędsumitur semper soluisse, nisi contrarium ostẽdatur: nec potest res ei auferri: vt C. lib. x. de apoch. publ. quicunq;. & arg. ff. de proba. Procula. nam ex præsentibus prędterita metimur. arg. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. sicut. §. superuacuam. C. de naturali. lib. cũ quis alumnam. extra, de præsump. manda. sed & si ꝓbauerit se pro prędterito anno soluisse: proderit ei quod ad hoc, vt res eis auferri non possit. Nã dominus siue ecclesia pẽsionem recipiendo, videtur quo ad hoc iuri suo renũciasse: vt ŝ. versi. proxi. & xxiĩj. & sic nõ oportet eũ de solutiõe singulis annis facere fieri instrumentum. propter hoc tamen
39 non præsumit pro alĩs annis soluisse. ¶ †Xxviĩj. quæritur. sed pone, cessauit quis in solutione pensionis per sex annos, & amplius: post modum soluit pro tribus: nunc quæritur pro quibus tribus soluisse videatur. Respon. pro prioribus. argum. ff. de sol. cùm ex pluribus. Sed certè parum interesse videt, siue pro primis, siue pro vltimis videatur soluisse: quia cùm restet solutio faciẽda ꝓ tri- h
bus, semper est res commissa, saltem ecclesiastica: vt. j. ver. proxi. & seq. Vel dic, ꝙ imò interest, se-
40 cundũ ea, quę no. ŝ. ver. prox. ¶ †Xxix. quæritur quid si partẽ pẽsionis soluit, & in parte per bienniũ & trienniũ, & vltra cessauit. Et videt ꝙ totã amittit: & ꝙ partis solutio non ꝓdest ad vitandã pœnã: vt ff. fami. ercis. hęredib⁹. §. in illa. ff. de ver.
h oblig. in executionibus. §. pe[h]. quia nihil videtur esse actũ, dũ aliquid supereſt ad agendum: nec vi i
det edere, qui in totũ nõ edit: nec defendere, q̃ in totũ nõ defendit. vĩj. q. j. nihil. C. de his quib. vt in
dig. l. pe. in fi. de eden. l. pe. ff. de interrog. ac. si de- k
fensor. rñ. j. Ar. cõtra ꝙ tantùm partẽ, pro qua cessauit, amittat. Nã pœna non debet extendi vltra quã reperiatur delictũ: vt C. de pœ. sancimus. extra, de his quę fi. à ma. par. c. quæsiuit. & ar. ff. si q̃s
i cau. si seruus. §. si pluriũ[i]. ff. de his quib. vt indig. l.
k rescriptum. vt l. hęres qui[k]. quia pœnæ emoliẽdæ sunt: vt de pœ. di. j. pœnæ. ff. de pœ. interpretatiõe.

imò etiam

¶ §. pe. & l. stipulationũ alię. §. fin. ff. de cõtrah. ẽpt. fistulas. §. pe. C. de dist. pig. quãdiu. ff. de leg. j. etiam si partis. ad Syl. si qs in graui. §. si quis tabulas.

¶ §. si plurium. ibi in decre. suam. j. al leg. quęre materiã.

¶ Et l. hęres. qui Ad idem ff. ad l. Fal. Paulus respondet. & ad Treb. l. Paulus respondit. aliàs. incip. si certa. de aqua quoti. & ęsti. §. Trebatius.

a ¶Et videtur.Secundùm Hostien.cuius fuit iste versicu.in vasallo.j.titu. ñ.§.quibus modis.ver.quid si quis.

b ¶Constitutus.in fi.Dic q superior versi.decre.ista non ob.quę loquitur in contractu censuali,quo transferť dñium,non in emphyteutico: vt ibi not.in glo.pe.Decre.seq.non ob.quia nõ in emphyteusi,sed in locatione loquitur,in qua bene fit remissio pẽsionis nisi fiat cõ mensuratio proximorum annorum. Ad §.cęterum.respõde vt ibi not. in gloss.hic est ratio. Melius ad illã partem facit ff.ad l.Falc.l. Paulus. & ad Trebel. Paulus respondit, rescriptum superius. & alleg.l.j. §. Trebati.ff.de aqua quo. & æsti. sed in his omnibus erãt corpora distincta & a separata. Facit de hoc ff. quorũ leg. l.j.§. si duæ. & de c præben. quia sæpe.lib. vj. Sed instabis,q in secundo exemplo istius versicu.fiebat solutio de diuersis scilicet nũmis & gallinis : sed licet res sint diuersę, vnica est pensio: & ideo vt de vnica iudicatur.ff.quando dies leg.ced.l.nec refert Adde quòd si vn9 denarius deficit,q emphyteusis incidit in cõmissum, And.Sicul. consil. xxxvij.ij.li.

c ¶Et sequen. Allegare intendit ver. sed pone. quia inter medium fuit additio, ante quã ille versicu.erat illi contiguus.

d ¶Dic secundùm Accur.in iij.membro magnæ gloss. in l.ñ.C.eo.titu.& idem ibi Odof. & Cy.ibi.q.v.in qua me cõsulto tractat quod scripsi de accusa. super his. in glo.mag.ante medium. versic. quid si obñciatur periurium.adde Bal.consil.cxlij.ij.lib.

imò etiam videtur,q dominus partem recipiendo renũciat,q tota res nõ cõmittať.ar. C.de pact. inter emp.& ven.l. cõmissorię. vbi quis petendo vsuras,videť legi cõmissorię renunciare.& arg.ex tra,de pœnis.suã vbi recipiẽs partẽ debiti, pœnã exigere prohibetur:vt s.ver.xxvij. Dic q si cũ totũ soluere possit,propter contumaciã partẽ tantũ soluit:tunc nõ prodest solutio partis: imò res sibi auferri põt.Si verò propter paupertatẽ : tunc excusatur pro parte,quã soluit.ar.ff.de col.bo.l.j.§.si cum duobus.&extra,de rest.spo.olim.iij.extra,de solu.c.pe.Vel dic q propter paupertatẽ excusatur in totum,si soluere integrè sit paratus.j. ver. proxi. 41 ¶††Trigesimò q̃rit, quid igitur si pro toto patrimonio annuatim soluere debeo sex denar. solui biennio, vel triennio quinq; tm̃ vel faciebam xij.denar.& vnam gallinam: & solui alterum tantũ.videtur[a] q pro rata incidat patrimoniũ in cõmissum.ar.extra,de relig.do.c.cõstitutus.in fi[b].extra,de loc.propter.extra,de testa.Rainaldus.§.cæterum,&vide s.de prescrip.ver.quid ergo si cũ.& 42 seq[c]. ¶††Trigesimoprimò queriť:pone emphyteuta dicit se soluisse pensionem,dñs verò negat:quæritur cui incũbet probatio. Dic[d] q emphyteutæ: vt C.de proba.l.j.& l.actor.quæ est vj.q.vlti.extra,de cau.pos.& proprie.cũ ecclesia Sutrina. prope fi.extra,de iureiur.c.fi.Probabit aũt p scripturã de solutione factam: vt C.de fide instr.plures. Quid autem sufficiat ei probare: &an de qualibet solutione sit necesse fieri scripturam:dixi s.versic. 43 xxvij. ¶††Trigesimosecundò q̃rit[e],pone emphyteuta volens sibi prospicere,ne ob canonẽ à se nõ solutũ,res cadat in commissum:vult soluere pẽsionẽ pro xxx.annis futuris:vt s.§.sequit.ver.si aũt. nunquid põt.Rñ.sic:quia qđ certo die promissũ est,statim dari potest:vt ff.de sol.qđ certo die.De hoc.C.de col.fundorũ patri.l. placuit. & j. versic. prox. ¶††Trigesimotertiò quærit,quid si ecclesia 44 nolit pro tot annis futuris recipere pensionẽ: nũquid emphyteuta poterit p tot annis futuris offerre,deponere,& consignare, vt securus existat. Et videť q nõ:quia cõgruo tpe debet fieri oblatio:vt ff.de solu.l.si soluturus. Cùm em̃ non possit eũ cogere ante tẽpus soluere,vt C.de condic.in de.licet.quare ecclesia cogeť recipere . Et facit ff. de ver.ob.l.q Romę.rñ.j.extra,de plus peti.c. vni co.Ar.cõtra:qa plus soluit:vt in prę. decre. & Insti.de act.§.plus.vnde qa facit plus cp̃ debet,bene facit qđ debet:vt ff.de in litẽ iur.cũ furti.Et laudãdus est,qui nõ minus,sed plus facit,cp̃ debet.arg. ff.de aqua plu.arcen.is,cũ quo.ff.de serui.vr. præ. si arborẽ.Et audiẽdus est, q vult facere qđ sibi p futurũ est,nec nocebit ei,q pcepit: vt ff. de aqua plu.arcen.itẽ Varus.& ff.de euic.in creditore.Sed dic[f] q ecclesia non cogitur ante tẽpus recipere pẽsionẽ.ar.ff.de cõsti.pec.itẽ illa verba.rñ.j.Nã ei inuitę etiã qđ melio9 est pręstari non potest: vt ff.de

e ¶Trigesimosecundò quæritur.ix.q.Mar.hoc ver.& seq.

f ¶Sed dic.Secundùm Mar.vt s.idem Io.de Bla.vbi s.in viij.q.

g ¶Præiudicium.de quo dixi s.§.sequitur.in fin.

h ¶L.eum qui.vbi Dy.tenet per §.Stichus.hic in fine alleg. quòd sic soluens bene liberatur.sed mihi non dicit.quòd dominus vel ecclesia illam solutionem recipere compellatur.Hoc dico propter id,quod scribit Cy. in l.ñ.C.eo.in vlti.q.

i ¶Alij dicunt.Vt no.in l.j.in vlt.gl. Et dicas illa sufficere ad euitandam pœnam expulsionis:sed si ab obligatione vult liberari,necessaria est consignatio.Et hunc effectum liberationis ponderauit l.ñ.C.cod.& sic concordant opiniones.

ADDE,vt per Cal.consil.iij.de locato.

k ¶Expelli.Mar.de Fa.coniungens hanc quęstionẽ sequẽti in sua x.q. dixit q in his non vult contendere disputando:quia dñs suus Azo in apparatu & in Summa & in q.eam tangit.incipit quęstio,eps cõcesit.& in apparatu non soluit.In summa ver.consueuit quæri dicit emphyteutã posset repelli.In q.p̃dicta vacillat,plus tendens ad contrarium . Tenet autẽ ipse ad literam qđ scriptũ est j.proxi.ver.coniũxit autẽ.quia si hoc in illa fortius in ista.Fuit etiam illa venerealis lxxxiij.hęc q. Pylei lxxij.q. soluendo dixit inquirendũ,quid inter eos actũ sit: & illud seruetur.si nõ appareat,distinguit cuius gratia cõtractus intercesit.Nã si gratia vtriusque, vel non soluentis: stabit emphyteusis soluta pœna.Si verò gratia domini, qui forsan propter loci sterilitatem tunc noluerit pœnam adiungi: erit ipsius domini optio. Odofr. & Accur. dictum j. sequitur Cy.etiam in ea.l. ñ. in q. vj. hanc prosequitur propter eam assumendo brocar. an beneficio legis renunciet, qui specialiter sibi prouidet, ponẽs solutionem sui præceptoris,dicentis quòd aut lę gis prouisio tunc non competebat, sederat competitura,nisi quis sibi prouidisset:aut tũc legis prouisio competebat.Primo casu subdistiguit vbi s.in princ. Aut id, super quo legis p uisio debet oriri,in teruenit ad prouisionẽ hominis implendam, aut non. De primo exẽplũ numero tibi. decẽ hinc oriturcerti cõdictio, nisi stipuler mihi reddi. Si aute stipulor: tunc quia ad implendã prouisionem hominis intercedebat prouisio legis, ex quo fiebat numeratio gratia implendæ stipulationis:& oritur certi condictio.ff.de noua.si ita. §. final.& l.se. Secundo casu cum id, super quo legis prouisio debet oriri,non intercedit ad implendam prouisionem hominis : tuncidẽ, vt statim dicetur super secundo principali membro, scilicet quando legis prouisio iam competebat,cùm sibi quis prouidet: & hic refert an hominis prouisio apponatur animo nouãdi prouisionẽ legis:& tũc illi legali renunciatum dicitur.ff.de re iud.l.iiij.§.sed si ex conuentione.& C.de exec.rei iud.l.pe.Aut nõ apponitur eo animo:& tunc aut prouisio legis erat de iure cõmuni,aut de iure speciali. Primo casu nõ renũciatur prouisioni legis per prouisionẽ hominis sibi factã: vt in d.§.sed si ex conuẽtione.Secundo casu homo sibi prouidẽdo prouisioni illi9 specialis iuris renunciasse videtur.& eo casu loquitur lex fi.C.de pac.cõuen. vt j.sequit. ADDE,an emphyteuta,qui promisit pœnã:si non soluerit,possit expelli,si noluerit soluere pœnam, Alex.consil.cxxxij.iij.lib.

l ¶Tertij dicunt.s.Odof.super l.ñ.& Acc.ibi sexto membro magnę glos.

m ¶Rñ.Idem Ber.in decre.potuit.in v.gl. & Host.in Summa.§.pe.versic. quid si emphyteuta.ij.& attribuit hoc Azo.per quem vide hoc in Summa,eod.titu.ver.consueuit quæri.ibi etiam est quod sequitur j.ver.ij.

potest: & dñs, sine ecclesia agere poterit ad rem ipsam. Est enim in eius arbitrio, an velit agere ex cõtractu ipso ad rẽ, vel ex stipulatiõe ad pœnã. ar. ff. pro soc. l. si quis à socio. & l. seq. ff. de act. empt. prędia. & in prę. l. rescriptũ. §. si pacto. secundùm Mar. de Fa. vel etiã secundũ alios ad vtrũq; : vt ff. de transa. q fidẽ. & l. pacto. ff. de pac. cũ ꝓponas. ff. de reg. iur. cũ pactũ. & s. ver. prox. Nec ob. qđ dictũ est, rato nihilò minus pacto manẽte: quia illud dictũ fuit in fauorẽ domini, siue eccleśię, cui fiebat ꝓmissio. vnde nõ debet in eiꝰ lęsionẽ retorqueri: vt ff. de legi. & senatusco. l. j. & ij. & l. nulla. C. de fide instru. plures apochis. Sed nec poterit emphyteuta petere sibi pactũ seruari, cũ ipse conuenerit: vt ff. de inoffi. te. si instituta. rñ. j. C. de pac. cũ proponas. C. de transac. l. siue. extra, de iureiur. ca. peruenit. j. extra, de cõsti. cũ oẽs. extra, de pręben. pro
48 illorũ ¶†Trigesimoseptimò quęritur, quid ergo si apposita fuerit clausula illa, rato nihilò minꝰ, &c. vt s. ver. proxi. & cũ ille cessasset, dñs eligat ad pœnã agere: & illam exegit, & non eiecit illũ: nũc verò ille iterum cessat in solutione per vltimũ tempus: nunqd iste poterit eũ expellere? Rñdeo sic: qa cõtractus in sua permanet firmitate, ac si pœna nõ fuisset ab initio adiecta. ar. C. de transact. l. si quis maior. Patet ergo q̃ pro eadẽ cessatione pœna peti põt, & etiã expelli. Ea est em̃ natura cõtractꝰ, q̃ propter cessationẽ expelli possit: non mutatur ꝓpter exactionem pœnę, vbi apponit clausula illa,
49 rato manente pacto. ¶†Trigesimooctauò quæritur, sed nunquid eodẽ themate retento, pœna iterum peti poterit propter secundã cessationem: vt
a ex eodẽ pacto pœna sæpiꝰ cõmitti possit? Rñ. dic[a] q̃ prædicta verba, rato nihilò minus manente pacto, siue cõtractu: nõ extendunt ad pœnã iterum soluendam. ar. ff. de ver. sig. l. Labeo. nisi dictũ fuerit q̃ toties cõmittat, quoties & c. ff. de arb. l. si duo. in fi. nec sufficit dicere, rato manente cõtractu, vel pacto: nisi dicat expresse: q̃ ratus maneat quo ad pœnã, & quo ad obligationẽ. arg. ff. de leg. j. l. seruus hostibus. ff. de leg. iij. in repetẽdis. ff. de leg. ij. Latinus Largus. ¶ Alij tñ dicunt contra, q̃ pœna iterũ peti poterit. ar. ff. de transa. qui fidẽ. Sed hoc ibi nõ dicit. & ff. de arbi. l. si duo. §. semel. sed ibi fuit expresse dictũ q̃ semp pœna peti põt quoties cõtra fieret. & ff. si cui plus q̃ per legem fal. l. iij. §. fin. & ff. rẽ ra. ha. si procurator. ff. vsufr. quẽadmodũ ca. l. j. & pe. ff. ad legẽ Aquil. quẽadmodũ. §. fi. Sed hęc iura loquunt in legalibꝰ pœnis, & nõ in conuentionalibus. De hoc in Summa do. Mar. in titu. de loc. §. quid sit. versi. quod si emphyteuta.
50 ¶†Trigesimononò quęrit: pone, emphyteuta ꝓmisit pœnã, si cessaret in aliqua solutione pendẽsionis: rato nihilò minus, &c. vt s. cessauit per annũ: & sic secundũ pactũ pœna cõmissa est exacta: non tñ põt expelli pro vnico anno, nisi toto trienio in re priuati esset: vt ff. de doli except. l. apud. §. Labeo. deinde cessat per alios duos annos: quęritur an primus annus, pro quo pœna exacta est,
b ¶Subtractas. quęstio fuit xj. Mart. de Fano, & eius ad literam sunt hæc verba & quòd in fi. dicitur de Mar. intelligitur de Gosiano quo allega. ipse Mar. de Fano dixit se nolle sua sentẽtia ecclesiam impugnare ꝓpter quod solutionẽ relinquebat sapientis arbitrio & no. q̃ ex eo, themate, quo formatur hic quęstio de pensione: formabit j. xliij. de actione in rem, vel personali.

possit cõputari in triẽnio: vt sic sit locus cõmissioni. Rñ. nõ: qa iã punitus est pro illo anno, secũdũ Vber. s. ver. xxxv. ¶†Quadragesimò quærit
51 vtrum liceat dño stipulari pœnã quãtũcunq; magnã, vel modicã. Dicũt quidã q̃ sic, ar. C. de spõsa. l. fi. Ia. cõtra, vt C. de sen. quę pro eo quod inter. ꝓ
52 fer. l. vnica. ¶†Quadragesimo primò q̃rit, qd si emphyteuta rei eccleśiasticę cessauit in solutione canonis p xl. annos, & semp ipsam possidet rẽ: nunqd ecclesia poterit agere ad pẽsiones p̃teriti tpis subtractas[b]? Videt q̃ sic: quia tot videt stipulationes, quot sunt anni ꝓ qb⁹ pẽsio ꝓmissa est. ar. ff. dever. ob. l. plurib⁹. §. j. ff. de ann. leg. l. cũ in annos. C. de dona. sancimus. §. si qs aũt. Si igit plures sunt stipulatiões, plures sunt actiões: vt ff. de ac. ẽp. nõ est no u ĩ. ff. de euic. l. cũ plures. & si plures sunt actiões, sequit q̃ cuiuslibet annuę pẽsionis p̃scriptiones currunt ab eo anno, quo pensio debet. Annua em̃ nõ cõpetũt: sed & si vna sit actio, nõ tñ ĩtẽtari põt, nisi post annũ, ꝓ quo pẽsio debet: vt ff. si cer. pet. l. lecta est, ff. de vsufr. Seia. nec actori obstat p̃scriptio, nisi à tpe quo moueri potest actio: vt. C. de annali excep. l. j. in fi. C. de p̃scrip. xxx. vel. xl. ann. l. cũ notissimi. Sequit ergo q̃ licet ãni quadragesimi cõpleti pẽsio peti nõ possit p̃scriptiõe obstãte, petetur tñ pensio vicesimi noni & descendẽtiũ annorũ vsq; ad primũ. Hoc euidẽter ꝓbatur extra de relig. do. cõstitutus. ꝓpe fi. & in prę. l. cũ notissimi. & hęc est rõ quare vsusf. alterius anni nõ vtẽ do, nõ poterit: qa quilibet annus suũ incipit vsum fru. vt ff. quibus mo. vsusfr. ami. l. alterius. & facit ad hoc C. de p̃scrip. xxx. vel. xl. an. competit. E cõtra videtur q̃ licet multi sint anni, ꝓ qbus pẽsiones debent: tñ vna est stipulatio: vt. ff. de donat. cãmor. l. Senatus. in fi. ff. de ver. ob. si stichũ. §. j. Sed & si plures essent, qđ falsum est, vna tñ cõpetit actio ꝓ oĩbus & singulis pẽsionibus. ar. ff. de acti. & obli. l. plura. rñ. j. & ff. pro soc. cũ duob⁹. §. si plures. ff. famil. erc. hæredes. §. si de pluribus. maximè autem cùm vnica sit obligatio, vna sola nascitur actio: vt. ff. de eo quod cer. loc. l. centũ. & ff. de edil. edi. l. ediles. aiunt. § si iumẽta. & C. de duo. reis. l. fi. in fi. At illa actio à primo anno extitit in rerũ natura, atq; cõpetijt: vñ ab eo tpe currit prescript. vt C. de anna. excep. l. j. §. ad hoc. & ff. de fur. ei qui. ar. de cur. fur. cum alĩs. ergo semel elisa actio, nec pro alĩs frontem erigere audeat: vt. ff. de solut. qui res. §. aream. de cõse. dist. iiij. quæris, vtrum. versi. non potest. Sed certè idẽ dici posset in qualibet actione puta in rei vendic. q̃ licet rẽ meam. xxx. annorũ spatio p̃scripserit: tñ fructus naturales. xxix. annorum repetere volo: & sic de sequẽtib⁹, qui nõ fiũt bonefidei possessoris: vt ff. de vsur. fructus. qđ absurdum esset. Vñ dici põt sed m Azo. & Bul. eccl. nullã posse petere pensionẽ: ex quo à tpe cessationis tantũ tẽpus cucurrit: vt. C. de p̃scrip. xxx. anñ. l. pe. in fi. & C. de vsur. eos, qui. in princ. Sed M. cõtra. De hoc no. in prin. l. cũ notissimi. §. pe. & e. ti.
c si quis emptiõis. §. fin.[c] ¶†Quadragesimoseciũdò c
53 quærit: pone: aliquod monaste. debet alteri annuatim soluere decẽ: cessauit p xl. annos in solutione medietatis: quæritur an possit totũ ex integro repetere? Dic q̃ si illa decẽ ex eadẽ cã deberent: soluendo partẽ, videt totũ debitũ agnoscere: vt in p. l. cũ notissimi. §. pen. sed si qnq; q̃ soluta sunt debentur ex vna cã. & qnq; nõ soluta ex alia: vĩ in illis qnq; p̃scriptũ esse cõtra ver. xxix. & seq. & hęc
d q̃stio est dñicalis.[d] ꝓseq̃re eã plenius ꝓut ibi not. d & s. de p̃sc. ver. qd si cũ deberẽ. & vide. s. ver. ꝓxi.
54 ¶†Quadragesimotertiò q̃rit: laicus quidã tenens fundũ ab eccl. illũ cuidã bonęfidei ẽptori alienat: nihilominus tñ ipse laicus soluit p xl. annos pẽsionem: quęrit vtrũ ꝓpter lapsum tpis ẽptor sit tutus
e contra eccle. fundũ petẽtẽ? Tan. dicit q̃ sic. Pyleus verò cõtra. Vel dic qđ eccle. primò aget cõtra vẽditorẽ, & demũ in subsidiũ contra ẽptorẽ. vel dici põt hoc esse in eius optiõe. & est hæc q̃o dñicalis[e]
55 dicibi. s. de p̃scr. ver. pone colonus. & seq. ¶†Quaf dragesimoquartò quærit[f] ecce emphyteuta p xl. annos nõ præstitit pensionẽ: quare eccl. repetit iure dñij, vel etiã actione ꝓsonali: ipsi verò se præsc. tuetur ꝓbans se xl. annis cõtinuè possedisse: vt. C. de sacr. sanct. eccleśi. aut. quas actiões. quæ est xvj. q̃o. iij. §. potest queri. an possit. & vult, qđ sic: & q̃ lapsu tanti temporis sublatũ est omne ius: vt C. de præscrip. xxx. anno. l. an omnes. & l. sicut. & de hoc eòd. tit. comperit. & argu. bonũ. C. de fide instru. plures apochis. vbi dicitur: q̃ longissimo excuso tempore, si negetur canonem nõ soluendũ, ius agentis certum est vacillare. & hoc ideo est qa per negationem res efficit dubia: vt. C. quibus ad lib. ꝓcla. nõ licet. l. iij. Si enim certũ fuerit, canonẽ non fuisse solutum, nõ vacillabit: imò certus erit se succũbere. Itẽ certũ est quòd canone non soluto eccleśia habuit actionẽ ad rẽ repetẽdã: & cõmissa est pœna legitima in cessante, q̃ vltra q̃ semel nõ videt committi posse, ar. ff. iud. sol. l. cũ quærebat. f & l. fi. & ff. de arbi. si duo. §. semel. Si ergo ex tunc habuit actionẽ, repellit: qa siue illa fuerit ꝓsonalis, siue in rẽ: in priuato vltra xxx. an. durare nõ posse: vt C. de anna. excep. l. j. vñ nec eccleśię competet vltra

¶ §. fina. Et vide Cy. e. tit. comperit. in iij. q. Vide quod dixi post Gof. de prescrip. c. auditis. super ver. solutionem.

¶ Dominicalis xx iij. quã vide super regula plꝰ semper. de reg. iur. lib. vj.

¶ Dñicalis xxiij. ibi de Tan. dicitur contrarium, sed q̃ concor. cũ Pyleo. Hæc quęst. nõ est inter quæstiones Tanc. & ideo qđ sit verius, nõ discerno. Credo igitur Ber. q̃stio autem Pylei incipit, quæritur si colonus. circa finẽ suarũ quęstionum. Mart. de Fa. quam continuabat suæ xj. de qua ver.

ADDERo. cõs. clxvj. vbi sequitur Spe. in d. versi. pone colonus. & vide etiam eius consil. cccxj.

¶ Quadragesimo quartò quæritur. xij. Mar. tit. xlj. Adde Bal. consil. cccxlj. ij. lib.

vltra.xl.an.per præ.aut.& extra,de præscri.ad aures.Nã & colonus dño possidet:vt C.cõ.de vsuca. l.ij.ff.de vsu.nõ solũ.§.qđ vulgo.& tenetur domino actione locati:vt C.de loc.l.si quis cõductiõis. Item si emphyteuta per vim possessionẽ tenuerit, põtse longissima tẽporis exceptione tueri : vt C. vñ vi.l.cùm quærebat.in fin.multò ergo fortius si sine vi detinuerit:ne sit melioris conditionis prædo,q̃ aliquis iustus possessor.ar.ff.de noxa.ac.non solũ.ff.qđ vi aut clã.l.seruus.Ad hoc etiã facit C. libro x.de agri.& censi.l.litibus.ibi: quæstionẽ pati q̃n lõgissima & inueterata,&c.vbi colligit à cõtrario sensu,qđ pati poterat q̃stionẽ,si longissimo tẽpore fuerit in solutione cessatũ.Nec dici põt ecclesiã ciuiliter possedisse : qa ex diuturnitate tpis possessionẽ amisit.ff.de vsufru.licet.arg.cõtra extra,de excess.præla. illud.In cõtrariũ ꝓbat q̃ contra ecclesiã nõ currat p̃scriptio.nam ipsam rem in emphyteusim cõcessam possidet ciuiliter:vt dicet j.versicu.xlvj.vñ cõtra eam nõ prescribit.Nã si ex vnius diei possessione præscriptio interrumpit,vt C.de p̃scrip.xxx.an.cũ notissimi.§.imo.multò fortius ex continua.Itẽ ecclesia,qđ possidet,habet in bonis,qa possidet,& cõuenta exceptionẽ habet:vt ff.de acqui.rer.do.l.rẽ in bonis. Si igit rẽ habet in bonis,sequit q̃ cõtra eã nõ fuerit præscriptũ: quia nemo põt dicere deperditum,qđ retinet in bonis: vt ff.qui.ex cau.ma.nec vtilem.extra,de iud. examinata.Nec obstat q̃ ecclesia tanto tpe nõ habuit possessionẽ:qa licet ex prima cessatiõe emphyteutam expellere noluerit : nunc tñ ex scda,vel tertia vel vicesima poterit:vt sic hęc pœna pluries committi potuerit.ar.de ver.obli.si sic.ff. si cui plus q̃ per legẽ fal.etiã.§.pen.Nec em̃ minuit pœna illius, quia pluries cessauit:imò plus deliquit,qui nec in vltimis annis soluere voluerit.arg.C. vt intra certum tempus crimi.quæstio.l.j. & ar.extra,de eo,q̃ duxit in mat.quã pol.per adult.cũ haberet.ad fin. extra,de cõsue.c.fi.Quid plura? videt casus l.C. de prescri.xxx.an.male.[a] &extra,de excess.prela.illud. & hoc puto verũ,ar.in prę.l.cũ notissimi.§.fi.quia ecclesiæ fauẽdũ est.xñ.q.ij.religiosam.& C.de sac. san.eccle.l.nulli.in fi.j.rñ. Et hęc solutio colligitur & secũdũ Papã tangit extra,de reli.do.c.constitutus.& hoc verũ est,si in emphyteusim tenuit:sec9 aũt si pro suo tanto tpe possedisset. ¶† Item dixit Rof.[b] q̃ si emphyteuta p̃ mille annos possideret,& non interuerteret possessionẽ,i.q̃ dñm venientẽ non admitteret,vt ff.de vi & vi ar.cùm fundus.& l.colonus.nunq̃ p̃scriberet:vt in præ.l. male.Licet enim pensionẽ nõ soluat,& fingat in animo suo q̃ rem illã vt propriam possideat,ei nõ ꝓdest:qa nemo cãm sibi possessiõis mutare põt : vt C.de acqui.pos.l.nemo.Non est ergo vis,siue cõcedatur res in emphyteusim ad.xxx.vel xl.annos,sive ad cẽtũ & vltra. ¶† Quadragesimo quintò quæritur,[c] qd iuris trãseat in emphyteutã ex cõcessione emphyteusis? Et certè vtile dñium. Vñ dicit lex q̃ licet emphyteuta nõ efficiat dñs, habet tamẽ in rem actionem:vt ff.si ager vec.vel emphy. pe.l.j.§. fi.Sed hæc duo contraria vident:qa in rẽ actio soli dño cõpetit:vt ff.de rei ven.in rẽ actio. Dic ergo, nõ efficit dñs,supple directò : vtiliter tñ efficit.Et est simile in superficiario,qui licet nõ sit directò dominus in superficię,q̃ de iure solo cedit:datur tñ ei vtilis in rem respectu iuris in superficiæ: vt ff. de rei vẽ.idem.& l.prętor.& ff.de superficie.l.j.§.qđ ait.Et idem est in feudatario per similitudinẽ.arg. ff.de legi.& senatusco.non pũt.& xxix.di.in canonicis.in fi.Sed dices: si ecclesia habet directum dñium: ergo nõ habet vtile:qa idem non põt esse simul dñs directò & vtiliter:vt ff.de acq.pos.possideri.§.ex plurimis.Item dicendo se habere directum, dicit se dñam. dicendo se habere vtile, dicit se quasi dñam.& hæc diuersa sunt:vt Insti. de act. §. aliena.Si ergo solùm directum dñium habet, & vtile nunq̃:qũo cõcedit vtile dñium emphyteuticario,qđ nõ habet.Nõ videtur igit fieri posse : vt ff.de acq.re.do.l.traditio.ff.de regu.iur.nemo plus. j.q.vij.Daybertũ.extra,de do.iter vi.& vxo. nup.

Sed hæc oppositio puerilis est.nam is, qui directũ habet dominiũ,vtile non cõcedit, sed ius emphyteuticum tribuit.quo concesso,lex emphyteutã ꝓ domino habet,tribuẽs ei quasi domino actionẽ in rẽ.& ideo dixit præ.l.ff.si ager vecti.placuit.s.peritis vel etiã legi,in rem cõpetere actionẽ. Vel aliter q̃ nõ habet vtile dñiũ,tamẽ illud in emphyteusim cõcedẽdo ministrat.Sicut & ista oppositio puerilis est,nemo in re sua põt vsumfructũ vel seruitutem habere:tñ ista alij cõcedit:vt ff.devsufr.qđ nostrũ [e] fi.ff.vsusfru.pe.vti frui.ff.de ser.vr.prę.in re cõi.Itẽ nemo habet rẽ suam pignori:qa cã pignoris ab intentione dñij separat:vt ff.de vsu.iusta.§.non mutat.& l.nõ solũ.§.si in rem tuam.ff. de pigno.l.j.§. ij.& tamẽ pignus in re sua concedit:vt ff.de pig.l. j.C.quæ res pig.obli.pos.qui filios.& l.fi. & plura exempla reperiunt:sicut & hic homo cõtrahit & 58 tradit. ¶† Ius autẽ ciuile,vt bonus artifex,suo arti [f] ficio vniuersa rectè cõponit,vt in prędicto casu:vt ff.de acqui.re.domi.nõ est nouũ.& in alijs pluribus locis iuris.Item sæpe trãsfert quis in alterum, qđ ipse nõ habet:vt extra,de sup.neg.præla.c.j.& 59 vide j.versi.clj.& ver.clxv.& ver.clxvij.¶† Quad dragesimo sextò[d] quæritur, qualiter ecclesia possideat,& qualiter emphyteuta. Et certè emphyteuta possidet naturaliter,ecclesia verò ciuiliter.quod naturali rõne patet:quia ecclesia cũ nudũ habeat dominiũ,possessioni propter fructus & culturã, quæ ad eã non pertinent,nõ insistit: animo tamẽ possidet:qa nõ desijt rẽ habere perpetuò cariturã. Hoc etiã iure ꝓbat.nã emphyteuta possidet,& ecclesia,quæ solã ꝓprietatẽ obtinet,possidet:vt ff.q satisf.cog.l.sciendũ.& hoc est tale quale inter superficiariũ & dominũ,& inter feudatariũ & dominũ qa domini ciuiliter,& prædicti naturaliter possident:vt ff.de acqui.pos.l.naturaliter. rñ.j. & ff.de vi & vi ar.idẽ.§.qui vsusfru.ff.vti pos.si duo.§. cẽtũ.& l.j.rñ.j.& l.possideri.§.Nerua.& l.q bona.§. j.Ciuilis verò possessio, q̃ solo animo retinet, habet in se plurimũ iuris,cũ superior plurimum facti habeat:vt patet in præ.l.& ff.eo.de acq.pos.l.j.§. si vir.& l.possessio.§.j.& l.si id qđ.§.fi.& l.si is, qui animo.& l.possessionẽ.& C.eo,l.nemo ambigit.& ff.de acqui.re.do.pupillus.& extra,de concess.præ. cũ nostris.Nec credas emphyteutã ciuiliter possidere:qui ob hoc ipsum debet præstare solitã pẽsionẽ:vt C.de præscri.xxx.an.male agitur. nec etiam naturalẽ habet,cũ emphyteuta illã habeat,vt dixi: & duo in solidũ possidere, absurdũ esset:vt ff.de acqui.pos.l.possideri.§.ex cõtrario.& extra,de ꝓ ba.licet.Et q̃ naturalis & ciuilis inueniat esse possessio:vt patet per præ.iura.& ff.ꝓ hærede.l.ij.§.j. Porrò hoc certũ est,q̃ emphyteuta nõ possidet ꝓ ecclesia:imò illã naturalẽ possessionẽ,quã habet ꝓ se,& respectu sui iuris,habet.& qđ patet,qđ in ea naturale dñium vincit.qđ nec esset,si pro dño possideret:& idẽ in vsufructuario. Et sic ponit casus l.C.vti pos.l.j.& ꝓbat ff.eo.l.j.in fin.& l.si duo in his.§.sed prætor superficiariũ tuebit,&c.ff.de preca.& habet.§.eũ,q.ff.de supfi.l.j.vulgariter tñ quo ad hoc pro ecclesia possidet: qa cãm habet ab ea. 60 sic ponit ff. ꝓ suo.l.ij. ¶† Quadragesimo septimò quæritur,vtrũ ꝓpter canonẽ nõ solutũ,vel ꝓpter personas finitas,emphyteuta cadat ab emphyteusi ipso iure,an demũ per sniam. Et videtur quòd p snĩam,& nõ ipso iure: vt C.de iure emphy.l.ij.vbi dicit,emphyteutã ita demũ repellendũ, si dñs hoc voluerit.& sic videtur q̃ petitio dñi vel ecclesię sit offerẽda.Ad idem eo.ti.l. fi.in fi.vbi dicit,cadat à iure suo.quasi dicat, nõ ipso iure: sed si aduersario petẽti placuerit.& ad hoc ff.ad Sylla.necessarios.§. nõ aliter.C.de appel.l.j.C.de hære.& Manich.l.qcũque.& in aut.de nõ alie.aut ꝓmu.rebus eccle.§.sci re. vbi dicit, fiet extraneus à iure suo.& in aut. de alie.& emphy.§.si verò qs locator. Et hoc tenent [e] Ia.& Vber.[e] & ar.ꝓ eis.ff.de pi.lex vectiga.ff.de [f] pi.vẽdicare.¶ Alij aũt,vt Mar.de Fa.[f] dicũt q̃ cadit ipso iure,ar.ff.de his,q̃ in frau.cred.l.ait prætor. §.si creditorem.C.de pig.l.ij.sicut & miles conductionem exercens ipso facto à locatione cadit : vt

a ¶Male.vt no.Mar. de Fa.q̃ illa lex solùm ponderat debere eũ p̃stare pensionẽ, vt impediat præscriptio. & dat a simile Mart.de Fa. aut.non liceat. vbi solùm ponderatur q̃ succedere potuit dato q̃ nõ successerit. Tene ergo qđ statim sequitur, & b eius fueruntverba.

b ¶Rof.Vbi s.i prici.§. & ibi est post princip.

c ¶Quadragesimoquintò quærit.hic est xiij.Mar.de Fa. quasi ad literam.

d ¶Quadragesimosextò queritur.hęc est xiij. Marti. de Fa.ad literam vsq̃ in fine.

ADDE qualiter possideat emphyteuta,Bal.cõsi. xlij.ij.lib.Alex.cõ si.j.ij.libro.

¶Et Vber.& Rof. vbis. versi.itẽ sunt Simõ Vin. in p̃al. l.ij.alle.l. q̃ hic sequtur.& ff.de iure fisci.l.cius,qui.& in aut.vt liti.iurẽt.§. j.col.ix.

¶Vt Mar.de Fan. sua q.xxj.

ADDE,q̃ requiratur snĩa,Ro.cõsi. ccxij.Alex. consil. viij.ij.lib.

✻ADDITIO.

¶Adde tu q̃ in cõtrarium est cõmunis opinio secũdũ Hos.in c.potuit.de locato.Saly. in l.ij. co.ij.& de iure emphyte.& Anto.de but.in d.c. potuit. dicit hanc esse cõmunem opi. q̃ emphyteuta ecclesiæ sit ipso iure priuatus absq̃ snĩa declaratoria si stetit p biẽniũ,q̃ non soluit.refert & sequit do.Phi. Decius cõ sil.cxlvj.in j. parte consi. Et de pœna nõ soluentis canonẽ, q ab emphyteuta directo dño debetur,intelligit si dñs voluerit: vt nota.Bar.in d.l.ij. p illũ tex.ibi: si nõ voluerint .C. de iure emphy.& doc. ibi cõiter sequũtur, & no.Bal. in aut. qui rẽ.in fi.co.C.de sacrosan. eccle. dicẽs q̃ priuatio emphyteusis ꝓpter canonẽ nõ solutum, nõ est in facto esse,sed in potẽtia fieri domino volẽte. & de feudo not.Bal.in l. fi.in fi.& de reuo. doñ.vbi inquit, q̃ etiã si dictũ fuerit q̃ ipso iure feudũ reuertatur: intelligitur dño volente. Henri.Ferran.

C.locati & con.l.fi.& adidē C.de act.& obli. auc. imò.C.deinceſt.& inutili.nup. auc.inceſta.C.ad l. Iul.maie.l.pe.& fi.verumtamē licet ius hoc faciat, indiget tamē miniſterio hoc volētis,vel nolētis ec
61 cleſię,ſiue dñi.¶ †Sępe enim in eo,qđ ipſo iure fit facto hoīs eſt neceſſe:vt ecce,dicit lex q̄ ipſo iure fit compenſatio:vt C.de cōpen.l.fi.& tn̄ obiectio hoīs eſt neceſſaria:vt Inſti.de actio. ꝓpe.fi.ti.Eſt etiā neceſſaria approbatio iudicātis:vt ff.de cōpē. quod in diem.§.j.ff.de neg.geſt.ſi aūt.§.fi.ff.de cō trario tutelæ iud.l.j.§.pręterea.Item ex cauſa prętе ritionis fit teſtamētum irritum ipſo iure:& tamen obiectio eſt neceſſaria:vt C.de libe.prętе.vel exhę reda.maximum.§.ſcimus.ff.de iniuſt.rup.teſta. filio.Item miles ipſo iure à procuratione repellitur: & tamen hominis obiectionē interuenire neceſſe eſt.ff.de procu.filius.§.milites.& facit etiā ad hāc ſolutionem.ff.de pub.& vec.vectigalia.circa fi. & prodeſt hoc ſcire.Pone enim quòd nō ſoluēs ceci dit à poſſeſſione:modò vult à poſſeſſore vēdicare vtili reivēdicatione,qđ pōt:vt s̄.verſic.xlv.Oppo nitur ei, qđ non pōt,ideo:qa ipſo iure ſuā pdidit actionē.Certè ſi hoc verū eſt,bene repellit: ſed ve rius videt,q̄ nō perdidit,niſi per ſentētiā: vn̄ licet ceſſauerit in ſolutione,nihilominus ante ſententiā rem poterit vendicare.Item prodeſt hoc ſcire ad
62 aliud:vt j.ver.proxi.¶ †Quadrageſimo octauò[a] q̄
a ritur,vtrum propter canonē non ſolutum vel pro pter ꝑſonas finitas,dñs vel eccleſia poſsit emphy teutam,qui naturaliter poſsidet vt s̄.verſi.xlvj. ꝓ pria authoritate expellere,& rem occupare? Et vi-deť q̄ ſic:vt C.de iure emph.l.j.§.finaūt.& in auc. de alie.& emphy.§.ſi verò qs̄ locator.& extra,eo. potuit.In qbus dicit,q̄ eccleſia pōt expellere.nam arbitriū ꝓprię vltionis eſt ſibi cōmiſſum.ar.C.lib. xj̄.de metallis.l.deuotū.nec facit iniuriā, qui vtit iure ſuo.extra,de ele.cū eccleſia Vulterana.& arg. ff.de regu.iur.factum.Nā & inquilinū pōt quis iu ſta de cā expellere:vt extra,de loca. propter.& ff. eo.q̄ro.§.pe.& C.qđ cū eo,q in al.po.eſt li ſeruus. ad idē facit ff.ad l.Aql.quēadmodū.§.j.in fi.& l.ſi qs̄ fumo.§.fi.& ff.qđ vi aut clā.ſi vicem.§.ſi ad ia nuam.& ff.de p̄ſcri.ver.qui ſeruandarū.rn̄.j.& C. vt nemo priuatus ti.l.ij̄.& C.vt nemi.li.ſine iud.ſe vin.l.j.in quibus iuribus ꝓbat,q̄ quis poteſt pro pria authoritate deſtruere vel amouere,qđ contra ſe factū eſt.ar.tū cōtra.C.de Iudę.nemo.[b] Et ſtul-
b tè facit,qui qđ petere pōt,inuadere nō paueſcit:vt
c C.de ſuffra.l.vnica.Nam & fructuarius,q plus[c] iu ris habet q̄ emphyteuta,nō poteſt à quaſi poſſeſ-ſione expelli,amiſſo vel finito vſufructu.imò po-tius cōtra eū intētatur negatoria, vel agit cōtra eū ex cautione per eū præſtita de re reſtituēda vt ff.ſi vſusfru.pe.vti frui.rn̄.j.ff.vſufru.quemad.l.j.§.ha-bet aūt.Si em̄ ꝓprietarius poſſet ꝓpria authorita te expellere,ſuperuacua eſſet cautio nec à iure īdu-ceret:vt ff.de procur.non cogendum.§.fi. & facit extra,de pig.c.fi.Et ad idem C.ſol.ma.dotis.ff.qđ met.cā. extat. Et incōgruum eſſet,q̄ aliquis in cā ſua ius faciat ſibi ꝓpſi:vt C.ne quis in cā ſua.in l.j. ff.de iudi.Iul.Sup hoc dixerunt Bulg.& Azo[d] q̄
d propria authoritate pōt rē occupare,& illum ex-pellere,ꝑ prę.iura.Sed opponit:qa ſi dicis q̄ cadit à iure ſuo per ſentētiā,& non ipſo iure,vt s̄. verſi. proxi.q̄ poterit ꝓpria authoritate expelli:qa ſecū dū hoc apud eū poſſeſsio remāſit:vt ff.de acq.poſ. l.j.§.ſi rē.ff.de vi & vi ar.cū fundū.Sed ad hoc re-ſpōderi pōt ſecūdùm Vber.q̄ ſi emphyteuta agit contra dñm,poterit dñs excipere:tu es defenden-dus ſecūdū legē locationis.j.verſi.proxi.ſed nō ſer uaſti eā:vnde à iure tuo cecidiſti.& ſuper hoc pe-to ſnīam.& ſic pronunciabitur eū cecidiſſe à iure ſuo:& ſic cadet ꝑ ſnīam.Sed & ſi dicis,q̄ cadat ipo iure:dñs expellendo non incidet in conſti.ſi qs in tantā.nec in pœnā illius canonis.xvj.q.vj.placuit. qa iura illa loquūtur,qn̄ is,qui alium deiecit,nullo mō poſsidet.nec in edictū diui marci,qđ eſt ff.qđ
e metus cā.extat. Alij̄, vt papa,[e] & ſequaces, dicunt tutius eſſe q̄ authoritate iudicis expellatur:vt ex tra,de pri.paſtoralis.& C.de iure em.l.ij̄,extra, de dila.literę.ff.de pub.& vecti.cotem.§.igit.Ber.di-
f xit[f] q̄ ꝓpter canonē nō ſolutū, pōt ꝓpria authori tate expellere.Sed vbi alienauit ſine dñi req̄ſitio-
g ne,nō pōt ſine iudicis authoritate.Tu dic[g] q̄ ſi cer tū eſt emphyteutā ius ſuū amiſiſſe, & dño poſſeſ-ſionē interueniſſe:bene poterit authoritate ꝓpria expellere.Et ſic pōt intelligi opi.Bulg. & Azo.Si verò emphyteuta negat rem emphyteuticā eſſe,& in canonē ceſſatū nō eſſe,vel aliquod ius in re ſibi cōpetere:& de hoc paratū ſe aſſerat eccleſię de iu-ſtitia reſpōdere:tūc quia per negationē res effici-tur dubia:eccleſia, ſiue dñs,ſibi ius dicere nō pote rit expellēdo,p̄ſertim ſi copiā iudicis habeat.ar.ff. ad exhibē.l.ij̄.§.ibidē.& C. vnde vi. nō ab re.ibi: ſine cauſa legibus cognita,&c.& C.libr.xj̄.de de-curi.gn̄ali.Illud aūt certū eſt,q̄ ſi emphyteuta alij̄ rei tradidit poſſeſsionē,vel ipſe ab alio ſit inde ex-pulſus: tūc dñs authoritate ꝓpria nō deiciet talē
63 poſſeſſorē.arg.ff.de vi & vi ar.ſi colonus.¶ †Qua-drageſimonònò q̄ritur, quo iure poſtulabit dñs, vel eccleſia q̄ emphyteuta iuxta pręmiſſa eiiciatur. f
Reſpō.cōſiliū eſt,q̄ officio iudicis ſimpliciter. oſtē det enim inſtrumentū cōtractus emphyteutici fa-
g ctū iam ſunt duo anni & amplius in re eccleſiaſti-ca:vel tres & amplius in re priuati:& emphyteuta non vult,fidē facere de ſolutione pēſionis. quod ſi h
nequeat impetrare iudicis officiū,poterit hoc pete re cōdictione ex legeilla C.de iure emphy.l.ij̄. vel i
ex decre.extra,de loca.potuit. pōt etiā dici q̄ pōt agere interdicto vti poſidetis,quaſi nō habeat vl-terius ius in re.arg.ff.ne vis fiat ei,qui in poſ. miſ-ſus eſt.l.ij̄.in prin.Licet enim naturaliter poſsideat iniuſtè:tamē poſsidet quo ad concedētem poſt q̄ à iure ſuo cecidit.Vnde ſi ille replicet de contractu: dñs replicabit,tu nō ſeruaſti legē cōductiōis:& ſe-
h cūdùm legē locationis defenſus es,&[h] nō aliter:vt ff.vti poſſi.ſi duo.§.Labeo.in fi.& arg.ff. de loco publico fruen.l.j.in fi.& s̄.verſi.proxi.Vel dic tu-
i tius eſſe,q̄ intentet rei vēdicationē,[i] vel etiā cōdi-ctionē ſine cā vel iniuſta cā,& quare.& iunge hic, k
64 vt.j.ver.clxviij.¶ †Quinquageſimò q̄rit,qđ ſi em phyteuta ꝓpria authoritate aliquē expellit de fun do,quē ipſe tenet in emphyteuſim.dic q̄ incidit in l cōſti.l.ſi qs in tantā.& fundus applicabit expulſo vt C.vnde vi.ſi quis in tantā & expulſus tuebit ꝑ p̄ſidē in re emphyteuticaria.ff.de dā.infe.ſi finita. m
§.ſi devectigalibus.ff.de lega.j.peto.§.j.xvj.qō.vj. placuit.& ſic dñs inuitus habebit nouum emphy
65 teutā,vt ff.de exerci.ac.l.j.¶ †Quinquageſimopri
k mò[k] quæritur, ecce emphyteuta cecidit à poſſeſ- n
ſione rei emphyteuticę priuſquā emphyteuſisſit fi nita:nunc eccleſia vult tanquā directa dña contra poſsidētem agere:emphyteuta verò tāquā vtiliter dñs vult facere illud idē:quærit̄ qs̄ ſit præferēdus. Et videt q̄ eccleſia tanquā habēs directū dñiū.C. o
l de noua.l.ij̄.C.man.ſi pater.Mar.de Fa.[l] tenet cō tra:vt ff.de pœnis.ſi cū emptore.ff.de ꝓcu.procu rator.& l.ſi procurator.ff.ſi ager vecti.vel emphy. pet.l.j.§.fi.& ar.ff.de ſuperfi.l.j.Sed hoc eſt brocar
m dicum[m] & quaſi ſoluitur ibi quęſtio talis.Vel poſ ſet hic diſtingui ſecūdū ea,quę no. ꝑ Papā & alios
n extra,de præſcri.cū ex officij̄.[n] iunge j.verſic.clxj.
66 ¶ †Quinquageſimoſecūdò[o] q̄ritur, ecce penſione
o ſeu canone non ſoluto eccleſia agit cōtra emphy-teutā ꝓponēs ius dñij̄,ille verò defendens ſe dicit eccleſiam in re ipſa dñium nō habere, nec proba ri dñium per inſtrumentū emphyteuſis.de quo etiā dic vt j.ver.liij̄.& ſeq.quęrit̄ quid iuris.qđ aūt nō poſsit quęſtionē de dñio referre,probat C.de præ ſcri.xxx.an.ſi qs emptionis.§.pe.extra,de reli. do. cōſtitutus.Videt em̄ cōſenſiſſe eccleſiam dominā eſſe,ex quo recepit ab ea illā cōceſsionē, quā quis à dño recipere ſolet.ar.ff.de diuor.l.ſi.C.de La.lib. tol.l.j.§.ſed & ſi qs.extra,de his q̄ fi.à ma.par.c.ex ore.extra,de ele.dudū.ij̄. Itē ex quo ī inſtrumēto continet,q̄ ipſe recepit ab eccleſia,tanquā à domi na,eſt ſtādū illi,ita vt cōtra illud dicere nō poſsit. ar.C.de cōtra.ſti.optimā.C.de iure delibe.cū quis. extra,de reli.do.cū venerabilis.ff.de pig. cōtrahit. xxvij̄.q.ij̄.oēs fœminæ.Itē nō vr̄, q̄ poſsit referre

de dominio

a ¶Quadrageſimo octauò quęrit.xv. q.Mart.de Fa.quā etiā ipſe aperti⁹ & pleni⁹ ꝓſequitur,ad-de Alex.cōſ.cxxx. & cxxxj.iij̄.lib.

b ¶Nemo.Secundò & apertius l.null⁹.

c ¶Qui plus.Marti. ſic poſuit,quòd nō plus iuris habet q̄ emphyteuta : imò minus:quia in do-minio nihil habet.

d ¶Et Azo in ſum-ma.ver. item & id. & Accur.C.eo.l.ij̄. in prin. magnæ gl. vbi etiā dicit Mar. Goffr.hic tenuiſſe idem Ioan. de Bla. ſua q.vj. Cy. ſuper ea.l.ij̄.q.ij̄.dicit ſuū Petr.plus accedere ad opinionē cōtra-riā,cùm hic expul-ſio ſonet in vindi-ctam ꝓpter poſſeſ ſionē quam habet expulſus.Item mo uet timor rixarum quæ poſſent oriri. Facit ff.de regu.iu. non eſt ſingulis.& de vſufru.æqſimū.

e ¶Vt papa.Scilicet Innocen.qui dixit hoc in decre. po-tuit.ſed in decr. ꝓ pter. quæ illam p̄-cedit,tendit ad ne-gatiuā , vt ibi ſcri-ptſi in l.nullo.

f ¶Dixi. In decret. potuit.in prin. pe-nul.glo.

g ¶Tu dic.Secundū Marti.de Fano.

h ¶Et.pro vel & ſu-per dixit.

i ¶Reiven.Hoc pla cet Gui.de ſuza. in l.j.C.eod.qa omne ius emphyteutę in dñm eſt translatū per ceſſationē ſolu tionis.Iuducit l.cō miſſoriæ.C. de pa. inter emp. & ven. & hoc ex quo dñs eum nō patitur.& videj.ver.lxxxiij̄.

k ¶Quinquageſimo primò. Quæritur xvj.q.Mart.de Fa.

l ¶Mar.de Fa.Et Io an. de Bla.vbi.s̄.§. j.in iij̄.membro.

m ¶Brocardicū.cui⁹ titulus eſt, directa præfertur vtili. mi hi char.xiij̄.

n ¶Cùm ex officij̄. Fortè allegat quod ibi ſcripſi in glo.di cebatur. ſed nil ad propoſitum.

o ¶Quinquageſimo ſecundò quæritur. xvij̄.quæſtio.Mar ti.de Fano.

de dñio quæstionē ei, à quo suæ possessionis causam accepit. ar. C. de pig. act. ne creditores. C. de nō nu. pec. l. j. & no. secūdū Papam extra de fide in
a strū. inter dilectos. prope fin. [a] Prēterea nonne ecclesia posset agere personali actione contra emphyteutā & rem ab eo euocare, etiam si foret alienata. arg. q̄ sic. ff. sol. mat. si alienā. ff. cōmo. ita si furtū. ff. depo. l. j. §. si prædo. ff. de pig. act. si rem alienam. Quare idem ergo nō debet posse per in rem act. cùm eadē sit æquitas. extra de cōsti. cognoscentes. Præterea aut dicit rem fuisse suam tempore cocessionis aut alterius: si suam hoc ipso, quòd ab ecclesia noluit recipere breui manu, videtur dedisse ecclesiæ, & ab eodem in emphyteusim recepisse. arg. ff. de iure dot. licet. §. j. ff. de don. inter virū & vxor. l. iij. §. sed si debitorē. ff. si certū peta. singularia. præsertim in ecclesia, in qua nō est necessaria traditio: vt C. de sac. sanc. eccle. l. fi. & maximè etiā in annuū canonē deducēdo. per quod videt donatio præsumenda: vt C. de dona. censualis. & l. seq. Si verò dicat eam alienam fuisse: tunc cū sit præsumptio cōtra eum, & pro ecclesia: vt ar. ff. de iureiur. si duo. rñ. j. & C. si seruus ex ven. l. moueor. in fi. tenetur suā exceptionē, in qua actor efficitur cōprobare: vt C. de loc. & con. ad probationem rei. & arg. C. de lib. cau. ad probationē. alioquin succūbet tanquam actor in probatione deficiens: vt ff. de proba. in exceptione. rñ. j. ff. de exceptio. l. j. vj. q. vltima. actor. extra de iureiur. c. fi. arg. cōtra, q̄ se posit tueri. Nam dominiū quēri solet recipiendo cōcessionē, & nō alīs cōcedendo. Quomodo ergo cōcessio facta ab ecclesia probabit dominiū esse ecclesiæ? Hoc quibusdam non videtur esse posse. arg. ff. de act. & obl. ex maleficijs. §. his quoq; in fi. & C. de proba. ad probationē seruitutis. Posset em̄ esse, q̄ ecclesia concessisset alienū: vt ff. in titu. pro donato. & in tit. pro soluto. & in tit. pro emptore. & in tit. pro dote. & in titu. pro legato. per totum. ff. de cōtrahen. emp. rem alienā. Itē certi sunt modi probandi dominium: vt j. ver. Ivj. Non est ergo nouus modus fingendus. arg. ff. sol. mat. si verò. §. de viro. ij. q. v. consului-
sti. extra de transact. inter corporalia. Item absurdum est, q̄ ecclesia se probet dominam nullo præcedēte titulo, quo dominium solet quēri: vt C. de ingen. ma. scientis. Item & si scienter rem suam ab ecclesia recepisset, non ob hoc fecit rem ecclesiæ, nisi dando. argu. ff. de leg. j. si hæres iussus. extra de offic. deleg. cùm super abbatia. in fin. C. de repu. hæres. In hac quæstio-
b ne[b]. H. pro ecclesia iudicauit. Alij dicūt omnes contra, & iunge j. versicu.
6 7 proxi. ¶ †Quinquagesimotertiò iuxta hoc quæri potest [c], si iste emphy-
c teuta rem ab ecclesia longo tēpore recognouit, & pensionē ei soluit: an ecclesiæ proderit præscriptio possidentis? possedit enim emphyteuta titulo vnde etiā si res esset aliena. vtile dñium præscripsit, & in rem act. habuit ex tpe iam elapso: sicut & alīs. C. de præ. xxx. an. si qs emptionis. Si igitur perdidit ius, quod quesierat, ad ecclesiā illud ius redijsse videtur. arg. C. de don. causa mor. si alienā. ff. de iure do. Proculus. extra de pœ. c. ij. sed præiura in personali actione loquunt: nec ibi apparet, q̄ dñium præscriptū vel vsucaptū redeat ad illū, à quo præscribēs causam habuit: imò etiā videtur q̄ si præscriptio non esset cōpleta apud emphyteutā, & sic res ad ecclesiā rediret: tñ prodesset ecclesiæ illa minus plena, nisi per eam compleri posset: vt ff. de vsuca. si hominē. ff. de diuer. & temp præscrip. si duob⁹. §. fi. ff. de acqui. poss. Pōponius. §. præterea. & l. in dotē. Multo ergo magis si cōpleta sit, proderit ei vt rem vendicare possit. & facit ad hoc. ff. de condict. indeb. si indebiti. §. si numi alieni. sed si xxx. annis ex re illa fuit ecclesiæ soluta pensio, vel res ecclesiastico iure ab emphyteuta detēta: quia toto tpe xxx. ann. quo res fuit apud emphyteutā ecclesia ciuiliter possedit: in his inquā duobus casib⁹, scilicet cū longo vel lōgissimo tpe emphyteuta pos-
d sedit, ecclesia cōtra eū agere poterit rei vēdicationē. & iunge j. ver. p̄xi. [d]
68 ¶ †Quinquagesimoquartò quēriť, sed quā rei vendic. intentabit ecclesia? Et videtur q̄ nō directā, quia præscriptione longi vel longissimi tpis dire ctum dominiū nō quēriť, sed vtile tantū: vt not. s. de præscrip. sed nec vtile dominiū intētat: quia illud nō habuit, nec cōcessit: vt s. ver. xlv. vnde vltra quàm concesserit, repeti non poterit: vt ff. solu. ma. l. pe. §. mulier. ff. de his quæ in frau. cred. ait prætor. §. si conditionali. ff. de iure do. licet. §. fin. extra de deci. dudum. & j. q. vij. Daybertum. Sapiēs igitur aduocatus cùm ecclesia vult contra emphyteutā, vel eius hæredes agere, agat personaliter condictione ex lege zenonis, quæ nouam inducit obligationem: vt ff. de con dict. ex lege. l. j. C. de iure emphy. l. j. Institu. loca. §. adeo. & tunc dominij quēstio non referť, vt probatū est s. ver. lij. nec etiā proderit empyteutæ, si non possideat, quia fortè in alium transtulit possessionem: nihilò minus em̄ actione tenebiť personali, q̄ non rōne possessionis datur: sed actione cōtractus, quo obligatus existit: vt C. depos. l. desiderium. & l. seq. & C. si cert. pet. non aduersus. C. de act. & obli. eum cui. hoc saluo, quia si emphyteuta sine dolo & culpa & facto suo à possessione cecidisset, non teneret.
69 arg. C. de pig. act. si creditor. scdm Mar. de Fa. ¶ †Quinquagesimoquintò quēriť, vtrū eps petēdo in genere ius epale, intelligat censum, qui loco
e iuris episcopalis succesit, petere? Rñ. sic, vt probat & no. secundū propo-
70 ne: extraneus possidet rem ecclesiæ, quæritur qualiter ecclesia aget contra
f illum: cùm ille possessor non sit emphyteuta, nec eius hæres. Et certè tūc necessariò ꝓponēda est in rē actio, & dñiū est ꝓbandū, cuius tñ ꝓbatio
71 difficilis est. ¶ †Certi em̄ sunt modi dñium probandi, de quibus habes s. de act. seu pet. §. sequit. ver. si autē velis. Primus est si ecclesia probet se habuisse à dño rem istam: vt C. de proba. cū res. ff. de pig. & qui nondum. §. qui dicit. ff. de act. emp. ex empto. rñ. j. Secundus est, si probet rem istam iusto titulo accepisse & longo tpe p̄scripsisse: vt. ff. de rei vē. in rē. §. fi. ff. de acq. re. do. l. acquirit. §. nō solū. ff. de vsuc. eū qui. Tertius modus est, si probet rē sibi traditā ex iusta cā fuisse: licet em̄ nō p̄scripserit, habet tū publicianā: vt. ff. de publ. l. j. & l. seq. Quartus est, si ꝓbet se vel aliū ꝓ se. xxx. annis cū titulo, vel sine titulo possedisse: vt C. de p̄scrip. xxx. an. si quis emptiōis. quintus modus est, licet sit multū disputabilis: si probet ex cōcessionibus factis ab ecclesia ipsa rē, de qua est lis, ab emphyteuticarijs pro ecclesia lōgo tpe vel longissimo fuisse
a possessam: vt tetigi. s. ver. liij. Alij modi non inueniuntur in iure: & ideo non sunt cōfingendi: vt. s. ver. lij. licet sæpe qdā alios de facto studeāt inueni
72 re & iūge. j. ver. ꝓximo. & j. ver. clxviij. ¶ †Lvij. q̄rit[g], quid si antiqua chartula dicit, q̄ ecclesia cō
g cessit P. in emphyteusim rē, quā nūc tenet. T. nūquid est sufficiēs hęc ꝓbatio cōtra. T. certè nō, vt tactū est. s. ver. lij. & se ꝓbať extra, de fi. inst. inter. prope fi. ibi: cū ad ꝓbationē rei ꝓprię &c. & qa res inter alios acta &c vt extra de reg. iur. q̄uis. & c
C. de pac. si vn⁹. §. in summa. imò etiā tales chartule nō probarent, nisi aliquis de prædictis modis ꝓbetur. & iunge. j. ver. cxlij. &. j. vers. proxi. ¶ Lviij.
73 †quæritur [h] quid si ecclesia habet chartā, in qua cōtineť, q̄ talis comes donauit talē rē ecclesiæ? Certè nec hoc sufficit, nisi ecclesia se possedisse ꝓbet: vt ff. de pub. eū, qui. §. fi. & l. seq. sed si ecclesia habet d
titulū & in possessione fuit: satis p̄sumo, q̄ ex titulo p̄cedenti facta fuerit sibi traditio. arg. C. de acq. pos. minus. Nec credo ecclesiā hic hr̄e publicianā e
ex solo titulo sine traditione à non dño sibi facta: sicut habet ex sola concessiōe à dño facta: qa illud qđ ecclesię in dñio quærēdo cōceditur in. l. C. de sa. san. ecc. l. fi. est priuilegiū cōtra regulā iuris indu
ctū: ideoq; nō est ad cōsequētiā trahēdū: vt sit idē f
in quasi dñio: vt. ff. de le. & senatusc. qđ verò. xxvj. q. ij. nō exēplo. Iā em̄ facile esset ecclesię sup oībus reb⁹ mūdi habere publicianā, si fortè faciat sibi fieri donationē à. P. de eo, qđ possidet T. & C. & g
B. & sic de oīb⁹. qđ absurdū esset, & malignādi occasiōnē adduceret arg. ff. de carb. edic. l. j. §. sed & si quis. Sed si ille, à quo habet ecclesia titulū tēpore, quo ecclesię cōcesit, in possessione fuisset licet ipe ecclesię nō tradidisset, fortè ęquum erit dari eccl'ię Publicianā, si alīs rei vēdicat. dať ar. in prę. l. eū. qui. §. Publiciana. saluis casib⁹, in qbus sine traditione Publiciana cōpetit: de quibus dubitatio non est de pub. vide. s. de iud. §. nūc dicēdū. Sed adhuc forte ecclesia ostendit chartā, in qua cōtineť qualiter h
sibi concessa fuerūt iam sunt cētū anni, oīa, quę habuit talis comes ī tali castro: certè hęc charta inutilis erit nec ecclesiæ ex tali confessione aliquid accrescit, nisi ꝓbent q̄ dicta sunt videlicet qđ ille habuit. ar. C. de falsa cā adiect. l. iij. &. l. fi. ff. de leg. j. si
h sic. ff. de cōtrahē. emp. hāc leg. secūdū Mar. de Fa. [h] i
74 ¶ †Lix. quēritur [i] ecclesia concesit rem alicui in
i emphyteusim in hunc modū. Ego. H. abbas talis monasterij concedo tibi. P. atq; confirmo omnia, quæ habes & tenes de iure dicti monasterij in castro vel in villa tali: demū multis annis elapsis quę stio oritur inter emphyteutā, vel eius hæredes & ecclesiā. cū em̄ ille in dicto castro multa possideat negat tñ se aliqd ab ecclesia recepisse, dicens ecclesiæ, proba quid de iure monasterij in dicto castro habuisti: ecclesia verò dicit, q̄ oīa q̄ ibi habuerūt isti & antecessores sui monasterij, dicēs hoc qđ in dicto instr̄o dicit, nō causatiuè, sed determinatiuè dictū esse, ecōtra emphyteuta resistit dicens se debere de oībus absolui, nisi quatenus fuerit ab ecclesia probatū: ita dicens, concesio mihi facta est de his oībus, quę de iure dicti monasterij in tali castro tenebam, sed ego nil tenebam de suis. vñ nihil est mihi concessum. ar. ff. de hęre. insti. itē qđ Sabinus. §. sed si asse. ff. de hęre. vel act. vē. q̄ si sit hęreditas. Nā & cùm super re incerta fit ꝓmissio: tā ex parte rndētis, q̄ ex parte stipulātis, nulla cōtrahit obligatio: vt. ff. de ver. ob. triticū. ff. de vsu. quod instipulatio extra, de re iudi. abbate sanc. lib. vj. Hoc etiam idē est in cōtractu locationis, qui mercedem

a ¶ Prope finē. Ber. in gl. antepe. vide de hoc.
ADDE vt per Alexan. consi. v. & xlij. iij. lib.
b ¶ In hac quęstiōe. v. ponit Mar. de fa. qui cū dñis suis tenet q̄ sequitur.
c ¶ Queri pōt. secundū Odo. & Mar. sua. j. q.
ADDE vt per Alex. cōsi. xvij. iij. lib. & Bald. consil. ciij. ij. lib.
d ¶ Vers. proxi. Hoc etiā Mar. de fa. sub q. xvij.
e ¶ Cōstitutus. de cuius dicto fecit ibi Ber. additionē in vltima glos. & vide qđ super ea dixi.
f ¶ Quinquagesimo sextò quēritur. secundū Mar. de Fa. q. sua. xvij.
g ¶ Quinquagesimo septimò quēritur. Mar. de Fa. sub q. s. prox. & j. ver. ꝓximis. Mar. de Fa. est vt dicitur in fi. & est pars.
ADDE vt pulchrè per Ro. consi. cxxv.
h ¶ Secundū Mar. de Fa. ꝓbatur hoc de rest. in integ. c. auditis. & vide qđ ibi super glos. ecclestimus.
i ¶ Quinquagesimo nonò quærit. xix. q. Mar. de fan. qua si ad literam.

incertę quãtitatis: vt.ff.de loc.& cõd.si merces. & idẽ in ſnĩa, q̃ rõne incertitudinis nulla cenſetur: vt j.de ſnĩa.§.quaſr.ver.itẽ debet eſſe. Idem in arbitro: vt.ff.de arb.qd tñ.§.pe.& in legato: vt.ff.de iure do.cùm poſt.§.gener.& in plurib⁹ alĩs exẽplis, vbi incertitudo vitiat.vt.ff.de teſt.manu. cùm ex plurib⁹.ff.de in diẽ addic.cũ duo.ff.de li.& poſth. l.ĩ.ff.de hęre.inſt.ad tp̃s.§.j.ff.de rei vẽ. idẽ Põpo. §.fi.&.j.ver.lxĩ. [a] ¶ †Si igitur in premiſsis caſib⁹ incertitudo vitiat, qđ geſtũ eſt: multò fortius hic vbi de obligãdo agitur.ff.de act.& ob. Arian⁹. extra de ꝓb. ex literis Pręterea talis cõceſsio eſt obſcura: vñ credendũ eſt, ꝙ de modicis vel minimis facta fuerit.ar.ff.de verb.ob.ſi ita ſtipulat⁹ fuero. decẽ.ff.de re.iur.inter pares in fi.ff.de le.j.cũ ſeru⁹ legat⁹.§.ſeio.&.§.ſi ita ſit ſcriptũ.in fi.ff.de leg.ĩ. ſi ita relictũ.rñ.j.&.l.ſempron⁹.ff.de le.iĩ. nũmis &.l.qui cõcubinã.ff.de aur.& arg.le.q aũt.ff.de re. iur.ſemp in obſcuris.&.l.qui cõcubinas. qa circa maiora cautius agi cõſueuit: vt vĩ.q.ĩ.nuper. ꝓpe fi.& extra de ele.licet itẽ eccleſia debuit in conceſſiõe ſingula ſpãliter declarare: & iõ, qa nõ fecit, ſuc cũbere debet. argu.ff.ſi quis cau. ſed & ſi qs.§.q̃ſi tũ.ff.de cõdi.& demõ. ſed ſi hoc.ff.ad l.Cor. de fal. diu⁹ claudi⁹.in prin.ff.de acq.hęre.ſi qs.§.iuſſum. ff.de cõtrahẽ.emp. Labeo.&.l.cũ in leg.ff.de pac. ve teribus.iiĩ.diſt. erit aũt. Itẽ eccleſia, q̃ cõceſsit, debet moſtrare fines locorũ. & qd iuris cõceſsit emphyteutę: ar.ff.de act.emp.& vẽ. Titi⁹ hęres. Dicas ꝙ vterq̃.ſ.tã eccleſia, q̃ꝫ emphyteuta deliquerunt nõ faciendo, qđ facere tenebanť. ſ. nõ ſpecificando res: ſed ne eccleſia iure ſuo priuet, & emphyteuta de aliena iactura lucretur: vt extra de pœnis. ſuã. Iudex videat conſuetudinẽ eccleſię cõcedentis, & morẽ regionis illius, & quãtitatẽ dati p̃tĩ & pẽſionis annuatim perſoluẽdę: vt ſecũdũ hoc moderet, quãta fuerit poſſeſsio monaſterĩ: nõ peior nõ melior, ſed mediocris bonitatis: ar.ff.de teſta. heredes. ff.de an.leg. ſicut.ff.de reb.dub. cùm in teſtamento.ff.de le.j.l.ſi ſeruus pluriũ.in fi.C.de donat. ſi qs argentũ.rñ.j.ff.de op.ſer.l.fi.ff.de ędil.edi.ſi qs vẽ ditor.& vide.j.verſi.lxxĩ. ¶ †Sexageſimò [b] quęrit an emphyteuta, q diu ſoluit penſiõem alicui, teneať illi ignorãti, ꝓ qua re ſibi ſoluerit oſtendere ipſi eandẽ, & quã ab eo tenet in emphyteuſim: dic ꝙ ſic, vt ſic dñs certus fiat à qua re ipſum expellet, ſi ſibi pẽſio nõ ſoluatur: vt in auť.col.iĩ.de man.prin ci.§.coge.&.ff.de cẽſi.forma.ff.ad exhi.l.iĩ.§. eſt autẽ ꝑſonalis. C.de fide inſtru. plures.ff.ad l. aqui. ſi ſeruus.§.ſi plures.ff.de act.emp.& vendi. Titius hęres. extra, de cenſi. ꝓuenit. argu. tñ contra. C. de pe.hęre. cogi.ĩ.q.v.c.j. debet em actor res deſignare: quia hoc onus eſt petitoris. ff.de rei vẽ. ſi in rẽ. & ĩ l.ſpãli.& iõ dicũt alĩ, ꝙ ſi dñs petit ſimpľr rẽ deſignari, nõ auditur. ſi verò dicit certum fundum emphyteuticariũ eſſe tunc emphyteuta cogeť id fateri, aut aliũ deſignare, ſic vt dñiũ nõ dimittat in certũ: vt in concor. poſitis. ſ. ver. ꝓxi.&.j.ver. lxĩ. & hoc verũ eſt ſi ipſe ſciat: & hęc q̃o eſt dñicalis. [c] 77 ¶ †Et ſunt hęc in ar. vt feudatarius cogi poſsit dicere ꝙ qua re ſit vaſall⁹, & dño ſeruitia p̃ſtet. & iũ ge.j.ver.cvj. [d] ¶ †Sexageſimoprimò quæriť, qd ſi 78 ille nolit dicere, vel oſtẽdere? R ñ. cõſiderandũ eſſe qs agit: qa ſi dñs agit: tũc debet ꝓbare, quã rẽ dederit: alioqn debet emphyteuta abſolui. Et idẽ eſt ſi emphyteuta cõtra dñm agit, qđ facere põt: vt.ff. ſi ager vect. vel emp.pe.l.j.&.ĩ. niſi em ꝓbauerit pro qua re ſoluit, dñs abſolueť. Dici tñ põt, ꝙ emphyteuta captis pignorib⁹ dicere cõpellať: vt.ff.de 79 mu.& ho.ſi qs magiſtratus. ¶ †Sexageſimoſecun cũdò q̃riť: ſed pone, nõ vult dicere ꝙ qua re ſoluit: dñs verò dicit, ego volo petere à te pro toto patrimonio pẽſionẽ. ille verò dicit: dñe nil teneo à vobis in emphyteuſim, imò qđ ſolui, quaſi indebitũ ſolui: queriť qd iuris. & vr̃ ꝙ de nulla re poſsit petere pẽſionẽ, cũ nõ cõſtet ꝓ qua ſoluerit. Nã ſi habẽs plures ſeruos, vni eorum legauerit libertatem, nec aliquẽ noĩat: nulli eorũ libertas debetur: vt.ff. de manu.teſt.cũ ex pluribus. Itẽ rõne incertitudinis ex neutro fundo debeť. ff. de re.du. ſi fuerit. ff. de fun.inſtr.lega. q̃ſi tũ.§.ſi qs.ff.de hę.iſti.l. ĩ tp̃s. Itẽ ſi petẽs rem nõ põt ꝓbare quã, ſeq̃tur abſolutio.ff.de rei vẽ.l.idẽ Põponi⁹.§.ſi frumẽtũ. E cõtra videť, ꝙ niſi dicat ꝓ qua re ſoluerit pẽſionẽ, ꝓ toto p̃imonio ſuo ſoluiſſe videať. arg.ff.de accept.l. vj.ff.de iure fiſ.l.v.in prin.& hęc rõne incertitudinis. ff.ad Treb. Titius. ff.vt leg. ſeu fideicõ. no. ca. ſi dño. ff.de pet.hęr. ſed & ſi.§.adeò. ff.de leg.ĩ. & ſi plurib⁹.ĩ p̃ĩ.ff.ad l.Aq. itẽ Mela.§.ĩ. & l. ita vulnerat⁹. & ſ. verſ. lix. & qa nõ eſt veriſiḿle, ꝙ qs pecuniã ſuã iactet. ff.de ꝓba. cùm de ĩdebito. Itẽ cõfiteť de qbuſdã deberi: ergo & de cęteris debet cõfiteri. Nã nõ intereſt, an nullo mõ, an ĩcertè cõfiteať: vt ff.de interro.act.de ętate.§.nihil.ff.de edẽ.vbi.de iure tñ ſtricto nõ videť ꝓ toto patrimonio, ſed ꝓ re, quatãti ſit pẽſio p̃ſtari. ff.de annu.leg.ſi tibi. Sed cùm hodie nõ p̃ſteť pẽſio ſecũdùm iura, videť penſionẽ ꝓ toto patrimonio ſoluiſſe: & ideo cõſulũt qdã, ꝙ eligat deteriorẽ rẽ, quã habet, & dicat ſe ꝓ illa pẽſionẽ ſoluiſſe: & ſi ille negauerit, incũbet ei ꝓbatio. Alĩ dicũt ꝙ ſi pẽſio ſit modice q̃titatis, & poſſeſsiões, quas emphyteuta poſsidet, magnæ & ample ſunt: nõ p̃ ſumiť ſoluiſſe ꝓ oĩbus. ſec⁹ ſi nõ ſint dignę maiori pẽſiõe. Hęc ergo rei cõiectura ſumiť ex modo pẽſiõis. ar. ff.de do. ĩter vi. & vxo. verũ. ff. e 80 de trãſac. cùm hi §.mod⁹. & vide ſ. ver. lix. † ¶ Sexageſimo tertiò q̃riť, ſed qd ſi emphyteuta nõ vult cẽſum ſoluere, niſi dñs ei pri⁹ oſtẽdat, quare ſibi ſoluere teneať? Dic [e] ꝙ dñs eſt in ſua quaſi poſſeſsiõe tuẽdus: vt extra, de elec.c.q̃relã. ſi tñ pẽſiõe ſoluta proprietatis referat q̃ſtionẽ, negãdo videlicet ſe in emphyteuſim rẽ tenere, abſoluẽdus erit, niſi dñs de iure ſuo doceat: qa cẽſus ignorãtię & c. de cẽſi. pue nit. niſi fortè lõgo tẽpore ſoluerit pẽſionẽ: quo caſu cõtradicere nõ poterit præſcriptiõe lõgi tẽporis obſiſtẽte, vt C.lib.x.de agric.& cẽ.litib⁹.& vide ſ. verſ. ꝓxi.& ſ. de reſt.ſpo.§.nũc dicam⁹.ver.ſed & 81 ſi certis. ¶ †Sexageſimoquartò q̃riť, qd ſi ruſticus ꝓ xxx. an. ſoluit alicui pẽſionẽ, credẽs aliqd ſe habere ab illo in emphyteuſim, nõ tñ apparet ꝙ aliquã f rẽ teneat ab illo: nunqd ex hoc p̃ſumiť, vel etiã eſt ſufficiẽs probatio, ꝙ aliquã rẽ ab ipſo teneat, vel ſit ei in emphyteoſim conceſſa, ita ꝙ expelli nõ poſſit? Et dicũt Odo.& alĩ, ꝙ ſic. ar. C.li.xj. de fundis pat. l.fi.ff.de vſur. cùm de ĩ rẽ verſo. ff. de aqua plu. ar. l.j. in fi. ff. de ritu nup. ĩ libere. & iũge j. ver. cvj. 82 & ver. cxlĩ. ¶ †Sezageſimoquintò q̃riť, [f] qd ſi em f phyteuta negat rẽ eccleſię fore: poſtea verò apparet & ipſe oſtẽditſe illã iure emphyteutico habuiſſe? Et videtur ꝙ poſtea ius, qđ negauit, allegare nõ põt. Abſurdũ eſt em cõtra id venire: vt C. de red. cre. ſi qs extra, de proba. ꝓ tuas. ſ. depoſi. §. viĩ. ver. ſed ſcđm. Nã denegãdo rẽ eccleſiaſticã eſſe, denegauit p cõſequẽs ſe ius ab eccľia recepiſſe: & ideo nũc dicẽdo ſe ab eccľia illud recepiſſe ĩ emphyteuſim: tãq̃ ſibi cõtrari⁹ eſt repellẽd⁹. arg. ff.de cõdi.& de. Titię, ſi nupſerit. C.de fur.& ſer.cor.l.j.ff. qñ app. ſit. l.ĩ. §. ſed ſi ali⁹. extra, de app. ſolicitudinẽ. ĩ fi. De liqt em volẽdo priuare eccľiã dñio: vñ meritò priuãd⁹ eſt iure ſuo: vt xiĩ.q.j.qb⁹.ver.vt aũt. C.fi.regu. ſi cõſtiterit. & ar. C.de le. ſi legatari⁹. vñ qa ĩ re ipa negãdo deliqt, iuſtũ eſt vt ĩ eadẽ re puniať. arg. C.de repud. cõſẽſu. §. hoc niſi. ff.de vul. & pup. ſub. ex fcõ. §. Iul. C.de epi. & cle. qcunq̃.j.q.j. ſi qs ep̃s. extra, đ ĩmu. ec. c. fi. Itẽ male verſat⁹ eſt ĩ re negãdo ipam ẽphyteuticã fore: vñ ob hoc ſolũ debet poſſe expelli. ar. C. loc. et cõ. ędẽ. et extra, e. ti. ꝓpter. ar. cõtra. licet em rẽ eccľiaſticã eſſe negauerit, nõ tñ cõceſſiõi ẽphyteuſis cõtradixit. potuit em vtrũq̃ verũ eſſe, ſ. cõceſsionẽ ab eccľia factã eſſe, et rẽ exiſtere alienã: vt ff.de cõtrahẽ.ẽpt. rẽ alienã. C. ſi res aľ. pig. da. ſit. p totũ. C.de eui. ſi fũdũ. ff.de cõd. ob cau. l. fi. nec ꝓpterea ꝙ negauit rẽ eccleſiaſticã eſſe, debet poſ. vel ꝓprietate carere: ar. ff.đ re. iu. nemo ex his. qa lĩguę lubricũ nõ eſt faciľe ad pœnã trahẽdũ: vt ff.ad l. Iuli. maie. famoſi. Potuit em de p̃teritis obliuiſci: etiã ſi ipſemet ab eccľia recepiſſet. ar. ff.de ꝓba. qnquaginta. Nã in ſuo p̃imonio q̃ñq̃ qs errat: vt C.de hęr. vel act. vẽd. l. iiĩ. in auť. de hęr. & fal. §. ſi verò abſunt. & in dubio p̃ſumi debet in meliorem partem

a ¶ Verſicu. lxĩ. Ad idẽ de ele. c. ĩ. li. vj. vbi etiam de hoc.

b ¶ Sexageſimò. Adde an emphyteuta teneatur reſpondere eccleſiæ, quę ſint res emphyteuticæ, & quæ allodiales. Bal. conſilio cxcv.

c ¶ Domini. fuit Pylei. & eſt cxĩ. inter dominicales eſt lxvj. neuter tamen loquitur de emphyteuta expreſsè, ſed de cenſuali.

d ¶ Vet. cvj. Præſupponit ergo ꝙ præſtet, ſicut dixerat de emphyteuta: aliàs negando ſe vaſallum, nullum ibi incumberet onus. ꝙ teneatur ad hoc confitens vel poſsidẽs, facit in auť. de manda. prin. §. coges. ff.de pig. ac. l. q̃uis. & no. in. l. imperialem. §. illud de prohi. feu. alie. per Fede. & de hoc ſatis per Iaco. de bel. ſi de feu. cõtro. fuerit. vaſallus. ſed qd dices ſi alter iſtorũ per errorem ſuum propriũ prędium, vel allodium deſignauit pro feudo vel emphyteuticario: an reuocare poſsit? dicit Guil. ſup. l. cũ falſa. C.de iur. & fac. igno. ꝙ poſsit facta fide de facti errore. eo. tit. error. ff.ad munic. libert⁹. §. error. de iure fiſ. l. edicto. in fi. & l.ĩ. §. fi. ff.de cẽſi. l. forma. in fin. extra, de cõfeſ. c. vlti. adde vt per Bal. conſil. ciiĩ. ſecundo libro.

¶ Dic. ſecundùm Pe. & Abb. & eſt q. xix.

¶ Sexageſimo quintò quæritur. Per Mar. de Fano. & eſt q. xxviĩ.

rem partē,ſ.nō fuiſſe in fraudē negatū: vt extra,de reg.iur.c.ñ.& ar.ff.de integ.reſt.l.pe.C.de his,q ſibi in teſtamento aſſeri.l.pe.Dicit Mart.de Fa.hoc caſu negātē,q iuſtā cauſam nō habuit ignorādi,ſola debere negatione[a] priuari,ſi hoc poſtuleť:ar.C.q po.in pig.hab.auť.itē ſi poſſeſſor. & ff.de rei ven.in rē.§.fi.& extra,de exceſ.pręla.illud. ¶ †Sexageſimoſextò[b] quęritur,aliqs poſsidet fundū,quē ego & anteceſſores mei ab eccleſia emphyteutico iure poſſedimus: ago cōtra illū poſſeſſorē:ipſe verò excipit me canonē nō ſoluiſſe eccleſię:& ſic à iure emphyteutico cecidiſſe:q̄ritur an excipere poſsit.Et videť q̄ ſic.Cùm enim ego cōtractū emphyteuticariū nō ſeruauerim,fruſtra ex illo dico mihi cōpetere auxiliū actionis.ar.ff.de ritu nup.filio.§.j.ff.de mino.auxiliū.in fi.extra,de vſur. quia fruſtra.Idē in teſtamēto,vt cōtra ipſum veniēs fructu careat teſtamēti:vt C.de fideicō.l.fi.in fi.& idē in inſtrumēto:vt extra,de cenſi.cùm olim.ad idē C.de epiſ.aud.nemo.& ff.de regu.iur.cùm par.§.illi.& extra, de immu.eccl.ca.fi.Nō em̄ debeo inſpicere,q̄ ille titulū, vel ius ſibi cōpetēs nō allegat:ſed cōſiderare debeo,q̄ me ius habere dicere nō poſſum.arg.C.de pig.ſi ſupatis.in fi.& C.de rei vē.res alienas.& eo ipſo,q̄ ille poſsidet:pl⁹ iuris in retinēdo cōſequitur,q̄ ego,q dignus ſum actiōe in agēdo.arg.ff. ſi vſusfr.pe.vti frui.& ff.vti poſ.iniuſta.Itē fruſtra peto,qđ dño reſtitutus ſum:qa res cecidit in cōmiſſum.ff.de bo.lib.q̄ diu.ff.de acq.hęre.q̄ diu. ar.cōtra:qa verū eſt me ius vtilis dñi habuiſſe: vnde & hodie præſumor habere.ar.C.de ꝓba.ſiue.Itē ille nō pōt de alieno facto, vel iure excipere:cùm ſit ab eccleſia alienus.ar.extra,de excep.rei iud.& an eadē.§.j. Nā ſi P.rē meā xxx.annorū ſpatio p̄ſcripſerit,tu poſſeſſor,q ei nō ſucceſsiſti, me excludere nō valebis.Prętera quo pōt ex iure eccleſię retinere,qđ ſi in quātitate cōſiſteret,cōpēſare nō poſſet: vt C.de cōpēſa.ci⁹.& ar.ad idē ff. de pet.hęre.regulariter.& l.nec vllā-rñ. j. Itē quo pōt de hoc excipere, cū ille,cuius nō intereſt,hoc nō dicat: vt ff.de iniu.rup.teſt.l. filio p̄terito. Itē quo excipiet de facto alterius,q vinci poſſet.arg.ff.q po.ī pig.ha.creditor.rñ.j.in fi.[c].Io.& Mart.de Fa.[d] ꝓ actore iudicāt,ratiōibus ante dictis:& adhuc ꝓ deſt illud ſcire,vtrū ius emphyteuticū ipſo iure perdatur, ꝓpter canonē nō ſolutū.de quo dic vt ſ.ver.xl viñ.[e] ¶ †Lxvñ.q̄ritur: P. recepit fundū in emphyteuſim ꝓ ſe & filiis & nepotib⁹ ſuis,demū deceſſit ſup ſtitib⁹ filiis naturalib⁹ tātū:nunqd eccleſia pōt eos repellere? Et videtur q̄ ſic,arg.extra,de teſta.c.Raynald⁹.in prin.& ff.de aſsi.li.l.j.& ff. de bo.lib.patronus.Nā filiū eſſe diſſimimus,q ex viro & vxore eius naſcitur.qđ nō cōtingit in naturali.ar.ff.de his,q ſui vel alie.iur.ſunt.filiū.Debuit ergo intelligi de legitimis:ſicut & cùm cōceditur teſtamenti factio, intelligitur de legitima & ſolēni:vt G.de inoff,teſt.ſi quādo.Itē cùm dicitur,aliquē numero liberorū à tutela excuſari:intelligitur de ſolis legitimis.ff.de excuſ.tu.l.iñ.§.remittit.Itē videť ſine liberis decedere,q ſine iuſta ſobole deceſſerit:vt C.de inſti.& ſubſti.generaliter.in fi.ar.cōtra.Nā pater ꝓ ſe & filiis indiſtinctè acq̄ſiuit:vnde tam naturalibus, q̄ aliis patctus eſſe videť.arg.ff.de offi.p̄ſid.l.iñ.†Quia indefinita locutio æquipollet vniuerſali.ar.ff.de leg.iñ.ſi plures.ff.de vſuf.lega.vxori meæ.ff. de teſt. tut.ſi qs ita.§.j.xix.di.ſi Romanorū.ff.ſol.ma.ſi qs ſic.Nomine em̄ filiorū intelligi debēt etiā naturales:vt ff.de in ius vo.quicq.§.fi. & l. parētes. rñ.j.Itē pater poſſet cuilibet,etiā extraneo,poſſeſsionē & dñiū vtile q̄rere:vt ff.de acq.poſ.l.j.quare ergo nō idē poterit naturalibus filiis,q extranei iudicātur:cùm nō ſint in ipſius poteſtate:vt C.de iure do.l.fi. ¶ †Prętera ſi legaui tibi vineā:vt ſi decederes ſine liberis,reſtitueres eā T.certè ſufficit ad cōditionis defectū,q̄ reliqueris liberos naturales:imò,qđ plus eſt,in ſeruitute cōceptos:vt ff.de leg.iñ.cùm pater.§.volo. ¶ Itē ſi qs rogatus eſt ſine cōditiōe filiis ſuis reſtituere fundū:etiā de naturalibus credi[f] tur eſſe dictū:vt ff.de le.ñ.Titi⁹ teſtō.§.fi. ¶ Dicūt qdā[f] hoc ex arbitrio colligi poſſe,vt inſpecta cauſa cōceſsionis re cōceſſa & dignitate eius,cui cōceditur,p̄ſumatur aliquādo ꝓ filiis naturalib⁹,aliquādo cōtra eos. arg. ff.ad Trebel.ex facto.§.ſi quis rogatus.& §.fi.ff.de do.inter vir. & vxo. vtrū.extra,de reſcri.ſedes.Si aūt mulier recepit ꝓ ſe & liberis, nō videntur in nomine diſcrepare filiī naturales:& etiā vulgo cōcepti à legitimis: vt ff.de ſtat.ho.lex.C.quādo mu.tu.of.fun.pōt.l.fi.Inſti.ad Orfi.§.pe.& iūge j.ver.clxxñ.&ver.cxliñ. ¶ †Lxviñ.q̄rit,[g] qd de adoptiuis? Rñ.dico emphyteuticū cōtractū ſimpliciter in filiis & nepotibus factū nō extēdi ad filios adoptiuos.ff.de cōdi.& demō.& fideicō.& xxx.q.iñ. ita diligere. ¶ †Lxix.q̄rit,pone:eccleſia cōceſsit fundū in emphyteuſim duob⁹ fratribus:ita vt poſt mortē eorū & filiorū nepotū ſuorū fundus ad eccleſiā reuertatur.[h] decedit alter eorū liberis nō relictis:q̄rit an defuncti portio ſupſtiti fratri acceſcat.nā dictū fuit q̄ poſt mortē eorum res ad eccleſiam redeat.At ipſi mortui nō ſunt:licet alter mortuus ſit:ergo cōditio nō exiſtit.arg.ff.in ius voc.vt cāt.l.fi.Cùm enim dicit in contractu,poſt mortē eorū:indiſtinctè de omnibus intelligēdū eſt: & maximè de duobus: quia pluralis locutio minori numero nō quieſcit.vt ff.de manu.teſt.libertas,q̄. §.fi.ff.de ver.ſig.inter illā.ff.de teſti.vbi.iiñ.q.iij.c.ſi teſtes.§. item vbi numerus.Itē libertus aſsignatus,eo,cui aſsignatus eſt ſine liberis,deficiente, in familiā redit:vt ff.de aſsig.li.j.Quod ſi duob⁹ fuerit aſsignatus: & alter deficiat pars illius in familiā nō redit,ſed cōſorti accreſcit:vt eo.ti.l.idem erit.§.fi.& l.vtrū portio.Et ad hoc faciūt iura de iure accreſcēdi loquentia:vt ff.de vſufr.ac.l.j.& l.idē.§.ſi ſolū.& l.ſi mulieri.C.de cad.tol.l.j. C. quādo nō pet.partes pet.acc.l.j.C.de iure do.qdā.C.de impub.& aliis ſub. teſtamēto.ff.de bo.poſ.ei q.& C.lib.x.ſi ſoci⁹ imperialis lib.deceſ.l.vnica.

a ¶ Negatione.Ego habeo in mar.poſſeſsione: & puto q̄ melius pōderatis legibus,quas allegat recipiendo.l.in rem.pro l.fi.& ille.§.fi. nō fuit Marnec video quare author illud addiderit,cùm ille §.in alleg.l.in rem.nil ad propoſitum.authen.vero.& l.fi.ſunt commodæ.

b ¶ Sexageſimoſextò.Quæritur per Mart.de fa.q.xx.

Itē nō videtur hi fratres mortui, quando ſupereſt vn⁹ ex illis.ar.C. de his,qui.vt indig.l.pe. p̄ſertim c in emphyteutico p̄dio,q̄ diu eius medietatē canonis ſoluet.ar.ff.de cōdi.l.cōmuni.rñ.j.Item melior fit ex hoc cōditio eccleſię:nemo q̄ à duob⁹ debebat exigere:nūc ab vno ſolo exiget.ar.ff.fa. ercīſc. planè.ff.iud.ſol.nō tamē.§.fi.ff.de exer.ac.ne in plures.Ar.cōtra.q̄ ad eccleſiam pars defuncti redeat. d ar.ff.de vſufr.dñs fructuario.ff.de annu.leg. Seio. rñ.j.ff.quēad.ſer.amit.aquā.& ar.C.de ſecun.nupt. auť.ſed & ſi qs ex his.Nec obſtat q̄ de iure accre- e ſcēdi dictū eſt:qa in cōtractibus nō vēdicat ſibi locū:vt ff.de verb.ob.ſi mihi & Titio.rñ.j.ff.de acq. re.do.ꝓ ſeruū.§.qđ vnus.nec etiā in teſtamētis:vt f ff.de leg.j.ſi duobus.rñ.j.ff.de leg.ñ.l.vnus.Itē quo petet totū,cui vltra partē nō reperitur eſſe cōceſſum.ar.ff.de duo.reis.reos.§.cū tab.ff.de re iu.Pau
90 lus.ñ.C.ſi plures vna ſen.cōdē.fue.l.j. & ñ. ¶ †Itē ſi teſtator duos filios inſtituit,& dicat,ſi vterq̄ ſine liberis deceſſerit,hęreditatē Titio debere reſtitui.Primo cū liberis mortuo:ſecūdo ſi ſine liberis deceſſerit,partē reſtituere debet.licet verba teſta- g mēti nō ſic innuere videantur.ar.ff.ad Treb.hęredes mei.§.j.& bene facit eo.ti.Luci⁹.§.Caio. Dic q̄ q̄ diu oēs nō deceſſerint abſq̄ liberis, nō pōt ꝓ parte res emphyteutica reuocari : & ſic reſpondit i Azo.Accurſ.& Mar.de Fa.cōſult⁹.[i] & iūge j.ver. h
k ꝓxi.& ver.clxvñ.& verſi.clv.[k] ¶ †Lxx.q̄rit:ec-
91 cleſia cōceſsit duobus in emphyteuſim ſic, vt pars p̄morientis in alterū deueniret: p̄mortuus eſt vnus eorū,alio hęrede relicto,q hęres poſsidet rē ipſam pro parte defuncti:ſuperſtes verò vult ab eo partē illā petere:q̄ritur quo iure petet. Et videť q̄ nullo.nā p̄ſonalē actionē nō habet: quia nō cōtraxit, nec,quaſi cōtraxit,cū cōſorte, ſed ſolū cū eccleſia, adeò q̄ nec ſocij ſunt:vt ff. ꝓ ſocio,vt ſit.Itē iudicio cōmuni diuidūdo agere nō pōt,cùm res deſierit eſſe cōmunis:& ſolū pro p̄ſonalibus p̄ſtationibus datur vtile cōmuni diuidūdo iudiciū:vt ff. cōmuni diui.ſi qs putās.rñ.j.& ſic nō habet p̄ſonalē actionē ex eo pacto.Itē in rem actio locū habet. quo em̄ hic emphyteuta actionē habebit ꝓ ea parte,q ſibi tradita nō fuit?Sicut enim ad totā rem nō i ageret,ſi tradita ſibi nō eſſet: ſic nec etiā ad partē: l vt idē iuris ſit de parte,qđ de toto.Sed dic⁹ q̄ in rē actio locū habere pōt:arg.ff.de do.que ſub modo. k quoties.&ar.C.de dona.cauſa mor.l.j.Nec dicat aliquis illius partis traditionē interuenire debuiſſe. Cùm enim res fuerit pro indiuiſo tradita duobus,nullus eorū in parte accreſcēte noua traditiōe indiguit.ar.ff.de hęre.inſt.l.homo.§. Titius ex ſemiſſe.ar.ff.de acq.hęr.ſi ex parte.rñ.j.ff.de bo.poſ. l l.ſed eū.rñ.j. Itē etiā videť agi poſſe p̄ſcriptis verbis:qa cū certa pactiōe rem recepit:videť q̄ pactū, qđ à cōcedēte ꝓferebatur,fieret inter eos.ar.ff.fa. ercīſ.ſi filia.§. ſi pariter.& iūge j.ver.lxxv. & ver.
92 cxliñ. ¶ †Lxxj.q̄ritur qd ſi emphyteuta deceſſerit m duob⁹ hęredibus relictis,& vnus ſoluit,alter non? Et videtur q̄ neuter debet expelli.argu.ff. de lib.
m cau.liberis.Ia.tamen dicit[m] vtrūq̄ poſſe expelli.ff. fa.ercīſ.cùm idē. nec ꝓderit ei,q ſoluit ſolutio ſua, ne tributorū p̄ſtatio cōfundatur.ff.cōmuni di.l.cō n
n muni diuidūdo iudiciū.rñ.j.[n] & arg.de pœni.diſ. j.ſed ſi cōtinuo.de conſe.di.j.in ſancta.nā & ſi defunctus dum viueret, partē tātum ſolueret expelli poſſet.ar.de verb.obli.in executione.& l.v.in fin. & ar.C.de diſtract.pig.q̄ diu.nec debet ius immutari ex p̄ſona ſucceſſoris.ff.de verb.obli.l.ij.§.fi. ff. de cōdi.& demon.cui fundus.ff.de prēto.ſtip.l. ñ. C.de his,q.vt indig.Polla.Sed cōtra. nā ſi tota res cōmittitur ꝓpter partē nō ſoluētis:ſic vn⁹ ꝓpter peccatū alteri⁹ puniť:& pœna vlterius extēdetur, q̄ reperiať in excedēte delictū.qđ eſſe non debet: vt extra, de his, quæ fiunt à ma.par.ca. quæſiuit.

ADDE Abba. conſi.lxvñ.ij.lib. ¶ In fi.& l.ſeq. §. ſimpliciter.& vide alia iura ad idem ſ. de teſte.§. nunc videndum.in ver.itē agēs & ſuper illo. ¶ Et Mar.de Fa.& Io.de Bla.vbi ſ.in princ.multū plenè. ¶ Ver.xlvij. Queſtio eſt xij. Marti. de Fano. ¶ Dicunt quidā. Neſcio quare ſuccubuit Mar. de Fano, cuius fuit iſta ſolutio.

ADDE Alexan. conſil.lxxxix, & conſi.cxxviñ.j.lib. ¶ Lxviñ.quæritur per Martì. de fa. q ſine rubrica breuiter eam ponit, vt hic.& eſt xxiij.q. ¶ Reuartatur.Fuit q̄ſtio Pylei lxxxix. qui per l.ſi mulieri.ff.de vſufru. accreſ.qđ j.alleg. tenuit quod accreſcit fratri, verum eſt,q̄ q̄ſtio Pylei ponebat mortuū vnum de duob⁹ filiis emphyteutę ſine liberis.De Mar.de Fa. dicam in fine.

ADDE Rom. conſil.xix.Petr.de Ancha.cōſ.cclxvj. ¶ Conſultus.Hoc ipſe refert ſua q. xiiij.in fi. ¶ Et ver.clv.& j. de feudis.§.ñ. ver. xxxvj.& ſequē.q. fuit Mar.de Fano. xxvij. ad literam. ſaluo quod j.dicā. ¶ Sed dic. ſecundùm Iac. Bul. quē refert Mar. ſic ſibi reſpondiſſe per l. quoties.

¶ Dixit .Et Hoſ. breuiſsimè in ſumma huius tituli. §. pe. & ver. quid ſi ex pluribus. ¶ Reſpon.j. Vbi not.hæc quæſtio.

a ¶Si.Hoc placet Bar.Brix.q.dominicali xlv.in qua dicit Tãcre.& H. sic tenuisse.Guid.de Su.dicit hãc æquitatẽ sequendã.alle.ff.si qs ali.test.pro.l.j.vbi dicitur,factũ fratris suo fratri non nocere.Guil.de Cu.in l.si necessarias.§.si vnus.ff.de pig.act.qui dicit idem,q̃ lex quãdiu,quàm superius alle.ad istam partem allegat ff.de eo quod cer.loc.l.centum.in fi.Nam ista sol.videtur recipere diuisionẽ, vt ibi refert quosdã distinguere, quæ sit causa nõ soluẽdi. si pauptas: sola pars eius cõmittetur. si contumacia,etiam pars soluẽtium incidet in commissum. Facit quod no.s. ver. xxix. in a fi.& bene facit ff. 93 de colla.bon.l.j. §. si cum duobus. Itẽ ipse notat in culpa dominum,qui recipit partem. super b quo vide,qđ no.in 94 preal.l.cõmuni diuidũdo.ad fi. magnę glo.Subdit autẽ q̃ sic collectum per alios solutũ facit integrã pensionẽ vnius anni:puta tres erãt fratres, d & pẽsio xij. denariorũ:& duo triennio non soluerũt: terti⁹ quolibet anno soluit quatuor denarios: & sic dominus habuit integrã vnius anni pẽsionem : res adhuc nõ incidet in cõmissum : quia non est cessatũ per triẽniũ: vt sic illa solutio recipiatur in duriorem & grauẽ causam. ff. de solu. in his.in princip.& l. cùm ex pluribus. & C.eodẽ titulo.l. j.Si autem illud sic collectũ non facit vnius anni integrã pẽsionẽ: vt si erãt quatuor hęredes, & vnus sol⁹ soluit singulis annis tres denarios,q̃ resultant in nouem tãtùm: tunc putat etiã partẽ soluentis incidere in cõmissum: cùm sit differentia pœnæ appositæ in modum faciendi: & tunc cadit distinctio diuidui ad indiuiduum: quę locum nõ habet,cùm est cõcepta in dando.de quo satis s.de arbitro.§.fi. versi.quid si plura.cum ver.seq.& ibi alię remissiones habẽtur.Hęc subtilitas mihi primo aspectu placuit,sed plenius meditando displicuit: quia secundùm eam est dare, quod in duobus hæredibus vno bene soluente, nũquã res incidet in cõmissum.fortius in trib⁹, cùm duo soluũt in termi nis,de quibus supra:cùm census est duodecim denariorũ: vnus duorũ hę redum,si bene soluit,in fine triẽnij erunt xvij.denarij:& sic plusquã census vnius anni. Si sunt tres,duobus bene soluẽtibus,in fine cuiuscę triẽnij perceptus erit integer census duorũ annorum.& sic nũquam erit dare in cõtinuo triennio,q̃ census solutus non excedat annum: & sic nugatoriæ essent quæstiones de vnico, qui soluit partem:de quo s.versic.xxxix. & versi.seq.& versi.xlij.& j.versi.cvj.Et de pluribus,quorũ alter nõ soluit, de quibus hic,& in sequentibus. Teneas igitur vtrunque ius hoc voluisse.quod si labitur integrum & continuum triennium,in quo nullus integer ipsius triennij census sit solutus,locus est pœnæ.

b ¶Fisci.Habeo per Gui.de Suzar.super l.voluntas.C.de fideicom.q̃ hęredes emphyteutę habẽtes rem diuisam,vel indiuisam, possunt inuicem alienare partes suas irrequisito domino.arg.secũdùm eum ipsius legis.Canonista,vide quod not.de his,quæ fiũt à prælatis. cùm apostolica. in gl. ideo.& vide j.versi.cxlvij.Ad materiam facit j.de feudis.§.ij.versi. xxxj. & seq.Hic incidit quæstio facti: Titius tenebat rem in emphyteusim ab A.B.& C.inæqualibus partibus:quia ab A.pro duabus partibus, à B.& C.pro sex,tamen indiuisis. Titius mihi vendidit consentientibus A.& B.ius suum:C. vult retinere, petens æstimari partem, quæ ab ipso tenetur.ego dico ipsum C.ius prælationis,vel retentionis non habere:sed sta re debere facto maioris partis tam numero personarum,quàm iure,quod habeant in re:& laudare contractum recipiendo à me pretium secũdùm ratam portionis suæ.Et pro hac parte inducitur C.de donatio.sancimus. §.ne autẽ.& de metatis.l. ij. libro xij. ff. de pactis. maiorem ,,sed hæc cessant : cùm hic fuit communio,vt singulorum in qua regulariter potior est conditio prohibẽtis. de regu.iur. in re communi . libr. vj.Ad idem regula,quod omnes.eo. titu. & vide quod vtrobique nota.& in decr.cũ omnes. de consti.Et aduertendum,q̃ hic non loquimur de re indiuisibili,in qua tamen quãdoq̃ vnus impedit alios , licet illis teneatur.ff. familiæ erciscun.hęredes. §. incerto. sed cogitur sequi voluntatem cõfortium.C.de communi ser. ma.l.j. & ij. regulariter contra: quia ius suum inte grũ cuique est seruandum.C.cõmunia de manu.l.j.Habens ergo partem indiuisam illam vẽdicare posset.ff. de rei ven.l.quę de tota.in prin.§.in certæ . fortius vti poterit iure prælationis,& retentionis , quod dat sibi l.fi. C. de iure emphyteu. & ad diuisionem prouocare . ff. communi diuidundo.l.communi diuidundo . in princip. & §. j. Nec modicitas partis suæ faciet à iure communi recedi. extra, de appellatio.c. de appellationibus . ff. de damno infec. si proprietarius.versi.eadem.Ad prædicta bene facit ff. de in diem addict.l.quod autem.in fin.cum duabus legib.sequen. sed vlterius quæritur,si nouam æstimationem suæ partis quærere potest,an stare habeat æstimationi consortium secundùm æstimationem , quæ pro rata contigerit partem suam respectu partium venditarum. Ad hoc respondetur, quòd si sine fraude consortis verum pretium quantum haberi poterat,fuit conuentum:illi æstimationi stare tenetur, per præ.l.fin. C.de iure emph.ibi.& tantam præstare quantitatem,quantam ipse re vera ab illo recipere posset &c. Quod ergo ibi dicit in tota re, procedit etiã in parte.ff.pro derelicto.an pars xij.q.ij.cognouimus.in fi.Si autem constare posset,quòd cõfortes dolosè in odium C: maius pretium expressissent, quàm conueniret: vt ipse ea retinendo plus dare cogeretur : hoc illi non noceret,per superiorem literam ibi:re vera. & scrip si extra,de locato,potuit.aliàs dabit C.tantam partem pretij,quanta est portio ipsius.Et nota quòd quia hic erit communio pro indiuiso,non est locus l.j.ad fin. ff.de euict.ibi fit distinctio partis fertilis à sterili: quia hic propter indiuisionem fertile & sterile ad singulos pertinebant pro rata suæ partis.

ADDE,quod hæc quæstio s.relicta fuit Old.consil.xxxiij.incipiente,quæstio talis.An autẽ plures hæredes emphyteutæ,possent inter se diuidere,vide Alex.consi.clxxxvj.ij.lib.

c ¶Aliàs sic.Mar.de Fano in fi.suæ q.xxxij.refert Azo. disputasse, & dicit cum Io.hoc tenuisse.

d ¶Quid iuris. Fuit quæstio xxvj. Martini de Fano, & de quo hic, in fine.

e ¶Obstet.Et est q.vlti.Mar.de Fano.

non erat:non profuit ecclesiæ tale pactũ,& si fortè ibi emptori prosit, & hoc animo pepigisset: vt ff.de euic.minor.§.fi.ff.de act.emp.& ven.fundũ. Dicẽs enim errando rem esse ecclesię,quę nõ erat, non intelligitur consensisse:vt ff.de acquir.re.do. l.si procurator.ff.de cõdi.causa da.l.dedi.§. subtilius.xxij.q.ij.in his. In hac quæstione nullum ius credo esse ecclesiæ acquisitum, nisi probaretur P. gerẽdo negotium ecclesię ea,quę dicta sunt,ex certa scientia nomine ecclesię pepigisse : quo casu tenetur ecclesię rem ratã habẽti suo nomine gestam actionẽ ex vẽdito cedere contra te emptorem per actionẽ negotiorũ gestorũ,ar.C.si qs alteri, vel sibi.l.cùm per eos.C.per quas perso.nob.acqui.l. fi. ff.de pig.act.si cùm vẽderet.secũdùm Marti.de Fa
96 no.& vide j.versi.cij.¶†Lxxv.quęritur,T.cõcessit fundũ duob⁹ in emphyteusim, ita q̃ vnius deficientis sine liberis portio cõsorti accresceret.post hoc eisdẽ ipsius rei proprietatem nouo pacto cõcessit,nõ dicto q̃ deficiẽtis portio deueniat in cõsortem:demum alter eorum decessit absq̃ liberis: nũc superstes exigit partem suam: quæritur, vtrũ
e vltima concessio obstet.c Et videtur q̃ non.Nam prima cõcessio fuit iuris emphyteutici : secunda ipsius proprietatis. Cùm ergo de alia re facta sit, nõ debet præiudicare iuri primæuo:ar.ff.de pac.si vn⁹.§.pacta,q̃ turpẽ causam. Itẽ ius accrescẽdi nõ perit,licet ius ꝓprietatis aduenerit.ff.de vsufr.accres.l.iiij.ī fine.Hoc etiã video in hęredẽ,q̃ fuerat creditor testatoris:qa solũmodo ꝑ parte sua,ī qua successit,videt facta cõfusio primi iuris.arg. C. de hęre.vel act.vẽ.si adulta.Itẽ iste supstes pactũ proprietatis de sola sua parte recepit:vt ff.de dam.infect.l.plures.Vnde nõ videtur sibi potuisse præiudicare in alia parte.ar.ff.qui.mod.pig.vel hyp.sol. sicut.§.si plures.Pactũ autem proprietatis, quod fuit de altera parte tantùm, huic consortio obesse non debet:quia nec pactum dominij directi debet inutili nocere.arg.ff.de sen.& interlo.post sententiam.C.si à non compe.iudi. l.iij. & propterea ius ei quæsitum eo inuito auferri non posset.ar. ff. de
97 pac.l.fi.¶†Inuitus autem intelligitur,qui non cõcessisse probatur:vt ff.de serui.vr.prædi. l. inuitũ. ff.de ritu nup.in eo.§.deinde. Itẽ lex in prima cõcessione apposita in secunda videtur esse repetita. argumen.ff.de fideiusso.siue pacti.ff.de pact.dot.

a ¶In fine.Hic continuauit Mar.de fano l.quam dixit,in hoc autem ff.de cõdi.insti. cũ seruus. & ibi vide concor. in vlti.gl.alle.etiam C.ad Trebel.l.iiij.

b ¶Ver.lxxvij.principalis quæstio est ibi de feudo:sed in fine dicitibi author Idem in emphyteusi:& ibi de hoc dicam.

c ¶Non pertineret. Vt j.de hoc verb. cxliij.
ADDE,an filij instituti in re certa admittant ad emphyteusim paternam cũ institutis vniuersaliter.Bar.consi.incipiente, ex themate.& incipiẽte,quæstio ista.Pe.de Ancha.cõsil.cxxiij.& cccxx.Alex. consi. vij.ij.lib.

d ¶In fi.Et huic simi lis quæstio,cũ testator plures hæredes filios, velextraneos instituit, volens q ad vnum ex eis solum,nullum exprimẽdo,fundus, quẽ in emphyteusim habebat,peruenire deberet,& ipse solus fictum vel pensionẽ solueret:dubitatur an ad vnũ,& adquẽ,an ad oẽs,& an ad nullum fundus debeat pertinere. Et per l.plane. ff.famil.ercis. videtur q iudex vnum ad id idoneum eligere debeat,cui illũ cùm suo onere assignabit : ne in plures dominos fatigetur.ff.de exercito.l. ij.& de pecul.leg.l. ancillarũ. §. si quis cùm seruo. Quod etiam testator pon derasse videtur. Facit ad hoc ff.cõmuni diui.l.cõmuni diuidundo.in princi. Et constat hoc ius ad hæredes transire posse.C. locati.viã veritatis.Insti.eod. §.adeò.ff. de verb. signi.in cõuentionibus.Ad partem secundã,q omnes habere debeant: facit ff.de leg.ij.cũ quidam.§.vlt.& l.seq. & l.vnum ex famil. §.j. Ad tertiam, q nullus,inducitur in certitudo.ff. de testa.tut.duo sunt.de

a inter.C.de iure dot etiam.in fi[a].ff.de leg.iij.Paulo. §.j.ff.de pupil.sub.si plures.C.e.l.j. & vide š.versi. lxx.& ver.lxix. ¶†Lxxvj.quæritur, ecclesia concesit tibi in emphyteusim omnia quæ pater tuus habuit & possedit in tali loco:tu autẽ longissimo tempore iam decurso dicis, q omnia,quæ habes, non fuerunt paterna:& ideo nec ab ecclesia concessa fuerunt:ecclesia verò omnia sua esse probare cupiens sic dicit:constat q talia tenes ex successione paterna:sed pater tuus à me obtinuit, prout in instrumẽto probatur.vnde ea à me quæsiuisse præsumeris nisi te aliunde acquisiuisse ostendas : argu. C.de proba.siue.ibi:vnde domini facti sunt &c.& C.de bonis mat.l.j.sicut & vxor omnia,quæ habet ex bonis viri præsumitur habuisse.C.de do.inter vir.& vxo.etiam.& sicut clericus de bonis ecclesię: vt extra,de pecul.cleri.c.j.& xij.q.iij.c.j.& C. de epis.& cleri.authen,non licet.Itẽ si possessor hæreditatis conuenitur ab hærede,& dum ab eo de aliqua re quæritur,quo iure habeat,nõ ostendit præsumitur tanq prædo,quod petitur,possidere : vel quod actioni vtilius est,præsumetur: vt ff.de interroga.act.l.de ætate.§.j.ff.de peti.hæredi.qui interrogatus.& l.seq.Item q donauit aliquos reditus, nec dixit de quibus possessionibus:de his, quæ habet præsumitur donasse : ergo & qui possessiones accepit emphyteutico iure nec quas acceperit, declarauerit,illas,quas habet accepisse videtur.argu. C.de do.si quis argent.Itẽ,& quod dominium indistincte legauit,si vnã rem legasset, & nõ dixisset quam:de his,quas habet legasse videtur:vt.ff.de lega.ij.cũ in suo.& l.si plures.A simili tu possessiones ab ecclesia recepisti:vnde illas,quas habes, recepisse videris.argu.C.quibus ad libe.procla.non licet.l.fi.& hoc quidam tenent. ¶†Lxxvij.[b] quæritur,quid si tenens rem in emphyteusim committit crimen læsæ maiestatis vel hæresis,cui res ipsa applicabitur.De hoc j.de feu.§.quoniam.versicu.xl.

100 ¶†Lxxviij.quæritur ecclesia cóncesit vineã in emphyteusim Titio & filijs & nepotibus : Titius quendam ex filijs in solidũ,quosdã verò in falcidia tantùm sibi hæredes instituit.Nunc isti in sola Falcidia instituti petunt de vinea viriliter, non iure hæreditario:sed ex pacto emphyteutico tanq si lij:quæritur an possint.Et videtur quòdsic.nã hoc pactum cõcepit pater pro filijs: vnde cũ nõ fuerit facta adiectio partis competet cuilibet eorũ virilis ar.ff.de duo.reis.reos.§.cùm in tabulis.ff.de fide iusso.inter eos.respon.j.C.si plures vna sententia. l.j.& ij.ff.de stip.seruo.seruus cõmunis.Item si pater acquirit pactum pro se & filijs:& ad exceptionem soli filio proderit & si alij sint hæredes : ergo idem erit ad actionem & dominiũ vtile: vt sic appareat hoc debere pertinere ad filios iure pacti potius,q hæreditatis delatæ.ff.de pactis.l.à me.ff.de leg.j.si post mortẽ.Nam & hoc video expressum: in actione quærenda.arg.ff.de pactis dota.l. pater. Item cùm hoc pactum concorditer inter emphyteutam & ecclesiam factum fuerit solius emphyteutæ voluntate non mutabitur forma eius.arg.C. de act.& ob.sicut.extra,de regu.iur.c.j.ff.eo.nihil. ff.de aqua plu.arc.in diem.& l.seq.Admitti igitur debent filij vniuersi,non vt hæredes, sed vt filij.ar. ff.de leg.secundò.cùm pater.§.à te.nisi hoc fuisset expresse dictum: vt ff.ad Trebel.hæredes mei.§.fi. arg.contra.Cùm enim pater acquisierit pro se & filijs,bene poterit vnum ex his hoc lucro honorare: & secundùm hoc non peteret viriliter,argu.C.de secundis nup.fœminæ.Item pater viuẽs poterat nõ soluendo canonẽ vel rem determinando , ius emphyteuticum perdere : & sic quod pater amisisset, ad filios,vel ad aliquẽ eorum nõ pertineret[c]: vt C. de quæstionibus. eminentissimorum. Si ergo hic potuit amittẽdo,quod est odiosum: multo fortius prælegando,vel hæredem instituendo,quod est fauorabile : vt ff.de liberis & posthu.cùm quidam. ff.de seruis expor.seruus.in fin.Quare enim pater de lucro suo non poterit gratificari vni ex filijs:cũ & hoc possit extraneis aliquando? Nec interest, vtrum in pacto fuerit dictum:tu concedis mihi & filijs:an mihi & familiæ.argu.C.de verbo.significatio.l.fin.quod bene facit ff.de lega.j.filius.§.fina. tunc enim fortè admitterent omnes filij gratis,quã do nulli ex filijs sed extraneo res illa relicta esset. ff.ad l.Falci.pater filia.Nã & hoc video in filijs patroni ad quos ius in libertis competijsse dignoscitur:non quia hæredes sed quia liberi: vt ff.de iure pa.iura.ff.ad l.Iuliam maie.eorũ.& tamen si pater vni ex filijs assignauerit,eius erit: vt ff.de assi.lib.l. j.respon.j.Et eadem quæstio fieri cõsueuit in feudo.& no.secundùm quosdam ff.de peti.hære.item

d videndum.in fin.[d] ¶†Lxxix.quęritur,quid si em-
101 phyteuta cessauit in solutione pẽsionis vltra biennium propter quod ecclesia vult eum expellere: ipse verò dicit quòd ecclesia sibi tenetur ex aliqua iusta causa in maiori quantitate,quã sit pensio sub tracta & ei compensationem opponit? Respond.

e dicunt quidam,[e] quòd ex hoc se tueri potest:si dicamus compensationem ipso iure fieri, ex hoc se f tueri potest:quia nec res incidit in commissum.ff.

f de compensa.si ambo.§.cùm autem alteri[f].Et idẽ puto si dicamus ipso iure non compensari:si tamẽ ante lapsum biennij cõpensatio sit obiecta : vt C. de compensa.si constat.Argu.contra extra:de de-
102 po.bona fides.in fin.alij contra. ¶†Lxxx[g].quæ-

g ritur,pone aliqua terra est tibi cõcessa vt inde reddas ecclesiæ fructuum quartã partem:cessas in solutione quartæ partis vltra biennium:nunquid res cadit in commissum? Respon.sic:nam aut es colonus partiarius,quo casu vt & locator, non soluendo lapso biennio expelleris:vt extra,de locato.propter.ff.eo.titu.quæro. Aut es emphyteuta: & tunc similiter elapso biennio expelleris:vt in præ.c.po-
103 tuit. ¶†Lxxxj,quęritur, quid si emphyteuta vult soluere pensionem castaldioni seu nuncio domini: illo tamen consentiente retinet,& non soluit:nunquid cadet à iure suo ? Dicunt quidam quòd non argu.ff.de publi.l.fin.§.si quis.& extra, de pign.significante.ar.tamen contra.ff.de insti.si tamen.&

h C.de pac.l.pactũ curatoris. & l.præses.[h] ¶†Lxx-
104 xij.[i] quæritur,quid si emphyteuta à rei possessioi ne ceciderit,propter quod canonem nõ persoluit: is verò,ad quẽ possessio peruenit,soluit: nunquid res incidit in commissum:vt postq ille possessionem recuperauit,inde possit expelli: Dicit Iaco. q non,vt ff.de censi.forma.§.si cùm ego.vbi dicitur, Si cùm ego possiderem fundum,professus sum:pe i titor autem eius nõ fuerit professus , actionem illi manere placet.Secus autem si is,ad quem rei possessio peruenerit,non soluisset: vt ibi.& ff.de pig. k lex vectigali.Alij tamen cõtra:quia certum est illũ

k non soluisse.[k] ¶†Lxxxiij.quæritur,an eo ipso q
105 emphyteuta non soluit intra tempus à iure statutũ rescissa sit emphyteusis.Respon.non,q diu dominus patitur illum rẽ tenere.argumen.extra, de pre. l c.ij.hinc est,quòd si postmodum receperit pensionem,tacitè refirmatur contractus: vt š.versic.xxiij.
106 ¶†Lxxxiiij.quæritur,quid ergo si post tempus dominus petit pẽsionem,emphyteuta denegat,an vlterius poterit sibi celeriter prouidere,prout dicit

l præ.decre.potuit[l].Respon.non.arg.extra, de prę-
ben.de multa.Nam cùm antiquo & communi iure non liceret vltra præfixum tempus soluere:imò res emphyteutica sibi auferebatur: licet hodie aliqua additio fit facta iuri cõmuni,scilicet quòd sibi possit celeri satisfactione prouidere:vt in præalle. c.potuit.restringendum est.Nã qui exactus debi- m
tum non soluit,non potest sibi dici celeriter proui
107 dere. ¶†Qualiter autem emphyteuta intelligatur sibi celeriter prouidere,satis plene no.in præ.c.po

m tuit[m].Et potest dici sibi celeriter prouidere,qui in iudicio vel extra iudicium,neq exactus statim & sine termino vel dilatione persoluit: & maximè si anteq in iudicio vel extra,fuerit exactum ab eo.
108 ar.præ.decre.de multa. ¶†Lxxxv.quæritur,quid de feudo conditionali pro quo annuatim debet aliquid solui,vel fieri puta capones,piper,& similia: nunquid si feudatarius cessat vltra trienniũ,amittit ius feudi? Dicunt quidam,quòd non:quia de quibus causis scriptis legibus non vtimur,&c.ff.de le-

rebus dubijs.l.si fuerit.& ad trebel. eũ qui.in prin. Solutio secundũ Pet. & Abb. dominus, emphyteusis eliget quem volet ex hæredibus.ff.de leg.j. l.legato generaliter.& l.si quis à filio.ad finẽ.si nõ eligit,pertineat ad omnes,& locum habent iura partis secundæ.

¶Dicunt quidam. Pet.& Abb.sua q. xxv.

¶§.cũ autem alteri,secundũ Petr. & Abb.sua.q̃o.xxv.

g ¶Lxxx.quæritur. secundùm Petr. & Abb.& est ipsorũ. xxij.

h ¶Et l.præses.Supple,de transactionibus.satis puto q si castaldio vel nuncius ille erat datus ad illos census exigẽdos, emphyteuta euadat pœnam, per priora iura.& p l. si cũ in loco.quæ al egatur in contrarium.Cuius casum vide ff.pro hęrede. l.plericq.de pactis lex pactũ. & l.prę ses.nõ obstat cùm nõ quæratur, an illi potuerit rẽ remittere : sed an ille emphyteuta euadat pœnam.

¶Lxxxij.Secundũ Pet.& Abb.q̃stio. xxxiij.

¶Nõ soluisse.Sed satis est q certum est,solutum esse.
ADDE, vt per Ro.consi.ciij.

¶Potuit.Guido de Suzar . quærit , an ex sola petitiõe dominus sibi præjudicet,dato q nõ fuerit soluta, dicit qđ sic.C.de re iudi.ad solutionẽ.cũ similibus.Subdit q in cõtrarium facit ff.ne quis eum qui in ius voc.l.pe.§.pe.

¶Potuit.In glo.& ita vide quod sup ea dixi.

a ¶Respon. Ad literam iste ver. fuit Hosti. in Summa, de locato in fi.
b ¶Si sic. Allegant etiam l. fi. C. de seruitutibus. Gy. in l. ij. C. eo. ti. tenet sem per requiri triennium. Nec obstāt contraria, quæ de præscriptione loquun tur: hic de pœna proueniente ex cessatione solutionis.
ADDE, quod Alex. in l. diuortio. §. quod si anno. sequitur hanc additio- nem: & ita dicit cō suluisse.
c ¶ Ver. sed quæri- tur. Ibi dixi, qui cō a cordent.
d ¶Vber. & Alber. Papi. & Symon Vin. in l. ij. C. eo.
e ¶Dicit. Super. l. ij. j. alle. vbi etiam re citat superiorē opi nionem. & idem te netibi Accur. ī ma gna gl. membro se- cundo. Et de hoc sa tis per Cyn. in ij. q. qui dicit Pet. & Ia. de Are. idem tene- re. & idem Hostiē. in Summa huius ti tul. ver. quid si pa- ctus. & est q. Pe. & Abb. xxvj.
f ¶Pensionē. Odof. dicit petendo pœ- nam, si esset appo- sita.
g ¶Quod sic. secun- dùm Alber. Gal. & Pe. xxxj.
h ¶Cū dilecti. Con- trarium dicit s. de emp. & ven. §. nūc dicēdum. vers. quid si de concessione.
i ¶Saluo. Fuit q. Ac cur. in l. fi.
k ¶ Xcij. quæritur. Hanc quęstionē & quatuor sequentes eodem ordine po- suerunt Pe. & Ab ba. vbi s. & sunt pri mæ.
l ¶Exprimere. Hoc aperte est contra text. decre. potuit. eo. titu. in prin. & l. fi. quæ statim alle- gatur.
m ¶Pensionē. Nota propter id, quod in fine dicam.

109 gi. de quibus. ¶†Lxxxvj. quæritur vtrum sit gene raliter verū, quòd propter cessationē solutionis pē sionis res incidat in commissum? Respon.[a] Aut de betur ecclesiæ pensio ratione dominij & de hoc cō stat: & tūc indubitanter res incidit in commissum x. quæstio. ij. hocius. extra, de loca. c. penulti. & fin. in fi. Aut habet ecclesia ratione eleemosynæ: vt C. de episcopis & cleri. l. nulli. §. penulti. & tunc si cau sa alimentorum relictum est, res esse affecta vide- tur: vt ff. de alimen. & ci. le. l. secunda. Sed si testator dixit, relinquo tantum tali ecclesiæ super tali fun- do: & adiecit vsq; ad certum tempus: res non vide tur obligata. argu. ff. de lega. j. quidā testamento. & l. nihil proponitur. respōso. j. ff. de annuis lega. Ca ius Seius. ff. de alimen. & cib. leg. Lucius Titius. Si verò dixit, quòd in perpetuū præstaretur: tūc qui- libet possessor tenebitur. ff. de vsufruct. hactenus. & sic videtur consensus ecclesiæ requirendus, cùm sua interfit. argumentum extra, de offic. archidia. ad hoc. §. fina. extra, de his, quæ fiunt à præla. sine con sen. capi. c. fi. de aqua plu. arcen. in cōcedendo & j. versicu. cxviij. Si autem non dixit ad tempus, vide tur in perpetuum reliquisse. ff. de annuis lega. l. an- nua. in fin. l. di. ca. j. in fin. Item si non constat vtrū relictum sit & ecclesia habet maius dominium ciui tatis, præsumendum est dominij ratione deberi: vt extra, de censibus. omnis. nisi exemptio probetur: vt extra, de causa possessio. & proprie. c. fin. Quòd si ecclesia maius dominium non habet, præsumitur intuitu eleemosynæ fore relictum: cùm commissio odiosa sit: & tamen summa est ratio, quæ pro reli- gione facit: vt ff. de religio. & sumpt. fune. sunt per sonæ. extra, de priuilegijs. cùm & plantare. in prin.

110 ¶†Lxxxvij. quæritur, si quis dederit in emphy- teusim sub pacto, vt sibi fiat quolibet mense solu- tio pensionis prout consueuerunt conducere mere trices & vsurarij, timentes ne fortè à vicinia nō pa tiantur: nunquid in tali cōductione spectantur tres menses? Dicunt quidam hoc casu tempus duplica- ri debere: vt in locatione requirātur quatuor men ses: in emphyteusim verò sex, argumē. ff. quemad-
111 modum seruis amit. si sic[b]. ¶†Lxxxviij. quęritur, b quo tempore facienda sit solutio pensionis in re emphyteutica? Respond. prout conuenerit inter partes: aliàs autem inter tres vices poterit solui ca- non. dummodo antè calend. Ianuarij: vt C. de col- la. fundi patri. l. placuit. & vide in locatiōe s. §. pro ximo. versiculo, sed quæritur[c]. ¶†Lxxxix. quæri- c
112 tur, cùm emphyteuta vendens rem domino irre- quisito, vel in solutione cessans vel rem deteriorem faciens, possit à domino expelli: vt extra, eo. ca. pe. & fina. & in prædicta authen. hocius. Quid erit si actum fuerit in contractu, ne vnq; possit expelli, etiam si non soluerit pensionem? Dicunt quidam tale pactum non valere, argumen. extra, de precar. c. fin. & ff. eo. cùm precario. quasi per illud emphy teuta inuitetur ad delinquendum, s. ad non soluen dum: vel ad dominum non requirendum: vel ad rem deteriorandam. ff. de pactis. si vnus. §. illud. & ff. de pactis do. cōuenire. Sed si fiat ne ad tempus deficiatur, bene valet: sicut nec valet pactum, ne res communis vnq; diuidatur: sed ne ad tempus diui- datur, bene valet. ff. communi diui. in hoc iudicio. §. si conueniat. argumen. ff. pro socio. l. si conuene-
d rit. & hoc tenet Vbert.[d] Et cōsuetudo in quibusdā
e locis obseruat. Odoffre. verò dicit[e] valere, siue fiat ad tempus, siue ne vnq; deficiatur. nam licitum est domino iuri suo renunciare. C. de pact. l. si quis in conscribendo. extra, de regula. ad apostolicam. Ad hoc facit ff. de distra. pigno. l. si creditor. §. fin. ff. de pig. actio. l. si conuenerit. C. de iure emphy. l. ij. dum dicit, pactū factū super reficiendo valere. Nā mul- tò fortius valet, si super non reficiendo fiat. arg. ff. de actio. & oblig. Arrianus. extra, de proba. ex lite

n ¶Qui tabernas. pro pter id quod dic- tū est. s. quod do- minus videtur pen sionem vendere,

est sciendum quòd Pyleus quæstione lxxiij. quęrit de illo, cui ius perci- piendarum pensionum concessum est: an habere debeat quod percipitur ex renouationibus. Ante omnia pondera, quòd quæstio non quærit de do mino vendente proprietatem: de quo sic volente vendere quęsiuit ille ver. de quo postquam vendidisset, quęstio non esset dubia: sed solùm de illo qui quocunque ti- tulo, puta feudo, vt in inferioribus declarat, consecu- tus est ius percipi- endi pensiones, do mino propter id in suo iure manen- te, propter quod est inter ipsum & dominum. non in- ter ipsum & em- phyteutam renō- uandum: suppōsi- to quòd solui de- beat pro eo quod quæritur: aliàs con cessum videri, qđ non fuit exceptum scilicet quia nec si- bi reseruatum, nec alteri assignatum. ff. de offici. præsi- dis. l. tertia. C. de donatio. l. data. Fa- cit Institu. de hæ- redi. instituen. §. hęreditas. vbi mu- nus dictum, plus comprehendit. Fa- cit ff. de lega. secun do. l. vnum ex fa- milia. §. vltimo. Pē sionum ergo con- cessio quicquid ab emphyteuticarijs percipi poterat, comprehendit. Fa- cit fi. de fideiussori bus. si quis pro eo. Addit quòd for- sam aliàs non fuis- set feudum acce- pturus. ff. de ædili. edicto. cum eius- dem. Et quia feu- dum beneficium est: ergo large in- terpretandum: & facienda inter- pretatio, vt res va leat: & quòd e- tiam eadem res nō debet diuerso iu- re censeri. De pri- mo vide de verb. significa. olim. De secundo, eodem ti- tulo. abbate. Et de tertio de decimis. cùm in tua. In con- trarium allegat quòd de renoua- tione cogitatum non fuit, nec fuit verbis expressum: & sic exceptum C. de transactio. si de certa. Item di- stincta & separata sunt ius pensionis, & renouatiōis. Cō cesso igitur vno, non venit reliquū. C. de probation. l.

ris. extra de transacti. c. fin. ff. de ædi. edict. quęritur Contractus enim ex cōuentione legem accipiunt. ff. de reg. iur. contractus & ff. depositi. l. j. §. si con- ueniat. & extra eo. bona fides. extra de cōmo. c. vni co. Non obstat quod dicit, q̄ per tale pactū inuita tur ad delinquendum. Nam dominus potest aliter
f sibi consulere, scilicet petēdo pensionem[f], propos i ta conditione ex l. zenonis. & vide j. ver. cxxxviij.
113 ¶†Xc. quæritur quid si dominus deceptus fuerit in contractu empyteutico vltra dimidiā iusti pretij. an poterit petere q̄ contractus rescindat: & vi-
g detur q̄ sic, [g] iudicis officio. arg. C. de rescin. ven. l.
h ij. extra de emptione & venditione. cùm dilecti.[h]
114 ¶†Xcj. quæritur: sed cùm emphyteuta volens rem vendere, teneatur dominū requirere, & sibi denun- ciare, quantum sibi ab alijs offeratur: vt ipse, cæteris exclusis, rem pro eodē pretio valeat retinere: vt in præ. c. potuit. & C. de iure emphy. l. fi. nunquid sem
i per debet vēdere iure dominij saluo [i]? Et videtur q̄ sic: vt C. de fundis pat. l. j. & ix. quæstione iij. saluo.
115 ¶†Xcij. quæritur, [k] quid si falsò denunciat: quia
k cū inueniat decē tantum, denunciat de xv. vel xx. Dic q̄ licet non cogatur summā præmissam expri-
l mere: [l] tamen cùm nō debeat mētiri. C. de iure em- phyteu. l. fina. ibi: ipsa veritate &c. & xxij. q. iij. in- ter cęteras. perinde est ac si non denunciauerit: vt ff. de in diem addic. cū cui. aliàs incipit. ibi §. cū igitur. ff. quibus modis pign. vel hypo. solui. sicut re cor-
116 porali. §. non videtur. ¶†Xciij. quæritur: sed quid econuerso, si dns velit ius suū, scilicet proprietatem vendere: nunquid tenetur emphyteutam requirere & nūquid pari iure emphyteuta est cæteris empto ribus prę ferendus? Et videtur q̄ sic, arg. xxij. quę- stio. vlti. de forma. in fine. & j. de feudis. §. quoniā. vers. ic. xxix. quia non debet claudi care contractus. extra de excep. cùm inter. imò ęqualitas est seruan- da: vt extra de iudi. nouit. §. penulti. C. de loca. præ- dio. ciuilium. congruit. ff. de in diem addic. l. neces- sario. Iste enim cōtractus fuit in fauorem vtriusq; celebratus. C. de action. & obligat. sicut in initio. extra de regu. iuris. c. j. Sed dic contra: quia vnus- quisq; suo arbitrio potest quærere vel probare em ptorem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit. C. de contrahen. emptio. dudū. Vnde cū dominus non specialiter prohibitus po- terit vendere cui placet: quare etiam sibi denuncia- ret, cū nihil ab eo teneatur. De consuetudine tamē quorundam locorum, ponitur in instrumentis: vt si dominus voluerit ius suum vendere, q̄ emphy- teuta possit pro minori pretio decē vel xx. sol. præ cęteris habere. Sed hoc est æquitatis, non necessita tis. Potest ergo dns ius suum, cui voluerit vend e- re absq; emphyteutæ requisitione: vt C. libr. xj. de loca. prædio. ciui. prædia. ibi: sanè quia &c. Videtur
m autē dominus vendere solummodo pensionem [m]. Nam res auferri non potest emphyteutæ: vt Insti. loc. §. adeo. C. de iure do. res, quarū. & in prę. l. præ- dia. ibi: videtur &c. Et idem est in alijs contractib9 & legatis. Sic ecōuerso emphyteuta vendendo, nō dominium, sed tantū ius suum transfert. ff. de lega. j. si dominus. ff. de dam. infec. si finita. §. si de vecti-
n gali. & facit ff. de contrahen. empti. qui tabernas[n].
117 ¶†Xciiij. quæritur: sed cùm emphyteuta vendens rem emphyteuticam domino inconsulto cadat à iure suo, vt probatur in præ. c. potuit. & C. de iure emphy. l. fin. pone q̄ in contractu actum fuit, quòd possit vēdere, & cōcedere cuicunq; voluerit, prout à modernis ponitur in instrumētis: nūquid vēdere poterit absq; domini consensu? Et videt q̄ sic: quia contractus ex conuentione &c. vt s. ver. lxxxix. & dicit lex q̄ si instrm emphyteuticū cōtineat ali- quas pactiones de rei alienatiōe, eas obseruari opor tet. C. de iure emphy. l. fi. circa prin. & verba debēt aliquitd operarari: vt ff. de vsur. si quis stipulatus.

lxxxij. di.

ad probationem.imò reliquum censetur ademptũ.ff.de condi.& demon. cùm ita.de compen.l.Labeo.Itẽ non est audiendus allegans cõtraria.Per pensionem enim iudicatur contractũ durare & valere:per renouationẽ innuitur euanuisse:per vnius ergo concessionem nõ venit alterũ.C.de fur.l.j.ff.de oper.liber.si ita.Item ex quantitate solutionis in reuocatione hoc coniecturari potest ff.de dona.inter vi a rum & vxorem.l. vtrũ.soluit indagãdum & seruandũ, quid inter eos est actum.Et si nõ apparet ex qualitate personarũ & quantitate rei, de qua agitur,erit pro domino vel cõtra dominum iudicandũ. allegat.ff.de iudic. sed & si.de vsu & habit.l.plenum. de impen.in reb⁹ do. fact.l.omnino. Habeo plenius tractam hanc quæstionem de vsufructuario cui dominus legauit vsumfructum omnium bonorum, vel bonorum sitorum vltra flumen: & ibi est emphyteusis: quæritur an vsufructuarius habere debeat pretium renouationum?Dicendũ est q̃ sic per l.ff.de vsufru.l.vsufru.legato. §.j.& ij.& l.item si fundi.in prin.Constat etiam has cõtineri appellatione bonorũ.ff.de verb. signi.bonorum.Itẽ fructus est vtilitas ex re, vel propter rem proueniens.ff. de regu.iur.fructũ. ibi no.Et licet tempore legati actualiter illæ non debeãtur:spe tamen debentur.C.de donatio.l.spem.ff.de hęre⁹ vel act.ven.l.multũ interest.Item vsufructuario debetur omnis vtilitas,etiam ex incorporalibus proueniens,etiã si de quinquẽnio in quinquenniũ proueniret.Facit ff.solu.matri.l.diuortio.§.quod in anno.Sic ergo omne proueniens ex cõuentionali obligatione debetur.sic & quod debetur ex legali,scilicet ex l.fina.C.de iure emphy.quæ non est minoris efficaciæ.ff.de act.& oblig.l.obligamur.Item quod ex renouatione debetur,videtur nouum incrementum implicitũ legato,quod detectũ cedit legatario.ar.ff.si ex noxa.causa agatur.l.fina.de vsufru.l.item si fundi.§. sed si insula.in fin.Adhuc quæritur,si res talis incidat in commissum: puta emphyteuta non soluente,vel alienante:cui accrescat, fructuario vel proprietario.facit quòd immobilia non sunt in fructu,qui prouenit ex re immobili,vel mobili,vel se mouente.ff.de vsufru.leg.l.j.& iij.& l.item si fundi.in prin.& l.in pecudum.Cõmissum autẽ obuenit extra rem vel rei fructum,tamẽ occasione rei.Operatur ergo hoc incremẽtũ,sicut illud alluuionis vel insulæ,quod quo ad proprietatẽ competit proprietario : vt in.d.l. item si fundi.§.j.& ij.& sicut ipso iure incidit:& sic eo iure applicatur domino.ff.de publica.l.vel commissa.& de iure fisc.l.j.§.an bona.cùm nulla prouisione,vel diligentia vsufructuarij.Et per hæc duo sit responsum ad legem,vsufructu legato.§.j.& ad c.in vsibus feud.hic finitur lex.si vasallus.nã primo casu interuenit factum hominis,scilicet iudicis interponẽtis secundũ decretum propter contumaciam non cauentis:quæ cautio in vsufructuario præstari debebat.ff.de dam.infec.l.si finita.§.Iulianus. Sed hoc ipso iure incidit in commissum.& hæc sunt diuersa.Itẽ ibi non erat accessio,sed res diuisa & separata:hic ipsa & eadem res,cuius ille erat proprietarius.§.si vasallus.apertè loquitur de incremẽto facto solicitudine & sumptibus vasalli.Bene faciunt leges.ff.de iure do.cùm in fundo.§.j.& sol.ma

118 ¶†Xcv.quæritur,quid si vendidit domino inconsulto,sed nõ tradidit.dic q̃ propter hoc non cadit ipso iure in cõmissum:quia verbũ vendere,cũ effectu est accipiendũ.ff.quod quisq; iuris.l.j.extra,de cleri. non resi.relatũ.de pœ.distin.j.§.hęc autẽ verba.Nõ enim dicitur perfecta vẽditio ante traditionem.Insti.de rerũ di.§.venditæ.extra, de fi.instru.

119 cũ Ioannes.prope prin.¶†Xcvj.sed quid si vendidit & tradidit : sed postea intellecto à peritis,q̃ res commissa esset,illã recuperauit:dic q̃ euitat pœnam.ar.extra,de rebus ec.ali.vel non.si quis presbyterorum extra,de præbend.de multa.ff.de ali.iud. mu.causa facta.ex hoc edicto.§.si quis alienauerit. ff.de vsufc.sequitur.§.Labeo.de pœ.dist.j.diuortiũ. lxxix.dist.ca.j.& sic obtinuit.Nec obstat,si dicis q̃ præ.decre.si quis[b].loquitur de æquitate.& quòd aliud est de iuris rigore seruandũ.¶Nam cùm hęc æquitas scripta sit:rigori iuris est meritò præferenda.C.de iudi.placuit.extra,de offi.delega. cõsuluit. extra,de transact.c.fi.& facit[c] in prę.ca.potuit.ibi: vbi celebri satisfactione,&c. Alij tamen contradicunt de iuris rigore[d]:quia sufficit semel dolũ fuisse commissum,ff.depo.l.j.§.si rem.ff.de præscri. ver. rogasti.de pœ.di.j.si quis non dicã.extra,de homi. pro humani.& quia tali pœnitentia nõ definit esse nocens.ff.de fur.qui ea mẽte.ff.de ædi.edic.quis sit fugitiuus.circa princ.& vide ff.ad l.Cor.de fal.qui

120 falsam.ff.de furt.inficiando.§.cũ seruus.¶†Xcvij. quæritur,quid si emphyteuta rem tali pacto recipit,q̃ non liceat ei vendere,nisi minori,vel saltem æquali personę:hoc seruato vẽdit minori vel æquali:quæritur si emptor velit vendere , vtrũ teneatur idem pactũ seruare.Respon.non: ar.ff.de lega.iij.§. xv.libertis.& ff.de offi.eius,cui man.est iurisd.l.j.ar. tamen contra.j.q.vij. Daibertũ.extra de deci.dudum[e].& c.cũ non sit.ad fi.¶†Xcviij.quærit̃,quid

121 si actum est,vt nõ liceat emphyteutæ rem sine domini licentia vendere:dominus autem cõsentit ei vendere volẽti:& post annum elapsum ille vẽdit: nunquid cadit à iure suo?argu.q̃ sic ff.quib.mod. pign.vel hypo.fol.sicut.§.si voluntas.argu.contra:

tri.l.si verò negotium.in princi.& §.fi.Satis placet dictum Pylei in.j.q.vt consideretur quicquid,& qualiter sit actum & an vsusfructus debeatur ex contractu,an ex testamento,vel legato:quæ differunt,vt no.C.de cõdi.insertis.si vxorẽ.Itẽ an vsusfructus nominatim fuerit de pẽsionibus emphyteutarum an fuerit generalis:vt in proxi.q.formaui.Constat enim q̃ si de

quia sufficit vna denunciatio : cũ dominus semel voluerit.ff.de aqua plu.arc.l.in diẽ.ff.quorum leg. l.j.§.quod ait prætor.ff.de procu.l.qui procuratorem.¶Quidã distinguũt,quia aut dominus sciuit, quando venditio fiebat:vt tũc nõ posset:& tũc posset[f]: vt ff.loca.item quęritur.§.qui

122 impleto.¶†Xcix.[g] quęritur vtrũ fundus emphyteuticus vẽdi possit à minore sine decreto.Respõ. non:vt C.de præd.minorũ.l.etiã.secundũ Iac.Bal.

123 ¶†Centesimò quæritur, quid si emphyteuta ius suum & meliorationes volens vendere, renunciauit domino:dominus verò respondet se nolle emere?Respon.ille potest statim[h] vendere:vt in præ.c. potuit.Idẽ in ecclesia est,si responderit dicens:vende in nomine Domini : quia volo quinquagesimã habere.In certis enim nõ est locus coniecturis.ff. de ver.obl.continuus.§.cũ ita.Si autem dixerit: volo deliberare:tunc expectandus est per duos menses:vt in cap.potuit.argumento C.de iure emphy. l.fi.Patet ergo,quòd nõ sufficit sola requisitio,nisi secundũ suprà scriptum modum expectetur cõsensus.extra,de elect.cùm in veteri.extra,de arbi.cùm olim.C.de nup.viduæ.ff.de admi.tutorum.l.pater a

124 tutelam.C.de in ius voc.l.ij.de aboli.l.iij.¶†Cj. quæritur,quid si dominus dicit,ego nolo retinere: i non tamẽ concedit vendendi licentiam?Dicit Iac.[i] k quòd & tunc expectandus est per duos menses.[k] argumentum C.de iure delib.l.fin.§.simili modo. nam verbum, nolo, extẽsiuum est:vt ff.ad Tertul.

125 filij.§.vnico.¶†Cij.quæritur,pone facta denũciatione prælato ecclesiæ,respondit ille se nolle emere:& ideo tu emphyteuta mihi vendidisti, & promisisti sub pœna,quòd me faceres renouari à præ- b lato illius ecclesiæ:qui fortè tuus erat amicus : per hoc obtulisti mihi semel te paratum esse,quod promiseras adimplere.demũ mortuus est prælatus il- c le:nunc ago cõtra te,vt me facias renouari:tu dicis, non possum:quia prælatus substitutus,non est ita meus amicus,sicut erat defunctus: quæritur an tenearis ad pœnã.Et videtur q̃ non:argumẽtum ff. de solu.l.qui decem.in princ.ff.de leg.j.huius.§.j.& l.cùm & post.§.fi.ff.de peri.& commo.rei ven.illud.Itẽ si petijssem,dum ille prælatus viuebat, bene perfeciss̃es : sed modò tẽpore istius incongruo d tẽpore peto.vnde es excusatus:vt ff.de vsur.l.mora.& ff.de consti.pecu.l.quod autẽ.§.pe.Et in hac sententia fuit H.sed secundùm Iacob.Bald.adhuc

illud recuperet.c.j.in prin.

ADDE,vt per Alexã.consil.cxij.iij.lib.& xliij.ij.lib.& melius consil. clxx.& clxxxvj.ij.lib.

e ¶Dudum.ver.nos igitur.Et allegari debuisset decre.inter has duas media scilicet in aliquibus,quæ faciunt ad iustificationẽ pacti.Sol.autẽ horũ contrariorum est:quia pactum illud fuit personale nec afficit rem.de quo ŝ.q. ix.Sit ergo auisatus dominus vt per pactũ expressum fiendum cũ emphyteuta,imponat hoc onus rei,quod per quoscunq; gradus in maiores ipso emphyteuta peruenire non possit,quod si fiat, incidat in commissum,& ad dominum redeat,vel ipsius hæredes.

f ¶Possit.Istud possit,& præcedẽs nõ cõueniunt quæstioni,quæ fuit an cadat vẽdens à iure suo.Responderi debebat,cadit,vel non cadit.Puto q̃ intendit q̃ possit,vel non possit dominus auocare rẽ.Cui conuenit.§.qui sequitur.tamen solutio hæc non placet:nec quæstionis propositio, quæ clarius fieri debebat.Aut ei dedit dominus licentiã vendendi, non terminato tempore:vel emptore:& tunc nõ video dubium quæstionis.Aut terminauit tempus,vt puta intra mensem:vel personã,puta Titio,vel simul vtrũq; tunc si post tempus,vel alteri venderet procedere posset solutio.

g ¶Xcix.Adde Ro.consi.ccxij.

h ¶Statim.Hoc statim temperat j.ver.proxi.& vterq; fuit Vber.in l.fi.

i ¶Dicit Iac.& Vber.super l.j.mihi non placet hoc dictum per decre.potuit.in princi.

k ¶Menses.Dixit Cy.in l.fi.C.eo.q̃ si lapsis duobus mensibus,si reintegra dominus velit emere,præferendus est quod dicit patere ex mente ipsius legis.alleg.ff.de opti.leg.l.mancipiorum.& de in diem addic.l.necesse.facit de præben.si tibi absenti.lib.vj.

¶ Et sic per Ber.& Vber. de Bo.idem dicit sic soluens quæstionem de illo,qui dedit emphyteusim Titio & hæredibus & cuiipsi dederint. Adde Alexã.cõsil. xcj.iij.lib.& cx.iij. libro.

¶ Et sic obtinuit. Bene dicunt Pe.& Abb.vbi ŝ.

¶ Et facit in ar.quia non respicit,nisi ꝓximam clausulã de canone nõ soluto: vt ibi dixi super ver.nisi.si enim prę cedẽtem respiceret esset expressum.

¶ De iuris rigore. Et est expressum in feudis, rubrica, quid iuris si post aliena. feu. vasallus

a ¶Suis.lib.ñ.quæſtione.xvj.& ſeq.

b ¶Non placet.Eſtſciendum,quòd ipſe Io.primò ponebat dubium an talis contractus eſſet emphyteuticus.Et ſibi videbatur quòd non: quia non erat ſecundùm naturam emphyteuſis,quæ fit ad meliorandum:& non datur iuſtum pretium in illa.& ſic nec cadebat non ſoluendo, niſi id fuiſſet pacto expreſſum.

Author non curauit hãc partem quę ſtiõis,quaſi ad hoc expreſſum, quòd ĩ emphyteuſim data eſt magnitudo pretĳ non impediat nomen contractus.Facit quod in ſequenti verſi.not. Ego puto, quòd ſi de vero pretio conſtat,contra talẽ contractum competeret eccleſiæ reſtitutio:cùm eo poſito leſio patens,ſ.ſit dã a do pro vtili dominio & ſub periculo b perditionis, q̃tum valeat emere; directum ſimul & vtile & ſine periculo tali. Secundus articulus quæſtionis, dato quòd incideret,intra quod tempus ſoluendo pœ- 129 nam euaderet. Et motus per ea, quæ not.xxxv.q̃ò. viĳ. c.j.de electio.generali.lib.vj.gloſſ. dicebat intra annum purgari morã. Addebat,quod omiſit author, niſi prius fuiſſet conuentus: & forſan intellexit conuentum etiam extra iudicium requiſitum. & circa hoc tenendũ quod habetur ſ.verſ.hoc xliĳ. Tertius eius articulus erit de re- 130 ſtitutione, an ſcilicet reſtituatur eccleſia in hoc læſa quia non ſoluit:& tenet quòd nõ ſuprà verſicu.xv.

c ¶Quòd ſic. Hoc placet,vt ſcripſi in decre. potuit. e. tit. ſuperiĳ.glo.& placet Accur. in l.fin. eo.titu. qui tamen refert quòd Ir. te- 131 nuit contrarium.& Cyn.ibi dicit idem ç de collu.& ego vbi ſuprà de Vincen. & eo vt dicebat Cyn. dabat remedium donare volẽti, quòd ſi dominus non conſentiebat, venderet ſibi,vel alteri,& pretium daret amico. ſed affectus amici poſſet eſſe ad rem.qui de pretio non curaret, nec fortè reciperet.

teneris me facere renouari,vel pœnam præſtare:licet enim deuentum ſit ad difficultatem:non tamen ad impoſsibilitatem. Vnde non eſt obligatio vitia ta:vt ff.de verbo.obliga.l.iĳ.circa medium.& l.cõtinuus.§.illud.Nec obſtat quòd ego primò fui in 126 mora non accipiendi:†quia ſemper vltima mora nocet:vt ff.de actio.empt.ſi per emptorem.& de peri.& cõmo.rei vendi.l.illud.circa fi.& ff.de verborum obligatio.ſeruum.§.ſequitur.& vide ſuprà 127 verſi.lxxiiĳ.¶†Ciĳ.quæritur,pone,Prior cuiuſdã eccleſiæ cum conſenſu ſui capituli vendidit quandam rẽ alteri eccleſiæ iuſto pretio,nomine emphyteuſis,retẽto ſibi vnico denario nomine annuę pẽſionis:quæritur,cũ res vendita ſit iuſto pretio vtrũ incidat in commiſſum, ſi ceſſetur vltra biennium in illius denarĳ ſolutione?Ioan.de Deo no.in quæſtionibus ſuis,[a] quòd non:imò poſt biennium intra vnum annum re integra poterit ſoluere.quod non placet[b].¶†Ciĳ.quæritur, pone, eccleſia tibi 128 concedit prædium ſic vt reddas inde eccleſiæ fructuum quartam partem : vtſ.ver.lxxx.vendis ius tuum: nunquid teneris requirere domini conſenſum:& an dominus debet habere laudemium pro ſubſcriptione ſeu confirmatione contractus?Et dicunt ruſtici,quòd non: quia taſcha ſeu quarta pars dominium nõ importat:nec pro ea laudemium debetur.Sed dic contra ſi res in emphyteuſim ſit con- 129 ceſſa.¶†Cv.quæritur:quid igitur ſi emphyteuta mihi præſtet duodecim denarios cenſuales & tibi fructuum certam partem:& velis ius ſuum alteri vendere:quis noſtrum habebit laudemium ſeu cuius conſenſus requiretur?Reſpondeo inſpiciendũ eſſe quis ſit maior dominus,id eſt,à quo res primò fuerit in emphyteuſim conceſſa,vtrũ à me,an verò à te?poteſt enim eſſe q̃ ego dedi alicui in emphyteuſim pro certa penſione:& ille de conſenſu meo conceſſerit alteri retenta ſibi redituum certa parte: quo caſu ego requiri debeo, & laudemiũ habere: vt j.ver.cxxvj.Item etiam poſsibile eſt, quòd tu dediſti mihi rem in emphyteuſim, retinendo tibi locò cẽſus redituum quartam partẽ:& ego poſtea de tua voluntate conceſsi alteri,mihi penſionẽ annuam retinendo:quo caſu tu requiri debes, & habere laudemium:quia ſemper maior ſiue prior dominus requirendus eſt: vt dixi C.de iure emphy. 130 l.fi.¶†Centeſimoſextò quęritur:ſed pone quidã recepit plurã prædia in emphyteuſim ſub diuerſis penſionibus:& pro quibuſdam ſoluit penſionẽ domino credente pro omnibus ſibi ſolui: & quorundam poſſeſsionẽ interuertẽdo per xxx.annos poſſedit:nunquid poterit ſe xxx.annorũ præſcriptione tueri?Reſpõdeo q̃ dominus recipiẽdo pro quibuſdam pẽſionẽ,dum putat pro omnibus ſibi ſolui eorũ poſſeſsionem recuperat pro quibus ſoluta nõ eſt;arg.C.de excep.l.fi.& ff.de bonis autho. iudi.poſsiden.cũ vnus.& ff.de appellat.Seio.& C. lib.x.de ag.& cenſi.cũ ſcimus.ff.de acquir.poſſeſ. q̃uis.extra,de præſcri.cùm ex offic.in fi.& videſ. 131 ver.xliĳ.¶†Centeſimoſeptimò quæritur, vtrum emphyteuta rem emphyteuticam donare poſsit ſine domini requiſitione & conſenſu.Dic q̃ ſic[c]:vt C.libr.xj.de fund.pa.l.j.Inſtituta locati.§.adeò.C. de præd.cur.l.fin.Alĳ dicunt,quòd non poteſt extraneo donare:quia hæc eſt alienatio : vt ff.de ver. obli.ſi quis ita.§.ea lege.extra,de reb.eccle.alienan. vel nõ.nulli.ff.de leg.ĳ.peto.§.fratre.extra,de con

ſtitu.quæ in eccleſiarum. filio verò poteſt:quia ille eadem perſona cũ patre cenſetur.C.de impube.& h ali.ſubſti.l.fin.xxxv.q.iĳ.§. hac authoritate.In hoc tamen cuiuſq; loci conſuetudo ſeruanda eſt. Iacobus dixit[d] in donatione domini conſenſum requirendum eſſe, propter verbũ illud, æſtimationis rei emphyteuticę &c.poſitũ C.de iure emphyteutico. l.fina.& ſi ipſe velit rei æſtimationẽ dare, ipſam habebit,vel etiã habebit quinquageſimã ęſtimationis rei emphyteuticæ,ſi eam velit habere. Sed hoc non placet: quia in donatione non interuenit pretium: & vide j.ver.cxxix.& j.de feud.§. & quoniã.ver. 132 xix.¶†Centeſimooctauò quæritur , ſed qualiter petet dominus penſionem à ſecundo emphyteuta, vel primus emphyteuta rem donauit? Reſpon. proponet rei vẽdicationẽ niſi ſoluat.ff.vſufr.quẽ- e admodum caue. ſi vſusfructus nomine [e]. ¶†Cen- 133 teſimononò quæritur, vtrum emphyteuta poſsit rem emphyteuticariã filiæ ſuæ in dotem,vel etiam pro filio in donationem propter nuptias dare.Reſpondeo,ſic [f]: vt in authentico, de non alie.aut permutand.rebus eccleſiæ.§. emphyteuſim. ita tamen quòd eodem iure ſit apud eam, quo erat apud patrem.extra de dona.inter virum & vxorem.nuper. & in lib.feud.in cõſti.Federi.imperiali.§. habito.[g] & infrà verſi.clxv.Nam & aliàs donatio interdicitur & punitur:& tamen datio in dotẽ permittitur. vt C.cõmunia de leg.authen.res quæ.& C.de litig. h l.fina.in fine[h].¶†Cx.quæritur:& an tuus domin⁹ 134 habebit laudemium? Reſpon.aut res ipſa datur in dotem inęſtimata:& tunc non habebit,nec eius cõſenſus requiritur:vt in præced.§. emphyteuſim. & argumen.ff.ſolu.matri.dos. C.de bo.mat.l.ĳ.C. de impub.& ali.ſubſti.l.fina.nam iure naturali remanet in dominio mulieris:vt C.de iure dot.in rebus. An datur æſtimata:& tunc habebit, & eius conſenſus requiretur. argum.C. de iure dot.quoties.quia vendita eſſe intelligitur:vt ff.de iure dot. plerunq;. 135 §.ſi autem matrimonium.in fine. ¶†Et æſtimatio loco veri debiti habetur:vt ff.de in rem verſo.ſi i res. in principio. Iacobus verò dixit, [i] q̃ ibi datur inæſtimata,eadem eſt dubitatio,quę in donatione: vtſ.verſicu.cviĳ. Vnde conſuluit q̃ tunc non fiat ſi k ne domini conſenſu. Do.M. dixit, [k] q̃ ſi detur ab extraneo in dotem:tunc non eſt conſenſus domini requirẽdus:quia ſimplex donatio eſt reſpectu mulieris.Argumen.C.de iure do.l.fin.ff.de leg.j.ſi domus.§.fi.Et datio in dotem eſt donatio.Inſti.locat. §.adeò. ibi: ad dotis &c. Si verò detur à patre pro filia,quam habet in poteſtate:aut fuit æſtimata,aut non:vt iam ſ.dictum eſt.Si autẽ nõ eſſet in eius poteſtate:tunc idẽ eſſet,quod in extraneo:vt C.de pa- 136 ctis conuen.ex more.§.fina. ¶†Cxj. queritur:ſed ſi vir,cui data eſt in dotem, ceſſat in ſolutione penſionis vltra tempus à iure ſtatutum ; nunquid res l incidit in cõmiſſum [l] Dic q̃ ſic.Ad eum enim ſpectat ſolutio.q̃uis vxor in contrariũ pacta fuerit: vt C.de pac.ex cõuẽtione. C.ſine cenſu vel reliquis.l. j.ĩ.& iĳ.ff.de impen.in reb.dota.factis.neq;. Si ergo nõ ſoluerit,cõmittit.arg.ff. de pig. lex vectigali. 137 ¶†Et ſic vides, q̃ alienatur fundus dotalis neceſſaria alienatione propter culpam, vel dolum mariti.ſicut & alĳs contingit: quia ſi nõ caueas de dãno infecto,ponit vicinus in poſſeſsionẽ fundi dotalis i ex ſecundo decreto, & ſit dñs eius:vt ff. de fundo dota.l.j.Ipſe tamen maritus de dolo ſuo ſine culpa

f ¶Reſpondeo ſic. Vide infrà verſiculo proximo.& ibi duo fuerunt,Petrus & Abbas.

g ¶§.habito. Vt ibi not.in fine ĩ.gl. Secus eſt in vaſallo,qui nec in dotem dare poteſt,& eſt expreſſum in rubrica qualiter olim poterat feudum alienari.§.donare. & vide quod not.in prædict.decret.nuper. in ſexta gloſſa. & quod ſuper ea dixi.

¶In fine. quærit Roffred.ſuprà verſiculo item queritur de viro, qui recipiens dotem facit chartam vxori, quòd eo præmoriente, ipſa habeat vltra dotem quartam partem bonorum ipſius præſentium & futurorum ſecundùm ius Longobardorum,rubrica de his quæ à viro dantur vxori.l. prima. & eſt quarta rubrica ſecundi libri . An emphyteutica ſint obligata pro dote:& anĩ his vxor ſuperuiuens habeat quartam. Ad primum reſpondet quòd ſic. nam omnia bona mariti tacitè obligata ſunt vxori pro dote. C. in quibus cauſis pign. tacitè contrahitur.l. ſatis. ergo & iſta,quæ in bonis mariti ſunt, & quia habeat actionem & exceptionem eius nomine. ff. de acquiren. rerum domi.l. rem in bonis . Ad ſecundum dicit q̃ habebit etiã quartam in re iſta, niſi forſam ex ſpeciali pacto res eſſet ad dominum reuerſura : puta illo emphyteuta ſine liberis decedente. Si autem reuerſus non eſt diſtinguit an maritus habeat hæredem: tunc ille ſuccedet & mulier habebit ſuam partem. Aut non habet hæredem:& tunc vxor ſuccedit in totum. Eſt enim vltima hæres.C. vnde vir & vxor.l.vna

¶Dixit.Item Vbertus de Bo.in l. fina.

k ¶Dixit. In Summa huius tituli.§.penultimo ante finem.

l ¶In commiſſum.Hoſtien.fuit iſte verſic.in Summa.§. penulti.verſi.quid ſi emphyteuta.& ibi ſubdit, quid ſi fiat vir non ſoluendo. & dicit q̃ fortè in ſubſidium habebit recurſum contra dominum.

ADDE Abb.conſi.lxxviĳ.j.li.Bal.conſil.cccix.iĳ.lib.vbi dicit quòd habuit in facto cum Bar.

ADDE, an maritus non ſoluendo canonem rei emphyteuticæ vxoris, præiudicet vxori.Bald.conſi.cxliĳ.j.lib.Et an poſsit dari in dotem,vel aliter obligari,per Alexan.conſi.xlj.iĳ.lib.

d ¶Ia.dixit.& Vber.de Bo.in l.fi.& alĳ de quibus prædixi.

e ¶Si vſusfructus nomine. Vide j.cxxvĳ.

a ¶Cxij. quęritur.in princ.Ista cùm ver. seq.quasi eodē ordine fuerunt Pe.& Abb.

b ¶ff.eo.tit. corrige ff.de leg.j.

c ¶Tu dic.Secūdùm Roffred. vbi š.ver. sed hoc quęritur.

d ¶Suis. Vber. de Bo. in l.fin.ponderat istud suis: vt tūc veniant descendentes si dixisset, tibi, & hęredibus,etiam extranei.§.fin. de l. ex facto.quam allegat,hoc nō probat.

e ¶Volūtatibus.supple interpretandis. Hoc dico quia hic de institutione hęredis:& sic de vltima voluntate agitur.§.fi.dicit appellatione hęredis filiosintelligi in filio rogato restituere,si sine hęrede decesserit.

f ¶Ex facto.Et vide quod ibi not.in §. vlti.Non obstat. §. licentiam.in authē. de alie.& emphy. co.ix.quia licet corrigat §.emphyteusim quo ad numerum & tempus successorum: nō tamē quo ad qualitatem illorum,vt etiā scripsi de prob.in prędsentia super j.gl.

g ¶l. ij. Vide quod not. in c.potuit.in glos.sed quę & super ea.

obligatus remanet mulieri: vt ff.sol.mat.si constante.§.si maritus.& l.j.§.si maritum. ¶†Cxij. [a] quæritur,vtrū emphyteuta possit legare alicui extraneo domino irrequisito? Respon.dic q̄ sic: vt ff.de ver. signi.in conuētionibus.in fi.cū legatum nihil aliud sit,q̄ donatio à testatore relicta: vt Insti.de leg.circa prin.de leg.ij.legatū.& facit ff.eo.ti. [b] si domus. §.fi.& l.si tibi.§.fin.& vide š.de feu.§.& quoniam. ver.xix. ¶†Cxiij. quæritur,quid si hæredē extraneum in eodē testamēto reliquit.Et videtur q̄ non valet sine domini consensu:quia alienatio est.ff.de ver.obli.si ita quis.§.ea lege.ff.de leg.iij.peto.§.fratre.Quandoq̄ tamē est alienatio,& quandoq̄ nō: vt no.C.de secund.nup.l.pe.in fi.Tu dic, [c] q̄ valet: quia hæredem instituendo,vel legando,nō dicitur alienare:prout est expressum quantū ad dictū,de alie.iudi.mu.causa facta vt ff.de al.iudi.mu.causa facta.ex hoc edicto.§.alienare.nam & aliàs quędā cū vniuersitate transeunt,quæ per se nō transirent. extra,de iure pa.ex literis.& c.cū secundùm. ff.de acqui.rerū do.quædā. Vbi autē res cōcessa est sibi & hæredibus suis [d]:tunc possunt extranei succedere indubitatè:quia & legari eis posset hoc casu:vt š.ver.proxi.ergo & hæredes instituí: quia legatarius est quodammodo hæres.ff.de vsur.ad tempus & hoc verū est in emphyteuta priuati vel Reipublicæ alicuius ciuitatis,quæ vicem priuatæ personę quo ad hoc sustinet:vt ff.de verb.signi.eū,qui vectigal.Tunc enim extraneus hæres succedit: quia succederet etiā legatarius:vt dixi.Nec obstat ff.ad Trebel.ex facto.quia loquitur in vltimis voluntatibus. [e] Et ad hoc facit ff.de ver.signi.l.hæredis appellatione.& l.hæredis appellatio.C.loca.viā veritatis.Secus autē vbi ecclesia concessit alicui & hęredibus suis:quia tunc de suis tantū intelligitur:vt in authen.de nō ali.aut permu.re.ec.§.emphyteusim. nec extraneus hæres succedit:vt ibi & in præ.l.ex facto [f]. ¶†Cxiiij. quæritur,vtrum cū donat,vel hæredem instituit extraneū,possit dominus à donatario,vel legatario,vel hærede laudemium vt sibi rem emphyteuticariā confirmet,exigere? Et dixit Hug.q̄ sic:vt C.de iure emphy.l.fi.circa fi.& vers. ne auaritia.vbi dicitur,q̄ dominus pro subscriptione non debet accipere nisi quinquagesimam partē pretij,scilicet cū res venditur, vel æstimationis rei emphyteuticæ,scilicet cū donatur , vel transfertur alio gratuito titulo.Accur.tamen & alij contra:vt š.dictum est. ¶†Cxv. quæritur,sed an eædem quęstiones,scilicet vtrum donare,legare,& hæredē extraneum instituere posset:locū habeantin emphyteuta ecclesiæ.Et videtur q̄ nō,vt in authen.de nō ali.aut permu.rebus eccle.§.emphyteusim. sed illud locum habet in emphyteuta ecclesiæ constantinopolitanæ quæ non potest dare in emphyteusim nisi vsq̄ ad vitā suscipientis,& duorum successorum: vt š.ver,vij.Secus in emphyteuta alterius ecclesiæ,qui potest vendere cuilibet nō prohibito: vt dicit præ.decre.potuit,quare & donare,& legare,& hæredē instituere poterit vt prædictum est, argumē.ff.de leg.j.filiusfami.§.si quis alicui.Et hoc q̄ in extraneum trāsferre possit,colligitur:quia ecclesiam in emphyteusim perpetuò dare potest: vt in præ,ver.ij. ¶†Cxvj. quæritur,quid si emphyteuta donet,vel leget alicui ecclesiæ vel eam hęredē instituat:nunquid ecclesia ipsa sibi poterit retinere. Dic quòd non;quia ecclesiæ intelliguntur prohibitæ & capitanei,& serui,& milites,& omnes personæ,quæ non sunt idoneæ facilitate conueniendi. argumen.ff.qui satisd.cog.l.ij. [g] Vnde hodie prouinciales in instrumentis modernis apponunt vt emphyteuta possit transferre in aliū,exceptis ecclesijs siue sanctis clericis & militibus:quæ pactio seruanda est: vt C.de iure emphyteu.l.j.ij, & iij. Si enim res peruenirent ad manum mortuā, prout loquuntur Gallici dominus fraudaretur iure suo quia cùm ecclesia non possit alienare nec conditionē suā deteriorare:non posset à modo habere laudemiū nec res ita de facili incideret in commissum.Sed secundùm constitu.Alex. ecclesia cogi non debet extra manum suam ponere bona acquisita vel acquirenda: vt extra, de immuni.eccle. quia nonnulli. [h]

h ¶Quia nonnulli. li.vj.& iste ver.congruentius locatus fuisset in fi.ver.sequentis.

¶Dicunt quidam. Vber.de Bo.super l.fin.C.e.tit.& eius immediatè fuit ver. seq.qui dicebat casum illū fuisse Parmæ.

ADDE,quid operetur clausula,saluo iure ecclesiæ,Alex. cōsi.clxxxvj.ij.lib.

¶Cxx. quæritur. Ad literā fuit Mar. de fa.xv.de feudo vide quæ dicam j. de statu mo.super ver.xlv.

ADDE,latè Pet. de Ancha.consilio clxiij.& Cal.cōsil. ij.de locato.

¶§.j.in fi.Per quē §.dixit Dy.q̄ hæc non erat quęstio: quia ibi casus .Et scias hoc esse summè æquum,ponderatis rationib⁹,quæ communiter ponūtur in his contractibus de non alienando in milites,ecclesias , vel potentes &c.

¶Permutare. Vide j.de feudis.§.ij. ver.xxxij.& quod ibi dicam.

¶Cōsensus. Quasi dicat hęc opinio requisitionē fieri , vt dominus potius habeat rem,q̄ extraneus, si tantundem dare vult.Cessat ergo ratio,quādo dominus dare nō posset id, quod petit emphyteuta permutando.

¶Transfert &c.& ibi ad literam posuit Vber. de Bo. hunc ver. demptis allegationibus canonicis.

h da: vt extra, de immuni.eccle. quia nonnulli. [h]

143 ¶†Cxvij. quæritur,nunquid ergo valet legatum, vel donatio,vel institutio,si donet vel leget ecclesię vel eam hęredem instituat:cū ecclesia,vt iam dictū est,sibi nequeat retinere.Dic quòd valet quantum ad hoc,quòd ecclesia rei æstimationem recipiat.ff. de leg.j.filiusfami.§.si quid alicui.& de consuetudine,quæ est optima legum interpres,vt extra,de cō suetu.cū dilectus.ff.de legi.& senatusco̅sul.si de interpretatione.seruatur quòd tenetur ecclesia vendere intra annum.& est argu.ad hoc xij.q.ij.longinquitate.& in libro feud.de prohi.feud.al.in constitutione imperialem.§.si quis infeudatus.de hoc j.

144 vers.i.cliij. ¶†Cxvij. quæritur,pone quòd aliquis legat ecclesiæ xij.denarios singulis annis soluēdos, & hoc super aliquo prædio:nūquid hęres eius poterit vendere,vel alienare sine consensu & requisi- k

i tione ecclesię [i].Dicunt quidam quòd sic:quia nō habet ab ecclesia,dumtamen alienatio saluo iure ecclesiæ fiat.ff.de lega.j.nihil.respon.j.ff.de annuis le-

145 ga.l.libertam.respon.j.& š.vers.i.lxxxvj. ¶†Cxix. quęritur;sed quid? ecce ecclesia dedit tibi accasamēta in emphyteusim ;ędificasti ibi:nunc vis fraudulēter solū per se vendere modico pretio; & superficiem similiter per se,adijciens pretio superficiei id, quod solū plus valet: & contendens superficiem posse vendi sine requisitione & consensu & laude l

mio ecclesiæ,quasi nō teneatur ab ea.Sed certè hoc verum non est.nam etiam in venditione meliorationum debet seruari forma l.C. de iure emphy.l. fina.prout ibi expressè habetur. & sic obtinuit.

146 ¶†Cxx. quæritur [k] pone:P.tenet fundū ab epi-

k scopo in emphyteusim:ingreditur aliquod monasterium:quæritur vtrum res ecclesiastica transeat in monasterium simul cū aliis bonis suis.Et videtur quòd sic:quia in ipso ingressu omnia bona sua dedicantur:vt C.de sacrosanctis ecclesijs.authen.ingressi.& xix.q.vlti.si qua.Prędicta enim iura loquuntur generaliter:vnde tam de re emphyteutica,quàm de aliis generaliter intelligenda sunt:vt ff. m

de his quę in fraudem credi.l.j.§.ait ergo.xix.dist. si Romanorum.extra,de priuile.quia circa.Nec est mirum,si res vnius ecclesię in aliam transeat : quia hoc etiam permittitur ex titulo venditionis : vt x. n

q.ij.authen.sed & permutare.Nec aliquod damnū erit ecclesię,cuius res est ipsa emphyteutica : quia monasteriū,quod ingreditur,soluet annuā pensionem sicut priuatus soluisset:& iure priuati vtetur: vt ff.de iudi.hęres absens,extra,de sta.mo.recolentes.Sed dic hoc esse in arbitrio ecclesię:cui⁹ res fuit vtrū velit monasterio dimittere vel auferre: vt in

l authenti.de alie.& emphy.§.j.in fi. [l] & vide š.ver.

147 cxvj.& seq.& j.vers.i.cliij.& seq. ¶†Cxxj. quęritur,an emphyteuta possit sine domini licentia per

m mutare [m].Dic quòd nō:quia permutatio vicina est emptioni.ff.ex quibus cau.in pos.l.fi.ff.de rerum o

permuta.l.ij.imò est species venditionis : vt ff.de redhibito.ac.sciendū.§.deinde.Alij tamē dicunt,q̄ si talem rem percipiat in permutatione quam nullo modo à domino posset habere,tūc nō exigitur

n dñi consensus: [n] alioquin necessarius est. ¶†Cxxij.

148 quæritur,vtrum rem emphyteuticariā possit sine domini requisitione & cōsensu pignori obligare. Dic quòd sic,secundùm veteres leges; vt ff.de pig. act.tutor.§.fin.ff.qui pot.in pig.habe.etiam quas leges dicunt quidam non immutari per l.C.de iure emphy.l.fin.ibi;transferre &c.argu.C.de inoffi. testa.si quando.extra,de electione.ecclesia vestra. ij.in fin. Prętera ista nihil transfert; quia pignus in bonis debitoris manet:vt C.de pigno.act.pignus. Potest tamen,si vult ad cautelā domino denuncia re,q̄ si velit sibi tantam pecunię summam mutuare,quantam ab alio inuenit:prętferat illum.argu.ex

149 tra,de pigno.c.j.& de vsur.c.j. ¶†Cxxij. quęritur;an simpliciter alteri locari possit.Respon.non: quia tunc nec dominium,nec possessionem transo fert. [o] ¶†Cxxiij. quęritur,sed pone quòd emphy-

150 teuta locauit alteri ad modicū tępus: durante autē locatione res ad dominū redit,fortè morte ipsius emphyteutę:nunquid necesse habet stare domi-

a ¶ Alij. Huius dicti vel distinctionis, nõ video rationem quo ad iuris diffinitionem: quo ad onus probationis, fateor distinctionem procedere.

b ¶ Quod non. secundũ Pet. & Abb. quorum iste ver. & seq. sua xv. & seq. ADDE Alex. consi. cvij. iij. lib. ADDE tu quòd aliàs est consilio cxj. incipien. viso & diligenter. Et adde quòd emphyteuta alienãs partẽ suam in alium emphyteutam irrequisito domino, non cadit à iure suo: vt singula a riter voluit Hyp. de Marsi. sing. xxviij. incipi. emphyteuta &c. Et licet regulariter emphyteuta rem vendens b emphyteuticam, cadat à iure suo. l. fin. C. de iure emphy. in c. potuit. de loca. cum simili. Fallit tamen quando talis alienatio esset nulla: vt voluit Bald. in l. ij. in ij. col. vers. ex prædictis. C. de c episco. audien. alias limitationes vide per Soci. in trac. suo fallẽ. in regula cxv. Et an emphyteuta possit vtile suum dominium irrequisito domino alteri vendere, vel donare, vide Alexand. consi. cxix. incipiẽ. visis narratis. in iij. d vol. Hen. Ferran.

c ¶ In summa. ver. item & idem.

d ¶ Ver. quid si dedi. Scripsi etiam de hoc secundùm eũ in decre. potuit. super iij. glos. & vide ibi leges, quas alle. Vber. & iunge j. f ver. clxvj.

e ¶ Cxxvij. quæritur. Iste vers. est in Sum. Hosti. ſ. fi. in princ.

f ¶ Si vsusfructus nomine. Et ibidẽ not. in l. fin. j. respon. & in l. final. C. eod. & Vbert. dicit hęc aperte probari per l. eodem. tit. omnes autem casus. ſ. fin. in fine. quæ etiam allegatur in fine istius ſ.

g ¶ Quicunq;. Per hãc legem. & quia istud onus est personale. ff. de contrahend. empt. l. fi. Guido de Suza. dicit hoc tenendum in l. j. C. eod. in tributis secus, quorum onus est reale. ff. de public. Imperatores. & idem Homo Bo. ADDE Alexan. consi. cxv. iij. lib.

nus locationi? Respon. nõ: ar. C. de loca. & condu. l. emptorem. ſ. si merces. ſ. j. & extra, de preca. c. fin. argu. tamen contra ff. pro socio. idemq; in fi. ff. communi di. in hoc iudicio. ſ. pe. de cõtrahen. emp. alienatio. Alij [a] dicunt referre quis agat, vtrũ dominus agat contra hæredes emphyteutæ defuncti: an verò petatur à domino vt sinant morari colonũ. arg. 151 ff. de bonis autho. iudi. posſi. in ven. ſ. j. ¶ †Cxxv. queritur, an emphyteuta possit alteri in emphyteusim dare sine domini consensu. Respond. dic quòd non: [b] quia prohibitus est alienare sine ipsius consensu: vt C. de iu. emphy. l. fi. in prin. & in præ. c. potuit. & extra, de consti. quæ in ecclesiarũ. & appellatione alienationis etiã emphyteusis continetur: vt extra, de rebus eccle. al. vel non. nulli. & in authen. de non ali. & permu. rebus ec. ſ. nos igitur. ver. alienationis autẽ. C. de rebus ali. vel nõ l. fi. & sic decõ suetudine obseruatur. Alij tamen dicunt q; potest, ad instar superficiarij: sed primum verius. De consuetudine tamen quorundã locorũ non requiritur c dominus. Azo in Summa [c] quasi speciale esset vt in venditione domini consensus requiratur: nec dixit quod in aliquo alio cõtractu requiratur. & iunge j. ver. clxvj. 152 ¶ †Cxxvj. quæritur, quid si domini consensu alij dederit in emphyteusim & secundus emphyteuta velit ius suum vendere alij: quæritur, quis habebit pecuniam, quæ pro subscriptione seu confirmatione præstatur? Et dic q; primus dominus, cuius cõseusus est requirẽdus: quia ipse nouum emphyteutam debet inducere in possessionem: vt C. de iure emphy. l. fi. ſ. finautẽ duorũ. ſ. ver. cv. De hoc secũdũ do. M. in Summa, eo. tit. ſ. quid sit. ver. d quid si dedi [d]. & iunge & in præce. vers. clxvj.

153 ¶ †Cxxvij [e]. queriť, sed si dederit alteri in emphyteusim quæritur, cõtra quem, & qua actione aget e dominus? Et dicũt quidã, secundũ emphyteutã cõueniendũ cõdictione ex l. C. de iure emphy. l. ij. ad exemplũ tributorũ: vt C. sine censu vel reliquis l. oẽs pro his. Sed hoc videtur absurdũ, q; factũ priuati Reipublicæ adęquetur. Vnde dic secundũ Io. q; dominus rẽ vẽdicabit à secũdo emphyteuta nisi soluat pensionẽ: vt ff. vſu. quemadmodũ ca. si vſusfructus nomine [f]. & si ille se defendit propter concessionẽ primi dominus replicabit: nõ est æquum tibi fidẽ seruari, quã ego promisi authori tuo: quia nec tu mihi seruas ea, quæ tuus author mihi conuenit. arg. C. de pac. cũ proponas. extra, de iureiu. peruenit. Debet em̃ vti actione, cũ sua causa suisq; vitijs vel oneribus: vt ff. de acquir. pos. Põponius. ſ. cũ qs. extra, de deci. pastoralis. & cũ nõ sit. Potest etiam dño dari condictio, vbi ipse inducit secũdũ emphyteutã in possessionem: quasi cũ ipso videať 154 esse contractũ. Vide j. ver. clxvj. ¶ †Cxxvij. quęritur, quid si emphyteuta vult dño dimittere rem, quam tenet ab ipso dño in emphyteusim: dñs verò non vult recipere? Dic q; non poterit dimittere. extra, de immunita. ec. indicatũ. ff. de dã. infec. prætor. quia sicut cõmuni cõsensu cõtract9 celebratus est: ita nõ potest sine cõi dissensu dissolui. C. de act. & obliga. sicut in initio. extra, de reg. iur. ca. j. ff. eo. tit. nihil tam naturale. & videť expressum. C. li. xj. de feudis patri. quicũq; [g] in auť. de al. & emphy. ſ. si verò quis locator. argu. tñ cõtra, q; possit ab ipsa re discedere. ff. de vſufru. si absente. & l. cũ fructuarius. [h] vide de hoc ff. si serui. vendi. si fortè. ſ. etiam de seruitute. C. de loca. & con. coniunctos. De hoc no. extra, de consti. quæ in ecclesiarũ. Odof. distinguit: quia aut in cõcessione feudi, vel emphyteusis conuenit inter eos, vt possit cõtractui renunciari, quo casu bene põt: arg. ff. depositi. l. j. ſ. si conuenit. C. de iure emphy. l. j. ij. & iij. Aut non conuenit: & tunc loci cõsuetudo, si aliqua sit, ibi seruãda est: nã consuetudo legẽ imitatur: vt ff. cõmunia præ. vẽditor fundi. ſ. si cõstat. Si verò nulla sit ibi super hoc

h ¶ Et l. cùm fructuarius. si addas. Et l. cui vſufructuarius bene stat remissione, credas quæstionem ibi tractari. textus enim dicit vſufructuarium vendere inuito hærede. glo. dicit secus in emphyteuta &c.

i ¶ Vin. dixit in præ. c. quæ in ecclesiarum. vbi scripsi super fin. pe. glo.

k ¶ c. j. Aperte hoc ibi innuitur, q; sine voluntate domini vasallus feudũ refutare põt. sed Gul. de capitaneo q; curiam vendidit. in fine. vbi tex. dicit feudum ad certum seruitium dari posse: distinguit inter feudum simpliciter cõcessum, non determinato seruitio: & tũc procedat quod ibi dicit. Sed si certum seruitiũ determinatum est, secus: quia cùm persona liter ad seruitium illud sit adstrictus ab ipso personali vinculo refutando, se liberare non potest. ibi plenè de hoc. Dyn. etiam suo. xliij. consilio, tenet idem. Vltra ibi allegata inducit C. de fund. pa. l. qui cunq; ff. de lega. ij. Imperator. ſ. si centum legatis. in fi. & l. si seruit. vend. l. si fortè. ſ. etiam. Alberic. Odo. non vsus distinctione paterna in sua quęstione, quæ incipit, Titius Seio simpliciter tenuit eum renunciare nõ posse, per rationẽ regulæ nil tam naturale. ff. de reg. iur. & extra eo. titu. c. j. & per l. qđ fauore. de vſib9 feud. nil allegatur. in illa tranſire poterat solutio, si restricta fuisset ad thema, quod fuit dño iustam guerrã habente, ad quam vocauerat vasallum, qui tunc renunciabat feudo.

¶ Cxxix. queritur Secũdùm Vbertũ de Bob. ad fin.

¶ Tamen P. Apertius facit, quod alľ. Vber. ff. solu. matr. l. diuortio. ſ. si fundum. vbi patet, q; thesaurus nõ est in fructu. Hanc autẽ dimidiam si dicas dari, vt inuentori. Instit. de rerum diui. ſ. thesaurus. cesſabit ratio Placẽt.

cõsuetudo, aut subest aliqua iusta causa: & tũc põt renunciari. arg. C. de excu. tut. humnitatis. & C. de ꝓcu. filiusf. ĩ fi. & l. seq. puta, quia res periit, aũt nõ subest: & tũc renũciari nõ põt: vt ĩ primis cõcor.

i Vinc. dixit [i] q; põt quis inuito dño renunciare feudo, nõ tamẽ intẽpestiuè. arg. ff. pro socio. si conuenerit. & l. sed socius. ſ. fi. lex tamẽ dicit, indistinctè posse ei renũciari q̃cunq;, & sine dñi volũtate: vt in lib. feudorũ, de vasallo, qui cõtra constitutionem

k Loth. feud. al. c. j. [k] arg. ff. de oper. liber. interdũ. De hoc s. vers. xj. & j. de feu. ſ. & quoniam. ver. xxviij.

155 ¶ †Cxxix. quæritur [l] vtrum emphyteuta volens

l rem emphyteuticariã dare in feudũ alicui seruitori, vel amico suo, teneatur requirere domini consensum. Et est arg. q; non. C. de prædi. cur. sine decreto non ali. l. fi. Quod si dicit, volo dare in feudum: dominus respondebit: & ego volo habere in feudum. & si emphy. dicit: & ego volo habere pretiũ: respõdebit dñs, non dabo: quia nõ debebas recipere ab amico vel seruitore. sed dicet emphyteuta: ego volebam illi dare gratis, quia mihi seruiuit, sed vos mihi non seruiuistis. Præterea sequeretur absurditas: vt vos, qui estis directè dñs, haberetis à me in feudum, qui habeo tãtum vtile dominium: & sic quo ad feudum remanerem maior, & dominus viderer. Item res sua nemini seruit: vt s. vers. xlv. & vide 156 j. de feu. ſ. quoniã. vers. xxiiij. ¶ †Cxxx. quæritur ecce cõcessi tibi feudũ in emphyteusim, & tibi assignaui viã, vel iter per alias meas possessiones, pro ea parte, qua inter nos conuenit: tandem contingit viam illam seu iter vi fluminis destrui: quæritur an per illam partem tenear gratis & sine pretio viam præstare? Et videtur q; sic. arg. ff. de vſufr. leg. l. damnas esto. circa fin. ff. de vſufru. l. iij. ff. de serui. rusti præd. l. j. ſ. fin. & C. si aduer. fisc. l. vt eadem forma, quia ego possidebam & tu possideas. Et facit ff. de serui. vrb. prę. eum qui columnã. Videtur em̃ acquisita seruitus, vel quasi: licet verè seruitus nõ dicať in emphyteuta vſufructuario. ff. si seruitus vendi. l. ij. ſ. fin. C. de inoff. testa. l. fi. ff. iudi. solu. iam tamẽ. ſ. si plures. Nec enim videtur via tradita, quæ tradita non durauit. ff. de lega. j. non quocunq; modo. ff. de lega. iij. qui concubinã. ſ. si heres. Nec videtur versum, quod non durat versum. ff. de in rem verso. si pro parte. ſ. versum. ff. quemadmodũ serui. amit. locus. ſ. fina. extra de verb. signific. nam & ego. Et nedum hæc obtinet in via publica, verùm etiam in priuata. ff. de itine. actuq; pri. l. j. ſ. si vicinus. Argu. tamen contra. nam sufficit semel viam tradidiſſe. argu. C. de instítu. & substitu. l. penult. nec tenetur quis de contingenti casu. C. de condi. indeb. l. inde-

157 bitum. C. de cõpensa. l. quoniã liberum. ¶ †Cxxxj. quæritur cuius erit augmentum, siue accessiones, l siue meliorationes rei emphyteuticariæ? Dic quòd emphyteutæ: vt extra eo. potuit. C. de iure emphy. l. fin. Quidam dicunt q; latens incrementum, vt allu m uionis, est emphyteutæ: patens verò, vt insulæ, est proprietarij. argu. ff. de vſufr. l. item. ſ. huic. & vide 158 infra vers. cxxxvj. & s. vers. ij. ¶ †Cxxxij. quæritur, quid si in ea inueniatur thesaurus? Dic q; emphyteutę, cuius est vtile dominiũ, dabitur dimidia: m vt ff. si ager vect. vel emphy. pe. l. j. ad fin. tamẽ P. [m] 159 dixit dño dari debere. ¶ †Cxxxiij. quæritur, quid si P. tenet à me fundum in feudũ, vel in emphyteusim sub annua pensione xij. denariorũ, sed tu percepisti illos xij. denarios aliquibus annis: quæritur an possim illos à te repetere: & qua actione? Rñ. sic, et cõdictione ex l. litib9. quę est C. li. x. de agr. & cẽsi. 160 ¶ †Cxxiiij. queriť: sed ecce, Si pereat tota res, non dolet emphyteuta: Sed, si pro parte, nulla se liberat arte: vt C. de iur. emphy. l. j. in fi. Vñ quęriť, vtrũ in primo casu, cũ tota res periit, liberetur ipso iure: an verò ope exceptionis. Dic q; non ipso iure. certi enim sunt modi tollendi obligationes, de quibus

iste nõ

a ¶Dicunt quidam.Mar.Gof.

b ¶Et melius.Bur.& Accur.in l.j.gl.pe.& per me in decre.potuit.& in pe. glo.cuius quasi ad literam fuit iste versic.
ADDE Pet.de Anch.consi.ccl.

c ¶Secundũ Accur.l.j.in vlti.glo.Vber.distinguit,an sit res limitata per iugera & pro singulis tantũ dari debet: & tunc illis auctis augebitur census. ff.de acquirẽ.re.do. l.in agris. sed lex a ista mihi potius innuit illud tunc non accrescere emphyteutæ:sicut nec latens incrementum vt præ.§.sed si insula.Quibusdã videtur ꝙ si augmentũ sit in duplo prosit domino duplicando pensionẽ: vt sicut totum simplũ sibi perit:sic totum c duplum sibi accrescat. Si autẽ minus duplo:cùm totum d illud minus pereat e emphyteutæ: sit in tantũ auctum, sibi accrescit. facit lex secundũ naturã.ff. de regu.iur.eo.titu. qui sentit.lib. vj.cõ muniter tenetur, ꝙ omne augmentũ,si tale est,quod ad eũ pertineat,sibi cedit sine onere pensionis augendæ quæ non augetur etiam cõductori.C.locati. l.legem. & ver. hoc etiã per Cy.in præ.l.j.in vj.q.

d ¶Dicit Vber.in de cre. potuit,ad finẽ pe.glo.

e ¶Propter.Quid si sterilitas causatur à guerra ꝓpter quã emphyteuta colere non potuit, habeo hunc casum plenè disputatũ per Guido.de Suz.super l. damnũ.C.loca.Sed præmittã breue dictum Iac.de Areti. super l.in eos.prima.in fi.ff.furti aduer. nau. illud aliquantulum ampliã do.Dicit enim illum ad censum nõ teneri.Quod sic probat lex æquiparat rem occupatam à flumine,& impeditam latronum potẽtia.ff.de rebus autho.iudic.posl.cũ vnus.in fin.& alia lex dicit ꝙ occupatum a flumine est in deperdito.ff.de acquiren.possessinterdum.§.j.sed si deperditum est,nõ tenetur emphyteuta.C.de iure emphy.l.j. Et l.ipsa,in eos.dicit rem perire eo ipso,quòd ipsius facultas haberi non potest. Ad idem C.de condi.in ser.l.fina.ergo vt suprà facit.ff.de verbo.signifi.Labeo.in fin.& idem Cy. C.eo.titu.l.j.in q.pe.Guido autem ad hanc partem alleg.ff.de censi.l.forma.& de palu.& allu.l.ij.Item census præstatur ratione rei vel territorij.ff. de publi.Imperatores.& de iure fisc.l.prędijs.Cessat ergo causa,si prædio vtì non potest:ergo cessat census C.de episco.& cle.generaliter. extra, de appel.cùm cessante.Item guerra & incursus hostium numerantur inter casus fortuitos.Insti.quib.mo. re contrahitur ob.§.iij.& quæ casibus fortuitis eueniunt,nullo bonæfidei iudicio imputantur.C.de pigno.act.quę fortuitis.& nullo consilio potest illis resisti.ff.de admini.rerum ad ciui.pertinen.l.ij.§.si eo tempore.nec contra vim valet custodia.ff.commo.l.ad eos. Ad hanc partem facit ff.locati.l. habitatores. & l.ex conducto.§.si vis tempestatis.& l.si fundus quẽ.ad finem,cũ l.seq.Ad cõtrariũ inducit: quia quod in genere promittitur,non perit.ff.ad l.falci.in ratione.§. incertæ.& talis est iste census,scilicet in genere promissus.ergo &c.Item nil tam congruum humanæ fidei,quàm promissa seruari.ff.de pact.l.j.& graue est fidẽ frangere.ff.de consti.pecu.l.j.in prin.& l.illud primo respon.in fi.Itẽ incẽdiũ inter casus fortuitos numeratur. ff.pro soc.cũ duobus §.damna fatalia.& Insti.quĩ.more cõtrahitur obli. §.ij. & tamen non liberat debitorẽ.C. si cer.peta.l. incendium.& difficultas protestationis impedit stipulationẽ ff.de ver.obli.l.ij.§. j.& l.continuus.§. illud.Itẽ licet propter rem promiserit cẽsum,est tamẽ personaliter obligatus.ff.de contrahen.empt.l. vlti.in fin.Sed personalis obligatio nõ imitatur rẽ,sed personã. ff.ad Tre.l.j.§.si hęres. & l.cogi. §.inde quæritur.Itẽ res non est tota perempta:ergo non liberatur.C.de in.emphy.l.j.Item legitimè facta promissio de censu ex aliquo euentu exufflari nõ debet.ff. de iti. act. priua.Nec enim excusat superuẽiens casus.ff.ad Tupi.l. in Senatus.§.si propter.& j.de condi. inser.l.pe. Soluẽdo distinguit,aut suscepit in se periculum casus fortuiti, aut non.Primo casu tenetur:secundo nõ. De his casibus vide s.e.tit.§.iam dicendũ.ver.ad euidentiam.in scholis post eum nõ prius habebatur eum teneri,si census debebatur ex fructibus ali.sic ad primũ alleg.ff.de contrahẽ. empt.si debitor.§. j.ad secundũ præ.l. incendium.

ADDE Alex.cõs.cxij.& xxxj.ij.li.& ibi,qd cũ est sterilitas ꝓpter pestẽ.

f ¶Extitisse.Et sufficit hoc probare & perditionem ipsius & tenorẽ secundùm Accur.in l.fi.C.eo.alle.C.de fi.instr.l.emancipatione.Vide quod scripsi de præ.cùm olim.j.super fi.vlti.gl.

g ¶Dicunt quidam.Odof.sua q.mihi.ij.vsufru.leg.
ADDE Alex.cõsi.xciij.iij.lib.& consi.viij.ij.lib.

h ¶Vxori.ij.ibi enim sunt quatuor leges sic incipientes.Hęc sol.nõ placet. nam ex ea sequitur,quod medio tẽpore res in bonis nullius esset:quod tẽpus quinquaginta annos posset excedere,sunt ergo duo necessaria,ne redeat,quòd extent descendẽtes & ꝙ sint intra tẽpus limitatũ.sed in l.vxori. extabat hæres,ad quem finito vsufructu intra quinquẽniũ pertinebat fundus dandus per eũ libertis finito quinquennio.& hæc est propriũ legatorum factorum post certã diẽ.Sed quid iuris, vbi nõ apparet aliud ius habens,cẽ vtile dominiũ applicari directo & vsumfructum proprietati.

i ¶Pertineat. Ad quæstionem facit quod dicam j.de test.super rubri.v.
ADDE Pau.de Ca.l.j.C.de condi.inser.& quod voluit Alex.cõsil.lxj.li. j.& melius consi.cxxviij.j.lib.

161 ¶†Cxxxv.quæritur,sed qd erit si fundus emphyteuticarius vltra medietatem clade,vel casmate perijt,vel plus vel minus:nũquid debet pẽsio minui? Dicũt quidã[a] ꝙ si vltra medietatẽ perierit emphyteuta nõ tenetur soluere integrã pensionẽ:vt C.de iure emphy.l.j.ibi:si verò particulariter dãnũ &c. quia nomine partis dimidia intelligitur.ff.de verb. signi.nomen filiarũ.§.j.Alij dicũt & melius[b] quòd totam pẽsionẽ soluere debet:vt in ea.l.ibi:ex quo non ipsa rei substãtia penitus lædit.& Insti.loc. §.adeò.in fi.arg.tamẽ cõtra C.de allu.l.ij.Sed illud speciale est in tributo:& vide s.ver.vij.ibi:sed qua 162 re fiant.¶†Cxxxvj.quæritur,quid econtra. Si res augeatur:nunquid & pensio augetur?Respon. põt distingui an sit latens,vel apparẽs incremẽtum: ad instar vsufructuarij.ff.de vsufruc.Itẽ si fundi.§.sed & si insulã.secundũ Accur.[c] s.ver.cxxxj. ¶†Cxx- 163 xvij.quæritur an propter sterilitatem rei emphyteuticariæ debet diminui pensio ? Respond.dicit Vber.[d] ꝙ non:licet secus sit in locatione: vt extra, eo.titu.propter.[e] ¶†Cxxxviij.quæritur,qd si fiat 164 pactum cõtra naturã cõtractus:puta ꝙ si tota res perierit,totũ damnũ pertineat ad emphyteutã: & videtur ꝙ non valet.Iniquũ enim esset, ꝙ carcat re,& insuper teneatur domino reficere dãnũ.ff.de act.emp.& vendi,ex empto.in fin.sed ibi non fuit pactum de hoc factũ.& arg.de pact.iurisgentiũ.§. dolo.ff.de cõtrahen.empt.domũ.sed dic valere:ar. de iure emphy.l.j.ibi:in alijs obseruari &c.& arg. ff.de contrahen.emp.l.qui officij.§.fi.ff.de peri.& commo.rei ven.si venditione.C.loc.licet.ff.si quis cau.sed & si qs.§.quæsitũ.Et nota secũdũ quosdã C.commo.l.j.nec potest emphyteuta cõqueri, ex quo sibi sem l placuit.ff.de aqua plu.arcẽ.l.in diem 165 xxxij.q.j.horrẽdus.& vide s.ver.lxxxix.¶†Illud autem certũ est,ꝙ pactum in vno capitulo specialiter factum non debet ad alia extendi.ff.de pact.si vnus.§.ante omnia.ff.de transac.qui cũ tutoribus. C.eo.tit.si de certa.& C.de iure emphy.l.j.Sed & si pactum appositũ sit de aliquo faciẽdo vel nõ:bene valet.ff.de pac.in traditionibus.C.eo.tit.petens. 166 & l.in bonæfidei.¶†Cxxxix.quæritur qd si amissum sit instrumentũ emphyteutici cõtractus : nunquid tenet cõtractus?Respõ.licet secundũ quosdã non posset cõtractus fieri sine scriptis : vt C.de iure emphy.l.j.& s.ver,v.tamẽ nihilominus valet & tenet contractus.sufficit enim semel instrumentũ extitisse,[f] licet postea defierit extare,ar.ff.de bono. 167 pos.secundũ tab.l.j.¶†Cxl.queritur,vtrũ perdito instrumẽto,emphyteuta poterit petere à domino instrumẽti renouationẽ?Respõdeo sic secũdũ Ioã. ar.ff.de admi.tut.chirographis.respond.j.& extra, de cõuer.coniug.dudũ.& in his,quę not.ff.de edit. 168 instrumento.§.postcẽ.¶†Cxlj.quæritur,qd si dominus petat sibi edi instrumentũ ab emphyteuta: nunquid cogetur edere?Et videt ꝙ nõ:cũ ipse hoc sibi fieri seu confici fecerit suis sumptibus.ar.extra de proba.c.j.sed hoc non est verũ. Nã cũ domini causa consecutus sit instrumẽtũ,dicit quodã modo esse domini licet corpus sit alienũ.arg.ff.de edẽ.ait prætor §.j.Potest tamẽ emphyteuta petere ꝙ dominus iuret de malitia,ne videlicet petat sibi edi instrumentũ,quod fortè habet.C.de edẽ.si quis.§.ij. 169 & fiet editio cũ die & consule.¶†Cxlij.quæritur, quid si pro re,quã à me vendicas, probo emphyteutam longo tẽpore soluisse canonẽ,nõ tamẽ apparet instrumentũ emphyteusis,quod in hoc contractu requiritur,vt dixi?Rñd.videt emphyteusis esse concessa: vt C.de fun.pat.iubemus.ff.de ritu nup.liber.Longa enim præstatio inducit coniectu ram vt omnia solẽniter acta esse videantur:vt ff.de vsur.cũ de in rem verso.Insti.de fideiuf.§.fi.& vi- 170 de s.ver.lvij.& in vers.lxiij.¶†Cxliij.quærit,pone data est res duobus in emphyteusim hoc pacto vt si vnus absq; liberis decesserit,eius pars superstiti accrescat:demum is,qui erat sine liberis, portionem suã pignori obligauit:vt s.versi.cxxij.& post hoc decedit filijs non relictis.superstes verò cùm, obstãte loci consuetudine,non possit aduersus creditorem agere vult aduersus defuncti hæredes agere:quæritur an potest?Rñ.sic:vt rẽ pignoris nexu liberent,vel saltẽ deperditæ rei pretiũ cõponãt.ar. ff.ad Treb.quidã.§.j.ff.quæ in frau.cre.l.fin.§.fi.ff. de re iudi.factum cuiusq;.& l.nõ debet alteri.ff.de solu.si rẽ meam.ff.de leg.j.l.si quis inquilinos.§.j.& 171 iunge s.ver.lxx.¶†Cxliij.quæritur,ecce,pater accepit rẽ in emphyteusim pro se & filijs ac nepotibus:demũ si ipse cessat in solutione pensionis , vel alius culpa sua possessionẽ perdit : quæritur an ex g hoc filius innocens perdat ius suũ.Dicũt quidã[g] ꝙ non.ar.ff.de senato.emancipatũ.§.si qs.ff.de in ius voc.adoptiuum.in fin.ff.de iure pat.duo fratres.ff. 172 quod vi aut clam.semper.¶†Cxlv.quæritˉ, ponę quòd alicui est aliqua res in emphyteusim cõcessa, pro se suisq; filijs & nepotib[9] in annos lx.emphyteuta autem intra hoc tẽpus sine filijs & nepotibus decedit:nunquid huiusmodi possessio ad dominũ reuertetur:an verò expectabitur,donec tẽpus huiusmodi sit elapsum?dic ꝙ expectari debet.arg.ff. h de vsu & vsuf.le.vxori[h]. ¶†Cxlvj.quæritur,quid 173 si aliquis accepit rẽ in emphyteusim pro se suisq; filijs masculis:nunc supereſt nepos ex filia,quæritur i an ad illum res huiusmodi pertineat[i]. Et videt ꝙ sic,secundũ verborũ significationem.nã hic nepos masculus est:ergo ad ipsum pertinere debet. Non enim à significatione verborum aliter &c.ff.de leg. iij.non aliter.Sed certè hoc est potius contra eum. nã verbi significatio est vt filius & nepos sit suus, & in eius potestate cõstitutus:sed filius filiæ nõ est in potestate aui.ergo non est suus.vnde ad eũ non habet respectus,vt Insti.de pat.pote.in fi.& Insti.

a ¶Ver.lxix.Et vide quod dixi ſuper ver.lxxij.
b ¶Eo.ti.Non proximo:ſed de conditioni.& demon.ibi vir legans vxori,ſi liberos habuerit,de ſuis intellexiſſe videtur.& huic videtur ſtandũ,ex quo à viro fuerant verba prolata,vel ſtipulata.
c ¶Alexan.iiij.Hæc fuit Vrbani,& ſequens,quam extra de feudis.c.ij.ſuper vlt.gl.attribuit Innocẽ.iiij.fuit clẽ. iiij.vt not.de reſcri. ſi gratioſè.in.j.glo. lib.vj.per quam de cre.expeditur hæc queſtio diſtinguendo inter beneplacitum Papæ & beneplacitum ſedis apoſtolicæ.ibi vide,&ſ.de actio. & peti.§.ſuper.circa finem. verſi.item ſi Papa.vbi duas remiſsiones dedi.
d ¶Filiis & nepotibus. Ineptè videtur dictum de his, ſine liberis, cùm ad ipſorum filios non tranſiret conceſsio.
e ¶Reſpond. Vtique inepta reſponſio formæ quæſtionis: ſed ad proximum ſe refert, ſcilicet q̃ ſolùm ad coniunctos re & verbo ſubſtitutio referatur. quod probat §.quem allegat.
f ¶Ver.lxix.Hic erratum fuit in numero.ſiç & fortius ſ.de lega.§.nunc de epiſcoporum. ver. xl.quod tamẽ corrigendum non eſt circa allegationes ſequentium verſuũ in diuerſis locis ſæpius iteratas : ſed ſuppleamus, has duas quæſtiones, quæ numero deficiunt per duos ver ſi.ſeq. vt ſtatim in illis dicam. & hic corrigamus vt dicat clxvj.
ADDE Alexan. cõſil.xliij.j.lib.
g ¶Suis. Vides quòd quæſtio formatur de emphyteuſi & feudo non auitis, ſed paternis tantũ. ſuper quibus vide quod ſcripſi extra, de feu.c.ij.ſuper vlti.gloſſ.& in regula, non debet aliquis.de regulis iuris libro ſexto ſecũ dũ quæ tenet Guido de Suza. ſuper l. qui ſeparatis. C. ç vnde lib.& ad feudum auitum filiũ admittendum: licet paternam hæreditatem repudiet: vide j.titu.ij. verſicu. xxvij.& facit hoc de hære.quali.& diffe.§.ſui.& q̃ filius ex fœmina vel aliquis ex eius linea non admittatur,eſt argu.ff. de iure immu.l.j.& C.de condi.inſer.l.j.ſecundùm
174 Ioan.¶†Cxlvij,quæritur, pone emphyteuta deceſsit pluribus hęredibus relictis,qui cùm certis rebus hæreditarijs res emphyteuticas diuiſerunt:demum vnus illorũ præmoriens alteri tantũ ſuã portionem emphyteuticariæ rei reliquit:modò queritur vtrũ reliqui filij admittantur.Et videtur q̃ ſic. Nam pater rẽ accepit pro ſe ſuiſq̃ filijs & nepotibus:vnde ibi cũ ſint filij,videntur debere pariter admitti.Sed dic ſatis eſſe,q̃ vnus habeat.argu.ff.de lega.iij.is,qui cũ plures libertos.Si autem pactũ ſit in inſtrumento appoſitũ vt vno decedente res deueniat ad ſuperſtites:ſecus eſſet,nam tũc pater poterit partes diſpares dare talibus : vt.ff.de lega.j.filiuſſami.§.penulti.Alij verò dicunt hoc nõ eſſe verum:vt ff.de leg.ij.Lucius Titius.& vide ſuprà ver
175 ſicu.lxix.[a]¶†Cxlviij.quęritur,quid ſi maritus accepit pro ſe & vxore ſua eorumq̃ filijs & nepotibus in emphyteuſim:mortuus eſt maritus:nũquid mulier cũ filijs defuncti admittetur. & ſi admittitur:quæritur in quanta portione admittetur.Et videtur diſtinguendum eſſe vt C.ſi quis alteri,vel ſi bi.multùm intereſt.Item obſtat mulieri regula illa, Alteri ſtipulari vel paciſci nemo poteſt,Reſpond. ſi mulier ratum habuit,quod factum fuit per maritum,admittetur: quia ratihabitio retrotrahitur,& mandato comparatur.ff.ad Macedo.l.fin.C.de donatio.inter virum & vxor.dictam.argu.ff.quod vi aut clam.prohibere.habuit autem mulier dimidiã
176 cùm duo fuerunt acceptores. ¶†Cxlix.quæritur, quid in caſu ſuprà proximè poſito:ſi mulier habet filium ex alio marito:nunquid ad iſtum pertinebit.Dicunt quidã q̃ non:quia eorum filius eſſe nõ poteſt,niſi ex eis naſcatur.vel fortè illa pluralis locutio accipietur ſeparatim : vt ille pro ſuis & illa pro ſuis habeat.arg.ff.de condi,& demon.l.j.ff.de condi.inſti.l.ij.in fin.argu.tamẽ cõtra,eo.tit.[b] cùm
177 vir vxori.¶†Cl.quæriẽ pone,P.accepit in emphyteuſim pro ſe & vxore ſua ad voluntatem ſuã.demum mortuus eſt ſuper hoc,ſua voluntate non expreſſa,quæritur an pertinet ad vxorẽ.Reſpõ.vtiq̃. arg.ff.de lega.iij.fideicõmiſſa.§.ſi ſic.& §.ſi rẽ.& ff. de proba.eũ,qui.& l.iij.& facit de ver.obli.ſi quis ſtipulatus.ar.tamen cõtra.ff.eo.centeſimis.ff.de cõdi.& demõ.ſi ita expreſſum.Sed certè ſufficit: quia ſemel voluit maritus.argu.ff.de aqua plu.arcen.in diem.ff.locati.l.itẽ quæritur.§.fi.Item taciturnitas vſq̃ ad mortẽ non videtur reuocare præcedentem voluntatem,imò cõfirmat:& q̃ alias nõ valet,facit valere.ar.C.de pac.l.fin.& facit irreuocabile, quod poterat reuocari: vt in dona.inter vi.& vxo.& inter patrem & filiũ: vt ff.& C.de dona.inter virũ & vxor.per totũ.& ſunt hæc in argumentũ ad quæ-
178 ſtionem talẽ.†Quid ſi dominus Papa cõceſsit tibi beneficium tenendum vſq̃ ad ſuæ beneplacitum voluntatis? Reſpon.durabit donec reuocetur.extra de diuor.is,qui. ¶Sed quid ſi mortuus eſt Papa: nunquid ordinarius poterit illud cõferre? Et eſt ar. in præ.concor.q̃ vacat,& q̃ finita ſit conceſsio:& poterit per ordinarium conferri.& ar.ad hoc C.de loc.& cõ.l.locatio.ij.& ff.e.l.iiij,vbi dicitur,q̃ ſi locatli,quandiu velles,morte finitur locatio.& extra de precar.c.ij.Nam beneplacitũ & voluntas Papæ deſinit & expirat eo moriente: vt in conſti. Alexã. iiij.[c] de reſcri.ſignificaſti.nec vlteriꝰ poteſt aliquid velle: vt C.de ſacroſan.eccl.l.j.nã mors omnia ſoluit; vt in authẽ.colũ.iiij.de nupt.§.deinceps.¶Sed Vin.no.contra extra de ele.dudum.ij.in fi.& pro eo facit conſtitutio Inno.iiij.in tit.de reſcri.vt petitioni.quia beneficia principis latiſsimè, &c.extra,
179 de dona.cũ dilectus.¶†Cl.quęritur:pone aliquis conceſsit hoc modo A.& B.& c.concedo pro me ad duas quæſtiones ſequentes.Et ad huius quæſtionis intellectum ſcias q̃ Mar.de Fano extra tractatum quæſtionum,de quo dixi in princ.quæſiuit de filio,qui patre mortuo ſe reuocari facit per eccleſiam,à qua pater patrimonium tenebat in emphyteuſim:& per hunc modum creditores excludit.Dixi autem quòd quæſtio iſta plus in facto,q̃ in iure conſiſtit.Nam ſi adiuit vel ſe immiſcuit,certũ eſt quod tenetur.Si repudiauit, vel abſtinuit: conſtat eum creditoribus non teneri.In dubio diſtinguit Aut pater in illis rebus ius ad filium tranſmittere non poteſt:vt quia contractus ſine pacto reuocationis fiebatur in eius pſona: dic tunc filiũ non dici fraudulentum, & creditores non teneri:aliàs ſecus.allega.ff.de leg. ij.l. peto. §.j. & ad l.falcid. pœnales.j. reſpon. Allegabat prius contra eum, quòd ex quo poſt mortem patris, & ante reuocationem aliquo tẽpore poſſederat, præſumebatur iure hæreditario poſſediſſe, & ſic adiuiſſe.C.de re pu. hære.l.j. Debuerat enim ſtatim cõtrarium proteſtari. ff.de acquiren. hæred.pro hærede.§. j.Nec videtur quærendum, an bona fuerint patris.Satis enim eſt quod pater primò, & ipſe poſtea illa poſſederint.Facit.ff. de acquirẽ. hære.l. gerit. pro hærede.Itẽ patris contemplatione facta fuit renouatio : & ſic quaſi de ſuo eſſe videtur. ff.de vſuf.ſed & ſi quid.& talia hæreditaria dicuntur,& in petitione hæreditatis veniunt. ff.de peti.hær.ſed nõ tãtùm. Videtur ergo fraudulenter hæreditarium ab eccleſia petitum.ff.de acquiren.hæred.ſi is, qui bonis. & C.de diſtra.pign. & quæ ſub imagine. Facit ff.ad Treb.Lucius. §.Titia.pro ipſa in ducit ff.de acquirẽ. hæredi . pro hærede.§. ſi quid.& §. fi.& l.ſi pupillus.in fi.C.de repu.hær.l. ij.C.vnde le.l. non hoc. Inducit ff. cõi diui.qui cohęredes ff.ſi omiſ. cauſa teſta.l. fi.ad munici.

d cedo vobis & filijs & nepotibus veſtris.[d] & ſi qs de filijs veſtris & nepotibus ſine liberis deceſſerit portio eius ad ſuperſtitẽ deueniat:nũc queriť,vtrũ hæc ſubſtitutio referatur æqualiter ad omnes, vel ſolũ ad eos conſortes,qui re & verbo ſunt cõiuncti?Reſpon.vtiq̃[e] ſecundũ quoſdã:arg.ff.de vulg.
e 180 & pupil.ſubſti.cohæredi.§.qui diſcretas.¶†Clij. quæritur:ſed quid ſi ita conceſsit:cõcedo talẽ rem in emphyteuſim tibi P.& filijs fratris tui: quæritur quam portionẽ habeant filij fratris,vtrũ virilẽ vel ſemiſſem.Et dixit Io.q̃ ſemiſſem,& non plus:arg. ff.de hære.inſti.vtrum hæc adiectio.C.de impub.
181 & alijs ſubſti.l.fi.¶†Cliij.quæritur,quidã accepit feudum pro ſe & pro filijs & nepotibus ſuis: demum ingreſſus eſt monaſteriũ,quęritur an hęc res tota remaneat filijs,quaſi ex pacto cõtract9?quod videtur:arg.ff.de ver.obli.quicunq̃. Ecõtra videtur,quòd eccleſia loco hæredis vel filij habetur:vt in authen.de ſanctiſ.epiſcopis.ver.ſed hoc præſenti.extra,de proba.in præſentia.Vnde videtur,q̃ hæc res cedat eccleſiæ ſicut & aliæ res ipſius, ſecundùm formã lxix.q.vlti.ſi qua.& C.de ſacroſan.ec. authen.ingreſsi. vbi dicitur ſe & ſua.Intelliguntur enim ſua,ea,quorũ vendicationẽ habet.ff.de auro & argen.leg.l.Quintus.§.ij,nam & cũ dico alienũ: vt ff.de relig.& ſup.fu.l.ij.in princi.& hoc quidam-
182 tenent.& iunge ſ.ver.cix.& j.ver.proxi.¶†Cliij. quæritur:ſed ſi eccleſia eſt loco filij vt ſ.ver.proxi. quæritur,q̃diu dominus,à quo res tenetur carebit reſua?Et videtur q̃ perpetuò,ſicut & eccleſia perpetuò durat:quia nunq̃ moritur:vt.xij.quęſtio.ij. liberti.ij.Dicunt quidã quòd durat q̃diu viuit ingreſſus,argu.ff.de leg.ij.peto.§.j.xij.q.j.illi qui.vel eccleſia comparabitur loco filij;& ea ratione tenebit centum annis.Itẽ cõputabitur loco nepotis,& ea ratione tenebit per alios centum annos.ar.ff.de vſufru.cui vſusfructus.& hoc ſi tenebitur à laico.Si autem ab alia eccleſia : tunc datur eccleſię dominę optio,vtrũ velit accipere penſionem vel reaccipere rem ſoluto cõtractu intra duos annos: vt in auẽ.
183 de ali.& emphy.§.j.Tu dic vt ſ.ver.cxvij.¶†Clv. quæritur,conceſsi tibi rẽ aliquam in emphyteuſim vſq̃ in tertiã generationem completã,ita q̃ poſtea ad me reuertatur:demũ decedis relicta filia,& poſt modum filia decedit relictis duobus filijs: vnus autem ex illis decedit vnico filio relicto:nunc quęritur qd iuris.Primò videtur q̃ iſte filius fratris mortui iſtud ius cõſequatur ex perſona patrui ſui licet ex perſona nihil poſsit habere:quia eſt ex quarta generatione.ar.ff.de tempo.in integ.reſt.petenda. arg.ff.quę res pign.ob.poſ. Ariſto.ff.de decur.l.iij. ar.tamen contra,vt non habeat ex perſona patrui eo viuente.ff.de admi.rerum ad ci.perti.l.ij. Itẽ q̃ ad me nihil debet reuerti:cũ nondũ ſit tertia generatio finita.Item videtur q̃ hęres defuncti nihil debet habere,cũ ipſe ſit de quarta generatione.Dicũt quidam q̃ frater defuncti viuens totũ habebit: & apud eũ remanebit,quaſi iure accreſcendi.Nam & in cõtractibus inter viuos,locũ habet ius accreſcendi:vt ff.de vſufru.accreſ.l.j.& l.idem etiã.ff.de vſuca.ſi totius.& l.imperij.& C.libr.x.ſi ſocius liber. imperialis dece.l.vnica.etiã ſine noua inductione in eam partẽ:vt C.de dona.quę ſub modo.l.iij.&
184 videſ.verſ.lxix.[f]¶†Clvj,quęritur,vtrũ filius,qui
f ab hęreditate patris abſtinet,poſsit habere quę pater iure emphyteutico acquiſiuit,ſeu accepit pro ſe
g ac filijs & nepotibus ſuis[g]. Et videtur q̃ ſic : licet non ſit hęres patri : vt ff.de ver.obli.quicunq̃. §.j. ff.ad Treb.debitor.§.fin.ff.de lega.j.filij.& duabus legibus ſeq.ff.de reli.& ſump.fu.familiaria.ff.de ſepul.vio.quęſitum.ff.de acqui.hęre.ſi quis verò.argu.contra:quia cùm pater paciſcitur filijs , tanq̃ hęredibus

libertus.§.sola.ff.de ope.lib.l.iiij.ff. de pigno.lex vectiga. ff.de in diem addi.l. vbi autē.§.sed mar cellus.

ADDE Alexan. consi.xj.iij.lib. Ro. consi.xxj.

a ¶Et emphyteusim.Hoc placet Accur.ī brocardo R. xxxv. in R.qui repudiat. vide quod a dicam j.titu.ij. ver. xxxvij.

b ¶De inoffic. test. puto q hoc intēdit b si vnus ex filijs,cui pater fecit donatio nē immensam abstinens ab hæreditate, donationem illā retinet ,saluo fratribus iure Falcidiæ. sic & iste abstinēs tenebit emphyteusim.

hæredibus:si nō existāt hęredes nō debēt ea habere:vt C.de ver.obli.eū,qui.§.j.arg.ff.de pac.l.auus. quod semper præsumit:cū ex voto liberis omnia paremus.ff.de bon.lib.l.penul.versi.faciliorq;. Sed ad hoc fortè responderi posset q talis mentio filiorum nō videtur hoc casu facta vt hæredū,sed potius vt filiorū,vt sit pactū personale pro se & filijs ac nepotibus tantū:vt in auc.de nō ali.aut permu. rebus ecc.§.emphyteusim.& potius videt hic fieri mentio filiorū vt alios hæredes ab hoc iure excludat:quia qui in vno permittit,in alijs prohibet: vt C.de procu.l.maritus.extra,de trāsla.c.inter corpo ralia.Itē alia ratione,si filius repudiat bona:ergo & emphyteusim,[a] quæ bonorū appellatione continetur:vt ff.de acqui.re.do.l.rem in bonis.ff.de verbo. obli.l.stipulatio ista.ff.de ver.signi.bonorū.Et videtur hæc quæstio expediri per auc.vnde & si parens positū C.de inoffi.testa.[b] ¶Quid si grauatus sit fideicōmissarius restituere an talia emphyteutica venient in restitutione?Item quid si iustè fuerit exhæredatus,an priuabitur emphyteusi sicut alijs
185 bonis?¶†Clix.[c] quæritur qd si dominus ędificauit in solo,quod concesserat in emphyteusim:nunquid ipso inuito,emphyteuta illud opus poterit demoliri?Rñ.non poterit impunè,si fuit prohibitus antè emphyteuta opus demoliri:sed ante prohibitionem posset:vt ff.de vsu & vsufr.le.l.hæredes.
186 ¶†Clx.quæritur:sed quid ecōuerso.si emphyteuta in solo,qđ habet in emphyteusim, cōstruit turrim,vel aliud,demum ipso decedente solū redit ad dominū:nunqd quod ędificatū est solo cedet?Dicunt quidā q sic.ff.de acqui.rerū do.adeò.§.ex diuerso.ar.tamē cōtra.ff.de leg.j.si domus.š.ver.ij.&
187 vers.cxxxj.¶†Clxj.quæritˇ,quid si dñs agit cōtra extraneū possessorē fundi emphyteuticarij:nunqd possessor condēnabitur ei ad fructus?Rñ.nō: vt ff. de condi.inde.l.indebiti.§.fi.ff.de rei vend.fructus.
188 &iunge š.ver.l.j.& ver.lvj.¶†Clxij.quæritur qd si serui sunt in re,vel possessione emphyteutica cō stituti:nunquid emphyteuta poterit eis libertatem præstare?Rñd.sic.ar.C.de fundis pat.l.possessiones.& extra,de rerum permu.c.ij.&.iij.Et idē etiā videtur in adscriptitijs posse dici.Sed pōt respōderi ad præ.l.q illud ideo ibi contingit quia cōducto res prędiorū patrimonialiū domini efficiunt,sicut in plerisq; legibus eiusdē ti.habetur:sed isti non sic. Potest tñ dici q si emphyteuta præstat eis libertatem:vt eatenus nō cōpellantur dño seruire, quatenus emphyteuta in emphyteusim durare debet, nisi eo animo fecerit vt ius qđ habet velit ad proprietarium pertinere Vel distingue,an adscriptitij vel coloni fuerint in possessione,seu in re emphyteutica ante cōtractā emphyteusim an verò postea acquisiti sint:vt si post possint ad libertatē perduci:aliàs nō.ar.ff.de cēsibus.l.forma.in fi.C.cōia de
189 leg.l.fin.circa mediū legis.¶†Clxiij.quæritˇ:pone, emphyteutā non soluētē canonē statuto tēpore dominus conuenit ad canonis p̄stationē emphyteuta verò vult rē relinquere & in canonis solutione cessare quæritur quid iuris.Rñ.si contractus fuerit secundū legē celebratus:in optione dñi est,vel eū ex

c ¶Clix.quęritˇ,quādo non esset dubia in hærede,ad quem emphyteutica pertinere non pōt,nisi eo q hęres:quia nō
190 erat filius,vel nepos expressus in cōcessione de illo enim est dubiū.ad quod facit quod dixi in proxima quæstione & remissione, quam ibi dedi.Certum est q ista emphyteutica veniūt in iudicio familiæ erciscundę & in petitione hæreditatis patet ff.fami. ercis.

pellere,vel solūmodo canonē,etiā pro futuro tempore exigere:vt š.ver.xiij.sed hoc in ecclesia.¶Sed quid in priuata persona?dic q si emphyteuta velit rem deserere:nihilominus tenetur pensionē soluere.Alij cōtra,vt š.ver.xj.¶†Clxiij.quæritur:ecce emphyteuta cœpit vagari per orbē sic,quia ignoratur vbi sit,& an viuat:nullis sibi existētibus filijs vel nepotibus dñs vult rē habere,quasi redierit ad eius dominiū:procurator tñ illius asserit eū viuere: quæritur quid iuris.Dicūt quidā,q si per trienniū abfuerit licet semper pēsio soluta fuerit: dñs vtetur iure suo,& rē poterit vendicare.ar.ff.de ritu nup.l. si ita pater.Et l.si filius.ar.tñ cōtra.C.de rep.auc.hodie.Alij dicūt q expectabitur quinquēnio:arg.in auc.de nup.§.sed etiā.Sed hoc nō placet.De diuersis autē expectationibus nota extra: vt lit.nō cōte.
191 quoniā frequēter.§.si verò.¶†Clxv.quæritur si in casibus,in quibus cōceditur emphyteutæ alienare vel dño irrequisito vel aliàs lege permittente,de quibus no.š.ver.cxij.& seq.qd iuris transit in illū, cui alienatur.Rñ.vt eodē iure modò sit penes eū, quo futura erat penes emphyteutam alienantē: vt ff.de contrahē.emp.l.qui tabernas.ff.de dā.infect.si finita.§.fina.& š.ver.cix.& fortè poterit dominus postulare,q se renouet eodē tenore, quo accepit: econtra cū ius dominij mutatur in aliū , renouatio postulāda videtur.ar.ff.de vsufr.quēadmodū ca.l.
192 omnes.in fi.& videas š.ver.cxlv.¶†Clxvj.quæritur,qd si emphyteuta concedit alteri in emphyteusim:vt š.ver.cxxv.cui iste secūdus emphyteuta soluet canonem.Et videt q illi,qui sibi concesit.Est enim ille dñs.per cessationē tñ primi emphyteutæ poterit expelli secundus.ar.ff.de pig.lex vectigali. & sic in plerisq; locis seruatur.Alij tñ dicūt secundum emphyteutā dño teneri cōdictione ex lege. Alij dicūt,q tenetur dño soluere pensionē,nō per condictionē ex lege,sed remedio rei vēdicationis: vt š.versi.cxxvij.Cū autē primus emphyteuta alienat ius suū,non dando in emphyteusim alij sed vēdendo,vel donādo,vel alijs modis similibus:tūc videtur q res transeat ad nouum possessorē:vnde cū
193 onere pensionis ab eo præstādæ.ar.C.de iure emphyteu.l.j.ibi:idoneus ad soluendū &c.& fi.commu.præ.l.cū fundus.¶†Clxvij.quæritur vtrū vtilis vēdicatio,quæ datur emphyteutæ: vt š.ver.lv. competat ei sine traditione.Et videt dicere l.fi.de iure emphy.l.ij.q sit necessaria traditio,supra vers. xcv.ad instar directæ vendicationis!: vt C.de rei ven.l.pe.ar.cōtra:quia hæc vendicatio non ex dominio,sed ex cōtractu & iure emphyteutico nascitur.arg.si ag.vecti.vel emphy.pe.l.j.Vnde ex sola conuentione & cōtractu datur ad instar hypothecariæ,quæ est in rē:& datur ex sola cōuentione: vt C.de pig.act.l.j.Et quod ibi dicitur,intellige necessarium quantū ad cōmoditatē vsus & culturæ: & non quantū ad actionē.argu.C.de iure emphy.l.j. quidā dicunt prius dictū esse verius: vt ff.de publi. cū sponsus.§.in vectiga.sed illud mitigat dictio for
194 tè,ibi posita.¶†Clxvij.quæritur,si dominus volens emphyteutā dejicere,intentet rei vendicationē contra ipsum,vt š.ver.lix.nunquid habebit probare se dominū?Et videtur q non : quasi non liceat isti qui habet causam ab illo,sibi referre dominij quæstionem.ar.C.de pig.act.l.nec creditores.Sed dic cōtra.ar.eius,quod dicitur rei vendicationē dari tanq; cōtra quemlibet: vt ff.ad exhib.l.de eo.§. fi.ff.si quadru.pau.fec.dica.l.j.§.fin.C.de præscrip. xxx.an.si quis emphyteusim.§.fi.Si ergo videtur sibi dura dominij probatio vt š.ver.lvj.agat cōdictione sine causa vel ex lege vt in præ.ver.xlix.& š.ver.cxxvij.Sed adhuc opponitur:nōne emphyteutæ est dominium,& etiā possessio, vt suprà sæpe dictū est:quid ergo cōdicet ab eo dominus,vt ff.vsufr.quemad.ca.l.fi.Respon.detentionē, & naturalem possessionē ipsius emphyteutæ , quod est bene notandū.ar.ff.de condi.indebi.l. indebiti.§.fi
195 nummi.¶†Clxix.quęritur,ecce aliquis accepit in emphyteusim pro se & pro quibusdam alijs:puta fratribus,vel vxore,vel alijs:quæritur an ex hoc cōtractu quæratur alteri,si ipse nō inducatur à domino in possessionē.Et videtur q nō,propter regulam,quæ est.Insti.de inu.stip.§.alteri.Quando autē alteri per alterum quæratur,dic vt C,si quis alteri, vel sibi.l.multū.Videtur tamē q illud sit speciali? in hoc contractu,quàm in alijs,tā ex consuetudine quàm ex lege.C.de iur.emphy.l.j.ibi:in quo quæ inter &c.sicut & contra prædictā regulā sunt plura alia specialia,vt no.Insti.de inuti.stipu.§.si quis alteri.Ad hoc facit in authenti.collat.ij.de non alie. aut per.re.ec.§.emphyteusis.in fin.ibi:hic expresse nominetur &c.vbi innuitur quòd ex sola nominatione,i.pacto,vxor quęrat viro & vir vxori.quod non est in alijs contractibus:vt præ.l.multū.Et ad hoc C.lib.x.si lib.imperia.dece.socius.l.vnica.quia quod ibi facit imperialis authoritas hoc debet hic facere pactum,& concedentis in emphyteusim & donatoris voluntas. Et hic tenet Iaco. quòd habeat vtilem vendicationem.arg. C.de dona.quæ sub modo.l.ij.licet Ioan.illam legem intelligat in

l.item prædia.ff.de pet.hęr.l.item vidē dum.in fin.vbi da hoc.& l.seq. si veniunt in diuisione & petitione hæreditatis:ergo & in restitutione. Facit de iure delib.l. quidā eulogio.Satis videtur,q si substitutus æquè capax est, vt institutus & substitutus,simul indiuiso & sine protestatione adiuit, q sibi præiudicauerit.Ad sequētem autē quæstionem videtur distinguendum vt supra inter auitum & paternum.& secūdo casu videretur ponderandum, an pater pro se & hæredibus acquisiuit: an pro se & filijs & hæredibus.& secundū hoc in duobus casibus scilicet primo & tertio illud perderet.

ADDE Alexan. cōsi.xj.alleg.iij.lib.

a ¶ Ver.clxxij. Hic mihi occurrũt duo. Primum, q̃ ver. allegatus, quem in pluribus libris sic vidi, parũ ad propositũ cõuenire põt. Secũdò q̃ præcedentẽ scilicet clvij. secũdũ quod in hac materia erat principalissimè tractãdum author sic tardè, & sic succinctè transiuit: maximè cũ Io. de bla. quem vidit, de hoc plenè tractasse vbi s. sua ij. q. dicens q̃ si cõtractus & eius forma probari potest per testes, vel per 196 actione personali, & vide s. ver. iiij. ¶ †Clxx. quęri publicũ instrumentum per quæ petere potest stipulationem interuenisse super pensione soluẽ 197 da: & pẽsio fuit certa: aget ad illam certi condictione ex stipulatu; aliàs condictione ex l. zenonis. C. e. l. j. & Insti. loca. §. adeò. cùm iste cõtractus sit inductus ab illa lege nec est cautũ, quo genere actiõis, &c. 199 C. de condi. ex lege l. j. Si autem de contractu testes & instrumenta deficiũt propter contractus antiquitatem, vel videat agẽs an probare possit reũ sibi b pensionem soluisse 200 pro illo fundo decẽ vl viginti annis c alleget cõtractum vel stipulationẽ: ex vno illorum agat. ff. de vsu. l. cũ de in rẽ verso. dicat quòd antecessores sui & ipse dederũt talem fundum tali in emphyteusim pro tali pẽsione. & addere potest, quã pensionem per stipulationem soluere promisit. quod paratus sum probare; quia ipsius fundi pensionem soluit decẽ vel viginti annis. Ex cursu enim tẽporis inducetur præsumptio tituli: quia nõ est verisimile q̃ quis pecunias suas iactet. ff. de proba. cũ de indebito. Si autem causa vel titulus nõ allegaretur, ex solo cursu tẽporis agere nõ potest. C. de pactis. l. si certis annis. Nõ enim inducit solũ tẽpus obligationẽ vt ibi, sicut nõ tollit. ff. de act. & obli. obligationũ ferè. §. placet. Hic vide quod no. extra, de censi. c. peruenit. in gl. ij. & super ea scripsi. Est autẽ sciendũ quod s. dixi de. l. zenonis. & dicit author in princi. huius §. & in ver. liij. improbari per Petrum de Bel. pert. vt refert Cy. in ipsa l. j. q. v. Dicit enim cõtractũ inductum antiqua lege vt patet ff. si ager vecti. l. j. & no. l. zenonis. licet per illã sit repositus in nouã formam: certè §. adeò. Insti. loca. apertè dicit q̃ cõtractus emphyteusis naturam recepit à zenone, nõ dicit formã sed naturam. nec inuenitur sub illo titulo, si ager vect. quòd emphyteusis nominetur in text. de rub. fateor q̃ post zenonem formata fuit per compilatores Digestorum. Itẽ mirandum, imò de hoc summè mirandum: cũ leges illæ non loquantur, nisi de conductoribus agrorũ ciuitatũ, quomodo dicunt per illas prouisum à contractibus nondũ inuentis ecclesiarũ & priuatorũ perviam emphyteuticam: miror etiã de amicissimo meo Cyno, qui pro opinione, quòd agatur cõdictione ex l. zenonis, inducit vt principalẽ. Ia. de are. cũ tamen Azo id dixerit in Summa ipsius tit. in prin. & apertius ante finẽ ver. ex hac actione. Idem in ipsa l. frater. ver. custodiri. Et breuiter super omnes quæstiones post ipsos studui vtilitates illorũ, qui summo studio sine vllã vtilitate antiquos improbare conantur: quæ nunc̃ placuerunt. De vtilitate dixi: quia quid interest plus agere præscri. verbis, c̃ ex l. zenonis. & tamen Accurs. vbi s. dederat vtranq̃.

b ¶ Traditio. Sed quæritur, an domino vendere volente proprietatẽ domus emphyteuticæ: teneatur emphyteuta illam ostẽdere emere volentibus. Videtur quòd nõ, per l. ij. ff. de ali. pu. præstan. & C. quando & qui. quar. pars l. ij. §. j. quæ facit etiam pro: cũ de immobilibus hic loquamur. & hoc tenẽdum per l. c̃ quis. ff. de pign. ac. & ff. ad exhi. l. thesaurus. & de cloacis. l. j. §. j. & ij. Itẽ licet dominis in talibus ponere custodes. ff. de vsu & hab. l. si ita. §. j. & de ventre in pos. mit. l. j. §. pen.

c ¶ Retinuerat. Quod potuit irrequisito emphyteuta. De hoc s. ver. xciij. tamen Vber. de quo author habuit hanc quæstionẽ, posuit hoc factũ emphyteuta sciente, & q̃ ipse postea soluat pensionem emptori. & hæc, vel horũ alterum, propter has allegationes, author non debuisset omittere.

d ¶ §. denunciare. Ibi dicitur, q̃ etiam si seruus est, qui vendidit, ei nunciandũ est. Item emphyteuta negabat principium, dicens nullo iure caueri, quòd emphyteuta teneatur denunciare, licet teneatur de euictione & sic se tutũ dicit, etiam si nulli denunciàsset: per l. illam. C. de col. Ad idẽ de elec. c. c̃ c̃ de sentẽ. excom. c. is, qui. lib. vj.

c ¶ De pericu. Perfectam. Et addebat q̃ & si venditori denunciari debuisset, nihilominus & sibi. cũ enim plures lædi possunt, omnibus consulendũ est. Ac. & de minori. l. ait p̃tor. §. j. & ff. de fundo do. l. fi. facit regula, quod omnes. lib. vj.

f ¶ Pensionem. De hoc s. cxxviij. sed quod quęritur de vendicatione & perditione rei, non videtur procedere. Quomodo enim vẽdicabitur ab illo, qui non possidet: & per sententiam euicto? & quomodo nũc perdet? qui iam perdidit? Veritas tamen habet q̃ quæstio non ponit clarum thema: quia non declarat quod vel quale dominiũ vendicaretur. Nam si vtile vendicabatur denũciauit, cui debuit, ei scilicet, à quo causam habuerat. si vẽdicabatur directum: tunc debebat emptorẽ ipsius directi dominij in iudicio nominare, non dico denũciare, de quo hic tractatur: sed nominare, per modum, quem ponit lex ij. C. vbi in rem actio. & decre. quoniam. extra, vt lite nõ cõtesta. §. quod si super. Quo ergo ad suum vtile dominiũ euictum contra venditorẽ, cui denunciauit, agere debebat ad pretium, si quod dederat, & ad interesse & ad expensas. de quo s. titu. proximo. §. fi.

ipsam ab eo per hypothecariam, dicẽs eam sibi fore obligatam. & ipse B. ante sententiam denunciauit A. vt adesset causę, & eum defenderet, secundũ ea, quæ no. s. de primo & secundo decret. §. restat. ver. hic etiam no. sed non denunciauit P. emptori: nunc P. agit contra B. à quo res euicta est: vt nihilominus sibi pensionem soluat: quæritur an possit. Et videtur q̃ nõ, & quòd sibi sufficiat & prosit denunciasse A. cũ quo contraxit: quia cum P. non contraxit, quare sibi denunciare non debuit. ar. ff. d de euic. minor. §. denunciare[d]. Item si notoriũ erat rem esse H. obligatam, qui euicit B. non habuit necesse litigare. ff. de act. emp. l. ex empto. §. itẽ ait. ar. contra. nam B. successit in locũ A. & loco eius erat vnde ius acquisiuerat. ff. ad Velle. l. fi. respon. j. Sibi ergo fieri debuit denunciatio. C. de euic. l. auctore. quare periculũ rei euictæ spectat ad B. non ad se. e C. de peri. & con. rei ven. l. post perfectã[e] Item B. est in lata culpa; quia denũciauit P. quem videbat perdere ius suum. & talis culpa prope dolum est. ff. manda. l. fideiussori. Super hoc dici potest quòd A. bene potuit vẽdere proprietatem, sed P. nõ potest petere à B. pensionem: potest tamen ab eo rẽ vendicare. & si B. voluerit soluere sibi pensionem: bene quidem: alioquin rem perdet. & est sic ff. vsufr. quemadmodum ca. l. omnes. in fin. Si autem B. iam ipsum P. dominũ recognouerat, soluendo ei pẽsionem[f], vel alio modo: non excusatur denunciando. A. imò periculũ eius est. ff. de preca. l. quęsitum.

Baldus. *De locato.* *Rubrica.*

Forma instrumenti locationis peda

gij. §. j. ver. porrò. G. Alij faciunt in forma venditionis, q̃ vendantur fructus reditus & prouentus pedagij. Alij addunt verbũ vsufructus. Sed tamen exponi debet, i. commoditatis & vtilitatis: quia vsufructus non cadit in rebus incorporalibus: sed est ius in corpore, &c. l. j. ff. de vsufru. sed ius colligendi pedagiũ seu passagium est ius incorporale. ¶ Sed quid de lacu Perusino, si instrumentũ dicit, q̃ venditus fuit vsufructus aquæ lacus. Nã lacus in patrimonio nostrę ciuitatis est. & similiter clusium Perusinũ. vnde vendi posset, nedum vsufructus sed proprietas: vt legitur & no. ff. de contrahen. emp. l. sed Celsus. Itẽ isti emptores fructus per seipsos percipiunt, non de manu venditoris: ergo sunt vsufructuarij. ff. de vsufruc. l. si quis ita. Item à natura verborũ & propria significatione attributa verbis, & ab intellectu non debet recedi. ff. de vsufru. lega. l. si alij. Nã quocunq̃ fuerit vallata intentio, tamen verbis standũ est: nec sunt verba cauillanda. ff. ad Tert. l. ij. §. fi. ¶ Ex hoc sequitur, q̃ omne periculũ guerræ impediens nõ posse percipi dictos fructus, pertinet ad emptores: quia periculum est emptoris: maximè post rei traditionẽ. ff. de peri. & commo. rei vendi. l. necessariò. In contrarium facit. nã verbo venditionis, hic locatio significari videtur cùm sit verbum generale. ff. de statuli. l. statuli ber. à cæteris. §. vnus. & lex vocat redemptores conductores. ff. loc. l. in lege locationis. & de pub. l. Cæsar. Et sic propter tempestatẽ guerrarũ, deberet fieri mercedis remissio. ff. loca. l. si vno. C. loc. l. excepto. Sed pro prima parte facit. ff. de contrahẽ. empt. l. fistulas. §. frumentũ. vbi dicitur, q̃ si quis emit fructũ in herba, periculũ cõtingens est suum. & si venditor susceperit in se periculũ vis tempestatis, videtur suscepisse periculũ casus insoliti, & vis immoderatæ, vel insolitæ, quia illud pertinet ad emptorem. Cessante ergo pacto, omne periculũ, & oẽs casus emergẽtes circa herbã prædictã pertinent ad emptorem, nec propterea fit remissio pretij. Quasi enim spes emitur, vbi nulla fit remissio pretij. ff. de act. emp. l. si iactũ retis. nec vlla lege hoc cauetur q̃ aliqua remissio fieri debeat: nisi dicas q̃ remissio, quæ in vna specie contractus debet fieri, in eius quoq̃ fiat simili. ar. ff. de præscri. ver. naturalis. §. pen. Sed ista venditio similis est locationi. nã ad paria copulantur. C. de bo. autho. iu. pos. l. in venditione. §. j. Ad hoc facit quod no. Iac. de Are. C. de iure emphy. l. j. Similem parificationem habes ff. de fur. l. si seruus. §. locaui. Solue vt no. Bar. ff. de publi. l. cotẽ. §. qui maximos. & vide quod no. extra, de loca. c. propter sterilitatem. & ff. de præscri. ver. l. naturalis. §. at cùm do. & de contrahen. emp. l. cùm manu fata. §. nemo. vbi dicitur quòd venditio, quæ fit annuo pretio cẽsetur locatio: & fit remissio ob guerras. Sed si vno pacto nõ fit remissio quod actio,

quod actio,ius & spes, non res emi videtur.Bart.Sed certè & emptio est annua quandoq;.facit de præscrip.verb.l.apud Labeonem.§.pe.& de act. empt.l.si ea res.in princi.& ff.loc.l.item quæritur.§.exercitu.Bal.vide j.§. proximo.¶ In vrbanis agris conductis quomodo propter sterilitatem fit remissio.quæ enim sterilitas cadere potest in domo?Nam leges,quæ de sterilitate loquuntur,videntur loqui in agris.Respondeo sterilitas est,si ex domo fructus & vtilitas percipi non potest propter guerram,vel malũ statũ ciuitatis,vt in p̃senti est inter dona.& qui hoc dicit, probare debet dãni quantitatem intollerabilis scilicet,& enormis,quæ includit enormen læsionem.nam causam sine interesse probare nil releuat.Bal.& sic oportet probare q̃tum primò percipiebatur & q̃tum minus postea.Bal.¶ Forma instrumenti,quando locatur solum ad ædificandum,vel ad aliud plantandũ. ver.si verò quis locat terram.G.¶ Si colonus seminauit agrum,an emptor possit reijci,non restituendo sumptus.ver.sed pone.G.tenet, quòd posset expelli.sed contra videtur per l.colonus.in fi.ff.de vi & vi ar.vide ff.de loca.l.si fundus.Bal.¶ An colonus,qui debet habere partem fructuum & redituum,debeat habere partem de fructibus arborum.ver.illud autem.G. Vide quod no.ff.de serui.rust.præd.l.certo generi.in princ.ff.de dam.infe. l.damni.§.Sabini.cùm simi.B. Vide j.§.proxi.& hic no.vbi habes quid de lignis arborum: vide j.statim.§.& hic no.¶ Forma instrumenti emphyteusis ecclesię,& tractatur quid debet interuenire in renouatione,in §.sequitur.G.Vide j.§.proxi.¶ Quid est dicere,vsq; ad tertiam generationẽ, vel personam.Item an sufficiat vnus tractatus:an requirantur plures.ver.porrò.& ver.seq.G.¶ Potest solui census per quinquaginta annos,si partes sunt in concordia.ver.fin.G.¶ Et hic nota quòd emphyteuta vel colonus non potest incidere,nec arbores cęduas,quæ sunt in fructu.G.de hoc.ff.solu.matri.l.diuortio.per Dy.& Bar.& facit ff.de dolo.l.eleganter.§.j.vbi de uastare arbores,& deuastare domum iudicantur ad paria.Bal.Vide s̃.§.an colonus.¶ Si conductor roncini suscipit in se periculum mortis:tenet, etiã si equus decedat naturali morbo,puta ex vitiolis.§.iam dicendum.ver.ad euidentiam.G.Nam illa distinctio an res erat eodẽ modo peritura:vel nõ: habet locũ,vbi debetur æstimatio ratione moræ,non vbi ratione promissionis.& adde quod no.in l.ijj.ff.loc.vide j.eod.§.instrumenti.& §.& nota quòd.Bald.¶ An locator teneatur recipere equum magagnatum.ver.sed quid ecce.G.Et not.ff.de dolo.l.eleganter.§.j.in glo.ordi.& de fur.l.quidã per Dy.vide j.§.æstimatio.¶ Instrumentum locationis,& instrumentũ focidæ boum siue vaccarum.versi.si autẽ aliquis boues.& ver.seq.G.Et not. ff.pro soc.l.id quod.& ff.de pign.l.grege.in princi.Et nota quòd capitale saluum esse debet primò detrahendum,& reliquum diuidendum.ff.pro socio.l.cũ duobus.§.si in coeunda.& §.seq.& not.C.pto socio.l.j.per doct. Item vide ff.de in rem ver.l.quidam boues.& quod no.in l.si ventri.§.in bonis.ff.de priui.cred.per Dy.vide s̃.eo.§.si cõductor.& quòd capitale sit detrahendum & saluum.¶ Si per pactum locator hoc faciat,etiã casu fortuito accedente an sit vsura.Videtur quòd sic:vt in c.plerique.xiij.q.ijj.vbi vide.Bal.¶ An emphyteusis confiscetur,vide.C.de bo.quæ lib.l.j.per Bar. An possit dari in societatem videtur j.de soc.§.fi.& s̃.de accu.§.an ex confessione.j.eo.§.inimicitia priuata.¶ Quid si colonus dimittit boues in pascuis sine custode,& Lupus comedit:an teneatur.in§.post q̃.ver. quid si locaui.G.De hoc no.ff.de ne.ge.l.si quis negotia.in glo.ordi.& ibi Bar.& C.de epis.audi.l.nemo.& ibi per Cy.vide j.de sol.§.fi.¶ Qui locauit operas,debet habere mercedem pro tempore,quo stetit vacuus culpa conductoris.ver.& scias.G.¶ Quid de eo,qui pluuia impedit.ver.quid si faber. G.Et ibidem,an miles captus debeat habere stipendiũ pro tempore,quo manet captus.G.An in Seruiana debeat peti possessio rei,an res.ver.porrò.& seq.G.de acquirẽ.possess.l.ijj.§.fi.per Dy.¶ Nota quòd in contractu emphyteutico parua præstatur pensio:puta anno quolibet vnus denarius: quia econtra domino hæc accidit vtilitas:quia omnia emponemata, ædificia,plantationes,& commoda sua sunt finita emphyteusi.§.nunc aliqua. ver.secundò quæritur.G.Et hoc de annexis seu affixis.nam illa exportari possunt.ff.loc.l.sed & addes.§.si inquilinus.Bald.¶ Emphyteuta est infrà emptorem,& suprà simplicem conductorem.ff.de contrahen.emp.l.cùm manu sata.§.nemo.& potest præscribi emphyteusis:sed non simplex cõductio.vide C.de præscri.xx.an.l.malè agitur.& l.comperit.per Cy.¶ Et nota quòd emptor dat pretium pro re:conductor autem pro vsu rei:emphyteuta pro vtroq; simul.quia vtile habet dominium.Nã est duplex vsusfructus,s.formalis & causalis.& ita est duplex dominũ,s.formale penes emphyteutam,& causale penes dominium,i.proprietariũ.& adde quod no. ff.commo.l.si vt certo.§.si duobus vehiculũ.Item lex emphyteusim vacat seruitutem.propterea est ius formale.ff.de leg.j.si tibi homo.§.fin.Bal.Feudum datur gratis non pro censu:tamẽ ex natura feudi debetur seruitium: sed in emphyteusi debetur pensio,i.aliquis census qui potest esse tam in pecunijs,q̃ in rebus alijs.& sic est similis contractui innominato.ff.de præscrip.ver.l.naturalis.§.at cũ do.& ex census qualitate & q̃titate iudicatur quis contractus sit:vt no.in l.j.§.j.ff.de superfi.in gl.or.Bald.& vide omni no j.eo.§.si debes.Bal.in contractu emphyteutico requiritur scriptura.sed cũ contractus in scriptis necessariò requirit q̃ partes subscripserint.dico q̃ scriptura nõ requiritur ad esse,sed ad probationem esse:puta publicum instrumentum.& hoc probat cõsuetudo,quæ seruanda est.ver.quintò queritur.& ver.sextò quæritur.G.& facit quod no.Azo C.de sacrosan.eccl.in Summa in tit.fi.Bal.¶ Ecclesia potest dare emphyteusim simpliciter,puta Titio: & tunc intelligitur de se & filijs & nepotibus:vt no.in l.etiã.ff.solu. ma.Item & in perpetuum:& tunc transit in omnem hæredem,etiam si nõ sit de descẽdentibus.ver.vij.per G.Item in tertiã personam:& tunc intelligitur de filijs & nepotibus.s̃.§.sequitur.ver.porrò.¶ Itẽ & in tertiam generationem:& tunc dicũt quidam q̃ prima persona computatur, & vadit vsq; ad filium & nepotem.in authen.de non alie.§.emphyteusim.Alij dicunt,quòd etiam pronepos cõtinetur:quia ego nõ sum generatio mea.nã nihil generat seipsum:vt dicit beatus Augu.secundũ Bar,si autẽ nõ apparet de originali forma,præsumam in tres personas:quia ita fieri consueuit. Vnde à cõmuniter accidentibus ita præsumere debeo,scilicet factũ fuisse, quod fieri solet.C.de fideiusso.l.penul.nisi consuetudo specialis illius loci aliter se haberet.Nã in dubio inhæreo consuetudini fiendi, vtendi & interpretandi.ff.de fundo instructo.l.cũ de lanionis.§.asinam.& de lega.iij.l.librorum.§.quod tamen Cassius.& quod ibi no.Bal.s̃.de emptio.& venditio.§.ijj.& j.eo.in fin.§.penul.& §.nominum tertiæ generationis.& de testamen.§.relictum. Æstimatio bouis dati in focidam non facit emptionẽ: quia tunc venditor nõ haberet partem de fructibus rei,extra,de pigno.c. ex literis.sed sic,vt sufficiat probari culpam:nec oportet probari interesse, nisi conuentum.l.iij.ff.locati.ff.pro socio.l.cũ duobus.§.quidam. Bal.Vide s̃.eodẽ.§.instrumẽtum.¶ Pactum factum cũ emphyteuta prodest eius successori singulari ad excipiendũ.non tamen conuenire potest.ver.vij. & ver.seq.G.Facit l.j.de actio.emp.vide s̃.de empt.& venditio.§.an pactũ & j.eodem.§.pactũ personale.¶ Item tenetur restituere fructus,quos percepit emphyteuta finita emphyteusi.ver.sed pone.G.Facit ff.solu.matri.l. si mora.in prin.& quod ibi no.per Iac.ff.de rei vendi.l.si emptor.in prin. B.¶ Emphyteuta ecclesiæ licet cadat ab emphyteusi,tenetur tamen soluere pensionem:secus in emphyteuta priuati.versi.xj.quæritur.G.¶ Eo ipso quòd priuatus reciperet canonem,reconciliaretur sibi emphyteusis.arg.l. ij.C.de iure do.in impetrando.& not.j.ver.xxiij.G.Vide j.eo.§.recipiendo.& seq.ver.idem videtur in ecclesia.Sed an emphyteuta?qui vult renunciare rei,teneatur soluere censum? Dic q̃ sic:quia ad idem tenetur ex vi cõtractus.ff.commoda.l.in commodato.§.sicut secus in illo,qui tenetur propter rem ex dispositione legali:quia talis cedendo rei liberatur.& facit.ff. si ser.vendice.l.& si forte.§.Labeo.ff.de vsufru.l.cùm vsufructuarius.ff.de damno infecto.l.prætor.§.hoc edictum.ff.sol.matrimo.l.cũ mulier.secunda.& ibi per Iaco.ff.delegatis,ij.l.Imperator.§.si centum.& ibi per Dy.& facit in ratione sui.ff.loca.l.in naue.in fin.& hoc per Guil.& Barto.in l.is, cuius.ff.de aqua plu.arcen.Emphyteuta cadit à re nõ soluendo.hoc verum si domino placet.versi.xiij.nam is,in cuius fauorem dicitur aliquid nõ valere,potest facere vt valeat.ff.de iure dot.l.si res.§.fin.G.Et est glo.ordi.in l.ij.ff.si ager vectiga.vel emp.pe.& facit ff.de iniusto,rup.& irri.testa.l.filio in princi.& quod not.C.de contratabu.l.posthumo.& C.de testa.l.nõ dubium.Bal.Vide j.eo.§.emphyteuta cecidit.ver.an ipso iure cadat.& j.eodem.§.emphyteuta non cadit.& j.eodem.§.clausa.¶ An bienniũ,vel triennium non soluendi canonem currat minori.C.de admi.tutorum.l.si dãnũ. ver.xiij.G.An currat ecclesiæ.C.de sacrosanc.eccle.l.placet.versicu.xv.an ciuitati.versicu.xvij.Item an hæreditati iacenti.ff.de nego.gestis.l.debitor. versicu.xix.quod si iacet hæreditas domini,versi.xix.ff.de in diem addic.l. si prædio.G.Item an hæredi ignoranti.versic.xviij.ff.de verbo.obliga.l.ad diem.per Cy.Et adde quod no.C.de restit.mili.l.si cum militaribus.& per Dy.in c.is,qui in ius.de reg.iur.lib.vj.ff.de mino.l.etiam.Itẽ nota quòd hęreditas sustinet vicem defuncti in his,quæ iuris sunt,non in facto.ff.si quis testa.lib.esse iuf.fu.l.j.§.Sęquola.C.de bo.autho.iudi.posl.si bona.cũ simi. ¶ Recipiendo canonem scienter videtur dominus renunciare legi cõmissoriæ:secus si ignoranter.Item secus si protestetur.ver.xxiij.xxiij.& xxv. G.Vide s̃.eodem.§.eo ipso.& §.sequen.& j.§.proxi.Item si prælatus syndicus,vel œconomus recipit:præiudicat ecclesiæ.versic.xxvij.G.Item si recipit partem,& non in totũ:an sibi præiudicet?sic in pœna commissa.extra,de pœnis.c.suam.nõ in pœna committenda.ver.xix.¶ Qui soluit pro tribus annis retro proximis,præsumitur semper soluisse.C.de apoc.pub. l.quicunq;.libro x.verficulo xxviij.G.¶ Non negare creditorem,non releuat debitorem ab onere probãdi solutionẽ.ff.de probatio.l.quinquaginta.verficulo xxxj.G.¶ Ecclesia non cogitur recipere canonem,nisi de anno in annum.C.de fide instrumẽto.l.plures.versic.xxxj.G.j.eodem.§.emphyteuta non cadit.cũ ijj.§.seq.An diuersa pœna apposita ab homine faciat cessare pœnam legalem.versic.xxxv.G.¶ Clausula,rato manente pacto:videtur apposita in odium,nõ in fauorem conuenientis: vt no.in l.qui fidem.ff.de transact.versicu.xxxv.G.Item ista clausula non mutat naturã contractus,nec pœnam,quæ venit ex natura cõtractus.verficulo xxvj.G. ¶ Pœna legalis sæpius committitur:pœna conuentionalis non nisi semel, etiam si clausula,rato manẽte pacto &c.nisi sit expresse dictũ q̃ pluries cõmittatur,& tunc ex vno facto non potest cõmitti,nisi semel:sed ex diuersis pluries.versi.xxxviij.G.Si pro primo anno quis soluet pœnã conuentionalem,& iterum cessat secundo anno:an primus annus computetur in numero duorum annorum? Dicit q̃ non:quia punitus est pro illo,secundũ Vber.ver.xxxix.G.A simili dicit statutum,q̃ pro primo homicidio quis soluat centũ.sed si commiserit duo homicidia,decapitetur.Titius pro primo soluit,si secundũ committit,non tamen decapitabitur:quia primũ non computatur in numero.Item si est absolutus à primo, non cõputaretur in numero.ergo idem si soluit.ff.de re iudica.l.si quis cũ totum.§.planè.Sed

dic contra: quia tantùm est dicere, quantum quòd pro secundo decapitetur. non enim fit condemnatio in secundo de primo: sed qualitas personæ cohærens auget pœnam. Sic dicitur C. de episcopali audientia. l. iij. & ff. de pœnis. l. capitalium. §. grassatores. & l. si diutino. Nō obstat dictū Vberti. nā hęc pœna succedit loco debiti, vnde pro primo anno satisfactū est. Idē dico, si accusatio pro primo homicidio nō possit fieri, quia fit præscriptum: tamen in numero computatur: quia præscriptio nō debitum, factum nec qualitatem, vel maculam abstergit, sed iustitiam fieri impedit. ff. de iureiurando. l. sed si vnus. §. si ante. Bald. ¶ An vna præscriptione tollatur annua pensio? tenet Azo quòd sic: quia ista est diuisio præstationis, nō causæ, vel debiti. Nam præscriptio elidit causam primam in radice. Vnde quicquid ex ea sequitur, elisum est: nec repeti actio, nec recitari dicitur. C. de annali exceptione. l. finali, §. finali. Vide quod habes C. de vsuris. l. eos. in princip. sed illud est ratione accessorij, cui derogatur, si in principio præscribitur. Item vide quod notatur C. de præscript. xxx. annorum. l. malè agitur. & l. comperit. argumen. contra. ff. de stipulatio. seruo. l. si seruus cōmunis Męui §. finali. versiculo xlj. G. Vide suprà de positioni. §. ponit colonus. versiculo, attende tamen. ¶ Si debens pro censu quolibet anno decē soluit quinq; per xl. annos, an præscripserit? Respon. non præscribit rei. Sed an canoni? dic referre an soluit quinq; vt partem decem. & non præscribit. an simpliciter: & tunc sic. ff. quibus modis vsusfruct. ammittatur. l. is, qui. versic. xij. ¶ Emphyteuta per mille annos non soluendo, non præscribit rem, si vt emphyteuta tenet. quod præsumitur: quia non debet, nec potest sibi mutare causam, id est titulum, & qualitatem possessionis. Si autem possessio interuenerit: tunc alia ratione de iure canonico non præscribit, quia est mala fidei, sed de iure ciuili præscribit: vt l. malè agitur. G. de præscript. xxx. annorum. in glos. ordina. versi. xliij. G. Vide suprà, eodem. §. emphyteuta esse, &c. j. eodem. §. vtrum emphyteuta. in fine. &. ŝ. depositi. §. pono me possedisse per colonum. & §. pono quòd Titius. & §. sequenti. ¶ Emphyteuta gaudet bene casus prosperi, vt alluuionis, vel fertilitatis. Sed nūquid pro isto augmento aliquid præstare tenetur? Dixit Azo quòd sic, pro insolito incremento opere, vel alio: de quo debuit cogitari. Ideo tenet Cy. quia ratione soliti non fit remissio, nec augmentum: sed ratione insoliti. De hoc est glos. aurea ff. locati. l. si merces. §. vis maior. in glos. magna, in fin. quæ ponit hanc doctrinam. Bald. ¶ Inimicitia priuati conductoris locatori nocere non debet. ff. locati. l. si merces. §. culpæ. sed inimicitia publica sic. eadem l. §. vis maior. nam omnes tangit publicum damnum & iniuria publica. Bald. ¶ An emphyteusis, vel feudum possit confiscari: facit quod nota. C. vnde vi. l. si quis in tātam. & ff. de damno infecto. si finita. §. si qua. Item in iuribus inseparabilibus à persona vera translatio fieri non potest ff. de nouatio. l. si vsusfructus. hinc est quòd maiore capitis diminutiōe vsusfructus non confiscatur, sed intercidit. ff. de vsufructu. l. corruptionem. Vide infrà de feud. §. an feudum. Et quid de legitima, vide infrà de donatio. §. penulti. in fin. & suprà, eodem. versi. an emphyteusis confiscetur. ¶ Emphyteuta acquirit vtile dominium, quod subalternatur directo: &, vt sic dixerim, reddetur simile in feudatario. Item habet naturalem possessionem: sed dominus habet directum dominium & ciuilem possessionem: & hæc ciuilis possessio emphyteusi finita associat sibi naturalem: id est, dat facultatem domino intrandi propria authoritate. ff. de acquirenda possessione. l. naturaliter. §. nihil commune scilicet si emphyteuta nō neget se emphyteutam. secus si neget vel alij vendiderit. ff. de vi & vi arma. l. cùm fundum. ff. soluto matrimonio. l. dotis. versi. xlv. xlvj. & xlviij. vbi omnino vide. C. de pigno. l. iij. per Barto. Et ita videtur intelligi suprà, titulo proximo. §. emptor possessionis. ¶ Si emphyteuta cecidit ab emphyteusi in agendo contra tertium, an ille tertius possit sibi hoc opponere? Et videtur quòd sic: quia ipso iure cecidit ab emphyteusi. Ad hoc facit quod nota. ff. de cōdic. indebiti. l. indebiti. §. si nummi. In contrarium, quia nisi dominus opponat, nemo potest opponere. ff. de iniusto testamento. l. filio. & est glo. ordina. in l. ij. ff. si ager vectiga. & facit quod nota. in simili. ff. fami. erciscunde. l. his consequenter. §. primo. Sed ibi in priuatione, quæ desiderat sententiam hominis: non in annullatione legali. ff. ad Syllania. l. necessitate. §. nō aliàs. Dicunt quidam, quòd emphyteuta potest agere: quia non cadit à iure suo nisi per sententiam, quæ non potest ferri, nisi domino petente. sed verius est quòd iure cadit: quia ius emphyteuticum non est ius perpetuum, sed caducum præsertim finita persona seu generatione. Nam in istis iuribus inseparabilibus à persona, vera transmissio fieri non potest. ff. de nouatio. l. si vsusfructus. Item interdum lex apponit verbum, quod est nota priuationis sub tempore præterito, interdum sub præsenti, interdum sub futuro. Primo & secundo casu priuatio fit ipso iure. est enim canon latæ sententiæ. Tertiò casu fit per sententiam: vt not. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. sed hic loquitur lex per verba præsentis temporis. Sic nota. ff. de capitis diminutio. l. amissione. §. primo. licet tamen cadat ipso iure ab emphyteusi, non tamen à possessione naturali: vt not. ff. pro socio. l. cùm duobus. §. idē respondit. Dico tamen quòd cadit à iure suo, respectu domini, non respectu tertij: & ideo tertius non habet ius opponendi de non soluto canone. Sed de generatione finita, puto quòd possit opponere: quia quod naturaliter fit, omnibus prodest: quorum interest. argumentum ff. de vsufruct. l. naturaliter. argumen. contra. ff. de seruitu. l. iij. in principio. Sed respōdeo per l. foramen. §. finali. ff. de seruitu. rustico prædio. quandoq; etiam quod ciuiliter fit, omnibus prodest, quorum interest. ff. de inofficio. testamento. l. posterum. §. si quis Bald. versi. xlvij. G. Vide infrà, eodem. §. exceptionem canonis. & suprà, depositi. §. positio esse debet. & suprà, eodem. §. emphyteuta cadit. ¶ Si dominus non vult propria authoritate colonum vel emphyteutam expellere, sed per iudicem: an iudex de plano dabit licentiā viso instrumento: an erit necessarius libellus? Dic quòd de plano, si constat per instrumentum aliàs per libellum. versiculo xlix. G. Sed videtur quòd per libellum tantùm. C. de interdictis. l. prima. & ibi vide Gynum. & quod notatur in l. prima per Bartolum & per Dynum Institu. de interdict. §. retinēdę. Glo. in l. interdicti. ff. vti possidetis. & C. vnde vi. l. meminerint. Institu. de liber. §. vltimo. Primum videtur defendi iure possessionis ciuilis, officio iudicis implorato. argumentum ff. de officio proconsul. l. prima. & de officio præsidis. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. ne vis fiat ei. l. si quis missum. Baldus. ¶ Quis preferatur in vendicando an ecclesia, an emphyteuta? versiculo secundo. G. ff. de vsuris. l. cuiuscunq; §. primo. Isti agunt diuerso iure ad diuersa: ideo ius suum vnicuiq; reddi debet. & hæc vtilis & directa se compatiuntur in origine & executione. Sed si tamen non compatiātur se, dic vt ff. de noua. l. iij. cùm simili. scilicet in personali. In reali dic vt l. si quis emptionis. G. Iacobus dicit. Aut vtilis oritur ex eadem causa cùm directa, aut ex diuersa, aut ex contraria. C. de præscriptione xxx. annorum. l. si quis emptionis. & ibi Iacobus Butriga. Baldus. ¶ An quis soluendo censum rei suæ intelligatur rem suam tradere ecclesiæ & donare ita quòd licet ecclesia non habeat instrumentum, qualiter in emphyteusim concesserit: tamen sufficiat ecclesiæ hoc, scilicet longo tempore censum recepisse. Et dixit Hug. quòd præsumitur donatio. C. de donatio. l. cēsualis. Item prę sumitur traditio. C. de donatio. l. quisquis. licet ecclesia acquirat dominium sine traditione. C. de sacrosanctis ecclesijs. l. finali sed illa loquitur in titulo vero, non in titulo præsumpto. De hoc in versicu. lij. G. Bartolus tenet pro ecclesia. C. de iuris & facti ignorantia. l. cùm falsa, per Bartolum. Ego dico, quòd aut liquet de proprietate soluentis: & tunc non nocet sibi soluisse censum: quia præsumitur errasse in dominio. Aut non liquet: & tunc præsumitur pro ecclesia. ff. de vsuris. l. cùm de in rem verso. vbi de hoc Bal. in feudo. vide infra de feud. §. si rem meam. vide suprà, de restitutione spoliato. §. an patientia. & infrà §. nota quòd in certa. vide suprà de confessis. §. an confessio facta. ¶ Si teneo rem alienam, & pro ea soluo censum ecclesiæ: an præscribam ita quòd non soluto canone ecclesia possit vendicare? Videtur quòd sic: quia respectu ecclesiæ possedi. ff. de condictione indebiti. l. indebitum. §. finali. ff. de donatio. causa mortis. l. si alienam. versiculo lij. & liij. G. Non tamen dominus possidet per emphyteutam, sicut nec per fructuarium. ff. vsufructa. quemadmodum caue. l. prima. in fine. vbi de hoc licet contra nota. in l. si quis intantam. C. vnde vi. vide suprà versicu. xlvj. G. ¶ Quot modis probet ecclesia se dominam, agendo contra non emphyteutam versiculo. lxvj. & lxvij. G. Vide omnino infrà, eodem. §. dominus potest. ¶ Ecclesia non habet Publicianam ex solo titulo, sine traditione versiculo lvij. G. Et vide ff. de damno infecto. l. si finita. §. si de vectigalibus. per Dynum. quod est verum volendo inchoare originem Publicianæ in se, sed ex publiciana actoris succedit sola vsucapiendi conditio sine traditione, vt innuit glo. ff. de publicia. l. si autem. §. si duobus. Simile in legato rei alienæ. ff. de public. l. sed & aliena. & l. cùm sponsus. §. is, cui. & in hypothecaria. ff. de pigno. l. si ab eodem. Baldus. Vide de titulo præsumpto suprà, §. an quis soluendo. & infra, eodem. §. emphyteuta non habet. in fine tituli. ¶ Nota quòd incerta chartula ecclesiæ, quæ non exprimit possessiones & loca, nihil probat. versiculo lix. vbi de hoc plenissimè, & versicu. lvij. G. præsumitur tamen ex comparatione census magis, vel minus. argumentum. ff. de minori. lega. l. finali. §. cui dulcia. de rebus dubijs. l. prima. G. Vide in l. si fic. ff. de legatis primo per Dynum. ¶ Emphyteuta cogitur declarare rem, pro qua soluit. versiculo lx. G. argumentum C. de transactio. l. age cùm Gemiano. Item si habet chartulam concessionis vel renouationis, tenetur eam producere. ff. de actio. empti. l. Titius. C. ad legem Falcidiam. l. si prædiorum. Nam talis chartula communis videtur: quia commune commodum & communem vtilitatem continet: vt nota. ff. de eden. l. prætor. §. primo. & iudex non debet pati quòd veritas occultetur. ff. de falsis. l. j. §. primo. Et si dicatur, istud non esse verum: quia editio instrumentorum rei, non debet fieri actori ad intentionem fundandam. vt C. de edendo. l. prima. & l. qui accusare. & l. finali. Respondeo, illud est verum ad fundandam originem petitionis, sed hic origo petitionis est directum dominium, quod non potest negari. C. de agricolis & censitis. l. litibus. Ille ergo, qui rem alienam possidet, debet docere: quo iure possidet: aliter potest expelli, saltem per iudicem. C. de probatio. l. siue possidetis. Et si dicatur, quòd dominus accipiendo censum videtur confiteri eum esse emphyteutam. ff. de vsuris. l. cùm de in rem verso. Respondeo quòd verum est pro tempore præterito. Et si dicat dominus replicando, quòd emphyteusis sit finita: ad istam replicationem debet fieri editio. Facit ff. de probatio. l. census. ff. ad legem Falcidiam. l. maritus. §. finali. Multùm ergo prodest habere fundamentum: & hac ratione instrumentorum rei fit editio. C. de discuss. l. ne casu. imò fit instrumentum de nouo. C. de liber. causa. sicut data. nam intentio rei est fundata sola negatione à principio. C. de exceptionibus. l. si quidem. & de probationib⁹. l. quinquaginta. Bald. Quod tamen dixit G. suprà in princip. versic. præsumitur videlicet ex quantitate solutionis præsumi qualitatem rei: est verum de quātitate, ex qua hoc colligi possit: vt no. ff. de superfi. l. j. §. j. puta ex simplo, vl ex quin

quagesima

quagesima,quæ datur nomine renouationis:non autem ex vno nummo, qui datur annuatim.ff. de acquiren.possessio.l.si quis ante.versicu.lxvij. G.An verò dominus ipse teneatur ostendere chartam emphyteutæ.versicu.lxiij.vide supra eodem.§ an quis soluendo.& infra eodem §.an sit reficiendus.¶Si emphyteuta negauit rem esse ecclesiæ,& conuictus velit se tueri prætextu emphyteusis,non potest:quia negando interuertit possessionem:& tanquam malè vtens re debet expelli.versiculo lxv.G.Item in feudo:quia feudum domini beneficio conceditur,& beneficium inficianti non datur.ff.de interroga. actio.l.non alienum.nisi re integra pœniteat negationis factæ:vt not.Institu.de actio.§.item mista.& ibi gloss. ordina. & facit quod not.in authent.de trien.& semis.§.penulti.C.de fide instrumen.l.iij.extra de fide instrumen.c.G.perpetuus.per Innocen. vide infrà de re iudica.§.quod in possessorio.& infrà eodem.§. negatio. & suprà de exceptio.§. quando quis negat.¶Exceptionem canonis non soluti non potest opponere tertia persona.versicu. lxv. & lxvij.G. ¶Emphyteusis ecclesiæ non transit ad filios naturales. versicu.lxvj.etiam si legitimentur, vt x.colla. si de feudo fuerit controuersi. §.naturales.vide ff.ad Trebel.l. ex facto.§. si quis.per Barto.l.j.ff.ad munici. ¶Si emphyteusis est concessa duobus fratribus tali pacto,quòd post mortem eorum ad ecclesiam reuertatur: vno mortuo pars eius fratri accrescit,non ecclesiæ. versiculo lxix.G. argumentum ff. de hæredi.instituen.l. Lucius. Et istud ius accrescendi trahit secum suum effectum sine noua possessione.ff. de hæredi.instituẽ.l.liber homo.§.Titius.versiculo lxx.G.Vide infrà eodem.§. vnus. ¶Si duobus pro indiuiso res conceditur: vno non soluente, tota reuertitur ad ecclesiam.versiculo lxx.G.& versiculo.lxxij.ff. de contrahenda emptione.l. fistulas.§.qui fundum. ¶Quidam vendidit mihi rem, dicens quòd proprietas erat ecclesiæ,& quòd ab ea debeam renouare:an per hæc verba quæratur ius ecclesiæ,si antè nullum ius habebat? Respondeo quòd non. versiculo lxxiij. G.argumentum ff.de arbitris.l. arbiter intra.Bald. ¶Si vnus emphyteuta efficitur proprietarius suæ partis, an perdat ius accrescendi in parte socij? Respõdeo quòd non: licet sit mutata qualitas dominij, quod est nota. argumentum ff. de hæredibus instituendis.l.iij.§. qui fideicommissum.versiculo lxxv.G.Vide suprà §. emphyteusis.& infrà eodem.si quis accidit. & §.sequen.& versiculo de materia iuris accrescendi. ¶Quid si ecclesia concesit filijs omnia, quæ patri concessa fuerãt? Respondeo omnia præsumuntur emphyteutica.versiculo lxxvij.G.com munia prædiorum.l.in tradendis.in principio.Sed ego credo quòd ecclesia debeat probare:quia eadem incertitudo est in termino referendi, qui est in termino ad quem fit relatio.ff.de conditio. & demonstratio.l.in testamento.laj.Item probatio ecclesiæ debet esse certa & clara.extra de probatio.c.in præsentia. cum simi. Bald. Sed quid de eo qui recognouit animo donandi omnia bona sua in emphyteusim ab ecclesia:an ista recognitio noceat filijs & successoribus in proprijs eorum bonis aliunde quæsitis? Et dic quòd non: quia bona hæredis non includuntur in generali recognitione defuncti.ff.de pignori.l.Paulus.& ff.de vulgari & pupillari substitutio.l.cohæredi.§.cùm filiæ. Nec fideicommissum.ff.de separa.bono.l.ij.§.sciendum.ff. de minori.l. ait prætor. §. penultimo. Bald. Et ideo in emphyteusi comitum de colle medio,non veniunt bona,quæ acquisierunt posteri donatorum.Bald. ¶An filius hæres institutus in re certa succedat in emphyteusi ecclesiæ pariter cum hærede vniuersali? Et videtur quòd non:quia feudum & emphyteusis non petitur ratione hæreditatis: vt not.ff. de petitio.hæreditatis. l. item videndum.in fine.in re incerta,sed in quota.ff. si pars hæredita.petatur.l.j. in principio.Item pater,qui certam rem filio assignauit, aliud videtur alteri commisisse,seu contulisse. ff.de lega. primo. quod in rerum.§.si quis.Sed potest pater gratificari vni filio de suo lucro. argumentum ff.de assig.libe.l.j. & de legatis.ij.l. vnum ex familia.Item pater in dubio videtur prouidere filio vt hæredi.ff. de pactis.l.si tibi.§.si penes.De hoc vide infrà versiculo lviij.G.Quidam distinguunt, aut pater accepit sub nomine appellatiuo filiorum:& tunc virilis fiat distributio.Aut sub nomine appellatiuo hæredum:& tunc hęres vniuersalis præferatur. De hoc in versiculo clxiij.per.G.Et vide in versiculo cxiij.G.C.de contrahenda & committenda stipulatione.l.ij. &.iij. Bald. ¶Negatio debet interpretari in meliorem partem.in Specu. de locat. §. nunc aliqua.versiculo.lxv.G.§.Consuetudo eligit primogenitum:& licitum est vnum eligere ex fratribus.versiculo nonò quæritur.G.¶Emphyteusis debet potius renouari posteris eius, qui quondam fuit emphyteuta,quàm alijs: & si aliter fit, committitur iniuria.ff.de aqua quotidiana & æstiua.l.prima.§. promittitur. & ibi Barto. dicens quòd propter hanc iniuriam poterit appellari.& allegat c.bonæ.de postula.prælato.& quod ibi nota.Quis effectus horum verborum? Respondeo,vt nota.in.l.si mihi à Titio. per Barto. ¶Emphyteuta non cadit à iure suo,si non soluit:cùm ideo non soluit: quia habebat exceptionem compensationis. versiculo lxxix. G. ¶Si nescitur, vtrum quis sit emphyteuta, an verus conductor: tamen potest expelli, si cessat per biennium. versiculo lxxx.G. ¶Si possessor soluit, & non verus emphyteuta,an prosit vero emphyteutæ. versiculo.lxxxj. G. Solutio.dic sufficere: quia possessor re ipsa gessit negotium emphyteutæ. Item quia vbi agitur de iure conseruando,non refert à quo fiat:vt nota.ff. de verborum obligationibus.l. cùm seruus. per Dyn.& Barto.& ad hoc facit ff.de pignori.l.lex vectigali.& ff. de vsufructu.l.arboribus.§.quid tamen.& ff.quemadmo. serui.amit.l.qui fundum. secundùm Azo.Bal.¶Emphyteuta non dicitur celeriter satisfacere,si expectat libellum,vel requisitionem.versi.lxxxiij.G.ff.de petitio.hæredi.l. item veniunt.§.idem.C.vnde vi.l.non ab re.Institu.de actio.§ item mista.Bal.¶An valeat pactum quod emphyteuta non soluendo,non cadat à iure suo.versi.lxxxvij.G.Dic quòd sic secundùm Odofre.G. ¶Nunquam emphyteuta habet ius alienandi, nisi saluo iure domini.versi.cx.C. ne rei do.vel templo.l.vniuersas.G.¶Dominus potest vendere ius suum emphyteuta non requisito,vel vasallo.versi.xciij.G.Vide glo.ff.de fideicommis.liberta.l.inuitus.Bald.¶Pactum,quòd emphyteuta possit vendere,intelligitur præmissa requisitione domini.versi.xciij.G.quia pactum intelligitur secundùm ius commune.quod est nota.G.Sed glossa in l.sed & si quis.§.quæsitum.ff.si quis cautio.in fine magnæ glossæ.dicit quòd pactum semper debet aliquid operari. Vide ff.de damno. infecto.l.damni.per Iaco.¶Pactum personale appositum cum emphyteuta,non afficit secundum emptorem.ff.de legatis.iij.l.pater.§.xv.versi.xcvij.¶Dominus,qui dicit,volo emere:non est expectandus.secus si dicit, volo deliberare.versi.centesimo quæritur.C.ad Tertullia.l.filij.§.j.Bal. ¶Vtrum emphyteuta possit donare in dotem,dare,legare,testari in extraneum,& an debeatur laudum.versi.cvij.& versi.seq.& versi.cxv.G.Vide C.ne rei do.vel templo.l.vniuersas.& ibi per Bar.qui malè intellexit illam legem: quia ibi loquitur quando emphyteuta velit donare iure proprio,non iure emphyteutico.Et hoc sentit in glo.quæ loquitur de præscriptio.xxx. annorum.Nam hæc non probat contra creditorem.Si enim alienasset iure emphyteutico, emptor non præscriberet,etiam per mille annos: vt l. malè agitur.C.de præscrip.xxx.annorum.Vide suprà,eodem.§.debens. & infrà,eodem.§.emphyteuta possit.Baldus. ¶An emphyteuta possit suum beneficium alienare, non seruata forma legis vltimæ? Et dic quôd non,versi.cxix.G.¶An emphyteusis possit transferri ad ecclesiam.versi. cxvj.G.tenet quòd non.Facit quod nota.ff.de verb.obliga.l.si ita quis.§. ea lege.Si tamen emphyteuta ingreditur monasterium: tunc transit cum vniuersitate.versi.cxx.G.¶An filius fratris dicatur nepos,no.in cap.fundamenta.de electio.lib.vj.in Nouella.¶An emphyteuta possit permutare vel pignori obligare,vel ad non modicum tempus locare, vel alteri in emphyteusim dare,versi.cxxj.& tribus versicu.sequentibus.vel suprà, §. vtrum emphyteuta.& j.§.potest.Item an emphyteuta possit remdimittere inuito domino,versicu.cxxviij.G. ¶Qui tenetur emphyteutæ dare viam,an ea destructa teneatur dare aliam viam,versi.cxxx.H.¶An alluuio sit emphyteutæ,an thesaurus,versi.cxxxj.& versic.sequenti,ff.de rei vendicatio.l.à tutore.¶Valet pactum etiam contra naturam contractus, tamen in vno capitulo factum,ad aliud capitulum non extenditur. versi. cxxxij.vide suprà eodem.§.pactum.¶An sit reficiendum instrumentum perditum: & an emphyteuta teneatur edere domino.versi.cxl.& versi.sequenti.G.Vide s.eodem.§.nota quòd incerta.¶Porrò accrescens accrescit sine onere pignoris.ff.de pignori.l.lex vectigali.versi. cxliij.G. ¶Nepos ex filia bene continetur appellatione liberorum.C.de conditio. inser.l.j.sed non appellatione masculorum.versi.cxlvj. ¶Potest vnus ex liberis portionem suam dare cui vult ex illa prole.versicu.cxlvij. G. ¶Si quis accepit instrumentum emphyteusis pro se & vxore & liberis,vxor habet dimidiam,& vir aliam dimidiam.versi.cxlix.Nam liberi partem nõ faciunt viuis principalibus.G.Barto.dicit quòd ideo ibi habet locum ius accrescendi:quia intererat dantis & accipientis, quòd haberet locum ius accrescendi.Barto.Vide s.eodem.§.portio.& §.si vnus emphyteuta.& s.eodem.§.filius naturalis.in fi.tit.& j.§.proximo.¶Ius accrescendi vadit ad magis coniunctos,qui sunt de vna parte,non de alia.argumentum ff.de vulgari substitutio.l.cohæredi.§.qui discretos.versicu.cli.G. & adde quod notat Dyn.& Barto.ff.de verb.obli.l.si mihi & Titio.& nota quòd ius accrescendi habet locum in contractu emphyteutico ex impedita acquisitione à principio.ff.de contrahẽda emptione.l.fundus ille.& eorum resoluta acquisitione ex pòst facto.Nam in contractibus,in quibus habet locum natura caduci,habet locum ius accrescendi.ff.de vsufructu accrescendo.l.j.§.penulti.Hac ratione habet locum in donatione causa mortis,& in mortis causa capione.ff.de fideicommis.liber.l.Thais. §. Stichus seruus.C.de cadu.tollen.l.j.§.fina.Et attende:quia vbi emphyteusis sumpsit originem in vna persona, inter posteros habet locum postea ius accrescendi:quia mortis causa capio.& vt nota.in l.si mihi & Titio.per Barto.& j.de feud.§.quoniam.versi.xxxvj.per G.& quia illa verba, vsq; ad tertiam generationem,videtur repetere emphyteusim in persona superstitis.l.si cùm in annos.ff.quibus modis vsusfructus amittatur. Barto. ¶Sed quid si vni fratri in diuisione venit allodium,feudum,vel emphyteusis,vtrum post talem diuisionem habeat locum ius accrescendi? Et glo. innuit quòd ad proprietatem reuertatur.C.famil.erciscund.l.si familia.in glo.Nam nil tenenti de emphyteusi,nil accrescere potest: quia ius accrescendi fit rei.ff.de vulgari substitutione.l.ex facto.§. fina. argumentum contra.ff.de vsufru.l.si Titio.§.vsumfructum.Bal.¶Si recipi emphyteusim pro me,& filijs meis, an nomine filiorum contineatur monasterium, quod ingredior.versi.cliij.& versi.seq.G.Credo quòd non: quia in contractibus stricta interpretatio & propria fieri debet,non impropria.Bal. Nomine tertiæ generationis non includitur pronepos. Quid ergo si supereſt ex filio nepos,ex nepote alterius filij pronepos.in versi.clv.G.Respondeo pars defecta nepoti accrescit,Sed Barto.consuluit pronepotem

includi: quia est tertia generatio: & non computat stipitẽ ab eo: quia ipse non est generatio, sed generans: præsertim si verba dicunt vsq; in tertiam suam generationẽ. Computatur ergo stipes quo ad acquisitionẽ, sed non quo ad numerationẽ generationum, secundùm Bar. Sed Spec. dicit quòd idem est dicere, in tertiam generationẽ, quod in tertium gradum. Nam dinumeratio graduũ à stipite fieri debet. Et pro hoc in auẽ. de non alie. §. emphyteusim. per Bar to. Et facit, quia si charta diceret, vsq; in primam generationẽ: q̃ contineatur primus hæres: ergo stipes non computatur. Et si tu dicis non continetur primum hæredẽ: verborum significationẽ obtundis. Vide ſ. eod. §. ecclesia potelt. Baldus. ¶ Licet quis renunciet bonis paternis: non tamẽ renunciat emphyteusi, stipulatæ à patre liberis. C. de inof. testa. auẽ. vnde & si parens. vide ſ. eo. §. an filius hæres. ¶ Nec hæredes extranei illud habẽt in hac emphyteusi commercium: vt no. ff. solu. matri. l. etiam. in prin. versi. clviij. G. C. de ope. lib. l. liberti. per Cy. ff. de ope. lib. l. vt iurisiurãdi. §. si liberi. per Bar. & facit quod no. in l. ex facto. §. fi. ff. ad Trebellia. per Dy. & de verb, sig. l. in conuẽtionibus. per Dy. & de sepulcro violato. l. sepulcrũ. Bal. & vide ff. de fideicom. lib. l. Thais. §. Stichus seruus meus. Bal. ¶ Si nescitur vtrum emphyteuta, qui per orbem vagari dicitur, viuat, vel non, quid iuris? G. versic. cliij. ff. loca. l. cùm domus. ¶ Emphyteuta non habet vtilem in rem ex solo titulo sine traditione: quia est cessionarius rei, non actionis. ff. de rei vend. l. si culpa. versi. clxij. G. Vide ſ. nota. versic. ecclesia non habet Publicianam. ¶ Dominus potest ab emphyteuta conducere detentionẽ, si dura sibi videtur dominij probatio. quod est nota. §. si numi. versic. clix. G. Vide ſ. eodem. §. quibus modis. ¶ Si tradita est emphyteusis pro me & Titio, acquiritur ius sine traditione eidem fienda: quia hoc habet propter me. versi. clviij. G. ¶ Filius naturalis non excludit ius substitutionis, vel accrescẽdi in emphyteusi ecclesiæ. versi. clxxij. G. quod bene not. Bald. vide ſ. eo. §. si quis accepit. quia emphyteuta habens ius in re, non potest expelli ab emptore proprietatis: secus in mero colono. versicu. clxviij. G. ¶ Si quis accepit emphyteusim pro se & nepotibus suis, vtrum contineatur filius fratris? Dic vt not. ff. de inoffic. testa. l. si iustus. §. de inofficioso. per Dynum. ¶ An ille, qui egit iure proprio, & succubuit, postea possit agere iure feudi, vel emphyteusis. C. de ingenu. manumiſ. l. penultima. Bald.

a *De rerum permutatione.* *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi res propria permutatur cum conditionata.
2 Permutans rem partim, & partim vendens, qualiter formabit instrumentum.
3 Ecclesia rem emphyteuticam permutans cum alia re emphyteutica, qualiter instrumẽtum conficiet.
4 Permutatio, an sit alienatio.
5 Permutatio & emphyteusis genera dicuntur alienationis.
6 Permutatio qualiter, & quando contrahi dicatur.

a *De rerum permutatione.* *Rubrica.*

¶ Ex practicis authoribus soli Ros. & Ioan. de Bla. tractauerunt hanc materiam, vterq; sub rubrica de actio. præscrip. verbis ex permutatione. primus inter ciuiles, secundus sui operis char. penul. Mar. de Fano in membro xxj. posuit vnum instrumẽtum & duos libellos, & de quibus j. sub hac rubrica. in compilatione Greg. nouem decretales habemus, quarum tres, scilicet v. vij. viij. de permutatione beneficiorum loquuntur. iura verò sexti & Cle. solùm de tali permutatione tractauerunt. De hac autem parum curauit author. In primo enim. §. vbi ponit instrumẽtorum formas, de illa nullam dat formam. In secundo §. vbi ponit libellos, vnicum libellum ponit, & in princ. vbi prosequitur de hoc mẽbro. Item cùm illa materia duobus abundet, de illis nullum tangit. Primum autẽ & tertium prosequẽdo, de primo videndum est quod scripsi eod. titu. quæsitum. super verbo, simoniæ. Nam cautũ est quòd ab Episcopo transferre volẽte personas incipiat contractus. sed, vt ibi etiam dixi, no. in cle. eo. tit. super verbo, volẽtibus. etiam ab ipsis incipere potest tractatus. quod approbat cõsuetudo, cui etiam iura noua fauẽt. Item forma illa, quòd ab episcopo incipiat, non bene practicatur in beneficijs diuersarum diœcesum, in quibus tamẽ procedit permutatio: vt no. eo. ti. c. vno lib. vj. in gl. quid si. vbi vnus est episcopus, siue quia in sua diœcesi sint beneficia, siue in diuersis: sed alter sibi commisit, diuersimode potuerunt instrumẽta formari, vt scilicet in proprio dicatur, quòd cùm ipse episcopus aliàs requisierit. A. rectorẽ vel canonicum sancti Ioannis, & B. rectorẽ, vel canonicum sancti Bartholomæi, vt translationi & permutationi, quam de ipsis inuicem propter talem causam intẽdebat facere, consentire deberẽt, declarando scilicet quòd A. ad ecclesiam sancti Bartho. & B. ad ecclesiam sancti Ioan. transferri deberẽt. & prædicti A. & B. huic translationi fiẽdæ consenserunt, & de nouo consentiant: & ob hanc causam coram ipso domino Episcopo conuenerũt tales, scilicet collatores, electores seu præsentatores: qui requisiti responderunt sibi translationẽ & permutationẽ talem placere: ipseque. A. in manibus ipsius domini episcopi renunciauerit permutationi prædictæ causa rectoriæ vel canoniæ sancti Ioannis. & dictus B. eadẽ causa renunciauit rectoriæ vel canoniæ sancti Bartho. ipse dominus episcopus renunciationes ipsas acceptans Christi nomine inuocato, de consensu talis ibidẽ præsentis, contulit prædictam ecclesiam sancti Bartho. dicto A. & ipsum de dicta rectoria vel canonicatu per annulum inuestiuit, statimque de cõsensu talis canonicatum sancti Ioan. contulit, &c. vt ſ. Isto modo transit permutatio cum vnico instrumẽto. & eo fortius quando ad episcopum spectaret collatio vtriusq;. Sed communiter fiunt plura instrumẽta, scilicet quia quisq; habet suum instrumẽtum de consensu suorum præsentantium vel eligẽtium. & quandoq; sunt plura vel multa instrumẽta de hoc, quãdoq; plures sunt tales, vt singuli & simul haberi non possunt. vel sunt vt collegium, & maior pars collegialiter consentit, alij ratificant. Itẽ si vnus episcopus cõmittit alteri, vel ambo alicui tertio: de his oportet haberi instrumẽta. Itẽ seruant multi episcopi morẽ curiæ, faciẽtes duo instrumẽta eiusdem tenoris vsq; ad actum collationis, in quorum vno ponitur solùm collatio facta vni: in reliquo collatio facta alteri. sic enim facit curia, quæ dat etiam diuersos executores, si diuersi petunt permutari. & licet daret eosdẽ, nihilò minus duplicat literas, vt prædixi. Posset etiam, vt ſ. dixi, inchoari instrumẽtum à partibus petẽtibus ab episcopo permutari, expressis causis respiciẽtibus vtilitatẽ ecclesiarum, vel personam, vel vtraq;. Et per prædicta sit de instrumẽtis permutationum beneficialẽ, quæ author omiserat, expeditum. ¶ Patet etiam expeditum, posse simul permutari beneficia diuersorũ episcopatuum. Item per episcopos permutari posse personas etiam in beneficijs, quæ conferre non habẽt. de his in præ. glo. quid si. vbi no. quòd interuenire debet consensus illorum, ad quos spectabat prouisio. ¶ Ibi etiam super glo. dixi an requiratur consensus omnium, an sufficiat cõsentire partẽ maiorẽ. Super eadem etiam glo. scripsi. & nota. in clemẽ. eo. titu. c. vno. in glo. penultima. Inferiores ab episcopis permutationibus authorizare non posse. ¶ Itẽ an numero canonicorum restricto ex iusta causa & iurato, permutatio possit fieri de excessu. Itẽ de dignitate vel personatu extinctis post primam vacationẽ. Et teneo quòd nõ, & per id quod intẽdo includere ecclesias vnitas adhuc viuẽtibus rectoribus. de quo dixi ſ. super rubrica, de præbẽ. ad finẽ quæstionis, quæ incipit, proponitur quæstio. Itẽ an actus permutationis recipiat interuallum, an habeat fieri in instanti. ibi consulo quòd in instanti. Itẽ quid si sine vtriusq; culpa, non tenet permutatio. Itẽ quid si ex culpa alterius tantùm. Itẽ ibi super glo. pone, tractatur an solus excessus beneficiorum, quia alterum pingue alterum tenue, probet fraudẽ expectantis. Dico quòd ex circunstantijs iudicatur. Itẽ ibi in textu tractaui, quòd nõ est permutatio, cùm beneficium meum renũcio tibi, vt tuum des nepoti meo, vel amico. Non obstat decreta. cùm vniuersorum. eo. titu. quia tractatus permutationis erat de proprijs, vt ibi dicit tex. Itẽ quòd non habens ius in beneficio, quod dimittit, nec habebit in permutato. Idẽ quòd duo expectantes, vel alter tantùm non permutant. Itẽ quòd possunt duo beneficia permutari pro vno. Itẽ ibi scripsi de præstimonijs, an cum beneficio permutẽtur. Itẽ de hospitalibus nota. in clemẽ. eod. titu. c. vno. in iij. glo. Itẽ an capitulum cathedralis ecclesiæ vacantis possit permutare: ibi nota. in glo. penulti. Occurrit & noua quæstio de illo, qui habẽs parochialẽ ecclesiam. xj. mẽse anni fortè non promotus etiam in subdiaconum, permutauit aliàs licitè cum alia parochiali: de qua secunda idẽ fecit etiam ante finẽ anni secundi, scilicet permutando illam pro tertia. & vt fortificetur quæstio hãc tertiam permutauit intra tertium annum pro quarta: quæritur an permutationes illæ valuerint: cùm in his sit patens fraus, per quam toto vitæ suæ tẽpore posset iste tenere vnã parochialẽ ecclesiam sine sacerdotio, & eius dispẽsatione. Et certum est q̃ in foro conscientiæ tenetur, si hoc fecit fraudulẽter. de simo. Matthæus. & c. ex tuæ. & de electio. commissa. lib. vj. §. penultimo & vltimo. & hoc maximè cùm certum erit ipsum tẽpore permutationis primæ necessariò, vel quasi futurum esse priuatum, vt quòd eo tẽpore non supererant tẽpora, quibus posset intra annum ordinari. licet fatear, quòd per hanc certitudinẽ priuatus non est ante finẽ anni, vt ibi notatur: vt in præalle. decreta. cõmissa. in quinta glo. Circa quod tamẽ omnino vide quod scripsi in decretali, cùm ex eo. super glossa, si iam. scilicet non posse Episcopum dispẽsare cum subdiacono, si intra annum à cõmisso regimine non occurrit dies ordinationis. Et hac ratione, quia nondum vacat, potuit in permutationẽ venire. sicut & is, quẽ constat per sentẽtiam hominis priuandum, potest cedere: & per cessionẽ tunc vacabit. de simo. per tuas. primo. in fine. facit de electione. dudum. ij. in fine. Probatur idẽ ff. de rei vendi. l. non ideo. & de noxali. si quis seruum. fami. ercis. l. & post. §. j. Itẽ fateri oportet q̃ talis vacationum pluralitas non concludit necessariò vitium, vel fraudẽ: quia omni vitio cessante, potuit quid nouum in singulis apparere: quia fecit secundam & vlteriores gratias ob abundantiam redituum, vicinią patrimonij, vel consanguineorum, amœnitatẽ loci, salubritatẽ aeris, & similia. Facit xxij. dist. c. communis. lxxiiij. distin. c. quorundam. xvj. q. j. & tẽporis. hoc eo. ti. ad quæstiones. ff. de leg. j. & si æquo pretio. & de leg. ij. si cui fundus. & ibi concor. His tamẽ cessantibus constat q̃ voluntates hominum sunt diuersæ. de concess. præb. quia diuersitatẽ. vbi concor. in glo. j. & facilè nos pœnitet eius, quod fecimus, de iure patro. cùm laici. vbi concor. in prima glo. & hoc etiam in arduis. de procu. c. fi. in fi. lib. vj. Et nõ debet fraus præsumi in eo, quod iure permittẽte fiebat nec debet dolus attribui ei, quod

In hoc

fit iuris authoritate.xiij.q.v.dicit.xxiij.q.iij.qui peccat.ff.de reg.iu.nemo damnum. Adhuc quæritur, an fit licita permutatio duarum ecclesiarum: cùm prælatus vnius deducit in pactum, ꝙ alter debita ecclesiæ, quam recipit, soluere teneatur: si dicas quid interest istius, fortè creditores sunt eius consanguinei vel amici, & non vult eis resisti. & videtur ꝙ sic, ex quo ponitur esse debita ecclesiæ: cùm sine pacto ad id teneretur: & sic nil dederit, vbi ecclesia sit soluēdo. & subintellecta possunt deduci in pactū, iuxta no. de elec. significasti. a cū suis remis. Nec pōt cupiditas adscribi recipiēti promissum, qui nil percipit. Solu. recitat Bar. īueniri q.xxxvj. Tancre. tenuisse hanc conditionē es se illicitā, do tibi ecclesiā, si debita eius soluas. Et hoc puto verum præcisè, si prius obligatio reciperetur ab ipso de soluendo. Idem quando hoc in concessione ageretur, quòd desineret esse rector non soluendo. Idem si cùm fortè de reditibus thesaurizatis non possent solui intra triēnium, paciscitur quòd soluat intra tres mēses. Est enim hæc quædā mercatio in spiritualibus non licita, & paciscēti onerosa, contra decre. vlti mam. de pac. cum concor. primæ glo. Sic dixi in permutando, vt dixi in cōferēdo. Fateor tamē quòd bene fieri potest permutatio expressa, quod quisq; permutantium habeat commoda, honores & iura ecclesiæ, quam recipit, & onera sustineat. Et si fuerunt notificata debita, bene quidem. & si non, imputet sibi, qui non inquisiuit: nec sic facilè reuocatur beneficiorū permutatio, cuius fundatur virtus ex authoritate superioris: sicut permutatio aliarum rerum tota pendens à consensu & verbis contrahentium. Fuerunt etiam hic quæstiones disputatæ de hac materia. & sit prima, de qua scripsi de consue. c. fina. lib. vj. in princip. scilicet disputata per dominum Guidonē, & demum per dominum Azonem, quæ fuit: an consuetudo de optandis præbendis vacantibus, locum habeat in permutatis. Et tenuerunt quòd sic de rigore: quia verum est illas vacauisse, & habebit permutans præbendam, quæ remanebit non optata, sicut prouisus. Fatetur æquitatem esse contrariam. aliqui contra per clemen. vnicam, eodem titu. ad quem quomodo responderi possit, scripsi vbi suprà. ¶ Sed prædicti tenentes contrarium, dicunt quòd hoc mandat Papa cum clausula, conferri certam, non autē alteri non debitam: vt in præ. decr. vlti. Sed ista responsio non valet in Papa: quia propter renunciationem factam in curia cessat optio papa conferente: vt ibi. §. j. Procedit ergo dubium in permutatione facta per ordinarium, qui tamen consuetudini, dato quòd vellet, preiudicare non posset. ergo vt suprà. Item in illis obstat decr. quamuis. de rescri. libro vj. & hoc tripliciter: quia ibi non est clausula, alteri non debitam. Item restitutio fiebat ad certam gratiam. Item sicut ibi restitutio, & hic permutatio sine præiudicio iuris alicuius procedere debet: imò fortius ista, quàm illa, per ibi nota. in principio primæ glossæ. Item dicunt secundi, quòd mens Clementinæ est non solùm quòd non conferantur alijs, sed quod conferantur illis. Quod sonat tex. qui non vult illis illudi. Et si dicatur, non illuditur habenti præbendam non optatam: respondet quòd non renunciauit, vt haberet illam. & sic illuditur. Item posset non optata habere onus, cui ille esset inhabilis. Sed parum valent hæc verba: quia voluntariè permutabat; & id præuidere debuit: & id euenire posse debuit cogitare. de homici. is qui. lib. vj. cum concord. ff. loca. l. si quis domum. §. primo. & l. item quæritur. §. si fullo. ex quibus causis maio. l. fina, §. si feriæ. Habuit ergo remedium abstinendi. Item eundi ad papam. Item habendi consensum canonicorum de non optando. Item protestandi, si admitteretur optio, quòd non procederet permutatio: sed redintegraretur status vtriusque. Et hoc præcipuè procederet, vbi capitulum haberet conferre: & sic permutationi non consentire: vt not. eodem titu. c. vno. lib. vj. Item quid dicent tenentes contrarium, si præbenda, quam probabiliter putabat pinguem, reperitur tenuis? Item quid dicent in casū, de quo scripsi in prædicta decre. vlti. de consue. super gloss. non vacantes. si permutatio fieret in fine Martij & calen. Aprilis ante possessionem apprehensam, vel post finitum illud decendium, quo præbendæ reduci debent in commune. si fateantur illam consuetudinem non impediri: quare istam impediāt? Constat etiam mihi, in ecclesia Bono. quòd est consuetudo talis, & in certis alijs, multas per tempora permutationes omissas per beneficium optionis. ¶ Expeditis beneficialibus de quæstione, an vxor permutare possit fundum dotalem, & maximè cum viro? Vide j. de dona. inter virum & vxo. §. vlti. versi. sed quæritur vtrum. & versic. seq. cum sua remis. An quod proximiori licebat in venditione, liceat in permutatione, vide ś. de emptio. & venditio. §. nunc dicendum. versi. sed pone statutum. an soluendum pro re vendita, debeatur pro permutata. ibi scripsi.

¶ Est etiam sciendum quòd Oldra. Paduæ, & Iac. But. Bononiæ disputauerunt eandē quæstionē, quæ fuit de statuto ciuitatis prohibente omnē alienationē rei immobilis inter viuos de ciue in forēsem. ciuis in testamento iussit rem suam immobilem permutari cum forēsi: quærebat Iaco. an hæc permutatio dicatur statuto prohibita. Old. addebat testamentum non fuisse solenne: & hæredem pariisse permutando & tradēdo. quærebat an duplici pœnæ statuti condemnantis alienantem & cōfiscantis rem, locus esset. Prima incipit, statuto cauetur, quòd nulla. Secunda: statutum est Paduæ, quòd nullus. & prima prolixius attingit nostram materiā ꝙ secūda. ¶ Est autē quæstionis dubium: quia per hæredē inuentum, & testatori parentē, facta fuit permutatio. & sic fuit contractus inter viuos. Si enim simpliciter rem legasset, nō esset quæstio. Iacobus ponderat, quòd dispositio vltimæ voluntatis de re permutāda, impedit rem permutari, & rem tradi, & omnē consequentiam ad contractum permutationis. ff. de acti. empt. l. si hæres. Secundò ponderat ꝙ legatū per se, & permutatio per se, sunt habiles ad dominium transferēdum. De prima patet ff. de leg. j. l. seruum filij. §. j. De secunda patet ff. de rerum permutatione. l. j. & sic habet ex primo, rectè agi posse ex testamēto: vt ex ea causa tradatur: vt l. præ. si hæres. Ex secundo habet quòd cùm sit causa habilis ad dominium transferendum traditione sequuta, ex ea causa sequatur alienatio, & dominium transferatur. C. de pac. l. traditionibus. & sic prohibitioni non est locus. Old. etiam in suis terminis scilicet testamenti non solennis, idem tenuit, præmittens certum esse relictum in testamēto, & non includi statuto, quod prohibet alienationē inter viuos. Sed probato quòd rei in non solenni testamento relictæ traditio & possessio ex testamēto proficiscitur, habetur intētum. Id autem sic probatur: Rei pro legato possessio proficiscitur ex testamēto. ff. pro legato. l. nemo potest. Sed res in non solenni testamento relicta & ex eo tradita, dicitur pro legato possideri, vel vsucapi. cod. titu. l. fina. ergo ex testamento proficiscitur: & sic non cadit in statutum. Induxit ad idem duas leges. ff. de rebus eorum, qui sub tutore vel curatore. l. fina. & de fideitom. lib. l. testamento. vbi quæritur, an ex causa fideicommissi manumissa sit, quæ manumitti iussa est in testamento imperfecto. Et respondet eam rectè manumissam. Et sic dicendo respondet ad quæstionē, scilicet eam manumissam ex causa fideicommissi. Indeterminata enim respō sio, intelligēda est talis, qualis præcesserit interrogatio. ff. de inter. acti. l. si fine. §. qui interrogatus. Insti. de inutili stip. §. præterea. C. de diuersis rescriptis. l. j. Extat etiam quæstio Rich. quæ incipit, Titius multorum. quæ in hoc residet: Titius habens filiū & nepotē ex filio defuncto, habebat multa feudalia & allodia: ex quadam ordinatione, quam supponamus validā, illi post mortē patris habere debebant in feudis vterq; dimidiam: in allodijs patruus duas partes: nepos tertiam. sed per patrē fuit postea permutatum aliquid de feudalibus cum allodijs, quorum, quia loco sunt feudaliū, mortuo Titio, nepos vult habere dimidiam. tenet quòd habebit solùm tertiam: inducens quatuor leges, quæ probant ius, quod habetur in certa re non seruari in re, quæ habetur per illam legem. ff. de peculio. l. eo tēpore. ad finē. Secunda, ff. pro socio. l. socium. qui. Tertia, ff. de coniungen. cum emācipato liberis. l. j. §. nunc videamus. versi. nec quod nepotibus. Quarta, ff. de riuis. l. ij. fatetur quibusdam videri contrarium per l. cùm pater. §. hæreditatem. ij. ff. de lega. ij.

ADDE quare fuit inuenta permutatio, Cal. consi. j. Et an valeat permutatio, cùm est excessus in beneficijs: vide eundē consi. vj. de rerum permu. ¶ Et de permutante xj. mēse, vide Old. cuius fuit quæstio, eius consi. cciij. Et stante statuto quòd in forensem non possit alienari, an si testator iubeat rem permutari, id fieri possit, non obstante statuto? Vide Alex. in l. si tibi. ff. si certum petatur.

IN hoc titu. prius instrumēta formabimus. Secundo verò libellos cōcipiemus. ¶ †Si igitur res propria cum conditionata permutetur, sic instrumentum conficietur.

FORMA.[a] A. dedit, tradidit & permutauit iure proprio in perpetuū B. pro se suis ꝙ hæredibus recipiēti talē domum, in tali loco sitam, cuius confines, &c. ad habēdum, tenēdum &c. vt j. de dona. inter vi. & vxo. §. nunc de dote. in forma. A. dedit. vsq;, modo aliquo pertinēte. postea iunge, & hoc nominatim pro tali petia terræ vineatæ, sita in tali loco infra tales confines, &c. quam dictus B. dedit & permutauit iure emphyteuticæ conditionis, pēsionis & renouationis, debēdæ tali ecclesiæ, ipsi. A. in cambium, ad habēdum, tenēdum &c. vsq;, modo aliquo pertinēte: iunge, qui prædicti A. & B. videlicet quilibet eorum vicissim alterius nomine rē à se permutatam & datam cōstituit possidere: vsq; quo vnusquisq; eorum rei sibi permutatæ, & datæ in emphyteusim, possessionē acceperit corporalē. quam siquidem accipiēdi sua propria authoritate sibi omnimodā dedit licentiā & deinceps etiā retinendi: promittens vnus alteri adinuicē solennibus stipulationibus hinc inde interuenientibus litē vel controuersiam de re à se permutata alteri, vel eius hæredibus, nullo tēpore inferre nec inferēti cōsentire: sed vnusquisq; rē à se permutatā alteri, & eius hæredibus adinuicē ab omni homine ac vniuersitate legitimè defendere, authorizare, & expedire: & prædictā permutationē & dationē & omnia & singula suprascripta perpetuò grata, rata & firma habere & tenere, nec contrafacere, vel venire per se vel per aliū aliqua ratione vel causa de iure vel de facto sub pœna centū lib. Tur. &c. vt præ. forma, vsq; in fi. Hæc forma probatur ff. de rerū permu. l. j. & ij. ¶ †Si verò res partim vendatur, & partim permutetur, sic instrumentum conficietur.

FORMA.[b] A. dedit, tradidit, & permutauit, & vendidit pro parte, videlicet permutans & pro parte vendens iure proprio in perpetuum B. pro se suisq; hæredibus recipienti talem petiam terræ pratiuæ sitam in tali loco, quam dixit & conuenit

a FORMA. xiij. Rolan. parte prima.

b FORMA. xiiij. Rolan. parte j.

decem iugera esse,eiusq; tales esse confines,&c.ad habendum &c.vt in præ.forma.vsq;,& hoc nominatim:iungé,pro tali domo in tali burgo,sita intra tales cõfines,&e.& pro decẽ lib.Tur.nomine aditionis siue melioratiõnis:quas decem lib.dictus A. cõfessus & contẽtus fuit se ab ipso B.habuisse & recepisse: exceptioni sibi non datæ ac non solutæ quãtitatis omnino renuncians: quam siquidẽ domum dictus B.dedit, tradidit & permutauit iure proprio,in perpetuũ eodẽ modo in cambiũ dicto A.pro se suisque hæredibus recipienti ad habendum &c.vt in præce.forma per omnia vsq; in fin. Hæc probantur in præ.cõcor.& C.eo.ti.per totũ.

a Et nota[a] q; in huiusmodi instrumẽtis res,quæ permutatur & vẽditur,debet præmitti:quæ verò solũ permutatur, subsequi, eo quòd res debet præcedere pretium: & quia ornatius procedit series instrumenti. ¶ †Cæterum si ecclesia rem emphyteuticam permutat cũ alia emphyteutica re:sic instrumentum conficietur:

3

a ¶Et no.secundùm Rolan.

b ❧FORMA. Rolã.lxviij.parte j.

c ¶Spectant. Hucusq; verba Rolan.

d ¶Secundùm quosdã.scilicet Vinc.vt scripsi eo.ti.c.fi.super glo.ergo spiritualia. Scire debes, q; Azo in Summa huius ti.dixit post prin.dictũ s.nõ expressum apparet, quod hic sequitur. sed sic placuit sapiẽtibus.& Rof.vbi s. post princ.dicit q; doctores sic tradiderũt.& dicit vterque eos motos fuisse,quia vbicũq; lex de ꝓmutatione mẽtionem facit,loquitur de certa re.ff.e.l.j.C.eo.quoniã.ad idẽ extra,eo.ti. per totũ. Et q; iste cõtractus viguit,antequã pecunia cuderet,habetur ff.de contrahẽ.emp.l.j.

e ¶Pacto. Disputãt Legistæ, quãdo sit origo istius actionis.Inter cætera facit dubiũ, quia lex dicit,actionẽ, quæ ab initio nõ est orta,postea oriri non posse.ff.de fur.l.seruui & filij.j.rñ.& ibi cõcor.Azo in Summa huius ti.et Acc. eod.ti.l.ex placito. in j.gl.& ibi Cy.in prima quęstione tenet q; re sequuta, non ex ipsa re, sed ex ipso pacto orta sit actio. Et dãt multa similia in actione pro socio,& tutelæ,quæ cõpetunt societate & tutela finitis. & in similibus ibi notatis, & lex j.ff.eo. quæ sic dicit, permutatio ex re tradita initiũ obligationi prębet, secũdùm eos trahit

b ❧FORMA. [b] Venerabilis pater dominus P. Dei gratia abbas monasterij villæ magnæ ordinis sancti Benedicti,diœcesis Biter.solicitè considerãs permutationẽ infrà scriptã dicto monasterio multipliciter fructuosam :idcirco petita & habita super hoc authoritate ac licẽtia speciali à venerabili patre P.Dei gratia episcopo Bitereñ.vt patet per literã exinde confectã eius sigillo sigillatã, vel per instrumẽtum publicum manu talis notarij scriptũ, necnon etiam accedẽte consensu & voluntate sui conuẽtus ipsius monasterij,& fratribus,scilicet tali & tali,prout moris est:propter hoc in capitulo cõgregatis pro seipso eiusq; successoribus,vice & nomine ipsius monasterij, præsentibus fratribus suprà dictis permutauit Durãdo de Podiomisione pro se suisque hęredibus recipiẽti:dando & concedendo eidẽ in emphyteusim vsq; ad suam tertiam personã domum talem in tali loco,infra tales cõfines sitam,ad habendum, tenẽdum,possidendum, & quicquid sibi suisque hæredibus saluo iure dominij & proprietatis,saluisque conditionibus infrà scriptis,deinceps perpetuò placuerit faciẽdum, cum omnibus & singulis,&c.vt s.in prima forma. vsq;,intra tales cõfines,&c.iunge quam dictus Durãdus permutauit ipsi domino abbati eiusque successoribus, & vice & noie dicti monasterij, recipienti. Eodem modo in cambium dando & concedendo eidem in emphyteusim vsq; in tertiã personam,ad habendum,tenendum,possidendum,& quicquid dicto monasterio saluo iure dominij,&c. vt supra vsq;,modo aliquo pertinente.iunge, qui dictus abbas vice & nomine ipsius monasterij,& dictus Durandus scilicet vnusquisq; eorum vicissim alterius nomine &c.vt suprà in prima forma. vsquã,obseruandis obligauit.hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi,datam,pone concessam.& vbi datæ,pone concessæ.Item quod ibi dicitur, vel eius hæredibus.& illud,& eius hæredibus:& illud,& datione.hoc subticens. post iunge, idem abbas dicto Durando omnia bona prædicti monasterij; & dictus Durandus ipsi abbati omnia bona sua. Prædictas autem concessiones, permutationes, & omnia & singula suprà scripta fecit vnaquæq; partium prædictarum, sub his conditionibus & pactis expressim actis & initis inter ipsos, videlicet quòd ab vnaquaque parte nomine pensionis rei sibi permutatæ & concessæ:& à quocunq; alio,ad quem res ipsa vsque in tertiam personam deuenerit,vnus dena.Tur.singulis annis in festo natiuitatis Domini, alteri persoluatur. Postquam autem ipsa res ad quartam personam deuenerit,fiat de ea noua emphyteutica concessio, hoc ordine obseruato,renouationis tamen causa decem dena.Tur. ipsi,qui renouationem fecerit,tunc temporis persoluendis.Cæterùm voluerunt & mandauerunt ex hoc contractu duo vnius eiusdemque tenoris cõfici instrumenta,vnum scilicet pro vnaquaq; partium prędictorum. ¶ Item in hac forma debet fieri mentio, quòd contractus præcesserit solennis, prout dictum est suprà,de locato.§.sequitur.versi.

4 porrò.† Quia permutatio est alienatio:vt extra,de rebus ec.non alie.nulli.& accedit ad hoc extra, de re.per.c.j.ij.& iij.nec permutare potest,nisi qui dominus,vel loco domini est: vt extra, de except.c. cùm venerabilis. Hinc est quòd dans rem alienã,

5 non permutat:vt ff.de rerum permu.l.j.in fi. ¶ † Et nota q; si permutauerit ecclesia cum priuata persona,ita quòd vnaquæq; partium det & vendat alteri iure proprio: ponas nihilò minus omnia verba,quæ in huiusmodi instrumẽti procœmio continentur, & procedens colligendo ex proxi.dicto instrumento & alio instrumẽto permutationis factæ inter priuatas personas, & taceas tam de pensione & renouatione,quàm de alijs omnibus,quæ

c ad conditionẽ emphyteuticæ rei spectant.[c] Quod autem dixi de episcopi consensu, probatur xij.q. ij.abbatibus.& xvij.q.vlti.in venditionibus.Nam permutatio & emphyteusis genera sunt alienationis:vt extra,de rebus eccle.non alie.nulli liceat.& permutatio vicina est emptioni: vt ff.eo.l.fi.& C. eo.permutatione. & ei succedit ff.eod.l.j.Et quæcunq; possunt vendi,possunt & permutari. Quædam tamẽ permutãtur,quæ nequeunt vendi:vt ecclesia.extra,eod.ad quæstiones.de simo.querelam.

6 xvj.q.vlti.nemini.j.q.j.qui studet. ¶ † Contrahitur

d autem permutatio secundùm quosdam[d], quando inter aliquos conuenit, vt certa species detur pro certa:vt ff.eo.l.quoniam. ¶ Si verò cõueniat,vt detur certa pro incerta,vel incerta pro certa : non est contractus permutationis, sed aliàs innominatus, do vt des. Contrahitur ergo de sui natura rerum

e interuẽtu,non solo pacto:[e] sicut & emptio,in qua & res & pretium esse debent: vt ff.de contrahen. f

f emp.l.ij.§.si verò.& l.nec emptio.[f]

SVMMARIVM.

1 ☞Libelli qualiter in rerum permutatione concipiantur.

2 Proponens actionem præscriptis verbis contra permutantem non suum,quo instrumento vtetur.

3 Conuentione facta de permutando, si vnus tradat rem alter autem non vult rem tradere, qualiter sit agendum.

g Dicendum restat qualiter libelli concipiantur.Sic igitur in hoc titulo concipietur: LIB. Coram &c.propono contra P.q; cùm ego & ipse de beneficijs nostris adinuicẽ permutationem facere concordaremus:quia hoc vtilitati tam nostræ, quàm ecclesiarum ipsarum expedire euidentissimè noscebamus:demum me præbẽdam meam resignante, præbenda ipsa fuit cuidam nepoti eiusdem P.assignata, eodem P.præbendam suam postmodum resignare nolente: sicque mea spe remansi eius dolo fraudatus:vnde peto eum de tali fraude puniri:& dictum nepotẽ suum ab ipso beneficio remoueri,meque ad dictum beneficium misericorditer restitui.extra,eodem.cùm vniuersorum. Vel sic: † LIB. Coram &c.propono contra

1 P.qui titulo permutationis talem fundum tanquã suum mihi tradidit,cùm suus nõ esset:ideoque H. à me fundum illum euincit:quare interesse meum peto,quod æstimo decem ad quod propono acti. præscriptis verbis. C.de euictio.si permutationi. Vel sic: LIBEL. Coram &c.conqueror de P. cui ex causa permutationis tradidi talem domum, vt ipse mihi eodem iure daret talem vineam.quod cùm non faciat, peto vt mihi restituat id, quod dedi.ad quod propono condictionem ob causam, secundùm Marti.de Fano. g ff.de conditio. ob causam.l.fina. ¶ † Porrò si conueni tecum de

g

2 permutando codicem meum cum tuo Digesto,& me tradente tibi Codicem non vis mihi tradere Digestum competit mihi actio præscriptis verbis ex permutatione ciuili.ff.eo.l.ij.C.eod.ex placito. Sic ergo concipietur: LIBEL. Coram &c.conqueror de P.qui cum conuenisset mecum de permutando Digestum suum tale cum Codice meo tali,

ad hunc sensum. Rof. vbi s.s.e.ti.in fi.dicit q; calũniari possunt exemplã, quæ inducũt prædicti.Ipse igit̃ tenet q; nec ex solo pacto,nec ex solo interuẽtu rei oriatur actio: quia vtrũq; per se imperfectũ est ad producẽdam actionẽ:sed secundũ eũ ista duo imperfecta cõstituũt vnũ perfectũ,s.originẽ actionis,sicut aliàs sæpè faciunt duo, quod nõ potest vnũ:quia quæ, non prosunt singula,collecta iuuãt.allegat C.de trãsac.si quis maior.& C.de testa.sancimus. & fuit verbũ Ouidij lib. ij. de remedio amoris.& not.extra,de proba.cùm causam.in fi.& de testibus. c. præterea.in fin.

¶ Et l.nec emptio. Et sic nõ esset permutatio,quæ fit de rebus,vel speciebꝰ ad inuicem.Si verõ ex vna parte detur res,ex alia res & ꝑtiũ.decre. ad q.eo. ti.videt velle q; fit permutatio.& vide quod ibi scripsi super glos.hic soluitur.

¶ Secũdùm Mart. de Fan. cuius fuit iste libellus,& precendẽs:id, quod sequitur, fuit Rof.q ponit quatuor in hac actione necessaria,quę per positiones patebunt.

a ¶Mihi. Addit Ioan.de Bla.de euic.quæ promittat,ꝙ ſi facere noluerit vobis dñe iudex ſupplico,vt eum ad meũ ſingulare intereſſe, vt ſequitur. Vides ergo ꝙ de duabus formis facit vnam. De euic.autẽ addit: quia ſimilis eſt hæc actio actioni ex empto:& in iſta veniunt,quę in illa.ff.de præſcrip. verbis.l.naturalis.§.fina.ibi: quemadmodum in ſuperioribus caſibus &c. Plus, quia ſi res ex permutatione tradenda alias cautiones exigeret,& illę a petẽtur: vt ſi eſſet ſeruus tradendus, petetur cautio eum furti & noxæ eſſe ſolutum: vt expreſſe dicit l. ñ. ff. eod. titu. Refert etiam quibuſdam videri quod addi debet in libello ibi, cùm tali,& ego ſibi dederim Codicem,ipſe mihi Digeſtũ dare recuſat.vnde ago contra eũ:vt illud Digeſtum det mihi [a]:& ad hoc propono actionem in factum expreſ. verbo, ex permutatione: & hoc ſi velis habere digeſtum.Si verò velis intereſſe tuum habere, ſic dices cæteris retentis:vnde quia digeſtum mihi dare recuſat: ago ad intereſſe meum, quod æſtimo decem. & ad hoc &c. Poſſes etiam repetere digeſtum per condictionem ob cauſam. Hæc omnia probantur C. eodem.cùm precibus.l. quoniam.& l. rebus.& l.penultima & finali.& ff. eodem. l.prima & ſecunda. Actor ergo ſic ponet: ei dederim librum meum,& de euictione cauerim:& hoc quando re us dubitat an liber traditus fuerat meus: quia tunc non videor plenè ne ſciuiſſe cõtractum, donec de euictione cauero.ff. de cond.ob cauſam.l.ſi.Demum dicit quibuſdã videri illam clauſulã non addendã:quia ſatis tradendo ſciui contractũ.& imputet ſibi,qui ſine euictionis cautione recepit cùm adhuc contractus finẽ non habeat,nec permutatio ſit perfecta,& ſi addere mentiendo nõ debeã in libello ꝙ cauerim,ſi nõ cauit: vel ꝙ ſim cauere paratus. ſi tamen peto,ꝙ ipſe caueat,iuſtè petet vt ego caueã ſibi:vt ſeruetur æqualitas in cauendo,vel non cauendo:vt mihi agenti non liceat,quod reo non licet.ff.de reg.iur.non debet.& eo.tit.non licet.lib.vj.

b ¶C.pe. Miror quòd iuxta moram non poſuit poſitiones rei,quas poſuerat Roff.& ſunt hæ:POSITIONES REI. Dico ꝙ à conuentione facta de permutando diſceſsimus. Item quòd multoties petiſ à te codicẽ, & dare recuſaſti.Item quòd codex ille,alienus erat.Item quòd fuit incertum de quo codice actum eſſet inter nos.quare hoc vltimum dicatur, vt de ſuprà proxi.in fine.Ioan.

Bald. de rerum permutatione. *Rubrica.*

Qualiter conficiatur inſtrumentum,qñ permutatur res propria emphyteutę.Item qñ res partim vẽditur,pertim permutatur.Item qñ eccleſia permutat rem emphyteuticã.G. Ergo fieri poſſunt oĩa talia.nam nihil impoſsibiliũ vnquã aliquam à iure formã accepit. Nulla enim eſt forma impoſsibilium:quia forma dat eſſe rei.Bald.

De Feudis. *Rubrica.*

c ¶Scias ꝙ quinq; vel ſex ſpecies feudorum diſtinguit Hoſtien.in Summa eo.titu.§.qualiter feudum diſtinguatur.Iac. Veronẽſ.ſui operis,reſpõ.iiij. diſtinguit quatuor tantũ.Sed Iaco.de Bel.diſtinguit decẽ in vſibus feudorum.poſt prin.Author hanc rubricã diuidit in tres partes. In prima ponit inſtrumentorũ formas,& has habuit à Rolã.In ſecunda principalius proſequitur de bonis.quam partẽ habuit à Martino de Fano tractante de illis octo quæſtiones:& à Ioã.de Bla.qui tractauit eaſdẽ,& plures certas fidelitatis formas.In tertia ponit libellos,quorum quoſdã habuit à Roff.Ioan. prædicto,vt in eis dicetur.De materia feudorum habeo diuerſos tractatus,quorũ authores ignoro, qui per modũ ſummariũ non textualiter materiã proſequũtur.Item Iac.Veronẽſ.copioſè ſcripſit.& incipit ſua ſumma,ſit mihi principium do.meus.In legibus etiam fecit ſummã.Contenta ri poſſumus de Summa Hoſti.qui includit etiam Roff.lib.vſus feudorum ſatis eſt plenè gloſſatus.Nouiſsimè etiã Iacobus de Beluiſo vtiliter proſecutus eſt textũ.Eſt ſciendũ,ꝙ ſi author ſic fuiſſet hic curioſus in numero quæſtionum,ſicut fuit in tractatu emphyteuſis,ſ.tit.ij.§.finali,æquè multa poterat colligere,& præcipue à Iaco. Veronẽſ.de quo ſ.ſuper vſibus feudorum,qui in primo ſuo libro vel parte, ſub quatuor quæſtionibus,ſcilicet quibus modis feudũ acquiratur.Itẽ quibus modis amittatur.Itẽ de ſucceſsione feudi.Itẽ de cõtentione feudi,format circa cxxxviij. quæſtiones per rubricas. In ſecunda parte tractat de iuramento vaſalli, & de legibus Federici.¶Pileus ſex quæſtiones ponit ad materiã,& repeto ſæpius dictũ ꝙ quæſtiones voluminũ facilius tranſeo.& fuit prima mihi xvj.in ordine: an dato caſtro in feudum tranſeat iuriſdictio.De qua vide ſ.de iuriſd.om. iudi.ſuper.verſi.quæ autem xviij.eius eſt de filiofamilias,qui recepto feudo,iurauit domino fidelitatem contra omnem hominem. demum mortuo patre ſucceſsit illi in alieno feudo, quod requirebat talem fidelitatis formam:an perdat feudum,illam præſtare nolens?Putat quòd nõ,ſed admitti debet cũ fidelitate,quam facere põt,ſcilicet excepto primo domino. Hæc vera niſi in fraudem primi domini id feciſſet.tunc em illũ condẽnat. allegat conſtitutionẽ Feder.imperialem.§.illud. Multis videtur ꝙ ex quo paternũ feudũ erat ſuũ auitum,puta perpetuũ,vel datũ pro filiis & nepotibus:quòd niſi iuret,vt debet,nõ admitteretur ad illud: & ſibi imputet, qui ſibi laqueũ perplexitatis vel neceſsitatis impoſuit.Facit de reſtit.ſpo. literas.verſi.porrò.de ſimo.per tuas.ſecundo. Videat ergo quod ſibi plus expedit primum dimittere,vel omittere ſecũdùm,quod auitum fuit. Primum tamen pro Pileo ſatis facit de prohibita feu alienatione per Lotha. c.ij.vbi videtur expreſſum.Item Iacobus Veronẽ.reaſſumpſit quæſtionẽ Pilei,ibi de ſucceſsione feudi,rubrica,quæ hoc quærit.& tenet feudum paternũ cẽſeri primũ, & filiũ iurare debere cõtra omnẽ hominẽ:quia in iuramẽto per filium prius præſtito maior dominus intelligitur exceptus. & maiorem intelligit, quẽ habet iure paterno xxviij. quæſtio Pilei fuit de vaſallo, contra quem xxx. an. ſpatio eſt præſcriptum,poſtea euigilatus contra poſſeſſorem, & propter præſcriptionẽ ſuccubuit,dominus,cui vaſallus cõtinuè ſeruierat,& cauſam ignorauerat,egit,& obtinuit: & meritò: quia ciuiliter poſſederat.Facit quod no.C.de ſeruis fugi.l.j.in fin.vlti.glo.vaſallus petit feudum à domino in iudicio.tenet quòd dominus reſtituere non tenetur.Primò propter illius ingratitudinem,qui alienauit permittendo præſcribi.quod etiam de vſucapione dicit lex,ff.de verb.ſigni.alienationis.Item ille negligens,iſte vigilans.Facit C.depoſiti.l.vlti.in fi.Item videtur vti iure illius, quem vincit,qui vaſallum vicerat.C.de euict.l.emptori.Facit ff.de acqui.poſ.Pomponius.§.qui iuſſu.Cauſam quare dominus debuit obtinere, expreſsi ſuprà.Aliquibus tamen videtur quòd ſufficiebat,quod legitur de capit.Cõradi.c.j.§.præterea.ſed ibi ſatis not.de qua præſcriptione illud intelligatur.Et communiter tenetur quòd ſolùm minor trigenaria ibi intelligitur amota.quod etiam placet Dyn.ſuo conſi.xliij.membro tertio. ¶Lxxvj. an filius ex duobus fratribus vnus inutilis ſuccedat in feudo.De hoc dicam ſuper verſic.xxv. ¶Xciij.an ſatis ſit vaſallo ſeruire domino per ſubſtitutum.Tenet quòd non:niſi valetudine, ætate vel alia iuſta cauſa excuſetur.ff. de decur.l.nullus.ff.de ſolut.inter artifices.ſi tamen ſeruitium conſiſteret in præſtatione pecuniæ,quolibet ſoluente,liberatus eſſet.ff.de ſtatu liber.l.Stichum.¶Ciij.de vaſallo, cui feudum datum fuerat eo tenore,ne in feudum daret: quod ſi faceret,feudum perderet: qui infeudauit,ſed ante litis conteſtationem recuperauit, tamen poſt citationem tenuit illum incidiſſe. Videtur enim quaſi ſub conditione ademptum, ſi peracta fuerat infeudatio.ff.loca.quæro.§.item.Nec prodeſt recuperatio: quia per actum infeudationis,feudum perdidit:& ſic recuperare non potuit.ff.de ſolu.qui res.§.aream.maximè poſt conuentionem.ff.eo.ſi cùm Cornelius.Impetrato enim delicto, non eſt locus pœnitentiæ.ff.de furt. qui ea mente.vide quod de emphyteuſi dicitur pro & contra.ſ.titu.ij.§. vlt.verſi.xcv.& ſequen.Et ſi teneas ibi partem contrariam huic ſolutioni pondera hic loqui de pœna hominis conuentionali:ibi de pœna iuris; & mitius agitur cum lege.Facit ſ.ti.ij.§.fi.verſic.xxxviij.in fine.¶Roffr. liij.quæſtione,quærit de habẽte duo caſtra in feudũ,qui alienat vnum : an perdat vtrunq; arg.eius fundat ſuper Brocar.quod in parte,& in toto,cũ ſuis mẽbris.Ipſe fatetur ꝙ in conſtitutionibus feudorum alienans partẽ, ſolùm in parte punitur.& verum dicit,vt patet de vaſallo,qui contra conſtitutionẽ Lotha.c.j.Sibi tamen videtur ꝙ de iuris rigore totum perdat: quia cùm ius domini in vaſallũ ſit indiuiduũ,contra faciendo totũ offendiſſe videtur:& ſic reuocata parte alienata,propter indiuiduitatem reuocabit & reliquam.alleg.ff.de reb.dub.ſi is,qui.§.vtrum.Hoc indiuiduo vſus fuit Azo in ſolutione Brocar.de quo ſ.in primo mẽbro.Non plus inſto. Vide Hoſtien.in Summa.§.quibus modis. verſic.item vaſallus feudum. ¶Propter hoc quod de indiuiduo dixi, ſciendũ ꝙ Hugo.de Fontana,in quæſtione quæ incipit,duo fuerũt fratres.quærebat de duobus fratribus de nouo feudo indiuiſo inueſtitis: quorum alter moritur ſine filiis : ad quem pertinet pars mortui,an ad dominum,an ad fratrem ſuperſtitem. Dicebat ſe in indiuiduo poſuiſſe : quia aliàs non erat quæſtio.& verũ dixit.Super quo vide Hoſti.in Summa,quis poſsit conſtituere.verſ.verum Conradus.Dicebat etiam ipſe Hug.ſe ſcire quæſtionem hanc tractatã in vſibus feudorum, rubrica de fratribus de nouo beneficio inueſti.c.j.in gloſſ.quid ergo ſi portio.& ibi ſuperior ratio Roffr.etiam reſoluitur, vt propter indiuiduum vtraq; remaneat penes fratrem.Sed dicit Hugo ſe iſtam aliter proſecuturum & terminaturũ.Declarat igitur primò quæ dicãtur indiuiſibilia ſecundùm vtrunq; ius.Et hic adde,ꝙ vtile eſt hoc ſcire cùm diuiſibilium & indiuiſibilium non ſit eadem ratio:nec in his de vno ad alterum fit congrua argumentatio.ff.de regu.iuris.l.cùm amplius.& ſi quid in frau.pa.l.j.§.q̃uis.Et dicũtur indiuidua,quæ cõmodam diuiſionẽ nõ recipiunt.Inſti.de offi.iud.§.quod ſi cõmodè.ſicut homo,ſtatua.ff.de vſufca.rerũ miſtura.& ſeruitus,& iura incorporalia,excepto vſufructu.ff. ad leg.falc.l.j.§.ſi vſusfru.ff.de ſerui.l.ſi fundũ.& l.ſi.& de ſerui.l.vt pomũ.& de ſer.vr.præ.l.binas.Facit de offi.conſul.l.vna.Non obſt.ꝙ nomina,quæ ſunt iuris, veniãt in iudicio familiæ erciſcũdæ : quia illud verũ ꝙ

veniunt,ſed adiudicanda, non diuidenda.ff.fami.ercis.l.ñ.in fi.& l.iñ.& l.hæredes.§.j. De iure canonico dicit ſpiritualia indiuidua. viñ.q.j. nihil. xxiiñ.q.j.loquitur.Item ius patronatus,iuxta not.de iure pa.c.j.in j.gloſ. Hoc præmiſſo,argumenta copioſè præſumuntur:poſt quæ ſic ſoluit.Dicit enim conſiderandum quale ſit feudum,vtrum tale,quod ſingulis in ſolidum competierit,vt in pluribus patronis,magiſtratibus, & iuriſdictione voluntaria eſt videre.ff.de officio conſul.l.vnica.tunc cùm duplex eſſet ſoliditas duorum:vna perit,altera perſeuerat: & tunc impropriè ſumitur nomen partis.Superſtes ergo ſua ſoliditate iure feudi vtetur illo.ff.quibus modis ſeruitus amittatur.l.aquam.in fine.Si autem feudi vſus non procedit, niſi omnes communiter vtantur, vel ius omnium redundet in vnum, ſicut in contentioſa iuriſdictione, quæ apud plures conſiſtit, eſt videre ff.ad municipa.l.magiſtratus.vbi nota, ſicut etiam eſſet in ſeruitute pluribus conceſſa ad eundem effectum: dicit tunc ſuperſtitem habere debere data æſtimatione partis, quæ deficit: quia pro parte non valeret ademptio. Dicit hoc ſubtiliter probari ff.de adimen.lega.l.legata inutiliter.ff.de condi.& demon.cùm fundus.de legatis.iñ.cùm filius.in princip. C.de conditio.inſertis.l.penulti.ff.de lega.primo.l.non amplius.in fin.& de fideicommiſ.lib.ſi legatario.§.primo. Vidiſti per ſuperiora quòd indiuiduum trahitur ad vtranque partem.Roffre.placet prima pro domino Hugo.placet ſecunda pro vaſallo.& hæc mihi placet per l.quoties nihil. & l.quoties idem ſermo.ff.de regu.iur.extra,de verb.ſignifi.abbate.verſic.hic autem ſenſus.Conſtat autem quòd ex primo intellectu duplex inſurgit iniquitas.Prima,quia innocens punitur.Secunda,quia venit dominus contra factum ſuum.quorum quodlibet deficit in ſecundo.Inueni etiam hoc in præ.cap.placere Iacob.de Bel.& concor.ei quod dictum eſt de æſtimatione per vaſallum ſoluenda.allegat etiam l.ſi is, qui quadringenta.in fine.ff.ad legem falcid.tenet etiam ibi quòd pars, pro qua dabatur æſtimatio, remanet penes vaſallum ex titulo emptionis.ff.pro empto.l.prima.& in vſib.feud.de feud.da.in vi.leg.commiſ.c.j.ff.de iure dotium.cùm in fundo.§.& ſi fundus.Ex quo de caſtro mentionem feci: mota ſit eius quæſtio de comite tenente caſtrum à rege in feudum, propter proditionem bannito,vel condemnato per regem: qui rex caſtrum poſtea dedit militi in feudum.demum reſtituit comitem ad gratiam,& ad bona:quæritur an caſtrum à militeauocare poſsit, & quo iure. Et de hac & vbi ſit locata,fecit mentionem Innocentius in decreta.quamuis.de reſcriptis.libro ſexto.quæ ſatis determinat hunc caſum. Redeundo ad indiuiduum,de quo prædiximus,eſt quæſtio de regno,ducatu,marchionatu,vel comitatu:quæ indiuidua ſunt,per conſtitutionem Federici,de prohi.feudi alie.imperialem.§.præterea ducatus.dato alicui in feudum pro ſe & primogenito,vel eſt lex regni vel conſuetudo primogenitum ſuccedere:moritur primogenitus relicto filio.moritur vaſallus dignitatem habẽs relicto filio,inter hos patruum & nepotem.eſt quæſtio: quia vterque dicit ſibi dignitatem iure primogenituræ deberi: quæritur quid iuris.Cùm fui in curia,audiui quòd iſte caſus euenerat in quodam comitatu, qui tenebatur à rege Roberto,& examinatus fui coram ipſo rege tunc exiſtente in Auinione. Et ante omnia ſciendum, quòd Cynus in l.ſi viua.C.de bon.maternis.dicit quòd per textum ibi dicentem in medio legis,filij eſſe deteriores nepotibus non ſinantur.Richar.Malumbra tenuit patruum præferendum.& dicit ibi Cynus ſic fuiſſe in rege Roberto ſeruatum.nec plus proſequitur.Allegare poterat ad idem C.de verbo.ſignific.l.finali. ibi:nullo enim modo filijs viuentibus,&c.& C.quando dies legati cedit. l.ſecunda.ibi: quicunque fuerit is, qui ſuperuixerit ſic,&c.& ff.de legatis ſecundo.l.cùm ita.§.fina.& ad Trebel.l.hæredes.§.vltimo.Ad hanc partem etiam facit,quòd ius primogenituræ eſt priuilegium perſonale, & ad hæredem tranſmitti non poteſt.ff.de regu.iuris.in omnibus cauſis.ſecundo.& ſufficiat regula,priuilegium.libro ſexto.Item ex alio capite tranſmitti non poteſt; quia non competebat primogenito tempore ſuæ mortis illa ſucceſsio: ergo nec tranſmittit illam ad filium: quia ius non competens non tranſmittit ad hæredes,etiam liberos.C.de caducis tollend.l. vnica.§.pro ſecũdo.Fortificatur hoc ex parte cauſæ.Ceſſat enim primogenitura in nepote, vbi patruus fuit primò natus.Ceſſat ergo & ſucceſſio.ff.de iure patronatus.l.adigere.§.quamuis.& de renunciatio.poſt tranſlationem. verſic.cæterum. Item habet patruus intentum, probato quòd filius non repræſentet perſonam patris: id autem probat lex ff.de iniuſto,rupto & irrito teſtamento.ſi quis filio.in principio. Ad idem inducitur ff.de vulga.& pupil.ſubſtitu.l. lex Cornelia.& ibi ſicut ius filij mortui viuente patre non tranſit ad ſubſtitutos:ſic primogenito mortuo viuente patre,non dicatur tranſire ad filium. Ad idem ff.de bonis liber.ſi libertus.§.primo.vbi ſi moritur patronus, filio & nepote ipſius viuentibus,filius nepotem excludit.Ad idem ff.de legiti.tuto.l.tutela.§.j.verſic. proinde.Item caſus non expreſſus à contrahentibus,vel à lege, vel à teſtatore,habetur pro omiſſo. In hoc te dilatare potes per ea quæ ſcripſi de reſcrip.ſuſceptum.libro ſexto,ſuper quinta gloſſ.& per remiſsionem, quam ibi dedi in fine.Ceſſabit ergo lex,priuilegium, vel conſuetudo, vel feudi conceſsio in primogeniti filio,qui non fuit expreſſus:& verificabitur in patruo,qui inter deſcendentes vaſalli, nunc eſt primogenitus patris & ordi.Item conſtat quòd iure veteri Codicis, nẽdum frater, ſed & ſoror,quæ erat ſecundi gradus præferebatur fratris filio,qui erat in tertio gradu, computando ſecundùm leges.Patet hoc C.de legiti.hæredibus.l. conſanguinitas.Hoc tamen iure Authenti.correctum eſt.& ſimul ſuccedunt fratres per capita,nepotes per ſtirpes,vt ibi patet in authen.ceſſante.& in authen.poſt fratres.C.de ſuis & legitimis.l.ſecunda.& in authen. in ſucceſsione.Licet autem illud ius Codicis ſit correctum,ratio ipſius durat.ff.de capitis diminutio.l.nec eas.extra, de iudi.nouit.verſicu.nec illud. vbi de hoc.Cùm igitur pactio illa proximioris gradus in materia, in qua correcta non eſt,duret,& hic quæratur de feudo.Item de indiuiſibili,concludendum eſt,quòd ex quo locus pluribus patere non poteſt,ſecundùm prædictum ius vetus,præferatur primus gradus ſecundo: & ſic patruus nepoti.¶Item hæc duo æquiparantur in iure: non eſſe, & inhabilem eſſe.extra, de tranſla.c.ſecundò.verſic.ſicut.iuxta le.ff.quod cuiuſque vniuer.l.j.§.penulti.Sed conſtat, quòd ſi primogenitus eſſet inhabilis, filius non ſuccederet.C.de quæſti.l.diuo Marco. Obſtat enim filio quod obſtat patri.ff.de regu.iur.non debeo.& l.aliud. §.fina.ergo idem quando non extat.¶Ad contrarium primò inducitur illud Gene.xxv.in fine.vbi Eſau ius primogenituræ ſuæ vendidit,& ceſsit fratri ſuo Iacob: & tenuit ceſsio nec illud repetere potuit, vt dicit canon viñ. q. j. quàm periculoſum.& ibi de hoc iure not.& ſcripſi poſt Hoſtien.extra,de voto.licet.in glo.procedit hic glo.præcedenti hic interpono, quòd hiſtoria illa ſoluit quæſtionem,ſi duo naſcantur eodem fœtu,vel vtero, quod primò egrediens habet ius primogenituræ. Habet enim hiſtoria quòd Eſau primò egreſſus,continuè ſecutus eſt Iacob,manutenens plantam pedis eius: & tamen Eſau ibi in c.xxviñ.& ad Hebr.xiñ.primogenituræ ius dicitur habuiſſe.Inducitur autem quæſtio,quòd ſi dubitetur,vide ff.de reb.dub.l.ſi fuerit.in fine.Audiui in illis locis ſeruari quòd ſimul ſuccedunt in totum bonis hæreditarijs.Sed hoc ſuppoſito adhuc remanet dubium, quid in re indiuiſibili? Videtur iudicio ſortis dirimendum, cui debeatur.Super quo vide quod ſcripſi de ſorti.c.vni. in fine. Ego autem hoc caſu, quo feudum eſſet indiuiſibile, ad dominũ recurrẽdum puto, vt alteri honeſtiori & prudentiori illud aſsignet:ſi pares eſſent,gratificari poſſet. Ad primum,xcviñ.diſtinc.c.fina.extra, de præbend.de multa.in fin.ff.de teſtibus.l.fin. Ad idem de procur.ſi duo.lib.vj.§.fina.& ibi in concor.& ſuper gloſſ.penulti. Ad ſecundum, quod de gratificatione dixi, facit ff.de leg.ñ.ſi quis ſeruum.§.ſi inter.vbi concor.in gloſ.iñ.& bene facit de reſcri. c.penulti.lib.vj.verſic. quid ſi forſan. Ad prædicta faciunt quæ not.extra, de teſtibus.c.in noſtra.ante finem primæ glo.& C.lib.x.de incolis.l. ciues.ad finem ſecundæ glo. Item in hæreditate diuiſibili,ſi alter illorum nõ apprehenſa hæreditate,vel illa repudiata, & decedat:an alter ſolus ſuccedat,an cum fratribus,& pro quota. Plenè diſputauit Rayn.de Forli.in q. quæ incipit, conſuetudo eſt in regno Angliæ. Et redeundo ad propoſitum,dico per prius dicta reſponſum ad illud contrarium,quo in princip. dicebatur iſtud ius eſſe perſonale, nec tranſmitti ad hæredem, cùm iuri diuino pateat illud tranſmitti in ſingularem ſucceſſorem.fortius ergo hæredem,& maximè filium.Facit ff.de acquirend.rer.domi.l.quædam. cùm perſona patris dicatur per filium repræſentari,vt ibi,& eſſe & ſtare dicatur.C.de agrico.& cenſi.l.cùm ſcimus.in fin.lib.xj.& filij vox, dicitur vox patris.Inſtitu.de inuti.ſtipula.§.ei verò, qui.& dicuntur eadem ferè perſona.de impube.& alijs ſubſti.l.ſi.in fin.& vna caro.xxxv.q.iñ.§.hac authoritate.& in princ.Et naturales dicunt rationem, quare pater diligit plus filium,quàm filius patrem,eſſe, quia pars eius remanet in filio, non econtra.ſi pars remanet,dicitur non totus mortuus.Facit ff.de vſufruc.l.ſi cui vſusfructus inſulæ.de contrahen.emptio. domum. §.ſi verò quantacunque.Debet ergo dici filius primogeniti primogenitus.Facit ff.de verbo.ſignifica.l.liberorum.vbi nomen liberorum,commune eſt filijs & nepotibus.Item quòd repræſentatur perſona patris per filium, patet ff. de colla.bono.l.j.§.fina.& l.ſi nepotes.& ff.de coniungen.cum eman. libe. l.j.§.ſi filius.ad fin.per quas patet quòd emancipatus emancipato de iure communi non confert: & tamen filius emancipatus confert nepoti emancipato nato ex fratre cõſtituto in poteſtate tempore mortis.Quod ideo eſt, quia perſonam illius,repræſentat.Ad idem præ.l.ſi nepotes.cum l.præce.dotem,quam dedit auus.& ff.de hæred.inſti.l.ſed & ſi in conditione.§.j.Ex quibus patet quòd ex perſona filij auus debet dotem nepti, ſicut & filiæ: cùm perſonam filij repræſentet.Et in præ.l.ſi nepotes.dicitur quòd nepotibus confertur,vt fratri,quaſi ipſi vnus eſſent.Ex quo ergo finguntur vnus plures nepotes ſuccedentes per ſtirpes, vt in præ.l.j. & l.ij.C.de ſuis & legi.concludit quòd repreſentat perſonam patris.Item præſuppoſito quòd conſanguinei ſimul & vterini in ſuccedendo præferantur his,qui ſunt conſanguinei tantùm, vel vterini tantùm.C.communia de ſucceſ.auc.itaq;.& de legi.hære.auc.poſt fratres.& in auc.de conſangui.& vteri.fratribus.in princip.Sed ponemus Titium deceſsiſſe inteſtatum,qui habebat fratres conſanguineos tantùm,vel vterinos tantùm, & nepotem ex fratre defuncto,qui erat conſanguineus & vterinus:dicit lex, quòd nepos non ex ſua, ſed ex patris perſona excludet illos fratres conſanguineos tantùm, vel vterinos tantùm:in authen.de hæred.quæ ab inteſta.defe.§.ſi igitur defunc.colla.ix. Ad idem inducitur ff.de donatio. inter virum & vxo.ſi donante res.§.primo.vbi ſponſus ſponſæ donauit annulum alienum,poſtea vxori loco illius donauit proprium: licet hæc donatio inter coniuges facta tenere non deberet: tenet tamen, quia repræſentat primam factam in ſponſam.Sic ergo de nepote dicatur repreſentante patrem primogenitum. Facit illud generale, qui in ius.de regu.

iur.

iur. libro vj. Item ſicut paciſcens in dubio videtur etiam in dubio hæredi prouidiſſe.ff.de probatio. ſi pactum. ſic & lex primogenituræ,dato quòd dubia dicatur etiam filio prouidiſſe.quod enim contrahentes poſſunt, poteſt & lex. ff. de pactis. non impoſsibile. Sed in contrahentibus eſt dare quòd ſpecies obligationis tranſmittitur ad hæredes. Inſtitu.de verborum oblig. §. ex conditionali. ergo & in propoſito ius primogenituræ ex lege debitum tranſmittitur in filium. et ſic et iudiciũ operatum liberti inchoatum per patronum tranſit in filium,etiã non hæredem licet non in extraneum hęredẽ ff. de oper. liber.ſi a operarũ. Ad idem l eod. tit.l. iiij. vbi ſi b manumiſſus à duobus vtrique debet operas altero mortuo ,licet alter ſupſit,filio mortui illas debet.Non obſtat,

SVMMARIVM.

¶ Inſtrumentum qualiter ſit in feudi conceſsione concipiendum.

2 Dominus eadem fidelitate tenetur vaſallo, qua & ipſe vaſallus domino.

3 Feudum à prædeceſſoribus conceſſum confirmare volens,quo inſtrumento vti debeat.

IN hoc titu. hoc ordine procedemus. Nam primò ſuper feudi cõceſsione inſtr̃a formabim⁹. Secundò ſup homagijs aliqua diſputabimus. Tertiò verò libellos concipiemus [a]. ¶ †Sic ergo concipies inſtrumentũ ſup feudi cõceſsione. [b] ✠FOR.A.vicecomes Narbo.remunerationẽ plurium obſequiorũ,ac fidei & amoris circa eũ & domum ſuã per P.hactenus præſtitorũ, & in vinculũ & ſignũ dilectiõis inter eos, & nũc & ppetuo ſuio labiliter obſeruandæ,dedit, tradidit & conceſsit in feudum,& iure feudi P. recipienti pro ſe ſuisq; fi-

quod in prin.dicebatur ius,quod non competebat primogenito tempore mortis, tranſmitti non poſſe : quia licet ius patri non competeret actu, competebat tamen in habitu.Cui congruit,quod de quærela dicitur.C.de inoffic.teſta.l.ſi quis filium. Ad quod facit ff. de aſsigna.libert.l.iij.in fine. cum duabus ſequen.Item quòd ius beneficio legis competens tranſmittatur,ante quàm ſit delatum, patet in arrogato, qui legis beneficio in bonis arrogantis habet quartam.ff.de adopt.l.ſi arrogator. Quærit lex prima.ff. de collatio. bono.§.ſi impuberi.an ſi talis petat bonorum poſſeſsionem naturalis patris, an teneatur illam quartam conferre. Et priuſquam illi quæſtioni reſpondeat, dicit lex arrogatum illius quartæ tranſmittere ad hæredem. Et ſi dicas etiam patre arrogante ſuperſtite, quod videtur velle vltima gloſſ.in princi. facit ad propoſitum, vt ſic etiam filius viuente patre decedens ius primogenituræ tranſmittat ad filium. Verum eſt enim quòd non tranſmittitur, vbi ex teſtatoris voluntate pendet debitum: vbi verò debetur ex beneficio legis communis, vel ſpecialis, & taliter quòd tolli nõ poteſt per illum,à quo debetur: ſicut ius primogenituræ in iſto caſu,vt ſcripſi in gloſſ.decre.licet. ſuperius allegata:bene tranſmittitur quaſi æs ſuũ,nõ alienũ:vt dicit etiã Accur.in prædicta vltima glo.Ad hoc ff.de inffi.teſt.Papinianus.§.ſi quis impuberi.Facit C.de lib.& eorũ lib.l.j.Item non ſic eſt in eo,quod debetur vt hęredi. Facit ff.de ſena.cmancipatũ.§.fi. à contrario ibi:ſed ſi pater ante cõceptionẽ &c.Et pro hoc facit q̃oibi no. & de in ius vocan.adoptiuũ.§.fi.& ff.de inter.& releg.l.iij.quæ optimè facit.Hoc autem feudum debetur filio,etiam non hęred.Facit C.de Lati.lib. tol.l. vna.§.ſed & ſi.& de proxi.ſacro.ſcrin.l.ſi quis in ſacris.lib.xij.Quod vltimò parificãtur, non eſſe, & inhabilem eſſe,non eſt ſimpliciter verum: ſed verum eſt eius oppoſitum,vt patet in iuribus proximè allegatis.vnde decreta.allegata,dicit illum eſſe quendam modum loquendi,vt ibi ſcripſi: licet dici poteſt id locum habere, vbi patri inhabili per filiũ aliquid quæritur,cuius cõtrarium eſt verum:cùm patri nil quæratur.Facit ff. de iure patro.l.diui fratres. & ibi plenè not.Ad idem.ff.de bon.lib.l. quæritur.Item concluſio illa procedit in natis poſt inhabilitatem: vt not.l. diuo Marco. ibi allegata.Audiui tũc,& poſtea vidi in quibuſdam ſcriptis priuatis,quòd rex Robertus iudicauit tunc pro nepote. Nec tamen putes eum contra ſuum caſum pronũciaſſe. Nam in facto illo inducebantur quædam ordinationes factæ per ipſum ſuper comitatu prædicto,& prius per Carolum ſecundũ ipſius patrem : ex quibus potuit ſic cauſa definiri.Non omittam ad intellectum prædictorum, & eorum quæ not.j.§.ij.verſi.xxxiij.q̃ communiter in Italia & certis partibus Alemaniæ & cæterarum prouinciarũ dignitates præter regales diuiduntˇ,ſcilicet ducatus,marchionatus,comitatus,& his ſimiles,contra præ.l.Federi. nec ſeruatur ius primogenituræ in illis:ſed æqualibus portionibus diuiduntur illa feuda,ſicut allodia.Et defenditur hęc cõſuetudo,quę Imperatoribus ſcientibus dicitur introducta: quæ neceſſaria videntur ad introducendam conſuetudinem ipſorum legi contrariam.ff. de legibus. l. de quibus.Pro qua conſuetudine, quæ facit feuda diuiſibilia,inducuntur leges.ff.de contrahen.emptio.ſi in emptione. §.omnium.de mu.& hono.l.munerum.§.miſta. verſicu,ſed ea,quæ.communia prædiorum.l.venditor. §. ſi conſtat. de aqua plu. arcen.l.j.in ſumma de aqua quoti.& æſti.hoc iure.§.ductus aquæ.Plus, quia ex tali conſuetudine,quæ permittit diuiſionem, videtur quòd etiam moriens prælegata certis & deſcendẽtibus facere poſsit: quaſi illa ſit quædam diuiſio facta per teſtatorem.C.de inoffic. teſtamen.l. parentibus.& famil.erciſc.l.ſi cognatione.& ff.eodem titulo.l.fami.erciſcun.ſi filia.§.ſi pater.et ſic propter rationis identitatem,vterq; diuiſionis verbo cõprehendatur. de electio.ſi poſtquàm.§.vltimo.lib.vj.cùm etiam cõſuetudo à iure communi exorbitans inducta in vno,in alio ſimili obſeruetur.Patet ff.de noui ope. nuncia. l.de pupillo.§.ſi quis riuos. & de fonte.l.vna. vt in poſſeſ. lega.l.is, cui.§. conſtitutio.& not.C.de ſacroſanc.eccle.l.illud.in vlti.gl.& facit quod not. ff.de legibus.l.de quibus.in j.gl.In contrariũ inducitur regula,quod con-

liįs & nepotibus & pronepotibus omnibus ex eo: & ex eis in perpetuũ deſcendentibus,maſculis videlicet legitimis:dummodo in nullã aliam perſonã extraneã tranſferatur,talẽ rem in tali loco, infra tales confines ſitam,ad habendũ,tenendũ,poſsidendum,& quicquid ſibi,ſaluo eo,quod dictum eſt,& ſaluo etiã iure fidelitatis debitæ, deinceps placuerit perpetuo faciẽdũ cum omnibus & ſingulis,quę intra præmiſſos cõtinentur cõfines, vel alios,ſi qui forent, acceſsibus quoq;, & egreſsibus vſq; in viã publicam, & cum omnibus & ſingulis, quæ habet ſupra ſe vel infra vel intra ſe,in integrum, omnicq; iure,& actione,vſu ſeu requiſitione, ſibi ex ea, vel pro ea re,aut ipſi rei modo aliquo pertinente:quã rem ſe eius nomine conſtituit poſsidere, donec ipſius rei poſſeſsionem nactus fuerit corporalem. quam ſiquidem accipiendi ſua authoritate ac deinceps retinendi ſibi licentiam omnimodam dedit: promittens per ſe ſuosque hæredes dicto P. pro ſe & pro prædictis ex eo deſcendentibus liberis

tra rationẽ.ff.de regu.iur.eo.titu.quæ à iure.lib.vj.& eodem titul.de regul. iur. cõſtitutionem. in princip.ne cleri. vel mona.c.j.C. de teſtamẽ. ſancimus. & de appella.præcipimus. Stet ergo præter illam ſpeciem: qua ſibi eſt derogatum, maximè cùm negetˇ idẽtitas in vtroq;:imò eſt diuerſitas : quia in vera diuiſiõe eſt concordia hæredũ, quæ non eſt in præ legato.& ideo prima dicitur permutatio. ff. de legat.ij.

cùm pater.§.hæreditatem.ij. Inde eſt etiam quòd pro euictione legatorum regulariter nõ agitur.C.communia vtriuſq; iudi.l.ſi fratres. & famil. erciſcundæ.l.ſi familiæ.& ibi plures de hoc. Videtur ergo illud priuilegiũ non valere: vt factum de re non deducibili in legatum:impediente lege ſolùm in vno caſu,per conſuetudinem violata.ff.de lega.j.l.apud Iulianũ. §.vlti.& l.cætera.poſt princip.facit de electio.quanquam.in princip .lib. vj. ¶ Extant quæſtiones domini mei in legibus: vna incipit, quidam nobilis.& eſt de filio legitimo naturalis legitimati an ſuccedat in feudo.fundatur ſuper cap. naturales. ſi de feudo defuncti controuerſia fuerit. circa quam vide quod ſcripſi, qui filij ſint legitimi. c.lator. ſuper prima gloſſ. aliàs incipit, ego donaui. Et eſt de illo, qui donauit rem ſuam Titio ea lege: vt ſibi illam concederet in feudum , iuxta infrà ſcripta pacta:quam dedit his pactis , quòd propter iuramentum fidelitatis non præſtitum: vel ſeruitia vaſallatica, vel propter quicquam aliud, propter quod iure vel conſuetudine feudum ſolet vel debet perdi :illud non perdat, ſed incidat in pœnam vigintiquinque librarum.Demum Titius alienauit feudum:quærebat an dominus poſſet illud vendicare.Tenet quòd non:quia contractus ex conuentione legem accipiunt.ff.depoſiti.l.prima.§. ſi conueniat.& in feudis pacta contra ipſorum naturam poſſunt apponi : puta quòd iuramentum fidelitatis non præſtetur : vt titulo, per quos fiat inueſtitu.in fine.& titulo,præcedenti,in fine.& de feudo non habente naturam feudi.Cùm igitur pœna perditionis feudi tranſlata ſit in pecuniariam,licet aliàs committeretur:hic non committitur . Non vendicat ergo dominus obſtante pacto : nec vaſallus obſtante exceptione rei venditæ & traditæ : & quem de euictione tenet actio,&c.ff.de euictionibus.vẽdicantem.Addebat de feudo alienatò per vaſallum, quod dominus reuocare non poteſt : an alienans remaneat vaſallus.Videtur quòd ſic:quia ſuccedit pretium loco rei.ff.de petitione hæredita. ſi rem & pretium. & de vſufructu.quia qui pretio.Ad idem C.de operis liberto.l.vltima.Subdit quòd ſi pœna perditionis feudi non eſſet translata in pecuniariam , ſed ſimpliciter conueniſſet quòd propter culpas non perderetur feudum , valet pactum in ſpecificatis : in alijs non.ff.ſi quis caut.ſed & ſi quis.§.quæſitum.& ne dolus futurus per pactum videretur remitti,contra legem.ff.de pactis.l ſi vnus.§.illud .& ne inuitetur vaſallus ad delinquendum.C.de indicta viduitate tollenda.l. ſecunda.ff. de tranſactionibus.l.cùm hi.De vaſallo an teneatur aſsignare feudum, pro quo ſeruit, not.ſuprà titulo ſecundo.§. finali. verſiculo.lx. in fine. vbi etiam ſcripſi quid ſi errans aſsignauit proprium:& an vaſallus non ſeruiendo triginta annis præſcribat libertatem , & feudi directum dominium , ſcripſi ſuprà, de præſcriptionibus ſuper Rubrica , ad finem . verſiculo fuit alia. & ibi ſcripſi quid operentur verba cùm datur res in feudum,nobile,liberum,& francum.

✠ADDE primæ queſtioni de filiofami.quod voluit Roma. conſil.xvj. & verſicul.xciij. Adde Bald.conſil.cccxxx.& ver.ciij. Adde Alex.conſi. ij.j.j.lib.verſic.propter hoc Adde Alexan.conſi.xx.primo,libro.& verſ. redeundo. Adde late Oldra.conſil.xciij .& ccxxij. Pet. de Ancha.conſil. cccxlj.& de vaſallo alienante partem feudi, vide Bal.conſi.ccvij.& ccxvj. primo libro.

a ¶ Concipiemus. Quia infrà ſæpe allegabitur liber vſus feudorum:an liber ille præter conſtitutiones Imperiales contineat ius commune,plenè ſcripſi eo.titu.c.vlti.ſuper vlti.gloſſa.

b ¶ Conceſsione. Rolandus xxj . parte prima , & ſequenti , continuatur huic.

legitimis ſtipulanti & recipienti litem vel controuerſiam eis de dicta re vel eius occaſione vllo tempore non inferre: nec inferenti quomodolibet conſentire: ſed ipſam rem eis ab omni perſona & vniuerſitate legitimè defendere, authorizare, & expedire, ac dictam conceſsionem, & omnia, & ſingula ſuprà ſcripta perpetuò firma, grata & rata habere, & tenere, nec cõtra facere, vel venire per ſe, vel per aliũ aliqua cauſa, vel ingenio, de iure vel facto ſub pœna centum marcarũ argenti, ſtipulatione ſolẽni promiſſa: qua pœna ſoluta vel nõ, prædicta omnia & ſingula perpetuò firma perdurent. Item reficere & reſtituere ſingula damna & expẽſas, ac intereſſe litis, & extra: pro quibus omnibus & ſingulis firmiter obſeruandis obligauit eidem recipienti, vt dictum eſt, omnia ſua bona: dictus verò P. ibidem & in præſentia, ſibi promiſit, & corporaliter iurauit ad ſancta Dei Euangelia, ex nũc in perpetuum ſibi, ſuiſq; hæredibus ſe fidelẽ eſſe vaſallũ, ipſumq; & hæredes ſuos, res, iura & honores ipſorũ præſentes & futuros pro poſſe fideliter obſeruare & recuperare: & nullatenus quod in quolibet detrimentum periculum ſiue damnum, vel impedimentum vel cõtumeliam perſonę, vel perſonarum, rerum, vel iurium, & bonorum ſui ſuorum ve hæredum verti poſsit per ſe, vel per alium contrectare, vel aliquo modo machinari. Imò ſi quem hoc vel aliquod eorum tractare vel procurare quocunque modo ſenſerit, quàm citius poterit domino indicare, & quicquid ſub fide & ſecretum fuerit ab eo impoſitum, fideliter retinere, & ſine ſui licentia non pandere, nec per quod pandatur facere, necnõ perſonã, res, iura & honores ſuos aduerſus quoſcunq;, excepto Imperatore Romano, vel Rege, & exceptis his, quibus prius fidelitatis debito erat adſtrictus, requiſitus tueri, & totis viribus adiuuare, & conſilium vtile pro poſſe & auxilium præbere: & generaliter puram & veram fidelitatẽ ſibi & ſuis hæredibus obſeruare. Cæterùm prædictis omnibus ſic peractis idem A. in robur & confirmationẽ conceſsionis præfatæ ipſum P. cum baculo vel chirotheca de dicto fundo legitimè inueſtiuit in ſignum mutuæ & perpetuæ dilectionis & fidei, pacis oſculo interiecto. Hæc probantur xxij.q.vlti. de forma. & in lib. feud. qualiter iurare debet vaſallus fideli.c.vnico. & de forma fidelitatis.c.vnico. & de noua fidelitat.forma.c.j. & quemadmodum feudum ad filiã perti.c.vnico. & de ſucceſſoribus feudi.c.vnico.§.filia.extra, de iureiuran.ego.lxiij.diſt. c.tibi domino. ¶ † Et nota quòd qua fidelitate tenetur vaſallus domino: eadem tenetur dominus & vaſallo: vt in præ.c.de forma.in fi. ¶ † Porrò ſi feudum à prædeceſſoribus conceſſum ſucceſſor confirmet: hoc modo conficietur inſtrumentum:[a]

✠ FORMAT. vicecomes Narbonẽ. filius quondam talis, ſtudens pro viribus in bonis prædeceſſorum ſuorũ veſtigia imitari, & acquiſitum atq; relictum ſibi per ipſos theſaurum incomparabilem, amicos videlicet, & fideles omni, qua põt, cura & ſolicitudine conſeruare: lecto ſibi ſeriatim & aperte inſtrumento cõceſsionis in feudum factæ olim P. patri H. ab A. quondam genitore ipſius T. de talire, in tali loco, infra tales confines ſita, vt patet in eodem ipſius conceſsionis inſtrumento, manu talis notarij confecto: eandem conceſsionẽ & fundum, ipſiuſque rei poſſeſsionem, & omnia & ſingula circa hoc ab ipſo A. geſta, & in præfato inſtrumento contenta: vtpote prouidè, ritè & bene facta ipſi H. preſentis renouatæ conceſsionis authoritate pleniſsima confirmauit, & in confirmationis & renouationis ſignũ ipſum H. de dicto feudo cum virga vel pileo legitimè inueſtiuit, promittens per ſe ſuoſque hæredes dicto H. pro ſe ſuisque filijs & omnibus ex eo deſcendentibus legitimis maſculis ſtipulanti & recipienti præfatam cõceſsionem & renouationem, & omnia & ſingula ſuprà ſcripta perpetuò firma, grata & rata habere & tenere, nec contrafacere vel venire per ſe, vel per aliũ, aliqua ratione, vel cauſa, de iure vel de facto, ſub pœna centũ marcarum argenti ſtipulatione ꝓmiſſa, & refectione damnorum & expenſarum litis, & extra, & obligatione omnium bonorum ſuorum: qua pœna ſoluta vel non, prædicta omnia & ſingula firma perdurent. Idem verò H. ſtatim ibidem de fide ac fidelitate ſeruãda dicto T. in omnibus & per omnia prout quondam P. pater eius fecit, & in prædicto inſtrumento continetur, ſolennem promiſsionẽ fecit, & corporale præſtitit iuramentum. Poſt hoc incontinenti in ſignum mutuæ & perpetuæ dilectionis ſeruandæ & fidei & pacis [b] oſculum interuenit. Hęc probantur in præ.cõcor.extra, de feu.c.ij.& de iureiurando.veritatis.extra, de donatio.per tuas. Ad hoc facit in libro feudo.qualiter dominus ꝓprietate priue.in titulo, ſi de feud.cõtrouer.fue.§.domino.& in titulo, per quos fiat inueſtitura. ¶ Inſtrumentum autem recognitionis feudi & promiſſæ fidelitatis, potes colligere ex ſequentibus & præmiſsis.

a ¶ Inſtrumentum. Sic cõfecto inſtrumẽto, vt ſequitur, ceſſat quod quæriẽ in forma tali: ſicut venerandæ memorię genitor noſter tibi vel genitori tuo tale feudum conceſsit, ſic & nos cõcedimꝰ, &c. Et an vaſallꝰ neceſſe habeat primam cõceſsionem oſtendere? Et dicitur quòd non, per l.ff.de dona.ex hac ſcriptura, & C. eo. titu. ſi donatio. & ibi ſoluitur contrarium de authẽ. ſi qs in aliquo. C. de edend. & C. de fal. cauſa adiec. l. j. de epiſc. & cleri. l. j. & extra, de verbo. ſignifi. abbate. Mouet etiam, quia etiã ſi cauſa illa vera nõ eſſet, non vitiaretur conceſsio. ff. de cõdi. & demõſt. l. demõſtratio. §. quod autẽ iure. & Inſtit. de lega. §. huic proxima. niſi talis eſſet cauſa, qua non exiſtente non fuiſſet dans conceſſurus. quod haberet probare, qui hoc dicit. ff. de condit. & demonſtra. cùm tale. §. falſam. & hoc maxime, vbi perſonarum dantis & recipientis cõditio præſumptionẽ amplæ liberalitatis inducit. Facit extra, de dona. c. j. de ſimo. & ſi quæſtiones. ff. de dona. filiuſſa. de iudic. ſed & ſi ſuſceperit. §. j. & quod ibi no. de vſu & habi. l. plenũ. §. equitij. de aur. & argen. leg. l. antepe. §. fin. & de alimen. leg. l. pe. j. reſpon. de actio. & oblig. l. vlti. in fine.

ADDE originaliter vidẽdum Oldra. conſi. cxxj. cuius prædictæ fuerunt vigiliæ.

b ¶ Et pacis. Inter eos eſt in forma.

De homagijs, & fidelitatibus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Homagium quid dicatur.
2 Homo alterius, ſi quis effici velit, qualiter de eo inſtrumentum conficiendum ſit.
3 Inſtrumentum affrancationis, ſiue liberationis ab obligatione homagij, qualiter ſit formandus.
4 Homagium ligium quid ſit.
5 Vaſallagium in Italia, dicitur homagium in Francia.
6 Homo alterius qualiter quis efficiatur.
7 Religio ſeruitus eſt.
8 Pactum an ſeruiat ad ſeruitutem inducendam.
9 Homagium an ſit de iure ciuili introductum.
10 Longinquitate temporis, an efficiatur quis homo alterius.
11 Simplici promiſsione, an efficiatur quis homo alterius.
12 Homagia qualiter à nobilibus recipi ſint conſueta.
13 Filius coloni, an poſsit dici colonus.
14 Pater & filius eadem perſona reputantur.
15 Filius non debet dedignari paternam aſſequi dignitatem.
16 Filij ex homine alicuius, an omnes dici poſsint illius homines.
17 Afflicto non eſt danda afflictio.
18 Reſpuens lucrum poteſt & onus reſpuere.
19 Opera non poteſt ſeparatim præſtari.
20 Fundus debens ſeruitutem viæ, vnicam tantùm viam debere dicitur.
21 Ius obligationis non debet ex perſona hæredis immutari.
22 Fratribus ad homagium obligatis, an vnus ſufficiat ad fidelitatis ſacramenti præſtationem.
23 Homo ligius an poſsit eſſe duorum.
24 Homo alicuius ligius, an poſsit ſe conſtituere hominẽ nõ ligium alterius.
25 Seruitus aquæ ducendæ quo pacto per eundem riuum poſsit pluribus conſtitui.
26 Seruire duobus dominis contrarijs nemo poteſt.
27 Duobus dominis ab vno homagium exigentibus, ſi ignoretur cui ſit præſtandum, qualiter prouidebitur.
28 Homo hominis alicuius, an poſsit dici illius homo.
29 Homines Baronis alicuius Regis, an poſsint cogi contra regem militare.
30 Barone & rege guerram cum diuerſis habentibus, cui teneãtur homines Baronis auxilium præſtare.
31 Rationes duæ quæ debent vnicam vincere.
32 Patrem interficere an ſit licitum pro patriæ defenſione.
33 Dominus dicitur ſuper homines ſuos ſecundùm diuerſas conſuetudines diuerſa iura habere.
34 Homine alicuius tenente feudum ab alio nolente ſeruitia pręſtare, an poſsit illud feudum inuadi.
35 Homo alterius an poſsit de bonis ſuis teſtari, donare, aut vendere.
36 Feudum an poſsit eccleſiæ donari, vel legari.
37 Homo alterius an poſsit acquirere.
38 Homo de manſata quis dicatur.
39 Vxor hominis alterius, an efficiatur vxor illius.
40 Maritorum radijs mulieres coruſcare dicuntur.
41 Stante conſuetudine quòd mulier ſuccedat in feudum ligium, an ex hoc efficiatur vaſalla.
42 Homo ligius an teneatur pro domino ſuo ſuis ſumptibus militare.
43 Homo alicuius domini an teneatur ipſum ſequi, quocunque ierit militatum.
44 Rex quo caſu facere debeat epiſcopo homagium.
45 Succeſsio feudi an ſimilis ſit cęteris ſucceſsionibus.
46 Concedente aliquo feudum ſolis hæredibus, an ſoli hæredes ſuccedent.
47 Stante conſuetudine quòd mulier & agnati &c. ſi non ſint proximiores, ſuccedant in feudum: an poſsint hæredes inſtitui.
48 Bonorum poſſeſsio eſt duplex.
49 Homagium eſt duplex.
50 Hæres cenſetur eſſe eadem perſona cum defuncto.
51 Vaſalli an teneatur iurare fidelitatem omnibus filijs domini ſui defuncti.

5 Vasallus an possit vendere feudum, domino irrequisito.
3 Vasalli an possint diuidi.
54 Vasalli an possint feuda inter se permutare.
Vasallus alienare non potest: ergo nec permutare.
55 Vasallus an possit diuidere.
56 Fundum iurisdictionis, an possit diuidi.
Seruitutes diuidi non possunt.
57 Iudicium communi diuidundo an possit inter dominum & vasallum intentari.
58 Ius accrescendi an habeat locum inter plures vasallos eiusdem feudi.
59 Vasallus decedens relicto filio, an ipse filius possit paterna bona repudiare, & feudum habere, vel econtra.
60 Vasallus non potest aliter dare in feudum, quàm ipse habet.
61 Feudum qualiter reuocetur ad primum dominum.
62 Alieni criminis infortunio, nemo debet ius suum perdere.
63 Alienatio in potentiorem prohibetur.
64 Prælati, Comites, Barones, & milites Imperij, qua forma iurare debeant Imperatori.
65 Barones an eodem modo iurent Comitibus, quo milites Baronibus.
66 Nobiles Franciæ, qualiter iuramentum Regi dare consueuerunt.
67 Vasalli Comitum vel Baronum Imperij, in quibus teneãtur dominis suis obedire.
68 Hæres feudatarij, vel filius mortuo patre, tenetur iurare fidelitatem domino.
69 Petens iuramentum à fidelibus, qua forma debeat iuramentum exigere. & nume. 72.
70 Nouitas non debet in homagij, seu fidelitatis exactione induci.
71 Episcopus qualiter iurare debeat domino Papæ.
73 Sacramenta fidelitatis qualiter à Baronibus, & à syndicis omnium vniuersitatum &c. sub qua forma recipiantur.
74 Regibus, Ducibus, & alijs iurisdictionem habentibus, pacem & iustitiam seruare volentibus auxiliandum est.

a QVoniam super homagijs[a] & fidelitatibus frequenter quæstiones oriuntur, ideo vtile fore perpendimus aliqua super hoc ad Canonistarum institutionem sub breuiloquio disputare. Et in primis
1 † sciendũ est, q̃ homagiũ propriè est de his, quæ ad temporalia pertinent: vt xxij. q. vltima. de forma. & ideo indignum est, q̃ pro spiritualibus quis homagiũ facere compellatur: vt extra, de reg. iur. c. fi. & extra, de simo. ex diligenti. Prælati autem bene præstant fidelitatem: vt extra, de priui. antiqua. Item quãdoq; faciunt homagium principibus ratione temporalium,
2 quæ ab his tenẽt, prout j. dicetur. ¶ †Si igitur aliquis vult effici homo alterius, hoc inde confici poterit instrumentum:

FORMA.[b] Ego P. ex causa homiciæ siue homagij, promitto tibi B.
b esse perpetuus tuus homo, & stare cum meis heredibus ad tuam maiorem signoriam, & præstare tibi annuatim tale & tale seruitium, cõstituens atq; confitens me tuum esse hominẽ, & deinceps me in tui possessione tanq̃ domini esse, & stare in tali loco, vel alibi, vbicũq; ponere me volueris. iunge si vis, quod est j. versi. iiij. in fi. quæ omnia suprà scripta promitto atten
3 dere, &c. ¶ †Contractus iste de generali consuetudine capit vires potius, q̃ de iure: licet aliqui trahant ad hanc materiam C. lib. x. de agri. & censi. l. cùm simus. ¶ Qualiter aũt fiet instrumẽtum affrancationis siue liberatio-
c nis ab obligatione homagij: vide ſ. de seruis non ordi. versi. porrò.[c] ¶ †Et
4 nota q̃ est homagium ligium, quod videlicet fit Imperatori vel regi, nullius alterius fidelitate salua. Illud verò, quod fit alijs, nõ dicitur ligiũ: quod fit seu iuratur, salua Imperatoris, vel regis authoritate: vt in libro feu. de prohi. feu. alie. Imperialem. in fin. Multi tñ putant ligium homagium esse, quando vasallus mittit manus suas intra manus domini, & sibi homagium facit, & fidelitatem promittit, & ab eo ad osculum recipitur. quod tñ non
d est, vt dixi.[d] Alij dicunt,[e] q̃ est duplex homagiũ. Vnum dicitur ligium:
e in quo nullus excipitur, quantum ad verba: quantum tamen ad mentem illi, qui supremam & generalẽ habent iurisdictionem, puta Imperator, vel rex, intelliguñ excepti: vt extra, de iureiuran. venientes. contra quos non tenetur quis dominũ suum iuuare: vt j. versi. xv. & tale homagium in suo nullus, præterq̃ supremus intelligitur exceptus. nõ enim potest fieri duobus: vt j. ver. x. Aliud verò est non ligium, qñ videlicet aliquis excipitur: puta, facio tibi homagiũ, excepta fidelitate, qua tali domino meo ligio teneor: vel saluo q̃ possim quem voluerim dominũ ligium mihi cõstituere: vt j. ver. xij. vel saluo, quia nolo te contra talem iuuare. Sed prius dictũ verius est, licet hoc vltimum cõmunis vsus loquendi approbet. & secũdùm hunc vltimum modum loquimur ferè per totum præsentem ſ. j. Dicitur autem homo ligius, quasi ligatus domino suo. vel legius, quasi legalitatem
5 continens. ¶ †Quod autem in Italia, & alibi vocatur vasallagium, in Francia homagium appellatur. Nos autem prouinciales nobiles feudatarios, vasallos, plebeios verò, nostros homines, vulgariter appellamus. quòd aũt possit quis esse homo duorum, probatur extra, de sup. negl. præla. grandi.
6 ibi: vel cuidam alij personæ &c. ¶ †Primò aũt circa hoc quærendum est,
f vtrum & qualiter quis alterius fiat[f] homo. respon. liber homo potest pacto mihi promittere per se, suosq̃ hæredes, q̃ sit homo meus, & certum
g mihi seruitium faciat: tale pactum seruãdum est: vt extra, de pact. c. j. & ij. ff. eo. l. j. ſ. j. & l. iuris gentiũ. a ſ. ait prætor. Nam per stipulationẽ põt quis grauare cõditionem suam. Hinc est q̃ per pactionem scriptura interueniente potest quis se constituere asscriptitium: vt C. lib. x. de agrico. & censi. cùm simus. & religiosum: vt xxvij. q. ij. omnes fœminæ.
7 ¶ †Et tamẽ religio seruitus est, vt liij. dist. multos. & not. Instit. de iure perso. & sententia lata contra te, q̃ sis homo meus, sufficit ad hoc: quia in iudicio quasi cõtrahitur: vt ff. de pecul. licet. ſ. si filius. multò ergo fortius sufficiet pactũ quo in veritate contrahitur. ff. de re iudi. ff. de libe. agn. l. j. ſ. fi. & l. ij. & iij. ff. de vsufr. Põponius. ſ. si ex causa. ff. de lega. j. si seruus plurium. arg. tamen contra, q̃ pacto nõ fiat quis alterius homo. Nam hæc homagia aliquã speciem habent seruitutis. arg. extra, de seruis non ordi. c. fin. imò nihil aliud est dicere, facio me hominẽ tuum: quia lex seruos nostros, homines appellat: vt ff. si cer. peta. si fundum. ſ. seruũ tuum. id est hominem tuum. ff. de sol. qui duos. C. de episc. & cle.
8 l. j. & ij. ¶ †Vnde pactũ non proderit ad hãc conditionem inducendam: sicut nec ad seruitutẽ sufficit inducendam: vt C. de libe. causa. nec si volens, nec etiam confessio in iure facta sufficit ad hoc, vt eo. titu. interrogatam. Hinc est quòd si alicui legetur sub tali conditione, ne à certo loco recedat, nõ valet: quia sic fieret quasi seruus: vt ff. de libero homine exhi. neque enim. ff. de conditio. & demonstratio. Titio. Item talis obligatio non tenet, cùm infinitum obliget: quod euitatur à iure: vt argumẽ. ff. de lega. iij. fideicommissa. ſ. si quis decem. extra, de rescript. cùm in multis. lib. vj. Præterea non potest quis operas suas in perpetuum locare, ne fiat præiudiciũ libertati: vt ſ. de loca. ſ. postquàm. versi. quid si quis. Sed dic quòd pacto potest quis se ho- b minem alterius constituere: vt extra, de sup. neg. præ. grandi. lib. vj. ibi: fidelitate homagio iuramento seu pacto si aliquibus, &c. Nam ex delatione & c
præstatione iurisiurandi creditur libertus homo constitui. C. lib. x. de decur. cùm decurionatus. & l. quoties spontaneos. ff. de in ius vocã. adoptiuum. ſ. j. C. de transact. l. fin. C. de tab. exhib. l. fin. Et licet quis hominem alterius se constituat, propter d
hoc tamen non minuitur sua libertas: imò dominus eum tenetur contra alios in persona & rebus e
tueri: vt xxij. quæst. vlti. de forma. in fin. In pleriscq; autem locis stipulatio huiusmodi sic concipitur. Nam is, qui facit homagium, stans flexis genibus f
tenet manus suas inter manus domini, & homagium sibi facit: per stipulationem fidelitatem pro- g
mittit, & dominus in signum mutuæ fidelitatis illum osculatur: vt ſ. versicu. proxi.[g] ¶ † Secundò
g quæritur vtrum homagium introductum sit de
9 iure ciuili, siue de iure scripto[h]? Respond. non, sed h
moribus & diuturno vsu, qui legem imitantur: vt Instit. de iure natu. gen. & ci. ſ. ex non scripto. & xxv. quæstio. ij. cùm redemptori. distinct. j. ius gentium. iuuatur tamen legibus. nam pactiones licitæ
10 custodiendæ sunt: vt ſ. versicu. proxi. ¶ †Tertiò quæritur vtrum temporis longinquitate quis homo alterius efficiatur: puta recipiendo ab illo per triginta annos seruitia per homines ligios præstari solita[i]. Et videtur quòd sic: argumen. C. lib. xij. i
de fundis patri. eum, qui. & C. de agrico. & censit. h
cùm satis. ſ. cùm autem. vbi dicitur quòd stans per triginta annos in fundo, efficitur colonus. & C. de emancip. l. j. nam si idem pacto fieri potest, vt ſ. ergo & præscriptione tẽporis fieri poterit: quæ plus facit, quàm pactum. Nam pacto sociorũ fundo ser i
uitus acquiri non potest: sed præscriptione sic: vt ff. de seruit. pro parte. ff. de seruitu. vrba. præ. sed & si. respõ. j. Item adscriptitius sine gleba pacto acquiri non potest: præscribi tamen potest: vt C. de agri col. & censit. l. ij. & l. quemadmodum. ff. de diuers. & temp. præscript. longi. Item pactum de non diuidendo, non valet: præscriptio autem impedit diuidere cupientem. ff. communi diuidun. in hoc iudicio. & l. si conueniat. ff. de an. exceptio. l. prima. Ad idem. ff. de diuersis & temporib. præscript. de

¶ Quoniam super homagijs.
ADDE, quid sit homagium, & qualiter fiat, latè Baldꝰ cõsil. clix. j. lib. Adde tu bonam gl. in verb. homo ligius. & ibi Card. Pet. de Ancha. gl. Abb. & Io. de Imol. in cle. pastoralis. de re iu.
ADDITIO.
Adde tu Card. zaba. post Hostien. in c. recolentes. de sta tu mona. Et an homagium ligiũ possit fieri per hominẽ ligium duobus pro diuersis rebus: vide Guid. Pa. in q. suis, q. cccx. & q. cccix. vbi qui dicãtur homines ligij, & qui non. Et adde quòd homagiũ debet fieri illi, qui possidet, si sint duo contendentes de vno castro: vt voluit idem Guid. Papiẽ. singu. cccxxvj. incipiẽ. si sint duo. Henr. Fer.
FORMA.
¶ Non fuit Rolan. nec per aliũ reperi.
¶ Versi. porrò. Super quo versi. scripsi quæstiões duas sequen. Roffr. circa id.
¶ Vt dixi. Verba Rof. vbi ſ.
¶ Alij dicunt. Ioã. de Bla. vbi ſ. versic. viso igitur.
¶ Fiat. Prima quæstio Mar.
¶ Versic. proxi. In his instat Ioan. de Bla. vbi ſ. in princ. dicẽs per hoc soluit contraria, quæ dicunt infringi p homagium libertatẽ: quia ponderato, q̃ dominus ei teneꝰ: potius seruari potest libertas quàm infringi: quę etiam de facto aliter seruari nõ posset, fortè.
¶ Scripto. Hoc narrauit Mar. nec posui pro quæstione. & idẽ Ioan. de Bla. super j. q.
¶ Solita. ij. q. Mar. quam Ioan. de Bla. sub prima tractauit. ex dictis vtriusq; formaꝰ est iste articulus.

acceſsionibus.ff.de reg.iur.non debet. Præterea ex tempore liber fundus efficitur ſeruus: vt ff.ſi ſeruitus ven.ſi quis diuturno.ff.de aqua quot.& æſti.l. j.§.ductus.& ex tempore prę̃ſumitur filius,qui nõ eſt.ff.de ritu nup.qui in prouincia.arg.contra:quia nulla temporis longinquitas præiudicat libertati: vt C.de lon.temp.præſcrip.quæ pro liber.& con tra liber.in rubro & in nigro. Tempus enim nõ eſt modus inducẽdæ obligationis: vt ff.de act. & obl. l.obligationũ fere.§.placet.C.de pac.ſi certis.ff.de oper.lib.ope.Item plus poteſt pactũ,de quo prę̃dictum eſt,q̃ꝫ præſcriptio: vt ff.quemadmodũ ſeruit.amit.l.non ſat.§.j.ibi:nec forte,&c.& ibi:poſſu mus enim,&c.Item ſeruitus,quę continuã cauſam non habet,nõ præſcribitur: vt ff.de ſerui.l.ſeruitutes.reſpõ.j. Vnde cùm homo nõ potuerit cõtinuè ſeruitia præſtare, non poterit homagiũ præſcribi. Itẽ liberi hoĩs nullũ eſt cõmerciũ.ff.de contrahen. emp.ſi emp.§.j.& ij.Inſti.de inuti.ſtip. circa prin. vnde vendi vel donari non põt: vt ff.de cõtrahen. emp.ſed Celſus.Si non põt alienari:ergo nec prę̃ſcribi.argu.ff.de fundo do.ſi fundũ.ff.de verbo. ſignifi.alienationis.Super hoc dixit Mar. de Fan. q̃ ſi quæſtio ſit de homagio, vtrũ aliquis ſit liber homo vel non:& dominus eſt in poſſeſsione homagij̃:pro domino iudicandũ eſt,niſi homo ſe liberũ probet.ff.de proba.circa.extra,de elect.querelã.Si autem homo eſt in poſſeſsione libertatis ſine dolo malo:dominus neceſſe habet de homagio docere: vt ibi, & C.de libera.cauſa.l.ea quæ. Quòd ſi in vtroq̃ caſu ad probandũ homagiũ ſolius temporis longinquitas inducitur, aut inducitur tempus triginta, vel quadraginta.annorũ quo caſu credo illum hominẽ meum eſſe,quem tanto tempore prę̃ſcripſi: vt in præ.l.cùm ſatis.& C.de fundis Reipu. eũ,qui.& argu.ff.de aqua plu.arc.l.ij̃.& l.ſeq. dũtn̄ tanq̃ ab homine meo, & nõ tanq̃ ab amico ſeruitia receperim.ff.quemadmodũ ſer.amit.l.ſi. & facit in li. feu. ſi de feu. contro.fu.c.ſi quis per xxx. an.veruntn̄ ad probandum homagium nõ ſufficit probare tanto tempore fuiſſe præſtita ſeruitia, niſi probetur pro homagio præſtita fuiſſe.arg.ff.ſi ſeruitus amit.l.ſi.ff.de aqua quoti.& æſti.l.j.§.ſed ſi in rem.& §.Ariſto.Nec obſtat ad hoc præ.l.ſeruitutes.reſpon.j.quia licet homo, vel vaſallus non ſeruiat cõtinuè, ſeruit tn̄ quaſi cõtinuè. ex quo enim homo ligius ſemel prę̃ſtitit debita ſeruitia:in ea cauſa eſſe videtur, vt q̃ncunq̃ requiratur, debeat ſeruire.& ſic quaſi continuam cauſam habet, vnde prę̃ſcribi poteſt: vt ff.de ſerui. vr. prædi.l.foramen.Si autem inducitur tempus x.vel xx.anno,ad probationem homagij̃, hoc non ſufficit.ff.de vſur. cùm de in rem verſo. quia talis præſcriptio ſine titulo non procedit.C.de præſcrip.long.temp.x.vel xx. an.diutina.Et de homine libero non poteſt titulus interuenire:quia eius nullum eſt commercium, vt prædixi.Alij̃ tamẽ in hoc contradicunt.Et facit ad hoc C.de fundis Reipu.l.ius.& l.iubemus. Si tamẽ aliquis per x. vel xx. annos præſtitit mihi ſeruitia, tanq̃ ligius homo:poſſum allegare cauſam interue niſſe dicendo:tu es homo meus,& per ſtipulationem mihi promiſiſti ſeruitia facere, quæ homines ligij̃ dominis ſuis facere debẽt.Et q̃ ita fuerit, probo ex tẽpore: quia non eſt veriſimile q̃ tanto tempore præſtitiſſes,niſi cauſa homagij̃ interueniſſet: & ita ex curſu temporis inducetur cauſæ præſumptio: vt in præ.l.cùm de in rem verſo. & vide ſ.de reſtit.ſpol.§.nũc dicamus.ver.ſed & ſi. ¶†Quartò

11 a ¶Quartò quę̃ritur. a iij̃.q. Mar. quã etiã Ioan. proſequitur in fine j.q.

quæritur, [a] quid ſi quis ſimpliciter nulla cauſa adiecta promittit mihi eſſe homo meus:nunquid tenet talis promiſsio cum effectu? Et videtur q̃ ſic: quia non inquiritur qualis promiſsio facta eſt: ſed an facta ſit: vt Inſti.de leg.§.fin.ibi: nec manumiſſionis modo,&c.vt ff.quod vi aut clã.ſi in rem.§.j. ff.de aqua quotid. & æſti.l.j §.planè.Item ruſticus non præſumitur à iure ciuili ſine iuſta cauſa ſoluere.arg.ff.de proba.cùm de indebito. vnde nec ſine iuſta cauſa promiſsio facta eſſe creditur: arg.C.ad leg.Falcid.l.ſi.Item præſumptio eſt cõtra eum, niſi probet errorẽ. quod vtiq̃ facere tenetur: vt C.ad leg.Cornel.de fal.minorem.ff.de accuſ.ſi cui.ff.ad muni.libertos.ff.ad Turpil.l.j.Arg. contra, q̃ talis promiſsio caret effectu. obſtat enim exceptio doli ei,qui ſine cauſa ſtipulatus eſt.ff.de doli exceptione.l.j.§.circa.extra,de fide inſtru.c.ſi cautio.Item ſi deiuſſor eius,qui ſine cauſa promiſit,ſe põt hac exceptione defendere:ergo multò magis ipſe reus ſe defendere poterit:vt ff.de fideiuſ.ſi ſtipulatus eſſes. reſpon.j.Ad idem ff.de verb.oblig.ſtipulationum aliæ.reſpon.j.& l.ſi ſeruus ſtipulatus. in fin. Item ſi nulla cauſa ſubeſt ſtipulationi nulla obligatio conſtituitur cum effectu.ff.de pac. iuris gentium.§.ſed cùm nulla.Ad idem ff.de polli.l.j.reſpõ.j.C.de edi b ¶Dicas. Secũdùm
b cto diui Adri.tollẽ.l.ſi.ff.de ſuſpe.tu.hoc enim.reſpon.j.& in præ.c.ſi cautio.Super hoc dicas, [b] q̃ ſi quis promiſit meus eſſe homo,& ſeruitia mihi facere:tenet obligatio talis.Nam promiſsio ſeruitiorum intelligitur eſſe homagiũ: niſi altera probetur cauſa.dico finalis,nõ impulſiua.C.de cõdi.ob cauſam.militẽ.C.de tranſact.l.ſi minores.& l.cùm donationis.C.de iur. do. ſi mulier. Non eſt ergo neceſſe cauſam in promiſsiõe huiuſmodi interuenire, vel eam ex cauſa fieri. Alij̃ dicunt, q̃ vbi in promiſſione cauſa nõ apponitur, vel nõ interuenit:obſtat exceptio doli,per præ.§.circa.Et idem eſt,ſi cauſa, propter quam promiſsio facta eſt,nulla fuit: puta, promiſi tibi decem dare: quia putabam te equum
c mihi vendidiſſe: [c] vel te patri, vel anteceſſori meo mutuaſſe,cùm tamen verum nõ eſſet. Idem etiam eſt,ſi perſona promittens ſit miles, vel minor, vel fœmina,vel ruſticus: qui ſicut præſumptione iuris in ſolutione iuuantur,ſic & in promiſsione iuuari debent:& tantò facilius, quantò quis facilius pro-
12 mittit,q̃ꝫ ſoluat:vt in præ.l.cũ de indebito. ¶†Ho magia autem cõſueuerunt ſimpliciter recipi à no-
d bilibus,qui iura ignorãt.Marti.de Fano cõluluit, [d] vt omnis oppoſitio ceſſet, q̃ in inſtrumento homagij̃ ſic poſt promiſsionem dicatur:

FORMA.Hoc aũt ideo promitto, quia talem rem mihi & hæredibus meis cõceſsiſti, donec ſub tuo dominio ſteterimus,& inſuper me ac mea defendere cõtra omnẽ hominẽ promiſiſti: vel in emẽdam talis iniurię̃,quã tibi dicor intuliſſe:puta,quia dicor tuũ patrẽ interfeciſſe: & ideo propter pacẽ facio me hominẽ tuũ.vel alia iuſta cauſa exprimat.
13 ¶†Quintò [e] quæritꝫ, vtrũ filius hominis mei,nõ tn̄
e ex fœmina mea natus, ſit homo meus? Et videtur q̃ ſic:arg.C.de agri.& cenſi.cùm ſimus.§.illud.vbi innuitur q̃ coloni mei filius,meus eſt colonus.Itẽ filius murileguli,eſt murilegulus.C.lib.xj.de muri leg.l.ſi.Idem etiã videtur in filio liberti:vt C.de liber.& eorum liber.l.ij̃.& iij̃.Item filius curialis videtur eſſe curialis.C.de natu. li.l.cõium.§.illo videlicet. ¶†Item pater & filius eadem perſona reputatur:& filius eſt pars paterni corporis.vnde qualis pater,talis filius erit,vt xxxv.q.iij̃.§.hac authoritate.C.de impube.& alĩs ſubſti.l.ſi.& in præ.l.cũ ſimus.§.ſi.Inſti.de inuti.ſtipu.§.ſi.de conſec.diſt.v. c.ſi.in ſi.Item ſicut quis per arrogationem efficitur c meus cum filĩs ſuis,& forſan cũ omnibus bonis: [f] f ſic & homo meus,qui ſimilitudinem habet cũ illo in hoc, quia eodẽ modo tranſit in poteſtatẽ meam, d meus eſſe debet,cum omnibus filĩs.C.in qui.cauſ. colo.cenſi.l.ij̃.ff.de adop.ſi pater.§.ſi.reſpon.j.& l. arrogato.Inſtit.de adop.§.pe.Quis enim ferre debet à patre filiũ ſeparari.C.cõmunia vtriuſq̃ iudi.
15 l.poſſeſsionũ. ¶†Item ſi pater ſit ſenator, vel alterius dignitatis,nõ dedignabitur filius paternã aſſe- e
e quidignitatẽ: vt ff.de ſenato.emancipationes. & l. filios.C.de decur.nati.& l.per exempla.C.lib.x.de tabula.l.ſi. Vnde nec filius dignitatẽ aſſumere de- f
f dignetur, vt in præ.cõcor.C.de agric.& cenſi.diffinimus.& argu.extra,de renun.niſi cùm pridem.§. perſonæ verò.& extra,de filĩs preſbyt. literas.lvj. diſt.naſci.Item homo meus,cùm nõ ſit ſeruus,bene põt contrahere matrimoniũ. Vnde filius ex legitimis nuptĩs natus patris cõditionẽ ſequetur: vt ff.de ſta.ho.cũ legitimè.arg.contra q̃ iſte ſequatur matris conditionẽ: vt. xxxij̃.q.iij̃.liber.C.de libe. cau.l.ſi.& idem eſt in ſeruo:vt C.de rei vendi.partus.& in

¶Dicas. Secũdùm Mar.& Ioã.qui reſpõdent ad c.ſi cautio. & l.cùm de indebito.& ſimilia,illa loqui,cùm ad p̃bandam veterẽ obligationẽ interponitur cautio ſine expreſsiõe cauſæ,q̃ę exprimi debebat.ſicut aliàs ff.ſi quis cau.ſed & ſi quæſitum. In eo autem qui ſimpliciter ſpõdet, non dicens ſe ex præcedenti cauſa debere,ſed de nouo conſtituit,obligatio valet ſine ſpecificatiõe cauſæ: dicit tamen Mar. ſe à tribus,ſ.legum doctoribus, ſ.Iaco.de Bel.Azo. & Bonifacio mali conſilij̃, tres diuerſas ſentẽtias audiuiſſe. cõfirmat tn̄ eum quod not. Accurſ. poſt Bart. & Hug.ff. de conſti. pecu.l.iij̃.§. j.ſ.quòd ſi cõſtituit q̃s ſe debere quod ſcit ſe non debere, donare videtur. Et idem vidit not.in l. ij̃.§.circa.ff. de doli epcep.& hoc coniunxit quod j.ſeq. tur de nobilib⁹.hic omnino vide q̃ di xi ſ.de confeſsis.§. nunc vidẽdum.ſuper verſic. ſed quæ eſt ratio.

¶Vendidiſſe.Mar. dixit procuratori meo.

¶Conſuluit.Ioan. de Bla.hoc non conſuluit:ſed bene exẽplificat infrà ſcriptas cauſas fore iuſtas.

¶Quintò quę̃ritur. iij̃.q.Mar.& ſecunda Ioan.de Deo.

¶ Bonis. Mar. ſic poſuit ſine forſan. Io.nil dixit.

tus.& in assripto & censito.C.de agric.& cen.mulier.& l.ne diutius.& l. fi.ad idem.C.lib.xj.de agric. & mancip.l.iiij.C. de incestis nuptijs.humilẽ. C.de nupt.imperialis.Nam partus est pars viscerum: igitur qualis erit mulier,talis erit partus.ff.de ventre inspici.l.j.§.ex hoc.de consec.distinct.iiij. si quicquid.& c.si ad matris.& c seq. Vnde si pater sit homo alterius, mater verò libera sit:sequetur partus matris conditionem: vt extra de seruis non ordinan.c. fina. In hac quæstione dixit Martinus de Fan. quòd filius hoīs mei natus & conceptus antequam eius pater fuerit homo meus,non est meus homo.arg.C.de libertis & eorum liberis.l.ij.xij.q.ij. cùm redemptor.¶ Si verò natus est ex hoīe iam facto meo:secundũ cõmunem vsum homo meus est,& paternã fortunã agnoscit:secundũ ius tamen videtur distinguendum.nam si ex matre libera nascitur,liber erit:vt C. de agrico.& cen.l.fi.& in præ.decre.de seruis nõ ord.c.fi.Si verò mater sit tua fœmina, pater verò meus homo sit:plus fauent iura mihi,qui sum dominus patris,
a quàm tibi:vnde filius erit homo meus.arg.præ.l.ne diutius [a].Vel potest
b dici [b] considerandum esse,ex qua causa fit homagium.si enim fit in emendam illatæ iniuriæ,vtš.versicu.proxi.tunc non videtur q̃ filius talis hominis mei sit homo meus. & sic in plerisque locis seruatur: quia non debet filius patris iniquitatem portare.C.ne filius pro patre. per totũ &.j.q.iiij. Iudæi.& c.seq.imò pœna suos teneat authores:vt C.de pœnis scim⁹.extra de his quæ fiunt à maio.part.cap.quæsiuit.quia si propter delictum patris filius non perdit bona: multò minus perdere debet statũ & honorẽ personæ.arg.in authen.vt nulli iudi.§.fi.q̃ si nõ solùm in emendam fecit homagium,verum etiam subiecit mihi bona sua accipiendo illa à me in feudum: tunc quia videtur ea mihi tradidisse,& in me dominiũ transtulisse,iterum à me in feudũ recepisse:vt C.de dona.quisquis.si filius velit abstinere à bonis paternis,non possum eum in hominem meum vendicare:quia cùm bona sua cum onere suo transeunt: si velit habere illa, & ea agnoscat, faciat mihi homagium.argu.C.sine censu vel reli.l.ij.& sic indirectè cogetur homagium facere. Ego enim vendicabo bona tanq̃ directus dominus: & si ille excipiat q̃ pater eius erat vtiliter dominus: replicabo q̃ nõ debet habere nisi agnoscat onus, quod pater sustinebat. Si autem aliquis se constituat hominem meum ligium,quia dedi sibi aliquã rem in feudum,& quia vult sibĩ ps̃i prouidere,vt eum debeam defendere: tunc principaliter personam suam adstringit, & res gratia cuiusdam remunerationis interuenit: vt ff.manda.si remunerandi.& infrà versic.xij. Vnde quia præsumitur ita velle filio prouidisse,sicut sibĩ ps̃i, vt ff.de proba.si pactum.persona filiæ adstricta est iure homagĩ:licet ille velit abstinere à re,quam pater dedit in feudum:quia non fecit principaliter homagium propter illam. Nam sicut potest quis filio prouidere paciscendo & stipulando: ita etiam constituendo se hominem alicuius potentis, vt ab eo ipse & eius liberi defendantur. ff. de pactis. & si hæredi.§.nos autem. & §. Iulianus. & l.auus. magnum enim est ius patriæ potestatis.Nã etiã propter famẽ patet filiũ vendere,potest.C.de pa.qui fi.di.l.j.ff.de leg.j.filiusfa.§.secũdũ vulgarẽ. & eũ impu-
c berẽ sub potestate tutoris constituere [c].Igitur et per consequẽs sub dñi potestate.fl.de tute.l.j. Idẽ autẽ etiã si nullo sibi à me dato,se cõstituat hominẽ meũ ligiũ. ¶ Porrò in dubio cũ nõ exprimit causa, vel nõ liquet quare fecerit homagiũ:præsumitur ideo fecisse,vt ipsum defendã:vt sic eius filij
d sint adstricti: & res magis valeat quã pereat.vt ff.de rebus dub.quoties [d].
16 & extra de fide instru.inter.prope fin.ver.cęterũ.¶ †Sextò quæritur quid si ex hoīe meo plures supersint filij? dic q̃ oēs sunt homines mei:vt patet
17 ex præmissis.¶ †Septimò quæritur : sed quid si homo meus exhæredat vnum de filijs suis,nunquid taliter exhæredatus remanet homo meus? Di
e cunt quidam [e] de æquitate q̃ nõ, si cum effectu excluditur à paterna substantia:ne afflictio addatur afflicto:vt extra de cleric. ægro.c. penult.vij. q.j.cùm percussio:talis enim pro mortuo habetur. vnde cõditio eius nulli adstricta erit: sicut nec hoīs mortui conditio.ff. de coniung.cum emanci. liber.l.j.§.si pater.xxiij.dist.quorundam.Item sicut pater nõ potest filium exhæredatum legando onerare: ita videtur q̃ non possit conditionẽ personæ ipsius grauare:vt C.de fideicom.quidam filium.Nec obstat quòd potest filio exhæredato tutorem dare: vt ff.de testa.tu.pater.quia illud inductum est ad prouisionẽ filij nõ ad onus.hoc verò scilicet homagiũ facere, quamuis possit esse inductum ad prouisionẽ filij,vt suprà not.tamẽ onus est:nec est æquum filium exhæredatum onerari per patrẽ. Sed adhuc punitur.Nam ex pœna nõ debet quis consequi immunitatem : vt infrà ver. xxvij.ad fin.Exhæredatio autẽ in pœnam inducta est ob culpam ingratitudinis: vt in auẽ.vt cũ de ap.cognos. §.causa.C.de inoff.test.omnimodo, extra de dona.c.fin. Vnde nõ videtur q̃ filius propter exhæredationẽ ab homagio sit immunis. Sed dic q̃ licet regulariter pœna principaliter non tribuat immunitatem,fallit tñ hoc quandoq̃,vt absurditas vel impossibilitas euitet:vt patet per exemplum ff.de excus.tuto.l.sed & milites.§. sed & ignominia.Absurdũ autẽ esset exhæredatũ adstrictum remanere ex facto paterno.Alij tñ cõtra.nam hæc obligatio personam afficit,sicut lepra.
18 per hãc enim viam posset quilibet ab homagio liberari.¶ †Octauò quæritur:sed quid erit, si filius non fuit exhæredatus : abstinuit tñ ab hereditate paterna? Dicunt quidam q̃ licet in rigore iuris conditio eius adstricta sit:tamen de æquitate postquam lucrum paternæ hæreditatis ad eum non pertinet,non erat ex facto paterno adstrictus, vt sit homo meus,& seruire teneatur.ff.de cõtrahen emptio.l.fin.imò respuẽdo lucrũ poterit etiam respuere onus.ff. de.reg. iur.secundũ naturam.Et sic in plerisq̃ locis nar-

bonen.prouinciæ obseruaẽ,vbi rem deserendo, & se aliò trãsferendo dominij iugũ euadit: vt j.versi.
f xix.in fi.[f] ¶ †Nonò quæriẽ: ecce, ex homine meo
19 tres filij supersunt,q̃ iuxta prænissa homines mei sunt.Isti diuisim habitant nunc:quæriẽ an quilibet eorũ in solidum teneaẽ mihi præstare operas,quas pater eorum mihi debuit,& solitus est præstare:an verò pro virili vel p̃ hæreditaria portione? Et videtur q̃ quilibet eorũ in solidũ teneaẽ.Opera enim non põt separatim præstari : vnde in solidũ præstanda est, argu.ff.de ope.lib.l.iij.& l.libertus.ff.de verb.oblig.stipulatio.xxiij.dist.quorundam.Non enim prẽstãt operas ideo q̃ sunt hæredes:sed quia sunt homines.Sicut ergo pater prẽstabat in solidũ, a
quia homo meus: & sic q̃libet filiorũ , q̃ homines mei in solidũ prẽstabit.ff.de rei ven.si possessor.ff. cõmo.l.ij.§.si hẽres.cũ eadem ratio sit hincinde.ff. de verb.oblig.à Titio.extra,de cõsti.nã cõcupiscẽ-
20 tiã.ff.ad leg.Aquil.l.illud. ¶ †Item si fundus debet mihi serui. utẽ viæ,vnicã viã debet : vt ff.de serui.si cui.Si aũt de hoc fundo duo fiãt:certè iam duæ vię debenẽ. Nam vterq̃ fundus in solidũ debet mihi b
viã.ff.quẽadmodũ ser.amit.l.nõ satis.§.pe.& fi.Sic & hic,licet plures vni,successerint, tñ videẽ q̃ quilibet mihi teneaẽ seruitia in solidũ exhibere.Idẽ etiã est videre in pluribus hẽredib⁹:vt in re indiuisibili
c quilibet in solidũ teneaẽ: vt ff.de serui.viæ.ff.famiercis.hẽredes.§.in ea.Itẽ & in maleficijs & in pluribus cõpromittẽtibus:q̃a quilibet in solidũ teneẽ.ff. ad l.Aquil.itẽ Mela.§.sed si plures.ff.de iurisd.omiudi.si seruos.§.fi. & l.seq. Idẽ est in actiõe noxali. d
ff.de noxali.si seruus cõis. Idẽ in exercitoria: vt ff. de exerci.ac.l.j.in fi.& l.seq.ar.cõtra,q̃ quilibet teneatur p̃ virili:& quod oẽs tenenẽ ad vnũ seruitiũ præstandum,& tale,quale pater eorum præstabat.
21 ¶ †Nam ex ps̃ona hæredis nõ debet ius obligationis immutari:vt ff.de verb.obl.l.ij.Itẽ nõ plus debet trãsferri in filios,quã fuerit in defuncto.ff.fini. regũ.sed & loci.§.si cõis.Cũ ergo ille prẽstaret vnicam tantũ operã:similiter & ipsi tres filij vnicã tan e
tum præstabũt,& nõ plus: ne sint deterioris cõditionis,quã defunctus. arg.ff.de fundo do.l.dotale. §.dotale.ff.de re iudi.hẽredẽ.& l.inuitus.§.cũ quis. & l.si hic.§.j.C.lib.x.qui numero libero.l.nepotes. in prin.Insti.de excu.tu.§.itẽ nepotes.Vnius enim personæ vicẽ gerũt: vnde vnã operã exhibere coguntur.arg.ff.de pactis.si plures.respõ.j. Item filij f
libertorũ operas exhibent pro virili. vnde & filij hominis pro virili prẽstabunt.argu.ff.de operis liber.in res.§.penul. Ad idem.ff.de lega.j.si hæres.& g
ff.de stipula.seruo.si communis seruus ita.in princ. & in fi. Sed videtur q̃ illa seruitia debent pro hæreditaria portione præstari. nam hæc onera ad filios transeunt & hæredes:vt C.de hẽredita.action. l.ij.& sunt velut æs alienũ. Vnde qui hẽredes sunt, pro hæreditaria parte soluere cogentur:vt C.lib.x. quando & quibus quarta pars debe.l.ij.& facit C. de periculo tut.l.j. Nec dicat quis non posse diuisè præstari, sicut nec ipsa opera diuidi posse, vt š.in princip. quia earũ æstimatio diuidi põt, argu.ff.de condi.indebi.si nõ sortem.§.libertus.ff.de ope.lib. l.j. Absonum aũt esset dicere aliquem plus cogi soluere,quam fortè hæreditatis pars ascẽdat.C.si vnus ex pluri.hæredi.l.ij.C.de bon. authorita. iudi.posi. vxor.& C.de hæredi.actio.l.si adulta.C.de exercito.actio.l.j. ¶ Super hoc dixit Marti. de Fano, q̃ aut seruitiũ debetur ratione alicuius mansi vel feudi,aut ratione personæ tantùm.Si quidẽ sit ratione mansi vel feudi:illi, qui possidẽt illa, ad seruitiũ in solidum tenentur. C.lib.x. de anno.& tribu.l.ij.& iij.& hoc si sunt hæredes, etiam pro parte: vt C.de
g hære.act.l.ij.§.pro hæreditarijs.vbi de hoc. [g] ¶ Si verò non sunt hæredes,nõ possunt ad seruitia conueniri.š.ver.proxi. Si aũt hoc seruitiũ debetur ratione personę ad homagiũ obligatæ:si res,quæ in seruitio continẽ,est diuidua:debet cõueniri quilibet pro virili:cùm nõ iure hæreditario teneaẽ. arg. ff.ad Trebel.quoties.& l.nõnunquàm.ff.de leg.ij. cũ pater hæreditatẽ.& l.Lucius.§.Lucius.ff.de fundo instruc.& instrõ leg.l.secũda.Si verò indiuidua

a ¶ Ne diutius. Dixit Mar. verum ille leges alter intellectæ scribunẽ: & sic est, quia probant contrariũ. pro ipso tamen faciunt casus ibi in glo. notati.

b ¶ Dicit. Secundùm Io.de Bla. vbi š. cuius ad literam sunt verba sequentia.

c ¶ Constituere. Fatetur ipse Ioã. q̃ illud est debile argumentum.

d ¶ Quoties. Secundùm Ioan. qui subdit per prædicta liquere regulariter filium hominis mei meum esse. fallit in casu, in quo š.& extra, de fide instru. inter. prope fi. ver. cæterum.

e ¶ Quidam. Scilicet Ioan.de Bla. qui incidenter posuit hãc quæstionẽ & seq. sub sua secũda vsq̃ ad versi. alij.

f ¶ In fin. v.q. Mar. & tertia principalis Ioan.

g ¶ De hoc. In prima glo. quę excipit septem casus.

a ¶ In fi. Hucusque Mar. allegãs etiam l.ñ. in fi. ff. de verb. oblig. fatebatur tamen quòd difficilis erat ista solutio. & ꝑ simili alleg. ff. de manu. test. si ita fuerit j. & ñ. respõ: quę sequuntur fuerunt verba Io. de Bla.

esl: tũc põt vnus in solidũ cõueniri: sed illo exacto cæteri liberanť. Is tñ, qui soluit, cõueniet fratres. ꝙ si cõuentus in solidũ, velit præstare domino interesse pro sua parte: nõ vltra tenebiť: vt ff. fami. ercis. heredes. §. cõtra si promissor. ff. de aqua plu. arc. l. j. §. j. & ff. depos. si duo. §. si is, qui in fin. [a] ¶ Alĩ dicunt, ꝙ in hac quæstiõe refert vtrũ à defuncto homine incœpit causa & occasio homagñ, an verò cœpit à domino. Si à defuncto: puta, qa cùm esset pauper miles, dixit alicui magno baroni: domine, si me velletis in iuribus meis defendere, vellẽ fieri homo vester: & sic fecit ei homagiũ. & fortè oĩa bona sua ei subiecit in feudũ. tũc distingue: quia quædam sunt seruitia, quę cõsistunt in nõ faciẽdo, vt in nõ vocãdo in ius sine venia. Itẽ in nõ mouẽdo turpem actionẽ. Itẽ vt vasallus nõ sit aduocatus cõtra dominũ, quæ iura videť dominus habere in homine suo: vt j. ver. xvĩ. & talia iura, quæ sine difficultate præstanť, bene trãseũt in solidũ ad quẽlibet hæredũ: & quilibet filiorũ ad ista in solidũ tenebitur. Quædã verò cõsistũt in faciẽdo: vt venire cũ armis ad adiuuãdũ dominũ, & similia, quæ homines dominis suis facere tenenť: & in his seruitñs cùm sint indiuidua, quilibet est in solidũ obligatus: vt ff. de serui. vno tñ pręstãte, cęteri liberanť, vt dixi. Debẽt igiť vnũ ex seipsis eligere, qui vadat ad dominũ iuuandũ cũ armis: nec dominus poterit eos in plus grauare: & sic nõ erit eorũ cõditio deterior. cꝫ patris. Si aũt nolũt cõcordare quis eorũ seruitiũ facere teneať: ageť contra quẽlibet eorũ in solidũ, & quilibet cõdemnabiť ad interesse pro ea parte, pro qua est hæres: vt fl. depos. si duo. in fi. vel fortè per iudicem cogenť concordare: vt ff. de leg. j. l. huiusmodi legatæ. §. fi. ¶ Item quędã cõsistũt in dando: & tũc quilibet teneť pro ea parte tãtũ, pro qua est hęres: vt C. lib. x. de anno. & tri. l. j. C. de prędñs nau. l. j. & ñ. & facit ff. de ali. & ci. leg. solẽt. respõ. ñ. Et ex his declarať cõsuetudo quorũdã locorũ: quia si aliquis est homo meus, & omnia bona sua à me tenet in feudum, primogenitus eius filiꝰ mihi faciet fidelitatẽ, & me juuare cõtra meos inimicos teneť. nã, vt dixi, in iuribus, quæ in faciẽdo cõsistũt, licitũ est vnũ eligere: ac cõsuetudo eligit primogenitũ. ¶ †Et tantũ faciet hec electio cõsuetudinis, quãtũ aliàs faceret electio hominis: sed licet primogenitus tantũ, qui electus est à cõsuetudine, præstet sacramẽtũ fidelitatis: tñ nihilò minus omnes sunt homines mei cꝫtũ ad iura, quæ cõsistũt in nõ faciẽdo. Et sicut cõsuetudo primogenitũ grauat in vno: ita etiã releuat in altero: vt ff. de iureiur. eũ, qui. quia minores tenenť ei facere homagiũ: & sacramẽtũ pro fidelitate prębstare: & sic in quibusdã locis seruatur [b]. ¶ Porrò si causa & occasio homagñ cœpit à domino: vt quia baro dixit alicui pauperi militi, ꝙ aliquã rẽ immobilẽ sibi daret, si ei faciat homagiũ: & dedit: tunc si pater vel iudex familiæ erciscũdæ iudicio, vel cõis fratrũ consensus alicui ex filñs illã assignauerit: ille solus homagñ iure seruire teneť: vt ff. de ali. & cib. l. iĩ. ff. cõmod. l. iĩ. §. si hæres. qa res cũ onere suo trãsit: vt C. lib. xĩ. de præd. naui. l. ñ. extra, de statu mo. recolẽtes. extra, de deci. cũ nõ sit. Et qa ad quẽ pertinẽt cõmoda, ad eũ, &c. vt ff. de regu. secũdũ natura. Et talis res vocať feudũ ligiũ: & pro ea baro debet habere homagiũ ligiũ. Præmissa bene ꝓbantur in lib. feudorũ. si de feu. contro. fue. omnes filñ.

b ¶ Seruatur. Fundatur hoc dictum super hoc: quia de toto ipse facit homagiũ domino: & tamen illud totũ non occupat: sed equis partib⁹ dimittit fratribus. Hanc igitur ęquitatem ponderat illa cõsuetudo.

c ¶ §. si duobus vehiculum. Secundùm Hostiẽ. contra, s. ꝙ potest quis esse homo ligius secundi, b saluo iure primi: & tertij, saluo iure primi & secũdi: vt scripsi de statu mo. recolentes. super ver. homagia. & vide quod scripsi de simo. c. ex diligenti. in princ.

✻ ADDITIO. De hac q. vide Bal. consil. ccxcj. incip. ad euidẽtiam. in ñ. volu. & ibi latè, qd sit homagium, & qualiter fiat. & per Guid. Pa. in quæstionibus suis, quę stio. cccx. incip. homagium ligium. & adde q̃ dixi §. isto tit. in apostil. Henri. Ferran.

d ¶ Versicu. xĩ. Est sciendum, ꝙ Ioan. de Bla. secũdũ hãc opinionem suppositio quod dicitur j.

22 ¶ †Decimò quæriť vtrũ quis possit esse homo ligius duorũ. Et dicũt qdã ꝙ nõ: qa duo nõ possunt esse domini eiusdẽ rei in solidũ. ff. cõmo. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. [c] extra, de fid. instr. inter. ver. vt tñ. nec põt aliquis duobus dominis seruire: vt j. ver. xĩ. sed bene põt esse qs homo nõ ligius duorum: vt j. ver. xĩ. [d] ¶ †Xj. quęriť: sed nũquid homo
24 meus ligius põt se cõstituere hominẽ nõ ligiũ alterius me inuito, vel irrequisito? Videť ꝙ nõ: quia ex quo in eo habeo talẽ seruitutẽ, videlicet homagñ, nõ videť ꝙ seruitutẽ homagñ possit alteri cõstituere in ꝑsona sua me irrequisito vel cõtradicẽte: vt ff. de aqua plu. arc. in cõcedẽdo. & in duabus legibus seq. liĩ. dist. si seruus absente. at si seruus sciẽte. arg. cõtra. qa in homagio nõ ligio excipiť fidelitas, quę
25 mihi debetur: vt §. versi. ¶ †Et no. ꝙ vnde in nullo mihi præiudicať. quare si id fieri ꝓhibeo, videor facere vt officiã, nõ vt cõsulã: & ideo nõ sum audiendus. arg. ff. de rei vẽdi. in fundo. Nã & seruit⁹ aquæ ducẽdæ ꝑ eũdẽ riuũ põt pluribus cõstitui, ita tñ ꝙ per diuersas horas ducať: vt ff. de serui. rusti. prædi. l. ñ. §. fi. Dicas ꝙ si subest causa ꝓhibitiõis: puta, qa vult facere homagiũ inimico meo: tũc nõ põt: imò eũ ꝓhibere possum. arg. extra, de accus. repellãtur. Si aũt nõ subest causa, tunc põt se hominẽ nõ ligiũ alterius cõstituere, me irrequisito & cõtradicente. arg. C. de inoffi. testa. liberi. in fi. ff. de leg. j. filiusfa.
e §. diuus. [e] ¶ †Xñ. [f] quæriť, qd si aliquis est homo
26 nõ ligius duorũ: hoc enim põt esse ꝑ diuersis feu-
f dis, quos a diuersis dominis tenet: vt extra, de supp. negli. pręla. grãdi. lib. vj. ibi: vel cuicũq; alĩ ꝓsonæ. Contingit ꝙ isti duo domini sibi ad inuicẽ mouẽt guerrã: vterq; reqrit eũ, ꝙ iuuet eũ cõtra alterũ dominũ: nunqd teneť aliquẽ iuuare? Et videť ꝙ non. Videnť enim domini cõcurrẽtes se mutuo impedire. ff. de vsufruc. l. quoties. Itẽ nemo põt duob⁹ do e
minis cõtrarñs seruire: vt de pœ. distin. j. §. hoc idẽ. ver. itẽ, vt Christ⁹ ait. xxj. q. j. c. j. Sed videť ꝙ vtriq; debeat seruire: alioqn amitteret feudũ: qa difficultas præstatiõis ex pte ꝓmissoris proueniẽs, nõ vitiat obligationẽ. Vnde licet nõ possit vtriq; seruire: tñ obligatio illius, cui non seruit, videť perẽpta: f
imò ille poterit feudũ reuocare. ff. de verb. obl. continuus. §. illud. Itẽ bene põt qs duobus dominis seruire: vt de operis lib. duorũ. ¶ Super hoc dicũt quidam locũ esse gratificatiõi: & excusať quantũ ad illum, cui nõ seruit, ad instar serui duorũ: qui si viderit vtrũq; dominũ interfici, põt gratificari ei, quem eorũ maluerit adiuuando. ff. ad senatusc̃. Sylla. l. si qs in graui. §. si cũ esses. ¶ Sed verius videť de rigore iuris, ꝙ eũ, cui primò fecit homagiũ iuuare tenea
tur, & nõ secũdũ: vt in lib. feu. de ꝓhi. feu. ali. imperialem. §. illud. & ff. loc. in operis. C. qui po. in pig. hab. l. in. qa priorẽ fidelitatẽ semper indubitatè seruare teneť. arg. l. dist. c. tua. ꝓpe fi. ibi: prima opera. Facit extra, qui cle. vel vo. veniẽs. & illa excepta intelligiť secũda. Æquũ tñ mihi videť & tutum, ꝙ eũ, cui primò fecit homagiũ, ꝓsonaliter iuuet: illũ verò, cui secũdò fecit, iuuet per substitutũ iuxta vires ipsius feudi. nã tales operę bene possunt ꝑ substitutũ præstari: vt C. de caduc. tol. l. vnica. §. finaũt. Nec obstat, ꝙ promisit priorẽ, & nullũ alĩ iuuare, excepto dño ligio: qa nõ videť ꝓstare auxiliũ cõtra eũ, licet secũdũ iuuet ꝑ substitutũ. Hoc enim nõ facit animo nocẽdi priori dño: sed causa sibi ꝓpsi cõsulẽdi, ne feudũ à secũdo dño sibi datũ amittat. arg. ff. de aqua plu. arc. l. j. §. deniq;. ff. de neg. gest. atqui.
g §. cũ me absente [g]. & vide s. de aduoc. §. j. ver. qd si
27 aduocatus. ¶ †Xiĩ. quæriť, qd in dubio, si nescit cui primò in iure homagñ teneať: qa fortè feudũ incœpit ab antecessoribꝰ iam est magnũ tẽpus. Et videtur ꝙ hoc casu de rigore iuris neutrũ iuuare tenetur. Nã cũ nõ teneať iuuare de rigore iuris nisi primũ: & non apparet qs sit primus in iure homagñ, h
neutrũ iuuare teneť. ff. de rebus dub. si fuerit. ff. de test. tu. duo sunt Titĩ. ar. cõtra qđ vtrũq; debet in dubio iuuare. xiĩ. q. ñ. nõ æstimemus. De ætate tñ dicẽdũ est ꝙ põt gratificari cui maluerit, ꝓsonaliter illũ iuuãdo: vt ff. de reli. & sump. fune. & l. fi. alterũ
28 verò per substitutũ, vt s. ver. ꝓxi. ¶ †Xiĩ. quæriť,
h vtrũ homo hominis mei, sit homo meus [h]. Respõ. nõ. ff. de verb. signi. Modestinus. sicut nec libertus liberti mei est meus libertꝰ: vt ff. de lib. agno. si qs à liberis. §. si qs à liberti. ff. đ ali. & cib. leg. alimenta. §. j. & facit lxxxj. dist. legiť. Ex quo patet, ꝙ licet magni barones, s. comites palatini, duces, & alĩ similes, sint immediatè vasalli, siue hoĩes ligñ Regis, in cuiꝰ regno sunt, vel Imꝑatoris, si sunt in impio: tñ hoĩes ipsorũ Baronũ nõ sunt hoĩes ipsiꝰ Regis, vel Imperatoris. xj. q. iĩ. nullus primas. & extra, de offi. ord. pastoralis. & c. Romana. lib. vj. Bene tñ oẽs homines, q sunt in regno Frãciæ, sunt sub ptãte & principatu Regis Frãciæ, & in eis habet imperium generalis iurisdictiõis & ptãtis. Nam verbũ ptãtis, pluribus modis accipiť: vt fl. de verb. signific. l. potestatis

versic. xĩ. scilicet ꝙ mulier de cõsuetudine succedat ĩ feudo ligio, formauit quæstionem intricatã: quam author propterea non curauit. & erat de homine ligio, qui recepit in vxorem filiã hominis ligñ ducis, qui succesit in homagio, quod dedit viro in dotẽ: & sic videtur habere duplex homagium ligiũ. Sequar authorem, & quando illã appetis, ibi quære, in iĩ. col.

g ¶ §. diuus. Secundùm Ioan. de Bla. cuius etiam est sequens q. huic contigua per eundem, & quasi ad literam. ¶ Xiĩ. ADDE Roma. consi. xlvĩ. vbi ponit, cui obedire debeat duobꝰ cõfœderatus, si eodem tempore fuerit requisitus.

g ¶ §. cum me absente. Secũdùm Io. cuius etiam ad literã est sequens quęstio huic contigua.

h ¶ Homo meus. Ista quæstio cũ duabus seq. eodem ordine fuerunt Io. de Bla. & incipiunt ibi iĩ. col. sed quęriť vtrũ homo. Allegatiões autem iuris canoni ci addit author.

✻ ADDITIO. De hac quæstione vide Guid. Pa. in quæstionibus suis in q. ccccclj. incip. de hoc anno. col. iĩ. ver. & venio. Henri. Ferran.

testatis verbum: sicut oĩa sunt Imperatoris quantũ ad iurisdictionem cùm sit Mundi dñs: vt C. de quadri. prę. sc. bene à zenone. ff. ad l. Rho. de iac. l. de precatio. & xxiiij. q. ij. futurã. sic & oĩa, quæ sunt in regno, Regis sunt cẽtum ad iurisdictionem gñalem. viij. dist. quo iure. ¶ †Xv. quærit: quid igitur si aliquis baro Regis Frãciæ facit guerrã ipsi Regi: Baro ipse præcepit ex debito sacramenti fidelitatis hominibus suis, q ipsum iuuent: nunquid tenentur eum cõtra regẽ iuuare. Et videt q sic. nam graue est fidem fallere: vt extra, qui cleri. vel vo. veniẽs. & c. seq. & ff. de pact. l. j. xxij. q. ij. his autẽ. & c. seq. tenentur enim illũ iuuare cõtra oẽm hominẽ p sacramentũ: nisi à sacramẽto p ecclesiã absoluant: vt extra, de hæreticis. c. fi. xv. q. vj. c. ij. iij. & iiij. Itẽ si generaliter iurauerint, illũ cõtra omnẽ hominẽ iuuare: ergo videt q etiã cõtra regẽ, qui nõ fuit exceptus. Verbũ enim gñaliter prolatũ, gñaliter est intelligendũ: vt ff. de leg. præstan. bo. pos. contra ta. pe. l. j. §. generaliter. ff. de serui. vr. prædi. si seruitus. xix. di. Romanorũ. extra, de priuilegijs. quia circa. Et præceptũ dñi eos excusare videt, sicut aliâs præceptũ patris excusat filiũ. ff. de his, qui no. infa. fur. §. qui iussu. Dicendũ tamen est contra. Nam Baro insurgens contra dominũ, videt incidere in l. Iul. maie. quia directè videtur cõtra principẽ fecisse: vt ff. ad l. Iul. maie. l. j. vj. q. j. §. verũ. ver. quisquis cũ militibus. lxxix. di. c. ij. Nam rex Franciæ princeps est in
a regno suo, vt pote, qui in illo in tẽporalib⁹ superiorẽ nõ recognoscat[a]: vt extra, qui fi. sint leg. per venerabilẽ. & ideo homines sui illi nõ tenent in tãto crimine obedire. non enim opem fert, qui ad peccandũ adiuuat. xiij. q. vj. si res. Nec præceptũ illius illos excusaret. ff. de actio. & obl. seruus. xj. q. iij. non sunt. & c. si dñs. & c. qui resistit. & c. seq. Nec etiã sacrm eos ad hoc obligat: quia nõ est institutũ, vt sit vinculũ iniquitatis: vt xxij. q. iiij. inter cæteras. & rei turpis nulla est obligatio. ff. de verb. obli. generaliter. extra, de pac. c. fi. extra, de cõdi. appel. c. fin. Et in iuramẽto, superioris authoritas
30 intelligitur excepta: vt ſ. ver. & no. & extra, de iureiur. c. veniẽtes. ¶ †Xvj. quęrit: sed pone, aliqs Baro regni Frãcię habet guerrã cũ illo Barone: Rex verò habet guerrã cũ alio, puta cũ rege Alemaniæ, qui vult sibi subiugare regnũ Frãciæ: Baro præcepit hoĩbus suis q iuuent eũ cõtra aliũ Baronẽ: Rex verò præcepit eisdẽ q iuuent eũ cõtra regẽ Alemanię: quęrit cui magis obedire tenent. Et videt q Baroni, cui dupliciter sunt alligati, ſ. ratione homagij, & rõne iurisdictiõis, quã in eis habet, tanq hoĩbus suis: vt in auc. col. vj. de quęstore. §. si verò forsan. Regi verò sunt obligati tantũ rõne ge-
31 neralis iurisdictiõis. ¶ †Vnde duæ rõnes vincere debent vnã: vt in auc. de cõsan. & vte. fra. §. j. extra, de re iud. cũ ęterni. in fi. li. vj. xiij. di. c. j. Itẽ spãle derogat gñali. extra, de rescript. c. j. Ar. cõtra, q potius debeãt obedire Regi. nã vocati sunt ad maius tribunal. ff. de re iud. cõtra pupillũ. §. fi. xviij. di. si eps. & hoc verũ est. nã Rex, qui habet administrationẽ regni, vocat eos pro cõi bono, ſ. p defensiõe patriæ & coronæ. vñ sibi iure gentiũ obedire tenent. ff. de iusti. & iur. veluti. & j. di. ius gentiũ. xxij. q. iij. fortitudo. & q.
32 viij. omni. & c. si nulla. ¶ †Nã p defensione patriæ licitũ est patrẽ interficere. ff. de reli. & sump. fune. l. minimè. & publica vtilitas includens in se priuatã, præferẽda est priuatæ: vt ff. pro socio. l. actione. §. Labeo. extra, de postu. bonæ. j. Si tñ rex vocaret eos pro aliquo negotio non tangente publi-
33 cam vtilitatẽ, potius tenerent obedire Baroni dño suo. ¶ †Xvij. quæritur,
b quid iuris habeo in homine meo eiusq bonis[b]. Super quo dic, q secũdùm diuersas cõsuetudines diuersa iura habet dñs in hoĩe suo. In primis siquidẽ rõne homagij vẽdicat sibi iurisdictionẽ in eo: nõ dico mistũ vel merũ imperiũ. Eo em ipso q aliquis est homo meus ligius, hoc ipso est iurisdictiõi meæ subiectus, & sum eius iudex: vt in præ. §. si verò forsan. & C. de episc. & cle. quisquis. Et oĩa bona eius, quæ non habet ab alio in feudũ nõ ligiũ, sunt mihi subiecta rõne iurisdictionis, licet illa nõ teneat à me in feudũ. Eo enim ipso, q personã suã mihi principaliter subiecit: videt per cõsequens omnia bona sua subiecisse. ar. ff. de adop. si pater. secũdùm ea, quæ not. extra, de cle. coniug. quod à te. Si aũt sit homo nõ ligius: nõ habet dñs eius iurisdictionẽ in eũ, nisi in quãtũ feudũ se extendit. Ratio diuersitatis est, quia homo ligius principaliter se adstringit gratia personæ suæ, licet aliqua res, quæ vocat feudũ legium, gratia remuneratiõis interueniat: vt ſ. ver. viij. in fi. vnde obligando personã principaliter, per consequens subiecit omnia bona. Non rõne feudi, q̃uis hoc facere posset principaliter, sed rõne iurisdictiõis. Hõ aũt meus nõ ligius, nõ obligat, vel adstringit personã suã, nisi rõne feudi: vt ſ. ver. vj. & sic tantũ rõne feudi sit mihi subiectus in quantũ se feudũ extendit. Itẽ vasallus nõ debet famosam actionẽ mouere contra dominũ: nec eum vocare in ius sine venia: nec cõtra eũ esse aduocatus: ad instar patroni, qui hæc iura obtinet in liberto. ff. de dolo. nõ debet. ff. de in ius voc. sed si hac lege. §. prætor. C. eo. tit. l. venia. extra, de ser. nõ or. de famulis. extra, de postulando. c. fi. Itẽ nõ põt dominũ accusare: vt j. ver. proxi. Itẽ debet dominũ iuuare cõtra inimicos eius. ff. ad senatusc̃ sul. Sylla. si quis in graui. §. si cùm omnes, exceptis quibusdã personis cõiunctis, cõtra quas eũ non iuuabit: vt iij. q. ij. c. itẽ in criminali. quas habes ff. de sta. ho. lex. C. de testi. parentes. Nec dñs põt ei præcipere, q ipsum adiuuet cõtra illas, Hoc enim esset cõtra bonos mores: qa nemo vnq carnẽ suã odio habuit: vt xij. q. ij. nõ æstimemus. Nec etiã cõtra seipsum illũ iuuabit, nec contra ecclesiã suã. quæ dic prout no. extra, de iureiu. petitio. Itẽ nõ debet vitam suã præferre vitæ dñi. Hinc est, q si dñs debet facere duellũ: dicũt quidam[c] q ei dñs põt præcipere, vt p ipso ineat duellũ. ff. ad Syl. l. j. §. iuxta
c hoc. xlij. di. sit rector, prope prin. ibi: nõ ascendistis, & c. xxv. q. j. sunt quidam. Itẽ homo debet dño indigẽti pręstare alimẽta. ff. de libe. agno. necare.

d Itẽ si pro feudo debet dare par caponũ, vel aliud[d]
34 illud soluẽdũ est. C. de re. pmu. in rebus. ¶ †Xviij. quærit quid si hõ meus, tenẽs feudũ à me, non vult mihi seruitia pręstare: nunqd possum feudũ p̃pria
e authoritate inuadere, et mihij̃ psi facere ius de illo[e]? Videt q nõ. ff. de iu. om. iud. q iusdicẽti. ff. de iud. l. iiij. C. ne qs in cã sua iud. l. j. ff. qd met. cau. extat. C. vñ vi. si qs in tantã. C. de her. instit. cùm p̃ponas. in
f fin. Ar. contra, q possum ad instar locatoris[f]. ff. de dam. infec. vtiq. ff. in quibus causis pi. ta. contrahi. Est differẽtia. Nã hõ meus siue colon⁹ videt assimilari seruo. arg. C. de his, qui ad ecc. cõ. l. p̃nti. §. sane. C. de agri. & cẽsi. ne diutius. At in seruo habeo ptã tem, quã volo exercere. ff. de his, qui sui vel ali. iur. sunt. l. fi. ff. de pecu. sed si donãti. §. psona. & l. pecu lij. rñ. j. C. de emẽda. seruo. l. vnica. Nã & pater filio inuito adimit peculiũ p̃ suæ arbitrio voluntatis. ff. de exce. do. apud. §. fi. C. so. mat. filię. Itẽ fili⁹ cogit, & corrigitur à parente. C. de pat. po. si seru⁹. C. de emẽ. p̃pin. l. j. Item dñs cogit colonũ, talibus obse b quijs fungi. C. de epi. & cle. quisquis. Super hoc dicit Martinus de Fano q colonus non potest persistere in iudicio cum domino, accusando eũ in publicis criminibus: nisi suam vel suorũ iniuriam prosequat. arg. C. lib. xj. in quibus causis colo. censi. do. acqui. pos. l. ij. C. qui ac. nõ pos. l. penul. & fi. excusare tñ se poterit accusatus: vt C. si seru⁹ expor. l. pe. In ciuili aũt dominus sua authoritate põt debitum suum exigere, si sit certũ illum esse hominẽ suũ. Si verò dubiũ est, & ipse se gerit quasi non sit hõ eius vel velit vltra exigere q̃ debeat: non debet hoc authoritate sua agere: vt ff. de iurisd. om. iu. qui iurisdictioni. imò recurrendũ est ad iudicẽ ordinariũ. ff.
g de libe. cã. ordinata. quod si fecerit, poterit[g] à seruo c in iudiciũ vocari: vt C. de ag. & cẽsi. litibus. C. quibus ad lib. p̃cla. nõ licet. l. fi. ¶ †Xix. q̃ritur, vtrũ hõ
35 meus possit de bonis suis testari, donare, & vende- d
h re[h]. Et videt q sic: qa iustũ est vnicuiq; sua cõmittere: vt C. de Iudæis et cœli. nemo exterus. & liberũ est cuilibet de suis cõtrahere. C. de cõtrah. emp. dudũ. & testari: vt C. de test. l. testandi. Cùm ergo isti e hoc facere vetent, cõcessa eis eẽ vident. C. de relig. & sump. fu. statuas. extra, de trãsla. inter corporalia. Itẽ pactũ spãle factũ ab aliquo ne liceat ei sua vẽdere, nõ valet: vt C. d̃ pac. l. nemo. multò ergo minus gñali pacto homagij intelligit esse p̃hibit⁹ vẽ f dere. ar. ff. si qs cau. sed & si qs. §. q̃situ. ff. de pigno. obligatiõe. Absurdũ eẽt em, q hõ meus nõ posset in peculio suo cõtrahere, cũ seru⁹ hoc possit: vt ff. de pecu. si qs seruũ. §. etiã. & etiã curialis, cui agnati succedũt: vt C. li. xj. de decur. in succesiõe. Et q va g sallus nõ possit alienare, probat in lib. feud. de alie. feu. c. j. & in l. ĩperialẽ. & j. ver. xxxvij. nec pmutare. j. ver. xxxij. ar. cõtra q hõ me⁹ nõ possit alienare sua: vt C. li. xj. nõ licere habi. metro. l. j. q̃ lex loq h in villanis. Idẽ etiã vr in curialib⁹: vt C. li. x. de p̃di. cur. l. j. ij. & iij. Nã & filiusfa. q habet proprietatẽ in aduẽtitijs nõ põt illã alienãdo trãsferre: vt C. de bonis q̃ lib. l. fi. Itẽ si hõ me⁹ est: ergo iura sua mea sunt vñ absq meo cõsensu nõ possunt à me discedere. ff. de re. iur. id qd̃ nostrũ. ff. de iure do. si ego. Itẽ hõ me⁹ nil hre videt, q seip̃m nõ possidet, sed ab alio possidet: vt ff. de acq. pos. cùm heredes. §. j. Si nihil habet: ergo nil alienare põr: vt C. de le. l. fi. ff. de acqui. her. traditio. j. q. vij. Daibertũ. ff. de re. iu. nemo. extra de deci. dudũ. Sed dic q homo me⁹, cũ sit liber, libere testari põt inter suos, & directe & per fideicõmissum: vt in p̃. l. testãdi. sicut & libert⁹: vt ff. de bõis lib. si nõ. §. fi. Põt ẽt alienare p̃ per suas necessitates. ff. fa. ercis. alienatiões, de pa. q filios dis. l. j. & ij, & alienabit ea, q̃ minus vtilia sunt. ff. de fundo do. mutus. §. j. & l. fi. & l. ita. ff. de leg. ij. Imperator. in fi. Si aũt sponte alienat: dicit Mar. de Fa. q non alienat cũ effectu: imò repeti poterũt alienata p eũ, nisi forte dño sciẽte alienare cõsueuerit. argu. C. qd̃ cũ eo, q in ali. po. est. l. fi. salua tñ semper cõsuetudine vniuscuiusq regionis, q̃ p lege seruãda est: vt j. ver. xxvij. Itẽ dicit, q nõ põt extraneis donare. qd̃ patet ex premissis, & C. de his, q̃ in frau. cre. l. pe. Bñ tñ põt in dotẽ & in donationẽ p̃pter nuptias

xxx

ADDITIO.

a ¶ Nõ recognoscit. Adde eundẽ Spec. in tit. de appella. §. nunc tractemus. in prin. & vide q̃ ibi dixi in apostil. ad ipsum in ver. prętter regem Franciæ. Henri. Ferran.

b ¶ Bonus. Iterum quinta Martinij. sunt enim duæ descriptæ sub v. numero. sic in emphyteusi duas posuit sub num. viij. vt dixi ſ. tit. ij. §. fi. ver. xvij. est autem hęc vlt. Ioan. de Bla. ex principalib⁹ & rubricatis. & illã pro sequitur author: qa Mart. parũ dixit.

c ¶ Dicunt quidam Ioan. de Bla. vbi suprà.

d ¶ Vel aliud. Vt tenere stafam cum ascendit equum. dicit Ioan.

e ¶ De illo. Hãc pro sequitur Marti. sub v. & Ioan. sub penul. ver. item si certum est.

f ¶ Locatoris. sup. q inuecta & illata includit propria authoritate. hoc volunt leges allegatę.

g ¶ Poterit sup. etiã. tamen Mart. dixit ab homine suo: suis facere qd̃ vult al.

h ¶ Et vendere. Hęc v. Mar. Io. non facit de hoc quæstionem: sed assertiuè sic expedit, vbi ſ, ante finem: homo meus, qui liber est, testari potest. & me inuito de bonis legare lege testandi. quæ sequitur.

donare:vt ſ̃.de loca.§.nũc aliqua.verſ.cix. ¶Quid ſi homo,vel libertus meus ingreditur religionem: nunquid ego ſuccedam illi:& an teſtari poteſt? De hoc not.ſ̃.de edi.inſtrumento.§.compẽdioſè. ver.
36 quid de adſcriptitio, & ſequen. ¶†Sed nunquid feudum poreſt donari, vel legari eccleſiæ? De hoc plene no.in Summa domini mei in ti.de immu.ec-
37 cle.inquantum.ſub §.ſed nec illa. ¶†Sed nunquid homo meus poterit acquirere? Reſpon.ſic.C. communia de leg.auẽ.res quæ.in auẽ.col.iiij̃.de reſti.reſpon.j.In pleriſq; autem locis prouinciæ & diœceſis Narboñ. homo de manſata, quicquid acquirit poſt acquiſitam manſatam,ipſi manſatæ acquirit: & quod acquirit,eiuſdem naturæ eſt, cuius & ipſa manſata:& de ipſa manſata efficitur.C.de rei vxo. act.l.vnica.Eſt autem natura ſeu cõditio manſatę, vt alienari non poſsit:et q̃ homo ſe tranſferẽs aliò manſatam amittit:ipſe tamẽ liberabit:vt ſ̃. verſic. viij̃.& q̃ manſata redeat ad dominum homine ſuo ſine liberis decedente:& multæ aliæ ſunt conditio-
38 nes ſecundùm diuerſas locorum conſuetudines, et contrahentium pactiones. ¶†Eſt autem manſata, quando dominus dat alicui manſum, cum diuerſis poſſeſsionibus:& propter hoc ille facit ſe hominẽ domini,& ad certum ſeruitium tenetur:& talis dicitur homo de manſata,qui eſt homo ratione poſ ſeſsionum:perſona tamen eius libera erit, ſecundùm conſuetudinẽ regni Franciæ,ſi dimiſſa mãſata aliò ſe tranſferat,vt p̃dixi.Itali tñ ſecũdùm quoſdã vocãt homines de manſata, quaſi de familia:& illi quaſi p̃ ſeruis habentur.vide ſ̃.de loca.§.nunc aliqua.ver.cvij̃.& ſeq. ¶†Xx. quæritur vtrum vxor
39 hominis mei,cũ illo longo tempore viuẽs,mea fœmina efficiatur[a].Et videtur q̃ ſic.nam vxor priui legium,dignitatẽ,& nomẽ recipit à viro.ff.de ſenato.l.j.C.li.x.de profeſ.& medic.medicos.&l.fi. & C.lib.xij̃.de agentibus in rebus.l.fi. & de priuileg. ſcholariũ.l.fi.C.de epiſ.& cle.l.ij̃.C.lib.xj.de proxi.ſacrorum ſcri.l.in ſacris.extra, de foro cõpe. ex
40 parte.ij̃.¶†Coruſcant enim mulieres radijs̃ marito rum.in auẽ.col.iiij̃.de conſul.§.ſi verò.C.de nup.l. fina.Si igitur beneficium recepit per maritum, cur non & onus ſentiet per eundem? arg.ff. de reg. iur. ex qua.ff.ſi quis omiſſa cauſa te.ſi nõ dolus. reſpõ. j.Vxor enim conditionem viri ſequi debet: vt C. lib.xij̃.de digni.mulieres.& C.lib.x.de incolis.l. fi. & domicilium.ff.de iuriſ.om.iudi.cùm quędam.ff. de iud.exigere. & quãdoq; vxoris minuitur digni tas per maritum.ff.de ſenatorib⁹.fœminæ.& l. nuptæ.& viri carni debet participare.ff.ſolut. matri. ſi cùm dotẽ.quia vna caro ſunt. extra, de bigamis. debitum.& vna eſt domus viri & vxoris.ff.ad Syl la.l.j.§.ſi vir.& vna ſocietas:vt C.de cri.expi. hęre. aduerſus.& xxvij̃.q.ij̃.cum ſocietatis.extra,de ſpõ ſalibus.c.ij̃.& vxor mei adſcriptitij̃,mea eſt.ar.præ. l.aduerſus.& C.commu.vtriuſq; iud.l. poſſeſsionum.& eadem eſt lex viri & vxoris:vt extra, de ſe cun.nup.c.pe.& fi.nec debet vir & vxor ad impa ria iudicari:vt xxxij̃.q.j.ſi quis.& extra, de diuor. gaudemus.§.quia verò.in fi.arg.contra,quia vxor pro marito non obligatur.C.ne vxor pro marito. l.j.& fin.¶Itẽ licet vxor ſplendeat viri fulgore: vt ſ̃.no.tñ nõ debet eius affici infortunio.C.de dona. inter virũ & vxo.res vxoris.extra,de cõſue.ex par te.extra,de pig.ex literis.Nec ob.q̃ mariti ſui dño ſeruiuit:qa nõ vt ipſa,ſed vt mariti obſequio hoc fecit.& ideo ſibi nõ præiudicabit.ff.de offi.ei⁹, cui mand.eſt iur.ſi prętor.C.de admi.tu.cùm quidam. Super hoc dic,q̃ nõ obeſt mulieri,qa hoĩs mei fue rit:vt C.de agri.& cen.l.fi.qa ex periculo viri nihil vitij̃ vxori accidere poteſt.ff.de dona.inter virũ & vxo.ſed & ſi mor.multò ergo minus nocebit viro, q̃ meam accepit fœminam ĩ vxorẽ:vt C.de liber.
b & eo.li.mulier[b],C.de ag.& cen.l.fi.& l.ex ĩgenuo.
c cõia de ſuc.ancillæ.ſecundùm Vber.[c] ¶†Xxj.quę
41 ritur,ecce cõſuetudo in aliquib⁹ locis,q̃ mulier ſuccedat in feudũ ligium,extra,de reſcript. ſignificauit.quæritur qualiter ſeruiet feudo.Dic q̃ ipſa erit vaſalla:& iurabit per ſe fidelitatem.argu. ff. de iur. om.iudic.l.ij̃,ſed ſeruiet feudo per ſubſtitutũ.nam

d hæc opera bene põt diuidi[d]. ar.C. de caducis tol,
e l.vnica.§.ſinautem.& ſuprà ver.ix.[e] ¶†Xxij̃.quæ-
42 ritur vtrum homo ligius teneatur ſequi dominum
f ad exercitum ſuis ſumptibus.Dic[f] q̃ ſi habeat pin gue feudũ,vel eſt diues:dñs non tenetur ſibi facere ſumptus:vt ff.de ope.lib.ſuo victu.& l.operarũ. §.fi.extra,de vi.& hone.cleri.cùm ab omni. Sec⁹ ſi feudum eſt modicum,& ſi ipſe pauper eſt:nõ em̃ propter modicam rem debet ſuſtinere magnã ex-
g actionem[g]:vt authẽ.de fide inſtru.§.vt autem.hoc tamen potius dependet ex pactis in feudi conceſ-
43 ſione expreſsis.¶†Xxiij̃.quid ſi dominus vult ire ad partes remotas : puta vltra mare ad pugnandũ cum barbaris:nunquid homo ſuus eum ſequi tene
h tur.Dicunt quidam[h] q̃ ſi domin⁹ eſt talis,qui poſ ſit & conſueuerit ipſe,aut prędeceſſores ſui pugnare cum barbaris,ſicut eſt rex Franciæ: tunc homines ſui tenent̃ eum ſequi ad inſtar patroni,qui ope
i ras conſuetas poteſt indicere liberto.ff. de pigno. act.vel vniuerſorum.ff.de ope.lib.operæ[i]. & l.pe. Rex tamen tenetur eis vel in toto,vel in parte expenſas prouidere arbitrio boni viri,cõſiderata feu i dorum qualitate.ff.de admen.lega.l.Mæuia.§.fin. Si autem ſit talis,qui non poſsit vel non conſueuit contra barbaros pugnare : non tenetur eum vltra mare ſequi,nec ipſe poteſt tale ſeruitium illi iniungere:vt ff.de ꝓcurat.ſed & hę.§.ij̃.ff.de ope.libre. quod niſi.§.fi.& facit ff.de arbi.ſr cùm dies.§. ſi ar-
44 bi.¶†Xxiij̃.quæritur:ecce Rex Aragoniæ,qui eſt dominus Montiſpeſſulani pro maiori parte, tenet ab epiſcopo vel eccleſia Magalonenſi in feudũ quicquid ibi habet,& ſibi ex hoc facit homagium: epiſcopus verò tenet in feudum ipſam villã, quæ eſt in Regno Franciæ à Rege Franciæ:& ei ex hoc k homagium facit.Pone igitur q̃ Rex Frãciæ acquirit aliquo titulo dictam villam:quia fortè emit à re ge Aragoniæ epiſcopo conſentiente: nunq̃d Rex
k Franciæ tenebitur facere epiſcopo homagiũ[k]? Et videtur q̃ ſic:cùm ſuccedat in locum regis Aragonię,qui homagium epiſcopo faciebat.ff.ſi quis cau. ſi eum.§.qui iniuriarum.ff. de don.inter vi.& vxo, ſi donatæ.§.ſi ſponſus.ff.de condi.& demon. filiæ. l
§.Titia.nã & fiſcus priuato ſuccedens præſtat one ra,quæ priuatus præſtabat.ff.de iure fiſ.fiſcus. arg. extra,de ſtatu mo.recolentes. Item res tranſiuit ad Regẽ Franciæ cum onere ſuo: vt ſ̃. ver.ix.in fi.Ar. contra q̃ non teneatur homagium facere: nam res redit ad ſuam naturam & ſtatum.Item quidam cir culus eſſet, ſi eccleſia teneretur facere regi homagium,& rex eccleſiæ:& circuitus reprobatur à iu-
l re[l].ff.de condictio.inde.dominus teſtamento. Itẽ ſi Rex faceret homagium eccleſiæ,eſſet feudatari⁹: n ita haberet vtile dominium: vt ff.ſi ager.vecti. vel emphyteuti.pe.l.j.¶Si autem eccleſia teneretur regi facere homagium, Rex haberet ex iure directo dominium:etſic ex duplici cauſa haberet dominiũ rei.quod eſſet inconueniens.ff.de acqui.poſ.l. iij̃.§. o ex pluribus. extra, de fide inſtru.inter.prope fin. ver.vt tamen.Item ſi eccleſia faceret homagium regi,rex eſſet potior:ſi verò Rex faceret eccleſiæ,ec- p cleſia potior eſſet Rege:& ſic per conſequens videtur à primo ad vltimum,q̃ idem eſſet ſeipſo potius.quod inc̃ueniẽs eſſe dicere:vt ff.de diuer. & tẽpo.præſ.de acceſsionib⁹.ſed ſit arg.cõtra.ff. qui-
m po.in pig.ha.Claudius Felix[m].Super hoc dicit qui
n dam[n] q̃ Rex non tenetur eẽpo facere homagium: imò ſibi obij̃ciet quaſi quandam cõpenſationem dicẽs,tu tenebaris mihi facere homagium: & Rex Aragoñ.cui ſuccedo,tibi:vnde volo, q̃ ſis liberat⁹ ab homagij̃ præſtatione: & ego ſimiliter.ff.ſi pars hære.pe.l.j.§.pe.& eo ipſo q̃ cõpẽſationẽ obij̃cit, videtur onus ſubire,& homagium facere: non em̃ refert quid ex æquipollẽtibus fiat.ff.ſi cer.pet. Cõ
o penſatio enim & ſolutio ad paria videnť⁹.Alij̃ dicunt q̃ Rex tenetur homagiũ facere,vt ſic ſibij̃nui cem bona fide ſeruiant.arg.ſi cer.pe.l.eius, q̃ in pro uincia.in fi.& vide de lo.§.nũc aliqua.ver. cxxix.
45 ¶†Xxv.quæritur,vtrum ſimilis ſit ſucceſsio feudi
p cæteris ſucceſsionib⁹. Et dic q̃ non[p]:qa neq; mulier,neq; monachus ſuccedit in feudum:licet conſuetudo

a ¶Efficiatur. Hæc vij̃.Marti.ĩ ſcriptis tamen in vero numero eſt.viij̃.& vl.
b ¶Mulier. Hanc l. & l.ex ingenuo.ſtatim alleg. inuenire non poteram: ſed recurrẽs adſcripta Marti. de homicidijs in fi.vidi quod hic debet dicere.C. de lib. cauſa. ſi lib. & poſt.l. fi.de agr. & cenſi.debet ſeq. & C.đ agri. & mã. l.ex ingenuo. etiã libro.xj.
c ¶Secundũ Vbert. Neſcio ſi etiam Vber.ſcripſit hoc ſed quaſi ad literã hæc eſt vltima quæſtio Marti.de Fano.
d ¶Diuidi. Io. cuius fuit iſte verſicu.iij̃. col. verſic.ſed tunc quæritur.dixit per alium explicari, & melius.
e ¶Ver.ix.Ceſſante conſuetudine ſi filia vniuerſalis hęres petat mitti in poſſeſsionẽ omniũ bonorum patris, & agnatus reſiſtit de quibuſdam,dicens illa feudalia, & illa negat, mittetur in poſſeſsionem bonorum omnium ſi de feu. cõtro. fuer. c.ij̃.& dicã de hoc poſt Gui.de Suz.j. de te.§.pe.ad fin.

f ¶Dic. Secundùm Ioan.in col.iiij̃. verſicu.ſed ponamus, feci.
g ¶Exactionem.al⁹ afflictionem.& ſic eſt ibi multiplex litera.
h ¶Quidam. Ioan. de Bla.& cõtinuatur hæc quæſtio ſupra proximo.
i ¶Operæ. Hęc em̃ lex dicit operas patrono edẽdas ſumptu & vectura patroni.l. peñ. addit, vel tempus tantũ relinquendũ liberto,q̃ ad quæſtũ alimentorũ ſufficiat. Ad idem eo.tit.l.ſi ſuo victu.cum duabus legibus ſequẽ.
k ¶Homagiũ.quæſtio fuit Io.quã dicit ſe de hoc facto vidiſſe in eccleſia Matiſconẽſi, & ei⁹ comitatu,quã vide in v.col.ver.ſed ponamus.vt vidi.
l ¶A iure. Vt in cle. de reſcrip. auditor.
m ¶l.Claudius Felix. Cuius caſum vide in ſumma decr.pe. de conceſ.præben. lib.vj.& ad ſolutionem facit quod ibi dixi,ſuper glo.contrarium.
n ¶Quidam Io.vt ſ̃. cuius, totum fuit quod ſequitur vſq; ad vltimam remiſſionem,
o ¶Videntur.de cõpen.l.iij̃. & q̃ po, in pig.ha.l.iiij̃.
p ¶Quod non.ſecũdùm Io.in ver. ad euidentiam, & paulò ante finem, vbi eſt ſequens quæſtio.

ADDE quando fœmina ſuccedat in feudum, Roma.conſi.j.& cõſil. xxxiij̃.Et an clericus ſuccedat in feudo,Cal.conſi.x. de feudis.

a ¶Versi.xxj.Pi.q.lxxvj.tractat de filijs duobus vasalli defuncti: quorum alter vtilis,alter inutilis ad seruitium:an solus vtilis consentiente domino habere debeat feudū.q̄ quęstio no.& nō soluitur,de ꝓphi.ali.feu.ꝓ Fede. §.prętera.ñ.Pi.& Iaco.de Are.pro vtili allegant,ꝙ ex quo habet onus: & emolumentū debet habere.ff.de re.iu.secūdū naturā. Itē filius inutilis hīi debet ac si nō esset C.de an.& tribu.l. j. & de trāsac.ca.ij. a ver.sicut iuxta.ibi, vide similia. & ff. qđ cuiusq; vni.no. l.j.§.qb⁹. nec valet dicere,ꝙ per alium seruire poterit. cui rñdet pl.vnā.C.de b ca.tol.§. ne aūt. Itē scđm id nullus deberet impediri feu dūassequi:quia fœmina,mut⁹, surdus & omnes prohibiti,possent seruire p aliū. Itē si in tutela vel successiōe vn⁹ est habilis,alter inhabilis deferet habili.patet primū ff.đ leg.tute.l.j.§.interdū. & si apud secū dū.ff. de cōtra ta.l. c j.§.pe.& vlt.& Insti.de succes.lib. §. sed nostra.in cōtrariū:qa inter liberos tales,nec apud deū nec in iure successorio debet esse discretio. in aut.de mon. §.huic autē.C.fa.er. j.inter fillos.Itē afflicto cōpatiēdū est, qui non peccauit. C.de li.prę.l. maximū. C. de legi.her. l. si maior. & l.pe. in prin.Pile. distinxit an possit vł nō 48 posse sine parte feudi sustētari.primo casu totum habeat vtilis.Scundo casu de parte sibi 49 aliàs obuentura assignetur, vnde sust tentari possit. Iacobus dicit secundùm Oldradum & Guilelmum ambos debere succedere: quia si ambo essent inutiles, simul succederent: vt quod iuris est in toto,quo ad totum: sic in parte, quo ad partem. ff. de vsuris. quid sit. & de rei vendica. de tota dicit ipse, quòd contra hoc facit Rubri. episcopum vel Abbatē.

suetudo in plerisq; locis in contrarium se habeat: vt §.ver.xxj.[a] breuiter scias ꝙ in successione feudi certa non potest regula dari,propter diuersas loco rum consuetudines & propter diuersa pacta & cōuentiones,quæ in eis apponi consueuerunt.nam contractus ex conuentione legem accipiunt. ff.de depositi.l. j.§. si conuenerit. ¶†Xxvj.quæritur:si ita dictum est,concedo tale feudum hęredibus tuis solùm: dicunt quidam [b] quòd non succedent,nisi hæredes de suo corpore descendentes:quia donās de illis tantùm cogitasse videtur.ff.ad Trebellia.l. ex facto.§.fina.¶†Xxvij.quęritur:ecce de consuetudine alicuius loci mulier & agnati & cognati, si non sunt proximiores succeduntin fudum. & etiā extraneus potest hæres institui in illo.Vnde secundum hoc,pone,quòd P.habens vnum agnatum tā tùm decesserit absq; liberis:agnatus iste succedit illi ab intestato: quæritur vtrum iste agnatus eo ipso,quòd hęreditatem hominis mei & feudi, qđ ille à me tenebat,adiuit:& per consequens feudum agnouit,videatur esse homo meus:cùm feudum sit inter res hęreditarias,& non potest pro parte hæreditatem agnoscere,& pro parte repudiare: vt ff. de acquir.hære.l.j.[c] & videtur quòd non. Nam aditio hæreditatis nō facit hæredem possessorem: igitur multòminus faciet ipsum ab alio iure homagij possideri.ff.de acqui.pos.cùm hæredes.Item si verum est,ꝙ hoc ipso, ꝙ adit hęreditatem hominis mei,si homo meus:frustra mihi postea faceret homagiū:cùm amplius homo meus esse non possit: vt §.ver.proxi. Ar. tamen contra ꝙ eo ipso,ꝙ adit hæreditatem hoīs mei, sit homo meus. nā sicut ex sola aditiōe tenet oībus creditoribus hæreditarijs: vt ff.ex qui. cau.in pos.ea. l.ij.§.fi.C.de hęre.act. l.ij. & ij. ita videtur ꝙ sit mihi adstrictus iure homagij.Item eo ipso ꝙ adĩt hæreditatem solo animo,est hæres: vt C.de iure deli. si auia. sed eo ipso ꝙ est hęres defuncti,fingitur eadem persona cū defuncto. Sicut ergo defunctus erat homo meus:ita videtur ꝙ iste similiter erit:in authen. iusiur.quod 48 pręsta.ab his,qui admit.accip.in prin. ¶†Sup hoc dicūt qdā ꝙ sicut est duplex bonorū pos.f.edictalis & decretalis,q̄ sunt idē in substātia: licet decretalis plus tribuat in effectu: vt ff. de succes. edi. l. j. §.decretalis.& edictalis tpe finiri pōt: vt C. qui admi.ad bonorū pos.pos.emancipata.†Ita etiam est 49 duplex homagium, s. edictale, siue hęreditarium: qđ habet aliqs eo ipso ꝙ est hæres: eo em̄ ipso ꝙ adit hęreditatē hoīs mei,repręsentat eius ꝑsonā & vī on⁹ homagij subīre: & tale homagiū potest fiiri tpe,si de dño placebit.est et decretale:nā hęres hominis mei,siue sit filius,siue ali⁹ sit,qui de cōsuetudine possit in feu.& p cōsequēs in homagiū succedere,debet intra certū tps me in dīm agnoscere & fidelitatē pręstare:& ego teneor eū ratiōe talis feudi in hominē recipere,& recpiendo videor sibi ius feudi decernere: propter quod dici pōt decretale:& sicut bonorū posses. nō tribuit ius, nisi sub cōditione,s.si ius habet is,q̄ eā sibi fecit decerni:ita & in hochomagio. Vnde & si postea veniat aliqs,q̄ sit ꝓximior,& talis q possit̄ feudū succedere:receptio,quam fecit de prīo,nō ꝑiudicat postea venienti:qa sub conditione primum intelligo recepisse.ff.de le.pręstā.contra ta.pos.peti.filiū. §.si qs bonorū possessor.& ideo ī curia Francicę semper recipiuntur fidelitates, & homagia,alterius saluo iure.ix.q.iij.saluo.Sic igit̄ de decretali plus iuris tribuit in hoc:quia post illud non pōt alius vasallus ꝙ dīm à feudo repelli: sed edictale hoc nō tribuit quia postq̄ est hæres hoīs mei,hō meus est: tñ nisi intra certū tempus remouet homagiū faciendo mihi fidelitatē,si mihi placet,feudū amittit. Bene dico si mihi placet:quia si nō placeret:nō amitteret feudum:imò agerē cōtra ipsum, vt me dīm agnosceret:& hoc ne ex cōtumelia sua,vnde puniri debet, me inuito vt consequat̄ immunitatē:qđ esse nō debet:vt ff.de interdictis & re.l.pe.§.fi.ff. ex quibus cau.ma.si cui.extra,de rescri.ex tenore.in fi.§. vers. vij.in fi.Est aūt prædictū tps,intra quod debet renouare,vt videt̄ in ascendētibus et descēdentibus, annus.Si autē de collateralib⁹,centum dies:vt ff.de suc.edi.l.j.§. Largius.C.qui admit.ad bo.pos.pñt. l.ij.Sed dic,ꝙ est annus & dies:vt in lib.feu.in titu. d quæ fuit prima causa feu.amit. circa prin.[d] Si per hoc tñ diuersæ sunt in diuersis locis cōsuetudines, quæ seruandæ sunt.ff.cōia ꝑdi.venditor.§.si cōstat. lxxvj.di.vtinā.Ex ꝑdictis ergo patet solutio propositæ quæstionis:qa eo ipso,qđ adiuit hæreditatē hoīs mei:homo me⁹ est homagio edictali,ꝙ pōt tpe amittere,si volo,vt dixi:sed si volo etiā post tē 50 pus cogitur subire homagiū decretale. ¶†Xxvij. quæritur:sed nonne satis est,si dimittit feudum, vt sic possit euitare,ne mihi faciat homagiū, ad qđ teneť,vt prædixi?Rñ.non credo de rigore iuris: quia eadē persona fingit̄ cum defuncto. vnde sicut ille se non poterat liberare ab homagio deserēdo feudum,vt ar.C.de ac.& ob.sicut in initio.C. de cōdi. ob cām da.l.fi.C.de iur.emphy.l.j.sic nec iste potest:est em̄ cōtractus feudi & homagij cōtract⁹ nominatus à cōsuetudine inuētus:vnde nō est locus pœnitētiæ:vt in præ.concor.sed & si esset innominatus,s.ille,do,s.in feudū,vt facias,s.homagiū: non tamē esset locus pœnitentiæ:qa res nō est integra ex ꝑte defuncti,qui feudū recepit & homagiū fecit:& licet ille homagium nō feciss̄et,cogi tñ posset facere ꝑ actionē ꝑscri.ver.C.de rerum permu. rebus.De consuetudine tñ quorūdā locorū deserēdo feudū:ab homagio liberat̄:vt §.ver.vij.& vers. e xix.& vide §.de loc.§.nunc aliqua.vers.i. cxxviij.[e] 51 ¶†Xxix.quærit̄ vtrū vasallus teneť iurare fidelita f tē oībus filijs dñi sui defuncti.Rñ.nō[f]:qa nō cogit̄ pro vno feudo plures dños habere,maximè in comitatibus & marchionatibus & ducatibus, qui hodie diuidi nō debent:nec pōt dīs sine volūtate va e salli ea alienare:vt in consti.feu.de prohi. feu. ali. ꝑ Fede.imperialē.§.præterea.& de feu.sine culpa nō 52 amit.§.scimus.ver.vel si qua.¶†Xxx.quærit̄,vtrū f homo siue vasallus possit vēdere feudum dño irre g quisito.Dic ꝙ nō,[g] ar.C.de iure emphy.l.fi. extra, de loca,potuit.Si autem dominus post requisitionem emere nolit,tunc poterit alteri vendere: dum tamen vendat homini suæ conditionis, vel melioris: vt si sit nobilis, vendat nobili. Si enim vendit burgēsi siue ignobili,non teneť dīs illū recipere in hominē suū,prętertim si feudū sit nobile:imò poterit occupare feudū:vel saltē poterit eligere vēditorē adhuc esse hominē suū. Nā ꝑ subrogationē burgēsis,nō vī ab homagio liberatus.ar.C. de cōtra hē.& cō.stipu.veteres.ff.de duob.reis.nemo.C.lib. xj.de fundis limitro.l.ij.Et sic in plerisq; locis ser-

[a] ¶Ver.xxj.Vide quod ibi plenè dixi.

[b] ¶Non. secundùm Hostien.cuius fuit iste versic. in summa.§.fina. ante finem.versic.sed nūquid tenebitur.sed ibi accur. arguit cōtrarium. ff. de vsufruct.si cuius rei.§. j.allegat tres leges. facit etiam l.j.ff. de ven.inspic.§.q̄uis. in fin. pro Gul. facit ff.de exhęre.lib. l.ij. & est expressū in §.prætera.ij.inferius alleg.& tenet ibi gloss. quòd vasallo dabitur electio,cui iuret ex dominis.debitor enim est alleg.l.plerisq;.§.fina.ff.de iure dot.Quod ibi Iac.putat verum.nisi in diuisione ad vnum ipsorum peruenerit,vel aliter inter eos conuenerit,quòd vnus haberet. allegat ff. famil. erciscundæ.l.ij.§.fina.& l.plane.& l.puto.§.j.communi diuidun.l.communi diuidundo.§.primo.

[c] ¶l.j.Sic formauit quæstionem Ioan.sub præ.ver.ad euidentiam.&ver.seq. ibi:pars ipsius.

[d] ¶Circa princip.Si minor xxv.ann.filius vasalli intra annum & diē non petijt inuestituram à domino,vel mortuo domino intra idem tempus non petijt ab eius hærede,vt ibi.j.respon.vel interpellatus neglexit,vt ibi.j. respon. an restituat̄, vide ꝑ Host.in summa.§.quib⁹modis. ver.sed nūquid.gl. in l.imperialem. §. præterea.j.tenet ꝙ sic,sub dubio fortè. Iac.ibi simpliciter. Item vidi dubitari, si mortuo vasallo, eius filius non peti ta inuestitura decimo mense decesit relicto filio adulto an iste nepos hēat solū residuū anni, an integrum annū: videtur tempus patris sui in suo anno non computandū: quia non venit ad feudum ex sua persona,sed à lege : qa filius sicut nec admittit̄ ad paternā militiam iure paterno,sed munificentia principis, qa filius : in authen. de exhi.& intro. reis. §.optimū.sic etiā, quia non venit ad ius patronatus iure paterno,sibi nō nocet ꝙ ipsius pr̄ accusauerit libertū aui sui.ff.de iure patro.diui.§. si pater, Sic igitur hic, negligentia patris non nocebit, nec illius tempus sibi imputabitur. facit ff. de in ius voc. adoptiuum §.fina.

[e] A D D E Alexā. consi.lxxix.& seq. j.lib.& consi. cxxxiiij.eo.lib.

[f] ¶Ver.cxxviij.Vide quod ibi plenè dixi.

[g] ¶Quod non.Secundùm Ioan.in vltima colum.versiculo item homo non potest.& seq.

ADDE An in feudis succedant mutus & surdus, Alexan. in consilio cxxxvj.j.lib,

[b] ¶Quidam.Io.vbi §.proximè.

a ¶ Alienare. Et hanc rationem inducit Azo in quæstione, qua quæritur, an possim vasallum vel hominē meum inuitum alij delegare, vel in aliū transferre. Nam, vt dicit, cùm vasallus inuito domino non possit vendere feudum, ne vni parti liceat, quod alteri non licet. facit C. de fru. & lit. expen. l. fi. non debet licere domino eum alienare: & vī expressum de ꝓhi. ali. feu. per Fede. §. præterea. ca. ñ. in fi. & ꝯcipit, q̄rit an dñs rex. & a Dy. idem ff. sol. ma. l. ñ. nisi casus necessitatis immineat: qa tunc sibi non expedit vasalli seruitiū. ff. de ope. lib. patronus. & l. medic⁹. & vide Cy. C. de dona. l. j. de obligatione, quærit cùm vasallus feudū pignorare non possit: vt in c. imperialem. in princi. an dñs sine consensu vasalli obligare possit proprietatem suā. & tenetgl. j. in d. c. imperialem. q̄ sic. Idem b ibi Iac. quia nō est prohibitū. alleg. ff. de pig. act. tutor. in fi. & C. de vsufr. l. ñ. vbi tenet idem c Gui. de Suza. ita tñ q̄ per id non fit vasallus obligatus creditori. alle. l. si qs arbitra. ff. de ver. obl. d ADDE an dominus possit vasal e los inuitos delegare, vide Ro. consil. ccccix.

b ¶ Versi. xix. Vide quod dixi s. titu. ñ. §. fina. super versi. lxxxvij.

ADDE, an feudum possit diuidi, Alex. consi. lx. ñ. lib. Abba. cōsi. iij. ñ. li. vbi multas q. vide ad præcedentia & sequentia: & per Pau. de Ca. consi. lviij. & cliij.

uari videmus. de rigore tñ iuris vī q̄ inuito dño, et emere nolente, non pōt feudū alienare[a]. si em̄ hoc posset: p cōsequens posset aliū in homagiū subrogare: qa emptor feudi in homagio subrogat, cùm res in eū transeat cū onere suo. C. sine cēsu vel reli. l. ñ. & s. ver. ix. in fi. qđ esse nō debet. Nāteneť præstare operas, q̄ in faciēdo cōsistūt, s. iuuare dñm cōtra inimicos, & similia: in q̄bus nō videť, q̄ aliū valeat subrogare: vt ff. de sol. inter artifices. Descēdētes aūt de corpore suo, vt filios & nepotes, bñ pōt subrogare: & hoc de hoīe ligio & vide infra versic. 53 xxxviij. ¶ †Xxxj. quæriť, vtrum vasalli possint diuidi? Et videť q̄ nō: ar. ff. fami. ercis. quendā. in fi. & ff. de iu. pa. l. fi. Dicunt qdā q̄ vasallorū diuisio non possit directè fieri, sed bñ ꝓ cōsequētiā: qa dñi diuidūt inter se feu. qđ eis licet, cū habeāt dñiū directum. ar. ff. vsuf. quēadmodū ca. si serui. Quędā em̄ cōcedunť ꝓ cōsequētiā, q̄ directè nō cōcederenť: vt 54 ff. de ꝓba. cū ꝓbatio. ¶ †Xxxij. quæriť, vtrū vasalli possint feuda inter se ꝓmutare? Et videť q̄ nō: qa vasallus alienare nō pōt: vt s. ver. xix.[b] ergo nec ꝓmutare: qa sub alienationis verbo, cōtineť. vt extra, de reb. ecc. nō ali. nulli. ff. ad l. Fla. de plag. l. lex Fla. ff. de libe. cā. rectissimè. & l. in tm̄. & l. seq. C. de p̄di. mino. nō solū. ff. de iure dot. Titia cùm eēt. in prin. c arg. cōtra. C. de prædijs curia. l. iij.[c] ¶ †Xxxiij. quęritur, vtrū possit diuidere. Et videť q̄ nō: qa diuisio vicē emptionis obtinet: vt C. cōia vtriusq; iu. l. 55 j. ff. cōi di. l. iij. & ꝓmutationis: vt ff. fa. ercis. l. si filia. §. si pať. Et hęcvera sunt đ feudis nō proueniētib⁹ hæreditario iure[d]. ¶ †Xxxiij. quæriť, vtrū feudū iurisdictiōis diuidi possit[e]. Et vī q̄ non, ad exemplū seruitutis, q̄ diuidi nō pōt: vt ff. si qd in frau. pa. l. j. §. q̄uis. & ff. fa. erc. hęredes ei⁹. §. an ea. ff. de ver. obli. l. ñ. & l. stipulatiōes nō diuidunť. ff. si serui. vē. loci corpus. §. si fundū. in fi. Dici tñ posset vt diuidi possit, ad exemplū vsusfructus: nisi sit feudū iurisdictiōis marchiōis, vel ducat⁹: vt in præ. c. imperialē. §. præterea. & facit ff. si serui. ven. & si fortè. §. si ædes. et ar. ff. cōi di. l. cōi diui. in §. si duo. & §. cùm de vsufruct. ff. ad l. fal. l. j. §. si vsusfruct⁹. & l. si vsus-

c ¶ l. iij. lib. x. qui curiales non possunt vendere immobilia, vel rustica mancipia, sine interpositione decreti: tamen possunt donare & permutare. Dicit ibi glo. q̄ illud specialissimum contra regulam, cui ius. ff. de reg. iur. & rationes specialitatis vide.

d ¶ Hæreditario iure. Innuit illa quòd possunt.

e ¶ Posit. Vide quod dixi super rubri. ad finem. ver. non omittam.

f ¶ Filio. Hærede ex testamento, vel ab intestato.

g ¶ c. i. Directè contrarium dicitur in rubrica, an agnatus vel filius defuncti &c. & c. j. & idem habetur de filio. capita. qui curiam vendidit. cap. filius. et sic ponit Hostien. in Summa, in fin. versi. penul. & capita, quæ allegat author non probant. Ad id autem; quod dictum est, respondet q̄ deterior est conditio filij, q̄ agnatorum. Et ratio: quia agnati potius legis vel principis prouidentia, quàm iudicio vel voluntate defuncti ad feudum perueniunt. Quę ratio cessat in filio. item fortius ad debita paterna tenetur filius, quàm agnati: meritò igitur istis permittitur quod illis negatur. Scire debes q̄ ista est materia brocardica: de qua Azo in rubrica, qui repudiat hæreditatem, cui videtur q̄ de iure communi repudians hæreditatem potest feudum retinere, in authen. de exhiben. reis. §. optimum. de moribus feudorū secus. Vnde Dy. suo secundo consil. tenuit quòd pactum de diuidenda hęreditate certo modo non comprehēdit feudalia per præ. c. agnatus. inquā tum loquitur de agnato. & per l. ff. de acqui. hæredi. pro hærede. §. si quid tamen. & vide quod not. ff. de peti. hære. item videndum. in fi. Iaco. de Bel. & remittit ad Iac. Vero. rubri. generali de succes. feudi. in rubricella, nunquid repu. hære. possit feudum retinere. vbi alleg. vltra xxx. iura pro parte filij, vt repudiata hæreditate possit feudum retinere, si in inuestitura fit adiectum, quòd fiebat patri & liberis. Recitat etiam ibi dictum But. & Dyn. hoc procedere cùm feudum est auitum vel proauitū, vel, vt dixi, paternū pro se & liberis concessum. Dicit tamen in fin. valde æquum videri, quòd qui noluit patris esse hæres, vt beneficium aui consequi possit: quòd consequi debet mediante patre, etiam legis beneficio. alleg. in auť. de nup. §. si quis enim ex eis. ff. de bon. li. si ex patronis. §. Iulianus. & quia quis in beneficio, & honore succedens, successor est patris, & non aui: remittens ad ea, quæ in eadem Summa dixerat. ver. sed nunquid nepos. Vnde cùm c. an agnatus. generaliter de filio loquatur: & inquantum ponit de iure agnatorum, loqui videtur de feudo antiquo: cùm nouum non aperiatur agnatis: vt rubrica, si vasallus feu. pri. cui debeat deferri. c. vno. videtur indistinctè de quolibet feudo intelligendum, q̄re pudiet, aut vtrūq;, aut neutrum. facit tamen illud c. q̄ cō sentientibus agnatis, dominus posset illum quasi de nouo feudo inuestire: & tunc hæreditate repudiata feudum poterit retinere nullo sibi onere hæreditario imminēte. Nec putes quòd omni casu, quo vasallus perdit feudum, in retradēdo requiratur consensus agnatorum. Distinguitur etiā nouum à paterno: et quomodo sumatur paternū in hoc casu, habetur in rubrica de gradi. suc. in feudum. c. j. ibi: quod ita, &cætera. & de natura successionis feudi. cap. j, ibi: paternam quidem voco, &c. Et breuiter venit per modum stipitis, vt propagati à patre feudum habere dicantur agnati, reliqui non. In perdēdo autem vel causis perdendi non distinguimus nouum à veteri. sed cui perditum aperiatur, hic est distinctio: quia si nouum est, indistinctè ad dominum: vt s. si antiquum, & perditum propter offensam in dominum, indistinctè aperitur domino. Et dicitur offensa in dominum, quando contemnit petere inuestituram intra annum & diem: & ideo aperitur domino: vt in l. imperialē. §. præterea. Idem his casibus, cùm feudum aperitur domino, planum est si dominus vellet facere gratiam perdenti, agnati requirendi non sunt, cùm nil illorum interfit. In casibus ergo, in quibus aperitur agnatis, consensus illorum requiritur: & sic loquitur præ. ca. Hoc etiā patet rubrica, quæ fuit prima causa benefi. amit. in §. pe. & vlt. & si de feu. contro. fuer. c. si vasall⁹.

ADDE an filius repudians paternam hæreditatem, admittitur ad feudum, Alex. consi. cxxvij. iij. lib. & consi. lvij. eo. lib. Bal. consi. cccxx. j. libr.

h ¶ Quidam. Pileus, cuius dictum plenè exponit Host. in Summa. & eo. tit. §. quid hodie. versic. sed an possit. vsq; in fin. & multum plenè tractat hic G. de capitulis Corra. l. j. §. j. & Pileus, Azo, Iaco. Vero. v. chard. quando feu. infeudare possit.

i ¶ Nuper. Hic vide quod dixi s. tit. ñ. §. fi. ver. cix. redeundo ad principale dictum: pone, primus vasallus infeudat secundo, & secundus tertio, & tertius illud vendit, pro allodio: quæritur quis illud reuocet, & vendicet: an primus vel secundus. dubitatur, & no. de hoc in c. imperialem. §. illud. Pro primo inducitur ff. de ser. expor. l. pen. & ibi de hoc per Vber. qui inducit etiam ff. de acqui. pos. qui vniuersas. de contrahen. emp. si quis sub hoc pacto. de vi & vi ar. l. cùm à te. de reli. & sump. fu. l. ossa. §. fin. de peti. hæredi. sed & si lege. §. si autem. & de bo. pos. secundùm tabu. l. ñ. §. fi. C. de acquir. pos. l. vlti. Pro vltimo inducit ff. pro socio. nam socius. ff. de lib. agn. si quis à liberti liberto. & tenet hanc partem per dictum §. illud dicens, quòd ibi videtur quasi casus: sed ibi glo. plus accedit ad primum: & apertius de le. Cor. §. si mulier. in fi. & Ia. de Bel. vtrobiq; tenet id præcisè hac rōne: quia primus habet directum dominium: secundus verò dans, vel quis vlterior nullum dominium habet: & sic eis reuocatio vel vendicatio non cōgruit. Vtile enim datum non remanet penes dantem, quia non diuiditur. C. fami. ercis. ea, quæ. ff. si ag. vec. l. j. & ñ. & immediatè.

57 fru. ff. de accept. l. & per Iusiurandū. §. j. ¶ †Xxxv. quæritur, vtrum inter dñm & vasallū possit cōi diuidūdo iudiciū intentari? Rñ. nō, cùm nulla fit cōio inter eos: vt ff. de rebus eo. qui sub tu. & cu. sunt.

58 mag. §. fi. & l. fi. ¶ †Xxxvj. q̄rit, vtrū ius accrescēdi locū habeat inter plures vasallos eiusdē feudi? Rñ. aut ab initio fuit vni tm̄ data res in feudū: et ille feu datarius decessit pluribus in feudo relictis: & tunc secūdùm Odof. locū habet inter eos ius accrescēdi: si fortè alter eorū feloniā cōmittit, & ꝓp hoc portiōe sua priuať, vel alio mō definit ps eius. Aut ab initio fuit plurib⁹ data in feudū: tūc vno illorū pdēte, redit ad dñm portio illi⁹: nec accrescit alijs. Et est rō: qa cùm plurib⁹ deferť hęreditas, vel bo. pos. si alter repudiat, cæteris accrescit portio ei⁹: qa nun q̄ agnouerat repudiās. Si em̄ agnouisset, nō repudiasset: nec locus esset iuri accrescēdi. Sed hoc fallit in pluribus fructuarijs: vt ff. de vsuf. accrescēdo. l. j. §. interdum. & in donatione principis: vt j. de do. ver. qd si plurib⁹. Cū aūt plurib⁹ feudū dať, cuilibet sua portio quæsita est: & iō alijs non accrescit.

59 ¶ †Xxxvij. quæriť: qd si vasallus decedit relicto filio[f], q̄ vult feudū hre, & paterna bona repudiare: vel ecōuerso, illa habere & feudū repudiare? Et vī q̄ nō posit: vt C. de iure deli. quidā eulogio. in fi. et C. lib. xj. de omni agro deser. l. hæredes. De cōsuetudine tñ pluriū locorū hoc pōt, si est filius. si autē sit agnatus, nō pōt: vt in li. feu. de vasal. q̄ feu. ali. c. g j. & de suc. feu. c. j.[g] ¶ †Xxxviij. quæriť, an vasall⁹ 60 possit dare alij in feudum, qđ ipse habet in feudo? h Et dicūt quidā[h] q̄ sic, arg. C. si pignus pig. datū sit. l. j. in prin. tñ secūdus vasallus tādiu habebit feudū q̄diu vixerit prim⁹ vasallus, vel eius filij quia vasallus nō pōt aliter alteri dare in feu. q̄ ipse habet: vt in li. feu. lege. Corradi. de bñficijs. & j. q. vij. daybertū. & vide s. versi. xxx. Et q̄ feudatarius possit alij infeudare: ꝓbať in li. feu. in cōsti. si clientul⁹. & in consti. imperiali. alʒ aūt nō pōt dare vel alienare, vt ibi. & extra, de feu. c. j. extra, de consti. q̄ in ecclesia & in dotē ꝓ filia: vt extra, de do. inter virum & i & vxo. nup[i]. ¶ Xxxix. q̄rit, qualʒ reuocet feudū

a ¶ Feudi. De confiscatione, quæ fit per statutum, tractat Guido De Suza. in suis quęstionibus statutorum, ante fi. & C. de bo. lib. l. j. recitat primam opinionem, sed tenet tertiam in quæstionibus. & concor. Gul.
A D D E, an feudum veniat in publicatione bonorum, Alexan. consil. xxiij. & xxix. j. lib.

b ¶ c. fi. Vbi dicitur q̄ si prælatus eccle siæ habentis feudū delinquat in dñm, reuertetur feudum ad dominum illo viuente. quo mortuo, vel remoto, redit ad ecclesiam.

c ¶ Publicari. An vasallus habeat vtile dominium, disputat Host. in Summa. §. quod ius acquiratur acceditq̄ habeat.

d ¶ c. j. §. domus. Dicit q̄ dom⁹, in qua fabricat falsa moneta, confiscatur, si dominus erat præsens: & hoc ꝓpter eius negligentiam vel incuriam: & sic ex propria culpa, nec ibi dicitur domum fuisse feudalem. c. primum permittit partem feudi dari in libellum. Est sciendum q̄ in emphyteusi fuit hæc quæstio multum agitata in partibus Gallicanis, in his terminis: clericus tenens rem in emphyteusim à domino temporali habente plenum dominium in loco vbi erat emphyteusis: damnatus fuit per episcopum suum pro graui crimine, pro quo episcop⁹ bona illius episcopatui applicauit. dominus temporalis dicebat illa ad se spectare. Pro episcopo allegabatur q̄ res sequitur conditionem personę. C. de impo. lucra. descri. l. j. li. x. in authen. de ec. tit. §. ad hoc. facit de iure patro. ca. vno. libr. vj. creauit dominus res propter homines, c non econuerso. ff. de vsur. l. in pecudum. & scripsi de vsur. in c. salubriter. super ij. glo. Item minus dignum sequitur, quod est dignius. de conse. ec. vel alta, quod in dubijs. cùm ergo clerici cum suis rebus sint de foro ecclesię: & res ipsorum gaudeant priuilegio ecclesiarum. xij. q. j. ecclesiarum seruos. xvj. q. j. similiter. ergo episcop⁹ iurisdictionem habens in rebus clerici, sicut in persona, res potuit applicare accessorias damnationi personę. facit de reg. iu. accessorium. lib. vj. cum concor. Ad contrariū dicitur esse casus. C. de exac. trib. l. fi. li. xj. & de vect. & commis. l. ex præstatione. Item ad hanc partem facit. xj. q. j. cùm ergo. cum capitulis seq. viij. di. quo iure. Item non personarum, sed rerum habetur consideratio in iurisdictionibus. C. de an. & tri. l. ij. Item coram domino feudi quæstio feudalis etiam inter clericos tractari debet. de fo. compe. ex transmissa. & c. seq. Etsi de crimine clerici actum & pronunciatum sit per iudicem ecclesiasticum, executio in temporalibus debet fieri per dominum temporalem. C. de episco. aud. authen. si quis. Nec est nouum, q̄ vnus exequatur sententiam alterius. de foro compe. postulasti. Item feudum ecclesiasticum damnato layco per iudicem secularem reuertitur ad ecclesiam. de pœnis. in quibusdam. & c. felicis. li. vj. sic ergo erit ecōtra, vt damnato clerico per ecclesiam feudum reuertatur ad dominum temporalem, à quo tenebatur: vt contra se recipiat ecclesia, quod recipit pro se. iij. q. ij. si quis testibus. Inducebatur in facto generalis consuetudo regni Franciæ, quòd bona mobilia clericorum damnatorum applicātur episcopis im mobilia dñis temporalibus à quibus tenebātur pro qua saruandam induce batur. ff. de legib. l. minimæ. ff. de sep. viol. l. ij. §. diuus. in fine. & C. de eman cip. l. j. & vlti. C. de diuer. offic. l. viros. libro xij. Sic & lex Federici distinguit inter res mobiles et immobiles. de pace tenen. §. si pacis violator. facit ad casum ea. l. §. si clericus. & C. de episco pa. aud. l. addictos. & quod ibi nota. scilicet clericum puniri in patrimonio ꝓ iudicem secularē. Et ad illam distinctionem bonorum mobiliū ad immobilia, facit extra de testamen. ad hęc. & c. relatum. ij. §. licet. C. famil. herciscundę. l. filius. j. respon. & versicul. prędia. de impo. lucra. descri. l. j. li. x. ff. de sup pel. lega. l. ij. Item sciendum duplicē esse confiscationē: vnam extraordinariam, scilicet in casibus non expressis à iure, quæ concedi summa potestate positis. C. ne fine iuss. princip. lice. cō fisc. l. vna. Alia est ordinaria, scilicet in casibus expressis à

62 ¶ † Xl. quærit, ecce P. tenēs ab aliquo q̄dā bona i feudū cōmisit crimē læsę maiestatis cōtra principē illius patriæ: vel aliter factus est eius ꝓditor, vel rebellis: ꝓpter quod oīa ipsius bona publicantur: quæritur ad quē dicta feudalia bona puenient: vtrū videlicet ad principē, an verò ad immediatū dñm feudi. [a] Sup quo quidā cōsulti, rñderūt q̄ illa publicari non debent: nec ad principem, sed ad dominū redibunt, qui alieni criminis infortunio, ius suum perdere nō debet: vt C. de dona. inter virum & vxo. l. res. i auc. col. ix. de eccle. ti. §. si quis in sua. ff. de publi. & vec. l. cotē. §. dñs. Ad hoc etiam facit C. de inof. te. si qs in suo. C. de pœnis. sancimus. extra, de his, q̄ fiunt à maio. par. capi. quęsiuit. lvj. dist. satis peruer. extra. de consti. cognoscētes. ¶ † Alienatio enim in potentiorē prohibita est: ne domini conditio durior fiat: vt C. loc. & con. curia. & l. milites. ff. de alie. iud. mu. causa fa. l. j. extra, eod. c. ij. At princeps intelligitur esse potentior, tū ratione excellentiæ suæ, tum quia multipliciter priuilegiatus est. xvj. q. ij. visis. ver. humanū est, & c. ff. de al. iu. mu. cau. fa. l. ij. respond. j. Itē si serui vel filij fami. militis ob eorū delictū bona publicant: peculiū serui domino, vel castrense peculiū filij fami. patri auferri non debet: vt C. de bonis damna. l. j. in princ. & l. si filius. Ad idem C. de episc. & cle. si quis presbyter. Liberti quoque bonis publicatis, ius patroni non intelligit esse publicatū. ff. de bonis lib. si in libertū. & ff. de bonis dāna. l. fin. §. j. Hoc etiā bene probat in auc. col. ix. de al. & emphy. §. j. in fi. §. vbi dicit, q̄ si res ecclesiastica in emphyteusim concessa aliquo modo peruenerit in imperialē domum, aut in aliquā curiā: ecclesia, quæ illam cōcesit, poterit eā intra biennium recuperare. ¶ Alij verò responderunt, q̄ bona huiusmodi publicari, & ad principē venire debent. Pro quibus facit C. ad l. Iul. maie. l. pe. & fi. ff. eod. l. fi. in auc. col. ix. vt nulli iudi. in fin. Cùm enim omnia à principe descendāt: vt vij. dis. quo iure. C. de quadri. præscri. bñ à zenone. nō est mirū, si hmōi bona ꝓpter delictū contra eū commissum, reuertant ad ipsum: qa res de facili ad naturam suā reuertit: vt ff. de pactis. si vnus. §. sed si pactū. Nā & si mater rogata restituere post mortem suā filio hæreditatē, cōdemnatur, & eius bona oīa publicant: bona ipsa peruenient, ea viuente, ad fiscū, nō ad filiū. ff. de iure fisc. l. stati⁹. §. fi. ¶ Tertij dixerūt q̄ princeps tenebit feudū illud, donec ipse P. naturaliter vixerit, vel saltē quandiu debuit ille tenere: postea verò ad dominum redibit. arg. ff. de lega. ij. peto. §. prædiū. & in li. feu. de capitulis Cor. c. fi. [b] in authen. vt nulli iudi. §. quia verò. ff. de vsufruc. leg. vxori vsufr. villæ. & medio tempore seruiet per substitutum. C. lib. x. de decu. nullus, qui nexu. C. de episc. & cle. ad similitudinem. & l. si qs. ¶ Ego dico q̄ ius in re ipsi P. competens videlicet vtile dominium, publicari [c], & ad principem peruenire debet, directo dominio apud immediatum dominum feudi, sicut prius, manente. arg. ff. de dā. infec. si finita. §. si de vectigalibus. versicu. sed decernendum, &c. Veruntamen, quia non expedit domino feudi habere principem & dominum suum in vasallum: nec etiam debet quis effici inuitus socius cui non vult ff. pro socio lege, actione. §. societas. nec decet, principem huiusmodi tributaria bona: & quæ alteri seruitiū debent, tenere: imò secundùm legem Caroli, vasallus alterius non potest fieri princeps: quia per consequens oporteret eū seruitij debiti onus subire: vt ff. de iure fisci. fiscus. nec seruire posset per substitutum: vt C. de decur. l. j. quia tuncipsemet seruire intelligeretur: vt ff. de vi & vi ar. l. j. §. deieciſſe. extra, de resti. spo. cùm veniſſet. feudum vendi debet: & princeps partem de pretio pro æstimatione vtilis dominij capiat, et dominus aliam partem pro æstimatione directi, per l. ff. de leg. ij. qui solidum. §. j. Ad idem ff. de rei vē. l. item si verberatū. §. j. & §. fi. ff. loca. si fundus. rñ. j. ff. de euic. Lucius. Nam fiscus vendere potest rem, quam cum alio cōem habet, partem pretij alteri restituendo pro rata C. de cōmu. rerū alie. l. ij. C. li. x. de ven. rerum fisca. cum priua. cōi. l. vnica. vel saltē princeps det vel vendat illud vtile dominium tali, qui velit & possit domino directum habenti seruire, iuxta cōditionē ipsius feudi: vt in lib. feu. de ca. Cō. c. ex eadem lege. Sed contra in lib. feu. de prohib. feu. al. in consti. imperialem. §. illud. vbi dicitur q̄ feudalia cōmittuntur immediato dño feudi. Sed illud intelligendum est secūdùm præmissam determinationē: vel intelligitur de offensa cōtra aliū superiorē dominum, cę principem commissa. Quod ex eo patet: quia innuit ibi q̄ vasallus pōt inferiorem dñm cōtra maiorem iuuare: quod de principe intelligi nō pōt, qui in omni fidelitate excipitur: vt ibi dicitur in fi. & extra, de iureiur. venientes. Item contra: quia cùm feudi alienatio prohibita sit: vt in præ. cōsti. imperialem. respon. j. extra, de loc. c. fin. nō videt, q̄ ꝓpter delictū possit feudum in principē alienari. Sed dic premissa & similia iura loqui de volūtaria alienatione, q̄ dū prohibet, necessaria intelligit permitti. ff. fa. ercis. alienatiōes. & in præ. §. prediū. l. peto. de leg. ij. sicut a's fundi dotalis alienatio ꝓhibita: est vt inst. qbus al. licet. circa princi. C. de rei vxorię ac. l. vnica. §. & cū lex. & tñ necessaria illi⁹ fundi alienatio ꝓmissa est. ff. de fun. do. l. j. ¶ Idē quoq; iuris est in crimine incest⁹ & hęresis. & alijs, qđ in crimine læsæ maiesta. dixi: vt vide licet ius dñi feudi debeat illęsum seruari: vt extra de hęreticis. excōicamus. j. §. moueant. in fi. Regulariter tñ bona dānatorum de iure non publicantur vt in auc. col. ix. vt nulli iud. §. fin. Non interest etiam quo ad præmissa, siue res confiscata sit feudalis, siue emphyteuticarię: siue libellarię cōditionis: vt, ꝓbat in lib. feu. de feudo nō habente propriam feudi naturam. c. vnico. nā hmōi contractus eiusdem naturę sunt vt not. C. de sacrosan. ecc. auc. ingressi. Et habentibus bona ex eis, vtiles competunt actiones: vt §. de loca. versi. xlv. Ar. tamen contra q̄ aliud sit in alijs cōtractibus, cę in feudali. C. de falsa mone. l. j. §. domus. & in libro feudo. de aliena. feud. c. j. [d]

d

iure, vel consuetudine, vel quod vicem iuris habeat. & hanc facit quisq; iudex habens merum imperium. Secundùm leges videtur quòd iudex secularis, cuius propriè est territoriū, habeat tales sententias exequi. C. de epis. au. authen. si quis litigantiū sumpta de corpore. de sanctissimis epis. si hoc verum esset in omni ciuili, fortius in casu proposito: cùm ab ipso temporali domino res teneatur in feudum vel emphyteusim. nec est iuri contrarium, quòd vnus habeat onus & alter commodum: vt patet ff. de leg. iij. l. his verbis. §. fin. Concluditur ergo quòd domino de quo quæritur, qui duplex ius habet, scilicet iurisdictionem territorij, et directum dominium rei emphyteuticę: & sic duo ipsius iura & vincula vincant vnicum episcopi, quod habebat in persona. insti. de adopt. §. ij. C. eo. tit. cùm in adoptiuis. §. de iure patro. suggestum. in fine. Videmus etiam, q̄ si pupillus sub diuer-

sis iudicibus habet bona alterillorũ de bonis in alterius territorio sitis non ordinat,sed de suis tantùm.ff.de excu.tuto.l.iurisperitos.§.j.& not.eo.tit. non solùm.§.& qui in testamento.& C.vbi pe.tu.l.j.per quæ iura probari videtur,quòd bona condemnati applicentur domino, sub cuius iurisdictione sunt,non condemnati.Ad idem decre.de fo.compe.romana.§.contrahentes. & quod ibi scripsi sup ver. decernere, de dãna to de hæresi satis scripsi.de hęreti.cũ secundùm.libr. vj. in gloss.mag. Inducitur etiam quòd feudales & emphyteuticę res ita sunt cõditionatę, quòd in ecclesiam(quæ perpetuò viuit, de rescript.si gratiosè, libro sexto)trãsferri non possint. de feudo datur plena remissio.s. versicu. xix.versi.sed nũqd feu.de emphyteusi. vide suprà de locato.§.vl.ver.cxvj.& se.& versic.cxx. & cùm res prohibetur in alium transferri,etiam per publicationem bonorum ad id perueniri nõ poterit.ff. de fideicommis.liber. l.cùm verò in prin. Item constat quòd res emphyteutica sine voluntate domini alienari nõ potest C.de iure emphyteu.l.finali.Sed vbi sic prohibitus ex necessitate suæ personæ alienat: non tenet vltra tẽpus quo ipse retẽturus est. ff. de iure fisci l.status. §.fina. de leg.ij.l.vnum ex familia. §. quod si talia.& l.peto.§. p̃dium, facit in vsi. feu.de ca.cor. capi. j.§.fin.ergo ꝓprietas remanere non potuit apud ecclesiam.Item si episcopo vt pronunciauit,esset ius quæsitum,illud domino restituere teneretur ff.de stipula. seruo. l.pe.de acti.emp.et vendi.l.si seruus. si cer.peta.l.cùm fundus.§.j.& ff.de pecu.l.hic quæritur.§. j.Item cõstat,quòd ius illud emphyteuticum clericus non habebat in re quia clericus.& hoc est certum. & si vis fingere aliquam connexitatem esse:non tamen noceret Baroni,in cui⁹ territorio sunt bona.Ad quod bene facit de fundo instru.l.quæsitum. §.Ialphenus. & §.si fundum instructum.iuncta.l.seię.eod.tit. §. prædia. in fin. Est simile ad prædicta C.libr.x.de mul.& quo loco mu.&c.l.vna. cum ibi notatis. item quando prædictum dominium quæsitum est patri. facit C. de bo.proscri.si filius.Item ęquitas facit,vt res redeat ad eum,à quo manauit.ff.queadmodum serui.amit.l.aquam.ad hoc ẽt ff,de ca.& postlimi. reuer.l.si quis in bello.& l.si captiuus.§.j.cum sua glossa.

A D D E quòd quæstionem,de clerico Oldra. cuius prædicta sunt verba,latè examinat in suo ecõsilio xvij.Et quid econtra,si laicus tenet ab ecclesia,vide Pau.de cast.consi.clviij.

a ¶Et no.secundùm Roffr.vbi de sacramento cuiusꝗ vasalli.& est Rubrica in tractatu officiorum.

b ¶Si quis id quod.hucusꝗ ro.vbi supra,cui quidam resistunt,dicentes hoc legibus vel consuetudinibus feudorũ non probari & potissimũ resistũt. iij. iij.& vij.dicto. fatetur tamen qđ imperatore eunte Romã pro coronatione, vasalli dominorũ euntiũ dare debent eis, quod habetur in l.ad decus. §.fi.& l.Imperialẽ. §.firmiter.& de capitulis corradi.§.si militer. Itẽ contra hostes debent dominum iuuare vt in Lombarda, de his, qui ad patriam defen.l.j. & ij. & hoc si iustãfacit guerrã. Rubrica,hic finitur lex.capitu. j. & dic vt ibi.Itẽ cũ dominus trãsit p loca vasalli, debet habere hospitiũ,& alia ad victũ necessaria iusto pretio,& secundùm forũ cõsuetũ & conuiuiũ suũ in Lombar.C.libr. x. vt episcopi & comites inuicem sint vniti. l.ij.§.j.In tertio casu de filia maritanda , dicunt se non videre quare dixerit. Nam mater non tenet filiũ dotare:nec filius matrem:nec frater sororẽ:nec tutor pupilli talibus munera nuptialia cõferre.quod dic vt ff. đ administratione tutorum l.cùm plures.§.cùm tutor & l.seq. de tutelis & rõ.distra.l.j.§. propter ea.De quarto ẽt casu,dicũt se nõ videre,quare dixerit.Ad quintum dicunt posse in arg. induci,in authentica, vt cùm de appellatio. cog. §. casus. versiculo,si quemlibet.& §.vnum. De sexto dicunt se nõ videre, vnde dixerit.nam etiam filius

c ¶In hac forma.Roffre.etiam ponit formam iuramenti quam pro Federico Imperatore receperat à principibus & prælatis.ti.de sacramento vasalli,ver.hodie.

64 ¶†Forma autẽ iuramenti, quòd vasallus dño præstat,habeť.xxij.q.vlt.de forma.& in li.feu.qualiter vasal.iurare debet.ca.j.Hodie Prælati Comites Barones & milites imperij iurant Imperatori in hac forma.F O R.Ego talis iuro fidelitatem dño meo vel vobis dño Imperatori:& vasallagium:& suis vel & vestris successoribus,non ero in facto, dicto seu cõsilio, ꝙ personã, aut vitã,aut mẽbrũ,aut honorem suũ amittat, aut ꝙ mala captione detineať. Et si ad meam notitiã peruenerit,quòd aliquis aliquid prædictorũ cõtra dñm meũ vellet cõmittere, pro posse meo disturbabo:alioquin cꝫ citius potero,vel p me,vel per meũ nunciũ,vel pliteras meas sibi nunciare curabo.Imperiũ quod habet & terrã pro posse meo manutenere iuuabo, & defendere, & aliam terram acquistare:& consiliũ,quod à me petierit fidele sibi secundùm à deo mihi datã prudentiã,dabo,secreta mihi ab eo commissa nulli fine sui licentia manifestabo.sic me deus adiuuet: & hæc sancta dei euangelia. hæc forma satis colligit ex præd.c.de forma.& extra de iureiuran.ego.

65 ¶†Eodẽ quoꝙ modo iurant Barones Comitibus: & milites Baronibus. hoc excepto, quòd omnes isti iurant homagium salua fidelitate Imperatoris. prædicti verò iurant imperatori ligium homagiũ:

66 vt s.ver.& no.¶†Porrò in regno Franciæ facilius se expediunt.nam nobilis homo flexis genibus coram Rege & immissis manibus iunctis intra manus regias,sibi fidelitatẽ iurat & homagiũ facit. & rex illum ad osculum recipit,vt suprà in princi. Si verò sit ignobilis licet habeat nobile feudũ ex regia permissione,nõ recipiť ad osculum.Sed & prę lati habentes stolam ad collum euãgelijs ante illos appositis promittũt fidelitatẽ:vel homagium: vel etiam vtrũꝙ faciũt,prout feudi cõditio seu natura requirit.& sic ex chyrographis seu priuilegijs ecclesiarum suarum facere tenentur.xciij. dist. iuxta & extra de stat.mona.ca. recolentes.extra de symo.ex diligenti. ¶†Et not.[a] quòd vasalli Comi-

67 tum vel Baronum imperij tenentur dominis suis a in vj.obedire & seruire propter feuda, quæ ab eis recipiunt. Primò pro exercitu Imperatoris tenet conferre vasal.secundùm qualitatem & quantitatem sui feudi. Secundò pro corredo imperiali, vt videlicet quando imperator transierit per illum locum,contribuat in sumptibus eius,& in his duobus casibus seruit vasallus pro curia:in quatuor verò sequentibus seruit pro vtilitate domini. Tertiò pro filia maritanda.Quartò pro se vel filio milite faciendo.Pro filio autem vxorando non confert vasallus.Et est ratio:quia tunc dominus recipit & fit ditior.sed quando maritat filiam, tunc dat de suo: & sic fit pauperior: ideoꝙ vasallus tunc de iure cõferre tenetur.Quintò si domin⁹ captus est, tenetur conferre pro eius redemptione. Sextò pro emẽda aliqua terra. ¶In primis autem duobus casibus regem seu imperatorem tangentibus,non potest dominus liberare vasallum. In quatuor verò sequentibus sic:quia eum principaliter tangũt.sed & si dominus in alijs cꝫ in prædictis.vj.vel etiam illis. vj. vltra qualitatem & quantitatem feudi sui velit gravare vasallum,sicut censitus directò intentato officio iudi.vt releuetur ab illo onereita & vasall⁹ vtiliter iudicis officiũ intentabit.ideò dico vtiliter : qa vasallus nõ est censitus.& sic cũ verba deficiãt snĩa locũ habet.ideo dať officiũ iudicis vtiliter.arg.ff. si quadru.pau.fe.di.le.pe.ff.de iurisd.om.iudic.si qs id

b quod[b].& cõci.libel.vt j.de cẽsi.§.nũc dicẽdũ. ver. sæpe.& se.qđ si vasallus in his obedire recusat dño conci.li.cõtra eũ.vt s.de maio.& obe.ver.eodẽ modo dñs.& j.§.proxi.¶†Hoc etiam not.ꝙ licet iu-

68 rans prælato & eius successoribus fidelitatẽ & homagiũ faciens,nõ cogiť iurare vel facere successori quod dic:vt extra de iureiur.veritatis hæres.tamen feudatarij vel fili⁹ mortuo patre debet iurare fidelitatẽ domino: vt probatur in libr. feu.in constitu. Federici.§.præterea.petens ergo iuramentum à fi-

69 delibus ecclesiæ cautè faciat ficiurari. ¶†F O R. Ego talis iuro,ꝙ tali ecclesiæ:& tibi domino meo P.episcopo,& tuis successoribus fidelis ero:vt extra,de verb.signi.cùm clerici.licet enim ibi non dicatur successoribus intelligitur tamen iurare successoribus,dummo dicat ecclesiæ.vij.q.j.scire. de cõsuetudine tamen cuilibet successori iuratur specialiter.extra de elec.qualiter. Super hoc not.vim extra de maio.& obe.c.his quæ.quòd præ.dec.veritatis.intelligitur de indulgẽtia:quia põt quis se alicui & suis successoribus obligare.ff.si seruit⁹ ven. harum. De iure tamẽ est,quòd cuilibet successori fiat homagiũ.ff.quẽadmodũ vsuf.ca.si vsuffruct⁹. §.si

70 plures.xxiij.di.cꝫ cꝫ.¶†Et no.ꝙ non debet induci nouitas in homagij seu fidelitatis exactione:vt extra de maio.& obe.dilecti.extra de consue. cũ consuetudinis.alioquin negari potest.argum.extra de

71 excess.præla.sanè.¶†Qualiter autem episcopus iuret domino Papæ habes extra de iureiu. ego. Item qualiter Imperator papæ & de alijs iuramentis vide s.de iureiur.¶†Nos verò dũ patrimonium beati Petri regeremus à ciuitatibus & maioribus loci:

72 sacramẽta fidelitatis à singulis personis recepimus

c in hac forma[c]. F O R. Vobis domino Guil. durã di,domino Papę capellano patrimonij beati Petri in Tuscia ciuitatis quoꝙ ac diœce.Reatine ĩ spiritualibus & temporalibus rectore & capitaneo generali,recipienti vice ac nomine Roma.eccl.& sanctissimi patris dñi Nicolai papæ iij. & successorũ eius canonicè intrantium.ego H.promitto promeisꝙ hæredibus in perpetuum:& iuro quòd ab hac hora in antea ero fidelis ecclesię ro.& dicto domino N.papæ iij.domino meo:& eius successo. canonicè intrantibus,contra omnem hominẽ & vniuersitatem: & nunquàm ero in facto vel concilio quòd ipse, vel ipsi, vel vos vitam vel membrum perdant,vel perdatis:vel in persona,vel in personis recipiant,vel recipiatis aliquã læsionem, iniuriam,vel contumeliã : vel quòd mala captione capianť: vel capiamini : vel quòd aliquẽ honorẽ vel regalia,quem vel quæ non habet ipsa ecclesia Ro. hæc,vel alibi,vel in antea habebit,amittat.Et si sciuero vel audiuero aliquem,vel aliquos cõtra ipsos, vel cõtra vos,qcꝫ velle facere pro posse meo impediam.& si impedire nequiuero,sibi seu vobis,cꝫ cito potero, nunciabo.& si quod secretũ mihi manifestauerint,seu manifestaueritis : illud sine ipsorum seu vestra licentia nulli pandam.vel per quod pandantur faciam,sed & si consilium vel auxilium

causa ciuilium munerum vel causa sui debiti à patr[e] conueniri non potest. C.ne fili⁹ pro patre.l.patris.nam licet patrem alere teneatur: non tamen tenetur eius debita soluere.ff.de liberis exhibendis.l.si quis à liberis. §.si vel parens.bene in vsib,feudorum,si de feud.defuncti controuer.fuerit. capitulo,licet.in fi,vbi etiam pro euitando periurio domini,qui iurauerat certa die soluere;vasallus habens etiam pecuniam paratam,illam soluere vel credere non tenetur.

meum

a ¶Peruenerunt.in §.ſtatim allegato dicit quod redierunt.
b ¶Ego.ſcias quod in vſibus feudorum habetur noua fidelitatis forma. Rubricam,de noua fidelitatis forma.c.eſt & alia,quam ponit & exponit Hoſti.in ſumma huius ti.§.quid ſi fidelitatis.ver.eſt & alia.
c ¶Felonia.de duplici felonia.ſ.quæ dominum reſpicit,& quæ nõ reſpicit Hoſtien. in Summa.§.q̃bus modis. verſiculo ꝓpter culpã & ſequentibus.
d ¶Quod ſic. debet dicere,quod non. & ſic põit Ioan. de blaua. a cuius fuit in penul.col. & ſcias quod Iacobus de ra.et pe.ſe exꝑediunt de queſtione, dicendo q̃ p̃iudicat quãdo feudum non poteſt venire in filium, niſi ꝑ ſucceſsionẽ patris alle.authen. iuſiurã.quod à mori.preſ.§.j.ſecus ſi aꝑs venire poterit:quia cõceſſum fuit patri et filijs. allegat. ff. deverborũ obligatio.ſtipulatio iſta.§.ſi quis. ſimile, quod nota.in l.diui.infe- b
rius allega. p̃dicta vide per Cy. C.de libe. & eorũ libe.l. ij.in fi.
e ¶L.fina.Reuoluitur hæc quæſtio,an ſcilicet ĩgratitudo vel felonia filij noceat patri.Gui.de Suza.in l.fin.C.de libe.& eorum libe.ad negatiuã inducit de pœnis.l. ſancimus. 1
de decu.l.ij.facit decre.q̃ſiuit. de 2
his quæ fiunt à maiori parte ca. 4
In contrariũ. Inſtitu.de inuti.ſtipu.§.ei qui . & 5
C.de impub.& ali.ſub.l.fi.tenẽt 6
qđ auferri põt: niſi pater legiti 7
mam ſatiſdationem per filium 8
fieri faciat aliàs 1
feudales conſtitutiones nõ exprimit, ſed hic habes in l.imperialem.inſup. de prohi . feu.ali.ꝑ Federic.per quẽ §.ſoluit ſecũda

meũ poſtulauerint ſeu poſtulaueritis.id bona fide impendã nec vnq̃ in perſona mea aliquid ſcienter faciã qđ ad eius ſeu eorũ vel veſtrã ꝓtineat iniuriã, vel iacturã. ¶In minoribꝰ aũt locis q̃ ſunt de dñio dictę eccleſiæ Ro.homagiũ & fidelitatẽ recipimꝰ à ſingulis hoĩbus, vt ſ.ver.porrò. ¶†Sed etiã qñ primò ciuitas Bononiæ & prouincia Romaniolæ ad 73
ec.Ro.puenerũtª ꝓut no.ſ.de p̃bẽ.reſcripti.§.rõne cãæ. ver.itẽ qđ eſt obtẽtũ.ſacrã fidelitatis à Baronibus,& à ſyndicis oĩm vniuerſitatũ in gñalibus partibus,& à ſingularibꝰ ꝑſonis recepimꝰ ſub hac for.F O R.Iuro q̃ ab hac hora ỹ antea fidelis & obediẽs ero beato Petro principi apſtorũ et vobis ſanctiſsimè pr̃ dñe N.papę iij.veſtriſq̃ ſucceſſoribus canonicę intrãtibꝰ ſanctęq̃ apſticæ ramanę eccleſiæ:nõ ero in cõſilio aut cõſenſu vel facto q̃ vitã perdatis ſeu mẽbrũ aut capiamini mala captiõe cõſiliũ qđ mihi credituri eſtis ꝓvos,aut ꝑ nũcios veſtros,ſiue ꝑ literas ad veſtrũ dãnũ me ſciẽte nemini pandã.& ſi ſciuero fieri vel ꝓcurari ſeu tractari aliquid q̃ ſit in veſtrũ vel eccleſiæ p̃dictæ dãnũ illud pro poſſe impediã:& ſi impedire nõ potero,illud vobis & ipſi eccleſię ſignificare curabo.papatũ romanũ & regalia ſancti Petri iura & iuriſdictiõesve ſtras & ſucceſſorũ veſtorũ ac ro.ec.tam in ciuitate eiuſq̃ territorio & diſtrictu q̃ alibi vbicũq̃ exiſtẽtia,adiutor ero vobis & ipſis ſucceſſoribus:ac etiã ad retinẽdũ,defendẽdũ,recuperandũ,& recuperata manutenendũ cõtra oẽm hoĩem.Hęc forma ſumiť lxij.di.ego.& c.tibi.extra de iureiu.ego.ᵇ †In
74 ſumma no.q̃ regibꝰ,ducibus,marchionibus,baronibus,& alijs iuriſdictionẽ habẽtibus dať coadiutor,ſi neſciũt terrã ſuã defendere : vel in ea pacẽ & iuſtitiã ſeruare: præſertim perſonis & rebus eccleſiaſticis vel deperdita recuperare,vt extra de ſup. ne.prę.grãdi.li.vj.& xcvj.di.boni.& hoc debet fieri ad petitionẽ ſubditorũ illius per proximũ ſuperiorẽ eius,vel ꝑ Papã ſi ille aliũ nõ habet ſuperiorẽ, vt in præ.decr.grãdi.& extra q̃ fi.ſint leg.ꝑ venerabilẽ.ff.de tut.& cur.da.ab his.§.dius.xv.q.vj.alius. Item ex cauſa cognita.C.de cur.fur.l.fi.§.cùm antiquitas.& talis curator ſatiſdare debet , & inuentarium facere,vt in præl.

SVMMARIVM.

☞Libelli,qualiter in materia feudi concipiantur. & nume.3.
Felonia à patre cõmiſſa,an filio noceat, vt nõ poſſit in feudo ſuccedere.
Homo alicuius gerens ſe pro nõ homine:& ita exiſtens in quaſi poſſeſsione,liber.qualiter ſit contra eum libellandum.
Libellus qualiter ſit cõtra hominem alicuius fugiẽtem concipiendus.
Agere volẽs ad proprietatem quod minus ſecurũ eſt,qualiter libellum concipiet.
Contra dominum in quaſi poſſeſ.homagij exiſtentem,qualiter ſit libellus formandus.
Agricolæ diuerſimodè dicuntur.

NVnc dicamus qualiter libelli† cõcipianť.& qdã cõcipiť libel. L I B.Corã &c. ꝓpono ego H.p̃latus talis eccleſię cõtra vaſallũ eiuſdẽ eccleſię q̃ ipſe talẽ feloniã in me cõmiſit:puta q̃ me verberauit:vel vitæ meæ inſidiatus fuit:vel prædeceſſorem meum, vel talem canonicũ ipſius eccleſię interemit.& hmõi qd cõmiſit ꝓpter qđ tali feudo qđ à mortuo patre auferre nõ poterit per finem illius legis:& ſic ratio:quia tales reuocationes ſunt proditæ ad vindictam.vnde non dantur hęredibus nec contra hęredes.ff.de iniurijs.l.iniuriarum.in princip.& de iurius voc.l.penul.& idem nota.in prę.§.inſuper.in gloſſ.pe.& quæ fuit prima cauſa bene.amit.§.porrò.hęc tñ intelliges eſſe vera,ſi dñs fuit ſciẽs & ſufficiẽs tempus habuit ad reuocandum:aliàs ſecus.ff.de cõfir. tuto.l.in confirmando.& l.vtilitatẽ.caſus cõuerſus quando vaſallo nõ fuit mota quæſtio: quia nec filio mouebať.no.de do.c. fi.in fi.vlti.gloſ. melius tamẽ ibi textus facit ad caſum præmiſſum . vt ibi ſcripſi.
f ¶Cõcipiť.ſcđm Io.de Blaua.vbi §.ante fi.ro. formauit tres quæſtiones cõtra dominum in quibꝰ cẽſitus vel vaſallus petit vltra debita et ſolita exacta reſtitui, & in futurũ ꝓhiberi. Cõtra hos libellos ipſe opponit.primum qđ exactum nõ veniat reſtituẽdũ: aut enim ſciens ſe nõ debere ſoluit:aut ignorãs. primo caſu nõ petit : quia donaſſe videť.ff.de condi.inde.l.j.et ij.de reg.iur.cuius per errorem. Secũdo caſu in facto ꝓprio nõ debet ' admitti ignorãtia . extra de reſcrip.ab ex cõicato.vel circa qualitatẽ rerum ſuarũ.C.de reſc. vend.l.quiſq̃.ff. ad Vel.q̃q̃ . ꝓ ſuo.l.fi.rñdet q̃ ſciẽs ſoluit, licet inuitus exactus. ff.de nego.geſt. ſinaũt.ff.de leg. ij.fideicommiſſa.§.ſi rẽ.Ad ſecũdam partem opponit de l.j. ff.de vſuris.de l. nõ quemadmodũ.ff.de iud.ſoluevt ibi de ho. prẽlatis.li. vj.cũ ſuis re. Itẽ quomodo ſaltẽ cenſiti agant cũ ſint quaſi ſerui eorũ & ipſorũ nõ vaſallorũ domini ſint iudices.in auť.de quæſtore.§.ſi verò col.vj.ſol.pro talibus exactionibꝰ agunt nec obſtat qđ ſint iudices:q̃ illud cũ agiť cõtra eos nõ cũ ipſi cõtra dominos:quia tunc eſſent in cauſa ſua quod eſſe non poteſt . C.ne quis in ſua cauſa.l.vna.

a ¶Conci.ſcd̄m Io,de Blaua,& eſt vbi š,ſit vltimus.ſicut hic.

Baldus de feudis *Rubrica.*

An vaſallus poſsit cōpromittere de feudo.š.de arbi.§.vaſallus.& quomodo filius bānitus nō ſuccedit in feudo.š.de ꝓ cu.§.ſcd̄m ſtilū. ¶Forma inſtrumenti conceſsionis feudi,itē ipi⁹ reformatiōis forma.itē forma recognitionis feudi.Itē forma homagiū & fidelitatis.ī §.quoniā. in prin.G.

¶Libellus contra vaſallum, & ecōtra de na.ex lib.ven.

¶Homagiū eſt duplex, ſ.ligiū, quod fit Regi et Imperatori. & nō ligiū.qd̄ plurib⁹ fieri pōt,ſaluo iure Imperatoris vel Regis.in §.quoniā.verſi.& no.G.Itē hoc vocabulū ligiū ꝓ hoc ſignificato vſus loquentiū adinuenit. Sicut & homagiū iure ciuili nō inueniť,ſed iure cōſuetudinario.ver.ñ.qa & eſt homagiū ſeruitus quædā minor nō maior,vt no.inſti.de iure pſo.& no.ff. de vſufr.l.ſi cui⁹.in prin.¶Et poteſt qs pacto eā ſubñci, vt quia ꝓmitto eum defendere & tueri facere ſicut hominē meum:de ſupplē.negli. prælato.c.grandi.verſi.primo autem.G.aliàs ſi cauſa nō ſubſit,dic vt j. eo.§.iiij.& §.an filius.& §.homo ligius.verſic.vtrum homo meus.

¶Vtrum temporis longinquitate quis fiat homo alterius? dic aut allegatur tempus in modum cauſæ:aut in modum prēſcriptionis:aut in modum probationis promiſsionis.ff.de vſuris.l.cū de in rem verſo.dic vt hic in verſic.iiij.queritur.H.¶Nunquid tenet ꝓmiſsio ſine cauſa,quòd aliquis ſit homo meus? Reſpond.promiſsio nō eſt efficax,ſed recognitio ſi aliquis recognoſcit ſe hominem meum,nam in perſonali requiritur cauſa non in reali.C.de iuris & facti ignoran.l.cùm falſa.ver.iij.quæritur.G.¶Si quis ſe facit hominē meū,filius eius poſtea cōceptus etiā erit homo meus.ſi autem hoc facit ratione feudi:tunc ſi filius non vult eſſe hæres patris,non nocet ſibi patris promiſsio,vel ſubmiſsio,verſiculo quintò queritur.¶Hac ratione dico quòd ſi pater fecit ſe fieri ciuem,filius poſtea natus erit ciuis:& ligabitur lege illius ciuitatis.aliī dicunt contra:niſi filius conſentiat.hēc diſtinctio eſt de facto Aretij.Bal. vide š.eod.§.ij.an filius. ¶Si rem meam recognoſco in feudum valet: quia breui manu videor donaſſe & recepiſſe.ff.ſi certum petatur.l.ſi tibi.verſic.quintò queritur.G.vide š.de loca.§.an quis ſoluendo.

¶An filius hominis mei ab eo exhæredatus ſit homo meus? dico quòd ſic iure geniturę.ff.de inter.& releg.l.iij.verſi.vj.queritur.G.Et idem ſi repudiat hæreditatem:ſi tamen dimittit bona, & ex illa patria alio ſe transfert.in Narbonenſi prouincia obſeruatur, quod liberatur ab homagio.verſicu.viij.quæritur.G. Ego dico quòd poſsit vendicari ſi iam fuit homo meus.ff.ad municip.l.de iure.vide infra verſicu.ſed nunquid feudum.& verſicu.xxviij.ſed ſi ſunt plures filij vnius mei hominis, an quilibet teneatur inſolidum ad ſeruitia perſonalia.verſi.ix. quæritur.G. ibi plenè no.G.¶Et facit ad q.an plures fratres ſeorſum,non ſimul habitantes,teneantur facere factiones ꝓ vno fumante,vel pro pluribus? nam viuo patre pro vno fumante debent computari,vt nota.in l.ñ.C. qui ætate.lib.x.in gloſſa ordina.quod bene not.¶Quem teneatur iuuare vaſallus duorum ſi domini habent guerram inuicem? dic quòd iuſtiorem ſi id non conſtat priorem.verſiculo.xij.G.vel vni per ſe alteri per ſubſtitutum opem feret.verſiculo xiij.G.Vaſallus vaſalli ſubeſt domino principali:puta regi quo ad generalem iuriſdictionem:& ideo cōtra regem eſſe non poteſt.verſicu.xiiij.Sed contra tertium prius tenetur iuuare ſuum immediatum ſuperiorem:quam mediatū cæteris paribus.verſicu. xv.& xvj.G. ¶Publica vtilitas includens priuatam prēfertur ſoli priuatæ? & tunc generalis iuriſdictio derogat ſpeciali. verſic. xvj.G.Homo ligius eſt verè ſubditus ſimpliciter,ſed non ligius eſt ſubditus ſecundùm quid,id eſt,quatenus feudum ſe extendit.verſic. xvij. G.contra vaſallum meā authoritate iusmihi dico,ſi fum ibi in quaſi poſſeſsione:aliàs non.Item in lite ordinata non dicam mihi ius:quia pro libero interim habetur.verſicu.xix.G.¶Vtrum homo meus poſsit libere vendere bona ſua,verſicu.xix.plenè nota.G. & ff.ſi quis in frau.patro.l.fina.& l.ſi quis à pa.fu.ma.l.non vſq̄.¶Licet maritus ſit vaſallus, vxor nō ſit vaſalla:quia qualitas iſta nō migrat de perſona ad perſonā. 6 prin.§.pen.¶†Si aūt velim agere ad ꝓprietatē qd̄ minus ſecurū eſt:ſic cōci.li.Co.&c.cō.de P.petens ab eo vt ſtet ad meā maioriā & ſignoriā.& mihi talia ſeruitia præſtet q̄ oī anno præſtare ꝓmiſit,vel quæ ipſe & ſui anteceſſores mihi & meis prædeceſſoribus præſtare cōſueuerūt.allego enim pacta & promiſsiones interceſsiſſe.& hic nō ꝓponať actio ſed cōdictio ex morib⁹.& hoc ꝓpter primā partē libelli,ſ.vt ſtet ad maioriā.&c.ga cū hęc cōſuetudo de homagijs ſit in pleriſq̄ regiōib⁹ ex ea ſicut ex lege oriť actio:ar.ff.de cōdi.ex le.l.vnica.Inſt.de iure.§.ex nō ſcripto.Et ꝓteſtetur act.ex ſtipulatu.& hoc propter ſeruitia,ſi ſint ĩcerta.ſi verò ſint certa: tūc certi cōdi.ꝓteſteť.q̄ cōpetit ex ꝓmiſsiōe vera, vel p̄ſumpta,vt iā dicā.Itē bñ dicit q̄ oī anno p̄ſtare &c.nā & ſi nō ꝓmiſiſſet,p̄ſumereť tñ ex tpis diuturnitate ꝓmiſsio p̄ceſsiſſe:ar.ff.de vſur.cū de in rē verſo.ff.ſi ſerui.vē.ſi qs diuturno.vel cōci.li.vt j.de natis ex libero vētre.vbi ēt no.qd iuris ſit ſi qs ſe vē 7 di promittit ad pretiū participandū.¶†Si autem dominus eſt in quaſi poſſeſsione homagij : homo a cōtra eum ſic li.cōcipiť.[a] L I.Corā &c.ꝓpo.cōtra talē Baronē qd̄ ipſe indebitè à me exigit ſeruitia:tā q̄ ab hoīe ſuo ligio.vnde cùm nō ſim eius homagius:ago cōtra eū:& peto per veſtrā ſnīam declarari me nō eſſe hominē ipſius & ſuper petitione dictorum ſeruitiorū eidē ꝑpetuū ſilentiū imponi.& 8 facit š.§.ꝓxi.ver.iij.¶†Vltimò ad euidētiā huius materiæ no.q̄ agricolarū alij ſunt aſſcriptitij,alij cē ſiti:alij ꝓperpetui:alij coloni cōditionales:alij inquilini:alij originarij:alij ſimplices coloni:alij aſſcripti tij:q̄ dic vt in ſumma do.mei in ti.de natis ex libero ventre.§.fi.Itē qualiter qs petat aliquē in vaſallū vel ab eo ſubſidiū,vel ſeruitiū.no.š.de ma.& ob. ver.eodē modo.¶Si vero qs neget ſe eſſe vaſallū alicuius,vel ſe nō debere præſtare ſeruitia petita,cōci.lib.vt j.de cenſi.§.ij.ver.vaſallus:& j.de na.ex li. ven.ver.porrò.& ver.cæterum.

b *De pigno.[b] & alijs cautio.* *Rubrica.*

cedēdi.In l.fi.ff.de cōſti.pe.diciť q̄ cōfeſsio nō obligat confitentē.In l. quidā.ff.de cōſti.pe.diciť cōtrariū.ſol.ibi inſcribebat vt alius:nō vt ipſe. Itē ibi pōt fingi cōfeſsio officio ꝓbationis,ſed in l.quidā.nō ꝓbat cōtra Titium:& ideo vt aliquid opereť:obligat ſcribentē de cō.pe. Bald. ¶An in feudo habeat locū ius accreſcēdi.ver.xxx.G.vide š.de lo.§.ius accreſcēdi.¶Filius pōt renūciare hęreditatē paternā:& accipere feudū. ſecus in agnato.ver.xxxvij.G.¶An feudū ex delicto publiceť,latiſsimè tractať in ver.quæriť ecce.G.& Accu.in l.ſi qs in tantā.C.vnde vi.et vide š.loca.§.an inimicitia.G.¶Vaſallus iurat ſex:& vltra iſta nō tenetur.verſi.& notā.quod vaſalli in ſex tenentur obedire.¶An deť coadiutor regib⁹.ver.fi.G.¶Forma iuramēti qñ Aretini & Bononiēſes iuraverunt eccleſiæ fidelitatē.in vl.colū.G.¶An felonia patris noceat filio.§. nunc dicamus.verſi.ſed quæriť.& qd̄ no.š.§.quoniā.verſi.x.G. ¶Qualiter concipiatur libellus contra vaſallos.§.fi.G.C.de liber.& eorum libe.l.ij.G.

b *De pignoribus & alijs cautionibus* *Rubrica.*

¶De prima parte rubricæ tractauerūt hi practici actores Roſ.inter ciuiles:vbi de pignoratitia directa & cōtraria,ſed etiā diuiſim,Io.de Bla. mihi char.antepe. Et bonaguida parte ſcda,vbi ponit libellos primum & tertiū mihi deſcriptos.ſecūdus fuit Mar.de Fano ſub v.membro.& Roſ.vbi de directò rubricā de pigno.,ꝓſequiť Alb.Gal.& eſt ſui operis pe.Materiā autē plenè tradit Hoſt.in ſumma de debitore q̄ mutauit domiciliū.vide š.de cōpe.iu.adi.§.j.vlt.col.ver.quid ſi debitor.Secūdā partē rubricę recepit author Roſ.qui prim⁹huius rei faber poſt ciuiles actiones cōiunxit.xiij.cautiones:quas ꝓſequiť hic author,quē de brevi & vtili ipſarum cōmemoratione commendo:quia peroptimè cōueniebant huic parti:furtū tñ excuſare neſcio:ſaltē cū ſemel nominaſſe deberat à quo totū ipſe receperat.ſolius aūt vnius cautiōis:ordo mutať: vt infra patebit.Reaſſumēdo partē primā eſt ſciēdū q̄ Io.de Blanoſco in hac materia plus placet q̄ Roſ.vel author.nā ibi tractat de directa pignoratitia:& dicit ipſius tria forè capitula quorum duo prima ſub vno poſſunt libello cōprehēdi.Primū eſt qd̄ pignus reddať ſoluto debito. Scd̄m qd̄ creditor reddat æſtimationē deterioratiōis:q̄ cōtingit in pignore dolo eius vel lata culpa vel leui.Tertiū eſt cōtra creditorē q̄ pignus vēdidit,vt reſtituat qd̄ plus ſibi debito recepit.In primis duobus ſic forma li.L I.dico q̄ ꝓ x.li.Tur.quas debebā R.ex cā mutui ſibi obligaui & tradidi equū talē:qui per dolū ipſius latā culpā vel leuē,oculū perdidit per qd̄ deterioratus eſt in vj.li.Tur.vnde cū dictas decē libras dicto R.ſoluerim ago cōtra eū,vt mihi dictū equū reſtituat cū obuentionibus inde perceptis: quas æſtimo xl.ſol.Tur.Itē q̄ repromittat ſuū dolū abeſſe & æſtimationē deteriorationis p̄dictæ reſtituat vobiſq̄ do. iudex ſupplico vt dictū R.ad dicta oīa petita per diffinitiuā ſnīam cōdēnetis,Probať hoc Inſti.qui.mo.re cōtra.ob.§.fi.ff.de pig.act.ſi cū vē deret. in fi.& l.ſeq.& l.v.proſequēdo ſingula verba libelli inſerit alium libellū qñ,ſ.cōuenit de pignore & traditū fuit,ſed creditor poſtea non numerauit,dicet ſic. L I B. Dico q̄ obligaui & tradidi talem meum librum tali pro decē lib.tur.quas mihi mutuare debebat.vnde cùm ipſe mihi dictam pecuniam nō tradideritago contra eum vt mihi dictū li.reſtituat.vobiſq̄ dñe iudex &c.probat hanc for.ff.de pi.ac ſolutū.§.ñ.itē p id qd̄ dixi q̄ obligaui & tradidi.ſoluit quæſt.de qua dicā j.verſ.j. for.

Libellus

mat demũ alium libellum pecunia nõ soluta creditori. L I. Dico &c. vt suprà, vsq; ibi, equum talem: vnde cùm dictas decem libras paratus sim ei soluere, & eas in iudicio corã vobis, dñe iudex dicto R. offero. vel sic: I I B. Cùm dictas x. libras dicto R. congruo loco & tempore obtulerim, & eo nolente recipere in ędem sacrã depositerim & cõsignauerim. Vel sic. L I. Vnde cum dictę x. libræ habeãtur pro sol. compẽsatione facta de debiti cum ęstimatione damni nã dictus R. tale damnum dedit in equo, dolo, lata culpa, vel leui q̃ æstimo x. lib. turoñ. ago cõtra dictum R. vt mihi equum ipsum restituat, &c. Ad id q̃d de obligatione dicit, inducit l. nec creditores. C. de pigno. acti. Vel sic: L I. Cùm dictæ x. libræ ha. pro sol. facta cõpẽsatio cũ ęstimatione obuentionum vel fructuũ ex pignore pceptorum: ago &c. probat hoc C. de pign. act. l. j. & vlt. Itẽ si ancilla mea eẽt pro illis x. li. obligata, quã ipsa prostituisset, & solutũ esset ius pignoris, & agerem pignoratia sic dicendo: vnde cùm ius pignoris solutum in dicta ancilla eo, quòd dictus creditor illam prostituit: ago &c. Patet hoc ff. de pigno. actio. elegẽter. §. vlti. Fatetur etiam ipse Ioan. quo ad primum libellum æstimationem posse per se peti, dicendo vsq; ibi: obligaui, & tradidi talem librum, in quo tale damnum dedit dolo, lata culpa, vel leui, q̃d damnũ ęstimo &c. vnde cũ p̃ dictas. x. libras soluerim, ago vt æstimationẽ ipsius dãni, f. vj. lib. &c. & ꝓbatur in præ. l. elegãter. §. fi. ibi: & si res pignori detur &c. & scias q̃ ęquè cõ petit contraria, qñ vendidit minus. de quo j. versi. in alĩs. Super tertio verò cap. de quo supra, li. sic formatur. L I. Vt supra, obligaui & tradidi talem librum meum: vnde cùm dictus R. ipsum librum vendiderit, ex quo. vj. li. Turo. vltra q̃s sibi debeatur, habuerit: peto q̃ illas reddat cum vsuris legitimis à tempore moræ currentibus: vobisq;. d. iudex suppli co &c. probatur libellus ff. de pigno. acti. l. creditor. & l. quãuis. §. fi. & l. fe. Addit etiã Ioã. quartum capitulum pignoratitiæ, qñ creditor vendidit pignus ea lege, quòd si debitor sibi ptiũ restitueret emptor sibi pignus retraderet: poterit debitor agere pignoratitia contra creditorem, vt sibi cedat actiones suas. ff. de pigno. act. si cũ vẽderet. ¶ De cõtraria pignoratitia dicit ex sex causis illã dari. Prima si obligauit rem alienã. vel rem alteri obligatam, quæ ad vtrũq; creditum non sufficit, obligauit ęs pro auro: & competit hoc casu propter deceptionẽ. & sic formaꝫ libellus in tertio: q̃ in primis duobus habes j. ver. ecõtra. vide quod ibi dicam. L I B. Dico q̃ R. ꝑ x. lib. Tur. quas mihi debebat mihi ignoranti obligauit talem scyphũ ęneũ, quẽ dixit aureũ & sic credidi: vñ cũ in prædicta obligatione pignoris sim deceptus, & mea interfit in vj. libr. Tur. sic nõ fuisse deceptũ: ago contra ipsum R. vt mihi vj. lib. tradat: vobisq; dñe iudex &c. ff. e. l. j. & his casib⁹ satis est creditorẽ re ipsa fore deceptum, vt cõpetat contraria. ff. e. ti. l. tutor. §. cõtrariã. Secũda ꝑpter expensas factas in pignore. de qua j. ver. in alĩs. & ibi dicã. Tertia est, vt debitor caueat creditorẽ, qui pignus vẽdidit, indẽnẽ futurum sup euict. quã ꝓmisit. Et tũc sic formaꝫ libellus: q̃ narrata obligatione & traditione libri & cã sic dicet: L I B. Vñ cũ dicto R. nõ soluẽte, dict ũ librũ legitimè vendiderim tali: & de culpa scđm consuetudinẽ regionis pro euictione ꝓmiserim, vel q̃ ꝑ id melius vẽdidi dictũ librũ: ago cõtra dictum R. vt mihi caueat me indẽnem seruaturũ super hoc, q̃d euictiõis noĩe ꝓmisi: q̃d si facere noluerit, sup. dñe iudex q̃ dictũ R. ad xx. li. tur. quas euictionis noĩe ꝓmisi, ꝑ diffinitiuã sn̄iam cõdẽnetis. ꝓbatur hoc ff. de pigno. ac. si necessarias. §. j. Hic scias q̃ licet fiat cõdẽnatio, de qua in fi. li. exactio tñ differẽ donec res euincaꝫ: sicut & aliàs fit. ff. ad l. Aqui. l. in lege. ¶ Quarta est cũ lib. iam euictus est: & tũc dic. vt ŝ. vsq; ibi: vẽdidi dictũ librũ. L I B. Vnde cum dictus lib. sit euictus à Titio empto pro decẽ li. Tu. ago cõtra ipm R. vt possessionẽ ipsi⁹ libri mihi restituat, vt cũ dicto emptori tradere valeã vobis dñe iudex &c. Probaꝫ hoc ff. de pig. act. si pignore. §. si post distractũ. Et q̃a in aliquibus libellis de legitima venditione dictũ est remittit ad summã Azo. de distrac. pig. ¶ Sexta cã est si debitor scienter obligauerit seruũ furem, & de hac author nõ formauit libellũ, sed in quadã positione post ver. in alĩs. fecit de illa mentionẽ: libellus aũt breuius sic formaꝫ: L I. ¶ Dico q̃ R. sciẽter talẽ seruũ pignori mihi obligauit et tradidit pro x. li. Tur. quas mihi tali cã debebat: vñ cũ dictus seruus furtiuè surripiẽdo res tales: me dãnificauerit in sex libris Tur. ago contra ipsum R. vt mihi reddat, vobisq; dñe iudex &c. Probaꝫ hoc ff. de pignor. actio. l. si seruus pignori. Poterat Ioan. addere septimam, de qua author j. ver. in alĩs, vt ibi dicam.

¶ Ad secundam partem rubricæ, scilicet de cautionibus: constat et abũ dat glosſ. quòd nomine cautionis intelligitur nuda: & nomine cautionis idoneę intelliguntur pignora vel fideiussores. ff. manda. l. si mãdato Titĩ. §. fi. & ibi no. in vlti. glosſ. de qua no. ŝ. de emp. & ven. §. j. versicu. quid si actum est. & ver. prę. sed de eo quòd etiã ibi succintè no. Accur. quęritur an ad idoneam cautionem sufficiat hypotheca. & videtur q̃ sic, vt ibi no. & vide quod scripsi de vsuris. q̃s q̃. super glo. paupertas. li. vj. facit C. de omni agro deser. l. quicunq;. in li. xj. vbi videtur text. licet quidam dicant illud speciale: vel legunt, vt sit sensus quòd obligatis fundis idoneè caueat: & sic non est sensus literæ quòd obligatio fundi sit idonea cautio. Inducuntur etiam leges C. eod. li. de fundis patri. l. quicunq;. ñ. & de loca. præ. ciui. l. j. Ad contrarium inducitur text. §. prædicti qui dicit pignora. sed pignus transit ad creditorem, hipotheca non. ff. de pigno. actio. si rem. §. propriè pignus. & not. extra de rebus eccle. non alie. nulli. in & super ñ. glosſ. & constat quòd melius est possidere: quàm à possessore petere. ff. de rei vendi. is qui destinauit. & minus est dare, fideiussorem quàm pignora: quia licet stipulationes prætorię personas desiderent. ff. de præto. stipu. l. prętoriæ. tamen satisfit dando pignora quasi illud, sit plus. Insti. de obli. quæ ex quasi deli. nasc. §. furti. facit xxñ. quęstio. vlti. vt pridem. & quod ibi not. fideiussor est personaliter obligatus. ff. de verbo. oblig. stipulationum aliæ. & C. de fideiuss. l. blanditus est. Mihi tamen videtur melius esse dare fideiussorem quàm hypothecam. cùm priuilegium creditorum sit transire cum hypotheca sine fideiussoribus. C. de episcopis & clericis. l. omnes. §. in hac. & in authen. de san. epis. §. fi quis autem pro pecunia. Item satis videt expressum in l. filio. ff. vt le. no. ca. regula, plus cautionis est in rem: q̃s in personam. ff. eod. In contrarium dic vt ibi: vt intelligatur de pignore: & planum est. Nos etiã habemus de sufficienti cautione de idonea: & de cõpetenti de fideiussoria, de debita, de iuratoria determinata, & de cautione sine adiuncto. De prima de resti. spo. ex transmissa. & c. literas. in fi.

SVMMARIVM.

1 Libell⁹ qualitet in materia pignorum sit concipiendus. & nume. 6.
2 Debitore soluẽte, vel aliter fatisfaciẽte, qua actione pignus repetere debeat.
3 Positiones actoris & rei, qualiter in actione pignoratitia sint formandæ. & nume. 7.
4 Libellus qualiter in actiõe pignoratia sit cõcipiẽd⁹.
5 Creditor agere volens pignoratitia contra debitorem, qualiter libellum concipiet.
8 Res mobilis, siue immobilis alicui pignori obligata, quæ ab alio possidetur, qua actione sit euocãda.
9 Obligans rem si eam possideat, qualiter sit impugnandus.
10 Hypothecaria actio est in rem, & competit contra eum, qui possidet, vel dolo desiit possidere.
11 Positiones actoris & rei in actione hypothecaria, qualiter sint formandæ.
12 Agens hypothecaria pro pignore sibi specialiter obligato, an teneatur probare rem fuisse in dominio debitoris tempore obligationis.
13 Hypothecaria quanto tempore tollatur.
14 Creditor sine suo vitio argentum sibi pignori datum perdens, an sit cogendus restituere.
15 Perdẽs pignus, qualiter ꝓbare possit se ꝑdidisse.
16 Iurans se perdidisse, an sit credendus.
17 Dolum allegans illum probare tenetur.
18 Lex illi non cauet, qui sibi cauet.
19 Creditor, q̃ secũdũ legẽ cõuentionis possessionẽ de bitoris non soluentis ingredit, an vim facere dicaꝫ.
20 Debitore possessionẽ alienãte, vel aliàs transmutãte, an possit creditor eã ingredi.
21 Possessio quo casu dicatur conuentionalis, vel iudicialis.
22 Pignus an possit pignori dari: & sic in infinitum.
23 Obliganti rem quam quis vendit nec postea apparet: qualitet sit consulendum.
24 Obligans alicui domum, an possit annuas pensiones exigere.
25 Ob æs alienum nemo seruire cogendus est.
26 Pignus conuentionale: iudiciale, & prætoriũ in quibus differant.
27 Vsusfructus an possit pignori obligari.
28 Res aliena an possit pignorari.
29 Decima an possit pignorari.
30 Fudũ an possit in generali obligatione cadere.
31 Res ecclesiasticæ nõ possumt pignori obligari.

Haec rubrica duas habet partes. Prĩa est spãlis. Scđa gñalis. ¶ De prima igit, s. de pignoribus primitus videamus, in qua sic libellus cõcipiẽt. † L I B. Coram &c. cõqueror de P. cui tali anno & die talem fundum, cuius confines &c. titulo pignoris obligaui pro x. libris talis monetæ, quas ex cã mutui ab eo recepi. Vnde cùm ex fructibus de ipso fundo perceptis, qui debent cõputari in sortẽ debitũ ipm sit extenuatum, annullatum & solutum: peto fundum ipsum ab ipso mihi restitui: & eũ ad id per vestram sn̄iam cõdẽnari. extra e. cũ cõtra. & c. significauit. de iureiur. Titio pro decẽ li. Tu. ago cõtra ipm R. vt possessionẽ ipsi⁹ libri mihi restituat, vt cũ dicto emptori tradere valeã vobis dñe iudex &c. Probaꝫ hoc ff. de pig. act. si pignore. §. si post distractũ. Et q̃a in aliquibus libellis de legitima venditione dictũ est remittit ad summã Azo. de distrac. pig. ¶ Sexta cã est si debitor scienter obligauerit seruũ furem, & de hac author nõ formauit libellũ, sed in quadã positione post ver. in alĩs. fecit de illa mentionẽ: libellus aũt breuius sic formaꝫ: L I. ¶ Dico q̃ R. sciẽter talẽ seruũ pignori mihi obligauit et tradidit pro x. li. Tur. quas mihi tali cã debebat: vñ cũ dictus seruus furtiuè surripiẽdo res tales: me dãnificauerit in sex libris Tur. ago contra ipsum R. vt mihi reddat, vobisq; dñe iudex &c. Probaꝫ hoc ff. de pignor. actio. l. si seruus pignori. Poterat Ioan. addere septimam, de qua author j. ver. in alĩs, vt ibi dicam.

¶ Ad secundam partem rubricæ, scilicet de cautionibus: constat et abũ dat glosſ. quòd nomine cautionis intelligitur nuda: & nomine cautionis idoneę intelliguntur pignora vel fideiussores. ff. manda. l. si mãdato Titĩ. §. fi. & ibi no. in vlti. glosſ. de qua no. ŝ. de emp. & ven. §. j. versicu. quid si actum est. & ver. prę. sed de eo quòd etiã ibi succintè no. Accur. quęritur an ad idoneam cautionem sufficiat hypotheca. & videtur q̃ sic, vt ibi no. & vide quod scripsi de vsuris. q̃s q̃. super glo. paupertas. li. vj. facit C. de omni agro deser. l. quicunq;. in li. xj. vbi videtur text. licet quidam dicant illud speciale: vel legunt, vt sit sensus quòd obligatis fundis idoneè caueat: & sic non est sensus literæ quòd obligatio fundi sit idonea cautio. Inducuntur etiam leges C. eod. li. de fundis patri. l. quicunq;. ñ. & de loca. præ. ciui. l. j. Ad contrarium inducitur text. §. prædicti qui dicit pignora. sed pignus transit ad creditorem, hipotheca non. ff. de pigno. actio. si rem. §. propriè pignus. & not. extra de rebus eccle. non alie. nulli. in & super ñ. glosſ. & constat quòd melius est possidere: quàm à possessore petere. ff. de rei vendi. is qui destinauit. & minus est dare, fideiussorem quàm pignora: quia licet stipulationes prætorię personas desiderent. ff. de præto. stipu. l. prętoriæ. tamen satisfit dando pignora quasi illud, sit plus. Insti. de obli. quæ ex quasi deli. nasc. §. furti. facit xxñ. quęstio. vlti. vt pridem. & quod ibi not. fideiussor est personaliter obligatus. ff. de verbo. oblig. stipulationum aliæ. & C. de fideiuss. l. blanditus est. Mihi tamen videtur melius esse dare fideiussorem quàm hypothecam. cùm priuilegium creditorum sit transire cum hypotheca sine fideiussoribus. C. de episcopis & clericis. l. omnes. §. in hac. & in authen. de san. epis. §. fi quis autem pro pecunia. Item satis videt expressum in l. filio. ff. vt le. no. ca. regula, plus cautionis est in rem: q̃s in personam. ff. eod. In contrarium dic vt ibi: vt intelligatur de pignore: & planum est. Nos etiã habemus de sufficienti cautione de idonea: & de cõpetenti de fideiussoria, de debita, de iuratoria determinata, & de cautione sine adiuncto. De prima de resti. spo. ex transmissa. & c. literas. in fi.

& de sequest.pos.c.j.in fi.& de iureiuran. ad nostam.j.de conuer.cõiu. ex publico.de verbo.signi.ex parte.j.de senten.excõmu.per tuas.vers. alioquin.ver.si vero.de dolo & contu.actor.li.vj.De secũda de restit.in inte.suscitata.extra hoc eo.ti.c.fi.de fideiussoribus.cõstitutus.de vsuris. ℭ℈.li.vj.De tertia de senten.excommu.solet.ibi vel competens cautio &c.& in prę.de cret.ex parte.in 2 fi.De quarta de sentẽ.excõ.si cle a ricos.ij.rñ. li.vj. De quinta de do lo & contu. c.j. De sexta de sen. excõ.cũ desideres. & c.nuper. 3 ante fi.De septi ma de fide instr. si cautio. De octaua loquitur l.sancimus.C.de verb.sig.De ꝓmissione manua li,de sen. excom muni.super eo. b Ioã.And. 4 ADDE prędi cta fore verba Odo.cõsil.lxix. vbi refert q̃ pa pain cõsistorio dedit intellectũ 5 ad l.quoq̃.

a ¶Repetendum. c Quod creditor à debitorevel ꝓ ipso recepit.si eñ illud pign⁹ d verbo creditori obligatũ ex alia prorsus cã pue nisset ad eũ facta solutiõe non ageret debitor pignoratitia cõ e tra eũ.Rõ:qa pi 6 gnoratitia ꝓce f dit ex obligatio ne q̃ re cõtrahit. Instit.qb.mo.re 7 contrahit ob.§. creditor.hic aũt cõtracta fuit ob ligatio solo con sensu,qđ esse po test.fl.de pig.ac. l.j.scđm Ioã.de Bla. vbi de pig. act.post princi.

b ¶Reproba. In præ.l.elegãter.§.ij.no.quid si pecunia fuit approbata per cãpsorem electum quæ postea apparuit reprobata.Item quid si illã pecuniã expendit,vt bonã.& Azo de his in summa eo.ti.post prin.De prima Azo tenet soluentẽ nõ liberatũ:ac dicit illum potiorẽ qui tractat de damno vitando.In secũda etiam secundũ eos nõ est liberatus.ibi vide primã quę stionem quã disputauit Pileus.& est v.vbi distinguit an debitor crederet pecuniã probatã.an sciret reprobatã. Primo casu cùm creditor fuit in culpa eligendo imperitũ campsorẽ:& soluens fuerit sine dolo: dicit eũ liberatũ.Secũdo casu propter eius dolũ nõ liberaṫ,nisi creditor eandem habens scientiã vel eius electione illã approbauerit.ff.de act.emp. l.j.& l.teneṫ.§.vlt.Rof.in sua quæstione xv.remittit ad hanc quæstionẽ Pilei.& ad hoc no.in præ.l.eleganter.

c ¶Conci.scđm Rof.vbi de cõtraria cuius totũ ad literã vsq̃ ibi,cæterũ. & ibi vide in fi.quomodo ad vtrũq̃ libellũ opponit & soluit.

d ¶Quidã.Hæc plus placet Azo.in summa,ver.contraria.

e ¶L.vnica.Et quia tutius est pignori incumbere &c.Insti.de ob.quę ex delicto.§.furti.Item valeret in casu C.de vsuris.per retentionem. quæ scilicet sibi posset creditor retentione consulere in debito naturali. Itẽ interesse potest creditoris nõ fuisse deceptũ in obligatione pignoris in expensis quas fecit agendo personali contra debitorẽ quas si nõ fuisset deceptus forsan non feciſſet.

f ¶Puta v.In hoc instat Io.de Bla.& ante oĩa scias q̃ de casu vel libello statim ipse nõ posuit in cõtraria:& sic vt dixi in fine super rubrica post addi.vij.In hac autem in qua de expensis loquimur:ipse satis instat formans diuersos libellos.Primus super expensis serui pignorati in ei⁹ infirmitate curã da in quo narra ta obligatiõe & cã subdit q̃ seruũ arripuit talis infirmitas:in cuius cura exposuit tria, & agit cõtra dñm,vt illa restituat.ff. de pig.ac.l.si necessarias. & vt ibi dicit istæ expensæ,licet modicæ recuperant à domino serui ꝓ creditorẽ: nõ sic in cõmodatario: q̃ nõ repetit modicas.ff.cõmo. ĩ rebus.§.pñt.est ratio:qa cõmodatarius vtit̃ re cõmodata, creditor nõ:si aũt ex pẽsæ factæ sunt ĩ istruẽdo seruũ in aliqua arte hę dicunt̃ nõ necessarię sed vtiles: hæ verò factæ sunt de volũtate debitoris saltẽ tacita, vt qa incœperat eũ ille arte facere expensas recuperat dicẽs in libello obligationẽ & traditionẽ serui.& devolũtate debitoris exp̃ssa vel tacita, vt s.qa debitor ĩ choauerat eũ ĩ tali arte instrui fecit:ĩ quo tm̃ expẽdit.vñ contra debitorẽ agit vt sibi restituat qđ impẽdit.Vbi aũ tẽ ipsius debitoris volũtas exp̃ssa vel tacita non apparet:tũc pe

quas feciſti fuerunt voluntariæ.Itẽ q̃ fuit pignus obligatũ pro x.tm̃.& tu vendidisti ꝓ decẽ. Itẽ q̃ 8 seruũ fidelẽ tibi obligaui. ¶†Cæterũ est quædam g actio p̃toria ᵍ quę hypothecaria seu quasi seruiana vocaṫ.de qua s̈.de ac.seu peti.§.ij.versi.cæterũ.& j. in ti.de obli.§.j.per quam rẽ mobilẽ vel immobilẽ tibi pignori obligatã quã aliquis possidet, siue sit debitor siue alius,poteris ab eo auocare seu petere: vt Inst.de act.§.itẽ seruiana.& §.seq.Formabis ergo sic ĩ ea libellũ.L I.Corã &c.cõqueror de P. q̃ in h iustè ʰ detinet talẽ rem mihi obligatã à T. debitore meo,ꝓ v.li.Tur.quas sibi mutuaui:vñ peto eã mihi restitui.& ad hoc ꝓ pono hypothecariã act. vel quasi seruianã.Hoc ꝓbaṫ in p̃.§.itẽ seruiana.& hoc 9 cũ alius possidet.¶†Si verò q̃ obligauit possideat: sic formabis lib. L I.Corã &c.cõqueror de P.q̃ talẽ fundũ suũ mihi pignori obligauit ꝓ v.lib. Tur. quas mutuo sibi tradidi:iõ peto p̃dictũ fundũ mihi p̃stari ꝓ posita hypothecaria actione.Ad hoc facit C.de pig.l.pignoris.& l.fi.Vel dic vt in p̃ ver.cęterũ.Agit̃ quoq̃ hypothecaria cõtra possessores bonorũ testõris.quo casu sic li.cõci.L I.Corã &c.ago cõtra P.à quo peto vt mihi restituat talẽ vineã:quã possidet : quã dico fuisse H.& mihi obligatã esse ꝓ x.q̃ dict⁹ H.in suo testõ mihi relict:ad qđ ꝓpo 10 no hypothecariã act.C.cõia de leg.l.fi.¶†Sed pone i T.debitor meus habens aliũ suũ debitorẽ,obli i gauit mihi oĩa bona sua,vt j.de ob.§.j.ver.sed ecce. & sic nomen sui debitoris erat mihi obligatũ,vt C. quæ res pig.ob.pos.nomẽ.cõueni postea debitorẽ debitoris dicens:peto à te x.quæ debes T.debitori meo:ad qđ propono hypothecariã actionẽ:q̃riṫ an recte sit libell⁹ iste cõpositᵘ.Rñ.dic q̃ nõ qa hypothecaria actio est in rẽ & cõpetit cõtra eum qui possidet,vel dolo desiṫ possidere.at iste nec posse dit x.nec dolo desiṫ possidere,vt ff.de pig. si fundus.§.ij.& l.pignoris.& C.e.ꝓsecutio. Nã res quæ petitur per actionẽ hypothecariã,debet esse in bonis debitoris,vt ff.e.si superatus.C.quæ res pig.ob. pos.q̃ filios.in fi.debeo ergo in libello narrare formá obligationis,& postea ꝓponere vtilẽ actionẽ q̃ directo cõpetebat debitori,vt ff.de hę.vel act.vẽ. postq̃.& in p̃.l.nomẽ.& ff.de pig.act.si conuenerit.vel possum dicerę:peto x.et dico bona talis debitoris ad me pertinere iure pignoris,vt ff.de ver. sig.bonorũ.ff.ad Treb.si legatũ.§.j. & vide C.q̃ 11 fiscus vel priua.l.fi. ¶Actor ergo sic ponet:† P O. A C.Pono q̃ ea q̃ ĩ libello petiṫ de iure petere possum sed hęc positio iuris est.Itẽ q̃ tibi mutuaui xx. lib.vel vendidisti mihi librũ,vel rem talẽ.Itẽ quòd pro illis xx.lib. obligasti mihi specialiter & vniuersaliter bona tua.ff.de pig.act.l.j. Itẽ q̃ ꝓ euictione

tunṫ tales expẽsæ submissę arbitrio iudicãtis,sic:L I. ¶Dico q̃ R. mihi obligauit & tradidit talẽ seruũ ꝓ tanta summa quẽ tali artificio humano generi necessario imbui feci in quo expẽdi sex li.Tur.vñ ago cõtra dictũ R.vt mihi ex dictis expẽsis tantũ restituat quantũ vestro arbitrio iustũ visum fuerit.vobisq̃ dñe iudex,supplico &c.ꝓbanṫ hi libelli in l.si seruos.ff.de pig.act.In hoc vltimo iudex arbitraṫ:attẽtis q̃titate sumptuũ & facultate debitoris.Si eñ debitor pauper esset iniustũ esset magnas expẽsas recuperari:& sic debitorẽ pauperẽ cogi suo seruo cauere vt ibi.Vt aũt prædixi libell⁹ q̃ sequiṫ cõis est directę & cõtrarię:directę vt restituat creditor qđ vendẽdo pign⁹ recepit vltra sibi debitũ,vt dixi sup indirecta sic &, cõtraria,vt soluat debitor qđ creditori deficit vẽdito pignore,vt hic sequiṫ.Positio aũt q̃ sequiṫ de seruo furę nõ adaptabiṫ libello formato ꝓ authorẽ:& ideo illũ suppleui super rubr.in fi.

g ¶Prætoria.Et Rof.ponit etiã quartã in ordine. & ibi vide libellos & positiones seq.

h ¶Iniustè.Quãtũ ad me dato q̃ aliàs iustè:puta qa titulũ haberet scđm Roff.scđm quẽ sine hoc verbo transit libellus.

i ¶Sed pone.Hæc q̃o fuit Alb.Gal.vbi s̈.ver.pone q̃onẽ de facto debitor.dictũ aũt Vber.huic simile qñ agit̃ hypothecaria ꝓ reb⁹ obligatis debitori debitoris.Vide j.de obl.super ru.ver.sed nunquid.

illius

a ¶ Et seq. Supple dī esse, & potes hic habere plurale, s. sequētibus: nā intēdit allegare illos duos ver. & seq. quos habuit ab Alb. Gal. vt ibi dicā. Scias ꝙ in materia huius versic. fuerunt opiniones diuersæ. & hæc posita placuit Accur. in speciali obligatione de qua iste versi. loquit. nam in gñali satis est, sc dm eū, & alios, ꝙ fuerit in bonis tunc vel postea. hanc & alias vide C. de iure fis. l. j. sed spālis hāc scecū dā opi. habet satis esse creditori ꝓbare debitorē qñcūq; ante obligationē fuisse dñm: qa q semel fuit dñs præsumit talis ipse vel eius hęres. C. de proba. siue possidetis. et ff. de regu. iu. id qđ nostrū. C. de testi. auđ. si testis. C. de serui. l. alti⁹. & ff. finiū regū. l. in finalib⁹. Tertia dī Odof. distinguē tis in prędl. j. C. de iur. fis. an rem fuisse aliqñ ī bonis & dñio debitoris cōfiteaŧ, & asserat creditor tantū an possessor tātū, an vterq;. Prīo casu ꝓbet creditor qđ asserit distincta speciali à gñali obligatione: vt s. ff. de pig. si superatus. & l. & q̄ nōdū. §. qđ dicit. In scdo casu cū cōfitetur possessor, præsumit fuisse ēt tpe contractę obligationis. ff. de reg. iur. l. id qđ nostrū. In tertio casu eo fortiꝰ p̄sumetur fuisse tpe obligatiōis cōtractæ nisi cōtrariū ꝓbeŧ, pl. ꝓximè alleg. Est quarta opi. Ia. de Are. q 12 distīguit: aut cōstat rē aliquo tpe fuisse in bonis et dñio debitoris: aut nō cōstat eā aliquo tpe exiuisse: aut constat vtrūq;, s. eā fuisse & exiuisse. & hoc casu aut exiuisse cōstat ꝑ creditorē, aut p possessorem. Primo casu qñ constat fuisse, nec apparet exiuisse obti a net creditor: qa 13 qđ fuerit p̄sumitur cōtinuatū in psonā ipsius, vel hæredis p iura alle. in op. scđa. Secundo casu qñ cōstat fuisse, sed cōstat etiā exiuisse si ꝑ creditorē hoc constat in terminis creditor fecit positionē ꝙ res fuerat in bonis & dñio debitoris. Reus negauit fecit scđm ꝙ possessor reus illā emerat ab ipso debitore qđ etiā negauit: hic creditor habet ꝓbare rē prius fuisse obligatā ꝑ exiuisse de bonis debitoris. C. de don. ante nup. l. de rebus. repeti to qđ pri⁹ dixi, vt in spāli obligatiōe cōstet, ꝙ tūc fuerit ī bonis et dñio ei⁹. In gñali qđ tūc vel postea p p̄dictā l. ff. de pig. si superat⁹. & l. et quę nōdū. §. qđ dī. vbi verò rē exiuisse cōstat p possessorē: puta qa positio nē fecit qđ rem emerat à Titio: qđ creditor negauit hic ex quo cōstat rē aliquo tpe fuisse in bonis & dñio debitoris: ꝓbare habet possessor ꝙ exiuerat añ obligationē factā creditori, p prę. l. j. C. de iure fis. Alb. Gal. hoc ti. de pig. versi. pone qđ ago cōtra Titiū. posuit suā opi. quā vide ad literā j. de obl. §. j. char. iñ. ver. qd si ago contra P.

autem differentia sit inter hypothecariam & pigno
b ratitiā act. no. Azo in summa de pig. act. [b] in princ. ¶ Item quanto tempore tollatur hypothecaria & quid iuris sit de huiusmodi prescriptione, vide s. de
14 prescrip. ¶ †Et nota quòd si creditor sine suo vitio argentum sibi pignori datum perdiderit, id restituere non cogitur: sed si culpæ reus deprehēditur, vel non probat manifestis probationibus se perdidisse: condemnari debet quanti debitoris interest:
c vt C. de pigno. act. si creditor [c]. ¶ †Sed qualiter ꝓ
15 babit se perdidisse? Respon. dicunt rustici quòd si probat se aliqd de suo perdidisse, præsumptio est quòd pignus perdiderit: & ideo non teneŧ, quia adhibuit diligētiā, quā in reb⁹ ꝓprijs. ar. ff. ad l. Aqli. l. iij. §. j. ff. depos. qđ Nerua. & extra, eo. bona fides. & ff. de admi. tu. scđm dignitatē. §. tutor. Itē pro eo est præsumptio, & etiā probatio, si horrea vel ostia domus sunt fracta, sicut cōtingit in relocata. C. locat. l. j. & ij. ff. e. dominus. Est etiam cōiectura: si ipse clamauit, venite & videte quomodo oīa mihi ablata sunt, quæ mihi obligauerat talis. Vel si in nocte clamauit, succurrite, capiatis latrones. Protestatio- b nes enim & clamationes operantur vt liberetur ab interitu rei: ar. ff. de adul. capite quinto. Sed dic cōtra ꝙ tales acclamationes nō sufficiunt. C. qđ metus causa. l. metū. Alioquin multæ fraudes possent
d confingi. de hoc j. de rapto. [d] ver. pe. & fi. ¶ †Sed
16 nunquid sufficit si iurat se perdidisse? Dicunt quidā ꝙ sic, argu. C. de fide instru. sicut alij contra dicentes claram & apertam probationē hic necessariam esse, vt in præd. l. creditor. Est ergo necesse ꝙ ꝓbet amissum: & quòd sine sua culpa sit amissum
17 vt in e. l. ¶ †Sed quis probat quòd sine culpa? Dicūt quidam quòd creditor. ar. ff. locati. l. si fund⁹. §. Imperator. Tu dic quòd si debitor dicit quôd cre- c ditor sua culpa vel dolo amiserit: hoc ꝓbare tenetur. arg. in auŧ. de deposito. in prin. quia q dolū allegat hoc probare teneŧ. ff. de proba. quoties. §. qui dolo. Et bona fides semp p̄sumitur nisi cōtrarium ostendatur. C. de peti. hęred. l. ij. extra de scru. in or. fa. c. vnico. Nec obstat præ. §. Imperator. qa qđ ibi dicit si citra tuā fraudem &c. dicas, apparet eo ipso ꝙ cōtrarium nō ꝓbaŧ. C. li. xij. q mil. nō pos. sup ser
18 uis. ¶ †Pone mutuasti mihi decē & accepisti pign⁹ qđ valet xx. ꝓcessu tpis mutuasti mihi alia x. & accepisti aliud pignus quod valet quatuor: quæritur vtrū possis primū pignus retinere ꝓ secūda ꝑtitate. Dic ꝙ nō. Nā ex quo tibi cauisti, lex tibi nō ca d uet, vt legiŧ & no. C. de pac. cōuen. l. fi. ver. & si qđ. Ad hoc etiā facit qđ no. Insti. de cōtrahen. empt. §. in his. & C. etiā ob chiro. pecu. l. vnica. ar. cōtra. ff. de e
e solu. l. j. [e] ¶ †Illud etiā no. ꝙ creditor qui scđm legē
19 conuentionis possessionem debitoris non soluentis ingreditur vim facere non videtur: tñ de vrbanitate authoritate iudicis ingredi debet, vt C. de pigno. creditores. C. de pig. act. l. pe. in fi. C. de iudi. cū debitoris. Sed si citra conuentionem faceret, bñ teneretur de iure, vt C. ad l. Iul. de vi publ. l. in possessione. C. vi bo. rapt. l. iij. & vide s. de emp. & vend. §. j. versi. hoc etiam scias. super tex. illo quam accipiendi. Sed quid si debitor tali creditori resistit? Di
f cit Azo vim fieri: [f] sed Io. cōtra cùm semel placuerit debitori. Insti. quibus al. licet. §. j. de aqua plu. ar
20 cen. in diem. & xxxij. q. v. horrēdus. ¶ †Item quid si debitor alienauit vel alio modo possessio est penes alium? Respon. creditorē posse ingredi secundùm Accur. [g] arg. ff. de ser. expor. si Titius. Sed M. g contra. arg. C. de act. & oblig. eum. et vide C. de di-

¶ De pig. act. in princip. plenè p Ros. e. ti. in prin. & dubium facit lex dicēs ꝙ non est dria, nisi in sono vocis. ff. e. tit. de pig. ac. res hypothecæ. §. iter. dic vt tibi, & Instit. de act. §. inter.

¶ Si creditor. Ibi satis de hoc & tribus quæstionib⁹ quę sequūtur in vlti. gl. & Institu. qui. mo. re contra. oblig. in fi. Pileus etiā satis hoc tractauit in sua quæstione xlj.

¶ De rap. Corrige de furtis.

¶ L. j. Si debitor ex pluribus causis soluit, nec ex presit in quam causam erit optio creditoris in quā cām erit solutū, sed ibi subditur, dummodo id constituat quod ipse cōstituerat si debitor esset. & ponit exēpla. tñ scđm Ia. de Aret. huic cōtrario flaŧ per p̄. l. vnicā. C. etiā ob chir. vbi vide Cy. in xiij. q.

f ¶ Fieri. Per creditorē. Roff. tenet cum Ioan.

g ¶ Secundū Accur. in l. creditores. C. de pig. vbi habetur iste versicu. & precedens. Sed Roff. vbi tractat de edicto diui Marci. ver. sed queritur. & Guid. de Suz. in l. creditores. tenēt cōtrariū, & negāt rōnē Accur. di-

centes tale pactū nō afficere rē,ſed perſonā.C.de cōdi.ob cau.l.ea lege. ff.de contrahen.emp.l.vlti.§.vlti.&.C.loc.emptori.ff.locati.l.ſi merces. §.qui fundum.Itē ex tali pacto dat̄ p̄ſcriptis verbis,q̄ p̧ſonalis eſt q̄ nō ſequitur fundū.ff.ad Treb.l.j.§.ſi hæres.C.de dona.l.æris alieni. Ibi etiā proſequitur Roff.in verſi.p̧cedē.id de quo ſ. verſicu.proxi.Item eo loco tractat, an creditore adeun 21 te iudicē ſcd̄m cōſiliū ſ. dictū, & d̄,debitore cō parēte & reſiſtē te:qa dicit ſe ſol uiſſe ī pediat̄ cre ditor.& dicit q̄ nō,niſi ille incō tinēti p̧bationē offerat. al⁹.ff.ad 22 exhibēd.l.iiñ. §. a idēq̄.C.de com b pēſ.l.ſi.facit ex- 23 tra de reſti.ſpol. literas.ver. propterea. Obiſcit ēt ibi ver.ſed op ponit̄. cōuentio nē,de qua loquimur nō tenere: ſonat em̄ cōuen tio q̄ liceat iniuriari,vel vim facere,et ſimilia.ff. de pact.ſi vnus. §.pacta.Reſpōdet q̄ ex quo debitor conſenſit, nō pōt dici violētia vel iniuria. c ff.de reg.iur.ne- 24 mo videt̄. & extra eo.ti.ſciēti.li. vj.Itē ex hoc pa 25 cto nullū dānū conſequit̄.Quid em̄ intereſt eius d ap̄henſam poſſeſsionem eſſe authoritate propria vel iudicis? Tractat demum de creditore occupātevnā rē debitoris,an cadat à toto debito,recitās q̄ nō, in l. extat.ff.q̄d me. cau.in gl.ſed nū q̄d.Libellos autem quos ſup il e lo edicto formauit,videſ.de reſti.ſpo.§.j.ver.q vi.ver.vj. vt ibi dixi, totus fuit Roffre.

pigno.qui prædium. ¶ †Quid ſi iudex creditori q̄ ex lege cōuētionis poterat ſua authoritate ingredi poſſeſsionē dedit nūciū vt eū īduceret ī poſſeſsionē vel dedit ei licētiā intrādi:nūq̄d diceret talis poſſeſsio cōuētiōalis vel iudicialis? Dicūt q̄dā q̄ cōuētionalis:qa ex cōuētione p̧cedit.Si em̄ iudicialē diceres nō valeret tāc̄ facta ſine cauſæ cognitiōe, & altera p̧te irreq̄ſita C.vñ vi.meminerīt.extra de cā poſ.et p̧prie.c.j. ¶ Qualiter formet̄ li.qñ cōuenio debitorē debitoris mei,vide j.de ſol.§.j.ver.ſed q̄li ter. ¶ †Sed cū pign⁹ pignori dari poſſit,ar.C.ſi pi. da.ſit.l.j.nunq̄d hoc poterit in ī finitū[a] fieri? Dicūt q̄dā[b] q̄ nō vltra tres vices.ar.ff.de le.iiñ.fideicō.§.ſi q̄s decē.extra de reſcri.cū ī multis.li.vj. ¶ †Quid ſi tibi obligaui digeſtū.et tu Petro,et Petrus illū vēdidit,& forte nec emptor nec res apparet:qa tūc vē dicare poſſem:& ille p̄tio ſibi reddito reddere tenetur,vt ff.de rei vēd.emptor.& C.ſi antiquior cre. l.iñ.quæritur qualiter mihi conſulet̄. Dicunt Azo et Vin.quòd nō poſſum agere contra P.cū nec ex contractu vel quaſi:nec ex delicto vel quaſi mihi teneat̄,ſed tu teneris mihi actionē cedere contra illum.& hoc ſi tu non ſis ſoluēdo.et vide ff.de pecu. q̄d debet̄.& hoc intellige q̄ñ nō habuit ius vēdēdi. ¶ Si aūt eſſes ſoluēdo agerē cōtra pignoratitia tibi offerēdo debitū:& tu teneris mihi reddere digeſtū,cū nō ſit iuſtè alienatū,ſed & tūc fortè actionē cedēdo liberaris:cū de iure obligaſti:& ita ſine culpa hr̄e desiñſti.& vide ff.de ope.lib.l.ſi tibi.in fi.ar. tñ cōtra q̄ nō libereret actionē cedēdo:cū ex cōtractu teneat̄,vt in p̄.l.q̄d debet̄.[c] ¶ †Quid ſi obligaſti mihi creditori domū tuā,& eā inhabito:q̄rit̄ an cō putabis mihi pēſionē quā ab alio potuiſſes cōſeq: an verò quā ego daturus eſſem ſi locauiſſes mihi. ff.de cōdi.indebi.in ſumma.§.inſtrumēto. ¶ †Item cū ob ęs alienū nemo ſeruire cogat̄,de quo not.ſ. de cōclu.& renū.ver.ſunt p̄terea.ſup hoc ſic li.cōcipit̄.L I,[d] Corā &c.cōq̄ror de P.creditore meo q̄ p̧ debito xx.lib.quas ſibi debebā me inuitū retinuit: vñ peto ip̄m puniri ex officio veſtro in amiſsiōe illius debiti q̄ ab illo cadat:& p̧nūcietis me dñe iudex ſibi de cætero nō teneri: & peto mihi ſolui ab eo xx. p̧ pœna.Itē qa inuitū me retinuit p̧ dicto debito anno dñi Mcclxx.mēſe Martiñ,apud Mō tempeſſulanū in domo Aybrādi tp̄e dñi Iacobi illuſtris regis Aragoniæ dñi Mōtiſpeſſulani,P.exiſtente Baiulo eiuſde loci eum ex hoc accuſo? & ob dictū factū relegari peto,vt in præ.§.qa verò.extra eo.c.j.C.de act.& ob.aut̄.ob es.q̄ eſt in corpore, vt nulli iud.lic.hab.lo.ſer.§.quia verò.col.viij.arg. tñ cōtra.lxxxvj.di.nō ſatis p̧pe prin.& xxiij.q.v. cū homo.[e] ¶ †Quę aūt ſit dr̄ia[f] inter pignus cōuentionale iudiciale & p̄torium,no.ff.eo.ti.l.j. ¶ †Sed nū quid vſusfructꝰ poteſt pignori obligari? Rñ.dic q̄ ſic,vt ff.eo.ſi is q.§.j.Seruitutes aūt vrbanę nō poſſunt pignori obligari:ruſticę ſic,vtin præ.l.is qui. §.fi.& l.ſeq.Item etiam vectigalia pignori obligari poſſunt.ff.de pigno. actio.tutor.§.fi.ff.eo.grege. §.& in ſuperficiar̄ſ. ¶ †Sed quid de re aliena? De hoc no.ff.eo.l.j.in prin. ¶ †Quid de decima? Dicunt

a ¶ In infinitū.Ita tenet Ang.in l.j. ſi pig.pi.qa ius quæſitum in pignore eſt reale.l.eos. C.qui pot.in pig. habeant̄.Ideo ab oſsibus noſtris de facili ſeparari poteſt. Idem tenet lex.in l.qui bona.§.fi.de dam.infect.quia dictum Specu.non probatur iuribus.

b ¶ Quidam Roff.vbiſ.proximè.

c ¶ Quod habet̄. Vide q̄d ibi no.in vlti.Similē huic q̄onē diſputauit Roffre.& eſt xlix.de creditore qui equū ſibi pignoratū pro xx.pignorauit alteri etiā pro xx.pacto q̄ ſecūdus creditor poſsit eo vti ad ſuū cōmodū:fortè quia aliter pecuniā ſuā habere nō poterat equus deterioratus, vel minoris eſt pretiñ ex illo vſu quærebat an debitor cōtra primū, vel cōtra ſecūdū agere poſsit:& ex quo iure. Ad ſcd̄m allegabāt multas actiōes poſſe cōpetere debitori,ſi erat dñs equi.Nā Aquilia cōpetit pro pignore deteriorato,et patet ff.ad l.Aql.quēadmodū.§.magiſtrat⁹.Itē pignoratitia,vt dixi ſup rub.in primo libello.Itē rei vēdicatio & publiciana,in q̄b⁹,& hr̄ rō dāni.ff.de rei vē.nō ſolū.cū l.ſeq.ff.de pub.eū q.§. in Publiciana.& vt dicit pignoratitia cōpetit cōtra primū tantū.Inſtit. qui.mo.re cōtrahit̄ obli.§.creditor.reliquę cōtra vtrūc̄ cū certa diſtinctiōe. allegat de mū in contrariū q̄ neuter teneat̄: primus non,nec Aql.qa nō dedit dānū, nec culpā cōmiſit.Inſti.ad l. Aql.§.j.ex eadē cā,nec pignoratitia.C.de pig. act.ſi nulla culpa.Itē rei vēdicatio vel publiciana nō competit cōtra eū:qa non poſsidet:nec dolo deſ̄jt poſsidere.ff.de rei vē.ſin autē.& debitor fuit in culpa, nō reddēdo equū: ſecūdꝰ fecit p̧ut cōuenerat.Item erat debitor ſpeciei:& ſic liberat̄ ipſi⁹ interitu. ff. de ver.obl.ſi ex legati cā. Solue diſtingui poſſe, an primus creditor ſiue tali pacto pecuniā hr̄e potuerit, necne, vt in primo caſu ſit in culpa,ſecūdo nō.ff.de pig. actio.ſi pignore ſubrepto.§.vlti. verius dicit primū teneri cū fuerit in culpa ſaltē leui:debet enim creditor negotiū debitoris gerere vt propriū ſuū.ff.de ſolu.l.j. Dicit ergo ip̄m teneri & Aqlia & pignoratitia de dāno deteriorationis & mortis p̧uenięt̄is ex vſu in caſu deteriorationis etiā furti,niſi putaſſet prim⁹ creditor dñm id p̧miſſurū.ff.de fur.itē oēs.in princi.& in fine.

quidā q̄ nō pōt pignori obligari:cū ſit res ſpiritualis:nec poſsit per laicū poſsideri.extra de p̧ſcri. cām.de decimis. p̧hibemus.& ff.de acq.poſ.q̄ vniuerſas.§.j.q̄d verū eſt de iure decimę: fructus autē decimę obligari & vēdi p̄nt.extra de loc.veſtra.ar. 30 ff.de iure do.ſi vſusfructus. ¶ †Sed nunq̄d feudum cadit in generali obligatione? Dic q̄ non:quia nec ſpecialiter poteſt,vt in cōſtitu.Federi.Imperialē.§. j.creditor tñ poteſt mitti in poſſeſsionē feudi,vt ſ. g de primo decreto.§.reſtat.verſic.& idē.[g] ¶ †Calix 31 autē vel patena,vel veſtimētū ſacerdotale,vel liber h eccleſiaſtic⁹ pignori obligari nō p̄nt.extra e.ti.c.j.[h]

De diuerſis cautionibus *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter ſit in actione ex ſtipulatu,rem pupilli ſaluā fore concidiendus.
2 Libellus qualiter ſit contra fideiuſſorē à tutore datū formandus.
3 Poſitiones actoris & rei in actione ex ſtipulatu formandæ.& nu.5.
4 Agens nomine alterius de cuius mandato dubitat̄, præſtare debet cautionē rem ratā haberi.
6 Procurator ſemper debet cauere iudicatū ſolui.
7 Poſitiones qualiter ſint formandę,vbi agitur nomine alterius.
8 Libellus qualiter ſit in ſtipulatione dāni infecti cōcipiendus.
9 Timēs ne ſibi iniuriet̄,an poſsit agere,vt ſibi caueatur,ne offendatur.
10 Proponens actionem ex ſtipulatu pro opere deſtruendo qualiter formabit libellum.
11 Vſufructuarius de duobus cauere tenetur.
12 Vſufructuarius in rebus quæ vſu cōſumunt̄ cōſtitutus,qualiter debeat libellū formare.& nu.17.
13 Libellus qualiter ſit contra vſufructuariū qui maſe fruitur formandus.
14 Volens rem ſibi reſtitui qualiter concipere debeat libellum.
15 Vſufructuario qui rem poſsidet nolente ſatiſdare, an poterit proprietarius cautionē petere.
16 Poſitiones actoris & rei vbi agit̄ de vſufructu,qualiter ſint formandæ.
18 Agēs p̧ rerū retētione qualiter formabit libellum.
19 Hæres ſemper cauere debet legatario,etiā datis fideiuſſoribus de legato præſtando.
20 Petens fructus & penſiones qualiter debeat poſitionem formare.
21 Legatario petente ab hærede legatum in dubio, an fal.locum habeat,an & qualiter debeat legatarius ſatiſdare.
22 Poſitiones qualiter ſint formandæ, vbi proponit̄ certi condictio ex ſtipulatu.
23 Hærede legata ſoluere nolente, qualiter ſit legatario prouidendum.
24 Arrogator qualiter ſtipulari poſsit ſeruo publico.
25 Arrogator minoris p̧ponens actionē ex ſtipulatu qualiter concipiet libellum.

d ¶ Cōci.L I.Roſ. ſui operis mihi rub.antepe.ſup aut̄.hic alle.in fi.& poſt hūc libellū q eſt ante finē rubricę:ſequit̄ obiectio qūo vno libello ciuiliter et criminal̄r agi poſsit.& rn deb̄ q̄ p̧pter īmanitatē criminis.Dicit tñ Roſ.q̄ nō reprobat ſi diuiſim denē iſti duo libelli:& tunc quærit,an ſimul in illis p̧cedetur,an expect̄ finis libelli ciuilis.

e ¶ Cùm homo.Vtrobic̄ ſoluitur.

f ¶ Differentia.Quicquid hic ſequit̄ vſq̄ ad vltimū ver.fuit Alb.Gal.eo. ti.ſ.de pig.in prin.

g ¶ Ver.& idē.Vltima remiſsio q̄d dixit hic Alb.hoc verū poſsidēte vaſallo.ſecus ſi poſsideret extraneus.& ibi vide.

h ¶ C.j.Vnde nec collectores decimarū per papā cōceſſarū illas p̄nt cauſa pignoris recuperare.in cle.de deci.c.iij.Io.Andr.

Arrogatore

a ¶Propono directam. Et sic posuit Rof. vt de xiij. cautionibus, vel fideiussionibus. Rubrica j.

b ¶§.pen. Est sciendũ ꝙ vbi ſ. opponit satisdationẽ, ex qua libelli prædicti formati sunt, esse superuacuã: cũ ista sit stricti iuris, & actio tutelæ sit bonæ fidei: & quæ in ista veniũt, & in illa. ff. e. cùm pupill⁹. in fi. ergo ista nõ expedit: & sic nec exigẽda, nec interponenda. ff. vt leg. vel fideicõ. no. ca. hæc stipulatio. rñdet interesse pupilli cũ in hac fideiussor deb: in illa non. C. de verb. sig. sancimus. Itẽ pl⁹ cauet sibi tutor, ne fideiussorẽ habeat hostẽ, ꝙ si primũ tm. Itẽ plus timeri solet, &c. extra, de hære. si aduersus. Facit ff. de iniur. l. idem apud Labeonẽ. An aũt ista actio sit p̃- 1
toria, vel ciuilis, diſputare non curo: Sed curiosus de hoc videat vbi ſ.

c ¶PO. AC. non formauit Rof. positiões has vbi ſ. sed ibi scripsit quatuor esse necessaria, ex q 2
bus author has formauit. & idẽ dico de sequentibus.

d ¶PO. AC. C. vt dixi ſ. in proxi. positiones nõ fuerũt Roffr. sed formatæ sunt ex his, quæ di- a
xit necessaria. Nec b
mireris si sextũ nõ 3
ponit, quod specia c
liter ponit, cũ agit pro minore qa cauerit, ꝙ restitutionẽ nõ petet. ff. rem 4
rat. habe. l. iij. Multũ aũt instat Roffr. in hac satisdatione, de quib⁹ aliqua posuit author ſ. de satisdatione.

e ¶Iudicatum solui. Obiectionẽ & solutionẽ, quam fecit Rof. cõtra istã scripsi ſ. de satisdati. §. expedito. sup vers. hæc autem cautio. 5

f ¶PO. AC. Has po d
sitiones actoris & rei posuit Rof.

g ¶Nunc dicamus. Roffr. etiã breuiter hanc posuit, remittens ad ea, quæ pri⁹ dixerat in stipulatione dãni infecti. 6
& per prædictum e
§. Sabini. & per l. prætor. eo. ti. §. hoc edictũ. soluitur, ꝙ hæc cautio sup incerto interponit, et super futuro. nã, vt dicunt leges illæ, statim cùm cœpit esse ruinosum, incipit damnum.

h ¶Offendat. Guli. de Suza. quærit de offendente, qui hoc petit ab offenso per se. alleg. ff. de iudi. in omnibus. de offi. præſi. illicitas. & l. cõgruit. vt in prin. de vſufruc. æquissimũ. Ad contrarium inducit. l. non caueri. ergo superuacua cautio illi imponẽda nõ est. ff. de procu. sed & hæ. §. non solùm. nec omnibus est facile satisdare. de iudi. l. ij. §. si dubitet. Instit. de satisda. §. sed hodie. Item si iste intulit iniuriã, ex delicto, non debet sibi parari actio. cõcord. quere de collu. c. ij. in vlti. glo. soluit ꝙ nõ satisdabit per fideiussores: sed aliter iudex prouidebit p̃- cipiendo, ne offendat sub pœna, quã timere debebat. ſ. vt lite nõ cõte. quoniam. ad finem. vel prohibebit eũ ire per certos cõfines. ff. de offic. præfect. vrb. l. j. §. fin. vel, vt dicit, coget eum satisdare, si talis sit, q posit. C. de his, qui ad eccle. cõfu. denũ cianus. vbi de hoc per Guli. ff. de var. extraor. cogni. l. de vſufructu. vbi offensa illa esset iudicialiter punita, facilis debet esse iudex ad satisdationem recipiendam: aliàs facit præceptum, sed onus satisdationis non imponit.

¶Non defendit. Hic instat Roff. in eo, quod etiam in fine huius membri dicitur, defendere noluisti. mirãdum est enim, opus debere destrui hoc solo, ꝙ non defendit. sed secũda positio, quæ sequitur, iusti ficaret hoc dictũ, si sic esset. statim ꝑ- sequitur.

¶Et pone. Id est, positiones fac.

¶§. siue autẽ. Roff. hũc §. intelligit, qñ ædificans facta nũciatione satisdedit de opere demolien do, si non defenda tur, ac si dicat, nõ ꝑ bauerit se iuste ædificare. Si ergo non defendit ex forma cautiõis, venit op⁹ demoliendũ. Vbi igitur cauisset de demoliendo, si apparuerit eũ non iuste ædificare: planũ est, ꝙ eo solo, ꝙ nõ defendit, nõ demolietur opus, nisi de-

26 Arrogatore defuncto minorem exhæredãte, qualiter sit agendum.

27 Hæres arrogati impuberis mortui, qualiter contra arrogatorẽ, vel eius hæredes libellum concipiet.

28 Legatarius, cui relictũ est in testamento pupillari volens agere, qualiter concipiet libellum.

29 Instrumentum qualiter sit super arrogatione formandum.

SEquitur videre de secunda parte rubricæ, quæ generalis est, scilicet de cautionibus: quarum formas aliquas videſ. de satisd. §. fi. & quoniã cautiones per stipulationes vallantur, ideo de actionibus & huiusmodi stipulationibus descendentibus dicamus, de quibus nil in arbore dicitur actionũ. ¶†Et primò de actione ex stipulatu rem' pupilli saluam forè: in qua sic libel. concipit: L I B. Coram &c. conque. de P. quondam tutore meo, qui promisit mihi, vel seruo meo rem meam saluam fore: vnde quia nõ fecit saluã: in hoc scilicet, quia talia bona mea cõsumpsit, vel me in tantũ damnificauit. forte in centũ, ideo peto illa centum, & ad hoc propono vtilem actionẽ ex stipulatu. Si verò seruo publico esset satisdatum: dicet: & ad hoc ꝓpono vtilem actionẽ ex stipulatu. ¶†Contra fideiussorem autem à tutore datum sic libel. concipietur. L I B. Coram &c. conqueror de P. fideiussore, qui promisit mihi rem meã à tali qnondã tutore meo administrandã saluã forè: vel qui fideiussit pro tali, rẽ meam saluam forè. vnde quia & ipse tutor dãni ficauit me in centũ. ideo peto ab ipso fideiussore illa centũ, & ad hoc propono actio. ex stipulatu directam[a], vel vtilẽ, secundũ diuersitatẽ positionũ. ff. rẽ pu. sal. fo. non quasi. §. pe. [b] ¶†Actor ergo sic ponet: PO. A C.[c] Pono ꝙ fuisti tutor me⁹. Itẽ ꝙ satisdedisti rem meã saluã fore. ff. eo. l. j. ij. & iij. per totũ. Itẽ ꝙ res mea cõsumpta est. ff. eo. non quasi. §. si quis curator. & l. cùm pupillus. Item ꝙ illa tutela finita est. ff. eodẽ. l. j. Reus verò ponit econtra. ¶†Sed & qui alterius nomine agit, de cuius mandato dubitatur, præstat cautionẽ rem ratã habeti. ff. & C. de procur. l. j. & etiam cõiuncta persona. ff. eo. sed & hæ. ff. de iudi. l. iij. ff. de cõpen. filio. & dixi ſ. de satisd. §. viſo. sic ergo libel. cõci. L I B. Ago Corã &c. cõque. de P. qui promisit mihi T. ratũ habiturũ iudiciũ, quod noĩe T. instituebat: vnde quia T. non habet ratum veniendo cõtra, petẽdo à me debitũ illud, à cuius petitione fui absolutus, ago contra eũ, & peto meũ interesse, quod æstimo decẽ, & ad hoc propono actionem ex stipulatu. & hoc si sit illud interesse incertũ: si verò certũ, dicat, certi cõdictiõe ex stipulatiõe. ff. eo. l. j. Actor ergo sic ponet: † P O. A C.[d] Pono ꝙ tu conueniſti me noĩe T. Item ꝙ exhibuisti mandatũ eius: sed de eo dubitabaſ. Item ꝙ cauisti per stipulationẽ, ipsum T. rem ratã habiturũ. Item ꝙ illa cautio ante litis contestationẽ fuit interposita. ff. de procur. Põponius. §. rati. Item ꝙ T. nõ habet ratũ, quod actum est. Sed hæc est negatiua: vnde pone affirmatiuè sic: Itẽ ꝙ venit contra id, quod tecũ actũ est, ſ. taliter. ff. eo. procurator. §. si procurator. Re⁹ verò ponet ecõtra. ¶†Item procurator rei, licet cõstet de mandato, caueat iudicatũ solui[e]. Instit. de satisda. §. sed hodie. C. de satisda. l. vnica. pro qua sic lib. cõci. L I B. Corã &c. cõque. de P. qui cũ T. in iudicio defenderet, satisdedit mihi pro eo iudicatũ solui: quem tamẽ nõ defendit, vel in defensiõe dolũ cõmisit; vel fuit mihi condẽnatus, cùm sine mandato defendisset: vnde quia mea ĩterest in decẽ ꝙ illum ꝺfendisset, vel ꝙ dolũ nõ cõmiſisset: ideo illa decẽ peto: & ad hoc propono certi cõdictiõe ex stipul. Si verò agis ex vltima clausula, dicas sic: vnde quia fuisti condẽnatus in decẽ. ideo illa decẽ peto. & ad hoc propono certi cõdictionẽ ex stipulatu. ff. iudi. solui. iam tamẽ. §. ij. & l. cùm quærebatur. l. iudicatum solui stipula. Actor ergo sic ponet: † PO,
7 f AC.[f] Pono ꝙ talẽ spõte defendisti. C. de procur. inuitus. Item ꝙ pro eo satisdedisti iudicatũ solui. ff. e. iam tamẽ. §. videamus. Itẽ ꝙ ante litis cõtestationẽ. C. de satisda. l. vnica. ff. de procu. Põponius. §. ratihabitiõis. Itẽ ꝙ est maior xxv. ann. ff. de ꝓcur. minor. Item ꝙ cõram tali iudice, qui adhuc durat. ff. de iudi. fol. si quis apud aliquẽ. & l. cùm apud Semproniũ. Item ꝙ omisisti defendere. ff. eo. l. iij. §. si reus. & l. iudicatum solui. Item ꝙ dolũ in defendendo cõmiſisti. Item ꝙ fuisti cõdẽnatus, nec appellasti. extra, de procu. nõ iniuſte. in fin. Item ꝙ defendisti sine mãdato. Itẽ ꝙ lis illa adhuc durat. C. de iudi. properandũ. C. quomodo & qñ iudex. auc. qui semel. Itẽ ꝙ citati fuerint oẽs, qui haberẽt defendere: & oẽs defuerũt. ¶Reus verò sic ponet: P O. R E I. Pono ꝙ defendi. Item ꝙ non petĩsti satisdari. sed hæc est negatiua. Item ꝙ sum minor. Item ꝙ ille iudex mutatus est. Itẽ ꝙ lis illa perĩt. C. de iudi. properãdum. ¶Itẽ ꝙ defendi fideliter, vſq; ad sententiã. Item ꝙ fui absolutus. Item ꝙ ab
8 illa sententia appellaui. ¶†Cæterum in stipulatiõe dãni infecti, sic libel. conci. L I B. Coram, &c. cõqueror de P. qui cùm domus sua ruinosa minareꝰ ruinã domui meæ, promisit mihi noĩe damni infecti: vnde quia domus illa cecidit, & domũ meam vel parietẽ destruxit: quod damnũ æstimo xx. vel in domo, vel in pariete reficiẽdo expendi xx. ideo peto illa xx. & ad hoc propono certi cõdictionem ex stipulatu. Si autẽ non vis dãnũ æstimare, dicas: vnde illud damnum mihi refarciri peto: & ad hoc propono actionẽ ex stipulatu. ff. de dã. infec. dãni. §. Sabini. & l. fluminũ. §. hæc stipulatio. §. idem seruus. & §. cꝰ cꝰ. Et hoc intelligas, quando vitio operis damnũ datũ est: secus si extrinsecus: vt in præ- i
concor. Hoc autẽ pone, vt dicam in actione præto
g ria. j. de oper. no. nun. §. nunc dicamus[g]. ¶†Quid
9 h si timeo de aliquo, ꝙ mihi infidietur: nunquid possum agere, vt mihi caueat ne me offendat[h]? argu. ꝙ sic. ff. de dam. infec. dies. in prin. ibi: ex causa, &c. vt ff. de statu homi. l. j. Item quia animæ hominũ, &c. vt C. de sacroſan. eccle. sancimus. Si ergo in alijs satisdatur, vt ſ. ergo multò fortius, ne me offendat: quia circa maiora maius periculũ vertitur: vt xlij. dist. quiescamus. & ideo circa ea cautius, i. cùm maiori cautela & cautione est agendum: vt vij. q. ij. c. ij. liberum enim corpus nõ recipit æstimationem. ff. de his, qui dele. vel effu. l. fi. & vide ſ. de off. dele. §. sequitur. ver. quid ergo. Item fæpe is, cui nouum opus nũciatur, cauet de opere demoliendo, si con- k
ſtiterit eum iniuſtè ædificaſſe. extra, de noui oper. nun. c, pe. & fi. cuius cautionis forma habetur ſ. de satiſ. §. fi. super qua stipulatione sic concipietur li- l
10 bellus: †L I B. Corã &c. conque. de P. cui cùm nouum opus nunciaſſem propter opus, quod in tali loco faciebat, ipse mihi satisdedit illud opus tollere: si appareret eum iniuſtè ædificaſſe: vnde quia appareret eum iniuſtè ædificaſſe: vel quia cùm vellẽ contra eũ contendere, ꝙ iniuſtè ædificauit, se non
i defendit[i]. ideo ago contra eum, vt prædictũ opus tollat: & ad hoc ꝓpono actionẽ ex stipulatu. Vel, si vis, potes dicere: vnde ago cõtra eum, vt præstet
k mihi meum interesse. & pone[k] hæc vt j. de no. ope. nuncia. Pone etiam sic: P O. A C. Item pono ꝙ satisdedisti de opere destruendo, si iniuſtè ædificares. ff. de no. ope. nũ. prætor. §. hoc autẽ interdictũ. & §. perinde. & l. stipulatio. extra, eo. c. fin. Item ꝙ iudicatũ est te iniuſtè ædificaſſe. extra, eo. c. pe. Itẽ quod licet satisdederis, nõ tamen defendere voluiſti. ff. eo. stipulatio. §. siue autem[l]. ¶†Porrò, vſufru- l
11 ctuarius de duobus cauere tenetur, ſ. ꝙ re nõ malè

nuncians probet ius suũ: posset tamen locus esse misioni in possessionẽ propter cõtumaciã, maxime cùm denũcians eget in aliqua politiõe rñsione aduersarij: tẽ nuncians intra tres menses satisdationẽ recipere nõ tenebatur, & interim debebat quiesci ab opere. extra, de no. ope. nun. c. fi. Itẽ quandocunq; ñõ fit nunciatio, sed agitur cõfessoria, vel negatoria ad opus tollendum: & tunc etiã si nõ defendit, locus est misiõi in possessionẽ, nõ destructiõi noui operis. ff. de dã. infec. à quo fundus. & l. priusq;. ff. de noui oper. nũ. nõ agit de demolitione: quia nil erat ædificatũ, vt dicit in principio. Iubebit ergo cauere, vt dicit tex. si nõ cauet, fiet missio, vt dicit ibi glo. ¶ c. fi. Ibi finito textu. colligit gl. per modũ summæ, quę rendo de nouẽ, quę per gl. expediũtur. & qđ ibi breuiter scripsi super iij. gl. ꝓxime prosequit. & tenet hic Roffr. scilicet satisdationẽ, de qua loqmur, nõ esse de substãtia vsusfructus.

b ✠FORMA. ¶ Murti. de Fano, membro xlix. & sequẽ.

c ¶ Conci. Secũdùm Roff. cuius fuit iste libellus, & sequẽs. & vltra mediũ tertius ibi. in fi. titu.

d ¶ PO. AC. scđm Roffre.

e ¶ Durat. Si vsusfructus debebat ꝑ annorũ numerũ, puta decẽ & duob⁹ annis propter hostilitatẽ vsufructuari⁹ frui nõ potuit. Io. de Deo li. iij. q. xv. dicit si sine culpa vsufructuarij id euenit, facta pace illos duos annos debere suppleri. alleg. decret. ij. de condi. appo. aperti⁹ facit ff. de vi & vi arma. l. si defundo. & ff. quib. mod. vsusfr. amit. si ager. j. & ij. Quid si vsusfruct⁹ relinquat omnium bonorũ vxori, altero instituto hærede, vsufructu finito primò tractatũ est. C. si secũdò nupserit. aut. hoc locũ. de verbis cõibus, quibus marit⁹ reliquit vxorẽ domina & vsufructuariã, & qũo per hæc verba consuetudo interpretata est, q̃ habeat alimenta propter repugnantiã, quæ est in cõcurrẽtia dominij & vsusfructus. & vide quod ibi nõ. facit j. qui fil. sint legi. §. j. versi. si quis ita. vbi videas. Sed in terminis prædictis cessat repugantia: cõstat enim relicta in testamẽto, nõ deberi prius, quàm ex illo adeatur hæreditas. de fideicõ. eã quã. ff. de reg. iur. si nemo. Cõstat etiã q̃ ex institutione cõcepta in diẽ incertũ, vel sub cõditione hæreditas adiri nõ põt, anteq̃ eueniat dies, vel conditio. C. de cadu. tol. l. vna. §. in nouissimo. ff. de hæred. insti. l. in tẽpus. in prin. & l. si quis instituat. & l. qui filio. Vt huius veritas habeat, intermittit quæstio, cũ filiꝰ instituit hæres in solidũ, & vxori relinquit vsusfructus in solidũ, an filius agat de inofficioso. Et videtur q̃ nõ, per legẽ, vxorivtetur, & q̃ vsufructu finito restituet, quod ex re ipsa extabit. ff. vsufruc. quẽadmo. caue. l. j. extra, de pig. c. fi. [a] Quæ cautio sic scribetur, cùm vsusfructꝰ cõstitutus est in re aliqua, cuius substãtia vsu non perit: vt in vineis, campis, syluis, animalibus, seruis, domibus, annulis, gemmis, & similibus.

✠FORMA. [b] Ego A. ꝓmitto tibi H. vsumfructũ, quẽ mihi in tali vinea concessisti, ex causa donatiõis vti & frui arbitrio boni viri, rei saluãdo substantiã: & q̃ quãdocũq; vsusfructus finietur, vineam prædictam, vel quod supererit, pleno iure restituã, & dolũ malum abesse faciã. quæ oĩa suprà scripta promitto attẽdere, &c. ff. vsufr. quẽadmod. caue. si vsusfructꝰ. ff. de vsufr. l. j. extra, de pig. c. fi.

¶ †Si autẽ vsusfructus cõstitutus est in rebus, quę vsu consumuntur, vt in pannis, pecunia, auro, argẽto ponderato, vino, frumento, oleo, & his similibus. ita dicetur:

✠FORMA. Ego A. cõfiteor me ad vsumfructum habere à te. H. quinq; vncias auri, quas mihi traditas cõfiteor: & renũcio exceptioni rei nõ traditæ: & promitto q̃cunq; dictus vsusfructus finitus fuerit morte, vel capitis diminutione, tãtam quantitatẽ in eodẽ genere, aut æstimationẽ reddere sine aliqua diminutiõe quæ oĩa &c. ff. de vsufr. earũ re. quæ vsu consu. si vim. extra, de pig. c. fina. Hic tamẽ not. q̃ vestes, & similia, quæ nõ cõsistũt in quantitate, debent æstimari: & de æstimatione reddenda promittitur. ff. vsufru. quẽadmo. caue. si vsusfr. §. ij. ff. de vsufru. earũ rerũ, quæ vsu. l. j. ij. & iij. & l. si tibi. & l. si vim. & l. in stipulatione. & quasi per totũ. ¶ Qualiter autẽ scribetur venditio vel donatio vsusfructus, no. ś. de emp. & vend. §. j. ver. si autẽ vsusfr.

¶ †Si igit̃ iste A. malè fruat, contra eũ sic libel. cõcipit̃: LIB. Coram &c. cõque. de P. cui cũ vsumfructũ talis vineæ vel dom⁹ constituissem, & ipse satisdedisset mihi se vsurũ fruiturũ arbitrio boni viri, re illa male vsus est: vnde ago cõtra eũ, vt illud, in quo malè vsus est, mihi soluat: & ad hoc, ꝓpono actionẽ ex stipulatu. & hoc cùm damnũ datum est,

¶ †Si verò velis rẽ tibi restitui: sic cõci. [c] libel. LIB. Corã &c. cõque. de P. cui cũ vsumfr. cõstituissem, vel fuisset sibi cõstitutus, vel relictus à patre meo in re tali, & vsusfru. sit finit⁹: quia mortu⁹ est, vel qa nõ fuit vsus decẽ annis inter præsentes: ideo rẽipsam mihi restitui peto. & ad hoc propono act. ex stipulatu. ff. vsufru. quẽad. caue. l. j. ff. de vsufr. si vsusfr. legat⁹.

¶ †Si autẽ vsufructuarius, qui rẽ possidet, nõ vult satisdare, vt ś. dictũ est: proprietarij⁹, si nõ vult rẽ vẽdicare, poterit cautionẽ petere: & sic lib. cõci LIB. Corã &c. cõque. de P. cui cũ relict⁹ esset vsusfr. in vinea, vel domo tali, ego vineã illã, vel domũ sibi tradidi, nõ præstita ab eo satisdatiõe mihi de vtẽdo fruẽdo arbitrio boni viri: vnde ago cõtra eũ, vt mihi satisdet prædicto mõ. & ad hoc ꝓpono cõdi. incerti. vel act. in factũ, vel cõdi. ex l. ff. de vsufr. earũ re. q̃ vsu consu. l. hic senat⁹. §. si pecuniã. ex l. ff. vsufr. quẽad. cessivsusfruct⁹ noĩe. & l. si vsusfr. §. illud. & facit extra, de pig. c. fi. & ff. de vsufr. ea. rerũ, quæ vsu cõsu.

ri. ff. de vsufru. leg. Sed scđm hoc filius nõ habẽs vnde sustẽtetur, f amene cabitur: propter qđ dicũt quidã, q̃ habere debet tertiã vsusfructus. C. de inoffi. test. sancimus. §. j. & auc. nouissima. eo. tit. posita sup l. cũ quærit̃. sed casum istũ ad literã ponit §. prohibem⁹. in auc. de triẽ. & semis. vnde sumpta fuit illa auc. & Vber. de Bob. placet illa opinio, ex ibi notatis, q̃ lex, vxori. sit correcta. Plus dicit, q̃ etiam hoc casu habeat locũ interpretatio cõsuetudinis: nota. in authẽ. hoc locũ. de qua dixi in prin. & bene vides in quo differt: quia ibi relinquit dominam & vsufructuariam. Sed ex ꝑdictis patet quæstio soluta, si dicerem⁹ illũ institutũ hæredẽ fuisse de descendẽtib⁹, cui nõ potest tardari legitima, etiã in fructu, remanet dubium in extraneo. ADDE soluẽdo hoc dubiũ secũdũ Pau. de Cast. consi. ccc. incipiente, sup quæstio. & Ro. cõsilio lxxj.

¶ LIB. Roffre. & sequens, vbi de hac in fine.

¶ Capitis diminutionẽ. maximã vel mediam. & vide in præd. decre. vlti. in fi. pe. gl. & quod supra per ea dixi.

¶ Seu facultatis. Vtit̃ verbis legis, quã statim alleg. tamẽ plures casus excipiunt̃, qui ibi noscilicet l. j. in princ. sunt casus, quibus sufficit nuda promissio: vt eo. tit. si quãdo. & l. seq. quę incipit filio. et sunt casus ibi, legato Reipublicæ facto, vel filio, vel seruo sub conditione: & debetur à patre, vel dño instituto, qui emancipat̃ vel manumittit̃ ante conditionẽ. Satis enim tunc est, patrem vel dominũ cauere sub hypotheca omnũ rerum suarum: vt ibi.

¶ Præstando. Sit tale, quod præstari possit: nam legatum liberationis non præstatur, nec est penes hæredem: qui si ageret, obstaret sibi exceptio doli. ff. vt in possessio. legat. l. prima §. debitori.

k ¶ Conci. li. secundùm Rof. & iste & sequens.

l ¶ Est purum. Licet ad tale legatũ statim agi possit: tamen non semper prompta est exactio. ff. de lega. vel fidei. l. j. in prin. habet enim moras exceptio iudicij, vt ibi & ideo vtile est legatario prius egisse ad satisdationem habendam. Facit quod dixi super prima cautione aliàs videretur fatuum duo subire iudicia, vbi sufficeret vnum. Item extra iudicium dari potuit fideiussor sponte per hæredem.

m ¶ PO. AC. Formatæ ex nouem, quæ dixit Roff. interuenire debere. tũ autor de duobus non curauit: scilicet quòd producatur scriptura legati, & quòd legatarium dolum malum abesse promiserit hæres.

l. ergo. §. si pecuniæ. ¶ Qualiter autẽ lib. cõcip. sup vsufructu, no. ś. de causa pos. & proprie. §. in cõfessoria. versi. si verò agis. & ver. & no. Actor ergo sic ponet:

16 d † PO. AC. [d] Pono q̃ vsusfructus talis rei tibi relictus est. ff. vsufru. quẽad. caue. si vsusf. quoque. Item q̃ noĩe illius satisdedisti te vsurũ arbitrio boni viri. ff. e. l. j. §. j. extra, de pig. c. fi. Itẽ q̃ male fuisti vsus, s. hoc modo. Itẽ q̃ finitus est vsusfru.

¶ Reus verò sic: PO. RE I. Pono q̃ re illa sum bene vsus. Item q̃ est in eo statu, in quo erat, cùm fuit vsusfr. relictus. Itẽ quod vsusfruc. adhuc dura[e]t. ¶

e † Alia quoq; actio ex stipulatu datur cõtra

17 f vsufructuarium, pro rebus, quæ vsu cõsumũtur: in qua sic libel. cõp. LIB. [f] Coram &c. conque. de P. cui relictus vel cõstitutus fuit à me, vel à Ti. patre vel fratre meo: quasi vsusfru. xx. lib. Tur. vel summatarũ frumenti, vel vini, vel tot mensurarũ olei: & ipse satisdedit de tot libris restituẽdis, vel vino, vel frumento: vnde cùm sit vsusfruct. finitus, quia

g passus est capitis diminutionem [g], peto xx. lib. vel frumentũ, vel vinũ, vel oleũ mihi solui: & ad hoc propono act. ex stipulatu: vel melius certi cõdi. ex stipula, si certũ quid in stipulatione deductũ fit. ff.

18 eo. si vini. ff. si cer. pet. si quid certũ. ¶ † Pro vestib⁹ autẽ, vel bobus, vel talibus, cæteris retẽtis, dicas sic:

f LIB. Vnde cùm finitus sit quasi vsusfr. & propter vsum illũ res illæ in decẽ deterioratæ sint: ideo illa decẽpeto. & ad hoc propono certi cõdi. ex stipulatu. ff. eo. si vini. & pone hoc, vt in præ. pro. lib.

g 19 ¶ † Sed & hæres cuiuscunq; status seu facultatis [h] sit: cauet legatario etiã datis fideiussoribus de legato præstando [i]. ff. vt lega. seu fideicom. ser. cau. l. j. §. h i k per qua stipulatione sic cõci. lib. [k] LIB. Corã &c. cõque. de P. hærede T. qui mihi stipulanti promisit soluere decẽ vel domũ talẽ in testamẽto, vel codicillis T. per fideicõmissum mihi legatã tradere: vnde ago cõtra eũ, vt mihi soluat, vel tradat. & ad hoc propono certi cõdictionẽ ex stipulatu. & hoc

l cùm legatũ est purum [l]. ¶ Si verò sit cõditionale, vel in diẽ, sic cõcip. libel. LIB. Coram &c. vt ś. in proxi. lib. vsq; tradere: iunge, sub cõditione, si nauis ex Asia venerit: vel in diem, puta calen. Martij. vel si dies est incerta: puta, cùm filia nupserit: vel cùm talis cõsul factus fuerit: vnde cũ cõditio exti terit, cùm dies aduenerit, vel cùm filia nupserit, vel talis cõsul fact⁹ sit, prædictã rẽ mihi legatam mihi peto restitui: & ad hoc, &c. ff. vt leg. seu fid. no. ca. legatorũ. & l. nõ tñ. & l. hæc stipulatio. & l. etiam. ff. qñ dies leg. vel fide. ce. si post diẽ. et l. si cùm dies.

20 §. j. ¶ † Põt etiã petere fruct⁹ & pẽsiones. Actor ergo sic ponet:

m PO. AC. [m] Pono q̃ T. in testamento vel codicillis legauit mihi decẽ, vel talẽ domum. C. de codicil. l. fi. ff. vt leg. vel fideicõ. no. caue. l. j. in prin. Itẽ q̃ tu hæres mihi satisdedisti noĩe talis legati cõditionalis. ff. eo. tit. hæc stipulatio. respon. j. & l. etiam. rñ. j. Item q̃ hæreditatẽ adiuisti: ff. vt in pos. leg. l. j. §. fi. Item q̃ cõditio extat: quia dies venit. ff. de regu. iur. quæ legata. ff. qñ dies lega. ced. si post diẽ. Itẽ q̃ sum talis, q̃ possum ex testamento capere. ff. de leg. ij. qui Titio decem. ff. de his quæ i

pro non

pro nõ scrip.ha.l.iiij.§.pe.ſ.de edit. instru. §.cõpẽ diosè.versi.ij.Itẽ quòd T. potuit condere testamẽ tum vel codicillũ.ff.de do.inter vi. & vxor. cũ hic ſtatus.§.ſi maritus.& in præal.§.ver.j.ergo. ſed hæ duę iuris ſunt. Itẽ quòd paratus ſum iurare me nõ calumniosè petere.ff.vt in poſ.lega.l.ſi is,à quo.Re us vero ſic.PO.REI.Pono quòd T.ab inteſtato deceſsit.Itẽ ꝙ teſta.quod fecit,fuit illegitimum Sed hæc eſt iur. Item ꝙ licet tibi legatum fuerit. tu tñ ſatiſdare recuſas. Item ꝙ nondum conditio extat,vel dies aduenit. & aliàs fac, vt dicetur in actione ex teſtamento.j.de teſtam.§.j.ver. & nota.

21 ¶†E contra quoꝙ[a] quoties legatarius petit ab hæ
a rede legatũ,& dubiũ eſt an falc. locũ habeat, ſatiſdat legatarius: vt quod ãplius noĩe legati recepit, cũ ratio legi falcidię patiť:illud hæredi reſtituet.ff. ſi cui plusq̃ per l.fal.le.eſſe di.l.j.§.hæc cautio.&in hac actio.ex ſtipulatu ſic li.conci.LIB.Corã,&c. con.de P.cui cũ relicta eſſent xx.à T. qui hæredẽ inſtituit,& dubiũ eſſet de lege falc.quæ mihi hære di debetur,dũ legatũ à me peteret,mihi ſtipulanti promiſit & ſatiſdedit,vt ſi l.falc.locus eſſet, pro ra ta mihi redderet legatum:vnde quia l.fal.locus eſt vel quia æs alienũ apparuit:peto illa xx.mihi redi,& ſolui:& hoc qñ totũ legatum debet repeti.Si verò pro parte debet reuocari : adñcias pro parte: & ad hoc propono certi cõdictionẽ ex ſtipulatu. ff.eo.l.j.in princ.& §.hæc verba. ¶Actor ergo ſic

22 ponet: †PO.AC. Pono ꝙ talis tibi reliquit tale legatũ.Itẽ ꝙ dubiũ erat an eſſet legi Falcidiæ loc⁹. ff.eo.l.j.§.j.& l.ñ.§. ſi in plures. Itẽ ꝙ in illo teſtõ T.me hæredẽ inſtituit.Itẽ ꝙ tu petebas à me lega tum.Itẽ ꝙ ſatiſdediſti mihi de legato reſtituendo pro rata,ſi legi Falci.loc⁹ erit.Itẽ ꝙ certũ eſt,ꝙ le gi falc.loc⁹ eſt.ff.eo.l.j.§.in quibuſdã.C.ad l.Fal.in teſtamẽto.& auť.ſi cũ teſtator.extra,de teſtamẽ.c. Raynuti⁹. Itẽ ꝙ relicta fuit res magnæ quãtitatis.
b ff.e.l.iij.§.q̃uis.Itẽ ꝙ teſtator fuit pagan⁹.[b]Itẽ ꝙ tu es diues.ff.eo.nõ facile.Re⁹ verò ſic ponet:PO. REI. Pono ꝙ talis reliquit mihi legarũ. Itẽ ꝙ ſatiſdediſti.Itẽ ꝙ nõ eſt loc⁹ falci.Itẽ ꝙ teſtator fuit miles:vt in cõcord.quæ ſunt ſ.in poſitione illa. Itẽ

23 quòd certũ. ¶†Verum hæredes qñ legata ſoluere
c nolũt[c]:vñ legatarñ cõtra eos agũt,vt pro eis prę ſtandis caucãt:qđ ſi nolũt, mittũtur in poſſeſſsio nẽ rerũ,etiã hæreditariarũ.ff.vt lega.ſeu fideic. no. ca.Iul &.l.verũ.& l.etiã.Sic ergo libel.conci.LIB. Corã &c.cõ.de P. cũ ſit hæres inſtitutus in tali te ſtõ,& mihi res talis ſit à teſtatore legata,ipſe hæreditatem adiuit,& mihi ſatiſdare noluit : vñ peto vt mihi ſatiſdet de illo legato pręſtãdo.& ad hoc ꝓpono officiũ veſtrũ dñe iudex , ꝙ quod hoc peto: vt ff.e.l.j.& l.etiã.Actor ergo ſic ponet:PO.AC. Pono ꝙ talis in ſuo teſtamento vel codicillis mihi talẽ rẽ legauit.ff.e.poſtquã.§.ſi dies.& l.etiã.§.fin. Itẽ ꝙ ipſe inſtituit te hæredẽ. Itẽ ꝙ adiuiſti hæreditatẽ illius.ff.vt in poſ.l.j.§.fi.& l.ñ.Itẽ ꝙ modo in primis à te ſatiſdari mihi peto:ſec⁹ ſi eſſet lis conteſtata.ff.eo.l.j.§.nõ ſolũ. Itẽ ꝙ parat⁹ ſum iurare aĩo calũniãdi nõ petere.ff.eo.poſtq̃.§.ſi dies. ff.ve in poſ.leg.l.ſi à quo.§.j. Itẽ ꝙ teſtator ſine aliqua prohibitiõe præcepit mihi legata præſtari. ff.e. licet.& l.fi.Reus verò ſic: PO.REI. Pono ꝙ talis fuit minor xiiij.Hoc cõceſſo,patet ꝙ nõ potuit te ſtari.ij.q.vj.§.diffinitiua.Inſtit.de teſta.C.qñ prouo.nõ eſt neceſ.l.j. Itẽ ꝙ talis tantũ te hæredẽ inſti tuit:ergo nõ iſte,per cõſequens.C.de procu.mari tus.xxv.diſt.qualis.Sed hæc eſt implicita negatiua.extra de cauſa poſ.& proprie.cùm eccleſia. Itẽ ꝙ deceſsit ſine teſtamẽto & codicillis. Itẽ ꝙ hæreditas fuit omiſſa , vel repudiata ex teſtamento : & fuit adita ab inteſtato.C.de fideicõ. eã quã . Itẽ ꝙ cœpiſti à me petere legatũ. Itẽ ꝙ cùm petñ,recuſa ſti de calũnia iurare.C.de iur.calũ.l.ñ.extra,eo.c.fi. Itẽ ꝙ nõ petiſti tibi caueri.ff.vt in poſ.leg.l.j.§. nõ
d exigit[d].¶†Arrogator quoꝙ ſtipulať ſeruo publi
24 co,quod reſtituet arrogato, quæ ab eo habuit : vel eis,ad quos peruẽtura ſunt: & ꝙ ſibi dabit quartã de bonis ſuis,ſi eũ ſine cauſa emãcipauerit, vel exhæredauerit.ff.de adop.nec ei.& l.ſeq. & l.ſi arrogator.& Inſti.eo.§.ſed & ſi decedẽs.ſic ergo libel. cõcip.LIB.Corã &c.cõque.de P.qui cùm me arrogauerit, & ſatiſdederit mihi de omnibus bonis meis,ſ.talib⁹ reſtituẽdis:&tũc arrogatio ſit diſſoluta,qa me emancipauit: ideo illa bona mihi peto reddi.& ad hoc propono act. ex ſtipulatu. & hoc

25 cũ maior xiiij. annorũ arrogať. ¶†Si verò ſit minor,ſic cõcip.libellus: LIB. Corã &c.conque.de P.qui cùm me arrogauerit , promiſit ſeruo publico, ꝙ oĩa bona reſtitueret illis , ad quos peruẽtura
e eſſent,ſi arrogatio facta nõ eſſet: vnde quia diſſoluta eſt arrogatio,quia me emãcipauit, oĩa illa bona mea mihi reddi peto. & ad hoc propono vtilẽ actionẽ ex ſtipulatiõe:& quia me ſine cauſa eman cipauit,peto quartã partẽ omniũ bonorũ ſuorum mihi ab eo præſtari:quæ debeť mihi ex cõſtitutio ne diui Pĵ:ad quã partem petendã propono cõdi ćti.ex lege vel cõſti.diui Pĵ.ff.de col.bo.l.j.§.ſi im pubere arrogato. & ff.de inof.teſ.Papi.§.ſi qs im
e pubes[e].¶†Si verò arrogator defunctus eã exhæ-
26 redauerit,vel pręterierit ſine cauſa,ſic lib.cõcipieť. LIB.Corã &c.ago contra P.hæredem patris mei arrogatoris:vt reſtituat mihi oĩa bona mea,quę ad ipſum arrogatorẽ deuenerunt,ſ.talia: cũ arrogatio ipſa ſit ipſius morte diſſoluta: & ad hoc propono vtilẽ act. ex ſtipula. & præterea peto quartã partẽ omniũ bonorũ ipſius mihi debitã ex cõſtitutione diui Pĵ:quia ſine cauſa me prætericrit, vel exhæreda uit.& ad hoc ꝓpono cõdic.ex cõſti.diui Pĵ , vt ſ.

27 ¶†Porrò hæres arrogati impuberis mortui, cõtra arrogatorẽ vel eius hæredes,ſic cõci.lib.LIB.Co-ram, &c.ego hæres T.cui abinteſtato ſucceſsi,ago cõtra P.vt reddat vel reſtituat mihi oĩa bona,quæ fuerũt quondã T.quẽ ipſe P.arrogauit,cauẽdo ſer uo publico,vt bona reſtitueret his, ad quos peruẽ-tura eſſent,ſi arrogatio facta nõ fuiſſet:vnde quia illa bona ad me tanq̃ proximiorẽ pertinẽt,ideo il la bona,ſ.talia peto.& ad hoc propono vtilẽ act.ex ſtipulatu.Pręterea peto quartã partẽ omniũ bono rũ ipſius P. mihi præſtari delatã ipſi T.arrogato, & mihi ſuo hæredi ex cõſti.diui Pĵ. & ad hoc ꝓpono cõdictio.ex conſti.diui Pĵ.ff.e.ſi arrogator.

28 ¶†Si aũt legatari⁹, cui relictũ fuerit in teſtamẽto pupillari,i,in ſubſtitutiõe,velit agere,ſic cõci.libel. LIB.Corã,&c.cõque.de P. q cũ arrogaſſet T.pu pillũ,cui fui pupillariter ſubſtitut⁹, & promiſiſſet ſeruo publico,ſ. H. ꝙ reſtitueret oĩa bona illis , ad quos peruẽtura eſſent:ſi arrogatio facta nõ fuiſſet, & T.ille mortuus fuerit intra pubertatẽ:& ſic bo
f na ad me ſubſtitutũ deuenerint:peto bona illa mi hi reſtitui.& ad hoc propono vtilẽ act. ex ſtipula. & ſpecificet bona, ſi velit . Actor ergo ſic ponet: PO. AC. Pono, ꝙ ego fui paterfami.ſiue mei iu ris.ff.de adopt.l.j.in fi.Item ꝙ me interrogaſti,an vellẽ eſſe tuus fili⁹:& conſenſi.Itẽ ꝙ arrogaſti me corã principe, vel ei⁹ reſcripto.ff.e.l.ij.C.e.arroga-tiones.ff.de autho.tut.l.iij. Itẽ ꝙ mei curatoris au thoritas interuenit. C.e.arrogatiõis. Itẽ ꝙ fui mi-nor xiiij.an.vt in præ.l.¶Re⁹ verò ſic:PO.REI. Pono ꝙ fuiſti in poteſtate.Itẽ ꝙ te volui arroga re,ſed cõtradixiſti. Itẽ ꝙ arrogatio fuit facta con tra magiſtratũ.Itẽ ꝙ abſente tuo curatore.¶Qua liter autẽ formeť inſtrumentũ ſuper arrogatione,
f not.j.de cogna.legali.[f]¶†Rogat⁹ꝫ quoꝙ reſtitue
29 re,ſi ſine liberis deceſſerit,quicqd poſt mortem de
g hæreditate extabit,cogitur cauere illi, cui reſtitutio fieri debet,ꝙ ſeruabit ei quartã partẽ.in authẽ. col.viij.de reſtit.§.ſi quis ei.quod eſt poſitũ C.ad Trebel.auť.cõtra.& ſic libel.cõci.LIB.Corã,&c. ago cõtra P.hæredẽ T.vt det mihi quartã partem omniũ bonorũ,quæ fuerũt quondam M. qui M. T.inſtituit hæredẽ,& arrogauit illũ:vt mihi reſti tueret quicqd de bonis ſuis poſt mortẽ Sẽpronĵ extaret:qui etiã T.de quarta mihi reſtituẽda pro miſit,& ad hoc propono act.ex ſtipula.& hoc qñ g T.diminuit bona vſq; ad quartam. Alioquin cùm poſsit quartã tunc retinere:vt in præ.auť.cõcip.ſic pro tribus partibus.LIB. Coram &c. ago contra P.hæredem T.vt det mihi , & aſsignet tres partes omnium bonorum , quæ fuerunt qupndam M.

a ¶Econtra quoque. Hic turbat ordinẽ Roff.ſcđm quẽ hic eſt vlti. & xiij.ſed iuſtũ motũ habuit author continuãdo eã proximæ , & ſit noua: & eius eſt to tum,quod ſequiť.

b ¶Paganus. Quaſi nõ miles , in cuius teſtamẽto ceſſat fal cidia:vt præ.l.in te ſtamento.& qđ de diuite ſequiť,dicit: quia pauper ſatiſda re nõ teneť,vt ibi.

c ¶Soluere nolunt. Tranſgrediť materiã Rof.& ſatis cõgruè:ipſe enim hoc tractat in finali ru brica edictorũ,ſ.de ſatiſdãdo pro lega to pręſtãdo ante ru bricã de primo & ſcđo decre. & ad li teram ſunt ibi,quę ſubiſto ver. ponit.

d ¶§.nõ exigit.xv. & quicqd ſub iſto ver.ponitur,totum eſt Roffre.

e ¶§. ſi qs impubes. quæſtio, an arroga tus inſtitut⁹ & ro-gat⁹ de reſtituẽdo detrahat duas quar tas,ſ. Trebellianicã iure inſtitutiõis, & quartã ex cõſtitu-tione diui Pĵ. non videť Roffr.dubia: cùm ſecundã nõ ha beat, niſi in duob⁹ caſibus his libellis expreſsis. Vbi er-go inſtituiť,ſecũda nõ debeť: ergo nõ detrahetur.De hoc vide per eum verſi. antepe.

ADDE vt pBar. in l.ſi arrogator. ff. de adop.vbi in viĵ. col.ver.not. hoc ꝙ ſi impubes arroga-tus inſtituať ſolus, & grauať de reſti-tuẽdo, nõ detrahit duas quartas: ſecus in legitimo & na-turali.

❧ADDITIO.

Adde tu Guid.Pa. in queſtionib⁹ ſuis in q.lĵ.incipiẽ.licet docto. vbi latè, an fili⁹ rogatus poſsit indiſtinctè detra-here duas quartas. Hen.Ferran.

¶De cogna.le.Rof. vbi ſ.de ix.cautiõe ver.pe. & vlti.ad li bellos fundandos ſuper ſtipulatione facta per ſeruũ pu blicum.opponit de §.alteri.Inſtitu. de inuti.ſtip.Itẽ de le. j.C.per quas perſo. vbi diciť excepta cauſa poſſeſsionis, nil nobis acqri poſ ſe per perſonã libe-rã noſtro dñio non ſubiectam. Rñdet, vtrũq; generale.fal lit in caſib⁹, quib⁹, alteri ſtipulať & ac quiriť per ſeruũ pu blicũ:& ratiõe pu blicĵ officĵ actio-nes vtiles cõpetũt: ſicut & aliàs ff. de conſti.pec.eũ, qui. §.Iulianus.

¶Rogatus.x. libr. & xj. eſt totum ad literam Rof.j.

a ¶Item de actione ex stipulatu.xj.& xij.

Bal.de pignoribus. *Rubrica.*

Creditor si agit cõtra nomen obligatũ vtili hypothecaria, quia non tenetur debitor reali actiõe,itẽ nec posſidet: ſed cõuenit vtili quaſi ceſſa.& non eſt neceſſaria excuſatio: niſi in prætorio pignore nominis: vt ff.de re iud.l.à diuo Pio.nã in cõuẽtionali nõ eſt iure cautũ.in §.j.verſic.ſed pone debitor.ĩ auc. de fideiuſ.§.ſed neque.G. vide s̃. de procura.§. penulti. ¶Agens hypothecaria debet probare de dñio debitoris.ver.ſed quærit, an G.imò dic vt p Dy.Inſti. de act.§. a itẽSeruiana.¶Qualiter ꝓbẽt rei amiſſio,& caſus foruit⁹. ver.ſed qualiter. & §.ſeq.G.& exẽplificat in proditione caſtri,ſ. qualiter ꝓbẽt, an per ſacramẽtũ, vel probatiões. 1 Itẽ qualiter habeat probare ꝙ perdiderit ſine culpa: habes hic in princip. 3 in ver. nota ꝙ creditor.cũ ſeq.Bal.vi de Bart.in l.ſi quis ex argẽtarijs.§.fin. 5 & l.ſeq. ff.de eden. ¶Pro chirographaria pecunia põt retinere pignus: ſec⁹ pro hypothecaria: nã nõ retinẽt illud 7 pignus.verſi.pone, mittis. ¶Si creditor Iudicis authoritate ingreditur poſſeſsionem, quàm ex pacto ingredi poterat:ſi cauſa cognita,eſt poſſeſsio iudicialis: ſi autem ſine cauſæ cognitione,non dicitur poſſeſsio iudicialis,ſed conuentionalis. verſi.quid ſi iudex creditori.G. ¶Si creditor inhabitat domum,cõputat ſibi mercedem,quam ipſe alijs daret.ver.quid ſi obligaſti mihi G.¶Qualiter formetur libellus in ſatiſdatione damni infecti,legatorum, & ſimilibus.§.ſequitur.G.ad materiam vide j.de ſolu.

qui M.T.hæredẽ inſtituit,& rogauit eũ, vt mihi reſtitueret quicqd de bonis ſuis poſt mortẽ ipſius T.ſupereſſet. qui T. promiſit mihi de bonis illis reſtituendis:& ad minus quartam.& ad hoc, &c. vt in præ.auc.¶Actor ergo ſic. P O. A C. Pono quòd M.fecit teſtamẽtũ.Item quòd in eo rogauit patrẽ tuum.vt quicquid ſupereſſet.&c.vtſ̃. in lib. proxi.Item quod pater tu⁹ mihi promiſit ſe reſtituturũ.Itẽ ꝙ pater tu⁹ mortu⁹ eſt: vt in præ. auc. ¶Reus verò ſic ponet:P O.R E I.Pono ꝙ M ab inteſtato deceſsit.Itẽ ꝙ bona ei⁹ habẽt veniẽtes ab inteſtato,vel fiſcus.Itẽ dato,ꝙ ſic dimiſiſſet: tamẽ pater meus pauper fuit.Itẽ ꝙ ex illis bonis diminuit cauſa veſcẽdi.Item ꝙ diminuit illam quartam cauſa dotis,vel donatiõis propter nuptias in auc. col.viij.de teſti.§.ſi verò.& ipſam alleg. etiam fac, prout no.in actiõe ex teſtamẽto : de qua habes j. de teſta.§.j. ¶Itẽ² de act.ex ſtipulatu,quæ dat contra eũ,qui ꝓmiſit aliquẽ in iudicio ſiſtere : dixi s̃. de dolo & cõtu.§.reſtat.ver.porrò. Itẽ de illa,quæ interponitur pro morbo vel euictione,cùm aliqua res venditur,dixi s̃.de emp.& ven.§.fina.

b *De fideiuſſoribus.*[b] *Rubrica.*

S V M M A R I V M.

☞Inſtrumentum qualiter ſit in fideiuſſoria ſubſtitutione formandum.

2 Fideiuſſor an ſemper in ipſo contractu principalis debiti adhibeatur.

Satiſdatum non videtur,niſi cautum duret.

4 Inſtrumẽtum qualiter ſit conficiendum, vbi quis negotiandi cauſa in aliqua arte, pecuniam recepit, & fideiuſſor interceſsit.

5 Inſtrumentum mutui,vbi datur fideiuſſor,quem partes volũt principaliter obligari, qualiter ſit formandum.

6 Venditore maiore xxv.an. fideiuſſorem præſtante,qualiter ſit poſt inſtrumẽtum venditionis ſcribendum.

7 Cõſtitutor,fideiuſſor,& mãdator,in quo differãt.

8 Fideiuſſor , an poſsit ſe in duriorem cauſam obligare.

9 Fideiuſſor ſoluens vſuras creditori,an eas poſsit à debitore recuperare.

10 Creditor accipiens fideiuſſorẽ,& pignus,an poterit fideiuſſorem conuenire.

11 Agens contra aliquẽ actiõe legis Aquiliæ, ſi dederit fideiuſſorem,an ille teneatur ad duplum.

12 Fideiubens pro re certa,non poteſt teneri pro alia.

13 Ineſſe videntur,quæ incontinenti fiunt.

14 Fideiuſſor intercedens pro promiſſore de iudicio ſiſti,an lata ſententia teneatur. & nu.ſeq.

16 Exceptiones reo competentes,an competant & fideiuſſori.

17 Iniuria facta fideiuſſori,an nocere poſsit debitori.

18 Fideiuſſor omittens exceptionem perpetuam ,|& peremptoriam,an poſsit conuenire debitorem.

19 Debitore promittente ſoluere certa die,dato fideiuſſore:ſi poſt hoc creditor illum terminũ prorogauerit,an fideiuſſor amplius teneatur.

20 Oblatione facta de debito, & cõſignatione,& depoſitione,an ſit ſublata & obligatio.

21 Fideiuſſore denunciante creditori,ne numeret pecuniã debitori,an ſi poſtea numeret, obſtabit exceptio.

22 Fideiuſſor priuſq; fideiubeat, dicens ſe nolle teneri,ſi contingat eum fideiubere,& creditor conſenſit:an tenebitur,ſi poſtea fideiubeat.

23 Obligatio fideiuſſoria, an & qualiter ſoluatur per aditionem hæreditatis.

24 Obligatio fideiuſſoria principalis dicitur per dationem in ſolutum extingui.

1 In hoc tit.prius inſtrumẽta ſup fideiuſsionibus trademꝰ. ¶Secũdò ſup conſeruatiõibus indẽnitatis formabimus. ¶Tertiò verò cõcipiemꝰ libellos. ¶†Si igitur in cõtractu debiti ex cauſa cambñ cõtracti,de quo habẽt j. tit. proxi.§.j.verſi.porrò.fideiuſſor vel debitor ſubſtituatur,vel detur,ſic inſtrumentum conficietur:

Primo caſu ſunt æqualiter diuidẽda. ff.de pigno. ſi debitor. & l.ſi fundꝰ.§. ſi duo. & de Salui. inter.l.j.§.j. Secundo caſu prodeſt primo vigilaſſe . ff. de bo.aut.iud.poſſi. ſi expedierit. §. j. & quæ in fraud.cre.l. pupillus. nã & ipſi cedẽti præferꝛ ceſſionariꝰ,ſi cõteſtatꝰ eſt, vel denũciauit, vel partẽ debiti recepit.C.de noua. ſi delegatio.æquè vel fortius, præferri debet ſcdo ceſsionario:nã emptori obſtant quæ obſtarẽt venditori.ff. cõi diuidũ.l. in hoc iudicio.§. ſi conueniat. Facit de hoc C. de rei vend.l.quoties. de hære.vel act. vẽ. qui fratribꝰ.Quærit demum, quid ſi primò ceſsit vni,et demũ alteri, prius quàm alter ageret: quis præferẽt. Putat dicẽdum, vt in præ. l. ſi delegatio. C.de noua.hic Alber.Gal.plꝰ inſiſtit: quia extra volumẽ. Item ſciendum ꝙ Vber.de bo. & Alber. Pap. ſuper. l.j. C. de fideiuſ. tenẽt ꝙ ſi committẽs maleficium dedit fideiuſſores communi, & propter illud bona ſua ſunt publicata vel confiſcata cõmuni,& condẽnatus eſt etiam in centum:ꝙ fideiuſſores non tenebuntur ad illa centum:licet plures aduocati teneant contrarium , per ipſam l.& per l.in fraudem.§. ſi principalis. ff.de iure fiſ.& per l.iñ.in fi.C.de ſen.paſ.Sed,vt dicunt,illa lex primò loquitur de his,qui fideiuſſerunt alĩ,pro quibus ius cõtractus, nõ fiſco ſuccedente pro parte. & ſic etiam reſpõdetur ad l.iñ.de ſen.paſ. Ad §.fi.principalis.dic ꝙ loquitur cùm expreſsim interceſsit pro eo,quod abillo non poſſet exigi.& vide quod ibi not.quia diuerſimode legitur. Dicunt ergo ꝙ cùm cõmune ſucceſſerit illi,quaſi mortuo.ff. pro ſoc. actione.§. publicatione.& Inſtit.pro ſoc.§. publicatione.ſunt ergo abſoluti:cùm creditor ſucceſsit debitori:& cõfuſa eſt obligatio ipſorũ.ff.de ſol.l.Stichum.§.aditio.& C.de pact.debitori.Facit ad prædicta ff.eo.tit.de fideiuſ.l. ſi debitori creditor.& l.Vranius.in prin.& §.j.ff.de lega.j.ſi id quod mihi. §.j.C. ad leg.Iuli.de vi pub.l.tutoris.Ego puto bene dictum per prædictos,vbi ex maleficio fit propriè confiſcatio:ſed ſi poneres maleficiũ fuiſſe in fraudandis ratiõibus communis,& repertus fuiſſet debitor in mille, & nonaginta habeat in bonis,quę ſunt propriè confiſcata,ſed in ſolutum recepta: condẽnatio ad centũ bene exigeretur à fideiuſſoribus.Idem quando pro maleficio non debebatur confiſcatio,ſed pœna mille librarum,& ad eandem fuit condemnatus,& recepta fuiſſent bona, quæ valebant nonaginta,in cẽtum fieret à fideiuſſoribus exactio per primas leges. Et tunc procederet aduocatorum opinio.Confiſcatio enim recepiſſet totũ,quantuncunq; multum:ſed in prædictis caſibus non ſic. Vt continuem Lombardos: Scias ꝙ prædicti ſuper l.fideiuſſor.ff.eo.tit. & Guido de Suza. ſuper l.nulla.C.de ſolu.tenent ꝙ dato ꝙ fideiuſſor non inquietetur à creditore, poterit ei offerre debitũ:& cogi debebit creditor ſibi cedere actiones cõtra debitorem,per l.fideiuſſoribus ſuccurri.ff.eo. Nec obſtat præd.l. nulla.quæ loquitur in eo,qui non habebat ius vel cauſam offerendi.Vber.de Bob.dicit hoc placuiſſe Plac.non inſto:quia Cy.hoc ſatis tractat in l.ſi.C. eo.tit.vbi dicit Dy.tenere primam. Item pone,ꝙ debitor duo fideiuſſores dedit creditori,& omnes ſunt in ſolidum obligati : tranſegit creditor

Forma-

b *De fideiuſſoribus.* *Rubrica.*

¶Ex practicis authoribus nullus nominatim proſequitur hãc rubricam. dixi tamẽ ſuper rubrica de ſatiſdationibus,qui de illis tractent.Rof.etiam & Io de Bla.aliquos inſeruerũt ſub cõtraria mãdati in remittendo. dicã j. §.ſi.Alber.Gal.fecit de hoc rubricam.& quicquid dixit,ponit hic author. Mar.de Fano vnã formam poſuit,de qua infrà dicam: vltra id de materia recurrendũ eſt ad Summiſtas de illo,qui iurauit nõ fideiubere,vide ſuper rubrica de iureiurando.ſuper.Et quia,vt dixi,author hic poſuit quicquid Alber.Gal.poſuit in opere.quæſtionẽ hic prẽmittã,quã ipſe ſcripſit extra opus de debitore,qui creditori ſibi minanti obligauit omnia ſua bona,& duos fideiuſſores dedit:egit creditor cõtra vnũ fideiuſſorẽ,ꝙ ſoluit dimidiã debiti,& habuit iura ceſſa per creditorẽ:egit cõtra debitorẽ,& ei⁹ bona,quæ nõ fuerũt defenſa, & ſic data fuit omniũ illorũ tenuta, & demum in ſolutũ:nec ſufficiebãt ad quantitatẽ,quã ſoluerat:egit cõtra ſecundũ fideiuſſorẽ creditor,& ille ſoluit aliã dimidiã, & habuit iura ceſſa : agit iſte fideiuſſor contra primũ petens dimidiã bonorũ ſibi datorũ in ſolutũ:ille dicit ſe nõ teneri:quia nõ habet plus de re ſua:quærebat qd iuris? quòd teneatur,allegat cõſtare de tribus,quæ requirit hypothecaria, debitũ, obligationẽ, & rẽ fuiſſe in bonis tẽpore obligationis in ſpeciali : vel etiã poſt in gñali.de quo s̃.tit.proximo.Itẽ cùm primus dimidiã debiti ſoluerit,& ſecũdus dimidiã,æquũ eſt per dimidiã cõpetere bona debitoris,vt emolumentũ cũ damno cõueniat.hodie ſufficit regula,qui ſentit.lib.vj.vbi concor.Itẽ facit C.de fideiuſ.nõ rectè.Inſti.eo.§.ſi plures.ff.pro ſocio.verũ.§. ſi tres.Ad cõtrariũ allegat:quia primus habet ceſſa iura eõpetẽtia credito

eum vno. quæritur an possit aliũ cõuenire. Dicit Vbert. etiã alium liberatũ esse pro illa, quàm a recepit creditor à trãsigẽte. Illud em̃ extenuat debitum. ff.de transactio.l.& post. & de condic. inde.l.eleganter.§. j.& dicit casum ex pressum.ff.de tute. & ratio.distr. si ex duobus.in fi. & ff. eo.tit.si stipulatus. §.j. Hoc etiã scias, ꝙ fideiussor cõtra fideiussorem non agit,nisi habeat iura cessa.ff.eo. tit.vt fideiussores.Et qua re aliud in tutoribus, qui sine cessione habent vtilẽ cõtra contutores, ibi nota. in l. j. C. de transac.vbi etiã vide plenius per Cy. in iiñ. q. itẽ pone, Bononiæ, & in locis aliis est statutũ, ꝙ si creditor silet p quinquennium ,ꝙ non agit ex instrumento, sit præscriptum suæ actioni: b habet ille debitorẽ, & fideiussorẽ:queriť, an sibi sufficiat c egisse cõtra alterũ, d vt etiam alteri noceat? Et videtur ꝙ non: quia res inter alios acta.C.res inter alios acta.in rubro, & per totum. extra,de re iudic.c. pe.Vber.in l.contractus. C. de fide instru.tenet cõtrarium, ꝙ interpellatio facta cõtra vnũ, cõtra reliquũ prodest creditori:cùm vnũ sit debitũ ex eodẽ fonte, & eadẽ scriptura:& sic vnꝰ cõtractus, quẽ per id apparet creditorem nõ neglexisse. & sic statuto punienti negligentia satisfactũ est. Item si vocato fideiussore solo liberatus esset debitor, iam nõ posset creditor cedere illi iura,de duobus reis stipulandi. dicit tenẽdũ, quod habetur in l.fin. C. de duob.reis.

✠FORMA. Cùm A. Parisiẽ.& B. Narboñ. scholares Bonoñ.obligati ad debitũ ; & in debito centũ lib.Bonoñ.C. & D. ciuibꝰ & mercatoribus Boñ.promisissent & iurassent ipsis mercatoribus non exire suis pedibus vel alienis[a] districtũ Boñ. cõtra ipsorũ voluntatẽ, quousq; fuerit eis integrè satisfactũ:vt hoc patet in ipso instrumento debiti scripto manu talis notariì: quia ipsi creditores dicto A.roganti & instanti,ꝙ districtũ Boñ.egredi posset,& ad suã patriam proficisci:licentiã concesserunt.Idem A.E.scholarẽ Biterẽñ. pro principali debitore eisdẽ creditoribꝰ assignauit:quapropter dictus E.precibus & mandatis dicti A.lecto sibi & in eius præsentia prædicto instrumẽto debiti,se ad id debitũ principalẽ constituens,promisit principaliter & insolidũ sine aliqua exceptiõe iurisvel facti se obligãdo dictis C.& D. stipulãtibus & recipientibus in solidum pro seipsis, & talibus eorum socijs:ita ꝙ quilibet eorum in solidum possit hoc debitũ petere, exigere, & recipere cũ effectu: vni tñ eorũ facta solutione, ab aliijs libereť: soluere ac dare eis aut alteri eorũ, vel sociorũ suorũ,seu certo eorũ nuncio dictas centũ libr. Boñ.termino & loco,quibus ipsi A.& B.dictis creditoribus in eodem instrumẽto tenẽtur omni tñ ipsorũ creditorũ in omnibꝰ & per oĩa iure saluo:& eisdẽ A.& B. ad dictũ debitũ & ad oĩa & singula in ipso instrumento cõtenta integrè nihilò minꝰ remanẽtibus obligatis:quasi dictis loco & termino eisdẽ E. nõ soluerit,nec obseruauerit,vt dictũ est, promisit eis dẽ creditoribꝰ stipulãtibꝰ, vt dictũ est,eis soluere ac dare duplũ ipsiꝰ q̃titatis pecuniæ pœnæ nomine,&c.vt j.ti.proxi.ver.itẽ instrumenti.ũ.Et facies eũ obligari,q̃ breuius poteris ad ea, quæ tibi videbunť ex forma dicti instrumẽti positi in præ. ver. porrò.& in fine renũciet beneficio nouæ cõstitutionis de fideiuss.[b] fori priuilegio,exceptioni doli, cõdictioni sine causa, & in factũ actioni, nouæ ac veteri cõstitutionibus de duabꝰ dietis,& omni aliì auxilio,scd̃m Rolan.[c] De his renũciationibus dic vt s.de conclu.& renun.versi.qm̃.& seq.[d] ¶†Sed licet hæc forma vix alibi, q̃ Boñ. locũ habeat:eius tñ thema ad quædã alia potest extendi:Nam sæpe fideiussor nõ in ipso contractu principalis debiti, sed dudum post adhibetur.Item etiã sæpe non tãtùm pro reo principali,sed etiam pro fideiussore fideiussor accipitur:vt ff.de fideiuss.si plures.§. fi. & ideo aliqua subñciamus exempla. Contingit ergo quandoq; ꝙ reus principalis solus se obligans in eodem instrumento de fideiussore dando pacisciť. de quo dixi s.de emp.& vendi.in prima forma super verbo,fideiussoris præstatione.quandoq; etiã de fideiussore nil dicitur : sed dudum post,ex aliqua causa eũ probet:vt quia creditor vnum fideiussorẽ absoluit,vel prorogat terminũ reo, & similia.In his ergo & similibꝰ casibus fiat decẽs procemium,verã vel verisimilẽ causam continens, propter quã adiungiť fideiussor:vt in hoc exemplo.

✠FORMA. Quoniam A. ad debitum & in debito centũ lib. Tur. ex causa mutui obligatꝰ B. in instrumẽto eiusdem debiti , promisit P.eidẽ B. pro fideiussore eiusdẽ debiti consignare: ideo ipse P.lecto sibi & in eius præsentia instrumento dicti debiti scripto manu talis notariì dicti A. precibus & mandato se ad dictum debitum principalẽ constituens, & se principaliter & in solidum obligãs, promisit solenni stipulatione dicto B. soluere & dare eidem dictas centum libras hinc ad talem terminum,siue à die dicti instrumenti ad sex mẽses. quod si tunc nõ soluerit,promisit se soluturũ,&c. Item aliud tale exemplum:

✠FORMA. Cùm A.obligatus B.ad debitũ, & in debito cẽtũ librarũ Tur. ex tali causa instaret elapso die solutiõis sibi adhuc terminũ ꝓrogari:& ipse B.eidẽ iterũ terminũ aliorũ sex mẽsium duxit statuendũ idem A.ipsi creditori P. fideiussorem eiusdẽ debiti.consignauit igitur idem P.dicti A.precibus & mandato lecto,&c.vt s. ¶†Sed quæritur. ecce duo super discordia, quàm habebãt adinuicem, pacem fecerunt, datis hinc inde fideiussoribꝰ:deinde alter fideiussor decessit nullis relictis hæredibus:quæritur an is,qui illũ dedit,possit cogi alios dare fideiussores.Et videtur ꝙ sic:qa non videtur satisdatum,nisi cautũ duret.ff. de noui oper.nuncia.prætor ait.§.hoc interdictum.ver. & satisdatum.& C.quorum leg.l.j.§.quod ait prætor.& argu.ff.de in rem verso.si pro patre. §. versum.de pœ.distin.j.diuortium.extra,de ver. signi. nam & ego.& hoc tenent quidam. ¶†Quid autẽ si quis[e] negotiandi causa in aliqua arte pecuniam recipit, & fideiussor intercedit:sic instrumentum conficietur.

✠FORMA.[f] A. confessus & contentus fuit, se habuisse & recepisse,ac sibi integrè datas & solutas & numeratas esse ad laborandũ, & ex causa laborandi & negotiandi in arte & mercatione pannorum de Francia exercenda tantũ in Montepessulano,& nõ alibi,ad quartam partẽ lucri,à B.quinquaginta lib. Tur.exceptioni sibi nõ datæ & non receptæ,ex causa prædicta pecuniæ.oĩno renũciãs, & promittens solenniter sine aliqua exceptiõe iuris vel facti se obligando dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti, fideliter negotiari atq; mercari cum ipsa pecunia in mercatione prædicta, hinc ad vnum proximũ annũ. Quas siquidẽ quinquaginta libras idẽ A.ex ipsis precibus & mandatis C.se principalẽ cõstituens,promiserunt solẽniter vnusquisq; eorũ principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris vel facti,se obligãdo dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti,integrè soluere in pecunia numerata,cũ dicta quarta parte lucri debiti, vel eo minus , quantũ fuerit totũ damnũ ex operata mercatione cũ ipsa pecunia subsecutũ : soluere,dare,ac restituere eidẽ, aut eius certo nũcio in fine dicti termini in Montepessulano:ita tamen, ꝙ damnũ totum,quod diuino iudicio,seu casu fortuito sine ipsius A.culpa vel dolo fuerit subsecutũ ad ipsum pertineat creditorẽ. Verũtamen,quòd dictum iudiciũ,casum,vel damnum non alleg.sibi cõputare creditor teneať: vbi dictus A.per duos aut tres legales,& bonæ opinionis testes, non eius familiares,vel cõsortes legitimè probet illud. Quod si dictis loco & termino non soluerint, vt dictum est,& omnia & singula s.& j. scripta non obseruauerint:aut in aliquo contrauenerint , promiserunt vnusquisq; eorũ principaliter,& in solidũ se obligando eidem creditori stipulanti , vt dictum est, sibi persoluere atq; dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ pœnæ nomine stipulatione, in singulis capitulis huius contractus in solidum promissæ &c.iuxta formam contractus debiti,j.titu. proxi. positorum.In fine verò renuncietur priuilegio fori,nouarum constitutionũ,& epistolę diui Adriani beneficio,exceptioni doli,condictioni sine causa,in factum actioni,& omni aliì auxilio. ¶†Cæterùm si in instrumento mutui detur fideiussor,quẽ partes volunt principaliter obligari,ita dices:

✠FORMA. A. contentus & cõfessus fuit se ex causa mutui habuisse et recepisse,ac sibi integrè datas solutas,& sibi numeratas esse à B. xx. libras Tur.exceptioni sibi nõ datæ, non mutuo acceptæ pecuniæ,oĩno renũcians:quapropter dictus A. & ipsiꝰ precibꝰ & mãdato C.se principalẽ cõstituẽs: promiserũt per se suosq; hæredes vnusquisq; eorũ principaliter & in solidũ sine aliqua exceptiõe iuris vel facti se obligãdo B. pro se suisq; hæredibus stipulanti soluere , dare ac restituere eidẽ, aut eius nũcio,die tali dictã pecuniæ quãtitatẽ. Quod si dicto termino nõ soluerit &c. cõtinuãdo scd̃m formã alicuiꝰ instrumẽti mutui,de qbꝰ dixi j.ti. ꝓxi. Vel sic simpliciter scribať ,promisio fideiussoris[g]:

✠FORMA. Ego B.purè, liberè & absolutè promitto ex causa fideiussionis , principaliter me obligans tibi me soluturũ tibi decẽ,quæ mutuasti B.hinc ad pascha.renuncians beneficio nouæ constitutionis de fideiussoribus,& omni aliì legũ auxilio:q̃ oĩa promitto per me,meosq; hæredes &c. Insti.& C.& ff.de fideiuss.per totũ. Si verò minor vendẽs rem seruitutem debentẽ, debet fideiussorẽ dare.dic vt s.de emp.& ven.§.nunc dicendum.in

¶Vel alienis. Hoc addit author.

¶ Constitutionis de fideiuss. De epistola diui Adri.Hostien. multũ plenè in Summa huiꝰ ti. sub §.pe.cuius verba videš.de renun. & con.§.j.ver.qm̃.

¶ Secũdùm Rolãdinum,parte iij forma.vñ.

¶Et seq. Hæc verba cũ duabus formis sequẽtibꝰ sunt Rolan. in aurora super proxima forma,non in summa. & ista prima verba plus conuenientia fuerunt Rolan. quàm authori.

¶ Quid autẽ si qs. si autem quis.

✠FORMA. ¶Rolan.xiij.tertiæ partis.

¶Fideiussoris . secundùm Marti. de Fano,membro x.

a ¶ Et adimplebit. Hic plus ponit Roland. parte j. forma v. scilicet q̃ non dicet, vel opponet se obligatum pro minore, certificatus, & sciens eum esse minorem.

b ¶ Quæ autem. Hic incipit prosequi verba Alber. Gal. eo. tit. quæ quasi ad literam durant vsq; ad fi. §. & præmitti poterat, an supplicium rei non venientis, infligatur fideiussori. de quo habetur xxiij. q. v. cùm homo. & pulchrè adaptat illud Valerij li. iiij. c. pe. q̃d scripsi de elect. innotuit super glo.

c ¶ §. j. Excusari posset, si diceret §. eũ, q. & §. seq. sed remittere debuit. ff. & C. eo. ti. de fideiuss. super rubricas. & apertius ff. mansi verò nõ remunerandi. §. si post creditã. & per Hostiẽ. in summa huius ti. in princip.

d ¶ Is, qui in fine. extra, de iureiur. & si Christus in super v. glo. cũ sua remissione. An verò cũ restituitur minor, restituatur eius fideiussor: distingue, vt dicit lex, in causæ. ff. de mino. vers. de muliere. An obligetur fideiubẽdo: plenè per Hosti. in summa huius ti. §. iij. versic. mulier. & sequen.

e ¶ Dicunt quidam. scilicet Alber.

f ¶ C. ij. distingue, vt plenè scripsi in quęstione. quã disputa e ui & locaui super regula, damnũ. de f re iudi. lib. vj.

g ¶ Lucius. Non debuit omitti decret. vlti. eo. tit. & de his casibus ad libellos remittam j. §. vlti.

h ¶ §. creditor. Vide l. ij. C. eo. tit. & q̃d h ibi not. qui satisda. cogan.

i ¶ L. ij. quod non. in l. iij. quæ cõtinuat, quæ est glo. & loq- 11 tur de eo, qui fideiusit de iudicio sisti. et q̃n creuit per inficiationem.

k ¶ Verius secundùm Alber. Gal. idem Guido de Suza. in præ. l. iij. cùm de sui natura actio sit pœnalis ante & retro.

l ¶ §. fi. secundùm Alber. Gal. cuius ad literam eo. tit. fuit iste ver. & ad hũc finem addit. ff. quorũ leg. l. fi. ad materiã facit. s. de accusatore post princi. versi. sed pone. Iac. de Bel. disputauit hanc quæstionem de accusato, quàm ponit in solutione contrariorum. C. de fideiuss. exprimit tamen fideiussores sub certa pœna promisisse, quòd illum præsentarẽt. & distinguit, an in accusatione ante fideiusionem facta fuisset mẽtio de vulnere mortifero, necne. & facit quod dixi super rubrica de inquisitione. & an sit qui prosequatur causam homicidij, vel non. ibi vide vbi in eo casu, quo tenetur: tractat quomodo exigatur. & dicam j. in fi. titu.

m ¶ L. j. Fecit enim quod promisit vt ibi & not. de iniur. & damno dato. c. vno. lib. vj. in iij. glo.

n ¶ Vbicunq;. An laicus fideiussor clerici, possit coram iudice laico conueniri, vide s. de compe. iudi. adi. §. j. versi. xxij. in fi.

prin. ¶ †Quid si vẽditor maior xxv. annis fideiussorẽ præstet: ita scribes post instrumẽtũ vẽditiõis.

❋ FORMA. Ad hoc P. dicti A. precibus & mandato se principalem cõstituens principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris vel facti se obligando: promisit dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti prædictam rem ab ipso A. venditam ipsi B. & suis hæredibus ab omni homine & vniuersitate legitimè defendere, authorizare & expedire, ac se facturum & curaturum omni exceptione remota, q̃ dictus A. prædictam venditionem, pretij solutionem, & omnia & singula suprà dicta à se promissa & facta, ppetuò firma, grata & rata habebit, & tenebit, obseruabit, & adimplebit[a]: nec contraueniet aliqua ratione, vel causa de iure, vel de facto, sub pœna qnquaginta libr. Tur. stipulatione solenni promissa, & restitutione damnatorum & expẽsarũ litis & extra & obligatione omniũ bonorum suorum, qua pœna soluta, vel non, prædicta oĩa & singula firma perdurẽt: renũcians nouæ cõstitutioni de fideiussoribus, beneficio fori, exceptioni doli, cõdictioni sine causa, in factum actioni, & omni alij auxilio. ff. de fideiuss. l. j. ¶ Multas autem fideiussorias obligationes in diuersis cõtractibus in hoc opere positis, poteris sub certis titulis reperire. ¶ †Quæ autẽ[b] differentia sit inter cõstitutorẽ & fideiussorẽ & mandatorẽ, not. ff. de cõstit. pecu. l. j. §. j.[c] ¶ Itẽ cui obligationi fideiussor accedere possit, no. eo. tit. l. ij. † Sed nunquid in duriorẽ causam põt se fideiussor obligare? Dicunt quidã q̃ sic. quãdo durior est causa re. Alij cõtra, & verius. de hoc no. ff. e. l. Greçe. §. illud cõmune. & l. is, qui. in fi.[d] ¶ An autẽ teneatur fideiussor ad vsuras, not. ff. loc. quæro. §. fideiussor. ¶ †Quid si fideiussor soluerit vsuras creditori: nũquid recuperabit eas à debitore? Videtur q̃ non, cùm sint indebitæ: vt extra, de vsur. c. iij. xlvij. dist. q̃m. & q̃ sciens soluit indebitũ, non repetit. ff. man. si procurator. §. si ignorantes. extra, de solu. c. fi. Dicũt quidam,[e] q̃ si iurauit se soluturum vsuras: tunc repetet à debitore: quia parcit eius pudori. ff. mã. Quintus. in fi. j. rũ. de hoc extra, e. c. ij[f]. Item an ipse possit agere prius cũ̃ soluat, vel condemnetur? Dic q̃ non, nisi in casibus: vt C. man. l. si pro ea. ff. e. l. Lucius[g]. Potest etiã fideiussor opponere exceptionẽ cessionis, etiam post sententiã. s. de excep. §. dicto. ver. in hoc tñ. & vide s. de cõclu. ver. postremo. & seq. ¶ †Quid si creditor accepit fideiussorem & pignus: nunquid poterit cõuenire fideiussorẽ? Dic q̃ sic. ff. e. inter eos. §. creditor.[h] dicunt tamẽ quidã illud hodie correctum, per auct. C. e. præsente. & in auct. eo. titu. §. si verò non valuerit. sed supplent ibi, commode. & ibi de hoc. & vide super hoc ti. quod no. s. de empt. & ven. in prima forma super verbo, fideiussoris præstatione. ¶ †Sed pone, egi contra T. actiõe legis Aquil. quæ crescit per inficiationẽ. dedisti fideiussorẽ, quæritur an ille teneatur ad duplum. Accur. not. ff. qui satisd. cog. l. ij. q̃ non.[i] per

o ¶ §. quædam. Si omittit exceptionẽ cõtra procuratorẽ, vide s. de procu. §. ratione autem formæ. ver. item nota q̃ fideiussori. & quod ibi not.

p ¶ Constitutus. V tibi scripsi post prin. & de appel. præterea. ij. super ver. Sempronio. & hic. & ibi scripta iuuãtur per quæstionẽ hic olim disputatam per Lamber. de Rampo. de fideiuss. custodũ castri deputatorũ, pro tribus mẽsibus ad custodiam, qui postea manentes in castro illud deseruerunt: terminauit fideiussores nõ teneri prĩcipaliter, per leges hic alleg. si cũ Hermes. C. locati. & ff. eo. item quæritur. §. q impleto. alleg. etiam ff. de pactis. l. fin. inducens gloss. ibi notantem libertatem semel competentẽ esse perpetuam, nisi liberatus vellet iterũ obligari. quod coadiuuat per auct. de digni. §. illud. & per regulã id, quod nostrũ. ff. de reg. iur. Itẽ induc it ff. de iure dot. l. stipulatio. & solu. mat. insulam. §. fin. Itẽ inducit l. noua tione. C. e. tit. de fideiuss. quæ vult, q̃ si fiat nouatio fideiussores primi contractus liberantur, si in sequenti se nõ obligauerint. Ad cõtraria respondet. primò ad l. illud. in princ. ff. quod met. causa. q̃ ibi nõ potuit dici liberatio, vbi prætor pollicetur se in integrum restituturũ. ff. de in integ. resti. l. nemo. Ad l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. respondet, q̃ ibi fideiussor cõsenserat vltimo pacto petendo. Nec obst. si dies expressa in obligatione custodũ, non fuerit repetita in obligatione fideiussorum: cùm in hoc accessorio intelligatur repetita. Facit ff. de verb. obliga. l. Titia. §. idẽ respõdit. & de pactis. idẽ quia. in fi. ff. de dã. infect. si finita. in princip. ibi: in quem aliquando caueri etiam solet. Item nolunt iura plus esse in obligatione fideiussoris, quàm principalis. Instit. de fideiuss. §. fideiussores. Sed etiam in tempore est plus & minus: vt in d. §. in fine. & extra, de plus peti. c. vno. hoc certum est, q̃ in plus non obligaretur, & plus q̃d est, si vera esset opinio q̃ obligãs se in duriorẽ causam in nullo teneatur: de quo tactum est suprà, versicu. nunquid eo fortius iuuarentur fideiussores, si per non repetitionem temporis dicerentur se in tẽpus amplius obligasse. Guid. de Suxa. in quæstionibus statutorum idem tenet, & per easdem leges mihi sub litera C. de alĳs eius quæstionibus dicam in fine.

ADDE quæ ad hanc addi. vt per Alexan. l. j. ff. de in litem iurand. post Barto. quo ad versi. Specu. vide Bald. consi. cccl xxxvj. iij. lib. vbi ponit, an per arbitramentum principalis sint liberati fideiussores: & an illis noceat reseruatio, quàm facit creditor, cùm compromittit de habendo regressum contra fideiussores.

pristina

1. ff. de peti. hære. item veniunt. §. cùm prædixim⁹. de fideiuss. l. fi. ff. de in litem iur. l. j. ff. ad muni. libertus. §. pen. Sed Pil. contra, per l. ff. de fideiuss. si quis pro eo. §. si nummos. ff. vt leg. no. caue. l. j. §. penul.

12 ff. quorum lega. l. fi. & hoc videtur verius. ¶ †Sed pone, T. vulneratus à P. illud curiæ denunciauit. P. citatus hoc negauit, & fideiussorem dedit: demum T. obijt: & ideo P. non comparuit, propter quod iudex eum habuit pro confesso, & secundũ legem municipalem cõdemnauit in mille libr. pro vulnere & pro morte. hæc condemnatio petitur à fideiussore: ille verò dicit, q̃ tantùm pro vulnere fideiusit: quæritur quid iuris. Et videtur q̃ nõ teneatur soluere. nam fideiusit pro vulnere, & sic pro certa re: vnde pro alia non tenetur. ff. de eo q̃d certo loco. centum Capuæ. ff. de fideiusso. l. fideiuss. §. j. ff. qui satisda. cogan. l. ij. §. fina. Nec enim in pœnalibus, & c. ff. ad muni. libertus. §. fi. & argu. in præ. §. itẽ cùm prædiximus. Argu. contra, q̃ teneat, si ex eo vulnere obijt. Occisus enim videtur, qui est lethaliter vulneratus. ff. ad l. Aquil. huic. §. j. &

13 l. ita vulneratus. ¶ †Quia quæ incontinenti fiunt, inesse videntur. arg. extra, de elec. officij. & not. ff. de test. mili. l. pe. Et ad hoc facit ff. de fideiuss. si quis pro eo. §. ij. & ff. quorum lega. l. fin. & extra, de cle

k ri. percus. c. ij. & verius[k] est. Secus tamen si vulnus non fuit lethale: vt ff. ad legem Aquil. qui occidit.

l §. fi.[l] ¶ †Quid si fideiussor intercessit pro promissore de iudicio sisti: nunquid lata sentẽtia tenetur?

14 m Dic q̃ non: vt ff. eo. l. j.[m] ¶ †Qualiter ergo cõsuletur actori? Dic q̃ reus satisdabit de soluendo id,

15 in quo condemnatur: vt ff. de iudi. si debitori. Institu. de offic. iudic. ¶ De fideiussore, qui promittit aliquem iudicio sisti, vide ff. de satisda. l. ij. Item quære circa hoc vt s. de dolo & contuma. §. restat.

16 versic. porrò. & sequen. ¶ †Hoc etiam nota quòd exceptiones reo competentes, competunt & fideiussori: nisi in casibus, quos dic vt not. ff. eod. titu.

n l. vbicunque[n]. ¶ †Sed nunquid iniuria facta fideiussori, nocet debitori? Quidam dicunt, quòd sic.

17 Alij contra & verius. de hoc not. ff. eo. l. exceptiones. in fi. ¶ †Quid si fideiussor omisit exceptionẽ

18 perpetuam, & peremptoriam: nunquid potest conuenire debitorem? De hoc not. ff. manda. si fideiussor. §. quædam[o]. ¶ †Illud autem quæritur, ecce de

19 bitor promisit soluere certa die dato fideiussore: post hoc creditor illum terminũ prorogauit: quæritur an fideiussor amplius teneatur? Dic q̃ non, nisi ipse consenserit: vt ff. de arbit. l. Labeo. ff. loca. item quæritur. §. qui impleto. C. loca. & conduc. si cùm Hermes. & not. secundùm Gof. extra, cod. in

p c. constitutus[p]. Sed videtur quòd solùm pro tempore præterito, & non pro futuro teneatur: vt ff. manda. l. qui mutuã. §. non ideo. & not. in præale. l. si cùm Hermes. & vide ff. de præto. stip. l. pe. Alij dicunt, q̃ si solutio collata est in diem, tunc adhuc tenetur fideiussor: sec⁹ si obligatio. Vel dic quòd si debitor ex nouo cõtractu factus est debitor, &

a ¶ Exæquatus eſt. reſpectu legis, quam alleg. ſonat, vt exemptus. Alb. Gal. dixit, exemptione tutus eſt.

b ¶ Vtrũ. Quęſtio fuit Pilei xxxj. ſatis prolixa, ĩ qua diſtinguit an habuerit fideiuſſor iuſtã cauſam nunciandi: vt quia debitor factus eſt poſt fideiuſſionẽ nõ ſoluendo: & tunc ſibi ſubueniẽt. ff. mãda. ſi hominẽ. aſs nõ. & ad l. pe. ff. de ꝓcur. mul tipl͂r reſpondet.

c ¶ Si qs in prin. g̃o Pilei eſt xxv.

d ¶ Cõtra fideiuſſorem. Nõ puto Iac. de But. ſenſiſſe cõtrariũ in quęſtione q̃ ĩcipit debitor cõ uẽtus. vbi in termi nis tenuit credito- remagere nõ poſſe priſtina actione: quia ſentẽtia tenuit licet nõ præiudica- uerit domino. alle. ad principalem l. ſi prædium proxime alleg. & eodẽ titu. ſi ob cauſam. ff. eo. de euictio. ſi plus. §. j. Itẽ quod dicit eſſe rem alienã. nõ vitiat contractum, licet dño nil præiu dicet. ff. de contra- henda empt. rẽ alie nã. ſic ergo de ſen- tentia. Itẽ ad vſucapionẽ eſt neceſſa- rius titulus, vel q̃ habeatur loco titu li. ſed re aliena ad- iudicata, dixit lex vſucapionem pro- cedere. ergo ſnĩa et adiudicatio tenuit licet dño præiudi- cet. alle. l. prætoris. ff. de dã. ĩfec. & q̃d ĩbi not. & ff. ſi ex noxa. cau. aga. l. ñ. ꝓ hęc verba nõ pu to q̃ deneget vtilẽ.

e ¶ l. qui res. in prin. Alber. Gal. hoc tit.

f in fi. ff. de leg. j. nõ quocunq̃. & ff. de excep. rei iudi. l. pe. §. Latinus.

f ¶ Verſi. illud etiam quęritur. ñ. extarẽt quęſtiões Guid. de Suza. in quęſtione ſtatutorum ſub li- tera: an ſi debitor nõ ſoluens debitũ ex forma ſtatuti, condemnatus fuit in duplum, & fide- iuſſor. ſic ſimplum & duplum ſoluit: an totum repetat? Et tenet quòd ſic per l. ſi mandato meo. §. fideiuſſor. ff. mand. Item ſub litera e, an fideiuſſor, qui promiſit repræſentare aliquem officialem quoties vocaretur: & Poteſtas banniuit officialem: quia vocatus non comparuit, poſsit condemnari, quia illum non repræſentat. Et tenet quòd non, niſi prius ante bannum fideiuſſorẽ requiſierit, vt illum repræſentaret: quia tunc põt. ff. qui ſatiſda. cog. ſi de- ceſſerit. ſi quis cau. ſed & ſi quis. ĩ prin. Abbreuiata etiã eſt ibi ſub litera ſ, quæſtio do. Thomæ de piperata, quæ incipit ſtatutũ eſt in ciuitate Boñ. cuius narratio longa eſt de ſtatuto, q̃d vult delatũ de crimine cuius pœna ſit pecuniaria, relaxari, datis fideiuſſoribꝰ, qui promittãt illũ repræſentare, vel condemnationẽ ſoluere, & aliter ſecuritatem exigi vetat ſtatutũ. datur priſtina obligatio remanſit: tunc tenetur fideiuſſor de præterito. Si verò eandem obligationẽ proroga uit: tunc exæquatus eſt[a]. ff. de præto. ſtipula. l. pen. vbi de hoc. ¶ † Quid ſi tibi obtuli debitũ, & conſi gnaui & depoſui: & ita videtur obligatio ſublata nunquid fideiuſſor amodo poterit cõueniri, ſi re- accipio pecuniam? Reſpon. nõ ſum debitor prima actione. C. de vſur. l. acceptã. ſecundũ. R. ¶ † Quid ſi fideiuſſor denunciauit creditori, ne numeret pe- cuniam debitori: nunquid ſi poſtea numerauit, ob ſtabit exceptio? Reſpon. non: ſi obligatus erat ad numerandum: alioquin ſic. De hoc ff. eo. ſi fideiuſ- ſor creditori. & ff. de conſti. pecu. vtrũ [b]. ¶ † Quid ſi fideiuſſor priuſquam fideiuberet, dixit ſe nolle teneri, ſi contingeret eum fideiubere: & creditor conſenſit: nunquid tenebitur, ſi poſtmodum fide- iuſſit? Pileus dixit q̃ non: niſi dixerit, non obſtan- te eo, quod dictum fuit. ff. de leg. j. ſi cui. & l. ſi mihi & tibi. §. interdũ. ff. de legatis. j. ſi quis. in princip.[c]

c

¶ † Item pone A. fideiuſſit pro B. in decem, demũ B. obñt, & A. ſibi hæredem inſtituit, qui hæres in- uentarium fecit: nunc A. conuenitur: quia hęreditas non eſt ſoluendo. Ipſe verò dicit obligationem fideiuſſoriam fuiſſe ſolutam per additionẽ hæredi- tatis: vt ff. eo. generaliter. & obligatio ſemel extin- cta &c. ff. de ſolu. qui res. §. aream. de conſecra. diſt. iiij. quæris. verſus princi. ver. non poteſt. Arg. contra, q̃ teneatur. nam beneficium inuentarij̃ facien- di in aliorũ non porrigitur iniuriam. C. de emanc. nec auus. de legi. & ſena. con. quod fauore. Sed dic q̃ tenetur: quia non debet creditori obeſſe: quia ſi- bi diligenter proſpexit. ff. de ſeparatio. debitor. in fin. ſecundũ Alb. Gal. ¶ † Pone, cũ deberes mihi de cem, dediſti mihi fideiuſſorẽ, & obligaſti bona tua: poſt hoc datus fuit mihi fundus in ſolutum à iudi ce, qui à me eſt euictus: tu non eſt ſoluendo: nun- quid habeo recurſum contra fideiuſſorẽ? Videtur q̃ nõ: quia extincta eſt obligatio principalis per da tionem inſolutũ. ff. de pig. act. eleganter. & in præ. §. aream. & in præ. verſi. nõ poteſt. & C. de ſenten. & inter. liberã. C. de euic. ſi prædium. Sed videtur q̃ reſtituatur vtilis contra fideiuſſorem [d]. ff. de iu- re fiſci. Titius. ff. ad Trebel. debitor. ff. de ſol. ſi cre ditor. & l. qui res. in princ.[e] Item quære hic, vt j. de obliga. §. j. verſi. illud etiam quæritur.[f]

d

e

f

De conſeruatione indẽnitatis. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞ Forma promiſsiõis, ſeu obligationis, à qua quis indẽnis promittitur conſeruari, duplex eſſe poteſt.

2 Inſtrumentum qualiter confici debeat, vbi fit pro- miſsio de conſeruatione indemnitatis ei, qui non precibus & mãdato, ſed vt principalis ſe cum prin cipali obligauit.

SEquitur videre de conſeruationibus indemni- tatis: quæ cùm cauſentur vt plu- rimum ex obligationibus, ideo quia varĩs et diuerſis modis ſe qs ꝑ altero obligat, ꝓmiſsiones de cõſeruatiõe inde- demum arbitriũ poteſtati ſuper maleficĩs. Titius cõmiſit tale maleficiũ de quo accuſat⁹ cõparuit, promiſit ſtare mãdatis Poteſtatis ſe repræſenta re, & cõdẽnationẽ ſoluere, & fideiuſſores dedit, q̃ obligauerũt ſe in omnẽ cauſam, q̃ poſtea illũ cõdemnatũ præſentãtes: Poteſtas vult, q̃ condemna tionẽ ſoluãt. tenuit q̃ nõ tenẽtur: quia præſentando ſatisfecerunt ſtatuto, cuius verbis eſt ſtã dũ. ff. de exerci. l. j. §. igitur. & §. ſi is, q̃ nauẽ. Et arbitrium ſuper maleficĩs nõ lædit ius fideiuſſo- rum obligatorũ ex cõtractu. Inſtit. de verb. obl. §. in hac. & cũ talia arbitria ſunt odioſa, reſtrin genda ſunt. ff. de le gib. q̃d verò vtro- bi q̃ quere. latius habẽt in ſimili con ſilium Dyn. & eſt xviĩ. de illo, qui fi- deiuſsit cõmuni ꝓ aliquo ſub certa pœ na, pone mille li- brarũ: ille cõmiſit id, ꝓpter quod cõ- demnatus eſt in tri bus millibus. fide- iuſſor nõ tenebitur vltra mille: quia nõ in pl⁹ ſe obligauit. ff. qui ſatiſ. cog. l. j. §. ſi. ff. de fideiuſ. fi- deiuſſores. §. ꝓ Au relio. & l. fideiuſſo res & in partem. & no. ff. loca. l. quero. Item fideiuſſores obligantur ſtipula tione tantùm. ff. de verb. obli. l. j. §. ver- bis. C. de fideiuſſo. blanditus. & no. ff. man. ſi verò nõ re- munerãdi. §. ſi poſt creditã. Effectus au tem ſtipulatiõis nũ quam extendit vl- tra verba. ff. de dã. infect. dãni. §. ſi is, qui. & de verb. obl. l. quicquid. vbi aũt de condẽnationib⁹ ſoluẽdis nil fuit di ctum. plus q̃ abſur dũ eſt dicere q̃ ſti- pulationes extẽdan tur ad illas: nec ea- rũ verba ſunt extẽ- denda: quę, etiam ſi generaliſsima ſunt, reſtringũtur ad id quod eſt actum. C. de contrahẽ. empt. l. in lege. & ff. de pi gnori. fideiuſſor. §. Lucius. Item pactũ liberatorium fauo- rabilius eſſe de bet, quàm obligatorium, probant duæ leges coniunctæ. ff. de pactis, ſi vnus. §. pactus. & de ſolu. Stichum. §. naturalis. vbi not. in l. Adrianus. Sed primũ non extenditur ad ea, de quibus non apparet actum. ff. de pactis. l. tres fra tres. de tranſactio. cùm Aquil. ergo multò minus obligatorium. Item vi- detur caſus ff. ad municip. libertus. §. fi. C. de peri. eorum, qui pro mag. inter. l. vnica. lib. xj.

mnitatis varias & diuerſas habẽt formas: vnde ſe dulò animaduertenda eſt ꝓmiſsio & obligatio, à qua qs indẽnis ꝓmittit͂ cõſeruari: & exẽpli gratia, promiſsionũ ipſarũ hic duas formas ſupponamus.

1 ¶ † Si igitur aliquis ſe alterius precibus & manda to in inſtrumento obligauit ſuper conſeruatione indemnitatis ſue, ſic inſtrumentum conficitur.

g ☞ FORMA[g]. Quoniam A. in debito & ad debitum centũ lib. precibus & mãdato B. & cùm ipſo ſe Titio principaliter & in ſolidũ obligauit, vt patet in inſtrumento ſcripto manu mei ſubſcri pti notarĩj, & eadẽ pecuniæ quantitas prout ipſe B. confeſſus & cõtentus fuit tota ad ſe, & nihil ad ipſum A. peruenerit. Idẽ B. promiſit ſolenniter ſi- ne aliqua exceptione iuris vel facti ſe obligãdo dicto A. pro ſe ſuiſq̃ hæredibꝰ ſtipulãti, ſe liberaturum eũ & eius hæredes, & bona a ipſa fideiuſsione, & obligatione, promiſsiõe & debito ad termi- num & in termino in dicto inſtrumẽto cõtento, ſcilicet hinc ad ſex mẽſes, ſe facturũ & curaturum q̃ ipſe A. dicti debiti occaſiõe nullum damnũ in- curret: nullaq̃ ſibi lis, vel moleſtia inferet: quodq̃ ipſum eiusq̃ hæredes & bona cõſeruabit ab obli- gatiõe & fideiuſsione, & huiuſmodi, & ab omni- bus & ſingulis in dicto inſtrumẽto cõtentis peni- tus ſine dãno ſub pœna dupli dictæ quãtitatis pe- cuniæ ſtipulatione in ſingulis capitulis huius con- tractus in ſolidũ promiſſa: qua pœna ſoluta vel nõ, rata maneant oĩa & ſingula ſ. & j. ſcripta: obligans ſe nihilò minus dicto A. ſolenni ſtipulatione: & promittẽs ſi prædicto termino eũ nõ liberauerit, vt dictũ eſt, & omnia & ſingula ſuprà ſcripta non obſeruauerit, ſe liberaturũ eum: & prædicta oĩa & ſingula obſeruaturũ: & nihilò minus pœnã prædi ctã ſoluturũ vbicũq̃ locorũ & fori ipſe A. petierit ab eodẽ. Item reficere & reſtituere ſibi oĩa & ſin- gula dãna & expenſas ac intereſſe litis & extra: & ſuper hoc credere ſuo ſimplici verbò ſine ſacramẽ to, vel alia quauis probatiõe. Inſuper promiſit præ- ceptum talis iudicis recipere & adimplere, nec ab eo appellare de præmiſsis obſeruãdis & adimplen- dis intra tertiũ diẽ, poſtq̃ ei denunciatum fuerit, ſub pœna q̃nquaginta lib. Tur. ſtipulatiõe promiſ ſa: qua ſoluta vel nõ, prædicta oĩa & ſingula firma perdurẽt, ꝓ qbus oĩbus & ſingulis firmiter obſer uandis & adimplendis, obligauit eidem oĩa bona ſua, q̃ precario iure ſe eius noĩe cõſtituit poſsidere, vſq̃ ad integrã obſeruationẽ oĩm prædictorũ: re- nuncians fori priuilegio, exceptioni doli, cõdictio ni ſine cauſa, in factũ actioni, & omni alĩ auxilio. Accedat ad hoc ff. ad Velleia. l. vir & vxor. §. fi. & ff. de in rẽ verſo. ſi pro patre. §. fi. ff. de cõdi. inde. l. indebi. cauſa. ff. mãd. Lucius. ff. de fideiuſ. l. fideiuſſor pro vendi. & l. fideiuſſor, qui minor. extra, eodem.

2 c. fi. ¶ † Si autẽ fit promiſsio de conſeruatione in- demnitatis ei, qui non precibus & mãdato, ſed vt principalis ſe cum principali obligauit, licet ſit in veritate fideiuſſor: ſic inſtrumentum conficitur:

☞ FORMA. A. fuit confeſſus & contentus, q̃ promiſsio & obligatio, quã ipſe & B. fecerũt C. in debito & occaſiõe debiti cẽtũ lib. Tur. promiſſarũ ab eis ambobus ipſi C. ex cã mutui, vt patet in in- ſtrumẽto ſcripto manu mei notarĩj ſubſcripti pro

g ☞ FORMA. Rolandin. & eſt pe. iĩ. partis, ſequens autem eſt vltima iuxta actionem mandati ſup. contrarium. ff. mandati. qui mutuam. §. j. & l. qui fidem. & l. ſi mandato. §. ſi fideiuſ. & C. eod. ſi cùm ex cauſa. & l. ſi fi- deiuſſores. & l. poſt.

a ¶ Versi.si verò. Adde & ver.porrò.ibi præcc.ponit enim libellū de eo,qui soluit:in ver.si verò.ponit libellū,quo cōprehendit quatuor casus, quib⁹ agit, qui nondum soluit.& ibi scripsi,quid de quinto casu,s.superuenientium inimicitiarū.Itē quid de illo,qui deposuit & consignauit:dixi eo. ti. c.fi.versi.fuisti.Item quid de illo,qui pignoratus est, & dāna sustinuit:ibi dixi super prima glos. Itē super præ. c.versi. si verò. dixi,an fideiussor cō demnatus teneatur appellare:& an liberationem possit petere fideiussor euictiōis, eo q̄ diu stetit sic obligatus.

b ¶ §.sequit.in prin. Hic quæro, an necessariò offeratur libellus fideiussori,q̄ sub pœna promisit in iudicio reum sistere: vel promisit reū præsentare pro parte, q̄ dandus sit libellus, faciūt not. š.de dolo & contu. § §.restat.ver. porrò. in secundo libello. Sed si aduertas,ibi libellus ad interesse formatur,quod est dubiū,nō ad pœnā promissam,quæ est certa. Tamen q̄ sit dandus, inducūtur cōmunia, quæ volunt libellū dari, & esse de substantialibus iudicij,& per illū discerni litis speciē.ff. de edē.l.j. C. co.ti.l.edita. & cōpetit actio ex stipulatu.De quo vide in prædicto libello.& bene facit C. eo.tit.scimus.vbi dicitur,q̄ contra talē cōpetit actio pœnalis.Audiui dicētes,q̄ si ex dolo fideiussoris processit reū nō sistere,vel nō præsentare:tūc iudex ex officio poterit illū punire in pœna promissa,& plus extra ordinem,cessante dolo dicunt esse locum libello.ff.de custo. reo.l. si quis reū. & per rationes cōmunes,vt dixi š.§.j.super ver. sed pone in solutiōibus. in fi.Iac.de Bel.solenniter disputauit hoc: & est quæstio contrariorū super C.in rubri.de fideiuss.arti.ij.versi.super secūda quæstione.& quod extraordinarię & sine libello exigatur pœna,inducit notorietatem actuum iudicialiū,& obligationē hanc liquidā fore, & conscientiā rei, quā habet vt iudex,& quod ex officio punit calumniā. C.de calū.l.j. & per l.si quis reū.Item q̄ hæc pœna succedit in locū mulctæ, quæ extra ordinē imponitur.ff.de verb.sig.si qua pœna.Inducit id seruari in fideiussione iudicatū solui.C.de vsu.rei iudi.l.fi. & quod ibi not.&,vt dicit, videtur casus secūm quosdā.C.vbi quis decurio,vel cohor.l.ij.§.fin.Ad cōtrariū allegat eandē legē,& iura quæ volunt libellū dari,nec posse expressè remitti.Itē actionē edi:& q̄ casus iste nō numeretur inter exceptiones. Itē q̄ in casibus fisci ordo seruatur.C.de appl.qm̄.C.de iure fisci.l.fideiussor.& in trib⁹,in aut. de man.prin.§.si verò.Soluit q̄ si fideiussor cōfitet, vel negat summariè & de plano cogetur ad soluendū,per prima iura. Facit ff.de iudic.si debitori.& de re iudi.l.debitor.Si negat,& petit libellum: dicit ordinē in iure debere seruari.& respondet ad contraria. Consuluit tamen q̄ repræsentationis tempore, iudex fideiussoribus præcipiat sub pœna promissa, vel illam inducendo per modum mulctæ, q̄ reū ad certum terminum repræsentent: quàm mulctam certum est,iudicem exigere posse: vt præce.l.si quis reum.& C.hoc eo.tit.l.si Barsatorem.& ff.si quis ius di.l.j.transgluti ui.& ibi plenè videas.

Bald. De fideiussoribus. Rubrica.

SI aliquis tanquam fideiussor sit conseruatus indēnis: non tamen hoc probat contra creditorem. ff.ad Velleia.l.Seia.Bald.Qualiter fiet executio personalis, dic vt not.ff.de duob.re.l.in duobus.in fi.per Barto. ¶ Forma instrumenti,quando quis accepit pecuniā ad negotiandū in aliqua arte, & dat fideiussorem,vel reum:hic per G. ¶ Fideiussor tenetur ad pœnam implicitè actioni rei cohærentē.versi.sed pone egi.G. ¶ Fideiussor, qui fideiubet in processu vulneris,ne teneatur morte secuta:quia prior processus annullatur mutato titulo criminis: & non est eadem forma agendi: nec idē

De libellorum conceptione. Rubrica.

SVMMARIVM.

☞ Libellus qualiter sit formandus.
Libellus qualiter sit cōtra fideiussorē cōcipiendus.
Libellus an possit sub incerto concipi.
Libellus qualiter sit formandus contra nolentem recipere fideiussorem idoneum oblatum.
Fideiussore volente agere, vt ab obligatione liberetur &c.qualiter sit libellus concipiendus.

IVxta positionis ordinem sequitur de libellorum conceptione videre. In hoc igitur ti. sic potes libellū formare:† L I B. Corā &c.cōque.de P. quia olim co apud Boñ. disciplinis scholasticis insistente,necessarijs expensis carē te,pro eo apud tales mercatores fideiussor pro tanta summa pecuniæ intercessi.ipse verò exhibiti seruitij immemor & ingratus in solutione dicti debiti cessauit:quare coactus extiti eisdē mercatorib⁹ pecuniā soluere memoratā, & grauia ex hoc dāna subire.Quare peto ipsum cogi ad soluendam mihi præfatam pecuniā cū damnis omnibus & expensis & interesse litis, & extra & eū ad id per vestrā sententiā cōdemnari.extra,de fideiuss.c.ij. & iij.ff. eod.exceptione.ff. de euict. si per imprudentiam. Insti.de fideiuss.§.creditor verò. ¶ Vel sic: L I B. Coram,&c.conque.de P. cuius mandato fideiussi apud T pro decē,& solui. vnde iustitiam postulo: & ad hoc propono actionē mandati. ff. mand.qui mutuā.§.j.& l.qui fidē.& l.si mandato.§.si fideiussor.& C.eod.cùm ex causa.& l.si fideiussores. & l. 2 post. ¶ † Contra fideiussorē sic cōci.libel. L I B. Coram &c.propono contra P. qui mihi promisit q̄d Seius debet,vel pro eo fideiussit se soluturū quod ipse mihi debet: videlicet centū. vnde peto q̄ ipse mihi ea soluat:& peto eū ad hoc sentētialiter condemnari. & ad hoc propono actionē ex stipulatu. Insti.de fideiuss.in prin.vel concipitur vt j.de obli. a & sol.§.sequitur.ver.si verò[a]. ¶ † Potes etiam cōci 3 pere sub incerto, vt s.nihil dicas de quantitate: vel si dicis,dicas sub alternatione:vt centū, vel hominem.hæcenim incertitudo admittitur.ff.de fideiusso.tutor.§.ei.ff.de re iudi.ait prætor.§. si iudex. In sentētia autē certificabitur.Insti.de actio.§.curare.quod dic vt š.de plus peti.& š.de sol.§. consequenter.ver.item cōtra. ¶ † Qualiter aūt cōci. lib. 4 contra nolentem recipere fideiussorem idoneum oblatum,dic vt š.de dolo & contu.§. restat.versic. 5 notandum. ¶ † Item si fideiussor velit agere, vt ab obligatiōe liberetur: vel sic,vt sibi restituatur,q̄d occasione fideiussionis soluit,concip.libellus vt š. de iudi.§.specialia.versi cu.si verò. ¶ Item qualiter concipietur libel.contra fideiussorem tutoris promittentis rem pupilli saluam fore, dixi š. de pig.§. b sequitur.in prin.[b]

De obligatio.& solutio. Rubrica.

De obligationibus,& solutionibus. Rubrica.

¶ Author hic fecit rubricam vnam, s. de duabus.in tribus enim legū voluminibus,scilicet Digestorum, Codicis & Institutionum, istæ rubricæ sunt diuisæ.Item in ipso libro ij. Institutionum in generali titu.de obligationibus,fit multiplex personarum diuisio,quorum prosecutio partem occupat libri quarti.Nos verò habemus de pignoribus rubricam & de solutionibus & obligationibus, sub quo nomine non habemus quæstionē Ioan.de Deo, contra quā agit creditor habens bona Titij obligata: si ille facto testamento & filia instituta, fiat conuersus ecclesiæ secularis,vide de priuile.per exceptionem.& no.super ver.conuersi.lib.vj. ¶ Antiquā quæstionem Pilei xlv.hic propono de illo,qui mutuauit verisimiliter cōsumpturo,puta in alea,vel taxillorum ludo.sed ille meliori consilio vsus in vtilem causam expendit: quærebat an repetere possit. Videtur quòd sic. facit regula,locupletari.in vj.cùm concord.Soluat ergo factus locupletior. ff.de nego.gest.si pupillus.& de tribu.l.iij.Item contractus re,reconciliantur vel conualescunt:vt C.de nupt.& si contra.ff.si cert.peta.l. rogasti. in fin.& l.sequen.de fideiuss.si quis pro eo.& satis est non esse consumptum: licet voluntas affuerit.ff.de vsuris.si quis vxori. §. si quis de. & §.neque. & ff.rerum amo.l.penul.Refert quòd his motiuis Bald.indulgeret creditori.ipse distinguit an expressa fuerit causa mutui ad ludum:vt tunc non agat,an non:& tunc agat.& sic expressa nocent.ff.de pac.si vnus.§. illud. & cogitatio non reportat pœnam.ff.de pœnis.cogitationis. Sed cōtinuetur huic,quod quærit Alber.Gal.in l.solent.§.j.ff.de aleato.de tali,qui mutuauit in ludo perditionis. sed debitor postea ex interuallo promisit vel de soluendo præceptum iudicis sponte recepit:quod non teneatur, videtur q̄ promissio vel præceptum facta fuerit de eo, quod lex prohibet.C. de religio.& sump.fune.alearū ludus.ergo stipulatio non tenet.ff. de ver. obligatio.l.generaliter.maximè cùm solutum repeti possit.eod.lib.l.fina. Contrarium ei placet:quia sublata est prima causa turpitudinis.ergo valet.de condi.ob turp.cau.l.penulti.C.quod metus causa.l.secunda. Est alia quæstio

sione, & per modū nouationis.& facit ff.de pac.l.si vn⁹ §. j.ibi. & quod not. in glo.ord.versi.illud autē quæritur, ecce G.& fuit de facto Florentiæ, in quæstiōe Matthæi de Bononia. & ita no.in d.l.penul.per Bart. ¶ Forma instrumenti cōseruationis indēnitatis, in §.sequitur G.

✱ An ille, q̄ promittit aliquē iudicio sisti, teneat ad pœnā vel interesse, si nō est sibi factū præceptū de repræsentando reum,sed ipsi reo fit, vide š. de dolo & cōtu. §. sequitur an ille.Bal. An in fideiussore vel quasi iudicij vel cōtractus requiratē causa quare debeatur,vide Guli.š. de dolo & contu.§.in fideiussore.Bal.Ad materiā huj⁹ rubr. vide š.in princ.huius operis.tit.j.§.si petitur.Et qualiter in cōiunctis personis sufficit fideiussor,etiam si non possideat immobilia:secus in alijs amicis,vide š.de accus.§.sed quid si statutum.in fi.versi.sed exigitur. ¶ Quòd fideiubens pro clerico cōueniatur corā iudice seculari:,vide š.de cōpe.iud. §.j.versi.laicus fideiubens.Quod eodē libello possit conueniri reus & fideiussor,š.de lit.contest.§.ij.pro materia vide š.de app.§.quidam.

quæſtio Pilei xv.talis:A.bona fide poſsidens rem alienã, pignorauit eam B.ſuo creditori.à quo C.verus dñs vẽdicauit rẽ,& ſuccubuit. demũ A.cõtra B.egit pignoratitia,& reſtituta eſt ſibi res. Itẽ C. agit cõtra A. qui A. ꝙ exceptionẽ rei iudicatę cũ B.ſuo creditore ſe tueri quærit: an poſsit? ꝙ non poſsit,videt:quia regula,res inter alios acta, vel iudicata &c.oẽs caſus cõprehẽdit,qui nõ inueniunt excepti,de quib⁹ iſte nõ eſt.alleg.C.de don. l.data.inducit l.ſi à te.§.fin.de excep.rei iudi.vbi exceptio rei iudicatę nõ redit ad authorẽ. Itẽ ff.de bo.autho.iudi.poſ. cũ vnus.in quęſtione de illo, qui ſe obligauit ſe obligaturũ ad dandũ mihi decẽ:tenet Alber. Gal.extra opus.per l.ob eam.ff.de præſcri. verb.ꝙ ſine alia obligatione mihi ad illa tenetur,vt euitetur circuitus.ff.de condic.indeb.l.dñs teſtamento.vbi cõcor.in fin.vlti.gl.& in cle.de reſcrip.auditor. Item cùm debitor rem mihi obligatam ſine meo cõſenſu obligauit ſecundo, & demum de meo cõſenſu obligauit cuidam tertio:glo.in l.Paulus reſpõdit,quę aꝰ eſt §.ſub l.Lucius.ff.quibus mo.pign.vel hypo.ſol.& dicit ius mei pignoris ſolutũ quo ad tertiũ,ſed non quo ad ſecundũ.audiui dñm meum dicentẽ:ſed in ſcriptis eius non habeo,quod ſecundũ id erimus in circulo: quia ſecũdus aduocabit à tertio,& tertius à primo,& primus à ſecundo:propter quod vi debatur melius dici in totũ,& quo ad quemlibet, ius pignoris,quod ipſe primus habebat,eſſe ſolutum. Inueni Homobo.Cremo.idem tenuiſſe:& probat per textum ipſius legis, qui dicit ꝙ ſecundi vel medĳ creditoris cauſa melior eſt effecta,ſi primus ab eo aduocare poſſet,vt prius nõ eſt dare,ꝙ eſſet melior. Dicit ergo,ꝙ ſi ſolutũ eſt pignus:cùm creditor conſentit rem vendi,donari,vel in dotem dari: vt in dicta l.Lucius. ſic etiã quando cõſentit pignorari, ſolutũ ſit quo ad omnem conditionẽ. Nec obſtat.l.iubemus.C.ad Velleia. vbi ſpeciale eſt in muliere, vt ſicut vbi intercedenti cõſulitur per Velleianum,ſic & renuncianti conſulitur, ſed nõ in totũ,ſed in hoc,vt renunciatio cõſenſus & obligatio reſtringantur ad eas perſonas, res & contractus,pro quibus facta ſunt prædicta:vt apertè ibi dicit text. Diſputauit etiã Bertolucius de pratis,quęſtionẽ quę incipit,ſtatutum fuit: ſi per ſtatutum ciues arctantur ad deſcridenda bona immobilia & credita & abſoluit ſtatutũ debitorem, cuius debitum non fuerit à creditore deſcriptum.Si A.creditor B.habebat obligationem, per quam ſibi erãt etiã eius nomina obligata:ipſe verò B.erat creditor, & creditũ non deſcripſit, propter quod C.abſolutus eſt ab ipſo:quęritur an etiam quo ad illum A. intelligatur abſolutus.Ad negatiuam inducuntur regulæ,nõ debet alteri. in fin.&,non debet aliquis.lib.vj.& quod pœnę reſtringuntur ad ſuos authores.C.de pœnis,ſcimus.facit.ff.de doli excep.apud Celſum.§.de authoris.nec eſt nouum principali ſublato,acceſſorium remanere.de quo not.in regula,acceſſorium.libr.vj.& aliquid tenere quo ad vnum,& non quo ad alium.C.communia de manu.l.j.de ſena.emancipatum.in fin. Ad idem ff. de fideiuſ.l.Vranius.ad fin.vbi factum creditoris actionem alĳ cõpetentem nõ tollit,& debitor contrahendo vt non facit deteriorẽ conditionem creditoris. C.de pig.l. debitorẽ.ita nec delinquendo,vel omittendo. quæ paria ſunt ff.de iudi.omnẽ.& hoc tenuit rationibus prædictis.Vides autẽ ꝙ tunc expedit de hoc quærere,quando immobilia & mobilia illius B.nõ ſufficiunt ad creditum illius A. ¶Sed nunquid pro rebus obligatis debitori ſuo poteſt quis agere hypothecaria? Vber.ſuper l.j.C.de remiſ.pign. tenet ꝙ non.alleg.ff.de lega.iĳ.l.ſeruos autem.in fi.primi reſpon.vbi dicitur,ꝙ creditor legãdo bona ſua,vel ſeruos ſuos,non videtur legaſſe pignoratos.& ſecus in debitore,vt ibi. nomen verò, vel id quod habetur in pignore,generaliter & ſpecialiter obligari poteſt.C. quæ res pig.obli.poſſ. l.nomen. Monet ergo aduocatos,ꝙ ſibi caueant in formandis libellis, ne dicantres dibitoris ſibi per hypothecariã obligatas:ſed agant reſpectu iuris ſibi generaliter & ſpecialiter obligati à debitore ſuo: ex quo res alias petunt per hypothecariam,cũ agunt perſonali.vide ſ.de pign.ver.ſed pone.R. ¶Propoſito congruit quæſtio Thomæ de Piperata innouata per Manifium, de venditore domus decepto vltra dimidiam iuſti pretĳ: cui agenti & vincenti,emptor domum reſtituit:quęrebat an duret obligatio quã emptor interim fecerat de illa domo? Et tenuit vtiq; quòd durat.Ratio:quia domus empta & tradita fuit in dominio emptoris, ſi venditor erat dominus.C.de pact.traditionibus.ff.de acquirẽ.rerum domi.l. traditio.vel ſi non erat dominus,parabatur cauſa vſucapiendi: & interim publiciana.ff.de dam.infect.l.prætoris.de public.l.iĳ.§.ait prætor. Valuit ergo obligatio.ff.de pignori.& quæ nondum.§.quod dicitur.&.l. ſi ab eo. Item bene facit ff.de ędil.edic.bouem.§. pignus.& quibus modis pignus vel hypo.ſol.ſi debitor.Item domus reſtitutio fuit alienatio, quę cum ſua cauſa tranſiuit.ff.de contrah.empt.l.alienatio.facit ff. de regu.iur.l. nemo plus. Item cùm emptor teneretur actione perſonali ad alterũ ſuorũ: ergo alienare non prohibeatur,vel obligare.ff.de verb.oblig.ſi ſeruũ.§.idemq;. Poterat enim pretium ſupplere. C. de rei vendica.l. ĳ. creditoribus ergo emptoris præiudicare non debet ex ipſius facto, qui noluit pretium ſupplere.ff.de regu.iuris.l. non debet alteri.& l.id quod noſtrum. Item aliàs per hunc modum daretur via debitoribus malignandi contra ſuos creditores , quod non debet concedi.ff. de rei vendicatio.in fundo.& ff.naut. caupo.ſtabu.l.j.§. primo. ¶Ad ſecũdam partem rubricæ,ſcilicet de ſolutio.præmittam remiſsionem de caſu,an audiatur volens ſolutionem probare is,qui negauerat numeratam:et fuit conuictus de mendacio? Vide ſ. de exptio.§.viſo. verſi.ſed quid ſi debitor remiſsionem. De inſtrumento debiti penes debitorem reperto cancellato, vel non,an id probet ſolutionem,vide ſ.de inſtru.edi.§.poſtq̃.ad fi.ver.porrò.cũ ſuis remiſ.¶Ad quęſtiones ipſas veniens,propono quæſtionẽ xiĳ.Pilei conuictis duabus dñi mei in legibus.Promiſi & iuraui Titio centũ,quæ mihi mutuauit,ſoluere A.procuratori ſuo Romę:quò pergẽs procuratorẽ ſuũ reperi grauiter infirmum:obtuli pecuniã:propter infirmitatẽ & perditionis timorẽ,recipere nolebat:ſed deuictus inſtantia recepit:parum poſt mortuus eſt, & pecunia perdita. Titius à me illam repetit:quæritur quid iuris. Pro ipſo inducuntur,nõ congruo tempore facta ſolutio.ff.loca. itẽ quæritur. §.j.ſolutæ pecuniæ imminẽs perditio.ff.man.ſi verò.§.adoleſcens . mandati & iuramenti tacitè intellecta cõditio.ff.eo.tit.cùm quis. ſtatus procuratoris variatio.ff.de teſta.tute.l.iiĳ.in fi.& de admini.tut.l.iĳ.§.quãuis.& violenta præſumptio doli vel culpæ.ff.de rei ven.qui petitorio. Pro me inducunt, vero procuratori facta ſolutio,quæ iuris fictione facta cenſetur dño. ff.e. l.voti.& l.ſolam.religionis diuinæ timenda tranſgreſsio.ff.ad l. Aquil.l.ſi quis fumo.& de offi.præſi.l.illud. caſuũ ad creditorem pertinentiũ negle cta prouiſio.ff.loca.ſi quis demum.§.ſolutionis promiſſæ reclamãs bonæ fidei ratio.ff.de reg.iur.bona fides.Quod facti eſt facta ſolutio.ff. de cur. furio.l.conſilio. corporis nõ officiens ægritudo.C.de trãſac.l.ſanum . vbi valet tranſactio cũ infirmo corpore & mẽte ſano.Soluit me abſoluendũ: quia ſolui cui debui pecuniã:per l.vero procuratori.ff.eo.Quæſtionẽ dñi mei de illo,qui ſoluit vero procuratori,ſed reuocato,& diſtinctionẽ ipſi⁹ ſcripſi de reſcrip.ex parte decani.ſuper gl.ver.j.Sed fuit eius alia quæſtio de debitore,qui ſoluit non procuratori,qui bona fide iuſto errore ductus eſt ex falſa perſuaſione oſtendentis ſibi quoddã inſtrumẽtũ falſum, procuratorem putabat,& pecuniam perdidit: & incipit quæſtio, Ego verus debitor.quærebat cuius periculo perierit,creditoris debitoris,vel procuratoris? Contra debitorem alleg.ꝙ non ſit liberatus: deficit enim mandatum.Item ratihabitio,nec iuuat eum caſus peremptionis.C. ſi cert.peta.l. incendium. Pro procuratore allegat ꝙ tenebatur ad ſpecies, ſcilicet certũ corpus nummorum ſolutorum per debitorem.illis ergo peremptis liberatus eſt.ff.de verb.oblig.l.ſi ex legati cauſa. & l.ſed & ſi certos. Item bona fide recepit pecuniam,qua bona fide recipiens etiam indebitũ non tenetur vltra quàm locupletior factus ſit.ff.de condi.inde.ſi non ſortem.§. libertus.Reſpõ.dici poſſe,ꝙ de rigore is,cui fuit ſoluta pecunia à debitore, habeat actionem de dolo,vel in factum contra illum,qui falsò perſuaſit ſibi,ꝙ erat procurator.quam cedẽdo debitori,qui ſoluit, liberatus ſit.ff. de eo,per quem factũ eſt.l.j.ff.de procu.quod debetur.vel quod dicit æquiꝰ, iſte procurator recipiendo pecuniam à debitore,geſsit negotium creditoris & vtiliter.vnde cogitur creditor habere ratũ, & lex habet pro habitorato, licet pecunia poſtea fuerit perdita. Sufficit enim vtiliter inchoatum eſſe.ff.de neg.geſt. Pomponius.& l.ſed an vltro. & ſic eſt debitor liberatus : & procurator iſte,ſi habet pecuniam , tenetur eam ſoluere creditori per actionem negotiorum geſtorum:ſed quia perdita eſt, & ad eam non tenetur,vt dictum eſt,cedet creditori actionem de dolo.vel in factum,& eam cedendo liberabitur,vt dictum eſt.ſecundùm eum. ¶Eſt & alia quæſtio eiuſdem ſic ad literam : Pone,duo ſunt ab aliquo ſtipulati in ſolidum creditores:& vni eſt totum ſolutum:quæritur an alter poſsit petere partem eius,quod ſolutum eſt? Arguit ꝙ ſic:quia hoc in reis debendi, quorũ vno ſoluente totum,ceditur ſibi actio in partem.ff.de admini.tuto.ſi plures.& etiam actione non ceſſa,agit in partẽ ille,qui ſoluit.C.de duob.reis. l.j.Si hoc in reis debendi:ergo & in reis credendi. Et ſic totum exigens, partim ſuum,partim alterius negotium geſsiſſe dicatur:& ſic teneatur aut mandati,quaſi tacitum mandatum interueniſſe dicatur de acquirẽdo:vel negotiorũ geſtorum,quaſi alterius negotium geſſerit. Item vna eſt ſumma debita & vna obligatio:vt ff.de duo.reis.l.iĳ.in fi.& communis. ff.eo. tit.qui hominem.§.j.ergo quod exactum eſt pro parte , reſtituẽdum eſt: ſicut totum reſtituit,qui totum exigit ab alieno debitore.C.de neg. geſt. ſi pecuniam.Faciunt ad idem ff.de noxa.ſi in re communi.ſi certum petatur.l.ſi eum ſeruum.de his qui deie.l.j.in fi.cum l.ſeq. In contrariũ,in ſubſtantia obligationes ſunt duæ.ff.eod.tit. ſi duo.& de duob. reis.l. eadem. in fi.Exigens ergo pro ſe videtur exigere.ff.eo.tit.l.& magis. & ſine mandato pro alio non poſſet exigere ſuo nomine exactum : alter non poteſt ratum habere.Patet in ſexto regula,ratum . Item conſtat ꝙ de iure vnus poteſt alium præuenire.ff.de duob.reis.l.ex duobus.& ff.de conſti. pecu. l.idem eſt.aliter ſcire debuit ſe præuenire,& præueniri poſſe. Debet ergo exiſtenti prodeſſe diligentia,& alteri nocere negligentia. ff. de re iudica.l. inter eos.& de his,quę in fraud.l.pupillus.Item vnus nouare poteſt,& in iudicium deducere,& accepto ferre poteſt , ac ſi omnino ſolus ſtipulatus fuiſſet.ff.de dona.ſi rem.§.ſi duo.Facit ad prædicta ff.commo.vnde quæritur.vbi dicitur alterum agendo lucrum ſentire.Item ff.de pig.l.debitor. Itẽ pro hac parte inducit ff.ad l.Fal.l.in lege Falci.& apertè non eligit.aliter putant aliqui,qđ vltra noluit tenere.& hoc placet Albert. Gal. vbi de duobus reis.& authori ſ.de renun.& cõclu.§.j.verſi.quid ſi vni.& Pet.de Bel.niſi ſint ſocĳ per primas rationes. Dy.in l.qui hominẽ.ff.eo. ſuperius alleg.tenet ꝙ ſaltẽ per actionẽ negotiorum geſtorũ cõtribuere teneatur. & idẽ Accur.l.ſi Titio,aut Seio.ff.de leg.ĳ.& in l.frater à fratre.ff.de condi.inde.in j.glo.poſt prin.& de hoc Cy.C.de duo.reis.aut.hoc ita. in fin. mihi videtur,ꝙ ex varietate cauſarum ſtipulandi veniat vel nõ veniat intereſſe correi à domino cauſatum,cõcordari poſſent hæc dicta.& per hoc placet diſtinctio Iac.de Belui. in quæſtione ſua,de duobus reis. in quarto

membro. Ex quo vidimus de solutione facta vni ex duobus correis credendi, videamus generaliter, an vnus creditor reuocare possit quod alteri iam solutum est. circa quod Iacob. de Are. super l. pupillus. ff. de his quę in frau. credi. sic distinxit: Aut creditor pōt aliunde suum consequi, aut nō. Primo casu non reuocat: cùm reuocatoria detur in subsidium. quod patere dixit per plures leges illius titu. Ad idem C. de peti. hæredi. l. de hæreditate. & l. fi. ff. de condict. inde. de distra. pigno. l. j. Secundo casu, aut creditor, cui solutum est, recepit vltra suū creditum: & tunc tenetur vtili condictione indebiti. ff. de condi. inde. l. tutor. Aut solùm qđ sibi debebatur: & tunc aut receptum erat obligatū priori, aut non. Primo casu, si extat, reuocabitur per hypothecariam: quia etiā si sit pecunia eadē, consistit hypothecaria. ff. qui pot. in pig. ha. l. idemq; in fi. & de pignori. si fundus. §. in vendicatione. per quem §. dicit idem, si dolo desijt possidere. Siverò pecunia bona fide consumpta esset: agitur condictione ex lege, vel actione in factum. ff. de iure fis. l. deferre. §. fi. & l. seq. & C. de iure fis. l. pecuniam. & de iure delibe. l. fin. §. si verò. Si verò recepta pecunia non erat obligata: aut illis debebatur ex diuersis contractibus: & tunc non reuocatur. ff. de re iudi. l. inter eos. Fallit si sequens fuerit priuilegiatus, aliàs non. ff. quod cùm eo. l. iij. & de pecul. ex facto. Item si iam bona possessa sunt, reuocantur ad æqualitatem: vt eo. tit. ff. de his, quæ in frau. credi. l. qui autem, §. sciendum. Item si extorserit pecuniam, vel gratificatus fuerit ei debitor: vt in ipsa l. pupillus. & ff. de bo. autho. iudi. pos. l. si non expedierit. §. j. Si verò debebantur ex eodem contractu: tunc aut sunt socij, aut cohæredes. Primo casu omnia reuocantur ad communionem. ff. pro socio. l. verum. §. si cùm tres. Non obst. illo eod. titu. si Titius. quia ibi solutum fuerat alteri non socio. Secundo casu cùm sunt hæredes: & tunc aut vnus recepit partem rei hæreditariæ, & pro indiuiso: & tūc ab eo non reuocatur. ff. si pars hæredi. l. j. §. j. & de rei vendica. Pomponius. §. si ex æquis. Si pro diuiso, salua remanet actio alteri. ff. famil. ercis. l. item Labeo. in fin. nisi illi negligentia imputetur. C. depo. l. fi. Si autem recepit debitum ex actione hæreditaria, si suam tantùm portionem recepit, non reuocatur. ff. fa. ercis. l. Lucius. Secundùm hoc vides, q̄ Iacobus non comprehendit casum quæstionis§. proximè: cùm vnus fuit contractus duorum: nec sunt socij, nec cohæredes. & ideo congrua fuit ista coniunctio de solutione fienda collegio pereum, qui ad collegium recipitur. Vnde quæritur an soluens habere debeat partem solutionis illius. Guido in quæstionibus suis sub litera I. dicit q̄ sic. allegat ff. de lega. j. l. ab omnibus. §. si Titio. & ff. de condi. & demon. qui hæredi. §. fi. Contrarium seruatur, & contrarium probat ille §. fin. per quem probatur q̄ si iam hæres debet soluere hæredibus: tunc ipse solutionis habet partem, si soluere debet: vt si hæres integram solutionem facit alijs hæredibus: & sic in casu quæstionis: quia solutionem facit non existens de collegio, vt sit de illo. Per primum modum etiam loquitur §. si Titio. cùm iam hæres soluebat. apertius autem non obst. secūdùm lectu ram, de qua ibi in fine secūdæ glossæ. Disputauit Francis. Accur. quæstionem sic propositam. Statum est tale, q̄ omnes condemnati pro maleficio possint redire solueodo certum quid communi. Tunc temporis quidam condemnati propter maleficium erant incarcerati, vt condemnationē soluerent: quæritur an eis profit statutum? Tenuit q̄ sic, principaliter per legem ff. de libera. lega. l. non solùm. §. liberatio. vbi dicitur q̄ liberatio debitori legata, valet antequam debitum sit exactum. Per quod patet q̄ captio vel personæ detentio non impedit legatum liberationis, durante debito: id est, solutione non facta. Ad idem: quia liberatio est res fauorabilis, & sic amplianda: vt in l. Arrianus. ff. de act. & obl. Item est beneficium. & sic largè sumendum est. ff. de cōsti. princ. l. beneficiū. Item in dubijs interpretamur contra fiscum. ff. de iure fis. non puto. Item carcer non est ad pœnam: sed est ad custodiam. de pœnis. quamuis. lib. vj. non inducit ergo pœnam. Dubium quæstionis est, licet Fran. non sic aperuerit: quia detenti præsumuntur soluere. Sed de bannitis vel fugitiuis non sic speratur: & ideo ab illis recipitur modicū, ab istis speratur totum. Item illud verbum quæstionis, redire, notare videtur bānitos vel fugitiuos. Incarceratis enim non speramus reditum. Item de condemnatiōibus maleficiorū loqmur, quæ puniri, publicè vtile est. de sent. excom. vt famæ. & ibi concor. Et propter ista aliquibus videretur cōtrariū: sed quia pia est doctoris solutio, illā tenens respondebit ad vltimū: quia illa rō cōdēnatis oībus est cōmunis: quib9 tamē statutum intendit ignoscere. Ad secundā dicemus, carceratis dari reditū & libertatem eūdi cū famulis suis, & viuendi, & libertatē māsione vtendi. nam & in non carceratis se occultātibus in certis locis ciuitatis, talis est redit9 adimendus, ex multis apparere poterit longe minus posse cōtribuere carceratos, q̄ fugitiuos. experior enim multos ex carceratis, solis eleemosynis pasci. Continuādo de condemnatis in pecunia pro maleficio, qui ante solutionē per statutū impunè possunt offendi: quæsiuit Manfius in suis quæstionibus, in quæstione. statuto ciuitatis de sic condēnato, qui soluit, & hoc constat per publicum instrumētum, vnde vel aliter condemnatio tamen viget in actis, vel in libris nō cancellata, nec subscripta, an qui talē offendit, vel occidit, puniendus sit. Ad excusationem offendentis, q̄ satis sit illū in patenti figura offendi potuisse: inducitur l. vlt. C. de edi. diui Adria. ff. de publicia. quæcunq;. §. qui à pupillo. ff. eo. ti. de solu. vero procuratori. mand. l. si fideiussor. §. sed cùm debitor. ff. de adul. l. penul. de ædil. edi. qs sit fugitiuus. §. apud Labeonē. ff. de adul. si adulteriū cum incestu. de interrog. actio. de ætate. §. ex causa. C. de cōue. fis. debi. l. ij. de apo. pu. l. j. tenuit q̄ ordinaria pœna nō puniatur, quæ requirit dolum. ff. ad leg. Corne. de sica. l. in lege. de incen. rui. naufra. naufragium. §. non tantum. punitur tamen alia pœna, prout iudici videbitur, qualitate facti inspecta. eo. tit. de sica. l. j. §. sed si claua. & l. lege. §. j. ff. de re mili. omne delictum. §. pen. De hoc vide quod scripsi s̄. de accu. ad finem. vbi sunt quæstiones bannitorum in quarto membro. j. q.

ADDE, de mutuante verisimiliter consumpturo, Bart. in l. si quis cùm sciret. de vsucap. pro emp. & ibi Alex. in apostil. vbi dicit secūdùm Ange. q̄ soluens male consumpturo, liberatur. Quo verò ad statutū, q̄ ciues teneantur describi facere, & c. potest accommodari alia quęstio, an stante statuto prædicto, si quis habet duos debitores obligatos in solidum, & vnū describi faciat: an alter sit liberatus? Federi. consilio mihi ccxcix. incipiē. d. Perusij, tenet q̄ non: quia mens statuti fuit ne patrimonia subditorum stent occulta, & menti statuti satisfactum est per descriptionem alterius. sed latius ibi vide. Quo verò ad quæstionem soluentis suasionibus procuratori falso: potest alia subnecti quæstio, de debitore, qui creditori scribenti (mandate il pagmento cum mia salute & vostra) misit solutionem per ciuem fide dignum, qui illam non detulit creditori: an debitor sit liberatus. Bald. soluit q̄ non, eius consi. ccccxxvj. secundo libro. Quo verò ad quæstionem de solutione, quæ fit collegio, vide not. per Bart. in d. §. si Titio. & quę ibi posui: vbi posui quid si erat receptus, & propter moram incurrit pœnam, an pœnæ habebit partem. Quo verò ad aliam quæstionē, q̄ damnati pro maleficio &c. potest addi, quòd arbitrium cōcessum ad liberandum carceratos, comprehendat carceratos postea condemnatos: vt placuit Bald. consil. xxvj. v. lib. Quo verò ad vltimam quæstionem, Adde latè Pau. de Cast. consi. xxxiiij. Ange. consi. cclxxxvij. & ad quæstionem de eo, qui se obligauit ad se obligandum ad decem, adde Alexan. in l. cùm fundus. §. seruum. ff. si cer. peta.

DIcturus author de solutionib9, per quas omnes obligationes tolluntur: vt Insti. quib. mod. tol. obli. meritò præmisit de pig. & fideiuss. quæ ad tractatum pertinent obligationum. Inde igitur nacta occasione ipsum tractatū obligationum plenius & legaliter prosequentes, de multiplici obligationū genere subnectemus. ¶ In hoc igitur titu. prius instrumenta formabimus. ¶ Secundò verò libellos concipiemus.

SVMMARIVM.

1 ¶ Instrumentum solenne mutui duorum debitorum, & duorum creditorum, diuersis pactis, qualiter sit formandum.
2 Forma debiti sex habet capitula.
3 Debitor semper habet duo priuilegia excipiendi.
4 Exceptiones legitimas opponere cuilibet permissum est.
5 Verbum stipulata, appositum instrumento quid operetur.
6 Dicens, obligo tibi omnia bona mea: an etiam futura obligasse intelligatur.
7 Vxor an possit se cū marito obligare, vel pro eo: & an possit pro marito conueniri.
8 Debitum pro vxore contractum, vel pecunia in eius vtilitatem conuersa: an cedere debeat in eius obligatione.
9 Viro & vxore debitum confitentibus, & in solidum se obligantibus, &c. an vxor in aliquo teneatur pro debito principali.
10 Vxor an possit aliquo casu pro debito actiōe personali conueniri.
11 Vxor renuncians iuri hypothecarum, an teneatur hypothecaria pro bonis mariti.
12 Contra legem faciēs, quicquid ex eo sequitur cassum, & inutile censetur.
13 Instrumētum mutui vnius debitoris, & vnius creditoris super modica quantitate, qualiter sit conficiendum.
14 Instrumentum mutui duorum debitorū, & vnius creditoris, qualiter sit conficiendum.
15 Communitas alicuius ciuitatis pecuniam mutuò susci piens, qualiter concipiet instrumentum.
16 Vniuersitate, collegio, vel societate magna existēte an sufficiat rectorem pro eis obligationem facere.
17 Scholaris aut clericus contrahens debitum ex causa cambij, qualiter conficiet instrumentum.
18 Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi debitum contrahitur persoluendo ad tempus pretio mercationum emptarum.
19 Stipulāte aliquo pro se & suis fratribus, an fratres absentes comprehendantur.
20 Pecuniam promittens ex residuo pretij mercationum emptarum, qualiter conficiet instrumentum.
21 Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi ex residuo pretij alicuius rei promittitur pecunia: q̄ tamen venditor in instrumento venditionis confessus est se integrè recepisse.
22 Instrumentum qualiter conficietur, vbi ex causa pretij soluti promittitur frumentum, vel aliud ad tempus.
23 Nouatio quando fieri dicatur.

24 Nouatio voluntaria quæ dicatur, in quo differat à neceſſaria.
25 Stipulatio Aquiliana quas obligationes perimat,& qualiter perimatur.
26 Creditor debet in hypothecaria rem fuiſſe generaliter,vel ſpecialiter obligatam probare.
27 Creditorem probare rem eſſe in bonis,qualiter intelligatur.& nu.29.
28 Agens contra extraneum obligatum,qualiter debeat probare.
30 Hipothecaria quis agat ad domum,quã quis dicit eſſe debitoris ſui:poſsidens autem dicit ſe emiſſe,qualiter ſint probationes faciendæ.
31 Ratihabitio retro trahitur.& nu.36.
32 Prior tempore potior eſt iure.
33 Obligans omnia bona ſua alicui, demum emit domum: an poſsit iterum omnia bona ſua pro pretio obligare.
34 Obligans alicui fundum, deinde contrahens cum ſecundo,confitetur ſe prius ſecundo obligaſſe:an illa confeſsio obſit primo.
35 Promittente aliquo ſub pœna vſq; ad certum tempus:an ſtatim lapſo termino poſsit exigi pœna.
37 Poſſeſſori iniuſto,an poſsit pactum aliquod de non petendo prodeſſe.
38 Fideiuſſori,qui donandi animo fideiuſsit,an poſsit pactum de non petendo prodeſſe.
39 Condemnatus alicui in actione hypothecaria, propter quod adiudicata eſt domus in cauſa pignoris,non expreſſo de datione debiti,an poſsit poſt ea debitum offerri.
40 Debitor alicuius debitoris,an poſsit conueniri per creditorem primi debitoris.
41 Conueniens debitorẽ ſui debitoris,qualiter debeat formare libellum.
42 Debitore abſente,an poſsit poſſeſſor conueniri.
43 Promittente aliquo ſub pœna, pro qua obligauit fundum, demum eundem fundum alteri obligauit,quis erit potior.
44 Obligante aliquo alteri omnia bona ſua, ſi aliquid bonorum ad alterum cauſa lucratiua peruenerit:an poſsit repeti
45 Vendente aliquo fundum,ſub obligatione bonorum ad dotem vxoris mentis pertinentium,an creditor ſit vxori præferendus.
46 Debitore obligante bona ſua creditori:ſi illa bona demum diuerſis vendantur,an ſufficiat vnum pro debito conueniri.
47 Præſcriptione xxx.annorum tollitur omne ius.
48 Generali bonorum obligatione veniunt etiam poſtea quæſita.
49 Obligatio expreſſa & tacita in quibus differant.
50 In actiõne hypothecaria tria ſunt probanda.

ANte omnia igitur inſtrumenta ſuper mutuo formabimus, & ſuper debitis & promiſsionibus,& nouationibus: & Aquiliana ſtipulatione. ¶ Secundò verò ſuper ſolutionibus, delegationibus & dationibus in
1 ſolutum. ¶†Inſtrumentum igitur ſolenne mutui duorum debitorum & duorum creditorum diuerſis pactis hoc modo conficietur:

a ✠FORMA[a].A.& B.promiſerunt per ſe & hæredes eorũ,vnuſquiſq; principaliter & inſolidũ,ſine aliqua exceptione iuris vel facti,ſe obligando C.& D.pro ſe eorũq; hæredibus ſtipulantib⁹,& cuilibet eorũ inſolidũ ita q; quilibet eorũ in ſolidũ poſsit hoc debitũ petere,exigere,& recipere cũ effectu: veruntamen alteri eorũ facta ſolutione,ab alio liberentur, ſoluere,dare,& reſtituere,aut alteri eorũ,vel ipſorũ certo nuncio centũ libras Tur.hinc ad vnum annũ proximũ in tali loco:quã pecuniæ quãtitatẽ confeſsi & contenti fuerunt ſe ab ipſis C.& D.ex cauſa mutui habuiſſe,& recepiſſe: recipientes etiã pecuniã dictã ab ipſis ibidẽ & in præſentia prout cõfeſsi fuerũt tantã eſſe quantitatẽ,volentes & paciſcẽtes nõ obſtare.nec præiudiciũ inferre creditoribus antedictis. quod ſi ipſi aut aliquis eorum partẽ debiti in iudicio,vel extra exegerit,vel receperit ab altero debitorũ, nõ ideo minus poſsit eundẽ ipſum debitorẽ,& etiam alium, quẽ illorum maluerit,ad reſiduum ipſius debiti principaliter & inſolidum conuenire. & promittentes non dicere, vel opponere dictam pecuniæ quantitatem integrè non fore acceptam,datam ſolutam & numeratã, & in ipſorũ vtilitatem conuerſam: & non probare ſolutionem,aut liberationẽ huius debiti fore factam: niſi hoc per inſtrumentũ inciſum,vel cãcellatũ,aut per aliud legale,& bonę famę tabellionis manu confectum: & non petere libellum ipſius debiti,nec exẽplar huius inſtrumenti: & ſpecialiter ipſe B.nõ dicere vel opponere,q; cũ minori aut pro minori,ſcilicet ipſo A. fuerit obligat⁹, certificatus,& ſciens ipſum minorẽ eſſe: & ipſi ambo nullã aliam cõtrariã exceptionẽ ſeu negationẽ,vel defenſionẽ,iuris vel facti ſpecialẽ,vel generalẽ cõtra hũc cõtractũ,ſeu cõtra aliquod prædictorũ vel infrà ſcriptorũ, in aliquo facere vel opponere:quò minus principaliter,& in ſolidũ ad ſolutionem dicti debiti in dicto termino faciendã:et ad omnia & ſingula in hoc cõtractu contenta plenius obſeruãda efficaciter teneatur:ſed omnia et ſingula ſ.& infrà ſcripta firma,grata & rata habere,tenere,obſeruare et adimplere, nec contrà facere, vel venire aliqua ratione,vel cauſa,de iure vel de facto.Quod ſi dictis loco & termino non ſoluerint, & omnia ſingula in hoc cõtractu cõtenta nõ obſeruauerint, aut in aliquo contrauenerint, promiſerunt ſe,vt dictũ eſt,principaliter & in ſolidum obligando eiſdem creditoribus ſtipulantibus,vt dictũ eſt,perſoluere atq; dare duplum quantitatis pecuniæ,pœnæ nomine ſtipulatione in ſingulis capitulis huius cõtractus in ſolidum promiſſæ.Quę toties cõmittatur,& exigi poſsit in ſingulis capitulis, quoties contrauentum, vel contra factum fuerit:& pœna ſoluta vel nõ, rata maneãt omnia & ſingula ſ.& infrà ſcripta: & nihilò min⁹ pœnã & ſortẽ vbicũq; locorum & terrarum,& in quocũq; foro & loco creditores prædicti,aut alter eorũ petierint ab ipſis debitoribus, aut altero eorundem,ſe integrè ſoluturos,in quibus locis & foris,& quo ipſorũ voluerint:& ſub quocunq; iudice maluerint,poſsint ex pacto dictos debitores,& quẽlibet eorum in ſolidũ ad ſolutionem dicti debiti in dicto termino faciendã, & ad omnia & ſingula in hoc cõtractu cõtenta efficaciter obſeruanda realiter & perſonaliter conuenire.Iuſuper reficere & reſtituere ſibi oĩa & ſingula dãna, & expẽſas ac intereſſe,quæ vel quas fecerit,vel ſuſtinuerit in iudicio ſiue extra,vel alio quocũq; modo ꝓ ipſa pecunia exigẽda,& de his credere ſuo ſimplici verbo ſine ſacramẽto,vel alia probatiõe, aut alicuius cauſæ cognitione.Inſuper promiſerũt in ſolidũ præceptũ recipere à tali iudice ad certũ diem de dicta pecunia prædicto termino ſoluenda, ſub pœna xxv.libr. Tur.ſtipulatiõe ſolẽni ꝓmiſſa,qa ſoluta vel nõ,rata maneant prædicta.Quod præceptum ad dictũ diẽ recipi ĩdem creditores ibidem & in præſenti denũciauerunt debitoribus antè dictis pro quibus omnib⁹ & ſingulis firmiter obſeruandis & adimplendis obligauerunt ipſi debitores ipſis creditoribus oĩa eorum bona,quæ præcario iure ſe ipſorũ nomine,& pro eis poſsidere conſtituerũt vſq; ad integrã ſolutionẽ dicti debiti, & ſatisfactionẽ omnium prædictorum : ita q; à termino in antea,ſi tũc ſolutio nõ fuerit facta, liceat ex pacto ipſis creditorib⁹ & cuicũq; ipſorũ propria authoritate ſine curiæ proclamatione, aut aliqua denũciatione, vel aliquo præiudicio dictorũ bonorum, & quorũ ex eis voluerint ingredi poſſeſsionẽ,& ea accipere,vẽdere & alienare, aliĩs obligare, & apud ſe pro iuſto pretio retinere, & ſe indẽnes ſeruare tã de pœna,dãnis & expenſis,quàm de ſorte,ſine omni occaſione legũ & iuris & vſus.Renũciauerũt autẽ debitores præfati fori priuilegio,nouarũ cõſtitutionũ & epiſtolæ diui Adriani beneficio,exceptiõi doli,cõdictioni ſine cauſa,in factum actioni, & exceptioni ſibi nõ datæ, & nõ mutuo acceptę pecuniæ,& omni aliĩ lẽgũ auxilio.Inſuper dict⁹ A.qa minor erat xxv.ann. maior tñ xiiij.iurauit corporaliter ad ſancta Dei Euãgelia nullam
b reſtitutionẽ impetrare[b] cõtra prædicta,vel aliquod b prædictorũ prętextu minoris ętatis,vel cuiuſcunque alterius ratiõis vel cauſæ. Ad hæc domina E. ipſi⁹ A.vxor prędictis omnib⁹ præſens dictæ obligationi ab ipſo ſuo viro factæ cõſenſit: & certificata per me notariũ infrà ſcriptũ, ipſa bona à dicto viro ſuo obligata eiſdẽ creditorib⁹ ſibi eſſe hypothecata pro dotibus ſuis renũciauit omni ſuo iuri hypothecarũ,& cuilibet alĩ,qđ habebat vel habere poterat occaſione dotiũ ſuarum in dictis bonis obligatis:vt hypotheca ſua nõ obſtante, prædicta ipſis creditorib⁹ obligatiõe facta pleno iure vſq; ad ſatisfactionẽ prædictorũ omniũ prę ferat, dictũ ius ſuum ipſis creditoribus pacto remittẽs : necnõ promittens per ſe ſuoſq; hæredes eiſdẽ creditoribus ſtipulãtibus,vt dictũ eſt,non prę ferre ius ſuũ iuri eorũ in p̃dictis bonis obligatis eo,q; ſit prior tẽpore,aut potiori iure,ſiue alia quacũq; ratiõe vel cauſa:ſed prædicta oĩa & ſingula firma,grata & rata habere & tenere,nec cõtra facere,vel venire aliqua ratione,vel cauſa,de iure vel de facto, ſub pœna dupli,dicti debiti ſtipulatione promiſſa, & refectione dãnorum & expenſarum litis & extra,& obligatione omniũ bonorũ ſuorũ:qua pœna ſoluta,&c. ¶ Nota.ex hac forma duos reos debendi,& duos ſtipulandi fieri poſſe.ff.ſi quis cau.ſi duo rei.
2 ¶†Et ſcias[c] q; hæc forma,ſicut & quælibet forma
c debiti,ſex habet capitula.Secundũ incipit ibi: quã c pecuniæ quantitatẽ.Tertiũ ibi:quod ſi dictis,&c. Quartũ ibi:inſup reficere.Quintũ ibi:pro quibus omnib⁹.Sextũ ibi:renũciauerũt aũt. Ad primum capitulũ quantũ ad duos reos debẽdi & duos ꝓmittẽdi de obligationibus & liberationib⁹ eorũ

✠FORMA.
¶ Habes iſtud inſtrumẽtũ & oĩa ſequẽtia vſq; ad ver. cõſequẽter, ferè ad literã per Rolandinum in tertia parte Summę,& iſtud eſt tertiũ.duo,quæ proximè ſequũtur, fuerũt primum & ſecundum.

¶ Impetrare. nec impetranda vel impetrata vti.

¶ Et ſcias.ſcđm Roland.in Aurora, cuius verba author abbreuiat, remittẽdo,& plenius probat.

a ¶Veteris.Idem no.& per alia iura ſ.de emp.& ven.§.j.ver.primò igitur.
b ¶Nõ nume. Videas etiã ſ.de excep.§.viſo.ver.ſup exceptiõe nõ nu. pec.
c ¶L.iij.Opi.Azo.quã etiam ibi ponit gl.fuit, ꝙ cùm debitor nõ obſtante cõfeſsione habeat duo priuilegia,excipiẽdi,ſ.& onus probãdi trãsferendi in creditorẽ,renũciando perdit ſcd̃m,& nõ primum.Excipere ergo poterit:ſed ꝓbet ſi põt, vt ſic adiectio renũciationis aliquid operetur. ff. de lega. j.ſi qñ.cõtrariã opi. 3 Iac. de Ra.fundatã ſup ratione facilitatis in renũciãdo ſicut in confitendo, quã de Velleiano dixi de fo. cõpet.ſi a diligẽti. ſup prima glo.vide per Cy.in præ.l.iij.in ij.q.
d ¶Verſi.eſt quoꝙ. Nõ debuiſſet omittere cauſam, quare hæc clauſula,vel illa de dandis pignoribus,adĳciatur inſtrumento: ſcias ꝙ etiã ſcd̃m leges pœ c na adiecta ſolutiõi quãtitatis, intelligitur appoſitaĩ fraudem vſurarum, potiſsimè ſi cũ fœneratore cõtrahitur: ſecꝰ ſi adĳcit facto vel ſpecici,vt nota. C.de vſur.l. cùm alegas.& ff.de actio. empt.& ven.Iulianus.aliàs ĩcipit,inter eũ.§.ibidẽ Paꝑ. d Talis igit pœna,cũ ſit adiecta facto de 5 dãdis pignoribus, vel de ꝑcepto recipiendo, vel ſimili, ſcd̃m id iuſtè peti videt.Sed cùm hoc caſu factũ promittat propter mutuũ, cui facto pœna adĳcitur,ſatis ſolutio 6 ni pecuniæ adiecta videt.allegat l.j.§.j. & §.hæc actio. ff.ſi quis teſt. liber eſſe iuſ.fue.& ſic patenter patet factum in fraudẽ:vt no.Cyn. in præ.l. cũ allegas. in fi. quod prius tenuit Dy. in l.cùm ſeruus.ff. de condi. & demõ.vbi cõputatio rationũ, quæ conſiſtit in facto, trãſit gratia pecuniæ ꝓſoluẽdæ.Hoc maximè verũ puto 7 in feneratore.Facit e extra, de pign. illo vos.de emp. & vẽ. ad noſtrã. Bene facit ĩ materia de modis fraudandi legẽ, in pluribus exemplis notatis,de priuilegĳs.quanto. cũ ſuis remiſ.Bene facit etiam ad caſum C.de vſur. rei iudi. accedit.C.de duo.reis.in aut.ibi poſita.& ff. eodẽ. reos. Inſti.eo.§.ex huius.& in prædi.l.ſi duo.ff. de verbo.oblig.l.ij.§.ex his igitur.& l.in executione.
¶†Sequitur in præmiſſa forma,pro ſe eorũꝙ hæredibꝰ. licet nõ fieret in inſtrumẽto mẽtio de hæredibus:nihilò minus hæredes tenerẽtur,niſi probetur alia fuiſſe mens contrahentiũ.ff.de proba. ſi pactum.ff.de pig.actio. ſi neceſſarias.§. de venden do.ff.de pact.iuris gẽtium.§.vtrum.C.de cõ. ſtip. veteris[a].Nõ ideo minus. Ad hoc accedit C.de pac. ſi creditores. C.de fideiuſ:liberum.ff.eo. inter cos. §.j.& ij.ff.de lega.j.ſi ex toto.Niſi per hoc ipſum inſtrumentũ.Super hoc dic,vt ſ.de proba.§.videdum.verſi.pone ſolutã & numeratã.Pactum hoc, ꝙ nõ opponatur exceptio nõ numeratæ pecuniæ, nõ valet,quin poſsit opponi intra tẽpus iuris . qd tẽpus habes ſ.de renun.& conclu. verſi. item exceptio nõ nu.[b] Debitor tamẽ qui ſe pacto adſtringit nõ opponere,pœnã ſoluet,ſi calũnioſè opponat ſcd̃m quoſdã.Quẽ autẽ effectũ habeat huiuſmodi renunciatio,colligitur C. de non nu.pecu.l.iij.[c] & l.in cõtractibus. Minori autẽ pro minori. Ad hoc facit ff.de fideiuſ.Marcellus.& l.vbicũꝙ.ff.de ꝓcura.minor.
¶†Nullam aliã contrariã exceptionẽ. intelligitur de malitioſa.Nam legitimas opponere poterit,hoc pacto nõ obſtãte.ff. de pac.l.iuris gentium.§.ſi paciſcar.extra,de elec.cauſam quæ.de reſcrip.cùm adeò.de offi.dele.ex parte.el ij.Pœnã & ſortẽ:niſi hæc & ſimul ponerentur,non poſſet petiſors & pœna.ff.pro ſocio.ſi qs à ſocio.ff. de trãſact.qui fidẽ.Vbicũꝙ locorũ.de hoc ſ.de cõpe. iudi.adi.ver.circa hoc.& ſequẽ.Simplici verbo.& de hoc in præ.§.videndũ.verſi. quid ſi præceptũ recipere.de hoc ſ.de ſen.§.j.verſi.eſt quoꝙ[d]. Stipulatione ſolenni promiſſa . ſemper verbum ſtipulata, †vel ſimile,eſt apponendũ:quia poſtmodũ nõ vertitur in dubiũ,an legitimè facta ſit promiſsio. Inſtitu.de inuti.ſtipu.§.ſi ſcriptũ. Pro quibus omnibus,ꝙ ita ſit facienda ſtipulatio,eſt arg. Inſtitu.de verb.obl.§.fi.Omnia eorũ bona. De hoc ſ.de pig. §.j.verſic.cæterũ.& ſine hac cõuentione,nõ eſſ.nt creditori obligata bona debitoris.in fi.de pign.l.j. in princ. niſi creditor eſſet priuilegiatus:vt mulier & fiſcus.extra, de pigno.ex literis. C. de priuileg. fiſc.quãuis.
¶†Et dicendo,obligo tibi omnia bona mea, vel bona ad me pertinentia , etiam futura obligãtur.ff.eo.l.obligatione generali,& l.denicꝙ. C.quæ res pig. obli.poſ.l. fi. ſed ſi ſpecialiter debitor aliquam rem obligat:& cõſequenter oĩa bona ſua,quãdiu ſibi põt deſpeciali pignore ſatisfacere, ad aliam nõ recurret.C.de pigno.quãuis.Quæ præcario iure.Ad hoc facit extra,de preca.c.fi. ff.eo.l. j.& ij.Renũciantes.quòd in hoc cõtractu renunciãdum ſit exceptioni doli, & nõ numeratæ pecuniæ, & actioni in factũ,probatur C.de non nu.pecu. ſi ex cautione.& l.cùm vltra.Et proficit talis renunciatio:vt C.de pac.ſi quis in cõſcribendo.ff. de minori.ſi iudex.ff.ad Velleia.l.fi.de hoc ſ. de conclu. & renun.verſi.& quoniã.& ſeq.Iurauit corporaliter.C.ſi aduer.vendi.ſacramenta.Ipſius A.vxor. extra,de iureiur.cùm cõtingat.& ſ.de emp. & vẽ. §.iij.verſi.ſed & ſi.
¶†Sed quæritur,an vxor poſſit ſe cũ marito vel pro eo obligare efficaciter.Dic[e] ꝙ vxor non poteſt conueniri pro marito, vel pro eo intercedere: nec tenetur ex debito vel obligatione pro marito, vel eius cauſa contracta.C.ne vxor pro marito con.l.j.ff.ad Velleia.l.ij.& iij.non ꝙ in hoc iuuetur per Velleianũ. imò ipſo iure ſeruatur illæſa.Nec tenetur de eo quod acceptum vel ſcriptũ eſt, ſiue ſemel ſiue pluries ad id debitum ſe obliget pro marito: & ſiue ſe ſiue ſuã ſubſtantiam obliget:vt in aut.col.ix.vt nulli iud.§.& illud verò præuidimus . Velleianum etiam locum habet, quando mulier pro extraneo intercedit : quo caſu ſi ei renunciet,obligat:ſed cùm ſe pro viro obligat quantũcunꝙ Velleiano renũciet, ei nõ præiudicat,nec obligatur : cũ marito autẽ ſe põt pro alio, nõ pro ipſo alteri obligare renũciando Velleiano: 8 vt extra,de iureiuran.ex reſcripto.
¶†Cæterùm ſi debitũ ſit pro ea,vel pro eius cauſa cõtractũ , & pecunia in eius vtilitatẽ cõuerſa, & hoc manifeſtum ſit:tũc ipſa teneꝛ: & etiã ipſe vir,quẽ nihil prohibet obligari & fideiubere pro vxore: ideoꝙ in inſtrumento ſe vxor nõ obligat, ſed renũciat:vt ſaltẽ creditori nõ præferaꝛ in hypotheca. 9
¶†Sed pone:vir & vxor cõfeſsi ſunt publico inſtrumẽto ſe accepiſſe decẽ mutuo à T. & quilibet ſe in ſolidũ obligauit,& facti ſunt duo rei debẽdi ,& quilibet oĩa bona ſua obligauit creditori. Inſup vxor renũciauit Velleiano & l.antiquæ, & iuri hypothecarũ,& nouæ cõſtitutiõi:nũc agit T.cõtra ipſam vxorẽ act.perſonali,petens integrũ debitũ,vel ſaltẽ partẽ:& petit bona viri actione hypothecaria,quę à muliere poſsidentur:cùm maritus nõ ſit ſoluendo.Nũc primò quæritur,an vxor teneaꝛ in aliquo pro debito principali. Rñ.refert, quia aut pecunia tota peruenit ad maritũ,aut pro parte : & hoc euidenter cõſtat:aut dubitaꝛ.Si tota peruenit:tũc mulier actiõe perſonali nõ tenetur : quia pro eo fideiubere videꝛ:vt ff.ad Mace.l.item ſi filius.§.j.ſi ꝓ parte tamen ad eã peruenit, tũc pro parte teneꝛ.ff. ad Velleia.vir vxori.§.fi. Sinautẽ dubiteꝛ,nõ tenetur,niſi creditor oſtẽdat eã verſam in vtilitatẽ mu f lieris:vt C.eo.tit.auꝛ.ſi qua.[f]
¶†Secũdò quæritur, ſi dicta vxor renũciauit Velleiano, & l. antiquæ, g 10 & nouæ cõſtitutioni,& iuri hypothecarũ[g], an poſ g ſit cõueniri à T.perſonali actione.Rñ.non.in prę. auꝛ.ſi qua.& C.de leg.& cõſti.non dubiũ. ꝙ non, etiã ſi iuraſſet:& hoc ſcd̃m leges,ſecus tamẽ ſcd̃m iura canonica:vt extra,de iurciur. cùm cõtingat.ſ. 11 de empt.& ven.§.iij.ver.ſed & ſi vendi.
¶†Tertiò quæritur,an teneatur hypothecaria pro bonis mariti,quia renũciauit iuri hypothecarũ.Rñd.aut renunciauit dicto iuri hypothecarũ pro obligatiõe facta à ſe pro marito ſuo tantũ,aut pro ſua obligatione,& etiam mariti. Primo caſu,cùm principale non valeat,nec acceſſoriũ valebit. extra,de fide inſtru.inter.§.cùm igitur. 12
¶†Et cùm contra legẽ fit, quicquid ex eo,vel ob id ſequiꝛ, debet eſſe caſſum & inutile:vt in præ.l.non dubiũ.ff.de pigno. cùm vitioſè.ff.de fideiuſ.cùm lex.ff.de reg.iu cùm principale.x.diſt.vide.extra,de teſtit.c.ij.in fine.In ſecundo vero caſu,ſi in fine cõtractus cõtinetur ſimpliciter,ꝙ renunciauit iuri hypothecarũ : videtur ꝙ tunc pro parte & obligatiõe viri teneat renun- h ciatio:vt C.ad Velleia.etiã.& l.iubemus[h]. ff.quæ in frau.cre.ſi pignus. Duo enim cõtinẽtur in inſtrumento,ſcilicet obligatio & renũciatio:& ſi nõ valet obligatio,valet renũciatio.ff.quib.mod. pig. vel hypo.ſol.l.j.§.j.nam vtile per inutile non vitiatur.ff.cõmunia prędio.propriũ.ff.ſi certũ petatur. l.certi cõdictio.§.quoniam.extra,de elec. illa. Nec obſtat ff.de dona.inter virum & vxo.l. quod autẽ. §.ſi vxor.& §.ſi tibi.quia ibi fuit tãtùm vnicus cõ tractus,& factus in fraudẽ donationis, nec renun h ciauit iuri hypothecarũ. Nec obſt.auꝛ. ſi qua.quia loquitur cùm mulier ſe pro marito obligauit, & non renũciauit.nã renunciatio nõ eſt modus inducendæ obligationis ſcd̃m Alber.Gal.[i]
¶†Item inſtrumentum mutui vnius debitoris, & vnius cre- i 13 ditoris ſuper modica quãtitate,hoc modo cõficieꝛ.
✠FORMA. A.filius quondam B.fuit confeſſus & contentus ſe ex cauſa mutui habuiſſe & recepiſſe à C. quondam filio Titĳ tres libr. Tur. promittens per ſe ſuoſꝙ hæredes ſine aliqua exceptione iuris vel facti,ſe obligando dicto C. pro ſe ſuiſꝙ hæredibus ſtipulanti , ſoluere , dare ac reſtituere eidẽ,aut eius certo nuncio dictam quantitatem pecuniæ

l.fina.in princi.
ADDE vltra ea,quæ habentur in locis vulgaribus,Rom.conſi.ccccc. vbi plenè de materia prædicta.
e ¶Dic.Secundùm Rolan.cuius ad literam fuit hæc quæſtio,vbi ſ.in fi.
f ¶Authen.ſi qua. Vber.de Bobio,qui in quadã ſua quæſtione hanc materiam prolixè tractauit, dicit quoſdã peritos etiã ĩ hoc vltimo caſu, cùm dubitaꝛ, ꝓ dimidia condemnaſſe,& pro dimidia abſoluiſſe, ꝓ legẽ ꝓxi. alleg. vir vxori. in fi.Ipſe tñ tenet nobiſcũ , ꝙ ſi mulier renunciauit et iurauit,dũmodo fuerit certificata apertè & diſtinctè, ſicut diſtinctè & clarè debet legi regula ordinandis:in authẽ.qũo oportet cꝓs.§.igiꝛ.col.j. tenetur ſeruare, ꝓ iura, quæ ſtatim allegantur.
ADDE vltra Innoc.in c.cùm contingat.extra,de iureiuran.& Paul.de Ca. in l.ſi qua mulier.alleg.Bal. conſil. mihi cxxiij. & Pau.de Caſt.conſi. ccxviij.
¶Et iuri hypo. Vide quod de hac renunciatiõe dixi ſ. de renun. & cõ.§. j.ſuperver.cui iuri. & ſ.de emp. & vẽ. §.tertio loco.ſuper ver.ſed & ſi.
ADDE Bal.cõſi. ix.iij.libr.in pe.col.
✠ ADDITIO
¶Et an & qñ poſſit renunciare iuri hypothecarũ , quã habet in bonis mariti,qñ ſupſunt alia bona viri,ex quibꝰ poſsit de dote ſibi ſatisfieri,vide Pau. de Ca.conſi.xlj.incip.viſis & cõſideratis.in prima part. cõſil. & qñ mulier, quæ renũciauit beneficio Velleiani, dicatur ſibi præiudicaſſe, vide Soci. conſi.cclx.incip.capio prædi.colũ.fin. in ij.vol.Hen.Fer.
¶L.iubemus. Vide ibi Cy.in fi. vbi etiam remiſi ſ. de renũ.& cõclu.verſ. ſed pone enim.
¶Secundùm Albe. Gal. extra volumẽ, vel opus ſuum.

tem pecuniæ hinc ad vnum annum proximum in tali loco.quod si dictis loco & termino non soluerit,& non obseruauerit,vt dictum est,promisit eidem soluere atq; dare duplũ ipsius quantitatis pecuniæ pœnæ nomine stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidũ promisse,quę toties cõmittatur & exigi possit in singulis capitulis,quoties contra factũ fuerit:& qua soluta vel non,rata maneãt omnia & singula suprà & infrà scripta:& nihilò minus sortem & pœnam vbicũq; locorum & fori,creditor petierit ab eodẽ se integrè soluturum.Item reficere &c.vt in sequenti ver.vsq;,præterea.Post iũge,pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidẽ omnia bona sua,renũcians fori priuilegio,& exceptioni sibi nõ datæ,& nõ mutuo acceptæ pecuniæ,& omni alĩ auxilio. Hæc forma quantũ ad contractum mutui probatur ff.si cer.peta.l j.& ĩ. §.appellata.& §.mutui datio.& l.certi cõdictio.§.sed si ei numerauero.in fi.ff.de contrahen.emp.l.j.ff.de leg.j.plane.§.ĩ.Insti.quib.mod.re contrahi.obli.in prin.Quantũ verò ad stipulationem,probatur Insti.de actio.§. pecunia autẽ.ff.de pac.iuris gentiũ.§.quod fere.& §.quinimo.ff.de verb. oblig.l.j.ff.de noua.si ita fuero.§.j.& l.cùm enim. ¶ Quid si fidciussor detur?Dic vt ſ.titu.proxi.§.j.versi.cæterum.¶ †Instrumentum quoque mutui duorum debitorum & vnius creditoris sic conficietur:

14

✠FORMA.A.& B.fuerunt confessi & cõtenti se ex causa mutui habuisse & recepisse,ac sibi integrè & non spe futuræ numerationis & traditionis datas,solutas & numeratas esse à C.filio quondam B.xx.lib.Turoneñ.promittentes per se eorumq; hæredes,vnusquisq; ipsorum principaliter & in solidũ sine aliqua exceptione iuris vel facti se obligando,dicto C.pro se suisque hæredibus stipulanti &c.vt in præcedenti for.vsq; non obseruauerit.Post iunge,promiserunt se,vt dictum est,principaliter & in solidũ obligantes,eidem persoluere ac dare,&c.vt ibidẽ.vsq;,creditor petierit.iunge,ab eis,aut aliquo eorum,se integrè soluturos.Item reficere & restituere sibi omnia,& singula damna & expensas ac interesse litis,& extra,quæ vel quas fecerit,vel sustinuerit in iudicio siue extra,pro ipsa pecunia exigẽda.& de his credere simplici verbo,sine sacramento,aut alia probatione,aut alicuius causæ cognitione. Præterea promiserunt in solidum præceptũ recipere à tali iudice,hinc ad tertium diem de dicta pecunia ad dictum terminum soluenda,sub pœna decem lib.Turoñ.stipulatione ꝓmissa:qua soluta vel non,prædicta firma perdurent.Pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauerunt eidem omnia eorum bona renunciantes fori priuilegio,& beneficio nouarum cõstitutionum,epistolæ diui Adriani,condictioni sine causa,in factum actioni,exceptioni sibi non datæ & non mutuo acceptæ pecuniæ,& omni alĩ auxilio.¶ Nota ꝙ sicut duo rei debẽdi,sic & duo stipulandi fieri possunt:vt not.ſ.in fine pri

15

mæ formę.¶ †Cęterùm si communitas alicuius ciuitatis pecuniam mutuò suscipiat,sic instrumentum conficietur:

a ✠FORMA.[a] Potestas siue rector ciuitatis, & B.camerarius,& C.& D.procuratores ciuitatis eiusdem de consensu,voluntate,licentia & mandato consilĩ specialis & generalis dicti communis,ad sonum campanarũ & voce præconia,vt moris est,in palatio eiusdem communis ad hoc specialiter congregati,necnon omnium & singulorum in ipso consilio existẽtium mandantium & volentiũ hoc debitum contrahi præsens instrumentum fieri vllo statuto seu statuti capitulo non obstante:ac etiam omnes & singuli in ipso consilio existentes promiserunt solenniter vnusquisq; eorum principaliter & in solidum pro seipsis eorũque successoribus vice & nomine communis ipsius sine aliqua exceptione iuris vel facti se obligando C.pro se suisque hęredibus stipulanti soluere,dare ac restituere eidem, aut eius certo nuncio centum lib.Turoñ.hinc ad vnum annum proximè venturum,in prædicto loco.Quam pecuniæ quantitatem dicti Potestas, camerarius,procuratores,consilium,& omnes, & singuli in ipso consilio existentes confessi,& contenti fuerunt,atq; asseruerunt se vice & nomine dicti loci,& pro ipso communi ab ipso C.ex causa mutui habuisse recepisse,ac eis integrè & in veritate non spe futuræ numerationis datam, solutam & numeratam esse,in ipsius communis necessariam & vtilem causam,& commodum specialiter conuertẽdam,scilicet in satisfactionem & solutionem talium debitorum,ad quæ idem commune tali creditori tenebatur,siue in expensis vel occasione expensarum talis operis,aut in stipẽdiarĩs talibus militibus destinandis pro ipso communi ad talem locũ,obligantes principaliter & in solidum seipsos eorumque successores vice & nomine dicti communis,& ipsum commune,tam ipse Potestas quàm alter qui regimẽ ciuitatis eiusdem in posterum est habiturus:& tam ipsi camerarius procuratores & consilium,quàm alĩ qui in eisdem officĩs loco successerint eorundem principaliter & in solidum ad solutionem dicti debiti in dicto termino faciendam,& ad omnia & singula in hoc contractu contenta plenius obseruanda efficaciter teneantur, & vt ipse creditor ex pacto possit fori priuilegio non obstãte,tam prædictos obligatos,quàm eorum successores,& quemlibet eorum in solidũ,& quem primò voluerit vice & nomine dicti cõmunis,& ipsum commune vbicunq; locorum atq; terrarũ & omni fori,& sub quocunq; iudice tam ecclesiastico q̃ secu lari & omni curia: & specialiter in curia Romana & per literas apostolicas & rescripta ad solutionem ipsius debiti:& omnia & singula in hoc instrumento contenta realiter & personaliter conuenire non obstante nec præiudicãte creditori præfato vt si ipse partem debiti in iudicio vel extra exegerit vel receperit ab altero debitorum:non ideo minus possit ipsum eundem debitorem,& etiam reliquos,& quẽ ipsorum maluerit ad residuum ipsius debiti principaliter & in solidum conuenire,necnon promittẽtes solenni stipulatione creditori præfato non dicere,vel opponere dictã pecuniã integrè nõ fore acceptam, datam solutã & numeratã,& in prædictã ipsius cõmunis causam,& vtilitatẽ conuersam:siue quod indebitè aut sine causa,vel communi seu alieno facto fuerint obligati:& non petere libellum dicti debiti, aut huius instrumenti exemplum:& nõ probare solutionem,aut liberationem huius debiti fore factam nisi per hoc instrumentum incisum,vel cancellatũ, aut per aliud legale & bonæ famę tabellionis manu confectum:& non detinere pecuniam suprà dictã, aut partem eius,vel aliquid ex ea vltra dictum terminũ contra voluntatẽ dicti creditoris,aliqua ratione vel causa:& nullo tempore per se vel per aliũ cõtra ipsum creditorẽ,vel eius hæredes occasione huius debiti impetrare,aut impetrari,vel obtinere face a re aliquas apostolicas literas,vel rescriptum:& illis vel illo aut aliquo tam impetrato,q̃ impetrãdo non vti,nec vti facere:& litem aliquam vel controuersiã ei,vel eius hæredibus inde in perpetuũ nõ mouere: nullamq; contrariã exceptionẽ,vel negationem seu defensionẽ iuris,vel facti specialẽ vel generalẽ cõtra aliquod prædictorũ vel infrà scriptorũ in aliquo facere vel opponere,quò minus principaliter & in solidum ad solutionẽ dicti debiti in dicto termino faciendam,& ad omnia & singula in hoc cõtractu contẽta plenius obseruãda efficaciter teneat:& quoniã voluerunt debitores præfati infrà scripta omnia & singula,nõ solùm ex harũ solẽniũ promissionũ, vel huiusmodi instrumenti vigore: verũ etiã ex debito legis municipalis iuramẽto firmatæ,solẽniter obseruari.Idẽ Potestas & ipsum consiliũ,nullo cõtradicẽte,statuerunt & ordinauerũt præcisè prædictã pecuniæ quãtitatẽ integrè dicto creditori termino suprà dicto per ipsum commune de ipsius cõmunis pecunia restitui & persolui:& ipsum cõmune ad eãdem pecuniæ quantitatẽ, vt dictũ est,soluendã:& ad oĩa & singula in hoc cõtractu cõtenta obseruãda & ad implẽda pręcisè teneri:decernẽtes hoc statutũ adeò fore præcisum:& ita tam prædictũ Potestatẽ,q̃ futurũ,& tam præsens cõsiliũ,q̃ succedẽs,ad illud prę cise tenendum ꝙ nulla absolutio peti,aut per consilium vel per concessionẽ cõmunis ipsius dari possit quodq; ipsum immutari vel remoueri,aut ex eo qcquam diminui vel cancellari non possit:& promittentes solẽni stipulatione se,vt dictũ est,in solidũ obligãdo,hoc statutum in libris statutorũ ipsius cõmunis anni præsentis cras per totã diem:& in libris statutorũ anni futuri,cùm ipsa statuta facient poni scribi,& inseri facere diligenter:vt Potestas & consiliũ anni futuri,& cõmune ipsum iurent,& præcisè teneant ad illud.quæ omnia & singula ſ.& infrà scripta idẽ Potestas,camerarius,procuratores,consiliũ, & omnes,& singuli in dicto cõsilio existentes se,vt dictũ est,principaliter & in solidũ vice & nomine ipsius cõmunis,obligãdo promiserũt dicto creditori stipulãti,vt dictũ est,perpetuò firma grata & rata habere,& tenere,obseruare adimplere,& nõ contra facere,vel venire per se,vel per alios aliqua ratione, vel causa de iure vel de facto.Quod si prædictis loco & termino,vt dictũ est,nõ soluerint,& omnia & singula ſ.& infrà scripta nõ obseruauerint,aut in aliquo cõtrauenerint promiserũt se,vt dictũ est, in solidũ,&c.vt in præcedẽti vsq;,causæ cognitionẽ.hoc saluo ꝙ hic taceas illud verbũ,aut aliquo eorũ.postea iunge,pro qbus omnibus & singulis firmiter obseruandis & adimplendis,obligauerũt vice & nomine dicti cõmunis ipsi creditori omnia bona dicti cõmunis,quæ ipsum cõmune precario iure ꝓ ipso creditore,& eius nomine possidere cõstituerũt vsq; ad integram solutionem dicti debiti,& satisfactionem omnium damnorũ,ita quòd à dicto termino in antea,si tũc solutio dicti debiti ei facta nõ fuerit,possit idẽ creditor ex pacto sua authoritate sine curiæ proclamatione,&c.vt suprà in prima forma vsq; in factum actioni.Postea iunge,nouæ ac veteri constitutioni,de duabus diætis,exceptioni sibi non datæ,&

a ✠FORMA. Rolã.& est v.tertię partis.Scias ꝙ l.ciuitas.ff.de reb. credi. dicit posse ciuitatem ad mutuum obligari,si apparet in ipsius vtilitatẽ mutuum esse conuersum: aliàs soli cõtrahẽtes obligati erũt, & non ciuitas:& ibi dicit Guid.patere casum, quo creditor non habet multũ esse curiosus.Allegat simile ff.de noua.l. doli mali.in fi.sed qñque debet esse diligens, quando mutuat magistro nauis.ff.de exerc. l.fi.quandoq; diligentior, quando mutuat minori: qa probare habet eum factum locupletiorẽ.C.si adu er.cred.l.j.vel ecclesiæ.C.de sacro san.eccl.hoc ius. in fi.& in ciuitate si vult pręcisè illã habere obligatã, vt ſ. qñq; debet esse diligẽtissimꝰ qñ mutuat seruo qa necesse habet ꝓbare mutuũ cõuersum in vtilitatem dñi.ff.de ĩ rẽ verso.l. iĩ. §. sed si. alias dominus non tenetur. ADDE vltra nota.in d.l.j.ciuitas. Pau.de Cast.consil.vlti.

non mutuo acceptæ pecuniæ,& omni alij exceptio
ni omnicq; legum auxilio,& omni defensioni,priui-
legijs & decretis eis,& ipsi cõmuni,modo quolibet
cõpetentibus. ¶Insuper H.nũcius & præco ipsius
communis supra animas,& in animabus prædicto-
rum Potestatis,camerarij,procuratorũ & omnium,
& singulorũ in dicto cõsilio existentiũ de ipsorum
licentia & mandato iurauit corporaliter ad sancta
Dei Euãgelia prædictum debitum prædicto termi
no soluere statutum prædictum præcisum & inuio-
labiliter obseruare:& omnia & singula in hoc cõtra-
ctu contẽta firma,grata & rata habere,& tenere,ser-
uare,& adimplere,& non cõtra facere,vel venire ali
qua ratione vel causa de iure vel de facto.Hæc for-
ma probatur ff.si cer.peta.ciuitas.ff.de pign.act.so-
lutum.§.fin.ff.quod iussu.l.j.§.fin.& l.penul.C.quã
do ex fac.tuto.l.j.& de adminis.tuto.cùm quidam.
¶†Et nota,[a] quòd vbi vniuersitas, vel collegiũ,vel
societas magna est:sufficit quòd rector,vel prelatus
de consilio cõcilij,vel concionis ipsam obliget: ꝓut
textus huius epistolæ docet.Sed si pauci sunt,vt faci
lè nominari possint,bonũ est,&rectorem & ipsam
vniuersitatem,& singulos de ipsa obligari.¶†Por-
rò si scholaris aut clericus cõtrahat debitũ ex causa
cãbij,sic instrumẽtũ concipietur.✠FORMA.[b]
A.Parisien.& B.Narboñ.scholares Boñ.cõmorãtes
pro pretio,& nomine pretij & cambij ccc.li. Boñ.
quas cõfessi & contẽti fuerunt atcq; asseruerũt se ex
causa emptiõis & cãbij habuisse & recepisse,ac sibi
datas integrè solutas & numeratas esse nominatim
pro epẽsis & occasione expensarum causa & gratia
studiorũ à C.& D.ciuilibus & mercatoribus Boñ.
promiserunt solẽniter vnusquisq; eorum principa-
liter & insolidũ sine aliqua exceptiõe iuris, vel facti,
se obligando dictis C.& D.stipulantibus & recipi-
entibus insolidũ pro seipsis & E.& F.eorũ socijs ita
ꝙ quilibet eorũ in solidum possit hoc debitum pe-
tere exigere & recipere cum effectu(vni tamen eo-
rum vel sociorũ ipsorum solutione facta ab alijs li-
berentur)soluere& dare eis,aut vni ipsorum,vel di
ctorũ sociorum eorũ,siue certo eorũ nuncio cẽtũ li.
bonorum & legalium Tur.in nundinis ꝓuin.proxi
mis,vel apud prouin.vij.die postq; in ipsis nundi-
nis cridatũ fuerit,hara,hara[c]:vel apud ꝓuin.tempo
re nundinarũ volẽtes & pacisc entes, non obstare,
nec præiudiciũ fieri creditoribus vel eorũ socijs . vt
si ipsi aut aliquis eorũ partẽ debiti in iudicio vel ex-
tra exegerit,vel receperit ab altero debitorum: non
ideo minus possit eundem ipsum debitorẽ & etiã
aliũ ab omni debito[d] & quẽ eorũ maluerit ad resi-
duũ ipsius debiti principaliter& insolidũ conueni-
re.Necnõ ꝓmittẽtes nõ dicere,vel opponere dictã
quãtitatẽ pecuniæ integrè nõ fore acceptã, datam,
solutam & numeratã,& in ipsorũ vtilitatem cõuer-
sam,& non exire districtum Bonoñ.contra volun-
tatẽ creditorũ quousq; fuerit eis integrè satisfactum
& non allegare cõtra prædicta,vel aliquod prædi-
ctorum,siue infrà scriptorum aliquod priuilegium,
legem,cõstitutionẽ,vel decretalẽ,siue aliquod aliud:
nec recusare aliquem iudicẽ,sub quo citati fuerint &
cõuenti,Nullãq; cõtrariã exceptionẽ & defensionẽ,
seu negationem iuris,vel facti,specialem vel genera
lem contra hunc contractũ in aliquo facere,vel op
ponere:sed omnia & singula ibi cõtenta firma,grata
& rata habere & tenere &c.vt in præce.vsq;,se.vt di
ctũ est.iũge,principaliter& in solidũ obligãdo eisdẽ
creditoribus stipulãtibus,vt dictũ est,eisdẽ perso-
luere atq; dare nomine recompensationum damno-
rum & interesse,quolibet mense,quo vltra dictũ ter
minum solutionem distulerint suprà dictã pro sin-
gulis decẽ lib.quãtitatis prædictæ xx.solidorum tu
ron.ipsa recõpensatione in sortẽ dicti debiti nullate
nus cõputãda.Insuper nomĩe pœnæ in singulis ca-
pitulis huius cõtractus stipulatiõe insolidũ promis
sæ duplũ ipsius quantitatis,quæ etiam pœna toties,
&c.vt s.ver.itẽ instrm.vsq;,locorũ& fori.Iunge,cre
ditores,aut alter eorũ,vel sociorũ petierit ab eis vel
aliquo eorũ se integrè soluturos.in quibus locis &
foris:& quo ipsi voluerint:& quocũq; iudice ma-
luerint,possint ex pacto ipsos debitores& quemli-
bet ipsorum insolidum ad solutionem faciendam: & ad omnia & singula
in hoc contractu contenta efficaciter obseruanda realiter & personaliter
cõuenire:insuper reficere ac restituere eis omnia & singula damna & ex-
pensas ac interesse,quæ vel quas fecerint,vel sustinuerint in iudicio, siue
extra,vel aliàs quocunq; modo pro ipsa pecunia exigenda & de his cre-
dere suo simplici verbo , sine sacramento , vel alia probatione aut alicu-
ius causæ cognitione . Pro quibus omnibus & singulis firmiter obser-
uandis & adimplendis , obligauerunt dicti debitores creditoribus su-
prà dictis seipsos personaliter : & omnia eorum bona tam ecclesiastica,
quàm mundana , omnesq; eorum reditus & prouentus , tam præsentes
quàm futuros.Quæ & quos precario iure seipsorum nomine ꝓ eis pos-
sidere constituerunt vsq; ad integram solutionem dicti debiti : & satisfa-
ctionem omnium prędictorum:& specialiter iure pignoris obligauerunt
eis vnum Codicem in chartis hœdinis cum apparatu Accur.& vnum Di
gestum in chartis hœdinis cum tali apparatu . Item tales & tales libros,
quos libros ipsi creditores dictis debitoribus iure precario restituerunt,
ipsiq; ab eis ibidem precario receperunt,promittentes vnusquisq; prin-
cipaliter & insolidum se , vt dictum est,obligando eisdem creditoribus
stipulantibus, vt dictum est , dictos libros ab omni obligatione de ipsis
hactenus facta liberatos & expeditos eisdem creditoribus restituere &
consignare quandocunq; , tam ante terminum ,quàm post , debito non
soluto ab eis petierint . dantes eisdem creditoribus plenam & liberam
potestatem & licentiam , vt à dicto termino in antea,si tunc solutio facta
non fuerit, possint eorum authoritate sine curiæ proclamatione & aliqua
denũciatione,& aliquo præiudicio , dictorũ bonorum, redituum & pro-
uẽtuum,& quorum ex eis voluerint & specialiter librorum ipsorum in-
gredi possessionem & ea accipere,vendere,alienare,alij obligare, ac apud
se pro iusto pretio retinere & se indemes seruare, tam in pœna, damnis
& expensis quàm in sorte sine omni occasione legum & iuris & vsus.
Renunciauerunt autem dicti debitores in his omnibus & singulis su-
prà dictis fori priuilegio,nouarum cõstitutionum,& epistolæ diui Adria-
ni beneficio,exceptioni doli,condictioni sine causa,in factum actioni,no-
uæ ac veteri constitutioni de duabus diætis,æditę in concilio generali. le-
gi,ob æs alienum.quæ est C.de actio.& ob.authenti.imò beneficio in inte
grum restitutionis,& iuris canoni & ciuilis consuetudini , statuto priui-
legio clericatus ,& decretali de foro competenti si diligenti. omnicq; de-
cretalium & Decretorum suffragio,& omni constitutioni & canoni,ac o-
mni iuris & legum auxilio eis modo quolibet competenti , vel competi-
turo.Item priuilegio crucesignatorum[e] , omnibusq; literis super his vel
aliquo eorum contra creditores à sede apostolica impetratis . De his re-
nunciationibus vide s.de renunciatio.& concl.versicul.& quoniam.In su-
per dicti debitores iurauerunt corporaliter ad sancta Dei Euangelia , vt
dictum est ,soluere, attendere ,obseruare & adimplere, & non contra fa-
cere,vel venire:nec aliquid obijcere , vel attentare de iure,vel de facto:&
in horum omnium euidens testimonium , vel notitiam clariorem ijdem
debitores voluerunt & mandauerunt præsens instrumentum suorum si-
gillorum appensione muniri.Si autem fideiussor vel debitor in hoc con-
tractu substituatur:dic vt s.ti.proxi.in prin. ¶†Si verò debitum contraha
tur persoluẽdo ad tps ptio mercationũ emptarũ,sic instrumentũ cõficitur.
✠FORMA.[f] A.pro pretio & nomine pretij duarũ petiarum pan-
ni viridis de prouiuo , quas confessus & contentus fuit se ex cã emptio-
nis pro talibus,quales sunt sine vllo restauro fracturæ , vel immutationis
habuisse & recepisse,ac sibi venditas & traditas esse à B.P.promisit solen
niter sine aliqua exceptione iuris vel facti se obligando dicto B.stipulanti
& recipienti insolidũ pro seipso.& C.& de eius fratribus & cõsortib9,ita
ꝙ quilibet eorum insolidum possit hoc debitũ petere,exigere.& recipe-
re cum effectu(vni tamen eorum facta solutione , ab alijs liberent(solue-
re & dare eidem,aut alteri dictorũ fratrum eis,vel eorũ certo nuncio.x.li.
Tur.hinc ad talem diem in tali loco pacisc entes,non dicere vel opponere
petias prędictas pannorũ sibi datas,mẽsuratas & traditas non esse, & nõ
probare solutionẽ & liberationem huius debiti:nisi per hoc instrumen-
tum incisum,vel cancellatũ. aut per aliud legale & bonæ famæ tabelliõis
manu confectum nullãq; aliam cõtrariam exceptionem vel defensionem
seu negationem iuris,vel facti,specialem vel generalẽ contra aliqđ prędi-
ctorum,vel infrà scriptorum in aliquo facere vel opponere:sed omnia &
singula s.& ĩfrà scripta firma,et grata,& rata habere et tenere & nõ cõtrafa
cere vel venire aliqua ratione,vel cã de iure vel de facto.Quòd si prædictis
loco & termino nõ soluerint,& omnia & singula in hoc cõtractu cõtenta
nõ obseruauerint aut in aliquo contrauenerint , promisit eis soluere atq;
dare duplum ipsius quãtitatis pecuniæ,pœnæ nomine,&c.scđm alterum
prædictorũ modorũ.In fine verò renunciabit hoc modo,renuncians fori
priuilegio,exceptioni doli,cõdictioni sine cã,in factum actioni,exceptio
ni sibi non datarum & traditarum petiarum panni prædicti & omni alij
auxilio.¶†Et nota[g],quòd licet suprà dixerit in principio , sine vllo re-
stauro & c.tamẽ si B.vitium rei sciebat & A.emptorem ignorantẽ nõ cer-
tificauerit hoc pactũ ei non proderit , quin teneatur ad interesse : secus si
ignorabat.ff.de actio.empt.l.prima.Itẽ licet B.stipuletur pro se & fratri
bus:nõ tamen fratres absentes consortes exigere poterunt: nisi facta ces-
sione.veruntamen si alteri eorũ soluat,debitor liberatur. nam adiecti sunt
ad solutionẽ & actũ,vt eis fiat solu.ff.de solutionib9.si ita stipulat9 fuero.

Verum

a ¶Et not.secundũ eundẽ in Aurora. 16 a
b ✠FORMA. vj.sequens ꝓxi. b
c ¶Hara hara . sic etiã posui iam ꝓ Roland. 17 c
d ¶Debito.non est in summa. d
e ¶Cruce signatorum.Hoc nõ fuit Rolan . & de eo scripsi de Iudeis. ad literam. e
f ✠FORMA. Roland.vij. f
g ¶Et not. quòd licet secundũ Rolan.in Aurora, 18 g
19

20 ¶†Verũ si ex residuo pretij mercationũ emptarũ pecunia promittat̃,instrumẽtũ hoc modo cõficiet̃:

a ✠FORMA.[a] Rolan.ix. ✠FORMA.[a] A.& B.residuo & complemento pretij in quingentarũ librarum lanæ de Anglia pulchræ & mundæ secundũ cõsuetudinẽ ciuitatis Lugdunen.quam confessi & cõtenti fuerunt se ex causa emptionis pro tali, qualis est sine vllo restauro habuisse & recepisse à B.promiserunt solẽniter vnusquisq; eorũ principaliter & in solidũ sine aliqua exceptiõe iuris vel facti,se obligãdo dicto B.,p se suisq; heredibus stipulãti,soluere & dare eidẽ,aut ei⁹ certo nũcio cẽtũ lib.Tur.hinc ad vnũ mẽsem proximũ in ciuitate Attrebateñ.qđ si dictis loco & termino nõ soluerint,& oĩa et singula in hoc cõtractu cõtẽta nõ obseruauerint,,pmiserũt ĩ solidũ vnoquoq; se principaliter & in solidũ obligãte, eidẽ creditori ,psoluere atq; dare duplũ ipsius quãtitatis pecuniæ,

21 pœnæ nomine &c.vt suprà.¶†Sed & si ex residuo pretij alicuius mobilis vel immobilis rei, promittat̃ pecunia:quod tamen pretium totum vẽditor in instrumento venditionis ipsius cõfessus fuit se integrè recepisse,sic instrumentum conficietur:

b ✠FORMA.[b] cõtinua ,pximæ. ✠FORMA.[b] A.promisit per se suoq; hæredes B.,p se & suis hæredib⁹ stipulãti,soluere & dare eidẽ,aut eius certo nũcio xxv.lib.Turoñ.hinc ad talem diẽ,in tali loco ,p residuo, & ex cã residui & cõplemẽti pretij, vel vnius domus sitæ in tali loco,quã dictus B.prædicto A.vẽdidit,vt patet in instrõ scripto manu mei notarij C.subscripti,nõ obstãte cõfessione solutionis ipsius pretij facta ab ipso B.in prędicto instrumẽto vẽditionis.qđ si dictis loco & termino nõ soluerint &c.vt s.proxi.¶Sup residuo verò dotis cõfessatæ,nõ solutæ cõfice vt j.de dona.in-

22 ter vir.& vxo.§.nũc de dote.ver.si verò quis.¶†Si autẽ ex causa pretij soluti promittat̃ frumẽtũ vel vinum ad tẽpus, vel aliquid aliud,sic instrm cõficiet̃:

c ✠FORMA.[c] Roland.xij. ✠FORMA.[c] A.noĩe ptij qnquaginta sol.Tur. quos cõfessus &cõtẽtus fuit se habuisse & recepisse atq; sibi ĩtegrè datos,solutos & numeratos esse à B. ,pmisit solẽniter sine aliqua exceptiõe iuris vel facti se obligãdo eidẽ B.,p se suisq; hæredibus stipulãti,dare & deferre eidẽ B.Narbo.ad domum suã sex sextaria frumẽti pulchri & mũdi in tali die, donans ei purè & libere simpliciter & irreuocabiliter inter viuos quicqd dictũ frumentũ plus valeret,vel valiturum est,de dicto pretio certificatus,& sciens illud esse maioris pretij & æstimationis:quod si dictis loco & termino nõ dederit,& nõ detulerit,vt dictum est,& oĩa & singula in hoc cõtractu cõtẽta nõ obseruauerit, ,pmisit eidẽ soluere atq; dare decẽ solid.Turoñ.pœnę noĩe stipulatiõe in singulis capitulis huiꝰ cõtractus in solidũ promissę.qua soluta vel nõ,rata maneãt oĩa & singula s.& j.scripta.& nihilò minꝰ dictũ frumentũ vbicunq; locorũ & fori,creditor petierit ab eodem,integrè se daturũ.Itẽ reficere & restituere sibi oĩa & singula dãna & expẽsas ac interesse &c.vt s.ver.itẽ instrm.Et nota idẽ seruãdũ esse in lignis,& in omni eo,quod ex pretio debet̃ ad tẽpus.Quod si pecunia mutuo recipiat̃ mercandi seu negotiãdi cã,cõcipe instrm vt s.de fideiuss.§.j.ver.si

d ¶Consequenter. Additio propter d scripta Marti. de Fa.& durant vsq; ibi,si aũt.additio. e & eius verba in formis & gl.quæ vide suo opeiij. charta.Hosti. aũt de hac fecit rubr. sub titu.de sol.in summa.

e ✠FORMA. Mart.de Fano.

23 aũt quis.¶†Cõsequẽter[d] de nouatione dicamus.Et nota q nouatio fit quoties illud,quod debes mihi ex causa,vna,puta mutui,vel alia:promittis mihi tu,vel alius animo nouandi.quod fit hoc modo:

✠FORMA.[e] Ego A.cõfiteor me debere tibi P. pro pretio vnius equi,quẽ à te emi decẽ q̃ nouatiõis cã tibi dare & soluere hinc ad annũ promitto.q̃ oĩa promitto attẽdere &c.ff.& C.de noua.p totũ.Debet ergo expẽsse dici,animo nouãdi hoc fit:alioquin nõ fiet nouatio.C.de dona.l.fi.ff.de re iudi.l.iiij.§.fi

24 ex.Instl.quib.mo.tol.obli.§.præterea.¶†Si aũt aliꝰ est,qui debet,& alius,qui promittit,vt cũ quis vult se penitus liberare,& reũ principalẽ dare,sic scribet̃:

✠FORMA.Ego H.nouãdi animo promitto tibi Ioã.dare & soluere decẽ,quę tibi debebat P.ex tali cã,vt deinceps ipse libereꝰ:& ego obligatꝰ existã. quæ oĩa &c.ff.de dona.si Stichum §.si quis ita.& §. si ab aliquo.& l.si qs absente.& dicit̃ hęc nouatio voluntaria,per quã prior cõtractus soluitur,ad differẽtiam necessariæ,q̃ fit ,p litis cõtestationẽ,et illius,q̃ fit per sentẽtiã,vt probat̃ ff.de noua.aliam.& l.Paulus. C.de re iu.l.j.ff.de sol.solutione.C.de vsur.rei iudi.l.

f pro cõi.De delegatione dicet̃ j.§.proxi.[f]¶†Aqui

25 liana autẽ stipulatio omnes præcedentes obligationes nouat & perimit,ipsaq; perimit̃ ,p acceptilationem,quæ meliꝰ scribit̃ in tertia persona tali modo:

✠FORMA.A. debitor & reus promisit B.dare & soluere quicqd eidẽ A.dare debebat vsq; in hodiernũ diẽ purè,vel in diem sub cõditione.& omne quod B.aduersus A.in rem vel personã agẽdo petere posset:& hæc oĩa stipulatiõe,&c.quo facto inter f rogauit eũ A.ò tu B.habesne acceptũ,quod tibi debeo?Rñdit B.habeo,acceptũq; fero.ff de trãsact. Aqliana.ff.de accepti.& vno.§.fi.Instl.qb.mod.tol. obli.§.est prodita.¶Ex hoc aũt cõtractu nõ orit̃ a-

g ctio,imo tollit̃:vt j.§.cæterũ.in prin.[g]¶Si autẽ qs ponit filiũ vel nepotẽ cũ aliquo,,p aliqua arte addiscẽda,forma ĩstrm:vt s.de loca.§.restat.ver. quod si fiat.¶Itẽ quæ res pignori obligari possint, no.s.de

26 pigno.§.j.¶†Sed qđ debet[h] creditor ,pbare in hy-

h pothecaria?Dic q rem fuisse generaliter vel spãliter obligatã:vt ff.de proba.ante omnia.¶Itẽ q fuit pecunia numerata.C.de pigno.nec creditores.C.de non nu.pecu.l.j.Item q res erat in bonis obligationis tẽpore,vel postea:vt s.de pig.§.j.versi.sed quæ-

27 ritur.¶†Sed qñ dicit̃ esse in bonis?Rñ.dic qñ possi deat,si cõtra petẽtes habet exceptionẽ,& si nõ possideat rẽ,qñ ad eam petendã habet actionẽ:vt ff.de ac

28 qui.re.do.l.rẽ in bonis.¶†Quid si ,pbo eũ habuisse & possedisse?Dicũt qdã hoc sufficere:vt ff.de verb. sig.verbũ illud ptinere.l.bonorum.Sed dic q si ago cõtra extraneũ,tũc debeo ,pbare titulũ.arg.ff.de pi g

gno.si is qui.§.j.De hoc ff.eo.l.j.ff.de ,pba.ante oĩa.

29 ff.de pign.act.rẽ alienam.¶†Sed pone[i] T.obligauit

i mihi omnia bona sua,postea vẽdidit P.domũ: ago cõtra P.possessorẽ hypothecaria;ille negat rẽ fuisse in bonis T.debitoris,ego probo te possedisse p triẽ h

k nium.[k] & probo P.possessionem emisse ab eo:non tamẽ probo T.titulũ habuisse:quærit̃ an P.sit condemnãdus.Et videt̃ q sic:quia videt̃ q fuerit in bonis debitoris:vt in prædicta l.bonorũ.& ff.de bon. pos.l.iij.§.j.& ff.vt in pos.leg.is cui.§.bonorum.& sufficit probare rẽ fuisse in bonis debitoris:vt ff.de pig.si superatus.& l.& quæ nondũ.§.quod dicit̃.& i §.j.¶Itẽ si ago cõtra debitorẽ,sufficit si probo eum possedisse:vt in præ.l.rẽ alienã.& de pign.l.j.rñ.j.& l.si inter.§.j.Arg.contra,q sit ab soluẽdus:quia non probo debitorem dominum fuisse,nec titulum habuisse.quod necesse est:vt not.in præ.l.rem alienã. & l.ante omnia.Item cũ ago actione in rem,etiã cõtra eũ,qui habet à me causam,potest mihi referre dominũ q̃stionẽ:vt no.C.de pign.nec creditores.C.de nõ nu.pecu.l.j.et expẽsè,q pot.in pig.hab.q balneũ.

k §.fi.Dic q est cõdemnandus:quia hoc debitor allegare nõ posset:vt ff.de pig.si inter colonũ.§.j.Meritò ergo nec ille,qui habet causam ab illo:vt ff.de rei vendic.si à Titio.Vel dic q si vtatur iure debitoris: tũc idẽ erit,quod in debitore:quia debet vti cũ sua causa suisq; vitijs.ff.de do.exce.apud.§.de autho-

l ris dolo,alioquin possessor nõ tenetur.[l]¶†Quid si l

30 ago contra P.hypothecaria ad domum,probo eam fuisse debitoris mei,P.verò probat eã ab eo sibi vẽditã & traditam,non tamẽ cõstat an obligatio præcesserit venditionẽ,an econtra:quęrit̃ quid iuris?Et primò videt̃ q possessor teneatur probare ante obligationẽ se emisse:vt C.lib.x.de iur.fis.l.j.Nam con m stat,quòd res fuit debitoris mei:vnde & hodie præsumitur esse:vt C.de proba.siue possidetis.Qui em ante factum dicit,ante factum probare debet C.de epis.aud.& si legibus.C.de rei vendi,quoties.extra, de testi.cum tu.Sol.Dic q ego creditor debeo probare rem fuisse in bonis debitoris tempore obligationis,vel postea:vt in prę.l.si superatus,& l.& quę nõdũ.§.quod dicit̃.Nec obst.præ.l.j.C.de iur.fis.qa

m illud speciale est,prout ibi[m] not.¶†Item pone ob-

31 ligasti me ignorante Digestum meum:interim obligaui creditori meo omnia bona mea: deinde ratam habui obligationem per te factam de Digesto.quæritur quis sit potior?Et videtur quòd creditor tuus. Nam ratihabitio retro trahitur ad id tempus,in quo

¶§.,pxi.litis cõtestationẽ.Sic posuit Mar.& Azo in Summa de noua.ante finẽ.vers. præterea.& de iudi.in fi.& illius q̃ fit per snĩam: vt ,pbat̃ ff.de noua. aliã. & l.Paulus. C.de re iud.l.j.ff. de sol.solutionẽ. C.de vsur.rei iudic.pro cõmuni. Mart.posuit per totum.nec est ibi lex sic incipiẽs.& remissiones,q̃ sequuntur,dat author: quia Mart. hic posuerat.

¶Cęterũ.in prin. vbi ,psequit̃ verba Mart.vt ibi dicam.& hic finitur additio.

¶Sed qđ debet. assumit verba Alber.Gal.de pign. j.col.versi.sed qđ debet.cuiꝰ est quasi totum quod sequitur.

¶Sed pone.in alber.ver.pone q̃stionẽ de facto.j. & cõtinuatur ad proxima.

ADDE,quid debeat ,pbare agẽs hypothecaria, Bal.cõsil.xxxvj. iij.lib.

¶Per triennium. Hoc terminatũ fuit per easdẽ leges,q nõ sufficeret etiam decẽnij possessio.

¶Non teneꝰ.Vide quod no.s.de pig.§.j.versi. sed quæritꝰ an agens, & quod ibi plenè scripsi.

¶Prout ibi. Ad literã fuit Alber. Gal.vbi s.ver.pone,q etiã ago cõtra 1 itiũ.& duos ver.qui sequunt̃, etiã continuabat Alber.post quos sequit̃ versi.item pone T.

ADDE Bar.in l.& quæ nõdũ.§. quod dicit̃.& ibi Alex.ff.de pig.

a ¶ Bonorum. Bene facit de reſcrip. ſi pro te. lib. vj. & vide ī. ver. illud.

b ¶ Obligata. Sic etiam intellexit ipſe Accur. vt no. in l. ij. ff. qui pot. in pig. hab. in vlti. gloſ. & idē Iac. de Are. in q̄ſtione ſua, quæ incipit, Titius accepit. in fi. & fuit q̄ſtio de obligato duobus ſucceſsiuè & gñaliter, poſt quas cuiuſdam rei poſſeſsionem quæſiuit, & habuit, quā alter poſsidet: q̄rebat an primus creditor poſſet ex ſua obligatione auocare rem à poſsidente, an nō: & ſi pōt, an in totum, an in partem? Vides in quo differt hæc queſtio à prima: ibi emerat domū: hic acqſiuit poſſeſsionē. a 32 Et quo ad ſecūdū mēbrū q̄onis, qđ reſpicit propoſitū, tenet q̄ nō cōcurrūt: ſed prior eſt potior. alleg. C. de ſecun. nup. l. hac edictali. §. oībus. & de iure dot. l. in rebus. in b prin. & regula, q 33 prior. lib. vj. & C. qui pot. in pign. hab. l. ñ. & vlti. In prima verò q̄ſtione, ſubtiliter allegat, p parte creditoris, ſcilicet q̄ c 34 res bona fide poſſeſſa eſt in bonis poſsidentis. ff. de verb. ſig. bonorū §. ī bonis. & talia veniūt in petitione hæreditatis, & 35 in cōdictiōe ex lege, vel edicto. ff. đ d peti. hęre. & l. nō tm̄. & C. de edic. diui Adria. l. edicto. Cū ergo q̄libet p̄ſumat bona 36 fide, q̄ ex ignorā- e tia, p̄cedit, & q̄ſq̄ p̄ſumit ignorās. ff. de p̄ba. verius. meritò res à debitore poſſeſſa cadi in obligationē. & ſic etiam à tertio poterit auocari. C. de pign. l. pignor s. Item in obligatione veniunt pertinētia ad debitorem C. quæ res pign. obli. poſ. l. fin. ſed verbū pertinere, cōprehendit poſſeſſa. ff. de verb. ſig. verbū illud, ptinere. ¶ Et quod ibi dicit iure aliquo, dic ciuili vel naturali, à quo ſunt poſſeſsiones. ff. de vi & vi arma. l. j. §. dicit. Itē ratione poſſeſsionis præſumit quis dns: cùm à poſſeſsiōe proceſſerint dominia rerū. ff. de acquir. poſ. l. j. ergo &c. & ſi à poſſeſsione cadat, habet interdictū vn vi: & ne turbet, vti poſsidetis: vt in prę. §. dicit. & ff. vū poſsi. l. j. Item iura gñali pacto bonorū obligant. C. quę res pig. ob. poſ. l. nomē. Sed poſſeſsio eſt ius quoddā inſiſtēdi rei. ff. de acqr. poſ. poſſeſsio quoq. §. j. ergo vt ſ. Itē poſſeſsio eſt à proprietate ſeparata: quia ius eſt inſiſtendi poſſeſsiōi: poteſt vendi. ff. de acqui. poſ. l. ſi rē aliquā. ergo & pignorari. ff. de pig. ſed & quod. §. qđ emptionē. Itē pignoratitia, quę ex pignore naſcitur, cōpetit pignorāti rē alienā, quā poſsidebat. ff. de pig. act. l. ſi rē alienā. §. is quoq. ¶ Ad cōtrariū bona ſua obligans, illa obligat, q̄ ſunt ſui directi vel vtilis dominij, vel Publicianæ. ff. de aur. & argē. leg. l. Quintus. §. j. & de ſupel. leg. l. legata. §. fin. & de rei vendi. ſi ager. §. meū. & §. ille in bonis. & l. verbū illud, ptinere. intelligit cū titulo, vt in illis notat. Itē ſicut in ſpeciali obligatione requiritur q̄ res fuerit debitoris. ff. de pig. & quæ nondū. §. quod dicit. ſic et in generali, qđ fuerit tūc, vel poſtea. ff. de admi. tut. ſi duo. Nam illa obligant, quæ quis de ſuis bonis facit obnoxia. C. quæ res pign. oblig. poſ. l. qui filios. Nec iuuat q̄ cōpetunt interdicta poſſeſſoria: quia tūc nō de re, ſed de poſſeſsione quærit. Et ſpecialius ad caſum q̄ſtionis dicitur poſſeſsio illa, q̄ nunc eſt apud tertiū: nō illa quæ fuit debitoris, q̄ nūc extincta eſt. ff. de acqui. poſ. Pomponius. §. vlti. & l. cum hęrede. & ſic extinctū eſt pignus, ſi quod cōpetebat ex illa. ff. quib. mo. pig. vel hyp. ſol. l. obligatio facta eſt. ff. de pigno. ſi fundus. §. j. C. ad Macedo. l. ſi. C. de dona. inter vir. & vxo. donatiōes. Argu. contra, q̄ meus ſit potior: quia tēpore obligationis erat in bonis eius: vnde eſt obligata cū effectu C. quæ res pig. obli. poſ. quæ filio. C. ad Macedo. ſi permittente. verūtamē ius ei acquiſitū, eo inuito, auferri non potuit. ff. de pac. l. fin. & hoc verius videt, argu. ff. qui pot. in pign. habe. potior. §. ſi colonus. Nec ratihabitio retrò trahitur, cùm nō ſit in eodem ſtatu. ff. rem ra. hab. bonorū[a]. ¶ †Item pone, T. obligauit mihi, quæ habet, & quæ habiturus eſt. Secūdò obligauit tibi, quæ habet & q̄ habiturus eſt: poſtea emit domum: quęritur quis erit potior in domo? Et videtur q̄ ego, qui ſum prior tēpore: vt C. qui po. in pig. hab. l. j. & videt caſus ff. eo. ti. l. ſi. in prin. ff. de iure fiſ. ſi is, qui. extra, de iure pat. qđ aurē. Si enim in fiſco ſpeciale eſt, ſecus videt eſſe in priuato? Arg. contra, q̄ ambo concurramus. ff. qui pot. in pign. hab. l. idemq̄. §. fi. & hoc tenet Accur. vt not. in præ. l. ſi is, qui. Alij tn̄ cōtra, per præ. l. & intelligūt l. illā, idēq̄. qñ fuit vtrique ſimul obligata. [b] ¶ †Sed quid ſi primò obligauit mihi gñaliter omnia bona ſua, poſtea emit à te domū, & pro pretio eius obligauit tibi etiā oīa bona ſua? Super hoc dixit Vber. q̄ tu debes eſſe potior, arg. C. q̄ pot. in pig. ha. licet. & ff. de priui. credi. l. quiſq̄s nauis. Sed vt nullū poſsit oriri dubiū, cōſulit, vt vēditor accipiat ſpāliter pignori rem vēditā & gñaliter omnia bona. [c] ¶ †Sed quid, ecce obligaſti mihi fundū, deinde cōtrahis cū ſecūdo, & confiteris te fundū priꝰ illi, q̄ mihi obligaſſe? Rn̄. nō obeſt mihi tua cōfeſsio. ff. ad ſenatuſcō. Velle. Seia. Ad idē ſt. ad Sylla. l. ſi qs in graui. §. j. in auth. col. v. de iureiur, à mor. p̄ſti. §. fi. C. q̄ pot. in pig. hab. ſcripturas. & l. aſsiduis. C. de cri. ſtel. l. fi. & facit qđ not. C. de dona. ante nup. l. fi. circa prin. ¶ †Quid ſi p̄miſiſti ſub certa pœna aliq̄d mihi facere vſq̄ ad certū tēpus: ſed tm̄ tardaſti, q̄ in termino pficere nō potes: nunquid ſtatim agere potero ad pœnā vel ad intereſſe. [d] Arg. q̄ ſic. ff. de reb. cre. nō oīs. ñ. rn̄. j. & ff. de verb. obli. in illa. Sed dic q̄ licet pœna ſtatim ſit cōmiſſa, vt ff. eo. hoc iure. nō tn̄ ante terminū petā. ff. ſi qs cau. ſi eum. §. j. Et ſecūdū hanc determinationē pōt intelligi ff. de verb, ob. cū ſtipulat⁹ ſim. ¶ †Quid ſi Pe. [e] rē meā me ignorante tibi pignori obligauit: poſtea ego oīa bona mea obligaui T. demū ratificaui obligationem à P. factā: quærit quis ſit potior. Et videt q̄ tu: quia ratihabitio retro trahitur. ff. de pign. ſi fundus. §. j. & ſicut in prin. ſoluit, poſſeſsionem queſiuit debitor cum titulo, creditor illā auocat, ſecundū l. ff. de pign. ſi ab eo. l. ſi inter colonū. §. j. Si ſine titulo, aut agit creditor ad rem hypothecaria: & male agit: cùm per obligationē dñij res affecta non ſit. C. ſi res ali. pig. da. ſit. l. qui prædium. cum cōcor. & ideo ſuccumbet. Aut agit ad poſſeſsionem: & tunc ſi debitor poterat auocare: vt dicit ff. de condi. tri. l. ñ. & C. vñ vi. l. fi. vel alio ſimili iudicio: tunc qa non videt perdita poſſeſsio. ff. de acquirē. poſ. ſi quis in prin. Sed apud aliū eſt eadem, q̄ fuit debitoris, poterit agere, ſicut & poſſet cōtra debitorē debitoris ex obligatione generali, cū debitor nunc ſit creditor poſsidētis. ff. de verb. ſig. l. creditores. & ius tale crediti cadit ī obligatiōe: vt in præ. l. nomen. Petetur autē poſſeſsio, vel illa vtili, q̄ directa competit debitori. ff. de pigno. cùm conuenit. C. de hęre. vel actio. vēd. l. poſtquàm. vl̄ petetur vtili hypothecaria. ff. de pigno. l. Græcè. §. ij. Et ſicut reivendicatio nō datur ad poſſeſsionē, & tamē poſſeſsio reſtituitur agēti ad rem. ff. de rei vend. officium. & de acquir. poſſ. Pōponius. §. qui iuſſu. ſic erit in hoc caſu in vtili hypothecaria, ſecundū eum. ff. de pign. ſi fundus. §. in vendicatione. Si autē đbitor poſſeſsionem auocare non poterat: tunc creditor de poſſeſsione debitoris, q̄ extincta nō eſt, agere nō poterit, vt ſ. dixi. & facit ff. de diuer. & tempo. præſcrip. l. an vitium. §. j. ¶ Addā breuiter q̄ſtionē Pilei xxij. Promiſiſti mihi primum partū ancillarū tuarū: ſecundò, p̄miſiſti A. ſpecialiter illum, qui ex Arethuſa naſceretur, quæ prius peperit. Primus allegat prioritatem vel mat regula, qui prior. lib. vj. Item dicit ſecundā promiſsionē intelligi, ſi nō in primā promiſsionē inciderit. ff. loc. quæro. §. inter. de ſolu. cū quis. Secū dus dicit ſpeciem præferendā generi. facit regula, generi. lib. vj. Ipſe dicit mero iure neutrū alteri præferendū: ſed eſſe locū gratificationi. arg. l. priui legia. ff. de priuil. cred. & de cōdi. inde. l. planè. & de relig. & ſump. fu. l. fin. Adde poſt Bar. in d. l. idēque. Bald. cōſi. cccl xxxix. j. lib. vbi limitat opi. Ia co. de Are. p̄cedere, niſi antiqor creditor ſit, ex cauſa non priuilegiata: qa tūc ſi ſecūdus ſit priuilegiat⁹, p̄ferr̄ primo reb⁹ q̄ſitis, poſt vtrūq̄ obtinet.

C. ad Mace. ſi filius. ver. neceſſe eſt. C. de iure dot. donationi. Sed dic q̄ T. potior eſt: quia tēpore obligationis res erat in bonis meis: vñ obligata eſt cū effectu. C. quę res pign. obli. poſ. qui filios. C. ad Mace. ſi permittente. ff. qui po. in pig. hab. potior. §. ſi colonus. nec ratihabitio retro trahitur: cùm nō ſit in eodem ſtatu. ff. rem rat. hab. bonorū. & ius ei acquiſitū eo inuito auferri nō poteſt. ff. de pac. l. fin. ¶ Quid ſi
f debeo decē: nūquid hoc inter immobilia[f] cōputabitur? De hoc ſ. de fruc. & intereſſe. §. j. verſi. ſed quid.
37 ¶ †Pone, T. debitor meus in decem obligauit mihi omnia bona ſua P. poſsidet iniuſtè quendā eius fundum, cui facio pactum de nō petendo: quæritur an poſsim petere hypothecaria dictū fundū? Et videt q̄ ſic: quia iniuſto poſſeſſori nō p̄deſt tale pactū. ff. de reivend. is, qui dolo. ſed iuſto ſic. ff. qui po. in pig.
38 hab. mulier. ¶ †Nā & fideiuſſori, qui donādi animo fideiuſsit, nō prodeſt factū pactū de non petendo. ff. de pac. quod dictum. Sed dic, q̄ nō agam, ſi feci ei pactū de non petendo. ff. quib. mod. pig. vel hypo.
g ſol. in princ. [g] ¶ †Quid ſi T. mihi condemnatus erat
39 in actione hypothecaria: & adiudicata eſt mihi domus in cā pignoris: nec fuit dictū, q̄ poſſet offerre debitum: nūquid poſtea poterit offerre? Rn̄. dicit q̄ ſic, vſquequo ſuſcipiat iudiciū in actione iudicati: vt ff. de peti. hære. item veniūt. §. idem rectè. Nā qualiſcūq̄ poſſeſſor pōt debitū offerre hinc ad prædictū tempus: vt ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. Sempro
40 nius. §. j. ¶ †Sed ecce, T. debitor meus habens quendam debitorē, obligaui mihi omnia bona ſua: conuenio debitorē ipſius T. ſecundū l. C. quæ res pign. obl. poſ. nomē. & ff. de pign. ſi conuenerit. Opponit mihi, q̄ primò cōueniā principalē: nunquid poteſt? De hoc ſ. de p̄cu. §. ſequit. ver. qd ſi mihi. & not. C. de pig. auth. hoc ſi debitor. ¶ Qualiter formet libell⁹ qñ conuenio debitorē debitoris mei. not. ſ. de pign.
41 §. j. ver. ſed pone, T. ¶ †Sed qñ dicit debitor cōuentus? Et videtur q̄ lite iam cōteſtata. C. ſi ex delic. defunc. l. j. ff. de act. & oblig. cōſtitutionibus. Sed videt q̄ tūc demū, cū bona eius excuſſa ſunt: vt C. de magiſt. cōue. l. j. ff. de verb. obli. l. decē. C. de decur. l. j. C. de reuo. his q̄ in frau. credi. ali. ſunt. & hoc verius eſt
h ſecundū Alber. Gal. [h] ¶ †Hoc etiā nota q̄ debitore
42 abſente conueniam poſſeſſorem: vt in auth. de fide-
43 iuſ. §. j. & not. in præ. auth. hoc ſi debitor. ¶ †Illud etiā quæritur: ecce, T. promiſit mihi facere foueam hinc ad mēſem: quod ſi non faceret, promiſit mihi dare

c ¶ Omnia bona. Facit ad hoc C. de iure dot. in l. rebus.

d ¶ Vel ad intereſſe. Diſtinguendum eſt inter pœnam & intereſſe. & dic vt de elec. commiſſa. lib. vj. & ibi not. in v. glo.

e ¶ Quid ſi. Ver. ille ſuperfluit, p̄pter ver. præce. itē pone, obligaui. Erroris cauſa fuit, quia ver. ſed qd ſi primo. vſq̄ ad fi. ſed quid ſi debeo, fuit additio, p̄pter qđ præcedētis tunc erat obliuio. Adde, quid ſi aliquis cōſtituit procuratorē ad obligandū omnia bona ſua, qui p̄curator illa obligauit p publicū inſtrumentū: dns verò ſimiliter obligauit per priuatā ſcripturam trino teſte ſignatā: quærit quis ſit potior, vide Pet. de Ancha. conſil. xxv ñ.

f ¶ Immobilia. ſup. creditoris.

g ¶ In prin. Sic poſuit Alber. Gal. qui continuat verſi. ſequentes.

h ¶ Secūdū Alb. Gal. cuiꝰ eſt etiā totū, qđ ſequit vſq̄ ad vltimū ver. & hoc in tit. de pigno. ADDE ver. ſuperiori. Sed ecce, etiam Ro. conſi. ccccxvj.

decem

decem nomine pœnę.& obligauit mihi fundũ pro pœna,& forte poſtea
intra mẽſem obligauit eundẽ fundũ Seio,& purè non fecit foueã: quæriť
quis ſit potior? Et videtur ꝙ Seius:cùm ea ſit conditio,quæ impleri nõ po
teſt inuito debitore,in cuius poteſtate eſt facere foueã:& ſic Seius potior
erit in obligatione:cùm ſub cõditione fuit facta.arg.ff.qui po.in pig.hab.
l.j.vbi de hoc.& l.qui balneum.rñ.j.argu.ꝙ ego.ff.eod.potior.quod verũ
a eſt:vt eo.tit.Lucius.[a] ¶ †Pone, T.mihi obligauit omnia bona ſua.res quę-
44 dam eius peruenit ad B.ex cauſa lucratiua B.eam vendidit:nunc peto pre
tium:quæritur an poſsim:& quo iure? Et videtur quòd ſic:& actione hy
pothecaria,vel in factum:vt ff.eod.qui prior.ff.de iur.fiſ.res.§.j.C.de iure
delib.ſcimus.§.ſinautem.ff.de bo.auth.iudi.poſ.ſi nõ expedierit.§.j.Arg.
contra,ꝙ nõ poſſum:quia pretium non fuit in obligatione.C.quib.mod.
pig.vel hyp.ſol.quãuis.ff.qui pot.in pig.hab.idẽque.§.j.ff.de fur.qui vas.
§.fin.Dic,ꝙ ſi res non exiſtat,in ſubſidium poſſum petere,vel per condi-
ctionem,vel per actionẽ in factum,iudicis officio:vt no.in ſolutione con
trariñ.ff.de diſtra.pig.l.j.& ff.qui pot.in pig.hab.qui prior.rñ.j.quę leges
videnť contrariæ.Sed ſi poſſeſſor haberet cauſam oneroſam,nõ teneretur
aliqua actione:vt not.C.de reb.eccle.alienã.l.j.ff.ſi cer.pet.ſi eum ſeruum.
45 ¶ †Quid ſi vendidi fundum Titio:& tradidi,& conueni,quòd eſſet mihi
ſpecialiter obligatus:habebat vxorem,cui erant bona pro dote obligata:
nunquid ſum ei præferendus in fundo? Et videtur quòd ſic.C.de pigno.
quamuis.C.qui pot.in pig.hab.licet.ff.de priuil.cred.l.quamuis.arg.con
tra.ff.de tribu.procuratoris.§.pe.& §.in tribu.Inſti.dere.diui.§.venditæ.
C.qui po.in pig.hab.auť.item ſi quid.C.de iure do.in rebus.Dic quòd prę
feratur aliis creditoribus,non vxori:vt in præ.l.licet.& not.in eo,ex cu-
b ius pecunia res empta eſt.ff.qui pot.in pig.hab.interdũ.C.eo.ti.l.fin.§.j.[b]
46 ¶ †Item debitor meus obligauit mihi bona ſua:habebat tria prædia: ven
didit ea diuerſis.conuenio vnum:quęritur,an poſsit opponere mihi,ꝙ eũ
conueniam pro rata? Et videtur quòd ſic.C.de debi.ciui.l.j.ff.de iure fiſ.l.
Moſchis.in prin.Sed dic contra:vt ff.de diſtra.pig.creditoris.C.eo.tit.quã
c diu.& dic ꝙ ſpeciale eſt in legibus illis.vel dic vt in p̃.l.Moſchis.in prin.[c]
¶ Quid ſi alter eorum trium,contra quem egi hypothecaria,mihi debitũ
obtulit,& ego ceſsi ei iura:nunquid poterit ille conuenire alium? De hoc
47 ſ.de ceſsi.act.§.j.verſi.ſed pone.† Item pone,debebas mihi decem,& bo-
na tua mihi obligaſti:tacui per xxx.annos:ante completam præſcriptio-
nem Titius cœpit poſsidere per duos annos fundũ tuum:conuenio illũ:
quæritur,an poſsit cõtra me excipere,ꝙ tandiu tacui? Et videtur quòd ſic.
nam præſcriptione xxx.anno.tollitur omne ius, & omnis actio:vt C. de
præſcrip.xxx.vel xl.ann.ſicut.& l.omnes.Et qui præſcribit,ſimilis eſt ſol
uenti.ff.de admi.tuto.ſi pupillus.& ſolutione tollitur hypothecaria:vt ff.
quib.mod.pig.vel hypo.ſol.item.§.fin.Arg.contra:quia ſublata perſona-
li per præſcriptionem,durat hypothecaria:vt in præal.l.omnes.C.de luit.
pigno.intelligere.nam cœpit poſsidere ante completam præſcriptionem
xxx.anno.per duos annos:& ſic fuit acquiſita & nata contra eũ hypothe
caria,quæ habet cõditionem,vt certo modo tollatur:vt ff.de pign.grege.
§.& ſi creditor.Sol.Dicunt quidã,ꝙ competit mihi hypothecaria,quæ ab
initio cum effectu mihi nata fuit.Et ad hoc ff.de conſti.pecu.l.itẽ illa verb.
§.quod ſi adñcitur.Vel dic quòd durat contra malæ fidei poſſeſſorẽ, cui
iura non ceduntur.ſed contra bonæ fidei poſſeſſorem non:quia repellere
tur exceptione cedẽdarum actionum:vt ff.de ſolu.Stichum.§.ſi creditor.
ff.qui pot.in pign.hab.mulier.¶ Quanto tempore tollatur hypothecaria:
& qualiter contra eam præſcribatur:videſ.de præſcrip.& vide quod no-
48 ta.ſ.de pact.§.fi.verſi.poſtremo.& ſequen.¶ †Sed quid,T.debitor meus
in decem,obligauit mihi omnia bona,quæ habebat,& quæ habiturus eſ-
ſet:ipſe poſsidebat bona fide,ſed ſine titulo fundum alienum : & cùm ſic
poſſediſſet per xxiiñ.ann.ante completam præſcriptionem,obiit hærede
relicto:qui hæres continuato tempore defuncti cum tempore, quo ipſe
poſſedit,cõpleuit præſcriptionẽ:nunc quidam tertius poſsidet dictũ fun
dum:quæriť an poſsim contra eum agere hypothecaria? Et videtur ꝙ poſ
ſum cum effectu.Si enim T.cõpleuiſſet præſcriptionem,quo ad vtile do-
minium res eius facta fuiſſet : vt not.C.de præſcript.xxx.anno.ſi quis.&
xvj.q.iñ.in ſumma.quia in generali obligatione etiam poſtea quæſita ve-
niunt:vt ff.de pig.l.j.& l.& quæ nondũ.§.quod dicitur.Meritò ergo,cum
eius hæres cõpleuit præſcriptionẽ continuãdo tempus:idem iuris eſſe de
bet,ac ſi defunctus eam compleuiſſet:vt ff.de acquir.poſſ.Pomponius.§.
cùm quis.ff.de diuer.& temp.præſcrip.l.fi.ff.de vſu.ad tempus.ff.de con-
trahen.emp.dolia.§.j.Perſona enim hæredis & defuncti eadem cenſetur:
vt in auť.de iureiur.à mori.præſti.& facit ff.fami.erciſ.veniunt.Argu.con
tra:quia fundus iſte non fuit in bonis debitoris tempore obligationis,vel
poſtea:quod eſſe oportet ad hoc,vt hypothecaria locum habeat : vt ff.de
pigno.ſi ſuperatus.reſpon.j.& l.& quæ nondum.§.j.& C.quæ res pign.
oblig.poſ.qui filios.C.ſi res alie.l.qui prędium.ff.de proba.ante omnia.&
rem in bonis habere dicimur,cuius nomine actionem contra poſſeſſorem
habemus.ff.de acquir.rerum do.rem in bonis.nec defunctus habuit rei vẽ
dicationem:quia non fuit dominus.ff.de rei vendi.in rem.nec Publicianã:
quia titulum non habebat.ff.de publi.l.j.Nec obſtat quod fuerit in bonis
hæredis,licet non in bonis defuncti:quia bona hæredis in obligatione nõ
cadunt.ff.de pigno.Paulus.reſpõ.j.C.commu.de leg.l.j.in fi. ¶ Dic quòd
ſi contra hæredem agatur,nulla eſt quæſtio.Nam ipſe cum effectu teneť:
cùm vtatur iure defuncti.Si enim defunctus obligaſſet rem alienam, non
poſſet referre dominñ quæſtionem:vt ff.de rei vendi.ſi à Titio.meritò nec ipſe,qui in ea vtitur iure de-
functi:vt in prę.l.Pomponius.§.cùm quis.¶ Sed &
ſi agatur contra extraneum poſſeſſorem,idem vide
tur dicendum:quia conualeſcit pignus quantum ad
vtilem hypothecariam:vt ff.de pigno.ſi à Titio.C.
commu.de leg.l.j.in fi.Nec obſtat ff.de peti.hæred.
& non tantum.§.ſi pro emptore.quia ibi completa
fuit vſufcapio poſt apprehenſam poſſeſsionem:&
ſic non venit in petitione hæreditatis:vt ff.eo.quod
49 ſi in diem.§.j.¶ †Sed pone, contraxi matrimonium
cum quadam,quę promiſit mihi dare centum in do
tem:fui confeſſus me illa centum recepiſſe: non ta-
men obligaui bona mea:poſtea accepi decem mu-
tuo,& expreſſe obligaui pro eis bona mea, demum
recepi dotem ipſam ab vxore:quæritur quis ſit po
tior? Et videtur, quòd ſit confeſsionis tempus ſpe-
ctandum.ff.qui pot.in pign.habe.l.j.argu.contra,ꝙ
tempus datæ dotis.C.eod.l fin.ibi,re ipſa data,&c.
Dic quòd differentia eſt inter obligationem expreſ
ſam,in qua ſpectatur tempus obligationis:vt in prę
alleg.l.ff.qui pot.in pign.habe.l.j.& tacitam,vbi cõ
ſideratur tempus datæ dotis:vt in præalleg.l.C.eod.
titu.ad hoc.C.de dote cau.non nu.l.j.C.deſecũ.nup.
hac edictali.§.ſinautem.C.de dona.ante nup.l.fina.
d §.etiam.C.de bon.quæ libe.cùm oportet.§.fina.[d]
50 ¶ †Illud etiam quæritur,pone T.mutuauit decẽ P.
qui P.dedit B.fideiuſſorem,& omnia bona ſua ob-
ligauit pignori:qui B.ſoluit T.& ipſe T.ceſsit ei iu
ra contra P.& eius bona, & poſſeſſores bonorum,
nunc P.non eſt ſoluẽdo:vnde B.agit actione hypo
thecaria contra poſſeſſores pignorum ex iure ſibi
c ceſſo,quæritur an poſsit? Et videtur,quòd ſic cum
effectu.nam probat iſte B.tria,quæ ſunt in hypothe
caria probanda.Primum,quòd conuenit, quòd res
eſſet pignori obligata:vt ff.de probat.ante omnia,
Secundum,quòd pecunia fuit numerata:vt C.de pi
gno.nec creditores.& C.de non nume.pecu.l.j.Ter
d tium,quòd res erat in bonis debitoris tempore obli-
gationis:vt in præal.l.ſi ſuperatus.& l.& quæ non-
dum.§.quod dicitur.C.quæ res pign.oblig.poſ.qui
filios.Argu.contra:quia iſte B.fuit fideiuſſor,& eſt
ſoluẽdo & idoneus:& primò ſunt cõueniendi prin-
cipales & fideiuſſores,quàm perueniatur ad pigno-
rum poſſeſſores:vt C.de actio.& oblig.l.fin.in auť.
ibi poſita.& C.de pigno.auť.hoc ſi debitor.Item iu
ſto poſſeſſori iura cedenda ſunt,vt ff.qui pot.in pi-
gno.hab.mulier.ff.de leg.j.ſi res.Item tenebatur T.
cedere iura poſſeſſori,vt dictum eſt.quod ſi non fa
ceret,obſtaret exceptio cedẽdarum actionum:vt ff.
de ſolu.Stichum.§.ſi creditor.ff.de fideiuſ.ſi fideiuſ-
ſores.in fi.& omnes exceptiones,quæ obſtant cre-
ditori,obſtant & ei,qui habet cauſam ab eo:vt ff.de
peti.hæred.ſed & ſi lege.§.fin.ff.commu.diuidũ.in
hoc iudicio.§.ſi conueniat.ff.pro ſoc,idemque.Item
etiam videtur cedere contra ſe.nam quod quis præ-
ſtat aduerſus alios,multò fortius aduerſus ſe præſta-
re debet:vt ff.ſi ſerui.vendi.altius.ff.de condi.indeb.
frater à fratre.in fi.j.reſpon.C.ſi aduer.ſolu.l.fina.ff.
de pac.cum in eo.Sol.Dicunt quidam,refert an poſ
ſeſſor habeat cauſam à debitore,an non. Primo caſu
fideiuſſor aget contra pignorum poſſeſſores : cùm
in electione creditoris ſit, quem primò conueniat,
vtrum debitorem an poſſeſſorem.Si nõ habet poſ-
ſeſſor cauſam ab eo:tunc obſtat prædicta exceptio.
& hoc ſecundùm M.& nota.in præ.authentica.Ac
cur.contra,vt ibi.Hæc ſolutio non placet:quia nihi
lò minus obſtat exceptio cedendarum actionũ.Aliñ
dicunt quòd tenetur cedere iura contra ſe.Et ad hoc
C.de fideiuſ.l.ñ.Sed ibi loquitur,cùm ante obliga-
tionem fideiuſſoris pignora accepta fuerunt: ſecus
ſi poſtea,vt ibi not.& C.etiam ob chirogra.pec.pi-
gno.re.poſ.l.j. Vel dic,quòd quando obligatio fide
iuſſoris & obligatio rei poſſeſſoris ſimul creditori
factæ fuerunt,obligatio diuiditur inter fideiuſſorem
& poſſeſſorem,ſicut cùm vnus hæres ſoluit in ſoli-
dum:pro parte tantùm ceduntur actiones, vt ff.de
pecu.quæſitum.§.ſi verò filius.& idem in poſſeſſo-
ribus:quia obligatio diuiditur inter eos,vt in prędi.
l.ſi fideiuſ.§.idemque.& idem in tutoribus.ff.de ad-

a ¶ Lucius.Secũdũ Albe.Gal.de pigno.act. meliꝰ fa cit de reſcrip.ſi,p te.lib.vj.& quod ibi not.in iiñ.glo. & vide quod ſup ea dixi.et vide qđ ſcripſi ſ.de teſte. §.nũc tractemus. & ver.alias autẽ. ſup fin.ſcilicet de bonis obligatis ꝙ pace ſeruanda alienatis ante factionem.

b ¶ §.j.Concor.ad hæc oĩa.& in auť. de ęqua.do.§.his cõſequẽter.& in auť.de ęqual.dot. §.j.

c ¶ In principio.dixit Alber.Gale.q dupliciter legitur & æquè bene remitti poterat ad præ.l.iñ.

d ¶ §.fina.hucuſq; Alber.Gal.

minist.tut.si plures.ff.de tute.& rat.distr.pupillus.et hoc videt verius,cùm possessor causam habet à debitore:quia tunc non obstat illa exceptio q̄ primò conueniantur principales & fideiussores,vt dictum est,q̄ perueniatur ad pignorum possessores:alioqn si non haberet causam ab eo,non obstaret exceptio illa,q̄ primò cõueniant principales & fideiussores.

SVMMARIVM.

☞Delegatio quando,& quid dicatur.
Instrumentum qualiter sit conficiendum,vbi res aliqua in solutum datur.
Instrumentum qualiter conficietur super solutione seu simplici confessione de debito soluto.
Instrumẽtum pro debito partim soluto,qualiter sit conficiendum.
Instrumentum super promissione faciendæ solutionis,qualiter sit conficiendum.
Debitor alicuius compulsus soluere debitum creditoris,an sit tutus exceptione de solutione per vim alteri facta.
Iussus iudicis,an semp,& quẽlibet excusetꝫ à facto.
Excommunicatione lata contra debitorẽ, &c.si demum creditor reputat satisfactum esse,an teneat excommunicatio.
Promittẽs intra tempus,& sub pœna soluere:si efficiatur creditor ipsius debitoris in tantum,an nõ soluens incurrat pœnam.

NVnc aliqua de solutionibus suppo namus.Primò ergo de delegatione[a] dicamus.†Et dicit delegatio,quãdo debeo tibi decẽ,& P.debet mihi alia decẽ,& volo P.debitorem meũ tibi obligari,& me liberari.quod fit hoc modo,cõsentiẽte illo,qui delegatur.nam si aliquis pro aliquo suo debito creditori suum debitũ deleget,sic instrumẽtum conficietur:

✠FORMA.[b] Cùm A.teneret ex causa mutui, vt confessus & cõtẽtus fuit ad debitum,& in debito centũ lib.Tur.B.& ipse B.prout asserit,cõfessus est q̄ debitor esset in eadẽ quantitate C.nomine pretij, & pro pretio cuiusdã quantitatis lanæ:idem B.prædictum A.debitorẽ suum ipsi C.creditori suo in eadem quantitate pecuniæ delegauit:quapropter dictus A.de ipsius B.mandato & voluntate se ipsius C.principalem constituens debitorem,promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris vel facti,se obligando dicto C.pro se suisq̄ hæredibus stipulãti soluere & dare eidem,aut eius certo nuncio,hinc ad talem diẽ dictas centũ lib.quas ipse dicto B.& ipse B.dicto C.vt dictum est,soluere teneba:quòd si in dicto termino nõ soluerit, & omnia & singula s.& infrascripta non obseruauerit,aut in aliquo cõtrauenerit,promisit eidẽ soluere atq; dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ pœnæ nomine stipulatione in singulis capitulis,&c.vt in præcedentibus debitorũ instrumẽtis.Renũciabit autem dictus A.exceptioni nõ habitæ ex causa mutui dictæ quãtitatis lanę,[c] ab ipso B.& dictus B.exceptioni nõ habitæ dictæ quãtitatis lanæ ex causa vẽditionis à dicto C.& ipsi ambo doli exceptioni,cõdictioni sine causa,in factum actioni,& omni alij auxilio.In fine instrumẽti dicatur:[d] hæc acta sunt præsente dicto delegãte,& mandante omnia fieri suprà dicta.ff.de noua.l.delegare. C.eo.l.j. ¶De nouatione autem,& de Aquiliana stipulatione dictum est s.§.proxi.versi.consequẽter. & sequen.†Sed & si res aliqua in solutum detur,sic instrumentum conficietur:

✠FORMA. Dedit & tradidit in solutum iure proprio in perpetuũ, B.pro se suisq̄ hæredibus recipienti domum talem,sitam in tali loco: cuius tales sunt confines,&c.ad habendum,&c.vt s.de emp.& vend.in prima forma:vsq̄,modo aliquo pertinẽte: iunge,& hoc pro pretio centũ lib.Tur.quas dictus A.prædicto B.ex causa mutui dare ac soluere tenebatur,vt patet in instrumento manu talis notarij scripto.quod instrumẽtũ dictus B.prædicto A.restituit ibidem & in præsenti:volens,mandans illud ex nũc nullius fore valoris atq; momẽti,& haberi inefficax ac cancellatum:quam domum dictus A.se nomine dicti B.cõstituit possidere,donec,&c.vt ibidem.ita tamen q̄ ipsi cõtrahentes propriis nominibus designentur.¶†Super solutione autẽ seu simplici cõfessione de debito soluto instrumentum sic cõficietur:

✠FORMA.[e] A.fuit cõfessus & contẽtus se habuisse & recepisse,ac sibi integrè datas,solutas & numeratas esse à B.xxv.lib.Turoñ.quas dictus C.dicto A.dare ac persoluere tenebatur ex tali causa: vt patet in instrumento scripto manu talis notarij.qd instrumẽtum ei restituit ibidem,& in præsenti:vt ex nunc sit vacuum,cassum & inefficax habitũ,& cancellatum:renuncians exceptioni sibi nõ datæ,& nõ solutæ dictæ quantitatis pecuniæ,& omni alij auxilio:necnon promittens solẽni stipulatione eidem B. prædictam solutionẽ,& omnia & singula s.scripta firma,grata & rata habere & tenere:nec contra facere vel venire,per se,vel per alium aliqua ratione, vel causa de iure vel de facto,sub pœna dupli dictę quãtitatis pecuniæ,stipulatione in singulis capitulis huius cõtractus,in solidũ promissa,&c.¶†Si verò debitũ pro parte soluatur,sic instrumentũ conficietur:

✠FORMA.A.fuit confessus & contẽtus se habuisse ac recepisse, sibiq̄ integrè datas,solutas,& numeratas esse à B.decem lib.Turoñ.de debito seu parte debiti xxv.lib.Tur.in quib[9] dictus B.ipsi A. tenebatur,vt patet in instrumento manu talis notarij cõfecto:protestans tamẽ & asserens se ipsas decẽ lib.Tur.recepisse,& de ipsis sibi solutis cõfiteri:saluo omni iure suo ante solutionem & post,tam in re fiduo dicti debiti,quàm in pœna,dãnis & interesse totius eiusdẽ debiti,& omnibus & singulis alijs sibi in dicto instrumẽto promissis:& renuncians exceptioni sibi nõ datæ & nõ solutæ prædictæ quantitatis decẽ lib.& omni alij auxilio,&c.vt in præcedẽti. Et nota q̄ dicit debiti xxv.lib.Si enim B.esset debitor[f] A.ex diuersis cõtractibus,nec specificaret pro quo contractu soluerit decem lib.A.poterit illas,in quo debito maluerit,imputare:vt ff.de solu.l.j.[g] ¶Si verò quis simul soluit pro pluribus annis pensionẽ rei emphyteuticæ:dic vt s.de loc.& cõdu.§.sequit. in fin.¶†Super promissione autẽ faciendæ solutionis,sic instrumentum conficietur:

✠FORMA. A.solẽni stipulatione promisit B. stipulãti dare & soluere decẽ omni exceptiõe remota,hinc ad instans pascha Dominicæ resurrectionis in tali loco:& hoc propter multa seruitia ab eo recepta:vel qa eũ in tali q̄stione iuuare promisit, aduocãdo contra talẽ:quæ oĩa promisit attendere,&c.Hęc forma probat Insti.de verb.obli.per totũ.C.de cõtrahẽ.stipu.& ff.de verb.obli.per totũ.& q̄ cã sit apponenda in stipulatione,qua,pmittit ne obstet doli exceptio:probat ff.de do.excep.l.ij.§.ij.ff.de pba. cùm de indebito.§.fin.extra,de fid.instru.si cautio.

¶†Illud aũt quærit:ecce,debebã tibi decẽ cõmune seu curia,cuius eras debitor, cõpulit me sibi soluere illa decẽ[h] conueniẽti me oppono q̄ solui cõpulsus: nunq̄d sum tutus hac exceptione? Argu.q̄ sic.ff.de leg.iij.Paulo.§.fi.¶†Nã iussus iudicis excusat.ff.de iurisd.om.iudi.si quis id,quod.§.j.ff.de his qui not. infa.furti.§.iij.ff.de mino.ait prætor[i].ff.de solu.si stipulatus.argu.contra:quia qui alij soluit &c.extra,de iureiur.eam te.ff.de condic.indeb.si vrbana.§.fin.ff. de leg.j.si seruus.§.j.& iniuria facta ei,&c.ff.de fide iusso.excep.ff.de euic.si ideo.Dicunt quidam, q̄ est casus l.[k] ff.de solu.creditor.in prin.Alij distinguunt q̄ aut bona tua erant obligata communi seu curiæ ex contractu,aut non.si ex contractu,iure ibi retinet commune,siue curia.Si non ex contractu:subdistingue.nam aut fuerunt publicata propter delictum: quo casu liberatus sum.fiscus enim non retinet bona,nisi fuerint publicata:vt ff.de sen.pas.& restit.l.penul.& ad hoc ff.pro soc.actione.§.renunciare. Aut non propter delictum,sed propter publicam vtilitatem vel statutum ciuitatis:puta pro stipendiandis militibus,vel alia causa,vt tunc nõ teneatur.ff.de rei vend.item si verberatum.§.j.ff.de euic.Lucius.alioquin non[l]:vt in præal.l.creditor.secundùm Alber. Gal.[m] ¶†Quid si cõtra te est lata sentẽtia excõmunicationis,nisi mihi solueris decẽ vsq̄ ad pascha,vt extra

a ¶De delegatione dicamus. Hostiẽ. in Summa sub titu.de sol.fecit de hoc rubricam.
b ✠FORMA. vbi sit j.dicam.
c ¶Lanæ. licet hic lanę cõiter habeatur,nõ debet esse nec est in hac forma Rolan. parte tertia,forma ante penul.
d ¶Dicit secundũ Marti.de Fano,q operis sui chartą. quarta posita in prima psona breuiori forma submisit hæc verba, q̄ nõ fuerunt Rolã.in Summa vel Aurora.Ego etiã habeo in forma Mar.hęc acta fũt prædicto delegãte,aliàs delegato. Ita stat tex.& secunda melior, vt hic ante formã.et credo q illam solam posuit Mart. pleges allegatas. & de tex.dixi:qa fecit tex.& gl.dixi in prooemio.
e ✠FORMA. Hãc formam & seq.posuit Rolã. ĩ fi.quartę partis.
f ¶Debitor.Si diceret creditor,verum esset qd̄ sequitur.sed secũdũ literã debitor,quæ magis conuenit for,j.debet dice. B. poterit illas, &c.
g ¶L.j.& l.in his. & scripsi de cẽsi, cùm nuper.
h ¶Soluere illa decem.De illo,q iurauerat soluẽ creditori,& curia p̃cepit sibi non soluere,scripsi post hostien.de censib.significauit.sup ij. glos.
c ADDE,de illo d qui iurauit soluere creditori,cuius bona postea fuerũt publicata,cui 2 soluere teneat,& an sit periur[9],Fede.cõsti.ccxxxix.
i ¶Ait p̃tor.§. qd tñ.& Mart.de fano.dicit q̄ ibi vĩ casus.& cõcord. ad hanc partẽ, vide ibi in glos.hic nota.

¶Casus legis ,p creditore.Sed ibi Dyn.soluit p l.ff. de ann.leg.liberto.§.Lucius.debitorẽ nõ teneri.& format casum de creditore expulso &pòst reuerso Mart.de Fa.in q. de qua j.dicã,cõsentit,si iusta fuit cãiubẽdi.pro his facit hic qd̄ sequitur & regula, qd̄ quis.de reg.iu.li. vj.adde,an debitores expulsorũ liberentꝰ soluẽdo fisco,Bald.consil. ccxciiij.ij.lib.

¶Alioquin non. Sup.est liberatus ita posuit Alber. Gal.& est q̄stio ĩ tit.de excep.ver. sed pone Titius. & malè facit author omittendo: quia sonabat cõtrariũ intellectũ.

¶Secundũ Alb. Gal. Homobon. Cremonẽ.disputauit plenissimèq̄ stionẽ de Cremonẽsi debitore Parmensi,qui p̃ commune Cremonæ coactus fuit soluere dicto Albe. incipit q̄stio, cõi orta guerra inter Cremẽ.& Parmẽ. & tenuit q̄ debitor cõtra creditorem ex eo se tueri nõ posit aliqua exceptione,p iura secundò allegata, nec creditori, maximè qui suæ iurisdictionis nõ erat,non fit iniuria facta in debito,vt in prædicta l.ff.de leg.j.si seruus plurium.§.j. de euic.si per imprudentiã. quod metus causa.l.iij.

in fine. de iniu.l.nec magistratibus.nec iuuat guerra,quæ erat inter ciuitates illas,cùm tales non sunt veri hostes,quibus nec populus Romanus olim,nec princeps hodie bellum indicit.ff.de verbo.sig hostes.& l.quos non hostes.facit ff.de testa.qui à latronibus.Ipse aũt Homobonus dubitat de non veris hostibus.sed quasi hostibus,cum quibus nec amicitia nec fœdus habetur, nec hospitium. de quibus ff. de cap.& postli.re.l. postlimi .§.ij. q̃ videtur velle à ta 9 libus quasi hostibus capta fieri capientium . Dicit eñ q̃ attento illo rigore, videre tur debitorem se posse exceptiõe tueri.sed non diffinit:quia dubitari posset,vt dicit:in veris hostib⁹ nõ dubitaꝫ : quoniã tunc sine freno se tueri posset.& vide qđ dixi ſ.de instrumento.edi. §.cõpendioſè. sup ver.xv.Sed q̃rit, qd si debitor a sagax animũ ha- b buit sibi acquirẽdi obligationem illam, si de hoc constare potest: nunquid magistratus illum compellere poterit,vt sibi soluat . Respõdet sub dubio fortè, quòd non argumento eius quod dicitur de filia concepta & nata apud hostes, quæ redit sine vtroq; parente quæ tunc occupanti concedi tur,sicut alia res hostis. ff.de acquirendo rerum domi.l.naturaliter.§.finali.Sed si fuerit tantæ discretionis,quòd seipsam eripiat in libertatem : dicunt doctores quòd erit libera , vt recitari solet C.de postlimi.l.j.Redeo ad Marti.de Fano.de quo prædixi,qui ponebat casum,cũ curia non coegit sibi solui:sed alteri pro debitore. Allegat ff.de in diem addic.l.penult. in fi.de le.commiſ.l.fin.de peri.& com.rei ven.l.lectos.& de pig.l.finali. Inducit regulam , cui damus actionem,&c. sufficiat, qui ad agendum. libro vj.Sed si ex alicuius culpa damnificor, etiam per iudicem id repeto. ff.locati.si merces.§.culpæ.& communi diui.l.is,cum quo.Fortius igitur excipiam.Hinc est quòd si tibi & mihi iudex facit iniuriam,potior est cõditio rei.ff.de verbo.obliga.si seruum.§.sequitur.Homobon. idẽ induxit sic,si compulsus fui pro alio soluere, subuenitur mihi iudicis officio, vt compellat illum, pro quo solui,mihi satisfacere.ff.de iur.fis.in fraudem.§. qui pro alio.si competit actio, fortius exceptio: vtſ.Idem allegat in argumentum de sententiam pas.si ademptus.vbi præses liberat à te debitores tuos bona tua publicando,etiam non iustè.ff.de iudi.si prætor.ff.de re iudicata. si præses. Contra debitorem allegat, quòd erat debitor generis, quod non petit.ff.ad l.Falci.in ratione.§.certè.C.si certum petatur,l.incẽdium.Item alteri soluens, quod mihi debet, non liberatur vt ſ. Est enim obligatio vinculum iuris.Instit.de obligatio.in princi.& certi sunt modi,quibus tollitur.Insti.quib.mod.per totum.& iste non est de illis, ergo &c.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.patre. Item parificantur iussus iudicis & testatoris.ff.qui& à quib.ma.li.non fi.l.ille seruus.§. vlti.& testator non posset mihi obligatum eo vinculo alteri obligare. ff. de lega.j. seruo legato §, si testator. ergo vt ſ. Inducit etiam regulam, id quod nostrum. ff.de regu.iur. Item si creditor erat in culpa. certa forma per ius cõe data cum ordinato processu seruari debebat annotando bona,& secũdũ ius procedendo.ff.& C.de requi.reis.per totum.quã si non seruauit,nõ debet obesse creditori nec aduersario prodesse.C.quando prouo. non est necesse. l.certa.vt prædixi tenet.q̃ si fuit iusta causa iubendi,tutus est debitor.Et satis per id concordant Albe.Gal.& author,qui per distinctionẽ huic dicto applicare voluerunt,q̃ si non fuit iusta causa, non sit tutus. quod etiã placuit Guid.de Suz.mihi sub litera T.Franciscus de Matarellis etiam disputauit hunc casum.& in idem recidit in sua distinctione prolixa.

a ¶ Ex contractu.Idem si ex testamento,per l.ff.de leg.iij.l. vxorẽ.§. testamento.& l.nomen.§.j.& de auro & argento leg.l.fi.& ibi aliæ concordãtiæ ac etiam contrariæ.& est materia brocardica per Azonem sub rubrica de contractibus . sub rubricella eadem mensura,vel moneta debetur, quæ erat tempore contractus,prius sub rubricella secũda ad finem secundæ rubricellæ,tempus testamenti spectãdum.Et verbis ibi Azonis vtitur Iaco.de Bel.in l.si ita.ff.de aur.& argen.leg.

b ¶ Olim. Vide de hoc in vlti.glo.& c.pen.in glos.vlti.vbi etiam remisi ad ea,quæ scripsi post Host.de iureiur.in c.quãto.sup glo.fraudat ver.quærit autẽ.Pileus etiam casum formãs in creditore,sua quę stione xxxv.põderat antiquã examinationẽ ipsi⁹. Dicit tamẽ quòd quidã nobilis habens in tali casu laudare , distinxit inter debitũ vsurarium & nõ vsurarium:& aliqua lis æquitas inest huic dicto.& facit quod no.j.de censi.in fin.& de quæstione.Rofr. xxxvj.ibi dicam super rubrica. ¶ Sed quid si dices si monasteriũ debebat ecclesiæ annua decem, & fuit obligatio tẽpore vilis monetæ,& diu fuit ad illam facta solutio:demum princeps loci meliorẽ monetam fieri fecit:quia cõmuniter currit,non tamen dãnauit primam debilẽ, sed pro suo intrinseco valore,in quo erat in suo cursu remansit:statuerat tamẽ princeps quòd obligati ad soluẽdos annuos reditus tempore debilis monetæ,deberent solutionem facere in bona moneta.& ponũt loca,pro quibus illi reditus soluebantur,& soluentem & recipientem esse in territorio illius principis post illam ordinationem,monasterium fecit per plures annos integram numero solutionem de annis decem in bona moneta, non attenta æstimatione antiquæ:nunc in termino instanti soluere vult Abb. monasterij antiquam monetam,vel bonam ad æstimationẽ antiquæ, nec reuocatur in dubium,quin à principio id facere potuisset,vt dictum est,vt suprà quæritur an sic possit Abb.& quòd sit eius consilium,respondetur statutũ principis abbati non obstare:quia non de agenda obligatione loquitur,sed de qua moneta deberet fieri solutio vi obligationis antiquæ voluit demonstrare.Facit ff.de leg.j.l,quidam testamento.j.respon. Plus dico q̃ si voluisset,non potuisset obligationem augere,vel tollere inter illas ecclesias.xcvj.distinc.bene quidem.extra,de consti.quæ in ecclesiarum.& c.ecclesia sanctæ Mariæ.& de reb.eccle.non alie.c.fi.Est autem abbatis cõ filium repetere solutum indebitè vtroq; iure,iuxta nota.C.de iur. & facti ignor.l.cùm quis.& extra,de solu.c.fin.vel compensare solutum in soluẽdum.ff.de neg.gest.l.iij.§.pupillus.extra,depos.c.vlti.in fin.cum sua vlti. glo.& ecclesia vel eius rector nullo interdicto poterit vti contra abbatem ex illa solutione erronea pluribus annis facta.nam,vt scripsi post Innocẽ. de restitu.spol.in literis.ante medium magnæ glos.versi.sed & secundùm Innocẽ.nullus possidet actionem,nisi is,cui de iure competit. Item simul constaret hoc de petitorio & possessorio:quare &c,extra,de causa pos.cũ dilectus,& de diuor.significasti.& scripsi post Inno.de filijs presby.constitutus,super glos.ij.

ADDE vide originaliter Oldra.consi.ccl.incip.factum tale, Bonifacius papa.Roma.consil.cxxiij.Abb.consil.lvij.ij.lib.Quid autem in testamentis,si soluuntur legata,quod tempus inspici debeat,vide eundem Oldra. consi.xxxj.& quid in sententijs,per eundem consil.xiij.Et quid in rescriptis,per eundem consil.clxvij.Et quid in solutione dotis,cùm restituitur, vide Bald.consi.cccxxxix.ij.lib.Et quid de salario officialium,an moneta debeat solui de illa,quæ currebat tempore introitus,an tempore solutiõis, per eundem consi.cxxxvij.j.lib.

ADDITIO.Adde tu quòd aliàs est consilium Bald.cclxix.quod incipit,super eo.in ij.volu.Et an valor monetæ debeat considerari, secundùm tempus solutionis, vel secundùm tempus legati, vel contractus,vide Ludo.Roma.singul.cccccxiij.incipien.quod tempus inspiciatur. Henric. Ferrandat.

De obligatis obligatione generali.

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter sit in obligatione generali cõcipiendus.
2 Præponens filium vel seruum,&c.alicui negotiationi,si cum illis contrahat,qualiter sit procedendum.
3 Seruo vel filio alicuius possesso,qualis cõpetat cõtra patrem vel dominũ actio,vt merces contribuatur.
4 Proponens actionem de in rem verso,qualiter libellum concipiet.
5 Mutuante aliquo pecuniam homini libero,si gerendo negotia illius pecuniam in alterius vtilitatẽ conuertit,an actione de in rem verso agi possit.
6 Libellus in actione,quod iussu,prætoria,qualiter sit concipiendus.
7 Libellus qualiter sit in actione de cõstituta pecunia concipiendus.
8 Literas habens confessionem debiti continentes,an per eas possit agi pro solutione.
9 Literis sigillatis de consuetudine creditur.
10 Actio ex stipulatu dicitur contra promittentem incertum proponenda.
11 Actio ex stipulatu, seu certi condictio ex stipulatu multipliciter consideratur.

Consequenter dicẽdum est qualiter libelli in hoc titul.formentur super quo hoc ordine procedemus.Nam primò dicem⁹ de obligationibus,quæ acquiruntur domino vel patri per seruum vel filium,& de alijs generalibus obligationibus . ¶ Secundò de certi condictionibus. Tertiò verò de solutionibus:de conditionibus subnectemus. ¶ Super hypothecaria verò & super pignore mutui concipitur libellus:vt ſ.de pig.§.j.

c Prænotandum igitur est q̃ plerũq; habẽs nauẽ fluuialẽ,vel marinam, vel stagninã,in ea præponit magistrum vt cõtrahat. Vnde si magister

c ¶ Prænotandum. Hic tractat de septem prætoris actionibus,eo ordi-

ne quo Rofr.fal-
uo qđ de vñ.re- a
mittit,vt j.pate-
bit.q̃ aũt Rof.di
cit in illis neceſſa
ria,patẽt ex poſi-
tionibus. & hoc
habeaƈ in ſingu-
lis pro repetito.

a ¶ Actiõe p̃toria.
De qua Rofr.in-
ter p̃torias.& eſt b
xx. vbi ad literã c
totum, quod de
hac ſequitur.

b ¶ Actionis.Idẽ ſi
tenes cõtrariũ cũ
Azo in Sũma hu d
ius ti.§.ſolẽt.ĩ fi.

c ¶ Exercitoriã.p-
cedit iſte libelus
contra dñm ex
mãdato,p qđ ipe e
dñs obligaƈ.ff.de 2
act emp.Iulian⁹.
§.ſi ꝓcurator.ha
bet tñ electionẽ
cõtrahẽs cũ magi
ſtro,an eũ ex lo-
cato directo con
ueniat: an dñm,
vt hoc libello.Et f
ſcias q iſte libell⁹
nõ cõuertiƈ, i.ex
cõtractu magiſtri g
non agit dñs,niſi
magiſter cedat.
ff.de exercit.l.j.§.
ſed ex contrario.
Et reddiƈ rõ ibi ĩ
j.rñ.quia de cõdi
tiõe magr̃i q̃ñq̃
nec tẽpus patiƈ
deliberare & ca-
pere cõſilium & h
dñs contra magi 3
ſtrũ habet ex lo-
cato, vel mandati i
habita diſtinctio
ne an ſit gratuitũ
vel non,

d ¶ §.magiſtrũ.Iſta
poſitio nõ eſt ne
ceſſaria huic libel
lo:ſed ei qui cre-
diderit ĩ refectio
nẽ nauis,cui ſatis
eſt,q fuerit neceſ
ſaria nec teneƈ cu
ram refectiõis ſuſ
cipere: vt in l.ſi.
hic alleg.

e ¶ Et §.ſi plures.
In Rofr.cõtinuaƈ
ad proximam.

f ¶ Alioqn.Id eſt,
ſi tenes cõtrariũ,
ſicut Azo in Sum
ma de exercit.&
Inſti.in fin.

g ¶ Cũ tutoris au-
thoritate. Vel mi
nor cũ authorita-
te curatoris.Rof.

h ¶ L.j.Nõ formãt
author vel Rofr.
caſum cõuerſum
q̃ ſcilicet domi-
nus vult agere cõ
tra cõtrahentẽ cũ
ipſe contrahit:tenetur ex hoc dñs præponẽs exerci
toria actione prætoria[a]:quęcũq; ſit nauis.ff.de exer
ci.actio.l.j.§.nauẽ.Dñs enim ipſe vocatur exercitor
ad quẽ quotidianus nauis quæſtus pertinet.ff.eo.l.j.
§.exercitorẽ.& §.non autẽ.& §.nauem.In hac ergo
ſic concipiƈ libellus:L I B.Corã &c.cõqueror de P.
qui cũm T.naui ſuæ præpoſuerit:cum ipſo T.magi
ſtro nauis cõueni,q me cũ meis reb⁹ vltra mare por
taret in ſubſidiũ terræ ſanctæ:vnde qa mihi fidẽ fre
git:peto ab ipſo P.centũ libras,cùm tãtũ mea inter
ſit;& ad hoc actionẽ exercitoriã propono.& hoc ſi
tenes q ſit nomẽ propriũ actionis:[b]alioquin dic ꝓ
pono actionẽ ex cõducto exercitoriã[c]; hoc probaƈ
ff.eo.l.j.& l.ſi ſeruus.Inſtit.de act.§.ſequẽs,& oẽs.et
§.cõtractu.¶ Actor ergo ſic ponet:P O.A C.Pono
q T.p̃poſuiſti negotiationi nauali.ff.eo,l.j.in prĩ.&
§.magiſtrũ.Itẽ q paſſus es eũ in naui negotiari:vt in
præ.§.magiſtrũ.[d]Item q nauis tpe illo indigebat re
fectione.ff.eo.l.ſi.¶ Reus verò ſic:P O.R E I.Pono
q prepoſui M.nõ ergo videƈ q T.extra,de p̃ſump.
nõne.ff.de iud.cùm p̃tor.Itẽ q præpoſui M.ad hoc
vt locaret vecturã,& non ad aliud.ff.eo.l.j.§.magi-
ſtrum.& §.igitur præpo,& §.ſi plures[e].¶ †Item fre
quenter dñs vel alius ſeruũ ſuum vel filiũ,vel etiã li-
berum hominẽ alicui negotiationi, vel tabernæ, vel
ſtationi p̃ponit,vnde ſi cũ illo cõtrahis,ages contra
dñm vel contra patrẽ inſtitoria actione prætoria:&
ſic cõcipies:L I B.Coram &c.cõqueror de P.à quo
peto xx.q̃ mutuaui T.in merce olearia, quẽ T.ipſe
P.præpoſuit in illa negotiatiõe.& ad hoc inſtitoriã
actionẽ ꝓpono.& hoc ſi tenes eſſe propriũ nomen
actiõis.alioqn[f] dic, ꝓpono certi cõdictionẽ ex mu
tuo inſtitoriã.Actor ergo ſic ponet:PO.AC.Pono
q cũ ſis maior xxv.an.vel pupill⁹ cũ tutoris autho-
ritate[g] T.merci oleariæ p̃poſuiſti.ff.e.iterũ.& l.ſed
& pupillus.& l.qcũq;.in fi.& l.habebat.Itẽ q in illa
merce,puta ĩ oleo cõtraxi ſecũ:qa ſibi tot libras mu
tuaui, vel emi ab eo tm̃ olei,vt in p̃.l.qcũq;.Itẽ q eũ
ad hoc p̃poſuiſti,vt contraheret.ff.eo.l.j.& l.cũ villi
co.¶ Ecõtra re⁹ ſic:P O.R E I.Pono q ſum minor
xxv.an.Itẽ q qñ T.fuit p̃poſitus,tutore carebã, cũ
eſſem pupill⁹.Itẽ q p̃p̃poſui M.tm̃ iſti merci,ſed hęc
eſt implicita negatiua.Itẽ q p̃poſuit in tali merce,ſ.
vt locaret opas ſuas:ergo nõ in merce olearia cõtra-
hẽda.ff.eo.l.j.[h]¶ †Porrò ſeruo vel filio alicuius, vel
etiã libero hoĩe bona fide poſſeſſo,vel ſeruo,in quo
vſufructus habeƈ,cũ aliqbus cõtrahẽte,pñt iſti age
re cõtra patrẽ vel dñm actiõe tributoria p̃toria[i],vt
merces peculiares ipſis creditoribus cõtribuat,id eſt
vt tantũ det cuilibet creditori,quantũ ſibi retinet,ꝓ
rata tñ debiti,vt ff.de tribut.l.j.& l.procuratores.§.
nõ aũt.& l.aliqñ.Cõcipieƈ ergo ſic libell⁹:L I B.Co
ram &c,cõqueror de Pe.qui merces tales,puta cerã
vel pãnos,quos apud ſe habet:in qbus mercibus cũ
T.filio vel ſeruo,vel ab eo bona fide poſſeſſo,vel in
quo vſumfructũ habet,eo ſciẽte,& nõ cõtradicẽte,
cõtraxi:mihi cõtribuere cõtradicit:quare peto eum
vt illas mihi cõtribuat.vel ſi fortè cõtribuit,nõ tñ ad
plenum: dicas,q merces minus cõtribuit,vnde ago
cõtra eũ,vt ad plenũ cõtribuat.& ad hoc propono
tributoriã.Et hoc ſi tenes q ſit propriũ nomẽ actio
nis:alioquin dic actionẽ ex empto tributoriã.Hæc
forma probaƈ ff.eo.l.j.Inſtit.quod cũ eo,qui in alie.
po.eſt.¶ Actor ergo ſic ponet: P O.A C.Pono q
T.eſt filius tuus vel ſeruus,vel eum poſſides bona fi
de,vel habes in eo vſumfructũ.ff.eo.l.j.§.fi.ff.,ꝓ em
pto.qui fundũ.§.ſi tutor.Itẽ q fuit natus ex tali tua
ancilla.C.de rei vend.partũ.Item,q Berta fuit vxor
tua,vel eam maritali affectione tractabas.Item q T.
fuit natus ex ea,poſtq̃ fuit vxor tua.Item q tu ſem
per vocaſti,& vocas eum filiũ tuũ.ff.de dona.l.dona
tiones.ff.de quæſtio.l.j.extra,qui fil.ſint legit.tranſ-
miſſæ.& de proba.per tuas.Itẽ quòd ipſe negotiaƈ
in merce tali,puta vendit ceram,vel pãnos.Item q
tu ſciebas eum in tali merce negotiari,nec cõtradice
bas.ff.eo.l.j.§.ſciẽtiã.Item q merces illa eſt apud te,
vel dolo feciſti quò minus ſit.ff.eo.procuratoris.§.
per hãc.& l.illud.§.minus.Item q in illis pãnis& in
illa cera cõtraxi cum illo T.quia ea ſibi vendidi, vel
emi.de cõtrahẽ.emp.Labeo.§.ſi veſtimenta.Item q
T.eſt ſeruus vel bona fide poſſeſſus, vel ille pupillus
vel adultus,in eo habet vſumfructũ.Itẽ q ipſe pu-
pillus vel adult⁹ tutor vel curator ſciuerũt illũ ſeruũ
cõtrahere in merce tali.ff.eo.ſi ſeruus.§.j.& fi.Itẽ q
talis eſt tuus ꝓcurator,qui ſciuit T.in merce tali pe-
culiari cõtrahere.ff.eo.,ꝓcurator.ĩ prin.& l.j.§.licet.
& §.ſciẽtiã.ff.de dolo excep.apud.§.q̃ſitũ.¶ Econtra
reus ſic ponet: P O.R E I.Pono q T.cũ quo dicis
te cõtraxiſſe,eſt filius M.vel ſeruus,vel ab eo poſſi
detur,vel ipſe habet in eo vſumfructũ,Itẽ q T.ven-
dit carnes, vel parat tabernã tantum.Itẽ quòd ego
fui abſens iam eſt annus,vel bienniũ à ciuitate Nar-
boñ.vel ab eo,vbi te dicis cõtraxiſſe.Hoc conceſſo,
præſumitur ignorare,aliàs non.ff.de admi.tuto.hoc
4 autẽ.ff.de proba.verius.¶ †Verũ ſi ex cõtractu cum
ſeruo vel filio Titĩ habito:puta mutuando ſibi,vel i
emendo ab eo,vel ab alio,modo in rem vel vtilitatẽ
dñi vel patris aliqd verſum ſit,cõpetit etiã alia actio
cõtra dñm vel patrẽ,ſ.de in rẽ verſo prætoria.& hoc
quaten⁹ verſum eſt,& ſic in ea cõcipiƈ libell⁹:L I B.
Corã &c.cõqueror de P.à quo peto xx.q̃ T.ſeruo
ipſius,vel filio mutuaui,vel aliàs cũ eo cõtraxi,q̃ pe
cunia in ſuã vtilitatem fuit cõuerſa.vnde pecuniam
ipſam mihi peto reſtitui,& ad hoc ꝓpono actionẽ
de in rẽ verſo.& hoc ſi tenes,q ſit nomẽ propriũ a-
ctionis.alioqn dices certi cõdictionẽ de in rẽ verſo.
Hæc forma probaƈ ff.de in rem ver.l.j.Inſtit.qđ cũ
eo,qui in alie.po.eſt.¶ Actor ergo ſic ponet: P O.
A C.Pono q T.eſt tuus ſeruus,vel filius:ſi neget,ꝓ k
cedet,vt in pręcedẽti actione not.Itẽ q ille T.eroga
uit in frumentũ pro alẽda familia tua xx.vel pro ea l
veſtienda,vel ſoluit illa tuo creditori,vel emit togã
filio tuo,vel dedit in dotem pro filia tua,vel expen-
dit in aliꝭ vſibus volũtariꝭ,vel tu mandaſti q eme-
ret vnguenta ad luxuriæ materiã,& emit de illis xx.
ff.eo.l.iĩ.§.negotia.& §.ſi furtiua.& l.ſi res.§.quod
ſeruus.& l.filius.& l.fi.Itẽ q illa xx.ego T.mutua-
ui ad hoc,vt in tuam vtilitatẽ conuerteret,& conuer
tit.ff.eo.l.iĩ.§.ſi ſic mutuatus.Item q illa xx.adhuc
debeƈ ab illo ſeruo:cùm ipſe non ſoluent,nec alius
pro eo.¶ Reus verò ſic:P O.R E I.Pono q ille T.
k eſt filius meus.[k]Item q pecuniã,quã à te mutuo ac-
cepit,amiſit in nundinis Magalatĩ,vel viuẽdo luxu
rioſe cõſumpſit,& ſic non in vtilitatẽ dñi.Item q il
lam pecuniã ſoluit illi T.ſeruo,vel filio meo.ff.eo.ſi
5 ꝓpaire.§.verſum.¶ †Quid ſi aliquis liber homo ge
rebat negotia mea,& ſibi pecuniã mutuaui,quam in
tuã vtilitatẽ cõuertit: nũquid cõtra te agere potero
l actione de in rẽ verſo?Rñ.[l]ſic,vtilis enim de in rem
verſo mihi cõpetit:qa licet verba deſint,ſnĩa tñ con
cordat.ar.C.qđ cũ eo,q in ali.po.eſt,neg.geſt.ef.di.
6 l.ſi qs.C.de,ꝓcur.ſi p̃tiũ.¶ †Itẽ ſi qs iubet ſeruũ vel
filiũ cõtrahere,vel etiã ſi in gñe dicat,qcũq; volens
cũ ſeruo meo cõtrahere,cõtrahat,cõueniri põt inſoli
dũ à cõtrahẽtib⁹ actiõe,qđ iuſſu p̃toria,in qua ſic li-
bellus cõcipieƈ:L I B.Corã &c.cõqueror de P.q mi
hi debet xx.ex cõtractu mutui vel emptiõis,quẽ cõ
tractũ eius iuſſu cũ eius ſeruo vel filio feci,vñ peto
q p̃dictã pecuniã mihi ſoluat,vel reddat.& ad hæc
ꝓpono actionẽ qđ iuſſu,& hoc ſi tenes q ſit nomẽ
ꝓpriũ actiõis:alioqn dic certi cõdictionẽ qđ iuſſu.
¶ Actor ergo ſic ponet:P O.A C.Pono q Titi⁹ eſt
ſeruus vel fili⁹.Hoc cõceſſo,cõſtat q eſt in ptãte ei⁹.
& ſic habet hæc actio locũ.ff.qđ iuſſu.l.j.& l.ſi tuto
ris.§.ſi iuſſu.niſi ꝓbeƈ à pre,vel dño emãcipat⁹,vel
manumiſſus.ff.de his q ſui vel alie.iur.ſunt.l.fi.Inſti.
eo.tit.Si verò neget,ponat,ꝓut dixi ſ.in tributoria.
Itẽ q tu mãdaſti illi T.vt acciperet pecuniã mutuo,
vel talẽ rẽ acqreret.ff.eo.l.j.§.iuſſum.& hoc,ꝓ merce
peculiari:ſecus ſi in dñica:qa tũc locũ haberet mãda
ti.ff.eo.l.j.C.mãd.ſi tibi.Itẽ q mãdaſti,q qcũq; vel-
let,cũ eo cõtraheret.Itẽ ego ſecũ cõtraxi mutuando
ſibi xx.vel vẽdẽdo ſibi Digeſtũ ꝓ xx.Itẽ q illud ra
tũ habuiſti,velilli ĩſtrõ ſubſcripſiſti.eo.l.j.§.iuſſum.
& §.ſi ratũ.¶ Reus vero ſic:P O.R E I.Pono q ille
T.eſt ſeruus vel filius M.Itẽ q illũ T.filiũ vel ſeruũ
emancipaui,vel manumiſi.Item q illa res eſt dñica,
vel paterna.& hoc vbi mãdaui q acciperet mutuũ.
Item q cõtradixi filio vel ſeruo,poſtq̃ ſciui ipſum
accepiſſe illã pecuniã mutuo:ergo non habui ratũ.

ff.ad Maced.

inſtitore,& ibi di
ſtinguiƈ an fuerit
liber:& tunc nõ
aget illo exiſtẽte
ſoluẽdo,an ſeru⁹:
& tunc an ꝓpri⁹
an alienus.et vide
ff.de inſti.l.j.& ff.
de act.emp.Iulia
nus.§. ſi procura
tor.& qđ ibi not.
In ſequẽtibus cõ
tinuat author ma
teriã,vt Rof.vſq;
ad ver.penul.

¶ Prætoria. Ciui
lis enim nõ cõpe
tit contra eũ, qui
obligatus nõ eſt
ex contractu vel
quaſi, ex malefi-
cio vel quaſi.In-
ſti.de obli.ſed eq
tas prætoris vult
eũ teneri ex quo
merces habet.Fa
cit ff.de exercit.ſi
cùm.§.penul.

¶ Eſt filius meus.
Sup.vel ſeruus.

¶ Reſpõ.ſic Ro-
fre.cuius fuit hęc
q̃ſtio dixit,reſpõ
deo.põt eſſe quæ
ſtio vtilis &c.vtĩ
fi.remittit de que
ſtione ad Summã
Azo.ſi cer. peta.
vbi vide in iĩ.co
lum.ſubverſi.vbi
autem.

a ¶Promiſi.Obiȝcit Rofr.contra libellum,quòd non plus debet eſſe in acceſſoria,q̄ꝫ in principali.ff.de fideiuſ.Vranius.e.l.hæres.Cùm ergo ex prima agi nō poſsit:qa naturalis tantū.ff.de pac.iuris gentiū.ergo nec ex iſta acceſſoria.Reſpōdet verum eſſe,quod opponitur,ſi recipiatur plus re vel quantitate.alias certum eſt fortius obligari fideiuſſorem,qui pro naturali debito interuenit quàm principalē ff.de fideiuſ.l.j.& in actione de cōſtituta,eſt ſpeciale,q̄ ex nudo pacto agitur.Inſtit. de act.iȝ̃.col.ver. de pecunia.Et vide quod ibi not. de ſex caſibus exceptis,ex quibus ex nudo pacto agitur.Dicit ergo q̄ licet non plus obligeť,tamē obligatur fortius.ī probat etiā Rofr. dicēs q̄ hoc non eſt proprium nomen actionis,ſed adiectio:quia ſecundū id,eſt adiectio adiectionis. quod nihil eſt dicere. & quod ſit ꝓpriū nomē,patet C.eo.l.j.& ȝ̃.

b ¶§.item ſi procurator.agilis eſtval de author. ſaltat enim de prętoriȝs ad ciuiles,& attē to ordine Roffr. a cxl.rubricæ, ſunt mediæ inter iſtā & s̄.proximā.Libellus aūt fuit Rofre.vbi de act.ex ſtipulatu ad incertū, cuius materiā prolixè proſequitur.ibi etiā continuať tractatus arbitrarię,de qua ſequitur.& ibi formatquatuor libellos: primus ſcilicet cū promiſsio eſt alternatiua rerum.ſecundus cū locorū,tertius cū locorū & rerum. quartus cū intereſt actoris ratiōe lucri,vel dāni extra rem,quos poſuit author in verſi.ſi autē.quē ſtatim allegat. & vide quod dixi ibi.

c ¶Repire.Et maximè s̄.proxi. ȝ̃. rubrica in parte ſecunda.

d ¶Sequitur videre.Hic author de conditionibus,q̄ ciuiles ſunt tractare volēs,incipit à generaliſsima: & ſic illā vocat Rofre.& ponit eam xj.inter ciuiles,& eius fuerunt verba ſequētia ad literam. in iſto autem §.& ſeq.de decem condictionibus tractat.

e ¶P O.A C.per quas collige quatuor,quæ requiruntˇ in iſta,ſecūdū Rofr. ff.ad Maced.ſi filius.Itē,q̄ tantū in illo cōtractu fideiuſsi.Hoc conceſſo,nō aget actor quod iuſſu.ff.eo. l.j.§.is ergo.¶Eſt etiam & actio de peculio,quę cōpetit contrahenti cum ſeruo vel filio.de qua dicam 7 j.in titu.de peculio.¶†Cæterum ſi quis pro alio ſe debitorē conſtituit:contra eum cōpetit actio de conſtituta pecunia:in qua ſic libellus cōcipiť:L I B.Corā &c.cōqueror de P.q ſe mihi cōſtituit debitorē in decē ꝓ T.qui T.mihi illa decē debebat ex cā mutui vel qa ꝓmiſit etiā ex nudo pacto.vñ peto q̄ illa decē mihi ſoluat.& ad hoc ꝓpono actionē de cōſtituta.Hæc forma ꝓbať Inſti.de actio.§.de pecunia aūt cōſtit.ff.eo.l.j.§.debitū.& l.qđ ſi maritus.§.ſi qs aūt. ff.eo.l.j.¶Actor ergo ſic ponet: P O.A C.Pono q̄ T.fuit debitor meus in decē ex cā tali:puta,quia ſibi mutuaui,vel ex alia.Itē q̄ T.eſt maior xxv.an.& ſanæ mētis.ff.deverb.ob.is,cui.C.de in integ.reſt.ſi torē habēs.e.l.j.§.de pupillo.Itē q̄ cōſtituiſti te ꝓ illo T.debitorē in illis decē. Itē q̄ dixi tibi,an velles cōſtituere te pro T.debitorē,qui mihi debet decē,& dixiſti,ego cōſtituo:ecce verba nudi pacti:nō enim habet locū hæc actio,ſi fiat ꝓ ſtipulationē.Inſtit.de act.§.cōſtituta aūt.ff.eo.l.j.§.cūq;.Itē q̄ tu ita dixiſti cōſtituo me tuū debitorē ī illis decē,q̄ tibi debet T. ſecus ſi pſonaliter diceret:vt bñ ſatiſſiet tibi.hęc eñ cōſtitutio nulla eſt.in auť.vt cū de app.cog.§.ſi.quę eſt C.eo.auť.habita.¶Reus verò ſic:P O.R E I.Pono q̄ T.ille,quē dicis tuū debitorē,tibi ſoluit.Inſtit. quib.mo.tol.obli.Itē q̄ ei feciſti pactū de nō petendo,prius q̄ me conſtituerē pro eo ſoluturū.ff.eo.l.j. §.debitū.& l.qđ ſi maritus.§.ſi quis autē.Item dico me minorē xxv.an.Item,q̄ fuiſti à me ſtipulatꝰ illa decē,& ego tibi ꝓmiſi[a]. ¶†Pone,mercator quidā ī Mōtepeſſulano reſidens,miſit quandā ſuā epiſtolam ſocijs ſuis Bononię morātibus:vel fortè ſcripſit vni uerſis ſub hac forma: Noueritis me recepiſſe à tali dāte nomine A.ſcholaris Bonoñ.reſidētis centū libras Tur.quas ꝓmiſit per me & meos ſocios vel ſocietatē meā reddere Bonoñ.præfato ſcholari:vel tot lib.Bonoñ.q̄ tantūdē valent,habita cābñ rōne.Erat aūt iſte mercator procurator ſuæ ſocietatis:nūc quę ritur vtrū ſcholaris poſsit ex talibus literis agere cōtra ipſum mercatorē,vel cōtra eiꝰ ſocietatē.Sup quo dicunt quidā q̄ ſic,actione de conſtituta.ff.de pac.ſi vnus.ff.de neg.geſt.ſi pupillus.§.ſi is.& Inſti.mā.in prin.qua actione agi pōt:ſiue fiat cōſtitutio inter abſentes,ſiue inter p̄ſentes:vt ff.de conſti.pecu.qui aut tē.in fi.& l.ſeq.ſecūdū Odof.Alȝ̃ dicūt ei dari actionē negotiorū geſtorū,ꝓ p̄.l.ſi pupillꝰ.Sed & ſi dicať dari cōdictio ex moribus,vel ex cōſuetudine,nō eſt reprehēſibile:vt C.de cōſti.pecu.l.ȝ̃.in fi.¶†De cōſuetudine eñ crediť literis ſigillatis:p̄ſertim cōtra ſigillantē.& facit adꝰ hoc qđ not.in præ.l.ſi pupillus. §.itē ſi procura.[b] ¶†Itē contra promittentē tibi aliquid incertū,puta domū facere,vel librū ſcribere in genere:tibi cōpetit actio ex ſtipulatu.ſecus ſi certū: qa tūc locū hȳet certi condictio generalis:vel ex ſtipulatione.Inſtit.de verb.obli.in prin.ff.eo.vbi autē nō apparet.§.j.& j.§.proxi.ī prin.& ver.ſi verò.ſic ergo libellus cōcipieť: L I B. Corā &c.cōqueror de P.q promiſit mihi librū ſcribere, vel domū facere. vnde cū nō fecerit,ago cōtra eū,vt faciat:& ad hoc ꝓpono actionē ex ſtipulatu.& pone hoc,vt in p̄dicto ver.ſi verò.In hoc etiā cōcipiť libellus,vt s̄.de fideiuſ.§.fi.ibi:potes etiā.¶†Porrò eſt & alia actio ex ſtipulatu,ſeu certi cōdictio ex ſtipulatu,de qua in arbore actionū nihil dicit,ſcilicet cùm quis ſe daturū vel facturū aliquid ſub alternatione locorū,vel tēporum,vel certo loco promittit:q̄ arbitraria eſt,& alterius naturæ,q̄ꝫ prędecēs.Inſtit.de actio.§.quaſdam.

f ¶Vel culpa.Multas obiectiones & quæſtiones format ſuper iſta Rofre. Prima ſit,ad quid hæc generaliſsima fuit inuenta,ex quo ſpeciales habemus actiones ad ſingula,pro quibus cōpetit.reſpondet.& idē Ioā.de Bla. vbi de condictionibus certi generalibus,q̄ vtilis poſſet eſſe,quādo ſpecialis actio infamaret:cùm iſta non infamet.ff.de actio.& oblig.l.ceſſat.Plus qa ſi gñaliter ago cōtra Titium vt mihi rationē faciat de tali re, quā furtiuè ſurripuit vel rapuit,dicat,ītētaſſe actionem,p l.hęc eñ. ff.de ſuſpec.tuto. & ff.de pœn.ſi p̄ſes.Item intereſt mea habere plura ſuffragia,vel iura diuerſa.ff.de libe.lega.l.iȝ̃.aliàs iȝ̃.in fin.& ff.de ſeruit.l.ei fundo. Subdit quoſdam dicere caſus eſſe, qbus iſta,& nulla alia competit.Al legauit leges quarum exempla nō approbat: quia, vt dicit,in ſpeciali condictione loquūtur,nō in generali.Dicit autē q̄ magis cōgruit exemplum in l.ſi & me & Titium. ff.ſi cer.peta.Sed ꝓ & cōtra,quod ibi not.in fi.& vide qđ ſtatim dicam, dicit etiā q̄ hæc generalis perit eo tpe quo ſpecialis,puta redhibitoria,vel quāto minoris. alleg.ff. ſi quis teſta.liber eſſe iuſ.fuer.l.j.ſi quis cū.§.qui iniuriarū.& de dona.qui id qđ.Sed non creſcit in litem ꝓ inficiationem,ſicut Aquilia.alle.ff.de peti. hered.itē veniūt. §.cùm prædiximus.& ff.de iure iur.eum,qui.§.j. Non eſt autē bonæ fidei,cum nō numeretur in §. actionū.Inſtit.de act.Tranſibit aūt ad hæredes hæc cōdictio,ſi ex ea cauſa ꝓponiť,q̄ſ ſit ꝓpetua & trāſitoria:aliàs nō.alleg.præ.§.qui iniuriarum.& ff.vt leg.vel fideicom. no.caue.l.j.§.belliſsimè Sic cucurri:quia de his no. in l.certi condictio.ff.ſi cer.pet.

De obligatis ex certi condictione.

SVMMARIVM.

1 ☞Certi condictio multipliciter conſideratur.
2 Libellus qualiter ſit cōcipiendus,vbi agitur certi cō dictione ciuili ex ſtipulatione.
3 Actio ex ſtipulatu locum habet in promiſsione in certi.
4 Certi condictio ex mutuo,cui competat,& qualiter in ea formetur libellus.
5 Agens condictione generali triticaria ciuili,qualiter formabit libellum.
6 Petitio debiti ex cōdictione multipliciter cōſideraťˇ.
7 Rerum æſtimatio,quo iure petatur.
8 Actione ſublata ſuper principali,& ſuper acceſſorio ſublata cenſetur.
9 Rem petitam præſtari diuerſimode conſideratur.
10 Res aut æſtimatio rei qualiter ſit petenda.
11 Libellus cōtinens hæc verba,peto rem,vel eius æſtimationem an teneat.
12 Commodatarius perdens remˈ alterius,an ſatiſſaciat dando ſimilem:& an poſsit peti æſtimatio.

d 1 SEquitur videre[d] de certi cōdictionibꝰ, & primō de generalibus. ¶†Sępeigitur aliquid certū ex obligatiōe petitur,quare prodita eſt certi condictio ciuilis,quæ cōpetit,quoties aliquid certū petiť ex omni cauſa,ex omni obligatiōe, ex omni cōtractu certo vel incerto,ſiue etiā certū debeať ex cauſa legati,vel ex lege Aquil.vel ex furtiua cauſa,vel ex ſenatuſcōſulto,& breuiter ex quocūq; cōtractu certū petať.ff.ſi cer.pet.certi condictio.§.j. & §.cōpetit.& ver.ſed ſi ex ſenatuſcōſulto.et §.qm̄ igiť.& hoc ſi obligatio ſit pura:ſecus ſi cōditionalis vel in diē:vt ea.l.§.j.in fi.Sic ergo in ea cōcipiť libellus:L I B.Corā,&c.cōqueror de P.q mihi debet cētum:qa mihi ꝓmiſit ex tali cauſa,vel qui mihi vēdidit domū,cuius fines &c.quā domū non vult mihi tradere,vel qui mihi nō vult dare cētū q̄ T.in ſuo teſtamēto mihi legauit:cū T.ipſe ſufficit:vel qui mihi damnū dedit in re tali,quod decē æſtimo:vel q me deiecit & dānū dedit,qđ decē æſtimo.vnde ago cōtra eū,& peto,vt mihi det illa decē, vel vt domum ipſam mihi det:vel vt centum mihi legata ſoluat,ſeu det,vel vt det mihi xx.in qbꝰ me dānificauit:vel vt decē ſeu rē mihi det.& ad hoc ꝓpono certi cōdictionem generalē:vt in præ.l.certi cōdictio.§.j.ȝ̃.& iȝ̃.

e ¶Actor ergo ſic ponet,P O.A C.Pono[e] q̄ res,quā à te peto,eſt talis,&c.ff.eo.l.ſed & me & Titiū. Itē q̄ talē cōtractū feci tecū:quia ꝓmiſiſti mihi certam rē ex tali cā,vel quaſi:vel fuit mihi legata,vel dānū dediſti,qđ decē æſtimo:vel quaſi deliquiſti:vt in p̄. l.certi.& l.ſed & me.Itē q̄ res certa,quam à te peto, ad te peruenit. Item q̄ res illa eſt mihi debita:ſecus enim ſi eſſet ſua:quia tunc vendicaret.ff.vſufru.quē admo.caue.l.fina.ff.de dona.cau.mor.qui mortis.C. de donat.quæ ſub modo.l.j. ¶Reus verò ſic: P O. R E I. Pono quòd res,quam petis,eſt incerta. Item quòd promiſiſti me facturum turrim,vel centū dare ſub alternatione. Item quòd illa eſt T. ¶Item

f quòd eam deſijt poſsidere ſine dolo, vel culpa[f].

2 ¶†Si verò aliquis, aliquid certum tibi promittit, locum habet certi condictio ex ſtipulatione ciuiin prin.Itē ibi ad ſoluendā obiectionē de eo,quod dicit ex cauſa legati.& glo.intelligit,cùm legata eſt res aliena ſciēter:quia ſi teſtatoris fuiſſet,competeret cōdictio.Rofr.hic in fine reſiſtit,dicens intelligi poſſe quando le-

gatur res propria incerta de certis: puta vnum de seruis suis, vel equis. hic enim non competit vendicatio. Accidit demum ad finem illius glossæ, q̄ procedat in legato quātitatis. Scire debes q̄ Ioan. de Blanasco vbi s. format libellum secundùm casum prę. l. si me & Titium. & sic dico de Rof. me & Titiū rogauit, q̄ alter nostrū sibi mutuaret x. li. talis monetæ, quòd facere volēs p̄cepi M. q̄ mihi x. li. ipsius monetæ d̄ a bebat, quòd illas solueret illi R. q̄d fecit. præcepi etiam quòd illas ip̄e R. reciperet, vt à debitore Titij, se 3 mihi obligare nō intendens. vnde cùm pecunia mihi debita ad ipsū R. peruenerit, ago contra eum, vt decem libras mihi reddat: & suppli co vobis, & c.

a ¶ Non habetur. Et hanc Rof. cōtinuat s. proximè in qua dicit nouē requiri, quæ colligas ex positionibus.

b ¶ §. pariter. Q. I super hac actione scripsi Rof. in fi. de stipulatione sine causa. scripsi s. de cōfes. §. nūc videndum. super versic. sed quę est ratio. b

c ¶ Certi cōdictio ex mutuo. Hanc continuat Rof. s. proximè, & septē quæ requiruntur in ea ex positionibus collige. Repleuit autem Ro. hunc titulum de verbo adverbum ex Azo. in summa, si certum pe, & scias q̄ Ioā. de Blana. recitat Io. dixisse triplex cē mutuum: ciuile tantùm, & naturale tātū & ciuile cooperante natura: vt si pecunia & stipulatio intercesit, & si stipulatio est vtilis ex illa agitur: secus si est inutilis, ff. de noua. si ita. §. vltimo & l. sequen. & si cer. peta. certi condictio. §. quoniam. Refert autem Ioan. Bul. dixisse vnicum esse mutuum scilicet naturale. nam reliqua sunt, non mutuum, sed obligationum genera: siue sit obligatio verborū, siue literarum. Facit Institu. de obliga. §. fin. quibus modis contrahitur oblig. in princip. & hoc placet ipsi Ioan, qui dicebat, quòd si meam pecuniam meo nomine mutuo, formatur sic libellus, L I B. Dico, quòd mutuaui. x. talis monetæ R. vnde contra ipsum ago vt mihi illius monetæ det decem supplicoq̄ &c. si alius mutuauit nomine meo & ratum habui, acquiritur mihi actio, vt prædi. §. quoniam. & tunc sic formatur libellus. LI B. Dico quòd Petrus mtuauit nomine meo R. decem libras talis monetæ: vnde contra ipsum R. ago, vt mihi det decē lib. illius mōetæ, supplicoq̄ &c. Si autem ratū nō habeo: tūc ille Pet. sine aliqua cessione habet vtilem certi condictionem. et sic dicet: LI B. Dico ego Pet. quòd de pecunia Ioan. quam habebam R. mutuui decem lib. Vnde cùm dict⁹ Ioan. mutuum illud per me factum ratum nō habeat, & R. dictam pecuniam consumpserit, ago contra dictum [illegible] mihi det. x. li. dictæ monetæ, supplicoq̄, &c.

d ¶ Alia. Hanc etiam continuat Rof.

e ¶ Generali. Idem Rof. assignat autē conueniētias & differentias inter ista, dicens q̄ vincunt & vincūtur. vidisti q̄ ista nō datur ad pecuniam: illa sic. Sed per istā petuntur res certæ & incertæ, ff. eo. l. j. per illam solùm certę. ff. si cer. peta. l. certi cōdictio. Item per istam res corporales & incorporales, puta seruitutes, quæ incertæ sunt. ff. de verb. obl. vbi autem §. qui id quod, emancipatus. Item quòd illa tibi numeraui ex hoc, vt appareat obligatio, & excludat̄ causa mortis donatio, vel ob causam. ff. eod. non omnis. Item quòd mihi reddis deterioratam. ff. eo. cùm quid mutuum. & l. ñ. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono quòd recepi eam causa donationis. ff. eo. si ego. Item faciat positiones contra p̄dictas. & vide quod not. s. de plus peti. ¶ Formam mandati ad mutuum recipiendum vide s. de procur. §. vt autem. versi, mandatum. Item de vtili certi condictione, dixi s. de confes. versi, sed &si. ¶ † Alia quoq̄ d est generalis cōdictio, sicut prima, quę triticaria nominatur. & est ciuilis, per quam omnis res petitur, siue certa, siue incerta; siue corporalis, siue incorporalis: præter pecuniam numeratā. ff. de tritica. ac. l. j. §. j. in qua sic libellus concipit̄: L I B E L. Coram &c. conqueror de P. à quo peto rem talem, puta equum talē. & sic pro certa re: vel equū, & sic in genere: quem equum mihi debet ex tali causa: puta, quia promisit: vel aliam causam adiiciat. vnde ago contra ipsum vt prædictum equum mihi soluat. & ad hoc propono cōdictionem triticariam, vt in præ. l. ¶ Eodem modo concipe pro re mobili & immobili, & pro iuribus & aliis. & forma positiones, vt s. in princip. huius §. in certi condictione generali e. De actionibus autem ex stipulatu, dixi s. §. 6 proxi. ver. penul. & fin. & s. de plus peti. ¶ † Ad huius autem materiæ euidentiam pleniorem not. quòd aut petitur species, vel quantitas aut eorum æstimatio. si petitur æstimatio speciei, vel quantitatis ex cōtractu purè celebrato, & mora non præcesit litis cōtestationem: tunc spectatur tempus litis cōtestatæ: vt ff. si cer. pet. vinum. versi. si verò. secundùm vnam lectu. & insuper quanti plurimi fuit retro: vt ff. de act. emp. & ven. ratio. §. quod si per vēditorem f. Si verò petitur species vel quantitas, tempus contractus inspicitur. ff. si cer. pet. cùm quid. & ff. mand. hominem. & l. si procuratorem. Sed si species, vel quantitas debentur in diem, vel sub cōditione, inspicitur quantū valet aduenientis diei, vel conditionis tēpore ff. de verb. obli. quoties in diē. Q̄nq̄ tēpus sententiæ inspicit̄, si retro minus valuit. ff. de peti. here. si à domino. §. si quidā. Sed nō videtur, q̄ repetita pronunciari possit super æstimatione: vt si vinū petit̄, quod pronuncietur super alio: vt ff. cōmu. diui. vt fundus. & C. de fideicō. lib. l. fi. extra, de cau. pos. et proprie. cùm super, ff. de iudi. de qua re, extra, de accus. qualiter & quādo. ñ. prope fi. R ñ. hoc verū est, cū res extat, & petitoris nō interest in alio damnari, sed si res esse desijt: tunc potest in æstimatione condemnatio fieri: vt ff. de dol. arbitrio. §. non tantum. Idem est si interfit petitoris, vt in præ. l. vinum. & ff. de tri. l. fi. ¶ Sed quo iure petitur æstimatio? Respō. interdū iure actionis: vt ff. de noua. fundum Cornel. in fi. & in prædic. l. hominem. & ibi spectatur tempus contractus. Interdum etiam iudicis officio, quod deseruit per illā verò species vel quantitates. Itē per istā petūtur corporalia, etiā si nostra non sint, p̄terq̄ in casibus. Incorporalia verò, siue sint nostra, siue nobis debita. ff. eo. l. j. §. vlt. & l. ñ. Inducit tñ Azo aduersatiuā, q̄ est in præ. §. fi. ibi: rem autē tuā. Cōcordat autem in multis, & q̄ etiā in positionib⁹ cōueniūt, vt hic dixit author. Subdit aūt Rofr. q̄ iura variare videntur, cuius tpis fiat æstimatio: iō breuiter de hoc tractat. d̄ quo plene tractauerat Azo. ff. e. l. in hac. et ibi p Accur. in vl ti. gl. V tit̄ autem Rofr. alijs verbis q̄ author dicens, q̄ quoties petit̄ ī teresse, res vel ęsti matio: in tpe cōsi derādo refert ex quo cōtractu agatur bonę fideivel stricti iuris. Prīo casu, cōsideratur tēpus moræ vsq̄ ad tēpus snīæ, vt æstimet̄, quo tpe plus fuerit. alleg. §. si p vēditorem. quē alleg. author. & ff. cōmo. sed et mihi. §. ī hac. Idē est in contractib⁹ stricti iuris, si agatur contra aliquē ob dolū. ff. de triti. l. in hac. Si verò agitur ex culpa ī contractibus bonæ fidei: dic vt s. In stricti iuris habetur ratio à tempore moræ vsq̄ ad tēpus litis cōtestatæ, attento quo tēpore, res fuit maioris pretij. In illis autē non habeb̄ ratio temporis post litē contestatā, in quibus venit id solū, quod petitū est. Si autē non quærit̄ de re, interesse vel ęstimatione, sed de accessionibus: in bonæ fidei, veniunt à tempore moræ: in stricti iuris, si peto quod meū fuit, veniūt à tēpore moræ: si mihi debitū, à tempore litis cōtestatæ. ff. de vsur. videamus. Hæc autē in accessiōibus naturalibus, vt fructibus. Ciuiles enim accessiones, nō prēstant̄ in cōtractib⁹ stricti iuris, nisi vinculo stipulationis. C. de vsur. quamuis. & de cōdi. inde. l. j. Nec obstat lex dicens, q̄ vsuræ vicem fructuū obtinent. ff. de vsur. vsuræ. quia illud verū in contractibus bonæ fidei. Nec obstat principiū distinctionis. l. hominē. ff. mād. Fideiussor em̄ agēs cōtraria mādati, quia hominē soluit, illā æstimationē habere debet, cuius erat homo tempore solutionis: non eius quę postea creuit, vel decreuit. nā in stipulatione, cùm peto hominem, quē p̄misisti: talē dare debes, qualis est: nisi fuerit in mora. quo casu etiā tempus anterius inspicit̄: vt in præ. l. hominē. Fatet̄ autē, q̄ morę interuenientis ante litis cōtest. habet̄ ratio in vtrobiq̄ iudicio, bonæ fidei & stricti iuris. vide quod dixi post Inno. & Host. de resti. spo. grauis. in ñ. glo. [illegible]

¶ §. quod si per venditorem. Vide quod ibi not. in glo. imò videtur.

actioni.

actioni:& tũc ſpectaꝫ tẽpus morę:vt in prę.l. vinũ. poterit aũt ſic concipi libellus.LIB'. Coram . &c. cõqueror de P.cui mutuaui decẽ corbes ſeu amphoras vini rubei,vel albi,& fuit in mora reddendi: qua re peto ipſum condẽnari in decẽ amphoras ęquè boni vini,habita rõne bonitatis à tẽpore moræ,& quãti plurimi fuit.Hoc probaꝫ ex præcedentibus:& iudex condãnabit eum in decem amphoras , dicens. ☞FORMA.Cõdẽno talẽ in decẽ amphoras ęq̃ boni vini habita ratiõe æſtimatiõis à tẽpore morę: & ꝑ vna quaq; amphora eũ cõdẽno ĩ decẽ ſolidos: & ſic ſua mora punit.Sed ſi ſimpliciter petĩ:poſtea in proceſſu potero à iudice petere ꝙ eum condẽnet in æſtimatione.nam vſurę veniunt iudicis officio.ff.
8 de vſur.mora.§.in bonę fidei.¶†Quid ſi petĩ vinũ
e nil de æſtimatione dicens:lata ſententia volo petere æſtimationem,ſcilicet decẽ pro qualibet amphora: nunquid obſtat mihi exceptio rei iudicatæ?Ia.dixit ꝙ ſi petĩ vinũ & æſtimationẽ,& iudex nõ habẽt rationem æſtimationis,non valet eius ſententia, quaſi pro parte pronunciauerit,& pro parte nõ.ff.fa.ercia ciſ.l.in hoc iudicio.C.de excep.rei iudi.l.j.[a]Si verò petĩ tantùm vinum:aut cõdemnauit tantũ in vino: & tunc nõ obſtat exceptio rei iudicatæ:quaſi ab initio minus fuerit petitũ:nũc plus peto.Inſtit.de act. §.ſi minus.extra,de plus peti.c.vnico.& ar.ff.de negot.geſt.ſi autẽ.ſi quocũq; modo.Sed Odof.contra dicens quòd poſtquã reus eſt condemnatus ad rem principalem,æſtimatio amplius iure actionis venire non poteſt.Sublata enim actione ſuper principali,& ſuper acceſſorio eſt ſublata. C. depoſiti.l.iiĩj.
9 ¶†Breuiter autem dic quòd aut res petita nullo mo
a do præſtari poteſt,vt quia perĩt:& tunc fit condemnatio in æſtimatione:licet res petita ſit:vt in præ. l.arbitrio.§.tamen.Aut poteſt præſtari,ſed non ſine magna rei difficultate:& tunc idem iuris eſt:vt ff.de leg.j.ſi dominus.§.qui confitetur.Aut præſtari poteſt,ſed non ſine damno actoris:& tunc quia magis intereſt actoris habere æſtimationem,quàm rem:fit condẽnatio in æſtimatione.ſic intelligitur præalleg. l.vinũ.Aut poteſt præſtari ſine difficultate rei cum damno actoris:& tunc facienda eſt cõdemnatio in re petita.& ſic intelligitur C.de fideicom.lib.l.fina.
10 ¶†Ad vberiorem autẽ huius materiæ tractatum,no
b ta[b] quòd cũ alicuius rei nomine in ſpecie,vel in qualitate conſiſtentis agitur,res tantùm eſt in libello pe tenda,& non æſtimatio:cùm ipſum ſolum corpus, & nõ æſtimatio ſit in obligatione:vt ff.de verb.obligi.ſi ſeruũ.§.fi.quod quidem dicunt[c] verum eſſe,ſi primum corpus præſtari poſſit:alioquin quia fortè non extat:tunc ęſtimatio debetur: & ideo æſtimatio peti debet:vt ff.de condic.fur.in re fur.ff.de dol. arbitrio.§.j.ff.de condic.inde.ſi non ſortem.§.libertus.quod mihi non placet.nam lex dicit ęſtimationẽ in obligatione nõ eſſe,vt in præ.l.ſi ſeruum.§.j.etiã ſi ſit extincta vel perẽpta:imò res extincta vel perempta eſt in obligatione:ſed tunc quia ipſum corpus preſtari nõ põt,iudicis officio fit condẽnatio in ęſtimationẽ:licet res tm̃ petita ſit.& ſic intelligiꝫ ꝑ leg.l.in re furtiua.& ff.de cõdi.inde.in ſumma.§.caue.ibi:repetet ptiũ,ſ.iudicis officio.& in p̃.§.libert⁹. Itẽ hõ repetẽdus eſt:& ſic in obligatiõe:cũ tm̃ iudicis officio æſtimatio p̃ſtabiꝫ:& ad eã fiet condẽnatio,ſi homo p̃ſtari nõ poſſit.& vide ff.de re iud,ſi quis ab
11 alio.ff.fami.ercia ciſ.& puto.§.iĩj.¶†Et qd ſi libellus ſic cõceptus eſt:peto rẽ,vel eius ęſtimationẽ.& qdẽ nõ tenet,ſecũdũ quoſdã:qa ꝓpter vim ſubalternationis in poteſtate rei eſſe debet vtrũ ſup re,vel ſup ęſtimatiõe petitio facta ſit.ff.de iur.do.plerũq;.§.pen.ff.de ſolu.l.Stichus aut Pãphilus.rñ.j.ff.de cõtrahẽ.emp. ſi in emptiõe.Si igiꝫ ſup æſtimatiõe q̃riꝫ:nulla erit q̃ ſtio:cũ ęſtimatio peti nõ poſſit,vt dixi.¶Sed certè
d ego[d] nõ puto eſſe in poteſtate rei,ſup quo facta ſit petitio:imò petitũ intelligiꝫ id,ad quod de iure põt extẽdi actoris petitio.ff.de iudi.ſi quis intẽtiõe.nec emm̃ eſt in iudicio rei electio:vt ff.de verb.obl.ſtipulatio iſta.§.j.ff.de iudi.ſolẽnis.extra,de cau.poſſ.& ꝓprie.cùm eccleſia.& talis petitio potius extendiꝫ ad rem petitam,quàm ad æſtimationẽ.Nam & in contractibus,ſi ſtipulatus ſum duas res ſub alternatiõe: & altera earum deberi non poteſt:altera,quæ deberi poteſt,erit in obligatione:vt in præ.l.Stichum.in prin.ff.de verb.obli.quoties.Patet ergo rem,& non ęſtimationẽ eſſe petendã:& pro eo,quod petitũ eſt, & nõ æſtimatione,cõdẽnatio fiet:niſi res petita præſtari nõ poſſit:qa tũc fiet cõdẽnatio in æſtimatione. C.de fideicõ.lib.l.fi.ꝓpe fi.ff.de leg.j.ſi domus.§.cũ alicui.& in præ.l.in fi.§.j.& niſi cõtumacia rei interueniat,& actor id poſtulauerit:vt ff.de rei ven.q reſtituere.& l.qđ ſi poſt.Inſti.de offi.iud.ĩ prin.& niſi natura actionis hoc ꝓmittat:vt ff.de act.emp.l.j.et l.emptor.rñ.j.& C.eo.ſi ita.& niſi cũ rei cõmodo p̃ſtare nõ põt.ff.de leg.j.nõ ampli⁹.in fi.& ſ.ver.qd ſi petĩt. Vel põt,ſed pietatẽ oſtendit:vt in prę.l.ſi do
e mus.§.in pecunia[e].& eo.tit.l.ſi tibi homo.§.j.& niſi ęſtimatio oĩno idẽ in ſe cõtineat:vt ff.de aur.& arg. leg.l.j.& §.fi.& l.Titiæ amicæ.qa nũmi erãt auro et argẽto incorporati:& legatũ cõtinet in ſe põdus qđ dici põt,& in ſimilib⁹.C.de don.ſi qs argẽtũ.Quod verò diciꝫ ff.ſi cer.peta.in l.vinũ.& ff.de triti.l.ſi res. vbi vinũ vel frumẽtũ fuit petitũ,& reus in ęſtimatione cõdẽnabiꝫ:ideo eſt,quia ſpectaꝫ ptiũ ſecundũ certa tpa:vt ſ.ver.ad huius.vide & ff.de ædil.edi.ędiles.§.itẽ ſciendũ.& de teſta.tut.l.pen.Item qñq; agitur in ſolidũ:& cõdẽnatio fit pro parte:vt ff.depo. ſi duo hæredes.& quędã veniũt in petitione,quę nõ veniũt in reſtitutione:vt ff.de rei vend.l.ĩj.Item daꝫ cõdictio furtiua ad æſtimationẽ rei,quã dñs conſequutus eſt ab alio,q̃ à fure.Sunt autẽ qui dicũt præ dictũ libellũ,in quo petitur res vel ęſtimatio,nõ eſſe de iure admittendũ:vt ff.de iudi,nõ quemadmodũ. licet de conſuetudine admittaꝫ:vt & aliàs diciꝫ.& ff. de publi.l.j.tamẽ quandoq; petitur res,vel eius æſti
f matio,ſi res non præſtetur:vt ff.loca.conductores[f].
12 ¶†Sed quid ſi cõmodatarius boues meos perdidit, & vult mihi cõſimiles boues reddere:ego verò ſolũ f ęſtimationẽ peto.arg.pro me.ff.eo.in cõmodato.§. fi.ff.de triti.l.penul.ff.de act.emp.l.j.reſpon.j.& C. vnde vi.ſi quis in tantã.in fi.& l.nõ absre.in fi.arg, pro eo.C.de ſer.fugi.quicũq;.ibi:eum pari,&c.& l. mancipia,ff.de arbit.Labeo.ff.loca.ſi quis domũ.ff. quod met.cau.illud.C.de pat.qui fil.diſtra.l.fi.Et ad hanc quæſtionẽ facit quod no.C.de dona.ſi quis argentũ.rñ.j.& ff.de fideicõ.lib.l.pe.circa medi.De actione æſtimatoria,not.ſ.de emp.& ven.§.iĩj.

a ¶L.j.Vbi de hoc ſcripſi,de re iudi. cùm inter.in glo. ſuper aliĩs.

b ¶Not.ſecundùm Simo.Vincẽ. cuius ad literã fuerũt hæc verba,C. de fideicom.lib.l. cùm quidam.

c ¶Quod quidam dicunt.Guido de Suza.& vide qđ not.ff.de conſtit. pecu.l. ꝓmiſſor. j.& ĩj.

d ¶Ego Simõ Vincen.cuius ad literam ſunt verba: vt dixi ſ.

e ¶§.in pecunia. Iſte §.nil facit. ſed §.ibi ſequẽs, qui cõfiteꝫ ibi forte ſed faciebat verſi.& loquiꝫ de ſeruo legato,qui eſt filius frater & nepos hęredis.dicit §.ille ꝙ cõfitente hærede & ęſtimationẽ offerẽte ęqſſimum eſt illũ ex audiri.lex ſequẽs legatum factũ in teſtamento,cuius ęſtimatio eſt ſoluta,non vult deberi:licet repetitum fuerit ĩ codicillis ſolutiõis tempore non apertis.

f ¶Conductores. Supple,vel ſi nõ extat,quam poſt moram debitoris dico nõ extare,ſecundũ Cui.de Suza.q etiã dicit rẽ vel ęſtimationem peti poſſe,etiã ſi res non extat,ꝑ l. ff.de verb.obl.eũ qui ita.§.vlt.& l. ſi ſeruũ.§.fi.& l.ĩter ſtipulãtem.§. pen.Item dicit ꝙ petita æſtimatione res peti videꝫ: vt ff.de cõſt.pec. l. promiſſor Stichi.de cõdi.fur.l. ĩ re furtiua.de dolo.l.arbitrio.§.nõ tamen.

g ¶Verſ. Aqliana. Et alibi dicta cõtinuauit Mart.de Fano hæc verba, & hũc libellum.

De obligatis ex Aquiliana ſtipulatione.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio nõ poteſt oriri ex Aquiliana ſtipulatiõe.
2 Obligatio ſemel ſublata,an poſſit reſtaurari.
3 Dans alicui aliquid ob cauſam, poteſt id cauſa non ſecuta repetere.
4 Cauſa dicitur de pręterito,res autem de futuro.
5 Soluens aliquid ob turpem cauſam ex parte petentis interuenientem,poteſt repetere.
6 Soluens nullla cauſa præcedente,vel credens ſe tenerı,an,& quo caſu poſſit repetere.
7 Soluenti indebitum,qualiter ſit ſuccurrendum.
8 Libellus cõtra illum,qui promiſit ſoluere certo die, nec ſoluit:qualiter ſit formandus.
9 Obligatione per legem inducta,nec ea lege cautum eſt,quo genere actionis experiatur,qualiter ſit procedendum.

CAeterum notandum eſt,†ꝙ ex Aqliana ſtipulatione,de qua dictũ eſt ſ.§.j.ver.Aqui
1 liana.[g] nõ oritur actio:imò tollitur
g priſtina obligatio ipſo iure.† Si tñ deciperet creditor,qui fortè liberauit eũ,vt alius ꝓmiſſor ſibi daret,prout in delegatiõe fit:nec ille re⁹, cùm liberatus ſit,ſeruet fidẽ:& debitũ erat purũ & manifeſtũ:ſic cõtra eũ libellus concipiꝫ:LIB.Corã &c.cõqueror de P.quẽ à debito decẽ lib.quas mihi debebat Aquiliana ſtipulatione præcedẽte,& acceptilatione ſequente ideo liberaui,vt mihi aliũ daret expromiſſorẽ: vnde cùm id non fecerit,dictam pe-
2

a ¶Porrò.Redit ad ordinem Rofr.qui triticariæ,de qua s̄.§.proxi.cōtinuat condictionem ob cauſam,in qua ſex ſunt neceſſaria, quæ per poſitiones colligas.Et vt aliquid de iſta intelligat Canoniſta,ſcire debes hanc cōditionem procedere in contractu innominato:ſed non in omni, ſcilicet do, vt des:vel do,vt facias:vel do,vt non facias,In facio verò vt facias,vel des: nō procedit.Datum enim repeti pōt: ad quod datur hęc cōdictio: factum verò nō. ff.de condi.inde. ſi non ſortē.§. libertus.Factæ em̄ cauſæ nulla cōſtitutiōe infectę fieri poſſunt. ff. de capti.& poſtli.reuer.in bello.§.fa- 3
ctæ.Vnde,vt di- a
cit Azo in Summa, conditio iſta non dicit ob cauſam factorū, ſed datorum. Itē vt patet ex poſitionibus,hæc conditio locum nō habet in cauſa impulſiua. Sed iniquū videtur q̄ locum habeat in finali. Nā ex quo b
non ſtat per recipientem, quò minus impleat haberi debet ꝑ impleta,& ſic nō eſt locus pœnitētię. ff. de contrahen. emp.Labeo ſcribit,ſi mihi, Facit de reg.iur.imputari.& regula, cū ſtat. lib. vj. Solu. Obiectio vera in contractibus nominatis:loquimur autem de innominatis.remiſsiōes dedi in regula, quod ſemel,& apertius in decre.noſti.de elec.ſuper ī.glo,ad not.ff.de condi.cauſa da.& cauſa non ſe.l,ſi pecuniam.Si quæris quare pœnitentia ſic reſcindit contractus innominatos? Dicit Azo in Summa huius titu.ante fin.forte id eſſe,vt ſicut ſunt debiles in obligatione contrahenda: ſic ſint debiles in retinenda.facit,quia decet illos eſſe vniformes.extra,de baptiſ.maiores. ver.ſimiliter.Item dicit Ioan.de Bla,quòd hæc pœnitentia non procedit in formatis negatiuè: vt quia dedi tibi pecuniam,ne ad iudicem ires.verū eſt enim te non iuiſſe,& cauſa incontinenti fuit in habitu adimplendi: & ſic non repetitur.donec vadam.ff.eo.l.quod ſeruus.hoc verum ex hac condictione:non ſic ex ea,de qua ſequitur,ſi negatiua eſſet turpis ex parte recipientis,vt ſtatim videbis.

cuniam repeto per condictionem ob cauſam.Si autem non fuit debitum purum vel manifeſtum,ſic in fine lit. e li dicetur:quare cùm id nō fecerit, ꝑ priſtinam obligationem in ſuum ſtatū reſtitui iudicis officio,quæ obligatio talis erat,quia debebat mihi decem libras ex cauſa donationis hinc ad talem terminum.ff.de condic.ob cau.ſi quis accepto.& l.ſi mulier.ff.de præſcrip.verb.ob eam.Item bene dixi, iudicis officio.non enim poteſt reſtaurari ſemel ſublata obligatio,ſi compellitur inuitus debitor ſe in vetus debitum obligare,vt in præ.l.ob eam.ff.de iure dot.licet,reſpon.j. ¶†Porrò[a] ſi des P.aliquid ob cauſam,ea non ſequuta, potes illud ab eo repetere per condictionem ob cauſam,quæ ciuilis eſt.ff.de cōdi. ob cau.l.j.§.ob rem.ſic libellus cōcipit: L I B.Corā &c.cōqueror de P.cui dedi decē vt Capuā iret,vel vt ſeruū ſuū manumitteret:vnde cū hoc nō fecerit, peto decē q̄ dedi,mihi reſtitui.& ad hoc ꝑpono cōdictionē ob cauſam. Vel ſic;L I B.Corā &c.vt ſ.vſq; vnde iūge,vnde cùm re integra pœnituerit:& ſic cā ꝑpter quā dedi,ſequuta non ſit:peto mihi decē reſtitui.& ad hæc &c.vt ff.e.dedi.& l.ſi pecuniā.ff.de cōdic.ob turp.cau.l.j.§.ob rē. ¶Actor ergo ſic ponet; P O.A C.Pono,q̄ tibi decē dedi,vt Capuā ires.C. de cōdi.inde.ſi repetēdi.Item q̄ cauſa illa fuit poſsibilis & honeſta.[b] extra,de pac.c.fi.& de cōdi,appo. c.fi.Item q̄ fuit finalis.aliàs enim non eram daturus niſi res.ff.eo.j.& ī.C.eo.dictam,ff.de cōdi.ob turp. cau.l.j.§.ob rem.ff.de dona.l.ī.§.fin.Item q̄ pœnitet me,& nolo vt vadas.ff.de condic.ſine cau,ſi pecuniā.reſpon.j.& §,ſed & ſi ac.& l.dedi.§.j,Itē cauſa,propter quā dedi non eſt ſequuta: vt in præ.§.ob rem.& C.de condic.ob turp.cau.l.pe.& fi.Reus verò ſic:P O.R E I.Pono quòd cauſa propter quā dediſti,fuit turpis ex parte tua.xxī.q.iiij.ſi ad pactū. Item quòd impoſsibilis. Item,quòd contra bonos mores.Item quòd ſtetit propter cauſam fortuitam. Item quòd cauſa illa fuit impulſiua.nā aliàs erat daturus.Item quòd iam inchoaui.ff.eod.quod ſeruus. ne quod met.cauſa.l.metum.ī.Si autem hic non fuit ſolutio,ſed promiſſio:non eſt diſputandum,an poſsit:quia, vt dicunt,Azo & Rofr.ibi nulla obligatio,per l.ſi plagij.ff.de verbo.oblig.ſi pignus datū eſſet,poſſet condici:cùm fortius ſit ſolutum repeti.Sed ex quo eſſet ex vtraque parte turpitudo,tenet Rofre.quòd licet non condicatur hac lege vendicari tamen poterit,vt ab extraneo.ff.ad exhi bē.de eo.§. pen. & vlti.ſecus ſi data eſſet res in ſolutum:quia tunc dominiū tranſlatū eſſet,de eo qđ datum eſt,vt indicet furem:tūc de quo, not.in l.iiij. ff.eo. vide extra, de furt. qui furē. & quod ibi dixi. Tractāt etiam de eo, quod datum eſt iudici, vt iudicet iuſtè,vel iniuſtè.de quo no.xj. q.ī.qui rectè. & xiiij.q.v.nō ſane. & ff.eo.tit.l.ī.Dicit etiam Azo in Summa eo.tit.in fin.q̄ licet hæc actio nō ſit famoſa,eſt tamē turpis ff.de obſeq.à lib. & lib.l.honori.et l.licet. Adde bī & breuiter Bald. conſi.v.lib.iiij.

4 extra,de cōdi.appo.c.fi. ¶†Et nota[c] q̄ cauſa ꝑpriè
c dicitur de præterito:res verò de futuro: vt ff.de cōdi. & demō.ſi ita legatum ſit.in fi.& ff.de cōdi.inde.damus. Vnde potius debet dici cōdictio ob rem q̄ ob cām.ſed impropriè ponit cā pro eo,quod futurum eſt.nā hæc cōdictio reſpicit futurū:cōdictio verò in
5 debiti reſpicit præteritum. ¶†Si verò[d] des alicui,&
d ſoluas ob turpē cauſam,ex parte eius interuenienię repetere potes per condictionē ob turpē cauſam,q̄ ciuilis eſt:ſic cōcipitur libellus:L I B.Corā &c.conqueror de P.cui dedi decē ne me occideret,vel ne tale maleficiū committeret:vnde illa decē peto. & ad hoc,ꝑpono cōdictionē ob turpē cām.ff.de cōdi.ob tur.cau.l.j. ¶Actor ergo ſic ponet:P O.A C.Pono q̄ volebas cōmittere homicidium,vel adulteriū & hmōi.ff.eo.l.ī.& in præ.c.ſi ad pactū.Itē q̄ dedi tibi decē ne faceres. ¶Reus verò ſic.P O.R E I.Pono q̄ T.illud volebat cōmittere:ergo nō ego.extra,de prę ſump.nōne.ff.de iudī.cū prætor.Item q̄ ei dediſti il
6 la decē. ¶†Rurſus,[e] ſæpe quis nulla cauſa præcedē
e te,ꝑmittit decē alicui,vel credēs ſe ad id teneri,ea ſoluit:vel fortè iuſta cauſa præceſſerat,ſed facta eſt in-
f iuſta.Exēplū in fullone[f].ff.de cōdic.ſine cau.l.ī.his caſibus ſuccurrit obligato ſeu ſoluēti,per condictionem ſine cauſa,quæ ciuilis eſt.ff.e.l.j.& l.qui ſine.& l.nihil.ſic ergo cōcipiet libell⁹:L I B.Corā &c.cōqueror de P.cui decē ſine cā ꝑmiſi:vnde ipſam obligationē cōdico,vel ago cōtra eum,vt me ab illa obligatione debeat liberare.& ad hoc ꝑpono cōdictionē ſine cā.ff.eo.l.j. ¶Actor ergo ſic ponet:PO.AC.Pono q̄ tibi ꝑmiſi ſine cauſa.Itē q̄ cauſa,ꝑpter quā ꝑmiſi,facta eſt iniuſta.Item q̄ fuit iniuſta:vt in præ.l. ¶Reus verò ſic:P O.R E I.Pono q̄ ꝑmiſiſti mihi e ex cauſa expreſſa.Item q̄ fuit iuſta.Itē q̄ veſtimenta,ꝑpter quæ fuiſti cōdēnatus mihi,combuſta ſunt
7 penes te. ¶†Sed & indebitū[g] ſoluenti ſuccurrit per
g cōdictionē indebiti,quæ ciuilis eſt:in qua ſic libell⁹ cōcipit:L I B.Coram &c.cōqueror de P.cui credēs me debere. c.ſolui:cū tñ ea nō deberē:vñ repeto ab

¶Rurſus. Aggreditur vī.cōdictionem ſecūdum ordinem Rofre. in qua tria requirūtur,q̄ quis ſe obliget promittēdo vł aliquid ſoluat. Secunda quòd nulla cauſa præcedat,vel ſi precedit,tendit ad iuſtitiam.Itē quòd credat ſe teneri,cum ſoluit:ne ſit locus regulæ,cuius per errorem.ff. de regu.iur.Quomodo autem concurrit cum alijs condictionibus indebiti,ob cauſam,& ob turpem cauſam, & cum furtiua:hoc ponunt Azo, & Roffre.Et eſt caſus,quo non concurrit,ſcilicet ſolutione non facta, ſed obligatione tantum.nam obligationem iſtam condicit.Aliæ verò condicuntur ſolutione facta.ff.eod.qui ſine.Ad id quod dicit ibi,incerti:reſpondę,vt ibi nota.

b ¶Poſsibilis & honeſta.De impoſsibili vide quod not.C.eo.l.dictam. in prima gloſſa.

c ¶Et not.ſecundùm Ro.in prin.tit.
⁂ADDITIO.Et quid ſit cauſa,& de differentia inter cauſam & rationem,videlatè per Barto.in l.demonſtratio.§.quod autem.de condi.& demonſtr.& pleniſsimè per Bald.conſil.cvj.incip.proponitur.in ij.volu. Et an ſit differentia inter cauſam & occaſionem:vide eundem Bal.conſil. cxix.incip.ſtatuto cauetur.colū.fin.verſi. quæſtio denique.eo.ij.volu.Et differentia inter cauſam & conditionem,vide Barto.in l.ſi ita legat.hic alleg.Henri,Ferrand.

d ¶Si verò.Continuat vj.condictionem,vt Rofre.& idem in Codice,& ff. quo ad proximam,& in hac duo requiruntur,quòd cauſa ſit turpis in recipiente,& quòd cauſa ſit futura:non ponderat quòd poſitiones actoris nō formantur.Et facit,quia illæ turpes eſſent ex parte dantis,& ſic ceſſaret repetitio.de regu.iur.in pari.lib.vj.ſed ne faciat id,quod faciendo peccaret. Sed obijcitur ex tali datione reſultauit grande bonum,& ſcilicet abſtinentia homicidij,ſacrilegij,vel alterius criminis.Item ſine datione mea ille forſan non abſtinuiſſet,qui id non habebat in animo.& ſic vanè timuit,cuius vani timoris nulla eſt æſtimatio.ff.de re iudi.ſi quis ab alio.Reſpondeo cōſiderandum actum receptionis,qui turpis fuit in illo, qui nullo dato abſtinere debuerat.Quod dicitur de vano timore, locum habet in caſibus aduentitijs,qui non æſtimantur.ff.qui & a quibus ma.l.Iulianus.& in actio-

f ¶In fullone.Qui recepit veſtes meas lauandas quas perdidit:cōuentus locati earum pretium mihi ſoluit:et ego poſtea veſtes inueni:cōtra me aget ex conducto vel condicet pretium hac actione.

g ¶Sed et indebitum.Ordine quo ſ.aggreditur viij.condictionem et ſeptē neceſſaria in ea ponit quæ per poſitiones haberi poſſunt.Et ſcias quòd in hac condictione: vt in ſ.proxi.error vel ignorantia etiam non probabilis: quia in facto proprio.ff.ad Velleia.quanquam admittitur.ff.eod.l.de condict.indebi.ſed et ſi me putem.et l.eleganter.in princip.C.eod.l.fin.Et eſt ratio:ne quid ſit in damno:qua ratione excuſat quandoque ignorantia iuris.ff.de iur.et fact.ignoran.l.iuris.Eſt ſciendum Pileum formaſſe caſum quæſtionis xcix.de eo qui facta diuiſione cum fratribus vt poſſet matrimonium contrahere cum puella:iurauit ſe non fuiſſe filium ipſius:cuius putabatur,& cuius hæreditatem diuiſerat.quo ſcito,fratres petunt per cōdictionem ſine cauſa,de qua proximè:vel indebiti,de qua hic : quicquid per diuiſionem cum illis factam habuerat. Ad partem quòd poſsit, inducit ſtandum iuramento ſuo contra ſe.ff.de iure dotiū.ſi duo.§.ſi quis.Nec contra iuramentum ſuum venire vel allegare poteſt.ſuam enim turpitudinem allegaret,dicendo ſe periurum, vel decipere voluiſſe.C.de tranſact. ſi quis maior.§.ſi aduerſus vendi.l.j.ſi minor ſe ma.di.l.penul.de ſer.pig. da.creditor.& habet iuramentum authoritatem rei iudicatæ.ff.de iureiuran.l.ī.tenet contrarium principaliter per regulam,quæ habet rem inter alios actam,alij non prodeſſe vel nocere.C.res inter alios act.per totum. extra de re iudi.c.penul.ff.de iureiur.l.ij.§.penul.& l.nam & poſtea.in fi. & l.ſed & ſi.in fin.Faciunt hæc:quia non iurauit in cauſa cohæredum,vel pro,vel contra illos.Facit ff.de adminiſtr.tuto,ſi duo.ff.de interrog.actio. l.vltima.Dixit etiam ponderandam cauſam,propter quam iurauit. quæ

fuit appetitus vxoris,vel libido ad ipſam.facit ff.de furt erum .extra,de acc.cùm dilecti.

a ¶C.fi.ibi,& in §.fina.ſtatim allegato.& in l.cùm quis,C.eo.titu.nota.diſtinctio.huius materiæ.

b ¶In hoc,ſecundum Roffre.

c ¶Eo quoq; interponit hoc intra ordinẽ Ro.ſecũdũ quẽ nouaẽ a condictio furtiua, de qua j. remittit. x. condictio ex l. de qua j.ver.fi.

d ¶§.aliæ. Eſt ſciẽdum, q̃ Azo in ſumma ipſius titu.de condi. ex.l. poſuit v. exẽpla ſed Roffr. eod.titu.colligit xxxñ. exempla, quæ p te videas,& omnino ſunt de legibus C. præter vnum, quòd fuit quintum Azo.& ipſius Roffr.vltimum ſcilicet ff. ad l.Iul.de adult. l.ſi poſtulauerit. j.rñ.& §.fi.& ex 8 l.q̃ ſic dicit, q̃ ex c his cauſis debetur p condictionẽ, quæ ex lege deſcendit,petitur.& C.eod titu.l.verba & quodibi nota.in fin.vlti.glo. Hoc dico quia Azo ſic recipit hunc cauſam q̃ ſi ſeruus tortus contra dominum accuſatum de adulterio, moritur in tormentis, ſi dominus abſoluatur,condictione ex lege petit æſtimationis medietatem ſerui.Gloſſ. prędicta diſtinguit tres caſus. Per prædicta vides ceſſare obiectionem Roffre.qui dicit, quòd cùm ferè ſolum ex nouis legibus competat condictio ex lege,rubrica nõ debeat poni in ff. Reſpon.id factum,ne in materia condictionum opus eſſet imperfectũ, per textũ legis ſ. poſitum.vides incõgruè factum.& ſufficiat vna lex ad materiam.facit ff.ad l.Cor,de fal.ſi quis obrepſerit.ad l. Aquil.ita vulneratus. in fi.Ambo aũt libelli hic poſiti, fuerunt Rof. q̃ dicit poſt illos hanc condictionem eſſe quandoq; pœnalẽ,qãudoq; miſtam, quandoq; petitoriam quãdoq; poſſeſſoriam,& quandoq; dari hæredibus,&quandoq; cõtra hęredes.& hoc operatur diuerſitas caſuum. pro quibus datur .Si vis exempla,ibi vide in fi.hic addo,quòd Roff.ibi fatetur prius per Ioan. illa exempla fuiſſe collecta.& ego illa habeo in quibuſdam ſcriptis antiquis

Bald. De obligationibus & ſolutionibus Rubrica.

An ſyndicus vniuerſitatis poſſit obligare ſingulos de vniuerſitate, dic vt in l.iiñ. §.actor. ff. de re iudic. per Bar. ¶Quòd quis poſſit ſe obligare ad priuatũ carcerem creditoris, vide gl.ff.de fur.l.interdũ.§.qui furẽ.vide ſ. de app.§. caſus talis eſt. Qui promittit non opponere exceptionem,intelligitur non ire per ambages: & ſi vadit,incidit in pœnam efficacem :tamen exceptionem bene poteſt opponere, vt no.hic per G.C.de adul.l.ita pudor.per Cy.¶Verbum pertinentia,reſtringit obligationem generalem pignoris, quin porrigatur ad futura.in ñ.colum.¶Vxor non poteſt ſe obligare pro marito , ſed pro ſe vel alio cum marito,ſic,ſi renunciat Velleiano.verſicu.ſed quęritur. & ſeq. G.Et præſumitur obligata pro marito,ſecundùm quoſdam,eo ipſo,quòd eſt obligata in eodem inſtrumento,ſcilicet in dubio.verſicu.ſed pone, vir. G.vide ff.ad Vellia.l.Seia.Bald. ¶An valeat renunciatio iuri hypothecarum.verſicu.quæritur.G.¶Inſtrumentum mutui quando ciuitas accipit mutuum,& quòd ſinguli ciues non ſint obligati,verſic.cæterum. G.Item in magnis vniuerſitatibus ſinguli non ſunt nominandi , ſed pauci ſic.ibidem, verſicu.ſequen. G. Item aliud eſt contractus , aliud eſt ſtatutum factum ad robur contractus.ibidem.G.argumentum contra.C.de donatio. inter virum & vxorem.l.penulti.per Barto.¶Inſtrumentum pro reſiduo pretñ mercantiarum, vel aliarum rerum qualiter fieri debeat verſicu. verum.& ſeq.G.¶Quid debet creditor probare in hypothecaria, verſi.ſed quid debet.& verſi.ſeq.G.¶Si dubitetur de tempore, præſumitur contra actorem.ver.quid ſi ago.& C.de petitio.hęredi.l.ſi poſt moram.G.vide j. eo.§.in obligatione.¶Et an ratificatio medio tempore actui præferatur. verſic.item pone obligaſti.G.& verſi.quid ſi penul.¶Et an poſſeſſor poſſit offerre debitum poſt ſententiam:ſic.verſi.quid ſit.T.G.¶Item an poſſit peti pretium redactum ex re pignorata. vel pone ti.& fuit de facto. G.¶Item ſi Titius obligauit de facto rem Señ:& hæres Titñ compleuit preſcriptionem,an valeat hypothecaria tanquam in rehæredis: vt l.Paulus.& ſi.de peti.hęredi.l.non tãtum.§.qđ ſi partẽ. Et dicendũ videt q̃ valeat:qa originem habeat à defuncto,qđ eſt verius,verſi.ſed qđ ℸ .G.¶In obligatione expreſſa pro dote inſpicitur tempus obligationis & contractus:in tacita,tempus numerationis.Ita intelligitur text.& gloſſ. in l.aſſiduis. C. qui potio.in pignore habeant.verſicu.ſed pone contraxi. quod notat G.Et an debitor expulſi, liberetur ſoluẽdo communi. §. nunc aliqua. ver. pe.G.

¶Obligatio legelis, intelligitur de moneta currẽte tempore conuẽtionis: ſed obligatio conuentionalis de currente tempore obligationis.§.nunc aliqua. verſicu. fin. G. & hoc eſt no. propter condemnationes , quæ fiũt ex forma ſtatutorum.Bal.

¶Si mercator confitetur ſe recepiſſe & teneri in literis,quas ſcribit ſocius eius:an inde oriatur actio de cõſtituta.§.prę notandum.verſi.pone mercator.quem §.bene no. pro literis cambñ mercatorum.& tene bene menti:quia eſt valde no.¶Qualiter formetur libellus in l.vinum.in §.ſequitur.verſic.ad huius autem.Et an lata ſententia ſuper vino,poſsit peti æſtimatio.verſi.quid ſi petñ vinum. G. ¶Item quid ſi petñ alternatiue vinum,vel æſtimationem, an erit electio rei Idem enim de iure videtur petitum,ad quod de iure videtur extendi petitio actoris. & in iudiciis non eſt electio rei.verſi.quid ſi libellus.G.& vide ſ.de libel. concep.§.procedit.¶Quidam perdidit boues meos,vult reddere conſimiles:an poſsit?verſi.quid ſi commodatarius.G.ar.C.de fideiuſ.l. poſt mortem.vide ſ.de loca.§.quid ſi boues.

e De donationibus. Rubrica.

¶Pro materia huius rubricæ debet recurri ad Summiſtas. Practici enim authores hanc rubricam vel ipſius tractatum ſpecificè non poſuerunt.Nã licet leges ponant tit.pro donato,ex quo vſucapitur.ff.pro donato. tamẽ actio ſpecialis huius nominis vel condictio,non eſt inuenta.Nam ſi donaſti & tradidiſti,hæc actio eſt neceſſaria : ſi promiſiſti tradere. hic agitur ex ſtipulatu,ſi ſtipulatio interuenit,quæ olim erat neceſſaria.hodie ſufficit pactum cùm vtriuſq; conſenſu.Patet vtrunq;.C. de donatio. ſi quis argentum.ante finem. & vt ibi no.ceſſante ſtipulatione ageretur condictione ex illa lege.Fateor tamen,quòd ad reuocandum donationem propter ingratitudinem.Rof.formauit libellum.de quo hic in fi. Quæſtionem ſecundam dominicalem de epiſcopo donante eccleſiam collegio, dando ſolùm canonico:ſcripſi & nó.de præben.ſi is,cui.lib.vj.in vltima gloſſ. venerabilem.lxvj.determinat glo.iiñ.in decre.apoſtolicæ.eodem tit.Ioan.de Deo, primam vide ſ.de inſtrumen.ed.§.nunc aliqua.in fi. Quæſtionem domini mei,quam proſecutus eſt Petrus de Ceruotis,de illo qui donauit indiuiduum ob cauſam partim inhoneſtam. vide ſuper regula , in pari. lib. vj. Si eccleſiæ donetur ſine inſinuatione:an inſinuationi renunciari poſsit: an remiſsio debiti vltra ſummam legitimam,requirat inſinuationem? & de ſolido quomodo inſinuatur.in hoc caſu ſcripſi ſuper §.porrò.in fi.de inſtru. ed.item in eo.§.ſuper verſi.quid ſi filia. Proſequor quæſtionem de ſorore nupta,quæ donat fratri,cùm ambo ſint in patria poteſtate.De donis factis per Imperatorem Conſtantinopolis ambaſiatoribus Mediolani, eſt quęſtio Roffr.vj.& no.ff.de procurato.qui proprio.§.qui procurator, vt in cęteris.& clarius ff. ſoluto matrimo.l.ſi verò.Quæſtionem Fede.& aliorum de bannito inſtituto,qui donationis cauſa ceſsit auiæ : ſcripſi de ceſ. actio.ſuper verillud etiam quæritur,an propter liberos nouiter natos donationem reuocet non patronus ſcripſi,eo.titu.c.vlti.ſuper prima glo.Et hic addo,q̃ ſubintellecta condictio in donatione,per quam fit reuocatio, intelligitur etiam in iuramento,cuius virtute non obſtaret reuocationi. facit de iureiu.quẽadmodũ.cùm ibi no.in glo.ñ.bene faciunt l.indubitati.& l.ſi libertus.ibi alleg.item.l.vlti.ff.qui ſatiſ.cog.quæ concor.cum decre. ad hoc.ñ.de app.Quæſtionem de inſtituto & rogato reſtituere hæreditatem an donando poſsit diminuere partem debitam ſubſtituto, Dy. ſuo con-

ff.xxviij.tenet q̃ non.vnde si filia erat sic instituta & rogata de restituẽdo si decederet sine liberis: si instõ illa excedebat summã legitimã, illũ excessum nõ potuit donare, nec cedere. ff. de leg.ij.l.fi.§.filiæ. & ff. de pac. do. cũ marit⁹. §.fi. sed quatenus cõtingebat legitimã, pr̃ nec onus fideicõmissi imponere potuit, nec substitut⁹ in præiudiciũ filiæ sibi potuit stipulari. ff. de leg.ij. cũ pater. & §. pr̃ certã. & C. d inof. test. l. q̃m in priorib⁹. Quæstio nem dñi mei in legibus, quæ incipit, Petrus donauit. fuit hæc, si dono seruitutem altius non tollendi vicino meo & vni ex filijs, quẽ elegerit, an possit eligere superuiuentem alijs. Et hanc Bartol. de Neap. reassumit domino meo nõ nomĩato. ipse dominus meus tenuit quòd nõ, per l. si cui. ff. de serui. quæ vult illũ, cui relicta est seruitus viæ debere illam viam eligere, quę sit cum minori incommodo prædiȝ seruiẽtis. Item ista electio fit onerandæ libertatis causa, quam habet dominus ædificando: & sic non debet concedi: arg. ff. quarum rerum actio non datur. l.j. §. quæ onerandæ, & verè huic solutioni satis conueniunt mens & verba donantis. De mente patet: quia de vno voluit grauari, nõ de omnibus: & d hoc verbis expressis. sed electio talis necessariò comprehendit omnes: & sic est fraudulenta, & non sequenda. ff. de rei vendi. in fundo. extra, de rescrip. sedes. in fi. & c. seq. Item cùm tacitè videbatur actum de certo habeatur pro expresso. ff. si cer. pe. cùm quid. de iureiu. quemadmodum. Prædictus Bart. reassumens, tenuit contrarium, per iura quæ dominus meus allegauerat ad illam partem, scilicet ff. de leg.j. si seruus legatus. §. huiusmodi. vbi dicit valere legatum vsufructus & proprietatis: cùm testator legat vsumfructum libertis, & proprietatem illi liberto, qui alijs superuixerit. Ad idem ff. de reb. dub. l. quoẽ. liberis. & C. quando di. le. ced. l.ij. quæ lex etiam de legato proprietatis loquitur facto pluribus, ita quòd ad superuiuentem pertineret. Et fateor quòd hæc iura bene approbant talem formã relicti, ita q̃ donans bene potuisset sic donare: per iura prædicta. sed quæstio nostra est de donatario: an cum magno præiudicio hæredis donatoris potuerit sic eligere non vnum tantùm in effectu, sed omnes, vt prædixi. Sit ergo hoc dubiũ de incertitudine, cùm sit incertitudo de cæteris. sed est dubium de potestate eligentis. vnde tenet quod dominus meus dixit. Est etiam aduertendum q̃ hæc electio erat voluntaria: non enim tenebatur donatarius eligere, sed potestatem habebat eligendi. & sic hunc casum non contingat. quod dicam j. tit. proxi. super rubri. ver. Lambertinus.

ADDE quæ posuit in d.§. nunc aliqua. in materia de dona. & de ambasiatoribus Mediola. adde Bal. consi. lvij. lib. ij.

SVMMARIVM.

1 ☞Laicus conferens ius patronatus aliquibus clericis, quibus verbis debeat in instrumento vti.
2 Donatione pluribus facta, si alter repudiet donationem, an portio eius cæteris accrescat.
3 Insinuatio, an sit necessaria, vbi pater emancipans filium, dat ei partem suam.
4 Contractus ex conuentione legem accipiunt.
5 Donatio facta ratione ingratitudinis, põt reuocari.
6 Donatio monasterio facta, an aliquo casu possit reuocari.
7 Donatio facta filio à patre intendente maleficium committere ad consequentiam, ne confiscarentur: an postea repeti possint.
8 Venditio põm bonorũ videt facta in fraudẽ legis & hominis: & ideo secundũ quosdã non est tenenda.
9 Libellus qualiter sit in donatione causa mortis concipiendus.
10 Donatio causa mortis similis est legato.
11 Libellus qualiter sit in donatione inter viuos concipiendus.

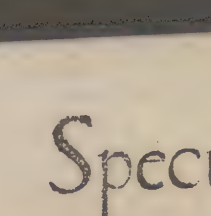

IN hac materia forma ĩstra donationis cã mortis & inter viuos: vt §. de instrumẽ. edit. §, porrò. ver. [a] nũc qa. Itẽ forma donatiõis factę monasterio, q̃ qs ingredit, vide j. de regula. ver. hæc quoq̃. ¶ †Et no. q̃ si laicus cõfert ius patronatus aliquibus clericis, vel collegijs, debet vti in ĩstrumento donationis talibus verbis [b]: concedo & do, talem ecclesiam, & præsenti charta confirmo: vt extra, de iure patronatus. quod autem. & idem in alijs donationibus. ¶ †Quid si pluribus [c] donatum est, & alter eorum repudiat donationem: nunquid portio eius cæteris accrescit? Videtur q̃ sic, vt C. lib. xj. de his, qui imperialis dona. lib. me. l. fi. C. lib. x. si socius lib. imperialis sine hære. decesse. l.j. Sed dic contra: nã in cõtractibus inter viuos nõ habet locũ ius accrescẽdi, excepto vsufru. ff. de vsufruc. accrescẽ. l.j. §. in ꝓprietate. Et qd in primis cõcor. dicit speciale esse in dona. principis. Item pone, pater plura donauit filio in potestate cõstituto: nõ tñ fuit donatio inofficiosa: postmodũ cũ pater testaret, dixit quia nullã fecerat alicui donationẽ [d], quærit an per hoc videatur donationẽ hmõi reuocasse? Et videt q̃ sic, & verbis & factis: cũ per verba æquipollẽtia hoc fecerit: extra, de ver. sig. igit in his. & plus est facto ostẽdere q̃ verbo declarare. ff. de ędi. edic. si tñ. §. ei qui. & arg. ff. de adimẽ. leg. libertus. & extra, de app. dilecti. Item legata & fideicõmissa nuda volũtate tollunt: igitur & donatio, quæ in sola donãtis volũtate cõsistit. ff. de adimẽ. leg. l.ij. in fi. & facit ff. de fundo dota. l. erit. arg. cõtra. C. de testa. verba. vbi hoc videtur expressum. Ad idẽ C. de ꝓba. instrumẽta. & l. rationes. & aut. ibi posita. Super hoc dicũt, q̃ si apparet, q̃ fuit de donatione oblitus, nõ est reuocata. Si verò scienter dixit: secus. In dubio autem aut nouiter fecerat donationẽ, ita q̃ præsumit memor esse: & tũc videt reuocasse. Aut fecit iam est diu: & tũc præsumitur oblitus, & nõ intelligit reuocasse. Nã memoria labilis est: & ideo fiunt scripturę: vt C. de testa. iubemus. ff. de acq. pos. peregre. & facit in aut. de triẽ. & se. §. illud quoq̃ bene haberet. & qd no C. de fide instru. in exercẽdis. Vel distingue, vtrũ donatio fuerat inofficiosa: vt tũc videat reuocasse ꝓpter inuidiã inter filios tollendã: vt C. de colla. l. pe. Aut nõ fuit inofficiosa: vt tunc non videat reuocasse, per iura p̃missa. Nec obstat, si dicis q̃ donatio habet vim legati: vt sic sola nuda voluntate intelligit tolli: vt §. quia hoc verũ est, si expresim cõfirmet: [e] aliàs non: vt ff. de dona. inter vi. & vxo. donatiões [f]. ¶ †Quid si pater emancipans filiã dat ei partẽ suã: nũquid est necessaria insinuatio? Videtur q̃ sic: quia nõ cogit dare: vt C. de col. vt liberis. in fi. & sic videtur donatio. Quidã tñ contra: quia non est donatio, cũ soluit debitũ naturale: vt ff. de don. hoc iure. §. ij. C. de cur. fu. l. fi. §. j. Item est datũ ob causam, vt se inde nutriat quod onus aliàs patri incũberet, si nõ daret. j. distin. ius naturale. Item videtur quædã derisio, cũ viuẽte patre filius quasi dñs videatur. ff. de libe. & posthu. in suis. Institu. de hæredi. quali. & differ. §. sui. ¶ Sed contra, quòd sit donatio ob causam. in præ. l. hoc iure. in fi. Sed dic quòd vsq̃ ad debitum bonorum sub fidium non est necessaria insinuatio: sed si sit vltra illud, consilium est, quòd interuenit. ¶ †Quid si aliquis dat omnia bona sua fortè secreto: & dicitur in instrumento donationis, quòd si bona illa valent vltra quingentos sol. [g] tot intelligantur, & sint donationes, quot sunt res: & aliqua earũ non valet expressa confirmatio vt valeat secundùm authorem: tunc certum est, quòd habet vim legati: sed de donatione facta filio in potestate constitute, & infra summam vel supra summam insinuatam: in quæstione, qua quæritur, an filius habeat conferre talem donationem cũ fratribus. sequendo Dy. cuius verba ad literam posuit Cynus in aut. ex testamento. de col. dicimus quòd non, siue pater confirmet, siue non. Primo enim casu constat habere vim legati, quod non confertur. C. de colla. l. à patre. & posset eo casu venire in fideicommissum per patrem. ff. de lega. ij. l. sequens quæstio. in fi. Secundo idem, scilicet quando non reuocat expresse, quod reuocare poterat, videt tacitè in testamento reliquisse. ff. de dona. inter virũ & vxo. l. cùm hic status §. j. Facit ff. de iu. codi. l. conficiuntur. in princ. Est em̃ regulare, q̃ approbare videtur qui non improbat, qd potest. ff. de re iudi. sæpe. §. cur autẽ. vnde vera acquisitio dominij rei donatæ sibi post mortẽ competit ex tacito relicto, non ex donatione prius facta: quæ contra iura fuit: & reuocabilis erat. Facit ff. de coll. bo. l.j. §. si ab ipso. Item eo casu locus est falcidiæ. C. ad leg. fal. in donationibus. sed in filio tempore donationis emancipato est totum contrarium, quia donationem cum fratribus cõfert: quia iure relicti habere non potest. quod enim iam suum erat, pater nec expresse, nec tacitè approbare potuit. cõfirmat enim, vel approbat is, qui infirmare vel reprobare potest: vt in præ. §. cùm autẽ. & ff. de leg. ij. Titia. §. Lucio. extra, de hære. cùm ex iuncto. in fi. quod pater non posset C. de inoffici. dona. l. ij. de dona. quæ sub mo. l. perfect. & quod meum est ex vna causa, alia causa meum fieri non potest. extra de fide instru. inter. ante finem. & ibi concor. Hoc scias, quòd licet habeat vim legati donatio non expresse confirmata: non tamen per omnia: vt patet eod. tit. de dona. inter virum & vxo. C. in l. res vxoris.

a ¶In hac materia, ver. nunc. adde quod ibi scripsi.

b ¶Talibus verbis. Miror de Gul. qui dicit q̃ debet vti his verbis, cùm verba sint dubia. quod patet ex ibi notatis in glo. ij. potissime: non obstet qd non valet vt agitur: nec valebit vt valere poterat: vt no. eo. tit. illud. in j. gl. & super ea, per quam decre. & decre. vnicam, de iure patro. lib. vj. tenet q̃ dicere debet, dono patronatum, quem habeo in tali ecclesia.

c ¶Quid si pluribus. Quicquid hic interponit vsq̃ ad libellos, fuit additio.

d ¶Donationem. Simile factum, quod scripsi super rubri. de dona. inter virum & vxo. ver. est sciendum.

e ¶Confirmetur. s. quòd habet vim legati. hoc j. reassumam.

f ¶Donationes. Hoc scias, quòd donatio, cui ius resistit, vt ibi, facta in filiũ in potestate, vel facta coniugi, facilius reuocatur q̃ legatum, quòd nõ reuocat obligatioe rei legatæ factæ per legantẽ. sed talis donatio sic. Primũ patet Institu. de lega. §. si rem. ver. idẽ rescripserunt. & C. de leg. l.ij. Secũdũ patet C. de dona. inter vi. & vxo. l. si maritus. & rõ ibi no. quia legatũ fauorabile. donatio talis odiosa. Item legatũ tenuit à principio: sed illa donatio non. Facit qd no. ff. de leg.j. l. talis scriptura. ad finem vltimæ gl. Redeundo ad id qd obtuli, est sciendum, q̃ lex, donationis quam allegat author, nõ ꝓbat simpliciter id, ad qd inducit, sed probat etiam contrariũ. Per silẽtium enim donatoris vel donatricis dicit ibi text⁹ ille si infra legitimam quantitatẽ factæ fuerunt vel vltra legitimam fuerint tamen in actis insinuatæ: in eo tamen quod excedunt, non confirmantur silentio. & in hoc procedit dictum eius, scilicet quòd ad illum excessum necessaria est

g ¶Quingentos sol. i. aureos. de quo vide ŝ. de iustrumen. edi. §. porrò. super ver. fi. in fi.

vltra

a ¶ Quidam. Vt Ia.de Are.& alĳ,de quibus dixi ſ.de inſtru.edi.§.porrò.ſuper ver.donatio.vbi etiam apertius ponitur finis huius ver.de nominatio ne rerum,loquens.ibi etiam dixi qualiter fiat inſinuatio & coram quo iudice,& an die feriato:quid de regalibus. An autem donãs his legibus,quæ inſinuationem fieri præcipiunt,renunciari poſsit,dixi in fi.huius §.

b ¶ In fraudem legis.Quæ ad refrę nandos donatorum impetus, inſinuationis neceſ ſitatem inuenit.facit C. de inoffic. dona.l.ĳ. & ęquè cùm tranſeant ad hæredes vtriuſcȝ a donantis & donatarĳ:vt l.ſancimus.in fine.C. de dona. Abſurdum autem eſſet,quòd verba prȩualerẽt c rei,& fictio veritati contra iura.ff. de caſtrenſi pecu. l.ſi fortè.vbi concordãtiæ. Ad idẽ ff.de lib.&poſth. l.filio. & de elec. commiſſa. lib.vj. §.porrò.cum cõcord. d

6

c ¶ Quod dicitur plus. Dicit Simõ Vicẽ.ſuper l. ſancimus. quòd ſi in fraudẽ legis fiant diuerſæ donationes excedentes ſummam , quòd forſan non valebunt : per l. contra.ff.de leg.& ſenatuſcõſul. & de iure patro.ſi libertus. in fin. refert quendam tenere contrariũ : cũ ſic donãdo iure ſuo vtatur. & ſic dolum non facit.ff. de reg.iur.nullus. quod tamen ſibi non placet ſecundùm quod §. ſi quis autem. in l. ſancimus. loquatur de his quæ nõ

vltra:nunquid per hoc euitabitur pœna illius l. C. de dona.ſi quis pro redemptione,quæ inhibet fieri donationes vltra prædictam ſummam ſine inſinuatione. Videtur quòd ſic:cùm actũ ſit,vt tot ſint donationes,quot ſunt res.argu.ff.ſi cer.pet.cùm quid. contractus enim ex conuentione legem accipiunt. ff.depoſi.l.j.§. ſi conuenerit. Et ꝙ ſint tot donationes,quot res;facit ff.de verbo.oblig. ſcire.in princi. & facit eo.tit.quod dicitur.& l.pluribus. Quidam[a] tamen dicunt talem cautelam non valere : quia vna eſt donatio,cùm vnico actu fiat. C. de dona. ſancimus.§.ſi quis autem. Videtur enim fieri in fraudem legis:[b] nec videt̃ ſufficere dicere,quòd tot ſint donationes,quot ſunt res,niſi ipſæ res nominentur:vt in præ.l.quod dicitur[c].¶ † Quid ſi actum eſt in donatione , ne propter ingratitudinem vel cauſam aliquam reuocet̃? Rñ.ſi hoc ſolũ dictũ fuiſſet,quòd ꝓpter aliquam cauſam reuocari non poſſet: tamẽ nihilò minus ex cauſa ingratitudinis bene reuocaretur:vt C.de bonis lib,l.fin.ſed quia expreſsè de ingratitudine actum fuit,videtur quòd ea interueniẽte non poterit reuocari.arg.ff.ſi quis cau. ſed & ſi qs §.quæſitum.Sed dic cõtra,ſecundùm quoſdam: ne per tale pactum donatarius inuitetur ad delinquendum,ff.de paç.ſi vnus.§.illud.& §.pacta[d].¶ † Quid ſi aliquis Baro ædificauit, & dotauit monaſterium: nunc abbas & monachi fiunt ingrati, copulando fortè amicitias cum inimicis eius: nunquid poterit reuocare bona monaſterio collata propter ingratitudinem? Et videtur quòd ſic.extra , de dona.c.fin. C.de dona.l.fi.Punitur enim quis copulando ſe inimicis domini ſui.ff.de of.præfe.vr.l.j.§.cùm patronus.C.de inof.teſta.liberi.extra,de accu. repellatur. Ad idem C.de ſacroſan.eccl.l.iubemus nullã. Nam vniuerſitas bene incidit in edictũ.ff. qđ metus cã.l. metũ.§.animaduertẽdum.& cõmittit dolũ.ff.de dolo,ſed ex dolo.§.ſed an in municipes.[e] Ar.contra, quia delictũ perſonarũ nõ debet in dãnũ monaſterĳ redundare.xvj.q.vj.ſi epm.extra,de excep.cũ venerabilis.extra,de cõſti.c.ñ.nec pupillus tenetur ex facto tutoris.C.vnde vi. meminerint.nec impubes, qui conſcius fuit faciendi falſam monetam,tenetur C.de falſa mo,l. fi. Quidam dicunt quòd bona monaſterio auferentur,& ad Baronem redibũt. & monaſterium deſtruetur.Nam & ciuitas deſtruitur propter delictum ciuium.ff.quibus mo.vſuſfru. amit.l. vſuſfr.ciuitatis.xxv.q.ĳ.ſi audiuerim,&priuat̃ epo, vt xxv.q.ĳ.ita nos.Et collegia diſſoluunt̃ propter delictũ eorũ,q ſunt de collegio.ff.de leg.iĳ.pr̃ §.Tu ſculamus.C.de dona.l.fi.Vel dic melius eſſe, ꝙ nec monaſterium deſtruat̃,nec bona ei auferantur pro-

e

fiunt in fraudem inſinuationis.quæritur etiã ibi,ꝙ de vna donatione facta pluribus,quæ ponderata portione ſingulorum,non excedit: conſiderata perſona donatoris excedit,puta v. perſonis dat mille æqualiter diuidenda:ſibi placet,quòd cenſeatur vna donatio.arg.ff.de duo.reis.l.ĳ. Vltimò ſubdit,quòd pro & contra eſt optimum argumentum ſecundùm diuerſas lecturas.ff.de iuriſdi.om.iudi. ſi idem.§.fi. Mihi non videtur caſus dubius:cùm lex,ſancimus.& pe.C.eo.donatoribus & ipſorum indemnitati etiam contra donatarios voluerint prouidere.& facit extra,eo.ti.apoſtolicæ.ibi:eiſdem,vel diuerſis eccleſĳs &c.

ADDE,quæ poſui poſt Bar.& Alexan,in l.Modeſtinus.ff.de dona.

d ¶ Et §.pacta.Pro primo dicto facit decre.vlti.eo.tit.dum dicit , de rigore iuris:vbi ad idem induxi xlv.diſtin.tria ſunt.& de adul.ſi vir.ad quæ tamẽ reſponderi poſſet,quòd de præterita culpa loquunt̃ , non de futura. Dici poſſet per decre.de iureiur.quemadmodum.in fi.tale pactum , ſi iuratum fuiſſet,ſeruandum fore:aliàs non teneri donantem ad illud. Ad materiam facit quod ſcripſi ſ.de emp.& vendi.§.fi.in prin.

ADDE,vt per Bal.conſi.xlviĳ.li.iĳ.qui de Spe.hic facit mentionem.

e ¶ §.ſed an in municipes.De hoc vide no.de ſimo.dilectus.ſecundo.

ADDE de donatione facta eccleſiæ cum hoc ꝙ alimenta præſtet donatario:an ſi ille prælatus nõ prę ſtet,poſſet reuocari? Ro.conſi.cclxxxiiĳ.

f ¶ Nuda.& l.pe.in fi.

g ¶ Contractus.& l.in his rebus,

h ¶ C.j.Quia non videtur author iſtam partẽ quæſtionis plus proſequi:eſt ſciendum quòd Albe.Papien.ſuper l.tranſactione finita.C.de tranſac.ad hanc partem allegat.l.cùm ea.quæ eſt eo.ti.de tranſac.& C.ſi cer.pe. ſi nõ ſinguli.& l.ſeq.& ff.de dona.inter vi.& vxo.l.quod autẽ.§.ſi verò.& duas quas ſupra addidi.Ad contrariũ alleg.ff.de adop.poſt mortẽ.de ſer.ruſti. præd. per fundũ. C.denon nu. pecuni. generaliter. cum cõcor. Item ipſam l.trãſactione. & prædictã l. cũ fatearis. ſoluẽ dõ dicit,quòd ſi is qui dicit ſe ſimulatè vẽdidiſſe, eſt in poſſeſsione,audietur allegãs turpitudinem ſuam contra illum, qui eſt in pari turpitudine . Sufficiat regula, in pari. libro vj.cum cõcordantĳs , dicens ꝙ multùm facit ff. qui & à qui.ma,l. ſi priuatus. §.j. Si autem agat ſimulationem allegãs, ſine fraude , nec de fraude cõſtat: auditur . C , plus valere quod agitur. l. acta. & l. ſi quis alteri.l. ĳ. & l.multum.Et ſi de fraude cõſtat, nõ audietur agẽs cõtra factum ſuum & turpitudinem allegans.C.de ſer. pig.da.ma,l.ſi creditoribus. alle.extra, de conceſsio. pręben . cùm ſuper.& đ dona.inter dilectos. & quæ ibi.no.

¶ ADDE, an quis poſsit dicere contractum à ſe celebratum ſimulatum. Pet.de Anchara. conſil. ccxxviĳ.

¶ Ver. ea etiam quæ, per illã vna opi. habet quòd

pter premiſſas rationes:perſonæ tĩ inde eĳciant̃,& aliæ ibi ponantur.¶ † Item pone, aliquis intendens committere aliquod maleficium,emancipat filium, & dat ei bona ſua,ne committẽs maleficiũ inueniat̃ aliquid habere: ꝓceſſu temporis aliquis petit bona illa,à filio tanc̃ bona eius: vel fortè ipſe filius petit ea à patre:vel fortè filius vult ea retinere : pater dicit,ego tibi dedi propter talem cauſam. & res meæ remanſerunt.Quod pater nõ poſsit reuocare, ꝓbatur C.de reuo.dona.l.cũ fatearis.Ar.cõtra,ꝙ nõ fuerit donatio,ſed fuerit quædã ſimulatio.ff.de cõtrah. emp.nuda.[f] ff.de ritu nu.ſimulatæ.ff.de act. & obli. cõtractus.[g] C.plus valere,qđ agit̃.ꝓ totũ. extra,qđ met[9] cauſa.c.j.[h] Dixit Vber.de Bo.ꝙ ipſe iudicaret talia bona fiſco eſſe appliçãda, in cuius fraudem factum fuit:nec cõmiſſo maleficio publicarent̃.ff.de calũ.prȩcipuȩ.& l.gñali.§.j. & §.fi.extra,de ſup.ne. prȩla.licet.extra,de arbi.olim tpe.Ar.tñ,ꝙ cõtract[9] facti ante accuſationẽ & punitionem teneant.C.de bonis proſcrip.ſi quis poſt hanc.ver.ea etiam quę.[i] & l.ſi quis intra.ff.de dona. poſt cõtractũ. Sed poteſt dici,ꝙ valent:poſſunt tñ reuocari,vt in præd.l. cùm fatearis. Itẽ videt̃ ꝙ qui allegat donationẽ ſeu alienationẽ in fraudẽ,ſiue hac intentione,ſiue etiam in fraudẽ creditorũ factam eſſe,hoc probare debet. arg.ff.qui & à quibus ma.li.non fi. ſed ſi maritus.ff. de his quæ in frau.cred.oẽs.§.j.C.de do.lata.ibi:vel cc̃ maximè,&c.¶ Ego dico,[k] ꝙ ſi talis donator,vel alienator diu poſt cõfectũ inſtrumẽtũ bona ipſa tenuit,nec apparet donatariũ, ſeu illum, in quẽ facta dicit̃ alienatio , illa petĳſſe vel tenuiſſe , vel fructus inde ꝓcepiſſe, p̃ſumit̃ fraus.ar.ff.de ꝓba.Procula.ff. quib[9] mo.pig.vel hyp.ſol.ſicut.§. ſuperuacuum.ff. de acqui.hære. ꝓ hære.§.Papi.ſcribit.& l.ſi quis extrane[9].ff.ad Sylla.l.j.in fi.ff.de acqui.poſ. quãuis.§. ſi conductor.& vide ff.de proba.qui teſtamentum. & C.de ſumma trini.nemo. ¶ † Quidã tñ dicunt in cõtractu venditionis,[l] ꝙ ſi quis vẽdidit omnia bona ſua,non tenet venditio:quia videtur facta in fraudẽ legis & hominis;id eſt,hæredis occiſi, vt in præ. l.omnes.§.Lucius.Si verò tm̃ res aliquas, aut vendidit ſuſpectæ perſonæ,vt filio ſuo emãcipato,vel nepoti,vel fratri:& tũc præſumit̃ fraus.vnde nõ tenet ff.de reg.iur.fraudis.Aut extraneo:& tũc valet,& tenet.ar.C.de ñs,quæ vi metuſue cauſa fiunt. accuſationis.& l.in extraneis.& l.ſæpe. Vel dic,ꝙ ſiue fiat cõiunctæ ꝑſonæ,ſiue nõ:ſiue donet,ſiue vẽdat:& ſi ue parũ ante,ſiue parũ poſt cõmiſſum maleficium, nõ tenet qđ agit̃:vt ff.de do.cã mortis.ſi qs.ff.de in iu.ru.& ir.te.ſi qs filio.§.quoties[m].¶ † In donatiõe i aũt cauſa mortis,ſic põt libel. cõci.ſi poſſeſsio ſit pe

i

k ¶ Ego Dico.Secundùm Gui.de Suz.in q.ſtatutorum mihi.h.alle.etiam C. de diſtra.pigno.l.& qui ſub imagine.

l ¶ In contractu venditionis.quaſi in contractu gratuito maior ſit prę ſumptio fraudis,cc̃ in non gratuito.In locis,quibus ex contractibus ſoluũtur gabellæ,non ſic facilè practicantur hæ fraudes,ſicut in alĳs.

m ¶ §.quoſ. Per l.ſi aliquis.proxi.allegatam. tenet Dyn. quòd ſi facta eſt in fraudem pœnæ,& hoc conſtat,non tenet.ſi conſtat quòd non in fraudem tenet.In dubio dicit quòd ſi poſt accuſationem vel deprehenſionem in crimine,facta eſt,ſi ſequatur ſententia condemnatoria,non valet donatio:aliâs valet:nec præſumetur propter pœnæ ſuſpicionem facta.ff.de bon.eorũ qui ſibi mor.conſci.l.fi. circa prĩ.Fuit multorum quæſtio,an domus homicidæ paulò prius vendita,ſit diruenda vel confiſcanda ſecundùm formam ſtatuti in crimine homicidĳ ſic iubentis.Rof.vbi de Pauliana,in princip.tractat materiam.& Alber.Pap.ſuper rubrica de his,quæ in fraudem. vbi dicit,ꝙ colũbus ibi propoſuerat quæſtionem:ſed non foluerat. Allegabat autem quòd ſic,quòd cùm commune ſit creditor:quia creditor dicitur, cui debetur ex maleficio.ff.de ver.ſig.ſi cui.§.j.de act.& obl.l.iiĳ.in princ. reſcindatur ergo contractus,& pretium numeretur.arg.C.de reſcin.vend.

quandocunc̃ ante ſententiam facta valet:& ſic no.C.de dona.inter vir.& vxo.l.res vxoris.vnde dixit Odof.etiam poſt delictum valere donationẽ. ſi non ſequatur ſententia,per l. poſt contractum. ſtatim allegatam. vide ſ de accu.§.ſequitur.ver.quid ſi poſt.

l ñ.addit Gul.vbi ſ.qa & ſi hoc eſſet cõtra iuris regulas: multa tamen contra illas inducuntur,ne crimina remaneant impunita.ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.In contrarium inducũt Ro.& Alb.q̃ edictũ de his q̃ in frau. cre. hic nõ habet locũ,cũ illud requirat diminutionẽ p̃imonñ: qđ hic nõ eſt, cũ vẽditor habeat pretiũ ſaluũ.Item cõe nõ erat tũc creditor. qa nõ dũ deliquerat: & fraus creditoris allegari non poteſt,vbi creditũ non p̃cedit. qđ verũ non ſonat.Idẽ,& ſi deliqſſet: ſed adhuc cõdẽnatus nõ eẽt vt præ.l.poſt cõtractũ. C. de do. ĩter vir. & vxo.ſi maritus quondã. p̃ęter q̃ p̃ ĩ crimine lęſę maieſt. C. ad l.Iul.ma.l.quiſquis. & in caſu ff. de don.cã mor. l. ſi aliqs.Itẽ ſtari đ bet inſtr̃o, niſi ꝓ beẽ cõtrariũ.C.đ ꝓb.cũ p̃cib⁹.et p traditionem fuit emptor dñs. C. de pact. l. traditionibus. tenent Rof.& Alb.q̃ de veritate iuris non venit vẽditio retractãda, nec domus deſtruẽda vel cõfiſcãda: per præ. l. poſt cõtractũ. tamẽ ſi de ꝓximo ante maleficium facta fuit alienatio bñ facit iudex ſi reuocat vel deſtruit terrorẽ malefactorũ,& vt malefactor mẽdicet, & alĩs ſit exẽplũ & met⁹ multorũ.extra,de ſen.ex.vt famæ.vide cõcordãtias ſic ſcđm Al. Gal.aſs diſtinguiẽ inter proximũ tp̃s & remotũ.ff.ſi qs te.lib. iuſ.eſſe fuerit.l.j. ſ. qd tñ.& l.vl.& ff.de neg.geſ.diuor.& de do.ĩter.vi.& vxor.l.vir.mulieri.

a ¶Scđm Marti. de Fa. char.iĩj,& inchoãt eius verba in donatione.& eius etiam fuit ſequens libellus.

b ¶Sic lib.conci.ſcđm Rof. vbi de act.ingrati: q̃ daẽ patri vel p̃ono: in fin. dicebat autẽ libellum ꝓcedere de iure Romano:non aũt de iure Lombar. Sed q̃ donatio rei non reuocet ꝓpter ingratitudinẽ,quia cùm donatari⁹ donanti donet rem ſimilem:non eſt cã reuocãdi ex quo habet tantũdem: vt in l.Lombar.l.ñj,de dona.quæ cum &c.l.pe.& vlti.

c ¶C.ſi.vt ibi no.in gl.ñ.vl̃ iudicis of.p̃ l.ñj.C.de li.& eorũ li.vt ſup ea dixi

Bal.de donationibus *Rubrica.*

NEo qđ p̃ donat filio in p̃emium emancipationis: non eſt neceſſaria inſinuatio vſq; ad debitum bonorum ſubſidium:ſed ſ.ſic qa nõ eſt ꝓpriè donatio ob cãm ſed mera donatio,ſup partẽ filio debitã.in cuius partis ſolutione põt p̃uenire:& eatenus nõ dicit mera donatio, ſ.p̃uentio ſolutiõis debiti.ff.ad l.fal.l.cùm duo.vide ſ.de pac.ſ.j.verſi.qd ſi pater emãcipãs.& vide C.de collа.l.vt liberis.ĩ fi.p̃ Cy. In eo autẽ qđ donatur alicui in p̃miũ laboris & meritorũ,nõ requiritur inſinuatio.ff.de do.l.Aqlius & l.ſi pater, qđ eſt verum ſi illa merita de ſui natura erant obligatoria,id eſt apta ad veniendum in pactum obligatorium:vt nota.in l.ſi tibi. ff.ſi certum peta.per Guil.de Cu,Bart.dicit q̃ ſi meritorum qualitas appa ret per ſpecificã demonſtrationẽ,ita quòd cauſa ſit ſpecialiter expreſſa nõ requiritur inſinuatio aliàs ſic:quia verbis generalibus non datur fides. ff. de caſtrẽ.pecu.l.ſi forte.& qđ not. C.de colla.l.ſi donatiõe.ſecũdũ Bar.& adde qđ no.C.đ fac.ſan.eccle.l.illud.& vide ĵ.eo.ſ.fi.qa hic cadit.¶Illud pactũ quòd ſint tot donationes,&c.nil operatur:quia vnica eſt donatio, cùm vnico actu fiat.verſic.ſi aliquis.G.¶An propter ingratitudinem monachorum poſsit reuocari donatio facta monaſterio? verſi.quid ſi aliquis Baro. G.¶Si pater emancipauit filium,& donauit ei omnia bona ſua, & poſtea cõmittit p̃ maleficiũ:an donata reuocẽtur? Rñ.ſi pater poſtea poſſedit,p̃ęſumitur ſimulata donatio,& fit confiſcatio.ſecus ſi non poſſedit pater ſed filius.argu.ff.de mino.l.iĩj.ſ.vtrũ.añ finem.ſ.¶Quidam dicunt q̃ præſumitur fraus in generali donatione,& generali venditione. ſ. Lucius.verſic.item pone quòd aliquis.G.Ex vicinitate etiam maleficiñ præſumo fraudem.C.de iure fiſci l.j.li.x.G. & non valet donatio vel venditio omnium bonorum delinquentis:quia p̃ęſumitur in fraudem legis facta maleficio ſecuto: ex quo bonorum perditio imminebat.ff.de iniuſto teſta.l.ſi quis filio.ſ.quęritur.ff.de iure patro.l.ſi libertus minorem. & plenè per Barto.in l.poſt contractum.ff.de dona. Aliàs autem bene valet venditio omniũ bonorũ: vt nota.in l.j.in fi.C.quę res pig.ob.poſ.& donatio præſentiũ & nõ præſentiũ,& futurorũ ſimul.C.de pac.l.fi.& ꝓbaẽ in d.ſ. Lucius.à cõtrario ſenſu.& facit ff.de iu.do.l.mulier bõa.& hoc eſt verũ in vẽditione:ſiue fiat abſolutè ſiue incidat teſtõ:vt inſtituo te hæredẽ: & ſi cõtingat me reuocare,vendo tibi præſenti & ementi oĩa bona mea ꝓ decẽ.ff. de teſta.l.hæredes palam.ſ.fi.in glo.or.Si aũt dico,ſi teſtm̃ reuocauero,ex nunc dono tibi oĩa bona mea irreuocabiliter inter viuos: tunc dicit Dy.q̃valet donatio.C.de tranſ. l. cũ donationis. & ſic fit trãſfuſio teſtamẽti in cõtractũ,qui cõtractus ẽ irreuocabilis. ff. de do. cã mor. l. vbi ita donaẽ. ff. cõmod.l. ĩ cõmoda.ſ.ſicut.Alĩ dicũt q̃ nõvalet niſi teſtator, aliàs donator,aliqd ſibi reſeruet,đ quo poſſit teſtari: vt not. doc.in d.l.fi.C.de pac. Tertĩ dicũt q̃ iſtud pactũ nũ q̃ valet: quia lex ciuilis ipſum improbat tanq̃ turpe:qa derogat libero arbitrio teſtatoris.ff.đ verb. obl.ſtipulatio hoc mõ.& ibi p Bar.ar.cõtra quia põt fieri donatio cã mortis irreuocabilis ex pacto: vt d.l. Valet ergo,ſi dico,ſi reuoco teſtm̃, valet vt dona.cã mortis irreuocabiliter.Sed certè hoc eſt cõtra l. ſtipl̃o hoc mõ. Sed põt fieri ĩcipiẽdo à cõtractu hoc mõ:dono tibi oĩa bõa mea poſt mortẽ meã irreuocabiliter:ſaluo q̃ poſſum teſtari de eis vſq; in certã quãtitatẽ.ſicut quotidie fieri videmus. Bal. Et no.q̃ alienatio facta in fraudem pœnæ fiſcalis,reuocaẽ titulo lucratiuo ex fraude ſolius alienãtis. In nõ lucratiuo debet interuenire fraus accipiẽtis. C. q̃ in frau.cre.l.ignorãti. Et hoc verũ in alienatione ſingulari:ſed in vniuerſali p̃ęſumiẽ fraus participata: vt in ſ. Lucius. Sed gl. vr̃ intelligere illũ ſ.ſolũ in donatione. C. q̃ in frau.cre.l.j.in vlt.gl. Itẽ qđ dico de fraude participata,intelligo q̃ eſt neceſſe ante maleficiũ cõmiſſum facta vẽditione:ſed cõmiſſo maleficio ligata eſt ptãs delinquẽtis:& bona ſunt obligata fiſco ſcđm quoſdã:& iõ indiſtinctè nõ nocet fiſco alienatio:qa reuocabiẽ:nõ q̃ ſit nulla ipſo iure.ff.đ do.l.poſt cõtractũ dic vt ibi p doc.Sed iudicio cœpto vr̃ reuocari officio iudicis.ff. de admi. tut.l.chirographis.in fi.dic vt C.quo.appel.non recip.l.abſtinẽdũ.p̃ G.de Cu. Itẽ vide qđ no.ff.de pac.l.reſcrip.in prin.p̃ gl.& Gul.de Cu.& p̃ Cy.C. de bo.ꝓſcr.l.ſi qs poſt.in vl.q. Itẽ no.q̃ ille,q̃ repiẽ ĩ poſſeſsiõe, nõ præſumiẽ alienaſſe:vt ſ.ſupuacuũ.& ſufficit fiſco,q̃ debitor in poſſeſsiõe repiaẽ vt no.in l.j.C.de priui.fi.& adde qđ no.ĩ Spe.de ac.ſeu petit.ſ.in anteriorib⁹.ver.qđ ſi fortè.& p̃ Cy.C.de dona.añ nup.auẽ.ſed iam neceſſe. & C. ad l.Iul.ma.l.fi.p̃ Cy.vide ĵ.de reg.iur.ſ.valet donatio. ¶Itẽ de emãcipatione occulta,quã facit p̃ in fraudẽ creditorũ.ff.ſo.ma.l.ſi filio.p̃ Ia.¶Itẽ vbi ex maleficio dom⁹ debet deſtrui:an q̃ emit poſt maleficiũ ĩpediat gaſtũ.in l.ſenat⁹.ff.ad Sill. p̃ Ia.& dic q̃ nõ. Ac.¶Quid de creditore.ff.ad Sil. l.j.& p̃ Ia.& dicit q̃ nõ ĩpedit vaſtũ.Bar.q̃ ſic ibidẽ,ſ.ſi habet hypothecã. ¶Quid ſi charta dom⁹ dicit de vxore,nõ de viro:an põt vxor defendere vaſtũ.Et dic q̃ ſic,qa ad impediẽdũ vaſtũ, qđ fit p̃ ſummariã cognitionẽ, ſufficit qualiter inſtrumentũ in cõtrariũ. Eſt poſſeſsio etiã ſola & no.in l. ob maritorũ.C.ne vxor ꝓ ma.ſcđm Bñdictũ de Hiſpa.Et no.nõ fieri vaſtũ in reb⁹ dotalib⁹,etiã æſtimatis: vt l.qnq; legib⁹.ff.de bo.dã.Item nec in legitima,q̃ debeẽ filio arrogato: vt l.fi.ff.ſi qd in frau.patro.Bal.& vide per hoc Gl.in ver.neqt.& in c.Ray.extra,de teſta.& vide infra ad materiã legitimæ ĵ.de ſtatu mona.an pater debeat.¶Ex multis particularib⁹ alienationibus præſumiẽ fraus:quia quædã vniuerſalis alienatio inducit.vt no.ff.de lega.ĩj.l.nomen.ſ.j.Bal.¶Donatio facta in præmiũ emãcipationis nõ excludit filiũ à ſucceſsione:ſed debet etiã cõferre.C.de col.l.vt liberis.ſ.fi.tñ extraneis non fit collatio.C.cõmunia vtri.iud.l.fi.& no.C.de colla.l.emancipatione.in gl.vide ſ.e.ſ.ĩj.¶Itẽ de donatione cauſa mortis vide ſ. de inſtru.edi.ad fi.ſ.ſi quis dona.cum duobus ſ.ſeq.¶An videtur donationẽ reuocare,qui negat ſe donaſſe? ver.item pone,pater.G.

d *De peculio clericorum* *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus pro peculiando clerico,qualiter ſit concipiendus.
2 Actio de peculio,quem libellum exigat.
3 Poſitio actoris vbi agitur actione de peculio, qualiter ſit formanda.
4 Reus in actione de peculio,qualiter ponere debeat.

¶Cùm clerici ſint liberi hoĩes.nã ſerui ordinari nõ poſſunt.ſ. de ſeruis nõ or.per totum.patet nomen peculiñ in liberis perſonis,& quæ ſunt ſui iuris congruè:tamẽ leges hoc vocabulo vtuntur ſolum in filiñſtã.& ſeruis,& de

Concipe

pecul.filñfa.Io.de Camel.parte iĩ.vltra mediũ.& hoc poſt Vber.De materia recurrendũ eſt ad Summiſtas: ſpecialiter aũt quo ad peculium clericorum recurre ad Roff.in li.iuris cano.ſub hac rubrica, vbi poſt prin. ver. & licet.dicit peculium clericorũ in tres ſpecies diuidi,ſ.profectitiũ,aduẽtitiũ,& quaſi caſtrenſe.Primũ,de bonis eccleſiæ vel eius intuitu.Secundũ, qđ ab amicis,vel cõſanguineis contẽplatione ꝑſonæ obuenit. Tertiũ, quod ꝓuenit ex opera quaſi publica:puta patrocinãdo ĩ eccleſiaſticis cauſis, & maximè in Romana curia,ſecundũ eũ. Poſuit etiam ibi vltra mediũ duos libellos, quos puto authorem non poſuiſſe, ſi aduertiſſet.Eſt aũt ſciẽdum,ꝙ inter priuilegia militũ eſt vnum tale, ꝙ miles põt decedere partim teſtatus & partim inteſtatus C. de teſt.mil.l.j. ibi:quæſitũ inuenio,cũ cleric⁹ habeat duplex peculiũ.ſicut & miles,ſ.patrimoniale vel paganicũ.& qđ profectũ eſt ex bonis eccleſię: quæritur an idẽ priuilegiũ habeat,ſ.vt in vno poſsit decedere teſtatus & in alio ĩteſtatus.qđ videt:quia miles eſt.xj.q.j.Chriſtianis.de cle,ægro.c.j.cũ concor.Contrarium ibi reſpondet,per l.j.ff.de hære.inſti,& de vulg.& pup.l. cohæredi.in fi.non em̃ hoc priuilegiũ apparet clericis fore conceſſum:& ſic in quocũq; inſtituant, inſtitutus intelliget in toto eo, quod teſtari põt. C.de epiſ.& cle.ſacroſanctæ.& aut.ibi poſita,& aut.presbyteros.Quid de equitibus cruce ſignatis,qui ſunt vltra mare, exponentes ſe morti pro honore fidei? Videt tales non dicendos milites:cùm non habeant illa,de quibus ſ.de curatore.§.j.ver.item,ꝙ eſt miles.Sed econtra videt,quòd plus eis debeat concedere ſignum crucis,cꝝ nota in brachio,& reliqua, de quibus ibi:per quod approbandũ eſt teſtamentũ ipſorũ,eo caſu,quo militum: facit deciſa decre.ad liberandam.de Iudæ.quam ibi ſcripſi poſt Hoſti poſt prin.ver.ſane.& quod ſuper illo no.

1 obuenit. 2 libellos, 3 partim teſtatus & partim inteſtatus

a ¶ Prætoria.& inter prætorias ponenda erat ſ.tit.ñ.§.notandum. vt ibi dicit author.ver.eſt etiam.quam hic reſeruauit in huius rubricæ pabulum.& vide quę dixit Roſ.in tit.de ac.de pecu.In hac actione neceſſaria ex poſitionibus collige,quæ ipſius fuerunt.

b ¶ De peculio.Ioan.de Bla.licet parum inſtet in hac materia,dicens,ꝙ ipſa nunc̃ꝙ fecit ſuam burſam hydropicã:accedit tamẽ illi dicto,ꝙ non ſit nomen actionis,ſed adiectio.Ad quod inducit ff.e.ti.licet.§.Iulianus.vbi dicitur dari actionem mandati de peculio.libellum etiã ſic format facta narratione vt ſ.demutuo facto ſubdit.LIB.¶ Vnde petitionem meam contra dictum P.dirigo,vobiſcꝙ d.iudex ſupplico,vt inquiſita quãtitate peculiñ dicti ſerui ad reddenda mihi illa xx.per diffinitiuam ſententiam condemnetis.Dicit enim hũc libellum formandũ ad inſtar realium,quibus,petimus ab his,qui nullo iure ſunt nobis obligati: vt l.quæſitum.in prin.ff.eo. hic dicit ad inſtar realis actionis dari de peculio,& vt ibi dicit, datur contra patrem,vel cõtra dñm etiã ſi nil ſit in peculiñs: & ſatis eſſet ibi fore tẽpore condẽnationis.Probat etiã ꝙ de peculio cõmutat peculiũ, & tranſit de vna perſona in aliã.qđ nõ eſſet,ſi perſona eſſet etiam obligata Patet id ff.e.& ancillarum.§.ſi ſeruus.Propter qđ ſibi nõ placet forma Roſ. petentis directè à domino, vt reddat. Seruetur ergo ſecundũ eũ ſtylus realiũ.Sed mihi parum facit iſta ſubtilitas:& ſufficiat mihi lex vna,eo.titu.licet.ver. Pedius.& verſi.ſi igitur.& §.Iulianus.& §.ſed ſi filius.in quibus plus quã ſepties affirmatiuè & negatiuè ponitur verbum obligationis, ſcilicet patrem vel dominum obligatum, vel non obligatum:ipſe tamen dicit ꝙ vbi lex hoc dicit,impropriè loquitur: ſed nimis abundaret improprietatibus lex illa.Ratio realium me non mouet,in quibus dico me dominũ.qđ non eſt in peculio:quia verò ab obligatione peculiñ procedit obligatio domini,hæc quaſi ſecundaria ſequitur primã:& ſic loquatur præ. §. ſi ſeruus.& Gui.An.vbi de arte libellorum ad finẽ primæ char.vbi de pecu.ponit eundem libellũ cum verbo reddendi directò ad dominum.& Ber.Dor.vbi de act.de pec.format ſic:LIB.Conqueror de C.qui mihi dare debet x.de peculio talis filiñ, vel ſerui:cui vẽdidi,vel aliter cõtraxi.vnde ipſe C. meus debitor factus eſt &c.Fatebatur aũt ipſe Roſ.vbi ſ.in fi. ꝙ pater vel dominus iure ciuili obligati non ſunt:ſed prætorio ſic.Patet Inſti.de actio.§.in perſonam.& §.actiones.

c ¶ Tranſact.ſup.tantùm.nam prout dicit primus.§.licet.l.j.ſtatim allegata, ꝙ diu in poteſtate ſunt.hæc actio eſt perpetua per caſus,qui ſequuntur eſt annalis,& annus eſt vtilis.

d ¶ Tres anni.Expreſsit Roff.ſe de tanto ponere,vt excludat annũ vtilem, qui multum.qñq; protenditur.

¶ Et ſequen. Ad materiã hãc ſciendum eſt, ꝙ Alb. Pa.tractauit quæſtionẽ de credito re Titĩ,ꝙ cũ nil ĩ bonis eius inueniat niſi vſumfructũ, quẽ habet in peculio aduẽtitio filiñ, petit illud ius, qđ ibi habet pater:filius reſiſtit dicens illũ debitum patri,nõ ſimpliciter, ſed in cauſam alimẽti:quęrẽs an per hoc creditor repellat. Pro creditore alleg. ꝙ in generali obligatione omnia veniunt preſentia & futura.C. quæ res pig.obliga.poſ.l. fi. Cũ ergo pater vſumfructum illũ habeat liberũ ad faciendũ qđ ſibi placet.C. de bo. quæ lib.cũ oportet.& l.fi.ergo filius creditorẽ impedire nõ poteſt. In contrarium fauor alimentorum,per quem etiam rebus alienis quandoq; quis vtitur.C.ad Carb.l.ñ.facit ad idem ff.de inof.teſta.ſi inſtituta.in fi. Sed Albe. prædictus tenet creditorem non repelli: cùm fructus ſeparati à ſolo, ſint ſui:& ſic cadunt in obligationem, vt prædixi.Dicebat autem ꝙ filius poterit illos colligere:cùm fructus ſint pars fundi.ff.de rei vẽdi.l.fructus.nec dicetur factum in fraudem creditoris,cùm ſuo iure vtatur.ar.ff.de ne.geſt. at qui natura.§.cùm me abſente.extra,de ele.cùm eccleſia.& ſic nõ obſtat ff.quæ in frau.cre.qui autem.in prin.potiſsimè,quia fructus vt ſuos percipit filius:licet ex illis patrem alat.vide ff. de re iudic. cõmodis præmiorũ. C.de excep.rei iud.l.ſtipẽdia.C.quę res pig.obli.poſ.ſpem eorum.extra, de app.paſtoralis,in vltima glo.de fideiuſ.peruenit.in glo.penul.

c no ꝙ ſeptem mẽſes ſunt tranſacti à tempore mortis:vel manumiſsionis,vel emancipationis.ff. quando actio de pecu.eſt an.l.j.Itẽ quòd illud peculium eſt liberum ab omni ære alieno,prætercꝙ à meo. Itẽ quòd debitum quod tibi debuit his,quos tecum habuiſti,ſolutum eſt. alioquin primò illud debitũ deducetur.ff.e.ſed & ſi damnum,§.peculiũ. & §.hinc.

4 & §.prẽterea. ¶ Reus verò ſic:PO.REI.Pono ꝙ ille T.eſt ſeruus,vel filius M.ergo non meus,extra, de præſump.nònne.& ff.de iudicĩs.cũ prætor. Itẽ eſto ꝙ ſit meus ſeruus,vel filiꝰ:dico quòd ipſe ſemper & tantùm in rebus dominicis, vel paternis contrahit.Item quòd ego dominus eius, vel pater ſum minor xxv.an.Itẽ quòd in illius peculio ſunt xxx. tantùm. Item quòd mihi vel alĩs filĩs meis, vel pupillis,vel adultis,quos habeo in tutela,vel cura, debet xxx.Item ꝙ T.manumiſi, vel emancipaui. Itẽ

d ꝙ iam ſunt tres anni, ꝙ mortuus eſt, vel emancipatus:vel manumiſi, vel alienaui. Item ꝙ hoc ſciuiſti. ff.de act.emp.l.j. ¶ Et diſtingue genera peculiĩ,vt ſ.

e de actor.ver,item quòd eſt filiuſſa.& ſeq.

f De teſtamentis *Rubrica.*

¶ Huius rubricæ tractatores poſui ſuper §.compendioſe.in prin.ſ.de inſtru.edi.quem hic allegat author.& ibi in ver.quid ſi quis iurauerit. no. de teſtamento iurato.ibi remiſi ad regulã,quod ſemel.lib.vj.Sed eſt quæſtio de ẽpo,qui impetrat à Papa, quòd poſsit teſtari de reditibus eccleſiæ ad ſummã ducentarũ marcharum:non facta mentione ſtatuti ipſius eccleſiæ, per quod teſtari poterat ad centum marchas.fuit quæſtio de facto:& terminatũ fuit priuilegiũ tale valere hac ratione:quia vſq; ad centũ marchas concordant priuilegium & ſtatutum.& ſic quo ad illam ſummam nõ eſt dubium. In alĩs autem centũ,in quibus excedit,etiam ſi dicat ſtatutũ expreſsè,ꝙ vltra teſtari non poſsit,concordant iuri cõmuni xĩ.q,ñ.charitatem.& hoc eo.tit.c.j. ſicut autem de iure communi non eſt in priuilegio Papali mentio facienda:ſic nec de ſtatuto,quod cõtinet ius cõmune:cùm concedens ſciendo primũ,videat ſcire ſecundũ:& tollendo fortius, tollit debilius:vt in regula,cui licet.li.vj.& c.acceſſorium.& c. plus ſemper. Ad primũ facit ff.de ſepul.vio.l.iĩ.§.diuus,ſecundũ vnã lecturã.& facit quod no.Inn.& Hoſt.extra de reſcrip.c.j.vt ibi ſcripſi ſuper gl.& quod no.eo. tit.c.j.in gl.ratio rationis.vbi etiã ad hoc inducitur decr.paſtoralis. de fide inſtru.Mihi nõ placet hoc dictũ per decre.ĩ.de decimis.lib.vj. Cùm enim tale ſtatutum factione vel cõfirmatione oporteat eſſe Papale: quia epiſcopus in facto proprio authorizare non poſſet,etiam cum ſuo capitulo: vt in cle.de reb.eccle.non alie.ſi vna. Papa ſi ſuum ſtatutum ſciuiſſet, contra limitationem per ſe factam, veriſimiliter priuilegium non dediſſet.& non plus inſto.Sed vide quod ſcripſi ſ.de cleri.non reſi.ſuper rubrica, in fine quæſtionis ſecundæ.A quibus autem ſingula hic deſcripta diuiſa per §.author ipſe receperit:dicam ſuper illis, & quomodo hunc primum §. poſt primos duos libellos recepit de duobus locis à Roff.& de duobus ab Alb. Gal.ĩ.declarabitur per partes.Io.de Bla.ſuper hac rub.dicit actionis ex teſtamento tria fore capitula. Primum contra hæredem ſcriptum.Secundũ contra legatarium oneratum,qui potuit onerari.alleg.ad hoc duo.C,commu.de lega.l.j.in fi.Tertium datur contra hæredes venientes ab inteſtato, per ſe propter legata in codicillis.de quo j.verſi.ex codicillis.& quod ex illis agatur ex teſtamento,cùm ſit teſtatio mentis:allegat C.de codicil.l.fi.

dicit posse addi quartum: cùm hæres in fraudem legatariorum vult succedere ab intestato: de hoc statim sub ver. item plerūq;. Dicit etiam addi posse quintum casum de executoribus testamentorum: qui possunt agere cōtra hæredes actione ex testamento: vt tradant illius res, quas distribuere debent. & de hoc satis ſ. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. versicu. & scias. scripsi in decreta. Ioan. e. tit. j. quæstionem. super se cūdo ipse format libellum, in quo narrat legatum factum Titio soluendū ab hērede. secūdò ipsum Titium rogatum: vt illud mihi restitueret: subdit. vnde cùm ipse Titius legatū agnouerit, ago contra ipsum, vt mihi restituat cum fructibus perceptis, &c. Quòd agnouerit: fuit dictum, quia si non agnouisset, non teneretur, nec compelli posset vt agnosceret. ff. ad Treb. nā quo ad ius. §. vlt. & l. mulier. §. vlti. & dato q; agnouisset: si non habet legatum, liberatur cedendo actionem. ff. de leg. ij. l. Imperator. vbi etiam habetur de legatario: si possit etiam plus q; sit relictum, onerari. & vide quod ibi nota. in vlti. glo. Propter id quod de cessione dixi, sciendum quòd terminatum fuit per Bar. de pratis, quæstione, quæ incipit, filiussa. quòd si testator dixit, lego vxori meæ dotem suam, quæ fuit mille, & est penes Petrum: non sufficit hæredem cedere actionē, qū vxor illum Petrū delegauerat, & culpa potest imputari marito q; non exegit. ff. de iure do. si extraneus. ff. de pac. dotali. l. ob res. §. fi. sol. mā. Męuia. §. j. Si verò per vxorem deposita erat pecunia penes illum, & vxor solum dotem promiserat: tunc per illud legatum videtur solùm legata liberatio: nec est locus cessioni. ff. de dote præle. l. j. §. sed si dotem. Si verò mari tus deposuerat. sufficit hæredem cedere. ff. de leg. ij. l. ante penul. §. ciuibus. quasi hoc legatum sit speciei. Ad quod facit optimè. ff. de dote præleg. l. j. ver. nam & quis ita. Potest enim legari quantitas vt species. ff. de leg. j. sed si certos. & l. plane. §. ij. ver. sed hoc ita. Non obstat ff. de leg. j. l. j. in prin. & de leg. iij. Paulo. Callimaco. quia ibi fuit legatum quantitatis facta demonstratione. vnde solui poterat. Non obstat l. cùm seruus. ff. de leg. j. & C. de lega. cùm alienam. quia ibi non fuit demonstratus aliquis, contra quē actio cedi posset. hæc Pet. ¶ Consilium Iac. de Are. super pluribus punctis datum, hic inserere disposui: & est tale. Dixit enim filiam non institutam à patre, licet ei legasset, posse de inofficioso agere & sic patri, qui testatus fuerat ab intestato succedere. ff. de liberis & posthum. l. inter cæ era. in authen. vt cùm de app. cog. §. aliud quoq;. C. de lib. præte. authenti. ex causa. Sub debat tamē quòd si fratres volebant illam sufficienter dota e possent illā à successione repellere secundùm statuta ciuitatis Parmeñ. vbi erat quæstio, & secundùm legem Longobardam. ti. de succes. l. si pater. j. & est rub. xiij. l. iij. tamen si filia eademq; soror hæredum, volebat stare legato, & institutiones de fratribus firmas esse, procedebat vtrunq;. ff. de iniu. rup. & irri. test. l. filio. Secundò consuluit hæredes inuentarium facere posse: si nōdum se immiscuerant hæreditati paternæ cùm rempus ad id currat post aditionem vel immistionem. C. de iu. delib. fancinus. §. si verò postq;. Idē si se immiscuisset, & tempus faciendi elapsum non esset. Tertiò dixit, hæredes ipsos cum beneficio inuentarij dotem nouercæ debere soluere: ipsa tamen iuramento suo manifestare tenebatur bona mariti. C. de his, qui ad eccle. confu. l. præsenti. in residuo eos habere debere partem iure naturę debitam, secundùm ipsorum numerum: vt quinq; vel vltra habeant dimidiā, pauciores tertiam. C. de inoffi. testamē. cùm quæritur. & authē. nouo iure. sumpta de corpore, de triē. & semis. De eo qđ supererat, dixit legata soluenda, iuxta vires hæreditatis omnibus legatarijs pro rata soluendo: & integraliter omnibus, si hæreditas sufficit. Quartò dicit eo casu, quo ex numero filiorum esset detrahenda dimidia: ad quam consequendam de singulis legatis detrahi oporteret, legatum habitationis nouercæ relictum censebatur ad nouem annos, cùm ipsa fateretur se maiorem ann. l. & sic apparet & ex aspectu. & secundùm id legatum minui debere secundùm q; expediret illi dimidiæ consequendæ per l. hæreditatum computationi. ff. ad l. falc. Quintò dicit esse certum filium rogatū de restituendo testari posse de legitima, in qua fraudari non potest. C. ad l. falcidiam. l. irritum. tamen ante legitimam & ante omnia legata æs alienum, sub quo meritò includūtur male quæsita, deduci debet: vt eo. titu. l. in imponenda. & l. successores. & C. de leg. l. si vniuersæ. ff. ad Treb. l. j. ff. de separa. l. quoties. Ad id quod de male quæsitis dixi, facit quod scripsi ſ. de actio. §. j. super ver. aduentitium. Sextò decidit etiam dubium illud: cùm testator dicit, volo quòd me dietas prædij veniat in Titium, & in talem dominam, & filios ipsius natos & nascituros. dicit consideratis multis legibus ipsius dimidiæ dimidiā ad Titium pertinere: & aliam dimidiam dimidiæ ad dominā & filios: per l. ff. de vsufru. accre. si quis Titio C. de impu. & alijs substitu. l. fin. ff. de hæredi. instituen. liber homo. §. Titius. Septimò dicit quòd si pater diuidens inter filios decernit quòd B. suppleret C. ducentas libras: qui B. decedēs instituit D. hæredem. confusa est actio ex diuisione vel fideicommisso illi D. competens, quod est regulare: siue debitor succedat creditori, siue econtra: & hoc si in totum. & si pro parte: pro ea parte: vt C. de fideicom. cùm secundùm. C. de pac. si debitori. ff. de sol. Sthicum aut Pamphilum. §. aditio. ff. de fideius. l. hæres. C. ad l. falcidiā. licet. & de bo. au. iudi. pos. l. vxor. Octauò subdit etiam, quòd legatum factum puellæ, quæ non est nubilis ætatis, nubendi causa, non statim debetur: sed cùm nupserit. ff. de leg. iij. si legatarius. §. fi. Fatetur tamen, quòd solui posset cautione recepta per hæredem de restituē do legato, si non nupserit extante tempore nubēdi. ff. si cui plus q; p le. fal. l. j. C. de leg. si in fraudē. Vltimò cōsuluit q; te stamēto propter præteritionē filij irrito declarato donata per patrem ipsi filio in vita, non veniunt conferenda. C. de dona. l. ęris alieni. & de col. l. illud. ad fi. ff. de dona. l. ex donatiōe. & l. parentibus. C. de inoffi. testamen. de diuisione loquitur secundū eum. Huius consilij duo dicta ad executionem pertinentia scripsi ſ. de instru. edic. §. nūc verò aliqua. super ver. sed pone, quædā B. & super ver. hoc etiā quæritur. Item Lambertinus de Rā. in sua quæstione, quæ incipit, quidam Męuius. terminauit plura dubia. & est primum, an valeat talis substitutio. P. filio hæredi meo vniuersali substituo vnum ex filijs Titij alterius filij mei, quem ipse hæres elegerit, vel nominauerit. Secundò quid si nullū elegit, vel nominauit. an æqualiter omnes succedant: & tunc an ex testamēto vel ab intestato: & an natus post mortem hæredis succedat cum alijs. In primo tenet quòd valet substitutio: inducit leges sequentes: in fideicommissis & in legatis. De primo ff. de leg. ij. cùm pater filios. §. hæreditatem. & ad Treb. ex facto. §. si quis rogatus. De secūdo ff. de leg. ij. l. si Titio aut Seio. & l. cùm quidam. in prin. & l. vnum ex familia. in princ. & §. rogo. & l. cùm pater filios. §. rogo. & §. à filia. De secūdo mēbro tenet, q; si ipse hæres abstineat, vel adit & decedit nominatione vel electione non facta, oēs filios extantes tempore testamenti: quasi à testatore electos ad successionē venire. Inducit tres §. suprà vltimò allegatos: filios autem postea natos dicit non admitti cùm prius natis: quia non erant in rerum natura: cùm substitutio sibi vendicauit locum: & sic habentur pro non scriptis. C. de cadu. tol. l. vna. §. & quod triplici. Dicit etiam textum de his filijs expressum in l. ff. de leg. ij. cùm pater filios. §. hæreditatem. in fi. ibi: viriles aūt & c. Vltimò ad prædicta inducit ff. de rebus dub. l. vtrum. §. cùm quidam. quæ soluit quædam contraria distinguendo, an detur arbitrium rogato dandi, vel non dandi: an sit necessitas in dando: sed in arbitrium sit, in cui dando. Et addo quod ibi no. quòd si in terminis quæstionis vnus solus filius Titij supereſſet, illi deberetur: per l. si Titio. superius allegatā, & leges ibi sequentes. & per hoc patet hunc casum non contingere, quod dixi ſ. proxima rubrica. in fin. in quo non erat necessitas in eligendo. Et ex quo sumus in materia substitutionum in alia quæstione, quæ incipit, quidam fecit testamentum. tenuit, q; si pater substituit pupillo pupillariter, & pupillus patre viuo decesit, substitutus ad successionem non veniet, nec ex vi pupillaris, nec ex vi tacitæ vulgaris intellectæ sub expressa pupillari. Ad primum allegat quòd talis substitutio dicitur testamentum pupillare: quia vendicat sibi locum pupillo facto sui iuris per mortem patris ff. de vulga. & pupilla. substitu. l. j. & l. iam hoc iure. & Insti. eod. titu. circa princ. Cùm ergo pupillus decesit adhuc filiussa. certum est substitutionē non tenere: cùm ille etiam pubes factus durante patria potestate testari non potuisset. C. qui testa. face. pos. l. iij. & de dona. causa mor. l. tam his. Secundò inducit l. ij. §. quisquis. ibi: adeo autem, & c. ff. de vulga. & pupill. substi. Tertio calu l. quòd si filius. ff. de capti. & postl. reuer. Non obstat C. de caduc. tol. l. vna. §. pro secundo. vbi de hoc: quia loquitur in expressa vulgari. Nec obstat l. si pater filium. ff. de vulg. & pupil. substi. quia ibi est hæres ex paterno testamēto, non ex pupillari: vt etiam ibi no. in vlti. glo. ¶ Occurrit alia quęstio: si pater instituit ventrem vxoris, & illi decedenti in pupillari ætate, vel quandocunq; sine liberis, substituit: postea ex eadem vxore plures filios habuit, & mortuus est: vtrum ruptū sit testamētum, & euanescat substitutio. Ad negatiuam inducitur ff. de lib. & posthu. l. placet. cum l. seq. & C. de fideicom. lib. l. cùm inter veteres. & in his videtur casus. Certum est etiam quòd valet institutio ventris: & intelligitur de posthumo. ff. de iniu. rup. & irri. test. l. posthumi per virilem. §. pe. & institutio posthumi etiam plures comprehendit. Facit ff. de testa. tuto. l. si quis ita dixerit. §. j. de leg. j. qui filiabus. §. j. & de hære. insti. l. clemens patronus. ¶ Sub hoc titu. generaliter tangam quæstionem Richar. Mal. quæ pertineret ad titu. de fideicommis. si illum titulum haberemus. & incipit, Titius habens duos fratres, scilicet Seium & Męuium: Seium hæredem instituit, rogans quòd hæreditatem: si decederet sine liberis, restitueret Męuio fratri vel eius hæredibus masculis, mortuo Titio moritur Męuius relicto nepote ex filia mortua vel viuente. demum moritur Seius hæres rogatus sine liberis: quæritur an fideicommisso sit locus. Ad quæstionem facit quòd nota. suprà de loca. §. vltimo. versiculo. cxlvj. Refert quosdam dicere quòd si tempore fideicommissi cedentis, id est tempore mortis Seij decedentis sine liberis, viuebat filia Męuij, non sit locus fideicommisso. Nam in personam filiæ, non: quia fœmina. In personam eius filij, non: quia ipsa præcedit

Relicta

illũ.ad hoc ff.de iniu.rup.& irri.test.l.si qs exhęredato.ĩj.& iĩj.rñ.Insti.de hęre.q̃ ab inte.§.cũ aũt.sed vt ipse dicit,hoc haberet locũ vbi tractaretur de legitima succesiõe Męuĩj intestati:sed hic tractať de disp̃ositiõe testamẽtaria Titñ primi testatoris.Vtrũ illud hęredib⁹ masculis,cõprehendat nepotes ex filia?Refert alios distinguere,an nepos ex filia sit hęres Męuĩj:et admittatur:

aľs non. Ad hoc ff.de pac.tale pactũ.§.fi. & de hęre.instĩ.l.fi.de verbo.obli.eũ,qui.§. 1
j. Sed ex hoc sequeretur,q̃ extra 2
ne⁹ hęres Męuĩj veniret ad fidei- 3
cõ.qđ absurdũ ẽ dicere Titium vo 4
luisse, qui etiã filiã Męuĩj exclu- 5
debat. p qđ placet q̃ p hr̃des,in- 6
tellexit descẽden tes ex Męuio. ff. 7
de hęre.ĩsti.l. Luci⁹.Soluit ergo q̃ 8
cũ eadẽ ratio,quę 9
fuit in excludendo fœminas sit ĩ 10
excludẽdo filios
fœminarũ nepos 11
ex filia viua vel 12
mortua ad fideicõmissum nõ ad- 13
mittať: sed hæres 14
sesĩj sibi retinebit
Titia. nã hr̃ditatẽ,cùm expirauerit fideicommis- 15
sum. Eius rõnes 16
stant:quia nepos 17
non venit nisi p
filiam sibi matrẽ 18
excluſam: ista ergo q̃ sibi nõ suffi 19
ciunt, alteri suffi- 20
cere cẽseri nõ debẽt.ff.de ne.ge. q 21
aliena.§. quanq̃. 22
ad Maced.l.filiũ.
Itẽ certũ est q̃ fi- 23
lia est agnata. Itẽ
siue habeať cõpu 24
tatio ad Titiũ pri 25
mũ testatorem siue ad Męuiũ,sem 26
per est videre ius
agnatiõis:& prio 27
ritatẽ eius in vno 28
gradu : illa ergo
non admissa, ab- 29
surdum esset admittere ei⁹ respe

Relicta in testamento qualiter petantur.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter sit contra executores desides concipiendus.
2 Relicta in testõ possunt per rei vẽdicationẽ peti, & per hypothecariã,& per actionem ex testamento.
3 Libellus qualiter sit in actione ex testamento concipiendus.
4 Legatum petere volens ex codicillis,quas actiones habebit.
5 Adiens totam hęreditatem ex intestato, quam adire poterat ex testamento,volens legatarios fraudare:an & qua actione posit conueniri.
6 Contra possidentem hæreditatem omissam, qualiter sit agendum.
7 Testamentũ solenne,an tollatur per non solenne.
8 Pactũ in testõ,an possit mutari extra testamentũ.
9 Institutio testamentaria,in alterius voluntatis arbitrium collata an sit valida.
10 Legata & fideicõmissa, an peti possint,vbi nullus aliquo modo hæreditatem adiuit.
11 Hęres adeũdo hęreditatẽ,quasi contrahere videť.
12 Legans sępius quantitatem in eodem testamento, an videatur multiplicare legatum.
13 Verbũ relinquo,in testõ dictũ,quid importet.
14 Filius faciens pactũ de non petendo ea, quę de dote matris proueniunt:an poterit nihilò minus petere non obstante pacto.
15 Testamentum,an causa pręteritionis sit irritum.
16 Patre hęrede instituto,& rogato filio hęreditatẽ restituere:an habeat locum Trebellianum.
17 Onera legatorũ,& fideicõmissorũ, an debeãt inter hęredes & fideicommissarios diuidi.
18 Legata an veniant in restitutione.
19 Petitio fideicommissi, quo casu ad hęredes transmittatur.
20 Capere nõ valẽs ex testõ,si hęres instituať: an possit ad restitutionẽ cogi, si adire cogať hęreditatem.
21 Hęres hr̃dis,an cogať adire hr̃ditatẽ,& restituere.
22 Fructus an semper ab hęrede qualitercunq̃ institu to,veniant in restitutione.
23 Hęres cui pars bonorũ est legata,an possit p Trebellianũ cogi adire,& restituere.
24 Hęres an possit æstimationẽ prestando liberari.
25 Fideicõmissarius q̃n Falcidiam detrahere dicatur.
26 Filius institutus , & rogatus restituere hęreditatem decedens sine liberis an si habeat filium naturalẽ,cogetur restituere.
27 Pretium succedit loco rei.
28 Quarta Trebellianica an possit contra volũtatem testatoris induci.
29 Legato tali,de quo non detrahitur Falcidia an alĩj legatarĩj onerentur.

ectu agnatũ in gradu vlteriorẽ.alle.ff.de acqui.pos.qui pignoris.vti pos.l. ĩj.de capti.in bello.§.si qs seruũ.ponderabat rationẽ,q̃ inter agnatos voluit remanere:inducẽs qđ dixi in quęstiõe Iac.de Are.j.tit.ꝓxi.sup rubr. Inducit etiã de vsibus feud.q feudũ dare possunt.§.hoc notandũ . de succes.feu.§.pen.vbi patet q̃ vbi filia nõ succedit in feudo,sic nec eius filius. Et q̃ liceat sic de iure nõ scripto arguere ad ius scriptum:alle.no. in l.de quib⁹.ff.de leg.& l.j.C.q̃ sit lon.consu.Omnib⁹ aũt rationibus ad partẽ cõtrariã facientib⁹,dicit verbo vnico rñderi,q̃ licet sit ꝓbabilis testatoris volũtas,illis prępon̄itur,quì excludẽdo fœminas descendentes, ex illis excludere voluit,vt est dictũ.Inducit.C.de le.cũ q̃stio.circa fi. & quia cùm manifestissimus est sensus,&c.C.de libe.pręte.& exhęre.l.iĩj. Insurgit ex p̃dictis hoc incõueniens, q̃ potius quidã extrane⁹ hęres Seĩj habeat bona Titiana,quam nepos ex filia:sed forsan hęredes Seĩj sunt agnati. Item scias q̃ nemo testator ꝓuidere potuit huic casui declarando,quib⁹ agnatis,vel quomodo pro anima id in eum casum disp̃ensari volebat.& sic forte fecit hic non expressum:quia non tangit quęstionem.

ADDE,hanc vlt.q.melius formatã per Oldr.eius cõsi.clx vĩj.

a ¶In primis sic cõcipiť libellus hic .Non cõuenit iste libellus primo membro authoris coniungi poterat primo libello ŝ.tit.proxi.

b ¶Inhibita.sup.de talibus.

c ¶Et no.secundũ Rof.vbi de actiõe ex testamento.in prin.

d ¶Et sequen.hucusq̃ ad ver.quod si velis totum:quod facit ad materiam, alios etiam libellos & positiones in hac materia:vide ŝ.de iud.§.j.per totum.

30 Hærede soluente legatum vni ex legatarĩjs,non detrahit Falcidiam.
31 Hæredis appellatione qui contineantur.& nu. seq.
33 Stipulante aliquo operas à liberto suo, ita demum liberi eius eas petunt,si sint hęredes.

e ¶Sic lib.cõci. Secundũ Roff. vbi ŝ.cuius ad literam sunt quæ sequuntur.

a INprimis sic libellus concipiť:L I.[a] Corã &c.cõqueror de P.qui talẽ domum, vel pecuniã tenet,& possidet , quã talis p̃ decessor meus ex bonis vel occasiõe prętatę ecclesię,nosciť acquisiuisse,vel eidem intuitu eiusdem ecclesię data fuerũt,vel legata: assẽrẽsidẽ D.dictũ p̃ decessorẽ ea sibi in suo vltimo testamẽto legasse:q̃uis clericis a iure sit inhibita[b] facultas testãdi:quarepeto iure dñĩ,vel quasi, dictam domũ seu pecuniã mihi restitui cũ fructib⁹ inde ꝓceptis:eũq̃ ad id sentẽtialiter cõdẽnari.extra, de testa.c.j.& c.cũ in officĩjs.& duob⁹ c.seq.& c.relatũ. ĩj.C.de sac.san.eccl.l.fi.¶†Cõtra executores desides in exequẽdo sic cõcipiť:L I B.Corã & ꝓpono cõtra P.q̃ licet olim H.in extremis agẽs cõdidisset testm̃,multaq̃ legata mihi & alĩjs pĩs locis reliquisset,eodem P.ab ipso testatore executore deputato. Idem tñ P.legata ipsa nõ curat soluere,nec testatoris volũtatẽ adimplere.Cũ igitur testatoris volũtas ꝓ lege seruãda sit:vt in auť.de nup.§.disponat.colla.iiĩj.& implenda:vt extra,eo.iudicante. peto iṕm ex officio vestro cogi ipsa legata soluere,& testatoris voluntatẽ implere:& ipsum ad id sententialiter condẽnari.extra,de test.Io.& c.tua.& c.nos quidẽ. C.de epis.& cle.auť licet.& nulli licere. sup executoribus.dic vt plane,vt ŝ.de instrumẽ.edit.§. nunc verò.¶†Et no.[c] q̃ relicta sibi in testamento põt qs petere per rei vendicationẽ & per hypothecariã,& per actionẽ ex testõ,q̃ ciuilis est:vt ŝ.de ac.seu pe.§. sequiť.ver.illud verò.& seq.[d] In rei vẽdicatiõe qñ videlicet dominiũ rei legatę spectabat ad testatorẽ, sic libell⁹ cõcipiť:L I B.Corã &c.ago cõtra P. à quo peto talẽ fundũ mihi legatũ in testõ H . cuius fuit ꝓprietas.ad qđ ꝓpono actionẽ in rẽ.C. cõia de le. l.fi.Si aũt res nõ erat testatoris,sed ab eo mortis tpe possidebať:intẽtabit legatari⁹ Publicianã:vt ff. de publi.l.j.& ĩj.& l.cũ spõsus.§.is cui.In hypothecaria verò cõcipiť libellus:vt ŝ.de pig.§.j.ver. cęterũ. ibi:agiť quoq̃ hypothecaria.¶†In actiõe aũt ex testamẽto sic libell⁹ cõcipiť:[e] L I B. Corã &c. cõqror de P.hęrede T.q̃ mihi ex testõ suo rẽ talẽ,vel centũ legauit[f] vel rẽ iṕam mihi dari peto:& ad hoc ꝓpono actionẽ ex testõ.C.cõmu.de le.l.j.& ff.de leg. ĩj. cũ filĩ⁹.§. varĩjs.& hoc cũ nõ fuit hęres in mora: qa tũc nõ habeť rõ fructuũ.Sec⁹ si fuit in mora:tũc cęteris retẽtis,vsq̃,dare peto.iũge,cum fructib⁹ inde perceptis,& pcipiẽdis.Et si fuit quãtitas legata,dices:peto illã quãtitatẽ cũ vsuris:& intelligiť de illis quę in regione frequẽtanť.ff.de vsu.l.j.& l.vsuræ[g].

f ¶Legauit.Nõ ponit formam legati,sed duplicitatẽ formarum.

g ¶Et l.vsuræ. Legato facto ecclesĩjs vel pĩjs locis venerabilib⁹ , ex mora debeť duplum. Institu. de actio.§. itẽ mista. & §. sed illa quidã.ex quib⁹ duobus §. patet etiã requiri quòd re⁹ in iudiciũ sit vocatus.nec sufficit ad duplãdum sola mora:inficiatio verò sola suffice ret vt ibi. tunc tamen pœnam eua deret confitẽdo: cùm actorem releuet ab onere ꝓbandi:vt ibi not. Si autem primò confiteť, & postea negat:tenet ibi glos.quòd pœnã incurrit, sicut vltima mora nocet. Si verò non inficiatur,sed dicit legatum non valere:cessat pœna in qua incurrẽda nõ distinguiť sit generale vel speciale legatum. Item si duplum nõ potest soluere punitur ĩ corpore:nec pœna locum habet in legato Rei publicæ , vel in fisco vel in redẽptionem captiuorum: cùm pœnæ non extendantur ad casus nõ expressos.Hęc oĩa,quę ibi nota.insinuasse sufficiat.Est aũt sciendũ qđ Ioan.de Bla. vbi de actione ex testamento, in principio, format libellũ in hoc casu nã facta narratione per prelatum, vel syndicũ:de legato subdit:vñ cùm prędict⁹ hęres morã adhibuerit in prędicto legato soluendo:& tandem per me nomine dictę ecclesię ad iudicium vocatus fuerit,vt dictũ legatum solueret:ago ipsius ecclesiæ nomine cõtra eum,vt duplũ legati prędicti, scilicet tantũ ipsi ecclesiæ soluat:vobisq̃ dñe Iudex supplico , vt cum ad dictã quantitatẽ soluendam ipsi ecclesię,vel mihi eius nomine per diffinitiuam sententiam condemnetis. Item etiam hoc,quod dictum est in libello authoris de fructibus , distingue secundùm Ioan.prædictum,an fuerit legata res propria testatoris,an aliena.Et primo casu, aut res legata est fructum afferens,aut non.si res ipsa est propria testatoris fructifera , petetur legatum cum fructibus perceptis à tempore aditionis hæreditatis. Statim enim dominium rei legatæ adita hæreditate fuit legatarĩj : & sic domino debentur fructus. Facit ff.de vsuris.lege Herennius.ff.de legatis primo.si tibi homo. §.cùm seruus. Cùm autem legatur res aliena , vel res in genere: tunc procedit quod dictum est in libello actoris,de tempore moræ.ff.de vsuris l.equis.

a ¶ Condidit testamentum. Includit tertiam positionem Roff. scilicet de institutione hæredis, quam bonum est exprimere: scilicet de ipso reo, nec debuit omitti.

b ¶ Item plerunq;. Ingreditur versi. Rof. de act. in factum, si quis omis. causa testamenti. in prin. & hoc vsq; ad ver. de cautionib⁹. & qnq; quæ in hac requirunt ex positionib⁹ collige, & triplicem cãm a inuentionis illius edicti. Accu. super ipsius rubricis ff. & C. plenã autẽ distinctionẽ Dy. super l. si ab instituto. ff. si quis omis. causa testamenti. Cy. posuit super l. j. C. eo. tit.

¶ Actor. ergo sic ponet. PO. Ac. Po. q; T. condidit testamentum[a], ita q; fuit talis persona, quæ potuit testari. ff. qui testa. fac. pos. filius. §. fi. Instit. qui. non est per. fa. te. & in prę. §. compendiosè. in princ. Item q; sum talis psona, quę possum ex testamẽto capere. ff. de le. ij. si à Titio. & in præ. §. compẽdiosè. ver. ij. Itẽ q; testamentum illud fuit ritè & solẽnitate debita factum. ff. qui test. face. pos. l. j. §. si quæramus. C. de testa. hac cõsultissima. Item q; illud fuit test. vltimum ipsi⁹ T. vt in prę. l. hac consultissima. extra, de cele. miss. cùm Marthæ, §. cęterum. xij. q. ij. vltima. Reus verò ponet contra. ¶ † Ex codicillis quoq;, si quis velit legatũ petere, habebit tres, quas prædiximus actiones. C. communia de leg. l. j. C. de donatio. causa mor. l. j. & secũdũ p̃missa forma libellos. Nec mireris si ex codicil. actio ex testamento competit: quia hęc actio etiam ab intestato datur: licet quidam sibi nomen mutent vocantes eam in tali casu fideicommissariam persecutionem: vt tamen omnis cesset quæstio, consulo q; actor non proponat actionem, sed causam: vt reus certus esse possit, dicens: quam rem talis mihi in suo testamento vel codicillo legauit. argu. C. de edic. diui Adria. tol. l. fi. ff. si cer. pe. certũ.

4 ¶ † Item plerunq;[b] totum commodum quis sibi vult acquirere, vel legatarios fraudare. vnde adit hæreditatem ex intestato, quam ex testamento poterat adire: quia fortè est filius, vel agnatus, vel cognatus vn de prętor succurrit legatarij̃ contra illũ per actionem in factum, descendentẽ ex illo edicto, si qs omissa causa test. quę prætoria est. ff. si quis omis. causa te. l. j. §. j. & pe. Quidã tamen dicunt vocari vtilem ex testamento. C. communia de le. l. j. sic ergo concipit lib. L I B. Co. &c. con. de P. qui cùm fuisset hæres instítutus à T. qui mihi xx. in testamento reliquit: in fraudem legatorum hæreditatem illam omisit adire: & ab ĩtestato possidet: vnde peto legatũ ab eo mihi p̃stari, ac si ex testamẽto adisset: & ad hoc propono ac. in fa. descendentem ex illo edicto, si quis omissa causa testamenti. vel vtilem actionem ex testamẽto. ff. eo. l. j. & l. de libertatibus. §. hęredes. & hoc qñ hæres possidet. Si verò per fraudem omisit possidere, remoueas & ab intestato possidet, cęteris retentis. ff. eod. l. j. §. fi. ¶ † Si verò is, qui omisit, nec possidet, nec dolo, sed gratis omisit: & nunc alter possidet, sic libellus concipitur: L I B. Coram &c. con. de P. qui possidet hæreditatem omissam à T. instituto hærede in testamento M. qui testator mihi in illo testamento xx. legauit: vnde ago contra eum, vt mihi illa xx. præstet ac si esset hæres. & ad hoc propo. &c. vtš. ff. eod. si quis pecuniã. §. j. ¶ Act. ergo sic ponet. P O. A C. Po. q; talis fecit tale testm̃. Item q; in eo fuerunt septem testes, [c] & alia quę in testamẽto req runt. Item q; in illo testamẽto te hæredem instituit. Hæc p̃batur ff. si qs omis. cau. test. l. ij. Itẽ quòd milegauit alĩs pĩs locis & personis: quęrebatur an valeat legatum. Iudicatum fuit quòd duo fuerunt testamenta, licet in vna membrana: sicut & vno instrumento plures obligationes plurium. C. si certum petatur eo quod à multis, & sic vnius morte non erat aliud confirmatum. Facit ff. de vulga. & pupilla. substi. l. patris & filij̃. & quod ibi not. in vlti. gloss. Hoc posito, certum est quòd salua legitima filiæ de episco. & cleri. Deo nobis. mutare potuit testamentum. C. de sacrosanc. eccle. l. j. de celebra. missa. cùm Marthæ. de adi. & trãs. le. l. iij̃. §. conditio. in fine. C. de testa. sancimus. Ad casum facit ff. de le. ij̃. l. vlti. §. pe. & ad Trebel. Lucius. §. Caio. & §. sequentibus. si simul testati simul instituissent hęredem, tamen diuisim legata fecissent: quęstio esset minus dubia.

A D D E, videndum originaliter Oldra. consi. clxxiiij̃. vbi ponit de coniugibus habentibus vnicam filiam. Quo verò ad primum, an legatum factum in testamento possit in codicillis adimi, vide Ro. consi. clxxviij̃.

c ¶ Septem testes. Vide š. de instru. edi. §. cõpendiosè. versi. item per ius canonicũ. & sequen.

d ¶ Qui autẽ. Hic incipiunt verba Albe. Gal. rubri. de testa.

e ¶ §. j. Sic posuit Alb. Gal. eod. tit. in prin. mihi non placet illud, nisi quia illud est dubium, qđ ibi tractaţ in tex. & gl. Et de alio testamento non dubitaţ, ibi vide. Nam Pla. tenuit legatum factum in testamento adimi non posse, nisi in alio testamento vel codicil. cõfirmatis ĩ testamento. Ioan. cõtra p multa iura, q̃ ibi gl. alle. fuit q̃stio de facto: cõiuges habentes vnicam filiam tradiderũt illã monasterio, simulq; testati instituerunt illã hęredẽ, & sibi et monasterio legauerũt omnia bona sua. dcesit pr̃: mater superstes quędã de bonis suis legauit alĩs pĩs locis & personis: quęrebatur an valeat legatum. Iudicatum fuit quòd duo fuerunt testamenta, licet in vna membrana: sicut & vno instrumento plures obligationes plurium. C. si certum petatur eo quod à multis, & sic vnius morte non erat aliud confirmatum. Facit ff. de vulga. & pupilla. substi. l. patris & filij̃. & quod ibi not. in vlti. gloss. Hoc posito, certum est quòd salua legitima filiæ de episco. & cleri. Deo nobis. mutare potuit testamentum. C. de sacrosanc. eccle. l. j. de celebra. missa. cùm Marthæ. de adi. & trãs. le. l. iij̃. §. conditio. in fine. C. de testa. sancimus. Ad casum facit ff. de le. ij̃. l. vlti. §. pe. & ad Trebel. Lucius. §. Caio. & §. sequentibus. si simul testati simul instituissent hęredem, tamen diuisim legata fecissent: quęstio esset minus dubia.

A D D E, videndum originaliter Oldra. consi. clxxiiij̃. vbi ponit de coniugibus habentibus vnicam filiam. Quo verò ad primum, an legatum factum in testamento possit in codicillis adimi, vide Ro. consi. clxxviij̃.

f ¶ Quidam Pileus. Cui in personã vxoris accidit iste casus: vt patet in ipsius q. cx. sed Acc. in l. iubemus. statim alle. tenet contrarium, quod videtur verius: si tñ testator bonam memoriam & intellectũ habebat, & maximè cũ interrogatus fuit à tabellione. non em̃ põt dici q; aliud faciat testamẽtũ eo casu. Facit Instí. de inuti. stipu. §. prętera. in fi. & §. quoties. & placet Si mo. Vic. in l. iubemus. & Pe. & Cy. ibidẽ in fi. Hęc aũt, vt dicit ibi Alb. vera sunt in testamẽto nũcupatiuo: in solẽni secus, p l. hac cõsultissima. & l. cùm antiquitas. e. tit. habeo in quibusdã scriptis Ia. Bald. tenuisse hãc opi. Accur. & sequaciũ per l. Pãphilo. §. j. ff. de leg. iij̃. ibi, & testatore interrogato, an ea dixisset. & ff. de hęre. instí. l. nemo. vbi hęres instituitur sine expressione nominis: cũ testator de pręsenti dicit, istũ instituo. inducit qđ in dubijs ĩterpretandũ est, vt res valeat. ff. de lega. ij̃. Titia. §. j. in fin. & satis est, q; volũtas appareat C. eo. tit. l. qm̃. & p̃d. l. hac cõsultissima. & horũ opinio mihi placet, limitata, vt š. Inuenio Alb. Papien. tenuisse cõtrarium. tñ in his terminis qñ intimi testatoris informati forsan đ ipsius voluntate vel forsan meditãtes qd prudenter illi agendũ esset, fecerũt scribi testm̃. quo scripto notarius legit institutionem hæredis testatori, petẽs si sic instituere volebat: & respondit q; sic. Idẽ fecit de legatis: dixit enim q; hoc facilè daţ materia fabricandi falsum. Ad singula enim infirmus & quasi mortuus rñderet, q; sic: vt in l. iubem⁹. Item iste modus testãdi nõ est inuent⁹ à iure: & sic supstitio ĩproba est illũ inuenire. extra, de transa. c. j̃. ver. & qđ nõ est. Leges em̃ p̃allegatæ volũt q; testatoris voluntas declaret scripto vel voce. Itẽ captatoria vr̃ talis testatio, ex alteri⁹ voluntate dependens. & sic non valet. ff. de hęre. instí. l. captatorias. & C. eod. tit. captatorias. Dicebat tñ q; si cõstaret de volũtate testatoris distincte anteq; tabellio scriberet prędicta, valeret sic scriptũ: & postea lectum cum tali responso. & sic loquitur prędicta l. Pãphylo. vbi fuit testator interrogatus, an prius sic dixisset: prudentes notarij̃ & legales optimas cautelas habent in his, & econtra contrarij̃.

A D D E, q; sufficiat testatorẽ rñdere notario, qñ põt articulatè loqui tenet Bal. consi. x. li. iij̃. Ro. vbi plenè vide eius cõsi. cccvj. vide aũt qñ aliqs longo tempore ante fecit testm̃, & in mortis articulo interrogatus quem vellet hęredẽ instituere, & an velit nepotẽ instituere: & rñdeat q; sic: an p hoc sit sublatũ primũ testm̃. Pau. de Ca. cõsil. ccclxj. vbi de intellectu d. l. Pamphilo. §. propositum. An aũt d. l. iubemus. habeat locum, cũ pater testatur inter liberos vel ad pias causas, vide Alex. ibi.

g ¶ Dies &c. sicut relictorum in testamento.

A D D E, vt per Alex. in l. j. ff. de le. j. vbi examinaţ veritas huius ver.

h ¶ Hæreditate. Ad literam fuit iste ver. Alber. Gal. eodem titu. ver. pone quęstionem. versicu. iij̃. & vide suprà de instru. edi. §. nunc verò aliqua. super ver. quid igitur si hęres. & ver. seq. vbi tractatur, an cogatur adire. & vide quod ibi dixi.

d ¶ Item plerunq;. Ingreditur versi. Rof. de act. in factum, si quis omis. causa testamenti. in prin. & hoc vsq; ad ver. de cautionib⁹. & qnq; quæ in hac requirunt ex positionib⁹ collige, & triplicem cãm a inuentionis illius edicti. Accu. super ipsius rubricis ff. & C. plenã autẽ distinctionẽ Dy. super l. si ab instituto. ff. si quis omis. causa testamenti. Cy. posuit super l. j. C. eo. tit.

¶ Actor. ergo sic ponet. PO. Ac. Po. q; T. condidit testamentum[a], ita q; fuit talis persona, quæ potuit testari. ff. qui testa. fac. pos. filius. §. fi. Instí. qui. non est per. fa. te. & in prę. §. compendiosè. in princ. Item q; sum talis psona, quę possum ex testamẽto capere. ff. de le. ij̃. si à Titio. & in præ. §. compẽdiosè. ver. ij̃. Itẽ q; testamentum illud fuit ritè & solẽnitate debita factum. ff. qui test. face. pos. l. j. §. si quæramus. C. de testa. hac cõsultissima. Item q; illud fuit test. vltimum ipsi⁹ T. vt in prę. l. hac consultissima. extra, de cele. miss. cùm Marthæ, §. cęterum. xij̃. q. ij̃. vltima. Reus verò ponet contra. ¶ † Ex codicillis quoq;, si quis velit legatũ petere, habebit tres, quas prædiximus actiones. C. communia de leg. l. j. C. de donatio. causa mor. l. j. & secũdũ p̃missa forma libellos. Nec mireris si ex codicil. actio ex testamento competit: quia hęc actio etiam ab intestato datur: licet quidam sibi nomen mutent vocantes eam in tali casu fideicommissariam persecutionem: vt tamen omnis cesset quæstio, consulo q; actor non proponat actionem, sed causam: vt reus certus esse possit, dicens: quam rem talis mihi in suo testamento vel codicillo legauit. argu. C. de edic. diui Adria. tol. l. fi. ff. si cer. pe. certũ.

4 ¶ † Item plerunq;[b] totum commodum quis sibi vult acquirere, vel legatarios fraudare. vnde adit hæreditatem ex intestato, quam ex testamento poterat adire: quia fortè est filius, vel agnatus, vel cognatus vn de prętor succurrit legatarij̃ contra illũ per actionem in factum, descendentẽ ex illo edicto, si qs omissa causa test. quę prætoria est. ff. si quis omis. causa te. l. j. §. j. & pe. Quidã tamen dicunt vocari vtilem ex testamento. C. communia de le. l. j. sic ergo concipit lib. L I B. Co. &c. con. de P. qui cùm fuisset hæres instítutus à T. qui mihi xx. in testamento reliquit: in fraudem legatorum hæreditatem illam omisit adire: & ab ĩtestato possidet: vnde peto legatũ ab eo mihi p̃stari, ac si ex testamẽto adisset: & ad hoc propono ac. in fa. descendentem ex illo edicto, si quis omissa causa testamenti. vel vtilem actionem ex testamẽto. ff. eo. l. j. & l. de libertatibus. §. hęredes. & hoc qñ hæres possidet. Si verò per fraudem omisit possidere, remoueas & ab intestato possidet, cęteris retentis. ff. eod. l. j. §. fi. ¶ † Si verò is, qui omisit, nec possidet, nec dolo, sed gratis omisit: & nunc alter possidet, sic libellus concipitur: L I B. Coram &c. con. de P. qui possidet hæreditatem omissam à T. instituto hærede in testamento M. qui testator mihi in illo testamento xx. legauit: vnde ago contra eum, vt mihi illa xx. præstet ac si esset hæres. & ad hoc propo. &c. vtš. ff. eod. si quis pecuniã. §. j. ¶ Act. ergo sic ponet. P O. A C. Po. q; talis fecit tale testm̃. Item q; in eo fuerunt septem testes, [c] & alia quę in testamẽto req runt. Item q; in illo testamẽto te hæredem instituit. Hæc p̃batur ff. si qs omis. cau. test. l. ij̃. Itẽ quòd milegauit alĩs pĩs locis & personis: quęrebatur an valeat legatum. Iudicatum fuit quòd duo fuerunt testamenta, licet in vna membrana: sicut & vno instrumento plures obligationes plurium. C. si certum petatur eo quod à multis, & sic vnius morte non erat aliud confirmatum. Facit ff. de vulga. & pupilla. substi. l. patris & filij̃. & quod ibi not. in vlti. gloss. Hoc posito, certum est quòd salua legitima filiæ de episco. & cleri. Deo nobis. mutare potuit testamentum. C. de sacrosanc. eccle. l. j. de celebra. missa. cùm Marthæ. de adi. & trãs. le. l. iij̃. §. conditio. in fine. C. de testa. sancimus. Ad casum facit ff. de le. ij̃. l. vlti. §. pe. & ad Trebel. Lucius. §. Caio. & §. sequentibus. si simul testati simul instituissent hęredem, tamen diuisim legata fecissent: quęstio esset minus dubia.

A D D E, videndum originaliter Oldra. consi. clxxiiij̃. vbi ponit de coniugibus habentibus vnicam filiam. Quo verò ad primum, an legatum factum in testamento possit in codicillis adimi, vide Ro. consi. clxxviij̃.

f ¶ Quidam Pileus. Cui in personã vxoris accidit iste casus: vt patet in ipsius q. cx. sed Acc. in l. iubemus. statim alle. tenet contrarium, quod videtur verius: si tñ testator bonam memoriam & intellectũ habebat, & maximè cũ interrogatus fuit à tabellione. non em̃ põt dici q; aliud faciat testamẽtũ eo casu. Facit Instí. de inuti. stipu. §. prętera. in fi. & §. quoties. & placet Si mo. Vic. in l. iubemus. & Pe. & Cy. ibidẽ in fi. Hęc aũt, vt dicit ibi Alb. vera sunt in testamẽto nũcupatiuo: in solẽni secus, p l. hac cõsultissima. & l. cùm antiquitas. e. tit. habeo in quibusdã scriptis Ia. Bald. tenuisse hãc opi. Accur. & sequaciũ per l. Pãphilo. §. j. ff. de leg. iij̃. ibi, & testatore interrogato, an ea dixisset. & ff. de hęre. instí. l. nemo. vbi hęres instituitur sine expressione nominis: cũ testator de pręsenti dicit, istũ instituo. inducit qđ in dubijs ĩterpretandũ est, vt res valeat. ff. de lega. ij̃. Titia. §. j. in fin. & satis est, q; volũtas appareat C. eo. tit. l. qm̃. & p̃d. l. hac cõsultissima. & horũ opinio mihi placet, limitata, vt š. Inuenio Alb. Papien. tenuisse cõtrarium. tñ in his terminis qñ intimi testatoris informati forsan đ ipsius voluntate vel forsan meditãtes qd prudenter illi agendũ esset, fecerũt scribi testm̃. quo scripto notarius legit institutionem hæredis testatori, petẽs si sic instituere volebat: & respondit q; sic. Idẽ fecit de legatis: dixit enim q; hoc facilè daţ materia fabricandi falsum. Ad singula enim infirmus & quasi mortuus rñderet, q; sic: vt in l. iubem⁹. Item iste modus testãdi nõ est inuent⁹ à iure: & sic supstitio ĩproba est illũ inuenire. extra, de transa. c. j̃. ver. & qđ nõ est. Leges em̃ p̃allegatæ volũt q; testatoris voluntas declaret scripto vel voce. Itẽ captatoria vr̃ talis testatio, ex alteri⁹ voluntate dependens. & sic non valet. ff. de hęre. instí. l. captatorias. & C. eod. tit. captatorias. Dicebat tñ q; si cõstaret de volũtate testatoris distincte anteq; tabellio scriberet prędicta, valeret sic scriptũ: & postea lectum cum tali responso. & sic loquitur prędicta l. Pãphylo. vbi fuit testator interrogatus, an prius sic dixisset: prudentes notarij̃ & legales optimas cautelas habent in his, & econtra contrarij̃.

A D D E, q; sufficiat testatorẽ rñdere notario, qñ põt articulatè loqui tenet Bal. consi. x. li. iij̃. Ro. vbi plenè vide eius cõsi. cccvj. vide aũt qñ aliqs longo tempore ante fecit testm̃, & in mortis articulo interrogatus quem vellet hęredẽ instituere, & an velit nepotẽ instituere: & rñdeat q; sic: an p hoc sit sublatũ primũ testm̃. Pau. de Ca. cõsil. ccclxj. vbi de intellectu d. l. Pamphilo. §. propositum. An aũt d. l. iubemus. habeat locum, cũ pater testatur inter liberos vel ad pias causas, vide Alex. ibi.

g ¶ Dies &c. sicut relictorum in testamento.

A D D E, vt per Alex. in l. j. ff. de le. j. vbi examinaţ veritas huius ver.

h ¶ Hæreditate. Ad literam fuit iste ver. Alber. Gal. eodem titu. ver. pone quęstionem. versicu. iij̃. & vide suprà de instru. edi. §. nunc verò aliqua. super ver. quid igitur si hęres. & ver. seq. vbi tractatur, an cogatur adire. & vide quod ibi dixi.

a ¶Quid &c. Albe.Gal.cuius fuit ad literã iſte ver.eo.tit.ver. ſed pone quę ſtionẽ.vj.remittebat ad q̃ſtionẽ,quã diſputauerat Paduæ, in qua ad hanc partẽ alle.l.quinquaginta.ff.de ꝓba.de leg.ij.cũ qdã vxori. Item ꝙ duo fuerũt legata: primũ purũ,cuius dies ceſsit adita hæreditate.ff.de leg.ij.legatum.& l.cùm pater.§.furdo.Secundũ cõditionale,cuius dies cedit filio

hoſpitale quoddã haberet bona ſua:filia verò habe ret quingẽta. demum filius poſt aditam hæreditatẽ deceſsit ſine liberis:filia petit quingenta: hoſpitale vult in illis cõputare illa centũ,in quib⁹ eſt inſtituta: quęritur an poſsit.Et videt ꝙ ſic:quia cũ ſępius legat quis quãtitatẽ in eodẽ teſtamẽto,nõ videt multiplicare legatũ,niſi hoc probet.ff.de leg.j.planè.rñ. j.& §.j.Inſti.de leg.§.legata relicta.ff.de lega.j. licet Imperator.& l.quod ergo.§.j.ff.ad Treb. nõ iuſtũ. arg.contra.ff.de adi.leg.cũ cẽtum.quod videtur ve rius.arg.prę.l.licet.ibi:quid &c.[a] ¶†Quid ſi quis ita dicit in teſtamento relinquo bona mea P. nunquid per verbum relinquo,videtur inſtituiſſe.ar. ꝙ ſic.[b] extra,de teſta. Raynuti⁹.in prin.Inſti.de teſta. mili. §.cæterum.C.de nup.hac edictali. Arg. contra.ff.de teſt.mil.diu⁹.Sed ibi non fecit eo animo, vt valeret: vt not.Accur.in ſumma,de hęred.inſti. §.j.idẽ eſt ſi dixit,iudico bona mea tali, videt enim inſtituiſſe: vt
14 no.ff.de teſta.& q teſta.face.poſ.l.j. ¶†Pone,filius fecit pactum,finem,& refutationem patri de nõ pe tendo aliquid de toto eo,qđ ab eo petere poſſet oc caſione dotis matris ſuæ,vel rerũ, quę extra dotem peruenerũt ad patrem: poſt hoc pater in teſtamento legauit eidẽ filio,quicquid poſſet apparere patrẽ habuiſſe de bonis matris, & occaſione matris: nunc quęritur,an per hoc legatum relictũ tollatur inſtrumentum finis & refutationis prędictæ? Et videtur filiũ petere poſſe quicquid pater habuit occaſione matris:& hoc ex cauſa legati. C. de fal.cauſa adie.l.j.ff.de leg.ij.Lucius.§.quiſquis.ff.de lib.lega. Aurelius.§.fin.niſi probetur patrem erraſſe. C. de
c fal.cauſa adiec.l.j.in fi.[c] ¶†Pone, Berta habens fi-
15 lium & filiam,deceſsit relictis filia ſua & nepote et nepte ex dicto filio pręmortuo,quem nepotem in omnibus bonis & filiam in decẽ hęredes inſtituit: quib⁹ iuſsit eã eſſe cõtentã:neptem verò prætereũt, quę neptis teſtamentũ confirmauit. Filia autẽ dicit teſtm̃ nullũ quo ad inſtitutionẽ, propter neptem

marito,& cũ cęteris conditionibus in dicta donatione appoſitis,maximè ꝙ ipſa moriente ſine liberis bona redirẽt ad propinquiores: deinde poſt annũ dicta filia abſolutionẽ fecit dicto patri ſuo modo infrà ſcripto:ego B.confiteor vobis de Titio patre meo,ꝙ de bonis veſtris,& quę fuerunt quondã matris meę & G.aui mei,dediſtis mihi tẽpore nuptiarũ ꝓ dote

prętcritã:quærit an poſsit? Et videtur ꝙ ſic. Nã ex cã prętcritionis irritũ eſt teſtm̃.C.de lib. præte. vel exhęre.aut.ex cá. Nã ſi neptis prętcrita deceſsiſſet Berta viuente:non ideo teſtm̃ cõfirmaretur.ff.de libe.& poſthu.ſi filius.ff.de vul.& pu.ſub. ſi quis.§. fi.Itẽ cùm teſtamentũ fuerit nullũ quo ad inſtitutiones,fuit ius acquiſitũ dictę filię,qđ ab eo auferri non põt.ff.de bo.poſ.contra ta.ſi poſt mortem.§. fi.ff.de pac.l.fi.C.de nõ nu.pec.ſi cuius.Nec obſtat ff.de iniu.rup.& irrit.teſt.filio.qa illud videturĩ fra tribus ſpeciale, qui etiam ab inteſtato rem habituri erãt.ff.de le.prę.ſi is,qui.ff.de iniu.rup.teſ. poſthumus.in fi.j.rñ. Ar.contra,ꝙ non poſsit agere, ſi ne-
d ptis approbauit teſtm̃.ff.eo.filio.[d] Nõ em̃ vr̃ teſtm̃ irritũ ipſo iure,ſi neptis approbauit: qa dicit nullũ quo ad inſtitutionẽ,ſi filius voluerit:ſicut cõpenſatio admittit ipſo iure,poſtq̃ ab hoſte appoſita fuerit.C.de cõpen.ſi cõſtat.& no.ff.e.ſi qs. Præterea ſi debitor hęreditatẽ ſibi delatã repudiauit, non videtur fraudaſſe creditores.ff.de his,quæ in frau. cre. q aũt.in prin. Itẽ ſi legatari⁹ cõſtituit legatũ ad ſe nõ pertinere,nolle videtur ei relictum.ff.de le.j.legatarius.§.j. Itẽ pater nõ intentat q̃relã inofficioſi teſtamẽti ſi fili⁹ nolit eã intẽtare.ff.de inof.teſta.Papinia
e nus.§.j.& hoc veri⁹ eſt ſecũdum Alb.Gal.[e] ¶†An
16 Trebellianũ locũ habeat,qñ pr̃ hęres inſtitut⁹ roga
17 tus eſt filio reſtituere hr̃ditatẽ.no.ff.de le.j .cũ filio. ff.ad Treb.l.j.§.j.C.e.iubem⁹. ¶†Itẽ vtrũ onera legatorũ & fideicõmiſſorũ diuidentur inter fideicõmiſſarios & hæredes: vt not.ff.ad Treb.l.j.§.fi. & l.
18 ñ.idẽ ius legatorũ: vt l.Marcellus.in princ. ¶†Item an legata veniant in reſtitutione.not. C.de fideicõ.
19 cũ virum.ff.ad Trebel.Marcellus. § .cùm quidam. ¶†Quid ſi fideicõmiſſari⁹ decedit ante reſtitutã fi-
f bi hęreditatẽ? Dicũt Hug.& Accur.ꝙ trãſmittit pe
g titionẽ fideicommiſſi ad ſuos hęredes: vt no.ff.eo. apud.§.fi.& ff.de le.j.cum filio.ſed tñ not.contra in
20 ſumma,eo.ti.[f] prima verior eſt.[g] ¶†Si is, q nõ põt

ma quondã matris ſuę,& G.aui ſui & ipſam mihi hęredẽ inſtituo in his quę ſibi modò dimitto,cũ his quę ſibi dedi tẽpore nuptiarũ.& ſi dicta B. filia mea deceſſerit ſine liberis legitimis totũ illud,quod ſibi dimitto,volo ꝙ reuertatur Luciæ filiæ meę. Ex hoc themate oriuntur tria dubia. Primum an ex pacto in donatione appoſito orta ſit actio propinquiorib⁹. Secundum dubium,an valeat pactum circa futuram ſucceſsionem. Tertium eſt,an pater filiam inſtituiſſe videatur in illis bonis,quæ ſibi dedit tẽpore nuptiarum, vt illa ſubñciantur oneri fideicommiſſi.& quia Oldrad. conſilia communiter habentur,breuitatis cauſa ibi te remitto: quo verò ad additionem Io.Andre,adde Bal.idem conſulentem conſil.cclxxxvñ. incipien.quando pater.

d ¶Filio.ſ.de iniu.& melius dixiſſet,vt in l.prælallegata.

e ¶Secundum Alber.Gal.eodem tit.ver.pen.& in ver.ſequen. aggreditur verba Alberi. rubri. de quarta Trebel.cuius fuit totum, quod ſequitur, vſque ad fin.vnde cùm inferius alleg.ff. vel C.eodem titu. de Trebellia.intelligas,niſi reſpiciat rubricam proximè allegatam,quod author non aduertit.

f ¶Eo.tit.ad Trebel.ñ.co.§.ſi autem.& eſt eius ratio:quia fideicõmiſſarius habetur loco hæredis:& hęreditas nõ adita non tranſmittitur ad hæredẽ non ſuum.C.de iure delibe. quoniam.ergo idem in fideicommiſſo. Ius aũt deliberandi ſuper hęreditate bene tranſmittitur in hæredem.C.de iure deli.cum antiquioribus.per quod dicit idem fore in fideicommiſſo. & ſub eodem fore loquitur Accurſius in prędicta l.cum filio.in glo. antepe. quę glo.diſtinguit ſingulare fideicõmiſſum à generali,vel vniuerſali. Dy. improbat dicens etiam vniuerſale fideicõmiſſum purè relictum tranſire ad hæredem fideicommiſſarij mortui ante reſtitutionem:& poſt aditam hæreditatem alle.l.poſtulante.ff.ad Trebellia.in prin.& l.quędam.& l.cogi.§.idem Martianus.& de conditio.& demonſt.l.à teſtatore. & l. apud. §.fi.hic alleg.dicit reſpondendum,vt ibi nota. Ad l.cum filio. reſpondet ꝙ ibi non erat purum relictum,ſed poſt mortem patris:& ſic mortuo fideicommiſſario viuente patre rogato,pendente die certa,pater nõ tanq̃ ſucceſſor filij,ſed ſicut quilibet ſit rogatus retinet fideicommiſſum,Inducitur ff.de condit.& demonſt.l.hæres meus.ñ.reſpon.& quando dies legat.ced.l.ſi cùm hęres.

g ¶Verior eſt.ſecundum Alber.Gal.

b ¶Ar.ꝙ ſic.Alber.Gal.dixit hoc aſſertiuè.
ADDE,idẽ eẽ ſi dicat,pono bona mea ĩ manib⁹ taľ.cõſ.cccxxxvñ. li.j.

c ¶In fi.Vber.de Bobio ſuper l.pactum.C.de col.dicit hunc filium vel filiam,ſi nõ fuiſſet legatũ,nil petere potuiſſe.loquit tñ de filia,quæ renunciatiõis tpe aliquid habuit à patre.Nõ obſtat.l.ñ.ff.de cõtrahẽ.empt.quę dicit inter patrem & filiũ in poteſtate cõſtitutũ cõtrahi nõ poſſe:quia licet cõtractus nõ valeat:tñ ex illo orit naturalis obligatio.ff.de condi. inde.frater à fratre.§.queſitũ.ſicut inter dñm & ſeruũ.ff.de pec.l. nec ſeru⁹. & l.ſi noxali.§.ñ.& iñ.Cõpetet ergo ex illa naturali obligatiõe exceptio pacti.ff.de pac.l.iuris gentiũ.§.ſed cũ nulla.quæ impediret petitionẽ.ff. qđ quiſq̃ iur.l.pe.in fi.& in prę.l.frater à fratre.Nõ obſtat etiã ꝑalle.l.paditate viuẽtis:hic de hęreditate defuncti,in qua nulla lex ꝓhibet pactum fieri. Inducit etiã ꝙ filius, vel filia nõ ſunt hęredes matris, recipiẽdo aliqd à patre.ff.de acqui.hęre.l.fuit q̃ſtionis.Conſuluit tñ,ꝙ filius vel filia iuret, vel ꝙ emãcipetur:& poſtea cõtrahat pater cũ illa.Itẽ ꝙ in cõtractu cõfiteatur ſe nunq̃ adiuiſſe,ita ꝙ repudiationi ſit locus:q̃ ceſſat poſt aditã. ff. de ſuc.edi.l.j.§.decre.& vide quod no.ſ .de pac.§.ñ. ver.& nota.
ADDE,mirandum eſſe,ꝙ Io.An.in hoc verſi.non poſuit. ꝙ conſuluit Old.conſi.cxxxñ.inci. Titius habẽs filiam.vbi formaľ talis quæſtio Titius habẽs filiã noĩe B.fecit eidẽ tẽpore nuptiarũ donationẽ hoc modo: ego Titius dono tibi filię meę ꝓ parte legitima oĩm bonorũ meorũ, & eorũ q̃ fuerũt matris tuę & G.aui tui, Mcc.morabannos boni auri, quos qdẽ tu filia mea teneas & poſsideas toto tẽpore vitę tuę cũ marito & ſine

a ¶Ray.In glo.ex quo.& vide qđ ſuper ea dixi.
b ¶Raynaldus.In gl.videtur etiam.& de proba.in p̃ſentia.& in j.glo.an verò in emphyteuſi appellatio filij includat naturalẽ;vide ſ̃.de loco §.nunc aliqua.ver.lvij.
c ¶§.ſi quis rogatus.Vide quod ibi no.& eo.ti.l.hæredibus.§.j.
d ¶Gñaliter. Vbi ẽt de hoc in fine.
e ¶Filium naturalem.Puto per errorẽ hic poſitum ſ.& habet filiũ naturalẽ, qđ etiã nõ poſuit Albe. qui iſtũ caſum plenè ꝓſequit. Ad partem negatiuã inducit,ꝙ pretium petere nõ poteſt: quia deillo non fuit hęres rogatus. Hęreditatem etiam non petet: quia illam habet. Inducit ff.de leg. ij.codicil.§.j. Videt enim emiſſe ius qđ hęres habebat. ff. de contrahen. emp. qui tabernas cuiuſ iuris & incertitudinis ratione dicetur valere venditio C. de contrahend.emptio.cùm res. Ad contrarium inducitur.quia pretium ſuccedit loco rei.Facit ff.quod met.cau.videamus.de peti,hære.& hæreditatem habet ex cauſa oneroſa.Facit ff.de ac.& obl.l.omnes.& l. ſequen.C.de ſolutio.quod dicit Hug.diſtinguere:aut emit ab extraneo:et tunc agit. Aut ab hærede:& tũc ſi ſciens,non agit.ſi ignorans, agit Remittit autẽ vt author ad l.huiuſmodi.ff.de leg.j.§. qui teſtamẽto. cõuniter incipit,qui ſeruũ teſtamento, allegat etiam duas leges,quę hic ſequuntur. Suſpicor authorem hic omiſiſſe ꝓpter quaſdã falſas cõcordantias huius verſic.in Alb.Gal.cuius fuit: & quas author omiſit.& mihi placet p̃dicta diſtinctio :& §.q ſeruũ teſtamẽto.expreſsè loquit đ ignorãte.Nec obſtãt diſtinctioni leges j.alleg.nec l.cui res.ff.de actio.empt.quod p te ſtudeas.
f ¶§.ſi,quod de ver.ꝓce.dixi,de iſto repeto,ſ.ꝙ nimis decurtauit author. Ponebant enim tres opi.Albe.prima erat,ꝙ ſupſtes petere poterat.alleg. ff.de leg.j.l.cũ pater,§.hęreditatem.ff.de tranſ.qui cũ tutoribus.§.j.et tres leges vltimò allegatas ſ. ver.ꝓxi.Secũda dicebat contrariũ p l.q Romę. all.in ſi.Tertia diſtiguebat ptẽ quã habuit defunct⁹ ſuo iure:& hãc petet ſupſtes;partem verò quã habuit defunctus ſuo iure diuiſionis,non. ff.de leg.iij,pater.§.quindecim.tenebat primã:ſed remittebat huic. verè loquẽdo iſta queſtio nõ eſt dubia,vbi ſtetiſſent fratres in finibus diuiſionis.Nõ eñ propter talẽ ſubſtitutionem poterat alter fratrum diuiſionẽ impedire ſed pacta & conuentiones, quę ſolent in diuiſionibus euenire,faciũt eã dubiam,quę pacta viderentur adius fideicõmiſſi remittenda:& quia remiſſio vtrunq; cõtingit,& pariter vtriq; ꝓdeſt:bñ ſolent fratres tales diuiſiones facere,& cũ expꝛſſa remiſsione fideicõiſsi:maximè cũ vterq; vel neuter habet ꝓlẽ.qñ verò alter ſolũ,& de altero nõ eſt ſpes ꝓlis:tũc ſic tenea ergo,vt dixi,q̃ onẽ non dubiã: qñ ſteterũt fratres in finibus diuiſionis. Itẽ nec qñ expreſsè in diuiſione remiſerũt per pactum fideicõmiſſum.C. de pact.l.j.& l.cũ ꝓponas.j.& no.de teſta.c.Raynuti⁹. ad fi.in gl.Itẽ nec qñ expreſsè reſeruauerunt.qñ verò dubitatur, an verba appoſita in pacto diuiſionis ſint ſufficientia ad talem remiſsionẽ:hic caderet dubium.Solent enim dicere ꝙ diuiſioni ſtabunt:nec de rebus diuiſis in perpetuum alter ab altero petet aliqua ratione,vel iure,vel cã, quæ dici vel excogitari poſſent de iure vel de facto.Hoc tñ caſu diſtingnẽdũ eſſet,an tpe taliũ pactorum ſciebant ius fideicommiſsi futurũ:an ignorabãt.Primo caſu videatur remiſſum.§.ſi.ad quem remittit finis.Scđo caſu non: quia remiſsio quantũcunq; generalis nõ extendit ad illa,q̃ remittẽs ſibi cõpetere neſcie bat,ff.de trãſac.cũ Aquiliana.& l.qui cũ tutoribus.§.j.& vl.& l.nõ eſt ferẽdus,& de inof.teſt.l.mater decedens.§.cęterũ.& de peti.hęre.l.legitimã. facit extra,de iureiur.veniens.& qđ ibi no.Si autem dubitatur ſciuerit vl̃ ignorauerit preſumet ignoraſſe,vt in regula,præſumit li.vj.ff.de pro, Verius.facit ff.de admi.tu.l.tutores.§. hæres. ꝓpter p̃dicta patet ſanum eſſe cõſiliũ in diuiſiõe exprimi,ꝙ intendũt manere,vel non manere fideicommiſſum.Sed alia quæſtio fuit de facto ĩ his terminis:teſtator inſtituit plures hæredes collaterales,ſ. A.B.C.D. E.& rogauit eos per fideicõmiſſum ꝙ decedens ſine hęrede reſtitueret hæreditatem cohæredibus,de quib⁹ ſuſpicatur vt ſine liberis decedãt:obtinuit B.& C.remiſerũt ſibi fideicõmiſſum ſolẽniter:ſed D.& C.remiſerũt.Accidit ꝙ ille A.hñs filiũ naturalem cõtraxit cũ quadã ſibi,vt dicebat,cõiũcta gradu,ꝓhibito:& dũ illa p̃gnãs eſſet,deceſsit:& demũ mulier poſthumã peperit.hic inſurgũt q̃ones quia D.& C.dicũt ſibi p fideicõ. hr̃ditatẽ deberi.allegat prĩò ĩ cõtrariũ,ꝓpter naturalẽ filiã.Itẽ ſecũdò,ꝓpter poſthumã ex matrimonio natã, propter quorũ quodlibet dr̃ fideicõmiſſum nõ deberi.Itẽ ſi deberet,dicit tertiò ꝙ detraheret portio B.& C.q remiſerũt fideicõmiſſum.q̃rit de ſingulis, qđ iuris.Ad primũ inducit,ꝙ ſubſtõ facta eſt decedẽti ſine hr̃de: ſed quo ad hoc hr̃dis appellatio ęqpollet appellationi filiorũ.ff.ad Treb.ex facto.§.ſi.quibus expreſſis naturalis excluderet ſubſtitutum.de le.j.cũ pater. §.volo. aliàs incipit,dari volo. Alias concordantias vide de teſta. l.Raynald⁹. poſt prin.in glo.videt etiã nec ponderaretur etiã eẽt vel nõ eſſet hęres patri.ff.de lega.j.filiusfa.§.cùm quis erit. Excluderet ergo naturalis ſubſtitutum etiam ſi nõ ſit hęres.In cõtrarium, teſtator dixit ſi ſine hęrede.ſed hęres eſt,q in vniuerſum ſuccedit. ff. de hære.

b naldus.[b] & ff.ad Treb.ex facto.§.ſi qs rogatus[c]. C.
c de inſti.& ſubſti.gñaliter.[d] ¶†Sed quid ſi fideicõ-
27 miſſarius emit ab hęrede hęreditatẽ ſibi reſtituẽdã,ſi
d decederet ſine liberis,& habet filiũ naturalem[e] mo
e riente hęrede,ſine liberis petit emptor idẽ ꝙ fideicõ miſſarius p̃tiũ:q̃rit an poſsit?De hoc ff.de leg.j.l.huius.§.qui teſtamento,&c.ar.ꝙ poſsit.ff. ad le. fal.l. fundo.de euic.ſi vendideris.& l.nõ tñ.Item quid ſi duobus fratrib⁹ inſtitutis & rogatis ad inuicẽ reſtituere hęreditatẽ,ſi alter decederet ſine liberis, diuiſerint hęreditatẽ:demũ ſi alter ſine hęrede decederet:nunquid ſuperſtes partẽ,quę obuenit defuncto per diuiſionẽ petet à fideicõmiſſario ? De hoc ff.de
f ver.ob.qui Romę.§.fin.[f] ¶†Et not. ꝙ quarta Tre-
28 bellianica inducit cõtra volũtatẽ teſtatoris:vt extra de teſt.Raynaldus.in ſi.C.ad l.fal.ſi vt allegas.ff. eo.
g titu.[g] Inſti.de fideicõ.hęre.§.ſed quia. alij contra.de
h hoc C.eo.[h] auct.ſed cũ teſtator. ¶† Quid ſi legatum
29 eſt tale,de quo nõ detrahitur falcidia: puta ad pios vſus:nũqd onerant alij legatarij?Dic ꝙ nõ: vt not.
i C.ad l.fal.authen.ſimiliter.[i] ¶†Pone,quidam inſti-
30 tuit fratrem ſuum hęredem & vxori alimenta lega

inſti.quoties. §.hęredis.& de verbo.ſigni.l.nihil.Sed naturalis non eſt talis:ergo nõ excludet ſubſtitutũ.Ponderatis verbis,terminat hoc ſecundũ plenè not.ff.ad Treb.ex facto.§.ſi quis rogatus.vt ſi teſtator erat in dignitate cõſtitutus,naturalis nõ excludat ſubſtitutũ:alʒ excludit. Secundò videndũ de poſthuma,q̃ dicit ſpuria:an excludat:ſi ponat talis, certũ eſt ꝙ nõ excludit:nec habet nomẽ filię,nec hęredis,q̃ nec poſſet inſtitui.in auct. quib.mo.na.effi.ſui.§.fi.Et ſic per ipſam nõ põt nõ exiſtere cõditio relicta in caſum nõ exiſtentiũ liberorum.ff.de cõdi.& demõ.l.hęc cõditio.& qñ di.le.ce.l.hęc cõditio.An autem pro tali ſit habẽda preſuppoſito impedimento?Dic vt de clan.deſpon.cũ inhibitio.& qui fil.ſint legi.c.ij. & c.referente,& c.ſeq.& c.pe.Ad tertiũ rñdetur,ꝙ remiſsio facta per duos ex ſubſtitutis nõ nocet:imò ꝓdeſt aliʒ ſubſtitutis.Portio etenim excluſi per repudiationem aliʒ ſecum ſubſtitutis accreſcit.ff.de bo.poſ.l.ij.§. in bonorũ.cum tribus legibus ſequentibus.C.quando non peten. partes.l. vna.ff.de cad.tol.l.vna.§.hisita.ff.de ſuis & le.l.ſi ex pluribus.nuper inueni Dy.in ſuo vij.conſi.eadem in effectu tenentem.

g ¶ff.eo.tit.ſcilicet ad legem Falcidiam.
h ¶C.eo.ſcilicet ad legem Falcidiam.
i ¶Auct.ſimiliter.Inuenio Guid.de Suzaria qñq; dixiſſe cõtrariũ,hac rõne: qa Falcidiã de his detrahi,nõ eſt inductũ in odiũ vel pœnã hęredis: ſed in fauorẽ pietatis & religiõis:& ſic meritò,qđ de his detrahit,alios vt legatarios onerat,nõ hęredẽ.Hoc dictum dedit cauſam meditandi:nec bñ poterit haberi veritas,quę ſit in totũ cõſona ęquitati.Finge teſtatorẽ,qui forte ſe putabat ditiorẽ,q̃ eſſet:qđ nõ eſt nouum.Inſti. ex qui.cau.ma.non poſ.§.in fraudẽ.ibi:ſæpe enim &c.inſtituiſſe hęredẽ ſuũ, vel extraneum, & legaſſe trecenta ad pias cauſas,& centũ ad nõ pias:nec reperitur habere in bonis,ære alieno deducto,niſi quadraginta: ſi non detrahatur falcidia niſi de centũ,habebit hæres ſolũ xxv.& ſic pro tertia vel quarta habebit xvj.malè ſonat hęc pietas,peius ſonaret,quãdo eſſet totũ ad pias.Sed ęquè tranſiret in his terminis.teſtator legauit ducẽta ad pias.cxx. ad non pias.hęres,penes quẽ remanerent lxxx.extraneʒ de his detrahet xx.& habebit ſuã quartã.ſuus detrahet quinquaginta tres ſolidos,denarios vij.et habebit illã tertiã,& penes legatarios nõ pios remanebunt lxvj.lib.ſolid. xiij.denarij.iij.ſi dicamus legatarios non pios onerari.Si dicamus contrarium,ꝙ non onerentur nõ pia pro parte cõtingente,quę ſunt pia, habita ratione trecentarũ xx.li.legatarum.de iſtis xx.lib. cõtingerent ad legata nõ pia vj.li.ſolidũ.& denar.ad pia verò.li.xij.ſoli.& de.& has minus habebit hęres nõ ſuus de ſua quarta.ſuus aũt, qui habebat pro tertia haberet cxxxij.lib.ſolid.& deñ.ex quo pars piorũ nõ ęberat. alʒ habebit ſolũ cxxij.ſoli.& deñ.& hoc videtur abſurdũ, ꝙ propter legata pia hęres, maximè ſuus,priuetur ſua tertia tota,vel parte. cõtra l.qm̃ in prioribʒ. C. de inof.teſta.& facit,quod not.in eadẽ auct.ſimiliter.Si dicas,hęc ceſſabũt, cũ hęreditas erit ſuperabundans.hoc nihil eſt dicere:quia tunc non eſt locus Falcidię,etiam quo ad non pia:minus igitur abſurditas habere videt onerarios legatarios,q̃ hęredes:& ꝙ totũ pereat,nunquam de legis mente puto fuiſſe:& vide qđ no.eo.ti.ſi pater.li.vj.in & ſuper glo.ergo quia. Sed oppones de opi.Io.An.in authen.de trien.& ſemiſ.§. prohibemus. in ſi.gloſſ.hoc eſt commune.quę dicit fraudari poſſe filium legitima,quãdo quicquid in bonis habet pater,conſiſtit in ſeruis,& omnibus, libertatem relinquit pater.faciat ergo fauor pietatis,quod ibi facit fauor libertatis.& illud habetur.ff.de inoffici.teſtamen. Papinianus . §. quarta. ſed

in d.§.no.To.tenuisse contrarium.& dicimus illud ius vetus correctũ per ius authẽticorũ.§.prę.prohibemus.Hoc aũt habeas pro indubitato, ꝙ si testator legat ad pia & non pia,vltra vires patrimonij:pone centum, ista centum deducentur communiter de non pijs & pijs.hoc enim nõ est deducere per Falcidiam:sed est defalcatio legati inutiliter relicti propter excessum.Patet hoc ff.ad l.Fal. si post missionem.& l. ĩ quantitate. §. fin. & de mil. test.l. si verò composita. ver.quid ergo.ad idem ff.ad Treb. l.j. §.si is,qui quadringenta.

ADDE, quòd præcedens additio fuit Oldr. breuioribus verbis, eius cõsilio cxj.

a ¶Sed cùm testator. Ad literã fuit hic versic. Alber. Gal. vltimus. in tit.de quarta Trebel.& sequẽs ad literã fuit penultimus.

b ¶In emphyteusim.Secus in priuato:vt ſ.de loca. §.nũc aliqua.ver. cxiij.

c ¶Cùm patron⁹. Huic quæstiõi accedit bimembris quæstio Petri de Ceruotis,quę incipit.quidam fecit testamentum.qua quæsuit,si testator instituit A. vniuersalem hæredem.& B.in re certa:& vniuersalis mortuus est viuente testatore,vel superuixit,sed repudiauit,an B.censeatur vniuersalis. Dubiũ facit:quia institutus in re certa alio vniuersaliter instituto,habetur loco legatarij.C.de hæred.instit.l.quoties. Item ius accrescendi locum nõ habet inter hęredem & legatarium:sed tantùm inter cohęredes,vel legatarios in uicem.C.de cadu.tol.l.vna.§.his ita.& §.sequen.& Insti.de leg.§.si eadẽ. ff.de hære.institu.si liber homo.§.penult.& vltimo.& l. hæredes. & l. si ita quis.& de legatis tertiò.l.re coniuncti.Sibi placuit quòd ipse B.sit vniuersalis,sicut & fuisset à principio,nullo vniuersaliter instituto. de hæredibus instituendis.l.si ita quis hæres.& not.de testamentis.c.si pater.libro sexto.in quarta glossa.Nomen enim hæredis,non solùm habet à testatore,sed etiam à lege: vt patet in prędicta l.quoties.in fine.quæ lex etiã non dicit eum legatarium,sed haberi loco legatarij.Constat sæpe quem habere pro eo quod non est.sufficiat regula,pro possessore.libro sexto. Item res deuenit ad casum,quo potuit habere principium.ff.de ritu nuptiarũ.si quis in senat.l.eos,qui.& C.si rector ,puin. l.j.Et deficit ratio,quare pro legatario habebatur:scilicet quia extabat vniuersalis, ad quem commodum & incommodum spectabat:& eo respectu,quia ad illa non tenebatur,dicebatur legatario similis:& tamen dissimilis: quia institutio in vna re,præcludit viam querelæ:ad quod non sufficit legatum.authent. vt cũ de appella.cog.§ alius. & §.cęterum,si qui.Constat etiam summè cordi esse legibus,& ipsarum authoribus,principibus scilicet & Iurisconsultis iuuare voluntates testatorũ,ne pereant.ff.ad Trebellianum.l.cogi.in princip.C.de posthu.hęred.institu.l.fi.concor.xij.quęstio ij, cap. vltima voluntas Recipitur ergo sensus,quo res valeat: vt l.quoties.ff.de verb. obligat.& de rebus dub.quoties. Occurrit etiam casus nouissimus:Sanus testari volens,ventrem vxoris,id est,filium primò nasciturum instituit vniuersalem hęredem: cui decedenti infra pubertatem substituit filium ex vxore secundo nasciturum:& huic si infra pubertatem vel post decederet sine prole,substituit Caium fratrem suum. eo mortuo natus est posthumus,qui demum infra pubertatem decessit:mater & Caius primus de hęreditate cõtendunt:quęritur quid iuris.& vbi simpliciter de successione ab intestato tractaretur:dubium non est matrem pręferri.in authen. de hęre.ab intest.§.sequens.col.ix.Hoc ergo substituto facit dubium: sed dicendum est substitutionem factam de filio nascituro,omnino inutilem illo non nato.ff.de reb.dubijs.l.vtrum.in princip.de lega.j.si duobus. §. fina.& vnde cog.l.j.§.si quis proximior. Ipsa ergo inutilis aliam vtilem facere non potest.l.arg.C.de decu. l.nullus solus.lib.xj.& arg.eius quod no. ff.de pericu.& commo.rei venditę.l.si in venditione.Secũdò certum est, quòd plus nullitatis habet id, quod à principio non subsistit, quàm id quod ex post facto deficit.quod probant duę leges coniunctę.ff.de libe. & posthu.si filius.de iniust.& irri.testa.l.posthumus præteritus.sed substitutio euanescit,si is, cui facta est viuente testatore decedat,fortius quoque nulla est,si à principio non subsistit. Item absurdum esset substitutũ substituti plus habitualiter posse percipere,quàm is, cui fuit substitutus.

modica.§.fin.Nã de iure ciuili statim patre mortuo sunt hęredes:licet se abstineãt de iure prętorio : vt Instit.de hęred.qualita.& dif.§.sui hęredes. ¶ †Item appellatione hęredis continentur & legatarij.ff. de ver.sig.in cõuentionib⁹.ff.de diuer.tẽp.& prescri.de accessionib⁹.§.pe.Et successores appellant, qui in vnã rẽ tm̃ succedunt.ff.de excep.rei iu.l.fi. ff. quorũ leg.l.j.§.qđ ait.Ite cũ fit mentio de hęredibus: de filijs est intelligẽdum.ff.ad Treb.ex facto.§.fi. in auth. de nõ ali.aut per.re.ec.§.emphyteusim.& de legitimis: vt extra.de testa.c.Raynaldus.in prin. Item iniquum est estimare hãc filiã ingratã,quã pr̃ nõ estimauit.C.de inof.test.si qs filiũ.§.fi. Imò ꝑ filijs & nepotib⁹ est interpretatio faciẽda: vt C.de instit. & sub.gnaliter.§.fi.C.de fideic.cũ qdã.ar.cõtra , ꝙ nõ possit agere:Poti⁹ em̃ videtur legataria, q̃ hrs: vt ſ.

33 ¶ †Itẽ cũ stipulat̃ qs opas à liberto suo:ita demũ liberi ei⁹ eas petũt,si sint hr̃des.ff.de ope.lib.cũ prõnus.§.j.itẽ cũ aliqs dixit:qsqs mihi hęres erit,sit hęres filio meo impuberi:solummõ instituti vocant̃. ff.de vul.& pup.sub.q liberis.§.fi. & l.sed si plures. ĩ prin.& C.de ver.sig.scieñ.Nec obstat qa filia,ergo hrs.qđ verũ est quo ad nomẽ:sed nõ quo ad cõmodũ vel incõmodũ.nã qabstinuit,nõ excludit patronũ:licet fili⁹.ff.de iure pa.pr̃on⁹.§.fi.& ĩ prę.l.si ex modica.& ff.ad Tur.l.ñ.§.liberi defuncti.Dic ꝙ filia admittẽda est fauore vltimæ volũtatis:qñ pr̃ facit de hr̃dib⁹ mẽtionẽ,vr̃ sensisse de liberis: vt ſ. & b similiter cũ eccl'ia dat ĩ emphyteusim:[b] sec⁹ tñ ĩ cõtractib⁹.nã si ibi fit mẽtio de hr̃dib⁹,ẽt de extraneis sensisse vr̃: vt in prę.l.in cõuẽtiõib⁹.& ĩtelligitur de c filijs,si hęredes existũt: vt in prę.l.cùm patronus.[c]

ff.de condi.& demonstratio.l.Publius. §. Titia.& facit ff. ad l. fal. si filios.in fi.sed primus substitutus nunquam habuit habitum capiendi:ergo vt ſ.Item substitutio Caij fuit sub conditione duplici, si secundus posthumus nasceretur: & decederet ĩ pupillari ętate, vel post, sine prole, sed ille natus decedere non potuit.ff. de manumissis testam̃.qui duos.ergo omnino excludit̃ substitutus.l. qui habebat. & de vul. & pu.& per hũc modũ soluta patent omnia contraria. & nomina tim. l. vna. C. de cadu. tollend. §. pro secundo.

¶Tertia quęstio de facto talis fuit habens fratrem & nepotem ex illo testamento ipsum nepotem in hęredem instituit,& ei si decederet sine liberis,substituit ipsius hęredis patrẽ, si viueret:aliàs substituit Titiam suam neptem:viuente testatore,mortuus est relictis liberis nepos hęres institutus. Item mortuus est frater testatoris,pater hęredis,& demum mortuus est testa.filij hęredis instituti, & Titia de ipsius hęreditate contendunt:quęritur quid iuris. Et dicendum videtur totum testamentum deficere,& locum esse proximioribus ab intestato. Nam institutio nepotis,quia decessit viuo testatore, venit in casum caduci.C.de cadu.tollen,l.vna.§.& cum triplici.ff.de lega. ij.l. pater. aliàs incipit,Celsus.deficit etiam patris substitutio,qui etiam decessit testatore viuente:& quia filius reliquerat liberos.ff.ad Trebel.l. hęredibus. §.finali.& l.ex facto.l.si quis rogatus. Examinanda est igitur substitutio Titię,quę etiam defecisse videtur iure multiplici. nam prima [illegible]titutio de patre ad filium institutum defecit duplici ratione , vt est [illegible]um : sed in casu quo pater non viueret decedente instituto , facta erat substitutio Titię,& hęc expressa deficit etiam ex eo capite, quo viuebat pater, dato quòd alia causa non subesset, reducitur ergo testamentum ad causam intestantis.ff. vnde li.l.filiusfa. & de vulga.& pupilla. substitu. l.qui habeat. Snbest & alia ratio superius dicta, scilicet defectus etiam primæ substitutionis per existentiam liberorum superstitum instituto , propter quos si excluditur primò substitutus : fortius & secundus . nec est verisimile testatorem plus iuris voluisse transferre in secundo substitutum,quam dederit primo substituto.ff.de conditio.& demonstrat.l. Publius .§. Titia. l. Lucius.circa finem.ff.de hęredi. institu. & facit ff. de alimen.lega.l.liberi.§.ab hęredibus.Nec valet dicere , quòd prędicta conditio de non existentia liberorum , non fuit repetita in substitutione Titij.ff.de hęredi.institu.l.sub conditione. Verisimile enim est testatorem, quod voluit in fratre primi gradus, voluisse in nepte circa conditionem appositam in personam instituti.ff.de leg.j.licet.& de legat. ij. cùm pater.§.ab intestato. Item si dicatur dictam substitutionem fuisse fideicommissariam propter conditiones,quę inerant. C.de institutio. & substitutio.l.generaliter.in princip.& §.j.& titu.sequen.l.precibus. & ff. de vulga.& pupilla.substitu.l.centurio.cum ibi not.Cùm ergo ex testamento non fuerit adita,nec adiri poterit hęreditas : ergo substitutioni fideicommissarię non erat locus.ff.ad Trebel. si patroni filius.§. qui fideicommissum.& eod.titu.ille à quo.§.j.& l.a pud Iulianum.§.& not.C.de fideicommis.l.eam quam.in vlti.gloss.Nec iuuaret,si clausula illa esset apposita,si non valet iure testamẽti,&c.quia illa habet respicere defectũ solẽnitatis tantùm:de quo satis ſ.de instru.edi.§. compendiosè. ver. item vide si est. qui defectus non est hic, Per prędicta etiam fit responsum ad l.vnicam.§. pro secundo.C.de cadu.tollen.quia ibi sola vulgaris substi-

tutio:& id ſolum veniebat quod erat de ipſius natura:hic verò aliæ conditiones appoſitæ erant.Eſt enim ſciendum,ꝙ hic licet exiſtentia liberorũ excludat ſubſtitutos,eis nil accreſcit:quia etiam pater ſi vixiſſet non fuiſſet aſtrictus iure inſtitutionis,vel fideicommiſſi,illud relinquere filijs. nec impediret id diſtrahere,ſi non habebant ius poſt aditam,multò minus prius ff.de leg.j,ſi filiuſſami. §. cùm quis.iuncta l.ff.de hære.inſti,ſi quis ita hęres inſtituatur.cum no. & in l. Lucius. eod.tit. Per prædicta patet deficere inſtitutum.Item ipſi⁹ liberos.Item ſubſtitutum primi gradus,& ſubſtitutum ſecundi. Venient ergo hęredes ab inteſtato: & ita Titia, licet veniat,nõ ex ſubſtitutiõe, veniet tamen vt proximior in gradu: & vna tamen cum fratribus. & ſororibus,ſi quos habeat.& præferentur filijs inſtituti, a quos præcedunt vno gradu, ſiue fuerit iſta ſoror inſtituti, ſiue fuerit ex alio fratre b teſtatoris.in auth. de hære.ab inte. §.reliquę.&C.de leg.hære.authen, poſt fratres fratrũꝙ filios. & in authẽ.ceſſante.in his vide. ¶ Quarta queſtio ſic proponit vt de facto

SVMMARIVM.

1 ☞Poſſeſsio an per hæreditatis petitionem poſsit auocari.

2 Petitio poſſeſsionis bonorum vnde liberi ſemper eſt neceſſaria,vbi proponitur interdictum quorum bonorum ab inteſtato.

3 Interdictum directum,& vtile,qualiter differant in proponendo.

4 Re ſingulari, quę fuit patris, ab extraneo poſſeſſa, quo interdicto poſsit per filium euocari.

5 Hæredi qualiter ſit ſuccurrendum, vbi legatarij rerum in teſtamento vel codicillis ſibi legatarum poſſeſsionem propria poſsident authoritate.

6 Proponens interdictum qnorum legatorũ,vel actionem in factum ſubrogatam in locum eius, quibus verbis in ſua poſitione vtetur.

7 Interdictum quale ſit contra iurium poſſeſſores dãdum.

8 Interdictum quorum legatorum,in quo differat ab edicto diui Marci:aut à conſtitu. cùm quærebatur. vel à conſti.ſi quis in tantam.

9 Interdictum de tabulis exhi.cui competat petitiõi.

NVnc dicẽdum reſtat de interdictis[a]. Si igitur vocatus ad alicui⁹ ſucceſsionem ex teſtamento, vel ab inteſtato, rerum hæreditariarum poſſeſsionem vult à poſſeſſoribus recuperare,[b] vel auocare:proditum eſt ſibi interdictum quorum bonorum.†Nam per hæreditatis petitionem ſiue directam ſiue poſſeſſoriam, poſſeſsio non auocatur:ſed rerum proprietas.Sic ergo cõcipi.libel. LIB. Corã,&c.cõ.de P.q iniuſtè detinet ſeu poſsidet bona, quę fuerunt quondam T.cui ex teſtamento vel ab inteſtato ſucceſsit: & quorũ bonorũ, petij bonorũ poſſeſsionẽ vñ liberi:& mihi fuit cõceſſa:vñ illorũ bonorũ poſſeſsionẽ mihi etiã reſtitui peto.& ad hoc ꝓponoin terdictũ quorũ bonorũ,vel act.in factũ ſubrogatã in locũ eiꝰ.vel ſic:LIB.Corã &c.vt ſ.vſqꝙ.vñ.& iunge:vñ eorũ poſſeſsionẽ mihi dari vel tradi peto.& ad hoc ꝓpono &c.vt ſ.vel ſic:LIB.Corã &c.agocõtra P.à quo peto vt mihi det atꝙ reſtituat poſſeſſionẽ oĩm bonorũ T. in cuius bonorũ poſſeſsionẽ
c vel cuius hęreditatẽ ad me ex teſtamento[c] H.pertinere dico.ad quod propono interdictũ quorũ bonorũ.Et no.ꝙ hoc interdictũ datur vero hęredi,vel bonorum poſſeſſori contra eum, qui nõ verò titulo poſsidet.Hæ forme probantur ff.quorum bonorum.l.j.C.eo.l.j.Inſti.de interdictis.§. adipiſcendæ.

2 ¶ Actor ſi ponet:†P O. A C.Pono ꝙ fuit filius T. C.eo.l.j.in fi.& ij̃.& iij̃.ſi neget,dic:Pono quòd me habebat pro filio ſuo. Item ꝙ me vocabat filium ſuum.extra,de proba.per tuas.& qui filij̃ ſint legitimi.tranſmiſſæ. Itẽ ꝙ Berta fuit legitima vxor T. Item ꝙ ego fui natus ex illa Berta.Item ꝙ Berta eſt libera mulier.Itẽ ꝙ iam ſunt xx,anni,quòd T.habuit acceſſum ad eam,& eã in bono tenebat . ff. de ritu nup.in lib.ff.de adop.quia.Itẽ ꝙ T.mortuꝰ eſt. ſi enim viueret,nõ competeret hoc interdictum. ff. de vul .& pup.ſub. l.ij̃,C.de capti.& poſtli.re.necnõ. Item ꝙ peto bonorũ poſſeſsionẽ vñ liberi,vel aliã.hęc eñ eſt neceſſaria , cũ ꝓponiť ab inteſtato hoc interdictũ.C.eo.l.j.ff.e.l.j.Itẽ ꝙ talis iudex eam
d mihi conceſsit:vt in proxi.concor. [d] Item ꝙ fui ab illo T.emãcipatꝰ.Itẽ ꝙ ego auoco poſſeſsionẽ oĩm rerũ,quę fuerũt T.nõ enim poſsidet res ſingulares. ff.e.l.j.Itẽ ꝙ poſsides res mobiles & immobiles T. ſupple corporales.non enim competit contra hæ-
e reditarios debitores.ff.e.l.ij̃.[e] ¶ Reus verò ſic : P O. R E I. P. quòd fuiſti filius M.Item quòd T.cuius te dicis filium,viuit.Itẽ ꝙ omiſiſti bonorũ poſſeſsionem. Item quòd petij̃ſti, & fuit tibi denegata.

3 Item ꝙ M.poſsidet omnia bona illius T. ¶†Et no ta quòd ſuccedẽs ab inteſtato de iure prætorio ꝓponit interdictum directum:ſuccedẽs verò de iure

4 ciuili,proponit vtile.¶†Quid ſi res ſingularis,quę
f fuit patris mei,à te poſsidetur?Dic[f] quòd per vtile

Tale igitur fideicõmiſſum ſub cõditione relictũ non reſpicit hæredes hæredum,ex quo id non fuit expreſſum.ff.de leg.iij̃.ſi fuerit.§.j.& facit qđ de ꝓlegatis no.C.de fideicõ.l.cũ virũ.in gl.ſecꝰ.Et in rei veritate filij̃ hæredis nõ ſunt hr̃des primi teſtatoris expreſſa vocatiõe:licet expreſſa volũtate ſubſtitutũ excludãt.ff.de leg j.filiꝰ.§.cũ quis. & per p̃dicta ſit ſolutum,quod dicit,hæredẽ hęredis teſtatoris hęredem.C.de hære.inſti.l.vlti. & ff.de reg.iur.qui per ſucceſsionem.ſuper quo vide,quod no . extra de fil.preſby.ex tranſmiſſa,& ff.de ver.ſig.ſciẽdũ.quã ibi vide in ſuffragio. ADDE,quo ad primam q.fortiorẽ,Rof.cõſi.lxxx.vbi ponit,ꝙ teſtator vnũ hęredem inſtituit vniuerſalẽ:aliũ in certis bonis ſitis Florẽtię,& viuente teſtatore mortuꝰ eſt hęres vniuerſalis:tenet ꝙ inſtitutꝰ in bonis ſitis Florẽtię,debet habere totũ.nec diuerſitas patrimonij̃ habet impedire ius accreſcẽdi:& vltra ea,quę ad ſaturitatẽ habenť per nouiſsimos. in locis ord.adde Bar.cõſi.clvj.inci.Titius.& cõci.clxxvij̃.inci.Matthiolus.Fe de.cõſi.cxxxj.ꝓ Ang.cõſi.cxlij̃.inci.Quintꝰ.& cõſi.cccxj.inci. Titiꝰ cõdidit teſtamentũ.Quo verò ad ſecundam q.adde originaliter Oldr.conſil. clxxvij̃.incip.teſtator.in teſtamento.Quo verò ad tertiam q. adde eũdẽ Oldr.cõſi.cxlj.inci.thema tale.d.G.Quo verò ad quartã q.adde eundem Oldr.cõſi.cxlij̃.incip.factum tale:teſtator habens vxorem prægnantem. Quo verò ad quintam q.adde eundem,conſi.xxj.

a ¶ De interdictis.De duobus interdictis,de quibꝰ hic,tractat plenè Rofr. vbi de interdictis ſub ſuis rubricis,ſcilicet quorum bonorum.& ſeq. ponens ſex,quę requiruntur in primo,& decem quę requiruntur in ſecundo:quę colligas ex poſitionibus actis hic in vtroꝙ interdicto . quicquid autem hic eſt,totum fuit eius.

b ¶ Recuperare.Dixit Rof.vel auocare.

c ¶ Ex teſtamento.Vel ab inteſtato dixit Mar.de Fa.cuius fuit iſte libellꝰ, cum ſequenti ver.& eſt additio.

d ¶ Concor.per quam acquiſiuit ea,quę iuris erãt.ff.de bo.poſſ.l.j.& iij̃.§.ij̃ per interdictum autem auocat,quæ ſunt facti.& ſunt adipiſcendæ poſſeſſionis.ff.quorum bonorum.l.j.& tit.ſeq.l.j.in prin.

e ¶ l.ij̃.cõtra quos competit petitio hęreditatis,ſi ſe cõtendant hęredes .ff. de peti.hęred.ſi debitor.& l.quod ſi.

f ¶ Dic ſecundũ Rof.cuius fuit ad literam , præter vltimam allegationem.

interdictum

a ¶Quod si duo. secūdū Rof. qui continuādo ponit differētias huius interdicti à petitiōe hæredita. dicens hoc prætorium, illa verò de iure ciuili. 5 Circa hoc vide qđ b de triplici hæreditatis petitione no. ſ. de iudic. §. j. Item iſtud directū vendicat vniuerſitatē tantùm: vt ſ. de iudi. §. j. petitio hæreditatis vendicat rē minimam. ff. de petitio. hæredi. regulariter. cū l. ſequen. Itē iſtud datur ad corpora: vt invlti- c ma poſitione actoris. & ibi dixi. Itē 6 iſtud poſſeſſoriū, illud petitoriū. In quo autē differt ab edicto diui Adria. vbi in fine.

b ¶Verum quia frequenter. Ingreditur verba Roffr. in ĩterdicto quorum legatorum.

c ¶Poſſeſsionē. Hoc d Mar. de Fano hoc titulo,

d ¶Nō eſt dubium. Ad hoc allegat: qa ſi poſt aditam id feciſſet, perderet legatari⁹ dominium. quod, vt tangit ibi gloſ. procederet, ſi hæres poſſeſsionē apprehendiſſet: alſ cùm dominium rei legatæ ab adita hæreditate competat legatario: vt notat eo. ti. Ray. verſi. demum. j. gloſ. legatū videretur ſecus. & vult duas lecturas, quas ponit ibi glo. 7 de hærede & lega- e tario. dat Roffred. aliam, quòd lex intelligitur de legatario, cui legatum eſt 8 genus: cuius legati cum ipſe nō ſit dominus, meritò punitur, ſi occupet. ADDE, vt per Roffredum conſi. cccxĩj.

e ¶Et not. ſecundū Roffre. quorum lega. in fine.

f ¶Verſicul. porrò. de quo immediatè poſt duo præcedē- 9 tia interdictat arctat Roffre.

interdictū quorum bonorum à te poſſum euocare illius rei poſſeſsionē. Nam directū pro vniuerſitate cōpetit: vtile verò pro re ſingulari: qa licet verba deficiant, ſentētia tamen locum habet. & idem eſt in toto quo ad totū, quod in parte quo ad partem. ff. de rei ven. qui de tota. & ff. de admi. tut. qđ ſi duo. [a] xxxĩj. q. vĩj. licitè. ¶†Verùm, qa frequenter [b] legatarĩj rerum in teſtamento vel codicillis ſibi legatarū poſſeſsionē propria occupant authoritate: ideo prætor ſuccurrit hæredi, & ſibi dat interdictū quorum legatorū, quo à legatarĩs ipſis poſſeſsionē rerum ipſarū valeat auocare, quam ꝓpter occupationē legatariorū perdiderat: vt C. de legi. nō eſt dubiū. ſic ergo libellus cōcipiētur. LIB. Corā &c. cōqueror de P. qui domū talē, cuius confines &c. legatā ſibi in teſtamēto T. cui ego ex teſtamēto ſucceſsi, ſua authoritate, iacente hæreditate, occupauit: vnde peto p̄ dictæ domus poſſeſsionē, vel ipſam domū mihi dari, vel tradi. & ad hoc ꝓpono interdictū quorū leg. vel actionē in factū ſubrogatam in locū eius. ff. quorū lega. l. j. in princ. Multi tĩ ponūt in li. cui⁹ domus poſſeſsionē, [c] vel quā domū mihi peto reſtitui &c. cū hoc interdictū dicat reſtitutoriū. ff. eo. l. j. ¶†Actor ergo ſic ponet. P O. A C. Pono quòd T. fuit paterfa. & maior xiiĩj. an. ff. de do. cā mor. l. tam is. Inſti. q. nō eſt pmiſ. fa. teſt. in prin. ff. de do. intervi. & vxo. cū hic ſtatus. §. ſi miles. Itē ꝙ ſemꝑ fuit ĩ ciuitate. Itē ꝙ fuit liber. Itē ꝙ ſanæ mētis. Hæc fiunt ad cautelā: nā & quilibet p̄ſumit poſſe teſtari, niſi cōtra oſtē dat. C. de codicil. nec furētē. ff. de ꝓba. ab ea. Itē ꝙ fecit teſtamētum vltimū, in quo tibi talem domū reliquit. Item ꝙ prius q̄ hæreditatem adirem, ꝓpria authoritate occupaſti illius rei poſſeſsionem. C. de legatis. non eſt dubiū. [d] Item quòd ſine volūtate mea. ff. quorū leg. l. j. §. j. Item quòd licet accōmodauerim tibi voluntatem meam, accōmodaui prius q̄ adirē hæreditatē. ff. eo. l. j. §. quod ait prętor. Itē ꝙ tantū legauit T. teſtator, quod mihi deeſt falcidia. C. eo. l. vnica. Itē ꝙ ſatiſdationē pro legato tibi prætabo: vel ſum paratus ſatiſdare. ff. eo. l. j. §. quod ait prætor. in fine. & l. fin. §. quod ait. & §. ſi primo. & l. fi. Itē ꝙ ſatiſdedi: vel parat⁹ ſum ſatiſdare ꝓcuratori tuo. ff. eo. l. j. §. ſatiſdatum. ¶Re⁹ verò ſic: P O. A C. Pono ꝙ rē illā mihi legatā in teſtamento T. occupauit M. Itē quòd rē apprehēdi de tua voluntate. Item ꝙ fuiſti inſtitutus à T. Itē ꝙ T. mihi legauit domum illam in teſtamēto, vel codicillo. Item quòd apprehēdi poſſeſsionem eius de tua volūtate poſt aditā hæreditatē accōmodata. Itē ꝙ tantū eſt in hæreditate, quòd potes tibi conſulere in falcidia. Itē ꝙ recuſaſti mihi ſatiſdare. Itē ꝙ ſatiſdediſti T. q eſt ꝓcurator H. vnde patet ꝙ nō mihi. Itē ꝙ licet prius voluris ſatiſdare: pòſt tamen quādo id petĩj, recuſaſti. ¶†Et nota [e] ꝙ hoc interdictū dat cōtra iuriū poſſeſſores, ſ. ꝓ ſeruitutibus: vt ff. e. l. j. §. j. & §. qđ ait p̄tor. p̄cedēs verò tā tùm cōtra poſſeſſores corporaliū rerū. Itē hoc dat cōtra titulo poſsidētē: illud cōtra poſsidētē ꝓ hęrede, vel ꝓ poſſeſſore. ff. quorū bonorū. l. j. ¶†Sed in quo differt hoc interdictū ab edicto diui Marci, de quo habes ſ. de reſti. ſpo. §. j? Reſpō. hoc cōſuluit tantū hęredi, & poſſeſsionē rei legatę auocāti: illud verò cōſuluit creditori aduocāti ſibi rē à creditore, & apponit pœnā iuris qđ ibi creditor habebat. Item in quo differt à cōſtitutione, cū quærebat. de qua habeť ĩ præ. §? Reſpō. hoc ĩterdictū loquit de poſſeſsiōe vacāte rerū, q̄ fuerūt defuncti: illa verò loquit qñ aliqs inuaſit rē abſentis & viuētis cuius poſſeſsio vacabat. Itē qd differt à cōſtitutiōe, ſi qs ĩ tantā. de qua in eo. §. habeť? Rñ. illa loqtur qñ res inuaditur, cuius poſſeſsio erat apud alium cōſtituta. 9 ¶†Si verò tua intereſt teſtamentū, vel codicillos exhiberi: id petes per interdictum de tabulis exhibendis. quod dic vt ſ. de fide inſtru. verſic. porro [f].

f

SVMMARIVM.

1 ☞Bonorum poſſeſsiones ſunt plures, & multipliciter poſſunt alicui cōpetere.

2 Bonorum poſſeſsiones, quæ ab inteſtato competunt, & ordinariæ competunt, & ius tribuunt.

3 Bonorū poſ. ſcđm tab. qñ cōpetere alicui dicatur.

4 Poſitiones actoris & rei, qualiter ſint formandæ, vbi petitur bonorum poſſeſsio ſecundùm tabulas.

5 Libellus qualiter ſit concipiendus, vbi petitur bonorum poſſeſsio contra tabulas.

6 Poſſeſsiones qualiter ſint formandæ, vbi petitur bonorum poſſeſsio contra tabulas.

7 Bonorū poſſeſsio cōtra tab. diuerſimode cōſiderať.

8 Libellus qualiter ſit concipiendus, vbi bonorum poſſeſsio contra tab. datur patrono præterito contra teſtamentum liberti.

9 Libellus qualiter ſit concipiendus, vbi is, cui relictum eſt, aliquid petit ſuppleri.

10 Querela inofficioſi, quid operetur.

11 Matri eadem eſt reuerentia, & pietas præſtanda, quæ & patri: licet non ſit æqua poteſtas.

12 Exhæredati ex linea tranſuerſali, an poſsint querelam habere.

13 Cauterinus quis dicatur, an poſsit habere querelam in exhæredatione.

14 Libellus qualiter ſit ad ſupplementum Falcidiæ concipiendus.

15 Libelli quaťr ſit cōcipiēdus, vbi agit bonorū poſſeſsione vnde liberi, q̄ cōpetere dicit ab inteſtato.

16 Bonorum poſſeſsio vnde agnati, vel vnde legitimi, quæ dicatur, & quibus detur.

17 Bonorū poſſeſsio vnde cognati, q̄ ſit, & qbus deť.

18 Matre petēte bonorū poſſeſsionē in bonis filĩj ab inteſtato defuncti, qualiter ſit libellus formandus.

19 Bonorum poſſeſsio vnde vir & vxor, quæ dicatur, & vbi locum habeat.

20 Bonorū poſſeſsio extraordinaria, quæ ſit, & quādo competat. & nu. 22.

21 Libellus qualiter ſit in lege Cornelia cōcipiendus.

23 Libellus qualiter ſit formandus, vbi quis vocatur ex conſtitutionibus.

24 Libellus qualiter ſit formandus, vbi quis vocatur ab inteſtato ad ſucceſsionem patris adoptiui.

25 Bonorū poſſeſsiones, quę ius nō tribuūt, tres ſunt.

26 Libellus qualiter concipiendus, vbi quæſtio ſtatus impuberi mouetur, quare non debeat poſsidere.

27 Bonorum poſſeſsio mulieri nomine ventris danda, dicitur extraordinaria, carens nomine.

28 Libellus qualiter eſt cōcipiēdus in bonorū poſſeſsiōe ex edicto diui Adriani, vel cōdictiōe ex lege.

29 Interdictum quorum bonorum locum habet, vbi agitur pro teſtamento nuncupatiuo.

30 Succedenti ab inteſtato, cuius legis beneficio ſuccurrendum ſit.

31 Petens mitti in poſ. an debeat iurare de calumnia.

32 Miſſus in poſſeſsionem per legem, an cadens à poſſeſsione ſit illi per eandem legem ſuccurrendum.

33 Beneficium legis fi. C. de edi. di. Adria. tol. quo caſu, & cui competere poſsit pro petendo miſsionē in poſſeſsionem rei teſtamentariæ.

34 Vno poſsidente vnam rem, & altero aliam, an ꝓ illarum rerum petitione ſufficiat petitio.

35 Voluntas vltima patris, habetur quo ad filios pro teſtamento.

36 Subſtitutus prius in teſtamento, quàm inſtitutus ſcriptus, ſi & qs illorū prius in poſſeſsionē mitteť.

37 Hæres inſtitutus ſub conditione, an ante extantē conditionem poſsit in poſſeſsionem mitti.

38 Conſtitutione l. fi. C. de edi. di. Adria. tol. an veniant acceſsiones bonorum.

30 Ius habens ex ſucceſsione, quaſi hęres nūcupatur.

40 Bonorum poſſeſsiones quibus dicantur vtiles.

g ¶Equitur de bonorū poſſeſsionib⁹, q̄ plures ſunt: [g] de quibus ne antiqtas ignoreť, aliqua 1 perſtringamus. ¶†Sciēdum eſt igitur, ꝙ bonorum poſſeſsiones, quædā prætoriæ ſunt: vt Inſti. de bono. poſſeſ. Quædā cōpetunt ex teſtamento, [h] de quibus pręmittemus vſq; ad ver. viſo. h Quædā etiā ab inteſtato: de qb⁹ dicemus à p̄dicto ver. vſq; ad ver. vlt. ¶Quędā verò ex vtroq; vt in prę. ver. vltimo. ¶Porrò bonorū poſſeſsiones alię ordinariæ, de qbus primò dicemus vſq; ad ver. eſt & quędā. aliæ extraordinarię, de qbus dicemus ab inde vſq; ad verſi. vltimò. ¶Cæterùm ſunt quædā

¶Quæ plures ſunt. De his copioſè tractauit Roffre. titu. de bono. poſ. titul. generali: cum xĩj. rubricis ſeq. habetur etiam quidam paruus eius tractatus de his, quem dicit ſe compoſuiſſe Aretĩj: quem puto eius opus libellorū præceſsiſſe. qđ patet: quia cū enumeraſſet ſolos tres caſus, quibus eſt neceſſaria bonorum poſſeſsio ſecundū tabul. in libellis in ſua rubrica enumeras ſex & ſunt ibi plura ſimilia. Eſt ſciendum quòd l. iĩj. §. bonorum. ff. eo. in titu. generali. ſic diffinit bonorū poſſeſsionem, qđ eſt ius proſequendi retinendiq; patrimonĩj, ſiue rei, q̄ cuiuſcunque cùm moritur, fuit Roff. vbi in princip. diſtīguit triplex ius, ſcilicet ius, quod ꝓ ſequimur: ius, propter quod proſequimur. exemplificat primum ĩ iure patrię poteſtatis in filio. Secundum, in qualibet actione, qua proſequimur, &c. Tertium, ĩ bonorū poſſeſſeſsiōe q̄ nō eſt ius, qđ nec quo: ſed ius ꝓpter quod proſeqmur &c. Ex his concludit, ꝙ non eſt propriæ actio.

¶Ex teſtamento. Quia contratabul. non haberet locū, ſi teſtamentum factum non fuiſſet: & ſic ex teſtamento cauſa a. Illud tamen nō iuuat, ſed impugnat. & quandiu iſta competit, non intentatur ſecūdùm tabulas. ff. de bono. poſ. contratabul. illud. §. fi. Et hac ratione in libro Digeſtorum p̄miſſa fuit rubric. de cōtrat. ſed qa di

gnius est tueri voluntates defunctorum, quàm illas infringere. in Codice præmissus fuit tractatus secundùm tabulas. & hunc ordinem secuti sunt Roffre. & author, vt ipse Roffre. dixit vbi suprà. Item quæritur quare in Digest. & no. ff. eod. titu. super rubr.

a ¶ Secundũ tabulas. Vt dicitur ff. eo. tit. l. j. in prin. tabula sumitur hic pro omni materia, qua scribi possit, linea sit, vel charta, vel mẽbrana, vel coriũ animalis, vel aliud quodcunque. olim autem in tabulis ligneis scribebatur. Inde dicit lex xij. tabularũ. An autẽ terra, vel lapide scribi possit, no. in prę. l. j. & tenent Azo & gloss. de testamento sine scriptis quòd sic. & idem de inscriptis si aliquo ingenio sigillari posset.

ADDE quòd etiã instrumentum publicũ potest fieri in papyro secũdũ Bald. consil. xxxviij. ij. lib.

b ¶ Volenti. est em̃ voluntaria in illo, cui competit hæreditatis petitio. & in hoc fuit largus prætor, concedens illam, etiam non egenti, vt dicit Pileus & Roffre. satis de hoc in titu. generali. versi. item quæritur quare.

c ¶ Peti potest. Istæ enim quæ ius tribuunt, & ordinarię dicuntur, causa cognita & pro tribunali expediuntur, per habentes merum vel mistum imperium. ff. de bono. posses. l. ij. §. penulti. sed aliæ per magistratus municipales. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdic. l. penulti. §. penulti.

d ¶ Rũperetur. Bene dicit: quia de veritate ruptum erat per natiuitatem, & sic non de ciuili iure sed de prætorio admittitur, & sic isto casu & sequenti necessaria est bonorũ possessio. ad alios remissi in princi.

e ¶ Non tantũ. §. primo. vij. quę in ista sũt necessaria, vide Roff. sub sua rub.

f ¶ Et nõ ritè. Quod ergo dicitur ff. de bonorum possess. contra tabu. l. j. exhæredato non dari contratabu. intelligitur de ritè exhæredato & purè & ab omni gradu. De hoc C. de bo. pos. contratabu. l. ij. & l. non putauit. statim alleg.

g ¶ Pater. Nouem, quæ sunt in ista necessaria, & xij. quæ sunt necessaria in sequenti, quæ datur patrono, vide per Roffre. suis rubricis.

h ¶ Satis est. Quod secundùm Roffre. intelligitur de tertia, quæ sicut in filijs aucta est, sic & in parẽtibus. in au thẽ. de trien. & semis. versi. hoc seruando. ad finem j. colum. vbi hoc tenet Acc. & ex hoc Roffr. dicit librum Nouellarũ, qui ibi allegatur in contrarium, non esse authenticum.

¶ Fuit miles. Armatæ militiæ, non inermis.

¶ Sunt. Vide quod dixi s. titul. proxi. ante fin.

¶ Sine liberis. Vel parentibus, secundùm omnes de fratre est opinio, vide de hoc no. Insti. de gradibus cogna. §. illud. in fine. Roff. sub versic. quinto, tenet idem de fratre per præ. §. illud de fratris filio. Roffre. non audet hoc asserere, cùm nõ sit expressum: licet autem tribuat fratrũ filij eadẽ iura, quæ fratribus.

¶ Quæsiuit. hoc dicit: quia inquisitis castris, tale ius non habet: vt in §. patronus. leges, quæ sequuntur, dicunt idem in filio emancipato in militem quo ad patrem.

¶ Amittitur. quas plenè prosequitur Roffre. in hoc titu. & superversicu. de cimo.

¶ Inoffi. testamenti. Idem fecit Rof. ponens etiam xiij. quæ requiruntur vt querelæ sit locꝰ quæ ex vtriusq; positionibus collige.

¶ §. si ex causa. Pileus sua quæstione xlviij. dicit Pla. dixisse, testamentum patris præterito filio esse nullum: est verum si filius voluerit. per l. filio. ff. de iniu. rup. & irri. testa. cui ipse Pileus assentitur. An verò valeat testamẽtum filio præterito: quia sic petit, satis not. C. de inof fi. testa. si quando, in vlti. glos. & est etiam quæstio Pilei. lxxviij. in ma-

quę ius tribuunt: de quibus vsq; ad ver. expeditis. quędã verò facti sunt: de quibus ab inde vsq; in finẽ. ¶ †Earũ igitur, quę ab intestato cõpetunt, & ordinariæ sunt, & ius tribuũt: alia est scdm̃ tabulas, [a] quę cõpetit instituto in testamẽto, volẽti [b] de iure prætorio succedere. ff. de bo. pos. secundũ tab. l. j. §. j. In qua sic con. LIB. Co. &c. Peto ego G. mihi dari bonorũ pos. secundũ tab. patrimoniũ seu oĩm bonorum quę fuerunt quondã T. tempore mortis suæ: qui T. in extremis agens, me sibi hæredẽ instituit in testamẽto suo, vel in vltima voluntate. ff. eo. l. iij. Attende, q̃ non coram quolibet iudice hoc petũ põt [c]. ¶ †Si verò aliquis institutus est posthumo præterito, qui posthumus natus defunctº est priusq̃ testamentũ aperiatur: sic cõcipiet institutº oĩbus em̃ præmissis retẽtis iungat sic: LIB. Nõ obstãte q̃ natus fuit posthumus, qui fuit in illo testamẽto p̃terit º: quia mortuº fuit anteqũ testm̃ re ipsa rumperet. [d] ff. de lib. & posth. posthumus. ff. de bo. pos. secundũ tab. l. iij. §. si sub. C. eo. ti. l. j. & ij. ¶ †Cõpetit etiã hæc bo. pos. qñ post factum testm̃ dedit se in adoptionẽ vel arrogationẽ. vel passus est mediã capitis diminutionẽ, sed postea finita est adoptio. vel factº est sui iuris, & testamẽtũ inuenit clausum dicẽs, literis vel codicillis se mori cũ illo testamẽto. Instit. quib. mod. test. infir. §. alio quoq; ff. de iniu. rup. test. posthumus. ff. de bo. pos. scdm̃ tab. qui ex liberis. §. fi. & sic cõ. li. LIB. Co. &c. vt s. ĩ j. li. vsq; in fi. Postea iũge, nõ obstãte q̃ fuit ille T. adoptatº vel arrogatº: vel q̃ amisit ciuitatẽ & libertatẽ: quia postea factº fuit sui iuris testamẽto signato, vel volente maiori, illo testõ signato decessit: vt in præ. l. ¶ †Actor ergo sic po. PO. AC. Pono q̃ is, qui me instituit, decessit sine liberis. Itẽ illæ tabulæ vltimę sunt. ff. eo. l. j. §. ij. & iij. extra de celeb. mis. cũ Marthæ. §. cæterũ xiij. q. ij. vltima. Itẽ, q̃ potuit testari tẽpore, quo fecit testm̃, & tẽpore mortis. ff. ea. l. j. §. exigen. & l. si ita. §. fin. Itẽ, q̃ tabulę illę authenticę sunt, & originales. ff. eo. l. j. §. si quis duobº. Itẽ q̃ tabulæ patris pupilli cui fui substitutº, sunt signatę. ¶ Reus verò sic: PO. REI. Po. q̃ ille, de quo dicis, q̃ fecit testamentũ, habuit tempore mortis filium. Item q̃ illum in suo testamento præteriuit. ff. eo. illud. §. fi. & l. æquissimum. in princ. Item q̃ fuit illud testm̃ primũ. Itẽ q̃ tabulæ patris pupilli sine signis inueniuntur. ff. eo. æquissimum. §. si cõsu'to. & l. j. §. filiũ. Item q̃ tabulę nõ extant. ff. eo. l. j. §. j. & iij. Alias positiões fac vt s. §. proxi. ver. & no. in act. ex testamento. ¶ Est & alia bonorũ possessio, quæ dicitur contra tabulas, quæ datur filio vel nepoti præterito, contra testamentum patris vel aui. ff. de bo. pos. contra tab. l. j. §. j. & l. non tantũ. §. j. [e] In quo sic lib. con. LIB. Corã &c. propo. ego talis, q̃ pater meus fecit testm̃, in quo M. sibi hæredẽ instituit: & me præteriuit. vnde peto testamentũ rescindi: vt eo rescisso possim vendicare bona mea. & ad hoc propono officiũ vestrũ: vel ex officio vestro peto id mihi debere concedi. C. de bo. pos. contra tab. l. j. & ij. Insti. de bo. possſ. §. sunt autẽ. C. qui admit. ad bo. pos. l. fi. C. de cur. fur. l. fin. ff. de bono. pos. l. iij. si tamẽ. & quod dixi, rescindi: intellige de facto, quod de iure rescissum & irritum est. Si verò fuit exhæredatus, & non ritè, [f] vel fuit sibi relictũ legatum: alijs retentis vsq; inde, pręterijt, iũgas: nec instituit, nec ritè exhæredauit, licet mihi legasset, quod legatum non agnoui. ff. eo. nõ putauit. §. nõ quæuis. & l. iij. §. fi. ¶ †Actor ergo sic ponet. PO. AC. Pono q̃ T. fuit pater meº, vel filius, vel auus maternus vel nepos. ff. eodem. illud. §. ad testamenta fœminarũ. Item quòd in testamento suo M. hæredem instituit, & me præteriuit. ff. eo non tantũ. §. si qs ex liberis. Item q̃ sex menses sunt elapsi q̃ testator ille obijt. C. qui admit. ad bono. pos. emancipata. ¶ Reus verò sic: PO. REI. Pono quòd T. fuit auus tuus maternus. Itẽ q̃ tibi reliquit legatum, & tu agnouisti. ff. eo. non tantũ. l. fi post mortem. §. sed & si in adoptione. & l. si sub cõditiõe. §. fi. Itẽ q̃ transacti sunt qnq; anni à morte testatoris. Itẽ q̃ nõ es talis, qui potuisses à patre instituí. ff. eo. non tantùm. §. liberi. C. de hære. cognouim̃. 7 sed hæc est negatiua. ¶ †Alia quo q̃ bonorũ possessio contra tab. est, quæ datur patri vel matri ab auo, vel proauo: si sunt prætereti in testamẽto filij vel nepotis, vel pronepotis. ff. de inoffi. test. pater. [g] In qua sic libellus cõcipit. LIB. Corã &c. peto mihi cõcedi bonorũ possessionẽ cõtra tab. cõtra testa i mẽtũ filij mei: qui M. instituit, & me pręteriuit. & ad hoc ꝓpono officiũ vestrũ. C. qui admit. ad bo. pos. l. fi. C. de cu. fu. l. fin. ff. qs ordo in bo. pos. ser. k l. j. ¶ Actor ergo sic ponet. PO. AC. Pone q̃ T. fuit filius meus legitimus & naturalis. C. de adop. l. fi. in aut. quib. mo. na. ef. leg. col. vj. Itẽ q̃ eũ emãcipaui. Itẽ q̃ gratis. ff. de cõdi. & demõ. si cui. ff. si qs à pa. fue. ma. l. j. §. si parẽs. Itẽ q̃ fecit testamentum. Item q̃ M. instituit, & me prætereꝛit. Insti. quibus nõ est permis. fa. test. Item quòd sunt sex menses à morte eius. Itẽ q̃ filius meus priuatus homo erat. ¶ Reus verò sic. PO. REI. Pono q̃ T. fuit filius H. Item quòd fuit filius tuus naturalis vel il legitimus. Item q̃ emancipasti eum per pecuniam. Item q̃ viuit. Itẽ quòd feciſti secũ pactũ, ne sua iudicia inquietares: & recepisti ab eo tantũ, quantũ h satis est. [h] ff. si quis à pa. fu. ma. l. j. §. si parens. Itẽ q̃ i fuit miles, & in militia decessit. ff. si quis à pa. fui [i]. ma. C. de testa. mili. nec quidam. & l. milites. Item k q̃ quatuor anni sunt, [k] quòd mortuº est. ¶ †Est & 8 alia bonorum possessio cõtra tab. q̃ datur patrono præterito cõtra testamẽtum liberti: vt C. de bo. pos. contra tab. liberti. per totum. ff. si quis à pa. fu. m ma. l. j. ff. de bo. liber. l. j. In qua sic cõcipit libellus: LIB. Corã &c. peto ego C. mihi concedi bonorũ possessionẽ cõtra tab. cõtra testamẽtum P. liberti mei, ꝓ tertia mihi debita de iure: qui cũ esset maior cẽtenario, in testamẽto suo me prætereꝛit, & M. sibi hæredẽ instituit. C. qui admit. ad bo. pos. l. fi. ff. 9 qs or. in bon. pos. ser. l. j. & ij. Insti. de suc. lib. ¶ †Si aũt aliqd sit sibi relictũ, petat suppleri, & cõcipiat sic libellũ. LIB. ¶ Corã &c. ꝓpono ego, &c. q̃ cũ n P. libertº meº, q maior erat cẽtenario, feciſſet testamẽtũ, & talẽ sibi instituisset hæredẽ, mihi tãtũ xx. reliquit, q̃ ad tertiã cõplendã nõ sufficiũt. vnde cũ decẽ mihi ad tertiã illã deficiãt, peto mihi illa ab hę rede suppleri: & ad hoc ꝓpono cõdictionẽ ex le- o ge Institu. de suc. lib. ff. de bo. liber. etiã. §. si debita. ¶ Actor ergo sic ponet. PO. AC. Pono q̃ T. fuit seruº meº. Itẽ q̃ eũ manumisi. Itẽ q̃ est maior cẽtenario: vt in præ. l. etiã. §. si quis nõ. & l. si verò non habuerit. Itẽ q̃ ille fecit testamẽtũ. Itẽ q̃ in eo M. sibi hæredẽ instituit. Itẽ q̃ me patronũ prætereꝛit. l Itẽ q̃ decessit sine liberis. [l] Hæc probantur Instit. p de suc. lib. & in præ. l. etiam. §. seruus. & §. toties. & in alijs §. Item q̃ bona, q̃ habuit, negotiando quæm siuit: [m] vt in l. etiã. §. patronus. ff. de mi. te. si à milite. §. fi. & l. sequẽti. Reus verò sic: PO. REI. Pono q̃ T. fuit filius H. Item quòd H. eum manumisit. Item q̃ fuit minor cẽtenario. Item q̃ fuit filius liberti. Item q̃ amisisti ius patronatus. & ponat de n causis, ex quibus amittitur. [n] ff. de iure patr. diuu. Item q̃ tibi reliquit tertiam partem. Item q̃ tibi vel seruo vel filio tuo reliquit legatũ: & tu agnouisti. ¶ †Illud quoq; non est omittẽdum, q̃ licet hic 10 tractemus de bonorũ possessionibus, quæ oẽs prætoriæ sunt: vt Insti. de bono. pos. tamen vtile est in o ferere de querela inofficiosi testamẽti, [o] licet ipsa ciuilis sit: vt Insti. de inoi. te. Nã & ipsa idẽ ferè operat, q̃d bono. possess. cõtra tab. nã testamentũ rescin p dit: vt ff. eo. Papinianus. §. si ex cã. [p] Item sicut illa datꝰ p̃teritis tam filio, quã patri: sic & ista datꝰ exhæredatis

ere.& tenet q̄ postea agens doli exceptione remouetur.ff.de do.quidam. nisi calore iracundiæ recusasset institui.conuenit dictum Odoffre.quod ponit Cyn.in præl.si quando.Item ipse Pileus q.lxxv.tenet filium instituti tutum in certa re non haberi pro præterito,si fratres sunt generaliter instituti:secus si alius à fratribus.allega.C. de inofficio. testamen. si mater.

ADDE,quę plenè habentur in d.l. filio præterito. per Barto. & Alexan. quo verò ad secundum adde Bald. in d.l.si quando.in fi. & ibi Bal.Ang. & Imola in l. si quis a posthumos.§.si filium. de liberis & posthu.Ang.Imo. & Bald.in d.l.filio. quo ad vltimum vide glo.& Barto.in d.l.mater.

a ¶Iuxta illud.Exodi.xij. b

b ¶Vt in præal.l.ibi sunt duæ leges:scilicet,fratris.& fratres. & secundum allegat,licet & prima ad propositum c 13 non tamen credas per verbum exhæredationis,quod p̄ misit author, q̄ in aliquo casu necesse sit fratrem exhæredari,vel q̄ præteritio in alijs casibus vitiet.nec est necesse aliquod horum in testamento fratris exprimi. sed si frater turpem personam instituat,te d stamentum mero iure valeat : frater tamen consanguineus illud poterit infringere per querelam. quod verū, vt ibi not. nisi ipse agens simili morbo laboret, vel nisi vnam de tribus ingratitudinibus cōmiserit, de quibus in authen. de nup. §.ingratitudinem. Nec credas quòd sit necesse illam in testamento exprimi,sed turpi instituto frater habet querelam, à qua tamen expellitur, si g aliquo d̄ prędictis 14 ꝓbetur,secundùm Gul. quod placet.

ADDE vt per Ange.consi.clxxj. Pau.deCa.cōsi.lxj.

redatis,siue filius exhæredetur à patre,vel à matre imò etiam si à matre,vel ab ascendentibus per matrem prætereatur,datur ei quarela: vt ff.de inoffic. testa.l.j.vnde not.q̄ hęc querela datur oībus ascēdentibus & descendentibus exhæredatis,siue sint masculi,siue fœminæ.¶†Nam licet nō sit eadē potestas matris, eadē tamē reuerentia & pietas est prę standa matri,quæ & patri,iuxta illud: [a]Honora patrem & matrē.xiij.q.ij.Ebron.xxij.q.iij.inter cætera.& ff.de cur.fur.l.furioso.¶†Si aūt exhæredati ex linea transuersali cōsistūt,nō habent querelā nisi fratres,q̄ sunt cōsanguinei & cōiūcti: & tunc quando turpis persona est instituta. Et intelligas turpem,i.infamē,siue infamia facti,siue iuris.ff.de inoffi.testa.l.j.C.eo.ti.fratris. ¶Itē intelligas hoc de fratre cōsanguineo tantùm,vel cōsanguineo & couterino,& nō de solo couterino: vt in præal.l[b]. ¶Sed nunquid hodie idē couterinus habet querelam? Videtur quòd sic,cùm sit sublata differētia sexus & emancipationis & patriæ potestatis:vt in authentica,de hæredi.quę abinte.col.ix.Respō.nō est sublata quantum[c]ad successionem ab intestato.¶†Sed quæritur quare couterini non habent querelam,consanguinei verò habēt?Respon. couterinus est cognatus: & cognati sunt à iure ciuili incogniti:consanguineus autē est agnatus,qui est à iure ciuili cognitus. vnde si habet querelā, quæ est de iure ciuili,non est mirū.in querela verò inofficiosi testamēti sic libellus cōcipiť:L I B. Coram &c.cōqueror de P.patre meo,qui in suo testamento M.hæredem instituit,& me filium suum immerentem exhæredauit.vnde cùm ab ipso hærede sit hæreditas adita,peto ipsum testamentū rescindi p querelam inofficiosi testamenti: vel peto ipsum testamentū inofficiosum pronunciari, & ad hoc pro pono querelā inofficiosi testamēti.Insti.de inoffi. testa.in princ.ff.eo.l.j.ij.iij.iiij.& v.& l. Papinia.[d] ¶Actor ergo sic ponet.P O.A C.Pono q̄ P.fuit pater meus.Item q̄ ipse fecit testamētū,in quo M. sibi hæredem instituit: vt in præl.Itē quòd me exhæredauit: vt in præl.Itē quòd ipse M.hæreditatē adiuit.ff.eo.Papi.§.si cōditioni. & l.pe.Item q̄ duo anni sunt,q̄ pater meus mortuus est.C.eo.l.j.§.fi. Item q̄ pater meus hāc querelam fuit cōminatus, vel præparauit:& hoc cùm filius[e]vult proponere. C.eo.l. pe.§.fi.ff.eo.posthumus.§.fi.& l.quemadmodum.¶Reus verò sic: P O.R E I. Pono q̄ T. in illo testamento reliquit tibi legatū.ff.eo.si pars iudicantiū.§.fi.& l.nihil.& l.Pa.§.si cōditioni.Itē q̄ illud agnouisti: vt in proxi.præceden.cōcor.Itē q̄ præstitisti patrocinium petenti legatum.ff. eo. l.fin.Item quòd habes legitimam tibi debitam de iure naturæ.in auť.vt cū de appel.co.§.aliud quoque.collat.viij.& de trien.& semis.col.iij.C.de inoffi.te.cū quæritur.extra,de testa.c.Raynutius.Itē quòd quinquenniū trāsactū est ab adita hæreditate.[f]Item quòd pater tuus decesit sine præparatione vel commination querelæ.[g] ¶†Ad supplemē tum autē Falcidiæ sic pōt cōcipi libellus.L I B.Coram,&c.conqueror de Pe.fratre meo,à quo peto mihi suppleri,quod mihi deest de Falcidia bonorū G.patris mei,q̄ meī decē tātū hęredē instituit: cū adhuc rōne Falcidiæ de dictis bonis me contin

cordant,quòd non.

e ¶Cùm filius.scilicet exhæredati.

f ¶Hęreditate.C.eo.l.si quis filium.& ꝓpter hoc author s̄.posuit de bien nio,vt pateret eum esse intra quinquennium.

g ¶Querelæ.Correspondet vltimæ positioni actoris,& tamen non est necessaria, loquendo de filio,ad quē etiā non præparata trās mittitur : secus in extraneo.C.eod.si quis filium.l.pe. in fine.Quando autē dicatur præparata, habetur ff.de inofficio.testa.posthumus.§.fi. cum l.se.

¶Vnde liberi. Licet verba videantur defectiua, satis est quòd intelligū tur : & quia latius est nomen liberorum quàm filiorū. ff.de verbo. sig.liberorum.ideo non dicitur, vnde filij.

¶Ab ītestato.Quę requirūtur in ista not.Roffre.sua rubrica.& totidē sub suis rubricis ponit in duabus sequentibus, quæ mistim expositiōibus colligi possunt.

¶Legitimus .i.adoptiuus ; adoptione durante , per leges statim allegatas.de qua not.in l.liberi. in j.glos.

¶Bono.pos.Fortè contrarium intendit eius,quod dicit tene qd̄ dicit lex ff.eo.titu.

¶Vel vnde legitimi.Hoc dicit:quia rubricæ Digestorū vel Codicis nō ponunt vnde agnati.Licet l.ij. & pen. ff. de illis loquantur. leges Codicis non. legitimi autē strictè sumptū, sumitur pro agnatis. nam cognati habent specialem rubricam, de qua sequ tur.Sumptum autē largissimè respicit omnes,qui abintestato veniūt ad successionem lege fauente. Facit ff. de verbo.signi.l.lege. & quod not.j.ver. patrono.

gere debeant alia quinq̄ quæ mihi præstari peto, ꝓposita cōdictione ex leg.Iustiniani C.de inoffi 15 cio.testa.oīmodo.extra,de test.Raynutius. ¶†Viso de bonorū possessionibus,quæ cōpetunt ex testamēto,sequit videre de his,q̄ cōpetunt ab intesta to.& primū de bonorū possessione,q̄ dicit̄ vñ libe h ri:[h]quæ dat̄ filio emācipato, quādo pater decedit i ab intestato[i]in qua sic libellus cōcipiť.L I B. Corā &c.peto bonorū possessionē vnde liberi, per quā volo ab intestato P.patri meo succedere.ff. si tabulæ te.nullæ ex.l.j.ff.de bono.pos.l.ij.§. causa.ff. qs h or.in bono.possess.ser.l.ij. ¶Actor ergo sic ponet: P O.A C.Pono q̄ P.fuit pater meus,vel auus,vel proauus.ff.si ta.te.nullæ ex.l.j.§.prætor.Itē q̄ ego k sum eius filius legitim9,[k]vel naturalis & legitim9: vt in præ.§.prætor.C.de adop.l.fi.ff. vnde lib.l.ij. Itē q̄ decesit ab intestato.ff.si tab.te.nul. ex.l.j.§. itē aūt.ff.vnde li.l.j.Itē q̄ status meus nō est in aliquo immutatus.ff.eo.l.j.§.fi.¶Reus verò sic.P O. R E I.Pono q̄ status tuus nō est talis , qualis erat 1 qñ cœpit tibi cōpetere bonorū possessio. [l]Itē q̄ i alius est proximior defuncto,quā tu.ff. de suis & legiti.hære.l.j.§.penul.ff.vnde cog.l.j.§.proxi.Itē quòd annus est elapsus.C.qui admit.ad boñ. pos. l.iij.com.de suc.l.j.& aliàs faciat,vt in præce. boñ. 16 pos.¶†Est etiam & alia bonorū possessio,quæ di m citur vnde agnati,vel vnde legitimi:[m]quæ dat̄ cōiunctis per virilē sexum,per liberos ab intesta. Insti.de hære.quæ ab intesta.& de legi. agna.suc.In qua sic libellus cōcipiť:L I B.Corā &c.peto mihi k cōcedi bonorū possessionē vnde agnati,per quam volo succedere Pe.cognato meo, qui ab intestato decesit:cū illi P.sim agnatus proximior, & ipse si ne liberis & alijs descendentibus & ascēdētibus decesserit.ff.quis ord.in bonorū possessione serue.l. ij.C.de cura.furi.l.fi.ff.de bono.pos.l.ij.§.causæ.ff. l vñ legi.l.ij.¶Actor ergo sic ponet.P O.A C.Pono,q̄ P.mortuus est.ff.de vulga.& pupil.substit.l. ij.ff.de capti.& postli.re.necnō.Itē q̄ hoc certum est.ff.vnde legi.l.ij.§.si quis decesserit.Itē q̄ intestatus.ff.eo.l.j.Itē quòd sum illi agnatus.Insti.de m hæredi.quæ ab intesta.defer.Institu.de legi. agna. suc.Item quòd proximior.ff.de suis & legi. hære. l.ij.§.exhæredatos.ff.vnde agna.l.j.§.ij. ¶Reus verò sic:P O.R E I. Pono q̄ alij supersunt,qui te præcedunt.ff.si ta.te.nullę ex.l.j.ff.eo.l.j.& l.item q̄ cētū dies sunt elapsi.C.qui admit.ad bono.pos.l. fin. 17 Insti.de bono.pos.§.finali.¶†Est & bonorū possessio vnde cognati,quæ datur his,qui per fœminam sexum coniuncti sunt.ff. vnde cognati.l.j. ff. de suis & legi. hæredi.l. post consanguineos in qua sic concipitur libellus.L I B.Coram &c. peto mihi concedi bonorum possessionem vnde cognati, per quam volo prout possum succedere P. cognato meo,qui ab intestato decesit:cum illi P.co n gnatus fuerim proximior,[n]qui decesit sine ascen 18 dentibus & agnatis.ff.vnde cognati.l.j.¶†Secundum hoc etiam concipitur,si mater petat bonorū possessionem in bonis filij abintestato defuncti. 19 & pone hoc vt s̄.in proximio.¶†Alia quoque est bonorum possessio,quæ dicitur vnde vir & vxor quæ locum habet prædictis personis non extanti o bus.[o]Insti.de bo.pos.ī qua sic libell9 cōcipiť:L I B.

n ¶Proximior.Hoc intelligit lex,etiam si nullus sequatur.eo.l.j.§.proxi.cum cōcor. ad idem extra,de verbo.signi.Ioseph.

o ¶Non extantibus.Posuit Rofre.sex quæ requirunt̄ in ista sua rubri.vbi ponit fabulā de muliere astuta,q̄ cū maritus testatus nil sibi vltra dotē reliquisset,se simulauit infirmā,& testata est,maritū sibi hęredē instituens: qd̄ marit9 audiēs mutato primo testamēto,illā instituit,& mortu9 est.& circa hoc satis fabulať,blādo tī sermone vxoris, viri supremū iudiciū in se ꝓuocare nō est criminosum.C.si qs ali.test. ꝓhi.l.fi.Et scias q̄ hęc bono.pos.est necessaria:qa nullo alio iure cōiunx cōiugi succederet. & verū est,istos nō esse cōsanguineos,nec affines:qa tūc certis gradibus co nges

c ¶Quantum.Puto q̄ sic debet dicere ad causam testa.sed quantum, sic dixerat Rof.cuius vbi s̄.fuit istę versi.& sequens.& idem Accur. in præl. fratres.in glo.ij.

✠ADDITIO.Vide Bal. consil.ccccliij.incipien.visis itaque.in j. volu. vbi dicit, q̄ hodie sublata est differentia emancipationis & patriæ potestatis:nec distinguimus successiones ab intestato à successionib9 ex testamento. Hen.Ferran.

d ¶Et l.Papi. An.agens querela agat hæreditatis petitione,vide plenè not. ff.de inofficio.testa.l.qui de inofficioso.§.j.per Azo.in Summa titu.verficu.solet queri.vide per Odoffre.super l.fi.C.de except.rei iudi.& hic cō

esse non possunt: sunt tamen affinitatis causa, & vna caro diuino sacramẽto cõiuncto ad genus humanũ ꝓpagandũ, & est inter eos societas diuinę & humanæ domus. C. de cri. expil. hær. l. aduersus. meritò secundũ Rof. ꝓter hanc successionem, & bono. pos. induxit simile, qđ scripsi de procu. in c. constitutis. supra prima glo.

a ¶ Supersunt. Quærit Rof. cùm deficientibus omnib⁹, de quibus s. succedat fiscus quare nõ habemus, vnde fiscus rñdet, ꝙ non fuit necessariũ, qa ex ptãtis plenitudine cum inueni bona ibi vacantia, illa recepit, prout vult. ff. de iure fisci. l. j. §. an bona. C. libr. x. de bo. va. per totũ C. de peti. hære. l. j. ff. eo. ti. itẽ veniũt. §. pridie. & prẽfixũ est sibi tẽpus quadriẽnñ ad pretendum, post qđ non auditur. C. de quadri. præscri. l. j.

b ¶ De bo. poss. super hac septima. & ff. vt ex legibus & senatusco. bo. pos. de l. vna. & videqđ not. ibi.

c ¶ Et successio. Sup. vel fictio, qua scilicet fingit reuersus semper in ciuitate fuisse. huic enim q̃ ciuilis est, emancipatus non participat. Sed dices. Nònne sublata est hodie differentia emãcipationis per auc. de hære. ab inte. ven. col. ix? Rñde secũdùm qđ ibi dicitur in fi. rũ. j. procedit in modo prælationis, vt suus non præferatur emãcipato: nõ tamẽ in mõ succedẽdi. Si igit ponderemus tẽpus reuersionis, nõ iuuat illo, si tẽpus mortis seruus erat ipse, cũ pater decessit. & hęc quę ad istũ ver. quo ad sequẽtẽ pater erat seruus tẽpore suæ mortis. & sic successores habere nõ poterat. C. cõia de suc. l. seruus. Per. hoc vides, ꝙ ꝓpter emancipationẽ hæc bono. posses. est necessaria, quę alias esset volũtaria. C. ex qui. cau. maio. l. vlti. ff. de cap. & postli. reuer. l. j. ff. eo. l. diuus.

d ¶ L. lege. Hæc est ergo illa generalis vnde legitimi, de qua dixi s. versi. est & alia. in prin.

e ¶ §. septima. & Rof. etiam in his format libellos tractans circa hoc de lege Longobardorum.

f ¶ Vt in prę. §. septima. & C. de inoffi. testa. l. iñ. ex cuius fine patet, quòd si extraneos instituisset, ageret de inofficioso.
ADDE vt per glo. & Bar. in d. l. iñ.

g ¶ Arrogatori. Iste etiam testatus debet filio quartam. ff. de adoptio. si arrogator.

h ¶ De Carboniana. Sic dicta ab inuentore. & hanc ꝓlixè prosequit Rof. ponẽs de ipsa tres chartas, prosequendo octo, q̃ regrunt in illa. & quia ad positiones, quas ex cã omisit author, & ipse nõ remittit: illa exprimã, quę sunt hæc. ¶ Prima, quòd petens masculus, vel fœmina, sit impubes. ff. eo. l. j. §. iñ. & l. iñ. §. puberi. ¶ Secũda, ꝙ huic impuberi agenti vel defendẽti moueat quæstio status & bonorũ. ff. eo. l. iñ. §. cꝗuis. ¶ Tertia, quòd sit natus de legitimo & indubitato matrimonio. C. eo. ti. l. iñ. ¶ Quarta, ꝙ sit descendens ex lineavirili, sit masculus vel fœmina. ff. eo. l. j. §. & generaliter. ¶ Quinta, ꝙ filius nõ sit exhæredat⁹, nec institutus. ff. eo. l. j. §. Pomponi⁹. ¶ Sexta, ꝙ annus vtilis, secũdùm cũ, nõ sit trãsactus. ff. eo. l. iñ. §. fin. ¶ Septima, ꝙ in hac Carboniana cõcedẽda interueniat causæ cognitio. ff. eo. l. j. in prin. & l. iñ. §. duæ. ¶ Octaua, ꝙ impubes ista satisfdet. C. eo. l. j. & ñ. ff. eo. l. iñ. §. missum. Et vt de prolixè scriptis aliquod memoriale habeatur. Circa primum quærit quare soli impuberi concedatur: rñdet quòd mouit ꝓtorem ætas tenella: inducens similia. C. de fal. mo. l. j. ff. de adop. si arrogator. C. de ꝓscri. xxx. an. l. sicut in rẽ. & l. cũ notissimi. insti. de tu. vers. est aũt. ff. de noua. l. ñ. §. pe. in qbus oĩbus habeꝯ ꝓdicta cõsideratio. ¶ Circa secũdũ fateꝯ, vbi illa duo cõiuncta nõ essent: licet cesset carbonianũ, locus est in imperialibus cõstitutionibus: quas nõ habem⁹, nisi sint illę C. e. ti. vel habenꝯ per interpretationes prudẽtiũ. ¶ De quęstiõe aũt stat⁹ multa dat exẽpla: vt qa dicit non fili⁹, vel suppositus, vel seruus ipse, vel pater. Itẽ duo dat exẽpla. & si nõ ꝓ directũ, tñ vtiliter, q̃ habenꝯ ff. eo. l. sed & si is. §. si impubes. l. j. iñ. rñso. licet secũdũ nõ approbat. Itẽ quæstio est status similitudinaria, cũ dico patrẽ pupilli fuisse in mea potestate, & pupillus dicit eũ fuisse patrẽfa. & ei hæredẽ. vel dico illũ cõceptũ añ emãcipationem patris, ipse dicit, qđ post. ff. eo. ti. l. decessit, quẽ ego. Itẽ de eo statu patriæ potestatis. ff. eo. l. j. §. si qs. Nouissimi positis his exẽplis multum instãt in

beneficio legis corneliæ, nõ possum succedere: cũ fuerim emãcipatus: & sic iure ciuili incognitus, ꝓ quam bonorum possess. habitam & cõcessam, post ea volo bona, quæ fuerunt quõdam patris mei vẽ
22 dicare, & vendico. insti. de bono. possess. ¶ †Patrono etiam competit hæc extraordinaria, si vult de iure prętorio succedere, & cõcipitur sic. L I B. Corã &c. peto mihi cõcedi bono. pos. septimã extraordinariã: per quã volo liberto meo succedere ab intestato decedẽti: & sine liberis. ff. vnde leg. l. ñ. ff.
d de ver. signi. l. lege.[d] sic etiam filius in bõis matris & mater in bonis filñ petet iuxta præmissa bono
e rũ pos. Insti. de bono. pos. §. septima. [e] ¶ †Vbi verò
23 quis vocatur ex cõstitutionibus: sic libellus cõcipitur. L I B. Corã &c. peto ego curator talis infantis mihi concedi bonorũ possess. septimam extraordinariã, per quã idem infans vult matri succedere ex testamẽto: quæ testamentum mutare nõ potuit, præuenta morte: cùm in puerperio decesserit & alios filios sibi hæredes instituit: vt in prę. §. se-
f ptima[f] ¶ †Hodie etiam vocatur quis ab intestato
24 ad successionem patris adoptiui. C. de adop. l. fin. vñ sic cõcipiť libell⁹. L I B. Corã &c. peto mihi cõcedi bonorũ pos. septimã extraordinariã, per quã
g patri meo T. arrogatori[g] seu adoptiuo ab intestato decedenti volo succedere: vt in præ. §. septima.
25 ¶ †Expeditus bono. pos. quæ ius tribuunt, dicamus de trib⁹, q̃ ius nõ tribuũt, sed facti sunt: & pri
h mò de carboniana, [h] in qua sic libell⁹ cõcipiť. L I B. Corã &c. peto ego P. impubes fili⁹ quõdã T. q me ĩ testõ suo ꝓterñt, vel ab ĩtesta. decessit: cuicũ velĩ succedere ab ĩtesta. tãcꝯ ꝓximior vel rũpere testm̃ ꝓcõtr. vl̃ dicere iꝑm iꝑo iur̃ nullũ: cũ fuerĩ ꝓterit⁹ hac parte. circa terti q̃dam addũt & sub personis legitimis custodito partu & sic successiõe legitimè cõprobata: sed, vt ipse dicit secundũ id nullum esse beneficiũ carboniani: plus expediret agere peti. hęredi. si veniret de iure ciuili, vel quorũ bonorum, si veniret de prętorio. itẽ q̃stio haberet difficultatem, si fieret sic plana probatio. Dicit ergo clarius quàm ibi gloss. legem illã secũdam loqui, q̃n vir denunciauit cõiugi, ꝙ non erat ex eo prægnans. Probabit ergo intentans car. quod partus fuerit custoditus sub legitimis obstetricibus. Et idem cùm à veniẽtibus ab intestato id opponitur, & petitur: & mulier se custodiri non permisit, & hoc dixit

ibi glo. Vel secundò intelligitur lex illa, cùm probat filius coniugium parentum, scilicet ꝙ se pro cõiugibus habuerunt. & secundùm hoc sufficiet de hoc minus plena vel semiplena probatio. Vnde dicit ibi glo. ꝙ de his oĩbus q̃ lex exprimit summatim, & semiplenè fiet fides. ¶ Circa quartũ, vt dicit, regula datur in l. j. ff. eo. ti. §. & generaliter. ꝙ vbicunꝙ denegať cõtra tabulas, denegať & illa. cõtra tab. verò denegať cõtra testamẽta fœminarũ. ff. de bo. pos. cõtra tabu. l. illud. §. ad testamenta. & ibi textus rõnẽ subdit: qa suos hæredes nõ habẽt. qđ expone, vt ibi not. Duos aũt casus, quibus fallit dictũ istius §. generaliter. ibi not. gl. quos ꝓsequiť hic. Rof. ¶ Circa qntũ de exhæredato, fallit q̃n cũ eulogio exhæredatus esset: puta, exhæredo impuberem natũ ex adulterio: tunc locus est carboniano: vt ibi: aliàs non. Et de instituto idẽ, vt ibi. habet enim secundùm tabulas. & hoc q̃n institutio tenuit. Si aũt nõ tenuisset. qa nõ solẽnis, habebit carbonianum. ff. eo. ti. l. j. §. si qs filiũ. intelligit tñ Rof. qđ dictũ est de exhęreda to, q̃n tenet exhæredatio: aliàs daret carboniana. obĵcit Rof. de leg. iñ. ff. de libe. & posthu. vbi tenet exhæredatio cum coniuncto. solue vt ibi no. ¶ Circa sextũ instat in intellectu §. fin. legis iĵ. ff. eo. & §. si impubes. in. l. sed si is. concludens ꝙ si impubes, qui petĵt carbonianũ, vult esse sola possessione cõtẽtus, vt possideat & fruať rebus, forsitam alienis, & inde percipiat alimẽta: non habet necesse petere aliã ordinariã. & sic loquitur. §. si impubes. C. eo. l. ĵ. Si aũt vult actiones ꝓponere, vt res à possessorib⁹ possit aduocare, non sufficit carboniana: imò habet petere ordinariam, vt in præ. §. fi. in l. iñ. & facit §. missum. ibi p̃cedens. ¶ Circa septimum fatetur per leges allegatas duplicẽ causæ cognitionem necessariam. Prima semiplena, in qua & si modicũ faciat ꝓ impubere, dabiť carboniana: vt l. iñ. §. causæ. Secũda qua iudex circũspectus videbit an pl⁹ expediat pupillo expediri cãm quã differri, vt clarè ponit. §. duæ. in ea. l. iĵ. ¶ Circa octauũ distinguit vt s. an velit sola possessione frui & content⁹ esse ꝙ ꝓtor tãtorũ eum constituit possessorem: an velit & etiam actiones mouere, & res hæreditarias petere, debita exigere, & collationem dotis & omnium petere. & hoc casu satisdabit. Primo casu si vult vti & frui: & tamen habet aliàs vnde se alat, satisdabit, aliàs de suo viuat: si non habet de suo vnde viuat, si ne satisdatione fruetur: vt in præ. l. sed & si is. §. an autem. & inducit tria similia. ff. vt in pos. lega. l. penul. ex quibus cau. in possess. ea. l. Fulcinius. de ven. in pos. mit. l. j. §. penulti. & vltimò instat in satisdationis forma, an sit de restituendis bonis, si appareat eum non esse filium. quod placet Azo. in Summa eodem titulo. §. est autem. an sit de vtendo & fruendo arbitrio boni viri. quod placuit Pileo, vbi refert Azonem. Mihi non videtur absurdum, vtranque præstari, quando fruitur. quæ subdit Roffred. per te videas: quia suspicor ex dictis hic de prolixitate notari.

obĵcitur

a ¶ Quæ & facti est. In hac requiruntur sex, quæ Rof. sub sua rubrica prosequitur.

b ¶ Bonorum possessione. Not. quia in hoc differt iste libellus à proximo: quia petit concedi bonorum possessionem: sed ibi petebat mitti in possessionem, quæ missio expeditur officio iudicis. Sed dicit Roffredus cùm ista ius nõ tribuat.

vt suprà, non est in hoc instandum.

c ¶ Adria. Hic diuertit author à verbis Roffre. aggrediens verba Iaco. Bal. & aliorum, de qbus plenè dominus meus & Cyn. in lege vltima ipsi⁹ tituli, & primò q̃ edictum non competat, inducitur rubrica de edicto diui Adria. tollẽ. & litera penit⁹ quæ est ibi in tex. glosl. ibi a dicit illud esse sublatum, quod erat iniquũ, vbi de xx. danda fisco & similibus. quæ ibi textus dicit ambages, hoc vult ibi glossa. b & Odofre. Roffre. & dominus meus. Tamen Iaco. Bal. Gui. de Suz. Pe. & Cynus. tenent hoc edictum sublatum ita quòd ex eo agi non potest. & idẽ Simon Vicen.

d ¶ Tol. & vt no. eo. titul. l. secunda in vltima glos. contra hoc non admittit appellatio.

e ¶ Nisi hoc casu. Istud nisi, impedit intellectum. vnde dicit glos. in l. inde biti. rarò reperitur quòd condicatur possessio, nisi in hoc casu, & ff. & cętera. allegatur etiã l. secunda. ff. de tritica. & C. locati. si quis cõductionis.

f ¶ Not. in glos. singulorum. in fine.

g ¶ Hęrede. Item cũ huius legis beneficium fundetur super quãdam no- e torietate, per ostẽsionem testamenti non cancellati resultante, quæ in hærede ab intestato cessat, patet in illo cessare beneficiũ.

h ¶ Thesaurus. Hoc tenuit Marti. Syl. etiam si non appa- 29 reat contradictor.

i ¶ Quod si in diẽ. Esset enim istud de recuperanda. Idem dicit Roffre. de hærede, qui possidet: & vult se tueri per iudicem beneficio illius legis: qa illud non est adipiscendæ. Sed dominus meus quærens de hærede, qui bona vacantia authoritate sua recepit, & postea petit id per iudicem confirmari, tenet quòd potest dicens casum ff. de carbo. l. iij. §. ibidem. versi. parcu. parui. respon. vt ibi nota.

26 ff. ad carbo. l. car. §. cui⁹. ¶ † Si aũt mouet ei quæstio status, & pupillus nõ possideat, sic libel. cõcipitur. LIB. Corã &c. cõqueror de P. qa cũ velim patri meo ab ĩtestato succedere, ipse mouet q̃stionẽ status, dicẽdo me nõ esse filiũ eius: vel me seruum esse. quare peto vt talẽ q̃stionẽ ꝓpositã cõtra me vsq; ad tps pubertatis meæ faciatis differri: vel per vos aduersario cõtradicẽti, vsq; ad tẽpus pubertatis silẽtiũ imponi: vt in prę. §. cui⁹. Hę nõ sunt necessariæ positiões: qa summaria est causæ cognitio: nec admittit aliqua exceptio, quin pupillo det

27 carboniana. ¶ † Sequit alia extraordinaria bo. pos. quę dat mulieri noie vẽtris, q̃ & facti est. [a] ĩ qua sic libel. cõci. LIB. Corã &c. peto ego Berta noie ventris mitti in pos. bono. quondã mariti mei, ex quo sum pręgnãs, & mihi & familię meę pvos cõstitui alimẽta secũdũ dignitatẽ meã, & secũdũ qualitatẽ & facultatẽ ipsorũ bono. Vel sic: LIB. Corã &c. peto ego vxor quõdã T. de quo sum pręgnãs, cõcedi mihi boñ. pos. [b] noie vẽtris de oĩbus bonis, q̃ fuerũt quõdã T. & secũdũ dignitatẽ meã mihi & familiæ meæ in alimẽtis ꝓuideri peto: vt præ. §. septima. ff. de carbo. bo. pos. l. j. iĵ. iiĵ. & iiij. ¶ Actor ergo sic ponet: P O. AC. Pono q̃ ego fui vxor T. Itẽ q̃ me vt vxorẽ tractauit, & noĩauit. extra, de p̃sum. illud. Itẽ q̃ ipse mortuus est. Itẽ q̃ remãsi ex eo p̃gnãs. ff. de vẽtre in pos. init. l. j. Itẽ q̃ eram prægnãs tpe mortis eius. ff. eo. l. j. Reus verò cõtra ponet. ¶ † Vltimò sequit de boñ. pos. ex edicto diui

28 Adria. [c] vel p cõdi. ex l. illius ti. in qua sic cõci. libellus. LIB. Corã &c. dico ego Pe. q̃ talis me hæredẽ ĩstituit, vel tali ab ĩtestato successi. vnde peto mitti in bono. pos. quõdã ipsius. & ad hoc ꝓpono cõdictionem ex l. fi. C. de edi. diui Adri. tol. [d] Sed qd dixi ab intestato alĩ reprobãt vt j. ver. qd de succedẽte. Vel sic, secũdũ Alber. Pa. LIB. Peto me mitti in pos. bono. quõdã T. cui successi ex testamento, quod me ostẽsurũ offero nõ cancellatũ, nec vitiatum, &c. vt in ea. l. cũ enim cautum non sit quo genere actionis agatur, dabit cõdictio ex dicta. l. C. & ff. de cõdi. ex lege. l. vnica. Sed cõtra: Nã omnis cõdictio est ꝑsonalis actio: vt insti. de actiõibus. §. appellant aũt. & actio ꝑsonalis nõ ritè intenditur, nisi cõtra obligatum ex cõtractu, vel quasi: vel ex maleficio, vel quasi: quia obligatio est mater actionis: vt ff. de procura. licet. §. ea obligatio. & in præsenti casu nullũ genus de præmissis obligationibus inuenitur. Sed dic q̃ q̃dam cõdictiones ꝓponũtur ad hoc, vt aliqd fiat, vel detur ab aduersario: & illæ non intentantur nisi cõtra obligatum, vt dictum est. Aliæ intentãtur ad solam possessionem, & non in his requirit obligatio, nisi hoc casu, [e] & ff. de cõdi. inde. l. ĩdebiti. C. de agri. & cẽ. si coloni. Põt quoq; hoc peti per officium iudicis: & tũc sic libel. cõcip. LIB. Corã &c. vt s. vsq;, Successit. iunge, vñ vestrũ imploro officium, vt me inducatis in pos. bono. quæ fuerunt, vel quæ possidebat talis tẽpore mortis suę. Ex quo ergo testamẽtum nõ cãcellatum, nec abolitum ostenditur, mittendus est hęres in pos. rerum, quę testator mortis tpe possidebat ex beneficio prę. l. fin. & lex illa loquit in testamento in scriptis. ¶ † Quid de nuncupatiuo?

ADDE an si missus in possess. ex bñficio l. fi. cadat ab ipsa, iterũ succurratur ei, Bal. cõsi. lxxxiiij. iiij. vol. & an trãseat ad hęredẽ, & an possit cedi.

k ¶ Ex certa re. Alio vniuersaliter instituto, aliàs nõ esset q̃stio: vt not. in l. fi. vbi tenet glo. q̃ nõ esset quæstio, quia habetur loco legatarij & legatũ petendum est ab hærede. Simon Vicen. tenet quòd potest, sicut qui institutus est in quota: cùm eandem testatoris voluntatem videatur habere iste, sicut ille. allegat l. ille. ff. ad l. Aquiliam. Nec obstat quod habetur pro legatario: quia id verũ, vt non subeat hæreditatis onera. Dominus meus fatebatur hoc in filio, qui semper videtur institutus in quota: quia si res valet, legitimã quotam habet: si non valet, lex supplet.

Respon. tũc habet interdictũ quorũ bonorũ. Alĩ dicũt idẽ etiã in nuncupatiuo, siue illud sit in scriptis redactũ, siue nõ, prout ibi nota. [f] ¶ † Quid de

30 succedẽte ab intestato? Rñ. ille nõ habet beneficiũ præl. secũdùm Odof. & hoc probat secũda pars

g illius rubricę, quę dicit de scripto hęrede, [g] sed Rof

31 fre. cõtra. ¶ † Sed nunqd petens se mitti in possessionẽ iurabit de calũnia? Rñ. sic. Regulariter cm̃ in omni causa iuratur. C. de iur. cal. l. ĩj. ff. ad exhi. the-

h saurus. [h] Alĩ dicũt sufficere exhiberi instrumentũ nõ cancellatũ, nec abolitũ. argu. prę. l. C. de edic. di. Adri. tol. l. fi. & in simili ff. ad exhibẽ. l. iĵ. §. sciẽdũ.

32 ¶ † Quid si missus in possessionẽ p illã legẽ cadit à possessione, nunqd iterũ per eandẽ legẽ ei succurretur? Rñ. nõ, secũdùm Iaco. But. Instit. de interdi-

i ctis. §. adipiscendę. ff. de peti. hęre. quòd si in diẽ. [f]

33 ¶ † Sed nunqd is, q̃ scriptus est, põt postulare ex

k certa [k] re p̃missum beneficiũ, vt in possessione illi⁹ mittat? Dicũt quidã q̃ nõ: qa prę. l. loqtur in vniuersali successore tãtũ. arg. ff. quorũ bono. l. j. Alĩ cõtra. nã p̃dicta l. C. hoc nõ ꝓhibet. arg. ff. de peti. hęre. l. licet minimã. Nec obstat prę. l. ff. quorũ bono. qa illud verũ est in interdicto illo, qđ est vniuersale: tamen etiã pro vna re cõpetit: vt in præ. §. adipiscẽdæ. & ff. quorũ bono. l. ĩj. nõ tñ agitur tanquã ꝓ re singulari: sed ꝓponitur petitio gñaliter sicut in petitiõe hæreditatis, per præ. tamẽ cõsti. C. l de edi. di. Adri. tol. l. fi. agit de vna re, & etiam petitiõe hære. vt no. secũdũ quosdã. ff. si ps hęre. pe. l. j.

34 & ff. de pe. hære. l. iij. ¶ † Quid si vn⁹ possidet vnam rẽ, & alius aliã: nũqd aduersus vnũquemq; formabit vnã petitionẽ? Rñ. sic. [l] ¶ † Quid si filius script⁹

35 est in minus solenni voluntate à patre: nunquid m habet prædictum beneficium? Rñd. non: quia nec scriptus, nec nuncupatus est: imò succedit ab intestato: & pater testamentum non condidit in scriptis vel sine scriptis: vt C. fa. er. l. fina. C. de test. hac cõsultissima. §. pe. Alĩ contra, dãtes ei saltem vtile: qa voluntas illa seruatur inter filios, tanq̃ testamẽ

m tum [m]. ¶ † Quid si prius inuenitur in testamento

36 scriptus substitutus, quã instituto, prout quando q̃ fit: vt ff. de vulg. & pupil. substi. l. ĩj. qs primò mitte tur in pos. per prę. l. cõsti. & videtur q̃ hæres. argu. ff. de boñ. pos. secũdũ tabu. ęquissimũ. §. si qs ita. & ar. C. de edi. di. Adri. tol. l. j. extra, de rescri. causam

n quę [n] ¶ † Quid si qs est sub cõditione instituto: nũ n

37 qd ante extantẽ cõdi. poterit petere se mitti ĩ possess. ex predicta cõsti. & videt q̃ sic: qa boñ. possess.

o cõpetit. [o] ff. de hęre. instit. si qs instituatur hæres. ff. de bo. pos. secũdũ tab. si sub cõditione. debet tñ ca o uere venientibus ab intestato, quòd restituet res, si deficiat cõdictio. ff. de bo. pos. furi. & infan. com. l.

p j. sed mihi videt cõtra, ar. ff. q fatis. cogã. inter oẽs. [p]

38 ¶ † Sed nunquid accessiones veniunt in prędicta consti. vt fructus & similia? Credo q̃ nõ: qa postulat se mitti in possl. bono. quæ fuerunt tpe mortis p defuncti, vt dicit prę. cõstitutio. C. de edi. di. Adri. tol. l. fi. & vide quod no. ff. de testamẽ. tu. si ꝑ nemo.

39 ¶ † Sed pone, P. decessit instituto sibi hærede A. qui A. postea decessit hærede instituto in suo testamẽto M. q M. vult beneficio p̃dictę cõsti. mitti in pos. quarũdã rerũ p dictũ P. possessarũ tpe mortis suę: sed tñ A. eas nõ tenuit, q̃rit an possit. Et dicunt quidã, q̃ sic, cũ istud ius conditionis peruenerit ad A. & ab eo trãsierit ad M. p l. cũ hæredes. & hoc si agit, vt hęres Ioãnis, & q̃ habeat ius ex successione retur hæreditas ab intestato, quæstio esset minus dubia, saltẽ substitutiõe non facta: aliàs si cõditio esset potestatiua, nec tempus impletionis existat: puta quia fuit de certis eleemosynis, vel pijs actibus adimplendis in primo anniuersario mortis suæ: reciperem conditionẽ pro modo: & pręstita cautione de illo implendo illum admitterem. & facit ff. de ma. te. l. Mæuia. extra, de conditio. appo. verum. vt vbique conditio ponitur pro modo. & ibi de hoc in glo. ĩj.

¶ Tanquam testamentum. dicebat Iaco. Bal. quòd in casu illius l. cum pater. inter liberos minus solenniter testatur, voluntas illa seruatur, non vt testamentum, sed vt quædam diuisio. C. fami. erciscũ. l. fina.

¶ Causam quę. Fallit in casu l. si pater. ff. de hęre. instit.

¶ Competit. Vide quod not. in l. filijs. C. de inoffic. te. quæ in fine. §. allegatur. & quod no. Cy.

¶ Inter omnes. Bene facit hæc lex ad contrarium, sed secundùm hanc opinionem, quid erit ex hęreditate conditione pendente: Solue vt ibi not. dari poterit curator bonis. ff. de cur. bo. dan. j. & ĩj. Si instituto debe

a ¶ Persoñ. Dubitatur etiã an in corporalibus procedat illius legis benefi ciũ. & glo. mag. in gl. fi. ad fin. innuit q nõ. & Rof. eo. tit. id declarans dicit iõ esse: quia hic de possessione quę rẽda tractať, q̃ facti est: & ptinet ad corporalia, q̃ incorporalia nõ posidenť. ff. de vsuca. sequiť. §. si viam. Sed dicit Rof. fortè ad incorporalia posse extẽdi: cùm in illis sit quasi possessio: vñ dicit Pe. vt Cy. recitat in præ. l. in fi. q in iurib⁹ seruitutũ cadit possessio, licet impropriè. ff. de serui. l. seruitutes p̃ diorũ, q̃ p illis ipe trari posset: sed nõ p iurib⁹ psonaliũ actionum saltem secundũ leges. hoc dixi ppter ea quæ scripsi de cẽsi. peruenit. sup gl. ñ. Itẽ Gui. de Suza. sup l. illa fi. quærit, an si vnica filia instituta hęres à patre vasallo petat missionem ĩ oĩa bona, inclusis feudalibus: an agnati defuncti sint legitimi cõtradictores, q̃ ad feudalia. videť q sic p regulam, dolo facit. de regu. iur. lib. vj. cũ concor. cõtra: cũ vniuersitate transeunt, quæ aľs nõ transirent. extra de iure pat. ex literis. ff. de contrahẽ. empt. in modicis. soluit, q in possessionẽ mitti debet, & agnati non sunt legitimi contradictores, etiã si feudum debeatur agnatis, & eis restitui debeat. dicit esse casum in vsibus feud. si de feu. controuer. fue. c. ñ. post missionẽ enim venit ad cognoscendum & diffiniendum. & si cõsuetudo vel ius aliud iuuat filiam, defendetur in illo: aliàs assignabitur cognato.

1 2 3 1 b

b ¶ Tangamus. De tribus prosequiť, de duobus remittit: de his tribus plenè per Roffr. de senatusc̃. Tertul. & de duobus seq. & prout ipse dicit, in hoc primò quatuor sunt necessaria, quòd sit mater: & hoc sufficit, licet sit meretrix: dũmodo nõ illustris: cui⁹ castitatis obsernatio pręcipuũ debitũ est. C. ad Orfi. si qua. q filius decedat pubes, & q moriať intestat⁹. Quartũ q nõ habeat descẽdentes. In secũdo Orficiano requiruntť tria, q illa sit mater, & ille fili⁹. Itẽ q mater moriať intestata. Itẽ q fili⁹ tpe quo succedit, sit integri stat⁹. In tertio, s. Rubriano, requiriť q libertas relinquatur ab eo, q relinquere potuit. Itẽ q testm̃ nõ sit ruptũ. Itẽ q debẽs præstare libertatẽ sit absens, & latitet. Itẽ q seruus manumittẽdus sit hæreditarius & absens. Itẽ q si p̃stans libertatẽ nõ sit p̃sens, sed absens, etiã si nõ latitet, debet vocari à p̃tore vel p̃fecto. Itẽ q illo citato nõ cõparente causa cognita, p̃tor pronũciet libertatẽ deberi. & hæc oĩa in prędictis plenè prosequitur.

SVMMARIVM.

1 ☞ Libell⁹ qualr sit in senatusc̃. Tertul. cõcipiẽd⁹.
2 Libell⁹ qualr sit in senatusc̃. Orficiano formãdus.
3 Libell⁹ qualr sit ĩ senatusc̃. Rubriano cõcipiẽdus.

Am nunc dicendũ restat de senatusc̃. de quibus breuiter tangamus [b]. ¶ †In senatusconsulto ergo Tertulliano sic li. con. L I B. Co. &c. peto ego iure filĩ mei defuncti a. M. hęreditatem, quæ fuit ipsius filĩ mortui, cui ab intestato per Tertul. senatusc̃. successi, & intento petitionẽ hęreditatis. Insti. ad Tert. ¶ Actor ergo sic ponet: P O. A C. Ponet q sum mater eius. quę dic vt ff. e. ĩ prin. & Inst. e. & C. ad senatusc̃. Orfi. si qua illustris. Itẽ q fili⁹ decesit pubes. ff. e. l. ĩ. §. si mater. vsq; in fi. Itẽ si impubes dicat: pono q pe tĩ sibi tutorẽ. ff. eo. l. matres. ¶ Itẽ si pubes dicat, q decesit ab intestato: vt in præ. §. si mater. & si qs intestat⁹. & C. eo. l. fi. Itẽ q ipse nõ habuit aliquos descẽdentes. in auť. de hære. ab intest. veni. §. cõsequẽs. coll. ix. ¶ Reus verò ponet ecõtra. ¶ †In senatusc̃. aũt Orficiano sic libell⁹ cõcipiť. L I B. Corã &c. cõqueror de P. q possidet hęreditatẽ, q̃ fuit Bertę quondã matris meę, cui ab intestato p se. cõ. Orfic. successi. vnde ab ipso ipsam hęreditatẽ peto. vel in præmissis cõcipe, prout dixi in peti. hære. vt s. de iudic. §. j. Insti. ad Orfic. ¶ †Itẽ in senatusc̃. Rubriano: sic concipitur libellus: L I B. Corã &c. propono q cùm A. in testõ suo mihi fideicõmissariã libertatẽ reliqsset, & vos feceritis citari T. hęredẽ ipsi⁹, q fideicõmissariã libertatem p̃stare debet, nec comparuerit: peto à vobis mihi libertatẽ præstari, vel pronũciari per vos eam mihi deberi. ff. de fideic. lib. cũ verò. §. subuẽtũ. ¶ De senatusc̃o sulto Volusiano dicã j. de calũniatore. ver. verũ. ¶ Item de senatusc̃. Libon. dixi s. de fi. instr. ver. ad hoc. Bal. & facit quod no. Cy. C. vnde legi. l. qui se patris. G. ¶ Itẽ an petẽs istã missionem debeat iurare de calumnia? Respondeo, q sic, si habeat aduersarium. versic. sed nunquid petens. ¶ Item, an hęres scriptus in re certa, habeat beneficium l. edicto. pro illa re. versic. sed nunquid is. G. Hoc verum si à nemine possidetur, vel possidetur à certa persona: sed si possidetur ab hęrede, debeat agi via ordinaria, quæ tollit extraordinariam. ff. de an. lega. l. Quintus. §. Pomponius. V el dic contra, quod hoc beneficium habeat locum indistincte: quia non est purus legatarius, sed habet titulum & nomẽ hęredis: vt no. in l. filiũ. ff. de lega. pręstã. in glo. ordi. & multũ valet titulus, & est cõmunis opi. modernorũ. & vide gl. in l. liberis. ff. de doli exce. Bal. vide j. §. an testamẽto. An aliqs sit citãdus, cùm hęc nõ sit possessio iuris, sed in possessio facti sic l. j. quorũ bonorũ. l. ĩ. §. pe. ff. de bo. pos. C. qui admit. ad bo. poss. possunt. l. fi. per Cy. ¶ An ex testamento minus solẽni detur filio beneficiũ illi⁹ legis? Quidã q nõ: quia nõ succedit ex testamẽto: sed ab intestato. Alĩ cõtra, & melius, ver. qd si fili⁹. G. si pater voluit testari. C. fa. ercis. l. filiũ, quẽ. & l. fi. G. facit quod no. C. fa. ercis. l. filĩ patris. & l. si duobus. §. j. ff. de cõtra tab. Bal. ¶ An semel missus, si cadit à possessione, sit iteratò mittẽdus? Quidã q nõ: quia l. edicto. pertinet ad possessionem adipiscendam, non ad recuperãdam. vide. ff. de cõtrahen. emp. l. si cùm fundũ. §. fi. & C. vnde vi. l. fi. Itẽ, quia illa lex intelligitur de prima missione. l. boues. & §. hoc sermone. ff. de ver. signi. versi. sed nũquid is. G. ¶ Ego cõtrarium credo. ff. de eden. l. vbi. §. hęc vox. Nec enim solùm datur pro possessione adipiscẽda: imò & pro cõfirmãda. C. de Carbo. edic. l. j. & ibi per Odof. & Cy. pari ratione pro adipiscenda iterum. argu. ff. de iureiu. l. sed si possessori. §. j. Bal. ¶ Sed nunquid datur instituto sub conditione, cui datur secundùm tabu? Dic q non: quia nõ venit interim iudicio testatoris, sed legati: sicut nõ datur successori ab intestato. versi. q̃d si quis. G. Cõditione autẽ existẽte datur. Et si tu dicis, nõ apparet per instrumentum de existẽtia cõditionis? Respondeo, q non exigitur instrumentum, nisi de ipsa ordinatione testamenti: non de morte testatoris: nec de existẽtia conditionis: nec de alĩs, quæ in serie testamenti contineri ꝯ posibile. Bal. Sed præsumitur dolus cõtra illũ, q occupat possessionẽ rei hæreditariæ. C. vnde vi. l. fin. Bald. ¶ Sed pone hæres petit se mitti in possessionẽ per l. edicto. cõparet Titius, & dicit se retinere & possidere: & ideo protestať q nulla fiat missio: quæriť quid iuris? Rñdeo ad hoc vt protestatio valeat, requiriť q sit exclusiua iuris agẽtis: quod est, siue habeat contradictor ius superius, siue æquale ius superius: aut quia habet possessionem, vel titulũ causatos in vita testatoris. Aut par ius, vt qa habet similem titulũ titulo hæredis. hæc autem debent allegari in ipsa protestatione. nam ista protestatio est loco exceptionis, quæ debet concludere. argumen. ff. de flumi. l. j. §. Labeo. & sic est generalis. & debet declarari à parte petente: vt not. in l. fina. C. de annali exceptio. & not. in l. j. in ĩj. colũ. ff. de noui oper. nun. per Barto. & causa inserta in protestatione non potest mutari in prosecutione protestationis. ibidem in viĩ. q. per Bartol. nam protestatio debet iustificari per causam: vt l. finali. C. de his, qui per metum iudi. non appel. Ea autem pendente indiscussa, non potest dari possessio. C. si per vim, vel alio modo. l. fi. & dicitur indiscussa eo ipso, quòd pars non citatur. C. vnde vi. l. meminerint. Præterea, iudicio enim pendente, nil debet innouari. ff. de noxa. l. si ad libertatem. ff. de excu-

Bald. de testamentis. *Rubrica.*

Testamentum nullum propter defectum solẽnitatis probatoriæ, non potest approbari: secus si propter defectũ præteritonis. l. filio præterito. & ibi no. ff. de iniust. rup. & irri. testa. C. de testa. l. non dubium. Item testamentum, quod est nullum propter defectum cautionis: vt in c. quanquam. de vsur. lib. vj. potest conualescere, si testator postea caueat. ff. de hæred. instit. l. qui soluendo. C. de preci. Impera. offe. l. vniuersa. secundũ Bar. in l. filio præterito. & ideo est, quia illa decre. quanquam. his finibus contenta est, scilicet vt caueatur. ¶ Testamentum debitoris nõ potest impedire venditionem creditoris. C. debi. vend. pig. l. j. no. ¶ Forma libelli contra tutorem negligentem. hoc not. G. ¶ An valeat institutio hæredis, si testator facit interroganti tale responsum, sic. ver. quid si is. ¶ Relicta in testamento exigunt aditionem hæreditatis ab intestato. no. ff. de hæred. instit. l. qui filio. §. seru⁹. ver. pone nullus. G. An relictum filio purè, computetur in substitutione de eo facta post mortem filĩ. Respondeo non. ver. ¶ Item pone quidam gloss. ¶ Per verbum relinquo, & per verbum iudicio, videtur facta institutio hæredis. versi. quid si quis ita. G. De verbo iudico est casus C. de col. l. si emancipati. G. & vide quod not. C. fami. ercisc. l. quoties. in glo. ¶ Si præteritus vult valere testamentum, nemo potest dicere ipsum nullum, pręsertim in præterito à matre. versicu. pone Berta. G. licet ab initio sit nullum principaliter, tamen est aliquod potentialiter. no. C. de contra tab. l. ĩj. Bal. ¶ Relictum factum post mortem filiorum fratri si non viuit hæres eius, intelligitur de filĩs & descendentibus fratris: & filia eius in re certa instituta venit viriliter cũ filio ei⁹ hærede vniuersaľ instituto. in §. j. ver. pone. & idẽ in emphyteusi eccleſiæ: secus in alĩs contractibus. G. ¶ Et sic not. nomine hæredis, non omnem hæredẽ contineri: sed tantùm eos, qui sunt de prole. ff. ad Treb. l. ex facto. §. fi. Et hæc interpretatio quandoq; sumitur ex natura rei, vt in emphyteusi eccleſię: vt ff. sol. ma. l. etiã. de quo dic vt not. ff. de ope. lib. l. liberti libertęque. p Cy. & Bal. qñq; ex affectione loquentis, vt qñ cũ suis loqtur & cognitionẽ naturalẽ cogitat: vt in Spe. ¶ Quãdoq; benigna institutione & interpretatione, ne conditio impossibilis fiat: vt ff. ad Trebel. l. ex facto. §. j. Regulariter autẽ nomine hęredis nõ restringitur ad certã qualitatem hęredis, sed ad hæredẽ omnino vniuersalẽ, nõ ex re certa: vt C. de hęr. instit. l. quoties. & probatur ff. de p̃ba. l. si pactũ. Bald. ¶ Qualiter formetur libellus in l. edicto. C. de edicto di ui Adria. tol. l. fi. §. sequitur. G. ¶ An hæres ab intestato habeat beneficium illi⁹ legis: dic q nõ ex persona sua, sed si successisset hæredi scripto: habet beneficiũ ex persona illius. versi. qd de succedente. & ver. sed pone. G. & facit C. quorũ leg. l. j. & ff. de petitio. hęr. l. ĩj. in gl. ordi.

excep.tu.l. diximus.ff.de leg.commiſ.l.fi.Bald. ¶ An ex fideicommiſſaria ſubſtitutione detur beneficium huius legis? Et videtur quòd ſic: quia fideicommiſſarius loco hęredis eſt. quod eſt verum reſtituta hæreditate verbo tenus,non ante.& facit.C. de codicillis.l. fi quis agere.§.j.etiam ſi ab inteſtato fideicommiſſum ſit relictum,ſecundùm docto.quia codicil lus largo modo dicitur teſtamentum.& beneficio ſcripturę debet gaudere iſte fideicommiſſarius:quia tantùm ex notorio fundat ſe.Bald. ¶ Sed quid de epiſcopo,qui venit,vt pater pauperum inſtitutorum? Reſpõdeo, epiſcopus eſt hæres pro pauperibus.& ideo habet beneficium illius legis C.de epiſc.& cle.ſi quis ad declinandam.per Iaco. & licet non ſit nominatus in teſtamẽto,tamen pro nominato debet cenſeri:quia tacitè ineſt. Et eſt no.quòd epiſcopus eſt pars & iudex in cauſa pauperum.Simile ff. de adop.l.ſi conſul.Vel conſtituet epiſcopus procuratorem nomine pauperum,qui procurator aget coram eodem epiſcopo, vel ſuo vicario. argu.ff.quando ap.ſit.l.j.§.ſolùm.& not.q̃ pauperes ſubſtituti per fideic. non indigent reſtitutione ex Trebel.C.de ſacroſanc.eccl.l.fina.ſecũdùm Barto.ibidem. Alij dicunt contra,quòd exigitur reſtitutio:quia ſubſtitutio fideicommiſ.& reſtitutio idem eſt.imò non eſt idem: quia reſtitutio non eſt ſubſtitutio,ſed executio ſubſtitutionis:quia de manu hæredis debent capere pauperes.C.quorum lega.l.j.cum ſimilibus.Bald. ¶ De materia teſtamentorum plenè vide ſ̃.de inſtru.edi.§.filiusfa.quaſi vſq̃ ad finem.vbi etiam habes de materia executoris teſtamenti. ¶ An monachus factus epiſcopus poſſit teſtari.j.de ſtatu monach.§.qui quærat. & ibi,an filius monachi teſtari valeat, in §. an filius. & adde quod ibi habes in §. nunc de teſtamentis.vſq̃ ad fin.titu. ¶ An valeat teſtamentum damnati ad mortem.ſ̃.de iu.om.iudi.§.poteſtas. ¶ An ſuus hæres habeat dilationem trium menſium propter inuẽtarium.ſ̃.de reo.§.etiam ſuus. ¶ Item de inuentario tutoris.ſ̃.de actore.§. tutore. & de tutore.§.j. & iñ. & de hoc etiam in titu.de inſtru.edi.§.quinq̃ ſunt inuentaria.

De ſucceſſionibus abinteſtato. *Rubrica.*

¶ De quatuor modis,quibus quis dicitur inteſtatus,not.Hoſt.eod.titu. in princi.& ſunt hi:Cùm quis nullum fecit teſtamentum : vel fecit, ſed non de iure,vel de iure fecit,ſed fuit ruptum:vel nõ fuit ruptum, ſed ex illo non fuit hęreditas adita.Primũ & vltimum ponit l.teſtatus.ff.de verbo.ſigni.Azo in Summa de ſuis & legitimis circa mediũ, dicit duos caſus addi poſſe:quib⁹ quis ex poſt facto decedit inteſtatus,ſcilicet expugnato teſtamento per querelã:vel per bonorũ poſ.contra tabulas. C. de colla.l.vt liberis.Itẽ ſciendũ q̃ practici authores nõ poſuerunt hũc tractatũ,ſed vide quod ſtatim dicã ſuper ver. & quoniã. ¶ Queſtionẽ dominicalem lvj.& aliam de duab⁹ mulieribus litigãtibus de prole mortua. vide de pręſump.c.ij̃ in & ſuper vlti.glo.queſtionẽ.Alb. Odof. de qnq̃ articulis,quibus dubitatur,an perdat materius ſuccedendi filio,vide ſ̃.de tutore.§.nũc dicendũ.ſuper vltima glo.Si frater interfecit fratrem liberos nõ habentẽ,& inteſtatũ:an filij̃ interficiẽtis ſuccedẽt? Dicit Guido de Suza.mihi ſub litera f.terminatum fuiſſe q̃ non,per l.fina.in fin.ff.de bo. damna. ¶ Sed incidit quæſtio Pil.ſi vulneratus per fratrẽ mortiferè nepotem filium vulnerantis inſtituit,& mortuus eſt ex vulnere:an ipſe filius non vindicans mortem,id eſt,non accuſans patrem,hęreditatem perdat.& quia queſtio in voluminibus eſt, & extra principale propoſitum ſuum,ſolutione contentus,quæ habet filiũ per id hęreditatem non perdere,per l.ff.de condi.inſtitu.l.filius. Hanc queſtionem reaſſumpſit Manifius,& incipit:cùm de iure queſtionẽ domini mei in legibus de nepote, qui mortuo ſuo auo inteſtato,& demũ patre,omiſſa hæreditate patris adire vult hæreditatem aui &c. non proſequor: quia materiam plenè tractat Cy.C.vnde liberi.l.qui ſe patris.in queſtione ij̃. qui me turbauit in hoc,quod dixit q̃ Iacobus de Rauenna, & dominus meus poſt eum dixerunt &c.an hoc dominus meus poſt eum dixerit,neſcio: ſed hoc ſcio, quòd iſto anno xlvj.xvij̃.decembris,erunt anni lxj.quòd dominus meus diſputauit hanc queſtionẽ. ¶ Eſt ſciendũ q̃ Iaco.de Arena in queſtione, quæ incipit,ſtatutum eſt,vel cõſuetudo.tenuit, q̃ ſi alterũ prędictorum permittit fratri repellere ſororẽ à ſucceſsione patris cõmuniter illam dotando:idem erit in auo,cui ſuccedunt ab inteſtato nepos & neptis ex filio prædefuncto.Inducit q̃ hi nepos & neptis fratres appellantur. ff. de gradi.Iureconſultus.§.qui autem.Inſt.de gradi.§.quarto.C.qui teſta.fa. poſ.ſi frater.Et auus demonſtratur nomine patris.ff.de ver.ſig.iuſta.Per quæ patet,quòd verba ſtatuti nõ repugnant:& ipſius vel conſuetudinis mens concordant,quæ eſt,vt agnationum ſalua ſit dignitas.ff. de lega.j. ab omnibus.circa prin.ff.de ven.inſpi.l.j.§.ſi ſeruus.C. de quæſtio.l. ſuper ſtatu.Conſtat autem,quòd per diuitias familiarum conſeruatur honeſtas,quæ perit per inopiam.in authen.de teſti.§. ſcimus.ff. de teſti.l.iij̃. in princip.ff.de cuſto.reo.l.j.in auth.de defen.ciuit.circa princip.& vt omnes obe.§.j.ff.de pri.cred.ſi creditores. & C. de ſuſpect. tut.l. pietatis. Imò egeſtate ſordentibus,vita eſt ſupplicium, & mors ſolatium.C. ad l. Iuliam maieſta.l. quiſquis. familia propriè conſiſtit in agnatis.ff. de verbo.ſignifica.pronunciatio.in princip.& §.communi. & conſeruatur per maſculinam prolem.eodem titu.l.familiæ.Ad publicam ergo vtilitatem pertinet,quòd maſculinam prolem comitentur paternæ & auitæ diuitiæ nam huius aui per nepotẽ & ei⁹ prolem erit ęterna memoria.ff.de verb. ſignificatio.l.liberorũ.in fi.Inſtit.quibus mod.ius patrię poteſta. ſolui. §.j.ff.de interroga.actio.& quia.& ſic ratione cõſuetudinis & ſtatuti inſpecta in talibus nepotib⁹ erit idem,q̃d in filijs:cũ vbi ratio cõſuetudinis ſubeſt,locum habeat cõſuetudo,& ceſſet,vbi ceſſat ratio. C.quę ſit lon. cõſue.l.j.ff.de legi.l.de quibus.Nec eſt nouum propter publicã vtilitatem derogari naturali equitati.ff. de vſucap.l.j.ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Hanc reaſſumpſit Iac.But.& patet per verba,an beneficiũ excludendi filiam dotatam,quod datur filio per ſtatutum trahat ad nepotem. Addebat tñ q̃ alio ſtatuto cauebatur, ſtatutorũ verba accipi debere ſecũdùm proprium & vulgarem intellectũ.& hoc nõ obſtante tenuit idem quod ſ̃.Require in queſtio.ſtatuto cauet, q̃ ſi quis deceſsit, in qua coniunxit aliud mẽbrũ:an ſi mortuo auo inteſtato,extabat fili⁹ & filia dotata præmortua:an ſuccedat cum nepote ex filio? Et tenuit q̃ ſic. quod eſt contra rationes ſ̃.per Iacob.inductas.Tu diſcute. prolixitati em verbũ hic neceſſariò frenũ impono.Sed quæſtionẽ Richard.Ma.ſubmitto,queę incipit,lege municipali.de puella inteſtata relictis matre,fratre vterino,& amita:qs ei ſuccedat? Ponderatis iure cõmuni, & ciuitatis ſtatuto excludẽte matrẽ exiſtentibus collateralibus cuiuſcũq̃ ſexus per lineã maſculinã vſq̃ ad certũ gradũ,& ſcias ſcriptũ de puella:qa ſic fuit caſus.nã idem in matre.Primò diſputat,an ſtatutũ valeat cõtra matrẽ: pręſuppoſito quòd valeat,cõcludit cõtra matrẽ:q̃d nullo modo exiſtente amita, poſsibile ſit eam admitti:quia ſiue cùm amita admittatur,ſiue ille pręferatur, directè erit cõtra ſtatutum: & ſic dicit matrẽ ſedere inter vterinum & amitam. Pro vterino inducit:quia matrẽ apertè videmus excluſam : ſed edictum ſucceſſorium vno excluſo,vocat ſequentẽ in gradu.C. de ſuc.edic.p totum.non facta diſtinctiõne inter agnatos & cognatos.C.de leg. hæred. aut.poſt fratres. Eſt ergo fundata intentio vterini,ſi amita vult illũ excludere,oſtendat quo iure.Municipale non iuuat eã,q̃d per ſe patet:quia de ſola matre loquitur.Ius ſcriptũ nõ habet pro ſe,ſed cõtra ſe:vt ſuprà. Põderat etiã ſtatutũ formatũ per verba negatiua.Priuat enim ſi non dat factum:ergo ad priuandum nõ eſt conuertendũ ad dandũ.ff. de condi.& demon.l.cũ tale.§.ſi.Negari aũt non põt ſtatutũ odioſum : & ſic reſtringendum.non trahetur ergo ad excluſionem vterini,ſed fileat amita,quæ matrẽ excludit:& ſibi nõ acquirit.quod nõ eſt nouum. C. de natu. libe. aut.licet.ff.de inoffi.teſt.ſi quis exhęredato.ij̃.rñ.de vſucap.l. naturaliter. rem ra.ha.l.procurator.§.j.Ponderat etiã,q̃d nõ loquit ſtatutũ generaliter de cognatis,ſed ſpecialiter de matre.Nõ egredit ergo perſonam,& maximè mutato ſexu,q̃d pernicioſum eſſet exemplo.ff.de lega.ij̃. ſi ita ſcriptum.Itẽ conſtat quòd ſi mater nõ eſſet in medio, clarũ & indubitatum eſſet ius vterini.Sed hęc ſunt paria, nõ eſſe, vel inutilem eſſe quo ad caſum.ff.de bo.poſ.contra ta.l.j.§.quidã filiũ. & hęc bene dant iura. & de hoc extra,de trãſla.c.ij̃.ver.ſicut.Pro amita facit,quia cã ſtatuti excludẽs matrẽ eſt,vt diuitiæ remaneant in familia agnatorũ,vt dixi in queſtione proxi.etiã illa rõ eadem in vterino,per quod colligit,q̃ deberet vterinus caſum omiſſum haberi pro omiſſo.de reſcri.ſuſceptum.lib.vj.Et q̃d cõtra ius eſt,non eſt dilatandũ.de reg.iur.queę à iure eo.lib. Itẽ inducit,q̃d longe fortius,ſed admittẽda eſſet mater,& nõ admittit:ergo & c.Itẽ eius excluſiuo fit cõtemplatiõe agnatorũ,q̃ durat cõtra vterinũ. Itẽ illud generale,vinco vincentẽ te &c.ſiue victoria adaptat ad amitã, ſed ad matrem non.Nã tunc apertè veniret contra ſtatutũ:ſed nulla victoria,recipit pro amita.hoc ſatis eſt patẽs.Itẽ nec adaptat ad vterinũ iure cõmuni vel ſtatuti:quia ipſe nullo iure vincit.amita aũt vincit matrẽ iure ſtatuti. ergo & illum,quẽ vinceret mater.Inducit vltimò.ff.ad Tertul.l. equiſsimum. §.j.ſoluit,p amita.Cõſtat em̃,q̃ ſi mater nõ excluderet per ſtatutũ,indubitanter vinceret vterinũ incommutabiliter,p aut.defuncto.C.ad Tert. excluſa verò per ſtatutũ cùm iure extraordinario excludat, cẽtum ad excludendum vterinũ incõmutabiliter hęreditatem filij̃ videt habere, licet re vera non habeat.Inducitur ff.de condi.& demon.l. mulieri & Titio. ibi excluſus eſt tota parte legati,quod eſt iure extraordinario illud quaſi habere videt,quo ad hoc,vt pars ſua legatario non accreſcat ſic, & q̃ adiuit hęreditatẽ,ſed beneficio reſtitutionis abſtineat,q̃d extraordinarium eſt.ff.de mino.l.in cauſæ.tamẽ quo ad aliũ excludendũ, habetur pro hærede.eo.titu.etiam ſi fine.§.ſed quòd Papinianus. per eundem modũ inducit ff.de fideicõ.liber.cùm quaſi.§.ſed & ſi quis.ſic in propoſito: non enim vi ſtatuti mater cedens amitæ,cedit vterino.Inducit ff.quib. mod. pign.vel hypothe.ſolu.Paulus reſpondit. ,,put ibi intelligit gloſſ. Matre igitur per ſtatutum excluſa, hęreditas amitæ data videtur attenta cauſa, propter quam excluditur.ff.de leg.j.filius.§.diuus.Similem queſtionem de amita & nepote vide per Cy.de adul.l.j. & eſt vltima queſtio. ſuppoſito ſtatuto,vel conſuetudine, q̃ fœminę filię non ſuccedant cùm fratribus,ſed ab eis competẽter dotentur:deceſsit quidam relictis filio & filia deceſsit demum etiam filius relicta filia, amita dicit in fauorẽ ſexus maſculini, per quem pręſeruatur agnatio inductam conſuetudinem, vel ſtatutum.de quo ſatis dixi ſ̃.ver.eſt ſciendum.ſed hic non eſt maſculus. Dicit ergo ſe vna cũ nepte in tota hęreditate ſuccedere : vt ſic ratione ceſſante,ceſſet ſtatutum vel conſuetudo . Nec poteſt dicere neptis,quòd teneat gradum patris:quia nõ ſexum. Ad hoc ff.de cõtratab.l.non tantum §.ſi emancipatus. Et dicunt Vbertus de Bobio & Iacob.de Are.hoc tenuiſſe. Inducunt l. ſi quis hac lege. & l.plane. ff.de oper. lib. ff. de lega.

ſecundo.l.Titia Seio.Recitat Hug.defon.q dicit ſe omiſiſſe contrariũ,qñ decedit filius iam mortuo patre:cũ ius in ſui perſona acquiſitũ trãſmittat ad hæredẽ etiam fœminã.C.de iure delibe.cùm antiquioribus.de his qui ante aper.tab.l.vna.& hæreditas eſt ſucceſsio in vniuerſum ius defuncti.ff. de verb.ſign.hæreditas.& repręſentat vicem patris.C.de hęr.vel act.ven. l.emptor.et ſufficit ſemel ius fuiſſe quę ſitũ. ff.qđ met.cã. videamus. Fatetur autem primorũ dictum verum,ſi deceſsiſſet filius viuẽte patre.dictũ Hugonis mihi placet. Et miror quòd dominus meus Iaco. de Are.tenuerit cõtrarium.ſed reducitur in quæſtione: an tale ſtatutũ vel conſuetudo valeant, non inſto per ea,quæ ſcripſi poſtdenum ſuper regula,indultum.lib. vj.quòd valeant,inducitur ff.cõia prę. l.iñ. & l. venditor. §.ſi cõſtat. Et ſi dicatur q ius naturale vocat filios ad ſucceſsionem.ff.debo.dam.cùm ratio & vnde lib. l. ſcripto hæredi. Reſpõdetur,quòd certam quotam filio deberi, non eſt de iure nuturę:quia ſic nõ fuiſſet variabile.qđ tamen fuit in auth. de triente & ſe.§. j. & expreſſum eſt in Lombard.quòd ſi pater vel frater maritat filiam vel ſororem debet eſſe dote contenta, & nihil plus petere: vt libr.iñ.de ſucceſ.

SVMMARIVM.

☞ Eccleſiæ petere volens bona decedentis ab inteſtato,qualiter debeat libellum concipere.
Teſtamentum dicens eſſe nullum, qualiter contra hæredem ſcriptum libellum concipiet.
Deſcendentes qualiter ſuccedant.
Volũtatẽ declarare verbis aut factis nihil intereſt.
Suus hæres decedens ante aditionẽ hæreditatis, an ad quoſcunq; hæredes tranſmittat hereditatem.
Fmancipatus decedens ante hęreditatis aditionem, an hęreditatem tranſmittat.
Filio mulieris defunctę ſine liberis,ante aditã hęreditatem decedẽte,ad quos trãſmittatur hæreditas.
Filio habenti filios,& peculium aduentitium decedente ab inteſtato,qui ſuccedere debeant.
Aſcendentes qualiter ſuccedere dicantur.
Pater an ſuccedere debeat filio in caſtrẽſi, & quaſi caſtrenſi vel in aduentitio,vel profectitio peculio.
Filio repudiante hęreditatem ſibi ex linea materna delatam,an poſsit pater eam habere.
Decedens ſine liberis relictis patre & vxore inope,& matrimonium erat ſine dote,an vxor excludat patrem.
Collaterales qualiter ſuccedere dicantur.
Filiorum appellatione nepotes cõprehenduntur.
Filiũ diuerſimode ſunt conſiderandi.
Filiũ adoptiui qualiter ſuccedant.
Filiatio naturalis tria includit ad illam neceſſaria.
Mulier habitans cum viro in ſchemate concubinę, quæ & poteſt eſſe conſors : an poſsit vxor appellari:& an filiũ ex ea nati ſint legitimi.
Filiũ nati ex vno parte,& duabus concubinis,an inter ſe ſuccedant.
Filiũ nati ex vna matre & diuerſis patribus, an ſibi inuicem ſuccedant.
Filiũ per principem legitimati, qualiter ſuccedere dicantur.
Filiũ ſpuriũ,an ſuccedere debeãt matri cũ legitimis.
Seruus pro parte, & liber pro parte, an quis eſſe poſsit.
Filiũ ſpuriũ ab oĩ paterno bñficio ſunt excludendi.
Habẽs filiũ ſpuriũ,& ex illo nepotem, ſi nepotem

l.prædi.filiam. vltra hoc patet de pact.c. quamuis. lib.vj. quòd hoc poteſt pactum:ergo & hoc poteſt lex municipalis,vel conſuetudo.C.de fideiuſ. l.vlti.in fine. ¶ Eſt ſciendum quòd quęſtio de qua dixi poſt Dyn. ſuper prędicta regula,indultum. formabatur vt de caſu plus dubitabili, ſcilicet de parte debita iure naturæ, quaſi de Trebellianica minus eſſet dubium, & tamen de illa vidi dupliciter dubitari, ſcilicet an ſtatutum illam minuere poſsit,puta ad dimidiam quartæ:& ſic octauam:ſicut in legitima fortè ſtatuit,de dimidia legitimę:& ſic de ſexta.& hoc conceditur vt ſuprà.Secunda dubitatio eſt, an ſtatutum loquens de debito bonorum ſubſidio, comprehẽdat etiam Trebellianicam filio grauato de reſtituendo.& quod non trahatur ad illam, facit regula, quæ à iure.libr.vj. cum concord.Item conſtat iſta eſſe diuerſa ratione inductionis ex tempore: & ſeparatorum ſeparata eſt cauſa.& ex ratione iudicum.& extra de teſti. cùm cauſa.in gl. extra de don.inter vir.& vxo.ſi maritus.in fin.Statutum ergo de debito bonorũ ſubſidio ad Trebellianicam non trahetur,ſed deſeruietur verbis. de priuil.ſi papa.§.j.in fin.cũ concor.ff.de exer.l.j.§.ſi is,qui. vt videtur. quo ad illã iuris correctio.quod fieri expediat.de elec.cũ expediat.ĩ prin. lib.vj.& hoc placet.Plus videtur,q etiam in debito bonorũ ſubſidio, iſto caſu ſtatutũ locum non habeat:ſed locatur quod à principio pater reliquit filio minus legitima,quòd ſibi ſtatutũ permittit,nec quęſtio ꝓcedit:cùm id ſolùm reliquit, ad quod tenebatur: quia grauare illum de reſtituendo non poſſet . Procedit ergo dubium , cùm plus reliquit, puta demidiam bonorum,& de reſtituendo grauauit. Fingamus ergo bona patris valere vigintiquatuor marcas vel vncias auri,& pro dimidia legauit, & in dimidia filium hæredem inſtituit, & de reſtituẽdo Titio filium grauauit. & ſtatutum vel conſuetudo loci non eſt de Trebellianica,ſed ſolùm de legitima in caſu reſtitutionis ſibi fiendæ.Titius à filio prædicto, vel eius hę rede, petit fideicommiſſum . Grauatus vel eius hæres, paratus reſtituere ſic computat : de vigintiquatuor marchis,habẽo tertiam pro legitima: & ſic octaua pars hæreditatis meæ fuit xĩj . & ſic vltra legitimam habeo quatuor,in legitima non potui grauari, vel grauatus non fui. in quatuor fui grauatus,de quibus detraho vnum, tolle tria . Dicit Titius, pater per ſtatutum potuit te grauare in dimidia legitimę:& ſic pro legitima debẽtur quatuor tantùm: veniunt ergo reſtituenda octo. Fateor quòd ſi ſtatutum legitimę nõ comprehendit Trebellianicam,nec de illa eſt expreſsè ſtatutum:detrahis quartam de octo:& ſic duo.mihi ergo debentur ſex & tibi ſex remanent.Dicit hæres grauati & ipſe grauatus, fateor q pater per ſtatutum poterat grauaſſe in dimidia legitimæ, ſed non grauauit, ſed me iuri communi reliquit : & ſic procedit mea prima concluſio: quid dicemus? vtar his verbis Pilei, & pronuncio pro hærede in caſu quo ſtatutum non taxauit legitimam vel Trebellianicam, ſed dedit patri vel teſtatori poteſtatem ſic grauandi filios vel hæredes.In caſu verò quo per ſtatutum taxatæ erant legitima & Trebellianica, vel altera tantũ quo ad taxatã bene loquitur Titiꝰ, cui debetur fideicommiſſum . Fuit de facto quæſtio attinens præmiſſis. ſtatutum proximiores præfert vlterioribus in gradu : Titius deceſſit inteſtatus.ſuper eſt filius ex ſorore ipſius naturali & paterna:item filius materterę:queritur quis pręferatur.Obtinuit legitimus filius materterę.Proximitatis enim appellatio etiam cognatos complectitur.ff.de ſuis & legitimis.l.j.§.hęredibus.& Inſtitu.de ſucceſ.cogn. §.penul.Filius autem ex ſorore naturali nõ eſt proximus ad defunctum: quia talis mater non eſt de numero agnatorũ.ff.vnde cogna.l.ſi ſpurius. & l.hac parte.& vide j.verſic.quid de natis.& ſequenti.& vide quod ibi dicam.Cognatio enim non contingit,niſi iuſtis interuenientibꝰ nuptiis, ciuili duntaxat excepta.ff.de gradi.non facile.§.cognationis. Cùm ergo ipſa illegitima non fuerit agnata,nec etiã cognata de facto: quia nõ iuncta per fœminam.& ſic nec proxima dici poſsit, per ipſius perſonã ipſiꝰ filius cenſeri non poteſt de numero proximorum.Facit l.fina.C.de naturali.liber.& de horum materia ibi ſatis per Azonem in Summa,ff.de collatio.bonorum.l.dedit dotem auus.

¶ ADDE,quòd ratio excluſiua fœminarum à ſuccedẽdo fit, vt familiarum dignitas conſeruetur,tenet Roma.conſilio xvj. vbi voluit quòd ſtante ſtatuto,quòd exiſtentibus fratribus filia dotata nõ ſuccedat,quòd dictum ſtatutum poteſt intelligi,tam de fratribus teſtatoris,quàm filio. & idem voluit conſil.ccccxj.vbi conſuluit,quòd ſtatutum excludens fœminas propter fratres, habet locum, ſi extat frater conſanguineus , licet non vtrinq; coniunctus.Quo ad quæſtionem Richar.Ma. vide Paul.de Caſtr.conſil.cccxliiij.in fi.Et per eundem plenè, an ſtante ſtatuto quòd extantibus fratribus defuncti mater non ſuccedat , ſi extat auus paternus,pater excludatur.Et an ſtante ſtatuto,quòd extãtibus agnatis maſculis non ſuccedat mater, nec linea materna: ſi extet amita,mater debeat excludi, vide Baldum in conſilio clxiij. primo libro. vbi reprehendit Bartol.

a ¶ Et quoniam.De his quinq; membris,quę hic ponit author, Albe.Gal. fecit quinq; Rubricas,incipiens à Rubrica de ſucceſsio.deſcendentium, continuans quatuor ſequentes.& eius verba fuerunt omnia,quę ſequuntur vſq; ad ver.ſed cùm dicatur.quę fuit additio. Item prima tria princi-

in hoc

hęredẽ inſtituat, an & qualiter teneat inſtitutio.
26 Donatio vniuerſitatis nepoti facta, an ſit valida.
27 Relinqui natis ex damnato coitu , ab extraneis, non inuenitur prohibitum.
28 Pater an poſsit natũ ex dãnato coitu ſubſtituere.
29 Pater vendens bona ſua nato ex damnato coitu, vel in vltima volũtate, dicens ſe illi teneri præſumitur hoc in fraudem facere.& nu.34.
30 Patre inſtituente extraneum,& illo filium,an habebit tunc filius ſpurius bona paterna.
31 Legitimati an ſuccedere debeant cũ legitimis & naturalibus.
32 Filiñ ex damnato coitu nati,an ſuccedant matri.
33 Natus ex nefando coitu,ſeu inceſtuoſo, non eſt filius nominandus.
35 Patre miniſtrante filio ſpurio pecuniam , ex qua emit bona ab extraneo:an talia bona tanc̃ patris poſsint ab hęredibus reuocari.

1 Sic potes hic libellus concipi. †L I b.Corã &c. ꝓpono cõtra P. q cùm H. prædeceſſor meus ab inteſtato deceſſerit,oues,boues & pecuniam,quę idem H.in vita ſua habuiſſe dignoſcit̃,ab eodẽ P.tenentur & poſsidentur:quę mihi nomine dictę eccleſię reddere indebitè contradicit non attendens,q nullus hęres ſibi proximior eſt,quàm eccleſia, quę ipſum domino ſociauit:vt extra,de pœnis.c.ñ.quare peto ipſum ꝓ vos cogi ad reſtitutionem prędictarũ rerũ: & ad hoc eum ſentẽtialiter cõdemnari.extra,eodẽ.c.j. quod
2 intellige prout ibi not. ¶ †Item qñ quis dicit teſtamentum eſſe nullũ : ſic cõtra hęredẽ ſcriptũ libellus concipitur.L I B.Corã &c.ago contra P.à quo peto hęreditatem H.patris mei, cui ab inteſtato ſucceſsi,cum fructibus obuẽtionibus & acceſsionibꝰ mihi reſtitui,propoſita hęreditatis petiõe Inſti.de hęre.q̃ ab inteſt.in princi.ff. & C.de peti.hęre.per totũ.ſ.de iud.§. vniuerſalia. Et ſimiliter inſtitutꝰ petit hęreditatẽ à quolibet ſine vero titulo poſsidẽte: excepto q nõ dicit ſe ab inteſtato ſucceſsiſſe.ff.de pet.hęr.reg.fr.& l.q interrogatꝰ.l.nec nullã.Cętera q̃ hic deſunt, dic vt ſ.ti. ꝓ-
a xi.dixi,vel cõ.li.vt ſ.de pec.cle.in prin. ¶ Et qm[a]

r

paſſer proſequit Hoſt.in Summa huius tit.§.fi.vbi etiam glo.authen.in ſucceſsione.C.de ſuis & legiti.& auꝯ.defuncto.C.ad Tert.& auꝯ. ceſſante.& auꝯ.poſt fratres.C.de leg.hęre.reliqua duo ibi proſequitur incidenter:& in Summa,qui fil.ſint leg.§. an vtruncꝙ genus . Scias etiam quòd Dynus de materia formauit vtilem diſtinctionem, quam Cyn. quaſi ad literā poſuit ſuper auꝯ.itacꝙ. C. communia de ſucceſ. Sed habetur alia illius formæ, tamen multùm plenior: quæ etiā attribuitur Dyn. Sed Cy. vbi ſupra negat illam fuiſſe Dyn. ꝙ ſatis videtur , cùm illam alleget, & apertè eius noſtrum, cuius Dynus fuit inſcius , vt ſcripſi de regul.iur.beneficium ſuper princip.j. gloſſ. Habeo etiā aliam Marti. de fano. & adhuc alias incertorū authorum.

a ¶ Dic quòd ſic. Ia.de Bel.plenè diſputauit hanc quęſtionem, quam poſuit in cor.de triē. & ſemiſ. colla.iij.

b ¶ Contrarius. Ceſſat contrarietas,qa ibi de infante , de quo non dubitatur, quin ad patrē tranſmittat. & vide plenè in tertiò membro quęſtionis, ad quam remiſi.

c ¶ Vocantur. Secus ſi cum patruo vocarentur, ſecundum eum.& idem Accurſi. Inſtitu. de leg. agna.ſuc. §. hoc etiam. tam ipſe etiam ſine patruo tenet contrarium in §. ſtatim allegato. & in authenti. ceſſante . Eſt igitur ſciendum , quòd quando filij fratrum concurrunt cum patruo : nullum dubium eſt, quòd veniunt per ſtirpes , nec eſt hęc opinio contraria. Nam quando fratres per ſe concurrunt ad ſucceſsionem fratris vel quando concurrunt filij fratrum cum patruis , apertè diffinitum eſt per textum thenti.hic allegatę.ſed quia textus ibi apertè non diffinit, quando filij fratrum per ſe concurrunt:hic habemus opiniones.Nam Hoſtien.in Summa huius tit.vlti.col.circa mediū, ſequitur Azo.in verſic. quid fratrū filij.Idē Alb.Pap.dicēs idem placuiſſe Vber.de Bobio,in auꝯ.ceſſante.hoc dicit ſuper l.ij.C.de ſuis & le.hære.ſ.vt ſ.ꝙ veniant per capita. Ex quo ſequitur,ſecundū eū ꝙ ſi ex vno fratre ſuperſunt duo filij, & ex ſecundo quinꝙ,& tertius moritur inteſtatus:iſti veniūt ad ſucceſsionem per capita.Adducit,quia iſti ſunt in ęquali gradu: ęqualiter ergo ſuccedere debent.Alle.de le.hęre.l.lege xij.ta.& prę.§.hoc etiā.& quod ibi not. Acc. vt ſ. dixi,qui ſecundū eū in hāc opinionē declinat,ibidem reſpondere conatur ad allegata in cōtrariū,q̄ ſunt hic, licet apertè, vt eſt dictū . Textus autē nō diffinit hunc caſum per ei⁹ verba duplicia . Diffinitur primo in §.ſi autem.aliàs allegaꝯ.§.reliquū.vbi dicit ꝙ ſi filij fratris mortui ſuccedunt cū patruis,recipiūt partē, quam pater ſuperſtes habuiſſet : & illud idē repetit,cū de filijs fratrum infra loquitur dicēs,ꝙ in ſuorū parentum iure ſuccedant:ergo in ſtirpes,vt ibi dicit gl.Demū in §.illud.aliàs,ſi verò dicit ꝙ ſi nec fratres,nec filij fratrū ſuperſunt fratri vel patruo defuncto:tunc inter illos,qui ſunt ęqualis gradus ſecundū perſonarum numerum,hæreditas diuiditur:ergo pater filijs fratrū nō exiſtētibus,illam diuidit per ſtirpes.Sed ad §.reliquū.rn̄det,illud ſpeciale cōtra ius commune in præiudiciū patrui,qui proximior gradu ſine fratrum filijs deberet fratri ſuccedere.Ceſſante ergo concurſu,venient in capita. Sed iſta ſolutio includit inculcationem in tex.cùm ad illum caſum ſufficeret primū dictum.Item ad §.illud non reſpondet.cùm plus nitatur Accur. in auꝯ. cēſſante.Ad præal.l.ij.C.de ſuis & leg.& ſimiles,dicit & reſpondet,ꝙ loquitur in ſucceſsione deſcendentium: nec quærebatur reſponſum : quia verum eſt, quòd expreſsè loquitur in ſucceſsione aui , vt ſtatim dicam. Alb.Gal.tenet contra Azo.hoc idem Alexā.ſuper auth. ceſſante . Idem Dy.vt recitat Cy.in præ.auth. alleg. ꝙ ſemper fratrum filij ſuccedūt in

in hoc tit.de ſuc.mētio habeꝯ:aliqua de ſucceſ.tāgamus.¶ Et primò de ſucceſsiōe deſcēdētiū.¶ Secūdò de ſuc.aſcēdētiū.¶ Tertiò de ſuc. collateralium.¶ Quartò de ſuc.naturaliū.¶ Quintò de ſucceſsione natorū ex dānato coitu,& aliorū illegitimorū. ¶†Qualiter ergo deſcendentes ſuccedant no.in ſumma Azo.de le.hęr.& de hęredū quali.et dif.Itē an ſuus hęres pręſumaꝯ ſe immiſcuiſſe, niſi ꝓbeꝯ abſtinuiſſe.no.ff.acq.hęre.eū q.& C.ſi vt ſe ab hęredi.ab.l.j.¶ An poſſeſsio tranſeat ad ſuos,ſi nō fuerit corpaliter apprehenſa:no.ff. de acquirē. poſ.cū hęredes.¶†Pone,qdā ſe abſtinuit ab hęreditate paterna,& re integra : poſtea accepit de rebus hęreditarijs:nūc dicit ſe abſtinuiſſe:q̄ritur an poſsit? Et videꝯ ꝙ ſic:vt hic dicūt quidam, ꝙ filiꝰ re integra,qui abſtinuit,pōt ſe immiſcere: vt C.de rep.hęre.l.j.& fi.C.de na.li.l.iij. Vñ nihil intereſt verbis,an factis quis volūtatē ſuā declaret.ff. de leg.de quibꝰ.§.fi.&ad hoc ff.de col.bo.nōnūquā. Alij cōtra:vt ff.de acqui.hęre.ſi ſeruū.§.fin. & l.ſi pupillus.§.fi.Tertij dicūt referre, an faciat id, qđ citra ius & nomē hęredis facere neqt,an non.Primo caſu ꝓ hęrede eſt habēdus:in ſecūdo nō.ff.de acquirē.hę. ꝓ hęre.§.fi. niſi dicat expreſsim ſe hęredē.ff.de interro.in iure faci.ſi filius.In emācipato verò nō,niſi petat bon.poſ. & ſic intelliguntur leges ff.de interro.in iure faci.l.fi.& prę.l.nōnunquā intelligūꝯ ſecūdū iura vetera:ſecūdū noua aūt ſublata eſt differētia emācipatiōis & patrię ptātis: vt in auꝯ.col.viij.de hęre.ab inteſt.ve.¶†Quid ſi ſuus hęres deceſsit prius q̄ ſe immiſceret hrēditati nūqd trāſmittit hrēditatē ad quoſlibet hrēdes? Dic ꝙ ſic[a]:vt C.de cu.fur.l.j.§.j.C. de ſuis & le. hęr.l. apud hoſtes.ff.de caſt.pe.hrēditatē.§.j.ff. de acqui. hęre.neceſſarijs.de reb⁹ dub.qui duos.§. fi.in fin. Inſti.de hęre.quali.& dif.§.j.¶†Emancipatus autem decedens priuſq̄ adeat,vtrum trāſmittat no.

ius ſui patris.Inſti.de hære.quæ ab inteſt.def.§.cū filius.& C. vnde liberi. l.j.& ideò cùm in ea inſpiciatur illius perſona,à qua deſcendunt,ſicut pater haberet vnam partem , ſic & filij ſui loco illius fratris pariterque patris habebunt,quantum ipſe.Sed Azo ad prędictum §.& §.fina.eod. titulo,& ad l.primam.vnde libe.ſi viueret,reſponderet, quòd nō in collateralibus, ſed in deſcendentibus loquuntur.Item cōtra Azonem hanc partem animosè tenet Iacob. de Bel. ſuper vtroq̄ prędictorum §.in auth. de hæred. ab inteſtato. improbans iſtud dictum Accur.ſuper §. hoc etiam. de quo in princip. dixi. habeo in codice meo reportatum poſt Gui. de Suza. qui tenet hanc partem in ſcriptis tamen eius,quæ duplicata habeo , non inueni.

¶ Sed fuit alia quęſtio de facto talis. A.B.C. erant fratres.A.deceſsit relicta filia : deceſsit & B. relictis duobus filijs : moritur filia illius.A. inteſtata,& ſine prole: determinatū fuit filios B.cum C.patruo illi non ſuccedere,per legem ſecundam C.de ſucceſ.edi. Vides ꝙ ſecundùm leges patruus eſt in tertio

C.de his q ante aper.ta.& ff.de acq.hęredi.ventre.

7 ¶†Sed pone, filiꝰ cuiuſdam defuncte mulieris,deceſsit ante aditā hæreditatē matris ſine liberis,relictis tn̄ aſcendentibꝰ:quæritur an hanc hæreditatem tranſmittat ad ſuperiores: puta ad patrē, auū & proauū.Nā ad deſcēdētes bene trāſmittit: non ad collaterales:vt C.de his,q ante aper.ta.l.vnica. dicūt Azo.& Accur.ꝙ nō,vt not.C. ad Orfi.l.ij. Sed Acc.vr̄ cōtra no.C.de iur.deli. ſi infanti.ſ. ꝙ ſi decedat in infantia,hęreditatē nō aditā trāſmittit:& ſic vr̄ ſibi cōtrarius[b]. ¶†Quid ſi filius hns

8 filios & peculiū aduentitiū decedit ab inteſtato? Dic ꝙ filij ſuccedūt:vt no.in auꝯ.col.viij.de hære.

9 ab inteſt.ve.§.j. ¶†Sequiꝯ videre de ſucceſsione aſcendentiū,qui qualiter ſuccedant,no.C.ad Tertul.auꝯ.defuncto.Si verò decedit quis relicto auo vel ꝓauo & fratre:an frater excludet auum vel ꝓ

10 auū,no.e.tit.l.fin.¶†Itē,an pater ſuccedat filio in caſtrenſi & quaſi caſtrenſi,vel in aduētitio, vel ꝓfectitio peculio,no.in auꝯ.de hęred. ab inteſt. ve.

11 ¶†Quid ſi filius repudiauit hęreditatem ſibi ex materna linea delatam : nunquid poteſt eā pater habere? Dic ꝙ ſic,vt C.de bonis q̄ libe.l.cū nō ſo-

12 lū.in princ. ¶†Sed quid ſi qs decedit ſine liberis relictis patre & vxore inope,& matrimoniū erat ſine dote:nunquid vxor excludet patrem? Dic ꝙ non.C.vnde vir & vxor.in auꝯ.prętera.in fi.ſed nec vxor excludet collaterales , vt ibi no.& ar.C.

13 quorū bo.l.fi. ¶†Nūc de collateralibꝰ dicamus, q qualiter ſuccedāt,not.in Sum.Azo.de legi. hære. ¶ Sed an filij fratris,cū nullus ex fratribꝰ defuncti ſupereſt,ſuccedāt in ſtirpē,an in capita? Rn̄.dicit Azo,ꝙ in capita vocātur[c]. Alij dicūt,ꝙ in ſtirpem[d]:vt no.in auꝯ.de hære.ab inte.ve.§.ſi autem

14 defuncto.C.de le.hęred.auꝯ.ceſſante. ¶†Quid ſi aliqs decedit relicto fratre & filijs fratris[e] : nūqd iſti nepotes vocanꝯ? Videtur ꝙ ſic: qa appellatiōe

gradu prędicti nepotes in quarto.nec eſt iſte caſus priuilegiatus priuilegio,de quo verſiculo ſequenti.Et quia de gradibus tractamus , eſt ſciendum quòd dominus Iac.Butriga.pater meus in quæſtione, quæ incipit, ſtatuto ciuitatis.Senarum tenuit quòd ſtatutum ciuitatis in materia ſucceſsionum.tractans de gradibus:intelligitur quòd computentur ſecundū ius ciuile:vt ſic conſtitutio ſupplens,corrigens,interpretans & declarans,eo modo ſumatur,quo ius ſuppletum,correctum,& cætera:vt in authen.colla.tertia,de filijs ante dot.inſtru.natis. ante finem. Ad idem ff.ſi quis teſta.liber eſſe iuſſus fuerit.l.j.§.hæc actio.eadem ratione fuit terminatum,quòd ſi ſtatutum ciuitatis pœnam imponit contrahentibus matrimonium in quarto gradu,vel citeriori,ratione ſubiecti,intelligitur id de computatione canonica.Si autem in materia communi fiat ſtatutum vniforme per epiſcopum,& continuè:quodlibet horum in ſuo foro ſuā computationem recipiat:puta ne accuſans teſtes,producat teſtes ſibi attinentes gradu tertio,vel citeriori,vel huic ſimile.Facit quod no.x.diſtin. conſtitutiones.de teſta.cùm eſſes.& ſ.de diſputa.& alleg.§.porrò.ad finem.& dixi de noui ope.nun.c.j.ſuper ij.glo.

ADDE qualiter ſuccedunt nepotes cum patruis tam in allodialibus, quàm feudalibus,Bald.conſil.ccxcviij.j.lib.Alexan.lxxxvij.& cxxxvij. primo lib.

d ¶ Quod in ſtirpem.quod eſt verius.Albe.

e ¶ Et filijs fratris.Si diceret filijs filij alterius fratris , intelligeret ſequentia,quæ videntur incongrua:tamen Alber.habeo duplicatum. & ſic ſtat ibi ſicut hic.tamen ꝙ ſuppletio ſit neceſſaria , probat etiam quæſtionis forma,vt ſtatim dicam.Item quod ſequitur tex.§. ſi autem. priuilegiatos filios.apertè loquitur de filijs fratrum vel ſororū,ꝙ pluries iterat. vide,ſi de filio fratris,quærit inceptè loquitur:nec dicas in hoc priuilegium quod ſuccedat in capita.quod vni partium poſſet eſſe damnoſum.ſed eſt priuilegium,ꝙ tertius gradus ſuccedat cū ſecundo contra legem tertiam. ff.de legi.hære.Concludo igitur,quòd de quęſtione ſine ſuppletione prędicta non quæritur:quæ non habet dubiū.quęrit enim an vocentur filij fratrū.& de hoc nulli dubiū ꝙ vocantur:vt patet in auꝯ. ceſſante.& auꝯ. poſt fratres.C.de legi.hęre. & in corpore prędicto, vndeſunt ſumptæ. Item ſi quęrat, in diuidat per capita vel per ſtirpes.Hic etiam nullum dubium,ex quo ponit quęſtio cōcurrentiā cū patruo:quo caſu etiam nulla opinio cōtraria,vt dixi ſ.verſic.proximo. Cōcluſio igiꝯ ꝙ corruptio vel

defectus fuit in quęstione Alber. putauit corrumpens, quòd illud filij, se quens verbum filijs, esset superfluum. author autem nō præmeditans incongruitatem quęstionis corruptam, propinauit, vt habuit. Terreor, ꝙ quandoqꝫ illud idem mihi euenit.

a ¶ Concubinis. Non simul, sed successiuè in domo retentis, per id qđ dictum est s.

b ¶ Si spurio. in fin. apertius in l. hac parte. eod. titu.

c ¶ §. fi. in illa secūda distinctione Dy. attributa, de qua s. dixi, soluitur ꝙ alter alteri non succedat: cū non sint agnati, vl cognati. 15 Patet primum, Instit. de leg. agnat. §. secundū. Instit. de nup. §. si aduersus. C. de natura. li. l. vlti. in prin. 16 & fi. Inducitur au thē. qui. mo. na. efsui. §. fi. & facit §. 17 filiū. allegatus in secundo ver. seq. vt ibi declarabo. & q. mo. na. effi. leg. §. fina. col. vj. & hoc placet, licet aliqui contradicant. 18

d ¶ §. filiū. colla. vij. & ibi patet in hoc secus: quia tales nō censentur legitimi nisi quo ad patrē: sed quo ad agnatos vel cognatos non. & tene quod ibi. & §. seq. dicitur, vsqꝫ ad §. tribus. 19 a

e ¶ Accusari. Intelli ge ex illo coitu, ex quo natus est spu rius. & clarius vide b hoc dictū per Ho- c sti. in præ. §. fina. 20 eod. titu.

f ¶ C. pe. & de clan- 21 dest. despon. c. vlti. & hoc intellige, si depositum fuit edictum, vt ibi. vide tamen quod ibi dixi super ver. impedimentum. d

g ¶ Secundùm Rol. 22 Irascor authori: qa non posuit sicut Alber. Gal. à quo e habuit, qui de ista quęstione & sequē ti expresę dicit, ꝙ 23 erant quæstiones Roffr. Beneuent.

filiorum nepotes continentur. ff. de verb. signi. liberorum. & l. iusta. & l. filij. & ad hoc ff. de leg. iij. vxorē. §. concubinę. & Insti. de hære. quę ab intesta. defer. §. cū filius. Sed dic contra: quia hoc priuilegiū datū est filijs. vnde ad alios nō trāsit: vt ff. qđ cū eo, qui in ali. po. est. sed & si. & no. in præc. §. finautē. Qualiter autē fratres vterini & coniūcti & consanguinei succedāt, not. in authen. colla. vj. de consan. & vte. fratri. & C. cōmu. de succes. auc. in successione. ¶ †Nūc de naturaliū & illegitimorum successione dicamus. Et not. quòd filiorū, alij sunt naturales & legitimi, alij legitimi tantùm, alij naturales tantùm. alij spurij, alij sunt ex damnato, i. incesto & nefario coitu nati. ¶ Quę sit inter eos differentia, not. extra, de renuncia. nisi cùm pridē. & in summa Azo. de naturali. libe. ¶ †Qualiter autem adoptiui succedant, no. in Summa Azo. in titu. de adop. Item qualiter naturales, not. in Summa de natura. lib. ¶ †Et not. tria fore necessaria, vt sit naturalis. Primū, quòd sit natus ex tali muliere, cum qua matrimonium esse possit: vt in authē. colla. ij. de incest. & nefar. nup. §. ad hoc. Secundū ꝙ sit vnica. Tertiū, ꝙ sit in domo retēta in schemate concubinę: vt in auth. quib. mo. na. effi. sui. §. si quis autē. & §. palam. xxxij. q. ij. solet. xxxiij. dist. is, qui nō habet vxorem. & c. seq. ¶ †An nati ex tali muliere sint legitimi: & an ipsa sit vxor? Videtur ꝙ sic. ff. de ritu nup. in libere. nisi ipse fuerit protestatus. ff. de concu. l. in concubinatu. ar. tñ cōtra in præ. c. de hoc. in prę. §. finautem. Tales autē succedūt matri vna cū legitimis: vt C. ad sen. cō. Orfi. si qua. §. fi. Itē dicūt qdā, ꝙ naturalis succedit matri in totū: vt ff. vnde co. hac parte. ff. de in ius voc. parentes. Alij dicūt eū vocari tantū in duab⁹ vncijs: vt in auc. quib. mod. na. effi. sui. §. discretis. de hoc infrà ver. sed an nati. ¶ †Quid de natis ex vno patre & duabus concubinis[a]: nunquid inter se succedunt? ar. ꝙ sic Insti. de seruili cog. respon. j. sed quia non sunt legitimi non succedūt cognatis patris: in auth. qui. mo. na. filij effi. sui. §. filium. de hoc not. ff. vnde cogna. si spurio[b]. in fin. & in Summa Azo. in tit. de le. hęre. §. fin[c]. ¶ †Sed qd si duo sunt fratres nati ex vna matre, & diuersis patrib⁹: nunquid vnus alteri succedet? Dic ꝙ sic: vt in prę. l. hac parte. eo. titu. si spurius. ¶ †Quid de legitimatis per principē? Dic ꝙ illi succedūt ꝓpinquis, in auc. quib. mod. na. effi. sui. §. adoptionis. in fi. extra, qui si. sint le. pervenerabilē. j. ver. sed in facto. Idem etiā est in legitimatis per matrimoniū subsecutū. C. de na. libe. cū quis. extra, qui fil. sint le. tanta. secus tamen est in legitimatis per curiam C. eo. tit. & in auc. quib. mo. na. effi. sui. §. filium[d].

¶ †Sed nunquid spurij succedūt matri cū legitimis? Dic ꝙ sic, nisi sit illustris, vt in prę. l. si qua. qđ intellige verū esse, cū neqt de incestu vel adulterio accusari[e]: qa tūc nō succedet matri. Ad hoc ff. de inoff. test. si suspecta. §. diē. & prę. l. hac parte. & l. spurius. no. Insti. ad Orfi. & j. ver. sed an nati. ¶ †Sed pone, T. cōtraxit mrimoniū cùm Berta, ignorās eā cū alio cōtraxisse: vtercꝫ decesit ꝗritur an filij succedēt patri impedimētū ignorāti, & matri scienti? Dic ꝙ vtricꝫ succedent: & in totū sunt ꝓ legitimis habēdi. Non enim pōt qs ꝓ parte esse seruus, & ꝓ parte liber. ff. de libera. cau. cū duob⁹.

f de hoc extra, qui fi. sint le. c. pe[f]. ¶ Nunc dicamus, de natis ex dānato coitu, de quorū alimētis, & le- 24 gitimatione dicet j. qui filij sint legiti. ¶ †Quid igitur si habes filiū legitimū, & ille habet filiū spuriū: instituis spuriū hęredē: nūquid tenet institutio. Dic ꝙ non. nam tales ab omni paterno beneficio excluduntur: vt dicit auc. licet. in fi. & appellatione parētis &c. ff. de in ius vocā. quicunqꝫ. §. j. ff. de ver. sig. appellatiōe. Quidā autē distinguūt, an contemplatione filij eū instituis, tancꝫ nepotē, an verò tāqꝫ extraneū: vt ff. de adop. si pater. §. j. ff. de castren. pe. & si forte ff. de vul. & pu. substi. sed &

g si pubes. & in arrogatore est qstio, secundū Rof[g]. 25

h ¶ †Quid si habēs filiū spuriū & ex illo nepotem, ipsum nepotē hęredē instituit[h]? Rñ. si erat in pote-

i state prīs[i] sui: qa nō erat ꝓ eū emācipat⁹, nō valet institutio: vt ff. de bo. lib. quæro. secūdùm Roffr. 26 ¶ †Sed nūquid donationem vniuersitatis nepoti facere pōt? Dicūt quidā ꝙ nō: qa hoc ꝑsumit facere propter affectionē, quā habet ad filiū. ff. de col. do. dotē. de col. bo. dedit. ff. de castrē. pe. miles. & l. si fortè. & l. dotē. vnde pręsumit fraus. ff. de prob. qui testamentū. ff. de leg. iij. cùm quis decedens. §. Titia. & facit ff. de vsufr. sed & si quid donat. nisi

k donator iurauerit ita esse[k]. C. de ꝓba. auc. qđ obtinet. Nec obstat C. de na. li. l. fi. quia ibi loquit in naturalibus ex cōcubina natis: sed hic loqmur de 27 de spurijs. ¶ †Sed an natis ex dānato coitu potest ab extraneis relinqui? Rñ. sic: cū nō reperiat prohibitum. Et ad hoc ff. ex quib. cau. ma. necnō. §. j. de 28 hoc in auc. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. ¶ †Quid si pater eū substituat? Dic ꝙ nō pōt vulgariter, sed pupillariter sic, vt bona ꝓpria pupilli capiat, nō paterna: vt ff. de vul. sub. si is. & Insti. de pup. sub. & 29 no. in auc. qui. mo. na. filij effi. sui. §. fi. ¶ †Quid si pater ei vendidit, no. ff. de ꝓba. qui testamentū. ꝙ pręsumitur fraus: sicut & qñ in vltima volūtate di i xit se ei debere. secus si inter viuos. ff. eo. si patronus. Alij contra: vt C. de natu. lib. l. j. & C. de don. inter vi. & vxo. si filij. ff. de leg. iij. vxori. & hoc ve

l rius videt[l]. ¶ †Sed qd si pater instituit extraneū, 30 & ille filiū. Dic ꝙ tūc habebit bona paterna, si nō fecit in fraudē: vt ff. de ędi. edic. cū autē. §. fi. versi. ponamus. & ad hoc ff. de ijs quib. vt indi. q Titiū. Si verò in fraudē, nō valet. C. de natura. li. l. j. & fi. 31 de hoc ff. de vulg. & pu. sub. si is, qui. ¶ †Sed ex facto quęrit: quidā supplicauit Principi, ꝙ filiū suū ex dānato coitu natū in defectū legitimorū legitimaret: Imperator per suū rescriptū illum legitimauit. post hoc pater habuit ex vxore filios: quęrit an legitimatus veniat ad successionem cum legiti-

m mis? Dicūt qdā[m] ꝙ non, per l. C. de reuocan. dona. si vnqꝫ. & ff. de vulg. sub. ex facto. xvij. q. vlt. quicunqꝫ vult. ff. de pac. tale. §. fin. Alij contra nā legitimati succedūt cū legitimis & naturalib⁹. in auc.

n qui. mo. na. filij effi. le. §. si igit. in fi[n]. & §. gñaliter. insti. l. necꝫ. per se.

vel donatione facta inter viuos, ad quam infrà remittam.

¶ ADDE, quòd spurius nepos ab auo posit institui, tanquam extraneus, Bal. consil. lxvij. v. lib.

h ¶ Instituit. Accursi. in l. vlti. C. de natura. lib. hanc quæstionem format, & insolutam dimittit. Solutio sequens Roffred. æquitatem habet. Odof. tamen dicebat talem ex testamento vel ab intestato non posse succedere, cùm lege non caueatur. Item cū nepos non possit esse sine stipite: & iste stipitem non habet, cùm pater ex damnato coitu natus sit. & sic propter defectum patris nepos nomen de generis habēs, aui successionem non habet: vt in l. prædicta in princ. & in fin. Hæc ratio concludit, ꝙ non capiat ab intestato, sed per eā concludi videtur, quòd capiat ex testamento, vt extraneus, non vt nepos. Simon Vic. in l. fina. C. de natura. lib. dicebat in casibus istis huius versicu. & præcedentis institutionem valere, per ipsam legem, quæ tamen in naturalibus loquitur.

ADDE qualiter spurij filius instituī possit Bald. consil. cxxxj.

¶ Patris sui. Illius spurij viuentis, & huius dicti ratio sumitur ex l. cùm non solum. C. de bon. quę libe. quia filio legitimo existente in testate sui patris, spurij vsusfructus acquiritur patri: sed ille ab omni paterno beneficio excludendus est. C. de natura. libe. l. j. & authenti. ibi posita. Non poterit ergo per alium acquirere, quod per seipsum non potest. C. de hæredi.

k ¶ Ita esse. quod contemplatione nepotis tantùm illam facit.

l ¶ Videtur. Secundùm Alber. Gal. qui etiam remittit ad not. in prædicta l. qui testamentum, vide j. ver. quid si inter. Ad intellectum tamen huius, & eorum, quæ præcedunt & sequuntur, vide quæstionem trimembrem Iacob. de Bel. quam posuit in solutione contrariorum super l. prima. C. de natura. libe.

m ¶ Quidam. Guido de Suza. in l. j. alleg. per l. ex facto. alleg. ij. rñ. & per l. cùm acutissimi. C. de fideicom. dicens per has leges clarè probari tacitam conditionem esse in rescripto, s. si legitimos non habuerit, per quam taciam dicit rescriptum euanescere, licet in illo dictum non fuerit illud peti, vel concedi in defectum legitimorum.

n ¶ In fi. secundùm Alber. Galeotum.

a ¶ Goffre. Vbi hoc dixerit Gof. nondũ reperi, hoc scias quòd stylus Romanę curię, vt in illo videri pōtsub titu. de fis. presby. quòd etiã in aliquibus literis, videlicet quę in terris ecclesię super hoc à sede apostolica manauerũt, ponit talem clausulã: ita tamen, q̄ si dictum patrem prolem legitimã ex vxore habere cōtingat, non coęqueris eidem: sed congruam de bonis ipsius possis ab illo recipere portionem. Et no. a quia per talem formam nō prouidetur filio in casu testamenti, existentibus legitimis: ꝓpter quod diligēs debet esse talis, q̄ pater viuēs de ipō ordinet, vel in sanitate testetur, sic quòd non possit decedere intestatus. Esset etiam equũ q̄ stylo prædicto clausula adderetur, prouidēs huic casui hac forma, vel alia: q̄ si decederet pater super hoc ordinatione non facta, dimidiam eiꝰ partis, quæ ad legitimũ filiũ, vel vnũ ex legitimis pertineret, sibi deberi censemus. & adhuc posset declarari, q̄ si legitimorum partes essent inæquales. Item scias q̄ per Vbertum de Bobio tractatum inuenio hunc casum. Spurius impetrauit à principe q̄ esset legitimus patri suo: & quòd vt legitimus agnatis & cognatis succedere possit, non obstante aliqua lege. Primò quærebat cũ pater tunc iam esset mortuus: & id tacuit, an partem à legitimis petere possit? & dicit q̄ nō: quia celauit patrem habere legitimos. quod si expressisset, nō est verisimile q̄ rescriptũ habuisset: cũ in defectum legitimę prolis talia fieri soleant. Facit quod dictum est s. & verisimile etiã est, q̄ si princeps sciuisset, illos citasset, secundũ l. nã ita. ff. de adop. Secũdò, quia bona illa iam erant filiꝰ acquisita per successionem. vnde ius iam quæsitum per rescriptũ absorberi nō debuit. C. de preci. Impera. offer. l. quoties. C. de emanci. l. nec auus. De secunda parte, q̄ agnatis & cognatis succedat: dicit q̄ quia eius rei concessio nō valet, cuius est petitio denegãda. C. libro x. de petitio. bonorum sub. l. j. & si nup. ex rescrip. pe. l. ij. ergo ex contrario, si petitio est admittenda, valet cōcessio; cũ tales petitiones porrigere non sit spurius interdictum. facit. C. lib. xij. de diuer. offic. li. ij. vbi non digni sublimantur, & digni fiunt per Principis rescriptum. Item istud non est beneficium, quod cogat agnatos vel cognatos relinquere: sed permittit ab intestato succedere. Princeps ergo qui per suas constitutiones generales dat & aufert certis personis tales successiones: fortius in vna persona id potuit. Ad primam, ff. de constit. princi. l. j. ff. de petitio. hæredita. l. j. ij. & iij. Item nonne Princeps statuere posset tales sic patribus succedere, sicut & matribus: vel quòd simpliciter succederent: potisimè, cùm natura & generatione sint filij & consanguinei. licet ad comprimendum illicitos coitus illos excluserit sua lege. in auth. quib. mod. na. effi. sui. §. oportet. col. vij. Si igitur ad primordium naturæ reducitur, cessat causa querelandi. C. de impo. lucra. descri. l. j. ad fin. lib. x. & xxxv. distin. ab exordio. & quod ibi not. Ad hoc facit quòd hereditates non delatæ, non sunt in bonis nostris. ff. de acquirend. re. do. l. substitutio. per quæ concluditur, quòd etiam sine clausula, nō obstante, valeret gratia: vel saltem dicatur sufficere generalem. de quo hic. Bene facit C. de præscrip. xxx. anno. l. iiij. in princip. Consuluit tamen, q̄ dicatur, nō obstãte tali lege, generalitate submissa. iuxta formam. ff. si qs cau. sed & si quis. §. quæsitum. & decre. qui ad agendum. de procu. lib. vj. Hostien. tenet quòd Imperator constitutionem illam generalem facere non possit, quin esset causa multorum mortalium. vide in Summa, qui si lij sint legiti. colum. penulti. ver. quid si Imperator. Per primam quęstionem & id quod proxi. dixi ante finem, videtur solutum quod tractauit Dy. & insolutũ dimisit suo consi. xxij. an legitimatus naturalis per Principem petat hęreditatem iam alijs delatam? Et ad hanc negatiuam induxit. ff. de mino. & si fine. §. sed quod Papinianus. ff. de hæred. instit. ei qui soluendo. de bono. posses. contra tabu. l. j. §. fina. Facit solutio, quam dedi in regula, fine culpa. de legitimato per matrimonium, quod fauorabilius est, siue sit collatio, siue cōfirmatio, siue restitutio. ibi vide. & facit decre. quamuis. de rescrip. lib. vj. cum concor. & circa hoc vide Hosti. in Summa, vbi s. versicu. q̄uis ergo Imperator & ver. sequen. Item scire debes, quod Ia. de Are. in quęstione sua, an Imperator nondũ coronatus legitimare possit, de quo dixi s. de rescrip. præsenta. §. fin. super. ver. item quod obtentum est. facta solutione, quod potest. Continuãdo quęrit, an talis legitimatus excludat fideicõmissariũ substitutione facta s. patri, si sine liberis decesserit? Ad negatiuam allega. l. generaliter. in fi. C. de instit. & substitu. & ff. de in ius voc. qa semp. & de his, qui sui vel alie. iur. sunt. l. filium, eũ diffinimus, qui ex viro & vxore nascit. ¶ Item iste per actũ ciuilem filius similis est adoptiuo, qui non excludit substitutũ. in vsibus feudorũ. de feu. controuer. inuesti. c. naturales. ff. de condi. & demõ. fideicõmissum. nec sufficit aliquid fieri ciuiliter tantũ. C. de his, qui veni. ęta. l. fi. & de nup. l. sancimus. & de hoc scripsi de conuer. coniu. cũ sis. Soluit in contrarium natura & lege hunc coadiuuantibꝰ: vt aliàs dicitur in auth. de consan. & vte. fra. §. j. facit ff. de libe. & posth. l. filio. Macula cm illegitimitatis per imperiale beneficiũ exulat, vt sic legitimatus à legitimis differre nō videat. in auth. qui. mo. na. ef. sui. §. illud. & qui. mo. na. effi. leg. §. si quis autem. Insti. de hęre. q̄ ab intest. §. j. Ad hãc partẽ facit ff. ad Trebel. ex facto. §. si quis rogatus. & l. hęredibus. §. fi. & de leg. ij. l. Lucius. in fi. & de iure deli. l. fi. C. de adop. l. pe. de nup. l. imperialis. Nec obst. quod de adoptiuis dictũ est hic enim cessat suspicio fraudis. ff. quod cum falso tuto. l. penult. quæ in adoptiõe facilè cõfingi possit: quia facilè fit & definit: vt in prę. l. pen. de adopt. facit. ff. de bo. dam. l. fi. §. ij.

32 b succedant matri? Respon. nō cùm de adulterio vel incestu accusari potest: vt s. ver. sed nũquid[b]. quia tales secluduntur ab omni beneficio paterno: vt in authen. quib. mo. natu. fil. effi. sui. §. fina. Ac parẽtis appellatione etiam mater cõtinetur: vt ff. de verb. significa. appellatione. & C. de ĩcest. nup. l. fi qs incesti. in fi. & auț. ex cõplexu. vt C. de seruis q̄ se ꝓpriꝭ mul. l. j. De hoc Inst. ad Orfi[c]. in prin.

c

33 ¶ †Sed cùm dicatur illicitum, patrem non posse filios instituere: quęritur vtrũ possit eis donare. Respõ. non: nam natus ex nefario seu incestuoso coitu, non est filiꝰ nominandus, nec alendus. in authen. quibus modis naturales efficiuntur sui. §. fina. nec econtra filius patri. ¶ †Quid si inter se vẽdere velint? Dicunt quidam, fraudem præsumi. & quod factum est, non tenere. C. de legibus. nō dubium. x. distin. vide. & facit ff. de testamen. quę testamento. ff. de acquiren. hæredi. qui bonis. quod

34

quæ latè posui post Bar. in l. Gallus. ff. de lib. & posthu. quo ad vltimum vide in l. ex facto. ff. de hære. insti.

ADDE Tu, filius naturalis, an & quando excludat agnatos, vide Bal. in l. Gallus. §. sed quid si. in v. col. de libe. & posthu.

b ¶ Ver. sed nunquid. vide quod ibi dixi. & ibi quærebatur, an succedat cum legitimis.

c ¶ Ad Orfi. in prin. & hic finiunt verba Albe. Gal.

Bald. De successionibus ab intestato. Rubrica.

Etiam pupillus dicit decedere intestatus. C. de test. mili. l. in testõ. sed impropriè: vt l. j. ff. de suis & leg. & ibi Bar. & C. qũ imper. inter pu. & vi. per G. ¶ Si verò testm̃ est nullũ, forma libelli erit in petitione hęreditatis nulla. ver. j. G. C. de repu. hęre. l. suus. ff. de iniusto testa. l. filio p̃terito. secus si inofficiosum: vt not. de inoffi. test. l. qm̃. & l. q̄ de inofficioso. In falso testõ dic vt no. ff. de acq. hęre. l. falsum. & l. Pantoniꝰ. ff. de bo. pos. l. cũ quidã. vide quod not. C. de bo. pos. l. j. vide quod no. de cõdi. insti. l. q̄ sub cõditione. §. fi. per Bart. Et no. q̄ si iudex pronũciat testm̃ falsum esse verũ, debet haberi ꝓ vero: inxta no. per Inn. de rescr. sup literis. & q̄ fi. sint leg. c. causam q̄. ꝓ Inn. hinc agẽdo siue excipiẽdo ꝓnũciauerit. C. de fi. instr. l. fi. in fi. Nã ꝓ exceptionẽ pōt testm̃ cõfirmari & rescindi, secundũ quod ꝓnunciaț. ff. de inoffic. te. l. Papinianus. §. si filius. sn̄ta tn̄ lata sup exceptiõe nō valet in criminali iudicio: vt no. ff. de adul. l. ij. §. si publico. vide s. tit. j. §. j. Bal. ¶ An filius qui renũciauit hęreditati paternę possit postea adire. ver. pone. ad ver. si. quid si filius. G. ¶ An fratrũ filij succedãt patruo in capita, vel in stirpes, snati ex diuersis fratribus? Et dic q̄ in stirpes, secũdũ Azo. quia loco patrũ fuorũ funguntț, si nõ soli, sed cũ aliquo patruo succedãt: sed si soli tunc Azo dixit, q̄ in capita. alij q̄ in stirpes, & verius: qa imaginẽ patrũ habẽt secus in remotioribꝰ, q̄ succedũt in capita. i. numerũ ꝓsonarũ. ver. sed an filij, fratres. G. Et no. simile de imagine. C. de p̃scri. xxx. an. l. cũ notissimi. §. ij. C. de iur. an. aur. l. ij. ff. de lib. & posth. l. filio q. Bal. ¶ Naturalis filius nascitur ex legitimo cõcubinatu: in quo tria requirũț, s. q̄ vir & mulier sint soluti, q̄ sit vnica, & q̄ in domo cõcubina teneaț. ver. nũc de naturaliũ. G. Ia. dicit, q̄ sufficit vnũ solũ, s. q̄ sit solutꝰ & soluta: nã etiã ex furtiuo coitu nascit filiꝰ naturalis. facit extra, de elec. c. ĩnotuit. nisi esset ĩterdictũ pœna hoc opꝰ: vt cũ vidua. ff. de q̄o. l. si qs viduã. Nã vidua imaginẽ viri retinet, & cũ virgine. l. j. C. de rapt. vir. Punit em̃ concubitꝰ furtiuus in istis, sed nõ publicus cõcubinarius, q̄ per legẽ nomen accepit, & ideo extra pœnam est. ff. de cõcu. l. ex cõcubinatu. Itẽ nõ vidua, nec virgo naturalem parit, si pater sit certꝰ: sed si passim cũ pluribꝰ cõmiscet, hic spurius est, & vulgo cõceptus. ff. de sta. ho. l. vulgo. Bal. ¶ Spuriorũ duę sunt species: nã aut nascunț ex accusabili coitu: & isti nõ succedunt patri, nec matri: aut ex tolerabili coitu. i. q̄ ꝓ leges ciuiles nõ punitur, vt vulgò cõceptus. Itẽ cõcept⁹ ex mr̃imonio putatiuo: & iste succedit mr̃i, & non patri. Itẽ naturales & spurij ex eadẽ mr̃e nati ex cõplexu, q̄ nõ punitur lege ciuili, sibi inuicẽ succedũt. ff. vnde cogna. l. si spuriꝰ. & l. hac parte. ver. an nati. & ver. quid de natis. & ver. nũc dicamus. G. ¶ Legitimati non sunt legitimè nati, nec ęquiparanț legitimis & naturalibus quo ad verã signification ẽ, sed adoptiuis: vt no. in l. j. ff. ad mu. & no. in c. innotuit. de elec. tamẽ inuicẽ succedũt, si ꝓ rescriptũ impatoris vel ꝓ matrimoniũ sint legitimati: secus ꝓ oblationẽ curię, in §. quid de legitimatis. G. In concilio aũt populi nõ pōt quis legitimari. arg. C. de adop. l. ij. & ibi per Cyn. ff. de iusti. & iur. l. omnes populi. ¶ Itẽ no. ꝓ matrimoniũ non legitimari incestuosos: licet papa dispẽset sup matrimonio. ff. de sta. ho. l. cùm legitimę. ꝓ Gul. de Cug. sed exigit dispensatio expressa sup ipsa prole. Hanc legitimationẽ sup incestuosis pōt facere Imperator. ff. de ri. nup. l. qua in prouincia. §. diuus. ꝓ gl. & Cy. in addi. & vide Cy. C. de nup. l. si contra. per Archi. lxv. di. Ofius. & Ia. ff. de sol. l. cũ x. & Gul. ff. de leg. l. benigni⁹. & in c. non est sine culpa. in mercurialib⁹. vide j. de reg. iur. §. princeps. Bal. ¶ An possit qs spuriũ substituere. ff. de vul. subst. l. si is, q̄. ver. qd si pater. ¶ An spurio possit substitui. ff. de vul. substi. l. Lucius. G. An posset spurio vendi. ff. de proba. l. qui testamentum. ver. quid si pater. G. ¶ An filius spurij possit instituț. C. de na. li. l. fina. ver. quid si hęres. G. distinguẽ-

dus est contẽplationis motus. G. ¶ An hæres institutus à Titio possit relinquere spurio Titij. ver. quid si pater instituit. G. ¶ An legitimatus à carente liberis, desinat esse legitimus susceptis legitimis filijs. verfic. sed ex facto. dic q nõ. G. ¶ Si pater facit dicere instrumenta, de filio spurio, quid iuris? ver. ti. G. Vide Cy. C. fam. erc. l. filiæ. C. de do. inter vir. & vxo. l. si filij. & de vsufr. leg. l. si filius Titij. et p Ia. de don. l. ad eum. §. fi. & ff. de manu. l. iiij. §. si ab ignoto. per Ia. ¶ An filius bastardus pręterit⁹ dicat testamentum nullũ extraneo instituto? et dic q nõ etiã turpis persona instituta, per gloss. quæ est in l. iij. §. j. ff. de contra tab.

¶ Sed an bastardus institutus & de restituendo grauatus à patre: possit legitimam detrahere? Dic q nõ: quia bastardis nõ debetur legitima: secus in successione materna. ff. de inoffi. test. 1 l. si instituto. §. de inoffic. cũ si. Adde 2 ad materiã bastardorum infrà de sta. 3 mona. §. sed an ingressus. & infrà de 4 spõsa. §. puellæ.

¶ Sed an legitimato debeatur legitima in bonis allodij? Credo q sic. Item an prætеritus 7 dicat testamẽtum nullum, quia redactus est ad primæuum statum, quo 9 omnes legitimi nascebantur, adeò vt 10 legitimatio sit potius detectio, quàm datio? Simile not. in l. manimis. ff. de iusti. & iure. secundùm Iac. Sed ego dico quòd legitimatio innititur successioni, & non est detectio, sed datio per eandem l. Bald. ¶ Nota q transactio facta inter spurium & legitimũ, vt hæreditas remaneat spurio, valet. C. de transf. l. fratris. quod not. ¶ Nota q legitimatio non fingit retro, vt not. in c. pro te. extra de rescri. lib. vj. & vide omnino s. de procur. §. secundùm stylum.

ADDE tu, an filio bastardo debeatur legitima, & an prætеritus possit rumpere testamentum, glo. in l. j. §. j. ff. de contra tab. Bald. in l. Gallus. §. quidam rectè. in ij. col. ff. de liber. & posthu.

verũ est, si ponas hoc fieri ex prohibito affectu: sed si tanq̃ inter prorsus extraneos, fortè tenebit venditio. ar. ff. de do. inter vir. & vxo. si spõsus. §. circa. ff. de contrahen. emp. si qs donationis. ¶ † Quid si talis pater mi̇nistrat pecuniã filio, & ille emit ab aliquo extraneo: & res ẽpta sibi noïe suo tradita est: nunq̃d ab ipso filio poterit res empta reuocari per eas personas, q̃ admittunt ad reuocationẽ paternæ rei noïatas. C. de incestis nupt. si quis incestis? Dic q res facta est eius, cui tradita est: vt ff. de fur. quivas. §. fi. C. de rei ven. si ex pecunia. & si filius soluẽ do sit: p dictę psonę possunt ab eo dictã pecuniã reuocare. Si autẽ soluẽdo nõ sit, fortè habebũt vtilem in rẽ ad ipsam vẽdicandã. ff. de do. inter vir. & vx. marito. ¶ Qualiter cõficietur instrm, qñ quis abstinet ab hæreditate, vel eam repudiat, no. s. de instrumen. editione, §. dicto. ver. ad hæc autem.

a *De sepulturis.* a *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ¶ Libellus qualiter sit in causa sepulturarum concipiendus.
2 Eligẽte aliquo sepulturã alibi, & illi eccle. aliqd relinquẽte: qualiter paroch. eccle. cõcipiet libellum.
3 Contra eligentẽ sepulturã in eccl. minus idonea, an & qualẽ possit eccle. paroch. libellũ concipere.
4 Contra dolo alicui suadentes sepulturã suæ eccl. vt bona habeant, qualiter sit libellus formandus.
5 Libellus qualiter sit formandus, vbi quis illectus est legare bona pro sepultura.
6 Sepulturam eligens, & iurans non contrauenire, an possit iterum eligere.
7 Petens quartã noïe alicuius eccl. paroch. occasione sepulturę, qualr debeat hoc in libellũ exprimere.
8 Cadauere excõmunicati vel pagani & c. in cœmiterio sepulto, qualiter sit agendum.
9 Interdictum de mortuo iferendo, quo casu, & cui competere possit.
10 Iudicium de sepulturis eodem die finiendũ est, ne loco sepeliri. quòd cũ proauo & superioribꝰ, facit eo. tit. cũ qs. in princ. & cꝫis, qui. & c. seq. lib. vj. In quibꝰ põderaẽ sepulcrũ maiorum. sed maiores stricte & ꝓprie sunt vlteriores ad tritauũ. ff. de gradi. Iurisconsultꝰ. §. parẽtes. & no. ff. de in ius voc. l. quinq̃. §. parẽtes. ergo proaui & superiorũ põderet sepulcrũ, attẽtis verbis, de priuile. si papa. §. j. in fi. quibꝰ deseruiri debet in dubio. ff. de exerci. l. j. §. is, qui nauem. in fi. & fortius si illa proaui est parochialis: vt sicut locus originis prefertur domicilio acquisito. ff. ad municipa. libertus. & no. C. de incol. ciues. in glo. ij. vltra medium li. x. sic parochialis, quasi originalis etiam per baptismũ & sacramenta regenerans præferri debet, quasi iure duplici, s. originis, & sepulcri, vincat illam, quæ vnicum habet ius. Facit extra, de treu. & pa. c. j. vbi vide supra pen. glos. in authẽ. de consan. & vte. fra. §. penult. colũ. vj. In cõtrarium facit quod scripsi super præ. glos. ij. decret. is, qui. quod omnino videas. Itẽ constat q plus influit proximũ immediatum cꝫ mediatum. extra, de causa pos. cũ ecclesia. & quod ibi nota. in magna gloss. ff. de except. rei iudi. cùm de hoc. & quod ibi not. ff. rerum amo. l. si mu-

cadauer maneat inhumatum.
11 Positiones qualiter sint formandæ, vbi agitur interdicto de mortuo sepeliendo.
12 Actio in factum ex edicto de mortuo inferendo à prætore inuenta, cui competat, & qualis in ea cõcipiendus sit libellus.
13 Actio funeraria, quo casu, & cui sit danda.
14 Actio in factũ ex edicto de sepulcro violato, cui cõpetat, & qualiter in ea sit libellus concipiẽdus.
15 Interdictum de sepulcro violando, cui, & quo casu cõpetat, & qualis in eo sit libellus concipiendus.

MVltis modis põt in hac materia libellus formari: aliquos tamen ex gratia supponamus. L I B. Coram &c. cõqueror ego B. rector talis ecclesiæ nomine ipsius de Pe. rectore talis ecclesiæ, qui corpora Bertę parochianæ meę post appel. à me legitimè interpositam, videlicet ne corpus parochiani mei in sua ecclesia sepeliret, per violentiam raperet, in suo cæmiterio nõ metuit sepelire: quare peto corpꝰ ipm seu ossa eius & quęcunq̃ occasione eius seu sepulturæ illius obuenerũt, s. xx. mihi restitui atq̃ reddi: & ne deinceps talia p̃sumat, sibi per vos sentẽtialiter inhiberi: & ad hoc ipsum sententialiter cõdẽnari, extra, eo. ex parte. & c. cũ liberũ. & c. in nostra. vel sic: L I B. Corã &c. peto à P. rectore talis ecclesię, ne de cętero recipiat ad sepulturam corpora mortuorũ, vel pueros intra annos discretionis cõstitutos talis domus, vel villę, vel vici, vel cõtrate: cũ domus ipsa vel villa &c. sit de mea parochia & mihi sit decimalis. & illis viuentibꝰ cõsueuerint sacrã eccl̃iastica ministrare: & tã viri cꝫ mulieres illiꝰ apud meã eccleſiã ab antiquo cõsueuerint sepeliri. extra, e. in nr̃a. §. talẽ. & c. de vxore. & c. j. & ij. xiij. q. ij. vbicũq̃. & c. placuit. & §. itẽ Ioseph. ¶ Sed vr̃ ex p̃dicta decre. i nr̃a. i prin. talis li. cẽ sufficiẽs. L I B. Con. de hospitalarijs, q parochianos meos recipiũt ad sepulturã: etiã si nihil aliud petatur. nã ibi rector ille nihil aliud petijt. Sed cõtra: qa actio b est ius p̃sequẽdi, & c. Insti. de act. in prin. Sed dic

lier. in j. glo. & in l. penul. ff. de condi. ob turpem causam. Bene facit prædi. de cre. is, qui. in fin. vbi vxor cum viro vltimo tumulatur. Ad idem C. ne de sta. defun. l. si mater. vbi concor. in vlti. glos. & inter proximos põderatur proximior. ff. de acquiren. re. do. l. adeò. §. insula. & verisimile est q filius proximioris sepulturã elegisset. facit ff. de leg. ij. peto. §. fratrem. vbi paratur locus proximiori. & ibi multę concordantiæ. quod igitur ille verisimiliter elegisset, & eligere poterat, prę eligendum est. Facit C. de inoffic. testa. l. iij. verisimilitudo adiuuat: quia fortè proauum & superiores non vidit: & quia non est natus, si fuerat illius agnatus. non igitur illos, sed patrem præsumitur elegisse. Facit ff. de suis & legit. here. Titius. cùm duabus legibus sequentibus. & ff. vnde cogna. l. j. §. si quis proximior. Mihi videtur hanc verisimilitudinẽ ex varietate personarum sumi debere, vt ponderetur professio & qualitas proaui & superiorum. Itẽ aui & patris. Item ipsius filij, ex quibus conijecturari poterit, quid elegisset, si testatus fuisset. In terminis legum doctor pronepos Ia. Bal. cùm auus & pater illius ministerij non fuissent, præsumatur proauum elegisse: sic ecõuerso in eius filio vel nepote: cũ proauus & reliqui fuissent statꝰ infimi. Ad hoc etiã faceret monumentorũ qualitas. Volentes tñ tenere secundã partem ad primũ dictũ primę partis respõdere possent per l. iij. in fi. ff. de ĩter. & releg. vbi patres & aui etiã dicunt maiores. Ad idẽ C. de cohorta libꝰ prin. l. cohortalis. ibi: maiorũ suorũ, & c. Quòd pater & auus appellentur in hac materia maiores, textus est decr. j. eo. tit. cõiuncto c. Ebrõ. xij. q. ij. decre. illa. in prin. dicit vnũquẽq̃ sepeliri debere in sepulturis maiorũ, vt exitus maiorũ docet. V t aũt patet in d. c. Ebron. Isaac sepultus fuit in sepulcro Abrahæ patris, & Iacob in eodẽ sepulcro patris, & aui. Cõditur ergo patrem & auũ dici maiores. & secundũ hoc lex Iurisconsultꝰ. loquit̃ de stricta significatione vocabuli maiorũ, & tũc dicebat. Ad secũdũ respondet p decre. in not. tit. de elec. vbi vna fortis ratio vincit multas.

ADDE quòd prædicta q. fuit Oldra. consil. xxv.

❦ ADDITIO. Et qui veniant appellatione maiorum, vide Alex. cõsil. iiij. incip. ponderatis verbis. in j. col. in iij. vol. Hen. Ferran.

De sepulturis. *Rubrica.*

a ¶ Omnino vide quod pulchrè scripsit Inn. super hac rubrica. Practici authores, præter Roff. omiserunt hanc rubricã, saluo quòd Bonagui. parte ij. vbi multos libellos format, de ista posuit duos libellos. & ab his incœpit author. Roff. in libellis iur. ciuil. materias huic affines tractat, quas hic author assumpsit de mortuo inferendo. Itẽ de sepulcro ædificãdo: & hoc quo ad interdicta. Itẽ interdicta ponit tria, scilicet de eo, qui intulit mortuum in locũ alienũ. Item de actione funeraria: & in fine de sepulcri violatione. & de his j. videbis in ver. porrò. & seq. Sed ipse Roff. in libellis iuris canonici hunc tractatũ prosequitur per octo membra distinctũ ponẽs in fine quinq̃ libellos, de quibus j. dicetur. extra hoc recurrẽdum est ad Summistas. De hac materia vtiles constitutiones habemus in sexto. sed in Cle. rigorosas. quęstionẽ dñi mei, de his, qui non sepeliendos simulant sepelire, scripsi de vsur. quanq̃ li. vj. sup verb. sepulturã. De quęstione Io. de Deo; an ecclesia parochialis quartã petere possit ab hærede: vide eo. tit. de his. in fine magnę glo. De quęstione dñi Io. de Montemur. scripsi eo. tit. de pactis. c. j. super verb. libera. Decem quęstiones ad materiam scripsi in decre. certificari. eo. tit. de quarũ aliquibus j. dicetur, vbi sepeliri debeat intestatus, cuius pater, auus. & proauus in diuersis locis sunt sepulti: scripsi eodem titu. is, qui. libr. vj. super fin. ij. gloss. Sed hic addo: pone, pater & auus sepulti sunt apud religiosos: proauus & anteriores sunt sepulti apud parochialem, vel aliam ecclesiam: quæritur de filio qui non elegit, quo debeat

b ¶ Sed dic secundùm Inno. & Hostien. vt scripsi ibi in princ.

quòd ibi

q̄ ibi in libello cōtinebaꝫ petitio, sed est ex decreta li decisa. qđ apparet ibi: in.§.talē. vbi iuxta formā petitionis sententia dictatur: vt extra, de accusati. qualiter. ij. ad fin. ¶ Vel sic potest cōcipi libellus. L I B. Coram &c. propono cōtra P. qui mihi iniu riatur non sinendo me pacificè & quietè recipere corpora defunctorū talis domus ad ecclesiasticam
2 sepulturā &c. vt j. tit. proxi. in princip. ¶†Si verò eligit quis alibi sepulturā, & illi ecclesiæ aliquid relinquit, parochialis ecclesia sic cōcipiet libel. L I B. Coram &c. propono ego H. rector ecclesiæ sancti Martini de Podiomisione diœcesis Bitereñ. cōtra P. rectorē ecclesię sancti Genesij, quòd cū Laurentius parochianus meus elegerit sepulturā in ipsa ecclesia sancti Genesij, & reliquerit ipsi ecclesię viginti, ipse quartā mihi de iure debitā dare contemnit: quare peto quartā partē de illis viginti mihi dari, & ad hoc ipsum sentētialiter cōdēnari. extra, eodē. cùm super. & c. seq. ¶†Quid si ecclesia sancti Genesij nō esset magis, sed minus religiosa, totū petet, & sic libel. cōcip. L I B.[a] Coram &c. propono
3 contra P. rectorē sancti Genesij, q̄ Laurentius parochianus in dicta ecclesia sancti Genesij sibi sepul turam elegit, & viginti ipsi ecclesiæ legauit: q̄uis ipsa ecclesia sancti Genesij de nouo constructa sit: nec sit magis religiosa quàm mea, sed minus: quia in mea diuina frequētius celebrātur: vel cū mea sit conuentualis vel etiā ordinis sancti Benedicti: illa verò sit secularis: quare peto nomine ecclesiæ meæ illa viginti mihi ab eo dari & restitui. peto insuper corpus dicti Laurentij mihi reddi: & ipsum ad id sentētialiter condēnari eodem titulo. c. iij. Hāc opi nionem prosequor, licet Laurentius, vincen. & Io. contradicant [b]. ¶† Porrò si canonici monasterij
4 sanctæ Mariæ de Casiano ordinis sancti Augustini, dictū Laurē. dolo induxissent, vt ipse apud eos eligeret sepulturā, & in vita vel morte eius sua do naret, sic libel. cōcipi. L I B.[c] Corā &c. ꝓpono cō tra priorem & cōuentū monasterij beatæ Mariæ de casiano ordinis sancti Augustini, q̄ ipsi Laurē. parochiano meo in lecto ægritudinis iacēti suggesserunt, & eum potius amore pecunię, quàm animę induxerūt, vt in suo monasterio eligeret sepulturā ibiq̄ sua bona in morte vel in infirmitate cōferret, sicq̄ idē Laurentius illectus, eis viginti pro anima sua reliquit: quare peto nomine ecclesiæ meæ decē ex illis viginti mihi dari, & ipsos mihi ad hoc sentē tialiter condemnari. extra, eo. relatum. vel si vis, pe-
5 tas quinq̄. extra, eod. certificari. ¶†Si autem non
d fuerit illectus in eligendo sepulturā[d], sed in legan do: sic libell⁹ cōcipiet. L I B. Corā &c. ꝓpono cō tra tales tēplarios siue hospitalarios, q̄ cū Lauren. parochianus meus apud eos elegisset sepulturam, eisq̄ centum legare voluisset: ipsi, vt ecclesia parochialis portione canonica fraudaretur, eum iuduxe rūt, vt illa centū pro equis & armis legaret in sub sidium terræ sanctæ, vel pro ornamentis ecclesiæ quare peto nomine ecclesiæ meę ex illis centū por tionem canonicam mihi dari, & eos ad id sententia liter condēnari. extra, de test. officij. & c. vlti. extra, eodē. in nostra. ¶ Eodē quoq̄ modo potest episcopus concipere pro sibi debita canonica portione. vt in præ. c. officij. & eo. tit. requisisti. xij. q. iij. pōtifi
6 ces. ¶†Et nota quòd si aliquis elegit sepulturam & iurauit non cōtrauenire: licet fortè de iuris rigore possit iterū eligere & mutuare: nō tñ debet secū dū Deū & canonicā æquitatē. qđ dic, vt suprà de in stru. edi. §. compendiosè. ver. quid si quis iurauerit. nisi fortè de nouo ingrederetur aliquam religionē, vel alia necessitas immineret. & consulo q̄ talia iu-
e ramenta non exigant propter pericula quæ cōtin gunt.[e] ¶†Verū is, qui nomine alicuius parochia-
7 lis ecclesiæ petit quartam seu aliquam portionē de relictis alteri ecclesię occasione sepulturæ, teneꝫ ex primere in libello an petat canonicā portionē ī ca nonibus statutā: an verò consuetudinariā: vt reus melius possit deliberare. & an hæc petitio sit gña lis, vel specialis, scilicet, dico mihi ius esse habere ca nonicā portionē in relictis à parochianis meis, vel habere decimas, vel iurisdictionem in tali terri-

torio siue castro: not. secūdū papā extra, de sepult.
f certificari. [f]Itē cōtra quos aget ecclesia parochialis pro parte sibi debita: & an aget tātū pro parte sua, vel etiā pro parte episcopū cōtingente: vel episcopus aget ꝓ sua, & cōtra quē, no. secūdū papā, eo. tit. de his. [g] ¶†Quid si cadauer excōicati vel paga-
g 8 ni, vel eius, q̄ seip̄m suspēdit, & hmōi, sit in cœmite
h rio sepultum? sic cōcip. lib. L I B.[h] Corā &c. ꝓpono cōtra P. rectorem ecclesiæ de Podiomisiōe, q̄ olim Laurētius de Podiomisiōe, dū viueret, fuit ad meam instantiam propter eius contumaciā per talem iudicem excōmunicationis vinculo innodatus
g de qua contumacia morte præuentus, nec satisfecit, nec absolutionis beneficium obtinuit: sicq̄ funus ipsius excōicati vel pagani, vel eius, qui se suspendit, fuit imprudenter in cœmiterio eiusdē loci per præfatum sacerdotem sepultum. quare peto ipsum corpus per dictum presbyterum exhumari & eum exhumandū fore decerni. & dictū presby
h terū ad id sententialiter condēnari. Peto etiam per vos ip̄m pro tanto excessu canonicè puniri extra, eo. sacris. xxiij. q. v. placuit. de cōse. dist. j. ecclesiā. ij.
i 9 ¶†Porrò [i] si quis funus vellet inferre in sepulcrū,
i in quo sibi est ius inferēdi, vel de nouo velit facere sepulcrū in locū suum purum, & prohibetur ab aliquo, poterit agere interdicto de mortuo inferēdo, quod prohibitoriū est, & prætoriū, vel actione in factū subrogata in locum illius interdicti. Insti. de interdictis. §. ꝓhibitoria. ff. de mor. infer. l. j. Sic ergo cōcip. libel. L I B. Corā &c. conqueror de P. qui me prohibuit inferre mortuū in talem locū, in quo mihi ius erat trāsferendi mortuū: vnde propter illam prohibitionē intuli in aliū locū purū, vel conduxi pro tanto pretio, s. decē. quod interesse dicti loci æstimo lx. quæ peto per interdictum de mor. inferen. vel per actionē in factū subrogatā in locū eius. Hæc forma probaꝫ ff. de religiosis. si quis libe rum. ¶ Sed opponiꝫ. nam hoc interdictū prohibitoriū est ff. de mor. infer. l. j. & in præ. l. liberum. vbi dicit q̄ si sum prohibitus, ago vt cesset illa prohibi tio: verū si volo aliàs inferre, possum. sed ago post ea actiōe in factū. Vnde q̄dā sic cōcip. libel. L I B. Corā &c. ago contra talē, ne prohibeat me inferre. & ad hoc propono actionē in factū subrogatā in locum eius interdicti de mortuo inferēdo. Et si eis opponiꝫ, qđ fiet interim de cadavere defuncti? iam
10 enim sic stabit inhumatū. † Ipsi respōdent, q̄ eadē die vel incōtinenti finietur hoc iudiciū: cùm celeritatem desideret, sicut & causa damni infecti. ff. de dāno infec. l. j. §. sed Ros. primū libellū approbat. ¶ Si verò mortuū aliò intulisti, potes agere prędicto interdicto: & sic cōcip. libel. L I B. Coram &c. conqueror de P. qui me prohibuit inferre mortuū in talē locū, in quo mihi ius erat inferēdi. vnde propter illā prohibitionē in alium locū purum intuli, vel cōduxi pro tanto pretio, s. decē. quod interesse dicti loci ęstimo xx. quæ peto per actionem in factum. ff. de relig. si quis liberū. ff. de mortuo inferē.
11 l. j. ¶†Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono q̄ talis cōsanguineus meus tali die decesit. Item q̄ eū tali loco volebā sepelire. Item q̄ me volentē inferre prohibuisti. ff. de mor. inferē. l. j. xiij. q. iij. in ecclesiastico. Item q̄ locus ille, in quo volebā sepelire, meus est: vel mihi ius in eo cōpetit mortuū inferendi. ff. de mor. inferē. l. j. § hoc aūt interdicto. §. itē si mihi. quia ius illud fuit mihi legatū. vel quod sum de familia, vel q̄ sum hęres illius, qui mortuos poterat inferre. ff. de mor. inferen. l. j. C. de reli. sepulcrum. & l. ius familiariū. & l. ius sepulcri. Item q̄ licet locus ille sit alienus: tñ ego inferebam domini voluntate. C. de relig. & sump. fu. l. ij. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̄ ille, q̄ decesit, fuit tibi extraneus & ignotus. Itē q̄ libenter inuolueris & vte
k ris mundanis, nec pontes facis, nec hospitalia, nec es sepelire mortuos cōsuetus. Itē q̄ is, qui decesit, fuit tuus inimicus. Item q̄ es impius, & sine omni pietate, vel aliqua opera pietatis. Hoc concesso, succumbet actor. nam qui sepelit, magna pietate mouetur. ff. de relig. at si quis. Item q̄ locus, vbi vole-
k bas inferre, meus est. Item T. tantū te prohibuit.[k]

a ¶ Libell⁹. Tertius Roff. de quo. s.

b ¶ Cōtradicāt. Quorum opinio hodie approbata est eo. tit. cùm quis. §. vlt. lib. vj. vnde talis libellus hodie nō ꝓcedat.

c ¶ L I B. Quartus Roff. vbi s.

d ¶ Sepulturam. in quo casu dic vt statim subdam.

e ¶ Quæ contingūt. Dic hodie vt eod. titu. c. j. lib. vj. & in cle. de pœnis. cupiētes. in fin. Quomodo autem qui simpliciter hortatur vt eligat, non ligetur illis constitutionibus, scripsi in præ. decre. prima. super ver. inducant.

¶ Certificati. Ibi clarius scripsi in vj. vij. & viij. q̄one. & ibi in ix. q. post eum scripsi, an exprimenda sint nomina parochianorum sepultorum.

¶ De his. Quis autem ex illis primò detrahit, & ad quā summam illę detractiones ascendant, vide in præ. decre. certificari. in x. q̄o.

¶ L I. fuit Roff. vltimus, sed lōge plenius hic ponitur.

¶ Porrò. Incipiūt verba Roff. & durant de hoc interdicto vsq̄ ad versi. est & actio.

¶ Prohibuit. Saltat author de interdictis ad edicta: & istud est decimumnonum. & quod de funeraria sequitur, continuatur ad istud.

Baldus de ſepulturis.

In libello an præſumatur

quis intentaſſe ius cõmune an ius municipale, verſi. vtrum. G. an vtrunq; ff. de act. l. ſenatus. in gl. ord. vide ff. de ſerui. ruſt. præ. l. certo genero. Bald.

cõcipiet libellus. L I B. Corã &c. conque. de P. qui violauit ſepulcrum tale: puta ſpoliando mortuum ibi ſepultum vel lapides, ſeu ſtatuas inde remouendo: vnde cùm ex illa violatiõe iniuria mihi ſit illata & defuncto, & damnum tantũ dederit, & tantũ aſportauerit, quæ omnia facta non eſſe intereſt mea in cc. aureis, peto illud intereſſe meũ, & ad hoc propono actionẽ in factũ ex edicto de ſepul. vio. ff. eo. prætor. in prin. & §. qui. de ſepul. extra, de Iudæis. ſi Iudæi. vel retentis aliĳs dicat: vnde meũ intereſſe peto, quod æſtimo tantũ. & hoc qñ agit, cuius intereſt. Si verò extraneus, ſic cõcip. libel. L I B. Coram &c. cõqueror de P. qui dolo malo violauit tale ſepulcrũ: vnde ipſum peto in centũ aureis cõdẽnari. & ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ ex edicto de ſepul. vio. Act. Ergo ſic ponet. P O. A C. Pono q talis mortuus eſt. Item q in tali ſepulcro fuit ſepultus, & cum capite. Prædicta probantur ff. e in rubric. & l. ĳ. & l. prętor. ff. de relig. & ſum. fune. cũ in diuerſis. Item q violaſti illud: vt in præ. l. prætor. Item q ego ſum agnatus vel cognatus illius: vel vnus de populo. ¶ Reꝰ verò ſic ponit: P O. R E I. Pono q T. deceſsit Item q fuit hoſtis Romanus. ff. eod. ſepulcra. C. eo. qui ſepulcra. ff. de religio. cùm loca. Item quòd tu, qui agis, fuiſti extraneus illi defuncto. [f] ¶ †Verùm ſi te ſepulcrum ædificare volentem, ad quod ædificandum tibi ius competit, aliquis prohibeat, tibi competit interdictum [g] de ſepulcro ædificando: quod eſt prætorium. ff. de mor. infer. l. j. §. prætor ait. ſic ergo libellꝰ cõcipiť. L I B. Coram &c. cõqueror de P. qui me volentẽ ædificare ſepulcrum in tali loco, cuius confines &c. prohibet: in quo quidem loco mihi eſt ius ædificandi ſepulcrum, & mortuum inferendi: vnde ago contra eum, ne me impediat ire in futurũ. [h] & ad hoc propono actionẽ in factũ ſubrogatã in locum interdicti de ſepul. ædifican. vel ipſum interdictũ. ff. de mortuo inferẽ. l. j. §. prætor. cum l. ſeq. Vnde actor ſic ponet: P O. A C. Pono q volebam in tali loco ſepulcrum ædificare. Item q in illo loco habebam ius ædificandi. ff. de religio. & ſump. fune. quod ſi locus. Item q congregabam ibi lapides & arenam & calcẽ & operarios. ff. de mor. infer. l. j. §. prætor ait. & §. ædificãte. Item vt ibi ædificarẽ, vel locum purgarẽ. ff. de no. oper. nun. ſtipulatio. §. opus nouum. ff. de polli. l. j. §. cepiſſe. Item q tu me volentẽ ædificare prohibuiſti: vt in præalleg. l. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono q volebas ibi domũ ędificare. Hoc conceſſo, non habet locum interdictũ, quod tantũ competit propter ſepulcrum. Item q materiã, quam aggregabas, ibi congregabas ad vtilitatẽ Titĳ. Item q locus, in quo volebas ædificare, eſt meus: ergo potui prohibere. ff. ad leg Aqui. quẽadmodũ. §. ſi protectũ. Item q te tantùm prohibuit. ergo cõtra iſtum agatur. C. de pœnis. ſancimus. extra, de his quæ fiũt à ma. parte ca. quæſiuit. ſed hæc eſt negatiua. vnde forma affirmatiuè.

De parochijs Rubrica.

¶ Quod de proxima dixi de iſta repeto. Rof. in libellis iuris cano. poſuit hãc rub. & præcedit ꝓximã: & in fine poſuit iĳ. libellos diſtinctos. Bonag. poſt libellos, de quibus dixi Rubrica proxima, ponit tres libellorum formas ſub vno prĩcipio. inſerit demũ hic author materiã agrimenſoris, q fal ſum modum dixit. quam Rof. in libris iuris ciuilis proſequiť: vt infra dicã. Vide quod ſcripſi eodẽ titulo ſup Rubrica ad Rubricam. facit qđ no. de ſepulturis. cùm gs. lib. vj. & v. gloſſ. de eo, qui habet & habitat vnam domũ, vel duas cõiunctas in finibus duarũ parochiarũ, ſuper qua remiſsiones dedi, & recitaui queſtiones Alber. & Odof. & vnum verbũ Roff. recepi nuper p queſtionẽ hanc diſputatam, per recolendæ memoriæ do. Andreã Ghyni, de Florẽtia, olim ſcholarem meũ, & nuper cardinalem, & nunc defunctum. Formabat aũt quæſtionẽ, q aula erat in vna parochia, & camera in alia. Sed quærebat cuius parochiæ cenſeretur: quare id dicã, in fine videbis. & cùm multùm inſtitiſſet quis locus domus eſſet præponderandus: & allegaſſet q ille, quẽ plus frequentabat, vt camera in ſtudente: aula in viro ſociali: vel is, ad quem plus habebat animũ, vel quo laborabat, vel quo orabat, vel quo operabatur, vel quo dormiebat vel ingrediebatur. Et cùm iura multa diuiſim pro his allegaſſet, ſubmiſit ſe de his non curare: quia paterfamilias faciendo hic ſtudiũ, hic cameram, hic aulam, hic introitum: præiudicare non poterat eccleſiæ, quæ iam ius parochiale habebat vſq; ad certos limites. ff. de regulis iuris. non debet alteri. ff. ne quid in flumine publico, ripàve. l. prima. §. ſunt qui putant. in fine. C. de ſeruit. ſi manifeſte. & l. ſequẽti. facit de electio. ſi ab eo. in fine, libro ſexto. Dicit ergo quòd cùm appellatione alimentorum, non ſolùm cibus & veſtis, ſed etiã habitatio contineatur. ff. de alimentis legatis. l. legatis. illud genus non eſt reſtringendum ad certam quotam ipſius: & conſtat quòd etiam dormitio eſt neceſſaria. de accuſationibus. ſi conſtiterit. Sed demum inſtat in multis membris, ſcilicet quòd neuter debeatur. ff. de hæredi. inſtituen. qui

a ¶ Is, qui. ibi no. in prima glo. cuius ſit electio inferentis vel domini. Azoni placet, quòd ſit inferentis & eſt ſpeciale fauore religionis, quòd dominus cogitur vendere. tamen, vt dicit Rof. ſi teneres contrarium alterum ſolùm exprimas in libello. ſed ſecundùm primam vtrunq; eſt in obligatione: ſed alterum tantùm in ſolutione. ff. de ver. obli. l. ſi duo rei. in fi.

b ¶ Sepeliui. Addit Rof. item q te conſentiente ſepeliui.

c ¶ Funerariam. In qua viĳ. requiruntť, quæ ex poſitionibus collige. inter illa eſt, q alia actio non cõpetat: vt in præ. l. at ſi quis. §. Labeo. & ſi opponas de actione negotiorũ geſtorũ, vel fa. erciſcũ. ſolue vt ibi nota. Vel dic vt Roff. ſub dubio forte, q hæc actio ꝓcedit in impẽſa facta ante aditã hæreditatem. negotiorũ geſt. poſt aditam. Hoc ſcias, q hæc actio b datur etiã cõtra ꝓhibentem: nõ ſic in actione negotiorũ 13 geſtorũ. patet vtrũ q in eadem lege. §. idem Labeo. c

d ¶ Defuncti. Exceſſiuę ſunt damnoſę, & minimæ contumelioſæ. & hoc reſpicit vltima poſitio rei.

e ¶ Feciſti. Hoc ſcias, q impenſa funeris ſemper ex hæreditate deducitur, & præcedit omne æs alienum. ff. eo. l. vlt. & nunc tranſit au- d thor ad vltimũ interdictum, in quo quinq; ſunt neceſſaria, quæ ex poſitionibꝰ miſtim patẽt.

f ¶ Defuncto. Hoc fuit vt ceſſet petitio de intereſſe: vt patuit per libellos. hic ſunt tria notanda. Primũ, q ſi plures agere volũt, nõ ad intereſſe, ſed ad pœ e nam: vt in ſecundo 14 libello, is admitteť, cuius eſt iuſtior cauſa. ff. eo. prætor. §. j. Si aũt proſequuntur intereſſe, plures admittuntur. quod dic vt ea. l. §. ſi ad plures. ſecundũ quod ſi etiam extraneus primò egit, & ſententia lata eſt, alius etiam, cui prędenti primò data fuiſſet actio, vt ſ. volens agere, non audietur, etiã ſi reipublicæ cauſa fuerit abſens, & ſiue ſententia fuerit abſolutoria, ſiue condemnatoria. ff. eo. l. ſepulcri violati. & de iureiurando. eum, qui. §. in popularibus. Rof. autem ſatis hic inſtat circa id, quod dixit de abſente Reipublicæ cauſa. Tertiò nota quòd ſi quis dixit ſe hac actione agere velle: agere poteſt prius, quàm lis ab alio cõteſtetur, vt in præ. l. prætor. §. ſi is, cuius. Hic inſtare potes prout hic notatur.

gg ¶ Interdictum. Nota quòd expeditis tribus interdictis reuertitur ad interdictum. Rof. autem continuauit hoc primo, & hoc eſt interdictum ſecundùm & quatuor, quæ requiruntur ex poſitionibus collige.

h ¶ In futurũ. Propter præſentem violẽtiam petitur prouiſio de futura, ne habeat neceſſe ſingulis annis litem conteſtari. ff. ad leg. Aquil. l. in lege. & ſi ſeruitus ven. l. egi. & ſic non obſtat fl. de iudi. non quemadmodum.

¶ †Eſt & actio in factũ ex edicto de mortuo inferendo à prætore inuẽta, quæ cõpetit ei, in cuius fundo mortuus ſepeliť, contra ſepelientẽ, eò q videtur ei loci vſus auferri, per quam vel dabiť illi loci pretium, vel auferret inde ſepulcrũ. ff. de reli. & ſump. fu. is, qui. ſic ergo libellus cõcipieť: L I B. Corã &c. conqueror de P. qui in locũ meum talẽ purum, me inuito, intulit mortuũ, ſ. talẽ: vnde ago cõtra eum, vt ipſum remoueat: aut mihi loci illiꝰ pretiũ, quod æſtimo decem præſtet. & ad hoc propono actionẽ in factũ ex edicto illo, qui intulit mortuũ in locũ alienũ. ff. eo. is, q.[a] A C. ergo ſic ponet: P O. A C. Pono q talis locus eſt meus, vel ius habeo in eo. ff. eo. l. ñ. §. ĳ. & §. ſi vſuff. & l. oſſa. §. in hac actiõe. Itẽ locus ille fuit purus vſq; ad talẽ locũ. ff. eo. l. ĳ. §. purus. Item q me inuito intuliſti in eo mortuũ. ff. eo. l. ñ. §. ſi vſufr. & §. locus. Item q cauſa ſepulturę. ff. eo. l. ñ. §. de ea. Itẽ quòd valebat decẽ eadẽ l. §. Celſus. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono q locus, de quo dicis, eſt T. tantùm. Item q per horam intuli mortuum, & poſtea alibi ſepeliui. [b] ¶ Si verò quis ab aliquo locũ meum religioſum pro puro emat, & ibi ædificet: nec me mortuos inferre ſinat. dic vt j. de religi. domi. verſi. item ſæpe. ¶ †Porrò, qui funus ſepelit, ſæpe expenſas ob hoc facit: quare prętor ad recuperandũ eas dat funeranti actionẽ funerariam. [c] Alĳ dicunt, q non eſt proprium nomen actionis: ſed eſt adiectio, & vocatur actio in factũ funeraria: ſic ergo libellus concip. L I B. Corã &c. conqueror de P. à quo peto mihi ſolui decem quę expendi in funere patris ſui: cuius eſt hæres. & ad hoc propono actionẽ funerariã, vel actionẽ in factum funerariã. ff. de reli. & ſump. fu. ſi quis ſepulcrum. §. prætor ait. & l. at ſi quis. §. hęc actio. Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pono q T. eſt mortuus. Item q in funere eius tantũ expendi: quia ipſum ſepeliri, vel cuſtodiri, vel peregrè deferri feci. Item q ſumptus feci eo animo, vt repeterẽ. ff. de relig. & ſum. fu. ſi quis ſepulcrũ. §. prætor. Item q eos feci ſecundùm facultatem & dignitatem defuncti [d]. ff. eo. ſi quis. §. æquum. & l. at ſi quis. §. ſi interdum. in fi. Item q fui proteſtatus q repetendi animo faciebam: vt ea. l. §. interdictum. Item q in hyeme feci ſumptus. habeť enim ratio tẽporis: quia in hyeme plus expenditur: vt in præ. §. æquum. ¶ Reus verò ſic. P O. R E I. Pono q T viuit. Itẽ ſi mortuus eſt, dicat, Pono q M. tantùm fecit ſumptus. Item q cauſa miſericordiæ eos feciſti. Item q eos feciſti gerendo negotium hæredis. Item q habes actionem famil. erciſ. cõtra hæredem T. Cùm enim alia actio competit, hæc non datur. ff. eod. at ſi quis. §. ſi quis dum. Item q T. mortuus fuit dives & nobilis: & paruos ſumptus in funere eius feciſti. [e] ¶ †Item cõtra ſepulchri violatorem vel ſpoliatorem vel mihi aliquid amouentem, ſiue ſit affixum, ſiue non: prætor dat cõtra illum actionem in factum ex edicto de ſepulchro violato, per quam hæres vel cognatus conſequitur totum ſuũ intereſſe: quantuncũq; ſit illud. ff. de ſepulc. vio. §. qui de ſepulcro. ſic ergo

soluendo.j.in fin e.cum.l.seq.de elec.c.pe.ver.si aũt.lib.vj.quòd præoccupanti debeatur.ff.de lega.j.si pluribus.in fi.de procur.l.pluribus.eo.titu.si duo.libr.vj.& ibi vide in glo.quia tunc ꝙ is,cui episcopus assignauerit.C. de iudic.l.fi.§.executore.ff.de admi.tu.l.iĩj.ad fin. cum cõcor.extra,de deci.qm̃.& facere deberet hocilli,in qua melius Deo seruitur.C.de episcopis & cle. gñaliter.canonizata xvj.q.j.facit extra, de sepultu.c.iĩj.& si paritas esset,gratificari posset.ff. ad Sylla.l.iĩj. §, cùm omnes. de iure patr. cùm aũt. vbi de hoc. quo ad statum ecclesiarum allegabat ꝙ quinq; modos,s.quòd pauperiori.vide no. de te.indicãte. & facit C.de epis. & cler.si quis ad declinãdã. §. si aũt proditori. ff.famil.ercis.si quę sunt.ff.de testi.l.iĩj. & vide qđ ibi not. de appel.constit.iĩj. ꝙ intitulata dignio ri facit C.de appel. præcipimus.§. fin. C.vt dig.ordo seruetur.l. j. & iĩj . Pro antiquiori.ff. fi. regun.l. in finalibus. extra,de parochijs. c.j.& de sepul.his, qui.li.vj.Pro prius descripta in ordine parochialium facit ff.de leg.iĩj.cùm pater.§.penulti. & de præben. mandato. & de elec.c. penulti.vers.vel si.subdebat ꝙ posset hæc res sorte diffiniri.ff. de iudicijs. sed cũ ambo. de qua vide extra,de sortile. c. vlti.in & super vlti ma glo. ipse tenuit ꝙ gl .prædictæ decret .cũ quis.notauit tñ me, ꝙ nõ induxi aliqua iura:& tñ id induxi p qđ ipe principalẽ quæstionẽ soluit s.ipsi decre.casum . Item induxi quod not. Inno. in decre.nouũ.de deci .vbi scripsi in magna glos. vers.item non credit Inno. Itẽ quod de Gregor.no.in decre.apostolicæ.eo.ti.ad idem de test.relatũ.iĩj.in fin.& quod no.Hosti.in Sum.de parochijs §.quis intelligatur.in prin.& quod no.in l.nulli.C.de epi.& cler.in gl.idẽ est ortus.& leg.quæ ibi allegantur. Item vt dicit,qñ in vna re concurrũt duæ causæ,quæ reddũt eã mistæ cõditionis , locus est separationi vel diuisioni, si sit separabile.ff.de inter. & rele.l.relegatorũ.§.fi. & l.seq.C.de rei ven.si in area.ff.de ser.vr.prędi.l.bi nas ædes.ff.de leg.iĩj.l.seruis vrbanis.in fin.& ff.de leg.j.l. Titiæ textores. Si viueret prædictus dominus meus,qui post Cardinalatũ familiarissimè mihi scripsit,notatus ab eo:vt š.notabilius ad eũ scriberem,ꝙ quæstionem suam insolutam dimisit. Ipse enim quæsiuit de tali habitatore, cuius parochiæ censeretur. ¶ Ego verò tractabam de quarta,cui ecclesiæ deberetur. & hanc soluit.vnde si de quarta prædicta,vel personali decima, vel similibus,quærit,facilẽ hoc soluit,vt fiat diuisio. Sed si cum eo quæramus.cuius parochiæ censeatur: venit examinãdũ,vbi audiebat diuina,cui confitebat, à quo recipiebat sacramenta, vbi sepeliat intestatus,nõ habẽs ibi sepulcra maiorum: & his similia.de quibus Host.in Sum .huius titu.§.iĩj.in princip.

SVMMARIVM.

☞ Libellus qualiter sit in possorio contra rectorẽ alicuius ecclesiæ concipiendus. 1

Libellus qualiter sit in petitorio contra alicuius ecclesiæ rectorem concipiendus. 2

Libellus qualiter sit concipiendus, vbi contra alicuius rectorem agitur de finibus. 3

Libellus qualiter sit concipiendus, vbi inter duos episcopos est contentio. 4

Agens actione in factum,quæ datur,si mensor falsum modum dixerit, qualiter libellum concipiet. 5

Positiones qualiter sint formandæ, vbi agitur contra mensorem falsum modum dicentem. 6

Quæstiõe de finibus orta,si actor eos vsurpat perdit,quod petebat. 7

HAEc materia diuersos habet articulos quare in ea vario modo possunt concipi libelli: aliquos tamẽ ex gratia formemus. ¶ †Vnde in possessorio contra rectorem alterius ecclesiæ,sic libellus concipitur: L I B. [a]Corã &c.propono ego rector ecclesiæ sancti Martini de Podiomisione diœcesis Bitereñ.contra P.rectorem ecclesiæ sancti Genesij, ꝙ cùm sim in possessione, vel quasi iurium parochialium,seu recipiẽdi iura parochialia à Laurentio parochiano meo ipse P.me ĩ possessionẽ vel quasi recipiẽdi prędicta iura parochialia turbat & molestat:recipiẽdo videlicet ipm Laurẽtiũ ad diuina in ecclesia sua,recipiẽdo etiã oblationes ab eo , & alia iura parochialia.excõmunicãdo etiã eũ,vel interdicẽdo,vel cõfessionẽ eius audiẽdo:vel eũ ad sepulturã admittẽdo missam etiã nuptialẽ ei,qñ matrimoniũ cõtrahit celebrãdo,baptizãdo &c.sacramẽta præbẽdo,vel nõ sinendo eũ diebus paschalibus & alijs maioribus festiuitatibus ad ecclesiã meã accedere,vel nõ permittẽdo mulieres dicti loci pueros ad meã ecclesiã portare vel cereos offerre,& huiusmodi:& alias laudabiles cõsuetudines obseruare:quare peto per vos sibi sentẽtialiter præcipi,& eũ cõpelli:vt ab huiusmodi turbatione & molestatione cesset,& desistat: & super his perpetuũ sibi silẽtium imponi.extra,de resti.spol.audita.de deci. dudũ.de simo.ad apostolicã.Insti.de interdictis.§. retinẽdæ.ff.de seruitu.quoties.ff.si seruitus vẽdicet. sicuti.§.Aristo.extra,c.vt dominicis.& c.nullus.& c.vltimo.de cõsec.dist.j.omnes.extra , de pœni.& remis.omnis.de pœni.dist.vj.placuit.extra , de sepult.c.iĩj.& c.j.& de cõsec.dist.iĩj.nulli. C. lib.xĩj.si curialis relicta ciuita.rus ha.malu.l.vnica.de conse. dist.j.si quis etiã extra. Vel sic libellus concipiatur: L I B. [b]Corã &c.vt š.vsq;,Genesĩj.Iunge,qui mihi iniuriatur recipiẽdo Laurẽtium parochianum meum ad diuina,& obligationes ab eo recipiẽdo, & alia:vt š.vnde peto eum cogi à tali iniuria cessare, & sibi inhiberi, ne talem iniuriã mihi decætero inferre præsumat.ff.de iniur.iniuriarũ.§.fi.& l.sanè. ¶ †In petitorio aũt sic libellus cõcipiet: L I B. Coram &c.vt š.vsq;,Genesij.Iũge, qui in ecclesia sua P,parochianũ meum ad diuina,& eius oblationes recipit: licet sibi nõ sit ius talia faciendi.quare peto ipsum per vos in futurũ à talibus prohiberi: & quod in suam ecclesiã eum de cætero nõ admittat:imò venientẽ repellat, sibi sentẽtialiter inhiberi & præcipi, & super his perpetuũ silentium sibi imponi:vt in præalleg.c.vt domicis.& c.si qs etiã. extra,& c.nulli. ¶ Contra Laurentiũ verò sic concipitur:L I B.Coram &c.conqueror de Laurẽtio, qui mihi in iuribus parochialibus respõdere contemnit:quare peto ipsum per vos cogi mihi in iuribus parochialibus respõdere, videlicet vt in diebus dominicis & festiuis,pascha,ascẽsione Domini,&c.vt š. de cõsec.dist.iĩj.c.j.& extra, de ferijs.c. vlt.& C.eo.l.omnes.ad dictam ecclesiã meã,cuius parochian⁹ est, veniat,& ibi diuina officia audiat, oblationes portet,pœnitẽtiã & eucharistiã,& alia sacramẽta ecclesiastica recipiat:decimas & alia iura soluat, &c. vt š.in primo lib. & ad id peto ipsum sentẽtialiter cõdẽnari:vt in præalleg.cõcord. ¶ †Si verò agatur de finibus:sic libel.cõcip.L I B.Corã &c.Propono ego syndicus talis monasterij cõtra P.quòd tale castrum vel talis ecclesia cum omnibus iuribus,territorijs & pertinẽtijs suis,quæ ad dictum monasterium pertinent pleno iure,cuius territoria & pertinentiæ protenduntur vsq; ad tales fines,& limitatur in eis,& vsq; ad eos abbas & cõuẽtus dicti monasterij & pertinẽtias territoria ipsa ab antiquo possederũt,& nũc tenent & possidẽt,sed ꝑfatus P.homines dicti castri vel ecclesiæ ,& abbatem & conuentũ,& eorum nomine laborãtes impedire & molestare sup possessiõe & agricultura, & alijs ausu temerario præsumit: asserens sibi ius competere in territorio,& pertinẽtijs suprà dictis in animæ suæ periculũ,& dicti monasterij prędiudicium & grauamẽ:quare peto procuratorio nomine pro dictis abbate & cõuẽtu dictum P.ab impedimento & molestatione huiusmodi compesci : & eidem monasterio vsq; ad prędictos fines & termi nos per vestram sententiam adiudicari:& eos debere esse limites eorundem sententialiter declarari:& super prædictis territorijs & pertinentijs,& in ijsdem dicto P.perpetuum silẽtiũ imponi. fines autem sunt hi,&c.extra,eodem.super eo.x.q.j.peruenit.in fin.xvj.q.iĩj.licet in regulis. ¶ †Quid si sit inter duos episcopos contentio? sic libellus concipiet. L I B.Coram &c.propono ego R. Rothomagẽn. archiepiscopus contra episcopũ Lexouien. quòd licet ecclesia sancti Candidi Rothomagẽn . super Sequanam, & parochia eius ecclesiæ,& ecclesia de villa & tota parochia, seu .parochiæ eiusdem villę & ecclesię,seu priorat⁹ sancti Nicolai in foresta de lũda,& decima eiusdẽ foresty,& ipsa foresta necnõ & decima ecclesiæ de Beluaco, & villa ac parochia

Et quo ad ciuile forũ,cuius onera personalia vel realia subibit, & horum neutrũ est solutũ.Licet & his allegationes in parte cõueniant. Audiui dicentes,ꝙ si tota domus locetur,cessabit dubiũ:quia pensiõis decima diuidetur:vt š.sed huic dicto,& eius rationi resisto. Durat enim dubiũ in inquilino cõductore. nec ratio semp vera. Cùm enim ista sit decima prædialis , dico de ipsa non dubitari: siue tota domus , siue pars ei⁹ loceť:quia si baptismalis ecclesia comprehendit vtrãq; parochiã,sicut Bononiæ,integra decima illi solueret: vt plenè dicam j.tit.j.sup iĩj.libello. Si aũt vtraq; istarũ parochialiũ est baptismalis,vel de cõsuetudine illis debenť decimæ prædiales: tũc si tota locetur, pro rata fiet diuisio: si pars, puta inferior , stationario librorum, vel petiarũ, vel barbitonsori, illi ecclesiæ soluetur,in qua est pars illa.si est in vtraq;,fiet diuisio: vt š.Concludit ergo ꝙ si ius parochiale cõsisteret solum in quarta mortuariorũ & decima prędiali: facilis esset quæstio . sed quia nõ sic, vt suprà:quęstio est difficilis,in cuius diffinitiõe multũ cadit arbitratus.finge limitẽ esse inter Andream à dextra, & Ioannẽ à sinistra: quia Io.habet latã domũ,puta xl.pedũ: Andr.emit ex illis decẽ quos vniuit primæ domui: vel vtraq; destructa fabricauit domum nouã. Io. verò cũ sua familia in xxx.remãsit. Istæ casus plus est trãsibilis , quàm si tota xl. vendidisset Io. & ad aliã parochiã vel ad partẽ parochiæ ipsi⁹ prius habitæ ꝑ aliũ trãstulisset. Item minus trãsibilis,qñ aliqs ab ambobus emisset, & fortè domib⁹ destructis nouũ palatiũ feciſſet,ita ꝙ quælibet ecclesia perdidisset suũ. Itẽ finge Andreã à dextra pte habere totã ꝓgeniẽ suorũ agnatorũ: nõ facilè adiudicãdũ eẽt ecclesię sinistræ. Itẽ finge vtrãq; domũ dextrã & sinistrã:vel sinistrã tãtũ esse vilissimã & fœminas pauperculas illas habitare ꝓprias vel cõductas. Itẽ finge ꝙ est alia domus ecclesię dextræ,q̃ in cõpensationẽ cõgruè põt assignari sinistrę. Hoc optimè vidi,si essem episcopus cõionẽ nõ reciperẽ inter illas ecclesias, q̃ est mater discordiæ.ff.de leg.iĩj.cũ pater.§.dulcissimis.extra,de sen.excõ.ex tenore.in fi.sed adiudicata domo parochię dextrę vel sinistrę, ꝓut videbit,si cõpẽsatio,de qua dixi fieri nõ põt,ecclesiã vel parochianũ dãnare ad certũ honorẽ vel cõmodũ,puta dandũ alteri ecclesiæ certã panetã, vel aliud tale in tali festo.vel qđ de funeralib⁹ tãtũ haberet partẽ aliquãtulũ maiorẽ,cẽ ipsam,q̃ ꝓ rata cõtingeret, & de cęteris nihil.habẽda tñ esset cõsideratio decimarũ psonaliũ,si ibi soluerentur.

a ¶ L I B.primus.Rof.vbi š.in qua incorporat libellos bonagui.

b ¶ L I B.Rof.vbi š.cum duabus sequentibus.

a ¶Venerabilis.De qua facit mentionē gl vlt.decr.ſi diligēti.de præſcr.ĩ fi. & de qua formata fuit decre.j.de præſcri.lib.vj.vt ibi not.in j.glo.

b ¶Et quia.Hic aggreditur author verba Roff.de edicto ſi menſor fal.mo. dixerit quod eſt xviĩ.in ordine edictorum.& vĩ.quæ in hoc requiruntur ſecundū Rof.ex poſitionibus patent, & iſte eſt contractus innominatus do vt facias.nec eſt locatio, licet interueniat merces.Datur enim remunerationis gratia.ff.eodem.l.j.

c ¶Non ſoluendo. Quare hoc dicatur declarat Roffr. ſubverſi.ſextum.et ponit alium caſum, quando contra illū egit & obtinuit reus.Hoc probāt leges infrà alleg.

d *De decimis.*

Rubrica.

¶De his ſatis Inn. & Hoſtien. ſuper rubrica vbi poſt eos ſcripſi.& in fine dixit,quomodo de quota non eſt quęrēda ratio. Quidam habent hic rubricam cōpletam, ſcilicet de decimis, primitĩs & oblationibus:ſed cùm author ſolùm de primo tractare diſponeret,ſolùm primū poſuit hic pro rubro . De primitĩs ergo dic vt eo.titu. c.j. & vide qđ ibi ſcripſi ſuper verbo offerre , & verbo amplius, & qđ ibi nota.in vltima glo. & quod ſup ea dixi. de oblationibus ſcripſi ſuper rubri. de parochĩs.et hoc eo.tit.quāuis.ad fi. per Hoſt . plenè in Summa de parochĩs. §.ĩ. Ex practicis authoribus materiam tractauit ſolus Roff.in libello iuris cononici, quam plenè proſequitur per nouem membra diſtincta, &

loci eiuſdē infra fines ſuę diœceſis ſint ſita, & in eiꝰ diſpoſitione ac ptāte de iure cōſiſtāt, dictus tñ eps decimas ipſas & alia iura epiſcopalia in dictis locis de facto cū de iure nequeat,vſurpat:quare peto in prædictis omnem diſpoſitionem & ordinationem inſtitutionē & deſtitutionē mihi & meis ſucceſſoribꝰ adiudicari, & eas mihi lege diœceſana eſſe ſubiectas ſentētialiter declarari: & dicto epiſcopo, & eius ſucceſſoribus perpetuum ſilentium imponi: cùm ſibi nullum ius cōpetat in præmiſsis.peto etiā nomine vel occaſione iurium epiſcopalium in dictis locis ab eo perceptos, quos æſtimo quingentas marchas argenti.Hæc forma probat & approbatur in cōſtit.Greg.ix.extrauaganti. de præſcr.ve
a nerabilis[a].et xvj.q.j.omnes.et extra de relig.do.cō ſtitutus.& ca.cū venerabilis. ¶†Et quia [b] hic de li
5 mitibus & finibꝰ tangitur. ſcias qp quādoqꝫ aliquis
b vult emere decē ſextariatas vel tornaturas de poſſiſsionibus alicuius.vel eſt quæſtio de finibus:& ſic agrimenſor vadit ad locum, vel iuſſu iudicis, vel partium communi aſſenſu, vt. xvj. q.ĩ. inter memoratos.ibi:inſpectores mittendos. extra de præſcriptio. quia indicante.ff. fini.regund.ſi irruptione.Si igitur iſte agrimenſor,qui metitur,renunciat falſum modum, ſcilicet vel plus,vel minus eſſe: ita quòd nocet emptori,vel venditori, vel mihi vel tibi in iudicio finium regun. in quo vtriuſque partis teſtes recipiuntur: vt extra de probationibus. ex literis. vel renunciauit falſam menſuram ædificĩ, vel frumenti,vel vini,vel quocunqꝫ alio modo nos fefellit. Inducit prætor actione in factum, quæ datur ſi mēſor falſum modū dixerit: p quē ab illo noſtrū intereſſe cōſequmur.ff.ſi agrimēſ.fal.mo.di.l. j.& l.ſi mēſor.§.hoc iudiciū.& l.ſiue.& l.vel cuius. extra de emp. & vend.vt menſuræ.ſic conci. libel. LIB.Coram &c.conqueror de P.qui dolo vel lata culpa renunciauit mihi cùm ipſum mitterem ad menſuranda iugera vel fines, decem eſſe iugera & pauciora inueni,vel renunciauit fines vſque ad talem locum tantùm protēdi, qui vlterius producuntur:vnde intereſſe meum ab eo peto, quod æſtimo xx.& ad hoc propono actionem in factum ex illo edicto.ſi menſ. fal. mo. dixerit. ff. eodem.l. iĩ. §.j. extra de præſcrip.quia indicante.de dona.per tuas.
6 ¶†Actor ergo ſic ponet: PO.AC. Pono qp volebam emere à T. decē iugera prædĩ: vel inter te & me & T. erat quæſtio de finibus. Itē quod volebā ſcire an eſſent ibi decē iugera, vel an fines mei vſqꝫ ad talem locum protenderētur.Item qp te agrimenſorem elegi,Item quòd mēſus fuiſti & male.Item quòd renunciaſti mihi prædiū eſſe decē iugerū vel fines meos in murum protēdi: & inueni pauciora eſſe iugera,vel plus eſſe in finibus.Item qp venditor
c cui pretium ſolui, factus eſt non ſoluendo [c]. Item

legataria Titĩ in fundo ſibi decimali ſito in parochia,ſi per onus hæreditatis,vel legati,illum vendit an tranſeat decima? Et dic qp non : quia ſpiritualis : & quia alio iure debebatur, per l. ſi ei.ff.communia prædio.C.de vſu & hab.l.inter antiqua.ff.de contrahen.empt.l.litora.de actio. empt.l. ſi mercedem.§.j.& ff.de ſerui.l.Papinianus.Si autem eſſet decima conuen

qp eſt peritus in menſurandis agris. Item qp dolo tuo vel lata culpa malè menſuraſti,& malè renunciaſti.Prædicta probantur ff.eo.l.j.§.ĩ.iĩ.& fi.& l. ſi duo.§.cōpetat.& §.idem poteſt.¶Reus verò ſic ponet:PO.RE I.Pono qp M.tātùm egit cùm T. de finibus , vel voluit ab eo emere decem iugera. Item qp non ſum peritus in agris menſurādis. Item qp in illo prædio non ſunt niſi tantùm decē iugera. Item qp fines tui vſqꝫ ad talem locū protenduntur. Item qp ego renunciaui illa eſſe decem iugera & fi-
7 nes tantum protendi.¶†Cæterùm, quæſtione definibus mota,ſi actor eos vſurpat, perdit quod petebat:& inſuper tantū agri modū, quātū adimere tentabat:& hoc per l.ſi conſtiterit C.fini.regun.in qua ſic libellus concipitur. LIB. Coram &c.conqueror de P.qui cùm contra me corā tali quæſtionem de finibus prædĩ Titĩ mouiſſet,vel de tali loco vſqꝫ ad talē,ipſe ante ſententiā latam adito iudice authoritate propria ipſos fines , vel ipſum locū vſurpauit:quare peto ipſum P.puniri in amiſsione quæſtionis,quam aduerſus me mouebat: & in tantùm agri modum, quantum vſurpauit mihi de ſuis prædĩs adiudicandum, & ipſum ad id cōdemnari: & ad hoc propono condictionē ex l.ſi.reg.ſi cōſtiterit.xvj.q.ĩ.placuit. De finibus aūt agrorum diuidendis,& diuiſione aliarū rerū: & de actionibus famil.ercīſ.& cōi diui.dixi ſ.de iudi.§.ſequitur.

tionalis, quam dominus primò reciperet à colono partiario, poſtęꝫ ſolutam reliquum diuiditur,iſta bene trāſiret domino vēdente.Item ſi eſſet conuentionalis in prędio alieno , cuius poſtea dominium acquiſiuit.ff. cōmunia prædio.l. quicquid. & de ſer.vrb. præd. ſi quis ædes. Facit ff. de fun. inſtru.l.Seiæ.§. Tyrā dæ. Item ad intelle ctum primę clauſulæ notatę in clemē. ĩ.de deci. in j.gloſ. quæ vult, qp de reditibus & prouentibus hoſpitalium &c. qui in vſus infirmorum & pauperum cōuertūtur, papalis decima nō ſoluaŧ: quæritur an ſit ſoluenda de his, quæ cohuertunŧ in vſus illorū,qui præſunt hoſpitalibꝰ & pauperibus deſeruiūt? Ad negatiuā inducĩ,qp iſtud eſt beneficium principis: & ſic largiſsimè interpretādum eſt.extra,de verbo. ſignifi.olim.Et ſi dicatur priuilegium iuxta ea , q̄ ibi ſcripſi ſuper vlti.gl.ex motu ꝓprio principis cōceſſum, nō ad petitionē eius, cui ꝓficit : ergo vt ſ.oſtendi tñ pōt qp ſit beneficiū: qa de eo,qđ cōcedēti habeaŧ,cōceſſum eſt: cū de decima papali loquimur ſibi,vel alteri ſoluēda. & ſi vis qp habeat nomē

priuilegĩ,etiā in illo ſit cōtra concedentem larga interpretatio, vt ibi dixi. ergo cōuerſum in vſum illorum hoſpitalariorū,qui pauperibus ſeruiunt, & ſine quibus eſſe nō poſſunt, in vſus pauperū & infirmorū dicetur eſſe cōuerſum.Facit C.de vxo.mi.l.j.& ĩ.ff.de fund.inſtru.quæſitū.§.ſi inſtructum.& ff.de bo.poſſ.ex teſta.mili.l.j.ſicut & de medicis militū dicitur.ff. ex quibus cau.ma.l.inter eos.§.fin. & de ipſorum comitibus.ff.de excuſa. tu.l.adminiſtrantes.§.j.ſic & conuerſum dicitur in nauem armandam conuerſum in alimenta nautarū,ſine quibus nauis duci vel regi non poſſet.ff. de exerci.l.j.§.non aūt.ibi: vel nautas exhibendos, &c.ſic & vxoris cauſa parata dicunŧ,quæ parata ſunt ad vſum ſuæ ſeruientis.ff.de auro & argen. leg.l.vxori.§.ĩ.in fi.Bene faciunt ad caſum ff.de itine.actuqꝫ priua.l.veteres.de preca.l.pe.de verb.oblig.ſi ſtipulatus fuero.& de priui.licet. ſecundo reſpō.lib.vj.cū ſuis cōcord.Dicamus igiŧ cū l.ab omnibus.ff.de lega.j. in fi.j.reſpō.qp hæc interpretatio verbis cōuenit,& menti nō repugnat: & cū prędiudiciū alteri nō inferat,eſt tenēda.Iura ad hoc vide ſ.de inſtru.edi. §.nunc aūt.ad fi.ver.v.Eſt aūt ponderandū,qp quæſtio formata eſt de his, quæ cōuertuntur in vſus illorū , qui præſunt hoſpitalibus & pauperibus deſeruiunt:& ſic coniunctim.Si aūt hoſpitale diceretur beneficiū,iuxta ea quæ habentur in cle.de relig.do.qa contingit.§.vt aūt.ipſorū rectores ho-

d *De decimis.* d *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Decimas petenti conuenit rei vendicatio.
2 Decimas petens prædiales,qualiter formabit libellum.
3 Actio confeſſoria ſecundùm quoſdam competit pro decimis.
4 Decimæ ſecundùm quoſdam peti debent conditione ex canone.
5 Agens rei vendicatione pro decimis, non pōt ſibi decimam eſſe debitam dicere.
6 Cogens aliquem in ſpecie ad ſolutionem decimarum,qualiter libellum formabit.
7 Pro decimis ſubtractis,& in futurū ſoluendis,qualiter ſit formandus libellus.
8 Tractus futuri temporis , an ad iudicem ſpectare debeat.
9 Libellus qualiter ſit formandus, vbi vnus rector in recipiendis decimis moleſtatur ab alio.
10 Conceſsio de recipiendo noualium decimas, pro ea portione,qua veteres contingunt,ad quas decimas extendi dicatur.
11 Religioſi,quo caſu poſsint decimas à laicis exigere,& an aliquando ad decimas ſuorum bonorum ſoluendas teneantur.

ſpitalitati non deſeruiunt, licet alimẽta miniſtrorum ſuorũ, qui deſeruiunt poſsint de decima ſoluenda deduci. ea tamẽ, quæ in ſtudio vel alibi percipiunt, veniunt decimanda, propterillud relatiuũ, quæ in vſus, &c. Relatio ergo vel determinatio illa ſuũ caſum non excedat extra, de donatio. c. cùm dilecti. de perpetuo vicario in capella monaſterij, in cuius vicariæ cõſtitutione fuit ordi

natũ, q vicarius oẽs 12 reditus & obuẽtiones haberet & ſol- 13 ueret monaſterio 1 annis ſingulis xl. ſaluo, q annis quibus penderet papa lis decima, ſolũ ſol- a ueret quinquaginta q ipſe teneť ad decimam: vide s. ſu b per rubrica de con. præ. in fi.

ADDE, q quæſtio proxima fuit Oldra. conſi. xj.

a ¶ Domum &c. Hic deficit author quia iſtud domũ, nõ eſt in textu. & ſi corrigis decimã: nõ pro 2 cedit: quia illud nõ eſt etiã in text. ſed eſt ibi diſtinctim de cimarũ oblationũ donationũ decima rum portionẽ. Item iſtud &c. non fuit congruè poſitum, cùm poſt verbum vendicẽt, nil ſequitur. Item in allega- 3 tione ſequenti non inuenies in textu ſuam partem. ſed fateor ibi text. verbi Dei fraudaſtis me parte mea. Item ibi vocat decimas poſſeſsiones ſuas & ſuper iſto text. glo. arguit vt hic.

b ¶ In perſonalibus decimis. Omnes infra ſcripti libelli excepto quinto, q multa ſpecificat, ſumpti fuerunt de libellis Al. ſuper rubri. ex l. j.

c ¶ Vnica. Primò, ſi iſta eccleſia eſt baptiſmalis de iure procedit libellus: & hoc caſu loquatur cano. xvj. q. j. præd. & c. in ſacris. Sed ſi iſta eccleſia cum ſuis limitibus eſt inter limites antiquæ baptiſmalis eccleſiæ: hoc eſt dubiũ, an ſummota conſuetudine procedat libellus quo ad prædiales. & aperti ſunt text. quòd non procedat. xvj. q. j. eccleſiæ. in c. quicunq;. & apertius in c. de decimis. & c. ſtatuimus. & xiij. q. j. decimas. aliàs eſt verſicu. ſub ſecundo §. hinc eſt, quòd decre. nuncios. eo. titu. in parte deciſa, dicebat decimas eccleſijs matricibus deberi. Conſtat aũt illam eſſe matricem, quæ baptizando regenerat. De hoc in cle. de ſent. excom. c. j. per eundem modum facit de præſcript. ex tranſmiſſa. vbi videtur caſus. & facit quod no. xiij. q. j. in fi. ſummæ. & in præ. c. quicunq;. & c. ſtatuimus. & hoc dictum, quod mihi placet, tenuit Ber. in decre. cùm cõtingat. eo. titu. idẽ. Inno. j. decre ad apoſtolicæ. vt ibi ſcripſi. Tancre. in decre. nuncios. eo. tit. niſi eſſet contraria conſuetudo, ſecundũ eos, & idem Ray. eo. tit. par. iij. ver. itẽ aliquis habens. dicens q ſi de conſuetudine dubitetur: dabuntur eccleſiæ baptiſmali. Pro hac opinione quã approbat conſuetudo, facit vitatio enormis prejudicij. Cùm enim antiqua plebs, vel baptiſmalis eccleſia haberet prædiales & perſonales in toto ſuo plebanatu: licet propter hominũ excreſcentiam ſit in diuerſis locis plebanatus, habitatoribus prouiſum de capellis etiam habentibus ſub plebe parochias limitatas: & ſic de oblationibus & perſonalibus decimis, quas tamen ab antiquo ante hominũ augmentum plebs non habebat: voluerunt tñ illis iura de prædialibus prouideri: quas plebs habuerat ab antiquo: quod apertè ſonant verba canonũ inductorũ. Remanet ergo plebs ipſorũ parochia, quo ad q̃dã iura; & ipſorũ matrix. Bene facit de ec. ẽdi. ad audientiam. & quod ibi not. in gl. & ita, in fi. ſic & diœceſis dicitur parochia. xij. q. ij. bonæ. de dona. apoſtolicæ. in princip.

¶ Et per hoc concordari poſſunt gloſſæ diuerſorum dicentium, q prædiales debentur eccleſię parochiali. ſi intelligitur hoc de antiqua parochia & plebania. bene facit, ne cle. vel mo. c. j. lib. vj. vbi etiam plebaniæ habentes ſub ſe capellas cum perpetuis rectoribus, dicuntur parochiales eccleſiæ. Nec obſtat decre. ad decimas. de reſtitu. ſpo. lib. vj. per quam dicit Archid. xiij. q. j. ſuper ſumma. hoc dubium terminari. nam ibi eccleſia ſancti Nicolai non erat matrix, vel baptiſmalis parochianorum illius eccleſiæ. ſed omni parochiali iure carebat, quo ad illos: & hoc fateri videbatur in libello. Item ſolam poſſeſsionem modici temporis allegabat, vt ibi poſt Innocen. ſcripſi ſuper verbo, aliquandiu. & ſuper iij. gloſſ. Alia opin. eſt

Interdictum de non colligendo fructus, an poſsit dari ab illo, cui decimæ talium bonorũ debentur.

Decimæ in quo loco ſolui debeant.

SCire debes † q ſecundũ quoſdam rei vendicatio cõpetit pro decimis peẽdis. xvj. q. j. moderamine. in fi. ibi: domum [a] vendicent, &c. & c. reuertimini. ibi: ſuam partẽ, &c. nam ſi ſua eſt: ergo vendicatur. ff. de rei ven. ſolũ. & tunc ſic concipiť libellus in perſonalibus decimis. [b] LIB. Corã &c. propono contra P. q cùm ipſe ſit parochianus meus: & in mea eccleſia audiat diuina per anni circulũ, & eccleſiaſtica percipiat ſacramẽta: ad ſoluẽdas mihi decimas perſonales de iure tenetur: quod tamẽ facere contradicit: quare peto decimas ipſas perſonales mihi nomine dictæ eccleſiæ ab eo dari & ſolui: & ad hoc propono actionem rei vẽdic. vt in præ. cõcor. & extra, de verb. ſignifi. cauſa. vbi dicitur q decimæ primitiæ & oblationes in bonis eccleſiarũ numerantur. ¶ † Si verò petas prædiales, ſic concipietur libellus: LIB. Corã &c. propono contra P. qui habet prędia ſua in parochia mea: & ex his fructus percipit, de quibus mihi decimam perſoluere cõtemnit vt teneť: quare peto ab eo decimã ipſam mihi ſolui: & ad id ipſum per vos ſentẽtialiter condemnari: & ad hoc propono rei vẽdicationẽ. xvj. q. j. ſi qs laicus. extra, eo. ad apoſtolicæ. de paroch. c. vlt. Vel poteſt dicere in libello q ad eum ſpectat iure dominij, vel quaſi. quod dic ſicut dixi ſ. de cauſa poſ. & proprie. §. ſequiť. verſic. aliæ ſunt. §. nunc dicendum. ¶ † Alij dicunt, q pro decimis cõpetit actio confeſſoria. de qua dixi in eo. tit. §. fi. ff. ſi ſervitimum libellum.

d ¶ Dicunt. Verbum fuit Rof. vbi ſ. poſt

e ¶ Examinata. Facit de præben. c. tibi preſenti. & de conceſ. præb. c. vlti. lib. vj. quod not. in cle. de reſcript. auditor. ſuper ver. debitum. li. conci.

f ¶ Specie. Dicit, quia multas ſpecies ponit, de quibus ſingulariter poſſent formari libelli. ſufficientem autem ſpecificationem nõ poſuit, quam in libello fieri oporteret. Item ſcias, q de conſenſu actoris & rei procedit iſte libellus. nõ enim tũc rector eccleſiæ peteret ab vniuerſitate decimas, quas debent ſingulares, etiam ſi omnes non ſoluendo delinquant. Illas igitur ſolas ab vniuerſitate peteret, quæ debentur ex fructibus vniuerſitatis: & econuerſo vniuerſitas de illis & non de fructibus ſingularum tenebitur reſpondere. xij. q. ij. qui manumittitur. Sed ponderauit author. quod de facto contingit, ſi contra vnum vel plures ſingulares de vniuerſitate petantur decimæ, ſtatim vniuerſitas aſſumit litem, timens vno vel pluribus euictis reliquos etiam vinci: & rector prælegit vnam litem habere, cũ multas. In fructibus autem rei, quæ cõmunis eſſet pluribus & ſingulis, in poteſtate eſt rectoris vel agere cõtra omnes pro tota decima vel cõtra quemlibet ex ſocijs, vel pro parte ſua. vide quod not. xij. q. j. §. vlti. Eſt quia

Ro. eo. titu. §. ij. habens q debeantur prædiales, etiam ſi baptiſmalis non ſit. Nego tamen ſic expreſsiſſe Goff. in c. dandæ ſunt. eo. tit. quem allegat Archid. De Ray. etiam quem alleg. ad idem dico, q contrarium intellexit. nam licet in princ. tituli dixerit prædiales deberi eccleſiæ parochiali: intellexit tamen parochialem baptiſmalem, vt prius dixi. Opinio q in prædialibus ſtetur conſuetudini, tacta eſt in princi. Quartam opin. ponit Rof. ſ. q prædiales debẽtur parochiali prædiorum: perſonales diuidantur inter baptiſmalem & illam, in qua audiuit diuina. Pro hoc facit quod ſcripſi de ſepult. de his ſuper gl. ij. Hoſti. aliquantulum accedit huic vltimæ ī Sum. eo. tit. §. cui danda. in prin. dicens perſonales dandas eccleſiæ parochiali ſeu baptiſmali, id eſt, vbi audit diuina, & percipit ſacramenta, p c. quia. xvj. q. j. Prædiales verò parochiæ prędiorũ. eo. titu. quoniam. de paro. c. fi. niſi aliud habeat cõſuetudo eo. titu. cũ ſint. Et aduerte: qa iſtæ duæ opiniões quæ recognoſcunt baptiſmalẽ eſſe parochialẽ, etiam quo ad perſonales, licet hoc non ſeruetur multùm: fortificant primã opi. Ber. & ſequacium, quæ placet. Si enim illa parochialis nõ eſſet, quomodo poſſet ſuo iure baptizare non parochianos. Item cùm illud ſacramentum ſit principale: & fundamentum omnium ſacramentorum. de presbyte. non bap. c. fi. nònne ſonat in abſurdum dicere ius parochiale per illud nõ præſeruari? Fateor autem, q tribus caſibus opi. Roff. & ſequacium poſſet procedere: primum dixi ſcilicet cum illud habet conſuetudo. Secundus eſt, qñ in limitatione nouæ capellæ cùm aliter animabus prouideri non poſſet, epiſcopus de ſui capituli conſenſu aſsignauit. Ioan. Cal. ipſi nouæ capellæ decimas prædiales ſuæ limitationis. facit præ. c. ſtatuimus. xvj. q. j. & quod ſcripſi poſt Hoſtien. de eccle. ædi. ad audientiam. j. ſuper verſi. prouentus. & ſuper glo. ij. & quod not. de religio. domi. cõſtitutus. aliàs niſi expreſsè aſsignaſſet, licet limitaſſet, non venirent prædiales per prima iura. Tertius eſt, quando in aliquo magno territorio erant cõplures eccleſiæ, & nostra baptiſmalis: & de nouo vna illarum in plebaniam aliarũ & baptiſmalem erigitur. vel de nouo plebs vna ſuper illa conſtruitur cum baptiſmo: tunc enim non ſolùm aliquorum canonum ratio ſuperior ceſſat, quo ad plebẽ, ſed etiam reuoluitur pro cappellis. & hoc caſu procedere poſſet quarta opi. circa perſonales. Hanc materiam conuenienter decret. cùm contingat. eod. titu. ideo hic ſic plenè tractaui: quia remiſsiones, quas ibi dedi in princ. ij. glo. ſufficientes non eſſe perpendi.

ADDE, cui eccleſiæ, an baptiſmali an parochiali debeatur decima, Calde. conſil. ij. eo. titu.

ſtatim ſubdit de pecoribus & paſcuis, ſcias de decimis animalium, an ſint perſonales, an prædiales. no. xiij. q. j. §. ij. ver. quis paſcit. & extra, eo. tit. ad apoſtolicæ. in gl. ij. Sed dubitatur quo tempore petantur, vel libellus pro illis porrigatur, ſiue porrigi poſsit. Eſt ſciendum, quòd omnis obligatio de re nondum orta vel nata, quantumcunq; ſit pura, diem & condictionē habet, ſi naſcet, & cū nata fuerit. Hoc patet ff. de verb. obliga. inter ſtipulantem. §. ſacram. verſicu. pro quo, & illud. & l. interdum. a & iſte eſt vnus fructus pecorum, ſcilicet agni, vel hœduli. alius conſiſtit in lacte, ex quo etiam fit caſeus: tertius in lana. Patet Inſtitutio. de rerum diuiſi. §. in pecudum. & de his datur verſus, In pecudū fructu, &c. & nota. eodem titu. Peruenit. Communiter tenetur de perſonalibus cum Ray. & Gof. quod in ſi. anni ſoluendę ſunt: qa particularis ſolutio & creditori & debitori videtur incōmoda. ff. famil. erciſcū. l. planè. & dixit canon, ecce annus elapſus eſt, & nihil poſuiſtis in theſauros. c quod verbū ad perſonales etiam pertinet. xvj. q. j. reuertimini. & vide quod d ibi notatur in gloſ. 9 non tamen. Et ſi diceres quòd quolibet menſe inſtantia dabitur de ſeptima na: & dic vt ibi notā vt dicit Hoſtiē. ſi intra annum velit ſoluere, refutari nō poterit: quia iure non eſt expreſſum. Hoc no. ī Summa, eo. tit. §. & qua liter. verſ. ſunt aūt. vbi ſubdit ad propoſitū de decimis animalium quoad fœtus: quod ſecundùm legem Leuitici vlti. c. videtur deberi decimū in ordine naſcendi, qualecunq;, optimum, vel minimū: quod intellige, ſi ab alijs cognoſcatur: aliàs ceſſabit ille rigor. Facit de ſepultur. ſacris. & qđ ibi no. ff. de vſufruc. vſufructuariū venari. §. ſi in viuarijs. & ff. de condi. inde. l. ſi pœnæ cā. §. ij. & de re. cred. nā & ſi fur. §. j. Et videt q; ſtatim dari poſsit, ne cogatur agricola eſſe procurator ſacerdotis. facit C. de ero. mili. anno. l. nulli militum. lib. xij. ff. ad Trebellia. l. poſtulante. §. vlti. & de leg. iij. fideicommiſſa. §. ſi rem. dicendum tamen eſt quòd præſtari debet mediocre: & iura de mediocritate loquentia, quære de fil. presby. literas. in vlti. glo. de cenſi. quanto. in gl. iij. & ſuper regula, in obſcuris. lib. vj. allega. Ho. vbi ſ. non dandum Deo, quod dedignatur homo. xlix. diſt. ca. vlt. dabitur ergo agnus, vel hœdus lactatus & congruus ad vſum, vt ſcripſi eo. tit. cùm hortis, vel pecoribus, vel negotiatione, vel militia, vel venatione, vt eo. tit. nō eſt in poteſtate, vel molendino ad vētū: vt eo. tit. ex trāſmiſſa. vel in aqua, vel in clibano, vel mercimonio. eo. titu. paſtoralis. vel domibus, vel paſcuis: vt eo. titu. cōmiſſum. vel piſcarijs, vel fœno, vel lana: vt eo. tit. peruenit. a vel de apibus: vt eo. tit. nūcios. vel de omni licitè quæſito: vt in præ. ca. nō eſt. & c. nuncios. & c. ex tranſmiſſa. vel etiam primitias. vt eo. tit. c. j. mihi ſoluere cōtradicunt conſuetudinē præſcriptā in fuæ nequitiæ præſidiū allegantes in animarū ſuarū periculū, & meæ eccleſiæ præiudiciū & grauamen. quare peto ipſos cogi ad præſtationē decimarum: & eos ad id ſententialiter condēnari. extra, eo. prohibemus. & in prædictis cōcor. An cōſuetudo in talibus valeat, vel præſcriptio currat: no. eo. tit. in aliquibus. extra, de parochi. c. vlti. de præſcriptioni. cauſam, quæ. 7 ¶†Pro ſubtractis & ſoluendis in futurum: ſic concipitur libellus. L I B. Coram &c. cōqueror de P. qui per duos annos tales fundos intra meæ decimationis ſeu parochiæ fines coluit; & de fructibus inde perceptis mihi decimā ſoluere recuſauit. quare peto ab eo nomine dictæ eccleſiæ decē corbes frumēti pro decimis indebitè retentis atq; ſubtractis: pēto etiā eum cōpelli ad ſolutionē decimarum, pro illis terris mihi ſeu eccleſię meæ in poſterum faciendā: & ad id eum ſentētialiter condēnari. extra, de paroch. c. vlti. xvi. q. j. ſi quis laicus. extra, eod. quoniā. & c. cùm contingat. ff. de cenſi. forma. §. ſi verò. ſed ei, b quod dixi in poſterū, eſt contra. ¶†Quia tractus futuri temporis nō ſpectat ad iudicem. ff. de vſur. l. j. ff. de iudi. nō quemadmodū. c extra, de offi. ord. Romana. §. ſi mulier. ſed aliud eſt in ſeruitutibus & annuis pręſtationibus. ff. ſi ſeruitus vend. harū. & l. egi. extra, de ſepul. in noſtram. verſic. talem. vbi de hoc. & j. de cenſi. in princip. d ¶†Quòd ſi vnus rector alium moleſtat in recipiēdis decimis, ſic libellū cōtra eum cōcipiet? L I B. c Coram &c. propono ego T. rector talis eccleſię cōtra P. rectorem eccleſiæ ſancti Petri, q; ipſe me turbat indebitè: & moleſtat ſuper poſſeſsiōe, vel quaſi percipiendi decimas ab H. de talibus terris intra metas parochiæ meæ ſitis: quare peto eum prohiberi & cōpelli ceſſare ab iniuria ipſa & moleſtatione ſeu turbatione, quam mihi ſeu eccleſiæ meæ infert: & quod in futurū pacificè & quietè eaſdē decimas me percipere & poſsidere permittat. eo. tit. dudum. extra, de reſtitu. ſpol. audita. Inſti. de interdic. ſcilicet retinendæ. & vide ſuprà titu. proxi. in prin. & ſ. de cauſa poſ. & proprie. verſi. in retinendæ. 10 ¶†In ſumma nota q; ſi concedit alicui, vt nualiū decimas pro ea portione recipere valeat, qua veteres eum contingunt: nō extenditur hoc priuilegium ad illas decimas, quas alij tempore indulti priuilegij poſsidebāt: nec etiā ad alias veteres: niſi ſolùm in his locis, vbi Imperator tempore impetrationis habebat, & pro ea etiam portione tantùm, quam eo tempore percipiebat, antiquas. Item non extenditur, niſi ſolùm ad medietatē decimarū nualium præſentiū vel futurorum: licet Imperator tempore impetrationis taliter veteres perciperet: niſi in Chartuſienſibus & Ciſtercienſibus. Si tamē parochialis eccleſia in tantum grauaretur ex hoc, q; rector eius cōgruè nequeat ſuſtentari, ſuper hoc mines. Bene facit ff. de ſolutio. ſi ſeruus. de cenſi. in fine. & facit ff. de verb. oblig. ſtipulatio. iſta. §. ſi inter certā. & quod ibi no. in j. gl. ſecundū literā, primitia agnorū. ſed communiter litera habet agrorū. cui conuenit, quod ibi ſequitur in glo. & certum eſt primitias cōpetere etiā de fructibus agrorum: vt extra, eo. tit. c. j. De lana videtur q; ſtatim ſolui & exigi poſsit: cùm nulla ſit cauſa differendi. & ſolet fieri in anno. de lacte videtur etiā. Idem ſi fiāt tantùm de illo caſei ſacerdote, conſentiēte, poſſet differri: & de his nota. in prędicto c. reuertimini. in fi. pe. gl. Satis puto in his cōſuetudinē attendendā. Facit eo. tit. c. cū ſint homines. & c. in aliquib9. & quod ibi dixi poſt Io. ſup vlt. gl. in prę dialib9. vide quod not. j. verſicu. vlti. ADDE quando decima agnorū & & hœdorū ſit ſoluē da, Ol. cōſ. ccxxvj. ¶ Peruenit. Et ibi ſuper glo. ij. notaui multas tales ſpecies Goffre. ¶Sed ei. Hanc obiectionē & ſolutionem ponunt prædicti tres. ¶ Quēadmodum. Vbi ſatis de hoc in vlti. glo. ¶De cēſib. in prin. Patet hoc eo. tit. dum. in fi. per quā decre. Albe. Gal. ti. de lib. ob. in fi. dicebat ꝓcedere hunc libellū. L I B. Peto à Titio decimas vł affictū tale talis fundi, ꝓ tēpore pręterito: & ipſum mihi cōdemnari, vt ſine inquiſitiōe id mihi præſtet in futurū. ¶ L I B. Bonaguid. & Ægid. ¶ Quia perſonæ. Quam hodie vide eo. tit. c. ij. lib. vj. & incipit, ſtatuto. ¶ De rei vend. non ſolū. Vt ſcripſi eo. titu. ex parte. ij. ſup fi. vlt. gl. debebat allegare l. prę. quæ incipit, ſi verò. ibi etiā ſcripſi, qđ Alex. & Guido ſic cōſulerūt. Inuenio etiam Io. de Deo & Alb. Pap. ſic iudicaſſe.

11 prouideat ei de decimis. †Sed & ſi religioſi exēpti, vel alij decimas à laicis detentas eis de facto infeudant: vt ſic laici recognoſcant ſe ab ipſis eas tenere: non tamen religioſi illas ab eis, poſt talem recognitionem poterunt ſine diœceſani conſenſu acquirere: illas autē de laicorum manibus acquirere poterunt: quæ ante tempus Laterañ. concilij, illis fuerūt in perpetuū conceſſæ. Item religioſi tam exempti q; alij de poſſeſsionibus hactenus acquiſitis, & in poſterum acquirendis, ſoluant decimas: niſi ſuper hoc ſpeciali priuilegio ſint muniti: & epiſcopi eccleſijs conquerentibus iuſtitiam reddant: niſi de rebus exēptis agatur. Sed & licet in aliqua parochia omnes maiores decimas, vel earum partem de manibus laicorū acquirant: nō tamen poſſunt pro eadem vel ſimili portione percipere decimas nualium, quæ ibi fiunt. & hæc omnia continentur in f conſti. Alexan. iij. eo. titu. quia perſonæ. f Et vide quid iuris ſit de noualibus. ſuprà de proba. §. pro-
12 bare. verſic. circa. & ſeq. ¶†Vltimò quæritur, vtrū P. cui debetur decima, poſsit petere interdici domino fundi, ne fructus colligat vel exportet, niſi eo vel eius nuncio præſente: timens fortè inde de- a cima defraudari. Et videt q; non: quia fundus alienus eſt: licet debeat P. decimam. nec in bonis eius eſt. ff. de polli. ſi quis rem. §. ſi decimā. vnde nō poteſt ipſe, vel nuncius eſſe in fundo inuito domino. b C. de pact. l. fin. C. de Iudæis. l. nemo. Si enim timet fraudem vel machinationē, hoc probet. ff. ſol. mat. l. etiam. §. j. ff. de col. bo. l. j. §. cōfitetur. ff. de proba. quoties. §. qui dolo. Sed dic eum audiendū. arg. C. c lib. x. qñ & quib9 de. qua. pars ex bo. decu. l. ij. ibi: g ſub aſpectu curialiū. ff. de rei ven. nō ſolùm. g quia ſi habet partē in fructibus ratione decimæ: ergo & d in fundo: quia fructus ſunt pars fundi: vt ff. de rei ven. fructus. & in re cōi potior eſt cauſa prohibentis. ff. cōi diuid. Sabinus. & quod debeat ipſe P. vel eius nuncius intereſſe, probat. ff. de procu. Paulus. h ff. de inoffic. teſta. & ſi ſuſpecta. §. j. h ff. de adop. nā ita diuus. ff. de app. ſi proluſorio. ff. de euict. ſi parētes. ff. de re iud. de vnoquoq;. ff. de autho. tu. l. fi. C. de vſu & ha. ſi ita legatus. C. de his, q; ad eccle. con. præſenti. §. ſanè. C. de ſer. fu. l. ij. & hoc idem faciūt hodie iudices, qñ agitur de fructibus alicuius prędij. Item facit, quia palea eſt in fructu. ff. qui. mod. vſufruc. amit. ſi vſufructuarius. quæ lex p̄ſtat arg. q; decima ſoluenda ſit prius q̄ granū à palea ſeparetur. & arg. ff. de acquirend. re. do. adeo. §. cū quis e ex. & ij. q. j. multi. ibi, venit in meſſe, vt palea, &c. xxxiij. q. iij. recurrat. Item præmiſſa vera ſunt, niſi f conſuetudo approbata à principe ſit in cōtrarium: vt ff. de pub. & vec. ſi publicanus. in fi. ſed ſi cōſuetudo ipſa pareret occaſionem ſubripiendi, ſeruāda
13 non eſſet: vt in auť. vt nulli iud. §. quia verò. ¶†Et g eſt ſimilis ſolutio ad quæſtionem qua quæritur, ſi mihi ſoluiſti decimā in domo mea: & volo vt prę- ſtes in area ſecundùm Vber. Vbi autem fraus non timetur, & etiam vbi timetur, poſtq; decimatū eſt in agro, videtur q; ruſticus tenetur decimam bladi & vini portare ad horreū eius, cui ſoluitur: vt probatur & not. xvj. q. j. reuertimini. prope princ.

De regularibus & tranſeuntibus ad religionem. i *Rubrica.*

h ¶Si ſuſpecta. §. j. Per modum iſtarum duarum legum facit de procur. c. ij. lib. vj.

Bald. de decimis. *Rubrica.*

Anis, cui debeť decima, poſsit petere īterdici poſſeſſori, ne vindemiet, niſi eo p̄nte, vel eius nūcio. ver. fi. plenè p G. Et an palea ſit ī fructu, ita q; ps paleæ debeat colligi. ibidē. G. facit ff. de cōtrah. emp. l. cū manu ſata. §. j. Bal. vide qđ no. de ſer. ruſt. p̄d. l. certo generi.

De regularibus & tranſeuntibus ad relig. i *Rubrica.*

¶Ex practicis authoribus ſolus Roſ. in l ibello iuris canonici poſuit hanc Profeſsio

rubricã & in diuersis.postillam prosequitur hanc.Recurrẽdum est igitur ad Summistas:et quia author quæstiones ad materiam collegit sub ti.de sta.mona.quas ibi posui. ibi reseruare concepi.Casus tamẽ quibus religiosus eadẽ specie peccati plus peccat,q̃ alter,scripsi post Hos.de hę reti.accusatus.li.vj. in vlt.glo.in nouel.

a ✠FORMA. Roland.& est vñ. partis in for.

b ¶Vel. Hoc addit author & bene.

c ¶Intrare.Hoc non dicit illa constitutio,nec est verum.

d ¶Non solũ. Quæ habetur eo.ti.li.vj. loquitur tamen in prædicatoribus & minoribus tãtùm: prorogata tamen est ad alios mendicantes: vt eo.ti.cõstitutionem.

e ¶Greg.ix.Imò fuit Inn.iiij.sicut & ꝓxi.& necessariò seruantur,vt reductæ in vj.

f ✠FORMA. etiam Rolan. sub præcedenti.

g ¶ In instrumento donationis.i.in illa forma,qua ponitur instrumentum donationis.

h ¶Secũdùm Mart. de Fa.cuius fuit iste ver.cõuersio.cũ forma ſ.mihi chart.v.

i ¶LIB. Ros.fuit iste libellus & seq. vers.s.parte j.ad fi.

k ¶Ver.vlt.ſ.q incipit, vltimò not. Scias etiã ꝙ hæc rubrica nõ est in suo ordine, sed est sub ti.de offi.ordi.

l ¶Quanto. Quod dic vt in cõstitutione Benedicti quæ incipit, pastor bonus. & videas hic, qd̃ loquit̃ de ꝓfesso:sed quid de nouitio,qui per annũ portauit habitum, poteritne agere,vt recipiat̃ ipsius profesio,vel vt tractetur vt professus? Host.in decre.cùm causam. de ele. tenet quòd cogitur monasterium professionem recipere: nisi iustam causam ostendat. Plus ibi

SVMMARIVM.

Professio in manu Abbatis vel Prioris vel alterius qualiter,& sub qua verborũ forma sit faciẽda.
Professionis vel conuersionis instrumentum,qualiter sit conficiendum.
Cõstitutus in tẽpore probationis,an possit aliã religionẽ intrare, aut alibi professionẽ aliam facere.
Professionem faciens,an,& sub qua verborum forma possit monasterio donationem facere.
Conuersio simplex minus est, quàm monachatio.
Monachus non fit,nisi regulam profiteatur,abrenuncians seculo & pompis eius.
Conuersio simplex qualiter sit scribenda.
Professionem in lecto ægritudinis emittens,an recuperata sanitate possit eam reuocare.
Contra monachum de monasterio discedentem, qualiter sit libellus formandus.
Potestas quando & quare contra ciuem,aut pater contra filium libellum concipere possit.
Monachus quo casu contra abbatem possit agere.
Vouens religionem intrare, an possit ad habitum suscipiendum cogi.
Monachatio excommunicati an teneat.

PRofessio ligat aliquẽ,vt religione assumpta manere cogatur.extra,eo.ad apostolicã.& c.sicut.& c.porrectum. ¶†Fiet autem sic professio in manu abbatis, vel prioris vel alterius,vt in c.porrectum.

✠FORMA. Ego T.promitto Deo & sanctis eius,& vobis domino Abbati,vel priori,corã vobis & cõuẽtu vestro,me perpetuã cõtinẽtiã seruaturũ in hac domo,vel monasterio,q̃tũ Deus fragilitati meæ permiserit:& renũcio propr̃is: & vobis debitã secũdùm regulã talis ordinis obedientiã & reuerẽtiam ac stabilitatẽ & cõuersionẽ morum meorũ promitto.Pòst recipiat habitũ.& talis professio facit monachũ.Hoc probatur xx.q.j.vidua. & in præ.c.porrectum.& c.ex parte.de renun.ex trãsmissa.de sta.mo.cùm ad monasterium.in fi.& debet fieri in scriptis:vt hæc scriptura eius contrariam cõuincat voluntatẽ:vt in præ.c.vidua.& xxvñ.q.j.omnes fœminæ. ¶†Conuersionis autem & professionis instrumẽtum hoc modo ẽficietur:

a FORMA.[a] T.cupiẽs pro Christi amore animæq̃ suæ salute sanctã talis ordinis religionẽ subire,& iugo obediẽtiæ se subm̃cere acligare, & residuũ vitæ suæ regulari disciplinæ subm̃cere:vt liber tus valeat dño famulari salua suorũ dispositiõe bonorũ,& testamẽto pridie à se facto manu talis notarij cõfecto,obtulit personã suã Deo & beato Benedicto,clausis manibus suis intra manus talis Abbatis vel Prioris & cõuẽtus talis loci ordinis sancti Benedicti recipiẽtis vice & nomine ipsius ecclesiæ & se suiq̃ successoribus dans,ponẽs & promittẽs ac ꝓfitẽs stabilitatẽ,cõuersionẽ morũ,obediẽtiã,cõtinẽtiã,proprij q̃ carẽtiã,iuxta regulã prefati ordinis & canonicas sanctiones,hoc mõ: ipse nãq̃ T. flexis corã alteri genib⁹,quãdã in manu tenẽs schedulã eã legit,vel[b] ab alio lectã & intellectã audiuit & approbauit cõtinẽtiæ talis:Ego T. ꝓmitto &c. vt s.demũ vterq̃ ipsorũ videlicet Abbas & fratres vice & nomine dictæ ecclesiæ & cõuẽt⁹:& ipse T. solẽniter renũciauerũt tẽpori ꝓbationis iuris & regulæ supràdictæ,qbus oĩbus sic peractis,dict⁹ abbas & tales fratres eiusdẽ cõuẽtus dictũ T.ad pacis osculũ receperũt.Iũge si vis, Veni creator spiritus,solẽniter decãtates.hoc ꝓbat̃ in præ.cõcor.Itẽ quod dixi de renũciatione, ꝓbat̃ extra, de regula, ad apostolicã.cũ suis cõcor.¶Quod autẽ de renũciatione dixi,ponẽdũ est vbi ante tp̃s ꝓbationis & intra annũ fit ꝓfesio.¶†Et scias,ꝙ hodie cõstitutus in tẽpore ꝓbationis,nõ potest aliã religionẽ intrare.[c] nec illo durãte valet professio facta, imò eã recipiẽtes grauiter puniũtur: vt legit̃ in quadã extrauagãti cõstitutione Inn.iiij.de regula.& trãs.ad reli.nõ solũ.[d]Itẽ nõ tenet ꝓfesio ante xiiij.annũ

e facta,vt in cõstitutione Greg.ix.[e] eo.ti.is,qui.sed hęc iura nõ fuerũt morib⁹ vtentiũ approbata.iiij.

4 disi ĩstis.& §.seq. ¶†Hoc quoq̃ notãdũ est,ꝙ huiusmodi profitẽtes,qñq̃ nõ testm̃, sed donationẽ faciũt monasterio de oĩb⁹ bonis suis.extra,de priui.vt in priuilegia.In qua donatione sic dicetur:

f ✠FORMA.[f] Frater T.nõdum tñ professus omnipotentis Dei & beatæ virginis intuitu, ac pro suorũ parẽtumq̃ eius remedio peccatorũ,dedit & donauit purè, liberè ac irreuocabiliter inter viuos tali Abbati,&c.prout habet̃ s.de instru.edi.§. porrò.in instrumẽto donatiõis.

g[g] ¶†Cõuersio aũt simplex min⁹ est,q̃ monachatio,secũdũ Mar.de Fa.

5 h[h] quia monachus nõ fit,nisi profiteat̃ regulã: & abrenũciet seculo & pompis eius:vt s.in aut̃.de monachis.§.si autẽ nihil.extra,de sta.mo.cùm ad monasteriũ. ¶†Simplex ergo conuersio,sic scribetur:

✠FORMA. Ego B.offero me ac mea tali ecclesiæ,& promitto tali dño Abbati & suis successoribus obediẽtiam & reuerẽtiam,vt cõuersus. ¶Quod si minor fuerit,iurabit etiam more minorũ.arg.extra,de proba.in prẽsentia. verũtamẽ qñ laici trãseũt ad aliquã ecclesiã, quãdoq̃ offerũt simul se & sua: vt in præsentia. quãdoq̃ simpliciter se. super quo quid iuris sit,not.extra,de cleri.cõiu.quod à te.C. de sac.sanc.eccle.aut̃.ingressi.& xxvñ.q.ñ.vt lex. xc.dis.si quis episcopus vacans.& in aut̃.de mona. §.si quis autẽ.& j.de stat.mo.versi.xliij.& seq.&

7 concipitur libellus,vt j.de conuer.cõiug. ¶†Professionẽ autẽ quandoq̃ quis in lecto ægritudinis emittit:sed recuperata sanitate seruare cõtennit.cõtra quẽ sic libellus cõcipitur: LIB.

i[i] Corã &c.propono ego Abbas vel syndicus talis monasterij,cõtra P.q̃ cùm ipse sit monasterij ipsius monachus, professionemq̃ fecerit,& habitũ susceperit:nunc habitu postposito ad monasterium venire recusat, & cum alĩs fratribus viuere iuxta beati Benedicti regulam:quare ipsum in monachum prædicti monasterij vendico, adiecta causa, de iure canonico: quo cauetur q̃ professi debeant manere in monasterio & regulam profiteri:& ad hoc ipsum peto per officium vestrum cõpelli.extra,eo.sicut nobis. & c.porrectũ.in fi.extra,de renũ.ex transmissa.vel si es legista,dic vt s.de offi.ord.vers.eod. ¶Eodem etiam modo potest cõcipi cõtra eũ,qui dum sanus esset,vouit & habitũ susc epit:& ingredi nõ curat,

8 verbis cõpetenter mutatis. ¶†Quod si monachus de monasterio discesserit,libel.sic cõcipietur: LI. Corã &c.propono cõtra P.monachũ ipsius monasterij,q̃ ipse sine licẽtia dimisso monasterio, ad illud redire recusans,& per Mundũ vagando discurrit in animæ suæ periculũ,& ordinis infamiã & iacturam:vnde peto ipsum per vos cogi per cẽsuras ecclesiasticas quod ad ipsum monasterium resumpto malè dimisso habitu reuertat̃:ibiq̃ viuat,ac domino seruiat secũdùm ordinẽ regularẽ: vt in præ. c.sicut nobis.eo.ti.ex parte.& c.fi.& xviij.q.ñ.abbates.Adde si vis,& ipsum in monachũ meũ vẽdico.adiecta causa:quia monachus est.ar.ff.de rei vẽ.

9 l.j.& ff.ad munici.de iure omniũ. ¶†Eodẽ etiã modo potest potestas cõcipere contra ciuẽ:vt in prę. l.& pater contra filium.extra,de cõuer.infide.c.fi.

k quod dic vt s.de ma.& obe.ver.vlt.[k] & seq. ¶Pro rebus etiã quas monachus fugitiuus acquisiuit,ab-

10 bas libellum sic cõcipiet:vt j.de sta.mo. ¶†Et cõtra quoq̃ potest ille cõtra Abbatẽ libellũ cõcipere vt illũ recipiat,verbis cõpetenter mutatis:vt in præ.

l concord.canonicis,& extra,de offic.ordi.quanto.[l]

11 ¶†Quod si nondum susceperit habitũ, sed vouit intrare,sic dicet: LIB. Corã &c.propono contra P.quòd ipse votum emisit,ꝙ fieret monachus seu frater minor, iunctisque manibus Abbati nostro, vel priori se reddidit in monachum & in fratrem: ipse verò non attendens, ꝙ melius est non vouere,quàm votum non adimplere,in animæ suæ periculum habitum recusat susc ipere,& ad monasterium se transferre.quare peto ipsum per vos cogi, votum ipsum adimplere & habitum recipere: & ꝙ monachus vel frater fiat:& ipsum ad hoc sentẽtialiter cõdemnari.extra, eo.porrectum.& c.sicut.

dixit,ꝙ si in aliquo monasterio aliquis recipiẽ: & ibi per annũ manet,vt frater habitu non mutato, & anno elapso,parat⁹ est profiteri & seruare regulã: cogitur monasterium ipsum recipere.Nã ad Hos. intrauit, vt animã saluaret: & monasteria ad hæc sunt instituta,s.ad saluãdas animas volentium etiam eis profiteri. Puto ꝙ hoc põderauit receptionẽ,de qua loquitur. & intelligo de receptione simpliciter & purè facta, non ad probationẽ tantùm:quia tunc quãtocunq̃ tẽpore ibi staret extra habitũ, nulla esset inuicem obligatio.Si autem manet in habitu in distincto,vel distincto, non tamẽ distinctè petenti, lapso anno professus est:& hincinde contracta est inuicẽ obligatio.quod dic vt eo.ti.c.j.li.vj. & in cle.eo.tit.eos, qui.& puto ꝙ agere posset vt reciperetur expressa profesio:quia hoc ei⁹ interest:licet professus sit tacitè.quod patet de elec.null⁹. & c.indemnitatibus.in prin.lib.vj. & in cle.de sta.mone in agro.§.sanè.

12 ¶†Et nota q̃ monachatio excõmunicati tenet: vt probatur extra, de sen.excõ.cũ illorũ.ibi: exhibere nolentes eorũ prælatis, &c. melius tamẽ faciũt sciẽtes illũ excõmunicatũ, si eum nõ recipiũt: nec abbas talem tempore probationis absoluere potest.[a]
¶ Quæ autẽ hic desunt, vide j. in ca. de sta. mona.

a ¶ Absoluere potest. Fuerũt hęc verba & totus iste versi. Inn. in præ. c. cũ illorũ. & omnino vide quod scripsi super versi. talibus. & quod scripsi eodẽ tit. de sent. excõ. religioso. lib. vj. super versi. nõ posit.

b De conuersione coniugatorum.[b] *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter sit contra coniugatam conuersam concipiendus.
2 Interdictum de vxore exhibenda, aut deducenda, quo casu viro competere dicatur.
3 Reuertẽs ab hęresi qualiter formare debeat libellũ.
4 Altero coniugũ à monasterio reuocato, bona collata etiam repeti possunt.
5 Iurãte aliquo cũ aliqua cõtrahere, demum iurat religionẽ intrare; an secũdum iuramẽtum præualeat.

Bal. De regularibus. Rub.

Qualiter scribaꝫ oblatio & professio. G. Itẽ q̃ excõicatus põt p̃soyterari & monachari. versi. fin. G.

b *De conuersione coniugatorũ. Rubrica.*

¶ Sol⁹ Rof. ex practicis authorib⁹ posuit & ꝓsequit hãc rubricã in libellis iuris cano. quã etiã p Summistas videre poteris, repetito qđ dixi in rubrica proxi. Ad aceruũ quæstionũ aliquas reseruabo huic titu. congruentes.

¶ Contra virũ. Illũ formauit Mart. de Fan. mihi char. v.

¶ C. fi. Vide quod ibi no. p quod c. licitè author hic posuit hũc libellũ; cũ alia tota rubrica loqueret de cõuersione ad religionẽ, nõ ad fidem. facit rubrica proxima.

¶ Sic lib. cõci. secundùm Rof. vbi ſ. vltimo membro.

¶ Secũdũ iuramẽtũ. Et dicebat hũc spãlissimũ casum, quẽ dicit alibi non inueniri, q̃ ex duobus obligãtib⁹, pl⁹ obligat secũdũ q̃ primũ. Ad qđ ĩducit decre. ex publico. p quã patet q̃ etiã primo ¦vinculo de præsenti prę-ualet secũdũ de futuro. nã si contraxi per verba de p̃senti cũ B. postea iuro religionẽ intrare, hoc secũdum valet: qa licitũ est intrare, vt ibi. Si ergo vincit vinculũ de præsenti, fortius vincere debet vinculum de futuro.

SIc libellus cõcip. L I. Corã &c. ꝓponor cõtra Bertã vxorẽ meã, q̃ licet cũ ea matrimoniũ cõtraxerim, & inter me & eã carnalis fuerit copula subsecuta: ipsa tñ me cõtradicẽte & inuito seu ignorãte talẽ, est vt dicit, religionẽ ꝓfessa: sumẽdo in tali monasterio habitũ religionis de facto, cũ de iure nõ posset. Cũ igit secũdũ Apostolũ mulier nõ habeat potestatẽ sui corporis, sed vir: iõ peto ipsam mihi restitui & reddi, & p vos eã cõpelli, q̃ redeat ad me, & me tanq̃ virũ suũ maritali affectiõe ptractet: & ad id ipsam sn̄ialiter cõdẽnari. extra, e. p̃terea. & c. qđ. in prin. & c. ad apostolicã. & c. verũ. xxvñ. q. ñ. sunt q̃ dicũt. & c. Agathosa. Ecõtra eodẽ mõ vxor cõcipiet cõtra virũ. [c] ¶†Itẽ de iure ciuili, vir habet interdictũ de vxore exhibẽda: cũ ipsa eo inuito detineꝫ, & ea exhibita, habet interdictũ de vxore deducẽda. C. de lib. exhi. l. fi. ff. e. l. j. in fi. & l. imo. extra, de spõsa. nõ est. & cõci. lib. vt j. de spõsa. ſ. fi. in fi. ¶ Sed si filiꝰ detineꝫ: dic vt j. ti. ꝓx. ¶†Is aũt, q̃ ab hæresi reuertit, sic cõci. lib. L I B. Corã &c. ꝓpono cõtra P. vxorẽ meã, q̃ cũ olim inter me & ipsam matrimoniũ legitimè cõtractũ, fuisset carnali copula cõsummatũ: demũ instigãte diabolo, & mẽtẽ meã nube erroris obducẽte, ad hęresim seu infidelitatẽ trãsiui: ibiq̃ in animæ meæ periculũ p decẽniũ morã feci: nũc aũt ad cor reuersus patre luminũ cæcitatẽ meã illuminãte, & mẽtẽ obfuscatã illustrãte, ad Christi fidẽ malè dimissam sum reuersus, ipsa verò, q̃ iã cũ alio de facto cõtraxerat, ad me redire recusat: quare peto ipsam p̃ vos cogi, ad me redire: & me tãq̃ virũ maritali affectione tractare, & ad hoc ipsam sn̄ialiter cõdẽnari. extra, eo. c. fi.[d] extra, de diuor. de illa. & c. quãto. j. q. vñ. q̃ries cordis. ¶†Porrò, postquã alter cõiugũ est reuocatus à monasterio: bona collata ẽt repetũtur, sic lib. cõcip.[e] L I B. Cor. &c. ꝓpono. cõtra P. syndicũ seu ꝓcuratorẽ talis monasterñ, q̃ cũ olim ingressus fuissem monasteriũ ipm inuita vel ignorãte Berta vxore mea, vel ea cõtinẽtiã nõ vouẽte: sic q̃ ingressus ipse nõ tenuerit: monasteriũ tñ ipsa bona, q̃ tũc mecũ detuli, adhuc detinet, & mihi reddere cõtradicit; q̃re peto ipsa bona cũ fructib⁹ inde ꝓceptis mihi reddi & restitui: & ipm noĩe dicti monasterñ ad id sn̄ialiter cõdẽnari. extra, de renũ. ex trãsmissa. extra, de cle. cõiu. qđ à te. xvñ. q. iiñ. c. vl. & ſ. vlt. xvj. q. vj. de lapsis. Et si es Legista, dicas: & ad hoc ꝓpono cõditionẽ sine cã. vel si cã fuit exp̃ssa, dic: & ad hoc ꝓpono cõditionẽ obcãm. C. de trãs. cũ donatiõis, et l. si maior. C. de cõdi. ob cau. si repẽtẽdi. hoc tñ distingue: vt ſ. de reg. & trãseũ. ad reli. ver. qđ si minor, & j. de sta tu mo. versi. xliñ. ¶ Si cõiugata religionẽ ingredit, vel ordinẽ sacrũ suscipit; vide ſ. de resc. p̃sen. ſ. rõne formæ. versi. item si mulier. ¶†Quid si quis iurat contrahere cum aliqua, & postea iurat ingredi religionem? Vincen. no. extra, eod. ex publico. quòd præualeat secundum iuramentum.[f]

g De conuersione infidelium.[g] *Rub. g*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter sit in conuersione infidelium concipiendus.
2 Interdictum de liberis exhibendis, quo casu patri dari dicatur.
3 Proponens interdictum de liberis exhibẽdis qualiter formabit positionem suam.
4 Interdictum de liberis deducendis competit patri post exhibitionem filñ à detentore.
5 Interdictum de libero homine exhibendo, quibus & quo casu competere dicatur.
6 Positiones actoris & rei vbi agitur interdicto de libero ho. exhibendo qualiter sint formanda.

1 IN hac †materia cõcipitur sic lib. L I B. Corã &c. propono cõtra Bertã, q̃ cùm olim exist̃s in Iudaismo cũ ea matrimoniũ cõtraxissem, ac ex ea Titiũ filiũ meũ susc epissem: demũ ea in infidelitate relicta Iudaicę cęcitatis errore depulso ad Christũ verũ lumẽ p sacri baptismi regenerationẽ peruenit: verùm ipsa dictũ T. filiũ meũ in sua cõtẽdit potestate retinere: nec eũ vult mihi assignare, licet apud me manere debeat ad fidẽ catholicã p me perducẽdũ. quarę peto dictũ filiũ ex officio vestro mihi reddi & assignari: & ipsam ad hoc debere cogi per vestrã sententiã cõdẽnari. extra, eo. c. ñ. ¶†Porrò[h] si filius tuus ab aliquo detinebitur, vt videre nõ possis: tibi datur cõtra detẽtorẽ interdictũ de lib. exhi. vnde sic cõcipitur libell⁹: L I B. Corã &c. propono cõtra P. qui T. filiũ meũ in mea potestate constitutũ inuitũ detinet: vnde peto eũ mihi exhiberi. & ad hoc propono interdictũ de libe. exhi. vel actionẽ in factũ subrogatã in locũ eius. ff. de libe. exhi. l. j. in prin. & ſ. in hoc interdicto. Vel dic vt ſ. de maio. & obe. versi. si verò quis. ¶†Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono q̃ T. est filius meus. ff. eo. l. j. in prin. sed si neget dicat, Pono q̃ Berta est vxor mea. Item q̃ ex ea natus fuit ille filius: & si neget, dicat: Pono q̃ semper habui eũ vt filiũ & eũ vt filiũ nominaui. extra, de proba. per tuas. & qui fil. sint legi. trãsmissæ. Itẽ q̃ est in potestate mea. ff. e. l. j. in prin. & ſ. hoc interdictũ. & ſ. patrimonio. & hoc ad cautelã. nã præsumitur esse in potestate. ff. de his, qui sui vel alie. iur. sunt. l. fi. Itẽ q̃ illũ meũ filiũ detines. Itẽ q̃ cõtra eiꝰ volũtatẽ. ff. e. l. fi. Itẽ q̃ semper eũ benignè tractaui. ff. e. l. j. ſ. si verò mater. & l. deinde. ſ. etiã si. Itẽ licet sis mater eius, tu quæ detines: tamẽ es à me separata. Itẽ q̃ semper induxisti filio meo victricũ. C. de pa. pot. nec minorẽ. C. vbi pu. edu. de. l. ñ. ¶ Reꝰ verò sic: P O. R E I. Pono q̃ T. quẽ dicis filiũ tuũ, est filius M. Item q̃ emãcipasti. Item q̃ olim fuit cõtrouersia inter me & te, & fuit iudicatũ eũ nõ esse filiũ tuũ. Itẽ q̃ sum mater huius T. ff. eod. l. j. ſ. in hoc interdicto. ver. si verò mater. Itẽ q̃ sum maritꝰ istius filiæ tuæ. ff. eo. l. j. in fi. & l. imò. Item q̃ ille filius tuus, vel tua filia spõte est apud me. ¶†Exhibito verò filio à detẽtore, pater potest agere interdicto de liberis deducẽdis vt deducatur. parũ enim prodesset eum exhiberi, nisi exhibitus deduceretur. sic ergo libellus cõcipietur: L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui me volentẽ filium meũ deducere, prohibet, & impedit ducere: vnde ago cõtra eũ, ne me prohibeat: & ad hoc propono actionem in factũ subrogatã in locum interdicti de libe. deducẽ. vel ipsum interdictum de libe. deducẽ. ff. de lib. exhi. l. j. & l. deinde. ſ. j. & ſ. hoc autẽ interdictum. & facies has positiones, quas in proximo fecimus interdicto: quod est huiꝰ præparatoriũ & ex eisdẽ causis cõpetit, qbus & istud: vt in prę. l. deinde. ſ. j.
Itẽ sæpe[k] quis filiũ alicuius in potestate existẽtem detinet volentem: vel filius à nemine detinetur, sed per se moratur: & in vtroq̃ casu facit patri cõtrouersiam sui, nec sibi vult aliàs obedire, vel negat se filium

De conuersione infidelium. Rubrica.

¶ Practici authores nõ curauerunt hãc materiã. & author posito vno libello illã egredit̃, & trãsit ad aliã materiã, sicut & gl. eo. ti. c. ñ. Recurre igit̃ ad Summistas: præcipuè ad Hos. qui in Summa huius ti. ſ. p̃terea. multũ appetit quod habeꝫ expressa cõstitutiõ, q̃ matrimoniũ fideliũ nõ cõsummatũ p copulã, sic dissoluit̃ p ingressum religiõis, sicut dissolueret̃ p lapsum ĩ ĩfidelitatẽ, lata sup eo sn̄ia. huic tñ obstat rõ. decreta. quanto. de diuortñs. ad fin.

¶ Porrò. Aggreditur verba Rof. ĩ libellis iuris ciuilis. vbi de interdictis ru. xv. & xvñ. & in vtroq̃ dicit quatuor necessaria, quę patẽt ex positionibus: & hoc vsq̃ ad versi. item Specu.

¶ ſ. j. Differunt tamẽ, quia in isto req̃rit̃ speciale mãdatũ si per procuratorẽ agaꝫ. ff. de procu. Põponius. in prin. & no. de ꝓcur. qui ad agẽdũ. in gl. pe. post prin. li. vj. Videꝫ etiã requiri secũdũ, q̃ pater impedit⁹ sit, vt in p̃di. l. sed glo. ibi cõtra. Vltra p̃dicta scire debes, q̃ pater interdũ agit cõtra filiũ, q̃ hęreditatẽ nõ adiuit, & illã patri nõ assignauit. & Ia co. de Are. super l. pe. ff. de lib. exhib. sic formauit libellũ. L I B. Corã vobis &c. ago & dico talẽ filiũ meũ fuisse hæredẽ institutũ à tali, & iussu meo hę reditatẽ adiuisse: & ideo peto pronunciari per eũ me esse factũ hæredẽ, & ipsum compelli mihi restituere res hæreditarias.

¶ Item sæpe. Aggredit̃ verba R off. vbi de offi. iudi. rubrica vj.

a ¶ Ꝛtpone.id eſt,poſitiones facias.ſic etiam remiſit Rof.
b ¶ Porrò.Proſequitur xvij.interdictũ:& continuatur ad duo,quæ præcedunt ver.proximũ.& xiij.requiruntur in eo,quæ ex poſitionibus elicias.
c ¶ Abſolutus.Eſt ſciendũ,ꝙ Ro.dicit l.iij.ff.eo.ſ.de liber.ho.exhi.§.pe.cõtinere duo mirãda,ſ.ꝙ ibi iuret in litẽ,& fiat litis ęſtimatio:cùm ſit quęſtio de libero homine, qui in bonis nulli⁹ eſt.ff.de ĩterdictis. l.j.in prin.& maximè cùm lex dicat ꝙ cũ habeẽt rõ de intereſſe pecuniario,inſpicitur. ff.ad exhi.ſi liber homo. a Prętera libertas eſt res inęſtimabilis.ff. ς de his qui deie. vel b effu.l.pe.& ſi quadru. pau.l.j. Quomodo ergo fiet hęc æſtimatio .Secũdò poſito ꝙ id procedat,ex quo cõſecutus eſt actor litis æſtimationẽ qũo 6 poterit iterũ agere, cũ obeſt ſibi exceptio iuris dicẽtis,ꝙ litis æſtimatio rei ſuccedit.ff.de euic. l.litis.& de rei vẽd. ꝙ ſi poſſeſſor? Dicit ipe,his obiectionibus rñdeat ꝙ poteſt.Subdit aũt dici poſſe hoc ꝓcedere propter odium nõ exhibẽtis,& priuilegiũ libertatis. gl. ibi nõ format has obiectiones. Dicit tamẽ cõtra primũ, quod æſtimat poſſe eſſe ꝙnquaginta aureorũ,vel ad arbitriũ boni viri,vel quantum in litem iurabitur. & ſubdit ꝙ exigi poſſet iuramentum calumniæ.De ſecundo glo.fatetur aliud ſpeciale, & contra naturam popularium.aliter non exprimit quare.

filium eius: ideoq; patri proditum eſt iudicis officiũ,quod appellatur notio prętoria.ff.de rei vẽ.l.j. per hãc.in quo ſic lib.cõcip. L I B. Corã &c.cõq. de P.qui cùm ſit filiꝰ meus,& in mea poteſtate,mihi obedire recuſat.vnde peto eum cogi per vos,ꝙ mihi obediat:& ad hoc ꝓpono officiũ veſtrũ domine iudex:vt in præ.l.ff.de lib.exhi.deinde.§.hoc autẽ.& pone[a] hic vt in præ. alleg.act.in rẽ,per quã quæritur quis ſit filius, vel nõ.de qua habes j.qui fil.ſint leg.¶ †Porrò[b] liber homo ſæpe detineẽ inuitus,nec ſibi datur libera facultas recedẽdi quò velit:& ſic nõ multũ diſtat à ſeruo, quare proditũ eſt cuilibet de populo interdictum de libero homine exhibẽdo cõtra huiuſmodi detentorẽ. ff. de libero ho.ex.l.j.& ij.& l.quod ait.§.hoc interdictũ.in quo ſic lib.cõcip. L I B.Corã &c.cõq.de P.q T.liberũ hominẽ inuitũ detinet,ſibiq; libertatẽ recedẽdi quò velit,nõ præbet:vnde peto ꝙ illũ T.etiã exhibeat: vt in prædi.l.¶ Actor ergo ſic ponit: †P O. A C. Pono ꝙ T.eſt liber homo.ff.e.l.iij.§. hæc verba.& §.planè.Itẽ ꝙ eũ detines. Itẽ quòd ſine cauſa.ff.e.l. iij.§.is tamẽ.& §.ſi quis eũ.& §.ſi eam quis. Itẽ ꝙ ſcis eũ eſſe apud te.ff.eo.l.iij.§.is tñ.& §.qui neſcit. Itẽ ꝙ inuitũ detines.ff.eo.l.ij.§.ſi quis volẽtẽ.Itẽ ꝙ exhibuiſti eũ in ſecreto.ff.eo.l.iij.§.exhibere.Itẽ ꝙ certioraui te illũ eſſe penes te.Itẽ ꝙ dolo & ſuaſionibus eũ induxiſti,vt ſpõte ſit penes te: vt in præ. §.ſi quis volẽtẽ.Itẽ ꝙ eſt meus cognatus vel agnatus.ff.eo.l.iij.§.hoc interdicto.C.q le.perſo.l.j.Itẽ ꝙ ſum dignior omnibus his,qui veniũt ad accuſandũ.ff.eo.l.iij.§.ſi tamẽ plures.Itẽ ꝙ in hoc interdicto nũc tãtum incipio agere:vt ea.l.§.ſi tamẽ poſtea cẽſ. Item ꝙ M.qui egit hoc interdicto, fuit præuaricatus,vt in e.§.& ff.de præuari.l.præuaricationis.¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono ꝙ P.quẽ petis exhiberi,eſt ſeruus.Itẽ ꝙ de eius ſtatu dubitatur:quia mota eſt ſuper hoc ſibi lis:vt in præ.§.hęc verba.& §.planè.Item ꝙ ille T.eſt filius meus. Itẽ ꝙ eſt in mea poteſtate,ſed hoc ad cautelã:vt dixi.ſ.

d *De uoto & uoti redemptione.* *Rubrica.*

¶ Non dat author paſtum huic rubricæ ,niſi de vno libello Rof.ipſe tamẽ Rof.prolixè tractauit materiam illam diſtinguẽs per quinq; membra, quæ proſequitur in hac rubrica & quatuor ſequentibus. Illud ergo & ad Summiſtas pro illa recurre.aliquas tamẽ quęſtiones notas faciam,quæ ſpectant ad titulũ.Et fit prima venerealis xxxviij.an filius poſſit hæres inſtitui ſub conditione,ſi votum teſtantis impleat.quam ſcripſi e.ti.licet.ſuper ver.commiſit.an votum cõſiſtat in deliberatione animi ſine promiſsione. ſatis ſcripſi eo.ti.literarum.de voto peregrinationis emiſſo per virũ,etiam ante contractũ,tenet Bar.in dominicali xl.ꝙ non implebit vir inuita vxore.& idẽ ibi dicit de monacho,quo ad abbatẽ.& hoc ſcripſi eo.ti.ſcripturæ.in glo.mag.ante finẽ.ver.vxore autẽ.Itẽ dominicalis xxxix.ꝙ votum de nõ iurando nõ excuſat debentẽ ſe purgare.ſcripſi de offi.ord.quia plericq; in fi.li.vj.Item dominicalẽ xlj.de præſbytero,qui præſente epiſcopo peregrinationem vouit.vide ſuper regula,is qui tractat.lib.vj.q.ij.

e ¶ L I B.Co.ſecũdùm Rof.hoc ti.ſub ſecundo membro ante finem.
f ¶ Contra P.filium.ſic poſuit Rof.vbi ſ.ſi copula, &, hic non eſſet, putarem authorem hoc omiſiſſe propter not.in decre.licet.in vlt.glo.& in c. Sylueſter.j.allegato.in fine.
g ¶ Sylueſter. Vide quod in his no.in decre.ſi hæredes.de teſti.dicebat Rof. vbi ſ.ꝙ addi poterat in iſto libello, ꝙ denunciaretur publicè excommunicatus:cùm in decr.licet.hoc contineatur.ſed hoc eſt falſum.Primò quia conſtitutio illa nõ excõmunicat,ſed denũciari mandat:per quod patet ꝙ excõmunicatio præceſſerat.vel vltra hoc ille , de quo decretalis loquitur, promiſerat patri,& ſignum crucis receperat.vnde puto ꝙ ibi loquatur de excommunicatione lata cõtra cruce ſignatos , non exequẽtes votum.Bene igitur fecit author illa verba non ponẽs:maximè cùm etiã de voto peregrinationis formaretur libellus per eum:vt hic patet.Sed opponit ipſe Roff.ad id,quod petitur applicari agnato , quod ab eo auferetur vt indigno, cùm illud applicari debeat fiſco.C.de inceſt.nupt.qui cõtra.& C.de dona.inter virũ & vxorẽ.& ſi neceſſe.in vlt.glo.fatetur illud regulare:ſed fallit in multis caſibus,quorũ iſte eſt vnus.facit C.de ſecũ.nup.l.j.Nõ emin his,quæ ad morũ correctionẽ inducũtur,habẽda eſt ratio fiſci :vt ibi.ſ.c etiã fallit in auẽ.ſi captiui.C.de epi.& cler.¶ Quærit demũ retẽtis terminis,filius nõ adimplet,nõ extat agnatus vel cognatus ad hoc agens.Dicit ꝙ fortè applicabitur fiſco:qui caducorũ vltimꝰ eſt ſucceſſor.ff.de iure fiſci.l.j.C.de peti.hære.l.j.& eod. ti.ff.l. item veniũt.§.cùm anteq;.vel epiſcopus loci,vbi defunctus mortuꝰ eſt,diſpẽſabit pro anima illa defuncti,ſupplevel faciet votũ per aliũ impleri. C. de epi.& cle.l.nulli.& l.quis ad. Vnde ſi extraneus volens adimplere votũ teſtãtis,vẽiret,admittẽdus eſſet:vt in patre.auẽ.ſi captiui.& auẽ. liberi furioſi. Inſt.de eo,cui libertatis cauſa bona adduntur.in prin.& C.de fideicom.lib. l.fi.¶ Item eſt ſciẽdum quòd Gui.de Suza.l.vnica. C.de cadu.tol.tenet, ꝙ ſi pater filiũ hæredẽ inſtitutũ ĵuſsit eum ire vltra mare:qđ ſi non faceret,voluit bona ſua ad Tẽplarios deuenire:filius non paruit , ſed in morte ſua filio nepoti teſtantis , quẽ in hæredẽ inſtituit, præcepit vt impleret id,quod ſibi pater mandauerat.hoc non obſtãte,Templarij vendicabunt bona.Inducit verſi.ſi verò talis.ſub eodẽ §.ibi:teſtatoris voluntas in ipſius ſola perſona intelligitur cõcluſiſſe,cui ſuam munificẽtiam relinquebat.& per id reſponſum dicit ad iura dicentia filium eandem perſonam cum patre eſſe.xxxv.q.iij.§.hoc autẽ.C.de impu.& ali.ſubſt.l.fi.& Inſti. de inuti.ſtip.§.ei,qui.& in auẽ.iuſiur.quod præſta.à mor.§.j.

De voto & uoti redemptione. *Rubrica.*

d ¶ Libellus qualiter ſit formandus, vbi agitur de voto & voti redemptione.

1 e f Licet hæc materia ad forũ animæ potius ſpectet,cẽſ ad cõtẽtioſum:verũ tñ in ea ſic †lib.cõcip. L I B. Corã[e] &c. ꝓpono ego T. ꝓximꝰ agnatus H.teſtatoris cõtra P.[f] & eius hæredẽ,ꝙ cùm ipſe teſtator votũ fecerit ire ad ſanctũ Iacobũ,vel vltra mare,& præcepit dicto P.vt pro eo votũ ipſum deberet adimplere : id ipſe efficere nõ curauit.quare peto bona ipſius, quæ fuerũt ipſius teſtatoris ab eo,vt indigno,per vos auferri , & mihi applicari parato votum teſtatoris
g adimplere.extra,de voto.licet.xj.q.j.Sylueſter.[g]

De ſtatu monachorum & canonicorum regularium. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Abbas petens bona,quæ monachus acquiſiuit, qualiter libellum concipiet.
2 Monachus delinquens,an poſsit accuſari.

Bald. De conuerſione infidelium. *Rubrica.*

Qualiter poteſt ſe defendere accuſatus de detẽtione hominis,vel mulieris,hic per G.in fin.

De ſtatu monachorum & canonicorũ regularium. *Rubrica.*

¶ Roffred.vbi ſ.ſin libello iuris canonici cõuertit hãc rubricã ſic:de monachis & canonicis regularibus,& ipſorũ ſtatu.Et ſcias ꝙ ipſe totũ textũ ſub rubrica de monachis in auẽ.col.j.hic ſummat,illũ diuidẽs in nouẽ partes. Iacobus de Beluiſo in ſeptẽ.& vterq; bene diuerſo reſpectu.Cõſtat autẽ ꝙ author quæſtiones ad materiã regulariũ colligit:& tñ aliquas etiã dominicales & venereales omiſit,quas hic ſupplebo ſup rubrica:alias cõplures addã ſuper nigro.Sed ante oĩa quęro,an ingreſſus religionis fieri debeat cũ diuturna deliberatiõe & cũ multorũ cõſilio.in hoc vide quod ſcripſi de cõuer.cõiu.dudũ.ſuper glo.iij.Item quid de nouitio , qui per annũ portauit habitũ:an agere poſsit,vt recipiatur eius profeſsio:vel quod tractetur vt profeſſus.Dixi ſ.de regula.ſuper ver.vlt.Mirandũ videẽ,ꝙ author primã dominicalem omiſit,quæ fuit de vxorato ducto ad patibulũ propter crimẽ,cui iudex pepercit,ſi religionẽ intraret:quam ſi exiret , decapitaretur.poſt tempus vxor eum repetit:quæritur an ſit reddendus,& an redditus ſit decapitandus.Solutio fuit,quòd reddendus eſt.xxvij.q.ij. Agathoſa.nec decapitandus eſt:cùm non ſponte exierit.vij.q.j.ſcias.& c. mutationes.ſi tamen pœnam de facto timet, exceptionem habet contra coniugem.extra,de reſtit.ſpolia.literas.ad finem.& c.tranſmiſſa.¶ Omiſſa eſt etiam lxxx.q.de ſponſo opprimente ſponſam, ne profiteri poſsit. quam vide plenè ſuper regula, quæ contra ius. lib.vj. ¶ Item venereales

lxix.an nouitius habeat fructus beneficij,quam vide de regu.beneficium. lib.vj.in & ſuper vltima gloſſ. ¶ Omiſſæ etiam ſunt quæſtiones Ioan.de Deo.& quidē meritò:quas ſic intricat,ꝙ vix reducuntur ad punctū.xx.& xxiij.primi libri:quas per te videas. ¶ Ponit etiam aliam prolixam vel clariorem lib.ij.q.v.quam ſcripſi de regula.conſtitutionem.in fine lib.vj. Et alia eod.lib.xiij.quam vide infrà ſuper verſic.lix. ¶ Item alia ad titulum pertinens: cùm eccleſia vendicat Titium in conuerſum:& vxor illum in virum:& eſt vj.lib.iij.Dic ꝙ ſi vterꝙ agit eodem iure poſſeſſorio vel petitorio,qui melius probabit,obtinebit: ſi alter petitorio:& alter poſſeſſorio, præfertur agens poſſeſſorio,cuius diffinitione facta agens petitorio audietur.Hæc vera, niſi partes aliter conſenſerint.Patet hoc de reſtitutio. ſpoliato.in literis.& c. ex tranſmiſſa.de proba.ex literis.& c.licet cauſam. Ex quo tamen iſti non agunt inter ſe,ſed ambo inter virum indiſtinctè videtur petitio vtriuſque procedere.& facit quod not.in prædicta decre.licet.in glo.bene tamen.& de teſt. in noſtra.ante finem primæ gloſſ. Eſt & alia ipſius eo.lib.vj.de decem virginibus, quæ intrauerunt monaſterium inſtitutum ſolùm ad recipiendas meretrices.quam ſcripſi hoc eo.titu.periculoſo.lib.vj.ſuper glo.hoc ſpeciale. ¶ An ſimplex religioſus poſsit eſſe arbiter vel arbitrator, vide ſ.de arbit.§.fin.verſi.ſed quid de ſimplici. ¶ An poſsit dari delegatus, vide ſuprà titu.j.§ fin.verſi.nunquid ergo monacho. ¶ An coadiutor, dixi de cleri.egrot.c.fin. verſi.iij. ¶ An executor teſtamentorum:eſt expeditum,de teſta.c.ij.lib vj.& eo.tit.c.j.in clemen. ¶ An matrimonium contrahere poſsit de diſpenſatione papali, vide ſuper regula,ſemel duo.lib.vj. ¶ An remaneat monachus renuncians abbatiæ: ſcripſi hoc eodem titu.cùm ad monaſterium. in fin. ſuper verb.regulam. ¶ An minor religionem profeſſus,reſtitutionem petere poſsit:vide ſuprà de reſtitu.in integr.§.qualiter.verſi.ſed nunquid minor.& quod ſcripſi de reg. cùm iure. ſuper fin.ſecundæ.glo. Specialiter ad titulum,in quo ſumus,facit quæſtio fratris Vberti,ſuper licentia ingrediendi monaſterium monialium. quam vide ſuper regula,generali.lib.vj.Item eſt & alia ipſius quæſtio de ſtatuto abbatis & conuentus iurato,ſuper ſoluendo cuique monacho annuatim certam ſummam pro veſtimentis.quam vide ſuper regula, non eſt obligatorium.lib. vj. ¶ An annus probationis reſeruetur monaſterio , cùm legatus, qui hoc poteſt, authoritate apoſtolica mandat aliquem ibi recipi in monachum.hanc vide ſuper regula,indultum.libro vj. ¶ An prælato exempto non epiſcopo, tranſire volenti ad religionem, vel profiteri ſtrictiorem, ſufficiat petijſſe licentiam,licet non obtineat, vide ſuper regula cùm ſtat per eum.libro vj. Pileus q.lix.tractat de monacho putatiuo, an acquirat monaſterio. Et vocat putatiuum, verè monachum alterius monaſterij,qui receptus fuit ignoranter in alio.diſtinguit an fuerit miniſter, vel adminiſtrator in ſecundo, vel non:& ſi non, diſtinguit vnde acquiſierit,an ex re ſecundi monaſterij, an ex operis,an ex vtroque. In primo caſu totum erit ſecundi monaſterij.allega.in authent.de eccle.ti. colla.ix.§ interdicimus.ff.de annu.legat.l.annua. Et idem putat,ſi ex re & operis acquiſiuit: inducit C.de rei vendic.l.j.&.l. ſi vt proponis.C. arbit. tut.l.iij.ſecus ſi ex operis tantùm.allegat ff.de vſu & habitu.l.per ſeruum. Dominus meus in legibus diſputauit quæſtionem, quæ incipit, quidam pater.de illo, qui inſtituit pauperes hæredes, quos fideicommiſſarij nominarēt,poſtea ingreſſus eſt monaſterium,cui obtulit ſe & ſua,quæritur cuius ſint bona,ſi morietur. ſoluit quòd ſi profeſsio iure aliquo non tenuiſſet,& ſic nec bonorum oblatio ſimul facta:valet teſtamentum,& veniunt pauperes. Tamen in hoc declarat , quòd ſi bonorum oblatio facta fuiſſet ex interuallo ante poſſeſsionem: tunc dato quòd profeſsio non tenuiſſet, non deberentur bona pauperibus,quorum oblatio tenuiſſet facta monaſterio:vt not.in authent. ingreſsi.& ſic apud pauperes remaneret vanum nomen hæredis.Si verò profeſsio tenuit,ſoluit ſecundùm vtranque opin. de notatis in authen.ſi qua.& infrà verſi.quinquageſimo.vt ſi dicamus teſtamentum ruptum, planum eſt,quòd bona ſint monſterij,nec pauperes ſunt hæredes nomine vel effectu. Nec obſtat §.ſed hoc præſenti. vbi dicitur,quòd monaſterium habetur loco filij ad excludendos illos,qui piè capiunt:quia nō loquitur in caſu noſtro:cū loquamur de teſtamēto ingreſsi. Sed ibi de teſtamēto illius, qui ſubſtituerat in caſum nō exiſtentiū liberorum.vnde ſubſtitutus nō poteſt ingrediendo rumpere alterius teſtm̄. Nō obſtat in auth.de mona.§.illud.qui permittit ingredientem teſtari quomodo vult:ſupple, non tamen inofficioſè.C.de inoffi.teſtam.ſi quando. Nec obſtat huic opinioni: ſi dicas teſtamentum cōfirmari per ingreſſum, quaſi per mortem:quia ingrediens non per omnia habetur pro mortuo: vt no. in auth.ſi qua.nec ſufficit mors ciuilis. Super quo vide quod ſcripſi de cōuer.coniug.cum ſi. Tranſit ad opinionem contrariam,ꝙ nō rumpatur teſtamentum per ingreſſum. quam dicit tutiorem, per dictum §. illud.dicit quòd teſtamentum & inſtitutio valuit:nec ſunt rupta per ingreſſum:ita ꝙ pauperes ſunt hæredes: quia tamen bona in monaſterium ſunt translata, videtur apud pauperes remanere vanum nomen hæredis. C.de inoffi.dona.l.precibus. Et quia ſponte in monaſterium alienando pœnitere videtur eius,quod pauperibus reliquerat.ff. de adimend.leg.l. rem legatam.& videtur pauperes elegiſſe, & mandatum fideicommiſſariorum reuocaſſe. dicit tamen,quòd fortè apud pauperes hæredes reſidebunt ea iura defuncti,quorum dies ceſsit poſt mortem.C. vt act.ab hæredi. & contra hæred. incipi.l.vna.De alia ipſius quæſtione dicam ſuper verſi.xx.Diſputata fuit hæc quæſtio per do.Thomam de Formaginis,quæ incipit,paterta.centū. qui tenuit ꝙ ſi pater reliquit filiæ cētum,ſi nuberet,& quinquaginta,ſi religionē intraret:ipſa ingrediens religionē, debet habere centum.Probat: quia cōſtat filiam optionē habere de centum,vel quinquaginta habendis: tamē cōditionatam in caſum nubendi,vel profitēdi.Non poteſt ergo negari,quin habeat optionē.allegat ff.de hære.inſti.ſi quis Sempronium.de cōdi.& demō.l.nunꝗ.Subdit,ꝙ dato ꝙ remittatur cōditio!per id,quod tollitur conditionatum.ff.de cond.inſt.l.quę ſub conditione.§.quoties.& de condi.& demō.l.hæc ſcriptura.& maximè cùm cōditionum remiſsio fiat fauore filiæ,dicit eſſe legē expreſſam ff.de leg.j.l.planè.§.fi.Item,vt dicit, cōditio,ſi non nupſerit,hodie eſt remiſſa.C.de indi.vidu.auc.cui relictū.ſic etiam eſt remiſſa cōditio,ſi nupſerit:volenti intrare monaſterium:& debetur relictū. Et ſic eſt intelligēdus §.ſed hoc preſenti.in auc.de ſan.epi.Item ſi mulieri relicta ſunt centum,ſi nupſerit,& ducēta ſi non nupſerit,etiam nubendo conſequitur ducenta ex vi primi relicti, conditione,vt turpi & Reipublicæ contraria, remiſſa: non tamē habebit vtrunꝗ.ff.de condi.& demō.Titiæ ſi non nupſerit.ſic & iſta,de qua queritur,remiſſa cōditione diuinæ legi cōtraria,per prædictum §.ſed hoc præſenti.religionē intrādo ex vi primi relicti,habebit cētum:alia quinquaginta nō,vt in prædicta l. Titiæ.ad quod etiam inducit ff.de cōdi.& dem.l.Iulia.Et tu dic prædicta eo fortius procedere,quando cētum nō excedunt legitimam profitentis. ¶ Scire debes,ꝙ Ric.Malū.in quæſtione,quæ incipit: habet conſuetudo. tenuerat prius idem,quærēdo ſic:pater filijs inſtitutis hęredibus,filiam infantē inſtituit in ſexcētis ſi nupſerit:& ſi religionē intrauerit,ſolùm in trecentis. Tutor datus à patre puellæ adita hæreditate pro filijs, petit ab eis quod debetur puellæ:hęredes dicūt ſe non teneri,donec alterū prædictorum euenerit.quęrebat quid iuris,& quę quātitas ex prędictis peti poſsit. Ponebat tamē ferè in tota Italia per cōſuetudines vel ſtatuta filias nō ſuccedere cū fratribus:tamē tenētur illas dotare,ſi nubere velint:ſi noluerint, debēt illis prouidere,dignitate & facultatibus ponderatis. Ad partē ꝙ hęredes non teneātur,inducit conditionē relicti in vtroꝙ mēbro: & ſic illud peti non poteſt,niſi cùm extiterit conditio.ff.de cōdi.& dem.l.demōſtratio.§.ac ſi conditionaliter.& l.qui hęredi.§.j.& plenè no.ſuper rub.& in decr.verum.de cōdi.appo.& cùm copioſè ad hanc partē,& demū ad cōtrariam allegaſſet,ſoluit pro tutore in terminis quæſtionis, quibus de filia loquimur,quæ demum portionē habet in bonis patris ad partē trientis vel ſemiſsis,ſecūdùm numerū filiorū.C.de inof.teſt.auc.nouiſsima.Et in huius nomine inſtat:quia quādoꝙ vocatur legitima.C.de inof.teſ.omnimodo. Quādoꝙ debita pars.e.ti.l.ſancimus.Quādoꝙ ſimpliciter debitū.in auc. de triē.& ſe.§.j.Quādoꝙ debitū bonorū ſubſidium.C.de inof.do.l.totas. Quādoꝙ debitū iure naturæ.in auc.de triē.& ſe.§.hæc nos.ibi:nā in primo,&c.vt ſicut alimētatio filij à patre viuēte depēdet: ſic & ipſo mortuo alatur.& propter id iure illo naturæ certa portio debeatur.in auc.de triē. & ſe.in §.prædicto.ad fi.& §.prohibemus autē.ibi: ſi vult filiorum,&c. Huic autē portioni nullū grauamē,dilatio,modus,vel mora poteſt apponi.C.de inof.teſ.quoniā in prioribus.& l.ſcimus.& ius iſtud ſic naturæ in totū tolli nō poteſt lege vel cōſuetudine,vel ſtatuto,Inſti.de iur.na.gen. & ci.§.fi.& ff.de pac.ius agnationis.de reg.iu.l.iura ſanguinis.& de li.ag. ſi quis à lib.§.j.Per prędicta tamē poteſt minui,& diſtingui:vt in propoſito quo ad fœminas:& de hoc ſatis dixi & remiſi ſ.de ſucceſ.ab inte.ſuper rub.ante finē.verſ.ſed reducitur in quæſtionē.Dos ergo vel prouiſio, quæ filiæ debetur ſtatuto vel cōſuetudine,eſt ſua legitima:& ſicut fratres pro ſe recipiūt,vt pars talis ſit legitima ſororis, vt plus petere nō poſsit: ſic admittāt,ꝙ habeat ius legitimæ cōpetens ad omne grauamē vel morā tollēdā.facit ff.de iureiu.ſi duo.§.ſi quis.C.ſi omiſ.cau.teſt.l.ij.Per quæ cōcludit ſoluēdo pro tutore,ꝙ ſtatim petere poſsit partē infantis.Si autē nō fuiſſet filia, vel talis,cui cōpeteret legitima,tenet cōtrarium , ꝙ in euētum conditionū expreſſarū peteret,& nō prius.& ſic breuiter ſoluit,& cōcordat in cōtrarium allegata.In ſecūda verò quæſtione,de qua ſ.proximè,tenet ꝙ tutor debet habere maiorē ſummā,ſ.ſexcēta,allegans iura per dām Thomā inducta,expreſsè tenēs,ꝙ cōditio ſi non nupſerit,turpis eſt,ſaltē hodie in virgine.C.de indi.vidu.auc.cui relictū.Remittitur ergo:& ſi nubit,debetur relictū:& ſic cōditio,ſi nupſerit,remittitur volēti profiteri:& debetur relictū,per §.ſed hoc preſenti.in auc.de ſan.epiſ.Et virginē intelligas,quę virū non habuit:vt no.ff.de cōd.& dem.l.cùm tale.§.Mæuię.ad fi.j.glo.Et dixit vtiq; ꝙ in hoc ſibi vel filijs blādiuntur parētes,qui talia legata vel relicta faciūt filiabus plus videlicet nubentibus, q̄ profitētibus. Subdebat tamē ipſe Ric.ꝙ tutor poterat cōtētus eſſe trecētis,per l.ſi Titio fundus.ff.de vſufru.leg.In tutore nō placet hoc dictū.& lex illa loquitur in legatario , niſi diceres ꝙ fratres alleuiare velit , & poſsit vſquequo puella alterū elegerit,quare in hoc dubio ,pro nunc debeatur minimum per regulam,in obſcuris.li.vj.& ibi cōcor.Procedit vltra Ric.& quęrit,de quo interim alimētabitur puella.quod eſt quęrere,an vltra illa ſexcēta habeat alimēta à fratribus:& rñdet ꝙ nō,ſed alimētabitur de ſuo.ff.vbi pup. edu.debe.l.ius alimētorū.§.fi.quod verū eſt,ſi quid habet quod ſibi ad alimēta ſufficiat.ff.de inof.teſt.ſi inſtituta.§.pen.aliàs alimētabitur ab eo, ad quē de iure pertinet,ſ.ab abſcendētibus primo.de lib.ag.l.ſi quis à libe.§. j.his deficiētibus,vel non ſufficiētibus, etiam à fratribus, vt d.l.no.& in l. quod filiū.ff.vbi pup.edu.debeāt.& C.de alen.lib.l.j. ¶ Reſumēdo quod eſt ſupra de cōditione,ſi non nupſerit: Eſt ſciendū quoſdā diſtinguere,an contractus matrimonij ex conditione per teſtatorē appoſita, ſic legatum

Monachus

extinguat,ac ſi relictum non eſſet: & tunc habeatur pro non appoſita,tanquam repugnans bono Reipublicæ: & debeatur legatũ matrimonio cõtracto.ff.de condi. & demon.l. ſed & ſi hæc ſpecialiter.§.fina.& duabus legibus ſequẽtibus.& l.cùm tale.§. Mæuiæ.& l.mulieri & Titio.an verò non extinguat legatũ, ſed menſura donationem ipſius:vt in legato annuo, donec nubat:quia tũc matrimonio cõtracto pro futuro tẽpore, finita erit illius præſtatio.ff.de ann.lega.l.legatum eſt.Ita impugnatur hoc dupliciter.Primò p l.Titio vſufructus.§.fi.vbi dicitur ex priuilegio libertatis habendæ ſiniri legatum. Secundò,quia diſtinctio prædicta ſolùm eſt inter legatum vnicum & annuum ſub tali conditione relictũ: & hoc reprobatur in l.fi.C.de indi.vidu. & vide quod dicã j.qui filij ſint legitimi.§.j.ſuper verſ. quid ſi dixit.

ADDE, an religioſus poſsit eſſe arbiter Pe.de Ancha.cõſi.vlti. & an poſsit executor,eũ dẽ conſi.cciij.Paul. de Caſt. conſi.cxlviij.Et an poſsit dari delegatus.Cal.cõſi.ij.& vj.de officio dele.Et an renunciãs abbatiæ in monaſterio, remaneat monachus: Federi. conſil.xviij. Et an petens reſtitutionẽ conuerſi:& religio poſsit obtinere ſola quaſi poſſeſſione probata : & an Abbas illũ poſsidens poſsit opponere de proprietate,vide Fede.conſi. cclxxxiij.Et an religioſo volẽti tranſire de vna religione ad aliã ſufficiat petere licentiam,licet nõ obtinuerit, vide Ro.conſi.cccxlj.Et an quod acquirit monachus vagabũdus,vel neglectus , acquirat

1 Monachus pro mortuo habetur.
2 Monachus an poſsit in iudicio condemnari pro debito ante ingreſsionem monaſterij facto.
3 Sententia contra monachum debitorem lata,contra quem mandabitur executioni.
4 Monachus nihil dicitur habere, & ideo cum ipſo contrahenti imputandum eſt.
5 Seruus an poſsit habere proprium.
6 Ingredientes ordinem mendicantium , an poſsint ſuas poſſeſsiones ſecum deferre,& ordini dare.
7 Mendicantes ſunt poſſeſsionum incapaces.
8 Ordines mendicantium , an poſsint petere bona ſuorum profeſſorum.
8 Filio in poteſtate exiſtente religionem intrante,an aduentitia tranſibunt ad monaſterium.
10 Tranſeunte aliquo de vno monaſterio ad aliud, cuius eſſe debeant bona quæſita vel quærenda.
11 Sententia de nullitate ingreſſus religioni lata ſuper perſona tantùm , nulla facta de bonis mentione,an intelligantur bona reuocata.
12 Monachus nolens adire hæreditatem ſibi de nouo collatam,non acquirit monaſterio, niſi coactus adeat.
13 Monachus an poſsit paternam hæreditatẽ in præiudicium monaſterij repudiare.
14 Filio monacho mortuo,an monaſterium ſuccedat patri.
15 Filio Regis,ducis,comitis &c.monachato, ſi pater moriatur ſine hærede,an regnum vel ducatus &c. acquiratur monaſterio.
16 Patria poteſtas,an perdatur patre & filio religionem intrante.
17 Patria poteſtas an recuperetur per egreſſum religionis de licentia Papæ.
18 Monachatio cenſiti vel hominis mei,an teneat.
19 Is, cui ſubſtitutio facta eſt , ſi deceſſerit ſine liberis,ſi monaſterium ingrediatur,an euaneſcat ſubſtitutio.
20 Monaſterium ingreſſus fingitur & cum hærede & cum liberis decedere.
21 Monaſterium loco legitimi hæredis habetur, nec ei filius naturalis eſt præferendus.
22 Filio cuiuſdam promittente ſe monachum facere,ſed non fecit , an monaſterium pro ipſo hæreditabit.
23 Puella à monialibus recepta minor xij.ann.debet exhiberi coram epiſcopo extra monaſterium.
24 Profeſsio facta in manibus alicuius monachi recipientis ſine mandato & licentia Abbatis, an ſit valida.
25 Profeſsio facta in manibus Abbatis ſine conſenſu monachorum,an ſit valida.
26 Monaſterio vacante, tota poteſtas penes capitulum reſidere dicitur.
27 Profeſsio timore ingruentis neceſsitatis facta , an teneat.
28 Timens interfici,ſi religionem ingrediatur, an teneat talis ingreſsio.
29 Monachus epiſcopus factus,an acquirat monaſterio ſuo.
30 Monaſterium expellens profeſſum ſine cauſa, an gaudere debeat bonis expulſi.
31 Monachus epiſcopus factus,cui monaſterium aliqua donauit,quæ tamen ab aliquo detinentur: cuius nomine debeant repeti.
32 Tabellio intrans monaſterium, an poſsit amodo conficere inſtrumenta.
33 Intrans religionem,ſi ante ingreſſum promiſit alicui aliquod opus honeſtum facere,an ingreſſus ad hoc teneatur.
24 Dictum Pauli, qui ſpiritu Dei aguntur , non ſunt ſub lege:qualiter interpretetur pro religionem intrantibus.
35 Iurans regere ciuitatem percepto ſalario,ſi ante annum religionem ingrediatur , an teneatur ad intereſſe.
36 Ingreſſus religionem, ſi ſit minor, an poſsit ſe negare religioſum,& ſic exire religionem.
37 Bona an perſonam ſemper ſequantur.
38 Profeſsio conditionalis,an ſit valida.
39 Dans ſe alicui hoſpitali, quo caſu ſua bona retinere poſsit,& quo caſu non.
40 Curator minoris intrans religionem, an liberetur à cura.
41 Ruſticus conſtituens hoſpitale, & aſſumens aliquod ſignum hoſpitalitatis &c.habet tamen vxorem,an cenſeatur religioſus.
42 Conſuetudo de ſolùm promittendo obedientiam in religione, an tales promittentes reddat religioſos.
43 Intrans religionem, ſed ante tempus probationis finitum exit:demum illam vel aliam eiuſdem regulæ redingrediens,an iterum ei ſit recipiendum tempus probationis.
44 Iuuenis in habitu fœmineo habitum ſumens monialium & profitens,vt licentius monialem quandam corrumpat,vnde illa grauidata ipſe receſsit à monaſterio,an talis poſsit per epiſcopum cogi religionem intrare.
45 Deceptus à fictis religioſis,ſi tantùm regulam ſpecialem profiteatur, an teneatur eam vbicunq; obſeruare.
46 Abbate cum monaſterio aliquem monachum licentiante ad arctiorem vitam progredi, ſi poſtea per Mũdum vagetur , & poſtq; plura lucratus eſt, aliam religionem intrat, an primum monaſterium poterit illa bona petere.
47 Monaſterium nolens monachum infirmum recipere, an poſsit bona per eundem poſtea acquiſita petere.
48 Religionem laxiorem neceſſe habet ingredi is,cui competit de iure aſſumptam egredi : nec ante ingreſſum ſecundæ poteſt vxorari.
49 Viro,inuita vxore,religionem ingrediente , ſi ab ea repetatur,& reſtituatur,an & bona,quæ monaſterio dederat,reſtituentur.
50 Minor religionem intrãs,an poſsit bonorum ſuorum dominium in eccleſiam conferre.
51 Volens monachus fieri,ſed non fit , donauit tamẽ bona ſua monaſterio,an teneat talis donatio,& an & qualiter monaſterium petet illa bona.
52 Vſumfructum habens in aliqua re ſi tranſeat ad religionem an vſusfructus ſimiliter tranſeat in monaſterium.
53 Creditores intrantis religionem,quem debeant cõuenire,an debitorem,an monaſterium.
54 Ingrediens religionem,ſi dicat,volo mihi retinere talia bona:an teneat talis monachatio, aut bonorum retentio.
55 Teſtamentum an per ingreſſum monaſterij rumpatur.
56 Teſtamẽtũ faciens,in quo hæredẽ inſtituit,ſi demũ religionem intrat,ad quem tranſibit hæreditas.
57 Filius de patris poteſtate per monachationẽ exire dicitur.
58 Monachi & non habentes arbitrium propriæ voluntatis,teſtari non poſſunt.
59 Parentes ingreſsi monaſterium , an poſsint ei ſuccedere.
60 Diuidens poſt ingreſſum : monaſterij inter filios an poſsit vnum alteri pupillariter ſubſtituere.
61 Ingreſſus monaſterium non poteſt filijs ſuis tutorem dare,quia deſinit eos in poteſtate habere.
62 Profeſſus non poteſt teſtari,nec contrahere.
63 Clerici ſeculares, vel conuerſi ſua propria licitè retinentes poſſunt teſtari.
64 Epiſcopus ſeu præſbyter,an poſsit de bonis, ratione eccleſiæ acquiſitis , feruitoribus ſuis mercedem relinquere.
65 Profeſſus in religione , ſi filios poſtea procreauerit,an aliquod ius in monaſterio poſsint habere,& monaſterium in eis.
66 Ingreſſus monaſterium,ſi res furtiuas vel vſurarias habeat : nulla in ingreſſu de eis mentione facta , an teneatur monaſterium ad reſtitutionem.
67 Monaſterium intrantem , an ſequatur dominium & poſſeſsio ſuorum bonorum.
68 Ingreſſus monaſterium laxius, an teneatur ad auſteritates poſtea de nouo inductas.
69 Religionem intrans ſemper eſt præſumendus in-

monaſterio primo vel ſecundo : vide Pe.de Anch.conſi. cciij. & ccccxxv. Et an per ingreſſum monaſterij rũpatur teſtamentũ, Ro.quod ſic,cõſi. ccxxxvij.Et an mulier,cui relicta ſunt centum,ſi nuberet, & in quinquaginta ſi monaſterium intraret,debeat habere centum ſi monaſterium ingreditur, vide Bar.conſi. incip.domina Nuta. Et an relictum filiæ pro dote temporali vel ſpirituali ſtatim peti poſſit,vltra no.per docto.in dicto §. Titio.vide Pe.de Ancha.conſi.cxxxij.

traſſe cauſa regionis.

70 Nouitius proteſtans intra annum ſe nolle in monaſterio remanere, an ſi poſt annum remaneat, ſibi præiudicet.

71 Monaſteriũ ingreſſus multipliciter conſideratur.

a ¶ Sic concipitur. L I B. ſecundùm Ro. vbi de officio abbatis.

b ¶ In præſentia. Vbi ſcripſi ſuper verbo reſtitui: vbi patet nõ placere Inn. q̃ monaſteriũ ſit hæres: ſed dicũt bona ingreſſi monaſterio trãſlata: conuenietergo, & cõuenieť reali, ſicut dñs vel ſingularis poſſeſſor. plus quia ẽt in noĩe ſucceſſoris variãt gl. nã in corpore de monachis. ſ. ſi quis aũt. glo. ij. ad finẽ dicit monaſteriũ nõ cõueniri tãq̃ ſucceſſorẽ, ſed rõne poſſeſſionis cõuenieť rei vẽdicatione vel hypothecaria, vel alia, q̃ rõne poſſeſſionis detur. Etibi ſubdit perſonalibus actionibus monachũ cõueniri: ſed in auť. ſi qua. C. de ſacroſan. ecc. in fi. ij. glo. dicit monaſterium iure ſucceſsiõis illi⁹ quaſi ſemi mortui cõueniri. Itẽ alibi glo. diſtinguit, an oĩa ſua bona dederit monaſterio, an res ſingulares. ſic arguit ff. de pec. leg. l. ſi peculio. j. rñ. ĩ vlti. gl. dicit tñ Iac. de Bel. q̃ Dyn. reprobat illud dictũ in l. Stichus. hoc eo. ti. Ego habeo ſup̃ l. peculiũ. e. ti. ſup̃ fi. j. gl. dicit emẽ ibi, q̃ monaſteriũ habeť loco heredis & vniuerſalis ſucceſſoris: cũ nõ appareat ali⁹ vniuerſalis. Facit C. de hęr. inſti. l. quoties. ff. eo. l. j. ſ. ſi ex fundo. prout dicũt doctores & Iac. ſi fateamur monachũ eſſe obligatũ & viuẽtẽ: ergo nec ſucceſſorẽ habet, nec hæredẽ. De hoc p eũ ſatis ĩ prin. auť. de monac. in iij. & iiij. q. ij. partis. Cyn. aliq̃d de hoc ĩ auť. ſi qua. in penul. q. ADDE Abb. conſi. cij. in fi. ij. lib.

c ¶ Poſſeſſiones. De hac q. & ſeq. vide qđ no. de reli. do. c. vno. li. vj. in gl. vete rẽ. & qđ ſcripſi in præ. decre. in p̃ſentia. ſup̃ verſi. minor

1 a

2

3

4

5

6

b

7

Qvaliter concipiet libellũ abbas vendicãs mon[a]chũ fugitiuum, dixi ſ. de regula. ¶ †Si aũt petit bona, quæ ille acq̃ſiuit, ſic cõcipiť. L I B[a]. Corã &c. cõqueror de P. qui poſsidet res, cuius cõfines &c. & hoc ſi ſint immobiles. Si verò ſint mobiles, deſignet põdus, materiã, vel colorẽ: vt dixi ſ. de libel. cõcep. ſ. iuxta. quas dic ad ſe pertinere iure dominij vel quaſi. vnde peto &c. petet enim eas, ſicut res monaſterij. extra, de offi. ord. quãto. xvij. q. j. c. j. & q. ij. lumino ſo. in fi. & c. nullã. & c. abbates. pro humilitate. ¶ †Porrò ſi monachus deliquit, vtrum poſsit accuſari? Dic vt ſ. de reo. verſi. ſi autẽ monachus. & ſeq. Si autẽ cõtraxit: aut ante ingreſſum, aut poſt. Si antẽ: tũc locũ habet C. de epi. & cle. auť. cauſa quæ fit. vt ipſum monaſteriũ, vel ipſe monachus, vel ſyndicus monaſterij cõueniatur corã epiſcopo ſuo, quo monaſteriũ ſitũ eſt: et tũc ſecũdùm quoſdã ſic cõcipietur lib. L I B. Corã &c. cõque. de P. monacho monaſterij Craſteñ. à quo peto decem, quæ mihi debet ex cõtractu vẽditionis. & ad hoc propono actionẽ ex vẽdito. Hoc probatur in præd. auť. cauſa quæ fit. ¶ †Sed opponitur. nã monachus pro mortuo reputatur. C. de epi. & cle. Deo nobis. circa princ. ij. q. vij. placuit. Itẽ ſimilis eſt ſeruo, vt liij. diſ. multos. cùm nec bona habeat: vt C. de ſacro ſanc. eccl. auť. ingreſsi. xix. q. vlti. ſi qua. in auť. de monachis. ſ. illud. coll. j. Si ergo eſt ſeru⁹, nõ poteſt eſſe in iudicio. ſ. de reo. verſic. itẽ ſeruus. Sed ipſi reſpõdent, q̃ nõ veniet ipſe ad iudiciũ, ſed abbas vel ſyndicus: vt in præd. auť. cauſa. ibi: ſiue per abbatẽ, ſiue per alios, &c. vt in auť. col. ix. de ſanc. epi. ſ. monachis. auť. liceat. ſiue per ſe, ſiue per procuratorẽ monaſterij cauſas agere &c. vel poteſt ſic cõcipi lib. L I B. Corã &c. cõq. de B. ſyndico ſeu œconomo talis monaſterij, à quo peto decẽ ex cõtractu vẽditionis celebratæ inter me & P. monachũ dicti monaſterij. Hoc probatur in auť. colla. vj. apud quos opor. mo. cauſas di. ſ. præterea. ibi: ſiue per reſpõſales, ſiue per alios. & arg. C. de epi. & cleri. omnes, qui vbicũq̃. ſ. hoc nihilò minus. Alij verò ſic cõcipiũt: L I B. Corã &c. cõq. de tali monaſterio ex perſona talis monachi, cui anteq̃ intraret ipſum monaſteriũ, vẽdidi talẽ librũ, & tradidi pro pretio decẽ lib. Tur. quas nõdum mihi ſoluit. C. de epi. & cle. auť. ſed hodie. ibi: actiones cõtra eccleſias propoſitas, &c. ar. ff. de admi. tuto. l. j. ſ. ſufficit. Sed quocũq̃ modo formes, etiã ſemper veniet abbas vel ſyndicus ipſum monachũ defenſurus. ¶ †Sed primò quæriť quis cõdemnabitur. Rñ. monaſteriũ, ſiue ſyndicus, & nõ monachus. arg. C. de ſen. & inter. om. iu. l. j. vñ melior eſt ſecũda forma. ¶ †Secũdò, quæriť cõtra quẽ mãdabiť executioni. Dicũt quidã cõtra monachũ exẽplo minoris. arg. C. quãdo ex facto tut. vel cur. l. j. & per totũ. ff. de re. iu. ſi ſe nõ obtulit. ſ. j. & de procu. l. Plautius. & de admi. tut. l. ij. Tu dic cõtra, cùm nihil habeat: ſed cõtra monaſteriũ vel vt ſoluat cõdẽnationẽ, aut dimittat bona, quæ fuerũt ipſius monachi. ar. Inſti. de inquiſi. per arrog. ſ. fi. ¶ †Cæterũ ſi cõtraxit poſt ingreſſum monachus exiſtẽs: tũc imputet ſibi, qui cũ eo cõtraxit: cùm nil habeat. ff. de dolo. nãis. extra, de reſt. ſpo. olim. ij. Eccleſia enim in nullo teneť, niſi ſit facta locupletior: prout aliàs dicitur in minore ex facto tutoris. C. de ſer. fugi. quicũq̃. ibi: in minorũ perſona &c. C. vnde vi. meminerint. & C. de fal. mo. l. j. circa fi. ſed ſi ſit locupletior facta, teneť. ff. de pecu. l. j. ſ. ſi autẽ cũ impubere. de hoc liij. diſt. prętera. ¶ Ad quẽ pertineat exercitiũ actionũ monacho cõpetẽtium, no. ſ. de actore. verſi. itẽ excipitur cõtra act. & ſecũdum Papã extra, de proba. in prętentia. b ¶ †Tertiò queritur quid ſi quis ingreditur

8

c ordinẽ Minorum, vel Prædicatorũ, vel aliorũ, qui non poſſunt habere poſſeſsiones. [c] Et videtur q̃ bona in ipſos nõ trãſeant, velut in nõ capaces. ff. de verb. ob. multũ. ff. de leg. j. apud Iulianũ. in fi. & l. ſeq. C. de hære. inſti. l. j. ff. de act. emp. tenetur. ſ. ſi tibi. & quòd venient ad filios, vel nepotes, vel parẽtes. arg. Inſti. de hære. quali. & diffe. ſ. ſui. ff. pro hęre. l. iij. ſ fi. vel eis nõ extantibus ad veniẽtes ab inteſtato, vt collaterales: cùm ingreſſus pro mortuo reputetur: vt j. verſ. vj. ſed dic contra: vt xix. q. vlt. ſi qua. quia & ſi ordo etiã illa tenere non poſsit, vẽdere tamẽ poterit pro ſuis neceſsitatibus. ff. de iure do. cùm in fundo. ſ. ipſius. nam & ſeruus nõ poteſt habere proprium: vt ff. de acqui. re. do. acquiritur. & tamẽ tenet ſibi relictum. ff. de lega. ij. debi- d
8 tor. ſ. fi. & vide j. verſic. liij. ¶ †Quartò quæritur, nũquid ergo prædicti ordines poſſunt petere bona ſui profeſsi? Et videtur q̃ nõ: cùm eis ea nõ licet poſsidere: vt in præ. cõcor. & extra, de exceſ. præla. nimis. j. extra, de præſcr. cauſam, quæ. Sed dic cõtra. licet enim nõ poſſunt ſinguli propria retinere: tamẽ viuere volũt. extra, de offi. ord. inter cætera. in prin. lxxxvj. diſ. paſce. Nã & ſerui petere poſſunt vnde viuãt. ar. ff. de his, qui ſui, vel alie. iur. ſunt. l. ij. & pauper. vt xl vij. di. ſicut hi. ibi: eſuriẽtium panis eſt, &c. ſ. de inſtr. edi. ſ. nũc aliqua. ver. itẽ cùm panis. Monachi quoq̃ propriũ habere nõ poſſunt: vt extra, de ſtat. mo. c. ij. & c. cùm ad monaſteriũ. e
& tñ monaſteriũ bona accipit: vt xix. q. vlt. ſi qua. C. de epiſ. & cle. l. fi. Indiget enim libris, veſtib⁹, ornamẽtis eccleſiaſticis, & ſimilib⁹: & ideo ad ſuas neceſsitates accipere poſſunt, vt dixi. & facit iij. q. ij. eps. xij. q. j. clericus. in fi. extra, de teſta. c. fin. omnia enim eis cõceſſa intelligũtur, ſine q̃bus eſſe nõ poſſunt. ff. de iu. om. iud. cui. extra, de offi. dele. prætera. ff. de iud. ſi lõgius. ¶ †Quintò quæriť, ſi filius in
9 poteſtate exiſtẽs intrat religionẽ, nunquid aduẽtitia tranſibunt ad monaſterium. [d] Et videtur quòd d
non, niſi patre volente. C. de bo. dam. ſi filius. ff. de polli. ſi quis rẽ. ſ. autẽ. & arg. xx. q. vlt. c. ij. xxj. q. ij. per totum. non enim põt ea alienare ſine patris vo f
luntate. C. de bo. quæ libe. l. fi. C. de caſtren. pecu. l. ij. ff. ad Mace. ſed ſi pater. ſ. j. Super hoc dicit Mar. de fano & alij, quòd proprietas tranſit in monaſterium, ſalua tamẽ Falcidia patri, & ſaluo vſufructu argu. ff. de acquiren. re. do. l. quædam. ff. de fun. do. l. prima. ff. de rebus eorũ. l. iij. ſ. fi. de adop. cùm in
10 adoptionis reſpon. ibi: talem, & cætera. ¶ †Sextò quæriť quid ſi trãſit de vno monaſterio, ad aliud. [e]
e Dic q̃ primò quæſita remanent priori: poſtea verò quęſita vel quærenda remanent ſecundo: vt in auť. colũ. ij. de mona. ſ. ſi verò. C. de adop. cùm in adoptiuis. ſ. ſi verò. ff. de vſufructu accre. quia. &. xvij. q. j. c. j. j. verſi. proxi. & verſi. xxij. & ſi non habet vnde viuat, etiam in ſecundo, ne ſit ei oneroſus, habebit ſecũdũ vſumfructũ bonorũ, quæ primũ monaſterium habuit, proprietate illi remanente: vt
11 xvj. q. vj. delapſis. ¶ †Septimò quæritur, quid ſi lata eſt ſententia, quòd ingreſſus alicuius non tenet, nulla de bonis habita mentione, à qua non eſt appellatum: nunquid ſentẽtia ſuper perſona lata ſufficiet ad reuocanda bona. Dicunt quidã q̃ ſic: arg. C. ſi pen. app. l. iij. ſ. fina. C. ſi reus vel accu. mor. fu. l. fi. ff. de lib. agno. l. j. ſ. fi. & l. ſequẽ. de ſtatu ho. ingenuus. ff. de pœnis. deportatorum. ff. de leg. j. ſi ſeruus plurium. Super hoc dic prout nota. extra, de
12 cleri. cõiu. quod à te. j. ver. xliij. ¶ †Octauò quæritur, quid ſi hereditas de nouo confertur monacho, quam non vult adire. Dic quòd non acquirit monaſterio, niſi ſaltem coactus adeat. arg. C. de hæredi. inſti. cùm propenas. C. de iure delib. l. pe. C. de epiſc. & cle. l. fi. ſ. ſi verò. quod etiam facit in cõtra
f rium. [f] ¶ †Nonò quæritur, nunquid ergo licet mo-
13 nacho paternã hæreditatẽ in prẽiudicium manaſterij repudiare? Dixit Ala. quòd nõ. arg. C. de bonis,
14 quæ liber. l. fin. ¶ †Decimò quæritur, ſed an mortuo filio monacho monaſterium ſuccedet patri ab inteſtato. Dicũt quidã q̃ ſic: qa monaſterium quaſi legitim⁹ hæres filij cẽſeť: vt in verſi. xv. alij contra.
15 ¶ †Vndecimò quæritur, quid igitur ſi filius regis vel ducis

annis. ver. q̃d ſi q̃s. Et de hoc vide per Cy. C. de epi. & cle. Deo nobis. ĩ fi. De fratrib⁹ minorib⁹, dic vt in cõſti. Nic. de ver. ſig. exĩt. ſ. ad hoc, quia. lib. vj. & in cle. de ver. ſig. exiui. ſ. cupientes. ADDE Roma. cõſi. cclxviij. & ibi q̃d ſi frater minor abiecerit habitum. ¶ Ad monaſteriũ. De his quærit, quia de caſtrẽſibus vel profectitijs nõ erat dubiũ. Prima enim adminiſtrat vt paterfa. ff. ad Maced. l. j. ſ. fi. Secũda remanet penes patrẽ. Inſti. per quas pſo. no. acq̃t. ſ. j. De his verò vide ſ. de acti. ſ. j. verſ. itẽ cũ agit. ¶ Ad aliud. Quòd hoc faciẽdum non eſt ſine magna neceſsitatis vel vtilitatis cauſa, pulchra ſcripſi de reg. licet. ſuper ver. vocatus.

¶ In cõtrarium. In cẽtũ ibi dicit, q̃ iura & res monachi ad monaſteriũ ptinẽt, dato q̃ de illo recedat. Vide qđ dixi vel ſcripſi in præ. decr. in prẽſentia. ĩ fi. mag. gl. vbi ſuenies de caſu cõuerſo, cùm monachus vult adire, ſed monaſteriũ vult repudiare. Et nũquid hæreditas monacho delata, ſed ante ipſius mortẽ nõ adita, ſpectet ad monaſterium. ADDE, vt per Ang. cõſi. inci. ſancta Carmeli. relig. ADDITIO. Adde tu Soci. cõſi. lxxxj. inci. in præſenti. in princ. in j. vo. vbi dicit q̃ monachus tranſmittit hæreditatẽ aſcendentium ad monaſterium, beneficio l. j. C. de his qui ante aper. tab. & per eundem Soci. conſi. clxxxiij. inci. eleganter. in princ. in ij. vol. vbi quòd licet communis opinio ſit Legiſtarũ, q̃ hæreditas, quæ

dꝛtur dicitur deferri monacho & nō monaſterio: tñ ſcdm cōmunem opi. Canoniſtarū eſt ꝙ nō deferaꝫ ipſi monacho, ſed immediatè deferaꝫ monaſterio. Henri. Fer.

a ¶ Indecorū. Vbi vide in & ſuper j. gloſ.

b ¶ Ver. ſed quærit. De hoc Iac. de Bel. in auꝫ. de mona. in xiiij. q.

c ¶ Licitè. De qua plenè ſcripſi de frig. et malef. fra ternitatis. ſuper verb. miraculū.

vel Ducis, vel Marchionis, vel Comitis ſit monachus: & pater moritur ſine aliquo hęrede: nunquid regnum vel ducatus monaſterio acquiretur? Dixit Ala. ꝙ ſic ſi iure ordinario deferantur. hoc tamen

16 de facto nō ſeruatur, vt dicit. ¶ †Duodecimò quæritur, an in ingreſſu patris vel filij perdatur patria poteſtas? Dicit Mar. de Fano ꝙ ſic. argu. Inſti. qui. mo. ius pa. po. ſol. §. cùm autem. & C. de epiſco. & cleri. auꝫ. verum. & auꝫ. ſed dignitas. Nam ingreſſus pro mortuo habetur. Item cùm ipſe ſit in alterius, ſ. abbatis poteſtate, vt j. ver. lvj. alius in ſua poteſtate eū habere nō debet. ff. de adul. ſic eueniet. Inſti. de excu. tut. §. minores. extra de æta. & quali. indecorū. Item monachatus liberat à curia. C. eo. tit. ſed neꝙ. De hoc ff. de min. ſi ex cauſa. §. nam ſi minor. Alij dicunt ꝙ ingreſſus retinet filios in poteſtate. Nam trāſire in monaſteriū nō eſt ſubire poteſtatē de qua loquitur prę l. ſic eueniet. ſed poteſtas illa eſt talis qualis eſt illa quam habet ciuitas in ciue. Si cut enim ciuis Bonoñ. eſt ſub poteſtate ſeu rectore Bonoñ. & ſic ingreſſus dicitur ſub poteſtate abbatis. nā verbo poteſtatis, plura continentur, vt ff. de verb. ſig. verbo poteſtatis. Tu dic prout not. ſecūdū papā & alios in p̄. c. indecorū. [a] & vide j. ver. xxxv. & š. de actore. verſi. ſed cū clericorū, & meli⁹

17 de tutore. §. ſi autem. verſi. ſed quæritur. [b] ¶ †Decimotertiò quæritur, ſed quid ſi ingreſſus exiſt de licentia fortè domini papæ: nunquid reſumit ius patriæ poteſtatis, poſito quòd finitū ſit? Et videtur ꝙ nō. argu in auꝫ. de dig. §. generaliter. & xvij. q. vlti. quicūꝙ vult. Ad hoc etiam facit diſputatio illius quæſtionis, vtrum reſuſcitat⁹ recuperet bona & iura q̄ prius habuit no. xxxij. q. vij. licitè. [c] Item actio ſemel extincta & c. de conſe. diſt. iiij. quęris. verſicu. non poteſt. ff. de ſolu. qui res. §. aream. Quidam diſtinguunt aut fuerit reſtitutus indiſtinctè, ſeu ad omnia: an verò ſolū indulgētiā obtinuerit exeūdi, vt C. de ſen. paſ. & reſti. l. fi. & l. inſulā. & ij. q. iij. §. notandū. in fine. ¶ †Decimoquartò quæritur quid de

18 cenſito vel homine meo non dico ſeruo? Et dicunt legiſtę ſimpliciter quòd non tenet ei⁹ monachatio, vt C. de epiſco. & cleri. iubemus. ſed et ſi teneret: tamen bona ſua perderet, vt eo. ti. ſi quis præsbyter. & C. de bo. dam. l. j. ſcdm canones tamen aliter dicē

19 dum eſt prout no. extra de ſer. nō or. c. ij. ¶ †Decimoquintò quæritur quid ſi is cui ſubſtitutio facta eſt ſi deceſſerit ſine liberis: monaſterium ingrediatur? Reſpon. dicit Marti. de Fano quòd ſubſtitutio euaneſcit in his quę reliquit ad pias cauſas: & non in alijs, vt in authenti. de ſanctiſſ. epiſcop. §. ſed & hoc in præſenti. ¶ †Et nota ꝙ ingreſſus monaſterium fingitur non ſolùm decedere cū hærede: verū

20 quædā dña. qđ nō ſit locus authēticę q̄ loquit cū alius eſt cōditionē apponēs ab illo in cuius perſonā apponit. Et mouet hac rōne: qa loquēs de ſeipſo de filijs naturalibus intellexiſſe videt: & ei⁹ volūtas tenaciter eſt ſeruāda, vt ff. de adi. leg. l. iij. §. conditio. Item ꝙ monaſteriū habeaꝫ loco filij. eſt inductū cōtra rigorē & cōtra propriā ſignificationē vocabuli quadā pia ſpeciali rōne. Nō ergo debet excedere ſuum caſum. ff. de legi. qđ verò cōt. ob hoc dicimus improprietates excuſandas & ad cōſequētiā nō trahēdas. de reg. iu. quæ à iure. li. vj. & no. de ver. ſig. propter ea. in fi. gl. facit bñ de regula. cōſtitutionē. j. rñ. li. vj. cū cōcor. quas ibi adidi ad fi. iij. gl. De veris ergo filijs & hęredibus, intelligaꝫ ſermo loquētis de ſeipſo. Facit ff. de cōd. & demō. l. fideicōmiſſa. & de leg. ij. ſi ita qs. §. ſi is qui. Ad ſolutionē aūt q̄onis ſuæ de fratre qui oīa bona ſorori donauerat, ſi ſine hærede decederet, ꝙ pro filijs ſumit hoc caſu. ff. de vulg. & pup. l. ex facto. §. fi. cū cōcor. qui frater ingreſſus eſt religionē, & in illa profeſſus dicebat qđ ſi donatio fratris fuiſſet cā mortis indubitatū eſſet illā reuocatā etiā ex tacita donatione bonorū facta in monaſterium arg. š. de don. inter virum & vxo. ſi ſponſus. §. ſi maritus. & §. quoſdam. & ſic nil petere poterit donataria vel eius hæres. Si verò donatio fuit inter viuos, quod potius putabat propter terminos q̄onis, quos propter breuitatē omiſi: videt ꝙ defecerit cōditio, ſi deceſſerit ſine hærede: cùm monaſteriū habeaꝫ loco filij & hæredis, vt in auꝫ. niſi. ad Treb. Et ſicidē cōcludit qđ ſupra contra ſororem. Poſito autē ꝙ conditio non eſſet de fectiua, vt š. dixi, vt illa authen. nō extendat ſuos terminos: tunc dicit viuo donatore nil peti poſſe: cùm expectanda ſit mors naturalis. C. de donā. inter virū & vxorē. l. res. Morte verò donatoris ſecuta donataria vel ipſius hæres agere tenet cōtra monaſteriū qđ tñ poterit retinere ār-

d etiam cum liberis, [d] vt in præ. §. ſed & hoc in p̄ſenti. vt extra de proba. in prę ſentia. [e] Sed ſi rogatus eſſet monaſterio vel eccleſiæ vel aliàs in pias cauſas expendere ſi decederet ſine liberis: non intelligitur ſatisfacere conditioni monaſterium ingrediendo, vt in eo. §. Si autem fiat clericus alicuius eccleſię ſeculariſ: nō euaneſcit fideicommiſſum: niſi ſic fiat vt clericus perpetuò perſeueret: & inſuper in pias

21 cauſas expendatur ipſum relictum, vt in præalleg. §. ¶ †Xvj. quæritur quid ſi is qui ingrediť habet tā tùm filios naturales? Dic ꝙ illi tantùm alendi ſunt: quare monaſteriū loco legitimi hæredis habetur,

22 vt in præ. concor. & C. de nat. lib. auꝫ. licet. ¶ †Xvij. quęriť quid ſi quis ꝓmiſit ſe fratrē vel monachum facere, ſed non fecit? Dic quo ad hoc non ſufficere. xvij. q. iij. Gōſaldus. niſi ꝓfeſſionē fecerit, vt extra de regu. & trāſ. ad relig. ſicut nobis. & c. ſicut tenor.

f arg. contra ea. cā. q. j. qui bona. [f] & vide j. verſi. xlvj.

23 ¶ †Xviij. quæritur quid ſi puella minor xij. ann. recipiatur à monialibus. Dicit Mar. de Fa. ꝙ moniales cogendæ ſunt per ep̄m, vt extra monaſteriū illā exhibeāt corāipſo. ¶ Et idem dicit de maiore ſi de f eius voluntate dubitatur: & nondū profeſſa dicať. arg. ff. de lib. exhib. l. j. ij. & iij. & ff. de lib. ho. exhib. ſi quis liberū. ff. de rei vē. l. j. & extra de ꝓcur. acce-

24 dens. extra de ſpon. cùm locum. ¶ †Xix. quęritur, qđ ſi fiat profeſsio in manibus alicuius monachi recipientis ſine mādato & licētia abbatis? Dicunt q- g dā ꝙ nō valet, vt no. in ſumma do. mei in tit. q̄ cle. vel vo. §. ſi quis volens. verſi. ſi renūciauerit. & ſeq. nec bona talis ſunt tranſlata. nā ille non potuit etiā monaſteriū obligare ꝓfitēti: nec ꝓfeſſum p cōſequēs mōaſterio: cū ſit quaſi matrimoniū ſpūale. ar. ff. nau. cau. ſtab. l. j. §. nautā. ff. cō. prę. l. j. ff. de iureiur. tutor. §. prodigus. ff. de reg. iur. cùm principale. extra de reg. & tranſ. ad relig. ad apoſtolicę. & c. porre h

g ctū. vbi de hoc ſcdm papā. [g] ¶ Gof. dixit ꝙ ꝓfeſſio fieri pōt in manu priuatę perſonę, vt xx. q. j. vidua. extra qui cler. vel vo. veniens. & c. inſinuante. Sed prius dictū intelligi pōt quo ad tranſlationē bonorum: dictum verò Goff. de obligatione quo ad Deum, vt in prę. c. qui bona. extra q̄ cler. vel vo.

25 rurſus. ¶ †Xx. quęritur, ſed quid ſi Abbas illum recipit ſine conſenſu monachorū? Dicit Mar. de Fa. valere propter fauorem religionis: arg. in præ. decre. porrectum. & xxij. q. ij. religioſam. extra de priuile. cùm & plantare. & c. in his. ff. de pac. l. item magiſtri. & ſit talis frater fratrum. ff. de adopt. qui in adoptione. l. cùm adoptio. Vel dic conſuetudinem cuiuſq; loci ſeruandam eſſe. argu. extra de his quæ

h fi. à præla. ſine conſen. ca. ea noſcitur. [h] ¶ †Xxj. quę

26 tur, ſed quid ſi monaſterium vacat? Dicunt quidā

ADDE an monaſteriū habeaꝫ loco filij, Bar. cō ſi. j. Ang. cōſilio cxxxij. & cōſil. lxxx.

f ¶ Qui bona. nō ſequiť ſi peccat nō ꝓfitendo, vt deliberauit, vt ibi: ergo eſt profeſſus.

g ¶ Scdm papā. vbi ſcripſi in gl. ꝙ hoc aūt Goff. dicit id qđ ſeqť in ſumma de regula. poſt prin. ADDE Cald. cōſi. v. de regula.

h ¶ Ea noſciť, quę riť de abbate ad quē vel ſolū, vel cū cōuentu ſpectabat receptio monachorū qui iurauit cuidā p̄lato in eum vel monaſteriū nullā iuriſdictionē habenti non recipere aliquē in monachum ſine ipſius prælati cō ſenſu. monaſteriū reſpectu ꝓuētuū habet magnū defectum

monachorū. epiſcopus præcepit monachos creari: quęritur an ſine periculo periurij Abbas id poſſit ſine illius prælati conſenſu. Ad negatiuā inducit decre. venerabilē. de elec. verſi. idē etiā. vbi etiā temerarium iuramentū violare nō licet, ſine ſuperioris licentia. Itē omne iuramentum ſeruandū, quod nō vergit in diſpendiū ſalutis æternæ. de iureiu. Si verò. Itē cū electio erat cōis ſibi & cōuentui, licet cōuentui præiudicare non potuerit: tenuit tñ obligatio quo ad ipſum. ff. de ſerui. ruſt. præd. p fundū. Itē in cōtrariū inducit ꝙ per id iuramentū nō impediť eccleſię vtilitas & augmētū cultus diuini. Et talia iuramēta ſolēt dici periuria, de iureiur. ſicut noſtris. Facit eod. titu. peruenit. de cōſti. ex parte. De his quæ fiunt à maior. parte capi. cap. j. & ſic dicitur iuramentum illicitum, & nō ligare: & ſic poſſe conueniri. Vel ſi vis quòd iuramentum liget, dicitur quòd habeat tacitam cōditionem neceſsitatis vrgentis. Facit de iureiurando. quęrelam. cum concordan. in gloſſ. Item ius & authoritas ſuperioris. eo. titu. venientes. vbi concord. in gloſſ. not. quod quo ad hoc interuenit per mandatum epiſcopi. Item ſi non ligat iuramentum in caſu decre. qa plericꝙ. de offi. ordi. lib. vj. multò minus ligare debet in iſto: maximè cùm prejudicet libertati ipſius monaſterij. facit de iureiurand. c. j. libro vj. per quod reſpondetur, ſi dicatur poteſt requiri: fortè cōſentiet. Abſurdum enim eſſet tali ſeruituti monaſterium ſubijci: licet ad

tempus iurantis tātū.& sic casus de cēsi.significa uit .Sed resistes dicēs,q̄ facit cō tra:qa mādat q̄ is,cui iurauit co gat absoluere. & facit qđ scri. a psi post Hosti.ī 27 fin.Sed si expo nes vt no.eo.ti. grauis.īfi.pe.gl. cessat obiectio. ADDE origi naliter videnda b prędicta p Old. c cōsi.xcvij.& an 28 si ad p̄latum & 29 monachos spectat monacho rū receptio,et p̄ lato excōicato ep̄s cōstituat superiorē , q̄ cum monachis recipere monachos valeat,vide Cal. consil.xvj.de regula.

a ¶Nouit . Vide de regula.c.fi.li. vj. quæ hoc distinguendo determinat.

b ¶Et c.sicut nobis.vide qđ ibi d no.j.gl.& quod 30 super ea scripsi post Hostien.

c ¶Ex trāsmissa. Ibi soluit in gl. ñ.& vide qđ sup ea scripsi. sequēs capitulum ibi soluitur ī iij. 31 gloss.

d ¶Et seq. Ad id de pri.cū olim. ñ.ver.p̄terea.hic supplēda ē xxx iiij.q.q̄ deficit, et vt hic cōtinue tur. p̄xima xx iiij.q̄rit . si pēdē 32 te cōditiōe ,qua aliq̄d debeat mo nacho , ipse fiat episcop⁹,et pòst eueniat cōditio e an debeat mona sterio an ecclesię ADDE vt per Fede.cōsi.xx.

e ¶§.nouarū . Vi de đ hęre.vt offi 33 ciū.§.ad cōscribēdas.& qđ ibi no.ī prima glo. vbi allegat extrauagās Bonifa cij,de offi.or.de bēt.& mētes le gū infra allegatarū ibi vide in suffragio.

quòd tota potestas residet penes capitulum:vnde capitulum siue conuentus potest monachos recidere,maximè de episcopi voluntate arg.C.qui ad mit.ad bon. pos.l.pe.C.de iure delibe.li infanti.in fi.C.de in integ.resti.si curatorem.extra,de hęre.ad abolendā.extra,de maio.& obedien.his,quę.& ea. cùm olim.& arg.extra,de elect.officij.Cōtrariū ta men seruari videmus:et bene,arg.extra,ne sedevac. illa.extra,de his,quæ fi.à pręla.sine consc.ca.nouit.a ¶†Xxij.queritur,quid si timore ingruentis infirmitatis quis facit se monachum. Dicunt Legistę, q̄ tenet.ff.de do.cā mor.Seia.§.fi.Tu dic,q̄ si sit phreneticus,& extra mentē:nō obligatur:vt in prę.de cre.sicut tenor.si verò sit ęger corpore:sed est sanus mente:tūc obligatur:vt in præ.decre.porrectū.& c.sicut nobis.b argu.tamen contra.extra,de renun. ex transmissa.c & c.peñ.¶†Quid si timens interfici ingreditur? De hoc in summa.d.m.in tit.de regula.§.& qualiter.prope prin.¶†Xxiij.queritur,qd si monach⁹ vel frater sit ep̄s & postmodū aduenit sibi hæreditas.vel alia aduētitia lucrosa.& videtur q̄ nō acquirit suo ordini:qa nō possidetur ab illo, nec in illo est ar. ff.de acqui.pos.l.j.§.p seruū.xvj. q.j.c.j.ij.& iij. Itē sibīpsi nō acqrit:cū sit monach⁹, & proprio renūciauit extra,de stat.mo.c.ij.& c.cū ad monasteriū.Item ep̄atui talia nō acquirit.vt C. de epis.& cle.auđ.non liceat.Dixit Martu.de Fano q̄ ep̄s succedit in ius monasterij. argu.ff.de adopt. arrogato.ff.de eden.quædā.§.inter.Et de his poterit testari vt & quilibet ep̄s ar.xix.q.vlt.si qua.Augenda est em̄ vtilitas per dignitatem.ff.de iudic.si longius.ff.de dona.si filius.Tu dic breuiter quòd acquisita sibi,dū fuit in monasterio, vel etiam dum fuit girouagus,cedūt monasterio.Quæverò acqrit in ep̄atu existēs,ep̄atui cedūt:vt xvj.q.j.c.j.& q.ij. abbates.extra,de offi.ord.quāto.s.ver.vj.& j.ver. xlj.& seq.d ¶†Xxiiij.q̄rit,qd si abbas & monachi expellūt aliquē ,pfessum sine cā,nec sibi ministrāt necessaria.vr̄ q̄ monasterium indignum est tenere bona,quæ ille sibi contulit.ar.C.de dona.quæ sub mō.l.j.C.de reuo.do.l.fi.extra,de lā.expo.c.vnico. ff.pro derelic.l.fi.Sed dic,q̄ debent eum recipere: vt extra,de re.& transf.ad reli.c.fi.qđ si nolit recipe: ep̄s ponet illū in alio monasterio: & illud habebit bona illa.argu.C.de sacrosanc.eccle.auđ.si captiui. extra,de renū.c.iij.s.ver.vij.¶†Xxv.queritˇ, quid si monachus vel frater sit ep̄s,& habet equos & libros,quos monasteriū sibi donauit:aliquis tamen iniustè illos detinet:queritˇ qualiter illos repetet,cū sit monachus:vel etiā cuius noīe. & dicit Mar.de Fano q̄ suo nomine procu.cōstituet.Nā & seruus in casibus auditˇ.ff.de ven.inspi.l.j.§.pe.ff.de iudic. vix.pōt etiā nomine ep̄atus agere.quasi per hoc videaťmonasteriū illa episcopatui cōcedere. C.vt ne priua.l.j.C.de dona.præses.¶†Xxvj.queritˇ, quid si is,qui ingreditur monasteriū,prius fuit tabellio: nunqd àmodo conficere poterit instrā.arg. q̄ non extra,ne cle.vel mona.sicut te.et C.đ sacrosan.eccl. l.antepe.quasi hic sit humanus actus:vt C.de epis. & cleric.placet.quæ est xvj.q.j.§.nouarū. c Dici tñ potest,q̄ veteres rationes complebit,non nouas assumet.argu.ff.fa.erci.alienationes.ff.de postu.l.j. §.casum.ff.de neg.gest.nā & seruus.§.si viuo.Nam & instrā facta p eū,qui est in sacris,tenēt:nisi fuerit prohibit⁹ facere.s.de instru.edi.§.restat.versic.sed cū dixeris.¶†Xxvij.quæritur,quid si iurauit mihi librū scribere,vel aliqđ opus honestū facere.Dici potest,q̄ post ingressum illud perficere tenetur:dū tamē nimis à diuinis non retrahaťqđ dic vt nota. lj.di.præterea.¶†Xxviij q̄rit,quid si quis iurauit mihi ad certum tp̄s soluere : vel Ptās iurauit vsq̄ ad an.ciuitatem regere.vel magister per an. legere: vel presbyter,vel clericus, vel seruiens alicui ecclesię,vel dño ad an.seruire.Rñ.dicit pōt,q̄ tales bene p̄nt religionem ingredi:qa qui spiritu Dei agūtur, non sunt sub lege.xix.q.ij.duę.extra,de renun.nisi cùm prędē.§.verùm.nec iuramētū violat, qui illud in melius commutat:extra, de iureiur.peruenit. & extra,de cōuer.cōiu.verū. Consulo tamē,quòd in talib⁹ pri⁹ q̄ ingrediatur,adimpleat quod ,pmisit. quæ dic vt not.dominus meus in Summa,in tit.de

f oblig.ad ra.præs.§.qui obligatus.f ¶†Xxix.quæri

35 tur,quid ergo si is qui iurauit regere ciuitatē percepto salario ante annū ingreditur religionē:nūquid ciuitas illū repetere pōt? Et nunquid ad interesse te

g net?g Hę q̄ones sūt dñicales, vide ī q.xxj.¶†Xxx.

36 quæritˇ quid si ingressus sit minor,& negat se monachum:& sic est quæstio vtrū si monachatio teneat: nunquid debet habere curatorē in lite. Et videť q̄

h non.h argu.xx.q.ij.puella.qa iudex in spiritualibus tractādis maior censeť, vt extra de resti.spo.ex parte.sed dic contra:ar.ff.de tut.& cura.eum qui.C.de

37 lib.causa.ordinata.¶†Xxxj.queritur quid si aliqs Narboñ.se fecit fratrem in Tholosa:quæritˇ qui fratres habebunt bona. Dicit Marti.de Fa. q̄ aut dedicauit illa certo loco:& tūc ille locus habebit.aut nō:& tunc habebit locus sui domicilij,vt C.de epi. & cleri.nulli.ff.de cōdi.& demonstra.quæ cōditio. h in fine.Tu dic quòd locus quem ingreditur illa habebit:& bona personam sequentur,vt extra de cle

38 ricis coniug.quod à te.xvj.q.vj.de lapsis.¶†Trigesimosecundò queritur quid si quis sub conditione facit professionem? Et videtur quòd non valeat:qa legitimi actus non recipiunt diem,neq̄ conditionem.ff.de regu.iur.actus.extra de elect.in electionibus.Dic contra dummodo conditio non sit contraria voto,vt extra de condi.appo.c.iij.& fi.extra de

30 pac.c.fi.j.versi.lxij. ¶†Trigesimo tertiò queritur, quid si aliquis se dat alicui hospitali nulla de bonis habita mētione. Dic q̄ si illi hospitalarij sine ,p prio viuunt ex sua regula vel cōstitutionibus: ipse sine proprio viuet : & creditur bona sua hospitali contulisse.xij.q.j.illi qui. Si autem non viuunt in paupertate,sed quasi seculares clerici:tunc non videtur contulisse:imò ingressus ea sibi retinere poterit pro præbenda,vt extra de symo.tua. Ipse em̄ recipiet formā à monasterio quod ingreditur sicut vinum odorem à vase.de pœni.distin.iij.inter hæc hircum.lo primo.versi.vase.ff.de euict.si fundus.ff. de vsur.l.j.ff.ad legē Falc.pœnales.§.Iulianus.ff.de verb.obl.stipulatio ista.§.hæc quoq̄.& §.si qs ita. viij.di.quę contra mores.C.de rei vxo.act.l.vnica. l

40 ¶†Trigesimoquartò queritur quid si minor habēs curatorem fit monachus,nūquid finitur cura. Dic q̄ sic.ff.de adop.nec ei.s.versi.xij.¶Item quid ecō tra si tutor ingreditur:nunquid tutela finitur:& an cōuersus potest esse tutor? De hoc s.de tuto.§.gene

41 raliter. ¶†Trigesimoquintò quæritˇ quid si aliquis rusticus cōstituit hospitale: mutat habitū : assumit aliquod signum:& aliquam hospitalitatē exercet: habet tamen vxorem & proprium : nunquid talis censetur religiosus verè:& nunquid ecclesia debet eum defendere tanq̄ personam ecclesiasticam? Dic q̄ sic si hoc facit de episcopi authoritate:aliàs non. Quod dic vt plenè in summa do.mei in titu.de re-

i gu.& transf.ad reli.§.j.versic.quid de rusticis.i

42 ¶†Trigesimosextò queritur,pono de cōsuetudine alicuius loci illi qui dicunť profiteri,promittūt tantùm obedientiā,nil dicendo de castitate,nec de ,p-

k prij renunciatione:quæritur an talis cōsuetudo faciat illos professos?k Et videť q̄ sic.ar gu.xx.q.j.vidua.extra de regu.porrectū.extra de elect.causam quæ inter.in fine.extra de cleri.coniug. cùm olim. Contrarium tamen dixit papa Cle.in causa abbatiæ sancti Męuij Catalañ.quæ corā nobis agitabaťr licet enim quis promittat obedientiā:non ideo ,p

l mittit alia. Bene em̄ potest esse obedientia sine castitate & sine carētia proprij , vt patet in fratribus ordinis sanctæ Mariæ,q ordo cœpit Bonoñ.nā milites illius ordinis sunt sub obediētia sui maioris:et tamen viuūt cū vxoribus in propriis domibus:& etiā de nouo contrahunt:nec proprijs carent, quæ eis licent iuxta regulāà sede apostolica sibi concessam,quā quandoq̄ examinauimus diligenter.l Ordo autē habet votum cōtinentiæ annexū.& scđm hoc nō ob.præ.decr.cū olim. Ex prædictis ergo videtur necesse esse q̄ aliquis renūciet expresse mundo,& bonis.arg.in auť.de monachis.§.illud. versi.

sinautem,

f ¶§.q obligatus. ver.quid de illo. & seq.

g ¶Hę q̄ones. Ista scilicet,& prędes.& quo ad vltimū dicit monasteriū teneri de eo qđ adipm p̄uenit.

h ¶Quòd non. Et hoc teneas p de cre.si annū.de iudi.li.vj.in princ. ADDE vt p Cal.eo.ti.cōsi.v.

i ¶Vers.qđ de rusticis. Et vide extra de reli.do.ad hæc.& qđ ibi dixi super j.gl.

k ¶Professos. De hoc scripsi q̄ clerici vel vo.cōsuluit.in gloss. nec istud. vbi patet qđ Inn.& Hos. concordant authori. ADDE vt per Cal.consi.v.vbi de materia.vers. xxxiij. vsq̄ ad vers.xxxvij.

l ¶Diligēter.scias q̄ Vrban⁹ quartus pōtificat⁹ sui anno primo cō cessit hāc regulā & modū viuēdi in qua sunt primo clerici.& milites ,p fessi et cō uētuales. & oēs isti ,pmittūt regulā Augustini. sunt alij milites cōiugati, q̄ solū ,pmittūt obediē tiā:& certū modū viuēdi,de q̄bus hic loquit, & conuenit qđ no.in cle.de sen. excō. cū ex eo. in ij. gl.

a ¶ Eximit.Bern.dicit finito anno.ego cautius locutus fui in regula eum qui certus.li.vj.dicendo in fine anni.qđ em̃ hic dicit potuiſſet eſſe intra menſem.& ſcđm dictũ Ber. potuiſſet legatus eſſe religioni: & neutro caſu eſſet quæſtio dubia. Vide in hac q̃one p Archi.in c.nõ ſolũ. extra de reg.iur.lib.vj.Itẽ Rotã in antiquis deci.deci.cclxxxvj.

b ¶ Ex iniuncto. hic bñ cadit q̃o de illo q̃ profeſſus eſt religionẽ nõ approbatã. cuius ſolutionẽ collige ex notatis de voto.cap. vno.li.vj.in glo. a ergo fi.et ſup ea.

c ¶ Dñicalis vñ. Vide qđ ſcripſi de regu.c.vlti.in glo.ñ.

d ¶ Dñicalis viñ. Et de hoc de infan.& lan.ex.c. vno.in fi.pe.gl. ADDE latè Pe.de Anc.cõſi. ccccxxv.& ccc liñ.

ADDE tu vl teri⁹gl.no.& ibi ſcribẽ.in c.fi. extra de poſtu. & eſt vltima in ordi. Itẽ adde glo. in c.ſicut nobis. extra de reg. Itẽ Hoſt.in ſum.de infan.& lã.exp. §.vlt.in fi.

e ¶ In delicto. Repeto de hoc xviñ.q.ñ. abbates.

f ¶ §.& qualiter. corrige verſi. & vtrum.

g ¶ Ingreſſus. Et Gof.eod.ti.ver. ſed quæriť.ad fi. & vide qđ ſcripſi de reg. cõſulti.ſup gl. nũqd.

h ¶ Rñdeo. Scđm Accur.in auť.ingreſſi.C. de ſac. ſanct.ec.& aptius in auť.de mona. colť.j.§.ſi qs aũt. Semel dñs me⁹ in legibus quan do in ingreſſu fiebat talis datio dicebat q̃ ex q̃ principale non tenebat, nec acceſſorium, ſiue præcedat, ſiue ſequatur in ea, ſiue ecõtra, per l.cùm principalis.ff.de regu.iur.Si verò ex interuallo: tunc tenet oblatio bonorũ, vt ſequitur.

ſinautẽ.& §.ſi verò relinquens.& extra de ſtat.mo. cùm ad monaſterium, vt patet in forma profeſsionis quæ eſt ſ.in titu.de regu. Quidam tamen dicũt q̃ eo ipſo q̃ quis habitũ aſſumit,& obedientiã p̃mittit: intelligitur renũciaſſe bonis.ar.ff.de repud. 43 l.fi.ſi illa profeſsio ſine proprio viuit. ¶†Trigeſimoſeptimò quæritur quidam intrauit religionem, ſed ante tempus finitum probationis exiuit. [a] vt extra de re.iur.ad apoſtolicã. poſt longũ tp̃s vero iſte intrauit idẽ monaſteriũ, vel aliud eiuſdẽ religionis: q̃eritur an ſit ei iterũ dandũ tp̃s probationis. Rñ. dic quòd non: ſi cõditio monaſterñ vel religio nõ ſit mutata, & niſi fortè p̃ſonæ defectus ſupuenerit, vt p̃pter hoc meritò timeat ſe non poſſe pati religionis aſperitatem, vt xxxiiñ.diſtinc.fraternitatis. & tũc modica dabitur ei dilatio arbitrio ſuperioris 44 ad probationem. hæc eſt q̃o venerealis. ¶†Trigeſimooctauò quæritur, quidam iuuenis vt monialem quandam licentius corrumperet habitu aſſumpto profeſsionẽ fecit velut fœmina in manu abbatiſſæ: illa grauidata diſceſsit: ep̃s autem vult eum cogere, vt monachus fiat. quæritur an poſsit. Dic q̃ ſic, arg. xxvñ.di.qđ interrogaſti. extra de regu.c.iñ.& extra de ſen.excõ.in audientia. Vin.tñ dicit q̃ talẽ p̃cisè non cogeret. extra de eo qui du.in matri. quã pol.padul. p̃poſitũ.& ar.extra de ſpõ.tua. De hoc extra de priuile.tuarum. hęc eſt q̃eſtio dñicalis.

45 ¶†Trigeſimononò quæriť: pone quidã fingentes ſe eſſe de ordine ſancti Gul. ſeduxerunt quendam iuuenẽ credentem illos eſſe de ordine illo:& recepit habitũ illi⁹ ordinis: et p̃miſit ſe illã regulã ppe tuò ſeruaturũ: poſtea nouit illos truffatores eſſe: q̃a illam regulam non ſeruabant:& ipſe & alñ ad ſeculũ redierũt: nunc quæriť, an iſte ſit ad obſeruantiã illius religionis compellendus. Io.de Deo in q̃ſtionibus ſuis, dicit q̃ ſi ille voluit abſolutè vitam mutare,& in ordine ſancti Gul. viuere ſiue ibi, ſiue alibi, vbicunq̃ talis ordo vigeret: tunc cogendus eſt.

xñ.q.j.dilectiſsimi.xxvñ.q.j.nuptiarũ.ad fi.xx. q. iñ.conſtituit.ſi verò intẽdebat ſe Deo obligare in illo loco tãtũ,& cum illis nõ tenetur alibi, vt extra de no.ope.nun.cũ ex iniuncto. [b] ¶†Xl.quæritur, 46 pone abbas cũ capitulo licentiauit monachũ vt ad arctiorẽ poſsit trãſire religionẽ: iſte poſtea vagãdo per mundũ plura lucratus eſt: deinde ingrediť aliã religionẽ: nunquid primum monaſterium poterit illa petere? Dic q̃ ſicš.ver.xxiiñ.& ver.vj.& j.ver. p̃xi.& eſt q̃o dñicalis. [c] ¶†Xlj.quæritur, ſed qđ ſi 47 monachũ ægrotantẽ nõ vult abbas recipere, poſtea monachus vagando plura lucratus eſt: demũ in greditur aliud monaſteriũ: nunquid primũ poterit illa petere? Rñd.ſic ſi ſolus abbas fecerit. ſecus ſi de cõſenſu ſui capi⁹.& eſt q̃o dñicalis. [d] & ibidẽ eadẽ q̃ſtio fit,& ſolutio de monacho in delicto [e] repto.

48 ¶†Xlñ.quæriť, pone, aliq̃s cui cõpetit de iure religionem aſſumptã egredi. ſed neceſſe habet ingredi laxiorẽ poſt egreſſum primę, ſed añ ĩgreſſum ſcđę nè in auť.ingreſſi.ſup ver.ſeq.& ſua q.ñ.Ia.de Bel.placet qđ dictũ eſt ſ. de ſcięte & ignorãte, tenet bona reuocãda etiã expreſsè collata. qđ dicit optimè p̃bari p l.j.C.de cõdi.ob cau.& facit ff.eo.ti.l.j.§.j. Inducit etiã ab ſurditatẽ quę ex egeſtate euenire poſſet. Hoc vide in auť.de monac. in ñ.q.ñ.partis.

contrahit matrimoniũ: nunq̃d tenet? Rñ.non.arg. extra de ap.q̃oni. De hoc in ſum.do.mei in titu.de k
f reg.& trãſ.ad reli.§.& quaſ̃r. [f] verſi.ſed qđ ſi ingreſ
g ſus. [g] ¶†Xliñ.q̃eritur, quidam intrauit monaſte-
49 riũ vxore ignorante vel inuita: quia illum repeten te, reſtitutus eſt illi, vt xxvñ.q.ñ. Agathoſa. q̃ritur vtrũ etiã bona q̃ monaſterio dederat, reſtituentur.
h Reſpõ. [h] Aut in ingreſſu obtulit expreſsè ſe & ſua Deo & loco: quo caſu nõ p̃nt bona reuocari. Aut obtulit ſe nulla de bonis facta mẽtione: quo caſu reuocata p̃ſona p cõſequẽs reuocabunť & bona q̃ ſunt acceſſoria: qđ dic p̃ut no.extra de cler. cõiug. qđ à te.ſ.ver.viñ.cõci.lib.ſup hoc vt ſ.de cõuer.cõ-
i iu.vèr.porrò. [i] ¶†Xliiñ.quæriť vtrũ minor ad reli-
50 gionẽ trãſiens poſsit etiã dñiũ bonorũ ſuorũ tranſferre in eccleſiã. Bar.dixit q̃ nõ cũ ei ſit alienatio interdicta, vt C.de admi.tut.lex quę.& facit ff.de poli.l.j.§.voto. Alñ contra.ar.C.de ſa.ſanct.eccle.auť. ingreſſi.C.de min.ex cauſa.§.ſi in commiſſum. De
k hoc ſcđm papã extra de proba.in preſentia. [k]
51 ¶†Xlv.quæriť quid ſi quis voluit ſe monachũ facere, ſed non ſit monachus: tñ bona ſua donauit expreſsè, & valuit donatio: qualiter petet monaſteriũ bona? Et dicunt quidam q̃ eccleſiæ cõpetit rei vẽdicatio p̃ rebus ſibi donatis, licet nõ ſint ei traditę, vt C.de ſac.ſan.ec.vt inter diuinũ. Alñ contra, ſecũdũ quos põt dici q̃ ſi res ſint p̃ntes: q̃a tunc illarũ dominiũ trãſit in monaſteriũ: aget rei vẽdicatione. ¶Si verò ſint abſentes: tunc aget monaſteriũ cõdictiõe ex pręl.ingreſſi.nam ex pacto donationis naſcit actio, vt C.de do.l.ſi q̃s argentũ.& vide ſ.ver.xvñ.
52 ¶†Xlvj.q̃eriť ſi is q̃ ingrediť habet vſumfructũ in aliqua re: nunquid vſusfructus trãſibit ĩ monaſte-
l rium: an verò finiť & redibit ad p̃prietatẽ. [l] Et vr̃ q̃ finiť quaſi ſit mortu⁹, vt j.ver.lxv.ſed dic q̃ trãſ-
m it in monaſterium, [m] & durabit tandiu penes illud quantum duraſſet penes illum ſi non intraſſet religionem. De hoc not.ſcđm Ioã.in præ.l.ſi qua. [n]
53 ¶†Xlvñ.quæriť quid ſi ingreſſus habet creditores: q̃eriť quę conueniẽt, vtrũ monaſteriũ, an verò ingreſſum? Dic q̃ monaſteriũ cõueniť nomine ſuo, & ſatisfaciet p̃ quãtitate rerũ quæ ſibi obuenerũt. arg. Inſti.de acquiſi.per arrogationẽ,& ff.de ca.l.fi. Vel dic q̃ ſemp noťe ingreſſi monaſteriũ cõuenietur.& vide qđ no.ff.ad muni.incola. de illo q̃ poſt contractũ debitum abvniuerſitate vnde erat, fit cõ
o uerſus. [o] ¶†Xlviñ.quæritur quid ſi is qui ingrediť,
54 dicit: volo mihi retinere talia bona? Et videť q̃ monachatio tenet, ſed non honorum retentio. argu, ff. de leg.j.cętera.§.cũ duobus. q̃a vtile p̃ inutile non vitiať.extra de elec.illa. Dicit Iac. q̃ ſi pactum fuit appoſitũ ſuper hoc in ipſo ingreſſu non valet monachatio, ſed exceptio ſiue retẽtio ſic.arg.ff.de vſu & ha.p̃ ſeruũ.§.j.& extra de ſymo.tua nos.& vide
p qđ no.ff.de ado.q̃ſitũ. [p] ¶†Xlix. quæritur quid
55 ſi ingreſſus prius fecerat teſtamentum: nunquid illud rumpitur per ingreſſum. Ioan.no.xix.q.vlti.ſi

ADDE Cald. cõſi.xxvñ.eo.ti. ¶In præſentia. Ibi ſcripſi ſuper verſ.minor ann. in prin.& ibi ſtatim ſequitur an feuda tranſcãt ĩ monaſteriũ. Et diſtinguiť ibi an ſint talia ſeruitia q̃ monaſteriũ poſsit p̃ ſe vel p̃ aliũ exhibere: et trãſeũt: an exhibere nõ poſsit, & nõ trãſeunt. do.meus in legibus diſtinguebat realia ſeruitia: & tũc feuda trãſeũt et p̃ſonalia. & hoc ſubdiſtinguiť, an ſint certa, et talia quę poſsint honeſtè p̃ſtari: & tũc idẽ aľs ſecus, vel cũ ſint incerta. Sic trãſeo: q̃a id ponit Cy.in auth. verſi.circa p̃miſſa. Oldr.ſup auť. ingreſſi.tenet q̃ ſi feudũ habuerat,& fidelitatẽ fecerat, retinet feudũ necvitiať, licet caſus ſuperuenerit, à q̃ &c. & ſeruiet p̃ ſubſtitutũ. facit regula factũ legiti mè.li.vj.et ibi p̃cedit de bonis datis ĩgreſſo, ne alienare poſſet. de quo ſcripſi in p̃.gl.ver.ſed nũquid. & vide qđ no.ff.de ver.ob. ſi ita.§.ea lege. in gl.fi.& vide Ia. de Bel.ſuper l.ſi qs prioris. C.de ſecun.nupt.

¶Ad p̃prietatẽ. de emphyteuſi dic vt ſ.de loc.

§.vlti.ver.cxx.

m ¶In monaſteriũ. Quod ſequiť ſoluit ſcđm dubiũ. videbať em̃ dicendũ ſicut de ciuitate cui relictus eſt qui durat centũ annos. ff.de vſufru.lega. an vſusfructus & eccleſia & ciuitas æquiparanť. C.de ſac.ſan.ecc.l.fin. ſed illud in legato eis directè facto: hic ſuccedit in vſufructu. Placet ergo qđ ſequiť.alle.Cy.ff.de manu.l.Cai⁹.& qđ no.ff.de aſsig. li.l.fi. vide iſtud in auť.ingreſſi.ver.itẽ quęriť.cũ ver.ſeq.

ADDE an vſusfructus legatus perpetuò, p̃ loco finiať ſpatio centum annorum. Alexã.conſi.lx.j.libr.

n ¶Si qua. De hoc ſcripſi in præd.decre.in pręſentia.in gl.de qua ſ.
o ¶Fit conuerſus, & vide j.de cõſi.§.ñ.verſi.ſed qd erit.& qui fil.ſint legi. verſ.quid ſi quis intrat.

p ¶Quæſitũ. Dicas q̃ p̃feſsio tenet, vt plenè ſcripſi & clare p̃baui de cõdi.appo.c.vlt.ſup j.gl. Hanc q̃onẽ plenè tractat Cy.in auť.ingreſſi ſup verb.ſe & ſua.q.ibi finaliter reſidet in opi.pręd. Ia.de Bel.diſtinguit an cõſtet illũ in omnẽ caſum voluiſſe monachari: aut cõſtat q̃ alter noluit;

aut dubitaſ. Primo caſu fateſ q̄ valet monachatio: in religs ſec⁹. Allegat præ. decre. fi. de cōdi. appoſi, dicit etiā de hoc no. ff. ad Tre. Luci⁹. §. tres hæredes. in gl. fi. tractat aūt in v. q. ñ. ptis. in auc. de monac. hoc q̄d dixi. ADDE And. Sicu. cōſi. iij. ñ. lib. & Bal. cōſi. cxvj. j. lib.

a ¶ In p̄ntia. Ibi ſcripſi in gl. mag. vltra me. ver. ſi verò is. & vide Cy. ī auc. ſi qua. in iñ. q. & ſeq. et Ia. de Bel. in auc. de mon. ī q. vj. ſcd̄æ ptis. ADDE Rom. conſi. ccxxxvij. q̄d rumpitur.

ADDITIO. Et qd ſi teſtator moriaſ añ annū p̄feſſiōis: an teſtm̄ factū añ ingreſſum religionis cui dedicauit aoīa bona reuocetur, vide Bal. cōſi. ix. inci. mulier fecit teſtm̄. in v. vol. Hēri. Ferrā.

b ¶ Ingrediē. ſup pleviuēte patre.

c ¶ Adſtringere. Per pupillarem ſubſtōnē nō, vt ſtatim ſubdet.

d ¶ Eximpfecto. Iſta lex non facit, ſed corrigit l. hac conſultiſima. §. eximperfecto.

e ¶ Scd̄m Mar. de Fa. ſcire debes q̄ īter doctores legū ſunt opi. cōtrariç, an hæc diuiſio de qua loquiē auc. ſi qua. ſit teſtm̄. quas vide ibi p Accur. ī gl. nūqd eſt. Sed alia q̄o plus vrget, ſ. qñ filij habere debeāt portiones diuiſas p patrē. Accur. in vl. gl. auc. ſi qua. pōit vtrāq; opi. ſ. q̄ debeaſ p verā mortē, ſed interim alimenteſ de illis. & tex. illius auc. vī huic opi. fauere ſecū dū Cy. qui dicit ibi q̄ pater ſuus tenet hanc opi. Hāc ēt tenebat dñs meus p illā ſi. g̃onē. tñ formabat qñ habitur⁹ ſit legitimā & de illa bñ loq tur tex. Sed g̃re bā de parte per patrē diuiſa: & tñ etiā de legitima loquēdo tenet ipſe Accur. ī p̄. auc. de mon. §. ſi verò filios. q̄ ſtatim peti potevit. & ibi Iac. de Bel. dicit ī xj. q. ij. partis. illā glo. qua. q̄ ſic niſi prius aliquid monaſterio reliquerit Nā cū monaſteriū ſit loco filij, vī eius nat⁹ poſthumus: & ideo cū ſe inueniat p̄teritū, rumpit teſtm̄ quaſi poſthumi agnatione, vt C. de poſthu. hæred. Inſt. l. j. Si ergo inſtituit monaſteriū ante ingreſſum monaſterij, etiā in vno denario, poſtea nō rūpitur teſtm̄. ff. de lib. & poſth. filio. §. fi. Alij dicūt & indiſtinctè rumpi teſtm̄: quaſi capite diminutus ſit per ingreſſum: nec habeat velle cùm in alterius incidat ptātē. ar. in auc. de mona. §. nō tñ. in fi. iiij. diſt. c. fi. Tertij dicunt q̄ nō rumpitur ſiue aliquid reliquerit monaſterio, ſiue nō. De hoc ſcd̄m papā extra de p̄ba. in p̄ntia. ª j. ver. p̄xi. ¶ †Quinquageſimò quæriē quid ergo ſi quis cōdiderit teſtm̄, & in eo hęredem inſtituit: deinde monaſteria ingreditur: quis habebit bona. Et vī q̄ hæres non habebit cū hæreditas nō ſit viuētis, vt ff. de hære. vel act. vēd. l. j. & teſtm̄ deinde poſt mortē capit vires, & nō añ. arg. extra de celeb. miſ. cū Marthæ. §. ſanè. Sed dic cōtra. nam p̄ę. l. ſi qua. & auc. nūc autē cano. xix. q. iij. in fi. et e. q. qa ingrediētibus. dant ei poteſtatē diſponēdi de bonis ſuis ante ingreſſum. & ar. xvj. q. vl. quicū q̄. Alij dicunt q̄ monaſterium habebit illo viuēte, ſed poſt mortem eius reſtituet hęredi quaſi poſt mortem eius habeat vires inſtitutio. ſ. verſic. proxi.

57 ¶ †Quinquageſimoprimò quęritur: pone q̄ P. habens filium & nepotē ex alio filio condidit teſtm̄, in quo filium hæredē inſtituit nihil dicens de nepote: deinde filius monaſteriū ingreditur: b quæritur an eius teſtamentū rumpaſ. Rñ. ſi tenes q̄ p̄ monachationē filius exeat de patris ptāte, q̄d verum eſt. ſ. ver. xij. bene rūpitur teſtm̄. Nā & filio deportato rūpit teſtm̄ per nepotē qui ſe inuenit immediatè in patris ptāte: qa p̄ deportationē exit filius de p̄ris ptāte. ff. de lib. & poſt. Gallus. & arg. ad hoc Inſtit. de exhęre. libe. §. poſthumorum. ¶ †Quinquageſimoſecūdò quæritur: & primò nota q̄ monachi & canonici & alij nō habentes arbitrium propriævolūtatis teſtari nō p̄nt, vt C. de ſac. ſan. ec. auc. ingreſſi. xix. q. vlt. nunc aūt, xij. q. ij. volo. & c. ſeq. Quidā tñ dicūt illud corrigi in auc. de ſan. epi. §. ſi qua mulier. q̄d eſt xix. q. vlt. Vel dic q̄d illud q̄d dī in p̄. §. ſi qua. eſt potius diuiſio facta quaſi in vltima volūtate, q̄ teſtm̄ ꝓbatur ibi pater, & e. q. qa ingrediētib⁹. & no. in p̄ę. §. ſi qua mulier. Qui em̄ eſt in ptāte alterius, nō pōt ſine illius volūtate teſtari, vt Inſt. qb. nō eſt per. face. teſt. in prin. C. q̄ teſt. fa. poſ. l. fi. clericus tñ in ptāte cōſtitutus teſtari pōt, vt ī. verſi. l vij. Quid ergo ſi ingreſſus cū diuidit inter filios ſcd̄m præ. auc. ſi qua. vult filiū per fideicommiſſum alteri adſtringere, c vt ſi ſine liberis deceſſerit. eius portio ad alterū deuoluatur? Rñ. dico q̄ facere pōt. Nā & ſi ſtatim alteri eorum plus relinquere pōt: multò fortius hoc poterit ſub cōditione facere, & in illud tempus reſtitutionem differre, arg. ff. de in litē iur. videamus. §. ſed an iudex. & l. in actionibus. §. ſed & iudex. Si enim ipſa diuiſio ei permiſſa eſt: ergo & modus & conditio velut accidētia ſunt permiſſa. arg. ff. de proc. qui procuratorem. & cui licet plus & minus licere debet. ff. de reg. iur. nō debet. extra de deci. ex parte. Licet aūt hoc poſsit inter filios facere, vt dicit p̄ę. l. ſi qua. nō tñ pōt inter alias p̄ſonas ordinare, q̄ eis aliquid relinquat, vel quòd ad eas perueniatur: imò nec inter filios naturales, vel ſpurios aliquid diuidere poteſt: nec etiam inter nepotes filiorum, qui quaſi extranei ſunt, quo ad hoc. ar. C. fa. her. l. fi. C. de teſta. ex imperfecto. d qadum in filios ei aliàs ſucceſſurus ſpāliter cōceditur, in alios prohiberi videtur. argu. ff. de iudi. cùm p̄ętor. extra de p̄ſump. nōne. ff. de cōdi. indeb. cùm ita. ff. de leg. & ſen. cō. cùm l ex. ſcd̄m Mar. de Fan. e

59 ¶ †Quinquageſimotertiò quæritur, ſed nunqd parētes ſuccedent in bonis iſtius ingreſſi? Et videſ q̄ in nullo ei ſuccedēt. nā nullus hæres ei ꝓximior eſt tenendā vt veriorē & equiorē. Ad qd̄ inducit e. ti. §. ſi aūt vxore. vbi ſi tm̄ poſt īgreſſum dos vxori reſtituiſ p pactū ex morte. Ad idē l, fi. C. de epi. & cle. Sit ergo idē in libris, p̄cipue cū quo ad bona habeaſ ꝓfeſſus ꝓ mortuo. Itē cōſtat alimēta deberi C. de alē. lib. p totū. Et hoc fatenē tenētes cōtrariū: & difficile foret exigere à monaſterio, & monaſteriū etiā ſic ſoluere, eſſet grauē. Æquū eſt ergo illā partē ſtatim peti poſſe: facit q̄d ſcripſi de dona. apoſtolicę. ſuper iij. gl. & contraria opi. nō ponit differētiā inter nō ꝓfeſſum, cui ſufficit alimēta liberis p̄bere: et ꝓfeſſum ſaltē ſemimortuū: ad quā tñ ipſe propter q̄ iſta placent, ad finē auc. & ad. §. qaverò. nō liceat mat. & auię. Rñdet illa ꝓcedere qñ filius non petiuit.

¶ Placē. contra. Cui cōcord. do. Mar. vbi aūt dicit liberis: ſupple, & parētib⁹ per iſtas leges.

¶ Melius eſt em̄ &c. Ad materiā facit q̄d no. ſ. de fru. & inter. §. j. ver. ſed pone p̄latus. cūver. ſeq. & vide q̄d no. ſ. de offi. ord. p̄ſenti. li. vj. in gl. p œconomū. & q̄d dixi ſup ea.

quàm eccleſia q̄ ipſum dño ſociauit, vt extra de pecul. c. ij. Itē monaſteriū eſt loco filij, vt auc. de ſanc. epiſ. §. hoc in præſenti. & filiorū cā potior eſt in ſucceſsione ab inteſtato. in auc. de hęre. ab inteſt. §. j. Inſti. de grad. cog. §. fi. & de hæred. quali. & dif. §. ſed ſui. & ſ. ver. proxi. & ver. iij. Et hoc idē dixerūt Io. Azo. & Accur. & Mar. de ſa. Io. etiā no. xix. q. vl. ſi qua. q̄d aſcendentes excludunē à ſucceſsione iſtius
f ingreſſi liberis ei non extantibus. Pla. contra. f arg. C. de epiſ. & cleri. authē. presbyterorum. & in auc. colū. viij. vt lice. matri & auiæ. qui verò mulieres. & in auc. col. ix. vt nulli iud. §. adulterorū. ff. de inoffi. teſta. nam & ſi parētibus. & C. de bo. dā. auc. bona. Tertij dicunt q̄ parenres debent habere debitum bonorum ſubſidiū in bonis filij ingreſſi, ſicut ecōuerſo. In hoc tñ intereſt inter filios et parentes. Nā pater pōt diuidere bona ſua inter liberos poſt ingreſſum. Pōt etiam donare plus legitima filij. Filijs verò ingreſſus non ita pōt: nō tñ pōt fraudari debito bonorū ſubſidio. argu. C. de inoffi. dona. ſi fi-
60 lius. & vide j. verſi. ad præmiſſorum. ¶ †Quinquageſimoquartò quæritur, ſed nunquid is qui poſt ingreſſum diuidit inter filios, vt no. ſ. ver. lī. poteſ rit vnum alteri pupillariter ſubſtituere. Rād. nō cū eos non habeat in poteſtate: cùm ipſe ſit ſub alterius ptāte, vt ff. de vulg. & pupil. ſubſti. l. j. & ñ. & ſ.
61 verſicu. xj. ¶ †Quinquageſimoquintò quęritur, ſed nunqd poterit illis tutorem dare. Rñ. nō pari ratione. nam egreſſus eſt de terra & cognatione ſua, g & religioſus, i. quaſi relegatus eſt à ſeculo, vt xxvj. q. j. ſi cupis. vñ non habet filios in ptāte. arg. Inſtit. qui. mod. ius pat. po. ſol. & C. de ſen. paſ. l. fin. & ſ. verſi. xij. talis pro mortuo quo ad mundū habetur, vt C. de epi. & cle. deo nobis. in auc. de monach. §. illud. ij. q. vij. placuit. & c. ſeq. iij. q. xj. ſi quis enim. & ideo tutela aliꝰ propinquis defertur, vt Inſtit. de legi. agna. tu. Poteſt tñ de æquitate dici q̄ iudex illum tutorē filijs conſtituet quem pater, q̄ quis profeſſus noīauerit. ar. Inſti. de tutel. §. fin. C. de confir.
72 tu. l. j. & l. pe. & fi. ¶ †Quinquageſimoſextò quæritur, ſed nunquid in hoc ſuo teſtamēto pōt cōfiteri de dote vxoris ſuæ. Rñ. nō: qa nō poteſt teſtari nec cōtrahere, vt dixi, ar. in præ. authē. ingreſſi. & C. de epi. & cle. nūc autē. q̄d eſt xix. q. vlti. in fi. & e. q. qa
63 ingrediētibus. ¶ †Quinquageſimoſeptimò quæritur quid de ſecularibus clericis vel conuerſis quiſua propria licitè retinent. Dic q̄ teſtari p̄nt. C. de epi. & cle. authen. licentiam. & l. ſi quis presbyter. extra de teſt. quia nos. & c. relatū. ij. §. ceterum. nō tñ poſſunt teſtari de his quę acquirunt de præbenda ſua, vel alio legitimo & iuſto mō: quaſi de caſtrenſi peculio. C. de epi. & cle. ſacroſanctę eccle. & auc. p̄sbyteros. & l. cùm lege. quia præſumiē de bonis ſuarū adminiſtrationū habuiſſe, niſi cōtrariū oſtendaſ. ar. C. e. auc. non licet. & in præ. auc. licentiam. extra de
64 pecul. cle. c. j. & fi. xij. q. iij. c. j. ¶ †Epiſcopus tñ & presbyter non dico religioſus de fructibus eccleſię ſuæ & mobilibus ſibi rōne eccleſiæ acquiſitis, poterit ſeruitorib⁹ ſuis mercedes relinquere & donare & remunerare eos, vt C. de ſac. ſan. eccleſ. iubemus nulli. & l. viciſſitudinem. & in p̄ę. c. relatum. xx. q. ij. hæc huius placiti. & c. charitatem. & c. quicunq; ſuffragio. & c. ſeq. extra de pecul. c. fi. in fi. dūtamē nil fiat in fraudē ꝓut quidā faciunt legantes nepotibus & conſanguineis ſuis maximas & diuerſas pecuniæ quantitates ſub nomine remunerationis receptorū ab illis ſeruitiorum contra iura, vt lxxxvj.
g di. nō ſatis. ꝓpe prin. melius eſt em̄ &c. h ¶ †Quin
65 quageſimooctauò q̄rit, q̄d ſi ingreſſus poſt perfectā ꝓfeſſionē inſtigāte diabolo nouos filios generauit. Rñ. ſi tanq̄ ex coniuge illi erunt ſerui monaſterij. Si verò tanq̄ ex fornicatoria vel concubina, monaſterium in perſonis eorum nullum ius habebit. xv. q̄. vltima. cùm multæ. C. de inceſt. nupt. auc. ex

a ¶ Ex cõplexu. Vbi ſcripſi in magna glo. ver q̃uis autem. De dominio autem nõ eſt queſtio niſi in minore. de quo ſ. ver. xlv. ſed ſic de poſſeſſione. & de illa ſola quærit Io. in remiſ. quæ ſequitur. & tenet idẽ, & cõ cor. Ia. de Ra. per l. quã ibi Io. allegat. & ad l. cũ hęredes. ff. de acqui. poſ. reſpondet q̃ ibi mortuus erat dñs, hic viuens. De hoc Cy. in prẽd. auc. ſi qua. in fi.

b ¶ In preſentia. Io. de Deo li. ij. q. xiij. tractat de cõuerſo eccleſię ſecularis qui de licentia prælati cõtraxit matrimoniũ, & ex eo ſuſcepit filiũ: & mortua vxore q̃ ex illa habuit eccleſię aſsignauit an illo mortuo teneat eccleſia filiũ alere. Soluit q̃ ſi cõſuetudo eſt eccleſiæ q̃ tales cõtrahãt, nec ſint ꝓfeſſi, eccleſia illũ alet, ſicut aliàs ſimile xj. di. in his. xxx. q. iiij. obĵciunt. ſaltẽ quantũ patitur paterna ſubſtãtia. vel propter licentiã prælati alatur, vt pauper. xvj. q. j. c. vlti. lxxxvj. di. paſce Si verò profeſſus fuit, nec cõtrahere potuit, filius ſeruus eſt monaſterij, vt ſ. & vt ſeruus alendus: aliàs eccleſia perderet ius in illo. de infan. expo. c. vno.

c ¶ Super eo. Vbi ſatis poſt eũ ſcripſi in gl. quamuis.

d ¶ Pro habitu. ¶ Quicquid intendat, tene q̃d habes de regula. c. j. li. vj. & in cle. eo. tit. eos qui.

e ¶ Vincẽ. q̃ nõ, in præ. decre. ex parte. vt ibi ſcripſi ſuper vlt. glo. ¶ Supra ver. proxi. hoc factũ & proteſtatio ſe cõpatiuntur.

auc. ex complexu. a ¶ † Lix. quæritur quid ſi ingreſ-
66 ſus habet res furtiuas, & de vſurarĳs & huiuſmodi de quibus in ſuo ingreſſu fuit oblitus. Dic q̃ teſtari nõ põt: monaſteriũ tñ ea reſtituere tenet quatenus aliquid habet de bonis illius, & non vltra, vt ſ.
67 eo. verſi. lxvij. ¶ † Lx. quęritur, ſed nunquid eo ipſo q̃ quis monaſteriũ ingreditur transfertur dominiũ & poſſeſsio bonorũ ſuorũ in monaſterium. Papa
b no. extra de proba, in preſentia. q̃ b ſic. De hoc etiã
68 no. xix. q. vlt. ſi qua. ¶ † Lxj. q̃rit: pone. T. ingreſſus eſt monaſterium in quo carnes comedebantur, ſed poſtea viſitatũ & correctũ, non dat carnes: & alias maiores ſolito auſteritates obſeruat: nunquid iſte T. hoc obſeruare tenetur. De hoc no. ſcd̃m papam
c extra de regula. ſuper eo. c & ſcd̃m do. meũ in Sũma in ti. de voto. §. vtrũ. ver ſi aliqs. ¶ † Lxij. quęri-
69 tur quid ſi dubitatur, qua de cã quis intrauerit monaſterium: & videtur præſumptio pro religione. xvij. q. ij. qui bona. ff. de relig. ſunt ꝓſonæ. Sed diliter ab obedientia maioris eccleſiæ liberatus: quia tunc acquireret ſuo beneficio quaſi per ſe domino nõ quaſi fructuario, ſcd̃m Bar. Et ſic q̃ propoſita eſt bene ſoluta. nã bona eſt ſimilitudo ſerui in quo vſumfructũ habemus, & alius proprietatẽ: & iſtius monachi: qa eccleſia Peruſina habebat proprietatẽ: qa eius ſeruus & obedientiarius eſt: & mẽbrũ habeat vſumfructum: qa debet opetari mẽbro, & tãc̃ quaſi glebæ adſcriptꝰ, debet ſeruire illi mẽbro ad cuius ſeruitiũ deputatus eſt: nõ tamẽ ꝓpterea liberatur, videſ. eo. §. acq̃rat. ¶ Monachus non poteſt exercere officiũ tabellionatus, niſi executione veterũ rogitorum. ver. xxvij. G. Iuramentũ de ſeruitio exhibẽdo, vel denegando, non impedit monachum. verſic. viij. G. ff. de offic. ꝓſid. l. obſeruandum illud. Qualiter coueniatur monachus. ſ. de reo. §. an monachus. ¶ Minor negans ſe monachũ, interim habetur pro libero, & debet habere curatorẽ. ver. xxj. G. C. de peti. hęre. l. ſi putas. G. ¶ Peruſinus ingreditꝰ monaſteriũ ſancti Proculi de bononia, illi acquiritꝰ, & non monaſterio ſancti Proculi de Peruſio. ver. xxxij. G. An filius monachi poſsit teſtari, vide Dy. ff. de acqui. re. do. l, homo liber. & Accur. ff. de mino. l. ſi ex cauſa. §. penul. vide j. eo. §. an filij. ¶ Profeſsio poteſt fieri ſub cõditione. verſic. xxxiij. G. ¶ Inſtrumentum dicit, q̃ Titius ſe dedit tali hoſpitali: nec dicit quicquam de bonis. Reſpon. ſi ingreſsi illud hoſpitale viuunt ſine proprio videtur ſe illis conformaſſe & dediſſe bona. ſi aũt cũ proprio: tunc iſte retinet bona. ver. xxxv. G. ¶ An ruſticus qui cuſtodit hoſpitale, & portat aliq̃d ſignum, cenſeatur ꝓſona eccleſiaſtica. verſ. xxxvj. vbi G. tenet q̃ ſic. ¶ An ꝓfeſsio facta Deo in manibus nõ legitime ꝓſonę liget. ver. xl. G. mẽs cõſiderãda eſt. G. ¶ An ille q̃ ꝓmittit ſolã obediẽtiã, videaꝫ ꝓfititeri: & de fratribꝰ gaudẽtibꝰ. ver. xxxvij. G. tenet q̃ nõ. vide ff. de iu. ĩmu. l. ſemp. §. quibuſdã. ꝓ Bar. ¶ Cui acq̃rit monachꝰ licentiatꝰ vel expoſitus languidus. ver. xlj. & ſeq. G. videſ. §. qui acq̃rit. ¶ Si vxor trahat virũ à monachatu: an retrahat etiã bona. ver. xliij. G. & vide ſ. e. §. ſi qs abſoluiꝫ. ¶ An monachus poſsit ſibi aliqua reſeruare, verſ. xlix. G. vide quod no. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hęredes. & in auc. ingreſsi. C. de ſac. ſan. eccle. G.

ei poteſt q̃ vſq̃ ad annũ pręſumitur ꝓ nouitio et pro regula. vt ea. q. Conſaldus. niſi cõtrarium probetur, vt extra de teſtĩ. nuper. extra de regu. nec re-
d ligioſi. poſt annũ verò præſumiꝫ ꝓ habitu, d vt eo.
70 tit. ex parte. & vide ſ. verſicu. xxiij. ¶ † Lxiij. quæritur quid ſi nouitius intra annũ dicit & proteſtaꝫ q̃ non vult remanere in religione: tamen poſt annum remanet in monaſterio in habitu quem geſtabat:
e nunq̃d pręiudicat ſibi? Dicit Vin. q̃ nõ: e qa annalis præſcriptio interrupta eſt. extra de offi. ordi. paſtoralis. extra de eo qui mit. in poſ. cũ veniſſent. & ſi remanere voluerit, iterũ habebit annũ probationis, niſi ei renunciauit. arg. contra: qa videtur à proteſtatione recedere remanẽdo poſt annũ. extra de
f appel. ſolicitudinẽ. ſ. ver. proxi. f ¶ † Ad præmiſſo-
71 rũ aũt notitiã nota q̃ ad monaſteriũ trãſiens aut ꝓ peccato intruditur, aut ſponte ingreditur. Si quidẽ intruditur: aut ad tẽpus, aut in perpetuũ. ſi ad tps: tunc oĩa bona ſua retinet, vel ſaltẽ recuperat tem-

non impedit monachum. verſic. viij. G. ff. de offic. ꝓſid. l, obſeruandum illud. Qualiter coueniatur monachus. ſ. de reo. §. an monachus. ¶ Minor negans ſe monachũ, interim habetur pro libero, & debet habere curatorẽ. ver. xxj. G. C. de peti. hęre. l. ſi putas. G. ¶ Peruſinus ingreditꝰ monaſteriũ ſancti Proculi de bononia, illi acquiritꝰ, & non monaſterio ſancti Proculi de Peruſio. ver. xxxij. G. An filius monachi poſsit teſtari, vide Dy. ff. de acqui. re. do. l, homo liber. & Accur. ff. de mino. l. ſi ex cauſa. §. penul. vide j. eo. §. an filij. ¶ Profeſsio poteſt fieri ſub cõditione. verſic. xxxiij. G. ¶ Inſtrumentum dicit, q̃ Titius ſe dedit tali hoſpitali: nec dicit quicquam de bonis. Reſpon. ſi ingreſsi illud hoſpitale viuunt ſine proprio videtur ſe illis conformaſſe & dediſſe bona. ſi aũt cũ proprio: tunc iſte retinet bona. ver. xxxv. G. ¶ An ruſticus qui cuſtodit hoſpitale, & portat aliq̃d ſignum, cenſeatur ꝓſona eccleſiaſtica. verſ. xxxvj. vbi G. tenet q̃ ſic. ¶ An ꝓfeſsio facta Deo in manibus nõ legitime ꝓſonę liget. ver. xl. G. mẽs cõſiderãda eſt. G. ¶ An ille q̃ ꝓmittit ſolã obediẽtiã, videaꝫ ꝓfititeri: & de fratribꝰ gaudẽtibꝰ. ver. xxxvij. G. tenet q̃ nõ. vide ff. de iu. ĩmu. l. ſemp. §. quibuſdã. ꝓ Bar. ¶ Cui acq̃rit monachꝰ licentiatꝰ vel expoſitus languidus. ver. xlj. & ſeq. G. videſ. §. qui acq̃rit. ¶ Si vxor trahat virũ à monachatu: an retrahat etiã bona. ver. xliij. G. & vide ſ. e. §. ſi qs abſoluiꝫ. ¶ An monachus poſsit ſibi aliqua reſeruare, verſ. xlix. G. vide quod no. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hęredes. & in auc. ingreſsi. C. de ſac. ſan. eccle. G.

Bal. De ſtatu Monachorum *Rubrica.*

Monaſterium tenetur dimittere bona ingreſsi, vel ſoluere creditoribꝰ. in verſic. quæriꝫ. G. ff. de peculio. l. ſi peculiũ. per Dy. ¶ Si quis ingrediꝫ ordinẽ p̃dicatorũ oĩa eiꝰ bona fiunt illius cõuentus. ver. ingreditur. quia ille cõuentus habet propriã burſam: tñ immobilia debet vendere: qa fratres viuere volũt. verſ. iij. & ver. iiij. quæriꝫ. G. Sed regula fratrũ dicit q̃ ingrediẽtes nõ põt inducere poſſeſsiones: & ideo multi cõſuluerũt cõtrariũ. Et ego in mobilibus ſi dicaꝫ q̃ viuere volũt: rñdeo, & minores volũt viuere: & tñ nõ capiũt: qa ſunt mẽdicãtes. Bal. vide j. eo. §. nũc de teſtamẽtis. An aduẽtitia fiãt monaſterij qñ filius ſa. patre nolẽte ingrediꝫ. verſi. quintò queriꝫ. G. ¶ Si quis abſoluiꝫ ab ingreſſu monaſterij reſtitui debent ſibi bona. ver. vij. G. ſi expelliꝫ. ver. xxv. vide j. §. ſi vxor. ¶ Si hæreditas deferꝫ monacho monaſteriũ nõ põt adire. ſed debet adire monachus iuſſu abbatis. ver. octauò quæriꝫ. G. imò monaſteriũ habet ius adeũdi recta via ex ꝓſona monachi: qa monachus nõ habet velle nec nolle., ſcd̃m quoſdã. Facit q̃d no. C. de bo. q̃ lib. l. fi, in prin. pro prima parte facit: qa ius adeũdi nõ diciꝫ eſſẽ in bonis. ff. ad leg. Fal. l. pretià rerũ. circa mediũ. ¶ An monachus ſit in ptãte paterna. ff. de min. l. ſi ex cã. §. Põponius. verſ. xij. G. nõ: qa mortuꝰ eſt patri & mũdo. Bal. ¶ An ingreſſus monaſteriũ tollat ſubſtitutionẽ factã ĩgrediẽti ſi abſq̃ liberis obierit. ver. xv. G. An monachus poſsit monachũ recipere: & abbas ſolus. ver. xviij. & verſi. xx, & quid ſi abbas vocat. ver. ſeq. G. ¶ Cui quærat monachus factus eps. ver. xxj. queriꝫ. G. & dicit q̃ q̃rit epatui, ſed ante quæſita ordini: nec põt teſtari: qa licet ſit eps monachus tñ eſt, vt in auc. ingreſsi. de ſac. ſan. eccle. Mart. de Fano dicit q̃ monachus factus eps poteſt acquirere caſtrẽſe peculiũ, & de eo teſtari: qa augeꝫ vtilitas per dignitatẽ. ff. de iudi. l. ſi longius. in fi, q̃d nõ placet. G. ¶ Sed quid de monacho aliũ titulũ gerente: puta prioratũ: & idẽ quæro de canonico regulari, an illud q̃d acquirit, quærat monaſterio: an verò acquirat illi mẽbro monaſterij cui præeſt. Et quæſtio eſt de facto ſic: Dñs Nicolaꝰ de Caſtelliono fuit canonicꝰ regularis eccleſię Peruſinæ: & fuit beneficiatus, & habuit magis honorabile mẽbrũ illius eccleſiæ, ſcilicet eccleſiã ſancti Valẽtini: poſtea acquiſiuit multa ex ſucceſsione parentũ & ꝓpinquorũ & ex parſimonia ſua & induſtria: domos etiã cõparauit, quæriꝫ an dictæ res quæranꝫ eccleſię Peruſinæ: an eccleſię ſancti Valentini? an queranꝫ capitulo, an mẽbro. Et videꝫ q̃ eccleſiæ Peruſinæ: & ſic ſucceſſor dñi Nicolai tales res habere nõ debeat, ſed ſint in libera diſpoſitione capituli, vt extra de offi. or. c. quãto. Sol. vt no. ff. de ĩpu. ſer. l. ſi ſeruus cõmunis ita. nam aut quærit ex re mẽbri, vel ex opera ſua: & acquirit mẽbro cui debet operari, aut aliunde: & tunc acquirit capitulo, i. eccleſiæ. & hoc verũ, niſi eſſet tota-

Nunc de teſtamentis ingredientium.

¶ An per ingreſſum monaſterij & profeſsionẽ fecutã rũpaꝫ teſtamẽtũ? ſentit q̃ nõ: imò potius cõfirmaꝫ. Bona tñ interim tenet monaſteriũ, ſed ſecuta morte naturali bona ingreſsi erũt hæredis inſtituti, ſi hæres tunc viuit: aliàs erũt monaſterij iure caduci. ff. de iur. fiſc. l. ſtatuti. §. fi. ver. l. & lj, G. Si verò ingrediꝫ ordinẽ Minorũ, ſtatim inſtitutio aſſumit effectũ, nõ expectata morte naturali. Idẽ ſi ordinẽ p̃dicatorũ: qa eis nõ licet poſſidere, nec vẽdere: cũ ſubiacet ẽt reſtitutioni. ar. ff. q̃ ſatiſ. cog. l. ĩter oẽs. cũ ſi. Et hoc tenet Bar. q̃ teſtm̃ ingreſsi ordinẽ minorũ, nõ deſiderat mortẽ naturalẽ teſtõris. & In. de ꝓba. c. in p̃ntia. Bal. videſ. eod. §. ĩ. ¶ An filio ingreſſo monaſteriũ ſi nepos ex eo naſcaꝫ auo, & rumpat teſtm̃ aui, ſi erit p̃teritꝰ: ſentit q̃ ſic: qa prẽiꝰ erat de medio ſublatꝰ ꝓ religionẽ, ſicut ſi per emãcipationẽ vel deportationẽ. ff. de lib. & poſth. l. Gallꝰ. §. & q̃d ſi tm̃. verſic. liij. G. Nõ credo q̃ pater ſit ſublatꝰ de medio cũ iure ciuili ſuccedat. C. de epi. & cle. l. deo nobis. Bal. ¶ Nũc de teſtamẽtis iã ingreſſorũ q̃ valẽt añ ꝓfeſsionẽ, nõ poſt, facit vt in auc. ingreſsi. C. de ſa. ſan. eccl. G. ¶ Sed an ingreſſus põt diuidere bona? Dic q̃ ſic inter liberos ex diſpoſitione legis. auc. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. ec. dũmodo liberi ſint legitimi. nã ſecꝰ eſſet ĩter naturales, vel liberos ſpurios: qm̃ nõ gauderet iure liberorũ. ver. liij. et ver. q̃d ergo. G. et hoc ſentit G. q̃ §. ex imperfecto, nõ habeat locũ in filĳ baſtardis, licet alibi notet cõtrariũ. Bal. ¶ An pater debebat habere legitimã in bonis filĳ ingrediẽtis monaſteriũ: ſic iure pietatis. ff. de inoffi. teſt. l. nã & ſi parẽtibꝰ. ver. liij. G. Ad materiã legitimę, vide ſ. de don. §. pe. in fi. ¶ Cõuerſi alĳ regulares: & iſti nõ habẽt propriũ. alĳ ſeculares qui nõ faciũt ꝓfeſsionem alicuius regulæ: & iſti habent vxores & proprium. & de eo q̃d cõſtat eſſe eorum proprium põt donare & teſtari: de alio nõ: qa præſumiꝫ eccleſię. Remunerare tñ põt bene de ſe merentes cõſanguineos: & alios modicè, nõ vt quidã faciũt legãtes cõſanguineis maximas q̃titates, ſub confeſsione meritorũ

ver.lviij.G. Nõ enim creditꝫ omni voci.ff.de castrẽ.pec.l.si forte.& ibi Bar.& de col.l.si donatiõe.facit qđno. C.de sacrosan.eccle.l.illud. & ff. de ꝓba.l.q testamẽtũ .Bart. Sed an filij monachi sint serui monasterij?ita si cõtraxit matrimoniũ sec⁹ si in forma luxurię. ver.lix. G.vide s.e.§.an filij mõachi.¶Si nouit ius, protestetꝫ intra annũ:i terrũpit annũ: & reqritꝫ ad tacitè profitẽdũ nouus ann⁹ ex die ꝓtestatiõis.ver. lxx.G.¶De cõuersis est idẽ iudiciũ,qđ de monachis not.ff.de minori.l.fiex cã. §.Pap.sed an habeantvocẽ canonici,vide Inno. de instit.c,cùm i ecclesia.&vide in authẽ.hoc ius porrectũ. C. de sac. san.ecc. Bal.

a De religiosis domibus, ut episcopo sint subiectæ Rubrica.

¶Roffre.in nostris libellis ꝓ sequitur hãc rubricã:alij practici authores non tractãt materiã, recurrendum est igitur ad Summistas,et Host.simpliciter recipit locũreligiosum, sacrũ ,i. sacratũ, vt ecclesia , vel cœmeteriũ:locũ piũ nõ sacratũ, sicut hospitale cuiuscunq; speciei.Itẽlocũ,vbi sepulti sunt fideles,& oĩa ista tenẽt nomẽgenerale religiõis.Rubri,tñ hoc speciali⁹ intẽdit de primo & scđo. tractat etiam de vniõe talium locorũ,et decausis vnionũ,quas dicit.Quatuor aũt modos vnionũ

a

1 2 3 4 5 6 7 8 9

pore elapso:vt ij.q.j.in primis.ar.extra,de cleri.cõiug.qđ à te.si in ꝓpetuũ:tunc subdistinguitur:aut enim habet liberos aut nõ.si habet:liberi duas partes bonorũ habebũt.& monasteriũ tertiã.Si verò nõ habet liberos:aut habet parẽtes aut nõ.si habet, illi nõ habebũt vnã tertiam partem bonorũ:monasterium verò duas.hoc s.versi.iij.Si aũt non habet parentes,monasteriũ omnia bona habebit.s.versi. iij.& seq.Hæc omnia probantur in auth.colla,viij. vt li.mat.& auiæ.§.qa verò quædã argu.tñ cõtra. xvj.q.vj.de lapsis.vbi dicit,ꝙ parentes totũ habebunt,ꝑter necessaria vitæ illius, qui in monasterio ponitur : sed illud debet intelligi & exponi scđm præalleg.l.Alij dicũt,& melius,ꝙ per illud deroga tur l.præ.Cęterũ si spõte ingreditur aut invita,aut in morte.si in vita ingrediꝫ puta,qa fuit sanus,siue infirmus:& mortis suspicione ad hoc vt monach⁹ fiat,ingrediꝫ:tũc si ante ĩgressum de bonis suis disponit valet eius dispositio:vt s.ver.l.& xix.q.vlti. nũc aũt.Si verò nõ disponit añ ingressum,aut habet liberos aũt nõ .si nõ habet.in ipso ingessu oĩa bona sua ad monasteriũ deuoluũtur:vt eadem q̃one.perlatum.et l.si qua mulier.C.de sacrosan.eccle. aut.ingressi. Excipitur tamen si, vt ingrediatur,à monachis fuerit allectus :quo casu res monasterio auferuntur,& legitimis hęredibus applicantur:vt xx.q.iij.constituit.et extra,de testamẽ.requisisti.in fi.extra,de conuer.coniuga.dudum.Si autem liberos habet,post ingressum bona sua inter eos diuidere potest:ita scilicet,quòd filijs legitimã tribuat, ita vt nõ amplius monasterium habeat, quã vnus ex filijs:vt xix.q̃o.vlti.si qua.& si nõ diuidat inter eos,liberis conceditur à lege legitima:residuumvero monasterij erit:vt in præalle.q.nunc aũt.¶Porrò si in morte ingreditur:puta,qa ideo solũ ad monasteriũ accedit,vt ibi mortu⁹ sepeliatur: vt extra, de sepul.relatum.tunc nihil ad monasterium pertinebit:nisi ei nominatim aliquid relinquatur:sed nec hoc totum retinebit monasterium,quinvel tertiam,vel quartam,vel medietatem secundùm locorum varietatem,restituet ecclesiæ, in qua moriens sacramenta recepit:vt extra, eo. certificari.& quasi per totum .¶Circa inquisitionem religiosorum de qua in hoc tit.in text.li.decre.tractatur, nil dico:cùm hoc habet de plano et sine strepitu iudiciorum per præsidẽtes capitulis expediri:vt extra,eodem.ea,quæ.§.quod si abbas.De alijs verò inquisitionibus.s.de inquisitionibus.diximus.

De religiosis domibus,ne episcopo sint subiectæ[a] Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Libellus vt religiosæ dom⁹ sint episcopo subiectę.qualiter sit cõcipiendus.

Laici aut clerici,an possint petere ecclesias ratione iurispatronatus.

Pertinentia rerum ecclesiasticarũ,qualiter sit intelligenda.

Ecclesiam vendicare cum suis pertinentijs,quis rectè possit.

Ecclesiam petens cum suis iuribus & pertinentijs, quid intelligatur petere.

Petens dignitatem,etiam secularem, an rectè agat rei vendicatione.

Petens ciuitatem,vel castrum,vel villam,qualiter agere debeat.

Interdictũ,ne quid in loco fac.&c.cui,& quo casu competere dicatur.

Contra vendicantem locum religiosum,qualiter sit libellus concipiendus.

SIc conci.hic lib.L I B. Coram &c.,ꝓpono ego syndic⁹ seu procurator prioris & monasterij sancti Ioãnis in mõte Bonoñ.cõtra venerabilem patrem eꝑm Bononiæ,ꝙ orta olim inter ipos sup hospitali & ecclesia talis loci materia quæstionis: tandem in tales super hoc extitit compromissum: qui demum pronunciauerunt dictum hospitale & ecclesiam ad præfatum monasteriũ pertinere, quæ pronunciatio à partibus extitit approbata , & per sedem apostolicã confirmata:episcopus ipse nunc quendam T . in ipsa ecclesia de facto instituit , seu verius intrusit:& ipsum cum dicto hospitali ad se spectare contendit:quare peto ea ad dictum monasterium pertinere sententialiter declarari : & dictum T.inde amoueri,dictosq; priorem & capitulum in corporalem eorũ possessionẽ induci.eodẽ c.iij.& iij. Vel sic in genere:L I B.ᵇ †Coram &c. propono ego procurator episcopi Bitereñ.nomine eius cõtra capitulũ Agateñ.quia ecclesia sancti Martini de podiomissione sita est in diœcesi Bitereñ.& ad eam pertinet iure dominij,vel quasi nomine ipsius Bitereñ.ecclesię,cuius caput ac pastor extitit:& sibi debet esse subiecta tam in institutiõe quàm in alijs ad ius episcopale spectantibus : verùm talis episcopus Agatheñ , ibi episcopalia de facto exercere pręsumit.quare peto nomine quo s.dictam ecclesiam mihi restitui:& ipsam spectare ad me de iure per vestram sententiam declarari . & super ea dicto episcopo Agatheñ.perpetuum silẽtium imponi.xxj.q.vj.omnes basilicæ.extra eo.cõstitutus.& c.seq.ᶜ de cõse.distin.j.omnes.extra de præscript.cùm olim.Cętera dic vt j.titu.proxi.Et nota ꝙ petitio subiectionis generalis est: & debet super ea pronunciari,prout no.s.de sen.§.qualiter. versi.item debet esse.¶†Illud autemᵈ notandũ est ꝙ si petens ecclesiam adijcit in libello ꝙ illa spectat ad eum in spiritualibus & temporalibus, vel in vtroq;vel dicit sibi subiectã esse in hoc, & ĩ hoc talis libellus bon⁹ est, vt extra de capel.mo.c.ij.ᵉ Dicunt etiã quidã ꝙ laici & clerici possunt ecclesias petere rõne iurispatronatus,vt extra de iudi. examinata. & de relig.do , cõstitutus.tñ si simpliciter ecclesiã vendicet nõ factis his adiectionibus in libello valebit nihilò minus sntĩa super tali libello lata: qa vtilis actio in rẽ pro spũalibus & cõsecratis rebus locũ habet:q̃uis locũ nõ habeat directa vendicatio. arg.in præ.c.examina.extra de deci.dudũ.C.de sacrosan.ec.l.sancimus.ff.de rei vẽ.in rem.§.j.& l. qui religiosis.Quidã autẽ dicunt ꝙ ecclesia rectè vendicatur si solũmodo res corporalis certis finibus distincta petitur, licet sacra sit res,vt in præd.l.sancimus.sed si petiꝫ ecclesia cum iuribus eius:puta cum iure decimandi & alijs iuribus incorporalibus:tũc non rectè intentaꝫ rei vẽdicatio in qua nõ veniũt nisi corporalia.ff.de rei vẽ.l.j.& l.vendicatio. Prudenter tñ aliquis aget si primò intentet rei vẽdicationẽ ꝑ ecclesia & eius pertinẽtijs corporalib⁹,& postq̃ in hac petitione obtinuerit,agat cõfessoria,vel qua si nomine ipsius ecclesię pro iuribus incorporalibus eiusdem ecclesiæ cõpetentibus.Alij dicunt, & melius scđm papam ꝙ qñ petitur ecclesia rectè vẽdicaꝫ ecclesia:& sententia mandabitur executioni tam in corporalibus q̃ in incorporalibus. Tũc eñ corporalia non veniunt quasi principale,sed tanq̃ accessorium,vt & aliàs in interdicto vnde vi.res soli tantùm veniunt de sui natura:accessoriè tamẽ veniunt etiam mobiles.ff.de vi & vi arma.l.j §.illud. nec est simile de hæreditate & peculio:qa ibi nõ est aliqua res corporalis,cui alia accedãt.¶†Quærr autẽ pertinentię intelligantur:& quid iuris sit,de hoc nota.scđm papam extra de restitu.spolia.cùm ad sedem.ᶠ & vide quod no.s.de act.seu peti.§.ij.versicu.sed quæ est. ¶† Sed quis rectè vendicare potest ecclesiam cum pertinentijs suis? Respon.prelatus temporalis,et extra de transact.constitutus.& c,sequẽ.& etiam perpetuus,si ad eum pertinet plenaria,vt qa in proprios vsus eius & ecclesiæ suæ sit perpetuò assignata,vt extra de priuile . pastoralis. Si verò dicit solùm eam sibi esse subiectam,potest etiam vendicare,vt in prę.c.cùm venerabilis.ᵍ melius tamen est scđm Innoc.quòd agat confessoria petens in ea ius subiectionis,vt ibi,& in præalleg. c.constitutus.ff.si vsusfruct.pet.l.j.in princip.extra đ rescrip.ex parte O. Ego dico secũdum simplicitatem

b 1

c

c 2

d

d e

e

f

g

vide no.ne sede vac.c.vno.in fi. sup glo.j.Cõueniat igitꝫ q̃ posita sub regula q cõtra iura.li . vj. an ex sola possessione etiã lõgissimi tpis iustificetꝫ ecclesiarum vnio.Huic ẽt rubricę summè cõuenit q̃o quam plenè tractaui de censi.cũvenerabilis.sup gl.ij. An hanc subiectionẽ religiosę domus vel ecclesię eps etiã de cõsensu capi⁹ possit eximẽdo vel alicui dignitati cõcedẽdo à se in totũ abdicare.

¶Sic cõci.li.L I. Rof.tñ plenius. quẽvide eo.ti.in vlti. col.

¶Et c.seq.qđ in cip.cũ venerabilis.quare hoc dicã j. videbis.

¶Illud autẽ. Ingrediꝫ materiã quã scripsi post Inn.& Host.eo. tit.cũ venerabilis.in glos.ij.

¶C.ij.Ibi scripsi in glo. ij.

¶ Cùm ad sedẽ. vbi scripsi in gl. no.libellum.

¶Cũ venerabilis.s.nõ est allegatũ.j.tñ allegatur de except.si de illo intẽdit.Si verò de decr.huius tit.nõ fuerat noĩatim allegata,sed consecutiuè,vt s.patuit.

a ¶In prin.vbi de hoc membro scripsi in glo.iij.
b ¶Inter.Corrige directam.& ibi scripsi super j.gl.Et ad materiam seq. ver. ibi vide si superiora sunt directa, qa iurisdictio est quid corporale. in iure enim consistentia incorporalia sunt.ff.de rerum diuisi.l.j.sed rei vendicatio in corporalibus locum non habet.Illa enim sola vendicant,quæ verè possidentur.ff.de rei vẽ di.l. vẽdicatio. vbi vide.Sed incorporalia verè non possidentur.ff.de acqr. rerum do.l.seruꝰ.§. j.ergo vẽdicari nõ possunt.Item iurisdictio est quodam 5 genus:& sic vendicari nõ potest.ff.de rei vend. si in rem. in princip.Nõ obstat Instit.de ac. §. a ij.& iij.vbi datur actio pro iure corporali seruituti vel vsufructu: quia illud ideo, quia sunt actiones in rẽ. Nec obstat de rei vendicatione.l. j.§.j. vbi vẽdico filiũ, seruũ, & personas, in qui 6 bus ius habeo, qa ibi adducit causa de iure Romano, vel quiritum,vel de iure canoñ.Itẽ ibi vẽdicatur propter ius quod in illa prætẽditur. Verum est tamen quod iurisdictionem limitari et exprimi oportet p ꝑsonas,res vel territorium,in quas,vel b quæ prætendit iurisdictio. hoc cãm c dederũt his verbis per quæ recurritur ad officiũ iudicis, vel confessoriã, de qua vide ś.de cauſ. possessio.et ꝑprieta.§.in cõfessoria.
c ¶Vel villa.De his vide quod scripsi de sentẽ.excõica. si ciuitas.ĩ prin.li. vj.
d ¶Inter. vide quod ibi scripsi sup glos. d vnde sñia.& in c.di 8 lectis.super ver.ciuitatis.de offi,ord, cùm ab ecclesiarũ. super prima glos, f

e ¶Porrò. Posuit ś. de sepul.de prĩo et secũdo interdicto; hic prosequitur tertium secundũ verba Roff.super ipso interdicto, & duo g quæ in ipso requiruntur,ex positionibus patent.

f ¶Immisit.Roffred.facit duos libellos,dicens vnum prohibitorium,aliud restitutorium.Hoc probat,quia de restitutorio non ponitur sub j.rub. sed in §.locorum.de quo j.Fatetur tamen,ꝙ est vnum interdictum,sed habens duo capita:licet Ioan.in arbore posuerit illa diuisa.

g ¶§.locorum.Ad solutionem obiectionis ꝙ res sacrę in nullius bonis sint, nec seruitutem recipiant,dicunt Roffre.& Ber.doc.ꝙ hæc proponũt prælati ecclesiarum,qui possunt etiam talia vendicare,vt ś.dicitur.C.de sacrosanc.eccles.l.sancimus.fortius hæc interdicta proponere.allegat.Ber.xvij. quæstio.iiij. Attendendum tamẽ etiam quòd priuatus quilibet potest prædicta proponere,cùm omnium intersit loca sacra non deformari,vel pollui,in quibus peccata delentur.in authen.vt lice.matri & auiæ.§.quia verò ita.collat.viij. Nec obstat quòd interdicta ad priuatas non ad publicas causas pertineant. ff.de iniu.l.sanè. qa illud verum de certis,non de omnibꝰ vt patet ff.de interdi.l.j.

¶Itẽ sæpe. Quod hic sequitur, continuauit Roffred. actioni funerariæ, de qua suprà. de sepul.versicu. porrò qui funus.& tria, quæ hic requiruntur, ex positionibꝰ collige.

¶Domino.Et vsufructuario vel seruitutem habenti: vt in l. ossa. statim alleg.§.non solùm. quod intelligas de seruitute mortui inferendi, vel de habente vsumfructũ ad sepeliendum:aliam seruitutem nõ recipit.ff. commu. prædi.l.caueri.

¶Contra vendito rem.qui ex maleficio videtur obnoxius dupliciter, scilicet vendendo rẽ alienam pro sua,& sacram pro pura. Facit C. de pactis. l.vlti.in fi.sed emptorẽ excusare potest ignorantia.

Bal.de religio. do. Rubrica.

Quo iu-

repetatur ecclesia comitatus ciuitatis, vel castrum. Et qd de iuribus incorporalibus,hic G.

¶Prioratus debet conferri monacho pure, sine simonia vel pactione.versi. hoc quoꝙ.G.

De capellis monachorũ. Rubr.

¶Hanc etiam post proximam proseeutus est Roffred. ponens pro rubri.

sane.eccles.l.sancimus.fortius hæc interdicta proponere.allegat.Ber.xvij. quæstio.iiij. Attendendum tamẽ etiam quòd priuatus quilibet potest prædicta proponere,cùm omnium intersit loca sacra non deformari,vel pollui,in quibus peccata delentur.in authen.vt lice.matri & auiæ.§.quia verò ita.collat.viij. Nec obstat quòd interdicta ad priuatas non ad publicas causas pertineant. ff.de iniu.l.sanè. qa illud verum de certis,non de omnibꝰ vt patet ff.de interdi.l.j.

¶Itẽ sæpe. Quod hic sequitur, continuauit Roffred. actioni funerariæ, de qua suprà. de sepul.versicu. porrò qui funus.& tria, quæ hic requiruntur, ex positionibꝰ collige.

¶Domino.Et vsufructuario vel seruitutem habenti: vt in l. ossa. statim alleg.§.non solùm. quod intelligas de seruitute mortui inferendi, vel de habente vsumfructũ ad sepeliendum:aliam seruitutem nõ recipit.ff. commu. prædi.l.caueri.

¶Contra vendito rem.qui ex maleficio videtur obnoxius dupliciter, scilicet vendendo rẽ alienam pro sua,& sacram pro pura. Facit C. de pactis. l.vlti.in fi.sed emptorẽ excusare potest ignorantia.

Bal.de religio. do. Rubrica.

Quo iu-

repetatur ecclesia comitatus ciuitatis, vel castrum. Et qd de iuribus incorporalibus,hic G.

¶Prioratus debet conferri monacho pure, sine simonia vel pactione.versi. hoc quoꝙ.G.

De capellis monachorũ. Rubr.

¶Hanc etiam post proximam proseeutus est Roffred. ponens pro rubri.

tatem canonicam,non multùm de præmissis subtilitatibus esse curandum.& indifferenter vsus causarum talem libellũ admittit: peto talem ecclesiam cum iuribus & pertinentijs suis,quæ ad me pertinent in spiritualibus & temporalibus, etiam iura, vt patet in cõcor.q̃ sunt ś.de iud.§.iud.ver.j.in fin. ś.de sen.§.qualiter.ver.item debet esse.& de actio. seu pet.§.sequitur in princi.¶†Esset etiã sufficiens talis libellus quantũ ad patronũ clericũ, vt ꝑ hæc verba,cum suis iuribus et pertinentijs,intelligatur solùm petere ius patro.vel etiã si ad clericũ spectet ius pr̃onatꝰ ex fundatiõe.xvj.q.ij.c.ij.extra, de except.cùm venerabilis.in princ. [a] Secus in laico ius patro.tantùm petẽte:quia ipse nihil habet in poss. extra,de iure patro.quod aũt.& c.de cætero.x.q.j. c.iij.& iiij.Itẽ secus in clerico ex donatiõe laici ius patro.habẽte:quia tũc idẽ est,quod in laico: vt nõ fit sufficiẽs hic talis libel. Tutius tñ est,ꝙ patronus etiam clericus petat in libel.iuspatro.& rationẽ ad ministrationis sibi reddi.Hæc em̃ petitio pertinet ad omnes,nõ solũ qui habẽt ius patro.sed etiã qui habẽt administrationẽ in temporalibus:vt patet in præal.c.cùm venerabilis. ¶†Porrò si aliquis petit decanatũ,præpositurã,episcopatũ,vel aliã dignitatem etiam seculare: vt comitatũ, vel marchiã, non rectè agit rei vendicatione,sed implorabit conditionem prætoriã,vel officiũ iudi. Iustum enim est quòd habens ius in aliqua dignitate,posit illã petere.vnde cùm sibi non cõpetat aliqua actio,habebit officiũ iudicis:vt ff.de minor.quod si minor.§. fi.ff.de lib.exhib.l.iij.§.hoc interdictũ.iij.q.vj.hæc quippe.ij.q.j in primis.& hæc actio, vel hoc officiũ erit vniuersale,sicut petitio hereditatis.& sic ꝑ cederet in hoc officio,vt & in illa.Alij dicunt,& melius, ꝙ in alijs casibus cõpetit quasi confessoria in rem:vt not.papa extra,de excess.præla.inter. [b]
¶†Quid si petat ciuitas vel castrũ,vel villa? [c] Rñ. si est actoris tm̃,rectè vẽdicabit cũ suis pertinẽtijs. arg.C.de fun.limitroph.l.ij.& C.de bonis vacan.l. ij.Si verò non sit solùm actoris:tunc petat subiectionem ciuitatis castri vel villæ,vt de subiectione ecclesiæ ś.dictum est.Quod si aliqua vniuersitas hominum alicuius ciuitatis vel castri,vel villæ sint alicuius domini quo ad forum vel banna,& quo ad aliam iurisdictionem,& ipsi denegãt de his domino rñdere:tunc aget dñs,sicut ageret cõtra singulam hominẽ liberũ:quia vniuersitas corporalis est. arg.ff.de rei ven.l.ij.& iij.ff.de leg.iij.si chorus. Tutius tñ est ei agere confessoria pro iuribus denegatis,secũdùm Innoc.qui etiam not. de hac materia extra,de appel.dilectis.de maio.& obediẽ.inter. [d]
¶†Porrò [e] si in loco sacro quis ædificat, vel aliqd immittit,competit interdictum,ne quid in loco sacro fi.immit.ve.ff.ne quid in loco sac.fi.li.in princ. vnde libellus sic conci. L I B.Coram &c.cõqueror de P.qui vult immittere, vel iam immisit [f] aliquid in tali loco sacro,cuius confines &c. propter quam immissionem locus ille turpis fit, & deformatus apparet.vnde peto ipsum prohiberi,ne immittat vel immitti faciat:vel ago cõtra eũ, vt illud, quod immisit,remoueat.& ad hoc propono actio, in fac.subro.in locũ interdicti,ne quid fiat in lo.sacro.immit.ve.vel ipsum interdictum. Hæc forma probat̃ ff.ne qd in lo.sa.fi.l.j.& ij.§.locorũ. [g] ¶Ac. ergo sic po. P O. A C. Pono ꝙ locꝰ ille est sacer. Si neget,dicas,Pono ꝙ eps consecrauit,seu dedica

uit illum in honorem talis sancti, vel procœmeterio.ff.de re.di.sacra. Itẽ ꝙ immisisti vel immittere vis ibi res tuas.Itẽ ꝙ per ea,quæ immittere vis, locus turpis apparet.¶Reus sic ponet: P O. R E I. Pono ꝙ locus ille,cuius cõfines sunt tales,est priuatus. Item ꝙ T.tantũ immisit vel immittere voluit. h Hoc cõcesso,non põt ipse ex facto T.cõueniri.Itẽ quod immissum est,vel immitti debet, spectat ad h ordinariũ illius loci.ff.eo.l.j.§.j.Itẽ sæpe [h] locus sacer alienus pro puro venditur,emptorq̃ ibi ædificium vel aliud imponit:vel prohibet dñm loci religiosi ibi mortuos inferre.vnde loci religiosi domino [i] cõsulit ꝑ actionẽ in factũ cõtra eum, vt tollat i posita. Imò etiã vt præstet sibi quantũ interest eius illa nõ fuisse imposita,vel eum nõ fuisse prohibitũ. Imò etiã & loci pretiũ.ff.de relig.& sump.fu.ossa. §.si locus.& §.in hoc.& l.liberũ.& l.is qui empto. i sic ergo conci.libel. L I B. Corã &c.cõque. de P. qui locum meũ,s.talẽ religiosum pro puro emens, talia imposuit,vel mortuos in eo inferre prohibet. vnde ago cõtra eũ,vt imposita tollat, vel interesse meũ mihi præstet,quod æstimo xx.& ad hoc pro 9 pono act.in fac.præto. ¶†Itẽ cõci.sic lib.cõtra ven k ditorem. [k] L I B. Corã &c.conque. de P. ꝙ meũ locũ religiosum pro puro T.vẽdidit:qui in dicto loco ædificauit : vnde mortuos liberè inferre non possum:quare ago contra eũ,vt imposita faciat removeri:vel mihi in meum interesse præstet: & ad hoc propono,&c.vt ś.Item vide ś.de sepul. versi. porrò.& seq. ¶Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono ꝙ talis locus est religiosus.Item ꝙ eum ven k didisti pro puro.Itẽ ꝙ ad me pertinet:vel in eo habeo vsumfructũ vel seruitutẽ. Hæc probantur in prædi.l. ¶Reus verò sic: P O.R E I.Pono ꝙ ille locus vacat ab omni sepultura. Itẽ ꝙ eũ vendidit T.tantũ. Itẽ ꝙ M. est dominus eius pleno iure.

l De capellis monachorum [l]. Rubrica.

S V M M Æ R I V M.

1 ☞Monasterium petens capellam cum suis iuribus & pertinentijs sibi iure traditam,sed ab alio detentam,qualiter formabit libellum.
2 Monasterium petens temporale, vel ius patronatꝰ tantùm in aliqua ecclesia à patrono sibi concessum qualiter formabit libellum.& nu.3.
4 Religiosi,siue sint exempti, siue non, debent clericis quos præsentant ad ecclesias, reseruare congruam sustentationem,vt possint iura episcopalia persoluere.

m Conci.sic li. [m] L I B. †Co.&c.
1 Propo.ego syndicꝰ & ꝓcu. talis monasterij noĩe eiusdẽ, cõtra talẽ eꝑm,ꝙ cũ talis eps p̃decessor eius cũ cõsensu sui capituli donauerit ipsi monasterio ecclesiã talẽ cũ iuribus & ptinẽtijs suis:& sic ipsa ecclesia ad præfatũ monasteriũ ptineat,quã dictus eps iniustè detinet:ideo ecclesiã sæpe dictã à præfato eꝑo mihi nomine,quo ś.restitui peto cum iuribus & pertinentijs suis & fructibus: & iꝑm ad id sñialiter condẽnari,extra,de do.pastoralis.extra,de reli.do.cõstitutꝰ.& hoc cũ est pleno 1
2 iure cõcessa,¶†Si verò tm̃ tpalia,vel tm̃ ius pat.dicat sic: L I B.Co.&c.,ppo.cõtra talẽ eꝑm,ꝙ cum

quæ iura competant abbatibus vel prioribus monachorum vel canonicorum in ipsorum capellis : & prosequitur triplicem modum habendi, qui not.xvj.quæstio.ij.in sum.& extra,de præben.de monachis.in glos.ij.& super illa plenè scripsi. Alij practici authores non tractant materiam.recurratur igitur ad Summistas.

m ¶Conci.sic lib.secundùm Roffre.hoc tit.cuius fuit iste libellus & seq.sunt tamen ampliati per authorem.

a ¶ Suscepti. Quæ est prima in tit. de prēb. lib. vj. hodie per cle. v. melius seu plenius prouisum est, de iurepatro. vt constitutio.

b ¶ Quia religiosè. Quam hodie non habemus: sed vide clemen. de sup. neg. præla. quia regulares. iĵ. rñ. & vide qđ scripsi de stat. mo. c. iĵ. super ver. obedientiæ.

Bal. de iure patronatus. Rubri.

An quis

possit p̄sentare filiū suū: tenet q̄ sic & si sunt duo frēs patrōi, an vn⁹ possit p̄sentare alterū: tenet q̄ sic. Et an cessionarius⁹ possit p̄sentare cedentē: dic q̄ sic, si habet plenā cessionē: secus si habet cōmissionē p̄ ea vice tm̄. & an patronat⁹ finiat p̄ vnionem. G.

¶ Nō obstat. C. de sac. sanc. eccl. aut. q̄ buscunq; . qa loquitur in alienādo. sed iste q̄ones loquuntur in vtēdo. Bald. vide s̄. de loc. §. emphyteusis debet.

De iure patro. Rubrica.

c ¶ Hāc materiā plenè p̄sequit Rof. p̄ septē mēbra distincta, post q̄ ponit q̄ a dā notādā bonagui. parte ĵ. char. v. & Aegi. char. cxiiij. qs que formauit duos libellos diuersos, et cōuenerūt in formis. Alij practici authores siluerūt. vide q̄ scripsi co. ti. sup ru. ad q̄ones scriptas. vna dñicalis. liij. facit ad materiā an s. episcop⁹ priuatū p̄ se īstituere possit ī uito patrono. Hāc quęre de rescrip. cū uis. lib. vj. in gl. pe. Dñicalis lxxvij. cū discordāt tutor & pupillus in p̄sentādo: plenè scripsi de ele. ex eo qđ. li. vj. super glos. Venerealis xviij. quærit an iuspatronat⁹ transeat ex venditiōe feudi cū omnibus iuribus, quæ habet in villa. & dic q̄ nō: vt scripsi eo. tit. ex literis. in gl. magna. vbi dicit Innocen. q̄ posita super regula, in re cōi. libro. vj. Si clericus & laicus patroni p̄sentant vnū, & postea ipse laicus aliū: nō est dubiū, q̄ primus debet admitti. ibi videan parochiani ius p̄ntandi p̄scribant. Vide plenè super regula, qđ alicui gratiosè. Et ĵ. repetā q̄ones, quas non cogitauerunt anti qui, an transeat iuspatronatus cùm in venditione vniuersitatis illud exprimitur. & consilium circa hoc scripsi extra, eod. tit. c. j. in prin. li. vj. Et aliā, an iuspatronatus possit legari: scripsi eo. titu. cū secundū. sup ver. emptorum. Hic quęro. Bono. eps ordinauit Titiū in presbyterū, qui postea successiuè p̄ntatus fuit ad duas parochiales ecclesias, & per ipsum admissus: nunc p̄sentatur ad tertiam: quærit an ipse eps ex defectu sciētiæ possit illum repellere. & videtur q̄ non: primò respectu ordinis, ad quem illum talis patronus de cōsensu eius vel p̄decessoris sui ipsi monasterio donauerit iuspa. in tali ecclesia: iō peto ipsum iuspat. mihi adiudicari: & ad me sn̄ia liter pertinere declarari & dictū ep̄m in hoc sentētialiter condemnari. Itē cū eccl̄esiā illā monasteriū à fundatione habuit: & sic per cōsequentiā in t palibus sibi debeat rñdere: petit t palia in ipsa ecclesia sibi adiudicari, &c. in p̄. c. pastoralis. x vj. q. ĵ. & c. ĵ. & c. pe. & fin. extra, de p̄bē. de monachis. & c. In Laterañ. ¶ † Vel sic in alio casu. L I B. Corā &c. p̄ pono ego abbas sancti Zenonis cōtra archip̄sbyterū & clericos sancti Proculi de verona, q̄ dicta ecclesia sancti p̄culi ad nostrū monasteriū p̄tinet pleno iure, videlicet in institutiōe, destitutiōe, inuestitura archip̄sbyteri, & ei⁹ fidelitate, ipsi⁹ ēt & fratrū obedientia, correctiōe, repræsentatiōe ad ordines, tōsuratione, susceptione chrismatis, litanæi baptismate, capitulis, & alijs similib⁹, per q̄ plena subiectio declarat̄: cū dicta ecclesia sit in nostri monasterij parochia sita. verū ipsi indebitè sup his nobis rñdere recusant. quare peto nomine dicti monasterij eos p̄ vos cogi mihi in prædictis oībus & singulis obedire: & p̄fatā eccl̄esiā q̄ ad oīa p̄dicta dicto monasterio subesse. p̄ vestrā sn̄iam declarari; et ad hoc peto sententialiter ipsos cōdemnari. extra, de re iudica. cùm inter. extra, de maio. & obe. his quæ. extra de capel. mo. c. ĵ. extra de offi. deleg. Coram. Vel concipitur vt s̄. de offi. ord. versicu. si aūt. ¶ † Et nota quod religiosi sint exempti, siue nō debent clericis, quo præsentant ad eccl̄esias reseruare congruam sustentationem: ita quòd possint ea lia iura persoluere: alioquin diœcesanus non debet eos admittere: vt in cōst. Cle. papę. iiij. de p̄bē. susceptī. [a] Hoc quoq; notādū ē, q̄ priorat⁹ cōferri debet monachis, cessante omni p̄tio & pactiōe, nec debet priori aut prioratui aliqđ īponi on⁹ tpale aut p̄pe tuū per abbatē in ipsius institutiōe, aut post quod dic vt in constitu. Alexand. iiij. extra, eo. tit. quia religiosè. [b]

De iure patronatus. [c] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞ Spoliat⁹ iure patro. à præsentāte, qualiter cōtra eum formabit libellum.

2 Agens contra ep̄m instituentem aliquē in iuspatr. sed postea spoliantem, qualiter formabit libellum.

3 Agēs cōtra indebitè institutū in iuspat. alicuius eccl̄esiæ, qualiter formare habeat libellum.

4 Libellus qualiter sit cōcipiendus, vbi eps nō admisso repręsentato per patronum p̄ se aliū instituit.

5 Episcopo patronum aliquem p̄sentātem contēnente, & alium sua authoritate præsentante, qualiter sit libellus contra eum formandus.

6 Præsentatus in eccl̄esiasticum beneficium, si suspectus sit, & alius institutus, qualiter aget.

7 Quęstione inter patronos orta de iurepa. et eccl̄esia vacante, qualiter sit prouidendum. & nu. 8.

9 Patronus, cui iura debita denegantur. qualiter formabit libellum.

10 In præsentatione patroni, qua forma sit instrumētum faciendum.

11 Parochiani in Italia dicuntur ius præsentandi contra ius vsurpare.

12 Petitio sub qua forma possit offerri superiori loco decreti.

13 Patronis in præsentatione discordantibus, qualiter sit libellandum.

14 Patronus an possit seipsum præsentare.

15 Patroni fratres, an possint vnum ex se præsentare.

16 Ius patronatus alteri concedens, an possit per illū cui concessit, præsentari.

17 Patronus in vno monasterio, si illud ex causa vniatur alteri monasterio, an erit patronus in secundo.

reputauit dignū. Ad beneficiū ergo nō reputet illum indignum. de æta. & quali. accepimus. Facit j. q. j. sicut Christus. Item illum bis confirmando. In eadem specie iudicauit illum dignum, cuius contrarium nunc non debet asserere. viij. q. ĵ. dilectissimi. de elect. nulli. libr. vj. facit de accusatio. nulli episcoporum. de senten. excommu. in præsentia. & regula, quod semel. li. vj. vbi quære concor. Bene facit lex, si quis testibus. C. de testib. quæ habetur iiij. q. iij. in fine. Solutio. si ponam⁹ istā terrā parochialem ex qualitate & quantitate parochianorum vel situ ipsius differre multum â primis: ita q̄ æquè dicit̄ possit eū dignum ad primas, ad istam indignum. Certum est, istum iustè repelli. Non enim loquit̄ q̄ dign⁹ minori sit dignus maiori. de transla. c. vlti. Sicut de nauibus dicit̄, q̄ quædam sufficiunt ad flumina, quę nō sufficiūt ad mare. ff. de exer. l. j. §. nauem. & §. sed & si. Stat ergo dubium quæstionis, quādo est paritas, vel modicus excessus: & fortius quādo esset tertia minor primis. Quo casu videtur eum repelli hac ratione: quia remoueri posset ab obtē to p̄pter nimiam insufficientiam. Super quo vide qđ no. de renun. c. fi. in j. glos. & de offi. custo. c. j. de ætate. & qualit. c. fi. etiā ab ipso promouente. Super quo vide qđ scripsi de cleri. con iu. diuersis falla. super glo. ar. qđ fortius, ergo potest ēt per eundem nō admitti. de iureiuran. quemadmodum. Adducitur etiam l. ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. reprobari. & ff. de excu. tuto. sed & reprobari. vbi medicus semel probat⁹ reprobatur. quod est speciale p̄pter hominum sanitatē.

Circa hanc materiā nota qñq; agitur contra præsentātem. Qñq; contra ep̄m instituentem. Qñq; contra institutū. Quandoq; ipse præsentatus agit. Quandoq; est quæstio inter patronos. Quandoq; agit patronus propter iura sibi subtracta. Et qñq; petit̄ præsentatio admitti. ¶ † Si agit̄ 1
cōtra præsentantē, sic cōcipit̄ lib. in possessorio. [d] d
L I B. Corā &c. p̄ pono ego H. patron⁹ eccl̄esię sancti M. cōtra P. q̄ cùm esset in pos. vel quasi iuris patr. & repræsentādi rectorē ad ipsam eccl̄esiā, ipse P. me indebitè iure illo spoliauit, vel quasi: p̄sentando videlicet de facto T. ad regimē eccl̄esiæ prælibatę: quare peto me ad prædictā possessionē vel q̄si, restitui, & dictū P. p̄ tanta temeritate canonicè puniri. ¶ † Si verò agis cōtra ep̄m instituentē 2
eodē mō cōci. hoc saluo, q̄ vbi dixisti p̄sentādo, ponas instituēdo: alij̄s etiā verbis decenter mutatis in personā ep̄i. Hæc probant̄ extra, de re iud. cùm Bertholdus. de cā pos. cū eccl̄esia vbi probat̄, q̄ pōt q̄s iuribus spoliari. ¶ † Contra institutū aūt sic cōcip. 3
lib. L I B. Corā &c. p̄ pono ego patronus tali sec cl̄esiæ contra P. q̄ vacante præfata eccl̄esia H. filiū asserēs se patronū & se fore in pos. iuris patro. seu p̄sentādi rectorē ad eā ipsum P. indebitè ad ipsi⁹ eccl̄esiæ regimē tali ep̄o præsentare de facto, cùm de iure non posset, præsumpsit: qui ep̄s ad præsentationē hmōi dictum P. in ea dicit̄ instituisse: quare peto ipsum P. ab ipsa eccl̄esia remoueri: & sup ea sibi perpetuū silentiū imponi. extra, eo. cōsultationibus. extra, de elec. querelā. extra, de cā pos. & proprie. cùm olim. ¶ † Quòd si ep̄s nō admisso re- 4
p̄sentato p̄ patronū p̄ se instituat aliū, sic cōc. lib. L I B. Co. &c. vt s̄. p̄xi. vsq;, cōtra P. iūge, q̄ nup vacāte eccl̄ia dicta ad ea B. virūvtiq; honestū cōpetis literaturæ & ætatis sufficiētis, duxi ad regimen ipsius tali ep̄o ipsius loci diœcesano præsentandū: verū ipse pro suæ volūtatis arbitrio eum instituere recusauit, dictū P. contra iustitiā propria authoritate in ea instituens in iuris mei p̄iudiciū & gravamē. quare peto p̄ vos, quod de ipso factū est irritū nūciari: peto etiā dictū B. quē vobis p̄sento in eccl̄esia ipsa p̄ vos debere institui, seu ēt ordinari. ¶ † Sed & si patrono cōtēpto eū instituat, eodē 5
mō concipe, subtracto eo, qđ ibi dicit̄ de præsentatione⁹

Cùm autem animæ pretiosiores sint corporibus: de pœ. & re. cùm infirmitas fortius in medico animarum id debet admitti. quare medicamentum dicitur in artibus, ars suprema. de æta. & qua. c. pe. Non obstat quod de ordinatione dictum fuit. Constat enim q̄ nō omnes digni sacerdotio, digni sunt cura. In religiosis & mendicantibus abundant exempla. & decre. accepimus. non arctat ordinantem ad curam, sed ad beneficium.

A D D E an ius p.tronatus transeat cum venditione vniuersali, Roma. consilio lxxvj. ĵ. lib. Et an parochiani præscribant ius patronatus, Abba. consil. lxxvj. ĵ. lib. Et an semel admissus ad vnam dignitatem, possit reprobari, vide originaliter Oldra. consil. xviij.

d ¶ In possessorio. secundùm Roffre. vbi s̄. & est quartus libellus ipsius. Sic libellus concipitur secundùm Bonagui. & Ægi. vbi s̄.

tation⁹

tatiõe patroni.xvj.q.vij.decernim⁹.extra,de offic. leg.dilectus.extra,de iure pat.paſtoralis.¶ Vel ſic: L I B. Corã &c.,ppo.ego N.,pcu.G.& R. cõtra P.q̃ ſe gerit pro rectore,vel electo talis eccleſię:qui uentib⁹ ipſis G.& R.patronis ipſi⁹ eccleſiæ, & in poſſeſ.vel quaſi præſentãdi ſeu eligẽdi rectorẽ ad ipſam exiſtẽtibus,dict⁹ P.per quendã T. aſſerentẽ ſe fore compatronũ,vel per parochianos ipſius ec cleſię ſe fecit de facto,vt dicit̃,in rectorẽ dictę eccle ſiæ præſentari,dictis G.& R.irrequiſitis, contẽptis pariter & excluſis,ipſeq̃ P.inſufficiẽs eſt, & defe- ctum patit̃ in literatura,& moribus,& ætate,quare ex præmiſſis cauſis & ex alĩs, de q̃bus cõſtare po terit in ,pceſſu,peto prædictã electionẽ ſeu preſen tationẽ ſiue nominationẽ p dictũ T. ipſo P. dictis patronis contẽptis & excluſis factã caſſari et reuo cari,tanq̃ canonicè nõ celebratã:vel ſaltẽ ſentẽtiali ter declari ipſo iure nõ tenuiſſe.& eidẽ P. ſuper dicta eccleſia perpetuũ ſilentiũ imponi:cùm nullum ius habeat ĩ eadẽ.extra,de re iu.cùm Berthold⁹. & in præ.c.decreuimus.& in præ.decre.cõſultationibus.extra,de cau.poſ.& propri.cũ eccleſia.¶ Vel ſic lib.cõci. L I B. Corã &c.propo.ego G. miles cõtra P.rectorẽ eccleſiæ ſancti Martini talis loci, q̃ licet tale caſtrũ,in cuius territorio dicta eccleſia eſt ſita,à vero dño,ad quẽ ius patro.in dicta eccleſia p- tinebat,emerim,idẽ tñ rector me ,p patrono ipſi⁹ eccleſiæ nõ admittit,& tanq̃ patrono mihi rñdere cõtenit.quare peto ip̃m à prædicta iniuria cõpeſci, & cõpelli,q̃ me tanq̃ verũ patronũ ſuũ, & ipſius eccleſiæ,recipiat & admittat, & velut patrono in his,quæ debuerit,rñdeat,vt teneat̃.peto etiã ip̃m ad hoc p veſtrã ſnĩam cõdẽnari.extra,eo.ex literis.extra,de iu.cùm Berthold⁹.ff.de cõtrahẽ.emp.in mo dicis.ff.de acqui.re.do.q̃dã.¶†Præſentatus etiã ſic põt cõci.lib. L I B. Corã &c.,ppo.cõtra P.q̃ cũ talis,q̃ eſt in poſſeſsiõe vel quaſi preſentãdi vicariũ in tali eccleſia me ad vicariã ip̃am dicœce. eõ præ- ſentaſſet:idẽ dicœce.me inſtituere renuit ſine ratio nabili cã pro ſuæ libito volũtatis:& dictũ P. in ea inſtituit minus iuſtè:quare peto p vos in vicariam me inſtitui:& dictũ P.ab ea remoueri, & remouen dum fore ſnĩaliter declarari , cùm nullũ ius habeat in eadẽ,vt in præ.c.cùm Bertoldus.& extra,eo.cũ aũt.Vel ſic: L I B. Corã &c. cęteris retẽtis vſq̃, quare peto:hoc ſaluo q̃ vbi dt,cõtra P. dicat̃ vt ſ. cõtra talẽ eõm.poſtea iũge,mihi p eũdẽ dñm eõm de æqualẽti bñficio prouideri:& ip̃m ad id cogi,& ſnĩaliter cõdẽnari.extra,eo.paſtoralis.ĩ fi.¶†Si autem[a] eſt q̃o inter patronos de iure patr. & eccleſia vacãtẽ,oẽs parati ſunt eligere:ſed ſi vn⁹ aliũ negat eſſe patronũ,diſtingue:qa aut vterq̃ eſt in poſ.vel quaſi:& tũc ſic lib.cõci. L I B. Corã &c. ,ppo. cõtra P.q̃ cùm ſim patron⁹ talis eccleſiæ,& in poſ. vel quaſi iuris patronat⁹ ipſi⁹,idẽ P.licet nullũ ius patro.eidẽ ĩ dicta eccleſia cõpetat,cõtẽdit ſe ad eã vacantẽ debere p̃ſentare rectorẽ:quare peto ip̃m p vos ,phiberi:& ſibi ſup̃ hoc ppetuũ ſilentiũ impo ni.¶†Aut neuter poſsidet:& tũc põt lib.cõci.eodẽ mõ. Aut alter,puta actor,poſsidet,& aliũ negat eẽ patronũ:& tũc põt ſic cõcipere lib. L I B. Corã &c. ,ppo.ego T.cõtra P.q̃ cùm ſim in poſſeſsione vel quaſi iuris patro.talis eccleſię nũc vacãtis,ſimq̃ parat⁹ p preſentationẽ de rectore ipſi⁹ eccleſię ,puidere,ipſe P.cùm nullũ ius ſibi cõpetat patronat⁹ nec eſt in poſſeſsiõe,vel quaſi:me in p̃fata repræ- ſentatiõe impedit,volẽdo p ſe repręſentare: licet ſi bi nullũ ius ſit hoc faciẽdi:quare peto ip̃m p vos ,p hiberi,& ſup̃ hoc impedimẽto ſibi ppetuũ ſilẽtiũ imponi.extra,e.qm̃.& c.cùm propter.& c.eã te.& iunge quod not.ſ.de reli.do.verſi.illud.¶†Porò ſi patro.iura debita deneganţ:ſic cõci.lib. L I B. Co rã &c.,ppo.q̃ cùm ſim patron⁹ talis eccleſię,rector ipſius eccleſię mihi honorẽ,q̃ patrono debeat̃,exhi- bere recuſat,ſ.q̃ primus vadã in proceſsione.Item cùm ad paupertatẽ deuenerim,mihi in neceſſariĳs iuxta facultates eccleſiæ ,puidere recuſat.Itẽ cõſue uit mihi obligatiões mittere ĩ paſcha,& hmõi: nũc aũt mittere detrectat:quare peto ip̃m p vos ad præ dicta ſeruanda cõpelli,& cõpellẽdũ fore p veſtrã ſnĩam declarari.extra,eod.nobis.xvj.q.vl.quicun- que.& c.filĳs.¶†Verùm ſuper ipſa præſentatione inſtrumentum publicum hoc modo cõficietur: ✠ FORMA. Vacẽte tali eccleſia parochiali per obitũ P.quondã ei⁹ rectoris,parochiani ſeu patro ni ipſi⁹ eccleſiæ,ſ.talis & talis ad ſonũ cãpanę,,put moris eſt:vel p ſolennẽ nunciũ ad electionẽ de mã dato talis,ad quẽ ſpectat de iure vocare[b]:cõueniẽ- tes in dicta eccleſia ad tractandũ de electiõe futuri rectoris:tandẽ diligenti inquiſitiõe collatione præ miſsis,& Spiritus ſancti gratia inuocata,ad hono- rẽ dei & glorioſæ virginis matris ei⁹,& talis ſancti eorũ patroni,ac oĩm ſanctorũ,poſt noĩationes va rias plena cõcordia & vnanimi cõſenſu in H. virũ vtiq̃ morũ honeſtate p̃ditũ.cõpetẽtis ſciẽtię et legi timo mr̃imonio natũ,quiq̃ xxv.annũ ętatis ſuę at tigit,deũ habẽtes prę oculis cõuenerũtip̃m ĩ p̃ſby- terũ & rectorẽ eccleſiæ p̃fatæ eligẽdo: poſtulãtes, ac poſtulãdo eligẽtes,vt hoc mõ,vel quocũq̃ alio, quo ipſa electio poſsit valere melius,& tenere,va- leat,& teneat pleno iure[c].¶†Et nota q̃ parochia- ni in Italia ius p̃ſentandi cõtra ius vſurpant:qđ dic vt not.extra,de elec.ſacro.extra,de iure patro.c.ĩ. & iĳ.& c.cùm ,ppter[d].Itẽ ſtyl⁹ hmõi formæ pro bat̃ extra,de renũ.poſt trãſlationẽ.in prin. de elec. ĩ cauſis.§.q̃verò.& no.extra,đ poſt.c.fi.¶†Supe riori ãt p̃t offerri petitio loco decreti,ĩ hac forma[e]. ✠ FORMA. Nos talis & talis patroni talis ec cleſiæ vacãtis cõcorditer , & cõiter repræſentamus vobis tali eõ talẽ clericũ ad curã,vel in rectorem, ad regimẽ eccl̃iæ p̃libatæ,virũ vtiq̃ honeſtũ,litera tũ,& de legitimo matrimonio natũ,iura eccleſię de fenſare & diſponere ſcientẽ,& valẽtẽ : petẽtes ip̃m in eccleſia ipſa p vos inſtitui:& ſibi p vos curã eiuſ dem eccleſiæ cõcedi.extra,eo.ti.preterea.& c.ſigni ficaſti.& c.trãmiſſæ.extra,de offi.dele.dilectis. de præbẽ.in Laterañ.de elec.cùm in cũctis.¶†Et hoc cùm ſunt cõcordes.Si verò diſcordãt,ſic dicãt. Pat. Nos talis & talis &c.vt ſ.in præce.vſq̃ in finẽ. & iũge ſic in fine,nõ obſtãte præſentatiõe quę vobis dicit̃ fuiſſe de facto facta à talibus de tali:cùm eis non ſit ius aliquatenus præſentandi:vel ſi ſint pa- troni,dic:cùm nos ſimus plures numero, & zelo, & authoritate,& cõſilio ſaniores.Vel ſi ſint pares, dic:cũ preſentatus à nobis ſit dignior,& honeſtior & maioris meriti:[f] & nos zelo ipſius proceſsimus meliori.xvj.q.vl.cõſiderandũ.& c. ſi plures. extra, eo.qm̃.extra,de elec.eccleſia.ĩ.& c.in Geneſi.& iũ ge hoc quod no.ſ.de elec.§.j.ver.ſi verò aliq̃s ſit ele ctus.¶ Cæterũ de ſeruitĳs,quæ dñs vel patron⁹ à ſeruo exigit vel liberto,& quid iuris,cùm libertus neget ſe debere aliquid nomine operarũ,dicet̃ j.de natis ex libero ventre.& j.eo.tit.proxi.§.nunc di- cendũ.¶†Et nota q̃ patronus nõ põt præſentare ſeipſum:vt extra,e.per veſtras.¶ Sed nunquid fi- lium ſuũ? Et videt̃ q̃ non,cùm ſit eadẽ perſona cũ ipſo:vt xxv.q.v.§.hac authoritate.& magis punit̃ pater in filio,q̃ in ſe.ff.quod met.cau.l.iſti.Sed dic contra:qa ſufficit q̃ nõ ſit malus.xvj.q.vl.decerni- mus[g].¶†Sed nũquid fratres patroni poterũt præ ſentare vnũ ex ſe? Rñd.ſic,ſicut & decuriones dant vnum ex ſe tutorem.ff.de tut.et cura.da.ab hiis.l.vt magiſtratus.& quaſi decuriones dicunt̃, non quaſi fratres.ff.quod cuiuſq̃ vni.no.l.item eorũ.¶†Sed nũquid poſſum preſentare illũ,qui mihi dedit, ſeu cõceſsit ius patro.ar,q̃ non:qa videt̃ à ſeipſo oriri. nõ eñ intereſt,an ipſe ſeipſum præſentet: an ego, quem ipſe elegit:vt in præ.l.itẽ.§. decuriones. ex- tra,de ſen.excõ.mulieres.Sed dic q̃ ſi mihi ex toto, & ſimpliciter cõtulit ius patro.poſſum. ſecus ſi cõ ceſsit mihi hac vice ius præſentandi tm̃.[h]¶†Quid ſi aliquis eſt patronus in aliquo monaſterio: quod quia deſolatum eſt, vnitur alteri monaſterio : vt ex tra,de ſta.mona.c.ĩ. quæritt̃ vtrũ ille erit patronus in ſecũdo.Rñ.ſi in primo fuit patronus ex funda- tione,vel præſtatiõe loci:nõ ideo erit in ſecũdo pa tronus.Si verò ex dotatiõe:tũc videt̃ res cũ onere trãſire.Sed dic q̃ nunq̃ erit patronus in ſecundo, ſed ſolùm in primo,in quo p̃ſbyter ſemp debet ce- lebrare:vt xvj.q.j.& tpis.nec mirũ.& ſi fit præiu-

a ¶Si autem. Verba Roffre.cum libellis ſeq.vſq̃ ad ver.verum. & hoc vbi ſ. in fine.

b ¶Vocare.An patroni non vocati poſſunt proſequi contemptum, ſatis ſcripſi eo.titul.c.iĳ. ſuper verbo,plurimorum.

c ¶Teneat pleno iure. Hæc forma inquantum electionem & poſtulationem miſcet, eſt hodie reprobata ,niſi cùm probabiliter dubitat̃, an debeat poſtulari quod dicvt de poſtu.prel.c. vno.li.vj. quocirca hic nota primum, q̃ licet patroni ta- 6
les electiones de facto faciant, de mẽte iuris ſatis eſt q̃ præſentẽt. & verbum eligitur,poſitum in decre.eo.ti. nobis.expone , vt ibi dixi.ego in preſentationibus,quæ ad me ſpectãt,nunq̃ elegi : ſed illum quem volo inſtitui præſento inſtituendum illi , ad quem 7
ſpectat:& ſi habeo a compatronos vnà cum illis hoc facio: & de facto nunq̃ mihi occurrit caſus diſcordiæ:qui ſi occurreret vnà cum eis,etiam præſentarem,ſi vellẽt : & cognoſcatur poſtea 8
quis præferendus ſit eo.tit.c.iĳ.Secũdum eſt q̃ non ſufficit patrono talẽ electionem facere intra tempus iuris, niſi præſentet : vt ſcripſi eo.tit.c.vl.in fi.& probatur eo. ti.c.vno.lib.vj. vbi etiam de hoc ſcripſi, ſuper verſi. ad 9
præſentandum.
ADDE, vt per Abba.cõſil.xxviĳ. & clvj.ĩ.lib.

d ¶Et c. cùm propter. De hoc vide quod plene ſcripſi de regul.iur. quod alicui gratioſe.libr. vj.& iſte ver. poſt finem verborũ ſequentiũ locari debuiſſet.

e ¶In hac forma. ſecundùm Roffr. cuius fuit iſta forma ſequẽs in parte pe.

f ¶Et nos. Hic addit author ad verba Roſt. & additio bona de Latino tu iudica.

g ¶Decernim⁹. Hęc quæſtio & ſequẽs not.eo.tit. quia clerici. & ibi plenius ſcripſi ſuper gl. iĳ.

h ¶Tantùm. Idem Vin.vt ſcripſi eod. tit.ex inſinuatione ſuper ver. contuliſſet. & vide quod ſcripſi de Inſtit. c. fi.ſuper ĩ.gloſſ.

a ¶Secundū Vin.ad literā hoc notaui in ꝑal.c.secūdo.de religiosis domib⁹.

b *De censibus, exactionibus, & procurationibus* *Rubri.*

¶Roffred⁹ in libellis nr̄is hāc materiā ꝓsequit: & ipse sol⁹ ex practicis authoribus, saluo Bonagui.q̄ inter libellos de hoc posuit duos breues. notat Rof.q̄ ordinē rubricarū nr̄arū non tenuit. intendo, q̄ illas, quas ponebat a iꝑarū ordine seruato, ponere debuisset, ad ꝓpositū inter rubricā, de iure patr. & istā posuit ꝓlixos tractat⁹ de interdicto vñ vi. Item de parochiis. 1 Item de sepulturis. Item de præbēdis. 2 Habet tn̄ author si bi regratiari: qa in multis materijs ibi posuit, in qbus alij practici defecerūt q̄onem dn̄icalē xx ij̄.de soluēte lōgo 1 tpe minorē cēsum. vide š.de loca.§.fi. c ver.xlij̄.& sup regula, pl⁹ semp. lib. vj.& dicā in fi. tit. lxxj. De cēsuali ꝓpter molēdinum: quo destructo nec vult reficere illud, nec soluere cēsum: vide š. de locat. §. postq̄.super versi. q̄onē j. Ioā.de deo. lib.iij̄.de Iudæis, q nūc episcopo, vel ecclesiæ negant cēsum solutū tpe, de quo nō extat memoria. Sed quærit vtrū (scripsi de vsuris in c. quāto.ī fi.) si cēsum soluit emphyteuta, qui vēdidit, vide de locato. §.vlt.versicu.xliij̄. Duas q̄ones circa pedagia scripsi š. de cā poss.§.ij̄. sup ver.qd de colligētibus. Fuit etiam q̄o Rof.xxxvj. de illo cui pro certo fundo debebat cēsus, pone decē ipse vēdidit dimidiā illius 2 fundi, & cēsus, & censualis credēs totum venditū, soluit emptori die statuto totū cēsum: venditor nunc petit à cēsuali dimidiā cēsus, & pœna ꝓ cē su suo die sibi non soluto, agens certi condictione ex stipulatu, q̄ cōpetit. Instit.de verb.obl. in prin.ff.si cer. pe. si qs certū.in volumine videri poterit. Ipse tū soluēdo dicit attendendum qualis fuerit soluēs dicium patrono: quia non est ibi propter necessitatem prælatus. idem esset si occuparetur ab inimicis secundùm Vincen[a].

De censibus, exactionibus, & procurationibus[b]. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞Rubrica de censibus & exactionibus & procurationibus, tripliciter consideratur.
Libellus qualiter sit quo ad petitoriū super censibus concipiendus.

HAec rubric. tres habet partes. Vnde primò de prima: secundò de secunda: tertiò de tertia videamus. ¶†Super prima igitur parte, s. super cēsibus, quo ad possessorium sic concipi. libellus: [c] L I B. Coram &c. cōqueror de P. rectore talis ecclesiæ, vel rustico tali: quia cùm ratione ecclesiæ meæ essem ego vel prædecessores mei in possessiōe, seu quasi, percipiendi ab eo vel prædecessoribus eius nomine cēsus, & lōgo tempore perceperim singulis annis tali festo duodecim denarios, vel duos capones, vel libram ceræ, vèl piperis, vel huiusmodi, sicut census fuerit impositus, ratione subiectionis, vel ex cā locationis, vel alia simili, pro tali prędio, quod à me tenet, & huiusmodi, dictus P.me, & dictam meam ecclesiam præfatis meis iuribus, seu eorum possessione spoliauit, vel quasi: vel mihi subtraxit, & soluere negauit. vnde peto me in dictam meam ecclesiam super prędictis iuribus reduci in possessionem vel quasi percipiendi ab ecclesia ipsa, seu ab eo, illos xij̄. denarios & capones ipsos, & alia. peto etiā nomine subtractæ pensionis vel seruitij̄ detenti de eem lib. mihi idoneè caueri, q̄ singulis annis illud præstabit integrè, & eum ad id sententialiter condemnari. & compelli. iunge, si es Legista: & ad hoc propono actionem ex stipulatu præsumptam. ff. de vsur. cùm de in rem verso. Et licet dixerim in libello ratione subiectionis vel talium rerum: nō tamen habet quis necesse causam in libello inserere secundùm quosdam. quod dicit no. extra, eo. titu. peruenit. quod autem dixi de cautione, probat ff. de iu. in omnibus. ff. si ser. ven. harū. & l. egi. & extra, de deci. dudum. in fi. arg. tamen contra: quia tractatus futuri temporis nō spectat ad iudicem. ff. de vsu. l. j. Solue, vt š. de deci. versi. pro subtractis. et ad de hic quod no. š. de resti. spo. §. nunc dicamus. & de caus. pos. & propri. §. in retinendæ. sed hæc forma frequentatur. ¶†In petitorio verò sic libellus concipitur. L I B. Coram &c. conqueror de Pe. rectore talis ecclesiæ, qui noīe & vice ecclesiæ suæ vnam libram piperis vel ceræ, & huiusmodi, vt š. mihi in tali festo singulis annis ex tali causa dare et soluere promisit. & licet longo & longissimo tempore soluerit, ita q̄ ea legitimè præscripsit: nunc tamen soluere indebitè recusat. vnde peto ipsum cogi ad solutionem prędicti census, & ipsum ad id de iure teneri sententialiter declarari, peto etiam mihi idoneè caueri, q̄ annis singulis id exoluet: vt C. de pac. si certis. sed quod dixi de præscriptione, nō est necesse poni: quia tempus non est modus inducendæ obligationis. ff. de act. & obl. obligationū fere. §. placet. nec inducit actionem, sed parit exceptionem: vt š. de præscri. in princ. sufficit ergo allegare solutionem. quod dicit vt in præd. §. nunc dicamus. ver. sed & si aliquis. Vel sic: L I B. Corā &c. cōqueror de P. abbate & conuentu talis monasterij̄, qui pro seruitio à me ipsis impenso & ī pendendo & cui solutū. si enim fuit rusticus & simplicitate gaudens, & soluit illi, qui ius habeat ꝓ parte, excusat eū à pœna. argu. ff. de probatio. cùm de indebito. Nec videt falsum, quòd habet aliquod veritatis primordiū. ff. de leg. ij. cùm filius. §. hæres. liberet ergo propter iustā ignorantiā. ff. de so. qui homi nem. maximè si fide dign⁹ erat emptor. Facit extra, de procuratoribus. in

se mihi solenniter obligarunt tali loco, & termino xx. marchas argēti pacificè annis singulis soluturos. Ipsi verò contra promissionem huiusmodi temere venientes, sine rationabili causa in solutione pensionis huiusmodi per quinquenniū cessauerunt in meū præiudiciū & grauamen: quare peto per vos dictos abbatē & conuētū in centū marchis, in quarū solutione cessauerunt: vt in posterū annuatim de xx. marchis mihi satisfaciāt. & super hoc cautionē præstent idoneā sn̄ialiter cōdēnari: et ad satisfaciendū de subtractis cōpellendos fore ꝓ nunciari, & per vos cōpelli: peto etiam damnū & interesse &c. Hæ formæ probant extra, eo. prohibemus. & c. præterea. & c. q̄to. & c. puenit. de elect. quærelā. de transac. de cętero. C. de pac. si certis. C. de vsur. q̄uis. & ff. de vsu. cùm de in rē verso. ¶De seruitijs autem quæ dominus vel patronus à seruo vel liberto, vel vasallo exigūt, dicam infrà de natis
d ex li. vē. & j. proxi. [d] Item de seruitijs à rusticis vel colonis præstandis subtractis, vide in præ. §. in retinendæ. & §. nunc dicamus.

De exactionibus.

SVMMARIVM.

1 ☞Exactio tributorum diuersimodè consideratur, secundùm quas exactiones diuersimodè etiam formandi sunt libelli.
2 Instrumentum qualiter sit super locatione pedagij̄ formandum.
3 Vasallus contra dominum insolita seruitia exigentem qualiter libellum formabit, ne ampli⁹ exigat.
4 Iudicis officio succurrēdū est illi, cui vltra vires collecta imponit, vel qui ad officiū vocat, nec tenet. c
5 Vocatus ad officium, si est inhabilis, qualiter formare habeat libellum.
6 Iudicis officio dn̄is succurrēdū est, quibus & colonis, eos dominos esse dubitantib⁹, denegant redit⁹.
7 Munera personalia, patrimonialia, seu mista, quæ sint, & qualiter indicantur.
8 Vniuersitate in quibusdam debitis obligata, an qui libet de vniuersitate teneatur conferre ad debiti solutionem. d
9 Vniuersitate alicui domino ad annuam pensionē obligata, si dominus aliquē de vniuersitate priuilegiet non soluere, an pro illo soluet vniuersitas, aut tantò minus, quanti ille soluisset. e
10 Vicinia puteum, vel clibanum, vel porticum habēte, quæ egent refectiōe, an aliquis ex vicinis possit illorum vsui renūciare, ne subiaceat collectioni vel collectæ.
11 Vniuersitatis pactum rustico factum de non petēdo ab eo collectam, an sit validum.
12 Rusticus vadens ad habitandum in quadam villa, vel castro, quæ iam erat debitis obligata, an teneatur conferre ad solutionem. f
13 Rusticus alicuius vniuersitatis debitis grauatę inde recedens, an teneatur, ex quo ibi erat tempore debiti contracti.
14 Dāno alicui in castro vel villa dato si agat ad emendationem, an ipse idē debebit cum alijs cōtribuere.
15 Electus duo officia in eadem ciuitate, vtrum illorū retinebit.
16 Electus in Ptātem cuiusdā castri, an altero se opponente & lite pēdente officiū potestariæ exercebit.
17 Si collecta fiat vt secundū æstimationē bonorū cuiuslibet soluatur, an bona vxorū sint æstimanda.

NVnc dicendum restat de scđa pte rubricę, s.đ exactionib⁹. ¶†Scias ergo, [e] q̄ q̄n̄ q̄ 1
e publicani siue exactores tributorū exigūt vltra debitū: iō ꝓtor cō tra eos induxit actionē ī factū ex edicto de publicanis, ꝓ quā cogunt restituere ī duplū intra annū, f
post

ne decē ipse vēdidit dimidiā illius 2 fundi, & cēsus, & censualis credēs totum venditū, soluit emptori die statuto totū cēsum: venditor nunc petit à cēsuali dimidiā cēsus, & pœna ꝓ cē su suo die sibi non soluto, agens certi condictione ex stipulatu, q̄ cōpetit. Instit.de verb.obl. in prin.ff.si cer. pe. si qs certū.in volumine videri poterit. Ipse tū soluēdo dicit attendendum qualis fuerit soluēs

de caus. pos. & propri. §. in retinendæ. sed hæc forma frequentatur. ¶†In petitorio verò sic libellus concipitur. L I B. Coram &c. conqueror de Pe. rectore talis ecclesiæ, qui noīe & vice ecclesiæ suæ vnam libram piperis vel ceræ, & huiusmodi, vt š. mihi in tali festo singulis annis ex tali causa dare et soluere promisit. & licet longo & longissimo tempore soluerit, ita q̄ ea legitimè præscripsit: nunc tamen soluere indebitè recusat. vnde peto ipsum cogi ad solutionem prędicti census, & ipsum ad id de iure teneri sententialiter declarari, peto etiam mihi idoneè caueri, q̄ annis singulis id exoluet: vt C. de pac. si certis. sed quod dixi de præscriptione, nō est necesse poni: quia tempus non est modus inducendæ obligationis. ff. de act. & obl. obligationū fere. §. placet. nec inducit actionem, sed parit exceptionem: vt š. de præscri. in princ. sufficit ergo allegare solutionem. quod dicit vt in præd. §. nunc dicamus. ver. sed & si aliquis. Vel sic: L I B. Corā &c. cōqueror de P. abbate & conuentu talis monasterij̄, qui pro seruitio à me ipsis impenso & ī pendendo

nostra. de præbendis. nisi essent. in principio. Inducit etiā ꝓ eo ff. si quis cau. l. secunda. ff. de leg. cōmiss. l. fin. Itē qa venditor fuit in culpa, nō denūciando censuali. facit ff. mandati. si fideiuss. §. fi. Subdit etiā q̄ etiā si locus esset pœnæ, cōmitteret in totū. De quo nota. ff. si qs cau. si seruus. & extra, de pœ. suā. Ad dimidiā aūt census, licet solutā emptori, dicit eū teneri, per l. vero ꝓcuratori. ff. de solutio. extra, de iureiurādo. eam te. repetere tn̄ poterit dimidiam, quam soluit emptori per cōditionē indebiti. Per qđ ēt patet qđ prędicta solutio eū non liberauit. ff. de cōdictione indebiti. l. si nō sortem. & l. eleganter.

¶Quo ad possessoriū sic cōci. lib. se cūdū Bonagui. cuius fuerūt hi duo libelli, quos multū ampliauit author Roffre. etiā sub hac rubricæ parte vnū posuerat.

¶Proximo. versi. verificatur de vasallo: de alijs nil ibi dicit.

¶Scias ergo. Secūdùm Rofre. vbi de hoc edicto, & eius sunt hæc verba, vs. q̄ ibi: quæ autē. & tria quæ requirunt hoc casu per positiones patent.

¶Intra annū. Hāc tamen pœnā euadit restituēdo subreptum ante sententiam. & hoc respectu dicit l. j. §. ij̄. q̄ hoc edictum est mitius. nam contra eum cōpetit vi bo. rap. et furti, quę dātur in quadruplū, & nō est in illis prędictum beneficiū.

a ¶Sæpe quoq;.De edictis saltat ad officia.& hoc est septimum in ordine officiorum,scilicet de offici.iudi.quod sub colono vel vasallo.et hoc vsque ibi:porrò.

b ¶Si quis in tantam.Sup.quia non inferebatur violentia,quo ad primũ & tertium:nec metus quo ad secundum.

c ¶Libellũ cõci.
Hos libellos nõ inuenies sub ꝓxima rubrica, ꝺ̃ qua s.nã declarauit plenè,& per diuersas rubricas,q̃ essent adscriptitĩ,q̃ cẽsiti q̃ colonicõditionales &c. tractamus demum de vasallis et sub rubri.de sacramẽto vasalli inuenies hos libellos sed libellos dño rum cõtra ipsos colonos in pos 2 sessorio, vide supra, de cã possꝭ. §.j.ver.si verô rustici.Hosti. autẽ de prædictis diuersorum nominũ agrico.plenè tractat in rubrica de natis ex libero ventre.

d ¶Porrò. Totũ, quod sequitur, fuit Roffre. vsq; ad versi.quæ autem.& cõtinuaꝛ 3 supra proxima rubrica.

e ¶Et iiĩ.l.ĩ.&vlti.faciunt ad primum dictumiĩ. &iiĩ.ad secundum.

f ¶Exigaꝛ.Intelligo de personę in dicto.

g ¶Inhabilis. De hac distinctione vide qd̃ scripsi de voto ex multa.in glo. antepe. Hoc dico propter leges allegatas, quæ nõ sonant in defectum.

h ¶Indi. Scilicet iiĩ.&iiĩ. vt dixi supra.

i ¶Conci. de P. Rofr. dicit propono quòd P. &c.&hac de cã 4 hoc dixit, quod d scripsi ş.de offi. iudi.super rubrica.

post simplũ ei,à quo ipsi,vel eorũ familia exegerũt.ff.de publica.& vec.l.j.sic ergo li.cõci. L I B. Corã &c.cõ.de P.publicano dñi Imperatoris vel Reipublicę:q̃ noĩe publicani sciẽs me nihil debere exegit à me c.vñ illa c.mihi in duplũ restitui peto. & ad hoc ꝓpono,ac.ĩ fa.ex edicto de publi. ¶Actor ergo sic po. P O. A C.Pono q̃ es publicanus.Itẽ q̃ noĩe publicani x.à me extorsisti.Itẽ q̃ illud, qd̃ exegisti,ꝓ vim accepisti.Hæc ꝓbanꝺ̃ ff.eo.l.j.§.j.et ĩj.& l.licitatio.§.qd̃ illicitè.C.qd̃ met.cau.l.j. ¶Reꝰ verò sic: P O.R EI. Pono q̃ tm̃ T. fuit publicanus.Itẽ q̃ id,qd̃ accepi, ꝓ tributo illiꝰ p̃dĩ ꝓcepi. Itẽ q̃ illud debebas soluere.Itẽ q̃ tm̃ reddiꝺ̃ ex illo p̃dio,qd̃ à te possidetur. ¶Quę aũt pedagia leuari possint,& an collectores pedagĩ ꝓhiberi possint no.ş.de cã pos.& ꝓpri.§.qa verò.ver.qd de colligẽtibus. ¶Qualiter formeꝺ̃ instr̃m suplocatiõe pe dagĩ:no.ş.de loc.§.j.versi.porro. ¶†Sæpe quoq;[a] 2 dño à vasallo,q̃ rõne alicuius pos.certũ facere dño tenet̃ seruitiũ,vel à colono plꝰ solito, & plꝰ debito exigit:vñ qa eis nulla actio cõtra eũ cõpetebat: qa nec vi bo.ra.nec qd̃ me.cau.nec cõstitutio, si qs in tantã.[b]ideo in subsidiũ daꝺ̃ eis iudicis officiũ,ne de inceps talia faciãt,& exacta reddãt.C.li. xj.in qbꝰ causis co.cẽ.dños ac.pos.l.j.in auꝺ̃.de quęstore.col. vj.in quo sic lib.cõci.[c] L I B. Corã &c.cõ.de P. dño meo,cuiꝰ sum colonꝰ cẽsitus,q̃ à me exegit x. plusq; cõsueuerit & debuerit: qa cùm debeãt sibi x.noĩe cẽsus,ipse exegit xx.& exegit ẽt ꝓ tpe futuro:vñ peto q̃ x.exacta mihi restituat officio vestro,dñe iudex,& q̃ ꝓhibeaꝛ exigere in futurũ: & ad hoc ꝓpono officiũ iudicis. ¶Eodẽ etiã mõ cõcipiãt adscriptitĩ & alĩ coloni. ¶†Vasallꝰ verò sic cõci. L I B.Corã,&c.con.de P.q̃ à me talia seruitia exegit,s.q̃ fodiã sibi hortũ,vel arẽ,plãtẽ vineã, vel cooperiã sibi domũ,vel portẽ literas, vel similia:q̃ sibi facere nõ cõsueui,nec debeo.vñ peto q̃ ꝓhibeaꝛ officio vestro,dñe iudex,à me exigere in futurũ, & q̃ decẽ,q̃ à me hac rõne exegit,mihi restituat.& ad hoc ꝓpono officiũ vestrũ dñe iudex. ĵ.de natis ex libero ventre.versi.cęterũ.& seq. Vel sic: L I B.Corã &c.cõ.de P.dño meo, cuiꝰ vasallus sum,q̃ considerata q̃litate feudi,qd̃ ab eo teneo ꝓ seruitio seu corredo Imperiali, vel filia maritanda,vel alĩs,exegit decẽ plus q̃ sibi debeã,& q̃ cõsueuerim p̃stare:cùm semp præsliterim ꝓ corredo Imperiali,vel ꝓ exercitu tm̃ x.& ipse à me modò exegit xxv.ideo ago cõtra eũ.q̃ ꝓhibeaꝛ in futurũ à me exigere offõ vestro dñe iudex.& ad hoc propono of.iud.C.li.x.in qbꝰ cau.col.cẽ.l.j.C.de agri. & cẽ.l.fi.in auꝺ̃.de q̃sto.col.vj.arg,ff.si quadru.pau. pau.fe.di.l.pe.ff.de iu.deli.l.fi qs id qd̃ ¶Act.ergo sic põ. P O.A C. Pono q̃ sum cẽsitus vasallꝰ tuus. Itẽ,q̃ hoc debeo,vel cõueni p̃stare tibi noĩe cẽsus, vel seruitĩ. Itẽ q̃ à me exegit hoc vltra illud.C. in qui.cau.co.cẽ.l.j. ¶Reꝰ verò: P O.R E I. Pono q̃ id,qd̃ exigo, ꝓpter talẽ possess.quã postea tibi dedi,exigo.Itẽ q̃ tua spõte recepi.Itẽ q̃ spõte obtulisti,& soluisti.Itẽ q̃ hoc plꝰ ex certa sciẽtia soluisti. ff.de re.iu.cuius p errorẽ. Et iunge hoc,qd̃ no.ş. de feu.§.q̃m.versi.& nota q̃. ¶†Porrò[d] si vltra vires

k ¶Litibus.Scire debes q̃ contra consilium vel prouisionem huius legis Rof.fortius resistit,quàm glo.vel Andreas.Sic dicẽs q̃ actor locauit,vt dominus illas terras colonis vel adscriptitĩs pro certa portione soluenda in pecunia,aut soluẽda in alia specie:& tunc erat contractus innominatus.ff.depos.l.j.§.si quis seruũ.Proponat ergo dominus,primo casu actionẽ locati:secundo præscriptis verbis:vel aduocet terras,vel ipsarũ possessionẽ:per l.si quis conductionis.C.loca.Qua ergo stultitia dominus iste agere nollet de proprietate, probando se dominũ, quod vult lex illa: cùm recuperata possessione colono incumbet illud onus,qui fiet de possessore petitor.ff.de rei vend.l.is qui destinauit.& habebit ex hoc maximum cõmodum.C.de rei vend.l.finali.Inst.de interdic.§.cõ

modum.Si verò ipse actor non locauit,quo iure petet arctari colonum ad fideiubendũ,& iudex quo iure hoc faciat contra l.hęc stipulatio.ff.vt leg. vel fide.nomi.ca.ff.de procu.non cogendũ.Item soluere,quæ est alia alternatiua,quomodo eum coget cùm de debito non constet? Respondet prudentissimũ fuisse illius legis consiliũ datum in subsidiũ:quia nõ erat certũ dñm locasse. obiectio enim procederet,cùm certũ esset eum locasse. sed qa colonus vel adscriptius aliquibus & paucis annis soluerat cẽsum dño, solutio illius tpis inducit hoc remediũ vt colonꝰ fideiusso rem det vel soluat. nec dico,q̃ illa solutio faciat cẽsum debitũ:vt p illã in posterũ debeaꝛ.C.de pac.si certis annis. ff.de ac.& ob.l. obligationũ.§.placet. sed facit, vt sciatur soluẽs ad quorũ alterũ teneaꝛ.de quibus supra.simile ff. de itin. actuq; priua.ex primo capite.si in triginta diebus hoc acquiro, q̃ prohibendus non sum,quãdiu de iure meo ꝓbem.ff. e.ti. l.ĩ.& sic̃ in interdicto ꝺ̃ aqua quot. & ęsti.ff.eo.ti.l.j. §. qd̃ aũt.Itẽ simile ĩ electiõe, cui semel interfui. extra, de cã pos. cũ ecclesia. secundùm eum.
¶Quę aũt.Hic incipit ponere verba Albe.Gal. in titu.de.mune. & ho. vbi totũ habeꝺ̃, exceptis versiculo sed quid si vniuersitas.& ver.item pone.& ver.si.

collecta imponitur,vel vocaꝛ ad officiũ qui nõ tenetur,per officiũ iudicis succurriꝺ̃ ei.C.lib.x.quem
e admodũ ci.mu.indi.l.j.ĩ.iĩj. & iiĩ.[e] ff.de va. mu.l. sextumdecimũ.§.fi.sic ergo tunc lib.conci. L I B. Corã,&c.cõq.de P.collectore ciuitatis nostræ, vel castri,vel villæ,qui supra vires patrimonĩ mei mihi duas libras indixit:cùm habita ratione & collatione patrimonĩ mei de collecta mihi imposita,cõtingeret me tantum modo vna libra. Vnde peto à
f vobis quòd tale indiciũ tollaꝛ,& à me nil exigaꝛ,[f] vt in præalle.l. ¶Si aũt collector exegit iungas, & peto q̃ libras exactas mihi restituat.C.li.xj.in qb.
5 cau.co.cen.l.j. ¶†Si verò vocaris ad officiũ,cùm sis
g inhabilis[g],sic cõci. L I B. Coram &c.propono,q̃ cùm sim inhabilis ad officiũ consulatus, vel aliud, vel sim de alia prouincia,vel vocatus ad munus tale:& ab illo appellauerim,appel.pendẽte ad aliud munus me talis noĩator nominauit.vñ peto ꝓ vos à tali nominatiõe releuari.& ad hoc ꝓpono officium vestrũ:vt præ.l.C.quẽadmodũ ci. mu. indi.[h]
h 6 ¶†Ecõtra,q̃nq; domini ab adscriptitĩs seu colonis reditus,siue sint in pecunia, siue in alĩs speciebus exigunt. Illi verò recusant soluere, dubitantes an dñi,sint prædiorũ,pro quibus exigiꝺ̃. vnde dominis per officiũ iudicis succuritur. In quo sic lib.
i cõci. L I B. Corã &c.cõ.de P.[i] colono vel adscriptitio meo,qui mihi reditũ x.li.ceræ,vel x. fol. vel simile soluere debet pro talibꝰ terris,quas sibi locaui pro prædicto reditu,quẽ reditũ mihi soluere recusat,dubitans an sim dñs illarum rerũ : vnde ago contra eũ,q̃ vel mihi fideiussorẽ det de prędicto reditu mihi soluẽdo sine procrastinatione, si probauero me dñm illorũ prædiorũ,vel p̃dictũ reditum mihi soluat.& ad hoc ꝓpono officiũ vestrũ.C. de
k agri.& cen.litibus[k]. ¶†Quæ aũt[l] sint munera per
7 sonalia,q̃ patrimonialia,& q̃ mista,not.ff.de mu.& l ho.l.j.et fi. ¶Et scias,q̃ psonalia indicunt̃ rõne originis vel incolatꝰ vel priuilegĩ: vt C.li.x.de incol. l priui.Item in collatione muneris personalis inspi-
m cienda sunt ætas,facultates,vita & fama. ff.eod.[m] ad rempublicam.& l.vt gradatim.& l.honor.§. de gerẽdis.C.de epis.aud. præsides. Itẽ patrimonialia imponunt̃ ꝓ modo possessionũ masculis & fœminis minoribus & maioribus.ff.eo.l.fi.§.patrimo
n niorũ.C.eo.[n] p totũ.C.quẽad.ci.mu.ind.l.fi.C.lib. x.de anno.& tri.in fraudẽ.& grauati leuamẽ accipiant,qd̃ p criminosa cõmẽta est eis impositũ. C.
8 li.xj.de cẽsi.q̃ se grauatos. ¶†Quid si aliqua vniuer m sitas teneaꝛ in qbusdã debitis:nunquid qlibet devniuersitate tenetur conferre ad debiti solutionem? de
o hoc no.ff.qd̃ cuiusq; vni.no.l.j.§.qbus aũt eorũ.[o] n ¶Pone,Rheginꝰ habet p̃ diũ in dicœ.Parmeñ.nun qd teneaꝛ ad collationẽ in ciuitate Parmæ? Rñd.pa- o trimonialia munera debet Parmæ subire,non psonalia.ff.ad munici.filĩ.§.fi.ff.eo.rescripta.§.fin.& l. fina.§.præterea.ff.de cen.forma.C. quemadmodũ ci.mu.indi.l.fi.& C.libr.x.de mu.& in quo lo.l.j.q̃ autem dicantur munera,quæ possessoribus indicũ tur,habetur in præ.l.honor.§.viarum.& in præd.l.
p rescripta.§.fina.[p] ¶†Quid si vniuersitas alicuius
9 loci tenetur alicui domino ad certam annuam prę p ¶§.fi.Ad materiam vide quod scripsi de immu.ec.c.j.in glo.de hoc libr. vj.quia tamen plus in oneribus ecclesiarum,q̃q; personarum Instit. author autem hic de personis laicis tractans.Est sciendum,quòd si Parmensis origine transtulit domicilium Rhegĩ: & habet bona Parmæ, cùm originale domicilium proprium vel patrimonium voluntate non possit regulariter etiam quantum ad onera alterius adiectione vel accumulatione mutari.ff.ad muni.assumptio.in princ.& præ.l.ordine.§.fi.saluo qd̃ de senatoribus dicitur,eo.ti.l.municipes.& de sena.l.pe.& no.C.li.x.de muni. & ori. l.origine.sequitur propria neminem posse voluntate eximi. Manifestum ergo tenebiꝺ̃ in ciuitate Parmæ,duplici consideratione, originis & possessionum,subire onera prædialia & personalia,quæ pro prædĩs imponunt̃. ff.ad muni.in col.j.& C.de muni. & ori.li.x.& vide quę ibi no.& de ĩcol.l.

¶ff.eod.scilicet. & sic j.allegat. & seq. versic.digest.
¶C.eo.s.de mune. patri.
¶§.quibus aũt eorũ.in vl.gl.ibi not. & dicit hic Alb. q̃ bona cõia possidebunt̃,vel vẽdenꝺ̃:q̃ si nõ extãt,fiet collecta.& de hoc plenius ş.de sen.excõ. §.sequiꝺ̃. ver. quid si vniuersitas.

.ñ.& illę ges inquantum dicunt, qp in vtroq; loco tenetur quo ad ciuitatem Rheginam de personalibus non concernentibus p̄dia. In illa enim mistura, qua loquimur de personalibus, ꝓpter prædia: cū duplex sit ius ciuitatis Parmensis vt dixi: illud mistum cōpetit potius habēti duas rationes, q̄ habenti vnā tm̄. de iure patro. fuggestū. in fi. vbi cōcor. & est tex. in auc. de cōsan. & vte. fra. §. vlt. col. vj. & hoc casu onus tale prædiale vel mistum non subit in ciuitate Rhegina, ne duobus locis illa cōpellatur agnoscere. C. de muli. ī quo loco &c. l. j. & qđ ibi no. in vlt. glo. Si verò in ciuitate parmæ non erat ciuis orginarius ipse, vel pater: illud domicilium solùm acquisitum bene potuit: a mutare. ff. ad muni. l. nihil. in colum. ñ. Quo casu videtur quòd de bonis Parmæ dimissis, vel postea quęsitis, munera mista soluet Rhegij. nam in hac mistura quādovnā solam rationem, diuersam tñ habet locus vterq;: qa Rhegiū personam, Parma prędiū. psona, q̄ dignior est, prępondera bit, & trahet ad se minus dignum. facit ff. de b vsu. in pecudū. ad fin. Ad idem extra, de consec. ec. vel alta. qđ in dubijs. ff. de reli. & sumptu. cùm in diuersis. C. de app. præcepimus. ante fi. Ad hoc inducitur ff. de tut. & cura. da. ab his. l. j. in fin. & de rebus eo. qui sub tute. vel cur. l. magis. §. illud. vbi tutor simpliciter datus à iudice domicilij ad totum patrimonium. vbicunq; sit datus esse videtur: licet ab existentibus in alia prouincia, ille datus se valeat excusare. ff. de execu. tut. l. illud. Nominatim autem ad patrimonium alterius prouinciæ dari non posset. vide eod. titu. propter litem. §. licet. & qđ ibi no. Ad hoc faciūt quæ scripsi post Inn. & Hosti. de fo. compe. postulasti. in magna glo. Sed simpliciter, vel merè prædiatia, quæ patrimonialia vocantur, tenebit solvere Parmę. vñ rectè dixit author, & patet in legibus quas allegat. Distinctionē de triplici munere, personali, patrimoniali, & mixto, no. Acc. C. de mu. patri. super rubrica. li. x. & habetur ff. de mu. & ho. l. j in prin. & l. fi. & per totum. De ciuibus & incolis & vbi, & qui munera subeant, plenè no. C. de incol. l. ciues. ff. ad mu. assumptio. §. filius.

ADDE in quo loco munera siue personalia siue realia sint soluenda, Petde Anch. consi. cccxlj.

a ¶ Si à patre. Multū plenè scripsi de hoc post Host. de īmu. ec. perueni. in magna glosſ. vbi tenet partē scđam. Itē Vbertus de Bo. dicens Azo. hoc tenere, per dictam l. si pro parte. & per l. j. C. de diuer. rescrip.
ADDE Ancha. latè consil. lxj.

b ¶ ff. de via pub. melius de lo. pu. fruend. vbi dixi ŝ. de loca. §. postq̄. versic. sed quęritur vtrum. vbi posuit verba legis, ibi vide.

c ¶ Rudera. idest, ædificia quę ruunt.

d ¶ Facere vellet. scilicet renunciare domui.

e ¶ Vtilitatem per hoc dixit Gui. de Suza. qp à contributione præteritæ, expensæ cuius vtilitatem participauit, se non poterit excusare.

f ¶ Propter vsum. ipsius & aliorum.

g ¶ Vacuatis. Nō dicit hoc Acc. ibi asserendo, sed arguēdo. in gl. ij. & in fin. primę gl. innuit contrarium.

h ¶ Vel dic. secundùm Alber. Gal.
¶ l. ij. Per hanc l. & per l. j. C. de his qui spon. mu. sub. terminauit hic Alber. Odof. Mutineñ. sub eo pacto factum ciuem Bonoñ. ad collectas vel munera non teneri. Gui. de Suza. prolixè tractauit hunc casum, loquens de consuetudine, quæ fuit longissimo tpe in ciuitate seruata, qp de alieno districtu venientes ad habitandum in ipsa ciuitate, vel districtu, liberi & immunes essent ab omnibus & exactionibus cuiuscunque speciei. pone qp hæc verba sunt largissima: quidam habitantes in villa sancti Io. fruebantur hoc priuilegio, fecit ciuitas statutum, qp habitatores sancti Ioānis stationem: dominus autem concedit priuilegium alicui personæ de vniuersitate: nec prestare tenetur vnde vniuersitas nunc soluit tantum minus, quantum illum priuilegiatum de collecta contingebat: quęritur vtrū teneatur vniuersitas ad integrā collectam. & vr̄ qp sic, ar. C. li. xij. de decu. l. vacuatis. Nā priuilegium vni cōcessum, nō est vniuersitati cōcessum. ff. de re. diui. intantū. vnde nō debet ad eā extē di. Instit. de iure na. §. qđcūq;. ff. de cōsti. prin. l. j. Idē in pact. ff. de pact. si vnus. §. ante omnia. Priuilegia enim singulorum legem cōmunem non faciūt: vt xxv. q. ñ. non exemplo. Dic contra, qp vniuersitas posit se pro parte illius excusare. C. de pact. creditores. C. si contra ius vel vti. pu. l. fi. ff. de le. j. si fundus. §. si libertus. ff. de alimen. & ci. le. l. iij. ff. de cēsibus. cum possessionibus. ff. de excep. do. si à patre. [a]

¶ †Item pone, quędā vicinia habet puteum, vel clibanū, vel porticum cōmunem, quæ eget refectione vel purgatione: nunc quidam ex vicinis volens euitare collectionem siue collectam, vult renuncia re vsui & commodo illius, quæritur an posit. Videtur qp propterea non euitabit. nam si in puteo vel clibano nō est id, vnde fieri possit collectio ē in quo libet facienda: vt C. de aquæductu. l. ad reparationem. C. de ope. publi. l. ad portus. Nec à priuilegio dignitatis se potest aliquis excusare, vt ibi etiam ecclesia. C. de sa. san. eccl. ad īstructionem. imò omnes compelluntur: vt C. de ædifi. priua. si vt proponis. ff. si pro so. cùm duobus. §. itē si communē. Collectio em̄ nō fit propter personam sed propter domum: nec est à persona, sed à domo facienda. qđ patet: quia inquilini non debent soluere pro illa collectione: & si soluerint, possunt cōputare in possessionē: vt ff. de via pub. [b] in l. Greca. & ad hæc C. de pig. in summa. vnde debet soluere, etiā si ad aliā se transferat ciuitatē. Ar. contra quòd possit renūciare. ff. de col. illi. l. j. in fi. C. de pac. si quis in cōscribē do. extra, de regul. a postolicæ. ff. pro dereli. per totum. Ratio em̄ quare debet soluere, est vtilitas, quā inde sentit. ff. ne qd in loco pub. l. ij. §. vicinales. Itē facit ff. de dam. infec. prætor ait. §. fin. ff. si serui. vē. & si fortè. §. ij. & iij. ff. de vsufr. si absente. in quib⁹ dicitur qp nō cogit quis rudera [c] tollere & demū reficere, si velit domum pro derelicta habere. Sed certè hic nolebat domui renunciare: sed solùm vsui & vtilitati putei. qđ si facere vellet, [d] nō cogetur. Dicendum est ergo, qp cogend⁹ sit conferre, etiā si velit vsui renunciare: nisi fortè velit domum ꝓpter derelicta habere ff. de le. ij. si quis filios. §. fi. & l. si hæres. tarda em̄ est renūciatio. cùm iam habuit vtilitatē [e]. Vel distingue, an indigeat refectione: quia corruit ꝓpter operis vitiū: & tūc nō tenet. An indigeat ꝓpter vsum: [f] & tūc teneat. ff. lo. & cō. Martian⁹. & l. fi. in fi. & facit ff. de mu. & ho. cura exte. §. fi. ff. de remil. q cūvno. §. nō oīs. C. đ pig. ac. post. ¶ †Quid si vniuersitas fecit pactum rustico de non petendo ab eo collectam: nunquid valet, not. Accur. qp nō. C. lib. x. de decu. vacuatis [g]. Vel dic [h] si est oriūdus de villa. non valet: nisi ex causa vera & approbata: vt C. de his qui à patri. l. j. lib. x. Si verò nō sit de villa, seu subditus, fides ei ferutnda est. ff. de iure immuni. l. ij. [i] ¶ †Sed quid si aliquis rustic⁹ iuit ad inhabitandū in quadam villa, vel castro, quæ iā erat debitis obligata? Dic quòd non tenetur conferre ad solutionem: vt C. de decurionibus. prouidendum. ¶ †Sed quid erit, si rusticus alicuius vniuersitatis debitis grauatæ, inde recedit, qui tamen ibi fuit tempore debiti contracti: nunquid

debeant facere & cōferre ad quod dā laborerium, quod ibi fit p cōe. nō obstante aliquo priuilegio: quærit an illis p cōsuetudinē liberis præiudicet hoc statutū. Determinauit pro illis priuilegiatis p cōsuetudinē, q̄ bus iā ius quæsitū erat cōsuetudinis vigore, qđ eis inuitis auferre nō potuit. principaliter allegat duas alias leges. ff. de bo. pos. cōtrata. l. si post mortē. in fi. et ff. de pact. l. fi. & p regulā, quæ vult mutari nō posse cōsiliū in alteri⁹ detrimētū. ff. de re. iu. nemo pōt. eo. tit. mutare. li. vj. facit eo. ti. qđ semel. & c. đcet.

¶ Est sciendū qp Dy. super l. si ex toto. j. rñs. ff. de le. j. tractat, an is cui data est p ciuitatē immunitas collectarū: teneat ad auctas ꝓpter guerrā. Et tenet qp sic, p l. C. li. x. vt nemini liceat in emp. specierū se excusare. l. vna. apertè illa lex tollit oīa priuilegia: cùm necessitas, vrget comparari bladum. gl. ibi exēplificat defame vel guerra, si guerra restringatur ad casum ex presum: vt propter illam oporteat emptionē bladi fieri: nō est casus, sed argumentū ꝓbabile. & Dy. argumentū probabile allegabat, non in casum, p̄mittit aūt argumēta pro & cōtra. Ad negatiuā, legē prædictā, si ex toto. & ff. de vaca. mu. in honoribus. §. qui muneris. & de ser. vr. præ. si seruitus. j. respō. Ad contrariū. ff. de contrahen. emp. l. Rutilia. ff. de transac. qui cū tutorib⁹. & l. cū Aquiliana. & de au. & arg. l. si ita. & vide quod no. de priuilegijs. cū capella. ¶ Tractauit Vber. de Bo. duas quæstiones de rustico, qui emit à milite possessiōes, de quibus nunquam fuerat solutū fodrum. nec mireris de vocabulo, qđ habetur de iure patro. vbi exponitur pro collecta secundùm vulgare Vberti. nunc id petitur â rustico, an se possit tueri? Pro rustico facit ff. de acquir. rerum domi. l. traditio. ff. de contrahen. emp. alienatio. & l. dolia. §. j. C. lib. x. de exactio. trib. l. fi. ff. de eden. quędā. §. nihil. ff. de priuil. credi. l. neutri. §. eorum. de ces. bon. l. ij. Sed hæ duæ leges loquuntur de priuilegio actionis & causæ. ff. de his, quæ in frau. cred. ait prætor. §. j. de solu. Modestinus. de reg. iur. is qui in ius. lib. vj. Soluit, qp si reperitur militem propter suam nobilitatem fodra non soluisse, hoc rustico nō proderit. ff. de mune. & ho. l. iij. in princ. & sic procedet, quod dicit, datum prędijs non extingui cum persona, sed datum psonis cum illis extingui. facit ff. de aqua quoti. & æstiua. l. j. §. penultimo. ff. de censi. ætatē. §. rebus. de reg. iur. priuilegium. lib. vj. Faciat ergo quòd alij rustici hoc faciant. ff. de censi. forma. §. j. Cùm ergo ex persona rustici hoc beneficium in illum cadere non possit, cessabit immunitas. & hæc sit generalis responsio ad contraria. Ad casum bene facit ff. de publica. & vect. licitatio. §. fina. vbi emens à fisco soluit tributa. Ad idem ff. de leg. iij. fidei commiss. §. si seruo. vbi non tenet legatū militiæ factū seruo. vel secundùm eum non licebit nominatim pro illa possessione imponere fodrū. Si autem pro toto patrimonio imponitur, licet plusq̄ pri⁹ propter augmentū tenebit impositio. Hanc distinctionē probat per aduerbiū, separatim, positum in l. fi. C. de alie. Ad idem l. j. C. de iure do. impe. Ipse inducit quod multa negata per species conceduntur per genus: & quæ per se non transeunt, cū vniuersitate transeunt. extra, de iure patro. ex literis. ff. de acquiren. rerū domi. l. quædā. de fundo dot. l. j. ¶ Extat alia quæstio de castro vel villa ciuitati subiectis, quæ tñ habent territorium, intra quod quidā nobiles possessiones latas habentes, fecerunt complures domos, quæ per colonos ipsorum habitabant: & est facta parua villa, & hoc sæpe accidit. ciuitas imponit centū pro fodro, castro, vel villa, certa paria boum, vel certū numerum personarum ad certas operas faciendas. de his imponunt illi de castro, vel villa, partem illi villulę illi dicunt quòd nolūt illis communionem habere: sed esse volunt sub ciuita-

ipse

te.Pro eis facit ff.ad munici.qui ex vico.C.de vectig.l.j.& de alluuio. & pal.l.ij.& iñ.iudicat contra villulã,ex quo conſtat,q̃ in ipſius caſtri territorio facta eſt:nec expedit caſtro aliud probare,q̃ territorium.ff.de iudi. l.inſulæ.ff.de vaca.mune.l.j.ad fin.ad l.Iul.pecu.cùm eo.facit ff.de mino. in cauſæ.in princip.Si tñ ciuitas vel dominus caſtri, vel villæ propter loci diſtantiam vel hominum excrescentiam velletil a lã nouam villam cũ ſuo territorio facere, hoc poſſet:& tũc ſcđa eſſet exẽpta à prima,ſicut đ ꝓuincia diuiſa dicit đ 14 offi.aſſeſ.ſi eadẽ. Sic diuiditur ex cauſa vnus eꝑat⁹ in duos, vna parochia in duas, b & vna præbẽda in duas. xvj.q.j. præcipimus. extra,de ec.ẽdif. ad audientiã.de prẽben.vacãte. in fi. & hoc eo.ti.tuæ. Idem eſſet qñ caſtrũ vel villa nõ haberet determinatũ territoriũ: c quia ſcđm id illa 16 villula nil haberet cõmune cũ illo caſtro, vel villa,ſed reſpondet d ciuitati vel domino,cuius certum eſſet fore illud territoriũ : & ſic 17 differt terminatum à non terminato.Facit C.lib. xj.non licere habita.metr.l. vna. ¶ Caſum reuoluit alia q̃o Guid. de Suz.mihi ſubſtra m.ſcilicet an immunitate data alicui caſtro, 1 cũ ſuis villis, per ciuitatem vel eius dominum,gaudeant villæ nouiter factæ? Ad negatiuã allegatur ff.de leg.iñ.l.vxori.ñ.reſpon.communia præd.l.j.ſi ſerui.ven.l. ſi.ff.de dam.infect.l.damni.in princ. Ad contrarium,quod beneficia ſunt large interpretanda.ff.de conſti.Prin.l.ſi.extra,de do.cùm dilecti.ff.de liberis & poſthu.l.placet.ff.de ſerui.l.ſi ſeruitus.Ipſe tenuit primum per legem.ff.de legat.iñ.Iulianus.in fin.quæ bene facit cum l.ſeq. Ad caſum facit decre.de priuilegiis.cum capella.cùm ibi no.in prima gl.& quæ ſuper ea dixi & remiſi.

ADDE,an immunitas conceſſa venientibus ad habitandum poſsit reuocari,Pe.de Anch.conſi.ñ.Alex.conſi.ccvj.ñ.li.Et an immunitas cõceſſa trahatur ad nouam oneris impoſitionem, per eundem conſi.xciñ.ñ.li, & vide quod latè voluit Ro.conſi.ccccxxxvj.in iiñ,col.

a ¶ Nõ tenetur.vel cõſulibus: vt no.in prædicta l.incola.ff.ad muni.& cõmuniter habetur,hæc non tenetur:ſed debet eſſe,ſine non. & vide quod no.ſ.de ſta.mo.ver. xl viñ.

ADDE,quando nouiter veniens ad habitandum teneatur ad collectã, Alex.conſi. cxv.ñ.lib.

b ¶ Et §.ſi nauis à piratis.& eo.ti.l.nauis onuſtæ.§.cùm autẽ.& ff. de leg. j.ab omnibus.§.ſi Titio.vbi per Dy.vt etiam dixi de elect.cùm non deceat.lib.vj.ſuper vlt.glo.Nouiſsimè inueni hanc quæſtionem per Mart. de Fano plenè diſputatam.& incipit: communiter in capitulo. & quia Dy.parum tractat:ideo plus inſtabo.præmitto,q̃ ipſe tenet quod ſuprà dicens,q̃ ſi in communi eſſent aliqua communia,quæ ceſſante hoc onere,fuiſſent inter homines loci diuiſa:conſtat q̃ ſi ſibi illud ſoluatur,pars ſua,quæ ſibi diuiſa fuiſſet,illi ſoluitur : quæritur ergo ſi collectã poni oportet,etiam pars ſua in ſolutione non erit.Pro quæſtionis ſolutione autem vltra iura præallegata inducit ff.de condi.& demon. quæ hæredi.§. Plautius.fa.er.l.hæredes.§.ſi.de adi.leg.l.pater.§.ſi.& de le.ñ.ſi pecunia. ipſe tenetur? Dic q̃ ſi iam erat ei denunciatũ, non tenetur.[a] ff.ad muni.incola.ñ.ff.de iudi. ſi qs poſtea.extra,de ſo.compe.c.pe.Si aũt non erat denunciatum,vẽ q̃ ſit obligatus:quia ſi vniuerſitas haberet aliquas res ex collatione:ipſe ſuam partẽ recipere ret.ff.de col.illi.l.j. Et ad hoc ff.de iur.immu. ſemp. §.cõductores.& no.in prę.l.in collatione. ¶ Sed an filius cõueniri põt in loco paternæ originis.De hoc ſ.de cõp.iu.adi.ver.xlñ.& ſeq. ¶ † Quid ſi dãnũ datum eſt alicui in caſtro,vel villa:agit ad emendationem dãni:nunqd ipe idẽ debet cũ aliis cõtribuere? Dic q̃ ſic:vt ff.de le.j.hmõi.§.ſi Titio.& ar. ff.fa.er. l.rẽ pignori.ff.ad l.Rhod.de iact.l.j.§.cùm in eadẽ. & §.ſi nauis à piratis.[b] ¶ De immunitate eccleſiarum & clericorũ in ſe & in rebus eorũ,quo ad collectas,& alia, vide ĵ.de immu.ec.& ſ.de cle.coniu. ¶ † Quid ſi qs eſt electus in eadẽ ciuitate ad duo officia? Dicũt qdã q̃ illud retinebit, quod ſibi primò eſt collatũ:ita q̃ ordo ſeruetur.ff.de vſufr.quoties. extra de p̃ben.de multa. & ſi nõ apparet, quod primò collatũ eſt,eliget,qui cõtulit.ff.de excu. tut.qui duas. Si aũt à diuerſis electus eſt, nec apparet quis primò elegerit:maior iudex eliget.ff.de re iud.duo. vel fortè eliget is,qui electus eſt : vt ff. de lega.j.qui duos.extra de p̃bẽ.referẽte. [c] Vel dic,q̃ neutra electio valet ff.de hære.inſti.qui ſoluẽdo. ¶ † Pone,T. fuit electus in Poteſtatẽ cuiuſdã caſtri:quidã ſe huic electioni opponũt,dicẽtes eam non valere : quæritur an pẽdẽte lite exercebit officiũ Poteſtariæ? Rñ. dic q̃ nõ,ſi nõ inchoauit exercere[d] .ff.de re mil.qui ſtatus.ſecus ſi inchoauit.ff.nil inno.ap.pẽ. l.j.§.pe. ff.de mu.& ho.reus.§.j.ff.de app.Impator.§.j.viñ. q.iiñ.nõne.In electo aũt in prẽlatũ,dic vt extra,de app.cõſtitutus.& de electiõe.nihil.§.fi. ¶ † Quid ſi fiat collecta,& ſoluatur ſecũdùm æſtimationẽ bonorũ cuiuſlibet : nunquid æſtimabit qs bona vxoris,& pro illis ſoluet? Dixit Hug.q̃ ſic.aliñ contra.ff. ad muni. Lucius.§.idem reſpondit.q.ñ,dominus.[e]

De procuratoribus Rubrica.

SVMMARIVM.

☞ Libellus qualiter ſit in procurationibus concipiendus.

Allegationes autem ipſius ad partem contrariam in hoc conſiſtunt, q̃ ſolutio & emẽda faciẽda eſt ſibi:ergo nõ per eũ.aliãs ipſe eſſet creditor & debitor,contral.gñaliter.ff.de fideiuſ.ad Velle.tutor.& alia improbãtur in perſonis & in rebus.ff.de vſuc.eum,qui.§.j.ff.de rer.permu.l.j.extra,de deci.cùm contingat.nullus actor & reus,nullus emptor & venditor, nullus p̃ntãs & p̃ſentatus,eligẽs & electus, & his ſimilia.q̃ vide extra đ inſti.c.fi. in gl. Itẽ mihi ſoluendo acquirere nõ poterã,quod meũ erat.ff.de vſuf.& quẽad.ſed & ſi qs aliãs incipit,adhuc.§.q̃onis,nec đr emenda factã,q̃ nõ fuit integrè.ff.đ edẽ. l.j.§.edere. ff. de act.empt.l. quicqd. Inducit etiã ad hanc partẽ leges in ſol. alle.ſd. ab oĩbus.j.rñ.& l.qui hęredi.§.fi. Ad ptẽ, quã tenuit ſoluẽdo ĩducit iura, q̃bus qs fungit vice duorũ, de q̃bus vide lxxxix.di.ſingula.in prima gl.extra de probat.ex literis. in gl.ff.de adop.ſi cõſul.Reſponſio ad cõtraria cõſiſtit in hoc q̃ ipſe non ſoluit ſibi,ſed communi:vt municeps. ſicut ſi factũ fuiſſet damnum extraneo emendandum per municipium: communitas autẽ municipñ ſibi ſoluit vt extraneo,ſcilicet dãnũ paſſo. allegat ff.de adopt.ſi pater.§.j.ff.de bo.liber.ſi filius qui.C.li.xiñ.de proximis ſacro.ſcri.ſi quis in ſacris.Item quid ſi ruſticus petens emendam domus combuſtæ, æſtimauerat illa decem,in æſtimis villæ petit xx.dicit Alber.Gal.extra volumen,q̃ ſi xx.valebat,illa licitè petit.C.arbi.tute.l.j.C.cõmunia vtriuſq; iudi.l.ſcriptura.C.de teſta.l.verba teſtamenti. niſi tunc iuraſſet domum decem valere:quia tunc ad plus non tenebuntur.C.de probatio.l.rationis autem quod obtinet.

2 Metropolitano volẽte iteratò ſuã prouinciã viſitare,an poſsit ei allegari conſuetudo in contrarium.

3 Epiſcopo petenti maiorem procurationẽ, cui multoties ſoluta eſt minor,an poſsit illa maior procuratio denegari.

SEquitur de tertia parte, ſcilicet de procurationibus. ¶ †† In procurationi 1
bus ergo ſic cõcipiť libel. [f] LIB. f
Corã &c.propono ego rector talis eccl̃iæ pro me & talibus, quorũ procurator ſum cõtra tales,q̃ nos tali legato vel nũcio dñi Papæ trãſeũti per talẽ locũ procurationem exhibuimus:in qua expendimus vſq; ad c̃tita tẽ decẽ librarũ.& ſpecificet in quo ſic petatur,ſcilicet tm̃ in pane, tm̃ in carnibus &c. quæ ꝓcuratio eſt ab oĩbus clericis ipſius diœceſis exhibẽda:quare peto noĩe meo & eorũ, q̃rũ noĩe ago, vt ipſi de p̃dicta ſumma qnquaginta librarũ ptẽ eos iuxta facultates eccleſiarũ ſuarũ cũtingẽtẽ cõferãt, ſeu contribuãt. Et ſi petatur,q̃ ſpecificetur c̃tũ à qualibet eccleſiarũ ſit cõferẽdũ,ſpecificet:melius tñ erit,ſi dicat:vñ peto partẽ illarũ decẽ librarũ,mihi ab eis cõtribui,vel cõferri,ſcđm facultates ip̃arũ eccl̃iarũ veſtro arbitrio æſtimãdas.extra,de cẽſi.cũ inſtãtia. Vel ſic : LIB.Corã &c.propono ego procurator talis archiep̃i cõtra abbatẽ & cõuẽtũ talis monaſterñ q̃ cũ dictus archiep̃s cõſueuerit recipere ab omnibus monaſterñs ſuæ ꝓuincię ꝓcurationẽ, q̃ debetur rõne viſitationis,tã rõne iuris cõis,q̃ p̃ſcriptæ cõſuetudinis:idẽ abbas procurationẽ ei ſoluere irrationabiliter cõtradicit,quare peto ip̃m ad procurationem ſoluẽdã cogi,& ad id ſñialiter cõdẽnari.extra,c. ſopitę.& c.Romana. ¶ †† Et nota q̃ ſi metropolitan⁹ 2
velit iteratò ſuã ꝓuinciã viſitare ſcđm formã cõſtõnis illius,Romana.e.tit.ſuffraganei nõ p̃nt allegare cõſuetudinẽ ſup hoc,q̃ nõ debeat viſitationẽ itera re:vt in cõſtõne Inn.iiñ.extrauagãti.eo.ti. [g] Demũ g
de procurationibus legatorũ & nũciorũ apoſtolicæ ſedis:vide ſ.de legato.§.ſupereſt. verſ.illud q̃q̃. 3
¶ †† Quid ſi multis vicibus ſolui eꝑo minorẽ procurationem c̃ debui,& eꝑs nũc petit maiorẽ,ſ.debitam:nunquid poſſum ei denegare? argu.q̃ ſic.C.de vſu.aduerſus.& l.c̃uis.ſed illud in odium vſurarum.vnde debitã epiſcopo denegare nõ poſſum.[h] h

c ¶ Referente.& de reſcriptis,gratia.li,vj.vt ibi ſcripſi.

d ¶ Exercere.Nec tunc erit locus miſsioni in poſſeſsionem: vt no.ſ. de ſecundo decreto.§.videndum.ver.quid ſi electus.

e ¶ Dominus.Diſtingui poſſet,an res ſit data æſtimata, vel non:& an conſiſtat in numero,pondere,vel mẽſura.Super quo vide quod no. de vſur. ſalubriter.in fin.vlti.gloſſæ.Facit etiam quod habetur C. de rei vendicatio.doce.

f ¶ Sic conci.li.ſecundùm Roff.ſub hac parte rubricæ.

g ¶ Eo.ti.Quam non habemus,ſed hoc dicit decre.vl.eo.tit.lib.vj.& vide quod ſcripſi poſt ver.non obſtante.

h ¶ Non poſſum.De ſenſu formauit ſimilem quæſtionem Vincen.ſ.eod. titu prohibemus.& tenet per l.is,qui.ff.quibus modis vſusfruct.amitta. quòd ſi ignorans,præſcribitur contra eum.ſecus ſi ſciebat ſibi maiorem deberi, quaſi tunc gratiam faciat de parte,quam ſcit ſibi deberi.vide quæſtionem ſuper regula, plus ſemper. vbi inuenies quòd hoc dictum placet Dy.per eandem legem,& rationem ſpecificat huius dicti. ¶ Eſt ſciendum quòd procuratio ratione viſitationis debita,non debetur, niſi viſitanti,eodem titulo,exigit.verſicul.ſtatuentes,libro vj.de offi.ordi. ſi epiſcopus,eodem libro. Et ſic in iſta,non eſſet dubia quæſtio domini Thomæ de Piperata,de marchione Mõtisferr.ti.& ab eo incipit quęſtio:qui ab vniuerſitate alicuius caſtri habere debens duas albergarias quolibet

anno ſtetit per quinquennium, quòd non iuit ad caſtrum: nec procurationes recepit, quæſiuit an poſsit petere æſtimationem illarum. Hoc etiã cõpetit Canoniſtæ in procuratione, quæ prælato deberetur ex ſtatuto vel ex pacto. extra, eo.c. quanto tenuit ꝙ non poſsit, maximè illa rõne: quia tacitè videtur actũ inter partes albergarias ꝓparari & ꝓſtari, ſi marchio ad caſtrum iuerit. facit eo.ti. cùm venerabilis. ibi: cùm ad eccleſiam ipſam acceſſerit. & qd̃ tacitè agitur, pro expreſſo debet haberi. ff. ſi certum peta. cùm quid. de ſerui. ſi cui. de oper. lib. quoties. circa finem, & mẽtem ponderamus. de elect. ſi poſtq̃. §. j. lib. vj. cũ cõcor. Item, quia aliâs eſſet in poteſtate marchionis non eũdo ad caſtrum recipe aliud pro alio, ſ. æſtimationem pro albergaria. & hoc licet cõi conſenſu fieri poſsit, vni ſoli parti nõ licet. ff. de arbi. ſi qs rem. facit C. de cõtrahen. empt. l. in vẽdẽtis. ita notabilis eſſet inæqualitas, ꝙ creditor à debitore inuito acciperet aliud pro alio, & quod debitor ſibi inuito aliud ſoluere nõ poſſet. ff. ſi cer. pet. l. ij. §. mutui. in fi. C. de ſol. eũ à quo. Seruetur ergo æqualitas. C. de fruct. & lit. expen. l. fi. nec liceat actori &c. vt in regula, non liceat actori. lib. vj.

a cùm venerabilis. ibi: cùm ad eccleſiam ipſam acceſſerit. & qd̃ tacitè agitur, pro expreſſo debet haberi. ff. ſi certum peta. cùm quid. de ſerui. ſi cui. de oper. lib. quoties. circa finem, & mẽtem ponderamus. de elect. ſi poſtq̃. §. j. lib. vj. cũ cõcor.

b Item, quia aliâs eſſet in poteſtate marchionis non eũdo ad caſtrum recipe aliud pro alio, ſ. æſtimationem pro albergaria. & hoc licet cõi conſenſu fieri poſsit, vni ſoli parti nõ licet. ff. de arbi. ſi qs rem. facit C. de cõtrahen. empt. l. in vẽdẽtis. ita notabilis eſſet inæqualitas, ꝙ creditor à debitore inuito acciperet aliud pro alio, & quod debitor ſibi inuito aliud ſoluere nõ poſſet. ff. ſi cer. pet. l. ij. §. mutui. in fi. C. de ſol. eũ à quo. Seruetur ergo æqualitas. C. de fruct. & lit. expen. l. fi. nec liceat actori &c. vt in regula, non liceat actori. lib. vj.

ADDE, quòd præfatam addi. ſequitur Ro. conſil. ccccxvij. & ibi vide quod voluit.

Bald. de cenſibus *Rubrica.*

Si moneta mutatur vide Dy. de ver. ob. l. quæ extrinſecus. & ſ. de ſolu. §. obligatio. an eccleſia teneatur ad aliquas collectas, hic vide. ¶ An quilibet de vniuerſitate teneatur conferre ad ſoluẽdũ debitũ vniuerſitatis: tenet ꝙ ſic. & fiet collecta: vt no. ff. quod cuiuſ. vni. no. l. j. §. quiſquis. in gl. ordi. ver. quid ſi aliqua. G. Sed an, collecta imponetur per capita, an per fumãtes, an per libra & ſolidũ? Rñdeo, aut iſtud debitum eſt principale: & tũc per libram & ſolidum. l. incola. ff. ad muni. per gl. Ideo enim libra fit, vt ſecundùm libram ſoluatur. Aut iſtud debitum eſt acceſſorium: & tũc per capita vel fumantes. puta erat impoſitum onus villæ: & tunc fiet in capita, vel fumãtes. quod onus pecunia redimeret: tũc illa pecunia debet diſtribui in capita vel fumantes, iuxta illud. vñ naſcitur. Nã principale onus ſecundariũ metitur. C. cõia de leg. l. ij. in fi. & no. in l. iiij. ff. de reiud. per Bar. ¶ Sed an ad iſtud debitũ teneantur forenſes? Rñdeo, ſi ſunt habitãtes ꝑpetui, tenẽtur ad onus pſonale. Si verò ſunt allibrati: tunc tenentur ad onus libræ: vt no. in d. l. incola. etiã ſi non habitẽt, vt exbãniti. ff. de polli. l. de pollicitationibus. Si nec incolæ nec allibrati. tunc non tenẽtur ad collectas. ff. de mu. & ho. l. reſcripto. §. fin. Sed ad munera patrimonialia tenentur. quæ res eſt immediata cauſa debiti, non perſona. verſi. pone Gul. Si vnus de villa eſt exemptus, an pars oneris illius accreſcit cæteris. verſi. quid ſi vniuerſitas. G. tenet ꝙ non. vide j. de re. iur. an ciuitas poſsit collectam imponere in §. item no. ꝙ ciuitas. & Bal. de ſen. excom, c. grauem. ſuper Inn. vide ſ. de accuſa. §. ſi annotandus. vide j. eo. §. & no. cum tribus ſequen. G. ¶ An cogatur reficere viam ille, qui vult prius cedere domui, quam habet iuxta viam. ver. item pone quædam. G. & facit quod qui vult cedere bonis, nõ teneatur ad collectas pro illis bonis. Bald. ¶ Et nota ꝙ vniuerſitas non põt priui legiare ruſticum, ne ſoluat collectã. C. de iure immu. l. vacuatis. G. ¶ Itẽ nota, ꝙ nouus habitator villæ non tenetur ad vetera eius debita: nec pro repreſalijs veteribus poteſt capi. ver. ſed quid ſi aliquis. C. de decu. l. prouidendum. Item videtur ꝙ facto debito nil prodeſt de vniuerſitate recedere. ff. ad muni. l. incola. ver. ſed quid ſi erit. G. ¶ Item nota ꝙ ſi villa debet emendare damnum alienum, ipſemet contribuet cum alijs de corpore villæ. verſi. quid ſi damnum. G. ¶ In æſtimo mariti non computantur bona vxoris, etiam dotalia, cq̃ tum ad onus. ver. ſi. G. nec etiam quo ad horem ex quo bona obligantur: quia lex, quę ſtatuit haberi certum æſtimũ loquitur propter obligationẽ bonorũ, in qua obligatione ſi malè adminiſtretur, non venirẽt bona dotalia. Bal. Sed æſtimũ prijs prodeſt filio, vt dicatur hrẽ idẽ æſtimũ: vt no. in l. ij. C. qui æta. li. x. in gl. ord. G. Item propter paupertatẽ debet fieri nouũ æſtimũ. j. de reg. iur. §. item not. ꝙ propter. ¶ Qñ quis eſt electꝰ ad duo officia incõpatibilia, qd̃ eorũ debet gerere. ff. de excu. tu. l. ſi duos. ver. ſi quis electus. Bald.

De conſec. eccleſiæ, uel altaris. [a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

¶ Libellus quibus caſibus non ſit neceſſarius, & qui caſus non ſunt in iudicio tractandi.

Vnius iudicio ſtari poteſt, vbi de conſecratione & baptiſmo, & alijs dubitatur.

INhoc ti. † & in ſeptẽ ſeq. nõ eſt libellus neceſſarius, nec de his materijs eſt in iudicio tractandum: † quia etiam vbi de conſecratione & baptiſmo & alijs dubitatur vnius iudicio ſtatur. de conſecr. diſt. j. ſolennitates. de conſecra. diſt. iiij. cùm itaq̃. & c. ſeq. & præced.

De eccleſijs ædificandis [b] *Rubri.*

SVMMARIVM.

¶ Cõtra plebanũ eccleſiã reditibus abũdãtẽ ruinãtẽ & reædificare negligẽtẽ, qualiter ſit libellãdum.

Nobilis vel ignobilis nolens pro eccleſiæ refectione contribuere, an ſit cogendus.

Actio de tigno iniuncto in duplum, cui, & quo caſu danda cenſeatur.

SIc libellus [c] cõcipitur: L I B. Coram &c. propono † ego ſyndicus talis plebis ꝙ E. rector talis loci, licet reditibus plurimùm eccleſia ipſa abundet: tñ ad reparationẽ neceſſariã ipſius eccleſię cõferre recuſat: quare peto ipſum ad hoc per officiũ veſtrum cogi, & cogendum eſſe ſententialiter condemnari. extra, eodem. c. j. & ca. de his. ¶ † Sed & ſi aliquis nobilis vel ignobilis de parochia nolit contribuere in refectione eccleſiæ cogendus eſt. argu. contra. de coniu. ſeruo. c. j. maximè vbi eſt de conſuetudine, ꝙ talia per parochianos fiant. ¶ † Et quia de ædificando hic loquitur, de quo etiam ſuprà in ti. de reli. do. tetigimus, ſcias [d] ꝙ ſi ſine tua volũtate quis tignum tuum in ædificium ſuũ coniecerit: datur tibi actio de tigno iniuncto contra eum ad duplum. ff. de tigno iniun. l. j. & l. fi. [e] ff. de rei vẽ. in rẽ. Inſti. de rer. diui. §. cùm quis. in quo ſic libellus cõcipitur. L I B. Corã &c. conq̃ror de P. qui tignũ meũ ædibus ſuis cõtra voluntatẽ meã iniunctũ habet, quod tignũ æſtimo decẽ. vñ peto ipm in duplũ mihi cõdẽnari, & ad hoc propono actionẽ de tigno iniuncto. ff. e. l. j. ff. de rei ven. in rẽ. §. pe. ¶ Actor ergo ſic ponit. P O. A C. Pono ꝙ tale tignũ eſt meũ. Itẽ quod illud in tuo ædificio poſuiſti. Item ꝙ hoc feciſti me inuito. ff. de furt. qui vas. §. vetare. & ff. ed. l. j. [a] & l. fi. & in præ. l. in rem. Inſtit. de rer. diui. §. cũ qs. ff. de acqui. re. do. adeò. Itẽ ꝙ illud ædificium tu poſſides. ff. ne quid in loc. pub. prætor. [f] ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono ꝙ tignum illud fuit Titij [g]. Item quòd remiſiſti mihi omnem quæſtionem. & vide ſuprà de emptione & venditio. §. j. ver. ad hoc ſi. ¶ An exempti poſsint conſtruere oratoria, vide [h] j. de priuilegijs. verſi. item ordinarij. [h]

De immunitate eccleſiarum & cœmiterio[i] rum, & rerum pertinẽtiũ ad eas. [i] *Rubri.*

De eccleſijs ædificandis & reparandis.

[b] ¶ Ad Summiſtas recurrere, Quæſtionem an epiſcopus concedere poſſit quòd incerta mala ablata conuertantur in reparationem parochialis eccleſiæ ſcripſi de teſtamentis. c. ij. li. vj. ſuper verbo, libere. ver. ſed diſputatum hoc fuit dubium. Facit, quia pauperibus deberi videtur.

[c] ¶ Sic conci. lib. De hoc ſcripſi eo. ti. c. j. ſuper fi. vnicæ glo.

[d] ¶ Scias quòd. Secundùm Roſ. inter ciuiles, vbi de actione de tigno iniuncto, in qua ex quo inferitur, aliquid declarabo.

[e] ¶ Et l. fi. Hic & infrà allegat primam & vltimam, quaſi ibi eſſet multitudo legum: cùm tñ ſolùm ſit ibi prima & ſecunda. Et ſcire debes, ꝙ ne deſtrui oporteret ædificia, ideo lex prouidit non præcisè tignũ deberi: ſed eius duplum ſolui. Idem etiam in vineis locũ habet hæc actio, & datur ſimiliter: ne vinearum cultura turbetur. Itẽ tigni appellatione omnis materia, ex qua ædificium conſtet, vel quæ vineæ neceſſaria eſt, continetur. vñ etiam aream quo ad ædificium: perticæ quo ad vineam, iunci, & ſimilia continentur. hæc omnia ponit l. j. ¶ Sed quæritur, an dans tignum liberetur à pœna: & eſt opinio ꝙ non: quia ob publicam vtilitatem, ſcilicet ne ciuitas ruinis deformetur, eſt hoc inductum. ff. e. l. j. ne quid in loco publ. l. fin. Alij contra per l. cùm fructuarius. ff. de vſur. Alij diſtinguunt inter malæfidei & bonæfidei iniunctorem, vt primus non poſsit: ſecundus poſsit pro his. ff. de noxa. l. non ſolùm. Prima placet, vbi ſine deformatione ædificij vel tigni deterioratione, ipſius reſtitutio fieri non poſſit. His ceſſantibus, procedant ſecunda & tertia opinio.

[f] ¶ Prætor. §. hoc interdicto nominis. Et ad hoc inducitur, ꝙ ſatis eſt ꝙ poſsideat, licet non immiſcerit.

[g] ¶ Fuit Titij. Poſuit Roff. ſecundo. Item quòd immiſi de voluntate tua.

[h] ¶ Item ordinarij, dic vt de priui. authoritate. libr. vj.

De immunitate eccleſiarum &c. *Rubr.*

¶ Ex practicis authoribus ſolus Roffred. proſequitur hanc rubricam in principio eius, dicens, quòd leges ſcribunt hanc, per l. Canones per eandem. Primum fateor. ff. de iure immuni. in Rubrica. & l. j. Secundum nego: quia vt nos habemus per l. in noſtris Rubricis trium decretalium ſexti & Clementinarum. & neſcio vnde hoc Roffre. habuit. nam propter hoc videre volui rubricas antiquarum compilationũ. & etiam in prima & ſecũda ſcriptum fuit per j. in illa, qua vtimur. ſufficiat principium decreta. vlti. quod nunquam fuit ſcriptum per eum: item ſic habetur eccleſiaſtici vndecimo. b. Si dines factus fueris, non eris immunis à delicto. Ieremiæ xxv. f. Vos quaſi innocentes immunes eritis. tamen vtrunque

Libellus

idem ſignificaret:& imponitur priuatiuè. Ipſe autem Roff. receptis tribus ſignificationibus huius nominis eccleſia, de quibus no.ne præla. vi. ſuas. c. vlti. ſecundùm illas diuerſas immunitates illis adaptat. Prima inq̃tum eccleſia eſt collatio regularium vel ſecularium clericorũ ad ſeruiendum Deo & his adaptat ſeptem immunitates. Secunda in quantum eſt collectio fideliũ: & de hac ſe expedit, dicens q̃ habet illos legiti 1
mos actus, qui ſunt hæreticis & 2
infidelibus interdicti. alle. l. tertiã. C. de hęre. & Manich. Tertia ſignificans ipſum lo- 3
cum parietibus incluſum, quem vocamus eccle- a
ſiam. & huic dat 1
decem immunitates. Et primò allegat l. nemo. j. & ij. C. de ſacroſan. eccleſi. quòd nullus, maximè laicus, ibi ſepelia
tur. Secundò, q̃ non vendatur. Tertiò, quòd ibi nullus habitet, vt ibi nota. Quartò, b
quòd nullo titulo alienetur in authenti. de alie. & emphy. & quandoq̃. Quintò, q̃ in ea manumiſſus habeatur pro manumiſſo corã iudice. C. de his, qui in eccle. l. j. & iij. Sextò, quòd 2
turbans officium in ea, capite punitur. C. de his, q ad eccle. confu. l. denũciamus. Septimò, q̃ ad eã confugiẽtes, ſecuri ſint, iuxta diſtinctionem decret. inter alia. j. eod. De fugiente ad corpus Chriſti, q̃ ſacerdos extra eccleſiam defert infirmo, plenè ſcripſi de celebra. miſſa. ſanè. Octauò, q̃ in illa non debent cauſæ agitari ciuiles vel criminales, eo. tit. c. cùm eccleſia. & c. decet. lib. vj. Nonò, q̃ hanc immunitatem habet in cœmeterio, eo. tit. cùm eccleſia. & c. vlti. Decimò, de qua eo. ti. c. j. ¶ Et quia hic de immunitate tractamus, fit memoriæ quæſtio notata in regula, decet. lib. vj. vbi plenè tractatur, an duret immunitas data pro numero liberorũ, illo diminuto. ¶ De immunitate data caſtro vel villæ, an debeatur nouis: dixi de cenſibus. §. ij. ver. qd ſi vniuerſitas. ij. ¶ Quarta quæſtio de ſtatuto, quod puniri vult in decem vulnerantem aliquem in eccleſia: an illam pœnam debeat vulnerans iuxta eccleſiam? Gui. de Suz. in l. fi. C. de his, qui ad eccle. confu. ſuper verbo, finibus. tenet q̃ ſic, per illum tex. & per l. prædĩs. ff. de leg. iij. & per l. ij. ff. de ver. ſig. & ff. de fun. inſtr. l. Seiæ. §. Tyrandæ. facit quod dixi ſ. de immu. cœmeteriorum. & facit etiam quod no. j. de iniur, verſi. pone in ſtatuto, in vltima colum.

a ¶ Ita poteſt hic lib. conci. ſecundùm Roff. hoc titulo, in fi, primi libri.

b ¶ Eo. inter. Ibi ſcripſi ſuper gloſſam corporalem, q̃ etiam iudici eccleſiaſtico hanc immunitatem violare non licet, & idem de domino eccleſiaſtico quo ad ſeruum. Item ſcire debes, q̃ fugiens pro debito ad eccleſiam, an debeat extrahi: dubitatur. & cùm de iure communi homo liber nõ capiatur pro debito, nec cogatur creditori ſeruire. C. de act. & obli. l. ob æs. extra, de pigno. lator. ergo non debet extrahi: quia ſi extra eccleſiam eſſet, non caperetur: & ſatis eſſet ſibi cedere bonis. C. qui bo. cede, poſſ. l. j. ¶ Sed in multis locis per ius municipale liber homo capitur pro debito, etiam in quibuſdam ſeruiturus creditori ſecuritate præſtita: tunc extrahi debet ne fraudetur eius ſeruitio creditor. ſicut de ſeruo vel condictioni adſtricto dicitur C. de his, qui ad eccleſi. confug. l. præſenti. §. ſanè. Nec immunitas conceſſa eccleſiæ, quo ad vitam, vel membrum fugientis. eo. tit. inter. cum. concor, j. gl. debet lædere ius burſale partis. C. de in ius vo, l. ij. ff. de ſer. fugi. l. j. Bene facit C. de raptoribus. xxxvj. q. j. vnde exacto res tributorum fugientes ad ipſam eccleſiam ſoluere compelluntur: vt

SVMMARIVM.

☞ Libellus qualiter ſit contra immunitatem eccleſiæ violantem, concipiendus.

Perſona iuriſdictionem ſecularem exercẽs, an poſſit tallias, collectas, vel exactiones eccleſiaſticis ꝑſonis imponere.

Clerici res proprias non cauſa mercimonij deferentes, an teneantur ſoluere pedagia, &c.

Clerici res cauſa mercimonij deferentes, nõ debẽt immunitate eccleſiaſtica gaudere.

Ita poteſt [a] hic libellus cõcipi: †LI. Coram &c. conqueror de P. qui immunitatem ipſius eccleſiæ violauit Sempronio ad eã confugiẽtem authoritate propria inde violenter extrahendo, & damna alia ipſi eccleſiæ inferendo, videlicet occidẽdo animalia: & alia dãna inferẽdo, quod eſtimo centũ: quare peto ipm̃ pro tanto exceſſu canonicè puniri: & dãna ipſi eccleſiæ illata in triplum emendari: quia immunitatẽ ipſius eccleſiæ violauit. xvij. q. iij. quiſquis inuentus. aliâs in c. ſeq. quod incipit, ſi quis domũ. & c. ſi qs in atrio. & c. frater. & c. nullus. extra. e. inter. [b] Vel ſic: LIB. Corã &c. cõqueror de Pe. milite, vel iudice: qui in eccleſia vel eius domo, vel in atrio cãs ciuiles vel criminales audit, vel placita tenet, vel equos ſuos introducit, vel hoſpitari facit, & alia cõtra immunitatem ipſius eccleſiæ facit: quare peto ſibi ſentẽtialiter inhiberi ne de cætero talia attentare præſumat, ſibiq̃ ſuper his ꝑpetuũ ſilentiũ imponi. extra e. c. j. & ca. cũ eccleſia. ij. q. ij. præceptũ. xvj. q. j. nouarũ. xxiij. q. vltima vniuerſos. iũge ſi vis, & inſuper declarari ſentẽtias & proceſſus huiuſmodi nullos eſſe: vt in conſtitutione Greg. decimi, eo. ti. decet. ¶ †Et ſcias q̃ nulla ꝑſona iuriſdictionem ſecularem exercens poteſt tallias, collectas, vel exactiones imponere eccleſiaſticis perſonis: vel ab eis exigere pro quibuſcũq̃ poſſeſſionibus ab eis acquiſitis, vel in §. neq̃. in auẽ. de manda. prin. colla. iij.

ADDE videndum originaliter Oldr. conſi. cliij. vide Roffred. conſilio ccxxvij.

c ¶ Quia nonnulli. libr. vj. ibi habetur primum dictum. ſecundum habetur de cenſibus. c. q̃. eod. lib. vide quod ibi additur in cle. de cenſi. preſenti. & qd̃ ibi not. in vj. glo.

¶ Sineleda. Vulgare authoris, quod nos dicimus gabellam.

Bald. de immunitate eccleſiarum.

acquirendis. nec cogere eos illas extra manũ ſuam ponere. Itẽ eccleſiæ vel eccleſiaſticæ perſonæ non d
cogũtur ſoluere pedagia, vel guidagia, nec ſoluere tallias prò rebus ſuis proprijs, quas nõ cã negotiãdi deferunt, ſeu deferri faciunt, vel tranſmittũt. Volens aũt eos ad hoc cogere, debet per cenſuras eccleſiaſticas cõpeſci: nec etiã poſſunt eos cogere ad ſolutionem debitorum ſuorum: vt hæc legũtur in cõ
c ſti. Alex. quarti. eo. ti. quia nonnulli. [c] Ergo †à cõtra
3 rio videtur q̃ ſi cauſa mercimonij tranſferunt, hac immunitate non gaudebunt, & eſt hoc argumentũ contra emptores redituũ clericorum, vel regis, qui volũt in his gaudere illa immunitate, qua clerici gaudent, & rex: volentes bladum vinum & alia ex huiuſmodi emptionibus obuenientia, ſine leda [d] tranſferre, prout ipſi facere poſſent.

Priuilegiũ immunitatis venditoris tranſit ad emptorem. ff. de pub. l. licitatio, in fi. per Dy. etiam Bar. & hic per G. in fi, & vide an teneatur ſoluere collectas ratiõe poſſeſſionum. Bald.

¶ Vxor mea mutat originem ſuã & ſequitur meã, C. de mu. & ori. l. originem, nõ q̃ ſubſtantia naturalis debeat: ſed quo ad effectum ciuilium munerum. l. Imperatores. ff. ad municipales. per Barto. & argumentum. ff. de lib. & poſthumis. l. filio. de capi. diminutio. l. tutelas.

Ne clerici uel monachi negotijs ſe immiſceant ſecularibus. [e] *Rubric.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter ſit contra clericum negotijs ſecularibus ſe immiſcentem formandus.
2 Per curam ſimplicem animarum, quid intelligitur.
3 Tẽpore interdicti, an liceat ianuis clauſis celebrare.

Sic poteris in [1] hoc titul. formare libellũ in gñe. LIB. Coram &c. †propono contra P. presbyterum q̃ ipſe in rebus vel in cauſis laicorum indifferenter procuratio
nes recipit, & miniſter eorum fit, vel iuriſdictiones & negotiationes ſeculares, vel tabellionatus officia & hmõi in vituperium miniſterij clericalis exercet. vñ peto ipm̃ à talibus coerceri, & canonicè puniri. extra, eo. c. ij. & c. ſed nec. & c. ſcd̃m. & c. ſicut. & in
2 alijs capitulis. xxj. q. iij. c. iij. ¶ †Et nota q̃ habentes ſimplices curas animarũ, nõ tenẽtur illa cõſtõne, ſuper ſpecula. e. ti. ſecundùm Goff. & Roff. Eſt autem

Ne cleri. uel mona, negotijs ſe immiſceãt ſecularibus. Rub.

e ¶ Roffredus in noſtris libellis poſuit rubricam, quod & quale ſit officiũ monachorum, & à quibus debeant abſtinere. & multa alia narrauit. Ad materiam etiam facit quod ſcripſi de parochijs. poſt principium. Alij practici authores nil dixerũt. Recurratur ergo ad Summiſtas. ¶ An epiſcopus ſine conſenſu Abbatis poſſit dare monacho licentiam eundi ad ſtudium. ſcripſi eodem ti. c. ij. libro vj. ſuper verbo prælato. ¶ Quæſtionẽ, an priuilegium de ſtudẽdo in iure ciuili poſſit prohibere in eo docere, vel doctorari: vide ſuper regula, cùm quid prohibetur. li. vj. ¶ Propoponitur quæſtio facti talis per decre. ſecundam, eod. titul. libr. vj. religioſus temerè dimittens habitum eſt excommunicatus: quæritur an iſte actus vltra id aliquam irregularitatẽ inducat, per quã dici debeat ipſum poſt abſolutionem & laudabilem conuerſationem longi temporis ineligibilem ad ſuam, vel aliam prælaturam contra ipſum. Inducitur canon. j, q. vij. ſi quis omnem. xvj. q. j. legi. & quod ibi notat Archi. ſuper verbo, deteriores. & quod ſcripſi poſt Vincem. & alios, de voto. per tuas. ad fi, ſuper verbo, memorate. Item, iij. q. iiij. beatus. & l. diſt. c. fi. & de apoſta. c. vltimo, Contrarium fuit obtentum, cùm nulla irregularitas ſit hoc caſu à iure ſtatuta. de ſenten. excom. is, qui. libro ſexto. cum concor. quas ibi ſcripſi, ſuper verſi. iure. Item per abſolutionem ſanatus dicitur. vj. q. j. illi qui. Facit de electio. quia diligentia. ij. q. iiij, c. notandum. in fin. veniant, no. iij. q. j. in ſumma. & quæ ſcripſi de teſtib. teſtimonium poſt Inno. & Hoſti. in gloſ. ſic dicas. Ad hanc partem multum facit clemen. de vita & honeſta. clericorum. c. ij. verſic. cæteri verò. primo & ſecundo. quæ tales inhabilitat ſolùm vſq̃ ad annum: & loquitur de tribus formis veſtium ſpecialiſsimè prohibitis, ſcilicet virgata, partita, & epitogio breui fodera
to, vſq̃ ad finem. extra illos caſus, ergo eſt minor culpa. Non eſt igitur grauãda pœna: cùm etiam in pœnis fiat in dubio benigna interpretatio: vt in regula, in pœnis, lib. vj. & præcipuè in non atrocibus. de regul. iur, c. ij. & ſcripſi poſt Inn, de electione. ludũ. ſecũdo. ſuper verbo, obiecta, in princi, capituli. Facit ad prædicta quod ſcripſi poſt Innoc. de ætate &

qualitate.intelleximus.super vlti.glo.decre.per tuas.facit pro,vbi culpa purgata is,de quo ibi est sermo,fit eligibilis.& c.beatus.de apostasia fidei loquitur.quod etiam patet ex ca.ibi præcedenti & sequenti, & capi. vltimo.l.dist.loquitur de illo,qui ad seculum redijt. Sic extra de apostatis.c.j.nos de illo,qui fortè semel tātùm habitu superiori dimisso excommunicationē incurrit.c.fin. de apostā. loquitur de illo, qui in vera apostasia recipit sacrum ordinem.

ADDE videndum originaliter Oldra.consi. cij.

a ¶ Habito. De qua fit mētio eo. ti.c.j.lib.vj.& ibi ponitur mens illius.& vides falsum,quod dixit author illam constitutionem fuisse Gregorij:quia vt ibi patet, fuit Clementis quarti.Item in eo, qđ dixit, vt includatur plebania, requiri ꝙ habeat diuersas capellas, notaui contrariū in prę.decre.j.in glos.quid si.Quod autem hic prosequitur de contradicentibus,intelligas per ibi no.gl. no.approbatam.

b ¶ Audiuit. Vide quod scripsi in decre.super specula.in glo.ij.

c

simplex cura ecclia parochialis: nisi sit plebania. Plebania aūt est q̄ sub se habet diuersas capellas, in qbus sunt clerici ppetui instituēdi: vt in cōstit.Gre. ix.extrauagāti.e.ti.habito.[a] tñ cōiter magri cōtradicūt. ¶ †Ob grām aūt eorū qb⁹ interdictū est leges audire,scribim⁹ qđ interest,an qs audiat in scholis. an verò in cubiculo per seipm studeat: vt primū eis nō liceat:scđm sic: vt extra,de magistris.sup spe.ibi in scholis.& extra e.no.magno.vbi dicit: exierint. & c.fi.vbi dicit:exeūtes.nā & interdicti tpe clausis ianuis celebratur.nec offenditur interdictū.Sed rñderi pt,ꝙ hoc ex priuilegio,& nō aliās licet : vt extra đ priuilegijs qđ nōnullis.ad idē.xxxij.q.v.christiana.arg.ff.de postulād.quos prohibet. Item contra.quia plus occultè, quam publicè peccatur.xlij. dist.in mandatis. Peccabat ergo monachus amicus noster,qui iuxta scholas doctoris cameram conduxit & inde toto anno leges audiuit.[b]

Explicit particula tertia.

Incipit Quarta.

De sponsalibus & matrimonijs. Rubri.

Bal.Ne clerici & monachi &c. Rubrica.

Quæ est simplex & non simplex cura animarum.Et an monachus latenter possit audire leges, hic per G. ¶ Libelli oblatio non est de processu,s.fi ante citationem libellus deferatur.Ita dicit Barto.in rubri.de libel.obla. de ea oblatione loquitur, quæ fit iudici, non parti. ¶ Emendatur libellus tripliciter,scilicet circa materiam : vt si petebam decem,nolo petere nisi quinq̄.vel petebam quinq̄,volo petere decem. Secundò,circa qualitatem,quæ alterat factum:vt, accusaui Titium tanq̄ forensem,volo emendare,ꝙ tanq̄ ciuem,vel econtra. Tertiò circa formā:vt quia libellus non erat bene conceptus,volo ipsum emendare:vt l.accusaturus.ff.de adul.in ciuili causa ad hoc vt possit emendari materia,requiruntur duo, scilicet ꝙ lis non sit contestata. Item ꝙ ius aduersarij propter istam emendationem non fiat deterius.Item ꝙ interesse aduersarij in expensis reficiatur.Item exigitur,quòd iudex nō respuerit istam emendationem,quæ iudicis arbitrio suppono:vt l.edita.in fi.C.de eden.& ar.ff.de compensa.l.in diem.§.si ratione.In qualitate autem potest emendari etiam lite contestata:vt l.in delictis.§.si detracta.In forma etiam potest mutari,etiam lite contestata:quia litis cōtestatio non tenet secundùm quosdam.& hic sumus quasi in principio.sed glo.indistinctè dicit,quòd lite contestata non habet locum emendatio,per legem. ff. de iudi.Item est necesse ꝙ tempora largiantur, quando additur in materia vel forma: vt l.accusaturus.Nam retro factum trahitur ad tempus præsens:& ideo non debet supponere agendi facultas.argu.ff.de testa.mil.l. tribunus.§.fi.Emendatio est respectu partis:mutatio respectu totius. & sic non differunt nisi secundùm quid & simpliciter. ¶ Mutatur autem libellus tripliciter scilicet circa actionem,circa materiam,& circa rē.Circa actionem,puta intentabam pro legato certi condictionem generalē: nunc intento actionem ex testō,quæ mihi vtilior est : quia in ea veniunt fructus ex mora.Secundò circa causam, vt petebam decem ex causa depositi:muto,& peto ex causa mandati:quia de causa depositi fortè non haberem probationes.Tertiò circa rem,vt petebam bouem : nunc peto asinum,vbi petebam centum libras Pisanorum:corrigo in hoc libellum: quia in hoc non possem probare:& dico de imperialibus : vt not. ff.de reg.iur.l.semper in stipulationibus. ¶ Sed nonne adhuc est quarta species mutationis,scilicet circa qualitatem ? Respondeo, non : nam ab ista qualitate dependet species actionis:& tunc mutatur.& sic sumus in prima specie mutationis,scilicet actionis,nec est noua species. Aut est circa eandem actionem : & tunc non fit mutatio, sed emendatio propriè loquendo.Item nonne est alia mutatio,scilicet formæ? Respōdeo sic, quatenus dependet forma à materia. Sed si libellus est ineptus, non dicitur propriè mutari,sed emendari:& pōt fieri sine nouis sportulis secundùm Bar.& etiam sine nouis dilationibus ad deliberandum, vbi factum non mutatur:vt nota.l.edita. C.de eden. Et nota ꝙ si accusaui Titium ꝙ percussit me in facie:& volo mutare, ꝙ in capite:non possum, propter inscriptionem,quam feci ad pœnam talionis,secundùm Gul.in l.edita.Emendare autem bene possum libellum ineptum . ff.de adulte.l.accusaturus. quia ibi potest accusator desistere impunè: ergo & emenda re.ff. ad Turpili. l.j.§.accusa.& l.libellorum. §.si libelli.ff. de accus. ¶ Cumulatio verò est plurium actionum simul, vel succesiuè pro positio.& est regulariter permissa. Tamen de ea dantur sex regulæ prohibitiuæ. Prima, de actionibus contrarijs: vt l. contra maiores. & l. j. si seruus extero. Secūda,de præiudicialibus.ff.de iudi.l. per minorem.de except.l.fundus. Tertia, de his, q̄ electione tolluntur.ff.de tribu.l.quod in hæredem.§.eligere.Quart ,de his, quæ solutione tollūtur.l.j.in fi.ff.si fa.fur.feci.dica. Fallit in personali & hypothecaria:vt l.fideicommissarius.§.sed neq̄.& arg.C..de anna.excep.l.fi.Quinta,de maiori & minori causa.C.qui accu.non poss.l.fi.Gul.De causis,inter quas est ordo.C.de rei vend.loco ordina.secundùm Bartol.in l.edita. aliās cumulatio est permissa,etiam lite contestata.ff.de rei vendic. l.idem Pomponius.§.fi.& no.in l.fi.C.de anna.except. vide ŝ.de accusat.§.ij.de accusa.cumulatio. Vltimò not.ꝙ in causa appellationis, non potest fieri mutatio:vt no.C.de tempo.appel.l.per hanc.in glo.Sunt autem regulæ communes in materia emendationis & mutationis:nec corriguntur per aut.qui semel.C.quomodo & quando iudex.quia illa loquitur in differentia,non in procedente,secundùm Odoff.& modernos. Est & quædā mutatio iudis:vt l.pe.ff.iud.sol.& C.de asser.tollen.l.j.in fi. Differentia ergo loci,temporis,causæ,rei,qualitatis & actionis variantis substantiā, dat cognoscere mutationem.& sic per sex differentias cognoscitur mutatio. Emendatio est circa idem adiectio loci,temporis,rei, causæ,actionis & qualitatis augentis condemnationem,& accusantis maiorem obligationem eiusdem speciei.ff.de adul.l.accusaturus.C.de anna.except.l. fi.Item emendatur:detraho circa idem.

¶ Declaratio,propriè est non omissi suppletio, sed expressè ambiguè subsequens explanatio & declaratio,retro fingit: vt l.hæredes palā.§.sed si not.ff.de test.& de verbo.obli.l.quicquid.Bal.à §.ij.istius tituli vsq̄ ad fi.remitte ad titu.de libel.concep.

SVMMARIVM.

1 ☞ Spōsalia & mrimoniū,in q̄ differāt,& qd sint. Sponsalia sunt futurarum nuptiarum repromissio.
2 Matrimonium est maris & fœminę coniunctio indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.
3 Matrimonium an per hæc verba contrahatur, iuro vel promitto tibi, ꝙ nunc̄ habebo aliquam vxorem,nisi te.
4 Dictio alia,an semper relationem faciat,aut semper implicet,vel includat.
5 Verba ista, nolo nisi te in meam vxorem, qualiter sint intelligenda.
6 Matrimonium an contrahatur per ista verba, consentio in te,sicut in meam vxorem,vel similia.
7 Matrimonium contractum per hæc verba,promit to tibi,ꝙ ducam te in vxorem,an sit validum.
8 Matrimonium per excommunicatum contractum an teneat.
9 Matrimonium multipliciter cōsideratur, videlicet aut initiatum,aut ratificatum,aut consummatum.

1 AD huius materię notitiā ꝓnotādū est,ꝙ aliud sunt spōsalia,et aliud mrimoniū. ¶ †Spōsalia sunt futurarū nuptiarū repromissio.ff.eo.l j.xxx. q.v.nrates. Verbi grā:si dicat vir a

De sponsalibus & matrimonijs. Rubrica.

¶ Habemus ius nouum in sexto sub hac rubrica vtile valde, quo ad impedimentum publicæ vtilitatis.De quo hic not.in vlti. quæst one.& qd olim de ipso tractatum fuerit in concilio Lugduneñ.Grego.x.scripsi de consan.& affi.non debet.super glo.vt melius. Tancr.in sua practica vel ordine iudiciario de his non tractauit:fecit tamen de his specialem summam breuem satis inordinatam,quæ incipit, Cùm in omnibus ferè causis.theoricam tamen totius quarti libri ibi dedit, non practicam. Ego autem in doctoratus mei primordijs feci materiam breuissimam, quæ incipit,Christi nomen inuocans. In quo breuiter & ordinatè omnes ipsius libri casus facientes ad materiam comprehendi,quam puri Legistæ gratissimam habuerunt. glossas arboris statim adduxi. Rof.bene in libellis nostri iuris plenè tractat de sponsalibus,matrimonijs & impedimentis; vt j.dicetur. Incipit autem à libello super sponsalibus. Bonag.parte ij. col.iij.tractat de his. Ægid.c.cxvj.ponit plures formas libellorum. Extra practicos authores Mar.de Fa.chart.iij.ponit instrumēta & libellos. Quæstio venerealis lxx.an matrimonium per impuberem contractum habeat vim sponsalitiorum? expeditum est quòd sic.de despon.impu.c. vno.li.vj.Quæstionem de matrimonio soluto ante copulam per ingressum religionis,vel ante propter consanguinitatem, an dissoluat præcedentia sponsalia de futuro? Vide super regula,non præstat.lib.vj. Quęstiones dominicales ix.& x.& vide ŝ.de cleri. coniuga.vbi super rubrica

promitto

remiſi. An ſi per ſtatutum pœnale in contrahente cum filiafa. ſine conſenſu patris, exigatur pœna per iudicẽ ſeculare: quia ſi contraxit, eccleſia ſticus iudex poſsit id prohibere, ſcripſi de hære. ſtatutum. j. in vlti. gloſſ.

a ¶ Dicit ſic. Roff. habuit, qui vbi ſ. in prin. ponit & reuoluit hos verſus. ſ. quod ſponſa illud repetat ſponſo.

b ¶ Ex parte. Vide quod ſcripſi in gl. videbatur. a & glo. ſeq. & qđ ibi ſcripſi ſuper 2 glo. ñ.

c ¶ Negationẽ. De hoc ſcripſi poſt Dyn. ſuper regula, peccatum lib. vj. vbi etiã remiſi ad Cyn. C. de b tranſactio. l. iiñ. 3 per Iaco. de Bel. ſuper l. ſi eum. ſ. proxi. alleg. Sed vbi Gul. de Cu. ſic loquitur, ſi dictio niſi, ponitur c poſt verba negatiua, vel coniũgitur facto negatiuo: aut quæritur de dictione niſi: an ponatur ex vi verborum ſcđm ipſorum ſignificationẽ. & reſpõdet, ꝙ non. & ſic loquitur l. Titia. ff. de teſta. manu. ſ. fin. Et eſt ratio quia inductũ ad tollendũ nõ debet trahi ad dan- 4 dũ. Dictio ergo d ipſa, vbi ponitur animo adimendi, non poteſt dici ꝙ ponat. ff. de condi. & demõ. 5 l. cùm tale. in fin. de adi. le. l. legata inutiliꝛ. vbi ademptio legati non confirmat illud: cùm erat inutile. Aut q̃riť, an poſsit ponere nõ reſpectu verborũ: vt ſ. ſed reſpectu 6 verbi, vel actus q e præcedit: & tũc ponit: qa diſpoſitum ad id ante illã l. ſi eũ. verbum erat legis. & idẽ dicit, cũ proferť ab hoĩe: habita eñ relatione ad præcedentia ponit. ff. de ſtat. lib. ſi qs. ſ. fi. per quã declaratur præal 7 leg. l. Titia. ſ. fin. Aut cõiungitur facto affirmatiuo; & tunc ſemp 8 ponit, quaſi cõditionaliꝛ. In quo diſtinguiť an apponatur in actu vltimę volũtatis g & tũc habet vim 9 verę & ſimplicis h promitto tibi, ꝙ accipiã te in meã. & ipſa vice verſa dicit idem viro: vt extra eo. c. pe. vel ſi dicit ſic[a], Iuro tibi ſanè per numina ſacra Dianæ: Me te ſumpturã dñam, ſponſamq̃ futuram. ¶ † Matrimoniũ verò eſt maris & fœminæ cõiũctio indiuiduã vitæ conſuetudinẽ retinens. xvñ. q. ñ. ſ. j. Inſti. de nup. in prin. extra de præſump. illud. & cõtrahitur mrimoniũ per verba de præſenti. verbi gr̃a, dicit vir, recipio te in meã vxorẽ: & ipſa vice verſa, idẽ dicit viro. extra, eo. ſi inter. vel æq pollẽtia: vt eo. ti. ex parte[b]. ¶ † Quid ſi ita dixerit: iuro vel promitto tibi, ꝙ nunquã habebo aliquã vxorẽ, niſi te: nunqđ per hæc verba intelligitur matrimonium cõtraxiſſe. Dicũt quidã ꝙ ſic, per p̃dicta iura. Ex eo eñ quod dixit, niſi te: vr̃ in eã conſentire de præſenti: quia hæc cõditio, niſi, ponit aliqđ, vt probatur & not. ff. ſi qs cau. l. ſi eum. ſ. fin. & extra, de accu. accuſaſti. & hoc ſemper cũ ſequitur negationem[c]. & ex eo quod dicit, aliã: vr̃ eñ dicere quod eã ſemper habebit. Alñ contra: quia nulla verba ſunt hic cõſenſum mutuũ exprimentia de præſenti. Poſsibile enim eſt ꝙ hoc proferendo, intendit nunq̃ cũ ea, vel alia aliqua cõtrahere. At eccleſia verba requirit. extra eo. tuæ. Secus tũ eſſet, ſi ante verborũ prolationem inter eos de cõtrahẽdo matrimonio agebatur: & poſtea hoc protulit intendens matrimoniũ cõtrahere. de quo conſtat, ignorãs fortè aptiora proferre. & iura illa, ex parte. & xxx. q. vlti. ſi quis diuinis. hũc caſum non tangunt. Et hæc ſolutio cõprobatur ff. de act. emp. & vend. l. ſi ſterilis. ſ. ſed & ſi ita. Nec eſt cõtra ff. de contrahend. emp. & vendi. qui fundũ. quia ibi non ponitur, niſi. ſed eſt ibi, non aliñ, ſed ſibi. & ibi expreſsè fiebat pactum de re venditori reuendẽda. ¶ † Item dictio aliam, non ſemper relationem facit vel implicat, vel includit: vt patet ibi[d]: & cum eo aliñ duo latrones &c. & probatur vñ. q. j. Nouatianus. ibi: alios pſeudo ep̃os. xlix. di. hanc enim prope fi. ibi: aliarum quoq̃ virtutum. & in auť. de mã. princ. ſ. oportet. ibi: omni alia &c. collat. iñ. & ff. de procura. nõ ſolùm. ſ. quæritur. ¶ † Secus aũt eſſet, ſi diceret, nolo niſi te in meã vxorẽ. Hæc enim verba ſic debent intelligi, i. volo te, & nõ aliã in vxorẽ. ſic enim innuit verbũ, volo, quod eſt præſentis tpis. & ſic cõiter intelligerentur extra, de ſponſa. ex literis. ff. de ver. obli. Nepos Proculo. ff. de ſupellect. legà. Labeo. Tenet ergo tunc matrimonium, dummodo ſtatim reſponſio mulieris ſequatur: quia verborum ſtipulatio vtroq̃ loquente contrahitur. ff. de verb. ob. l. j. & continuus actus in talibus requiritur. extra eo. ſi inter. & c. tuæ. ¶ † Contrahitur etiam matrimoniũ, vt per talia verba, [e] conſentio in te, ſicut in meã vxorẽ: vel, promitto tibi ꝙ te volo hr̃e in vxorem. Vel recipiam te in meam vxorem. Vel placet[f] mihi te habere in vxorem. Vel promitto ꝙ tibi ſeruabo fidem, ſicut vxori. Vel volo ꝙ ab hac hora in antea ſis mea vxor: & ego vir tuus. Vel laudo te, vel accipio te in meam vxorem. vel iuro, vel voueo vel promitto tibi ꝙ habebo te pro legitima vxore: quod tibi ſemper prouidebo tanq̃ vxori. & ſic de alĩs conſenſum mutuum de præſenti exprimentibus: dummodo verba mulieris ſequãtur, vt dixi: vt in præ. decret. ſi inter. & de ſpon. duo. ca. j. extra, de ſpon. ex parte. xxx. q. vlt. ſi quis diuinis. ¶ † Si verò dicit, promitto tibi ꝙ ducam te in vxorẽ, & de cætero tenebo in vxorem. valet matrimoniũ cum alia poſtmodũ contractũ, ſecũdùm do. meum, vt no, in Sum. eo. titu. ſ, qualiter contrahatur. ¶ † Sed nunqđ tenet matrimonium per excõicatum contractum? Vr̃ ꝙ non. Qũo enim vnum genus ſacramenti cõcedemus, cui cætera ſacramenta negantur? vt xv. di. olim. Ad idem v. di. ad eius. Sed dic cõtra: quia hoc ſacramentum eſt commune, & eis, qui nunc in eccleſia, & eis, qui ſunt extra: vt xxv. diſt. deinde. xxviñ. q. ñ. c. iñ. extra, de diuor. quanto.[g] ¶ † Et nota [h] ꝙ in cõdõnis. ſed in cõtractu inter viuos habet vim reſolutionis, & inde totũ cõtractũ reſoluit. Ad primũ alleg. ff. de cõdi. & demõ. l. quibus diebus. ſ. qđã. ñ. ff. de in diẽ addict. l. ñ. de act. & obl. l. obligationũ fere. ſ. cõdõ. Et ꝑ hoc dicit expeditã q̃onẽ illius glo. pe. legis, ſi eũ. de illo q ꝓmiſit Titio nõ vẽdere domũ, vel libr̃ũ, niſi ſibi. nã eo caſu intm̃ ꝙ ſi vendat alteri, c̃ꝑ Titio, poterit titius cõtra ſic ꝓmittẽtẽ agere: petere tñ nõ poterit vt ſibi vẽdere cogať. Inducit l. ſi ſterilis. & l. qui fundum. inferius allegatas.

A D D E latè And. Sic. cõſi. iñ. vbi mirabiliꝛ concludit, ſi aliqs vadit ad mulierẽ, q̃ aliquam pſonam habet ĩ ſocietate, q̃dicat nõ cõfidas de hoĩe: qa oñes ſunt ribaldi. Et mulier, ad quam ille vir vadit, dicat ſi eſſet. Imperator, nõ habebit niſi ea, q̃ ſunt honoris: & vir rñ. deat pſonę, q̃ dixit: noli cõfidere qđ & ipſe nõ petet, niſi honeſta: ꝙ ſi ſtatim ſubſequatur copula, ꝙ matrimoniũ eſt ſubſecutum.

¶ Ibi. Matth. xxviiñ. Mar. xv.

¶ Verba. ſcđm Bonagui. qui in hac doctrina vocẽ ſuã exaltat, dicẽs hęc grana ſuę ſolicitudinis ventilabro à paleis ſeparata ab borreis recondenda. Ægidiꝰ ẽt ponit eaſdem formas.

¶ Vel placet. De hac forma vide qđ ſatis ſcripſi eo. ti. ex lr̃is. primo ſup gl. dicãt.

¶ Quãto. Et eſt caſus de eo, q dixit in ma. ſignifi caſti. in fi. ſic etiã obligať religiõis profeſsiõe, & recipit ordinis cha racterem. de ſen. excõ. cũ illorũ.

¶ Et not. ſcđm Roffr. vbi ſ. poſt prin.

¶ Et quidem ſic: forma. Ad literã fuit hic forma Rolan.

---

libellis ĩ. poſitis, qñq̃ matrimonium dicitur initiari: quod fit in ſponſalibus de futuro. Qñq̃ perfici ſeu ratificari. quod fit qñ matrimoniũ per verba cõtrahitur de præſenti. ¶ Qñq̃ conſummari. quod fit per carnis copulã ſubſecutã: vt not. extra, de trãſla. licet. & probatur xxvñ. q. ñ. ſ. apparet. & c. quapropter. & c. cũ initiatur. ¶ Prius ergo inſtr̃a ſup ſponſalibus & arrhis concipiemus. ¶ Secũdò, ſuper his libellos formabimus. ¶ Tertiò ſuper matrimoñ̃s formas & libellos, cùm petitorio agitur, formabimus. ¶ Quartò, cum poſſeſſorio. ¶ Quintò verò alia notabilia ſupponamus.

SVMMARIVM

1 ☞ Inſtrumentum qualiter ſit ſuper ſponſalibus conficiendum.
2 Promiſsiones in cõtractibus matrimonialibus qua forma poſsint à partibus fieri.
3 Matrimonium non debet eſſe coactum.
4 Arrha quare potius in ſponſalibus apponatur, c̃ꝑ pœna.
5 Pœna quare in ſponſalibus non poteſt promitti, ſed bene pignora dari.
6 Promiſsio arrharum ſub qua verborũ forma poſsit in ſponſalibus fieri.

1 RImò igitur videndũ occurrit, † qualiter ſuper ſponſalibus inſtrumentum conficiatur. ¶ Et quidem ſic:

i ☞ FORMA.[i] A. cõtraxit, cõceſsit, & deſtinauit Titio filiã ſuã in futurã ſponſam & vxorem C. filĩ d ipſius T. promittens per ſe ſuoſq̃ hæredes dicto T. pro ſe ſuiſq̃ hæredibus ſtipulanti ſe facturũ & e curaturũ omni exceptione remota, ꝙ dicta B. eius filia cõtrahet ſponſalia & matrimoniũ cũ dicto T. tpe ltĩmo, ſeu cũ ipa ſpõſalia & mrimoniũ cõtrahi poterũt & cõpelli, & ſe ſoluturũ & daturũ eidẽ T. dotis noĩe, & pro dote ipſi[g] B. tpe cõtracti mrimoñ̃ centũ libras. in, & per pecuniã & cõueniẽtia mobilia: pro quibus ſpõſalibus & mrimonio, vt dictũ eſt, cõtrahẽdis, & p̃dictis omnibus & ſingulis obſeruãdis & adimplẽdis idem A. cõſtituit ipſi T. arrhas ſpõſalitias, & eidẽ ſponſaliorũ & arrharũ nomine obligauit talẽ domũ, in tali loco, infra tales cõ f fines ſitam: cõſtituens ſe dictã domũ tãq̃ arrharum nomine ipſorum ſponſaliorũ & matrimoñ̃ contrahendi pro ipſo T. & eius nomine poſsidere: volens etiã & cõcedẽs ꝙ ſi per eum, aut per prædictã B. ſtare quò minus dicta ſponſalia & matrimoniũ g cõplerẽtur. & fierẽt, cũ fieri & cõpleri legitimè poterunt: cedat dicta domus lucro ipſi T. & eã accipere poſſeſsionem eius, ſua authoritate ingredi liberè poſsit: & de ea tanq̃ verus dñs facere quicquid velit. & verſa vice dictus T. contraxit, conceſsit, & deſtinauit dicto A. prædictum C. eius filium in futurum ſponſum & virũ dictæ B. filiæ eiuſdẽ A. promittens per ſe ſuoſq̃ hęredes dicto A. pro ſe ſuiſq̃ hęredibus ſtipulanti ſe facturum & curaturũ omni h exceptione remota: ꝙ dictus filius eius contrahet ſponſalia & matrimonium cum dicta B. tempore legitimo, ſeu quo cum ipſa ſponſalia & matrimo i nium cõtrahi poterũt & cõpleri: & ꝙ ipſe T. tẽpore matrimoñ̃ contrahendi ſolutis ſibi centũ libris nomine dotis ipſius B. faciet dicto C. inſtr̃m dotale ſecundùm ius & cõſuetudinẽ regionis. Pro quibus ſponſalibus & matrimonio, vt dictum eſt. contrahendo, & prædictis omnibus. & ſingulis à ſe T. promiſsis obſeruandis & adimplendis, idem T cõſtituit ipſi A. Arrhas ſponſalitias, & eidem arrharũ & ſponſaliorum nomine obligauit vnam petiam terræ aratoriæ poſitam in tali loco, & cætera: conſtituens ſe & dictam petiam terræ tanq̃ arrhas & ar-

rharum nomine ipſorum ſponſaliorum & matrimonij contrahendi pro ipſo A.& eius nomine poſſidere: volens etiam & concedens, q̄ ſi per eum aut per dictum T. ſtaret quò minus dicta ſponſalia & matrimonium cōplerētur,& fierēt,cùm fieri & cōpleri legitimè poterūt:cedat ipſa petia terræ lucro ipſi A.& eā accipere ac poſſeſsionē eius ſua authoritate ingredi poſsit,& ex ea tanq̄ verus dñs facere quicquid velit. Quæ omnia & ſingula ſuprà ſcripta promiſit vna pars alteri adinuicem ſolennibus ſtipulationibus hincinde interueniētibus, firma & rata habere & tenere & obſeruare & adimplere,& non contra facere,vel venire per ſe,vel per alios,aliqua cauſa,vel ingenio,de iure,vel de facto,ſub pœna cētum librarum adinuicem inter eos in ſingulis capitulis hmōi contractus in ſolidū promiſſa: quæ ſoluta vel non,p̄miſſa omnia & ſingula firma p̄durent. Item reſtituere & reficere vna pars alteri adinuicem omnia damna & expenſas, intereſſe litis & extra pro quibus omnibus & ſingulis firmiter obſeruandis,obligauit vna pars alteri adinuicē omnia bona ſua. Hæc forma probatur extra,deſponſa.ex literis.ij.& de deſpon.impu.c.j.& c.duo.& xxxj. q.iij.c.vnico.& xxxij.q.iij.c.vnico. Vel ſic breuiꝰ:

℣FORMA.[2] †Ego H.promitto dare & do filiam meam C.tibi P.in vxorem:& me facturum & curaturum,q̄ ipſa conſentiet deſponſari à te, & in vxorem duci,hinc ad talem diem,ante vel poſt,ſicut conuenerimus.cui promitto dare tantùm pro dote. Et hic poſſet ſubiungi contractus arrharum. poſtea dicatur, quæ omnia ſeruare corporali iurō affirmo.& ego C.præmiſsis omnibus cōſentio,& me deſponſari, & in vxorem duci cum prædicta dote conſentiam, & permittam in termino ſuprà dicto.¶ Vir autem poteſt dicere:

℣FORMA. Ego A.promitto dñam meā G.filiā viri H.deſponſare,& accipere in vxorē hinc ad talem diē,vel ante,vel poſt,ſicut conuenerit:promittens q̄ ei faciam donationē propter nuptias,& cautionē de dote ſeruāda & reſtituenda in hūc modū: videlicet,q̄ ſi matrimoniū ſolueretur morte mea: dotem mihi promiſſam,tibi & ei reſtituam:p̄terquàm quod vſu conſumitur,ſcilicet in pannis.¶ Si verò morte eius ſoluetur,ſine liberis,vel liberi infra pupillarem ætatem deceſſerint, dictā dotem tibi,ſi tunc eris,reſtituere promitto.alioquin cui ipſa voluerit:p̄ter q̄ quod vſu cōſumitur.ſcilicet in pannis:& ſecuritatem faciam fieri filijs de bonis paternis & maternis ad laudum viri ſapiētis intra quindecim dies,poſtq̄ eam habuero. Et hic iūgatur cōtractus arrharum,qui eſt j.verſ.poſſet. Poſtea dicatur,quæ omnia ſupradicta corporali ſacramento affirmo. Argumentū tñ cōtra ad hoc,quod de pœna dictum eſt extra de ſponſa.gemma. cum ſuis concor.vbi habetur tam de pœna q̄ de arrha. & C.eo. l.iij.& fi.ff.de verb.ob.l.Titia.¶ †Et nota q̄ aut ſtipulatio pœnæ fit inter perſonas,quæ debēt matrimonialiter coniungi: ſiue inter habentes poteſtatē in contrahentibus ſponſalia: vt ſunt parentes & tutores,qui ſunt loco parentum:vt xxxij.q.ij.honorantur,& xx.q.ij.puella.xxx. q.v.aliter. & tunc nō valet:ne fortè potius pœnæ metu matrimoniū cōtrahant,q̄ affectu: vt in c.gemma. Aut inter extraneas:puta dicitur ſic:promitto tibi dare centū, ſi talis neptis mea non nupſit filio Titij. ff.de condi.& demon.multum.& l. hæres.§.j. & tunc valet, ſecūdùm Vin.vt C.de indi.vidui.l.j.cùm p̄ſonę extraneæ nequeāt hmōi cōpellere cōtrahentes. & ſic
b ceſſat rō illius c.gēma.[b] Sed certè nec pater,nec tutor cogere poſſunt: vt extra de deſpon.impu.c.j.tñ poſſunt eos plus q̄ extranei ad hoc trahere: vt in
4 præal.concor.¶ †Sed quæ eſt ratio,q̄ arrha poteſt appomi in ſponſalibus,& non pœna? Rñd.quia arrha ſtatim ſoluitur:pœna verò promittitur ſolùm, ſi fuerit commiſſa. Item quia arrhæ conſueuerunt in parua quātitate dari: pœna verò in magna promitti.& ideo timore maioris q̄ titatis ſoluēdæ, poſſet facilius quis compelli. faciliores enim ſunt homines ad promittendum etiam magnam pœnam,
c q̄ ad ſoluendum etiam modicam arrham.[c] ¶ Item quæritur quare pœna nō pōt promitti: vt ſ.ſed pignora p̄nt dari:vt C.ſi rector prouin.l.j.& ff.de ri. nup.ſi qs officiū? Rñ.quia qui tradit pignora, non ſe obligat,ſed illa p̄dit:& ſic per retentionē cōſulitur:ſed qui pœnā promittit,ſe obligat.& eſt tracta tus de actione danda:& plerunq̄ conſulitur alicui per retentionē,cui actio nō daretur:vt ff.de do. excep.Paulus.& eadem etiā ratio poteſt hic aſsignari,quæ & in arrhis aſsignata eſt ſuprà.
5 ¶ †Poſſet etiam promiſsio arrharum ſic breuiter ſcribi:

d ℣FORMA.[d] Ego A.promitto tibi B. futuro viro filiæ ſuæ decem lib. nomine arrharū ſpōſalitiarum:quas quidē arrhas tibi cōſtitutas ſoluere promitto,vt eas lucrifacias pro parte filiæ meæ, ſi contigerit ſine cauſa legibus cognita, quò minus congruo tpe matrimoniū cōpleatur: cōpleto verò ſeu cōſummato mr̄imonio dicta arrharū promiſsio ad nihilū reuertatur,quæ omnia,&c.C.de epi.au.ſi legibus.C.de ſpon.l.ſi. Eādē quoq̄ arrharū p̄miſsio nē faciet vir vel alius pro eo vxori, vel alij pro ea,
e puta matri,patri,tutori,curatori,vel procuratori.[e]

SVMMARIVM.

1 ☞Libelli qualiter ſuper ſponſalibus concipiātur. Sponſalitia diuerſimodè conſiderantur ſecundùm quod diuerſimodè etiam libelli formantur.
2 Contractus matrimonialis etiam iuramento firmatus,an poſsit per litem inter contrahentes ortam infringi.
3 Iuramento à partibus in contractu matrimoniali præſtito,ſi contra faciat,qualiter ſit ab eiſdem libel landum.
4 Libellus qualiter ſit contra eum,qui arrhas promiſit in ſponſalibus concipiendus.

REſtat videre qualiter libelli ſuper ſponſalibus cōcipiātur. Vñ nota q̄ q̄nq̄ interuenit iurm, q̄nq̄
1 nō.¶ †Si interuenit,ſic cōcipiē[f] libell?: L I B. Corā
f &c.propono cōtra P.q̄ cū ipſe & ego adinuicem ſponſalia cōtraximus:vel q̄ cū de matrimonio cōtrahendo inter nos purè & ſine conditione fidem adinuicem dederimus,vel corporale præſtiterimus iurm : nunc ipſe à me requiſitus & monitus matrimoniū mecum ab ſq̄ rōnabili cā cōtrahere recuſat. quare peto eū per vos induci & cogi,vt quod iurauit,adimpleat,& matrimoniū initiatū perficiat:vel quod me in ſuam vxorem accipiat,& maritali affectione p̄tractet. Eodē mō concipiet vir cōtra mulierem verbis cōpetēter mutatis.extra,e.p̄terea.j. & c.
2 literis.ij.vbi de hoc.& c.reqſiuit.¶ †Licet aūt hæc forma bona ſit:tñ & mota lite pōt reus cōtrahere cū alia per verba de præſenti:& valebit ſecundùm matrimoniū:licet cōtrahens poſsit pro fide mētita puniri:vt extra,eo.ſi inter.in fi.& c.de illis. Nec ob. quod lite pendente contractū ſit:vt extra,eo.cū in apoſtolica.& c.veniens.j.vel poſt iudicis inhibitionem:vt extra,de matri.cōtract.cōtra inter eccle.c. j.& ſic inhanibus ſumptibus ſe vexabit.ff.de inof. teſt.l.ij. Et p̄terea ſeip̄m vituperat:& pœnā etiā petere nō poſſet,quæ in mr̄imonijs improbatur. extra,eo.gēma.& c.cū locū.ff.de ver.ob.Titia.& hoc ſatis probatur extra eod.c.reqſiuit.& c.p̄terea.primo.
3 ¶ †Quòd ſi partes[g] iurarūt,ſic cōcipitur libel-
g lus:L I B.Corā &c.propono cōtra P.q̄ cū ipſe & ego parentesq̄ nr̄i corporale p̄ſtiterimus iurm ſup matrimonio inter nos adinuicē cōtrahēdo:nūcipe cōtra iurā ipſa venire præſumēs matrimonium cū
h alia contrahere intendit:quare peto ip̄m p vos cogi,q̄ me in vxorē ſuam recipiat,& maritali affectione pertractet. Et ecōtra ipſe eodē mō concipiet cōtra eam.extra,eo.ex literis.ij.xxxj.q.iij.ſi qui parē-
4 tes.¶ †Sup arrhis verò ſic poteſt libellus cōcipi :[h]
h L I B. Corā &c.conqueror de P.qui mihi decē libras arrharum nomine ſponſalitiarū promittendo cōſtituit,vel qui mihi ſpōſalitias arrhas decē librarū promittēdo cōſtituit nomine talis filiæ ſuę, quā mihi promiſit matrimonialiter copulare.vñ cū per eam ſteterit quò minus matrimoniū cōpleatur, peto dictas arrhas.ad quod propono certi conditionē. Vel ſi ſolū pactum,& nō ſtipulatio interceſsit,

proponetur

a ¶ Forma. ſecūdū Marti.de Fa.vbi ſ. cuius etiā fuit ſequēs capitulū.

b ¶ Gemma. Vide ad huiꝰ dicti determinationē,qđ ibi ſcripſi ſuper vlti.gl. in fi.

c ¶ Modicam arrhā. Hæ rationes a quas etiā ſcripſi ſup prę.l.gl. vlti. multū obſtāt in ſtrumētis arrharū ſ.& j. deſcriptis. Teneas igit quod ſuper ipſa gl.ſatis dixi.

ADDITIO.

Et hanc rationē differētiæ inter arrhas & pœnā dicit eē potiſsimā, licet multæ reddātur per Card. zaba.in c.gēma. hic alle. & ibi q̄bus modis p̄dantur arrhæ. & adde Bar.in l. Titia quæ. ff. de verb. oblig.& nota q̄ promiſsio pœnę ſup mr̄imonijs eſt nulla, & non firmatur iurō, ſecūdùm Bar.in fi. C.de deſpon.Et an requiratur vera traditio arrha-
3 rū : & an probetur iſta veritas p confeſsionē partiū : qa partes cōfitētur ſe recepiſſe arrhas:vide omninò Bar. in d. l.fi.in ij.col.verſ. in hac lege Henri.Ferran.

d ¶ Forma. Scđm Mar.de Fa.cuius ad literā fuit hæc forma, vbi ſuprà. Dicebat etiā in fine addi poſſe:nā licet matrimoniū vinculo pœnæ nō poſsit adſtringi:hoc tñ vinculo iuſtè ligatur.author hic omiſit. & puto q̄ bene.

e ¶ Vel procuratori.ſecūdū Marti. prædictū, vbi ſ.

Reſtat.

conci.lib. ſecundùm Roff.vbi ſ. in princi. & eius etiam fuit, quod hic ſequitur.

g ¶ Partes. Corrige parentes. de partibus em̄ iam dixerat.

h ¶ L I B.conci.ſecūdùm Mart.de Fa.vbi ſ.

proponetur condictio ex l. C. de ſpō. mulier. ¶ Et no. ꝙ cum agitur ex prōmiſsione arrharum ſimplices arrhæ petuntur. cùm verò repetit arrhas, qui dedit, repetit etiam aliud tantundem: vt ī prealle. l. mulier. & in prēal. l. ſi legibus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Matrimonium qualiter per verba de preſenti contrahatur.
2 Agens in cauſa matrimoniali, aut agit petitorio aut poſſeſſorio, & ſi agat petitorio, qualiter libellum concipiet.
3 Contrahente aliquo matrimonum per verba de p̄ ſenti, ſi poſtea recuſat, qualiter ſit contra ipſum libellandum.
4 Diuortium celebrari petens, & cum alio matrimonium contrahi, qualiter concipiet libellum.
5 Viro vxorē traductā & cognitā dimittēte, & adulterę adhærente, qualiter formabit vxor libellum.
6 Contractus ſponſalitius ſecundus an poſsit infringi, ſi contrahēs ignorauerit primum factum, etiam de iure non tenendum.
7 Contractus matrimonialis metu pœnæ inuitè ſeu coactè initus, ſub qua forma verborum peti poſſit infringi.
8 Contractus matrimonialis cum furioſo ignorante inuitus, an ſit tenendus.

S Sequitur videre. Forma Marti. de Fa. fuit iſta, & ſeq.

SEquitur videre d̄ matrimonio quod per verba de p̄ſenti contrahitur in hac forma:

1 ☞ FORMA. [a] †Ego A. volo & ac
a cipio te B. in meum virū. & inter per verba de preſenti conſentio: & me diſponſari corporaliter, & in vxorem duci hinc ad talem diem permittā. Cōſenſus enim de præſenti facit matrimonium. ff. de reg. iur. nuptiæ. de dona. inter virum & vxorem. cū hic ſtatus. §. ſi mulier. xxvij. q. ij. c. j. extra, de ſpon. ſi inter. Maritus autem ſic dicet: ☞ FORMA. Ego B. volo & accipio te A. in meā vxorem & ī te per verba de præſenti conſentio, & te deſponſabo. & corporaliter in vxorem ducam hinc ad talem diem. Dotes autem promittantur & alia dicantur, vt ſ. §. proximo. in forma, ego. & ſeq. vel dicatur, vt in præalle. decre. ſi inter. ¶ Nunc dicamus qualiter libelli ſuper matrimonio concipiantur: & tūc aut agitur petitorio, aut poſſeſſorio, vt j. §. proxi-
b mo. † ¶ Si petitorio, ſic lib. concip. [b] LIB. Coram
2 &c. propono cōtra P. ꝙ cū inter me & eum mr̄imonium, ſit legitimè per verba de preſenti contractum, per annulli ĩmiſsionem ſubarrationeſecuta carnaliſq; ſit inter nos copula ſubſecuta: peto eum per vos mihi in virum adiudicari & inter nos legitimum matrimoniū fore declarari & cōpelli, etiā ꝙ tam in exhibitione neceſſariorū, quàm in alijs me maritali affectione ptractet. peto etiā ſibi per vos inhiberi ne pendente lite corā vobis in prætudiciū meum, vel cauſæ, vel iuriſdictionis veſtrę innouet vel attentet, & ipſum ſnīaliter cōdemnari. extra, de conuerſ. coniug. dudū. in prin. extra, eo. tuæ. & c. veniens. & c. ſi inter. extra, de deſpō. impu. c. vlti. ff. de ver. obli. l. j. extra, de re iudi. lator & c. cōſanguinei. velſic: LIB. Corā &c. propo. cōtra P. ꝙ licet mihi ꝓmiſerit, ꝙ me pro cōiuge legitima haberet ī vita ſua: nūc me recipere ac retinere recuſat. vñ peto eū mihi adiudicari in virū: & qd̄ me maritali affectiōe pertractet, ꝓ vos cogi, & cogēdū fore ſentētialiter cōdēnari. extra, eo. ex parte. & xxx. q. v. §. ſi
3 quis diuinis. ¶ † Vel ſic cōci. li. LIB. Corā &c. propono contra P. ꝙ licet ipſe mecū legitimè per verba contraxerit de p̄ſenti: ipſe tñ à me ſepe & inſtāter requiſitus, me traducere, & maritali affectione tractare, cōiugaleſq; affectus exhibere cōtra juſtitiā recuſans: & cū quadā Berta matrimonium de facto, cū de iure nō poſſet, dicit cōtraxiſſe: eamq; ī ſuo tenet cōtubernio, in aīę ſuæ periculū, & meū p̄iudiciū, & ſcādalū plurimorū. quare peto mr̄imoniū hmōi inter me & eū cōtractū legitimū eſſe, & fuiſſe ſentētialiter declarari: & matrimoniū, qd̄ de facto cū Berta prefata ſubſecutū fore dicit caſſari & irritari, caſſum & irritū nūciari: dictūq; P. ꝙ dictā Bertā penit⁹ à ſe abiūciat, & me vt ſuā vxorē legitimam recipiat, & maritali affectione ac vſu cōiugali ꝓtractet, ſentētialiter cōdēnari: ad p̄miſſa ipm cogendū fore ſentētialiter declarari: & hoc peto tam cōtra ipm P. q̄ cōtra Bertā ſupinductā. peto ēt ex-
4 pēſas &c. extra eo. ex parte. & c. veniēs. in fi. ¶ † Si verò vult ſeparari ab eo, qui prius cōtraxerat cum
c Berta q̄ cū ea ſic cōcipiet [c] libellū: LIB. Coram c ¶ Conci. Secundùm Roff. parte viij.
&c. ꝓpono cōtra P. ꝙ licet de facto mr̄imoniū cū eo cōtraxerim: nūc primò ad ſciētiā meā puenit, ꝙ idē P. prius cū Berta cōtraxit ltīmè adhuc ſupſtite & viuēte: quare mr̄imoniū d̄ iure inter me & dictū P. nō p̄t cōſiſtere vllo mō: vñ peto inter me & ipm P. diuortiū celebrari: mihiq; dari licētiā in dño cum alio cōtrahēdi. extra, de ſpon. c. j. & c. ex pte. & de
5 d̄ ſpō. impu. duo. ¶ † Si aūt vir vxorē traductā & cognitā dimiſerit, & adulturæ adhæret, faciēs ſup mr̄imonio cōtrouerſiā, ipa ſic cōcipiet libellum: LIB. Corā &c. ꝓpono cōtra P. maritū meū ꝙ cū mr̄imoniū ltīmè inter ipm & me fuerit p verba de p̄nti cōtractū & ad domū eiuſdē P. traducta fuerim: & eidē vxorio affectu cohabitauerim: demū me cōtra iuſtitiā motu ꝓprimo dimiſſa & abiecta, quādam Bertā adultā, vt d̄r, ſuperinduxit, & ei cohabitare nō erubeſcit in aīę ſuæ ꝓiculū, & meū p̄iudiciū & grauamē. quare ipm peto p vos cogi, ꝙ Bertā ſupinductā dimittat, & ad me ſuā vxorē legitimā redeat, ac me maritali affectione ꝓtractet: mr̄imoniū legitimū inter me & ipm fore ſnīaliter declarari, & ipm ad id ſnīaliter cōdēnari. extra, eo. ex parte. extra de
6 ſpō. duo. c. iij. iiij. & v. ¶ † Qd̄ ſi Maria cōtraxit cū P. ſpōſalia, vel mr̄imoniū: q cōtractus de iure nō tenet: quare ipa cōtrahit cū T. q audito ipam pri⁹ cū P. cōtraxiſſe, illā à ſe repellit, & cū Berta cōtrahit: Maria cōcipiet cōtra T. vt ſ. ꝓxi. vel vt ſ. eod. §. in tertio lib. ſicut de facto occurrit: vt ꝓbat extra, eo.
7 veniēs. j. ¶ † Si aūt aliqs traducat puellā ea inuita & inuitis ei⁹ parētib⁹ & amicis: & ipa in domo exiſtēs
d nihil dicit: tutores vel parētes ſic libellū cōcipiēt. [d] d ¶ Sic concip. lib. ſecundùm Roff. vbi ſ. parte xj.
LIB. Corā &c. ꝓpono ego tutor, vel curator, vel cōſanguine⁹ talis puellę cōtra P. qui p metū mortis cōpulit talē puellā in ſe cōſentire, & ipam p violētiā ad ſuā domū traduxit. quare peto mr̄imoniū ſic de facto cōtractū diſſoluī: cū cōſenſus locū non hēat, vbi metus vel coactio intercidit. peto etiā per vos puellā ipam in aliqua honeſta domo teneri & tueri, vel alicui honeſtę matronæ deputari: vbi nihil eā timere oporteat, donec cā hmōi diffinitiuæ ſnīę calculo ſit finita. extra eo. cū locū. & c. ſeq. de ꝓcu. accedēs. de reſti. ſpo. ex trāſmiſſa. xx. q. iij. p̄ſens clericus. Vel ſic: LIB. Corā &c. ꝓpono cōtra P. ꝙ metu mortis cōpulſa, cū eo de facto mr̄imoniū cōtraxi: nec vnq̄ aliquo tpe in eū conſenſi: quare peto ab eo ſeparari, & ſeparādū eſſe ſnīaliter declarari: vt in præ. cōcor. extra eo. ad id qd̄. & c. de muliere. extra, de d̄ ſpō. impub. de illis. ij. extra, q ma. ac. poſ.
8 inſup. ¶ † Qd̄ ſi aliqua cōtraxerit mr̄imoniū cū furioſo, quē ſanæ mētis eſſe credebat: quare poſtq̄ ad eius puenit notitiā, timet cū eo mr̄imoniū cōſummare: ſic libellū cōcipiet: LIB. Corā &c. propono cōtra P. ꝙ cū crederē ipm fore ſanę mētis: qa cōſtitutus erat in cōſpectu vmbratæ qetis, cū eo mr̄imoniū de facto cōtraxi. nūc aūt ad meā deuenit ſciētiā ꝙ ipe tūc furoris morbo laborabat, & adhuc laborat: quare nullus cū eo potuit interuenire cōſenſus: nec ſecurè poſſet cū eo morari: vñ peto p vos mr̄imoniū hmōi de facto cōtractū ſeparari, mihiq; dari licētiā cum alio cōtrahendi. extra eod. dilectus. [e] e ¶ Dilect⁹. Et ad materiā vide qd̄ ibi no. in glo. ñ. q̄ not. Roff. vbi ſ.
xxxij. q. vij. neq; furioſus. xxx. q. ij. vbi non eſt. ff. de acquir. poſ. quod viro. §. ſi furioſo. Poteſt etiam quis vendicare in vxorem, vt j. §. proximo.

SVMMARIVM.

1 ☞ Agens petitorio in cauſa matrimoniali qualiter formabit libellum.
2 Mulier agens petitorio in cauſa criminali, quem libellum formabit.
3 Mulier à viro ſuo iecta, qualiter libellū formabit.
4 Vir moleſtatus à quadam aſſerente ſe eſſe ſuum virum, qualiter formabit libellum.
5 Vxore alicuius ab alio detenta, qualiter formabitur libellus.

6 Vxorem vel ecõuerſo vẽdicare per actionẽ in rem præiudicialem de partu agnoſcendo,an ſit licitum.

POrrò ſi agatur poſſeſſorio vl quaſi,vel qa vxor recedit proprio motu à domo viri : tũc em̃ cõſiliũ eſt, ꝙ agat vir poſſeſſorio:vt ff.de rei ven.is,qui. ſic libellũ cõcipiẽdo:[a] L I B.†Corã &c.propono, ꝙ cũ olim cũ Berta matrimoniũ legitimè in facie eccleſiæ cõtraxiſſem,& eidẽ traductæ conſummato inter nos mr̃imonio diu cohabitaſſem : ipſamq; in omnibus maritali affectione tractaſſem:nũc ipſa,neſcio quo ducta ſpũ,à me propria authoritate ſine iudicio ecclesię diuerti me poſſeſſionis ſeu quaſi ſuiꝰ ꝓſius ſeu ꝓſonæiure,ſeu vxorali ſiue maritali poſſeſſione,& cohabitatione ſui auſu temerario ſpoliando : quare peto ip̃am vxorẽ meã per vos mihi reſtitui:& poſſeſſionẽ ipſius vel quaſi, & vt ad me reuertatur, & me vxorio tractet affectu per vos cogi & ad hoc ipſam ſentẽtialiter condemnari.extra,de reſti..ſpol. ex trãſmiſſa.[b] & c.lr̃as.xxix.q.i.cuius rei cã.¶†Eo dẽmõ cõcipiat mulier cõtra virũ, verbis cõpetẽter mutatis:vt eo.ti.ex cõqueſtione. & extra,de of.dele.cãm.extra,de diuor.porrò.extra,vt lit.nõ cõteſt. c.j.quia vir & vxor quo ad hoc, nõ ad imparia iudicãtur.xxxi.q.j.ſi qs vxorẽ.j.extra de diuor. gaudemus.§.qa verò.in fi.extra de cõuer.cõiu. qdã.in fi. hoc ſaluo,ꝙ tunc ſi vis, potes ſic addere poſt illud verbũ & cohabitatione &c.& neceſſariorũ exhibitione.Vel cõcipitur ſic.L I B.Corã &c. ꝓpono cõtra Bertã vxorẽ meã,ꝙ cũ mr̃imoniũ cũ ea legitime cõtraxerim,& mecũ ꝑ qnquẽniũ cohabitauerit nũc ſine cã legitima ſolo volũtatis arbitrio mecum cohabitare ac me affectiõe vxoria tractare recuſat. quare peto ip̃am ꝙ vos cogi ad me redire,& cõſueta & iuris debita obſequia mihi præſtare, & me in ip̃am poſſeſſionẽ vel quaſi reduci:& ad id ip̃am ſententialiter cõdẽnari.extra,eo.ad id qđ.C.qui po.in pig.ha.aſſiduis. ¶†Si aũt vir eã à ſe ieiecerit ip̃a ſic libellũ cõcipiet:L I B.Corã &c. cõqueror de P.viro meo,ꝙ cũ mecũ mr̃imoniũ in facie eccl̃iæ cõtraxerit:& me in domũ ſuã traduxerit : & me vt vxorẽ diu tractauerit:nũc me ꝓpria temeritate abiecit, & me poſſeſsiõe,vel quaſi ſuip ſius,ſeu iuris cõiugalis temerè ſpoliauit : quare peto mihi ip̃am reſtitui, & me ad eãdẽ quaſi poſſeſsionẽ ſui iuris cõiugalis reduci,in qua erã prius q̃ me talr̃ abieciſſet : & ad hoc ip̃m cogi,& ſn̄ialiter cõdẽnari.extra de diuort. porrò.de re.ſpo.ex cõqueſtiõe.& c.ex trãſmiſſa.& de of.dele.cãm mr̃imoniũ. ¶†Qđ ſi aliqua te mole ſtat,aſſerẽs te ſuũ eẽ maritũ:ſic libellũ cõcipies.L I. Corã &c.propono cõtrã Bertã,ꝙ licet inter me & eã nullũ ſit vinculũ mr̃imoniale cõtractũ:ip̃a tn̄ me moleſtare nõ deſinit me ſuũ falſo aſſerẽs eẽ maritũ. quare peto ip̃am ꝓ vos cohiberi à p̃dictis,& cõpelli ꝙ deſiſtat, & ceſſet ab iniuria & moleſtia hmõi: quã mihi facit,vel ꝙ probet,ſi qd iuris ſe in me hr̃e cõtẽdat:& ad hoc ipſam ſn̄ialiter cõdẽnari.C.de ĩge. ma.diffamari.[c] C.de remiſ.pig.ſi eo.tpe.ff.de bo.autho.iu.poſ.ſi ſeruꝰ. ¶†Si aũt vxor tua ab aliq detineꝝ:ſic libellũ cõcipies:L I B.Corã &c. ꝓpono cõtra P.ꝙ cũ legitime cõtraxerim mr̃imoniũ cũ Berta ꝓ verba de præſenti:idẽ P.pr̃ vel frater cõſanguineus,vel tutor eiuſdẽ Bertæ ip̃am retinet,& eã mihi reddere cõtradicit,quare peto ꝓ vos dictũ P. ad reſtõnẽ meæ vxoris cõpelli:& ip̃m ad id ſentẽtialiter cõdẽnari.extra eo.nõ eſt. Et ſi es Legiſta,potes dicere,& ad hoc ꝓpono interdictũ de vxore exhibenda & deducenda.ff.de liberis exhib,l.imò.C.de nup.ſi inuita,& ſ.de conuer.coniu.ver. item de iure.Cætera dic vt j.ti.proxi. ¶†Item põt quis vxorem vel econuerſo vẽdicare per actionẽ in rẽ preiudicialẽ de partu agnoſcendo. quod dic vt j.qui fil. ſint legiti.ver.competit.¶Et formam in hoc titulo pones,vt ſ.de teſte.§.nunc dicendum.verſi,viſo.

a ¶Sic lib. concip. De quo Roff. ſ. parte.xiij.
b ¶Extranſmiſſa. Et quod ibi not. in gl.ñ. dicebant hic Bonaguida & Ægidius, ſ.ꝙ ſpãle eſt in hoc poſſeſſorio de proprietate doceri.
c ¶Diffamari. Vide quod de hac l.ſcripſi de teſti. cùm olim. ſuper vlti.glo.
d ¶Cõſuetudinẽ. Hodie per clem. de ver.ſig. ſæpe. non eſt neceſſe libellũ offerri. debet tamen petitio in actis ſcribi vt in princ.& in §.verùm.

SVMMARIVM.

1 ☞Cauſa matrimonialis per diſcretum & literatũ virum eſt tractanda.
2 Actio in cauſa matrimoniali diuerſimodè eſt conſideranda.
3 Mulier propria authoritate à viro diſcedẽs,an poſſit petere reſtitutionem.
4 Mulieris extra domum ſui viri ſtantis expenſæ, an debeant à ſuo viro ſolui.
5 Libello porrecto dandæ ſunt agenti competentes induciæ &c.
6 Vxore preſentiã ſeu cohabitationẽ viri petẽte,ſed eius ſæuitiam timente,qualiter ſit aſſecuranda.
Vir coactus vxorem recipere,ſub qua verborũ forma ſit monendus.
7 Mulier rediens ad viri ſui conſortium,ſi plenè non confidat de ipſo,qualiter ſit illi prouidendum.
8 In accuſatione matrimoniꝝ qualiter ſit procedẽdũ.

POſtremò illud notandũ eſt, †ꝙ cã mr̃imonialis per diſcretũ & literatũ iudicẽ eſt tractanda:vt xx.di.§.j.extra de cõſang.& affi.c.j.& libellus eſt in ea dãdus:vt ſ.de lib.cõce.§. nũc dicẽdũ.ver.x.nec laudo in hoc cõtrariã cõſuetudinẽ.[d] ¶†Et qñq; agitur petitorio:vt ſ.§. ſequitur.qñq; verò poſſeſſorio:vt ſ.§.ꝓxi.verũtn̄ inter eſt:quia in primo caſu admittitur exceptio cõſanguinitatis,& cuiuſlibet impedimẽti legitimi.extra, de cõſan.& affi.c.ñ.de cogna.ſpiri.c.fi.de or.cog.c. j.In ſecũdo verò gn̄aliter fit reſtõ,niſi in caſibus:vt ſ.de pe.& poſ.§.qm̃.ver.ſed & in caſibus. ¶†Quid ſi mulier propria authoritate diſceſſerit?Rñ.nõ poteſt reſtõnẽ petere:niſi tũc demũ qñ veniẽs nõ admittitur per maritũ.ff.de acqui. poſ.clã poſſidere. §.qui ad nũdinas.& l.ſi id, qđ.§.fi.ff.de vi & vi ar. l.j.§.ſiue aũt.extra đ adul.c.pe.[e] xxxiij.q.j.de bñdicto.& ſic vltima mora nocet.ff.de pericu. & cõmo. rei vẽ.illđ. ¶†Quid de expẽſis,q̃s extra domũ ſtãs facit? Rñ. do.me⁹ dixit,ꝙ vir nõ tenetur,niſi ad factas,poſtq̃ eã nõ admiſit:vt no.in Summa in titul. qui ma.accu.poſ.§.ſi mulier.verſi.qd ergo.[f] ¶†Libello autẽ porrecto debet agens hr̃e inducias cõpetentes:vt ſ.de dilatio.fiet etiã litis cõteſtatio, & iurabitur de calũnia ſecũdùm d.vt in eo. §.verſic. ſed qm̃.vel de veritate : vt extra,de iura.cal.lr̃as.[g] Etſi mulier agens poſſeſſorio probat poſſeſſionem & ſpoliationẽ,reſtituenda eſt, ita ꝙ habeat plenã poſſeſsionem viri & cohabitationem & ſecuritatem.ñ. q.ñ.§.notandum.in fi.iij.q.j.redintegrãda.extra, de reſtit.ſpol.literas.Si verò vir agit,& probat:vxoris ſibi debet fieri reſtitutio.Si ipſa verò timet viri ſeuitiam:ad officiũ iudicis ꝓtinet facere ſibi caueri per ſacramenta viri,ꝙ ſine dolo & idoneę eã velut vxorem in domo,mẽſa,lecto,& alĩs tractabit, nec eam grauabit vel dehoneſtabit, ſalua honeſta correctione maritali:vt in præalle.c.de benedicto. & xvij.q. iij.metuẽtes. ¶†Iurabit enim ſic, ſaluis præmiſsis:

✠FORMA.Ab iſto die ĩ antea iſtã cõiugẽ tuã quã iniuſtè dimiſeras,ita tenebis ſicut maritus ſuã cõiugem debet hr̃e in dilectiõe & debita diſciplina:nec eam vllo malo ingenio à te ſeparabis,nec ea viuẽte aliã accipies,ſic te Deꝰ adiuuet,& hęc ſancta dei Euangelia.Hæc forma hr̃ xxxv.q.vj.ab iſto.ñ.[h] Sed fortè vir ea recuperata dicet,debita diſciplina mihi cõceditur per prędictũ c.vñ p̃ter necẽ eã cuſtodiet ligabit ieiunꝝs,nõ tn̄ mortalibus eam afficiet:cibos cũ ea nõ ſumet.hoc em̃ ſibi à iure cõceditur:vt xxx iij.q.v.placuit.ſed illud loquitur de ſuſpecta de adulterio:& in clericis cõiugatis, q plus cæteris igne zelotipiæ vtuntur. ¶†Quod ſi mulier plenè nõ cõfidet de iuramẽto viri:faciat eũ iudex cauere per pignora, vel fideiuſſores.ff.mand.ſi mandato Titĩ.§. fi.tamen poteſt eſſe tanta viri ſæuitia, ꝙ nulla idonea cautio poteſt præſtari:& tunc procedat iudex, vt extra,de reſtitu.ſpo.ex tranſmiſſa.& c.literas.in fi.quia ſatiſdatio maleuolum animum non immutat:vt Inſtit.de ſuſpect.tut.§.fi. Qualiter autem in accuſatione matrimoniꝝ procedatur, dicetur j.qui matrimon.accu.poſſunt. ¶†Sed pone, Titius contraxit matrimoniũ cũ Berta, ex quo matrimonio natus eſt P.mortuo Titio H.frater ipſius T.vult excludere dictũ P.à ſucceſsione pr̃na,dicẽs eũ illegitimũ:qa qdã cõſanguineus ip̃ius Titĩ deſpõſauerat dictam

e ¶C. pen. vbi de hoc in j.gl.& de reſtit.ſpo.literas, in iij.glo. & vide qđ ſup ea dixi.
f ¶Verſi.qd ergo. Idẽ no.de diuor. ſignificaſti.in fi. j.glo.
g ¶Literas. Hodie de vtroq; iuratur,de iura.cal. c.j.in fi.lib.vj.
h ¶Ab iſto.ñ. Cũ verba vtriuſq; capituli ab iſto die videantur fuiſſe Gratiani,qa illorum alius author non apparet. fas eſt dicere illa verba iurantis malè cõcepta,q̃ nõ ꝓuidẽt vxorĩ hoc caſu, nec circa incestum,in primo ꝓ illa die,vl̃ diei ꝑte,q̃ reſtat. Vñ decre. ego enim. de iureiu.cautius locuta eſt,dicẽdo ab hac hora.& lõgè cautiꝰ forma iuramenti Imperatoris in põtificali poſita in cle. de iureiu.Romani.circa mediũ.q̃ dicit de cætero me eẽ &c.defendatur Gratianus per glo.Vincen. quam dedit in c. ego N.ĩ prin.qđ apponat̃ incluſiue:ſed illud ĩ antea,qđ ſequit̃,nõ ſinit mihi id placere:cui accederẽ ſi dediſſet. conſulo ergo dicendũ, iuro,ꝙ de cętero vel deinceps,vel ſi n̄ ſignificato.

✠ADDITIO. Adde, ꝙ ſi vir verberat vxorẽ, licitum eſt vxori fugere, & debet alimentari extra domũ mariti, ſecũdũ dy.et Ægi. vt l.qđ in vxorẽ. C.de ne.ge.ſecus tn̄ ſi recedat ſua culpa,vt no. extra,de diuor.in c. ſignificaſti. Ita poſuit Bald.in l. q̃uis.C.de leg.et adde Ludo. Roma.ſing.4.incip. licet vxorẽ. vbi ꝙ marit⁹ p̃t leuiter caſtigare vxorẽ delinquẽtem. & Car. zab.in c. dudum.in ñ.col. extra,de conuer. cõiu.Henri. Fer.

a ¶Inter eos.Istud probatū nō cōcludit prolē illegitimā,licet bene cōcluderet seperationem matrimonij si parentes viuerēt,& primi contrahentes fuissent maiores septēnio. super hoc vide quod plenè scripsi q filij sint legitimi peruenit. super vnica glo.Declaro,constat ꝙ vir potuisset ignorasse contractum,& mulier potuisset nesciuisse consanguinitatē inter primū & secūdū.Itē constat ꝙ positis edictis sufficiebat proli alterius ignorātia. a per decre. fin.de clande. despon.

b ¶Quidā. Hanc hodie non hebemus ī vj.& sic hr̄ ꝙ reuocata. ꝙ definitiōe vide qd̄ scripsi de pres.nō bapt.c. vlti.in fi.

c *De desponsatione impuberum Rub.*

¶Habemus ius nouum in vj.sub hac rubrica valde vtile,& qd̄ ꝙ summa materiæ pōt haberi.& hi, de qbus dixi ſ.tit. proxi.hāc materiā non practicarūt ꝓter Rof.An spōsalia de futuro inter puberes vel impuberes alias quā per copulam transeant in matrimonium.distingu æ an sint de futuro verbis & mēte cōtrahētium : an sint de futuro iuris interpretatione tantū sed verbis & mēte sunt de presenti.& hęc benetrāseūt in matrimonium sine copula per oscula amplexus,etsimilia. d Prima non : vt scripsi eodem titul. c. vno. libro vj. in gloss. Hoc patet de matrimonio contracto cōtra interdic.ecc.c. j. super ver.amplexata.Itē quare non conueniunt sexus in ætate pubertatis: vt hic in princi.sicut cōueniunt in ætate infantili & adolescentię,scripsi eodem tit.c. vno libro vj.super ñ.glo.vbi vide cum sua remissione.

1 2 3 4 5 1

b

c

d ¶Sic libel.conci.secundùm Rof.parte ñ.

e ¶Et c.de illis.j. Vide quod ibi no.in glo.antepe.& quod ibi scripsi distinguendo in vlti.glo.

f ¶L.j.secundùm Rof.parte ix.

g ¶Contra eam secundùm Rof.parte xñ.

b *De clandestina desponsatione Rubrica.*

¶Hic practici authores siluerunt: & sic siluit author tres modos, quibus matrimoniū dicit clādestinū. Vide no.eo.ti.c.fi.in iñ.gl. & alios addidi sup illa. ¶Et qa tertius, quē ponit gl.est qñ nō fuerūt ꝓmissa bāna ī eccle. vt ibi. Ex hoc quęrit.Duo nobiles cōtraxerūt ī casu ꝓhibito. post tps petierūt dispensationē à papa allegātes se tpe cōtractus fuisse ignaros impedimēti.Secūdò,ꝙ ex seperatione verisimiliter timebantur magna scandala inter ipsorum consanguineos. Tertiò ꝙ in facie ecclesiæ cōtraxerant.Quęritur primò de hoc modo,si suffragęt probare publicę contractum,tñ sine bannis.Istud aūt verbū, in facie ecclesiæ habet ī decre. c.cōstitutus.de cōuer. coniug.in princ. Constat ꝙ ecclesia sumitur multis modis.de quibus vñ.quæstiō.j.scire.ne pręla.vi.su.c.fi.cū remiss. V bi dictam Bertā priusq̄ ipse T. cū ea contraheret licet eam non cognouisset.& sic publice honestatis iustitia impediente,non potuit esse matrimonium inter eos.[2] Dictus verò P.gerēs se pro hęrede patris sui replicat, ꝙ despōsatio illi facta fuit , cū erat dicta Berta ītra septēniū cōstituta: & sic nō potuit contrahi iustitia publicæ honestatis. Itē cū matrimoniū illud fuisset in facie ecclesiæ cōtractum: nec ipso T.viuente fuisset īpetitū:& ꝓpter ꝓlis fauorē debet ipse ltīmus iudicari.H.verò replicat dicēs ꝓsumendū esse tunc Bertā ipam fuisse ætatis ltīmę nisi cōtrariū ostendatur.verū neutra pars aliqd ꝓbat de ętate Bertę.q̄rit̄ qd iuris. R ñ ex quo dictus P.possessor hereditatis natus fuit dū Berta cōiter ltīma vxor T. putabat, oportet probare ad repellendum eum,nedū qa tpe hmōi despōsationis ipsa cēt septēnis:vel ꝙ post septēniū eū ratā habuerit imò etiā ꝙ T.hoc nō ignorās eā sibi posteacopulasset.vñ cessante etiā ipsi P. ꝓbatiōe de ętate matri debet dicti T.hęres & filius legitimus iudicari.hęc habent in cōsti. Inn.extrauagā.de spōsalib⁹. quidā.

c *De desponsatione impuberum Rub.*

☞Libelli in materia desponsationis impuberū diuersimodè sunt formandi.

Puella etiā īpubes ad domū viri sui traducta, si ab eo cognita fuerit,nō potest vltrius à viro recedere.

Contrahens matrimoniū cum minore,si cum viro cohabitante ab eo cognita, sed in contrarium dicēte,voluerit ipsa deinde virū deserere,qualiter cōcipiet vir libellum, vt eam secum habitare cōpellat.

Minor xñ.an.contrahens matrimoniū,an si nō fuerit à virò cognita,poterit postea alteri nubere.

Mulieri nubēs cū puero minore xiiñ.ann. nec fuit ab eo cognita,si completo xiiñ.ann. voluerit ab illa discedere,qualiter formabit libellum.

IN hoc titu. multos posses formare libellos: sed ex oīb⁹ aliquos exēpli gratia supponamus. ¶†Si igitur aliquis post vñ.an.cōtrahit spōsalia:& alter perueniens ad pubertatē,q̄ est xñ.an.ī fœmina,& xiiñ.ī masculo,vt Insti.qb.modo.tu.fini.& ff.qñ di.le.ce.l.qd̄ pupillę.dissentit.qa sibi nō placēt spōsalia:& iō vult cū alio cōtrahere:sicli.cō.[d] L I B.Co.&c.,ppo.cōtra P.ꝙ cū ego cū eo ītra ānos nubiles spōlia cōtraxerim:nūc ad annos nubiles pueniēs eū nolo sed recuso ī virū hre:quare peto spōsalia ipa p vos dissolui:& mihi dari licē, ergo contrahitur non occultè.quod principaliter ponderant iura in hac materia.xxx.q.v.c.ñ.& §.his omnibus.sed publicè,ita quòd multitudo fideliū hoc nouit. Satis puto satisfactum illi expresioni,& pro facie fideliumstabit facies ecclesiæ hoc casu. Fortius igitur etiam sine bannis dicetur facies ecclesiæ,si secundùm morem patriæ desponsatur publicè in ecclesia,vel secundū iura xxx. q.v.c. primo. & v. sequentibus, In ecclesia bene dicitur seruatis, quæ in canonibus illis dicūtur in facie ecclesiæ factum dicetur; nec nocebit dispensatio banno rum omisso de facie hominis.C. de pœnis.si quis in metallum. & lex dicit faciem patrimonij permansisse, quādo est in statu solito. ff. de admini. tuto.l. tres tutores.in fin.per qd̄ dici potest in facie ecclesię factū quod per alios fit illo loco. Si autem dixissent bāna fuisse posita, & hoc sit falsum an per hoc vitietur dispensatio, quæritur : & eadem quæstio si falsum est quòd ignorauerint impedimētum, vel quòd de tīmore scādali expresserunt.hoc recurre ad decre.quia circa. de consang. & affi. & ad ibi no.tex.ibi videtur velle ꝙ falsa cā expressa non vitiet talem dispēsationem . sed glossa vltima in fine tenet cōtrariū, scilicet ꝙ ex vi secundi rescripti tenet dispensatio,quæ non tenebat.Et idem Inn.vt ibi scripsi in gl.penul.facit de electione.dudum.ñ.ver.insuper.Sunt enim omnes illæ causæ inducę ad dispensationem,aliâs forsan non fiendam,vt ibi.Sunt enim tales dispensationes odiosæ:quia contra ius cōe.& idem si contra alterius priuilegium. de decimis.ex multiplici.Vitiantur ergo ex falso expresso,vel vero tacito,quod mouit principem.ff.de natali.restitu.l.j.& si hoc in rescriptis secundùm ius,de rescrip,super literis. multò fortius in his dispensationibus contra ius. ¶Sed succedit quæstio,cui in his tribus clausulis competat onus probandi,si apparet hoc opponens contra dispensationē. vide quod scripsi post Inn.de priuileg.ex parte.prima.in prin. Est sciendū ꝙ Gul.post Vber.de Bobio,ſ.de except.§.nunc videndum.ver.licet autem,dicit ꝙ in quæstione mēdacij contra rescriptū impetrās habet probare veras preces:& sic non surreptitias:& opponens,si velit pōt probare contrarium secundùm eum. Allegant l. præscriptione. C.si contra us vel vtil.public.quæ habetur xxv.q.ñ.& l.si quando. C.de dilat.quæ etiam est iij,q.iij,spatium.

1 2 3 4 5

b

c

d

e

f

g

h *De clandestina desponsatione Rubr.*

☞ADDE,quod in d.q.iij.spatium.non est hæc lex,si qñ.sed lex, qñ. vt ibidem no.glo.Sed huic dicto Vber. ꝙ volūtati imponentis relinquatur,an velit probare,obstat.l.puniri.eo.tit.si cōtra ius canonicū: vt ſ.quę dicit precum argui falsitatem. ¶Est ergo dicēdum ꝙ opponēs,qui prouocat & agit,habet probare,ff.de probatio.l.ñ.maximè circa capitulum ignorantiæ,quę non cadit in intellectū testium.nec ex parte impetrātis

nisi per iurm iurantis probari põt. Si aũt non fuisset dispensatum: sed cũ eisdẽ cẽis cõmissum alicui, vt dispẽsaret: tũc impetrans verificauit cẽas, & sic loquatur opinio: vel quia opponẽs si volet, poterit ꝓbare cõtrariũ. A D D E videndum originaliter Oldra. consi. cclvj.

a ¶ Intelligantur. vt patet ea. q. §. his ita.

De spõsa duorum. Rubric. 1

b ¶ De hac Roff. vbi de spon. pte x. & eius ibi fuerunt duo libelli hic inserti. si quis vẽdicãs vxorem probat cõtractũ de ꝓsenti: & illa ꝓbat se despõsatã ab alio, etiã p verba de ꝓsenti: a tñ nõ ꝓbat tps: vel si duo vxorẽ petunt, & vterq; probat cõtractũ sed neuter prius Inno. dixit illam absoluendã, vel sententiam differendam. in hoc scripsi super hac rubrica. 1 2

Bal. de sponsalibus. Rubrica. 1

SVMMARIVM.

☞ Clandestinitas an & quo pacto non sit impedimentum matrimoñ.

Libellus non est necessarius in casu clandestinę desponsationis.

CLandestinitas †nõ est impedimẽtũ mrimoñ, si de eo cõstare possit. si verò cõstare nõ põt nõ reputatur ab eccl'ia mrimoniũ: vt extra eo. c. ñ. † ideoq; in hoc tit. nõ ẽ necessari⁹ libell⁹. Nec obstat xxx. q. v. c. j. & c. seq. si bñ intelligãtur. a ¶ Qualiter aũt fiet denũciatio impedimenti matrimoñ post banna in ecclesia edita, not. j. qui matri. acc. pos. ver. sed quę dicta.

De sponsa duorum b *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞ Libellus qualiter sit formandus, vbi agitur de sponsa duorum.

Muliere cũ duobus per verba de præsenti cõtrahẽte, cuius esse debeat, & qualiter sit libellandum.

INhoc tit. sic potes cõcipere libellum: L I B. †Corã &c. ꝓpono cõtra Bertã q̃ l3 cũ ea spõsalia cõtraxerim, ipa tñ mrimoniũ mecũ cõsummare detrectat, asserẽs se postea cũ alio

Forma sponsalium de futuro matrimonio talis est, promitto q̃ accipiam te in vxorem. dumtñ versa vice mulier consentiendo loquatur, vel rñdeat. Forma sponsaliũ de præsenti matrimonio, promitto tibi Berta, q̃ ego volo te in vxorem meam. dũtñ mulier etiã loquẽdo cõsensum incontinenti verbis exprimat. G. Quid si dico, promitto tibi Bertæ, q̃ nũq; habebo aliã vxorem, nisi te? Rñdeo, q̃ dictio nisi, qñ nõ inducit vinculũ matrimoniale, iũgitur verbo præsentis tpis: vt si dico: volo te in vxorẽ meã. nã cõiter illa verba sic intelliguntur: dũtñ tu loquaris & consentias in me: quia vterq; debet loqui, s. vir & vxor. aliâs nõ est matrimoniũ cõtractũ in forma ecclesiæ. G. Ista dictio nisi, aut adiũgitur affirmationi, aut negationi. Si affirmationi, i. post affirmationẽ: tũc excipit. si negationi: tunc aut est omnino enũciatiua, aut dispositiua: vt no. in l. si tunc. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cau. per me Bal. Aut iũgitur verbis negãtibus potẽtiã: & tũc nõ ponit. l. Titia. §. fi. ff. de manu. testa. & C. de transact. l. actione. vbi no. per Petr. & Lau. de Salinis. ¶ Excõicatus licet nõ sit mẽbrũ ecclesiæ: vt in auẽ. de priuile. do. hęre. mul. §. j. tñ põt cõtrahere matrimoniũ: quia matrimoniũ est etiam apud hæreticos & infideles. ver. sed nunquid te. G. Pari rõne excõmunicatis sunt licita ea, quæ Saracenis sunt concessa, vt cõtrahere & testari. Sed gl. Insti. de capi. dimi. dicit, q̃ excõicatus æquiparatur deportato: ergo non facit testm̃. Dic vt in c. decernimus. de sen. excom. libr. vj. in nouella. ¶ Matrimoniũ in sponsalibus de futuro enunciatur per verba de præsenti, & perficitur per copulã carnalẽ, & cõsummatur: vt not. extra, de transla. prælo. c. licet. ver. & nota. Et q̃ sponsalia dicantur initiare matrimoniũ, colligitur ff. de cõdi. ob cau. l. quod Seruius. nõ tñ est principium essentiale intrinsecum & formale: sed præiudicium quoddã. Bal. Et nota q̃ cùm fit mentio matrimoñ, intelligitur verificari de expresso mutuo consensu de præsenti. Sed vbi fit mentio nuptiarum: vt, cùm nupserit. Vel q̃diu non nupserit: conditio significatur: vt C. de nup. l. sanci mus. Item ex eo q̃ aliq̃ legatur mulieri, si nupserit, vel qñ nupserit: & tũc relictũ est cõditionale: nisi legatũ istud in legitimam cedat: quia tunc vsq; ad modũ legatũ cõditio reñcitur. C. de inof. testa. l. qm̃ in prioribus. & hoc probatur in auẽ. de san. epi. §. sed hoc præsenti. Aliq̃ legatur alicui, vt nubat: & tũc modus apponitur, & si deficiat modus, resoluitur legatũ. ff. de condi. & demon. l. Titio. §. sed cùm añ. nam si nõ resolueretur non debet præstari cautio de modo implendo. Aliq̃ legatur alicui pro dote vel nomine dotis: & tunc ista verba faciunt causam, non cõditionẽ, nec modũ. vnde nulla cautio præstanda est, & ante nuptias agi põt: quia est purum legatũ. Alĩ dicũt q̃ non est causa, sed demõstratio quędam. quæ præsumitur facta consulendo, non arctando. arg. ff. de do. l. ñ. in fin. Sed prima opinio verior. Pro qua facit ff. de iure do. l. si ego. & ff. fa. er. l. Pomponius Philadelphus. Bal.

¶ Item no. quòd conditio matrimoñ tunc intelligitur impleri, quando mulier nubit licitè & honestè, non aliter. ff. de contra tabu. l. iĩ. §. emancipatos filios. ff. qui & à quib. l. rogatus. §. matrimonium. & de verb. signi, l. Nepos Proculo. de his, qui. vt indi. l. Claudius. & de condi. & demon. l. hæc conditio. Econtra, q̃n apponitur cõditio negatiua, dic vt in auẽ. cui relictũ. C. de indi. vidu. ¶ Forma instrĩ matrimoñ. Itẽ forma libellorũ in materia mrimoniali. G. & vide e. ti. §. fi. l. fi. ¶ Puella desponsata fuit à Petro, & deinde nupsit Ioãni cõsanguineo dicti P. ex quo nati sunt filĩ: q̃ritur vtrũ succedãt pri & vxori? Vr̃ q̃ nõ: qa spurĩ. Cõtra ꝺtermi natur, qa non est probatũ q̃ puella tpe despõsationis eẽt maior septennio. Itẽ quia nõ est probatum Ioãnẽ sciisse. §. fi. in fin. G. & C. de inceſt. nup. l. quæ cõtra. in gl. j. & l. iustissimo. & de ritu nup. l. qui in ꝓuincia. §. diuus. Baldus. ¶ Pœna in matrimoñs põt apponi in p sona extraneorũ et nõ parẽtũ, nec cõiũctorũ. ff. de cõdi. & demõ. l. hæres meus. §. fi. & §. igitur. versi. & not. G. Illud q̃d est dictum in vna scriptura, nõ vr̃ repetitum in

sponsalia cõtraxisse. Quare peto ipsam per vos cogi sponsalia mecum contracta seruare, & matrimoniũ contrahere & cõsummare, nõ obstãtibus sponsalibus postea, prout asserit, cõtractis: & ad id ipam sententialiter condemnari. extra de sponsa. sicut ex literis. extra eod. c. j. C. de rei vendi. quoties. præmissa forma locum habeat, nisi cum vtroq; per verba contraxerit de futuro: licet non sit multum vtilis forma: vt suprà dixi de sponsalibus. §. primo. in primo lib. ¶ †Porrò, si cum vtroq; contraxit per verba de præsenti, sic concipietur libellus: L I B. Coram &c. propono contra Bertam, quòd licet matrimonium cum ea legitimè per verba de præsenti contraxerim: ipsa tamen matrimonium ipsum mecum consummare recusat: asserens se postmodum cum alio contraxisse, ac se ab ipso cognitam extitisse: quare peto ipsam per vos cogi ipm matrimonium mecum consummare, non obstante quòd cum secundo se asserat contraxisse: & ad hoc ipsam sententialiter condemnari. peto etiam illud secundum matrimonium de facto contractum pronunciari non tenuisse de iure. extra, eod. c. vlti. & penulti. & c. j. extra, de spons. si inter. ff. de his, qui no. infa. l. j. extra de bigamis. nuper. 2

De conditionibus appositis in dispensationibus uel alijs contractibus. c *Rubri.*

alia: sed in eadem sic. ff. de adi. leg. l. si tibi datam.

De conditionibus appositis in sponsalibus, uel alijs contractibus Rubrica.

c ¶ Solus Ros. ex practicis authoribus practicauit hãc rub. & inchoauit in ipsa secundũ se impedimenta matrimoñ. Vides aũt q̃ rubricæ pars secunda non facit ad materiã libri. Quæstio venerealis lxx. non est dubia per decre. fi. huius ti. Dñicalis iĩ. & iiĩ. respiciunt secundã partẽ rubricæ: & expeditæ sunt j. eo. verum in ñ. & iĩ. gl. & super illis. Et continuando hanc secundã partẽ formatur quæstio facti talis: Ciuitas habẽs naturalem dñm M. habebat pontẽ supra flumẽ cũ latis possessionibus deputatis ad præseruationẽ põtis & riparũ, & huius põtis administrationẽ & oĩm iuriũ & pertinẽtiarũ suarũ. Regẽtes ciuitatẽ, ad quos spectabat, cõcesserunt Titio pro se & suis hæredibus, hac clausula adiecta, dũ placuerit M. dño prædicto, qui dñs prædictã cõcessionẽ cõfirmauit, & cõcessionẽ & cõfirmationẽ ratas hre promisit, & nõ contrauenire, imò manutenere & defendere ipsi Titio, & ipsius hæredibus & cãm ab eis habẽtibus promitti per solẽnẽ stipulationẽ sub obligatione suorũ bonorũ: & in facto ponitur q̃ qñq; iurisdictionem suam postea exercuit ad tuitionẽ prædictorum. Post t paipso Titio possidente dictus dñs M. concessit Sempronio prædictam administrationem pontis & suorum iurium: vt s. & amoueri fecit Titium à prædictis. Quæritur, an prædictas cõcessionem & amotionem façere potuerit. Ad partem q̃ amouere potuerit, allegatur clausula in concesione facta per ciuitatẽ appositа, quæ per verbũ futuri t pis conditionẽ habebat. quod est regulare. ff. de le. j. l. Stichũ, qui meus erit. & de aur. & ar. le. l. Quintus Mutius scribit. in fi. & patet extra, eo. tit. super eo. & c. per tuas. Item conditio erat talis quæ perseuerantiam voluntatis dñi requirebat. ff. de condi. & demon. l. illis libertis. quod est contra naturam conditionũ, qua regulariter sufficit semel extare. C. qñ dies leg. ce. l. cùm vxori. & de insti. & substi. sub cõdi. factis. l. si quis hæredẽ. & hoc facit monosyllaba, dũ, quæ notare vr̃ cõditionẽ actu perseuerãtẽ: sicut illud de magistris. c. fi. ver. docentes. ff. de cõdi. & demon. si ita quis legauerit. de leg. iĩ. qui cõcubinã. §. vxori. de in ius voc. l. ñ. ibi: põtificẽ, dũ sacra facit. Nec his obstat cõfirmatio cõtractus facta per dñm, quæ facta intelligitur cũ prædictis cõditionibus exp̃sis in illa. Repetita enim sub cõpẽdio dicẽtur omnia inserta in actu cõfirmato. extra de fid instru. inter dilectos. de cõfir. vti. vel inuti. cũ dilecta. de priui. quia intẽtionis. ff. ad Trel. Titius. Nec præsumitur dñm in sui iuris p̃iudiciũ se ligare voluisse ad nõ posse velle contrariũ. ff. de pecu. le. l. si peculiũ. §. sicut aũt. & ff. de fideicõ. li. l. cũ fidei. Sed cõtra prædicta fuit iudicatũ his rõnibus: quia idẽ sermo ex mẽte cõtrahẽtiũ diuersam in diuersis casibus significationẽ habet. Vñ dicit lex q̃ volũtas testatoris separat pœnã à cõdõne. ff. de his q̃ pœnæ nomine. l. ñ. qd velit, ibi no. & patet hoc ff. de ver. si. l. alienationis. §. oratio. quæ neq; coniunctionem, neq; disiunctionem habet, ex mente nunciantis vel disiuncta vel coniuncta accipitur. Mens autem colligitur

Libelli

ex natura rei,de qua eſt ſermo. vnde ſtipulatio habere licere, cùm per ſe conſtat cõtinet factum promittentis:& perſonarum à ſe veniẽtiũ.ff. de verb.obli.l.ſtipulatio iſta.Sed quãdo in venditione proferunt, cõtinet etiã factũ extraneorũ ex mẽte cõtrahẽtiũ.ff.de act.ẽp. & vẽ.l. ẽpto rem.§.qui aũt habere licere.vbi de hoc. Verba aũt illa,dũ placuerit,duplicẽ intellectũ habere poſſunt:

SVMMARIVM.

vt dubia, ſ.an p 1 ☞Libellivario modo ſuper materia cõditionũ in
ſeuerantiam dñi deſponſatione,vel alijs contractibus appoſitarum
exigãt:& ſic cõ ſunt formandi.
tractus erit tpa- 2 Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur, & con-
lis,& ex volũta- ſenſus eſt ſufficiens cauſa matrimonij.
te dependẽs: an 3 Conditione turpi vel impoſsibili exiſtente in con-
verò nõ ſit pen- tractu matrimonij,qualiter ſit agendum.
dẽs, ſed ſufficiat 4 Conditiones contra ſubſtantiam matrimonij in cõ
ſemel extitiſſe:& tractu matrimoniali appoſitæ,an ſint ſeruandæ.
ſic erit ppetu⁹.& 5 Matrimonium per hanc conditionem, conſentio
iſte ſenſ⁹ cõuenit in te,ſi patri meo placuerit:contractum, an teneat.
nature cõtract⁹: 6 Cõditio hęc,ſi tali extraneo placuerit:in contractu
vt C.de vẽdẽ. re matrimoniali appoſita,an ipſum cõtractũ validet.
b⁹ ciui.l.iij.li.xj. 7 Contrahẽs cum vna purè,cum alia de iure quis cõ
ergo&c.Secũdo tractus ſit tenendus.
põderata fuit ꝓ 8 Matrimonium contractum ſub conditione, quæ
prietas verbi,pla oĩno extitura eſt, pinde eſt, ac ſi purè cõtractũ ſit.
cuerit.qđ eſt ſub 9 Matrimonium contractũ ſub conditione poſt coi-
iũctiui modi fu- tum,habetur tanq̃ purè contractum.
turũ:p qđ ex q̃ 10 Matrimonium contractum ſub hac conditione,ſi
ſemel placuit,ex te virginem inuenero,an ſit validum.
titit cõditio: nec
mutationẽ recipit ff.de ver.ob. l.ſi quis ſtipulatus ſit Stichum. arg. ff. de le.iij.ſi fideicõmiſſa.§.ſi cõmiſſum. Tertiò põderatur ꝓmiſsio facta per dñm,de non cotrafaciendo vel veniẽdo ſub obligatione bonorũ ſuorũ,quę notat quandam perpetuitatẽ. ff. iudic. ſol.l. nouiſsima. per quã obligatur etiam,ne per alium cõtrafiat. ff.de ver. ob.l.in illa.et locati et cõduc.l.ĩlege.Item abſurdũ eſt dicere,q̃ virt⁹ clauſulæ dũ placuerit: ſi dicaŧ perſeuerantiam requirere,intelligatur in hac obligatione repetita:ſicut ridiculum eſt dicere: ſi voles, eſto hæres: ſi noles, eſto exhæres. ff. de hęre.inſtitu.l. iam dubitari. Sic deriſoria eſſet iſta: ꝓmitto nõ cõtrauenire, niſi mihi placeat cõtrauenire:ſicut et promitto dare,ſi volam.ff.de act. & obliga.l. ſub hac conditione,ſi volam.nulla ſit obligatio. Ad idem de verbo, oblig.à Titio.§.fi.& ff.de contrahen. emp.hæc venditio. Non eſt ergo dicendũ talem negationem dici repetitam.ff.de leg.j.ſi quis à filio Pro caſu aũt allegatur C.de col.prædi.ciui.l.vlti.lib.xj.

ADDE videndum originaliter Oldra.conſi.ccliij.

a ¶Secũdũ quoſdam.Rof.vbi ś.cuius fuit iſte li.& duo, qui ſequuntur,

b ¶Super eo.Et hæc eſt vera,vt ſcripſi in dicta decre.iij.quæ incipit,de illis.in vlt.gl.& probatur e.ti.c.fi.in prin.vt ibi ſcripſi in præ.decre.iij.

c ¶Quòd non.Hoc dixi in præ.decre.ſup eo.Sed tu diſtingue, an ſciebat patrẽ mortuũ:vt tunc conditio ſit impoſsibilis,nõ cõtra ſubſtãtiã:& habeatur pro non adiecta.Sit aũt vera ſolut.o Vinc.cùm ignorabat,vt ibi dixi in prin.

propono cõtra Bertã, q̃ cũ cõtraxerim mrĩmoniũ cũ ea ſub illa cõdõne,ſi gñationẽ prolis vitaret, vel ſe adulterandã traderet,vel donec inuenirẽ ditiorẽ: peto dictũ matrimo.nullũ ꝓnũciari:& mihi dari licentiã cũ alia cõtrahendi.eo.ti.c.vlti.in prę.c.ſolet. & c.aliqñ. ¶Super alijs varijs cõdõnibus libellos in diuerſis hmõi operis locis poteris repire. ¶ †Quid ſi aliqs dicat,ita cõſentio in te, ſi patri meo placuerit:vt extra,eo.ſup eo.cũ tñ patrẽ nõ habebat, nũ qd tenet matrimoniũ? Dicit Vin.q̃ nõ.[c] ¶Quid ſi dicit,ſi placuerit fratri meo? Rñde, idẽ puto qđ in patre,vt matrimoniũ ſuſpẽdatur : vt præ.c,ſup eo. & idẽ etiã in cõſanguineis,qui de honeſtate reqren di ſunt.xxxij.q.ij.honorantur.[d] ¶†Quid ſi dicit,ſi placuerit extraneo? Rñ.deberet idẽ eſſe.ar.in,præ.c. ſup eo.ibi:alieno arbitrio.C.de cõtrahẽ.empt.l.fin. Alij dicũt eſſe aliud:quia extranei nõ ſolẽt de honeſtate reqri,ſicut propinq: vñ tenet mrĩmoniũ.e.tit. qcũq̃.ſecũdũ Vin. ¶†Quid ſi cõtraxi cum aliqua ſub cõdõne de iure cũ alia purè? Rñ.certũ eſt q̃ tenet mrĩmoniũ cũ cã : & p purã cõdõnẽ[e] receditur à cõdõnali.ff.de cõdi.emp.ſed Celſus.§.fi. Sed qd ſi poſtea exiſtat,cõdõ : nunqd incipiet eẽ mrĩmoniũ cũ prima? Et vr̃ q̃ ſic:qa ex quo poſtea exiſtit conditio,idẽ eſt,ac ſi in principio purè cõtraxiſſem.ff. q̃ po.in pig.ha.potior.ff.de manu.teſt.Neratius.frequẽs em̃ euẽtus declarat retro fuiſſe mrĩmoniũ : vt extra de frigi.& malefi.fraternitatis.in fin.Sed dico q̃ mrĩmoniũ nõ retro trahitur,ſicut alij cõtractus:licet quo ad filiorũ legitimationẽ retro trahatur : vt extra,qui fil.ſint leg.tãta.& facit ad hoc ff.de ædil. edi.bouẽ.§.ſi ſub cõdõne. ¶†Quid ſi mrĩmonium cõtrahitur ſub cõdõne,q̃ animo extitura eſt? Rñd. pinde eẽt,ac ſi purè cõtractũ ſit.ff.de cõd.inde.qua ſi. Vel dic q̃ nõ eſt cõcedẽdũ precisè eſſe matrimoniũ añ cõditionẽ extãtẽ:ſed eſt dicẽdũ q̃ ex futuro euẽtu pẽdet,an ſit mrĩmoniũ vel nõ:vt in præ.c.fraternitatis.in fi. ¶†Quid ſi poſt cõtractũ mrĩmoniũ ſub cõditione proteſtatur cõtrahẽs añ coitũ. q̃ nõ vult a cõditione recedere? Dic q̃ ſibi nõ prodeſt,qn purè cõſentire intelligaŧ poſtea cognoſcẽdo.extra de cõſti cũ M.de app.ſolicitudinẽ.in fi. licet ſit ar. cõtra,xxxj.q.iij.Lotharius.extra,qđ me.cã.p̃latũ.[f] ¶†Quid ſi matrimoniũ cõtrahitur ſub hac cõdõne,ſi te virginẽ inuenero ? Et vr̃ q̃ fit mrĩmoniũ. extra de condi.ap.c.j.xxxij.q.ij.ſolet.qa error talis dirimit matrimoniũ.xxiij.q.ij.§.j.nec impedit emptionẽ.ff.de cõtrahẽ.emp.alioquin.§.j.Dicit Vinc. q̃ ſi ipſa ſub cõditione contraxerit : non tenet matrimoniũ. Vel dic, q̃ talis conditio non ſuſpendit matrimonium : ſicut nec illa, contraho tecum, ſi in primo coitu mihi placueris.

d ¶ Honorantur. De hoc & đ ſeq. dixi eo.ti.p tuas. ſup ver.patruus.

e ¶Conditionem. Verbũ eſt legis ſed exponiŧ ibi condõ, i. pactio. De hac tñ q̃one & ſequẽtibus omnibus vide qđ no.eo. tit.p tuas. ĩ gl.ſed quare. & qđ ſuper ea dixi.

f ¶Prælatum . In his iuſta cã corroborat ꝓteſtationẽ.hęc ꝓteſtatio turpis eſt quę coitũ de ſe vxoriũ facit fornicariũ.tñ vide quod ſcripſi de ſpõſal. veniẽs.ij.& e.tit. tua.ſuper j.gloſ.

Bal.de conditionibus appoſitis Rubric.

Qui clerici uel uouẽtes matrimoniũ contrahere poſſunt Rubric.

g *Qui clerici uel uouentes poſſunt contrahere matrimonium[g]. Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Matrimonium cum clerico,vel votum caſtitatis faciente,an & qualiter diſſolui petatur.

SVper materia conditionũ varij poſſunt formari libel. Ex his igitur aliquos ſupponamus in materia ſponſaliorũ. ¶†Si ergo conditio ſit honeſta,ſic conci.libellus ſecũdũ quoſdã.[a] L I B.Corã &c.,ppono cõtra P.q̃ cum ipſa cotraxi ſponſalia ſeu matrimonium ſub ea conditione,ſi mihi daret c. in dotẽ vnde peto ipſam per vos cogi, vt prędicta c. mihi in dotem det,& matrimonium conſumet, & ad id ipſam ſentẽtialiter condemnari alioquin peto à vobis mihi dari licentiam cum alia contrahendi. ff.de iure do.l.j. ¶†Sed licet etiam promiſſa forma bona ſit in ſpõſalibus de futuro:vt extra eo.titu.c.iij.in prin.nõ tamen in matrimonio. qđ & ſi ſub q̃miſſa cõdõne cõtrahaŧ,nihilò min⁹ matrimoniũ tenet licet cõditio nõ impleaŧ,& ſic intelligo in eo. c. ver. niſi cõſenſus,&c. & illud,niſi quo ad hunc caſum, vbi nõ poniŧ exceptiue.nec ob.e. tũ.ſup eo. & c.ſe. qa ibi apponebaŧ cõdõ cõtra id qđ eſt de ſubſtãtia mrĩmonij,ſ.circa cõſenſum dicẽdo,cõſentio in te, ſi pr̃ me⁹ cõſenſerit.extra,de ſpõ,tuę.& c.tua nos.vñ qđ diciŧ in prin.p̃dictę formę ſeu mrĩmonij &c.nõ recte ibi poniŧ.licet pauci hanc veritatẽ aduertãt. Vel dic, q̃ cũ apponitur cõditio ĩ mrĩmonio apponiŧ p cõſequẽs & ĩ cõſenſum: & ecõtra.nã mrĩmoniũ ſolo cõſenſu cõtrahiŧ.& cõſenſus eſt ſufficiẽs cã mrĩmonij: vt xxv.q.ij.§.j.& c.ſufficiat.extra de ſpõ.cũ apud.& de ſpõſa.duorũ.c.fi.nõ ergo vr̃ referre:ſiue cõditio apponaŧ in mrĩmonio ſiue ĩ cõſenſu.vñ tale mrĩmoniũ accipio te in meã ſi mihi dederis c.nõ obligat,niſi illa c.dederit.& hoc qdã dicũt p p̃.c.ſup eo [b]. ¶†Si verò cõdõ turpis,vl ĩpoſsibilis fuerit,cõci.ſic li.L I B.Co.&c. ꝓpo.cõtra Bertã,q̃ cũ ego cũ ea cõtraxerĩ mrĩmoniũ ſub ea cõdõne ſi furtũ facerẽ,vel homicidiũ vl̃ hoſtem ĩterficerẽ vl̃ ſi cœlũ digito tãgerẽ:ipſa mrĩmoniũ p̃ textu hmõi cõditionis nõ ĩpletæ cõſummare recuſat: quare peto ipſam per vos cogi ad mrĩmonium cõſummãdũ,p̃dicta cõditiõe remota, & habita ꝓ non adiecta.extra eo.c.j.& c.vlt.ff.de cõdi.inſti. qdam.xxxij.q.ij.ſolet.& c.aliqñ. ¶†Porrò, ſi ſit cõtra ſubſtãtiã matrimonij,ſic con.lib.L I B Co. &c. hac conditione,ſi volam.nulla ſit obligatio. Ad idem de verbo, oblig.à Titio.§.fi.& ff.de contrahen. emp.hæc venditio. Non eſt ergo dicendũ talem negationem dici repetitam.ff.de leg.j.ſi quis à filio Pro caſu aũt allegatur C.de col.prædi.ciui.l.vlti.lib.xj.

ADDE videndum originaliter Oldra.conſi.ccliij.

a ¶Secũdũ quoſdam.Rof.vbi ś.cuius fuit iſte li.& duo, qui ſequuntur,

b ¶Super eo.Et hæc eſt vera,vt ſcripſi in dicta decre.iij.quæ incipit,de illis.in vlt.gl.& probatur e.ti.c.fi.in prin.vt ibi ſcripſi in præ.decre.iij.

c ¶Quòd non.Hoc dixi in præ.decre.ſup eo.Sed tu diſtingue, an ſciebat patrẽ mortuũ:vt tunc conditio ſit impoſsibilis,nõ cõtra ſubſtãtiã:& habeatur pro non adiecta.Sit aũt vera ſolut.o Vinc.cùm ignorabat,vt ibi dixi in prin.

d ¶ Honorantur. De hoc & đ ſeq. dixi eo.ti.p tuas. ſup ver.patruus.

e ¶Conditionem. Verbũ eſt legis ſed exponiŧ ibi condõ, i. pactio. De hac tñ q̃one & ſequẽtibus omnibus vide qđ no.eo. tit.p tuas. ĩ gl.ſed quare. & qđ ſuper ea dixi.

f ¶Prælatum . In his iuſta cã corroborat ꝓteſtationẽ.hęc ꝓteſtatio turpis eſt quę coitũ de ſe vxoriũ facit fornicariũ.tñ vide quod ſcripſi de ſpõſal. veniẽs.ij.& e.tit. tua.ſuper j.gloſ.

Bal.de conditionibus appoſitis Rubric.

An ſit licita cõditio in mrĩmonijs, ſi patri meo, vl̃ fratri, vel extraneo placuerit,an trahatur retro : & qd de illa conditione, ſi te virginem inuenero:vel ſi mihi in coitu placueris.

Qui clerici uel uouẽtes matrimoniũ contrahere poſſunt Rubric.

¶Eſt hoc tertiũ impedimẽtũ ĩ ordine R of.& eius fuit libell⁹, q hic hr̃, hoc ſolo mutato, q̃ ipe facit Bertã reã author facit illã actricẽ. & in hoc melius, quia & religionẽ & ſacrũ ordinẽ allegare p̃t in iſto libello, vt fecit: ſed in illo religionẽ tãtùm:cũ propter ſexũ ordinari nõ poſsit.quod ſi fieret nõ reciperet characterem, de quo ſatis ſcripſi de pœni.& remiſſ.noua.quædã.ſup gl.ij. Tertiũ aũt,qđ author ſubdit,ſ, de voto caſtitatis añ cõtractũ emiſſo,cõtra vtrũq̃ ſexũ poterit ẽt omitti. Nã certũ eſt,q̃ qui vouit caſtitatẽ abſq̃ ſolẽnitate ſacri ordinis, vel ꝓfeſſionis,ſi mrĩmoniũ cõtrahaŧ,tenet: ſed de hoc dubitaŧ,an poſsit exigere cũ diſpenſatione,vel nõ. Vide quod plenè ſcripſi e.ti, rurſus.in vlti.glo.

a *De eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium* *Rubrica.*

¶Hoc est qntū impedimētū in ordine Roff.& vides ꝙ libellus primus, qui fuit eius, per neutrū cōiugū datur. Nā vt exp̄sit Roff. qlibet de pplo poterit talē libellum offerre: alter verò cōtrahētiū cū vterq; fuit in culpa, agere, vel talem libellū dare cōtra alterum nō posset, scdm eū. qđ puto falsum propter periculū aīæ, vt scripsi eodē tit. c. fin. sup vers. tolerari nō debet īducēs. no. de re iudi. lator. in j. glo. & de p̄sum. iñ. in gl. ñ.

¶Ad euidētiam autem tituli, hoc intrepidè teneas ꝙ quatuor sunt casus in nr̄a materia, qui mr̄imoniū dirimūt: adulteriū, & fides data de cōtrahēdo, & cū adl'tero matrimoniū de fctō cōtraxit. Itē cum adulterio machinatio alterius adulterorū ī mortem coniugis cū effectu. Item sine adulterio machinatio vtriusq; cōtrahere volentiū in mortē cōiugis cū effectu: vt in decret. j. đ cōuer. īfideliū. vbi hoc vltimū scripsi in gl. nūqd & req̄rit. Quæstionem Io. de Deo, li. iiij. & est viij. de illo, q dixit se nō habuisse ad id aīm, cū fidē dedit, scripsi eo. tit. significasti. super verbo, dederit.

b ¶Dedit Lucretiæ. Mihi molestū est, ꝙ author hoc venerabile nomē accommodat adulteræ & machināti mortē innocētis. Qūo Lucretiā cōmendat Augustī. vide xxxij. q. v. ppositō. versi. Lucretiā. q aliâs est casus in nr̄a materia, qui mr̄imoniū dirimūt: adulteriū, & fides data de cōtrahēdo, & cū adl'tero matrimoniū de fctō cōtraxit. Itē cum adulterio machinatio alterius adulterorū ī mortem coniugis cū effectu. Item sine adulterio machinatio vtriusq; cōtrahere volentiū in mortē cōiugis cū effectu: vt in decret. j. đ cōuer. īfideliū. vbi hoc vltimū scripsi in gl. nūqd & req̄rit. Quæstionem Io. de Deo, li. iiij. & est viij. de illo, q dixit se nō habuisse ad id aīm, cū fidē dedit, scripsi eo. tit. significasti. super verbo, dederit.

1 cleri. con. c. j. xxxij. dist. seriatim. & c. interdixit. vel vbi posui de sacris ordinibus, potes ponere ꝙ ipse tali se religioni solēniter deuouisset: vel votū solen ne seruādæ castitatis añ mr̄imoniū sic cōtractū emi serit: & hmōi alia prosequere vt ibidem. & extra, eo. meminimus. & c. fi. & c. rursus. & xxvij. q. j. c. j.

De eo, qui duxit in matrimonium, quā polluit per adulterium[a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

a ☞Libellus qualiter sit concipiēdus contra eū, qui vxore legitima adhuc viuente contraxit cum alia.

2 Contrahenti matrimonium nunq̄ debet fraus, aut dolus prodesse, nec parti ignorantia obesse.

3 Matrimonium per errorem indebitè contractum, qualiter dissolui petatur.

4 Matrimonium viuente vxore cum alia contractū, an post vxoris obitum sit validum.

5 Promittere fidem, dare, & contrahere, in causa matrimoniali æquiparatur.

6 Matrimoniū an impediatur per impotētiā coitus.

7 Matrimonium cum secunda tenere non potest, prima viuente.

IN hoc titulo sic potes libellū cōcipere: L I B. † Corā &c. propono cōtra Titiū ꝙ ipa Berta vxore sua legitima viuēte, fidē dedit Lucretiæ[b] sciēti ip̄m aliā hr̄e vxorē, cū ea mr̄imoniū cōtrahēdi: vel cū ea de facto cōtraxit, ipsamq; carnaliter Berta viuente cognouit, vel ipsa Lucretia: vel ipse vir in mortē ipsi' Bertæ extitit machinatus: quare peto ipsos ab inui cē separari, & mr̄imoniū inter eos nō tenere sentētiaľr declarari. extra, eo. c. pe. & vlt. & c. sup eo. & c. j. & c. significasti. xxxj. q. j. si qs viuēte. ¶†Qđ si forte Lucretia ignoraret ip̄m aliā habētē, sic cōcipitur libellus: L I B. Corā &c. propono ego Lucretia contra Titiū, ꝙ licet idē T. mecū mr̄imoniū per verba de p̄nti cōtraxerit: idē tñ asserit se tpe cōtracti mr̄imoniū aliā habuisse vxorē nūc defunctā: sicq; se nō teneri ad cohabitādū mihi. Cū igitur fraus & dolus eidē T. prodesse nō debeat, nec ignorantia mihi obesse: peto ip̄m T. per vos cogi, ꝙ me debeat maritali tractare affectione. extra eo. c. j. & c. pen. extra, qui fil. sint legi. c. pe.[c] ¶†Posset em̄ ipsa in cōtrariū cōcipere sic: L I B. Corā &c. propono cōtra T. quia insc̄ia & ignara ip̄um hr̄e aliā in vxorē, cū eo de facto cōtraxi: quare peto ab eo separari: & matrimoniū per errorē sic de facto contractū per vos dissolui. extra, eo. c. j. & c. veniēs. ¶†Hinc aūt breuiter nota ꝙ si qs vxore viuēte, spōsalia vel mr̄imoniū cū alia cōtraxerit: si nec añ, nec pòst viuēte legitima illā cognouerit: nō debet separari mr̄imoniū post vxoris obitū cū alia de facto ex nouo cōsensu contractū: secus si prima viuēte, vel pòst cognouit istā: vt extra, eo. c. fi. & c. significasti. vñ innuitur ibi ꝙ si prima viuēte istā cognouerit, nō tñ sibi añ obitū illius fidē dederit, vel mr̄imoniū cū ea cōtraxerit nō prohibetur cū ea cōtrahere post mortē primæ.

5 ar. extra eo. qui fil. sint legitimi. tāta. ¶†Quid si nec

d fidē dedit, nec cōtraxit, sed solū promisit[d]. R ñ. idē

e vr̄: ar. xxij. q. vlt. iur̄i. alij cōtra. extra de fideius. c. ij. in fi.[e] Si aūt secūda ignorat eū aliā hr̄e: nec tunc tenet mr̄imoniū cū secūda cōtractū. si tñ ipsa voluerit mortua prima, cogēdus est remanere cū secūda: vt extra eo. c. j. Patet ergo ex p̄missis, ꝙ vbi non interuenit coitus cū secūda prima viuēte, nō impeditur matrimoniū cū secunda: licet cōtraxerit spon

6 salia, vel matrimoniū. ¶†Sed qd si conatus est eam cognoscere, sed nequit, quia fortè arcta erat, vt extra,

f de frigi. fraternitatis. Dicit Vin.[f] ꝙ nō impeditur mr̄imoniū cū ea propter hoc. extra de spō. ado

7 lescēs. ¶†Quid si primā nūq̄ cognouit fortè p̄uentā morte, vel religione? R ñ. dicūt qdā ꝙ licet nō tenuerit mr̄imoniū prima viuēte cū scđa cōtractū: vt extra eo. c. pe. & c. j. tñ postea cū ea poterit contrahere: quia sicut ad hmōi impedimētū requiritur carnalis copula cū secūda, ita requiritur etiā copula

g cum prima. sed Inn.[g] & alij contra: vt extra eo. c. ij.

De coniugio leprosorum.[h] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Mulier, an possit virum suum lepra percussum cogi facere ad eius cohabitationem.

2 Contrahens per verba de futuro, si postea leprosus efficiatur, an & qualr cōtractus ille dissoluatur.

LIbellus sic potest in hoc titulo formari. † Corā &c. propono cōtra P. virū meū, ꝙ licet inter nos mr̄imoniū legitimæ per verba cōtractū fuerit de p̄senti, ip̄mq; fuerit carnali copula cōsummatū: nunc quia diuino iudicio lepræ morbum incurrit: me authoritate propria à suo dimisit cōsortio, & à sua cohabitatione reiecit. quare peto ip̄m per vos cogi, ꝙ mihi cohabitet, & me maritali affectiōe pertractet, & reddat debitū cōiugale. extra, eo. c. j. & ij. xxxiij.

2 q. v. si qs vxorē. & q. vij. hi qui sani. ¶†Qđ si post spōsalia de futuro contracta lepræ morbū incurrit. sic concipietur: L I B. Corā &c. propono cōtra P. cū quo spōsalia per verba contraxi de futuro, ꝙ idē P. post hmōi spōsalia diuino iudicio est respersus lepræ morbo: ideoq; ab his spōsalibus resilire volo: nec in eo cōsentire vnq̄ propono: quare peto spōsalia hmōi authoritate vr̄a dissolui: mihiq; vobis præberi licentiam cū alio cōtrahendi. extra, e. c. vlt. extra, de iureiu. quemadmodum. & de conuersi. cōiug. ex parte. Nec enim licet à sponsalibus sine iudicio ecclesiæ resilire. extra, de despon. impube. de illis. & c. accesit.[i]

i

De coniugio seruorum[k] *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 ☞Error personæ & conditionis differunt.

2 Error personæ seu conditionis impedit & dirimit matrimonium.

De coniugio seruorum. *Rubrica.*

¶In ordine Roff. est istud secundū impedimētū, qđ vocatur error cōdōnis quo ad rubricā: sed est alius error, qui dirimit, scilicet p̄sonæ. & de vtroq; ponit author libellos, quos posuerat Rof. Et scias ꝙ tunc error cōditioni dirimit, qñ est deterior respectu cōtrahentis. Itē nō dirimit qñ nō est error in conditione, sed ex aliqua qualitate conditionis: vt quia credebatur seruus vel ancilla ecclesiæ, & est priuati: vel credebatur esse Titij, & est Seij: vel credebatur eius dominus esse pius & clemēs, & est impius & crudelis. De his satis scripsi eo. ti. c. fina. post prin. & ibi vide.

Scias

d ¶Promisit. Hoc videtur implicare contradictorium. forsan intellexit de fide iurata, vel, vt exposui post Inn. quod met. cau. ad aures. facit c. iuramenti, quod allegat, vbi dicitur ꝙ inter simplicem loquelam &c.

e ¶C. ij. in fi. Vide quod ibi no. in vlti. gl. & de iureiur. c. pe. & quod scripsi eo. tit. debitores.

f ¶Dicit Vin. In p̄c. c. fi. e. ti. qūo Hosti. cōtra hoc dictū allegat, ibi scripsi super ver. cognouit.

¶Sed Inn. Non est verū, ꝙ In n. teneat hoc: bn̄ tñ hoc recitat, sed postea ponit opinionē cōtrariam quā approbat. et idē Ho. vt scripsi in p̄. decre. fi. sup ver. eandē. & est casus in decre. ij. quæ statim allegatur ibi, c. ij.

De coniugio leprosorum. *Rubrica.*

h ¶Rof. non tractat hoc inter sua īpedimēta: sed in prī. materię spōsaliorū in tertio mēbro. Posuit aūt tē solū scđm libellū. & nihil vltra. Iustificať aūt primus libell' p no. e. ti. c. j. in vlti. gl. & xxxij. q. v. c. si quis vxorē. Ego suadeo iudici, cui talis libell' porrigitur, ꝙ in cōpellendo sano debilius vel fortius distinguat inter lepram & lepram: iuxta verba Deuteronomij, quæ habentur, qui fil. sint legi. per venerabilem. ver. rōnibus. sunt em̄ gradus in illa, vt satis patet Leuitici. xiij. per totū. & de diuersis lepris satis no. de pœ. dist. j. §. ex his. ita. ver. Moysi quoq;.

i ¶Accesit. Tenet tñ contractū sine licentia ecclesiæ: vt no. in c. de illis. in fine vlti. glossæ.

a *De natis ex libero uentre.* *Rubrica.*

¶Nauigauit author per diuersa flumina, vt huic rubricæ pararet pabulũ: vt ꝯ.patebit.& totum ad vtilitatẽ nostrã & Canonistarũ,& maximè qui materias ignorãt. De propria rubricæ materia recurrãt ad Summistas, vltra quã Hosti. in Summa plenè tractat de oĩb⁹ spẽbus agricolarum, 1 vt ẽt dixi s. de cẽ si.§.ñ. super ver. sæpe quoq;.

b ¶Porrò.Hic author sumit verba Ro.ĩ iure ciuili & ĩ actione quã statim exprimit. & est x.inter prętorias,inq;tũ loquitur de liberto.& vide q̃ author nõ prosequit̃ de vasallo.d̃ cõtraria tñ statim subdet in versi. item sæpe.

c ¶§.Prętiudiciales. Quia etiã in corporalia iura sunt res.Insti.derebus incorpo.in rubrica. in princi. hoc a respectu dicitur q̃ actio in rem,q̃ videtur potius in personã.Prætiudicialis autem dicit̃ aptitudine, non semper actu & d̃ hoc no.in p̃.§.añ fi.j.gl.ibidẽ subiectum in reo & repetita. & de hoc videibi in iñ.glo. 4

d ¶In fi.æque poni põt de qualibet alia causa seruitutis, vt in ca. 6 cũ multæ.xxv.q. vlti.& ĩ casib⁹ de 7 cre.ita quorũdã. decre. ad deliberandũ. de Iudeis. 8 Item in casu decre.licet d̃ cõiug. seruo. Itẽ in casibus, de quibus ꝯ. ver.sed & liberti. 11 Item de iure gentiũ captus in bel 12 lo iusto. j. di. iusgẽtiũ.et īsti.d̃ iure naturali gen.& ciuili.§. ius autem. 13

e ¶§.cuius.Sed qd 14 si iudicaꝛ cõtra libertũ, & ipse nõ 15 vult parere? Dicit Roffr. durum est 16 q̃ reuocaretur in 17 seruitutem. C.de lib.cã.l.solo. sub 18 dit q̃ fortè poterit castigari. ff. de iure pa.l.j.secũdũ 1 distinctionẽ not. C.de li.& ipsorũ li.l. non est ignotũ. vel cõpellitur captis pignoribus. Insti.de sa. tu. §.pe. vel imponetur mulcta à iudice.ff.si quis ius di.l.j.

f ¶Sciẽdum est quoq;.Saltat autor ad edictũ de liberali causa. & est xxix. & sunt ibi hęc verba Rof.vsq; ad ver.cæterùm.

g ¶Insti.de iure perso.in fi.& sunt quinq;: q̃ sit maior xx.an. q̃ patiatur se vendi, vt pretium participet: q̃ verè participet: q̃ emptor crẽdat eum seruum: q̃ ipse venditus sciat se liberũ. Et de his etiã dixi s.de resti. in integr. §. ñ.vltra princip. Hosti.in Summa,de ser.nõ or. §. qualiter liber. Addit sextũ quòd ipse venditor etiã sciat illũ liberum, vbi vide. ¶Vt in prę.l. rectissimè. & mihi cõpetit actio contra illũ, quẽ emendo mihi obligare nõ intendebã. q̃d procedit ex maleficio, q̃ fuit sciens & particeps, vt est dictũ. obiectio de l.in hoc iudicio.ff.communi di. locũ habet in contractu.

De natis ex libero uentre. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞Libellus qualiter sit contra rectorem alicuius ecclesiæ, natum ex libero ventre molestantem & turbantem, formandus. 1

Contra ecclesiam aliquem in seruum vendicantem, qualiter sit formandus libellus. 2

Libertum, vel vasallum habens negantem se debere aliquid nomine operarum præstare, qualiter contra eum formabit libellum. 3

Prætiudicialis in rem actio, cui, & quo casu competere dicatur. 4

Vendi se permittens ad pretium participãdum, quibus modis seruus efficiatur. 5

Agens contra seruum emptum, & negantem se seruum qualiter in iudicio formabit positionem. 6

Actio in rem prętiudicialem competit domino contra seruum obedire nolentem. 7

Seruo de possessione seruitutis proclamante, qualis actio competere dicatur. 8

Vasallus se in ingenuitatem & libertatem vendicare volens, qualiter libellum formabit. 9

Agere volens pro seruitꝰs depellendis, qualem formare habeat libellum. 10

Seruum, cui prætextu seruitiorum indebitorum aliquid est ablatum, qualiter agere debeat. 11

Liberti seu filiꝰ emancipati contra dominos vel patres ingrati, in seruitutem seu patriam potestatem sunt reuocandi. 12

Pater contra filium ingratum agere volens qualiter formabit libellum. 13

Legatum recipiens, vt filiũ emancipet, si in hoc negligens fuerit, iudicis officio est cogendus. 14

Pater filium malè contra pietatem tractante, qualiter formabit filius contra patrem libellum. 15

Emancipationis instrm, qualiter sit conficiendum. 16

Auus an possit nepotem ex filio, & pronepotem, & deinceps, emancipare. 17

Pater adoptiuus, an possit filium emancipare. 18

IN hac materia sic cõ ci.li.LIB.†Co.&c.propono cõtra P.rectorẽ talis ecclesię q̃ licet ex libera seu liberta mr̃e natus fuerim, ipse tñ statũ meũ & possessionem ingenuitatis indebitè impedit, turbat & diffamat: & me seruũ ecclesię suę dicit, non attẽdẽs q̃ ad ecclesiã pertineat libertates defendere, non aũt impugnare.

Quare peto ipsum ꝑ vos ab hmõi impetitiõe, turbatiõe,& infamatiõe cõpesci: & sibi super hoc ppetuũ silentium imponi. extra,eo.c.vno.C.de inge.& 2 ma.diffamari.xñ.q.ñ.cũ redẽptor. ¶†Si aũt ecclesia vẽdicat aliquẽ in seruũ, sic cõcipiet libellũ: LIB.Corã &c.,ppono ego T.rector talis eccl̃ię cõtra P. q̃ licet ipse nat⁹ sit ex Berta ancilla p̃fatę eccleſiæ, & quã tãq; suã ancillã ipsa possidet ecclesia, & possedit: ipse tñ eidẽ eccl̃ię tãq; seru⁹ dñe seruire, & debitas opas seu seruiles p̃stare recusat. Quare peto ip̃m ꝑ vos cogi,& ad prestandũ ipsi eccleſię opas debitas & cõsuetas,& ip̃m seruũ ipsi⁹ eccleſię fore sen- h tẽtialiter declarari: & ad hoc eũ p̃ vestrã sentẽtiã cõdẽnari. extra,eo.c.vnico.extra,de seruis nõ ord.c.vlti.extra,de cõiu.ser.licet.C. de rei vẽd. partũ. xxñ. 3 q.iiñ.liberi. ¶†Porrò b, si libert⁹ vel vasall⁹ tuus se b ꝑ ingenuo gerit: negãs se tibi debere aliquid noĩe operarũ p̃stare: potes cõtra eũ agere,& eũ in libertinitatẽ vel vasallagiũ reuocare p̃ actionẽ in rẽ prætiudicialẽ ꝑ libertinitate prętoriã: in qua sic cõcipiet libellus: LIB.Corã vobis dñe iudex,&c. conqueror de P. quẽ dico meũ esse libertũ: vel qui, cùm sit me⁹ libert⁹, se ꝑ libero gerit. vñ ip̃m in meũ peto libertũ: & operas obsequiales ab ipso tãq; à liberto meo mihi p̃stari peto. Itẽ opas fabriles siue artificiales tales,&c. quas ei tpe manumissiõis imposui, vel maiores mei imposuerũt. & ad hoc ꝑ ponopo p̃iudicialẽ in rẽ actionẽ. Hęc ꝑbant Insti. de actio. c §.p̃iudiciales c. ¶†Actor ergo sic ponet: P O.A C. 4 Pono q̃ fuisti seru⁹ meus. Si neget dicat sic: Pono q̃ tu fuisti nat⁹ ex ancilla mea. Hoc cõcesso, sequit̃ q̃ sit seruus. Insti. de inge.& ma. C. de rei vẽ. partũ. xxxñ.q.iiñ.c.fi. Itẽ q̃ passus es te vẽdi patri meo, vel mihi ignorãti ad pretiũ participãdũ,& pretium es participat⁹,& maior fuisti xxv. an. vt no. Inst. de d iure ꝑso. in fine. d & j. dicã. Itẽ q̃ ego vel pater me⁹ te manumisim⁹. xñ.q.ñ.cũ redẽptor. Itẽ q̃ recusas te esse libertũ: & geris te pro ingenuo. extra, de seruis nõ or. licet. ¶Re⁹ verò sic: P O.R E I. Pono q̃ sum i nat⁹ ex libera matre: Insti. de inge.& manu. Itẽ qd militaui te sciẽte: C. qui mil. nõ pos. sup seruis. li. xñ. Itẽ q̃ fui natalib⁹ te sciẽte restitutus. ff. de nata. resti. q̃ris. Itẽ q̃ fui seru⁹ T. & ab eo manumissus. vñ q̃ tũ ad te, me ꝑ libero gero. nã si ędes, habeo q̃ T. d̃bẽt seruitutẽ: q̃ ad eũ, eas habeo seruas: q̃ ad alios, liberas. ff. si seruit⁹ vẽ. loci. §. cui⁹. e c ¶†Sciẽdũ est quoq; f 5 q̃ qñq; quis patit̃ se vendi ad pretiũ participandũ; k f quo casu, vt fiat seruus, requirunt̃ q̃ no. in Insti. de g iure ꝑso. in fi. g quorũ si alterũ defuerit, põt in libertatẽ ꝑclamare. ff. de libera. cã. liberis. & l. q̃ sciẽs, & l.cũ pacta. C.e.nõ ideo. p̃tor ergo succurrit emptori p̃ actionẽ in factũ inductã ex edicto de libera. cã cõtra ꝑclamãtẽ, q̃ intra annũ cõpetit in duplũ. ff. e. rectissimè. & l. in totũ. & l. fi. sic ergo cõcipit̃ libell⁹: LI. Corã &c. cõqueror de P. q̃ sciens se esse liberũ, se ad p̃tiũ participãdũ venũdari passus est à T. mihi ignoranti suã cõditionẽ credẽti eũ seruũ esse: ipse ad libertatẽ ꝑclamauit, & obtinuit: cũ oĩa, q̃ debuerũt interuenire, nõ interuenerũt. vñ cùm pro ipsius emptiõe mihi cẽtũ absint: ideo peto illa mihi in duplũ solui. & ad hoc ꝑpono actionẽ in factũ inductã ex edicto p̃toris de liberali cã: vt in prę.l. rectissimè. h ¶†Actor ergo sic ponet: P O.A C. Pono q̃ 6 cẽtũ vẽdidit te mihi pro xx. Itẽ q̃ proclamasti ad libertatem. Item, quòd pronunciatũ fuit pro te. Hęc probantur. ff. eo. rectissimè. Item q̃ quãdo emi: credebam te seruum vẽdentis fore. ff. eo. liberis. & l. q̃ sciẽs. ¶Reus verò sic: P O.R E I. Pono q̃ q̃ T. me tibi vẽdidit pro decẽ sciebas me liberũ esse. ff. e. in seruo. ff. de ędili. edic. cùm emancipatũ. §. si seruus. Itẽ q̃ procurator tuus, per quẽ emisti, sciuit me liberum. ff. eo. imo. i ff. de cõtrahen. emp. in huiusmodi. i 7 ¶†Cæterũ k seruo tuo se pro libero gerente, & tibi obedire nolẽte: habes cõtra eũ actionẽ in rẽ prę- k

¶Imo. quę loquitur, cũ mandatũ fuerat procuratori de certo homine emendo tunc enim attẽdit̃ ipsi⁹ sciẽtia. secus si de incerto.

¶Cęterũ. Ingredit̃ author quintam ciuilẽ. & verba Roffre. in illa, quam statim nominat.

a ¶§.preiudiciales.Nõ obstat huic actiõi.ff.de acqui.pos.possideri.§.si seruus.vbi dicit,eũ qui est in possessione libertatis, & paratus est susci pere iudiciũ liberare hoc possideri per dñm,& haberi loco liberi quo ad quẽdã,vt possit dare ꝓcuratorẽ:vt possit esse in iudicio cõtra.l.seruus.C. de iudi.& cũ dño.ff.de iudi.vix certis.sicut aliàs,q habet tigna immissa,fungit cõmodo possessoris.ff.si ser. vẽ.l.sicuti.q̃ ad hoc, vt ibi. Item scias ꝙ hic fuit necessaria ista actio in rem preiudicialis:qa rei vẽdicatio,quę daretur contra tertiũ possidentem, hic locũ nõ habet:qa in vno subiecto concurrũt hic reꝰ & res: vt dixi ſ. versi.porrò.& patet in §. præiudiciales.

b ¶Item cõtinuatur ad ſ. proxi.p Roff.& sic est vj. ciuilis. 8

c ¶§.sacram. Verba sunt Rof. qui refert quosdã dicere dari vtilem in rem ꝑiudicialem : quia verba deficiunt:sed sub est sentẽtia. Tertiꝫ dicunt dari negatoriam. quod Azoni nõ placet. Quarti dicũt dari officium iudicis loco principalis actiõis, nõ quod actioni deseruiat. prima placet Azo.Si his eges,studeas in Roff. vbi ſ.ad hęc oĩa facit libellus formatus j.versi.proxi. 9

d ¶Dic, vt ibi. hic per Roſſr. est antepe.inter ciuiles, & in hac multũ instat Roff.dicens primo ſex necessaria in ea,quę per positiones colligas. Multa verò tractat hic Rof.quorum sum intimatione contentus. Est & primum,q̃d arguit ex nomine actionis vel accusationis.ſ.de qua ingratitudine intelligenda sit hęc actio.Remittat ad Sum. Azonis. C.de lib.& eorũ libe.& vide quod no.eo.tit.l.iñ.& regulariter propter negatum obsequium non reuocatur,nisi illud fuisset perualde necessarium.C.de libe. causa.l.solo.De aliꝭs vtrobiq̃ recurras.¶Secundò quęrit,an patronus, q manumisit pecunia recepta ab extraneo,accuset & reuocet vt ingratum? Rñdet,quòd nõ:sicut nec is,qui ex causa fideicõmissi id agit.C.de lib. & eorum li.Non ob.l.si Titius.ff.de obsequiꝭ à lib.patro.preſ.quia ibi pactum fuit factũ cũ seruo:quod pactũ nõ inducit necessitatẽ dño: & sic volũtate dicitur manumisisse.generalius obstat in auẽ.de nup.§.q̃d aũt.vbi dicitur nullũ propter aliquod supplicĩũ fieri seruũ.So.Illud in illo,qui natus fuit liber.¶Tertiò quęrit,an filius liberti ꝓpter ingratitudinẽ ſuam, vel patris reuocari possit:vide in Summa vbi ſ.ver.reuocatur.& plenius per Rof.ver.quid aũt.Quartò quęritur de filio patroni viuente vel mortuo patre propter ingratitudinem in se comissam,si paternum libertum poterit reuocare?Respondet ꝙ sic.C.de lib.& eorum li.l.fina.¶Sed vltra quęrit quis reuocet?Respondet, ꝙ pater etiam si filius emancipatus sit: quo mortuo reuocat filius.Dat simile de l.totas.C.de inof.don.¶Quintò quęritur,an filiꝭ in infinitũ competat hoc ius reuocandi? Soluit quòd restringitur ad filios primi gradus.ff.de verb.sig.sciẽdũ.in auẽ.vt liber. de cætero.§.illud.¶Sextò,quid de extraneo hærede patroni?Rñd.quòd nõ reuocat,vt sit in extraneo hærede patroni,quod in extraneo herede liberti,q habet oĩa iura extranei hoĩs.ff.de obsequi.à li.& li.l.hęres.Pla.contra vt not.in l.pe.C.de li.& eo.li.Accur.ibi pro.¶Septimò quid si pater per dita ciuitate,vel dãnatus perduellionis perdit bona sua: nunquid iura libertorum salua sunt filiꝭ.Respõdet ꝙ quicquid fuerit olim, hodie propter crimen lęsę maiestatis retinent hęc iura,& alia.C.de bo.dam.auẽ.bona.& in cor.vnde sumpta. ¶Sed quid si alio modo perdit: vt quia recepit patronus iuramentum de non nubendo, à libero vel libera:nunquid nocet filio.Hic instat Roffr.& pro filio allegat ff. de in ius vocan. adoptiuum.§.vltimò de bo.possess.contra tabu.l.iij.§. emancipatus . de decurio.l.ñ.§. nullum.de pœnis. l. crimen. ¶Et q̃d de filiꝭ Albini:dicitur.ff.de bo.damna. l. vltima.§. sed & si plures.et quod de honoribus dicitur. ff. de mu.& hono. l.& qui ob negotiũ. §.quod pater. C. de inoffic.testa.si qs suo.& de pœ. fancimus.& ff.de sena.l.filiam. Ad contrarium & ad propositũ. ff. de iure pa. qui contra.C.de quæstio. l. diuortio. ff. de inter.& rele.l.iij. dicit distĩgui posse in qualitate filiꝭ & tempore, si sit in potestate,illa durante repellat omnino,si pater mortuꝰ esset, vel illi emancipati admittãtur.Facit ff.de bonis liquæritur . de bono.possess. contra tab.l. iij.§. si emãcipatus.Adidem ff.de bo. lib.si filius.§.fi.vel secũdũ eũ distinguaẽ inter filios natos cùm adegit,& natos post:vt primi non perdant;secundi sic.

iudicialem ciuilem, per quã eum in tuã potestatem & dominiũ vẽdicabis.de qua in arbore nil dicitur. sic ergo libellus cõcipiẽ:LIB. Coram &c. cõqueror de P.q cũ sit seruus meus, se tanq̃ liberũ gerit: & mihi vt dño suo obedire recusat.vñ peto ipsum iñ seruitutẽ meam subiñci:& vt mihi tanq̃ dño suo obediat cogi & condẽnari.& ad hoc ꝓpono actionẽ in rẽ præiudicialẽ.Insti.de acti.§. præiudiciales.[a] ¶Actor ergo sic ponet: P O.A C.Po. ꝙ sum tuꝰ dñs.Itẽ ꝙ es seruus meus.si hoc negat :descẽde singulariter ad ea, q̃ faciunt aliquẽ seruum alicuius:vt Insti.de iure perso.ff.de sta.ho. libertas. & l. seruorum.Item ꝙ te pro libero geris.Itẽ quòd mihi domino obedire recusas.ff.de liberali causa.quod aũt. & l.licet.& l.igitur. C. de proba.si de possessione. & l.ius eius. ¶Reus verò sic:PO.REI.Pono quòd sum natus ex tali muliere.Item ꝙ illa libera est. Insti.de inge.& ma.xxxij. q.iij.c.fin. & prosequatur modos,quibus quis censetur liber. Si aũt est seruꝰ, dicat:Itẽ ꝙ sum seruus T.ff.q̃ ap.sit. si procur. & vide ſ.de feu.§.fi. ¶†Itẽ[b] sępe seruus de possessiõe seruitutis proclamat in libertatẽ, vel adscriptitius, vel cẽsitus, vel vasallus tuus se dicit ex toto liberũ: nec tenetur tibi in aliquo respõdere. vnde datur eis contraria prejudicialis in rem ciuilis,de qua in arbore actionum agitur. Sicut enim dño datur directa, vt ſ.versi.proxi.sic istis dabitur contraria:quia eadẽ est causa ligandi & soluendi.ff.de verbo.obliga.inter stipulantem.§.sacram.[c] de pæni.di.j.verbum.In seruo ergo sic libellus cõcipitur:LIB.Corã &c.conqueror de P.qui cũ sim in possessiõe libertatis, vel cũ sim liber,ipse me impedit,& meũ statum infamat,dicendo me seruũ suũ:vnde me in libertatẽ vẽdico:& ago contra eum,ne amodo me in libertate mea impediat:& ne statũ meũ diffamet, ꝓponens actionem cõtrariã in rem prejudicialẽ. ¶In adscriptitio verò sic cõcipitur: LIB. Corã &c.cõqueror de P. qui me dicit adscriptitiũ seu censitũ seruum esse,cũ tñ sim liber & ingenuus. vnde me ipsum in ingenuitatẽ & libertatem vendico:& ad hoc ꝓpono &c.¶†In vasallo verò sic:LIB.Corã &c.conqueror de P.qui me dicit vasallũ suũ esse,vel mihi talia seruitia imponit,quę sibi nõ debeo facere:cùm sim liber & ingenuꝰ.vñ me ad ingenuitatẽ & libertatẽ vẽdico,& ad hoc ꝓpono,&c. Alĩ verò dicũt ꝙ datur vtilis in rẽ ꝑiudicialis : qa nunq̃ inuenitur cõtraria in rẽ,sed ꝓsonalis, sicut cõtraria negotiorũ gestorũ,vel contraria mandati,vel depositi, vel cõmodati. ¶Tertiꝫ dãt negatoriã.ff.si seruitus vend. sicut respon.j.Quarti dant officiũ iudicis. C.lib. xj. in qui.cau.colo.cen.l.ñ.& secundũ has opiniões sic cõcipiẽ libellꝰ:LI.Corã &c.cõqueror de P.cui cũ nõ sit ius dicere me seruũ suũ vel adscriptitiũ, vel cẽsitũ,vel exigere à me adiutoria,reditus, seu seruitia.& specifica ea.cũ liber sim,& ingenuus,ago contra eũ,ꝙ cesset amodo,& mihi seruitia talia, adiutoria seu reditus non imponat,vel ne me in libertate mea impediat,vel statũ meum diffamet . & ad hoc ꝓpono vtilẽ negatoriam,vel officiũ iudicis : vt ſ. 10 de cen.§.ñ.ver.vasallus.¶†Si verò vis agere ꝓ huiusmodi seruitiꝭ depellẽdis,sic cõcipies libellũ .Corã &c.cõqueror de P.cui cũ nõ sit ius imponendi, petẽdi,seu exigẽdi à me talia seruitia,adiutoria, reditus:cũ sim homo liber & ingenuus, peto ꝙ cesset ab impositiõe seu exactione taliũ adiutoriorũ, seu seruitiorũ vel redituũ,& ad hoc ꝓpono,vtilem ne- 11 gatoriã,vel officiũ iudicis.¶†Si aũt iam esset ei aliquid ablatũ prętextu istorũ seruitiorum, sic libellũ concipiet:LIB.Corã &c.cõqueror de P.cui cũ nõ sit ius exigere,petere,seu imponere talia seruitia,iꝑ mihi imposuit & exegit à me tantũ,q̃d æstimo cẽtum:vnde ago cõtra eũ,ꝙ exacta mihi restituat, & cesset in futurũ exigere,petere,seu imponere,& ad hoc,&c.vt ſ.in ꝓximo libello.ff.si seruitꝰ vẽ.sicut. §.j.C.li xj.in qui.cau.co.cẽ.l.j. ¶Actor sic ponet: P O.A C.Pono ꝙ natus fui ex libera matre. Item ꝙ sum lib.Hoc cõcesso,patet ꝙ nõ est adscriptitiꝰ. C.de agri.& censi.satis.Nec est cõtra.C. de episcopis & cleri.si quis presbyter.& l.quisquis .Item ꝙ sum liber ex toto,& absq̃ omni seruitio. ¶Reꝰ verò sic:P O.R EI.Pono ꝙ es seruꝰ meus.Itẽ quòd per duas scripturas te obligasti in meum adscriptitium.C.de agri.& censi.cùm scimus.Item ꝙ appareret recognitio scripta.xij.q.ñ.lõginquitate. Item ꝙ debes mihi reditus omni anno præstare. ¶Contra corrumpentem verò animum serui tui cõcipies libellũ vt suprà in tit.de seruis non or. ¶Itẽ de ma- d numissione dic vt ibi.[d] ¶†Sed liberti vel filiꝭ emancipati contra dominos vel parentes ingrati reuocãtur in seruitutẽ,vel patriã potestatem per actionẽ 12 seu accusa.ingrati.quę ciuilis est.C.de lib,& eo.li.l. j.xij.q.ñ.liberti.j.C.de ingra.li.l.vnica.in qua sic libell9 cõcipiẽ.[e] LIBELLVS.Corã &c.cõqueror de P.liberto meo,q mihi talẽ iniuriam intulit;puta, e

e ¶Concip.Roffre.cuius fuerunt verba superiora, & iste libellus: quia in eo de accusatione, quam præmiserat, nulla fit mentio,obiñcit de legibus infrà allegatis,quæ innuunt accusationem proponendam contra libertũ ingratum.Respondet reuocationem fieri per actionem ingrati:quæcunque litera recipiatur,in l.penultima.C.de liber.& eorũ libe. Litera enim ingrati actio,pro alia facit litera,quibus ingratis, exponit scilicet libertis.& dicit textus quòd competit actio :sed non dicit quæ : & tunc dicendum est quòd per actionem ingrati, & non per accusationem: quia tunc inscriptio esset necessaria.ff.de priua.delic.l.fina.Non obstat. §. patronus.infra allega.quo dicitur,quòd patronus accusat:quia illud exponitur,id est agit.Et quòd sic intelligi debeat,patet : quia procurator ibi admittitur ex parte agentis & defendentis.Nec est nouum,quòd accusatio pro actione ponatur:vt ff.de inoffic.testamen.posthumus.§.quis . & C. de inofficio.testamen.in arenam.Sed fatetur quòd in actione est opinio. vnde licet Roffre.in libello proposuerit solum actionem ingrati. Author adiunxit alias duas,scilicet de vtili actione in rem.Et hoc placuit Placen. ad instar donationis ab ingrato donatario reuocandæ : vel quæ facta esset sub modo non seruato,vel causa mortis,vel sponsalitiæ. Facit per ordinem.C.de reuocan.donatio.l.his solis.de donatio.quæ sub modo.l.prima.de donatio.causa mortis.l.qui mortis.& de donatio. ante nupt.l.cùm veterum . ¶Quod additur de officio iudicis, adiuuatur, vt sicut filia & ancilla, petit per officium iudicis liberari . C.de episcopali audientia. l.si lenones.ff.de conditionibus & demonstrationibus.l.si cui. & sicut filius impie tractatus à patre id petit:vt in sequenti versiculo dicitur,vt cõtrariorum sit eadem disciplina, fiat reuocatio libertatis : sicut fit eius

datio.ad quod facit l.prima.C.de liber.& eorum liberis. inquantum dicit iudicium extraordinarium pręberi.& hãc tenet Accur.in l.penultima eodem titulo.vbi has tres recitat.Et idem facit & tenet in lege vna.C.de ingra.libe.

a ¶L.vnica Ibi ſunt verba prædicta, acerbum conuicium,vel acerbam iniuriam. & ſecundùm Roff.includuntur illa, per quæ poteſt donatio reuocari quę habentur extra, de dona.c.vlti.& C.de reuo. dona. l.final. fortius illa,per quę poſſet exhæredari: quæ habentur in authentica vt cũ de appellat. cog .§. cauſas. & not.de iureiurã. Quinta uallis. ¶Quęrit Roffre. an propter ingratitudinem erga matrẽ pater reuocare poſsit.quod videtur: quia textus illius l.ponit plurale, ſ. parentes. Facit ff. de in ius vocan. parentes. ff.deprocura.fur. a l.furioſè.ff.de obſequĩs à libe.& libe.prima. §.fina. Inducit authoritates diuinę Scripturę de patre & matre honorandis. In contrariũ b adducit quòd nõ habet filios in poteſtate.Inſtitutio. de patria poteſtate. §.ius.ff.de ſuis & legi.l.penultima . Soluit quòd non poterit reuocare ,eſt tamẽ ille pro motu iudicis grauiter puniendus. C. de patria poteſta. ſi filius. & l.congruenti⁹. quę loquitur in matre . & dic vt ibi.

me verberauit;vel turpia verba mihi dixit:puta latronẽ,vel cucurbitã me vocauit, vnde peto eũ reuocari in ſeruitutẽ.& ad hoc propo. ac.ingrati, vel vtilẽ ac.in rẽ,vel officiũ veſtrũ.C.de lib.& eo.li.l.pe.& fi.ff.de ꝓcurato.ſed & hęc perſona.§.patron⁹. ff. de obſequĩs.per proc. xij. q.ij.octaua.& quatuor c.ſequen. ¶Ac. ergo ſic po. P O. A C. Pono ꝙ fuiſti ſeruus meus.Item te manumiſi.Item quòd liberavoluntate te manumiſi. Itẽ ꝙ fui tuus dominus:& ſic potui manumittere.Item ꝙ ſum pater tuus. C.de liber.& eo.li.l.j.C.de operis li.l.ij.& l.cerdonem.ff.de ritu nup. ꝓxi.mi.Itẽ ꝙ mihi denegaſti alimenta.Itẽ ꝙ me verberaſti:vt in prę.l.Item ꝙ illam ingratitudinem proſequor. ſecus ſi remiſiſſet, ff. ad Syllania. ſi quis in graui.ff.de adimen.leg.qđ ſi inimicitię. C.de reuo.do.l.fin.rĩ. j.& l. his ſol.¶Reus verò ſic:P O. R E I.Pono ꝙ T.fuit in ſolidum dominus meus, & ego in ſolidũ ſeruus eius. Itẽ ꝙ ipſe me manumiſit. Itẽ quòd remiſit mihi illam iniuriã. Inſtitu. de iniur. ad fin. Item quòd me extra neceſsitatẽ manumiſit.

13 ¶†Porrò ſi filius ſit ingratus ſic cõcipi.libel.L I B. Co.&c.cõ.de P.filio meo,quẽ emãcipaui: et ipſe extitit ingratus:qa mihi acerbum conuicium dixit, vel me verberauit,vel mihi atrocẽ iniuriã dixit.vñ filiũ ipm in meã poteſtatẽ reuocari peto.& ad hoc propo.ac.ingrati,vel officium iudicis, qđ melius eſt. C. de ingra.lib.l.vnica.[a] ¶Actor ergo ſic ponet P O. A C.Pono ꝙ fuiſti in poteſtate mea.Item ꝙ te emãcipaui. Item ꝙ corã legitima perſona. Item ꝙ fuiſti mihi ingratus. C.de ingra. lib. l. vnica. ¶Reus verò ſic: P O. R E I. Pono ꝙ ſemper bene ſeruiui tibi. Item ꝙ illam offenſam mihi remiſiſti. ¶Si autem velit quis reuocare donationem à donatario ingrato,conci.lib.vt ſ.in tit.de dona. ¶De homagio autẽ quid iuris ſit,vide ſ. de feud.§.ij.& iij.[b] ¶†Et quia 14 hic de emancipatione loquimur,ſcias ꝙ ſępe alicui aliquid legatur,vt filium emancipet: is verò legato recepto emancipare non curat, vnde ad hoc iudicis officio eſt cogendus. ff.de conditio.& demonſtra.ſi cui legatum.& tunc libel. ſic conci. L I B.Corã &c. con.de P.patre meo,cui cùm fuerit legatũ relictũ in teſtamento Titij vt me emanciparet. legatumq; ipſum agnouerit,ipſe me emancipare recuſat:vnde peto ipſum cogi,vt me emãcipet. & ad hoc propono officiũ iudicis:vt in prę.l.¶Ac.ergo ſic ponet P O. A C.Po.ꝙ ſum filiꝰ tuus.Itẽ ꝙ ſum in tua ptãte.Itẽ ꝙ T.tibi legauit c.Itẽ ꝙ ideo legauit,vt me emancipares.Item ꝙ illud legatum agnouiſti.Item ꝙ volo emãcipari.Hęc probantur in prę.l.ſicut.ff.de adop. non poteſt. Reus verò ponat e contra. ¶†Eodem etiam modo coget filius patrem emancipare,ſi contra pietatem ipſum malè tractet[c]: vt ff. ſi quis à patre ma.fue.l.fi.& tunc ſic conci.lib.L I B. Corã &c. cõ.de P.patre meo,qui me contra pietatẽ paternam malè tractat quotidie,abſq; qualibet offenſa me acriter verberando,& fame inhumaniter affligẽdo:quare peto eũ per vos cogi, vt me emãcipet: & ad hoc propo.iudi.of.vt in prę.l.& C.de pa.po.ſi filius. & l.ſeq.& l.nec filium. & l.ſequen. ¶†Emãcipationis autem inſtrumentum hoc modo conficietur.

c ✠INSTRV.EMANCIPA.[d] T. in p̃ſentia talis iudicis conſtitutus,P.ipſius filiũ ibidem prę ſentem hoc volentem & petentem à ſe emancipauit, & à ſacris ſui patris eum penitus relaxauit: nec-

b ¶Et iij. Hic & verſic.ſeq.proſequitur verba Ro. vbi de offi. iudi.

c ¶Malè tractet. Alios duos caſus 16 ſcripſi,de reſtitu. in integ.conſtitutus. poſt princi-

d ¶Inſtrumentum emãcipatiõis.Ro. parte vij.for. vj.

e ¶Iubemus.Circa prędictas formas additur quęſtio talis: Pater in inſtrumento emancipationis ante decretum iudicis ſic dicit : retento ſibi vſufructu in omnibus rebus & bonis per ipſum filium emancipatum quomodolibet acquirendis:quem vſumfructum remittere non intendit. demum in decreto ponitur,quòd omnibus & ſingulis ſuprà dictis ſuam authoritatem interpoſuit.& decretũ,& illa omnia & ſingula decreuit legitimè facta forè.Quęritur,an talis retẽtio de iure teneat.Et videtur ꝙ non de iure maximè ſub forma p̃dicta:cùm certum ſit in acquiſitis poſt emancipationẽ per filium patrẽ nullum ius habere. ff. de ver.ob.ſi filius.deſti. ſeruo.l.vlt.Et dicit propter hoc inuẽta æquitas collationis,ꝙ emãcipatus cõferat ſuis,qui in ptãte manſerũt,id,quod pater eis quęſiuiſſet,ſi in ptãte mãſiſſet.ff.de colla.bo.cũ emancipatus.§.fi.& in remuneratione huius libertatis debetur pręmiũ patri per filiũ.C.de offi.prętо.l.j.& ibi not. ſup Rubrica.Incipit em̃ habere patrimoniũ,qui priꝰ poterat habere peculiũ non à ſua manu,& paterne nexibꝰ poteſtatis penitus exemit,& dimiſit eundẽ,ita vt abſq; patriæ poteſtatis obtentu poſsit ex nunc teſtari,agere,cõtrahere,ac paciſci,& omnia & ſingula tã in iudicio q̃m extra facere ac liberè exercere, q̃ quilibet paterfamil.liber homo ſui iuris facere,& exercere poteſt: qua quidam emancipatione facta,dictus T. in præmium emancipationis eiuſdẽ dedit & tradidit eidẽ P.talem domum in tali loco ſitã:cuius cõfines ſunt, &c.cum omni iure & actione ex ipſa re,aut ipſi rei modo aliquo pertinẽte:conſtituens ſe rẽ ipſam deinceps prędicti P.nomine poſsidere, donec ipſius rei poſſeſsionẽ acceperit corporalẽ,quã accipiendi ſua authoritate,& acceptãret:nendi deinceps licentiã omnimodã dedit,promittẽs per ſe ſuoſq; hæredes dicto P.eiꝰ filio à ſe emãcipato,pro ſe ſuiſq; hęredibus ſtipulanti prędictas emancipationem & donationem ac oĩa & ſingula prędcripta firma & rata habere & tenere,& non contrafacere,vel venire aliqua ratione,vel cauſa ſub obligatione omniũ bonorũ ſuorũ.Quibus omnibus ſic peractis,dictus iudex ſuã & cõmunis Bononienſ.authoritatẽ interpoſuit,& decretum.Præmiſſa forma probatur Inſtit. quibus mod.ius pa.po.ſolu.§.prętерea.& §.ſequẽ. ff.eo.l.ñ.& l.magiſtratus.& l.emancipati.C.de col. filiæ.C.de emancipa.nec auus.& l.nec liberis. & l. non nudo.C.de adop.adoptatum. vel ſic concipiť.

✠FORMA. Ego A. emancipationis huiuſmodi inſtrumento,mea & tua voluntate concorditer,prę ſente,& authoritatem præbente tali iudice ordinario à manu,& poteſtate mea dimitto,atq; à paterna poteſtate libero te B.filium meum,vt deinceps tui iuris & paterfami.exiſtens,licentiam habeas teſtandi, agendi.cã mortis donandi,& etiam inter viuos contrahendi in iudicio,& extra faciendi quę patrifamil.licita ſunt de iure:remittens tibi illud emancipationis pręmium,quod competit emancipantibus in dimidia vſusfructus rerũ aduentitiarũ: quæ omnia,&c. Vltimò ſic dicatur:Acta ſunt hęc patre & dicto filio cõſentientibus & volẽtibus , & dicto iudice ſuam authoritatẽ pręſtante.Et demũ ſubſcribant pater & filius,vt ſuprà de edi.inſtrumẽ.§.porrò.verſi.donatio autẽ.quod ſecurius erit. argumen. C.de adop.l.fin.C.de fide inſtrumen.emancipationem.Hæc forma probatur in prę.concor.Et bene dixi de iudice ordinario,nam magiſtratus municipalis ad hoc ſufficere non videtur.ff.de emancipatio.magiſtratuũ.C.eo.l.j.ff.de munici. ea, q̃. & hoc cùm filius maior eſt ſeptennio:quia minor ſeptennio emancipari non põt,niſi imperialis interueniat e authoritas. C.de emancipa.iubemus.[e] ¶† Et ſcias, 17 ꝙ etiam auus nepotem ex filio, & pronepotem, & deinceps,emancipare poteſt.quod verum eſt,ſi illum habet in ſua poteſtate:aut ſi ipſe nepos natus, vel cõceptus erat,prius quã pater eiꝰ emancipatus eſſet:vt in prędicto §.prætерea.& §.ſeq.& eodem tit.§.fi.ff.eo.ſi pater.& C.de emancipa.& l.pe.& fi. 18 ¶†Itẽ pater adoptiuꝰ emãcipare põt, vt in præd. l.adoptatum.& ff.eo.nonnunq̃.& l.ſeq.Inſtrumẽtum aũt manumiſsionis habetur ſuprà de ſeruis nõ ordinan.Inſtrumenta verò adoptiõis & arrogationis infrà in tit.de cogna.legali.ponemus.

ff. de ver.ſign.paterfa. C.de inoff. teſta.l.vlt.in fi.Iuſtinianus etiã hac cã voluit in l. cũ oportet.C.de bo. q̃ libe. §. pen. ꝙ pater haberet medietatẽ bonorum ex cauſa aduentitia q̃ſitorũ,durãte patria poteſtate. Ad idẽ Inſtit. ꝙ quas pſo. nob. acquir.§.j. Circa retentionẽ autem aperte videtur ꝙ pater ius nouum ſibi acquirere voluerit:ſed qđ ſibi cõpetebat nõ remittere: ſicut de cõfirmante & in nouante dicit . de confirma. vti. vel inuti. cũ dilectæ. de priuileg. c. qa intentionis .ff. de iuriſdict. omniũ iudic.l.& qa . Nil ergo operatur illa retẽtio:cũ nullũ ius ſibi cõpeteret in quęrendis: vt dictũ eſt ſuprà & ſic fuit inutilis. Ad idẽ.ff.đ euict. l.minor.§.fi.de cõtrahẽ.empt.l. pacta.§.fina.qui eſt aliàs ff.de vſufru. l.ſub cõditiõe . & ff.de lega.j.l. ſi qs legauerit fundũ. Et videtur quòd in hac retentione fuerit error iuris, qui aſs impedit obligationẽ.ff.de ope.liber.l.cerdonẽ.de fideiuſſori. l.ſi qs poſtq̃ . & ff.de lega.j.l.vidẽdum.

ADDE videndum originaliter Old.cõſil.ccxiij.

Bal. De natis ex libero uentre. Rubr.

f *De cognatione ſpirituali.* ſ *Rubrica.*

Libellus

In præiudiciali de ſeruitutibus.Item contra vaſallum,& ecõtra. Item inſtrumentũ emãcipatiõis.Item infans nõ emancipatur.hic G.

De cognatione ſpirituali. Rubrica.

¶Iſtud eſt decimum impedimentum in ordine Rof.& duos ex infrà ſcriptis libellis poſuit. Alij ex practicis authoribus in libris practicis materiã non tractarunt.Mihi autem non placet,quod author hic prin.huic attinẽtiæ dedit affinitatis nomen,ponderato quid eſt affinitas,de quo in arbo-

re. Quęstionem, an contrahatur ſpiritualis cognatio cum Iudæo, Pagano vel hæretico baptizante, vel leuante, vide ſuper regula, ex eo non debet. lib. vj. Item an compaternitas contrahatur per procuratorem, vide ſuper regula, poteſt quis. lib. vj.

a ¶ Contracta nō eſt. Quia inter illos nō eſt paternitas, nec compaternitas, nec fraternitas: ad quę tria reſtringitur ſpūalis cognatio: vt ſcripſi eo. titu. ſup rubric.

b ¶ Et ij. Etiā quintus caſus dirimēs ſcilicet inter baptizatū & vxorē leuātis prius cognitā. eo. titu. c. j. lib. vj. Alij quinq; ſunt in baptizante. & ſic ibi x. Idē in ſacramēto confirmatiōis: vt ibi. & ſic ſunt xx. caſus, quos numerauī ī ſumma quarti lib.

c ¶ Mrimoniū. Et ſic eſt hodie terminatū. e. tit. p ca techiſmū. libr. vj.

d ¶ Et c. ſeq. Hoc patet in prę. decr. in fi. co. lib. vj.

e *De cognatiōe legali. Rubr.*

¶ Hoc eſt xiij. & vltimū impedimentū, qđ ꝓſequtur Roffr. vbi etiā poſuit libellū primū hic deſcriptū: vſus tñ fuit verbo adoptiōis, vbi author arrogationem ponit. Et de materia vide qđ poſt Hoſtiē. dixi ſup Rubr. Optabat tñ ipſe hanc a ꝓhibitionē p eccleſiā tolli: vt ſcripſi eo. ca. vno ſuper j. gl. Itē ſciendū ꝙ Roff. vbi ſ. ponit quaſdā ꝓhibitiones ciuilis iuris, quas ius canonicū nō approbauit: ſicut illā C. de interdi. ma. inter pu. & tuto. & curatorē iporūq; liberos. Bona tñ fuit legis conſideratio cū dāno pupilli vel pupillæ etiā factæ adultæ ſubuerteretur adminiſtratio, vel ipſi⁹ rō. ff. de ritu nup. libertum. §. Senatus. & tñ, vt ibi patet. & C. ti. prædicto. l. curatorē ſuam filiam bñ pōt tutor vel curator dare ſuo pupillo vel adulto diuerſi iuris. Rō no. in prę. l. curatorē. quę ſtat in hoc, ꝙ fœmina nurus fortius timeret maritū & ſocerū in petenda ratiōe adminiſtratiōis, quàm maſculus gener vxorē & ſocerū. Alia prohibitio eſt inter ſenatorē & libertam ꝓpter ſenatoris nobilitatē, & libertæ vilitatē. ff. de ritu nup. l. Iulianus. C. de nup. l. vxorē. Ius canonicū in quacunq; dignitate cōſtitutum permittit contrahere, etiā cū viliſſima perſona. Ad quod etiā facit in auc. vt liber. de cętero. colla. vj. Itē lex ꝓhibet relictā cōtrahere intra annū lugubrē, duplici motiuo: canō. aūt hoc permittit. De quo ſatis habeť de ſecūdis nupt. c. pe. & vlti. Et vide qđ de his ꝓhibitionibus ibi ſcripſi ſuper vlti. glo.

¶ Cùm prætor. Sed ad hoc rndetur, ꝙ ille canō dicit illas leges venerādas, Pro Gul. tñ facit, ꝙ inutilis erit talis ſeparatio. nā diſſoluta adoptiōe p emācipationē, ſtatim in die diuortij poterit reformari p nouū contractū: imò per literā cōſiſtere, quā poterit dare. Plus attē tari poſſet, ꝙ ſoluta adoptiōe, fine nouo cōtractu ſtaret matrimoniū. qđ planè ſonat textus. Itē facit pro eo: qa illa, quæ optam⁹ tolli, vt dixi, & remiſi hoc ſuper rubrica, non decet, nec expedit ampliari. facit regula, odia. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 ☞ Spiritualis affinitas impedit & dirimit matrimonium.
2 Impedimenta affinitatis multa ex ſuſceptiōe infantium de ſacro fonte proueniunt, quo ad caſum matrimonij.
3 Affinitas ex ſuſceptione infantium de ſacro fonte multipliciter conſideratur. & nu. ſeq.
5 Spiritualiū parentū filię & filij ante, vel poſt cōpaternitatem geniti, an poſsit legitimè coniungi.
6 Compater an poſsit vxore ſua mortua matrimonialiter iungi cum vxore ſui compatris.
7 Filius ſacerdotis non poteſt cōtrahere cum ea, quā pater ſacerdos baptizauit.

SPiritualis affinitas impedit & dirimit matrimoniū: † vt extra. e. c. j. & pen. Si ergo Lotharius ſuſcipit Titiā filiā Bertæ, vel ecōuerſo, de ſacro fonte, ex hoc multa affinitatis impedimēta ſurgūt. ¶ †Primò inter ipſum Lotharium & Bertā: tūc ſic libellus cōcipietur: L I B. Corā &c. ꝓpono cōtra Bertā, ꝙ licet filiā eius Titiam de ſacro fonte ſuſceperim: vel licet ipſa filiū meū Sēproniū de ſacro fonte ſuſceperit: tñ inſtigante diabolo ad nefarios amplexus cōuertimus nos ipſos, de facto matrimonialiter viuēdo in noſtrarū periculū aīarū. quare peto matrimoniū ſic de facto cōtractū p vos diſſolui, & diſſoluēdū eſſe ſentētialiter declarari: vt xxx. q. j. de eo, extra, eo. veniēs. C. đ nup. ſi qs alūnā. in fi. ¶ †Secūdò cōtrahit inter Lotharium & Titiā, quā tenuit in baptiſmo. vñ ſic cōcipit libell⁹: L I B. Corā &c. ꝓpono cōtra Titiā filiā Bertę, ꝙ licet olim eā de ſacro fonte leuauerim, diabolo tñ inſtigāte me de facto ſibi duxi mrimonialiter copulādum in noſtrarū periculū animarū. quare peto, & cętera: vt ſ. in p̄dicto cap. de eo. & in p̄dicta l. ſi qs alūnam. ¶ †Tertiò inter Titiā filiā Bertæ & Sēproniū filiū Lotharij: & tūc ſic libell⁹ cōcipiet: L I B. Corā &c. ꝓpono ego Sempronius cōtra Titiā filiā Bertæ, ꝙ licet Lothari⁹ pr̄ meus ipſam olim de ſacro fonte leuaſſet: tñ diabolo &c. vt ſ. ꝓxi. vt extra, eo. c. j. & c. pen. xx. q. iij, nō oportet. & c. ſup quib⁹. ¶ †Sēpronius tñ & frater eius poſſent cōtrahere cum ſorore Titiæ ſi cōpaternitas cōtracta nō eſt. [a] nā ſpiritualiū parentū filię & filij ante, vel poſt cōpaternitatē genitī, poſſunt legitimè cōiungi; prętер illā perſonam, per quā cōpatres ſunt effecti: vt in eiſdē c. ¶ Lotharius etiā poſſet cōtrahere cū ſorore Titiæ filiolę ſuę: vt xxx. q. iij. illud. ¶ †Quartò, qa mortuo Lothario Teberga eius relicta nō pōt cōtrahere cū viro p̄dictæ Bertæ poſt mortē Bertę: & tūc ſic cōcipit libellus: L I B. Coram vobis &c. ꝓpono ego Teberga vxor ſeu relicta quōdam Lotharij, ꝙ poſt matrimoniū inter ipſam & dictū Lotharium virū ei⁹ quōdā carnali copula cōſummatū, idē Lotharius Titiā filiā Bertę & Martini de ſacro fonte leuauit: verùm dictis Lothario viro meo & Berta vxore Martini viā vniuerſę carnis ingreſsis, me de facto eidē Martino inſtigante diabolo matrimonialiter copulaui in noſtrarū periculū animarū: quare peto, &c. vt ſu prà, extra, eo. maritus. xxx. q. iiij. ca. j. & ij. [b] ¶ †Porrò filius ſacerdotis nō poteſt cōtrahere cum ea, quā ipſe pater ſacerdos baptizauit. vnde ſic cōcipit libellus: L I B. Corā &c. ꝓpono cōtra P. ꝙ licet H. ſacerdos pater meus ipſam P. per baptiſmi lauacrū Chriſtianā feciſſet eā in fontibus baptizādo; inſtigante tñ diabolo de facto me ſibi matrimonialiter copulaui. quare &c. vt ſ. extra, eo. ex literis. xxx. q. prima. oēs. & c. nō debet. & q. iiij. ſi qs vnius. ¶ Eodē etiā modo potes formare libellū in eo, q tenuit in toto catechiſmo: vt in eo. ca ſi qs. & no. extra, eo. cōtracto. & xxx. q. j. ca. j. de cōſe. di. iiij. in catechiſmo. licet qdā dicant tūc nō dirimi mrimoniū. [c] Itē eodē modo potes cōcipere libellū in eo, q tenuit in
d cōfirmatiōe: vt in p̄dicto cān catechiſmo. & c. ſeq. [d]

e *De cognatione legali.* [e] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter ſit in materia cognationis legalis cōcipiendus.
2 Matrimonia nō iure fori, ſed de iure poli tractari dicuntur.
3 Inſtrumentū qualiter de adoptione cōficiatur.
4 Adoptari an poſsit quis loco nepotis.
5 Filius adoptiuus agens de hæreditate inteſtati patris, qualiter formabit libellum.
6 Arrogatiōis inſtrumentū qualiter ſit cōficiendum.

1 INhac materia ſic potes cōcipere libellum: † L I B. Corā &c. ꝓpono cōtra Bertā, quòd poſtęq; pater meus ipſam in filiā ſuā arrogauit, cū ea fui matrimonialiter arrogatiōe durāte cōiunctus: quare peto matrimoniū ipſum, vt pote cōtra iuris ꝓhibitionē cōtractū, diſſolui & dirimi, & diſſoluēdū fore per vos decerni & declarari: mihiq; licentiā dari cū alia denuo cōtrahēdi. extra, e. c. vno. xxx. q. iij. ita diligere. Inſt. de nup. §. ſed ſi qua. ff. de ritu nup. p adoptionē. Ideo aūt dixi de arrogata: qa oēs doctores in hoc conueniunt. In adoptiōe aūt dicunt quidā, & malè mrimoniū nō impediri. qđ dic vt no. in p̄dictis iurib⁹.
2 ¶ †Verūtamen licet ſecundū p̄dictas leges, & ſecūdū opinionē H. hoc impedimentū impediat, & dirimat mrimoniū: mihi tñ nō vr̄ ꝙ dirimat, ſecūdū canones: tñ qa hoc impedimentū nō eſt perpetuū, ſed temporale. ſ. durante arrogatione, vel adoptiōe, ſaltē inter collaterales: vt in prę. l. & extra, eo. c. vnico. tñ qa matrimonia nō iure fori, ſed de iure poli tractantur. x. diſt. c. j. & ij. q. iij. hinc colligitur. quos enim Deus coniunxit, homo nō ſeparet: vt xxvij. q. ij. ſunt q dicūt. & c. ſcripſi. tum qa in prę. c. ita diligere. videtur negare, Dicendo em ꝙ ſecundū leges tale matrimoniū debet diſſolui, videtur negare hoc ſecundū canones. xxv. diſt. qualis. extra, de p̄ſum.
f nonne. ff. de iudi. cùm prætor. [f] ¶ †De adoptione
3 autem ſic inſtrumentum conficietur:

☞ INSTRVMEN. ADOPTI. Titius volēs legitimo actu adoptionis ad ſolatium eorū, qui filios non habēt, viuēte P. filiū H. in filiū ſibi dari hic ab ipſo H. petijt. idē verò H. ibidē pręſentē & volēte m in pręſentia talis iudicis in adoptionē eidē contulit ipſum P. eiuſdē T. filiationē ſubmittēs: paterne tñ poteſtatis omni iure naturali ſibi & in ſe in integrū reſeruato. cui quidē legitimo actui authoritatē prębuit dict⁹ iudex. Hæc ꝓbant. ff. de adopt. l. j. & l. ij. §. imperti. & l. nec abſens. & l. ſeq. §. neq. l. ſi pater. & l. nō pōt. C. e. l. j, & l. adoptio, & l. in adoptionē. & ſeq. & Inſti. eo. tit. ff. de offic. procō. l. ij.
4 & iij. in fi. ff. de emanci. l. in adoptione. ¶ †Et nota ꝙ aliqs pōt in nepotis loco adoptari: vt ff. eo. cùm nepos. & l. ſi quis nepotē. & l. ſeq. & l. adoptare. Filius aūt adoptiu⁹ hoc ſolū habet in bonis adoptantis: qa patri adoptāti ſuccedat ab inteſtato, niſi adoptat⁹ eſſet ab auo ſuo materno vel pr̄no: qa tunc
5 ad oīa ꝓ filio haberet. ¶ †Fili⁹ ergo adoptiu⁹ agēs de hęreditate inteſtati patris, ſic cōcipiet libellum: L I B. Corā &c. cōqueror de P. q poſsidet tales res, q̄ ſunt de hęreditate A. quondā patris mei adoptiui, quas peto mihi reſtitui: cū ab inteſtato deceſſerit. ad qđ ꝓpono petitionē hr̄ditatis. C. de adop. l. pe. ff. de pe. hęre. licet. & l. ij. & ſeq. C. e. ti. hr̄ditatis. & ferè per totū. ¶ Si ergo velit vniuerſaliter agere, dicat ſic: L I. Corā &c. conqueror de P. à quo peto quicquid poſsidet de tali hr̄ditate talis pr̄is mei adoptiui, &c. ¶ †Arrogationis autem inſtrumentum
6 ſic conficie-

a ¶Conficietur. scd̄m Rolan. vij. parte in prin. & huic continuatur instrumentum arrogationis, quod sequitur. Et scias q̄ vbi sine his authoritatibus quantumcunq; publicè & solenniter quis coram vicinia reciperet aliquem in filium, non est locus huic prohibitioni: nec aliqd̄ ius illi acquiritur, vt scripsi post Hosti. eo. ti. c. vno.

b De eo, qui cognouit consanguineam uxoris suæ Rub.

¶Rubrica pōt ī telligi de cognoscēte cōsanguineā iam vxoris: & si verè erat vxor, licet incognita: forti⁹ si cognita, talis copula, vel affinitas supueniēs nō dissoluit tale mr̄imoniū: & tunc si vir adhiberet secūdę cū ipa cōtra xisset. vel vellet mr̄imoniūcōsummare, mulier lib. daret, in quo facta narratiōe spō saliorū de prę senti, peteret virū p formā traditā s. d̄ spō. §. sequitur. in iij. lib. & eo casu, quo contraxit vel quo adhęret cōsanguineæ: addit, nō obstante affinitate superueniente post cōtractū p copulā. T. cōsanguineæ meę ī tali gradu: cū affinitas ipsa per eū iniq̄ cōtracta mihi cū illius iniquitatisparticeps nō fuerim, nocerenō debeat. Inducet decr. discretionē. eo. ti. Si verò erat sponsa de futuro & cognita, licet ī pubes ætate dat libellū primò hic positum. Si autē nō erat cognita, si leat: qa per supueniētē affinitatem primi gr̄is & q̄rti gradus, vel citerioris sponsalia sunt soluta. Si aūt sponsus ageret, cōtra eam excipe ret de affinitate. eod. titu. c. ij. & c. ex literis. & c. se. Ipse etiam, si affinitatem probare posset petere posset pronunciari illa sponsalia esse soluta, & sibi dari licentiam contra hēdi. Vbi aūt loq̄mur d̄ affinitate quę præcesit cō-

a sic conficietur[a].

✠INSTRVMENTVM ARROGAtionis. ¶Cùm Titius optaret sibi arrogare in filiū quōdā P. impetrauit à domino tali Imperatore, q̄ hoc ei non liceret facere corā domino R. iudice ordinario plenè cognoscēte & exequēte, quę in hmōi arrogatione iura Romana requirunt, prout ex imperiali rescripto plenius declaratur. Igit̄ Titius corā R. iudice ordinario talis Romanorum Imperatoris & semper aug. H. filiū quōdā P. ibidē p̄sentē in filiū legitimè arrogauit ip̄mq̄ cū oīb⁹ possessionib⁹ rebus & iuribus suis in sua filiatiōe, familia & ptāte p̄no fuscepit affectu, vtroq̄ diligēter interrogato an hęc fieri vellet, & sibi placere primū r̄ndēte. Quē quidē legitimū actū idem iudex imperiali authoritate suo rescripto pleni⁹ cōfirmauit. Hęc forma probat̄ ff. de adop. l. j. & ij. & l. si p̄. §. fi. & l. arrogato. Insti. eo. ti. C. e. l. ij. & l. arrogatiōes. Quæ aūt in cāę cognitionē veniūt quere. ff. de emā. si pater. §. fi. & l. seq. insti. de adop. §. cū aūt. ¶De cautione ab arrogatore p̄standa, & qualiter H. petet eius bona vel quartam partem: vide ff. eo. nō enim. & v. ll. seq. in qua cō. li. vt s̄. de pig. §. sequitur. ver. arrogator quoque. ¶Quod si arrogator alienat bona sua in fraudem arrogati. cōcici. li. vt s̄. de re. eccle. alie. vel non. versicu. cæterum.

De eo, qui cognouit consanguineam uxoris suæ. b *Rubric.*

SVMMARIVM.

☞Libellus qualiter sit cōcipiendus contra cognoscentem consanguineam vxoris suæ.

IN hoc titu. sic conci. li. † LIB. Co. &c. propo. ego Iordana contra P. q̄ cū in decēnio cōstituta sibi fuissem desponsata, & in eodē ānocognita, tādē idē P. ad mr̄is meę accedens amplexus eā carnal̄r cognouit & sibi de facto mr̄imonialiter copulare p̄sumpsit ī meū p̄iudicium & sue aīę detrimētū. Quare peto p̄dictū P. p vos cogi ad me redire, & me affectiōe maritali tractare cū nequeā stimulis carnis resistere, & velim mater esse & filios procreare: & inter me & eum legitimū matrimoniū esse sn̄al̄r declarari. Peto ēt eū cogi à consortio dictę mr̄is meę recedere extra. c. iordanę. & c. veniēs. vel sic cōci. li. LIB. Corā &c. ꝓpo. cōtra Bertā q̄ licet olim Titiā eiusdē Bertæ cōsanguineā carnaliter cognouissem: instigāte tn̄ diabolo, eidē Ber. de facto matrimonialiter me coniunxi: quare peto matrimonium sic de facto contractum per vos dissolui, & dissoluendum fore sententialiter declarari. extra eodem. super eo. extra, de regula. veniēs. extra, de præsumptio. tertio loco. xxxv. q. iij. nec eam.

c De consanguinitate & affinitate Rubri.

☞Petens matrimonium dissolui ratione cōsanguinitatis, qualiter formabit libellum.

1 Affinitas impedit matrimonium contrahi: & affinitatis causa venit dissoluendum.

2 Petens matrimonium dissolui propter impedimentum publicæ honestatis iustitię, qualiter formabit libellum.

3 Consanguinei vxoris, affines sunt viri in primo genere affinitatis. & in diuersis gradibus secūdū diuersitatem graduum consanguinitatis.

4 Attinentiæ circa easdem personas plures oriri dicūtur, & diuersimodè considerantur.

5 Vir & vxor an possint esse simul frater & soror.

6 Matrimonium an impediri possit inter duos: quia

7 quisq̄ eorum est nepos & patruus alterius.

8 Puerile illud. Nate nepos frater, dicit puero sua mater, & c. quo casu contingat.

e De consanguinitate & affinitate. Rubr.

SVper consanguinitate sic cōcipit̄ libellus: † LIB. Coram &c. propono contra P. cui de facto matrimonialiter me cōiunxi, & tanq̄ vxor adhęsi, q̄ ipse est mihi in quarto, vel tertio vel secundo cōsanguinitatis gradu cōsanguineus. Quare instātissimè peto ab eo separari, & matrimoniū inter me & eū nō esse posse sentētialiter declarari: mihiq̄ dari licētiam matrimonium cum alio contrahendi. extra, de restit. spo. literas. in prin. extra. e. nō debet. xxxv. q. v. series. & c. primo gradu. Vel si vis post illud verbum, gradu cōsanguine⁹ &c. adde sic: quæ talis est. Nam Martinus & Berta fuerūt frater & soror, & ex M. descendit S. ex S. ego descendo: ex alio vero latere de B. descēdit T. de T. descendit dicta P. vxor mea. quare instantissimè, &c. vt s̄. Hoc ꝓbatur extra, de testi, series. & de cōsang. & affi. nō debet. & c. fi. vel cōcipe vt j. qui ma. ac. pos. ¶†In affinitate sic potes cōcipere libellū: LIB. Corā &c. ꝓpono, vt s̄. vsq̄, ipse. iūge, M. est affinis in primo genere, & in quarto gradu affinitatis: vtpote, qa in quarto gradu cōsanguinitatis priori viro, quē habui attinuit, vel in primo genere & in tertio gradu affinitatis, vt pote, in gradu cōsanguinitatis, &c. quare peto &c. vt eo. c. j. & c. qd̄ sup. & c. nō debet. xxxv. q. v. porrò. ¶†Si verò petis separari matrimoniū ꝓpter impedimentū publicę honestatis iustitię, sic cōcipies libellum: LIB. Corā &c. ꝓpono cōtra P. q̄ ipsa mecū spōsalia de futuro cōtraxit, quo facto cū Titia mea cōsanguinea ī tali gradu d̄r cōtraxisse: q̄re peto iter eū & dictā T. diuortiū celebrari: & eū cogi mecū matrimoniū cōtrahere[d]: & ad hoc ip̄m sentētialiter condēnari. extra, de spō. ad audiētiā. & c. iuuenis. & c. sponsam. xxvij. q. ij. si qs despōsauerit. xxvj. di. C. vna tm̄. §. Ioānes. C. de incest. nup. licet. & l. fi. Cętera dic vt s̄. tit. ꝓxi. ¶† Ad eorū autē instructionē, q̄ habēt hebetē intellectū, nota q̄ oēs cōsanguinei vxoris meę sunt mihi affines in primo genere affinitatis, & in diuersis gradib⁹ scd̄m diuersitatē graduū cōsanguinitatis: & ecōuerso consanguinei mei, sunt ei affines in primo genere, sed in diuersis gradib⁹. sed cōsanguinei mei non sunt affines consanguineis vxoris meę, nec sui meis. Hinc est, q̄ pater & filiꝰ cōtrahere p̄nt cū matre & filia, & duo cognati cū duab⁹ cognatis: & auunculus & nepos cū duab⁹ fororib⁹. Hæc ꝓbant̄ extra, de consan. & affi. c. j. & c. qd̄ sup his. xxxv. q. v. sanè. ¶†Et ex his plerūq̄ circa easdē p̄sonas plures attinētiæ oriunt̄: vt ecce, duę mulieres tenent p manus duos pueros: & hi pueri sunt filij ipsarū mulierū, & sunt filij & fratres maritorū suorū, & vterq̄ est patruus & nepos alteri⁹. qd̄ cōtingit, si mater & filiꝰ Narboneñ. cōtrahūt cū matre & filio Pariſiē. Pueri em̄ ex his duob⁹ cōiugīs succepti hoc exēplū verū reddunt. Verbi gr̄a: Berta Narbonēsis habet filiū Martinū. Itē Teberga Pariſiē. habet filiū Bosonē. Berta contrahit mr̄imoniū cū Bosone: ex quo mr̄imonio nascit̄ Caiꝰ. Itē Teberga cōtrahit cū Martino: ex quo mr̄imonio nascit̄ Scęuola. Isti ergo pueri. s. Caiꝰ & Scęuola, sunt filij mulierū ipsarū. Nā Caius est filius Bertæ, & Scęuola Tebergę. sunt etiā filij & fratres filiorū suorū. i. ipsarū. Nā Caiꝰ est filiꝰ Bosonis filij Teberge, & est frater Martini: qa vterq̄ est filiꝰ bertę. Itē Scęuola est filiꝰ Martini filij Bertę, & est frater Bosonis: qa vterq̄ est filiꝰ Tebergę. Sunt ēt filij & fr̄es maritorū suorū. Nā Caiꝰ est filiꝰ Bosonis mariti Bertę, & est frater Martini mariti Tebergę. Itē Scęuola est filiꝰ Martini mariti Tebergę, & est frater Bosonis mariti Bertę. Est etiam vterq̄ patruus & nepos alterius. Nam Caius cùm sit frater Marti-

tractum: tunc ipse idem, qui deliquit, pōt diuortium petere, vt hic in secūdo libello: sibi tamen nō reddetur: vt in c. sup eo. sed oportebit affinitatem plenè probari. Fortius autem audiretur ipsa mulier in facto innocēs, vt statim patebit. j. tit. ꝓxi. Quæstionē aūt dn̄icalē xxn̄. de adulterio commisso cū medico rogāte marito infirmo, scripsi eo. tit. discretionem. super ver. tradidit.

d Cogi mecū matrimoniū cōtrahere: ¶Contrahere. Hoc non ꝓcederet, si scd̄am cognouisset. Affinitas em̄ superueniēs dissoluit spōsalia de futuro. de eo qui co. cōsan. ex literis. et c. seq. Sed sola publica honestas superueniens illa nō dissoluit. de sponsal. c. vno, li. vj. Sed si prēcedat, dirimit, vt hic: dūmodo sponsalia fuerint pura & certa & valida ex consensu: licet aſs nulla, vt ibi in prin.

¶Fuit hoc quartū impedimentū in ordine Rof. est tn̄ duplex, vt patet: & tres libelli, qui hic ponūtur, fuerūt ipsi⁹: tn̄ p authorē ampliati. Fuit aūt tertius sub suo x. impedimēto. s. publicę honestatis. Bona gui. & Ægidius vbi s̄. de sponsa. dixi de duobus primis libellis, fecerūt vnā arborē cōsanguinitatis et affinitatis, q̄ theoricā habet huius materiæ & partē practicę, non tn̄ causidicā. Quæstionē de cōputatione graduū, cū statuta de illis loquant̄, an ius canonicū vel ciuile seruet̄: vide s̄. de suc. ab intestato. super ver. sed an filij.

ADDE, qūo grad⁹ cōputent̄, Bart. consi. clxv.

a ¶Frater & soror. eiusdem personæ, vt sequitur.

b *De frigidis & malefi. & impotentia coeundi. Rubri.*

¶Rof. satis instat huic rubricæ, & trufas inseruit, quarũ aliquas tangã, & plures omittam.

Fuit aũt hoc nouum impedimentũ inter sua. Bonaguida & Ægidius quasi eisdem verbis vtunt, vbi dixi ſ. de spõsalibus. Oẽs aũt libelli hic positi fuerũt Rof. & prædictorũ, th p authorẽ ampliati. distinxerunt etiã omnes vt hic author.

c ¶Sic eõcip. secũdũ Rof. qui dicit vbi ſ. in fi. q dã archiep̃s Beneuẽtanus quendã, q de frigiditate corã eo libellũ dare volebat, fecit vt clericũ radi cum clerica valde magna: q postea prima nocte cognouit vxorẽ. Rõnẽ reddit, q fumositas meli⁹ egredietur ꝺ capite raso.

ADDITIO.

Et quid debeat cõcludi in libello in hac materia, vide Prepo. Medio la. in capi. fi. in primo not. extra, eo. de frigi. & malef. Et an frigiditas impediat mrimoniũ cõtrahendũ, & dirimat cõtractũ: vide pleniſsimè p Io. de Turrecrema. xxij. q. j. in ſumma. Hen. Ferrendat.

d ¶De his. Et ea. q. ſi qs accepit. not. in fi. G. De frigido, qui sciẽs ſe talem contraxit: & de muliere, quæ ſcienter cõtraxit cũ frigido: vide eodẽ tit. cõsultationi. & quod ibi ſcripſi.

e ¶ſ. qualiter. Idẽ Ber. in cap. laudabilẽ. in glo. arg. q Aegidi. vbi ſ. dicit casum ſe habuiſſe de facto: qa vir ad cohabitationẽ triẽnij petebat ſibi vxorẽ reſtitui. Pro parte mulieris allegabat, cohabitationẽ nõ neceſſariã: qa impedimentũ viri erat patẽs & ni: qa ex eadẽ matre, ſ. Berta, eſt patruus Sceuolę filij Martini: eſt ẽt nepos Sceuolę, cũ ſit filius Boſonis frĩs Sceuolę, ex eadẽ mrẽ. ſ. Teberga. Itẽ Sceuola eſt patruus Caij filij Boſonis. Nã Sceuola & Boſo ſũt frẽs, vt dixi. Eſt ẽt nepos Caij; cũ ſit filius Martini fratris Caij. nec etiã ꝓbatio alia neceſſaria, q̃ p̃cedẽs: qa ex quo vnus eſt patruus alterius: ergo alter eſt nepos alterius. Et qm̃ Segnius iritãt animũ demiſſa per aures, Quàm q̃ ſunt oculis ſubdita fidelibus: vt Inſtit. de gradib⁹. §. fi. et xvj. q. iij. inter memoratos. xxxv. q. v. ad ſedem. verſus fi. idcirco, vt præmiſſa planius clareant, ſequentem figuram depingo.

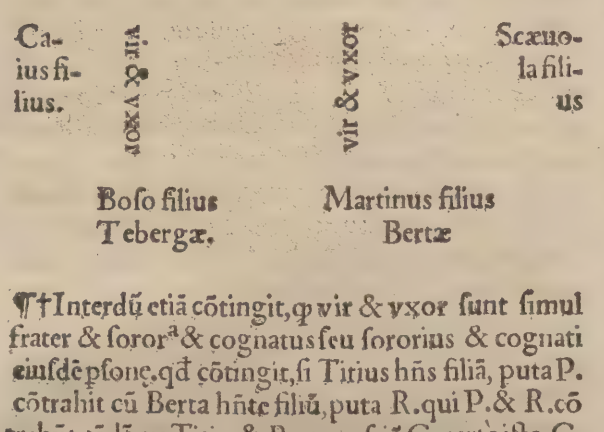

6 ¶†Interdũ etiã cõtingit, q vir & vxor ſunt ſimul frater & ſoror[a] & cognatus ſeu ſororius & cognati eiuſdẽ pſonę. qđ cõtingit, ſi Titius hñs filiã, puta P. cõtrahit cũ Berta hñte filiũ, puta R. qui P. & R. cõtrahũt. tãdẽ ex Titio & Berta naſcit G. certè iſte G. eſt frater P. ex eodẽ p̃re. ſ. Titio. eſt etiã frater R. ex eadẽ mr̃e. ſ. Berta. eſt ẽt cognat⁹ ipſi⁹ P. qa eſt frater R. viri ſui, & cognat⁹ ipſi⁹ R. qa eſt frater P. vxoris ei⁹. ſed da filiũ, puta H. ipſi⁹ P. & R. certè iſte H. dupliciter eſt nepos ipſi⁹ G. Primò ex parte matris: qa G. eſt frater P. mr̃is ſuę. Scdò ex parte p̃ris; qa G. eſt frater R. p̃ris ſui. ¶†Itẽ q̃q̃ mr̃imoniũ impeditur inter duos: qa quiſq; eorũ eſt nepos & patruus alterius: vt ecce, ex matre tua ſuſcipio Petrum; & tu ex matre mea Bertã. Iſti nõ poſſunt cõiungi, Cõſtat em̃ q P. & tu eſtis fratres ex eadẽ matre. vnde non põt B. contrahere cum Berta filia fratris ſui: cùm ſit eius neptis. Item etiam econtra, ipſe P. eſt nepos ipſius Bertæ: vtpote filius mei, qui ſum frater Bertæ ex eadem matre. ¶†Illud autẽ quod dici pueriliter cõſueuit: Nate, nepos, frater, dicit puero ſuo mater. Verum dicebat, ſi quis ſcit ſoluere, ſoluat. Contingit in inceſtu: vt ecce T. ex matre ſua ſuſcepit filiam, puta Bertã: & ſic eſt frater & pater Bertę. deinde Berta creſcente ex ea etiam ſuſcepit filium, puta P. quia eſt filius Bertę: & frater, qa vterq; eſt fili⁹ T. & etiã nepos: quia eſt filius T. fratris Bertę. Item dict⁹ T. eſt auus & pater & auunculus ipſius P.

De frigidis & maleficiatis, & de impotentia coeundi.[b] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞Impotentia coeundi dupliciter eſt cõſideranda.
Impotentia coeundi naturalis, qualiter dicatur.
Vir aut mulier inſtrumento naturali carentes, aut inutile habentes, non poſſunt maritari. quod ſi fiat pro nihilo habetur.
Impotentia coeundi accidentalis, quæ dicatur.
Maleficiatus cum ſua vxore coire non potens, cũ alia autem ſic, qualiter petere poſsit diſſolutionem, & econuerſo. nu. ſeq.
Caſtratio, ſectio, & huiuſmodi dicuntur impotentiæ coeundi accidentales.

Haec materia vtilis eſt & quotidiana. Vnde nota q hæc rubrica tres habet particulas: & tertia, ſcilicet de impotentia coeundi, cõis eſt ad duas præcedentes. Vnde ſcias q impotentia coeundi, alia ſic fuit repertũ iudice præcipiente illum ſe exhibere. Apparuit em̃ in medio virgę nodus groſſus valde, propter quod caput virgę erigi non valebat: & nodus magnam ianuam non intraſſet.

f ¶Si per ſortiarias. Et ibi datur ſpirituale cõſiliũ ad tollenda maleficia. ſed Rof. ponit de cõſilijs incantatorũ, inter quę eſt q faciunt maleficiatũ tenere ſerrabulas ſuas in capite integris die ac nocte. De reliqua parte videas, & vide qđ dixi poſt Hoſtiẽ. eo. titu. c. vlt. ſup. ij. glo. ad fi. & ibi p̃miſi dictũ Inno. & cõtrarium Ho. quo ad iſm c. ſi p ſortiarias.

1 eſt naturalis, alia accidentalis. ¶†Naturalis, eſt frigiditas: de qua in prima parte rubricæ. Et dicitur frigidus, qui nunquam coire potuit. in quo caſu ſic libel-
c lus cõcipit. [c] L I B. Coram &c. ꝓpono ego Berta cõtrą P. q olim cõtraxi matrimoniũ cũ eo: verũ idẽ P. ſic frigidus & ligatus eſt, q non habet potentiã coeundi; nec põt ea peragere, propter quę illum accepi, licet per triennium cõtinuum operam fidelẽ dederimus operi coniugali, & adhuc maneo incorrupta. Cùm igitur velim eſſe mater, & filios procreare: & ideo maritũ acceperim, vt in epiſtola ad Timotheum: peto per vos ab eo ſeparari: & ſepa- g randam eſſe ſententialiter deceẽni. mihiq; dari licentiam cum alio contrahendi. extra. e. c. j. §. ij. & iij. &
d c. vl. in prin. xxxiij. q. j. de his. [d] xxvij. q. ij. qđ autẽ.

2 ¶†Item naturalis impotentia eſt arctatio in mulie- h re, vel aliud impedimentum: intellige perpetuũ, de quo tractamus: vel imparitas mẽbri virilis: vnde libellus ſic cõcipitur: L I B. Coram &c. ꝓpono contra Bertam, q cum ea matrimoniũ contraxi: & licet diu ſimul cohabitauerimus, operãq; fideliter operi coniugali ſiue carnali dederimus, eam tamẽ cognoſcere non potui: cùm non ſit apta ad viriles amplexus, vel filios procreandos: vel quia adeò arcta eſt, q nulli poteſt carnaliter cõmiſceri: vel qa ei deeſt naturale inſtrumentũ: vel quia cũ ſim homo maximę carnoſitatis, vel magnũ habeo inſtrumẽtũ, nũq; à me potuit cognoſci, vel etiam deflorari: vel quòd adeo arctã habet pharetrã ſeu vaginã, q nullo modo meam capere poteſt lanceã ſeu ſagittam: quare cùm velim pater fieri & filios procreare, peto ab ea ſeparari: & nos ſeparandos fore ſententialiter declarari: mihiq; dari licentiã cũ alia cõtrahendi matrimonium. extra, eo. ex literis. & c. ſeq. & c. quod ſedem. & c. fraternitatis. in prę. c. de his. aliàs incipit, requiſiti. ¶†Qđ aũt poſui ſuprà in vtroq; libello de triẽnio, intellige verũ eſſe cũ dubiũ eſt. Si verò incõtinẽti conſtare poteſt, puta qa vir vel mulier caret inſtrumento: vel habet, ſed penitus inutile: vel adeo arcta eſt, quòd cuilibet inſpiciẽti liquere poteſt nõ eſſe capacem alicuius inſtrumẽti: tũc prius agi poſſet, ſicut intelligo. extra, eo. cap. primo, & vltimo. et c. laudabilẽ. & c. cõſultatiõi. in auẽ. de nup. §. per occaſionẽ. iuxta illud, hodie cõſtat, hodie agatur. ff. vt in poſ. le. l. ſi is, à quo. quæ dic ſecundũ papã: vt extra, eo. c. j. & ſecundo. do. meus in Summa eo. tit. §.
e qualiter. [e] ¶†Eſt alia impotentia accidentalis, puta
4 maleficiũ, de qua in ſecũda parte rubricę tractatur: in qua ſic libellus cõcipitur: L I B. Corã &c, vt ſuprà in primo libello per oĩa vſq; in fi. hoc ſaluo, q vbi dixiſti frigidus, pone maleficiatus: vt in eiſdem
f iurib⁹. & xxxij. q. j. ſi p ſortiarias [f]. & in prę. §. occa-
5 ſionẽ. ¶†Porrò maleficiat⁹, qui cũ ſua coire nõ põt, cũ alijs verò ſic, ita cõcipiet libellũ: L I B. Corã &c. ꝓpono cõtra Bertã, q licet cũ ea matrimoniũ cõtraxerim, & per triennĩũ continuũ cũ ea cohabitauerim, fideliter carnali copulæ operã dando: tñ ita quo ad eã, licet nõ quo ad alias, ſim ligatus, q eam nullatenus vnquã cognoſcere potui, nec poſſum: quare cũ velim pater, &c. vt ſuprà in ſcdo libello
6 eo. ca. vlt. ¶†Mulier etiã cõcipiet per oĩa, vt ſuprà in prima forma: hoc ſaluo, q vbi ponit ibi frigid⁹,
7 ponat maleficiatus. extra. e. c. fi. ¶†Eſt etiã accidentalis impotentia caſtratio, ſectio & huiuſmodi; vt
g xxxij. q. v. ij, qui. [g] & in his concipitur libellus, vt §. in primo libello, verbis competenter mutatis. ¶Quòd ſi alter dicit ſe cognouiſſe, alter verò negat: ipſe negãs cõcipiet libellũ, vt ſuprà, aſſerẽs verò ſe cognouiſſe, cõcipiat, vt ſ. de deſponſa. impu. ver. q ſi quis contrahit. extra, de frigi. c. j.

De matrimonio contra interdic. eccleſiæ
contracto.[h] *Rubrica.*

h Interdictum

a ¶Tua.Scias q̄ distinctionem,quam ibi ponit gloss.Rof.ampliat per hæc membra.Dicit enim quòd prohibitio aut est iuris aut iudicis.Primo casu aut prohibitio est simplex aut modificata. Primo casu non valet factum contra:quia satis est legislatorē,&c.C.de legibus:non dubium. Secundò stat modificationi adiectę,siue destruat siue sustineat cōtra factum.De primo xxxv.q̄o.iij. cōtradicimus.De secundo,eo.tit.ex literis.in fin.Oppositio, quā facit de maleficijs non conuenit ad hoc dictū:sed ad illud cōtra ius factum habet ꝓ infecto. & sic ponit gloss. in præ.l.non dubium.Item quicquid opponitur, siue de turpiter dante,siue de c.ex antiquis.liij. distinc. siue de dispensatione certis casibus ꝓmissa,siue de illo generali multa fieri ꝓhibent,q̄ facta tenent.extra,de re.ad apostolicā.ꝓpe fin.& vide qđ ibi dixi. Omnia em̄ hæc soluta. sunt p̄id,qđ dixi.Si est iudicis:distinguit in cā,vt facit ibi glo.restringēdo matrimoniū, vt ibi:tamen id addit de interdicto papali ēt in matrimonio, qđ dixi de.despōs.impube.ad dissoluendum.in fin.post Hostien.

☞Interdictū ecclesiæ an sit tātæ efficaciæ vt matrimonium cōtra eum contractum,si aliàs legitimū sit, dissoluatur.

2 Libellus necessarius non est in causa matri. contra interdictum ecclesiæ cōtracti.

Interdictū ecclesię nihil facit,quo ad dissolutionem matrimonij,nisi aliunde subsit causa.

Bald. De matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ. *Rubrica.*

Forma instrumenti adoptionis & arrogationis per Spec.in titul. de cogna.legali. Interdictū ecclesiæ non annullat matrimonium aliàs legitimum,G.de diuor.l.fi.

Qui filij sint legitimi. *Rubrica.*

b ¶Author breuiter se expedit de p̄cipali materia vnicū libellū ponēs, quē habuit ab In.quē post eū scripsi in dec.tuā.đ or.cog.ī prin. Assumit aūt statim materiā de alimētis:& ibi dicā vnde traxerit.Ex quo de legitimis filijs hic tractam[9]:est sciēdū q̄ Mart.de Fa.p̄ter tractatū alimētorum, de quo j.dicā colligit super l.quā statim allegabo,xiij.onera,q̄ pro talibus filijs habet pater subire.& est primū,de quo statim tractabim[9],alimētorū p̄statio & educatio.ff.de iusti.& iu.& l.j.ante fin.Secūdò, vt illis quęrāt cōiuges.ff.de ritu nupt.l.q liberos. Tertiò, vt dotē & dona. ꝓpter nupt.tribuāt:vt in e.l.& C.de do. ꝓmiss.l.fi.Quartò, vt ī iudicijs ꝓ illis agāt,& cō sentiāt.C.de bo.q̄ lib.vlti.§.j.ver.necessitate.De bo.mater.l.fin.Quintò. vt ipsorū tutelā gerant.Insti.de legi.parē.tu.Sextò, vt oneranurus subeāt. ff.fa.ercis.l.si filia.§.j.aliàs ij.Septimò, vt sibi debitū bonorū subsidium relinquat.C.de inoffi.test.auc.nouissima.Octauò, vt quādo testantur,eos instituāt,vel exhæredēt:aliàs nō valet testamentū.C.de li.p̄.l.fi.& auc.ex causa.Insti.de exhęre.li.§.j.Nonò, vt ex fructibus aduentitiorū sumpt[9] litigiorū faciāt.C.de bo.mat.l.j.Decimò,q̄ illos sub casuali vel mista conditione nō instituāt.C.de instit.& substi.l.si pater. Vndecimò, vt ipsorū bona administrēt&'regant.C.de bo.quę li.l.cū oportet.Duodecimò, vt ex eorū actibus vel cōtractibus actione qđ iussu teneātur:vel q̄ ratū habeāt. ff.qđ iussu.l.j.& l.fin.j.rū.Tertiodecimò q̄ in adeunda hęreditate p filiū iussum præstent vel permittāt.ff.de acqui.hære.l.si quis mihi.§.iussum.Sed tu ad prædicta addas text.l.nec in ea. ff.ad l.Iuliam de adul.in fin.ibi,plerunq̄ paterna pietas consiliū capit pro liberis.¶Quæstionem xix.de filio principis vero & putatiuo:vide ś.de instru.edi.§.nunc autem.in fin.¶Xiij.de natis ex matrimonio solenniter contracto,tamē post accusationē & exēmunicationē parentū propter cōtumaciam:tctigi eod.titu.cū inter. super ver.post latā.¶Item,an genitus ex clerico in minoribus legitimetur per sequens matrimoniū:& an medium matrimoniū per alterū parētū cōtractū impediat legitimationem.¶Itē an fiat legitimatio per matrimonium in extremis contractū:& an legitimat[9] primò natus habeat ius primogenitūræ:vide super regula,sine culpa.lj.vj.¶Quæstiones Rof.xj.xij.xiij.de filio spurio & nepote ex legitimo:vel econuerso,De do.facta amico, vel vt illi deē,ampliatis p Ia.de Bel.vide ś. de succes. ab inte.versic. quid ergo si.& ver.sequētib[9].& quod super his dixi.¶Et ibi paulò post scripsi quę stionē Vber. de Bobio,de spurio,qui impetrauit à principe,vt esset legitimus hæres patri & agnatis & cognatis cū iā mortu[9] esset pater:& an satis fit dictū nō ob.aliqua l.Itē qd de hęreditate alteri delata.¶Itē quęstionē eiusdē Ia. an habens ab Imperio potestatem legitimādi,legitimē in terris ecclesiæ.scripsi eo.ti.p venerabilē.super ver.dispensatum.in fin.¶Itē quę

Scias †q̄ interdictū eccle.nō est tantę efficaciæ, vt matrimoniū cōtra eū cōtractū, si aliàs legitimū est,separet.extra eo.c.j.& ij.Secus aūt est in opere post nunciationē noui operis facto:vt j.de no.ope.nuncia.in princip.& versicu.quid si quando.Si verò perpetuu impedimentū subesset:tunc separaret nō tm rōne interdicti,quātū ratiōe ipedimē

ti.Sic ītelligo extra,de spō.duorū.tua.[a] xxxv.q.iij. cōtradixim[9].Nec obstat extra,de despō.īpu.c. pe.ī fi.qa illa cēa,irritū,&c.refert ibi ad ea,q̄ fiūt in iudicio,nō ad mrīmoniū postea cōtractū:ergo sine īter
2 dicto tale debet matrimoniū dissolui.† quare ī hoc titu.nō est necessari[9] lib.Tū vt nostræ fabricæ nihil desit,sic potes scđm Rof.cōcipere libellū.LIB.Corā &c.,ꝓpono cōtra P.q̄ cū q̄o matrimonialis interme & eū pēderet,,phibitū q̄ sibi foret pēm,ne lite hmōi pendēte matrimoniū cū alia cōtrahere attēta ret:ipse tñ de facto matrimoniū cū Berta cōtraxit. quare peto mrīmoniū hmōi p vos irritari:vt in p̄d. c.sua.Sed ratio ī hoc libel.assignata nō est sufficiēs, vt prædixi:quare nō placet hæc forma:vt extra, de spon.cùm in apostolica.& c.veniens.j.

b Qui filij sint legitimi[b]. *Rubrica.*

stionem domini mei de legitimo nato ex legitimato,an succedat in feudo aut:scripsi eo.ti.lator.super j.gl.¶Quæstionē de statuto, per quod pater emandare tenetur damnū datū per filiū:an id ꝓcedat in illegitimo:tractauit Gui.de suz.super auc.ex cōplexu.C.de incc.nup.alle.q̄ sic: quia statuta maximè iurata strictè sunt recipiēda.C.si aduer.vē.l.j.extra,de iureur.si verò.& c. cū contingat. & vbi verbā sunt certa,non procedit quæstio voluntatis. ff. de leg.iij.ille aut ille. §.cū verbis. Item naturalis succedit in certa parte, & pater dat illi tutorem, & facit cessare fideicōmissum Patet primū C.đ natu.li.l.ij. & auc. licet.Scđm. C.de cōfir.tu.l.fi. Tertiū.ff.ad Treb.ex facto.§.si quis.In cōtrariū.ff.de his, qui sui vel alie.iu.sunt.l.filiū. Insti.de nup.§.pe.Itē statut ī odiosum.quod punit vnū ꝓ delicto alterius.de iniur.c.vno.in prin.li.vj.& tractat hic pater de dāno vitādo.ff.de religio.& sump.fu.at si quis.§.sed si.& vbi de filio fit mentio,de legitimo debet intelligi.facit ff.qui satisda.cog. quoties. extra,de cleri.non resi.tuæ ibi concor.¶Soluit q̄ ꝓ incestuoso nō teneat, cùm nec debeat filius nominari, ꝓ verò naturali nato, s.ex cōcubina vnica in domo retēta,dixit illū teneri,cū filij nomē habeat.& sufficit sic scriptum eē,licet sit durū.ff.q & à quib. ꝓspexit.Scias ergo q̄ licet cōmunis sermo aliquarū partiū vocet omnes illos naturales,q̄ de soluto & soluta sunt geniti:verè tamē illi sint propriè naturales,qui ex libera muliere in schemate cōcubinæ retēta nati sunt:vt in auc.qb.mo.na.effi.sui.§.si qs aūt defun & colla.vij.& in auc.de triē.& se.§.& hoc dicimus.si vni cōcubinę &c.col.iij. & dicit schema,quasi imago vel figura:vt s. quasi vxor teneat. Imò dicit lex protestationē faciendā q̄ ꝓ concubina teneat.ff.de cōcu.l.in cōcubinatu.ne præsumat vxor.ff.de ritu nup.l.in liberæ. ¶Quæro.si nat[9] ex patre vxorato à matre alteri nupta,dispēsationē vel legitimationē impetrās exprimat se natum de adulterio,tacita duplicitate prædicta: an talis subreptio dispensationem vel legitimationē vitiet. Quòd vitiet, ꝓbāt decre.si motu ꝓprio.ij.rū.& decre.non pōt.in prin.de præbē.lib.vj. vbi subrepti tia est impetratio beneficij, vt in prima: vel dispēsatio pluralitatis, vt in secunda,in qua tacitum fuit vnicū beneficiū quātūcunq̄ modicū.Idē ergo, & fortius,vbi taceat vnū coęquale.Ad idē cle.de prębē.c.j.j.rū.vbi nō plena expresio qualitatis dispensationē vitiat.Sic ergo in ꝓposito fortificat hoc ex verisimilitudine,quæ habet principē ecclesiasticū, vel seculārē,non sic facile in duplici,sicut in simplici,vel vnico dispēsasse.facit de filijs p̄sbytero.c.ij.lib.vj.& eo.lib.de deci.c.ij.§.j. In quibus verisimilitudines ponderant:& merito,quia difficilius rūpitur funiculus duplex,q̄ simplex.extra,de treu.& pa.c.j. Hinc est,quòd in successione fratris præferunt cōiuncti ex vtroq̄ parente coniunctis,& ex altero tantùm.C.communia de succes.auc.itaq̄.sumpta de corpore de cōsan.& vte.fratri.§.pe.colla.vj. Et facit ad hoc C.de adop.l.penul.§.si verò pater. Item concurrit interdū adulteriū cum incestu:& quodlibet per se pœnam meretur.ff.de adulte.si adulteriū cum incestu.& primo quinquēnio præscriptione sublato remanet accusatio secundi.ff.de adul.vim passam.§.ij.cuius casus no.xxvij.q.j.virginem. Sic ergo in proposito concurrente adulterio cum adulterio, dato quòd vnum per beneficium Principis sublatum esset,remaneret impedimentum ex altero. Ad quod optimè facit de sentē excom.cùm pro causa. vbi ex vno delicto duplici excommunicatione ligatus,absolutus ab vna, remanet ligatus ex altera. Cui conuenit ff.de ser.vr.præ.si domus.& extra de priuile.pastoralis. Obreptitia ergo dicetur talis dispēsatio,vel legitimatio:vt dicit lex,cum verò.§.pe.ff.de fideicō.lib.& l.mag.§.pe.ff.de reb.eorum,qui sub tu.vel cur.sunt. Bene facit etiā l.cū dñs.in prin ff.de pec. leg. vbi res peculiaris expressa remissa intelligitur:nō expressa,non. Item certum est,quòd grauius peccat vxoratus alterius coniugem cognoscendo, q̄ cognoscendo solutam. Tex.est xxxij.q.vij.§ sunt ei. Item constat grauius fore adulteriū cū raptu,q̄ sine raptu.,unde l.vnica.C. de rap.virgi.in fi.j.rū.dicit. Quia hi duplici crimine tenentur, oportet acerbius adulterij crimen ex tali conditione puniri. Cui concor.xxiij.q.j.non afferamus. in fi.vbi dicitur grauius cōmissum,grauius iudicandum. Cùm igitur vna ex rationibus prohibentibus illegitimos promoueri, sic odium paterni criminis:vt not.de filijs presbv.capitu.ij.libro sexto.in tertia glos. Ex grauiori ergo parentum vitio strictius talis dispensatio vel legitimatio est sumenda. Isti mei doctores,cùm occurrit eis disputare,petūt à me aliquid disputabile. hoc ostendi domino Azoni sic petenti,qui hunc casum copiosè prosecutus est.& idem tenuit. ibi vide. ¶Huic quæstioni bene congruit quod disputauit adoptiuus meus in quæstione, quæ incipit, papa con-

ceſsit,vbi quærit de quæſtione,quam dominus meus Hoſtien. legatus faciebat certis doctoribus ad hoc per eum vocatis. papa ſibi conceſsit,ꝙ diſpẽſare poſſet cum natis ex adulterio. Item cum natis ex inceſtu, quòd poſſet ad ſacros ordines & curata beneficia promoueri: quærebat an diſpenſare poſsit cum nato ex adulterio inceſtuoſo. Ad affirmatiuam allegabat quinꝯ con currere, per quæ ampliãda eſt gratia, quia papalis & proprio motu data,& eſt de iure cõcedentis, & nulli præiudicialis: & effectus tranſit in tertium. Ad primum, extra,de verborũ ſignificatio. olim. ff.de conſti. princip.l.fin. Ad ſecũdùm, de præben. ſi pluribus. libro ſexto. Ad tertiũ, quod nota in præ dicta decre. olim. & l.ij.C.de bo.vacan. & de priuile. quia circa. & qđ ibi not. Ad quartum,de priuil. paſtoralis. de vſu pal. ex tuarum. Ad quintum, de præben. ſi cui. libro vj.& facit qđ ſcripſi poſt Innocen. de præbẽ. capi.fina. in gloſ. penulti. Inducebam tunc ad hãc partẽ,l.Titię textores. de lega.j.in fine. j. reſponſi. ¶Ipſe ſoluit contrarium, & bene, motus ea potiſsima ratione:quia eſt iſta tertia ſpecies non incluſa ſub aliqua prima rũ:& caſus omiſſus habetur pro omiſſo. Et ſi in hoc vis te extendere, vide quod ſcripſi de reſcrip. ſuſceptum. libro ſexto.ſuper quinta gloſ.vbi remiſi etiam ad regulã. Et quæſtionem prædictam vide, quia ſolenniter diſputata fuit per eum. Probat autem ſolutione præcedentis,& econuerſo. Ad quæſtionem facit,quod ſcripſi ſ. de requiſi.conſilij.in fine. ¶Nunc partem alimentorum reſumendo, ſciendum quòd Roff.tractat quæſtionem de patre habẽte duos filios,qui alteri donauit omnia ſua bona:alter filius,quia pater eſt iops,ſicut & ipſe, petit à fratre alimenta,vel debitum bonorum ſubſidium in bonis quondam patris.& eſt quæſtio xxix.vbi recurre.Sol.eius fuit quòd petere poſsit alimenta vtili officio iudicis intentato:& ſuper illa exhibere tenebitur: ſi non dat ei debitum bonorum ſubſidium, ad quod tenetur poſt patris mortem,propter donationem immenſam.C.de inofficio. teſtamen.auẽ.ſi parens.& C.de inoffic.dona.lege ſecunda.& l.ſi totas.& l.ſi mater. Inducit etiam quod no.in authen.ſi qua.C.de ſacroſan.eccle. & vbi monaſteriũ debet alere filios ingreſsi viuentis,donec illi habeant ſuam legitimã. Subdit autem,quòd hic erit electio fratris debitoris. quod eſt regulare in diſiũctis allegat.ff.de iure do.l.plerunꝯ.& concordantias vide in regula,in alter natiuis.libro ſexto.¶Eſt & alia eius quæſtio xxxiij. An filia naturalis ex propria concubina poſsit petere alimenta ab amico patris, cui ipſe pater reliquit dotem illi dandam,cùm nuberet? Et ponit,quòd dos fuit in quodam prædio,& quadam quantitate pecuniæ. Agit autem,ſecundùm eum, iudicis officio,quo petuntur alimenta. Soluit diſtinguendo, an data fuerit dilatio fauore legatarij, an fauore filiæ. Primo caſu quæritur legatario omne cõmodum mẽdij temporis: ſecũdo filię. Hoc per l.ff. de lega.ij. ſi ita relictum. §. j. qui incipit, Pegaſus, dicens etiã commodum pecuniæ ſuo caſu cedere filiæ, ſi mercator inueniretur qui ſuo periculo reciperet pecuniã vtendam.Facit de donationi. inter virum & vxorẽ. capitu.penulti.& quod ibi nota. in penul.glo.In dubio verò dicit tẽpus datum gratia filiæ,cùm dicit quòd daretur in dotem, per quod commodum medij temporis debetur filiæ: & ſic alimenta inquantum commodum illud ſufficeret ꝓpter legem prædictam.

ADDE, an legatarius per ſubſequens matrimonium non confectis dotalibus inſtrumentis habeatur per omnia vt legitimꝰ,vide pulchrè Ange.in cõſilio xxviij.Et an in articulo mortis filij legitimentur per ſubſequẽs matrimonium, vide Bald. in conſilio cccxviij.tertio libro.Et an habens poteſtatem legitimãdi à papa,poſsit legitimare in terris Imperatoris,& econtra,vide Bald. conſilio ſecundo eodem libro. Paulum de Caſt.cõſi.ccxxvj. Petrum de Ancharano conſilio cccxxj.Et an in ſtatutis appellatione filij veniat naturalis,vide Ange.conſilio xxxj.Et quòd propriè naturalis non dicatur natus ex ſoluto & ſoluta,niſi in ſchemate matrimonij,voluit Oldra. conſilio cxcvj. Et an tacens qualitate illegitimitatis impetratione legitimationis faciat legitimationem corruere,vide originaliter Oldra. conſi.cclvij. Sed in contrarium vide Roma.conſilio cxciij. Et an habens poteſtatem legitimandi cum adultero & inceſtuoſo poſsit legitimare cum inceſtuoſo nato ex adulterio, vide latè nouiſsimos in l.j.§.ſi quis ſimpliciter.ff. de verbo. obligatio. Et an donatio facta vni filio poſsit per alium, tanquã inofficioſa reuocari, vide Bal.conſi.ccccvj.

a ¶Tua. Vide quòd ibi ſcripſi ſuper ij.glo.f.hoc procedere,qñ de matrimonio venit cognoſcendũ : puta an fuerit, vel non: vel an fuerit legitimum. Et quia hic de præiudicialibus tractatur,quomodo diuerſis modis ſumit, ibi dixi,vt in gl.Sed in quantum propoſitum reſpicit,vide in §. præiudiciales.Inſti.de actio.vltra medium j.glo.

mentis

SVMMARIVM.

¶Filius vel pater is dicitur,quẽ nuptię demõſtrãt.
Pater quo caſu ſit cogendus filium cognoſcere.
Quæſtio de natalibus non agitatur per modum libelli ſeu actionis,ſed potius in modũ exceptionis.
Poſitio in actione præiudiciali de partu agnoſcendo,qualiter ſit formanda.
Quælibet mulier iuuenis & ſana ſubiecta eſt menſtruo: quòd ſi poſt diuortium intra xxx. dies non patiatur præſumitur concepiſſe.
Vendicare volens aliquam ſibi in vxorem,actione procedere dicatur.
Alimenta à patre & auo,quo iuris remedio filius,filia & nepos petere debeant.
Patronus pauper,pro libello petere poſsit alimenta à liberto diuus.
Pupillus qualiter formabit libellum cõtra tutorem pro alimento habendo.
Alimenta poſſunt duplici actione peti.
Alius non debẽt,qui ſeipſum alere poteſt, licet ſe pauperem dicat:niſi ſit infirmus.
Dominus an poſsit alimenta à ſeruo petere, & an ſeruus ad hoc teneatur.
Pater emancipans filium,& ei partem dans,cum pacto de non petendo alimenta,etiam iuramento firmato,an filio in paupertatem deueniente teneatur ipſum alere.
Pactum contra ius naturæ non eſt tenendum.
Filius habens patrem infidelem cum alio fideli agẽtem,quem illorum alere teneatur.
Filio cum omnibus bonis ſuis monaſterium ingrediente, an teneatur tale monaſterium patrem talis agentem alere.
Tenens in concubinam ancillam cuiuſdam militis, ſi habuit ex ea filium,quis illum alere teneatur,an pater,an dominus.
Filia in corpus ſuum peccãs,an poſsit à patre reputari,licet pœniteat de peccato.
Filij ex damnato coitu nati,an ſint à patre, vel matre alendi.
Appellatione parentis venit etiam mater.
Nepos ex filia,per quem ſit alenda.
Adoptiuus à quo ſit alendus.
Seruus à domino alendus eſt.
Pupillus de ſuis bonis per tutorem eſt alendus.alioquin tutor tanꝯ ſuſpectus venit repellendus.
Tutor petens pupillo de bonis ſuis alimenta decerni,quibus verbis vti debeat.
Soror pupilli à quo ſit alenda.
Clerici ſine titulo ordinati,ab ordinatore ſunt alẽdi.
Prædicantes verbum Dei à quibus ſint alendi.
Diuortio facto filius minor triennio apud matrem maior verò apud patrem eſt alendus.
Tranſigi an poſsit ſuper alimentis.
Vir tenetur vxorem alere, niſi pactum in contrarium factum fuerit.
Vxor an poſsit mortuo viro petere alimenta ab hærede mariti.
Mortuo viro mulier ſoluta eſt à lege viri.
Mulier mortuo viro volente extra domum viri alimentari,an ad hoc hæres teneatur.
Mulier potius debet alimẽtari in domo viri, ꝙ extra,viro abſente.
Mulier poſt mortem viri alimenta petenti,ſi opponat ꝙ non erat vxor alenda, tamen eſt quouſꝯ de veritate conſtet.
Mulier viro mortuo volens religionem ingredi, an ſit à filijs alenda.
Vxorem in teſtamento dominam & dominatricẽ relinquere,qualiter ſit intelligendum.
Mulier ſecundo viro mortuo,an poſsit ad bona vel hæredes primi alenda redire.
Vir dicens in teſtamento relinquo vxori meæ alimenta donec ſteterit in domo mea cũ liberis meis: an ſi abeat,priuetur alimentis.
Cõditiões in teſtamẽtis appoſitæ ſunt obſeruãdæ.
Præſtare debens alimenta,an teneatur & medicinas in infirmitatibus præſtare.
Nati ex damnato coitu,an,& per quem,& qualiter poſsint legitimari.
Vir inops habens vxorem diuitem,ſine dote tamẽ an ab illa debeat alimentari.
Patrẽ & filijs mortuis alenda eſt mater ab hæredibus filiorum.
Mater ad tempus mortuo viro abſens,domum rediens,nihilò minus eſt alenda.
Vno hæredem facto inope,an cæteri iure teſtamenti ſint onerandi.

Alimentorum nomine,quæ comprehendantur.

Modus alimentorum in teſtamento relictorũ,qualiter ſit ſumendus.
Alimentandus,an ſi doctrinam miniſtret,debet ſalarium habere.
Pluribus alimenta debentibus prouidendũ eſt per prætorem:& ſimiliter,ſi pluribus debentur.
Pluribus alimenta debitis diſcordantibus,quis modus ſeruandus.

1 INhoc tit.non multùm neceſſarius eſt li.quia q.de natalibus ſæpius ꝓponit in modũ exce.ꝙ actiõis: vt extra,c.lator.& c. trãſmiſſæ. ¶†Præſumit emẽ quis filius. Nam filius vel pater is eſt,quẽ nuptiæ demõſtrãt.ff.de in ius voc.qa ſemper.& in præ.c.trãſmiſſæ.extra,de ꝓba.p tuas. Verũtamẽ qñ cã natiuitatis principaliter agitur:tũc ſic libel.cõcipit.¶LIB.Corã &c. ꝓpono cõtra P.ꝙ H. pater meus nõ fuit marit9 Bertæ,de qua ipm P.genuit.vñ peto p vos ipſum non fuiſſe eius filiũ legitimũ ſentẽtialiter declarari.ar.extra,eo. cãm q̃.ij. C. ne de ſta.defun.l.pe.& ſiue agat prĩcipaliter,ſiue incidẽtaliter,ſiue per modũ excep.iudicis eccleſiaſtici eſt cognitio,ſecundũ Inn.qđ dicvt extra,de ordi.
2 cog.tua[a].¶†Porrò ſub hoc titu.cõueniẽs eſt de ali-

a ¶Annectere. Quaſi totū, quod ſequit, formis exceptis, habuit à Mar. de Fa. qui fecit tractatū de alimen. & ab Alber. Gal. Char. antepe. ti. de alimẽtis. & dicam de his j. ver. & no. formas habuit à Rof. in prætorijs. xj. tit. de act. in rem præiudi. & de partu agnoſcendo. & plenius de offi. iud. quo ali mẽta petunt. & eſt ſecũda de officijs. An aũt in cauſa alimẽtorũ ſit neceſſario dandus libellus, vide ſ. de lib. cõ. §. nunc dicendum ver. xxx. ad fi. Et an appellet à ſnĩa ſuper eis lata, vide ſ. parte ij. de ap. §. in quib⁹ verſic. ſed nunqd quando.

b ¶Vel nepos. ſup. pronepos, vel vlterior.

c ¶Præbeat. Sup. alimenta.

d ¶Item ponit. iij. caſum.

e ¶Immiſit. Multum vtebat Roff. hoc tit. de concuſionib⁹ in hac materia. & hoc fuit quod ſilui. ſ. ti. ij. vt in prin. ibi dixi.

f ¶Nutritur. Dixit Rofr. quòd miſer conceptus ex illo putrido ſanguine nutritur. Nõ omi 3 tam quod Inn. iij. tunc Lotharius & Cardinalis ad reprimendã humanã ſupbiam librũ compoſuit de vilitate & miſeria cõditionis humanę. & ibi in iij. c. vide quali cibo cõceptus nutriat in vtero. & dicit ipſum ſanguineũ menſtruũ ſic deteſtabilem & ĩmundũ, vt ex eius contactu fruges non germinẽt, ſed arescant: arbuſta moriantur: herbæ amittãt & arbores fœtus: ſi canes in 4 de comederint, in rabiem efferãtur. In illa corruptione fœtus concepti vitium ſeminis cõtrahunt, vt leproſi & elephãtici tunc naſcant. Scias q dicit elephãtia q̃dã ſpẽs lepræ ſic cæteris paſsiõib⁹ maior, ſicut elephas maior eſt cæteris aĩalib⁹. vltra gñale motiuũ Inno. de quo ſupra, multorum guloſitas me impulit ad hoc ſcribendum.

ADDE Plinium ſeptimo libro de naturali hiſtoria, vbi etiã deplorat ſuperbiam hominis nati ex immunditia, & ad miſerias huius ſeculi.

g ¶Præiudicialem. Rof. in prætoria, de qua ſ. in fi. dicit hanc præiudicialem viro non competere: cùm iure Romano vxor non ſit in eius poteſtate: ſed tantùm in eius officio. C. qui pot. in pig. hab. l. aſsiduis. ff. de oper. lib. ſicut patronus. Competet autem interdictum de vxore exhibenda, vel deducenda, ſi ab alio detinetur. ff. de lib. exhiben. l. imo. vel auocabitur per vtile interdictũ de libero ho. exhi. Nec obſtat l. iij. §. ſi quis eũ, ff. de libe. ho. exhibẽ. quia dolum facit etiam pater, vel auus, qui iura matrimonij turbare deſiderat. ff. de li. exhi. l. j. in fine. Sed ſi vxor ſui controuerſiam exhiberet locum haberet officium iudicis, etiam ſecularis. C. de inſti. & ſubſti. l. reprehendenda. licet & iure canonico cogatur vxor ad virum redire per eccleſiaſticum iudicem: vt ſ. extra, de ſpon. non eſt. & vide quod ibi no. in j. gl. & quòd ſuper ea dixi. Et quod dicit Rof. de iudice ſeculari: intellige vbi matrimoniũ non negatur, nec refertur aliqua quæſtio ſuper illo: vt in princi. huius titu. Dixit Roffr. ſ. de iure Romano, iõ quia iure Longobardo vxor eſt in poteſtate mariti. ſi habeat mũdiũ: & inde tunc habere poſſet locũ actio præiudicialis in rem. Allegat lib. ij. qd̃ ſucceſsione legis. l. ſi ſorores. in fi.

¶Item ex officio. Hic ingreditur ſecundam partem ſcilicet de officijs, de qua ſupra dixi. & ibi habẽtur tres libelli ſequẽtes: vt in vltima col. & poſitiones ipſorum.

¶Filia. Sic Roff. quia prædixerat de filio.

¶Si quis à liberis. Et nota quòd de ĩfirmitate, vt ope ris. nil hic dicitur: quia illud ſpeciale in libello filij, vel liberti.

¶Colla. viij. De inope, qui habet patrem emancipatum & auum: in eius eſt poteſtate. Diues an ab auo, an à patre petat alimẽta. Item ſi habet patrem & filium diuites, quis prius ſibi debeat alimenta, vide per Cyn. C. de alen. lib. l. prima. Habeo etiam has quæſtiones per quaſdam apoſtillas, quas puto fuiſſe Iacobi de Aretio, ſuper l. ſi quis à liberis. in principio. ff. de liberis agnoſcẽ. & in prima quęſtione ſub dubio fortè, dicit patrem teneri. In ſecunda dicit vtrunq; debere contribuere, ſicut plures hæredes contribuunt. ff. de alimen. lega. l. iij. Item ſicut plures fratres legitimi naturales. C. de natu. li. authenti. licet. & ſtatim ſequitur.

h ¶Præiudicialẽ. Rof. in prætoria, de qua ſ. in fi. dicit hanc præiudicialem viro non competere: cùm iure Romano vxor non ſit in eius poteſtate: ſed tantùm in eius officio. C. qui pot. in pig. hab. l. aſsiduis. ff. de oper. lib. ſicut patronus. Competet autem interdictum de vxore exhibenda, vel deducenda, ſi ab alio detinetur. ff. de lib. exhiben. l. imo. vel auocabitur per vtile interdictũ de libero ho. exhi. Nec obſtat l. iij. §. ſi quis eũ, ff. de libe. ho. exhibẽ. quia dolum facit etiam pater, vel auus, qui iura matrimonij turbare

ſe ex me eſſe prægnantem. Itẽ q̃ tali die fecit mecũ diuortiũ: puta in calẽ. Mar̃, & in calen. Auguſti hoc mihi denunciauit. Hoc em̃ conceſſo, actor ſuccũbit: quia cũ ſecundũ hoc ſint vltra xxx. dies, non eſt veriſimile, quòd de ſuo quondam viro conceperit:

e ſed alius medio tpe in foramen eius tignũ immiſit. Et eſt ratio quare intra dies xxx. debet denũciare: nec pòſt audiť ſine cauſa. Quælibet em̃ mulier ſana & iuuenis patitur menſtrua: vt v. di. c. j. & c. ad eius. ff. de re. du. ſed quæ. & illa poſtq̃ cõcepit, ceſſat: nam

f ex ea cõcept⁹ nutrit. vñ ſi poſt diuortiũ ĩtra xxx.

5 dies nõ patit, ſcit ſe ex illo cõcepiſſe. ¶†Competit etiã hæc actio, ſi qs vult aliquã ſibi in vxorẽ vẽdicare, vel cõtra. ff. de lib. agno. l. j. §. j. ibi; & qd̃ ſcit, &c. tũc ſic cõci. lib. LIB. Corã &c. cõque. de B. quã dico meã eſſe vxorẽ. vñ cũ ſup eo mihi iniuſtè cõtroverſiã moueat, iuſtitiã peto. & ad hoc ꝓpono actionẽ

g in rẽ præiudicialẽ. ¶†Itẽ ex officio h iudicis alimẽ h

6 ta petunt: & tũc ſic lib. cõci. LIB. Corã &c. ago cõtra P. patrẽ meũ, q̃ cũ ſim egenus & infirmus, vt nõ poſſet operis ſufficere: & pater meus ſit diues, peto q̃ mihi alimenta debeat præſtare. & ad hoc veſtrũ officiũ ꝓpono domine iudex. ff. de li. agno. ſi qs à libe

i ris. §. idẽ reſcripſit. Eodẽ modo cõci. filia, i nepos, & ꝓnepos cõtra patrẽ, auũ, & proauũ: vt xxx. di. c. j. & c. ſi quis dereliquerit. lxxxvj. di non ſatis. extra, de eo, qui duxit in ma. quam pol. per adul. cũ habe-

7 ret. in fi. ¶†Patron⁹ aũt ſic cõci. libel. LIB. Corã &c. i ago cõtra P. libertũ meum, q̃ cùm ipſe ſit diues, & ego pauper: peto q̃ alimẽta mihi præſtet. & ad hoc propono officiũ veſtrum domine iudex. extra, de k

k iure pat. ànobis fuit. ff. de liber. agn. ſi qs à liberis k.

8 ¶†Pupillus verò cõtra tutorẽ ſic cõcip. libel. LIB. Corã &c. ago cõtra P. tutorẽ meũ: vt mihi alimẽta miniſtret &, ad hoc ꝓpono &c. ff. de ali. pu. præſtã. l. j. j. ver. itẽ pupillus. ¶Actor etgo ſic ponet in præmiſsis tribus caſib⁹, vbi agit officio iudicis. Po. Ac. Pono q̃ ego ſum pr̃ tu⁹, vel nepos, vel auus, vel proauus vel mater vel filia: vt ff. de li, agno, ſi quis à libe l

ris. per totã l. Itẽ q̃ ſum patronus, vel libertus. ff. e. alimenta. Item quòd ſum in tua tutela. Item q̃ ſum egenus. ff. e. ſi quis à liberis. §. ſi liberti. Itẽ q̃ tu es diues. Item q̃ mihi deeſt, & tibi abundat: vt in præ. l. ſi quis à liberis. §. penult. & §. impubes. Item quòd ſum infirmus. Item q̃ arte careo. C. lib. xj. de mendi cã. va. l. vnica. Item quod bene ſeruiui tibi. Item q̃ me ſemper habuiſti pro filio tuo. Prædicta probantur in prædic. l. ſi quis à liberis. ¶Reus verò ſic: PO. REI. Pono quòd es filius T. & ſic de cæteris. Item quòd es diues. Item quòd tantum habeo, quantum mihi ſufficit. Item quòd es bene ſanus. Item quòd bene potes operari. Item quòd me accuſaſti crimine capitali: vt in præ. l. ſi quis à liberis. §. idẽ iudex. Item quòd me detuliſti, ita quòd ex delatione grauedi ſpendium paſſus ſum̃ auť. vt cùm de appel.

1 cog. §. ſi delator. colla. viij. l ¶†Et nota m quòd ali-

9 menta petuntur interdum per actio. ex teſtamẽto,

m ſcilicet quando in teſtamento relicta ſunt. ff. de ali. & ci. lega. per totum. Interdum per act. ex ſtipulatu ſiue ex contractu ſtipulatio interceſsit: & hoc quãdo ex pacto debeť. C. de dona. quæ ſub modo. l. j. C.

m ¶Et nota. Hic incipit ingredi verba Alberti Galeo. & aliqua ampliat. De ipſius tamen ordine nihil quaſi ſeruat. & multitudinem verſiculorum eui tans allegabo titu. per ſex partes quaſi æquales. & hoc principium ſparſim ſumptum eſt ex prima & ſecunda parte. Optaſſem quòd author feciſſet membra in hac materia illa, vel alia, quæ fecit Mart. de fan. & fuit primum, quis cui debeat alimenta præſtare. ſub quo notabilem partẽ tractatus incluſit.

a ¶ Authẽ.licet.ſumpta de corpore,qui.mo.nat.effi.ſui.§.ſi quis igit̃.Et hac ratione conſuluit Dyn.conſi.ſuo xvij.q̃ ſi pater reliquit naturali alimenta ſub conditione,cui naturalis non paruit,nihilò minus habebit à legitimis fratribus alimenta, quæ legis authoritate non à pura teſtatoris voluntate ſibi debentur: & ſic per teſtatorem non potuerunt auferri. in authen.de hæredi. & fal.§.ſi quis autem. ff. de adopt. ſi arrogator.d̃ dote præle. l.cũ quis. in prin. & §.mulieri.&ad l.fal.l. pater filiũ. Et p hoc ſit ĩ parte ſatiſfactũ q̃oni Roſ.xlviij.q̃ tractat de illo qui filios legitimos inſtituit,& naturalibus legauit:ſi legitimis per quadriẽnium ſeruirẽt. Et a erat vnum membrum queſtionis: b an renũciantes legato poſsint petere alimenta. aliã 10 partem quæras in ſuarũ quæſtionũ volumine. 11

b ¶ A legitimo.Supple. eo fortius de legitimis naturalibus loquendo,nõ de legitimis tantùm. d

c ¶ L.j.& ff. de lib. agnoſ.l.ſi quis à liberis.poſt prin. e

d ¶ Nobis. allega. 12 Guido ad hãc partem.ff.quod cum f eo.l.j.& ij.

e ¶ L.fin. Ad literã fuit Alber. Gal.q̃ ſic recitauit.parte ij.in prin. Et ſciendum, quòd Iaco. Veroñ. ſua ſumma feudorum formauit de hoc ca. xlv. An vaſallus teneaẽ alere dñm 13 egenũ. Multa iura allegat ad affirmatiuam.ff. de libe.agnoſ.ſi quis à liberis.§.ſolent iudices.&l.vlt.quę de liberis loquit̃. g & multa alia plus 14 quã xv.quæ p viã æquitatis ſimul deducuntur ad caſum. Inſerit etiã duas leges de Lombar. ſ.lib.ij.de dona.quæ cum negatione,&c.l.j.&li.iij.de tranſcri.l.ij. Addit q̃ in dubio melius eſt impendia fieri q̃ denegari alimenta ei, qui dominus bonorum aliquo caſu futurus eſt. Tex.eſt ff.de ven.in poſ.mit.l.j.§. ſed & ſi incertum. Subdit Placen.ſcripſiſſe in ſumma C.de alen.li.§.vlt.quòd vaſallus,& dominus ad inuicem tenentur ſe alere,cùm teneantur ſe inuicem defendere:& propter tuitionem milites aluntur à republica,quam tuẽtur. C.loca.l.milites.in fi.& li.xij.C.de re mili.l.milites.in prin. videre volui,ſi Azo in Summa poſuiſſet hoc verbum Pla. reperi quòd non. ſoluit Iaco. quòd nunq̃ hoc fieri audiuit:nec cõſuetudine eſt obtentum per id quod dicit vaſallum ad id non teneri:præcipuè per leges.ff.de admi.re ad ci.per ti.l.iiij.§.pen.ff.vbi pupil.edu.de.l.iij.in fi.niſi dominus pro facto vaſalli conſumpſiſſet bona ſua:puta pro ipſius defenſione.ff.de decur.l.decurionibus:

f ¶ Reſpon.ſic.ſcd̃m Albe.Gal.parte iij.& per rationem quæ ſequit̃, tenet etiam Gui.de Suzar.in quæſtione ſtatutorum mihi ſub litera f. q̃ ſtatutũ continens,q̃ pater non teneatur alere filium maiorem xviij.an.non tenet: cùm educatio illorum ſit de iure naturali: vt patet in iuribus ſequentibus de rerũ permu.rebus.C.de contrahẽ.emptio.l.iij.Interdum peract. preſcriptis ver.vt in præ.cõcor.Interdũ iudicis offi.& hoc à parẽtib⁹ & liberis:vt in ſuperioribus patet.& probatur C.de alendis li. per totũ.ff.de ag.li.ſi quis à liberis.C.de bo.quę lib.l.fi. §.vbi autem.Item patronus,& eius liberi petunt à libertis.ff.de agno.li.l.j.§.fi.& l.alimenta C.de ope. liber.l.j. Alioquin reuocatur in ſeruitutem:vt ff. de iure pa.diuus.§.fi.& libertus à patrono alioqn punitur patronus:vt in præ.l.alimenta.& hoc obtinet quando vnus eſt inops,nec operari põt:& alter eſt diues:vt in præ.l.ſi quis ali.§.j.& C.li.xj.de mendican.vali.l.j.lxxxvj.diſtinctione.non ſatis.in j.colũ. Item quòd frater naturalis petet alimẽta à fratre legitimo,vt C.de na.lib.authen.licet.a & legitimus à legitimo b:arg.ff.ſolu.mat.quamuis.& l.ſeq.ff.de tute.& ratio.diſtra.l.j.§.j.ff. vbi pu.ed. de. qui filium. ff.de admi.tuto.tutor.§.in ſoluẽdis.& l.præ.& not. C.de alen.li.l.j.c ¶ †Quid ſi is,qui petit ali,de parte ſua ſe alere poteſt:dicit tamen ſe inopem?Reſpond. non debere ali,niſi ſit infirmus:vt in præ.l.ſi quis à liberis.§.tertio.& §.alimenta.& l.fi.idem in emãcipatis:vt ea.l.§.j.¶ †Sed nunquid dominus petit alimenta à vaſallo?videtur quod ſic,vt etiam diximus in liberto.Dicunt quidam quòd ſi magnam poſſeſ. dedit in feudo:tunc tenetur alere,aliter nõ. Ad hoc C.de donatio.ſi totas.xxij.q.vl.de forma. extra,de iure patro.nobis d.nam pupillus de largis facultatibus præſtat alimenta matri & ſorori.ff.de tutel.&rationi. diſtra.l.j.§.j. Alij contra:nam perfecta donatio conditionem non recipit.ff.de donatio.l.fina.C. de reuoc.dona.l.fi.e ¶ †Sed pone quidam emancipauit filium & dedit ei partem.filius iurauit non petere de cætero alimẽta à patre:nunc laborat inopia. quærit̃ an hoc non obſtante petere poſsit.Rñ.ſicf. tale enim pactum eſt contra ius naturale:& ideo nõ valet.ff.de pac.ius agnationis. Pater enim teneẽ alere filiũ ſecundũ naturã:vt j.diſtin.ius naturale:vt ff. de iuſti.& iure.l.j.§ pen.xxx.diſt. ſi quis derelinquerit.C.de bo.quæ lib.cùm non ſolùm.§. hoc procul-dubio.ſic & filius tenetur alere patrem & matrẽ egẽtem:vt in præ.c.non ſatis.xxij.q.iiij.inter cætera.extra de iure iurand.cùm quidam.C. de alen.li.l.j.& ij. Huic eſt quòd prælatus tenetur alere pauperes parentes:vt in præ.ca.non ſatis.xij.q.ij. expedit. C.li. x.de impo. lucr.deſcrip.l. vnica. ¶ †Quid ſi pater meus eſt infidelis, & æqualiter eget cum extraneo fideli:quæritur cui eorum potius debeo invictus ne ceſſarios ſubuenire. Hoſt.dicit quòd patri, vt probatur & nota.xxx.diſtin.c.j Alij dicunt,quòd fideli extraneo.arg.in præ.c.non ſatis.in prin.ibi: circa domeſticos fidei,&c.vbi de hoc.Cauſam enim præſtat natura,non gratia:nam talis pater potius negãdus eſt, quàm alendus.xxiij.q.viij.legi.g ¶ †Quid ſi quis intrat monaſterium conferens illi omnia bona ſua:nunquid pater eius poterit à monaſterio petere alimenta?Reſpondeo,ſic,ſi in egeſtatem deue-
h nerit.h C.de agno.lib.ſi quis à liberis §.idem reſcripſerunt.& extra,de proba.in præſentia. & in præ. capitulo,non ſatis. verſicu. ſimiliter & debilitatis.
i xvj.quæſtione prima,quoniam quicquid i. ¶ †Item
15 pone:quidam tenens in concubinam ancillam cuiuſdam militis,habuit ex ea filium: quæritur an pater,vel dominus illum alere teneatur. Dic quòd do-
k minus.ff.de agno.lib.ſi neget.in fi.ff.de relig.l.fin.k xv.quæſtione vltima,cum milite.in fine.Quid ſi filia tua peccat in corpus ſuum:& ſic potes eam exhæredare:vt C.de inoffi.teſta.ſi pater authen.ibi poſita,nunquid poteris ei negare alimenta? Et videtur quòd poſsis.ff.de libe.agno. ſi quis à liberis.§. ſi qs
l ex his.De hoc C.de alen.lib.l.fi.l ¶ †Quid ſi ipſam
16 pœnitet peccati? videtur quòd ei profit.C. de nup. imperialis.in auẽ. vt cùm de appella.cog.§. aliud ſi poteſt.l.diſt.ferrum.& cap.fidelior.extra, de ſpon. inter opera.Nam & paterna pietas in pietate,& nõ in atrocitate,&c. Ad l.Pomp.de par.diuus.xxxv.q. iij.c.contradic.§.hac authoritate.prope princi.arg. h
m cõtra:quia nec tali pacto,&c.m ff.de fur.qui ea.ff.vi
n bo.rap.l.penul. nec abſoluetur turpido,&c.n vt ff. de ritu nup.palam.§.primo.ff.de re milita. qui cum
o vno.§.ignominia.primum verius o. ¶ †Quid de na-
17 tis ex damnato coitu,i. inceſtuoſo & nefario coitu? Reſpondeo,dic q̃ non ſunt à patre vel à matre alẽdi,ſecundũ leges.in auẽ.quibus mo.natu.effi. ſui.§. fi.extra,qui filij ſint legi.per venerabilem.in fi.C.de nat.li.humanitatis. & auẽ.licet. vbi dicitur.nõ alanẽ à parente.& appellatione parentis,mater etiam cõtinetur.ff.de verb.ſigni.appellatione.Secundùm canones autem ſic:vt extra,de eo,qui dux.in ma. quã i pol.per adul.cùm haberet.in fin.vbi de hoc. Et dic quòd ſecundùm leges patres & aſcendentes per lineam paternam,non tenẽtur alere filios,niſi iuſtos: matres verò & aſcendentes per maternam lineam alere tenentur ſpurios, etiam vulgò quæſitos.ff.de lib.agno.ſi quis.reſpon.j. & §.j. niſi fortè mater ſit illuſtris:vt C.ad Orfi.ſi qua.& Inſtit.eodem ti.§.no
18 uiſsimè. ¶ †Sed & nepos ex filia paſcetur ab auo pa
p terno p:ſed non à paterno:ar.præ.l.ſi quis à liberis. k
19 §.ij.& §.ſed mater.& l.penul. ¶ †Quid de adoptiq uo?dicidem q:vt ff.de adop.onera.Item alendus eſt venter, ſi poſthumus naſciturus ſperatur caſu aliquo hæres eſſe defuncti.ff.de vent.in poſ. mit.l.j.§. 1 ij.§.& generaliter.& §.mulier.& l.curator.Item alẽdus eſt pupillus de bonis ſuis : etiam ſi illa à creditoribus propter contractum ſuum:quia non defenditur,poſsidentur.ff.de priuilegi.creditor. ſi pupillus.& etiam in alijs caſibus: vt C. de Carb. edict.l. fin.& ff.eodẽ.ſed & ſi is.§.an autem. & l. de bonis. ✠ ADDE tu q̃ in omnibus caſibus,in quibus poteſt pater filium exhæredare,poteſt ſibi alimenta denegare:vt notat Petrus de Ancharano in capitu.fin.de cõuer. infide.& vide Bald.conſi.ccliij.incip. filiafamilias ducens vitam turpem & luxurioſam poteſt à patre exhæredari:& ibi qualiter probetur eam ducere vitam turpem &luxurioſam:& an talis poſsit petere legitimam,vel reus ſupplemẽtum. Et adde q̃ pater tenetur alere filium etiam ſi ſibi aſsignauit alimenta,& filius illa ludendo diſsipauit,ſecundùm Ia.de Are.in l.ſi libertus, qui operarum.ff.de ope.lib.quem refert & ſequitur And.Sicu.in c. ex parte. in iij.col.de conſuę.& ponit Hippo.de Marſi.ſing.ciij.inci.pater tenetur. Hen.ferran.

& inducit inſti.de iure na.§.ſed naturalia.& ſic tolli nõ poteſt:vt ibi.& licet non fatear actiones eſſe productas à iure prætorio vel ciuili,ponderari debet principale ſubiectum cùm actiones ceperint ex tempore:illud verò debitum à natura.

g ¶ Legi.Hoſti.in Sum.de tempo.ordi.§.& cui. verſic.quid ſi pater.ſub §. vij.ver. de hoſpitalitate tractat. dicit præferendum patrẽ. & miratur quòd doctor iuris poſitiui dubitet de hac queſtione:cùm exhibitio nutrimenti ſit de iure naturali primęuo communi. etiam omnib⁹ animalibus. ibi vide Ray.etiam de hoc eod.titu.l.iij.poſt princ.vbi de eleemoſyna.verſi.pone quòd pater. Goſ.eo.titu.char. iij.verſi.ſed pone quòd pater. quibus etiam placet quod dixi.

¶ Deuenerit.ſcd̃m Alber.Gal. parte iij.& eadem ratione videtur in ſene,de cuius licentia vxor ingreſſa eſt monaſterium cũ ſua magna dote:& vir poſtea factus eſt inops. Facit infrà ver.quid ſi mulier.

¶ Quicquid. Vide ſuprà de ſtatu mona.verſ.xlvij. & in verſi.lix. dixi de filio cõuerſi eccleſiæ ſecularis. quod no. Ioãnes de Deo.

¶ L.fina. hucuſq̃ Alber. Gal.parte iiij.in prin.

¶ L.finali.ibi, nõ quòd propter ingratitudinem denegari poſſunt alimenta.

m ¶ Tali pacto &c.pœnitentia ſua nocens eſſe deſijt.

n ¶ Turpitudo &c.quæ poſtea dimiſſa eſt.

o ¶ Verius.ſecundùm Alber.Gal. cuius etiam fuit verſicu. ſequens per eadem.

p ¶ Materno.Mar.de Fan.dixit,ſi ex paterna linea paſci non poſsit.allegat eadem iura.Dictum Gul.procedit coniungendo hunc ver.ad proxi.præcedentia.

q ¶ Idem.ſ.q̃ pater adoptiuus tenetur eũ alere. Marti.de Fa. primo mẽbro §.non

¶Sacerdos.ad finem.Solue vt ī gl. penult.& vlti.

d ¶Tacta. Mar .de fa.dixit expedita.

c ¶Ca.j. Addebat Mar.de Fa.cuius fuit iſte verſi.membro ñ.quòd ſi nõ pñt trãſac.remittiꝫ:ergo nec pacto gratuito.argumẽ. præ.l.C.de tranſac.p̃ſes.cũ facili⁹ tranſactio,quã pactio permittat, vt ibi.nec dat regulã: ſed reſtringit ad hũc caſum, quo minus grauatur tranſigens aliquo recepto,cꝫ gratis remittens. Hoc dico : quia aliàs gratuita pactio admittit,vbi tranſactio reprobat d trãſ.ſup eo. ADDE,quòd ſtante ſtatuto ꝙ contractus minorũ iurati debeant obſeruari quod minor iurans ſup pacto gratuito alimentorum ſibi non præiudicat, vt voluit Petrus de Anchar. cõſil. ccclxxvj.

d ¶Patri. Rñ.j.l.vlti.eſt, & hoc iam prędixerat ſ.eod. ver.& hoc intelligas, ſaluo quod dictum eſt ſuprà verſicu.ſed pone.

e ¶Alatur.Et tunc de æquitate ſcdm Rofr.alle.ff.ex q. cau.in poſſ.l.Fulcinius .§. vlti . de priuil.credi.l. vlti. de iure delibe.filius.ſi aliàs habet a vnde ſe alere põt, non teneꝫ.ff.de libe.agno.ſi quis à liberis.§.ſed ſi fili⁹.Hoc tenuit in quæſtiõe quã ſolẽniter diſputauit. & eſt xxvj.Ex eadem æquitate tenet idẽ Vber.Ho b mobo.& Guido in §.exactio .aliàs ſecus,vt ſ.

ADDE,an maritus vxorem indotatã tam ęgro- §.non ſolùm.& ff.de inoffici.teſt.ſi inſtituta.§.de in
20 offic.¶†Item ſeruus alendus eſt à domino.ff.de admini.tuto.cùm plures.§.penult.alioquin fit ꝙ put habetur ff.de his,qui ſui vel alien.iur.ſunt.l.ñ.& C. de La.liber.tol.§.ſed ſancimus.Item miles à Repu. C.loc.milites.Item decurio,ff.de decur.l.decu.Item legatus,& ſi deceſſerit in legatione,nil reddet.ff.de leg.legatus autem.Item is,qui in carcere detinetur.
21 C.de epiſco.au.iudices. ¶†Item pupillus alendus eſt de bonis ſuis per tutorem:alioquin tutor,vt ſuſpectus remouebitur.ff.de ſuſpe.tu.l.tutor quoque. §.tutor.qui.ſ.verſic.pupillus.& econtra:tutor quã doꝫ eſt alendus de bonis pupilli.ff.de adminiſtra. tuto.à tutoribus.§.fi.ff.de tutelis & ratio.diſtr.l.j.§. & ſi pupillus.Et ſi tutor petit alimenta à iudice cõſtitui non vocatis agnatis pupilli, valebit conſtitutio,vt quidam dicunt: & ea poterit reputare cũ à ſe hoc poſſet.C. de alimen.pupil. præſta.l.finali.ibi: quæ bonus vir arbitrabitur,&c.hoc enim celeritatẽ deſiderat.ff.de ſer.l.ñ.ff.de re iudi.qui pro tribunali. Item dicit l.quòd tutor ea debet poſtulare:nec dicit de alia perſona.C. de admi.tuto.l.iiñ.niſi forte vltra modum patrimoñ ſint decreta : quia tunc non valet.ff.vbi pupi.edu.debeat.l.prima.Item eſt arg. quòd nõ petantur decerni.ff.de ne.geſt.Neſennius. argu.tamen contra.Cùm enim queſtio ſit inter tutorẽ & pupil.quia vnus dicit ſufficit,alter negat,videtur dandus curator.Inſti.de authen.præſt.in fi.& argu.contra.C.de epiſco.audi.tam dementis . Item res tangit eos , qui venire debent ad ſucceſsionem: vnde vocandi ſunt.extra,de offic.archidia. ad hoc. ff.de aqua plu.arc.in concedendo.& tunc decretum ſuſpicione carebit.C.de teſta.hac conſultiſsima. in fin.Si ergo tutor petit pupillo de bonis ſuis alimen-
22 ta decerni.¶†Ita dicetur.
✲FORMA.Veniens A.tutor B.ffliñ quondã C.corã tali iudice petijt à dicto pupillo de ſuis bonis alimenta decerni pro futuro tẽpore,quo erit tutor ipſius.Item iudex viſis inſtrumentis tutelæ & inuentarij,inſpecta etiam quantitate bonorum pupilli & conditione perſonę ipſius,habita ſecum deliberatione,& proborum virorum communicato conſilio,eidem pupillo tot menſuras bladi & tot vini,tantum de lignis,& tãtum pro companatico annuatim pro futuro tempore,quo ipſe A.erit tutor pro alimentis ipſius pupilli de bonis ſuis conſtituit & decreuit.
23 ¶†Item ſoror à tutore pupilli,ſi egeat,eſt alẽda:vt ff.eod.titu.l.j.§.j.Item procu.& aduocatus dum incedunt pro negotijs domini,litigatoris,vel geſtoris. ff.de pact.ſumptus.ff.man.ſi quis alicui.§.impẽdia. Item clerici de bonis eccleſiæ:vt in authen.col.j.vt deter.ſit; nu.cleri.extra,de prębendis.extirpandę.&
24 ca.j.& c.cùm ſecundum.¶†Item clerici ſine titulo ordinati ab ordinatore.extra,de prębend.c.j.& c. cum ſecũdum. Item monachus abbatem,vel etiam clericus epiſcopum accuſans:vt ſ.de inquiſi.§.fin. Item diuortio facto liberi ſunt alendi:vt C. de diuortio facto.l.j.& authenti.ſi pater.extra,de eo,qui duxit in ma.quam pol.per adult.cùm haberet.Item hi,quibus alimenta relicta ſunt.ff.de ali.& ciba,leg. lege prima & ſecun.C.de fideicommiſſ.lege.j.& ñ.
25 ¶†Item prædicantes verbum Dei.xvj. queſtione prima Apoſtolicis.xxiij.queſti.prima.§.primo. argumentum contra.j.q.ñ.ſacerdos.ad finem[a].Et generaliter debiles, impotentes laborare, infirmi conſanguinei,& pauperes fame morientes alendi ſunt. lxxxij.diſtinctiõe.§.primo.et capitulo primo.lxxxvj.diſtinctione non ſatis.& capitulo ſequenti.xlij.
26 diſt.quieſcamus.xlvij.diſtin,ſicut hi.¶†Et nota diuortio facto filius minor triennio apud matrem:maior verò apud patrem eſt alendus:vt legitur & not.
27 extra, de conuer .infide.c. finali.¶†Sed quæritur vtrum ſuper alimentis tranſigi poſſet . & licet iſta ſint in Summa Azon . tacta[b] nota tamen quòd de præteritis poteſt tranſigi indiſtinctè:vt C.de tranſactio.lege. de alimentis.& etiam de futuris.niſi ſint in vltima voluntate relicta:vt ff.de tranſactio . cùm hi.reſponſo primo . & §. primo. In his tamen videtur neceſſaria prætoris authoritas:vt C.de alen. lib.à paren.l.fina. Cùm enim ad hæc alimenta duplex concurrat ratio,ſcilicet alimentorum & vltimę voluntatis difficilior eſſe debuit in remiſsione eorũ dem.arg.C.de tranſact.præſes.extra,de treu. & pa.
c capitulo primo[c].¶Sed nunquid compromitti po f teſt ſuper alimentis futuris: de hoc no.ſ. de arbi.§.
28 reſtat. verſicu. ſed nunquid. ¶†Nunc dicamus de vxoris alimentis.Super quo ſcias,quòd vir tenetur vxorem alere,& nurum,& pronurum: vt ff. ſoluto matrimonio.ſi cùm dotem.§.finautem. & argumẽtum ff.vt in poſſeſ.le.l.penulti.ff.famil.recif.ſi filia. §.primo.ff.de donatio.inter virum & vxorẽ.ſi quis per vxorem.reſponſo primo.niſi pactum in cõtrarium fiat.ff.de in rem verſo.l. fina.ff. de donatio.ex parte.reſponſo primo. Impenſas enim factas pro ſeruitio ſibi impenſo,quis non repetit.ff.commo.l. in rebus.§.poſſunt.ff.de ædi.edic. item ſerui. in fi.ff. ſolu.matrimonio.diuortio.§.fina.At vxor viro ſeruit.ff.de ope.lib.ſi cùm putemus.C.qui pot.in pig. ha.aſsiduis.xxxiij.queſtione.v.eſt ordo.& cap.ſeq. Nec eſt verum,quòd dicunt quidam , ſcilicet quòd aut vir repetit dotem:& tunc aletur:cùm ipſe lucretur fructus propter onera matrimonij ſupportãda: vt C.de iure do.pro oneribus.& ff.eo.dotis fruct⁹. Aut non recipit:Et tunc non teneatur : cùm nõ ſit dos,quæ ſeruiat oneribus matrimõij. Hoc enim falſum eſt:vt ff.de relig.& ſump.fun.quòd ſi nulla. cũ ſaltem propter ſeruitium teneatur , vt ſ. cùm vxor ſit viri famula:vt xxxiij.quæſtione.v.hęc imago.& ca.ſeq.Et quodammodo eſt domina rerum viri eo viuente.ff.re.amo.l.j.& quia vna caro ſunt:vt extra de biga.debitum.Fallit tamen hoc ſi pactum fiat in contrarium.ff.de in rem ver.l.fina.ff.de doli excep.
d patri.rñ.j. d ¶†Sed nunquid petet vxor alimenta g
29 ab hærede mariti intra annum?Et videtur quòd nõ: quia mortuo viro mulier ſoluta eſt à lege viri. & extra,de ſecun.nup.c.pe.& fi.& arg.ff.de peti.hæredi. hæres furioſi.& ff.pro ſocio.l.actione.in fi.Et dic ꝙ
e ſic,ſi nõ habet aliũde,vnde alaꝫ[e]:vt ff.de bo.author. iud.poſ.quãuis.ff.vt in poſ.leg.l. penul, & de vẽtre in poſ.mit.l.j.§.ſi mulier.cùm intra illud tempus nõ poſsit repetere dotẽ.De hoc no.C.de rei vxo.actio.
f l.vnica.§.exactio.[f] j.verſicu.quid ſi filij. ¶†Sed po
30 ne,vxor petebat ab eo intra annum:hæres verò dicit ſe paratum dare.in domo viri:quia ibi alenda eſt vt C.de cri.expil.hære. aduerſus.ff.de ritu nup.mulierẽ.ff.de vſu & ha.neꝫ.& C.communia vtriuſꝫ iud.l.penul.Sed ipſa vult alibi extra domum habitare:quæritur quid iuris. Dic quòd ſi hæres ſit eius filius,debet habere alimenta in domo , viri. argu.ff. de leg.iij.qui concubinam.§.fin.ff. de fundo inſtru. l.quæſitum.§.puta C.communia vtriuſꝫ iud.l.poſ
g ſeſsionum.Si verô[g] non poſsit eſſe cum eo ſine cõtentione & honeſtè,ſiue ſit filius,ſiue non,põt extra domũ habere,vt quidam dicunt.arg.ff. de ali.& ci.leg.Caio.§.fi. Idem eſt etiam ſi de filij voluntate alibi moretur:vt eodem titu.teſtamento.& ff. locacùm in plures.§.lege.¶†Quid ſi viro abſente,vxor
31 petit à procuratore viri ſibi dari alimenta extra do- h mum viri? Dic quòd potius ali debet in domo viri, quàm extra.ff.ſoluto matrimonio.ſi cùm dotem.§. ſi pater filia.Ita diſputarem Primò ratione euitandæ ſuſpicionis : quia etiam extra illum pernoctare non debet:vt C.de repud.conſenſu.§.vir quoꝫ.Secundò,quia cum minori viri incommodo aletur in domo.argu.ff.de verbo.obliga.ſi ita ſtipulatus fuero decẽ.ff.de leg.ñ.ſi ita relictum.§.fin. Tertiò,quia viri & vxoris vnica eſt domus:vt C.de cri.expi.hære.aduerſus.ff.de vſu & ha.imò & vna familia.ff.ad Syllania.l.j.§.ſi vir.& eorum vſus debet eſſe promiſcuus.ar.C.de fur.quamuis.Quartò,quia ad domum viri vxor eſt traducenda.ff. de ritu nupt. mulierem. Quintò,quia ſine viri voluntate ſe abſentauit. ff. de ali.& ci.le.teſtamento.ff.de ope.lib.ſed hæc.in fi. Et inuitus intelligitur,ex quo non conſentit.ff. de ritu nup.in eo.§.j.Sextò , quia vir poſſet eam cogere in domo eſſe.ff.de libe.exhib.l.ñ.vnde & procur. eius hoc poterit.ff.de procu.ſed hæ.reſpõſo j.§.pe.[h] De iure ergo mulier in domo viri alenda eſt:vt ſ. verſi. proxi.præſertim ſi vir reliquit vxori,donec ſtet cũ filijs ſuis ; ſecus ſi eos reliquerit; vt j.verſicu. quid ſi

tam ꝙ̃ ſanam alare teneatur, Roſſi late cõſi.ccccvij. ¶§.exactio.Et ibi ī ſui fine tenet gl. hoc dictũ. & idẽ Mar.de Fa. & Alber. Gal.Iaco. de Are.põit ibi opinionem Cy. quæ habet, quòd mulier vẽdat ius obligationis quod habet.Pe.tenet ꝙ ꝓpter talem neceſſitatem hæredes cogãtur reddere dotem intra annũ.alle.C. de pat. qui fi.diſt.l.ñ. vel ſaltẽ partẽ dotis, quæ ad alimenta ſufficiat, deducta tamen cõmoditate vſus medij temporis.ff.ſolu. ma. ſi cõſtante.§.quo.
ADDE Bald. conſil.cxcvj. ñ.libro.& ibi quãdo mulier non dicat hĩe vnde ſe alat.
¶ Si verò mulier. Hic author verba Alber.Gal.& bene,ſuperiora poſuit ad literã parte iiij . Et placet hoc quod ſequit, Vber.& Homobo.p leges.ff. de ope.lib.eius.§. fi. & l.ſeq.& l.interdum.& l.pe.ff.de condi.inſti. filius, q.& l.nepos.in fi. ff.de verbo.ſigni. & vide quod dicam j. verſi. quid ſi dixit.

¶§.penul.In quibuſdam ſcriptis, quæ attribuũtur Mart. ipſe ponit xij.rationes,inter quas tertia ſuperior diuiditur in duas,vt alia ſit vnitas domus ab vnitate familiæ: aliã ſumit ex l. vtiq. §.j.& ñ. ff. de eo, quod certo loco, ſi quaſi ſoluere ſit in optione debẽtis, vbi ante petitionẽ actoris offert. Altera, quia ad domum rei venire debet quis recepturus qđ ſibi debetur.ff.de conſtitu. pecu. Item

illa.ff.de edend.si quis ex argentarijs.j.respon.Quartò, quia sic consueuerunt vxores in maritorum domibus manere, & communicare diuinum ius & humanum.C.de dona.ante nup.ea, quæ.ff. de ritu nupt.l.j. Quintò per euitationem absurditatis. Esset enim absurdum. q̃ quatuor fratribus pere grinantibus vnicuiq; diuisim alimenta prębere. Facit ff. de transact. cùm hi.Sextum sumitur ex l.ff.sol.ma. si cùm dotem. §. si pater. vbi patet quod etiã cũ virò peruerso, debet vxor manere in eius familia.

a ADDE vt per Bald. consil.clxj. iij.lib.

a ¶ Et per aliũ modũ.Hocvltimum addit author: qđ precedit,fuit Alber.Gal.parteiiij. in fine.

b ¶ Quidã.Mar.de Fa.iij.membro. p quo facit qđ no. Vber. de Bob. in l.vna.C.đ rei vxoriæ act. vbi tenet c q̃ filia viduæ,sive d lit religionem ingredi,tenet pater sibi dare prioris matrimonij dotem condictione ex illa lege: dicẽs absurdum esse cõ dictionem sibi cõ petere cũ nubit vni rustico,& nõ cũ nubit Christo.

c ¶ §.Lucius. Huc e vsq; Mart.de Fano,tertio mẽbro, in fine.

d ¶ Authen.hoc locum. Hucusq; Albe. Gal. parte vj. in prin.sed ibi no f ta cùm reliquit g eam dominam & vsufructuariã. Et eo casu Dy.dicebat copulam sumi pro disiuncta, i vt sic ipsa alterũ eligeret.Facit. C. de verb. sig.l. pe. de codicillis.l. fina.& vide omnino qđ scripsi ś.de pig.§.ij.ante ver. alia quoq;.

e ¶ l.iiij.Sed cùm secundùm interpretationem not.in authen.superiori, vxor,cui sic relinquitur debeat habere alimenta: quæritur an hic casus differat à legato alimentorum,de quo hic vltimo Odoffr. Dicit dominus meus q̃ sic:in hoc: quia in illo casu recipiet vxor alimenta ab hærede. Iste verô recipiet à se ipso, per l.ff.de vsufruc.leg.l.fundi Trebatiani.& vide qđ ibi no.in j.gl. & vult gl.per quas hoc plenius intelliges.

f ¶ §.fin.Ibi dicitur q̃ seruus legatus si interim manumittatur,& postea seruus factus sit,peti potest:alia litera non potest. Prima litera in hoc contra quod dictum est, quòd virtute testamenti petere non potest. dic vt ibi in vltima glossa.

g ¶ §.fi. Alber. Gal. cuius fuit,parte vj.iste ver.alleg.etiam ff.de fideicõ.lib.l. fideicommissaria.§.fi.ponit casum sibi similem.

h ¶ §.fi. Allegatur pro casu.ff.de leg.iij.qui concubinam.alle.l.seq.§.vxori.

i ¶ Si quis.ita le. Dicebat Mar.de Fa.sępe ex;cã talia iudicis officio moderãda etiam contra verba testatoris,per prædictam l.& eo.titu. Titio.§.ij.& l.cùm tale.j.respon.& l.pe. Bene facit ff.de vsu & ha. in fi.l. non autem.ff. de ope.lib.l.qđ nisi.& l.seq.& l.hæ demum Facit ff.de arbi. si cùm dies.§.

dixerit:& hoc si honestè poterat esse cum eis, vt ś.

32 ¶† Quid si mulieri alimenta petenti opponitur q̃ non fuit vxor?arg.quòd interim habebit alimenta, donec constabit eam vxorẽ.ff.de ag.li.si neget. Fiet autem probatio hæc per vocem & famam.ff.de flu. l.j.§.j.ff.de fundo instru.cùm de lanionis.§. asinam. & per alium modũ [a]. ¶† Quid si ipsa velit ingredi

33 religionem? Dicunt quidam [b] alendam, quasi stet cũ b filijs,fauore religionis.arg.in auẽ.de sanc.episco.§.si fortè.C.de episco.& cle.Deo responso j.ff. quibus ex cau.maio.necnon.responso j.& l.quæsitum.§.si stipulatio.& l.si quis stipulatur.& l.si quis Titio.&

34 Iulia.§.eũ.extra,de proba.in præsentia. ¶† Quid si quis ita dixit in testamento: Relinquo vxorẽ meam dominam & dominatricem: Respondeo: hæc verba sic debent intelligi, q̃ videlicet illa mulier honorificè secundùm facultatem patrimonij necessaria sua habeat.ff.man.idemq̃.§.idem Labeo. & sic secundùm communem vsum accipienda sunt.ff. de supel.leg.l.iij.ff.de leg.iij.nõ aliter.§.j.extra, de spõ. ex literis.& facit ff.ad Sylla.l.j.respõso j.& §.si vir. ff.man.creditoris.§.Lucius. [c] De hoc no.C.de secũ dis nup.auẽ.hoc locum habet [d]. Quidam autem dicunt præmissa vera esse, vbi filios habet: quia verisimile est quòd pater potius voluit filios, cũ q̃ ipsam habere. Si autem non habet filios: tunc habet omniũ rerũ vsumfru. Odof.aũt dixit, q̃ aut testator dixit, Volo eam esse vsuariam, aut vsufructuariã, aut dominã & massariam: aut relinquo ei alimenta. Primo casu debet habere vt vsuarius: secundo vt vsufructuarius, filijs non extantibus. eis verò extantibus, habet vsumfructum eius, quod est vltra legitimam: vt ff.de vsufru.legat.l.vxori.in authẽ.de trien.& se. §.iij. In tertio casu habeat, quod habebat viuo marito.in quarto, serual.ff.de alimen.& cib.lega.l.iij. [e]

35 ¶† Quid si accipit alium virum,& mortuus est, vult redire ad suos? Rũdeo, credo q̃ ali debet vt egena mater: sed non ex virtute testamẽti primi viri: vt ff. de adi.le.l.si seruus legatus.in fi.& l. cũ seruus.ff. de iure do.promisso.ff.de pac.do.inter.§.fi.ar.cõtra.ff. de leg.j.si chorus.§.fi. p & contra.ff.de fideicõmis. lib.si fideicommis.§.fi. [f] ff.de statulib.seruus,qui.§. fina. [g] ¶† Quid si dixit in testamento: relinquo vxo

36 ri meæ alimenta,donec steterit in domo mea cum liberis meis? Respondeo,si eos reliquerit, non habebit alimenta.ff.de ali. & ciba. leg.l. libertis.§. fina. [h] nisi iustam habeat absentię causam: tunc sic: vt ff.de cõditio.& demon.si quis ita legauerit. [i] ¶ Sed quid si hoc casu filij, vel hæredes volunt habitationem mutare: nunquid ipsa eos sequi cogetur,& domum viri exire? Respondeo,si hæredes necessitate ducti hoc faciant,audiendi sunt: si ex voluntate,non. arg.

37 ff.loc.& con.si quis domum.respõ.j. ¶† Item quid in præmisso casu, vel etiam si dixit testator quòd vxor eius possit in domo stare,quandiu sibi placuerit,vel similia: & hæredes vendunt domum illam & aliam emunt: nunquid poterit petere habitationem primæ domus? Videt q̃ sic: arg.ff.de au.& argẽ.leg. si ita.arg.contra,quòd secundæ.ff.de lega.ij.si ita qs. Sed dic,vt in dictis legibus.& facit ff.loc. si quis do

k mum.responso j. [k] ¶ Sed nunquid bona viri sunt vxori obligata pro alimẽtis,sicut & p̃ dote. De hoc j.de do.inter vi.& vxo.§.formatis.ver.sed nunqd.

38 ¶† Sed nunquid is, qui præstare tenetur alimenta, præstabit & medicinas,cùm ægrotatur? Dicũt qui

l dam [l] q̃ sic: vt ff.de ver.sig.cætera.& l.verbo victus. & l.quos nos hostes.§. viuere.ff. de vsufru.sicut.ff. sol.ma.si cũ dotẽ.§.si autẽ.ff.de ali.& cib.leg.l.legatus. Alij distinguunt,an debeantur iudicis officio, vel ex testamẽto, vel ex cõtractu: vt in primis duobus casibus teneat præstare medicina, in tertio nõ: vt ff.cõmo.in rebus.§.possunt.C.de neg.ge.q̃ ivxo

m rem.sed primũ verius [m]. ¶† Vtrum quoq; nati ex

39 dãnato coitu possint legitimari,& per quẽ,& qualiter:& an papa possit quo ad successionẽ legitima re,not.in auẽ.qui.mo.na.effi.sui.§.fin.extra,qui filij

n sint legiti.per venerabilẽ [n].& in Summa Azo.in tit. de natur.lib.& ś.de leg.§. postremo. ver. sed illud.

40 ¶† Quid si mulier est locuples,& vir inops: nec ha

o bet bona vxoris in dotem [o] ? Respon. est alendus. Cùm enim succedat ei mortuæ, fortius debet ab ea in vita iuuari: vt C.vnde vir & vxor.auẽ. præterea. & in auẽ.vt fratrum filij.§.filij.ff.solu.ma.si cùm dotem.§.si autẽ.ff.ad.se.cõ Syllan.l.j. §.si vir.C.de cri. expil.hær.aduersus.ff.de iure do.mutus.& propter

41 rationes positas ś.ver.nũc dicamus. ¶† Quid si filij

p mortui sunt? Dic [p] quòd mater alenda est ab hæredibus filiorum: vt C.de leg.l.j. & argu.in præalle.l. Caio.§.Imperator.& eodẽ titu.alimenta. respon.j. & l.cùm vnus.respõ.j.& l.libertus.§.ij.& l.Stichus.

42 ¶† Quid si mater ad tempus abest, & demũ redit? Respondeo,ali debet.argumen.ff. de condi. & demonstra.si quis ita legauerit.nam in domo stare intelligitur,quæ ad tempus secedit.argumen.ff.de auro & argen.lega.si vxor.§. primo.de pœni. dist.j.

43 diuortium. ¶† Quid si vnus hæredum factus est inops? Rñ.Dicunt quidã alios ex hoc iure testamenti non esse onerandos.ff.de ali.& ciba.lega.l.iij.§.j.&

q l.ij. ¶ In summa [q] nota quòd nomine alimentorum & legatorum calciamenta & vestimenta intelligũtur.ff.de ali.& ciba.leg.l.legatis.& l.fi. Idem dico,si victus legatus sit.ff. de verbo.signi. verbo victus.x. q.ij.episcopus.& xij.q.j.clericus. extra,de cleri. nõ residen. decætero.Secus tamen est si cibaria sint relicta.ff.de alimen.& cib.leg.l.antepenul. secus cùm de alimento transigitur.ff. de transactio. cùm hi.§.

r qui transigitur. [r] ¶† Debet autem accipi modus ali

44 mentorum pro consuetudine testatoris: vt ff.de alimen,& ciba.lega.l.penul.& pro facultate dantis & accipiẽtis:& secundùm quod crescit ea,crescere debet & alimentorum præstatio. Hæc probantur xlj. dist.non coganẽ. de consec.di.iij. est pro paruulis.

quid ergo.de p̃cu.sed & hæ.§.non solũ.& est expressum ff.vbi pup.edu. de l.j.in prin.de confir.tu.l.vlti.& de adi.le.l.Quintus. Hæc omnia inducit Mar.ad iustificandum, qđ dixit in ver.de iusta causa absentiæ. Vnde etiã cũ propris filijs posset esse iusta cã non manendi pone,meretrices ducũt, & maximè in domo arcta.vide etiã ś.ver.sed pone.Sed propter hunc ver. formatur quęstio de testatore, qui reliquit vxori prę diũ vel mille fruẽ da, quandiu desierit esse nupta,vel quandiu viduain domo sua manebit: stetit per annum: postea nupsit: nunquid ad huc legatum habebit? Dicim⁹ q̃ nõ,scdm do.meũ & Richar. Malũ. quia nõ dicit per id indicta perpetua viduitas:& sic non habent locũ antiqua iura,quæ conditionem remittunt: nec iura Authenticorum, quæ non nisi certo modo capere permittunt. Nec fuit hoc legatum conditionale, sed purum,& statim, & purè capit mulier, cùm nupserit amplius nõ capiens. Fuit enim hæc mens testatoris nubere,quãdo placet:sed postea non frueris. Item illud quandiu, sonat,i.quot dieb⁹. argu.ff.de an.leg. l.legatum. & sic tot legata, quot dies, vel anni. ff. de lega.iij. qui cõ cubinam.§.vxori. Non potest ergo dici indicta perpetua viduitas: & tẽporalis etiã olim nõ erat p̃hibita. ff.de condi. & demon. si vir. §.fi.sed locum habet l.filiæ.ff.de annuis leg. & cessat authenti.cui relictum.C. de indi. vidui.& de hoc p Cy.eo.titu.l.legem.& vide ad idem Iaco.de Bel.in authen.de nup.in vlti. char.lecturæ.§.quæ verò nunc.in fi.& vide quod dixi ś.rubri.de statu monacho.ad finem.

k ¶ Respon.j.secundùm Alber.Gal.in fi.& Mar.membro iij.

l ¶ Dicunt quidam.Mar.de Fa.qui vbi inseruit,j.dicam.

m ¶ Verius.secundùm Alber.Gal.parte iij.in prin.

n ¶ Per venerabilem. Vide quod ibi scripsi super versi.plenitudine potestatis.& tene quod ibi scripsi super glo.ij.Miror quòd author Summã Azonis allegans pretermisit summam Hostien.qui ad saturitatem de hoc not. in Summa,eo.tit.§.finali.

o ¶ In dotem.secundũ Mar.de Fa.primo membro ante medium.

p ¶ Dic secundũ Mar.de Fa.membro iij.cui coniunguntur duo ver. sequẽ.

q ¶ In summa no.secundũ Marti.de Fa. cuius est totum quod sequitur.iij. & v.membris.

r ¶ §.qui transigitur. Vt intelligas, vide quod ibi not. & mihi plus placet: & hic inseruit lecturam secundùm Marti.de Fano de medicinis.de quo supra,vj.ver.

a ¶§.mulier.Hic finit pen.mēbrū Mart.q non posuit clausulā,quæ sequitur,in qua nescio quid velit author, nec me iura,quæ allegat,informant.

Baldus.Qui filij sint legitimi. *Rubrica.*

Hæc materia filiorū naturaliū & spuriorū & cōcubinarū.ſ. de successio. ab inte. ¶An filius,qui habuit partē à pre & eā cōsumpsit, possit petere alimēta? Dic q sic. ver. sed pone quidam.G. ¶Cui debeam magis subuenire, an amico fideli, an patri infideli. versic. quid si pater. G. ¶An filia meretrix sit alenda à patre?nō: qa pōt exheredari.ver. quid si filia tua.G.¶An a patri exbānito filiꝰ teneaꝫ subuenire. in auꝫ. de pace te. & eius vio.c.j. §. si qs hoīem. col. x.& vide j.ti.proxi.§.mulier.

¶Vxor etiam nō 46 dotata ꝺ̄ bet ali àviro. ff. de reli. l. qꝺ̄ nulla.dūtamē operet viro.l. sicut.de ope. lib. & in domo viri,si viuit vir sed mortuo viro, etiā extra domū viri, si maleꝫ tractaꝫ in domo.§. nūc dicamus.Et intra an nū restitutiōis dotis mulier debet ali ab heredibꝰ viri de fructibꝰ sue dotis. ver. sed nūqd. & ver.seq. G. Vide G.j.eod.§.an p alimētis. qd si mater dimisit filios, & postea vult ad eos redire. ver. qd si accepit. & versi. qd si mater.&ver. quid si dixit.

¶Si maritꝰ dixit, relinquo vxorem meā dnam in domo : ista verba secundū cōem vsum loquendi intelligūtur vt habeat habitationē,&victum, 1 & vestitū concedentē. ver. quid si 2 quisita.G. Si autē dixit, relinquo vxorem meā dnam &vsufructuariā:tunc si quidem testator habet filios, interpretatur q sint alimenta relicta.Si verò nō habet filios vel descē 6 dētes: tunc erit vsufructuaria:si aliquis sit institutus hæres vniuersalis.

& ff.eo.tit.cū vnus.in fi.& l.verba.in fi.& l.pe.ff. de libe.agno.si quis à liberis.§.alimenta.& §. pe. C.de alimen.pu.prest.l.ñ.ff.de vsufruc.sed si quid. §.j.C.de na.li.auth.licet. & vires dotis inspiciantur in coniuge: vt ff.de dona. inter vir.& vxo.ex annuo.& dignitas & conditio accipientis: vt extra, de supplen.negli.prela.grādi.§.j. Et dicūt quidam q si modicum sit patrimonium,modicū constituatur:putavnus denarius pro die.quod nō puto:imò illud modicum intelligi debet non ad frugalitatem habendam:puta quòd qualibet die carnes habeat ad sufficientiam:sed omnino debet tātum habere,quantum ad vitam, saltem minus frugalem sufficiat.ar.ff.de vsu & ha.fundi. respon.j. & l.plenum.rñ.j.& §.ñ.ff.vbi pup.edu.de.l.ñ.§.fi. C.de patrib.qui fil.dist.l.j.& ñ.C.de sa.san.eccle. l.antepe. ff. de ventre in pos. mit.l.ñ.§. mulier[a]. etiam si totum patrimonium consumatur. arg.C. de admi.tut.auꝫ.nouissimè.ff.vbi pu.edu.de l. ius.

45 ¶†Sed nunquid is,cui debentur alimenta, debet percipere salaria pro doctrina?Respondeo,nō : vt ff.de alimen.& ciba.leg.l.legatis. in fi.nisi in casu: vt ff.ad Carbo.l.de bonis.§.non solum.ff.de admi. tuto.cùm plures.§.in primis. ff. vbi pup. edu. de de. qui filium.& l.ñ.§.pe. ¶†Cæterū,si sunt plures alimenta debentes,debet prętor vnum statuere,per quem præstentur cæteris cōferentibus partes suas.ff.de alimen. & ciba.lega.l.ñ.§.j. Si autem pluribus alimenta debentur , vel alicui pro eis,omnibus præstanda sunt: tunc præmoriens profecit debenti: vt ff.ea.l.§. pe.& ff.de vsufr.dominus §.j.& ar.ff.de an.leg.Scio.respon.j.ff.de vsufruct. leg.si cui. Secus tamen est , si non pro alimentis, sed vsusfructus pluribus simpliciter debetur : vt ff.de vsufru.accrescen.si mulieri. & l.j.& l. interdum.& arg.ff.de vsufruc.leg.lege,si codicillis. re- 47 sponso primo,in fine . ¶†Quid si discordant, & vnus vno modo,& alius alio velit percipere? Responde,is modus seruetur,qui magis congruet vniuersis.ff.pro soc.actione. §. Labeo. aliàs se mutuo impedirent.ff.de vsufruct.quoties. Vel melius iudex interponat partes suas.Instit.de satisda.tuto.§.finautem ipsi.ff.de bon. authori.iudi. pos.in venditione.§.fina.vt cuilibet,si fieri commodè potest,pro parte præstentur.argu.ff.de ope.liber. hæ operę.§.finali.arg.ff.de ędil.edi.quod si nolit.§.si venditori.¶Petuntur autem alimenta,& præstātur iudicis officio.C. de alen.lib. à paren. per tot ff.ad Trebel.Imperator Adrianus. & suprà versi. & no.quod.¶Vtrum hęres deducit falcidiam de alimentis vxori legatis.de hoc ſ.de test.§.j. versi. pone,quidam O.

b *Qui matrimonium accusare possunt*[b].

SVMMARIVM.

☞Notabiliter facta,nisi diligenter notentur,negleꝛta censentur.

Impedimento, quod in matrimonium opponitur ex peccato non proueniente,sed ex defectu, tunc soli coniuges ad accusationem admittuntur.

¶Impedimento, quod in matrimoniū accusatur ex peccato proueniente,quilibet admittendus est ad accusandum.

Accusator matrimonij extraneus, seu excommunicatus,an sit admittendus.

¶Accusans matrimonium turpis lucri gratia, repellendus est.

Accusator quilibet matrimonij repellendus est, nisi sit bonæ famæ.

Idem potest in causa matrimoniali esse accusator & testis,& qui repelli potest ab vno, & ab altero potest etiam repelli.

C.si secūdò nup.mulier.l.j.in glo.& per doctores.Si autē ista verba sunt edicta certę rei:tūc indistincte erit vsufructuaria vera.Et an filij in prę- iudiciū habitationis matris possint domū vendere:est argu.q non.ff.de donatio.l.Aquilius.In contrarium facit ff.de vsuf.leg.l. fundi Trebatiani.ver.item quid si in compromisso.G.Vide de materia plenius ff. de le. ñ.l.Titius.§.fi.per Bar.& me,in l.fin. C.de īdicta vidui. ¶An de legato alimentorū detrahatur Falcidia, versi. fin.G. tenet q sic: nisi sint relicta paupertibus . vide de instr.edi.§.in relictis ad pias. Bald.

Titulus iste generalis est:ideoque non sunt hic libelli necessarij:cū per speciales titulos sint notati.Sed ne titulus iste,qui vtilis est, negligi videa- 1 tur.†Quia quę notabiliter fiunt,nisi diligēter notentur,neglecta esse videntur:vt ff.de iniur.l.item apud.§.hoc edictū.ideo aliqua sub cōpendio perstringamus.¶††Notandū igitur est[c] q si impedi- 2 c mentum,quod in matrimoniū opponitur,nō proueniat ex peccato,sed ex defectu , vt frigiditas, arctatio,& maleficiū:tūc soli cōiuges admittūtur ad *b* accusationem matrimonij.Extraneorū enim non interest:quia etiam illis inuitis simul morari possunt,si velint.extra,de frigi.& male.consultationi. dummodo castè viuant : vt xxx.q.v. quod Deo. Idem est,vbi per errorem petitur diuortiū: vt extra,de coniugio ser.proposuit.xix.q.j.§.j. Idē etiā vbi agitur ad thori separationē propter adulteriū tunc enim alterius nō interest:quia se possunt reconciliare quolibet inuito.ſ.de iureiuran. quēadmodum.ad finem.¶†Si verò prouenit ex peccato,puta consanguinitatis,vel affinitatis:tunc quilibet admittitur ad accusationem ad plenum diuortium celebrandum.extra,de cog.spirituali.tua.videtur tamen quòd quandiu supersunt consanguinei,non sunt extranei admittendi : & quòd inter extraneos seniores sunt proponendi, & maturiores vicini.extra,eodem.videtur.xxxv.q.vj.c.j. & ñ.extra,de re iudicata.tenor.Item tam vir,q̄ vxor accusare possunt.extra,eodem titulo.insuper.Item etiam consanguinei prę ferendi videntur in testimonio:quia melius hoc impedimentum scire creduntur.ff.de testa.Domitius.extra,eodem titu.videtur.duntamen sint honesti & bonę famę:quia his tacentibus non carent extranei suspicione: eis verò deficientibus, extraneos bonę famæ admitto.extra,de spon.cùm in tua.& in præ.c.tua.& declandestin.despon.cùm inhibitio.de frigi.laudabilem.c.fina.tunc etiam alter coniugum admittitur xxxv.q.vj.multorum.extra,de diuor.porro.& c. c significasti.de consangui.& affinita.c.j.& ñ.& canon debet.in fine.¶†Repellitur ergo generaliter 4 d accusator matrimonij,si sit extraneus[d] consanguineis existentibus. Item si excommunicatus.ſ. de d accu.ver.item quòd est anathema.Item si non est matrimonium,nec sponsalia ętate prohibente. extra,de despō. impu.ad dissoluendū.Item si clam, & non publicè accusat,nec aliquid vult voce propria:sed per scripturam depromere,nec iurare. extra,e.à nobis.de accu.inquisitionis. versic. nec ad petitionem.ñ.q.vlti.per scripta . ¶†Item si gratia 5 turpis quæstus accusat, quo etiam casu mater repellitur.extra,cod.significante.de testi.super eo.ñ. q.j.prohibentur.C.de inof.test.filia.quia non obtentu patriæ potestatis matrimonia legitimè contracta dirimi oportet.ff.de li.exhi.l.j.in fi.& l.seq. Item si malo zelo mouetur : vt quia odit alterum coniugum,vel aliàs ex aliqua causa suspectus est. extra,de accusa.cùm P.& c.cū dilectus.vel est periurus,vel infamis:vt in præ.c.cū in tua. & de accusatio.cùm oporteat. Item si tempore contractus sciens impedimentum tacuit : licet clandestinum esset matrimonium : quia qui scit,non debet certiorari.extra,de electio.cùm inter vniuersas. viñ. q.ñ.illud.ff.de act.emp.& vendi.l.j.in fi. Vel si dixit intra tempus ad hoc assignatum:vt in prę d.c. cùm in tua.& c.inhibitio.nisi forte hoc nō potuerit tūc ad eius notitiā peruenire: vel si forte peruenit,legitimè impeditus non potuit accusare.extra eod.cùm in tua. sed hoc intellige prout ibi nota. 6 ¶††Testis quilibet in hac causa repellitur, nisi sit bonæ opinionis , & omni exceptione maior non domesticus,non familiaris, non suspectus. extra,

Qui matrimonium accusare possunt. Rubrica.

¶Habeaꝫ ꝺ̄ repetito, quod dixi de practicis authoribus.ſ. de sponsa.j. hoc scias. Host. in summa huius tituli fuit practicꝰ.Formauit enim v. libellos , tres post principiū, vnū in medio alterū in fine.Inn. etiā de materia titu. scripsit sup rubrica, quod post eum posui:author autem quod hic colligit, quasi totum habuit de summa Host.principium de secunda rubricella, reliquū de reliquis.

¶Notandū igitur est secundū Host. in Summa huius tituli.§.ñ. in prin. ¶Extraneus.Hoc non probāt iura,q̄ hic allegat: nec de facto seruaꝫ, si dixisset consanguineis accusantibus posset trāsire:&sic intelligo cap.j.xxv.q.vj.Absurdum enim est dicere cō sanguineis tacentibus matrimoniū incestuosum accusari nō posse: & tamen ne restringatur probatio melius fienda per cōsanguineos,si eēnt pauci, melius videretur recipiendus accusator extraneus.Bene facit de testib. dilecto. Non obstat etiam accusantem hoc casu testificari,vt j. dicā.

a ¶Secundū dominum meū. Glo.est in decre.tuis. de testi.vbi suppleui de Tanc.Vin.Inn.& ipso Host. q hoc tenent.

b ¶Secundū papam. Vt scripsi sup rubri. ista vltra mediū sed nullo modo scio animū ampliare q accusator qui succūbēs tenetur ad expensas & interesse,sit idoneus testis :sed is, qui vel ex officio, vt in decre.preterea.vel ex conscientia defert consanguinitatem coniugum episcopo, vt inquirat etiā forsan nominando illos, quos scire putat:vt j. forma pe. satis puto,q de sua scientia sibi credatur. circa hoc etiā aduertant prouecti,q canones hic allegati emanarūt quando prohibitio ante decre.non debet.erat summè difficilis in probā- 1
do quæ assero audacter. quod post 2
decr. nō debet nullo modo emanas- 3
sent. 4

c ¶Secundū papā. Vt scripsi eo.titu. 5
super rub.in fi.sed Host.cōtra,vt scri 6
psi e.ti.videtur super glo.ex hoc. 7
8
9

d ¶Secundū dominum meum.Dixit hoc ipse Hosti. in summa huius titu. in fi. remittit autē ad tit.de lib. ob.§. iij.vbi Tanc.dixit hoc est certum q plures causę possunt cōcurrere:qđ cuicq patet & concurrentia aggrauat culpam : ergo eo magis omittenda.

eo.insuper.& de testi.in literis.& c.licet.vel recusans iurare.extra,e.à nobis.& de testi.nuper. nec pōt secūdū do.meū[a] in hoc casu remitti iusiurandū,arg.extra,de eo qui cogno.cōs.vx.sue.sup eo. a
¶Repellit etiā hic,quem s.repulimus ab accusatione.ij.q.vij.ipsi.& c.testes.extra, de accu. cū oporteat.Consanguineus verò admittitur & extraneis prefertur:vbi de sanguinitatis gradu quæritur,vt ex hoc matrimoniū dissoluatur:vt extra,e. vī. & xxxv.q.vj.c.j. vel qñ aliqui debēt contrahere, & cōsanguinitatis gradus opponitur. & in pre.c. cū in tua.Sed si quærit an matrimoniū sit contractū, vel non:tunc locū habet pre.decre.de testi.sup eo.
¶††In causa autē matrimoniali idē potest esse accusator & testis secundū papā[b]: vt xxxv. q.vj. si duo.& C.de episc.& cle.de parentela.extra, de testi.cogen.Preterea quod verū est, nisi de consanguinitate coniugum quæratur:vt in predi. cōcor. extra,de cōsan.& affi.c.j.extra,de spon. cū in tua. nā tūc etiā cōsanguinei admittūt:vt in pre. decre. sup eo. In alio aūt casu,qñ s.querit,an cōtraxit cū ea,vel nō:licet sint cōiter admittēdi pater & mater ad accusationē & testimoniū: tñ si propter potentiā alterius coniugū habeat testimoniū alicuius suspectū,repellet à testimonio :sed nō ab accusatione:vt in præ.c.sup eo.in prin.Et idē videtur,si dicitur primò cū alio cōtraxisse,vel votū emisisse vel si despirituali opponat cognatione.ar. in præ. c.sup eo.In cōsanguinitate aūt speciale est,q nunquā suspectū debet haberi testimoniū consanguineorum secundū papā[c].de hoc s.de teste.§.j. ver. item quod est parens.& seq.¶Et generaliter quicunq admittitur ad accusationē,vel ab ea repellitur:admittitur ad testimonium, vel ab eo repellitur:dummodo sit aliàs idoneus ad testificandum. c

SVMMARIM.

1 ☞Libellus qualiter sit in accusatione matrimonij porrigendus.
2 Quęstione de periculo animę orta , non refert ex qua causa probata periculum euitetur.
3 Matrimonium semper impropriè accusatur.
4 Actione de impedimento matrimonij orta , semper debet matrimonium peti nullum pronūciari.
5 Accusatione super fœdere matrimonij orta,procedendum est lite non contestata.
6 Accusatio non debet in contractu matrimonij locum habere,sed bene denunciatio.
7 Repellendus ab accusatione matrimonij, an sit etiam repellendus à denunciatione.
8 Viro petitorium contra vxorem iutentante , lis est contestanda.
9 Matrimonio contracto,an, & sub qua verborum forma possit fieri denunciatio.

1 DEbet igitur in hac accusatione libellus offerri sub hac forma†: LIB. Coram &c. ppono ego H.cōtra P. & Bertā, qui se de facto gerūt & tractāt tāq; vir & vxor, q ipsi sibi adinuicē in tali cōsanguinitatis vel affinitatis gradu attinēt,& sunt cōsanguinei vel affines vel compatres,& hmōi. vñ nō pōt vinculum matrimonij cōsistere inter eos , nec absq; mortali peccato & graui scādalo possunt taliter remanere cōiuncti:qđ me legitimè offero probaturū: quare mrimoniū accuso, & ad diuortiū puoco & peto p vos eos tāq; nefariè cōiūctos ab inuicē separari, & separādos esse decerni: & inter eos nullū eē matrimoniū,vel esse posse sniam declarari : & vtriq; dari licētiā cōtrahēdi cū alio.Sed hāc vltimā clausulā necesse nō habet apponere,nisi velit.Hoc probat extra,de cōsan.& affi.c.j.& c.nō debet. extra, e.c.j.& c.insup.extra,de test.series.de pb.iurauit. de resti.spo.lras.§.pterea.& plures causę in libello pnt adduci indistincte secūdū d.m.[d] s.de ac. & peti.§.j.ad fi.ver.pe.†qa vbi de piculo aię grit, nō refert ex qua cā pbata piculū euitet. Si verò alter cōiugū agat, cōc.lib.vt.s.de cōsan.& affini.¶††Et not.q matrimoniū ipropriè dicit accusari:qa hęc accusatio licet fit de crimine : non tñ fit criminaliter.extra, de pcu. tuę. nec inscriptio fit in ea & magis ppriè dicit denūciari. Ad hoc em debet intētio dirigi accusantis, vt à peccato cesset : nec aīr interest:vñ sub forma denūciationis cōcipe, vt j. ver.porrò.¶††Hoc etiā no.q vbicunq; de ppetuo impedimēto agit,siue ab altero coniugū, siue ab extraneo:debet semp peti pnūciari mrimonium nullū esse:& qđ habeāt tāq; cōiūcti nefariè separari.¶††Cęterū lib.oblato,cōiuges citabunt:dabunt inducię legitimę:vt s.de dila.Fiet lit.conte. iurabi tur de veritate dicēda.extra,de resti. spo. ex lris[e] de accu.illa.aliàs snia nō valebit.extra, q filij sint legi.p venerabilē.§.j.nisi fortè cōtumaciter abesset.extra,eo.c.j.De quo dic vt ibi[f] papa dixit[g]: q si fiat accusatio sup fœdere mrimonij,puta qa dicitur inter cōiuges cōsanguinitas, vel aliud impedimētū esse:tūc procedet lite nō contest.Secus si pter adulteriū ad tori separationē agat.extra,vt li. nō cōte.c.j.& c.qm.§. porrò . Sed tu dic vt pdixi secūdū ea,q̄ no.s.de teste.§.nūc tractem[9]. in fi.Si verò hi,quos res principaliter tāgit, volūt venire, vel defendere:dicit d.m[h].q accusatio est in eccl'ia publicāda:vt si qs cognat[9] vel amic[9], vel eis deficiētib[9] qlibet extraneus velit defendere mrimoniū,admittat.arg.ff.ex qb.cau.in pos.ea.hoc autē. & de dā.inf.l.iij.§.ptor.etiā cōiugib[9] inuitis. ar. ff.de li.cā.l.j.ij.& iij.ff.de ap.nō tātū.xxiij.q.j.paratus. ppe fi.& q.iij.ipsa pietas.versus prin.extra,q fi.sint legi.platū.extra,e.c.j.Et defensor iste poterit repellere accusatorē ante lit.cōte.vt in pre.c.ad dissoluēdū.postea verò nō:cū hęc exceptio sit dilatoria.extra,de re iudi.inter monasteriū quod si nullus defensor appareat,iudex ratione prævia de plano ex officio suo inquirat : & probato corā eo legitimo impedimento debita grauitate adhibita snīam diuortij pferat inter cōiuges:idipsum etiā pōt facere nullo accusatore apparēte,infamia sup hoc orta,vt dixi:citatis tñ quos tāgit,& publicata accusatione:vt suprà dixi:extra, de diuor. porro.in fine de offic. ordi.c.j.de accu.qualit.ij. §. debet.Sed & iudex cōsiderare debet psonā accusatoris & testis:vt eos repellat, si viderit repellendos: vt s.de offi.iud.ver.impedit.Itē an cōiuges se diligāt verè:vt nūc eorū cōfessio cū alijs adminiculis prejudicet in primo & secundo gradu, an fictè:vt tūc nullā presumptionē inducat:vt extra, de eo q cog.cōsan.vxo.sue.sup eo.& c.de illa.Itē an sit fama de hoc,quæ adminiculū prębet.extra, de spō. cū in tua.xxxv.q.vj. si duo. & in pre.c. porrò.& semper in dubio pro mrimonio iudicet. extra, de testa.licet.ij.in fi.ff.de pœnis.absentē[i]. ¶ Sed quę dicta sunt,locū habēt in mrimonio iam cōtracto.
¶††In cōtrahēdo aūt locū nō habet accusatio , sed dūtaxat denūciatio:vt in pre.c.ad dissoluendā. & hoc qñq; fit sine scriptis[k].melius tñ fit,& tutiꝰ in scriptis.ar.in p.c.lras.& in p.c.à nobis. & hoc mō fit.For[l].Ego H.vobis dño tali epo,vel officiali significo,& denūcio, q tractat de mrimonio cōtrahēdo inter H.& T.quodq; mrimoniū non debet nec pōt esse vel cōtrahi inter eos:nā sunt consanguinei,vel affines in tertio vel quarto gradu , hoc mō.Ná B.& T.fuerūt frater & soror. & cōputet clarè gradus:vt extra,de testi.c.series. de cōsan. & affi.tua.Sed tñ hoc nō est necessariū in lib. sed in pbatiōe sic.& postea noīet testes dicens : & hoc sciūt talis & talis.Nec etiā hoc necessariū reputo: nec ēt hic necessariò monitio trina exigit, cū alia crimina denūciāt:vt s.de denū.ver.sed qualiter.qa & si velit,nō pōt vnus alterū dimittere sine iudicio ecclesię[m]:vt in pre.c.porrò.& e.ti.significasti xxxv.q.vj.multorū.xxxij.q.ij.c.ij.& §.in hoc.c.j.
¶††Sed nūqd is q repellit ab accusatiōe, repellet & à denūciatione? Rñ.sic,secūdū d.m.vt no. in Summa e.tit.§.dictū est.ver.sed nūqd.¶††Et not. q si viro intētāte petitoriū,lis cōtestāda est: si tñ postea mulier petit restitutionē,sola petitio vxoris pcedet:vt extra,de rest.spo.ex cōquestiōe. & de cā pos.& pprie.pastoralis. sed si vir ipetrat lras sup petitorio: vxor corā eo dē iudice poterit agere pos sessorio.de quo dic scd m papā, put no. in p.decr. ex cōquestiōe[n].¶††Porrò vbi mrimonium etiam iam est

a ¶Ex literis. Causa ta fuit hęc falsa allegatio à Sūma Hostien.hoc titu.§.ij. ver.oblato libello. posset sic stare literas.&de iureiu.ex literis.

b ¶Dic vt ibi . Dic hodie, vt in cle.de iudi.dispendiosam & de ver.sig.sępe.

c ¶Papa dixit. Qđ scripsi eo. titu.super rubr.

d ¶Dominus meus. In Summa huius tit.§. ostendendū. ante finem. vnde sumptū quod sequitur vsq; ad versic. sed & iudex. qui superius fuit de §. dictum est. ver.iudex autem.

e ¶Absentem.Sumptum de Summa Host.q.fin. ver.in Summa.

f ¶Sine scriptis. Melius tamen & tutius fit in scriptis.

g ¶For.Hostiē. fuit in Summa huius titu.ad fin.

h ¶Ecclesiæ.secundùm Host. vbi s.

i ¶Ex cōquestione. Ibi scripsi super versic.iudicibus.

a ¶Vel maleficiatus est. Ad hoc dico non admitti extraneus denuncians vel accusans: vt suprà in princi. dictum est.

De diuortijs. *Rubrica.*

b ¶Hanc rubricam nominatim non receperunt prædicti authores, sed multos libellos, de quibus s. formauerunt quib⁹ diuortiũ petebat. speciales etiã libellos Rof. Host. & Bonagui. ac Ægidi. infrà videbis Quæstio dñicalis xxviij. an propter consanguinitatẽ facto diuertio, is, qui añ diuortiũ despõsauerat mulierem illã repetere posit: a videtur expediri p decret. ij. de eo qui du. in ma. lxiij. de resuscitato, an vxorem recuperet, vide de frigi. fraternitatis. super verb. 1 miraculũ, & de alijs similib⁹, q̃ incidũt, ibi etiam vide. 2

c ¶Cõci. scd̃m Rof. 3 vbi quintũ impedimentũ, scilicet criminis prosequitur. 4

d ¶c. fin. vt scripsi in præ. c. j. de cõuersi. infid. in gl. nũquid 6 deficiẽte adulterio. requirit machinatio vtriusq; quo interueniente, sufficit 7 machinatio alteri⁹. ibi vide. 1

e ¶Si libellus conc. secundũ Roffr. vbi sextum impedimẽtum prosequitur.

f ¶Vel gẽtilis. Rof. hoc dixit pataren⁹ vel alterius sectæ c hic causam dedit. versic. seq. Itẽ scias quod Roff. formato prædicto libello dixit illũ procedere, nisi ille infidelis ad fidem redire voluerit. hoc dixi per c. Iudæi. statim allegatũ, hoc est falsũ. & illud c. loquitur de marrimonio cõtracto in Iudaismo muliere postea cõuersa. Vñ dicit ibi tex. quæ iã ī Christianã trãslata est fidẽ: illa bene teneť: sed in casu libelli matrimoniũ nullũ. d licet ergo ille cõuertatur, nõ est matrimoniũ, nisi de nouo consentiat. 2

g ¶Nõ baptizato. Im e propria locutio. facit quod no. xxiij. q. iij. §. quia verò. f & vide quod dixi de cõd. appo. §. vlt. super j. glossa.

b *De diuortijs*[b] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞Diuortium diuersis modis fieri potest.
Vxoricida vel matricida nõ potest matrimonium contrahere: quod si contrahat, non tenet.
Disparitas cultus impedit & dirimit matrimoniũ.
Diuortium ad tempus, vel quo ad torum facto, qualiter sit libellandum.
Diuortio quo ad torum facto, debet vxor dotem amittere.
Diuortium fieri dicitur, vbi duorum fidelium alter transit ad hæresim vel infidelitatem.
Mulier asserens eccleſiã in sentẽtia sup causa matrimoniali lata deceptam, qualiter formabit libellum.
In matrimonij separatione, qua forma sit iurandũ.

Diuortium † quãdoque fit in ppetuũ & q̃nq; ad tps: puta quo ad torũ ¶In perpetuũ, vt in multis casibus s. in diuersis titulis annotatis. Item q̃ vxoricida vel matricida non põt cõtrahere: & si contraxerit, nõ tenet. extra eo. c. j. quod intelligo cũ eo, vel cum ea, qui vel quę machinat⁹ est ī mortẽ. extra de eo, qui ī du. ī matrimo. c. j. & c. pe. & fi. vnde sic lib. cõci.[c] L I B. Corã &c. Propono cõtra P. virũ meum, à quo peto separari: quia primã vxorẽ interfecit, ad hoc vt me haberet vxorẽ: quare debet sine spe coniugij remanere. xxxij. q. ij. interfectores. & in prædi. concor. & extra de cõuer. infide. c. j. respon. j. Sed ne iste libel. faciat te errare, scias q̃ vxoricida prohibetur matrimonium cõtrahere: vt in prædicto c. interfectores. & eadem quæstione, admonere. circa medium versus fin. si tamen contraxerit tenet. arg. ea. q. qui cunq; ibi: aliamq; duxerit &c. & c. interfectores. & in prædi. decre. de conuer. infi. in fin. Sed si interfecit eam, vel machinatus est in mortem eius ad hoc, vt haberet aliam: non potest vnquam illam habere: & si contraxerit cum ea, non tenet: vt in prædi. decret. de conuer. infide. in princip. sic intelligitur extra de eo qui duxit in matrimonium, quam pol. per adulte. super eo. & c. significasti. & sic intellige præmissum libellũ. Goff. tamen dicit non sufficere machinationem, nisi & secundam polluat prima viuente: vt eo. titu. c. fin[d]. Eadem intelligas in vxore, quæ diximus in viro: quia non ad imparia iudicantur. xxxij. q. j. si quis. vel forma libellum vt s. de eo. qui duxit in matrimo. quam pol. per adult ¶†Item disparitas cultus impedit & dirimit: vnde sic libel. concipit.[e] L I B. Corã &c. propono ego Berta mulier contra P. q̃ contraxi cum eo matrimonium: credẽs eum fuisse catholicum, qui tamen paganus vel gentilis[f] vel Iudæus est: quare peto matrimonium huiusmodi sententialiter separari. extra eo. quanto. & c. sequen. xxviij. quæstione j. idololatria & c. caue. & seq. et c. Iudæi. & seq. C. de Iudę. ne qs.

h ¶Non oportet. Ad hoc de hęreticis. decreuit. lib. vj. & hoc sequi debet. vel sic &c. hoc dico: quia sic, non respicit proximè dictũ, sed præcedẽs.

i ¶Conci. omittit libellum Rof. qui sine solennitatẽ infrà scripta posuerat in duabus virgulis. Iste autem libellus fuerat ad literam Hostiẽ. & quòd circa illum hic sequitur in summa huius titu. §. iij. post prin. cui concor. Bonagui. & Ægi.

& l. seq. C. de sponsa. l. fi. C. de episc. aud. & si legi- k bus. ¶Eodem modo cõqueror si cõtraxit cũ hęretico non baptizato[g]. secus si esset baptizatus: quia tunc teneret matrimoniũ contractũ: vt in prędi.

h c. non oportet[h]. Vel sic concipitur: L I B. Coram &c. propo. contra Bertam vxorem meam, q̃ me ex infidelitate ad Christi fidem transeuntem, ipsa nolens fidem Christi susc̃ipere mecum tenuit cohabitare, vel vult: sed non nisi, vt me ad infidelitatem pertrahat, vel non vult sine contumelia creatoris: quare peto ab ea separari: & separari debere l sententialiter declarari: mihiq́ue dari licentiam cũ alia contrahendi. extra, e. c. quanto. & c. gaudemus. & in prædi. c. idololatria. ¶†Ad temp⁹ autẽ, 3 vel quo ad torum fit diuortiũ: puta propter adulteriũ: vnde sic libellus concipitur[i]. L I B E L. Coram &c. propono & denuncio contra Bertã vxo- m rem meam: & eam accusо, quòd ipsa tali anno, mẽse, die, & loco regnante tali rege, cũ T. in tali ciuitate, & domo, camera prima: committens in legẽ matrimonij, adulterium perpetrauit. quod me offero legitimè probaturum: quare peto ab ea separari, quo ad torum & mutuam seruitutem & cohabitationem & exhibitionem necessariorum: & nos separandos esse sententialiter declarari, super

k hoc vestrum officiũ implorando[k] ij. q. vij. libellorum. extra, de procura. tuæ. extra, eo. c. iij. & quinto. extra, vt lite non contesta. ca. j. de iureiurand. quemadmodum. ff. ad l. Iul. de adul. is cuius. & l. si maritus. extra, de sponsa. ex parte. de conuer. coniuga. ex publico. xxxij. q. j. dixit. nec tunc fiet inscriptio: vt in prædicto capitulo tuæ. Quidam autem addunt sic ad prędictum libellum: peto etiã ecc. lib. Turo. quas ab ea consecutus fui cùm centum lib. quæ faciunt tertiam partem quantitatis dotis, cùm ipsa B. liberos non habeat mihi adiudicari. Si verò liberos haberet, non petet tũc nisi dotem, quam recepit. extra, de donatio. inter vir. & vxo. plerunq;. C. ad l. Iul. de adulte. auth. si adulterio. ¶†Sed vbi petit dotem, debet scribere quo 4 ad eam. in auť. col. vij. vt liceat matri & auiæ. §. qa verò plurimas. & pone hoc, vt patet s. de accusato re. ver. item contra agentem. ¶†Item fit diuortiũ 5 quo ad torum, si duorum fidelium alter transit ad hæresim, vel infidelitatem. vnde sic libellus concipitur. L I B. Coram &c. propono contra Bertam vxorem meam, quòd ipsa diabolo instigante trãs n iuit ad infidelitatis, vel hęretice prauitatis errorẽ: quare peto ab ea &c. suprà in proximo libello extra, eodem. de illa. & cap. sequen. in fi. extra, de conuer. coniugato. cap. vltimo. ¶†Quid si mulier as- 6 serat eccleſiam in sententia super causa matrimoniali lata fuisse deceptam: sic concipitur libellus[l]. 1 L I B. Coram &c. propono contra P. q̃ ipse mecum contraxit legitimè matrimoniũ, per verba de præsenti, & carnalis fuit inter nos copula subsequuta. Quare peto ipsum mihi adiudicari in virũ: & eum cogi, vt me tanq̃ vxorem retineat, & maritali affectione pertractet: non obstante sententia diuortij per talem lata, si sententia dici potest: cùm o in ea eccleſia decepta fuerit euidenter. extra, de re iudica. lator. & c. cõsanguinei. & c. sequen. xxxv. quęst. ix. c. loci nostri. §. quia ergo. & cap. sequen. m Dicunt tamen quidam[m], quòd non est necesse in libello poni deceptionem eccleſiæ. Sed si contra libellum obij̃ciatur de sententia: respondebitur, quòd talis sententia non transit in rem iudicatam: vt in præd. iuribus. Sed ego non sine causa pono. nam stabitur sententiæ donec ostendatur eccleſiam deceptam fuisse: vt in prædicto capitulo, consanguinei. in fine. & capitu. lator. in fine[n]. ¶†In n 7 summa nota. quòd cùm aliqui separantur, taliter vir iurabit.

o ☞FORMA. Abisto die in antea[o], tu p nullũ

¶Lib. secundũ Bonagui. parte ij. vbi libellos format. ante mediũ. vbi plenè de hoc prosequit Ægid. c. ccix.

¶Quidam. Bonagui. qui prælegit quòd non ponatur: & si ponatur q̃ non fiat deceptionis specificatio, nisi petatur: nã vtile est actori diuersas causas prosequi. de quo s. de lib. concep. in fin. dicunt tamen prędicti Bonagui. & Ægid. deceptionẽ probari, si appareat sententiam latã per falsos testes. de testi. sicut vel falsa instrumenta. C. si ex fal. instru. l. fin. Vel non fuit seruatus ordo debitus. C. de senten. & interlocu. l. prolatã. vel docetur iudicis corruptio. C. de arbi. l. arbitrator. vide quod dixi in de cre. consanguinei. super prima glos. ¶Lator. in fi. Parũ releuat. Hoc dicere sed cùm exceptio rei iudicatæ veniat in vim dilatoriæ, si placet proponẽti. de li. contesta. c. j. lib. vj. melius videtur id proponere in libello, vt sic principaliter non incidenter examinetur articulus.

¶In antea. Vide quod dixi s. de spõsa. §. ab isto die in antea. & §. postremo. vltra princip.

De donatione inter uirum & uxorem, & de dote post diuortium restituenda. Rubrica.

¶Rubrica duplex apud Legistas non est sic vnita: sed de his longos habent tractatus. Hostien. autem copiosè de his instruens Canonistas dilatauit hanc rubricam in summa, interserens quatuor rubricellas. & demum prosequens legalem materiam rerum amotarum, quæ succedit inter coniuges, in locũ actionis furti. de qua j. de fur. in vl. col. ver. porrò. cũ constante. & vides q̃ author nil directè prosequitur. de dona. inter coniuges prohibitis. ibi autem Hostien. de hoc facit specialem rubricel a lam: & est tertia quam per v. membra per §. distincta. prosequitur: & de 3 parte illa Roffr. be 4 ne fecit rubricam ante fi. operis. vbi 5 de senatusco. Æmiliano de quo forte author nõ ad 6 uertit: sed plus credo eum aduertisse quia tñ Rof. non practicauit libellos & positiones ponendo: ideo omisit. Posuit autẽ 1 quæ cõcurrere debent vt senatus lo b cũ habeat. & xviij. casus collegit, quibus tenet donatio inter cõiuges. quo c rũ tñ aliqui sunt exempla regulę datæ co. ti. in princi. ingenium tę sociabis huic tuę consanguineę, nec in coniugio, nec in adulterio, nec cùm illa ad vnã mensam manducabis, vel bibes, aut sub vno tecto manebis: nisi in ecclesia, aut in alio loco publico, vbi nulla suspicio mala possit esse: vt ibi corã testibus idoneis pro certa necessitate pariter colloquamini: nec aliam coniugem accipies, nisi fortè post actam pœnitentiam tibi licentia data fuerit ab episcopo tuo, aut eius misso: sic te Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. Hæc forma habetur xxxv. q. vj. ab isto. j. ¶Sacramentum verò, quod præstat virvxorem reconcilians, habes ś. de spon. §. fi. ver. licet autem. Potest enim eam reconciliare: vt ś. de iureiur. quemadmodum. ad fin.

De donatione inter uirum & uxorẽ & de dote post diuortiũ restituẽda[a]. Ru.

SVMMARIVM.

☞Instrumentum qualiter sit super donatione propter nuptias conficiendum.

Instrumentum qualiter possit in sponsalitia largitate confici.

Sponsalitia largitas, quæ dicatur.

Donatio propter nuptias, & dos inter se seruari eandem æqualitatem requirunt.

Mulier possidens res dotales, viro eas vendicante an possit excipere, q̃ vir non dedit ei donationẽ propter nuptias æquiualentem.

Soluto matrimonio qualiter dos ad mulierem, & donatio propter nuptias reuertatur ad virum.

IN hoc titulo. Primò super donatione propter nupt. quam vir facit vxori. ¶Secundò super dotem, quam vxor dat viro: vt extra, e. nuper. in fi. instrumenta formabimus. ¶Tertiò verò libellos concipiemus. ¶†Super donatione igitur propter nuptias sic conficietur instrm. ☞FORMA[b]. T. dedit & cõcessit ac donauit ex causa donationis propter nuptias P. sponsæ & vxori suæ pro se & pro omnibus suis, & dicti T. communibus filijs recipienti medietatem insuper & quartam partem[c] omnium bonorũ suorũ mobilium & immobilium præsentium & futurorum ad habendum, tenendũ & possidendum: & quicquid sibi & dictis cõmunib⁹ eorum filijs deinceps placuerit faciendũ promittens ipsi P. pro se ac dictis cõibus eorũ filijs per stipulationẽ solennẽ præfatã propter nup. donationẽ firmã, ratam & gratã habere & tenere, nec cõtra facere, vel venire per se, vel per alium quacunq; rõne, vel causa seu ingenio de iure vel de facto sub pœna c. marcharum argẽti solenni stipulatione ꝓmissa, ac refectione dãnorũ & expẽsarũ litis, & extra, ac obligatione oĩm bonorũ suorũ. Qua pœna soluta vl nõ, ꝓmissa oĩa & singula firma ꝓdurẽt. Hęc forma ꝓ bat extra, eo. c. fi. C. eo. donationes. extra, de emp. & ven. peruenit. ff. de iure do. profectitię. & C. de don. ante nup. fi à spõso. & l. fi liberis. & l. fi ex cõstãte. & l. fi. Quidã etiã addũt cõstituẽs me dicta bona possidere, donec corpaliter sua authoritate pos. apprehẽderit, quã rem ei defendere & authorizare promisit. quã donationẽ ideo fecit, quia ab eo dotẽ eiusdẽ ęstimatiõis accipit, s. tantũ. quæ oĩa &c. C. de dona. ante nup. l. pe. & fi. 2 ¶†In sponsalitia autem largitate sic potest cõcipi instrumẽtũ[d]. d ☞FORMA. Ego H. spõsus & donator, do et dono tibi G. dilectissimę spõsę meę & futurę vxori, meũ annulũ aureũ cũ optimo sapphiro: & tales pãnos, & tales inaures, & tales catenas argẽteas, & tales res ad habẽdũ, fruẽdũ, & q̃cq̃d tibi placuerit faciẽdũ. quarũ tibi possessionẽ trado: & me ipsas tuo noĩe cõstituo possidere. Vel si est immobile, qđ donat, dicat: de qua re tibi ꝑntialiter pos. & tenutã trado. Quę oĩa supra scripta, & c. C. de do. ante nup. si à spõso. & l. cõuentũ. ¶†Et scias, q̃ spõsalitia largitas, dicit illa quam sponsus facit sponsæ: vt ś. cuius reliqę seruant in annulis & alijs munusculis, q̃ sponsę donãtur. Põt igit spõsus sponsæ donare, & ecõuerso: q̃ donatio in se conditionẽ habet: vt ita demum retineri possit ab accipiente, si per eum non stat, quò minus matrimoniũ cõpleat alioquin quod datũ est repetetur: si verò casu matrimoniũ impedit, si quid sponso dedit sponsa, re- e uocatur in totum: vt in prę. legi[e]. & de hoc j. §. fi. 4 ¶†Et no. q̃ in donatiõe propter nupt. & in dote seruãda est ęqualitas, vt in auth. de ęqua. do. §. hoc 5 igit. & §. decreto. ¶†Quid ergo si mulier possidet res dotales, viro eas vẽdicãte: ipa excipit, nõ dedisti re non potuit, nisi hæredi. ff. de pig. ac. l. Caius. C. debitorem ven. pi. impe. non posse. l. j. C. de proba. rationes. & auth. quod obtinet. per quam videtur hoc terminari. Item potius videtur machinatio fuisse in testamento, q̃ à principio. Facit extra, de pręsum. literas. in auth. de ęqual. dotis. ver sic. quod eĩ. ad fi. ij. col. Alb. Gal. distinguit, an illa cõfessio fuerit cõstante mrimonio, an prius. primò casu nõ valet: q̃ censet donatio, quæ inter cõiuges est prohibita cõstãte matrimonio. C. e. tit. donatiões. & per totũ. & extra, eo. ti. c. fi. Nec dicas q̃ cũ firmet morte, vt ibi: q̃ cõtraria voluntas apparuit dicẽdo, vt ponit thema: plus tñ placet Alberto, q̃ ꝑ illa verba reuocata nõ esset: sed requiratur expressa reuocatio. Declaro hoc: vir dicens q̃ non habuerat dotẽ, nisi aliud addat: nõ per hoc donationẽ reuocat: poterat in hoc allegare actũ suum meritoriũ. Itẽ per hoc illã induceret ad suffragia animę suę prębenda, & his similia. Secundo casu, quando confessio viri fuit ante contractũ: videt q̃ mulier h. beat probare numerationẽ reipsa. C. qui po. in pign. ha. l. assiduis. & de bonis proscri. l. fi quis. & de prescri. xxx. ann. cũ notissimi. §. illud. & in l. j. in prin. allegata. quæ dicit quod dotẽ facit numeratio, nõ scriptura. Hoc verũ putat, nisi instrumentũ confessionis, secũdũ eũ, factũ fuisset post prima dotalia instrumenta: quia tunc cessaret exceptio. C. de nõ nu. pe. l. in contractib⁹. §. j. Vbi aũt q̃s cõfitet se recepisse dotẽ, quã nõ recepit: distingue vt scripsi extra, de fi. instr. si cautio. sup gl. pe. qđ etiã recitat Alber. sed ibi plenius. qđ etiã ponit Host. sub rubr. de dotib⁹ promittendis. §. quid si maritus.

a ¶Instrumentum qualiter fit super donatione propter nuptias conficiendum. Instrumentum qualiter possit in sponsalitia largitate confici. Sponsalitia largitas, quæ dicatur. Donatio propter nuptias, & dos inter se seruari eandem æqualitatem requirunt. Mulier possidens res dotales, viro eas vendicante an possit excipere, q̃ vir non dedit ei donationẽ propter nuptias æquiualentem. Soluto matrimonio qualiter dos ad mulierem, & donatio propter nuptias reuertatur ad virum.

b ¶Super donatione. FORMA. Rolan. parte ij. & c. viij.

c ¶Partẽ. Quare sic locutus fuerit Rolã. nõ video: nec in sua Aureola declarauit: debuisset etiã author hęc mutare. hoc dico: q̃a dubiũ est, an donat tres ptes de iij. vel v. de viij. ptib⁹ bonorũ suorũ: hoc ꝑ illud insuper.

d ¶Conci. instrumentum. Et fuit Mar. de Fa. mihi char. iij. & quę sequuntur ipsius sunt, vsq̃ ad ver. & nota.

e ¶Vt in præ. legib. & de hoc j. §. fina.

mihi

a ¶ De dona. ante nup. aut. dos dota. Vide quod ibi no. per glo. & per Cy. & eris inuolutus. Ibi autē in fi. j. gl. ponit dictū Azonis, q̄ mulier nō habet petere, q̄ sibi constituatur donatio: quia constituta est ipso iure secūdū quātitatē dotis: sed habet petere vt tradatur: & sic quęstio ista loquitur etiam in excipiendo. Hu. & G. quia petit constitui condictione ex lege, & postea petit tradi: & sic variantur libelli. Mihi placet, q̄ vnico iudicio & libello, & planis verbis vxor a in libello dicere 6 possit se centū dedisse in dotem: vnde peto à te centū nomine donationis propter nupt. hoc maximè in nostro foro. de iudi. dilecti. Quādo autem mulier soluit 1 dotem, & vir stipulatus 3 est lucrifacere dimidiam: vxor autē non petit donationem propter nuptias eod. viuo, 5 quam si habuisset etiam pacto de lucrando non apposito, intelligeretur 7 appositum, vt ipsa etiam dimidiā lucraretur: moritur maritus, & ipsa vidua vult lucrari dimidiā in bonis mariti illius quantitatis, cui⁹ fuerat dos. 9 Hic variant docto res: quia Accurtenet q̄ nulla ęquatio potest fieri de nullo: sed si fuisset etiam minima donatio constituta: illa bene intelligitur ęquata in lucrifactione: vt ibi in l. fi. e. ti. §. finautem. sed quod ipsa nihil, & maritus si superuixisset lucratus fuisset dimidiam, secūdū prędictum Azo. quod placuit etiam Mar. glos. si donatio censetur constituta ipso iure statim constituta dote in tanta quātitate, & eodē pacto lucrifactionis: quod nō procedit: & tamen etiā si illa opinio esset vera, quod intelligeretur ipso iure constituta donatio adhuc non approbatur illa solutio, licet nullum penitus: quia nec donationis constitutio: & sic nec pactum possit reduci ad aliquod: tamen aliquid potest reduci ad nullum. Dicemus ergo q̄ eo casu pactum lucrifactionis de dimidia factū marito, reduceretur ad nullū, & sic seruatur ius volens ęqualitatem. Itē §. si autem. bene reducit nullum ad aliquod, s. qū ab vtroq; facta est dotis datio & donatio: sed alter solū fecit pactum de lucrifaciendo: quia tunc bene reducitur nullum ad aliquod, ad quantitatem s. à reliquo stipulatam, vt dixi ſ. Hoc vltimum etiam expresit Hostien. titu. prędicto. §. ſ. Quid ergo sit dicendū: primū autem non. & idē hic addit. Tamē tu Canonista contenteris in hac materia de ibi per eum scriptis, vbi videbis in prę. §. ñ. in prin. Quomodo prouidetur pauperi recipiēti magnam dotem in summa, in qua donationem facere non posset.

mihi donationem propter nuptias æqualentem? Rñ. obtinuit q̄ mulier sibi potest consulere per retentionē: nec cogetur res dotales restituere, non accepta donatione propter nup. C. de dona. ante nup. aut. dos data[a] ¶ † Itē qualiter soluto matrimonio dos ad mulierem, vel donatio ꝓpter nup. reuertatur ad virū, no. extra, eo. c. fi. Cōstāte autē matrimonio vxor nequit dotē repetere, nisi in certis casibus: vt C. e. si constante. & C. de iure dot. vbi adhuc. & extra, de consuetudi. ex parte.

b De dote post diuortiū restituenda.[b] Rub.

SVMMARIM.

☞ Instrumētum qualiter sit in causa restituendæ dotis conficiendum. & nu. 2.

2 Res immobilis inęstimata in dotem data, dicitur fundus dotalis.

4 Instrumentum qualiter conficiatur, vbi res immobilis æstimata, & pecunia, & res mobiles simul in dotem dantur mulieri.

Instrumentum dotis restituendę quo casu continere debet ęstimationem, vel rem.

6 Dote in pecunia & rebus mobilibus constituta, qualiter conficietur instrumentum restitutionis.

7 Pactum inter contrahentes faciendum, vt vir immobilia non possidens emat aliqua mobilia certi pretij vsq; ad certū tempus, quę hypothecata sint vxori pro dote, qualiter sit scribendum.

8 Donatio dotis viro per mulierem facienda, quibus verbis fieri dicatur.

Fideiussores & mandatores dotium dari à iure prohibentur, nec dati obligantur.

9 Datio fideiussoris pro dote promissa per mulierem viro facta, an sit valida.

10 Instrumentum qualiter sit super dotis augmento conficiendum.

11 Dos cōstituta nō potest iterū cōstitui, sed augeri.

12 Instrumentum dotis, vbi quis cōfitetur se totum recepisse, cum aliquid supersit ad tempus dari promissum, qua forma sit scribendum.

13 Instrumentum qualiter sit cōcipiendum, vbi pater filium emācipat, & de dote vxoris filij, quam ipse pater receperat, ipsi filio assignat.

1 NVnc de dote dicendū restat. † Si igitur res immobilis inęstimata in dotē datur, sic instrumentum conficietur. ✠ FORA. dedit, tradidit & cōcessit B. ꝓ se suisq; heredibus recipiēti in dotē & nomine dotis. H. filię ipsius dicto B. matrimonialiter copulatę talem domū inęstimatā, in tali loco, intra tales confines, vt dixit, sitā, ad habēdū, tenēdū, possidendū, & qcqd eis suisq; heredib⁹ debito iure saluo deinceps perpetuò placuerit, faciēdū, cū omnib⁹ & singulis quę intra prędictos cōtinent cōfines, vel alios, si q forēt, accesib⁹ quoq; & egresib⁹ suis vsq; in viā publicā: & eū in omnibus & singulis, quę §. vel j. seu intra se habet, integrū, omnicq; iure & actione vsu seu requisitiōe sibi ex ea re, aut ipsi rei modo aliquo pertinēte. Quā rē idē. A. se dicti B. noīe cō stituit possidere: donec ipsi⁹ rei pos. acceperit corporalem. quā siquidē accipiēdi sua ꝓpria authoritate sibi omnimodā licentiā dedit, & deinceps etiā retinendi: promittens insuper se suosq; heredes dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti litem vel controuersiam ei, vel eius heredibus de re ipsa, vel eius occasione nullo tempore inferre, nec inferenti consentire: sed ipsam rem tam in proprietate

b De dote post diuortium restituenda. Rubrica.

¶ Hic patet q̄ author nobis fauet. nā materię de dote restituenda, de qua loquit rubrū & nigrū huius ti. licet decre. nuper. & sequēs possit tradi ad ꝓpositum, hic ꝓponit tractatū de illa cōstituēda. Huic cōuenit ḡo Pilei de patre, q filiā viduā tradēs Titio in vxorē cōuenit dotē dare, quā habuerat primus marit⁹: q cū duos fundos in dotē habuisset, reperit & tertiū habuisse pro dote, quā secūdus maritus petit. vel si possidet pater, repetit: & est q. cxxj. in vno volumine, in alijs aliter. & incipit: Bebius Marcellus. in quo tenet patrē ad prestationē fundi cōdēnandū: & si gener possidet, à possessione fundi repellendū. Motiua sunt, fauor dotis: qa fortè gener alʒ nō fuisset cōtracturus sine illo tertio fundo. Itē, qa cōis opinio habebat illū dotalem. Itē quia ꝓ stipulatione interpretamur, maximè verba promissoris. ff. de accep. l. ij. potissimè ponderat verbū, habuerat, qđ latā significationē habet, s. iure dnij, vel quasi, vel possessionis. ff. de ver. ob. stipulatio ista. §. habere dupliciter. & de ver. sig. l. habere duob⁹. facit extra, de reli. do. cōstitut⁹. ibi: quicqd iuris habebat. aperti⁹ ff. ne quid in loco pub. lj. §. habere. cū dicimus, q vtit, & iure possessionis fruit. Est aūt sciēdū q̄ in vno volumine harū qstionū inueni hāc qstionē bis positā, & primo loco aliter solutā: & incipit qo, Titi⁹ Titianellā. & locata est ante quæstionem falsi procuratoris, q dño fuit hęres. & ibi soluit distinguēdo, an pater sciuerit priorē maritum illum tertiū fundum tenuisse, an ignorauerit. Primo casu illum concessisse videtur. & imputet sibi quare apertius declarauit. sufficiat regula, contra eū. lib. vj. Secundo casu cùm ignorauerit, recipientur verba secundū quod intellexit. alle. ff. de hęre. instit. l. quo loco. §. j. & quod ibi no. & de leg. j. si rē obligatā. & de leg. ij. fideicōmissa. §. si seruo alieno. Extra etiā ad materiā qo. R off. xxxix. satis vtilis, sed prolixa: quā quia in volume habet, succinctè trāsibo: Curator adultorū fratris & sororis adultā Titio maritauit cōstituta dote in xxx. q Titi⁹ confidēs de curatore confessus fuit publico instrumento se recepisse, renuncians exceptioni non numeratæ dotis: post tempus mortua puella ex statuto loci, quo vir lucratur dimidiam dotis: Titius petijt à curatore dimidiam, scilicet xv. Curator non habens pecuniam obligauit sibi fundum minoris, cùm authoritate tutoris, & fructus fundi permisit illum percipere ex causa donationis: & sic multo tempore illos percepit. Adultus factus maior petit ab illo fundum per condictionem sine causa. Quòd possit, inducit: quia condictio sine causa locum habet, siue à principio contractus fuerit nullus, siue aliquis, sed iniustus. ff. de condictio. sine causa. l. j. & l. qui sine. sed pignus est accessio principalis obligationis. Tenet ergo si fuit debitum: aliàs non. Insti. quib. modis re. contra. ob. §. creditor. C. de vsuris. eos sufficiat regula, accessorium. cùm exemplis. lib. vj. Nunc instat quòd cùm dos fuerit numerata, vt per instrumētum apparet: & sic nulla

Bald. De donationibus inter uirum & uxorem.

Mulier non tenetur soluere dotem, nisi vir ei faciat donationem propter nuptias ver. quid ego. G. An fideiussor vel correus principaliter possit dare dotē. §. nunc de dote. ver. illud quoq;. G. dicit q̄ pōt dari correus à muliere viro, nō fideiussor. G. ¶ An augmentum dotis præsumatur de bonis viri: & an præsumat donatio. versi. & sic. & in §. formatis. ver. quid si vir. G. & C. de dote cau. l. j. in gl. ordi. & C. de dona. ante nup. l. j. cū si. ¶ Si filius recipit dotem: an pater teneat in §. formatis. ver. sed pone filius. G. ¶ De ęquitate maritus puellę nondū adultę lucratur fructus, quasi dotis, si sustinet onera. ver. quia si mulier minor. G. Secus de rigore. ff. qđ cū fal. tuto. l. pe. & G. & Bar. C. de bo. quę li. l. non sine. per gl. ¶ An pro alimentis bona viri sint obligata vxori, sicut ꝓ alimētis pro dote. ver. sed nunquid bona. G. ar. ff. de pig. act. l. si necessitas. §. si. secus aūt si vir non haberet dotē. Bal. vide j. tit. ꝓx. §. vxor. ¶ Fundus dotalis pōt ꝑmutari cū extraneo & cū viro. ff. de iure do. l. si cōstante. & l. si. ver. sed quęritur. G. ¶ Si vir vergit ad inopiā, mulier agit hypothecaria, nō actione de dote, secundū Vber. versi. sed cū mulier. G. Et vir debēt citari & nō poterit ferri diffinitiua lite nō conte. ver. sed nunquid maritus. & ver. seq. G. Vel dic q̄ nō agit̄ per actionē de dote restituēdā:

obligatio.ergo nec pignoris constitutio. Vltra hoc si dicas non fuisse numeratam,sufficit confessio,& aliàs renunciatio exceptionis non numeratæ dotis,per quam saltem videtur voluisse donasse.Facit ff.hoc eod.titu. l.sisponsus.§.si vxor.& C.de vsufc.pro don.l.irritam. sicut is,qui reddit vel legat chirographum.ff.de pactis.tale.de leg.ij. qui chirographũ. Nec obstat prętoris decretum, in quo de omnibus quæri debuit quæ mandatoratio.ff. de bonis eorum,qui sub tu. a vel cura.l. magis. §. non passim. & in hoc satis instat. Tertiò dato quòd prędicta cessarent, allegat pignus per receptionem fructuum liberatum. b C..de pig.l.ij. & de vsuris.l.ex prædio. extra,eo. tit. de v- 2 sur.c.j. & ij. nec in damno minoris curator illos donare potuit.C. de pact. l. pactum curatoris.In contrarium primò probat con c dictionẽ sine causa non competere:cùm ipse petens sit dominus pignoris:& dominꝰ non condicat nisi à fu- 3 re.ff.vsufru. quem admodum ca.l.vlt. in fine.Item nec ratione possessionis cùm omnis possessio sit apud Titiũ, quam etiã ab ipso per hypothecariã aduocare posset:ergo fortius retinere. Ad primũ Institut. de actio.§. item Seruiana.Ad 4 secundũ, ff. de superfi.l.j. Nec potest dicere pignus sine causa esse penes illum.cùm debitũ dotis prędefecerit.Nec obstat renunciacio cum facta distinctiõe vsque ad quod tempus matrimonium durauerit certo tẽpore possit peti. C. de dote cau. nõ nu.l.vlti. & authẽ. ibi posita. Inducit etiam ꝙ si renuncians fuit in culpa non soluens est in dolo: qui prędõde d ratur culpæ.ff. ad l.Aquil.item si obstetrix. & l.itẽ Mela.Item nõ potest probare se læsum:& sic etiam beneficium restitutionis non competit.ff. de iureiu.nam & postea.§.si minor.multò minus ius cõmune iustificatur etiam donatione fructuũ ꝓpter vsuras medij tpis . Itẽ quis non põt alienare fructus donationis C.de bo.q̃ li.cũ oportet.in fi.j.co.& sine prętore tutor disponit de fructibꝰ.C.de admi.tut.lex q̃ tutores. Oĩa hęc ꝓ lixè tractauit.soluit cõdictionẽ sine causa nõ cõpetere: & ab illa reũ absoluendum:cùm contractus à principio tenuerit: debuit ergo intentare officium iudicis petendo restitutionem.C.deprędmi.si quid. & tamen cq̃ in possessiõe sibi & suis hęredibus ab omni homine ac vniuersitate legitimè defendere, authorizare & expedire:& prædictam traditionem ac omnia & singula suprà scripta perpetuò firma,grata,& rata habere,&c. vt in prima forma[a] vsq; in finem.hoc saluo,ꝙ vbi dicit ibi centũ marcharum. pone centum lib.Tur.post iunge, dictus verò B. versa vice promisit per se suosq; hæredes, sine aliqua exceptione iuris vel facti, obligando se dicto A.pro se suisq; hęredibus stipulanti restituere eidem aut dictę T. siue ipsorum hęredibus, vel cui ius & casus dederit prædictam domum in omnẽ euentum restituendę dotis[b] sub pœna centum lib. Tur.stipulatione promissa:qua soluta vel non prę dicta omnia & singula suprà scripta & infrà scripta firma perdurent .¶†Item reficere & restituere sibi oĩa & singula dãna & impẽsas ac interesse litis & extra,pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem oĩa bona sua tam habita,quàm habenda. Cęterùm voluerũt & mandauerunt ex hoc cõtractu duo vnius eiusdẽq; tenoris fieri instrumenta,vnũ videlicet, vnicuiq; parti dandum.Hęc forma[c] probatur.C.de do. ꝓmis.& si pro te.& l.fin.& C.de iure dot.l. prima. & l.quoties.& l.cùm dotem.& l.in rebus. & l.fina.§.præterea.& §.fin.& C.de rei vxo.ac.l.vnica. §.cũq; ex stipulatu.& §.seq. Cauda verò instrumenti probatur supra de instrumen.edi.§. postq̃. ver.si igitur.¶†Et no. ꝙ res immobilis inęstimata in dotem data dicitur fundus dotalis.ff.de fundo dot.l.dotale.respõ.j.§.j.& §.dotale.dummodo matrimonium & rei traditio sequantur:vt in ea.l. & talis fundus alienari vel obligari nõ potest, etiã vxore volente.Institu.quibus aliena. non licet.respon.j.Sed de hoc suprà de emptio.& venditio.§. sequitur.Sed si æstimata datur,dicitur emptitium quia ęstimatio venditionem facit.ff. de iure dot. plerunq;.C.de rei vxo.act.§.& cùm lex. ¶†Si verò res immobilis ęstimata,& pecunia & res mobiles simul in dotem dentur : tunc sic instrumentum conficietur.

✠FORMA.H.filia quondam A.dedit, cõcessit ac tradidit in dotem,& nomine dotis iure ꝓprio in perpetuum B.eius sponso ac viro, pro se suisq; hęredibus recipienti talem petiam terræ aratoriæ ęstimatam centũ marchas argenti, sitam in tali loco intra tales cõfines,in qua esse dixit, & cõmuniter,decem iugera seu tornaturas,ad habendũ, tenẽdũ,&c. vt in prędcẽti vsq;,firma perdurent. hoc saluo,quod vbi dicitur ibi,sub pœna centũ librarũ Tur.ponat sub pœna dupli dictę ęstimationis Postmodũ iunge,dictus verò B.confessus & contentus fuit se habuisse &recepisse ab ipsa.H.in dotem & nomine dotis in alia parte centũ li.Tur.in pecunia &rebꝰ mobilibꝰ ęstimatis:exceptioni sibi non datę nõ solutę,& nõ traditę quantitatis,& rerum mobiliũ,exceptioni doli , & omni alij auxilio oĩno renũciãs,& ꝓmittẽs ꝑ se suosq; hæredes dictę H. ꝓ sesuisq; hęredibꝰ stipulãti dare ac restituere eidẽ H.aut eiꝰ hęredibꝰ,aut ei,cui ius et casus dederit,dictas centũ libras in oẽm euẽtũ restituẽ dę dotis[d],sub pœna dupli dictę quantitatis pecunię stipulatione p̃missa,qua soluta vel nõ,&c. vt suprà in prędicta forma vsq; in finẽ. Hęc forma probat in prędcõcor.& C.de iure do.l.ij.& l. iiij.& l.etiam si.& extra,de donatio. inter virũ & vxorẽ.c.fi.§.sane.& c.& si necesse.& melius ff. de fundo do.si fundꝰ.& C. de iure dot. si inter virũ. ¶Vel in præmisso casu,vbi s.datur in dotem res immobilis ęstimata,& pecunia,& res mobiles,potest alia forma seruari,& bene : vt videlicet fiant duo instrumenta:vnum scilicet de sola traditione rei immobilis ęstimatę quod incipiet , vt & proximum prędcẽs:& cõtinuabitur vsq; ibi: dictus verò B .& ibi terminetur, supponendo statim locum & testes. & hoc instrumentum erit viri seu rem accipientis : deinde fiat aliud instrumentum dotale pro vxore seu pro dotem dãte,hoc modo. ✠FORMA.B.confessus ac contentus fuit se habuisse ac recepisse sibiq; integrè datas,solutas et traditas esse in dotem & nomine dotis ab H. eius sponsa & vxore ducentas lib.Turo.hoc modo,s. centũ libras in vna petia terrę aratorię sita in tali loco,intra tales confines,quę ęstimata fuit in centum libras:quã petiam terræ dicta H.ipsi B. æstimatam,vt dictum est,tradidit : vt patet in instrumento manu talis notarij subscripti confecto:reli e quas verò quinquaginta lib.in pecunia[e] & alijs rebꝰ mobilibus ęstimatis,exceptioni sibi nõ datæ non solutæ,& non traditę quantitatis pecunię, & rerũ mobiliũ siue dotis oĩno renũcians, & ꝓmittens per se suosq; hęredes dictæ H.pro se suisq; hęredibus stipulanti soluere,dare,ac restituere eidẽ, aut eius hęredibus,siue cui ius & casus dederit,cc. libras in oẽm euentũ dotis restituendæ:restituen a do prædictã dictæ petiæ terræ æstimationem:aut ipsam petiã terrę,si tũc tẽporis penes eum,vel eius hęredes fuerit:ita tamen ꝙ in optione sit ipsiꝰ H. vel eius hæredum:siue illius,cui de iure restituen- b da fuerit dos prædicta recipere alterum qđ malue rit prędictorum,ęstimationẽ videlicet, siue terrã, sub pœna dupli dictę quantitatis,&c. vt supra in c proxima forma vsq; tam habita,q̃ habenda. Hoc probatur in prædict.concor.& ff.de pac. conuen. 5 si pater.§.penul.& fi.¶†Et notf.ꝙ illud,qđ præ- f missum est,s.de restituenda æstimatione vel re,ponendum est in instrumento,si id inter partes expresse agatur:alioquin potest omitti.¶†Porrò si 6 dos in pecunia & rebus mobilibus constituitur, sic potest confici instrumentum.

✠FORMA.B.cõfessus & cõtentus fuit se ha- d buisse & recepisse,ac sibi integrè datas,solutas,numeratas & traditas esse ab A.sibi dãte ac soluente noĩe dotis,& ꝓ dote H. eius filię ipsi matrimonio copulatę,centũ lib.Tur.inter denarios & res mobiles ęstimatas,dicta H.nondũ tñ tradita viro sed adhuc in domo patris sui existẽte, exceptioni sibi non datæ & non solute,&c.vt suprà. Si verò vsq; tam habita q̃ habẽda,hoc saluo,quod vbi dicitur ibi dictę H.dicas dicto A. Itẽ vbi dicit ibi, eidẽ H.aut eius,&c.ponas,eisdẽ aut dictę H. siue ipsorũ,&c.Hoc probat in prę.cõcor.Et not.ꝙ est vtile omnes res datas in instrumento specificari. 7 ¶†Et scias, ꝙ si inter contrahentes agatur, vt vir immobilia non possidẽs,emat aliqua mobilia certi pretij vsq; ad certum tempus,quæ hypothecata sint vxori pro dote,hoc pactum sic poterit scribi. ✠FORMA.Posita enim tota prędcedenti formã postmodum subiunges sic:Dictus verò H. vt ipsi H.cautum sit tutoremq̃ ꝓ dote sua habeat tborizantis . Subdit autem iuste adultum petere pignus liberatum ꝓpter fructus perceptos, si ex illis deductis expẽsis percepit Titius illa xv.quæ sibi debebantur, per statutum.per iura allegata in fi.j. partis. aliàs si non percepit totũ habet ius retinendi:quia pignoris causa est ĩdiuidua.C.de distra. pign.l.quandiu.ff. de verbo. oblig.l. in executiõe . Neç obñcias de decre. salubriter.de vsur. vbi fructus pignoris pro dote non cõputantur in sortem : quia illud verum in marito qui sustinet onera : vt ibi satis scripsi super glo.ij.

¶Forma. De prima in tit.loquitur: quia secunda fuit additio.

¶Dotis. Vide qđ dicam super forma proxima.

¶Hęc forma.Quę fuit Rolan.in prin. secundę partis:vbi etiam sequuntur formæ sequentes vsq; in finem, duabus, quæ in prima persona formantur,exceptis.

¶Dotis.Dixit Odof.super l.vbi.C. de iure dot. quòd fatuũ est restringere hoc ad casum matrimonij soluti morte vel diuortio,vt fiebat olim. Item subdit quòd addendum est, vel si onera matrimonij nõ sustinet is. hoc dicit,quia quã doq; non est casus restituendę dotis: & tamen maritus non sustinet onera:vt cùm eiecit eã de domo . Subdit ꝙ omnia hæc tria exprimi possunt: & ego addo vel declaro ad additum Odof. vel si onera matrimonij non subsunt ex facto vel culpa tua. Hoc dico propter casum conuersum: de quo ś.& propter id,quod dicam j.§.proxi.super ver.quid si vir.

e ¶In pecunia. Miror,quia etiam in summa Rolan.inueni hunc errorem qui cl.libras computat ducentas:quare suspicor quòd hic deficiat. & alleg.l.in alijs &c.aut vt hic dicat cl.libras: quia illud bis ponitur,non puto erratum.

f ¶Et not.secundùm Rolan.

hypothecatam

a ¶Formare.secundùm Mar.de Fan.mihi char.iij.
b ¶Vel sic.secundùm Mar.de Fan.& continuantur superiori.
c ¶Illud quoque notandum est.Reassumit verba & formam Rol.cui continuatur sequens & ipse Rol.dicit in Aureola,secũdùm cõmunẽ opinionem,formã quæ sequitur tutã esse.Ego id nõ fateor,qui noui iam pronũciatum cõtrarium.

Pro eius tamen dicto facit l. ñj. C. ne fideiuſ.do.dẽ. quæ prohibet illos, qui dotes suscipiũt dare fideiussorem. Cùm igitur alius cum viro suscipit dotem, nil fit contra legem. Ad hoc facit C.de do. cau. non nu.l.vlt.C. de rei vxo. act. l. vna. §. j. & quos.l not. Accur.in l.j.G. ne a fideiusso.post princip.& quod sequitur ante ver. cæterum. & j.§.proxi. ver. item nota ꝙ aliàs iudicatum vi di eum,qui sic cum marito dotem suscepit, matrimonio soluto de dote nõ teneri.Ad l.secun- b dam prẽallegatam, quæ loqtur de his qui susceperũt dotem: respondebatur, id intelligi de illis quorum erat cum viro suscipere:sicut pater auus & proauus. Cùm enim duo rei debẽdi sint inuicem fideiussores, vnus s. c pro parte illa, quæ peruenit ad reliquum.De quo satis not. ff. ad Velleia.l. vir vxori. §. ñj.Facit ff.de in rem verso. si pro patre. ff.commo. l. vnde quæritur.ergo leges locum habent, quæ de fideiussoribus loquuntur.Itẽ patet ad sensum ꝙ si ista forma procedat, lex illa erit imposita verbis,& non rebus, contra id.C. communia de leg.l.ñ.ĩ fi.& de elec. commissa. §. porrò. libr. vj. & erit secundùm id lex ludibrio:vt ibi, & C.de bonis,quę libe. l. vlti. §. vbi autem.& erit prohibitum vna via,quæ effectũ respicit,alia via concedi ad illudẽdum effectum,cõtra regulã,cùm quid vna.lib.vj.vbi vide cõcordãtias.Plus instarem,nisi duo resisterẽt.Primũ scilicet cõsuetudo id approbãs.cõtra quam tamen facit l.j.tit.prædicto,ne fideiuſ.quæ vitiat consuetudinem causæ, præcesserat prohibitionem,& nondum damnatam.Fortius igitur posteriorem.Secundum,quia recipitur pro vera,opinio Odof.quę sequitur,& quæ placet Dy.vt ibi dicam.& tamen dico prædicta valere posse ad partẽ cautionis,de dote soluenda,propter quod hic expressi.

d ¶Secundùm Odof.Et hoc vltimum placet Dy.qui sic se iudicasse dicebat,vt etiam Cyn.refert in prin.l.j.C.ne fideiuſſ. Sit ratio:quia omnis opinio feratur quod soluto matrimonio bene datur fideiussor de dote restituenda.Valere igitur debet datus cõstante matrimonio:ex quo cõfertur eius effectus in tps,quo fieri poterat.ff.de donatio.inter virũ & vxorem.l.si cùm vxori.in fine,cum l.seq.de hæredi.instit.l.in tẽpus. ¶Itẽ cùm pignus & fideiussores æquiparentur.Instit.de rerum diui.§. vẽditæ. cùm teneat pignoris datio pro dote restituenda.ff.qui pot. in pigno.hab.l.j.ff. de fol.quãuis.aliàs incipit, Callipodius. ergo & fideiussorũ datio. Pro hac parte facit C. de bo.quę li.l.cùm oportet. §. nõ autem.& §.fi.

¶Per vestras.Vbi de hoc dixi post Hostien.super gl. lex enim.

¶Non dubiũ. Ita not.in præ.l. j. C. ne fideiuſ.sed qui tenent contrariũ, dicunt illis legibus non impediri fatiſ dationes sponta- neas: sed solum lege vel consuetudine coactas dari. quod placuit Iaco. de Ra.qui etiam dixit ex causa tenere posse fideiussionem de dote soluẽda: vt quia creditur maritum illam dissipaturum iuuentutis calore cui occurrendum est. C.de bo.quæ lib.l. fina. §. filius. Sed ad hoc facilis esset responsio:cùm matrimonia sint voluntaria:quis cogit mulierem cum tali contrahere. Sed tamen respõderi posset, eam probabiliter ignorasse.Facit quod dicam j.§. proxi. super ver. sed cùm mulier.

¶Eo.c.ñ.Hic vide quod no.j.§. ꝓxi. verſicu. quid si vir diu.& qd ibi dicã.

¶Ita scribẽs. Rol. xj.iij.partis.

¶Assignat.Forma sequens est pen. ñ.partis. & ibi in notula præcedenti tantum plus dixit Rolan.qui instruit mulierem, ne dotẽ ipsam recipiat, nec socerum absoluat.quod & si faceret,non valeret:quia deterior fieret ex eo dotis cõditio.Facit ad id ff.de pactis dota.l.de die.cum legibus sequẽti.Sed in Aurora postea id correxit, dicens ꝙ licet vtile sit mulieri habere socerum obligatum securitate maiori:tamen si dos assignetur, vt §. viro emancipato,& fiat de ipsius consensu, & ipsa socerum absoluat, valebit absolutio. Mouet eum, quòd etiam constante matrimonio dos potest restitui mulieri, vt se & suos alat. Quare igitur ea consentiente ob eandem causam propter eius & suorum alimenta & dotis onera apponenda,non poterit alteri restitui,præsertim marito. Nil allegat ad primum. sed textus est ff. de iure dot. l. mutus. §. primo. de donatio. inter

hypothecã pacto promisit & cõuenit eidẽ H.pro se suisque hęredibus stipulanti, hinc ad vnũ annũ in ciuitate vel diœcesi Biteren. aliquã possessionẽ pretij cẽtum lib.Tur.se empturũ,quę ipsi H.hypothecata & obligata sit pro dote ꝑdicta:ita tamẽ,ꝙ ipsa specialis obligatio dictę possessionis emendę, non deroget generali:nec ꝓpter specialẽ à generali hypotheca omniũ bonorum ipsius B.recedatur: sed in ipsa re speciali & in omnibus bonis ipsi⁹ B. tam habitis,quàm habẽdis ius suũ hypothecarum saluũ sit & integrũ reseruatũ sub pœna centũ lib. Tur.stipulatione promissa,&c. vt suprà in prima forma vsqꝫ in fin.Hoc ꝓbatur extra,de pig.ex literis.C.de pig.cꝫuis.C.de pac.tã sup dote.l.fi. ¶††Potes etiam sic breuiter formare.[a]

a ✠FORMA.Ego A.purè,liberè & absolutè do in dotem tibi P. viro meo, omnia bona mea mobilia & immobilia,prẽsentia & futura,iura & actiones, dans tibi licentiam agendi,petẽdi,excipiendi,habẽdi fructus eorũ,& quicquid placuerit faciẽdi:cõcedens etiam tibi actiones vtiles & directas,& tua authoritate intrandi possessionem eorum:cõfitens etiam te mihi propter nuptias donationẽ feciſſe: prout iura prẽcipiũt.quę omnia,&c.C.de iure do. nulla.& l.de his.C.de rei vẽ.doce.C.de dona.ante nup.l.pe.& fi.aut.sed iã.& aut.dos data.Vel sic: b

✠FORMA.Ego H.cõfiteor,& verũ est me accepisse in dotẽ à te P.nomine C.filiæ tuę cẽtũ lib.videlicet.l.in pecunia,& aliàs.l.in robã æstimata: renũcians exceptioni nõ nume.pecu. & nõ datę dotis:quas dotes taliter custodire & saluare ꝓmitto: qa si aliquo tẽpore matrimoniũ solutũ fuerit mea morte,dictã dotẽ integrã tibi & ei restituã prẽter qđ vsu cõsumitur,s.in pãnis. Si verò solutũ fuerit morte ipsius C.sine cõibus liberis: vel si liberi intra pupillarẽ ętatẽ decesserint, dictã dotẽ integrã tibi restituã,si tũc vixeris ꝓterꝙ qđ vsu cõsumit.ꝙ oĩa,&c. ¶Illud quoꝙ notãdum est,[c] quod à iure prohibẽtur fideiussores & mãdatores dotiũ dari, adeò vt etiã dati nõ obligẽtur,quomodocũqꝫ renuncient: vt C.ne fideiuſ.do.dẽtur.l.j.& ñ. vt iam dicã.Potest tamẽ facere,vt ipsi vnà cum principali dotẽ recipiãt,& ambo sint rei debendi in solidum obligati:super quo instrumentum sic conficietur:

✠FORMA.D. filius quõdã D.& C.filius quondam H.cõfessi & cõtenti fuerũt,atqꝫ asseruerũt se habuisse & recepisse,ac sibi integrè datas,ꝙ numeratas & traditas esse à G.dante & soluẽte pro dote & nomine dotis,H.eius sororis spõte & vxoris ipsi⁹ B.inter denarios & res mobiles ęstimatas cẽtũ lib. Turo.exceptioni eis nõ datę,nõ solutę,nõ numeratę atqꝫ nõ traditę & habitę quantitatis pecuniæ, & rerũ immobilibiũ,siue dotis omnino renũciantes,necnon promittẽtes per se eorumque hæredes vnusquisqꝫ eorũ principaliter, & in solidũ se obligãdo dicto G.ꝓ se suisque hęredibus soluere,dare & restituere ipsi H.vel eorũ hæredibus, aut cui ius & casus dederit,ipsas cẽtũ lib.in omnẽ euentũ restituẽdę dotis,sub pœna dupli dictę quãtitatis pecunię,stipulatione promissa,& refectione,&c. vt supra in forma illa A.dedit &c. vsqꝫ firma perdurẽt.post iunge:renũciantes nouarũ cõstitutionum & epistolę diui Adriani beneficio,exceptioni do-

li,cõdictioni sine causa:in factũ actiõi,& omni alij auxilio. ¶††Sed distinguit super hoc:qa si mulier dat viro fideiussorẽ ꝓ dote ꝓmissa,hoc nõ valet,nec tenet:vt in ꝑdi.l. si verò vir dat vxori pro dote seruãda:nec tũc valet,nec factum tenet,vt in eisdẽ legib⁹. Si ꝓ restituẽda:tũc valet,& tenet secũ d dùm Odof.[d] Sed Azo & Accur.cõtra:qa lex ꝓhibet viro,& patri eius, & cuilibet dotẽ recipiẽti,fideiussorẽ dare,&vxori petere:vt in ꝑ.l.C.& in rubrica.Si ergo cõtra fiat,nõ tenet.C.de legi.nõ dubiũ.x.distĩ.vide extra,de testi.c.fecũdo.ĩ fine. Sat enim põ viro credidos,cui cõmittit & credit corpus vxoris.extra,de dote post di.rest. ꝓ vestras.[c] e xij.q.j.ꝑcipimus.C.de pac.cõuẽ.hac lege.nec ꝑiudicat viro vel fideiussori,si renunciet dictę legi:vt f in ꝑdi.l.nõ dubiũ.[f] Si verò dos alicui extraneo de f volũtate viri det,ille se poterit de ea restituẽda,siue sol⁹,siue cũ marito principaliter obligare: vt dixi 10 j.ꝓxi.versi.itẽ nota.qđ alius. ¶††Cæterùm super dotis augmẽto sic conficietur instrumentum:

✠FORMA.B.cõtentus & cõfessus fuit atqꝫ asseruit se habuisse & recepisse, ac sibi integrè datas, solutas & numeratas esse ab H.eius vxore in augmẽtũ & nomine augmẽti dotis suæ quinquaginta libras Tur.quę ad ipsam H.siue dictũ B.ꝓ eo ꝓ nerũt,ex ꝓtio quarũdã possessionũ quõdã A.patris eius,sibi iure institutionis relictarũ ab ipso A. in ipsi⁹ testamẽto scripto manu talis notarij exceptioni sibi nõ datę,nõ solutę,atqꝫ nõ habitę prędictę quãtitatis pecunię in augmẽtũ,& nomine augmẽti dotis ꝑdictę,& omni alij auxilio omnino renũcians,necnon promittens p se suosque hęredes dictę H.ꝓ se suisque hęredibus stipulanti soluere, dare & restituere eidẽ,siue eius hæredibus: aut cui ius & casus dederit:ipsas cẽtũ lib.in omnẽ cuẽtum restituẽdę dotis sub tali pœna &c.ĩ aut.de æquali. 11 do.§.illud quoqꝫ. ¶††Et sic nota necesse fore exprimi vnde puenerit pecunia in augmẽtũ data:alioquin ꝓsumitur de bonis viri fuisse,& cõtractũ huiusmodi in fraudẽ fieri creditorũ.ff.de dona.inter virũ & vxorẽ.Quintus Mutius.C.cod.etiã extra, g eo.c.ñ.[g] Itẽ nota ꝙ prima dotis cõstitutio ante matrimoniũ,& constante matrimonio fieri potest,& dos cõstituta iterũ nõ valet cõstitui,sed augeri sic: 12 vt C.de dona.ante nupt.cùm multæ.Instit.de dona.§.sed nos. ¶††Si verò ꝙs cõfessus est in instrumẽto se totã dotẽ recepisse.& tamẽ ĩ veritate aliqd h supersit,qđ ad tẽpus dari promittitur,ita scribes:[h]

✠FORMA.A.promisit per se suosque hęredes, H.pro se suisque hęredibus stipulãti dare & soluere eidẽ H.aut certo eius nũcio decem lj.Tur.hinc ad vnũ proximũ annũ in tali loco pro residuo,& ex causa residui & cõplemẽti dotiũ cẽtũ filiæ suæ & vxoris eiusdẽ B.nõ obstãte cõfessione solutionis ipsarũ dotiũ facta ab ipso B.in instrumẽto dotali scripto manu mei notarij subscripti. quod si dictis loco & termino &c.vt §.de solu.ver. verũ. & facit ad hoc versi.q ibi sequitur. Hoc probatur C. de dote cau. non num l.j.& fi.dic super hoc vt.C. 13 de cõfes.§ seqtur in fi. ¶††Hoc quoqꝫ sciẽdũ est,ꝙ quandoque pater filiũ emancipat, & dotem vxoris filij, quam ipse pater receperat,ipsi filio assignat[i] super quo sic instrumentum conficietur:

vi.& vxo.l. si quis pro vxore.in fi. ff. sol.ma.l.quãuis. & l.si cùm dotem.§.j. Et sic posset intelligi quod de iusta causa dicitur. C. si cõstante matrimonio dos so.fu. l. vna.vbi etiam hoc tenuit Vbert.de Bo. & hoc placet Rolan.tamen anne ctit ibi aliam causam,quę parum placet, dicens q̃ hoc casu hoc nõ est dotis restitutio, sed quædam innouatio: quia maritus de dote recepta nouum instrumentũ faciet vxori,ĩ quo confitebitur se dotem recepisse à patre illa consentiente & mandate: pater etiã à filio cautionem recipiet. de qua patet in forma,quæ sequitur.

✻FORMA.Cùm A.B.filiũ eius à se emãcipauerit,vt patet in instrumẽto talis notarij cõfecto:& idẽ B.moretur vel moraturus sit cũ H.eius vxore & filijs suis seorsum à patre,equũque sit vt dos ꝓ sustinẽdis matrimonij oneribus cõstituta ad eum perueniat,qui matrimonij onus supportat.Idcirco idẽ A.corã me notario & testib⁹ infrà scriptis dedit & soluit ipsi B.cẽtum libras Tur.quas habuit, recepit dotis nomine,& pro dote ipsius H.tẽpore cõtracti matrimonij inter ipsam H.& B.prędictũ, qui B.dictã pecuniã ab ipso A. patre suo ibidẽ & in præsenti recipiẽs,cõfitens etiã & asserens tantã esse huiusmodi quãtitatem, ꝓmisit per se suosque hęredes dicto A. ꝓ se suisque hęredibus stipulãti onera ipsi⁹ matrimonij sustinere,& dictę vxori ac filijs de cętero p̃stare alimẽta: ac se facturum & curaturũ omni exceptione remota,quod dicta H.vel eius hæredes,aut quis alter,ad quẽ spectaret ipsarũ dotiũ restitutio,dotes ipsas aliquo tẽpore,vel casu ab ipso A.vel hęredibus eius non petet,nec lis,vel quęstio ei vel eius hęredib⁹ ipsarũ dotiũ,vel alimẽtorum occasione vllo tẽpore mouebitur, vel inferetur à quoquã de iure vel de facto.quod si fiet:& hocidẽ A. dãnũ aliquod passus erit, cõseruabit eũ indẽnem:quodque idẽ B.p̃dictã solutionẽ & prędicta omnia & singula suprà scripta perpetuò grata,firma & rata habebit,tenebit & obseruabit,nec cõtra veniet per se,vel per aliũ quẽcũque,&c.vt s. proxi.vsq; in fin.hocsaluo, quod vbi dicitur ibi: sub pœna cẽtum marcharũ. dicatur sub pœna duplici dictæ summæ pecuniæ.extra, de dona. inter vi.& vxorẽ.per vestras.ff.de iure do. si is,q Stichũ. §.ibi dos.extra,de vsuris.c.salubriter.C.de iure do. l.ij.&iij.¶Si verò mulier, ꝓ qua pater &mater seu frater dotẽ dedit,pactũ facit patri vel fratri de non petẽdo aliqd de bonis paternis ratione quartę institutionis,seu iure naturæ debitæ,qualiter tũc instrumẽtum cõficietur:vide s.de pac.§.instrumẽtũ.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus pro dote restituenda,qualiter sit concipiendus.
2 Vir in causa donationis propter nuptias qualiter libellum formabit.
3 Donationis propter nuptias effectus, quare dicatur magnus.
4 Actio ex stipulatu ciuilis pro dote duplex est.prima datur viro ad petendum dotem.
5 Actio secunda ex stipulatu ciuilis datur vxori, vel patri eius,vel hæredibus, soluto matrimonio pro dote data repetenda.
6 Matrimonio morte soluto,quibus verbis dos repetatur.
7 Adulterium filiæ an patri nocere debeat, qui eam dotauerat,vt dotem perdat.
8 Actio de dote repetẽda,cõmunis est patri & filię.
9 Filiofa.iuri hypothecarũ renũciante,& in contractu matrimonij cõsentiẽte, an nocere debeat patri.
10 Filio emancipato dotem iussu patris recipiente,an pater teneatur.
11 Filiofamiliàs de voluntate patris dotem recipiente,an bona patris sint obligata.
12 Mulier minor xij.annis cõtrahens matrimoniũ,& dans fundum in dotem, si postea repudiat virum an possit fundum cum fructibus repetere.
13 Dos data à patre pro filia emancipata, an sit profectitia vel aduentitia.
14 Dotẽ cum matrimonio recipere,non est ꝓhibitũ.
15 Bona viri an possint pro vxoris alimentis obligari,sicut pro dote.
16 Mulier an possit permutare rem dotalem.
17 Pecunia dotalis potest in prædia conuerti.
18 Viro ad inopiam vergente, an possit mulier agere cõstante matrimonio pro rebus mariti sibi pro dote & pro donatione propter nuptias obligatis.
19 Mulier nõ pot alienare bona viri,sed bene eis vti.
20 Vir excõmunicatus,aut in bãno existẽs,an ex rebus dotalibus ali debeat, & an ei mulier non obstante excommunicatione communicabit.
21 Mulier quo iure aget contra detentores bonorũ dotalium.
22 Mulier pro restitutione bonorũ dotalium agẽte, an maritus vocabitur,& an ei libellus dabitur.
23 Viro ad instãtiã mulieris pro dote restituẽda vocato,& non veniente,an stabitur mulieris probationibus,& an possit ex illis condemnari. Sententia non est lite non contestata ferenda.
24 Mulier an possit res,quas per hypothecariam vendicauit,alienare.
25 Muliere ab hęredibus viri dotem repetente,an illi deducere possint expensas à viro factas in defensione seu exactione rerum dotalium.
26 Muliere cõtra hęredes mariti ad dotẽ agẽte,an illi possint contra eam de adulterio opponere.
27 Matrimonio p errorẽ cõditionis separato,qua actione repeteret vir donationem ꝓpter nuptias.
28 Matrimonio ex aliqua causa diuiso, qua actione sit dos exigenda.
29 Vir diu post cõtractũ matrimonium faciẽs vxori augmentum dotis ,facto inde publico instrumẽto,an eo mortuo poterit ipsa illud repetere.
30 Dotis priuilegia sunt plura.
31 Dotis causa an spectet ad ecclesiam.
32 Mulier an sit habẽti exp̃ssam hypothecã p̃ferẽda.
33 Habens generalem hypothecam, non est habenti specialem æquiparandus.
34 Marito malè sua substantia vtẽte,ita vt quędã cõsumpserit,demũ autẽ ad bonos mores se cõuertẽte,an possit nihilò minus mulier dotem repetere.

FOrmatis instrĩs, dicẽdũ est de libellis. In hoc ergo ti.sic libell⁹ cõcipiẽ.[a] †LIB.Corã &c. ꝓpono cõtra P.q̃ cũ olim inter me &eũ fuisset matrimoniũ de facto cõtractũ:idẽ P.à me,vel ab alio ꝓ me recepit centũ in dotẽ seu ꝓ dote,vel ĩ cãm dotis,rõne ipsi⁹ matrimonij ĩter nos de facto cõtracti:qđ qdẽ matrimoniũ, qa repertũ est,nõ fuisse legitimũ,fuit ecclię iudicio separatũ.vl̃ si nõ fuit cõtractũ,dic q̃ c.ĩ dotẽ vel ꝓ dote à me,vel alio ꝓ me recepit ob mrĩmoniũ inter me & eũ cõtrahẽdũ:qđ mrĩmoniũ nõ fuit secutũ. quare peto dicta.c. mihi reddi & restitui & restituẽda fore decerni &declarari.&ad hoc ip̃m sn̄aliter condẽnari.extra,de cõiu.ser.c.ij.extra,eo.c.j.& c.& si necesse.& c.de prudentia.ff.de cõdi.sine cã. auũculo.ff.de cõdi.ob cãm da.l.fi.ff.de ritu nup.si p̃fect⁹. Vel sic:LIB. Corã &c.conq̃ror ego C.de H.hęrede A.quõdã viri mei, à q̃ peto mihi restitui.c.libras,videlicet.l.ĩ pecunia,& l. ĩ roba q̃stimata:quas dict⁹ A.vir me⁹ habuit occasiõe mei ĩ dotẽ, ad qđ ꝓpo.actionẽ ex stipulatu C.de rescisso.act. l.j.ĩ prĩ.s.§. ꝓxi.ver.potes etiã.¶†Eodẽ mõ cõcipiet vir ĩ donatiõe, ꝓpter nup.vt ĩ p̃.c.de prudẽtia. & e.ti.c.fi.& c.nup.ĩ fine.Vel sic:LIB.Corã &c. cõqueror de Pet.à quo peto talẽ vineã meã,q olim fuit H. viri mei, & mihi ꝓpter nuptias data fuit. vnde cùm aliàs de suis bonis dos mea,q̃ fuit c.solui nõ possit,dictã vineã mihi restitui peto: ad qđ rei vẽdicationẽ ꝓpo.C.de dona.ante nup.auc̃.pmissa. scđm Mar.de Fa.[b] ¶†Est aũt magn⁹ hmõi donatiõis effectus.nã si q̃ tpe mulier de bonis viri dotẽ re habere nõ posset, semp haberet recursum ad rẽ istã donatã:vt C.ad Velle.auc̃.siue. & ĩ auc̃.vt immobili.antenup.per totũ. Et si mulier viro alienãti cõsenserit,vel iuri hypothecarũ renũciauerit,nõ nocebit ei:& pœna de dote facta,& in donatione subintelligereꝯ.C.de dona.ante nup.l.fi.C. de pac. cõuen.ex morte.& l.lege.& auc̃.æqualitas. ¶†Et nota[c] q̃ duplex est actio ex stipulatu ciuilis ꝓ dote.prima,q̃ dat̃ viro ad petẽdũ dotẽ,in qua sic libellus cõcipit̃:LIB.Corã &c.conq̃ror de P.q̃ ꝓmisit se daturũ cẽtũ in dotẽ ꝓ Berta vxore mea,quã dotẽ mihi dare & soluere recusat.vñ agO cõtra eũ, vt illa.c.mihi soluat, & ad hoc ꝓpo.act. ex stipulatu.C.de rei vxo.ac.l.vnica.circa prĩ. ¶Act.ergo sic ponet:PO.AC.Pono cõtraxi mrĩmoniũ cũ Berta.ff.de iure do.l.iij.Itẽ q̃ illud tenet,vt ibidẽ.& in prę.c.& si necesse. Itẽ q̃ eam ad domũ meã traduxi.ff.e.l.nõ eñ.& l. ꝓmittẽdo. Itẽ q̃ promisisti mihi dare.c.pro illa in dotẽ.C.de rei vxo.ac.l.j. circaprin.xxx.q.v.aliter.& ita certa fuit dos.ff.de iure do.l.

a ¶Conci.Secũdùm Bonagui. parte ij. colũ.v.& Ægid.c. cxviij.

b ¶Secũdùm Mar. de Fa.cui⁹ fuit etiã libellus præcedens, mihi char.iij.instit. iiij. verba q̃ sequũtur etiam fuerunt ipsius,& præcedũt libellum.

c ¶Et not.Hic assumit verba Rofre. de libel. iuris ciui. vbi de actione ex stipulatu pro dote & mista quæ datur marito dicit quinque necessaria, quę per positiones patebunt.Durãt autẽ verba Rof. vsq; ad ver. nunquid. Ibi autẽ in vltima col. inuenies per eũ plenè tractatam quæstionẽ de marito, cuius vxor decessit,& filij supersunt ex matrimonio:an teneatur restituere dotem . In qua distinguitur.An dos fuerit aduẽtitia, an profectitia . & in ea , an pater fuerit stipulatus an non: & an sibi soli reddi. & hoc non est dubiũ.an sine hoc. & hic ponit opiniones contrarias, & nõ adhæret.quę opiniones no.in l. dos à patre.C.so. mat.remittit ad Sũmam Azo . de rei vxo. ac. super ver. item non obñciuntur , & ad Sũmam sol.ma.Cy.in l.p̃dicta, dos à patre.sequitur Dyn.qui tenuit cùm Bu.Ioã. Azo. Accur.q̃ ad patrem redeat, & facit recitationem quæ legendo declarabitur. fatetur in fi.q̃ consuetudo approbat opinionẽ Mar. contrariã. & idẽ dicebat dominus meus in l.prædos.& in l.vna. C. de rei vxo.act. & egoj, q̃ communiter statuta municipalia tollũt hoc dubiũ sequẽdo Mar.

a ¶Secūda autē. Scire debes, q̄ de præcedēti non est quęstio, quādo nascatur: quia incōtinenti nascitur: sed de ista disputatur ideo, quia datur dos sub conditione omnino exitura, ſ. diuortio facto restituēda, & sic statim nascitur, sed non intentatur, nisi matrimonio soluto. Pro eis facit ff. de cōdi. inde. l. nam & si. & l. quod sub conditione. & ff. quando dies lega. ce. l. cùm hæres. sed Io. placuit, quod solum soluto matrimonio nasceretur. de hoc R of. vbi š. in fi.

b ¶Sic ponat. Non in proximo libello, sed in illo, qui præcedit proximū.

c ¶Sed nunqd. Hic assumit verba Alber. Gal. ti. de dotibus.

d ¶De nupt. Quæ responsio, cùm capiat chartas vij. nimis cōfusa fuit allegatio. Albertus dicebat in prin. putò melius dictū fuisse ſ. si igit mulier.

e ¶Consensu. Vide quæ dixi eod. titu. plerunque. super vlti. glo.

f ¶Extant. Dicebat Albertus, vel ad maritum, si liberi non extant.

g ¶Fructus. De viro autem minore xxv. an. an bona sua sint obligata pro dote, quam recepit, not. Accur. in l. finali. G. de legi. tu. Tu dicas q̄ sic, per l. ij. in fi. & iij. in princip. ff. de rebus eorum. quia ex quo permittitur ei matrimoniū contrahere: ergo & accessorium, scilicet dotem recipere. extra, eo. titu. c. ij. bene facit. ff. de iure dotium. mutus.

A D D E, q̄ contrarium tenet Bar. in l. si constante. ff. solu. matr. & Petr. de Ancha. consil. xciij. & vide in d. l. si constante. & opin. Specul. habet Bartol. in d. l. si constante. ff. solu. ma. quāquam aliqui cōtra de Spe. mentionem non facientes.

re. do. l. cùm post. ſ. genet. ¶Reus verò sic ponet: P O. R E I. P. q̄ promisisti contrahere matrimoniū cùm Berta, sed pòst repudiū interuenit. Itē q̄ illa tibi est in tertio cōsanguinitatis gradu. extra, eo. de prudētia. Itē q̄ eam sine dote accepisti. j. versi. proxi. ¶†Secūda autē [a] datur vxori, vel patri eius, vel hæredibus soluto matrimonio pro dote data repetēda: cōstante autē matrimonio nō repetitur, nisi viro ad inopiam vergēte. j. versi. sed cùm mulier. in qua sic libell⁹ cōcipitur LIB. Corā &c. cōqueror de P. olim marito meo, cui dedi cētū in dotē, quādo cum eo cōtraxi. vnde cùm matrimoniū illud bona gratia diuortio dissolutū sit, dotem illā mihi peto restitui. & ad hoc ꝓpono actionē &c. C. de rei vxo. act. l. vnica. bona gratia separatur: & est locus repetitiōi: vtpote si fiat monach⁹. C. de epi. & cle. l. fi. extra, de cōuersi. cōiuga. c. j. Sed secūdùm canones nō potest regulariter vnus intrare, & alter in seculo remanere. xxvij. q. ij. multorum. & c. Agathosa. & extra, de cōuersio. cōiugato. per totū. ¶†Porrò si matrimoniū morte soluatur, sic cōcipitur libellus: LIB. Corā &c. cōqueror de P. & M. hęredib⁹ T. olim mariti mei, à quibus peto vt mihi reddāt, seu soluāt seu restituāt centū, vel domos, vel vineas, quas inęstimatas eidē T. viro meo in dotē dedi cum fructib⁹ inde perceptis. & ad hoc ꝓpono actionē &c. vt in prēd. l. vnic. ſ. exactio. & ſ. fi. Ideo dixi inęstimatas: quia illę dicūtur ꝓpriè dotales: vt in eadē l. ſ. cùm autē. Si autem darētur ęstimatę: tūc petetur ęstimatio sola. C. de iure do. plerūq̄. C. eo. si inter virū. ¶Actor ergò sic ponet: [b] P O. A G. Pono q̄ tu maritus vergis ad inopiā: extra, de cōsue. ex parte. Itē q̄ matrimoniū solutum est bona gratia. Itē q̄ tibi marito solui cētum pro dote. Itē q̄ fuisti cōfessus te recepisse: & tēpus legitimum trāsiuit. ¶Reus vero sic: P O. R E I. Pono q̄ matrimoniū adhuc durat. Itē q̄ bene facio facta mea. Itē q̄ tua culpa factū est diuortiū, puta quia adulterāsti. extra, eodē. plerunque. Itē q̄ promisisti dotē, & nō soluisti. Itē q̄ matrimoniū cōtractū fuit sine dote: vt xxx. quæstio. v. si quis diuinis. in auē. de triē. & semis. ſ. neque illo. in fine. ſ. Sed cōtra, e. q. nullū. Itē q̄ dotem solui tibi matrimonio cōstante: quod fit in casibus ff. de iure do. mutus. ſ. manēte. aliàs nō. C. si cōstāte matrimonio dos so. fu. l. j. Sed nota q̄ vir lucratur dotem ꝓpter adulteriū vxoris: vt extra, de dona. inter virū & vxo. plerūque. ¶†Sed nunqd [c] adulterium filię nocet patri, qui eam dotauerat, vt dotem perdat? Dicūt quidā, sic. argu. in auē. de nup. [d] Accur. cōtra. Nec obstat præ. auē. quia ibi loqtur, quado aliàs delinqt. De hoc no. C. de iure doti. l. si dotem. C. de diuor. & repu. consensu. [e] ¶†Itē nota q̄ actio de dote cōmunis est patri & filię. qđ dic vt š. de actore. ver. itē filia. ¶†Quid si filiofami. renunciante iuri hypothecarū, & cōsensit in cōtractu mariti: nūquid nocet patri? Dic q̄ non. ff. solu. matri. l. ij. respon. j. Interest enim patris habere filiā dotatam. Posset enim vir præmori: & ipsa etiam posset sine liberis decedere. ff. ad l. Aql. l. in lege. Alij cōtra, cùm non noceat patri eo casu, in quo dos est reuersura ad patrē: vt ff. de pactis do. cùm dos. sed j. respon. lib. vj. Item l. contrahitur. ff. de pig. apertè dicit hypothecam in rebus non haberi, nisi per pactum & cōsensum. si quo casu hæc lex quocunque motiuo vulneretur per legem: aliud vulnus inferri non debet. Sufficiat regula, quod contra rationem. ff. de reg. iur. & regula, quæ à iure. libro sexto. cum concor. Secundùm prædicta dicit potissimè moueri per legem, assiduis. in fi. C. qui po. in pig. ha. & ff. de admini. tut. l. impuberi. & ff. de stipu. seruorum. si seruus communis. in j. respon. Et dicit q̄ auxiliatur lex, in authē. de non ali. aut permu. ſ. vt autē lex. colla. ij. Subdit etiā dici posse alimenta non esse onera prędiorum. Hoc verum, nisi specialiter à testatore, vel ex pacto essent ad id deputata certa prædia. & sic loquatur l. ij. ff. de ali. & cib. leg. in fi.

b ¶Et seq. Hic continuabat olim ver. vtrum circa fin. ſ. quod totum. vsq̄ ad finem. de verbis Alber. quod est inter medium post primam publicationem, fuit superadditum.

¶Et l. fin. Puto Gul. vidisse scripta Mar. de Fa. q̄ hanc quæstionē & seq. plenè ꝓsequitur, dicēs q̄ si bene inspiciatur lex finalis ad hoc alleg. ꝓpter solā vtilitatē ibi fit alienatio: dicit etiam id expressum in l. siue generalis. eo. titu. quam negat loqui de mobilibus: cùm finis dicat decreto iudicis alienationem permitti: quæ permissio tempore illius legis non habebat locū in mobilibus. C. de admini. tut. lex, quæ. ff. de fun. do. l. lex Iulia. Item expressum est in l. ita cōstante. cum l. seq. ff. de iure do. quæ dicunt fundū vel rem permutatam esse dotalem. De quæstione sequēti tenet q̄ etiam cum viro permutare potest pro fundo magis idoneo. ff. de iure dot. mutus. nec refert à quo talem fundum habeat, cùm eius non interfit. ff. de senato. l. senatoris. & de verb. obli. l. cùm seruū. Nec obstat q̄ sit maritus, cùm non prohibeatur cum illo contrahere, nisi donando. Vnde venditio inter ipsos bona fide facta valet. De hoc ff. eod. tit. quod autem. ſ. Imperator. Ad casum facit ff. de iure do. cùm in fundo. ſ. vxor viro. in fin. per quem ſ. dicit, q̄ etiam in pecunia videtur permutari posse. nam si hoc licet cum extraneo, fortius sibi videtur licere debere cum viro: sicut & pecuniam posset in dotem habere: & hoc casu soluto matrimonio facilis esset æstimatio: vt ibi in versi. sicut autem. Item pone alias j. in fin. respondebo ad obiectionem, quæ ibi tangitur.

7 c

8 d

9 e

b ¶Et. ſ. extraneum. Dicebat Alber. per ibi no. & ff. de iure do. profectitia. ſ. finali. patere quòd sapientes in hoc discordant. De hoc etiam ff. soluto matrimo. l. ij. ſ. quod si in patris. & tene quod ibi not. in fine primæ glossæ, scilicet quòd nomine profectitia est: sed nomine & iure non, nisi sit in potestate.

i ¶In fin. Vide quod ibi dixi in prin.

k ¶Pro dote. Est sciendum Iac. de Ruf. quæsiuisse de alimentis præteritis denegatis à viro, an pro illis vxor habeat tacitam hypothecam: & casum formabat in vxore soluto matrimonio repetēte dotem. an etiam pro illis tunc habeat hypothecam, sicut pro dote? Tenuit q̄ non. Mouetur q̄ nō reperitur hoc iure scriptum, vt sequitur. Bene facit de sent. excom. is, qui.

f de consuetudine non reuertitur ad eum: sed ad liberos, qui ex illo matrimonio extant. [f] ¶Circa consensum vxoris, vel etiam viri in alienatione rei dotalis: vide supra, de empti. & vendi. ſ. iij. versic. 10 sed nunqd. & seq. ¶†Sed pone, filius emancipatus recepit dotem iussu patris: quæritur an pater teneatur. Et videtur quòd non: vt C. lib. x. de filiofami. minor. l. j. Nam si esset in potestate, teneretur: vt ff. soluto matrimonio. si cùm dotem. ſ. penulti. Sed indistinctè: quia aut affirmauit eum in sua potestate esse: quo casu tenetur: vt ff. de dolo. eleganter. ſ. final. & l. sequen. ff. quod falsò tuto. aut. nouissimè. Aut non affirmauit: & tunc non tenetur. In culpa enim fuit, qui non interrogauit. ff. de exerci. l. finali. ff. re iudic. qui cum filio con- 11 trahit. ff. ad Macedo. l. penulti. ¶†Sed quid si filiusfami. recepit dotem de voluntate & parabola patris? Et videtur quòd bona patris non sint obligata pro dote: vt ff. quod iussu. l. penulti. Dic tamen contra: cùm teneatur pater actione de dote. ff. solu. matrimo. si cùm dotem. ſ. transdiamur. & C. de rei vxo. act. l. vnica. ſ. & vt plenius. 1

12 ¶†Quid si mulier minor xij. annis contrahens matrimonium, dedit fundum in dotem: deinde repudians virum, repetit fundum & fructus perceptos: opponitur ei quòd habuit alimenta: quæritur an possit. Dic quòd de rigore iuris repetet fructus: secus de æquitate: vt not. ff. de iure dotium: g dotis. ff. soluto matrimo. fructus. [g] ¶†Quid si pa- 13 ter pro filia emancipata det dotem: nunquid hæc dos est profectitia, vel est aduentitia? De hoc no. h C. de rei vxo. act. & ſ. exactio. & ſ. extraneum. [h] m

14 ¶†Item nota quòd alius potest cum matrimonio simul recipere dotem: vt C. de dote cau. & non nu. l. fina. C. ne fide. vel mand. do. den. l. ij. vbi de hoc supra. ſ. proximo. verficu. illud quoque. in i fin. [i] ¶†Sed nunquid bona viri sunt obligata pro 15 alimentis, sicut & pro dote? [k] Videtur quòd non. k Nam de dote est tantum expressum C. de rei vxor. act. l. vnica. ſ. & vt plenius. C. qui po. in pign. habe. l. fina. Sed potest dici, quòd sic matrimonio constante: cùm ali debeat iuxta dotis quantitatem & ipsius conditionem. ff. soluto matrimonio. si cùm dotem. ſ. si cōstante. Nam onera facultatum sunt. ff. de vsufructu. si pendentes. sed eo soluto non, cùm tunc non teneatur alere, nisi vt prædixi. Quidam tamen dicunt bona obligata esse tantùm pro dote, & non pro alimētis: cùm maritus personali actione teneatur de his alimentis. vide supra, qui filij sint legi. ſ. nunc dicamus. & 1 sequē. [l] ¶†Sed quæritur, vtrum mulier potest per- 16 mutare dotale pretium, vel in pecunia, vel in alio fundo. Super hoc dicunt quidam quòd mulier permutare potest rem dotalem, argu. ff. de iure do m tium. si ei nuptura. & l. sequenti. & l. fin. [m] ¶†Sed 17 an cum viro? Et dicunt quidam, sic, si eius in hoc versetur vtilitas. ff. de transactio. cùm hi. ſ. pen. ff. de iure dotium. plerunque. C. de sac. sanc. eccle. authenti. sed & permutare. extra, de his, quæ fiunt à præla. sine consensu ca. cū apostolica. siue rem cum re, siue rem cum pecunia: vt ff. de iure do. cū in fundo. ſ. vxor viro. in fine. & l. ita. & pecunia etiā dota

a ¶ Conuerti. De quo non dubitatur.

b ¶ Viro. Vt not. in l. vbi. Idem in socero qui recepit dotem: vbi etiam nota q; si vir & socer recepit, & alter ad inopiam vergit, & licet opinio sit, an id possit per illam legē, an per ius nouissimū: certum tamen est q; agere potest. Interest enim eius plures debitores habere. ff. de libe. leg. l. iiij. in fi. & ibi etiam no. & plenius per Odofr. q; a non excludet vir vergens &c. vxorem agentem offerendo fideiussores qua fragilis est cautio, qua non obstā te posset fieri egenus. & sic se virum & prolem sustentare nō posset. quod vult lex illa. Facit ff. ad Velleianum. l. qui ita. §. j. Non obstat decret. pen. eodem titu. vt ibi not. in fin. iiij. glo. Sic etiam soluitur alia quæstio, an alij creditores mariti possint vxori dotem offerendo petere bona vxori per hypothecam assignata, vel ab ipsa possessa secundùm l. C. de pignore. l. seruus. Et respondetur q; non, cùm vxor illa tenere debeat pro se & marito & filijs alēdis: vt in l. vbi. & hoc cōstante matrimonio. Illo autem soluto, id possent, secundùm Iacobū de Aret. qui dixit in l. cùm tibi. C. qui po. in pign. habe. Hac ratione etiam dicitur quòd vxor vltra dotem res auocare nō potest, vel incumbere pignori: sicut alij creditores, vt dici solet in authen. ei qui iurat. C. de bonis authori. iudi. poss. quia cùm agat ex speciali vt se & suos alat: vt est dictum, non posset incumbere pignori sine iniuria creditorum, quibus non licet offerre. sic C. cōmunia de legatis. l. j. vbi etiam agat hypothecaria solùm pro quantitate debiti.

18 lis poterit in prædia conuerti [a] .ff. de pact. dotalibus. si mulier. & l. cùm maritus. responso j. & facit ff. de dona. inter virum & vxorem. si sponsus. §. ij. & iunge quod not. suprà de emptio. & vendit. §. iij. versicu. item pone. ¶ †Sed cùm mulier viro [b] ad inopiam vergente [c] possit agere constante matrimonio pro rebus mariti sibi pro dote & pro donatione propter nuptias obligatis: vt C. de iure dotium. vbi quæritur, an etiam dotem poterit repetere. per eandem l. dixit Vbert. quòd non: quia nil de dote detur: & probatur satis in princi. dum dicit, rebus, quæ extra dotem &c. sed poterit recuperare illam per l. C. de col. authent. quod locum. Alij contra. extra de don. inter virum & vxorem. c. penult. extra de consuet. ex parte. Poterit etiam mulier petere res parafernales, vt in præd. l. vbi. in princip. ibi: rebusq;, &c. etiam donationem ꝓpter

19 nuptias vt in auc. ibi positis. ¶ †Sed nunquid poterit desiderare, vt res sibi dentur in solutum? Respō deo, non secundùm Vbertū: alioquin alienare non esset: quia dominium acquisiuisset. Institu. de offici. iu. §. pe. & in præ. l. vbi. expressè dicitur, quòd alienare non potest: sed res habebit, & eis vtetur cum viro & filijs. Accur. tamē no. in præ. l. vbi. ita tamē q; ei dari possunt in solutum: licet alienare nō possit. ¶ †Quid si vir est in banno, vel excommunicatus: nunquid ex his rebus aletur? Respon. sic. C. de cri. expil. hære. aduersus. ff. sol. mat. si cū. §. si maritus. lxxxvj. di. pasce. & nō obstāte banno vel excōmunicatione viro cōmunicabit: vt x. q. iij. quoniam. extra de sentent. excom. inter alia [d]. ¶ †Sed quo iure aget mulier? Rñ. contra detentores aget hypothecaria, contra maritum personali. & prius debet conuenire virum, cꝫ extraneos. C. de act. & obl. auc. hodie [e]. ¶ †Sed nunquid maritus vocabitur? Rñ. sic: vt ff. de adop. nam ita. & dabitur ei libel. vt iij. q. iij. inducię. §. offeratur. et diffinitiua sententia ferretur, cùm iure ordinario procedatur: & poterit apellari secundū Vber. & sic conci lib. L I B. Corā &c. agit Maria contra B. virū suum, vt ei det & soluat centū nomine dotis suæ: quia vergit, vel vergere cœpit ad inopiā: quā dotē sibi dedit: vt in præ. l. vbi. & in præ. decre. ex parte. ¶ †Quid si vir vocatus non venit: nūquid recipitur probatio mulieris, & ei condemnabitur ad restitutionem dotis? Respon. non: quia regulariter sententia non fertur lite nō cōtest. vt C. de tempo. appel. l. fin. extra vt lite non contest. quoniā. sed mittetur mulier in possessionē bonorū viri: vt C. de bo. aut. iud. pos. cùm proponas. extra de eo q; mit. ī pos. cā rei ser. p totū. & stabit in poss. vt reꝰ tędio affectꝰ, veniat respon

20 21 22 23

c ¶ Vergente. Innuit hoc de nouo euenire. si enim scienter nupsisset inopi, cessaret beneficium illius legis secundùm Mar. de Fa. in l. vbi. facit ff. vt in poss. leg. si is à quo. §. fin. & decre. pen. eo. tit. j. allegata. si ignorauit, secus. facit de electione. nulli. lib. vj. ff. de confirm. tut. l. in confirmādo. C. de iure dot. in rebus. ibi: ex quo claruit &c.

d ¶ Inter alia. Quia hic de bannito & excommunicato tractatur. De his duo breuia videamus, quæ sunt Alber. & Odoffr. quæstione quæ incipit, quidam pater. An vxor sequi volens bannitum, possit repetere dotem. Ad negatiuam inducit certas causas in iure expressas, per quas vxor repetere potest dotem: inter quas ista nō est: ergo &c. ff. de his, qui sui vel alie. iuris sunt. l. patre. de sen. excom. is qui. li. vj. Item si promittat qs dare ē post mortem: stipulatio non cōmittitur per deportationē. ff. de verb. oblig. ex ea parte. §. insulam. Adidem C. de donat. inter virum & vxorem. res quæ. Item vxor calamitates & infortunia viri participare debet. ff. soluto matrimonio. si cùm dotē. §. si maritus. Soluebat quòd iure Codicis repetere poterat: quia eum sequi nolendo & repetēdo, patet mutatus eius affectus erga virum. Hoc dicit per l. primā de repud. Item dicit idem iure Authenticorum. C. de bonis damnat. authentica, bona. Fatetur autem matrimonium, nō esse solutū, quo ad id, vt alij nubere possit: sed habetur pro soluto quo ad repetionem dotis. Si tu ponas per bannum bona confiscanda, non esset quæstio: super qua vide quod dixi de instrumento. edit. §. cōpendiosè. versicu. xj. & sub versi. secundò oppo. in prin. An autem vxor virum sequi teneatur, not. xxij. q. ij. vnaquæque. & qui matrimonium accusa. pos. c. primo.

¶ Secūda quæstio Fuit Roffr. & est xxj. de excommunicato, qui parere non vult: & in excōmunicatione & contumacia perseuerat, ꝓpter quod vxor nolens ei cohabitare, repetit dotem per vtilē actionem ex stipulatu: quærebat an iuste petetur: & qa ista quęstio in volumine habetur, & facit ad præcedentem: ideo vtranque breuiter transeo. per eandem enim legē de repudia. & eius rationē soluit, qđ iure ciuili repetere possit. iure poli, vel diuino, dicit maritum absoluēdum: cùm & duret matrimoniū, & vxor illi cohabitare teneatur: nil allegat. Vide præ. decr. inter alia. & quod ibi nota. in penul. glo. & quod super ea dixi & remisi. & quo ad casum vide Hostien. in Sūma de sen. excom. c. finali. sup ver. lex.

¶ Authenti. hodie. De hoc plenè per Cy. in l. vbi. in ix. q. & seq. ibi tractatur, an teneatur alere socerum.

¶ Dotē. Cōtrariū no. in l. vbi. in pe. Pro quo facit glo. ff. q; satisd. cog. scię dū. in fi. Facit etiā ff. de regu. iur. factū legitimè. cum cōcor. lib. vj. Item

24 ¶ †Quid si mulier velit has res, quas per hypothecariam vendicauit, alienare? Respond. non potest, etiam mariti consensu: vt patet in præ. l. ver. hoc etiam patet rei vendicationis dotalis exemplo. arg. ff. si quis cautio. si eum. §. qui iniuriarum.

25 & nota. ff. eodem. si is inter. ¶ †Illud etiam quæritur: ecce, mulier repetit dotem ab hæredibus viri, illi volunt deducere expensas à viro factas in defensione & exactione rerum dotalium, quæritur an possint? Et videtur q; sic: necessariæ enim fuerunt: vt ff. de nego. gest. qui aliena. in fi. quia iudicium redditur in inuitum. ff. de ver. ob. inter stipulantem. §. j. vnde dotem minuēt. ff. de impen. in rebus do. fac. quod dicitur. Item cōmodum dotis principaliter ad eam pertinet: vt C. de iure do. l. pe. igitur onus ferre debet. ff. de cadu. tol. l. j. §. secū do. Item vtiles fuerūt: quia causam perdidisset, nisi eam defendisset: & vtiles expensę sunt viro restituēdę: vt ff. de impen. in rebus do. fac. volūtariæ. & arg. ff. fami. er. ex parte. arg. cōtra: quia vir dominꝰ est fructuū: vnde vt dominꝰ res dotales tuetur. ff. de impē. in rebus dota. fac. l. ij. & l. quod dicitur. & eius est actio dotis: vt C. de rei vē. l. doce. C. de iure do. de his. ita diſpēdiū eius esse debet: vt ff. de vsufru. hactenus. §. modica. & l. pēdentes. in fi. Itē, hoc statuit in simili casu: vt C. de bonis mater. l. j. C. de bonis, q; lib. cùm nō solùm. §. vbi. vnde & hoc statutū esse debet intelligi. extra, de cōstit. trāsla. ff. ad l. Aquil. aliud. ff. de ver. obli. à Titio. Et hoc verius videtur: nā aut vir vincit, aut succūbit. si vincit, debuit aduersarius eī in sumptibus condēnari. extra, de pœnis. calūniā. C. de iud. ꝓperādū. quod si culpa iudicis factū nō sit, habet actionē cōtra iudicē: vt eo. ti. sancimus. Si verò factū sit, habet actionē iudicati: & sic vide ur vtroq; casu expēsas, quas fecit, habere: cùm habeat actionē. ff. de reg. iur. qui actionē. Frustra ergo repetit, quod habet. ff. de re iudi. si qs dolo. §. fi. extra, de iudic. examinata. Si autē succūbit, & causa bona erat, frustra petit quod impēdit. ar. ff. de euictio. si p imprudētiā. & l. si ideo. extra, de emp. & vē. c. fi. Si causa mala fuit, sibi imputet, quia inutiliter expēdit. arg. C. de admin. tut.

26 nō est ignotū. ff. e. q̄stioni. §. fi. ¶ †Quid si mulier agit ad dotem contra heredes mariti: nunquid illi

e

in dubio hoc tenendum est, q; fauorabilius est dotibus. eo. tit. nuper. ff. de reg. iur. in ambiguis. Facit etiam textus ipsius l. in fin. qui videtur administrationem viro concedere solùm in rebus postmodum per eum acquisitis. Scias q; hanc quæstionem tractat Cy. in l. vbi. est sua q. xviij. sed plenius dicam. & quomodo vltima quęstio istius tit. j. ab ista differt, ibi dicā. Scias q; secūda opinio superiori cōtraria fuit Azo. tenētis q; maritus locuples factus per cōditionem sine causa dotē recuperare & exigere potest: cùm datū ob causam fuerit, quæ nō redijt ad nō causam, ꝓpter quod licitè repetitur. ff. de cōdi. sine causa. l. si fullo. ff. q; satisd. cog. si ab arbitrio. & hāc ponit Cy. nō plus insto. Sed habeo tertiam opin. Vber. de Bo. qui tenet, q; plus est cꝫ ipso iure, quòd dos extracta redeat ad maritum locuplete factum. alleg. ff. de rerum diuisio. l. riparum. §. fi. & l. seq. in princ. ff. de reli. & sump. fu. l. cū loca. de cur. furio. l. j. in prin. Cessante enim causa cessabit effectus. C. de epi. & cleri. l. generaliter. de resti. mili. l. finali. de testa. mili. l. pe. ff. de pactis. l. quod dictum. Ponderat etiam quod cessat causa legum, s. præ. l. vbi. & C. de collat. auc. quod locum. ff. soluto matrimo. si cōstante. & in authē. de æquali. do. §. illud quoque. Cessent igitur leges ipsarum causis cessantibus. ff. de iure patro. adigere. Aduerte, quòd in hoc hęc opinio differt à proxima: quia secundùm illam oportebit adiri iudicem, qui super libello dando super condictione sine causa pronunciet: hic non: sed authoritate propria illam administrabit, vt prius: Vel si diceres iudicem: ad eum solum adibitur super hoc, quod declaret dotem

possunt

ipso iure ad maritum reuersam.

a ¶ De adulterio. Quasi ad literam, sed plenius suprà posuerat hunc ver. de excep. §. dicto ver. item quæritur ecce.

b ¶ Cõtra. Cui videt fauere Accur. C. de rei vx. ac. l. vna. §. illo ꝓculdubio. A D D E Quòd Bald. tenet, ꝙ hæredes non possunt accusare de adulterio, eius consi. cccxxxij. libro primo a & consil. lxxxvij. vbi alleg. Specul. hic Paul. de Castr. consil. cxxxvij. in fin.

c ¶ Lucius. De dote, vide de coniu. ser. in fi.

d ¶ Credi. l. ij. de hoc eodem titu. c. iij. in prima gloss.

e ¶ Inaniter, aliàs immaniter. ĩ maiori quãtitate, quàm veritas habeat.

f ¶ L. ij. Vide s. §. proxi. ver. cæterũ. & si aduertis, hic prosequitur solùm de fraude creditorum, non de fraude legis, quæ donationem prohibet. Huius ratio: quia quæstio subponit maritũ mortuum: & sic confirmata erat, eodẽ titulo cap. vltimo. Scias ꝙ Lambertus de Ram. quæstitiõe, quę incipit, commune talis loci. de hoc tenuit, ꝙ si vxor contra creditores mariti produxit duo instrumenta dotalia: vnũ factum tempore nuptiarum, aliud longè post: non defendetur contra creditores, nisi ex primo. cùm illa dos prę sumatur vera, & reliqua machinata & ficta, q̃ peti non potest. C. plus valere quod agi. l. prima ad Vel le. l. si mulier. ff. de administratio. tutorum. si minoris. Subdit quòd ad hoc, vt valeret dotis constitutio constante matrimonio fieri debebat per modùm augmenti. propter authen. de æqua. dotis. supple & secundùm formam datam §. proximo. sub versi. cæterum. & per hoc intelliges, quod ibi dicitur in ver. seq. quòd secunda dos constitui non potest: sed prima potest augeri, causa tamen specificata, vt ibi patet.

g ¶ De prudentia. Distingue vt ibi no. in glo. ij.

h ¶ Vbi. Salua pace Alberti Gal. cuius fuit iste versicu. j. Rñ. de dotibus in fide authoris: ista quæstio diuersa est ab illa quę no. in l. vbi. ad fi. Hic enĩ post reformationem viri vxor propter præcedentem culpam, petit dotem. ibi ante reformationem iam dos fuerat assignata: & omnis opinio, quæ illo casu facit pro viro fortius in isto. aliàs autem: pro & contra dixi s. in ver. quid si vocatus.

i ¶ Versi. Sed pone contraxi. ille versi. est pe. & fuit etiam Alb. tractantis quod tẽpus recipiatur in dote promissiõis & numerationis. Ex quæstionibus omissis suppleo vnam vltimæ conuenientem: an vxor præmoriente viro, cuius communes filij sunt hæredes, patre adinopiam ex sua culpa vergẽte, possent filij petere dotem maternam, quam ex pacto, non lucrabatur pater, licet sibi vsusfructus debebatur. C. de bonis, quæ liberis.

posſunt contra eum opponere de adulterio? [a] Et videtur quòd sic: vt C. de adulte. l. fi. prope finẽ. ff. q & à quibus. sed & si maritus. nã etiam post mortẽ agit̃ de crimine propter bona. ff. de iure fis. l. cius qui. C. de inoffic. testa. si quis filium. & in modum exceptionis quęritur de crimine. ff. de adult. l. secũda. §. si publico. Item quæ annua sunt ad agendũ, &c. ff. de excep. doli. purè. Arg. cõtra. ff. de accusa. ex iudiciorũ. C. de inoff. test. omni modo. C. de reuo. do. l. fin. Iac. dicit, ꝙ non competit exceptio: cũ maritus non lucretur dotem, nisi accusẽt de adultẽrio, & inscribat: vt in auẽ. vt lice. ma. & auię. §. quia verò. sed Alber. Paꝑ. contra. [b] ¶ †Sed qua actione 27 vir repetet donationem propter nuptias, vbi matrimonium seperatum est per errorem conditionis? Respon. non per actionem de dote: quia dos non potuit constitui, cùm ipsa esset serua: sed per actionem de peculio. ff. depositi. Lucius. [c] ¶ †Sed si 28 matrimonium ex aliqua causa seperatur: vt extra, c. mulieres. qua actione petet dos? non enim petet actione de dote: quia nullũ fuit matrimoniũ. ff. de iure dotiũ. l. iij. ff. de cõditio ob tur. cau. l. j. Respõ. habebit locum actio ex illa l. ff. de cõdi. ob tur. cau. ar. C. sol. mat. si ignorans vel alia. & illa erit priuilegiata, sicut & actio de dote. argu. ff. de pecul. ex facto. ff. de priuil. credi. l. ij. [d] ¶ †Quid si vir diu post 29 contractum matrimonium fecit augmentum dotis vxori, facto inde publico instrumento, nũquid eo mortuo poterit ipsa illud repetere? Et videtur quòd non. Præsumitur enim donatio, ex quo instrumẽtum in domo viri factum est. arg. C. de donatio. ante nupt. cũ te. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. penul. Ad idem ff. eo cùm sponsus. §. igitur. ff. de contra. empt. l. si quis. Præsumitur etiam fraus: qa diu post ipsis cohabitantibus l factum est. in authẽ. de æqua. do. §. aliud quoꝙ. versic. & ne. ff. de ritu nup. qui in prouincia. §. diuus. ff. de dona. post cõ tractũ. extra, de app. ex parte. Sępe enim inaniter [e] dotes in instrumentis cõscribuntur. C. de bonis ꝓ scri. si quis posthac. C. de dona. causa mor. l. j. ff. de proba. qui testamento. ff. de leg. iij. Titia. §. Caius. nec instrumentũ facit dotis augmẽtum, sed numeratio dotis. C. de dona. ante nup. l. j. arg. cõtra: quia standum est instrumento, nisi cõtra probet. C. de contrahen. & cõmit. stip. optimam. nec præsumit dolus, nisi probet. ff. de prob. quoties. §. qui dolo. permissum est enim tale augmentũ fieri. C. de dona. ante nup. si cõstante. Potest dici: si instrumẽtũ clam factum est, præsumitur frus: aliàs non. extra, vt eccl. bene. c. vnico. ff. de ritu nup. l. fi. ff. de admini. tu. nõ existimo. Vel dic, ꝙ si vir tẽpore confecti instrumenti habebat creditores, & augmentũ consistit in rebus mobilibus: tũc præsumit fraus. ar. in prę. §. aliud quoꝙ. in fi. ff. quæ in frau. credi. l. omnes. §. Lucius. C. de dona. ante nup. authẽ. eò de

cùm oportet. l. cùm non solum. & in authẽ. vt fratrum filij. §. quod verò. Quòd possint, facit: quia successerunt in ius matris. ff. de diuer. & temp. præscript. cùm hæres. Facit regula, is qui in ius. libro vj. & ibi cõcordantiæ. Et si dicatur illud fuisse priuilegium maternum: & sic non trãsire ad hæredes. ff. de adminisṫ. tuto. l. ex pluribus. Respondetur, legem loqui de hęrede nõ suo: nos autem hic de suo tractamus. Facit ff. soluto matrimo. l. maritum. C. qui po. in pigno. habeantur. l. assiduis. in fi. præcipuè cum, causa priuilegij̃ materni filios respiceret, scilicet vt ex dote ali possent. C. de iure do. l. vbi. Sed ex alio capite videntur filij̃ repellendi, s. quia filij̃, qui contra patrem litem mouere non possunt, nisi in casu, qui habetur in l. lis nulla. ff. de iudic. & alijs quæ ibi not. inter quos iste non est. Facit. l. patre. ff. de his qui sui vel alie. iuris sunt. Censetur ergo prohibitum quod non est permissum. ff. de iudic. cùm prætor. extra, de transac. c. ij̃. vbi de hoc. Et si dicatur ex quo pater suspectæ vitæ est, concedatur filio ꝙ agat. ff. de procu. l. filius. §. sed & si filia. Respondetur, ꝙ ille §. hoc non dicit: sed patre existente suspectæ vitæ, permittit per filiam super dote alium procuratorem fieri, non contra patrem, sed contra alios hæredes mariti. Quomodo igitur filijs consuletur? Respõdetur, si casus esset dandi curatorem patri, puta propter furorem, daretur, & ille dotem & reliqua seruaret. ff. de tuto. & curat. l. is, qui. §. diuus. vel dabitur curator solùm doti, qui conseruabit proprietatem eius filijs, & vsumfructum patri: & potissimè si in immobilibus dos consistat. In immobilibus enim dotalibus non est sic alienandi periculum. Item propter hypothecam filiorum contra possidentes, non est etiam periculum tale in alijs, in authẽ. vt lic. ma. & auiæ. in prin. & C. de bo. mater. l. j. Dicunt etiam quidam per l. ff. ad Treb. l. Imperator. & C. de inoffi. testa. filius matrem. quod posset iudex circunstantijs ponderatis cogere patrem vt dotem filijs restitueret securato patre de vsufructu. quod satis placet. & facit extra, eodem ti. c. penul. in fine.

f C. lib. x. quando & quibus quar. pars. l. ij̃. [f] ¶ †In 30 summa nota ꝙ plura sunt priuilegia dotis. ¶ Primum est C. de hęre. cognouimus. Secũdum, C. ad Velle. si dotales. & l. fin. Tertiũ, C. de iure do. si stipulatio. & de dona. ante nupt. cum an. Quartũ, C. de dotis promis. l. iij̃. & fi. Quintũ, C. de iure dotium. vbi. & l. in rebus. Sextũ, septimũ, octauũ, & nonum, C. de rei vxo. act. l. vnica. in princi. §. & vt plenius. & §. accedit. & authẽtica, sed quãuis. Decimũ, C. de admini. tuto. l. lex quæ tutores. ff. de iure dot. si generali. Vndecimũ, C. com. de le. l. finali. & auẽ. ibi posita. Duodecimũ, C. ad Trebel. auẽ. contra rogatus. & auẽ. vbi. Xiij̃. q po. in pig. hab. assiduis. & auẽ. si q ex rebus. Xiiij̃. C. de bo. proscri. si qs. in prin. Xv. ff. de condi. indebi. cùm his. Xvj. ff. de pac. dot. de die. & l. Attilicinus. Xvij̃. ff. sol. ma. si cùm dotẽ. §. ij̃. Xviij̃. ff. de ali. & cib. l. cùm vnus. §. fi. Xix. ff. ad l. fal. si vsus. §. fi. Xx. ff. vt in pos. le. l. pe. in fi. Xxj. circa personales actiones. ff. de priui. cred. l. ij̃. §. finali. Xxij̃. ff. de bo. dã. quinq̃. Xxiij̃. ff. de iu. do. in ambiguis. ff. de reg. iur. in ambiguis. sol. mat. si cùm dotẽ. §. fi. Xxiiij̃. C. de hære. auẽ. itẽ

31 dotis. ¶ †Vtrũ cã dotis spectet ad eccleſiã, no. extra, de fo. cõp. ex tenore. & videt ꝙ sic: cùm accidit

g causę matrimoniali. extra, eo. de prudẽtia. [g] ¶ †An

32 mulier p̃feratur habẽti expressam hypothecã, no. C. q po. in pign. hab. assiduis. & extra, de pig. ex literis. ¶ †Sed nunqd pręferatur in postea quæsitis

33 habẽti expressam hypothecam? Fortè non: cùm non æquiparetur habens generalem, habenti specialem & expressam: vt C. qui po. in pignor. habe. si generaliter. De hoc, & an habeat priuilegium in bonis soceri, notatur in prædicta lege, assiduis.

34 ¶ †Sed pone maritus, cœpit male vti substantia sua, & quędam consumpsit: & postea ad bonos mores conuersus bene negotia sua gerit: vxor nihilominus dotem repetit: quæritur an possit. Respon. dicit Azo ꝙ sic: qa actio Seruiana competẽs postea non desinit. ff. si quis cautionibus. l. qui autem. §. j. ff. de eden. l. j. & ij̃. §. j. ff. de eui cti. eui cta. §. ij̃. ff. de actio. & obliga. quęcũq̃. Accursi. & Hugo. contra: quia cessante causa, &c. extra, de appella. cũ cessante. ff. de pactis. l. prima. §. dictum est. C. de epi scop. & cleric. l. generaliter. C. de ingen. ma. l. prima & secunda. nisi ad inopiam sit perductus: vel nisi euidens sit facultates non sufficere. extra, de consuetud. ex parte. C. de iure doti. vbi. ff. soluto matrim. si constante. ff. de cura. furio. l. prima. C. de sen. pas. l. fina. in authen. vt cùm de appel. cogno. §.

h si quis de parentibus. De hoc in prædict. l. vbi. [h] Item quære hic, vt s. de oblig. §. primo versicu. sed

i pone, contraxi. [i]

De secundis nuptijs. [k] *Rubrica.*

k ¶ Ex quo author nos hic in pace dimisit, fruamur illa quo ad practicam. Sed extant aliquæ quæstiones, quas nosse vtile reputo: & ante omnia iustitiam iuris nostri permittentis vxorem intra annum nubere. copiosè scripsi ad obiectiones respondendo in decreta. l. fin. eod. titu. super glo. ij̃. De vsufructu legato vxori, quandiu vidua manserit, quòd non debeatur, si nupsit. scripsi s. qui fi. fint legi. §. finali. super versic. quid si dixerit,

De secundis nuptijs. *Rubrica.*

R ¶ Ex quo author nos hic in pace dimisit, fruamur illa quo ad practicam. Sed extant aliquæ quæstiones, quas nosse vtile reputo: & ante omnia iustitiam iuris nostri permittentis vxorem intra annum nubere. copiosè scripsi ad obiectiones respondendo in decreta. l. fin. eod. titu. super glo. ij̃. De vsufructu legato vxoril, quandiu vidua manserit, quòd non debeatur, si nupsit. scripsi s. qui fi. fint legi. §. finali. super versic. quid si dixerit,

a ¶Quæstio est,an pater habẽs filios ex prima vxore contrahens cum secunda priuetur successione filij primi matrimonij decedentis ab intestato in lucro dotis. eo modo quo priuatur mater habens filios ex primo contrahens cum secundo in lucro donationis ante nuptias .Hic concurrunt leges.C.de legi.hære.l.de emanci.de secun.nupt.l. fœminæ. cum l. seq . & l.generaliter communia de successioni.l.filius. authentica de non elig.secundò nub. §.cùm igitur neq; virũ quod ex dote.in rubro & nigro.de nup .§.qm̃ infirmas.chart.iiij. & §.hinc nos alia. chart.vlti . & non plus instо : qa Cy. super aut.sed & si quis.C.de secund. nupt.ĩiij.q̃stio.dicit hanc quæstionem, quæ hic fuerat disputata , non agitandam,ponens eam pro nõ dubia, per præ. §. quoniã infirmas . qui de vtroq; parẽte loqtur,& Ia.de Bel.§.illũ.cùm ver.seq.cõmuniter ꝓsequ᷑ vtroq; parẽte dubiũ tamẽ faciebat,qa §.j.hinc nobis.illũ sequẽs loquebatur solùm de matre.Quæstionẽ vtilẽ Richar.Malũ.reassumptã ꝑ generũ meũ quõdã dñm Phi.de formaginis.hic insinuabo & forsan exq̃stè: qa nõ respicit secũdò nubẽtẽ:sed id, qđ ex secũdis nuptijs obuenit. Prima inchoat, Quidã in suo.Secũda,testator filio. Testator filijs institutis legauit B.vxori mille fruenda toto suę vitę tẽpore,donec honestè vixerit sine viro,post vitam cuius voluit Titiũ filijs institutis habere illa mille. Vxor ꝑdicta secundò nupsit & sic expirauit legatũ.q̃rebat de illis mille, penes quẽ esse deberẽt illa B.viuẽte,an penes hæredes, an penes Titium. Dñs Phil.auxit q̃stionẽ,in locũ tituli ponẽs,legatũ factũ pupillę simpliciter, vel ꝑ dote:q̃rebat quãdo cõpeteret pupillę legati petitio. Pro hęrede.allegat q; cũ ĩ verbis nõ est dubitatio:nõ est habẽda q̃stio volũtatis.ff. de leg.iij.ille.§.cùm ĩ verbis.q & à qb⁹.l. ꝓspexit.de exercito.l.j.§.si is, q nauẽ.C.de lib.prẽte.l.iij.Sed hæc verba sunt clara scilicet toto tẽpore suæ vitæ:ergo &c.Itẽ cùm testator de vita vel morte loquitur,de naturali intelligit,non de ciuili.ff.de verborũ oblig.ex parte.§.insula.Plenam remissionẽ de hoc vide ĩ decre.susceptũ.de rescript.super gl.penul.lib.vj.¶ Est autẽ certũ,qđ pśecũdas nuptias vxor nõ est mortua naturaliter:imò nec ciuiliter:maneat ergo legatũ penes hæredẽ.Soluit pro Titio multis rationibus inchoans ab ista,certũ est legatum & fideicommissa esse donatiões causa mortis.ff.de leg.j.legatũ.& C.de donatio.causa mor.l.fin.ad finem. Tales autem donatiões plus vult ipsam habere quàm illum,cui reliquit. Itẽ magis vult habere eũ, cui reliquit,quã hæredem suum.ff.de donationib.causa mor.l.j.& l.senatus .§.j.Insti.de dona.§.j.Cõclusio ex his patet: pro qua facit ff.de conditio.& demonstra.si quis eum.& si vsusfru. pet. l.fundus.detracto specialiter ad solutionem.alleg.ff.quando di.leg.ced. l.si ita.& ad Trebel.l.si mulier.§.j.aliàs j.respon.quæ optimè faciũt conie cturando quòd credebat testator vxorem non nubere,ideo de morte locutus fuit:sicut in illis legibus mater non credebat filios emancipandos per patrem,dum viueret:& ideo dixit cùm sui iuris essent per mortem patris:& tamen sic relictum debetur cùm sui iuris sunt per emancipationem.Ad solu.etiam inducit ff.de adimen.lega.l.codicillis.§.si gener meus. Bene & subtiliter distinguit quatuor tempora,maximè propter verbum pro dote discutienda : quando cedat legatum pupillæ. Primum tempus, quo vxor secundò nupsit.Secundum, mortis vxoris.Tertium, cùm pupilla erit habilis ad nubendum.Quartum,cùm nubet.& de omni tempore plenè probat:& demum singulis allegationibus sigillatim respondet. Soluit vt s̄.primum tempus attendendum scilicet quo vxor secundò nupsit.& hoc per prædi.l.mulier.item ff.de lega.ij.l.vnum ex familia.§.fi.& de cõditio.& demonstratio.l.cùm tale.§.Meuiæ.& quod ibi no.& l.hoc modo.eo.ti.& hoc dixit,siue attendatur verbum simpliciter siue illud ꝑ dote in quæstione ipsius posita.& pro contrariorũ solutione plenè pro sequitur per quæ verba in iure ponat cõditio & tractatus de causa cessante.etverè singula tã subtiliter,vtiliter,& copiosè,quòd mihi tristitiã auxit ipi⁹ relegatio scđm calamitatẽ Italicã;ex qua secuta fuit mors ipi⁹ et filiæ.

a *De accusationibus,inquisitionibus,& denunciationibus. Rubrica.*

¶Vide quod dixi de prima parte rubricæ integraliter conscribẽda: quia quaternaria . Et de practica huius rubricæ primæ, suprà de accusatore. sup rubrica principalis,adiutor authoris fuit Roffre.in libel.nostri iuris, parte ĩ.in cuius princ.repleuit plusq; octo chartas . de prima parte rubricæ,scilicet vsq; ad ti.de inquisitio.demon.de alijs duabus rubricæ,patibus prosequitur.Tan.parte secunda ponit rubricam de criminibus:& qualiter contra criminosos agatur:& vnum libellum format in crimina li Bonagui. de his parte secũda. char. pen.& vlti.Ægidi. cclxxxiij.vsque ad xciiij.Demum hic author de duobus criminibus publicis & ciuilibus format libellos : licet suprà de accusatore & de vulneribꝰ multæ quæstiones formatæ sint: quia tamen hic sumus in formis libellorum: æstimaui hic plus congruere q̃stionem de accusante Titiũ, à quo se percussum dicit cum sanguinis effusione, probatur cõfessione, vel vestibus,percussione sine sanguine.Quæritur an Titius sit absoluendus ,an condemnandus de percussione sine sanguine?Quòd condemnandus sit, inducitur decre.cùm dilectus.de dolo & contu.cum.l.Celsus.ff. de arbi. & de appel.significauit.& quod ibi not.in glossa pe.& de probat.licet in gloss.sic videtur.Eacit.ff.si certum petatur quidam.Ad hæc omnia iura, quæ volunt delicta puniri vndecunque clarueriut. xxiij.quæstione.iij. excep.Ad contrarium qualitas expressa non est probata : sic reus absoluendus.extra,de simo.licet Heli.ff. communi di. vt fundus.de neg.gest. Pomponius.ij.& in delictis attenditur qualitas.de homi. sicut dignum. in principio.ff.de pœnis.aut facta.§.qualiter.Sed qualitas diuersificat:fateri oportet, quòd vnum non est reliquum:ergo &c . ¶Hoc maximè vbi duo sunt statuta diuersificãtia in his pœnis. Condictio enim ex vno non potest trahi ad aliud.ff.de instito.l.habebat.de iureiurando si quis.facit extra de testi.cũ causa.in fine.Pro hac parte facit q; absolutiones sunt fauorabiles,vt in regula,cùm sunt.lib.vj.& hoc tenẽdũ est.Sed est sciẽdũ, q; aduocati vidẽtes qualitatẽ nõ ꝑbatã,scribi faciũt apud acta ante sniam q; accusans detrahit illã partẽ cũ sanguine : & qñ fuisset accusatio de insultu vel vulnere cũ armis,cũ cicatrice,& secũdũ no.est ꝑbatũ faciũt detrahi illud cũ armis,vel cũ cicatricæ.q̃ dñt se posse facere.p §.si minus.Insti.de actio.& ff.de noxa.ĩ delictis.§.si detract.Sed hęc nõ ꝑbat:qa libellus olim post lit.cõte.hodie postq; oblat⁹ est,res mutari nõ ꝑt.ĩ aut.q semel.C.qũo & qñ iudex.Itẽ ius iã q̃situ reo,accusans qualitatẽ detrahẽdo tollere nõ ꝑt.Per optimè patet de elec.ab eo.lib.vj.& in alijs terminis in cle.eo.ti.de ele.cõstitutionẽ.§.pe.in fi. Ad cõtraria rñde,vt no.in §.si minus.Clari⁹ respõde ad §.si detracta.in præalleg.decre.ab eo.super ver.reuocari.in Nouella.¶Sed conuertiť,q̃o,si dictũ sit de percussiõe:& ꝑbať de illa cum sanguine,vel cũ armis,vel cum cicatrice:nunqd secũdũ ꝑbata condemnabitur?qđ sic,facit ratio puniẽdorum maleficiorum. Ad cõtrariũ qđ dictũ est suprà: per quæ hoc secundũ quosdam placet,mihi videtur longè diuersum hoc dictum à proximo.nã in qualificato restringo me ad illam qualitatẽ:& ideo necesse est probari:sed in nõ qualificata tecitè vel expresè,licet in probationib⁹ vagari:sicut etiã in ciuilibus.nam vendicans rem iure dominij qualencunq; dominium probet, obtinet. Sed si certam dominij causam exprimat,nisi illã probet,succumbat.sufficiat de re iudica.abbate sane.li.vj.& exponẽdo,qđ de tacito dixi:si dicẽs se simpliciter percussum concluderet,q; petit reum puniri,secundũ formam talis statuti:& illud loquitur de simplici percusione sine sanguine, armis,vel cicatrice:tunc assentirem prædictis. Cessante verò omni restrictione expressa vel tacita,puto q; secũdũ ꝑbata debeat condemnari.Poterat tamẽ reus à principio generalitatem petere declarari: cùm qualitates sint in eis exprimendę:vt hic in princ.Hoc etiam scias,q; accusatus de percusione cum sanguine,probare posset valde modicum sanguinis exiuisse:& per accidens vel à casu:per quod in iudicis resideret arbitratu,an locum haberet , quod de percusione cum sanguine est statutum . Facit quod not.de sententia excommu.cùm illorum.versi.nos tamen.Ad materiam facit quod in ciuilibus scripsi suprà de actione vel peti. §. sequitur.super versic.hoc quoque.

ADDE,an qualitas deducta in libello possit detrahi,Bar.cõsi.ccxxiij. Et an si nõ ꝑbetur,reus debeat absolu,Bar.cõsi.cxvij.& Ro.cõsi.clxvij. ¶Quando qualitas adiecta dispositioni sit necesse probanda,vide plenissimas remissiones per do.fi.in c.ij.in xij.col.extra,de rescript.

1 ☞Viro diu se absentãte,postea autem reuertente,an si inuenerit vxorem suam cum altero contraxisse,poterit eam repetere.

INhoc titu,non est libellus necessarius:†Hoc saluo , q; si aliquis diu abfuerit , & rediens reperiat vxorẽ eius cum alio contraxisse,poterit eam repetere:vt extra,eodem.secundo.extra, de sponsa. in præsentia.extra,vt lite non contest.quoniam.§. si verò.xxiij.q.j.cùm per bellicam.C.de repud.aut. hodie.& poterit libellum concipere,vt s̄.de sponsa.§.sequitur.ver.si autem vir.verbis decenter additis & mutatis.

SVMMARIVM.

1 ☞Libelli accusationis,quæ continere debeant.
2 Libellus accusatoris,qualiter subscribi debeat.
3 Denunciatio criminis, vel excessus, qualiter fieri dicatur.
4 Libellus an sit in denunciatione criminis necessarius.

1 b HAec rubrica tres habet partes:de qbus primò dicemus. ¶Secũdò aliquas libellorũ formas supponemus.¶†Est ergo notãdum, b q; libellus accusationis hęc continere debet,s.nomẽ iudicis,cui porrigitur,& accusatoris & accusati.Itẽ crimẽ,& eius qualitatẽ seu magnitudinẽ.Itẽ cũ qua ꝑsona:& ĩ quo loco cõmissũ est:& ẽt locũ loci:puta ĩ tali angulo domus, vel pomarij,vel vineę:exẽplo danielis,q; cũ adulteriũ diceret fuisse ĩ pomario à Susana cõmissum,q̃siuit sub q̃ arbore. Itẽ ānũ & mẽsẽ cõmissi criminis:diẽ verò & horã ponerẽ ñ teneť.Itẽ annũ & mẽsẽ & diẽ dati libelli.

Item

ter in accusatione concepi ante finem. hoc etiam posuit Accur. C. de accu. l. pe. in glo. fi. vbi etiam posuit formam libelli accusatorum.

a ¶ §. quid continere. Quod hic dictũ ſ. de loca. loci. facit ad ea, quæ ſcripſi ĵ. de inſtru. edi. §. poſtremo. alle. inſtrumẽtum. ſuper verſiculo, quid ſi locus. Huic materiæ congruit quæſtio facti, talis: Iudex Titium reum in iudicio confeſſum, q̃ mihi debebat cẽtum: cõ dẽnauit ad illa ſoluẽda mihi intra certum diem præcipiens q̃ illa in termino ſolueret ſub pœna decem libr. 2 termino tranſacto, & ſolutione nõ facta do petitionem, in qua narro contẽ c ptum præcepti facti apud acta: & peto illũ cogi ad pœnam ſoluendam, quã iucurrit ex cõtemptu in proceſſu cauſæ. Reus dicit ſe abſoluẽdũ: quia locus contemptus vel in quo dico cõtempſiſſe, non fuit expreſſus in libello: licet fuerit expreſſus locus præ- d cepti. Inducit l. libellorum canoniza 3 tam ñ. q. vlt. & l. fi. C. de accu. cũ ſi. hic inductis in contrarium allegat cõtemptum conſiſtere in animo contemnentis: & eſt quædam omiſsio faciẽdi: nõ autẽ eſt factũ, cui poſsit attribui locus. Inducitur l. iiñ. §. j. ff. de act. empt. quæ dicit rem, quæ non eſt, æſtimari non poſſe: nec dari poteſt ei, qui in rerum natura nõ eſt. ff. de hæredib. inſti. l. ſi liber homo. §. ſi ita ſcriptum. in fin. & eius quod non eſt, nullæ ſunt cauſæ ff. de iure codici. quidã referũt. Non faciendo autem, facit id, de quo impetitur. ff. de regulis iuris. qui non facit. Sufficit ergo locus præcepti. aliàs illud 4 eſſet inutile, etiam eluſorium, contra l. ff. de lega. j. ſi quando. de iudi. prætor & vide ſ. de iuriſdi. om. iudi. in fine. & quod ibi ſcripſi. Adhibetur tamen cir- 1 ca hoc talis cautela quia requirã ipſum in termino, quod 2 ſoluat: quod ſi non 3 facit locum requiſitionis exprimam in libello vel accuſatione: & fauebit cano. xxñ. q. ñ. faciat homo, quod poteſt facere: quia de procuratione carnalis copulæ dixi de teſti. c. præterea. in fi.

b ¶ Forma inſcriptionis. plenior, q̃ poſita per Roffre. in rubri. quam proxime allegaui: ſed in forma libellorum ſuper diuerſis criminibus ponit plenè hanc formam.

c ¶ Dic nono. aliàs xx. vide quod no. in §. quid continere. vbi ſ. & ĵ. allegato. ver. diem quoq̃. cũ ver. ſeq.

d ¶ Rectè. In cuius verſi. fin. & de libe. concep. §. fin. in prin. inuenies quòd in Italia & in multis partibus nõ fit inſcriptio per conſuetudinẽ rationabilem, vt ſuper illo verſicu. dixi tamen aliqua contra. ibi vide.

e ¶ Adaptari. Hic dicit, vt excuſet quaternitatẽ huius Rubricæ in hoc opere & totũ quod ſequitur Roffred. fuit in noſtris libel. Rubrica de lib. lega. fal. & titulo præceden ti. & vt no. Azo & Accur. C. ſuper rubri. plagiũ dicitur à plaga, quæ ſonat in vulnus, quod infertur domino, vel patri vendito filio vel ſeruo. Eſa. j. in prin. Vulnus, liuor & plaga. ponit etiã pro patria & pro rete. Datur verſus: vulnera, plagæ ſunt religio plaga rete. ¶ Nõ obliget. Hoc contrariũ ſeruatur. & ſic verum eſt, qd̃ etiam in exceptionibus talia ſunt exprimenda. de quo ſatis ſcripſi de pur. ca. c. fi. fortius in talibus libellis.

¶ Verſic. circa hoc Illi verſi. & huic fini congruet, quod quærit de illo qui accuſauit de crimine priuato, non ex primẽs ſuum intereſſe: an ex tali petitione poſsit cauſa diffiniri. & videtur quod ſic ex quo verè ipſius intereſt: licet id non expreſſerit in libello. ſatis eſt quod appareat in proceſſu. Facit extra, de re iudi. cũ Berthold. ff. de rei vendi. l. iñ. in fin. & de appel. l. ſcio. depoſi. l. j. §. argentũ. C. de iudic. licet. & de fidei. lib. l. deberi. & facit quod no. in l. iñ. ff. de priua. delic. In contrariũ inducitur, accuſatorem non fuiſſe legitimum, nec ipſius accuſationem, quæ non expreſsit inter

4 Agens ciuiliter cõtra crimino ſum, qualiter formabit libellum.

5 Libellus qualiter ſit ſuper crimine læſæ maieſtatis, vel hæreſis, & ſimilium concipiendus.

6 Crimina priuata, quæ dicantur.

NVnc formæ aliquæ libellorũ legales in hoc generali titulo ſunt ponendæ quæ nõ poterãt alibi cõ- e
e modè adaptari. e †Scias ergo, q̃ quædã ſunt publi-
1 ca & extraordinaria crimina, ſuper quibus ſaltem ſuper duobus, exẽpli gratia libellum formemus: & primò ſuper l. fauia. & de plagiariis, in qua ſic cõcipitur. L I B. ¶ Coram &c. propono cõtra P. quòd ipſe hoc anno, menſe tali vendidit in ciuitate Boñ. in tali ipſius P. domo tali camera ipſius domus T. ſeruũ Titĩ Caio pro decẽ ipſo T. irreq̃ſito & ignorante: & hoc imperante domino Federico Romanorum Imperatore ſemper auguſto: vel regnante Ludo. rege Frãciæ: vel tẽporibus talis papæ: quare eum ſuper hoc vobis accuſo, & peto ipſum lege fauia de plagiariis, veſtro arbitrio puniri, & puniendum fore ſentẽtialiter declarari. & ego Lucius profiteor &c. vt ſ. ff. ad leg. faui. de plagiariis. l. finali.

¶ Alĩ ſic incipiunt: Anno tali menſe tali regnante
2 tali, &c. ſed in hoc non eſt vis. ¶ †Si autem vendat quis filiũ alterius: tũc eſt pœna ordinaria, ſcilicet capitis: vnde tunc aliis ſeruatis, vbi dixi veſtro arbi-
3 trio: pone pœna capitali: vt in ea. l. ¶ †Secundò ſuper l. Iuliã repetundarũ: in qua ſic libellus concipi- f
tur. L I B E L L V S. Corã &c. propono cõtra P. q̃ cũ ipſe in ciuitate Bonoñ. poteſtatis vel iudicis officium exerceret, tẽpore ſui officĩ hoc anno, mẽ ſe tali in domo talis, in prima camera eius: regnãte tali, pecuniam accepit à T. aduerſario meo ob iudicandum, vel non iudicandũ: ob interponẽdũ decretum: vel non interponẽdũ: & ipſe iudicauit vel interpoſuit decretũ, vel non iudicauit, vel non interpoſuit decretum: vel recepit pecuniã ob dicen- g
dum teſtimoniũ, vel non dicendũ, vel ob accuſandum, vel non accuſandum. Et ipſe dixit teſtimonium vel accuſauit: vel non dixit teſtimonium vel non accuſauit. pone vnũ ex his, quod placuerit. & ſuper hoc eum coram vobis accuſo: quare peto ex veſtro arbitrio eum vel extraordinariè puniri: & puniendũ fore ſentẽtialiter declarari. & ego lucius &c. vt ſ. eo. tit. ff. ad l. Iuliam repe. l. eandẽ. & l. Iul. §. hodie. quas habes. j. q. j. in fin. quæſtionis. & hoc
4 cũ criminaliter agitur. ¶ †Si verò ciuiliter ſic cõcipitur libellus. L I B. Coram &c. vt ſ. in proxi. lib. vſq̃, quod placuerit. iũge quare peto ipſum in quadruplum condemnari. j. quæſtio. j. eum qui. xviĩ. diſtin. quoniam. C. ad l. Iulia. repe. l. fina. in fi. Tamẽ in hoc libello non eſt neceſſe ponere aliquid de anno vel menſe, vel domo, vel nomine Principis, niſi velis: licet videatur cõtra, extra, de procura. tuę. niſi ciuiliter agat vir ad tori ſeparationem, propter adulterium, tamen omnem ſolennitatẽ inſcriptio-
fi nis ſeruat: licet ſe ad talionẽ nõ obliget. f ¶ †Sunt
5 & alia crimina quæ publica & extraordinaria ſunt vt crimen læſæ maieſtatis, in quo qualiter libellus concipiatur not. infrà de hæreti. Item hæreſis, ſimonia, homicidium, & adulteriũ, & ſimilia, de quibus
6 ĵ. in ſuis tit. dicemus. ¶ †Alia verò crimina ſunt priuata: vt furtũ, iniuria, & his ſimilia: de quibus etiam infrà per eos titu. diſſeremus. & ſuprà tactam diſtinctionem proſequere vt ſuprà de accuſa. §. iĵ.
g verſicu. circa hoc g.

eſſe. de accuſ. c. j. & l. iiñ. ff. de collu. dete. & in l. libellorum. canonizata ñ. q. viĩ. Differunt enim in hoc publica crimina à priuatis: quia ad prima quilibet admittitur: ad ſecunda non, niſi cuius intereſt pro iniuria, non pro aliena. vt prædi. l. iĩ. de priuat. deli. & de ſepũl. vio. l. iĩ. §. ſi is. multũ facit, quia

non videbatur admittendus,nisi prius suũ interesse probaret.extra, de testi.veniens.ij.cõmuniter tenetur hanc exceptionẽ in vim dilatoriæ proponendam & post litẽ contestatã opponi non posse.extra,de regulis iuris,inter.C.de procura.ita demum.& de excep.l.fin.Facit quod post Inno.scripsi de accusatione.super quæstione.super verbo, obiectum in fi.non tamẽ pro eo iudicari posset, nisi ostenderet a interesse. Habebit igitur id ostendere. ff.de anna. except. si ex multis.fuisset autem à principio repulsus, si fuisset obiectum, nisi suũ interesse docuisset vt in d.c.veniens. :

De calumniatoribus[a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

¶ Libellus qualiter fit contra calumniatorẽ bonæ famæ concipiendus. 1

Actio in factum ex edicto de calum.illi competit contra quem recipitur pecunia pro accusando vel non accusando de calumnia. 2

Contra recipientem pecuniam,ne calumniam alicui faciat,qualiter fit libellus formandus. 3

Positiones actoris & rei, vbi agitur de calumnia: qualiter sint formandæ. 4

Libellus qualiter fit concipiendus,vbi agitur senatusconsulto volusiano. 5

Senatusconsul.Turpil.quo casu locum habeat. 6

Accusator probãs,sed per falsos testes,an sit tanq̃ calumniator puniendus. 7

a *De calumniatoribus Rubrica.*

¶ Quis dicatur calumniator, præuaricator,vel tergiuersator, vide ij.quęst. iij.c.si quem.§.notandum. vbi Gratianus posuit text. l.j.ff.de aboli. crimi.& de his Summistæ hic. & vide Hostien.hoc titulo §.quando.qui materiam not.ff.de infa.athleta.§. calumniator. Plenius prosequitur,ponẽs quinqueopiniones b quarum prima habet calumniatorẽ quem non dici, nisi de calumnia conuincatur. Secunda, quòd sacramento purgatur calũnia. facit quod not.eo. titul.c.primo. Tertia distinguit an sit vel non sit iuratum de calumnia. Quar c ta distinguit criminalẽ à ciuili. Quinta,quæ sibi placet, est calumniatorem in omni causa præsumi eum,qui non probat:non tamen semper de calumnia puniri.prosequere vt ibi. Ex officio autem iudex absoluens accusatũ punit accusatorem quod dic vt C.eo l. j.Gui.de Suz.super prę.§.calumniator. dat consiliũ, quòd reus accusatori respondens sic dicat: nego omnia & singula, de quibus

1 2 3 4 5 6 7

1 2 3 4

SIC libellus cõcipit hic: † L I B. Coram &c.propono cõtra P.q̃ipse calũnioſam accusationẽ contra me instituit, vt meam famam integrã apud bonos & graues crudelissimè laceraret: asserẽs me simoniam,vel adulterium,vel huiusmodi commisisse:& se ad ea probanda,& ad talionem etiam obligat, in qua si quidem accusatione calumniosa, & in probatione obiectorum defecit. quare peto ipsum ab ordine tali,in quo est,deponi,& in exiliũ perpetuum deputari.& ad hoc ipsum sentẽtialiter cõdemnari:& ego L.&c. vt ſ.de accus.§.j.[b] versi. vlti.extra,eo.c.j.& ij.v.q.vj.quia iusta.ij.q.iij.calumniator.& c.seq.& q.viij.quisquis.& c.qui crimẽ. & q.vij.si qui sunt.extra,de accus.licet.ver.quia verò.extra,de iudi.cùm non ab homine.in fi.Si verò denũciasset calumniosè,potest peti vt à beneficijs perpetuò suspẽdatur.extra,eo.c.ij.Quod si in modum exceptionis,ne electio confirmetur:petat, & quod per terminũ à beneficijs suspendatur: vt extra,de electio.statuimus. ¶ † Porrò sæpe dat quis alicui pecuniam, vt te accuset de calumnia. quibus casibus tibi datur actio in factum ex edicto de calumniatoribus [c],in quadruplum intra annum:post in simplum. ff. de calumniatori.l.j.& j.q.j.in eum. Si ergo accepisti pecuniam,vt negotium mihi per calumniã faceres:sic cõcipitur libellus:L I B. Coram &c.conqueror de P.qui recepit decem à T.vt mihi talem quæstionem per calumniam moueret: vnde illa decem peto in quadruplũ mihi solui. & ad hoc propono actionem in factũ, quæ oritur ex edicto de calũniatoribus. ff. de calumnia.l.j.& q.j. in eũ.& c.concussionis.in fi.q. ¶ †Si verò accepisti ne mihi calumniã faceres, sic cõcipitur libellus: L I B.Coram &c.conqueror de P.qui recepit decẽ ne mihi calumnioſam quęstionẽ moueret:vndeilla decẽ in quadruplũ mihi solui peto,& ad hoc propono &c. vt ſ.ff.eo.si qs ab alio. & in præ.c.in eũ. & c.concussionis. ¶ † Actor ergo sic ponet. P O. A C. Pono q̃ recepisti pecuniam à T. vt negotiũ mihi per calumniã faceres.ff.eo.l.j.& ij.& l.generaliter.j.q.j.in eum. Item q̃ recepisti aliquid, vel consensisti propter aliquod compendium.Item quòd T.mandante vel ratum habente fuit datum.Item

3 4

§.fin.& l.ij.j.q.iij.totum.Et hæc actio non est natiua,sed datiua,i.data ex æquitate prætoris:summa ĩ hoc,q̃ pecuniã tibi datã tertio à te repetã.Isti[9] autem quadrupli triplũ est pœna : aliàs etiam post annum esset pœnalis: cùm tunc possit peti simplum.de hoc ibi per eum in fine.

d ¶ Mouenda.Etiam si alias iustè moueat,secũdùm Rof.vbi de hoc tractat, dicens quòd sufficit sic legem scriptam esse:vt alleg. ff. qui, & à qui.l. prospexit.

quòd volebas T.quæstionem mouere calumnioſè & dedi tibi pecuniam,ne moueres. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̃ iustam causam contra te fouebam:scilicet fortè de actione in factum quæ oritur ex reiudicata.Item quod agebam tecum ex vendito. Hoc concesso ,patet quòd non per calumniam insistebat, ad quod duo exiguntur, & quòd calumnioſè causa agatur,& quòd pecunia detur.ff.eo.l. prima. ¶ † Verùm sæpe plures conueniunt in lite 5 d alicui mouenda:[d] vt id,in quo reus condemnabit, f communiter inter eos diuidatur, quo casu locum habet senatusconsultum Volusianum,in quo sic libellus concipitur. ¶ L I B. Corã &c.conqueror de P.& T.qui conuenerunt cum M.vt litem mihi inferret:vt quicquid ille exegerit,totum inter eos esset commune: vnde cùm ille à me exegerit decem vel vẽdicauerit domum ,peto illa decem vel domũ g ab eis mihi reddi: & eos mihi in duplum condemnari.ff.de cõcusio.l.j.C.de falſ.l.penult.& hoc si agit ciuiliter.Si verò criminaliter concipitur secun- h dùm l.ff.de accusat.libellorũ.quæ est ij.q.viij.& ſ.titulo proxi.in princ. ¶ Est & senatusconsul.Liboñ. e de quo vide suprà de fide instrumẽ.[c] ¶ † Est etiam 6 senatusconsul.Turpil. quod locum habet,cùm quis non impetrata abolitione ab accusatione discedit. ff.ad Turpil.l.j.& l.quæsitũ.ij.q.iij.c.si quæ.§. si qs autem.in quo sic libel.cõci. L I B.Corã &c.con.de f P.qui cùm me accusasset leg. Iulia.de vi publi.[f] ipse g lite contestata[g] ab accusatione sine abolitione desistit:& sic in Turpil.senatusconsul.incidit,cuius pœna est quinq̃ librarũ auri.vnde peto ipsum per vos mihi in hoc condemnari:& illam pœnam mihi dari & solui.C.eo d.l.j.ff.de præuarica. præuaricationis.ij.q.iij.Paulũ.& §.hinc colligitur.& .c .sequẽ.[h] h 7 ¶ † Quid si actor probauit : sed ex aduerso probatum est testes eius infames esse: & ita iudex absoluit accusatum: nunquid accusator tanquàm calumniator punietur? Et videtur q̃ sic:quia effectũ inspicimus.extra,de biga.nuper.Quidam tamen cõtradicunt argumẽ.ff.de boñ.liber.l.qui cum maior. §.finali.ff.de conditio.& demonstra.l.Meuius, cui i fundus.& vide ſ.de accusa.§.fin.ver.fi.[i] Super hoc vide,quod not.ſ.de accusa.§.v.& de aboli.§.j.

De simonia[k] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

¶ Libellus qualiter fit in casu simoniæ cõcipiẽd[9]. 1

Libellus cõtra eum,qui beneficium simoniacè adeptus est,qualiter fit formandus. 2

Patroni & parochiani , an possint suos sacerdotes de simõia,vel de adulterio, vl̃ alio crimine accusare. 3

Simoniacè in monasterium intrusus ,qualiter petatur extrudi. 4

Contra vẽditores vel emptores iurisdictionum vicedomi.vel hmõi,qualiter fit formandus libellus. 5

Laici an possint cogi ad ecclesiasticas consuetudines,obseruandum,quo ad solutionem seruitiorum pro nuptijs.& exequijs mortuorum , & similibus per eos exhibitis. 6

Receptio in religionem sub hac forma, recipimus te,si detuleris vnde viuas,&c.an sit valida. 7

¶ Ver.fin.cum remiſ. quas ibi dedi. & quod hic sequitur , non respicit quæstionẽ : sed rubric.& eius materiam.Item q̃ od sequitur,scribatur extensè, aut sup. tractandum.

Bald.de accu. & calumniat.

Forma

denunciationis super dilapidatione.G.hic. ¶ Si actor probauit,tamẽ testes sunt repulsi per infamiam,excusatur à calumnia.§.fi. G. Et sic nota q̃ ad accipiendum vel accusandum de calumnia sufficit probatio per testes infames.Bal.

k *De simonia Rubrica.*

¶ Intrat Rof.materiam accusatorum,formans libellos certos coniunctim tertiũ ponit de simonia Bonagui.ij.pte,char.pe.primũ libellũ de hoc format.Itẽ Ægid.c.lxxxij. & dicã.j.de q̃one venerabili .xxiij.an sit simonia cũ dare pecuniã eẽo,ne simoniacè ordinet.dixi c.ij.cũ ĩ eccl̃ia.vt ĩ vlt.gl.

Sic potest

a ¶Sic potest libel. conci. secũdũ Roffre. vbi s. 1

b ¶Vel sic. Bonagui. a expresit Cardinalem datum auditorem &c.

c ¶Illud. Et de his Bonagui. & Ægi. formauerunt libellos vbi s.

d ¶Conci. secundũ Roffre. vbi s.

e ¶Audiuimus. Credo q decre. seq. ad apostolicã. voluit 2 allegare: quod etiã apparet ex sequentibus: quia ibi est glos. Io.

f ¶Sane. Vt scripsit eo. tit. ad apostolicam. in gl. magna, & super verbo, libere cõferantur. & super ñ. glo. f. q nullo modo sacramentũ propter id non solutum denegetur, vel loco pignoris b teneatur.

g ¶Si quis propter. Vide quod no. eo. tit. quoniam. iiij. gl. & supra ea dixi.

b De magistris Rubrica.

¶Author nõ plus posuit de rubri. hic autẽ in principio remittit ad rubricã 3 s. de sala. In illa autẽ rubrica, quę est vltima primæ partis, in fin. pe. §. ipse c remisit ad libellum 4 Rof. in tit. de cõstitutionibus, de suffragio: & hæc est d ad finẽ volu. & ad rub. de officio iudi. quo petitur salariũ 5 &c. In illis autẽ tractauit author theoricam materiæ: hic autẽ reseruauit practicam & libellos. 6 De dominicali lx. de magistro, q vult intra terminum recedere, & substituere æquè bonũ, vide super regula, qui facit. lib. vj. De nõ adstricto disputare, qui disputauit, sed reliqua per statutũ debita nõ peregit: vide super regula, e accessorium. lib. vj. De magistris cõponentibus libros, an sua nomina inscribere debeant, vide in fin. Nouellæ. vj. f dominicalis libro de scholari, qui re-

SIc potest libellus concipit[a]: †L I B. Coram &c. propono contra P. q ipse fuit hoc anno, tali mense à tali episcopo in presbyterum vel diaconũ per simoniã promotus: quia decem marchas vel palefredũ dedit eidẽ episcopo, vt eum ad dictũ ordinẽ ordinaret. quæ quidem munera ipsi episcopo ex pacto dedit in tali ciuitate in domo talis in prima camera domus ipsius, p̃sidẽte summo pontifice domino Cle. papa iiij. Quare peto eum à sic suscepto ordine degradari, & degradãdum fore sentẽtialiter cõdẽnari. & ego Lucius &c. vt s. de accusa. §. j. ver. vlti. extra, eo. ex tuæ. & c. de regularibus. & c. per tuas. ij. & j. q. j. erga. & c. quod quidam. & q. v. p̃sentium. ¶†Si verò beneficium sit quis simoniacè adeptus, vel electus: sic concipitur. L I B. Corã &c. propono contra P. q ipse tale beneficium fuit adeptus per simoniacã prauitatẽ, vel in tali ecclesiastica simoniacum habuit ingressum: nec intrauit per ostium, sed aliunde cõscẽdit, dando videlicet centũ episcopo vel eius familiari: vel pater eius, vel alius dedit pro eodem: quare peto ipsum beneficio huiusmodi seu administratione sententialiter priuari & priuãdum fore decerni: & super ipsa ecclesia, & iuribus & pertinẽtiis suis sibi perpetuum silẽtium imponi. extra, de accu. licet. & c. veniens. j. q. j. ordinationes. & quæst. v. c. j. extra, de elec. si alicuius. extra, eo. ex insinuatione. & c. ex diligẽti. j. q. iij. si quis obiecerit. Vel sic: [b] L I B. Coram &c. propono ego P. canonicus Mutiñ. contra H. qui se gerit pro episcopo ecclesię Mutiñ. q ipse simoniacũ habuit ingressum: nec intrauit p ostiũ sed aliunde conscendit: de quo publica infamia laborat: vnde ipsam ecclesiam illicitè occupatam detinet in animę suæ periculum, & scandalũ plurimorum: quare ipsum vobis defero & accuso petens ipsum à beneficio deponi, & ab administratione dictæ Mutiñ. ecclesiæ remoueri, & super ea, ac eius iuribus perpetum silẽtiũ imponi: & ad hoc ipsum sententialiter condemnari ad pœnam talionis, si in probatione defecero, me adstringens, secundùm Ægid. Sed tu hanc formam collige ex præmissis. ¶†Possunt etiam patroni & parochiani suũ sacerdotem de hoc, vel de adulterio, vel de alio crimine accusare. xvj. q. vlti. filius. & quæst. j. constitutũ. extra, de testi. ex parte A. xxiij. di. illud[c]. ¶†Porrò si quis, vel si qua pretio in monasterio recipitur sic libellus concipitur. [d] L I B. Coram &c. vt s. in j. lib. vsq̃, quare peto. verbis competẽter mutatis. iunge monachum, vel monialẽ de ipso monasterio expelli: & in locũ arctioris regulæ ad agendũ perpetuã pœnitentiam intrudi. ¶Et eodem modo cõtra abbatem, vel abbatissam eodem titu. quoniã & c. vlti. & c. non sat. & c. seq. & c. veniens. ¶†Eodẽ modo in emptoribus & venditoribus iurisdictionis, vel vicedominat[9], vel huiusmodi: & in alijs diuersis articulis huius materiæ: vt eodem tit. cõsulere. j. q. iij. saluator. extra, ne præla. vi. suas, vel iurisd. per totũ. ¶†Quòd si laici consuetudines in his diu obtẽtas nolint seruare, sic concipitur libellus. L I B. Coram &c. propono contra T. syndicum vniuersitatis & homines talis loci, q cũ pro benedictionibus nubẽtium, vel exequijs mortuorum: vt mortuus seu ecclesia habeat lectum suũ, vel vestes, vel pro baptismo, & huiusmodi consueuerũt tantũ dare de consuetudine diu obtẽta: homines vniuersitatis ipsius consuetudinem ipsam nituntur infringere, prætextu canonicæ pietatis. Quare peto nomine dictæ ecclesiæ ipsos ex officio vestro cogi ad cõsuetudines huiusmodi obseruandas: & eos ad id sentẽtialiter condẽnari. extra, e. audiuimus. [f] contra extra, eo. cũ in ecclesia. & c. Iacobus. vbi dicitur q in talibus consuetudo non valet: quare Ioan. dicit præmissam decretalem in alijs laudabilibus cõsuetudinibus intelligendã. & Innocen. iij. dicit q non cogitur quis talẽ consuetudinẽ seruare Tu tene quod dixi in libello quod tamen intellige sane. [f] Cõsultius tamen aget rector, si contra hæredes defuncti vel cõtra lecti vel vestimentorũ detẽtores agat, vel petitorio, vel possessorio prout occurrerit, quàm si totam vniuersitatem in ius vocet: nisi tota vniuersitas sibi super hoc cõtrouersiam faciat: tunc enim potest: vt s. de accusa. ver. fi. ¶Qualiter autem concipitur libellus in lege Iul. repetundarũ contra eũ, qui pecuniam recepit ob iudicandũ, vel non iudicandum: dixi s. de accusa. §. nunc formæ. versicu. ij.

7 ¶†Et nota quòd non licet aliquem recipere sub hac forma recipim[9] te si detuleris vnde viuas: quia bona ecclesię non sufficiunt nisi nobis. extra, eodẽ.

g in tantũ. Alij tamẽ contra. ar. j. q. j. si quis propter. [g] In sequenti ti. non formo libellũ: quia de illa materia tetigi s. eo. tit. ver. e. etiam.

h De magistris[h] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ¶Salaria quibus magistris debeantur.
2 Magistri qualiter debeant suas positiones pro salarijs exigendis formare.
3 Res medico vendita pro sanatione alicuius mẽbri, quo casu veniat repetenda.
4 Libellus qualiter sit super aduocatorũ salarijs concipiendus.
5 Salarium si stipulatio intercesit, petitur certi condictione, quæ oritur ex stipulatione.
6 Studentes in curia Romana, quibus aut quorũ priuilegijs gaudere dicantur.

1 SCias †quòd quoddam est officium iudicis, quod datur loco principalis actiõis pro mercedibus & salarijs grãmaticorum, rhetorum, geometrarum, medicorum, aduocatorum obstetricum & nutricum. ff. de var. & extraordi. cog. l. j. §. j. & per totum. de quibus salarijs dixi suprà in ti. de i salarijs[i]. in quo sic libellus concipietur [k]. L I B. k Coram &c. conqueror de P. qui cùm mihi pollicitus esset decem libras pro patrocinio, quod ei præstiti in tali causa: vel cùm per me non staret, quò minus præstarem: vel pro cura infirmitatis suæ, vel pro doctrina illas decẽ libras mihi soluere recusat. vnde ago cõtra eum, vt mihi soluat. & ad hoc l propono officiũ vestrũ: [l] vt in præd. l. j. §. in honorarijs. & §. aduocatos. ¶†Actor ergo sic: P O. 2 A C. Pono quòd sum grãmaticus, rhetor, aduocatus &c. vt s. Item q conuenisti mihi dare decẽ lib. pro doctrina, vel cura, vel pro salario causæ. Itẽ q conuenisti ante litẽ cõtestatã in aduocato. C. de postu. quisquis. Itẽ q patrociniũ illud, vel curam, vel seruitium tibi exhibui vel docui. ff. de var. & extra. co. l. j. C. de suffra. l. vnica. Item q causa adeò fuit magna, q cõtingebant me decẽ lib. pro salario. Itẽ q consuetudo est in partibus istis, q tãtum salariũ l detur. ff. de var. & extraor. cog. l. j. §. in honorarijs. & §. aduocatos. ¶Reus verò sic ponet. P O. R E I. Pono quòd dicebas te grammaticum, vel medicũ, vel aduocatum: & nihil sciebas. ff. de origine iuris. m l. ij. circa fin. ff. de mune. & ho. vt gradatim. §. reprobari. ff. de excu. tuto. sed & reprobari. C. de profes. & me. grammaticos. lib. x. Item quòd mihi gratis exhibuisti patrocinium, doctrinã, vel curam. Item quòd per te stetit quò minus præstares. ff. manda. l. j. C. de condi. cau. data. aduocati. Item quòd recipisti nomine palmarij vltra xx. lib. Tur. extra, in decre. Grego. x. de postu. properandum. §. cæterum. [m] ¶†Porrò si is, qui patitur in oculis, vendit m 3 aliquam rem medico: qui tamen mala collyria in oculis apponit, sanus factus rem venditam potest repetere per officium iudicis loco principalis actionis. ff. de var. & extraordi. cogni. medicus. in quo sic libellus concipitur: L I B E L. Coram &c. conqueror de P. qui cùm paterer infirmitatem in oculis propter aduersa medicamẽta, quæ apposuit in oculis, compulit me vineam meam sibi pro xx. vendere & vendidi. vnde ago contra eum officio iudicis vt rescissa prędicta venditione, vineam meam mihi restituat. & ad hoc propono

mãsit in scholis ad libri custodiã. tangitur extra depo. c. fi. post princ. venerea lis lxxvij. de scholari, qui socio mutuauit pecuniam, quã vsurario soluere volebat, tãgitur de fideiusso. peruenit. super gl. ergo. Quę stionem autẽ Io. de Deo, de impetrãte, qui dixit se scholarem, cũ nõ esset: vide suprà de rescrip. præsen. §. ratiõe impetrantis. circa fin. De scholari recedẽte sine licentia creditoris ex mandato episcopi, vel patris, vide s. in regula, in mal. lib. vj. An teneatur depositi scholaris, in cuius camera socius librũ posuit nihil dicẽs: vide super rubrica de depositi. An satis sit scholari conuento, qui satisdare tenetur, dare alium scholarẽ, vide s. de satisf. §. ij. vers. quid si scholaris. De minore scholari hospitium conducente, scripsi s. de locato. §. postq̃. ver. porrò. post positiones actoris. Item plures quæstiones de scholari cõuento vide s. de reo. ver. itẽ scholaris. & ver. sequen.

¶De salarijs. Rof. rubri. de sala. ponit de his libellos.

¶Conci. secundũ Roffr. in præ. rubrica de offic. iud. vbi etiam sunt positiones sequentes.

¶Officiũ vestrum. Vide quod hic additur in fi. in vlti. libello.

¶Properandum. §. cæterum. quã hodie non habemus: & tunc author recipit rubricam quartam post proximã in qua specialiter ad hunc casum datur iudicis officium nec dedit Rof. positiones, quas dixit facilè colligi ex tribus necessarijs, q ille fuit infirmus, q medicus apposuerat medicamenta mala, q ille ꝓpter hoc vendiderit vel dederit.

a ¶ Cæterum. Hic assumit de suffragio verba Roffre. super rub. constitutio de suffragio.
b ¶ Sed & salarium. Reuertitur ad primum dictum.
c ¶ Ex stipulatione. Et si incertum pet actionem ex stipulatu: vt ibi dicitur.
d ¶ Alex. iiij. Imò est Inno. iiij. & est ij. in tit. lib. vj.
e ¶ Cùm de diuersis.

An per id debeantur fructus beneficij, ibi nota. in vlti. gloss. & vide quod scripsi de clericis non resid. tuæ. De studio Theologiæ, a de quo hic in nigro, nil dicit author propter quod supplendo, quæro de illo, qui studẽdo in theologia recepit per quinquennũ, vel circa fructꝰ prę bendæ suę in absen 5 tia: demum hoc ta- b cito, impetrat à Papa ꝙ fructꝰ illos pcipiat quinquẽnio in illa studendo: an valeat impetratio?

Circa quod sciendũ, vt scripsi vt in decre. licet. de præben. si illa decret. manauit post decre. super specula hoc eo. tit. fuit rescriptũ iuris cõmunis, non priuilegium. si prius, fuit priuilegium. Illud autẽ ignoramus: quia fuerunt ambo eiusdem authoris. & ibi dixi: hodie autẽ non daretur talis forma per modum priuilegij, nisi in casu thematis, primo tempore expresso: quia tale esset tacitũ, quo expresso forsan priuilegiũ nõ habuisset. Forsan, dixi: quia in illis studijs, in quibus magistrari nõ potest in Theologia, qui certo tempore nõ studuerit: puta octennio, iustè peteret de gratia volens magistrari: qui studuisset quinquennio, gratiã pro triennio: vel qui studuisset triẽnio, gratiam pro quinquennio. Facit ad hoc constitutio Benedicti circa Cisterciẽ. quæ incipit: fulgens sicut stella. ad fi. Vbi autẽ nulla expresione tali facta peteretur ad hoc priuilegium, cancellaria denegaret dicens habes ius commune, si vis iudicẽ iustitiæ, parati sumus dare. & si illud reciperet, tacitũ priuilegium iuris, quo vsus non fuerat, valeret. Super his vide quod scripsi ſ. de cler. non residen. super rubrica. ver. vbi in ij. q.

Bal. *De magistris.* *Rubrica.*

Studentes in curia habent priuilegium studentiũ in studijs generalibus. §. fi. G. ¶ Nota quòd doctor in legẽdo debet considerare vtilitatem scholariũ: dicit tamen Cy. scholares, vt plurimũ laborant contra propria commoda sicut mulieres. Ita dicit ipse in l. iiij. C. de spon. Nota ꝙ leges non debent legi, nisi in ciuitatibus habentibus priuilegia studij: quæ priuilegia nullæ ciuitates habẽt, nisi eis cõcedantur à principe. & ideo clerici studentes in alijs ciuitatibus, non habent priuilegiũ de fructibus percipiendis præbendarũ in absentia: quia studia, quæ non sunt priuilegiata, reputantur adulteria secundũ literam, quæ est in §. discipuli. in procemio Digestorum. Et sic doctorato detur licentia legẽdi hic & vbiꝙ, illud debet restringi ad loca debita & congrua, secundũ Cy. Dicunt tamen doc. quòd consuetudo inueterata & prescripta dãt priuilegiũ, & similis est priuilegio. Facit quod no. ff. de iur. om. iudi. l. more. & l. & quia. ¶ Doctor, qui non potuit perficere librum, propter aliquam difficultatẽ, tamen salarium meretur. de quo dic vt l. j. §. diuus. de var. & extraor. cog. & probatur in procemio Dige. §. is igitur. & ver. sufficit. ¶ Nota ꝙ socij doctorum gaudent priuilegijs eorum.

f *De Iudæis & Saracenis* *Rubrica.*

¶ De vtrisꝙ recurre ad Summistas: & vides ꝙ author non compleuit rubricã, ſ. de eorũ seruis: quia de illis tractare nõ intẽdebat. Sed Host. in Summa diuisim prosequitur, vt tres rubricas. Practici authores hanc materiam non tractarunt præter Rof. qui libellũ cõposuit infrà descriptũ super constitutione Christiani, ad finem voluminis libellorũ iuris ciuilis. Et vides ꝙ in libello proponitur cõdictio ex illa lege author vnum omisit de textu legis, non ignorandũ: quia rectores prouinciarum & officiales locorũ, si talia sic non vendicauerint ad illã pœnam tenentur. Et scias ꝙ satis Roff. instituit super illa lege, & quærit in fi. an si Iudæus vel paganus nõ vult agere cõdictione ex illa lege, sed velit agere vi bonorũ raptorũ an sibi id liceat: arguit ꝙ sic, per l. ff. de publi. l. j. §. vnde quæritur. ibi dicitur quod agere volens cõtra publicũ potius vi bonorũ raptorũ furti, dãni vel iniuriæ, quàm edicto de publicanis, auditur ipse tenet contrariũ, dicens eis non dandã potestatẽ agendi, nisi in quantũ expresè ius concedit: cũ priuilegijs sint indigni. nõ obstat quod infrà dicã: qa vi bonorũ raptorũ datur intra annũ in quadruplum. Sint ergo contenti duplo, quod eis permittitur. Item scias ꝙ quia lex illa vtitur his verbis, diripuerunt, abstulerunt: rapuerunt: putat ipse ꝙ hoc dicatur de duplo, locum habere in mobilibus, quibus illa verba conueniunt. Insti. vi bono. rapto. §. sed nedum. & secundùm hoc in illis locum habebit duplicatio. vnde in libello vides ꝙ libellus duplicationem applicat ad ablata quare in fũdo sufficit possessionem eius restitui: & poterit agi. Vnde Iudæi cũ Romanis legibus vtantur. C. de Iudæis. Iudæi. Item scias de c. posito in libello, in vno libro Roffre. habeo extensè codicem, in alio centum. Et sciendum quòd licet de Iudæis habeamus expressum quòd tenentur ad decimas prędiales. de decimis. c. de terris. & ad æstimationem personalium quas soluerẽt Christiani. de vsuris. quanto. in fin. quia de saracenis nil habemus expressum in regnis Christicolarum, in quibus habitant Saraceni: sæpe de his disputatur & allegatur pro Saracenis, scilicet quòd nullo iure de eis cautũ est, quòd teneãtur. Item quòd non cõsueuerunt, potissimè quia olim fuerant loca illa Saracenorum In hoc pro eis allegatur præ. decreta. quanto. in fin. à contrario sensu. Item allegatur, quòd soluunt decimas regibus. His non obstãtibus dicendum est eos ad prædiales indistinctè teneri, sicut de Iudæis dicitur in præceden. c. de terris. Principaliter enim in illis operatur manus Dei: cùm nullus sit potens de mortificato semine fructum habere. de deci. cùm non sit. Item Dei est terra & fructus eius, vt in psalmo, Domini est terra. & xiij. q. ij. in ecclesiasto. Item hoc onus decimæ sequitur possessorem, quicunque sit. C. sine cen. vel reliq. l. ij. & iij. & libr. x. de anno. & trib. l. prima. Ad hoc inducitur gloss. Innocen. qui in decreta. in aliquibus titu. præ. de decimis, fecit de Saracenis mentionem. in principio. Hic insto: quia glossellam illam non posui. Dicit enim ibi Innocen. in principio. super verbo promiscuè, Sicut Saraceni & Iudæi in Vngaria. Hanc non posuit Innoc. putans illam non conuenire literæ sequen. ibi: quamuis censeantur nomine Christiano. sed hoc supplebo: quamuis sup. quidam ex eis censeantur, &c. bene cõpetebat glo. Et sic facit ad propositũ ad consuetudinẽ, quæ allegatur: respondetur quòd saltem in prædialibus nõ procedit: vt no. eo. tit. de deci. c. j. lib. vj. & dixi in quæstione porrorum. in iij. parte super regula, qui priur. Nec iuuat quod dicitur Saracenos olim tenuisse terras illas. Respondetur enim ꝙ prius fuerant Christianorũ: & sic recuperatæ per Christianos naturam suam resumunt. vij. q. j. pastoralis. & dato quòd nunquam prius fuissent Christianorum, ex quo sub eis sunt, regi debent lege diuina & canonica extra de deci. parochianos. & arg. à cõtrario nõ procedit, vbi resistit iuri: vt satis scripsi de postula. bonæ. ij. super vltima. glo. Nõ iuuat etiam, quod dicunt se decimam soluere regibus: quia illa est decima temporalis dominij: & nos tractamus de diuina & canonica, vt probatum est proxi. suprà. Item & si hoc cessaret, respondetur per decreta. eã te. de iureiurando de deci. ad hæc. & c. quamuis. Et si quæratur, quomodo compellantur: respondetur per decre. in aliquibus. vel secundùm decre. postulasti. de Iudæis. An liceat inuadere terras Saracenorum, paganorum, vel infidelium: & an sine iusta causa possint eis suarum possessionum & rerum dominia auferri: & de pertinentibus ad hoc, maximam glo. quære, quam scripsi post Inno. & Hostien. de voto. quod super his. vidi quædam solennia scripta septẽrationibus concludentia, quod princeps pacificos infideles de suis terris absꝙ legitima causa non debet expellere. quia fundatur super præcepto, Quod tibi non vis fieri &c. de quo satis in principio decretorum. Item quia iure naturæ nobis participant Inducit c. charitas est. vt mihi videtur de pœnit. distinct. ij. ante finem. versicu. item non illi tantum. vsque ad versi. item illi verò plus. & ex eo iure naturæ, & ex charitate illis in necessitate subenire tenentur. xlij. distinct. quiescamus. lxxxvj. distinct. non satis. Secundò inducitur textus canonis. xxiij. q. j. noli. in fine. & q. v. prodest. versicu. proinde. vsque ibi: nihil inhumaniter. & quod ex charitate agendum est, non ex furore. xij. q. ij. fraternitatis. Tertiò inducitur illa gloss. per hoc in c. si de rebus. xxiij. q. vij. Item iure gentium possident. ergo iustè. xiij. q. iij. quod dicam. Item c. quando. xxij. q. ij. & q. v. vnum solum. vbi improbatur crudelitas. Quartò sunt oues Christi. Ioã. x. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, scilicet ecclesiæ. Et sine distinctione dictũ fuit petro Ioã. vlti. Pasce oues meas. Successor ergo Petri habet illas pascere & defendere: ergo nõ impugnare, vel lædi permittere. de nat. ex li. vent. c. vno. Quin-

c quæ oritur ex stipulatione[c]. argu. Instit. de verbo. 6 oblig. in princi. ¶ † Et nota quòd studentes in curia Romana gaudent illis priuilegijs, quibus gau- d dent studentes in studijs generalibus: vt in constit. e Alex. iiij.[d] de priuil. cùm diuersis.[e]

f *De Iudæis & Saracenis*[f]. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Iudeis vel paganis violẽtiã inferri iura phibent.
2 Saracenis arma, ferrum, & similia Christianis nociua deferens, excomunicatus habetur.
3 Serui ob delictum, vel maleficiũ effecti, an possint libertatem consequi.
4 Saracenos docẽs arma, naues, vel machinas, & similia facere qua pœna sit mulctandus.
5 Iudæi legem Mosi ad literam seruare dicuntur.

Iura nolunt

tò adducuntur textus, qui bene facere videntur, xlv. dist. sincera. & c. de Iudæis. & xxiij. q. iij. c. fi. & quod no. xxvij. q̃o. j. Iudæorum. in j. gl. imò sine ipsorum consortio illos Deo lucrari nõ possumus. xxiij. q. iij. infideles. xj. q̃o. iij. ad mensam. Sextò, verbum apostoli dicentis ad Ephesios vlti. quomodò domini seruis obedientibus debeant se habere. & ad Colo. vlti. in prin. inducit quòd pro sceleribus infideles punimus. de rapt. c. in archiepiscopatu. ergo sine causa non sunt puniendi. lvj. di. c. satis peruersum. nec de habitationibus, vel possessionibus expellendi: cũ ecclesia sustineat cohabitationem ipsorum. eodẽ titulo. & si Iudæos. Facit xj. q. iij. nolite. versi. audi ergo. Vltimò text. est in l. Christianis. C. de paga. & eorum sacri. qui eos quietè viuẽtes iubet non molesta ri, de Iudæis. Idem extra, eodẽ titulo. c. ij. & c. sicut. Item à cõtrario canones, xxiij. q. vij. dispar. vt ibi. & no. xv j. q. iij. porrò. versic. & nota. Item cœlum cœli domino, terrã autem dedit filijs hominum. ergo negandum eis nõ est, quod ius humanæ societatis concedit. xxiij. q. ij. notãdũ. facit v. dist. ad eius verò. Inducit demum xxiij. q. v. c. vltimo. ¶ Conuertendo hunc casum quærit an Christianus sine peccato possit ad sui defensionem vti auxilio infidelium. Quod possit, inducitur ff. de iustitia & iure. l. vt vim. & hoc præcipuè, cùm aliter se tueri non potest. ff. ad legẽ Aquiliam scientiam. §. qui cũ aliter. & facit lex, si quis fumo. in fi. & l. quemadmodũ. §. item Labeo. bene facit clemen. de homicid. cap. vno. ij. respond. Et quod de Paulo legitur Actuum xxij. & habetur xxiij. q. iij. §. item ab aliquo. ad finem. Ad hoc ff. de incend. rui. nau. l. iij. §. quod ait. ff. de bo. eorum, qui sibi mor. consci. l. j. in fine. & de bo. li. qui cũ maior. §. si libertus. Item si adstrictus potest vti dolo. xxij. q. ij. vtilem. xxiij. q̃o. ij. dominus. & canes toleremus propter pacẽ ecclesiæ. xxiij. q. iij. quidam. & Deus per malos vindictam fecit. xxiij. q. v. c. fina. in princi. Item e conuerso in iusto bello infideles iuuantur per fideles. xxiij. q. j. quid culpatur. xj. q. iij. Iulianus. Item propter necessitatẽ communicamus excommunicatis. de se ten. excom. si vere. Item ad defensionem fructuum vtimur arte Mathematica vtroq; testamẽto damnata. C. de Mathe. l. eorum. Puto infideles pacificos non habentes guerram actiuè vel passiuè nobiscum necessitate imminente, licitè posse vocari aliàs nõ: scilicet: si guerra viget, vel nostrũ bellum est iniustum, vel iustum, sed nõ vrget necessitas. & facit decreta. cùm olim. eodem titulo quæ distinguit talia tempora. & facit ij. Machab. Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt dominum, amicitia iungeris. & quod habetur esaiæ. xxiij. q. iij. c. primo. versi. item sicut legitur. Dubitari vidi, an per ecclesiam puniendus sit Iudæus ad sectam Saracenorum transiens. Ad negatiuam inducitur quòd Ambæ istæ sectæ tolerantur à nobis. de Iudæis enim & paganis loquitur lex, Christianis. C. de paganis. Et secundùm Apostol. ad Corinthios quinto, nil ad nos de his, qui foris sunt, & propter id nostris constitutionibus non ligantur. de diuort. gaudemus. ij. q. prima. multi. Nec dici potest retrospicere, qui veritatem non agnouit. Et si dicatur, Iudæos peiores gentibus, vel paganis. vel transitus commendandus. patet primum ij. q. j. non ne. Et ratio dicti ibi not. & quòd sint peiores, notat actus ecclesiæ, quæ in parasceue, dum pro paganis orat, flectit genua: pro Iudæis, non. Dubitatur etiam de Christiano, qui prius Iudæus fuerat, vel nõ fuerat: vel nunc labitur, & relabitur in Iudaismũ: in hoc non insto propter ea, quæ plenè scripsi de hæreti. contra Christianos. li. vj. super j. glos.

ADDE an Saraceni possint compelli ad decimas originaliter, Old. cõsi. xcj. Et an Christianus possit inuocare auxilium ab infidelibus per eundẽ cõsi. lxxj. Et an per ecclesiã debeat puniri Iudæus, qui descendit ad sectã Saracenorũ, per eundem consi. lj.

¶ Sicut Iudęi. de Iudæis tantùm loquitur: tamen facit eo. ti. Iudæi. & c. quàm sit. & c. in nonnullis. in quibus de cohabitatione paganorum cùm Christianis dicitur.

¶ Item quorundã. Vbi scripsi quod sequitur.

¶ Ad literã. Vnde venit in vsum, q̃ in hærentes plus literæ quàm sensui, dicimus iudaizare.

IVra nolunt †quòd Iudęis, vel paganis violentia seu rapina inferatur: quod si fiat, sic concipitur libellus. LIB. Corã &c. conqueror ego A. Iudæus vel paganus de P. Christiano, qui me de possessione talis fundi, quem possidebam, eiecit: vel per vim ablatiuam mihi abstulit cẽtũ: vnde peto possessionẽ dicti fundi, vel centũ seu mihi ablatum in duplũ ab eo mihi restitui. & ad hoc propono cõdictionem ex l. C. de pagan. & eo. sacri. Christianis. vel decre. extra, eo. sicut Iudæi. [a] ¶ †Et nota q̃ si quis deferat arma, ferrum, vel lignamina Saracenis: aut in eorũ nauibus regimẽ exerceat, excommunicatus est: & capientis eũ seruus efficitur: vt extra, eo. itẽ quorundã. [b] ¶ †Sed nunquid capiens illi dare poterit libertatẽ? Respõ. nõ: sicut si princeps alicui concedit latronẽ in seruum, nõ potest illi dare libertatem. C. quibus ad liber. procla. nõ licet. de latronum. ¶ †Quid si aliquis Christianus docet Saracenos facere naues, vel machinas: quomodo punietur? Respon. si ipsi primò non habebãt peritiam huius artis, decapitandus est. C. de pœ. l. fina. C. de male. & mathe. l. j. ¶ †Et scias, quòd Iudæi legem Moysi seruant ad literã: [c] quidã autẽ ex Saracenis receperũt quinq; libros Moysi, sed prophetias abiecerunt. ¶ † Dicuntur autem Iudæi Agareni. ab Agar ancilla Saræ liberæ: vt extra, c. si Iudæos. Saraceni verò dicti sunt à Samaria ciuitate, & non à Sara. Item ita abstinendum est à communione Saracenorum sicut & Iudæorum: vt xxvij. q. j. sępe. & c. seq. nisi in casu, qui est extra, eo. quàm sit.

De hæreticis [d] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus cõtra hæreticũ, qualiter sit formandus.
2 Laicus laicum coram seculari iudice de hæresi accusans, quibus verbis vtetur.
3 Receptatores hęreticorum & eis communicantes, hæretici censentur.
4 Suspecti de hęresi an pro excõmunicatis habeãtur.
5 Crimen læsæ maiestatis, æquiparatur hæresi.
6 Adstringentes se ad hæreticorum exterminiũ, qua gaudeant indulgentia, seu priuilegio.
7 Hæreticorum prauitatem impugnantes, an habere quotidianas distributiones debeant.

INhæresi sic cõcipitur libellus: LIB. Coram †vobis reuerẽdo patre domino episcopo tali, propono contra P. quòd ipse malè sentit de fide dicens sacramentũ altaris seu corporis & sanguinis Christi nullum esse: damnat etiam matrimonium: nec credit resurrectionem, & quotidie cùm hæreticis conuersatur in tali ciuitate in domo sua in prima camera, seu tali loco ipsius domus. Et hoc anno, mense tali regnante tali, eosdẽ ibi adorauit, vel consolatus fuit ab eis: seu manus impositionem accepit. vnde ipsum vobis accuso, & peto ipsum excommunicari, & beneficijs priuari, & à tali suo ordine degradari degradatumq; curiæ seculari tradi seu relinqui legitimè puniendum. & ego L. &c. vt s. de accu. §. j. extra, e. ad abolendã. §. j. & eo. sicut ait. & seq. §. vlti. & c. excommunicamus. j. in princi. §. qui autem. qui §. est C. eo. authẽ. e Gazaros. & c. pe. extra, de sum. tri. c. j. & C. eo. [e] l. j. C. de hære. quicunq; in hac prope fin. & l. Arriani. Quod autem dixi peto eum excommunicari, repeto superfluum: licet quidam hoc ponant. nã omnis hæreticus excommunicatus est. extra, eo. excõmunicamus. j. & ij. extra, de sentẽ. excommu. nouerim.

2 ¶ †Si autem laicus laicum coram iudice seculari f accuset, sic dicet: [f] LIB. Coram vobis domine iudex talis propono cõtra P. &c. vt suprà vsq;, & peto ipsum. iunge secundũ iura puniri. Vel sic: vnde peto ipsum cõfiscatis eius bonis vltimo supplicio puniri & ego L. &c. vt in præ. legibus. & in prę. de cre. & eo. titu. vergentis. verũtamen si ante sententiam velit ad fidem redire, admittetur. xxiij. q̃o. iij. dicit apostolus. & in prædi. c. ad abolendam. §. j. & in perpetuum carcerem detrudetur: & eo. tit. c. pe.

3 ¶ †Eodem etiam modo concipitur cõtra credentes, & receptatores, qui & hæretici reputãtur. si ex communicationem propter hoc in se latam per annum sustinuerint. extra, eod. c. pe. in fi. & c. excommunicamus. j. §. credentes. qui §. est C. eo. authẽ. credentes. & C. de his, qui latro. occul. l. j. & ij. & cũ alig quis credens, vel receptator ab initio accusatur: [g] tunc peti potest quòd excommunicetur.

4 ¶ †Eodẽ etiam modo cõtra suspectos de hæresi: quia ex hoc excommunicati per annũ in excõmunicatione steterunt animo indurato, vt in præ. §. qui autẽ. & in prædi. authẽ. Gazaros.

5 ¶ †Cæterum cũ crimen lęsę maiestatis in quibusdã conueniat cũ hæresi: vt extra, eodem. vergẽtis. & C. eodẽ. Manicheos. & ideo h hic libellũ formemus: [h] LIBEL. Corã &c. propono contra P. q̃ ipse hoc anno, mense tali imperante tali domino Imperatore semper augusto, cũ talibus sceleſtam factionẽ iniuit de nece ipsius domini Imperatoris, in tali vrbe, in domo sua. Et in prima camera ipsius domus, super quo eum vobis accuso, & peto ipsum lege Iulia maiestatis puniri, & ad pœnã ipsam sentẽtialiter cõdẽnari. & ego L. b &c. vt s. de accusa. §. j. C. ad l. Iuliã. maiestatis. quisquis. quæ est vj. q. j. §. verũ. & l. vltima. extra, de homi. pro humani. lxxix. dist. si quis papæ. De forma c iuramenti, quod præstat, qui reuertitur ab hæresi, vel schismate, vel alio horrendo crimine, vide s. de 6 iureiuran. versi. de sacramento redeuntis. ¶ †In fauorem autem fidei, nota quòd catholici, qui crucis

d De hæreticis *Rubrica.*

¶ Practici authores nil de ista dixerunt præter Roffred. in nostris, qui formauit duos primos, cùm sua rubrica. & est secunda in ordine libellorum. Ad materiam facit quod dicam j. de sorti. super Rubri. de Bonoñ. origine habente hic bona, & domicilio Florentino, damnato Florentiæ de hæresi: cui domino competant bona. de Bonoñ. prolixè scripsi eo. tit. cùm secundùm. lib. vj.

e ¶ Et C. e. f. de sum. tri. propter id quod sequitur.

f ¶ Sic dicet. Libellus iste non procedet, cũ secularis iudex de hoc crimine, quod merè ecclesiasticum est, cognoscere, vel iudicare non possit. eo. tit. in quisitionis. §. prohibemus. li. v. & c. seq. in fi.

g ¶ Recusatur. Id est vitatur. vel litera corrupta debet dicere reputatur. non fuit iste finis Rof.

h ¶ Formemus. Positum per Roffre. immediatè ante s. proximos. fuit enim primus in ordine. x. libel.

a ¶§.catholici.Totum quod sequitur fuit ad literam Vincen.in isto §.
b ¶Integra.quam ibi posui cum glos.Hosti.
c ¶§.j.Hoc scripsi,ne præla.vi.su.c.vlti.super glo.ñ.
d ¶Vincen.vbi suprà.
e ¶In fi.contra hanc allegationē est decre.super.de magistris.coniuncta cū decre.licet.de præbendis. Nec valet etiam ratio Hostiēsis, qua dicit illos haberi pro residētibus,per no.de cleri.nō resi.c.vno.lib. vj.in gl.no.&quod super ea scripsi. De hoc scripsi de Iudæis.ad deliberandum.super ver.integrè.vbi vide.

f De schismaticis Rubrica.

¶Ad Summistas recurre.Omittit autem author duas rubricas. & prima erat bimēbris, quæ diuisim habentur in codice. Ad cuius partem primā scilicet de apostatis duas quæstiones rememoro,scilicet de beneficiato,qui fa- d ctus est miles: & de religioso ferente habitum coopertum e cum habitu clerici, secularis. Primam quæ fuit dominicalis xx. Vide de clerico coniu. c. vno. lib.vj.super gl.huic 1 ergo. Secundam super regula. certum est.lib.vj.De secunda parte rubricæ, quis dispenset cū rebaptisato sciēter, 1 vel ignoranter.dubiè loquit author de primo, q nec papa dispēsat.ſ.de leg.§.nūc breuiter. ver.ix.& sic dubiè de secundo,quòd dispensat episcopus.eo.tit.§.nunc de episcoporum.ver.cxxj.

assumpto charactere ad hæreticorū exterminium se adstringunt,illa gaudent indulgentia & priuilegio,quæ accidentibus in terræ sanctæ subsidiū cōceduntur:vt extra,de hæret.excommunicamus.§. Catholici.[a] Per quod patet,quòd clerici habebunt beneficia sua triennio:vt extra,de Iudæis.ad liberandum.in integra.[b] Et decimā, vel vicesimā pro hoc subsidio deputatā,quæ ecclesias contingit, poterunt secū ferre.extra,de vo.c.fi.& si morianť ante triennium,creditores vsq; ad triennium beneficia ipsa tenebunt:quia hoc eis per papam cauetur: aliàs sibi imputare deberent,qui pecuniā credidissent.ff.loca.si quis, domum.§.j.[c] argu.extra,de re. ec.ali.vel non.nulli.& clerico interdictū est beneficium alienare.xj.q.ñ.alienationes.Sed expone ibi beneficium,idest ius beneficij.hic autē alienat fructus,quod ei licet.extra,ne præla.vi.su vel iura.c.fi. & de loc.& con.c.ñ.& possunt capi in pignus pro debito.extra,de fideiuſ.constitutus.& valet hic authoritas papæ: vt C.de except.rei iudi.stipendia. ¶†Sed nunquid isti percipient omnes fructus beneficij,vt nec vicarium constituant. Videtur quòd sic.nam si omnes percipiunt:ergo nullas operas tenentur ecclesiæ præstare: quia operæ non sunt in fructu.ff.de operis ser.l.iij.argu.extra, de appella. peruenit.de præben.de cætero.Et hoc puto,vt ne cessariæ expensæ pro seruitio ecclesiæ deducantur. ff.de rei vendi.fundus.ff.de peti.hæredi.si à domino.§.fructus.¶Item dicit Vin.[d] q tales habebunt quotidianas distributiones:cū integraliter percipere debeant sua beneficia:& integrè rem perfectam significat:vt ñ.q.iij.c.si quem.in fi.[e]

f De schismaticis[f] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Ordinatus in presbyterum à schismatico episcopo,an & qualiter veniat ab officio presbyteratus remouendus.

SIc concipitur libellus†LIB.Corā &c. propono contra P.quòd ipse fuit scienter à tali episcopo schismatico in presbyterum ordinatus; quare peto ipsum à presbyteratus officio remoueri, & remoueri & sic seruatum,tantùm de occiso teneti,per l.illud.ff.ad l.Aquil.in fin. & not.in l.qui de crimine.C.de accusa.in fi.iiij.glos.ſ.& facit quod de continuatione not.ff.de actio.& oblig.l.antepe.facit l. quoniam multa.C.ad l. Iuli.de vi pu.bene facit ff.de dona.inter vir. & vxo. l.ij.§ si stipulanti.ibi enim propter celeritatem coniungendarum inter se actionum vna actio occultatur. Ad idē ff.de iniu.l.prætor. §. si plures. allegat etiam l.non est nouū.ff.de acti.empt. & vendi. procedit hoc cùm insultauit & percusit,vt occideret, & occidit. Sed quid si non occidit,sed solùm insultū fecit, & percusit? Videtur per superius allegata, quòd solùm ex per cussione teneatur. cùm in illa sit maleficium consummatum & cōtinuatum. ff. de noua. si ita stipulatus. in fi. & l. seq. Ad idem ff. de adulte. quod ait.in fi.ad l.Aquil. l.si ex plagis. §.tabernarius. & de incend. rui. naufr.l.j. §.proinde.In contrarium.ff.de iniur. in l. prætor edixit. §.si mihi.& l.fi.negatiuè dixit q nunquā plura delicta cōcurrentia faciūt q vllius impunitas detur: nec delictū ob aliud delictum minuit pœnam. ff. de priua.deli.l.nunquam.Ad idem ff. de termi. mo.l.fin. ad Turpil.l.in senatus.de furtis.qui tabulas. in fine. Varietas enim criminum inducit varietatem pœnarū. de pœ. distinctio. j.c. pœnæ. cùm ergo insultando cōmiserit vim publicam,& vulnerando inciderint in legem Corn.iniuriarū, vt not.in l.prætor.ergo vtraq; lege punietur: & videtur expressum in præ dicta l.qui de crimine.ij.responso.Solutionem in quibusdam scriptis inuenio,sed quæstionē non habeo. & Frāciscus Accur. tenuit ipsum solùm de percussione,vel vulnere teneri,per prius allegata. Ad contrarium & ad l. qui de crimine.respondet illā loqui de criminibus ita diuersis & separatis, q vnum non est pars alterius: sed in casu nostro continuatio & cōnexitas facit illa censeri vnū. Aliqui contra,qui licet cōcedant,quod prius dictum est,pōdera solum homicidiū. Ratio est:quia id punitur morte, quæ omnia soluit,& crimen extinguit:vt in auth.de nupt.§.disponat.& ff. ad Turpil. in senatus.C. si reus vel accusa.per totum. quæ ratio cessat in hoc secundo casu.Inuenio Guliel.quandoq; distinxisse,an sine insultu fiat percussio,id est,simul insultaui & percussi. & procedat prima solutio. Si verò insultaui, ex quo insultu orta est rixa,in qua postea percussi: ꝓcedat secūda solutio, quasi actus sint separati ab insultu,& eius principio. Vltra ea quæ de continuatione dicta sunt suprà,faciunt notā.ij.q.ix.nihilò minus. Et mihi videtur hoc ī facto cōsistere.si em̄ iste insultauit & vibrauit:sed nō percussit illo forsan se flectēte:& tunc incipit rixa: istam tn̄ vibrationē continuauit, licet forsan etiā in vibrationibus contra eum factis resisterit:& finaliter his continuatis illum percussit.satis id cōtinuum repeto.Sed si propter rixam retrocessisset ad propriam etiam vicinam domum,vel etiam alterius,recipiens forsan lanceam,& percussit:procedere posset,quod de actu separato dictū est. Et quæstio de illo secūdo, qui se defendendo occidit debito moderamine non seruato:an teneatur lege Cor.de sica.terminari vidi q non: quia lex illa non requirit dolum. Et quòd hoc casu lata culpa nō æquatur

g De infantibus & languidis Rubrica.

¶Deficiunt practici authores:ad Summistas recurre.

h ¶Vel languidum.quod sequitur fundatur super altero istorum,scilicet infante,vel languido.& sic posuit se in tuto propter opinionē, quæ vult q alimentorum denegatio in quacunq; ætate,etiam sano:habeat operari,quę sequitur.De hoc vide quod dixi eodem titulo.c.vno.super versic.alicui.& super gl.pe.& plenè per Hosti.in Summa huius ti.§.vlti.

i De homicidio Rubrica.

¶Solus Roffre.ex practicis authoribus formauit libellum in hoc tit.& est quintus in ordine libellorum.habuimus duas Bonifacianas constitutiones in vj.& in cle.vnam.multum est expediens in hac materia. Ex præmissis quæstionibus terminatis per illas,scias quòd aliquas quæstiones spectātes ad hunc titulum posuit author ſ.de accu.Et ego ibi cumulādo quæsbones aliquas de bannitis,addidi tres quæstiones.vide super regulis in vj.scilicet frustra,nullus pluribus.& regula,quod quis.Prima in quarto membro de illo,qui pacificatū postea bannitum occidit.Secunda de illo,qui negauit se occidisse.nunc dicit,q ad sui defensionē.Tertia de clerico,qui incidebat vt laicus bannito,& postea occiso. Vulgata est quæstio.& si statutū punit insultantem.Itē vulnerantē.Itē occidentē: an insultās percutiēs & occidens vno impetu,his omnibus legibus accuseť & puniať & pluries terminatū

g De infan.& lan.expos. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter sit à filio,seruo,vel liberto &c. contra impiè eos habentes concipiendus.

1 POtes hic sic concipere libellū:†LIB. Corā &c. propono.ego filiꝰ,vel seruꝰ,vel libertus olim talis contra eum, q ipse me infantem,vel languidum[h] exposuit, seu exponenti consensit, vel ratum habuit,vel impiè mihi alimenta negauit, pietatis officio relegato. quare peto me liberum fore à nexibus patriæ, vel dominicæ potestatis pronunciari, & me patremfamilias, si erat liber, & in potestate patris. vel liberum, si erat seruus: vel ingenuum, si erat libertus, sententialiter declarari. extra eodem.c. primo.C. eodem.l.ij.lxxxvñ. distinctio. si expositus. C. de Lati.liber. tol.l. vnica.§. sed scimus. C.de episcopa.audientia. nemini. ff.pro derelicto.l.fina.in authent.de nupt.§.si verò ab initio. Potes etiam addere si vis, & peto ipsum nihilò minus ex officio vestro ad arbitrium vestrum puniri. C. de pa. pote.nec filium.ff.de liber. agnoscen.l.prima.§.pœna.

i De homicidio[i]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter sit cōtra homicidā ad pœnā corporalem coram iudice seculari concipiendus.
2 Libellus contra clericum homicidam, qualiter sit à clerico concipiendus.
3 Clericus incorrigibilis potest degradatus curiæ seculari tradi.
4 Morte post percussionem, febre tamen intermedia superueniente:cui veniat imputandū,& quorū testimonio de mortis causa standum.
5 Quatuor simul in aliqua camera existētib⁹. si vnus illorum proiiciens lapidem extra,quendam interimat,cui illorum imputandum sit.

miserit vim publicam,& vulnerando inciderint in legem Corn.iniuriarū, vt not.in l.prætor.ergo vtraq; lege punietur: & videtur expressum in præ dicta l.qui de crimine.ij.responso.Solutionem in quibusdam scriptis inuenio,sed quæstionē non habeo. & Frāciscus Accur. tenuit ipsum solùm de percussione,vel vulnere teneri,per prius allegata. Ad contrarium & ad l. qui de crimine.respondet illā loqui de criminibus ita diuersis & separatis, q vnum non est pars alterius: sed in casu nostro continuatio & cōnexitas facit illa censeri vnū. Aliqui contra,qui licet cōcedant,quod prius dictum est,pōdera solum homicidiū. Ratio est:quia id punitur morte, quæ omnia soluit,& crimen extinguit:vt in auth.de nupt.§.disponat.& ff. ad Turpil. in senatus.C. si reus vel accusa.per totum. quæ ratio cessat in hoc secundo casu.Inuenio Guliel.quandoq; distinxisse,an sine insultu fiat percussio,id est,simul insultaui & percussi. & procedat prima solutio. Si verò insultaui, ex quo insultu orta est rixa,in qua postea percussi: ꝓcedat secūda solutio, quasi actus sint separati ab insultu,& eius principio. Vltra ea quæ de continuatione dicta sunt suprà,faciunt notā.ij.q.ix.nihilò minus. Et mihi videtur hoc ī facto cōsistere.si em̄ iste insultauit & vibrauit:sed nō percussit illo forsan se flectēte:& tunc incipit rixa: istam tn̄ vibrationē continuauit, licet forsan etiā in vibrationibus contra eum factis resisterit:& finaliter his continuatis illum percussit.satis id cōtinuum repeto.Sed si propter rixam retrocessisset ad propriam etiam vicinam domum,vel etiam alterius,recipiens forsan lanceam,& percussit:procedere posset,quod de actu separato dictū est. Et quæstio de illo secūdo, qui se defendendo occidit debito moderamine non seruato:an teneatur lege Cor.de sica.terminari vidi q non: quia lex illa non requirit dolum. Et quòd hoc casu lata culpa nō æquatur

dolo,textus est ff.eodem.scilicet ad l.Corne.de sicar.l.in lege.Ad idem inducit.l.j.C.eodem titu.Facit extra,de restitu.spolia.olim.j.in fine.tenebitur tamen de homicidio culpabili,non doloso, per iura prædicta.Sias ergo, quòd aliter se saluare non valet si occidit etiam vibrando non solùm,non tenetur de occiso:sed etiam irregularis non est: vt dicit clemen,eodem titu.in fine.vt tamen ibi not.in defensio 6 ne sui corporis tan 7 tùm, non filij vel 8 suorum,habet hoc locũ,quod de irregularitate dictum est.pro illorum tamen defensione, 1 percutiens & occidens posset excommunicatus nõ esse: licet irregularis sic, vt ibi scripsi.& clarius in decreta.si verò.infrà,de sententia excom.

a ¶Degradari. Vide remissionem, quæ statim sequitur.

b ¶Noscunt. Vide suprà de probatio. 2 §.fina. versicu. hoc quoq;. dicit Guido de Suza.super proœmio Digesto a rum. §. j. quòd si pars vulnerati, & pars vulnerantis, concordant de me 3 dicis vno vel pluribus assumendis iudex eis acquiescet.Si verò discordant, ipse eliget. 4 Allegat quod dicitur de pluribus tutoribus volentibus per vnum administrari.sed de quo discordant, Institu. b de satisdatio. tuto. §. si autẽ. & quid de duobus hæredibus legatarij discordentibus:an agant reali vel personali.ff.de legatis primo. huiusmodi. §. finali.Subdit etiam quòd si iudex ad c dictum medici dicentis vulnus Titij,cum plures vulnerauerunt fuisse mortale cõdemnauit titium de occiso,qui titius dicens medicum falsum dixisse, petit antequam sepulturam peritiores medicos adhiberi.quod factum est,& illi referunt illius vulnus non fuisse mortale retractabitur sententia, sicut dicitur delata per testes falsos,vel instrumenta.C.si ex falsis instrumẽtis.l.falsam.&.l.finali.ff.de re iudica.l.diuus.supra de except.cùm venerabilis.

ADDE,vt pulchrè per Bal.consi.cv.lib.j.

c ¶Proiecit ad quæstionem facit,quod no.s.de leg.§.iuxta.ver.quid si quis in rixa.vide quod satis scripsi eo.tit.significasti.ñ.in gl.argu.ad quæstionẽ. &ibi de quæstione venereali.xv.

d ¶Bona fides.secundùm Alber.ga.cuius ad literam fuit iste versiculus,de actio.ver.penulti.

ADDE,q̃ dictum Spe.sequitur Bal.cõsi.lxxxj.lib.v.

e ¶In fi.& periculũ sibi imminet hæreditatis perdẽdę,si necem patris non vindicat.C.de his,quib.vt indig.l.j. propter quod in eo accusante cessat pœna calumniæ.C.de calum.l.iij.

f ¶l.j.Hucusq; fuit Alber.Gal.vbi s.ver.antepe.

g ¶Infamiam.Pro hac distinctione facit de iudic.capitu.si annum.§.j.libro sexto.

Pupillus an possit de morte patris pacem facere.

Partes adinuicem concordantes,non egent iudice.

Pace de vulnere facta,si moriatur vulneratus, an poterit vulnerator accusari de morte.

SIc forma libellũ coram Iudice seculari ad pœnã corporalem infligendam.† LIB.Coram &c. propono contra P.quòd ipse anno & mense tali regnante domino Ludouico rege Franciæ, occidit Titium cum ense,vel claua,vel cultello, percutiẽdo eum in tali loco letaliter in ciuitate tali, in vico vel domo tali,in tali latere,seu parte eius:super quo vobis eũ accuso, & peto ipsum secundùm legẽ Corneliam de sicarijs pœna capitis puniri: & sic puniẽdum fore sententialiter cõdemnari.& ego Luc.&c.s.de accusati.§.j.de pœni.distinctione prima.is,qui cũ telo.&.l.si quis necandi. quæ sunt C. ad legem Corneliam de sicarijs.ff.eodem.qui cædẽ.Institu.de public.iudic.xxxiij.q.iij.sex sunt. ¶†Clericus autem contra clericum sic libellum concipi. LIB.Coram &c.vt supra,vsq;,quare peto:iunge,ipsum per vos officio & beneficio priuari, & priuandum esse decerni,& à suis ordinibus degradari [a], & ego Ludoni.&c.extra,de iudi.cũ nõ ab homine. extra eodem.sicut dignum.§.finali.l.distinctione clericum, qui paganum.&c.si episcopus. & c.sequenti & c. studeat. ¶†Quòd si depositus sit incorrigibilis,potest peti, vt degradatus curiæ seculari relinquatur legitimè puniendus.vt in præceden.c.cùm non ab homine.extra, de verborum significatione nouimus.quod qualiter fiat, dixi suprà de accusatio.§. ij.versiculo & nota quòd. & sequen. ¶†De facto quæritur, A.vulnerauit.B.qui febre superueniente decessit:accusatur de morte ipse verò asserit illum ex febre obijsse. & plures laici testes inducti hoc dicunt:medici verò pauciores dicunt quòd vulnus extitit causa febris. Respond. potius est credendũ pauciorihus medicis:quia factum melius noscunt [b] argumen.ff.de origine iuris.l.secunda.§.exactio.in authentica de non alienan.§.quòd autem.extra,de testa.in nostra.C.de re milit.qui semel.l.di.vt constitueretur.versiculo.experto.extra,de æta.& quali.ad aures.de pœnit.distinctio.vj.c.j.versiculo.interrogaret & circa huiusmodi accusationes vide suprà in titu.de accusatore. ¶†Pone quòd quatuor homines erãt in vna domo:vnus eorum proiecit lapidem,& prætereuntẽ perimit.non constat quis proiecit,constat tamen quòd vnus eorum proiecit [c]. Et videtur quòd omnes tenentur.ff. ad leg. Aquiliam.item Mela.§.si plures.& lege,ita vulneratus.& hoc propter incertitudinem.ff. de transactio.controuersia.ff.de his,qui deie.vel effu.leg.prima.§.finali.& l.ij. Argumen.contra, quòd non teneãtur.xxiij.quæstione vltima.si quatuor. Nec obstat prę all.l.ff.ad l.Aqui.quia ibi constabat omnes percussisse.Itẽ.l.j.de his qui deie.vel effu.in alio cãsu loquitur.sed videtur q̃ nullus tenetur. Nam cõstat quòd tres nõ deliquerunt,ergo non tenentur.

extra,de his quæ fiunt à maio.part.capitu. quę fuit C.de pœnis.sancimus.& melius est innocentẽ absoluere, &c.ff.eodem. absentem.extra de simo,licet Heli.ad fin.& exemplo graue est,&c.C.de his qui latro.occul.l.final.in fin.& probatur ff.ad leg. Aquiliam.scientiam.§.cùm scientiam.deficit enim probatio,non ius.ff.de test.tut. duo. Super hoc dicũt quidam q̃ si omnes interuenerũt animo offendendi illum:tunc quilibet tenetur:quia vnus videtur hoc fecisse de voluntate & mandato aliorum. C.eodem non ideo minus.ff.de vi & vi armata.l.j. §.quoties.extra, de homi.sicut dignum.extra, de cle.pug.in duello.c.ij.in fin.Si verò non intrarunt animo illum offendendi:tunc omnes in dubio absoluentur.ff.de actio.& obliga.Arrianus.extra, de probatio.ex literis.nam in criminibus claræ debẽt esse probationes.ij.quæstione.viij.sciant. Iudex tamen propter bonum regimen,& vt cæteri timeãt, pœnam pecuniariam imponat.ff. depos. bona fides. [d] ¶†Illud autem quæritur, vtrum pupillus 6 possit de morte patris facere pacem. Et videtur quòd non:quia pupillus de morte patris accusat: e vt ff.de accusa.l.ij.in fine. [e] & si remittit, donat. ff. de trãsactio.lege prima.ff.de donatio.inter virum & vxorẽ.sponsus.nec pupillus donare potest.ff. de tutelis & ra.distra.l.j.respon.j. Argumen. contra quòd valeat pax per eum facta.ff.de iureiuran. tutor.ff.de furtis.interdum.§.si tutor.quia pax à pactione dicitur.ff.de pact.l.j.& pactum,est quædã donatio.ff.de pact.contra iuris ciuilis.in fin.Et dicitur pactum inter partes ex pace conueniens ex scriptura.extra,de verbo.significa. pactum. Dic q̃ si aliquid ei datum est: tunc valet.ff.de transactio. præses.& etiam si non est sibi datum.Interest enim minoris,vt litibus & sumptibus non vexetur.ff.de minori.l.minoribus.& facit bene ff.de iniur.sed si vnius.§.si filio.nam & ciuitas pacem feruans commendabitur.ff.de censi.l.j.& ad hoc C.de veteri f iur.enucle.lege j. [f] Vber.autem dicit quòd infans nullo modo potest facere pacem,etiam tutoris authoritate:nec facta pax tenet.ff.de pœnis.lege prima.Si verò iam excesit infantiam,quod intelligit, nec tunc etiam sufficit sola tutoris authoritas,vt dicit ff.de administra.tuto.l.j.§.j.quia nec etiam per se posset:cùm etiam non sit permissum pupillo cũ tutoris authoritate distrahere vilissimum prædiũ. ff.de rebus eo.per totum.C.de prædi.minorũ.per totum.Potest tamen facere pacem cum tutoris authoritate,& interueniente iudicis decreto: & facta g valet.& hoc vbi excesit infantiam. [g] Nec obstat quòd non debet interponi iudicis authoritas, nisi propter æs alienum: vt ff.de rebus eorum.magis. §.antepeñ.quia hoc fit pacis fauore,& quia pupillo expedit.Malè ergo dicunt,secundùm eum, qui dicunt tutorẽ facere posse pacem pro infante.Nec obstat C.ad Trebel.sancimus. responso primo.in fine.vbi dicitur quòd potest restituere hæreditatẽ nomine infantis: quia in pace de remissione tra- h ctatur. [h] ¶Sed pone,P. vulnerat? ad mortẽ à T.fecit pacẽ & remissionẽ H.nomine ipsius T.vt ipse

h ¶Tractatur. sup. quod tutor & cura tor facere non potest.C.de pac.l.pactũ curatoris. Hoc scias quòd Guido de Suza.super lege illa tenuit pacẽ tutoris valere,vbi factum non est liquidum.& facit quod in præceden.l. not. Allegat fauorẽ pacis,dequo.s.& multa quæ potest tutor:qa defert iusiurandum,iurat in litem & de calũnia, transigit cum fure, & est loco domini.hoc patet per or dinẽ ff.de iureiurãdo.l.tutor.& de in litem iurãdo.videa mus §.si tamen.C. de iuramen.calum. l.ij.§.quod obseruari.ff.de fur.si pignore.§.fina.de ad ministra.tut.qui tutelam. Ad fortificandam ergo pacem est consilium eius quòd occisor neget,ita quòd pax non fiat cum occisore: sed cum illo, qui dicebatur occisor per prædictam l.præses.& quod iudicis authoritas interueniat, quæ etiã sæpe aliàs inualidum facit valere. argumen. ff. quod cum fal.tuto.l.j. §. idem.de aqua plu. arcen.l. quanquam in fin.j. respon.de infami. l. furti. §. qui iussu &c.

ADDE, vt per abb. consilio lxvj.

Bald. de homici. Rubrica.

¶Percussus cũ hasta ferrata,non dicitur percussus cum ferro: vt nota.ff.eodem.l.j. §.diuus.

¶An vxor, quę fecit occidi maritum perdat dotẽ.ff.de adi.lega.l.penulti.§.Seia.¶An mortuus ex febre superueniente post vulnus,dicatur mortuus ex vulnere:dic q̃ aut constat,q̃ sit ex molestia vulneris,aut ex alia causa,aut dubitatur & tũc standum dicto medicorum.C.qui debent iurare de credulitate,non de veritate.ff.de ventre inspicien.l.j.in princ.C.de secundis nupt.l.hac edictali. Cy.Quòd si in illo loco non est nisi vnicus medicus:illi soli credetur,si bonus homo sit.ff.de ver.obli.l.j.in fi.Nã hoc est propter difficultatẽ probationis.ff.de re mili.l.nõ oẽs.§.à barbaris.arg.cõtra.ff.de q̃stioni.l.maritus. quia agitur de magno p̃iudicio.Et ideo nõ est standũ dicto vnius.Itẽ mortuus intra triduũ p̃sumit̃ mortuus ex vulnere.l.j.C.de emẽd.propinq.Bal. ¶Si lapis est proiectus de cęnaculo,& homo occisus:nec cõstat q̃s fecerit, pœna pecuniaria imponit̃ oĩbus.Et rõne incertitudinis cõmutat̃ p̃sonalis

in pecuniariam.versicu.pone.iiij.& hoc quando est incertus de certis.sed si esset incertus de incertis:tunc nullus punitur. Adde quod no.ff.quod metus causa.l.si cùm in hac. Nam in rei restitutione ille tenetur,apud quem res inuenit:vt ibi no.in pœna fiscali.& vide ff.de fica.l.si in rixa.per Bartolũ. Incertitudo alia est personæ agentis,alia patientis.ñ.q.viij.c.per scripta.§. libellorũ.alia ipsius facti.ff.ad Syllania. l.j.§.illud. alia loci vel tẽporis substãtialis:vt l.libellorũ. Alia qualitas facti. ff.de pœnis.l.si præses. Alia qualitas damni.ff.de sicarijs.l. j.§.siclaua.dehomi. c. significasti. Alia necessitatis puta ad defensionem, vbi tria attenduntur:tẽpus modus & causa.C.vnde vi.l.prima.ff.ad legẽ Aquiliam.l.si ex plagijs. §.tabernarius. cum simili. Bald. ¶ An tutor pupilli, vel pupillus possit reddere pacem occisori patris.§.illud autem.G.dic quòd solus tutor nõ potest argumentum ff.de inofficio. testamento.l.Pompoñ. Sed pupillus si ei expedit cùm authoritate tutoris, & cùm decreto iudicis, potest.Nil enim alienat hic, cùm non tractetur de pecuniario commodo. G. Nota tamen, quòd in dubio concordia & pax præsumitur expedire. C.de transactio. l. si fideicommis. ¶ An pax facta tibi recipienti pro Titio possit haberi rata mortuo vulnerato, versicu. sed pone. G. dicit quòd sic, vt l. bonorum.argumẽtum contra. ff. eodem præceden. l. est receptum. imò plus videtur, quòd procurator vulnerati ad hoc factus, possit reddere pacem mortuo vulnerato fauore pacis, & propter ipsius actus naturam. ff. ad Syllania. l. secunda, ff. manda.l.si verò non remunerandi. §. fi. G.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

a *De adulte.& stupro. Rubri.*

H. eam faceret,& remitteret ipsi T. mortuo itaq; P. dictus H. fecit pacem & remissionẽ ipsi T. quæritur an valeat,& seruanda sit. Et videtur quòd nõ cùm sit facta mortuo mandatore. argumento ff. si certum petatur. eius qui in prouincia. Item eo tempore debuit haberi rata pax à T. quę & potuit fieri à P. vnde modo non potest rata haberi, cùm fieri possit. ff. rem ratam habe. bonorum.& videtur casus ff. quis ordo in bonorum possessio. l. consilio. responso j. in fine. mors enim omnia soluit in authen. de nuptijs. §. deinceps. argumentum contra. nam si amicus venditoris mei mihi tradidit possessionem, post mortẽ illius possessio mihi recte quę sita est. ff. de acquirenda possessio. fundi. † Nullæ enim sunt partes iudicis inter partes adinuicẽ concordantes. ff. de operis noui nunciatio. l. j. ff. de ver. obliga. cùm seruus. C. de insti. & substi. si mater. Itẽ T. ratũ habet, vnde perinde haberi debet, ac si hoc ei gerendum mandasset. C. ad Macedon. l. fi. Vnde dici potest quòd res non est integra, nec videtur reuocatum mandatum. Nam potest iam mortuus reuocare illud. Et vide quod nota. s. de iudic. delega. §. restat. versicu. item mortuo. & C. de loca. §. nunc aliqua. versi. cl. ibi: quid si dominus. ¶ † Quid si facta pace de vulnere, obijt vulneratus: nunquid poterat accusari vulnerator de morte? De hoc suprà de accusatore. ver. sed pone. ¶ Qualiter libellus cõcipitur in crimine læsæ maiestatis: dixi s. in titu. de hæreti. In tribus verò seq. tit. non est multum necessarius libellus.

De adulterio & stupro. [2] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus qualiter sit contra adulterum, seu stuprosum concipiendus.
2 Vir qualiter debeat formare libellum contra vxorem adulteram.
3 Vir accusans vxorem de adulterio constante matrimonio, ad pœnam tenetur inscribere.
4 Fornicatio separat virum ab vxore.
5 Vxor an possit virum de adulterio accusare.
6 Libellus qualiter sit pro tori separatione concipiendus.
7 Laicus an & qualiter possit contra clericum suam vel suorum iniuriam prosequi.
8 Ancilla alteri vendita, seu tradita cum pacto, vt nõ prostituatur, si contra fiat efficitur libera.
9 Ancillæ seu filię, quibus à dominis necessitas imponitur peccandi, debent constitu. imperatorũ Theodo,& Valetiniani subueniri.

1 COncipe sic libellum. † LI B E L. Corã &c. propono contra P. quòd ipse hoc anno, mense tali, regnante domino Ludouico Dei gratia rege Frãcię, vel temporibus talis papæ commisit adulterium cum Berta vxore Titij in tali ciuitate, in domo tali, & in tali camera ipsius domus: super quo eum corã vobis accuso: quare peto eum secundùm legem Iuliã de adulte. pœna capitali puniri. & ego Lucius &c. vt suprà de accusa. §. j. versicu. vltimo. ñ. q. viij. c. per scripta. §. libellorum. C. ad legem Iuliam de adulte. quamuis. & pone hoc [b] vt patet suprà de accusato-

b

¶ Bimembris est hæc rubrica: & de secunda parte nil tractat: quia practici sui nil tractauerunt; vel omisit, quia ex prima & secunda decreta. huius tituli, quæ secundam partem recipiunt, facile formabis libellum in ecclesiastico foro; & erit alternatiuus, ex quo alternatiua est in obligatione, de quo supra de libelli concept. §. iam nunc. versiculo sed nunquid talis. cùm suis remission. In foro verò ciuili tolle formam. Et nota. eodem titu. c. secundo. in glossa prima, & eo, quod ibi addidi. Et ad hanc partem faciunt Dominicales xxvj. & xxviij. de quibus mentionem fecit, de iureiurando. mulieri super principio secundæ gloss. De prima verò parte libellos habuit author à Roffre. in iij. libello, in ordine libellorum iuris nostri.

2 re, versicu. item contra agentem. ¶ † Eodem modo concipiet ipse Titius, secundùm antiqua iura, contra vxorem, verbis competenter mutatis. extra, eodem. maritis. C. eodẽ. iure mariti. & l. castitati. Hodie tamen sic concludet secundùm leges, quare peto eam verberatam & tonsam in monasterium ad perpetuam pœnitentiam peragendam retrudi. C. eodem. authen. sed hodie. xxij. quęstione prima de benedicto. vel omitte verba illa, verberatã & tonsam, secundùm canones: vt extra, de conuer. coniu. gaudemus. Secundùm legem verò Mosaicam, conuicta de adulterio lapidabatur. xxxiij. quęstione. v. hæc imago. de pœniten. distinct. vj. c. j. versicu. cognoscat igitur. iij. quæstione. vij. qui sine. & c. postulatus. Nec hoc casu vir inscribere tenetur secundũ quosdam: vt in prædictis iuribus. & ff. eodem. is, cu
3 ius. §. finali. & l. mariti, §. fina. ¶ † Ego autem dico, quòd si constante matrimonio vir accuset vxorem de adulterio, ad pœnam tenetur inscribere: vt in authen. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò plurimas. colla. viij. versiculo si de adulte. Sed qui con-
c trarium tenent, [c] intelligunt quòd ibi accusaret iure extranei. Vbi autem agitur ad tori separationẽ, non est inscriptio necessaria. extra, de procura. tuæ. de hoc supra de accuso. versiculo. item quòd nõ recte. ¶ † Sed opponitur qualiter vir se obligabit ad
4 talionem. nam si ipse punitur pœna talionis, ponetur in monasterium & sic consequitur quod volebat. Item secundùm hoc erit alia causa, quàm forni cationis, quæ separat virum ab vxore: & cogitur fieri monachus, qui nunq; voluit. quod esse nõ debet: vt xxxij. quęstione, j. integritas. xx. quęstione prima. sicut, Præterea hoc solũ debet viro esse pœna, vt cogatur ei perpetuò adhærere, qua perpetuò voluit carere: vt xxxij. quæstio. v. hæc imago. Item vir & vxor non censentur pari iure, quantum ad
d pœnam adulterij: vt xxxij, q. j. præceptum. [d] Sed ad hoc dico, quòd si deficit in probatione, debet detrudi in monasterium eo modo, quo mulier intraret, probato crimine contra eam: sed ipsa non intraret, nisi viro placeret: quia eam inuitam potest vir retinere: vt C. de adulte. authen. sed hodie. ergo & si vir sit de calumnia conuictus, cogitur intrare: sed ipsa eum poterit, si voluerit, retinere. C. de adulte. iure mariti. Nec est etiam inconueniens, quòd aliquis fiat inuitus monachus: tum quia se ad hoc obligauit; tum etiam propter eius delictum. xvj. di stinct. de lapsis. L. di. si ille, extra, de elect. cùm dilectus. in fine. ¶ † Sed nunquid econuerso vxor potest virum de adulterio accusare? Videtur q; non: quia ipsa potest tantùm ciuiliter agere contra virum, vt in præallega. l. publico. sed & si accedit ad meretrices, põt ab eo recedere: vt. C. de repudia. consensu. Sed dic cõtra extra, de diuor. gaudemus. §. primo. & xxij. q. j. si quis vxorem. & ipsa etiam inscribet, & punietur pœna talionis: vt in authen. colũ. viij. vt liceat matri & auiæ. §. causas. & not. in
e præ. l. publico. [e] ¶ † Qualiter autem libellus concipietur cũ agitur de tori separatione: no. s. de diuor.
6 versicu. ad tempus. ¶ Si autem laicus [f] prosequitur
f suam vel suorum iniuriam contra clericum, quod potest: vt extra, de test. de cætero & .iij. q. vj. omnibus. aliter verò non potest eum accusare: vt ñ. q. vij. b ipsi apostoli. & c. j. & ñ. per totum. tunc sic concipitur libellus: L I B. Coram &c. propono contra e P. sacerdotem, quod si ipse &c. vt supra vsq; quare peto iunge, dictum P. sacerdotem ordine sacerdotali priuari, & deponi. extra, eodem. significatum. & idem in l. si qui adulterij. C. de adul.

d ¶ Præceptum. vbi hoc notat.
e ¶ Publico. Vide quod no. xij. q. ñ. si qua cùm seruo.
f ¶ Si autem laicus. Reuertitur ad verba Rossredi vbi suprà vsq; ibi, vel dic.

Vnde de libello ad separationem Tori: dat remissionem post versicul. sed nunquid. De quæstione dominicali, an accusans vxorem de tali adulterio teneatur illi reddere debitum? Vide nota. xxxij. dis. si cuius. Sunt contiguæ tres quæstiones dominicales, scilicet xxxij. xxxij. & xxxiij. post quàm sequit lxiij. Prima, de adulterante cùm medico, rogante marito. Secunda, de vxore oppressa, quia non fugit, vt vir mandauerat. Tertia, superueniente adulterio mariti, an prosit adulteræ separatæ. Quarta, de separata ppter adulterium, et postea apparet consanguinitas coniugum. Primam vide de eo qui co. cõ. vxor. discretionem. Secundam de adulterio. capi. penul. super finem penul timæ glo. Tertiam de diuortijs. ex literis super vltima glossa. Quartam, inter virum & vxorem, plerunque. Quæstionem Pylei xxj. de lena, quę se pro principali submisit. Et de illo, qui putans cognoscere solutam, maritatam cognouit, vel econuerso. Vide super regula, cùm quis in ius. libr. sexto. De duobus specificatis pœna promissa, quam vnus cùm alterius vxore adulterium committendo incurrit, vide super regula, frustra. eodẽ libro.

¶ Et pone idest positionem facias.
¶ Tenent. Vt Rof. vbi s. & glo. ibi recitat hic, sed tenet contrarium vbi suprà illud esse corre

ficasti

a ¶Porrò.Reaſſumit verba Rof.iuris ciuilis,vbi de cõſtitutione diui Adriani,& demum verba eius,tit.vĩj.vel viĩj.poſt illum aſſumit in ver.ſeq.

b ¶L.j.Et tu canoniſta,ſi vis plus de materia intelligere vide quę ibi notantur in vlti.gl.vltra quam ſcire debes,q̃ quandoq; venditor ſibi reſeruat manum,ſ.reſumendi ancillam,ſi proſtituatur ſi proſtitutioni conſenſiſſet,perdit ius illud.& procedet libellus, qui ſequitur.Vbi autẽ manum venditor ſibi non reſeruat: ſed dicit q̃ ſi proſtituatur,ſit libera.verba iſta ſunt ſuperflua:qa & ſine iſtis ſic eſſet: ex quo ſic erat vẽdita,ne proſtitueretur.Et vide a q̃ libellus non petit illã liberari:ſed b liberam pronũciari,& ſuper hoc cõſtituitur iudicium, de quo loquitur l.j.& ante tribunal c poterit quæſtio referri: vt dicit l.ĩj.ſi enim negareť proſtituta,oporteret de hoc fidem fieri.Itẽ ſi negetur ea lege vendita, oportebit hoc conſtare, ſi reſeruauit venditor manus iectionẽ, oportebit conſtare d q̃ proſtitutioni cõ ſenſerit.His confeſſatis, vel probatis,iudex pronũcia bit illam liberã ſic eſt in ſimilibus,peto te pronunciari excommunicatũ: quia perçuſiſti clericum.Si negeť per e cuſsio,vel clericat9 oportet illa proba ri: quibus probatis,iudex nõ excõmunicat, ſed excõ- 1 municatum declarat.Hoc etiã ſcias,q̃ vbi ſit actum eſt,ne proſtituatur:non debet poni vt in caupona,vel taberna miniſtret:quia id eſſet facere fraudẽ legi dictæ,vel pacto.hoc vult l.vlti.illius titu.Et ſecundũ Roffr.ratio ſumitur ex l.ſi adulterium.C.de adu.inter.Vino enim initiatur luxuria:vt ibi.

c ¶Viua voce.Et Roffre.vbi ſ.in fi.dicit ſe nõ curare an per libellum,an viua voce petatur.& remittit ad ea,quæ dixi de ſenatuſconſul.Rubriano.

d ¶L I B.Coram.nõ ponderauit author cauſam diuerſitatis libellorum,quę fuit:quia l.ſi lenones.nõ exprimit per quẽ fienda ſit liberatio.Gl.ibi q̃ per patrem & dominum,& ad hoc cogentur per epiſcopũ.& hoc ponit primus libellus.Alia lectura,q̃ id facit epiſcopus.& ſecundũ hanc debet incipere libellus à vobis: vel vbi dicit liberari,addendũ per nos fatetur Roffr. primam æquiorem.& eſt iſte vnus de caſibus,quibus pater emãcipare cogitur,vt ſcriptum eſt de reſtitutione in integ.conſtitutus.in princi.&c.

De rap.& incen.& uio.eccleſiarum. Rubrica.

e ¶Primam partem rubricæ tractat Io.de Bla.mihi char.xxv.vbi de actione vi bono.rap.ſecundã illã recipit author à Rof.de prædicta rubrica,quæ eſt antepenultima ante prætorias.& ibi dicit,vim debere concurrere,vt illi ſit locus.quæ colligas ex poſitionibus.Expeditis verbis Rof.vnã quæſtionem ſubdit ſecundo ibi:verũ,cũ iĩj.ibi cæterum.proſequitur duo edicta,ſcilicet antepenultima & pe.in ordine Rof.& meritò cõiungere potuit:quia hæc tria coniunxit cõpilator Digeſtorũ,vt patet ff.vi bonorũ raptorum. De primo & ſecundo & titulo ſequenti.De tertio licet alia cõſideratione, quæ ſuprà patuit diſiuncta fuerit per Roffre.In fine autem dat author tres remiſsiones.De tertio ergo mẽbro rubricæ author nil dixit:& verè etiam nihil de ſecundo.De incẽdio enim tractauit:& de his quæ tempore incendĩj damnum dant.ſed de incendiarĩs non.De incendarĩs autem & violatoribus eccleſiarum,vide quod not.de ſenten.excõmuni.tua nos.& c.conquæſti.cùm ſuis remiſsi.De conſulentibus rapinam, vel comitantibus raptorem vel euntibus vt defendant,non vt rapiant vel euntibus vt pacificent:ad quid teneantur in iudiciali,vel pœnitentiali foro ſcripſi de homicidi.ſicut dignum.in gloſſ.ſecundũ Innocẽ.Ad materiam rapina pertinet quæſtio Nico.Ma.quam poſui ſ.de appella.§.in quibus.poſt princi.ſuper verſic.ſed nunquid in fin.Item quęſtio Iacob.Butri. quam poſui ſ.de inquiſitionibus.§.nũc tractemus. ſuper ver.j.in fin.Item ſciendum, quod Guido de Suz.ſuper l.ab hoſtib9.C.de capt. & poſtli. reuer.format quæſtionẽ,quę nunc in xlvj.anno, de facto ad literam euenire poſſet.Stipẽdiarĩ Veroneñ. inſultauerũt diſtrictum Mãtuæ,& ceperunt prædã magnam animalium: contigit quòd ſtipendiarĩ Mantuæ poſt tempus inſultauerunt diſtrictũ Veronẽ. & duxerunt etiam magnã prędam,in qua fuerunt multa de prioribus animalibus: quæ repetebant eorum priores domini: pro quibus facit l.illa.& ff.eo.ti.ſi captiuus.§.expulſis. Et bene facit ff.de acqui.re.do.l.Pomponius.In contrarium inducit, quia ſua probitate acquiſiuerunt:eorũ ergo ſint:ſicut aliàs dicitur C.de allu.& pa. l.ĩj. & ſi perdidiſſent illi equos & arma,iſti non reſtituiſſent : ergo non petant,cuius cõtrarium petituri non eſſent.C.de ſolu.l.pe.dicit de iure primam partẽ veram per iura inducta:ſed conſuetudo Italiæ tenet contrariũ. & tunc ſic fuit iudicatũ.quod procedit quando nõ incontinenti fuerunt recuperati:quia tũc ſecus:vt in l.Pomponius.Dicit etiã tunc quæſtionẽ procedere,cũ Veroñ.erant hoſtes viri Romani:quia cõtra pacem eccleſiæ.

f ¶l.j.Hucuſq; Roffre,de hoc membro,in quo tractat,an poſsit raptor conueniri furti manifeſti,& non manifeſti:non videtur dubium de ſecũdo,cũ lex expreſsè hoc dicat,ff.eo.l.j.Item l.ĩj.§.vt generaliter.& Inſtitu.eo.ti.§.fina.In quibus dicitur,quòd vbi in re clam facta competit furti actio,competit & iſta:propter quas leges inſurgit dubium de primo: cũ tamen prima facie quiſq; iudicaret contrarium : ſcilicet de manifeſto.non dubium: cùm nullus improbior fur,quàm qui vi rapit.Inſti.vi bonorũ rap.in prin. & ff.eo.l.ĩj.ver.nam Iulianus.ergo propter cõparatiuum etiã plus quàm manifeſtus dici debet.Item lex,ſi vendidero.§.cũ raptor.expreſsè dicit,q̃ raptor eſt fur manifeſtus.Item prædicta l.ĩj.§.ſi in re.apertè dicit,quòd raptor ſuum delictum publicat.Roffr.primò dicit,reſpondeat qui poteſt.Demum diſtinguit inter raptorẽ viſum & deprehenſum & non viſum: vt primus ſit manifeſtus,ſecundus non.Remittit autem ad ea,quæ ſcripſit Inſti. de act.§.ex maleficio.Et quia habeo ipſius ſcripta ſuper illo titulo: verum eſt quod ibi diſtinctionẽ prædictã repetens diſtinguit inter viſum & nõ viſum.& in ſecundo ceſſabit actio furti manifeſti.ff.de fur.ſi quis ex domo. & ff.vi bono.rap.l.ĩj.§.ſed ſi nemo.Sed opponitur,quomodo habebit locum l.ĩj.vi bono.rapto.vbi nullus vidit:& ſic nulli facta eſt vis ? Reſpondet cum Petro:quia is qui rem abſtulit,paratus erat vim facere,ſi aliquis reſtitiſſet.Ex quo propoſito conuenitur vi bonorũ raptorũ ff.de fur.qui iniuriæ.extra,de ſenten.excom.cum voluntate.in prin.Ad leges primò allegatas reſpondet ſupplendo,vt ſit ſenſus quod vbi in clam facto competit non manifeſti,competet vi bono.rapto.ſupple,ſi palam fiat.aliàs eſſet abſurdum,& iniquè dictum,& eſſet potius conuertendum.

De raptor.& incen.& uio.eccleſiarum. e *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Actio vi bono.rap.illi competit,cui per violen tiam res mobilis aufertur.& qualiter in hac actione ſit libellus formandus.

2 Ciuitas,caſtrum,vel villa, in cuius territorio fit rapina,debet illam emendare.

2 Actio in factum contra dantem damnum, illi cõpetit,cui turba co adunata damnum dat.

4 Incendio orto,vel naufragio imminente,aliqui res aliquas ſurripiunt,an ſint furto puniendi.

5 Res deponens in domum vicini occaſione incendĩj,an ſit reprehenſibilis.

1 SI quis per violẽtiam rẽ tuam mobilem tibi auferat, locum habet actio vi bonorũ raptorum,quæ intra annum eſt in quadruplum:poſt in ſimplũ.ff.vi bo.rapto. prætor.§.inhac actione.Inſti.e.§.quadruplum.ſic ergo concipiet libellũ.L I B.Coram &c.conquerur de P.qui per violentiã mihi abſtulit Codicem meum, vel commodatũ,vel depoſitum : vnde peto ipſum in quadruplum condemnari.ad hoc propono actionẽ vi bonorũ raptorũ.Hæc forma probatur Inſtitu.vi bo.rap.§.j.ff.eod.l.j.& l.prætor.

¶Actor ergo ſic ponet.P O.A C.Pono quòd res quam rapuiſti vel abſtuliſti,eſt Codex,vel veſtimẽtum, vel bos, vel aſinus: vt per hoc appareat,quia illa res ſit mobilis.Inſti.eo.§.melius.ff.de verb.ſigni. ſi iumentum.Item q̃ illam rem mihi abſtuliſti,vel aliqs de familia tua: vt in præ.l.prætor.§.hæc actio. extra,de reſtitu.ſpo.cũ ad ſedem.Item quòd res illa eſt mea,vel ſaltem mihi fuit commodata.ff.eo.prętor.§.in hac actione.&.§.ſi quis igitur.Inſti.eo.§.ſane.Item q̃ per vim mihi abſtuliſti res illas.Hoc cõceſſo,conſtat quòd dolo fecit.ff.eo .prætor.§.doli mali.Item quòd ſunt tantũ ſex menſes,quòd prædictam rapinã feciſti.¶Reus verò ſic: P O.R E I. Pono q̃ res,quam me dicis rapuiſſe, eſt mea.ff.eo. prętor.§.hoc autem.Inſtit.eo.in princi.Item quòd rem illam accepi credens hoc mihi licere.ff.eo.prætor.§.in hac actione.Inſti.e.§.j.in fi.j.q.iiij.c.fin.Itẽ quòd ex quo accepi tu ſciuiſti quando accepi.Itẽ quòd poſtq̃ ſciuiſti me accepiſſe,tranſijt annus,& vltra.Item quòd in illo anno poterat reddi ius.ff.ſi f quis ordo in bono.poſſeſ.l.j.§. dies.ff. de diuer.& 2 tempo.præſcriptio.l.j.f ¶†Sed ponet inter ſtatuficaſti.¶†Sed quæritur,quomodo inſcribet ſe iſte, qui fortè laicus eſt,vel minoris ordinis:cũ nõ poſſit ita puniri,vt ſacerdos? Reſpon.ſic: Ego L.profiteor me hunc libellum tali anno,menſe, & die dediſſe.& ſi hanc accuſationem calumniosè inſtituo, promitto pœnã pro veſtro arbitrio mihi imponẽ dam ſuſtinere.& ad hoc me obligo.v.q.vj.quia iuxta.Vel dic quòd tũc ſe non obligat ad talionem. De hoc ſ.in ti.de accuſatore.ver.item quòd nõ eſt. 8 ¶†Porrò a ſi tibi ancillam vendo,vel etiam alio modo trado,eo pacto,ne eam proſtituas,ſi hoc feceris ipſo facto fit libera,per cõſtitutionem diui Adriani.C.ſi man.ita ve.ne proſti.l.j. b ſic ergo libellus concipitur:L I B.Coram &c.conqueror de P.cui cũ dominus meus me ancillam ſuam vẽdidiſſet,ne me proſtitueret,ipſe P.me tamen proſtituit:vnde peto me per vos liberã pronunciari:vt in præ.l. Vel dic q̃ ſufficit hoc dicere viua voce c .¶†Itẽ cõſtitutio imperatorum Theodoſĩ & Valentiniani ſubuenit ancillis & filiabus in poteſtate cõſtitutis, quibus domini imponunt neceſsitatem peccandi, vt poſsint ſuffragium epiſcopi implorare.ſic ergo libellus concipitur.L I B.Coram &c.cõqueror de P.patre,vel domino meo qui mihi inuitè neceſsitatem peccandi impoſuit,quòd tali me ſuppoſuerit: & ſic fuit leno meus.vnde peto, q̃ compellatis patrem meũ vel dominum,vt me emancipet vel manumittat.& ad hoc imploro ſuffragiũ, vel officiũ veſtrum. Alĩ ſic cõcipiũt libellum:L I B.Coram d vobis domine epiſcope,peto ego filia, vel ancilla talis liberari à patria vel dominica poteſtate : cùm ipſe pater,vel dominus meus neceſsitatem mihi impoſuerit peccandi,vel me tali ſuppoſuerit : & ſic fuit leno meus.& ad hoc imploro officium veſtrũ. C.de epiſ.au.ſi lenones.C.lib.xj.de ſpecta.l.fin.De hac materia vide ſ.de accuſa.ver.item contra agentem.¶In ſeq.tit.non eſt libellus neceſſarius.

a ¶Pedius.Idem Dy.eo.titu.l.ne quid.ibi etiam tenet.& in l.j.ff.quando ex fa.tu.per ipſam legem quod hoc caſu nõ probabitur damnũ vel intereſſe per iuramentum,ſicut fieret cõtra raptorẽ probata violentia,per l.ſi quan do.C.vnde vi.quod procedit cõtra violentũ & in ipſius odium.ſic extra, quod metus cauſa.c.fi.Idem in vtroq; dicto recitat, & tenet Iac,de Bel.in authẽ.vt nulli iud.

§.quoniã verò.col. ix. allegat etiam C. de in lit.iur.l.alio iure.& l.ſequẽ. Sed quem dices iudicẽ prædæ ſi illa confi nia non ſunt ſub eodem iudice ſed ſub diuerſis?Et du bitaꝛ,in cuius par tis finib⁹ facta fuit præda.Dy.ſuper l. ſiue.ff.de libe.agn. ver.quod ſi hoc.di cit per ipſum verſi. quod vterq; iudex procedere poterit propter dubium. a & procedit hoc di ctum ſecundũ vlti mam lecturã,quam ponit ibi gloſſ.pro b qua facit ff. de excu . tuto . iuriſperitos.§.j. per quẽ tenuit hic Guido de Suz.xt dixi ſ.de cõ pe.iudi.adi. §.j.ſub ver. vj.verſicu. ſed c pone.Cõſtat enim quòd ex quo par eſt vtriuſque cauſa: alter alterum impe dire nõ poterit.ex tra, de elect.innotuit.vbi concor. qa tamen videtur abſurdum, quòd ſuper vno negotio quis ad diuerſos iu dices trahatur. extra,de reſcri.ca.vlti. C. de iudi.l. nulli.

2 ta per nos in patrimonio beati Petri,dum illud regeremus,edicta conſtituimus,vt ciuitas, caſtrũ,vel villa,in cuius territorio fieret rapina,illam emẽdet. Si verò in finibus duarum villarũ,nec apparet,in cuius cõfinio,vtraq; emendet.xxiij. quæſt.j. domi nus.Contingit fieri rapinã in cõfinio duorũ caſtro rum:nec apparet infrà cuius territoriũ,quorũ vnũ magnum eſt,aliud paruum:quæritur an æqualiter ſoluent.Et videtur quòd ſic.C.de epiſ.& cleri.authen.cauſa,quæ fit.C.de app.quoniam.ff.de leg.j. ſeruus.§.fi.Arg.contra quod maius, magis ſoluet: quia loca nominata nõ ſunt.ff.de lega,j.ſi hæredes. ff.de reb.dub.vtrum.§.fi.ff.ad Treb.quoties.ff.de duobus reis.l.antepenul.ff.de ſtipula.ſeruo.ſi com munis ſeruus.Solu.videtur q̃ pro locorũ quantitate diuiſio fiet.ff.de cenſi.cũ poſ.ibi: vt omnes pro modo,&c.& C.lib.xj.de naufra.l.fin.ff.de incend. rui.naufra.Pedius.[a] ¶†Verũ cũ tibi turba coadu 3 nata damnũ dat prætor tibi dat actionem in factũ contra dantẽ,quę intra annum vtilẽ eſt in duplum, poſt in ſimplum.ff.vi bonorũ rapto.prætor ait.reſpon.j.[b]Sic ergo cõcipitur libellus.LIB.Corã &c. conqueror de P.cuius dolo malo in turba damnũ datum eſt mihi in centum vel tantũ amiſi, vel talia ſciſſa ſunt,vel fracta ,vel corrupta :vnde in duplũ mihi dari peto.& ad hoc propono actionẽ in factum ex edicto prætoris,cuius dolo malo damnũ in turba factũ eſſe dicetur: vt in præ.l.& extra, de ordi.cog.c.cũ dilectus.in prin.[c]Actor ergo ſic po nit.P O.A C.Pono q̃ decem homines, vel vltrà fuerunt in tali loco congregati: vt in præ.l.prętor ait.reſpon.j.& §.neq;.Item q̃ dolo tuo, vel ad tuũ clamorem,vel dictũ illa turba mihi damnũ dedit: vt in præ.§.neq;.& §.edicto.& §.ſi quis aduentũ. Item q̃ propter inſultũ illius turbę datum eſt mihi damnum in cẽtũ vel talia ſunt amiſſa,vel ſciſſa, vel fracta.ff.eo.prætor.§.j.idcirco.Item q̃ illa mihi cõtigerunt in turba: vt in præ.l.prætor.§.hæc actio. Item q̃ adhuc ſupereſt de iſto anno vtili,quo hæc acta ſunt.ff.eodẽ.prętor.reſponſ.j.¶Reus verò ſic: P O.R E I.Pono q̃ homines in taliſ loco congregati fuerunt octo.hoc enim conceſſo, ſuccumbet vel pluries de ipſius delicto quæratur.ff.nau.cau.ſta.licet.§.fi.quod dic vt de accu.de his.eſſet honeſtum,vt inter ſe conuenirent,vt alter cognoſceret & alter deſiſteret.Et puto quòd ſufficeret talis conuentio ſine commiſsio ne.de reſcrip.paſtoralis.iu prin.ſicut dicitur de patronis,qui ſine cõmiſsione conueniunt.in cle.de iure pa.plures.imò in foro ciuili plus procedit cõuentio,cẽ commiſsio,quæ prohibetur in criminalibus.de quo ſ.tit.j.§.fina. ver.item q̃ eſt delegatus in cauſa.cũ ſua remiſ.nec improbo iudiciũ ſortis in hoc caſu,ſi nõ cõuenirẽt.xxvj.q.ij.ſors.C.cõmunia de leg.l.ij.in prin.de quo ſatis ſcripſi de ſortile.c.vlti.in fi.&,vt ibi dixi,altero hoc petente,ſuperior ad id cogeret reliquum.& eſt ſimile quod not.lxv.di.c.vlti.in glo.ſed nunquid.Si qua verò pœna pecuniaria exigeretur à prædone,vel in ipſius bonis inter illos videretur diuidenda per dimidium.de parochijs.c.j.de ſepultu.cũ quis.§.j.lib.vj.ff.de pigno.ſi fundus.§.ſi duo.in fi.& l.ſi debitor. quæ vt dixi,procedunt quando in iudicibus eſt paritas:puta vterq; defenſor ciuitatis.Si verò alter eſſet præſes prouinciæ per ſe regens & ſedem habens in altera illarum ciuitatũ,& reliqua eſt de ſuo præſidatu:tunc dico,q̃ ad ipſum ſpectaret in hoc dubio cognitio & punitio: cũ licet de altera ſit dubium:de altera eſt certum.& idẽ videretur in ſolo dubio.Bene facit de præbendis.ſi à ſede.in fin.& c.ſi pluribus.& c.hi qui.lib.vj.

b ¶Reſpon.j.Et quinq;,quæ requiruntur:poſitiones oſtẽdunt .

c ¶In princ.Quid ſi facta ratione:vt ſ.concludam,vnde peto iuſtitiam,Dicit Rof.q̃ Aquil.videtur propoſita,quæ minorem condemnationem exigit.Facit ff.de pœ.ſi præſes.& l.interpretatione. & vide ſ.de lib.concept.§. iam nunc videndum.ver.ſed cũ ex his.Sed ad quid hoc edictum fuit inuenem,cũ ſufficeret Aquil?reſponde,q̃ hic requirit dolum: ibi ſufficit etiam culpa leuiſsima:vt d.tit.in l.ij.Inſtabis,& ſi ſufficiat leuiſsima,datur etiam pro dolo.Sol.non conqueraris ſi prætor fuit largus.Item in caſu doli,iſta plus confert:& ſic non ſuperflua.

d ¶§.j.tria quæ requiruntur,poſitiones docent.

e ¶Expugnata.Illud verbum expugnata,exponit lex expugnatur.ff. eo.dicens expugnatur nauis,cũ ſpoliatur,mergitur diſſoluitur,aut perfunditur aut eius funes præſcinduntur aut vela conſcinduntur aut anchoræ inuolã tur de mari.& hoc vltimum alludit vulgari noſtro:vt ibi no.

f ¶Remãſerũt.Et ſi vera eſt,repete poſitionẽ de dãno lapſo: vt ſ.proximè.

De furtis *Rubrica.*

actor:quia decem ad minus faciunt turbam.ff.eo. prætor.reſpon.j.& §.neq;.& decem faciũt plebem x.q.ij.vnio.Item quòd ab illa turba tua bona remã ſerunt illæſa.Item quòd illud extra turbam amiſiſti . Item quòd à tempore illius turbæ tranſit iam 4 annus vtilis.¶†Cęterum,ſi incendio orto,vel ruina ſeu naufragio imminente,aliqui res aliquas furripiunt,vel dolo malo recipiũt,vel damnum dant: prætor dat contra eos actionem in factum ex edicto prætorio,de incendio,ruina:intra annum vtilem,in quadruplum:poſt in ſimplũ.Et idem eſt in rate nauecq; expugnata.ff. de incen.rui. nau.naue d ex.l.j.§.j.[d]ſic ergo cõcipitur libellus. L I B.Corã &c.cõqueror de P.qui dolo malo rapuit res tales: vel in his damnum dedit,quando domus mea fuit incendium paſſa,vel ruinam: vel quãdo nauis mea e fuit naufragium paſſa,vel fuit expugnata[e]. vnde peto mihi eum in quadruplum condemnari.& ad hoc propono actionẽ in factum ex edicto prætoris de incend.rui.naufrag.vt in præ.lege. ¶Actor ergo ſic ponet.P O.A C.Pono q̃ in domo mea fuit incendium ortum.Item quòd paſſa fuit ruinã. Item,quòd paſſus fui naufragium.Item quòd ratis,vel nauis mea fuit expugnata.ff.eo.l.j.§.ex hoc incendio.& §.item nunc.& §.ſi ſuſpicio. & §.item ait prætor.& l.ij.& l.qui naufrag.reſpon.j.& l.deinde.Item q̃ ex tali incendio,ruina,vel naue expugnata,vel naufragio res tales ſubtraxiſti:vt in prę. l.qui naufra.§.quod ait.Itẽ quòd annus adhuc ſupereſt,quo iſta feciſti.ff.eo.l.j.§.j. ¶Reus verò ſic: P O.R E I.Pono quòd timor fuit de incendio,ruina vel naufragio,ſed domus tua ſalua in omnibus permãſit,& ſimiliter nauis.Item quòd omnes res, quæ erant in domo tua,vel naui ſaluæ in omnibus f remanſerunt.[f]¶†Si autem quis res deponat in do f § mum vicini occaſione incendij,vel ruinæ,vel naufragij:dic vt ſ.de depoſit.verſi.ſi autem. ¶De rapinis & violentijs Iudæis illatis,dixi ſ.in titu.de Iudæis.Item in alijs violentijs,dixi ſ.de reſtit.ſpol.& de cauſa poſ.& proprie.

De furtis *Rubrica.*

¶Practici authores poſuerunt hãc rubricã,niſi Roffr. præcipuè in libel. iuris ciuilis: vt infrà patebit.in libel.autẽ noſtri iuris vnicum libellum poſuit ſub ti.de priua. deli.& Ioã.de Bla. qui inter conditiones ponit primam de condictione furtiua.poſt illas inter actiones ponit has duas rubricas de actione furti manifeſti & aliam de nõ manifeſto.& de rubri.facit quinq; partes.Prima de furtis manifeſtis, & non manifeſtis . Secũda ibi : alia quoque. vſq; ad ver.porrò cũ proſequitur materiam furti aduer. nau. & oẽs actiones quæ ad materiam pertinent ad ipſorum membra octo quæſtiones inſerẽs.Tertio proſequitur actionẽ rerum amota.de duabus actionibus in ipſius fine remittẽs quartò proſequitur edictum, ſi quis teſt.lib.eſſe &c.ibi: porrò plerũq; .quintò & vltimò tractat de creditore, an agat furti pignore ſurrepto.& circa id duas quęſtiones format.Et quia primus libellus tractat de pœna quadrupli in furto manifeſto:quærit Gui.de Suz.ſuper l.ij. C.ad leg.Aquil.& in quæſtione ſtatu.mihi ſub litera ſed ſi ſtatuto pro furto manifeſto imponitur pœna dupli,& talis fur ſic fuit condemnatus: an agi poſsit ad legalem de quadruplo.quod non poſsit,al.ff.nau.cau.ſtabu. l.ij.licet.§.fi.C.de appel.l.omnes.quod poſsit.C.quando ci.act.præiu.cri. l.vna.& de ſepulc.vio.l.qui ſepulchrũ.ver.quæ pœna.ff.de actio.& obli. l.quoties.ſoluit & apparet mens ſtatuti volentis minorare pœnam ad reſiduum non agetur.Si nõ apparet agetur ad reſiduum,quod plus eſt in pœna legali:vt in præallega.l.quoties. eodem titu.cùm ex vno.ff.arb.fur.cæſ. l.j.ij.& iij.Ad materiam quęſtionis faciunt not.in fine ſecundæ partis huius voluminis.Famoſa eſt alia ipſius quæſtio,qua quærit de faciente duo furta in duabus ciuitatibus ſine pœna.Tertium facit in tertia,& ibi captus & confeſſus vel conuictus,an puniri debeat vt famoſus ſcilicet furca,per l. capitalium.§.famoſos.ff.de furtis.& ſibi videtur.quòd non:cùm ille commiſerit ſolum vnum furtum,non poteſt dici ibi eſſe famoſus . Fuſtigetur ergo pro vno furto:vt in authentica,ſed nouo.C.de furt.Multi ponũt hãc quæſtionem,qui fatentur quòd feroces rectores eos furca ſuſpendunt:& ſecundùm legem de pa.te.verſi.antepenulti.incluſam.in vſibus feud.quæſtio nõ eſſet dubia:ſecundũ quam,qui furatur quinq; ſolidos,vel amplius, furca ſuſpendatur.An autem illud ſit habendum pro lege communi,vide plenè nota.in l.hac edictali.de pace iura.firman.§.iniuria.ſeu furtum.in ij. gloſſ.& materiam furti quaſi per modum ſummæ,vide in glo.ij.Itẽ ſciendum quòd Vber.de Bobio ſuper l.ſi pro fure.ff.de condi.furtiua quærit ſi damnum paſſus ex furto fecit pactum Titio,quòd ſi indicaret facientes, ab ipſo non peteret,ſi ſibi in aliquo ex illa cauſa teneretur:& Titius iudicauit,per quod demum apparuit ipſum fuiſſe de furibus.dominus contra eum agit furti,ipſe excipit de facto,an ex ea ſit tutus:& videtur q̃ ſic: per ipſam legem,& per l.ff.de pac.ſi vnus.§.pacta.C.de fur.l.poſt deciſionẽ. ipſe tenet contrariũ per l.fin.ob ſtuprum.ff.de cõdictio.ob cauſam.§.fi.& ff.de calũ.l.j.§.vlti.& l.ſeq.& de cõdi.cauſa da.l.ſi mulier.An qs De furtis

teneatur indicare furē. vide extra, eo. tit. qui cùm fure. & quod ibi no. in vlt. glo. & quod per ea de hærede furis famosi confessi, vide s. de accusa. §. j. ver. quid si latro. & qđ super eo dixi.

ADDE, ibi famosa est alia q. quod notabiliter voluit Ro. cōsil. ccxxxvij.

✠ ADDITIO.

Adde ibi sciēdum, & vide omnino Hyppoly. de Marsil. sing. dccxvij. inci. malitijs hominū.

Et an quis teneaţ indicare furem, vel rebellē, vide Ludo. Roma. sin. dcclxxxv. inci. nunquid teneaţ. Hēric. Ferran.

SVMMARIVM.

☞ Furtum diuersimodè consideratur.

Criminaliter agens de furto, qualiter libellum concipere debeat.

Ciuiliter & criminaliter agere ex eodem crimine, an sit licitum.

Agi duplici via in eodem libello, an sit permissum.

Agens contra eum, qui opem seu consilium furi dedit, qualiter formabit positionem.

Actione furti tenetur, qui rem mobilem alterius eo inuito contrectat.

Agēs cōtra reum eo inuito qualiter formabit positionem.

Libellus qualiter sit concipiendus contra eū, qui rem furto surripit.

Actio in factū ex edicto, nau. cau. stab. cui, & quo casu competere dicatur.

Actio ex quasi maleficio cui, & quo casu cōpetat.

Ex edicto nau. caupones stabu. diuersæ oriuntur actiones.

Actio prima, scilicet in simplū ex edicto nau. cau. sta. an sit natiua, vel datiua.

Rebus immissis nauta, stabulario vł caupone ignorante amissis, an teneatur stabularius, &c.

Reperta in domo alicuius, illius esse præsumuntur.

Deierare non præsumitur in suīpsius damnū, qui peregrinatur. & ideo perdens res depositas in' taberna, vel naui &c. non sunt ipsi imputandæ.

Peregrinus diuersimodè consideratur, diuertēsq; apud hospitem, quē sciebat malæ opinionis, si res perdat, debet sibīpsi imputare.

Peregrini seu viatoris in hospitio res suas perdētis iuramento, quo casu standum sit.

Rebus in malla assignatis, si non restituantur, quid erit petendum.

De furtis Rubrica.

Stabularius tradens hospiti claues cameræ, vbi sunt res suæ, an recipiendo claues liberet hospitem à cu stodia.

Amicus apud amicum diuertens, si perdat aliqua qualiter veniant repetenda.

a ¶ Fur manifestꝰ. Hius libelli & sequētis formas, & quic quid sequitur vsq; ad versi. porrò. posuit Rosfre. titu. de act. furti manifesti. præmittendo octo quæ in ea requirun tur, quæ ex positionibus colligas.

Intrans nauem, cum rebus suis, vel cauponam, vel stabulum, & de rebus suis a nittit, quot modis ei succurri potest.

Actio famosa constante matrimonio non datur inter virum & vxorem.

Actio rerum amotarū cōpetit viro contra vxorē, & econuerso propter res furatas, vel amotas.

Actio in factū vtilis intra annū ad duplū descendēs ex edicto, si quis test. lib. esse iusf. fue. cui & quo casu competat, & qualiter in ea concipiatur libellus.

Creditor pōt agere furti pro pignore sibi surrepto.

Amissio pignoris, qualiter sit probanda.

Pignus habens in domo sua, si furto amittit, qualiter probabit se habuisse in domo.

1 FVrtum aliud manifestū: aliud non manifestum. † Si igitur in furto rei tuę furem deprehēderis, habes cōtra eū furti manifesti actionē, quæ prętoria est. Insti. de perpe. & tēp. act. §. furti quoq;. in qua sic libellus cōcipitur. L I B. Coram &c. cōqueror de P. qui mihi codicē meū subtraxit, vel furatus est: & priusq; cū illo codice perueniret ad locū destinatum, quo ire volebat, fuit deprehensus vel visus cū illo codice à me vel à te vel ab aliquo. vnde peto ipsum in quadruplū condēnari. & ad hoc propono actionē furti manifesti. Hoc probatur Insti. de obliga. q̄ ex delicto & malefic. nasc. §. manifestus. ff. de fur. fur manifestus. a ¶ † Si 2 autē vis agere criminaliter, sic cōcipe libellū. L I B. Coram &c. propono contra P. q̄ ipse tali anno & mense & die indictione. xij. sede apostolicą vacante: vel Ludouico rege Franciæ regnante Codicem meum vel equū quē habebā in tali domo posita in ciuitate beluacen. per furtū subtraxit tēpore vestræ iurisdictionis & anteq; ad locū destinatū peruenire t: ego eū apprehendi, vel vidi, vel alius: & eū super hoc corā vobis defero & accuso. quare peto eum criminaliter puniri: cū interfit Reipublicæ ne crimina remaneant impunita. Vel sic: quare peto eum arbitrio vestro extraordinariè puniri, & puniendū esse per vos decerni & declarari. & ego l. &c. vt s. de accusa. §. j. ver. vlti. ff. de accu. libellorū. quę est posita ij. q. vij. c. persumpta. §. libellorū. ff. de fur. l. fi. Sic etiam cōcipe in priuatis criminibus, & subscribitur, & etiā pœna calūniæ imponit. ff. de 3 fur. l. fi. ¶ † Sed nūquid ex eodē crimine agi pōt ciuiliter & criminaliter? Respon. sic, si agatur de re familiari, aliter non. C. qñ ciui. act. præiud. cri. l. vnica. vbi de hoc. ff. de fur. l. fi. licet P. dixerit malè: in priuatis delictis agi non posse, nisi vel ciuiliter, vel criminaliter tm̄, vt ff. de furt. interdictū. §. qui furē. De hoc j. de iniur. §. j. ver. sed quęrit. itē quare hoc, vt s. de inquisitione. §. nunc videndū. ver. quid sit actū.

4 ¶ † Sed nūqd in eodē libello potest vtraq; via agi? Respon. nō: sed dum agitur vna via altera interim differtur. & interim fit vni, per aliū præiudiciū. ff. vi bo. rap. l. prætor ait. §. hoc edicto. & ff. de publi. iud. interdū. in quibusdā tñ locis contrariū obserua

b tur. b ¶ Actor ergo sic ponet. P O. A C. Pono q̄ codex ille meus est: vel mea interest ex honesta causa illū codicē habere: puta cōmodati, vel depositi, vel quia fui sarcinator, vel fullo illorū vestimentorum. ff. eo. is, cuius. Insti. de obli. quæ ex deli. nas. §. furti. Item q̄ illū codicē: vel illa vestimēta cōtrecta sti: vt in prę. §. furti. & eo. ti. in summa. ff. e. l. j. & no tabiliter po. & de re. mobi. Insti. de vsufru. §. furtiuè. Itē q̄ in aliū vsum, q̄ dñs esset permissurus vel concessurus. Itē q̄ concessi tibi rē illā, vt ea vtereris vsq; tholosam: & tu fuisti vsus vsq; Burdegal. hoc concesso succūbit: licet dicat, q̄ credidit dīm permissurum. ff. e. qui iumēta. ff. de cōdi. causa da. l. pe. Item q̄ te cū illa re deprehendi priusq; peruenires ad locū, quò te volebas conferre, vel fortè alius te deprehendit. Itē q̄ ego te vidi, vel talis, puta T. vidit te illū meū Codicē deferentē priusq; ad locum, quò ire volebas illo die peruenires. ff. e. fur est manifestus. & l. seq. Insti. eo. §. manifestus. ff. de vsur. si quis solutioni. §. mora. ¶ Reꝰ verò sic: PO. REI. Pono q̄ codex ille, quem dicis furto tibi subtractum à T. est M. Item q̄ tēpore, quo fuit amissus, fuit cōmodatus M. vel apud eū depositus vel pignori obligatus. Patet ergo q̄ nō tibi. extra, de prę sump. nonne. ff. de iud. cū prætor. C. de procu. l. maritus. Itē q̄ tua voluntate ego fui vsus Codice illo, vel illis vestimentis Insti. eo. §. pœna. Itē q̄ ego credidi te permissurū mihi q̄ vterer illo codice, vel illis vestimentis. Insti. de ob. quę ex deli. nas. §. pœna ma. in fi. ff. e. inter oēs. §. recte. Itē dato, q̄ animo cōtrectandi codicē, illiū acceperim: tñ sine apprehensione alicuiꝰ primò perueni ad locū destinatū. hoc cōcesso, cessat pœna quadrupli & tenet ad simplū vel fiat absolutio, vt credo, propter ineptā actionē vt ff. si agrimen. fal. mo. di. l. j. extra, de iudi. eximinata. ¶ Hæc locum habent, si agitur contra furem.

5 ¶ † Si verò cōtra eū, qui opē vel cōsiliū dedit, ponat: P O. A C. Pono q̄ tu suasisti T. vt codicē meū mihi subtraheret, vel furaretur. Itē q̄ tu sciebas eū mihi velle furari codicē. Item q̄ prælitisti sibi opē apponendo scalas circa parietē xiij. q. vj. si res alie d na. xxij. q. iiij. si ad peccatū. Itē q̄ opę tua mihi furatus est codicem ipsum. ff. e. in furti act. & l. is, qui opem. Insti. tu. eo. §. ope. & extra, de homi. sicut dignū. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono qđ T. qui furtū fecit, aliàs erat facturus, etiā sine cōsilio meo. Item q̄ ignorās prętitisti opē, qñ ille T. dicit, q̄ fecit furtū: Inst. eo. §. ope. extra, de homi. sicut dignū. Item q̄ credebā bene facere, & licitè ex tali causa.

6 xxij. q. v. de occidendis. ¶ † Porrò si quis te inuito rem tuā mobilē cōtrectet, tenetur actione furti nec

c manifesti, quæ ciuilis est c: in qua sic libellus concipietur. L I B. Corā &c. conqueror de P. qui rē talē puta librum, vel equum mihi furtiuè subtraxit, vel me inuito contrectauit: vnde ipsum equū mihi re-

d stitui peto cū pœna quadrupli: aliàs dupli. d & ad hoc propono actionem furti manifesti pro pœna, & condictionem furtiuā pro re, ff. de fur. si pignore. §. cùm furti. & l. in furti actione, hæc forma quotidiana est. Sed opponitur: quia in eodē libello nō possunt duę actiones proponi: vt ff. de tribu. qđ in

b ¶ Obseruatur. s. per me. Dicebat Albe. Gul. cuius fuit etiā iste ver. & præcedens in tit. de accu. furti nō manifesti rationē reddit: quia cū ius ciuile præcedens solum de furto non manifesto tractasset prætoriū sequēs: cuius est adiuuare, corrigere, & supplere, addit de manifesto, & eiꝰ pœna. patet id ff. de iust. & iur. l. ius autē ciuile. Dicit autē q̄ septē in hac requiruntur, quæ patent in diffinitione furti quæ habentur ff. e. l. j. in fin. & Insti. de obli. quæ ex deli. §. ij. quem ibi plenè prosequitur. quod vide per Hostiē. in Summa. e. titu. §. j. Quicquid autē hic sequit vsq; ad ver. alia quoq;. & ver. in summa quidē. in fi. ibi ad literā plenius proposuit.

c ¶ Ciuilis est. Præcedens prętoria, vt in prin. dictum est. & Rof. de hoc tractās in parte ij. de actio. furti nō manifesti rationē reddit: quia cū ius ciuile præcedens solum de furto non manifesto tractasset prætoriū sequēs: cuius est adiuuare, corrigere, & supplere, addit de manifesto, & eiꝰ pœna. patet id ff. de iust. & iur. l. ius autē ciuile. Dicit autē q̄ septē in hac requiruntur, quæ patent in diffinitione furti quæ habentur ff. e. l. j. in fin. & Insti. de obli. quæ ex deli. §. ij. quem ibi plenè prosequitur. quod vide per Hostiē. in Summa. e. titu. §. j. Quicquid autē hic sequit vsq; ad ver. alia quoq;. & ver. in summa quidē. in fi. ibi ad literā plenius proposuit.

¶ Duplici. Qui in his actionibus duplandum, vel quadruplādū eueniat: plenè Rof. tit. præ. ver. sed illud quæritur. & per Hosti. in Summa eo. tit. ver. & inquantum.

a ¶ Alia quoq; actio in factum, non intelligas de duobus præmissis. Et scias q; in ordine Roffr. continuatur primæ superiori inter prætorias : sed visum fuit authori & bene interponere illã mediam ciuilem.

b ¶ Seu eorũ. In hoc differt ab illa quæ sequitur in ver. cæterũ. quę datur quocunq; faciente furtum. Et hæc & quatuor alia quæ requiruntur in hac actione prosequit Roffre. parte j. de actio. furti aduersus nau. &c. quę colligas ex positionibus : sed ibi plenius.

¶ Computata. Ex hoc sumunt quidã differentiam inter hanc & illam, furti aduersus nau. vt ibi totum duplum sit pœna: hic solũ simplum. quod Roffre. non placet in titulo de actionibus in factum, quę in duplo &c.

d ¶ Quòd non. Idẽ Rof. contra Azonẽ, vbi suprà post princi.

e ¶ Quid si peregrinus. vsq; ad versic. porrò cũ ponit ad literã verba Roffr. tit. de act. in factũ. ex edicto, nautæ caupo. &c. ad interesse.

here de. §. eligere. ff. quorũ leg. l. j. vnde sic cõcipitur libellus tantũ in actione furti. LIB. Corã &c. conqueror de P. qui Digestũ meũ, vel equũ mihi furto, vel clam subtraxit vel cõtrectauit me inuito vẽdendo T. vel alio modo vtendo: vnde peto mihi duplũ solui ab eo, & ad ipsum sententialiter cõdemnari: & ad hoc propono actionẽ furti nec manifesti. Insti. de obli. quæ ex deli. nas. §. pœna. ¶ Alĩ sic concipiunt libellũ. LIB. corã &c. cõqueror de P. qui seruũ meũ mihi clam subtraxit, & eũ me inuito contrectat, vendendo illũ, me inuito Titio, vel aliàs vtendo: quẽ seruum meũ promisi dare. x. sub pœna centũ in die tali: & quia non dedi incidi in pœnã. vnde ago cõtra eũ, vt mihi præstet duplum tam æstimationis, quã valet, s. xx. quàm illorũ cẽtũ quia in pœnã incidi. & ad hoc propono actionem
7 furtinec manifesti. Actor ergo sic ponet. ¶ † P O. A C. Pono q; rem meã talẽ contrectasti. Itẽ q; me inuito. Item q; fraudulosè & animo lucrãdi. Itẽ q; erat mobilis. Insti. de vsusca. §. ĩ. Itẽ q; erat corporalis. Reus verò ponat econtra. & pone hic, vt s. in
8 actione furti manifesti. ¶ † Itẽ etiã contra eũ, qui rẽ tibi furto surripit, habes condictionẽ furtiuã, quæ ciuilis est: & multas alias actiones, in qua sic libellus cõcipitur. LIB. Corã &c. cõqueror de P. q; mihi Codicem meũ surripuit: vnde Codicem ipsum ab eo condico: & ad hoc propono cõdictionẽ furtiuam. ff. de condi. fur. l. j. & l. cũ ex causa. & hoc quã do non interest aliàs tua, nisi q; res tibi restituat. Si verò interst, sic cõcipitur libellus. LIB. Corã &c. conqueror de P, qui mihi surripuit seruũ meũ, qui fuit substitus hæres à T. & eius hæreditatem adire nõ potuit propterea, quia fuit subtract9 ab eo. vnde & ipsum seruũ condico, & interesse meũ illius hæreditatis, quod æstimo centũ, peto. & ad hoc. &c. ff. eo. si condicatur seruus actor ergo sic ponet. P O. A C. Pono q; sum dominus talis rei. ff. e. l. j. Item q; eam furto subtraxisti, vt in l. seq. Itẽ quòd fuisti fur principalis rem cõtrectando. ff. e. cũ ex causa. §. proinde. Itẽ q; requisitus eã reddere recusasti. Itẽ q; T. me prouocauit ad iudiciũ cõmuni diuidundo. ff. e. & ideo. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q; T. est dominus illius rei. ff. vbi appel. sit. si procuratorio. Item q; hãc rẽ solus contrectauit. Itẽ q; condictionem tibi cõpetentẽ nouisti. ff. eo. l. parui. in fin. ff. de ver. obli. scire. §. fi. & l. nemo. Item q; rẽ furto subtractam tibi obtuli. ff. eo. parui refert & l. fi. Item q; non est res illa, in rebus humanis. Item q; prouocasti ad iudiciũ cõi diuidundo & fuit socio tuo res adiudicata. ¶ Alia quoq; actio a est, quæ rõne furti datur: puta si quid mihi à nauta vel caupone vel stabulario, vel ab aliquo homine libero, cuius opera vtũtur, seu eorũ b familia furatũ fuit. Competit em̃ mihi contra eos actio furti aduersus nautas cauponesstabularios: & cõpetit in duplum. ff. fur. aduer. nau. l. j. & est prætoria: vt in ea. l. in fi. j. respond. sic ergo cõcipitur libellus: LIB. Corã &c. conqueror de P. in cuius naui, caupona, vel stabulo res seu merces tales intuli seu immisi: quæ res mihi à tali sunt surreptæ: vnde ago contra cauponẽ actione in factum ex illo ti. furti aduer. nau. cau. sta. vt recepta restituat, peto duplũ per prædictã actionẽ. & hoc quãdo ago contra nautã, cauponẽ vel stabulariũ si verò cõtra surripiẽtem, fic cõcipietur libellus. LIB. Corã &c. conqueror de P. qui merces seu res tales, quas intuli seu immisi in nauẽ, seu cauponẽ, vel stabulum mihi subtraxit: vnde noĩe prædictarũ merciu mago in duplũ contra eũ. & ad hoc propono actionem furti manifesti, vel nõ manifesti: non ex illo ti. furti aduer. nau. cau. sta. Hæc probanr̃ ff. eo. l. vnica. ¶ Actor ergo sic ponet P O. A C. Pono q; anno tali, mẽse & die tali, tu eras nauta & exercitor nauis vel eras caupo, vel stabularius in domo tali. ff. eo. l. j. in princ. & in rub. Item q; illo anno, mense & die intraui nauẽ illam, cuius eras nauta vel cuius eras exercitor, vt irem vltra mare. Item q; eo anno mense & die intraui cauponã, vel stabulum, vt hospitarer apud te. Itẽ q; ea die immisi tales merces meas in nauẽ illã vel cauponam vel stabulũ. ff. e. l. j. §. j. Item q; illas mihi tu nauta, vel caupo vel stabularie inde subtraxisti, vel aliquis, qui tecũ erat causa nauigandi puta T. vel qui tecum erat causa inhabitãdi in stabulo vel caupona ita q; res illæ erant sub mea custodia & meo periculo. & hoc si furtũ fit ab aliquo in naui, vel caupona, vel stabulo existente, nõ fit ab ipso nauta caupone vel stabulario præmissa probanr̃ ff. eo. l. j. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q; illo anno, die & mense T. erat nauta, vel exercitor nauis, q; amore dei te misi in nauẽ, vt transires vltra mare, cũ esses pauper. hoc concesso apparet q; merces nõ intulit, cũ non haberet. ff. de fur. itaq;. Itẽ q; merces, quas intulisti, ego nauta vel caupo vel stabulari9 sub meo periculo & custodia suscepi. hoc cõcesso, non habet actor actionẽ furti. Itẽ q; merces illæ tibi sunt à viatore subtractæ, vel à vectore. ¶ † Cæterũ propter furtũ factũ his, qui sunt in naui,
9 vel caupona, vel stabulo vel etiã propter res amissas, cõpetit etiã alia actio cõtra nautã, cauponẽ vel stabulariũ vt restituant, s. actionẽ in factũ ex illo edicto nau. cau. sta. & est prætoria: & in simplũ cõpetit: est etiã rei perse-
10 toria. ¶ † Est & alia, quæ est ex quasi maleficio & in duplũ cõpetit, rei per
c secutione computata. c ff. nau. cau. sta. l. iĩj. §. fi. & l. fi. §. hæc actio. ff. furti aduer. nau. l. j. & licet in arbore actionũ nihil de hoc dicatur: tñ sic libellus concipitur: LIB. Corã &c. cõqueror de P. in cuius nauẽ, cauponã vel stabulũ immisi seu intuli eo sciente merces tales, quas vel ipse nauta caupo vel stabularius vel alius abstulit mihi, vel subtraxit: puta talis. vnde ago cõtra eũ, q; mihi res illas restituat. & ad hoc propono actionẽ in factum ex edicto nau. cau. stab. ff. eo. l. j. ¶ Actor ergo sic ponet. P O. A C. Pono q; tu fuisti nauta, caupo vel stabularius tali anno, mense & die tali. ff. eo. l. j. Itẽ q; illo tẽpore ego immisi merces tales in naui, caupona, vel stabulo. Itẽ q; tu res illas cepisti. Itẽ q; te sciente res illas in nauẽ, caupo. vel stabu. immisi. ff. loca. cũ in plures. §. locator. ff. de iure do. si ego. §. fi. ¶ Reus vero sic: P O. R E I. Pono q; T. fuit nau. cau. vel stabula. Item q; ego dixi cuilibet, q; res suas custodiret: & vos concesisistis. ff. eo. debet. & l. j. §. qui sunt. & §. fin. & l. & ita. in prin. Item qñ vos immisistis tales merces, erã absens. Hoc concesso, præsumitur ignorasse, nisi cõtra probetur. ff. de admi. tut. hoc autẽ. ff. de proba.
11 verius. ¶ † Et nota q; ex hoc edicto tres, vel secundũ alios, duæ nascuntur actiones. Prima est in simplũ: secunda & tertia in duplũ. Prima cõtinet rei persecutionẽ: & datur hæredi & cõtra hæredẽ & ex cõtractu vel quasi. secunda & tertia nõ datur in hæredẽ, & sunt ex quasi maleficio. Hæc probantur. ff. eod. l. iĩj. §. hæc actio. & l. licet. §. in factũ. & l. debet. §. hæc actio. ff. de act. & obli. ex maleficijs. §. fin. Insti. de obli. quæ ex quasi delicto nascun. ff.
12 furti aduer. nau. l. vnica. ¶ † De prima quæriť, an sit natiua, vel datiua. Et videtur q; datiua. ff. eo. l. j. in prin. ibi: iudiciũ dabo. Sed dic q; est natiua: & exponе ibi, iudiciũ. i. actionẽ in factũ dabo. i. datam cõfirmabo. Sic ff. cõmo. l. j. & nascitur ex contractu, qñ videlicet assigno res cauponi, nautæ, vel stabulario: tũc em̃ cũ eo cõtraho, quia si do pretiũ, erit cõtractus locationis: & locũ habebit hæc actio. ff. eo. l. iĩj. §. j. Si verò nõ interueniat pretiũ, sed aliud fortè, cõtractus erit innominatus, vel si nihil interueniat, sed gratis hospitatur: & tũc etiã ex cõtractu vt in ea. l. iĩj. & eo. titu. licet. ff. depo. l. j. §. fi quis seruũ. si autẽ res immisero te sciẽte: tũc oritur hæc actio ex quasi cõtractu.
13 ff. eo. l. j. §. recepit. ¶ † Quid si res immissæ sunt ignorãte nauta, stabulario, vel caupone & res amissæ sunt puta de nocte vel de die furto subtractę de
d stabulo nunq; d caupo, vel stabularius teneť eas restituere? Credo q; non d. Primò, quia in rubrica dicitur, nau. caupo. stabu. vt recepta restituãt. Secũdò quia p̃tor dicit: quodcũq; saluũ fore receperint, &c. ff. eo. l. j. in prin. Si ergo consideramus verbũ recepta, & saluũ fore: hęc ignorãte nõ cadũt: vt & aliàs ff. de recep. & ff. rẽ pupi. saluã fore. tñ Vlpianus. ff. eo. l. j. §. recepit. videtur exponere: qa dicit, recepit autẽ saluũ fore: siue ei assignatæ sint, siue immissæ. nec distinguit eo sciente vel ignorante: vnde nec nos distinguere debemus. ff. de le. præs. cõtra tabu. bono. pos. pe. l. j. §. j. ff. de publi. actio. de
14 pretio. iĩj. q. v. cõsuluisti. extra, de trãsactio. c. iĩj. vñ ex præ. §. recepit, & ex legibus ibi sequẽtibus colligiť, q; si te præsente rẽ meã in domũ tuã immisi: videor tibi tradidisse & te illius custodiã recepisse. vnde ad restitutionẽ ei9 teneris. Ad idẽ ff. de acqui. pos. qd̃ meo. §. si per vẽditorẽ. qa patiẽtia & c. ff. de aqua pluuia arcẽ. l. labeo. Ad idẽ ff. de iure dotiũ. si ego. §. quid em̃ inter-
15 est. circa fi. ¶ † Est etiã argu. in eo. §. recepit. q; oĩa, quæ reperiunť in domo tua, præsumunť esse tua. Ad idẽ ff. de re iudi. à diuo Pio. §. si sup rebus. ff. de contrahẽ. emp. clauibus. ff. si cer. pet. l. lecta. circa prin. & in præ. §. si per vẽditorem. ¶ † Quid si peregrinus, e qui vadit, vel redit vltra mare, intrat nauem, vel tabernã vel stabulũ: nec ostendit res, quas habet: timet em̃ ostendere propter alios, qui hospitãtur: demũ cõqueriť se amisisse, & videť stando sacramẽto suo. Nõ em̃ est verisimile, q; ipse, qui peregrinatur, deieret. argu. C. de sacrosan. eccl. sancimus. C. ad legẽ Iul. repe. sancimus. quæ est ñ. q̃o. vij. Dic cõtra de iure stricto. vj. q. vlti. actor. extra, de iniur. capi. fi. C. de eden. q; accusare. Posset tñ cogi caupo, vel stabulari9 vel nauta iurare q; res illas non subtraxerit: nec subtrahi fecerit: sicut & purgatur q; s per sacramẽtum, cũ de eius mala cõscięntia quęriť ab eo. C. de his, qui ad ecc. cõfu. l. fi. C.
16 de iure do. impe. l. fi. C. de bo. aut. iud. pos. l. fi. ¶ † Sed qd si nauta caupo vel stabularius sit homo malæ opinionis? Rñd. imputet sibi peregrinus, si hoc sciuit. mala em̃ electio est ĩ culpa: cũ potuisset apud aliũ hospitari. ff. si ager vec. vel emphy. pe. l. j. ff. de act. & ob. l. ñ. ff. pro soc. si socius. Si aũt ignorauit: tũc in modica summa poterit deferri minori sacramẽtum. Et intelligo modicam cõsiderata p̃sona peregrini, vtrũ sit baro, vel comes, vel nobilis, vel veniebat pedes, vel eques: & an sit diues, vel pauper. ar. C. de re. cre. in bonæ. est em̃ hæc p̃sumptio pro peregrino, s. peregrinatio, & mala fama hospitis

a ¶ In malla. Id est, mantica, sarcina, vel valisia.

b ¶ Qui saccum. Hic interposuit Rof. quæstionem de balneatore, an teneatur, vt nauta: & opi. ponit, quas vide ſ. depo. l. j. §. si vestimenta.

c ¶ Quidam. Dicit Rof. q Io. tenet hic in locatore. ff. loca. dñs horreorum. per. l. clauibus. ff. de contrahen. emp. vide quod no. eo. ti. nau. cau. sta. l. fi. §. j. in j. gloss.

ADDITIO. ADDE tu Bar. in l. cũ pater filios. §. pater plurib⁹. ff. de leg. ij. vbi dicit, quòd traditio clauium in dubio cẽsetur facta causa custodiæ. & adde quòd custos non tenetur de damno dato in re custodita, quando damnũ sua negligentia non intercedẽte datum fuit, vt per Ludo. Roma. consi. vij. incip. visis necessarijs. versicu. tertiò ex eo. Et quando custodia potius in alienis rebus quã suis adhibenda sit, & econtra, per eundem Ludo. Ro. sing. dcxcviij. incip. attẽde ad text. b Et adde quòd pater potest exheredare filium, nedũ propter aliquam causam de contentis in. §. aliud quoque capitulum. in authentic. vt cùm de appella. cogn. sed etiam si cõmittat maiorem causam illis: licet non numeretur in d. §. aliud quoq; . vt singula. voluit in. l. lex Cornelia. in princi. ff. de iniur. qđ dicit esse not. Hip. de Mar. sing. lxxviij. ĩci. plures sunt causæ. Hen. Ferrandat.

d ¶ Licet. In princip. ibi. gratis nauigans, vel in caupona diuertens, si dãnum iniuria patiatur, habet actionẽ in factum: sed ibi iniuriam ponderat.

e ¶ Alia quoq; hic. secundũ ordinem Rof. interponitur de ac. arbo. fur. cæ. de qua autor post istam remittit.

f ¶ Ciuilis. in qua octo requiruntur, q̃ enumerat Roff. eo. tit. scilicet rerũ amo. q̃ colliges ex positionibus, quæ sequunt: dat autẽ f actio contra nurũ & ꝓnurũ, si ip̃arũ spitis vel nautæ. ¶ †Sed qđ si res asignauit, non tñ expresse, ita q̃ numeraret omnes & singulas, vel ita in sacculo, vel in pera, vel in cista immisit, licet nõ asignauerit? Et videtur q̃ stari debeat sacramento peregrini seu viatoris. arg. ff. de fur. in actione. ff. de in lit. iu. in actionibus. §. fina. ff. depo. l. j. §. si quis argentum. Sed dic q̃ aut istæ res sunt asignatæ, aut tantùm immissæ. si sunt asignatæ & signatæ cum sigillo: tunc signatæ cum sigillo restituantur. Si immissas signatas inueniat: tunc non habet de quo possit cõqueri peregrinus. Si autẽ nõ signatæ reddantur: & nauta, vel caupo, vel stab. fateat̃ se eas recepisse signatas, vel q̃ signatę sint immissę: tũc iudice taxante stari põt peregrini sacro. Nã ex quo pera vel mantica sine sigillo inuenitur: delictũ est cõmissum à nauta, caupone, vel stab. qñ res eis sunt asignatæ, vel qñ immissæ sunt ab aliquo ex familiaribus: vñ cõpetit actio in duplũ, & ex hoc edicto. ar. ff. depo. die sponsaliorũ. §. qui pecuniã. & satis sibi reputet fieri, si simplũ reddit per sacrm peregrini: imò grates referat peregrino: quia posset cõtra eum ex maleficio egisse. ff. cod. si depositi. sacro em̃ actoris creditur, ex quo delictũ cõmittitur. ff. quod vi aut clam. semper. ¶ †Quid si res, quæ fuerunt asignatæ in malla, a vel immissę, nõ restituantur: nũquid petitur malla: an res in ea cõtentæ? Vlpianus dixit vtrunq; petendũ. C. depo. l. j. §. si cista signata. l. dist. qui saccũ b. ¶ †Sed si stabularius tradidit hospiti claues cameræ: & ille res suas ibi ponti: nunq̃d recipiendo claues videt renunciasse custodię, vt stabularius tibi de custodia nõ teneat̃? videtur q̃ sic. ff. commo. si vt certo. §. si de meis. ff. de acqui. rer. do. quorundã. & hoc tenẽt quidã it. c Sed Iac. contra. ff. cõmod. si rem. §. j. ¶ †Quid si amicus amicũ recipiat: & amicus receptus res suas amittit: nunquid locũ habent præmissa? Rñ. non: quia hic cessant oĩa, quæ in ipso tit. dicuntur. arg. tñ contra eo. tit. licet. in princ d. ¶ †Porrò si quis intrat nauẽ, cum rebus suis, vel ad cauponã, vel stabulum: & de rebus suis amittit: prætor duabus vijs ei succurrit. Primò per actionẽ in factũ, quæ in simplum cõpetit ad res recuperandas, & ex contractu, vel quasi: in qua sic lib. cõci. L I B. Coram &c. con. de P. nauta, vel caupone, vel stabulario, in cuius naui, vel domo, vel stabulo, res tales amisi: vnde quia res illas non vult restituere, peto meum interesse, quod ęstimo xx. & ad hoc propono actionem in factum ex edicto nau. cau. stab. vt recepta restituãt. ff. nau. cau. sta. l. j. in prin. & l. & ita. §, hoc autem. ¶ Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono q̃ tu es nauta caupo vel stabularius vel ab eis institutus. Item quòd in naui tua, stabulo, vel taberna, res istas intromisi. Item quòd illas tibi asignaui. Item quòd eas in nauem, cauponã vel stabulũ immisi. Item quòd illas amisi. Hæc probantur ff. eo. l. j. §. ait prętor. &. l. debet. rñ. ſ. j. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Po. q̃ T. tantùm excercebat nauem illam, vel cau. vel stabu. in qua te dicis res tuas immisisse. Item quòd prædixi vobis, quòd quilibet res suas custodiret. ff. eod. debet. §. item si prædixi. Item quòd dedi tibi claues scrinei. sic enim videtur renunciasse custodiæ: vt ibi no. sicut aliàs dicitur in locato. ff. de contrahẽ. emp. l. clauibus. ff. loca. dominus. ¶ Secundò etiam [3] succurritur per aliam actionem in factum, quæ est in duplum: siue à nauta, siue ab alijs sint res subtractę. ff. eod. l. prima. §. in factum. & l. debet. §. hæc actio. in qua dic vt ſ. in actiõe furti aduersus nau. caup. in verſi. alia quoq; c. ¶ †Porrò cùm constante matrimonio non detur famosa actio inter virum & vxorem: ideo vxore res viri, vel econuerso furante, seu amouente, prodita est propter res amotas actio rerũ amotarũ ciuilis f. ff. rerũ amo. l. j. & ij. C. e. l. ij. C. de fur. l. fi. ĩ fi. in qua sic lib. cõc. L I B. Co. & c. cõ. de P. quòdã vxore mea, q̃ dolo malo amouit res meas mariti sint in potestate soceri & prosoceri: aliàs agetur furti. ff. eo. l. nihil. §. j. Et scias Canonista, si de ista actione vis plenius instrui, q̃ Hosti. eam prosequitur in Summa, & per modum Summæ sub rubrica de dote post diuor. resti. sub §. fi. qui incipit, & qualiter condemnatio.

g ¶ Pro morte. Hoc j. intelliges.

tales de domo mea, vel loco tali, causa diuortij. vnde ago contra eam, vt res illas mihi restituat: & ad hoc propono actionẽ rerum amotarũ. Quãdo verò pro morte g sperata amouit, dicat: & ad hoc propono vtilẽ actionẽ rerum amotarũ. ff. eo. l. j. §. j. & l. si mulier. §. j. & §. fi. & l. ob res. & l. quidã. ¶ Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono q̃ cõtraxi tecum matrimoniũ. Item q̃ illud fuit legitimũ. ff. eo. l. qui concubinã. & l. nihil. sed hoc iuris. Item q̃ res tales amouisti de domo mea. Item q̃ dolo & fraude. Itẽ q̃ fuerũt mobiles, puta panni, aurum, vel argẽtum: vel se mouẽtes: vt equus, vel bos. Insti. de vsuſc. ff. de verb. sig. sc mouẽtium. Itẽ q̃ cõstante matrimonio illas amouisti. h ff. eo. contra. §. fi. Item q̃ amouisti causa diuortij, vel alio modo: quia me infirmũ credebas moriturũ: vt in eo. §. & C. de cri. expi. hæreve. vxor. Itẽ q̃ diuortium est secutũ. i ff. e. l. fi. & l. redintegrato. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̃ fuit culpa tua k. Itẽ q̃ illud matrimoniũ inter nos nõ fuit legitimũ: quia erã tibi in quarto gradu. extra, de cõsang. & affi. quod dilectio. Itẽ q̃ vẽdidisti mihi res illas, quas dicis me amouisse. Item q̃ illas bona fide habui, sicut vxor. Itẽ q̃ de bonis mariti. Itẽ q̃ semper habui affectionẽ retinẽdi matrimonium. Item q̃ semper fuisti sanus. Itẽ q̃ matrimonium adhuc durat. De actione arborũ furtim cæsarum dicam infrà de iniurijs. ¶ Itẽ de actione ratio. 23 dis. dixi ſ. de iud. §. gñalia. ver. porrò sæpe. ¶ †Porrò plerũq; seruus spe libertatis à dño in testamẽto relictę post mortẽ domini ante aditã hereditatẽ aliquid de bonis defuncti, vel rẽ ei obligatã subtrahit: vnde prætor dat hæredi contra eum actionẽ in l factum vtilẽ intra annum ad duplum i, descendentẽ ex edicto, si quis test. liber esse iuss. est. ff. si quis test. liber esse iuſ. est. l. j. respõ. j. Sic ergo libellus cõcipitur: L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui cum in testamẽto quondam T. domini sui relicta esset sibi purè libertas: cui T. ego successi: quia in illo testamẽto me hæredẽ instituit post mortẽ ipsius T. & k ante aditam hæreditatẽ res tales subtraxit, vel damnum in rebus hæreditarijs in tantum dedit dolo, vel lata culpa me sciente illum res illas subtrahere, vel damnũ dare. vnde peto ipsum in duplum mihi l cõdemnari. & ad hoc propono actionẽ in factum ex edicto prætorio, si quis test. liber esse iuſ. est. ff. eo. l. j. respon. j. & §. itaq;. & §. non tantum. & l. penul. Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono q̃ T. fecit testamẽtum. Item q̃ in eo me hęredẽ instituit. Item q̃ in eodẽ testamento libertatẽ purè reliquit. Item q̃ testator ille mortuus est. Item q̃ ex illa hæreditate tales res subtraxisti. Item q̃ dolo malo, vel lata culpa damnum in rebus hæreditarijs dedisti. Item q̃ post hoc adijt hæreditatẽ. Item q̃ sciui, quãdo tales res amouisti, vel damnum dedisti, q̃ adhuc restat de anno vtili, ex quo ista fecisti. Præmissa ꝓbantur ff. eod. l. j. respon. j. & §. itaq;. & l. si paulo. & fi. Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̃ T. reliquit m mihi libertatẽ sub conditione. Item viuẽte T. domino meo tales res subtraxi, vel damnũ, quod dedi, te ignorante, feci. Item q̃ in illo damno leuẽ culpam tantùm commisi. Itẽ q̃ iam annus vtilis trãsñt. ¶ †In summa no. q̃ creditor potest furti agere 24 pro pignore sibi subrepto, siue per debitorẽ, siue per extraneum. quod dic vt ff. de pig. actione. si pignore. in prin. m ¶ †Sed quomodo probabit̃ amissio pignoris? Rñ. probabit q̃ tali nocte latrones ve 25 nerũt ad ostium suum, & illud fregerunt. C. eo. tit. pignus. & C. loca. & con. l. j. & ij. vel probabit se magnum timorẽ & clamorẽ de nocte fecisse quã- n do latrones erant in domo, & q̃ surrexit, & dixit vicinis sibi tale pignus fuisse subreptum. ff. ad l. Falci. licet de hoc plenius ſ. de pig. §. j. versi. sed qualiter. & seq. n ¶ †Sed quomodo probabit se habuisse 26 pignus in domo sua, quãdo latrones intrauerũt?

h ¶ Amouisti. Inspicitur enim tempus, quo furtum factũ est. nam si post diuortium fieret, tenetur furti. ff. e. l. ij. ¶ Est secutũ. Hac ratione nõ videtur q̃ de iure canonico ꝓcedat hæc actio, cũ de legitimo matrimonio, quod in hac actione necessariũ est, vt ſ. nõ possit fieri diuortium quo ad vinculũ, licet possit fieri quo ad torũ ꝓpter adulteriũ. de quo vide no. ff. e. rerũ qđ. & C. e. sup rubrica. & ꝓ Rof. eo. ti. ver. an tepe. q̃ cõcordãt. q̃ directa locũ nõ habet, vtilis possit locũ habere: cũ propter speratã mortẽ fit rerũ amotio. ibi aũt in ver. pe. & vl ti. not. Rof. in hac actione quæ surgit ex delicto, cessare priuilegiũ maritale, vt condemnetur inquantũ facere potest. Itẽ in eaiuramẽtũ delatũ nõ refert vt etiã not. de iure iur. c. fi. in ij. glo. ¶ Culpa tua. Habeo in vno Roffre. pono q̃ fuit concubina tua.

¶ Ad duplũ. Quod totũ est pœna: quia nihilò minus hęres rem vendicat. & vt cõpetat hæc actio, septẽ sunt necessaria, quæ ponit Rof fre. eo. ti. q̃ colligas ex positionib⁹ quę sequũtur. quæ cũ libello etiã ad literã fuerũt ei⁹, & in edictis præcedit antepenultimum.

m ¶ In prin. De hoc satis Rof. vbi ſ. f. de actione furti non manifesti: vbi etiã tractat de fullone, cõmodatario colono, vsuario & vsufructuario, de quibus etiã per Host. in Summa de furt. §. cui detur. versic. sed qualiter.

n ¶ Et seq. Supple, præcedẽti. & vide remissiones, quas ibi dedi.

a *De usuris.* *Rubrica.*

¶ Harum coercti oni & restitutioni commẽdabiliter prouiderũt noua iura Sexti & Clemẽtinarũ. Tria facit author. nã in principio ponit libellos, quos habuit à Bonag. parte secũda circa me. & ab Ægidio c. cxxj. sub quo ponit libellos de diuersis materñs. & de ista ponit tres in nono ver. & duobus sequẽtibus. Se cũdò ponit verba Rof. ti. de offi. iudi. quo vsuræ petẽtur ex mora: & ipsius libellũ subdens vnã remissionẽ. Tertiô format duas quæstiones: quarũ prima fuit venerealis. lxxvj. vt j. dicam. secunda fuit additio. Quæstiones subtiles & copiosè tractatas faciẽtes ad titulũ, vide super regula pactũ. lib. vj. De venereali lxxvñ. quę etiã respicit titulũ, dedi remis. 1 sup rubrica de magistris. lxxviñ. etiã ad titulũ expedita est ꝓ decretalẽ, nauigãti. e. ti. Septuagesima nona est an lucrũ ex vsura susceptũ sit vsurã soluẽti restituendũ. De hoc scripsi eo. ti. ꝯ ꝯ. post princ. li. vj. Multas quæstiones ad materiã etiã de disputatis quære eo. ti. ꝯ ꝯ. li. vj. in glosis. & super eas & vltimã quã format gl. de testamẽto vsurarñ, qui postea cauit, plenè prosequor sup ea. ¶ Quia dũ hæc scriberẽ formata fuit hæc quęstio, si prælatus & cõuẽtus moñ. multis debitis aggrauati, pone in mille, per aliquod solẽne ipsorũ prædiũ se volũt releuare, vendẽdo scilicet fructus illius prædñ ad tẽpus, puta decẽ anno. pro mille: cũ fructus illius prædñ cõmuniter valeãt centũ quinquaginta: an emptor licitè talẽ cõtractũ faceret. Et eadẽ quæstio formaꝫ in priuato sic vẽdere volẽte: pro emptore facit, ꝙ submittit etiã ille mille fortunæ, ex quo nullos casus excipit, hostilitatis, sterilitatis, vel alios. Itẽ dato ꝙ cesset omnis sterilitas in capite decẽ annorũ nõ haberet nisi quingẽtas libras de fructu vel lucro. Et certè plus habuisset cõmuniter ex reditu verã emptionẽ faciẽdo de mille, scilicet vltra quinquaginta annuatim. Et aduerte, quia hoc dubiũ facit infortuniũ in fructibus: quia si fructus essent certi, puta cẽsuales reditus nõ submissi fortunę, & tẽpus certũ, plus trahetur cõtractus ad vsurã. de quo satis scripsi e. ti. in ciuitate. in mag. glo. Itẽ cùm dicis de isto, ꝙ solũ quinquaginta lucratur, verũ diceres: si singulis annis centũ de capitali teneret in arca. sed si in annis singulis locaret illa centũ in emptiones prædiorũ ad rationẽ octo librarũ pro cẽtenario, haberet in fine secũdi anni octo libras: in fine tertñ, xvj. in fine quarti xxiiñ. in fine quinti, xxxñ. in fine sexti, xl. in fine septimi, xlviñ. in fine octaui, lvj. in fine noni. lxiiñ. & sic solas centũ annuatim inuestiẽdo haberet de illis vltra illas quingentas ducẽtas lxxxviñ. li. & sic cõpleto decimo anno habebit prædia octingẽtarũ librarũ. Itẽ cẽtũ libras de capitali, scilicet vltimi anni: & habebit septungẽtas lxxxviñ. libras de lucro, vel fructu. Vtilitas ergo cõsistit circa finẽ termini, & in fine. Nam vltimo anno cùm nõ habet nisi cẽtum libras de sorte, habebit de illis quinquaginta lib. vel si vis breuius cõputare fructũ pro sorte: in primis sex annis habuit nõgentas libras, in reliquis quatuor sexcẽtas, cẽtum pro sorte detractis, habet quingẽtas de lucro, & quod percipere potuit intra sex annos, & postea de illis nongẽtis. Hæc verba, quorũ numerus breuius dici poterat, sic extẽdi fauore eccleſiarũ. Memor enim sum quẽdam prælatũ rudẽ in terminis suprà positis dicere, ꝙ illæ mille libræ stabãt ad vnũ denariũ pro libra, vel quinꝙ pro cẽtenario quod est idẽ. Sed casus cõuertitur: quãdo fuit de tẽpore certo & fructibus incertis, quãdo fructus sunt certi, sed tẽpus incertũ, scilicet ad vitã emẽtis. Host. vt scripsi vbi s. se expediebat dicẽs tales cõtractus licitos, nisi fiant in fraudẽ vsurarũ: nec fit deceptio vltra dimidiã: & satis facit dec. fi. eo. tit. vbi propter incertitudinẽ excusat cõtractus ab vsura. Ad idẽ bene facit l. scimus. §. pen. C. de do. ibi incertus enim fortunæ exitus, &c. C. de vsur. si ea lege. & l. oleo. & de vsufru. ambiguitatẽ. §. j. & extra, de sepultu. satis. cũ j. glo. resistit etiã ipse Host. in hoc Ray. & Gof. quod vide in Summa de vsur. §. an aliquo. in vlt. col. ver. item quid de his, qui emũt ab eccleſijs. Prædicti enim dixerũt, ꝙ quia prædicti cõtrahẽtes credũt diu viuere, intẽtio ipsorũ est incorrupta. ibi vide tamẽ, vbi in hoc casu multùm viuit emptor, nõ habet vẽditor cõqueri, qui ex cõtrario, scilicet morte festina cõquestus nõ fuisset. Facit C. de sol. l. pe. Itẽ est hoc accusare naturã, cõtra l. maximum. C. de li. præ. vel exhæ. Vbi autẽ aggrediamur tertium casum, scilicet ꝙ fructus sunt incerti & tẽpus incertũ, eo amplius incertitudo duplex excusat à vitio. Ad prædictorũ corroborationẽ allegatur sub diffinitione nõ cadere, cui nõ cõgruit diffinitũ. ff. de au. & ar. leg. l. Quintus Mutius. ñ. §. cui aurũ. Sinautẽ vsura diffiniatur lucrũ ex mutuo pacto debitũ, vel exactũ: dicatur lucrum accedẽs sorti ex pacto, vel intẽtione corrupta: de quo satis scripsi in quęstione super regula, pactũ §. j. hic nõ cadit nomẽ lucri, quod est propriè sorte & damno deductis. ff. pro socio. l. Mutiꝰ. Itẽ nec nomẽ sortis, quæ præseruari debet, sed hic statim cõsumitur. Itẽ nec est mutuum, in quo agitur ꝙ reddatur idem, nõ specie, sed genere. ff. si certũ pet. l. ñ. Concluditur ex his tribus, non cõgruere nomẽ vsuræ: contractꝰ autẽ emptionis approbatus est. Et talis est iste, qui etiã de futuris fructibus fieri potest.

Rñ. pillos de domo & familiares. C. de repu. ex cõ sensu. extra, de ꝓb. tertio. secũdũ Vber. de Bobio.

a *De usuris.*[a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

☞ Libellus qualiter sit cõtra vsurariũ cõcipiẽdus.
Libellus contra nitentem vsuras extorquere, qualiter sit formandus.
Contractus in fraudem vsuræ factus & simulatus, cum instrumento peti possunt cassari.
Vsuræ in bonæ fidei iudicñs, & naturam ipsorum imitantibus, ex sola mora prouenire censentur.
Pretium ex re furtiua redactum, non est furtiuum.
Vsura est, quicquid sorti accedit.
Seruare suum, non perdere, non est vsura.
Damnum inferre, & lucrum non capere, differunt.

IN hoc titulo sic potes libellum concipere: LIB. †Corã &c. propono contra P. ꝙ ipse à me centũ extorsit per vsurariam prauitatẽ vltra sortis ꝯtitatẽ, quæ fuit cẽtũ. quare peto illa centũ mihi reddi, & restitui, & ad hoc eum sentẽtialiter cõdemnari. ¶ †Si verò nõdum extorsit, sed nititur extorquere, sic cõcipietur lib. LIBEL. Coram &c. propono contra P. quòd ipse conatur mihi volentiam inferre volẽdo à me cẽtũ extorquere per vsuariã prauitatẽ corã tali iudice indebitè molestãdo, quare peto eũ per vos eccleſiastica cẽsura cogi desistere & cessare ab huiusmodi violẽtia & iniuria, & sibi super his perpetuum silẽtium sentẽtialiter imponi. peto etiam eidem per vos inhiberi ne de ipsa causa vlterius se intromittat. Hæ formæ probantur extra, eo. quia in omnibus. & ca. præterea. & c. quia frustra. de iureiur. debitores. & ca. seq. & c. ad nostram. ñ. xiiñ. q. iñ. plericꝙ. & c. seq. ¶ †Si autem contractus in fraudẽ vsuræ sit simulatus, sic libellus cõcipitur: [b] LIB. Corã &c. cõqueror de P. cui talem domũ vendidi pro centũ lib. hoc pacto siue tenore, quòd si intra duos mẽses postea sibi rederem xc. libras, domũ ipsam recuperarẽ, pẽsionibus eius in sorte cõputatis, qui cõtractus simulatꝰ fuit, & instrumẽtum fuit in forma vẽditionis cõfectum in frandem vsuræ & canonis cõtra vsurarios promulgati quare peto tam vẽditionẽ ipsam, ꝯ instrumentum ipsum cassari & annullari, & cassa & ff. de peri. & commo. rei ven. l. necessarios. alleg. l. seq. §. fi. & de contrahẽ. emp. l. nec emptio. sicut & de hæreditate futura. ff. de hęre. vel ac. vẽ. l. cùm hęreditatẽ. Et potest ibi alter contrahentiũ esse deceptus vsqꝙ ad dimidiã iusti pretñ, & nõ vltra. extra, de emp. & ven. c. pe. C. de rescin. ven. l. ñ. Procedunt maximè prædicta, vbi emens vsurarius non est. Vbi enim talis esset, præsumeretur facilè contra contractum. extra, de pig. illo vos. in fine. ADDE videndum Oldr. consi. ccvñ. vide proxima q. ñ. vide Roma. consilio ccñ.

b ¶ Conci. lib. secundùm Bo. & Ægi. vt dixi, ab eis tamẽ discordat author, qui ponebat maiorem summã in restitutione. primus de xx. & restitueret xxvj. secũdus de x. & restitueret xx. Puto authorẽ latentiorẽ fraudem inuenisse: quæ tamẽ non procedit, nisi quãdo maior ꝯtitas expressa fuit in emptione: vt quia mutuauit lxxx. & venditor dixit de cẽtum, & ꝙ propter pẽsiones reddi sufficeret xc. Quicquid tamẽ sit, ipse author ponderat fraudem, cùm venditur quod verè pignoratur. De vsuriorũ fraudibus plenè scripsi de emp. & vend. ad nostrã. in magna glo. Et si constitutio, quã ibi fieri optabam. in ver. aliud nouũ. & ver. seq. ab apostolica sede manasset, quæstio exorta de facto quærens de vsurario, cui obligatus erã de sorte & vsura, exegit à me vtrũqꝙ: & postea à me remissionẽ obtinuit prius extincta in totũ obligatione: & sic non est locus illi glossæ, si creditor post remissionẽ vsuras exercuit, & postea decedens confessus se vsurariũ restitui iubeat vsuras per se extortas: venit in dubiũ, an remissione non obstante illas vsuras solutas repetere posset. Consuluimus adoptiuus meus & ego, in his recurrẽdum ad cõiecturas. Facit de renũ. c. ñ. lib. vj. inter quas satis est fortis illa, ꝙ post remissionem exercuit vsuras: vt scripsi vbi s. & fortior esset, si remissio facta fuisset obligatione non extincta, vt ibi. Est etiam coniectura sumẽda ex quãtitate vsuræ an sit temperata: vt quæ fit ad duos denarios pro libra in mẽse, vel ad minus: & tunc facilius præsumemꝰ remissionẽ voluntariã: qa de facto videmus vsurarñs curialibus etiã non repetẽtibus tales leues vsuras remitti. Sufficiat ad hoc dictũ ff. de proba. l. iñ. & regula, inspicimus. li. vj. & quod ibi no. & in regula, in obscuris. Posset etiã idem coniecturari pro creditore, quando vsura esset grauis: fortius si leuis, maximã vtilitatẽ attulisset debitori: puta hæreditas notabilis erat delata, vel apprehẽdenda vel apprehensa perdenda, si intra mensem nõ soluerẽtur legata pia quod instituti facere non poterant, nisi fœnerator hoc mutuasset, facilè hoc cõiecturari non posset remissionem oblatã: vel saltẽ fuisse voluntariam. Itẽ vidi de facto damnãdum de crimine capitali per potentẽ amicum defensum à pœna capitis, quę cõuersa fuit in pœnam pecuniariã: cùm ad illam soluẽdam, saltẽ intra terminum statutũ ille non sufficeret: ille potens & fœnerator sibi illam mutuauit, qui debitor postea sortẽ & vsuras soluit, & vsuras remisit: quis ipsius non crederet remissionẽ hic fuisse oblatam, vel saltẽ voluntariam. his & similibus concurrẽtibus non cogetur hæres vsurarñ, de quo quæritur, vsuras remissas soluere: sicut nec cogeretur soluere semel solutas. æquipollent enim ista. viñ. q. iñ. talia. de testi. veniens. el j. vbi concor. in glo. & patet ff. de sol. solutionis verbum. ff. de ver. ob. significationis. & l. solutionis verbo. Facit de simo. per tuas. iñ. Sufficiat ergo quomodocunqꝙ sit satisfactũ. de appel. præterea. ñ. cum concor. in glo. & his quæ super ea scripsi. Facit quod

nulla

no.Host.in Summa huius titu.§.quæ pœna.ver.quid si fœnerator.Non obstant his,quæ scripsi post Dynum super regula, peccatum.in fi.lib.vj. scilicet q̃ remissio non liberat,nisi pecunia sit parata ad restitutionẽ: quia illud verum quo ad pactũ:nec mirum: quia etiam solutio facta hoc casu non liberat à peccato: vt notatur in Clemẽ.de vsur.ex grandi.in glo.antepenult. vel procedat illud, cùm aduersantur probabiles coniecturæ: vt j.dicam. Quo casu etiã promptitudo, vel præsentia pecuniæ nõ iuuaret. Tamen vt ibi scripsi, non puto tutũ illũ,qui gerit in animo non restituere restitutione nõ facta. Vbi verò vsura esset grauis vel grauissima concurrente coniectura perseuerantiæ in crimine, & potissimè si tales remissiones procurare consueuit,cum tali perseuerantia:& eo fortius, si talis & tam potens esset,quòd non remittentem multùm grauare posset,puta in collectis, vel oneribus ciuitatis, vel his similibus,vel ex alio contractu habet illum obligatum in solidum cum alijs, & poterat eum solum conuenire, & ab illo totũ exigere. His & similibus casibus adiunctis præsumptio est, q̃ non sponte præsumitur quis iactare pecunias suas.ff.de proba.cùm de indebito. Diceremus remissionem vsurarũ non obstare petenti,vel eius heredi: quasi per hoc appareat fraus vel fictio,ad quam fœneratores laborãt: propter quæ præsumitur contra eos:vt in clemen.de vsuris.ex grandi.de pig.illo vos.in fi. & scripsi in decr.ad nostram.allegata §.post princ.

ADDE, An sufficiat vsurario in foro conscientiæ remissam sibi satisfactionem vsurarum,Federi.consi.xviij.&xxij.Et an non obstante remissione,remittens possit repetere,Cald.consi.x,

a ¶Conci.secundùm Rof.vt dixi in principio, qui tamẽ sibi ipsi opponit, q̃ libellus super vsuris petendis,quæ prohibitæ sunt formare non debuisset.Respondet q̃ vitium non est in forma libelli:sed in subiecto,quod petitur.Item si excusat,q̃ format secundùm opinionẽ,quæ habet tales vsuras,quæ petuntur ex mora,venire vt interesse in his contractibus bonæfidei.Ante formationẽ autem libelli,ipse prius opposuerat vsuras non stipulatum peti nõ posse.C.de vsur.quamuis.Soluit,illud verum in contractibus stricti iuris.Item opponit generaliter etiam iure ciuili vsuras dãnatas:cùm leges sacros canones imitẽtur.in auẽ.quomodo oporteat epi.col. j.& de eccle.tit.in princ.vbi satis de hoc.C.de vsuris.auẽ.ad hæc.& extra, eo.quia in omnibus.in j.glo.& vt supere dixi: Erubescentia huius vitij cessat propter multitudinem peccantium communiter: vt etiam ibi scripsi.Legistæ fatentur vsuras illicitas,sed negant eas iure ciuili prohibitas.Si vis in hoc saturari,vide quod scripsi in prædicta regula,peccatum.in quinto articulo.& ideo plus non insto.

ADDE quæ latè posui post Alexan.in l.cunctos populos.C.de summa trini.& fide catho.

nulla pronunciari, & eis non obstantibus domum ipsam mihi restitui,& ad hoc ipsum P.sententialiter condemnari, maximè cùm vsuras consueuerit exercere.extra,de emp.& vend.ad nostram.de pigno.illo.extra,eo.quia frustra.C.plus valere quod agitur.per totum. ¶ †Porrò in bonæ fidei iudicijs 4
& in his,quæ imitãtur naturam ipsorum, vt in legatis:vt C.de in integ.rest.minorũ.in minorum persona.C.de vsur.& fruc.lega.seu fideicom.l.j.ij.& iij.Ex sola mora veniunt vsurę:vt in prę.l.& ff.de neg.gest.si pupilli.§.fi.& l.quia. non tamẽ vt vsuræ,sed tanq̃ interesse.ff.pro socio.sociũ qui.& petuntur iudicis officio loco principalis actionis.sic ergo libellus concipitur.[a] L I B. Corã &c.conqueror de P.qui cùm mea negotia gessisset sine mandato:vel cùm fuisset socius meus,vel tutor,& tãtam pecuniam conuertisset in suos vsus,quam vel penes se tenuit,vel in mora fuit,quod mihi noluit soluere: ideo propter moram dictæ pecuniæ non solutæ,tãtam pecuniam nomine vsurarum ex mora currẽtium præstari mihi ab eo peto officio vestro,domine iudex:& ad hoc propono officiũ vestrum:vt in præ.l.& ff.de neg.ges.quia.ff.pro soc. socium,qui. Vtrum autẽ damna,interesse & sumptus peti possunt,no.s̃.de fru.& interesse.§.sequitur.& seq. ¶ †Pone,vsurarius rem emptam ex fœnore mihi dedit:pòst efficitur non soluendo:quæritur an possit [b] rem illam à me repetere:& vtrum ego in foro animæ tenear restituere. Et videtur q̃ non: quia pretium ex re furtiua redactum non est furtiuum.ff.de fur.qui vas.§.fi.Item vitia personalia non transeunt ad successores.extra, de fil.præsby.ex transmissa.Ala.& frater R.dicunt,q̃ille potest repetere:& ego teneor restituere : vt extra, e. cùm tu.Succedit enim in his res loco pretij, sicut econtra pretium loco rei.ff.de peti.hære.si & rem & pretium. [c] ¶ †Sed pone:communitas aliqua' cepit mutuo centum à quodã habitatore eiusdẽ loci, hoc pacto, vt donec ei satisfieret,nihil solueret pro collectis:& sic diu seruatũ est.demum communitas soluit debitum.& repetit ab eo collectas nõ solutas tanq̃ vsuras:quęritur quid iuris. Et videtur q̃ sit vsura.nam collectam soluisset:ergo tantum est lucratus.ff.de condi.ob cau.ad diem.ff.mand.inter causas.§.si quis.ff.de lega.j.si fundum.§.Titio.Ad collectam enim omnes tenentur patrimonium habentes.ff.de mun.& ho.rescrip.in fi.C.de mu.pa. l.fi.lib.x.vnde absolutus ab hac tantum accepisse videtur.ff.de reg.iur.si quis oblig.& facit C.de calum.quando etiam.imò quantum soluisset,nisi pactum fuisset,tantum videtur de alieno percepisse.

propter quæ præsumitur contra eos:vt in clemen.de vsuris.ex grandi.de pig.illo vos.in fi. & scripsi in decr.ad nostram.allegata §.post princ.

ADDE, An sufficiat vsurario in foro conscientiæ remissam sibi satisfactionem vsurarum,Federi.consi.xviij.& xxij.Et an non obstante remissione,remittens possit repetere,Cald.consi.x,

a ¶Conci.secundùm Rof.vt dixi in principio, qui tamẽ sibi ipsi opponit, q̃ libellus super vsuris petendis,quæ prohibitæ sunt formare non debuisset.Respondet q̃ vitium non est in forma libelli:sed in subiecto,quod petitur.Item si excusat,q̃ format secundùm opinionẽ,quæ habet tales vsuras,quæ petuntur ex mora,venire vt interesse in his contractibus bonæfidei.Ante formationẽ autem libelli,ipse prius opposuerat vsuras non stipulatum peti nõ posse.C.de vsur.quamuis.Soluit,illud verum in contractibus stricti iuris.Item opponit generaliter etiam iure ciuili vsuras dãnatas:cùm leges sacros canones imitẽtur.in auẽ.quomodo oporteat epi.col. j.& de eccle.tit.in princ.vbi satis de hoc.C.de vsuris.auẽ.ad hæc.& extra, eo.quia in omnibus.in j.glo.& vt supere dixi: Erubescentia huius vitij cessat propter multitudinem peccantium communiter: vt etiam ibi scripsi.Legistæ fatentur vsuras illicitas,sed negant eas iure ciuili prohibitas.Si vis in hoc saturari,vide quod scripsi in prædicta regula,peccatum.in quinto articulo.& ideo plus non insto.

ADDE quæ latè posui post Alexan.in l.cunctos populos.C.de summa trini.& fide catho.

b ¶An possit.Supple,qui soluit vsuras.

c ¶Si & rem & pretium.quæstio cum suppletione,quam feci,fuit venereal lxxvj.& dicit ibi Ber.Alan.& Tanc.hoc tenuisse,vbi res peruenit ex causa lucratiua:secus si non ex lucratiua.Vide quod dixi in præcedenti decretali,cùm tu.super vltima glossa,quæ fuit Ala.& vide per Host.in Summa huius tituli. §. fin. versi.nondum autem.& versi.seq.

ff.de pe.hære.sed & si.§.quod autem.& §.seq.vnde videtur hic vsura compensari cum collectis: & sic vsuræ percipiuntur.ff.de rei vend.emptor.§.fi. d
respõ.j.quia videtur soluere,qui compensat.ff.qui po.in pig.hab.si debitor.& scriptum est,Mutuum date,nihil inde sperantes.extra,de vsuris.cõsuluit. & quicquid sorti accedit, vsura est.xiij.q.ij.plerique.& pro hac parte facit ff.de hære.vel actio.vẽ. l.ij.§.non tantum.ff.ad l.Aqui.si seruum.Sed dic cõtra:multùm enim interest de suo lucrum non tribuere,& aliena non capere.ff.de dam.infe. Proculus. ¶ †Nec est vsura suum retinere,& non perdere.nam aliud est acquirere,& aliud non amittere.ff. de col.bo.l.iij.§.si is,qui bona.& aliud est lucrum, & aliud sumptus,quos quis facturus erat.ff.de leg. iij.si meliores.& l.si rem.& aliud est pœnam euadere,& aliud lucratiuè aliquid percipere.ff.eo.imperator.& §.si centum.& facit C.de codicil.l.fin. & C.de cad.tollen.l.j.§.siue autem.† Nec est idem damnum inferre,& lucrum non capere.ff.de furt. si cui commodato.§.fin.nec est idem, tua tibi non auferre, & lucra non reddere.ff.de nego.gest.qui siue. Vel solue secundùm ea, quæ not. extra de vsur.conquestus.[d]

d ¶Conquestus.Nescio quid velit iste finis:sed, vt scripsi eodem titulo,consuluit super versi.nihil distingui posset inter certa & incerta. arg. decret.vlti. eod.titu.&c.

e *De crimine falsi.* [e] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter sit contra fabricantem falsam monetam concipiendus.
2 Contra bullam papæ falsificantem,qualiter sit libellus formandus.
3 Libellus contra clericum falsarium,qualiter sit formandus.
4 Clericus falsis scienter vtens literis, peti potest ecclesiasticis officijs priuari.
5 Contra delentem chirographum,qualiter sit agendum.
6 Testes falsariorum chirographi probaturi,quibus verbis vti debeant.

1 SIc libellus concipiatur: L I B. †Coram &c.propono ego &c.contra P.q̃ ipse hoc anno mense tali,regnante tali,fabricauit falsam seu adulterinam monetam in ciuitate Bitereñ.in domo Gul.Arnaldi legum professoris, in prima camera domus: & ipsum coram vobis super hoc accuso : quare peto

e *De crimine falsi. Rubrica.*

¶ Principium ad vers.sed secundùm Cano.fuit Roffr.in nostris libellis.& libellus fuit sextus in ordine libellorũ & continuatur materia vsq̃ ad ver.si verò.ibi facit quatuor remissiones formando circa vltimam vnã quæstionẽ. Ad materiã pertinet quæstio de teste,qui falsum deponit non iuratus.quã vide super regula,non est sine.lib.vj. ¶ Quæstio tertia & quarta Ioan.de Deo libro secũdo,vide de cõsti.c.secundo.eod.lib.super ver.ignorans.de teste,qui ad requisitionẽ alterius iudicis coram suo iudice deposuit,coram quo fieri debebat accusatio de falso:vide s̃.de test.§.j. versi.quid si aliquis.An propter dependentiã accusationis,vel exceptionis de falso contra testes,qui deposuerunt de crimine,differri possit sententia vltra tempus limitatũ per statutũ,vide s̃.de leg.§.restat.super versi.quid si in statuto versi.& quia.vbi Vber.de Boñ.tractat de duobus ludentibus ad par & impar:& conditio ludi,quod vnus facit postam aliquorũ denariorum:& alter respondet,par vel impar:numerantur.Si verum dixit, lucratus est illos:si falsum,tot numero soluit.In posta illa repertus est vnus denarius falsus,quo computato vincit vnus:aliàs reliquus:quæritan sit computandus? Quòd sic,allegat quòd falsus rector est rector.Idem in falso testamento,vel falso modio,hoc patet ff.de ver.signi.l.Paulus respondit falsum tutorem.Facit ff.de actio.emp.l.penul.§.fina.In contrarium falsus denarius non dicitur denarius.ff.de pigno.actio.eleganter.§.qui reprobos. Distinguit,an postam faciens sciret denarium esse falsum:& tunc sibi non proderit.ff.ad.l.Cornel.de fal.l.lege Cornelia.in prin.aliàs secus.De Alchimistis dubitari solet,an incidant in pœnam falsi:quidã eis adaptant verba Pauli ij.ad Timo.iij.in princi.quæ vide xxvj.q.v.nec mirum.ibi:& iuxta

Pauli sentētiā,&c.similiter militis deceptionibus dant causam:nec est sciē-
tia pietatis.xxxvij.di.si quis.dicitur etiā illam artē,vbi ad aurū tēditur,non
fieri sine auri decoctione.quod est lege prohibitū.C.de aur.pub.perscru-
tatoribus.l.j.lib.xj.In contrarium,qui ex magisterio artis sine arte magi-
ca,vel alia legibus prohibitis.C.de thesau.l.vnica.lib.x.de vili metallo fa-
cit pretiosum,com
mēdandus est:quia
in hoc auget Rem-
publicā.C.de me-
tallarijs.l.j.lib.xj.&
isti metallarij pri-
uilegiati sunt con-
a tra præalle.l.vnam. 2
de thesau.& ff. de
acqui. re.do.l.iij. vt
ingredi possit alie-
nū fundum eo inui
to.& c.ti.de metal.
l.iij.nec mutāt vnā
speciē in aliam di-
uisam:sed vnā me-
talli speciē faciunt
meliorē,vt de stan-
no,vel ære, argen-
tum,vel aurū.Nec
mirum,cùm videa- 3
mus ex vermibus
produci sericū, ex
herba vitrū:vt ha-
bet in libro de pro
prietatibus rerum.
vbi de alchimista.
quia omnia metal-
la procedūt ex sul-
phure & argēto vi
uo. sed ex virtute
elemētorum maior
est influētia in vno
loco, q̄ in alio.ex
quo euenit q̄ vno
loco,vel minera,fit
stannum, alio argē
tū, alio aurū.Cùm
igitur ars imitetur
naturā.ff.de adop.
l.adoptio.non vidē
tur alchimistæ pec b
care si per virtutē
herbarū, lapidum,
vel aliquorū elemē
torū,meliorant me
tallum in metallū
pretiosius:cùm am
bo fuerūt eiusdem 4
speciei & princi-
pij.Facit Insti.qui.
mo. tollit ob.post
prin.Consentaneū
est verbis tolli, qd̄
verbis inductum
est.Augustinus di-
cit in libro de ciui-
tate Dei, q̄ sunt in
rebus corporeis per omnia elemēta quædam seminariæ rationes occultæ:
quibus cùm data fuerit opportunitas temporalis atq; causalis,prorūpunt
in species debitas suis modis & finibus.Habetur hoc ad literā xxvj.q.v.
nec mirū.ante mediū capituli.Itē videmus, q̄ nō est grandis pœna illius,
qui etiā sciēter dat æs pro auro,tenetur etiā crimine stellionatus,cui⁹ pœna
est extraordinaria.ff.de pig.act.l.j.in fi.& de cri.stel.l.ij.Plus nostris dieb⁹
habuimus magistrū Arnaldū de villa noua in curia Romana summū me
dicū & theologū,de quo scripsi de obser.ieiu.cōsiliū.qui etiā magnus al-
chimista virgulas auri,quas faciebat,cōsentiebat oī probationi submitti.
ADDE prædicta videnda per Old.consi.lxxiiij.

a ¶l.ij.Et de hoc de iureiu.quanto.in prima gl.& vide quod super ea dixi.
b ¶Delictum.Facit de rescrip.ex parte.j.de testib.causam quæ.in fine.
c ¶In lege Aquil.si deletum.& quid dicat lex illa,vide in suffra.decr.signifi
cauit.de testibus.cuius decre.materia cum ibi notatis facit ad propositū.
d ¶Prope finem.Longus est tractatus, & est inter ciuiles.ad ipsarum finē
septimus.& sequens quæstio ibi est ad literam in vlti.colum.versic. item
quæritur quid.

eum per vos pœna capitali puniri, & puniendum
fore sentētialiter condēnari .& ego.L.&c.vt s̄.de
accu.§.j.C.de falsa mo.l.j.§.si vero longissime. Et
hoc cū moneta falsata nō est aurea.Si verò sit au-
rea,& esset propria Imperatoris:tunc dices,quare
peto ipsum flāmis viuis exuri:& ad hoc ipsum sen
tentialiter cōdēnari.C.eo.l.ij. 2 ¶†Si autē quis falsa
uerit bullā dñi papæ vel imperatoris,& vtitur:cō-
ci.vt.s̄.j.lib.verbis cōpetenter mutatis.C.e.l.fin. &
ad.l.cor.de fal.verto.&.ff.e.l.j.extra,eo.ad falsario-
rū.In literis verò vel sigillis regum vel iudicū, vel
aliorū tene vt extra, eo.ad audientiam.de rescript.
olim.& no.de of.dele.cùm olim magister. In alijs
etiam multis casibus,vbi de falso agitur, conci.eo-
dem mō libellus hoc saluo:quia in conclusione di-
cas sic: quare peto ipsum perpetua deportatione
puniri:& eius bona publicari.ff.ad.l.cor. de fal.l.j.
§.pœna falsi.Si verò agis ciuiliter de falso, ages ad
duplū:& concipiē vt in alijs ciuilibus.ff.eo.hodie.
¶†Sed secundùm canones contra clericū falsariū
sic cōcipiē libellus. LIB.Corā &c.propono con-
tra P.presbyterum,vel diaconū,vel rectorem, vel
canonicum talis ecclesiæ,q̄ ipse quādā bullam vel
literam falsauit,opponendo videlicet falsam bullā
falsis literis,vel extrahendo filum de vera bulla &
per alium filum immissum eam falsis literis inserē-
do.& sic de alijs prosequere vt extra,eo.licet.& s̄.
de impu.rescripti.§.primò igitur.Super quo eum
corā vobis accuso:quare peto eum officijs & bene
ficijs ecclesiasticis perpetuò priuatum per vos nū
ciari,& declarari,& à suis ordinibus degradari,de-
gradatumq̄ curiæ seculari relinqui legitimè puniē
dum:& ad hoc ipsum sententialiter cōdemnari.&
ego L.&c.vt s̄.de accu.§.j.versi. vlti.extra,eod.ad
falsariorum.§.nos autem. & de ver.sig.nouimus.l.
dist.si episcopus. Sed cōtra. xix.di.vt memoriam
vbi is,qui falsis literis vtitur,mandatur in vinculis
poni puniendus prout papæ visum fuerit. In præ
dictis autem iuribus punitur nō expectata iussio-
ne.Sed illud antiquatum est, vel obtinet,cùm du-
bium est delictum b Item dicunt quidam,quòd ta-
lis nō est ipso facto priuatus officio & beneficio :
imò priuari debet per sententiam .sed litera illius
versi.nos autem.contradicit:vt ipsum factū senten
tialiter declaratum hāc pœnam inducat, & ad hoc
facit extra,de homicidio.pro humani.prope finē.
& in fi.de app.reprehēsibilis.in prin.ibi : quæ ipso
suo genere,&c. ¶†Quòd si quis nō falsauit,sed vti
tur sciēter falsis literis,sic concipitur libellus:LIB.
Coram &c.vt s̄.proxi.vsq;, quare peto eum.iun-
ge,officijs vel beneficijs ecclesiasticis priuari,& pri-
uandum fore sententialiter decerni : vt in præ.c.ad
falsariorum.§.qui verò. ¶Si album prætoris, vel
quaterni curiæ corrumpantur,qualiter tunc libel-
lus concipiatur dixi s̄.de dolo & contu.§.restat.in
prin.Item si mensor falsum modum referat:dic vt

Baldus De crimine falsi. *Rubrica.*

An per testes,qui legerunt instrumentum probetur instrumenti te-
nor,hic versi.fi.G.tenet quòd sic.C.de fid.instru.l.sicut iniquum.
& in auē.si quis in aliquo documento.per Cy.no.in c.cùm olim.el.j.ex-
tra,de priuile.

s̄.de parochia.Item super senatusco.Liboñ.quod
proditum est contra instruentē a duocationē, vel e
testimoniū,vel alia,cōci.vt s̄.de fide instrumēto.ad
5 finem. ¶†Hoc etiam no.q̄ cōtra illū,q̄ deleuit chi
rographum,agitur leg.Aquil.vt ff.ad l. Aquil.l.in
c lege Aquil. c quod dic vt in li.Rof.in tit.de directa
d act.l.Aquil.prope fi. d ¶†Sed quid dicent testes in
6 probatione huius criminis?Respon.sic:nos scimus
quòd talis promisit Titio pro aliqua causa x. sub
conditione,si nauis venerit ex Asia.& de hac pro-
missione debitor fecit chirographum, q̄ nec plus
nec minus continebat,& P.hoc chirographum de
leuit.Vel aliter:esto quòd non habeam testes, qui
interfuerint promissioni: habeo tamen qui vide-
rint instrumētū debiti.Isti dicent:nos vidimus hoc
chirographum in prima figura in quo continebat
q̄ talis ex cā donationis promisit T.xj.si nauis ve-
niret ex Asia.qd̄ chirographū scripsit talis no.&
hoc chirographū P.deleuit. & hoc est,qd̄ dixit lex
summatim q̄bari debitū:qa nō ex toto q̄bo cōti-
nentiam instrumēti.C.de edē.auē. si quis in aliquo.

e *De sortilegijs.* e *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus contra sortilegum,qualiter sit concipiendus.

1 POtest sic libellus concipi. LIB.†Corā &c.p
pono contra P.quòd ipse sortile-
gus est,vt pote qui hoc anno,mē
se tali,regnante tali,in ciuitate ta
li,in prima eius camera,vel in ta-
li triuio,dæmones inuocauit : furta in astrolabio,
vel per auium volatum inspexerit : & alia sortile-
gia facit:& super hoc eum accuso:quare peto eum
pœna capitis puniri,& ad hoc eum sententialiter
condemnari.& ego L.&c.vt s̄.de accu.§.j.ver.vlt.
C.de male.& math.nemo.& l.sequen .Sed secun-
dùm cañ.sic conclude prædicta quare peto ipsum
infamen fore sententialiter nunciari.iij.q.vj. cōsti-
tuimus.& vj.q.j.īfames.& canonicè puniri,& pu-
niendum fore decerni.xxvj. q.v . contra idolorū.
& de cōse.dist.ij.pro dilectione .extra,eo .c.j .& ij.
¶In duobus seq.titu. non est necessarius libellus.

De clerico uenatore. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus contra clericum veneratorem, quali-
ter sit formandus.
2 Nomine venationis,quid intelligatur.

¶Non tractarunt
de hoc practici au-
thores.De materia
recurre ad Summi
stas.Et licet eccle-
sia sortilegia repro
bet, credit tamen
maleficia : vt patet
in rubrica de male-
ficiatis.De scientia
& arte astrologiæ,
& astronomiæ an
sit iure canonico,
vel ciuili damnata.
& an pœna debea
tur exercētibus,vel
exequētibus ipsius
scientiæ iudicia:ple
nè scripsi eo.ti.c.ij.
Item de sortilegijs,
& diuinationibus
est dicēdum,q̄ ali-
qua sapiūt hęresim
aliqua non.& pri-
marū aliqua sapiūt
id manifestè: & de
his se possunt in-
quisitores hæresis
intromittere.de hæ
ret.accusatus.§. sa-
nè.vbi de hoc.et ali
qua not.vt ibi.Cu-
riosus circa hoc sci
re debet qd̄ Tho.
de superstitionibus
plenè tractauit secū
da secūdæ, q.xcij.
& trib⁹ sequētib⁹.
& ibi in xcv.q.arti
culo quarto,tractat
de diuinatiōe, q̄ fit
p̄ iuocationē dęmo
nū:& illā asserit illi
citā,primò ex par-
te principij , quasi
tūc iuocās ineat fœ
dus cū dæmone:&
tūc forti⁹ sacrificiū
vel reuerētiā exhi-
beret inuocās dæ-
monio iuocato.Se
cūdò q̄pter futu-
rū euētū:quia quic
quid agit dæmū,ad id tendit,q̄ inuocātē perducat ad aliquid saluti nocia-
uū.Sed an hoc sit hæreticū,nō exprimit. Propter quod sciēdū aliquibus
Theologis videri ponderādū effectū,ad quē tēdit inuocans dæmonē. Si
enim inuocat ad mulieris amorē prouocādū , attribueretur superstitioni,
nō hæresi:potissimè,quia hoc ipsius est propriū hoīes tētare cōtra pudi-
citiā , & ad animarū lapsum.vndetētator vocat Matthæi iij.& Lu.iij.in
principio,licet igitur hoc fit turpe,fœdum,mortale & graue:non tñ sapit
hæresim manifestè.& sic nō est locus prædicto §.sanè.hoc verū:nisi esset
cum adoratione:vt ibi not.nam,vt ibi addidi super glo.si adorare hæreti
cū hæresim sapit,vt ibi in §.ille fortius dæmonē adorare. Vbi autē dæmō
inuocatur ad scienda futura per ipsius respōsa : hoc attribuitur creaturæ,
quod est propriū creatoris.propter quod videretur,q̄ hoc hæresim sape-
ret manifestā.Isa.lxj.Annūciate nobis,quæ vētura sunt in futurū,& scie-
mus quia dñi estis vos.Circa hoc tñ vide Augustinū xxvij.q.iij.c.pe.&
vlt. Secūdùm prædicta locū habet,q̄ voluntas & propositū distinguunt
maleficia.extra,de sent.excom.cùm voluntate.ff.ad l.Cor.de sica.l.diuus.
ADDE videnda originaliter per Old.consi.ccx.

De clerico

De clerico uenatore. Rubrica.

a ¶Piſcationibus. Saluari pōt hoc verbū per id, quod dicit cōtinuè deſeruit. ſi's dicere debuiſſet occupationib⁹, ſicut dicit cle. de ſta. mo. ne in agro. §. porrò. ī prin. & vide qđ ibi no. & ſic ſoluit cōtrariū, qđ ſequit: vbi monachi texunt retia ad piſces capiēdos. nā 1 & piſcari nō eſt ꝓhibitū: cū & piſcatores fuerūt ſancti lxxxvj. di. de Eſau a et vide qđ ibi no.

ADDITIO. ADDE tu an venatio ſit prohibita cp̄is, & qd de relig. & qd de piſcatiōe, vide pleniſsimè per Io. de Turre crem. in c. qui venatoribus. diſtin. lxxxvj. Hen. Ferran.

b *De cleri. nō ordinato miniſtrā te Rubrica.*

¶Ad Sūmiſtas recurre: & qs cū iſto diſpenſet: & ad qd vide ſ. preal'. §. nūc de eꝓrū. ver. xviij & qđ not. eo. tit. c. ij. in glo. pe. & qđ ſuper ea dixi. 1

c *De no. ope. nū. Rubrica.*

¶De practicis authorib⁹ ſolus Rof. hoc proſequit inter edicta: & eſt antepenul. in ordine Digeſtorū, & voluit author ſequi ordinem Digeſtorum: vbi ad hanc rubricam continuatur rubrica de damno infect. Rof fre. autē coniungit illam prætorijs ſtipulationibus. Secū dò illam reaſſumit inter xiij. cautiones & eſt iiij. an denunciatio noui opis fieri poſsit die feriato: & an cā ipſo die tractari: ſcripſi plenè ſ. de ferijs. §. ſequtur. vltra prin. de illo q denūcauit nouum opus, per iactum lapilli: dicens quòd ex parte papæ propter id nolens litigare coram ordinario. Ioan. de Deo lib. iiij. q. ij. dicit qꝓ ſi ipſe nō verificat qūo ex pte papę factū fuerit, vel fieri potuerit, non mutabitur per id, quod ius definit de his nunciationibus: & hoc niſi appellaſſet ad papam, tali appellatione, cui deferēdum foret, de app. ſi duobus. aliàs, vt dicit, facile eſſet cuiqꝫ lædere: vel multū tardare ius proximi, cōtra id de pœ. di. ij. charitas. ver. itē proximos. Probet ergo intra tres mēſes de iure ſuo, & ſeruetur decr. vlti. e. ti. de duobus fratribus, quorū pater vni dimiſit furnū, alteri ſalinariū: qui ſecūdus vult etiā facere furnū: cùm antiqua cōſuetudo habeat cōtrariū. Itē de duobus fratribus, quorū pater Comitis vaſallus reliquit caſtrū maiori: alteri latas poſſeſsiones cū caſtro feudales: an maior poſsit fratrē prohibere in poſſeſsionibus illis facere caſtrum. Has Pyleus tractat q. xxxvj. primam & xxj. ſecūdā. In prima tenet qꝫ pōt. ff. de dā. infec. Proculus. de aqua plu. arcē. l. j. §. itē aiunt. & l. ſi in meo. In ſecūda idē, dūmodo illa factio ſcādalis, vel ſeditionib⁹ materiā nō ꝓbeat. quod iudicis cognitioni relinquit. alle. ff. de ope. pub. l. ij. de ſer. vrba. præd. cū eo.

ADDE vt per Rof. conſi. lij.

¶Conci. ſecūdum Rof. vbi ſ. qui enumerat decē q̄ requirūtur, & q̄ per poſitiones patēt, & totū ibi ei⁹ ad literā vſqꝫ ad verſi. qualiter.

¶Per iactū lapilli. Quare hoc dicat, vide no. e. ti. c. ij. & ſuper magna glo.

¶Alius. Dicit Rof. ædificauit, & alius poſsidet: & tenet vt ſequit. Et ſcias qꝫ l. pe. loquit in hærede eius, cui fuerat renūciatum, & qui opere facto deceſſit. l. fi. non probat, id ad qđ inducitur. & loquitur in emptore, poſt denunciationem factam venditori: & ædificauit emptor. Fateor qꝫ inter ſolutiones contrarij, gloſſa ponit iſtam.

¶Sane. Hic incipiūt verba Roff. in penultimo interdicto, quod cōtinuat ſ. prox. & hoc vſqꝫ ad verſi. & not. & quatuor, quæ in hoc requirūtur, poſitiones oſtendunt. Et hanc etiam reaſſumunt vbi de xiij. cautionibus eſt quinta.

De clerico excommunicato, depoſito, uel interdicto miniſtrante. Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Libellus qualiter ſit contra clericum excommunicatum miniſtrantem concipiendus. 1

CONCI. ſic libel. † LIB. Corā &c. ꝓponо cōtra P. rectorē talis eccleſiæ ſeu diaco. qꝫ ipſe continuè deſeruit ſyluaticis venationibus, piſcationibus a & alijs huiuſmodi voluptatibus & vagationibus: quare peto ipſum per vos canonicè puniri, & puniendum fore decerni. extra eodē c. j. & ij. xxxiiij. diſt. quorundam. contra de conſec. diſtin. v. nonquam. verſi. taxantur. ¶Et ſecundùm hanc formam concipitur in duobus ſeq. titu.

De clerico[b] nō ordinato miniſtrāte Rub.

SVMMARIVM.

☞Libellus qualiter ſit contra clericum non ordinatum miniſtrantem formandus. 1

CONCI. ſic libel. LIB. † Corā &c. propono cōtra P. qꝫ ipſe ſibi manu ordinatoria nō impoſita, vel eo nondū in diaconū ordinato, miſſarum ſolennia celebrare, vel Euangelium legere ſolenniter præſumpſit: quare peto per vos ipſum ꝓpter hoc canonicè puniri, & puniendū decerni. extra e. c. j. & ij. ¶Eodē mō cōci. ī ſeq. duob⁹ ti. ¶In tertio verò titu. de exceſ. præla. quæ generalis nō eſt, non eſt libellus neceſſari⁹, de cui⁹ materia per ſpeciales huius operis titulos ſatis poteris inuenire.

De noui operis nunciatione[c]. Rubrica.

SVMMARIVM.

☞Ædificās in ſolo alterius ipſo inuito & prohibēte, cogi pōt etiā ſuis expenſis ædificium deſtruere. 1
Interdictum quod vi aut clam, cōpetit illi, in cuius ſolo etiam poſt denunciationem fit aliquod opus. 2
Denuncians ædificanti in ſolo alieno, ne ædificet: an debeat eſſe præſens in loo, vbi fit opus. 3
Interdictum, quod vi aut clam cui, et quo caſu ſuccurrere dicitur. 4
Opus nouum nūcianti, ſecurū eſt coram tabellione & teſtibus mēſurā accipere totius ædificij faciendi. 5
Ædificationem factam in ſolo alterius poſt denunciationem debere deſtrui, an ſit verum. 6
Nunciatio operis facta nullo iure exiſtente preſente, an ſit valida. 7
Nunciatio furioſo facta, an teneat. 8
Nūciatio facta opificib⁹ dño ignorāte, an ſit valida. 9

IN hoc Titulo hoc ordine ꝓcedemus. Nā primò de no. oper. nūciatione dicemus. Secūdò verò de cautione 1 dāni infecti ſupponem⁹. † Ædificāti ergo in ſolo tuo, vel ædificare volēti plerūqꝫ denūcians. ne ædificet: qui ſpreta denūciatiōe nihilòminus ædificat: ꝓditū eſt ergo tibi ī terdictū de noui opis nūci. ꝓ qꝫ cogeť deſtruere ſuis expēſis, qđ fecit, ēt ſi iuſtè ædificat. ff. de no. ope. nū. l. j. & l. prętor ait. in prin. & l. verū. extra, c. d c. j. & pe. j. ver. qd ſi qñ. ſic ergo lib. cōci. d ¶LIB. Corā &c. cōqueror de P. qui poſtq̄ nūciaui ſibi nouū op⁹ ī ædificio tali ꝓiactū lapilli, e ipſe ędificauit. vñ peto qꝫ illud, qđ poſt nūciationē ædificauit, deſtruat ſuis expēſis: & ad hoc ꝓpo. īterdictū de no. ope. nū. vel actionē ī fcm̄ ſubrogatā ī locū eius, vt ī p. cōcor. & extra, e. c. ij. ad principiū. ¶Et hoc qñ ędificās poſsidet. ſi aūt ali⁹, f tenet qui poſsidet p̄ſtare patiētiā tm̄: vt ff. e. l. j. & ſi. Actor ergo ſic ponet. PO. AC. Pono qꝫ de nouo vis immittere in ædes meas. Itē qꝫ ædificas de nouo cōtra leges vel ſenatuſcō. vel cōſtitutiōes, vel qa vis deſtruere domū iſtā. ff. eo. de pupillo. §. publica. ff. fini. reg. l. fi. ff. d de contra. emp. ſenatus. ff. de le. j. cœtera. C. de edi. pri. Meuia. Itē qꝫ ædificās cōtra ſeruitutē, quę mihi per talē locū debeť. Itē qꝫ vis facere tale opus. Item qꝫ vis illud facere in tali loco. ff. e. l. j. §. hęc aūt edic. Itē quòd vis denuò facere. e. l. §. ſi qs ędif. & §. op⁹ nouū. Itē qꝫ es ſocius T. in re tali. hoc conceſſo, ceſſat oppoſitio, q̄ fit per l. ff. eod. tit. in ꝓuinciali. Itē e qꝫ qñ nūciaui tibi nouū opus, in re illa nūciaui, in qua fiebat opus. Item qꝫ licet res illa ſit cōis tibi & alij, ego tibi nūciaui in re preſenti. ff. e. de pupillo. §. nūciationē. & l. ſi qs forte. & l. opus nouū. & l. ciui- f libet. & l. in prouinciali. §. ſi in loco. & l. j. §. fi. & l. ij. & cū res eſt cōis ſufficit vni nūciare. ff. e. de pupillo. §. ſi pluriū. Itē qđ iuraui me nō nūciare aīo calumnię: vel etiā fui parat⁹ iurare: vt in l. de pupillo. §. q opus nouū. Itē qđ nūciaui in tali parte ædificij, vel in toto. Itē qꝫ qñ nūciaui opificibus, tu ſciuiſti j. ver. fi. ¶Reus verò ſic. PO. RE I. Pono qđ tale ſolū, ī q̄ ædifico, eſt pleno iure T. Itē qꝫ iā eſt ann⁹ qꝫ illud op⁹ feci, vt ī p. l. de pupillo. §. q op⁹ nouū. Itē qꝫ duo mēſes tm̄ ſunt, qꝫ nūciaſti nouū op⁹. hoc cōceſſo, patet qꝫ nō eſt opus futurū, ſed factū. ff. e. l. j. §. hoc aūt edictū. ſed aduerſus ſcā opa cōpetit īterdictū qđ vi aut clā, vt ibi. Itē qđ ſolū vbi ædificaui, eſt mihi & tibi cōe. ff. e. in ꝓuinciali. Itē qꝫ in tali ædificio, qꝫ iam erat factū, facio fulcimētum. Itē op⁹ qđ facio, eſt riu⁹ vł cloaca. ff. de riuis. l. vnica. ff. e. de pupillo. §. ſi qs. Itē qꝫ reqſit⁹ noluiſti iurare te aīo calūniæ nō nūciare. Itē qꝫ erā abſ̄s, qñ nūciaſti, g extra, eo. c. ij. ad prin. Itē qꝫ opus erat conſummatū priuſq̄ redijſſem. j. ver. fi. Itē qꝫ licet nūciaueris, nūciationē illā remiſiſti. ff. eo. l. j. in prin. ff. de remiſ. l. j. Item qꝫ mihi tm̄ & in tali loco tm̄ nūciaſti, Itē qꝫ in alio loco, ſ. tali, fiebat op⁹. Qualiter autē ſup cautione, quę præſtať ab eo, cui nouū opus nūciať, lib. cōcipieť, dixi ſ. de pig. & alijs cau. §. ſeqť. ver. itē ſępe. Itē qualiter ipſa cautio formeť, vide ſ. de ſatiſd. §. fi. ¶ †Itē ſi poſt, vel cōtra denūciationē tuā, vel te celāte, op⁹ ī tuo fiat, cōpetit tibi īterdictum, qđ vi aut clā. ſup quo cōci. lib. vt ſ. de reſti. ſpo. §. j. ver, cę terū. ¶ †Sed nūqd denūciās debet eſſe p̄ns ī loco, 3 vbi op⁹ fit? vī qꝫ ſic, ar. ſ. e. de pupill. §. nūciationē aūt. & §. ſeq. ver. et generaliter. Sed videť ſufficere, ſi remotus ſit, ita tn̄ qꝫ audiri poſsit, argu. de verbo. obligationibus. l. j. circa fin. ¶ †Sanè[g] præcedens in

a ¶Et not.Reuertitur ad verba Roffr.ſuper interdicto ſ.proxi.& hoc ibi vide in fi.j.colum.

b ¶Quid ſi.verſiſte fuit Rof.continuatus libello.Verſiculos qui ſequuntur ibi,vide in iij.col.verſi.ſed quid ſi quando.& verſi.ſeq.

c ¶Si quis forte.Valde plene proſequitur hoc dictum,& exponit hunc §. Hoſtiē.in Summa huius tit.§.cui fiat. in j.colum.

d ¶ Debet deſtrui. Niſi forſan denuncians ſciēs ædificatum,ſatiſdationem ſimpliciter recepiſſet.vnde diſputauit Dy.q̄ ſi is,qui verè ius ædificādi habebat,nunciationē ſibi factam contempſiſſet, & poſt illā ædificauerit : pone ad tres pedes:& demū ſatiſdedit nuncianti,ſciēti ſic ædificatū:& proceſsit in opere, nō poterit nuncians petere demoliri illos tres pedes factos poſt denunciationē anteſatiſdationem:& hoc triplici ratione. Prima,quia petitio demolitionis locū habet ante ſatiſdationē,nō poſt : niſi pronūcietur nō iuſtè ædificatū.ff.eo. l.ſtipulatio.§.j.et §. habet autē.Secūda, 5
quia facta remiſsio a
ne tacitè vel exp̄ſsè ex nūciatione agi non poteſt,eod.ti. ſi op⁹. Tertia, quia ſtipulādo opus de- 6
moliri,ſi iniuſtè apparebit ædificatū, videt aliàs denūciator remittere pri⁹ delictū,& eius pœnam.ff.de ſol.l.qui decem.§.j.& de nouā.l. quoties. circa principiū.& l.ſi Stichū.in prin.Et pro hac parte bene facit lex,eo.ti.de pu- 7
pillo.§.ſi is.vbi dicitur de ſatiſdatione data fore perinde,ac ſi nunciatum fuiſſet.Sed in contrariū facere videtur lex, ſciendum. eo.ti.vbi dicitur q̄ denunciatione remiſſa,tacitè vel expreſsè ſaluæ remaneāt aliæ actiones. ergo & demolitio peti poterit. Sed dic illud intelligi c
de actionibus, quę d
incœperunt competere propter nūciationē:ſed de his, quæ competebant ante nunciationē, ſicut eſſet negato- 1
ria vel confeſſoria, terdictum ſuccurrit ei, poſt cuius nunciationē ædificatur,vt illud deſtruatur,etiam iuſtè fiat, vt dictū eſt,& aliud interdictum,ſ.vt liceat ædificare ei , cui nūciatū eſt,ſi ſatiſdederit,per quod cōſulitur ei,cui nunciatū eſt.& eſt prohibitoriū,ſ.ne vis fiat ei,qui ſatiſdederit de opere deſtruēdo,ſi velit ædificare.ff. de noui ope.nun.ait prætor.§.deinde.& §.hoc interdictū.Sic ergo libellus cōcipitur. ¶L I B. Corā &c.cōqueror de P.qui cùm mihi nunciaſſet nouū opus,& ſibi ſatiſdederim de opere demoliendo,ſi appareat me iniuſtè ędificaſſe,vel paratus eſſem ſatiſdare:& ſi vellē ædificare,me prohibere & impedire,quò minus ædificē,nō ceſſat, vel me impedit ædificare.vnde ago cōtra eū ne me impediat.& ad hoc propono interdictū de no.ope.nun.quo cauetur,ne ſatiſdatione præſtita ab eo,cui nūciatur nouū opus,impediatur quò minus ædificet,vel actionē in factū ſurrogatā in locū eius:vt in præ.§.deinde.& extra eo.c. pe.& fi.¶Actor ergo ſic ponet: P O. A C.Pono q̄ mihi nūciaſti nouū opus:vt in 2
præ.§.deinde.& e.l.§.hoc interdictū.Itē q̄ tibi caui,quod ſi appareret me iniuſtè ædificaſſe, op⁹ factū deſtruerē:vel paratus fui cauere.Hæc em̄ paria ſunt:vt in præ.cōcor.Itē q̄ prohibes me volētē ædificare poſt ſatiſdationē à me præſtitā:vt in præ.§. deinde.Itē q̄ eſt minus anno, q̄ hāc prohibitionē feciſti.ff.eo.p̄tor.§.hoc interdictū.¶Reus verò ſic: P O. R E I.Pono q̄ nūciaui tibi nouū opus.Itē q̄ petij, q̄ mihi ſatiſdares.Itē q̄ cauere recuſaſti.Item f
q̄ iam trāſiuit annus ab eo die,ex quo dicis , q̄ te prohibui.Item q̄ paratus fui intra ſpatiū triū mēſium de iure meo probare,& noluiſti me expectare.extra,eo.c.fi.¶†Et no.[a] q̄ is,qui nouū opus nūciat,ſapiēter agit,ſi corā tabellione & teſtibus facit mēſurari ædificij longitudinē,latitudinē,& altitudinē:quia cùm opus factū poſt denunciationē demoliri debeat,vt ſ.per hoc ſcietur poſtmodū quātum poſt denūciationē fuerit ædificatū:vt ff.eo.nō ſolùm.§.quid opus nouū.¶†Sed nūquid verū eſt, q̄ ſi in re ædificatū ſit poſt denunciationē , q̄ illud debeat deſtrui,vt dixi ſ.in prin? nō videtur:quia ſi vocatus,qui venire nō tenebatur,non venit:nō incidit in edictū.ff.ne quis eum,qui in ius voca.eſt vi exi.l.ij.& arg.ff.de fur.nō videtur.Sed dic cōtra.& hoc, quia contēpſit authoritatē prætoris.Sed certè & in prædictis cōtrarijs contempſit : ſed hoc locū habet in dubio.Nā ſi certū eſſet,quòd aliquis calumnioſè nūciaſſet:nō debet ædificatū poſt denunciationē demoliri,ſecūdùm Roff.ff.ne quis eū, qui in ius vo.vi exi.l.j.¶†Quid ſi[b] quādo fit nūciatio 7 b
operis,& in re præſenti nullus erat præſens : nunquid tenet nūciatio? Io.dicit valere.arg.ff.de dā.infec.dies.§.quoties.C.de anna.excep.vt perfectius. ff.quod vi aut clā.l.aut quæ aliter.§.ij.in fi.& valebit hęc nūciatio:quia poſtq̄ dñs hoc ſciuerit,debet abſtinere ab ædificādo.quod ſi nō fecerit,deſtruere tenetur.¶†Nā & nūciatio facta furioſo tenet. 8
ff.de noui ope.nun.operis.at ille magis dicit̄ ignorans,q̄ aliquis.ff.de ritu nup.in e.§.inuitū.C.de falſa mo.l.j.vel ibi tenet in præiudiciū tutoris & curatoris,ſi ſunt ſoluēdo.arg.C.de iud.properādum.§. fi.¶†Sed quid ſi fit nūciatio fabris & opificibus, 9
vt dixi,& illi nō abſtinēt : poſtea dominus venit nūquid opus factū poſt nūciationē domino ignorāte debet deſtrui? Reſpondeo non.ff.eod.de pupillo.§.ſi quis forte.[c] Illud autē,quod dominus fecit,poſtquam ſciuit nunciatum,debet deſtrui.[d]

De damno infecto. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Petens cautionem damni infecti à vicino,cuius ædificium minatur ruinam,qualiter libellum concipiet.

2 Damno iam ſecuto per vicini ruinam,qualiter formabit damnum paſſus libellum.

1 e NVnc dicamus de cautione e dāni infecti.¶†Si igitur[e] ædificiū alicuius minatur ruinā ædificio,vel prędio alicuius:poteſt vicini ædificij dominus à domino ædificij minātis ruinā,petere q̄ ſibi caueat nomine dāni infecti : quæſtipulatio cōtinebit totū intereſſe illius vicini.ff.eo.in ſtipulatione.& l.ſed & ſi cōducere.& l.damni infecti.& cōcipietur ſic libellus: L I B. Corā &c.con- f
queror de P.quia ædificiū ſuū minatur ruinā ædificio meo:vel cum habeat ædificiū ruinoſum iuxta ædificiū meū:& poſſet de facili damnū cōtingere, q̄ mihi caueat nomine dāni infecti,vel ſatiſdet : & ad hoc propono officiū iudicis.ff.eo.d.l.j.& l.dies. & l.prætor.§.j.ff.de prętо.ſtip.l.j.¶†Si autē ſit damnū iam ſecutū,ſic cōcipietur libellus: L I B. Corā &c.cōqueror de P.qui mihi cauit nomine dāni infecti propter tale ædificiū ſuū,quod ruinā minabatur:& tūc ædificiū illud cecidit:& totū ædificiū meū deſtruxit.vnde ago cōtra eū,q̄ prædictū mihi damnū emēdet,vel reſarciat.& ad hoc propono g
actionē ex ſtipulatu,quæ prætoria eſt.ff.eod.prætor ait.§.j.& ij.Vel cōcipe, vt ſ.de pig.§.ſequitur. verſi.cæterū.[f] ¶Actor ergo ſic ponet. P O.A C. Pono q̄ ędificiū tale,vel impoſitio,ſi eſt in prędio ruſtico,eſt ita ruinoſum,vel ruinoſa,q̄ dānū de facili ex eo,vel ea cōtingere poteſt.ff.e.l.ij.Itē q̄ damnū vitio operis cōtingere poſſet,vel cōtingit , ſi iam datū eſt.ff.eo.fluminū.§.j.& §.vicinū.§.itē ſeruus.Item q̄ denūciaui tibi,vt mihi ſatiſdares.Idē ſi procuratori,vel domui,vel inquilino,ſi eſt abſens. ff.e.dies.§.prætor.& §.toties.Itē q̄ iuraui,vel paratus ſum iurare , q̄ non peto cautionē animo calumniādi.ff.e.prętor.& l.qui bona.§.qui damni.& §.fi.Itē q̄ promiſiſti , vel cauiſti mihi nomine damni infecti.ff.e.prætor.& l.dāni.Itē q̄ iudex appoſuit certū diem, intra quē deberet cautio iſta durare.ff.e. dies.in prin.& l.qui bona.§.fi.Itē hoc ſolo remedio mihi conſulitur.ff.e.ſi ædibus.& l.qui bona.§.itē is.Itē has ædes habebā vicinas tēpore interpoſitæ ſtipulationis.ff.e.qui bona.§.ſi qs, quia. & l.dāni infecti.§.ſi is,qui vicinas.Itē q̄ tale ædificiū iuſtè habebā iuxta tuum ruinoſum:vt in præ.l. qui bona.§.ſi quis iuxta.Sed hæc eſt iuris.Itē quòd quia noluiſti mihi cauere , fui miſſus ex primo vel ſecūdo decreto in poſſeſsionē ædiū, qui minantur ruinā:ſed me prohibuiſti.Super quo vide & cōcipe libellū vt ſ.de primo & ſecūdo decr.§.reſtat.in prin,& de eo,q mit.in poſ.ver.cæterū.Itē q̄ cū ſis dñs in ſolidū,cauiſti pro tertia.ff.e.ſtipulatio.Itē q̄ dānū cōtingit culpa tui cauētis , vel vitio ædificij. ff.eo.fluminū.§.q̄q̄.& §.Caſsius.& §.item apud Iul.¶Reus verò ſic: P O.R E I. Pono q̄ edictum tuū bene eſt munitū.Itē q̄ illud damnū cōtigit ex nimia vi vētorū.Itē q̄ mihi denūciaſti extra iudiciū.ff.eo.dies.§.hoc autē iudiciū.Itē q̄ recuſaſti de calūnia iurare.C.de iur.calū.l.j.Itē q̄ poſt diē à iudice appoſitū damnū cōtigit.Itē q̄ poteras habere actionē cōmuni diuidūdo,cùm res ſit mihi & tibi cōmunis.Item q̄ ædes pro quibus agis,emiſti poſt interpoſitā ſtipulationē.Itē q̄ illas illicitè ædificaſti.Itē q̄ volui tibi cauere:ſed cautionē recipere recuſaſti.Itē q̄ es pro tertia parte dñs , & caui tibi pro tertia tuæ partis.¶Formā autē huius cautionis vide ſ.de ſatiſdatione.§.fin.& quære vt ibi.

De priuilegijs[g] & exceßibus priuilegiatorum. Rubrica.

Monaſte-

¶Si igitur.Incipiūt ad literam verba Roffr.loco primo, vbi ſ.ibi etiam enumerat xiij.neceſſaria,vt hæc licitè petantur.& quicquid hic ſequitur , ibi fuit eius.

¶Verſic.cæterum. Ibi ponitur forma, per quam exprimitur æſtimatio damni,vel ſi reædificauit , exprimitur expenſa facta. & fuit loco ſecundo, de quo ſ. ipſius Roffre.

De priuilegijs & exceßibus priuilegiatorū. Rubrica.

¶Pabulum habuit iſte titu.ab authore:quia totū hoc inſertū fuit eius,dempto breui verſi. ſed quæritur.& ver.ſequē.qui ambo fuerūt additio.& Vincē.vt ibi dicā. Primo igit̄ ponit duos libellos aduerſos. Secūdò nobis inſinuat iura quædam, tūc nō nota, ꝓpter qđ tūc id fuit multū vtile,hodie propter ſextū , poſſet decidi. Tertiò remittit,vbi tractauit impugnationes priuilegiorū. Et ibi in principio dixi,à q- bus illas habuerit: & quia duo libelli hic poſiti.& ver.nō eſt etiā cū duob⁹ ſequētibus de abbatibus,quorum multi ſunt priuilegiati , tractant. Eſt ſciendum,q̄ quidā ſunt abbates,q̄,vel quorū monaſteria ſub nullo ſunt epiſcopo, & in nulli⁹ epi territorio. Hoc dicit Hoſ.de abbate Caſsinē.in decr.cū contingat. de foro compe. vbi ſcripſi in gloſſa, quamuis enim.ad fi.vt autē ibi dixi Caſsinen.

est hodie episcopalis. Alia verò similia monastaria vide in cõstitutione Papæ Benedicti xij. de monachis nigris. prima post proœmiũ vers. ante finẽ. assertiue ponitur talia fore moñ. Sublacense. Itẽ Farfense, quæ sunt in speciali prouincia papali. Itẽ sancti Vincentij de Vulterno in partibus Apuliæ: & ibi prius sub dubio dicitur idẽ de monasterio sancti Florentij veteris in partibus Gallicanis. Diuersę igitur sunt species abbatũ. Primò in quibusdã partib⁹ dicũtur abbates prælati ecclesiarũ seculariũ sufficiat decret. extrãsmissa. de renũ. & quod ibi not. in & sup prima glos. Nec mirũ qđ etiã præsidẽtes laicis & secularibus officijs dicuntur abbates prelati ecclesiarum vt de abbate Genuensi dicitur, vt scripsi de foro cõpe. si diligenti. super prima glo. in prin. de vtrisq; nil ad ppositũ: habemus abbates præsidẽtes monasterijs & religiosis: ex quib⁹ aliqui vel aliqua non habẽt parochiam. & hoc vigebat olim: secundũ quę tẽpora loquit xciij. dist. â subdiaco. xvj. q. j. generaliter, et de tali⁹ monasterijs loquitur c. j. eadẽ. q. vt ibi no. Et eo tẽpore abbates erant, nõ presbyteri. Hodie licet nõ habeãt porochias, habent tñ curã animarum monachorũ & conuersorũ suorũ propter quod debent esse vel fieri præsbyteri. de ætate & qualita. c. j. Secunda species est monasteriorum & abbatum habentium parochiam, cuius cura regi debet per clericum secularem. de capellis monachorum. cap. primo. & quod in quibusdam partibus malè seruatur vt ibi scripsi. Propter populum aũt tenẽtur ad ea, quæ sunt legis diœcesanæ. de quo vide de officio ordinarij dilectus. ad finem vltimæ gl. & satis scripsi de statu mona. c. j. Ex prædictis aliqui sunt episcopis subiecti: & hoc regulare, quod sonat rub. de relig. do. vt episcopo sint subiectæ. Aliqui verò exempti, de quibus tenendũ quod habetur eod. titu. c. j. lib. vj. vterq; istorum possent non habere: & habere priuilegia, de quibus hic tractatur, vel his similia, quæ seruanda sunt cum declarationibus, quę sequentur. omnes prædictæ regulariter intra territorium vel diœcesim certorũ episcoporũ pręter illos, vel his similes, quos s. nominaui, qui nõ sunt exempti à iurisdictione episcoporũ: quia exemptio præsupponit subiectionẽ, à qua liberatur exemptus. quod in istis non est. iste tamen status sine priuilegijs parum valeret. Item esse posset hoc casu dubium, quando certũ est, q̃ sunt extra territorium cuiusq; episcopi: sunt tamen intra prouinciam archiepiscopi. Et de archiepiscopo dico: quia prima duo, scilicet Sublacense & Farfense sunt in speciali prouincia papali, vt dixi: ita q̃ in illis cessat dubium. Fateor etiam q̃ posset tale monasterium sic esse extra territoriũ archiepiscoporum sicut episcoporũ, quando eadẽ sunt confinia episcopatuum & archiepiscopatuum vicinorũ: & locus ille vtrisq; est intermedius: vel qñ archiepiscopalis prouincia non habet alios fines, nisi tales episcopatus cum suis territorijs. Si verò haberet certa confinia, puta duo flumina, intra quæ est tale monasterium: non video quare archiepiscopus ibi non haberet archiepiscopalem & metropoliticam iurisdictionem, sicut in propria diœcesi. Facit extra de. deci. quoniã. & facit qđ dixi de prouincia papali. Habemus super regula, in iudicijs. lib. vj. q. de ecclesia priuilegiata super præscriptione centenaria: an illa possit vti prælatus cõtra capitulũ, vel econuerso. Super regula, priuilegiũ. est quæstio de priuilegio papali, quod respicit ecclesiá, expresso tamen nomine prelati, vel ecõuerso. Super regula. qui sentit. est quęstio de priuilegio familiariũ admittendorũ ad diuina. An futuros respiciat dominicalis lviij. an exemptio monasterij cum capellis cõpetat post modum acquisitis, vide eo. titu. cũ capella. quæstionem Iacob. de Bel. quis ex duobus priuilegiatis eligat forum, vide eodem titu. c. j. lib. vj. super versicu. apostolico priuilegio. Quæstionẽ de episcopo, q̃ impetrauit beneficiũ à papa, testandi de ducẽtis marchis tacito statuto ecclesiæ, quo poterat testari de centum, vide s. super rubrica de testa. in principio.

¶ Quia personæ. Quam non habemus: sed pro parte de illa sumpta fuit decret. cùm personæ. eo. tit. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 ¶ Monasterium cuius priuilegia à summo põtifice concessa contemnuntur ab episcopo, qualiter contra ipsum formabit libellum.
2 Libellus contra priuilegiorum suorum fines excedentes, qualiter fit concipiendus.
3 Prælati, an possint suam iurisdictionem exercere in exemptos.
4 Ordinarij an possint suam iuridictionem exercere in datos seu oblatos exemptorum.
5 Priuilegium de benedicendo abbati concessum, intelligitur solùm in missa, non in publico.
6 Priuilegiũ de mitra & alijs pontificalibus vtendo abbati concessum, qualiter sit intelligendum.
7 Priuilegium de annulo ferendo abbati concessum an extendatur extra suum monastarium.
8 Mercenarij annales priuilegiorũ, an possint à diœcesanis excomunicari.
Priuilegium personaliter non extenditur ad processus, seu sententias ordinariorum.

IN hoc tit. sic concipitur libel. LIB. † Corã &c. propo. ego abbas talis monasterij q̃ eps & officialis talis loci priuilegia eidem monasterio à sede apostolica concessa, contẽntes in monachos & subditos eiusdem monasterij excõmunicationis & interdicti sentẽtias de facto pro libito fulminant, vel alia grauamina inferunt: quare peto dictas sentẽtias cessari & irritari, & eis: ne de cętero talia attentent, sententialiter prohiberi, cũ nullum ius sit sibi talia faciendi. Peto etiã eis præcipi, ne priuilegia dicto monasterio cõcessa deinceps violare præsumant. extra eod. tit. quanto. & c. dilecti filij. & econuerso sic potest cõcipi libel. † LIB. Corã &c. propo. cõtra abbatẽ vel conuentũ talis loci q̃ ipsi priuilegiorum suorũ fines excedentes sua iustitia non cõtenti: manus ad ea extendunt, quæ sibi canones interdicunt, & priuilegia non indulgẽt, videlicet tẽpore interdicti publicè cãpanas pulsando: interdictũ etiã pro eis quandoq; positũ alijs seruãtibus violando: nõ permittẽtes etiã in suã fraternitatẽ receptos in iuribus eẽpalibus respõdere nominatim interdictos in suo cœmiterio sepeliendo: publicas pœnitentias iniungendo, indulgẽtiarũ literas cõcedendo, de causis matrimonialib⁹ audiendo: & sic de alijs. Quare peto oĩa prędicta reuocari & sibi sententialiter inhiberi, ne deinceps talia audeant attentare. extra eo. c. ñ. & c. parẽtibus. & c. petitis. & c. pe. & c. vt priuilegia. & in alijs c. extra de excess. præla. accedentibus. ¶ † Et no. quòd prælati possunt suam iurisdictionẽ exercere in exemptos in casibus contentis in consti. Inno. eo. ti. volentes. non obstantibus priuilegijs apostolicis contra illã postmodum impetratis. Item hi qui se dicunt exemptos, de quo non constat: nec longo tempore in possessione exemptionis fuerunt requisiti ab ordinarijs: debent priuilegia exemptionis, saltem quo ad articulos, de quibus est quęstio: eis in loco congruo & secreto, vel aliquibus viris ad hoc per ipsos ordinarios deputatis, ostẽdere: alioquin ordinarij in eos iurisdictionẽ suam exerceant: nec per cõseruatores illorũ impediãtur: imò sentẽtiæ & processus ipsorũ conseruatorũ ipso iure nulli sunt contra ordinarios habiti: vt in consti. Alex. iij. eo. tit. quia
a personæ.[a] Postq̃ aũt ostenderint, ordinarij de illis nõ poterunt iudicare: nec cõtra illos vltra procedere: vt no. secundũ papã extra, de verb. sig. ex parte. Item licet aliqua ecclesia sit exempta: non tñ populus: imò episcopo subest: vt in cõsti. Alex. eo. ti.
b cum super,[b] & ideo Papa not. extra, eo. ad hoc. q̃ ecclesiæ hospitalis nõ sunt exemptæ. eo. tit. cũ capella. ¶ † Itẽ ordinarij possunt iurisdictionẽ suam
4 exercere in datos, seu oblatos exẽptorũ, qui eis aliquem censum faciunt, non tñ se eis omnino reddi derunt: sed in suis proprietatibus morãtur: nec ob hoc conseruatores illorum cõtra ipsos ordinarios quicq̃ attentent. Item oratoria vel capellas in locis nõ exemptis sine locorũ diœcesani licentia nõ construant: nec in sic constructis, nec in locis non exemptis celebrent, aut celebrari faciant, cùm ab ordinarijs fuerint interdicta. alioquin ab ipsis ordinarijs compescantur: & si cõseruatores illorum in contrariũ aliquas sententias tulerint, papa reuocat illas: sed nec in locis exẽptis hæc faciant sine licentia apostolicę sedis. Item causas proprias suorũ hominum liberorũ, licet eis censuales sint, non assumant agendas, vel defendendas. Hæc habentur in
c consti. Alex. iij. eo. tit. licet regularis.[c] ¶ † Non est
5 etiam ignorandũ, q̃ abbates habentes priuilegiũ q̃ possint benedictionẽ super populũ effundere, non possunt hoc facere publicè, aut per vias, ciuitates,
d castra & villas: sed solùm in ecclesia[d], missa finita, vel post matutinũ: nisi id expresse in eorum priuilegijs contineatur. Item nequeunt primã tonsuram cõferre, nisi cõuersis suis: vel his, qui ad monasteria conuolauerunt, vel in quos ecclesiastică & quasi episcopalem obtinẽt iurisdictionẽ, nisi aliud eis cõpetat ex speciali priuilegio vel consuetudine præscripta, vt in cõsti. Alex. iij. eo. tit. quia nõnul-
e li.[e] ¶ † Abbas quoq; cui ex priuilegio concessum
6 est, vt mitra & alijs põtificalibus vti possit, si exẽptus est, in cõcilijs & synodis vti põt mitra aurifrigiata non tamen aureas vel argenteas laminas aut gemmas habente: nõ exemptus verò simplici alba plana vtatur: licet in alijs locis exemptis & non exemptis vti possit mitra, secundùm tenorem pri-
f uilegij sui, vt in consti. Clementis iij. eo. tit. exigit.[f]
7 ¶ † Quæritur vtrũ abbas, qui ex priuilegio vti põt annullo, possit illo extra monasteriũ suum vti. Re- a
g spon.[g] recurrẽdum esse ad formã priuilegij. extra, eo. porrò. quod est latè interpretãdũ: extra, de don.
8 cùm dilecti. ¶ † Quid de mercenarijs annalibus priuilegiatorum; nũquid possunt à diœcesanis excõi-

b ¶ Cùm super. Hanc etiam non habemus: sed in parte ex illa sumi potuit decre. per exemptionem. eo. titu, lib. vj.
c ¶ Regularis. Quæ hodie deciso exordio inci. authoritate. eodem titu. libri sexti.
d ¶ In ecclesia. Non qualibet, sed quæ ad eum spectat pleno iure, & ad consequentia, supple vel vesperas.
e ¶ Quia nonnulli. Quæ exordio deciso hodie inci. abbates. eodem titu lib. vj. hodie tamen sublatum est, quod in fi. dicebatur de cõsue. præscripta. in decret. prædicta, quod etiam posuit Gul. & vide quod ibi dixi in fi. & ver. super priuilegio.
f ¶ Exigit. Hodie incipit, vt apostolicæ. eo. titu. lib. vj.
g ¶ Respondeo. Secundùm Vincen. post quem hoc scripsi, de vita & honestate clericorum. in versi. sed nec annulos. ad partem quod posit, facit prædicta decre. vt apostolicæ. sequens etiam ver. fuit eius: vt scripsi in decre. quidam vbi alleg.

a ¶Soluent. Et contra religiosos id impedientes prouisum est per clemen. de decimis, c.j.

b ¶Et c.quia nonnullis.Hodie incip.ne aliquid,eo,titu.lib.vj.

Bald.De priuilegijs Rubrica.

Materiã de priuilegijs, aliquid vide s. de instru.edi.§.an valeat confirmatio. cum quinq; §§,seq.

c *De iniurijs & dam.da.Rubr.*

¶Vt dicit author rubricæ sunt duæ partes. Itẽ prima diuidit in duas actiones, scilicet prætoriã & ciuilẽ:& breuiter dẽptis remissionibus & duab9 quæstionib9 Albe. Gal. quas j. signabo,totum,quod de prima dicitur,ad literam fuit Rof.vbi de actione iniuriarum prętoria,& est pe.inter prætorias, vbi author plenius loquit, quia numerat decẽ quæ necessaria sunt in ista: quæ tñ per positiones colligi possunt.Hoc scias q̃ Cy. vtriusq; actionis materiã plenè tractat per modũ summę,per xix.q.C.eo.tit.si nõ conuicij. quarũ octo,scilicet vj.& vij. sequẽtes respiciũt libellũ,s.an agẽs iniuriarũ habeat exprimere sibi inuito iniuriam illatam. Item q̃ animo iniuriandi. Item q̃ conuiciũ non est verum. Item an debeat æstimari. Item qualiter. Item quomodo sit iniuria declaranda. Item q̃ si verberatus, pulsatus, & cõuiciatus sit agẽs. Item an exprimere debeat actionis nomẽ:an actio iniuriarũ vendi vel cedi possit ante litem contestatã: scripsi de ces.act.§.j.ad fi post versi,vtrũ agens. quæstionẽ dominicalem xiij.posui s.de instr.edi. §.nunc verò.super ver.itẽ pone,&c.de infirmo,qui remisit iniuriã,& senatus vult agere. Est quæstio de vxore atrociter verberata per virũ: an possit agere cõtra eum actione iniuriarũ.De atroci quęritur,quia leuis castigatio permissa est marito : de hoc nota.vij.q.j.sicut alterius.xxxiij.q.ij.placuit.de iureiur.quemadmodũ.in vlti.gl. & super ea ad negatiuã allegatur C.rerum amo.l.ij.ff.de in fa.l.j.ff.de ser.cor.l.fin. & sit ratio deneganda,ne malè simul viuant.C.de fur.l.fi.in fin.ff.de oper. lib. cùm patronus.C.de emen.propin.l.j.ff.de reli.& sumpt.fu.at si quis.§.idem Labeo. Ad contrarium inducitur ff.ad leg. Aquil. ita vulneratus.in fi.ff.de his qui sui vel alieni iuris sunt.l.j.in fi.de iniurijs.l.ij.& l.prætor. §. sed & si. C. de furt. si quis seruo.Per quæ iura tenent quidã vxorem agere posse.Melius tamen videtur, q̃ agat actione in factũ ad præseruandam illæsam famam mariti: vt prædicta l.ij.C.rerum amo.ff.de dolo.nõ debet.ff.de fur. si quis vxori. Interdum statuta permittũt impunè meretricẽ percuti:an id locũ habeat, etiam si sit vxorata:iudicatũ fuit q̃ non, per l,si vxor.§.j.ff.de adulter.per quam patet,q̃ etiam in meretrice ponderatur matrimoniũ: ita q̃ locus est accusationi adulterij.Et facit quod no.in l.si ea.C.eo.tit.de adult.de statuto,quod vult per patrẽ emendari damnũ per filium: de quo filio intelligatur,dixi super rubrica qui fil.sint leg. Quia repræsaliæ pertinẽt ad hunc titulũ:vt patet in vj.q.de illis.Do.Gul.& Iac.de Bel.vide super regula,nõ debet aliquis.eo.tit.Sed fuit ab olim disputata quæstio de repræsalijs datis per cõmune Boñ.ciui Bonoñ.in districtu Genuen. deprædato, contra cõmune Genuæ & homines in ciuitate vel territorio habitantes:quæritur an cõprehendat ciues Bononiæ,Genuæ habitãtes.fuit per Iac.de Bel.hæc quæstio reuoluta,an liget Genueñ.Bononiæ manentẽ voluntate:vel quia bannitus.incipit quæstio Iaco.dux in ducatu.& est secundũ ipsius membrum.Prima fuit soluta,illum Bonoñ.non teneri principaliter,per leg.iij. quæ incipit,est verũ.& l.seq.& l.ciues.C.lib.x.de incolis. Secũda etiã fuit soluta Genueñ.Bononiæ manentẽ non teneri principaliter propter odiũ repræsaliarũ,quæ sunt graues legibus,& naturali æquitati cõtrariæ : vt in decre,vnica.in princ.lib.vj.& odia restringenda sunt.in regula,odia.eo.tit. quod facit ad vtranq; quęstionẽ.Et prout dicit:nõ videtur dubiũ in bannito,in casu quo perdat ciuitatẽ & bona,qui habeꝫ pro deportato ; iuxta no.Insti,qui.mo.ius pat.po.solu.§.relegati. nõ diceꝫ ergo ciuis.ff.de pœnis.quædã.Et idem in exitio,qui & nudus exulat: not.de capi.mi.l.ij.§.j. & l.tutelas.in fi.ff.de rebus dub,si cognat.ibi:in ciuitate tñ manet.Inducit pro voluntario absente,quod habeꝫ pro cõtradicente. sol. mat.l.ij.§.fi.& patet de arb.c.ij.lib.vj.Habet ergo hoc locũ quod dicit à generalitate quidam tacitè excipi.C.de inoffic.test.l.si qũ.in princ.ff.de calum.in hæredẽ. extra,de iureiuran.ad nostrã.iij.& ibi cõcor.in vlt.gl.an municeps,cui per municipiũ emendandum est damnũ,contribuat: vide s.de censi.§.ij.versi. quid si damnũ. & quod super eo dixi. Quæstionẽ de domibus vicinis incendio depositis per viciniam & turbam.propter id arcẽdum:disputauit Gul. Accur.an illarum pretiũ sit soluendum per cõmune ciuitatis,an p vicinią:& quomodo tunc sumat vicinia: & qua actione petatur emenda. q̃ à cõmuni inducit.C. ex qui.cau.ser.acci. præ.li.l.ij.& per totum.ff.de adulte. si postulauerit.in fin. & l.seq.ad l.Aquil. si quis fundũ. §. j. de off.præ.vr.l.j.in fin. & l. ij. & iij. in princip.C.de sta.& ima. tribus.vltimis legibus.ff.ad Sylla. l.lex Cornelia .in princ.C.de his,q̃ se defe.l.vna.ff.de iur. fis.cùm tacitum.C. de sac. sanc.eccle.l. ad instructionẽ. ff. de reli.l.minimè.ff. de ser.fu.l.j.§.pe.& l.diuus.C.de epis. & cle.nulli.in fi.C.de cad.tol.l.vna. circa fi.C.de famos.lib.l.j.§.accusatoribus.ff.de incen.rui.nau.l.iij.§.pe. & de expen.ludor.pup.l.j.Quod à vicinia,allegat ff.quemad.ser.amit.l.si locus.in fi.ff.ad leg.Rho.de iactu.l.j.& ij.& l.nauis.de relig.si quis sepulcrũ. in prin.ff.ad Syl.l.domino.C.de ser.cõmuni ma.l.j.C.de iusti.Co.confir.l. vnica,circa prin.ibi:sine nouis expẽsis publicis.facit ff.de neg.gest. Pomponius. & l.quæ vtiliter.ff.de lo.pub.l.iij.& ne quid in loco pub.l.ij.§.vicinales.& de via publ.l.ædiles,ff.de cloacis.l.j.de testi. l. iij. Sabino. C. de cap.& postli.reuer.l.fi.circa prin.quæ iura inducunt:quod multa,quę expediunt Reipublicæ fiunt priuatis expensis. Ad hoc ff.de re mili.l.iij.§.in bello.C.cõia de lega.aut.quæ res.in fi.ff.ad leg. Aquil. quẽadmodũ.§.pe. ibi:si quid tñ, &c. studiosè institi:vt in similibus habeat iurium copia. De vicinia verò dicit illã posse intelligi quantũ incendium poterat extendi,q̃ iudex arbitratur recepto aliquorũ testimonio,& habito cõsilio.veniet aũt attendendũ an domus verisimiliter potuisset, vel nõ, ab igne defendi:an tempus esset ventosum,an pluuiosum.Ad hoc ff.de verb. signific.l.litus. de iure deliber.l.j.in fi.C.de fide instru.cõparationes.ff.ad leg. Aquil.qui occidit.§.pen.aut.de fide instru.§.j.ff.de verb.oblig.continuus.§.cùm ita. & ad Sylla.si quis in graui.in prin.distinguit.Gul.an iussu magistratus vel officialis facta fuerit destructio,an sine iussu.Primo casu,aut iussus fuit iustus,aut iniustus.Si iniustus, magistratus tenetur lege Aquil. vel quod vi aut clam.ff.ad leg. Aquil. quemadmodũ.§.pe.quod vi aut clam.l.si alius. §.est & alia.& non vicinia,vel turba.ff.ad leg.Aquil.liber homo.in princ. facit regula,q̃ quis.lib.vj.Si iussus fuit iniustus,nec magistratus, nec turba tenetur:vt prædictis legibus.sed dicit fortè cõmune teneri.C.de sac. sanc. eccle.iubemus nullũ.eodem modo subdistinguit secũdo casu, an turba id fecerit iniustè, vel iustè. Primo casu teneꝫ lege Aquil.per d.l.si quis fumo. §.j.vel quod vi aut clam. vt in præmissis legibus. Si iustè etiã sub dubio, fortè,dicit teneri vicinią.& argu.eius , quod dicitur de via publica per flumen ablata.ff.quemad.ser.amit.l.si locus. in fi. & de via publica.l.ædiles. De actione dicit eo casu , quo cõpetit & dari fortè iudicis officium.ff.de var.& extraordina.cog.l.j.vel condictione ex lege.ff.de adult.l.si postulauerit.in fi.& l.seq.& in factum,quæ in varijs iuris articulis, &c.C.de sacr. sanc.eccle.l.sancimus.& ff.de pręscrip.ver.l.j.ij.iij.& iij.& de exercit.l.j.in princ.Et forsan eadẽ contra viciniam allegans ad id,quod dixit de actione in factum.ff.de præscrip.ver.qui seruandarũ.Iungatur alia no. quæstio si propter homicidiũ à vicino cõmissum domus eis per curiã diruatur,propter quod mea contigua læsa est, vel corruit:q̃ teneatur vicinus,ex cuius culpa hoc mihi euenit,Inducitur ff.ad legem Aquil.l.qui occidit. §.pen.ff. loca.videamus.§.fi.& hoc eo.tit.c.fin.in princ.Ad idem ff.loca.si merces. ff.communi diui.si is,cum quo.Fertur Alb.Papi. placuisse quòd teneatur curia vel magistratus.ff.de iniur.l.nec magistratibus.ad leg. Aquil.quemadmodum.§.magistratu.C.de his,qui lat.occul.l.iij.§.tribus. & pro homicidio allegatur,quòd causa fuit remota.de qua no.extra,de homi.de cætero.ff.de reg.iur.non vt ex pluribus.Guidoni placet, si fiscus successerit, q̃ eo casu teneatur.ff.de regu.iur.qui in ius.eo.tit.is,qui in ius.lib.vj.aliàs tenetur homicida.Sed hoc intellige,nisi magistratus fuerit in culpa,vt dictũ est in proxima quæstione.

SVMMARIVM.

☞Libellus qualiter ab eo,qui agit actione iniuriarũ prætoria,debeat formari.

Duobus se inuicem iniuriantibus,an possint se inuicem accusare.

Positio actoris in actiõe iniuriarum qualiter sit formanda.

Agi criminaliter & ciuiliter de iniuria an possit.

Actio iniuriarum an oriri possit ex iniuria vasallo facta.

Actio iniuriarum diuersimodè consideratur à doctoribus.

Dolereplus dicitur quis perditione vnius denarij de eo quod habet,quàm non lucrando duos.

Maleficia non debent remanere impunita.

Statutum puniens facientem insultum ad domum alicuius,an comprehendat assalientem aliquem in porticu domus.

Iniuria facto irrogata,qualiter sit punienda.

Agens actione iniuriarum facto illatarum , qualiter ponere debeat.

Pater remittens iniuriam filio factam, an ipsi filio nocere dicatur.

Iniuria facta debet statim ad animum reduci:aliàs dissimulatione aboletur.

Actione iniuriarum agi potest intra annum,& non post.

Quatuor personæ an possint agere ex vna iniuria.

Iudicium ciuile tollitur per criminale , & econuerso.

Æstimatio iniuriæ siue contumeliæ alia est ab æstimatione damni.

Hæc rubrica

a ¶ Verbo. Si facto ſtatim ſubdit. in ver. iniuria verò.
b ¶ Concip. Iſte libellus fundatur ſuper iniuria conuiciꝝ, vel verbi cõtumelia: & an teneatur, dices: ſi illud eſt verum, dixi poſt Hoſt. eo. tit. c. fi. ſuper iiꝝ. glo. Et addendo ad ibi dicta, ſcire debes ꝙ in hoc inuenio diuerſa ſcripta. Primum ſic, quod ibi ſcripſi poſt Hoſt. ſ. talem tunc teneri, quando id dicit ad infamãdũ.

HAec rubri. duas habet partes. Igitur de prima dicendũ eſt, ſ. de iniurꝝs. † Scias ergo, ꝙ is, qui tibi iniuriam verbo [a] intulit, conuenirì põt actione iniuriarum prætoria: vnde ſic libellus concipitur: [b] LIB. Coram &c. cõqueror de P. qui mihi tali anno, & menſe, tali domo, vel loco, vel tali vico talis ciuitatis, talem iniuriã dixit, ſcilicet vocauit me filium meretricis, vel hęreticũ vel cucurbitã, vel cantauit de me malam cantionẽ: quam iniuriã nollẽ ꝙ mihi dixiſſet, vel de me cãtaſſet, vel ſcripſiſſet pro centũ lib. Tur. quare ago cõtra eum actione iniuriarum, & peto dictas centum libras, mihi dari, vel præſtari. Hæc forma probatur Inſtit. de iniur. ſ. in Sum. ff. eo. l. fin. C. eo. l. fi. ff. de priua. delic. l. fi. quod certè iniuriæ mentio ſit in libello facienda, habetur ff. eo. prætor edixit. in prin. vel ſic: quare peto eum arbitrio veſtro, &c. vt j. in ſequẽti libello. ¶ Quod ſi criminaliter agere velis, cõcipe libellũ vt ſ. de fur. in princip. ver. ſi aũt. ¶ † Si aũt vice verſa iſte actor vocaſſet ipſum P. filium meretricis, vel hæreticum, & huiuſmodi: an ſe poſſint mutuò adinuicem accuſare, not. j. de accuſa. verſi. quid ſi te. Vtrũ actio perpetuetur per litis conteſtationẽ factã in actione iniuriarũ per filium fa. ſine patris conſenſu: not. ſ. de actio. ver. quid ſi filiuſſa. ¶ Actor ergo ponet:

a intulit, conuenirì põt actione iniuriarum prætoria: vnde ſic libellus concipitur: [b]
b LIB. Coram &c. cõqueror de P. qui mihi tali anno, & menſe, tali domo, vel loco, vel tali vico talis ciuitatis, talem iniuriã dixit, ſcilicet vocauit me filium meretricis, vel hęreticũ vel cucurbitã, vel cantauit de me malam cantionẽ: quam iniuriã nollẽ ꝙ mihi dixiſſet, vel de me cãtaſſet, vel ſcripſiſſet pro centũ lib. Tur. quare ago cõtra eum actione iniuriarum, & peto dictas centum libras, mihi dari, vel præſtari. Hæc forma probatur Inſtit. de iniur. ſ. in Sum. ff. eo. l. fin. C. eo. l. fi. ff. de priua. delic. l. fi. quod certè iniuriæ mentio ſit in libello facienda, habetur ff. eo. prætor edixit. in prin. vel ſic: quare peto eum arbitrio veſtro, &c. vt j. in ſequẽti libello. ¶ Quod ſi criminaliter agere velis, cõcipe libellũ vt ſ. de fur. in princip. ver. ſi aũt. ¶ † Si aũt vice verſa iſte actor vocaſſet ipſum P. filium meretricis, vel hæreticum, & huiuſmodi: an ſe poſſint mutuò adinuicem accuſare, not. j. de accuſa. verſi. quid ſi te. Vtrũ actio perpetuetur per litis conteſtationẽ factã in actione iniuriarũ per filium fa. ſine patris conſenſu: not. ſ. de actio. ver. quid ſi filiuſſa. ¶ Actor ergo ponet:

1 P O A C. Pono † ꝙ tu es cõpos mentis, & maior xiiꝝ. an. ff. de rei vendic. quòd infans. fi. eo. illud. xv. q. j. illud. ff. ad leg. Cornel. de ſica. infans. iiꝝ. q. ix. indicas. extra, de delic. puer. c. j. & ij. Item quòd animo iniuriandi dixiſti mihi tale conuicium, ſcilicet filius meretricis [c], vel hæretici, vel cucurbita. [d] ff. de fur. qui iniuriæ. & in præ. l. illud. Item quòd cantaſti de me carmen famoſum, vel malã cantionem: quia dicebas me adulterum vel aleatorem. C. de famo. lib. l. vnica. v. q. j. per totum. ff. eo. non ſolùm. ſ. ſi quis lib. Item quòd ſum homo honeſtus, & religioſus: niſi enim eſſet talis, non competeret hæc actio contra verum dicentem. ff. eo. eum qui. ſ. j. C. eo. l. ſi nunciator. Item ꝙ ſtatim illa iniuria dicta eam ad animum reuocaui: ſecus ſi diſſimulaſſet. ff. eo. non ſolùm. ſ. iniuriarum. Item quòd ſum liber homo. Inſtit. eo. ſ. ſeruus. ff. eod. item apud Labeonẽ. ſ. prætor. & ſ. ſi quis ſic fecit. xv. q. j. illud.

Item dixiſti eam, cùm omni careres officio. Item ꝙ ibam vt matrona, & tu me meretricem dixiſti. extra, de ſenten. excom. cõtingit. iꝝ. ff. eo. apud Labeonẽ. ſ. ſi quis virgines. Reus verò ſic: P O. R E I. Pono ꝙ ſum furioſus, vel minor xiiꝝ. ann. xv. q. j. illud. Item ꝙ per ludum dixi tale verbũ tibi. extra, de præſump. c. j. [e] Item ꝙ tali die dixi tibi tale verbum, quod dicis iniurioſum: & eo die poſtea ſimul comedimus. Inſtitu. de iniur. ſ. fin. ff. de adi. leg. l. iiꝝ. Inſtit. de ſuſpe. tut. ſ. inimicitiæ. Item ſi te dixi meretricem, ideo dixi: quia vt meretrix incedebas induta. extra, de ſenten. excom. in audiẽtia. & de priuil. ex parte. & in præ. ſ. ſi quis virgines. Itẽ quòd eo die, quo dixi tibi iniuriam, eram rector ipſius ciuitatis. ff. eo. iniuriarũ act. ſ. is, qui. & ſ. ſi qs quod. & ſ. qui iure. & l. nec magiſtratibus. Item ꝙ iam eſt annus elapſus poſtꝙ tibi dixi. Inſtit. de perpe. & tempo. act. [f] ¶ † Sed quęritur, an deiniuria poſſit agi & ciuiliter & criminaliter: vt ſ. verſ. quòd ſi? Reſpon. non: quia licet in aliꝝs publicis & priuatis delictis agi poſſit ciuiliter & criminaliter, vt not. ſ. de furt. prope princ. non tamen hic: quia cùm hæc actio cõpetat ad vindictã. ff. de col. bo. cùm emancipati. ſi egeris ciuiliter vel criminaliter, iam es conſecutus vindictam. vnde vtraꝙ agere nõ potes: vt quando ciui. act. præiud. cri. l. vnica. ¶ † Quid ſi fiat vaſallo [g] meo iniuria: nunquid agam actione iniuriarum? Reſpon. ſic, ſi in mei contumeliam & contemptum fiat: vt Inſtit. eo. titu. [h] & in conſti. Grego. x. de elect. ſciant [i]. vbi de hoc dicam. ¶ † In hac autem actione eſt diuerſitas [k] inter doctores circa æſtimationem faciendam ſacramẽto iniuriã paſſi: vt ff. de in litem iuran. in actionibus videlicet, quæ ſit forma huius ſacramẽti dicũt enim quidã ꝙ hęc:

e Item dixiſti eam, cùm omni careres officio. Item ꝙ ibam vt matrona, & tu me meretricem dixiſti. extra, de ſenten. excom. cõtingit. iꝝ. ff. eo. apud Labeonẽ. ſ. ſi quis virgines. Reus verò ſic: P O. R E I. Pono ꝙ ſum furioſus, vel minor xiiꝝ. ann. xv. q. j. illud. Item ꝙ per ludum dixi tale verbũ tibi. extra, de præſump. c. j. [e] Item ꝙ tali die dixi tibi tale verbum, quod dicis iniurioſum: & eo die poſtea ſimul comedimus. Inſtitu. de iniur. ſ. fin. ff. de adi. leg. l. iiꝝ. Inſtit. de ſuſpe. tut. ſ. inimicitiæ. Item ſi te dixi meretricem, ideo dixi: quia vt meretrix incedebas induta. extra, de ſenten. excom. in audiẽtia. & de priuil. ex parte. & in præ. ſ. ſi quis virgines. Itẽ quòd eo die, quo dixi tibi iniuriam, eram rector ipſius ciuitatis. ff. eo. iniuriarũ act. ſ. is, qui. & ſ. ſi qs quod. & ſ. qui iure. & l. nec magiſtratibus. Item ꝙ iam eſt annus elapſus poſtꝙ tibi dixi. Inſtit. de perpe. & tempo. act. [f] ¶ † Sed quęritur, an deiniuria poſſit agi & ciuiliter & criminaliter: vt ſ. verſ. quòd ſi? Reſpon. non: quia licet in aliꝝs publicis & priuatis delictis agi poſſit ciuiliter & criminaliter, vt not. ſ. de furt. prope princ. non tamen hic: quia cùm hæc actio cõpetat ad vindictã. ff. de col. bo. cùm emancipati. ſi egeris ciuiliter vel criminaliter, iam es conſecutus vindictam. vnde vtraꝙ agere nõ potes: vt quando ciui. act. præiud. cri. l. vnica. ¶ † Quid ſi fiat vaſallo [g] meo iniuria: nunquid agam actione iniuriarum? Reſpon. ſic, ſi in mei contumeliam & contemptum fiat: vt Inſtit. eo. titu. [h] & in conſti. Grego. x. de elect. ſciant [i]. vbi de hoc dicam. ¶ † In hac autem actione eſt diuerſitas [k] inter doctores circa æſtimationem faciendam ſacramẽto iniuriã paſſi: vt ff. de in litem iuran. in actionibus videlicet, quæ ſit forma huius ſacramẽti dicũt enim quidã ꝙ hęc:

FORMA. Ego iuro, quòd prius nollem lucrari centum libras, quàm ſi aliquis mihi hanc iniuriã feciſſet. Vel ſic: Iuro ꝙ pro centum lib. quas mihi dediſſet aliquis, hanc iniuriam pati nollem. Actor verò putat ſic iurandum:

FOR. Ego iuro, ꝙ prius vellem amittere centũ lib. de bonis meis, cꝫ talẽ iniuriã pati. [l] nã cũ in pœnis potius debeamus eſſe mitiores: vt ff. de pœn. l. penult. ideo hæc forma prævalet: † quia plus dolet quis perdere vnum denariũ de eo quod habet, quã nõ lucrari duos. veruntñ qualitercũcꝫ, & in qualicunqꝫ actione iniuriarũ, ſiue in actiõe prętoria, ſiue

c ¶ Meretricis. Hiero. cõtra Iouini. G. bene eſt liberis, qb⁹ nec de matre eſt erubeſcẽdũ, nec de patre dubitandũ.
d ¶ Vel cucurbita. Vide quod de hoc & de baſtardo dixi poſt Hoſt. vbi ſ.
e ¶ C. j. Per quã decre. & per l. ſi non conuiciꝝ. C. eo. tit. de iureiur. hoc dicenti incumbit probatio. Solet hic poni exemplum in ludentibus ad ſchacos, qui ſibi ſolent improperia dicere.
f ¶ Actio. Supple in prin. Et ſcias ꝙ de iſto anno ſunt duæ quæſtiones. Prima an ſit prætoria, quam nõ dubitatur eſſe annalẽ: iſte annus ſit cõtinuus. an verò vtilis. & glo. in l. ſi non conuiciꝝ. C. eo. titu. tenet ꝙ continuus, niſi in caſu metus, de quo ff. quod me. cau. ſi cum exceptione. ſ. j. Prædictus ſ. Inſti. inducit ad cõtrariũ: quia regulariter in prætorꝝs & edictis annus eſt vtilis, & vt ibi: & hoc placet Iac. de Ra. vt recitat Cy. vbi ſ. in iiꝝ. q. Alia quęſtio eſt an ciuilis, de qua j. pereat anno. In qua etiam eſt opin. vt refert ibi gloſſa; quia Io. & Bu. tenẽt illam annalẽ. & eſt ſpeciale ſecundũ eos. Mar. & Odof. dicũt perpetuã: quod eſt regulare in ciuilibus. & hoc placet Iac. de Rau. vt refert Cy. vbi ſ. eo. q. iiꝝ. Roſ. ponit vbi de ciuili circa mediũ ſequendo dominũ ſuum Azo. & præceptorẽ ſuũ Roſ. etiã ciuilẽ eſſe annalẽ & præter caſum metus, annũ ſemper eſſe continuũ. In vtraꝙ fit ratio etiã in ciuili: quia datur ad vindictã. alleg. l. fi. de col. bo. cùm emãcipati. ſ. iꝝ. & Alex. ibi dicit doct. cõiter hoc tenere. Guid. de Suz. ſuper prædicta l. C. ſequitur iſtos eadẽ ratione: quia actio eſt odioſa: & ſic reſtringẽda. Sufficiat regula, odia. lib. vj. hoc placet. declaro odium: quia ad vindictam: vt ſ. & quia infamat. ff. de his qui no. infa. athletas. ſ. vlt. extra, de re iud. cùm te.
g ¶ Quid ſi fiat vaſallo. Quæſtio eſt Alber. Gal. de accuſa. verſicu. ſed pone quod quidam. allegat. ff. eo. item apud. in fi.
h ¶ Eodem titu. Supple. ſ. ſed ſi libero,
i ¶ Sciãt. lib. vj. cũ cõcor, quas ponit gl. q̃ incipit, no. ver. in hac aũt actione.
k ¶ Diuerſitas. Et de hac Cy. vbi ſ. in x. q.
l ¶ Pati. Hanc approbat Accur. ff. eo. l. iniuriarum æſtimatio. & ipſe Guliel. in decre. ſi canonice. ff. de offic. ordi. lib. vj. & ibi not. in glo. & hoc. in fi.

Accurſ. in l. eũ, qui. in princ. ff. de iureiur. ſimpliciter tenet cõuiciantem teneri iniuriarũ, ſiue in iudicio, ſiue extra iudiciũ id agat. facit Inſtit. eo. titu. in prin. gl. iꝝ. q. j. nõ peccauerit. in prin. diſtinguere videt, an id fiat in iudicio, & liceat, an extra iudiciũ: & nõ liceat, & ſecundũ primũ modum intelligit prę. l. eum qui. Aliꝝ diſtinguũt, an illud cõuiciũ proueniat ex culpa eius, cui iniungitur: puta, ꝙ dicit proditor, hæreticus vel periurus: & tunc non tenetur: & ſic loquatur l. eũ qui. aut ſine culpa, cui iniungit, puta quia dicit eũ baſtardũ: & tunc tenetur: & ſic loquit lvj. diſt. naſci. C. de natu. lib. l. legẽ. Aliꝝ aliter diſtinguũt, ſ. an expediat Reipublicæ illud cõuiciũ publicari: & tũc nõ tenetur. Nec diſtinguunt iſto caſu, an peruenerit ex culpa, vel ſine: vt quia leproſus, & tales expedit ſeparari: quia cõtagioſus eſt morbus. de coniu. lepro. c. j. de eccle. ædifi. cùm dicat. de cle. ęgro. rectorib⁹. & c. ſeq. & ſi verũ eſt, non tenetur: vt l. eum, qui. Aut nõ expedit, vt in baſtardo, monacho, claudo, & cucurbita, & his ſimilibus: & tunc tenetur vt ſuprà, quia inhumanum & iniurioſum eſt noſtros defectus detegi. C. qñ & quibus quarta pars debe. l. iꝝ. lib. x. & hoc placebat domino meo, in l. ſi non conuiciꝝ. & ibi placet Pet. & Cy. ſub viꝝ. q. Dy. aliꝝs verbis vtens dixit, ꝙ aut de conuicio poterat accuſari: & ſi dicit verum, non tenetur: vt in præ. l. eum, qui. & C. eo. l. iiꝝ. Aut accuſari nõ poterat: & tunc licet dicat verum, tenetur: vt in præ. l. iꝝ. niſi probet ſe non animo iniuriandi dixiſſe; vt in præd. l. ſi nõ conuiciꝝ. Poſſet aũt ſic ritè diſtingui: Aut dico conuiciũ in iudicio, aut extra. Primo caſu ſi probo, nullum dubiũ: vt in l. eum, qui. cũ concord. Et hoc intelligo, ſiue agendo, ſiue excipiẽdo id fiat: vt dixi ſ. de accuſ. ad fi. ſuper verſi. ſed pone. Iuris enim executio non habet iniuriam. ff. eo. l. iniuriarum. & ff. de reg. iur. l. factũ cuicꝫ. ſ. j. Ibi non videtur verificare, qui ordinaria actione experitur. Secundo caſu, aut fit per libellũ famoſum: & tunc etiã ſi dicat verum, tenetur. C. de libel. famo. l. j. ſecundũ canones excuſantur: ſed in publicũ prodeat. quod dic vt v. q. j. in ſumma. Si ſine libello: aut illud conuiciũ dicitur ex cauſa, aut non. Si verò cauſa correctionis, dicatur etiã publicè. primæ ad Thimot. v. Peccãtes coràm omnibus argue: vt cæteri timorẽ habeant: vt ex ea cauſa etiã coram ſuperiore, ſed non in iudicio, ad eius correctionem dici poterit. Vel vult promoueri, & eſt ſpurius: eodem modo dicet ordinatori, vel eſt hæreticus occultus, vel locum vult prodere. Iſtorum & ſimiliũ publicatio iuſtiſſimam habet cauſam: & quia non fit animo iniuriandi, non tenetur. Faciunt enim hæc duo coniuncta ceſſare actionem iniuriarũ: & oſtendunt animũ iniuriandi non fuiſſe cauſam publicandi, ſ. cùm cõcurrunt cũ iuſta cauſa publicãdi, & eſt vera. Per circunſtantias enim & indicia oportet de animo iudicari. Facit quod no. C. ad leg. Cor. de ſica. l. j. & cõſtat præſumptiones præſumptionibus cõtrariꝝs qñꝫ tolli. De hoc de elect. cũ inter. in gl. hic cõcurrũt. & de præſump. literas. in gl. antepe. propter quod etiã cauſa qñꝫ nõ iuſta, licet nõ iuuet cõtra pœnã, excuſat tñ ab actiõe iniuriarũ: quia animus nõ erat. ad id ff. eo. l. itẽ apud. ſ. ſi quis aſtrologus. In ſecundo mẽbro, qñ ſine cauſa dicitur cõuiciũ: puta etiã rixa fit & animoſè: tũc etiã ſi cõuiciũ ſit verũ tenetur. hoc enim eſt ſubiectũ huius act. ſcilicet animus iniuriandi, qđ verba ſonant & dicẽdi modus. nec veritas cõuiciꝝ eximet eũ ab hac actiõe. C. de poſtulan. l. ſi qs. & de offic. rec. ꝙuin. l. iiꝝ. ibi nã & ſi verè voces ſint nec ad libidinẽ effuſè. vbi patet nõ ſufficere veritatẽ conuiciꝝ, ſed & requiriꝫ ꝙ abſit libido & volũtas iniuriãdi. facit. l. iiꝝ. C. quẽad. teſta. aperi. vbi iubet imper. nõ aperiri partẽ teſtamenti, quæ reſpicit alterius nominiã. & vide qđ no. Deũ retributorẽ aduerbiorũ, nõ ſimpliciter nominũ. de col. c. j. in ñ. g. Itẽ ſi à denunciando repellit malo zelo denunciãs. de re iudi. cũ. i. & a. de accuſa. cùm oporteat. fortiꝰ ꝓhibendus eſt infamare et cõtra detractores vide. vj. q. j. ex merito. cũ. c. fin.

a ¶ Taxabit. Et in vtraq; pars prius taxare potest secundũ R off. qui sequitur Azo. vide Cy. vbi ſ. in ix. & xj. q. & in xij. inuenies, q; agens vno libello de pluribus iniurijs, vt quia conuiciatus, pulſatus, & vulneratus, illas poterat ſimul vel diuiſim æſtimare: & procedet vtroq; caſu libellus. Ad primum non obſtat ff. famil. ercis. l. Meuius. quia verũ eſt, q; diuerſa eſt æſtimatio totius & partis: ſed hæc etiam ſi a mul æſtimans oẽm partẽ includit. Nec obſtat ad ſecundũ, quod diuiſim poſſit. ff. de iniur. l. præ b tor edixit. §. ſi mihi. quia licet debeant prędicta ſimul illata vno libello coniungi, vt ibi, nõ per 8 hoc ſequitur quòd vna æſtimatiõe. nã ad ſenſum patet, q; ibi eſſet inculcatio & protelatio litiũ: hic nulla, ex quo eo c dem libello fit æſtimatio: licet quælibet diuiſim exprimatur.

b ¶ Dixit. Hoc recitat Rof. d 9

c ¶ Sed dic. Dicit e Roffr. defendendo ſentẽtiam domini mei, ſ. Azonis.

d ¶ Iuraret. Fateor hoc propter eius auaritiam: ſed non ſoluit obiectio de periurio: quia falſum eſt, q; potius tantum perdere voluiſſet. Sed quomodocunq; reuoluas in tam auaro non ceſſabit periurium, etiam ſi iuret quòd pro tanto lucro pati illam iniuriã noluiſſet: niſi des auarum etiam tenẽdo, f non cupidum in agendo. g

e ¶ Ad domum. Intelligit hoc de domo habitationis, li- 10 cet propria nõ ſit. Inſtit. eo. tit. §. domum. ff. de alea. l. j. §. domũ. ff. de his, h qui deiec. l. j. §. habitare.

f ¶ Ita vulneratus. Hucuſq; fuit literã Alber. Gal. de accu. verſicu. pone quæſtionem ſupra, & i commendatur cõ- k muniter hoc dictũ. Aliquibus videtur diſtinguendum, an porticus ſit ꝓpria domus: & tũc procedat prædicta ſolutio: & ſic loquitur l. vlt. ff. de ſer. vr. præ. §. j. Facit ff. de iniur. l. lex Cor. & l. qui in domũ. Oportet ergo ingreſſum in locũ priuatum ipſius aggreſſi fieri, ſicut priuata eſt domus, de cuius tuitione fit prouiſio. Facit ff. quod met. cau. l. metum autem prẽſentem. iij. reſponſo. Cùm enim locus publicus omnibus pateat. ff. de re. di. l. j. ſuo iure illum ingreſſus eſt. Facit ff. pro ſoc. l. merito. Ad rem ergo propriã & domui cõnexam arctandum eſt ſtatutum in inſultis, iniure: ſicut in denunciatione dicitur, quod in rem fieri debet. ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. ij. & tunc ad canones j. allegatos reſpondebitur, q; faciunt pro diſtinctione: quia atrium & porticus eccleſiarum erant ipſarum. Et per eundem modum ſoluetur alia quæſtio de portante arma contra ſtatutũ inuento ſub porticu domus ſuæ per officiales: vt per eundem modum porticus diſtinguatur: vt ſi ſolum ipſum ſit propriũ, ſit immunis à pœna, ac ſi in domo tenuiſſet. ſic facit ff. de regu. iur. l. nemo ex domo. & faciunt leges in prin. ver. allegatæ. ſecus ſi ſolũ erat publicũ. facit ff. ne quid in lo. publi. l. j. §. tractatũ. & de flumi. l. fin. hodie tamen ſtatutarij in vtroq; membro prædicta declarant.

ciuili iuretur, ſemper iudex taxabit: [a] vt ff. eo. conſtitutionibus. Sed ſi iudex timidus ſit, nec velit prę cipere q; iuret, prout dictum eſt, ſed ſtat in generalibus: dicat ſic, pro quãto noluiſſes hanc iniuriã pati, vt not. in Summa Azo. C. eo. tit. ¶ Pileus tamen dixit [b] debere iurari ſic: pro tanto nollẽ pati tantã iniuriam. Sed cõtra Azo. eſt. Pone enim q; aliquis eſt nobilis homo modicũ habens: certè nõ videtur q; iſte dicere poſſit. Ego prius vellẽ amittere tantum de meo, cùm eius periculo nihil ſit, qui nihil habet. ff. de fur. itaq; extra de ſolu. c. fi. ¶ † Item pone, q; paſſus iniuriam eſt auariſsimus, qui prius vellet carere oculo, q; denarium perdere: quomodo iſte iurabit q; prius vellet tantum amittere de ſuo, & ſic maleficia remanerent impunita, quod eſſe non debet. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. extra, de ſen. excom. vt famæ. Sed dic [c] q; primo exemplo iurat, q; nollet tantum perdere de ſuo, non habito reſpectu ad id, quod habet, ſed ad id quod haberet. Itẽ, q; in ſecundo bene poſſet opponere. Ex quo enim ſciret, q; debet lucrari ex illa iniuria, tam citò iuraret. [d] ¶ † Pone, in ſtatuto alicuius ciuitatis continetur, q; faciens inſultũ ad domum [e] alicuius, puniatur in centum lib. ecce quidam aſsiliit T. in porticu domus ſuæ, quæritur an feciſſe videatur inſultũ ad domũ? Et videtur q; ſic. nam appellatione domus, porticus coniuncta domui continet. ff. de leg. j. cætera. §. hic ſenatuſcõ. ff. de verb. ſig. ædificia. & l. qui incontinenti. ff. de leg. iij. prædijs. §. fi. ff. de pig. creditor. Non enim tenetur quis porticũ deſtruere, ſi publico vſui nõ obſtat. C. de oper. pub. ædificia. ff. ne quid in loc. pub. fi. l. ij. ſi quis. in prin. ff. de oper. pub. ſi legatũ. §. fi. arg. contra, q; non teneatur: quia porticus fuit ſupra ſolùm publicũ: & ſic cõtra leges: quia ſolum debet eſſet liberũ vſq; ad cœlũ. ff. de ſerui. l. fi. ff. quod vi aut clã. l. pe. §. fin. Itẽ domus appellatione domiciliũ cõtinetur. ff. de iniur. l. lex Cor. §. j. ff. de adul. qui domũ. ff. de ven. inſpi. l. j. §. j. Secundò dici põt, q; appellatione domus, & porticus contineatur, generali cõſuetudine attenta. Magna enim ratio ſuadet, &c. & ne maleficia, &c. ff. de fideiuſſ. ſi à reo. §. fi. ff. ad leg. Aquil. ita vulnerat [9]. [f] extra, de ſent. excõ. vt famæ. & videtur expreſſum xvij. q. iij. ſi quis cõtumax. & c. ſi quis in atrio. extra, de immu. eccle. cũ eccleſia. [g] Quid ſi in ſtatuto continetur, q; quis pro alapa ſoluat decẽ: nunquid dans tres alapas, ſoluet xxx. De hoc ſ. de ſentẽtia. §. j. ver. ſed pone. ¶ † Iniuria verò, quæ facto irrogat: puta quia quis verberat, vel pulſatur, vel alio modo manu iniuria infertur: vel domus ſua vi introita, punitur per actionẽ iniuriarũ ex l. Cor. quæ ciuilis eſt. ff. ad leg. Cor. in qua ſic libellus concipitur. [h] LIB. Coram &c. conqueror de P. qui iniurioſe ac violẽter intrauit domũ meam, vel me pulſauit, vel verberauit: quã iniuriã nollem ſuſtinere pro quinquaginta lib. vnde peto ipſum in prędicta quãtitate mihi cõdemnari, & cõdemnãdum fore decerni. & ad hoc propono actionẽ iniuriarũ ciuilem ex l. Cor. ff. eo. lex Cornelia. [i] & l. prætor. & l. itẽ apud. §. ait prætor. Sed cõtra. Nam iniuria [k] debet æſtimari à iudice. ff. eo. cõſtitutionibus. ergo actor non debet æſtimare: vnde quidã ſic concipiunt libellũ: LIBELLVS. Coram &c. cõqueror de Pe. &c. vnde peto eum ciuiliter de hac iniuria puniri, & eũ mihi condemnari, vel puniri arbitrio veſtro extraordinariè, vel ſecundũ æſtimationem à vobis faciẽdam domine iudex: & puniẽdũ fore decerni: & ad 1 hoc ꝓpono &c. ſed prima verior. [l] ¶ Actor ergo 11 ſic ponet: † P O. A C. Pono q; me verberaſti. Item q; domum meã per vim introiſti. ff. eo. l. lex Corn. §. j. & ij. in fi. Item q; me pulſaſti. Item q; de me carmen famoſum ſcripſiſti. v. q. j. quidã. Item q; malã g cautionẽ cantaſti. Item q; veſtem lugubrẽ ad meã m iniuriã portaſti. Item q; capillos ſubmiſiſti. [m] præmiſſa probantur ff. eo. item apud Labeonem. §. ait prætor. & l. lex Cor. §. pe. & fi. & l. quod ſenatus. & l. veſtẽ. ¶ Reus verò ſic: P O. R E I. Pono q; tantùm manum leuaui. Item q; domum cõduxeras, vt ibi per momentũ ſtares. Item q; intraui de volũtate tua. Item q; ſum tuus carnalis frater. Item quòd ſcripſi, vel cantaui verum. Item q; barbã & capil- h los & veſtem, ſicut prius, portabam, licet modò nõ portem. ad tempus enim illatæ iniuriæ me refero. ff. eod. iniuriarũ. aliàs etiam fac vt in prætoria dixi. quæ verò ſcripto irrogatur, punitur per cõſti. C. de i 12 famo. lib. l. vnica & v. q. j. per totum. ¶ † Sed nunquid nocet filio, ſi pater remittit iniuriã ipſi filio facta? [n] Reſpond. ſic, quantum ad actionem iniun riarum prætoriam. Idem etiam eſt ſecundũ Azo. & H. quantum ad illam, quæ deſcendit ex l. Corn. k Alij tamen contra: vt no. ff. de iniur. ſed ſi vnius. §. filio. In publicis autem criminibus non videtur q; ei noceat: quia in illis filius inuito patre poteſt in- o tereſſe. ff. de adult. l. inter liberos. §. fi. & l. filium. [o] 13 ¶ † Vltimò nota q; niſi paſſus iniuriam ſtatim ad animum reuocet, diſsimulatione iniuria aboletur: nec poſtea remiſſam iniuriam ex pœnitentia reco l lere valebit: vt Inſtitu. eo. titu. §. fi. & ff. eo. non ſo- 14 lùm. §. j. ¶ † Poteſt autem quis intra annum agere m actione iniuriarum, & non poſt. C. eo. ſi non con- 15 uicij. ¶ † Item ex vna iniuria quatuor perſonę agere poſſunt, & quantumcunq; vnus egerit, alter ab agendo nõ remouetur: puta de iniuria mulieri illa- p ta, poteſt ipſa agere, & vir eius [p], & pater eius, & ſo 16 cer eius. Inſtitu. eo. §. patitur. ff. eo. l. fin. ¶ † Item de omni iniuria agi poteſt & ciuiliter & criminaliter: & tollitur ciuile iudicium per criminale, & econuerſo. ff. de iniur. quod ſenatus. & l. prætor. §. j. & hoc ideo, quia vtraq; proponitur ad vindictam, ſ. n 17 verſicu. ſed quæritur. ¶ † Si tamen de atroci iniuria actũ eſt iniuriarũ, nihilò minus agi poteſt Aquil. ad damnum, & ecõuerſo. ff. eo. item apud. §. ſi quis ſeruo verberato. Et alia eſt æſtimatio iniuriæ ſiue cõtumeliæ, & alia damni. ff. ad legem Aquil. ſed & ſi quidem. §. iniuriam.

SVMMARIVM.

1 ☞ Damnum datum diuerſimodè conſideratur.
2 Damnum ſeruo datum, an debeat domino ſolui.
3 Homine libero occiſo an poſsit agi actione legis Aquiliæ.
Liberum corpus æſtimationem non recipit.
4 Damnum homini libero factũ, qualiter ſit æſtimãdum. & nu. §.
6 Operæ hominis occiſi, vſq; ad quod tempus ſint æſtimandæ.
7 Pace facta de vulnere, aut pecunia ꝓ ipſo accepta, an poſsit poſtea agi pro expenſis.
8 Damnũ dans à corpore in corpus, ad quid teneat.

¶ Cùm eccleſia. Ad hoc inducit quaſi cœmeterium ſe habeat ad eccleſiam, ſicut porticus ad domum. Adidem eo. ti. decet. lib. vj. ver. ceſſent in eccleſijs. ver. qd ſi in ſtatuto.

¶ Conci. Secundũ Rof. vbi de hac ciuili. & eſt verſic. ad fi. ciuilium.

¶ Lex Corn. & ibi §. j. exponitur verberare, cum dolore cædere: pulſare, ſine dolore.

¶ Iniuria. Talis, ſ. ciuilis deſcẽdens ex l. Corn. & hoc not. Accur. in l. iniuriarũ æſtimatio. ff. eo. et ſcripſi poſt Gof. eo. tit. c. j. ſuper gl.

¶ Verior. Intellecta vt ſ. ver. in hac ibi. verumtamen.

¶ Submiſiſti. Fortè ante oculos in ſignũ doloris: ſicut dicit de veſte lugubri: & fiebat ad iniuriam. & hæc duo ponit l. veſtem. j. al leg. verſic. ſed nunquid.

¶ Factam. De hoc no. j. de ſenten. excom. cùm illorum. §. ſi verò.

ADDITIO.

Vide Bar. in l. Lucius. ff. fol. mat. vbi dicit q; ſi pater eſt vilis perſona, non poteſt remittere iniuriã factã filio. & idem Bar. in l. ſed ſi vni [9]. §. filio fa. ff. de iniur. Et an iniuria remiſſa in foro cõſcictiæ, operetur in foro cõtentioſo, vide omnino Feli. in c. ĩter quatuor. col. fi. extra, de maio. & obedien. Et quid ſi pars remittat iniuriam faciendo concordiam, vel pacem, an iudex poſsit & debeat deſiſtere ab inquiſitiõe & punitiõe, vide Bald. in l. ſi quis in hoc. ver. item iſta. C. de epiſ. & cler. Et adde q; remittens iniuriam non videtur remittere ius conſequendi damnum, quod ex iniuria paſſus eſt: vt decidit Dyn. quem refert & ſequitur Bald. in l. ſi pro iure. in prin. ff. de condi. fur. Et ponit Alexan. conſi. xxj. incip. requiſitus. in v. volu. Hen. Ferran.

o ¶ Et l. filium. Ad literam fuit Alber. Gal. de ac. ver. pone quòd pater.

p ¶ Eius. Hoc non conuertitur q; vxor agat pro iniuria viri. defendendæ enim ſunt vxores per viros: non econuerſo. ff. eo. l. ij.

Damnum

9 Damnū dans à corpore in nō corp⁹,ad qd tenea ť.
10 Damnum dare à non corpore in non corpus,quid sit,& illud faciens ad quid teneatur.
11 Agens pro damno dato à corpore in corpus, vel à corpore in non corpus,vel non à corpore in non corpus,qualiter ponere debeat.
12 Quadrupede alicuius alteri damnum dante, qualiter sit agendum.
13 Quadrupede alterū quadrupedē aggrediēte,si dubitatur de aggressiōe,& ambo moriātur,qs teneatur.
14 Occasionē dāni dans damnū dedisse videť.& n.15.
16 Incendium occasione commissi ab alio maleficij factum,cui sit imputandum.
17 Animal alicuius si damnum faciat alicui, qualiter sit agendum.
18 Agens occasione damni per animal dati, qualiter formabit petitionem.
19 Animalibus immissis in prædium alterius, & damnum facientibus qualiter sit agendum.
20 Animalibus absq; immissione fructū alicuius depascentibus,cui sit imputandum.
21 Damnum datum in frumento, dum est adhuc herba,qualiter sit æstimandum.
22 Dominus animalium noxam facientium, an liberetur illa damno.
23 Animal dāmnificans, an possit à damnum passo detineri.
24 Cane,vrso,vel leone damnum facientibus,qualiter formabitur libellus.
25 Actio in factum ex delicto de his,qui deiece. vel effu.cui,& quo casu competere dicatur.
26 Interfecto aliquo ex proiectione alicuius rei extra domum,qualiter sit formandus libellus.
27 Pluribus in eodem cœnaculo habitantibus, si vno effundente vel deijciente damnum sequatur,qualiter erit agendum.
28 Actio ciuilis arborum fur.cęsa. cui & quo casu cō petere dicatur.
29 Interdictum de arboribus cædendis cui, & quo casu competat.
30 Interdictum de glande legenda,quo casu & cui cō petere dicatur.
31 Seruo alteri damnum dante conueniendus est dominus, & ad reddedum cogendus,sed post ea poterit etiam à seruo satisfactionem repetere.
32 Dominus an teneatur ex delicto famuli sui.
33 Clausula ista generalis,scilicet & alijs rebus,in libello apposita multùm operatur.

SEquitur videre de secūda parte rubricæ, scilicet de dāno dato.† In qua scias[a] q̄ qñq; datur damnū à corpore meo ī corpus rei tuę. Instit.ad l.Aquil.§.tertiū.& tunc cōpetit actio legis Aquilię directa, quæ ciuilis est: per quam totū tuum interesse rei tuę consequeris: in qua sic libel. conci.[b] L I B.Corā &c.con.de P.qui seruum meū occidit,vel vulnerauit,vel suo corpore in re mea tali damnum dedit,quod æstimo xx.vnde peto mihi illa xx.solui. & ad hoc propo. actionem directam legis Aquil. ¶†Si autē seruus ille melior fuerit retro intra annū,vel res illa intra xxx. dies,sic conci. libel.L I B.Co.&c.con.de P.qui T.seruū meū occidit,qui retro intra annū valuit quinquaginta.vnde peto illa quinquaginta:& ad hoc propono actionē directam legis Aquil.¶Pro reo verò sic: LIB.Co. &c.con. de P. qui corpore suo in re mea tali,puta domo,vinea,vel boue,tale damnū dedit,quæ res retro intra xxx.dies valuit xl.vnde peto illa xl.& ad hoc &c.& semper adijcias:& si negauerit,peto illū in duplū mihi condēnari.ff.ad l.Aquil.l.ij.&.l.si seruus.§.huius.& l. Neratius.§.hęc actio.Instit.eo.§. fi.hoc autē pone j.in proxima actione.¶†Sed nunquid pro libero[c] homine occiso agi pōt lege Aquilia?Respon.sic.& licet liberum corpus non recipiat æstimationē,vt ff.si quadr.pau.fec.dic.l.pen.agetur ad mercedes medicorum,& alias expensas in curatione factas.veniet etiā æstimatio operarū:quibus pater occisi caruit,& carituras est. nō autē æstimatio libertatis,vel cicatricum,vel membrorū eius:vt ff.eo.[d] l.ex hac.& ff.de his,qui deie.vel effu.l.fi.B. tī dixit lege Aquilia agi nō posse.ff.ad leg.Aqui. l.huic scripturæ.§.fi.[e] ¶†Quid si statim obijt,nec aliquæ impensæ sunt in medicis factæ?Respon.tūc æstimabūtur operæ,quibus pater carituras est: vel si pater occisus est, æstimabit hæres operas illas, quas amisit,& habere potuit tēpore vitæ suæ: puta,quia erat cerdo, vel pelliparius, vel mercator,vel aduocatus.[f] ¶†Quid si nullā artem sciuit? Dic æstimari interesse: vt argu.ff.de libe.causa.l.fi.& argu. ff.de vsufruc.l.arboribus.§.de illo. ¶†Sed vsq; ad quod tempus æstimabunť operæ,quibus quis carituras est?Respon.vsq; ad tēpus,quo verisimile est illum occisum viuere potuisse,iuxta æstimationē.l. ff.ad leg.Falcidiā.hereditatum computationi.ff.de transactio.cùm hi. ¶†Quid iuris sit, si facta pace, vel lata sentētia super vulnere,obijt vulneratus, & an accepta pecunia de vulnere postmodū agi poterit ad expēsas?De hoc suprà de accusatore. versicu.sed pone. & seq. ¶†Quandoq; verò datur[g] damnum à non corpore in corpus:vt si panno rubeo fugas armenta, vel iumenta mea,vt fugiant,& sic præcipitata sunt. Teneris enim mihi vtili actione legis Aquil. ff. ad l.Aquil. qui occidit.§.in hac quoq;. Teneris etiam actione in factum.ff.de furt. in fur.acti.§.fin.vel si inclusisti pecora, & ex hoc mortua sunt fame.Insti.eo.§.certū.In hac ergo sic concipietur libellus. L I B. Coram &c.conqueror de P.qui panno rubeo fugauit armentū meum,vel pecora mea inclusit : & sic fame mortua sunt.quæ quidem iam est annus valuerunt centū. vnde ago contra eum,q̄ illa centum mihi præstet: & ad hoc propono vtilē actionem in factū legis Aquil.Hęc forma probatur Instit.eo.tit.§.cæterum. ¶†Qñq; à corpore in nō corpus,& habet locum in factum subsidiaria leg. Aquil. quæ prætoria est.ff.de præscrip.verb.quia actionū.Insti.ad leg.Aquil.§.fi.vt si aureum annulum de manibus tuis excussi,& cecidit in flumen:& sic ei damnum datum est à corpore,quia à manibus in non corpus: quia annulus[f] existens in aqua nō minus valet. sic ergo cōcipitur libellus:L I B.Coram &c.conqueror de P. qui annulum meum vel pecuniam excussit de manibus meis,& cecidit in flumen,vel in mare: quem annulum æstimo centū solidis:vnde ago contra ipsum, & peto ab eo vt illos centū solidos mihi det & ad[g] hoc propono actionē in factum subsidiariam leg. Aquil.ff.de præscrip.verb. quia actionū. ¶†Qñq; verò à non corpore in nō corpus:& tunc hęc eadē actio locum habet:vt si misericordiæ causa seruum tuū cōpeditū solui:& pòst ille fugit.Instit.eo.§.fi. sic ergo cōcip.lib. L I B. Corā &c.cōqueror de P. qui T.seruū meū,quē in cōpedibus posuerā,soluit: & sic seruus ille aufugit,q̄ valuit iam sunt xxx.dies xl.vnde illa xl.peto.& ad hoc ꝓpono &c. vt ś.in prēd.l.qa actionū.Actor ergo sic ponet:P O.A C. †Pono q̄ seruū illū, vel annulū, vel animalia emi bona fide: vel habeo in eo,vel in eis vsum fructum vel vsum , vel sum dominus illius serui , vel habeo pignori:& debitor meus à me liberat⁹ est in actiōe tēporali: vel nō est soluēdo.ff.eo.itē Mela.§.l.Aql. & §.fi.Itē q̄ inclusisti illa aīalia:& sic fame mortua sunt: vel seruus ille mortuus est.Itē q̄ dolū commisisti,vel latā culpā vel leuē,vel leuissimā.ff.eo. in d. l.Itē q̄ seruus ille valuit tātū iam est annus,vel animalia valuerūt retro iam est annus.ff.ad leg.Aquil. l.ij.Insti.eo.§.j.Item q̄ tu es sanæ mentis,& maior xiiij.an.ff.de rei ven.infans.iij.q.ix indicas.xv.q.j. illud.extra,de delic.pu.c.j.& ij.Itē q̄ seruus ille vel illa aīalia à te vulnerata intra annū intra xxx. dies tanti fuerūt.ff.eo.si seruus seruū.§.huius legis.Insti.e.§.caput.Itē q̄ fuisti cōfessus in iure te occidisse seruū vel aīalia.ff.eo.inde Neratius.§.fi. & l.seq. Itē q̄ aīalia,vel seruus occisa fuerūt. ¶Reus verò sic: P O.R E I.Pono q̄ seruus ille vel aīalia illa sunt Titij,vel fuerūt.hoc cōcesso, restat q̄ nō actoris.ff.de acq.pos.possedi.§.ex plurimis.ff.cōmo.si vt certo. §.si duob⁹.extra,de ꝓba.licet.& C.de proc. maritus.Itē q̄ tu sciebas illa animalia,vel illū seruū,quē possidebas,ad alterū ptinere.Hoc cōcesso,nō pōt actor dicere , ego bona fide possideo : & vt bonæ

a ¶Scias.De hac dis. no.Insti. ad legem Aquil.in fi.& sunt a quatuor ei⁹ mēbra de quibus sequit
b ¶Conci.secūdùm Roff. qui istos tres libellos sic simul ponit, vbi de directa l. Aquil .in. ijj. col. quia tractus lōgus est, recurre ad rubri.vij,ad fi.ciuilium:cui continuatur actio de pauperie,de qua j.versic. porro.& ē vj.ad fi.
c ¶Sed nūquid pro libero.Saltum facit in ver.Roff.quæ videas in medio tit. yer. itē quęrit dñs.
d ¶ff.eo. Proxi.alle, si quad.pau.fe.di.
e ¶§.fin. Inducebat etiā l.hi enim. cùm l.se.ff.de edi. edict. Quomodo aūt ad illas leges respondet Azo , vide per Roma. vbi s. vel si vis per ipsum Azonē in Summa. leg. Aquil.ij. col. versi. sed si liber homo. Hoc dico:qa vtrobiq; melius quàm ponat glo.in l.qua actione.§.si quis in colluctatione.ff.ad leg.Aquil. Rof.tamē dicit quòd sentētia But. magis videtur legibus conuenire. Et ego addo , quòd Italicus approbat illā: licet lex Lōbarda in plagijs & homicidio liberi hominis cōpositionē recipiat: vt ibi patet. l.j.rub. vj.& vij. Si tamen diceretur quòd illa esset pœna,nō æstimatio,sicut no.extra,eo.tit.c.j. in fi.j. glo.esset legis illius aliqualis defensio.
f ¶Dic.Rof.dicit q̄ nullæ æstimabunť. allegat easdē leges. nescio quare author mutauit eius verba.
g ¶Quandoq; verò datur. Hic assumit verba Roff.ad literam,de actio. in factum subsi. vel vti. leg.Aquiliæ.& est vltima inter prætorias. & durant vsq; ad versi.porrò.

a ¶ Ciuilis est. Et est vj. per R of. ad fi. ciuiliũ: vt dixi in princ. §. & sex, quæ in ea requiruntur, positiones ostendent.

b ¶ Actionem, &c. Per formas libellorũ vides, q̃ solum damnum & eius emenda est in obligatiõe: vt not. ff. eo. l. j. in prin. & de hoc j. ver. quid tñ.

c ¶ Et vtraq̃. Idem si altera tantùm: licet quidã contra præsumentes superstitem, vt fortiorẽ aggressum fuisse, vt scripsi eo. titu. c. iñ. super secũda gl.

d ¶ Cùm quis dicit. Huic similis est q̃stio xxij. Rof. qui ponit statutũ fore in ciuitate Pistoriẽ. q̃ is, cuius occasione quis sentit damnum, teneatur ad emendam. A. Pisto riẽ. debebat B. Florentino cẽtum: qui recusabat soluere, propter quod ille 12 B. quendam D. Pistorien. transeuntẽ a per Florentinũ districtum spoliauit: quẽritur an virtute statuti D. spoliatus possit agere contra A. & qua actione. Et scias q̃ in nulla pte quæstiõis Rof. dicebat repræsalias datas contra Pistorien. illi Florẽtino. & sic illa quæstio b non contingit illas, 13 de quibus super rubrica. & quia in volumine habetur: ad solutionem venio, quæ tenet illum A. debitorẽ isti D. spoliato non teneri de iure. Ratio: qa spoliatus habet contra spoliatorem repeti 14 tionẽ cum augmento quadrupli. in authen. vt pi. non fin. col. v. Vnde cũ repetere possit ab illo cõtra A. debitorem non aget de iu 15 re. Facit ff. de eo, p quem fac. l. vlti. Illud enim non fuit negotiũ A, nec re, nec gestu, nec ratihabitiõe. Si autem ponderetur statutum: tunc dicit dubium pendere ex verbo occasione: quomodo intelligatur an de occasione remota, vt ĩ hoc casu: et maximè q̃ propter hoc, quod aliàs acciderat, statutũ fuerat factũ. Certũ enim est, q̃ aget cõtra illũ con dictiõe ex lege, vel consuetudine, quæ per legẽ seruatur: licet sit contra ius. Si verò illud occasiõe, intelligatur de d causa ꝓxima, sicut 17

fidei possessor volo agere. ff. de seru. cor. l. j. ff. de reli. & sump. fu. l. ñ. §. in locũ. Itẽ dico q̃ hæc animalia vel seruus ad T. pleno iure pertinẽt. Hoc cõfesso, nõ põt habere actionẽ l. Aquil. tãq̃ vsuarius vel vsufructuarius. Itẽ q̃ debitor tuus, cuius est seru⁹: quẽ dicis me vulnerasse, est soluẽdo: nec adhuc prę scripsit actioni tuę. Item q̃ trãsibas per iaculatoriũ, vbi ludebam, qñ te percussi. ff. eod. itẽ si obstetrix. in fin. Itẽ q̃ sum furiosus, vel minor xiiij. ann. Item q̃ stabas in via publica, & faciebas tibi rondere capillos tuos, qñ ego te vulneraui. ff. eo. itẽ Mela. in princ. Itẽ q̃ seruus, quẽ cõfessus sum me occidisse, vel vulnerasse, viuit, vel sanus est, & fuit sine aliqua læsione iam est annus. ff. eo. vnde Neratius. §. fi. & duabus legibus seq. Itẽ q̃ ille seruus nõ valuit vltra decẽ iam est annus. sed hæc est negatiua. ¶ † Porrò quadrupede T. tibi damnũ dante, habes cõtra T. actionem in factũ de pauperie, quæ ciuilis est, [a] per quã emẽdabit damnũ, vel animal pro noxa dabit. ff. si quadru. pau. fe. di. l. j. Insti. eo. tit. in qua sic cõcip. libel. L I B. Corã &c. cõqueror de P. cui⁹ quadruples, fortè equus, vel asinus motus naturali feritate mihi tale damnũ dedit in rebus meis, q̃ dãnũ æstimo xx. & ad hoc propono actionẽ in factũ de pauperie. Vel sic: L I B. Corã &c. ago contra P. vt mihi soluat æstimationẽ dãni, quã facio, vel ęstimo xx. q̃ dãnũ equus suus intulit in rebus meis naturali feritate: puta, fregit vasa mea, vel vegetẽ calce fregit: & vinũ est effusum. & ad hoc ꝓpono actionẽ, &c. [b] ¶ † Quid si dubiũ sit, q̃ quadrupes alterã sit aggressa, & vtraq̃ [c] mortua est? dic neutrũ dñm alteri teneri. ff. ad l. Aquil. l. Aquil. §. cũ instrumẽta. & xxiij. q. vlti. c. fi. Si aũt fregerit crus calce, vel oculũ effoderit, vel fecerit aliquã plagã tibi: tũc sic cõcip. L I B. Corã &c. cõqueror de P. cuius equus calce me percussit, & mihi crus fregit, vel brachiũ, vel mihi oculũ effodit, vel aurẽ dentib⁹ p̃cidit, vel me vulnerauit, & ꝓpter plagã me oportuit decẽ dare medicis, & alia decẽ expẽdi in curatiõe: vnde peto ab eo xx. & tot ꝓ operis, qbus carui & cariturus sum. & ad hoc, &c. ¶ † Quid si tuũ animal incitauit meũ, ita q̃ meũ dedit alteri tertio dãnũ? Respõ. dñs tertij animalis aget cõtra te, cuius animal meũ incitauit, secũdũ Odof. qa q occasionẽ damni dat, &c. extra, de iniur. c. fi. ff. ad l. Aquil. q occidit. §. in hac. Et facit ff. si quadrup. pau. fe. dica. l. j. §. sed & si in stagni. & ff. ad leg. Aquil. si seru⁹, §. pe. & ff. de seruo cor. l. Nerati⁹. §. j. ¶ † Quid si ꝓpter fæces, quas proiecisti in viã ante domũ meã, cõdẽnatus sum in decẽ secũdũ statutũ loci? Dic q̃ agere possum contra te ad illa decẽ: quia qui occasionẽ damni, &c. vt s. & arg. in præ. l. si seruus. §. si nauẽ. & eo. tit. quẽad modũ. §. si funẽ. & l. si seruũ. fl. de his, qui deiec. vel effu. l. si verò. §. cũ aũt. & §. pe. & hoc, qñ res nõ est mihi cõis: aliàs agere[t] cõi diuidũ. vt ff. cõi diui. si is, qui. ¶ † Sed pone, inimic⁹ tuus, cuius fortè occidisti patrẽ, incẽdit domũ tuam meæ vicinã, ex quo mea cõbusta est: quæritur vtrũ possim agere cõtra te lege Aquil. Et videt q̃ sic: cùm incẽdiũ culpa tua factũ sit, qui guerrã habes ꝓpter homicidiũ, quod cõmisisti: vt extra, de iniur. c. fi. Ad idẽ ff. sol. matri. in his. respõ. j. & ff. loca. si merces. §. culpæ. Itẽ videris causam damni dedisse, vt dixi. Vnde videt q̃ teneris actiõe in factũ, vt in præalleg. §. in hac. & eo. tit. qua actiõe. §. Celsus. Vber. dicit q̃ in nullo teneris. Nec obstat q̃ qui occasionem damni dat, &c. quia illud verũ est, nisi aliud mediũ interueniat, sicut hic interuenit: vt ff. loca. qui domũ. Absit enim, vt ea, quæ præter volũtatẽ nostrã accidũt, &c. xxiij. q. v. de occidendis. & facit extra, de homicid. de cætero. Alij cõtra arg. in primis cõcor. & ff. cõi diui. l. si is, qui cões ædes. C. ad leg. Iul. de vi pu. quoniã. ff. de do. cũ quis dicit. [d] ¶ † Si aũt in alijs danũ dedit, sic concipiet libellus. L I B. Corã &c. conque-

ror de P. cui⁹ canis carnes meas comedit: vel equ⁹, vel bos herbã: vel porcus farinã: vel murilegus lardum: vel mustela erodit pannos, quæ æstimo decẽ. vnde ago cõtra illũ, vt soluat mihi illa decem & ad e hoc propono vtilẽ actionẽ in factũ de pauperie. ff. ad leg. Aquil. l. qui occidit. si qs alienũ. & l. si seruus seruũ. §. Iulianus. & ff. de præscrip. verb. qui seruã- f darum. §. fi. C. ad l. Aquil. l. fi. Quidam tñ hic, & in actione noxali, petũt sub alternatiõe, s. peto, vt vel emendet dãnũ, vel seruũ, vel animal det noxæ. Institu. de offi. iudi. in princ. [e] sed prima melior. Ideo g aũt dixi vtilem actionem: quia prædicta animalia non de sua feritate, vel cõtra naturã suam prædicta fecerunt, quo casu locũ habet directa: imò secundum naturam sui & absq̃ feritate. De natura enim canis est comedere carnes: equi, vel bouis, vel ouis comedere herbas: & sic de alijs, vt in præce. cõcor.

18 ¶ † Actor ergo sic ponet: P O. A C. Pono q̃ talis h
f quadrupes est tua. si enim esset gallina [f], locum haberet vtilis. ff. eo. l. j. §. j. & ñ. & l. penult. Item quòd dedit mihi tale damnum. extra, de iniur. c. fi. Item quòd hoc fecit sua feritate. ff. eod. l. j. §. generaliter. & §. itaq̃. Item q̃ fecit hoc proprio motu. ff. eod. l. j. §. ñ. ff. ad leg. Aquil. item Mela. §. item cùm eos. Item quòd mea quadrupes tuam non impetebat. ff. eod. l. j. §. cùm arietes. Item quòd tua quadrupes viuit. ff. eo. l. j. §. & cũ in quadrupedib⁹. & §. si post. ff. de noxa. si præliũ. §. sed si post. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̃ illa quadrupes est tua. Itẽ q̃ dedit damnũ propter loci angustiã. ff. e. l. j. §. sed & si instigatu. & §. generaliter. Item q̃ instigatu Sem i
19 pronij: vt ibi. Item q̃ illa est mortua. ¶ † Porrò [g] si
g oues, vel alia animalia quis immittit in prædium tuũ, & depascunt frumentũ tuũ, vel hordeum vel glandẽ, vel alios fructus: licet & tũc habeat locum k officiũ iudicis in quo, cõcipitur libellus vt s. de causa pos. & proprie. §. priuata. ver. sed & si me. datur tibi contra eũ actio de pastu pecoris. ff. de præscri.
h ver. l. qui seruandũ. §. fi. [h] Quãdoq̃ tñ habet locum actio ad exhibi. ff. ad exhibi. l. Iulia. §. glans. & noĩe glandis intellige omnẽ fructũ. ff. de glan. legẽ. l. vnica. in qua sic cõcipit libellus. L I B. Corã &c. cõqueror de P. qui immisit pecora sua in fundũ meũ: & glandes meas, vel frumentũ, vel hordeum depasta sunt: vel pauerũt, vel comederũt. vñ dãnũ illud, q̃d æstimo decẽ mihi resarciri peto: & ad hoc propono actionẽ de pastu pecorũ: vt in præ. l. ¶ Actor ergo sic ponet P O. A C. Pono q̃d mihi immisisti pecora tua in prædiũ meũ. Itẽ q̃ comederũt glandes meas. vt in præ. l. ¶ Reus verò sic: P O. R E I. Pono q̃ illa fuerunt tua pecora. Itẽ q̃ pecora mea
20 per se intrauerũt. Itẽ q̃ glãdes saluæ sunt. ¶ † Quid
i si sine immissione mea oues meæ depascuntur glãdem tuã? Azo tunc dicit [i] locũ habere vtilẽ actionẽ de pauperie. Directa eñ locũ nõ habet: quia dãnũ non est datũ cõtra naturã: & sic verba deficiũt, sed sentẽtia locũ habet: vnde vtilis locũ habet. ff. si quadrupes pau. fe. di. l. pe. Actio autẽ de pastu pecoris tũc locũ nõ habet: quia ad hoc, vt illa cõpetat, oportet q̃ oues intromittat, vt dixi: nec actio legis aql. quæ tũc locũ habet, cũ dãnũ fit per iniuriã: vt Insti. ad l. Aquil. circa prin. At animalia non possunt damnũ de iniuria dare cũ sensu careãt: vt ff si qua-
21 dru. pau. fe. di. l. j. xv. q. j. illud. ¶ † Sed qũo æstimabit dãnũ datũ in frumento dum est in herba? Respon. vel expectabitur tẽpus messiũ vt sciatur quãtum ex tanto, et simili frumento habebit, vel considerabitur quãtus fructus in anno præterito ex tanto, & simili habitus est. arg. ff. ad l. Aquil. in l. Aqui. si deletum. ff. de tabu. exhi. locum. §. cõdemnatio.
k xj. q. iij. nolite. extra, de loc. propter. [k] ¶ † Sed nun-
22 quid dominus se liberat dando animalia pro noxa? Respond. non, si ipse immisit: aliàs sic: vt Instit. si quadrupes pau. fe. di. & ff. de noxa. in delictis. secundùm

de turba: ponit lex exemplum ff. vi bono. rapto. l. prætor ait. §. penul. tũc dicit A. non teneri in dubio, si per statuentes declaratio haberi nõ potest. Facit ff. de prætorijs stipulatio. l. in prætorijs. intelligit de occasione remota: quia talia olim & hodie fieri consueuerunt. Condemnabitur ergo ille A. ita tamen quòd illi D. cedat illam actionem, quam habet cõtra illum B. violentum, scilicet cõdictionem ex l. præ. vt pig. nõ fiat.

¶ In princ. Ibi soluitur.

¶ Gallina. Hoc ponit pro quocunque bipede.

¶ Porrò. Subintrat aliã ciuilẽ de pastu pecoris, ĩ qua duo sunt necessaria, quę ex libello & positionibus patent.

¶ §. fina. Et dicit Roff. q̃ hic solùm habetur hoc nomẽ actiõis: & nomine pecoris, omne animal intelligitur. ff. de ædi. edi. l. ędiles autem. §. iumentorum. vide ŝ. de rescrip. presen. §. primo igit. super vers. & quoniam.

¶ Dicit. Vt ponit Roffred. vbi ŝ. post princip.

¶ Propter. Vide quod scripsi de deci. cõmissum. super vlti. glo. in fi. Iaco. de Are. super l. certè. ff. arbo. tur. cæ. ꝓ ipsam l. arguit, q̃ condẽnari debeat, sicut pro herba, ac si in prato damnũ datum fuisset. Item quia circa dãna data, non debet haberi consideratio temporis futuri. ff. ad leg. Aquil. l. ait lex. & l. vnde Neratius. §. si infans. Ecõtra videtur, quòd condemnari debeat ꝓ frumento verisimiliter percipiendo: cũ in dãno dato habeat ratio futurarũ operarũ, vt dictũ est ŝ. eo. §. in princ. versi. sed nunquid. & sequentibus. & patet ff. si quadru. pau. fec. dic. l. ex hac. & de his q̃ deie. l. fi. Iac. de Areti. sup prædicta l. certe. tenet illũ immittentem damnandũ quantum tempore damni dati vendi potuisset illud frumentum cũ dubio euẽtu perceptionis

ſtrumenti tempore meſsium.ar.l.propter ſpem.ff.fami.erciſcundæ.
¶Secundùm Roffre.Cuius fuit iſte verſi.& quicquid præcedit ſub ver
a ſicu.porrò ſi.
¶Conci.ſecundùm Roffre.& eſt xv.in ordine ſuo edictorum. & qua-
b tuor quę requiruntur in iſtis expoſitionibus collige.Tres autem libel-
li, qui ſequũtur,
& poſitiones ẽt a ctis ſecundùm Roffre.[a] ¶†Sed nunquid propria
fuerunt eius: & 23 authoritate poſſum capere & tenere pecudem tuã
proſ̃ciens non damnum mihi dantem?De hoc ſ̃.de actore.verſic.
nominatur in li- 24 ſed pone.¶†Si autem canis,vel vrſus,vel leo,& hu
bello:quia leſus iuſmodi, quem tenes ligatum, damnum dederit,
ꝓbabiliter hoc concipietur libellus vt ſ̃.de empt.& vendi.§. nunc
ignorat. habita- 25 dicendum.verſic.eſt & actio.ibi:quarto. ¶†Quid
tor autẽ,ſiue do ſi te de domo tua deſ̃ciente,vel effundẽte aliquid
minus fuerit, ſi- ſuper caput meum cadit:propter quod veſtes meę
ue ſocius,debuit & aliæ res deterioratæ ſunt:habeo contra te actio-
monere & infor nem in factum ex illo edicto,de his, qui deiecerũt
mare ſuper hoc b vel effuderunt.ſic ergo libellum cõcipiam:[b] L I B.
familiã, vel ſo- Coram &c.cõqueror de P.ex cuius domo tale qd
cios:et innocen eſt deiectum,vel effuſum:cùm ipſe domum inha-
ti contra nocen bitaret. vnde veſtes meæ,vel merces deterioratæ
tem prouidetur ſunt in xx.quare illa xx.in duplum mihi præſtari
vt ſtatim pate- peto.& ad hoc propono actionem in factum ex il
bit.Propter qđ 26 lo edicto,de his,qui deiec.vel effu.¶†Si verò liber
dicit lex peñ.ff. homo ex hoc peremptus fuerit,ſic concipietur li-
eodẽ. habitator bellus: L I B. Coram &c.conqueror de P.de cu
ſuã ſuorũq; cul- ius domo,quam ipſe inhabitat,tale quid fuit deie-
pam pręſtare de ctum,vel effuſum.vnde pater meus mortuus fuit:
bet.Si autẽ ſunt quare ab eo mihi quinquaginta aureos præſtari pe
ſeruientes mer- to:& ad hoc propono actionem in factum ex edi
cede, vide infra cto de his,qui deiec. vel effu. ¶Si autem corpus li-
circa finem ver. beri hominis læſum eſt, ſic dices: L I B. Coram
in ſumma. &c.conqueror de P.ex cuius domo tale quid deie
c ¶De nocte. Et ctum , vel effuſum eſt: vnde corpus meum læſum
hoc nõ defende eſt:propter quam læſionem tot expenſas feci, tan
ret.ſi etiã de no- tum medicis ſolui,tot operis carui,& etiam ſum ca
cte ibi tranſitus riturus : quas operas æſtimo xx. vnde ago contra
erat: vt prædi- eum, vt omnia prædicta mihi præſtet. & ad hoc
cto §.Labeo. propono, &c.ff.de his,qui deie.vel effu.l.j.§.j. & l.
d ¶Conci.ſecun- penult.ff.de act.& obli.ex maleficio.§.is quoque.
dùm Roſ.q cõ- ¶Actor ergo ſic ponet: P O. A C. Pono quòd
tinuat hoc edi- ex tali domo,quam inhabitas , fuit proiectum vel
ctum ad §. pro- effuſum: vnde veſtimenta mea,vel merces deterio
ximũ. & ſic eſt rata ſunt in xx.Item quòd ex illa deiectione talis li
xvj. ber homo mortuꝰ eſt.Item quòd ex ea caput meũ
e ¶Cõci. ſecũdũ fractum eſt,vel manum,vel oculum amiſi.Item ꝙ
Roſ.cuiꝰ totum tot expenſas feci , tot mercedes ſolui medicis , tot
fuit,qđ hic poſi operas amiſi,& amittam:quia inutilis factus ſum.
tũ eſt,et cõtinua extra,de iniurijs. c.j. Item quòd talis deiectio fuit
tur ad ꝓxima.li in tali loco,vndevulgò & publicè tranſitur: & ego
bellũ aũt,& qđ inde tranſibam.Prædicta probantur ff. eod.l.j. re-
prius dictũ eſt, ſpon.j.& §.ſumma.Item ꝙ talis deiectio facta fuit
intellige de eo de die,vel interdiu.j.inter diem & noctem. ff. eo.l.
qđ facile cadere hoc edictũ.§.Labeo.¶Reus verò ſic: P O. R E I.
poſſet,vt infrà in Pono,quòd domus,de qua dicis eſſe effuſum , eſt,
ſecunda poſitio & fuit iam per annum ſine habitatore.Item ꝙ per
ne,qđ pace ſal- locum vnde tranſibas,nullus tranſire cõſueuit, nec
ua exprimi de- vulgò iter fit inde.¶Item ꝙ illa deiectio facta fuit
buit in libello. c de nocte.[c] ¶†Sed & ſępe plures in eodem cœna-
Ad fixa emꝫ hoc 27 culo habitant.& vnus fortè deiecit,vel effudit:vn-
edictũ nõ exten de damnum datum eſt,& oportet conuentos alios
ditur. Et ſcias ꝙ ſoluere:quibus datur contra illum vtilis actio pro
habitator nõ ſo ſocio , vel actio in factum ex hoc edicto deſcen-
lùm teneꝫ, ſi im dens.ff.de his,qui deiec.vel effude.l.prima. in fine.
poſuit:ſed etiãſi & l.cùm ſanè.& l.quemadmodum.& l.p receptio
patiꝫ. vñ ſi dñs d nem.ſic ergo libellus concipitur: [d] L I B. Coram
impoſuit,& in- &c. conqueror de P.diſcipulo , vel hoſpite meo,
quilinꝰ patiꝫ, & qui de domo , quam inhabito,tale quid proiecit,
poſitũ cecidit, quod damnum dedit T.in veſtibus eius,vel merci-
& dãnũ dedit: bus in decẽ.propter quod ſum cõdẽnatus in du-
dñs,q impoſuit, plum illi T.quod duplũ mihi ab hoſpite meo, vel
teneꝫ ad emẽdã diſcipulo peto præſtari.& ad hoc propono actio
dãni: inquilinus
ad pœnã legis,vt in p̃dicto §.p̃tor ait.& §.ſeq.Conſtat aũt hãc actionẽ
popularẽ eſſe:vt l.ſi verò.in fi.De illo aũt,q poſuit & tenuit,ſed iam re-
mouit:an teneaꝫ hac pœna,Roffre.remittit ad ſuã q̃onẽ ſabbatinã. Eſt
aũt in volumine xxxiij.& incipit,Proculꝰ.Quòd incidat,alleg.quia ſa
tis eſt,eũ cõtra prohibitionẽ feciſſe,licet deſinat.De fure dicit ff.de fur-
tis:q ea mẽte.Et de raptore,ff.vi bonorũ raptorũ.l.fi.& de depoſitario.
ff.depo.l.j.§.ſi rẽ.Eſt emꝫ hæc diuerſa pœna dãni dati ab ea,quæ infligit,

qa dari potuit.Illa emꝫ æſtimationẽ reſpicit.e.tit.l.fi. Per iſtã ſumma ta-
xata eſt,vt in §.prætor.in fi. Ad cõtrariũ inducit,ꝙ ſatis eſt dãnũ nõ da
tum:nec p id remotũ ampliꝰ dari poſſe:& ſic menti prætoris ſatisfactũ
eſt.Facit ff.quod quiſq; iur.l.ñ.in fi.C.de appel.ſi quis libellos. Cano.ñ.
q.vj.C.de plus petitio.l.vna.& eodẽ tit.c.vno.in prin.C.denõ numera
ta pecunia. auc.
nẽ in factum.ff.eod.ſiverò.§.cùm autem.& hoc ca contra qui pro
ſu condemnatus ſoluit.alioquin ſi nondum ſoluit: priam. Et circa
vel etiam ſi condemnatus eſt,alĳs retentis:dic vn- hoc vide quod
de,quia propter defectionẽ ſuam in duplum con ſcripſi ,de iure
demnandus ſum illi Titio, vel condemnatus:ideo patro.cũ laici.ſu
ago contra eum, vt ab illa condẽnatione facta, vel p prima gl. Sol-
facienda me liberet.& ad hoc propono actionem uit, ꝙ teneꝫ ad
in factum.ff.mandati.ſi mandato.§. quoties. infrà, pœnã decẽ aur.
verſi.in ſumma.& ea,quæ dixi ſuprà,verſic. ꝙ ſi te ex quo poſitũ
de domo.hic intelligas repetita. Ad hoc ne per viã fuit,ita ꝙ dãnũ
tranſeuntibus malum cõtinere poſsit,prouidet eis dari potuit,licet
prætor per aliud interdictum , ſcilicet ne quis ha- datũ nõ ſit.Caſꝰ
beat aliquid ita poſitum in ſuggrunda, vel do- emꝫ periculoſos
mo, vel cœnaculo,vel alibi : quod ſi caderet , no- põderauit prę-
cere poſſet. Et ſi quis contra fecerit, punitur in tor,ex quibꝰ da
decẽ aureis.ff.de his,qui deiece.vel effud.ſi verò.§. mnũ dari poſ-
e ait prætor.Sic ergo libellus concipiꝫ:[e] L I B.Co- ſet:vt in l. ſi ve-
ram, &c.conqueror de P.qui in ea parte, vel loco, rò.§.prætor. Li
qualiter vulgò fit,impoſitum habet:quod ſi cade- cet ergo tollaꝫ,
ret,poſſet damnum dare.vnde ipſum in decẽ au- cõmiſſa ſit pœ-
reis condemnari peto.& ad hoc propono actionẽ na.ff.de furtis. q
in factum ex edicto,ne quis aliquid habeat poſitũ ea mẽte.
in ſuggrunda.ff.eodem.ſi verò.§. prætor. ¶Actor f ¶Cuilis.Et eſt
ergo ſic ponit: P O.A C. Pono ꝙ impoſuiſti ta- x.ad finẽ ciuiliũ
le quid ſupra talem locum,vndevulgo iter fit.ff.eo & quatuor,q̃ re
dem.ſi verò.§.prætor.& §.hoc edictum.& §. accipere.& l.penul.in prin.Item ꝙ illud de facili cade quiruntꝫ in illa,
re poſſet.Item ꝙ cecidit,& tale damnum dedit.Itẽ ponit Roſ.eod.
quòd ſi caderet,damnum dare poſſet,vt in cõcor. tit.q̃ colligas ex
quæ ſunt ſupra in prima poſitiõe.¶Reus verò ſic: poſitionibus, q̃
P O. R E I. Pono quòd T.tantum impoſuit , & etiã in libellis ad
poſitum habet.Sed hæc videtur negatiua:vt extra, literam fuerunt
de cauſa poſſeſsionis & proprietatis.cùm eccleſia. ipſius vſque ad
verſicu.nos igitur.Item ꝙ eſt impoſitum ſuper lo ver.ſi verò. quæ
co,vnde nullus tranſit.¶De damno infecto dictũ ſtiones etiam &
eſt ſuprà de noui operis nunciatio.§.ſecundo. & ſ̃. oppoſitiões cir
de pignori.§.ſecundo.ibi etiam no.vtrum quis poſ ca illa ibi vide
ſit agere:vt is,à quo timet offendi,caueat ei:in ver- multùm emꝫ in-
28 ſicu.quid ſi timeo.¶†Item ſi quis te damnificat,et ſtat circa l.ſi plu
ſibi parum proficit , furtiuè tuas incidendo arbo- res.e.tit.Sed for
res:prodita eſt tibi actio arborum furtim cæſarum tius oppõit hãc
f ciuilis:[f] quæ eſt ad duplum: quia duplatur intereſ actionẽ fuiſſeſu
ſe præter ligna.verbi gratia:arbor non inciſa vale- perfluã qa ſuffi
bat decem:nunc ligna arboris valent duo : quibus ciebat actio fur
deductis octo æſtimabuntur.Sed de hoc dic ff. ar- ti,in qua etiã ve
bor.furtim cæ.l.prima & ſecunda.l.furti.§.fina. & nit totum inter
l.facienda. & l.penultima.in qua ſic concipitur li- eſſe.ff.de furtis.
bellus. L I B. Coram &c. conqueror de Pe. qui cuius intereſt.in
furtim talem meam arborem ſuccidit , puta oliuã: qua etiã dupli-
quam arborem æſtimo decem ſecundùm intereſſe caꝫ quicquid eſt
meum exceptis ipſis lignis,vnde peto ipſum con in ſimplũ, vt ſu
demnari in duplum illius intereſſe, ſcilicet in xx. prà de furtis.ver
pro pretio.et ad hoc propono actionem arborum ſic.porro. & ibi
furtim cæſarũ.& hoc quando tantum incidit.Si ve plenè de hoc re
rò etiam ligna contrectauit : iungas ſic : & quia i- miſi.Soluit Roſ.
pſa ligna contrectauit, quæ æſtimo duobus ſoli- ꝙ hæc nõ eſt ſu
dos: ideo ipſum mihi in duplum ipſorum ligno- perflua p illam,
rum condemnari peto, & ad hoc propono actio. cùm poſsit cõ-
furti nec manifeſti.ff.arbor.furt.cæ.furtim.§.fi.& l. petere,q̃ furtũ
facienda. Vel ſic concipitur: L I B. Corã &c. cõ- nõ fit : vt ſi quis
que.de P.qui mihi furtim incidit arborem talẽ, ex arborẽ ſuccidit,
cuius inciſione damnificatus ſum in decẽ,quæ de- ligna tñ non cõ
cem mihi in duplũ ab eo præſtari peto. & ad hoc trectat. vñ tunc
propono actionẽ arbo.fur.cæſarũ:& quia ligna cõ non cõpetit a-
trectauit,q̃ valẽt ñ.ſol,&c.¶Actor ergo ſic ponit: ctio furti : ſed i-
P O.A C.Pono,ꝙ incidiſti in tali loco talem arbo ſta,in qua ẽt du
plaꝫ intereſſe.ff.
eod.furtũ. Item
quia rei immobilis,non fit furtũ. Inſt.de vſucapio.§.ſecundo. Sed quã
diu arbor ſolo cohæret eſt immobilis.ff.pro ſocio.illud.ff.cõi diuidũ. ar
bor.Non obſtat rubrica,quæ dicit arbo. furtim cæ.quia illud furtim di
citur ſimilitudinariè:prout furtum dicitur cõmitti domino ignorãte,vel
celãte. Ita hoc ff.eod. furtum.in prin.& l.furti.§.furtim arborem cædit.
Sed ſi inciderit,& ligna tractauerit inciſa,tenetur furti & alĳs actioni-
bus,vt ibi dicitur.Quæ in quo differant,ibi plenè proſequitur.

a ¶Cõtinebaꝫ.Reprehẽdit hic Rof.aduocatũ q cõtra ruſticũ q incidit ligna arboris euulſæ à radicibus,et in terra iacẽtis:propoſuit hãc actionẽ.

b ¶§.fi.Illa lex dicit vſufructuario non dari hanc actionẽ. de quo mirã dum cũ illi detur Aquil.ff.ad l.Aquil.item Mela.§.fina.Azo Accur.& Roff.fatetur quòd habet vtilem.Et ſi dicas quare non directã ſicut emphyteuta.reſpõdet, emphyteuta habetvtile dominium, vſufructuarius nullũ.

c ¶Decre.Videš. de li.cõte.§.iam nunc.

Bal. De iurijs & damnis datis. Rubrica.

An ſa ciens inſultũ in porticu videaꝫ feciſſe inſultum ad domũ. verſi. põe ſtatuto, G. ¶An vulnerãs hominẽ liberũ teneaꝫ ad expẽſas medicorũ.§. ſequiꝫ.verſi.ſed nunquid tenet. quod dic.G. ¶Qñ habeat locũ actio de pauperie.verſi.porrò.& ſeq.G.

a rem.ff.eod.in rem.Item quòd illa radicibus continebatur.[a] & hoc ſi eas habebat.ff.e.in rẽ.& l.certè. Item q eam furtim incidiſti.ff.eo.ſi furtũ.& l.faciẽ da.§.fi.Item q me ceſſante & ignorante hoc feciſti qđ ſemp ꝓſumiꝫ.ff.de fur.q vas.§.vetare.ff.de ꝓpb. l.verius.Itẽ q illius loci & arboris ego ſum dñs.ff. e.edere.§.fi.[b] ¶Reus verò ſic:P O.R E I.Pono q T,incidit eã.Itẽ q incidit Narbonẽ. Itẽ q die quo incidit,erã Tholoſæ.Itẽ q arbor illa radicibus caret.Itẽ q eã incidit te volẽte.Itẽ q te ſciente & non cõtradicẽte.Itẽ q pleno iure ſpectat ad M.ff.commo.ſi vt certo.§.ſi duobus.ff.de acq.poſ.poſſideri.

29 §.ex plurimis.¶†Si verò arbor tua ĩclinata eſt, vel creſcit,vel pendet ſuper domũ vel prędium meũ: vel radices domui dãnũ inferant: mihi cõpetit in-

30 terdictũ de arboribus cædendis.¶†Item ſi fructus cadentes in agro tuo ex arbore mea nõ pmittis me colligere:competit mihi interdictum de glande legenda:quæ dic vtš.de cau. poſ.& proprie.§.priua ta.ver.eſt inſuper.& ſeq.¶Si verò quis turba coadunata dãnũ det,cõcipiꝫ,vtš. de raptore. & ibidẽ

31 de incend.ruina naufragio.†In ſumma nota quòd ſi ſeruus meus vel is qui præſtabat mihi operas,tibi damnum dedit,& ego pro illo dãno conueniar, & ſatisfaciã:ego illud recupabo ab illo p actionẽ ex cõducto:qa operas ſuas mihi locauit:& tantundem potero retinere de mercede ſua : niſi id iuſſu meo fecerit,quo caſu ego cõueniri poſſum,vt ff.de aqua plu.ar.ſi colonus.in fi.& l.p̃.§.idẽ Iulia.ff.nau. cau,ſta.l.gratis.in fi.ſcđm Bag.ar.š.ver.ſed & ſepe.

32 ¶†Quod aũt ego tenear ex delicto famuli mei vel ex dãno per eũ dato,eſt ar.ff.de his qui deie.vel ef.

fi verò plures.rñ.j.vel dic hoc ſpeciale eſſe in illo ti tu.de his qui deiec.vel effu.propter rationem quæ redditur eo.ti.l.j.§.ſumma.vt in prę.l.ſi verò.§.hæc aũt actio.& §.p̃tor.& §.ſi horrearius . & facit ff.de extraor.cri.annonã.in fi.¶Super emendatione ra-

33 pinę'no.š.de rap.§.j.¶†In ſumma nota nõ eſſe neceſſe in libello oĩa exprimere in quibus dãnũ datũ eſt,ſed ſufficit gñalẽ clauſulã adñcere,ſ,et alĩs rebꝰ, vt extra de or.cog.c.ĩj.in prin.ſcđm quoſdam. Vel dic cõtrariũ verũ eſſe,niſi dãna petanꝫ tanc̃ꝫ acceſ-

c ſoria.qđ ꝓſequere ſcđm papã,vt no.in prę.decr.[c]

d De pœnis[d] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus qualiter ſuper pœnæ exactione formandus.

2 Contractu inter duos inito,ſi neuter velit illi ſtare non eſt pœna ſequenda.

3 Peccatum occultum,an ſit aliquo modo puniendũ prælati qualiter ſint puniendi.

e IN hoc tituloqui gñalis eſt nõ eſt neceſſariꝰ libellꝰ: qa š.in diuerſis tit.de pœnis eſt ſe pius prelibatũ.[e] verũtñ ſup pœ-

1 næ exactiõe formare conuenit in hũc modũli.†L I.Co.&c.ꝓpo.cõtra P.q ipe mihi ꝓmiſit ſubpœna cẽtũ marcharũ tale qđ ſoluere vl̃ facere vſq; ad tale tp̃s,vel Titĩ arbitrio ſtare ſuper

tra delinquentem per prælleg,l.ſi is.& ff.ſolu.matri.l.pen.in prin. Dy. in l.j.ff.de no.oper.nun.§.poteſt.miſcet ſic:ſi non delinquẽs poteſt ſuæ indẽnitati prouidere per ſocium qui eſt ſoluendo,vel aliter.tota deſtruetur per l.ſi is.aliàs totæ reſeruabitur,per l.ſi cõmunẽ.ff.quemadmo.ſeramit.& per l.eum qui.§.qui pro parte.ff.de his qui.vt indi.Et ſi hocibi invna pſona fortius in duabus. Ad le.ſed interdum. reſpondeꝫ q duę partes nõ vnico ſed dupli ci iudicio tollebantur,et quęq; ſuo.Ad legẽ primam.ff.de aqua quoti.& æſti.§. itẽ quęriꝫ.reſpõdetur quòd deliquit ille qui miſcuit aquã prohibitam:& ſic ſua culpa ꝓhibetur à toto. Subdit autem quòd nõ malè diceret eſtimationẽ partis delinquẽtis per ſocium fiſco ſolui.ff.de legat.j.l. non amplius. §. fina.& l.ſeq.Inueni quartã opinionem: & fuit hæc de facto ſeruata q tota deſtruiꝫ:ſed fiſcus ſoluit partẽ non delĩquẽtis. Hoc fortè voluit Dy.

dum dicit,vel aliter.& in maleficio ſcandaloſo,puto hoc ſatis prælegẽdum.In non tali admitterẽ ſoluere volentem,ſed cogerem. Idem dico de opinione tertia.& ſecundũ hoc tentanꝫ iniquitates expreſſę.Secũda q̃ſtio de qua ſuprà dominicalis vltim.illam breuiter præmiſi principali q̃oni quã proſecutus fui ſuper regula in pœnis.lib.vj.quæ præmittitur fuit de damnato ad manum qui habet alteram aridam.& communis eſt ſolutio de arida amputanda.Cyn.contra in authent.ſed nouo iure.C.de fur.per l.qui clauũ.ff.de ędi.edic.& l.j.C.vt intra cer.tem.Illã etiã prę-cedebat alia,ne confundantur tempora:cũ ſuſpenſus triẽnio intra triẽniũ iterat delictũ.quã ſcripſi in decre.cùm in cũctis.de elec. ſup verbo, triennio.Principalis fuit an pœnam quę ipſo iure delinquẽti infligitur propter delictum incurrrat is qui cogitauit,& aliquid egit,ſed non perfecit etiam ſi per ipſum nõ ſteterit? Et tenuit q nõ.ibi vide,ſcilicet in regula in pœnis.

e ¶Prælibatum.In fauorẽ tñ huius pauperculi tituli formabiꝫ hic q̃o Nico.de Mat.quæ incipit,duo fratres videntes.Cui addeꝫ ſecũda ponens terminos de duobus fratribus qui duos ipſorũ inimicos ante ipſorum domũ tranſeũtis inſultarũt,& ad terrã proiecerũt,& manibus & pedibus percuſſerũt:& q ſc̃ꝫ percuſſus ſeparatim in duobus libellis accuſat quẽlibet illorũ fratrũ de vi priuata.& ſic ſunt quatuor libelli.De varietate ꝓbatũ eſt.quærebaꝫ an quis ipſorũ vel aliorũ eſſet condẽnandus bis pœna dictę legis,an ſemel tantũ vel an veniãt abſoluendi.Iſtud vltimũ nõ ꝓſequiꝫ:in quo tñ ipſe multũ inſtat exponẽdo q de oĩbus coadunatis dicit.ff.ad le.Iul.de vi publ.l.ñ. ¶Ad primã partẽ inducit: quia quot ſunt delicta tot ſunt pœnę.ff.de priua.deli.nunc̃ꝫ.per totã legẽ.& tot ſunt delicta quot ſunt perſonæ patiẽtes:ſicut in ciuilibus de quibꝰ multa ĩducit exẽpla.De maleficijs patet ĩ furto.ff.de fur.ĩter oẽs.§.hęc actio.& l.itac̃ꝫ.& l.ſed & ſi.& l.ſi dñm.& in l.Aq.ff.ad l.Aq.ſi ſeruꝰ ſeruũ.§.ſi ſeruus cõis,Itẽ q geminet delictũ per geminos offenſos;& cuiq; petere & accuſare licet.Probatur per l.ff.de ſepulc. vio.l.ĩj.§.ſi ad plures.Item inducit ff.de adult.ſi adulteram.C.de modo mulct.l.eos.& de ſer.fugi.quicunc̃ꝫ.Item tot ſunt delicta & pœnæ quot perſonæ delinquẽtes.ff.de iniur.ſi plures.ad le.Aquil.itẽ vulneratus.§.fi. Vltimò dicit quòd videtur caſus ff.de iniurĩs.l.j.in fine.& l.eum qui.§.ſi ſumpta. Soluendo tenet cuiq; illorum fratrum vnam pœnam imponendã per legem.ff.arbo.fur.cæſarum . ſi plures.ñ.reſponſo.& per allegata ibi ad plures.& per id quod ibi no.& C.de accuſat.l.qui de crimine.& q̃ ibi not.in fine.& ff.nil no.appel.pen.l.ñ.§.fina. Diſtinctionem autem talem ponit de dilecto ſimul in plures cõmiſſo:quia aut eſt publicum aut priuatũ.Primo caſu vna accuſatio ſola fieri põt: & vna lege tantũ. Ad primũ ff.de accu.ſi plures ad ſecundũ.eo,tit.ſenatus. Ex hoc ſequit

vnã ſolã pœnã ĩponãdã:ſiue ſit vna ſola accuſatio.C.ad l.Iu.de vi.l.qm̃, ſiue plures.C.de accuſati.q de crimine.ĩ fi.Nã iudicꝫ diuiſio etiã in caſu quo iure fit,nõ auget cõdẽnationẽ:vt not.in p̃.§.ſi ad plures.fortꝫ. vbi nõ fuit de iure diuiſa accuſatio,vt ĩ caſu ꝓpoſito:licet ꝓ hoc ipſe nõ putet vitiari ꝓceſſum:ſicut nec ĩ ſimilibꝫ.C.de ꝓcura.ita demũ.de app.l.j. ff.de ann.excc.l. vlt.ĩ fi.Scđo mẽbro,qñ crimẽ eſt priuatũ aut prĩcipaliter cõmittit ĩ res aut ĩ pſonas. primo caſu dicit idẽ,ſcilicet vnã ſolã pœnã, 2 imponi:ꝓ p̃.l.ſi plures.ñ.rñ.licet plures,q̃rũ intereſt,ꝓ ſuo interſa ſe admittant ad accuſandũ:vt in b p̃ §.ſi ad plures. 3 Secũdo mẽbro, cũ reſpicit pſonas ſicut crimẽ ĩ c iuriarũ.qđ prĩcipaꝫ reſpicit cõ tumeliã pſonarũ:tũc tot ĩtelligodelicta,q̃t ſũt pſonę iniuriatę: 1 & tot accuſationes fieri poſſunt 2 & tot pœnę imponent.ff.de iniu.eum qui.§.ſi nupta.et §.ſe.et §.final.Nõ ob.l. eodem tit. item 4 apud.§.fin cum l.ſeq .quia ibi facta erat iniuria 5 in perſonã ſerui 6 communis:non tamen in contumeliã dñorum. qđ ſi fuiſſet ex 8 pſona cuiuſcunque dñorũ æſtimaret iniuria,& imponeret pœna.Inſti.de iniu.§.ſi cõi ſeruo.licet glo.ibi aliter ſoluat.¶Scđò q̃ro an vulnerãs ſeipſum puniat pecuniaria pœna ſtatuti q̃ infligi iubet,ei q aliquẽ pcutit.et videt q nõ: qa ꝑ verba ſtatuti patet,q vt pœnę ſit locꝫ, duę pſonę cõcurrere debẽt, ſcilicet vulnerãs & vulneratꝫ:q̃ duo correlatiua in eadẽ pſona nõ cõcurrũt.extra,de inſti.c.fi.de iurepatronatus.p tuas.cũ cõcor.ñ.gl.ff.de rerũ permu.l.j.in prin.& de cõtrahẽ.emp.l.j.Itẽ p leges Digeſtorũ bona homicidę publicant.ff.ad legẽ Cornel.de ſica.l.iĩ.& tñ bona occidentis ſe,nõ ipſo iure publicantur:ſed ponderat cauſa,propter quã ſe occidit: an infligeret ei bonorum publicatio necne.ff.de bo.eorũ,qui ante ſen. ſibi mor.conſci.l.vlt.in prin.& §.fi.& de iniuſt.rup.& irr.te.ſi quis exhæredato.§.eius.Sic ergo & hic vulneris reſpectu non punietur:cùm liceat alicui in corpus ſuum ſæuire.ff.de pecu.l.ſed & ſi damnũ.§.ſi ipſe. Hoc tamen intellige vt no.de cor.viti.ex parte.ñ.in fi.ñ.gl.& vt ibi dixi.facit ad idẽ:qa quiſq; rei ſuæ eſt bonus moderator & arbiter.C.mã. l.in re mandata.& in prop̃rĩs,licet ſæuitia ſit culpãda,non tamẽ coercẽda.ff.ſolu.matr.ſi conſtante.§.ſi maritus.& l.etiam.§.j. Ad contrariũ inducit,quòd iniuriã fecit Reipublicę.ſup quovide quod dixi ſ.de accuſatore.ſup ver.ſed pone.in ver.dicebat aũt.Itẽ ipſius Reipublicę intereſt ne quis re ſua malè vtatur.Inſtitu.de his,qui ſui vel alieni iur.ſunt.§,ſed & maior.Si hoc de re,fortius de corpore,quod pretioſius eſt rebꝫ,quas hominum gratia natura produxit.ff.de vſur.in pecudũ.in fi.& dixi de vſur.ſalubriter.ſuper gl.ñ.Item & lędit anima corpore pretioſior.extra,de pœ.& re.cùm ĩfirmitas.C.de ſacroſan.eccle.ſancimus.ad hãc partem facit quod ſcripſi de ſen.excõ.cõtingit.j.ſuper verſ.excõmunicet. in fi.Multis videtur quòd pœna ſtatuti locũ nõ habeat,& hoc cõmuniter ſeruat.tñ p l.ſi qs ex metallo.§.fi.ff.de pœnis.& ff.de re mili.omne delictũ.§.qui ſe vulnerauerit.Diſtinguẽdũ eſt an ex cauſa morbi,vel luctus,vel impatientia doloris,vel furoris ad mortem id ſibi cõſciuerit an aliàs & ſic capite punitur. Interdum ſolus ignominioſus remittitur:vt ibi.Hæc autẽ iura expreſsè loquuntur de illo,qui ſe vulnerauit.& ſic nõ obſtat ei,qđ de ſtatuto ꝓmiſſum eſt.Nouiter reperi Richar.Mal. ſcripſiſſe hunc caſum euenisſe Paduæ vbi aduocatus quidam pudore eris quæſtione,q̃ inter me & eum ſup tali re vertebat. Quam pœnam per ſolennem ſtipulationẽ mihi ꝓmiſit dare & ſoluere,ſi in p̃miſsis ceſſaret,verũ ipſe huiuſmodi promiſsionẽ ĩfringẽs,vel cõtra eã veniẽs,ſoluere vꝫ facere vꝫ arbitrio ſtare noluit.vt ꝓmiſit.q̃re peto.c.marchas ab eo mihi dari & ſolui, & ad hoc ipſum ſnĩaliter cõdẽnari.arg.extra,de arbi. dilecti.extra,eo.ſuam.¶†Qđ ſi neutra pars nollet, ſtare cõtractui,nõ põt pœna peti:vt extra,eodem conſtitutus. Põt etiã ſic cõcipi LIB.Peto rem.et ſi contradixeris,peto pœnam:vt ꝓbat & notatur extra,de teſta.Raynaldus.[a] ¶Qualiter aũt deferatur prælatis in pœnis infligendis,vide ſ.de ſen.§. vt aũt.verſicul.quandoq; [b].¶†Hoc etiam nota q pro certo peccato occulto,non eſt certa pœnitentia regulariter infligenda, prout faciunt religioſi exẽpti.& hociõ,ne peccatũ pcipi poſsit:vt ĩ cõſti. Alex.iĩj.e.tit.licet regularis.[c] & ñ.q.j.ſi peccauerit.

d De pœnitẽtijs & remiſsionibus.[d] Rubri.

SVMMARIVM.

¶ Quæſtores miſsi ꝓ colligendis eleemoſinis, an poſsint eo ipſo feſta & vacatiões populo indicere.
Clerici & rectores eccleſiarũ,an teneantur quæſtores in ſuis hoſpitĩs inuiti recipere.
Prælatus indulgẽtiarũ literas cõcedens,debet ſummam dierũ per certã literarũ formam exprimere.
In dedicatione eccleſiæ q̃tum debeat indulgentia extendi.
Electus in prælatum,& confirmatus,an poſsit ante conſecrationem indulgentias cõcedere.
Indulgẽtia prælati vnius diœceſis,an poſsit aliquo caſu populo alterius diœceſis prodeſſe.
Epiſcopꝫ ſubſcribens in remiſsionibus aliorũ epõrum põt etiã aliqua de ſua conceſsione adiungere.
Eps ſubſcribẽs in remiſsionibus alterius,epi qualiter poſsit & ſuã remiſsionem ibidẽ ſubſcribere.
Eps an poſsit indulgentias populo ſuo conceſſas,

d De pœnitẽtijs & remiſsionibus Rubrica.

¶De remiſsionibus,ſ.eccleſiarum ad ſuperiores,ſ.parte ñ.ante rubricã de ſententijs.practici authores nil de illis tractauerunt.Hoſtien.autem pleniſsime proſecutus eſt in ſumma vtrãq; partẽ rubricæ: cui etiã in fine adiunxit tractatũ diſpenſationũ.conſtat q forũ pœnitentiale quandoq; contrariũ eſt iudiciali.de reſti.ſpo.literas.ad fi.de ſpon.tua nos. de ſent.excom.inquiſitiõi.Ioã.de Deo in ſuis q̃onibus de iſto foro poſuit q̃ones pe.& vltimã ipſius operis.de vltima ſcripſi in p̃d.decre.tua nos. ſuper ver.indicari.Mihi occurrit quæſtio aliàs nõ cognita, an ſucceſſor epiſcopi,qui indulgẽtiã vel remiſsionẽ dedit xl.dierũ:poſsit ad eundẽ actum aliã indulgentiã dare eiuſdẽ tẽporis vel minoris, ad affirmatiuã. & videtur q poſsit,ſicut ſucceſſor epiſcopi, qui dedit quinquageſimã vel centeſimam poteſt illã dare:dummodo ceſſet graue detrimentũ eccleſiæ cathedralis.de dona,ad apoſtolicæ.ver.hoc ſemper.ibi; vnus vel alius. Tu dic contra:quia per id eſſet peruenire per ſucceſſorum pluriũ iterationem ad violationem conſilĩ.c.cùm ex eo.& quod vnius actus præter Papam haberet multas quadragenas.& dicamus decre.eod.tit. lib.vj.intelligi.dum dicit pluribus etiam eiſdem vel proprĩs ſucceſsiue.decreta.apoſtolicæ.Facit pro:quia ibi poteſt ſucceſſor, quod poterat prædeceſſor,Nec poteſt q ille non poterat,Si igitur quatuor vel plures ſucceſsiue dabunt indulgentias,renouatio erit, non adiectio: valet ergo ad memoriam.& ſi qui opinari vellent datam expirari per mortẽ contra credentes.no.de offi.leg.c.fi.eò fortius,ſi primus id expreſsiſſet.
e ¶Quia intelleximus.in prin.quã & illam cle.de qua ſequitur,hodie nõ habemus.tamen vltra id quod habebatur eo.tit.cùm ex eo. & de hæreti.vt officium.§.compeſcendi,emanauit cle.eo.tit.c.ĩj.
f ¶Cõcedere.Nõ video vndehanc reſtrictionem ad certum tempus aſſumpſit:cùm concilĩũ:cùm ex eo.hoc non dicat. & tales indulgentiæ de ſe ſint perpetuæ:vt no.de offi.leg.c.vlti.ſed forſan intendit de tempore vtendi indulgentia,puta in vigilia,vel feſto,vel inter veſperas vtriuſq;,vel inter octauas,vel in tota quadrageſima,vel his ſimilia.

alieni ſe volens occidere,vulnerauit ſe ſed nõ occidit.& refert q punitus fuit pœna ſtatuti impoſita vulneranti aliquẽ.ſibi tamen videtur q imponi non debuerit per prima iura,debuit tamen vt ignominioſus de aduocatorum matricula radi,& ab ipſo officio remoueri.
a ¶Raynaldus.ver.demũ.in glo.ſed nunquid.& vide quod ſuper ea dixi: & allegare poterit quod dixit ſ.đ libelli cõ. §.iam nunc.ver. ſed nunqd talis. & ſ. de iudic.§. generalia. verſi. item qđ bonis.
b ¶Ver.qñq;. Id ſolum dat hęc remiſsio, qđ dicit dec.ñ.đ of. dele. libr. vj. Anverò deferat nobiliori,maiori,vel ditiori: dixi poſt Hoſtien.de ſta. mo.ea q̃.ſup iĩj. glo.Materia verò habet xl.diſt. hõ Chriſtianus. de iureiurã.cùm qdã. de clerico ve.c.j.p Alb.Papien.& Iac. de Bel.ſuper l.preſbyteri.C.đ epi, & cle.§.vlt.& p Cyn.C.de ſum. tri.l.nemo.& ibi plenius.
¶Licet regularis.quam nõ habemus.

Bald.de pœnis. Rubri.

Si neutra pars obtemperat contractui,non poteſt peti pœna tit.de pœnis.G.

1 Sciendum †eſt q quæſtores miſsi pro colligẽdis eleemoſynis,nõ debẽt feſta & vacatiões indicere, dũ ſuas q̃ſtas faciũt:nec debent plebes cogere ſuis q̃ſtibus & exhortatiõib⁹ intereſſe p excõicationẽ vel ſuſpenſionẽ: nec debẽt alia ꝓponere,q̃ q̃ in eorum indulgẽtijs cõtinent.alioquin p locorũ ordinarios cõpeſcant: e vt in cõſtit.Alex.iĩj.eo.tit.qa intellexim⁹.[c] ¶†Itẽ 2 licet in hmõi indulgentijs cõtineat,q earũ portitores in locis eccleſiaſticis honeſtè recipiant & charitatiuè tractent:quodq; fideles cõuocari debeãt ad exhortationes eorũ faciẽdas,tñ clerici & rectores eccleſiarũ nõ tenent inuiti illos in hoſpitĩs ſuis recipere,vel ꝓcurare:vel cõuocationes hmõi facere c ipſarũ indulgentiarũ prætextu: q̃ quãtum ad conuocationes hmõi ſunt ipſo iure reuocatæ:vt in cõſtit.Cle.iĩj.eo.tit.ſedis apoſtolicę.¶†Porrò prælatus q propter aliquã iuſtã cãm indulgentiarũ literas cõcedit, debet v.aut x.aut xx.aut xl. dierũ ſummam,& vlq; ad certũ tps cõcedere,[f] & literas ſuas formare ſecũdùm formã traditã eo. tit. cùm ex eo. Item cùm dedicat eccleſia,nõ debet indulgẽtia ex-

a ¶Vt ibidem.Et hanc limitationem debent etiam legati ſeruare: vt ſ. titu.ñ.§.ſupereſt.verſi.poteſt etiam indulgentiam.& ver.ſeq.

b ¶Si abſtineat. Vide quod de hoc ſcripſi de exceſ.præla.accedentib⁹.in glo.nunquid electus.

c ¶In præ.c.quod autem.dic verius,vt ibi no.in glo.pe.quę fuit additio.

d ¶Secūdū Vin. Qui ad literam hoc not. eo. tit. a cū ex eo.ī prin, 4 Et ad hoc dictū facit quod ſcripſi eo.tit. quod aūt ſuper gl. qd valeāt.in fi. ver. cōmunicanda.

e ¶Dicitur. Hoc negotiūmò dicię cōtrarium: cùm c ibi dicatur ꝙ ad 6 hoc,vt remiſsio non ſui iudicis valeat, oportet ꝙ ſuus iudex ſpecialiter id cō d cedat. Deficeret etiam ſequēs ratio in indulgentia cōceſſa contribuenti ad fabricam,vel alimenta,in qua 8 non requireręt acceſ.

f ¶Sol⁹. Iſtud ſolus, non capio: nec etiam ꝙ ſequitur,ſimul cū pluribus:quia ſi bene cōputo ēt e ſi vigeret antiqua obſeruātia, de qua ſtatim dicam, etiā xxiñ. epiſcopi nō dabant duos integros:quia xviñ. quadragenę nō complent bien nium: deficient enim x. vel xj. dies: ſecundùm quam computationēviginti epiſcopi non darēt decem.& ſic nō genti non darēt centum,quo ſal f tauit author.De his tamen pplexitatibus ſumus expediti per decre.ſin.eodē tit. g lib.vj.quę declarauit mentē iuris antiqui: quæ tū ſatis erat clara,ſi ſequens ob 10 ſeruātia nō turbaſſet: & tamen in cōſti.Inno.eo.tit.c.j.in fi.li.vj.non fuerat repetitum.

tendi vltra annum: ſiue ab vno ſiue à pluribus contendi vltra annum: ſiue ab vno ſiue à pluribus con ſecretur:vt ibidem.[a] ¶†Sed nunquid electus conſecretur:vt ibidem.[a] ¶†Sed nunquid electus conſecretur: firmatus ante conſecrationem eas poterit concede re? Do.meus in Summa eod.tit.§.quis poſsit.verſi. ſed nunquid.ꝙ ſic.melius tamē facit, ſi abſtineat.[b] ¶†Itē ſi de pluribus ēpatibus concurrūt ad facien dum pontē :vel eccleſiā vel iuuandum in dioeceſi. Pariſien. indulgentia epiſcopi Parienſis eis non proderit niſi ꝑpriñ epiſcopi eis ſpecialiter hoc cō ceſſerunt:vt extra,eo.quod autem.vel eorū metro polis:vt eod.tit.noſtro.Quidam tamen dicūt ſuffi cere propriorū ſacerdotum cōſenſum,prout not. in præ.c.quod autem.[c] ¶†Et nota ꝙ epiſcop⁹ ſub ſcribens in remiſsionibus aliorum epiſcoporū,po teſt dicere,ꝙ omnibus,qui huic hoſpitali benefece rint,concedit vt participes ſint omnium bonorū, quæ fiunt in epiſcopatu ſuo.& hoc poteſt etiā inuitis epiſcopis ipſorum,qui eleemoſynas fecerint hoſpitali,ſecundùm Vin.[d] ¶†Si autem velit ſubſcribere remiſsioni,dicet ita xl.dies abſoluo, ſi placuerit epiſcopis eorum:& tunc non habent remiſſionē ab epiſcopo ſuo,ſed ab extraneo,cui ſe ſubiiciunt.cum conſenſu ſui prælati.extra,de for.cōpeten.ſignificaſti. Tutius tamen videtur, ꝙ propriñ epiſcopi conſenſus præcedat remiſsionem alterius epiſcopi remittentis.¶†Quidam autem prælati fomentum erroris ſumentes ex præ.c.quod autē. ex præmiſsis verbis Vincen.concedunt indulgentias pro refectionibus eccleſiarum,vel pontium,vel huiuſmodi in dioece.alienis,adiecta clauſula, dum tamen dioece.conſenſus accedat.Sed præ. decre. hoc non probat:quia licet epiſcopus ex certa cauſa aliquam in dioece.ſua indulgentiam ſtatuens cōcedere poſsit,ꝙ indulgentia ipſa proſit,etiam illuc venientibus de dioeceſibus alienis,prout ibi dicitur:[e] non tamen concedere poteſt, ꝙ indulgentiæ ab aliįs epiſcopis in eius dioeceſi conceſſę valeāt. Et eſt ratio:quoniam in primo caſu illuc accedentes quodam modo forum eius ſortiuntur.argu.xvj.q.j.c.j. extra,de fo. cōpe.Romana.§.contrahentes. ñ. q.j. ſi peccauerit.iiñ.q.vj.c.j.ff.de pœnis.l.capitalium.§. famoſos.nec per hoc ſtatutus indulgentię numer⁹ exceditur.In ſecundo verò caſu alienam dioeceſim ingrediuntur tanquam aduenæ,vt ibi iudicent. iiñ. q.vñ.leges.In qua quidē iudicare,ſicut necalienum parochianū ligare,vel ſoluere non poſſunt. extra, de paro.nullus.quia pars eſt ius ligandi & ſoluēdi. de pœ.di.j.voluiſſent.vnde indulgentiæ ab eis cōceſſæ nullæ ſunt:& ideo ratæ haberi non poſſunt. xvj.q.iij.§.poteſt.extra,de electio.auditis.extra,de iudi.atſi.reſpon.j. Alioquin poſſet aliquis epiſcopus indirectè centū annos indulgentiæ concedere. Quod tñ directè & ſolus[f] & ſimul etiam cū pluribus facere prohibeť.extra,eo.tit.cùm ex eo. quod eſſe non debet.argu.C.de vſur.eos.in fi.xiiñ. q.iij. plericꝙ.extra,de ſimo.in tantùm. Poſſet enim per hæc pœnitentialis ſatiſfactio eneruari:vt in præ. c. cùm ex eo.[g] ¶†Cùm autem dicitur: remitto tibi vnum annum de iniuncta pœnitentia: intelligiť ꝙ tanto minus punieris in purgatorio, quantū eſſet, ſi vno anno egiſſes pœnitentiā in hac vita. Non enim propter hanc indulgentiam generalem min⁹ teneris agere pœnitentiā in hac vita.¶†Habēt aūt

g ¶Cùm ex eo.Propter hoc,quæ vera ſunt:ceſſauit quòd olim inoleuerat indulgentiįs multa epiſcoporum appendi ſigilla cum ſubſcriptionibus, quaſi aucto numero epiſcoporum augeretur numerus xl. dierum.vnde præconizabatur haberi tot quadragenas,quot epiſcopi ſubſcripſerant.

h ¶Secundùm Papam.Vt poſt eum ſcripſi in decre.quod autem. ſuper glo,quid valeant.in prin.vt ibi ſcripſi.

i ¶Conceſſa fuerit.Iſta quæſtio,& quæ ſequuntur,fuerunt Vinc. in decre.cùm ex eo.vt ibi ſcripſi ſuper verſi.xl.dies.

k ¶Tua.Textus eſt eod.titu.olim.

l ¶Debitum.Facit quod no.de pœni.diſt.j.multiplex.

m ¶Cùm inferior.In eo quod ſe ſubiecit,factus eſt minor:vt ibi ſcripſi ſuper glo.j.

n ¶Accedens.Hoc allegatur contra primum dictū.ſed ibi illud ſi de licē tia maioris imponētis:vt not. xxxiñ.q.ñ.latorem.in vlti.gloſ.

¶Cùm ab eccleſiarum. Hoc inducit cōtra ſecū dū dictū: & ſolue vt ibi ī gl.vlt.

Bald.de pœnitētijs Rub.

Papa & aliį prælati ptātem concedendi indulgentias ex illo ſpeciali priuilegio beati Petri. Quodcū cꝙ ligaueris ſuper terrā,erit ligatum & in cœlis: & quodcūcꝙ ſolueris ſup terrā,&c.xxiiñ.q.j. quodcū o cꝙ.extra, de tranſla.c.j. Qui em̄ pōt ligare, pōt & ſoluere:vt dictum eſt.& arg.extra,de ſent.excōi.à nobis.¶†Sed nūquid qui plus dat,vel laborat, pl⁹ habebit de indulgētia? Rñdeo:Deus , qui oīa moderatur in numero,pōdere & mēſura infra metā à prælato poſitā de gratia dabit plus vni,& aliį mi- h nus,nec eſt multū de hoc curādū ſecūdùm Papā:[h] niſi quia credendū eſt,ꝙ dñs(cuius natura pia & liberalis eſt)de ſuo ſemp adñciet vltra iuſtitiam. de pœ.di.j.quia diuinitatis.Sic & ſacerdos debet eſſe beneuolus & paratus onus peccatoris ſecū porta re.de pœ.diſt.vj.c.j.verſus finē. ¶†Quid ſi eadem perſona ſæpius vadit eadē etiā die ad locū , vbi eſt indulgentia,vel dat denariū:nunquid ſæpius cōſequitur remiſsionē xx.vel xl.dierū,qualis conceſſa i fuerit?[i] Reſpon.ſic,quandiu durat tps,vel dies remiſsionis præfixa,quia remiſsio nō eſt cōceſſa ſolum propter iter peregrinatiōis,vel propter dena p riū,quē dať:ſed propter denariū & obligationē ecclеſiæ:quæ ſe obligat & cōſtituit,vt oret pro dante.vnde cautus & diſcretus debet eſſe remiſſor, ne erret.quodcunꝙ enim ligauerit vel ſoluerit , claue non errante,& iuſtitia mediante,erit ſolutū vel ligatum in cœlis.xxiiñ.q.j.quocunꝙ.& q.ij.c.ñ.extra,qui filiį ſint legitimi,ꝙ venerabilē.circa fi.verſi. is verò.Item quia in beneficiįs eſt larga interpreta k tio facienda extra,de verbo.ſi.tua.[k] extra,de priui.in his.extra,de dona.cùm dilecti.¶†Quid ſi ipſe 13 remiſſor dat denarium : nūquid erit particeps remiſsionis? Vincen.dicit ꝙ non.C.ne quis in cauſa ſua iudi.l.j.C.de ſolut.inquiſitio.ff.loca.qui inſulā. §.fi.Ad idem extra,de inſti.c.fi.de bap.& eius effe l ctu.debitum.[l] & C.de ſolutio.inquiſitio.¶†Quid 14 ſi Papa ſubñcit ſe alicui ſacerdoti: nūquid pōt ab illo ligari, vel ſolui? Reſpond.ſic.ñ.q.vñ.nos ſi incompetenter.ñ.q.v.mādaſtis.extra,eod.c. fina. argumen.contra xxj.diſt.inferior.& c.nunc autē.ex- m tra,de maio.& obedien.cùm inferior.[m] ¶†Sed nū 15 quid Papa,vel Epiſcopus poteſt ſibñpſi remittere de pœnitentia per ſacerdotem iniuncta? Reſpō. non ſine licentia ſacerdotis.argu.extra , eodem,ca. 16 fina.& in prędi.c.debitum.¶†Item nota ꝙ de pœnitentia per epiſcopum iniuncta non poteſt ſacerdos dimittere.ſed econtra ſic , vt in præalleg.c. inn ferior.argumen.con l.diſtin.accedens.[n] & extra de o offi.ord.cùm ab eccleſiarum.[o] ¶In hoc titulo non eſt libellus neceſſarius.

p De ſenten.excōmunicationis[p] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Pœnitentiam in aliquem latam petens cōfirmari,vel aggrauari,qualiter formabit libellum.

2 Conquerens de prælati ſui excommunicatione, dicens eam iniuſtam,qualiter formabit libellum.

3 Sententia excommunicationis iniuſta , aut iniuſtè lata,an aliquo caſu teneat.

¶De caſib⁹ quibus qs excōicatus ē ipō iure, author īfrâ remittit verſi. ex qb⁹ Hoſtiē. colligit xxx.ī Sūma huius tit.§.qs poſſit excōicare.Caſus iuris noui collegi in decre. eos,q.eo.ti.li.vj. & caſus iuris nouiſsimi collegi ī cle.e.tit.c.j. ī gl. eſt ſciēdū. Quæ ſtiões regularū ſunt hæ.ī regula enim ſunt ḡo de excōicato ſub cōditiōe, qa illa pēdēte fact⁹ eſt alteri⁹ fori. In regula,dolo facit. an teneat cōpromiſsū in arbitratorē excōicatū.ī regula , delictū. de illo, qui vno ictu pcuſsit plures clericos excōicatos, vel vni dedit pluresict⁹. In regula, ratū qs.mēbro ſcđo. an eps excōicationē latā in ſubditū p aliū epm poſsit ratā habere.In regula,ſcienti de exēpto, qui promiſerat nō declinare forū,excōicato p ordinariū ꝓpter cōtumaciā. q̄o dñicalis xliñ. de fugiente,qui violenter abſtulit equū clerico.no.eo.tit.ſi clericos. lib. vj.& xcviñ.de percutiente laicū:quē credebat clericū,not.eo.tit.in audientia.in glo.quæſtionē de teſta.excōmunicati.vide eo.tit. decernim⁹. lib.vj.in & ſuper vlti.glo.Quæſtionē Io.de Deo , de clerico fundatore eccleſiæ,quē excōicauit eps ſi illā religioſo loco ſine cōſenſu conferret: quā epiſcopo mortuo cōtulit illis.ſcripſi ne ſe.vacan.c.vno,li.vj. in vlt. glo.aliā eiusdē de mandante capi vnum nominatim de tribus clericis, quo fugiente capti fuerūt aliį duo.ſcripſi eo.tit.cùm quis.li.vj.in prin.

Peten-

4 Petens aliquem tanq̃ excõmunicatum vitari, quali ter formabit libellum.
5 Petens aliquem ex aliqua cauſa excõmunicari, qua liter libellum concipiet.
6 Excõmunicatio quibus ex cauſis ferri poſsit.
7 Beneficium ad abſolutionis cautelã ſoli ſedi apoſtolicę reſeruatum eſt.
8 Abſolutio ad cautelam pluribus ex cauſis. ſit
9 Sententia excõmunicationis non debẽt per quẽuis in collegium, vel vniuerſitatem ferri.
Vniuerſitas nõ habet animam, quæ ſpecialiter per excommunicationẽ ligari poſsit.
10 Verbans clericũ anathematizatum, an excõmunicationem incurrat.
11 Verberans aliquã, quæ ſuſcepit aliquem habitum in propria domo, an in canonem incidat.
12 Epiſcopo mãdante cũ excõmunicato cõuerſari, an ſit parendum.
13 Excõmunicat⁹ an poſt appellationẽ inuito epiſco po poſsit diuinis intereſſe.

SEntentiam in aliquẽ latam ſi quis petit cõfirmari, et aggrauari ſic cõci. libel. L I B. †Corã &c. ꝓpo. contra P. ꝙ talis iudex ordinarius vel delegatus ex tali cã, eũ duxit excõmunicatiõis vĩculo innodãdũ. quã qdẽ ſententiã idẽ P. animo ſuſtinuit, & adhuc ſuſtinet indurato. Quare peto ꝓ vos declarari & ꝓnũciari ſententiã ipſam iuſtè latã fuiſſe & eũ ad ipſius obſeruationẽ teneri. peto etiam per vos ipſam ſententiam aggrauari. Vel conci. vt ſ. de præben. in illa forma. L I B. Corã &c. ꝓpo. contra epiſcopũ &c. vide ſ. de reſcript. præſenta. §. ratione formę. verſi. ſequitur. ibi: item ſi petitur excommunicatiõis. de hoc ſ. de ſentẽtia. §. vt autem. verſi. quando etiam. ¶†Quòd ſi quis cõqueritur de prælati ſui excommunicatione, dicens eam nullam, ſic poterit corã ſuperiore lib. formare L I B. Coram vobis &c. propono contra venerabilem patrem talem epiſcopũ meũ, qui me poſt appellationẽ ad vos legitimè interpoſitã de facto excõmunicatiõis vĩculo innodauit. quare peto mihi ꝓuos ſup hoc ex officio veſtro ꝓuideri & dictã ſentẽtiã nullã ꝓ vos ꝓnunciari et me ad ipſi⁹ obſeruãtiã nõ teneri vel ſi qua eſſet peto eã tanq̃ iniuſtã caſſari: & eũ mihi ad expẽſas & intereſſe cõdẽnari. extra, de officio delegati. cũ cõtigat. & de ſententia excommunication. ſacro. & c. per tuas. de reſcrip. ab excõmnnicato. hunc tamen lib. Inn. iiij. nõ videtur approbare. vt not. in præ. c. cùm contingat. ſed bonus eſt: vt ibidem ꝓbatur.[a] ¶Si verò aliàs excommunicatio iniuſta eſſet, tenet tamen: puta quia lata eſt contra formam concilij generalis, vel aliàs eſt iniuſta vel ex cauſa vel ex animo vel ex ordine: vt xj. q. iij. c. fina. ergo petet ipſam reuocari, & ſe abſolui & illum ad expenſas & ad intereſſe & aliàs canonicè puniri: vt in prę. concor. & extra, de appella. reprehenſibilis. & ca. cùm ſpeciali. ¶†Porrò, qui petit aliquem tanq̃ excommunicatũ vitari: ſic cõci. lib. L I B. Coram vobis &c. propono contra P. quòd ipſe fuit à tali die tali ex cauſa, tali in loco, tali excommunicationis vinculo innodatus: vel quia in talem clericum die tali & loco manus iniecit temere violentas. Quare peto ipſum in eccleſia vitari: & vitandum fore ab omnibus tanq̃ excõmunicatũ per vos ſententialiter declarari. extra, eodem, cùm deſideres. §. ij. & c. ſi verè. xvij. q iiij. ſi quis ſuadente. xj. q. iij. curę. & c. excõmunicatos. & c. cũ excõmunicatis. extra, de cleri. excõmunicato. illud. & po. hæc: vt ſ. depoſi. §. v. in princip. ¶†Quòd ſi petatur aliquis ex aliqua cauſa excõmunicari: ſic conci. li. L I B. Coram vobis &c. propono contra P. clericum, vel laicum quòd ipſe publicè tenet meretricẽ vel vſuras exercet vel monaſteria ſanctimonialium ſine iuſta & licita cauſa frequentat vel rapinas exercet, vel cum ſanctimoniali mœchatus eſt: & ſæpe monitus[b] ab huiuſmodi deſiſtere cõtemnit: & ſic de aliꝭs. Quare peto eum donec à prædictis abſtineat, excõmunicationis per vos mucrone feriri. extra eodem. ſi cõcubinæ. extra de cohabita. cleric. & mulie. c. ij. extra de vſuris. præterea. xiiij. q. iij. miniſtri. extra de vita & honeſta. clerico. monaſteria. xxvij. q. j. ſi quis epiſcopus. extra de rapt. c. j. de foro compet. poſtulaſti. ¶†Ex quibus excõicari valeat quis, & in quib⁹ ſit ipſo iure excõicatus: in noſtro aureo repertorio ſub tit. de ſen. excõ. poteris reperire. Item in quib⁹ caſibus ſubditus ſuffraganei poſsit excõicari, vel abſolui, vel iudicari à metropolitano, vel etiam ipſe ſuffraganeus. vide plenè in conſtitu. Alex. iij. eod. titu. cęterũ.[c] ¶†Itẽ abſolutionis beneficium ad cautelam ſoli ſedi apoſtolicæ reſeruamus vt in cõſtitu. Inn. iiij. extrauagãti eodẽ titulo abſolutionis. Hæc ſunt verba illius cõſtitutiõis: q̃ tñ incerta eſt, nec authentica,[d] imò cõtrariũ eius, quod ibi dicit, probat & notat eodẽ titu. ſolet. & in prędalleg. cõſtit. cæterum. §. poteſt quoq;. & vide ſ. de ſenten. §. vt autẽ. ver. quid ſi ſcribatur. ¶†Fit autẽ abſolutio ad cautelam pluribus ex cauſis. quod dic ſcdm papã ꝓ tuno. extra de excep. apoſtolicæ.[e] Itẽ ſentẽtia interdicti lata in ciuitates, vel alia loca, non debet ad cautelam relaxari, vt dicam in conſtitutio. Greg. x. eodẽ titu. præſenti. Item quæ dicatur modica aut leuis iniuria vbi agitur de abſolutione excõmunicatorũ, plenè traditur in conſtitu. Inno. iiij. extrauagãti. eodẽ titu. perlectis.[f] ¶†Item nota quòd nec ordinarius, nec delegatus, nec quiuis alius iudex debet ꝓferre ſententiam excommunicationis in collegium vel vniuerſitatem, vt extra eod. titu. Romana. §. fin. Et eſt ratio: quia vniuerſitas nõ habet animam quæ ſpecialiter per excommunicationem ligatur, vt xj. q. iij. omnis Chriſtianus. & c. ſequen. & c. nemo. vnde nec delinquit, nec punitur, vt ſuprà de accuſat. verſicu. fina. vnde lata non tenet, prout not. in præalleg. c. Romana.[g] alia verò ratio ibi redditur. §. fin. ¶†Sed quæritur vtrum verberans clericũ anathematizatum incurrat excommunicationem? Et videtur quòd non: cùm ille ſit extra eccleſiam, & priuatus omnium fidelium cõmunione: & omni cõmodo et honore. xj. q. iij. cùm excõmunicato. nã etiam ex ſola monitione contempta perdit clericus tranſgreſſor priuilegium. extra de ſenten. excõ. in audiẽtia. Sed dic[h] quòd clericus excommunicatus non perdit priuilegium quandiu remanet de foro eccleſię, nec debet cõueniri coram laico. lxxxj. diſ. dictũ. niſi fortè eſſet depoſitus & incorrigibilis, vt ibi. & in præ. c. in audientia. ¶†Quid ſi verbero illã q̃ ſuſcepit aliquem habitum in propria domo: non tamen profeſsionem fecit? Reſpon. non incido in canonem: quia non iudicatur monialis, vel profeſſa: cùm locum nõ mutauerit, nec profeſsionẽ fecerit, nec proprijs renũciauerit, quę ad eſſe monachi vel monialis exiguntur. argu. tamen contra: quia tales cõtrahere non poſſunt. xxvij. quęſtio. j. mulieres. & c. de viduis.[i] Item conuerſi hoc priuilegio gaudent. extra eodem. non dubiũ.[k] & c. parochianos. ¶†Quid ſi epiſcopus mandet mihi vt communicem alicui, qui eſt excommunicatus, vt extra eo. cũ deſideres. in prin. Rñ. ſi præcipit vt communicem P. & adiungit excommunicato: errorẽ in ſententia exprimit: vnde nõ obediam. extra eod. per tuas. xj. q. iij. væ qui dicitis. Si verò non addit excommunicato: ego autẽ ſcio illũ excõmunicatũ: nõ obediã: imò illum vitabo: extra eo. cùm nõ ab homine.[l] ſed ſi me propter hoc excommunicet, tenet ſententia, niſi appellatio precedat. ij. q. vj. c. ei q. §. diffinitiua. xj. q. iij. c. j. ¶†Quid ſi excõicatus poſt appellationẽ legitimam vult intereſſe diuinis. Epiſcopus verò reputans illam illegitimam, hoc non patitur: & ſic diuinum perturbatur officium? dic quòd excõmunicatio in illum per epiſcopũ propter hoc lata tenet: qa in cæteris eſt vitandus, præter quam in appellationis articulo. extra eo. per tuas. arg. cõtra, eo. ti. ſolet. Item contra extra de appel. dilecto.[m] Sed ibi de appellatione conſtabat. Quæ autem hic deſunt, vide ſ. de ſenten. §. vt autem. verſi. iuxta. & ſequẽ.[n] In ſequẽti titulo nõ eſt libellus neceſſarius.

a ¶Probatur. Et ibi ſcripſi poſt Hoſtien. in glo. quia melius.
b ¶Monitus. et ſi diceret, & ꝓ vos monit⁹: ꝓcedet libell⁹. aliàs vbi dicit, peto eum. adde, veſtra monitiõe præmiſſa, ſi non deſtiterit. vel ſi non emendauerit. hoc dico ne putes ad id ſufficere monitionẽ factã ꝓ priuatũ de qua etiam iudici cõſtet. Sufficiat de cre. conſtitutionem. §. j. eo. ti. li. vj. ego ẽt verba ſequẽtia, donec à prędictis abſtineat: nõ ponerẽ in libello.
c ¶Cęterũ. Intendit de decre. venerabilib⁹. e. tit. lib. vj. quæ poſt exordium deciſum ĩcipit, cęterũ. fuit tñ Inno. iiij. nõ Alexan.
d ¶Authẽtica. nec pro decre. habenda: cùm nõ ſit in vj.
e ¶Apoſtolicæ. De qua plenè ꝓ modum ſummę ſcripſi eo. rit. ſolet. poſt glo.
f ¶Perlectis. Cõmunius habebatur hic Alexan. quarti: eã tamẽ hodie nõ habemus. & omnino vide qđ ſcripſi eo. tit. peruenit. ſuper glo.
g ¶In præ. c. Romana. in glo. antepe. & ſuper ea dixi qui tenent cõtrariũ. Ratio verò quę ſequit eſt ne ligẽtur in noxĩ.
h ¶Sed dic. Hoc tenui in q̃ſtione Gualterĩ, quam vide ſuper regula, delictũ. de regu. iu. li. vj. in ſecũdo mẽbro. videas etiã eo. tit. c. contingit. primo. ſuper gl. ij.
i ¶Et cap. de viduis. Et de hoc ibi no. in glo. ij, & dixi qui cleri. b vel mona. infinuãte. ſup iij. gl. Ad illa c. rñdeꝛ ꝙ ſi cõtrahãt, tenet matrimoniũ niſi profeſsionẽ fecerint, ſaltẽ tacitã de voto. c. vno. li. vj. quo caſu certum eſt ꝙ immunitate ꝓfonæ gauderent.
k ¶Non dubium. Vbi de hoc in j. gl. & vide qđ ſuper ea ſatis dixi in princi. & ibi j. rñ. ad literam ſcripſi hoc dictũ poſt Vincen.
l ¶Cũ nõ ab homine. quędã exẽpla in qb⁹ forũ cõſciętię à foro iudiciali diſcordãt, ſcripſi de vſuris. q̃ q̃. libr. vj. ſuper gl. dicebat.
m ¶Dilecto. Vide qđ ibi no. in fin. vlt. gl. et qđ dixi poſt Inn. eo. tit. ad præſentiam.
n ¶Et ſeq. Alleg. ver. iuxta ꝑmiſſum. q eſt vij. mẽbrũ. §. vt autem. hoc dico ꝓpter §. iuxta ꝓpoſitionis. q eſt viij. mẽbrũ ti. principalis, & vt dixi in dicto ver. iuxta ꝑmiſſum. in princ. ibi. & hoc modicũ, ſ tres regulas poſuit author de interdicto. & qa circa illud ꝓlatũ in loco multa occurrũt dubia, de illa tractare nõ propoſui: motus ꝙ illa ꝓ cõſtitutionẽ aliquã declarentur, facile poterunt hic deciđi.

IAm nunc præ scripta censentes sufficere dignũ ducimus dicẽdorũ stylũ deinceps perstringere amplioris siquidem cõmodi æstimantes pauca nosse, eaq; in prõptu tenere: quàm multa discere, nec ea in vsu habere. rerũ nãq; dissoluta immensitas in vitio est. Verũm licet nostrę modulus imperfectionis nil eructare dignè queat perfectionis: quantũ tñ superna indulsit gratia, opera sedula vacauimus huic rei. Et cũ rei cuiusq; seipsum prodat effectus, nempe tanq; superuacuum non adñcimus laudis verbum: id solũ iuris prudẽtiæ sectatoribus relictu ri consulto quidẽ suggerentes fideli, vberioris fore cõpendñ: hoc cõpresso manipulo metere, q; quæ sparsim inops seuit antiquitas, legere rara messe. Turbat siquidem acumen ingenñ legentium[a] prolixa multitudo librorum. Nam cùm inopiã copia ingerat: dum nunc huc, nunc illuc voluit mens studentis à se distrahit: sensusq; breuior ad singula reperitur. sicq; fit vt pauca ex amplissimis hauriens plerunq; maneat velut Tantalus sitiens & egens. Enimvero nusquã est qui vbiq; est. Viatoris quoq; mendicitas caupones multos, sed raros experit amicos. Rursus vox salutationis in foro plures vocat: paucos pulsat. Cuius etiam authoritas in plures diffunditur, nullam parat, à singulis lęuigatur. Lector ergo si quantũ habes nequeas legere: tibi satis est quantũ legas habere. In disciplinis etẽm plura delectant: pauca iuuant: cur doctrinis varijs non abducaris: nec cõtra apostolũ: [b] omni doctrinæ vẽto circunferaris. [c] ¶ Hoc igitur tam lautum ferculum tibi nempe fideli studio propinatũ prius quę-

a ¶ Legentiũ. Sũptũ xxxvij. dist. turbat. Seneca dicit, distrahit multitudo librorũ. et hoc secũda epistola ad Lucillum, quæ ferè tota multũ congruit huic fini.

b ¶ Apostolũ. ad Ephes. iiij. c. circa medium.

c ¶ Circunferaris. Ad quęstionem an expediat multos libros habere complura ex epistola illa faciũt: quæ qa breuis est, & facilè videri possunt, omitto.

Laus Deo q; fine fine viuit & regnat in secula seculorũ. Amẽ.

so gustes, quàm horreas: prius probes cq; arguas: & si delectet, vtere inhærendo. Crebro nanq; vsu atq; assiduo exagitata veritas luce splẽdescit venustius clariori: nihilq; adeo ad cõmodum est qd conferat in transcursu: nec fomento accedit corporis confestim cibus egestus: quinimo animũ diligentia virtutum mater acuit: eruditionis verô nouerca remissio frangit. Pensans insuper nõ ministri meritum, sed ministerij effectum, fauorem profecto nõ quęrentis humanum, sed solùm brauium sempiternũ. Ad quos nos perducat, qui sine fine viuit & regnat. Amen.

Speculi do. Gulelmi Durandi, simulq; annotationum Ioannis Andreæ, Baldi, ac reliquorum, Partis Tertiæ & Quartæ, Finis.

LVGDVNI

Excudebat Thomas Bertellus.

Regestum.

a a a. b b b. c c c. d d d. e e e. f f f. g g g. h h h. i i i. k k k. l l l. m m m. n n n. o o o. p p p. q q q. r r r. s s s. t t t. v v v. x x x. y y y. z z z. A A A. B B B. C C C. D D D. E E E. F F F. G G G. H H H. I I I. K K K. Omnes sunt Terniones: prẽter K K K. Duernionem.

Bal. De sententia excommunicationis Rubrica.

Collegium nõ potest excõicari. Item percutiens pinzocolam nõ est excõicatus. Itẽ an sententia excõmunicationis sit interlocutoria, vel diffinitiua, ş. de sentẽ. §. snĩa excõicationis. Et quare in ea extinguantur candelæ, ibidem in §. quæritur. & de materia ibi in §. sequẽ.

a ¶ Per Moysen. Historia. Legit in lib. nume. q̄ Chore Dathā et Abyrō ⁊ alij. ccl. viri de tribu leui cū eis volētes hr̄e honorē sacerdo tij surrexerūt ꝰ Moysen ⁊ Aarō, ⁊ murmurauerūt ꝰ eos, spernētes eor̄ sacrificia, ⁊ ꝙficiētes ppria. Dixit aūt Moyses ⁊ vocauit eos: q dixerūt, nō veniem⁹. ad q̄s Moyses: Vos ingt ⁊ oīs ꝙgregatio vr̄a

Nume. xvj.o.

precipiente dño p Moysen: Separamini a tabernaculis hominū istorū durissimorū: et nolite tange re de omnibus q̄ sunt in eis: ne si mul pereatis in peccatis eorū. Et q̄d cōminatus dñs per Moysen[a] fuerat, implcuit: vt quisquis se a Chore et Dathā ⁊ Abyrō nō se parasset, penas statim pro impia cōmuniōe solueret. Sic ctiā[b] per Osee prophetā spūssctūs testatur dicēs: Sacrificia eorum tanq̄ pa nis luct⁹: oēs q manducant ea, cō taminabuntur. docēs scz et ostēdens oēs omnino cū authorib⁹ et fautorib⁹ supplicio coniungi, qui fuerint peccato[c] eorū cōtaminati.

Item Augustinus.

¶ Vera sacramenta nō nisi in fide ecclesie celebrantur.

Extra catholicā ecclesiam[d] non est locus veri[e] sacrificij.

Item Grego. in. iij. lib. dialogo rum ait de Ermigildo rege Leo uigili filio.

¶ De manu hereticorum com munio non est recipienda.

Superueniente paschalis festiuitatis die, intempeste noctis[f] silentio ad cū perfidus pater Arrianū ep̄m misit, vt ex eius per fidis manibus sacrilege consecra tionis communionem acciperet[g]: atq̄ p hoc ad patris gratiā redire mereretur. Sed vir Deo dedit⁹, Arriano ep̄o veniēti exprobrauit, vt debuit: ciusq̄ a se perfidiam di gnis increpationibus repulit.

Item Innocentius capi. vij.

¶ Sacerdotes hereticor̄, Chri sti honorib⁹ non habentur digni.

Arrianos[h] p̄terea ceteras q̄ huiusmodi pestes detestamur. Quia eorum laicos con uersos ad Deū, sub imagine[i] pe nitentie, ac spiritussancti sanctifi catione per impositionem manus suscipimus: non videntur clerici eorum cum sacerdotij aut cuius piam ministerij suscipiendi digni tate esse: quoniam quibus solum baptismū ratū esse permittimus, (q̄d vtiq̄ in nomine patris et filij ⁊ spūssancti percipitur) nec spiritū sanctum eos habere ex illo bapti smate[k] illisq̄ ministerijs arbitra mur[l]: quoniam[m] cum a catholica fide eorum authores discederent, etiam perfectionem[n] spiritus quā acceperant amiserūt: nec dare eius plenitudinem possunt (que maxi me in ordinationibus operatur) qui per impietatis sue perfidiam, fidem dñi perdiderūt: propter q̄d fieri non potest vt⁹ eorū profanos sacerdotes dignos Christi hono ribus arbitremur: quorum laicos imperfectos[p] (vt dixi) ad spūssctī percipiendā gratiā cum penitētie imagine recipimus. ¶ Item legi tur: Qui tetigerit[q] immundum, immundus erit. Quomodo ergo ei tribuet qui immūditias ⁊ spur citias consueuit accipere? et infra. Qui particeps factus est dānati[r]: quō honorē debeat accipere, inue nire nō possumus. Ex eo[s] aūt q manus impositio[t] iterari precipi tur[v], sacramentū nō esse ostēditur. Unde Aug. de baptismo lib. iiij.

¶ Manus impositio non est sa cramenti iteratio.

Manus,[x] impositio[y] non si cut[z] baptismus repeti[a] nō pōt. quid enim est aliud nisi oratio sup hominē? Cum ergo Innocē tius solum baptisma hereticis ra tū esse permittat: cū Gregorius sa crilegā vocet consecrationem Ar rianorum: cū Cyprianus quecūq̄ ab hereticis fiūt, carnalia ⁊ inania et falsa iudicet: cū Hieronymus oia q̄ ab eis offerūtur, contamina ta in conspectu Dei asserat: cum Leo extra ecclesiam nec rata sacer dotia, nec vera sacrificia esse teste tur: patet q̄ sacramēta eccliastica p̄ter baptisma (vt supra dictū est) ab hereticis ministrari nō possūt.

Item obijcitur illud Hieronymi ad Luciferianum.

¶ Qui in baptismo sctūs est, ad altare pctōr̄ non accedat.

Sicut Christus est qui baptizat (q̄ dō dō) ergo et ille qui baptizatus est in nomine Christi, Christus est. Sed hoc falsum est. Ergo et illud. Item Augustinus. Quicquid extra ecclesiam geritur, etiam si habet formam pietatis, virtutem tamen pietatis non habet

gloriam sit peccatum:arg.xxiij.q.j.militare.xxiiij.q.j.odi.

a ¶ Si corona.S.dist.xc.neqz.in fi.& ca.si qs aũt.j.de peni.di.iij.§.pe. cõtra.ibi dicit Aug.q̃ si qs nõ habens charitatẽ patitur martyriũ, etsi nõ prodest ei ad vitã eternã,prodest tamẽ ei ad minus suppliciũ subeundũ.So.ibi agit de illis qui bono zelo,etsi nõ ꝑm cõscientiam martyriũ subeunt:hic de illis qui arroganter: vt hic innuitur.Jo.

b ¶ On opz.Benedictiões.i. sacramenta vel dogmata: vel hoc dicit ironice benedictiones.i. dignitates et ꝓdications:que idiotis videtur benedictiones, vel benedictionũ abusiones.

c ¶ On liceat. Schismaticis.j.de cons.dis.j.eps nullũ. cõtra. Sol.illud antiqt[a]:istud de consuetudine ecclesie roboratum.Ad.

d ¶ In ecclesia Dei.Nec vera.q̃tum ad habendum rem sacramenti,et licitam executionẽ.

e ¶ In proprietate.i. vera fide incarnationis qua credim[9] Christianos deo reconciliari nascẽdo,moriendo et resurgendo ꝛc. xxiij.dis.q eps.Additio. Vel in sua propria natura humana. q.d. nõ sunt rata et va quo ad effectũ executionis: vel gr̃e et salutis: sine fide mediatoris.i.nisi credat Christus verus deus:et nos reconciliasse patri.sine hac fide nil valet offerentib[9] quo ad vitã et salutẽ:et similiter sumentibus.Pe.

f ¶ Manifestum est per crudelissimam.scz arrianam.

g ¶ Extinctum. vt.xxiij. q.iij.resecande.

h ¶ Intercepta.i.prorsus quo ad effectũ[b] consumpta.& ita dicit Ouidi[9] in sexto metamorpho.in fabula ranarum:Colla intercepta videntur.

¶ Si quis. ¶ Casus. Hoc ca. diuidit in tres partes. In pria dicit Cypria[9] q̃ si qs sequit heresim ia dãnatã, seipm dãnare videt:nec cum eo cibũ vel potũ sumere debemus: sicut testat ap̃s: et hoc etiã ꝓbat ꝑ historiã de abdo[c] pphe ta. In scda dr q̃ sacramẽta non sunt ab eis recipienda:qr falsa sunt:cum nec cibus talis sit cũ eis sumẽd[9]: et q̃ falsa sint, multipliciter probat. In tertia pte dicit q̃ quicunqz eos defendunt,punientur:et non solũ duces et authores,sed etiã participes. Et hoc probatur authoritate Moysi,et Osee prophete. Scda pars incipit ibi,an debet. Tertia ibi,quare q. Jo.etiã posuit in suo apparatu casum:& eũ videbis. ¶ Casus. Intẽdit,Cyprianus ꝓbare q̃ nõ debemus vti sacramentis hereticorũ. Primo authoritate apostoli,qui cibũ corporalẽ prohibet cũ eis sumi. Scdo authoritate dñi,qui prohibuit Abdon prophetam cũ eis cibum sumere. Tertio,quia heretici more simie imaginem tantum habent sacramentorum:sed non habent vera sacramenta. Quarto, quia si mali qui sunt in ecclesia,post trinam monitionem comparantur ethnicis & publicanis,vt cũ eis nõ sumamus cibũ: multo forti[9] ipsi heretici precisi. Quinto,quia nõ tm̃ ipsi puniũtur, sed etiam eis

non tam premium q̃ pena debet: et perfidie magis tormenta sunt, q̃[a] corona victorie.

Item ex concilio Laodicen.

¶ Hereticorum benedictio, maledictio est.

On opz hereticoz benedictiões[b] accipere:qm̃ magis sunt maledictiões q̃ bñdictiões.

Item ex conci.Martini pape.

¶ Neqz cum hereticis neqz cum schismaticis licet orare.

On liceat clericis vel laicis ab hereticis eulogias,id est bñdictiões accipere:quia maledictiones sunt magis q̃ benedictiones: neqz liceat aut cum hereticis aut cum schismaticis[c] orare.

Item Leo ad Anatholium Constantino.episcopum.

¶ Extra ecclesiam non sunt vera sacrificia.

In ecclesia Dei(que corpus Christi est)aliter nec rata sũt sacerdotia,nec vera[d] sacrificia,nisi in proprietate[e] sue nature verus nos pontifex reconciliet.

Idem Leoni Augusto.

¶ Impiorũ manibus diuina sacramenta se subducunt.

Manifestũ est, per crudelissimam[f] et insanissimam vesaniã in Alexãdrina sede oẽ celestiũ sacramentorũ lumẽ extinctũ[g]. intercepta[h] est sacrificij oblatio: defecit chrismatis sanctificatio:et parricidalibus manibus impiorũ omnia sese subtraxere mysteria.

Item beatus martyr Cyprian[9] in epistola contra hereticos.

¶ Sacramenta extra ecclesiam ministrari possunt: salutem vero conferre non possunt.

Si quis inquit de eccl'ia heretica p̃sumptiõe exierit[i], a semetipso[k] damnatus est[l]. Cum hmõi(ꝑm ap'm)nec cibũ quidem sumere debem[9]. Declaratur hoc in lib. regũ: vbi cũ homo Dei ad Hieroboã[m] missus esset q̃ pctã sua exprobraret, atq̃ vltionẽ suaz futuram prediceret: panem apud illũ edere, et aquã bibere ꝓhibit[9] fauentes,et eorũ sacramẽtis vtentes.Sexto authoritate Osee prophete dicentis sacrificia eorum esse panem luctus.

i ¶ Exierit.id est egerit propter quod meretur exire et dãnari: argu. xxiij.q.iij.si quis non recto.

k ¶ A semetipso.i.ad suum effectũ siue factũ cadẽdo in heresim iam dãnatã:vt.j.iij.qõ.v.c.j. j.xxiij.q.j.ca.j.ij.et.iij.

est.qõ cum non custodisset,diuina sentẽtia inde rediẽs morsu Leonis in itinere interijt. ¶ An debet qs̃q̃ dicere sacramentũ salutare et gratiã celestẽ cõmunẽ cũ hereticis esse posse,cũ quib[9] nec terrestris cibus nec secularis pot[9] debet esse cõmunis? Constat aũt oleũ vnde baptizati vngunt̃,sanctificari:et eucharistiã fieri apud illos oino nõ posse[n], vbi spes nulla est, et fides falsa: vbi omnia per mẽdacium[o] gerũtur. Nã heretic[9] more simiarũ que cũ boies nõ sunt,formã humanã imitant̃: vultum ecclesie catholice & authoritatẽ sibi & veritatem vendicat: cũ ipse in ecclesia nõ sit. benedicit,cũ a Deo sit maledict[9]. vitam pollicetur,cum sit mortuus. Deũ inuocat, cũ sit blasphemus. sacerdotiũ administrat profanus. mun[9] ponit ante altare sacrileg[9]. Ad hec oia accedit et illud malũ, vt antistes diaboli audeat eucharistiã facere:cũ nec sacrificari oblatio illic possit vbi spiritus sanctus nõ sit; nec cuiq̃ dñs per ei[9] preces et orationes prosit qui Deum ipe violat. Si eñ qui ecclesiã violãt, ethnici & publicani habentur:multo magis rebelles et hostes falsa altaria et illicita sacerdotia & sacrificia sacrilega & omnia adulterina fingentes,inter ethnicos et publicanos necesse est vt computentur: quos oẽs cõstat a charitate & vnitate ecc'ie catholice recessisse.Ergo oia quecũq̃ faciũt heretici,carnalia sunt et inania et falsa: ita vt nihil eorũ q̃ illi gesserunt, a nobis probari debeat.Nõ statim[p] suscipiẽda sunt et assumẽda q̃ iactãtur in Christi nomine, sed q̃ gerũtur in Christi virtute.Quõ eñ perficere q̃ agunt, aut impetrare aliqd illicitis conatib[9] a Deo possunt q cõtra Deũ qõ eis nõ licet moliuntur? ¶ Quare q hereticis & schismaticis patrocinant̃: censura diuina in eoz probantur facinoze & penis nõ solũ duces & authores, sed etiã participes destinari: nisi se a communione malorũ separauerint[q]:

l ¶ Dãnatus est.i.ipe iniecit se in excõicatione[d]. vij.q.j.demqz.

m ¶ Ad Hieroboã. Historia.Legit.iij.libr.reg. q̃ cũ abdo pphe ta mitteretur ad Hieroboã vt eũ de idololatria redargueret, dictũ est ei ne comederet vel biberet in samaria.cũqz negotio finito reuerteret,decepit euz prophe ta,et in bethel induxit eũ vt secũ comederet.cũqz comedisset, locutus est ei pphe ta ĩ spũ dicẽs: qr ꝺ verbũ dei in loco prohibito comedisti & bibisti,nõ inferetur cadauer tuũ in sepulchra patrũ tuoz. cũ ergo sedens sup asinũ rediret, inuasit eum leo et interfecit.

m ¶ Ad hieroboã.vt.vij. q.j.deniqz.q fecerat duo idola:et vnũ posuerat in bethel:aliud in dan.

n ¶ Non posse. Quia scz effect[9] vel res sacramenti nõ est apud illos: sed nec veritas sacramẽti ꝺm Cypria[9]:vt.j.de cõse.distin.iiij.quõ.§.disti.xxxij. §.verũ. Sed contra eum est.j.e.q.c.per Esaiam.§. dist.xix.secundum.

o ¶ Per mẽdacium. Hic errauit Cypria. prout dicit Augu.& eum corrigit xxxij.di.§.verum.j.de cõse.dist.iiij.quõ. Quidam tñ volunt eũ hic excusare: qr itellexit hoc de hereticis q formã eccl'ie non tenent:vel hoc verbum vbi oia per mẽdaciũ ꝛc. eum excusat:arg.de cõse.disti. iij. solet queri. Vel hoc dixit cõtra hereticos, q̃s semp insequebatur: sicut et pelagi[9].xxiij.q.j.schisma.& fuit ibi excessus veritatis:arg.de cõse. disti. ij.ego berẽgarius. Ada gis tamen credo Augu. qui dicit eum errasse.

p ¶ Non statim. Arg. q̃ nõ omni verbo doctrine credẽdum est.j.xxiij.q.j. aduocauit.§. distinc.xix. scõm. Arg.ꝺ.§.l.di.si qs prepostera.j.xxiij.qõ.iij. ille.& qõ.v.miles. et.q.j. quid culpatur.viij.q.j.sciẽdum.arg.xj.q.iij.si quis eps.et ca.nõ semper.et ca.si dñs.arg.Ad. Hic est ar.contra sigilla que nõ statim debẽt recipi:arg.extra de proba.c.tertio.nam litere approbande sunt.ff.de procur.si procuratorem.ff.quod cuiusqz vni.item eorũ.§.q̃ si actor. non tamen sigillum reprobatur si nomen authoris non habet.extra de eo qui mit.in pos.cum ficut.in parte decisa.

q ¶ Separauerint. Hic est arg. q̃ maritus sciẽs se vxori in ꝓpinquo gradu consanguineum:licet in probando cõsanguinitatẽ defecerit: debet abstinere ab eius thoro,etiam iubente epo ne abstineat:arg. dist.l.si quis prepostera. Quid ergo si episcopus eum excõmunicat? patienter ferat,nec curet:cum non ligetur apud Deum: vt.xj.qõ.iij. quomodo.et ca.quid obest.j.e.vt euidenter.Ad.

d Vel dic dãnat[9] ẽ.i. ipe fecit vñ merito damnat[9] ẽ.si. xj.q.iij.placuit vniuerso ꝛc. et ca. ipe ligãdi. Archidia.

Sacramẽti effectus nõ est apõ infideles & hereticos.

Nõ omni verbo credendũ est.

Sigilla ñ statiz sunt recipiẽda.

Maritus qñqz abstinere ꝑt ab vxore etiã cõtra ꝑceptum epi.

quod mihi non placet.

a ¶ Pecunia tua. Hoc in detestationem criminis dictum est. j. q. iij. ℔. econtra. argu. contra.

Peccatuz mortale an priuet quemlibz ab itroitu ecclesie. act. viij.

b ¶ Dimisit. Arg. expressum ℨ Baz. dicẽtem q̃ qlibet propter pctm̃ mortale erat priuat⁹ introitu eccl'ie: ar. de peni. di. j. qui sanct⁹ sacerdos. xxiij. q. iij. vir cum propria. nam dñs solos simoniacos de corpe ecclesie eiecit, relictis alijs pctoꝛib⁹, intellige tm̃ hoc de illis q simoniã cõmittunt in ordine accepto: licet authoritas gñaliter loqui videat. Vñ dic cm̃ Baz. ⁊ Aug. q̃ nec talis simoniacus nec publicus fornicator debet ecclesiã ante penitẽtiam intrare. De hac materia notaui xxiij. q. iij. vir cum propria. Jo. tm̃ dicit (qõ etiã mihi sepe respondit) q̃ pctoꝛ quilibet et etiã excõicatus põt intrare ecclesiã causa oꝛãdi, dũmodo non interfit diuinis officijs: cum non inueniatur prohibitum. extra de sent. excõ. cum nuper. ℣.

Quicũq;. ¶ Casus. Dicit hic q̃ simoniaci p̃moueri nõ p̃nt siue dantes, siue accipientes. Nã dãtes et accipientes simoniaci sunt: ⁊ cum maledicti sint, alios benedicere non possunt.

c ¶ Sacros ordines. quia si per pniam reconciliẽtur: qõ tamẽ per pecuniã acquisierint: retinere non possunt: vel q̃tũ ad impꝛecationum effectum.

d ¶ Vñ scriptum est. Qui offert alijs, vel accipit ab alijs vt ordinetur, excommunicatus est: vt hic: et j. e. perlatum.

e ¶ Hoc est simoniaca hꝛesis. id'est, sic dare vel accipere, simoniaca hꝛesis est. B.

f ¶ Christi corpus tradere. i. digne exercere officiũ sacerdotis.

tro audiuit: Pecunia tua[a] tecum sit in perditionem: quia donum Dei existimasti pecunia possideri. Dominus etiam vt vendentes et ementes huius gratie expertes ostenderet, cunctos alios peccatoꝛes per gratiã in templo dimisit[b]: singulariter vẽdentes et ementes increpans ⁊ flagellans de templo eiecit: in quo vẽditoꝛes et emptoꝛes suos gratia spũsancti constat destitutos esse et vacuos. Quos eñ Christus eiecit de tẽplo: nũq̃ spũs Christi sibi faciet templum.

Item Gregoꝛius.

¶ Simoniaci sacerdotes esse nõ possunt.

Quicũq; sacros ordines[c] vẽdunt aut emũt, sacerdotes esse nõ possunt: vnde scriptũ est[d]: Anathema danti: anathema accipienti: hoc est simoniaca[e] hereꝛsis. Quomodo ergo si anathematizati sunt ⁊ sancti nõ sunt: sanctificare alios possunt: ⁊ cũ in Christi coꝛpoꝛe nõ sint, quomõ Christi corpus tradere[f] vel accipere possunt: Qui maledictus est: benedicere quomodo potest:

Idem. De eodem.

Quam liqueat hanc hereꝛsim ante omnia[g] radice pestifeꝛa surrepsisse, atq; in ipa oꝛigine[h] sua apostolica esse detestatiõe damnatã: cur nõ cauet: cur nõ perpẽditur: qr benedictio illi in maledictionem cõuertitur qui ad hoc vt fiat hereticus promouetur.

Itẽ Ambꝛosius de ministeꝛijs.

¶ Qui pretio ordinat, lepꝛã non

ex filijs Loth, restiterũt filijs Jsrael venientib⁹ de Egypto, propter idololatriã ad quã eos induxerunt: ⁊ ideo prohibiti sunt intrare ecclesiam vsq; ad tertiam ⁊ quartã generationem. Casus ergo huius ca. talis est. Intendit Ambꝛo. probare q̃ crimẽ simonie sit grauius q̃ crimen idololatrie. Nã crimẽ idololatrie vsq; in tertiam et quartam generationem punitur: cũ semen idololatraꝛum vsq; in tertiã ⁊ quartam generationem intraꝛe ecclesiaz prohibeatur: semen vero simoniacoꝛũ in eternũ punitur. Semẽ autẽ mystice intelligitur in successiõe vitioꝛum, et non in successione geneꝛis: sicut accipit ibi: vos ex pꝛe diabolo nati estis. Simoniaci autẽ et Hiezitici hꝛ large intelliguntur omnes cupidi, et oẽs auari. Et poteris prius ponere casum, et postea narrare hꝛistoꝛias: ⁊ econuerso.

officium confert.

Cum ordinaretur episcop⁹: quod dedit, aurum fuit: qõ perdidit, anima fuit. cum aliũ ordinaret: quod accepit, aurũ fuit: qõ dedit, lepꝛa fuit[i].

Idem. De eodem.

Gratiam cum ordinareris, nõ suscepisti: quia gratuito eam non meruisti[k].

Item idem de Hiezi.

De eodem.

Ajto turpem sequitur lepꝛa mercedem: et pecunia male quesita coꝛpus animamq; commaculat. vides quia facto authoꝛis successio damnatur heredis[l]. Jnexpiabilis est enim culpa venditi ministeꝛij: et vindicta gratie celestis transit in posteros. ¶ Deniq; Moabite[m] ⁊ ceteri nõ intrabãt ecclesiam Dei vsq; in tertiã[n] et quartam generationem: tãdiu videlicet (vt simplicius interpꝛetemur) donec culpam authoꝛum, multiplicis[o] successio generationis aboleret. Sed cũ illi qui in Deuz idololatrie eꝛꝛoꝛe deliquerunt, in tertiam et quartam[p] generationẽ videantur esse multati: profecto duꝛioꝛ[q] esse videtur sententia qua Hiezi semen vsq; in eternum pro cupiditate habẽdi prophetica authoꝛitate damnatur: pꝛesertim[r] cũ dominus Jesus Christus per lauacri[s] regenerationem omnib⁹ remissionem dedit peccatoꝛum. Cur ergo Hiezi semẽ in eternum damnatur: nisi vt vitioꝛum[t] magis q̃ generis semẽ sectatoꝛes in-

m ¶ Moabite. Jsti moabite et amonite idololatre erant: ⁊ cũ redirent filij Jsrael de captiuitate Egyptiaca, ⁊ scirẽt isti q̃ sitim patiebant: obuiauerunt eis cũ pane sine potu: ducentes secũ Balaã ariolum vt eis malediceret: ꝓpter quod peccatũ p̃cepit domin⁹ ne eos factos proselytos[b] recipeꝛẽt in ecclesia Dei vsq; in septimã generationẽ: licet p̃m aliam trãslationẽ dicatur vsq; in. x. sed non contradicunt sibi. nã descendentes p sexũ masculinũ nõ recipiebãtur vsq; in septimã: per femininũ vsq; in. x. Sed Hebreus dixit q̃ nihil aliud erat recipere eos ad ecclesiam Dei, nisi dare eis nuptui filias suas. hist'iam de illis Moabitis habes xxxv. dist. c. sexto die.

n ¶ Usq; in tertiam. i. nisi habeãt fidẽ trinitatis, et quatuoꝛ gña virtutũ, vel quatuoꝛ euangelioꝛum.

o ¶ Multiplicis. Ar. culpã vel dolum purgari processu tpis: vt. ij. q. j. in primis. xxxv. q. viij. de gradib⁹. ff. de he. vel ac. ven. l. vẽditoꝛ. ff. de ac. ⁊ ob. is qui. extra de fi. pſby. p totũ. extra qui ma. accu. pos. insuper. Arg. cõtra. j. e. vẽtum. ff. depo. l. j. ℔. si rem. ff. de cõdi. fur. l. q furtũ. ⁊ l. ylti. Sed reiveritas est q̃ licet non possit purgari pcessu tẽporis quo ad pꝛesentẽ casum, purgatur tamen per ecclesie dispensatiõnem: vt. xxiij. q. iij. ipsa pietas. ver. est eñ. Unde versus. Compositio lacte fetenti q̃so cibate. Qui putat excluſum crimen per tpis vsum. de consue. ca. quanto. in glos. solam consuetudinem.

p ¶ Et quartã. Hic nõ pſequit Ambꝛosius nostrã interpꝛetationẽ: sed. lxx. interpꝛetũ. Vel dic q̃ refert se hic ad mysticum intellectum, id est donec habeat fidem trinitatis, et quatuoꝛ euangelioꝛum.

q ¶ Duriꝛ. Et quis dubitat sceleratius esse commissum quod durius est vindicatum: vt. j. xxiij. q. j. non afferamus. in fi. quod perpetuum est: licet et propꝛie vꝛoris interfectoꝛ grauius puniatur: (vt. j. xxxiij. q. ij. admonere) q̃ matricida. xxxiij. qõ. ij. latoꝛem. quod tamen speciale est ob frequentem causam factum, et ob pronam in vꝛores suas malitiam refrenandam. talia (quia sunt specialia) ad consequẽtiam trahi non debent. Joan. vt. xxvij. qõne. j. nuptiarum. ⁊ distinc. xxvij. si vir.

Cõmissum est sceleratius quod punit durius.

r ¶ Pꝛesertim. Respicit id qõ dixeꝛat duriꝛ: vel incipit ibi versus. et respicit ad literam sequentem, sc̃z cur ergo.

s ¶ Per lauacri. Sine quo nemo habet vitã eternam, nisi pro Christi nomine quis fuerit baptizatus sanguine: vt. xv. q. j. ℔. vt itaq;. de conse. dist. iij. c. firmissime.

t ¶ Vt vitioꝛum. Sophistice argumentatur. nam idem est in idololatria: sed in predictis non consyderat nisi literalem intellectum.

Quia

a Os iudas simoniam cõmisit / probat ℨ. e. qui studet. vbi de ℔: et ibi dixi. Archiꝺ.

g ¶ Ante omnia. Contra de conse. dist. ij. prima. sed hoc verũ est post resurrectionem. vel ante. i. pꝛe omnibus alijs.

h ¶ Origine. no. q̃ dicit origine. Hoc verum non est quo ad nouum testamentum: nam iudas ante commisit[a]. Vel dic satis fuisse in oꝛigine: quia q̃cito hoc fecit, fuit damnatus statim. j. ea. cito.

i Cum ordinaretur. Lepꝛa fuit. id est peccati vulnere se infectuz reddidit.

k Gratiam. Non meruisti. Arg. xxj. q. iij. ca. vlti.

Ajto. ¶ Casus. Tãgit hic qõ dicitur in quarto lib. regum. q̃ Naamã syrus postq̃ ab Heliseo lepꝛa mundat⁹ esset, recessit: Giezi aũt puer Helisei vidẽs q̃ dñs suus nihil acceperat ab eo, clãsecutus est eum, dicẽs duos filios prophetarum venisse ad dominũ suũ: mãdareq; ei Heliseũ vt mitteret sibi talentũ Argẽti, ⁊ duo mutatoꝛia vestimentoꝛũ. que cum misisset, accepit ea Giezi, et absc̃odit. Cũ aũt postea staret coꝛã dño suo, dixit ei Heliseus. vnde venis: ꝛespondit, seruus tuus non iuit quoq̃. at ille, coꝛ meum erat in pꝛesenti. nunc autẽ accepisti argentum ⁊ vestes: et lepꝛa Naamã adherebit tibi ⁊ semini tuo in eternum. ⁊ egressus est ab eo lepꝛosus sicut nix.

l ¶ Jnexpiabilis est. quo ad ordinis executionem. Vel dic q̃ in detestationẽ criminis dicitur: ⁊ sicut culpa discoꝛdie, que forte nec passione purgatur: vt. ℨ. dist. xc. neq; ad Cain. vel quia penitet ysq; ad moꝛtem: vt. j. ea. si quis.

¶ Deniq; ¶ Casus. Dicit etiã q̃ Amonite ⁊ Moabite q̃ pcesserũt

508t6t8rr

vide.

16

Pflugen

6

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm